

Migne, Jacques
PATRŌLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

**SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRĀ, UNIFORMIS, COMMŌDA, ŌECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,**

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

**QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :**

RECUSIO CHRONOLOGICA

**OMNIUM QUÆ EXSISTERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIE SÆCULA,**

**PLURIMA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGEN-
TER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIOIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIUM
OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS
AUCTA; INDIGIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TITULUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS
SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPRIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFI-
CANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN
ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;**

**DICENTIS ET QUADRAGINTA INDIGIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO,
ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM
STUDIOSO, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES
SS. PATRES, LOCUTELATA; SED PRÆSENTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDIGIBUS, ALTERO
SCILICET RERUM, QUO CONSILIO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM
UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULIA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO
INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COM-
PERIRE SIT OBIVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS
SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESIOS
USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT;**

**EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTERPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMŌDA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTAN-
TIBUS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA.
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILIC SPARSORUM, VEL ETIAM
INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES
ÆTATES, LOCOS, LINGVAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM,
ET EX INNOMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.**

SERIES GRÆCA PRIOR,

**IN QUĀ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM.**

ACCURANTE J.-P. MIGNĒ,

Bibliothecæ cleri universæ.

SIVE CURSUS COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

**PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM.
AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATÆ SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT; GRÆCA
DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLE-
CTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM
EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT;
DUM HUIUS VERSIO MERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8,
INEMQUODQUE MERE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO
FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM
CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM EMAT
LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODVLE
VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES POSTIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIÆ,
PATRES AD INNOCENTII III AD CONCILIIUM TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS
IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVRSI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECI-
ALIBUS SUBIICIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NODIS NON DEFUERIT.**

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS LXXIX.

S. NILUS, HYPERECHIUS.

**EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNĒ, EDITOREM,
IN VIA DICIA THIBAUD, OLIM DAMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATA, SEL PETIT MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŌENIA PARISIENSIA.**

AVIS IMPORTANT.

38 D'après une des lois providentielles qui régissent le monde, rarement les œuvres au-dessus de l'ordinaire se font sans contradictions plus ou moins fortes et nombreuses. Les *Ateliers Catholiques* ne pouvaient guère échapper à ce cachet divin de leur utilité. Tantôt on a nié leur existence ou leur importance; tantôt on a dit qu'ils étaient fermés ou qu'ils allaient l'être. Cependant ils poursuivent leur carrière depuis 21 ans, et les productions qui en sortent deviennent de plus en plus graves et soignées: aussi paraît-il certain qu'à moins d'événements qu'aucune prudence humaine ne saurait prévoir ni empêcher, ces Ateliers ne se fermeront que quand la *Bibliothèque du Clergé* sera terminée en ses 2,000 volumes in-4°. Le passé paraît un sûr garant de l'avenir, pour ce qui y a à espérer ou à craindre. Cependant, parmi les calamités auxquelles ils se sont trouvés en butte, il en est deux qui ont été continuellement répétées, parce qu'étant plus capitales, leur effet entraînait plus de conséquences. Les petits et ignares concurrents se sont donc acharnés, par leur correspondance ou leurs voyageurs, à répéter partout que nos éditions étaient mal corrigées et mal imprimées. Ne pouvant attaquer le fond des Ouvrages, qui, pour la plupart, ne sont que les chefs-d'œuvre du Catholicisme reconnus pour tels dans tous les temps et dans tous les pays, il fallait bien se rejeter sur la forme dans ce qu'elle a de plus sérieux, la correction et l'impression; en effet, les chefs-d'œuvre même n'auraient qu'une demi-valeur, si le texte en était inexact ou illisible.

Il est très-vrai que, dans le principe, un succès inouï dans les fastes de la Typographie ayant forcé l'Éditeur de recourir aux mécaniques, afin de marcher plus rapidement et de donner les ouvrages à moindre prix, quatre volumes du double *Cours d'Écriture sainte et de Théologie* furent tirés avec la correction insuffisante donnée dans les imprimeries à presque tout ce qui s'édite; il est vrai aussi qu'un certain nombre d'autres volumes, appartenant à diverses Publications, furent imprimés ou trop noir ou trop blanc. Mais, depuis ces temps éloignés, les mécaniques ont cédé le travail aux presses à bras, et l'impression qui en sort, sans être du luxe, attendu que le luxe jurrait dans des ouvrages d'une telle nature, est parfaitement convenable sous tous les rapports. Quant à la correction, il est de fait qu'elle n'a jamais été portée si loin dans aucune édition ancienne ou contemporaine. Et comment en serait-il autrement, après toutes les peines et toutes les dépenses que nous subissons pour arriver à purger nos épreuves de toutes fautes? L'habitude, en typographie, même dans les meilleures maisons, est de ne corriger que deux épreuves et d'en confier une troisième avec la seconde, sans avoir préparé en rien le manuscrit de l'auteur.

Dans les *Ateliers Catholiques* la différence est presque incommensurable. Au moyen de correcteurs blanchis sous le harnais et dont le coup d'œil typographique est sans pitié pour les fautes, on commence par préparer la copie d'un bout à l'autre sans en excepter un seul mot. On lit ensuite en première épreuve avec la copie ainsi préparée. On lit en seconde de la même manière, mais en collationnant avec la première. On fait la même chose en tierce, en collationnant avec la seconde. On agit de même en quarte, en collationnant avec la tierce. On renouvelle la même opération en quinte, en collationnant avec la quarte. Ces collationnements ont pour but de voir si aucune des fautes signalées au bureau par MM. les correcteurs, sur la marge des épreuves, n'a échappé à MM. les correcteurs sur le marbre et le métal. Après ces cinq lectures entières contrôlées l'une par l'autre, et en dehors de la préparation ci-dessus mentionnée, vient une révision, et souvent il en vient deux ou trois; puis l'on cliché. Le clichage opéré, par conséquent la pureté du texte se trouvant immobilisée, on fait, avec la copie, une nouvelle lecture d'un bout de l'épreuve à l'autre, on se livre à une nouvelle révision, et le tirage n'arrive qu'après ces innombrables précautions.

Aussi y a-t-il à Montrouge des correcteurs de toutes les nations et en plus grand nombre que dans vingt-cinq imprimeries de Paris réunies! Aussi encore, la correction y coûte-t-elle autant que la composition, tandis qu'ailleurs elle ne coûte que le dixième! Aussi enfin, bien que l'assertion puisse paraître téméraire, l'exactitude obtenue par tant de frais et de soins, fait-elle que la plupart des éditions des *Ateliers Catholiques* laissent bien loin derrière elles celles même des célèbres Bénédictins Mabillon et Montfaucon et des célèbres Jésuites Petau et Sirmond. Ce l'on compare, en effet, n'importe quelles feuilles de leurs éditions avec celles des nôtres qui leur correspondent, en grec comme en latin, on se convaincra que l'in vraisemblable est une réalité.

D'ail leurs, ces savants éminents, plus préoccupés du sens des textes que de la partie typographique et n'étant point correcteurs de profession, lisaient, non ce que portaient les épreuves, mais ce qui devait s'y trouver, leur haute intelligence suppléant aux fautes de l'édition. De plus les Bénédictins, comme les Jésuites, opéraient presque toujours sur des manuscrits, cause perpétuelle de la multiplicité des fautes, pendant que les *Ateliers Catholiques*, dont le précepte est surtout de ressusciter la Tradition, n'opèrent le plus souvent que sur des imprimés.

Le R. P. De Buch, Jésuite Bollandiste de Bruxelles, nous écrivait, il y a quelque temps, n'avoir pu trouver en dix-huit mois d'étude, une seule faute dans notre *Patrologie latine*. M. Denzinger, professeur de Théologie à l'Université de Wurzburg, et M. Reissmann, Vicaire Général de la même ville, nous mandaient, à la date du 19 juillet, n'avoir pu également surprendre une seule faute, soit dans le latin soit dans le grec de notre double *Patrologie*. Enfin, le savant P. Pitra, Bénédictin de Solesmes, et M. Bonetty, directeur des *Annales de philosophie chrétienne*, mis au défi de nous convaincre d'une seule erreur typographique, ont été forcés d'avouer que nous n'avions pas trop présumé de notre parfaite correction. Mais le Clergé se trouve de bons latinistes et de bons grecs, et ce qui est plus rare, des hommes très positifs et très-pratiques, eh bien! nous leur promettons une prime de 25 centimes par chaque faute qu'ils découvriront dans n'importe lequel de nos volumes, surtout dans les grecs.

Malgré ce qui précède, l'Éditeur des *Cours complets*, sentant de plus en plus l'importance et même la nécessité d'une correction parfaite pour qu'un ouvrage soit véritablement utile et estimable, se livre depuis plus d'un an, et est résolu de se livrer jusqu'à la fin à une opération longue, pénible et coûteuse, savoir, la révision entière et universelle de ses innombrables clichés. Ainsi chacun de ses volumes, au fur et à mesure qu'ils remontent sous presse, est corrigé mot pour mot d'un bout à l'autre. Quarante hommes y sont ou y seront occupés pendant 10 ans, et une somme qui ne saurait être moindre d'un demi million de francs est consacrée à cet important contrôle. De cette manière, les Publications des *Ateliers Catholiques*, qui déjà se distinguaient entre toutes par la supériorité de leur correction, n'auront de rivaux, sous ce rapport, dans aucun temps ni dans aucun pays; car quel est l'Éditeur qui pourrait et voudrait se livrer APRÈS COUP à des travaux si gigantesques et d'un prix si exorbitant? Il faut certes être bien pénétré d'une vocation divine à cet effet, pour ne reculer ni devant la peine ni devant la dépense, sur ce qui lorsque l'Europe savante proclame que jamais volumes n'ont été édités avec tant d'exactitude que ceux de la *Bibliothèque universelle du Clergé*. Le présent volume est du nombre de ceux révisés, et tous ceux qui le seront à l'avenir porteront cette note. En conséquence, pour juger les productions des *Ateliers Catholiques* sous le rapport de la correction, il ne faudra prendre que ceux qui porteront en tête l'avis ici tracé. Nous ne reconnaissons que cette édition et celles qui suivront sur nos planches de métal ainsi corrigées. On croyait autrefois que la stéréotypie immobilisait les fautes, attendu qu'un cliché de métal n'est point élastique; pas du tout, il introduit la perfection, car on a trouvé le moyen de le corriger jusqu'à extinction de fautes. L'Hebreu a été revu par M. Drach, le Grec par des Grecs, le Latin et le Français par les premiers correcteurs de la capitale en ces langues.

Nous avons la consolation de pouvoir finir cet avis par les réflexions suivantes: Enfin, notre exemple a fini par ébranler les grands éditeurs en Italie, en Allemagne, en Belgique et en France, par les *Canons grecs* de Rome, le *C. rdi* de Naples, le *Saint Thomas* de Parme, l'*Encyclopédie théologique* de Munich, le recueil des *déclarations des rites* de Bruxelles, les *Bollandistes*, le *Suarez* et le *Spicélog* de Paris. Jusqu'ici, on n'avait su réimprimer que des ouvrages de courte haleine. Les in-4°, ou s'englobaient les in-folio, faisaient peur, et on n'osait y toucher, par crainte de se noyer dans ces abîmes sans fond et sans rives; mais on a fini par se risquer à nous imiter. Bien plus, sous notre impulsion, d'autres Éditeurs se préparent au *Bulletin universel*, aux *Décisions* de toutes les congrégations, à une *Biographie* et à une *Histoire générale*, etc., etc. Malheureusement, la plupart des éditions déjà faites ou qui se font, sont sans autorité, parce qu'elles sont sans exactitude; la correction semble en avoir été faite par des aveugles, soit qu'on n'en ait pas senti la gravité, soit qu'on ait reculé devant les frais; mais patience! une reproduction correcte surgira bientôt, ne fût-ce qu'à la lumière des écoles qui se sont faites ou qui se feront encore.

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM V, ANNUS 450.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ ΑΒΒΑ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ

S. P. N. NILI

ABBATIS

OPERA QUÆ REPERIRI POTUERUNT OMNIA;

VARIORUM CURIS OLIM,

MEMPE :

LEONIS ALLATII, PETRI POSSINI, JOS. MARIÆ SUARESII, FRANC. COMBESII, J. B. COTELERII,

SEORSIM EDITA,

NUNC PRIMUM IN UNUM COLLECTA ET ORDINATA

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNÉ

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 11 FRANCIS GALLICIS.

EXCEDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNÉ EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUT, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISIENSIA.

1865

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM V. ANNUS 450.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO LXXIX CONTINENTUR.

Quæ titula prænotantur, inter opera S. Nili hunc primum continent.

S. NILUS ABBAS.

EPISTOLARUM libri quatuor ex editione Leonis Allatii cum Petri Possini recensione collata.	col. 58
S. Nili NARRATIONES de cædè monachorum in monte Sinâ, ex editione Petri Possini.	83
Oratio in Albanum, ex ejusdem editione.	635
OPUSCULA S. Nili a Josepho Maria Suaresio, episcopo Vasionensi, primum edita.	
Liber de monastica exercitatione.	719
Peristeria seu Tractatus de virtutibus excolendis et vitiis fugiendis.	811
Tractatus de paupertate voluntaria.	967
De monachorum præstantia.	1062
Tractatus ad Eulogium monachum.	1094
De vitiis quæ opposita sunt virtutibus	1139
De octo spiritibus malitiæ.	1146
De oratione.	1166
De malignis cogitationibus.	1199
Institutio ad monachos.	1235
Sententiæ.	1239
* Capita prænotata (Ex Auttario Frontonis Ducæi).	1250
Sermo in illud Evangelii: « Nunc qui habet sacculum, tollat, similiter et peram, » etc.	1263
Tractatus moralis.	1279
De tentatione monachi Pachon.	1283
Epicteti Manuale.	1286
J. s. Mariæ Suaresii Dissertatio de operibus S. Nili.	1318
Ejusdem liber chronologicus de vita S. Nili	1367
SUPPLEMENTUM ad scripta genuina S. Nili.	
* De octo vitiosis cogitationibus, ex editione J.-B. Cotelerii.	1435
* Sæmonum et homiliarum fragmenta ex Photio.	1491
APPENDIX. * Hyperechii abbatis capitula adhortatoria ad monachos, ex editione Francisci Combessii (a).	1471

(a) Hæc, typogr. phorum oscitantia, locum non suum obtinent.

NOTITIA

(Jos. Fessler, *Institutiones Patrologiæ*. OEniponte MDCCCLI. t. II, p. 592.)

Fontes : *Ipsius sancti Nili Opera, præsertim Epistolæ, et Opuscula a P. Possino edita Parisiis 1639 in 4°; Photii cod. 201 (p. 270); Nicephori Callisti Hist. eccles. lib. xiv, c. 54 — Subsidiâ : J. M. Suaresii Index Operum S. Nili et liber chronologicus de vita S. Nili ubbatim edit. Opp. p. 591-640, et p. 641-705; Leonis Allatii de Nilo et eorum scriptis Diatriba, § IV, ad calcem edit. Epistolarum S. Nili Romæ 1668; Tillemont t. XIV, S. Nile, p. 189-218; Ceillier t. XIII, chap. III, (p. 146-98); G. Cave vol. I, p. 428-29; C. Bellarmin. et Labbe De scriptoribus ecclesiasticis edit. cit. p. 172; Cas. Oudin t. I, col. 1254-58; J. A. Fabricii Biblioth. Græc., vol. X, p. 3-17.*

VITA S. NILI.

Sanctus Nilus, nobili loco natus, opibus ac eloquentia illustris, urbi Constantinopolitanæ præfectus erat, vel etiam, ut alii suspicantur, præfectus prætorio evasit, atque tunc temporis matrimonio junctus duos habuit filios. Etenim licet, supremo honoris apice potitus, bonorum omnium copia allueret, rerum tamen divinarum amore permotus renuntiavit omnibus vitæ commodis et in solitudine pauper ac humilis soli Deo servire statuit. S. Joannes Chrysostomus, sive ante, sive post captum ejusmodi consilium, in pietatis studio et S. Scripturæ scientia eum instituit multumque promovit (a). Secessit igitur sub finem sæculi iv (b) cum filio Theodulo in montem Sinai, ut vitam asceticam ibi degeret ac ex monachorum consuetudine in perfectione Christiana proficeret (c). Vir admirandus mox omni virtutum genere rerumque divinarum scientia tantopere inclaruit, ut frequenter consultus epistolas quaquaversus dirigeret, in iisque vel de S. Scriptura, vel de Ecclesiæ doctrina, vel de morum institutione uberrime disserteret. Præterea nonnumquam ubi imminens periculum fidei aut turbatum Ecclesiæ statum cognovit, divinam veritatem strenue defendit contra hæreticos et paganos, abusus atque facinora ubivis reprehendit (lib. I, ep. 301; lib. II, ep. 190, 285.) : nec ipsi etiam imperatori delinquenti pepercit; duces et præfectos, episcopos et abbates convenienter admonuit (d). Gravissima subinde afflictione tentavit illum Deus, cum hostili irruptione (c. a. 410.) per Saracenos facta (e) filius Theodulus, ob eximias virtutes jam clericali militiæ ascriptus, ab iisdem in captivitatem abduceretur; quem tamen Deo propitio iterum liberatum postea apud episcopum Elusæ invenit. Is utrumque, patrem et filium, non antea dimisit, quam impositis manibus sacro presbyteri honore ab ipso insigniti essent. Reversi in montem Sinai votum patris, reddito sibi filio, perfectius Deo serviendi, junctis viribus executi sunt (f). Scripsit S. Nilus ad ædificationem et instructionem monachorum usque ad a. circiter 450 (g).

(a) Nicephori Callisti *Hist. eccles.* lib. XIV. c. 54. 50. et 53. S. Nili Narratio I et II. in Opp. ed. Possini p. 4. et 13-16. Cf. Suares. l. c. p. 641-56. Leo Allat. l. c. p. 7-9. Tillemont l. c. art. I et II (p. 189-90. 193).

(b) Variæ sunt eruditorum sententiæ de tempore quo vixit S. Nilus. Ea autem sententia, quæ tradit, ipsum circa a. 390. abdicata præfectura in solitudinem se recepisse, haud obscuris locis epistolarum ejus et judicio gravissimorum auctorum innititur. Cf. Tillemont l. c. art. I et II. (p. 190. 191.) cum Not. I (p. 742-43); Ceillier l. c. art. I n. 1 et 2. (p. 146-47). Alii secessum S. Nili paulo serius collocant, nempe ad a. 404, cf. Leo Allat. l. c. p. 11-14. et Suares. l. c. p. 651. 656. 660. 667-68. et 692. P. Possin. in Opp. S. Nili p. 166-67.

(c) S. Nili Narrat. II et t. I. c. p. 14-17. 46. Menolog. Græc. ap. Leonem Allat. l. c. p. 8. Cf. Tillemont l. c. art. II (p. 191-193), Leo Allat. l. c. p. 15. et Suares. l. c. p. 656-57.

(d) Inde est, quod tanta epistolarum ejus multitudo ad nos pervenerit; sunt enim fere responsa ad consultationes undique ad ipsum delatas. Quanta porro dicendi libertate imperatoris Arcadii inique gesta contra S. Joannem Chrysostomum increpuerit, ostendit lib. III. ep. 279; lib. II. ep. 265. Vid. in eadem causa epistolas ad alios viros dignitate conspicuos, lib. I. ep. 309; lib. III. ep. 199. Nec minori fiducia ad famosum illum Gainam, Gothorum ducem, scripsit (lib. I. ep. 70. 79. 114. 115.

116. 205. 206. 286), ut eum ab Ariana hæresi reduceret.

(e) De tempore hujus incursionis Barbarorum, quam ipse Nilus fuse describit in suis Narrationibus de cæde monachorum montis Sinæ et captivitate filii sui Theoduli (Nili Opp. ed. P. Possini Paris. 1638). Eruditi fere inter se conveniunt, dum juxta S. Hieronym. ep. 126. n. 2. et S. Augustin. ep. 111. n. 1. eam ad annum circiter 410. referunt. Cf. Suares. l. c. p. 666. Tillemont l. c. art. VIII (p. 405) et t. XII. S. Jérôme Not. 82. (p. 660).

(f) S. Nili Narrat. VII. l. c. p. 120-25. et Tillemont l. c. art. VIII. (p. 204) et Suares. l. c. p. 692-93.

(g) Sunt, qui conjectura ducti vitam S. Nili usque ad a. 451. seu ad tempora imperatoris Marciani protrahendam putent, ut Leo Allat. l. c. p. 8-14. et Suares. l. c. p. 698-700. Verum calculus, quem ego in Vita S. Nili sequendum duxi, posthabito Menologio Græcorum aperte niendoso, his momentis innititur : Tempore incursionis barbarorum (a. 410.) Nilus vocatur *senex* (Narrat. VI et VII. ed. Possini p. 96. et 113-14); Theodulus filius, quo tempore Nilus mundo valedixit, tenellæ adhuc ætatis erat (*νήπιος κομῆς* Nili narrat. II. ed. Possini p. 15); denique post illam Barbarorum incursionem miramque Theoduli liberationem episcopus Elusæ jugum sacerdotalis dignitatis (*τὸν ζυγὸν τὸν ἐπισκοπικὸν* Nili Narrat. VII. ed. Possini p. 124) ei imposuit, ac proinde annum tricesimum Theodulus

1344

OPERA S. NILI.

Scripta S. Nili in plura genera commode dividuntur :

I. Opera, quæ de virtutibus præcipuis vitiisque oppositis agunt. — II. Opera quæ ad vitam monasticam sive ipsius Nili, sive monachorum generatim pertinent; — III. Sententiæ breviores; — IV. Epistolæ.

I. OPERA DE VIRTUTIBUS ET VITIIS.

1. *Peristeria* (ad Agathium, πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα) (a) seu *Tractatus de virtutibus excolendis et vitiis fugiendis* agens exemplo Peristeriæ clarissimæ eo sæculo feminæ (b), ab Agathio monacho plurimum commendatæ. Ibi cum auctor adhuc in urbe degens lucubrationis hujus ansam enarrasset (sect. I), de virtutibus ac vitiis singillatim agere instituit, totumque Opus tribus partibus absolvit. *Pars prima* complectitur ea, quæ hominem seorsim consideratum perficiunt; ibi temperantiam seu abstinenciam (ἐγκράτεια), quæ corporis necessitates moderatur (sect. II); intentionis puritatem, quæ animum in omnibus ad Dei gloriam dirigit (sect. III); egregium denique virtutis subsidium, piam scilicet lectionem et orationem, quæ certissime a Deo exauditur (sect. IV, c. 1-11.), summo opere commendat. — *Pars altera* relationem hominis ad proximum concernit, ubi misericordiam et benignitatem in pauperes, exemplo divitis et Lazari proposito, explicat, docens, qua ratione tum vivos, tum moribundus bona terrena considerare atque tractare debeat, avaritiam vero et luxuriam condemnat (sect. IV, c. 11 — sect. IX, fin.) — *Pars tertia* ad necessarium certamen instruit. Istius pugnæ, a quo mortalium nemo immunis, origo e lapsu protoparentum reperitur; auxilium et liberatio apud Deum reperitur, cujus rei innumera fere exempla, inde a Josepho Ægyptiaco et Susanna proferuntur; tandem præsertim ex parabola Domini de operariis in vineam conductis (Matth. xx.) merces præclara legitime certanti promittitur, et hinc sublimius in perfectionem omnigenam studium provocatur (sect. X. XIX, II.) (c)

2. *Tractatus de Oratione* (λόγος περὶ προσευχῆς) (d) insignis constat ex Præfatione et 153 Capitibus. Postquam in præfatione Operis occasionem exposuit, de ipsa oratione fuse disserit. Duplicem orationis modum, practicum et speculativum, promiscue describit; quid orandum sit, docet; veræ orationis præstantiam et dotes, præparationem immediatam et mediatam, orationis tempus, ejusque efficaciam contra tentationes, præsertim dæmonum, remedia contra distractiones, etc., brevibus capitulis exhibet.

3. *Tractatus de octo spiritibus malitiæ* (e), egregiis præceptis ac monitis refertus est. Ibi stylum libri Proverbiorum imitatus, aptissimis et elegantissimis similitudinibus usus, octo vitia capitalia pertractat, eorum malitiam atque noxias describit sequelas, qua ratione debellari possint ostendit, virtutes quoque singulis oppositas vehementer inculcat. Incipit a commendanda temperantia (ἐγκράτεια), quam veluti principium vitæ, exercitio Christianarum virtutum dicatæ, proponit. Vitia autem, quæ impugnat, hæc sunt: Gula (c. 1-3),

jam impleverat; quæ omnia mirum in modum conspirant, si a. 390. S. Nilus in solitudinem se recepit fortasse quadragenarius, Theodulus vero tunc decennis erat, et vita S. Nili, quæ citra dubium ultra a. 426. protraheretur, aut liquet ex ejus Operibus (cf. Tillemont l. c. art. IX et X. p. 206. 209-210), circa a. 430. vel nonnihil serius ad finem pertigit. Is vitæ terminus inde probabilis redditur, quod complures ex ejus epistolis (lib. I. ep. 263. 267; lib. II. ep. 180. 292; lib. III. ep. 91. 92. item *De monast. exercit.* c. 45). Nestorii hæresin satis aperte feriunt et B. V. Mariam *Deiparam* diserte vocant, Eutychianismi vero impugnat nec vola, nec vestigium illic apparet.

(a) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 85-231. Tractatus iste citatur apud S. Anastasium Sin. *Questiones et Respons. de variis argumentis*, quæst. II. p. 24-27 (locus hic desumptus est ex sect. IV. c. 5 et 6. p. 102-3), quæst. XI. p. 134. (ex sect. VI. c. 2. p. 129) et quæst. XXI. p. 256 (ex sect. VII. c. 1. p. 130). Cf. Suares. in Opp. S. Nili p. 595-604. et p. 637. Tillemont l. c. art. X (p. 209), et Ceillier l. c. art. II. § II (p. 154-55).

(b) Haud improbabili est eorum sententia, qui illustrem hanc feminam eandem esse putant Alexandrinam Peristeriam, de qua Ischyrius diaconus Alexandrinus verba fecit in libello ad Leonem M., lecto in concil. Chalcedon. act. III (Mansi t. VI. col. 1013).

(c) Sectiones duæ postremæ (XI et XII) editori Suaresio (p. 604) potius *appendices* hujus operis videbantur; verum cum auctor hujus operis non semel liberius evagetur, stylus minime discrepet, argumentum scopo totius libri conveniat, eas par-

tem ipsius operis efficere extra dubium mihi visum est.

(d) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 475-511. Ejus meminit Photius Cod. 201 (p. 270). Cf. Suares. in Opp. Nili p. 624 et 627. Tillemont l. c. art. XI (p. 244-42), et Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 9 (p. 162-64). Ex hoc tractatu desumpta sunt fere omnia, quæ in Aphophthegmatis Patrum (Cotelieri *Monum. Ecclesiæ Græcæ*, t. I. p. 573-74) referuntur περὶ τοῦ Ἀββῆ Νεῖλου.

(e) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 456-74, item in *Auctuario Biblioth. Patrum Gr. Lat. ed. P. Combelleis. Paris. 1672. p. 1. p. 303-15. et cum Palladii Dialog. de vita S. Joannis Chrysostomi ed. Bigot Paris. 1680. p. 356-82* (cum vetustissima versione Latina). Ex hoc libro c. 4 (p. 459) deponitur est sententia, quam fertur dixisse Abbas Nilus in Vitis Patrum ed. Rosweydyus lib. V. libell. 2. § 11 (p. 564). Cf. Suares. *ibid.* p. 622-24. Tillemont l. c. art. XI. (p. 211). Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 7. (p. 160-61), et Bigot in *Præfat.* Operis cit. sub finem. — Cotelierius in *Monum. Ecclesiæ Græcæ*, t. III. p. 185-219. alium edidit tractatum paulo fusiorem, qui inscribitur: *De octo vitiosis cogitationibus* — περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς κατὰς λογισμῶν, de quo sententia cl. Dupinii præ cæteris mihi probabilis videtur, qui videlicet statuit, tractatum a Suaresio et Bigoto editum esse originalem S. Nili, illum vero Cotelierii variis in locis esse interpolatum, eo fere modo, quo nostra etiam ætate vir quidam pius ac eruditus libris de imitatione Christi sententias plures ejusdem argumenti, optimo certe consilio et fructu, adjecit. Cf. Ceillier, l. c. art. II. § IV. n. 8 (p. 162).

luxuria (c. 4 — 6), avaritia (c. 7 — 8), iracundia (c. 9 — 10), tristitia (c. 11 — 12), accidia (13—14), vana gloria *κενοδοξία* c. 15 — 16), et superbia (c. 17 — 19).

4. *Tractatus ad Eulogium de vitis, quæ opposita sunt virtutibus* (a), idem fere argumentum tractat modo nonnihil diverso, dum scilicet octo vitia principalia eisque oppositas virtutes: gulam ac temperantiam, luxuriam et castitatem, avaritiam et voluntariam paupertatem, tristitiam et gaudium in Domino, iram et longanimitatem, acediam et laborum tolerantiam, vanam gloriam et vanæ gloriæ fugam, postremo invidiam paucis verbis depingit.

5. *Tractatus de diversis malignis cogitationibus* (b), 27 capitibus constans, de tentationibus diabolicis agit, varias tentationum species describit, et qua ratione pravæ cogitationes ex triplice radice gulæ, avaritiæ ac humanæ gloriæ operante diabolo in homine oriuntur, accuratè ostendit, simul docens, quomodo iisdem valeamus resistere.

6. *Sermo* (*λόγος*) *in effatum illud Evangelii: « Nunc qui habet sacculum tollat. . . et qui non habet, vendat tunicam suam et emat gladium »* (Luc. xxii, 36) (c). Verba ista, quæ sensu historico aptum sensum fundere haud videntur, allegorice explicantur, ita ut perquam ingeniose vestitus de exercitio habituque virtutis, in primis de mansuetudine et humilitate, gladius vero de verbi divini studio et cognitione ad impugnandos fidei Christianæ inimicos accipiatur, variisque divinæ Scripturæ locis eum in sensum accommodatis hæc interpretatio illustretur (d).

II. OPERA S. NILI QUÆ AD VITAM MONASTICAM PERTINENT.

1. *Narratio de cæde monachorum in monte Sinai* (e). Historia hæc (ut ipse vocat Nilus p. 26), quæ in *septem narrationes* dividitur, describit ipsius Nili secessum in solitudinem montis Sinai, monachorum ibi degentem vitam, incursionem barbarorum et cædem complurium monachorum, filii sui Theoduli in captivitatem barbarorum abducti fata, tandem quomodo filius a patre inventus cum ipso pristinam solitudinem vitamque monasticam repetierit.

2. *Oratio in Albanum* (f), monachum Nitriensem, ejus vita, tanquam vitæ monasticæ exemplar et norma describitur ac imitationi proponitur.

3. *Tractatus de monastica exercitatione* (*λόγος ἀσκητικός*) (g) sua sponte in tres partes abit. Primum quippe originem et ideam vitæ monasticæ (seu *veræ philosophiæ*) describit, eamque sublimem vitæ monasticæ conditionem nimium quantum defecisse lamentatur (c. 1—21). Tum præpositis instruit exponens dotes in præposito monachorum requisitas, muneris ejusmodi officia et difficultates, unde infert nemini tantum onus quærendum esse (c. 21—41). Postremo ad monachos conversus eos ad strenue obeunda suæ conditionis munia, qualia sunt obedientia, terrenorum bonorum et affectuum abdicatio, pugna spiritualis contra passiones, gulam quippe, voluptatem et iracundiam, solitudinis amor et studium pietatis, multis iisque gravissimis verbis hortatur (c. 42 — 75).

4. *Tractatus ad Magnam de voluntaria vaupertate* *λόγος περί ἀκτημοσύνης* (h) continuatio

(a) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 451—55. Cf. Suares. *ibid.* p. 622. Opusculum hocce brevissimum, cui pauca quædam in fine deesse videntur (*vid.* cap. 1. conspectus totius libelli), simili, ast breviori modo vitia et virtutes describit, prout Scala S. Joannis Climaci.

(b) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 512—542. Auctor hujus tractatus (c. 23) ad tractatum suum de oratione, capitulis distinctum, remittit lectorem, unde S. Nilus aperte cognoscitur. Cf. Suares. *ibid.* p. 624. Tillemont, l. c. art. XI (p. 212), et Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 40 (p. 164—65).

(c) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 575—90. Cf. Suares. *ibid.* p. 627. Tillemont, l. c. art. XI (p. 212), et Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 42 (p. 195).

(d) Sunt et alii *Sermones S. Nili*, scilicet *duo in festum Paschalis*, et *tres in Ascensionem Domini*, quorum hodie nonnisi Epitome reperitur apud Photium cod. 276 (p. 835—41). Cf. Suares. l. c. p. 627, Tillemont l. c. art. XI (p. 212—13) et Ceillier, l. c. art. II. § IV. n. 44 (p. 166).

(e) *S. Nili Opera quædam nondum edita* Gr. et Lat. vulgavit P. Possinus, Parisiis, 1639. p. 1—126. Eadem historia Latine tantum ac pluribus in locis brevior, distincta in 15 capita, exstat in Actis SS. ed. Bolland. *Antverpiæ*, 1643. Januarii die 14. t. I. p. 954—66. Libri hujus summa cum laude meminit Nicephorus Callistus in *Histor. Eccles. lib. XIV. c. 51*. Cf. Possini Præfat. ad lectorem; J. Bollandus l. c. p. 953—54 et Addenda *ibid.* p. 1113—15; Suares. l. c. p. 627—28; Leonis Allatii *Diatriba de Niliis*, annexa Nili epistolis edit. Rom. p. 22—27, qui etiam ad calcem epistolarum S. Nili a se editarum exhibet varias lectiones ex codice

quodam Romano in eam S. Nili historiam, quam ediderat P. Possinus; Tillemont, l. c. art. IX (p. 205—6), et J. A. Fabricii *Biblioth. Græc.* vol. X. p. 6—7.

(f) Exstat Gr. et Lat. inter *S. Nili Opera quædam nondum edita*, quæ vulgavit P. Possinus Parisiis 1639 p. 128—43. Cf. Possini *Monit. et Notæ* (col. 585 et seq.) Tillemont, l. c. art. XIII (p. 215—18) cum nota 4 (p. 743—44).

(g) Opp. S. Nili, ed. Suares. p. 1—84. Tractatum istum veteres tanti fecere, ut plurimas ex eo sententias decerpserit S. Joannes Damascenus in *seris Parallelis* et Antonius Melissa, *vid.* Joannes Damasc. op. laud. lit. A. tit. 6 (ex Nili op. *De monast. exercit.* c. 15), lit. E. tit. 18 (ex eodem op. c. 27 et 29.), lit. M. tit. 40 (ex eodem op. c. 64 et 66), lit. N. tit. 5 (ex eodem op. c. 67), lit. Σ. tit. 4. 17. et 19. (ex eodem op. c. 54. 72. 67. et 14.); item Antonii Melissa (*Tigurini*, 1546, fol.) p. 85—86 (ex Nili op. *De monast. exercit.* c. 27 et 25), p. 144. (ex eodem op. c. 45), p. 144. (ex eodem op. c. 67), p. 151 (ex eodem op. c. 75). Varias quoque sententias ex hoc opere decerpserunt nescio quis epistolarum nomine S. Nilo tribuit; *vid.* infra col. 18, not. (b). Cæterum cf. Suares. l. c. p. 594—95. Tillemont, l. c. art. X. (p. 208—209) et Ceillier, l. c. art. II. § I (p. 151—153).

(h) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 253—320. Ex hoc opere decerpserunt sententiæ, quas reperire licet inter *S. Nili Sententias abducentes hominem a corruptibilitibus*, n. 99—121. (Opp. S. Nili ed. cit. p. 566—72). Titulus vero: *Ad magnam diaconissam Ancyræ* huic operi minus recte præfixus videtur. Nam et titulus in codd. mss. variat, dum alii hæ-

quædam operis de monastica exercitatione esse videtur. Ibi primo generatim rerum omnium terrenarum abdicationem suadet (c. 1 — 12.); dein triplicem distinguit voluntariam paupertatem, summam, mediam et infimam, quæ scilicet sola specie externa contenta est. Paupertatem summam coluere sancti, qui nulla rerum ad corpus pertinentium cura depressi ac providentiæ divinæ prorsus confisi possessiones abjecerunt, Deo soli atque salutis animæ viventes (c. 13 — 21). Paupertatem mediam præcipue monachis commendat, eam nempe, qua partem temporis insumunt labori manuum, ut corpori necessaria procurent, reliquum vero temporis impendunt orationi et lectioni (c. 21 — 29). Eos autem, qui in infimo gradu consistentes speciem tantum paupertatis præ se ferunt in habitu monachali, cæterum hominibus sæcularibus æmulantes dies noctesque curis atque negotiis corporalibus absumunt et bona terrena cumulare student, acriter increpat et ad meliorem frugem reducere conatur (c. 30 — 41). Tum bonos monachos, veræ paupertatis studiosos, benigne affatus instruit, quomodo ad Dei similitudinem tendere et, juxta Pauli apostoli doctrinam, ad sublimiorem perfectionem, qua homo in spiritu, non in carne vivit, pervenire (c. 42 — 51), quin et affectum ipsum ac sollicitudinem a rebus terrenis avellere atque meditationi divinæ legis atque naturæ semper intentos Dei voluntati perficiendæ omnem corporis æque ac mentis operam navare debeant (c. 52 — 64): his denique monita quædam ad temperantiam, humilitatem et patientiam adjungit maxime pro iis, qui recens monachorum cœtui fuerant ascripti (c. 65 — 67).

5. *Tractatus de monachorum præstantia* (a) fuse probat, quod iis, qui habitant in urbibus, præstantiores sint quiescentes in eremis. Thesin hanc ita potissimum confirmat, ut damna atque pericula conversationis inter homines, necnon solitudinis et quietis commoda spiritualia lectoribus ob oculos ponat (c. 1 — 9 et 21 — 27). Duplicem quoque objectionem solvit, quarum una infert: præclarum opus esse meritisque plenum, inter homines sæculares vitam agere, animarum curam gerere eosque in via salutis æternæ dirigere (c. 9 — 12); altera vero persuadet pericula non esse adeo metuenda, eo quod assuetudo malorum viam plurimum imminuat (c. 13 — 20).

6. *Tractatus ad Eulogium monachum* (b) præclaris refertus est monitis, quæ non solum vitam monasticam, sed Christianam in genere perficiunt. Tractat autem de peregrinatione a rebus terrenis (c. 2), de fortitudine, humilitate ac tolerantia (c. 3 — 5), de sectanda pace tam externa tum interna (c. 5 — 6), atque de discretione spirituum (c. 6 — 7). Docet præterea, quid in mœstitia et tribulationibus sit agendum (c. 7 — 8): patefacit versutias et fraudes diaboli in pugna spirituali, atque instruit, quomodo oporteat passiones debellare, orationi insistere, manuum labores peragere, indefesso studio colere virtutes, ut mansuetudinem, paupertatem, continentiam, hospitalitatem, obedientiam veritati denique et charitati operam dare (c. 8 — 34).

III. SENTENTIÆ SEU ADMONITIONES.

Sententiæ seu Admonitiones S. Nili fere 200 (c) egregias veritates morales et asceticas breviter, perspicue, nervose, ingeniose enuntiant.

bent: ad *Moganum diaconum*, nec ullum in operis decursu reperit vestigium, eum librum ad piam feminam esse scriptum, imo quæ cap. 65. continentur, vir sanctus ad feminam scribere vix potuisset, et cap. 42. 43. 51. 52. 64. viros aperte alloquitur, qui juxta cap. 1. et 65. iidem vel certe similes iis esse videntur, quos in libro *De monach. exercit.* instituerat. Cf. Suares. in *Opp. S. Nili* p. 604-6. Tillemont, l. c. art. X. (p. 209-10) c. Not. 3. (ibid. p. 743) et Ceillier, l. c. art. II. § III (p. 156-57).

(a) *Opp. S. Nili* ed. Suares. p. 377-407. Ex hoc libro decerpæ sunt sententiæ, quas reperire est inter S. Nili *Sententiæ abducentes hominem a corruptibilitibus*, n. 122-35 (*Opp. S. Nili* ed. cit. pag. 572-75). Cf. Suares. in *Opp. S. Nili* p. 619-21. Tillemont, l. c. art. XI (p. 210-11) et Ceillier, l. c. art. 11. § IV. n. 5. (p. 159).

(b) *Opp. S. Nili* ed. Suares. p. 408-450. Cf. Suares. ibid. p. 621-622. Tillemont, l. c. art. X. (p. 208) et Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 6 (p. 159-60).

(c) *Sententiarum* (γνώμαι) seu *Capitulorum* (κεφάλαια), quæ S. Nilo inscribuntur, collectiones quinque exhibet Suaresius in *Opp. S. Nili* p. 543-75; præterea sub titulo: *Nili episcopi et martyris capitula, seu præceptiones de vita pie, Christiane ac honeste exigenda* (κεφάλαια ἢ παραίνεσις) collectionem sententiarum 229 Gr. et Lat. edidit M. Neander. Basileæ 1559 in 4. recus. in *Monumentis SS. Patrum orthodoxographis* ed. Gryphæus, Ba-

sileæ 1569 fol. t. I. p. 169-180, et sæp. (varias hujus collect. editiones etiam in Bibliothecis Patrum vid. in J. A. Fabricii *Biblioth. Græc.* vol. X. p. 7-9). Collectio hæc Neandri et Gryphæi, quam Suaresius utpote jam impressam omittere voluit (licet postmodum, non adhibita justa diligentia, partem ejusdem inter Opera S. Nili a se edita imprimi fecerit, ut infra dicetur), proprie ex tribus constat partibus. Pars I complectitur 24 sententiæ ordine alphabetico digestas; pars II, quæ incipit: ὁδὸν ἔχει Θεοῦ 113 sententiæ continet; pars III autem, cui addere oportet alias octo sententiæ, quas e quodam cod. ms. Romano eruit Suaresius et ad complendam Neandri Collectionem in sua Dissertatione de Operibus S. Nili publicavit, exhibet sententiæ eas, quæ a Suaresio inscribuntur: *Sententiæ abducentes hominem a corruptibilitibus*, et quintam ipsius Collectionem. n. 1-98, efficiunt (*Opp. Nili* ed. Suares. p. 557-640). His perspicuitatis gratia præmissis genuinæ Nili Sententiæ, quas et Nicephorus Callistus *Histor. eccles.* lib. XIV. c. 54. laudat, eruendæ sunt. Haud exigua enim de istis sententiis oritur difficultas, dum codd. mss. alii S. Nilo, alii Evagrio easdem tribuunt, ut notat Suares. l. c. p. 611-15. et p. 624-27. item Coteler. *Monum. Eccles. Græcæ*, t. III, p. 543-47. In tanta confusione atque incertitudine auctores antiquos Græcos consulendos ratus, satis certa, ut mihi videtur, indicia reperi, quibus singulas Collectiones vero auctori restituerem. Suaresii collectio I, (Κεφάλαια 33 κατ' ἀκολουθίαν,

Epistolæ S. Nili magno numero circumferuntur; editio namque plenior epistolas ultra mille, divisas in IV libros, exhibet (a). Verum epistolæ pleræque non videntur integræ, sed potius totidem sententiæ breviores et interpretationes locorum S. Scripturæ, admonitiones, laudes vel reprehensiones, ex ejus epistolis imo et ex aliis operibus decerpæ, quibus ut plurimum additæ sunt variæ inscriptiones (b).

p. 545-48), II. (Sententiæ spirituales alphabet. pag. 548-51) et III. (Aliæ Sententiæ, p. 552-53) merito tum ex codd. mss. fide, tum ex auctoritate Veterum inter Opera Evagrii dudum relatæ sunt. — Suaresii Collectio IV (*Institutio ad monachos* (p. 553-56), ex iis, quæ ipse Suares, p. 626. affert, longe probabilius Evagrius adjudicatur, unde mirari subit, quod A. Gallandii summam in conquirendis undequaque Evagrii opusculis diligentiam fugerit. — Suaresii Collectio V (*Sententiæ abducentes hominem a corruptibilitibus* p. 557-75.) in duas partes dividi potest n. 1-98. et n. 99-135; quarum posterior nonnisi assumptum est, huc non pertinens. Etenim nescio quis Operum S. Nili studiosus ex ejus libris *De voluntaria paupertate et de monachorum præstantia* sententiis pulcherrimæ ad verbum descripsit, in unum collegit, ibique adjunxit a n. 99-135 (p. 564-75). Remanet igitur proprie in collect. V. pars prior seu *Sententiæ abducentes*, n. 1-98 (p. 557-64). — Collectionis autem sententiarum, quam publici juris fecit M. Neander, et post eum J. Grynæus ac *Bibliotheca Patrum*, pars I ex Veterum testimonio Evagrium auctorem habet; citatur enim ex his sententiis alphabeticis sub nomine Evagrii n. 2. (S. Joannis Damasceni *Parallela sacra* lit. A. tit. 19.), n. 3 (Antonii Melissa ed. *Tiguri*, 1546, fol. p. 125), n. 7. (S. Joannis Damasc. *Parall. sacra*, lit. Φ. tit. 7.), n. 17. (S. Maximi confessoris *Capita theologica* Serm. 30. in Opp. S. Maximi ed. Combefis. t. II. p. 617; item Antonii Melissa p. 50), et n. 23 (S. Joannis Damasc. *Parall. sacra*, lit. O. tit. 9.); cf. Coteleerii *Monum. Eccles. Græcæ* t. III. p. 544-45. Pars II et III hujus Collectionis inde a sententiæ: *Φ66ov Eys Θε6ω* complectitur 204 sententiis, vel additis octo sententiis in Dissertatione Suaresii de Opp. S. Nili obviis, 212. Suaresius tamen non animadvertens sententiis 91 postremas hujus Collectionis Neandri, quas partem III Collectionis Neandri supra vocavi, cum istis octo e cod. ms. Romano a se prolatis et teste codice ms. huc pertinentibus easdem ipsas esse 98 sententiis, quæ partem priorem Collectionis V Suaresii, seu n. 1-98 (p. 557-64) efficiunt, eas hoc titulo: *Sententiæ abducentes hominem a corruptibilitibus*, Nili Operibus denuo adjectis, uno fere numero discrepantes ab iis, quas Collectio Neandri, p. III, exhibebat. *Ista vero pars II. et III Collectionis Neandri, sæpius impressæ, vere S. Nilum auctorem habet*; citatur enim S. Nili nomine ex istis sententiis p. II (quæ incipit: *Φ66ov Eys Θε6ω*) n. 4. a S. Maximo l. c. serm. 2 (t. II. p. 531.) et in Antonii Melissa p. 10, item p. II. n. 69. a S. Maximo l. c. serm. 18 (t. II. p. 588) et in Antonii Melissa p. 70; dein p. III (seu Sententiæ abducentes etc.) n. 7. ed. Suares. a S. Joanne Damasc. *Parall. sacra*, lit. Y, tit 12, n. 55 ed. Suares. a S. Maximo l. c. serm. 47. (t. II. p. 647.) et in Antonii Melissa p. 135, n. 48. ed. Suares. a S. Maximo l. c. serm. 12. (t. II. p. 568) et in Antonii Melissa p. 38, denique n. 91. ed. Suares. a S. Maximo l. c. serm. 49. (t. II. p. 650.) et in Antonii Melissa p. 139. Hæc paulo enucleatius et accuratius exponenda duxi, ut intricatæ quæstioni de variarum istarum sententiarum auctore nonnihil lucis afferrem. Cæterum de falso titulo: *Episcopi et Martyris*, qui genuinæ sententiarum Nili nostri Collectioni præigitur, cf. Leonis Allatii Diatriba de Niliis, annexa ejusdem editioni

Epistolarum S. Nili p. 16. 19-22, et Tillemont l. c. art. IX (p. 206-7).

(a) Duæ sunt epistolarum S. Nili editiones, scilicet: S. Nili Epistolæ Gr. et Lat. cum Notis ed. P. Possini, *Parisiis*, 1657 in-4° et: S. Nili Epistolarum libri IV Gr. et Lat. ed. Leo Allatius. *Romæ*, 1668, fol. Editio Possini 355 Epistolas continet, editio Allatii 1061, inter quas habentur omnes epistolæ edit. Possinianæ præter unam epistolam 334. Versio tamen Possini longe melior est Allatiana. Editionem Allatii, utpote pleniorē, hicsquar.

(b) Paucae videntur esse Epistolæ integræ, ex quibus certe præclaris damnum cognoscere licet, quod ex ista mutilatione pietas Christiana passa est, vid. lib. II. ep. 167; III. 43. 243. 257; IV. 1, quæ tamen postrema ob styli diversitatem S. Nili adjudicatur. — Epistolæ, quæ nonnisi ex unica eaque brevi sententiâ constant, frequenter occurrunt ex Gr. lib. I. ep. 8. 11. 15. 35. 42. 47. 49. 94. 103. 176. 252. 300; lib. III. 47. et 48; lib. IV. 59. In lib. III. ep. 210. Coll. Possini ep. 149. exemplum luculentum habetur, qua ratione brevis ejusmodi sententiâ, ex majori epistolâ decerpita, tanquam epistolâ per se subsistens exhibetur in edit. Allatiana, quod sæpius contigisse admodum verisimile est. Aliquando duæ vel plures epistolæ, quas singillatim numerat Allatius, haud obscure ex una eademque Nili epistolâ excerptæ sunt, ut lib. I. ep. 38-40. 55-57. 63-66. 80-81. 98-101. 109-113. 145-147. 165-66. 311-12; lib. II. ep. 6-7. (cf. Possini ep. 277.) 91-92; lib. III. ep. 53-54. (cf. Possini ep. 30.) 109-110 (cf. Possini ep. 66.) 130-31. (cf. Possini ep. 90.) 139-40. (cf. Possini ep. 97.) 201-3 (cf. Possini ep. 145.) 205-7, (cf. Possini ep. 147.) 209-211. (cf. Possini ep. 149.) 217-18. (cf. Possini ep. 153.) 229-30. (cf. Possini ep. 161.) 233-34. (cf. Possini ep. 164.) Imo una occurrit epistolâ (lib. III. ep. 33), quæ quatuordecim alias epistolas in se continet, scil. lib. II. ep. 93. 108-111. 135. 137-139. 140, majori ex parte, 239. 279. 317; lib. III. ep. 87. Aliæ epistolæ bis occurrunt, aliquando nulla, aliquando exigua mutatione, ut lib. I. ep. 151. — I. 73. et 67; II. 117. — II. 140. *fin.*, II. 257. — III. 293. — *fin.*, III. 97. — III. 248. — III. 106. — III. 249. — III. 113. — IV. 10., III. 114. — III. 250., III. 160. — IV. 25. *fin.* III. 170. — III. 255. *fin.*, III. 320. — III. 271. *fin.*, III. 322. — IV. 59., IV. 7. — III. 59. 60 et 61., IV. 32. — III. 64 et 65. Multæ porro istarum Epistolarum ad verbum translatae sunt ex Nili libro de monastica exercitatione, ex gr. lib. II. ep. 54. ex cap. 3. 4, lib. II. ep. 55. ex cap. 41, lib. II. ep. 57. ex cap. 5, lib. II. ep. 60. ex cap. 16-17, lib. II. ep. 63. ex cap. 41, lib. II. ep. 64. ex cap. 41, lib. II. ep. 65. ex cap. 42, lib. II. ep. 68. ex cap. 47, lib. II. ep. 69. ex cap. 50, lib. II. ep. 70. ex cap. 66, lib. II. ep. 188. ex cap. 15, lib. II. ep. 195. ex cap. 21, lib. II. ep. 198. ex cap. 26, lib. II. ep. 239. ex cap. 54, lib. II. ep. 259. ex cap. 75. lib. II. ep. 264. ex cap. 2, lib. III. ep. 119. ex cap. 9, lib. III. ep. 293. ex cap. 73. 74. 75, lib. III. ep. 328. ex cap. 72, lib. III. ep. 332. ex cap. 35, denique ep. 334. ed. Possini (quæ sola desideratur in editione Allatii) ex cap. 71. Similiter lib. IV. ep. 6. desumpta videtur ex Nili Tract. ad Enlog. c. 29. Præterea lib. I. ep. 32. legitur in S. Gregorii Naz. orat. 21. n. 15. ed. Maur. lib. I. ep. 36. in S. Basilii *M. Homil. in psal. xxxii.* n. 3. ed. Maur., lib. I. ep. 247. in S. Irenæo *adv. hæres.* lib. I. c.

Epistolæ ejus partim sunt *dogmaticæ*, partim *exegeticæ*, partim *morales* et *asceticæ*. *Epistolæ dogmaticæ* impugnant gentiles (a) atque Judæos (I. ep. 124 — 28); tum hæreticos in universum (b), ac in specie Gnosticos (I. 234. 248. 296) et Manichæos (II. 321. — cf. I. 117), Origenistas (I. 188 — 90) et Novatianos (II. 155. cf. III. 243), Arianos sive Eunomii asseclas (c), Macedonianos (I. 211. II. 210) et Apollinaristas (I. 257. 272. II. 40. 49). Præterea Dei quoque existentiam probat (I. ep. 19), naturam ejus describit (I. 47. 158. 216. III. 64), Dei providentiam nos docet (I. 59. 322. II. 179. 227), Trinitatem confitetur (I. 174. 255), Incarnationem Salvatoris nostri exponit (d), perpetuam Dei Genitricis Mariæ virginitatem astruit (I. 263. 269. 270. 271). Mali originem non ex natura, sed ex libero arbitrio repetendam docet (II. 299. 309. III. 22), peccatum originale haud obscure signat (I. 249. 328), ac totam de *justificatione* doctrinam satis clare exponit (e); Ecclesiæ quoque naturam et propagationem per apostolos paucis indicat (I. 117. 209. 258. 268. 275. 230. II. 181. 278. III. 16. 23. 28. 29). Denique animæ immortalitatem (I. 192), corporis resurrectionem (I. 109 — 118. 173. II. 78. 82. 170. 200. III. 120. 135), ac beatitudinem æternam astruit (II. 247. 250. 251. IV. 22).

Epistolæ exegeticæ phrases aut locos S. Scripturæ tum sensu litterali et historico (f), tum sensu allegorico (g) interpretantur.

Epistolæ morales et *asceticæ* insignem thesaurum continent, quo vita hominis Christiani ita excolatur, ut summam perfectionem attingat. In primis veram commendat *fidem* in Deum remuneratorem et Christum Salvatorem (h). *Spem* quoque nostram in Dei misericordiam et bonitatem frequenter confirmat, sive peccatis obnoxii sive tentationibus impugnat, sive casibus adversis pressi, sive rebus necessariis destituti simus (i); spei tamen adjungit *timorem* (I. 14. 96; III. 5. 136. 272. 276; IV. 22) et *patientiam* (III. 35. 68. 144. 305. 309). Pec-

8. n. I. ed. Maur., lib. I. ep. 211. in S. Basilii M. ep. 8. n. 10. ed. Maur., lib. III. ep. 13. in S. Chrysostomi homil. I. *De statuis*, n. 9-10., lib. III. ep. 24. in *Recognitionibus* Clementi Romano perperam ascriptis lib. II. n. 21-21. (ed. Lips.), lib. IV. ep. 14. in S. Basilii M. hom. 14. n. 8. ed. Maur.; denique lib. III. ep. 242. ad verbum est consarcinata ex S. Isidori Pelus. lib. I. ep. 402. 444. 424. lib. V. ep. 64. et lib. II. ep. 275. (quæ postrema inter *Apophtegmata Patrum* pariter sub nomine *Abbatis Isidori Pelusiotæ* refertur in *Cotelerii Monum. Eccles. Græcæ*, t. I. p. 488) hæc pauca monuisse juvabit ad persuadendum, editionem epistolarum S. Nili multa desideranda relinquere articque criticæ latum adhuc campum in illis patere. Cf. etiam Leonis Allatii *Diatriba de Nili* ed. cit. p. 27-29. Suares in *Opp. Nili* p. 633-34., J. A. Fabricii *Biblioth. Græc.* vol. X. p. 11-13 et Ceillier l. c. art. III. n. 9. (p. 192.)

(a) Lib. I. ep. 6. 56. 57. 75. 278. 282; lib. II. ep. 53. 59. 42. 145. 148. 151. 178. 280; lib. III. ep. 8. 16. cf. lib. I. ep. 229; lib. IV. ep. 52.

(b) Lib. I. ep. 204. 247. 256. 285. 315; lib. II. ep. 49. 123.

(c) Lib. I. ep. 16. 18. 70. 79. 114-16. 191. 193. 205-206. 219. 226. 286. 288; lib. II. ep. 39. 293. 297. 300. 323. In plerisque harum epistolarum loci S. Scripturæ, quos Ariani confirmandis erroribus suis adhibere solebant, paucis explicantur.

(d) Lib. I. ep. 88. 102. 149. 170. 171. 259. 272. 293; lib. II. ep. 40. 150. 187. 238. 289. 292; lib. III. ep. 91. 92. Plures ex his epistolis, præsertim I. 149, II. 292, III. 91. 92; satis aperte Nestorii errores ferunt, quamvis nomen hæresiarchæ istius nusquam appareat; unde forsitan quis haud absque verisimilitudine conjiciat, non multo post a 450. S. Nilum e vita abiisse.

(e) Vid lib. I. ep. 60. 61. 63-66. 104. 108. 131. 155. 157. 159. 175. 177. 197-98. 200. 208. 212-14. 220. 236. 260-61. 274. 299. 305. 316. 322. 328. 330. 353. lib. II. ep. 20. 27. 47. 48. 81. 85. 97. 123. 124. 143. 202. 214. 228. 230. 231. 245. 250-51. 260. 262. 267-68. 271. 272. 276. 298. 303. 314. 315. 317. 325-26. 328; lib. III. ep. 4. 5. 7. 17. 19. 24. 25. 85. 115. 135. 164. 166. 169-171. 177. 183. 187. 200-203. 226. 248. 255-56. 259. 262. 267. 274-75. 277. 288-89. 302. 308. 316. 324. 327; lib. IV. ep. 9. 15. 19. 20. 23. 27. 28. 53. 59. 45. 48. Si quis has epistolas attentamente perlegere voluerit, plenam S. Nili doctrinam de justificatione, prædestinatione, gratia et libero arbitrio, de bonis operibus eorumque mercede, convenientem doctrinæ concilii Tridentini sess. VI., facile inde cognoscat.

(f) Vid. ex. gr. I. 7. 12. 14. 15. 17. 21. 25. 36. 55. 57. 62. 69. 72. 77. 80. 81. 102. 104. 131. 132. 134. 135. 141. 145-47. 149. 150. 152-154. 172. 178. 192. 195. 200. 203. 204. 215. 216. 238. 249. 253. 262-63. 269. 271. 288. 305. 314. 318. 324; II. 9. 20. 24. 27. 33. 34. 76. 78. 86. 104. 121. 128. 143. 162. 169. 171. 186. 201. 228. 231. 233. 239. 243. 254. 255. 256. 260. 276. 278. 306. 314. 316. 322. 324. 328; III. 14. 26. 27. 30. 35. 60. 63. 76. 84. 89. 104. 116. 120. 124. 136. 166. 67. 168. 183. 188. 191. 200. 219. 221. 277. 284. 293. 325. 333; IV. 5. 19. 25. 40. Varias quoque Græcas versiones S. Scripturæ Veteris Testamenti nonnunquam respicit, ut lib. III. ep. 38. 78. 191.

(g) Vid. ex. gr. I. 13. 51-53. 59. 60. 61. 63-66. 68. 76. 78. 84. 86. 90. 94. 96-101. 106. 8. 118-22. 163-64. 179. 186-87. 195. 96. 201-2. 208. 221. 223-24. 228. 240. 242-44. 246. 250-51. 254. 256. 258. 259. 264. 265-68. 273. 276. 285. 289. 504. 320-21. 325. 350. 33; II. 2. 5. 14-16. 52. 64. 68. 69. 72. 74. 75. 79. 80. 83. 93-95. 97. 99. 123. 127. 133. 141. 142. 144. 163. 166. 173. 174. 180. 181-83. 187. 188. 197. 198. 199. 232. 234-38. 240-41. 262. 263. 275. 282. 309; III. 1. 4. 5. 7. 10. 15. 20. 23. 25. 28. 34. 36. 38. 44. 53. 54. 63. 75. 83. 95. 109. 110. 112. 129. 137. 138. 165. 169. 174. 178. 180-82. 185-87. 190. 193-96. 201-4. 206-12. 220. 222. 225. 236. 240. 251. 253. 55. 257. 259. 265. 271. 275. 291-92. 302. 310; IV. 2. 8. 10. 12. 13. 23. 27-30. 32. 45. 46. 47. 51. 55. Lib. II. ep. 223, ipse Nilus allegoricam explanandi rationem defendit. Cæterum proluxa hæc Epistolarum exegeticarum enumeratio, rogo, ne lædio lectorem afficiat, memorem, S. Scripturæ studiosis perquam commodum fore, si Nili interpretationes facili opera in rem suam convertere possint.

(h) Lib. I. ep. 8. 9. 101. 177. 198. 237. 313.; lib. II. ep. 17. 149. 165. 216. 264. 514. 327; lib. III. ep. 5. 18. 20. 33. 68. 126. 253. 269. 275. 284. 286; lib. IV. ep. 22. 46. Quantum fides hominem consoletur in obitu carorum, ostendit I. 311-12; II. 170.

(i) Lib. I. ep. 7. 10. 14. 22. 38-40. 123. 151. 230. 306. 324. 329; lib. II. ep. 17. 61. 94. 104. 174. 179. 185. 196. 222. 239. 269; lib. III. ep. 63. 68. 135. 142. 145. 146. 171. 172. 179. 197. 215. 216. 228. 237. 243. 262. 269. 270. 274. 277. 315; lib. IV. ep. 36-39. 42. 48.

calores frequenter ad conversionem et emendationem excitat, pœnitentiæ vim et modum præclare describens (a). Sæpissime autem de *tentationibus* agit, exponens, cur a Deo permittantur varium quoque tentationis modum ac gradum describit, et ipsas principales tentationes incredulitatis, blasphemiarum, superbiam et vanæ gloriæ, gulæ et voluptatis, avaritiæ et iracundiæ, tristitiæ, timoris et acediæ sollicitè cavendas ac fortiter superandas monet, simul præcipua tentationum remedia, fidem Christi et abnegationem sui ipsius, vigilantiam, humilitatem, obedientiam, patientiam, jejunium et vigiliis, diligenter adhibenda suadet, ac tali pugnæ spirituali contra dæmones adversarios et affectus inordinatos, non minus necessariæ, quam utili, gloriosos triumphos et beatam quietem promittit (b). Casus autem adversos hujus vitæ, a Deo in salutem nostram ordinatos, non solum cum patientia et fiducia, sed et cum gratiarum actione animique exultatione ferendos esse docet (c). Maxime tamen orationem perseverantem ad superandas tentationes et adversitates commendat, orationi psalmodiam ac diligentem S. Scripturæ lectionem adjungit, optimam denique ejus methodum et summam efficaciam docet (d). *Charitatem* quoque tum erga Deum, tum erga proximum, etiam inimicum, gravibus verbis inculcat (e). Ex fructibus autem charitatis *eleemosynam* (II. 149. 157. 230. 274. 298. 301—2, III. 7) et *continentiam* perfectam seu virginitatem (II. 31. 118, III. 298.) summopere laudat. — Aliæ epistolæ *mönachos* præsertim respiciunt, eosdem laudant, instruunt, corrigunt (f), præsertim vagos et instabiles reprehendunt (1. 292. 295, II. 56. 62. 71-72. 117. 136, III. 119. 223.)

NOTA I. *Fragmenta* quædam S. Nili Latine tantum exhibentur in Opp. S. Nili ed. Suares. p. 635-37. — *Liber ejus adversus gentiles* (de quo Nicephor. Callist. in *Histor. eccles.* lib. XIV. c. 54.) et *Liber de computatione* (de quo ipse Nilus lib. III. ep. 11.) intereiderunt. — *Expositio Cantici canticorum* ex S. Gregorii Nysseni, Nili et Maximi commentariis collecta, in qua singulorum loci permitti sunt, ut discerni haud queant, Gr. et Lat. exstat in *Biblioth. Patrum* Paris. 1654. t. XIII. — Cf. de his aliisque S. Nili Opusculis Leonis Allatii *Diatriba de Nilis*, editioni Epistolarum S. Nili subjuncta p. 16—18. et p. 29—31. Tillemont, l. c. art. XI. (p. 213) et J. A. Fabricii *Biblioth. Græc.* vol. X. p. 6. et 16—17.

NOTA II. Opera S. Nili spuria hæc sunt : 1) *Tractatus* moralis (Opp. Nili ed. Suares. p. 521—26), cf. Tillemont l. c. art. XI. p. 210 ; Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 1 (p. 158) ; 2) *Epicteti Enchiridion* seu *Manuale*, forte a S. Nilo contractum et interpolatum (Opp. Nili ed. Suares. p. 327—53), cf. Leonis Allatii *Diatriba de Nilis* l. c. p. 31—33. Tillemont l. c. art. XI. p. 210. Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 2. p. 158 ; 3) *Narratio monachi Pachon* (Opp. Nili ed. Suares. p. 355.—57), cf. Tillemont l. c. art. XI. p. 210. Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 3. p. 158 ; 4) *Sermo dogmaticus de S. Trinitate*, qui est S. Basilii M. epist. 8. cf. Tillemont l. c. art. XI. p. 210. Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 4 (p. 158—59) ; 5) *Martyrium S. Theodoti Ancyran* sub imp. Diocletiano passi, quod ab alio quodam Nilo auctore cœvo scriptum exstat Gr. et Lat. in Gallandi *Biblioth. Patrum*, t. IV. p. 114—50, cf. ibid. Prolegom. cap. 7 ; 6) *Oratio supplex ad Deum contra barbarorum incursionem*, etc., quam nonnulli Nilo nostro ascribunt, Nilo cuidam juniiori tribuenda est. cf. Oudin, t. I. col. 1256—58.

(a) Lib. I. ep. 54. 220. 304 ; Lib. II. ep. 82. 63. 143. 147. 165. 203. 229. 231. 239. 267. 303. 325. 326. 330 ; lib. III. ep. 4. 10. 11. 59-61. 63. 112. 129. 135. 157. 168. 171. 177. 200. 213. 227. 228. 254-57. 270. 274. 277. 302. 308. 323. 327 ; lib. IV. ep. 20. 21. 36. 39. 43. Cf. supra epistolas ad doctrinam de justificatione pertinentes, quarum complures etiam de pœnitentia agunt. Sacerdotes quoque inonet, ne justo durius habeant pœnitentes, lib. III. 243.

(b) Lib. I. ep. 5. 10. 11. 20. 25-31. 67. 137. 144. 148. 151. 160. 163-64. 167-69. 183. 185-87. 217-18. 227. 233. 237. 275-77. 280. 284. 289. 294. 300. 307. 310. 313. 324-25 ; lib. II. ep. 1. 2. 12. 23. 28. 35. 38. 52. 59. 62. 70. 79. 80. 94. 95. 102. 106-9. 114. 137-39. 140. 160. 167. 172. 193. 196. 199. 224-25. 242. 244. 295. 299. 304. 318 ; lib. III. ep. 12. 13. 33. 40. 41. 46. 49. 50. 54. 66. 67. 71. 78-82. 94. 95. 97-99. 101-2. 105-7. 109-10. 121. 126-27. 130-34. 138. 143. 147-48. 153-55. 158. 164. 166. 175. 178. 181-82. 189. 194. 197-98. 204-12. 216-18. 220-22. 225. 228-31. 234. 237-38. 242. 244. 247. 249. 251. 265. 268. 271. 273. 276. 278. 282-83. 287-88. 291-94. 300. 301. 310. 316. 318. 322. 331. lib. IV. ep. 2. 4. 5. 6. 13. 29. 30. 40. 44. 45. 52-53. 55-58. 60. De tentatione incredulitatis III. 260, blasphemiarum I. 313, II. 94-92. 152, III. 99 ; superbiam et vanæ gloriæ I. 36. 161-62. 238. 326, II. 31. 51. 58. 98. 99. 114. 126. 203. 221. 245. 259. 272. 287. 322 ; III. 31. 53. 55. 77. 94. 134. 145. 152. 176. 231-35. 250. 256. 329., IV. 3 ; gulæ I. 284. II. 59. 102. 160. 244, III. 46. 49. 106. 178. 242. 249. 268 ; voluptatis I. 222. 318. 323, II. 58. 69. 142. 159. 226. 234. 242. 284, III. 43. 78. 130-31. 143. 151. 165-66. 224-25. 288, IV. 6. 24. 26 ; avaritiæ II. 71. 129. 297-99, II. 147. 153. 177. 179.

192. 250. 285, III. 6. 123. 240 ; iracundiæ I. 14. II. 209. 280. 305, III. 1 ; tristitiæ, timoris et acediæ I. 231, II. 53. 129-32. 140. 193. 214. 226, III. 51. 142. 312, IV. 35. Ex his theoria tentationum juxta mentem S. Nili facili opera colligi poterit.

(c) Lib. I. ep. 12. 21. 37. 55. 58. 74. 103. 123. 133. 235. 245. 290. 302. 331 ; lib. II. ep. 3. 4. 21. 22. 43. 61. 98. 146. 193. 219. 222. 227. 236. 251. 258. 285. 334 ; lib. III. ep. 19. 26. 27. 29. 35. 50. 66-69. 71. 87. 88. 104. 108. 118. 122. 128. 144. 157. 161-65. 170. 173-74. 191. 211. 245. 281. 285. 304-5. 309. 321. 330 ; lib. IV. ep. 31. 40.

(d) Lib. I. ep. 4. 10. 24. 40. 50. 58. 86. 87. 107. 121. 137. 139. 165-66. 187. 196-97. 239-40. 323-24. 327. 330 ; lib. II. ep. 12. 23. 41. 58. 74. 118. 161. 167. 175. 196. 201. 222. 308. 322. 329 ; lib. III. ep. 2. 3. 36-38. 86. 90. 97. 117. 125-27. 144-45. 148. 155. 159-60. 164-65. 167. 179. 197. 217-18. 224. 224. 238-39. 245. 247. 253. 256. 261. 264. 266. 271. 275-74. 278. 282-85. 287. 292. 295. 306-8. 315. 318-20. 324. 333 ; lib. IV. ep. 12. 16. 25. 54. 56. 41. 60. 61. — De lectione S. Scripturæ. I. 83. 118-22. 262. 264, II. 36. 37. 155. 198. 223. 237. 255, III. 164. 262. 278. 295.

(e) Lib. I. ep. 105 ; II. 41. 93. 167. 217. 269. 281. 296. 298. 307. 313. 320. 332 ; III. 93. 111. 257 ; IV. 47.

(f) Lib. I. ep. 1. 34. 55. 46. 129. 177-82. 222. 232. 281. 287. 307. 331-52 ; lib. II. ep. 43-130. ad solos monachos directæ sunt, item II. 25. 29. 179. 215. 266 ; III. 52-40. 46-61. 66. 67. 72-74. 90. 98-102. 107-8. 114. 119. 123. 125. 143. 147. 150. 152. 53. 192-93. 229-30. 237-39. 244-42. 246. 303. 309. 352 ; IV. 1. (valde dubia) ; 38. 41. 54. 60. De inclusis II. 96. De stylitis, II 114-15.

CHARACTER ET DOCTRINA S. NILI.

Sanctus et egregius Pater Nilus, prout in concilio Nicæno II vocatur (a), non tam dogmata fidei, quam morum in scriptis suis exposuit. Variæ ejus lucubrationes thesaurum doctrinæ asceticæ comprehendunt (b); animi humani diversos motus intimosque recessus, malignas diaboli artes, benignam Dei misericordiam, multiplicem hominis pugnam, lapsum, victoriam, tam accurata cognitione, tenera sollicitudine, sincera charitate describit, ut nemo melius. Scripta ejus, vigore plena ac sententiis referta, similitudinibus elegantissimis nitent (c); et quamvis nervosa quadam vehementia excellant, dulcore tamen eximie charitatis omnia temperantur.

Doctrina ejus dogmatica, quæ ubique doctrinæ moralis fundamentum est, doctrinæ catholicæ apprime concordat, ut ex his patebit :

1. *Fides*, quæ initium est salutis, *Dei simul et hominis opus esse*, his verbis declaratur : « *Nemo venit ad me*, ait Servator noster Christus, *nisi ei desuper datum sit*. Non enim cuique obvia est fides in Christum; superiori namque impulsu indiget, cum vere credere generosi animi sit. Tali igitur animæ illa, quæ a Deo est, compunctio opus est, ut credat. Sed supernus quoque impulsus nostra eget electione et arbitrio. » Lib. II. eo. 288, Cf. Concil. Trid. sess. 6. cap. 6, et can. 3. 4.

2. *Bona opera necessaria esse docet* : « Veræ pietatis ratio duobus constat, dogmatibus piis et bonis operibus : unum igitur ab altero sejungendum non est. » Lib. II, ep. 161. Cf. Concil. Trident. sess. 6. cap. 11. 16. et can. 25.

3. *Transsubstantiatio* aperte proponitur : « Ante sacerdotis verba et Spiritus sancti descensum nudus panis et vinum, commune, quæ proponuntur, existunt; at post tremendas illas invocationes et adorandi et vivifici et boni Spiritus adventum non sunt amplius nudus panis et commune vinum, quæ apposita sunt in sacro altari, sed corpus et sanguis pretiosus et immaculatus Christi, universorum Dei, ab omnibus sordibus eos mundantia, qui cum timore et desiderio maximo illorum participes fiunt (d). »

4. *De confessione peccatorum et satisfactione* hæc habet : « Tu, o sacerdos, ne despicias, sed potius amplectere et fove cor contritum et humiliatum, et redipiscitor et salvato, non tantum fructus rerum probe gestarum gravis pretii a delinquentibus quærens et exposcens per opera studiosa (δὲ ἔργων ἀσκητικῶν), sed et verba accipiens compunctorum pro peccato proprio et immensa cum animi dejectione tibi sua scelera confitentium (e). »

5. *De invocatione sanctorum et sacris imaginibus* dicit : « Omni in loco illis, qui per eosdem (sanctos martyres) Deum implorant, res omnes mirificas et præter expectationem adventientes Domini Christi celeberrimi atque honore et nomine illustres certatores (martyres) possunt efficere. » — « Fixi atque virilis genii proprium est, in sacrario versus Orientem ædis sacratissimæ unam solamque crucem formare; una siquidem salutari cruce omne genus humanum servitute eximitur et desperatis ubique gentium spes bona effulget; narrationibus porro ex Veteri Novoque Fœdere quaquaversum manu pictoris optimi ædem sacram reple, ut litterarum rudes et divinarum Scripturarum lectionis nescii ex figuræ conspectu notitiam rerum optime gestarum eorum, qui vero Deo legitime deservierunt, acquirant et ad eorum res gloriosas atque præclaras certatim properent (f). »

EDITIONES. Sancti Nili Opera quædam nondum edita Gr. et Lat. ed. P. Possinus. Paris. 1629. in 4°. — S. Niliabbatis Tractatus seu Opuscula (omissis iis, quæ ediderat Possinus) Gr. et Lat. ed. Suaresius. Romæ, 1673, fol. — S. Nili Epistolæ (355) Gr. et Lat. ed. P. Possinus, Parisiis, 1657. in 4°. — S. Nili ascetæ, discipuli S. Joannis Chrysostomi, Epistolarum libri IV (quibus omnes prioris editionis epistolæ continentur, una excepta) Gr. et Lat. ed. Leo Allatius, Romæ, 1668, fol. — De his aliisque editionibus, quæ Latine tantum exstant, cf. Ceillier, l. c. art. III. n. 9. (p. 190.—95.) et Hoffmann *Lexicon bibliograph.* t. III. p. 141—45. Notari quoque meretur, textum Græcum Epistolarum Nili editionis Allatii multis mendis deformatum, versionem Latinam tam hujus editionis epistolarum, quam opusculorum editionis Suaresii multis in locis valde obscuram et implicatam esse.

(a) Concil. Nicæno II, act. IV. (Mansi t. XIII. col. 37.)

(b) *Epistolæ S. Nili ad spiritualem profectum plane conducunt*, Mabillon *Tract. de Studiis monast.* t. II. c. 20. (ed. Venetæ 1770. p. 172), item c. 21. (ibid. p. 180) et t. I. p. l. c. 15. (ibid. p. 55.).

(c) Vid. ex. Gr. lib. I. ep. 10.; III. 153. 171. 261. IV. 28. 35.

(d) Ita lib. I. ep. 44. Similes loci occurrunt lib. I. ep. 99. 101. II. 144. 235. 294; III. 39. 280; IV. 55. Cf. Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. et can. 1. 2.

(e) Lib. III. ep. 243. Hinc et ἐξομολόγησις frequenter apud S. Nilum commemoratur, quæ tum confessionem, tum satisfactionem in se comprehendit, vid. lib. II. ep. 305. 326; III. 61. 63. 135. 171. 256. 243. 325. Cf. Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. 8. 9. et can. 4. 6. 12-14.

(f) Lib. IV. ep. 62. et 61. ex Concilio Nicæno II, act. IV. (Mansi t. XIII. col. 31-38.). Cf. Concil. Trident. sess. 25. Decretum de invocatione sanctorum.

NOTITIA ALTERA.

(LEO ALLATIUS, *Diatriba de Nilis*, ad calcem Epistolarum Nili, p. 7.)*Nilus eparchus Constantinopolitanus, ex eparcho monachus et asceta cum Theodulo filio.*

Sed adest jam Nilus noster Asceta, cujus meminit Nicephorus Callixtus *Hist. ecclesiasticæ* l. xiv, c. 54, virtute, doctrina, atque eloquentia præstantissimi, quem Michael Neander quasi nullius pretii hominem *quemdam* vocat. Menologium Basilianum bibliothecæ Vaticanæ 14 Januarii: Ἀθλητὴς τῶν ὁσίων Πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν Σινᾷ ὄρει τελειωθέντων. Ἀπὸ διαφόρων τόπων καὶ χωρίων οἱ ἄγιοι οὗτοι ὑπάρχοντες ἀφῆκαν τὸν κόσμον, καὶ συγγενεῖς, καὶ πλοῦτον, καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾷ, καὶ ἐγένοντο μοναχοὶ, δουλεύοντες μόνῳ τῷ Θεῷ, καὶ τρεφόμενοι ὑπὸ βοτανῶν ἀγρίων. Μετὰ τούτων δὲ ἀγίων ἦν καὶ ὁ ἅγιος Νεῖλος, ὁ γενόμενος Ἐπαρχος Κωνσταντινουπόλεως, ἀνὴρ σεφῆς, καὶ εὐλαβῆς· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διὰ τὸν Χριστὸν ἀφῆκε καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ ἐγένετο εἰς τῶν πτωχῶν μοναχῶν. Ἄλλ' ὁ διάβολος φρονήσας διήγειρε τὸ ἄγριον ἔθνος τῶν Βλεμμύων κατὰ τῶν ἀγίων Πατέρων· οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ ἀπὸ Ἀραβίας ἔως Αἰγύπτου κατοικοῦντες τὴν θάλασσαν Ἐρυθρὰν, καὶ ἐλπίζοντες εὐρεῖν πλοῦτον ἤλθον κορυσεῦσαι τοὺς Μοναχοὺς. Ὡς δὲ οὐδὲν εὗρον, εἰ μὴ ψιθάια μόνον, καὶ τοὺς ἁγίους τρίχωνα φοροῦντας, καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν. *Certamen sanctorum Patrum nostrorum, qui in monte Sina finem suæ vitæ sortiti sunt. Ex diversis urbibus et oppidis cum essent hi, mundo, parentibus, et divitiis renuntiatis, cum pervenissent ad montem Sinai, monachi effecti sunt, et soli Deo insertuebant, herbis silvestribus vitam sustententes. Cum his sanctis vitam ducebat beatus Nilus in urbe Constantinopolitana quondam eparchus, vir doctus, et in Deum piissimus. Quin et ipse propter Christum, et gloria, et divitiis dimissis pauperum habitum monachorum habitum induit. Verumtamen diabolus invidentia tortus immanem Blemmydum gentem concitavit contra sanctos Patres. Blemmydes sunt ab Arabia usque Ægyptum maris Rubri accole, qui divitiarum expectatione erecti ad diripiendos monachos progressi sunt. Cum vero nihil amplius comperissent, quam tegeticula ex junco, sanctosque ipsos ex pilis confectis indumentis circumvestitos, in rabiem versi eos culpæ exsortes contrucidarunt. Et sic vitæ finem posuere. Supra laudatus Callixtus loco dicit: Τῷ δὲ θεοσεπίῳ Νεῖλῳ πατὴρ ἡ τῆς Κωνσταντινίου ἐτύγγαν πόλις, ἥς τῷ περιόντι τῆς εὐγενείας καὶ Ἐπαρχος ἐχηρημάτισε, καὶ Ἐπαρχος ἐχηρημάτισε. Πλοῦτῳ δὲ βαθεῖ, καὶ δυναστεία περιρρέόμενος ἀσκητικὴν ἀντηλλάττετο ἀγωγὴν. Admirando Nilo patria Constantinopolis fuit, cujus etiam propter egregiam generis nobilitatem præfectus fuit. Potentia, et cpi-*

*bus affluens, asceticam illis prætulit vitam. Et Græcorum Menologium: Οὗτος πολὺς ἦν ἐν λόγοις ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουικίου Ἐπαρχος Κωνσταντινίου πόλεως γνωρίζομενος, σεμνῆ δὲ γυναικὶ συζευχθεὶς, καὶ δύο τέκνα, ἄρβρον τε καὶ θῆλυ, ἀποτεκῶν, τὴν ἑαυτοῦ πέπεικε σύζυγον τὴν Κωνσταντινίου πόλιν καταλιπεῖν, καὶ τοῖς τῆς Αἰγύπτου μοναστηρίοις κατασκηνώσαι, μερίσασθαι τε τὰ τέκνα, καὶ τὸν μὲν παραλαβεῖν τὸν υἱὸν Θεόδουλον, τὴν δὲ τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα, καὶ οὕτω πόησαντες διέστησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐπεὶ ὁ μακαρὸς Νεῖλος τὸ δρος μετὰ τοῦ υἱοῦ κατελιπῶς συνῆν τοῖς Πατράσι, καὶ τὰ ἐξῆς. *Celeber hic fuit hominum sermonibus, impervante Mauritio, urbis Constantinopolitanæ præfectura clarus. Qui honestissimæ matronæ junctus matrimonio, duobus ex illa susceptis liberis mare et femina, uxori persuasit, ut Constantinopoli relicta in Ægypti monasteria immigraret: partitque inter se liberos, ipse quidem Theodulum filium, illa filiam suam abducerent. Quo facto ab invicem sese disjunxerunt. Hinc cum beatus Nilus occupato monte cum filio sanctorum Patrum consuetudine frueretur, quidam sanctorum instar repentes atque irruentes Barbari, ejus filium Theodulum cum multis aliis captivum abduxerunt. Et Martyrologium Romanum: Pridie Idus Novembris, Constantinopoli S. Nili abbatis, qui ex præfecto urbis factus monachus sub Theodosio Juniore doctrina, et sanctitate floruit. Et tandem Menologium Sirleti die xii Novemb.: Natalis S. Patris nostri Nili. Hic fuit sub imperatore Mauritio sanctorum Litterarum eruditione et sanctitate morum insignis, qui cum orationis facultate et rectæ vitæ exemplo plurimos ad virtutis studium excitasset, in pace quievit.**

Hic ut virus pravæ religionis, et petulantium sectariorum in pura claraque exulceranda veritate catholica animum infrenem prospicias, et in Callixtianæ Historiæ verbis superius adductis interpretandis malitiam, cum de nostro Nilo sermonem habet, repeto tibi verba Nicephori: Τῷ δὲ θεοσεπίῳ Νεῖλῳ πατὴρ ἡ Κωνσταντινίου ἐτύγγαν πόλις, ἥς τῷ περιόντι τῆς εὐγενείας καὶ Ἐπαρχος ἐχηρημάτισε, καὶ Ἐπαρχος ἐχηρημάτισε. Πλοῦτῳ δὲ βαθεῖ, καὶ δυναστεία περιρρέόμενος τὴν ἀσκητικὴν ἀντηλλάττετο ἀγωγὴν. Admirando Nilo patria Constantinopolis fuit, cujus etiam propter egregiam gentis nobilitatem præfectus fuit. Potentia et opibus affluens, asceticam illis prætulit vitam. Quorum illa sententia est; licet nobilitate, dignitate, opibus et rebus aliis clarissimus, et in urbe omnium præcipua, viribus præemineret, nihilo-

anus amore Christi omnibus renuntiavit, et asceticam amplexatus, in Deo suo et Christo spem collocavit. Quod in tanti viri laudes reponendum est, easque eximias, assertore Callixto. Quid autem qui carni et mundo deserviunt, et bonam Christianorum educationem, et carnis excruciationem dissipant, ex verbis istis Callixti Magdeburgenses convertunt? *Nilus vir generis nobilitate, et virtutum ornamento præclarus monachus, urbis Constantinopolitanæ indigena, et præfectus postremis Junioris Theodosii temporibus. Cumque potentia et opibus afflueret, atque etiam alio modo Ecclesiæ et reipublicæ recte et multum servire, prodesseque potuisset, tamen ex sinistro Scripturarum intellectu, et perversa illorum temporum superstitione, relicta legitima sua erga præclara vocatione, monasticen est amplexus.* Et hæc quidem si uti sua testarentur, moderate ferenda a Catholicis essent, qui hæreticorum petulantiam perspectam habent: verum cum addunt *ea referre auctore Nicephoro, lib. xiv, cap. 54, quis bene toleraverit? Scriptori crimini haud obnoxio crimen tam atrox etiam cum mendacio, ut obcæcatis mente, et rudes fallere possint, appingere, quis tolerabiliter tulerit? Sed hoc dandum est hæreticis, qui ex se veluti aranei tela fingunt.*

Ad hæc adjiciunt eadem centuria cap. 10, post illa insulsa de Nilo episcopo et martyre, quæ posterius videbimus, de capitulis sancti Nili: *De bonis operibus præcepta exposita secundum seriem Decalogi, quibus insertæ sunt sententiæ de præmiis bonorum operum, et pœnis malorum. Quæ etiam in gnomographis quibusdam Græcis continentur. Cæterum de fide, aut aliis doctrinæ partibus nihil dicit. Sed incommode loquitur, potu aquæ frigidæ justificari misericordem.* Quis nunç voce non contenderet? O homines seneos, infelices, et fricti ciceris emptores, qui nec scripta legere, nec lecta intelligere, neque discernere valetis. Destituti ventis, remors saltem adhibere quis vetat? Quis asseveravit Nilum de fide, et aliis doctrinæ partibus nihil dicere? Quis Nilo vitio dederit, quod de præmiis bonorum operum et pœnis malorum scripserit? Quis Nilo Constantinopolitano attribuerit dictum de potu aquæ frigidæ? Adeat scripta. In illis præclarissima et præstantissima de fide, et de doctrina catholica, si cæcus non est, reperiet: nec illum ~~aversabitur~~ judicio, quod de præmiis bonorum operum, et de pœnis malorum dictaverit. Sed istis opertissimis infamia criticis concedamus, dum alia atque alia scriberet Nilus, in nonnullis de dogmate siluisse. Tum advertendum est eum sæpe sæpius cum plumbeis hominibus egisse, et ad dogmata intelligenda ineptissimis, et tantummodo corporis exercitationibus ut Deum sibi conciliarent deditissimis: quare superiora et elevatiora illa mysteria evolveunda non erant. Dum vero cum præstantibus ingenio tractabat, tum expurgatis dissidiis, et discussis nebularum dubiis secundis

ventis in æthera elatus mysteria fidei fundebat. Non credis? Percurre libros, et admiraberis genii dexteritatem in rebus tractandis. Et ut finem orationi imponam, cui fidens, quæ Rossanensi Nilo historia defert, tu ad Constantinopolitanum Chrysostomi discipulum detrahis? Dictum de aqua frigida, Rossanensis discipulus Rossanensi non invitis manibus dat. Tu quingentis annis millesimum mutilas, nec tot annorum spatium decurtatum exhorreseis? Audi illius discipulum, ex quo Baronius sua habet. *Dicit Nilo Rossanensi Nicolaus protospatharius. Pater quare dicit Evangelium, quod quicumque parvum calicem aquæ frigidæ dederit, non amittet mercedem suam? Respondit ille: Propter hoc dictum est illis, qui nihil habent, ut nullus excusetur, qui nec habet ligna, quibus calefaciat aquam. Quid vero facietis vos, qui pauperibus frigidam aquam aufertis? Christus eadem pronuntiat, ut ostenderet, sic enim doctores, iique maximi tradunt, exiguum et facile beneficium, et fere nullius æstimationis apud homines, tamen habere constitutam mercedem a Deo, eamque non exiguam; quæ enim Deus promisit, parva esse non possunt; majora sunt, quam æstimari possent ab iis qui recepturi sunt. Aqua frigida satis indicat studium et diligentiam in beneficio exhibendo, quamvis exiguo. Æstimat enim Deus opera magis ex studio, et divina mentis incitatione, quam ex rei magnitudine. Hæc dicit Christus; et Nilus identidem eadem revocando pronuntiat. An videri potest commodius et aptius? Christus loquitur, qui pleno pectore et per se sapit. Dicit tu commodius, qui diviniore mente, et consilio sapis. Nilus Christi verba repetit; et tu Nilum incommode loqui non vereris asserere, dum ait potum aquæ frigidæ justificare misericordem: et vulgi reprehensionem non reformidas? Ita tandem et Evangelium, et Christi verba ad libitum tuum confligito, redditoque incudi versus male tornatos, ut incommodis, quæ mentem tuam dilacerant, mederi valeas.*

Doctissimus Possinus in Menologii Græci verbis *Mauritium in Marcianum* demutat; quod apte cadit in rem. Qui enim potuit sub Mauritio, qui imperium inivit anno Domini 583 communi spiritu frui, qui Joannis Chrysostomi discipulus, et æqualis fuisse asseritur, cujus obitus anno 407 ab historicis ponitur? Vixisset utique minimum annos 175, demptis etiam annis, quibus ad obtinendas disciplinas Chrysostomo adhæsisse negandum non est. Et quis crederet Niliæ ætatis adeo diuturnæ spatia? Hic Idem Possinus in præfatione sua in Epistolas Nili ad Eminentissimum Barberinum aliam notat de Nili ætate Caryophili hallucinationem: *Quarum primum antiquitas ea est, cui qui mille annos imputare satis habuerit, detraxisse de vera summa deprehenditur annos fere trecentos, totum nimirum intervallum, quo Arcadii principatus, vera et certa ætas Nili nostri antecedit Mauritium Augustum, quo tamen imperante floruisse scripsisseque Nilum vir alioquin doctus*

hallucinatus est. Et addit in margine: Joannes Mattheus Caryophilus Præfatione in Vitam sancti Nili Junioris. Verba Caryophili hæc sunt: Ut autem Nilus hic noster Italo-Græcus Rossanensis, Junioris titulum habuerit, paralleli quædam fuit admirabilis convenientia cum antiquiori Nilo, quem pietatis monasticæ splendor, et præclara ingenii monumenta de vitæ solitariæ instituto immortalæ reddiderunt. Vixit is imperante Mauritio, et prætorem Constantinopoli egit, deinde paribus cum uxore votis, regulam ipse quidem monasticam professus est in Ægypto nua cum filio Theodulo, et sacerdos fuit, uxor vero cum filia recessit in seminarum monasterium, et uterque sanctitatis lauream adeptus est. At vero Nilus Junior licet sacerdos nunquam fuerit, tamen relicta uxore tantos in monastica professione fecit progressus, ut plane monachorum eremitarum institutor evaserit, et Basilii Magni ordinem in Italia mirifice illustravit. Scripta vero ejus, etsi nulla extant, multas tamen et egregias ab eo fuisse elucubratas epistolas, testatur qui præclaram hanc Vitæ ejus historiam posteritati mandavit.

Et Chrysostomi fuisse discipulum habeo ex Callixti Historia, lib. xiv, cap. 30: Ναῖλος τε ὁ θεσπέσιος ἀσκητής, ὁ τε τοῦ Πηλουσίου Ἰσίδωρος, καὶ ὁ πολυθρόνυλλτος ἀσκητής Μάρκος, Ἰωάννη τῷ πάνυ μαθητευθέντες. *Insuper Nilus ascetes venerandus, Isidorus Pelusiota, et decantatus monachus Marcus, Joannis Magni discipuli. Bellarminus de Scriptoribus: S. Nilus Joannis Chrysostomi discipulus vixit tempore Theodosii Junioris. Gretserus, De cruce, lib. I, cap. 55. Labbæus in sua Bibliotheca, et Joannes Andreas Questadt.*

Sed quid in indaganda Nili ætate externorum testimonia conquirō? Ipse sibi Nilus testis locuples est, et ætatem suam firmissime asseverat, et sub quo spiritum ducebat imperatore indicat. Legantur, si volupe est, ipsius ad Arcadium imperatorem litteræ, quas hic cum aliis edimus, ediditque Possianus, cujus de exilio Joannis in ipsa sententiam ponit in crimine: Ἰωάννη οὐκ εὐλόγως εἰς ἐξορίαν ἐξέπεμψας ἐκ πολλῆς ἐλαφρίας τοῖς μὴ ὑγιαίνουσιν τὸ φρονεῖν ἐπισκόποις παραπεισθεὶς· *Joannem non recte in exilium amandasti præ multa levitate ab insanis quibusdam episcopis male persuasus. Et: Πῶς ἐπιθυμεῖς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν συχνωτάτων σεισμῶν, καὶ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ αἰθέρου πυρὸς ἀππλάγμένην ἰδεῖν, μυρίων ἀτοπημάτων αὐτόθι γενομένων, καὶ νομιτευομένης τῆς κακίας σὺν παρρησίᾳ πολλῇ, ἐξορισθέντος τοῦ στόλου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας, τῆς σάλπιγγος τοῦ Χριστοῦ, Ἰωάννου. Quomodo cupis Constantinopolim creberrimis terræ motibus, et immissione frequenti æthereorum ignium liberatam cernere, cum innumerabilia istic piacula committantur, et auctoritatem sibi plenam fiducia liberrima invidia, et furor exerceant, exterminata Ecclesiæ columna, luce veritatis, et tuba Christi Joanne, etc. Hinc si Mauritium intruderemus, non sine magno conatu magnas*

nugas diceremus, et Nilum hunc nostrum, centum et octoginta annis majorem pinguiore minerva affirmarem, eoque præcipue, si tum sanctum hominem et adultum artibus, et non in ipso sui ortu has Arcadio dedisse epistolas pro compertis poneremus.

Caryophili oscitantiam videtur extenuare Gulielmus Sirletus in Menologio Græcorum Latine a se reddito, quod oculis quoque sequi poteris: *Die 12 Novembris: Natalis sancti Patris nostri Nili. Hic fuit sub imperatore Mauritio, etc. Nunimo ipse Caryophilus extra omnem culpam se ponit, si testimonium ipsius Nili cera miniata non notabitur. Et quis in causa Nili scripta ipsius Nili improbare, vel sententiam exploset? Sit ergo in medio, et de sua ætate litem præfinit, ex epistola ad Zosarium tribunum, lib. I, epist. 55: Μηδὲ ἀκατάτω Ἰουδαῖος λέγων, δι' ἐτέρας ἀμαρτίας ἀπὸ ἠλωτριῶσαι τῆς Παλαιστίνης· οὐ γὰρ δι' ἄλλας ἀμαρτίας, διὰ δὲ τὴν κυριοκτονίαν πεπόνθασιν τὰ ἀνίχεστα. Πρῶην μὲν γὰρ εἰδωλολατροῦντες, καὶ τοὺς προζήτας φονεύοντες, καὶ τοῖς δαίμοσι τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱούς θύοντες τοῖς ἀλλοφύλοις εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπὸ Θεοῦ παρεδίδοντο, καὶ μετ' ὀλίγα ἐτη τῷ Θεῷ βουλήματι πάλιν ἐπανήγοντο εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ ἀνίατον τετολμήκασι πρᾶγμα εἰς τὸν υἶον τοῦ Θεοῦ τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν παντελεῖ πορθήσει ἐκδέδονται. Ἰδοὺ λοιπὸν πεντακχοιστὸν ἔτος, καὶ οὐδαμοῦ θεὰ τις ἐπισκοπῆ, οὐκ ἀντίληψις, οὐ παραγορία, οὐ προφήτης νοηθεῶν, καὶ στηρίζων, ὡσπερ ἐν Βαβυλῶνι Ἰεζεκιήλ τε καὶ Δανιήλ, καὶ οἱ ἄλλοι· οὐκέτι γὰρ αὐτοῖς θέλει προσομιλεῖν ὁ Θεὸς βδελυττόμενος· τούτους· *Ne te seducat Judæus asserens, propter alia peccata spoliatum se esse Palaestina; neque enim ob alia peccata, sed propter Domini necem, multa gravia, quibus nulla medicina est, perpassi sunt. Etenim ante illa tempora idola colentes, prophetas trucidantes, dæmonibus filias filiosque sacrificantes, alienigenis in captivitatem a Deo tradebantur, et paucos post annos, ita Deo annuente, in terram promissionis reducebantur. Ex quo vero immedicabile facinus, in Filium Dei manus apponentes, perpetrarunt, perpetuo excidio traditi sunt. En itaque quingentesimus annus, et nusquam divinum subsidium, non auxilium, non consolatio, non propheta instruens, et confirmans, quemadmodum in urbe Babylone Ezechiel et Daniel, et alii; non enim cum illis, ab eis abhorrens, Deus colloqui vult. Integrum corpus epistolæ sacrosactæ appositum est. Ab eo tempore, quo Judæi præsentis animo in Dei Filium manus superponentes, de eo capitalem cædem fecerunt, ideoque perpetuo excidio traditi sunt, est annus quingentesimus, non contractis litteris, aut brevibus numerorum notis, sed extensis et illensis characteribus designatus, ne scriptoris oscitantiae mendum tribuatur. Ab anno Nativitatis Domini quingentesimus, est Athanasii imperatoris decimus, Symmachi papæ secundus. Annus quo exsulavit Joannes Chrysostomus**

est Domini quadringentesimus quartus, Arcadii imperatoris decimus, Innocentii papæ tertius. Ergo si scribebat hic Nilus Joanne Chrysostomo nondum mortuo, ut superius vidimus, erat, cum hæc posteriora scriberet annorum nonaginta trium, quibus si appingas annos minimum triginta, quibus sub magistro Chrysostomo, mores ad molliem idoneos exiit, et artibus ingenuis instructus auctoritatem, et dicendi libertatem consecutus, imperatorum labes et maculas non communi vituperatione, sed ingenuitate libera reprehendere posset, annos tum centum viginti tres numerabat: forsan hoc non videbitur absurdum. Forte enim ita tulit natura locorum, continentia, et affectio animi, quæ sanitati corporis æquæquam nocent.

Ego cum in Bene nata regni Neapolitani provincia, Basilicata sequiori nomine dicta, immorarer, cognovi de plebeia sæce, auctos tamen divitiis duos, et cum iis pariter habitavi. Erant illi duramento corporis prævalidi, compactis nervis firmissimi, dentibus fere omnibus constipati, et, ut verbo expediam, athletis ipsis robustiores. Hi ante primam lucem tres vel quatuor horas, hiberno etiam tempore, cum ventorum algoribus, et nivium tumulis omnia congelascunt, experrecti, subito cubili exsultantes præ lætitiâ egrediebantur: et post agitatorum brachiorum motibus pectus et latera tundeant in orbem contusa; et ductim in se vini, quod in illa regione et suavitate, et lubentia, et gratia aliorum omnium longe præstantissimum est, liquore inverso, arrepta perula ea panem niveum, quandoque etiam sordidum, vel rubidum, ut sors tulerat, neque enim lenocinia quærebant cupiditatum, inferebant. Tandem falce stramentaria, vel ligone humeris superposita, ædibus facescentes, in agrum devolabant: atque per totum diei spatium consummabant multum operæ, exercentesque frangebant se laboribus, dempta tantummodo hora, qua epulis domo abductis uti lautis conviviis et sumptuosis vacabant, donec inclinato sole sub noctem domum regressi, et cœnati, et jam dormitantes super lectum procumbebant, de novis laboribus solliciti. Et horum alter centum quindecim; alter centum et viginti vitæ suæ annos compleverant. Quot autem anni post meum e Basilicata abscessum vitæ illis adaucti sint, nondum comperi: nulla equidem me hujus cupiditas tenuit. Id vero, quod narraturus sum, me mihi pene eripuit. Puerulus ex insula Chio Romam cum materno avo Michaelæ Neurida contendens, cum ob exilem ætatem Romæ in collegium Græcorum aditus remoreretur, sanctionibus id collegii pernegantibus, Paulæ Calabriæ apud illustrissimum Marium Spinellum; constitui, qui me eximia charitate complexus, oculitus amavit, et præceptoribus humanioribus artibus tinctis, ut ferebat illa ætas, instruendum tradidit. Dum circa trivia animi relaxandi gratia cum sociis annexis pererret, occurrit proferanti anilitate cæca desipiens senex, cadaverosa facies, et plau-

morticinium. Huius ad latus pueri, senes, juvenes, et ex vili sæce hominum plures, qui perridiculis illius gestis, dictisque oblectati concomitabantur. Inquiro quid hoc rei esset. Omnes et maxime prudentiores respondent illum Acheronticum esse senem, ideoque truncum, et album colorem ab atro non ultra discernere. Proptereaque ex malis illius astantes ludos sibi facere: jam enim compleverat annos centum et triginta. Ego puerulus nihil cum animo tum agitavi. At subgrandes et mente senes aderant, in jocos transfusi: Bene sese res habet, clamitant. Et quis teste oculato hoc ita esse non convicerit? Alii, Non ad testes, qui nulli sunt, sed ad monumenta ecclesiastica provocamus. Arrisit lictum omnibus, continuoque ad ecclesiam progressi, advocato parochio, librum, in quo sacro lavacro intinctorum nomina consignantur, curiose examinant, et anno 1462 nomen agnomenque hominis, de cujus ætate ambigebatur, dilucide expresseque reperiunt, indeque colligebatur anno 1520, vel circa, sancto Francisco familiarissime usum, multasque res sermonibus una inter se agitasse. Et is tandem senex delirus celeri gradu per scalas ædium properans, antequam ego Paula abscederem, præceps in caput dejectus animam effudit. Et hæc de macrobiis usu meo exploratis adduxi, ut *quingentesimum* memoratum a Nilo in hac epistola conjectura satis probabili, et deinceps vitam ejusdem diuturniorem, de cujus longinquitate nihil certum refertur, proxime ad verum accedere colligeremus. Quod si commodum non videbitur, dicamus in ea epistola Nilum numerum integrum et completum pro incompleto atque truncato usurpasse, ut adjunctione simili incrementum suæ demonstrationi contra Judæos conciliaret; cujus exempla in sacris quoque Litteris frequentia sunt: *sed summa sequor fastigia rerum*. Sed Mauritii anni perquam longissime remoti sunt. Tum enim Nilus prorogasset terminos vitæ ad annum 176. Ego quidem hoc formido credere, et cujus fide credam? Credo Deum hoc posse: au fecerit, ex ingenio quisque suo addat vel demat fidem.

Sed hallucinatus est Caryophilus. Esto. Sed cum Græcis in Menologio Græcorum, nunc quoque adde accuratissimum Sirletum, qui, ut verosimile est, non ex propriis, sed ex codicibus Græcis, illisque forte antiquissimis, cum quibus hallucinari maluit in sua Interpretatione, quam demendo nomen Mauritii, de mala fide suæ Interpretationis in crimen vocari, et accersitus judicio de sui purgatione commentaria scribere. Quid si diceret alium esse hunc Nilum, et non Constantinopolitanum? Id neque ex Græcorum Menologio, neque ex Sirleto evincitur, cum Constantinopolitani scripta et res gestæ majori sua parte descripta eodem die utriusque tribuantur.

Fuerunt alii quoque in hujus Nili laudibus effusiores. Franciscus Zinus epistola ad Augustinum

Valerium episcopum Veronensem de S. Ephræm, Nilo, Marco et Isaia : *Neque ipsi episcopatus tuo essent indecores. Sunt enim homines frugi, exigui sumptus, et magnæ utilitatis. Tacere sciunt in loco, et, cum opus est, loqui. Valent ingenio. Magno sunt rerum usu, doctrina et prudentia præditi singulari, Cum domesticis tuis propter sanctos suavesque mores jucunde versabuntur. Si invisendæ tibi erunt Ecclesiæ tuæ, vel in civitate, vel in tota diocesi, quo quidem visitationis munere omnium gravissimo, et laboriosissimo diligentissime fungeris : si monasteria virginum aut monachorum, si seminaria tua, vel antiquum ecclithorum ab Engenio IV, summo Pontifice institutum, et a superioribus episcopis, et canonicorum capitulo bene semper administratum, a te vero mirifice auctum, atque exornatum, vel novum incredibili studio, cura, et diligentia tua ex decreto et institutis sancti Tridentini concilii erectum et locupletatum : si derelictorum, et derelictarum loca, in quæ summo cum Dei honore, et totius civitatis commodo, et lætitia omnes utriusque sexus pauperes, passim antea vagantes ita congregasti, ut nullus amplius inops et mendicus in urbe vagari comperitur; si hospitalia, quorum præcipuam tu curam geris; si lites, discordiæ, inimicitias dirimendæ; si pax inter cives concilianda ubique, semper dulci quadam suavitate et eloquentia illa Christiana, quam tu in præclara illa tua rhetorica ecclesiastica tam eleganter docteque tradis, etc. Et epistola ad Aloysium Lipomanum Opusculi Nili et Marci præfixa : Sunt profecto abbates isti auctoritate graves; plurimo rerum usu, et doctrinis cælestibus eruditi. Admiraberis acrem eorum in corrigendis vitiis gravitatem, eximiam in docendis virtutibus, et bonis moribus diligentiam, singularem in exponendis Scripturis eruditionem. Perversas hujus ætatis in religione de fide, et gratia, et operibus opiniones, atque alios errores, et hominum flagitia ita norunt, sic insectantur, atque coarguunt ut non multis sæculis procul ab hominum consuetudine in tenebris prope sepulvi jacuisse, sed nobiscum assidue versati esse videantur. Photius in Bibliotheca, cod. 201, et alii, quos infra videbimus. Nunc vero non abs re fuerit duo in hunc sanctum Disticha ex codd. ms. præmittere.*

*Νεῖλος μὲν ἄρδει τῆς ἀρύδρου τὰς ράσας,
Νεῖλος δὲ πιστῶν ἐκπιναίνει καρδίαις.
Νεῖλον μὲν ποταμοῖο ῥόος χθόνα εἶδε ποτίζειν.
Νεῖλου δ' αὖ μοραχοῖο λόγος γρήνας εἶδεν ἰατρειν.*

Necnon et illa ex Menologio Græcorum :

*Διγυπτὸν ἄρδει Νεῖλος, ἀλλὰ καὶ κέρσιν
Δόγῳ κατάρδει καὶ θυρῶν Νεῖλος μέγας.*

Interpretatus est doctissimus Possinus :

*Nilus Canopum, major hic fonte ingens
Orbem universum et mortuus Nilus rigat.*

Honestissimæ matronæ matrimonio junctus duos ex illa suscepit filios, marem et feminam. Uxor ab eodem inducta una cum filia in Ægypti monasteria immigrat. Ipse cum Theodulo filio Sinæum montem occupat, ut sanctorum Patrum consuetu-

dine frueretur. Theodulus a Barbaris captivus factus post multa vitæ pericula ac laniatus, tandem ab episcopo redimitur, et sancta et religiosa vita perfunctus animam Deo reddidit. Hunc Græci uti reliquos sanctitate eximios viros, venerantur et colunt die decima quarta Januarii. Menologium Basilianum : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοῦλου. Οὗτος ὑπῆρχεν υἱὸς Νεῖλου τοῦ σοφοῦ τοῦ γεγονότος μὲν ἐπάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἰ καταλιπόντος δὲ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, καὶ ἀπελθόντος ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, καὶ μονάσαντος μετὰ τοῦ υἱοῦ τῶν δύο δὲ ὑπαρχόντων ἐκεῖ, καὶ τὴν ἀσκητικὴν πολιτείαν διανυόντων, ἐξαίφνης ἐπιπεσόντων τῶν Βαρβάρων, καὶ ἀρξαμένων κατασφάζειν τοὺς ἄγτους Πατέρας. Ὁ μὲν Νεῖλος ἠδυνήθη φυγεῖν, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδουλος ἐκρατήθη αἰχμάλωτος μετὰ ἄλλου ἐνὸς νέου, καὶ δεσθέντες ἐσύροντο. Ἠπλήκυσαν δὲ οἱ Βάρβαροι, καὶ ἐβούλοντο σφάζαι τοὺς νέους, καὶ θῆσαι τῷ πρὸ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντι ἄστρω ἰ καὶ ὁ μὲν εἰς Ἰφυγεν ἰ οἱ δὲ Βάρβαροι κοιμηθέντες, τοῦ ἡλίου ἀνατελιαντος, καὶ τοῦ ἄστρου κρυθέντος, οὐκ ἔσφαζαν τὸν Θεόδουλον. Βουλόμενοι δὲ πωλῆσαι, δύο μόνους χρυσοῖους ἐλάβανον, καὶ τυμνώσας ὁ εἰς τὸ ξίφος, ἤθελε σφάζαι ἰ τότε ἠγόρασεν αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ἀπέλυσε, καὶ καλῶς βώσας ἐκοιμήθη. Hoc eodem die commemoratio S. Patris nostri Theoduli. Hic erat filius sapientis Nili eparchi Constantinopolitani, qui, mundana gloria renuntiata, in montem Sinæum progressus, una cum filio monachum induit. Dum ibi immorarentur in ascetica disciplina elaborantes, derrepente Barbaris irruentibus, et sanctos illos Patres contrucidantibus, Nilus in fugam se dedit, filius Theodulus, et alius ejusdem cum illo ætatis ducti, erinctique ducebantur; sed cum certum in locum ex itinere Barbari divertissent, statuerunt juvenes mactare, eosque stellæ ante solem exorienti hostias immolare: sed unus quidem ex his fuga salutem petiit. Barbari vero gravi sopore sepulti, cum exorto sole stella evanisset, ab occidendo Theodulo manus abstinuerunt; cum postmodum de eo pecunia committendo decrevissent, nec ultra duo solum aurei offerrentur, unus ex illis nudato gladio eum conficere tentabat: tum episcopus eum a Barbaro mercatus, in libertatem exemit, qui cum perquam optime vitam duxisset, obdormivit in Domino. Et Sirlctos in Menologio Græcorum : Eodem die 14 Januarii S. Theoduli. Hic fuit filius Nili viri sapientis, qui relicto sæculo, in montem Sinam se contulit, ubi cum filio vitam monachi exercuit. Multa ingenii sui monumenta posteris reliquisse certum atque indubitatum est, quorum pars non exigua typorum præsidio incem videt, pars in manuscriptis apud decantatissimas bibliothecas manuscripta latet, pars etiam temporum injuriis deperdita est. Neque enim illi copiose loquens sapientia, neque rerum in Scripturis obscurarum explanatio, neque bonas artes moresque subserendi studium, illudque supremum defuit, Nicephorus Callistus lib. xiv : Λόγου

ὅτι δυνάμει κρατῶν, καὶ τῇ θεῖα νευρούμενος χάριτι συγγράμματα διάφορα καταλείπει πρὸς ἄσκησιν ὑπαλείφοντα, οὕτω φράσεως καὶ νοημάτων μετέχοντα, ὡς τὸν ἀναγινώσκοντα χάριτος ἀφράστου ἐμπλέω καθιστάναι. *Et cum eloquentiæ vi polleret, divinæque gratiæ nervis validus esset, scripta varia, quæ ritæ monasticæ exercitium instruunt, reliquit, verbis et sententiis ita composita, ut lectoris animum gratia incredibili recreent.* In omni recto studio et humanitate versatus Philippus Labbæus in *Nova Bibliotheca*: *Nili Constantinopolitani S. Joannis Chrysostomi discipuli multa jacent opuscula in Parisiensibus aliisque bibliothecis, quæ ut audio parantur publicæ utilitati ab erudito interprete.* Et pag. 95: *Nili patriarchæ Constantinopolitani opera varia in codd. regijs, 378, 498, 615, 932, 944, 722, 1067. 1662, 1387, 1388, 2005, 2218. Multa quoque ejusdem S. Nili opuscula erant in bibliotheca Sirlletiana, quæ aliis memoranda relinquo.* Ita Labbæus hic et alibi: Josias Simlerus in Epitome Gesnerianæ Bibliothecæ, Georgius Draudius in Bibliotheca classica.

Hunc sanctum Nilum nostrum ascetam alii atque alii nuncupant *archiepiscopum* et *episcopum Constantinopolitanum*, perinsigni in manuscriptorum codicum pravitate decepti. Joannes Andreas Quenstadt: *Constantinopoli natus est Nilus monachus, Joannis Chrysostomi discipulus, qui multa scripsit de institutione monachorum, teste Nicephoro Histor. lib. xiv, cap. 53. Quædam ejus exstant in Bibliotheca Patrum, tomo V, edit. 2. Separatim vero exstat liber S. Nili De Christiana philosophia, quo nomine monasticam significat.* Photius in *Bibliotheca*, cod. 201: *Lectus est Nili monachi liber, τρισὶ καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν κεφαλαίοις διαιρούμενος, τὸν τῆς προσευχῆς δὲ ἐν τούτοις ὁ θεὸς ἀνὴρ ἀναπτύσσει τύπον. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἀξιόλογα, ποικίλας ὑποθέσεις ὑποβαλλόμενα, εἰς τε τὸν ἐπιστολιμαῖον τρόπον, καὶ εἰς τὸ συγγραφικὸν ἀνηγμένα συγγράμματα φέρεται, τὴν τε κατὰ τὰ ἔργα τελειότητα, καὶ τὴν ἐν λόγοις μαρτυρούμενα δύναμιν.* in centum et quinquaginta tria capita divisus, quibus precandi formam vir ille divinus exposuit. *Feruntur ejusdem et alia plura lectu digna diversi argumenti opuscula, partim Epistolæ, partim Historiæ forma conscripta, quæ non operum tantum perfectionem insignem, sed in dicendo quoque facultatem ejus testantur.* Ibidem alia ejusdem Nili Andree Scottus recenset opuscula, quæ in Italia, bibliotheca Regia, et Augustana dicuntur exstare. Dubitat nihilominus, an unus Nili sint omnia. Excerpta ex ejusdem Orationibus in Pascha prima, et secunda, in Ascensionem Domini prima, secunda et tertia satis proluxa totidem verbis exseribit idem Photius in eadem *Bibliotheca*. Hic non absque oscitantia nota designandus est supinus error Gesneri et Simleri, in *Bibliotheca*, qui opuscula Theologica Nili cum capitibus Diadochi confundunt: *Sancti Nili Orationes monasticæ in Vati-*

cina, Opuscula quædam Theologica, et Capita φωτικῆς. Et quod magis est, *Magdeburgenses cent. 5, cap. 10: Nili monasticas Orationes exstare Græcas Romæ in Vaticana. Item Opuscula quindecim Theologica, et cap. φωτικῆς. Item librum ad Bariclem episcopum.* Et infra: *Præbet tamen prope modum conjecturam, quod scriptum quoddam capita φωτικῆς commemoratur. Et Nicephorus, etc.* Si ullus alius, plane Photius ipse, ne hic multorum testimoniiis rem traham, similem errorem, aperte profligat. Namque ait: Πατέρα δὲ τοῦ λόγου Διάδοχον ἢ ἐπιγραφὴ λέγει, Φωτικῆς τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ Ἠπειρῷ ἐπισκοποῦν. *Auctorem ejus inscriptio ipsa facit Diadochum Photices illius, quæ est in vetere Epiro, episcopum.* Et infra dum agit de Sophronii Hierosolymitani patriarchæ Epistola synodica: Καὶ ὁ τῆς Φωτικῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα Διάδοχος. *Et Photicæ episcopus nomine Diadochus.*

Omnia istius opuscula, quæ pleraque sunt, nondum quisquam justum in volumen redegit. Sunt nihilominus partim Latine reddita, editaque. Oratio ad Deum contra Barbarorum incursiones, bellâ intestina, pestem, famem, et mortis vim præsentem Joanne Sambuco Pannonio interprete: *P. Omnipotens Domine Deus, Pater ingenti Filii.* Edita Latine tantum Batavii, anno 1555; exstatque ms. in biblioth. Imperatoris, Viennæ.

Petrus Franciscus Zinus Veronensis in Latinum convertit, et publicavit Venetiis, anno 1557, in-8.

Librum *Nili Asceticum, sive de vita et moribus monachorum.* P. *Multi ex Græcis, et Judæis non pauci.*

Ad monachos institutionem. P. *Victus intemperantiam jejunium tollit.*

Adversus vitia Orationes septem.

De gula, orat. 1. P. Principium flos est proficiendi.

De luxuria, orat. 2. P. Pudicitiam parit temperantiam.

De avaritia, orat. 3. P. Avaritia malorum est omnium radix.

De ira, orat. 4. Ira furori atque insaniam affinis est.

De tristitia, orat. 5. P. Spiritus voluptatem ignorat monachus.

De acedia, orat. 6. P. Animi debilitas est acedia.

De inani gloria, orat. 7. P. Inanis gloria est animi perturbatio rationi contraria.

De superbia, orat. 8. P. Superbia est animi tumor, sanie plena.

Diversa capita. P. *Dei timorem ac studium retine.*

De oratione, cap. 153. Qui odoriferum cupit thymiamam.

Ad juniores monachos institutionem. P. *Juvenis colat quietem in corpore.*

Ad Anastasium episcopum epistolam. P. *Joannes sacerdos admirandus Ecclesiæ Constantinopolitanæ.*

De nimis diuturna præfectura. P. Tradunt rerum naturalium observatores.

In Bibliotheca Patrum Veterum, Coloniae edita: Ex quodam Parænetico libro fragmentum. P. *Nanquid angelos, vel potestates, etc.*

De octo vitiosis cogitationibus.

De gula. P. *De octo vitiosis cogitationibus, seu affectibus.*

De fornicatione. P. *Fornicationis spiritus per carnis.*

De Avaritia. P. *Externum est avaritiæ bellum.*

De ira. P. *Ira cum semel pectus obsederit.*

De tristitia. P. *Cum improbus tristitiæ spiritus.*

De acedia. P. *Acediæ spiritus mæroris spiritum.*

De inani gloria. P. *Inanis gloriæ affectus multiplex est.*

De superbia. P. *Gravissimus, atque omnium truculentissimus.*

De oratione capita 150, sect. 147. Latine tantum interprete Francisco Turriano, qui cum Diadochi Photices episcopi capitibus *De perfectione spirituali* edenda curavit Antæcipiæ typis Plantiniani, anno 1575, in-12. Unde in Bibliothecis Veterum Patrum a Margarino Bignæo deducta.

Liber asceticus.

Institutio ad monachos.

Orationes octo adversus primaria vitia.

Brevis institutio ad juniores monachos.

Epistola ad Anastasium presbyterum cum duobus fragmentis.

Tractatus de octo vitiosis cogitationibus, Latine interprete Jacobo Billio Prunæo S. Michaelis in eremo cænobiarcha, qui illum cum Joannis Damasceni operibus edidit Parisiis, anno 1577. Subjecitque Eugenii opuscula, *de eodem argumento*:

Græce vero et Latine edita sunt. Ejusdem Κεφάλαια, ἢ παρανήσεις, *Capita, seu Præceptiones sententiosæ*, Francisco Turriano interprete, et prioris interpretationis correctore, collatis tribus pervetustis exemplaribus, et scholiis appositis. Florentiæ apud Bartholomæum Sermaretellium 1578, in-8. Una cum Diadochi episcopi *Photices in retere Epiro Illyrici capitibus centum de perfectione spirituali*. Et hæc Græce. Latine vero Lugduni Batavorum ex officina Plantiniana, 1590, in-8; et Basilæ apud Robertum Winter; et Coloniae apud Gymnicum. Item Græce et Latine in linguam Latinam traductæ, et testimoniis tum sacris tum profanis illustratæ, opera et labore Stephani Schoningii: Franckeræ excudebat Ægidius Radæus ordinum Frisiæ typographus 1608 in-8. Adlita sunt Agapeti *Capita parænetica*, et Aristotelis liber *De virtutibus et vitiis*, eodem Stephano interprete et expositore. Eadem a Michaele Toxita carmine redditiæ excusæ sunt Argentorati a Cratone Mylio. Epitomator Gesnerianus: qui tamen in epitome nullam hujus versionis mentionem facit, sicuti nec Gesnerus in Toxita.

Χρυσὸν Νήλου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος. *Capita seu Præceptiones sententiosæ.* κεφάλαια, ἢ παρανή

σεις Lugduni Batavorum ex officina Plantiniana apud Franciscum Raphelengium 1590, in-8. Eadem sub titulo: *Aurea Nili episcopi et martyris Parænetica*, interprete Nicolao Glassero, Hamburgi excudebat Paulus Langius. Anno 1614, in-8. Ἀρχὴ σωτηρίας, ἢ αὐτοῦ καταγνώσις. De iis interpretæ: *Clarum est illud Phocylidis, παιδ' εἶε ἐόντα χρεῶν δὴ καλὰ διδάσκειν ἔργα.* Hinc et Agesilaus ex discenda esse pueris dixit, quibus grandiores facti uti possint. Sunt igitur illa potissimum eligenda, quibus juvenus et in litteris proficit, et mores pietate conduntur. De Nili libello non est quod dabilemus, quem ad omnia hæc possit plurimum. Est enim elegantius politus, virtutum præceptis gravis, antiquitatis auctoritate pius, prorsusque aureus. Constat vero eum in vetustissima quadam bibliotheca in Walachia Transylvaniæ finitima a doctissimo viro Joanne Hontero Coronensi inventum, et ad clarissimum Nicolaum Neandrum de antiquitatis studiis optime meritum, ut in lucem prodiret, missum fuisse, a quo emendatus integritati et nitore restitutus, primumque cum aliis editus fuit Opusculis. Quis vere hujus libelli sit auctor, cum plurimum ejusdem nominis episcoporum, martyrum, doctrinaque præstantium virorum in historia mentio fiat ecclesiastica, non liquido apparet. Duo enim Nili auctore Nicephoro fuerunt Ægyptii. Alius Thessalonicensis, qui post Caroli Magni vixit tempora. Fuit et Nilus quidam scholasticus. Istius vero, cui opusculum hoc Neander ascribendum putat, mentionem facit Nicephorus lib. iv, cap. 54. Ex quo constat admirando isti Nilo patriam fuisse Constantinopolim, cujus etiam propter egregiam nominis nobilitatem præfectus fuit. Sed relicto tali statu ad vitam se contulit monasticam. Dicendi quoque facultate, præclarisque doctrinæ dotibus instructus cum fuerit, variis ingenii monumentis nominis sui memoriam ad posteritatem propagavit. Hic observa verba, *Duo Nili auctore Nicephoro fuerunt Ægyptii.* Unus tantum Nicephoro Ægyptius est.

Has easdem Paræneses edidit Græce et Latine Paulus Minerva Barenensis Dominicanus, cum Scholiis seu Commentariis; Neapoli apud Constantinum Vitalem 1604, in-4. Quid in illis illustrandis egerit, ipse enarrat ad lectorem: *Quidquid igitur in illis reperies, ex sanctorum Patrum doctrina exhaustum esse judices; ideo et cunctos citavimus: cumque ad politicam et moralem vitam perquam maxime ordinantur; ad illas roborandas, firmandasque, ethnicorum quoque philosophorum axiomata perstrinximus, ut sciant, qui laxatis vitæ habenis illam provinciam ducunt, legem Christianam, legem esse virtutum, quam ex ethnicis plerique naturali illustrati lumine prosequi, miris extulerunt encomiis. Quid si Christiani nati fuissent? Sanctitate quidem nimia pollerent. Hic tamen talis tantusque vir de harum Parænesion auctore disputans, illis Nilum ascetam, et Constantinopolitanum exiit, acceptas defert Nilo episcopo et martyri. Incertum si quidem*

est, ut notatur in *Bibliotheca sanctorum Patrum* tomo III, Basilicæ impresso, an hic Nilus episcopus Ægyptius fuerit, cujus meminit Eusebius lib. VIII, cap. 14. Et esse illum Ægyptium patet ex ipsa inscriptione: Νεῖλου ἐπισκόπου, καὶ μάρτυρος κεφάλαια, ἢ παραινήσεις: *Nili episcopi et martyris capita, sive Paræneses*. Licet Margarinus de la Bigne Nilum episcopum abraserit, Nilum monachorum patrem inscripserit, quem sententiarum harum auctorem facit, solo Nicephori Callisti testimonio fultus, hoc vel solo argumento. Scribit Nicephorus, *Nilum monachum Capita collegisse, aliqua quidem fusius, multa autem compendiosius tractata*. Ergo qui hæc Capita scripsit, non fuit Nilus Ægyptius episcopus. Non tamen inde pervincit, Capita hæc non esse episcopi et martyris. Fieri enim potest ut uterque Capita concinnarit, eaque diverse; quod et aliis viris sanctissimis, et Græcis scriptoribus fuit solemne. Et Antonius monachus in Melissa plures ex Nilo absque alio cognomine sententias, alias ex Nilo episcopo signat. Ergo erunt istæ Nili episcopi et martyris, non alterius: quandoquidem Nili episcopi sententiæ ordinatæ cernuntur, ut in earumdem paraphrastica Catena ab eodem Paulo digesta ostenditur. Quod autem absque titulo Nilo attributæ sunt, id errore auctorum factum esse, qui Nili non episcopi eas esse crediderunt. Sic ergo et titulo episcopi et martyris ex Græca inscriptione, Nilum Capitem scriptorem esse Nilum, eumque episcopum et martyrem. Neque dicendum est inscriptionem esse confictam: tum enim nulli libri titulo credendum esset. Adde Sixtum Senensem, qui nullum de hujusmodi sententiis verbum in Nilo fecerit, cum illius in Job Commentariorum meminerit; licet hæc ratio non videatur tanti momenti, si quis responderit Sixtum Senensem non eam sibi sumpsisse provinciam omnia scripta Nili commemorandi, sed ea tantummodo, quæ sacrorum Librorum explicationem continerent. Petrus etiam Riccordatus in sua *Historia scholastica* de Nilo asceta et ejus scriptis sermonem habens, de istis Parænesibus ne verbum quidem. Tandem uti validissimam rationem ex Mutii Justinopolitani episcopi Historia testimonium adducit, qui Nilum episcopum et martyrem harum Paræneseon facit auctorem, cum sub nomine Nili uti legitimat auctoris nonnullas particulas ex hoc opere depromptas recitat. Hinc Paulus ovans ascendit in Capitolium: *Quis autem alterius Nili, non autem episcopi et martyris affirmabit, cum testimonium hoc sit præstantissimum? aut dices Mutium inconsulto scripsisse? aut Nilo episcopo attribuisse, Nilo autem non episcopo abstulisse? Nisi enim sub Nili episcopi et martyris titulo legisset, utique non affirmaret esse Nili episcopi. Quid enim erat in causa, ut Mutius Nilo episcopo attribueret, Nilo autem non episcopo auferret? Sed postmodum, remissius enuntiat, objici posse, sententias non esse Nili episcopi et martyris, sicuti sibi a nonnullis objectum fuisse testatur: sub persecutione*

posito episcopo tempus non adfuisse edendi libri: in ejus actis nullam harum Paræneseon mentionem factam. Respondet martyrium et persecutionem non interpolasse scriptionem librorum, exemplisque pluribus ostendit. Hinc concludit Margarinum de la Bigne non recte Nilo episcopo et martyri quod suum erat abstulisse, Nilo vero non episcopo tribuisse. *Quod si attulerit postremum, nempe quod plerique viri hac tempestate doctissimi tenent oppositum, scilicet quod non sint Nili episcopi et martyris, sed alterius Nili, respondemus quod ex alia parte adsunt centum alii viri præstantissimi autumantes, Nilum episcopum et martyrem harum sententiarum Paræneticarum auctorem.*

Sed ut unde Paulus exegit Apologiam, inde ego exordiar, non esse Nili episcopi, sed alterius, tenere doctissimos viros, respondet, ex alia parte centum alios præstantissimos viros tenere Nilum episcopum esse. Et tamen non multo ante cum illustrium Scriptorum testimonio id tutari conaretur, non ultra tres produxit, Antonium monachum in Melissa, Petrum Riccordatum, et Mutium Justinopolitanum, qui de episcopatu Nili harum Paræneseon scriptoris ne verbum quidem obducunt. Et jam derepente in contrarium perducuntur. Sed esto, eas Nilo episcopo concesserint. An propterea Nilo ascetæ vel monacho denegarunt? Nihil minus. Asceta sub aliis atque aliis titulis innotuit, quibus ab exscriptoribus scripta illius cohonestata sunt. Hinc in multis sub nomine Nili præfixo designatur nullus alius, quam Constantinopolitanus iste, uti hoc nomine insignior. Aliis monachus est, aliis asceta, aliis abbas, aliis episcopus, aliis archiepiscopus, et quod admirabilius est, Constantinopolitanus, aliis martyr. Quare si ex inscriptionum titulis fas est nobis varios quoque auctores fingere, quot nobis Nili assurgent! Vel in quot Nilos unus noster Nilus misere discerptus congemiscet! Ex variis officiis, dignitatibus, professionibus, curis, sortibus variæ quoque personæ uni eidemque homini imponuntur, et variis inductis rationibus, varie quoque perscribuntur in monumentis, neque propterea a se ipsis distant, vel minimum mutantur. Et Nilum nostrum fuisse ascetam res ipsa docet; sacerdotem cum Theodulo filio, in hoc de Nilis tractatulo probamus; et martyrem quoque, et episcopum fuisse, et si vis etiam archiepiscopum, quid vetat? Sed hoc non est scriptis relatum. Quid tum? Quæ literis mandata non sunt, et tamen credimus, et sine ullo dubio tenemus ita fuisse? Et forte hæc omnia in Nilo nostro reperiremus, si res gestas illius tempus edax nobis reliquas fecisset. Et forte etiam qui futuri sunt obtinebunt, cum videamus in dies singulos similia e latebris in lucem suscipi, et publicæ commoditati prorescere. Non ex alienis advocabo argumenta. Ex Vita S. Nili episcopi et martyris, quam ex Joannis Christoforoni interpretatione recitas, de scriptis dicti sancti, minus

quam nihil est, et tamen tua largitate auctor est Parænescon. Unde id expiscaris eum illas scripsisse? Potuit scribere. Scripsere alii ejusdem ætatis et dignitatis viri. Concedo nec invitus. At scripsisse, nisi meliora indicia proferantur, non dicam. Et etiam si Nilus episcopus scripserit: an episcopus et martyr hic tuus ille idem est? Nilos eo tempore plures fuisse, et inter eos episcopos et martyres, et scripsisse etiam ad posteritatem commentarios, nemo prudens negaverit. Annon insulse quis concluderet (sit pro exemplo Nilus Patrarum episcopus et martyr). Huic Operi præstigitur titulus: *Paræneses Nili episcopi et martyris*. Ergo Nilus hic nullus alius est, quam Patrarum episcopus. Nam si *Nili ascetæ essent, non esset additio, expressioque episcopatus et martyrii*. Si *Græca interpretatio absque titulo et agnominatone legeretur, Nili utique non episcopi essent sententiæ*. Non enim est intelligibile, ut *Nili non episcopi fuerint, Ecquis Nilo episcopo et martyri attribuat?* Et tamen similia in hoc eodem Nilo asceta ante oculos observantur. In nonnullis ejusdem tractatibus præstigitur, *Nili archiepiscopi Constantinopolitani*. Repudiandus itaque est Nilus asceta, et Nilus archiepiscopus Constantinopolitanus investigandus. In nonnullis, Nili abbatis; rejiciendus itaque est asceta, et Nilus abbas perscrutandus. Sed Nilus asceta non fuit neque episcopus, neque martyr. Unde id habes? Nec etiam sub nomine sacerdotis innotescit, et tamen sacerdotio præditum fuisse ex eodem peritisco. Sed *Sixtus Senensis nullam de hujusmodi sententiis mentionem fecit*. Esto, verum est, cum nec de aliis tractatibus fecerit, sed de iis tantum, quæ in sacrorum Librorum explicatione versantur. Quare itaque ipsius in Cantica canticorum, in Evangelium Lucæ, in Psalmos, et in alios sacræ Scripturæ libros explicationes non commemoravit, quas ad hæc tempora manuscripti codices retinent? Non dici potest Nili in Job Commentaria proluxa fuisse, in aliis hinc inde ex ipsius operibus recollectas expositiones: cum in Job eodem modo se habeat, et in Canticum canticorum sit commentarius integer.

Nili monachi eremitæ *Historiam*, sive *Narrationes*, quibus *caedes monachorum montis Sinæ, et captivitas Theoduli ejus filii describitur*: Εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ Μοναχῶν, καὶ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδοῦλου, extractam ex codice 74 ms. Caroli de Monchal archiepiscopi Tolosani, et eidem nuncupatam cum nova sua interpretatione et notis, sub titulo: *Nili opera quædam nondum edita*, Parisiis publicavit doctissimus Petrus Possinus apud Sebastianum Cremoysi typographum regium, in-4. Addidit ejusdem Nili laudationem in Albanum Græce et Latine. De hac historia Menologium Græcorum 12 Novembris: Καὶ ἐπεὶ ὁ μακάριος Νεῖλος τὸ ὄρος μετὰ τοῦ υἱοῦ κατελιθῶς συνῆν τοῖς Πατράσιν, βάρβαροί τινες ἐξαίφνης ἐπελθόντες, ὡς ὄηρες τὸν υἱὸν

Θεοδούλου σὺν ἄλλοις πλείστοις αἰχμάλωτων ἔλαβον ὃν ὡς αἰχμάλωτον ὀργνεῖ πλέον τοῦ καθήκοντος, καθὼς ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ συντεθέντι συγγράμματι ἐμφέρεται *Hinc cum beatus Nilus occupato monte cum filio sanctorum Patrum consuetudine frueretur, quidam ferarum instar repente irruentes barbari ejus filium Theodulum cum multis alijs captivum abduxerunt; cuius casum lumentatur pater, plusquam deceret talem virum, quemadmodum in Commentario hac de re scripto cernere est*. Nicephorus Callistus dicto loco: Μεθ' ὧν καὶ τὸ ἐν τῷ Σιναιῷ ἔρει τῶν θείων Πατέρων μαρτύριον ἀναγράφεται οὕτω λαμπρῶς τε ἅμα καὶ περ-παθῶς, ὡς ἱκανὸν εἶναι ἐντεῦθεν θηρᾶσαι, οἷος καὶ κατ' ἄμφω γέγονεν ὁ ἀνὴρ ἐν τε λόγων καὶ ἀρετῆς περιουσίᾳ· ἐκεῖ δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας μετρίως διέξεισιν ἐκτραγυδῶν ἰλιαν περιπαθῶς τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, βαρβάρων καταδραμόντων, οἳ βλέμματα ἐκαλοῦντο, καὶ φόνον οὐκ ἐλάχιστον δεδρακότων· ὃ καὶ ἡδυσμὰ τι πνευματικῶν τοῖς φιλομαθεῖσι καταλέλοιπεν. *Scriptis quoque divinum Ραῦδum in monte Sina obitum et martyrium sacundia et effatu tanto, ut salis inde colligere liceat, quam eximia doctrina juxta et virtute vir is fuerit, ubi etiam suas et filiorum res paucis commemorat miserabiliter, veluti in tragœdia, captivitatē etiam deplorans, cum barbari Blemmyes excursionē suā eadem ingentem fecere: quod opusculum tanquam spirituale quoddam oblectamentum studiosis reliquit*. Cum Græce legeretur διηγήματα, occasionem arripuit eruditissimus Possinus distinguendi librum in septem Narrationes, cum hoc arbitraretur aliquo lectoris commodo, nullo auctoris aut operis detrimento fieri posse.

De ea, quæ apud Lipomanum edita est, interpretatione, illud est præstantissimi Petri Possini interpretationis suæ arbitrium: *Hoc unum modo initio receperam: hocque illi, quo magno merito nihil non apud me possunt, mecum duntaxat egerant: ut veterem, quæ pridem a Lipomano est edita, hujus opusculi interpretationem recenserem, et cum Græca compararem. Sed cum aliquot jam paginis passim interpolatam, ac recantatam a me illam interpretationem amicis in specimen obtulissem, quod scribenti prius mihi, hoc legentibus idem ipsis visum fuisset: me, si pergerem ut cæperam, exhaustiendis illis laboris illiberalissimi fastidiis, magno meo tædio nullam tamen alienam gratiam relaturum. Et certe, ut quam omittere non possum, celerrime saltem, quod veracundia unum superest, transigam reprehensionem laboris alieni, id quam breviter, tam vere licet affirmare nullum omnino labis fugitiive genus, quod in eo genere cavere debeat, in ista esse versionis persversissimæ de properatione prætermissum. Nam et obscurata passim est auctoris sententia, et non raro ad libidinē interpretis ficta et detorta. Jam omnibus fere paginis miserrimum in modum per summam licentiam lacerata sædissime, mutilataque oratio scriptoris: tum a capite ad calcem nullo non loco ita comperta contaminataque maculis barbaræ*

cujusdam infantia, ut opus veterum judiciis arce dignum, rus hodie merum, rureque inficetius videatur. Quæ si quis a me dicta criminosis existimet, non ego tamen apud eum perdam aquam proliza approbatione causæ meæ certis unaquaque de re testimoniis proferendis. Sed si tanti putet rem totam cognoscere, et Latina illa veteris interpretis eum Græca auctoris conferre, ut ad alia conniveat, næ is tamen, si quam habet aequitatem, cum non tantum commata, aut comprehensiones totas, sed paginas, atque adeo tractationes integras conscio silentio præteritas toto passim in opere perspiciet, et illum, quisquis est, interpretem scripsisse festinanter, et me non calumniose accusasse judicabit. Atque hinc satis intelligis, lector optime, quam non leviter, aut cupide consilium interpretationis ordiendæ novæ, sed necessario susceperim. Hæc cum animadvertisset nescio quis in calce codicis editi Barbarini appinxit: Tres isti manuscripti codices ita concordant, ut ex uno exemplari quasi descripti esse videantur omnes, alioquin ab edito longe discrepantes: multa enim mutant, nonnulla addunt, plurima recidunt, in quibus Simeonis Metaphrastæ manum facile agnosces qui scripta ejusmodi de virorum sanctorum rebus gestis antiqua et satis longa interpolare, atque mutare amat. Porro istam ejus editionem, quam codices illi representant, secuta est vetus interpretatio Latine a Lipomano primum evulgata, quam Pater Possinus in Præfatione ita exagitat, mitius fortasse facturum, si discrepantias, atque etiam errores non ab interprete, sed a Simeone Metaphraste interpolatore proficisci, uti factum oportuit, animadvertisset. Hæc in Possinum, Lipomani additionem, et Simeonis Metaphrastæ nomen per ora hominum magnifice incedens traduntur. Sed condonandum est viro, qui quantum valeat Possini judicium, et Metaphrastæ dignitas in rebus ecclesiasticis promovendis ex publicarum privatarumque rerum administratione, peritiæque plena, et an albus vel ater fuerit, ignorat. Quis enim, nisi nugas somnare voluerit, aliisque garrire tentaverit, Simeonem Metaphrastem nobili equestri genere natum, ministrum inter primarios militiæ Constantinopolitanæ, ab epistolis et secretis imperatoris, oratione soluta et vineta non absque eloquentia, et dextertate præcipuum jactabit: errores et discrepantias a tali tantoque viro profectas fuisse, et vitas antiquorum sanctorum interpolasse contententi, et tantum nomen lædenti, veniam concedet, sed non prosperandam? Sed parum peritis usu, et de facili pronuntiantibus omnia non invitis manibus danda sunt.

Metaphrastem ergo, et firmiter asseveramus, Metaphrastem nullo modo vitas sanctorum interpolasse, sed, ut multa immutaverit, plurima addiderit, alia subtraxerit, non immutavit tantum factus, quæ aliorum scripturam monumenta alio proceris modo se habuerunt, et contra sua sæpe fuisse dignavit. Adhibet ad alia vitæ digna solita, præterita ta-

men ab antiquis Vitarum scriptoribus. Recidit aliorum scriptis relata, sed nimia, sed supervacanea, sed fabulosa, sed ridicula, et perversorum hominum malitia superinducta. Et hoc, mi vir, interpolare Vitas sanctorum est? Et hocne erit, Vitas locis quibusdam immutasse, intercidiisse, illisque addidisse? Metaphrastes Vitas recte sapienterque dictatas, intactas reliquit, ex aliorum studiis ac laboribus nullam sibi famam emendicans, sed a capite ad calcem rerum gestarum, uti gestæ sunt, expositionem, proprio stylo genereque dicendi ita expedit, ut nullis aliorum scriptorum periodis, addo formulis et notis, usum fuisse ab arte oratoria instructus dignoscere possit. Ita est. Prostant sanctorum antiquorum vitæ ab aliis ante Metaphrastem publicatæ, quæ postmodum ab eodem facultate dicendi singulari in meliorem atque accuratiorum tenorem editæ sunt, quales multas in mea de Simeonibus Diatriba luculenter designavi. Sume in manus, attentius lectita, æque beneque judicatum demum sententiam profer. Planus fueris, si Metaphrastem virorum sanctorum res gestas antiquas, et satis longas interpolasse, atque immutasse enuntiaveris, et doctissimi Possini de hac historia Nili Latine apud Lipomannum rectum non esse intelligens, prudensque judicium, aut injuria illam vexasse. Cui siquidem non est, in exscribendis antiquorum voluminibus exscriptorum incuriam, neque in doctrina, neque in eruditione excellentiam, et si codices, quibus innitebatur, depravati distortis litteris, sive ambiguis confusi, verba similitudine syllabarum vitiosa, multa etiam vel malignitate addita, vel spatio temporis fugientia, intrusisse? Iniquum est similia Metaphrastæ attribuire. Et ne nimis sim, vide quæ de Metaphraste in dictando, atque verbis struendis studio apposite in Elogio ipsius construit Psellus, Diatriba nostra de Simeonibus, et eorum scriptis, in qua multa de hac eadem re ex aliis atque aliis auctoribus collegimus. Et ne nos similia nostra imaginatione agitare belluli ac festivi saperdæ suspicentur, habeto tibi, lector, quæ pro eodem Metaphraste Lipomani scriptis memoriæ prodidit. *De Metaphraste autem communis priscorum virorum Ecclesiæ Orientalis sententia, Vitæ sanctorum ex diversis auctorum libris eum in unum volumen redegissem, et quæ alicujus viri erant inscriptæ, sub hoc titulo reliquissæ; quæ vero ab aliis descriptæ erant, rudi tamen, et inulso stylo, eas ipsum multis laboribus, et sudoribus exornasse, et eruditione sua exposuisse, prout Theodorus Balsamon, et Psellus, ideoque et Metaphrastæ nomen fuisse adeptum, μεταφράζειν enim Græce. Latine est, scripturam aliquam dilucidioribus verbis, sensu tamen et materia relenti interpretari. Quæ autem a nemine adhuc scriptæ fuerant, sed quasi per manum, et traditionem a Patribus acceptæ, et pro veris habitæ, has ipse eleganti et condito stylo descripsit, et legendas Ecclesiæ proposuit, tantaque auctoritate liber hic in lucem prodit, ut apud Orientalem Ecclesiam,*

qui sanctorum Vitas præter unum Simeonem Metaphrastem scripserit, nec quærat, nec reperiat. Quinimo in suis Menais, et Sacris sanctorum, Vitas recitat, non alias quam ex istis desumptas legit, adeo pro certis, veris et authenticis, ab omnibus, et omnium auctoritate confirmatis. Imo nec Ecclesia Græca preces, orationesque Metaphrastæ, post Basilii et Chrysostomi supplicationes statim locasset, si recentis temporis auctoris esset. Nec a Balsamone allegatur, qui ultra 400 annos floruit, et Psello qui ultra quingentos. Denique nec in concilio Florentino ad confirmandum dogma fidei inter doctores Ecclesiæ citaretur. Hæc fuerant reliqua, quæ de hoc viro notanda erant. Et in Præfatione tom. V : Illud quidem primum est, omnes has Vitas de Græco in Latinum nostrum horiatum, nostrisque suppetiis a Gentiano, Herveto Gallo viro docto recens fuisse translatas, easque nunc primum Occidentalem Ecclesiam suscipere, quæ quali quantoque thesauro hucusque ob earum ignorantem privata fuerit, postquam totum volumen percurreris, tu ipse iudex optimus esse poteris.

Et hoc quidem Lipomanus, si priora alteris ocularum a fronte simul, et occipitio, si posteriora quinti tomi, plus cimicem sanguinis, ut ita dicam, quam illum rationis habuisse dices. Quid enim inconsideratius, aut inconsultius fieri potuit, quam Vitas sanctorum universas, quæ nullum auctorem titulo præferebant, nulla ad liquidum explorata veritate, Simeoni Metaphrastæ appingere? Unde postmodum tot famæ vulnera; et notas innoxio homini, et ab omni culpa remotissimo, pravissimi, et pessime diffamati hæretici, et fabulas fabulorum mangones concriminati sunt? De quibus nos alibi fusius. Nunc tantum illis addam de illius ætate, quod Niceph. Gregoras in Vita sanctæ Theophanonis Leonis filii Basilii Macedonis imperatoris Constantinopolitani uxoris, de studiis restitutis ab eodem Leone in urbe Byzantina agens : Τό γε μήν τῶν λόγων κράτος, εἴπερ δὴ τι τῶν ἀπάντων ἄλλων, καὶ τότε μᾶλλον, εἴπερ ἄλλοτὲ ποτε, μεγάλην ἔσχε τὴν ἀκμήν, ἀμφοῖν τοῖν βασιλέσιν μάλα τοι πλείστην δεδωκότων αὐτοῖς τὴν ῥοπήν καὶ τιμήν. Καὶ ἦν ὄρᾳ ὅσιων ἀνδρῶν συναλλαγὰς, καὶ σοφῶν ῥητόρων θέατρα, καὶ πᾶσαν λόγων ἀρετῆς ἐπίδειξιν, ἀθροζομένον ἀπανταχόθεν πολλῶν, καὶ ποιούντων ἄλλην Σωκρατικὴν τε καὶ Πλατωνικὴν Στοάν καὶ Ἀκαδημαίαν καὶ Λύκειον τὰ βασιλεῖα. Διὰ δὴ ταῦτα καὶ πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν εἰληψε τότε καὶ ἡ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας εὐπρέπεια. Οὐ γὰρ μόνον ὁ βασιλεὺς πολλὰς τῶν ἐτησίων ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων οἰκειοῖς ἐκόσμησε λόγοις καὶ ψαλμοῖς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν τότε ἐλλογιμῶν τὰ ὅμοια πράττειν ἐκέλευσεν. Ὡν εἷς ἦν καὶ ὁς τότε ἄλλα μετέφρασε πρὸς τὸ εὐφραδέστερον, καὶ τοὺς πλείους τῶν τε τῆς ἀρετῆς ἀσκητῶν καὶ ἀθλητῶν συνεγράψατο βίους. Et dictionis quidem oratoriam robur, et eodem tempore, si quidem alias, tum magis ac magis ingenientem accessionem fecerat, cum ambo imperatores maximum illi vigorem honoremque attribuissent.

Quare jam obvia cuicumque erant sanctorum hominum congressus, scientissimorum oratorum theatra, et omnis facultas dicendi singularis, et copia, cum ex locis omnibus plerique accederent, et novam Sacram, atque Platoniam Stoam exhiberent, et regiam ipsam novam Academiam, et Lycaum, Pritaneumque. Inde vero multo tum augmento tunc invaluit divinæ Ecclesiæ species, et nitor. Neque enim tantummodo imperator plerosque in annos singulos dies festos ac solemnitates propriis orationibus cohonestavit, et canticis, sed et multos alios qui tum vitam agebant præstantes viros similia peragere imperavit, quorum unus erat, qui et alia facundius in aliam dicendi copiam conscripsit, et quam plurimas virtutis ascetarum et athletarum vitas monumentis commendavit, unde et Metaphrastæ nomen obtinuit. Eadem ad verbum expressit idem Gregoras in Vita Michaelis Sincelli exposita, quæ facili negotio in manu fuerint eandem vitam percurrenti, ne seniel ea parum cautus, et alia animo observans excidisse malignus Metaphrastæ laudum obtreक्टर, in suspicionem veniat. Et Constantinus Meliteniota orat. 2. De processione Spiritus sancti : Ἐπαίτερο κατ' οὐδὲν λείπονται τῶν λογίων ἀνδρῶν. εἰ γὰρ συνιδεῖν ἠθούλοντο τούτου τὴν ἔννοιαν. Καὶ ἄλλως δὲ κἄν ὠκλαζέ τι πρὸς αὐτὸ τούτοις ὁ λογισμὸς, εἶχον σκέψασθαι πάντως καθ' ἑαυτοὺς καὶ τὸν συγγραψάμενον, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πρώτου σχίσματος ὦν, καὶ τὴν ἀντιλογίαν γινώσκων τοῦ δόγματος, οὐκ ἂν οὕτω συνετίθει καὶ συνέταττε τὸ τοιοῦτον ῥητὸν, εἰ πρὸς τοὺς Λατίνους καὶ αὐτὸς ἐπίσης τοῖς πολλοῖς διεφέρετο. Cum non multum longe ab eruditissimis viris abirent, si modo illius sententiam capere vellent. Et alia quoque ratione licet cogitatio ipsorum circa hoc vel minimum claudicaret, poterunt in se scriptorem considerare, qui cum in ipso primo schismatis exortu viveret, et dogmatis contradictionem calleret, nunquam hoc modo conceinasset vel dictum composuisset, si cum Latinis et ipse æque atque alii similitates exercebat. Et hic vitæ Dionysii Areopagitæ scriptor per eundem auctorem Meliteniotam est Simeon Metaphrastes. Audi : Καὶ ὁ τὰς τῶν ἁγίων δὲ πολιτείας καὶ τὰς αὐτῶν ἀθλήσεις ἀφηγησάμενος μεταφραστικῶς, εἰς τὸ τοῦ Ἀρεοπαγίτου μαρτύριον Διονυσίου, φημι τοῦ τῶν ἀπορρήτων ἐκφάντορος. Et qui vitas et res gestas sanctorum, eorumque certamina variato stylo enarravit in Dionysii Areopagitæ martyrio, dico secretorum revelatoris. Collige longe procul ab omni dubio. Metaphrastes eo tempore vigeat, cum primum schisma inter Græcos et Latinos de processione Spiritus sancti ex solo Patre emergens Græcorum cum Latinis arctissimam necessitudinem perturbavit : adeo ut de eadem processione ex solo Patre Leo ipse imperator, de schola Photii homo, in gratiam sui Photii stylum exercuerit. Et ætatem Metaphrastæ anxie, et amplius quærimus, et eum recentissimum, et ludi magistrum, et fabularum aniliū concinnatorem verbis clarissimis perhibebimus.

Nos, ait Salmasius, διήγγασεν *illam* (nempe de cæde seniorum Patrum) in Præfatione ad lectorem ad Opuscula Nili de primatu papæ, *Latinam factam brevi, si Deus dederit, edituri sumus.*

De *Albiniano*, quem laudibus prosequitur Nilus, suspicionem Possini, lege apud ipsum: sive enim legas *Albianum*, sive *Albinum*, sive *Albanum*, parum refert.

Historia de interemptis in Sina monte monachis legebatur manuscripta in bibliotheca Sirletana cod. 59 ms., et nunc legitur in Vaticanis codd. 117, 118, 1790, 1806, et Palatino 351. Bollandus ad diem 14 Januarii sanctorum martyrum in monte Sina a barbaris occisorum certamen refert a S. Nilo conscriptum Græce, et a se, vel alio quopiam innominato Latine redditum, et brevibus pro more notis illustratum.

Ejusdem sancti Nili epistolas CCCLV ex bibliotheca Medicæa idem Petrus Possinus eruit, et Latine versas Græce et Latine publicavit cum notis, nuncupavitque eminentissimo principi Francisco Barberino; et *Didymi Fragmentum* addidit contra *Manichæos*, et *Simeonis abbatis Sancti Mamantis in Xerocero Dissertationem de altercationibus animi et corporis* Græce et Latine a se versa, Parisiis ex typographia Regia 1657, in-4. De his epistolis, deque eorum interprete Possino suspicor intelligendum esse Labbæum, cum scribit: *Nili archiepiscopi Constantinopolitani multæ habentur in codd. ms., quas audio typis parari ab erudito interprete.* Ipse vero rem indignissimam facerem, si conatu tanti principis secundam quæsturam subsecutam, ventis abripiendam non invitis manibus concesserim. Princeps is magnarum artium disciplinis instructissimus, tantorum Patrum aliorumque antiquissimorum Commentarios, sive illi Græca sive Latina copia dicendi emineant, non semel atque iterum, sed sæpius, dum per publica et ecclesiastica negotia licet, maturo judicio, ac considerate præ manibus terere, ac lectitare gaudet: indeque factus instructor, mores et consuetudines moderatur, antiquitatem ecclesiasticam reparat, de fide opiniones examinat, et quæ novi reformatores inter incautos disseminant, oculatus ad omnia discidit. Inter tot alios Patres, eosque sanctissimos unus is Nilus, quem sæpenumero per mentem versaverat, dignus visus est, qui ad compescenda hæreticorum ora, maleque sanorum hominum vitam pessime tornatam incudi reddendam non sine succo Attico, et eloquentia singulari typis Græce et Latine mandaretur. Idque ut commodius fieret, elegit virum clarissimum Lucam Holstenium, tum bibliothecæ Vaticanæ præfectum, et me licet Holstenianæ virtuti imparem, tanti laboris comitem, ut simili opella ad templum honoris induceret, impertitur. Sententia pronuntiata, sortito Holstinius ejus opuscula reliqua, ego epistolas capio. Studia Holstении excessus e vita fatalis dirumpit, nec vita superstes propaga-

vit. Cum non omnes in uno codice epistolæ, sed in pluribus vage dispersæ haberentur, collatis, utut potui, Romanis voluminibus, fascem in unum, obviam factas coegi, adnotatis earum variis lectionibus in studiosorum gratiam, quas mihi alii atque alii codices obtulerunt. Tum me in earum dedi versionem, cujus nunc utcunque factæ, idem munificus in publica commoda princeps editionem mandat. Et res hæc per indicium enuntiata videtur ab eruditissimo Francisco Combesis, in recensitis auctoribus Bibliothecæ Patrum concionatoricæ in Nilo: *Epistolæ Nili dari potuerant a doctissimo Leone Allatio, si factum satis esset volis eminentissimi cardinalis Francisci Barberini, mihi ipse ad prelum offerentis, cum eum regia Lutetia hospitem haberet: qui pe longe plures, excepta viri opera, Græcarum rerum indagine, et peritia nostro ævo facile principis.*

Antequam ad alia progrediar, illud oblivioni dare consentaneum nullo modo mihi videtur, quod præstantissimus vir, et in scriptis antiquorum evolvendis sagacissimus Emericus Bigotius sæpe admonuit, epistolam S. Nili ad Xenonem Memorialium a Possino editam, editione Parisiensis, num. 260, extractam fuisse ex S. Basilii expositione in psalm. xxxii. Ea in meis est l. 1, epist. 36, et incipit: Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ χριστὸν. Examinavi diligenter, et rem meram esse comperi. Sententia eadem est, verba quoque ut plurimum eadem. Nilus tamen noster plerisque immutatis et additis fecit suam. Quod in Patribus novum non est. Semper etenim in ea Ecclesia recentiores Patres, antiquiores uti venerabundos, et augustiora capita assiduo die noctuque percurrentes, quidquid ad mores instituendos, et sacra elogia patefacienda opportunum, et obviam cupiditati irrepsisset, adnotabant in schedis, tum demum fortuna ablata studia sese exercitantium promoventes aliis quoque communicabant. Quod Nilum fecisse non in hac epistola tantum, sed in aliis permultis, quæ curiosioribus constabant, verisimile est. Ut vero modum dicas, et possis imitando consecrari post lectam Nili epistolam habeto tibi Basilii ipsius verba, et cum Nilanis compara: Ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς ἐλεημοσύνην καὶ χριστὸν, οἷον ἐ παρέδρον ἑαυτῷ τὴν ἐλεημοσύνην ποιησάμενος, καὶ προβληθεῖσαν τῷ βασιλικῷ τῆς κρίσεως ὀρώω, οὕτω παράγει εἰς χριστὸν ἕκαστον. « Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; » Ὅυτε ἡ ἐλεημοσύνη ἄκριτος, οὕτε ἡ κρίσις ἀνελεῆμων. Πρὸ τῆς κρίσεως οὖν ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην, καὶ μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην ἔρχεται ἐπὶ τὴν κρίσιν. Ταῦτα δὲ ἀλλήλοις συνδέσονται, ὁ ἔλεος μετὰ τῆς κρίσεως. Ἴνα μήτε ὁ ἔλεος μόνος χανόντητα ἐμποίησῃ, μήτε μόνη ἡ κρίσις ἀπόγνωσιν ἐνεργάσῃται. Βούλεται σε ἐλεῆσαι, καὶ τῶν ἑαυτοῦ οἰκτιρμῶν μεταδοῦναι ὁ κριτής· ἀλλ' ἐὰν εὖρη σε μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ταπεινὸν, συντετριμμένον, πολλὰ μετακλαύσαντα ἐπὶ τοῖς πονηροῖς ἔργοις, τὰ γενό-

μανα κρυφῆ, ἀνεπαισχύντως δημοσιεύσαντα, δεηθέντα ἀδελφῶν συγκαταμεῖν σοι πρὸς τὴν ἴασιν, ὅλον ἐλεεινὸν σε γενόμενον. ἂν ἴδῃ, ἀφρονὸν σοι τὴν ἑαυτοῦ ἐλεημοσύνην ἐπιχωρηγεῖ. Ἐὰν δὲ καρδίαν ἀμετανόητον, φρόνημα ὑπερήφανον, ἀπιστίαν τοῦ αἰώνου τοῦ μέλλοντος, ἀφοβίαν τῆς κρίσεως, τότε ἀγαπᾷ ἐπὶ σοὶ τὴν κρίσιν. Ὡς γὰρ ἱατρὸς ἐμμελής καὶ φιλόανθρωπος, καταντλήμασι πρότερον καὶ περιπλάσμασιν ἀπαλοῖς πειρᾶται καταστεῖλαι τὸ οὖδῆμα· ἐπὶ δὲ ἴδῃ ἀνευδότης καὶ σκληρῶς ἀντιτιπυοῦντα τὸν ὄγκον, βίβλας τὸν ἔλεον, καὶ τὴν μαλακὴν ἀγωγὴν, αἰρεῖται λοιπὸν τὴν τοῦ σιδήρου χρῆσιν. Ἀγαπᾷ οὖν ἐλεημοσύνην ἐπὶ τῶν μετανοούντων, ἀγαπᾷ δὲ καὶ κρίσιν ἐπὶ τῶν ἀνευδῶτων. Τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει τῷ Θεῷ, ὅτι· Ἡ ἐλεημοσύνη σου εἰς σταθμόν. Ἔ Καὶ γὰρ κάκεινος τὴν μετὰ κρίσεως ἐλεημοσύνην παρίστανει, ζυγῷ, καὶ ἀριθμῷ, καὶ σταθμῷ κατὰ τὴν ἐκάστου ἀξίαν ἀντιμετροῦντος. Hoc etiam antiquissimis scriptoribus, et ante Christum natis in more fuisse positum, ex Clemente Alexandrino, et aliis satis fuisse probavi in tractatu meo *De conscribendis epistolis*. Quare hic plura dicere supersedeo.

Ejusdem exstant expositiones in *Canticum canticorum*, una cum Nysseni Gregorii, Maximi commentariis, carminibus politicis Michaelis Pselli Græce et Latine eodem Zino interprete, tomo II Actuarii Bibliothecæ Veterum Patrum Græco-Latinæ, anno 1624 : et tom. XIII Morellianæ editionis.

In bibliothecæ Scoriacensis Indice, opera et studio Alexandri Baruarri facta exstat *Catena in Cantica canticorum, et in eam Enarrationes Theodoretæ præsertim, Gregorii Nisseni, Nili, Eusebii, Maximi, et Pselli versibus politicis*, Labbæus 177 ; Jlem, pag. 274.

Enarrationes in Cantica canticorum Nili in bibliotheca Regia, cod. 278. Idem pag. 306 : *Nili nonnulla opuscula Enchiridion Christianum cum interpretatione* in codice Regio 2218.

Josias Simlerus in Epitome Gesneriana scribit Nilum episcopum Constantinopolitanum librum scripsisse *Adversus Græcæ superstitionis sectatores*.

Notanturque alibi *Sententiæ Morales ex Græco in Latinum versæ a Bilibaldo Pircheimero*, Argentinæ, 1416.

Et tandem Labbæus, pag. 382, ubi agit de scriptis Nicolai Cabasilæ, Nili ex præfecto Constantinopolitano monacho *Enchiridion* pœnitentiale. Incipit : Ὁ ἑκουσίως φονεύσας ἔχει ἐπιτίμιον. Desinit : Περιπίπτουσι πλημμελήματα. *Horologium monasticum*. Incipit : Ἐπὶ τὴν παιδείαν οἱ ἄγιοι γέγονασιν. Desinit : Ἀλλὰ καὶ λῆαν ἐνοχλεῖσθαι. *Instructio monastica* hoc principio exorta : Ποῦ τοὺς μὴ εἰδότες. Desinit : Κἂν ὕμνοις καὶ αὐτοῖς ἀναγκαῖοι εἴσι. Et pag. 101, cap. 53, in cod. Regio 1788. Est edita inter Epistolas.

Sed longe longeque plurima, et permulto etiam

clariora supersunt edenda hujus sanctissimi viri opuscula, quæ fexit Deus, ut tandem aliquorum studio et diligentia in lucem veniant, quæ hac subiecta notione testata in omne tempus venient.

Duas, quas postremas vidimus epistolas ad Heliodorum, et Olympiodorum, in septima synodo generali, act. 4, uti Nili germanus partus scripto redditæ sunt, ad eorum errorem reprimendum, qui asserebant Nilum contra imagines scripsisse. Et postremam ad Olympiodorum, ab eisdem depravatum fuisse corroboratur. Ipsi enim pro eo quod dixit Nilus : *Hinc et inde pinge, Dealba posuerunt*. Et ex duabus convincitur. Ecce ostensum est liquido, quia ipse sanctus, et egregius pater Nilus sanctas icones suscipiebat : accusatus est autem a pseudosyllogo illo, quod contra icones locutus fuerit.

Tract. Ὅτι διαφέρουσι τῶν ἐν πόλεσιν ἀσκουμένων οἱ ἐν ἐρήμῳ ἡσυχάζοντες, καὶ πολλοὶ τῶν ἀπειρῶν τὸ ἐναντίον δοκῆ· *Qui in eremis acquiescunt, multo illis esse præstantiores, qui in civitatibus recoluntur, licet multi in experti contrarium teneant*, P. Τέχνης μὲν ἀπάσης τὰ τεχνητὰ κρίνοντες, ἀπειροί.

Περὶ ἀκτημοσύνης πρὸς Μάγνον διάκονον Ἀγκύρας. Ita legunt nonnulli codices. Alii legunt Πρὸς Μάγναν· alii πρὸς Μαγνησίαν τὸν διάκονον Ἀγκύρας. Alii, Πρώην μὲν πρὸς τοὺς ἀμελέστερον μετιόντας τὸν μοναδικὸν βίον. De hoc Magna diacono vide Palladium in Lausiaciis : Ἀσκητοῦ παραίσεις. P. Μάθε σὺ ὁ μονάζων καὶ πιστὸς ἀνθρώπος.

Λόγος ἀσκητικὸς περὶ τῆς ἐν Χριστῷ φιλοσοφίας. P. Φιλοσοφεῖν ἐπετηδεύσαν μὲν καὶ Ἑλλήνων πολλοί.

Πρὸς νεωτέρους μοναχοὺς διδασκαλία. P. Δεῖ τὸν νέον ἀσκεῖν σώματος ἡσυχίαν.

Κεφάλαια διάφορα. P. Ἄλλ' ὕμᾶς, ὧ μακαριώτατοι, μετὰ τῶν ἄλλων.

Πρὸς Εὐλόγιον. P. Οἱ τὸν οὐράνιον χῶρον τοῖς πόνοις νερόμενοι.

Πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα. P. Ἔθος ἔχοντί μοι τὰ πολλὰ τὰς ἀκαίρους τῶν Ἑλλήνων.

Ἐπιστολὴ ἔχουσα κεφάλαια. P. Ἐὰν μηδεὶς διώκει σε τύραννος Ἑλλήν. Sunt attestæ ad alias epistolas, quas jam edidi.

Περὶ προσευχῆς. P. Τέλος πασῶν ἐντολῶν προσευχῆ.

Γινώμαι ἀπάγουσα τῶν φαρτῶν καὶ προσκολῶσαι τοῖς ἀφάρτοις τὸν ἀνθρώπον. Κεφάλαια σι· P. Ὅδὸς εἰς ἀρετὴν ἢ τοῦ βίου φυγῆ.

Ἄλλαι. P. Φόβον ἔχε Θεοῦ καὶ πόθον.

Κεφάλαια. P. Ἐὰν ὠφελήσῃς τινά.

Ἀσκητικά. P. Οἱ γὰρ μετριώτερον ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀτυχοῦντες.

Κεφάλαια νηπτικά. P. Πάντα μὲν ἔρξῃ ὁ Θεός.

Περὶ ἐργασίας νοῦς. P. Τὴν ἀρχὴν τῆς κατὰ Θεὸν ἐφελείας ποιεῖσθαι ἔχομεν.

Ἐὶ alia minutiora, ῥήσεις, καὶ χρήσεις apud varios auctores, quas colligere poteris ex rebus sacris Leontii, et Joannis presbyterorum ex Anastasio Sinaita, ex variis quæstionibus, ex Melissa:

Locorum sacræ Scripturæ interpretationes varias ex Catenis in Exaemeron, in Deuteronomium, in Jobum, in Psalmos, in Cantica canticorum apud Procopium, in Evangelium, et Lucam, et potissimum in ea, quæ est contexta a Macario Chrysocephalo episcopo Philadelphix, et Niceta diacono Magnæ Ecclesiæ.

Præterea plura ejusdem legas in Joannis Climaci *Scala*, in *Elogia Patrum* περὶ νήψεως καὶ προσοχῆς inter alios memoratur etiam Nilus ex Epistolis, in dubiis et solutionibus de variis Theologicis quæstionibus ex sanctis Patribus. In *Eclogis parallelis* Joannis Damasceni, addit Labbæus pag. 283: *Cum dicta Patrum laudantur, etiam sententiæ Nili suum locum habent.* Et Bonaventura Vulcanius ad lectorem in Nili Thessalonicensis tractatum *De primatu papæ.* — In *Catalogo bibliothecæ Patriarchæ Constantinopolitani*, citantur Nili monachi orationes decem contra Mahomed.

In Philippo Solitarii Dioptra Latinitate donata a Jacobo Pontano, et Ingolstadii impressa, anno 1604, in-4, inter alios Patres adductos locum suum habet, et Nilus.

Tandem Nilus ipse lib. XIII, epist. 11, *Ad Polychronium diaconum* refert se, cocflagitante librum satis amplum *περὶ κατανύξεως, De compunctione* concinnasse. Non dolebit cordi meo epistolæ lectio, si bene prius expurgatus, rebusque mundanis superior factus es. Quare hic eam tibi dabo: *Μακαρίζω σε τῆς πρὸς Θεὸν φιλαίας, καὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀφθάρτου καὶ οὐρανοῦ, καθότι τοὺς περὶ κατανύξεως ψυχῆς ἀπαιτεῖς ἡμᾶς λόγους. Σημεῖον δὲ ἐστὶ τοιοῦτον ἀτίμημα τῆς ἐν ψυχῇ καθαρότητος· οὐ γάρ ἐστι δυνατὸν, μὴ πρότερον ἐκκαθαρθέντα καλῶς, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπάντων ἀνώτερον γενόμενον, εἰς ταύτην τῶν λόγων τὴν ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν. Καὶ τοῦτο βῆδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν καὶ πρὸς ὀλίγον τούτω κατεχομένων τῷ ἔρωτι· οἱ τοσαύτην ἀθρόον δέχονται τὴν μεταβολήν, ὡς εὐθέως πρὸς οὐρανὸν μεταστῆναι, καὶ αἰθεροβατεῖν τῇ μακαρίᾳ γνώμῃ. Ὅθεν προθύμως ἐγὼ δεξάμενος τὸ ἐπίταγμα τῆς σῆς εὐκρινούς ἀγάπης, βιβλίον ὀλόκληρον περὶ κατανύξεως συντάξας ἀπέσταλα ἡμῖν τε καὶ ταῖς σὺν ἡμῖν διατρίβουσι φίλοις θεοσεβέσι, θυσιωπῶν καὶ παρακαλῶν ἡμᾶς, παρήρησιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχοντας, ταῖς ὁσλαῖς ὡμῶν ἀμεψάσθαι προσευχαῖς. Δύνασθε γάρ, εὖ οἶδα, ὑπὲρ ἡμῶν ἐξιλεοῦσθαι τὸ Θεῖον· *Ob amicitiam erga Deum, amoremque nulli corruptioni obnoxium, ac cælestem, fortunatum te judico: quod a nobis de compunctione animi sermonis exposcis. Hæc autem efflagitatio puritatem, quæ in animo est, indicat. Neque enim fieri potest, ut is, qui non prius expurgatus bene, rebusque omnibus mundanis superior factus est, in sermonum similium desiderium incidat. Idque ex iis, qui vel minimo temporis**

intervallo ejusmodi amore corripiuntur, facile comprehendendi potest, cum illico tantam immutationem admittant, ut statim in cælum transvehantur, et beata mente gradiantur in æthere. Hinc ipsi avide sinceræ tuæ dictionis imperium arripiens, librum integrum de compunctione concinnatum vobis, illisque, qui una cum vobis commorantur, iis amicis transmisi, instanter petens, rogansque vos, qui apud Deum in aliqua estis auctoritate, sacris precibus mercedem rependere. Potestis enim, quod bene novi, Numen nobis propitium reddere.

Et de scriptis hujusce viri præterea addam, quæ Nicephorus *Historiar.* lib. XIV, cap. 54, scribit: *Ἄριστοι δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτεροι λόγοι πεποιήνται, πνευματικῆς οὐκ ἄμειροι χάριτος· ὧν οἶμαι πάντων τὰ πρῶτα φέρεσθαι ὃν πρὸς Ἑλληνας ἐπιγράφει, καὶ τὰ πρὸς Εὐλόγιον. Κεφάλαια δὲ συντάττει, ἅλλα μὲν εἰς πλάτος, ἡ πλωμένα, πολλὰ δὲ συντεμῶν, εὐσύνοπτον οἶον καὶ πρόχειρον τὸν πνευματικὸν καρπὸν, οἷόν τι νέκταρ ἢ ἀμβροσίαν προβάλλεται· Ἄλιος ἴτεμ libros optimos, edidit spiritualis gratiæ non expertes. Inter quos primas eum ferre puto, quem adversus gentiles scripsit, et rursus qui ab eo ad Eulogium compositi sunt. Capita autem collegit, aliqua quidem fusius, multa compendiosius tractata: in quibus spiritualem fructum, perinde atque nectar, aut ambrosiam aliquam, oculis subjectam, ita ut facile percipi possit, proposuit.*

Inter scripta nostri Nili, quidam illud quoque videntur recensere, quod sub Epicteti philosophi nomine sæpius editum est, prænominaturque *Enchiridion*, et a plurimis doctissimis viris, Angelo Politiano, Thoma Nogiorgio, Hieronymo Wolfio e Græco in Latinum e conversum et sæpius promulgatum, et tandem cum *Cebetis Tabula*, et aliis una cum *Vita Pythagoræ*, *sententiis ad intelligibilia ducentibus*, et *antro Nympharum*, quod in *Odyssea describitur*, studio, et diligentia clarissimi, eruditissimique Lucæ Holstenii, Cantabrigiæ typis academiæ impensis Joannis Morden, anno 1633, in-8. Et quia Politiani codices, quibus idem interpres usus fuerat, videbantur esse corrupti, ut veræ sententiæ vir alias in vertendo felix et doctissimus, vix umbram sit assecutus, ex alterius interpretatione pauca illa Politiani suppleta sunt. Genevæ apud hæredes Eustachii Vignon, 1594, in-8.

Hoc *Enchiridion*, demptis tamen nonnullis, quæ gentilismum saperent, deorum nempe nominibus, Jovis, Fati, Fortunæ, et aliorum philosophorum gentilium, etc., et nonnullis immutatis ad sententiam honestiorem, et probiorem, et Christianis institutis convenientiorem legitur. Sed si molem libri conferas cum alteratis, pauca indicantur, imo colorem etiam et speciem pristinam, quam illis dedit primus auctor, retinent, ut non aliud esse existimetur. Quod a Nili nostri genuinis fetibus alienum est, ideoque ambiguum habetur. Ut siquidem rem fatear, in

immutatis neque succum, neque colorem dictionis Nilanæ, neque speciem intuemur. Et Nilus alias eloquentissimus, et Christianæ philosophiæ promus condus, ut ex aliis suis scriptis deprehenditur, non videtur verosimile a Stoica philosophia presidia vitæ Christianæ emendasse. Et quomodo id agere sustinisset vir Christianæ religionis exemplar ipsissimum. Annon in alieno choro pedem posuisset, si ex gentiliū moribus, et Stoica philosophia Ascetis modum imponere constituisset? Et quomodo qui in hoc tractatu nomina antiquorum philosophorum ita aspernatus est, atque abhorruit, ut ea data opera ex hoc tractatu deleverit, ab iisdem præcepta vivendi omnibus virtutis numeris absolutissima, et quibus nihil poterat, vel addi, vel demi, petiisset? Annon id fuisset callidum, et frigidum ex eodem ore efflare? Vidi ipse manuscriptum codicem Græcum, illumque vetustissimum Nili scripta opera continentem: in eo singuli tractatus, etiam minutiores infixum habent nomen Nili, alia etiam et in fine postpositum. In *Enchiridio*, quod inter illos legebatur, neque in fronte, neque in calce eo nomine obsignatum, tantummodo illud referebat, *Ἐπικλήτου Ἐγχειρίδιον, Epicteti Enchiridion*. Non esse Nili videlicet, sed Epicteti, a quocunque sit vitiatum. Adde his. Ita hoc *Enchiridion Epicteti*, cum eo, quod Nilo nescio qua ratione adjudicatur, eandem labem passum fuisse. Cum de illo non inconsulto statutum dictumque sit, Epicteti non esse. Mihi sit præ omnibus unius Simplicii auctoritas, qui Præfatione in dictum *Enchiridion* sic scribit: *Arianus vitam et obitum Epicteti prolixis verbis est persecutus. Unde cognosci potest, qui vir ille fuit. Idem Arianus et hunc libellum, quod Enchiridion inscribitur, composuit: deinde lectis ex Epicteti sermonibus philosophiæ locis maxime necessariis, et animos a permoventibus, ut ipse testatur in epistola ad Masgalenum, cui opus ipsum dedicavit ut amicissimo suo, et maximo operis admiratori. Quæ ferme eadem et iisdem vocabulis sparsim in Ariani scriptis de Epicteti exercitationibus inveniuntur: Περὶ μὲν τοῦ βίου τοῦ Ἐπικλήτου καὶ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς Ἀρριανὸς ἔγραψεν, ὁ τὰς Ἐπικλήτου διατριβὰς ἐν πολυστίχοις συνταξάμενος βιβλίοις. Καὶ ἀπ' ἐκείνου μαθεῖν ἔστιν, ἵπκως γέγονε τὸν βίον ὁ ἀνὴρ. Τὸ δὲ βιβλίον τοῦτο τὸ Ἐπικλήτου Ἐγχειρίδιον ἐπιγεγραμμένον, καὶ τοῦτο αὐτὸς συνέταξεν ὁ Ἀρριανός. Τὰ καιριώτατα, καὶ ἀναγκαῖα ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ κινήτικώτατα τῶν ψυχῶν ἐπιλεξάμενος ἐκ τῶν Ἐπικλήτου λόγων, ὡς αὐτὸς ἐν τῇ πρὸς Μασγαληνὸν ἐπιστολῇ ἔγραψεν ὁ Ἀρριανός, ἧ τὸ σύγγραμμα προσεφώνησεν, ὡς ἑαυτῷ μὲν φιλάτῳ, μάλιστα δὲ τὸν Ἐπικλήτου θεοσυμαχότι· τὰ δὲ αὐτὰ σχεδὸν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων σποράδην ἐν τοῖς Ἀρριανῶν περὶ τῶν Ἐπικλήτου διατριβῶν ἐν τοῖς γραφομένοις εὐρίσκειται. Hinc Salmasius Notis in Simplicium colligit: Ergo hujus Enchiridii auctor, qui et Dissertationum,*

nempe Arianus. Sed mirum ut in hodiernis Dissertationibus ea non reperiantur, quæ de vita et morte Epicteti memoriæ mandasse Arianum hic Simplicius testatur. Ita multa etiam ex Enchiridio a Stobæo citari, quæ aut omnino in hoc manuali non habentur, aut aliter scripta habentur. Et Daniel Heinsius concinit epistola ad Theodorum Gresuvinckelium: Cum ingenti voluptate, pariter et cura legi Epictetum: Enchiridion in primis, quod ab Ariano ex oraculis divini viri concinnatum hic nunc habes. Et comperitiora de Epicteti Enchiridio quærimus? Hoc idem de Nilano affirmandum non est. Considera rem attentius: tum demum iudicium da; ad hæc testes, si potes. Sed inter ejus scripta locum habet. At cujus nomen præferat, edicito. An hic libellus tantum extraneo auctori suppositus suppositivus fuerit.

Hud quoque animadvertendum est, Nilum hunc nostrum Ascetam a plerisque martyris, ab aliis episcopi titulo insigniri. Notat Nicolaus Classerus: *Et si de Nili martyrio non constat, ex eodem tamen auctore, ut etiam ex Osiandri Annalibus manifestum est, illum cum filio (lege cum filio) a barbaris perpassum esse. Inter martyres igitur hoc nomine fortassis refertur. Circa annum Christi 309 floruisse existimatur. Interpretationem vero Latinam adjecti hanc qualemunque, ut eam cum illa Neandri, si forte in manibus conferre liceat, quo utriusque collatione plus luminis accedat. In decurias quoque pueriliter distinctas habedis sententias, cum in finem, ut versio Latina Græco textui postposita commodius respondeat. Et plane de martyrio, licet opere ipso martyrium non subierit, neque pro una fide Christi sanguinem effuderit, neque vitam exposuerit; certum est tamen, et ex ejus scripto satis apertum, eum id agendi semper cupidissimum fuisse. De episcopatu ipse existimo, illum post tot calamitates, nonnullos episcopos considerata tantū viri virtute et doctrina saltem in Ægypti partibus, in quibus similium hominum summa penuria erat, consilio inter se inito in tantam dignitatem, et merito, extulisse. Sed hæc mera suspicio est. Esto. Certe id negari non potest, aliquod certum indicium habuisse eos, qui primi tanto viro episcopi titulum attribuerunt. Non dissimilis esset suspicio de Theodulo illius filio, qui nullis sacris ordinibus ante captivitatem conspicuus erat, si vocarem illum diaconum, et tamen ille de se dicit, ab episcopo coactum similem ordinem obtinuisse: et vere promotus est: Ὡς δὲ ἂν μὴ δοῦναι βίαν προσάγειν ὑπονοῖα τῆς ὑπὲρ τοῦ παιδὸς δεδομένης τιμῆς, μηδὲ δεσποτικώτερον ἀπαιτεῖν τὴν παραμονὴν, πράττειν ἐπέτρεπε πᾶν τὸ δοκοῦν κατὰ γνώμην, ἐν τοῦτο μόνον τυραννήσας ἡμᾶς, τὸ τὸν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τὸν ἱερατικὸν μὴ βουλομένους. Ἡμεῖς μὲν γὰρ τὸ βάρος λογιζόμενοι τῆς λειτουργίας, ἀσχάλλοντες ὠδυρόμεθα, καὶ οὐκ εἴχομεν πρὸς τὸ ἐπιτεθεῖν ἄχθος ἀνεκτῶς ὑπὲρ ἡμᾶς, ὃ καὶ μόλις τοῖς ἀγίοις ἀρμόζει, ὅσον εἰς πολιτείας λόγον. Κάκεινοις γὰρ ἐφάνη βαρὺ, καὶ ὠμολόγησαν καλούμενοι, ὑπερβαίνειν αὐτοὺς τὸ ἀξίωμα.*

καὶ θεῶ ἀντέλεγον ἐπὶ πολὺ προβαλλόμενοι τὸ ἀνάξιον, καὶ παρητούντο τὴν χειροτονίαν προφασιζόμενοι, καὶ τὸ πλεόν τῶν νῦν ἀπάντων ὄντες ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ ἔργον, καὶ ἐξ ἀσκήσεως τῶν καλῶν παρῆρσιαν ἔχειν ἐν τῇ λατρείᾳ πρὸς τὸν Δεσπότην μᾶλλον δυνάμενοι. Ἐκεῖνος δὲ πρέπειν ἔλεγε τοῖς πόνοις τὸ γέρας, καὶ τοῖς καμάτοις τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἐνόμιζεν, ἔδιδου μισθὸν τὸ ἀξίωμα. Ex versione Petri Possini : *Idem tamen, ut nolle nos vidit, modum posuit officio ; ne recordari pretii redimendo puero impensi, et herili jura tanquam mancipium retinere velle videretur. Ea gratia arbitrio nostro, utrum vellemus, permisit, unum hoc tantum amice perseuerans blanda tyrannide obtinuit, ut nobis recusantibus sacerdotalis officii jugum imponeret. Nos enim onus repulantes tanti ministerii hoc ejus consilio contristati deflebamus, nec ferebamus facile tantam imponi nobis molem officii, quod tam emendatam, et sublimem caelestis vitae rationem exigit, qualem vix sancti ipsi praestare de se audeant. Illis quippe ipsis quoque grave hoc munus viaum est. Neque id dissimularunt cum eo sunt vocati, majorem esse dignitatem illam, quam ut sibi conveniret ; id ipsum etiam diu excusare ausi apud offerentem hunc honorem Deum, deprecantes impositionem manuum, indignitatis et imbecillitatis propriae conscientia : tametsi omnibus, qui nunc sunt, haud paulo essent iidem ad id munus aptiores, et propter diuturnam professionem sanctioris vitae, virtutumque usum majori fiducia ad tractationem mysteriorum, et functionem sacrificii possent accedere. Quibus ille contra remunerandos sibi videri aiebat hujus dignitatis titulo labores in tam difficili certamine, cujus victoribus hoc addere praemii loco sibi placere. Postremo cum discedere illinc, et domum reverti decrevissemus idem ille viatico quantum in longam illam viam opus erat, liberaliter instructos, votis insuper oneratos, cum Dei*

gratiam nobis itinervis comitem, et longum domi, postquam eo pervenissemus, pacis fructum precaretur, sic demum officiosissime dimisit. Nihil jus ostentans suum, et beneficium redemptionis, neque potestatem in caput pretio emptum sibi acquisitam gloriatus ; quod minus humanus forte quispiam alius faceret : imo illam ipsam videbatur calamitatem venditionis, consolatione multa levans. En hic Theodulus, et, quod magis est, Nilus ipse in sacerdotem post tot labores operosos atque molestos laurea sacerdotis ab episcopo, et ejus arte et marte evinciuntur, cum antea nulla dignitate ecclesiastica effulgerent. Quare non et Nilus ob has easdem speciosas animi dotes, et doctrinarum praestantiam, et enavatam operam pro Christiana republica consequi potuit praemium ab antiquae religionis exemplari episcopo ? Ego certe non dubito, licet id in scriptis relatum non sit, assecutum fuisse. Ut hinc merito ab illius aevi scriptoribus, quibus pervulgatiores et percelebratiores erant titulis non martyris tantum, sed et episcopi insignitus posteritati accesserit : etsi quas de eo Commentaria pertractabant, extabuerint, et ad nihilum funditus redierint. Nisi quispiam perhorridus, et incultus id quoque dicere audeat, exscriptorum incuriam Nilum illum Aegyptium episcopum et martyrem cum hoc nostro Constantinopolitano confudisse. Defunctum tandem hunc Nilum Justinus Posterior inde translatum in fundamento sacratoris Mensae, narrat Nicephorus lib. xiv, cap. 54, in eo, quod ab ipso Petro et Paulo apostolorum principibus ad orphanotrophium constructum est, templo reponit. Ὁν τέλει τοῦ βίου χρησαμένον Ἰουστίνος ὁ ὑστερος ἐκείθεν ἀνακομίσας, ἐπὶ τῷ βῆθρῳ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τοῦ παρ' αὐτοῦ δομηθέντος οἴκου Πέτρῳ καὶ Παύλῳ τοῖς κορυφαίοις τῶν ἀποστόλων ἐν τῷ ὄρφανοτροφείῳ κατέθετο.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

ΤΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Δ.

S. P. N. NILI

ASCETÆ, DISCIPULI S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

EPISTOLARUM LIBRI QUATUOR.

Interprete Leone Allatio.

SERENISSIMO PRINCIPI RAYNALDO ESTENSI LEO ALLATIUS.

Præclara genii tui indoles, Princeps Serenissime, in qua utriusque gentis, unde origo tibi est, lumina ubertim efflorescunt, etsi Italiam universam exhilarat, ii tamen gaudio præ cæteris efferuntur, qui eminentissimi cardinalis Barberini avunculi tui in famulitium ascribi demeruerunt. Et sane nimis injusti essent, si quem ille enixissime diligit, et de quo tam magna Christianæ reipublicæ decora jure optimo auguratur, non colerent, suspicerentque. Hinc cum nullus sit, qui majoribus ejus Eminentiaæ beneficiis, quam ego, se obstrictum profiteatur, majori quoque, quam alii, religione teneri videor observantis animi lætitiâ monumento aliquo in posterum duraturo attestandi. Accipe igitur, Adolescens Serenissime, Nilum, quem tuo nomini dicamus, egregium scilicet Ecclesiædoctorem, qui non modo Chrysostomi, ex cujus schola prodiit, doctrinam redolet, sed pietatem etiam ubique spirat, hæreticis formidandam: Nilum, inquam, at non qualem annis proxime elapsis e tenebris, in quibus diu se occulerat, in lucem exire vidimus, sed grandiozem, et Nilo fluvio non e suis fontibus erumpenti, tenui scilicet, et exiguo (talis olim erat, illimis vero et nitidissimus), sed Mediterraneum pelagus ostiis septemgeminis impellenti non absimilem. Sed quæris forsitan, unde incrementum accesserit; et id quæris quod ipse: et si tu non quæres, quippe ingens meo muneri pretium addit, ultro patefacerem. Jam rides quem designat oratio, eundem nempe Eminentissimum. Is enim dum hujus sancti scriptoris ex Vaticana, Altempsiana, et sua potissimum bibliotheca, monumenta colligit, ac si tot aquarum rivulos, longe ab alveo evagantes in alveum reduxisset, Nilum hunc e populari regium effecit. Hinc non parva spes oritur, ab eodem longe lateque diffuso ita Ecclesiæ campos irrigatum iri, ut hi fertiliores redditu abundantiore quam antea Christo Domino messem sufficiant, illudque Davidici carminis oraculum impleatur: « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei (a). » Impetum in hoc flumine regius vates desiderat: at quorsum? Hilaritatem potius aquæ leniter fluentes conciliant, quam quæ rapidissime evolvuntur. Verum ea Propheta mens est, ut amnem, cui tantum attribuit, non ex hac lacrymarum valle originem trahere, sed a cælo delabi intelligamus. Quod si ita est, Nilum hunc nostrum designasse audacter asserimus, quippe qui non a terrestri, ut Ægyptius, paradiso desilire, sed divino Spiritu turbidus a supracœlesti descendere jure merito videatur. Nemo igitur insipientiæ aliquem insimularet, qui beatitudinem crederet, si Nili principium sciret, dummodo hujus fontem, non Coptici, indagaret: siquidem non rerum naturalium causas, sed divinarum perscrutaretur. Adderem plura ad hujus scriptoris laudem, incæptam semel similitudinem prosequendo, si

(a) Psal. xlv, 5.

mihī in robustioribus litteris tandiu versato, recentiorum ineptias consecrari licitum esset. diceremque, ex paranomia utcunque argumento deflexo, flumen hoc nostrum, non Apis nescio cuius numine, quo alterum se jactat, nobilius fieri, verum apibus, quæ tuo in stemmate conspiciuntur. Sed impium foret his vesaniis indulgere, etsi apes tuæ ejus gloriam haud parum adaugeant. Hoc tamen annectere visum est, plurimum hæc in editione mihi satisfecisse; nam sive harum epistolarum auctorem inspiciam, sive principem cuius ope evulgantur, ab utriusque qui in Deum religione non meo tantum, qualiscunque is sit, labori plausum, sed veræ fidei gloriam auguror, compendiumque. Sed hæc eo dicta intelligas velim, ut, ætate felicissime procedente, bina tibi adhuc puero ad pietatem exempla præposita fuisse memores, quorum ad altero magis discas, alterum magis imiteris. Vale.

NOMINA EORUM

Ad quos scripsit S. Nilus.

Primus numerus (Romanus) librum, secundus (Arabicus) epistolas indicat.

A

Ἀβλαδίω νοταρίῳ, lib. II, epist. 253.
 Ἀβραμίω πρεσβυτέρῳ, I, 25, 47.
 Ἀγαθίῳ διακόνῳ, III, 162, 215, 216.
 Ἀγαθόποδι μοναχῷ, III, 173, 174.
 Ἀγάθωνι Δεκεμβρίῳ, II, 16, 17, 18, 219.
 Ἀγάθωνι ἐπισκόπῳ, IV, 37.
 Ἀγαπητῷ διακόνῳ, III, 257.
 Ἀγλαίῳ ἀντικλήσορι, I, 192, 193, 194.
 Ἀγλαοφῶντι, III, 104.
 Ἀγλαοφῶντι κουράτορι, II, 222.
 Ἀδολίῳ νομικῷ, II, 211.
 Ἀδριανῷ, III, 266.
 Ἀδριανῷ πρεσβυτέρῳ, III, 81, 91.
 Ἀδριανῷ μοναχῷ, II, 60.
 Ἀετίῳ μοναχῷ, II, 58, 267.
 Ἀθανασίῳ διακόνῳ, IV, 48.
 Ἀθανασίῳ ἐκδίκῳ, I, 288, 317, 318.
 Ἀθανασίῳ μοναχῷ, II, 62.
 Ἀθηνογένει, I, 260.
 Ἀθηνογένει, ἢ Θεοδοτῷ κόμητι, II, 1.
 Αἰλιανῷ ἀναγνώστῃ, I, 249.
 Αἰλιανῷ ἐπισκόπῳ, I, 291.
 Αἰλιανῷ ἢ Αὐλιανῷ· vide Αὐλιανῷ, III, 76.
 Αἰμελιανῷ προτίκτορι, II, 251.
 Αἰνεῖα φιλοσόφῳ, II, 231.
 Ἀκακίῳ μεμοριαλίῳ, I, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94.
 Ἀκύλα, IV, 35.
 Ἀκύλα ἀπὸ ὑπάτων, III, 62, 63.
 Ἀκυλίνῳ, III, 275.
 Ἀλδίνῳ μοναχῷ, III, 223, 224.
 Ἀλεξάνδρῳ, III, 231, 281.
 Ἀλεξάνδρῳ ἀρχιμανδρίτῃ, II, 87.
 Ἀλεξάνδρῳ μοναχῷ, I, 129; II, 120, 121, 122, 123.
 Ἀλεξάνδρῳ μοναχῷ ἀπὸ γραμματικῶν, II, 49.
 Ἀλκιβιάδῃ σχολαστικῷ, III, 107, ἢ Ἀλκιβιάδῃ ἢ Ἀλκιφιάδῃ, III, 151.
 Ἀλκιβιάδῃ ἢ Ἀλκιβιάδῃ σχολαστ., III, 145.

Ἀμβλίῳ κουράτορι, II, 179.
 Ἀμμονίῳ κόμητι, II, 283.
 Ἀμρυκτύωνι ῥήτορι, I, 185.
 Ἀμφιλοχίῳ κόμητι νεωτέρῳ, I, 141, 142.
 Ἀμφιλοχίῳ μοναχῷ, II, 91, 92.
 Ἀναστασίῳ παρθένῳ, II, 118.
 Ἀναστασίῳ, III, 275.
 Πρὸς Ἀναστάσιον ἐπίσκοπον, II, 294.
 Ἀναστασίῳ μοναχῷ, III, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211.
 Ἀναστασίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 242, 313.
 Ἀνατολίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 51, 60.
 Ἀναξαγόρῃ γραμματ., I, 195, 196.
 Ἀνδρέῃ πρεσβυτέρῳ, III, 32.
 Ἀνδρομάχῳ et soc. monac., I, 78.
 Ἀνεπίγραφοι, I, 77, 78, 241, 242, 276, 277, 282; II, 3, 4, 15, 48; III, 242, 268, 285, 291, 292, 295, 294, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333.
 Ἀνεπίγραφοι, IV, 2, 3, 456.
 Ἀνθέμῳ νομικῷ, II, 226.
 Ἀντιόχῳ, IV, 16.
 Ἀντωνίῳ, I, 143.
 Ἀντωνίῳ σχολαστικῷ, II, 14.
 Ἀπολλοδώρῳ ῥήτορι, I, 75.
 Ἀπολλοφάνει συμπόνῳ, II, 236.
 Ἀραξίῳ, IV, 23.
 Ἀρικλεῖ πρωτεύοντι, II, 254.
 Ἀριστάρχῳ πρεσβυτέρῳ, II, 171.
 Ἀριστάρχῳ τριβούνῳ, II, 340.
 Ἀριστίνῳ μοναχῷ, II, 89, 90.
 Ἀριστοδούλῳ ἐπισκόπῳ, IV, 13.
 Ἀριστοκλεῖ μοναχῷ, II, 50.
 Ἀριστοκράτει εὐνούχῳ, II, 235.
 Ἀριστοτέλει πρωτεύοντι, I, 219, 220, 221.
 Ἀριστοφάνει κωνιδάτῳ, II, 220.
 Ἀρίστωνι ἐπισκόπῳ, II, 315.
 Ἀρχαδίῳ βασιλεῖ, II, 265, 279.
 Ἀρχαδίῳ ῥογάτορι, II, 514.
 Ἀρσακίῳ ἢ Οὐρσακίῳ ἐκδίκῳ, III, 130.

Ἀσκληπιάδῃ, IV, 44.
 Ἀσκληπιάδῃ κόμητι, II, 270.
 Ἀσκληπίῳ, ἢ Ἀσκληπιῷ, III, 24.
 Ἀσκληπιόδοτῳ, II, 38.
 Ἀστερίῳ ἀναγνώστῃ, II, 8, 9, 10, 11.
 Ἀττικῷ ἀναγνώστῃ, I, 191.
 Αὐγουστίνῳ τριβούνῳ, I, 225.
 Αὐλιανῷ, ἢ Αἰλιανῷ, III, 85, 86, 87, 88.
 Αὐξεντίῳ, IV, 42.
 Αὐξεντίῳ ἐκδίκῳ, II, 309.
 Αὐξεντίῳ Ἰλλουστρίῳ, II, 39, 40; IV, 42.
 Αὐριλιανῷ, I, 31.
 Αὐριλιανῷ Ἰλλουστρίῳ ἀπὸ Ἑλλήνων, I, 54.
 Ἀφρονίῳ, I, 69; III, 276.
 Ἀφρονίῳ ἀββᾷ ἢ μοναχῷ, III, 237, 258, 259.
 Ἀφρονίῳ μοναχῷ, II, 135.
 Ἀφρονίῳ καθηγουμένῳ, III, 241.
 Ἀφρονίῳ διακόνῳ, I, 68.
 Ἀφρονίῳ Σαμαρίτῃ, I, 109, 110, 111, 112, 113, 173.
 Ἀφρονίῳ ταβουλαρίῳ, II, 214.
 Ἀφροδισίῳ διακόνῳ, II, 23.
 Ἀφροδισίῳ σκρινταρίῳ, II, 256.
 Ἀφροδισίῳ φιλοσόφῳ, II, 264.

B

Βαβυλᾷ διακόνῳ, I, 95.
 Βάχῳ ἐπάρχῳ, II, 258.
 Βαλλερίῳ κουδικλαρίῳ, II, 180, 181, 182, 183.
 Βαλλερίῳ ἢ Ἐορτασίῳ διακόνῳ, II, 187.
 Βάχῳ ἐπαρχικῷ, II, 5, 6, 7.
 Βασιλείῳ πραγματευτῇ, II, 260.
 Βεδιανῷ ἐπισκόπῳ, II, 256.
 Βενιαμίν Ἐβραίῳ, I, 124, 125, 126, 127, 128.
 Βενούστῳ μοναχῷ, I, 295.
 Βενούστῳ πρωτεύοντι, III, 178.
 Βερενίκῳ ταξέωτῃ, III, 105.
 Βερίμῳ πρωτεύοντι, III, 135, 136.
 Βηρῷ, ἢ Βηρίμῳ μοναχῷ, III, 53, 54, 55, 56, 57.
 Βιδιανῷ Ἰλλουστρίῳ, III, 91, 92.
 Βικεντίῳ ἀσκητῇ, II, 51.

Βίκτωρι ἀρχιμανδρίτη, II, 70.
Βιλλάλω, ἢ Βηρύλλω μοναχῷ, III,
150, 151; IV, 26.
Βιταλίω ὑποδιακόνω, IV, 29, 30.
Βιταλίω πρωτόκτορι, II, 324.
Βουσερίω ναυκλήρω, II, 202, 295.
Βυρρίλλω Μακεδονίαν, I, 211.

Γ

Γαῖνᾳ στρατηλάτῃ, I, 70, 79,
114, 115, 116, 203, 206, 286.
Γάλλω μοναχῷ, II, 66.
Γανυμήδει ἐξέκπτωρι, II, 269.
Γαυδεντίω διακόνω, II, 159.
Γαυδεντίω πηλαριώτῃ, II, 252.
Γαυδεντίω σιλεντιαρίω, III, 124;
IV, 28.
Γεθλίω ἐκδίκω, III, 326.
Γελασίω μοναχῷ, III, 46, 47, 48,
49.
Γελασίω, ἢ Δαβουρίω μοναχῷ, III,
258.
Γενεθλίω, I, 132.
Γενεθλίω ἐκδίκω, II, 325.
Γερμανῷ καγκελλαρίω, II, 189.
Γεροντίω ἐκτεκπτωρι, I, 150.
Γεροντίω μοναχῷ, III, 253.
Γηρασίμω εἰρηναίω, II, 276.
Γιγαντίω, III, 96, 97, 248.
Γιγαντίω διακόνω, I, 186, 187.
Γιγαντίω ἐκκλησιαστικῷ, III, 6.
Γλυκαδίω πρωτόκτορι, I, 252.
Γρηγορίω διακόνω, III, 94, 95.
Γρηγορίω ἡγουμένω, II, 64.

Δ

Δαβουρίω μονάζοντι, III, 35.
Δαβουρίω, ἢ Γελασίω μονάζοντι,
III, 246.
Δαλαζήτῃ, IV, 21.
Δαμιανῷ μαγιστριαῷ, II, 248.
Δαμιανῷ μοναχῷ, III, 154.
Δαριῷ σχολαστικῷ, III, 212.
Δεκουριανῷ, I, 158, 159, 160, 161.
Δημάργω ἰλλουστρίω, II, 244.
Δημητρίω, IV, 35, 49.
Δημητρίω αἰρετικῷ, I, 253, 254.
Δημητρίω δομηπτικῷ, II, 312.
Δημητρίω μοναχῷ, III, 143, 152.
Δημοκρίτῃ μοναχῷ, II, 71, 72.
Δηροσθένει πατρὶ πόλεως, II, 36.
Δεσφῷ, II, 141.
Δεθίμω ἀναγνώστῃ, III, 244, 295.
Διακλήτιανῷ, I, 257.
Διομήδει οἰκονόμω, II, 250.
Διονυσίω, IV, 55.
Διονυσίω μοναχῷ, II, 93.
Διονυσιόδωρῷ, I, 285.
Διοσκορίῳ χήρῃ, II, 266.
Διμετανῷ ἐπιρριχικῷ, I, 233.
Δομνίω πρεσβυτέρω, III, 144, 145,
146.
Δομνίω νεωτέρω πρωτεύοντι, III,
43.
Δοσιθέω, I, 47, 48, 49.
Δρακοντίω, I, 314.
Δρακοντίω βίνδιξι, II, 327.
Δρακοντίω μοναχῷ, II, 94; III, 56.
Δρουσιανῷ, I, 289.
Δρουσιανῷ ἀρχοντι, II, 252.
Δρουσιλλιανῷ, I, 245.

Ε

Εἰρηναίω διακόνω, III, 245.
Εἰρηναίω μοναχῷ, III, 240.
Εἰρηναίω πρεσβυτέρω, III, 137.
Εἰρηναίω, ἢ Εἰρηναίω χαρτουλα-
ρίω, III, 105.

Ἐλένη ἰλλουστρία, II, 170.
Ἐλευθερίω, III, 16, 17.
Ἐλευθερίω ἐπισκόπῳ, III, 284.
Ἐλευθερίω κόμητι Ἀνατολῆς, II,
288.
Ἐλευθερίω μοναχῷ, III, 50.
Ἐλευθερίω μοναχῷ ἀπὸ Νουμέρων,
II, 67, 68, 69.
Ἐλλαδίω ἀναγνώστῃ, I, 310.
Ἐλπίδιω μοναχῷ, II, 128.
Ἐλπίδιω χρυσοκόμῳ, III, 40.
Ἐρστασίω διακόνω, II, 186; IV,
47.
Ἐπιγόνω κούρσορι, I, 118, 119,
120, 121, 122, 123.
Ἐπικτήτῳ ἀρχιμανδρίτῃ, III, 125.
Ἐπινίκῳ Λα. Φα., III, 98, 99, 100,
101, 102.
Ἐπιφανίω ἀναγνώστῃ, II, 241.
Ἐπιφανίω μοναχῷ, IV, 53.
Ἐπιφανίω ἐπισκόπῳ, IV, 56.
Ἐρμούλιω μοναχῷ, II, 25.
Εὐανδρείω, I, 117.
Εὐβουλίωνι, I, 315.
Εὐγενίω διακόνω, I, 83.
Εὐγενίω μοναχῷ, III, 147, 175,
176, 182.
Εὐγενίω πριγκίπῳ, ἢ μοναχῷ,
III, 41.
Εὐγράμμιω νομικῷ, I, 216, 217,
218.
Εὐδαίμονι σχολαστικῷ, III, 287.
Εὐδαίμονι σχολαστικῷ, ἢ Πανηγυ-
ρίω διακόνω, III, 287.
Εὐθητίω τριβούνῳ, I, 297, 298, 299,
300, 301.
Εὐθαλίω μονάζοντι, III, 40.
Εὐθλίω ἐπαρχικῷ, III, 403.
Εὐθυμίω διακόνω, II, 41.
Εὐθυμίω ἐπισκόπῳ, III, 283; IV,
57, 58.
Εὐλαμπίω, I, 145, 146, 147.
Εὐλαμπίω σοφιστῇ, II, 145.
Εὐλοσίω μοναχῷ, II, 124, 125,
126.
Εὐμαθίω μοναχῷ, II, 103.
Εὐνομίω πρεσβυτέρω, III, 30, 79,
80, 81, 82, 300.
Εὐπίθῳ ἀναγνώστῃ, II, 268.
Εὐπόρῳ διακόνω, III, 34.
Εὐπραξίω διακόνω, III, 271.
Εὐρυκλείω πατρικῷ, II, 221.
Εὐρυκλείω πρεσβυτέρω, I, 275, 274;
III, 121, 122.
Εὐσεβίω διακόνω, I, 235.
Εὐσεβίω δουκί, II, 261.
Εὐσεβίω μοναχῷ, I, 136.
Εὐσιγνίω, IV, 36.
Εὐσιγνίω σατραπῇ, ἢ πρεσβυτέρω,
III, 6.
Εὐσταθίω ἀρχιμανδρίτῃ, II, 102.
Εὐσταθίω δεκάνω, II, 277.
Εὐσταθίω διακόνω, I, 228.
Εὐσταθίω κουβικλαρίω, I, 37.
Εὐστοχίω κόμητι λαργιτιόνων, II,
304.
Εὐτροπίω, IV, 40.
Εὐτροπίω μοναχῷ, II, 98, 99.
Εὐτυχίω διακόνω, III, 148, 149.
Εὐφημίω ἀρχιμανδρίτῃ, III, 201,
202, 203, 204.
Εὐφραίω μοναχῷ, II, 55, 104, 105,
157, 158, 159.
Εὐφρασίω ἐπισκόπῳ, I, 216, 217.
Εὐφράγιω βικαρίω, II, 162, 163.

Ζ

Ζευριανῷ, I, 230.

Ζηνοβίω ληγάτῳ, II, 246.
Ζήνωνι Δεκεμβρίω, II, 299.
Ζήνωνι διακόνω, II, 194, 195.
Ζωίλω χαρτουλαρίω, II, 275.
Ζωσφᾷ ἀσκητῇ, II, 75.
Ζωστάρῳ τριβούνῳ, I, 55, 56, 57,
58.
Ζωσιμανῷ ἀνθυπάτῳ, II, 251.
Ζωσιμανῷ μοναχῷ, I, 107.
Ζωσιμῷ, IV, 46.
Ζωσίμω καλιδαρίω, II, 203.
Ζωσίμω οἰκονόμω, I, 32, 33.

Η

Ἠγησίπῳ μοναχῷ, I, V, 17.
Ἠλία ἰλλουστρίω, II, 273.
Ἠλιοδῶρῳ, I, 41.
Ἠλιοδῶρῳ μοναχῷ, II, 46.
Ἠλιοδῶρῳ σιλεντιαρίω, IV, 61.
Ἠλίωνι μαγιστριαῷ, II, 205.
Ἠρακλείω ὑποδιακόνω χρυσοκόμῳ,
I, 67.
Ἠρακλείω σχολαστικῷ, I, 275.
Ἠρίμω κόμητι, I, 319.
Ἠρόδοτῳ τριβούνῳ, III, 112.
Ἠσυχίω ἀνθυπάτῳ, II, 292.
Ἠρακλίω πρεσβυτέρω, III, 19,
20.
Ἠφαίστῳ σχολαστικῷ, I, 6.

Θ

— Θαλασσίω ἀργυροπράτῃ, I, 308.
Θαλλιανῷ ἰλλουστρίω, I, 279.
Θαυμασίω, ἢ Θαυμάρῳ μοναχῷ,
III, 35.
Θεογνώστῳ, I, 157.
Θεοδοσίω μοναζούσῃ, II, 116.
Θεοδοσίω, I, 133.
Θεοδοσίω ἀναγνώστῃ, II, 202.
Θεοδοσίω διακόνω, III, 42.
Θεοδοσίω μοναχῷ, II, 66.
Θεοδοσίω, I, 63, 64, 65, 66.
Θεοδοσίω διακόνω, III, 26, 27, 28,
29.
Θεοδότῳ, ἢ Ἀθηνογένει κόμητι, I,
326.
Θεοδότῳ πρεσβυτέρω, II, 307.
Θεοδότῳ ἐπισκόπῳ, II, 285.
Θεοδότῳ πρεσβυτέρω, III, 138.
Θεοδώρῳ μοναχῷ, III, 90.
Θεοδώρειανῃ, I, 50.
Θεοδώρῳ, I, 165, 166.
Θεοδώρῳ μοναχῷ, II, 65, 76; III,
157, 158, 159, 160; IV, 25.
Θεοδώρῳ πρεσβυτέρω, II, 272.
Θεοδώρῳ τριβούνῳ, II, 286.
Θεοκλεί, IV, 51.
Θεοκλεί πρεσβυτέρω, III, 161, 162,
163.
Θεοκλεί σχολαστικῷ, II, 229.
Θεοκλειανῷ, I, 248.
Θεοκτίστῳ βεφερενδαρίω, III, 1,
2, 3.
Θεοπέπτῳ πρωτόκτορι, I, 233.
Θεοπόμῳ συγκλητικῷ, I, 350.
Θερινῳ πρωτεύοντι, II, 174.
Θεοσεβίω, II, 15.
Θεοφάνει σχολαστικῷ, III, 188.
Θεοφίλω Ἀδακτί, II, 207.
Θεοφίλω καγκελλαρίω, I, 226.
Θεοφίλω μοναχῷ, II, 117.
Θεόφρονι διακόνω, III, 277.
Θερινῷ μοναχῷ, I, 222.
Θεσσαλίω διακόνω, I, 155, 313.
Θεσσαλίω συμπόσῳ, II, 301, 302,
303.
Θεωνᾷ πολιτευομένῳ, I, 311, 312

Θέωνι μοναχῷ, III, 72, 73, 74.
 Θεωρῷ, ἢ Θεοδοσίῳ μοναχῷ, II, 67.
 Θύρῳ ἀρχιμανδρίτῃ, III, 102, 195.
 Θύρῳ μοναχῷ, II, 29, 30.
 Θύρῳ πριμικηρίῳ, II, 238.
 Θύρῳ σκρινιαρίῳ, I, 208, 209, 210.
 Θωμά λογογράφῳ, III, 184, 185.

I

Ίάσωνι ἐπισκόπῳ, III, 179, 180, 181.
 Ἰγνατίῳ ἀνθυπάτῳ, I, 212, 213, 214, 215.
 Ἰερῷ πρεσβυτέρῳ, III, 13.
 Ἰερῷ συγκλητικῷ, I, 184.
 Ἰερωνύμῳ δομestικῷ, II, 278.
 Ἰλαρίῳ ἐπισκόπῳ, III, 120.
 Ἰλαρίῳ μοναχῷ, I, 351, 352.
 Ἰλαρίῳ μοναχῷ ἀπὸ σχολαστικῶν, II, 56.
 Ἰλαρίῳ πρεσβυτέρῳ, I, 281.
 Ἰνοκεντίῳ μοναχῷ, III, 314.
 Ἰορδάνῃ διακόνῳ, III, 127.
 Ἰουλίᾳ κομητίσῃ, II, 215.
 Ἰουλιανῇ παρθένῳ, I, 163, 164.
 Ἰουλιανῷ, III, 269; IV, 52.
 Ἰουλιανῷ ἀναγνώστῃ, III, 169, 254.
 Ἰουλιανῷ ἐκκλησιαστικῷ, II, 240, 242.
 Ἰουλιανῷ ἐπισκόπῳ, IV, 52.
 Ἰουλιανῷ μοναχῷ, III, 229, 250, 251, 252, 253, 254, 255.
 Ἰουλιανῷ πρεσβυτέρῳ, III, 64, 65.
 Ἰουλιανῷ, ἢ Ἰουλίῳ δεκεμπρίμῳ, III, 19.
 Ἰουλίῳ δεκεμπρίμῳ, III, 18.
 Ἰουλίῳ διακόνῳ, III, 282.
 Ἰουλίῳ μοναχῷ, III, 123, 312.
 Ἰουλίῳ et soc. Monachis, II, 78.
 Ἰουλίῳ φοιδερᾶτῳ, I, 284.
 Ἰππασίῳ τριβούνῳ, II, 28.
 Ἰππονίκῳ σκρινιαρίῳ, I, 327, 328.
 Ἰσαχαρ Σαμαρίτῃ, III, 116.
 Ἰσιδώρῳ ἀναγνώστῃ, II, 21.
 Ἰσιδώρῳ ἐξεκουσίτορι, III, 322.
 Ἰωάννῃ ἐπισκόπῳ, II, 187.
 Ἰωάννῃ ἰλλουστρίῳ, II, 320.
 Ἰωάννῃ μοναχῷ, I, 173, 294; IV, 38.
 Ἰωάννῃ πρωτεύοντι νεωτέρῳ, II, 206.
 Ἰωνᾶ μοναχῷ, III, 265.

K

Καλανδίωνι, I, 62.
 Καλλιμάχῳ μεμοριαλίῳ, I, 264.
 Καλλινίκῳ μοναχῷ, III, 38.
 Καλλινίκῳ χρυσοκόπῳ, II, 216.
 Καλλισιπῳ, IV, 22.
 Καλλιστιανῷ, II, 37.
 Καλλιστίωνι, I, 204, 202.
 Καλοκύρῳ, I, 305, 306.
 Κανδιδιανῷ στρατηλάτῃ, II, 245.
 Καπίτωνι διακόνῳ, I, 104, 105, 106.
 Καπίτωνι φροντιστῇ, II, 185.
 Κερρίνῳ παλατινῳ, III, 68, 70.
 Κερρίνῳ, ἢ Μαρίνῳ ἐπαρχικῷ, II, 297.
 Καρπολλίωνι, I, 296.
 Καρπίωνι αἰρετικῷ τῆς Οὐαλεντινῶν αἰρέσεως, I, 254.
 Κασανδρίῳ, IV, 20.
 Κάστορι δουλῇ, II, 21, 22, 25.

Κεκροπίῳ ταξεύτῃ, II, 271.
 Κλεάρχῳ νουμεραρίῳ, I, 130.
 Κλεοθούλῳ μοναχῷ, II, 95.
 Κλεονίκῳ σχολαστικῷ, II, 311.
 Κολακαδίῳ, ἢ Κολακασίῳ, II, 275.
 Κολασίῳ διακόνῳ, II, 300.
 Κολοβαράῳ, III, 52.
 Κολοκασίῳ, ἢ Κολακαδίῳ διακόνῳ, II, 166.
 Κομασίῳ ἀπὸ ρητόρων μοναχῷ, II, 73.
 Κοματίῳ, ἢ Κομασίῳ, II, 257.
 Κόνωνι ἰλλουστρίῳ, I, 144.
 Κόνωνι πολιτευομένῳ, IV, 39.
 Κορνηλίῳ, I, 285.
 Κορνηλίῳ πρεσβυτέρῳ, I, 149.
 Κρίσπῳ ἀπὸ αἰχμαλωσίας, II, 267.
 Κρίσπῳ σχολαρίῳ, I, 162.
 Κυῖντῳ ὑποδιακ. πεσόντι, III, 171, 172.
 Κυντίλῳ καγκελλαρίῳ, II, 161.
 Κυπριανῳ, III, 262.
 Κυπριανῷ διηγήτορι, II, 243.
 Κυριακῷ, III, 128, 261.
 Κυριακῷ διακόνῳ, I, 323, 324, 325.
 Κυριακῷ μοναχῷ, II, 78, 79, 80, 81, 82, 83; III, 59.
 Κυριακῷ πρεσβυτέρῳ, II, 196, 325; III, 12.
 Κυρίλλῳ ἢ Μακεδονίῳ διακόνῳ, III, 195, 196, 197.
 Κυρίλλῳ μοναχῷ, I, 44, 45; III, 190, 191.
 Κυρίλλῳ πρωτεύοντι, I, 266, 267, 268, 269, 270, 271.
 Κυρινίῳ μοναχῷ, II, 140.
 Κυρίνῳ ἐπισκόπῳ, I, 203, 204.
 Κυρίωνι, III, 129.
 Κωμασίῳ πρεσβυτέρῳ, II, 73.
 Κωνσταντίνῳ κόμητι, II, 290.

A

Λαμπαδίῳ μοναχῷ, II, 100, 101.
 Λαμπροτύχῳ ἀρχιμανδρίτῃ, III, 108.
 Λαυρεντίῳ, φ., ἐπ. μοναχοῖς, III, 98, 99, 100, 101, 102.
 Λαύσῳ πριμιακρινίῳ, II, 155.
 Λεσθίῳ, IV, 43.
 Λεσθίῳ διακόνῳ, III, 297; IV, 43.
 Λευκαδίῳ ἀρχιδιακ., I, 188, 189, 190.
 Λεωνίδῃ δεκεμπρίμῳ, I, 228.
 Λεωνίδῃ κόμητι, I, 278.
 Λεωνίδῃ μοναχῷ, II, 47.
 Λεωνίδῃ ρήτορι, II, 291.
 Λητορίῳ μοναχῷ, IV, 18.
 Λιτινίῳ Νεωτέρῳ, I, 45.
 Λιτινίῳ πρωτεύοντι, II, 296.
 Λιμνένῳ μοναχῷ, I, 177, 178, 179, 180, 181, 182.
 Λινίῳ μοναχῷ, I, 292.
 Λιριανῷ, IV, 11.
 Λουκᾶ διακόνῳ, II, 253.
 Λουκιανῷ σοφιστῇ Χριστιανῷ, II, 224.
 Λουκίῳ τριβούνῳ, II, 151.
 Λουσίᾳ, ἢ Λυσίᾳ πρεσβυτέρῳ, II, 109, 110.
 Λουκούργῳ ἰλλουστρίῳ, II, 147.

M

Μακρόνῳ τὸν αὐτοῦ μαθητῇ, IV, 1.
 Μακεδονίῳ, ἢ Κυρίλλῳ διακόνῳ, III, 194, 195, 196.

Μακεδονίῳ ταξεύτῃ, II, 257.
 Μακέδῳ, ἢ Πέτρῳ μοναχῷ, III, 197, 198.
 Μαξιμιανῷ, I, 154.
 Μαξιμῳ πρεσβυτέρῳ, II, 223.
 Μαριανῷ ἐπισκόπῳ, II, 227.
 Μαρνανῷ μοναχῷ, IV, 7, 41.
 Μαρνανῷ ὑποδιακόνῳ, I, 185.
 Μαρίνῳ διακόνῳ, II, 239.
 Μαρίνῳ μοναχῷ, II, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113.
 Μαρίνῳ πρεσβυτέρῳ, III, 37.
 Μαρίνῳ πρεσβυτέρῳ, ἢ Ἐρμολάῳ μοναχῷ, II, 25.
 Μαρίνῳ ἢ Μαυριανῷ, II, 54.
 Μαρίνῳ, ἢ Μαυριανῷ μοναχῷ, III, 58.
 Μαρίνῳ, ἢ Κερρίνῳ ἐπαρχικῷ, II, 298.
 Μαρτινῳ ἀργυροκόπῳ, I, 42.
 Μαρκελλίνῳ μοναχῷ, I, 4, 5, 7.
 Μαρκανῷ, I, 22, 23, 24.
 Μαρτιανῷ, ἢ Μαρίνῳ ὑποδιακόνῳ, I, 185.
 Μαρτιανῷ πρεσβυτέρῳ, II, 187, 188.
 Μαρτίνῳ καγκελλαρίῳ, II, 316, 317, 318.
 Μαρτίνῳ πλουσίῳ γέροντι φιλοπόρ., III, 34.
 Μαρτυρίῳ βίνδιτι, II, 282.
 Μάρωνι κόμητι, II, 152.
 Μαυριανῷ, I, 329.
 Μαυριανῷ μοναχῷ, II, 53.
 Μαυριανῷ, ἢ Μαρίνῳ μοναχῷ, III, 58, 59, 60, 61.
 Μεθοδίῳ κουδουκλαρίῳ, II, 289.
 Μελετίῳ καγκελλαρίῳ, I, 59, 60, 61.
 Μελέσῳ κανδιδάτῳ, I, 207.
 Μελέτωνι διακόνῳ, II, 195.
 Μελιφόγγῳ διακόνῳ, III, 150, 151.
 Μέμνονι γραμματοδιδασκάλῳ, II, 336.
 Μενάνδρῳ ἀσκητῇ, II, 54.
 Μενάνδρῳ δομestικῷ, II, 32.
 Μηρῳμῳ· vide Βηρῳμῳ.
 Μοδέστῳ, III, 274.
 Μοναχοῖς ἐν τῇ Κιλικίᾳ διάγουσιν, I, 332.
 Πρὸς μονάζοντας, III, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333.
 Πρὸς νεωτέρους μοναχοὺς διδασκάλια, III, 203.
 Μουσίωνι μοναχῷ, III, 10.
 N
 Ναυκρατίῳ, I, 259, 260, 261, 262, 263.
 Νεαδίῳ καὶ ἑτέροις μοναχοῖς, II, 78.
 Νείλῳ, III, 170.
 Νείλῳ μοναχῷ, III, 155, 255.
 Νείλῳ πρεσβυτέρῳ, III, 256, 256.
 Νείλῳ σχολαστικῷ, III, 153.
 Νεοφύτῳ μοναχῷ, III, 501.
 Νέρωνι μαγίστρῳ καὶ ἀπὸ ὑπάτων, II, 319.
 Νημετρίῳ ἐκδίκῳ, II, 210.
 Νημετρίῳ μοναχῷ, II, 129, 130, 131, 152.
 Νημετρίῳ σελευταρίῳ, II, 12, 13.
 Νικάνδρῳ ἐξέκτορι, II, 148.

Νικάνδρῳ Ἐυλίτῃ, II, 114, 115.
 Νικαρτέῳ σελεντιάρῳ, II, 284.
 Νικαρτέῳ σκρινιάρῳ, I, 251.
 Νικοδήμῳ, II, 22.
 Νικοτύχῳ διακόνῳ, II, 142.
 Νικοτύχῳ σχολαστικῷ, III, 8.
 Νίκωνι ἀρχιμανδρίτῃ, III, 119.
 Νυφώτῳ μοναχῷ, III, 303.
 Νουμητιῷ πρωτεύοντι, II, 198, 293.

Ξ

Ξανθίππῳ διακόνῳ, II, 154.
 Ξανόρῳ διακόνῳ, I, 58, 59, 40.
 Ξενοφῶντι διακόνῳ, II, 172, 173.
 Ξενοφῶντι πρεσβυτέρῳ, III, 156.
 Ξενοφῶντι σχολαστικῷ, II, 279.
 Ξέωνι, I, 36.
 Ξηνοδόρῳ δεκανῷ, II, 293.

Ο

Ὀλυμπιοδώρῳ ἐπάρχῳ, IV, 61.
 Ὀλυμπίῳ ἐπισκόπῳ, II, 191.
 Ὀλυμπίῳ κλέστορι, II, 305, 306.
 Ὀλυμπίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις μοναχῶς, II, 190.
 Ὀλυμπίῳ σχολαστικῷ, I, 152, 153.
 Ὀυδερῖῳ πρεσβυτέρῳ, II, 191.
 Ὀντισίμῳ μοναχῷ, II, 84.
 Ὀντισίμῳ πρωτεύοντι, II, 177.
 Ὀρέστῃ κλειδοποιῷ, II, 217.
 Ὀρεβάσιῳ, IV, 15.
 Ὀυάλεντι, ἢ Ὀυαλεντινῷ σκρινιάρῳ, II, 204.
 Ὀυάλεριῳ, ἢ Ἡφαιστῶνι πρεσβυτέρῳ, II, 313.
 Ὀυάππῳ σχολαστικῷ, II, 219.
 Ὀυόρακιῳ, ἢ Ἀρσακίῳ ἐκθίκῳ, III, 132.

Π

Παλδίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 259.
 Παλλαδίῳ μοναχῷ, II, 133, 134.
 Παλατίῳ πρωτεύοντι, II, 149.
 Παμφίλῳ διακόνῳ, II, 143, 144.
 Πανηγυρίῳ διακόνῳ, ἢ Εὐδάμῳ σχολαστικῷ, III, 286.
 Πανηγυρίῳ μοναχῷ, II, 52.
 Πανώδιῳ, IV, 12.
 Πανωνίῳ σατράπῃ, II, 19.
 Παπίσκῳ Ὀσκουροδόμοις, II, 249.
 Παρηγορίῳ σκρινιάρῳ, II, 350.
 Παρνασίῳ Φίσκῳ, IV, 24.
 Παρνασίῳ συνηγόρῳ, III, 168.
 Πατγασίῳ διακόνῳ, II, 308.
 Παυλίῳ, III, 133.
 Παυλίῳ δομεστίκῳ, III, 272.
 Παύλῳ ἀναγνώστῃ, III, 200.
 Παύλῳ ἀρχιμανδ., III, 66, 67, 68; IV, 31.
 Παύλῳ δεκεμβρίῳ, I, 265.
 Παύλῳ ἐπισκόπῳ, III, 217, 218.
 Παύλῳ μοναχῷ, III, 165, 166, 167; IV, 45, 60.
 Παύλῳ σχολαστικῷ, II, 259.
 Πελαγίῳ, I, 256.
 Πελαγίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 250.
 Περγαμίνῳ δεκεμβρίῳ, II, 168, 169.
 Περγάμῳ ἀναγνώστῃ, III, 271.
 Περλίῳ κόμητι νεωτέρῳ, II, 368.
 Πετρωνίῳ, III, 115.
 Πετρονίῳ, ἢ Πετρονίῳ, III, 116.
 Πέτρῳ ἀναγνώστῃ, III, 78.
 Πέτρῳ μοναχῷ, III, 164.
 Πέτρῳ μοναχῷ, ἢ Μακέδῳ μοναχῷ, III, 197, 198.
 Πησαγίῳ κόμητι, II, 209.

Πιερίῳ κόμητι νεωτέρῳ, II, 167.
 Πιερίῳ συγκλητικῷ, I, 316.
 Πινδάρῳ πρεσβυτέρῳ, II, 215.
 Πιονίῳ Ἰλλουστρίῳ, III, 31.
 Πιονίῳ, III, 299.
 Πισμίῳ μοναχῷ, II, 74.
 Πλάτωνι ἀρχιμανδρίτῃ, II, 57.
 Πλουτάρχῳ ἀξιολόγῳ, III, 9.
 Πλουτάρχῳ βυρσεῖ, II, 212.
 Πλουτίνῳ ὑπατικῷ, I, 51, 52, 53.
 Πολυχρονίῳ διακόνῳ, III, 11.
 Πολυχρονίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 142.
 Πομπηῖῳ διακόνῳ, I, 72, 73, 74.
 Πονίῳ Ἰλλουστρίῳ, III, 32.
 Πουλλίῳ διαφημιστῇ, II, 199.
 Πρίμῳ ὑποδιακόνῳ, IV, 19.
 Πρισκίλλανθῳ διακόνῳ, I, 293.
 Πρίσκῳ, III, 288, 289, 290.
 Πρίσκῳ πολιτευσόμενῳ, II, 298.
 Προδατίῳ μοναχῷ, III, 219, 220, 221, 222.
 Πρόκλῳ μοναχῷ, III, 189.
 Πρόκλῳ πολιτευσόμενῳ, I, 290.
 Πρόκλῳ πρεσβυτέρῳ, II, 26.
 Πτολεμαίῳ, I, 272.
 Πτολεμαίῳ συγκλητικῷ I, 1, 2, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21.

Ρ

Ῥηγίνῳ ἀρχιμανδρίτῃ, II, 119.
 Ῥηγίνῳ καθιδιάτῃ, II, 592.
 Ῥηγίνῳ σκρινιάρῳ, II, 150.
 Ῥοδομίνῳ πρεσβυτέρῳ, III, 213, 214.
 Ῥουφίνῳ, III, 263.
 Ῥουφίνῳ, ἡσυχαστῇ, IV, 54.
 Ῥουφίνῳ σχολαστικῷ, I, 67.
 Ῥωμανῷ ἐπισκόπῳ, II, 153.
 Ῥωμανῷ μοναχῷ, III, 298.

Σ

Σαδίνῳ, IV, 27.
 Σαδίνῳ μαγιστριανῷ, I, 243, 244.
 Σαδίνῳ πρεσβυτέρῳ, III, 7.
 Σαδουρίῳ κόμητι, I, 258.
 Σεκουνδιάνῳ, I, 200.
 Σεκούδῳ καστρισίῳ, II, 281.
 Σελευκίῳ διακόνῳ, I, 223, 224.
 Σεραπίῳ πρεσβυτέρῳ, I, 154, 135, 136.
 Σεύηρῳ ἀπὸ ἐπάρχων, III, 199.
 Σεύηρῳ πρωτεύοντι, I, 303, 304.
 Σιλδανῷ ἐπισκόπῳ, I, 98, 99, 100, 101, 102.
 Σιλδανῷ κοινοβιότη, I, 307.
 Σίμωνι κούρσορι, II, 208.
 Σισινίῳ σπαθαρίῳ, I, 277.
 Σκρινιάρῳ, II, 252.
 Σοξομένῳ, I, 147.
 Σοφιανῷ σχολαρίῳ, I, 236, 237, 238.
 Στεφανίδι κομητίσῃ, II, 218.
 Στεφάνῳ διακόνῳ, I, 159.
 Στρατιῶνι Ἰλλουστρίῳ, I, 229.
 Συλδανῷ πρεσβυτέρῳ, II, 247.
 Συμμαχίῳ κόμητι, III, 44, 45.
 Συμμάχῳ ὁσπριοπώλῃ, II, 263.
 Συμμάχῳ στρατηγῷ, II, 165.
 Συμπλικίῳ ἐξέπτωρι, II, 197.
 Συριανῷ, IV, 50.
 Συριανῷ μοναχῷ, II, 63.
 Σωζομένῳ, I, 148.
 Σωκράτει κόμητι, II, 200.
 Σωκράτει πρεσβυτέρῳ, I, 322.
 Σωκρατίῳ ἐξέπτωρι, II, 34.
 Σωσάνδρῳ πριμσκοινίῳ, I, 239, 240.

Σοισθίνει κομηντάρχῳ, I, 309.
 Σωσικλεῖ σχολαστικῷ, III, 139, 140.
 Σωσιπάρτῳ τριβούνῳ, II, 157.
 Σωτηρίχῳ, IV, 34.
 Σωτηρίχῳ διακόνῳ, II, 225.
 Σωτηρίωνι, I, 96, 97.
 Σωφρονίῳ, I, 46, I, III, 260.
 Σωφρονίῳ μοναχῷ, I, 34, 35.
 Σωφρονίῳ τριβούνῳ, I, 167, 168, 169, 170, 171, 172; II, 274.

Τ

Ταπίσκῳ διακόνῳ, III, 75, 76, 77.
 Ταυριανῷ ἀπὸ ἐπάρχων, II, 178.
 Τελεσφόρῳ ἐγκαύστῃ, II, 192.
 Τελεσφόρῳ πρωτεύοντι, I, 174.
 Τερεντίῳ διακόνῳ παραπεσόντι καὶ ἀξίως μετανοήσαντι χρόνῳ πολυλῷ, III, 228.
 Τεύκρῳ διακόνῳ, I, 250, 251.
 Τεύκρῳ Κανδιδάτῳ, II, 184.
 Τηλεμάχῳ πρωτεύοντι, III, 225, 226, 227.
 Τιμοθέῳ μοναχῷ, IV, 59.
 Τιμοθέῳ ὑποδιακόνῳ, I, 26, 27, 28, 29, 30, 31.
 Τίμωνι ἐπισκόπῳ, II, 2, 3, 4.
 Τίτῳ διακόνῳ, III, 186.
 Τραϊανῷ, III, 258.
 Τραϊανῷ ἀδιούτρῳ, II, 287.
 Τραϊανῷ διακόνῳ, III, 141.
 Τρύφωνι ἀρχιτέκτονι, I, 197, 198, Τρύφωνι διακόνῳ, III, 249.
 Τύμβωνι, ἢ Τρύφωνι διακόνῳ, III, 106.
 Τύρβονι πρεσβυτέρῳ, III, 15.

Υ

Υακίνθῳ ῥαψοφρενδαρίῳ, III, 83, 84.
 Υδροσίῳ, IV, 10.
 Υμητίῳ ἐπισκόπῳ, II, 176.
 Υπατίῳ ἐφόρῳ, II, 20.
 Υπαφλώρῳ διακόνῳ, I, 151.

Φ

Φάλκονι κουράτορι, II, 295.
 Φαρετρίῳ μηχανικῷ, II, 262.
 Φαρισμανίμῳ δεκεμβρίῳ, III, 71.
 Φαρισμανίῳ, ἢ Φαρισμανίμῳ, Φαυστιανῷ, I, 45.
 Φαυστινιανῷ, III, 14.
 Φαυστίνῳ κουβικλαρίῳ, II, 328.
 Φαυστινῳ μοναχῷ, II, 43.
 Φαύστῳ μοναχῷ, II, 85, 86, 97.
 Φαύστῳ Λα. et Ἐπ. μοναχοῖς, III, 98, 99, 100, 101, 102.
 Φαύστῳ πρωτεύοντι, I, 255.
 Φεβρουαρίῳ διακόνῳ, I, 280.
 Φήλικι πρεσβυτέρῳ, I, 302; III, 117.
 Φηλικηστῆμον διακόνῳ, II, 331, 332, 333.
 Φιλαγρίῳ ἀναγνώστῃ, I, 175, 176.
 Φιλαγρίῳ ἐπισκόπῳ, III, 126.
 Φιλαγρίῳ πρεσβυτέρῳ, I, 84, 85.
 Φιλαγρίῳ πρωτεύοντι, III, 89.
 Φιλήμονι ἐπισκόπῳ, III, 251.
 Φιλίππῳ, III, 183, 296.
 Φιλίππῳ σχολαστικῷ, I, 44.
 Φιλοξένῳ ἀρχιμανδρίτῃ, II, 127.
 Φιλοξένῳ κησοφύλακι, II, 146.
 Φιλορῳμῳ κόμητι, I, 287.
 Φιλουμενίῳ, III, 25.
 Φιλουμένῳ ἐγκλειστῳ, II, 96.
 Φιλουμένῳ μοναχῷ, III, 267.
 Φιλοχρίστῳ ἐπισκόπῳ, III, 278.
 Φίλωνι, II, 230.
 Φίλωνι ἐπισκόπῳ, II, 160.

Φίλωνι ἰλλουστρίῳ, I, 138.
 Φίλωνι πρεσβυτέρῳ, III, 321.
 Φιρμιλιανῷ, I, 320, 321.
 Φιρμίνῳ πρεσβυτέρῳ, II, 175.
 Φίρμῳ σκρινιариῳ, I, 82.
 Φλαδιανῷ, I, 108.
 Φλαυτιανῷ, I, 80, 81.
 Φλορεντίῳ διακόνῳ, IV, 8, 9.
 Φλοριῳνι μοναχῷ, II, 61.
 Φουρτουνατῷ, I, 99.
 Φράγκῳ καγκελλαρίῳ, II, 234.
 Φρόντωνι ἀρχιμανδρίτῃ, II, 88.

Φρουμεντίῳ ἐκκλησιαστικῷ, I 71.
 Φρουμεντίῳ κόμητι, II, 27.
 Φωκᾷ ἀναγνώστῃ, III, 202.
 Φωτεινῇ καὶ Δωρ., II, 31.

X

Χαρικλεῖ, ἡ Χαρικλίτῳ πρεσβυτέ-
 ρῳ, III, 245.
 Χαρισίῳ ἐπισκόπῳ, II, 24.
 Χαρίτωνι, III, 264.
 Χαρίτωνι μοναχῷ, II, 59.
 Χειμασίῳ μοναχῷ, I, 333.
 Χειμασίῳ et sociis monachis, II, 77.

Χίλωνι δομestikῳ, II, 158.
 Χιονίῳ σελεντιαρίῳ, IV, 14.
 Χρυσάνθῳ ἀναγνώστῃ, III, 93.
 Χρυσάφῳ διακόνῳ, III, 111.
 Χρυσέρωτι σοφιστῇ, II, 42.
 Χρυσίππῳ κουράτορι, III, 177.
 Χρυσογένει κλησουαρίῳ, I, 156.

Ω

Ὠριγένει, III, 280.
 Ὠριῳνι ἐκδίκῳ, II, 164.

S. NILI EPISTOLARUM INITIA.

(Primus numerus librum, secundus epistolas indicat.)

A

Ἄγαλλισμα ὑπάρχουσι τῆς δαιμόνων μανίας, lib. III, epist. 302.
 Ἄγαν φθονοῦσιν οἱ δαίμονες, II, 140.
 Ἄγνοοῦσιν οἱ δαίμονες, III, 194.
 Ἄγωνισώμεθα μηδὲ τὸ ἀκαρθές, II, 297.
 Ἀγῶνος πολλοῦ χρεία, καὶ, III, 148.
 Ἀδύνατον ἄλλως σωθῆναι, III, 280.
 Ἄθεον παντελῶς, καὶ ἀσεβές, II, 299.
 Αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, II, 34.
 Αἰθιῶψ μὲν οὐκ ἀλλάττει τὸ δέρμα, I, 303.
 Αἰνεῖτε αὐτὸν, φησὶν, ἐν χορδαῖς, I, 240.
 Αἰ παρὰ τῷ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ, II, 15.
 Αἰ χεῖρες τοῦ Ἰσραὴλ, φησὶν, II, 262.
 Αἰ χεῖρες τοῦ Χριστοῦ προσπαγεῖσαι, I, 328.
 Ἄκριβος ὀφείλει γινώσκεις, III, 329.
 Ἄληθινὸν ἐγὼ προσαγορεύσω, II, 127.
 Ἀληθῶς μεγάλας ἀτιμίας, III, 250.
 Ἄλλὰ καὶ σὺ ἀοράτως ἐχρίσθης, II, 92.
 Ἄλλ' ἡμῖν, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, I, 248.
 Ἄλλοι καθεκάστην τοῖς πόνοις, II, 90.
 Ἄλλο, τρὸς ἄλλο τὴν νέκυκε, II, 230.
 Ἄμθεῖς τινες, καὶ φιλόκοσμοι, I, 50.
 Ἄμαρτία γὰρ οὐκ ἐλλογιμαίται, II, 9.
 Ἄμα τις λοιδορήσει τὸν πλησίον, II, 166.
 Ἀμήχανον χωρὶς λύπης, III, 147.
 Ἀμήχανον δίχα πόνων, III, 210.
 Ἀναγκαῖον εἰδέναι, ὅτι μέλλεις, III, 177.
 Ἀναγκαῖον δὲ ἡμᾶς μιμουμένους, II, 93.
 Ἀνάγνωθι, τί Κορινθίους, I, 65.
 Ἀναμνήσθητί μοι τῶν τοῦ Σωτήρος, I, 116.
 Ἀνάξιος ὢν πιστεῦσαι, I, 22.
 Ἀνασταυροῦντες, φησὶ, τὸν Ἰῆδν, I, 204.
 Ἄν βούλει ἀρχειν τῆς ἐπαργίας, I, 161.
 Ἀνέγνωσ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ, IV, 52.
 Ἀνέγνωσ πολλάκις, τί γράφει, I, 164.
 Ἄν ἐκ τοῦ βάρους τῆς καρδίας, II, 81.
 Ἄνευφημοῦμεν, δοξάζομεν, I, 255.
 Ἄνθρωποι μὲν ἴσως, IV, 37.
 Ἄνθρωπος οὐκ ἔχω, III, 236.
 Ἄνθρωπος ἐξασθενήσας, καὶ, I, 207.
 Ἄνθρωπος μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, I, 171.
 Ἄν μικρὸν κοπίδας καθαρῖσαι, II, 7.
 Ἄνοητόν σε, καὶ ἀσύνητον, I, 300.
 Ἄν προφθάσας τὸ φρόνημα, II, 287.
 Ἄν σαυτῷ συνεθίσῃς μὴ ὁρᾶν, III, 97.
 Ἄντι τῶν πατέρων ἐγεννήθησαν, I, 320.
 Ἄνω βλέπε πρὸς Θεόν, II, 25.
 Ἄνωθεν τὸ συμφέρον ἡμῖν ὁ Θεός, II, 251.
 Ἄνω χρῆ πάντοτε νεύειν, III, 173.
 Ἄπρ ἀπλήστῳ συναθροίζεις, II, 177.
 Ἄπρ τίς ἐπιποθεῖ, καὶ στέργει, III, 8.
 Ἄπεστάθαι λέγεται ὁ Ἰῆδς, I, 219.

Ἄπρηυθριασμένος τολμήσαντος, I, 234.
 Ἄποκάλυφον πρὸς Κύριον, III, 200.
 Ἄπὸ κεφαλῆς σάνιρ καὶ Ἑρμών, I, 331.
 Ἀπόκρυφον τῆς ψυχῆς ταμείον, III, 64.
 Ἄπολω, φησὶ, θηρία πονηρά, III, 181.
 Ἀποστραφεῖς ὁ Θεός τοὺς σοφιστάς, I, 209.
 Ἀσάφεις λέγεις ὑπάρχειν, II, 144.
 Ἄτοπον ἂν εἴη ἐφ' ὑψηλοῦ μὲν, II, 115.
 Ἄτοπον ἂν εἴη τύπτειν τὴν σύμβιον, II, 209.
 Ἄτοπον ὁρᾶν πρᾶγμα δοκεῖς, I, 129.
 Αὐτῆς δι' ἑαυτοῦ πρὸς σέ, I, 213.
 Ἄφικτόν τῆς δουλοπρεπειας, IV, 57.

B

Βεβούλησαι καὶ τὸν χρῆσον, I, 196.
 Βέλτιστον νῦν ἐπιφθέγγασθαί σοι, II, 47.
 Βλαβερόν ἄγαν τὸ λόγον, I, 89.
 Βλέπε μοι τοὺς ἐξ Ἑβραίων, I, 93.
 Βλέπετε, ὅτι οὐχὶ πρώτη φυλακῆ, III, 206.
 Βλέπω σε, ἀδελφῆ, ὅτι ψώρας, I, 29.
 Βληχηματώδης τις, καὶ ἀλογος, II, 256.
 Βουλομαί σε τῷ τρόπῳ, II, 291.

Γ

Γέγραπται, ὅτι συνήγοντο πρὸς, III, 201.
 Γέγραπας, ὅτι εἰ πρῶτον, I, 269.
 Γέγραπας, τίνας χάριν οὐ παύομαι, I, 301.
 Γεγράφατε ἀπηλλάχθαι τῆς ψυχῆς, III, 102.
 Γεγράφηκάς μοι λέγων, ὅτι, I, 26.
 Γεγράφηκάς, ὅτι τὸν κόκκον, I, 111.
 Γίνωσκε, ὅτι ὅσον πολλὰ ἀβρωστεῖς, III, 281.
 Γλυκάδιος μὲν τὸ δνομα, I, 252.
 Γλυκὺς τοῦ δούλου ὁ ὕπνος, φησὶ, III, 178.
 Γνώθι, ὅτι ἡμαρτες, καὶ, II, 303.
 Γνώθι σαυτὸν πρὸ πάντων, III, 314.
 Γράφεις, καὶ πόσος ἄρα χρόνος, IV, 33.
 Γράφεις μοι, εἰ ἄρα πρεσβυτέτατον, IV, 61.
 Γράφεις μοι ἐρᾶν πάνυ, III, 134.
 Γυμνάσωμεν τὸν νοῦν πρὸς, III, 293.
 Γυνή τὸ σῶμα τυγχάνεις, II, 416.

Δ

Δανιὴλ μὲν ὡς οἰκέτης, I, 88.
 Δεῖ τὸν νέον ἀσκεῖν, III, 303.
 Δεσπότης ἐστὶν ὁ νοῦς, δούλος δὲ, I, 160.
 Δεῦτε, φησὶν ὁ προφήτης, II, 49.
 Διαπορεῖν φάσκεις, τίς τε ἂν εἴη, II, 238.
 Διατί ἐκ πολλῆς, καὶ ἀκαίρου, II, 60.
 Διατί μογηθεῖς πολλά, I, 192.
 Διατί οἱ οὐράνιοι ῥήτορες, II, 324.
 Διατί τοὺς πόδας μόνον, I, 80.
 Διὰ τοῦ Ἰερουμίου ὁ Κύριος εἶρηκεν, I, 131.
 Διὰ τοῦτο Ἑβραῖοι ποτε ἀμαρτάνοντες, III, 88.

Διὰ τοῦτο ὡσπερ τινὰς λιμένας, I, 166.
 Διὰ τῶν κατὰ τόπον καὶ τρόπον, IV, 61
 Διηπόρησας ἐπὶ τῷ γεγραμμένῳ, III, 120.
 Δικαιοσύνη ἐστὶν ἡ μὲν τις, II, 279.
 Διστασιάζειν ἑοικας πρὸς ἑαυτὸν, II, 50.
 Δύναται πρῶτην διὰ τῆς ἀμελείας, III, 25.
 Δύναται τις ἐκ θεοῦ μέρους, I, 257.
 Δύναται τις καὶ ἐν σώματι ὢν, II, 82.
 Δυσήση καὶ ἄλλως τὸ ῥητόν, I, 321.

E

Ἐὰν αἰετὸν ἀγωνίσῃ τοὺς δαίμονας, I, 309.
 Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, II, 306,
 Ἐὰν γλίχῃ εἰσελθεῖν, III, 285.
 Ἐὰν εἰδῆς τινὰς ἀκαθαρσιώτερον, III, 56.
 Ἐὰν ἡμᾶς ἀόκνωσ ἐκτελώμεν, II, 105.
 Ἐὰν ἡσυχάζωμεν, καὶ τῇ εὐχῇ, III, 58.
 Ἐὰν θέλωμεν διὰ πάντων, I, 307.
 Ἐὰν ἰσχύσης ξυνηδεῖν, I, 287.
 Ἐὰν καλὰ κρᾶττεες ἔργα, I, 251
 Ἐὰν μετὰ κλαυθμοῦ, I, 120.
 Ἐὰν μηδεὶς· vide Κἂν μηδεὶς, III, 71.
 Ἐὰν μὴ τις ἐπλήσῃται, III, 309.
 Ἐὰν πολυπραγμονεῖς, καὶ ἡδέως, II, 29.
 Ἐὰν πρὸ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, III, 24.
 Ἐὰν πρὸς τὸ κερὸν διὰ τῶν ποικίλων, IV, 39.
 Ἐὰν σκανδαλίξῃ σε ὁ δεξιός, III, 188.
 Ἐὰν συνεθίξῃς ἑαυτῷ, III, 248.
 Ἐὰν συνεχῶς πῶ σημεῖα, II, 304.
 Ἐὰν τὴν στεφάνην ἐπιβώμεν, I, 61.
 Ἐὰν τι γέγραπται ἐν τῇ Παλαιᾷ, II, 323.
 Ἐὰν φυτὸν δυνήθῃ καρποφορήσαι, II, 71
 Ἐδάφης τὸν λογισμὸν τῷ, I, 106.
 Ἐδεδούξατό σε ἡ στολή σου, IV, 10.
 Ἐγγίσσατε, φησὶ, τῷ Θεῷ, III, 277.
 Ἐγενήθη, φησὶν ὁ μακάριος Δαβὶδ, III, 255.
 Ἐγνων ποτέ τινα ἀνθρώπων, II, 217.
 Ἐγνων τινὰς ἀδελφοὺς, III, 259.
 Ἐγnows μὲμψεις τινὰς ὑπέβλ., III, 144.
 Ἐγὼ δὲ ὡς ἡ εἰλίξ, III, 28.
 Ἐγὼ θαυμάζω, πὺς τῶν σοφῶν, II, 29.
 Ἐγὼ οὐκ ἂν λοιδορήσαιμι, I, 130.
 Ἐγὼ, φησὶν, ἐλήλυθα, II, 278.
 Ἐζητήσέ σε πολλάκις τὸ πνεῦμα, II, 129.
 Ἐθος ἔχεις πρόχειρον, I, 217.
 Ἐθος τοῖς ἀγίοις εὐχαριστεῖν, I, 188.
 Εἰ ἀδυνατεῖς ὑπὲρ σεαυτοῦ, III, 141.
 Εἰ ἀνθρώπου ἱατροῦ, IV, 44.
 Εἰ βλάψῃ κῶνον ὑλακτῶν, I, 313.
 Εἰ βούλει ἀναλθεῖν εἰς τὸ θυσιαστήριον, II, 98.
 Εἰ βούλει ἐξαφανίσαι τὰς, III, 278.
 Εἰ βούλει μὴ ἔμπεσειν εἰς πᾶσαν, III, 55.
 Εἰ βούλει μήτε ἐνταῦθα, III, 60.
 Εἰ βουλόμεθα καὶ ἡμεῖς, III, 310.
 Εἶδον ἐγὼ μαστιγούμενον, III, 245.
 Εἰ εἰς ἀγγελὸν φωτὸς ὁ διάβολος, II, 295.
 Εἰ ἐκ πολλῆς χαρμονῆς, I, 58.
 Εἰ ἐκ προσώπου τοῦ Δεσπότη, I, 295.
 Εἰ ἔστι τυφλὸς πλοῦτος, I, 143.
 Εἰ ἔτερος πλεονεκτῶν, καὶ κατὰ, II, 302.
 Εἰ θαυμάζεις τὸ κάλλος, βλέπων, III, 313.
 Εἰ Θεὸς ἀπηγόρευσε μὴ ποιεῖν, II, 205.
 Εἰ κατὰ τὸν Ἀπολλινάριον λέγεις, I, 272.
 Εἰκότως· τεθαύμακας, I, 63.
 Εἰ καὶ αὐτέξουσίω τῆς προαιρέσεως, IV, 15.
 Εἰ λυπούμεν τὸν Θεὸν καταφρον. II, 122.
 Εἰ μὲν πρὸς Θεὸν ἔχων τὴν ἑρωτα, III, 161.
 Εἰ μέχρι τῆς ἰσχάτης τοῦ ἀνθρώπου, III, 270.
 Εἰ μὴ διὰ τὴν Χριστοκτονίαν, I, 56.
 Εἰ μὴ ἐγένετο διωγμὸς, III, 80.
 Εἰ μὴ ἔνθα σε εἰς τὸ εἶναι, IV, 39.
 Εἰ μὴ ὁ τῶν ὄλων Θεός, II, 253.
 Εἰ μὴ τῶν μακαρίων, καὶ ὄντως, II, 36.
 Εἰ ὁ λογισμὸς τοῦ θυμοῦ, II, 257.
 Εἰ οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν, III, 275.
 Εἰ ὄλω· δικαίως ἐπάνω ἴστασθαι, III, 6.
 Εἰ ὄλω· ἡμᾶς ἐκλιθέσθαι, III, 246.

Εἰ ὄλω· λέγεις μηκέτι δύνασθαι, II, 150.
 Εἰ ὄλω· τῷ Θεῷ νομίζει ὁ κατὰ, II, 84.
 Εἰ ὁ πολυφωνότατος τοῦ Ἀπόλλωνος, II, 42.
 Εἰ ὁσμή ἰχθύος ποταμίου, IV, 2.
 Εἰ οὐρανούς καινοὺς, καὶ γῆν, II, 247.
 Εἰ πάντες, ὡς λέγεις, σώζονται, I, 261.
 Εἰπὲ πρὸς τὸν σὸν ἑταῖρον, I, 11.
 Εἴπερ ὄημος ψυχῶν, I, 189.
 Εἴπερ δι' ὀλίγης τινός, καὶ, III, 109.
 Εἴπερ ἐσθιὶν μέλλομεν, IV, 55.
 Εἴπερ θάλασσαν εἶναι λέγεις, II, 271.
 Εἴπερ μοχθηρὰ γνώμη, III, 111.
 Εἴπερ τὴν ἰδίαν πεπεῖκαμεν, II, 175.
 Εἰ πιστεύεις, ὅτι Σαμψὼν τῇ πίστει, III, 255.
 Εἰ πολλοὶ μοναὶ παρὰ τῷ Πατρὶ, II, 112.
 Εἰ πολλάκις ὠφεληθήμεν, III, 160.
 Εἴργε τὸν ὀφθαλμὸν σου, II, 119.
 Εἴρηκας ἀρετῆς μὲν ἀπεσοχθῆσαι, IV, 17.
 Εἴρηκας διὰ τοῦτο πολλάκις, I, 75.
 Εἴρηκας ἰτινες τετηρηκότας, III, 241.
 Εἴρηκας μετὰ τὸ ἀγαν πολυπραγμ., II, 185.
 Εἴρηκας μετὰ τὸ ἀγαν καταξερᾶναι, III, 73.
 Εἴρηκας μοι ἀγαν, II, 182.
 Εἴρηκας, ὅτι κατὰ τὴν Γραφήν, III, 228.
 Εἴρηκας τὴν σποδὶαν τῶν ἀνθρωπίνων, I, 112.
 Εἴρηκατε πάντο ἐν ταῖς ἡμέραις, III, 99.
 Εἰσελεύσεται, φησὶν ὁ νόμος, I, 208.
 Εἰσῆλθε, φησὶ Μωϋσῆς, I, 216.
 Εἰσὶ τινες ἐν κόσμῳ βωτικοὶ, III, 153.
 Εἰσὶ τινες καὶ ἀρίστως ποταμοί, II, 183.
 Εἰσὶ τινες καταστάσεις, καὶ ἕξεις, II, 83.
 Εἰς ὑπάρχει ὁ μονογενὴς Υἱός, III, 91.
 Εἰ τὰ ἀμαρτήματα μετὰ τοσαύτης, III, 18.
 Εἰ τὰ μὴ ὄντα ποιεῖ, I, 236.
 Εἰ τὴν σοφὴν μέλισσαν, II, 208.
 Εἰ τιμᾶς τὸν Θεόν, τίμα, III, 96.
 Εἰ τις βούλοιο τὸν ἄνθρωπον, I, 156.
 Εἰ τις δυνήθει κατὰ ψυχὴν, I, 175.
 Εἰ τις εἰδὼλῳ αἰσχροῦς ἐπιθυμίας, III, 331.
 Εἰ τις εὐχαρίστω; ἡνεγκε, I, 312.
 Εἰ τις μὴ περιτμηθῇ, φησὶ, I, 13.
 Εἰ τις τῶν νοσοῦντων τῆς, III, 252.
 Εἰ τις, φησὶν, ἀνθρώπων, I, 276.
 Εἰ τὸν αὐτὸ διασῦρεις δέκα, II, 169.
 Εἰ τὸ σῶμα νοσώδες ἔχων, I, 245.
 Εἰ τῷ ζυγῷ τῆς πανευφήμου, II, 65.
 Εἰ ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς νοτιῆς, III, 291.
 Εἰ Χριστὸς ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων, III, 127.
 Εἰ ψέγεις τὴν εἰς τὸ χεῖρον στροφὴν, II, 26.
 Εἰώθεν ὁ ταλαίπωρος ἀνθρώπος, III, 292.
 Ἐκαστος ἀμαρτάνων μακρύνεται, II, 186.
 Ἐκλάμψουσι, φησὶ, τὸ τριηκαῦτα, III, 212.
 Ἐκ παύρου καὶ κόλλης, I, 44.
 Ἐκ ταπεινώσεως μόνης σέσωσται, II, 203.
 Ἐκ τῆς κατὰ τὴν Δίαν, II, 68.
 Ἐκ τῆς πικρᾶς βαρβάρων, II, 267.
 Ἐκ τινων σημείων νόσας, II, 152.
 Ἐκ τοῦ λέγειν τὸν ἄγιον· Τίς δώσει, III, 271.
 Ἐκ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι Θεόν, ἀδελφε, I, 39.
 Ἐκ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι Θεὸν γίνεταί, III, 136.
 Ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη ὁ Υἱός, II, 323.
 Ἐκ τοῦ πολλὰς, καὶ ἀδιακρίτους, III, 114.
 Ἐλπίσωμεν ἐπὶ τὸν Θεόν, I, 39.
 Ἐμὴ τὴν μετρίαν εἰδησιν, III, 242.
 Ἐμιμήσω τῇ ἀνεῖα, καὶ τῇ, I, 181.
 Ἐμπρόσθια τῆς ψυχῆς νοσέον, III, 184.
 Ἐναγχος τῶν βιωτικῶν ἀποστατ., III, 223.
 Ἐναλλάξας τὰς χεῖρας, I, 91.
 Ἐνδέχεται ἀπεκδοῦσθαι, II, 242.
 Ἐνεστι τὸ θηροῦν τῷ γενικῷ λόγῳ, III, 151.
 Ἐνικῆθης πολλάκις, καὶ, III, 112.
 Ἐν καιρῷ σωματικῆς ἀσθενείας, III, 237.
 Ἐν κακῇ προσώπου, φησὶ Σολομῶν, II, 231.
 Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας, I, 132.
 Ἐν μὲν τοῖς στρατολογήμασιν, IV, 4.
 Ἐν παντὶ ἔθνεσι ὁ φοβούμενος, I, 154.
 Ἐν παντὶ μὲν καιρῷ, μάλιστα δὲ, III, 117.

Καίθε πλεν ἐν Ἀγαθήναις, I, 31.
 Καίθε δ' ἄλλοτε πρὸς Ἰωάν, III, 471.
 Καίθε γὰρ ἄνευ ἀπορίας, II, 454.
 Καυδίον προΐει: θεὸς ἐν ἀπορίας, III, 324.
 Κέθ' ἐν προσηύχθαι ἄνευ αἴθρ, I, 348.
 Κέθ' ἄνευ: ἄνευ ἀπορίας, III, 74.
 Κέθ' ἄνευ ἀπορίας ἀπορίας, III, 109.
 Κέθ' ἄνευ ἀπορίας πρὸς Ἰωάν, I, 308.
 Κέθ' πρὸς ταχέως ἄνευ, III, 307.
 Κέθ' ἐν ἀπορίας ἀπορίας ἄνευ, II, 383.
 Κέθ' ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 316.
 Κέθ' ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 323.
 Κερατὸν, φέρει, ἐν τῷ ἀπορίας, IV, 26.
 Κερατὸν ἀπορίας, IV, 25.
 Κερατὸν ἐν ἀπορίας, ἐν ἀπορίας, I, 177.
 Κερατὸν ἀπορίας πρὸς Ἰωάν, III, 323.
 Κερατὸν ἀπορίας ἄνευ, III, 324.
 Κερατὸν ἀπορίας ἐν ἀπορίας, I, 463.
 Κερατὸν ἐν ἀπορίας, III, 324.
 Κερατὸν ἀπορίας ἀπορίας, I, 163.
 Κερατὸν ἀπορίας ἄνευ, I, 323.
 Κερατὸν ἀπορίας ἀπορίας, I, 324.
 Κερατὸν ἀπορίας ἄνευ, III, 15.
 Κερατὸν ἀπορίας ἐν ἀπορίας, II, 308.
 Κερατὸν πρὸς ἀπορίας ἄνευ, I, 323.
 Κερατὸν, φέρει, ἐν ἀπορίας, I, 211.
 Κερατὸν ἀπορίας ἀπορίας πρὸς Ἰωάν, III, 314.

A

Αἰθέριον καὶ ἴσως ἀπορίας, III, 79.
 Αἰθέριον ἀπορίας ἀπορίας, II, 459.
 Αἰθέριον ἀπορίας ἄνευ, I, 120.
 Αἰθέριον καὶ πρὸς Ἰωάν, III, 308.
 Αἰθέριον ἀπορίας ἐν ἀπορίας, III, 109.
 Αἰθέριον, ἐν ἀπορίας, IV, 11.
 Αἰθέριον ἀπορίας ἀπορίας, I, 127.
 Αἰθέριον ἀπορίας πρὸς Ἰωάν, I, 34.
 Αἰθέριον ἀπορίας ἀπορίας ἄνευ, II, 32.
 Αἰθέριον ἀπορίας ἀπορίας, III, 313.
 Αἰθέριον ἀπορίας ἀπορίας, I, 69.

B

Βαβυλὼν πρὸς, ἐν ἴσως, I, 324.
 Βαβυλὼν ἐν τῷ ἀπορίας, III, 11.
 Βαβυλὼν, ἐν τῷ ἀπορίας, IV, 24.
 Βαβυλὼν καὶ ἀπορίας ἄνευ, III, 28.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἄνευ ἐν ἀπορίας, III, 35.
 Βαβυλὼν ἀπορίας καὶ ἀπορίας, III, 344.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, II, 469.
 Βαβυλὼν πρὸς ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 323.
 Βαβυλὼν πρὸς ἀπορίας ἀπορίας, III, 323.
 Βαβυλὼν ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 316.
 Βαβυλὼν ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 327.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, I, 32.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, I, 163.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, I, 163.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, III, 167.
 Βαβυλὼν, ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 313.
 Βαβυλὼν, ἐν ἀπορίας ἐν ἀπορίας, III, 308.
 Βαβυλὼν ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 17.
 Βαβυλὼν ἐν ἀπορίας ἀπορίας, I, 161.
 Βαβυλὼν ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 374.
 Βαβυλὼν ἐν ἀπορίας ἀπορίας, III, 34.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, II, 378.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, II, 31.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, I, 154.
 Βαβυλὼν ἀπορίας, καὶ πρὸς, I, 73.
 Βαβυλὼν ἀπορίας καὶ ἀπορίας ἀπορίας, II, 317.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, IV, 24.
 Βαβυλὼν ἀπορίας, πρὸς ἀπορίας, III, 167.
 Βαβυλὼν ἀπορίας καὶ ἀπορίας, III, 17.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, II, 318.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, III, 308.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, IV, 23.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας, III, 301.
 Βαβυλὼν ἀπορίας, πρὸς Ἰωάν, I, 147.
 Βαβυλὼν ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 321.

βασίλειον, III, 320.
 III, 68.
 βασίλειον, II, 321.
 βασίλειον, I, 120.
 βασίλειον, II, 324.
 βασίλειον, II, 45.
 βασίλειον, II, 406.
 βασίλειον, III, 317.
 βασίλειον, III, 87.
 βασίλειον, I, 2.
 βασίλειον, III, 319.

Βασίλειον ἐν τῷ ἀπορίας ἀπορίας, III, 320.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας, II, 19.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας, III, 87.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας, II, 301.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 320.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας, II, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας, III, 321.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 321.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 127.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 323.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 323.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 323.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 141.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας, II, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, IV, 24.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 129.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 60.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 12.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 323.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 123.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, IV, 18.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 170.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 1.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 163.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 163.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 163.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 37.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 163.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 154.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 2.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 81.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 159.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 172.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 321.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, IV, 15.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 31.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, IV, 20.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 150.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 87.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 87.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 87.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 64.

B

Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας, II, 69.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 77.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 100.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 120.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, III, 11.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, II, 278.
 Βασίλειον ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας ἀπορίας, I, 100.

Νῦν εὐκαιρον εἰπεῖν τινα τῶν, I, 77.
 Νῦν τῷ διαβόλῳ, καὶ ταῖς, IV, 53.
 Νωρὸς τις ὑπάρχων, IV, 60.

O

- Ὁ ἄδων πρὸς τὸ ὄτιον τοῦ κωφοῦ, II, 253.
 Ὁ ἀναβαλῶν εἰς θέατρα, II, 284.
 Ὁ ἀμελῶν τῆς ἐργασίας, III, 52.
 Ὁ αὐτὸς καὶ ἐν ὕψιστοις, III, 92.
 Ὁγκώδες φυλάκιον σπουδαίως, II, 402.
 Ὁ δὲ ἀγαπῶν, φησὶν, ἐπιμελῶς, III, 104.
 Ὁ διὰ τὰς ἁμαρτίας τύπτων, III, 129.
 Ὁ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, II, 101.
 Ὁ δίκαιος Νῦν τὸν Χριστὸν, I, 84.
 Ὁ δίκαιος πολλοστὸς λέγεται, I, 201.
 Ὁ ἐν τοῖς παροῦσι τῶν παρὰ, I, 40.
 Ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πορνικου, III, 106.
 Ὁ ἐν τῷ τίκεσθαι ἀνοίξας, I, 270.
 Ὁ ἐφ' ἁμαρτίας γενόμενος, I, 220.
 Ὁ ἐυράν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, III, 183.
 Ὁ ἐυρακῶς ἐμὲ ἐώρακα, I, 191.
 Ὁ ἡγίολος νοῦς τὸν μὲν, III, 268.
 Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀγαπᾷ, I, 36.
 Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρόχες, I, 102.
 Ὁ θλίβων σε πονηρὸς δαίμων, I, 227.
 Οἱ αἰρετικοὶ λύκοι τοὺς ἀπὸ τῆς, I, 315.
 Οἱ ἀνόσιοι, καὶ ἄθεοι, πονηροὶ τε, II, 35.
 Ὁ ἱατρὸς κἄν κολάζῃ δδύνας, IV, 7.
 Οἱ ἀφανεῖς μαθιναὶ δαίμονες, II, 142.
 Οἶδα, ὅτι πιστεύεις Δεσπότην, II, 248.
 Οἶδα, φησὶν, οὐκ ἄγνοα, III, 203.
 Οἶδεν ἀκριβῶς, καὶ βλέπει, III, 174.
 Οἶδεν ὁ ἡμέτερος Δεσπότης, III, 300.
 Οἱ ἐξ ὅλης διανοίας τὸν παντέφορον, I, 139.
 Οἱ ζῆν εὐσεβῶς προηρημένοι, III, 67.
 Οἱ θεοὶ νόμοι προστάττουσι, II, 212.
 Οἰκονομικῶς οὐκ ἔδθη σοι, οὔτε, I, 290.
 Οἰκόν σε, καὶ ναὸν τοῦ ἁγίου, II, 286.
 Οἶκος ψυχῆς καὶ ἐκάστου προσώπου, II, 173.
 Οἱ μὲν ἀρχηγοὶ τῆς ἡμετέρας, II, 57.
 Οἱ μὲν δαίμονες διὰ ποικιλῶν, I, 157.
 Οἱ μὴ νομίμως, καὶ κατὰ, II, 252.
 Οἶνος νέος φίλος νέους, III, 219.
 Οἱ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, I, 51.
 Οἱ πονηροὶ καὶ φιλάμαρτοι, III, 259.
 Οἱ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, I, 99.
 Οἱ τῆ δικαιοσύνη πολλὰ, II, 1.
 Οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα, III, 4.
 Οἱ ὑπὸ Μωυσέως τοῦ θεοῦ, I, 59.
 Ὁ κόσμος παράγεται, καὶ, II, 171.
 Ὁ Κύριος ἀπεφῆνατο, ὅτι τοῖς, I, 136.
 Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ, II, 78.
 Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πάντα, I, 170.
 Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῆ, I, 238.
 Ὁ λέγων, ὅτι διὰ τοῦτο, III, 73.
 Ὁλην τὴν διάνοιαν πρὸς τὸ, I, 271.
 Ὁλην τὴν ἡμέραν τοῦ βίου, I, 37.
 Ὁλίγος ἐστὶν ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, IV, 20.
 Ὁ λύχνος, φησὶ, τοῦ σώματος, I, 135.
 Ὁ μακάριος; Πέτρος ἀντὶ τῆς, II, 75.
 Ὁ μακάριος Πέτρος γάρβωρον, I, 192.
 Ὁ μὲν Ἀδάμ πέπλασται, I, 268.
 Ὁ μὲν ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας, II, 163.
 Ὁ μὲν φαῦλο; τάχιστα ἄν, I, 32.
 Ὁ μεταβαλῶν ἐκ τόπων εἰς, I, 295.
 Ὁ μὴ διατρέγων προθύμως, IV, 31.
 Ὁ μὴ προσδοκῶν εὐθύναι, I, 237.
 Ὁ μὴ συνδιάζων λογισμοῖς, III, 81.
 Ὁ μοιχὸς πάντας ἀνθρώπους, I, 33.
 Ὁμοιο; ὑπάρχεις τῷ λέγοντι, I, 317.
 Ὁμολόγησον τῷ Θεῷ τὴν σαυτοῦ, II, 48.
 Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, II, 40.
 Ὁντινα βούλεται σῶσαι ὁ Θεός, III, 162.
 Ὁν τρόπον εἰ τις βασιλεὺς ἐκόνος, I, 247.
 Ὁν τρόπον τὸν σίδηρον ἀψηλάφητον, III, 155.
 Ὁ παντέφορος Θεὸς ἔλεγε, II, 266.
 Ὁ παντοδύναμος Θεός, I, 113.
 Ὁ πεντηκοστὸς τέταρτος ψαλμὸς, II, 104.
 Ὁπερ ὁ Σαίραχ περὶ θυγατρὸς, III, 193.
 Ὁπερ οὐκ ἂν γένοιτο κωλύοντος, II, 228.
 Ὁ ποιῶν, φησὶ, πάντα, καὶ, I, 12.
 Ὁπου ἐντολὴ Θεοῦ, ἐκεῖ, II, 193.
 Ὁπου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς σου, φησὶν, I, 154.
 Ὁ πρότερον λέγων πρὸς τὸν Θεόν, III, 2.
 Ὁ πρῶην περιπόθητος καὶ ἄγαν, III, 119.
 Ὁπως μὴ ἀπειθοῦσιν τοῦ, I, 186.
 Ὁρη τὰ ὕψηλὰ τοῖς ἐλάφοις, III, 38.
 Ὁρθρισον, φησὶ, καὶ στήθι, III, 204.
 Ὅσοι ἀγάπη Θεοῦ, καὶ προθέσει, I, 68.
 Ὅσοι ἀμωμῶν τε, καὶ ἀδικτων, III, 298.
 Ὅσοι εἰς ἀνέλπιστον αὐτοῦς, IV, 48.
 Ὅσοι μὲν πολλοῖς πόνοις, II, 46.
 Ὅσοι μὴ βούλονται διὰ τῆς τοῦ λόγου, III, 304.
 Ὅσοι τὸν δούλων γνησίους, II, 249.
 Ὅσον δοκεῖς τὸ σῶμα σκληραγωγεῖν, II, 51.
 Ὅσον ὁ δαίμων τῆς πορνείας, III, 224.
 Ὁ σοφώτατος Σολομῶν φησὶν, III, 137.
 Ὁ σταυρὸς Χριστοῦ τοῦ φιλανθρώποτάτου, I, 92.
 Ὅσω τις ἐν πλείοισιν ἐργοῖς, III, 50.
 Ὅταν ἀγαθουργήσας, ἢ τῆ θεῖα, III, 41.
 Ὅταν ἀκούσωμεν τῆς θεῖας, IV, 23.
 Ὅταν ἀνακακῆση σπιλάς, III, 207.
 Ὅταν ἀσθενῇ τὸ ὑπόγαστριον, II, 244.
 Ὅταν βλέπῃς τὸν ἐχθροῦντά σοι, II, 313.
 Ὅταν καὶ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, II, 297.
 Ὅταν διαθλήσωμεν προσηκόντως, III, 198.
 Ὅταν δυνηθῆς δύο μῆνας, I, 281.
 Ὅταν δι' ὑπομονῆς, καὶ εὐχῆς, I, 187.
 Ὅταν ἐπιθῆς ὕψηλοτέρων βαθμῶν, III, 175.
 Ὅταν ἐστὶ τῶν κατὰ φύσιν λαμπρῶν, II, 19:
 Ὅταν ἐρεθίσαι σε τὸ φρόνημα, II, 234.
 Ὅταν ἴδῃς ἀνθρωπὸν ἀπιστον, II, 141.
 Ὅταν λοιπὸν ἀτενίσαι ἀνθρώπος, II, 222.
 Ὅταν λυπηρόν τι ἦ τραχὺ, II, 333.
 Ὅταν μέλλεις προβαίνειν τὰ, III, 287.
 Ὅταν μετὰ τὴν εἰς τὸ γέρον, IV, 9.
 Ὅταν μὴ δείξεις σπονδάς, I, 297.
 Ὅταν οἱ δαίμονες εὐφημησούσι σε, III, 235.
 Ὅταν ποτὲ δυνηθῆς ἐκρίζωσαι, II, 89.
 Ὅταν ποτὲ ἐν συναισθησὶ γενόμεν., III, 274.
 Ὅταν σοι μνημῆ ἐλθῇ, IV, 47.
 Ὅταν τινὲς τῶν ἀδελφῶν, II, 403.
 Ὅταν τις ἀνθρώπος δικαίος τε, III, 218.
 Ὅτε ἐπέλιπε τὰ ἀναγκαῖα, I, 7.
 Ὅτε τῆς καθήγουμεν. τῶν, III, 108.
 Ὅ τὴν προσγινομένην τῷ νῦν, III, 240.
 Ὅ τῆς ἐν Βυζαντίῳ μεγάλῃς, II, 294.
 Ὅ τῆς θεοσεβείας τρόπος ἐκ δύο, II, 165.
 Ὅ τῆς πορνείας δαίμων, II, 159.
 Ὅ τῆς ψυχῆς σου δόμος κήπου, II, 6.
 Ὅτι δυνατὸν, καὶ μετὰ σφραγ., III, 54.
 Ὅτι ἡ ἀργία ἀρχὴ κακουργίας, I, 310.
 Ὅτι καὶ ὁ ἀκάθαρτος δυνησεται, I, 200.
 Ὅτι μέγα ἐστὶ βοήθημα ἡ εὐχὴ, II, 308.
 Ὅτι μέλλει Χριστὸς ὑπὸ τῆς, II, 197.
 Ὅτι μὲν καὶ βασιλεὺς καὶ ὑπήκοος, III, 23.
 Ὅτι οἱ προεστῶτες παρασιώησαν., III, 113.
 Ὅτι οἱ τὸν δικαίον γάρβωρον εὐφημ., II, 207.
 Ὅτι οὐ χρὴ πρὸ καιροῦ τῆς θείας, III, 146.
 Ὅτι πᾶς ἀνθρώπος ὑπὸ τῶν, IV, 29.
 Ὅτι πολλῆς θεωρίας καὶ, I, 122.
 Ὅτι πρὸς τὴν ῥοπήν ἕκαστοι, I, 210.
 Ὅτι τοὺς παρεγκλινομένους, II, 268.
 Ὅτι χρὴν περιμένειν, καὶ σκοπεῖν, III, 145.
 Ὅτι χρὴ τὸν τοῦ καλοῦ ἐπιέμενον, I, 155.
 Ὅ τοῖς πένησι δεδοκῶς τὰ χρήματα, II, 298.
 Ὅ τόπος ὁ καλούμενος Αἰνῶν, I, 273.
 Ὅ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς, I, 329.
 Οὐαὶ σοι, τριστάλαττωρε ἀνθρώπε, II, 164.
 Οὐαὶ τῇ ψυχῇ σου, καὶ τῇ ζωῇ, II, 178.
 Οὐ βλέπεις παρεσκευασμένην τῷ, III, 258.
 Οὐ βούλομαι, λέγεις, ἐκστῆναι, II, 32.
 Οὐ βούλομαι σε τῆ οἰήσει, II, 8.
 Οὐδαμῶς εἶπεν ἡ Γραφή, II, 191.

Οὐδέμῳ Χριστῷ ὁ τῶν ὄλων, II, 289.
 Οὐ δὲ καταφρονεῖν τῶν βραχείων, III, 501.
 Οὐδεὶς ἐρχεται πρὸς με, φησί, II, 228.
 Οὐδεὶς προσκρούσας τῷ Θεῷ, I, 190.
 Οὐδεὶς ταπεινότερος τοῦ ἁμαρτ., III, 256.
 Οὐ δέχεται χρόνου πλείονος, I, 66.
 Οὐδὲν οὕτως δυσωπεῖ τοὺς ἐπιβαίνοντας, II, 195.
 Οὐδὲν οὕτως εἰς κόλασιν, II, 176.
 Οὐδὲν οὕτως εὐθυμίαν καὶ, III, 122.
 Οὐδὲν τὸ σύνολον παραβλάθει, I, 35.
 Οὐδένως οὕτως ὡς χρόνον, IV, 18.
 Οὐδέποτε δὲ ἀργεῖν, III, 164.
 Οὐ δίκαιον τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆ, III, 215.
 Οὐκ ἀγνοεῖ τὸ ἐν τῷ 'Ιερζικίῳ, I, 64.
 Οὐκ ἀναγκαῖον ἂν εἶη, I, 285.
 Οὐκ ἀνθρώπος ψιλλὸς ὁ κοινὸς, II, 150.
 Οὐκ ἀξίαν τῆς τοῦ Εὐαγγελίου, I, 54.
 Οὐκ ἀπλειστέον σωθῆναι, III, 172.
 Οὐκ ἀποδέχομαι σε πρὶν ἐκκῆσαι, II, 67.
 Οὐκ ἀρ' αὐτοῦ κινουμένος, I, 79.
 Οὐκ εἰκὴ βροῦσι κατὰ τὰς ἐκκλ., III, 70.
 Οὐκ ἐν τῷ πεπράχθαι ποτε, III, 267.
 Οὐκ εἶη λαθάνεται ὁ Θεός, III, 311.
 Οὐκ ἔστιν ἁμαρτία τὸ πρὸς βραχ., II, 59.
 Οὐκ ἔστιν εὐλογον ἐλεῖν καὶ παίζειν, III, 325.
 Οὐκ ἔστι συμφορὰ μαχίσασθαι, IV, 36.
 Οὐκ ἔστι φυγαγωγία καθὼς, II, 290.
 Οὐκ ἔκουσας τὴν περιηγήμενην, III, 211.
 Οὐκ ἦν ἑταρὸς ὁ τὸν Λάζαρον, II, 292.
 Οὐκ ἐλίγον χρόνον τοῦ διαβ., III, 214.
 Οὐκ ἐπέλαμιν ὄλους ἀναλογίσασθαι, III, 289.
 Οὐ μεταστέος παρρησίας, III, 192.
 οὐ μετρώς, ἀλλὰ καὶ πάνυ, I, 252.
 Οὐ μικρὸν τὸ παρὰ μικρὸν, II, 288.
 Οὐ μόνον ἀληθῶνα χορηγ., III, 121.
 Οὐ μόνον ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, II, 108.
 Οὐ μόνον γαστριμαργεῖν, III, 46.
 Οὐ μόνον δυσώδη καὶ ἄκαρπα, I, 176.
 Οὐ μόνον ὁ Τοῦδας τὸν Κύριον, II, 100.
 Οὐ μόνον οἱ τὰς θλίψεις, καὶ, III, 222.
 Οὐ μόνον περὶ ἀργοῦ ῥήματος, III, 135.
 Οὐ μόνον τὰ ἐξωθεν ἐπιφερόμενα, III, 300.
 Οὐ μόνον τὸ τῆς ἀρετῆς, II, 277.
 Οὐ νόθον μόσχευμα, κάλλιστον δεῖ, II, 54.
 Οὕτω πάντες, καὶ δέκατον ἔτος, III, 176.
 Οὐ στενωγορούμεθα ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ, II, 80.
 Οὕτε ἀέρα ὄλον ἐπνευσεν, I, 158.
 Οὕτε ἀλγῶς, οὕτε εὐλόγως, II, 305.
 Οὕτε ἐν ταῖς εὐθυμίαις κορυβαντ., II, 146.
 Οὕτε ἡ ἀρετὴ οὐσία ἐστίν, III, 22.
 Οὕτε ἡ ἀρετὴ, οὕτε ἡ κακία, II, 124.
 Οὕτε θάρρειν ἀναγκαῖον, I, 230.
 Οὕτε λύκος προβάτω, I, 298.
 Οὕτε τὸ θησιμαῖον ἐφάσασθαι, II, 216.
 Οὕτως, φησίν, ὁ ἄρρωστος τῷ μέλιτι, II, 111.
 Οὐ τῶν τυχόντων κακῶν πηγῇ, IV, 58.
 Οὕτως, φησὶ, τῇ τέρψει τῶν ἀρετῶν, II, 115.
 Οὐ φοβηθήσῃ, φησὶν, ἀπὸ φόβου, I, 96.
 Οὐχ ἀπλῶς τοῖς τυχοῦσι, III, 320.
 Οὐχ ὁ αὐτὸν συνιστῶν ἐστίν, II, 114.
 Οὐχ ὁ πολυμέριμος, καὶ ἄπιστος, III, 110.
 Οὐχ ὅτι πάντας τοὺς θανόντας, II, 20.
 Οὐχ ὁ τυχῶν ἐπεκρμάσθη, I, 128.
 Οὐχ οὕτω τις ἐραστῆς μακρυτάτος, III, 169.
 Οὐ χρῆμα τῷ θεάσασθαι, III, 294.
 Οὐ χρῆ ἀπογινώσκειν. οὐδὲ, III, 65.
 Οὐ χρῆ δυσφορεῖν ἐπὶ τοῖς, III, 157.
 Οὐ χρῆ ἐνίζεσθαι τοῖς γινομένοις, III, 26.
 Οὐ χρῆ πάροdon διδόναι, II, 224.
 Οὐ χρῆ τῶν δοκούντων εὐτελῶν, III, 258.
 Ὑφείδει· εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, II, 22.
 Ὁ φιλανθρωπώτατος, I, 316.
 Ὁ φιλόρρητος τῆς πορνείας εὐρέτης, III, 143.
 Ὁ ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, I, 286.

Π.

Παιδαγωγητέον καὶ γλώσσαν, IV, 41.

Πάλιν ἡμῖν ἤκην ὁ μέγας, I, 114.
 Πάν εἶδος ἀκαθαρσίας, II, 282.
 Πάν κτίσμα διὰ λόγου καὶ σοφίας, I, 205.
 Πάντα, φησὶ, καθαρὰ τοῖς καθαρῶς, II, 128.
 Πανταχόθεν ὁ ὕλη τῆς ψυχῆς, III, 252.
 Πάν τὸ ἔξιον σωτηρίας, I, 260.
 Πάν τὸ ἐπερχόμενον σοι, III, 128.
 Πάν τὸ πολλῶν μέγθω, I, 49.
 Πάνυ μισοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, III, 77.
 Πάνυ μοι δοκεῖς τὴν θείαν, III, 243.
 Παρακέληκός με καὶ διὰ γραμ., III, 112.
 Παρὰ τινων, φησὶ, τὸ ἔλεός σου, II, 86.
 Πᾶσα ἀληθὴς ἀρετὴ καὶ ἐστίν, III, 48.
 Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, φησὶ, I, 55.
 Πᾶσαν τὴν ἐπουράνιον περιτροχάζειν, I, 292.
 Πᾶς ὁ πολεμούμενος ὅπῳ τοῦ, III, 100.
 Παῦλος διώκτης ὑπάρχων, I, 215.
 Πεινώντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, II, 181.
 Πειρασμὸς μὲν λέγεται, IV, 50.
 Πέπαισσο λοιπὸν καταθλίβων, I, 152.
 Πέπεισμαι καὶ πεπληροφόρημαι, II, 131.
 Πέπλον ὑπάρχει χρυσοῦν, III, 321.
 Περίστομα, φησὶ, περιθαλίεσθω, III, 195.
 Περὶ τῆς νοητῆς 'Ιερουσαλήμ, I, 258.
 Περὶ τῆς τετραμόρφου δυνάμεως, I, 321.
 Περιτομὴ οὐδὲν ἐστίν, II, 27.
 Περὶ τοῦ ψευδοπροφήτου Λουκάς, III, 1.
 Περὶ τῶν ἐναρξάμενων, καὶ μὴ, I, 333.
 Περὶ ὧν ἠξιώσας με ἀρτίως, III, 43.
 Περὶ ὧν μοι γεγράφηκε, III, 220.
 Πέτρος ὁ πρωτοστάτης τῶν ἀποστ., II, 21.
 Πιστὴ μὲν δοκεῖς ὑπάρχειν, II, 170.
 Πλατύναι Κύριος τῷ 'Ιακωβ, III, 7.
 Πλείονας τῶν λόγων τοῦ; ὀρκῶς, I, 42.
 Πλείον τῶν ἀγρίων ἀνέμων, IV, 3.
 Πλείστα ἔχεις τῆς περὶ σὲ τοῦ Θεοῦ, III, 152.
 Πλειστάκι; δεηθεῖς, καὶ ἀποτυχῶν, III, 266.
 Πλειονάκις παρεκάλεσας, III, 86.
 Πλουτεῖς ἀδίκως τὰς ἐτέροις, I, 144.
 Πλουτῆρ ὁ παρὰ τῷ Μωϋσῆ, II, 72.
 Ποθεῖς γυνῶναι τὰς τῶν, I, 90.
 Ποῖον ἄρα προσέσται σοι ὕψελος, II, 264.
 Πολλὰ καὶ τῶν ἀψύχων, I, 70.
 Πολλάκις μὲν γράφειν σοι, I, 2.
 Πολλάκις σοι εἶρηκα, καὶ νῦν, II, 148.
 Πολλὰ ὁ Θεός, λεληθότως, I, 255.
 Πολλοὶ ἐν τῷ νοσοκομίῳ τοῦ παρ., II, 110.
 Πολλοὶ θαρβρύντες αὐτοῦς, III, 53.
 Πολλοὶ τῶν ἐν θαλάσῃ, II, 246.
 Πολλοὶ τῶν φαύλων τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ, II, 18.
 Πολλοὺς ἐγὼ εἶδα μὴ θυνηθέντας, I, 135.
 Πόρρω στήθι τοῦ τῆς πορνείας, II, 226.
 Πόσοι δοκεῖ αὐτοῦς μακαρίζουσι, I, 184.
 Πόσοι ποσάκις ἄνθρωποι κόρακες, II, 151.
 Πότε ἄρα ἐξ ὕπνου ἀναστήσῃ, III, 168.
 Ποτὲ μὲν κρύπτονται ἔνδον παρ., II, 159.
 Πρὸς ἐκεῖνο τὸ φρικώδες, V, 325.
 Προσευχόμενον τοῦ Δεσπότη 'Ιησοῦ, II, 74.
 Προσεχόντως τῷ μοναδικῷ, II, 63.
 Προστάσει ὁ νόμος Μωϋσέως, III, 34.
 Πρὸ τιнос χρόνον ἄνθρωποι, III, 329.
 Πρόσωπον Μωϋσέως νόησον εἶναι, I, 119.
 Πρόσωπον τῆς ψυχῆς, III, 185.
 Πρὸ τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, III, 62.
 Πρὸ τοῦ με ταπεινωθῆναι, II, 322.
 Πυθάνεται μοι ἡ τιμὴ σου, II, 21.
 Πυθάνῃ μου, τί ἐστὶ τὸ γεγραμ., I, 263.
 Πυθάνῃ μου, τί φησὶ διὰ προφ., I, 304.
 Πυθάνῃ, τί ἂν σημαῖον, I, 78.
 Πῶς ἂν καὶ ὕπερθε τὸδε, I, 19.
 Πῶς ἐπιθυμοῦμαι τὴν Κωνσταντινου πόλιν, II, 265.
 Πῶς μικρὸν λέγει; ὑπάρχειν, II, 44.
 Πῶς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἀμήτωρ, I, 195.
 Πῶς οὐκ ἐγκαλύπτει ἐγχαρτεῖς, III, 16.
 Πῶς προφήτης παρὰ τῷ 'Ἰσαῖ, II, 140.
 Πῶς τινε; τῶν γοητῶν τινα, I, 308.
 Πῶς τολμᾷ; τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, I, 211.

P.

Ῥαβδ πλατυσμός ἐρμηνεύεται, I, 53.
Ῥάδιον καταλαβεῖν ἔστιν, I, 153.

Σ

Σαλευθῆτω, φησί, τὰ θεμέλια, II, 97.
Σαμάρταν νόσον ἐν τῇ Γραφῇ, III, 83.
Σάρξ καὶ αἷμα, φησί, βασιλείαν, I, 172.
Σίδηρον, φησὶν ὁ ψαλμός, I, 228.
Σκευὴ ἀτιμίας ὑπάρχειν, II, 260.
Σκόπησον, μήποτε καὶ αὐτός, III, 65.
Σκοπὸν προτεθειμένο· ὁ Ἀδραάμ, III, 20.
Σοὶ μὲν κεκαθαρμένῳ τελειῶς, II, 134.
Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, I, 97.
Στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη, I, 159.
Στέφανον χαρίτων δέξθη τῇ, I, 195.
Στήσον πρώτων τὸν οὐχὶ νοητός, I, 254.
Στιβαρῶν καὶ στερβῶν ὑπάρχει, I, 302.
Σὺ μὲν ἀπαιτεῖς καὶ ἐξιχνεύεις, III, 37.
Σὺ μόνον θέλησον ἡσυχάσαι, II, 136.
Συνάγων, φησὶ, ὤσει, III, 124.
Συναγωνίζονται ταῖς ἐννέα ἡμισυ, I, 52.
Συνεχέστερον φάσκεις, πῶς δύναμαι, II, 149.
Σώζων σώζε τὴν σεαυτοῦ, II, 120.

Τ

Τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς πορνεία, III, 89.
Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, I, 249.
Τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀμαρτημάτων, I, 3.
Τὰ μὴ ἐσιδόμενα παρὰ τῷ νόμῳ, II, 263.
Τὰς ἀφορμὰς τῆς ἐχθρας, III, 93.
Τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις, III, 47.
Τὰ τῇ Γραφῇ ἐμπερόμια, I, 352.
Τὰ τοῦ παράφρονος καὶ πάροξ, II, 155.
Τὰ τῶν δαιμόνων ἐμπαθῆ, III, 74.
Τάχα οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ νικῆσαντος, I, 20.
Ταχέως ἐπάνελθε εἰς τὸ μοναστήριον, II, 62.
Τῇ γραφῇ ἐντυχόντες, II, 184.
Τῇ εὐχῇ καὶ τῇ τῶν χειρῶν, I, 4.
Τῇ ἐχθρᾷ προκεκατημένῳ, III, 307.
Τῇ θεῖα γνώσει στοιγιῶν, II, 157.
Τῇ θεῖα ψήφῳ βεβαπτίσθαι, II, 14.
Τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ ἐστώτες, III, 152.
Τῇ οἰκείᾳ ὁ Θεὸς ἀγαθότητι, I, 322.
Τὴν ἀφεγγὴ νύκτα τοῦ ἀνθρωπίνου, II, 87.
Τὴν ἐνσάρκον οἰκονομίαν, I, 259.
Τὴν κολακείαν τῆς ἀμαρτίας, III, 105.
Τὴν λοιμικὴν συνδιαγωγὴν, I, 45.
Τὴν μὲν τῶν νοσητῶν Αἰγυπτίων, II, 94.
Τὴν σημάσιαν τῶν τριῶν, I, 243.
Τὴν ὑπὲρ ἀγαν τέρψιν, I, 167.
Τῆς ἀφορήτου λύπης, καὶ τῆς πολλῆς, II, 53.
Τῆς κατὰ ζάρκα συγγενείας, καὶ, III, 290.
Τῆς λεγομένης, οὐ μὴν οὐσης, I, 319.
Τῆς σαρκὸς τὸ σκίρτημα, I, 168.
Τῆς ὑπὲρ τὸ δέον σιτήσεως, I, 284.
Τί γὰρ οὐ μηχανᾶται ὁ, III, 197.
Τί γὰρ δὴ προσεδόκησας προαιρούμ., II, 137.
Τί γὰρ προσεδόκησας, III, 33.
Τί ὄν σοι χαρισάμεν, II, 218.
Τί σαφιλότερον παινίεις, I, 185.
Τί δοκεῖς λανθάνειν ἡμᾶς, II, 156.
Τί ἔξω καὶ μακροτέραν, IV, 12.
Τί ἔστιν· Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, I, 47.
Τί ἔστιν ὅπερ λέγει ὁ Προφήτης, II, 188.
Τί ἔστιν ὅπερ φησὶν ὁ Ἀποστόλος, I, 149.
Τί θαυμάσιος, εἰ κρείων, I, 101.
Τί θαυμάσιος καὶ παρ' αὐτῶν, III, 161.
Τί ὀλίγη, τί ἀλύσις, II, 43.
Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν, II, 206.
Τί μοι προσφέρεις τοὺς τῶν, II, 145.
Τί μοχθεῖς, ἄνθρωπε, καὶ χάμνεις, II, 179.
Τινὰς ἔγνω ἔγωγε, I, 214.
Τινὲς τελείας καὶ καθαρὰς, III, 254.
Τινὲς τὴν ἐκ τοῦ βίου μὴ ἔχοντες, III, 85.
Τινὲς τῷ θέρει ἐκ λιμένων, I, 10.
Τινὲς τῶν ἀδελφῶν δυσκόλως, III, 238.
Τινὲς ὑπὲρ τὸ δέον τῇ ἐνοσίᾳ, I, 162.
Τίνος ἔνεκεν οἱ πνευματικοί, II, 237.
Τί ἐξείζη βλέπων πονηρότατόν σε, I, 74.
Τί ποιήσεις, τί δράσεις, ὅταν, IV, 14.
Τί πτοῖ ὑπὸ τοῦ πνεύματος, II, 91.
Τίς ἄρα τῶν εὐφρονοῦντων, IV, 26.
Τίς ἔδωκε γυναίξιν σοφίαν, I, 267.
Τίς ἔστιν ὁ σκόλωψ ὁ δεδομένος, II, 255.
Τισὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων πρὸς, I, 25.
Τισὶ τῶν μὴ θελόντων ἐπι τοῖς, III, 170.
Τί σοι καὶ τοῖς ἀνθρώποις, II, 259.
Τίς οἶδεν, εἰ τὸ πνεῦμα, III, 227.
Τίς οἶδεν, Σολομῶν γέγραφε, III, 227.
Τί σοι ὄφελος τῆς ξενιτείας, II, 66.
Τί σοι ὄφελος τῶν μὲν οἰκιστῶν, II, 38.
Τίς σε οὐκ ἂν γελᾶσται, II, 147.
Τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα, II, 204.
Τὸ ἀκατάστατόν τε καὶ ἀνδρῶτον, II, 158.
Τὸ ἀπαρηγορητὸς λυπεῖσθαι, I, 311.
Τὸ βούν καὶ ἄρκον ἕμα καὶ λέοντα, II, 275.
Τὸ, ἔθετο σκότος ἀποκρυφῆν αὐτοῦ, I, 23.
Τὸ εἰπεῖν τὸν Ἀπόστολον παρακαλ., I, 324.
Τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, I, 15.
Τὸ ἐκ διαλειμμάτων τῷ φίλῳ, III, 140.
Τὸ ἐντυχάνειν οὐχ ὡσπερ, I, 115.
Τὸ ἐν τῷ καιρῷ τῶν προσβολῶν, III, 251.
Τοιαῦτα εὐχου πρὸς τὸν Κύριον, II, 121.
Τοῖς διαφανεστέροις καὶ καθαροῖς, III, 57.
Τοῖς ἡγαπητοῖς τὴν ἐπιφάνειαν, II, 254.
Τοῖς λόγοις Ἰωάννου Κωνσταντινουπόλ., II, 293.
Τοῖς μέλλουσιν τὸ πρῶτον, II, 187.
Τοῖς δλεθρίοις δαίμοσιν ὄρεσκειν, II, 280.
Τὸ λέγειν τὸν Ἰακώβ· Ἐάν δῶ μοι, I, 179.
Τὸ λέγειν τὸν Σολομῶνα· Καρδία, II, 143.
Τὸ λησθῆναι προσελθεῖν μετὰ, II, 327.
Τὸ λούεσθαι ἄνδρας μετὰ γυναικῶν, II, 211.
Τὸ μακαρίζεσθαι τοὺς, III, 333.
Τὸ μάννα, φησὶ, τῇ τοῦ προσφερομένου, III, 186.
Τὸ μεγαλόψυχόν σου θεασάμενος, II, 274.
Τὸ μὲν πῶψ κτησθῆναι, I, 48.
Τὸ μὲν τέλος τῶν ἀγωνιζομένων, II, 138.
Τὸ μυρμηκόλεον ὠλετο παρὰ τὸ, III, 265.
Τὸν Ἄρκον δεικνύων θαυμάζει, I, 291.
Τὸν Δεσπότην ἑαυτῶν οἱ θεοὶ, I, 326.
Τὸν παρελθόντα χρόνον, III, 209.
Τὸν τῶν μεγίστων γιγθόμενον, III, 263.
Τὴν Χριστιανὸν ἄνθρωπον καὶ, I, 103.
Τὸ ὄδυνηρόν τὸ κατ' ἐπιβολὴν, II, 283.
Τὸ ὀλιγωρεῖν, ἀγαπητὲ, IV, 40.
Τὸ ὄξως σκανδαλλίζεσθαι, I, 199.
Τὸ ὀπίσω μου τὸν μέλλοντα, II, 316.
Τὸ Οὐαὶ θρηνώδες ὑπάρχει, I, 77.
Τὸ περικόβει διὰ κακοπαθείας, II, 256.
Τὸ πλῆθος τῶν παρ' ἡμῶν, II, 126.
Τὸ πνεῦμα εἰλήφαμεν, καθὼς λέγει, I, 18.
Τὸ Πνεῦμα ἑλαβες τὸ ἐρευνοῦν, I, 16.
Τὸ πρῶτος καὶ μετὰ φιλοσοφίας, III, 305.
Τὸ ταύτας πρῶτην ἀλλοτρίαν, II, 273.
Τοσαύτην χάριν ὁ Θεός, I, 4.
Τοσοῦτον ἰσχύει καλλίστη μετάνοια, II, 229.
Τότε πιστὸς λογισθῆση, ὅταν μὴ, III, 269.
Τὸ τῆς βλασφημίας πνεῦμα, II, 152.
Τὸ τρύχιγον φέρεμα δεκταί, II, 85.
Τοῦ λαοῦ τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων, I, 85.
Τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ τοὺς, I, 256.
Τοὺς ἐπιγινόμενος τῆς προσούσης, III, 316.
Τοὺς Ἰουδαίους μὴ εὐψυχῶν, II, 19.
Τοὺς λεξίθρας καὶ τοὺς, II, 215.
Τοὺς τοῦ Ἰεσοῦθ ἀναίρετας, II, 16.
Τοὺς φορετοὺς καὶ τὴν σποδιάν, II, 73.
Τοῦτο διεστήκαμεν τῶν ἀπίστων, I, 229.
Τυπικῶς ἡ πρώτη Εὐα ζωῆ, I, 266.
Τυπικῶς, μᾶλλον δὲ προφητικῶς, I, 330.
Τύπος ἐρμηνεύεται συνοχή, III, 182.
Τῷ δευτέρῳ λησθῆ ἐίρηται, III, 45.
Τῶν ἐπιμελουμένων τῆς ἐλπίδος, I, 174.
Τῷ νέφει πολλάκις τῆς τοῦ διαβόλου, III, 247.
Τῶν κοινῇ παρατιθεμένων, III, 49.

Υ

- Υβατα πολλάκις οί, I, 305.
Υπερασπιώ, φησίν ο θεός, II, 2.
Υποτακτικῶς λέγων τῇ συνόδῳ, I, 46.
Υποτάγηθι τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐκτέουσιν, III, 5.

Φ

- Φάσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν, III, 180.
Φασί τινες μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, II, 311.
Φασί τινες πρῶτην τοὺς Ἀθηναίους, III, 9.
Φάσκει καθ' ἐκάστην ὁ μακάριος, III, 166.
Φάσκεις ἀγνοεῖν, ὁποῖοις χρῆ, IV, 34.
Φάσκεις ἐκ Σολομώντος μαθὼν, II, 325.
Φάσκεις ἐν πολλοῖς τὸν Ἰησοῦν, I, 124.
Φάσκεις θλίβεσθαι πάνυ, III, 312.
Φάσκεις· τί ἔσται μοι βρῆλος, II, 330.
Φεύγωμεν τοὺς τῶν ἀνωφελῶν, III, 328.
Φευκτῶν ἡμῖν τὴν ἀνθρωπαρισκίαν, I, 244.
Φησὶν ἡ προφητεία· τὸ ὕδωρ, II, 125.
Φησὶν Ἰερεμίας ὁ προφήτης, I, 104.
Φησὶν ὁ θεοπέσιος Ἡσαίας, I, 9.
Φησὶν ὁ μακάριος Πέτρος, ὅτι, II, 300.
Φησὶν ὁ νόμος· τὰ ἄλλα αὐτῶν, III, 225.
Φησὶ περὶ τινῶν ἐνδοσῶν, III, 44.
Φθόνῳ πληγέντες τινὲς τῶν, III, 199.
Φιλοτέχνημα ὑπάρχον Θεοῦ, IV, 42.
Φοβέτω σε τὸ δεσποτικόν, II, 99.
Φοβοῦμαι, φησὶν ὁ Ἰησῦς, I, 314.
Φρυάττει ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει, I, 83.
Φως οὐκ εἶν ἀπρόσιτόν φησι, I, 206.

Χ

- Χεθρῶν συζυγὴ ἐρμηνεύεται, I, 72.
Χρῆ μᾶλλον ἀδελφοῖς, III, 72.
Χρῆ σε βιάζεσθαι καὶ φιλεῖν, I, 105.
Χρήσιμον τὸ μὴ ἀναβάλλεσθαι, IV, 21.

- Χρῆ φιλεῖν ἀγάπης, καὶ χαλινῶ, II, 327.
Χριστὸς ὁ θεός καὶ δεσπότης, I, 306.

Ψ

- Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, III, 5.
Ψιλὸν τὸ γράμμα τῆς θεοπνευστου, I, 264.
Ψυχὴ ἐγκαταλειφθεῖσα ὅπῃ τοῦ Θεοῦ, IV, 8.

Ω

- Ὡ πόσα καταμέμνη, καὶ, I, 213.
Ὡς ἂν μάλιστα γαλιθαῖον, IV, 56.
Ὡς εἰκοὶν Ἰωνάθαν κατὰ τὸ, II, 133.
Ὡς εὐχαριστῶ ὁ πολυπείρος, III, 163.
Ὡς καλῆ, καὶ θαυμαστή, IV, 22.
Ὡσπερ ἀδιαλείπτως ἀναπνέομεν, I, 239.
Ὡσπερ διὰ τὴν ἀρετὴν ὁ Ἀβραάμ, III, 116.
Ὡσπερ ἐγὼ εἰ μὴ μεταδοίην, II, 30.
Ὡσπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ ἡ μὲν, III, 29.
Ὡσπερ ἐπὶ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων, II, 70.
Ὡσπερ ἐστὶ βρωμάτων νηστεία, II, 28.
Ὡσπερ ἡ περιτομὴ εἰς ἀκροβυστίαν, II, 10.
Ὡσπερ θαλάττης αἰρομένης, I, 231.
Ὡσπερ μισούντων ἡμῶν, II, 281.
Ὡσπερ οἱ εἰσπορευόμενοι εἰς τὸ, III, 323.
Ὡσπερ οἱ κατὰ τὴν θάλασσαν, I, 222.
Ὡσπερ οἱ πυρέττοντες νομίζουσι, I, 194.
Ὡσπερ ὁ καπνὸς ἀναχθεῖς, III, 264.
Ὡσπερ ὀρεγόμενοι τῆς ζωῆς ἐσθίειν, II, 37.
Ὡσπερ οὐχ ὅσα ἠδύνατο, I, 226.
Ὡσπερ στρατιώτης γενναῖος, I, 67.
Ὡσπερ τὸ ἀναπνεῖν οὐδέποτε, III, 159.
Ὡσπερ τὸ ἤδη ξηρανθὲν ἐξ ἀνυδρίας, II, 202.
Ὡσπερ τῷ μεγάλῳ Ἀβραάμ, I, 110.
Ὡσπερ χρῆ τὸν ζῶντα διὰ παντός, I, 30.
Ὡς στρέφεται θύρα ἐπὶ τοῦ στρογγύου, II, 223.
Ὡ τί σοι λέξας ἰσχύσω ἀνακ., III, 151.
Ὡφέλιμον ἔσται σοι, καὶ ἀγαν, I, 233.

S. NILI EPISTOLÆ.

LIBER PRIMUS.

Α'. — ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩ.

Τσαύτην χάριν ὁ θεός καὶ πρὸ τοῦ αἰῶνος τοῦ μᾶλλον τοῖς μοναχοῖς ἐδωρήσατο, ὥστε τούτους μὴ μὴ θέλειν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, μῆτ' ἐπιθυμεῖν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ παντοίων ἀξιομάτων, ἀλλὰ καὶ κρύπτεσθαι πολλάκις, καὶ σπουδάζειν μᾶλλον λανθάνειν τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὸ ἐγκαταμίξαι ἐκουσίως ἑαυτοὺς τοῖς εὐτελεῖσι καὶ ἐξουδενωμένοις τῶν ἀδελφῶν πολλοὺς δὲ μεγιστάνας, καὶ πᾶσαν τὴν ἐν κόσμῳ ἀξίαν, εἰθ' ἐκουσίως, εἰτ' ἀβουλήτως διὰ τινος περιστάσεως προσφεύγειν τοῖς ταπεινοῖς μοναχοῖς, καὶ λυτροῦσθαι μὲν κινδύνων θανατηφόρων, σωτηρίας δὲ, καὶ προσκαίρου, καὶ αἰωνίου τυγχάνειν. Ἡ γὰρ θεία πρόνοια συνωθεῖ τοὺς δυνάστας, ἐκόντας τε καὶ ἀπόντας, προσφεύγειν τοῖς ἐλαχίστοις, καὶ σώζεσθαι.

Β'. — Τῷ αὐτῷ.

Πολλάκις μὲν γράφειν σοι παρασκευάζεις, δυσωπῶν

Α I. — ΠΤΟΛΕΜΑΩ SYNCLETICO.

I Tantam Deus gratiam etiam ante futurum ævum monachis elargitus est, ut ipsi neque humanæ gloriæ studio ardeant, neque omnium generum, quæ in orbe terrarum sunt, dignitatibus animum advertant, sed clam sibi vivere sæpissime procurent, incumbantque potissimum, ut homines lateant, quod semetipsos sponte vilibus, ac despectis fratribus immisceant: ex altera vero parte primates, et mundanis dignitatibus conspicui omnes sive sponte, sive temere, ob nescio quas circumstantias, ad pericula lethalia sibi imminuentia evitanda, salutem vero et temporariam, et sempiternam comparandum ad despiciatissimos monachos subterfugant. Divina etenim providentia potentes, sive illi velint sive nolint, ad minimorum sese conferre præsidium, ex iisque salutem consequi, compellit.

II. — Eisdem.

Crebras a me litteras, ab humilitate mea opere

maximo efflagitans, extorques : neque, enim ipse Δ
ad scribendum segnis, neque negligens sum. Dixit
itaque nescio quis ante nos in memoria homi-
num, quæ scripto tradita non est, famam similem
apud Ecclesiam conservari : Judæam nempe pri-
mam ante alias ab homine habitatam, 2 Adamo
primum omnium condito, qui e paradiso ejectus,
suam in ea sedem locavit, ut rerum, quibus ipse
spoliatus fuerat, vicinitate consolaretur. Primum
itaque Palæstina demortuum hominem excepit,
cum in ea Adamus sceleris pœnas persolverit.
Cum ergo iis per idem temporis vitam agentibus,
novum ac insolens videretur, capitis carne spo-
liatam intueri calvariam, in locum deponentes,
Calvariae nomen loco indiderunt, et verosimile est
Noe universorum hominum parentis hauri igno-
rasse sepulcrum, et post alluvionem illam ab eo
gregem conservatum fuisse. Quapropter qui prin-
cipia humanæ mortis penitus pervestigavit, in
Calvariae loco cruciatus subiit, ut quo in loco
exitium hominum principium habuit, in eodem et
regni vita exordia sui pōneret, et quemadmodum
in Adamo mors invaluit, sic et in morte Christi
languesceret. Nec aliam ob causam Isaias propheta
dixerat : « In cornu, in loco pingui ; » cornu
tanquam quod adversus mortem propugnaculum,
qui post paradisum in terrarum orbe universo

Δ τὴν ἐμὴν ταπεινώσω, οὐ γὰρ δὴ ἐγὼ πρὸς τοῦτό γε
ἐκνηρός. Ἐβρηκε τοίνυν τις πρὸς ἡμῶν, ὅτι λόγος
τοιοῦτος κατὰ τὴν ἀγραφὴν μνήμην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
διασώζεται, ὡς ἄρα πρώτη Ἰουδαία (1) ἀνθρώπων
ἔσχεν οἰκήτορα, τὸν πρωτόπλαστον Ἀδὰμ μετὰ τὸ
ἐκβληθῆναι τοῦ παραδείσου ἐν ταύτῃ καθιδρυθέντα
πρὸς παραμυθίαν ὧν ἐστερήθη. Πρῶτον οὖν Παλαι-
στίνη καὶ νεκρὸν ἐδέξατο ἀνθρώπων, ἐκεῖ τοῦ Ἀδὰμ
τὴν καταδίχην πληρώσαντος. Καινὸν τοίνυν ἐδόκει
εἶναι τοῖς τότε θεωρεῖν ὁστέον κεφαλῆς τῆς σαρκὸς
περιούσης, καὶ ἀποθέμενοι τὸ κρανίον ἐν τόπῳ, Κρα-
νίου τόπον ὠνόμασαν· εἰκὸς δὲ μὴ δὲ τὸν Νῶε, τοῦ
ἀρχηγοῦ πάντων ἀνθρώπων ἀγοῦσαι τὸν τάφον, ὡς
μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀπ' αὐτοῦ διασωθῆναι τὴν
ποίμνην. Διόπερ ὁ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀνθρωπείου
θανάτου ἐρευνήσας, εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον
τὸ πάθος ἐδέξατο, ἵνα ἐν ᾧ τόπῳ ἡ φθορὰ τῶν ἀν-
θρώπων τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν ἡ ζωὴ τῆς βα-
σιλείας ἀρξῆται. Καὶ ὡς περ Ἰσχυσεν ἐν τῷ Ἀδὰμ ὁ
θάνατος, οὕτως ἀσθενήσῃ ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ Χρι-
στοῦ. Διὰ τοῦτο εἰρηκεν Ἡσαίας ὁ προφήτης· « Ἐν κέ-
ρατι, ἐν τόπῳ πίνον· » κέρατι μὲν ὡς κατὰ τοῦ θανά-
του ἀμυντήριος ἔχοντι τὸν σταυρὸν τοῦ Δεσπότου·
πίνον δὲ, ὡς μετὰ τὸν παράδεισον τῶν κατὰ πάσης τῆς
ὑψ' ἡλίω πρωτείων ἡξιωμένῳ.

crucem Domini habebat ; pingui vero, tanquam
primatu dignatus sit.

III. — *Eidem.*

Delictorum quidem alia, et sunt gravia, et exi-
stimantur esse. Gravia sunt homicidium, et adul-
terium : namque sunt gravia, et opinione hominum
gravia deputantur. Verumtamen jusjurandum,
grave equidem est, nihilominus grave esse non
judicatur. Ideo cavendum nobis diligentius ab eo
est ; sive illud juste, sive injuste concipiatur, ne
in illud præcipites acti extorres sempiterna vita
pellamur.

3 IV. — MARCELLINO MONACHO.

Oratione, et manuum extensione Amalecitas
Moyses vertit in fugam 2. Si igitur fratri infensus
contra fratrem tuum non es, precesque pro proximo
te afflictante ac suffocante Deo effundis, mani-
festum est, tuas jam manus ad cœlum extensas
esse, tibi que auxilium non defuturum, cum tribu-
laris, et a diabolo opprimeris : si vero erga proximum
iracundiam foves, eumque accusas, et vitu-
peras, infamasque, omnino interioris hominis
manus in humum propendent, etsi videaris ad
Deum manus, et aspectum protendere, neque vota
exaudientur tua : « Manus etenim tuæ, inquit Deus,
sanguine fraterno plenæ sunt 3. » Quid enim inju-
riarum memoria exitiosius ? Credamus propterea
dicenti, Lavamini per pœnitentiam, et puri sitis a
militiis vestris per puram deprecationem.

1 Isa. v. 1. 2 Exod. xvii, 1 sepp. 3 Isa. i, 16,

(1) Quæ sequuntur hujus epistolæ legere est in commentario Basilii Magni ad Isaiam, cap. v, numi.
441. Vide *Patrologiæ nostræ*, tom. XXX, col. 347 D. Edit.

C

Γ. — *Τῷ αὐτῷ.*

Τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ ἐστὶ χαλεπὰ,
καὶ νομίζεται εἶναι. Χαλεπὰ ὁ φόνος, καὶ ἡ μοιχεία·
καὶ γὰρ ἐστὶ χαλεπὸν, καὶ νομίζεται εἶναι χαλεπὸν.
Ὁ δὲ ὄρκος ἐστὶ μὲν χαλεπός, οὐ νομίζεται δὲ εἶναι
χαλεπός. Διόπερ μᾶλλον αὐτὸν φυλαξίμεθα· κἂν τε
δικαίως, κἂν τε οὐ δικαίως ὀμνύται, ἵνα μὴ εἰς αὐτὸν
κρημνισθέντες, τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐξορισθώμεν.

Δ'. — ΜΑΡΚΕΛΛΙΝῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Τῇ εὐχῇ καὶ τῇ τῶν χειρῶν ἐκτάσει ἐτρέψατο
Μωϋσῆς τὸν Ἀμαλήκ. Ἐὰν τοίνυν μὴ ἔχεις μνησι-
κακίαν πρὸς ἀδελφόν, καὶ εὐχῇ ὑπὲρ τοῦ πέλας
θλιβόντος, καὶ λυποῦντός σε, πρόδηλον ἐστὶ ἄνω εἰς
τὸν οὐρανὸν αἱ χεῖρές σου ἀνατέτανται, καὶ πάντως
βοηθείας ἐπιτυγχάνεις ἐν τῷ πειράζεσθαί σε, καὶ
καταπονεῖσθαί ὑπὸ τοῦ διαβόλου· ἐὰν δὲ τὴν μῆνιν
φυλάττης πρὸς τὸν πλησίον, καὶ καταβάλλεις αὐ-
τοῦ, καὶ ψέγεις, καὶ διαβάλλεις τὸν ἀνθρώπον, πάν-
τως ἐτι κάτω ἔχεις τὰς χεῖρας τοῦ ἐσω ἀνθρώπου,
κἂν εἰς τὸ φαινόμενον δοχῆς πρὸς Θεὸν ἀναπετά-
ζεις τὰς χεῖρας, καὶ τὸ ὄμμα, καὶ οὐ μὴ εἰσακου-
σθῆς δεόμενος· « Αἱ γὰρ χεῖρές σου, φησὶν ὁ Θεός,
αἵματος ἀδελφικοῦ πλήρεις εἰσίν. » Τί γὰρ μνησι-
κακίας φονικώτερον ; Πεισθώμεν οὖν τῷ λέγοντι·
Λούσασθαί διὰ μεταμελείας, καὶ καθαροὶ γίνεσθε
ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν διὰ τῆς καθαρᾶς ἰκεσίας.

E.— Τῷ αὐτῷ.

Ἐφ' ὕβρει, καὶ ἀτιμίᾳ, καὶ ἐπιβουλῇ τῇ καθ' ἡμῶν διὰ παντὸς ἰδρῦσθαι βούλονται οἱ δαίμονες, ἢ ἄλλᾳ, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης, αἰσχυνθήσονται οἱ καθ' ἡμῶν ἐφ' ὕβρει, καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ, καὶ ταπεινωθήσονται. Ἡμῖν δὲ ἔσται ὁ στέφανος τῆς ζωῆς, καὶ δόξης, καὶ ἀφραορίας, ὁ πλακεὶς τοῖς τὸν Κύριον ὑπομένουσιν.

Γ.— ΗΦΑΙΣΤΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Μὴ παρβησιάζου, ὦ ἄνθρωπε. Αἰσχύνεσθαι γὰρ ὀφείλεις κατὰ κράτος, καθ' ὅτι τὰς μοιχείας ἐπαινεῖς τῶν θεῶν σου, καὶ τὰς παιδοφορίας, καὶ προσκυνεῖς τὰ ἄδύνατα πάθη τῆς αἰσχουργίας, καὶ οὐδὲν παντελῶς δύνῃ ὑπὲρ τὸ σῶμα διανοεῖσθαι.

Ζ.— ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὅτε ἐπέλιπε τὰ ἀναγκαῖα ἐν τῇ Σαμαρίᾳ, βασιλεύοντος Ἰωρὰμ τοῦ υἱοῦ Ἀχαάβ, διὰ τὸ ἐπιστρατεύσαι τὸν βασιλεῖα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἐπράθη κεφαλὴ ἑνὸς παντήκοντα σίκλων, καὶ τέταρτον κάθου κότερου περιστερῶν πέντε σίκλων ἀργυρίου, προσδοκῆντος θανάτου οἰκτίστου, τοσαύτη παρ' ἐλπίδας γέγονεν εὐθυσία, ὡς μέτρον σεμιδάλεως παραθῆναι σίκλου, καὶ διάμετρον κριθῆς ὁμοίως σίκλου; « Κύριος γὰρ διασχεδάζει βουλάς ἔθνων, καὶ ἀρχόντων· ἢ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει. » Μὴ τοίνυν ἀθυμήσωμεν, ἀλλὰ προσδοκῶμεν ἐξ ἐνδείας εὐπορίαν, καὶ ἐκ θλίψεως ἀνεσίμω.

Η.— ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩ.

Καὶ τὸ μόνον πιστεῦσαι εἰς τὸν Σωτήρα Χριστόν, δικαιοσύνη ἐστὶ, τὸ δὲ ὁμολογεῖν αὐτὸν τῷ στόματι, παντελῆς σωτηρία.

Θ.— Τῷ αὐτῷ.

Φησὶν ὁ θεοπέσιος Ἡσαίας· « Ἴνα εἴπωσιν· Οὐκ ἔστιν ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο, περὶ οὗ οὐκ ἔστι δοῦναι δῶρα. » Οὐδὲν γὰρ ἀντάξιον εὐρεθήσεται τῆς τοῦ Δεσποτικοῦ ὀνόματος ὁμολογίας, καὶ τῆς παρασχεθείσης ἡμῖν μακαρίας, καὶ ἀγίας γνώσεως. Διόπερ ἐὰν τούτω δικαίον λέγειν τὸ Δαυϊτικὸν λόγιον· « Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; » πῶστιν λαβῶν, καὶ ἀνταποδοῦς γνῶσιν ἐπουράνιον. Ἡ γὰρ ἀγία γνῶσις μυρίων ἀγαθῶν ἐστὶ περιεκτικῆ.

Ι.— Τῷ αὐτῷ.

Τινὲς τῷ θέρει ἐκ λιμένων ἀναχθέντες ἐναυάγησαν, τινὲς δὲ ἐν χειμῶνι πλεούσαντες ἀκινδύνως ἐσώθησαν. Πόσοι δ' ἀθληταὶ ἀνευδοκίαστον νίκην προσδοκῶσαντες ἠττήθησαν; οἱ δὲ καὶ δευτερείων ἀπεγνωστότερες τὰ πρωτεία ἐσπεφανήφωρον; Μῆτε οὖν καταφρονῶμεν, μῆτε ἀπαλπίζωμεν, ἀλλ' ἐφ' ἀκαιοὶ πράγμασι τῇ εὐχῇ κολληθῶμεν.

ΙΑ'.— Τῷ αὐτῷ.

Ἐπεὶ πρὸς τὸν σὸν ἑταῖρον, ὅτι θερμότης ἀγαλλιωτος μεγίστων κακῶν πρόξενος τοῖς ἀνθρώποις γίνεται.

Α

V.— *Eidem.*

In opprobrio, et infamia, et adversus nos insidiis omni tempore confirmari appetunt demones; verumtamen, ut Propheta ait ⁴, reverebuntur qui contra nos sunt, in opprobrio, et animo elato, et humiliabuntur. At nos et vitæ, et gloriæ, et incorruptibilitatis corona, expectantibus Dominum contexta, exspectat.

VI.— HEPHÆSTO SCHOLASTICO.

Frustræ turges, ac tumes, mi homo: pudendum potius omni ⁵ conatu tibi fuerit, cum deorum tuorum adulteria, et puerorum supra extollis, et affectiones libidinis satis perniciosas veneraris, neque quidpiam tibi occurrit omnino, quod corpore superius sit.

Β

VII.— MARCELLINO MONACHO.

Cum necessaria in Samaria sub Jorami Achaabi filii imperio ⁶, rege Assyriorum bellum inferente, defuissent, et caput asini quinquaginta siclis venisset, et quarta pars cabi palumbini stercoris quinque siclis argenteis, adeo ut mors teterrima opinione omnium impenderet: tanta rerum omnium abundantia, atque ubertas agrorum præter omnium expectationem invaluit, ut similes mensura siclo dividita sit, necnon et hordei similiter siclo mensuræ duæ: « Dominus enim disperdit consilia gentium, et principum; voluntas vero Domini in æternum manet ⁷. » Ne itaque despondeamus animum, sed exspectemus ex inopia ubertatem, et ex tribulatione solatium.

Γ

VIII.— PTOLEMÆO SYNCLETICO.

Et tantummodo fides in Christum Servatorem justificatio est: at eum confiteri ore salus absoluta ⁸.

IX.— *Eidem.*

Divinus inquit Isaias: « Ut dicant: Non est sicut verbum hoc, pro quo dona offerri non possunt ⁹. » Nihil enim Dominici nominis professionis, et traditæ ⁵ nobis beatæ, sanctæque cognitionis instar esse potest. Quare non abs re Davidicum illud enuntiandum est: « Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? » cum fidem acceperit, et retribuerit cognitionem cælestem. Sancta quippe cognitio innumera bona in se continet.

Δ

X.— *Eidem.*

Nonnulli æstate solventes e portu naufragium fecerunt; alii hieme absque ullo discrimine vento secundissimo sese fluctibus commiserunt. Quot item athletæ indubitatam victoriam sibi promittentes superati sunt? quot et de secundis præmiis desperantes primam victoriæ palmam obtinuerunt? Non itaque negligamus, neque mente concidamus, sed rebus in omnibus orationi inhæreamus.

XI.— *Eidem.*

Effare amico tuo, absque habenis impetum ardoremque maxima mortalibus afferre incommoda.

⁴ Psal. xxxix, 15, ⁵ iv, Reg. vi, 1. ⁶ Psal. xxxiii, 10. ⁷ Rom. x, 10. ⁸ Isa. viii, 20. ⁹ Psal. cxv, 3.

XII. — *Eidem.*

Qui omnia, inquit ¹⁰, facit, et omnia immutans convertit primam lucem in umbram mortis, et noctem in diem obtenebrat: ipse enim est, qui conditiones, et tempora, et res transmutat. Convertit ergo Deus umbram mortis, in virtutem nempe, et consolationem, et splendorem permutat peccatricem, et caliginosam conditionem. Facultatem quoque sibi vindicat diem ⁶ noctis instar obtenebrandi, læta scilicet et splendida in tristiora atque inamœniora transvehendi.

XIII. — *Eidem.*

« Quisquis, ait, octavo die non circumciditur, exterminabitur ¹¹. » Infans nulli vitio obnoxius, et intelligendi facultate nullo modo præditus, si circumcisus non fuerit, non punitur, sed parentes potius illius castigandi. At ille, mi homo, punit, si per fidem et orationem circumcidens, ex te vitia non depuleris: infantes enim esse malitia jubet Apostolus ¹². Circumcidamus itaque nosmetipsos gladio Spiritus, diem octavam, hoc est futurum sæculum respicientes. Circumcidamus vero omnem carnis cogitationem, et sermonem, et opus iniquum, ne disperdamur, et alienemur e medio illius populi, qui salvatur per Christum.

XIV. — *Eidem.*

« Ecce oculi Domini super timentibus eum, sperantibus nempe in misericordiam illius ¹³. » Qui justitiam consequi ex operibus non exspectat, tantum spem suæ salutis in misericordias Domini collocavit: cum enim audierit, Deum unumquemque secundum opera remuneraturum, animoque secum ipse suas volverit labe et conscientie vulnera, pœnas timet, et minis absterritus formidat; ne vero a mœnore suffocetur, in misericordias Dei, illiusque humanitatem spem suam convertit.

XV. — *Eidem.*

Illud Apostoli: « In atomo ¹⁴, » idem est, ac si quis alius, indivisibile momentum temporis diceret.

XVI. — *Eidem.*

Spiritum accepisti, qui scrutatur Dei profunda ¹⁵, non ut Dei naturam comprehendas, uti mente captus Eunomius asseverabat, sed ut profunde et sapienter gloriam Domino exhibeas: namque ait Apostolus: « Egomet non arbitror comprehendisse, sequor autem, si quo modo comprehendam ¹⁶. »

XVII. — *Eidem.*

Quid illud est: « Nos intellectum Christi habemus ¹⁷? » Purgatam scilicet habens præcipuam animi partem pure, et sublimiter discurreo, et splendide vitam duco.

XVIII. — *Eidem.*

Spiritum accepimus, fatetur Apostolus ¹⁷, non ut addiscamus, quænam sit adamussim divina natura, sed ut intelligamus infinita bona munera

A

IB. — *Tῷ αὐτῷ.*

Ὁ ποιῶν, φησί, πάντα, καὶ μετασκευάζων, καὶ ἐκτρέπων εἰς τὸ πρῶτ' σκιὰν θανάτου, καὶ νύκτα εἰς ἡμέραν συσκοτάζων· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἀλλοτῶν καταστάσεις, καὶ χρόνους, καὶ πράγματα· ἐκτρέπαι οὖν ὁ Θεὸς τὴν σκιὰν τοῦ θανάτου, τούτέστιν εἰς ἀρετὴν, καὶ εὐθυμίαν, καὶ φαινότητα μεταβάλλει τὴν ἀμαρτητικὴν, καὶ σκοτεινὴν κατάστασιν. Ἐξουσίαν δὲ ἔχει καὶ ἡμέραν εἰς νύκτα συσκοτάσαι· τούτέστιν τὰ περιχαρῆ, καὶ λαμπρά, ἐπὶ τὸ σκυθρωπότερον μεταθεῖναι.

B

« Εἰ τις μὴ περιτμηθῆ, φησί, τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἐξολοθρευθήσεται. » Οὐχὶ τὸ ἀκακὸν καὶ ἀνόητον νῆπιον κολάζεται, μὴ περιτμηθέν· μάλλον γὰρ ἐχρῆν τοὺς γονεῖς τιμωρεῖσθαι. Ἄλλ' αὐτὸς κολάζει, ὡς ἄνθρωπε, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως καὶ εὐχῆς περιτμηθῆς τὴν κακίαν· νηπιάζειν γὰρ τῇ κακίᾳ κελεύει ὁ Ἀπόστολος. Ἐαυτοὺς τοίνυν περιτέμνωμεν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀποδιέποντες εἰς τὴν ὀγδὴν ἡμέραν, τούτέστιν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Περιτεμνώμεθα δὲ πᾶν σαρκικὸν φρόνημα, καὶ λόγον καὶ ἔργον παράνομον, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῶμεν, καὶ ἀλλοτριωθῶμεν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ τῶν σωζομένων διὰ Χριστοῦ.

C

Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ὁ μὴ προσδοκῶν ἐξ ἔργων δικαιοθῆναι, μόνην ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας τοὺς οἰκτιρισμοὺς τοῦ Θεοῦ· ὅταν γὰρ ἀκούσῃ ὅτι ὁ Θεὸς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ λογίσται ἑαυτοῦ τὰ ἔργα τῆς ἀμαρτίας, φοβέται μὲν τὴν κόλασιν, καὶ ὑποπέτῃσσει τοῖς ἀπειλουμένοις. Πρὸς δὲ τὸ μὴ καταποθῆναι ὑπὸ τῆς λύπης, εὐελπίς ἐστι πρὸς τοὺς οἰκτιρισμοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φιλόανθρωπον ἀποδιέπων.

D

Τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου· « Ἐν ἀτόμῳ, » τὸ ἀτμητον, ὡς ἂν τις εἴποι, καὶ ἀκαριαῖον τοῦ χρόνου δηλοῖ.

E

Τὸ Πνεῦμα ἐλαβες, τὸ ἐρευνοῦν καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ, οὐχ ἵνα καταλάβῃς φύσιν Θεοῦ, ὡς λέγει Εὐνόμιος ὁ παραπλήξ, ἀλλ' ἵνα βαθεῶς καὶ σοφῶς δοξάζῃς τὸν Κύριον· φησί γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ὅτι « Ἐγὼ οὐπω λογίζομαι κατελιθῆναι, διώκω δὲ, εἴγε καὶ καταλάβω. »

F

Τί ἐστιν· « Ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν; » Τούτέστι, Κεκαθαρμένον ἔχων τὸ ἡγεμονικόν, καθαρῶς τε, καὶ ὑψηλῶς διανοοῦμαι, καὶ λαμπρῶς πολιτεύομαι.

G

Τὸ Πνεῦμα εἰλήφαμεν, καθὼς ὁ Ἀπόστολος, οὐχ ἵνα ἐπιστάμεθα τίς ἐστι κατὰ τὴν ἀκριβείαν ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἵνα νοήσωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρι-

¹⁰ Amos v, 8. ¹¹ Gen. xvii, 14. ¹² I Cor. xiii, 20. ¹³ Psal. cxviii, 18. ¹⁴ I Cor. xv, 52. ¹⁵ I Cor. ii, 10. ¹⁶ Philipp. iii, 12. ¹⁷ I Cor. i, 16. ¹⁷ Ibid. 12.

σθέντα ἡμῶν μυρία ἀγαθὰ ἑωρήματα, ἅπαν καὶ δια-
λεγόμεθα τοῖς μαθητευομένοις.

ΙΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦως ἐν καὶ ὑπέστη τόδε τὸ πᾶν ἢ συνέστη, μὴ
Θεοῦ ἐκ πάντων καὶ οὐσιώσαντος, καὶ συνέγοντος;
Οὐδὲ γὰρ κιθάραν τις ἑρῶν κάλλιστα ἠσκημένην, καὶ
τὴν ταύτης εὐαρμοσίαν, καὶ εὐτασίαν, ἢ τῆς κιθάρας
δημοσυρῶν καὶ τὸν κιθαριστὸν ἐννοήσῃ, καὶ πρὸς
αὐτὸν ἀναδραμεῖται τῇ διανοίᾳ, κἂν ἀγνοῶν τύχη
ταῖς ἔβρισεν. Οὕτως καὶ ἡμῶν τὸ ποιητικὸν δῆλον, καὶ
τὸ κινεῖν, καὶ τηροῦν τὰ πεποιημένα, κἂν μὴ τῇ
διανοίᾳ περιλαμβάνηται.

Κ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τάχα οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ νικήσαντος ἀνθρώπου ἀφ-
ίστανται πρὸς καιρὸν οἱ πειρασταὶ δαίμονες, ἀλλὰ
καὶ ἀπὸ τοῦ ἡττηθέντος, διότι ὁ Θεὸς προνοοῦμενος
τοῦ ἰδίου κλάσματος, δίδωσιν ἀνοχὴν, καὶ ἀνάψυξιν
διίτην τῷ νενικημένῳ, ἵνα δυνηθῇ ἀναπνεῦσαι, καὶ
σπλάξει τὰς οἰκτίας δυνάμεις, καὶ πάλιν ἀντῶραι
χεῖρας κατὰ τῶν ἀντιπάλων.

ΚΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομένει τῷ Κυρίῳ, ὅτι βοη-
θός, καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστί. » Παράκλησιν
ἔχει πρὸς ὑπομονὴν ὁ λόγος, ὥστε, κἂν ποτε κατα-
λειθῶμεν ὑπὸ τινος τῶν ἐκθλιβόντων, μὴ χωρισθῆ-
ναι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ἀλλ' ὅλη ψυχῇ ὑπομένειν τὰ ἐπι-
πονα. τὴν παρὰ Θεοῦ βοήθειαν ἀναμένοντας.

ΚΒ'. — ΜΑΡΚΙΑΝΩ.

Ἀνάξιος ὢν, πίστευσον σωθῆναι· ἀναίσθητος ὢν,
μὴ προσδοκῆσης σωθῆναι. Ἀναξίους εὐγνωμονοῦντας,
καὶ ἐπὶ πάσῃ θλίψει εὐχαριστοῦντας ἔλαε, καὶ σώ-
ζει ὁ φιλόανθρωπος Θεός, κἂν μέχρι βαθείας τῶν
καλῶν φθάσωσιν ἀπογνώσεως· τοὺς δ' ἀναίσθητους
οὐκ ἔλαε. Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἀναίσθητος, εἰ μὴ ὁ μὴ θέ-
λων ὁμολογῆσαι εὐγνωμόνως μυρία εὐεργετήσθαι,
καὶ ὠφελείσθαι τὸν κόσμον διὰ τῆς τοῦ Δεσπότης
Χριστοῦ ὁμολογίας;

ΚΓ'. Τῷ αὐτῷ.

Τὸ, « Ἔθετο σκότος ἀποκρυφῆν αὐτοῦ, » ἐν τῷ
ἑπτακαιδεκάτῳ ψαλμῷ εἰρημένον, τὸ δυσκατάλη-
πτον, καὶ ἀσαφές, καὶ ἀνεξερεύνητον τῶν ἀδύσων
τοῦ Θεοῦ κριμάτων ὑπεμφαίνει.

ΚΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡρώτησάς με, διατί πρῶτον ἔξω τὰς χεῖρας
πυτόμενοι, οὕτως εἰσερχόμεθα εἰς οἶκον Κυρίου
προσεύξασθαι. Πρὸ τοῦ αἰσθητοῦ τὸ νοητὸν διδά-
σκω. Ὅσπερ γὰρ τῷ ὕδατι ἀποπλύνει τοὺς σωματι-
κοὺς βύπους, οὕτω διὰ τῆς εὐχῆς τὴν ψυχὴν ἐκλαμ-
πρύνει. Οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος καθαρὸς ὑπάρχει
πλημμελείας, κἂν Μωϋσῆ ἔκεινεν τῷ μεγάλῳ νομο-
θέτῃ ἀμλληθῆ τις τῷ βίῳ. Πάντες οὖν ἄνθρωποι καθ'
ἐκάστην χρῆζομεν τῶν δι' εὐχῆς καθαρῶν· ἢ γὰρ

A nobis a Deo tradita, quam addiscentibus exponi-
mus.

XIX. — *Eidem.*

Quanam ratione univrsam hoc aut substitit, aut
constatum est, si non omnibus Deus, ut sint, exhi-
buisset, et postmodum continuo conservaret?
Neque enim quispiam citharam optime substra-
ctam conspiciens, et illius concentum et concinnum
ordinem, et musicas notas auribus usurpans,
alium quempiam, quam citharæ opificem, et ci-
tharistam ipsum sibi repræsentabit, et cogitatione
ad eum, licet oculis invisum, accedet. Non alia
ratione nobis creatrix, movens, et rerum condita-
rum conservatrix causa innotescit, licet eam intel-
ligentia non comprehendamus.

XX. — *Eidem.*

Fortè non tantum ab homine, qui pro tempore
victoriam consecutus est, dæmones tentantes pro-
ripiuntur, sed etiam a victo et subacto. Deus
enim, sui operis curam gerens, concedit inducias,
modicamque victo interspirationem, ut, animis re-
sumptis, et propriis viribus recollectis adversus
hostes pugnam renovare possit.

XXI. — *Eidem.*

« Anima nostra exspectabit Dominum, quo-
niam adjutor et protector noster est. » Hortatur
nos ad tolerantiam sermo, ita ut, si quando ab
aliquo ex affligentibus nos destituamur, ne ab
amore Dei, qui est in Christo Jesu Domino nostro,
separemur; sed toto corde laboriosa sufferamus,
divinum auxilium exspectantes.

XXII. — ΜΑΡΚΙΑΝΩ.

Indignus es? crede te servatum iri. Nullo sensu
es? spem omnem salutis abjice. Indignos, si recta
mente sint, et in omni afflictione gratias reddant,
miseretur, eosque servat perhumanus Deus, licet
nulla rerum expectatione meliorum occupentur.
Eorum vero qui absque sensu sunt miseretur.
Quem autem sensus suffugit? eum omnino, qui
gratus ac memor innumerorum beneficiorum non
est, nec confitetur summa commoda mundi
accepisse per Christi Domini concessionem.

XXIII. — *Eidem.*

« Posuit tenebras latibulum suum, » quod in
decimo septimo psalmo legitur, abyssos Dei judi-
ciorum reconditas neque comprehendi neque in-
vestigari posse significat.

XXIV. — *Eidem.*

Petisti a me, quamnam ob causam foras ma-
nus abluimus, postmodum in domum Dei adoran-
dum introimus. Discito per id quod sensu perci-
pitur, id quod in intellectum cadit indicari. Quem-
admodum enim aqua corporeæ sordes expurgan-
tur, ita per orationem animus splendidior redditur.
Nemo enim hominum purus est a noxa, licet
magnum illum legum latorem Moysem vitæ ratione
zenuletur. Omnes itaque homines diebus singulis

XII. — *Eidem.*

Qui omnia, inquit ¹⁰, facit, et omnia immutans convertit primam lucem in umbram mortis, et noctem in diem obtenebrat: ipse enim est, qui conditiones, et tempora, et res transmutat. Convertit ergo Deus umbram mortis, in virtutem nempe, et consolationem, et splendorem permutat peccatricem, et caliginosam conditionem. Facultatem quoque sibi vindicat diem ¹¹ noctis instar obtenebrandi, læta scilicet et splendida in tristiora atque inamœniora transvehendi.

XIII. — *Eidem.*

« Quisquis, ait, octavo die non circumciditur, exterminabitur ¹². » Infans nulli vitio obnoxius, et intelligendi facultate nullo modo præditus, si circumcisus non fuerit, non punitur, sed parentes potius illius castigandi. At ille, mi homo, punit, si per fidem et orationem circumcidens, ex te vitia non depuleris: infantes enim esse malitia jubet Apostolus ¹³. Circumcidamus itaque nosmetipsos gladio Spiritus, diem octavam, hoc est futurum sæculum respicientes. Circumcidamus vero omnem carnis cogitationem, et sermonem, et opus iniquum, ne disperdamur, et alienemur e medio illius populi, qui salvatur per Christum.

XIV. — *Eidem.*

« Ecce oculi Domini super timentibus eum, sperantibus nempe in misericordiam illius ¹⁴. » Qui justitiam consequi ex operibus non exspectat, tantum spem suæ salutis in misericordias Domini collocavit: cum enim audierit, Deum unumquemque secundum opera remuneraturum, animoque secum ipse suas volverit labe et conscientie vulnera, pœnas timet, et minis absterritus formidat; ne vero a mœnore suffocetur, in misericordias Dei, illiusque humanitatem spem suam convertit.

XV. — *Eidem.*

Illud Apostoli: « In atomo ¹⁵, » idem est, ac si quis alius, indivisible momentum temporis diceret.

XVI. — *Eidem.*

Spiritum accepisti, qui scrutatur Dei profunda ¹⁶, non ut Dei naturam comprehendas, uti mente captus Eunomius asseverabat, sed ut profunde et sapienter gloriam Domino exhibeas: namque ait Apostolus: « Ego me non arbitror comprehendisse, sequor autem, si quo modo comprehendam ¹⁷. »

XVII. — *Eidem.*

Quid illud est: « Nos intellectum Christi habemus ¹⁸? » Purgatam scilicet habens præcipuam animi partem pure, et sublimiter discuro, et splendide vitam duco.

XVIII. — *Eidem.*

Spiritum accepimus, fatetur Apostolus ¹⁹, non ut addiscamus, quænam sit adamussim divina natura, sed ut intelligamus infinita bona munera

IΒ. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὁ ποιῶν, φησί, πάντα, καὶ μετασκευάζων, καὶ ἐκτρέπων εἰς τὸ πρῶτ σκιάν θανάτου, καὶ νύκτα εἰς ἡμέραν συσκοτάζων· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἀλλοιῶν καταστάσεις, καὶ χρόνους, καὶ πράγματα· ἐκτρέπει οὖν ὁ Θεὸς τὴν σκιάν τοῦ θανάτου, τούτέστιν εἰς ἀρετὴν, καὶ εὐθυμίαν, καὶ φαινότητα μεταβάλλει τὴν ἀμαρτητικὴν, καὶ σκοτεινὴν κατάστασιν. Ἐξουσίαν δὲ ἔχει καὶ ἡμέραν εἰς νύκτα συσκοτάσαι· τούτέστιν τὰ περιχαρῆ, καὶ λαμπρά, ἐπὶ τὸ σκυθρωπότερον μεταθεῖναι.

IΓ. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Εἴ τις μὴ περιτμηθῆ, φησί, τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἐξολοθρευθήσεται. » Οὐχὶ τὸ ἀκακὸν καὶ ἀνόητον νηπιον κολάζεται, μὴ περιτμηθέν· μάλλον γὰρ ἐχρῆν τοὺς γονεῖς τιμωρεῖσθαι. Ἄλλ' αὐτὸς κολάζει, ὡς ἄνθρωπε, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως καὶ εὐχῆς περιτμηθῆς τὴν κακίαν· νηπιάζειν γὰρ τῇ κακίᾳ κελεύει ὁ Ἀπόστολος. Ἐαυτοὺς τοίνυν περιτέμνωμεν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ὀγδόην ἡμέραν, τούτέστιν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Περιτεμνώμεθα δὲ πᾶν σαρκικὸν φρόνημα, καὶ λόγον καὶ ἔργον παράνομον, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῶμεν, καὶ ἀλλοτριωθῶμεν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ τῶν σωζομένων διὰ Χριστοῦ.

IΔ. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Ἴδου οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. » Ὁ μὴ προσδοκῶν ἐξ ἔργων δικαιοθῆναι, μόνην ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας τοὺς οἰκτιρισμοὺς τοῦ Θεοῦ· ὅταν γὰρ ἀκούσῃ ὅτι ὁ Θεὸς ἀποδώσει ἕκαστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ λογίσῃται αὐτοῦ τὰ ἔργα τῆς ἀμαρτίας, φοβείται μὲν τὴν κόλασιν, καὶ ὑποπηθήσει τοῖς ἀπειλουμένοις. Πρὸς δὲ τὸ μὴ καταποθῆναι ὑπὸ τῆς λύπης, εὐελπίς ἐστι πρὸς τοὺς οἰκτιρισμοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φιλόνητον ἀποβλέπων.

IΕ. — *Τῷ αὐτῷ.*

Τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου· « Ἐν ἀτόμῳ, » τὸ ἀτμητον, ὡς ἂν τις εἴποι, καὶ ἀκαριατον τοῦ χρόνου δηλοῖ.

IϚ. — *Τῷ αὐτῷ.*

Τὸ Πνεῦμα ἔλαβες, τὸ ἔρευνον καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ, οὐχ ἵνα καταλάβῃς φύσιν Θεοῦ, ὡς λέγει· Εὐνόμιος ὁ παραπλήξ, ἀλλ' ἵνα βαθέως καὶ σοφῶς δοξάζῃς τὸν Κύριον· φησί γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ὅτι « Ἐγὼ οὐπω λογίζομαι κατεληγῆναι, διώκω δὲ, εἴγε καὶ καταλάβω. »

IΖ. *Τῷ αὐτῷ.*

Τί ἐστιν· « Ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν; » Τούτέστι, Κεκαθαρμένον ἔχων τὸ ἡγεμονικόν, καθαρῶς τε, καὶ ὑψηλῶς διανοοῦμαι, καὶ λαμπρῶς πολιτεύομαι.

IΗ. — *Τῷ αὐτῷ.*

Τὸ Πνεῦμα εἰλήφαμεν, καθὼς ὁ Ἀπόστολος, οὐχ ἵνα ἐπιστάμεθα τίς ἐστι κατὰ τὴν ἀκριβείαν ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἵνα νοήσωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρι-

¹⁰ Amos v, 8. ¹¹ Gen. xvii, 14. ¹² I Cor. xiiii, 20. ¹³ Psal. cxliiii, 18. ¹⁴ I Cor. xv, 52. ¹⁵ I Cor. ii, 10. ¹⁶ Philipp. iii, 12. ¹⁷ I Cor. i, 16. ¹⁸ Ibid. 12.

σθέντα ἡμῖν μυρία ἀγαθὰ δωρήματα, ἔπερ καὶ δια- A
λεγόμεθα τοῖς μαθητευομένοις.

ΙΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πῶς ἐν καὶ ὑπέστη τότε τὸ πᾶν ἡ συνίστη, μὴ
Θεοῦ τὰ πάντα καὶ οὐσίωσαντος, καὶ συνέχοντος;
Οὐδὲ γὰρ κιθάραν τις ὄρων κάλλιστα ἡσχημένην, καὶ
τὴν ταύτης εὐαρμοσίαν, καὶ εὐτασίαν, ἢ τῆς κιθάρας
ῥαφίας αὐτῆς ἀκούων ἄλλο τι, ἢ τὸν τῆς κιθάρας
δημιουργὸν καὶ τὸν κιθαριστὸν ἐννοήσῃ, καὶ πρὸς
αὐτὸν ἀναδραμεῖται τῇ διανοίᾳ, κἂν ἀγνοῶν τύχη
ταῖς ὕψεσιν. Οὕτως καὶ ἡμῖν τὸ ποιητικὸν δῆλον, καὶ
τὸ κινουόν, καὶ τηροῦν τὰ παποιημένα, κἂν μὴ τῇ
διανοίᾳ περιλαμβάνηται.

Κ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τάχα οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ νικήσαντος ἀνθρώπου ἀφ-
ίστανται πρὸς καιρὸν οἱ πειραστοὶ δαίμονες, ἀλλὰ
καὶ ἀπὸ τοῦ ἡττηθέντος, διότι ὁ Θεὸς προνοούμενος
τοῦ ἰδίου κλάσματος, δίδωσιν ἀνοχὴν, καὶ ἀνάψυξιν
ἐλίγγῃ τῷ νενικημένῳ, ἵνα θυνηθῇ ἀναπνεῦσαι, καὶ
συνάξειαι τὰς οἰκίας δυνάμεις, καὶ πάλιν ἀντῶραι
χεῖρας κατὰ τῶν ἀντιπάλων.

ΚΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομένει τῷ Κυρίῳ, ὅτι βοη-
θός, καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστι. » Παράκλησιν
ἔχει πρὸς ὑπομονὴν ὁ λόγος, ὥστε, κἂν ποτε κατα-
λειθῶμεν ὑπὸ τινος τῶν ἐκθλιβόντων, μὴ χωρισθῆ-
ναι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ἀλλ' ὅλη ψυχῇ ὑπομένειν τὰ ἐπι-
πνοα, τὴν παρὰ Θεοῦ βοήθειαν ἀναμένοντας. C

ΚΒ'. — ΜΑΡΚΙΑΝΩ.

Ἀνάξιος ὢν, πίστευσον σωθῆναι· ἀναίσθητος ὢν,
μὴ προσδοκῆσης σωθῆναι. Ἀναξίους εὐγνωμονοῦντας,
καὶ ἐπὶ πάσῃ θλίψει εὐχαριστοῦντας ἔλαε, καὶ σώ-
ζει ὁ φιλόδηρος Θεός, κἂν μέχρι βαθείας τῶν
καλῶν φθάσωσιν ἀπογνώσεως· τοὺς δ' ἀναίσθητους
οὐκ ἔλαε. Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἀναίσθητος, εἰ μὴ ὁ μὴ θέ-
λων ὁμολογῆσαι εὐγνωμόνως μυρία εὐεργετῆσθαι,
καὶ ὠφελῆσθαι τὸν κόσμον διὰ τῆς τοῦ Δεσπότης
Χριστοῦ ὁμολογίας;

ΚΓ'. Τῷ αὐτῷ.

Τὸ, « Ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ, » ἐν τῷ
ἐπτακαίδεκάτῳ ψαλμῷ εἰρημένον, τὸ δυσκατάλη- D
πτον, καὶ ἀσαφές, καὶ ἀνεξερεῦντον τῶν ἀδύσων
τοῦ Θεοῦ κριμάτων ὑπεμφάνει.

ΚΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡρώτησάς με, διατί πρῶτον ἔξω τὰς χεῖρας
πυτόμενοι, οὕτως εἰσερχόμεθα εἰς οἶκον Κυρίου
προσεύχασθαι. Πρὸ τοῦ αἰσθητοῦ τὸ νοητὸν διδά-
σκου. Ὅσπερ γὰρ τῷ ὕδατι ἀποπλύνει τοὺς σωματι-
κούς ῥύπους, οὕτω διὰ τῆς εὐχῆς τὴν ψυχὴν ἐκλαμ-
πρύνει. Οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος καθαρὸς ὑπάρχει
πλημμελείας, κἂν Μωϋσῆ ἔκειν τῷ μεγάλῳ νομο-
θέτῃ ἀμειλιθῆ τις τῷ βίῳ. Πάντες οὖν ἄνθρωποι καθ'
ἐκάστην χρῆζομεν τῶν δι' εὐχῆς καθαρῶν · ἡ γὰρ

A nobis a Deo tradita, quæ addiacentibus exponi-
mus.

XIX. — *Eidem.*

Quanam ratione univrsam hoc aut substitit, aut
conflatum est, si non omnibus Deus, ut sint, exhi-
buisset, et postmodum continuo conservaret?
Neque enim quispiam citharam optime substra-
ctam conspiciens, et illius concentum et concinnum
ordinem, et musicas notas auribus S usurpans,
alium quempiam, quam citharæ opificem, et ci-
tharistam ipsum sibi repræsentabit, et cogitatione
ad eum, licet oculis invisum, accedet. Non alia
ratione nobis creatrix, movens, et rerum condita-
rum conservatrix causa innotescit, licet eam intel-
ligentia non comprehendamus.

B

XX. — *Eidem.*

Fortè non tantum ab homine, qui pro tempore
victoriam consecutus est, dæmones tentantes pro-
ripiuntur, sed etiam a victo et subacto. Deus
enim, sui operis curam gerens, concedit inducias,
modicamque victo interspirationem, ut, animis ro-
sumptis, et propriis viribus recollectis adversus
hostes pugnam renovare possit.

XXI. — *Eidem.*

« Anima nostra exspectabit Dominum, quo-
niam adjutor et protector noster est 12. » Hortatur
nos ad tolerantiam sermo, ita ut, si quando ab
aliquo ex affligentibus nos destituamur, ne ab
amore Dei, qui est in Christo Jesu Domino nostro,
separemur; sed toto corde laboriosa sufferamus,
divinum auxilium exspectantes. C

XXII. — ΜΑΡΚΙΑΝΟ.

Indignus es? crede te servatum iri. Nullo sensu
es? spem omnem salutis abjice. Indignos, si recta
mente sint, et in omni afflictione gratias reddant,
miseretur, eosque servat perhumanus Deus, licet
nulla rerum expectatione meliorum occupentur.
S Eorum vero qui absque sensu sunt miseretur.
Quem autem sensus suffugit? eum omnino, qui
gratus ac memor innumerorum beneficiorum non
est, nec constitetur summa commoda mundi
accepisse per Christi Domini concessionem.

XXIII. — *Eidem.*

« Posuit tenebras latibulum suum 13, » quod in
decimo septimo psalmo legitur, abyssos Dei judi-
ciorum reconditas neque comprehendi neque in-
vestigari posse significat.

XXIV. — *Eidem.*

Petiisti a me, quamnam ob causam foras ma-
nus abluimus, postmodum in domum Dei adoran-
dam introimus. Discito per id quod sensu perci-
pitur, id quod in intellectum cadit indicari. Quem-
admodum enim aqua corporeæ sordes expurgan-
tur, ita per orationem animus splendidior redditur.
Nemo enim hominum purus est a noxa, licet
magnum illum legum latorem Moysen vitæ ratione
æmuletur. Omnes itaque homines diebus singulis

¹² Psal. xxxii, 20. ¹³ Psal. xvii, 12.

oratione, quæ labes expiet, indigemus : oratio quippe superadvenientes nobis sordes universas extergit : et primum quidem in exordio fidei semel divino baptismate abluti sumus; neque fas est fidei ac rectæ religioni addictum rursus baptismum ingeminare. Verumtamen cum semper, quæ in nobis ex incuria et negligentia sordes innascuntur, abstergendæ sint et abradendæ, et foras quam longissime singulis fore horis projiciendæ, hoc indigemus lavacro, intelligibilia ac sensibilia errata, voluntaria atque involuntaria una nobiscum animo supervolventes. ¶ Existimo enim vice nostra Jobum extulisse, « Si abluero me nive, et expurgavero manibus puris, satis in luto me intinxisti ».¹⁰ Quemadmodum igitur toto vitæ curriculo edimus et bibimus, sic et detergi incessanter debemus, quando fieri non potest, ut homo aliquis continuo irreprehensus, et incontaminatus inveniatur. Propterea fidem adhibe Prophetæ dicenti, « Lavabis me, et super nivem dealbabor »¹¹; et Paulo scribenti, « Accedamus ad Deum cum vero corde, aspersi mentis a conscientia prava »¹² etc.

XV. — ABRAMIO PRESBYTERO.

Quosdam homines ab breve tempus aggredi, indeque jamjam volitare, dæmonibus permissum est; alios per multum tempus vexare, ab agonotheta Deo, nostro curatore, et judice similiter, imperatum : aliis etiam ad extremum usque spiritum adoriri, et tentare, et tormentorum vario genere affligere, impudentibus dæmonibus conceditur.

XXVI. — TIMOTHEO SUBDIACONO.

Litteris tuis a me sciscitaris, discere cupiens, cui usui est homini pervigilium, cum plerosque videas in illud propensos, agitare vigiliis, et quidem frustra insomnes horas agere existimas, cum somnum Deus Adamo immiserit, et omnibus modis dormiendum sit. Neque enim bonorum moorum Deus indiget.¹³ Quod principio in Adamo secundum sensum locum habuit, id arcanum intellectuale ¶ inouesat. Præsignificabat enim secundum Adamum, Dominum nempe nostrum Jesum Christum, dormiturum humanam mortem in cruce, ut ex illius sacrosancto latere lancea adaperto, et sanguine ac aqua effluentibus, ædificaretur intellectualis sponsa illius, catholica Ecclesia. Quod vero ais, dormiendum esse, quasi veluti lege quadam, tibi segnitium et scordiam sanciens Deus somnum immiserit, maxime belluinum fuerit, nec hominis, qui humanum, et rationis compotem animum sibi concreditum habet. At quid tibi ultra defuerit, cum jam belluinum, et omnino inconsideratum propositum habeas, quam ovium in lecto decumbenti balatus vel boum mugitus, vel asinorum more rudere; cum alii homines, ut tu dixisti, ad laudandum Deum vigilantes impense feruntur, et somni tyrannidem reprimunt, atque excutunt? Et promptum tibi fuerit, cum intellectum absque intelligentia possi-

Α εὐχὴ πᾶσαν τὴν ἐπιγινομένην ἡμῖν ἀκαθαρσίαν ἐκπλύνει. Κατὰ μὲν γὰρ τὸ δεινὸν βάπτισμα ἀπαῖς ἐν ἀρχῇ τῆς πίστεως ἐλουσάμεθα, καὶ οὐκ ἐγχωρεῖ τὸν πιστὸν καὶ ὀρθόδοξον δεύτερον βαπτισθῆναι· κατὰ δὲ τὸ ἀεὶ χρῆζειν ἡμᾶς ἀποσμῆγειν τὰς πλαττομένας ἡμῖν κηλίδας ἐκ τῆς ἀπροσεξίας καὶ ἀμαλείας, καὶ ἀποξείειν, καὶ ῥίπτειν ἔξω μακρὰν ἀπ' ἡμῶν ἐφ' ἐκάστης σχεδὸν ὥρας, τοῦτου προσδεόμεθα τοῦ λουτροῦ, νοητοῖς καὶ αἰσθητοῖς πταίσμασιν προσκομλοῦντες, ἐκουσίως καὶ ἀκούσιως. Οἶμαι γὰρ ἀνθ' ἡμῶν εἰρηκέναι τὸν Ἰωδ, ὅτι· « Ἐάν ἀπολούσωμαι χιόνι, καὶ ἀποκαθάρωμαι χειρὸς καθαρὰς, ἱκανῶς ἐν ῥύπῃ με ἔβαψας. » Ὅσπερ τοίνυν διὰ πάσης ἐσθλομένου τῆς ζωῆς, καὶ πίνομεν, οὕτω καὶ τὸ διασμηχέσθαι ἀδιαλείπτως ἡμῖν, ἐπεὶ μὴ δυνατὸν ἀμειπτόν τινα καὶ ἀμύλοντον τὸ καθόλου ἀνθρώπων εὐρεθῆναι. Διὸ περ πιστεύουσιν τῷ Προφήτῃ κρᾶζοντι· « Πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι, » καὶ τῷ Παύλῳ γράφοντι· « Προσέλθωμεν τῷ Θεῷ μετὰ ἀληθινῆς καρδίας, ἐρρατισμένοι τὴν διάνοιαν ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, » καὶ τὰ ἐξῆς.

KE. — ABRAMIO PRESBYTERO.

Τισὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἄλιγον προσβάλλειν καὶ θᾶττον ἀφιπτασθαι, ἐπιτρέπησαν δαίμονες· τισὶ δὲ ἐπὶ πολὺ διοχεῖν ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου Θεοῦ τοῦ ἡμετέρου προνοητοῦ, καὶ κριτοῦ, ὁμοίως προσετάχθη· ἕτεροι δὲ καὶ μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς προσκαρᾶσθαι, καὶ πειράζειν, καὶ ἐκθλίβειν ἐκάστοτε συγχωροῦνται ἀναίσχυντοι δαίμονες.

KΓ'. TIMOTHEO ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ.

Γεγράφηκάς μοι λέγων, ὅτι ἤθελον μαθεῖν, τί ὠφελεῖ ἡ ἀγρυπνία τὸν ἀνθρώπον, ὅτι πολλοὺς μὲν βλέπω γοργευομένους πρὸς αὐτὴν· περιττὸν δὲ ἡγοῦμαι τὸ ἀγρυπνεῖν, ἐπειδὴ τὸν ὕπνον τῷ Ἀδὰμ ὁ Θεὸς ἐπέβαλεν, καὶ χρὴ πάντως κοιμᾶσθαι. Τῶν γὰρ ἀγαθῶν μου χρεῖαν οὐκ ἔχει ὁ Θεός. Τὸ μὲν τῷ Ἀδὰμ κατ' ἀρχὰς γενόμενον αἰσθητῶς, μυστήριον νοητὸν ὑπνίττετο, ἐσήμανε γὰρ τὸν δεύτερον Ἀδὰμ, τοῦτο ἐστὶν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, μέλλειν ὑπνοῦν τὸν ἀνθρώπινον θάνατον ἐν τῷ σταυρῷ, ὅπως ἐκ τῆς ἀγίας αὐτοῦ πλευρᾶς λόγχη νυγείσης, καὶ ρευσάσης αἷμα καὶ ὕδωρ οἰκοδομηθῆ ἡ νοητὴ νύμφη αὐτοῦ, τοῦτέστιν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Τὸ δὲ λέγειν σε, ὅτι χρὴ κοιμᾶσθαι, ἐπειδὴ ὡσπερ νομοθεσίαν σοι πρὸς νυγείαν, καὶ χιόνωσιν ὁ Θεὸς τὸν ὕπνον ἐπέβαλεν κτηνώδες λαν ὑπάρχει, καὶ οὐκ ἀνθρώπειαν, καὶ λογικὴν πεπιστευμένον ψυχῆν. Καὶ τί λοιπὸν τὸ λειπὸν σοι, κτηνώδη, καὶ ἀλόγιστον τὴν κρῆσειν ἔχοντι, ἢ βληχᾶσθαι κειμένῳ ἐπὶ τῆς κοίτης, ἢ मुखθμῷ κεχρησθαι, ἢ ὀγκηθμῷ, ἄλλων ἀνθρώπων, ὡς σὺ εἰρηκας, πρὸς ὑμνωδίαν Θεοῦ κατὰ τὰς ἀγρυπνίας γοργευομένων, καὶ τὴν τυραννίδα τοῦ ὕπνου καταδυναστευόντων τε, καὶ ὑποτινασσομένων. Καιρὸς γὰρ σοι ἀνόητον κεκτημένῳ τὴν γνώμην, πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἐν ὑπνηλίᾳ δαπανᾶν, καὶ μηκέτι καλεῖσθαι ἀνθρώπον ζῶντα, ἀλλὰ νεκροτάριον.

¹⁰ Job. ix, 30,

¹¹ Psal. l, 8.

¹² Hebr. x, 22.

¹³ Psal. xv, 2.

ψυχὴν νεκρὴν ἐν τῷ ζῶντι σώματι πανολεθρίας ἐν-
θάψαντα, καὶ μηκέτι βλέπειν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων,
ἀλλὰ δίκην ἐκτερώματος ἀπὸ σκότους εἰς σκότος
πορεύεσθαι· καὶ ἀληθῶς κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἄν-
θρωπος τετιμημένος τῇ τοῦ Θεοῦ εἰκόνι· Οὐ συνῆκεν,
καρτενεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὠμοιό-
θη αὐτοῖς. » Ἄλλ', εἰ βούληται τὸ ὠφέλιμον γῶναι τῆς
ἀγρυπνίας, πολυπραγμῶνησον, τί ἔλεγεν ὁ καθ' ἑκά-
στην νύκτα τὴν κλίνην ἄρδων τοῖς δάκρυσι· Προ-
έφθασα ἐν ἀωρίᾳ καὶ ἐπέκραξα ἐξομολογούμενος,
καὶ ὁμῶν σε· μεσονύκτιον ἐξεγειρόμενη, οὐχ ὕφ'
ἐτέρου νυτώμενος, καὶ βίβ' ἐλκόμενος πρὸς ἐκτινα-
γμὸν ὕπνου, ἀλλ' αὐτὸς ἑμαυτὸν προθύμως διανιστάς
πρὸς τὴν θεολογίαν τοῦ κτίσαντος. Γλυκερὰ γὰρ
αὕτη μοι τοῦ ὕπνου [μᾶλλον] λελόγισται, ἐπειδὴ περ
πᾶλλῃ ἢ ἐκ ταύτης ὠφέλεια, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν
αιωνίων πρόξενος τοῖς ἀγρυπνοῦσι καθίσταται. Πρῶ-
τον μὲν γὰρ τὰ κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἡμέραν ἡμῖν
συμβαθεκτότα πταίσματα ἔργοις ἢ λόγοις τῷ Θεῷ
ἐκαλύπτοντες, κουφιζόμεθα τῆς ἀχθιδόνης αὐτῶν,
ὡς φορτίου βαρέως τοῖς ὤμοις τῆς ψυχῆς ἐπιχειμέ-
νου, καὶ τῷ πυρὶ τῆς ἀγρυπνίας τεφρούμεν, ὥστερ
ἐκάνθας καταφλέξαντες τοῦ διαβόλου τὸν πλοῦτον.
Πλουτεῖ γὰρ καθ' ἡμέραν ἐκαίνοσ τοῖς ἡμῶν παρα-
πώμασι. Διὸ περ δυσφορεῖ λοιπὸν ὁ διάβολος, καὶ
καθ' ἡμῶν βρυχάται, ὅταν βλέπει ἡμᾶς τῇ ἀγρυπνίᾳ
σφαλίζοντας, καὶ ταύτῃ ποθεινῶς, καὶ φιλοπόνοως
προσείχοντας· εἰς μεγάλην γὰρ αὐτὸν ζημίαν, καὶ
τίρῃην ἐμβάλλομεν τῷ καθ' ἑκάστην διὰ τῶν ἀμαρτη-
μάτων ἡμῶν, προσγενομένου αὐτοῦ πορισμοῦ γυμνὸν
ἀποδεικνύντες, καὶ ἔρημον. Δεύτερον δὲ αὐτὸν τὸν
πολυκέφαλον, καὶ παμπόνηρον θῆρα ἐφαλλόμενον
ἡμῖν ἀοράτως, καὶ σπαράξει βουλόμενον, ἢ καταπιεῖν
ἡμᾶς, ἢ ἀγρυπνος χαλινὸς καὶ συμποδίζεῖ εὐχή, καὶ
ἐκλείει τὰ νεῦρα τῆς πονηρίας αὐτοῦ, ἡμᾶς δὲ τῆς
ὀρανοῦ φιλοτιμίας ἐπιτυχεῖν προξενεῖ, ὑπὲρ τὰς
πηγὰς ἡμῖν ἀναβλυζούσης τῆς χάριτος, καὶ ὕπερ τὸ
ἐπιλαῶς χρομένης εἰς ἡμετέραν ἐβρυσίαν. Ἐπειτα
ἔτι καὶ ἡμεῖς ὀκνηροὶ τοῦ λοιποῦ περὶ τὸ πταίνειν
γινόμεθα, τῆς ἀγρυπνίας ἡμῖν λογισμοῦς φιλοθείας
ἐναπαλασσομένης, καὶ κόσμου ματαιότητος ἀποστρο-
φῆν ἐμποιοῦσης, καὶ διωθεῖσθαι τὰ βλάπτοντα δι-
δασκούσης. Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν ἀγρυπνία ἐρήμους ἡμᾶς
νύκτωρ παραλαβοῦσα, καὶ ἀπεστερημένους τῆς τε τῶν
ὄψεων συγχύσεως, καὶ τῆς τῶν συναλλαγμάτων
σπουδῆς, καὶ τῆς τῶν φίλων συντυχίας, καιρὸν εὐ-
ροῦσα, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, ἐν ἀπερικτυπῆτι τιμῇ,
καὶ ἡσυχίας, καὶ νήψεως, καὶ γαλήνης, καὶ μεστής
εἰρήνης μεμεστωμένῃ χωρὶς, καὶ παραθήσασα ἡμᾶς
ἐαυτῇ, ἀνοίγνυσσι τοὺς εἰσαυτοῦς τῆς σοφίας,
καὶ τῶν σεπτῶν παραινέσεων, καὶ τῶν θείων ἐλλάμ-
ψεων. Καὶ ληθότως πληροὶ τοὺς κόλπους ἡμῶν
τῆς ψυχῆς· κἂν μὲν πάντα τὰ δοθέντα ἡμῖν νηφόν-
τως φυλάξωμεν, μακάριοι ἡμεῖς, καὶ τρισμακάριοι.
Καὶ μυριάκις οἰδασιν ὅπερ λέγω, οἱ μύσται, καὶ
ἐρῶνιοι τῆς καλῆς ἀγρυπνίας, οἱ τὴν κιθάραν τοῦ
Δαβὶδ τῷ τῆς γλώττης ἑαυτῶν πλήκτρῳ κρούειν

A deas, vitæ spatium universum in somnolentia con-
sumere, nec ultra hominem viventem, sed defun-
ctorum sepulturam nuncupari, animam mortuam
in vivente perditionis corpore tumulantem : neque
lumen hominum conspicerere, sed abortus instar ex
tenebris in tenebras gradum facere : et vere, ut
scriptum est, homo imagine Dei honestatus : Non
intellexit, assimilatus est jumentis insipientibus,
et similis factus est illis ²⁶. » Verumenimvero si
pervigilii fructus addiscere cupis, curiose perscruta-
re, quid singulis noctibus lectum lacrymis irri-
gans fatebatur ²⁷ : Anticipavi in Intempestate, et
clamavi confitens, et laudans te. Media nocte as-
surgebam, non ab alio exstimulatus, et vi attractus
ad excutiendum somnum, sed ipse memetipsam
B **12** alacriter excitans ad Factoris gloriæ decantan-
das. Eas enim mihi somno ipso suaviores sunt,
quandoquidem affluens ex illis percipitur utilitas,
et multorum bonorum, eorumque sempiternorum,
vigilantibus causa sunt. Primum etenim qui ante-
acto die lapsus inter sermones, aut opera contige-
runt, Deo aperientes, ab eorum pondere subleva-
mur, quippe qui veluti gravis sarcina super
humeros animæ incumbunt, et vigiliæ igne in
cineres convertimus, uti spinas diaboli divitias suc-
cendentes. Ille enim quotidie nostrorum lapsibus ad opes
emergit. Quapropter ille anxie fert, Indoletque fremit-
que adversus nos, cum nos videt vigillas agere, il-
lisque prompte, atque industrie animum advertere :
C in maxima namque damna eum, et turbas conjici-
mus, cum eum quotidie nostrorum delictorum
subtractione, quibus ipse opulentior evadit,
nudum desertumque demonstramus. Posthac
eundem multicipem, ac perversissimam belluam
invisibiliter in nos irrumpentem, et discerpere,
aut deglutire ardentem appetentem, vigil oratio
frenat, et compedit, et nervos astutiæ illius dissolvit ;
nos vero celestium honorum participes facit,
gratia nobis ipsis fontibus uberius scaturiente, et
mari ipso abundantius in nostra beneficia effluente.
Tunc demum et nos in posterum ad delinquendum
segniores evadimus, vigilia nobis cogitationes di-
vini amoris effingente, et mundanæ vanitatis fugam
insinuante, et noxiorum insectationem edocente.
D Vigilia siquidem secundum Deum noctu nos solos
apprehendens, extra turbarum turbines, et
negotiorum **13** studia, et amicorum consuetudines,
arrepta occasione, veluti mater benevola, in loco
sine strepitu, necnon quietis, sobrietatis, et pacatissimæ
pacis pleno, nobis sibi metipsi adnexis, sapientiæ suæ
venerandarum adhortationum, et illuminationum divinarum
thesauros reserat, et latenter animæ nostræ sinus implet :
et si illius muneris sobrie nobis reservaverimus, beati nos,
et ter, et infinite fortunati. Compertumque satis est,
quod dico, mystis, et probæ vigiliæ alumnis, qui
citharam Davidicam linguæ suæ plectro pulsare

²⁶ Psal. XXXVIII, 12. ²⁷ Psal. LXXVI, 4.

appetentes, et in proprio gutture, ut Propheta ait ²⁶, excelsitates Dei concinentes. Annon guttur meum meditatur prudentiam ²⁷? et quemadmodum tenebras, ita et lumen ostendo, psalmis illuminans, et noctis tristitiam in splendorem convertens, et anticipant oculi mei in matutino ad meditando eloquia Domini, et cocco ignitarum cogitationum ornatus supernam sapientiam, ut ad me veniat, exstimulo: ad nos enim, qui vigiles noctes ducimus, divina gratia ineffabiliter irrepit, et comparet indicibiliter, et ad eam, quæ comprehendendi potest, illius spectationem, et similitudinem, sacras mentes extendit, quæ ut fieri potest et sanctos homines decet, illi sese applicant.

XXVII. — *Eidem.*

Perbeatissimi sumus, si quæ ex pervigilio ulnis excepimus, omnia servaverimus. Quodsi partem ex iis exiguan aut ingentem amittere contigerit, quæ reliqua fuerunt, abundanter ad salutem **14** mentis infantibus sufficient. Namque auceps frequenter centum venatus turtures in agro, si sibi gaudens eas occluserit, postmodum negligens, tertiam, aut duplam partem amiserit, quod volucres illæ clam erumpentes in fugam se dederint, in reliquis morem imminuit, animumque suum solatur, quod non vacuis manibus domicilium repetat, et copiam licet non integram tum reportat, et rursus futuro tempore utiliter, quæ in venatione capta sunt, cautius custodire perdiscit.

XXVIII. — *Eidem.*

Bonum illudque auspiciatissimum est pervigilium iis, qui somnum mortis vicinum discutere animo versant, tantoque majus, quantum et Dominus ipse ic̄ exercuit, sibi que familiare fecit, in dispositione secundum carnem, ut tradit Lucas: « Erat Jesus pernoctans in oratione Dei ²⁸, » opere ipso nos instruens, Magistri sequi vestigia. Propterea que dicebat, « Vigilate, et orate, ne intretis in tentationem ²⁹. » Qui vero erant e comitatu Pauli, et Silæ, emolumentum vigiliæ percallentes, media nocte laudabant Deum ³⁰. Et David ait: « Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto ³¹, » pennis nempe prævaleus, non per terram repens, sed in tecto, et in summitate virtutis commorans. Lingua namque supplice vice manuum mearum, circa humanissimi Dei pedes complicabam me, lacrymans; et luteum cor meum donarium factum est argenteum, vel aureum: et altare rursus Domini factus sum humilis homo, in me gratia carbonis cognitionis **15** effodiente, et sacrificium fragrans Deo portante.

XXIX. — *Eidem.*

Intueor, frater mi, te multa scabie secundum internum hominem obsitum a capite usque ad pedes, ex qua nunquam mundari poteris, nisi noctu vigilet spiritus tuus ad Deum, nos divinis præceptis

²⁶ Psal. cxxxix, 6.

²⁷ Psal. xxxviii, 4.

²⁸ Luc. vi, 12.

²⁹ Matth. xxvi, 44,

³⁰ Act. xvi, 25.

³¹ Psal. ci, 8.

προθυμούμενοι, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ λάρυγγι, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης, τὰς ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἀναρῶντες. Ἡ οὐχὶ ὁ λάρυγξ μου μελετᾷ σύνεσιν; Καὶ ὡς περ τὸ σκότος, οὕτως καὶ τὸ φῶς δαίκνυμι, καταφωτίζον τοὺς ψαλμοὺς, καὶ καταυγάζον τῆς νυκτὸς τὴν στυγνότητα, καὶ προφθάνουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ μου πρὸς ὄρθρον τοῦ μελετᾶν τὰ λόγια Κυρίου, καὶ τῷ κόκκῳ κοσμομένου τῶν διαπύρων νοήσεων, τὴν ἀνοθεὶν σοφίαν ἐπελθεῖν μοι προτρέπω· ἐπιφοιτᾷ γὰρ ἀβρόχως ἡμῖν ἡ χάρις τοῦ Κυρίου τοὺς ἀγρυπνοῦσιν, καὶ ἐπιφαίνεται ὑπὲρ λόγον, καὶ πρὸς τὴν ἐπιτετὴν αὐτῆς θεωρίαν, καὶ ὁμοίωσιν ἀνατείνει τοὺς ἱεροὺς νόας, τοὺς, ὡς θεμιτὸν, καὶ ἱεροπρεπῶς ἐπιβάλλοντας αὐτῇ.

KZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μυρισμακάριστοι μὲν ὑπάρχοντες, ὅταν πάντα φυλάζωμεν, ἄπερ ἐκ τῆς ἀγρυπνίας ἐνεκοκλισάμεθα. Εἰ δὲ καὶ ἀπολέσαι συμβαίνει μέρος ἡμῶς ὀλίγον ἢ πολλοστὸν, ἱκανὰ καὶ τὰ παραλειφθέντα ἐπαρκέσαι πρὸς σωτηρίαν τοὺς νηπίους τὴν φρένα. Κἄν γὰρ ἰξευτὴς πολλακίς ἑκατὸν τεθηρακῶς τριγόνος ἐν τῷ ἀγγῷ, καὶ χαίρων ἐναποκλείσας αὐτάς, εἴ' ἐξ ἀπροσεξίας τὸ τρίτον, ἢ τὸ διμῶρον ἀπολέσας, τῷ ὑπεκδεδοκῶτα πεφευγῆναι τὰ πτηνὰ, ἐν τοῖς ὑπολειφθεῖσι τὴν ἀθυμίαν ἀνέλυσαι, καὶ παρεμυθήσαστο τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, οὐ κεναὶς χερσὶν ἱπανερχόμενος εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, ἀλλὰ μερικὴν εὐπορίαν ἐπιφερόμενος, νῦν τέως, καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐξῆς ἀσφαλίζεσθαι χρησίμως; τὰ θηρώμενα παιδευθεὶς.

KH'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέγιστον ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ ἀγρυπνία τοὺς ἀποτελεσθαι τὸν γείτονα θανάτου ὑπὸν προαιρουμένους, καὶ τοσοῦτι μῆγα, ὅσω καὶ ὁ Δεσπότης αὐτὸς τοῦτο μετελήλυθε, καὶ ὤκειώσαστο ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῇ κατὰ σάρκα, ὡς φησὶ καὶ ὁ Λουκᾶς, ὅτι « Ἦν Ἰησοῦς διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ, » διδάσκων ἡμᾶς δι' αὐτοῦ τοῦ ἔργου ἀκολουθεῖν τοὺς ἰχνεσὶν τοῦ Διδασκάλου. Διόπερ καὶ ἔλεγεν· « Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. » Οἱ δὲ γε περὶ Παῦλον καὶ Σίλαν, τὸ κέρδος οὐκ ἀγνοοῦντες τῆς ἀγρυπνίας, περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐδόξαζον τὸν Θεόν. Καὶ Δαυὶδ φησὶν· « Ἠγρύπνησα, καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος, » ἔχουν εὐπτερον, οὐκ ἐπὶ τῆς γῆς συρόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τοῦ ὕψους τῆς ἀρετῆς διαιτώμενον. Γλώττη γὰρ ἱκετηρὴν ἀντὶ τῶν χειρῶν μου τοὺς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἀοράτοις ποσὶ περιεπλεχόμενῃ κλαίων, καὶ ἡ πηλώδης μου καρδία κειμήλιον γέγονεν ἀργυροῦν, ἢ χρυσοῦν, καὶ θυσιαστήριον πάλιν Κυρίου ἀπειργάσθη ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος, ἀνασκαλευούσης τῆς χάριτος ἐν ἐμοὶ τοὺς γνώσεως ἄνθρακας, καὶ θυσίαν εὐδὴ Θεῷ ἀναφερούσης.

KΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Βλέπω σε, ἀδελφῆ, ὅτι ψώρας πολλῆς ἐμπεπλησμένῳ ὑπάρχεις κατὰ τὸν ἴσον ἄνθρωπον ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, ἧς οὐκ ἂν δύναται καθαρθῆναι, εἰ μὴ ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνευμά σου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν

φωτίζοντα ἡμᾶς τοῖς θεοῖς προστάγμασι, καὶ ζωοποιούντα τοὺς ἐν τῇ ἀμελείᾳ νενεκρωμένους, καὶ τῆς ἐξ ὑψους σοφίας τὴν δρόσον παρέχοντα, ἠωμένην πᾶσαν νόσον ψυχῆς, καὶ πᾶσαν μαλακίαν· « Ἡ γὰρ δρόσος παρὰ σοῦ, φησὶ ἡ Γραφή, ἴαμα αὐτοῖς ἐστι. » Καὶ πάλιν λέγει ὁ Θεός· « Καὶ ἔσομαι αὐτῷ ὡς δρόσος, καὶ ἀνθήσει ὡς κρίνον. » Ἀυτὴ τοίνυν ἡ δρόσος, ἐπελθοῦσα καὶ νῦν τῇ ἐκ φιληδονίας φλεγόμενη καρδίᾳ σου, καὶ διασπρίσασα πνεύματι γαληναίῳ, καὶ αὔρα τινὶ εἰρηνικῇ, καὶ λεπτῇ, ἐκτινάξει σου τὴν φλόγα ὡσπερ τῆς Βαβυλωνίας ποτὲ καμίνου, καὶ ἀναψύξει, καὶ σώσει· σε ἀληθῆ φιλόσοφον ἀπεργαζομένη, καὶ πείθουσα μηκέτι κολλᾶ καθεῦδειν, ἀλλ' ἀγρυπνεῖν ἐκθύμως.

Α'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ χρὴ τὸν ζῶντα διὰ παντὸς ἀναπνεῖν, οὕτως χρὴ διηγετικῶς ἐπιτηδεύειν καὶ μεταχειρίζεσθαι τὴν πλὴν ἀγρυπνίαν, καὶ μιμεῖσθαι τοῖς ψαλμοῖς καὶ πᾶσι ὕμνοις τῶ τῆς μελιφθόγγου ἀηδόνος ἀγρυπνον, ἥτις ἂν ἐπυάξει δι' ὅλης νυκτὸς οὐκ ἀποπαυομένης τοῦ μελεθεῖν. Τοῦτο γάρ σου ποιούντος, οὐκ ἀνέξεται ὁ ἔχθρὸς καλυχρονίως παρεδραῖεν σοι, ὁρῶν ἑαυτὸν ἐπιβλεπόμενον τε καὶ ἐξουθενούμενον ὑπὸ σοῦ, καὶ πᾶς τῆς ἀγρύπνου εὐχῆς κεννητηρίως καθεκάστην ἀπροσδόκωτον νύκτα.

ΑΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Καλὸν μὲν τὸ ἀρεμβάστως, καὶ ἀμεταωρίστως τῇ κεννητῶν εὐχῇ προσπαρᾶμεναι. Εἰ δὲ κατὰ τινα πειρασμὸν συμβαίῃ, καὶ αἰσχροῖς τισι λογισμοῖς παρακρουσθῆναι, μηδαμῶς παύση τοῦ καλοῦ ἐγχειρήματος τῆς ἀγρυπνίας, ἀλλ' ἐπιμένειν, καὶ παλαιώθητι ἐν τῷ τοιοῦτῳ ἔργῳ, καὶ πάντως ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ τρυγήσεις τοὺς καρποὺς τῆς σοφίας. Εἰ δὲ τις βούλοιο ἀργῶν τρυφῆν, καὶ μεθύσκεισθαι, καὶ καλακίειν τὴν κοίτην ἑαυτοῦ χαριζόμενος ὑπὸν καὶ ὁ Θεὸς, βλεπέτω τοὺς ἐκ τῆς κατ' ἄρτητος ἐπανατέλλοντας τῇ καρδίᾳ λοιμοὺς τε καὶ μύσαρους λογισμοὺς, καὶ θνηροπολεῖτω λοιπὸν, καὶ προσδοκᾶτω τὴν ἐκείαν πτώσιν τε καὶ ἀπώλειαν. Ἐγὼ γὰρ ἄλλο τι νῦν εἰπεῖν οὐκ ἀνέξω, ὅτι πάντας οἱ σαρκικοὶ τὸν τρέπον ἔξω τῆς βασιλείας ῥιφήσονται.

ΑΒ'. — ΖΩΣΙΜῷ ΟΙΚΟΝΟΜῷ.

Ὁ μὲν φαῦλος τάχιστα ἂν καταγνοίῃ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ· ὁ δὲ ἀγαθὸς οὐδὲ τοῦ κακοῦ βλάβως. Τὸ γὰρ εἰς κακίαν οὐχ ἔτοιμον, οὐδὲ εἰς ὑπόνοιαν εὐχερῆς.

ΑΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μοιχὸς πάντας ἀνθρώπους νομίζει μοιχοὺς εἶναι, καὶ ὁ κλέπτης πάντας ὁμοίως κλέπτας ὑπάρχον εἶναι· ὁ δὲ σώφρων, ὁ δὲ ἄγιος, καὶ θεοφιλὴς ἀνὴρ πάντας ἀνθρώπους λογίζεται ὁσίους τυγχάνειν καὶ δικαίους. Σὺ δ' ἐπὶ πονηρίαν ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων ἐξάκουστος ὑπάρχων, πάντας νομίζεις πονηροὺς τε καὶ φαυλοτάτους εἶναι, καὶ τοῖς πᾶσι τοὺς πάντας διαβάλλεις καθεκάστην, ὡς μοιθηροὺς, καὶ σκαιοὺς, καὶ ἄγεν ἀλιτηρίους.

ΑΔ'. — ΣΟΦΡΟΝΙῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Μὴ θέλῃς τὸν ἡγούμενόν σου εἶναι σοφὸν τῷ λόγῳ·

Ἔσσε. xiv. 6.

A illuminantem, et vivificantem in socordia demortuos, et ex excelso rorem sapientiae, qui quemque animi morbum, et cunctam molliem sanat, praebentem. « Ros enim, ait Scriptura, ex te medicamentum illis est. » Rursumque dicit Deus : « Et ero ipsi ut ros, et florebit ut lilium ». Hic itaque ros adveniens ad cor tuum, quod intemperis, ac voluptatibus exardet, et spiritu tranquillo, et aura pacata, et leni influens, exturbabit flammam tuam, ut Babylonicæ quondam fornacis, et refocillabit, et salvabit te, verum efficiens philosophum, suadensque in posterum non nimis somno indulgere, sed bono animo vigilem pernoctare.

XXX. — *Eidem.*

B Quemadmodum opus est eum, qui vivit, continuo respirare, sic necesse est continuo bonas vigiliam suscipere, et agitare, æmularique et psalmis et hymnis melliflavo cantu præditam, ac vigilem lusciniam, cum illa ovis incubans per totam noctem cantus, quos nunquam remissiores facit, edit. Id ubi peregeris, haud sustinebit adversarius diutius in te immorari, videns se abs te pressum, neglectumque, et orationis vigiliis punctionibus qualibet nocte vulneratum.

ΙΒ XXXI. — *Eidem.*

C Bonum equidem est, constanter atque submisso in nocturna oratione persistere : si vero ob aliquam tentationem contigerit, et obscenas cogitationes interrumpi, a probo ipse conatu, vigilia nempe, ne desistas, sed persevera, et in simili aggressione inveterasce, sic omnino opportuno tempore sapientiae fructus demetes. Quod si quispiam voluerit in otio deliciari, et inebriari, et in lectulo obsequi suo somno, et non Deo morem gerere, consideret ob pinguedinem in animo exortas, pestiferas et execrandas cogitationes, et in posterum prævideat, expectetque proprium lapsus et interitum. Ipse enim aliud quiddam non dicam, nisi veritatem, omnes carnos moribus extra regnum ejici.

XXXII. — ΖΩΣΙΜῷ ΟΙΚΟΝΟΜῷ.

D Improbus celerrime adversus probum iudicium dixerit. Probus neque adversus malum ex facili. Quod enim in malitiam pronum non est, neque ex facili in suspicionem cadit.

XXXIII. — *Eidem.*

Adulter mortales omnes adulteros esse suspicatur, et fur similiter omnes fures esse existimat : et prudens, sanctus, et pius vir omnes homines sanctos esse ac justos credit. Tu porro in nequitia multos abhinc annos diffamatus cum sis, omnes malos ac nequissimos esse opinaris ; omnesque apud universos quotidie, tanquam 17 stolidos, et ineptos, et quam maxime acceleratos accusas.

XXXIV. — ΣΟΦΡΟΝΙῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Præpositum tuum sapientem esse in sermone

ne cupito: neque enim qui docti sunt sermone Deo placent, sed illud conare, ut ad finem usque ignorantia subjaceas, qui opinione hominum mundi sapientia excellis; sic enim humilitatis, et veræ submissionis admodum pretiosa corona exornaberis.

XXXV. — *Eidem.*

Nihil omnino tuæ submissioni et pacatæ menti, multa tui abbatis in sermone, qui ore profertur, ignorantia, detrimento erit.

XXXVI. — *Eidem.*

« Deus noster misericordiam et judicium diligit ²², » ut dixit David; ut neque misericordia nos segniorum reddat, neque judicium solum in desperationem inducat. Namque ait: « Si Deus observaverit peccata, quis sustinebit ²³? » Vult iudex tui misereri, suamque misericordiam impertiri, si post patratum delictum te humiliatum compererit, videritque te Dominus ita affectum, ut servi Dei misericordia tua ducti, tecum una simul laborem sabeant, pro peccatricis animæ tuæ salute, misericordiam suam abunde tibi suppeditabit. Si vero eor tumens superbia, infidum, et pœnitere nescium conspexerit, et nullo modo futurum timens judicium, tunc **18** sane, tunc Deus amat judicium, quemadmodum medicus liquidis fomentis, ac uncturis lenibus tumorem compescit: sed ubi pertinacem, et medicamentis pervicaciter resistentem tumorem viderit, commiseratione, et molliter agendi ratione abjecta, in posterum usum ferri sibi asciscit. Amat igitur misericordiam, et judicium Dominus, misericordiam in eos, qui pœnitentiam agunt, judicium in renitentes, ac pervicaces.

XXXVII. — EUSTATHIO CUBICULARIO.

Tota die vitæ hujusce justus angustiis et doloribus, necnon opprobriis conflictatur, multis etiam laboribus tanquam ictibus prægravatur. Ne itaque tanquam re nova in admirationem traharis, cum videris probum virum variis ac diversis molestiis colluctantem, et labore jam fatiscentem: « Quem enim Deus amat, corrigit, flagellat vero omniem filium, quem admittit ²⁴. » Et, « Flagellatus sum, ait, tota die, et reprehensio mea in matutinis ²⁵. » Neque enim reprehensio solem ipsum suo robore vividum exspectavit. Reprehendebam memetipsum confitens, si quid deliqui, et absque testibus peccata mea propalans.

XXXVIII. — XENAGORÆ DIACONO.

Præsens, quæ nos vexat, necessariorum inopia, eorumque non ita facilis, neque tam cita acquisitio, ignorantiaque quando, aut quam ratione vota nostra finem habebunt; hæc omnia spei exercitationes sunt: spes enim **19** in Deum, qui potest bona, cum iis destituimur, et eorum copia non est, exhibere, agenda est.

XXXIX. — *Eidem.*

Speremus in Deum, frater, speremus, licet ne-

οὐ γὰρ πάντως οἱ σοφοὶ τῷ λόγῳ εὐαρεστοῦσι τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐκεῖνο ζήτησον, ὅπως ἀν μέγρι τέλους ὑποταγῆς τῷ ἰδιώτῃ σου ὁ τῷ δοκεῖν σεσοφισμένος τῇ τοῦ κόσμου σοφίᾳ, τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ τῆς γνησιωτάτης ὑποταγῆς τὸν πολυτίμητον στέφανον ἀναδῆσῃ.

ΛΕ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Οὐδὲν τὸ σύνολον παραδίδῃσι τὴν σὴν ὑποταγὴν, καὶ μετριοφροσύνην, ἢ πολλὴ κατὰ τὸν προφορικὸν λόγον ἰδιωτία τοῦ σου ἀββᾶ.

ΛΓ'. — ΣΕΝΩΝΙ.

« Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν, » καθὼς εἶρηκε Δαυὶδ· ἴνα μήτε ὁ ἔλεος χαυνώσῃ ἡμᾶς, μήτε μόνῃ ἢ κρίσει ἀπόγνωσιν ἐνεργάσῃται. « Ἐάν γὰρ, φησὶ, παρατήρησῃ ἀνομίας ὁ Θεός, τίς ὑποστήσεται; » βούλεται σε ὁ κριτὴς ἐλεῆσαι, καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἰκτειρμὸν μεταδοῦναι, ἐάν εὕρῃ σε μετὰ τὴν ἀμαρτίαν τεταπεινωμένον, καὶ τῶν δουλεύοντων τῷ Θεῷ πρὸς τὸ συγκαμῆν τοῦ λαθῆναι τὴν ἀμαρτωλὸν ψυχὴν σου, ἐάν θεάσῃται σε ὁ Κύριος ἐλεεινὸν γενόμενον, ἐπιχωρηγήσει σοι ἀφρονότητα ἑαυτοῦ ἐλεημοσύνην. Ἐάν δὲ καρδίαν ὑπερήφανον, καὶ ἀπιστον, καὶ ἀμετανόητον θεωρήσῃ, καὶ μηδαμῶς φοβούμενην τὸ μέλλον κριτήριον, τότε δὴ, τότε ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τὴν κρίσιν, ὡς περὶ ἱατρὸς καταντλήμασι, καὶ περιπλάσμασι ἀκαλοῦς βούλεται καταστῆλαι τὸ σῶμα. Ἐπὶ δὲ ἰβὴ ἀνευδότης, καὶ σκληρῶς ἀντιτιπούντα τὸν ὄγκον, ρίψας τὸ ἔλαιον, καὶ τὴν μαλακὴν ἀγωγὴν, αἰρεῖται λοιπὸν τὴν τοῦ σώθῃρου χρῆσιν. Ἀγαπᾷ τοίνυν ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος· ἐλεημοσύνην μὲν ἐπὶ τῶν μετανοούντων, κρίσιν δὲ ἐπὶ τῶν σκληρῶν καὶ ἀνευδῶτων.

ΛΖ'. — ΕΥΣΤΑΘΙῶ ΚΟΥΒΙΚΟΥΛΑΡΙῶ.

Ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ βίου τούτου ὁ δίκαιος μαστιγούται ἐν λύπαις, ἐν ὀδύναϊς, ἐν οὐκείδοις, ἐν πολλοῖς μόχοις θλίβεται μαστιγούμενος. Μὴ τοίνυν ξεύζου, ὅταν βλέπῃς τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ταλαιπωρούντα διαφόρως καὶ καταπονούμενον. « Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. » Καὶ· « Ἐγενόμην, φησὶ, μεμαστιγόμενος ἅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ὁ ἔλεγχός μου εἰς τὰς πρῶλας. » Οὐ γὰρ περιέμεινεν ὁ ἔλεγχος μέχρις ἀκμάσῃ τὸν ἥλιον. Ἦλεγχον ἑμαυτὸν ἐξομολογούμενος, εἰ τι ἔπαισα, καὶ χωρὶς μαρτύρων δημοσιεύων μου τὰς ἀμαρτίας.

ΛΗ'. — ΣΕΝΑΓΟΡᾶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ἡ παρούσα νῦν ἐνδοια τῶν χρησίων, καὶ τὸ μὴ βῆδως, μηδὲ ταχέως αὐτῶν ἐπιτυχάνειν ἡμᾶς, καὶ τὸ μὴ δῆλον εἶναι ποτε, καὶ πῶς ἐπιτευξώμεθα τῶν αἰτημάτων ἡμῶν, πάντα ταῦτα γυμνάσια τῆς ἐλπίδος ὑπάρχει· χρῆ γὰρ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν δυνατὸν δοῦναι τὰ ἀγαθὰ, ὅταν ὑστερώμεθα, καὶ σπανίζώμεθα τούτων.

ΛΘ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ἐλπίσωμεν ἐπὶ τὸν Θεὸν, ἀδελφε, ἐλπίσωμεν, κτλ

²² Psal. xixii, 5. ²³ Psal. cxxix, 5. ²⁴ Prov. iii, 12. ²⁵ Psal. lxxii, 14.

μη πρόχειρον ὀρώμεν, μηδὲ βέβιον τὸ λαβεῖν τὴν A que in promptu, neque ex facili vota nostra suscipi carnamus, neque deprehendamus, cujus generis erit, quod nobis continget. Namque vult Deus nos in eum continuo spem habere, qui res hac ratione disposuit, ut præviam spe bona a nobis expetita, sive ea temporaria, sive sempiterna sint, possideantur.

ΜΑ. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ ἐν τοῖς παροῦσι τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ δεηθεῖς, καὶ ἐλπίας, καὶ τυχῶν, διδάσκαται περὶ τῶν μελλόντων, ὧν δεῖται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν, τὸν κάκεινα δώσειν ὑποσχόμενον. Διὸ καὶ νῦν ἐπαγγέλλεται πρὸ τῶν πραγμάτων, καὶ πολλοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ πληροῖ τὰς ὑποσχέσεις, καὶ τοῦτο κλεονάκις. Οὕτω γὰρ καὶ ἡ πολλὰκις γινομένη πείρα τῆς θείας ἀληθείας, τὴν εἰς τὸ μέλλον ἡμῖν B ἐπίστα τῶν ἀληθῶς ἐπηγγελμένων βεβαίοι. Ὡσπερ εὖν κλεονάκις αἰτήσας ἔτυχες, καὶ πείραν ἐδέξω τῆς θείας εὐσπλαγχνίας, καὶ συγκαταβάσεως, καὶ μεγαλοδωρεάς, οὕτω καὶ μὴ ταχέως ἐπακουσθῆς, νῦν βίωσθητι τῇ καλῇ προσδοκίᾳ, καὶ καρτερικῶς, καὶ μακροθύμως ἔπισσον, καὶ ὑπόμεινον, κρούων δὲ τῆς δεήσεως, μέχρις ἂν ὁ Θεὸς θελήσῃ ἀναστήναι, καὶ δοῦναι σοι, ὅσον χρῆσεις, ἢ καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν. Ἐκ περιττοῦ γὰρ ὧν αἰτούμεθα, ἢ νοοῦμεν, δύνανται ὁ Θεὸς, καὶ βούλεται ποιῆσαι ἡμῖν.

ΜΑ'. — ΗΛΙΟΔΩΡῸ.

Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, φοβούμενος μὴ τι εἰς ἀνθρώπος βλασθή, τὰς πόλεις ἔφυγε, καὶ τὴν Ἰρμημον C ἔκει. Ἰησοῦς δὲ ὁ Θεὸς καὶ Κύριος τῶν ὄλων ταῖς πόλεσι παραβάλλων ἀμαρτωλοῖς συνεδίπνει, ἐπειδὴ ἡλιός ἐστι δικαιοσύνης. Ἡλίου αὐγαὶ καὶ παντὸς βορβόρου ἐφάπτονται· καὶ τὸ μὲν τοῦ βορβόρου δυσώδες ξηραίνουσιν, αὐταὶ δὲ καθαραὶ διαμένουσι καὶ ἀμύλντοι. Ἄλλὰ φθονοῦντες Φαρισαῖοι λέγουσι· « Διὰ τί ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν ἐσθίει; » Ὡ βάσκανοι, καὶ ἀνόητοι, καὶ τυφλοὶ τὴν καρδίαν! ἀγνοεῖτε γὰρ ὅτι οὐκ ἀλλαγῶσε που, ἀλλὰ κλησίων τῶν νοσοῦντων ὀφείλει διάγειν ὁ ἰατρός; Ὅπου οἱ ἀμαρτωλοὶ, ἐκεῖ πάντως τίθεται καὶ τὸ Παστήριον. Ἀμαρτωλοῦς γὰρ ἦλθεν ὁ Χριστὸς, οὐχὶ δικαίους καλεῖσαι εἰς μετάνοιαν. Ἰησοῦς Χριστὸς ἀμαρτωλοῖς συνδιατρίβει οἰκονομικῶς, ἵνα καὶ ἀμαρτωλοὶ μετανοήσαντες, δικαίους συναυλισθῶσι, καὶ D συνεφρανωθῶσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

ΜΒ. — ΜΑΡΙΩΝΙ ΑΡΓΥΡΟΚΟΠῸ.

Πλειόντας τῶν λόγων τοὺς ὄρκους τολμηρῶς ἐπὶ στόματός ἔχων, ἐντρέπτοιο.

ΜΓ. — ΦΑΥΣΤΙΑΝῸ.

Ἡλλοτριῶται τοῦ Θεοῦ ἡ ψυχὴ σου, καὶ πῶς με προέτρεψας πέμψαι σοι λόγον τινὰ ὠφέλιμον, ἀνθρώπων εὐχόδοι παίζειν τὰ θεῖα, καθάπερ τὰ βέβηλα; Πῶς γὰρ ἂν καὶ λαλήσω εἰς νενεκρωμένον, καὶ ἀνήκον οὐς; « Πῶς ἄσομαι τὴν ὁδὸν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτριᾶς, » ἐνθα ἔχλιοι, καὶ ἴβεις, καὶ νυκτικὸραξες

XL. — *Eidem.*

Qui vi ac necessitate coactus, quæ a Deo poposcerat, sperans obtinuit, instituitur quoque de futuris, quorum natura humana indiget, in Deum spem ponere, qui ea se daturum promisit. Propterea et nunc antequam res eveniant, multos etiam ante annos promittit, promissaque idque sæpius perficit. Sic enim quæ de divina veritate experientia sæpius habita est, spem nostram de futuris, quæ vere promissa sunt, confirmat. Quemadmodum itaque sæpius poscens obtinuisti, et divinæ misericordiæ, demissionis, munificentiæ, ac liberalitatis experientiam suscepisti; ita, licet non ita celeriter exaudiaris, bona exspectatione confirma te, et fortiter toleranterque spera, et sustine, pulsans per orationem, quousque Deus voluerit excitari, præbereque tibi quantum indiges, vel etiam plus quam indiges. Ex abundantem enim, quæ ipsi poscimus, vel animo concipimus, potest Deus, et vult nobis opere ipso elargiri.

20 XLI. — HELIODORO.

Joannes Baptista, timens ne quid sibi noxii, ut homini accideret, urbes negligens, loca deserta incolebat²⁷. Jesus vero Deus, et omnium Dominus in urbes sese inferens, cum peccatoribus una cenabat; quandoquidem ille sol justitiæ est. Solis radii in lutum totum, et partes immersi quidquid in eo est male olens, exsiccant, cum illi puri incontaminatique conserventur. Verumtamen invidentia perciti Pharisæi, dicunt, « Quare Jesus cum peccatoribus et publicanis comedit²⁸? » O invidi et mente capti, et corde cæci! ignoratisne non alibi, sed prope ægros ipsos medico degendum esse? Ubique peccatores sunt, ibi omnino et ara propitia ponitur: nam peccatores, non justos venit Christus ad pœnitentiam vocare²⁹; Jesus Christus cum peccatoribus ita disponens, una degit, ut peccatores media pœnitentia una cum justis sedem habeant, simulque in regno cœlorum gaudeant.

XLII. — ΜΑΡΙΩΝΙ ΑΡΓΥΡΟΚΟΠῸ.

Cum verbis ipsis jusjurandum tibi in ore affluentius audacter abundet, verecundare.

XLIII. — ΦΑΥΣΤΙΑΝῸ.

Perquam longissime remota est anima tua a Deo: quamam igitur me ratione, ut tibi, qui quemadmodum profana, ita et divina jocos facis, orationem utilem ac commodam mitterem, adhortaris? Quomodo enim ipse in aurem demortuam, et ex corde sermonem dirigam? « Quomodo **¶** cantabo

²⁷ Math. ix, 10. ²⁸ Math. ix, 11. ²⁹ Luc. v, 32.

cazaticum Domini in terra aliena ⁴¹, ubi crinacei, et ibides, et nycticoraces nequissimorum spirituum sedem suam posuerunt, ut scriptum est ⁴²? Ubi onocentauri, et dæmones continuo saltant, et corvi crocitant.

XLIV. — PHILIPPO SCHOLASTICO.

Ex papyro, et colla charta confecta, charta simplex nuncupatur, in qua, cum postmodum subscripserit imperator, nemini non notum est, eam Sacram vocari. Eodem modo et divina nostra mysteria comprehendere: ante sacerdotis verba, et Spiritus sancti descensum, nudus panis, et vinum commune, quæ proponuntur, existunt: at post tremendas illas invocationes, et adorandi, et vivifici, et boni Spiritus adventum, non sunt amplius nudus panis, et commune vinum, quæ apposita sunt in sacro altari, sed corpus, et sanguis pretiosus, et immaculatus Christi universorum Dei, ab omnibus sordibus eos mundantia, qui cum timore, et desiderio maximo illorum participes sunt.

XLV. — LICINNIO JUNIORI.

Juvenum voluptatibus deditorum pestiferam consuetudinem fuge, et conatu studioque omni devita: etenim et opere, et inquinatis alloquiis amantium animos corrumpit.

22 XLVI. — SOPHRONIO.

Subditus comitatu, et præposito, neminem alium in fratrum albo scripsisse asserens, ludibrio magis habetur, multumque irridetur a diabolo. Quid enim tibi damni inferet comitatus auctior, et quemadmodum Apostolus dixit ⁴³, multiplicata, et locupletata in multorum fratrum persona gratia Spiritus sancti?

XLVII. — DOSITHEO.

Ut Deus sit omnia in omnibus, lumen lumine dignis, ignis vero castigans sempiterna poena dignos.

XLVIII. — *Eidem.*

Quod labore acquiritur, tenacius detinetur; quod vero facile, citissime, tanquam quod iterum acquiri valeat, projicitur: quare in majori ac firmitate beneficio collocandum est non ita promptum beneficium.

XLIX. — *Eidem.*

Quidquid multo labore, et non sine discrimine conquirimus, pertinaciter amare, et indesinenter diligere, et totis viribus custodire suevimus.

L. — THEODORIANO.

Rudes nonnulli, et mundi amantes viri, tæ miseræ non dissimiles, propriis affectibus ducti, sanitatem, et divitias, et luxum, et hostium excidium precibus a Domino poscunt, deinde ²³ generis ejusmodi petitione frustrati, fidem abjiciunt, vel conquærantur de Deo. Alii rursus aliud quiddam postulantes, nec illud utiliter reportantes, neque enim omnino, quæ diligimus, utilia sunt,

τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐνοσσεύουσι, κατὰ τὸ γεγραμμένον; ἐνθα ὀνοκένταυροι καὶ δαίμονες ὄρουσιν διὰ παντός, καὶ κόρακες κρίζουσι.

ΜΑ'. — ΦΙΛΙΠΠῶ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῶ.

Ἐκ παπύρου, καὶ κόλλης χάριτος κατασκευασθεὶς, χάριτος ψιλὸς καλεῖται, ἐπὶ δὲ ὑπογραφὴν δέξεται βασιλέως. δῆλον ὡς Σάκρα ὀνομάζεται. Οὕτως μοι νοεῖ καὶ τὰ θεῖα μυστήρια, πρὸ μὲν τῆς ἐντεύξεως τοῦ ἱερέως, καὶ τῆς καθόδου τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ψιλὸν ἄρτον ὑπάρχειν, καὶ οἶνον κοινὸν τὰ προκείμενα· μετὰ δὲ τὰς φοβερὰς ἐκείνας ἐπικλήσεις, καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ προσκυνητοῦ, καὶ ζωοποιῦ, καὶ ἀγαθοῦ Πνεύματος, οὐκ ἔτι ψιλὸν ἄρτον καὶ κοινὸν οἶνον τὰ ἐπιτεθειμένα τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, ἀλλὰ σῶμα, καὶ αἷμα τίμιον καὶ ἀχραντὸν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν ἀπάντων, καθαρῖζον ἀπὸ παντός μολυσμοῦ τοὺς μεταλαμβάνοντας φόδῳ, καὶ πόθῳ πολλῷ.

ΜΕ'. — ΛΙΚΙΝΝΙῶ ΝΕΩΤΕΡῶ.

Τὴν λοιμικτὴν συνδιαγωγὴν τῶν φιληδόμων σου νεωτέρων ἀποστρέφου, καὶ φεῦγε πάσῃ δυνάμει· καὶ γὰρ καὶ τῷ ἔργῳ, καὶ ταῖς μεμολυσμέναις ὀμιλίαις, τὰς ψυχὰς διαφθείρει τῶν ἀγαπῶντων αὐτοῦς.

ΜΣ'. — ΣΩΦΡΟΝΙῶ.

Ἵποτακτικὸς λέγων τῇ συνοδίᾳ, καὶ τῷ κρατοῦντι, μηδένα ἄλλον ὑποδέξασθαι ἀδελφόν, χλευάζεται μᾶλλον, καὶ ἀγὰν ἐμπαίζεται ὑπὸ τοῦ διαδόλου. Τί γὰρ σε ἐξημέλωσε τὸ πληθυνθῆναι τὴν συνοδείαν, καὶ καθὼς ὁ Ἀπόστολος εἶρηκε, πλεονάσσει καὶ ἀυξηθῆναι ἐν προσώπῳ πολλῶν ἀδελφῶν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

ΜΖ'. — ΔΟΣΙΘΕῶ.

Ἵνα ἢ ὁ Θεὸς πάντα ἐν πᾶσι, φῶς μὲν τοῖς ἀξίοις τοῦ φωτός, πῦρ δὲ κολαστήριον τοῖς ἀξίοις τῆς αἰωνίου κολάσεως.

ΜΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ μὲν πόνῳ κτηθῆν, μᾶλλον κρατεῖσθαι πέφυκεν, τὸ δὲ βραδίῳ κτηθῆν, καὶ ἀποπτύεσθαι τάχιστα, ὡς πάλιν ληφθῆναι δυνάμενον, ὥστε μᾶλλον εὐεργεσίᾳ κρατίστη, καὶ βεβαίᾳ καθίσταται τὸ μὴ πρόχειρον τῆς εὐεργεσίας.

ΜΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πᾶν τὸ πολλῷ μόχθῳ, καὶ ἀγῶνι πορισθῆν, ποθεῖν συντόμως, καὶ στέργειν ἀνευδότως, καὶ παντὶ σθένει φυλάττειν εἰώθαμεν.

Ν'. — ΘΕΟΔΩΡΙΑΝῶ.

Ἀμαθεῖς τινες, καὶ φιλόκομοι ἄνδρες προσεικότες τῇ σῇ ἀθλιότητι ἐμπαθῶς φερόμενοι, ὑγίειαν, καὶ πλοῦτον, καὶ σπατάλην, καὶ ἐχθρῶν ἀνθρώπων ἀπώλειαν δι' εὐχῆς τὸν Κύριον αἰτοῦσιν· εἶτα τῆς τοιαύτης βλαβερᾶς ἀποτυχόντες ἀτήσεως εἰς ἀπίστιαν χωροῦσιν, ἢ μέμφονται τὸν Θεόν. Ἄλλοι πάλιν ἄλλο τι ἐξαιτοῦντες, καὶ μὴ κομιζόμενοι συμφερόντως (οὐ γὰρ πάντως ἄπερ φιλοῦμεν καὶ ὠφελεῖ)· τὸ γὰρ τί

⁴¹ Psal. cxxvii, 4. ⁴² Isa. xxviii, 11. ⁴³ I Thes. iii, 12.

προσευξόμεθα, φησί, καθ' ἃ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν, γογγύ-
ζουσιν εὐθύς χαλεπαίνοντες, καὶ δυσαναχτεοῦντες
ἐπὶ τῇ ἀποτεύξει, καίτοι πολλάκις κατεγυωσμένοι
τὸν βίον ὑπάρχοντες, ἐτοιμῶς βούλονται ἐπακουέσθαι·
ἔρα γὰρ οὐκ ὀφείλεις εὐχαριστεῖν, ὅτι κατηξιώθης,
καὶ μόνον ὀρθρῆσαι πρὸς τὸν Κτίσαντα πάντα, καὶ
συνομιλῆσαι αὐτῷ διὰ τῆς εὐχῆς; ἀλλὰ καὶ μὴδ'
εὐχαριστῆσαι θέλων, ὀνειδίξεις σὺ, ὁ πηλὸς, τὸν Πλά-
στην σου; Ἀλλὰ νῦν γοῦν σαυτὸν δοκιμάσας, ἄνθρωπε,
γνώριξέ σου τὰ μέτρα.

NA'. — ΠΛΟΥΤΙΝῶ ΥΠΑΤΙΚῶ.

Οἱ πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατακληροδοτηθέντες ὑπὸ
Μωϋσέως, τοῦ μεγάλου νομοθέτου, Ῥουβήμ, καὶ Γὰδ
ὑπῆρχον, καὶ τῆς φυλῆς Μανασσῆ τὸ ἦμισυ. Πρὸς-
ῶπον δ' οὗτοι ἔφερον τῶν διὰ τοῦ νόμου δικαιοθέντων·
αἱ δὲ ἄλλαι ἑννέα καὶ ἦμισυ φυλαὶ, αἵτινες μετὰ τὸν
Ἰορδάνην κληρονομοῦσι, σύμβολον τυγχάνουσι τῶν
ἐξ ἐθνῶν πεπιστευκότων Χριστῷ, καὶ διὰ τῆς χάρι-
τος τοῦ ἁγίου Πνεύματος τελειωθέντων. Σημειωτέον
δὲ, ὅτι πρὸ τοῦ ποταμοῦ, τοῦτέστι τοῦ Χριστιανικοῦ
βαπτίσματος, ἀτελής πῶς καὶ νηπιώδης διακινῶνται
γνώσις καὶ πολιτεία· παιδία γὰρ ἐκεῖ, καὶ κτηνῶν
πολλά, καὶ γυναῖκας ὑπάρχειν μαμαρτύρηκεν ἡ γρα-
φή Μωϋσέως.

NB'. — Τῷ αὐτῷ.

Συναγωνίζονται ταῖς ἑννέα ἦμισυ φυλαῖς πρὸς τὴν
κληρονομίαν αἱ δύο ἦμισυ Ὡς γὰρ ἡμεῖς στρατεύο-
μεθα ἐν πίστει, καὶ εὐχαίς, καὶ θειοτέροις ἔργοις (τὰ
γὰρ ἔπλα τῆς στρατείας ἡμῶν, φησὶν ὁ Ἀπόστολος,
οὐ σαρκικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς τε καὶ δυνατῶς), οὕτω
στρατεύονται, καὶ συναγωνίζονται ἡμῖν ταῖς προθυ-
μαίαις, καὶ ταῖς καλλίσταις ἐλπίσιν οἱ πρώην εὐρη-
στηκότες τῷ Θεῷ διὰ τοῦ νόμου. Τὰ γὰρ μυστικῶς
πράγματα, καὶ οἱ λόγοι Μωσέως, καὶ προφητῶν συν-
τρέχουσι τῷ κατὰ τὸ εὐαγγελικῶν κηρύγματι, καὶ
γίνεται κοινὸν τὸ κατόρθωμα. Διὸ φησιν Ἰσραηλίτης
Ἰησοῦ τῷ υἱῷ τοῦ Ναυῆ μέλλοντι διαβαίνειν τὸν
Ἰορδάνην πανστρατιῶν, ὅτι « Καθὼς ἤκουσαμεν Μωϋ-
σέως, οὕτως ἀκουσόμεθα καὶ σοῦ. » Ἰησοῦς δὲ ἐ τοῦ
Ναυῆ τύπον ἐφέρετο Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Δεσπότη
τῶν ὄλων. Ὅθεν αὐτὸν Αὐσὶν τὸ πρῶτον καλούμενον,
ὁ πάνσοφος Μωϋσῆς προβλέπων τὰ μέλλοντα τοῖς
ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς Ἰησοῦν ἐπινώμασεν, ὅπως ση-
μαίνῃ τὸν ἀληθινὸν Ἰησοῦν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀρχό-
μενον ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος κηρύσσειν τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν, καὶ δωρούμενον ἡμῖν τὴν ἀνω κληρο-
νομίαν ἀπάνθητον, καὶ αἰώνιον.

NC'. — Τῷ αὐτῷ.

Ῥαβὲ ἀλατυσμὸς ἐρμηνεύεται, ἡ γὰρ τὸ πρῶτον
πόρνη, νῦν δὲ σώφρων Ἐκκλησία διὰ τῆς πίστεως
πλατύνεται ταῖς θεωρίαις, καὶ τοῖς θεοῖς νοήμασιν.
Διὰ τοῦτο Κορινθίοις γράφει ὁ μέγας Ἀπόστολος·
« Μὴ στενωχωρεῖσθε· μάλλον δὲ πλατύνθητε, καθά-
περ οὖν ἡ ἐμὴ καρδία πελάττυται. »

ND'. — ΑΥΡΗΛΙΑΝῶ ΙΑΛΟΥΣΤΡΙῶ ΑΠΟ
ΕΛΛΗΝΩΝ.

Ὁὐκ ἀξίαν τῆς τοῦ Εὐαγγελίου εὐπροσεΐας βαδίζεις

⁶⁶ Josue xiii, 8. ⁶⁷ II Cor. x, 4. ⁶⁸ Josue i 7.
xi, 31. ⁶⁹ II Cor. vi, 11.

A ignoramusque, ut ille ait, uti decuit, preces effu-
dere, statim obmurmurant ægre ferentes, indolen-
tesque de repulsa: et licet sæpenumero exitiosi
ac nefarii sint, nihilominus illico exaudiri cupiunt.
Annon reddendæ tibi gratiæ sunt, quod dignus
factus sis, mane surgens ad Creatorem omnium
accedere, unaque cum eo orando colloqui? Et licet
gratias referre nolis, exprobras tu lutum Creatori
tuo? Verumtamen nunc, cum teipsum, mi vir,
examinaveris, mensuram agnosce tuam.

LI. — PLUTINO CONSULARI.

Qui trans Jordanem a Moysæ magno legum latore
sortem acceperunt, Ruben erant, et Gad, et tribus
Manasse dimidium⁶⁶. Hi porro, per legem justifi-
cates representabant; at reliquæ novem, cum di-
midia parte cis Jordanem subsortitæ, ex gentibus
Christo credentes, et per gratiam Spiritus sancti
perfectionem adeptos referabant. Adnotandum vero
est, ante fluvium, hoc est Christianam ablutionem,
imperfectam quodammodo, et puerilem cogniti-
onem, ac vitæ institutionem indicari: infantes enim
ibi, et bruta pleraque, et mulieres adfuisse Moyses
scriptis tradito testimonio suo comprobavit.

24 LII. — Eidem.

Cum novem et dimidia tribubus ad hæreditatem
una opera duæ et dimidia certant: quemadmodum
enim nos in fide, et oratione, ac bonis operibus
militamus (namque nostra arma, ut Apostolus
ait⁶⁷, non sunt carnalia, sed spiritualia, et fortia),
pari modo militant, et nobiscum certamen ineunt
desideriis, et fiducia optima, qui ante Deo per le-
gem complacuerunt. Etenim res mysticæ, et verba
Moysis, et prophetarum una cum evangelica præ-
dicatione confluent, et recte factum subsecutum
commune utrisque est. Ideoque dicunt Israelitæ
Jesu filio Nave, cum omni exercitu Jordanem tra-
jecturo: « Quemadmodum audivimus Moysen, ita
audiemus et te⁶⁸. » Jesus porro filius Nave præ-
figurabat Christum Jesum omnium Dominum. Hinc
eum prius Ausin vocatum sapientissimus Moyses
mentis oculis futura prævidens Jesum nuncupa-
vit⁶⁹, ut verum Jesum, Dei Filium a baptismate
regnum cælorum prædicare exordientem, et elar-
gentem nobis supernam hæreditatem nulli inæ-
rori, nulli fini obnoxiam, innueret.

LIII. — Eidem.

Raab, latitudinem notat, quæ enim prius erat
meretrix^{66, 69}, nunc casta ac pudica Ecclesia per
fidem speculationibus, et divinis intellectionibus
dilatatur. Propterea magnus Apostolus Corinthiis
scribit: « Ne angusti sitis, imo potius dilatamini,
quemadmodum et cor meum dilatatum est⁶⁹. »

25 LIV. — AVRELIANO ILLUSTRİ
EX GENTIBUS.

Indigno evangelica elegantia modo vitam vitæ

⁶⁷ Num. xiii, 17. ^{68, 69} Josue ii, 1 seqq. Hebr.

sempiternæ obambulas, haud mente comprehendens, non multo post iudicium omnium, quæ quilibet, dum viveret, patravit, adfuturum, condignas secum deferens submoto omni deprecatore pœnas. Contraria itaque, neque di-ta ægre feras, tibi via ineunda est, sacra potius pro profanis eligenti, abigenti quæ ex usu prava desideria contraxisti.

LV. — ZOSARIO TRIBUNO.

« Omne caput in dolorem, ait Isaias, et omne cor in mœrore a pedibus usque ad caput ⁵¹. » Et paucis interjectis : « Terra vestra deserta, regionem vestram in conspectu vestro exteri comedunt ⁵². » Per pedes quidem subditos : per caput præfectos innuens, nequitia omni oppletos ; omne quippe caput in dolorem : siquidem et pedes eorum in improbitatem cursu rapide feruntur, quemadmodum in alio quoque loco dixit propheta ⁵³. Laborem itaque improbitatem esse intellige, ut de profana anima David dicit : « Concepisti dolorem, et peperisti iniquitatem ⁵⁴ ; » improbitas enim suapte natura iniquitatem parit. Cum itaque in despectu, et amore malorum, sæpenumero iudicio Dei mœsta ac tristia consequantur, ad emendationem peccatores impellentia, propterea dixit : « Et omne cor in mœrorem ⁵⁵. » In lucium etenim Judæi a Deo conjiciuntur, **26** dum humana manu castigantur et deprimuntur.

LVI. — Eidem.

Si non propter Christi necem desolata est universa Judæa a Romanis, et Hebræorum exteri comedunt, illiusque fructus devorant ⁵⁶, abjiciatur tanquam mendax propheta, qui ante mille annos illud prædixerat.

LVII. — Eidem.

Ne te seducat Judæus asserens, propter alia scelera spoliatum se esse Palæstina : neque enim ob alias labe, et conscientia vulnera, sed propter Doinini necem multa gravia, quibus nullum reinedium afferri potest, perpassi sunt. Etenim ante illa tempora idola colentes, prophetas trucidantes, dæmonibus filias, filiosque immolantes, alienigenis in captivitatem a Deo tradebantur, et paucos post annos, ita Deo annuente, in terram promissionis reducebantur. Ex quo vero in-
D medicabile hoc flagitium, in Filium Dei manus apponentes, audacter perpetrarunt, perpetuo et extremo excidio traditi sunt. En itaque quingentesimus annus ; et nusquam divinum subsidium, non auxilium, non consolatio, non propheta instruens, et confirmans, quemadmodum in urbe Babylone Ezechiel, et Daniel, cæterique. Non enim cum illis Deus ab illis abhorrens confabulari vult.

LVIII. — Eidem.

Si post ingens gaudium tristia vobis contigerunt, confide omnino, et ingentem hanc tristitiam

A τὴν ὁδὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς, μὴ λαμβάνων κατὰ νοῦν, ὡς ὀλίγον ὕστερον κρίσις ἔσται τῶν ἐκάστῳ βεβιωμένων, ἀπαραιτήτους ἔχουσα τὰς πρὸς ἀξίαν ἐπιτιμήσεις. Δεῖ τοίνυν, καὶ μηδαμῶς ἀπεχθάνου ταῦτα ἀκούων, τὴν ἐναντίαν ἐλθεῖν, ἐκλεξάμενον μᾶλλον ἀντὶ τῶν οὐχ ὀρίων τὰ ὄσια, καὶ ἐξορίσαι τὰς κατὰ συνθήθειαν πονηρὰς προθυμίας.

NE'. — ΖΩΣΑΡΙΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

« Πᾶσα κεφαλή εἰς πόνον, φησὶν ὁ Ἡσαίας, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς. » Καὶ μετ' ὀλίγα : « Ἡ γῆ καὶ ὑμῶν ἔρημος, τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριον κατεσθίουσιν. » Διὰ μὲν τῶν ποδῶν τοὺς ὑποτεταγμένους, διὰ δὲ τῆς κεφαλῆς τοὺς καθηγουμένους αἰνιτιτόμενος, πονηρίας ἀπάσης ἐμπελησμένους : πᾶσα γὰρ κεφαλή εἰς πόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πόδες αὐτῶν εἰς πονηρίαν τρέχουσιν, ὡς ἐν ἐτέρῳ τόπῳ εἴρηκεν ὁ Προφήτης. Πόνον τοιγάρτοι τὴν πονηρίαν νόει, καθὼς λέγει ὁ Δαυτδ περὶ ψυχῆς βεθλίου, ὅτι « Συνέλαβες πόνον, καὶ ἐτερες ἀνομίαν. » Ἡ γὰρ πονηρία τὴν ἀνομίαν πέφυκεν ἀποτικτεῖν. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐν τῷ καταφρονεῖν, καὶ ἀγαπᾶν τὰ φαῦλα, πολλάκις κρίσει Θεοῦ τὸ σκυθρωπᾶ καὶ λυπηρὰ ἔπεται, πρὸς διόρθωσιν ἐκκαλούμενα τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, διὰ τοῦτο εἴρηκε : « Καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. » Λυποῦνται γὰρ Ἰουδαῖοι : ὑπὸ Θεοῦ, δι' ἀνθρωπίνης χειρὸς τιμωρούμενοι καὶ καταθλιβόμενοι.

ΝΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

C Εἰ μὴ διὰ τὴν Χριστοκτονίαν ἡρήμωται πᾶσα Ἰουδαία ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ ἀλλότριον Ἑβραίων κατεσθίουσιν καὶ καρπίζονται ταύτην, ψεφύσθω ὁ Προφήτης πρὸ χιλλίων τοῦτο ἀνακηρύξας ἑτῶν.

ΝΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ σε ἀπατάτω ὁ Ἰουδαῖος λέγων δι' ἐτέρας ἀμαρτίας ἀπηλλοτριῶσθαι τῆς Παλαιστίνης. Οὐ γὰρ δι' ἄλλας ἀμαρτίας, διὰ δὲ τὴν Κυριοκτονίαν πεπόνθασι τὰ ἀνήκεστα. Πρώτων μὲν γὰρ εἰδωλολατροῦντες, καὶ τοὺς προφῆτας φρονεῦντες, καὶ τοὺς δαίμοσι τὰ σκυγατέρας καὶ τοὺς υἱοὺς θύοντες, τοῖς ἀλλοφύλοις εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπὸ Θεοῦ παρεδίδοντο, καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη τῷ θεῷ βουλήματι πάλιν ἐπανήγοντο εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἄφ' οὗ δὲ τὸ ἀνάτατον τετολημῆκασι πρᾶγμα, εἰς τὸν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν, παντελεῖ πορθῆσαι ἐνέδονται. Ἰδοὺ λοιπὸν πεντακοσιοστὸν ἔτος, καὶ οὐδαμῶς θεῖα τις ἐπισκοπῆ, οὐκ ἀντιλήψις, οὐ παρηγορία, οὐ προφήτης ἰουθετῶν καὶ στηρίζων, ὡσπερ ἐν Βαβυλῶνι Ἰεζεκιήλ τε καὶ Δαβιθλ, καὶ οἱ ἄλλοι. Οὐκ ἔτι γὰρ αὐτοὶ θέλει προσομιλεῖν ὁ Θεὸς βδελυττόμενος τούτους.

ΝΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ ἐκ πολλῆς χαρμονῆς λυπηρὰ ὑμῖν ἐπῆλθεν, προσδόκησον πάντως, ὅτι τὴν πολλὴν λύπην εἰς μετ-

⁵¹ Isa. i, 5, ⁵² ibid. 7. ⁵³ Isa. lxx, 7. ⁵⁴ Psal. vii, 15. ⁵⁵ Isa. i, 5. ⁵⁶ ibid. 7.

ζωνα τῆς πρώτης εὐθυμίας παρακληθεὶς μεταβαλεῖ ὁ **A 27** in maiorem, quam prima illa fuerat, consolationem a Deo, si eum deprecaberis, immutandam fore.

ΝΘ. — ΜΕΛΕΤΙΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Οἱ ὑπὸ Μωϋσείως τοῦ θεοῦ ἱεροφάντου πεμφθέντες εἰς Παλαιστίνην κατάσκοποι, σημαίνει μοι δοκῶσι τοὺς οὐρανόους ἀγγέλους ἐποπτεύοντας τὸν ὕλον χόσμον, καὶ τῶν τῆδε πρόνοιαν ποιουμένους. Οὐδὲν γὰρ ἀπρόνοητον ἐν ἀνθρώποις. Καὶ πειθῆτω σε ἐκεῖνος ὁ ἄγγελος, ὁ ἐν σχήματι τοῦ Μακεδόνης ἀνδρὸς πρὸς συμμαχίαν ἕνεκεν σωτηρίας ἀνθρώπων τὸν ἀπόστολον προτροπόμενος Παῦλον ἐν τῷ λέγειν πρὸς αὐτόν· « Διάβηθι εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ βοηθήσον ἡμῖν. »

Ξ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ ποθεινῶς τὰς σεπτὰς ἀναγινώσκεις Γραφάς, οἶσθα πῶς τὴν προστάττουσαν καὶ διακλειομένην τοὺς πᾶσιν νομοθεσίαν, δεῖν στεφάνῃν κατασκευάζειν ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς νοητῆς οἰκίας, δηλαδὴ τοῦ κατὰ θεὸν πολιτεύματος. Χρὴ γὰρ μὴ μόνον ἐνάρξασθαι τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ κορωνίδα καὶ τέλος ἐπιτιθέσθαι, ἵνα μὴ καταγινωσθῶμεν, ὥσπερ ὁ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τὸν πύργον ἀτελεῖ καταλείψας.

ΞΑ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐὰν τὴν στεφάνῃν ἐπιθῶμεν τῷ δώματι τῆς καλῆς πολιτείας, δυνήσομεθα πάντως καθ' ὁμοίωσιν τῆς πιστοτάτης Ραὰβ, οὐχὶ κάτω που, ἀλλὰ ἄνω μᾶλλον ὑποδέξασθαι καὶ ξενίσαι τοὺς ἀγγέλους τοῦ Ἰησοῦ, ἀληθέστερον δὲ λίσσῃ, αὐτὸν ξενοδοχῆσαι. **C** Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τῶν ἀγγέλων Δεσπότην.

ΞΒ. — ΚΑΛΑΝΔΙΩΝΙ.

« Λόγοι κερκώπων μαλακοὶ, πίπτουσι δὲ εἰς τὰ ταμίεα κοιλίας. » *Κέρκωπας* ὀνομάζει ὁ Σολομῶν τοὺς ἀλωπεκίζοντας καὶ δολιευμένους. Διὸ φησιν ὁ Δαυὶδ· « Μὴ με συναπολέσεις, ὁ Θεός, μετὰ τῶν λαλούντων εἰρήνην πρὸς τὸν πλησίον, κακὰ δὲ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. » — « Ἠπαλύθησαν γὰρ λόγοι ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοὶ βολίδες ὑπάρχουσι τιτρώσαι. »

ΞΓ. — ΘΕΟΔΟΤΙΩΝΙ.

Εἰκότως τεθαύμακας διαπορῶν, πῶς ἂν ἐδυνήθησαν λίθοι αἰσθητοὶ ὅλον γραφὴν χωρῆσαι τὸ δευτερονόμιον. Νοήσωμεν τοιγαροῦν τὸ τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον δευτερονόμιον μυστικῶς προειρηθῆσαι, διότι **D** μετὰ τὴν νόμον Μωϋσείως τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον γέγραπται· λίθους δὲ τοὺς πρώην λιθίνην ἐσχηκότας καρδίαν, ὕστερον δὲ τῇ πίστει ἀπαλυνθέντας, καὶ ὑπερίζαντας τῇ Γραφῇ τοῦ Πνεύματος.

ΞΔ. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ἀγνοεῖς τὸ ἐν τῷ Ἰεζεκίηλ εἰρημένον, ὅτι « Ἐκσπάσω ἀφ' ὑμῶν τὴν λιθίνην καρδίαν, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην, εὐεῖκτον τῷ Θεῷ εἰς τὸ μηκέτι πλανᾶσθαι. »

ΞΕ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀνάγνωθι, εἰ Κορινθίοις ἐπιστέλλει ὁ μακάριος Παῦλος· « Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἔστε, καὶ ἐγγε-

lacionem a Deo, si eum deprecaberis, immutandam fore.

LIX. — MELETIO CANCELLARIO.

Qui a Moysae divino sacrorum antistite in Paestinam missi sunt exploratores ⁷⁷, notare mihi videntur caelestes angelos, totum terrarum orbem inspectantes, et terrenarum rerum curam gerentes. Nihil enim inter homines est, quod Providentiae non subjaceat. Hocque tibi suadeat angelus ille, qui in Macedonis figura in auxilium, pro salute hominum apostolum Paulum verbis illis adhortabatur : « Procede in Macedoniam, et optulare nobis ⁷⁸. »

LX. — Eidem.

B Quando avide nimis venerandas percurris Scripturas, disce praecipuum illum imperans, et omnes cohortans, ut coronam sibi praeparant super tecto intellectualis domus, instituti nempe vitae, quae secundum Deum est. Etenim non tantum in virtute initia ponenda sunt, sed ad umbilicum, et finem perveniendum, extremaque lineamenta addenda, ne condemnemur, quemadmodum ille, qui in Evangelio turrim non perfectam reliquit ⁷⁹.

LXI. — Eidem.

Si tecto probae vivendi rationis coronam imponamus, omnino ad exemplar Raab fidissimae ⁸⁰, non in inferiori quopiam loco, **28** sed superiori recipere, et hospitio angelos Jesu, et, ut verius dicam, ipsum Jesum Christum angelorum Dominum excipere poterimus.

LXII. — CALANDIONI.

« Cercopum verba praemollia, procidunt vero in araria ventris ⁸¹. » Cercopes vocat Salomon eos, qui vulpino ingenio sunt, dolosque aliis nectunt. Propterea dicit David : « Ne me perdas, Deus, una cum loquentibus pacem ad proximum, mala vero in cordibus suis ⁸²; » — « enolliti enim sunt sermones eorum super oleum, et ipsi jacula sunt vulvifica ⁸³. »

LXIII. — THEODOTIΩΝΙ.

Non absque ratione miraris, hærens, quomodo potuerint lapides sensiles totum descriptum capere Deuteronomium. Intelligamus igitur Christi Evangelium Deuteronomion mystice praedictum fuisse, quandoquidem illud post legem Mosaicam scriptum est; lapides vero eos, qui antea cor lapideum gestabant, postmodum fide molliti sese Scripturae spiritus tanquam magistræ affixerunt

LXIV. — Eidem.

Non ignoras, quod in Ezechiele dicitur : « Eradicabo a vobis cor saxenum, et dabo vobis cor carneum, obediens Deo, ne ultra aberret ⁸⁴. »

LXV. — Eidem.

Perlege, quid Corinthiis beatus Paulus scribat : « Nostra **29** epistola vos estis, scripta non in

⁷⁷ Num. xiii, 18. ⁷⁸ Act. xvi, 9. ⁷⁹ Luc. xiv, 30. ⁸⁰ Psal. lvi, 12. ⁸¹ Ezech. xi, 19.

⁸² Josue ii, 6. ⁸³ Prov. xxvi, 22. ⁸⁴ Psal. xxvii, 3.

tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnis, non atramento, sed Spiritu Dei vivi. Vos enim ostenditis opus legis in cordibus vestris 66. »

LXVI. — *Eidem.*

Non multo indiget tempore verus Jesus ad scribendum Deuteronomium in cor pietate integrorum lapidum. Statim enim atque prædicatio suscepta est, nihil aliud dicendum est, quam te asportasse in interiora pugillaria legem gratiæ minime gravem, et concupitam in conspectu filiorum Israel, divinarum nempe et incorporarum potestatum, in lapides non ultra infidelitate mutilandos, aut confringendos, sed auribus, et animo integros. « Qui enim, ait, habet aures audiendi 66 (fide et industri solertia), audiat. »

LXVII. — HERACLIO SUBDIACONO AURIFICI.

Quemadmodum generosus miles pro rege pugnam iniens, si telis ictus ab adversariis dolores sustinerit, nec desponderit animum, curatus, sanatusque cicatrices vulnerum in fortitudinis jactantiam habebit: eo pacto et qui ab hoste vulnera acceperunt, si labores poenitentiae non neglexerint, absque dubio salutem consecuti in die iudicii gloriabuntur; namque fortis et magnus animus, licet vulneribus oppletus, pugnant corpore violato vulneribus prorsus alios debellabit.

30 LXVIII. — APHTHONIO DIACONO.

Quicumque Dei amore, et benedictionum proposito vitam traducunt, hi dicuntur prope montem Garizim appellatum stare 67: at qui non propter benedictionem, et amicitiam, et laudem Dei, sed propter poenarum decretarum metum bona opera conficiunt, hi dicuntur manere prope montem Hebal, in quo diræ effusæ sunt, non ut diris subjaceat qui in Hebal stetit, sed ut horrendas illas diras conspiciens omni conatu sibi caveat, ne in eas concidat.

LXIX. — APHTHONIO.

Ne putes prophetæ Isaïæ sermonem in Sodomitis dirigi: « Audite verbum Domini, principes Sodomorum 68. » Principes enim Judæorum, qui opere Sodomorum libidines, et illis subjectos, obsecundantes, æmulabantur, sermo respicit: statim namque subnectit: « Attendite legi Dei populus Gomorrhæ. Quid mihi copia sacrificiorum vestrorum? dicit Dominus 69. » Et tamen manifestum est non Sodomitis, multoque minus Gomorrhænos unquam, sed Israelitis potius Deo sacrificia obtulisse.

LXX. — GAINÆ COPIARUM DUCTORI.

Multis inanimatis personam divinitus inspirata Scriptura tradit, ut illud: « Mare dixit hæc, et hæc; et abyssus dixit: Non est in me 70. » Et rursus: « Cæli enarrant 31 gloriam Dei 71; » et gladio præcipit Dominus, ut sese et carne, et sanguine impletet, et a montibus et collibus saltationes

A γραμμένη οὐκ ἐν πλατῆ λίθιναις, ἀλλ' ἐν πλατῆ καρδίας σαρκίνας, οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ζῶντος· ὑμεῖς γὰρ ἐνδοικνυσθε τὸ ἔργον τοῦ νόμου ἐν ταῖς καρδαίαις ὑμῶν. »

ΞΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι δαῖται χρόνου πλείονος ὁ ἀληθῆς Ἰησοῦς πρὸς τὸ γράφαι τὸ Δευτερονόμιον εἰς τὴν καρδίαν τῶν ὀλοκλήριον τῇ εὐσεβείᾳ λίθων. Ἄμα γὰρ τῷ παραδέξασθαι σε τὸ κήρυγμα, οὐδὲν ἕτερον χρῆ λέγειν. ἢ ὅτι ἐκομίσω ἐν τοῖς ἔνδοις πτυχίοις τὸν νόμον τῆς χάριτος τὸν ἀδαρῆ καὶ ἐράστμιον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, δηλαδὴ τῶν θείων καὶ ἀσωμάτων δυνάμεων, εἰς λίθους μηκέτι κολοθουμένους διὰ τῆς ἀπιστίας καὶ κλωμένους, ἀλλ' ὀλοκλήρους ψυχῆ καὶ ταῖς ἀκοαῖς· « Ὁ ἔχων γὰρ ὕψα, φησὶν, ἀκούειν (τῇ πίστει, καὶ τῇ ἀγγινοῖα), ἀκουέτω. »

ΞΔ'. — ΗΡΑΚΛΕΙΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ ΧΡΥΣΟΧΩ.

Ὡς περ στρατιωτῆς γενναῖος ὑπὲρ τοῦ βασιλέως; μαχόμενος, ἐὰν βέλεσι κατατοξευθῆς ὑπὸ τῶν ἐναντίων ὑπομείνῃ τὰς ἀλγηδῶνας, καὶ μὴ παραχωρήσῃ τῇ ὀλιγοψυχίᾳ, ἐπιμελείας τυχῶν, καὶ ἰατρουθεῖας, ἔξει τὰς οὐλὰς τῶν τραυματίων εἰς καύχισιν ἀνδρείας· οὕτως καὶ οἱ τρωθέντες παρὰ τοῦ ἔχθρου ἐὰν μὴ ἀκηδιάσωσι τοὺς πόρους τῆς μετανοίας, ἀναμφιδόλιως σωθέντες καυχῆσονται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· ὁ γὰρ ἀνδρεῖος, κἂν ἐν τραύματι γένηται, πάντως νικήσει καὶ τραυματίας μαχόμενος.

ΞΕ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὅσοι ἀγάπῃ Θεοῦ καὶ προθέσει εὐλογιῶν πολυτεύονται, οὗτοι λέγονται ἴστασθαι πλησίον τοῦ θρους τοῦ Γαρίζειν προσαγορευομένου· ὅσοι δὲ οὐχὶ δι' εὐλογίαν, καὶ φιλίαν, καὶ ἔπαινον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβόν τῶν ἀπειληθειῶν κολάσεων τὰ καλὰ ἐπιτελοῦσιν ἔργα, οὗτοι λέγονται εἶναι ἐγγὺς τοῦ θρους Γαιθάλ, ὅπου αἱ κατάραι ἐδόθησαν, οὐχ ἵνα ἐν κατάρα γένηται ὁ παρὰ τῷ Γαιθάλ σταθεῖς, ἀλλ' ἵνα θεασάμενος τὰς φοβεράς καταράς παντὶ σθένει φυλάξῃται τοῦ μὴ περιπεσεῖν αὐταῖς.

ΞΖ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ.

Μὴ νόμιζε, ὅτι πρὸς τοὺς Σοδομίτας ἀποτείνεται ὁ προφήτης Ἡσαίας λέγων· « Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἄρχοντες Σοδδμῶν. » Πρὸς γὰρ τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἰουδαίων ὁ λόγος αὐτῆς, μιμουμένους τῇ πράξει τὰς τῶν Σοδομιτῶν αἰσχροπραγίας· σὺν τοῖς ὀποταγαμένοις· εὐθὺς γὰρ ἐπιφέρει· « Προσέχετε νόμῳ Θεοῦ λαὸς Γομορρᾶς. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος. » Ἀπλὸν δὲ, ὅτι οὐχὶ Σοδομιταί, οὐδὲ μὴν Γομορρῆνοι πώποτε, Ἰσραηλίται δὲ μᾶλλον τῷ Θεῷ τὰς θυσίας προσέφερον.

ΞΔ'. — ΓΑΙΝᾶ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῆ.

Πολλὰ καὶ τῶν ἀψύχων προσωποποιεῖν οἶδεν ἡ θεόπνευστος Γραφή, ὡς τό· « Ἡ θάλασσα εἶπε τάδε καὶ τάδε, καὶ ἡ ἀβύσσος εἶπεν· Οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοί. » Καὶ πάλιν· « Οὐρανὸς διηγούνηται δόξαν Θεοῦ. » Καὶ τῇ βομφαῖα διακελεύεται Κύριος· ἐμφορεῖσθαι χρεάτους τε καὶ αἵματος· καὶ ὄρη καὶ βουνοὶ τοὺς τῆς σκιρ-

66 II Cor. III, 2. 67 Matth. XI, 15. 68 Josue VIII, 53. 69 Isa. I, 40. 70 ibid. 41. 71 Job XXVIII, 14. 72 Psal. XXIII, 1.

τήσεως ἐπερωτῶνται λόγους· καί· « Τί πέπονθας, A deposcuntur ⁷². Et, « quid pertulisti, mare, ut dālāsσα. ὅτι ἐφυγες, καί σὺ, Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; » Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχοι, τί μοι προτείνεις τὸ ἐν ταῖς Παροιμίαις εἰρημένον, ὅτι « Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ; » Σολομὼν παραβολὰς καὶ σκοτεινὸν λόγον τὴν σύνταξιν κέκληκε τοῦ ἰδίου βιβλίου. Ἄλλο τοιγάρτοι ἐστὶ τὸ παραβολικῶς ῥηθὲν καὶ συνεσκιασμένον, καὶ πολλὰς ὑπονοίας δεχόμενον, καὶ ἄλλο τὸ λευκῶς, καὶ ἀσυγκαλύπτως, σαφῶς τε καὶ διαβῆδην δογματισθὲν. Σὺ δὲ τὴν φωτεινὴν τοῦ Ἀποστόλου διδασκαλίαν ἀποστραφεῖς; τῷ βεβλάσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ὄρασιν, τοῖς σκοτεινοῖς προσέχεις ἀνίγμῃσιν. Καὶ ποῖαν ἄρα σχοιῆς ἀπολογίαν; Ἐβουλόμην μὲν οὖν ἐπιλύσαι σοὶ τὴν πρότασιν τῆς παροιμίας, ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ ἀλόγῳ προλήψῃ κεκάρωσαι τῆς τῶν Ἀρειομανιτῶν ἰσοβολίας, B ἐπέσχον τοῦ καλάμου τὴν κίνησιν, μόνον τοῦτο παραινῶν, εἶγε καὶ ἀνάσχοιο· ὁ νῦν γοῦν, τοῖς εὐαγγελισταῖς καὶ ἀποστόλοις μᾶλλον κηρύττουσι πείθεσθαι, ἢ τοῖς τῶν ἰσοβόλων δρακόντων χαλιπτωτέροις Ἀρειανοῖς. Πλὴν πεπληροφόρημαι, ὡς οὐδὲν ὠφελῆσαι ὁ διαλεγόμενος εἰς ὧτα νενεκρωμένω.

ΟΑ'. — ΦΡΟΥΜΕΝΤΙΩ ΕΚΚΛΗΣΙΑΚΙΚΩ.

Ναῦται μὲν καὶ κυβερνῆται πάντα ποιοῦσιν, ὅπως ἀντὶ τοῦ πέλματος διαδράμοισιν, καὶ πρὸς λιμένα καταπλεύσασιν, σὺ δὲ διὰ παντὸς πελαγίοις φιλονεικεῖς ἀλιεύεις ἐν ταῖς τρικυμίαις τῶν βιωτικῶν πραγμάτων συνεχῶς, καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ τοῖς δικαστηρίοις στρεφόμενος, προφάσει μὲν τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων προμηθείας, τῇ δ' ἀληθείᾳ χάριν πλεονεξίας ἀκορέτου καὶ συλλογῆς ἀδίκου.

ΟΒ'. — ΠΟΜΠΗΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Χεβρών συζυγὴ ἐρμηνεύεται. Διὰ τί δὲ συζυγὴ προστηγορεύθη ὁ τόπος; Ὅτι ἐκεῖ κατὰ συζυγίαν κείνεται Ἀβραάμ καὶ Σάρρα, Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκα, Ἰακώβ καὶ Λία. Καλῶς τίνυν ὁ θεοφιλὴς Χαλεβ πολλῇ σπουδῇ, καὶ πόνῳ, καὶ ἰδρωτὶ ἔλαβε τὴν μνήμην τῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν, ἦτις μητρόπολις ὑπῆρχε τῶν Ἐνακίμ, καταφονεύσας τοὺς τῶν ὑπερηφάνων γιγάντων ἀσθεῖς, καὶ φαύλους ἀπογόνους· καὶ γίνεται κληρὸς τοῦ Χαλεβ πάσα ἡ γῆ, ἐν ἧ περ ἐτύγχανον οἱ τάφοι τῶν μακαρίων ἐκείνων.

ΟΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ἀθυμήσης· καὶ γὰρ καὶ σοὶ δέδοται πιστεῦσαντι τῷ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ γεγεννημένῳ Χριστῷ, κληρὸς νοητός. Θεὸς γὰρ σου γέγονεν ὁ Θεὸς τῶν ἀειμνήστων πατριαρχῶν.

ΟΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τί ἐξινεῖς βλέπων πονηρότατόν τε καὶ ἀνοσιώτατον ὑπερφυημούμενον, καὶ ἐνδοξαζόμενον παρὰ νόμῳ, καὶ μέγιστα ἰσχύοντα παρὰ τοῖς δυναστεύουσιν; Μνήσθητι τῆς Γραφῆς ἐμβοώσης, ὅτι « Ἐδόθη ὁ ἀσθεὶς ἐν ὕψει μέγαιος· » τουτέστι, συνεχωρήθη ἐξωϋῆ· αἱ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον. Συγκεχύρηται δὲ

ut fugeres, et tu, Jordanis, ut retro cederes ⁷³? Si hæc itaque ita se habent, quid mihi proponis, quod in Proverbiis dictum est: « Dominus fabricavit me principium viarum suarum, in opera sua ⁷⁴? » Salomon Parabolas, obscurumque sermonem constructionem proprii libri nuncupavit ⁷⁵. Aliud enim est quod parabolis exprimitur, tenebrisque involvitur, multosque significatus admittit, et aliud, quod clare, et aperte, planeque, et sine ullo involucro enuntiat. Tu vero lucidam Apostoli doctrinam abijciens, quod visu animæ læsus sis, obscuris ænigmatibus mentem applicas: et quamnam de hoc excusationem proferes? Erat itaque mihi in animo, proposito ex Proverbiis dubio respondere, verum tamen cum tu inepta, ac sine ratione præceptione Arianorum icibus, veluti veterno confixus sis, motum calami repressi, ad illud solum cohortans, si id patienter sustinueris, ut saltem nunc evangelistarum et apostolorum prædicationem admittas, quam venenatorum serpentium pestilentiorum Arianorum. Attamen certo scio nulli futurum utilitati, qui in auribus demortuas verba profundit.

LXXI. — FRUMENTIO ECCLESIAE DEFENSORI.

Nautæ quidem, atque gubernatores conatus omnes suos referunt, ut trajecto mare, in portum sese deducant. Tu vero semper in alto mari summa contentione **32** piscationi incumbis in rerum humanarum fluctus sæpe et in foro, et in tribunali bus pererrans, eo nomine, ut rebus ecclesiasticis provideas, re tamen plura habendi aviditatis, quæ nunquam exsatiatur, atque injustæ exactionis gratia.

LXXII. — POMPEIO DIACONO.

Chebron notat conjunctionem ⁷⁶. Quamnam vero ob causam locus ille nomen id habuit? quod ibi conjugati jacent Abraham et Sarra, Isaac et Rebecca, Jacob et Lia. Probe igitur Deo gratus Chaleb multo studio, et labore, necnon sudore memoriam celeberrimorum patriarcharum excepit, quæ erat metropolis Enacim, arrogantium gigantum impiis, ac nequam successoribus obtruncatis: et sit sors Chaleb, universa illa terra, in qua beatorum illorum sepulchra exstant.

LXXIII. — Eidem.

Ne despondeas animum, tibi etenim, qui Christo ex semine Abrahæ orto credidisti, data est sors intellectualis. Deus enim tibi factus est Deus semper commemorandorum patriarcharum.

LXXIV. — Eidem.

Quid stupes, et tanquam de re nova et peregrina admiraris iniquissimum videns atque improbissimum laudibus nefarie exaltatum, et gloria prædivitem, et apud imperantes infinito cæteris præstantem? Recordare Scripturæ inelamantis: « Datus **33** est impius in altitudinibus magnis ⁷⁷, » per-

⁷² Prov. i, 4. ⁷³ ibid. 5. ⁷⁴ Prov. viii, 22.

⁷⁵ Prov. i, 1. ⁷⁶ Josue xiv, 14. ⁷⁷ Eccle. x, 6.

missum scilicet illi est, ut secundum hunc mundum exaltetur. Neque hæc facultas sine iudicio data est, sed ut ille in sublime euectus, indeque præceps actus, sine ullo remedio excidium subeat.

LXXV. — APOLLODORO RHETORI.

Asseverasti, propterea sæpius barbarorum multitudinem in Romanorum regiones irrupere, quod non omnes velint, neque procurent numina gentium sacrificiis sibi conciliare. Tu tamen illud habeto expressius, et sine ullo tegumento, irruptiones barbarorum, terræ motus, incendia, cæteraque tristia ob nullam aliam causam, quam ob malitiam, et stuporem eorum, qui ut tu, dæmonibus nimio multo addicantur, et malorum hominum impietatem, qui non cessant ab idolorum cultu, sed quotidie perniciosius dæmonibus in suburbis sacrificant, et post salutarem Christi adventum, et illustrationem in tenebris ambulant, et inuros in meridie, æque ac cæci, contractant, evenire. Sed utinam tandem aliquando saperes, et agnosceres divinum Moysen ⁷⁸, qui post menstrua tempora rursus fluxum sanguinis patientem animam relegat: namque cum ante paucos dies Christi prædicatione emundari visus sis, nunc rursus mutata sententia, execrandis statuarum sacrificiis cruentaris.

LXXVI. — RUFFINO SCHOLASTICO.

Quando cum legibus publicis, etiam sacram pertractas **34** Scripturam, quod eruditionis variæ indicium est, et omnium virtutum possessor exstis: quod postulasti, perdiscito. Brachialia, quæ Rebecæ Abrahami filius obtulit ⁷⁹, continentia, fortitudinis, prudentiæ ac justitiæ symbolum fuerit.

LXXVII.

Væ, deplorantis vox est, immensa tristitia, et mæroris plena designans. Propterea itaque Dominus per Isaiam dixit: « Væ illis qui atrahunt peccata sua, uti fune longo ⁸⁰, » qui post priora delicta subsecutorum additione continuo extenditur.

LXXVIII. — *Eidem.*

Quæris quid inuunt, pincernarum Pharaonis princeps ⁸¹, qui castum Josephum diligebat, et princeps pistorum? Ipse itaque existimo per pincernarum principem Christianorum populum vinum fidei Deo offerentem indicari; per pistorum vero principem notari turbam parricidarum, et infidelium Hebræorum, cui propter ingentem cordis duritiam, et stupiditatem caput ablatum est. Caput enim Ecclesiæ Christus est ⁸², infidelium vero non est. Qui itaque divinæ prædicationi non credit, illius caput præciditur, ipse vero palo suffigitur. Sed fideles cogitatione et cognitione volatiles facti, ad immaculatos salutareque discos avolant, et panem comedunt, qui de cælo descendit, et sempiternam vitam nobis elargitur.

Α οὐκ ἀκρίτως, ἀλλ' ἵνα λίαν μετάφρασις ἐκφανθῆς, κάκειθεν καταπεσὼν ἀνάτατον συντριβὴν ὑπομείνῃ.

GF. — ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΦ ΡΗΤΟΡΙ.

Ἐιρηκας διὰ τοῦτο πολλάκις πλήθη βαρβάρων ἐμβάλλειν τῇ Ῥωμανίᾳ, διότι μὴ βούλονται πάντες, μήτε μὴν προθυμῶνται θεραπεύειν θυσίαις τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων. Γνωθὶ τοίνυν τρανότερον, καὶ ἀνευ τινὸς καλύπτρας, ὅτι καὶ βαρβάρων ἐπιδρομαὶ, καὶ σεισμοὶ, καὶ ἐμπρησμοὶ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀνισαρά, δι' οὐδὲν ἄλλο γίνεται, ἢ διὰ τὴν πονηρίαν καὶ ἡλιθιότητα τῶν κατὰ σὲ δειπιδαιμῶνων καὶ δυσσεβῶν ἀνθρώπων, μὴ παυομένων τῆς εἰδωλολατρίας, ἀλλὰ θυόντων κατὰ τὰ προάστεια τοῖς ὀλεθρίοις δαίμοσι καθεκάστην ἡμέραν, καὶ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ σωτήριον ἐπιδημίαν καὶ ἐκλαμψίν περιπατούντων ἐν σκότει, καὶ ψηλαφούντων τοὺς τοίχους ἐν μεστῆρι ⁸³ ὡσπερ τυφλῶν. Ἄλλ' εἴθε γυνῶναι ποτε γοῦν ὑστερον δυνηθείης τὸν θεῖον Μωυσεῖα ἐκπομπεύοντα τὴν μετὰ τὴν ἄφεδρον καὶ ἀλιν αἰμορροσοῦσαν ψυχὴν· πρῶτον γὰρ δόξας πρὸς ὀλίγας ἡμέρας τῷ Χριστοῦ κηρύγματι καθαρθῆναι τῆς εἰδωλομανίας, νῦν πάλιν μεταβαλὼν κακῶς φοινίτηται βδελυραῖς τῶν ξοάνων θυσίαις.

OG. — ΡΟΥΦΙΝΦ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΦ.

Ἐπειδὴ σὺν τοῖς νόμοις τοῖς δημοσίοις καὶ τὴν θείαν μεταχειρίξῃ Γραφῆν, ὅπερ οὖν πολυμαθὴς ὑπάρχει τεκμήριον, καὶ κτήτηρ παντοίας καθέστηκας ἀρετῆς, ἀπθανε καὶ ὅπερ ἡρώτησας. Τὰ γὰρ ὅθ' ψέλλια, ἅπερ προσεσήνοχε τῇ Ῥεβέκκᾳ ὁ τοῦ Ἀβραάμ παῖς, σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας, φρονήσεώς τε καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐτύγχανον σύμβολα.

OZ.

Τὸ οἶαι ὀρθινῶδες ὑπάρχει ἐπίτθεγμα, μυρία προμαρτυρόμενον σκυθρωπῶ καὶ ἀνισαρά. Διὰ τοῦτο τοίνυν ὁ Κύριος εἶρχε διὰ τοῦ Ἡσαίου: « Οὐαὶ οἱ ἐπισπῶμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, ὡσπερ σκηνίφ μακρῷ, ἐκ τοῦ προστιθέναι ταῖς προλαβούσαις ἀμαρτίαις τὰς μεταγενεστέρας μηχανομένω ἀσί.

OH. — Τῷ αὐτῷ.

Πενθάνῃ τί ἀν σημαίνων ὃ τε ἀρχαιοχόλος τοῦ Φαραῶ τοῦ ἡγαπητότος τὸν σῶφρονα Ἰωσήφ, καὶ ὁ ἀρχαιοποιός. Ἡγοῦμαι τοίνυν διὰ τοῦ ἀρχαιοχόλου δηλοῦσθαι τῶν Χριστιανῶν λαδν, προσζέροντα τῷ θεῷ τὸν οἶνον τῆς πίστεως· διὰ δὲ τοῦ ἀρχαιοποιοῦ μνηύεσθαι τὸν δῆμον τῶν Κυριοκτίτων καὶ ἀπίστων Ἑβραίων, οὕτινος διὰ τὴν πολλὴν σκληροκαρδίαν καὶ τὴν ἀνοητίαν ἀφηρέθη ἡ κεφαλὴ. Τῆς μὲν γὰρ Ἐκκλησίας κεφαλὴ ὁ Χριστὸς κηρυτίζει, τῶν δὲ μὴ πιστεῦστων οὐκ ἔστι. Ἀποκεφαλίζεται τοίνυν ὁ μὴ πιστεύσας τῷ θεῷ κηρύγματι, καὶ ἀνασκολοπίζεται· οἱ δὲ πιστοὶ. περρωτο τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ γνώσει γενόμενοι, ἐφίπτανται τοῖς ἀχράντοις καὶ σωτηρίοις δίσκοις, καὶ τὸν ἔρπον ἐσθίουσι τὸν καταθεθικότα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν αἰώνιον ἡμῖν χαρίζόμενον.

⁷⁸ Levit. xv. 25. ⁷⁹ Gen. xxiv. 22. ⁸⁰ Isa. v. 18.

⁸¹ Gen. xi. 1 seqq. ⁸² Ephes. v. 25.

ΘΨ. — Τῷ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῃ ΓΑΙΝᾶ.

Οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ κινούμενος, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρων ἀναγκάζομενος γεγράφηκάς μοι. Πῶς δύναται ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ ὁμοούσιός τε καὶ ἰσοδύναμος ὑπάρχειν, δέδομενος τοῦ Πατρὸς, ὅπως ὑποτάξει αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ μετὰ τοῦτο, καθὼς ὁ Ἀπόστολος γράφει, ὑποτασσόμενος τῷ Πατρὶ ὑποτάξαντι αὐτῷ πᾶσαν τὴν κτίσιν; Τί λέγεις, ὦ ἄνθρωπε; Δεῖται γὰρ ὅπως ὁ Χριστὸς ὑποταγῆται Θεῷ Θεὸς ὢν; Μὴ γὰρ ληστές τις καὶ ἀγέρωχος, ἢ ἀντιθεός ἐστιν, ὅπως ἂν καὶ χρεῖζοι ὑποταγῆναι ποτε; Πῶς οὖν εἴρηται, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν ἐχθρῶν ὑποταχθήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα; Ὡσπερ κατάρτα ἤκουσα δι' ἐμὲ ὁ τὴν ἐμὴν λύωμ κατάραν ἐκ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, καὶ ἁμαρτία λέλεκται ὁ μόνος ἀναμάρτητος καὶ ἀμώμητος ἀμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ Ἄδᾶμ γέγονεν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ νέος· οὕτω δὴ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ἀνυπότακτον, ἑαυτοῦ ποιεῖται, ὡς κεφαλὴ τοῦ παντός. Ἔως μὲν οὖν ἀνυπότακτος ἐγὼ καὶ στασιώδης τῇ τε ἀρνήσει τοῦ Θεοῦ καὶ τοῖς πάθεσιν, ἀνυπότακτος δι' ἐμὲ ὁ Χριστὸς λέγεται· ὅταν δὲ ὑποταγῆ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς πληροὶ τὴν ὑποταγὴν προσάγων τῷ Πατρὶ ἐμὲ τὸν σεσωσμένον. Πῶς δὲ ὁμοούσιος ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ ὑπάρχει κατὰ τὴν θεότητα, ἰσοθεοῦς τε καὶ ὁμοιος, περιττὸν ἡγοῦμαι γράζειν τῷ μὴ παραδεχομένῳ.

Π'. — ΦΛΑΥΙΑΝῶ.

Διατί τοὺς πόδας μόνον, καὶ οὐχί ἕτερον μέλος τῶν μαθητῶν ὁ Κύριος ἐνίψεν; Ὅτι οὐ ῥύπον ἀπλῶς, καθάπερ νερόμικας, ἀπέκλυζεν ὁ Σωτὴρ, ἀλλὰ θείαν τινὰ δύναμιν ταῖς πτέρναις τῶν ἀποστόλων ἐνέβαλεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἴρηται τῷ θφει, ὅτι « Σὺ τηρήσεις τοῦ ἀνθρώπου τὴν πτέρναν, » τούτῳσι τὴν πᾶσαν τοῦ βίου διαγωγὴν, διὰ τοῦτο οἱ πόδες τῶν μαθητῶν πέλονται, ἐν τῷ συμβόλῳ δηλοῦντες τοὺς νοουμένους πόδας· « Δέδωκα τοῖνυν ἐξουσίαν ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων, καὶ σκορπιῶν, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀοράτου ἐχθροῦ. » Καὶ Ἡσαίας λέγει· « Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην καὶ ἀγαθά! » Οἱ γὰρ δὴ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι κατέλυσαν μὲν τοῦ διαβόλου τὸν πόλεμον, πᾶσαν περιδραμόντες τὴν οἰκουμένην, εἰρήνην δὲ τοῖς πᾶσιν ἐδράβευσαν, καὶ εὐηγγελίσαντο ἡμῖν τὰ οὐράνια ἀγαθά.

ΠΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦφατο τῶν ποδῶν ὁ Κύριος, ἵνα ἐνισχύσῃ πόδας γηϊνοὺς καὶ ἀσθενεῖς, μέλλοντας διατρέχειν πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίῳ· λαμβάνεται τοῦ μέρους τῆς πτέρνης, καθ' ἧς ἡ ἀπόφασις καταρχὰς ἐξενήνεκτο, ἵνα τοῦ μεγάλου ἱατροῦ τὴν χεῖρα ἐπιθένοτος, μηκέτι ἐνεργῆσθαι ὁ ἴδ; τοῦ νοητοῦ θφεως. Ἐνδυναμωθεῖσα τοῖνυν ἡ πτέρνα ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἀφαμένου Δεσπότης ἐπάτησε ἐν Σατανᾷ τὸν ἐξαπατήσαντα πρῶτον τὸς πρωτοπλάστους, καὶ οὕτω πεπλήρωται τὸ ὑπὸ

A 35 LXXIX. — GAINÆ COPIARUM DUCTORI.

Non ex te ipso motus, sed ab aliis coactus litteris tuis a me postulasti : quomodo potest Filius ejusdem cum Patre essentiae et potestatis esse, cum a Patre petat, ut sibi omnia subjiciat; postmodum, ut Apostolus scribit ³⁵, Patri se subjiciens, qui illi omnem creaturam subjecerat? Quid ais, mi vir? Indigetne Christus, qui Deus est, Deo subdi? Num ille praeo quispiam est, et nimius animi, et Dei hostis, ideoque illi opus est aliquando subdi? Quomodo itaque dictum est, Filium ipsum post subactos adversarios subdendum fore illi, qui ipsi omnia subdiderat? Ea ratione, qua maledictio dictus est propter me, qui meam maledictionem suae incarnationis arcano dissolvit; et peccatum nuncupatus est, qui solus sine peccato est, et immaculatus agnus Dei, qui tollit peccatum mundi, et Adam factus est pro vetusto illo junior : eadem et effrene hominum ingenium, quod subdi nescit, sibi asciscit, tanquam omnium caput. Donec itaque ipse subjectionem renuo, et discordiis, Dei ejuratione, et affectibus gaudeo, subjectionem renuere propter me Christus dicitur : postquam vero ipsi omnia subiecta fuerint, tunc et ille subjectionem subit, me, qui salvatus sum, Patri offerens. Quanam autem ratione Christus ejusdem cum Patre essentiae est secundum divinitatem, ejusdemque potentiae, et similis, frustra id scripserim verba non admittenti.

36 LXXX. — FLAVIANO.

Quamobrem pedes tantum, nec aliam corporis discipulorum partem Dominus lavit ³⁶? quod non sordes meras, ut tu existimas, Servator expurgabat, sed divinam quamdam firmitatem calcancis apostolorum coaddebat. Cum enim serpenti dictum sit : « Tu observabis hominis calcaneum ³⁷, » hoc est universae vitae rationem : propterea discipulorum pedes abluti sunt, ut designarentur, qui intellectu concipiuntur, pedes : « Dedi ergo vobis potestatem calcandi super serpentes, et scorpiones, et omnem facultatem invisibilis adversarii ³⁸. » Et Isaias dicit : « Quam pulchri sunt pedes evangelizantium pacem, et bona ³⁹. » Apostoli etenim Christi, toto terrarum orbe peragrato, diaboli bellicos nervos compresserunt, pacem omnibus distribuerunt, et nobis caelestia bona annuntiarunt.

LXXXI. — Eidem.

Tetigit pedes Dominus, ut pedes terrenos, ac imbecilles, totum terrarum orbem peragraturus corroboraret : partem calcanei arripit, contra quem sententia in principio lata est, ut magno medico manum superimponente, intellectualis serpentis venenum vires amitteret. Calcaneus itaque manu tangentis Domini corroboratus calcavit Satanam, qui primum conditis hominibus illusit, et sic completum est, quod a vate Debora in canticis

³⁵ I Cor. xv, 27. ³⁶ Joan. xiii, 4-17. ³⁷ Gen. iii, 15. ³⁸ Luc. x, 19. ³⁹ Isa. lvi, 7.

personatur : « Pedibus calcabit adversarios meos anima mea corroborata ⁹⁰. » David quoque exclamat palmarium **37** accinens : « Cadent sub pedibus meis, qui insurgunt adversus me, et tanquam lutum platearum conteram inimicos meos ⁹¹. » — « Ecce enim dedi vobis potestatem, Dominus dixit, ut calcetis, et non ut calcemini, neque illudamini a perditore ⁹². »

LXXXII. — FIRMO SCRINIARIO.

Ne coneris illius hominis subsidiis provinciæ consequi principatum, ne ipse in aliorum dominium pervenias, et cadas, et nimium vilesceas, et præter spem omnem in perditionem abeas.

LXXXIII. — EUGENIO DIACONO.

Nimium in Scripturarum lectione insolescis, ac elato animo magnifice te jactas, atque ostentas in speculationibus, pro fructibus, nudis foliis gaudens, jocansque contemnis eos, qui similitum cognitione destituuntur. Id qui in scena gestus agunt, sæpenumero efficere poterunt. Tu vero operibus potius bene Deo gratis animum tuum cohonestare exornareque contende. « Væ enim, ait, Scribis, et Phariseis, qui doctrinam divinorum verborum mentiuntur : dicunt enim bona, et non faciunt ⁹³. » Prius itaque fac, postmodum doce.

LXXXIV. — PHILAGRIO PRESBYTERO.

Justus Noe Christum præ se fert, qui in Evangeliiis dicit : « Venite ad me, omnes qui multis lapsibus gravamini, et ego requiescere **38** faciam vos ⁹⁴ » in arca Ecclesiæ, a pessimo exsecrandoque exercitio liberatos. Namque cum natus esset Noe, in figura et vaticinio dictum est : « Ipse consolabitur nos ab operibus nostris, et a terra cui maledixit Dominus Deus noster ⁹⁵. »

LXXXV. — Eldem.

Populi infidelium Judæorum personam gerit Chanaam ⁹⁶, qui denudatum Christum irrisit, flagellavitque per Pilatum, et contumeliis affecit ⁹⁷, etc. Sem vero et Japhet tantum non digito monstrant Josephi comites, qui corpus Servatoris involvit, et reposuit in novo monumento. Adhuc etiam innuunt Nicodemum Israelis magistrum, cæterosque, qui sanctissimum corpus custodire, et in honore habere conabantur ⁹⁸.

LXXXVI. — ACACIO MEMORIALIO.

Sacrorum mysta Moyses obliquum duobus manibus sustinens baculum imitatione Christum exprimens, qui supra crucem manus extenderat, Amalecum in fugam vertit ⁹⁹. Propterea nos quoque in oratione manus extendentes Satanam debellamus. Si rectum, non obliquum baculum sanctus Moyses sustinebat, qua ratione manus onus urgebat, indigebatque adjumento Aaronis, et Huri, qui hinc atque illinc manus illius fulcirent ¹⁰⁰ ?

Α τῆς προφητείας Δεδόρβας βεβοημένον ἐν ἄτμασιν· « Καταπατήσῃ τοὺς ἐχθροὺς μου ἢ ἐμὴ δυναμωθείσα ψυχῇ. » Καὶ ὁ Δαυὶδ κέκραγε ψάλλον ἐπινηκίον· « Πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου οἱ ἐπανιστάμενοί μοι, καὶ ὡσπερ πηλὸν πλατειῶν λεανῶ τοὺς ἐχθροὺς μου. » — « Ἰδοὺ γὰρ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν, ὁ Κύριος εἶρηκε, πατεῖν, καὶ μὴ καταπατεῖσθαι, μηδὲ ἀπατάσθαι ὑπὸ τοῦ λυμεῶνους. »

ΠΒ'. — ΦΙΡΜΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

Μὴ σπεύδῃ γενέσθαι ἀρχῶν τῆς ἐπαρχίας διὰ τῆς προστασίας τοῦ προσώπου ἐκείνου, ἵνα μὴ ἀρχῆς, καὶ πέσης, καὶ ἀγὰν ταπεινωθῆς, καὶ ἀφανισθῆς παρὰ πάντων ἐλπίδα.

ΠΓ'. — ΕΥΓΕΝΙΩ ΔΙΑΚΩΝΩ.

Φυράτῃ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν, καὶ μεγαλαυχεῖς φυσώμενος ἐπὶ ταῖς θεωρίαις, ἀντὶ καρπῶν ψιλὰ τὰ φύλλα κατέχειν τερπόμενος, καὶ μυκτηρίζεις τοὺς γνῶσιν μὴ ἔχοντας. Τοῦτο δ' ἂν καὶ σκηνηκοὶ πολλάκις ποιῆσαι δυνήσονται. Ἄλλ' ἔργοις μᾶλλον εὐαρέστοις τῷ Θεῷ τὴν σαυτοῦ ψυχὴν ὠραῖσαι καὶ κοσμήσαι θέλησον· « Οὐαὶ γὰρ, φησὶ, γραμματεῦσι καὶ Φαρισαίοις ὑποκρινομένοις τὴν μάθησιν τῶν μακαρίων λόγων, οἳ λέγουσι τὰ χρηστά, καὶ οὐ ποιοῦσιν αὐτά. » Πρώτερον τοίνυν πράξον, καὶ μετὰ τοῦτο δίδασκε.

ΠΔ'. — ΦΙΛΑΓΡΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ὁ δίκαιος Νῶε τὸν Χριστὸν χαρακτηρίζει, τὸν λέγοντα ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις· « Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ πεφορτισμένοι τοῖς πολλοῖς παραπτώμασιν, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς » ἐν τῇ κιβωτῇ τῆς Ἐκκλησίας, λελυτρωμένους ἐργασίας φαυλοτάτης καὶ ἐπικαταράτου. Τεχθέντος γὰρ ποτε τοῦ μακαρίου Νῶε, τυπικῶς καὶ προφητικῶς εἰρηται, ὅτι· « Οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. »

ΠΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τοῦ λαοῦ τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων πρόσωπον φέρει ὁ Χαναάν, ὅστις καὶ γυμνωθέντος τοῦ Χριστοῦ κατεγέλασεν, ἐφραγέλωσέ τε διὰ τοῦ Πιλάτου καὶ ἠτίμωσε, καὶ τὰ ἐξῆς. Σῆμ δὲ καὶ Ἰαφὲτ δακτυλοδεικτοῦσι τοὺς περὶ τὸν Ἰωσήφ ἐντυλίξαντα τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἐναποθέμενον τῷ νεαρῷ μνήματι. Ἐτι τε αἰνιττονταὶ καὶ Νικόδημον τὸν τοῦ Ἰσραὴλ διδάσκαλον, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι περιέπειν τὸ πανάγιον σῶμα καὶ ἐν τιμῇ ποιεῖσθαι ἐσπούδαζον.

ΠΣ'. — ΑΚΑΚΙΩ ΜΕΜΟΡΙΑΙΩ.

Μωσῆς ὁ ἱεροφάντης πλαγίαν ἐπὶ τῶν δύο χειρῶν κρατῶν τὴν βάβδον, κατὰ μίμησιν τοῦ ἐπὶ σταυροῦ τὰς χεῖρας διαπετάσαντος Χριστοῦ, τὸν Ἄμαλην ἐτροπώσατο. Διὸ καὶ ἡμεῖς τὰς χεῖρας εἰς εὐχὴν ἐκτεινοντες νικῶμεν τὸν Σατανᾶν. Εἰ ὀρθῶν καὶ μὴ πλαγίαν τὴν βάβδον κατεῖχεν ὁ ἅγιος Μωϋσῆς, πῶς ἔδαρείτο τὰς χεῖρας, καὶ χρεῖαν εἶχε τοῦ Ἄαρων καὶ τοῦ Ὁρ ὑποστηριζόντων ἐνθεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ;

⁹⁰ Judic. v, 21. ⁹¹ Psal. xvii, 36, 45. ⁹² Luc. x, 19. ⁹³ Luc. xi, 46 ; Mat. h. xiiii, 5. ⁹⁴ Matth. xii, 28. ⁹⁵ Gen. v, 29. ⁹⁶ Gen. ix, 22. ⁹⁷ Joan. xix, 1. ⁹⁸ ibid. 38. ⁹⁹ Exod. xvii, 11. ¹⁰⁰ ibid. 12.

ΠΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπαφελὲς ἂν εἴη ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὸ σταυροειδῶς εὐχεσθαι· οὕτω γὰρ εὐλογοῦμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλους πάλιν ἡμεῖς εὐλογοῦμεν. Καὶ γὰρ ὁ θεσπέσιος Μωσῆς τὴν σκητὴν ἐγκαινίζων, καὶ ἐνθρονίζων ἱερέα τὸν οἰκεῖον ἀδελφόν, σταυροειδῶς τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἐκτεινὼς, ἠὐλόγησεν τὸν λαόν. Πλὴν μέντοι καὶ ταῦτα εἰρηκότες, τὴν εὐσεβῆ καὶ εὐπρεπῆ γονυκλισίαν οὐδαμῶς ἀναιρήσομεν. Καὶ γὰρ Δανιὴλ ὁ προφήτης τρίτην ὥραν, καὶ ἕκτην, καὶ ἑνάτην κάμπτων ἐπὶ τῆς γῆς τὰ γόνατα, παρεκάλει τὸν Θεόν.

ΠΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Δανιὴλ μὲν ὡς οἰκέτης γνήσιος διὰ προσηυχῆς τὰ τῶν λεόντων ἐν τῷ λάκκῳ ἐνέφραξε στόματα. Χριστὸς δὲ ὁ τοῦτου Δεσπότης ἰδίᾳ ἐξουσία, τῶν πυλωρῶν τοῦ ἔδου καὶ τῶν ἀμειδῶν φρουρῶν τῆς ἐκεῖσε ζοφρωτάτης εἰρκτῆς τοὺς φάρυγγας ἐκλείσεν. Καὶ γὰρ εἶρητο προφητικῶς ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰώβ· « Ἀνοίγονται σοι φόβῳ πύλαι θανάτου, πυλωροὶ δὲ ἔδου ἔχοντες σε ἐπιτήξαν. » Ζῶντες λέγονται οἱ πιστεύοντες τῷ Χριστῷ, νεκροὶ δὲ ὅσοι μὴ ἐπίστευσαν· ὅσπερ γέγραπται· « Καὶ ἐστάθη Ἀαρὼν ὁ ἱερεὺς ἐν μέσῳ τῶν ζώντων καὶ τῶν ἀποθανόντων. » Μεταξὺ γάρ ἐστιν ὁ Δεσπότης Χριστὸς, τῶν τε παραξενυμένων αὐτῶν, καὶ τῶν μὴ βουληθέντων παραδέχασθαι. Καὶ μαρτυρεῖ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς λέγων τῷ λαῷ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι· « Μέτος ὑμῶν ἵσταται, ὅνπερ ὑμεῖς ἀγνοεῖτε. »

ΠΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Βλαβερὸν ἔγαν τὸ λόγον ἀργόν τε καὶ ἀκερδῆ, καὶ μὴ συμβαλλόμενον τῇ πνευματικῇ οἰκοδομῇ προσφέρειν ἐκ στόματος, ὁμοίως καὶ τὸ τρέφειν ἐν τῇ καρδίᾳ τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς σκορπίους τῶν πονηρῶν λογισμῶν.

Λ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πεθεῖς γινῶναι τὰς τῶν πατριάρχων ὀνομάτων ἑρμηνείας. Καὶ δὴ λέξω σοι ταύτας. Ρουβὴν ἑρμηνεύεται, ὄρωρ υἱός· Συμεὼν δὲ, ὑπακοή Θεοῦ· Λευὶ, κολλητός, τουτέστι· Θεῷ προσκολλώμενος, καὶ προσχωρωτίζων· Ἰούδας, ἐξομολόγησις· Ἰσάχαρ, μισθὸς ἀγίων· Ζαβουλὼν, ῥύσις νυκτερίας· Ἰωσήφ, Κυρίου προσθήκη· Βενιαμὴν, υἱὸς δεξιᾶς· Δάν, κρίσις· Νεφθαλίμ, ἀνεμῆρον στέλεχος, ἦτοι προσευχή· Γὰδ, εὐεπίτευκτος, ἦγουν τυγχάνων· Ἀσέρ, πλοῦτος, ἦ μακαρισμός.

ΛΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐναλλάξ τὰς χεῖρας ὁ ἅγιος Ἰακώβ, τοὺς περὶ τῶν Ἐφραΐμ καὶ τὸν Μανασσὴν ἠὐλόγησεν. Καὶ βλεπε τὸ θαυμαστόν· τῇ γὰρ ἐναλλαγῇ τῶν χειρῶν ἐκτυπώσας τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, παρέσχε τοῖς ἱγρόνοις τὰς θείας εὐλογίας, καὶ τίθησι τὸν πρῶτον ἑύτερον καὶ τὸν δεῦτερον πρῶτον.

ΛΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ σταυρὸς Χριστοῦ τοῦ φιλανθρωποτάτου τοὺς πρῶτους δευτέρους ἀπέδειξε διὰ τὴν σφῶν ἀλαζο-

A

LXXXVII. — *Eidem.*

Percommodum fuerit ut plurimum crucis figuræ nos **39** manibus conformantes, preces effundere. Sic enim Deus nobis benedicit, rursusque nos aliis benedicimus⁹⁹. Divinus etenim Moyses tabernaculum consecrans, et fratrem suum in sedem sacerdotum collocans, ad modum crucis manibus in cælum expansis benedixit populo¹. Et licet hæc dicamus, nusquam tamen piam et decoram genuum flexionem de medio tollimus. Propheta siquidem Daniel hora tertia, sexta et nona super terram genua flectens, Deum exorabat².

LXXXVIII. — *Eidem.*

Daniel quidem uti servus germanus in fovea oratione leonum ora obturavit³. Christus vero illius Dominus propria auctoritate janitorum inferi, et tenebricosissimi ibidem carceris custodum crudelium fauces occlusit : quod prævaticinatum fuerat in libro Job : « Aperientur tibi timore portæ mortis : janitores vero inferorum videntes te contremuerunt⁴. » Qui Christo crediderunt, vivi nuncupantur ; mortui, qui non crediderunt : quare scriptum est : « Et stetit Aaron sacerdos in medio vivorum et defunctorum⁵. » Medius etenim Christus Dominus est inter eos, qui eum exceperunt, et eos, qui noluerunt eum excipere. Testimonioque suo id probat Joannes Baptista alloquens populum in Jordane : « Medius vestrum stat, quem vos ignoratis⁶. »

LXXXIX. — *Eidem.*

C

Quam perniciosissimum est, sermonem vanum, et inutilem, et spiritali ædificio **40** minime conducentem ex ore proferre : similiter in corde nutrire serpentes, et scorpiones malarum cogitationum.

XC. — *Eidem.*

Cupis patriarcharum nominum interpretationes addiscere⁷. Morem tibi geram. Ruben redditur, *Videns filius* ; Simeon, *Obedientia Dei* ; Levi, *conglutinatus*, Deo nempe adnexus, et corpori contiguus ; Judas, *Confessio* ; Issachar, *Mercus sanctorum* ; Zabulon, *Nocturna liberatio* ; Joseph, *Domini additamentum* ; Benjamin, *Filius dextræ* ; Dan, *Judicium* ; Nephtholim, *Demissus truncus*, sive *Oratio* ; Gad, *Ad loquendum facilis*, seu *ad consuescendum* ; Asser, *Divitiæ*, sive *Beatitudo*.

XCI. — *Eidem.*

Commutatatis manibus sanctus Jacob illis, qui circa Ephraim erant, et Manassem benedixit⁸. Et nota mirum ; dum enim ea manuum commutatione, cruce Domini figurata, suis posteris divinas benedictiones elargitur, id præstat **41** primus secundus, et secundus primus fiat.

XCII. — *Eidem.*

Cruz Christi humanissimi primos propter eorum superbiam et arrogantiam secundos efficit. Hinc

⁹⁹ Exod. xxxix, 45. ¹ Levit. ix, 22. ² Dan. vi, 13. ³ Dan. xiv, 1 seqq. ⁴ Job. xxxviii, 17. ⁵ Numi. xvi, 48. ⁶ Joan. i, 25. ⁷ Gen. xlix, 3 seqq. ⁸ Gen. xlviii, 14 seqq.

ait Apostolus Judæis, « Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, qui ex semine Abrahamæ estis : sed quoniam divina eloquia rejicitis, et indignos vos fecistis æterna vita, ecce in posterum **41** sermonem convertimus ad gentes »; « ut impleatur quod dictum est a Patre Filio in libro Isaïæ, « Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ ¹⁰. »

XCVI. — *Eidem.*

Considera mihi ex Hebræis, qui crediderunt, quomodo ad prædicationem apostolorum accedant, tum postmodum intelliges, quomodo primi secundi constituentur, ut impleatur verbum Moysis, qui posteris Abraham prævaticinatus dixerat : « Erit **B** proselytus, qui est in te, supra, supra; tu vero infra, infra; ille dominabitur tui, tu vero dominium subibis, ille fiet in caput, tu in caudam ¹¹. » Proselytum autem appellat populum, qui ex gentibus Christo credidit.

XCV. — *Eidem.*

Levitas scribis mihi monachos esse contiguos, et Deo conglutinatos, et hæc sentiens, maximo usui tibi fueris.

XCV. — BABYLÆ DIACONO.

Bona quidem verbosa oratione loqueris, et mala vel maxime peragis, specie siquidem, et multiloquio probitatis, et morum honestatis leves, ineptosque deludens, et tuam tegens improbitatem, a **C** sanæ mentis hominibus facile ac manifesto deprehenderis, non ex iis quæ dicis, et simulas, sed ex iis quæ operaris.

42 XCVI. — SOTERIONI.

« Non timebis, inquit, a timore nocturno ¹², » humano nempe, et dæmoniaco; namque divinus timor cor consolans diurnus, et lucidus nuncupatur.

XCVII. — *Eidem.*

« Sapientia in exitibus laudatur ¹³. » At quosnam hic exitus Salomon nuncupat? Eos nempe, qui ex ore rectorum Ecclesiæ doctorum emanant.

XCVIII. — SILVANO EPISCOPO.

Elias Thesbites cum sub planta obdormivisset, experrectus, ad caput ipsius panem subcinericium, **D** et vas aquæ conspexit ¹⁴. Quis igitur talis est, ut inveniat panem subcinericium capiti quam proximum, in quo capite insunt, ut tradit Salomon ¹⁵, oculi sapientis intellectuales; vel a pia postulatione, et legitima petitione, spiritualem panem animam enutrientem, et aquam salientem in vitam æternam?

XCIX. — *Eidem.*

Qui animas suas purgare satagunt, non tantum pane, et aqua intellectuali affluant, sed carnes sibi

veían και ύπερφηάνειαν. Καί φησιν ὁ Ἀπόστολος τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι « Ὑμῖν ὑπῆρχεν ἀναγκαῖον χορηγήσαι τὸν λόγον, τοῖς ἐκ σπέρματος τοῦ μεγάλου Ἀβραάμ· ἐπειδὴ δὲ ἀποστρέφεσθε τὴν θείαν ἀκρόασιν, καὶ ἀναξίους πεποιθήκατε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ λοιπὸν εἰς τὰ ἔθνη τὸν λόγον ἐκτεινόμεν » ἵνα πληρωθῇ τὸ λεχθὲν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῷ Υἱῷ ἐν τῇ βίβλῳ Ἑσαίου· « Τέθρακά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. »

LI. — *Τῷ αὐτῷ*

Βλέπε μοι τοὺς ἐξ Ἑβραίων (1) πιτυέοντας, πῶς προσέρχονται τῷ κηρύγματι τῶν ἀποστόλων, καὶ νοήσεις, πῶς οἱ πρῶτοι δεύτεροι ἀποδείκνυνται, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Μωσέως προφητεύσαντος τοῖς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, καὶ λέγοντος, ὅτι « Ἔσται ὁ προσήλυτος ὁ ἐν σοί, ἄνω ἄνω· σὺ δὲ, κάτω κάτω· ἐκεῖνος ἄρξει σου, σὺ δὲ ἀρχθήσῃ· ἐκεῖνος γενήσεται εἰς κεφαλὴν, σὺ δὲ εἰς οὐράν. » Προσήλυτον δὲ φησι τὸν ἐξ ἐθνῶν τῷ Χριστῷ πεπιστευκῆτα λαόν.

LII. — *Τῷ αὐτῷ.*

Λευίτας γράφεις μοι ὑπάρχειν τοὺς μοναχοὺς, προσχωροῦντας καὶ κολλημένους Θεῷ, καὶ ταῦτ' ἐθνῶν κεκέρδακας μέγιστα.

LII. — BABYLÆ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Καλὰ μὲν πάνυ λαλεῖς, κακὰ δὲ λίαν πράττεις· ἐν γὰρ δὴ σχήμασι καὶ ῥήμασι τῆς καλοκαγαθίας ἐξ απατων τούς κούφους, καὶ κρύπτων τὴν σαυτοῦ σκαϊότητα, κατάφορος εὐρίσκη τοῖς εὐφρονοῦσιν, οὐκ ἐξ ὧν λέγεις καὶ πλάττη, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐργάζῃ, βραδύως καταλαμβάνοντων σε.

LIII. — ΣΩΤΗΡΙΩΝΙ.

« Οὐ φοβηθήσῃ, φησιν, ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, » τουτέστι τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ δαιμονιώδους· ὁ γὰρ δὴ θεῖος φόβος εὐφραίνων τὴν καρδίαν, ἡμερινὸς καὶ φωτεινὸς καλεῖται.

LIV. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Σοφία ἐν ἐξέδοις ὑμνεῖται. » Ποιαις ἐξέδοις ἄρὰ φησι Σολομών; Ἡ δὴλον, ὅτι ταῖς διὰ τοῦ στόματος τῶν ῥηθῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας.

LIV. — ΣΙΛΒΑΝῸ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.

Ἥλιας ὁ Θεοβίτης ὑπὸ φυτῶν καθευδῆσας, καὶ ἐγερθεὶς ὄρᾳ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐγκρυφίαν καὶ καμψάκην ὑδατος. Τίς τοίνυν τηλικούτος, ὥστε εὐρεῖν ἐγκρυφίαν, πρὸς κεφαλῆς κείμενον, ἐν ἣ κεφαλῇ ὑπάρχειν λέγει Σολομών τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σοφοῦ τοὺς νοητοῦς· ἢ ἀπὸ εὐσεβοῦς ζητήσεως καὶ αἰτήσεως γνησίας, τὸν πνευματικὸν ἄρτον τὸν τρέφοντα τὴν ψυχὴν καὶ τὸ ὕδωρ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον;

LIV. — *Τῷ αὐτῷ.*

Οἱ τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἀγνίζουσιν σπουδάζοντες, οὐ μόνον ἄρτου καὶ ὑδατος νοητοῦ εὐπορήσουσιν; ἀλλὰ

⁹ Act. xiii, 46. ¹⁰ Isa. xlii, 6. ¹¹ Deut. xxviii, 45. ¹² Psal. xc, 5. ¹³ Prov. i, 20. ¹⁴ III Reg. xix, 6. ¹⁵ Eccle. ii, 44.

(1) Legi debere τοὺς ἐξ ἐθνῶν tum sensus indicat tum quod inferius sequitur, τῶν ἐξ ἐθνῶν. EDIT.

γὰρ καὶ κρεῶν ἐπιτεύζονται· τέλειον γὰρ ἐστὶν ἡ Ἀσπεραὶ τροφή, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· καὶ προαναφωνεῖ Μωϋσῆς τῷ λαῷ λέγων· « Ἀγνίσασθε τὴν αὐρίον, καὶ φάγεσθε κρέα· » κρέα νοήσας τὸ τε θεῖον σῶμα, ὡς περ οὖν ἐσθίουσιν οἱ πιστοὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν γνώσιν Χριστιανῶν τὴν μακαριωτάτην, καὶ πασῶν ὑπερτέραν τῶν γνώσεων.

P. — Τῷ αὐτῷ.

Εὖ καὶ τοῦτο φάναι τὸν μέγαν Μωϋσέα· « Οὐχὶ σήμερον, ἀλλ' αὐρίον βρώσεσθε κρέα· » ἵνα δείξῃ τὸν χρόνον τὸν μετὰ τὴν ἐπιδημίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ Δεσπότου τῶν ὄλων. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ τὰ κρέα τῆς ὀρυγομήτρας, εἰς ὄργην, καὶ στρόφους, καὶ φθοράν, καὶ χολέραν τοῖς Ἑβραίοις ἐξέβη· τὰ δ' ἡμέτερα παμμακάριστα κρέα ῥῶσιν, καὶ δύναμιν, καὶ αὔξειν, εὐθυμίαν τε καὶ ζωὴν αἰώνιον χαρίζεται πᾶσι τοῖς καταξιωθεῖσι μεταλαμβάνειν αὐτῶν.

PA. — Τῷ αὐτῷ.

Τί θαυμάζεις, εἰ κρεῶν τυγχάνουσιν ἀτίδιον, καὶ μηδαιῶς φθειρομένον οἰ τοῦ Χριστοῦ οἰκεῖται εὐνοικῶ, ἀγνίζοντες ἑαυτοὺς τῷ φόβῳ Θεοῦ, καὶ τῇ πίστει, καὶ τοῖς κατάρθωμασι; Καὶ οἶνου γὰρ εὐπορήσουσι θεοῦ, καθάπερ ὁ δίκαιος Νῶε γεωργὸς γέγονε, καὶ ἐφιλοκάλησε, φυτεύσας τὴν ἔμπειλον. Ὑπερβάντες γὰρ τὸν κατακλυσμὸν τῆς ἀπιστίας, πετώκασι τὸν νηφάλιον οἶνον, καὶ ἐμεθύθησαν, καθὼς ὁ Δαυὶδ λέγει· « Τὸ ποτήριον τοῦ Θεοῦ μεθύσκει με κράτιστα· » καὶ μεθύοντες γεγύμνωται ἀνεπαίχτων γύμνωσιν· καλὸν γὰρ γυμνοῦσθαι τῆς πονηρίας καὶ τῆς ἀνοήσιας.

PB. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι· ἵνα τί ἐγκαταλείπεις με; » ἐκ προσώπου τοῦ ἐν τῷ εἰκαστῷ καὶ πρώτῳ εἰρηται ψαλμῷ· ἀλλ' οὐκ αὐτὸς ἐγκαταλείπεται, ἢ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ἢ ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ θεότητος, ὡς δοκεῖ Ἀρειανοῖς, καὶ τοῖς Εὐνομιανοῖς, ὡς περ φοβούμενοις τὸ πάθος, καὶ διὰ τοῦτο συστελλόμενοις ἀπὸ τοῦ πάσχοντος. Τίς γὰρ τὸν Σωτῆρα ἢ γεννηθῆναι κάτω τὴν ἀρχήν, ἢ ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἀκλιθεῖν κατηγάγεσαν; Οὐ γὰρ ἀκοντι, ἀλλ' ἐκουσικῶς ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἦλθεν σὺν πολλῇ γαλιλαίᾳ· πρὶ γὰρ πολλῶν ἡμερῶν τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν· « Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται εἰς τὸ ἐμπαυθῆναι, καὶ σταυρωθῆναι, » καὶ τὰ ἐξῆς. Ἄλλ' ἐν ἑαυτῷ τυποῖ τὸ ἡμέτερον· ἀνθρώπος γὰρ γενόμενος, πάντως τοῖς ἰσχύς ὑπὲρ ἀνθρώπων ποιεῖται· ἀλλ' ἀνθρώπος γεγῶνός, οὐκ ἠλλοτριώθη τοῦ ὑπάρχειν Θεός καὶ Κύριος τῶν ὄλων. Σημειωτέον γὰρ ταῦτα. Ἐπειδὴ οὖν, καθὼς ὁ Ἀπόστολος λέγει, μορφήν δούλου ἐφόρεσεν ὁ Κύριος τῶν ὄλων, ἐν ἑαυτῷ τυποῖ τὸ ἡμέτερον, ὡς διωλλήτος μὴδὲν διηρηπαγμένος, μάλλον δὲ συνηγοροῦν, λέγων ὑπὲρ τοῦ τυραννηθέντος πρὸς τὸν καθηγούμενον τῆς ἐπαρχίας· Τελίμμεθα, καταπεπονῆμεθα, διηρηπάθημεν, δικαιοτάτη τῶν δικαστῶν. Ὑπὲρ ἡμῶν τοῖνον ὁ Χριστός φησὶν· « Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι. » Θεός μὲν τῶν ὄλων ὁ Πατήρ σὺν τῷ

etiam habebunt. Solidus namque cibus, ut ait Apostolus¹⁶, perfectum quid est, et prædicit Moyses populo: « Sanctificate vos in crastinum, et comedatis carnes¹⁷; » carnes intelligens divinum corpus, quod fideles in 43 Ecclesia comedunt, et beatissimam Christianorum cognitionem, cognitionibus omnibus excelsiorem.

C. — *Eidem.*

Recte et hoc divinum Moysen dixisse novimus: « Non hodie, sed cras carnes comedetis; » ut tempus post Christi Dei, et rerum omnium Domini adventum commonstraret. Carnes etenim orygometræ, in indignationem, et volvulos, et corruptionem, et choleram Hebræis cecidere. At nostræ quam beatissimæ carnes firmitatem, robur, bonam valetudinem, consolationem, et vitam æternam conciliant, iis, qui digne earum participes efficiuntur.

CI. — *Eidem.*

Quid obstupescis, si carnum æternarum, nullique corruptioni obnoxiarum participes sunt Christi dilecti servi, qui seipsos timore Dei, et fide, et præclaris facinoribus purgant? imo divino etiam vino abundabant; quemadmodum justus Noe agricola factus est, et plantatam a se vineam studiosè elegantèrque coluit¹⁸. Emensi siquidem infidelitatis illuviem vinum sobrium biberunt, et inebriati sunt; ut David inquit: « Calix Dei inebrians me valentissime¹⁹; » et madidi denudatione quadam verecundiæ nescia denudantur²⁰. Bonum quippe est improbitate, atque imprudentia denudari.

CII. — *Eidem.*

« Deus, Deus meus, intende mihi, ut quid dereliquisti me²¹? » 44 ex persona Christi psalmo vicesimo primo dicitur. Sed non ipse derelictus est vel a Patre, vel a sua deitate, ut Ariani, Eunomianique existimant, tanquam ii qui passionem metuunt, ideoque eam a patiente retrahunt. Quis enim Servatorem, aut primum in mundo nasci, aut in crucem ascendere coegit? Neque enim invitus, sed volens ac libens multa cum alacritate in crucem progressus est: ante enim multos dies discipulis dicebat: « Ecce ascendimus Hierosolyma, et Filius hominis tradetur ad illudendum, et crucifigendum, » et cætera²². Sed in seipso rem nostram consingit: namque homo factus, modis omnibus sermonem pro hominibus habet, et homo factus non amisit ut Deus sit, et omnium Dominus. Quæ adnotanda sunt. Quando igitur, ut Apostolus ait²³, formam servi induit omnium Dominus, in seipso rem nostram efformat tanquam orator nullo modo seductus, sed patronus, et advocatus, causam dicens pro tyrannide oppresso, ad provinciæ præfectum: Afflictus sumus, depressi sumus, direpti sumus, justissime iudicium. Pro nobis itaque Christus ait: « Deus, Deus meus, intende mihi. » Deus equidem omnium Pater cum Filio in creatione omnium; Deus vero Filii Pater dicitur secundum incarnationis myste-

¹⁶ Hebr. v. 14. ¹⁷ Num. xi, 18. ¹⁸ Gen. ix, 20 seqq. ¹⁹ Psal. cxii, 5. ²⁰ Gen. ix, 21. ²¹ Psal. xxi, 1. ²² Matth. xx, 18. ²³ Philipp. ii, 7.

rium. In se ipso itaque, ut supra dixi, rem nostram A Christus effingit. Namque nos primum eramus derelicti, nunc accepti et servati nulli passioni obnoxii Christi passione. Quemadmodum et insipientiam nostram, et lapsus sibi asciscens, hæc per psalmum enuntiat: manifestum enim est psalmum vicesimum 45 primum ad Christum referri. Ejusdem speculationis est, eundem, ex quibus passus est, obedientiam didicisse, ut ait Apostolus 22; clamor etiam, et lacrymæ, et preces, et exauditio, et reverentia, quæ velut alienæ: fabulæ actor aliena persona sumpta refert, et pro nobis nire intexit. Ut enim verbum neque subiciebatur, neque non audiebatur: hæc enim propria sunt eorum, qui alieno dominio premuntur, et secundas partes habent; illud quidem sanioris hominum mentis, hoc vero eorum, qui digni punitioe sunt. Porro ut forma servi seipsum una cum conservis et servis demittit, et quod aliorum est, in se efformat, totum me in seipso ferens cum meis, ut in seipso sicut ceram ignis, aut terræ vaporem sol, quod pejus est, absumat, ipseque eorum, quæ illius sunt, participes propter commisionem flam. Propterea opere ipso obedientiam honestat, illiusque passione ipsa experimentum capit. Neque enim satis est propositum, quemadmodum neque nobis, nisi per opera gradiamur. Opus enim est propositi commonstratio.

CHII. — EUTHIO PROVINCIALI.

Qui te mæror invasit; gaudium ingens tibi desponsa', imo et erratis tuis abundantem remissionem conciliat.

CIV. — CAPITONI DIACONO.

Dicit Jeremias propheta ex persona Dei delictis sauciæ et lepra obsitæ animæ: « Ecce ego illi cicatrices obduco, apportoque remedium, et medicabo eam, et manifestabo ipsis pacem, 46 et fidem, et non recordabor amplius peccatorum, quæ peccaverunt mihi 25. » Illud autem, *cicatrices obducam*, satis percommode applicabitur lepræ, in Levitico descriptæ 26. Quibus vero Deus cicatrices obducit, et quibus medetur, iis et cogitationum pacem, et fidem nulli hæsitati obnoxiam, sed firmam, ac stabilem manifestat. Quibus itaque cicatrices obductæ sunt, ii, ut manifestum est, perfecte anima purgati, donum impassibilitatis re-

CV. — *Eidem.*

Etiam per vini, mente tibi diligendi sunt, qui in invidentia hominum, et odio sunt.

CVI. — *Eidem.*

Invidentia serpentum instar, et amaritudine, odii tinctus es: sed habes lignum pretiosam Domini crucein, quæ dummodo velis, aniam morum tuorum aquam in dulcem vertere potest. Nam et magnus Moyses 27 lignum immergens in amarissimam Mara aquam, subito dulcem, et perplacidam effecit.

25 Hebr. v, 8. 26 Jerem. xxxiii, 6-8. 27 Levit. xiii, 11. 28 Exod. xv, 25.

Υἱὸν ἐν τῷ κτίσει τὰ πάντα, Θεὸς δὲ τοῦ Υἱοῦ ὁ Πατὴρ λέγεται, κατὰ τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν. Ὡσπερ τοίνυν προείρηκα, ἐν ἑαυτῷ ὁ Χριστὸς τυποῖ τὸ ἡμέτερον. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν οἱ ἐγκαταλειμμένοι πρώην, νῦν δὲ προσειλημμένοι, καὶ σωσθέντες τοῖς τοῦ ἀπαθοῦς Χριστοῦ πάθεσιν. Ὡσπερ καὶ τὴν ἀφροσύνην ἡμῶν, καὶ τὸ πλημμελὲς οἰκειούμενος ταῦτα διὰ τοῦ ψαλμοῦ φησι: ἐπειδὴ πρόδηλος εἰς Χριστὸν ὁ εἰκοστὸς πρώτος ψαλμὸς ἀναφέρεται. Τῆς δὲ αὐτῆς ἔχεται θεωρίας καὶ τὸ μαθεῖν αὐτὸν τὴν ὑπακοὴν ἐξ ὧν ἔπαθεν, ὥσπερ φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ἦ τε κραυγὴ, καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὸ ἰκετεῦσθαι, καὶ τὸ εἰσακουσθῆναι, καὶ τὸ εὐλαβεῖς, ἀπερ δραματοῦργεῖται, καὶ πλέκεται θαυμασίως ὑπὲρ ἡμῶν. Ὡς μὲν γὰρ λόγος, οὔτε ὑπήκοος ἦν, οὔτε ἀνήκοος: τῶν γὰρ ὑπὸ χεῖρα ταῦτα καὶ τῶν δευτέρων, τὸ μὲν τῶν εὐγνωμονεστέρων, τὸ δὲ τῶν ἀξίων κολάσεως. Ὡς δὲ δούλου μορφῇ, συγκαταβαίνει τοῖς ὁμοδόουλοις, καὶ δούλοις, καὶ μορφοῦται τὸ ἀλλότριον, ὅλον ἐν ἑαυτῷ ἐμὲ φέρων μετὰ τῶν ἐμῶν, ἵνα ἐν ἑαυτῷ δαπανήσῃ τὸ χεῖρον, ὡς κηρὸν πῦρ, ἦ ὡς ἀτμίδα γῆς ἥλιος, κἀγὼ μεταλάβω τῶν ἐκείνου διὰ τὴν σύγκρασιν. Διὰ τοῦτο ἔργω τιμᾶ τὴν ὑπακοήν, καὶ πειράται ταύτης ἐκ τοῦ παθεῖν. Οὐ γὰρ ἱκανὸν ἦ διάθεσις, ὥσπερ οὐδὲ ἡμῖν, εἰ μὴ διὰ τῶν πραγμάτων χωρήσωμεν. Ἔργον γὰρ ἀπόδειξις διαθέσεως.

PG'. — ΕΥΘΙΩ ΕΠΑΡΧΙΚΩ.

Ἡ συμβᾶσα σοι λύπη χαρὰν μεγάλην μνηστεύεται, ἀλλὰ καὶ ἀφροσύνην προξενεῖ τῶν διεπτισμένων σοι.

PA'. — ΚΑΠΙΤΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Φησὶν Ἰερεμίας ὁ προφήτης ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ταῖς ἀμαρτίας τραυματωθεῖσαν καὶ λεπρωθεῖσαν ψυχὴν: « Ἰδοὺ ἐγὼ ἀνάγω συνοῦλωσιν αὐτῇ, καὶ ἰαμα, καὶ ἰατροῦσω αὐτήν, καὶ φανερώσω αὐτοῖς εἰρήνην, καὶ πίστιν, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ἀμαρτιῶν, ὧν ἤμαρτόν μοι. » Τὸ, *ἰδοὺ νῦν ἀνάγω συνοῦλωσιν*, χρησιμὸν ἐστὶ παραληφθῆναι εἰς τὴν λέπραν ἐν τῷ Λευιτικῷ γεγραμμένην. Οἷς δὲ ὁ Θεὸς τὴν συνοῦλωσιν ἀνάγει, καὶ οὗς ἰατροῦει, τοῖσι καὶ τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας, καὶ τὴν πίστιν τὴν ἀδιστακτον καὶ στερεμνίαν φανεροῖ. Οἱ τοίνυν συνολωθέντες, δῆλον ὅτι τὸ τέλος καθαρθέντες τὴν ψυχὴν, τὸ χάρισμα τῆς ἀπαθείας κομίζονται.

PE'. — Τῷ αὐτῷ.

Χρὴ σε βιάζεσθαι καὶ φιλεῖν κατὰ τὴν διάνοιαν τοὺς φθονουμένους ἀνθρώπους.

PG'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐδάφης τὸν λογισμὸν τῷ ὀφιώδει φθόνῳ τῇ τε πικρίᾳ τῆς βασκανίας· ἀλλ' ἔχεις ξύλον τίμιον ἐν σταυρῶν τοῦ Κυρίου, ἐὰν θελήσῃς, δυνάμενον γλυκᾶναι τὸ πικρὸν ὕδωρ τοῦ ἤθους σου. Καὶ γὰρ ὁ μέγας Μωσῆς ξύλον ἐμβαλὼν εἰς τὸ πικρότατον ὕδωρ τῆς Μερόβας, γλυκὺ εὐθέως καὶ προσηγνὲς λίαν τοῦτο ἀπειργάσατο.

PZ. — ΖΩΣΙΜΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Ἡμεῖς δὲ, φησὶν ὁ ἅγιος Μωϋσῆς, οὐκ οἶδαμεν τι θύσωμεν Κυρίῳ, ἕως τοῦ πορευθῆναι ἡμᾶς ὁδὸν ἡμερῶν τριῶν εἰς τὴν ἔρημον. » Παρ' ἡμῖν θυσία ἡ προσευχὴ νοεῖται, ἔρημος δὲ κατάστασις τίς ἐστὶν ἐστερημένη παθῶν ἀλόγων, ὅπερ τελειότητα ὀριζόμεθα εἶναι. Τοιοῦτον ἂν εἴη, φησὶν, ὑπὲρ ὡμῶν, ὁ Ἀπόστολος· τὸ γὰρ, τί προσευξόμεθα καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν μέχρι καταστάσεως τῆς ἀπαθοῦς τε καὶ καθαρᾶς. Οὐ γὰρ πάντως καὶ τότε τοιαύτας εὐχὰς, ἣ ἐννοίας ἐξομεν, οἷας νῦν διοχλοῦμενοι ὑπὸ τῶν ἐναντίων.

PH. — ΦΛΑΒΙΑΝΩ.

Ἔοικε τὸ ἡγεμονικὸν τῶν ἁγίων πυξίῳ τινί, ἣ ζέλιτῳ, ἐν ᾧ καταγράφει ὁ Θεὸς ἅπερ λεχθῆναι δεόν τῷ λαῷ αὐτοῦ. Εἰρηται γοῦν τῷ προφῆτῃ Ἀββακούμ· « Γράβον θρασιν ἐπὶ πυξίου. » Τῆ γὰρ ἑαυτοῦ διανοίᾳ ἐγκύπτων ὁ ἅγιος, καὶ εἰς αὐτὸν ὄρων, καὶ ὡς εἶπω συνεστραμμένος, οἶονεὶ ἐντυγχάνει τοῖς καταγραφῆσιν ὑπὸ Θεοῦ ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν, καὶ οὕτως ἐπυγγέλλει τῷ λαῷ.

PΘ. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΣΑΜΑΡΙΤῆ.

Ἡ ἐπιστολὴ σου τοιοῦτον ἔχει τύπον· Εἰ μὲν ὁ εἰς τὴν γῆν σπαρεῖς σίτος μὴ διεσῆπτετο, εἶχεν ἐλπίδα ἀναστάσεως τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Εἰ δὲ ὁ σίτος, ἥτοι παντοῖον γένημα καταβληθὲν εἰς τὴν γῆν σήπεται, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τέφραν καὶ κόνιν κειώρηκεν, τί μοι κατεπαγγέλλη ἀνάστασιν ἔσθαι τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων; Ἐγὼ δὲ φημι πρὸς ταῦτα· Ἀνάγνωθί μοι τὴν ἀρχὴν τῆς Γενέσεως· « Καὶ ἔλαθεν ὁ Θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον. » Τί τοίνυν διαλλάττει ὁ ἐκ τῆς γῆς χοῦς τῆς τέφρας καὶ κόνεως; Ὅπερ τοίνυν ἐν ἀρχῇ ἐκ γῆς χοῦς κατεσκευάσθη τὸ σῶμα, καὶ ἐνεπνεύσθη ὑπὸ Θεοῦ, καὶ ἐστάθη ἄνθρωπος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· οὕτως πάλιν ἐκ χοῦς καὶ ἐκ τέφρας ἐπὶ τῆς συντελείας τοῦ παρόντος αἰῶνος, τῇ προστάξει καὶ δυνάμει τοῦ Θεοῦ, ἐξαναστήσεται τὰ ἀνθρώπινα σώματα τὰς ἰδίας ἀπολαβόντα ψυχὰς, καὶ ἐπὶ τοὺς οἰκείους στήσονται πόδας, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ πάντα θαυμαστά ἐργαζομένου Δημιουργοῦ τῶν ὄλων.

PΙ. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅπερ τῷ μεγάλῳ Ἀβραάμ ἡ πίστις λελόγισται εἰς δικαιοσύνην, οὕτω καὶ σοὶ πιστεύοντι εἰς νεκρῶν ἀνάστασιν, ἔπερ καὶ πιστεύσειας, δικαιοσύνη παρὰ τῷ Θεῷ μεγάλη λογισθήσεται.

PΙΑ. — Τῷ αὐτῷ.

Γεγράφηκας, ὅτι τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἀλέσω, καὶ ποιήσω ἄλευρον. Κἂν μυρτιάκις σπειρω αὐτὸν εἰς τὴν γῆν, οὐκ ἔτι ζωογονεῖται, ἀλλ' οὐδ' ἐξανίσταται, οὐ μὴ βλαστῆσει ποτέ, οὐ μὴ καρποφορήσει· οὕτω δὴ καὶ τὸ σῶμα σποδιὰ καὶ κόνις γενόμενον, οὐκ ἂν δύνατο εἶτι ἐξαναστήναι, ἣ ζῆσαι παντάπασιν. Ἄλλ' ἐγὼ σοὶ πάλιν καὶ νῦν τὰ αὐτὰ προσαγάγοιμι σὺν πραύτητι βήματα, ἅπερ καὶ πάλαι ἐπέσταλκα, ὅτι

A CVII. — SOSIMIANO MONACHO.

« Nos vero, ait sanctus Moyses, nescimus quid Domino sacrificabimus, quousque ambulabimus viam trium dierum in eremum ». Apud nos sacrificium oratio est; desertus conditio quædam brutis affectibus spoliata, quam perfectionem esse definimus. Tale quidpiam erit de nobis, ait Apostolus; illud enim: Quid, 47 uti addebet, orandum sit, haud novimus usque ad constitutionem nullis affectibus, nullis sordibus obnoxiam; neque enim tunc easdem omnino orationes, aut cogitationes habebimus, quales nunc habemus ab adversariis inturbati.

CVIII. — FLAVIANO.

Præcipua sanctorum animæ pars pugillari, sive libro, in quo Deus populo suo edicenda inscribit, assimilatur. Quare prophetæ Habacuc dicitur: « Scribe visionem in tabella »; namque in propriam mentem sanctus introspicens, et in semetipsum oculos figens, totusque in internas partes conversus, scripta a Deo in sua mente comperit, sicutque enuntiat populo.

CIX. — APHTHONIO SAMARITÆ.

Litteræ tuæ hunc in modum efformantur: si in terra granum projectum, non putresceret, spem sane resurrectionis aliquam corpus haberet humanum: Quod si frumentum, et quodcunque aliud germen in terram immissum putrescit, et corpus hominum in cinerem, ac pulverem fatiscit: quid mihi omni asseveratione humanorum corporum resurrectionem futuram affirmas? Ad hæc ipse respondeo. Percurre Genesis initium: « Et accepit Deus pulverem e terra, et formavit hominem ». Quæ ergo differentia est inter pulverem ex terra, et cinerem, et pulverem? Quemadmodum itaque ex humo terræ principio corpus constructum est, et spiritum ex Deo accepit, stetitque homo pedibus suis, sic rursus ex terra et cinere 48 in præsentis sæculi fine, imperio ac facultate divina corpora humana resurgent, proprias reassumentia animas, et propriis stabunt pedibus in gloriam, et laudem illius, qui omnia mira operatur, omnium Creatoris.

CX. — Eidem.

Quemadmodum magno Abrahæ fides reputata fuit in justitiam, ita et tibi defunctorum resurrectioni fidem adhibenti: si modo unquam fidem adhibueris, justitia apud Deum ingens reputabitur.

CXI. — Eidem.

Scrpsisti: Granum frumenti molam, et in fari nam redigam. Id licet millies in terram seminaverim, non amplius reviviscit, imo nec resurget, nec unquam surculos emittet, neque fructus afferet; pari ratione et corpus cinis, ac pulvis factum, non poterit resurgere, neque ullatenus vitam vivere. At ipse, quem alias tibi miseram sermonem, eundem nunc cum placiditate repetam. Quemadmodum

²² Exo. I. v, 3.

²³ Rom. viii, 26.

²⁴⁻¹⁹ Habac. ii, 3.

²⁵ Gen. ii, 7.

²⁶ Gen. xv, 6; Rom. iv, 3.

primum ex terra homo potentia, et arte sapientissimi, ac omnipotentis Domini substitit: ita et in fine præsentis sæculi ex cinere corrupti corporis resurrectio fiet, et resurget homo, vita animoque præditus pristina corruptione abjecta, et divina incorruptibilitate comparata.

CXII. — *Eidem.*

Dixisti humanorum corporum cineres huc atque illuc dissipatos a ventis, et veluti **49** ventilabro jactatos: et quid erit ultra? Sed perpeudas velim, undenam terra producta est, unde ignis, et aer, et aqua substitit? Sane omnino ex te sciscitanti, nugamenta gentium longe abigens, et pseudo-philosophorum ineptias exsecratus respondebis: ex eo quod non erat, in id quod est, elementa a Deo producta fuisse. Ipse etiam edico tibi: quemadmodum ex iis quæ non erant, ad id quod sunt, omnia nutu solo divinæ voluntatis substitere; ita ex eo cinere, qui a te deperditus esse existimatur, humanorum corporum resurrectio erit.

CXIII. — *Eidem.*

Omnipotens Deus, qui exsiccatum, et sine cortice baculum Moysis miro quodam modo in animal animatum, repensque immutavit ²¹; draco siquidem erat terribilis, et Moyses in fugam se dedit miraculo perterritus: et qui Aaronis baculum siccum, et ipsum multum ante tempus, absque terra, et radicibus, et pluviis, et aeris temperie, vel sola voluntate una nocte germen emittit, et folia gratiosissima, et fructum pulcherrimum, effecit ²²; omnia namque Deo omnipotenti, cui omnia obediunt, possibilia sunt: ipse ictu oculi tempore debito corpora humana resurgere faciet, sua gratia pululantia, et in tantum decora, ut divino splendore inanimati solis radios quam maxime superent. Tibique persuadeat verus Dei servus, qui ex Sina monte luciferi instar descendit, et splendoribus corporis gloriosus, ut per id, quod apparebat, futuram ex alto gratiam hominibus præmonstraret.

50 CXIV. — GAINAE COPIARUM DUCTORI.

Rursus magnus copiarum ductor per litteras ad nos venit arma cerea objiciens, non quæ ex seipso possideat, sed aliunde opprobriose suscipiens. Ecce enim, ait, divinus Apostolus Jesu demissionem edixit: ad eos etenim, qui ex Hebræis crediderant, scribit: « Semper vivit Jesus Filius Dei ad interpellandum pro nobis ²³. » Verumtamen noscant qui tibi hæc ad scribendum suggerunt, Servatoris beatissimam, et decantatissimam dispositionem, pro nobis interpellationem esse, nuncuparique a deiferis, et divini loquis hominibus.

CXV. — *Eidem.*

Interpellare, non ut multorum consuetudo, et

A ὡς περ τὴν ἀρχὴν ἐκ χοῦς ἀνθρώπος ἀνεδείχθη, τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ τοῦ πανσόφου καὶ πάντα ἰσχύοντος Κυρίου, οὕτως καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐκ τῆς σποδιᾶς γενήσεται ἡ ἀνάστασις τοῦ ἐφθαρμένου σώματος, καὶ ἐξαναστήσεται ὁ ἀνθρώπος ζωοποιηθεὶς τε καὶ ψυχωθεὶς, τὴν μὲν προλαβοῦσαν φθορὰν ἀποτιναξάμενος, ἐπεινδυσάμενος δὲ τὴν θείαν ἀφθορᾶσαν.

PIB'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ἐφρηκας, τὴν σποδιὰν τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ὑπὸ τῶν ἀνέμων πανταχῇ διασκορπισθῆναι τε καὶ λιχμηθῆναι, καὶ τί λοιπόν; Ἄλλ' ἐνόησόν μοι, πόθεν ἢ γῆ κατεσκευάσθη, πόθεν πῦρ, καὶ ἀήρ, καὶ ὕδωρ ὑφέστηκεν; Πάντως ἔρεῖς τῷ ἐπερωτῶντί σε τῶν Ἑλληνικῶν πόρρω φεύγων παραφλυαρημάτων, καὶ **B** ἀποπτύων τοὺς λήρους τῶν ψευδοφιλοσόφων, πάντως ἔρεῖς, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ στοιχεῖα παρήχθη. Καγὼ τοίνυν φημί σοι, ὅτι καθάπερ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα ὑφέστηκε τῇ ὁπῆ μόνῃ τοῦ Θεοῦ βουλῆματος, οὕτως ἐκ τῆς τέφρας ἐκείνης τῆς παρὰ σοὶ νομιζομένης ἀπόλλυσθαι, ἢ ἀνάστασις ἔσται τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων.

PIΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὁ παντοδύναμος Θεός, ὁ τὴν βάρβον Μωϋσέως ἐξηραμένην καὶ ἀφλοῖον παραδόξως μεταβαλὼν εἰς ζῶον ἐμψυχόν τε καὶ ἔρπον (δράκων γὰρ ἦν φοβερός, καὶ φεύγει Μωϋσῆς τὸ θαῦμα καταπλαγεὶς), καὶ ὁ τὴν τοῦ Ἀαρὼν βάρβον ξηρὰν πολυχρόνιον ὑπάρχουσαν δίχρα γῆς, καὶ βίζης, καὶ βυθρων, καὶ εὐκρᾶσις **C** ἀέρων, τῇ θελήσει καὶ μόνῃ διὰ μιᾶς νυκτὸς ἐκβλαστῆσαι ποιήσας, φύλλα τε χαριέστατα, καὶ καρπὸν ὠραιότατον (πάντα γὰρ δυνατὰ Θεῷ παντοκράτορι καὶ πάντα ἰσχύοντι)· αὐτὸς ἐν βίπῃ ὀφθαλμοῦ ἐξαναστήσει κειρῷ τῷ προσήκοντι τὰ ἀνθρώπεια σώματα, θάλλοντα τῆ ἐαυτοῦ χάριτι, καὶ ἀγλαΐζόμενα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὑπερνικήσῃ τῇ θεῖα λαμπρότητι τὰς αὐγὰς τοῦ ἀψύχου ἡλίου. Καὶ πειθέτω σε Μωϋσῆς ὁ γνήσιος θεράπων τοῦ κρείττους, φωστῆρος κατελθὼν ἐκ τοῦ Σιναίου ὄρους, καὶ τὸν χροῖτα δεδοξασμένος ταῖς λαμπρότησιν, ὅπως διὰ τοῦ φαινομένου προδείξῃ τὴν μέλλουσαν χάριν ὑψόθεν ἀνθρώποις παρέχεσθαι.

PIΔ'. — ΓΑΙΝΑ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῆ.

Πάλιν ἡμῖν ἦκεν ὁ μέγας στρατηλάτης διὰ γραμμάτων τὰ κήρινα προβαλλόμενος ὄπλα, οὐκ ἄφ' ἑαυτοῦ κτησάμενος ταῦτα, ἀλλ' ἐτέρωθεν ψεκτῶς πορισάμενος. Ἰδοὺ γὰρ, φησιν, ὁ θεὸς Ἀπόστολος τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐξεφώνησεν· γράφει γὰρ τοῖς ἐξ Ἑβραίων πεπιστευκόσιν, ὅτι « Πάντοτε ζῆ Ἰησοῦς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ ἡμῶν. » Ἄλλὰ γινωσκέτωσαν οἱ υποβάλλοντές σοι τοιαῦτα ἐπιστέλλειν, ὅτι περ ἡ τοῦ Σωτῆρος μακαριωτάτη καὶ πολυύμητος οἰκονομία, ἐντυχία ὑπὲρ ἡμῶν ὑπάρχει, προσηγόρευται τε καὶ καλεῖται παρὰ τοῖς θεογόροις καὶ θεηγόροις ἀνδράσιν.

PIΕ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Τὸ ἐντυγχάνειν, οὐχ ὡς περ ἡ εἶων πολλῶν συν-

²¹ Exod. iv, 3. ²² Num. xvii, 8. ²³ Hebr. vii, 25.

φθεια, καὶ τὸ ζητεῖν ἐκδίκησιν, ἔχει· (τοῦτο γὰρ πῶς καὶ ταπεινότητος), ἀλλὰ τὸ προσεύειν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ λόγῳ τῆς μεσιτίας, καθάπερ καὶ τὸ Πνεῦμα ὑπὲρ ἡμῶν ἐντυγχάνειν λέγεται. « Εἰς γὰρ Θεός, εἰς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς ὁ Χριστός. » Προσεύειν γὰρ λέγεται ἔτι καὶ νῦν ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ τῆς ἑμῆς σωτηρίας, ὅτι μετὰ τοῦ σώματος· ἔστιν, ὅπερ προσέλαβεν, ἕως ἂν ἐμὲ ποιήσῃ θεὸν τῆ δυνάμει τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ μηκέτι κατὰ τάρκα γινώσκαται, τὰ σαρκικὰ λέγω πάθη, καὶ χωρὶς τῆς ἁμαρτίας ἡμέτερα. Οὕτω δὲ καὶ παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν, οὐχ ὡς ὑπὲρ ἡμῶν προκυλινοῦμενον τοῦ Πατρὸς, καὶ προσπίπτοντα δουλικῶς, ἀπαγε τὴν δούλην ὄντως ὑπόνοιαν, καὶ ἀναξίαν. Οὕτε γὰρ τοῦ Πατρὸς τοῦτο ἐπιζητεῖν, οὔτε τοῦ Υἱοῦ πάσχειν, ἢ ὡς περὶ Θεοῦ διανοεῖσθαι δίκαιον. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς πέπονθεν ὡς ἄνθρωπος, πείθει καρτερῶν ὡς Λόγος καὶ παραίνετός. Τοῦτο γὰρ δεῖ σε νοεῖν τὴν παράκλησιν.

PIΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄναμνήσθητί μοι τῶν τοῦ Σωτῆρος ῥημάτων λέγοντος, « Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ ἔστιν » καί· « Ὅτε ἠρακῶς ἐμὲ, ἔώρακε τὸν Πατέρα » καί, Σολ, Πέτρε, δίδωμι αὐθεντικῶς τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, διότι οὐχὶ δούλον, οὐδὲ ὑπουργόν, ἢ λειτουργόν, οὐδὲ μὴν ὑποχείριον, ἢ ἀλλήφυλον τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας με κέκληκας, ἀλλὰ γνήσιον Υἱὸν ὑπάρχειν με τοῦ ζῶντος Θεοῦ ὡμολόγησας ἐξ ἀποκαλύψεως τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς. Καὶ πάλιν ὁ εὐαγγελιστῆς εἶρηκεν, ὅτι διὰ τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν ἐδίωκον· οὐ μόνον καθ' ὅτι τὸ Σάββατον ἔλυεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑαυτὸν ἀπεδείκνυεν γνήσιον Υἱὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἴσον κατὰ πάντα τῷ οὐρανόθεν Πατρί.

PIZ'. — ΕΥΑΝΔΡΕΙΩ.

Καταγελῶ σου πολλοὺς τῶν ὀρθοδόξων παρασκευάζεις, μυστήρια τὰ μυθάρια καλῶν. Πλὴν καὶ πᾶσα αἵρεσις ἔξω τῆς Χριστοῦ βαίνουσα Ἐκκλησίας, μυστήρια ὀνομάζει τὰ παραφρονήματα. Οὕτω καὶ Μανιχαῖοι μυστήρια καὶ θησαυρῶν ἀγαθῶν ἀποκαλοῦσι τὰ βιβλία τῆς δυσσεβείας, καὶ τῆς παρανομίας· ἥδη γὰρ ἐνεργεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἀπωλείας.

PIH'. ΕΠΙΓΟΝΩ ΚΟΥΡΣΟΡΙ.

Ἐπιθετὴ τοὺς θεῖους λόγους ὁ ἅγιος Μωϋσῆς τῇ ἀσαφείᾳ ἐκάλυψεν, ἵνα μὴ νομίσωσιν αὐτὰ οἱ τὸ τινεῖσιν, καὶ οἱ νῦν καὶ μετὰ ταῦτα μωροί, καὶ ἀσύνετοι τῶν Ἑβραίων, ὡς αὐτοὺς μεμαρτύρηκε λέγων ἐν τῇ μεγάλῃ ὡδῇ· « Οὗτος λαὸς μωρὸς, καὶ οὐχὶ σοφός, γενεὰ ἐξεστραμμένη ἔστιν, υἱοὶ μὴ ἔχοντες πίστιν ἐν ἑαυτοῖς, πειράζουσι καὶ παραπικραίνουσι τὸν Κύριον » διὰ τοῦτο κάλυμμα ἐπέτιθει τῷ οἰκείῳ

A postulare ultionem, exponi debet; hoc namque quodammodo demissionis fuerit: sed pro nobis, ut mediator est, legationem obire, sive preces effundere; quemadmodum et Spiritus pro nobis interpellare dicitur ²⁸. « Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Jesus Christus ²⁹. » Orare siquidem ad hæc usque tempora pro mea salute dicitur ut homo, quod cum corpore est, quod assumpsit, donec u e Deum incarnationis potentia faciat, licet nondum secundum carnem agnoscat, carnos, inquam, nostrosque, uno excepto peccato, affectus. Et hac ratione intercessorem apud Patrem, Jesum, non qui pro nobis ante Patrem volutetur, ac servorum more procumbat, alijce hanc vere servam et indignam cogitationem: B ⁵¹ neque enim id Patris est petere, neque Filii tolerare: vel de eo tanquam de Deo ista sentire debemus. At Jesus passus est ut homo, ut Verbum et hortator tolerantiam suadet. Et sic intercessio intelligenda est.

CXVI. — Eidem.

Recordare sodes verborum Servatoris dicentis: « Omnia quæ habet Pater, mea sunt ²⁷; » et: « Qui vidit me, vidit et Patrem ²⁸; » et: Tibi, Petre, do auctoritate mea claves regni cælorum: propterea quod non servum, neque auxiliarium, neque ministrum, multo minus imperio subjacentem, vel a paterna substantia alienum me compellasti, sed verum Filium esse me vivi Dei ex revelatione cælestis Patris fassus es ²⁹. Rursusque evangelista dixit: Propterea Judæi Jesum persequebantur, non tantum quod Sabbatum solvebat, sed etiam quod semetipsum ostendebat verum Filium esse Dei, et similem in omnibus cælesti Patri ³⁰.

CXVII. — EVANDRIO.

Plerosque recte sentientes tibi illudere facis, fabellas mysteria nuncupans. Omnis nihilominus secta extra Dei Ecclesiam aberrans ineptias suas mysteria vocat. Pari ratione Manichæi mysteria et thesaurum bonum impietatis suæ, ac improbitatis libros appellant: namque jam opere perficitur perditionis mysterium ³¹.

52 CXVIII. — EPIGONO CURSORI.

Quando divinos sermones sanctus Moyses obscure extulit, ne eos qui tum erant, et nunc vivunt, et postmodum futuri sunt, stulti, ineptique Hebræi intelligerent, ut ipse testimonio suo in magno cantico comprobavit: « Hic populus nec nesciente, nec consilio præditus, generatio distorta est: filii non habentes fidem in semetipsis, tentant, et exasperant Dominum ²²; » propterea velamen apponebat pro-

²⁸ Rom. viii, 26. ²⁹ I Tim. ii, 5. ³⁰ Joan. xvi, 15. ³¹ Joan. xiv, 9. ³² Matth. xvi, 18. ³³ Joan. v, 18. ³⁴ II Thes. ii, 7. ³⁵ Deut. xxxii, 5.

(2) Hunc librum *Theaurum* vocat Epiphanius hæresi 66, n. 13, ubi μικρὸν θησαυρὸν commemorat. Ἡ θησαυρὸν etiam appellant Socrates lib. i,

cap. 22, et Suidas in voce Μάνης. *Theaurum* Hieronymum contra *Vigilantium* et ad Isa. cap. LXIV. Cotelerus, *Mon. E. G.* 1, 618, C.

præ præluenti faciei; et hac ratione prudentes et qui sapientia Ægyptios æmulabantur, alloquebatur.

CXIX. — Eidem.

Faciem Moysis lumen esse Pentateuchi existima²², velamen beatorum sermonum obscuritatem, et quod parabolis, aut symbolis, sive etiam ænigmatibus exprimitur. Et sanctus Moyses super puteo²³, ex quo omnes bibere, nonnulla per modum parabolæ refert; postmodum addit: « Propterea dicent, qui captiose et perplexe arguantur hæc et hæc²⁴.

CXX. — Eidem.

Si cum lacrymis ad Christum convertatur Hebræus, infantem agens secundum puerum, Ismael dictum, oculorum mentis, Agar nuncupatæ velamen abstractum, propeque invenit aquam vivam divinæ Scripturæ, uti addecet expositam, potui accommodatam, atque pellucidam, et ab infidelitate mortis liberantem²⁵.

53 CXXI. — Eidem.

Quousque Hebræi fidem beatæ Saræ non possidebunt, servæ Agar nomen eorum menti appingendum est²⁷.

CXXII. — Eidem.

Multa speculatione, et intelligentia Mosaica scripta, necnon profunda perquisitione indigere persuadent te mystica compellatio putei visionis²⁸.

CXXIII. — Eidem.

Ne patiaris in his, quæ te opprimunt, infortuniiis spem bonam abjicere, neque divinæ expectationis cornu relaxes. Facile enim Deo est, modo voluerit, tristia in læta amœnaque convertere.

CXXIV. — BENJAMINO HEBRÆO.

Ais te in multis Jesum celebrare, sed quod Sabbatum ille neglexerit, dissolveritque, iniquissimo animo ferre. Verumtamen hominem in omne tempus parvulum esse non decet. Namque cum quis ad virilem ætatem perveniens, non æquo animo ferret, si lacte potatur; et qui ad philosophicas disciplinas gradum fecit, non facile sustinebit adhuc in alphabeti ordine perdurare. Igitur ante cœlestis sapientiæ in homines adventum, optima erat Sabbati observatio, et utilis; at nunc post Christi adventum accommodata non est. Supra enim et dies et tempora, et mundum universum Christianus sapiet.

54 CXXV. — Eidem.

Ne permirum tibi accidat, Deum antiquitus Sabbati observationem præcepisse²⁹, et nunc similem observationem rejicere. Vides enim veteres recentisque imperatorum terrenorum constitutiones antea rem hanc decrevisse, postmodum alio atque alio tempore legem antea latam dissolvere.

ἀπαστρέπτοντι προσώπῳ, καὶ οὕτως διελέγετο τοῖς νοητοῖς καὶ Αἰγυπτιαῖζοις τῆ φρονήσῃ.

PIΘ. — Τῷ αὐτῷ.

Πρόσωπον Μωϋσέως νόησον εἶναι τὴ φῶς τῆς Πεντατεύχου, κάλυμμα δὲ τὸ ἀσαφὲς τῶν μακαρίων λόγων, καὶ τὸ παραβολικόν, ἢ συμβολικόν, καὶ τὸ αἰνιγματώδες. Καὶ λέγει ὁ ἅγιος Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ φρέατος, ὅθεν πάντες πεπώκασι, παραβολικῶς τινα· καὶ ἐξῆς ἐπιφέρει· Διὰ τοῦτο ἐροῦσιν οἱ αἰνιγματισταὶ τάδε καὶ τάδε.

PK'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐὰν μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν ἐπιστρέφῃ ὁ Ἑβραῖος νηπιάζων κατὰ τὸ βρέφος; τὸ λεγόμενον Ἰσμαήλ, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας τῆς καλουμένης Ἄγαρ, καὶ ἐγγύθεν εὐρίσκει τὸ ζῶν ὕδωρ τῆς θείας Γραφῆς δεόντως ἐρμηνευθὲν, πότιμόν τε καὶ διαυγές, καὶ τοῦ θανάτου τῆς ἀπιστίας λυτροῦμενον.

PKA'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέχρις ἂν μὴ κτήσονται δὲ οἱ Ἑβραῖοι τὴν πίστιν τῆς μακαρίας Σάρρας, τῆς οἰκέτιδος Ἄγαρ τὸ ὄνομα τῆ γνῶμῃ αὐτῶν ἐπιφημιζέειν δέον.

PKB'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι πολλῆς θεωρίας καὶ νοήσεως δεῖται τὸ Μωσαϊκὸν γράμμα, καὶ βαθείας ἐρεύνης, πειθέτω σε ἡ μυστικὴ προσγορία τοῦ φρέατος τῆς ὀράσεως.

PKΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ καταδέξῃ ἐν ταῖς ἐπελοῦσαις συμφυραῖς παραλῦσαι τὸ εὐελπι, μηδὲ χαλάσης τὸ κέρας τῆς θείας προσδοκίας. Ἐῶν γὰρ τῷ Θεῷ βουλευθῆναι τὰ σκυθρωπότερα ἐπὶ τὸ ἰλαρόν τε καὶ φαιδρὸν μετένεγκαι.

PKΔ'. — BENJAMIN EBPAIQ.

Φάσκεις ἐν πολλοῖς τὸν Ἰησοῦν ἐπαινεῖν, ἐν δὲ τῷ παριδεῖν αὐτὸν καὶ λῦσαι τὸ Σάββατον, καὶ σφόδρα ἀγανακτεῖν. Ἄλλ' οὐ πάντοτε νήπιον χρὴ ὑπάρχειν τὸν ἄνθρωπον· εἰς ἄνδρα γὰρ τις τελέσας, οὐκ ἐτι ἀνέξεται ποτιζοσθαι γάλακτι, καὶ ὁ πρὸς τὰ τῶν φιλοσόφων ὀρηκτὰ μαθήματα, οὐκ ἂν καταδέξαιτο ἀλφαβῆτιω προσκαρτερεῖν. Πρὸ τοίνυν τοῦ τὴν οὐράνιον ἐπιδημῆσαι σοφίαν τοῖς ἀνθρώποις, καλὴ ἐτύγχανεν ἡ τοῦ Σαββάτου παρατήρησις, καὶ ὠφέλιμος, νῦν δὲ, κατὰ τὴν Χριστοῦ ἐπιδημίαν, οὐκ ἔστι ἐπιτήδειος· ἐπάνω γὰρ καὶ ἡμερῶν καὶ χρόνων, καὶ παντὸς τοῦ κόσμου φρονήσῃ Χριστιανός.

PKE'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ξεγισθῆς, πῶς πάλαι μὲν ὁ Θεὸς τὸ Σάββατον τηρεῖν διατάξαιτο, νῦν δὲ τὴν τοιαύτην ἀθετεῖ παρατήρησιν. Ὅρθῶς γὰρ παλαιάς τε καὶ νεαρὰς διατάξεις βασιλέων γηγῶν, πρώην μὲν τὸδε τὸ πρᾶγμα θεσπισάντων, νῦν δὲ καταλύοντων τὸ προλαθὸν νομοθέτημα.

²² Exod. xxxiv, 52-55.

²³ Num. xxi, 18.

²⁴ ibid. 27. ²⁵ Gen. xv, 1 seqq.

²⁷ ibid.

²⁸ ibid. 16.

²⁹ Exod xx, 8.

PKZ'. Τῷ αὐτῷ.

Νόμιζε μοι τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν μητέρα τινὰ εἶναι, καὶ νῦν μὲν τῷ νηπίῳ τὸν μαστὸν ἐπιδοῦσαν, καὶ βοῶσαν, Καλὸν, καλὸν, τοῦτό γε, εἶθ' ὕστερον πρὸς τὴν στερεάν τροφήν τὴν παῖδα ἐλαύνουσαν, καὶ χολῆ τὸν μαστὸν περιχρῖουσαν, καὶ κρᾶζουσαν συνεχῶς, Σαπρὸν, σαπρὸν τοῦτό γε.

PKZ'. Τῷ αὐτῷ.

Λέγεις τὸν Μωσῆα εἰρηκέναι ἐν Δευτερονομίῳ, εἰ: « Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. » Προφήτην εἶπεν, οὐχὶ Θεόν. Πῶς οὖν Θεὸν εἶναι τὸν Ἰησοῦν λέγετε; Ὡς νηπίῳ σοι, ὦ Ἰουδαῖε, συφελλίζει ὁ πάνσοφος Μωϋσῆς, οὕτω τραντάτα τολμῶν σοι δεῖξαι τοῦ Χριστοῦ τὴν Θεότητα. Ὅταν τοίνυν δέξῃ αὐτὸν ὡς προφήτην κατὰ τὸν Μωσῆα, καὶ βασιλέα, καὶ ποιμένα πραῖν, καὶ ἀκτῆμονα, τότε αὐτὸς ὁ μέγιστος προφήτης καὶ ἔγκριτος ἀποκαλύψει σοι αὐτὸν Θεὸν ὑπάρχειν ἀληθινόν, ἀσωμάτως, καὶ ἀχρόνως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεννηθέντα ἐκ Θεοῦ ἀληθινού. Ἐχεις δὲ μαρτυροῦντας τῇ θεότητι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ οἰκονομίᾳ πάντας τοὺς ἀοιδίμους προφήτας, ὅτινες ἐξηγγηταὶ τοῦ νόμου τυγχάνουσιν.

PKH'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐχ ὁ τυχὼν ἐπεκρεμάσθη σοι κίνδυνος ἐν τῷ Δευτερονομίῳ, ἐὰν μὴ πιστεύσῃς τῷ Χριστῷ, καὶ προσκυνήσῃς, καὶ ὑπακούσῃς αὐτῷ, καὶ ὑποταγῆς ἐν παντὶ καθηκόντως. Φησὶ γὰρ ὁ νομοθέτης: « Ἔσται δὲ, πᾶσα ψυχὴ, ἥτις μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ θελοῦ λαοῦ.

PKΘ'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Ἄτοπον ὄρξιν πράγμα δοκεῖς μοι, ἐν τῷ μεταξὺ ὕδατων καὶ θυμοῦ καταναγκάζειν καρποφορεῖν σοὶ τινὰς. Τοῦτο δ' οὐκ ἂν λεχθεῖη καρποφορία, ἀλλὰ βία, καὶ αἰσχροτής, καὶ ἀκαίρια ἐσχάτη, καὶ τραχύτερόν τι τῶν δημοσίων ἐπιταγμάτων, καὶ βαρυνάτων ἀπαιτημάτων. Ἄλλὰ παῦσαι, παρακαλῶ, τῆς ἀπρεπείας ταύτης, μᾶλλον δὲ σκόλασον ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ πολλῇ κατὰ ψυχὴν ἡσυχίᾳ, καὶ ὁ Θεὸς διεγείρει τοὺς ἀξίους ὄντας τῆς καλοκαγαθίας προσφέρειν σοι μεθ' ἱκεσίας πᾶσαν χάριν. Οἱ μὲν γὰρ ἄξιοι τυγχάνουσιν τοῦ καρποφορεῖν μοναχοίς, οἱ δὲ παντελῶς ἀνάξιοι, καὶ μακρὰν τῆς βουλής τοῦ Κυρίου.

PA'. — ΚΛΕΑΡΧῷ ΝΟΥΜΕΡΑΡΙῷ.

Ἐγὼ οὐκ ἂν λοιδορήσαιμι τὸν λύκον ἀρπάζοντα, κατὰ φύσιν γὰρ ἔνεστι τῷ λύκῳ τὸ ἀρπακτικόν, σκώπτω δ' ἄνθρωπον κεκτημένον λυκώδη παρὰ φύσιν τῆν γνῶμην.

PAA'. — ΑΥΡΗΛΙΑΝῷ.

Διὰ τοῦ Ἰερεμίου ὁ Κύριος εἶρηκεν: « Ἐπιστρέφῃτε πρὸς με, καὶ οὐ μνησθῶ ὑμῖν εἰς τὸν αἰῶνα. » Ἄξια μὲν τῆς αἰωνίου ὀργῆς εἰργάσασθε πράγματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ ἐλεήμων ὑπάργω, οὐ τῇ ὑμετέρᾳ κακίᾳ μετρώ τὴν φιανθρωπίαν, ἀλλὰ τῇ ἐμῇ πολλῇ ἀγαθότητι. Πλὴν εἰ ἐγὼ, φησὶν, ἀγαθός, καὶ φιάνθρωπος, ἀλλὰ σὺ μὴ ἐπλανθάνου ὡν κακῶς δι-

CXXVI. — Eidem.

Apprehendo, quæso, animo tuo, Dei sapientiam matrem quamdam esse, nunc quidem infantulo mamas porrigentem, clamantemque: Bonum est hoc, bonum; postea ad solidiorem cibum filium concitantem, et felle mamas inungentem, sapiusque inclamantem: Putridum est hoc, putridum.

CXXVII. — Eidem.

Inculcas Moysem in Deuteronomio dictasse: « Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester ex fratribus vestris, ut me ⁴⁰. » Prophetam dixit, non Deum. Quomodo itaque Deum esse Jesum dicitis? Tanquam infantulo tibi, mi Judæe, una balbutit sapientissimus Moyses, non audens tibi nimis aperte divinitatem Christi exhibere. Quando igitur eum, ut Moyses inquit, tanquam prophetam excipies, et regem, et pastorem mitem, et pauperem, tunc ipse prophetarum maximus et princeps revelabit tibi se Deum esse verum, sine corpore, et ante omnia sæcula ex Deo vero genitum. Omnes vero celeberrimi prophetæ, qui legis interpretes **55** sunt, divinitati Christi, et dispositionali fidem suam exhibent.

CXXVIII. — Eidem.

Non contemnendum tibi periculum impendet in Deuteronomio, si Christo fidem non habueris, illique cultum, obedientiam, et subjectionem non deferas, uti convenit, in omnibus. Legislator siquidem ait: « Universa anima, quæ non obedierit prophetæ illi, exterminabitur e divino populo ⁴¹. »

CXXIX. — ALEXANDRO ΜΟΝΑΧΟ.

Absurdam rem agere mihi videris, dum inter injurias et rabiem nonnullos tibi fructum asferre cogis. Hæc non dicetur fructuum perceptio, sed vis, et dedecus, et extrema importunitas, et publicarum impositionum et gravissimarum exactionum acerbior depressio. Sed cessa, obsecro, ab hac indecentia; quinimo precibus, et multæ secundum animam quieti operam nava. et Deus excitabit eos qui digni sunt, morum probitate, cum libello supplicii, quidquid tibi opus fuerit, offerre. Quidam enim digni sunt, qui monachis fructum reddant, quidam vero omnino indigni, et a nutu Dei maxime distantes.

CXXX. — CLEARCHO ΝΟΥΜΕΡΑΡΙῷ.

Ipse quidem nunquam lupum, si subripit, convitiis onerabo; rapere etenim lupo natura inusitum **56** est; sed hominem, qui lupinam mentem præter sui naturam possidet, reprehendo.

CXXXI. — AURELIANO.

Per Jeremiam Dominus dixit: « Convertimini ad me, et non irascar vobis in sæculum ⁴². » Digna sane sempiterno furore facinora perpetrastis, sed cum ipse misericors sim, meam humanitatem non cum vestra improbitate, sed cum mea ingenti bonitate dimetior. Verumtamen ait: Etsi ipse bonus et humanus sum, tu tamen quæ prave cogi-

⁴⁰ Deut. xviii, 15. ⁴¹ Deut. xviii, 19. ⁴² Jerem. iii, 12.

tasti, aut peregristi, ne obliviscaris. Namque illud **A** ενοήθησ τε και επραξας· γνωθι γαρ οτι εις Κυριον τον Θεον σου ησέθησας, και δεήθητι πενθων δια παντος του βίου.

CXXXII. — GENETHILIO.

« In camo et freno maxillas eorum, quemadmodum brutorum, Deus, constringes, qui tibi terga vertunt, » David cithara concinens clamabat ⁴⁵. Quemadmodum enim equum licet invitum freno domamus, non odio, sed ut illi cursum bene ordinatum constituamus, et inordinatum ipsius motum ordine compescamus, et indecorum atque ineptum saltum in concinnum iter transferamus: ita Deus si viderit animam pulli instar se gerentem, calcitrantem, hac et illac pererrantem ad decentius eam, etiam si nolit, traducit.

CXXXIII. — THEODOSIO.

Plerosque ipse novi egregiis facinoribus nobilitari non potuisse, sed iniquitate potius, et **57** summa improbitate, seipsos celebres ac tremendos edidisse.

CXXXIV. — SERAPIONI PRESBYTERO.

« Ubi est thesaurus tuus, inquit, ibi est et cor tuum ⁴⁶. » Qualia namque sunt studia, vaga et nullo in loco quiescentia, talis omnino fuerit, et mens, et memoria, et intellectus illius. Potius itaque ad caelestem, et nullis furibus obnoxium thesaurum prudenter animus intendendus est.

CXXXV. — Eidem.

« Lucerna, ait, corporis oculus ⁴⁶. » Superna siquidem percipiens intellectus, oculus est animæ, visum firmum ac stabilem possidens, splendoremque suum in universam rerum compositionem transmittens. Quod si tu in asperum hoc et prævum mentem crapula, cogitationibus inutilibus, et quæ ad inferiora ducunt et perditionis barathrum, flectas: quid boni intelligere, aut probi enuntiare propriis cogitationibus poterit? Quare necesse est obtenebratum et turbatum esse omnem habitum dubiis incertum, veluti in nocte et difficili bello.

CXXXVI. — Eidem.

Dominus decrevit: « Dicentibus mihi in die illa a me cognosci, respondebo: Non novi vos ⁴⁷; » quippe qui verbo tantum pietatem colebatis, opera prava patrabatis.

58 CXXXVII. — JOANNI MONACHO.

Dæmones variis tentationibus nostrum os occludere nituntur, ne laudemus, et cantemus, et gloriam dicamus Conditori. « Sed spem habemus, ut it castus Joannes, quod Dominus aperiet, et nullus claudere poterit ⁴⁸. »

CXXXVIII. — PHILONI ILLUSTRIO.

Cessa ultra deprimere, aut pugnibus obtundere viles ac simplices; satis enim superque delicta Deus examinat, et nusquam Dei homo paupertatis despector, et pauperis intrepide injuriis retributionem aufugiet.

⁴⁵ Jerem. iii, 13. ⁴⁶ Psal. xxvi, 9. ⁴⁷ Matth. vi, 21. ⁴⁸ Matth. vi, 22. ⁴⁹ Matth. vi, 23; Luc., xiii, 25. ⁵⁰ Apoc. iii, 7.

B ενοήθησ τε και επραξας· γνωθι γαρ οτι εις Κυριον τον Θεον σου ησέθησας, και δεήθητι πενθων δια παντος του βίου.

PAB'. — GENEΘAIQ.

« Εν κημῶ και χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἀγχει; καθάπερ κτηνῶν, ὁ Θεός, τῶν ἀποφευγόντων σε, ὁ Δαυὶδ κίθαρῶν ἐβόα. Ὡσπερ γάρ ἡμεῖς ἴππον καὶ ἄκοντα χαλινῶ δαμάζομεν, οὐ μισοῦντες, ἀλλ' εὐτακτον αὐτῶ τὸν δρόμον καθιστῶντες, καὶ τὸ ἄτακτον αὐτοῦ τῇ τάξει περιστέλλοντες, καὶ τὸ ἄκοσμον αὐτοῦ, καὶ ἀπαίδευτον πῆδημα, εἰς εὐτακτον ὄδον μεταβρῦθμιζόντες, οὕτως ὁ Θεός; ἐάν ἴδῃ ψυχὴν πωλευσμένην ὡς ἀκέλευστος, ἀγει αὐτὴν πρὸς τὸ εὐπρεπέστερον, καὶ μὴ θέλουσαν.

B

PAG'. — ΘΕΟΔΟΣΙQ.

Πολλοὺς ἐγωγε οἶδα μὴ δυνήθεντας γνωσθῆναι διὰ κατορθωμάτων, διὰ φαυλότητος μᾶλλον καὶ ἀκρας πονηρίας ἐπισήμους δευχθέντας καὶ φοβερούς.

PAD'. — ΣΕΡΑΠΙΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡQ.

« Ὅπου ἐστὶν ὁ θησαυρός σου, φησὶν, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ καρδία σου. » Οἶα γὰρ ἀν' ἡ τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ ὅποι, τοιοῦτο πάντως καὶ τὸ φρόνημα, καὶ αἱ μνήμαι, καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ ἱερῶται. Μᾶλλον τοιγάρτοι τῶ οὐρανῶ, καὶ ἀσυλήτῳ θησαυρῶ τηζόντως προσεκτέον.

PAE'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὁ λύχνος, φησὶ, τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός. » Ὁ γὰρ τὰ ἀνω φρονῶν νοῦς ὀφθαλμός ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἐβρῶμένην ἔχων τὴν ὄρασιν, καὶ τὴν λαυτοῦ αὐτῆν εἰς ὄλην τὴν κατάστασιν διαπέμπων. Ἄνδ' εἰς τὸ τραχὺ τοῦτο, καὶ μοχθηρὸν νεύσης τὸν νοῦν διὰ κραιπάλης, καὶ φροντίζων μὴ συμφερούσων, κάτω δὲ φερούσων πρὸς βάραθρον ἀπωλείας, τί ἀγαθὸν δυνήσεται νοῆσαι, ἢ ὑπαγορεύσαι χρηστόν τι τοῖς οικείοις λογισμοῖς; ὥστε ἀνάγκη ἐσκοπῶσθαι, καὶ τεταράχθαι πᾶσαν τὴν ἕξιν, ἀπορραῖς ἐνεχομένην ὡσπερ ἐν νυκτὶ, καὶ γαλεπῷ πολέμῳ.

PAG'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ Κύριος ἀπεφήνατο, ὅτι « τοῖς λέγουσί μοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη, γνωρίζεσθαι ὑπ' ἐμοῦ, ἀποκρινοῦμαι, ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς. » διότι λόγῳ μὲν τὴν εὐσέβειαν ἐτιμάτε, ἔργῳ δὲ τὰ φαῦλα μετέρχεσθε.

PAZ'. — ΙΩΑΝΝΗ ΜΟΝΑΧQ.

Οἱ μὲν δαίμονες διὰ ποικίλων πειρασμῶν σπουδάουσι κλεῖσαι τὸ ἡμέτερον στόμα, ὅπως μὴ ὑμῶν μὲν, μῆτε ψάλλωμεν, μῆτε δοξολογῶμεν τὸν κτίσαντα « Ἄλλ' ἔχομεν ἐλπίδας, καθὰ φησὶν ὁ ἀγιὸς Ἰωάννης, ὅτι ἀνοίξει ὁ Κύριος, καὶ οὐδεὶς κλεῖσαι δυνήσεται. »

PAH'. — ΦΙΛΩΝΙ ΙΑΛΟΥΣΤΡΙQ.

Πέπαυσο λοιπὸν καταθλίβων, καὶ κατακονδυλίζων τοὺς εὐτελεῖς, ἱκανῶς γὰρ ἐξεταστῆς ὑπάρχει πλημμελημάτων Θεός, καὶ οὐδαμῶς τὴν ὄνταπίδοσιν τοῦ Θεοῦ διαφεύξεται ἄνθρωπος ὑπέροπτος πενίας, καὶ πένητος ἀφόδως κατατρέχων.

ΡΑΘ. — ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ.

Οἱ ἐξ ὅλης διανοίας τὸν παντέφορον ἐπιθεώμενοι Κύριον, κἄν εἰς τὸ ἔσχατον τῶν κινδύνων ἀφίκοντο, πάντως τεύξονται τῆς ἀνωθεν ἀρωγῆς· ἐπήκοος γὰρ ὁ Θεοπάτης γενόμενος ἐξ αὐτῆς μέσης ἐξαρπάσας τῆς ἀπωλείας πρὸς ζωὴν αἰώνιον, καὶ χαρὰν ἀναφέρει.

ΡΜ'. — ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ.

Μὴ λεπρῶ τὸν τῶς ἐνδεξομαι τὰ βλακεύματα τῆς νέας ἡλικίας, εἴθ' ὕστερον ἐπ' ἐσχάτων τοῦ γῆραος ἐὰν τῆς σωφροσύνης, καὶ τῆς ἀνδρείας, καὶ τῆς δικαιοσύνης ἀναδραστήσω ἀνθῆ. Τίς γὰρ σοι οὐράνιος ἀγγελος γηράσει; ὅπως ἐπείθεται; Διὰ τί μὴ φοβῆ τὸ ἐν λαγυαίαις, καὶ τέρψεται, καὶ ταῖς κενοδοξίας ἐναποθανεῖν κακῶς, νεαζούσης μὲν τῆς ἡλικίας, παλαιωθεῖσας δὲ ὀξέως τῆς πολιτείας;

ΡΜΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡρώτησάς με, τίς ἐστὶν ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὁ ταῖς ἐπιθυμίαις φθειρόμενος, ὅτινα ἀποθέσθαι παρεῖναι ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Παλαιὸν ἄνθρωπον ἀνεπαρκτον μὲν, φθειρόμενον δὲ, τυγχάνειν νομίζομεν ἐδωλὸν εἰ ἀπωλείας ἐκ μιᾶν καὶ ἀσεβῶν λογισμῶν, καὶ λόγων ἀθεμίτων, καὶ ἀκαθάρτων ἔργων, ζωγραφούμενον τε, ἢ συντιθέμενον, ἢ καὶ ὡς ἂν τις εἶπαι, ἐξυφαινόμενον ἐπιπλασίως.

ΡΜΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ ἐν τῷ γῆρα ἀρετὴ οὐκ ἂν κληθεῖται ἀρετὴ, ἀλλ' ἄδυναμία. Οὐκοῦν ἐν τῇ νεότητι μᾶλλον τὴν ἀρετὴν κατεργαστέον ἡμῶν, καὶ ἐν σώματι νέω πολιὸν ἐνδείκνυσθαι φρόνημα.

ΡΜΓ'. — ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

Εἴ ἐστι τυφλὸς πλούτος, τάχα ἐστὶ καὶ τυφλὴ δόξα καὶ ὑπόληψις. Καὶ βλέπε μοι τὸν ἰλλυστριον Κόνηνον, μήτ' ἔργω, μήτε λόγῳ ποτὲ τινα ὠφελήσαντα, μήτ' ἀρετὴν γινώσκον ἐθέλοντα, τί ποτὲ ἐστίν, μάστιγν δοξαζόμενον, καὶ εἰκὴ κροτούμενον ὑπὸ πλείστον ἀνελευθέρων, καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων, κἄν τοῦτω φυσώμενον, καὶ ὑπεραιορόμενον παραλόγως.

ΡΜΔ'. — ΚΟΝΩΝΙ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΟΥ.

Πλουτεῖς ἀδίκως, τὰς ἐτέροις ὀφειλομένας δόξας σφετεριζόμενοι. Εὐτράπελον γὰρ θέαν θεασάμενος, τεθαύμακα, τοὺς μὲν ἀξιαγάστους λοιδορούμενους βλέπων ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ, τοὺς δὲ ἀχρεῖτους εὐφημουμένους ὀρών. Καὶ τοῦτο οἶμαι τῶν δαιμόνων ὑπάρχειν μηχανήμα· ὅθεν ἵνα μὴ διὰ κενῆς δοξάζων πολλὰ, μειζόνως κατὰ τὸ μέλλον τιμωρηθῆς, παρακαλῶ σε μᾶλλον πράξει τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἵνα εὐπροσώπως καὶ προσηκόντως τὴν δόξαν κοιλίζοιο.

ΡΜΕ'. — ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ.

Μαθεῖν γλίχη, τί ἐστὶν ὁ φησὶν Ἰάκωβος ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων· «Ἡ δοκεῖτε ὅτι κενῶς λέγει ἡ Γραφὴ πρὸς φθόνον;» τοῦτέστιν, οὐκ ἀκαί-

⁶⁶ Ephes. iv, 22. ⁶⁶ Jac. iv, 5.

Α CXXXIX. — STEPHANO DIACONO.

Qui ex tota mente omnia videntem Dominum invocant, licet extremis periculis conficerentur, omnino superni auxilii participes fient. Namque Deus exaudiens ab ipso excidio ereptos in vitam æternam et lætitiā transvehit.

CXL. — AMPHILOCHIO COMITI JUNIORI.

Annon lepra obsito similem dixerim cum, qui prius ætatis juvenilis deliciis perfrui sibi proponit, postmodum in extrema senectute continentię, fortitudinis et justitię flores promere (3). Quis enim tibi cœlestis angelus consenescere promisit? Quare non horres inter libidines, gaudia, et vanas cogitationes infauste commori, ætate quidem juvenili, sed vitę instituto citissime inveterato?

CXLII. — *Eidem.*

Postulasti a me, quis sit vetus homo, qui desideriiis corrumpitur, et quem deponere divinus Apostolus hortatur ⁶⁶? Veterem hominem non existentem quidem, sed qui corrumpitur, esse putamus, idolum quoddam perditionis, quod ex execrandis et impiis cogitationibus, et verbis iniquis, et immundis facinoribus penicillo exprimitur, vel componitur, vel, ut quispiam diceret, satis noxie contextitur.

CXLII. — *Eidem.*

Quę in senectute virtus dilucet, virtus non nuncupabitur, sed imbecillitas. In juventute itaque potius virtus operanda a nobis, exercendaque est, et in corpore juveni cana prudentia commonstranda.

CXLIII. — ANTONIO.

Si cæcæ divitię sunt, fortasse etiam erit et cæca opinio, suique comprehensio. Et videsis illustrium Cononem, qui nemini unquam neque verbo, neque opere fructum utilitatis præbuit, neque quænam sit virtus, addiscere curavit, frustra laudibus cohonestatum, et vane a plerisque hominibus illiberalibus ac stupidis strepitu consociatum, et in hoc tumentem, seseque absurde nimis factantem.

60 CXLIV. — CONONI ILLUSTRIO.

Injuste divitiis affluis, aliisque debitam gloriam tibi usurpas. Lepidum enim, et ad risum jocumque factum contuitus in admirationem incidit, dignos admiratione convitiis præsentis tempore petitus videns, ineptus, atque inutilis laudibus cohonestatus, Et hanc machinam esse dæmonum duco. Quare ne multa inaniter comminiscens, in futurum gravius puniaris; rogate, ut potius virtutis operibus te dedas, ut non sine ratione, sed ut addecet, laudem consequaris.

CXLV. — ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ.

Aves perdiscere, quid sit quod Jacobus Hierosolymorum archiepiscopus ait: «An putatis, quia inaniter dicit Scriptura, ad invidiam ⁶⁶? hoc est,

(3) Allatii versio nec Græco respondet nec honum sensum exhibet. Ego vero, indubitata, ut puto, conjectura, lego. Μη λέγε· Πρώτος τῶς ἐνδεξομαι, etc. Ne dicas: Prius interim ostentabo juvenilis

ætatis mollia stolidaque facinora, postmodum vero, in extrema senectute, continentię, fortitudinis et justitię flores produtcam. COTELERUS, Monum., II, 550.

non intempestive, sed maxime opportune, et prospicienter divina Scriptura contra invidiam loquitur: etenim quocumque sancto enuntiato contra omnes affectus, sed exitiosam invidiam potissimum, tanquam validissima armatura constipamur.

CXLVI. — *Eidem.*

« Concupiscit, inquit, spiritus, quem habitare fecit Deus in nobis ¹¹. » Quid porro desiderat, appetit et diligit divinus Spiritus? unionem, concordiam, mutuum fratrum amorem. Caritas autem ex humilitate et pietate nascitur; odium, et amarulentus livor ex superbia et jactantia oritur: quapropter dictum est: **61** « Deus superbis resistit ¹², » propter eorum stultitiam in eos castra movens, uti olim in primum omnium superbiae vitio infectum Satanam. « Humilibus autem dat gratiam ¹³; » hoc est, spiritualia quaedam munera elargitur iis, qui propter Deum humilitatem amplectuntur.

CXLVII. — *Eidem.*

« Ne respondeas, ait Salomon, stulto secundum stultitiam ejus, ne similis illi fias. Responde vero stultitiæ ejus, ne prudens apud se esse videatur ¹⁴. » Qui enim præceptis Dei adversantia loquenti stulto, et in peccatum invitanti consentit, eo laudans, secundum stulti stultitiam respondit, et similis factus est illi: qui vero improba enuntianti sese opposuit, nec execrandis illius verbis assensum præstare sustinuit, respondere dicitur ad stultitiam illius; hoc est, contra illius stultitiam palmarium optimum habuit, tropæumque consensu omnium erexit, pharetra sagittarum veritatis, ac celestis sapientiæ adversus stultitiam, vanamque improbi sophistæ opinionem usus.

CXLVIII. — *SOZOMENO.*

Peccatum fumi instar citissime dissolvitur; debita vero poenitentia et poena ad quæ sæcula protrahitur; si hæc tecum consideraveris, maximo timore et tremore concutieris.

62 CXLIX. — *CORNELIO PRESBYTERO.*

Quid est quod ait Apostolus: « Etsi cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc nondum cognoscimus ¹⁵? » Namque propter nostram salutem Dominus homo factus, et cum hominibus conversatus, ut propriam incarnationem veram ostenderet; non tantum puerulus adhuc lac suxit, ut plane videbatur, sed adultus etiam comedit, et bibit, et laboravit, et somnum cepit, flagellis cæsus, et cruci affixus est, etc. Attamen post ipsius ex mortuis resurrectionem, non amplius corporis ægritudinibus, et necessitatibus subjacet. Propterea Apostolus ait: Non ultra cognoscimus Christum passionibus, infirmitatibus, et mortis obnoxium. Virtus namque divinitatis illius humana omnia superavit. Et licet nunc, et in futura sæcula in sancto corpore, quod antea sub Pilato cruci affixum fuit, et sepultura

Α ρως, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐκαιρῶς τε καὶ εὐτόχως ἡ θεία Γραφή κατὰ τοῦ φθόνου λαλεῖ: πᾶσα γὰρ ἀγία προσφώνησις κατὰ παντὸς μὲν πάθους, μάλιστα δὲ κατὰ φθόνου τοῦ ὀλεθρίου τίθεσθαι εἰθωθεν ἰσχυρώτατα ὄπλα.

PMQ̄. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Επιποθεῖ, φησὶν, τὸ πνεῦμα, ὃ κατώκησεν ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν. » Τί δὲ ἐπιποθεῖ, καὶ στέργει, καὶ ἀγαπᾷ τὸ θεῖον Πνεῦμα, ἢ τὴν ἔνωσιν, καὶ ὁμόνοιαν, καὶ τὴν φιλαλληλίαν τῶν ἀδελφῶν; ἢ δὲ ἀγάπη ἐκ ταπεινοφροσύνης καὶ εὐλαβείας κυτσκεται, τὸ δὲ μῖσος καὶ ἡ πικρὰ βασκανία ἐκ τῆς ὑπεροψίας καὶ ἀλαζονείας προσέρχεται· διδ εἴρηται, ὅτι « Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, » διὰ τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν ἀντιστρατεύμενος αὐτοῖς, καθάπερ τῷ πρώτῳ τὴν ὑπερηφάναν νοσήσαντι Σατανᾷ· « Ταπεινοὶ δὲ δίδωσι χάριν, » τοῦτέστι, πνευματικὰ τινα πηγάζει δωρήματα, τοῖς διὰ τὸν Θεὸν ταπεινοῦσθαι σπουδάζουσι.

PMZ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Μὴ ἀποκρίνου, φησὶ Σολομῶν, τῷ ἄφρονι κατὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὁμοίος γένη αὐτῷ· ἀποκρίνου δὲ τῷ ἄφρονι πρὸς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ φρόνιμος πρὸ ἐξουτῶ φαίνηται. » Ὁ μὲν γὰρ λαλοῦντι τῷ ἄφρονι τὰ ἐναντιούμενα τοῖς νόμοις τοῦ Θεοῦ, καὶ προσκαλουμένη εἰς ἀμαρτίαν συγκατατιθέμενος, καὶ συναίνων, ἀπεκρίθη κατὰ τὴν ἀφροσύνην τοῦ ἄφρονος, καὶ ὁμοιώθη αὐτῷ· ὁ δ' ἀντιταξάμενος τῷ φράζοντι τὰ φαῦλα, καὶ μὴ ἀνασχόμενος συνδίστασι τῷ μιαιρορῶντι, ἀποκρίνεσθαι λέγεται πρὸς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, τοῦτέστι κατὰ τῆς ἀφροσύνης αὐτοῦ ἀπεδείχθη ἄριστος νικητὴς τρεπαιτύχος, τῇ βελοθήκῃ τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἐπουρανίου σοφίας χρησάμενος κατὰ τῆς ἀφροσύνης, καὶ τῆς ματαιίας οἰήσεως τοῦ πονηροῦ σοφιστοῦ.

PMH'. — *ΣΩΖΟΜΕΝΩ.*

Ἡ μὲν ἀμαρτία δίχην καπνοῦ ὄντων διαλύεται· ἡ δὲ ὀφειλομένη τιμωρία, καὶ κόλασις, ἐπὶ πόσους αἰῶνας ἐντείνεται; Ἐὰν λογῆ, φοβηθῆσθαι μεγάλη, καὶ τρομάξεις.

PMΘ'. — *ΚΟΡΝΗΛΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.*

Τί ἐστίν, ὅπερ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· « Εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν; » Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ὁ Δεσπότης ἄνθρωπος γενόμενος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενος, ἵνα δείξῃ ἀληθινήν τὴν οἰκείαν σάρκωσιν, οὐ μόνον ἐγαλουχῆθη βρέφος τυγχάνων κατὰ τὸ βλεπόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷθεὶς βέβρωκέ τε καὶ πέτωκεν, ἐκοπιάσέ τε καὶ ὑπώσεν, ἐμαστίχθη τε καὶ ἐσταυρώθη, καὶ τὰ ἐξῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ τὴν ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ὑποπίπτει ταῖς τοῦ σώματος ἀσθενείαις, καὶ χρεῖαις ἀναγκαίαις· διὰ τοῦτο φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι Οὐκέτι γινώσκομεν τὸν Χριστὸν παθητὸν, καὶ ἀσθενῆ, καὶ θνήσκοντα. Ἐξενίκησε γὰρ ἡ δύναμις τῆς θεότητος αὐτοῦ πάντα τὰ ἀνθρώπινα. Κἂν γὰρ ὑπάρχει καὶ νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν τῷ ἁγίῳ σώματι τῷ

¹¹ Jac. iv, 5. ¹² Prov. iii, 34; Jac. iv, 6. ¹³ ibid. ¹⁴ Prov. xxi, 4, 5. ¹⁵ II Cor. v, 16.

πρώην ἐπὶ τοῦ Πιλάτου στουρωθῆντι, καὶ ταφέντι, A καὶ ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν, ἀλλ' ὁμοῦ οὐκέτι πέσεται ἀνθρώπινα, καὶ τὸ σῶμα ἔχει ἀγήρατον, ἀπήμαντόν τε καὶ ἄφρατον εἰς τοὺς αἰῶνας.

PN. — ΓΕΡΟΝΤΙΩ ΕΚΣΚΕΠΤΩΡΙ.

« Μὴ συγκοινωνεῖτε, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, τοῖς ἀκάρποις ἔργοις τοῦ σκότους. » Τίνα γὰρ καρπὸν εἶχετε ἐν τοῖς τοῦ νοητοῦ θανάτου ὄφρωνις, ἐφ' οἷς νῦν ἐπασχύνεσθε; Ἀληθῶς γὰρ ἄκαρπα τυγχάνει τὰ ἔργα τὰ πονηρὰ, καὶ πᾶσα σκοτεινὴ πρᾶξις. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ δυνήθῃ ἀναστήσῃ, καὶ εἰς συναίσθησιν ἔλθῃ, ἐριθριᾷ μᾶλλον καὶ ἀσχύνηται ἐπὶ τοῖς ἀμαρτηθεῖσιν ἐν τῇ μέθῃ τῆς κακίας, καὶ ἐναύγασμα εὐρίσκει σωφροσύνης.

PNA. — ΥΠΑΦΛΩΡΩ ΔΙΑΚΩΝΩ.

Μὴ ἀθυμήσης, ἀλλ' ἀνδρίζου γενναίῳ φρονήματι. Ὁ γὰρ ἀνδρεῖος κᾶν ἐν τραύμασι γένηται, πάντως νικᾷται καὶ τραυματίας μαχόμενος.

PNB. — ΟΛΥΜΠΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Μὴ γένοιτο. Οὐ λέγει περὶ ἑαυτοῦ ὁ θεὸς; Ἀποστολος, ὅτι, « Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου αἰχμαλωτίζοντά με διὰ τῆς ἁμαρτίας; » ἀλλ' ἐκ προσώπου τὰ τοιαῦτα φθέγγεται τῶν ὀχλουμένων μὲν ὑπὸ σαρκικῶν παθῶν, πλὴν ἀντιτασσομένων, καὶ νικίωντων μὲν τὰ πολλὰ, ἐπὶ ὅτε καὶ κατὰ συναρπαγὴν νικωμένων.

PNΓ. — Τῷ αὐτῷ.

Ῥάδιον καταλαβεῖν ἔστιν ἰσοπολιτῶν χρώμενον τὸν Ἀπόστολον, ἐκ τοῦ λέγειν· « Ἐγὼ δὲ καὶ ἔζων ποτὲ χωρὶς νόμου. » Καὶ τοι οὐδέποτε ἀναπνεῦσαι δεύνηται ἄνευ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου· ἐκ γὰρ νέας ἡλικίας παρὰ τῷ Γαμαλιήλῳ τὸν νόμον ἀκριδῶς ἐξεπαίδευτο. Τῶν ἔξω τοίνυν ζησάντων τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου λαμβάνει τὸ πρόσωπον.

PND. — ΜΑΞΙΜΙΑΝΩ.

« Ἐν παντὶ ἔθνεσιν ὁ φοβούμενος τὸν θεόν, καὶ ἐραζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἔστιν. » ὁ δὲ ἄλλο δὲ δεκτὸς τῷ θεῷ, καὶ οὐκ ἀπόδηκτός ἐστιν ὁ τοιοῦτος, τῷ ἴδιῳ καιρῷ καταφεύγων ἐπὶ τὸ σέβας τῆς μακαριωτάτης θεογνωσίας· οὐ γὰρ μὴ καταλείπη τοῦτον ὁ θεὸς συναποθανεῖν τῇ ἀγνωσίᾳ, ἀλλ' ὀδηγήσει αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ καταλάμψει τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως, ὡς περὶ τὸν Κορνήλιον, περὶ οὗ καὶ τὸν λόγον τὸν προρρήθέντα εἶρηκεν ὁ μακάριος Πέτρος.

PNE. — ΘΕΣΣΑΛΙΩ ΔΙΑΚΩΝΩ.

Ἵτι χρὴ τὸν τοῦ καλοῦ ἐφιέμενον, μὴ μόνον λογισμῷ, καὶ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τὸν κόπον ἐνδεῖκνυσθαι διὰ παντὸς τοῦ βίου, ἵν' οὕτως ἐπιτύχη οὐρανίου ἀναπαύσεώς τε καὶ βασιλείας, γεωργήσας τοὺς καρποὺς τῆς πολυαιδοῦς ἀρετῆς. Βλέπε τί φησιν ὁ πατριάρχης Ἰακώβ· « Ἰσάχαρ τὸ καλὸν ἐπεθύμησεν, ἀναπαύμενος ἀνάμυσον τῶν κλήρων, καὶ ἰδὼν τὴν γῆν, ὅτι πῶν ὑπάρχει, ὑπέθηκεν τὸν ὥμον αὐτοῦ εἰς τὸ νοεῖν, καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός. » Καὶ ὁ προφήτης δὲ Ἰερεμίας λέγει· « Δός τὴν καρ-

traditum, et postmodum ex mortuis resurrexit, sit; nihilominus non ultra humana patietur, corpus habens quod neque senescere, neque noxis perturbari, neque sordibus inquinari in sæcula potest.

CL. — GERONTIO EXCEPTORI.

« Ne communicetis, ait Apostolus, infructuosis operibus tenebrarum ». « Quemnam enim fructum in intellectualis mortis obsoniis habebatis, ob quæ nunc verecundamini? Nam vere infructuosa sunt opera prava, et quælibet tenebricosa actio. Quando vero anima in saniores mentem redacta, res a se gestas perceperit, tunc potius erubescit et verecundatur, 63 pro peccatis in iniquitatis ebrietate patris, splendoremque continentis comperit.

CL. — HYPAFLORO DIACONO.

« Ne despondeas animum, sed generosis cogitationibus fortis esto. Fortis namque licet vulneribus scaleat, et vulneribus obsit pugnam inquit, omnino victoriam consequetur.

CLII. — OLYMPIO SCHOLASTICO.

Absit hoc. Non de seipso affirmat divus Apostolus, « Video aliam legem in membris meis captivantem me in lege peccati », sed ex persona eorum loquitur, qui similibus inturbantur, et ab affectibus carnis oppugnantur, verumtamen sese opponunt, et ut plurimum victoria potiuntur, aliquando etiam correpti cadunt.

CLIII. — EIDEM.

Non est id in difficili, deprehendere Apostolum ethopæiam usurpasse, cum dicat: « Ego vero vivebam aliquando sine lege »; licet nusquam sine lege Mosaica ducere spiritum potuerit; a teneris enim, ut aiunt, unguiculis apud Gamalielam legem exquisite perdiderat. Eorum ergo, qui extra Mosaicam legem vitam duxerunt, personam assumit.

CLIV. — MAXIMIANO.

« In quacunque gente, qui timet Deum, et justitiam servat 64 acceptus illi est ». Manifestum autem est hunc Deo esse acceptum, nec ab eo abjicere quemcumque tempore opportuno ad cultum beatissimæ Numinis cognitionis confugientem. Neque enim deseret illum Deus, in ignorantia commori; sed adducet ad veritatem, et cognitionis lumine illustrabit, quemadmodum Cornelium, de quo verba supra laudata beatus Petrus enuntiat.

CLV. — THESSALIO DIACONO.

Operæ pretium est, ut qui bonum concupivit, non tantum cogitatione et verbo, sed opere quoque laborem per totum vitæ spatium continet, ut sic cœlestem quietem, et regnum, multijugæ virtutis demessis fructibus, consequi possit. Considera dicta patriarchæ Jacobi, « Issachar bonum desideravit, requiescens in medio fortium, et videns terram, quod pinguis esset, supposuit humerum suum ad laborandum, et factus est vir agricola. » Nec propheta Jeremias dissidet: « Præbe cor tuum

⁶⁶ Ephes. v, 11. ⁶⁷ Rom. vii, 25. ⁶⁸ ibid. 9 ⁶⁹ Act. xii, 3. ⁷⁰ Act. x, 55, ⁷¹ ibid. 50 seqq. ⁷² Gen. xli, 15.

in humerum tuum ⁶⁵; » hoc est, bona desideria educ
in opus factus operosus.

CLVI.—CHRYSOGONO CLESVALIO.

Si quis ex ineptissimis optima quæque calumniari
et a mendacio exordium ducere, perpetuoque
etiam in mendacium desinere velit, dicito mihi,
in quemnam desinet aut adducetur finem?

65 CLVII.—THEOGNOSTO.

Forte iguoras, mi frater, legem Dei custodi-
tam, servare, custodire et tegere eos, qui illam
servare et custodire cum sobrietate satagunt.

CLVIII.—DECURIONI.

Neque universum aërem aliquis unquam duxit
et refluxit, neque essentiam Dei plane bene aut
mens cepit, aut vox complexa est; sed ex iis quæ
circa eum sunt, quæ illius sunt veluti in umbra
affingentes, debilem quamdam ac imbecillem aliam
ab alia imaginem, atque conceptum exprimimus.

CLIX.—Eidem.

« Angusta janua, et arcta via est, quæ ducit
in vitam, et pauci sunt, qui deprehendunt ⁶⁶. »
Si itaque qui eam deprehendunt pauci sunt,
multo pauciores erunt qui introire valeant; non
introeunt vero ob propriam negligentiam.

CLX.—Eidem.

Mens est domina, servus caruncula. Ne ergo
immoderata ingluvie servum foveas, ne proprie
mensuræ oblitus tyrannidem arripiat, audeatque
arma in possessorem inferre. Propterea Salomon
insolentia corporis minime ignarus dicebat:
« Non conducit stulto luxus, licet servus inso-
lenter in proprium herum imperium teneat ⁶⁷. »

66 CLXI.—Eidem.

Si principatum provinciæ tenere cupis, inho-
noraberis; si vero te humiliaveris, misericordiam
consequeris. Scriptum est enim: « Deus effundens
super principes opprobrium, humiles salva-
vit ⁶⁸. »

CLXII.—CRISPO SCHOLARIO.

Nonnulli, superquam par est, considerationi-
bus effusi, opinantes se majus quidpiam compre-
hendere posse, a vera cognitione excidentes, in
cognitionem mendacii involutam prolapsi sunt:
« et tamen hoc vanitas est ⁶⁹, » ut Salomon ait.

CLXIII.—JULIANÆ VIRGINI.

Castissimæ, perpulchræque virgini speculum
optimum est jejunium: in eo etenim virgo pro
modulo suo Deum speculatur, labrumque fabricat,
basim firmam, inconcussam, atque immutabili-
lem ⁷⁰, cogitationes affectibus minime obnoxias
sibi comparans.

CLXIV.—Eidem.

Sæpius lectitasti, quid sanctus Moyses de quo-
dam optimo, ac sapientissimo viro narrat: cum

⁶⁵ Jerem. xxxi, 21. ⁶⁶ Matth. vii, 14. ⁶⁷ Prov. ix, 10. ⁶⁸ Exod. xxxviii, 8.

« δὴν σου εἰς τὸν ὥμον σου » τοῦτέστιν, τὰ ἀγαθὰ
βουλεύματα εἰς ἔργον ἐξάγαγε πρακτικῶς γενέ-
μενος.

PNΓ'. — ΧΡΥΣΟΓΟΝΟ ΚΛΗΣΟΥΤΑΙΩ.

Εἴ τις βούλοιο τῶν ἀπαιδευτῶν κατασχοφαντεῖν
μὴν τὰ βέλτεστα, καὶ ἀπὸ ψεύδους ἀρχεσθαι, καὶ κα-
ταπαύειν εἰς ψεῦδος διηλεκῶς, φράσον μοι, εἰς ποῖον
λῆξει, καὶ καταστήσει πέρας;

PNZ'. — ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ.

Ἵσως ἀγνοεῖς, ἀδελφε, ὅτι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ τη-
ρούμενος, τηρεῖν καὶ φρουρεῖν, καὶ περισκέπειν πέ-
φυκεν τοὺς τηρεῖν τοῦτον, καὶ φυλάττειν σὺν νήψει
σπουδάζοντας.

PNH'. — ΔΕΚΟΥΡΙΩΝΙ.

Οὔτε ἀέρα ὄλον ἐκνευσεῖ τις πώποτε, οὔτε οὐ-
σίαν Θεοῦ παντελῶς, ἢ νοῦς κεχώρηκεν, ἢ φωτὴ
περιέλαθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν σκιογραφούντες
τὰ κατ' αὐτὸν, ἀμυδρὰν τινα, καὶ ἀσθενῆ ἄλλην ἀπ'
ἄλλης φαντασίαν συλλέγομεν.

PNΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἰστεινὴ ἢ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα
εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. Ἔ-
τι τοίνυν οἱ εὐρίσκοντες ὑπάρχουσιν ὀλίγοι, ὀλιγώ-
τεροι ἂν εἴεν οἱ εἰσελθεῖν ἐπιχρῶντες· οὐκ εἰσελ-
θήσασιν δὲ διὰ οἰκείαν ἀμέλειαν.

PE'. — Τῷ αὐτῷ.

Δεσπότης ἐστὶν ὁ νοῦς, δούλος δὲ τὸ σαρκίον. Μὴ
τοίνυν τὸν δούλον ἀμέτρως θεράπευε διὰ γαστριμαρ-
γίας, ἵνα μὴ ἐπιλαθόμενος τῶν ἰδίων μέτρων εἰς
τυραννίδα ἔλθῃ, καὶ ὄπλα τολμήσῃ ἄραι κατὰ τοῦ
κτησαμένου· διότι περὶ ὁ Σολομὼν ἐπιστάμενος τὴν
ἀφροσύνην τοῦ σώματος ἔλεγεν· « Οὐ συμφέροι τῷ
ἄφρονι ἡ τρυφή, καὶ οἰκείτης ἀρχὴ μεθ' ὑβρέως τοῦ
ἰδίου δεσπότητος. »

PEA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄν βούλῃ ἀρχεῖν τῆς ἐπαρχίας, ἀτιμωθήσῃ· ἂν
δὲ στυγρὴν ταπεινώσῃς, ἀλεηθήσῃ· γέγραπται γάρ,
ὅτι « Ὁ Θεὸς ἐκχέων ἐπ' ἀρχοντας ἀτιμίαν, τοὺς τα-
πεινοὺς ἴασατο. »

PEB'. — ΚΡΙΣΠΩ ΣΧΟΛΑΡΙΩ.

Τινὲς ὑπὲρ τὸ δέον τῇ ἐννοίᾳ ἐπεκαθέντες, ὡς
δοκοῦντές τι μείζον καταλαθεῖν, ἐξέπεσαν μὲν τῆς
ἀληθοῦς γνώσεως, μεταπεπτῶκασιν δὲ εἰς ψευδομένην
γνώσιν· καὶ « εἰς τοῦτο καταιόητος, » καθά φησὶν
Σολομὼν.

PEΓ'. — ΙΟΥΤΙΑΝῆ ΠΑΡΘΕΝΩ.

Κάτοπτρον κάλλιστον τῇ σεμνοτάτῃ καὶ εὐσεβείᾳ
παρθένῳ τὸ νηστεύειν, ἐν τούτῳ γάρ καὶ Θεὸν
κατοπτρίζεται ἡ παρθένος, καθόσον ἐνδέχεται, καὶ
λουτήρα χαλκεύει, καὶ βάσιν στερέμνιον, ἀκράδαντον,
καὶ ἀμετακίνητον κτησαμένη τὸ ἀπαθὲς φρόνημα.

PEΔ'. — Τῇ αὐτῇ παρθένῳ.

Ἄνεγνως πολλάκις, τί γράφει ὁ ἅγιος Μωϋσῆς
περὶ τίνος ἀρίστου καὶ σοφωτάτου ἀνδρός, ὅτι αὐτός

ix, 10. ⁶⁶ Job xii, 21. ⁶⁷ Eccle. i, 12; ii, 155.

πατείηκα λουτήρα χαλκοῦν, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ ἄνωγως χαλκῆν ἐκ τῶν κειτόπτρων νηστευουσῶν, αἵτινες παρὰ τῆς οὐρας τῆς Σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐνήστευσαν.

PEE'. — ΘΕΟΔΩΡΩ.

Μὴ ἔκνει καθεκάστην ἡμέραν πρὶν παντὸς πράγματος ἀψαθθαί εἰσελθεῖν εἰς τὸν εὐκτήριον οἶκον, καὶ τῆς προσευχῆς ἀποδιδόναι τὸ χρέος τῷ Κυρίῳ.

PEE'. — Τῷ αὐτῷ.

Διὰ τοῦτο ὡσπερ τινὰς λιμένας ἐν πελάγει πανταχοῦ τὰς Ἐκκλησίας ὁ Θεὸς ἐπηξεν, ἵνα καθ' ὅσον ἐγχωρεῖ, φεύγων τὴν τῶν βιωτικῶν φρονιδῶν ἄλμην, καὶ ζάλην, κἀνταῦθα καταπλέοντες ἀπολαύωμεν γαλήνης σωτηρίου, καὶ πολλῆς εὐφροσύνης.

PEZ'. — ΣΩΦΟΝΙ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Τὴν ὑπὲρ ἄγαν τέρψιν, καὶ τὴν ἀμετρον χαρὰν, καὶ τὸ ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις γαυρίαμα τῆς ψυχῆς τῆ κατηφείᾳ τοῦ προσώπου, καὶ τῆ εὐκαίρῳ σιωπῆ κολάσωμεν.

PEH'. — Τῷ αὐτῷ.

Τῆς σαρκὸς τὸ σκίρτημα, καὶ τὴν αἰσχρὰν ἐφῆσιν, τῷ τῆς νηστείας ἱμάντι μαστιξάντες, καὶ τῷ λόγῳ πείσωμεν ἡσυχάζειν.

PEΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εὐκόλως λίαν πρὸς τὴν ἀλαζονίαν ἐπαίρεται τὸ ἐνθρώπινον γένος· διόπερ πολλῶν ἰσχυρῶν χρεῖα χαλινῶν πρὸς δαμασκῶν τοῦ φρονήματος. Πολλὰ δὲ ἐρήσεις ζῆτῶν σποράδην κατὰ τὴν θέλαν Γραφῆν χαλινώματά τε καὶ κήμωτρα τῶν ἀλογίστων παθῶν.

PO'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πάντα ὑπὲρ ἡμῶν γέγονεν, ὅσα ἡμεῖς, πλὴν τῆς ἀμαρτίας· « Ἀμαρτίαν γὰρ οὐδὲν ἐποίησεν. » Πάντα δὲ γέγονεν, τουτέστιν σῶμα, ψυχὴ, νοῦς. Φεῦγε τοίνυν τὸν λῆρον τοῦ Μανιχαίου.

POA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄνθρωπος ἡμῶν κατὰ τὸ φαινόμενον ὁ Σωτὴρ Χριστὸς, Θεὸς δὲ ὁ αὐτὸς κατὰ τὸ νοούμενον, Υἱὸς δὲ ἀνθρώπου, καὶ διὰ τὸν Ἀδάμ, καὶ διὰ τὴν Παρθένον, ἐξ ὧν ἐγένετο, τοῦ μὲν ὡς προπάτορος, τῆς δὲ ὡς μητρὸς νόμῳ, καὶ οὐ νόμῳ γεννήσεως.

POB'. — Τῷ αὐτῷ.

« Σὰρξ καὶ αἷμα, φησὶν, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι· » τουτέστιν, οἱ σαρκικοὶ τὸν τρόπον ὑπάρχοντες ἐξω τῆς βασιλείας ῥιφθήσονται. « Ὑμεῖς δὲ, φησὶν, οἱ πιστοὶ, καὶ πνευματικοὶ, οὐκ ἐστέ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι. »

POΓ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΣΑΜΑΡΙΤῆ.

Ἐρωτᾷς με, πῶς δυνατὸν ἐστίν, τὸ φθαρτὸν σῶμα ἀφθαρτὸν ἀναστήναι. Ἀντερωτῶ σε, πῶς τὸ τηκτὸν καὶ φθαρτὸν μάννα ἐν τῇ ἀτάμνῳ τῇ χρυσῇ κατακλισθὲν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, διέμεινεν ἀφθαρτὸν. Δῆλον δὲ τῆ τοῦ Θεοῦ βουλῆσει καὶ δυνάμει. Τῆ γὰρ αὐτῆ

nempe labrum æreum confecisse, et basim illius similiter æream ex speculis jejunantium, quæ ad portas tabernaculi testimonii jejunium celebraverant 69.

67 CLXV. — THEODORO.

Ne tibi neglectui sit, singulis diebus, antequam operi te accinxeris, ædem oratoriam ingredi, ibique orationis debitum Domino persolvere.

CLXVI. — EIDEM.

Propterea veluti quosdam portus in medio mari quolibet in loco templa Deus fundavit, ut, cum fieri potest, terrenarum curarum mare ac tempestates devitantes. in eosque nos subducentes, quiete salutari ac ingenti lætitia potiamur.

CLXVII. — SOPHONIO TRIBUNO.

Nimiam voluptatem et immoderatum gaudium, et in secunda fortuna animæ insolentiam tristitia vultus, et tempestivo silentio comprimamus.

CLXVIII. — EIDEM.

Carnis exsultantiam, et appetitum obscenum jejunii loro cædentes et ratione, persuadeamus quiescere.

CLXIX. — EIDEM.

Facillime genus humanam ad jaectantiam intumescit: quapropter ad inflatas cogitationes compescendas frena, eaque multa ac valida opus sunt. Multa vero tibi quærendo investigabis sparsim in divinis Litteris ratione expertium affectuum frena ac retinacula.

68 CLXX. — EIDEM.

Dominus noster Jesus Christus omnia pro nobis, quæ et nos sumus, præter unum peccatum, factus est: « peccatum enim prorsus non fecit 70. » Omnia verò factus est, corpus nempe, anima, mens. Cave tibi igitur a deliriis Manichæorum.

CLXXI. — EIDEM.

Homo quidem oculis objectus Servator Christus, Deus idem intellectu deprehensus, et Filius hominis propter Adam et Virginem, ex quibus ortum duxit, ab eo tanquam progenitore, ab hac matre, sed non partus.

CLXXII. — EIDEM.

« Caro et sanguis, inquit, regnum Dei non hereditabunt 71; » hoc est, qui carni moribus sunt, extra regnum abjicientur. « Vos autem fideles, et spiritui addicti, non estis, ait, in carne, sed in spiritu 72. »

CLXXIII. — ΑΡΗΘΗΝΙΩ ΣΑΜΑΡΙΤῆ.

Poscis a me, quomodo fieri potest, ut corpus corruptioni obnoxium, incorruptum resurgat. Ipse contra a te posco, quam ratione quod liquari, ac corrumpi poterat manna, in urna aurea a Moyse oclusum, hibatatum permansit 73. Dei sci-

69 Exod. xxxviii, 8. 70 I Petr. ii, 22. 71 I Cor. xv, 50. 72 Rom. viii, 9. 73 Exod. xv, 35.

licet nutu ac potentia. Sic eadem facultate He-
noch mortalis cum esset, repositus est, et immor-
talis ad hæc usque tempora conservatur ⁷⁵.

69 CLXXIV. — TELESPIORO PRIMATI.

Communem personam Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et unam imaginem, et eandem similitudinem ostendit Scriptura. Illud enim: « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem ⁷⁶, » hoc innuit.

CLXXV. — PHILAGRIO LECTORI.

Si quis poterit animo suavissimum Spiritus sancti odorem olfacere, habitu reviviscet, ac si o mortuis resurrexisset; et secum ipse mirabitur, ex qua conditione in quam fuerit immutatus, illudque Ezechie exclaimabit: « Excitasti mihi vitam, et consolatus vixi, et projecisti post me omnes iniquitates meas ⁷⁷, » ne in posterum lapsuum idola imaginatione exprimam, corde puro in futurum comparato.

CLXXVI. — Eidem.

Non tantum maleolentia et infructuosa, quin etiam mortua iniquitatis opera dicenda sunt.

CLXXVII. — LIMENIO MONACHO.

Virtutum recta dispositio, quæ in cælis est, beatitudinem suppeditat, quam nec oratio exprimere, nec mens comprehendere, nec cogitatio capere potest.

70 CLXXVIII. — Eidem.

« Ne tradas me, ait, in animas tribulantium me ⁷⁸; » impii siquidem affectus, a quibus liberari orandum est, dæmonum sunt animæ.

CLXXIX. — Eidem.

Jacobi illud: « Si dederit mihi Dominus panem ad comedendum, et vestem ad convolvendum me ⁷⁹, » vitæ institutum monachorum exprimit.

CLXXX. — Eidem.

Maximum bonum est placiditas, quam assecutus Moyses Deum intuitus est ⁸⁰, ut humanæ vires intueri possunt.

CLXXXI. — Eidem.

Castitate et puritate admirabilem Eliam æmulatus es ⁸¹, qui exercitationis universæ dux factus primus omnium nobis pudicitiam, et parem Angelis calibatum ostendit, propter quam igneo curru subreptus est.

CLXXXII. — Eidem.

Gravissimam ægritudinem, et tenebras impietatem appellans, non aberras a veritate.

CLXXXIII. — AMPHICTYONI RHETORI.

Ingenti emolumento ditatus, et mensa affluentis, honoribusque, supra quam par est, cohonestatus, ne nimis corybantum more, **71** insanias, sed vires rerum exspectans insolentiam compesce. Nihil enim est humana felicitate debilius, nihil imbecillius, nihil infortunatius.

CLXXXIV. — HIERIO SYNCLETICO.

Quot, putas, seipsos beatos ducunt, quod divini

⁷⁵ Gen. v, 24. ⁷⁶ Gen. i, 26. ⁷⁷ Isa. xxxviii, 17. ⁷⁸ Psal. xxvi, 12. ⁷⁹ Gen. xxviii, 20. ⁸⁰ Exod. lxxiii, 11 seqq. ⁸¹ IV. Reg. ii, 11.

δυνάμει καὶ Ἐνώχ θνητὸς ὢν μετετέθη, καὶ ἀθάνατος μέχρι νῦν περὺλατται.

ΡΟΑ'. — ΤΕΛΕΣΦΟΡΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Κοινὸν πρόσωπον δείκνυσιν ἡ Γραφή τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ εἰκόνα μίαν, καὶ ὁμοίωσιν τὴν αὐτὴν. Τὸ γὰρ εἰπεῖν: « Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, » τοῦτο δηλοῖ.

ΡΟΒ'. — ΦΙΛΑΓΡΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῃ.

Εἴ τις θυνηθεῖ κατὰ ψυχὴν ὀσφρανοῦσθαι τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος εὐωδίας, ἀναζωπυρωθήσεται τὴν ἑξιν ὡσπερ ἐκ νεκρῶν ἐγερθεὶς, καὶ ἀποθαυμάσειται, ἐκ ποίας καταστάσεως εἰς ποίαν μετετέθη, καὶ τὸ τοῦ Ἐζεχίου ἀναφωνήσει: « Ἐξήγειράς μου τὴν ζωὴν, καὶ παρακληθεὶς ἔζησα, καὶ ἀπέρριψας ὀπίσω μου πάσας τὰς ἁμαρτίας μου, » ὅπως μηκέτι φαντάζωμαι τὰ τῶν πταιμάτων εἰδῶλα, καθαρὰν καρδίαν κτησάμενος τοῦ λοιποῦ.

ΡΟΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐ μόνον δυσώδη καὶ ἄκαρπα, ἀλλὰ γὰρ καὶ νεκρὰ κλητέον τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας.

ΡΟΖ'. — ΑΙΜΕΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἡ τῶν ἀρετῶν μέθοδος τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς μακαριότητα προξενεῖ, τὴν οὔτε λόγῳ ῥητῆν, οὔτε νῶν ληπτῆν, οὔτε ἐννοεῖα χωρητῆν.

ΡΟΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Μὴ παραδῶς με, φησὶν, εἰς ψυχὰς θλιβόντων με: » ψυχὰς γὰρ τῶν δαιμόνων τὰ ἀνόσια πάθη, ὧν εὐκτέον δυσθῆναι.

ΡΟΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ λέγειν τὸν Ἰακώβ: « Ἐὰν δῶ μοι Κύριος ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι, » τὴν τῶν μοναχῶν διαγορευθεῖς ζωὴν.

ΡΟΠ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέγιστον ἀγαθὸν τυγχάνει ἡ πραότης, ἣν περ ὁ μέγας κτησάμενος Μωϋσῆς Θεὸν ἐθεάσατο, ὡς ἀνθρώπῳ ἰδεῖν δυνατόν.

ΡΟΡΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐμιμήσω τῇ ἀγγελίᾳ, καὶ τῇ κακαρότητι τὸν θαυμαστὸν Ἠλίαν, ὅστις πάσης ἀσκήσεως ἀρχηγὸς γενόμενος, πρῶτος ἡμῖν τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν ἰσαγγελοῦ ἀγαμίαν ὑπέδειξε, δι' ἣν περ καὶ πυρίνῳ ἄρματι ἀνηρπάγη.

ΡΟΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Νόσον χαλεπωτάτην, καὶ σκότος καλῶν τῆν ἀσέβειαν, οὐχ ἁμαρτανίας τοῦ ἀληθοῦς.

ΡΟΠΓ'. — ΑΜΦΙΚΤΥΩΝΙ ΡΗΤΟΡΙ.

Κέρδους πολλοῦ τετυχηκώς, καὶ λιπαρᾶς τραπέζης, τιμῶν τε ἀπολαύων τῶν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν, μὴ ἄγαν κορυβαντία, μεταβολὴν δὲ προσδέχου, καὶ σβέσον τὸ φρόναγμα. Οὐδὲν γὰρ τῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εὐδαιμονίας σαθρότερον, οὐδὲν ἀδρανέστερον, οὐδὲν ἀθλιώτερον.

ΡΟΡΑ'. — ΙΕΡΙΩ ΣΥΓΚΑΗΤΙΚΩ.

Ἦσσοι, δοκεῖς, ἑαυτοὺς μακαρίζουσιν, ὅτι κατ-

⁷⁷ Psal. xxvi, 12. ⁷⁸ Gen. xxviii, 20. ⁷⁹ Exod.

γξίνονται τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινου-
πόλεως ἐπισκόπου τοῖς λόγοις περιτυχεῖν; ὧν καὶ
αὐτὸς ἔραστής θερυμὸς ὑπάρχων, μακαρισθήσῃ
πολλὰ.

ΡΠΕ'. — MARIANῶ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝῶ.

Τί θαψιλέστερον πταίνεις τοῖς τὰς σάρκας σου, τρη-
φὴν σκωλήκων ἐσομένης ὅσον οὖπω;

ΡΠΖ'. — ΓΙΓΑΝΤΙῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ὅπως μὴ ἀπευδοκῆσης τοῦ χαρίσματος τῆς
ἀπτορσίας, καὶ τῆς τελευτάτης ἀπαθείας, μηδὲ
σαυτὸν τῆ λύπῃ καταπνίγῃς, ἔχεις τὸν ἅγιον Μωσῆα
παρὰθαυρῶντά σε, καὶ λέγοντα ἐν τῷ Λευϊτικῷ
τεύχει, ὅτι: « Δώσω εἰρήνην ἐν τῇ γῆ ὑμῶν, καὶ
κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν ὑμᾶς, καὶ
ἀπολωθῆρῃα πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ διώξεσθε
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν
φόβῳ. Γῆν λέγει τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ἀγαθὰ τε
καὶ φαῦλα σπέρματα δεχομένην, θηρία δὲ πονηρὰ
τοὺς δυσμενεῖς δαίμονας, καὶ τὰ κακομήχανα τῆς
ποντηρίας νοήματα. »

ΡΠΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν δι' ὑπομονῆς καὶ εὐχῆς λάθωμεν τὴν ἀνω-
θεν δωρεάν, τότε διώξαι δυνάμεθα τοὺς ἀοράτους
βλαβέρους, καὶ πεσοῦνται τρόμῳ ὑπὸ τοὺς πόδας
ἡμῶν. Φησὶ γὰρ καὶ τις προφήτης, ὅτι: « Οὐσπερ τὸ
πρῶτον ἐφοβείσθε, φοβηθήσονται ὑμᾶς. »

ΡΠΗ'. — ΛΕΥΚΑΔΙῶ ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝῶ.

Ἔθος τοῖς ἁγίοις εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ τῷ τῆν
ὀσμὴν τῆς γνώσεως τῆς ὀφελούσης ψυχῆς δι' αὐτῶν
πανταχοῦ φανεροῦντι· οὐ δ' ἀντὶ εὐωδίας τὰ πύτυρα
θυμιάς, κατ' εἰκόνα τῶν γυναικῶν ἐκείνων, ὧν περ
ὁ προφήτης μέμνηται Ἰερεμίας γράφων τοῖς αἰχμα-
λωτισθεῖσιν εἰς Βαβυλῶνα. Τί γὰρ ἂν διαφέρει κα-
τωροδίας τὸ σὸν διάγγελμα, τὸ στασιοποιῶν τε καὶ
ἀκαερίδες;

ΡΠΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπερ δῆμος ψυχῶν, καθὼς λέγεις, δι' ἁμαρτίας
ἐκπέπτωκεν ἀπὸ τῆς ἀψίδος τῶν οὐρανῶν ἐνταῦθα
κατ' ἀρχὴς τῆς ἀνθρωπίνης γενέσεως, καὶ ἐνεσω-
ματώθη, ἐχρῆν γράφαι τὸν μέγαν Μωϋσεῖα, ὅτι
πολλὰ ὁ Θεὸς σώματα πεποίηκεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ
εἰς ταῦτα κατέβαλεν τὰς ἐκπεσοῦσας ψυχὰς. Νῦν δὲ
οὐχ οὕτως, ἕνα δὲ ἀνθρώπον μόνον τὸν Ἀδάμ ἐκ τῆς
γῆς πεπλάσθαι, καὶ ψυχὴν ἐμπεφυσθῆσαι ζῶσαν ἢ
Γραφῇ παραδίδωσιν· « Ἐποίησέν τε ἐκ τοῦ ἐνδῶ
αἵματος, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος, πᾶν εἶδος ἀνθρώ-
πων κατοικεῖν ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. Ὁ γὰρ πρῶ-
τος ἀνθρώπος ἐκ γῆς χοϊκός, οὐχ οἱ πρῶτοι ὄχλοι
τῶν μυρίων ἀνθρώπων ἐκ γῆς χοϊκοί. « Καὶ δι' ἐνδῶ,
φησὶν, ἀνθρώπου ἢ ἁμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσ-
μον, » οὐ γὰρ δὴ διὰ πλήθους ἀνθρώπων.

ΡΙ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐδεὶς προσκρούσας τῷ Θεῷ, καὶ ἐξοριζόμενος
εὐλογεῖται· ὁ δὲ γε Ἀδάμ πεπλασμένος ἐκ τῆς
γῆς, καὶ ἡ Εὐα ἐκ τῆς τούτου πλευρᾶς γεγεννημένη
βοηθὸς πρὸς τὸ τεκνογονῆσαι, ὡς μήπω μηδὲν ἁμαρ-
τέψαντες, εὐλογοῦνται ὑπὸ Θεοῦ, ἀσῆθηνα; καὶ

A Joannis Constantinopolitani episcopi sermonibus
uti digni habiti sunt? eorum tu, cum admirator
cultorque percupidus sis, nimium laudaberis, judi-
caberisque fortunatus.

CLXXXV. — MARIANO SUBDIACONO.

Quid abundantius carnes tuas pinguefacis, ver-
mibus cibum non multo post futuras?

CLXXXVI. — GIGANTIO DIACONO.

Et ne desperes de charismate intrepiditatis et
perfectissimæ imperturbabilitatis, et a mœrore, qui
te præfocat, libereris, habes tibi animos addentem
sanctum Moysen, in Levitico dicentem: « Dabo
pacem in terra vestra, et dormietis, et non erit, qui
vobis timorem incutiat, et interimam animalia
prava de terra vestra, et fugabitis inimicos vestros,
et cadent in conspectu vestro præ timore⁸¹. » Ter-
ram vocat cor humanum, bona malaque semina
excipiens; animalia prava dæmones adversarios,
et subdolas malitiæ cogitationes.

72 CLXXXVII. — Eidem.

Cum tolerantia et oratione superna munera acce-
perimus, tunc invisibiles barbaros fugare poterimus,
qui cadent præ timore ante pedes nostros: nam et
quidam propheta dicit: « Quos prius
timebatis, vos timebunt. »

CLXXXVIII. — LEUCADIO ARCHIDIACONO.

Solenne sanctorum est, Deo gratias reddere, qui
cognitionis animabus percommoedæ odorem per eos
ubique manifestet. Sed tu pro suavi odore æquo
ac illæ mulieres, quarum propheta Jeremias captivis
Babylonem scribens meminit, furfures incensas⁸².
In quo enim, id quod ipse profiteris, cum inimi-
citas procreet et nullo sit emolumento, a fumo
differet?

CLXXXIX. — Eidem.

Si turba animarum, ut ipse asseris, per pecca-
tum ex summitate cœli huc, cum primum homo
conderetur, delapsa, corpus sibi assumpsit; sane
magno Moysi scribendum erat, multa Deum e terra
creasse corpora, in eaque delapsas animas immi-
sisse. At ille nil minus: unum vero hominem so-
lum Adam e terra creasse, in eoque animam vi-
ventem inspirasse Deum Scriptura tradit⁸³: « fe-
citque ex uno sanguine, ut Apostolus refert, gentem
universam hominum habitare in faciem terræ⁸⁴. »
« Primum enim homo ex terra terrenus⁸⁵, » non
primæ turbæ inflitorum hominum ex terra terrenæ.
73 « Et per unum, ait, hominem peccatum in
mundum introductus est⁸⁶, » et non per multitu-
dinem hominum.

CXC. — Eidem.

Nemini in offensionem Dei incidenti, et extorri
facto benedicitur. Sed Adam e terra confictus, et
Eva ex ejus latere producta, ad procreandos filios
auxiliatrix, tanquam nullo adhuc peccato obstricta
a Deo benedictionem accipiunt. « Crescite, et

⁸¹ Levit. xxvi, 8. ⁸² Thien. iv, v. ⁸³ Gen. ii, 7.

⁸⁴ Act. xvii, 26. ⁸⁵ I Cor. xv, 47. ⁸⁶ Rom. v, 12.

multiplicamini, et totius terrarum orbis principatum obtinete ⁸⁷. » Quomodo itaque, ut ais, Adam et illius uxor antea in cœlo peccaverant ?

CXCI. — ATTICO LECTORI.

« Qui vidit me, vidit et Patrem ⁸⁸, » id est, qui dignus habitus est ad cognoscendam meam deitatem, manifestum est eum et Patris deitatem cognovisse. Una siquidem est deitas, et gloria Patris, et Filii : namque, « Ego et Pater unum sumus ⁸⁹. »

CXCII. — AGLAIO ANTECESSORI.

Beatus Petrus scripto tradidit, « Ut judicentur omnes carne, vivant vero secundum Deum spiritu ⁹⁰. » Illud « judicentur carne, » ad eos prolutum est, qui asseverant, neque carnem a mortuis resurgere, neque judicari : at illud, « ut vivant secundum Deum spiritu, » hoc est non aberrantes animo, adeo ut multos ac varios deos esse suspicentur ; sed unum et solum Deum, in sæcula existentem, viventes, **74** ac omnes cognoscentes. Dictum vero satis nobis percommodum erit adversus eos, qui Aristotelica fovent, contenduntque animas aliquando omnes hominum extenuatas ad id, quod non est, migraturas.

CXCIII. — *Eidem*.

Quomodo Christus Dominus « sine matre, et sine patre, et sine genealogia ⁹¹ » sit, perdiscere cupis. Secundum quod est supra nos, dicitur sine matre ; sed ut est secundum nos, sine patre ; secundum quod autem ad superna pertinet, sine genealogia. Ait etenim propheta : « Generationem ejus quis enarrabit ⁹² ? » Verumtamen generationis illius secundum carnem altius ducta origine Mathæus narravit ⁹³. At quomodo ante sæcula Pater Filium generaverit, nemo penitus, neque ex hominibus neque ex angelis exprimere potuit.

CXCIV. — *Eidem*.

Quemadmodum qui febri corripiuntur, depravatis gustus facultatibus, mel amarum esse existimant ; sic et ii, quorum animæ vis degustandi deperdita est. Et ait propheta : « Væ iis, qui dicunt amarum dulce ⁹⁴. »

CXCV. — ANAXAGORÆ GRAMMATICO.

« Coronam gratiarum accipies vertici tuo ⁹⁵, » dixit Salomon : neque enim una gratia est, qua necitur quæ mente concipitur corona, sed multæ admodum gratiæ ; et ait Apostolus : « Gratia vobis multiplicetur ⁹⁶. »

75 CXCVI. — *Eidem*.

Appetis et aureum torquem, qui coronam subsequitur ⁹⁷, quis sit, cognoscere. Is fuerit Christi Servatoris suave jugum, qui collo veritati credentis animæ apponitur.

CXCVII. — TRYPHONI ARCHITECTO.

Pulcherrima penitentia, et continua oratio, et invocatio emarcido operibus homini odorem præstat. Accipit enim humanissimus Dominus Christus

πληθυνθῆναι, και κατακυριεῦσαι πάσης τῆς οἰκουμένης. Πῶς οὖν, ὡς λέγεις, προήμαρταν ὁ Ἄδᾶμ και τὸ τούτου γύναιον ἐν τοῖς ἐπ' οὐρανοῖς ;

ΡιΔ'. — ΑΤΤΙΚῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

« Ὁ ἑωρακῶς ἐμε, ἑώρακε τὸν Πατέρα » τοῦτο ἐστίν, ὁ καταξιωθεὶς νοῆσαι τὴν θεότητά μου, δηλον ὅτι ἐπέγνω τοῦ Πατρὸς τὴν θεότητα· μία γὰρ ἡ θεότης, και ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς, και τοῦ Υἱοῦ· « Ἐγὼ γὰρ και ὁ Πατήρ ἐν ἑσμεν. »

ΡιΒ'. — ΑΓΛΑΙῶ ΑΝΤΕΚΗΝΣΟΡΙ.

Ὁ μακάριος Πέτρος γράφων φησίν· « Ἴνα κριθῶσι μὲν ἅπαντες σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ Θεὸν πνεύματι. » Τὸ μὲν κριθῶσι σαρκί, εἴρηται πρὸς τοὺς λέγοντας, μήτε ἀνίστασθαι ἐκ νεκρῶν, μηδὲ κρινεσθαι σάρκα· τὸ δ' ὅπως ζῶσι κατὰ Θεὸν πνεύματι, τουτέστι μηκέτι πλανώμενοι τὴν ψυχὴν, ὥστε πολλοὺς και ποικίλους ὑποτοπάζειν θεοῦς, ἕνα δὲ και μόνον Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ὑπάρχοντες, και ζῶντες, γινώσκοντες ἅπαντας. Τοῦτο δὲ χρησιμὸν ἡμῖν τὸ βῆτον πρὸς τοὺς θάλλοντας τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, και ἰσχυριζομένους ἀπολεπτυθῆσθαι ποτε πάσας τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, και εἰς τὸ μὴ ὂν χωρῆσαι.

ΡιΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πῶς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἀμήτωρ, και ἀπάτωρ, και ἀγενεαλόγητος, μαθεῖν βούλει. Ἀμήτωρ μὲν τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς, ἀπάτωρ δὲ τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀγενεαλόγητος δὲ τὸ ἀνω· φησι γὰρ ὁ προφήτης· « Τὴν δὲ γενεάν αὐτοῦ τίς διηγήσεται ; » Τὴν μὲν γὰρ κατὰ σάρκα γενέσιν αὐτοῦ ὁ Ματθαῖος ἐγενεαλόγησε· πῶς δὲ πρὸ τῶν αἰῶνων ὁ Πατήρ τὸν Υἱὸν ἐγέννησεν, οὐδεὶς παντελῶς οὔτε ἀνθρώπων, οὔτε ἀγγέλων ἐξείπειν, ἢ γινῶναι δεδύνηται.

ΡιΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ οἱ πυρέττοντες νομίζουσι πικρὸν εἶναι τὸ μέλι, τῶν παρ' αὐτοῖς βεβλαμμένων γευστικῶν δυνάμεων, οὕτως και τῆς ψυχῆς τις τὸ γευστικὸν βλάπεται. Καὶ φησιν ὁ προφήτης· « Οὐαὶ τοῖς λέγουσι τὸ γλυκὺ πικρὸν. »

ΡιΕ'. — ΑΝΑΣΑΓΟΡᾶ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚῶ.

« Στέφανον χαρίτων δέξη τῇ κορυφῇ σου, » ὁ Σολομῶν εἶρηκεν. Οὐ γὰρ μία ὑπάρχει χάρις, ἢ πλέκεται ὁ νοούμενος στέφανος, πολλὰ δὲ πάνυ χάριτες· και φησιν ὁ Ἀπόστολος· « Χάρις ὑμῖν πληθυνθείη. »

ΡιΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Βεβούλησαι και τὸν χρύσειον κλοιὸν τὸν τῷ στεφάνῳ ἐπεσόμενον, τίς ἐστίν, ἐπιγινῶναι. Οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ χρηστὸς ζυγὸς ἐπιτιθέμενος τῷ τραχύλῳ τῆς πιστευσάσης τῆ ἀληθείᾳ ψυχῆς

ΡιΖ'. — ΤΡΥΦῶΝΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙ.

Ἡ καλλίστη μετάνοσις, και σύντονος δέσις και παράκλησις, εὐωδιάζει τὸν σεσηπῶτα τὰς πράξεις ἐν ἀνθρώπων· δέχεται γὰρ και δέησιν βυραρὰν ὁ φιλ-

⁸⁷ Gen. 1, 28. ⁸⁸ Joan. xiv, 9. ⁸⁹ Joan. x, 30. ⁹⁰ I Petr. iv, 6. ⁹¹ Hebr. vii, 3. ⁹² Isa. liii, 8. ⁹³ Matth. 1, passim. ⁹⁴ Isa. v, 20. ⁹⁵ Prov. 1, 9. ⁹⁶ I Petr. 1, 2. ⁹⁷ Prov. 1, 9.

ανθρωπέατος Δεσπότης Χριστός ἐκ στόματος βυ-
παστοῦ ἐν ταπεινώσει προσφερομένην πολλῇ. Καὶ
πειθέτω σε ὁ φράζων ληστής· « Μνήσθητί μου,
Κύριε Ἰησοῦ, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, »
παραυτίκα ἀκούσας· « Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ
παραδείσῳ. »

ΡιΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀγεις ἀκηκοῖναι Ἑλληνοσ ἀμαρτωλοῦ εἰπόντος,
ὅτι Οὐδὲν μου διαφέρεις κἄν Χριστιανὸς ἦς, ἀμαρ-
τωλὸς γὰρ καὶ σὺ. Εἰπὲ τὸινυν πρὸς αὐτὸν τὴν πα-
ραβολὴν ταύτην· Δύο κύνας τις οἰκοδεσπότης ἐκέ-
κτητο, καὶ τὸν μὲν λυττήσαντα καὶ τὸν δεσπότην
αὐτὸν σπαράξει τολμήσαντα, ἀποτυμπανισθῆναι
προσέταξεν, τὸν δὲ ἀγαπῶντα τὸν κύριον, καὶ περι-
γλίχοντα τῇ στοργῇ τοὺς πόδας τοῦ δεσπότητος διὰ
παντός, περιποιεῖται, καὶ τρέφει, καὶ ἐκωάζει.

ΡιΘ'. — ΦΟΥΡΤΟΥΝΑΤΩ.

Τὸ ὀξέως σκανδαλίζεσθαι, οὐ φιλοσόφου, μικρᾶς
δὲ τινοσ ψυχῆσ· « Εἰρήνη γὰρ πολλή, φησί, τοῖς
ἀγαπῶσι τὸ ὄνομά σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάν-
δαλον.

Σ'. — ΣΕΚΟΥΝΔΙΑΝΩ.

Ἵτι καὶ ὁ ἀκάθαρτος δουήσεται μετασκευασθῆναι
εἰς παρθένον προαιρείσει, δεικνυσὶ Παῦλοσ γράφων
τοῖς Κορινθίοις· « Ἡρμωσάμην ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρ-
θένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ. »

ΣΑ'. — ΚΑΛΙΣΤΙΩΝΙ.

« Ὁ δίκαιοσ πολλοστέσ » λέγεται, ὡσ ἐννεμήχοντα
ἐννεᾶ ἐν παραβολῇ πρόδοτα. Ὁ δὲ ἀμαρτωλὸσ ὡσπερ
ἀπολλύμενοσ, ἢ εἰς, ἢ οὐθ' εἰς λέγεται, μὴ θλίβων
μετανοήσας, καὶ πληθυνθῆναι ταῖς ἀρεταῖς.

ΣΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπὶ τῶν σωμάτων μία γένεσισ ἔστιν, ὅτι οὐδεὶσ
δεύτερον ἐγεννήθη· ἐπὶ δὲ τῶν ψυχῶν τῶν ἀγιάζεσθαι
δεινικῶσ προαιρουμένων πλείουσ γενέσεισ εὐρίσκον-
ται, ἀεὶ γὰρ ἀνακαινούμενοσ, καὶ ἀνανεοῦμενοσ γεν-
νᾶται ὁ δίκαιοσ, γηγένηται σήμερον ἐν πράξει τιλ
ἀγαθῇ, καὶ ἐὰν πάλιν ἄκλην ποιήσῃ ἀγαθῆν, γηγέ-
νηται. Διὸσπερ ὁ λόγοσ δαφιλεύεται ἐπὶ τῶν δικαίων
ταῖς γενέσεισ, λέγων διὰ τοῦ Μωσέωσ· « Αὐταὶ αἱ
γενέσεισ Νῶε, αὐταὶ αἱ γενέσεισ Ἰακώβ. » καὶ εἰ
τισ ἄλλοσ εἰρηται πληθυντικῶσ γενέσεισ ἰσχητέ-
ναι.

ΣΓ'. — ΚΥΡΗΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἡρώτησάσ με, τί ἔστι « Ματαιότησ ματαιότη-
των. » Μάταιον νοητέη ἂν τὸ ἀνυπόστατον ἐν μόνῃ
τῇ τοῦ βήματοσ προφορᾷ τὸ εἶναι ἔχων. Ματαιότησ
δὲ ματαιότητων, ὡσπερ ἂν εἰ τισ λέγοι, τοῦ νεκροῦ
νεκρότερον, καὶ τοῦ ἀψύχου ἀψυχώτερον· καίτοι ἢ
συγκριτικῇ ἐπίτασει χῶραν ἐπὶ τῶν τοιοῦτων οὐκ
ἔχει, ἀλλ' ὁμοσ λέγεται τοῦτω τῷ βήματι πρὸς τὴν
τῆσ ὑπερβολῆσ τοῦ λεγομένου σαφήναι.

ΣΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἀνασταυροῦντεσ, φησί, τὸν Ὑἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ

A ex ore sordido preces lutulentas, si in humilitate
ingenti offerantur. Teque suadeat clamans latro :
« Memento mei, Domine Jesu, cum veneris in re-
gno tuo : « extemplo audiens : » Hodie mecum eris
in paradiso²⁸. »

CXCVIII. — *Eidem.*

Scribis te a peccatore infideli audisse, qui hæc
diceret : Nihil a me differs, etiamsi Christianus es,
cum sis et ipse peccator. Igitur effare ad ipsum
hanc parabolam. Duos canes paterfamilias possi-
debat ; unum, qui rabie actus dominum ipsum
membratium discerpere tentaverat, præcepit tym-
panis ac fidiculis extendi ; alterum, secundis au-
ribus eum accipientem, lambentemque benevole
continuo pedes illius, ideoque eum amplectitur,
alut servatque.

CXCIX. — FORTUNATO.

Non est philosophi, sed pusillæ cujuspiam ani-
mæ scandalum pati. « Pax » namque summa, ait,
76 « diligentibus nomen tuum, et non est illis
scandalum²⁹. »

CC. — SECUNDIANO.

Immundum etiam posse in virginem electionem
transformari, ostendit Paulus Corinthiis scribens :
« Despondi vos uni viro virginem castam exhibere
Christo³⁰. »

CCI. — CALLISTIΩΝΙ.

« Justus multifariam, multisque modis » dici-
tur, veluti nonaginta novem oves in parabola³¹.
Peccator vero tanquam qui deperditur, vel unus,
vel nemo nuncupatur, uti qui nolit penitentiam
agere, et virtutibus multiplicari.

CCII. — *Eidem.*

In corporibus una generatio est, cum nullus se-
cunda vice generetur. At in animis eorum, qui se
continuo sanctos fieri contendunt, plures genera-
tiones comperiuntur : semper enim renovatus et
redintegratus nascitur justus ; in facinore aliquo
bono hodie nascitur, rursusque si aliud egregium
patraverit, nascitur. Quapropter dictio in justorum
generationibus plurium numero profuenter redun-
dat apud Moysen : « Hæ generationes Noe³² ; hæ
generationes Jacob. » et si quis alius in plurium
numero dicitur generationes habuisse,

CCIII. — CYRINO EPISCOPO.

Postulasti a me, quid illud innuat : « Vanitas
vanitatum³³. » 77 Vanum intellexeris, quod subsi-
stentiam non habet, sed in sola verbi prolatione
habet quod sit. Vanitas autem vanitatum, ac si
quis dixerit, ipso defuncto magis defunctum, et
ipso inanimato magis inanimatum. licet compara-
tiva auctio in similibus locum non habeat ; expri-
mitur nihilominus eo verbo ad majorem exsupe-
rantix dictorum declarationem.

CCIV. — *Eidem.*

« Iterum crucifigentes, ait, Filium Dei, et pa-

²⁸ Luc. xiii, 42-43. ²⁹ Psal. cxviii, 165. ³⁰ II Cor. xi, 2. ³¹ Matth. xviii, 12 ; Luc. xv, 4. ³² Gen. vi, 9.
³³ Eccle. i, 2.

lam traducentes *.) Iterum eum crucifigunt hæretici, non tantum qui perverse baptismum iterare præsumunt, sed etiam ii, qui dicunt fore aliquando, ut Christus pro dæmonibus cruci affigatur.

CCV. — GAINÆ COPIARUM DUCTORI.

Omnis creatura verbo, et sapientia, quod sit, habuit. Verum Deus Verbum, cum sua natura sapientia, creaturæque universæ, sive ea intellectu comprehendatur, sive sub sensum cadat, conditor sit, quomodo creatura dicitur?

CCVI. — *Eidem.*

Lucem inhabitare inaccessibilem ait Deum omnipotentem, et Patrem †, beatus Paulus. Hoc vero, quod mente tantum concipitur, suaque natura subsistit, et non comprehenditur, et sine ullis limitibus lumen, est adorandus Filius, et Verbum, et omnium Dominus. Hæc igitur si ita prorsus se habent, quanam ratione † creaturam, et, ex iis quæ non erant, unigenitum Dei Filium, et Verbum generatum fuisse, instruere te audent belluinis moribus præditi, et Christi gregis perditores Ariani?

CCVII. — MELISSO CANDIDATO.

Homo in ægritudinem incidens, genium propter morbum commutans, inutilis ad opera, et imbecillior fit; nihilominus noxia concupiscit. Ita et anima a bono declinans, et in pejora immersa, nervos quidem ad meliora exsequenda amittit, et perniciosam ambit et affectatur.

CCVIII. — THYRSO SCRINIARIO.

« Ingredietur, lex ait, ad uxorem fratris, et excitabit semen *. » Quicumque etenim homo, sive omnis hominis anima virum intellectualem a Deo assumens, legem scilicet internam, interemit ipsam, et ob segnitiam sepeliit. Hinc necessitas illius fratrem advocavit, legem scilicet scriptam, ut ingrediatur ad uxorem legis naturalis jam demortuæ, et exsuscitaret semen ob segnitiam summam defunctæ.

CCIX. — *Eidem.*

Aversatus Deus sophistas, et insulsissimorum sermonum, omnibusque mendaciis et erroribus confertorum artifices, coriariis quibusdam et piscatoribus propriam salutarem, et splendidissimam pietatis et iustitiæ prædicationem tradidit.

79 CCX. — *Eidem.*

Quilibet pro inclinatione voluntatis, sive in malum, sive in melius judicatur. Teque suadeant, Judas qui per unam noctem a vita abalienatus, Magistrum prodidit, et latro momento temporis vitæ conciliatus. Neque enim in memoriam reducuntur iniquitates illius hominis, qui non usquequaque a Deo defecerit, et cor pravum infidelitatis ac stupiditatis assumpserit. « Vivens enim vivet, ait, cum convertetur, et non morietur *. »

CCXI. — BYRILLO MACEDONIANO.

Quomodo audes Spiritum sanctum servum com-

Α παραδειγματίζοντες.) Αναστρουψί δ' αὐτὸν αἰρετικοὶ, οὐ μόνον οἱ κακῶς ἀναβαπτίζειν ἐπιχειροῦντες, ἀλλὰ καὶ οἱ τολμῶντες λέγειν, ὅτι καὶ ὑπὲρ τῶν δαιμόνων ποτὲ ὁ Χριστὸς σταυρωθήσεται.

ΣΕ'. — ΓΑΙΝΑ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΗ.

Πᾶν κτίσμα διὰ λόγου καὶ σοφίας τοῦ εἶναι τετύχηκε. Ὁ δὲ Θεὸς Λόγος σοφία ὑπάρχων οὐσιώδης, δημιουργὸς τε ὧν πάσης τῆς τε νοουμένης κτίσεως, καὶ τῆς ὑποπιπτούσης τῇ αἰσθήσει, πῶς ἂν λεχθῆι κτίσμα;

ΣΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φῶς οἰκεῖν ἀπρόσιτον φησὶ τὸν παντοκράτορα Θεὸν καὶ Πατέρα ὁ μακάριος Παῦλος. Τοῦτο δὲ νοητὸν, καὶ ἐνυπόστατον, καὶ ἀκατάληπτον, καὶ ἀπέραντον φῶς ἐστὶν ὁ προσκνητὸς Υἱὸς, καὶ Λόγος, καὶ τῶν ὄλων Κύριος. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, πῶς κτίσμα, καὶ ἐκ μὴ ὄντων γεγενῆσθαι τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν, καὶ Λόγον, διδάσκειν σε τολμῶσιν οἱ θηριογνώμονες, καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ποιμνης ὀλετήρες; Ἀρειανοί;

ΣΖ'. — ΜΕΛΙΣΣΩ ΚΑΝΔΙΔΑΤΩ.

Ἄνθρωπος ἐξασθενήσας, καὶ ἐξαλλαγὸς ὑπὲρ τῆς νόσου τὴν ἕξιν, ἀχρεϊότερος μὲν πρὸς ἔργον καὶ ἀδρανῆς γίνεταί, ἐπιθυμεῖ δὲ τοῦ βλάπτοντος. Οὕτω καὶ ψυχὴ ἀπονεύσασα τοῦ καλοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀλλοιωθεῖσα, ἐκνευρίζεται μὲν πρὸς ἐργασίαν τοῦ κρείττονος, ὀρέγεται δὲ τῶν ὀλεθρίων.

ΣΗ'. — ΘΥΡΣΩ ΣΚΡΗΝΙΑΡΙΩ.

« Εἰσελεύσεται, φησὶν ὁ νόμος, πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα. » Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, ἦτοι πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου ἄνδρα νοητὸν λαβοῦσα παρὰ Θεοῦ, δηλαδὴ τὸν ἐνδιέθετον νόμον, ἐνέκρωσε τοῦτον, καὶ ἔθαψε διὰ τῆς ἀμελείας. Ὅθεν χρεῖα ἐκάλεσε τὸν τούτου ἀδελφὸν, τουτέστι τὸν γραπτὸν νόμον εἰσελεῖν πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ νόμου τοῦ φυσικοῦ, ὅστις ἀπενεκρώθη, καὶ ἐξαναστήσαι σπέρμα τῷ τελευτηκότῳ διὰ νοθρίας πολλῆς.

ΣΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄποστραφεὶς ὁ Θεὸς τοὺς σοφιστὰς, καὶ τέκτονας τῶν λόγων τῶν μεματαιωμένων, καὶ παντὸς ψεύδους, καὶ πλάνης ἀνάπλων, σκυτοτόμους τισὶ, καὶ ἀλειψί τοῦ οἰκεῖον σωτηριῶδες, καὶ ὑπέρλαμπρον τῆς εὐσεβείας; καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐνεχείρισε κήρυγμα.

ΣΙ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἵτι πρὸς τὴν ῥοπήν ἕκαστος τὴν ἐπὶ φαύλῳ, ἢ ἐπὶ κρείττονι κρίνεται, πεπιθῶσάν σε, ὁ μὲν Ἰούδας διὰ μιᾶς νυκτὸς ἀλλοτριωθεὶς τῆς ζωῆς, προδεδωκὸς τὸν Διδάσκαλον, ὁ δὲ ληστῆς ἐν στιγμῇ χρόνου οἰκτιρωθεὶς τῇ ζωῇ. Οὐ μὴ γὰρ μνησθῶσιν αἱ ἀνομίαι τοῦ μὴ παντελῶς ἀποστασίαν τοῦ Θεοῦ νοσήσαντος ἀνθρώπου, μηδὲ καρδίαν πονηρὰν ἀπιστίας τε καὶ ἠλιθιότητος ἀναλαβόντος. « Ζῶν γὰρ ζήσεται, φησὶν, ἐν τῷ ἐπιστρέψαι αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται. »

ΣΙΑ'. — ΒΥΡΙΛΛΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΩ.

Πῶς τολμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δοῦλον πρῶ-

* Hebr. vi, 6. † 1 Tim. 6, 16. † Deut. xxv, 5. † Ezech. xviii, 28.

αγορεύειν, τὸ διὰ τοῦ ἀσπίλου βαπτίσματος πάντας ἁγιοποιεῖν; λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ὅτι περὶ «Ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου.»

ΣΙΒ'. — IGNIATIQ ANΘYΠATQ.

Ἐξεστὶν ἐμπεσόντα τινὰ εἰς τὸ τοῦ θηρὸς στόμα, τοῦ διαβόλου φημι, ἀπολυθῆναι τούτου διὰ τῆς μετανοίας, καθάπερ λελύτρωται καὶ ἐβρύσθη ὁ ἐν Κορίνθῳ προφθαρεὶς τῆ μητρικῆ ἐκ φάρυγγος τοῦ ἐχθροῦ, πρὶν τῆ περισσοτέρῃ λύπῃ καταποθεῖ, καὶ εἰς τὴν κοιλίαν χωρήσῃ τοῦ θηρίου διὰ τῆς ἀγεννοῦς δυσθυμίας, καὶ τῆς ἀπογνώσεως.

ΣΙΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ πρὸς σὲ παραγίνεται ἀοράτως ὁ αὐράνιος ἱατρός, καὶ μὴ σὺ δυνηθείης πρὸς αὐτὸν πορευθῆναι διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀτονίαν τοῦ λογισμοῦ.

ΣΙΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τινὰς ἔγνων ἔγωγε, μηδὲ πλησιάζοντα διὰ φιλοανθρωπίαν τὸν τῶν ψυχῶν ἱατρὸν παραδέξασθαι βουληθέντας, ἀπὸ ἀναισθησίας, καὶ πονηρίας πολλῆς.

ΣΙΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Παῦλος διώκτης ὑπάρχων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀπετυφλώθη πρῶτον τοῖς κακοῖς, καὶ τῆ ἀπάτῃ ὠμότητι, ὅπως ἀναβλέψῃ τῷ Θεῷ, καὶ τῆ δικαιοσύνῃ. Εἰκότως τοίνυν ὁ Κύριος ἔλεγεν· Ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Ἡνίκατο γὰρ τοῖς τοῖς πονηρεύμασιν, καὶ ταῖς ἀτοπίαις προστετηκῶτα ὀφθαλμοῦς ἀποτυφλῶσαι, ἀνοίξαι δὲ, καὶ ἀκείνασθαι τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμοῦς, οἷς ἐφοπτεύεται τὸ κάλλος τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς θεογονίας.

ΣΙΖ'. — ΕΥΓΡΑΜΜΙΩ ΝΟΜΙΚΩ.

«Ἐισήλθε, φησὶ Μωϋσῆς, εἰς τὸν γνόφον·» τοῦ περὶ Θεοῦ γνόφου, οὐδὲν ἕτερον ἐμφαίνοντος ἢ τὸ ἀπειρόνοστον, καὶ ἀνεξιχνίαστον τοῦ Θεοῦ· σκοτεινῆς γὰρ καὶ ἀφεγγῆς ἡ τοῦ γνόφου πέφυκεν ὄψις, τὰ ἐν αὐτῇ κρύπτουσα διὰ τοῦ πυκνοτάτου, καὶ σκοτεινοῦς ἀέρος εἰργουσα τὰς ὄψεις τῶν ὄντων εἰς αὐτῶν, ἔτι καὶ τῶν ἐνοίων αὐτῶν τὰς περιέργους περὶ Θεοῦ ἐπιχειρήσεις· Ἐκτόθεν γὰρ, φησὶν, ἀποκρυφῆ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁραθήσεται.»

ΣΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἔθος, ἔχεις προχαίρων τοῦ λέγειν, ὅτι πολυμήχανός ἐστι, καὶ πολυτροπος ὁ διάβολος· συνομολογῶ κατὰ. Ἄλλ' ἔάν νῆφειν θελήσωμεν, ἑαυτῷ πονηρὸς ἔσται ὁ διάβολος, καὶ οὐχ ἡμῖν· ἡ γὰρ φύσις τῆς κακίας μόνις τοῖς κεκτημένοις αὐτὴν ὑπάρχει ἀλεθρία, ἡ δὲ ἀρετὴ τούναντιον, οὐχὶ τοὺς κεκτημένους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίους ὠφελεῖσαι δύναται.

ΣΙΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦνα μάθης, ὅτι ὁ μὲν κακὸς μόνῳ ἑαυτοῦ κακός, ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ ἑτέροις ἀγαθός, μαρτυρίαν σοι παροιμιώδη παρέξω· Ἐκκονο γὰρ, φησὶν, ἔάν κακός

pellare, qui per immaculatum baptismum credentes omnes in libertatem vindicat? Dicit enim Apostolus: «Lex spiritus vitæ liberavit me a lege peccati et mortis.»

CCXII. — IGNIATIO PROCONSULI.

In facultate illius est, qui per os belluæ, diaboli, inquam, prolabitur, per poenitentiam liberari; quemadmodum liberatus ac servatus est, qui Corinthi cum noverea consueverat, ex adversarii faucibus, antequam abundantiori tristitia absorberetur, et in ventrem belluæ per pusilli animi angorem ac desperationem immergeretur.

80 CCXIII. — Eidem.

Ipse per seipsum ad te cælestis medicus oculis minime objectus accedit, licet tu ad eum propter ægritudinem et cogitationis languorem accedere non valcas.

CCXIV. — Eidem.

Nonnullos ipse cognovi, qui etiam propter suam humanitatem proxime accedentem, animarum medicum ob stuporem, et summam nequitiam admittere noluerunt.

CCXV. — Eidem.

Paulus cum persequeretur Christi Ecclesiam, oculis obcæcatus est, primum malis et crudelitate inexplicabili, ut Dei, et justitiæ lumen recuperaret. Non abs re itaque Dominus dicebat: «Ego veni in mundum, ut qui non vident, videant; et qui vident, cæci fiant.» innuit siquidem se turpibus facinoribus, absurdisque deditis oculis effossurum; reseraturum vero, et medicaturum oculos intellectuales, quibus virtutum decor et divinæ cognitionis conspicitur.

CCXVI. — ΕΥΓΡΑΜΜΙΩ LEGUMPERITO.

«Introivit, ait Moyses, in obscuritatem.» Circa Deum obscuritas nihil aliud instruit, quam inintelligibile Dei atque inscrutable; opacus enim, et sine lumine caliginis aspectus est, qui spissa ac tenebrosa aeris crassitie quæ in eo sunt, obtegit, oculos in eum influentium arcens, et cogitationum præterea ipsarum curiosas de Deo indagines: «Tenebræ enim, ait, tegumentum ipsius, et non videbitur.»

CCXVII. — Eidem.

Soles inconsulto dicere versutum esse atque astutum diabolum: neque ipse abnuerim. Verumtamen si sobrii esse velimus, sibi ipsi astutus erit et non nobis. Improbitalis siquidem genius solis ipsius possessoribus perniciem affert; sed virtus contrarie se gerens, non possessoribus modo, sed vicinis etiam emolumento est.

CCXVIII. — Eidem.

Ut discas, malum sibiipsi soli esse malum, bonum vero et aliis bonum, testimonium tibi ex Proverbiis adducam: «Fili, enim, ait, si pravus

¹⁰ Rom. viii, 2. ¹¹ I Cor. v, 4. ¹² Act. ix, 8. ¹³ Joan. ix, 39. ¹⁴ Exod. xx, 21. ¹⁵ Job xxii, 14.

bes, solus exhaustus malo; si sapiens, eris tibi-
metipsi et proximo sapiens ¹⁶. »

CCXIX. — ARISTOTELI PRIMATI.

Mitti dicitur Filius, non secundam quod Deus
Verbum in sinu est Patris, omnia continens. « Ex
ipso enim, et per ipsum, et in ipsum omnia ¹⁷ : »
et: « In ipso vivimus, movemur, et sumus ¹⁸; » sed
secundum quod sibimetipsi asciscit Deus Verbum,
affectiones assumpti corporis.

CCXX. — *Eidem.*

Luctus, qui pro peccatis sit, dulcem sibi mœ-
rorem et tristitiam **82** vindicat, et melleum illius
amarum degustatur, spe bona ac suavi conditum;
propterea nutrit animam, cogitationem voluptate
perfundit, cor pinguefacit, corporisque concretum
florere ac virescere facit. Quare optime David con-
cinebat: « Factæ sunt mihi lacrymæ panis die ac
nocte ¹⁹. »

CCXXI. — *Eidem.*

« Domine, ait, ut scuto bonæ voluntatis coro-
nasti nos ²⁰. » Idem justorum fuerit scutum et coro-
na: propterea qui armis induitur intellectualiter
coronatur. Namque Salomon dixit: « Corona
deliciarum defendet te ²¹. »

CCXXII. — THERINO MONACHO.

Quemadmodum in mari genus hominum facino-
rosus et audax, in tmari, ubi civitas est, vel na-
vium statio aut portus, nulla ratione in navigan-
tes impetum faciunt; id enim esset frustra se in
discrimen adducere: verum si in alto mari navi-
culam deprehenderint, quod illi ope auxiliaria de-
stituti sunt, occasionem arripientes, omnia mo-
vent invertuntque nec prius absistunt, donec vel
navigantes immergant, vel hoc ipsi subeant; sic et
dira voluptatis tentatio, ei, qui virginitatem ele-
git, multam affert tempestatem et gravem procel-
lam, et non ferendos fluctuum turbines, omnia
suaque deque miscens, ut vi et impetu navem sub-
mergat. Audiit namque, monacho non esse in po-
testate uxorem ducere, et veluti in portum con-
fugii usu se subducere; sed per omnia certamen
pugnamque adversus dæmones, qui voluptatibus
83 animam irritant, subeunda esse. Ne igitur ad-
miremur, si bello impetimur; neque ad pugnam
oninum despondeamus. Habemus enim magnum
defensorem ac vindicem Spiritum sanctum, per
quem poterimus diaboli omnia obscenarum cupi-
ditatum ignita jacula, et carnis facem, et incita-
mentum facillimo negotio exstinguere.

CCXXIII. — SELEUCIO DIACONO.

Cum quatuor inter alias virtutes primum locum
oblineant, prudentia, fortitudo, temperantia et
iustitia; propterea et diabolus quatuor vitiiis
multa alia in se continentibus, ad sui ipsius pro-
pugnationem utitur. Et audi, quid dicat Zacharias
propheta quatuor cornibus suffultam Satanæ po-

Α γένη, μόνος ἀντλήσεις τὰ κακὰ· ἐὰν δὲ σοφός, ἔση
σαυτῷ, καὶ τῷ πλησίῳ. »

ΣΙΘ'. — ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

'Ἀπεστάλλαι λέγεται ὁ Υἱός, οὐ καθ' ὁ Θεός· Ἀλόγος
ἔστιν ἐν κόλποις τοῦ Πατρὸς περιέχων τὰ πάντα·
« Ἐξ αὐτοῦ γὰρ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, καὶ ἐν
αὐτῷ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν, » ἀλλὰ καθ' ὁ
ἰδιοποιεῖται ὁ Θεός· Ἀλόγος τὰ πάθη, οὐ ἂν εἴληφε
σώματος.

ΣΚ'. — Τῷ αὐτῷ.

'Ὁ ἐφ' ἁμαρτίαις γινόμενος ὀδυρρῆς, γλυκειαν
κέρχεται τὴν ἀνίαν, καὶ μελιτώδες αὐτοῦ τὸ πικρὸν
εὐρίσκεται, ἐλπιδί ἀγαθῆς, καὶ χρηστῆ φαρμακόμε-
νον, διὰ τοῦτο τρέφει τὴν ψυχὴν, γανό τὸ φρόνημα,
β λικαίνει τὴν καρδίαν, εὐθαλῆς ἐργάζεται τὸ τοῦ σώ-
ματος σύγκριμα. Καὶ καλῶς ὁ Δαυὶδ ἐμελώθει·
« Ἐγενήθη μοι τὰ δάκρυα ἄρτος ἡμέρας καὶ νυ-
κτός. »

ΣΚΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Κύριε, φησὶν, ὡς ὄπλι εὐδοκίης ἐστεφάνωσας
ἡμᾶς. » Ταῦτόν ἂν εἴη τῶν δικαίων καὶ ὄπλιον, καὶ
στέφανος, ὥστε τὸν ὠπλησάμενον νοητῶς στεφανού-
σθαι· καὶ γὰρ καὶ Σολομὼν εἶρηκε· « Στεφάνῳ δὲ
τρυφῆς ὑπερασπιεῖ σου. »

ΣΚΒ'. — ΘΕΡΙΝῷ ΜΟΝΑΧῷ.

« Ὅσπερ οἱ κατὰ τὴν θάλασσαν κακοῦργοι, εὐθα-
μὲν πόλις ἔστιν, ἢ ἐπινήτιον, ἢ λιμὴν, οὐδαμῶς ἐπι-
τιθέντες τοῖς πλεουσιν, τοῦτο γὰρ μάτην ἂν εἴη κιν-
δυνεύειν· ἐὰν δὲ ἐν μέσῳ τῷ πελάγει τὸ σκάφος ἀπο-
λάθωσιν, ἐφθόδιον ἔχοντες τὴν τῶν βοηθησόντων ἐρη-
μίαν, πάντα κινουσί, καὶ στρέφουσι, καὶ οὐ πρό-
τερον ἀφίστανται, ἕως ἂν ἢ καταδύσωσι τοὺς ἐμπλέ-
οντας, ἢ τοῦτο πάθωσιν αὐτοί· οὕτως καὶ ὁ δεινός
τῆς ἡδονῆς πειρασμός τῷ προρηρημένῳ τὴν καρθενίαν
πολὺν ἐπάγει τὸν χειμῶνα, καὶ χαλεπὴν τὴν ζάλην,
καὶ ἀρροήτους τὰς τρικυμίας, πάντα ἄνω καὶ κάτω
κινῶν, ὥστε τῇ βίᾳ καὶ τῇ βύμῃ περιστρέψαι τὸ σκά-
φος. » Πικροσε γὰρ, ὅτι ὁ μοναχός οὐκ ἔχει ἐξουσίαν
γαμῆσαι, καὶ καθάπερ λιμὲν ἐγκαθορισθῆναι τῇ
χρῆσει τῆς μίξεως, ἀλλ' ἀνάγκη δι' ὄλου παλαίειν,
καὶ μάχεσθαι πρὸς τοὺς ταῖς ἡδουπαθείαις τὴν ψυχὴν
ἐρεθίζοντας δαίμονας. Μὴ οὖν ξενίζώμεθα πολέμου-
μενοι, μὴδὲ ἀποκείμενοι πρὸς τὴν μάχην, ἔχομεν
D γὰρ μέγαν ὑπερασπιστὴν τὸ πανάγιον Πνεῦμα, δι' οὗ
δυνασώμεθα πάντα τοῦ διαβόλου τὰ πεπυρωμένα
βέλη τῶν αἰσχυρῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ὑπεκκαυμάτων
τῆς σαρκὸς βράδως σβέσαι.

ΣΚΓ'. — ΣΕΛΕΥΚΙῷ ΔΙΑΚΟΝῷ.

'Ἐπειδὴ τέσσαρες ὑπάρχουσιν ἀρεταὶ γενικώταται,
φρόνησις, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη, τούτου
χάριν καὶ ὁ διάβολος τέσσαρσιν κακίαις περιεκτικω-
τάταις πολλῶν κακίων πρὸς ἄμυναν κέρχεται. Καὶ
ἄκουσον, τί λέγει Ζαχαρίας ὁ προφήτης, τὴν τετρα-
κέρατον τοῦ Σατανᾶ θεασάμενος δυνάμιν· « Ἦρα τοὺς

¹⁶ Prov. ix, 12. ¹⁷ Coloss. i, 16. ¹⁸ Act. xvii, 28. ¹⁹ Psal. xli, 4. ²⁰ Psal. v, 13. ²¹ Prov. ix, 9.

ὀφθαλμούς μου, καὶ ἦσαν τέσσαρα κέρατα, τὰ δια-
σκορπίσαντα τὸν Ἰούδα, καὶ τὸν Ἰσραήλ. »

ΣΚΔ. — Τῶ αὐτῶ.

Περὶ τῆς τετραμύρου δυνάμεως τοῦ διαβόλου, καὶ
Μωϋσῆς ὁ μέγιστος νομοθέτης ἐν τῷ Λευιτικῷ τοῖς
δυναμένους ἐπιμελέστερον συνιέναι, λέπραν ὑπάρχειν
τετρακέφαλον δίκην ὕδρας διαγράφει, λευκαίνουσαν,
καὶ γλαυκίζουσαν, καὶ χλωρίζουσαν, καὶ πυρί-
ζουσαν.

ΣΚΕ. — ΑΥΤΟΥΣΤΙΝῸ ΤΡΙΒΟΥΝῸ.

Εὖ ἐπιστάμενος Θεὸν εἶναι τὸν δοτῆρα παντὸς
ἀγαθοῦ, συναχῶς λέγεις πρὸς τοὺς συντυγχάνοντας
τὸ Ἰακώβ τοῦ πατριάρχου λόγιον, ὅτι Ἠλήσέ με ὁ
Θεός, καὶ ἔστι μοι πάντα· οὐ γὰρ ἐξ ἔργων δικαιοσύ-
νης, ἀλλ' ἐξ ἔλεου Θεοῦ, καὶ πολλῆς ἀγαθότητος
ἐκτέλω, ἅπαν ἔχεις· ἐξ αὐτῶν δὲ πολλοὶ εὐεργετοῦν-
ται δέόμενοι. Καὶ ἀποδέχομαι σε εὖ τε ποιῶντα, καὶ
εὐλογιζόμενον, καὶ ταπεινολογοῦντα.

ΣΚΖ. — ΘΕΟΦΙΛῸ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙῸ.

Ὅτι οὐχ ὅσα ἠδύνατο ἐποίει ὁ Κύριος Ἰησοῦς,
ἀλλ' ὅσα ἠθέουλετο ἐθαματοῦργει, οὕτως οὐχ ὅσα
ᾄδει ἐδίδασκεν, ἀλλ' ὅσα μαθεῖν ἠδύναμεθα ὑπηγά-
ρευσε, τῇ ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως συμμετρῶν τὸν λό-
γον τῆς διδασκαλίας. Διὰ τοῦτο ἀγνοεῖν τὴν
ἡμέραν λέγει τοῖς μαθηταῖς ἀτελέσιν εἶτι ὑπάρ-
χουσιν.

ΣΚΖ'. — ΣΙΣΙΝΙῸ ΣΠΑΘΑΡΙῸ.

Ὁ θλίβων σε πονηρὸς δαίμων νήφειν παρασκευά-
ζει καὶ μᾶλλον πρὸς Θεὸν καταφεύγειν, κάκειθεν
ἐπισπᾶσθαι τὰς βοηθείας· καὶ τὸν ὑπερασπισμόν. Ὁ
γὰρ βλέπων τὸν ἐχθρὸν ἐφεστῶτα, προστρέχει, καὶ
συμπλέκεται τῷ βοηθεῖν δυναμένῳ. Οὕτω που καὶ
τὰ μικρὰ παιδιά ποιοῦσιν· ὅταν μὲν ἴδῃ τι φοβερόν,
εἰς τὸν τῆς μητρὸς κόλπον καταφεύγοντα, καὶ τῶν
ἐκείνης ἱματίων ἐκκρεμασθέντα, ἔχεται αὐτῶν
ἀσφαλῶς, καὶ τοὺς πολλῶν ἀνθελκόντων πολλαχίς·
ὅταν δὲ μηδὲν παρῆ τῶν θορυβοῦντων, οὐδὲ καλοῦσης,
καὶ ἐφελκομένης τῆς μητρὸς ἀνέχεται, ἀλλὰ καὶ κα-
λοῦσαν διαπτύει τὴν μητέρα, καὶ πολλὰ μηχανωμένην
πρὸς τὸ ἀφελκίσασθαι, ἀποστρέφεται, καὶ τραπέζης
κειμένης καταφρονεῖ. Μητέρα δὲ μοι νῦν ωλόστορον
νοήσης τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν.

ΣΚΗ. — ΕΥΣΤΑΘΙῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

« Σίδηρον, φησὶν ὁ ψαλμὸς, διήλθεν ἡ ψυχὴ » τοῦ
Ψαλμῶ. Σίδηρον ἐμοὶ δοκεῖ τὴν ἁμαρτίαν αἰνιγμα-
τωδῶς λέγων, ἐφ' ἣν παρεκάλει τὸν ἀγνὸν νεανίαν τὸ
τῷ Πετερρῷ γύναιον. Σίδηρος γὰρ τέμνων ψυχῆν,
καὶ φονεύων, ἡ ἁμαρτία εἰκότως ἀν ῥηθείη.

ΣΚΘ. — ΣΤΡΑΤΙΩΝΙ ΙΛΑΟΥΣΤΡΙῸ.

Τοῦτο διεστῆκαμεν τῶν ἀπίστων, τὸ κρίσεις ἐτέρας
ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἔχειν· ὅρᾳ ὁ Ἕλλην τὸν οὐρα-
νόν, καὶ αἶθει, καὶ κέχνηεν· Θεὸν γὰρ εἶναι νομίζει
τὸν οὐρανόν. Ὅρᾳ Ἕλλην τὴν γῆν, καὶ τὰ ὕδατα,
καὶ προσκυνεῖ, καὶ θεραπεύει τὰ ἀναίσθητα. Ἄλλ'
οὐχ ἡμεῖς οὕτως· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὀρώμεν τὸν οὐ-

tentiam intuitus : « Elevavi oculos meos, et vidi
quatuor cornua, quæ Judam et Israel disperse-
runt ».

CCXXIV.—Eidem

Quadruplicem potentiam diaboli etiam Moyses
maximus legislator in Levitico iis qui rem diligen-
tius intelligere possunt, designavit ; lepram quatuor
capitibus hydræ instar describens, albidam, glaucam,
herbidam et rutilam ».

CCXXV.—AUGUSTINO TRIBUNO.

Deum esse universi boni datorem », optime cal-
lens, sæpe te alloquentibus Jacobi patriarchæ effa-
tum inculcas, Deus ὁ misertus est mei, et
omnibus abundo. Neque enim ex operibus justitiæ,
sed ex Dei misericordia summaque bonitate habes
quæ possides ; et ex iis egenis ac pauperibus mul-
tis bene fit. Et mihi sane complaces beneficia con-
ferens, et bene apud alios audiens, et humilia de
te sentiens.

CCXXVI.—THEOPHILO CANCELLARIO.

Quemadmodum non quæcunque poterat, omnia
Dominus Jesus exsequabatur, sed quæcunque vo-
lebat admiranda consciebat : eadem ratione non
quæcunque noscebat, edocebat, sed quæ nos edi-
scere poteramus, enuntiabat, sermonem magisterii
cum naturæ imbecillitate mensurans. Propterea
ignorare se diem, ait discipulis nondum perfectis ».

CCXXVII.—SISINNIO SPATHARIO.

Affligens te nequam dæmon, facit ut sobrie vi-
vas, et ardentius ad Deum confugas, indeque au-
xilia atque propugnationem extorqueas. Qui enim
imminentem adversarium conspiciit, accurrit, et una
cum eo, qui opem ferre potest, unitur. Sic etiam
et infantes pueri faciunt : cum horrendum quiddam
illis obvium sit, ad matris sinum confugiunt, et
ejus indumentis appensi, firmiter, licet multi sæ-
pius inde eos avellere, sed frustra, conentur. Cum
vero nihil adest, quod eos turbet, etiam vocante
matre et pertrahente, diffugiunt, imo eam vocan-
tem contemunt, et ab ea licet multa ad eos attra-
hentos ὁ comminiscatur, avertuntur, et etiam
apposita mensa contemunt. Matrem autem nunc
benevolam Dei providentiam intellexeris.

CCXXVIII.—EUSTATHIO DIACONO.

« Ferrum, ait psalmus », pertransivit animam » Jo-
seph. Ferrum, ut mihi videtur, peccatum perobscure
nuncupans, ad quod cohortabatur castum juvenem
Putiphari muliercula ». Ferrum enim secans ani-
mam et trucidans, peccatum non abs re dixeris.

CCXXIX.—STRATIONI ILLUSTRIO.

Hoc nos ab infidelibus differimus, quod res alio
atque ipsi modo dijudicamus. Videt gentilis cælum,
et veneratur, et stupet : nam Deum esse cælum
existimat. Videt terram et aquas, et adoratur,
rebusque omni sensu destitutis cultum exhibet.
Nos vero non ita. Absit ! Sed videmus cælum, et

» Zach. i, 18. » Levit. xiii, passim. » Gen. xxxiii, 11. » Matth. xxiv, 36, Marc. xiii, 32.

» Psal. civ, 18. » Gen. xxxix, 7.

Creatorem admiramur: neque enim Deum cælum, A sed opus Dei esse opinamur. Video ipse creaturam, et per eam quasi manuducor ad Conditorum. Videt divitias gentilis, et admiratione stupet. Video ipse divitias, iisque neglectis, risum extuli. Videt ille pauperiem, et perimescens ejulatur. Video ipse pauperiem, et subsulto, et gaudeo, virtutem veras divitias esse existimans. Alia itaque ratione, qui Christo addicti sunt res vident, et alia recordes gentiles.

86 CCXXX.—ZEPHYRIANO.

Neque multitudini egregiorum facinorum fiden- dum est, neque propter errata animus despondendus. Namque Pharisæus bonis suis operibus fidens, ex ipsa virtutis sublimitate corrui, et publicanus non B desperans in tantum elevatus est, ut virtuti deditum Pharisæum divina sententia superaverit ²⁸.

CCXXXI.—NICARETO SCRINIARIO.

Quemadmodum mari in altum sublato, et fluctibus undique sese attollentibus navicula submergitur; sic et anima tristitia eam undique cingente nulla interposita mora suffocatur, si nullam offenderit, qui ei interim operam adjutabilem porrigat, et consoletur.

CCXXXII.—MONACHIS IN CILICIA DEAGENTIBUS.

Non mediocris, sed maxima nobis lætitia oborta est, cum piissimus presbyter Marinus vos vestras nobis nuntiasset. Vos scilicet adamussim apostolos æmulari, qui alacriter rebus mundanis renuntiastis genus, et noxias voluptates despicientes, ad laboriosam vitam transitum facientes, vosmet in omni genere molestiæ et asperitatis propter Deum exercentes, et ore nunquam cessantes eum, qui vos ad monachorum dignitatem maximam advocaverat, laudantes Servatorem et regem Christum, ut vos quoque, quemadmodum divina **87** Egyptiorum fax Antonius, post vitæ exitum futuræ generationi optimi vitæ instituti imaginem relinquatis.

CCXXXIII.—THEOPEMPTO PROTECTORI.

Conducibile et maxime percommodum tibi fuerit vitæ exitum semper præ oculis habere, et retia diaboli varia implicataque fugere.

CCXXXIV.—CARPIONI VALENTINIANORUM HÆRESEOS SECTATORI.

Cum impudenter nimis nudius tertius in loco publico sermonem habere ausus fueris, dixerisque unam quampiam deitatis neptem Achamoth appellatam, cum desiderasset magnitudinem deprehendere, qui in sublimitatibus inenarrabilibus habitat, Dei cognomento Bythi, et illius qui Chaos nuncupatur, id haud prospero eventu aggressam, infra cecidisse, et sedentem folam in tenebris nimis

²⁸ Luc. xviii, 40.

(1) Notat Cotelerius (*Morum. E. G. I.*, 768) hanc epistolam effectam esse ex loco S. Irenæi, lib. I, c. 21. Edit.

ρανόν, και τὸν πεποιηκότα θαυμάζομεν. Οὐ γὰρ θεὸν ὑπάρχειν τὴν οὐρανὸν νοοῦμεν, ἀλλ' ἔργον εἶναι θεοῦ. Ὅρῳ ἐγὼ τὴν κτίσιν, και δι' αὐτῆς πρὸς τὸν ταύτης χειραγωγούμαι δημιουργόν. Βλέπει πλοῦτον ὁ Ἕλληνας, και θαυμάζων ἐκπλήττεται· ὁρῳ πλοῦτον ἐγὼ, και καταφρονήσας τοῦ πλοῦτου ἐγέλασα. Ὅρῳ πενιαν ἐκείνου, και φρίξας ὀδύρεται· ὁρῳ πενιαν ἐγὼ, και σχιριτῶ και ἀγάλλομαι, πλοῦτον ἀληθῆ τὴν ἀρετὴν ἐπιστάμενος. Ἐτέρως τοίνυν οἱ Χριστιανοὶ ὁρῳσι τὰ πράγματα, και ἐτέρως οἱ ἄφρονες Ἕλληνες.

ΣΑ'. — ΖΕΦΥΡΙΑΝΩ.

Οὐτε θαρβείν ἀναγκαῖον ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀνδραγαθημάτων, οὐτ' ἀπογινώσκειν ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις. Καὶ γὰρ ὁ Φαρισαῖος θαρβήσας ἐπ' ἐργασίᾳ χρηστῆ, ἐξ αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς κατηνέχθη τοῦ ὕψους, και ὁ τελώνης μὴ ἀπογνοῦς τοσοῦτον ἀνωρθώθη, ὡς και τὸν ἐνάρετον Φαρισαῖον ὑπερβῆναι τῆ ψήφῳ τοῦ κρείττονος.

ΣΑΑ'. — ΝΙΚΑΡΕΤΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

Ὅσπερ θαλάττης αἰρομένης εἰς ὕψος, και κυμάτων πάντοθεν κορυφουμένων τὸ σκάφος ὑποδρύχιον γίνεται, οὕτως και ψυχῆ, τῆς ἀθυμίας αὐτὴν πάντοθεν περιστοιχιζομένης, ἀποπνίγεται ταχέως, ἀν μὴ εὐρῆ τινὰ χεῖρα ὀρέγοντα, και παραμυθούμενον.

ΣΑΒ'. — ΜΟΝΑΧΟΙΣ ΕΝ Τῇ ΚΙΛΙΚΙΑ ΔΙΑΓΟΥΣΙΝ.

Οὐ μετρίως, ἀλλὰ και πάνυ μεγάλως ἐχάρημεν, ἀπαγγελλαντος ἡμῖν τὰ καθ' ὑμᾶς τοῦ θεοσεβεστάτου κρεσδυτέρου Μαρίνου, ὡς πρὸς πᾶσαν ἀκρίβειαν τοὺς ἀποστόλους ἐμεμίμησθε, ἀποταξάμενοι τε προθύμως τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασιν, γένος τε και τέρψεις βλαβερὰς ὑπεριδόντες, και πρὸς τὸν ἐπίπνον μετετάξασθε βίον, πάσῃ κακοπαθείᾳ και σκληροῦχίᾳ διὰ θεὸν ἑαυτοὺς ἐπιδόντες, και στόμασιν ἀπαύστοις γεραίροντες τὸν προσκαλεσάμενον ὑμᾶς εἰς τὸ τῶν μοναχῶν μέγιστον ἀξίωμα, Σωτῆρα και βασιλέα Χριστὸν, ὅπως ἀν και ὑμεῖς, ὡσπερ ὁ θεὸς λαμπτήρ τῶν Αἰγυπτίων Ἀντώνιος, μετὰ τὴν τελευτὴν ὑμῶν, καταλείπετε τῇ μελλούσῃ γενεᾷ εἰκόνα πολιτείας ἀρίστης.

ΣΑΓ'. — ΘΕΟΠΕΜΠΤΩ ΠΡΟΤΗΚΤΟΡΙ.

Ἐπείμιμον ἔσται σοι, και ἀγαν κερδαλέον, τὸ ἔχειν ἀεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐξοδὸν τοῦ βίου, και φεύγειν D τοῦ διαβόλου τὰ πολύπλοκα δίκτυα.

ΣΑΔ'. — ΚΑΡΠΙΩΝΙ ΑἰΡΕΤΙΚῶ ΤΗΣ ΤΩΝ ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΩΝ ΑἰΡΕΣΕΩΣ.

(1) Ἀπηρυθριασμένως τολμήσαντός σου πρὸ δευτέρας ἡμέρας ὀμιλεῖν ἐν τόπῳ δημοσίῳ, και λέγοντος, ὅτι περ μία τις ἐγγόνῃ τῆς θεότητος λεγούμενη Ἀχαμῶθ, ἐπιθυμήσασα τὸ μέγεθος καταλαθεῖν τοῦ ἐν ὕψεσιν ἀπορρήτου θεοῦ τοῦ προσαγορευομένου Βουθοῦ, και Χάους, και τοῦτο ἐπιχειρήσασα, και ἀποτυχούσα ἔπεσε κάτω, και καθεσθεῖσα μόνῃ ἐν τῷ σκότει ἐκλαυσε σφόδρα σφόδρα, και ἐκ τῶν ταύτης θα-

κρῶν γέγονεν ἡ ὑγρὰ οὐσία, παρερχόμενος τις τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν, ἠρώτησέ σε, εἰ γε πάντα καὶ τὰ ἄλμυρά, καὶ τὰ γλυκία ὕδατα ἐκ τῶν δακρύων τῆς Ἀχάμοθ ὑπέστη· οὐ δ' ἀπορήσας εἰπεῖν, διωρίαν ἐξήτησας, καὶ μέχρι νῦν προσελθεῖν οὐκ ἐτόλμησας, μὴ ἔχων δοῦναι λόγον. Ἡμεῖς δὲ γελᾶσαντες, ψεύσμα τῷ ψεύστη γελῶν φθεγγόμεθα, πρὸς τὸ παραμυθισασθαι· τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ· ἐχρῆν γάρ σε ἀπαντῆσαι λέγοντα, ὅτι τὰ μὲν πικρὰ τῆς ἀνοπάροκτου Ἀχάμοθ δάκρυα, τὰς ἄλμυράς θαλάσσης ὑπέστησεν ὡς ἐξ ἑδύτης καὶ δριμυγμοῦ ἰκανοῦ προγεθέντα. Ὁ δὲ ἰδρῶς τῆς τάλαιπώρου γυναικὸς πηγὰς ἐξηρεύεσθαι, καὶ ποταμούς, καὶ φρέατα, λίμνας τε καὶ τὰ ἐξῆς γλυκία. Ταῦτα πρὸς τὸν σὸν λῆρον γελοιοῶδώς λέγομεν.

ΣΑΕ'. — ΕΥΣΕΒΙΩ ΔΙΑΚΟΝῷ.

Πολλὰ ὁ Θεὸς λεληθῶτως ἐργάζεται πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν, κἄν σκυθρωπὰ δοκῇ τὰ συμπίπτοντα. Ἡμεῖς δὲ τὸν λόγον τῶν συμπτωμάτων οὐ πολυπραγμονοῦμεν ὡς πιστοὶ καὶ γνήσιοι οἰκέται. Ἐν γὰρ μόνον χρῆ πεπεισθαι, ὅτι συμφερόντως, καὶ ὠφελίμως ἡμῶν ἅπαντα ἐπιφέρεται παρὰ τοῦ προνοητοῦ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τὸν δὲ τρόπον μηκέτι ζητεῖν, μήτε ἀγνωστὰς ἀσφάλλιν, καὶ ἀθυμεῖν οὐδὲ γὰρ λυσιτελεῖ τὸ ἐπίστασθαι, τὸ μὲν διὰ τὸ θνητούς εἶναι, τὸ δὲ διὰ τὸ εὐκόλως πρὸς τῦφον ἡμᾶς, καὶ ἀπόνοιαν ἀφρεσθαι.

ΣΑΓ'. — ΣΟΦΙΑΝῷ ΣΧΟΛΑΡΙῷ.

Εἰ τὰ μὴ ὄντα ποιεῖ γενέσθαι Θεός, καὶ τοῖς μηδαμοῦ μηδαμῶς φαινόμενοις χαρίζεται τὸ εἶναι, πολλῶν μᾶλλον τὰ ὄντα ἀνορθῶσασθαι δύναται.

ΣΑΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μὴ προσδοκῶν εὐθύνας ὑπέξιν τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, πάντως πάσης κακίας ἀνθέξεται.

ΣΑΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῇ πτωχείᾳ τὸν μακαριστὸν ἀπεκλήρωσεν· μόνη γὰρ αὕτη οἶδε τηρεῖν τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπίνης τάλαιπωρίας, μισεῖ τὸν ἄγκον, συστέλλει τὸ φρόνημα, ταπεινοὶ λογισμοὺς, ὑπερηφάνειαν ἀισχύνεται, βλέπει τοῦ βίου τὸν ἐνθρονον, καὶ πείθει λαθεῖν, ἵνα μὴ λάθῃ σωζόμενος.

ΣΑΘ'. — ΣΩΣΑΝΔΡῷ ΠΡΙΜΙΣΚΡΙΝΙῷ.

Ὅτι περ ἀδικλείπτως ἀναπνέοντες τὸν ἀέρα, οὕτως ἀδικλείπτως ὀφείλομεν τὸν Κύριον ἀνεῖν τε καὶ ὑμνεῖν, κἄν ἐν μέσῳ πραγμάτων σφραγίσμεθα. Δύναται γὰρ ὁ φρόνημος, καὶ θεοφιλὴς νοῦς διηκενώς μνήμην σώζειν τοῦ Κτίσαντος. « Ἐμνήσθην γὰρ, » φησὶν ὁ Δαυὶδ, « τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠψφράνθην. » Εἰ τοίνυν ἡ τοῦ Δεσπότου μνήμη εὐφροσύνην ἐμποεῖ ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, μὴ κατοκνήσωμεν ἀπολαύειν τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ.

ΣΜ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Αἰνεῖτε αὐτὸν, φησὶν, ἐν χορδαῖς, καὶ ὄργάνῳ. » Χορδαὶ πλείους ἁρμονίως συντεθειμέναι, καὶ μουσικῶς ἐκάστη ἐν οἰκείᾳ χώρᾳ τεταγμένη, αἱ πολλαί

superque illacrymatam fuisse, et ex illius lacrymis universam aquarum substantiam ortum duxisse; interim, dum quispiam ex nostris fratribus prætergrederetur, postulavit a te, an omnes salsae et dulces aquæ ex Achamoth lacrymis corripatæ sint? Id cum nescisses, tempus ad respondendum petiisti, et usquedum procedere non audes cum ratione destituaris. Verumtamen nos risu edito, mendacium mendaci, sed ridiculum, ad illius adjuvandam hæsitationem in medium proferamus. Namque respondendum tibi erat amaras quæ nulla est Achamoth **88** lacrymas salsa maria progenerasse, tanquam quæ ex dolore et laceratione effusæ sunt. Sed sudorem illius misellæ mulieris, fontes, et fluvios, et puteos, et lacus, et reliquas dulces aquas eructasse. Hæc ad tuas ineptias non sine risudicimus.

CCXXXV. — EUSEBIO DIACONO.

Pleraque Deus latenter ad utilitatem nostram, licet tristia quæ occurrunt videantur, operatur. Nos vero eventuum causas, veluti fideles ac servi germani, curiosius non disquirimus. Nam unum tantum credendum nobis est, quæcunque nobis adveniunt, omnia utiliter ac conducibiliter a nostrarum animarum curatore provenire. Nec modus ultra quærendus est, neque, si illum nesciamus, angere indolereque animo; illius enim scientia nihil conducit, tum quod mortales sumus, tum quod facile superbia ac jactantia inflamur.

CCXXXVI. — SOPHIANO SCHOLARIO.

Si ea quæ non sunt, facit ut fiant, Deus, et iis, qui nulla nusquam apparent, ut sint, elargitur, multo melius ea quæ sunt, sublevare poterit.

CCXXXVII. — Eidem.

Qui non exspectat rerum a se gestarum pœnas, ut ille universam improbitatem amplectetur.

89 CCXXXVIII. — Eidem.

Dominus noster Jesus Christus paupertati beatitudinem attribuit. Sola etenim ipsa miseriæ humanæ modum præservat, tumorem odit, comescit jactantiam, cogitationes demittit, superbiam confundit, vitam hominis observat, persuadetque ut quilibet lateat, ne lateat dum salvatur.

CCXXXIX. — SOSANDRO PRIMISCRINIO.

Quemadmodum indesinenter aerem spiramus, ita etiam indesinenter debemus Dominum hymnis laudare, licet inter negotia concludamur. Prudens enim ac pia mens sui Creatoris potest continuo servare memoriam; nam: « Recordatus sum, » ait David, « Dei, et lætatus sum. » Itaque si Domini memoria lætitiâ affert animabus nostris, ne negligamus nobis memoriæ divinæ affines esse.

CCXL. — Eidem.

« Laudate eum, inquit, in chordis et organo. » Chordæ plures, ut harmonia postulat, compositæ, et musice unaquæque proprio in loco disposita,

⁸⁸ Matth. v, 5. ⁸⁹ Psal. LXXVI, 4. ⁹⁰ Psal. CL, 4.

multa Dei præcepta sunt, et de rebus plurimis dogmata, quæ nihil inter se dissonum includunt : at organum hæc omnia continens est Christi amans sapientis anima.

90 CCXLI.

Divini præcepti obedientia ad vitam et immortalitatem elargiendam, inobedientia ad mortem et corruptionem nata est. Cum itaque Adam, spreto Deo, comedendo quod vetitum fuerat, mortem contraxisset ³², ideo Deus cum tunica pellicea induit ³³, ut recordaretur, nec in oblivionem veniret erroris proprii et mortalitatis, quam ipse sua sponte contraxerat, et corruptionis. Pelles enim demortuæ mortem et corruptionem indicant.

CCXLII. — *Eidem.*

Licet multarum necessitatum et afflictionum tempestate jactemur, non ideo interpellabimur, ne eucæntorum solemnitatem in Hierusalem peragamus, et canamus Domino, ut ait David, canticum novum ³⁴, evangelicum nempe. Hierusalem enim modo anima subintelligatur, in qua nos solemnitatem divinæ cognitionis et universæ virtutis celebramus, abjicientes veterem hominem, et novum secundum imaginem et similitudinem Domini creatum induentes ³⁵ : « Renovabitur enim sicut aquila juventus tua ³⁶. — Facta sunt itaque, ait, eucænia Hierosolymis, et hiems erat ³⁷. »

CCXLIII. — SABINO MAGISTRIANO.

Tribus Jobi filiabus ³⁸ rationem subjectam cognoscere cupis. Ab afflictionum itaque et molestiarum nocte jussu Dei Jobus exemptus, necessario splendidissimum exultationis, et indesinentis **91** ac Jerennis quietis et gaudii diem aspexit. Propterea primam Diem appellavit; secundam Cassiam, namque cassia suaviter olet; quod pro maleolentia execrandorum tormentorum, quæ antea subierat, bonum supernæ gratiæ odorem assecutus est. Tertia porro Amalthææ cornu nuncupata, Græca lingua bonorum affluentiam notat. Tu vero non ignoras tot bona, quæ illi Dominus ante futurum sæculum robusto ac multa perpresso Jobo in hac vita propter ingentem tolerantiam, et validissimum ac celeberrimum fortitudinis facinus et tropæum exhibuit.

CCXLIV. — *Eidem.*

Studium placendi hominibus iraque vitanda sunt; hæc enim albicans nempe et rufa lepra sunt, ut lex prædixit ³⁹. Fuganda est vulpeculæ genium præ se ferens simulatio ac villis metus; glauca namque illa lepra sunt. Abjicienda præterea a nobis sunt sine ratione tristitia et invidia maccrans; namque viridis illa lepra sunt.

CCXLV. — DRUSILLIANO.

Si corpus ægritudinibus obnoxium habens similia facinorosa audes, eaque inhumana; quid, si firmum ac robustum habuisses, non fuisses ausus?

Α εἰσιν ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ περὶ πλειόνων ἐλογματα, οὐδεμίαν ἔχοντα πρὸς ἀλλήλα διαφωνίαν· ὄργανον δὲ τούτων πάντων περιττικόν ἐστὶν ἡ φιλόχριστος τοῦ σοφοῦ ψυχή.

ΣΜΑ'.

Ἡ ὑπακοή τῆς θείας προστάξεως ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν χαρίζεσθαι πέφυκεν, ἡ δὲ γε παρακοή νεκρότητα καὶ φθοράν. Ἐπειδὴ οὖν ὁ Ἀδὰμ παρακούσας τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ φαγεῖν τὸ κεκλυμένον, θάνατον ἐπεσπάσατο, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐνδιδύσκει αὐτὸν χιτῶνα δερμάτινον, ὅπως ἀν μνημονεύῃ, καὶ μὴ ἐπιλανθάνηται τοῦ οἰκείου σφάλματος, καὶ ἡσπερ αὐθαιρέτως ἐπεσπάσατο θνητότητας καὶ φθορᾶς. Τὰ γὰρ νεκρὰ δέρματα δηλοῦσι νεκρότητα καὶ φθοράν.

ΣΜΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Κἂν ἐν χειμῶνι ἔσμεν τῶν πολλῶν περιστάσεων, οὐ κωλυθησόμεθα ἐπιτελεῖν τὴν ἐορτὴν τῶν ἐγκαινίων ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἄξιον τῷ Κυρίῳ, καθά φησιν ὁ Δαυὶδ, ἄσμα καινὸν, δηλαδὴ εὐαγγελικόν. Ἱερουσαλήμ γὰρ νῦν νοεῖσθω μοι ἡ ψυχή, ἐν ἧ ἐπιτελούμεν τὴν ἐορτὴν τῆς Θεογονίας, καὶ παντοίας ἀρετῆς, διωθόμενοι μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐπαμφισχόμενοι δὲ τὸν νέον τὸν κατ' εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Κυρίου κτισθέντα· « Ἀνακαινισθήσεται γὰρ ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου. — Ἐγένετο οὖν, φησί, τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμῶν ἦν. »

ΣΜΓ'. — ΣΑΒΙΝῷ ΜΑΓΙΣΤΡΙΑΝῷ.

Τὴν σημασίαν τῶν τριῶν τοῦ Ἰωβ θυγατέρων ἐπεθύμησας γινώσκαι. Ἐπειδὴ οὖν τῆς τῶν θλιθερῶν καὶ ἐπιπόνων νυκτὸς τῇ καλεῖσαι τοῦ Θεοῦ ἀπήλακται ὁ Ἰωβ, ἀναγκάτως τὴν λαμπροτάτην ἡμέραν τεθέεται τῆς ἀγαλλιότητος, καὶ τῆς ἀλήκειου καὶ αἰωνίου ἀναπαύσεως καὶ χαρᾶς. Διὰ τοῦτο τὴν μὲν πρώτην θυγατέρα Ἠμέραν ἐκάλεσεν, τὴν δὲ δευτέραν Κασσίαν· εὐδωξὴ γὰρ ἡ κασσία, διότι ἀντὶ τῆς δυσωδίας τοῦ ἀπευκτέου πάθους, οὐπερ πρὸ τούτου ἀνέτη τὴν εὐωδίαν ἐκτίσαστο τῆς ἀνωθεν χάριτος. Ἡ δὲ γὰρ τρίτη θυγάτηρ Ἀμαλθεΐα; κέρας ἐπινομαζομένη τῇ Ἑλλάδι ἐρμηνεύεται γλώττη ἀγαθῶν εὐθηνία. Οὐκ ἄγνοεῖς δὲ πάντως τὰ τοσαῦτα ἀγαθὰ, ἅπερ ὁ Κύριος παρέσχεν πρὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τῷ καρτερικῷ, καὶ πολυπαθεῖ Ἰωβ, ἐντεῦθεν ἤδη, διὰ τε τῆς μεγάλης ὑπομονῆς, καὶ ἀνδρείας κράτιστον, καὶ περιφανὲς κατόρθωμά τε καὶ τρόπιον.

ΣΜΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φευκτέον ἡμῖν ἀνθρωπαρεσίαν, καὶ τὴν δογῆν ταῦτα γὰρ λευκανθίζουσιν καὶ πυριζοῦσιν λέπραν ὁ νόμος προείρηκεν. Ἀπελαστέον τὴν ἀλωπεκίζουσιν ὑπόκρισιν, καὶ ἀγενῆ δειλίαν· γλαυκίζουσα γὰρ λέπρα ἐστὶ. Διωκτέον ἡμῖν τὴν λύπην τὴν ἄλογον, καὶ τήκοντα φθόνον· χλωρίζουσα γὰρ λέπρα ἐστὶ.

ΣΜΕ'. — ΔΡΟΥΣΙΛΙΑΝῷ.

Εἰ τὸ σῶμα νοσῶδες ἔχων, τηλικαῦτα δρᾶς θηριώδη καὶ ἀπάνθρωπα πράγματα, τίς ἀν ἐγένου τετυχηκώς ῥώσεώς τε καὶ ῥώμης; Προβλέπων τοίνυν ὁ Κύριος τὰς φονοκτονίας, ἅσπερ ποιεῖν ἐμελλες, προκατετά-

³² Gen. iii, 6. ³³ ib' d. 21. ³⁴ Psal. clix, 1. ³⁵ Coloss. iii, 10. ³⁶ Psal. cii, 5. ³⁷ Joan. i, 22. ³⁸ Job xlii, 15. ³⁹ Levit. xiiii, passim.

ἔτεό σου τὴν ἄφατον μανίαν τῷ δεσμῷ, καὶ τῇ ἀνάγκῃ ἅ
τῆς πολυωδύνου, καὶ πολυτρόπου ἀσθενείας.

ΣΜΓ'. — ΕΥΦΡΑΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Εὐδύμεθα ἔκτενῶς ἐκδιωχθῆναι τὴν λέπραν τὴν
ψυχικὴν ἀπὸ τε τοῦ στήμονος, καὶ τῆς κρόκης, καὶ
τοῦ δέρματος · στήμονος μὲν νοουμένου τοῦ νευρώ-
ξους μέρους τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐπισκόπων
λέγω, καὶ ὅσοι τῆς Λευϊτικῆς ἀξίας τὰ γέρα καρ-
πίζονται · κρόκης δὲ ἐκλαμβανομένης τοῦ εὐθινομέ-
νου, καὶ ποιμαινομένου ὑπ' αὐτοῖς ἡγιασμένου λαοῦ,
δέρματος δὲ νοουμένου τῶν νεωστὶ προσελθόντων τῷ
Θεῷ, καὶ τῶς κατηγουμένων, μὴ πως ἀποδέβληκ-
των διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἁγίου βαπτίσματος
τὴν νεκρότητα τῶν παλαιῶν τῆς ἀμαρτίας χιτῶνων. **B**

ΣΜΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅν τρόπον εἰς τὴν βασιλέως εἰκόνας καλῶς κατα-
σκευασμένης ἐπιμελέστερον ἐκ ψηφίδων ἐπισήμων
ὑπὸ σοφοῦ τεχνίτου, λύσας τὴν ὑποκειμένην τοῦ
ἀνθρώπου εἰδέαν, μετενέγκοι τὰς ψηφίδας ἐκείνας,
καὶ μεθαρμόσοι, καὶ ποιήσειεν ἐξ αὐτῶν μορφὴν κυ-
νὸς ἢ ἀλώπεκος, ἔπειτα διορίζοιτο, καὶ λέγει ταύτην
εἶναι τὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνην τὴν καλὴν, ἣν ὁ σο-
φὸς τεχνίτης κατασκεύασεν, δεικνύς τὰς ψηφίδας
τὰς καλῶς ὑπὸ τοῦ πρώτου τεχνίτου εἰς τὴν τοῦ βα-
σιλέως εἰκόνα συντεθείσας, κακῶς δὲ ὑπὸ τοῦ ὑστέ-
ρου εἰς κυνὸς μορφὴν μετενεχθείσας, καὶ διὰ τῆς
τῶν ψηφίδων φαντασίας μεθοδεύοι τοὺς ἀπειροτέ-
ρους, τοὺς κατὰ τὴν βασιλικὴν ἐκ μορφῆς οὐκ
ἔχοντας, καὶ παῖθοι, ὅτι αὕτη ἡ σαπρὰ τῆς ἀλώπε-
κος ἰδέα ἐκείνη ἐστὶν ἡ καλὴ τοῦ βασιλέως εἰκὼν ·
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ αἰρεσιάρχαι, γραῖν τρόπον
συγκατῦσαντες ῥήματα, καὶ λέξεις τινάς, καὶ παρα-
βολὰς θείας Γραφῆς ἀποσπάσαντες, ἐφαρμόζουσιν βιά-
ζονται τοῖς ἑαυτῶν μύθοις τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ
μὴ ἀγνοεῖτε τοὺς τοιοῦτους

ΣΜΗ'. — ΘΕΟΚΛΕΙΑΝΩ.

« Ἄλλ' ἡμῖν, ὁ φησὶν ὁ Ἀπόστολος, » εἰς Θεὸς ὁ Πα-
τήρ. ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν · καὶ εἰς
Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς
δι' αὐτοῦ. » Πῶς οὖν πολυθεῖα ἔσται, καὶ πολλαὶ
ἀρχαί; Οὐκοῦν εἰς ὑπάρχει ὁ Ποιητὴς τῶν ὄλων, καὶ
ὅστε πολλοὶ θεοὶ, καθὼς ὑμεῖς λέγετε, ὅστε πολλοὶ
αἰῶνες, ἀρρένές τε καὶ θήλειαι. Ἐφη γὰρ ὁ μακά-
ριος Παῦλος, ὅτι « Ἐξέερ εἰσὶ λεγόμενοι πολλοὶ θεοί, »
τὸ ἔδ. λεγόμενοι, ὡς περὶ μὴ ὑπαρχόντων ἀπεφή-
νατο. Οὐδὲ γὰρ θεοὶ εἰσὶν ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ
ἀστέρεις, καὶ τὰ ἐξῆς κτίσματα. Καὶ οἱ πεπλανημέ-
νοι ἰσοποιοῦσιν αὐτά.

ΣΜΘ'. — ΑἰΛΙΑΝΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

« Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ
τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; » Οὐχὶ τὸ σῶμα
θάνατον ὑπάρχειν ἀποφαινεται ὁ θεὸς Ἀπόστολος,
ἀλλὰ τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας, τὸν ἐν τοῖς μέλεσιν
τοῦ σώματος ὄντα, διὰ τῆς ἐν τῷ Ἀδάμ παραβάσεως
φωλιεύοντα ἐν ἡμῖν, καὶ πρὸς τὸν θάνατον τῆς ἀδικίας
τὴν ψυχὴν ἐπισπαύοντα.

Praescens itaque Deus caedes a te patrandas ho-
minum, infandum istum furorem tuum vinculis
et necessitate calamitosae et multiformis infirmi-
tatis coercuit.

92 CCXLVI. — EUPHRASIO EPISCOPO.

Prolixe cumulateque precemur lepram ⁴⁰, quae
animam inficit, a stamine, subteguine et pelle
abigi: stamine, nervosa Christi Ecclesiae, praesum-
lum inquam, eorumquo qui Leviticæ dignitatis
muneribus cohonestantur, pars intelligatur; sub-
teguine, qui instruitur ac pascitur ab eisdem,
sanctificatus populus innuitur; pelle, qui recens
ad Deum accedunt, et adhuc inter catechumenos
locum tenent, neque dum per sacri baptismatis
regenerationem morticinum veterum indumento-
rum peccati deposuerunt, notatur. **B**

CCXLVII. — *Eidem.*

Qua ratione si quis, ex imagine regis affabile dili-
genterque ex pretiosis lapillis per catum artificem
constructa suppositam hominis figuram dissolvens,
lapillos illos transferat accomodetque, et ex iis
formam canis aut vulpis efformet, postmodum
definiat asseveretque hanc regis illam esse per-
pulehram, quam sapiens artifex construxerat,
lapillos probe a primo artifice in regis imaginem
compactos, male vero a secundo in canis formam
transvectos ostendens, et novum in modum lapillis
inditæ menti imaginis nescios, qui ex figura regis
imaginem non receperunt, instruat, suadereque
conatur hanc emarcidam vulpis figuram, perpul-
chram illam regis imaginem esse: eadem hæreseon
primi parentes, more vetularum, verba et dictiones
consarcinantes, **93** et divinæ Scripturæ parabolas
nonnullas avellentes, suis fabulis eloquia Dei accom-
modare contendunt. Sed vos hosce ne ignoretis.

CCXLVIII. — THEOCLIANO.

« Sed nobis, » ait Apostolus, « unus Deus Pater, ex
quo omnia, et nos in illum; et unus Dominus Jesus
Christus, per quem omnia, et nos per ipsum ⁴¹. »
Quomodo itaque multi dii erunt, et multa princi-
pia? Erit ergo unus omnium Conditor, et non
multi dii, ut vos asseveratis, neque multi æones
masculi et feminæ. Nam beatus Paulus: « Si sunt
qui dicuntur multi dii ⁴², » quod dicuntur, non
sunt, protulit. Neque enim dii sunt sol, et luna, et
stellæ, et reliquæ creaturæ. Et plani homines ea
in deorum numero collocant.

CCXLIX. — ÆLIANO LECTORI.

« Infelix ego homo, quis me liberabit e corpore
mortis hujus ⁴³? » Non decernit corpus esse mor-
tem divinus Apostolus, sed legem peccati, quæ in
membris corporis est, per transgressionem, quæ in
Adamo fuit, latentem in nobis, et in injustitiæ
mortem animam compellentem.

⁴⁰ Levit. xiv, 48. ⁴¹ I Cor. viii, 6. ⁴² Ibid. 5. ⁴³ Rom. vii, 24.

CCL. — TEUCRO DIACONO.

De laudandis nostris operibus noster Dominus Servator et Christus lætatur, diu noctuque **94** continuo seipsum nutriens. « Cibum enim manducare habeo, » apostolis dicebat, « quem vos nunc nescitis ⁴⁴, » postmodum sciētis; eorum qui tunc ex Samaritana urbe crediderant, et post eos infinitarum gentium, qui nomina Christo dederunt, salutis cibum propriis assecis prænuntians. Isaias etenim de Christo prævaticinabatur: « Butyrum et mel comedet ⁴⁵, » qui prius Adamum condiderat, postmodum ut infantulus, et homo visus est Christus Jesus, Deus et cæli, et terræ, et visibilium omnium. Per butyrum et mel animæ nutrimentum, necnon suave et mite Christianorum bonæ operationis subindicans.

CCLI. — EIDEM.

Si bona opera facis, et mansuetudinem Jesu æmularis, butyro et melle cum pavisti: si iracundia turges, pravasque actiones affectas, non absque ratione de te Christus enuntiabit: « Dedit ille in cibum meum fel, et in siti mea potaverunt me aceto ⁴⁶. »

CCLII. — GLYCADIO PROTECTORI.

Glycadius dulcidis quidem nomine tenuis, acidus vero insuavisque moribus es.

CCLIII. — DEMETRIO HÆRETICO.

Petiisti a me, undenam Adamo, et sociæ pellicæ tunicæ copia fuit ⁴⁷; contra ipse a te posco: undenam cælum ex iis quæ non erant protensum est, et in sublime **95** extensum; unde sol lucens conditus est, unde luna choreæque stellarum, ex quibus substantiis montes scissi sunt; unde cuius et culicis in Ægypto magno Moysi abundantia, quomodo ligneum baculum in serpentem animatum repentemque conversum est; unde legumlatoris manus datum est, ut veluti nix albesceret? Eadem itaque ratione tunc, ita, Domino annuente, pelliceas tunicas absque animalibus, et arte humana, et vario opificio, cum arrisit, his, qui cum Adam erant, confecit; quemadmodum et ab initio cum voluit, et cælum, et omnia creata sunt.

CCLIV. — EIDEM.

Primum quidem illud firmum sit, quod non ut intellectu, sed ut sensu percipiebatur, Christus dixit: « Ab initio, qui creavit, masculum et feminam fecit ⁴⁸; » et: « Quod Deus conjunxit, homo non separet ⁴⁹. » Postmodum dictum Apostoli per allegoriam explana, « Magnum mysterium in Christum et in Ecclesiam ⁵⁰, » quod ex carnibus ipsius et ossibus sumus, quia participes Christi sumus, et ipsi in fide, cognitione et virtutibus conjungimur.

CCLV. — FAUSTO PRIMATI.

Prædicamus, glorificamus, laudamus, adoramus Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unam

ΣΝ'. — ΤΕΥΚΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἦδεταί ὁ ἡμέτερος Κύριος Σωτὴρ καὶ Χριστὸς τοῖς ἐπαινετοῖς ἔργοις ἡμῶν καθεκάστην ἡμέραν, καὶ νόκτα τρεφόμενος. « Βρώμα γὰρ ἔχω φαγεῖν, » ἔλεγε τοῖς ἀποστόλοις, « ὅπερ ὑμεῖς οὐκ ἐπίστασθε νῦν, » μετὰ δὲ ταῦτα γινώσθετε, τῆς τῶν Σαμαρειτῶν πόλεως; τῶν τότε πιστευσάντων, καὶ τῆς τῶν μετὰ τοῦτο μυρίων ἔθνῶν χριστιανισάντων σωτηρίαν τὴν ἐδωδῆν προαινιτιζόμενος τοῖς οἰκείοις φοιτηταῖς. Καὶ γὰρ ὁ Ἰσαΐας προανεφώνει περὶ Χριστοῦ, ὅτι περ « Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται. » Ὁ ἐν ἀρχῇ μὲν τὸν Ἀδὰμ πλαστοουργήσας, ὕστερον δὲ ὡς παιδίον, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐφθείξας Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ Θεὸς καὶ οὐρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ πάντων ὄρατῶν. Διὰ βουτύρου καὶ μέλιτος τὸ τρόφιμον τῆ ψυχῆ καὶ τὸ γλυκὺ, καὶ προσηγὸς ὑπεμφαίνων τῆς τῶν Χριστιανῶν καλλίστης ἐργασίας.

ΣΝΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐὰν καλὰ πράττης ἔργα, καὶ μιμῆ τὸ πρῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἔθρεψας αὐτὸν βουτύρῳ καὶ μέλιτι· ἐὰν δὲ ὀργίλος μένη, καὶ φαῦλον ἐργάτης πράξῃων, λέξει εὐλόγως καὶ περὶ σοῦ Ἰησοῦς, ὅτι « Ἐδωκεν οὗτος εἰς τὸ βρώμα μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισέ με ὄξος. »

ΣΝΒ'. — ΓΛΥΚΑΔΙΩ ΠΡΟΤΗΚΤΟΡΙ.

Γλυκάδιος μὲν τὸ θνομα κέκλησαι, ὀξίνος δὲ καὶ ἀηδῆς τὸν τρόπον καθέστηκας.

ΣΝΓ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΑΙΠΕΤΙΚΩ.

Ἠρώτησάς με, πόθεν τοῖς περὶ τὸν Ἀδὰμ τῷ ῥαθῆσαν δερμάτινοι χιτῶνες; Ἀνερωτῶ σε κάγω, πόθεν οὐρανοῦ ἐξ οὐκ ὄντων τέταται ἐν μετεωρῶ ἀναπετασμένος· πόθεν ἐκτίσθη ἥλιος ἀποστειλῶν· πόθεν σελήνη, καὶ ἀστέρων χορεία· ἀπὸ ποίων φύσεων ἐτμήθη ὄρη· πόθεν τῆς κνιπὸς, καὶ τοῦ κίωπος ἐν Αἰγύπτῳ ὁ πορισμὸς τῷ μεγάλῳ Μωϋσῇ· πῶς ἡ ξυλίνη ῥάβδος μετεβλήθη εἰς ὄφιν ἐμφυχωμένον, καὶ ἔρποντα· πόθεν τῆ χειρὶ τοῦ νομοθέτου τὸ ὡσπερ χιῶνα λευκανθῆσαι; Οὕτως οὖν καὶ τότε θελήσας ὁ Κύριος δερματίνοισι χιτῶνας, χωρὶς ζωῶν, καὶ τέχνης τινὸς ἀνθρωπίνης, καὶ πολυτρόπου ἐργασίας ἅμα θέλων ἐποίησε τοῖς περὶ τὸν Ἀδὰμ, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἅμα ἠθέλησε, καὶ οὐρανοῦ, καὶ πάντα γεγέννηται.

ΣΝΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Στήσον πρῶτον τὸ οὐχὶ νοητῶς, ἀλλ' αἰσθητῶς πρὸς Χριστοῦ εἰρημένον, ὅτι « Ἀπ' ἀρχῆς ὁ Κτίσας ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν, » καὶ! « Ὅπερ ὁ Θεὸς συνέλεξε, ἐν ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω. » Καὶ ὕστερον ἀλληγορεῖ, ὅπερ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· « Τὸ μέγα μυστήριον εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, » ὅτι ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ὀστέων ἐσμὲν, διὰ τὸ μετέχειν Χριστοῦ, καὶ συνηγῶσθαι αὐτῷ ἐν πίστει, καὶ γνώσει, καὶ ἀρεταῖς.

ΣΝΕ'. — ΦΑΓΕΤΩ ΠΡΥΤΕΥΟΝΤΙ.

Ἀνευφημοῦμεν, δοξάζομεν, ὑμνοῦμεν, προσκυνοῦμεν Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, μίαν

⁴⁴ Joan. iv, 32. ⁴⁵ Isa. vii, 15. ⁴⁶ Psal. lxxviii, 92. ⁴⁷ Gen. iii, 21. ⁴⁸ Matth. xix, 4. ⁴⁹ ibid. 6. ⁵⁰ Ephes. v, 32.

δύναμιν. μίαν θεότητα, μίαν ἐξουσίαν, ἐν ὀλίγω, **A** Τριάδα ὁμοούσιον δοξάζομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν μοναδικῶς, τριαδικῶς. Μοναδικῶς μὲν ἐν μιᾷ οὐσίᾳ, καὶ θεότητι, τριαδικῶς δὲ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἕτοι προσώποις τρισὶν.

ΣΝΖ'. — ΠΕΛΑΓΙΟ.

Τοὺς ἔγγαστριμύθους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς φωνοῦντας, τοὺς κενολογοῦντας, καθὼς φησὶν ἡ Γραφή, φευκτέον ἡμῖν· πᾶς γὰρ κεικωλυμένος, καὶ ψευδῆς λόγος, κενὸς ἐστὶν ἀληθείας. Βλέπε, τί φασὶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι « Ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ Θεοῦ ἐλάβομεν. » Οἱ δὲ γε κενολογοῦντες αἵρετικοὶ οὐκ ἔχουσι λόγους ἐκ πληρώματος, πάντας δὲ κενούς τῆς ἀληθείας, καὶ κενούς τῆς θείας δυνάμεως, καὶ σοφίας. Οἵτινες ἐκ τῆς κοιλίας φωνοῦσιν· οἱ γὰρ μὴ **B** ἔχοντες μὲν τὴν ἀλήθειαν, ἐπαγγελλόμενοι δὲ ταύτην, δῆλον ὅτι ἐκ κοιλίας φωνοῦσι, τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ δουλεύοντες, « ὧν θεὸς ἡ κοιλία λελογίσται. » Ἢ γὰρ πηγῆ τῶν λόγων τῶν γαστριμάργων οὐκ ἐξ ἁγίου προέρχεται Πνεύματος, οὐκ ἀπὸ ἡγεμονικοῦ; οὐκ ἀπὸ τῆς καρδίας τῆς τῶν Χριστὸν ποθοῦσης, ἀλλ' ἀπὸ κοιλίας ἐκβλύζεται.

ΣΝΖ'. — ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟ.

Δύναται τις ἐκ τοῦ δεξιῦ μέρους ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν ἔξωθεν μετατεθῆναι, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· ὅτι « Ὁ δοκῶν ἐστᾶναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ » μέχρι γὰρ τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἐν ἀόλησις ἐστὶ τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλαχθὲν ἀλλαχῶς μεταβαίνοντα. Καὶ πάντως αὐταῖς ὕψεσιν ἐώρακας τὸν Ἀπολλινάριον ἐν βίῳ σώ **C** φρονί τε καὶ σεμνῷ καταγεγραμμένῳ, τίμιόν τε τῷ λόγῳ, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρειομανιτῶν καιρῷ δεδιωγμένον· καὶ ὅμως ὁ τοιοῦτος ἐξέπεσεν εἰς αἵρεσιν πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ δογματίζει φανερῶς, ὅτι ἀνωθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὴν σάρκα ἀνελίφθην, μήτε ψυχήν, μήτε νοῦν ἔχουσαν, θελίαν δὲ ἐμψυχίαν ἐποίησεν τὴν θεότητα τοῦ Λόγου· σπουδῆ δὲ τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις φθονοῦτος διαβόλου· ὡς πού τινι τῶν σοφῶν εἴρηται, ὅτι φθόνος ἀεὶ ταῖς μεγάλας εὐπραγίας ἀντίπαλος· οὕτω διὰ προσώπων προβεβημένων, καὶ πάνυ θαυμάσιων βαλεῖν τινὰς προφάσεις, ἵνα τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν θοροβήσῃ, καὶ λυπήσῃ, καὶ σιθερῶς ταραξῇ, καὶ συγχύσῃ.

ΣΝΗ'. — ΣΑΒΟΥΡΙΟ ΚΟΜΗΤΙ.

Περὶ τῆς νοητῆς Ἱερουσαλὴμ, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας, γέγραπται τό· « Ἦς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό. » Πάντες γὰρ οἱ πιστεύοντες, ἐν σῶμα, καὶ ἐν πνεύμα, μίᾳ πόλιν τῷ τρόπῳ ὑπάρχοντες, συνεργούμενοι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς ἀγάπης, ὁμοθυμαδὸν μετέχομεν τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΣΝΘ'. — ΝΑΥΚΡΑΤΙΟ.

Τὴν ἑστέρων οἰκονομίαν λύχων φησὶν· ἡ γὰρ τοῦ

naturam, unam potentiam, unam deitatem, unam auctoritatem, unam voluntatem, unius essentiae Trinitatem firmiter tenemus, et confitemur unico trinoque modo; unico in una essentia et deitate; trino vero in tribus **96** hypostasisibus, sive personis.

CCLVI. — PELAGIO.

Ventriloqui, illique qui e terra clamant, frustraque sermones congerunt, ut Scriptura ait, fugiendi sunt ⁹¹. Omnis etenim prohibitus ac mendax sermo, veritate vacuus est. Vide quid dicatur in Evangelio: « Ex plenitudine Dei accepimus ⁹². » Qui vero verba frustra consarcinant haeretici, non possident sermones ex plenitudine, sed omnes veritatis divinae potentiae ac sapientiae vacuos. Qui ex ventre clamant: qui enim veritatem non possident, et eam profitentur, manifestum est eos e ventre clamare, suo ventri audientes, « quibus Deus venter est ⁹³. » Fons etenim sermonum ventri ditorum non ex Spiritu sancto effluit, non a principe animae parte, non a corde Christum concupiscente, sed a ventre emanat.

CCLVII. — ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟ.

Potest quispiam ex parte dextra in sinistram facili negotio convolvi, ut ait Apostolus: « Qui sibi videtur stare, videat ne cadat ⁹⁴: » namque ad extremum usque spiritum res humanae in incerto sunt, hinc atque illinc sese deflectentes. Et sane tuis ipse oculis inspexisti Apollinarium in vita prudenti et veneranda senio ingravescentem, sermone honorificum, et ab Arianis per aliquod tempus persecutionem passum. Hic nihilominus a diabolo seductus, in haeresim incidit, palamque veluti dogma enuntiavit, **97** Filium Dei loco et superiori carnem assumpsisse, anima menteque ex parte, et divinam inanimationem vocat Verbi deitatem: idque opera universis hominibus invidentis diaboli; quemadmodum uni ex sapientibus dictum est, invidiam semper esse magnorum ac fortunatorum successuum adversatricem. Sic per viros magni nominis, et qui maxima in admiratione fuerunt, nonnihil comminiscitur, ut Dei Ecclesiam turbet, mœrore afficiat, ac valide concussam confodiat.

CCLVIII. — ΣΑΒΟΥΡΙΟ ΚΟΜΗΤΙ.

De intellectuali Hierusalem, id est Ecclesia, scriptum est: « Cujus participatio ejus in idipsum ⁹⁵. » Omnes enim credentes, unum corpus, et unus spiritus, unaque civitas moribus cum simus in idem convenientes, in pacis vinculo et charitatis, unanimiter Spiritus sancti munerum participes evadimus.

CCLIX. — ΝΑΥΚΡΑΤΙΟ.

Incarnationis dispositionem lucernam vocat: »

⁹¹ Levit. xix, 31.

⁹² Joan. i, 16.

⁹³ Ph. i, 19.

⁹⁴ I Cor. x, 12.

⁹⁵ Psal. cxxi, 3.

Sapientia quippe Dei dictam lucernam accendens A Θεοῦ σοφία τὸν εἰρημένον ἄψασα λύχον ἤρρε τὴν drachmam deperditam invenit ⁸⁶.

CCLX. — *Eidem.*

Quod salute est dignum, omne inventum est ; indignum propter impoenitentiam et stuporem non dicitur inventum. « Etenim licet sint sicuti arena maris, reliquiae salvabuntur ⁸⁷, » sive quod apud Apostolum residuum secundum electionem gratiae dicitur, **98** quod per fidem servatur ⁸⁸.

CCLXI. — *Eidem.*

Si omnes, ut tu dicis, salvantur, quomodo factus sum omnibus omnia, ut omnino aliquem lucrificerem ⁸⁹? « Quomodo ad æmulandum provocem carnem meam, ut aliquos ex illis, non omnes, salvos faciam ⁹⁰? »

CCLXII. — *Eidem.*

Nonnulli prophetas apes nuncupant : mellificium eorum tradunt esse divinam Scripturam. Bonum itaque fuerit credere Salomoni dicenti : « Fili mi, comede mel, ut animae fauces dulcescant ⁹¹. » Cibum dulcem ac melleum vocat lectionem, et eloquiorum Spiritus meditationem.

CCLXIII. — *Eidem.*

Poscis a me, quid illud notet, quod scribitur : « Non cognoscebat Joseph Mariam, donec peperit ⁹²? » id est, non callebat, neque sciebat, quod Deipara Maria ostenderetur. Sed post partum admirabilem annuntiaverunt pastores angelorum sermones : « Natus est in mundo Christus Dominus in civitate David ⁹³. » Et : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax ⁹⁴, » etc.

CCLXIV. — CALLIMACHO MEMORIALIO.

Simplex ac nuda divinitus inspiratae Scripturae littera favis ⁹⁵ non male dicitur : qui sub littera veluti thesaurus absconditur sensus, figurate mel vocabitur.

99 CCLXV. — PAULO DECEMPRIMO.

« Ecce ego et pueri mei ⁹⁶; » Servator Christus per Isaiam clamabat. Quemadmodum enim puerulis sanctis expedit Servator, quæcumque illi capere poterant, aliisque ministrare. Christi quippe perfectioni sancti omnes æquiparati pueri sunt.

CCLXVI. — CYRILLO PRIMATI.

Figurete principio condita Eva vita vocata est ⁹⁷, ut illi secundam adnotaret, sanctam nempe Mariam, quæ vitam hominum Christum Dominum gloriae peperit. Ipsa siquidem vera mater omnium, qui evangelicis præceptis consentaneæ vivunt, neque per incredulitatem animis emoriuntur, ostenditur.

CCLXVII. — *Eidem.*

Quis artem textoriam mulieribus tradidit, a Jobo Dominus percentatur ⁹⁸. Prima siquidem mulier texendorum vestimentorum, quæ oculis objiciuntur, sapientiam habuit, ut patentem corporum nuditatem illis contegeremus. At secunda, Deipara

Θεοῦ σοφία τὸν εἰρημένον ἄψασα λύχον ἤρρε τὴν drachmḗν τὴν ἀπολωλυταίαν.

ΣΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πᾶν τὸ ἀξιον σωτηρίας ἠύρεθη, τὸ δ' ἀνάξιον διὰ τὴν ἀμετανοησίαν, καὶ τὴν πύρωσιν οὐχ εὐρέσθαι λέγεται : « Ἐὰν γὰρ ὑπάρχει ὡσπερ ὁ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ καταλείμμα σωθήσεται, » ἦτοι τὸ λεγόμενον παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ λείμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος σωζόμενον διὰ πίστεως.

ΣΞΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ πάντες, ὡς λέγεις, σώζονται, πῶς πᾶσι γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰ σώσω; « Πῶς δὲ παραζηλώσω μου τὴν σάρκα ὅπως σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν, καὶ οὐ πάντας; »

B

ΣΞΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μελίσσας τινὲς τοὺς προφήτας κικλήσκουσι, μελισσοουργεῖον δ' αὐτῶν τὴν θείαν εἶναι Γραφήν. Καλὸν τοίνυν ὑπάρχει, πειθεσθαι τῷ Σολομῶντι : φάσκοντι : « Υἱέ μου, φάγε μέλι, ὅπως ἂν γλυκανθῆης τὸν τῆς ψυχῆς φάρυγγα. » Βρῶσιν δὲ λέγει γλυκειάν, καὶ μελιτώδη τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν μελέτην τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος.

ΣΞΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πυθάνη μου, τί ἐστὶ τὸ γεγραμμένον, ὅτι « Οὐκ ἐγίνωσκεν Ἰωσήφ τὴν Μαρίαν, ἕως οὗ ἔτεκεν. » Τουτέστιν, οὐκ ᾔδει, οὐδὲ ἠπίστατο, ὅτι Θεοτόκος ἡ Μαρία δειχθήσεται. Μετὰ δὲ τὸν παράδοξον τόκον, ἀπήγγειλαν οἱ ποιμένες τοὺς λόγους τῶν ἀγγέλων, ὅτι « Ἐτέθη παρὰ τῷ κόσμῳ Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυὶδ · καὶ · Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη » καὶ τὰ ἐξῆς.

C

ΣΞΔ'. — ΚΑΛΛΙΜΑΧῷ ΜΕΜΟΡΙΑΙΩ.

Ψιλὸν τὸ γράμμα τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, κτηρίον ἂν λέγοιτο · ὁ δὲ γε ἐν τῷ γράμματι τεθησαυρισμένος νοῦς, μέλι τροπικῶς ῥηθήσεται.

ΣΞΕ'. — ΠΑΥΛῷ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜῷ.

« Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου, » Χριστὸς ὁ Σωτὴρ ἐθά διὰ τοῦ Ἰσοῦ. Ὡς γὰρ παιδίους διελεχται ὁ Σωτὴρ τοῖς ἁγίοις, ὅσα χωρησαὶ ἔδωκεν, καὶ τοῖς ἄλλοις διακονῆσαι : πρὸς γὰρ τὴν τοῦ Χριστοῦ τελειότητα, πάντες οἱ ἄγιοι παιδεία τυγχάνουσιν.

ΣΞΖ'. — ΚΥΡΙΑΛῷ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Τυπικῶς ἡ πρώτη Εὐα ζωὴ ἐκλήθη, ἵνα σημάνη τὴν δευτέραν, τουτέστι, τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν γεννήσασαν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων Χριστὸν τὸν Κύριον τῆς δόξης. Αὐτὴ γὰρ ἀληθῶς μήτηρ δεῖκνυται πάντων τῶν εὐαγγελικῶς ζώντων, καὶ μὴ ἀποθνησκόντων τὰς ψυχὰς διὰ τῆς ἀπιστίας.

ΣΞΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τίς ἔδωκε γυναίξιν σοφίαν ὑφαντικῆν; ὁ Δεσπότης τῷ Ἰὼβ διελέγετο. Ἡ μὲν γὰρ πρώτη γυνὴ σοφίας τετύχηκεν ἐξυφαίνειν ἱμάτια βλεπόμενα, ἵνα τὴν φαινομένην τῶν σωμάτων γύμνωσιν τούτοις περισκεπόμεν. Ἡ δὲ δευτέρα, τουτέστιν ἡ Θεοτόκος, τηλι-

⁸⁶ Luc. xv, 8. ⁸⁷ Rom. ix, 27; Isa. x, 22. ⁸⁸ Rom. xi, 5. ⁸⁹ I Cor. ix, 22. ⁹⁰ Rom. xi, 14. ⁹¹ Prov. xxiv, 15. ⁹² Matth. i, 25. ⁹³ Luc. ii, 11. ⁹⁴ Ibid. 14. ⁹⁵ Psal. xviii, 11. ⁹⁶ Isa. viii, 18. ⁹⁷ Gen. ii, 19. ⁹⁸ Job xxxviii, 56.

καύτην σφρίαν ἐπεδείξαιτο, καὶ ποιικιλτικὴν ἐπιστήμην, ὥστε ἐκ τῶν ἐρίων τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος ἀρνίου ἐνδύσαι τοὺς πιστοὺς ἅπαντας, τὰ ἐνδύματα τῆς ἀφθαρσίας, καὶ τὸ ἀοράτου ἐλευθερῶσαι γυμνώσεως. Πᾶν γὰρ τὸ σύστημα Χριστιανῶν ἀληθινὸν πάρεστι ἐκ δεξιῶν τοῦ ἁγίου Βασιλέως, ἐν ἱματισμῶ διαχρῶσθαι περιβεβλημένον, πεποικιλμένον τοῖς μυρίοις τῶν ἀρετῶν εἰδεσιν.

ΣΞΗ'. — Τῷ αὐτῷ

Ὁ μὲν Ἀδὰμ πέπλισται, ἡ δὲ Εὐὰ ψυχοδομήθη, ἵνα δειχθῆ ἡθεὶς Λόγος, ἐκ Μαρίας μὲν τὸ σῶμα τὸ ἄσπιλον ἀναπλάσσει· ἐκ αὐτῆς, ἐκ δὲ τῆς νυγείσης· ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πλευρᾶς τὴν νόμφην ἐαυτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν οἰκοδομῶν.

ΣΞΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Γέγραπται, ὅτι εἰ πρῶτον οὐκ ἐγίνωσκε τὴν Παρθένον Ἰωσήφ μέχρι τῆς ἀποτέξεως, πάντως· δὴ ποῦ μετὰ τὸν τόκον ἔγνω. Πῶς οὖν ἔγνω; Πρόδηλον, ὅτι ἔγνω τιμᾶν καὶ καταδεῖσθαι τὴν ἐκ Θεοῦ τετιμημένην παρθένον πρὸ τῆς ἀποτέξεως, καὶ πάλιν παρθένον μετὰ τὸν τόκον φανεῖσαν.

ΣΞΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ ἐν τῷ εἰκτεσθαι ἀνοίξας τὴν ἀμόλυτον μήτραν Δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς, αὐτὸς καὶ μετὰ τὸ τεχθῆναι τὴν μήτραν ἐσφράγισεν οἰκειᾷ σφρίᾳ, καὶ δυνάμει, καὶ θαυματουργίᾳ, μηδὲν παραλύσας τῆς παρθενίας τὰ σήμαντρα. Θεοῦ δὲ ἔργον τοῦτο πᾶς τις εὐφρονῶν συνομολογήσειεν.

ΣΟΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅλην τὴν διάνοιαν πρὸς τὸ σαρκικὸν φρόνημα καταναύεις, καὶ λέγεις τὸ Ἐγὼ αὐτὴν· εἴ γε καὶ ἔγνω, μίξιν ὑπαινίττεσθαι. Ἀλλὰ γνῶθι, κομψότατε, ἅτι οὐ φιλιθόνος, οὐδὲ λάγνος ὑπῆρχεν ὁ Ἰωσήφ, ἀλλὰ καὶ πᾶν θεοσεβῆς τε καὶ δίκαιος. Ἀκούσας δὲ παρὰ τοῦ ἀγγέλου εἰπόντος περὶ τῆς Παρθένου ἐπιτόκου τυγχανούσης, ἔτι ὅτι τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν ἁγίου, καὶ τεχθήσεται, καὶ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας, προσέθετο εὐλαθεῖσθαι ἀπὸ προσώπου Κυρίου, φρίξας τοῦτο δὴ τὸ ἐκπληκτικόν, καὶ παραδοξότατον μυστήριον. Διόπερ οὐκ εἶπεν ὡς μνηστήρ, καὶ ἀνήρ, ἀλλ' ὡς λατρευτῆς, καὶ διάκονος Θεοῦ ἐμδριβετιστος, συσφίγγας τῇ σωφροσύνῃ τοὺς οἰκείους λογισμοὺς, ἐξυπηρεσεῖτο σὺν πάσῃ ὑσιότητι, καὶ πολλῇ ἀγνότητι, καὶ φόβῳ ἁγίῳ τῇ λεγομένῃ, οὐ μὴν καὶ οὐστὴ, γυναικὶ αὐτοῦ Μαρίας.

ΣΟΒ'. — ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ.

Εἰ κατὰ τὸν Ἀπολλινάριον λέγεις καὶ σὺ, ὅτι περὶ ὁ Θεὸς Λόγος ἐξ οὐρανοῦ λαθὼν τὴν σάρκα εἰς τὴν γῆν κατελήλυθεν, τίς χρεῖα τῆς μακαρίας Παρθένου; Οὐκοῦν, φρονιμώτατε, γίνισκε ἀκριθέστατα, ὅτι ὁ ἔπλαστο; κατὰ τὴν θεότητα Κύριος ἐαυτὸν ἐκ τῆς Παρθένου ἄνευ σπέρματος, καὶ φθορᾶς, καὶ δίχρα παντὸς ῥύπου ἐπίσσει κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅπου δὲ Πνεύματος ἁγίου παρουσία, ἐκεῖ μηδὲν μολυσμῶν ἐνοσιώσω.

A nempe, talem sapientiam et artem variegandi indicavit, ut ex lana ab ipsa progeniti agni, fideles omnes incorruptibilitatis indumentis circumvestiret, et nuditate non omnibus patentem liberaret. Omnis enim verus Christianorum coetus adest a dextris superni Regis in vestitu deaurato, circumdatus varietate ⁶⁹, infinitis **100** virtutum generibus multiformis.

CCLXVIII. — *Eidem.*

Adam creatus, Eva exstructa est ⁷⁰, ut Deus Verbum commonstraret, sibi quidem intaminatum corpus ex Maria condidisse, ex aperto vero ipsius in cruce latere sponsam sui Ecclesiam exstruxisse.

CCLXIX. — *Eidem.*

B Scripsisti: Si prius non cognoscebat Virginem Joseph, donec pareret ⁷¹, omnino post partum cognovit. Quomodo itaque cognovit? Manifestum est cognovisse, illi, quæ a Deo ita dishonestata fuerat, ut virgo ante partum, et rursus virgo post partum permaneret, honorem ac reverentiam exhibere.

CCLXX. — *Eidem.*

Qui, dum pareretur, vulvam immaculatam adaperuit Dominus noster Christus, ipse et post partum, propria sapientia et facultate, non sine miraculo illam obsignavit, nullo modo sigillis virginitatis solutis. Quod Dei opus esse, quicumque sanæ mentis est, fatebitur.

CCLXXI. — *Eidem.*

C Totam mentem tuam ad carneas cogitationes deflectis, dicisque: Cognovit illam; si cognovit, concubitum inuenerit. Verumtamen scias, mi nasutule, Josephum **101** neque voluptatibus, neque libidinibus deditum, sed piissimum justissimumque fuisse. Hic cum audisset ab angelo de Virgine jam parturiente: « Quod ex ea nascetur, de Spiritu sancto est ⁷², et generabitur, et salvabit populum suum, et regnabit in æternum ⁷³; » sibi cavendum esse duxit a facie Domini, stupens ipse propter stupendum atque admirabilissimum arcanum. Quapropter in posterum non ut procus aut maritus, sed ut cultor et minister Dei constantissimus, continentia propriis cogitationibus compressis, cum omni pietate, et summa castimonia, et timore Dei, quæ dicebatur, nec tamen erat uxor ipsius, se Mariæ mancipaverat.

CCLXXII. — ΠΤΟΛΕΜΑΩ.

Si quemadmodum Apollinarius, ita et tu dicis, Deum Verbum, e cælo carne desumpta in terram descendisse; quæ porro beatæ Virginis necessitas? itaque, prudentissime vir, exquisitissima e scito eum qui secundum deitatem creatus non erat Dominus, ipse semet a Virgine sine semine et corruptione, et absque omni sorde secundum humanitatem efformasse. Ubi porro Spiritus sanctus adest, ibi nulla omnino pollutio intelligenda est.

⁶⁹ Psal. XLIV, 14. ⁷⁰ Gen. II, 21. ⁷¹ Matth. I, 25. ⁷² Matth. I, 20. ⁷³ Luc. I, 32.

CCLXXIII. — EURYCLI PRESBYTERO.

Locus, qui vocabatur Ænon, trans Jordanem erat ⁷⁵. Is porro significat *oculum tormenti*; examinatum scilicet, et exquisito examine, ac doloribus improbam **102** speculationem. Perspicacioris itaque fuere, qui baptismo abluti sunt. Salem notat *filium ascendentem*, et Jordanes *descensus* Græca dialecto exprimitur. Trans vero descensus est, eorum ascensus, qui a discipulis Christi, in nomine Servatoris nostri Christi baptizantur.

CCLXXIV. — *Eidem.*

Pœnitentia delictis exsanguem ac demortuum in vitam restituit. Ipsa enim regenerationis symbolum est, tropæumque, quæ hinc oculis jam usurpatur, resurrectionis.

CCLXXV. — HERACLITO SCHOLASTICO.

Prima tentationis irruptio, unde affectiones initium sumunt, nostræ facultatis examen quodammodo est. Exempli gratia, oculis spectaculum objectum est, quod desiderium irritare valet; per id tuam facultatem adversarius, si robustus et apparatus es, sive æger, et qui facile capi possis, examinat. Quod si voluptate sensus ad spectaculum inflexus fuerit, et characteris illius imago per oculos in mentem irrepserit; tunc penetralium et abditorum dux, mens scilicet, debellatur.

CCLXXVI.

Si quis, ait, « homo formidolosus est et corde **C** pavidus, revertatur in domum suam, et ne exeat ad bellum, ne pavere faciat cor fratris sui ⁷⁶. » Potest enim quispiam, si meticulousus et pavidus **103** est, et pugnam dæmonum, robusti ardentem ad egregia quæque propensionem dissolvere.

CCLXXVII.

Cum non pusillum malum sit iis, qui temere et frustra deblaterant, acies linguæ, propterea pro porta et vecte sanctus Moyses silentium posuit. Namque ideo duas aures possidemus, linguam unam, ut plura ad salutem audiamus, quam loquamur, per bona opera potius clamantes, et divina facinora. Recte itaque Moyses ipse, et sacerdotes, et Levitæ universo Israeli mittebantur dicentes: « Tace, Israel, et audi eloquia Domini ⁷⁶. »

CCLXXVIII. — LEONIDÆ COMITI.

Quæ apud insipientes gentes fortuna et fatum nuncupabatur, neque unquam fuit, neque est, neque erit aliquando, neque usquam apparuerit. Cave ne tu illi, quæ nulla subsistit, subsistentiam elargiaris, ex præcepta prænotione insularum gentium ineptias ac nugamenta subsequens.

CCLXXIX. — THALLIANO ILLUSTRIO.

Alii quidem præcipientibus monachis cum gaudio et alacritate magis obediunt, quam ipsi præci-

A ΣΟΓ'. — ΕΥΡΥΚΛΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ὁ τόπος ὁ καλούμενος Αἰνὼν πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐτύγγανεν. Αἰνὼν δὲ ἐρμηνεύεται: *ὄφθαλμὸς βασάνου*, τουτέστιν ἐξητασμένη, καὶ βεβασανισμένη, καὶ ἔγκοπος θεωρία. Διορατικώτεροι τοίνυν ἐγένοντο οἱ βαπτισθέντες. Σαλεῖμ δὲ ἐρμηνεύεται, *υἱὸς ἀναβαίνων*. Ἰορδάνης δὲ *κατάβασις* λέγεται τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Πέραν δὲ τῆς καταβάσεως ἔστιν ἡ ἀνάβασις τῶν ὑπὸ τῶν μοθητῶν τοῦ Χριστοῦ βαπτιζομένων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ.

B ΣΟΔ'. — Τῶ αὐτῶ.

Ἡ μετάνοια ζωοποιεῖ τὸν τοῖς παραπτώμασι νεκρωθέντα· αὕτη γὰρ γνώρισμα ὑπάρχει τῆς παλιγγενεσίας, τρώπιον δὲ ἀναστάσεως, ἐνετύθεν ἔδη ὄφθαλμοῖς βλεπομένης.

B ΣΟΕ'. — ΗΡΑΚΛΕΙΤΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἡ πρώτη τοῦ πειρασμοῦ προσβολή, ὅθεν τὰ πάθη λαμβάνει τὴν ἀρχήν, τοῦτο τῆς ἡμετέρας δυνάμεως κατάσκοπος γίνεται. Οἶον, ἐνέπεσε τῷ ὄφθαλμῷ θέαμα τὴν ἐπιθυμίαν δυνάμενον ἀνακινήσαι· διὰ τοῦτο κατασκοπεῖ τὴν ἐν σοὶ δύναμιν ὁ πολέμιος, εἴτε ἰσχυρὸς τις καὶ ἐμπαράσκευος εἴ, εἴτε ἄτονος, καὶ εὐάλωτος. Εἰ δὲ μάλα θεή δι' ἔδοντς πρὸς τὴν θεάν ἡ αἰσθησις, καὶ τὸ τοῦ χαρακτήρος εἰδῶλον ἔνδον τῆς διανοίας διὰ τῶν ὄφθαλμῶν εἰσδύει, τότε καταπολεμεῖται ὁ στρατηγὸς τῶν ἔνδον, τουτέστιν ὁ νοῦς.

ΣΟΓ'.

Εἰ τις, φησὶν, « ἄνθρωπος δειλὸς ἔστι τῇ καρδίᾳ, ἀποστραφῆτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐξέλθῃ εἰς πόλεμον, ἵνα μὴ δειλιάνῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. » Δύναιται γὰρ τις δειλὸς ὑπάρχων πρὸς πειρασμοὺς, καὶ πόλεμον δαιμόνων παραλύσαι τὴν προθυμίαν τοῦ εὐζώνου πρὸς ἀριστείαν.

ΣΟΔ'.

Ἐπειδὴ οὐ μικρὸν κακὸν τοῖς εἰκῆ καὶ μάτην φλυαροῦσιν ὑπάρχει τῆς γλώττης ἢ ἐξύτης, τούτου χάριν ἀντὶ θύρας, καὶ μοχλοῦ τὴν σιωπὴν τίθησθην ὁ ἅγιος Μωϋσῆς· διὰ γὰρ τοῦτο δύο εἰλήφραμεν ὡτα, μίαν δὲ γλῶσσαν, ἵνα πλείονα ἀκούωμεν πρὸς σωτηρίαν, ἢ περ λαλοῦμεν, διὰ πράξεων ἀγαθῶν μάλλον βοῶντες, καὶ θεῶν κατορθωμάτων. Καλῶς οὖν αὐτὸς τε ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ Λευῖται, παντὶ τῷ Ἰσραὴλ ἀπεπέλλοντο λέγοντες: « Σιώπα, Ἰσραὴλ, καὶ ἄκουε τὰ λόγια Κυρίου. »

ΣΟΗ'. — ΛΕΩΝΙΔῆ ΚΟΜΗΤΙ.

Ἡ παρὰ τοῖς ἄρροσιν Ἑλλῆσι τύχη, καὶ εἰμαρμένη προσαγορευομένη, οὗτ' ἦν ποτε, οὗτ' ἔστιν, οὗτ' ἔσται πώποτε, μήτε φανεῖη ποτέ. Μόνον μὴ σὺ γε ταύτη ἀνυποστάτῳ οὐσῃ παρέχοις τὴν ὑπαρξιν ἐξακολουθῶν ἐκ προλήψεως τοῖς τῶν ἀνεήτων Ἑλλήνων ληρήμασιν.

ΣΟΘ'. — ΘΑΛΛΙΑΝΩ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Ἐτεροὶ μὲν ἐπιταγὰς μάλλον παρὰ μοναχῶν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας δέχονται, ἢ περ ἐπιτάσσουσιν.

⁷⁵ Joan. iii, 25. ⁷⁶ Deut. xx, 8. ⁷⁷ Deut. xxvii, 9.

Γινώσκουσι γὰρ Θεῷ ὑπακούοντες, καὶ Θεῷ τὴν χάριν παρέχοντες, καὶ τιμηθησόμενοι παρὰ Θεοῦ κατ' ἄξιαν τιμῶντες. Σὺ δὲ ταῖς βαρεῖαις ἐπιταγαῖς καταφορτίζεις τοὺς παροικούντας τῇ κώμῃ σου ἄσκητὰς καθάπερ ἀνδράποδα. Καὶ πῶς σε καλέσω φιλόχριστον;

ΣΠ'. — ΦΕΒΡΑΡΙῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Μὴ τὰ πλάτη τοῦ βίου λίχνως μοι περιζήτει μάλλον δὲ τὴν στενήν, καὶ τεθλιμμένην ἀτραπὸν μαστεύειν βουλήθῃτι.

ΣΠΑ'. — ΙΛΑΡΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ὅταν δυνηθῆς δύο μῆνας εὐχῆ, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ προσμαρτῆσαι, τότε κἂν θυχά πού τινα, ἢ φαντασίαν μικράν τινα ἐν νῷ λαβεῖν δυνηθῆς, τῶν διὰ πλῆθους τῆς ζωῆς προσανεχόντων τῷ μονήρει κανόνι, καὶ τῇ ἀκτυπησίᾳ.

ΣΠΒ'.

Κλέπτει δὲ στροπὸι ὄντες οἱ τῶν Ἑλλήνων σοφοί, παρὰ τε Μωυσέως, καὶ τῶν προφητῶν τὰ κυριώτερα τῶν δογμάτων οὐκ εὐχαρίστως λαβόντες ἀλαζονείαν καὶ τῶρον τυρεύουσιν, ὡς ἐπ' ἰδοῖς τοῖς ἀλλοτρίοις κα:μετρίοις γανύμενοι.

ΣΠΓ'. — ΔΙΟΝΥΣΙΟΔΩΡῶ.

Οὐκ ἀναγκαῖον ἂν εἴη, οὐδ' ἐπαίνου ἄξιον, τὸ πεῖθεσθαι προχείρως τοῖς προσώπων τινῶν κατηγορίαν ποιουμένοις, κἂν ὑπάρχειν δοκῶσιν αἰδέσιμοι. Περιμένειν γὰρ χρησιμώτατον καὶ τὴν τοῦ κατηγορουμένου μέρος ἀπολογίαν, εἰθ' ὕστερον μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν ἀμφοτέρων, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον, ὡς καθήκει, ἐκφέρειν τὸ ψήφισμα.

ΣΠΑ'. — ΙΟΥΛΙῶ ΦΟΙΔΕΡΑΤῶ.

Τῆς ὑπὲρ τὸ δέον σιτήσεως τὸ πέραρ, δῆλον ὅτι κολασιν' πολλάκις δὲ καὶ νόσον τῷ σώματι δωρεῖται.

ΣΠΕ'. — ΚΟΡΝΗΛΙῶ.

« Ἐπισκέψομαι, φησὶν ἡ προφητεία, ἐπὶ τοὺς φοροῦντας ἱμάτια ἀλλότρια. » Ὁ γὰρ μὴ κεκτημένος τὴν ἀρετὴν, ὑποκρινόμενος δὲ, καὶ σχηματιζόμενος ἀρετὴν ἔχειν, οὗτος εὐδῆλον ἀλλοτρίαν στολήν περιβάλλεται. Καὶ οἱ ἑτερόδοξοι δὲ προσποιούμενοι χρηστὰ διδάσκουσιν, ἐλέγχονται διὰ τῶν φαύλων δογμάτων, ἠλλοτριῶσθαι τῆς θείας ἀληθείας, καὶ τῆς δικαιοσύνης· περιεβάλλοντο γὰρ ἀλλότριον φόρεμα, ὡς περ λύκοι τὰ τῶν προβάτων κώδια.

ΣΠΖ'. — ΓΑΙΝᾶ ΣΤΡΑΘΛΑΤῆ.

« Ὁς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης. » Ὑποδείγματι διαλέγεται ὁ μέγας Ἀπόστολος, ἵνα σημάνῃ τὸ ἀπαθεῖν, καὶ ὅτι οὐκ ἐξ ἐλαττωθέντος τοῦ Πατρὸς, οὐδὲ μειωθέντος τὸδε ἀπαύγασμα, οὐκ ἀνυπόστατον, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ ἔχει τὸ εἶναι. Μὴ οὖν τοῦτο ἐννοήσης ἐπὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου· βλέπε γὰρ τί εὐθὺς ὁ Ἀπόστολος ἐπάγει· « Καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. » Ὡς περ γὰρ ὁ Πατὴρ ἐνυπόστατος, οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς ἐνυπόστατος οὐκ ἄναρχος· ὁ Υἱὸς, αἴτιος γὰρ αὐτοῦ ὁ Πατὴρ, καθ' ὃ Πατὴρ, οὐ καθ' ὃ Κτίστης.

A piant. Se quippe Deo obedire cognoscunt, et Deo gratias agunt, et tanquam a Deo honorandi pro dignitate eos honorant. At tu præceptis gravibus **104** ascetas, qui circa tuum oppidum degunt, veluti mancipia, molestus fatigas. Et quomodo te Christi amantem compellabo?

CCLXXX. — FEBRARIO DIACONO.

Ne vitæ ampla remissaque avide nimis perquiras. Potius angustio rem pressioreque viam studiose conquirito.

CCLXXXI. — HILARIO PRESBYTERO.

Cum per duos menses in oratione et quiete persistere poteris, tunc vel unguem aliquem, vel pusillam imaginem laboriosæ patientiæ, et sudoribus obnoxia vitæ, et instituti eorum, qui per totum vitæ spatium monasticæ regulæ, et ab omni strepitu vacuæ quieti addicuntur, cognoscere poteris.

CCLXXXII.

Cum fures perversis moribus sapientes gentium essent, a Moyse et prophetis potissima eorum dogmata male grati, et beneficii immemores accipientes, jactantiam et tumorem struunt, tanquam propriis aliorum claritatibus insolescentes.

CCLXXXIII. — DIONYSIODORO.

Haud necessarium fuerit, nec laude dignum iis, qui nonnullorum hominum accusationem instituunt; credere, licet accusatores **105** venerandi videantur. Perquam enim utile, et quæstui uberrimo fuerit et accusatorum responsionem exspectare: postmodum utrisque auditis legitimum ac justum, et ut par est, iudicium ferre.

CCLXXXIV. — JULIO FOEDERATO.

Victus quotidiani inmodici finis, ut manifesto apparet, supplicium, sæpe etiam numero et malam ægritudinem corpori conciliat.

CCLXXXV. — CORNELIO.

« Visitabo, ait vaticinium, super eos, qui induti sunt vestibus peregrinis? » Qui enim virtutem non tenet, dissimulatione vero usus virtutem se possidere contendit, manifestum est eum alienis vestibus circumvestiri. Et qui a catholicis auribus aliena sentiunt, simulantes se proba docere, propter prava dogmata aliis insinuata, se a divina veritate et justitia longe esse deprehendunt: namque alieno indumento circumvestiti sunt, quemadmodum lupi pellibus ovium.

CCLXXXVI. — GAINÆ COPIARUM DUCTORI.

« Qui est splendor gloriæ? » Exemplo sermonem conserit magnus Apostolus, ut passioni minime obnoxium significaret, splendorem hunc neque ex detrimentum passo, aut imminuto Patre, esse sine subsistentia, quam in alio haberet. Ne itaque hoc de Deo Verbo intelligas. Considera enim quæ statim **106** Apostolus subdit: « Et character hypostaseos illius. » Quemadmodum enim Pater, ita et Filius enhypostatatus est: non absque principio Filius, tanquam qui principium habet

¹¹ Sophon. 1, 8. ¹² Hebr. 1, 3.

Patrem, ut Patrem, non ut Creatorem. Vide præterea, quomodo loquatur splendor iste in Evangeliiis: «Ego sum lux mundi⁷⁹»; lumen ex lumine. Character aliud quidpiam est ab eo, cujus est character, non usquequaque aliud, sed tantum secundum hypostasim.

CCLXXXVII. — PHILOROMO COMITI.

Si bellorum laborem ac validam monachorum pugnam, quam cum facinorosis dæmonibus continuis adversariis ineunt, et nunquam cessantem, nec sibi aliquid condonantem salutis curam, et studium, et innumeras animæ molestias amaroremque, qui ex variis adversariarum virtutionibus provenit, comprehendere poteris: næ tu, si quando temporis progressu ascetarum tibi affluens, ac dapsilis mensa videtur, maximum malum, et gravem inopiam, et victum austerum, eam cum tuis perpetuis ac libidinosiis luxibus, et lautissimis conviviis comparans, ac dijudicans, existinabis. Ne itaque condemnes, neque eos, qui quandoque solamen aliquod participatione bonorum ciborum cum divina facultate, et libertate proba, et bonis cogitationibus, defesso corpori suppeditare conati sunt, monachos irrideas.

107 CCLXXXVIII. — ATHANASIO DEFENSORI.

Postulasti a me, si essentialis Sapientia, omnium Dominus Christus, solus plenus et perfectus, et a principio nullius indigus est; quomodo de eo Lucas scribit: «Proficiebat ætate, et sapientia, et gratia⁸⁰»? Non quod deforis alicunde, quam domi habebat, sapientiam assumeret; totus enim sapientia, et cognitio comprehendi nescia, et gratia, et thesaurus gratiarum inexhaustarum secundum deitatem erat; sed quod proficiente humana Servatoris ætate hominibus elucidabatur divinæ sapientiæ ac gratiæ indicatio.

CCLXXXIX. — DRUSIANO.

Licet adhuc cornua vitulo non eruperint, verumtamen ipse scit quod erumpent; hinc capite quod sibi adversari videtur impetit. Sic et David, licet Servator Christus secundum dispositionem, nondum apparuisset, nihilominus ut propheta, undenam salutis cornu erupturum erat, agnoverat, hoc est, ex semine et genere Davidis. Quapropter ipse David dicebat: «In te inimices nostros cornu petemus⁸¹»; hoc est, per te, et per tuam potentiam, et cornu viriliter adversarios nostrum dæmones oppugnabimus. Nos enim ex nobismetipsis invincibiles hostes superare nequimus.

CCXC. — PROCOLO REMP. ADMINISTRANTI.

Providentissime tibi, neque sermonum aptitudo, neque **108** abundantia, neque sententiarum copia, neque rei nummariæ affluentia, neque corporis salus tradita est; etenim si his etiam destitutus cogitationibus recalcitras, et indesinenter ineptis, quæ nulli usui sunt effluens, ore lato

Ἄ Ὅρα ὁὐ πῶς λέγει ἐν Εὐαγγελίοις αὐτὸ τὸ ἀπαύγασμα: «Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἡ φῶς ἐκ φωτός. Ὁ χαρακτήρ ἄλλο τί ἐστι παρὰ τὸ πρωτότουπον, ἄλλο δὲ οὐ πάντη, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐνουπόστατον.

ΣΠΖ'. — ΦΙΛΟΡΟΜῆ ΚΟΜΗΤΗ.

Ἐὰν ἰσχύσεις ξυνιδεῖν τὸν μόχθον τῶν πολέμων, καὶ τῆς καρτερᾶς μάχης τῶν μοναχῶν, τῆς πρὸς τοὺς ἀλάστορας δαίμονας, τοὺς διηνεκεῖς, καὶ δυσμενεῖς, καὶ τὴν ἀπαυστον, καὶ ἀνένδοτον τῆς σωτηρίας μέριμναν, καὶ φροντίδα, καὶ τὰς ἀναριθμήτους τῆς ψυχῆς τηκεδῶνας, καὶ τὴν πικρίαν τὴν ἐπιγινομένην ἐν τοῖς ποικίλοις πειρασμοῖς τῶν ἐναντιῶν δυνάμειν, τὸ τηρικαῦτα τὴν διὰ χρόνον λιπαρὰν τῶν ἀσκητῶν φαινομένην σοὶ καὶ δαψιλῆ τράπεζαν, νακουχίαν μεγίστην, καὶ βαρείαν ἐνδειαν, καὶ δίκαιαν αὐχμηρὰν νομίσειας, παρασυμβάλλων ταύτην, καὶ συγκρίνων ταῖς σαῖς διηνεκεῖσι, καὶ ἀκολάστοις τρυφαῖς, καὶ πινδαίσιας. Μὴ τοῖσιν κατάκρινε, καὶ σκόπτε τοὺς δι' ἡμερῶν δοκιμάσαντας μοναχοὺς, παραμυθίαν τινὰ μεταλήψῃς, σιτίων καλῶν, σὺν θεῖᾳ ἐλευθερίᾳ, καὶ παρέρσιζ χρηστῆ, καὶ λογισμοῖς ἀγαθοῖς τῷ καταπονηθέντι σώματι χορηγήσαι.

ΣΠΗ'. — ΑΘΑΝΑΣΙῶ ΕΚΔΙΚῶ.

Ἐπιθύου μου, εἰ οὐσιώδης σοφία, ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης Χριστὸς, καὶ μόνος κληρῆς, καὶ τέλειος, καὶ ἀνελλειπῆς ἀπ' ἀρχῆς, πῶς γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ Λουκᾶς: ὅτι «Προέκοπτεν ἡλικίᾳ, καὶ σοφίᾳ, καὶ χάριτι; Ὅχι ὅτι σοφίαν προσλαμβάνων ἐξωθεν ποθεν, ἦν οἰκοθεν εἶχον, κατενοεῖτο ὅλος γὰρ σοφία, καὶ γνῶσις ἀκατάληπτος, καὶ χάρις, καὶ θησαυρὸς χαρίτων ἀδαπανήτων κατὰ τὴν θεότητα, ἀλλ' ὅτι προκοπούσης τῆς ἀνθρωπίνης τοῦ Σωτῆρος ἡλικίας, παρεγυμνοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἐνδειξίς; τῆς θεϊκῆς σοφίας καὶ χάριτος.

ΣΠΘ'. — ΔΡΟΥΣΙΑΝῶ.

Κἂν μὴ πως ἐψύη τῷ μόσχῳ τὰ κέρατα, ἀλλ' οἷός ἐστι πάντως, ὅτι φυήσεται ὄθεν καὶ τῆ κεφαλῇ τὸ δοκοῦν πολεμεῖν ἀμύνεται. Οὕτω καὶ Δαυὶδ. κἂν μὴ πῶ ὁ Σωτὴρ Χριστὸς κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῖς ἀνθρώποις ἐφάνη, ἀλλ' ὡς προφῆτης ἐγίνωσκε, πόθεν ἐξανατελεῖ τῆς σωτηρίας τὸ κέρα, τουτέστιν ἐκ τοῦ σπέρματος, καὶ ἐκ τοῦ γένους Δαυὶδ. Διόπερ καὶ ἔλεγεν αὐτὸς ὁ Δαυὶδ πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστόν: ὅτι «Ἐν σοὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν, τουτέστι διὰ σοῦ, καὶ διὰ τῆς σῆς ἰσχύος, καὶ τοῦ κράτους, κατὰ κράτος τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἀμυνόμεθα δαίμονας. Ἡμεῖς γὰρ καθ' ἑαυτοὺς οὐκ ἰσχύομεν περιγενέσθαι τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν.

ΣΙ'. — ΠΡΟΚΑῶ ΗΘΑΙΤΕΥΟΜΕΝῶ.

Οἰκονομικῶς οὐκ ἐδόθη σοὶ οὔτε λόγων εὐφροῖα, οὔτ' ἀφθονία, καὶ πλῆθος νοημάτων, οὔτε χρημάτων δαψίλεια, οὔτε ὑγεία τοῦ σώματος. Εἰ γὰρ καὶ τούτων στερηθεῖς λακτίζεις τοῖς λογισμοῖς, καὶ φλυαρεῖς ἀπαύστως λαλῶν τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα, πεπλατυσμένῳ τῷ στόματι, καὶ ἀκαθέκῳ τῇ γλώττῃ, καὶ

⁷⁹ Joan. viii, 12. ⁸⁰ Luc. ii, 52. ⁸¹ Ps. i. xliii. 6.

μόνον τὴν σαυτοῦ κενοδοξίαν, καὶ ἀνθρωπαρεσίαν ἅ
πληροφόρων, καὶ ἄθλια αἰχμαλωτίζων γύνια· τί
ἂν διεπράξω εὐπορήσας, ὥνπερ εὐλόγως ἀπεστε-
ρήθης;

ΣΙΔ'. — ΔΙΔΙΑΝΘ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Τὸν Ἄαρὼν δεικνύων θαυμάζη παρὰ πάντων,
ἐπιφερόμενός τε λίθους τιμίους, καὶ κώδωνας εὐ-
ήχους ἐξηρητημένους. Τῶν γὰρ ὑπὸ σοὶ ταττομένων
κληρικῶν, οἱ μὲν σιγὴν ἀσχοῦντες τῷ βίῳ κεκράγασι
σάλπιγγος μεγαλοφωνότερον, οἱ δὲ τῷ θεῷ λόγῳ,
καὶ ταῖς λαμπραῖς ὀμιλίαις κατηχοῦντες ὑπὲρ ἐκει-
νούς· τοὺς κώδωνας τῆν μακαρίαν ἤχην, εἰς αὐτάς
τὰς ἀκοάς τοῦ νοῦ εἰσχομίζουσιν.

ΣΙΒ'. — ΛΙΝΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν περιτροχάζειν σπουδάζεις
σεσαλευμένη τῇ γνώμῃ, ἀφορμάς μυρίας πλαττό-
μενος, καὶ χώρας ἐκ χωρῶν μεταμείθων. Κἂν νῦν
τοιγάρτοι παῦσαι τῆς πλάνης, ἐδράσθητι τὸ φρονεῖν,
σταθερὸν ἀνάλαβε λογισμὸν, καταφόνουσον τὴν ἀστα-
σίαν τῷ ξίφει τῆς καρτερίας, τὰς ἀτάκτους ὀρμὰς
ἀναχαίτισον, τέλος ἐπίθες τῷ ἀμυθῆτῳ βρασμῷ,
ἐπισυνάγαγε ὄλον σαυτὸν πρὸς Χριστὸν ψυχῇ, καὶ
σώματι·

ΣΙΓ'. — ΠΡΙΣΚΙΛΙΑΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ ἐκ προσώπου τοῦ Δεσπότη τοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ φάσκεις τὰ προβληθέντα παρὰ σοῦ ῥήματα
εἰρηθεῖαι ἐν τῇ Παναρέτῳ ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος, πῶς
φησιν ἑαυτὸν ὁ συγγραφεὺς τοῦ λόγου ἐξ ἡδονῆς,
καὶ ὑποῦ λέγει γεγενῆσθαι; Ὁμολόγησον τοίνυν
ἑαυτὸν ἡχοῦντα. Ἡ γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ σαρκὶ τῆς
Παρθένου σύλληψις, ἀνῆδοντος παντελῶς καὶ ἀβρύ-
παντος, ἀμίαντός τε καὶ ἀσπίλος καθαρὰ τε καὶ
ἀφθαρτος γέγονεν.

ΣΙΔ'. — ΙΩΑΝΝΗ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἔστι μὲν ὅτε καὶ ἄλλοι ἄλλας διαφόρους Στανι-
κὰς διακονίας ἐκτελοῦσιν οἱ δαίμονες πρὸς πειρα-
σμὸν, καὶ βλάβην τῶν ἀνθρώπων. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ
εἰς δαίμων πολλὰς τεκταίνει φαυλότητας. Ὡσπερ
γὰρ ἐγχωρεῖ τὸν ἕνα ἀνθρώπων γεωργὸν εἶναι, καὶ
τέκτονα, καὶ χαλκέα, καὶ σκυτοτόμον, καὶ κειραμέα,
καὶ ζωγράφον, καὶ τὰ ἐξῆς, οὕτως ἐγχωρεῖ ἕνα δαί-
μονα καὶ θυμὸν, καὶ πορνείαν, καὶ φιλοδοξίαν, καὶ
φθόνον, καὶ τὰ ἐξῆς ἐνεργεῖν. Καὶ πρόσεχε, πῶς ὁ
αὐτὸς ἀλιτήριος, καὶ μισάνθρωπος ἐχθρὸς, καὶ γα-
στριμαργίαν, καὶ κενοδοξίαν, καὶ φιλαργυρίαν τῷ
Χριστῷ πειραζομένῳ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον προ-
έτεινεν.

ΣΙΕ'. — ΒΕΝΟΥΣΤΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὁ μεταβαίνων ἐκ τόπων εἰς τόπους μοναχὸς ἐκ-
τὸς μεγάλης ἀνάγκης, διὰ τὴν οἰκίαν μικροψυχίαν,
καὶ ἀνοπομονησίαν, καὶ λογισμούς τινας ἀνθρωπί-
νους, καὶ ἀθνεῖς, νομίζων διὰ τῆς ἀποδημίας τοὺς
λογισμούς τῆς ψυχῆς ἐλαττώσαι, τὸν μὲν τόπον
ἀλλάξει, τὴν δὲ ὀλβίαν τῆς καρδίας, καὶ τὴν ἑαυτοῦ
συναχίαν, καὶ τὸν πειρασμὸν οὐδαμῶς ἐλαττώσει,
οἷδὲ μειώσεται, μᾶλλον δὲ αὐξήσεται, καὶ θρησέσει, καὶ

A adapertoque, et lingua incontinenti tantumdem
tuam insolentiam, et placendi hominibus studium
jactans, et infortunatas mulierculas in captivita-
tem ducens; quid ipse molitus fuisses, si illa pos-
sedisses, quibus non sine ratione destitueris?

CCXCI. — ÆLIANO EPISCOPO.

Aaronem ostentans in omnium admiratione es,
et pretiosos lapides circumducens, et bene so-
nantia tintinnabula appensa gestans; qui enim
tibi subsunt ex clero, hi quidem silentium exer-
centes tuba magniloquentius insonant; alii divino
verbo splendidisque colloquiis illis tintinnabulis
consonantius interestrepentes, beatum sonitum in
ipsas mentis aures important.

CCXCII. — LINNIO MONACHO.

B Terram omnem, quæ sub cælo est, circumcur-
rere deturbata mente contendis, infinitas causas
confingens, et loca ex locis commutans. Saltem
nunc ab errore cessa, intellectum firma, solitam
assume cogitationem, gladio tolerantie inconstan-
tiam cædito, inordinatos impetus frena, iufando
fervori finem impone, totum temetipsum ad Chri-
stum corpore et anima recollige.

109 CCXCIII. — PRISCILLIANO DIACONO.

Si ex persona Domini nostri Jesu Christi pro-
posita per te verba asseris dictata esse a Salomone
in Panareto: quamobrem sermonis illius scriptor
ait sese ex voluptate et somno ortum duxisse²¹?
Fateare itaque tuam oscitantiam. Servatoris nam-
que in ventre Virginis conceptio, prorsus sine
voluptate, non sordidata, intaminata, immaculata,
pura et incorrupta fuit.

CCXCIV. — JOANNI MONACHO.

Sæpenumero alia aliis Satanica ministeria dæ-
mones in tentationem et noxam hominum exercent.
Sæpenumero etiam unus dæmon multas molitur
improbitates. Quemadmodum enim fieri potest, ut
unus homo agricola sit, et faber, et excusor, et
coriarius, et sigulus, et pictor, et alia; pari ra-
tione etiam fieri potest, ut unus dæmon et iracun-
diam, et fornicationem, et inanem gloriam, et in-
vidiam, et alia insinuet. Et attende, eundem
facinorosum, et hominum osorem adversarium, et
gulam, et inanem gloriam, et avaritiam Christo,
qui ut homo tentationibus subdebatur²², propo-
suisset.

CCXCV. — VENUSTO MONACHO.

Qui ex locis in loca commigrat monachus
absque urgente necessitate, propter propriam
pusillanimitatem, **110** et intolerantiam, et co-
gitationes quaspiam imbelles humanasque, secum
respectans ea peregrinatione cogitationes animæ
minuere posse, locum sane permutabit, attamen
cordis afflictionem, propriam coarctationem et ten-
tationem nullo modo mitilabit, neque imminuet,

²¹ Sap. vii, 2. ²² Matth. iv; Luc. iv.

imo augebit, et nutriet, et firmabit, et fovebit, Auctioremque tandem reddet. Propterea ne remissae, neque inconsiderate vitam nostram transigamus. Rationem siquidem prorsus de operibus nostris reddituri sumus.

CCXCVI. — CARPALIONI.

Parum absuit quin nos in stuporem adduxeris, fabellis in medium adductis, per somnium dives factus plurimis mundis, et æonum multitudinem, et terminorum atque confinium enumeratione, sed quæ in folio commonstrantur. At multos jam abhinc annos compositam a diversis refutationem, et similitum dogmatum reprobationem perlegens, silentio magis tibi honorem compara.

CCXCVII. — EVERTHIO TRIBUNO.

Cum mihi fœdera inter canem et hyænam ostenderis, tunc tibi credam dicenti exultum ad humanitatem posse esse virum, qui nunquam exsaturatur divitiis.

CCXCVIII. — *Eidem.*

Neque lupus cum ove unquam amabiliter in societatem venit; neque immisericors, et quæ nunquam exsaturatur cogitatio, bona voluntate amitari sustinet.

111 CCXCIX. — *Eidem.*

Quæris a me, quare in proprium genus amorem canem vocaverim? nam canis est ipse. rabiose sæpenuero inhumanitatem omnem, et omnem improbitatem, duritiem, insolentiam tenacitatemque discerpens. Canis itaque est non vituperabilis, sed laudabilis potius erga homines amor ac benevolentia.

CCC. — *Eidem.*

Si perpetuo contenderis in dæmonas et affectus latrare, non latrabis in homines.

CCCI. — *Eidem.*

Scrpsisti, propter quid non cesso haubari? sed sæpius significavi, gratia tuæ pusillanimitatis et illiberalitatis. Præ admiratione namque stuporem me commovebis, si vel minimum tuæ inhumanitati pugnam atque certamen inieris.

CCCII. — FELICI PRESBYTERO.

Robustarum firmarumque animarum est per multas tribulationes præsentis sæculi iter peragere. Sic enim Dominus forti et constanti anima usus est.

CCCIII. — SEVERO PRIMATI.

Æthiops pellem non mutat, neque versicolorem varietatem panthera. Tu vero poteris, dummodo voluntas fert, et a 112 tenebrosa sententia liberari, et variæ multiplicisque improbitatis inusta signa abluere.

CCCIV. — *Eidem.*

Quæris a me, quid est, quod ait Deus per prophetam: « Detegam posteriora tua in conspectu tuo, et tunc videbuntur fanda infandaque opprobria tua⁴⁴. » Etenim in divino illo ac tremendo iudicio,

κραταιώσῃ, καὶ θάλψῃ, καὶ πολυπλασιάζῃ. Διόπερ μὴ χαίνῳς καὶ ἀπεριμερίμῳς τὸν βίον διοδεύσωμεν. Λόγον γὰρ πάντως ὑφέξομεν τῶν ἔργων ἡμῶν.

ΣΙΓ'. — ΚΑΡΠΑΛΙΟΝΙ.

Μικροῦ δεῖν ἐξεθάμβησας ἡμᾶς μυθολογίας προσ-αγαγὼν κατ' ὄναρ πλουτήσας τοῖς πλείστοις κόσμοις, καὶ τῷ πλήθει τῶν αἰῶνων, καὶ τῇ ἐξαρθημῆσει τῶν λοποδείκτων ὀρίων, καὶ μεθορίων, ἀλλ' ἐντυγῶν τῇ πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου συντεταγμένη ὑπὸ διαφόρων προσώπων ἀντροπῆ, καὶ ἀνασκευῆ, τῶν τοιοῦτων δογματῶν, τῇ σιωπῇ μᾶλλον σαυτὸν προτιμήσον.

ΣΙΖ'. — ΕΥΗΘΙΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Ὅταν μοι δείξῃς σπονδὰς κυνὸς καὶ ὑαίνης, τότε πεισθήσομαι σοὶ φιλόανθρωπον λέγοντι δύνασθαι εἶναι τὸν ἀπλήστως πλουτοῦντα.

ΣΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅυτε λύκος προβάτω ποτὲ φιλικῶς προσωμίλησεν, οὔτε ἀσπλαγγνος καὶ ἀπληστος λογισμὸς τῇ ἀγαθῷ θελεῖ φιλιούσθαι ἀνέχεται.

ΣΙΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐρωτᾷς με, διὰ τί κύνα κέκλιχα τὴν στοργὴν πρὸς τὸ ὄμοφυλον. Κύων γὰρ ἐστὶν αὕτη μανικῶς σπαράττουσα πολλὰκις πᾶσαν ὠμότητα, καὶ πᾶσαν πονηρίαν, σκληρότητα τε, καὶ ὑψαυχενίαν, καὶ ἀμεταδοσίαν. Κύων τοίνυν οὐ ψεκτὸς, ἐπαινετὸς δὲ μᾶλλον ἢ πρὸς ἀνθρώπους ἀγάπη.

Τ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐὰν ἀπὸ ἀγωνίσῃ τοὺς δαίμονας, καὶ τὰ πάθη ὑλακτεῖν, οὐχ ὑλακτῆσεις ἀνθρώπους.

ΤΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐγγράφας, τίνος χάριν οὐ πύρομαι ὑλακτεῖν, Ἄλλὰ πολλὰκις σεσημαγχα, τῆς σῆς ἕνεκα μικροψυχίας, καὶ φειδωλίας· ἐκπλήξεις γὰρ με, εἴ γε καὶ ὀλιγάκις μαχήσῃ, καὶ πολεμήσῃ τῇ οἰκείᾳ μισανθρωπίᾳ.

ΤΒ'. — ΦΙΛΗΚΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Στιβαρῶν καὶ στεβρῶν ὑπάρχει ψυχῶν, τὸ διὰ πολλῶν θλίψεων βαδίζουσι τὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος ὁδόν. Οὔτω γὰρ ὁ Κύριος κέχρηται τῇ εὐτουσίᾳ ψυχῆ.

ΤΓ'. — ΣΕΥΗΡΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Αἰθροῦ μὲν οὐκ ἀλλάττει τὸ ἔρμα, οὐδὲ πάρδαλις τὰ ποικίλαματὰ αὐτῆς· οὐδὲ δυνήσῃ ἐὰν θελήσῃ, καὶ τῆς σκοτεινοῦς ἀπλλαγῆναι γνώμης, καὶ τὰ στίγματα τῆς πολυμόρφου ἐκπλύνασθαι κακίας.

ΤΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πυθάνῃ μου, τί φησιν διὰ προφήτου ὁ Θεός, ὅτι « Ἀποκαλύψω τὰ ἐπίσθητά σου ἐπὶ πρόσωπόν σου, καὶ τότε ἐφθίβεται πᾶσα ἡ ἀτιμία σου. » Ἐν γὰρ τῷ θεῷ ἐκείνῳ καὶ φορικτῷ δικαστηρίῳ πάντα σοὶ παρα-

⁴⁴ Jer. xiii, 26.

στήσεται· εἰς πρόσωπον τὰ κακά, ἅπερ ἐνταῦθα ἀπὸ
πέπρακας, ἵνα βλέπων, καὶ ἐπιγνοῦς· εἰς αἰσχύνην
καὶ φόβον καὶ τρόμον κατενεχθῆς.

TE'. — ΚΑΛΟΚΥΡΦ.

Ἔδατα πολλάκις οἱ ἄνθρωποι λέγονται· φασὶ γὰρ
οἱ προφῆται· « Ἰδοὺ ὡς ὕδωρ πολὺ, ἔβη πολλὰ. »
Καὶ, « Πλήθος ἐθνῶν πολλῶν, ὡσπερ ὕδωρ ἠχῆσει. »
Καὶ, « Ἰδοὺ ἀνάγω ἐφ' ὑμᾶς τὸ ὕδωρ πολὺ, τὴν
βασιλεία τῶν Ἀσσυρίων. »

TC'. — Τῶ αὐτῶ.

Χριστὸς ὁ Θεὸς καὶ Δεσπότης τῶν ὅλων, σαφῶς
καὶ διαβόητον ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἀνακαλεῖ τοὺς ἀπὸ
παντοίας κακίας βεβαρημένους· « Δεῦτε πρὸς με,
κρυφῶν, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. » Τοῦτο γὰρ
αὐτῷ καὶ τῆς ἐξ οὐρανοῦ καθόδου τῶ ἀφθον γεγενῆ-
σθαι διεβεβαίωσατο· « Οὐ γὰρ ἦλθον δικαίους καλεῖ-
σαι, φησὶν, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς πρὸς τὴ μετανοῆσαι. »
Καὶ, « Οἱ ἰσχυρόντες οὐ χρῆζουσιν ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ
κακῶς ἔχοντες. » Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, μη-
δαμῶς ἀπογίνωσκε, μᾶλλον δὲ βίωνυσσο ταῖς χρηστο-
τέραις ἐλπίσιν.

TZ'. — ΣΙΑΒΑΝΘ ΚΟΙΝΟΒΙΩΤΗ.

Ἐν θέλωμεν διὰ πάντων καταπαῖσαι τοὺς δαι-
μονας, δεῖξωμεν διὰ πάντων τὴν ταπεινοφροσύνην,
τὸ αὐτῶν θέλημα μακρὰν ἀποβρίψαντες· καὶ
ὡσπερ τὴν νηστείαν ἡδέως καταδεχόμεθα, κελουσάν-
των ἡμῶν τῶν τὸν βίον προοδευούτων, οὕτω καὶ τὴ
φαγεῖν, ἢ πιεῖν πρὸς τινὰ χρόνον κεκμηκὸς διανα-
παῦσαι τὸ σῶμα συμβουλευόμενοι παρὰ τῶν εὖ
εἰδῶτων δοκιμάζειν καὶ κρίνειν τὰ πράγματα, ὑπα-
κούσωμεν προθύμως, καὶ ἀναμφισθητῶς. Πλεῖτον
γὰρ τῆς νηστείας ἢ καθ' ὑπακοὴν μετ' ἀληθῆς μαστί-
ζει τοὺς δαίμονα

TH'. — ΘΑΛΑΣΣΙΩ ΑΡΓΥΡΟΠΑΤΗ.

Πῶς τινες τῶν γοφῶν (α), τινὰ πλανώμενον ἄνθρω-
πον μυημῆν ἐπιβιδάσαντες, εἰς ξένην πατρίδα ἐξ-
έπεμψαν σκοτίας ὑπαρχούσης· δῆλον ὅτι τῇ πονηρᾷ
ἐπικλήσει, καὶ τῇ δυνάμει τῶν φυσικῶν πραγμάτων
δαίμων βαστάσας τὸν ἄνθρωπον ἀλλαγῶ διεκόμισεν.
Οὕτως τοίνυν καὶ ἀποκτηνοῦν ἄνθρωπον, πολλάκις
δοκοῦσιν οἱ φαρμακοὶ, οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος
μεταπλάττοντες, ἀλλὰ μορφήν κτήνους περιτιθέντες
αὐτῷ. Οὐκοῦν κἂν σαγματισθῆ ὡσπερ ἄνθρωπος, ὅσον μὲν
δύναται ὡς ἄνθρωπος βαστάζει, τὸ δὲ
λοιπὸν τοῖς ὤμοις ὁ δαίμων ἀνακουφίζει.

TI'. — ΣΩΣΘΕΝΕΙ ΚΟΜΕΝΤΑΡΗΣΙΩ.

Ἀνόητόν σε καὶ ἀσύνητον καταμανθάνω· εἰ γὰρ
ἐπιλαβάνῃ τοῦ θεοφόρου ἀνδρὸς Ἰωάννου τοῦ
ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὀργίλου, καὶ
ὑβρεῖαι χαίροντος, ἐν τῷ ἐπιπλήττειν τοῖς ἐξαμαρτά-
νοισι, καὶ ἐμβριθῶς καθάπτεσθαι τῶν τὴν ἀναληθ-
σίαν, καὶ τὴν ἀναίσθησίαν ἀβρωστούντων, καιρὸς
σοὶ καὶ τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην λέγειν, ὅτι γεννή-
ματα ἐχιδῶν τινὰς ἀπεκάλεσεν, ἰώδεις τὸν τρόπον
ὑπέριχοντας, καὶ τὸν Ἀπόστολον ὑβριστὴν εἶναι

⁸⁸ Isa. xvii, 12. ⁸⁹ ibid. ⁹⁰ Isa. viii, 7. ⁹¹ Matth. xi, 28. ⁹² Matth. ix, 15, ⁹³ ibid. 12. ⁹⁴ Matth. iii, 7; Luc. iii, 7.

(a) Allatius νοητῶν, intellectualibus. Edit.

A omnia in faciem tuam mala, quæ hic perpetrasti,
astabunt : ut videns et cognoscens in confusionem,
timorem ac tremorem concedas.

CCCV. — CALOCYRO.

Aquæ sæpenumero homines nuncupantur : nam-
que dicunt prophætæ : « Ecce velut aquæ multæ
populi multi ⁸⁸. » Et : « Multitudo multarum gentium
velut aqua perstrepet ⁸⁹. » Et : « Ecce ego adducam
super vos aquam multam regem Assyriorum ⁹⁰. »

CCCVI. — EIDEM.

Christus Deus, et omnium Dominus, clare ac
palam in Evangeliiis, eos, qui omni genere malitiæ
prægravantur, advocat : « Venite ad me, clamans,
et ego reficiam vos ⁹¹. » Hoc enim illi e cælo de-
scensus in causa fuisse asseveravit. « Non enim,
inquit, veni justos vocare, sed peccatores ad pœni-
tentiam ⁹². » Et : « Qui bene valent, non indigent
medico, sed qui male se habent ⁹³. » Hæc itaque si
ita se habent, nullo modo in desperationem rapiar-
is, sed potius spe meliori confirmare.

113 CCCVII. — SILVANO COENOBITÆ.

Si prorsus dæmones conculare nobis in animo
est, per omnia ostendamus humilitatem, longe a
nobis propriam voluntatem removentes. Et quem-
admodum jejunium libenti animo amplectimur,
ita præcipientibus illis, qui nos præcesserunt ; sic
et comedere, et bibere, et ad tempus defessum
corpus quieti tradere, cum ab illis, qui res expe-
riri ac dijudicare optime callent, suademur, ala-
criter imperio audiamus, ac sine ulla hæsitatione.
Magis siquidem jejunio ipso, quæ per obedientiam
refectio fit, dæmones flagellat.

CCCVIII. — THALASSIO ARGENTARIO.

Quomodo ex præstigiatoribus nonnulli, quem-
dam pererrantem hominem, sepulturæ appositum
in alienam patriam dimiserunt, tenebris cuncta
occupantibus? manifestum, prava advocazione, et
rerum naturalium facultate a dæmone hominem
sublatum in aliam regionem transportatum fuisse.
Eadem itaque ratione hominem in bestiam con-
vertere sæpius videntur venefici, non substantiam
corporis immutantes, sed pecudis formam illi ap-
pingentes. Itaque licet homo, quemadmodum asinus
D sella prægrævetur, quantum potest ipse ut homo
sustinet, reliquum humeris dæmon attollit.

114 CCCIX. — SUSTHENEI COMENTARESIO.

Fatum te insulsumque esse deprehendo : nam
si deiferum virum Joannem episcopum Constan-
tinopolitanum, tanquam iracundiæ deditum, et
nimium se injuriis, in facinorosis reprehendendis,
oblectantem, et illis, qui præ indolentia ac stupore
nihil persentiscunt, duriter aspereque objurgandis,
culpas : tempus jam est, ut et Joannem Baptistam,
genimina viperarum nonnullos qui venenosis mor-
ibus erant ⁹⁴, nuncupantem, insimules, et Aposto-

Non cogitabat esse, ut Caelum mundumque propter
 laudem jobbae"; ἀγαθὸς ἕκαστος γρηγορῶν κα-
 τ' ἴδιον, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ψυχῆς ἀποτυπωθεὶς. Ἡ
 εὐκαίριος ἀποκάλυψις τῶν ἐμψυχῶν ἀσχημάτων,
 τοσοῦτον κενὸν ἰστοῦμα καὶ ἐκδυσπύδην ἀσχημάτων,
 τοσοῦτον κενὸν ἰστοῦμα καὶ ἐκδυσπύδην ἀσχημάτων,
 τοσοῦτον κενὸν ἰστοῦμα καὶ ἐκδυσπύδην ἀσχημάτων.
 Quod prope de omnia Deo, et per se ipse
 Christus homini, qui prope de omnia et mansue-
 lissime omnia mansuetudinem superaverat, cum
 sola ad pro, etiam, et ceterum, et filius diaboli, et
 zizanias, et ceterum, et prope, et alios quibsdam
 mortaliibus peccatores vocari, presentibus?

CCCX. — HELLADIO LECTORI.

Quis methodis multorum operum principium
 esse in quoque uno cum aliis lateris, et Hellenos,
 cum in cetero non esset illis, in quo se excerceret,
 in alioquin cultum comiditate cognoscis". Ne ita-
 que ab opere manuum abhorreas, cum illud utile sit
 et vale solitium.

115 CCCXI. — THEONÆ REMP. GERENTI.

Sive vilo volatio mœrore анги, et deplorare, et
 jejunare pro demortuo consanguineo, incredulitatis
 ac abjectæ spei indicium est. Qui credit sepulturz
 nunc traditum a mortuis resurrectionum, spe con-
 firmabitur, Deo gratias agat, lacrymas transferet
 in hilaritatem, demortuus ut sempiternæ miseri-
 cordiæ particeps fiat, deprecabitur, necnon ad pro-
 priorum errorum emendationem prolabetur.

CCCXII. — Eidem.

Quisquis jucunde ac fortiter animo rei desidera-
 tæ tulerit jacturam, is philosophus vocabitur, et
 magnanimus, et multa, quæ antea commiserat,
 errata dissolvat.

CCCXIII. — THESSALIO DIACONO.

Si canis latrans gigantem vinci nescium offendit,
 offendit utique et fide conspicuum spiritus blasphemiz,
 animæ molestiam exhibens.

CCCXIV. — DRACONTIO.

Timeo, inquit Job, ne me caligine perdat Domi-
 nus": hoc est, ne aliquando ex sorte eorum, qui
 idonei facti sunt in lumine gloriæ ejus, me separans,
 sempiternæ caligini tradat. Quapropter neque
 lente, neque secure vitam transigamus.

116 CCCXV — EUBULIONI.

Hæretici lupi eos, qui a pessima hæresi ad rectam
 fidem transiliunt, et non sine laude convertuntur
 ad pietatem, repeditores ignominiososque vocant.

CCCXVI. — PIERIO SYNCLETICO.

Humanissimus omnium Servator Christus, quod
 ad ipsum spectabat, omnes homines venit salvare.
 Conspicimus tamen non omnes semetipsos suæ
 salutis dedere. Cognoscamus igitur, nosque metipsos
 ob desidiam et pravam voluntatem deploremus,
 neque optimo Domino scelera tribuamus.

A κρίσις ἐν Γαλιλαῖα ἐκείνη ἰσχυρῶς προέβηεν.
 καὶ τῶν πνεύματι τῶ τῆς Ἰσραὴλ ἐπέβηεν ὑπε-
 ρεβωσὶ καὶ κατέβη. ἐπεὶ ἦτοσαν θηλώσαντων, καὶ
 καὶ τῶν ἐκείνων, καὶ ἰσχυρῶς, καὶ τὴν ἰσχυρῶς ἰσχυ-
 ρῶς τῶν ἰσχυρῶς ἐπέβηεν, τῶν ἰσχυρῶς ἐπι-
 στάντων τῶν ἰσχυρῶς τὸν ἰσχυρῶς μένον. Τί ὄ-
 νηστος πρὸ τοῦ πάντων Θεῶν, καὶ προνοητοῦ
 Χριστοῦ, τῶ πνεύματι, καὶ τῶ ἰσχυρῶς ἐπι-
 κειρῶ, καὶ πρῶτος, τῶ πρῶτος ὑπεραποδείκνυ-
 σκε ἰσχυρῶς ἀπὸ, πρῶτος, καὶ τὴν ἰσχυρῶς,
 τῶ τῶ τῶ ἰσχυρῶς, καὶ ἰσχυρῶς, τῶ τῶ καὶ
 χριστῶς, καὶ ἰσχυρῶς τῶ πνεύματι, τῶ πνεύματι
 τῶ ἰσχυρῶς:

ΠΙ. — ΕΛΛΑΔΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

"Οτι ἡ ἀρχὴ ἀρχὴ πνεύματος τῶ ἀποδείκνυ-
 σκε, καὶ ἰσχυρῶς, καὶ ὅτι μὴ ἔχοντες
 εἰ πρὶν οἱ Ἰσραὴλ ἐν τῶ ἰσχυρῶς εἰς εὐαγγελίαν
 ἐξήκουν, γινώσκεις. Μὴ οὖν βιάσθη τὸ ἔργον
 ἐκ τῶν χειρῶν, ὅτι ἀρκείη, καὶ πάντο νεφέ-
 ληο.

ΤΙΑ'. — ΘΕΩΝΑ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ.

Τὸ ἰσχυρῶς ἐπιβίβει, καὶ θρησκεί, καὶ νη-
 στεία ἐκ τῶ πνεύματι ἰσχυρῶς, Ἐλεγχῶς ἔστι
 τῆς ἀποδείκνυ, καὶ τῆς ἀποδείκνυ. Ὁ πιστῶν ἐκ
 νεφρῶν ἀναστήσεται τὸν ἰσχυρῶς τεταρμῶν, ἐκείνῃ
 βιάσθησεται, Θεῶ εὐχαριστήσει, εἰς εὐθυμίαν μετα-
 σκεῦασαι τῶς θρησκεί, εὐχεται ἔλεους ἀιώνίου τυ-
 χεῖν τὸν κοιμηθέντα, πρὸς ἰσχυρῶς μέγει τῶν οἰ-
 κείων πταισμάτων.

ΤΙΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ τις εὐχαριστῶς φραγε, καὶ ἀνδρείως τὴν τοῦ
 παθομένου ἀποβολῆ, φιλόσοφός τε κληθήσεται, καὶ
 μεγαλόφρων, καὶ πολλὰ διαλύσεται τῶν προγενομέ-
 νων ἀμαρτημάτων.

ΤΙΓ'. — ΘΕΣΣΑΛΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ βιάσει κίων ἰσχυρῶν γίγαντα δυσμαχώτατον,
 βιάσει καὶ τὸν ἀληθὲ πιστὸν πνεῦμα τῆς βλασφημίας,
 παρενοχοῦν τῆ ψυχῆ.

ΤΙΑΔ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙΩ.

Φοβοῦμαι, φραγὸν ὁ Ἰωβ, μὴ γινώσκ με ἐκτρέψει ὁ
 Κύριος; τοῦτ' ἐστι, μήποτε ἐξορίσας με τῆς μερίδος
 τῶν ἰσχυρῶν ἐν τῷ φωτὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, πα-
 ραδῶ τῆ ἀιώνια σκοτία. Διόπερ μὴ χαίνως, καὶ
 ἀμερίμως τὸν βίον ὀδεύσωμεν.

ΤΙΕ'. — ΕΥΒΟΥΛΙΩΝΙ.

Οἱ αἰρετικοὶ λύκοι, τοὺς ἀπὸ τῆς κακίστης αἰρέ-
 σως μεταπηδώντας πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ καλῶς
 ἐπιστρέφοντας; ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν, ἀναποδιστάς καὶ
 φαύλους ἀποκαλοῦσιν.

ΤΙΣ'. — ΠΙΕΡΙΩ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩ.

Ὁ φιλανθρωπίτατος Σωτὴρ τῶν ὄλων Χριστὸς,
 τό γε ἦρον εἰς αὐτὸν, πάντας ἀνθρώπους παρεγένετο
 σώσαι. Καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐ πάντες ἑαυτοὺς ἐπιδι-
 δοῦσι τῆ σωτηρία ἑαυτῶν. Τοίνυν καταγνώμεν, καὶ
 ἑαυτοὺς ταλανίζωμεν τῆς ἀμελείας, καὶ τῆς κακοφρο-
 σύνης, καὶ μὴ τῷ ἀγαθῷ δεσπότη ἐπάγωμεν τὰ ἐγ-
 κλήματα.

" Galat. iii, 4. " Exod. xxxii, passim. " Job ix, 17.

ΤΙΖ'. — ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Ὅμοιος ὑπάρχεις τῷ λέγοντι, ὅτι Ἥθελον ἰδεῖν ἡμῶν μεθύσκοντας τὴν γῆν ἅπασαν, ριγῆσαι δὲ οὐ θέλω. Καὶ πῶς ἐγχωρεῖ δίχα ψυχρίας ἀπολαῦσαι τῶν δρυῶν; Πῶς οὖν φάσκεις ὀρέγεσθαι, καὶ εὐχεσθαι πνευματικῆς τινος ἀξιοθῆναι χάριτος ἄνευ πόνου, καὶ θλίψεως; Δεῖ γὰρ πάντα τὸν βουλούμενον εἶτε λαϊκόν, εἶτε μοναχόν, οὐρανόθεν τινὸς ἐπιτυχεῖν δωρεᾶς, ὑπομείναι θλίψεις πολλὰς, καὶ πειρασμούς, καὶ λύπας, ἅπερ πάντα ἐπέχει λόγον χειμῶνος σφοδροῦ, εἴθ' οὕτως ἀμῆσασθαι τοὺς καρποὺς τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΤΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Καὶ ἐκάθισας αὐτοῖς ὡσπερ κορώνη, » ἔλεγεν ὁ προφήτης· τούτέστι, πολὺν χρόνον ἐπιλαθόμενος τοῦ Θεοῦ, προσδιέτριβες φιλοπόνους ταῖς ἀμαρτίαις, καὶ διὰ τῶν πταισμάτων τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσιν. Ἡ γὰρ κορώνη πολλὰ ἔτη ζῆ, καὶ φιλότεχνός ἐστι. Πάνυ τοίνυν καὶ πᾶς ὁ φιλήθονος, καὶ φιλόκοσμος φιλεῖ καὶ στέργει τὰ τέκνα αὐτοῦ, τούτέστι τὰ ὀλέθρια, καὶ βδελυρὰ πράγματα.

ΤΙΘ'. — ΗΡΜΙΩ ΚΟΜΗΤΙ.

Τῆς λεγομένης, οὐ μὴν οὖσης ἀνεφίχτου, καὶ ὑπερφυοῦς καθέδρας τῶν ἐπάρχων ἐπιθυμῆναι σε μανθάνω. Γίνωσκε οὖν, λαμπρότατε ἄνθρωπε, ὅτι μικρὰ μὲν, καὶ εὐτελής ἐστι, καὶ ὀλιγοήμερος, καὶ τῶν ἡρινῶν ἀνθῶν οὐδὲν διαφέρουσα, ἢ παρὰ ἀνθρώπων σοι προσφερομένη γελοιώδης, καὶ χλευαστικῆ ὄψις, μεγάλη δὲ καὶ πολλὴ τυγχάνει ἢ ἐσύτερον αἰσχύνῃ. Εἰ τοίνυν μὴ βούλει αἰσχυνοθῆναι, μὴ βούλου δοξασθῆναι τὴν ἐκπλυτον, καὶ ραδίως ἐξαφανιζομένην καὶ μειουμένην ὄψιν.

ΤΚ'. — ΦΙΡΜΙΛΙΑΝΩ.

« Ἀντὶ τῶν πατέρων ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου. » Οἱ γὰρ ἐν τῷ Μωσαϊκῷ νόμῳ λελατρωκότες πρώην Θεῷ, καὶ εὐηρεστηκότες, δεύτερον τῶν ἀποστόλων ἐδείχθησαν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν· οἱ υἱοὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι ἦσαν τῆς τῶν Ἑβραίων συναγωγῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ κατηξίωνται τῷ Χριστῷ μαθητεῦσαι, καὶ διὰ πάντων μιμήσασθαι τὸν Διδάσκαλον, υἱοὺς ἀπέδειξαν ἑαυτῶν τῇ πολιτείᾳ, καὶ τῷ ἀξιώματι, τοὺς οἰκεῖνους πατέρας τοὺς ἐν τῷ νόμῳ πάσαι δικαιοθύνται.

ΤΚΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Δυνήση καὶ ἄλλως τὸ ῥητὸν ἐκδέξασθαι, ὡς τὰ πρὸ ὀλίγου χρόνου ὁμιληθέντα ἡμῖν. « Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου. » τούτέστιν, ὅπερ πρώην ἐπὶ τῶν πατέρων σου πλεονάκεις παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξήτησας χάρισμα, καὶ πολλάκις ἀπέτυχες, καὶ παρηκούστης, τοῦτο ἐπ' ἐσχάτων τοῦ γῆρως σου ὑπὲρ τὴν παιδοποιίαν δεξάμενος τέρπη, καὶ κατευφραίνῃ· κρείσσονα γὰρ, φησὶν, υἱῶν καὶ θυγατέρων δωρεᾶν ὁ Κύριος δώσει σοι.

ΤΚΒ'. — ΣΩΚΡΑΤΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τῇ οικείᾳ ὁ Θεὸς ἀγαθότερι τὰ πάντα συστήσάμενος, προνοεῖ πάντων, οὐκ εἰς τὸ κατ' ἀξίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ προνοουμένων βλέπων, ἀλλ' εἰς τὸ ἑαυτοῦ

Α CCCXVII. — ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΔΕΦΕΝΣΟΡΙ.

Haud dissimilis es poscenti, Videre vellem pluvias terram universam inebriantes, sed nolo frigore rigescere. Verumtamen quomodo fieri potest, ut absque frigore pluvias obtineas? Quomodo ergo appetis, exorasque tibi spiritualem aliquam gratiam sine dolore et afflictione? Opus est eum, qui vult, sive homo e vulgo, sive monachus sit, munus quidpiam cœleste obtinere, multas sufferre afflictiones, et tentationes, et angustias, quæ omnia valldissimæ hiemis rationem præ se ferunt, et sic postmodum Spiritus sancti fructus demetere.

CCCXVIII. — Eidem.

« Et sedisti illis tanquam cornix », dicebat propheta : hoc 117 est, per multum tempus Dei oblitus anxie nimis in iniquitatibus, et per iniquitates dæmonibus immundis immorabaris. Cornix etenim in multos annos vitam protrahit, et liberorum est amans. Omnis itaque voluptuarius et mundo deditus nimium amat et diligit proprios filios, noxias nempe res atque execrandas.

CCCXIX. — ΗΕΡΙΜΟ ΚΟΜΗΤΙ.

Quæ dicitur, nec tamen est, inaccessam atque insignem præsidium provinciæ cathedram avide te peroptare audio. Scias itaque, vir illustrissime, quæ tibi ab hominibus ridicula et dedecore oppressa gloria defertur, parvam et vilem, et paucorum dierum esse, et a vernis floribus nihil differre; ingentem vero, multamque quæ subsequitur, deformationem. Itaque si non vis probra, despice gloriam illam, quæ facile dilabitur, amittitur atque imminuitur.

CCCXX. — FIRMIΛΙΑΝΟ.

« Pro patribus tuis nati sunt tibi filii ». Qui enim in lege Mosaica Deo cultum principio exhibuerunt, illique placuerunt, secundum post apostolos in Ecclesia locum obtinuerunt : filii enim apostoli erant Hebræorum Synagoga; sed cum postea digni habiti sunt, ut Christi discipuli fierent, et per omnia Magistrum imitarentur, vitæ instituto et dignitate proprios patres, qui in lege jam olim justificati fuerant, filios esse suos ostenderunt.

118 CCCXXI. — Eidem.

Poteris etiam dictum, et in aliam sententiam retorquere : quæ ante non multum tempus a nobis pertractata sunt. « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii : » quodquod scilicet pridem patrum tuorum tempore sæpius a Deo munus postulasti, et sæpius non obtinuisti, neque exauditus es, hoc effecta jam ætate super alios filios consecutus lætaris et gaudes : Melius enim, ait, filiis et filiabus, munus Dominus tibi tribuet.

CCCXXII. — ΣΟΚΡΑΤΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Propria Deus bonitate constitutis omnibus, omnium curam gerit, non dignitatem eorum, quos ipse prævidet, respiciens, sed suiipsius electionem

⁹⁵ Jer. III, 2, ⁹⁶ Psal. XLIV, 17.

et cujuscunque boni suppeditationem. Quapropter A et alimenta, misericordia et commiseratione, in eum respicientibus exhibet. Et hoc fuerit, quod a Psalmodo concinitur : « Misericors et miserator Dominus, escam dat timentibus se⁹⁷. »

CCCXXIII. — CYRIACO DIACONO.

Ne, ut vesani facere suevere, corporis, quæ generationem propagant, partes abscidas, sed precare exoraque Dominum invisibili potentia interiorem hominem evirare, ne ultra intelligas, neque mente revolvas masculum et feminam.

119 CCCXXIV. — Eidem.

Dictum Apostoli, « Adhortamini vosmetipsos, donec hodie cognominatur⁹⁸; » et quod in Jobi libro scriptum est : « Factum est, ut dies hæc⁹⁹, » præsens ævum universum indicat : unus siquidem B dies est humana vita omnis. Continuo enim, semperque Satanas exposcit. Factum itaque est, ut dies hæc, hoc est, tale quid tunc fieri contigit, quale et nostris hisce temporibus sæpenumero usuenit iis, qui a diabolo tentantur. Adeo ut haud recte fuerit contemnere; quinimo deprecatione et Spiritus consolatione mentem firmemus, ne nos adversarius per desperationem obglutiat.

CCCXXV. — Eidem.

Occulta manu Deus bello vexat Amalec, ut refert Moyses¹. Dominus enim noster, oculorum effugiens obtutum, pro nobis diabolum oppugnat : nos vero propter nomen suum, et propriam misericordiam beneficiis afficit, fovet, ædificat, ordinat, C intus extraque circumsepit, custodit et servat misericordix ac humanitatis amans Dominus.

CCCXXVI. — THEODOTO COMITI.

Divini angeli Dominum suum imitando consequantur, ideoque diligunt humilitatem. Quando itaque monachus vitæ suæ ac instituti sublimitate insolescens, superbiam amplectitur, cum eaque adeo fixus est, ut avelli non possit, angeli superbientem 120 illum deserunt, longæque se alio conferunt, renuentes tegere, auxilia ferre, custodire et propugnare, ut et antea. Statimque iniquissimi dæmones advenientes, et beata illa custodia spoliatum amplexati, præ superbia tumidum in fornicationem, furtum, cædem, adulterium, aut in aliud quidquam ex vetitis præcipitem ferunt. Omnium siquidem scelerum immanissimum scelus est superbia, et per eam universæ iniquitatis auctor de cælo in terram corrui. Hæc a me ideo dicta sunt, quod a me postulasti, quamobrem nonnulli ex his, qui se asceticæ vitæ addixerunt, aliquando in impias operationes horrendosque lapsus cadunt? Bonum itaque fuerit bonum amplecti, continuoque illud tenere : at nil moderata mente præstantius, quam et Christus omnium Dominus, et Deus, et Auctor, cum in carne cum hominibus esset, nobis omnibus commonstravit, imitarique præcepit inquis : « Discite a me quia

ἐκλεκτικόν τε καὶ παντός ἀγαθοῦ παρεκτικόν. Διὸ καὶ τροφήν ἐλέω καὶ οἰκτιρῶν δίδωσι τοῖς εἰς αὐτὸν ἀναθλιέτουςιν. Καὶ τοῦτο ἂν εἴη τὸ ὑπὸ τοῦ Ψαλμῶδου λεγόμενον, ὅτι : « Ἐλεήμων, καὶ οἰκτιρῶν ὁ Κύριος τροφήν δίδωσι τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. »

TKI'. — ΚΥΡΙΑΚῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Μὴ κατὰ τοὺς ἄφρονας βούλου ἐκτεμεῖν τὰ τοῦ σώματος γεννητικὰ μόρια, ἀλλ' εὐχου, καὶ παρακάλει τὸν Κύριον ἀοράτῳ δυνάμει εὐνοῦχίσει τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ἵνα μὴ κέται ἔνοησις, μηδὲ διαλογίζη ἄρσεν καὶ θῆλυ.

TKΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ εἰπεῖν τὸν Ἀπόστολον « Παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, » καὶ τὸ γεγράφθαι ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰώβ « Ἐγένετο δὲ, ὡς ἡ ἡμέρα αὐτῆ, » τὸν παρόντα αἰῶνα ὅλον δηλοῖ· μία γὰρ ἡμέρα πᾶς ὁ ἀνθρώπινος βίος. Διηνεκῶς τοίνυν, καὶ ἀεὶ ἐξαιτεῖται ὁ Σατανᾶς. Ἐγένετο οὖν, φησὶν, ὡς ἡ ἡμέρα αὐτῆ, τοῦτέστι, τοιοῦτόν τι τότε συνέβη γενέσθαι, ὅσον καὶ ἐφ' ἡμῶν νῦν πολλάκις συμβαίνει τοῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου πειραζομένοις. Ὡστε οὖν μὴ ἐλιγυρεῖν καλὸν, τῇ παρακλήσει δὲ, καὶ τῇ παρηγορίᾳ τοῦ Πνεύματος βωννύειν τὸ φρόνημα, ἵνα μὴ καταπίῃ ὁ ἐχθρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀπογνωσεως.

TKE'. — Τῷ αὐτῷ.

Κρυψίᾳ χειρὶ ὁ Θεὸς πολεμεῖ τὸν Ἀμαλήκ, ὡς λέγει ὁ Μωϋσῆς. Ὁ γὰρ Δεσπότης ἡμῶν ἀοράτως ὑπὲρ ἡμῶν ἀμύνεται τὸν διάβολον· ἡμᾶς δὲ χάριν τοῦ δούματος αὐτοῦ, καὶ τοῦ οἰκεῖου ἐλέους εὐεργετῆ, καὶ θάλπει, καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ καταρτίζει, περιφράττει τε ἔσωθεν, καὶ ἔξωθεν, καὶ περισκέπει, καὶ σώζει ὁ φιλοκτίρμων, καὶ φιλόθρωπος Κύριος.

TKC'. — ΘΕΟΔΟΤῷ ΚΟΜΗΤΙ.

Τὸν Δεσπότην ἑαυτῶν οἱ θεοὶ μιμούμενοι ἀγγελοὶ τὴν ταπεινοφροσύνην ἀγαπῶσιν. Ἐπὶν τοίνυν μοναχὸς γαυρούμενος τῷ ὕψει τῆς πολιτείας, τὴν ὑπερηφάνειαν ἀσπάσθηται, καὶ ταύτην δυσασποπιάστως ἔχη, ἀπολείπουσιν οἱ ἀγγελοὶ τὸν ἀαζονεύμενον, καὶ μακρὰν ἀφίστανται, μὴκέτι θέλοντες σκέπειν, βοηθεῖν τε καὶ φρουρεῖν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι, καθάπερ καὶ πρότερον. Εὐθὺς δὲ ἐπιδραμόντες οἱ παμπόνηροι δαίμονες, καὶ συμπλακέντες τῷ ἀπορφανισθέντι τῆς μακαρίας φρουρᾶς, καταβάλλουσι τὸν πεφουσιωμένον εἰς πορνείαν, ἢ κλοπὴν, ἢ φονοκτονίαν, μοιχείαν, ἢ D ἕτερον τι τῶν ἀπηγορευμένων. Μείζων γὰρ πάντων τῶν πλημμελημάτων πλημμέλημά ἐστιν ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ διὰ ταύτην ὁ πάσης φαυλότητος εὐρετῆς διάβολος ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν γῆν κατέρχεται. Ταῦτά μοι εἰρηται, διότι ἠρώτησάς με, τίνας ἔνεκεν τινὲς τῶν τῶν ἀσκητικῶν προσελόμενον βίον καιρῶν τι πρὸς ἀθεμίτους καταφέρονται πράξεις, καὶ φοβερὰ πτώματα; Καλὸν τοιγάρτοι ἀσπάζεσθαι, καὶ κρατεῖν διηνεκῶς τὸ καλόν· οὐδὲν δὲ κάλλιον τῆς μετριοφροσύνης, ἦντινα καὶ Χριστὸς ὁ τῶν ὅλων Κύριος, καὶ Θεὸς, καὶ Δεσπότης τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενος τὸ κατὰ σάρκα, πᾶσιν ἡμῖν ἐνεδείξατο, καὶ ζηλοῦν προσέταξε· λέγων· « Μίθετε ἀπ'

⁹⁷ Psal. cx, 5. ⁹⁸ Hebr. iii, 13. ⁹⁹ Job ii, 1. ¹ Exod. xvii, 8 sqq.

ἑμοῦ, ὅτι πρὸς εἶμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀνάπαυσιν βεβαίαν εὐρήσετε ταῖς ὑμετέροις ψυχαῖς. »
TKZ'. — ΙΠΠΟΝΙΚΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

Εὐχονται πολλάκις τινὲς ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἰδίου σώματος, ὡς πρὸς τὸ ἀμαρτάνειν τὴν ψυχὴν συνελαιύνοντας. Ἐχρῆν δὲ αὐτοὺς μᾶλλον εὐχεσθαι ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἑαυτῶν μοχθηροῦ τρόπου, καὶ τῆς ἑμποδοῦς, καὶ φιλορῦπου γνώμης.

TKH'. — Τῷ αὐτῷ.

Αἱ χεῖρες τοῦ Χριστοῦ προσπαγίεσαι τῷ σταυρῷ, καὶ οἱ πόδες προσηλωθέντες σημαίνουσι πράξεων τε πονηρῶν, καὶ τοῦ πρὸς πᾶσαν δυσθεΐαν καὶ ἀμαρτίαν ἑρόμου κώλυμα, καὶ κατάργησιν, καὶ στερεὸν ἑμποδισμόν. Τῇ γὰρ ἰσχύει τοῦ Δεσποτικοῦ σταυροῦ κατεκαλαίσαμεν, καὶ κτεπατήσαμεν, καὶ ἐξεδιασά-
μεθα τὴν πρῶν ἡμᾶς νικῶσαν, καὶ ἀπατώσαν καὶ ἐκδίαζομένην ἀμαρτίαν.

TKΘ'. — ΜΑΥΡΙΑΝΩ.

Ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἐφείσατο ἑαυτοῦ, ἵνα ἡμῶν φείσεται, ὁ μόνος ἀναμάρτητος ἀποθανὼν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν. Μὴ οὖν ἀπογιγνώσκε, ἀλλ' ἐπαίγου πρὸς τὸ σῶσον.

TA'. — ΘΕΟΠΟΜΠΩ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩ.

Τυπικῶς, μᾶλλον δὲ προφητικῶς ὁ τοῦ Ἰωσεδέκ ποτε Ἰησοῦς ὄφθη φορῶν ἱμάτια ῥυπαρὰ, ἀλλ' ἐξεδύθη τὰ ῥυπανθέντα, καὶ ἐνεδύσατο ἱμάτια καθαρὰ. Τοῦτο δὲ γέγονεν, ἵνα γινώμεν καὶ μάθωμεν, ὅτι καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ γαῖκου, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ· κατὰ πολὺ γὰρ νικᾷ Χριστὸς ταῖς οἰκειαῖς ἀρεταῖς τὰς τῶν ἀνθρώπων κηλίδας, ὅθεν εὐχεσθαι δεῖ ῥυσθῆναι καὶ λυτρωθῆναι χρονίας προλήψεως, καὶ μὴ ἀποθανεῖν τῇ ἐβδουμαμένῃ, καὶ ψεκτῇ καταστάσει.

TAA'. — ΙΛΑΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Ἀπὸ κεφαλῆς Σανίρ, καὶ Ἑρμών, » φησὶ τὸ τῶν ἀσμάτων Ἄσμα. Σανίρ δὲ ἐρμυγεύεται ὁδὸς λύχνου, Ἑρμών δὲ ἀνάθημα διὰ τῆς κεφαλῆς τὸ λογιστικὸν ἡμῶν ὁ Σολομών αἰνιξάμενος. Ὅλουσ τοίνυν ἑαυτοῦς τῷ Θεῷ ἀναδῶμεν περσοποροῦντες ἀόκνως τὴν προκειμένην ἡμῖν στενὴν, καὶ μακρὰν ὁδὸν πεφωτισμένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς τῇ λαμπρῶνι τῶν θεῶν προσταγμάτων.

TAB'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὰ τῇ Γραφῇ ἐμφερόμενα ῥυπαρὰ ἱμάτια, λογισμοὶ εἰσι πονηροί, καὶ λόγοι φαῦλοι, καὶ πράξεις παράνομοι. Διόπερ περὶ τοῦ Ἰουδα ἐν βιβλίῳ Ψαλμῶν, ἐρήβηθ' « Ἐνεδύσατο κατάρην ὡς ἱμάτιον: » καὶ: « Ἐνδυσάσθησαν αἰσχύνην, καὶ ἐντροπήν οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι. » Οὐδὲν δὲ οὕτως αἰσχύνει, καὶ ἐπάρατον δείκνυσαι τὸν ἀνθρώπον, ὡς ἀμαρτία.

TAG'. — ΧΕΙΜΑΣΙΩ.

Περὶ τῶν ἐναρξαμένων, καὶ μὴ τελειωσάντων τὸ θαυμασίων ἔργον τῆς ἀρετῆς, λεχθεῖη ἂν τὸ προφη-

• Mat. h. xi, 29. • Zach. iii, 5. • Cant. iv, 8. • Psal. lxx, 15.

A mitis sum et humilis corde, et requiem stabilem invenietis animabus vestris. »

CCCXXVII. — HIPPONICO SCRINIARIO.

Sæpius nonnulli preces effundunt, ut a proprio liberentur corpore, tanquam ab eo, quod animam ad delinquendum compellit. Potius illis comprecandum esset, ut a propriis facinorosis moribus, menteque sordida, et affectionibus involuta exonerarentur.

121 CCCXXVIII. — *Eidem.*

Manus Christi cruci affixæ, pedesque clavibus perforati, malarum actionum, et ad omnem impietatem et scelus impetus impedimentum, et cessationem firmiterque obstaculum notant. Namque Dominicæ crucis virtute prostravimus, ac conculcavimus, et ablegavimus prius nos vincens ac illudentem, et tantum non cogentem iniquitatem.

CCCXXIX. — MAURIANO.

Dei Filius Jesus Christus sibimetipsi non peperci, ut nobis parceret; qui solus sine peccato erat, pro peccatoribus mortem oppetiit. Ne itaque diffidas, sed ad salutem allaturum contende.

CCCXXX. — THEOPOMPO SYNCLETICO.

Figurate, imo propheticæ, Jesus Iosephici filius aliquando visus est sordidis vestimentis indutus. Veruntamen quæ sordibus inquinatæ fuerant vestibus depositis, intaminatas assumpsit. Id ideo factum est, ut cognoscamus addiscamusque, quod quemadmodum imaginem terrestris portavimus, ita portabimus et cœlestis imaginem: magno siquidem intervallo Christus propriis virtutibus hominum sordes exsuperat. Quapropter orandum est, ut relaxemur libereinurque a diuturna præceptione, neque in contaminata et opprobriosa conditione vitæ finem ponamus.

122 CCCXXXI. — HILARIO MONACHO.

« De vertice Sanir et Hermon, » in Cantico canticorum dicitur. Sanir *viam lucernæ* notat; Hermon *offermentum* est. Per verticem ratione præditam facultatem nobis Salomon indicavit. Nosmetipsos itaque totos Deo roveamus ac offeramus, diligenter propositam nobis viam angustam ac longam, oculis animæ præceptorum divinorum splendore illuminatis, pedes ineuntes.

CCCXXXII. — *Eidem.*

Quæ in Scriptura referuntur sordida vestimenta, cogitationes pravæ sunt, et colloquia mala, exlegesque actiones. Proptereaque de Juda in libro Psalmorum traditur: « Induit maledictionem sicut vestimentum; » et: « Operiantur confusione et pudore, qui quærunt mihi mala. » Nihil enim magis infamat, execrandumque hominem reddit, peccato.

CCCXXXIII. — CHIMASIO.

De iis, qui aggressi sunt, nec admirabile virtutis opus perfecere, propheticum illud dixeris.

• Mat. h. vii, 14. • Zach. iii, 5. • Psal. cviii, 45

Anteriora ipsius paradisi deliciarum, et postea A τικὸν ἐκεῖνο· τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ παράδεισος· τρυ
riora illius campus perditionis.⁹ φῆς, καὶ τὰ ὀπίσω αὐτοῦ πεδῖον ἀφανισμοῦ.

LIBER SECUNDUS.

123 I. — ATHENOGENI.

Qui pro acquirenda justitia multum desudarunt, licet ad breve tempus tentationum turbine frangantur, non humi repunt, sed resurgentes firmiores recti stant, et constanter. ne supplantentur.

II. TIMONI EPISCOPO.

« Protegam, ait Deus, civitatem hanc, propter me et David servum meum¹⁰. » Civitatem nunc tui addicte animam intelligamus.

III.

Ne unquam Deum reprehendentem, et flagellantiem tenuamus, neque avertamur a spirituum patre: ne propter minimam negligentiam et pusillanimitatem ab æterna illa, et quæ auferri non potest, hæreditate in cælis nobis præparata, et nunquam cessante lætitia excidamus.

V. -- Eidem.

Quandoquidem mihi per litteras prodixi, multum solamen et gaudium scripta mea tibi afferre, habere tibi nunc et sanctum David, pro præsentis 124 sæculi contractionibus animi exultationem indesinentem: « Beatus homo, ait, quem tu erudieris, Domine¹¹; Omnibus futuris diebus lætati sumus, pro diebus, quibus nos humiliasti, annis, quibus vidimus mala¹². » Et: « De torrente voluptatis tue potabis nos omnes¹³, » qui in custodia alarum providentiæ spem collocavimus.

V. — BALCHO PRÆFECTO.

« Ne seminetis, dictum propheticum est, super spinas¹⁴: » hoc est: ne iis, qui multis inquietantur negotiis, et voluptates sectantur, hominibus, eloquia Dei concedatis. Perversas enim voluptates et inutiles animæ curas divinæ leges spinas nominant.

VI. — Eidem.

Animæ tuæ domus stercore, et ostrearum frustulis, et sordidis pannis, et mortuorum ossibus, terraque ab imo pavimento ad tectum ipsum plena est. Quomodo itaque hortaris me, ut regia venerandarum præceptionum vasa introduceam, et in mente tua reponam, cum nullus locus penitus in visceribus vacuus deprehendatur?

VII. — Eidem.

Si paululum in expurgando corde tuo laborem impenderis, atque ut addeces, exornando, prompte tibi obediens morem geram animæ perutiles sermones afferens, et intellectualem domum divinis muneribus implens.

⁹ Joel II, 3. ¹⁰ IV Reg. XIX, 34; IV Reg. XV, 6. xxv, 9. ¹¹ Jer. IV, 5.

A'. — ΑΘΗΝΟΓΕΝΕΙ.

Οἱ τῇ δικαιοσύνῃ πολλὰ ἐνδρώσαντες, καὶ πού καὶ ἠττηθῶσι πρὸς βραχὺ τῇ βίῃ τῶν πειρασμῶν, οὐκ ἀναπίπτουσιν, ἀλλὰ διαναστάντες ὀρθοῦνται παγίως καὶ βεβαίως, ὧς μὴ καθυποσκελισθῆναι.

B'. — ΤΙΜΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

« Ὑπερασπίδ', φησὶν ὁ Θεός, τῆς πόλεως ταύτης, δι' ἐμὲ, καὶ διὰ Δαυὶδ τὸν δούλόν μου. » Πόλιν οὖν νοήσωμεν τὴν πιστότατὴν ψυχὴν.

Γ'.

Μηδαμῶς παραιτώμεθα ἐλέγχοντα τὸν Θεόν, καὶ μαστίζοντα, μηδ' ἀποστρεφόμεθα τὸν τῶν πνευμάτων πατέρα, ἵνα μὴ διὰ βραχείαν τινα ὀφθαλμῶν καὶ ὀλιγοψυχίαν ἐκπέσωμεν τῆς αἰωνίου ἐκείνης, καὶ ἀναφαιρέτου κληρονομίας, τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς εὐπρεπισθείσης ἡμῖν, καὶ τῆς ἀκαταπαύστου εὐφροσύνης.

Δ'. Τῶ αὐτῶ.

Ἐπειδὴ γράφεις μοι πάνυ θεραπεύεσθαι, καὶ ἡδῆσθαι τοῖς ἐμοῖς χαράγμασι, δέχου οὖν καὶ τὸν ἄγιον Δαυὶδ ἀντὶ τῶν σκυθρωπῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, εὐαγγελιζόμενόν σοι ἀγαλλίσειν ἄπαυστον. « Μακάριος γὰρ ἄνθρωπος, φησὶν, ὃν ἂν παιδεύσῃς, Κύριε. Ἐν πάσαις ταῖς μελλούσαις ἡμέραις ἠυφράνθημεν, ἀνθ' ὧν ἡμερῶν ἐταπεινώσας ἡμᾶς, ἐτῶν ὧν ἴσομεν κακά. » Καί: « Τὸν χειμάρθου τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς ἡμᾶς ἄπαυτας, » τοὺς εἰς τὴν σκέπην ἐπιζήοντας τῶν τῆς προνοίας πτερύγων.

Ε'. — ΒΑΛΧῶ ΕΠΑΡΧΙΚῶ.

« Μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθαις, » φησὶν ὁ προφητικὸς λόγος: τουτέστιν, μὴ τοῖς πολυμερῶν καὶ φιληθῶν ἀνθρώποις ἐμπιστεύσητε τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Τὰς γὰρ μοχθηρὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἀκερδεῖς τῇ ψυχῇ φροντίδας ἀκάνθας ὀνομάζουσιν οἱ θεοὶ νόμοι.

Ζ'. — Τῶ αὐτῶ.

Ὁ τῆς ψυχῆς σου δόμος, κόπρου, καὶ κλασμάτων ὀστράκων, σπαργάνων τε βύπτων, καὶ νεκρῶν ὀστέων, καὶ χύματος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς στέγης πεπλήρωται. Πῶς οὖν παρακαλεῖς με τὰ βασιλικὰ σκεῦη τῶν σεπτῶν διδασμάτων εἰσαγαγεῖν, καὶ ἐναποθέσθαι τῇ διανοίᾳ σου, μηδὲν ἴσου τινὸς; Ἐνδὸν εὐρισκομένου σχολάζοντος;

Ζ'. — Τῶ αὐτῶ.

Ἄν μικρὸν κοπίδος καθαρίσαι τὴν σὴν καρδίαν, καὶ πρεπόντως φιλοκαλῆσαι, ἐταίμως φανούμαι σοι εὐεικτός, κομίζων τοὺς ψυχασφαλεῖς λόγους, καὶ ἐμπιπλὼν τὴν νοητὴν οἰκίαν τῶν θεῶν χειμηλίων.

¹¹ Psal. xciii, 12. ¹² Psal. lxxxi, 15. ¹³ Psal.

II. — ΑΣΤΕΡΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Οὐ βούλομαι σε τῇ οἰήσει προκόπειν, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ τῆς καλλίστης πολιτείας, καὶ τῆς θεογνωσίας.

Θ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ ἄμαρτία γὰρ οὐκ ἐλλογίζεται, μὴ ὄντος νόμου. Ἐως γὰρ μηδέπω συμπληρωταὶ ὁ ἐν ἡμῖν νόμος, προστακτικὸς μὲν ὢν ποιητέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὢν μὴ ποιητέον, κατὰ τὰς ὑποτιπούμενας φυσικῶς ἡμῖν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐνθυμήσεις, οὐδὲ ἀμαρτάνει λογιζόμεθα. Χωρὶς γὰρ νόμου ἄμαρτία νεκρά. Συμπληρωθέντος δὲ τοῦ νόμου τοῦ ἐν ἡμῖν, μετὰ τὸν ἀπαρτισμὸν τῶν ἐνομιῶν, καὶ τῆς ἐντολῆς ἐλθούσης, εὐθὺς κακία ἐν ἡμῖν εὐρίσκεται, καὶ ἀνάγειται ἡ ἄμαρτία.

Γ. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ ἡ περιτομὴ εἰς ἀκροβυστίαν λογιζομένη τῷ μωθηρῷ Ἰουδαίῳ, οὕτως ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ νηστεία εἰς κραιπάλην, καὶ ἀπληστίαν λογιζομένη τῷ κατὰ τοὺς Ἕλληνας νηστεύοντι, καὶ τῷ κατὰ τοὺς Μανιχαίους ἀσιτοῦντι, καὶ τὰ καλὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ βδελυττομένη ἀνθρώπων.

ΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ κατὰ Χριστὸν τελουμένη ἐγκράτεια, καλὴ, καὶ ἄγαν ἀρίστη ἐστὶ, καὶ λυσίτελης, ἥ δὲ κατ' Ἕλληνας, καὶ κατὰ Μανιχαίους γινουμένη, ψεκτὴ, καὶ ἐπιπλαθής.

ΙΒ'. — ΝΗΜΕΡΤΙΩ ΣΙΑΝΤΙΑΡΙΩ.

Μηδέ ποτε ὄψις σεαυτῷ ἀνάπτουσι ἀπὸ παντὸς πρὸς τὸ εὐσεβὲς συντείνοντος πράγματος· ταῖς γὰρ ἀναπαύσεις, καὶ ταῖς ἀργίαις τὸ πλημμελῶν, καὶ τὸ φαῦλον ἐπιτίθεται μάλλον. Ἀλλὰ καὶ εὐχου συχνότερον, καὶ τῇ ἀναγνώσει πρόσχε τῶν τοῦ Κυρίου θεσμῶν, καὶ περιέλαε, καὶ περίσπα τὴν σεαυτοῦ διάνοιαν εἰς τὰς τῶν δεομένων εὐποιίας, καὶ τὰς προστασίας τῶν καταπονομένων. Καὶ οὕτως ἐκφεύξῃ βλάβης οὐ μόνον τὴν ἐνέργειαν τῆς ἄμαρτίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ὡς εἰκός, τὰς προσβολὰς, καὶ τὰς μνήμας καὶ τὰς ἀνακινήσεις τῶν ἀτόπων πραγμάτων.

ΙΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπαινῶ σε τῆς κατὰ ψυχὴν ἐπιμελείας πολλῆς, καὶ τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς ἀποχῆς τῶν κακῶν θεσμῶν, καὶ τῆς ἀνεξικκακίας, καὶ τῶν ἄλλων κατορθωμάτων, ὧν περ ἐπιδείκνυσαι ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου στρεφόμενος. Ἀλλ' ἐν μοι ἔτι πρὸς τοῦτοις χάρισαι, τῆς τῶν γελοπιῶν λύμης λοιπὸν σεαυτὸν ἀποσχοίνισον, καὶ ἰδοὺ σοὶ ὁ στέφανος πέπλεκται.

ΙΔ'. — ΑΝΤΩΝΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Τῇ θεῖᾳ φήσῳ βεβαπτίσθαι Ἰσραηλίται λογιζονται, παραιῶντες τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καίτοι μὴ βαπτισθέντες. Οὕτως ἴδοξε Θεῷ τὸν δευτερότοκον Ἐφραῖμ πρωτότοκον λέγεσθαι, καὶ προκρίνεσθαι τοῦ μείζονος Μανασσή, ἵν' ἡμεῖς ζητῶμεν τὰς τούτων σημασίας.

ΙΕ'. — ΘΕΟΣΕΒΕΙΩ.

Αἱ παρὰ τῷ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ δύο χρυσαὶ ἐλαταί,

A 125 VIII. — ASTERIO LECTORI.

Nolo te opinatione, sed optima vitæ ratione, et Dei cognitione ad virtutem progredi.

IX. — *Eidem.*

Peccatum non reputabitur, si lex non est. Quousque enim non completa est in nobis lex, quæ jubeat ea, quæ facienda sunt, prohibeatque contraria secundum innatas nobis de bonis et malis animadversiones, peccare nusquam reputamur. Namque absque lege peccatum mortuum est. Cum vero lex in nobis completa fuerit post cogitationum perfectionem, et præcepto adveniente, statim malitia in nobis invenitur, et peccatum revixit.

X. — *Eidem.*

Quemadmodum circumcisio facinoroso Judæo in præputium reputatur; ita et continentia, et jejunium in crapulam et in insatietatem reputatur illi, qui more gentium jejunat, et qui, ut Manichæi assolent, a cibis abstinet, et bona Dei operi execratur.

XI. — *Eidem.*

Quæ secundum Christum continentia perficitur, bona, et quam optima est et utilis; quæ secundum gentes et Manichæos, vituperabilis et noxia.

126 XII. — NEMERTIO SILENTIARIO.

Ne unquam cesses ab omni re, quæ ad pietatem conducit. In cessationibus enim ac otiosi error improbitasque potius admittitur. Sed et precare frequentius, et Dominicorum præceptorum lectioni ineambe, et attrahe, et applica mentem tuam in egenorum beneficentiam et patrocina oppressorum. Sicque facili negotio vitabis non tantum iniquitatis actiones, sed et ipsos, ut par est, impetus et memorias et motus rerum absurdarum.

XIII. — *Eidem.*

Multam tuam circa animam diligentiam et continentiam, et a pravis spectaculis longinquitatem, et injuriarum tolerantiam, cæteraque alia præclare gesta, quæ medio mundo involutus ostendis, summo opere admiror. Sed unum mihi adhuc præ his omnibus gratificare, a peste scurrarum, quibus inhæres, discinditor: et en jam tibi corona contexta est.

XIV. — ANTONIO SCHOLASTICO.

Divino decreto Israelitæ mare Rubrum trajicientes, licet baptizati non fuerint, baptizati tamen existimantur. Sic Deo visum est, secundo genitum Ephraim primogenitum dici, et majori nato Manassæ anteferri, ut nos horum significatus avidè perquiramus.

127 XV. — THEOSEBIO.

Dux æquid prophetam Zachariam olive aureæ,

eos, qui in Christum crediderunt, tum ex Hebraeis, tum ex gentibus, veluti in umbra notant : qui prius cum essent ut paleæ, demum per fidem et pœnitentiam ingentem misericordiam consecuti, aurei mente visi sunt.

XVI. — AGATHIONI DECEMBRIO.

Cum Isboseth interfectores beatus David occidisset, eorumque manus pedesque abscidisset, in fonte et in aqua suspendit ¹⁸. Per hæc notat, quod secundum Christum sit, baptisate amputatis extremis mutilari et interimi, qui ante fidem nos in captivitatem abduxerunt, animasque nostras cruciदारunt, dæmones.

XVII. — Eidem.

Post Mosaicam spei melioris legem superinductam fuisse edocti sumus, per quam inhærere Deo possumus. Itaque « Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis ¹⁹, » ut Jacobus ait. Attamen Judæorum populus nolebat per spem et fidem prope fieri, Dominoque conglutinari. Quapropter David dicebat : « Ira ascendit in Israel ²⁰ : » quandoquidem non credidit Deo, neque speravit in salutare illius. Ipse rursus Deus per Isaiam enuntiavit : « Populus iste labiis me amat, cor autem eorum longe est a me ²¹. »

128 XVIII. — Eidem.

Ex improbis plerique tenebras in corde suo tetricas clam esse aliis hominibus cupientes, ingentes risus edunt, lætitiæque veluti in theatro pervigilare populis videntur. Porro necessario sciendum est, eos intus omni tristitia plenos esse, cum eos justum gaudium aversatum deseruerit.

XIX. — PANTONYMO SATRAPÆ.

Judæis de tua familia cur victum et amictum invito animo te suppeditare ostendis, quasi facultates tuas in externos, pervicaces, improbos et deliros profunderes ?

XX. — HIPATIO EPIORO.

Non omnes demortuos justos factos esse existimans apostolus Paulus scribit : « Qui vitam obiit, justificatus est a peccato ²² ; » vere enim omnes impii et iniqui, cum vitæ finem posuerint, justifacii esse videbuntur : sed quod omnis homo, jam peccatum non faciens, cum a prava operatione cessaverit, et ideatur iniquis actionibus demortuus, hic non peccator, sed justus, nec absque ratione est. Sic itaque scriptum intellige : Qui peccato mortuus est, cum illud amplius non patret, justus factus est.

XXI. — ISIDORO LECTORI.

Petrus apostolorum princeps ait : « Si exprobramini in nomine **129** Christi, beati estis ²³ ; » et Dominus dixit per Isaiam : « Opprobrium hominum

τούς τε ἐξ Ἰουδαίων, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῷ Χριστῷ πιστεύοντας σκιογραφοῦσιν, οἵτινες πρῶην ἀχυρώδεις ὑπάρχοντες, ὕστερον διὰ πίστεως, καὶ μετανοίας μεγάλως ἐλεθθέντες, χρυσοὶ τινες τὴν γνῶμην πεφθασιν.

ΙΓ'. — ΑΓΑΘΩΝΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΩ.

Τοὺς τοῦ Ἰσδοῦθ ἀναιρέτας ὁ μάκαριος φονεύσας Δαυὶδ, καὶ χεῖρας τούτων καὶ πόδας ἀποκόψας, ἐπὶ τῆς κρήνης, καὶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἐπέρασεν. Σημαίνει διὰ τούτων, ὅτι τῷ κατὰ Χριστὸν γινομένῳ βαπτισματι ἀκροτηριάζονται, καὶ ἀναιροῦνται οἱ πρὸ τῆς πίστεως ἡμᾶς δουλωσάμενοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀποκτείναντες δαίμονες.

ΙΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μετὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἐπισημασθεὶς ἐδείχθη τῆς κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίξει τῷ Θεῷ δυνάμεθα. Οὐκοῦν « Ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγίει ὑμῖν, » καθὰ φησὶν Ἰάκωβος. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων λαὸς οὐκ ἤθελε δι' ἐλπίδος καὶ πίστεως ἐγγίξειν, καὶ κολλᾶσθαι Κυρίῳ, διόπερ Δαυὶδ ἔλεγεν, ὅτι « Ὁργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, » ἐπειδὴ περ οὐκ ἐπίστευσεν τῷ Θεῷ, οὐδὲ ἠλπισεν ἐπὶ τῷ σωτήριον αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Θεὸς εἶρηκε διὰ τοῦ Ἠσαίου : « Ὁ λαὸς οὗτος χεῖλεσι με ἀγαπᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. »

ΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πολλοὶ τῶν φαύλων τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν ἀμειδῆδες σκότος λαμβάνειν τοὺς ἀνθρώπους βουλόμενοι, καγχάζουσι μέγιστα, καὶ τὴν ἰλαρότητα θεατρῶν δοκοῦσιν. Ἄλλ' ἀναγκαῖον εἶδέναι, ὡς πίστεως στεγνωτητος πλήρεις ὑπάρχουσιν ἐνδοθεν, τῆς δικαίας τούτους ἀποστραφείσης χαρᾶς.

ΙΘ'. — ΠΑΝΤΩΝΥΜΩ ΣΑΤΡΑΠῆ.

Τοὺς Ἰουδαίους (1) μὴ εὐφυχῶν διαθρέψαι, καὶ ἀμφίσασι οἰκέτας, διατὶ ἐνδεικτικῶς δῆθεν ὡς ἀλλοτριῶν ἐξῆθεν προσερχομένοις ἀγερώχως, καὶ πονηροῖς, καὶ λήροις τὴν ὑπαρξίν σκορπίζων ;

Κ'. — ΥΠΑΤΙΩ ΕΦΟΡΩ.

Οὐχ ὅτι πάντας τοὺς θανόντας δεικναιῶσθαι οἰόμενος ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει, ὅτι « Ὁ ἀποθανὼν δεικναιῶται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας » ὅντως γὰρ ἂν ἅπαντες ἀσεβεῖς, καὶ παράνομοι δεικναιῶσθαι δόξουσιν ἐξεθόντες τοῦ βίου· ἀλλ' ὅτι πᾶς ἄνθρωπος μηκέτι δρῶν τὴν ἀμαρτίαν, διὰ τὸ παύσασθαι τῆς φαύλης ἐνεργείας, ὡς δοκῶν νενεκρῶσθαι ταῖς πονηραῖς πράξεσιν, οὗτος οὐκέτι ἀμαρτωλὸς, ἀλλὰ δικαίος εὐλόγως χρηματίζει. Οὕτως τοίνυν νόησον τὸ γεγραμμένον, ὅτι Ὁ ἀποθανὼν τῇ ἀμαρτίᾳ, ἐπειδὴ περ μηκέτι πράττει αὐτὴν, δεικναιῶται.

ΚΑ'. — ΙΣΙΔΩΡΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Πέτρος ὁ πρωτοστάτης τῶν ἀποστόλων φησὶν : « Εἰ ἐνειδίξασθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι ἐστε. » Καὶ ὁ Κύριος εἶρηκε διὰ τοῦ Ἠσαίου : Ὁνειδισμῶν

¹⁸ II Reg. iv, 42. ¹⁹ Jac. iv, 8. ²⁰ Psal. lxxvii, 19, 44.

(1) Lege τοὺς ἰδίους, ad hunc sensum : Quandoquidem propriis famulis victum et vestitum libenter suppeditas, cur te scilicet ostentus quasi in alienos

21. ²¹ Isa. xxix, 13. ²² Rom. vi, 7 ²³ I Petr.

extrinsecus advenientes, improbos et nugatores. facultates tuas profundas ? COTELERIUS Monum. E. G. II, 556.

ἀνθρώπων μηδὲ μὴ φοβηθῆτε. Ἐπεὶ αὐτοῦ δὲ βοᾷ ἅνε τὴν εὐαγγελίῳ· « Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίωσιν ὑμᾶς· χαίρετε, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Καὶ ὁ ἀπόστολος δὲ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῇ, σφόδρα ἐπήνεσε τοὺς εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἔχοντας ζέουσαν πίστιν. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, μηδέλλως ἀθυμῆσης, μηδὲ πτοηθῆς ἐξονειδιζόμενος δι' εὐκλειαν, καὶ τρώπων χρηστότητα, καὶ λαμπρὰν εὐσέβειαν, ὑπὸ τῶν ἀβελτέρων τε, καὶ θείων, καὶ μουσαρῶν ἀνθρώπων· καὶ γὰρ οἱ πῆρνοι καταγελάσωσι τῶν σωφρονούντων, καὶ οἱ ἄσεβεῖς σκόπτουσι τοὺς εὐσεβοῦντας, καὶ οἱ κοντροὶ τοὺς ἀγαθοὺς μυκτηρίζουσιν, καὶ οἱ τυφλοὶ πᾶλυδὲλλοντες κικλήσκουσιν ἑαυτοὺς, καὶ οἱ φαυλότατοι κροτοῦσι, καὶ ἀνακηρύττουσι τὰς ἁμαρτίας, καὶ τὰ ἀσχητά πάθη τῆς ἀτιμίας, ψιφισόμενοι διὰ τὸ παρὸν γλυκῶ εἶναι. Ἄλλ' ἡμεῖς μᾶλλον αὐτῶν καταγελάσομεν, καὶ καταγνωσόμεθα, πενθήσομεν τε, καὶ καταθρηνησομεν τὴν τῶν τοιοῦτων ἀπώλειαν.

ΚΒ'. — ΝΙΚΟΔΗΜΩ.

Ὁφείδεις εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἔχεις χρήματα, ἵνα μὴ ἀπαιτηθῆς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τὸν τοῦτων λόγον· « Ἦ γὰρ, φησι, πολὺ δέδοται, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν οἱ πράκτορες ἀγγελοῖ· » καὶ πολλὴν δίκην ὑφείξει τῶν δοθέντων χρημάτων ὁ πλοῦσιος, καὶ ἀκριβὲς λογοθέσιον, καὶ φρικτὴν Ἔσκαυσίονα, πότερον καλῶς, ἢ κακῶς διψήσῃ τὰ εἰς αὐτὸν περιελθόντα κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ.

ΚΓ'. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ θαρσῆσης τῷ γήρᾳ· καὶ γὰρ καὶ γέροντες πίπτουσιν· ἐπικαλοῦ δὲ τὸν Χριστὸν ἀεὶ πρὸς βοήθειαν, ἵν' αὐτόξ σου φρουρὸς καὶ ἀσειστος ἀσφάλεια γένηται.

ΚΔ'. — ΧΑΡΙΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Πυθάνεται μοι ἡ τιμία σου ψυχὴ, τί ἂν εἴη τὸ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι· « Δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος ἐστὶ Μωσέως; » Οὐχ ὅτι πταισμάτων ὁ θεὸς νόμος ὑπάρχει κοινητικός, ὥστερτινὲς ἀπαίθευτοι κακῶς νενομίχασιν· οὐδ' ὅτι ἰσχυροποιεῖν τὴν ἁμαρτίαν εἴθε· μὴ γένοιτο. Μὴ οὖν γὰρ μᾶλλον καὶ περιπόπτειν, ἢ καὶ ἐξαφανίζεῖν τὰς ἁμαρτίας πέφυκεν· ἀλλ' ὅτι δυνατῶς ἐλέγξας τὴν τῶν φαύλων δρωμένων ἀτοκίαν, καὶ δημοσιεύσας τὴν φύσιν τῶν ἀπειρῶν, ἐμφράττει τὸ ἀναίσχυντον στόμα τῶν Ἰουδαίων σεμνουμένων μὲν ἐπὶ τῷ θεῷ γράμματι, καὶ κορυθαντωνόντων διηνεκῶς, πᾶσαν δὲ ἁμαρτίαν ἀφῶδως ἐργαζομένων, καὶ διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου, τὸν νομοθέτην ἀτιμαζόντων. Πρὸς γὰρ εἴη τὸ πρόσωπον τῶν τῷ νόμῳ ἔγκωμωμένων, καὶ ἀλαζονευομένων, ὁ θεὸς Ἀπόστολος ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα ἀποφθέγγεσθαι εἴθε.

ΚΕ'. — ΕΡΜΟΛΑΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἄνω βλέπε πρὸς Θεόν. Τί σοι καὶ τοῖς γήνοις; Μὴ θέλε καθορᾶν, τί πράττει ὁ κοσμικός· ἀπίστης γὰρ τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ἀγχόνης τοῦ βίου. Μὴ οὖν

XXII. — NICODEMO.

Gratiæ tibi agendæ sunt Deo, quod pecuniis destituaris, ne die iudicii de earum ratione exposcaris. « Cui enim, ait, multum datum est, ab eo majus expetent angeli exactores » : et dives pro concessis sibi pecuniis acrius in iudicium vocabitur, rationem exactiorem redditurus, horrendæ discussionis subjiciendus, a bene vel male, quæ Numinis providentia in ipsum pervenere administraverit.

130 XXIII. — APHRODISIO DIACONO.

Ne fidas nimium senio; namque concidunt et senes ipsi. Sed Christum invoca continuo in auxilium, ut ille tibi custos et inconcussa securitas sit.

XXIV. — CHARISIO EPISCOPO.

Percontaris, vir honorande, quid illud sit quod scriptum est per Apostolum: « Potentia peccati lex est Moysis »? Non quod commissorum turpium divina lex procreatrix sit, quemadmodum nonnulli insulsi nimis præve existimarunt; neque quod robur peccato tribuat. Absit hoc. Quinimo potius peccata impedit, disperditque. Sed quod robuste nimis rerum male gestarum absurditatem reprehendens, et indecorarum actionum naturam divulgans, inverecondum Judæorum os ocludit, qui in divina littera gloriantur, et more corybantum perpetuo insanunt, et omne peccatum intrepide perpetrant, et legis transgressione legislatorem inhonorant. Namque in personam eorum, qui lege gloriantur et superbiunt, divinus Apostolus hæc et similia dicere consuevit.

XXV. — HERMOLAO MONACHO.

Sursum ad Deum aspice. Quid tibi et terrenis? Cave, ne quid gerat mundus, intueri contendas. Sejunctus es a mundo, et rerum mundanarum la-

¹⁴ Isa. LI, 7. ¹⁵ Matth. V, 11, 12. ¹⁶ Hebr. X, 32. ¹⁷ Luc. XII, 48. ¹⁸ I Cor. XV, 56.

quæ. Ne itaque actionibus mundanis incumbas, **131** sed tibi soli attende, examinaque, quomodo, ut bonorum ascetarum est, opus tuum compleatur. « Considerate enim diligenter, quomodo ambuletis »²⁹, et quodnam vitæ institutum sequimini, » divinum clamat præceptum.

XXVI. — PROCOPIO PRESBYTERO.

Si in pejus conversionem vituperas, conversionem in pejus devita. « Qui enim, ait, conversus fuerit retro, non est bene dispositus ad regnum cælorum »³⁰.

XXVII. — FRUMENTIO COMITI.

« Circumcisio nihil est, ait Apostolus, et præputium nihil est »³¹. « Neutrum enim in salutem animæ et divinorum cognitionem conducit. Quidnam igitur conducet, et emolumentum homini afferet? **B** Manifesto divinorum præceptorum custodia.

XXVIII. — HIPPASIO TRIBUNO.

Quemadmodum est ciborum jejunium, ita est et iræ jejunium, et ambitionis dominatus jejunium, et invidentiæ, et jactantiæ, et avaritiæ, et injuriarum memoriæ, et repentinæ iræ, et somnolentiæ, et segnitiei, et curiositatis, et perturbationis, et similitium.

XXIX. — THYRSO MONACHO.

Ni curioso perscrutaris, et sedulo res eorum, qui contumeliose **132** se gerunt, expiscaris, cordis tui oblitus es, cellam tuam non nosti, a veritate aberras, per invia iter carpis, et considera ad quemnam tandem finem devenias.

XXX. — Eidem.

Quemadmodum ipse, si gratiam mihi datam aliis quoque non communicavero, rationem in die judicii redditurus sum, tanquam quod silentio spiritale talentum suffoderim; ita et tu in jus vocaberis, si et aliis idoneis non elargitus fueris, cognitionis munus cæleste tibi concreditum. Testis enim ipse sum, multam tibi suppeditatam esse Numinis gratiam, ob morum nobilitatem, vitæ gravitatem, unaque cum præstantissimis monachis contendentem diligentiam. Quod sane in habitu sæculari, et publica expeditione admirabile est.

XXXI. — PHOTINÆ, et DOR..

Vestram vitam intaminatam memoria recolentes, gloriam Christo damus, cum Davide enuntiantes: « Quam dilecta tabernacula tua et altaria, Domine virtutum »³²! » Vere etenim tabernacula, et altaria, et templum, et munera Dei per virginitatem aperuistis.

XXXII. — MENANDRO DOMESTICO.

Nolo, insultas auribus nostris, a paterno meo Hellenismo desciscere: namque id vituperandum puto. Verumtamen dic mihi, vir admirande, si pater tuus prædonum princeps, aut **133** ebrietati deditus, aut adulter, aut fenerator, aut audax, aut

ἄρα τὸ βιωτικὸν ἔργον, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῷ μόνη, καὶ φρόντιζε, ὅπως κατὰ τὸ πρέπον τοῖς ἀσκηταῖς, πρᾶξῃ τὸ ἔργον σου. « Βλέπετε γὰρ ἀκριβῶς, πῶς περιπατεῖτε, καὶ πῶς πολιτεύεσθε, » βοᾷ τὸ θεῖον ἐπιτάγμα.

KΓ'. — ΠΡΟΚΟΠΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Εἰ ψέγεις τὴν εἰς τὸ χεῖρον στροφὴν, φεύγε τὴν εἰς τὸ χεῖρον στροφὴν. « Ὁ γὰρ στραφεὶς, φησὶν, εἰς τὸ ὀπίσω, οὐκ ἔστιν εὐθετος τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. »

KΖ'. — ΦΡΟ. ΜΕΝΤΙῶ ΚΟΜΗΤΙ.

« Περιτομή οὐδὲν ἔστι, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, καὶ ἀκροβυστία οὐδὲν ἔστιν. » Οὐδέτερον γὰρ τῶν εἰρημένων συμβάλλεται πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς, καὶ θεοτέραν γινώσιν. Τί οὖν ἂν εἴη τὸ λυσιτελοῦν, καὶ θνητοῖς προξενοῦν τῷ ἀνθρώπῳ; Ἀἴτιον οὖν ἢ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

KΗ'. — ΙΠΠΑΣΙῶ ΤΡΙΒΟΥΝῶ.

« Ὅσπερ ἐστὶ βρομιᾶτων νηστεία, οὕτω καὶ θυμοῦ νηστεία ἐστὶ, καὶ φιλαρχίας νηστεία, καὶ βασκανίας, καὶ κόμπου, καὶ φιλοχρηματίας τε, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ ὀνητίας, καὶ κωθίας, καὶ περιεργίας, καὶ ταραχῆς, καὶ τῶν καθεξῆς.

KΘ'. — ΘΥΡΣῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἐὰν πολυπραγμονῆς, καὶ ἡδέως περιεργάζῃ τὰ πράγματα τῶν τῆν ἀσχημοσύνην ἐργαζομένων, ἐπελάθου τῆς σεαυτοῦ καρδίας, οὐκ οἶδας τὴν κέλλαν σου, ἐπ' ἀνηθῆς ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἀνοδίαν βαδίζεις· καὶ βλέπει, πρὸς ποῖον ἐλεύση πέρας.

Λ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὅσπερ ἐγὼ, εἰ μὴ μεταδοῖην ἑτέροις τῆς δοθείσης μοι χάριτος, λόγον ὀφείξω ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ὡς κατορύξας τῇ σιωπῇ τὸ πνευματικὸν τάλαντον, οὕτως καὶ σὺ εὐθύνας ἀπαιτηθῆσθαι, ἐὰν μὴ καὶ ἄλλοις ἱκανοὶς χορηγήσῃς τὴν ἐμπιστευθεῖσάν σοι οὐράνιον δωρεάν τῆς γνώσεως. Μαρτυρῶ γὰρ σοὶ πολλὴν ἔχοντι χάριν Θεοῦ, δι' εὐγένειαν τρόπων, καὶ βίον σεμνότατον, καὶ ἐπιμέλειαν ἀμιλλωμένην τοῖς κρατίστοις τῶν μοναχῶν· ὅπερ θαυμαστὸν βλέπειν ἐν σχήματι κοσμικῷ, καὶ δημοσίᾳ στρατείᾳ.

ΛΑ'. — ΦΩΤΕΙΝῆ καὶ ΔΟΡ. . . .

Μνημονεύοντες τῆς ἀπολύτου ὑμῶν ζωῆς, δοξάζομεν τὸν Χριστὸν, λέγοντες σὺν τῷ Δαυὶδ· « Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, καὶ τὰ θυσιαστήρια, Κύριε τῶν δυνάμεων! » Ἀληθῶς γὰρ σκηνώματά τε, καὶ θυσιαστήρια, καὶ ναὸς, καὶ κειμήλια Θεοῦ διὰ τῆς παρθενίας πεφάνεα.

ΛΒ'. — ΜΕΝΑΝΔΡῶ ΔΟΜΕΣΤΙΚῶ.

Οὐ βούλομαι, λέγεις, ἐκοτῆσαι τοῦ πατρός μου Ἑλληνισμοῦ· ἐπονεύειστον γὰρ τοῦτό γε οἶμαι. Τί οὖν, εἰπέ μοι, θαυμάσιε, εἰ ὁ πατήρ σου λήσταρχός τις, ἢ μεθυστής, ἢ πῆνος, ἢ τοκογλύφος, ἢ θρασύς ἢ τυμωρῶχος ἐτύχανε, οὐ θέλεις σάφρον; λογισμῶ: ἤρῃ-

²⁹ Ephes. v, 15. ³⁰ Luc. ix, 62. ³¹ I Cor. vii, 19. ³² Psal. lxxxiii, 1.

ἐπίτητος, πρῆττον γενέσθαι τῆς τοῦ ἀδίκου, καὶ ἁ
 ἄνοσιου πατρὸς κακοπροσύνης;

A sepulcrorum effossor fuisset, annon cuperes prudenti sanoque consilio utens, iniusti ac impii patris improbitate sanior evadere?

ΛΓ'. — ΧΡΥΣΟΓΟΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ ΚΑΙ
 ΗΓΟΥΜΕΝῶ.

XXXIII. — CHRYSOGONO PRESBYTERO,
 ET ABBATI.

Ἡρώτησέ με, ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, τί ἐστίν, ὅπερ
 ψάσκει πρὸς τὸν Θεὸν ὁ Βαρούχ· ὅτι « Σὺ εἶ καθ-
 ἡμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα ; »
 Ὁ Θεὸς ἐπειδὴ ἀναλλοίωτος καὶ ἀτρέπτos ὑπάρχει
 ἐτηνεκῶς, δῆλον ἐστὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ καθῆσθαι ἀτρε-
 πτότητι διὰ παντὸς εἰρηταί· ἡμεῖς δὲ τρεπτοὶ ὄντες,
 ραδίως ἀπολλύμεθα ἐκάστοτε ἄλλοι ἀντ' ἄλλων πω-
 λάκις γινόμενοι, καὶ ἀφ' ἐτέρων λογισμῶν ἐφ' ἐτέ-
 ρους λογισμοὺς συνεχῶς μεταβαίνοντες.

Postulasti, dilecte mi, quid est, quod Barach dicit ad Deum : « Tu es sedens in sæcula, et nos perimus in sæculum ? » Deus cum immutabilis atque invariabilis perpetuo sit, manifestum est, eum in propria sedere immutabilitate in æternum **, ut dicitur. At nos, qui de facili mutamur, et singulis diebus morimur, alii atque alii sæpius facti, et ex aliis in alias cogitationes sæpissime transeuntes.

ΛΔ'. — ΣΩΚΡΑΤΙῶ ΕΞΚΕΠΤΟΡΙ.

XXXIV. — SOCRATIO EXCEPTORI.

« Αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται κατ' Β
 ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῆς δικαιοκρατίας. » Τοῦτέστιν
 αἱ ἀγγελικαὶ στρατιαὶ τῷ Δεσποτικῷ ὑπηρετοῦσαι
 προσάγματι, ἐξ ἡμερότητος εἰς ὄργην κινήθησονται
 . . . πάντας τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους.

« Virtutes eolorum commovebuntur in die justitæ iudicii **. » Hoc est, angelici exercitus Domini audientes imperio ex mansuetudine in iram commovebuntur, et pravos homines universos perdent.

ΛΕ'.

XXXV.

Οἱ ἀνόσιοι, καὶ ἄθεοι, πονηροὶ τε, καὶ ἄθεσμοι τοῦ
 Σατανᾶ λογισμοὶ μὴ θροαιτώσαν σε, μηδὲ καταπλη-
 τέτωσαν, μή τε μὴν παρασκευάζετωσαν ἀθυμεῖν,
 καὶ ἐκλύεσθαι τὴν σὴν ἀγαθὴν ψυχὴν, πίστει γεγα-
 κωμένην, καὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ φραττομένην. "

Perversæ, et impiæ, pravæque, et exleges Satanae cogitationes ne te conturbent, neque perterreant, neque id operentur, ut animum despondeas, et tua bona anima fide collustrata, et Christi cruce circumsepta dissolvatur.

ΛΓ'. — ΔΗΜΟΣΘΕΝΕΙ ΠΑΤΡΙ ΠΟΛΕΩΣ.

134 XXXVI. — DEMOSTHENI URBIS PATRI.

Εἰ μὴ τῶν μακαρίων, καὶ ὄντως θεῶν τῆς Γρα-
 φῆς λόγων ἔρως, κτήνει τοὺς ἀνοήτους καὶ ἀλογί-
 στοὺς παρεωσαθήσῃ.

Si beata et vere divina Scripturae eloquia stultose non appetis, jumentis insipientibus et ratione destitutis assimilaberis **.

ΛΖ'. — ΚΑΛΛΙΣΤΙΑΝῶ.

XXXVII. — CALLISTIANO.

Ὅσπερ ὀρεγόμενοι τῆς ζωῆς ἐσθίειν, καὶ πίνειν,
 φράζειν τε, καὶ ἀκροῦσθαι εἰκόθαμεν, οὕτως καὶ τῇ
 ἀναγνώσει τῶν τοῦ Θεοῦ λόγων προσανέχειν ὀφειλο-
 μεν ἀκορέστως τῇ γνώμῃ.

Quemadmodum, dum vitam appetimus, edere et bibere, loqui et audire suevimus, ita et divinis eloquiis perlegendis insaturabiliter mente opera dauda est.

ΛΗ'. — ἈΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤῶ.

XXXVIII. — ASCLEPIODOTO.

Τί σοι ὄφελος τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς ἐπι-
 θυμίαις δὲ δουλεύειν, ὡσπερ πικραῖς δεσποίναις ;

Quis tibi usus fuerit servis quidem imperare, desideris vero tanquam immitibus dominis scri- vire ?

ΛΘ'. — ΑΥΓΕΝΤΙῶ ἸΛΛΟΥΣΤΡΙῶ.

XXXIX. — AUXENTIO ILLUSTRIO.

Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ζῶν Λόγος
 ἐστίν, καὶ ἐνυπόστατος Λόγος ὑπάρχει, ἀπαθῶς ἐκ
 Πατρὸς πρὸ πάντων αἰώνων, καὶ χρόνων γεγεννημέ-
 νος, μόνος ἐκ μόνου μονογενῆς, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸς
 ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, τῷ ἴδιῳ Πατρὶ κατὰ
 πάντα ὁμοιος, δυνάμει, οὐσίᾳ, ἀγαθότητι, ἐξουσίᾳ,
 καὶ πάσῃ τελειότητι, ὡς χωρεῖν τὸν Πατέρα ἐν αὐτῷ,
 καὶ χωρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, πάντων ὑλικῶν Δη-
 μιουργός, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ, καὶ ὁμοου-
 σίῳ, καὶ προσκυνητῷ Πνεύματι.

Unigenitus Filius, et Verbum Patris, vivens Verbum, et propria subsistens hypostasi Verbum est, ex Patre ante omnia sæcula, et tempora sine ulla passione genitus, solus ex solo unigenitus, lumen ex lumine, Deus verus de Deo vero, Patri in omnibus similis, potentia, essentia, bonitate, auctoritate et omni perfectione, adeo ut in seipso capiat Patrem, et capiatur a Patre; rerum omnium, quæ materiae subsunt, Conditor, cum Patre, et sancto, et consubstantiali, et adorando Spiritu.

Μ'. — Τῷ αὐτῷ.

135 XL. — Eidem.

Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ
 τὸ σχηματισθῆναι, ἦτοι σωματωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας
 Παρθένου, οὐκ ἐκπέπτωκεν, καὶ ἀπηλλοτριώθη τῆς
 ἰδίας θεότητος, ἔμεινε γὰρ Θεὸς καὶ μετὰ τὴν σάρ-
 κωσιν, Θεὸς μὲν ἀληθινὸς κατὰ τὸ ἀόρατον, ἄνθρω-

Unigenitus Filius, et Dei Verbum etiam post formam, corpus nempe, ex sancta Virgine assumptam, non degeneravit, neque a proprio deitatis statu motus est; namque etiam post incarnationem Deus permansit, Deus quidem verus secundum

** Baruch iii, 3. ** Psal. lxxxviii, 37. ** Matth. xxiv, 29. ** Psal. xlviii, 13.

quod non videtur, et secundum quod videtur, A homo verus. Neque enim sine mente et anima erat, ut effutit Apollinarius.

XL. — EUTHYMIΟ ΔΙΑΚΟΝΟ.

Alii quidem in vinetis, et olivetis, et jumentis, et servorum multitudine, et ædibus auro argentoque splendidis, et terrenis ditionibus gaudent. Tu vero, præclarissime Christi serve, Regem invisibilem intellectuales indesinenter oculis cernens, illius suavitatis particeps, et amore, qui discindi non potest, illi colligatus, speque erga eum animum tuum enutriens, et dilectione, quæ non marcescit, te delectans, precibus continuis et psalmodiarum cantibus continuo incumbens et sermones spirituales amplectens, prophetarum illa exclamas: « Recordatus sum Dei, et lætatus sum ³⁶. » Et: « Superlætabor in Domino meo, non laboravi sequens Dominum meum ³⁷. » Exsultabo itaque, humanissime Domine, in sermonibus tuis, quemadmodum qui divitias invenit, et prædam multam ³⁸. Proptereaque Salvator et Conditor omnium tibi respondet: Gaudium tuum, et exultationem tuam nullus furari poterit ³⁹: Maria siquidem optimam elegit divinarum disciplinarum semper virentem partem ⁴⁰. Quando itaque sermo **136** mei in te habitant recordatione, recordabor tui in regno meo. Et: « Ne timeas, tecum enim ero omnibus diebus ⁴¹, » ex omni tribulatione liberans te ⁴², et eripiens o manu insidiantium ⁴³.

XLII. — CHRYSEROTI SOPHISTÆ.

Si linguacissimus Apollinis tripus adveniente in carnem omnium Domino Christo silere jussus, præter gentium exspectationem (sic enim addecebat) obmutuit, quemadmodum universi, qui sub celo sunt, intuentur: quare tu ipse neque pudore, neque rubore suffunderis de tuis insipientibus ac infortunatissimis diis curam gerens, absurda, et ea quæ non sunt, defensans? Veruntamen si mihi credere, causamque tuam rationabiliorem facere tibi in animo fuerit, vaticinantis tripodis silentium nunc potissimum æmulareris.

XLIII. — FAUSTINO MONACHO.

Quid gravaris? quid maceraris? quid vocibus instas, et assiduas jacies ore querelas, morose tu ac querule? Quare te impatientem, et pusilli animi virum evulgans advenientia non sustines? Memento, quid ille in adhortationibus dixerit: « Fili, si accesseris servire Domino, præpara animam tuam ad tentationem, dirige cor tuum, et sustine, et ne turberis, neque cito exposce solutionem tempore inductionis ⁴⁴. » Quare id animadvertas **137** velim, sine Dei judicio nihil, quod affligat, alicui advenire. Quapropter « Virum indue, et roboretur cor tuum, et sustine Dominum ⁴⁵, » ut tui misereatur.

κος δὲ ἀληθινὸς κατὰ τὸ ὁρώμενον, οὐκ ἄνθος γὰρ δὴ. καὶ ἀψυχος, καθάπερ βεβόηχεν Ἀπολλινάριος.

MA'. — ΕΥΘΥΜΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐτεροὶ μὲν ἐπ' ἀμπελώσιν, καὶ ἐλαιῶσι, καὶ κτήνεσι, καὶ πληθεὶ τῶν οἰκετῶν, καὶ οἴκοις περιφανέσι, χρυσῷ τε, καὶ ἀργύρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις γηϊνοῖς εὐφραίνονται κτήμασιν. Σὺ δὲ γέ, πανεύφημε δούλε Χριστοῦ, τὸν ἄβρατον Βασιλέα τοῦ νόητος ἀδιαλείπτως θεώμενος ὀφθαλμοῖς, καὶ τῆς ἐκείνου τερπνότητος ἀπολαύων, καὶ τῷ ἀδιασπᾶστῳ πόθῳ συνδεόμενος αὐτῷ, ἐλπιδι τε τῇ εἰς αὐτὸν τρεφόμενος τὴν ψυχὴν, καὶ ἐναθρονόμενος τῇ ἀμαράντῳ ἀγάπῃ, εὐχαῖς τε συνεγέσι, καὶ ψαλμῳδαῖς προσκαρτερῶν. καὶ ἐνστερνιζόμενος τοὺς πνευματικοὺς λόγους, τὰ τῶν προφητῶν ἐκδοῦς: « Ἐμνήσθητι τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐφράνθητι. » Καὶ: « Ὑπερευφράνθησθαί ἐν τῷ Κυρίῳ μου, οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν ὀπίσω Κυρίου μου. » Ἀγαλλιάσθαι τοίνυν, ὦ φιλόνηρον πεδῆσποτα, ἐπὶ τοῖς λόγοις σου, καθάπερ ὁ εὐρηκῶς πλοῦτον, καὶ σκύλα πολλά. Διὸ ἀνταποκρίνεται σοὶ ὁ Σωτὴρ, καὶ Κτίστης τῶν ἀπάντων, ὅτι περ τὴν χαρὰν σου, καὶ τὴν ἀγαλλίαν οὐδεὶς ἀποσπλήσῃ δυσήσεται. Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν ἐξελέξατο, τῶν θείων μαθημάτων ἀειθαλῆ μερίδα. Ἐπειδὴ οὖν οἱ λόγοι μου ἐν σοὶ κατασκηνοῦσι, μνεῖα μνησθήσῃ σου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. Καὶ: « Μηδαμῶς φοβήθῃς, μετὰ σοῦ γὰρ ἔσομαι διὰ παντός, » ἐκ πάσης σε λυτρούμενος θλίψεως, καὶ ἐξαρκάζων ἐκ χειρὸς τῶν ἐπιβουλεύόντων.

MB'. — ΧΡΥΣΕΡΩΤΙ ΣΟΦΙΣΤῆ.

Εἰ ὁ πολυφωνότατος τοῦ Ἀπόλλωνος τρίπους σιγᾶν προστεταγμένος διὰ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ πάντων Δεσπότης Χριστοῦ παρὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων προσδοκίαν προκρόνως περιφρονεῖται, καθὼς ἄπαντες οἱ τὴν ὕψ' ἤλιψ νεμόμενοι βλέπουσιν, τίνας ἔνεκεν αὐτὸς ἐντραπῆναι, ἢ αἰσχυνθῆναι οὐ βούλει, τὸν ὑπὲρ τῶν ἀλογίστων, καὶ παναθλίων θεῶν σου λόγον ποιούμενος, καὶ ἀντιποιούμενος τῆς ἀτοπίας, καὶ τῆς ἀπροσωπίας; Ἄλλ' εἴπερ ἐμοὶ πεισθῆναι θελήσῃς, μᾶλλον εὐπροσωπῆσαι τὴν ἀφονίαν μᾶλλον ἀρτίως ζηλώσεις τοῦ μαντικῶς τρίποδος.

MG'. — ΦΑΥΣΤΙΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τί θλίβῃ; τί ἀλύεις; τί μέμφῃ, καὶ καταμέμφῃ, μεμφίμοιρε; Τί ἀνοπομόνητον σαυτὸν δεικνύεις, καὶ μικροψυχότατον, μὴ φέρον τὰ συμβάντα; Μνησθήτι τοῦ λέγοντος ἐν ταῖς παραινέσεσι: « Τέκνον, ἐὰν προτέρη δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν, εὐθύσον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον, καὶ μὴ ταράττου, μηδὲ τάχιστα ζῆται λύσιν ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. » Γίνωσκε γὰρ, ὅτι ἄνευ κρίσεως Θεοῦ, οὐδὲν τῶν θλιβερῶν ἐπέρχεται τι. Διόπερ ἐ Ἀνδρίζου, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδίη σου, καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον, » ἵνα σε ἐλεήσῃ.

³⁶ Psal. lxxvi, 4. ³⁷ Jer. xvii, 16. ³⁸ Psal. cxviii, 162. ³⁹ Joan. xvi, 22. ⁴⁰ Luc. x, 42. ⁴¹ Isa. xli, 10. ⁴² Psal. xxxiii, 18. ⁴³ Psal. lxx, 16. ⁴⁴ Eccl. i, 1. ⁴⁵ Psal. xxvi, 14.

ΜΑ'. — ΚΥΡΙΑΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Πῶς μικρὸν λέγεις ὑπάρχειν ἀμάρτημα, δι' οὗ θεὸς ἀθετεῖται, καὶ θεὸς ἀτιμάζεται διὰ τῆς παραβάσεως θεῶν ἐνταλμάτων; Ἐάν γάρ τις ἀνδραφονεύσῃ, καὶ βρέφος ἀποκτείνῃ, φονεὺς πάντως ὑπάρχει, καὶ ὡς φονεὺς κρίνεται. Πῶς τοίνυν ποιεῖς τὸ πταίσμα, δι' οὗ ἐκκλείη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν;

ΜΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ γόγγυζε, ἀνὼρωπε· ἀλλότριον γὰρ μοναχοῦ τὸ γογγύζειν, ἔάν μέχρι θανάτου κινδυνεύειν σε συμβῆ ἐπιτελοῦντα τὸ ἐπιτατόμενόν σοι παρὰ τῆς ἀδελφότητος. «Ὁ γὰρ ὑμῶν, φησὶν, ἀκούων, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ τολμήσας ὑμᾶς ἀθετῆσαι, ἐμὲ ἀθετεῖ.» Καὶ ὁ Ἀπόστολος γράφει· «Μὴ γογγύζετε, καθὼς ἅλιες τινες τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὲρ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.» Εἰ τοίνυν βούλει μὴ ἀπολέσθαι, πέπαυσο τῶν γογγυσμῶν. Ἦ πῶς δυνήσῃ πρὸς Κύριον διαπετάσαι τὰς χεῖρας, καὶ εὐξασθαι, κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἀποστόλου, χωρὶς ὀργῆς, καὶ διαλογισμῶν· τὸ γὰρ γογγύζειν κῆμα ὑπάρχει ὀργῆς.

ΜΖ'. — ΗΛΙΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὅσοι μὲν πολλοὶς πόνοις, καὶ ἰδρώσι, καὶ χρόνω μακρῷ μαχόμενοι ταῖς ἡθonaίς, μόλις ποτὲ τοῦ χαρίζματος ἐπέτυχον τῆς ἀπαθείας, τούτοις συγχωρήσωμεν συντυχίας ποιέσθαι πρὸς ἀσκησίας. Ὅσοι δὲ κατὰ σε πάθει φιληθόνους πεφορτισμένοι εἰσιν, εἰργέσθωσαν τῆς τοιαύτης σφαλερωτάτης ἐντεύξεως, ἵνα μὴ καὶ τὰς ἰδίας ψυχὰς, καὶ τὰς ἀλλοτρίας εἰς βάραθρον βίβωσιν. Ἄνευ γὰρ ἀπαραίτητου τινός, καὶ ἀναγκαίας χρείας, οὐ δεῖ βλέπειν θηλείας, ἔάν κανονικαὶ ᾖσι, ἔάν κοσμικαὶ. Τοῖς δὲ προτρέπουσιν ἡμᾶς εἰς τοὺς ἐσπυτῶν οἴκους βωτικoῖς ἀνδράσιν, ὥστε ὑπὲρ αὐτῶν ποιήσασθαι προσευχὰς, λεκτέον τὸ τοῦ Εὐαγγελίου ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ὅτι· Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἐν ἀρεταῖς, ἵνα εἰσελθῶ εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐπεὶ δὲ πιστεύσῃς ὡφελίσθαι δι' εὐχῆς τῶν μοναχῶν, ἢ γενέσθω σοι, καθὼς καὶ ἐπίστευσας. Καὶ πάντες δὲ οἱ ἀγαπῶντες τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν πατέρες καὶ ἀδελφοὶ παρακληθήσονται παρ' ἐμοῦ προσεύξασθαι γνησίως ὑπὲρ τῶν δεηθέντων βωτικῶν.

vilitatem diligunt patres fratresque, me intercessore, pro requisitis a sæcularibus legitime ac sincere Deum deprecabuntur.

ΜΖ'. — ΛΕΩΝΙΔῆ ΜΟΝΑΧΩ.

Βέλτιστον νῦν ἐπιφθέγγασθαι σοι τὸ τοῦ Ἰερემίου· «Ὁ λαὸς μωρὸς καὶ ἀκάρδιος.» Δέον γὰρ αἰσχύνεσθαι σε ἐπὶ τοῖς φαύλοις πράγμασι, καὶ ταῖς κενδοφύταις, καὶ ταῖς ἀθυροστομίαις, τότε πλήρη ταῖς χερσὶ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀγερωχαῖς ἐναδρόνῃ μᾶλλον τούτοις, καὶ τέρπῃ, καὶ ἐπὶ πάντων καυχῆσαι, καὶ ἔπαινεῖς σαυτὸν, δαψιλῶς δοξάζεις. Ἄλλ' αἰσχύνθητι, φησὶν ὁ ἅγιος προφήτης ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ λάβε τὴν ἀτιμίαν σου, ὅπως ἂν εἰς συναισθησὶν ἐλθῶν, σαυτὸν ἐπιγῶνς, καὶ καταγνοῦς;

⁶⁶ Luc. x, 16. ⁶⁷ I Cor. x, 10. ⁶⁸ I Timoth. ii, 8. ⁶⁹ Luc. vii, 6. ⁷⁰ Matth. viii, 13. ⁷¹ Jer. v, 21. ⁷² Ecce. lvi, 52.

XIV. — CYRILLO MONACHO.

Quanam ratione parvum esse peccatum contendis, cujus causa Deus abjicitur, et Deus divinorum præceptorum prævaricatione contemnitur? Sive enim quispiam virum trucidet, sive infantulum interimat, homicida modis omnibus est, et veluti homicidæ dies illi dicitur, et nomen ad judices defertur. Quanam igitur ratione scelus patras, pro quo regno cælorum foras extruderis?

XLV. — EIDEM.

Ne murmures, mi homo: neque enim addeceat monachum murmuratio, licet evidenti vitæ discrimine, tibi a fraternitate impositum peragendum sit. Qui enim vos audit, ait, me audit, et qui vos spernit, me spernit. Et Apostolus scribit: Ne murmuraveritis, quemadmodum ex Israelitis qui murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Itaque si tui salus curæ tibi est, cessa a murmurationibus. Sin minus, quomodo poteris ad Dominum manus protendere, precesque effundere, ut Apostolus tradebat, absque ira et disputationibus? Murmuratio namque iracundiæ fetus est.

138 XLVI. — HELIODORO MONACHO.

Quicumque multis laboribus et sudoribus, et longo tempore cum voluptatibus conficiantur, tandem aliquando ita animo comparati sunt, ut nullis perturbationibus commoveantur, iis per nos facultas sit, consuetudinem sermonemque cum mulieribus sese exercentibus habere. Qui vero, ut tute es, affectionibus ad voluptates pronis oheantur, ab hujuscemodi periculosissimis colloquiis arceantur, ne proprias animas alienasque in barathrum præcipitent. Absque enim necessario usu, et qui evitari non potest, mulieres, sive illæ sub regula, sive liberæ vitam ducunt, aspiciendæ non sunt. Hominibus autem sæcularibus, qui nos in proprias ædes etiam adhortantes advocant, ut pro illis preces Deo fundamus, illud Evangelii in defectione animi respondere debemus: Non ii mihi in virtutibus progressus sunt, ut domum tuam introeam: verumtamen cum id certo teneas, monachorum preces tibi adjumento futuras, fiat tibi, sicut credidisti. Et omnes qui nostram

XLVII — LEONIDÆ MONACHO.

Optimum nunc equidem est, illud tibi Jeremiæ edicere: «O popule stulte et excors.» Namque cum opus esset te rubore suffundi, ob res pravas, et inanem gloriam, et linguæ petulantiam, tunc manibus plaudis, et aliis per te insolenter gestis, superbis et oblectaris, et ante alios jactas, et te laudibus effers, et abundantioribus præconiis extollis. Verumtamen rubore suffundere, sanctus propheta ex persona Dei clamat: Et accipe opprobrium tuum, ut tandem aliquando per-

⁶⁶ Luc. x, 16. ⁶⁷ I Cor. x, 10. ⁶⁸ I Timoth. ii, 8. ⁶⁹ Luc. vii, 6. ⁷⁰ Matth. viii, 13. ⁷¹ Jer. v, 21. ⁷² Ecce. lvi, 52.

sentiscens, te ipsum cognoscas, et tua improbitate condemnata possis illuminari. Namque animæ matutinum est peccatorum cognitio, et condemnatio, et salutis principium.

XLVIII.

Deo tuam imbecillitatem fateare, ut vis gratiæ splendeat, et supra naturam Domini voluntas miracula efficiat.

XLIX. — ALEXANDRO MONACHO EX GRAMMATICO.

« Venite, ait propheta, et ascendamus in montem Domini ⁵³. » Non autem, Venite et nos præcipites dejiciamus in adversarii voraginem: nihil enim, ut verum fatear, terrigena sapientia profundius, depressius, humiliter; licet impudenter satis in altum volatus atollere suos proleatur. Quapropter divinus aiebat Apostolus: « Sapientiam mundi hujus esse stultitiam apud Deum ⁵⁴. » Cum enim mundus per sapientiam Deum non cognovisset, Deus sapientum scientiam stultam reddidit, eloquio ac dictione rudibus, cognitionem, in qua nullus error admittebatur, possidentibus apostolis, subdens universas gentes, et omnem linguam Græcorum et barbarorum. Hinc quicumque pietatis præconium amplectitur, totis viribus incumbit, apostolorum regulis obtemperans, ut eorum dicendi formam exquisite assequatur, nulloque **140** modo ab eorum illibata traditione deflectat. Absurdissimum itaque fuerit, nos, qui ad montem excelsæ et Christianæ philosophiæ ascendimus, post gentilium ejuratas præstigijs, et eorum tumidum dicendi genus exhibitalum, rursus ad inanis gloriæ vanique studii tenebrosissimam convallem protrudi, et prudentia jam perfectos denuo rejuvenescere, et instar infantulorum carmina, iambosque maximi æstimare, quibus nullus indignit, neque Apollo Alexandrinus dipertus, potum Christi discipulis exhibens, neque Clemens Romanus philosophus, neque innumeri alii magistri virtutis, et grammaticæ apostolorum successores; ne metris et carminibus crucem Domini evacuant, et contra divinam legem, mel super altare offerre deprehenderentur ⁵⁵. « Mel enim e labiis mulieris meretricis distillat ⁵⁶, » hoc est gentilium verborum ornatu et splendore, quæ satis persuadente consuetudine, decipiens stulte deceptum, ut ait Salomon, laqueisque ex labiis exortis colligat, ac divina philosophia extrudens, in ipsum laqueum et in profundum inferni misere captum præcipitat. Ne itaque numeris attendas, licet in eos animo propensiore sis, nimisque illis addictus, ne divinum apostolorum characterem abolens, quem a vide nimis antea exprimere elegeras, in extremam deformitatem incidas, atque innotescas, parum tibi curæ esse salutem tuam propter studium carminum; præjudicium vero, et typus et laqueus alijs fias, qui immorigerati, viles se-

Α τῆς σαυτοῦ ψαυλότητος, δυνήθης φωτισθῆναι: ἄρθρος γὰρ ψυχῆς ἀμαρτημάτων ἐπίγνωσις καὶ κατὰ γνῶσις, καὶ ἀρχὴ σωτηρίας.

MH.

Ὁμολόγησον τῷ Θεῷ τὴν σαυτοῦ ἀσθένειαν, ἵνα τὸ δυνατόν ἀσπράξῃ τῆς χάριτος, καὶ ἐπέκεινα φύσεως θαυματουργήσῃ τὸ δεσποτικὸν βούλημα.

MΘ'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡῶ ΜΟΝΑΧῶ ΑΠΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ.

« Δεῦτε, φησὶν ὁ προφήτης, καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ἕρος τοῦ Κυρίου. » Οὐχί, Δεῦτε, καὶ κατακρημνισθῶμεν εἰς τὴν τοῦ ἔχθρου φάραγγα. Οὐδὲν γὰρ ἀληθῶς ὑπάρχει κοιλότερον τῆς κοσμικῆς σοφίας, οὐδὲ χθαμαλότερον τε, καὶ χαμαιπετέστερον, κἂν ἐξ ἀναισχυντίας ἐπιπᾶσθαι ἴθυσεν ὑψηλὰ ἐπαγγέλλεται. Διὸ φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ὅτι « Ἡ σοφία τοῦ κόσμου τοῦτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν. » Ἐπειδὴ γὰρ ὁ κόσμος οὐκ ἔγνω διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, τοὺς ἰδιώταις μὲν τῆ φράσει, τὸ ἀδιόκτων δὲ κατὰ τὴν γνῶσιν ἔχουσιν ἀποστόλοις, ὑποτάξας πᾶν ἔθνος, καὶ πᾶσαν γλῶσσαν Ἑλλήνων τε, καὶ βαρβάρων. Ὅθεν ἕκαστος τῶν τῷ κηρύγματι τῆς εὐσεβείας προσόντων, σπουδῆν πᾶσαν τίθεται, τοὺς κανόνι τῶν ἀποστόλων ἐπόμενος, τὸν ἐκείνων χαρακτῆρα σὺν ἀκριθείᾳ μιμεῖσθαι, καὶ μηδαμοῦ παρατρέπεσθαι τῆς ἐκείνων ἀμώμου παραδόσεως. Τῶν ἀποποπτῶτων τοίνυν ἂν εἴη, προδάντας ἡμᾶς τῷ ὄρει τῆς κατὰ Χριστὸν ὑψηλῆς φιλοσοφίας, μετὰ τὸ διαπτῦσαι τὴν Ἑλληνικὴν τερθρεῖαν, καὶ ἀτιμάσαι τὴν κομπῆριαν αὐτῶν, πάλιν εἰς τὴν τῆς κουφοδοξίας, καὶ τῆς ματαιοπονίας καταφέρεσθαι σκοτεινοτάτην φάραγγα, καὶ τοὺς τελείους τὴν φρένα πάλιν παιδαριεύεσθαι, καὶ δικὴν μειραχίαν περὶ πολλοῦ ποιῆσθαι τὰ ἔπη, καὶ τοὺς λάμβους, ὧν χρεῖαν οὐδεὶς ἔσχευ, οὐκ Ἀπολλῶς ὁ Ἀλεξανδρεὺς λόγιος ὁ ποιηστῆς τῶν Χριστοῦ μαθητῶν, οὐ Κλήμης ὁ Ῥωμαῖον φιλόσοφος, οὐκ ἄλλοι μυριοὶ φιλόσοφοι, καὶ γραμματισταὶ δευτεροὶ τῶν ἀποστόλων λεγόμενοι, ἵνα μὴ διὰ τοῦ μέτρου, καὶ τῆς ἐποποιίας κενώσωσι τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ φωραθῶσι παρὰ τὸν θεῖον νόμον τὸ μέλι ἀναφέροντες ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. « Μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, » δηλαδὴ τῆς Ἑλλήνων καλλιστείας, ἣτις τῇ πολλῇ πιθανῇ ὁμιλίᾳ ἐξαπατῶσα τὸν κομψευθέντα, καθά φησιν ὁ Σολομὼν, βρόχους τε τοὺς ἀπὸ χειλέων καταδραμεῖ, καὶ ἐξοκειλαὶ παρασκευάσασα τῆς τοῦ Θεοῦ φιλοσοφίας, εἰς αὐτὸ τὸ πέταυρον, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πυθμῆνα τοῦ ἕδου καταθίβει τὸν ἀθλίως ἀλόντα. Μὴ τοίνυν θέλει προσανέχειν τῷ μέτρῳ, κἂν εἰ λίαν πρὸς αὐτὸ συνφθειαν καὶ ἡμερον κέκτησαι, ἵνα μὴ ἀφανίσας τῶν αἰτέων τὸν θεῖον χαρακτῆρα, ὄντες σὺν πόθῳ πολλῷ πρώην ἀναμάξασθαι προειλω, πρὸς τὴν ἐσχάτην μὲν ἐκπέσης ἀμορφίαν, δηλὸς δὲ γίνῃ ἀμελῶν τῆς σαυτοῦ σωτηρίας διὰ τῆς περὶ τὰ ἔπη σπουδῆς, πρόκριμα δὲ, καὶ τύπος, καὶ παγὶς δε-

⁵³ Isa. II, 5. ⁵⁴ I Cor. II, 19. ⁵⁵ Levit. II, 11, 12. ⁵⁶ Prov. V, 3.

λοφίης ἄλλοις, ὅποσοι ἀτακτοί, καὶ συρφετοί, καὶ ἄβλακες ὑπάρχοντες, οὐδεμίαν δὲ φροντίδα τῆς ἀρετῆς ἔχουσιν, ὅλας δὲ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς περὶ ταῦτα ἀβολεσχοῦσι, διὰ τὴν ἐπαράτου, καὶ παρασσευρμένης κενοδοξίας, τὸν μικρὸν ἄρτον τῶν ὀλίγων ἀνθρώπων ἐπαίνειν ᾄθην προαιρουμένων, δουλοπρεπῶς τε, καὶ ἄγαν βρεφοπρεπῶς κομιζόμενοι, ἐξ οὗ μὴ τραφῆσονται τὸ σύνολον τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ λιμῶξουσιν. Δέον γὰρ ζητεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν δυνάμεων, καὶ δόξης ἀληθοῦς, καὶ τιμῆς πλήρη ἄρτον· οἱ δὲ τοῦναντίον πράττουσιν, ἐκ κοσμικῆς σοφίας ἀνωφελοῦς οὐόμενοι τρέφεσθαι. Τιμὴ δὲ γυναικὸς πόρνης ὡσαύτῃ καὶ ἐνὸς ἄρτου, ἀτιμίας γέμοντος, καὶ ἀσθενείας πολλῆς. Σὺ δὲ γε τὸν τῶν ἀνω δυνάμεων ἄρτον ἀηνεκῶς αἰτήσων· ἄρτον γὰρ οὐρανοῦ, καὶ ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος, ἢ πᾶς ὅστις πνεύματι ζῆῃ, καὶ πνεύματι στοιχεῖ, ἢ καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς ἐξακολουθῶν, τῆς σοφίας τῆς ἀνωθεν καταρχομένης μετέσχηκεν. Ἄρτον οὖν οὐρανοῦ, καὶ ἄρτον ἀγγέλων, οὐκ ἄρτον γυναικὸς πόρνης ὁ τοιοῦτος ἐσθίει. Πολλοὶ τῶν αἰρετικῶν πολλὰ ἐπισυντάξαν, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησαν. Διότι ἀνεμοφόρους εἶχον τοὺς στάχους, ὡς φησὶν ὁ προφήτης, δράγμα οὐκ ἔχον ἰσχύϊν τοῦ ποιῆσαι ἄλευρον. Εἰ δὲ θαυμάζεις τοὺς γράφοντας τὰ Ἐπη, ὦρα σοὶ καὶ Ἀπολλινάριον τὸν δυσσεβῆ καὶ καινοτόμον θαυμάζεις, πολλὰ λίαν μετρήσαντα, καὶ ἐποποιήσαντα, καὶ ματαιοπνηρήσαντα, καὶ παντὶ καιρῷ ἐν λόγοις ἀνοήτοις κατατριβέντα, οἰδῆσαντά τε τοῖς ἀκερδέσει τῶν ἐπῶν, καὶ φλεγμῆναντα, καὶ ὑδερίασαντα τοῖς λογισμοῖς, ἢ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ δι᾿ ἄθην ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ ὡς Δαυὶδ ἔλεγε.

Ν. — ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Διστασιάζεις ἑοικας πρὸς αὐτὸν, καλὰ μὲν λαλῶν, κακὰ δὲ πράττων, καὶ λυτῶν ὡσπερ οἱ κύνες, καὶ πάντας καθυλακτῶν ἀπειθεῖς, καὶ ἀπερυθρίαστος. Ἄλλὰ νῦν γοῦν διόρθωσαι, ἀδελφε, ὅπως μὴ διαμάχωνται τὰ ἔργα σου τῷ σημανῶ ἔπαγγέλματι.

ΝΑ'. — ΒΙΚΕΝΤΙΩ ΔΕΣΚΗΤῃ.

Ὅσον δοκεῖ τὸ σῶμα σκληραγωγεῖν τῇ ἐπιπόνη καὶ τραχυτέρῃ διαίτη, τοσοῦτον μᾶλλον τὴν σαυτοῦ καρδίαν ταπεινώσον, κατευτελλῶν, καὶ ἐξουδενῶν σαυτὸν, ἵνα μὴ τῆς κενοδοξίας χώραν λαβοῖσθαι ἐν σοί, ἀντὶ πυροῦ, κνίθην βερίστης, καὶ οἱ κόποι ἀπόλυνται.

ΝΒ'. — ΠΑΝΗΓΥΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐκτινων σημείων νοήσας ὁ πονηρὸς, δεῖ εὐλογίας λογικῆς τετύχηκας διὰ τῆς καλῆς ἐργασίας, καὶ χάριν οὐρανόθεν εἰληφας, καθάπερ ὁ Ἰακώβ, καὶ πάντας οἱ γνησίως δεδουλευκότας θεῶ, τῇ βλακηνίᾳ πληγεῖς ὁ μέσθρωπος, καὶ τετρωμένος τῷ φθόνῳ, μεγάλους κατὰ σοῦ ἀνήψε τοὺς πειρασμοὺς βουλόμενος καὶ ἐκθλίψαι τὴν φιλάρετον ψυχὴν, ὑποτιθέμενός τε τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, καὶ πρὸς ἔργα βλαβερὰ ἐκθῆνα· κατασπεύδων. Καὶ ξένον οὐδὲν

guesque cum sint, nullam virtutis rationem habent, sed omnibus vitæ suæ diebus circa hæc ineptiunt, per **141** execrandam, vanam et inanem gloriam pusillum panem paucorum hominum, laudibus extollere æque atque studentium, servorum instar, nimisque pueriliter deportant, quo prorsus anima eorum non nutrietur, imo potius fame enecabitur. Nam cum a Deo virtutum, et veræ gloriæ, et honoris plenum panem poscere debuissent, hi oppositum faciunt, ex sæculari sapientia, quæ nulli usui est, existimantes sibi alimenta suppeditari. Honor vero mulieris meretricis est idem ac unius panis ignominia, et multa infirmitate pleni. Tu porro supernarum virtutum panem continue posce: panem enim cæli, et panem angelorum homo comedit⁵⁷, et qui spiritu vivit, et spiritu ambulat⁵⁸, et ecclesiasticis legibus obtemperans, sapientiæ ex alto advenientis particeps sit. Panem itaque cæli, et panem angelorum, non panem mulieris meretricis homo is comedit. Ex hæreticis multi multa scriptis tradiderunt, quæ tamen nulli usui fuere, quod a vento corruptas spicas habuerunt, ut ait propheta: Manipulus non habens robur ad faciendam farinam⁵⁹. Si vero ii tibi in admiratione sunt, qui carmina scripserunt, poteris et impium, et novatorem Apollinarium habere in admiratione, qui quamplurima numeris et carmine composuit, et frustra labores insumpsit, et per totum suæ vitæ tempus in insipientibus sermonibus congerendis semetipsum attrivit, quique carminum inutilibus studiis intumuit, exæstuvavit, et quasi aqua subtilem cutem cogitationibus inflatus est: et lingua ejus percurrit super terram⁶⁰, ut David dicebat.

142 L. — ΑΡΙΣΤΟΚΛΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Tu te ipse a temetipso discrepare videris, dum optima quæque loquens, pessima opere præstas, et æque ac canes, in rabiem actus, in omnes largiter nulloque rubore suffusus, oblatras. At nunc teipsum corrige, frater, ne a gravi venerandoque vitæ tuæ instituto opera dissideant.

LI. — VINCENTIO ASCETÆ.

Quanto corpus tuum laboriosiore et asperiore vita duriter ac minime indulgenter tibi videris pertractare, tanto magis cor tuum humilia, temetipsum vilipendens ac nihili faciens, ne in te vanæ gloria locum occupante loco frumenti urticam metas, et labores perdantur.

LII. — ΠΑΝΗΓΥΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Quibusdam signisprehendens pessimus demon, te rationali benedictione per bona opera positum, cælestisque gratiæ, quemadmodum et Jacob, et omnes, qui ingenue vereque Deo servierunt, participem factum, invidentia illa hominum osor percussus, et odio saucius ingentes in te tentationes incendit, eo scopo, ut animam virtutibus deditam dejiciat, pravæque cogitationes supponens, et ad operationes noxias compellens. Nil

⁵⁷ Psal. LXXVII, 24, 25. ⁵⁸ Galat. v, 25. ⁵⁹ Osee VIII, 7. ⁶⁰ Psal. LXXII, 9.

tamen novi sustines, vir optime; namque scriptum est: Cum nos interim terram divinæ promissionis **143** sanctam et intellectualem ingredemur, tunc duces Edom festinarunt, et principes Moabitarum ⁶¹, dæmones quidam amari, et domino insolescentes nos impedire, et retro pedem vertere a beato illo ingressu cupientes, et sempiterna lætitia remove. Verumtamen tu omni perturbatione vacuus perstans, vir esto, et corroborare, per tolerantiam et continuam orationem contereos eos, qui nos contereere appetunt, continuo prophetica illa enuntians: « Nequaquam lætentur Allophyli, contritum est jugum percutientium nos ⁶²: » propitius namque nobis erit Christus perhumanus Deus; et cessabit et destruetur Intellectualis Pharaonis una cum eorum rege pravi assætæ, et robur eorum contereatur, ne ultra in paleam, et lutum, et lateritium iniquitatis nos impellant ⁶³. Quo enim magis ad Deum accedimus, eo magis in nos dæmones efferuntur.

LIII. — MAURIANO MONACHO.

Intolerandi mœroris atque immanis tristitiæ tentationem frequentibus lacrymis probaque spe, et in dulcissimum Servatorem Christum amore delere penitus poteris.

LIV. — MENANDRO ASCETÆ.

Cum tu non illegitimus, sed optimus valdeque laudandus, celeberrimi virtutibusque omnibus præditi abbatis Minuciæni surculus sis, jure merito illustrissimam viri notam in temetipso ostendis: ille siquidem non discipulus tantum, sed et æmulator **144** humanissimi Servatoris nostri Christi, qui opere et verbo veram philosophiam commonstravit, habitus est, tum vitæ rationem puram ac illibatam subeundo, tum animam supra corporis passiones continuo extollendo.

LV. — EUPHEMIO MONACHO.

Indignum philosopho ego utique judico, nos circa cœlestes res ac sempiternas cura abjecta, circa ea, quæ humi repunt, tempus consumere et occupationibus macerari, sexcentasque nobis temporarii stultique lucri faciendi causas comminisci.

LVI. — HILARIO MONACHO EX SCHOLASTICIS.

Tandem aliquando virum antiquum æmulari tibi proposuisti, cum postquam conveniens ad Echinas **D** das finem errandi fecisti. Namque per omnia loca divagari semperque in motu esse, et hinc atque illinc disjici absque aliqua necessaria, et quam evitare non potes, pausa, et locum ex loco, et cubile ex cubili instar leporum commutare, quomodo id quispiam, dummodo sapit, approbaverit? Sede itaque in monasterio firmus ac stabilis, quiete te exercens, et mortem, quando adveniet, expectans, ut bene rebus hisce solutus, ante pedes Christi in æternum consoleris.

145 LVII. — PLATONI ARCHIMANDRITÆ.

Nostri instituti auctores, cum essent æmulato-

A ὑπομένεις, ἀριστε. Γίγρπται γάρ· Εἰσερχομένων ἡμῶν λοιπὸν εἰς τὴν νοσητὴν ἁγίαν γῆν τῆς θείας ἐπαγγελίας, τότε ἔσπευσαν ἡγεμόνες Ἐδὼμ, καὶ ἄρχοντες Μοαβιτῶν, δαίμονές τινες πικροί, καὶ ἄρχοντικοί, ἀναποδῆσαι ἡμᾶς, καὶ ἀναστρέψαι βουλόμενοι τῆς μακαρίας εἰσόδου, καὶ ἀπαλλοτριῶσαι τῆς αἰωνίου χαρᾶς. Ἄλλ' αὐτὸς ἀτάραχος διαμένων, ἀνόριζου, καὶ ἰσχυε, συντριβὼν διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς συντόνου εὐχῆς, τοὺς συντριβεῖν ἡμᾶς ἐπιθυμοῦντας, ἀενάως λέγων τὰ προφητικά· « Μῆδαμῶς εὐφρανθεῖητε, ἀλλόφυλοι, συντριβῆ ὁ ζυγὸς τῶν παιόντων ἡμᾶς; » εὐλάτος γάρ ἐσται ἡμῶν Χριστὸς ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς, καὶ παύσονται, καὶ καταργηθήσονται οἱ κακοὶ ἐπισπουδασταὶ τοῦ νοσητοῦ Φαραὼ σὺν τῷ ἰδίῳ βασιλεῖ, καὶ ἰσχύς αὐτῶν συντριβεῖται τῶς, ἵνα μηκέτι εἰς τὸ ἄχυρον, καὶ τὸν πηλὸν, καὶ τὴν πλινθίαν τῆς ἀμαρτίας ἡμᾶς καταλύσωσιν· ὅσῳ γὰρ τῷ Θεῷ προσχωροῦμεν, τοσούτῳ πλέον κατ' ἡμῶν ἐξαγριῶνται οἱ δαίμονες.

NIΓ. — ΜΑΥΡΙΑΝΘ ΜΟΝΑΧΩ.

Τῆς ἀφορήτου λύπης, καὶ τῆς πολλῆς ἀθυμίας τὸν πειρασμὸν δάκρυσι δασιλέσι, καὶ χρῆσταις ἐλπῖσι, καὶ τῷ πῶθῳ τῷ πρὸς τὸν γλυκύτατον Σωτῆρα Χριστὸν ἐξαφανίσαι δυνήσῃ.

NIΔ. — ΜΕΝΑΝΔΡΩ ΑΣΚΗΤῃ.

Οὐ νόθον μάσχευμα, κάλλιστον δὲ καὶ ἄγαν ἐπαινετὸν ὑπάρχων, τοῦ ἀο.δ.βίου καὶ παναρέτου ἀββᾶ Μινουκίανου, δικαίως τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνδρὸς ὑπέπλαμκρον δεικνύεις ἐν σεαυτῷ· ἐκεῖνος γὰρ οὐ μόνον μαθητῆς, ἀλλὰ καὶ μιμητῆς εἰδείθη τοῦ φιλανθρώπου τούτου Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, τοῦ παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν, ἐν τῷ πολιτεῖαν καθαρὰν ἐπιδείξασθαι, καὶ ἀνωτέρῳ δει φέρειν τὴν ψυχὴν τῶν τοῦ σώματος παθῶν.

NIΕ. — ΕΥΦΗΜΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Λίαν ἐγωγε οἶμαι, ἀφιλόσοφον εἶναι, καταλιπόντας ἡμᾶς, τὴν περὶ τῶν οὐρανίων τε, καὶ αἰωνίων φροντίδα, περὶ τὰ χαμαὶ κείμενα ἀσχολεῖσθαι, καὶ μερίμνη τῆκεσθαι, καὶ μυρίας ἐπινοεῖν ἀφορμὰς τῷ προσκαίρῳ καὶ ἀνοήτῳ κέρδει.

NIΖ. — ΙΛΑΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ ΑΠΟ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩΝ.

Μόλις ποτὲ μιμῆσασθαι κατεδέξω τὸν ἄνδρα τὸν ἀρχαῖον, μετὰ [τὸ] τῶν Ἐχινᾶδων ἐπιτυχεῖν πεισάμενον τῆς ἀληθ. Τὸ γὰρ περιέρχεσθαι πανταχοῦ, καὶ ἀστατεῖν, καὶ ὡδε κἀκεῖ περικρούεσθαι δίχα ἀπαραιτήτου τινὸς, καὶ μεγάλης ἀνάγκης, καὶ τόπον ἐκ τόπου μεταλλάττειν, καὶ κοίτην ἐκ κοίτης ἀμοίβειν κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τῶν λαγῶν, πῶς τις ἀποδέξεται τῶν εὐφρονούντων; Κἀθου τοίνυν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἰδραῖος, καὶ ἀμετακίνητος, ἡσυχίαν τε ἀσκήων, καὶ περιδλεπόμενος τὸν θάνατον, πότε ἦξει, ὅπως καλῶς ἀναλύσας παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ εὐφρανθῆς αἰωνίως.

NIΖ. — ΠΛΑΤΩΝΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῃ.

Οἱ μὲν ἀρχηγοὶ τῆς ἡμετέρας τάξεως, ζηλωταὶ

⁶¹ Exod. xv, 14. ⁶² Isa. xiv, 29. ⁶³ Exod. v, 7.

τῶν ἀποστόλων γινόμενοι, λύχνοι τινεῖς ὑπῆρχον ἐν σκοτειᾷ φαίνοντες, καὶ ἀστέρεις ἀπλανεῖς, τὴν ἀφεγγῆ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κατ'αυγάζοντες νύκτα, καὶ λιμένων πρόσβολοι τῷ κατ'ἑαυτοὺς ἀχειμάστῳ, πᾶσιν εὐκόλοιοι ὑποδεικνύοντες τὸ διαφυγεῖν ἀβλαβῶς τὰς τῶν παθῶν προσβολάς. Αὐτοὶ δὲ τοσαύτας ψυχὰς ὑποχειρίους ἔχων, ἐξώρισας μὲν τὴν ἀρετὴν, καὶ μακρὰν ἐφυγάδευσας, τῷ δὲ σκότει τῆς πονηρίας, καὶ τῆς κακοθείας, τὸ σαυτοῦ πρόσωπον ἠδέως ἐγκαλύπτεις, καὶ εἰς κακοξίαν, καὶ χειμῶνα, καὶ ταραχὰς ἀπαύστους ἐμβάλλεις τοῖς ἀδελφοῦς, καὶ ἀπολέσαι σπεύδεις τοὺς σωθῆναι ὀφείλοντας. Καὶ τίς σε ἄρα λυτρώσει τῆς αἰωνίου κολάσεως; Φοβερὸν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος. »

ΝΗ'. — AETIO MONACHO.

Ἐπειδὴ οὐχὶ ταπεινοφροσύνης χάριν, ἀλλὰ κενοδοξίας μετέρχῃ τὴν ἀνάγνωσιν, διὰ τοῦτο παραμένει σοι ὁ τῆς πορνείας πειρασμός· οὐ γὰρ συμφέρει τῷ ἄφρονι τρυφή, οὐδὲ τῷ τετυφωμένῳ τὸ ἀεὶ ἀναγκῶσκειν, καὶ τῆς ὀψιγορίας ἀπολαύειν. Ἡ γὰρ γνώσις φυσικῆ [φυσία?] ἐπὶ πολὺ τὸν ματαιοφρονοῦντα, καὶ ἀπονενομημένον, καὶ βλάπτει τὸν ἀλαζόνα, ὡσπερ ὁ οἶνος τὸν πυρέττοντα βλάπτει. Ὅστε οὖν κενωθῆναι τὸ φῦσμα τῆς ψυχῆς, ἀναγκαῖος ὁ δαίμων ἐφέστηκε πύξων, καὶ ἐξελέγγων τὸν πεφουσιωμένον. Εἰ δὲ βούλει τοῦτον ἰδεῖν θάττον ὑποχωροῦντα, θέλησον φθάσαι τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης ἀκατάσειστον πύργον, καὶ καθοπλισάμενος ταῖς ἀγρυπνίαις, καὶ ταῖς πολλαῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ τῶν ψαλμῶν ἐπιψῆ, ὀφθαλμοῖς θεωρήσεις τοῦ ἔχθρου τὴν ἀπώλειαν.

ΝΘ'. — ΧΑΡΙΤΩΝΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Οὐκ ἔστιν ἀμαρτία τὸ πρὸς βραχὺ προσελθεῖν τῇ κατ' ἡμέραν τροφῇ ἐν τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ. Χρὴ δὲ λοιπὸν μετὰ τὸ προστακτικῶς εἶναι τῇ χρείτῳ τοῦ σώματος, ὀξέως πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν κοῦφον ἀναπέμπειν τὸ φρόνημα, μηδὲν ἐν αὐτῷ συνανακουφίζων τῶν χοικῶν φροντισμάτων.

Ξ'. — ΑΔΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Διὰ τί ἐκ πολλῆς καὶ ἀκαίρου φροντίδος κινδυνεύεις εἰς ἀπιστίαν πεσεῖν, προσδοκῶν Θεοῦ ἐγκάταλειψιν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων τὴν ἑλλειψιν; Ἐχεις γὰρ δὴ τέως τινὰς ἐπικουροῦντας, καὶ τῆς πολλῆς σου ἀσθενείας ἀντιλαμβάνομένους, τὸν τε πάντα Ἰνδοξον Ἰλλούστριον Ἡρώνα πάνυ ἀπὸ καρδίας τοὺς μοναχοὺς σέβοντα, καὶ τὸν τοῦ ἀγιωτάτου ἐπισκόπου ἀελαφιδού, καὶ αὐτὸν φιλομόναχον, καὶ τὴν σεμνοτάτην διάκονον τοῦ Χριστοῦ Θεοδούλην. Πλὴν καὶ τούτους ἀν δόξη τελευτήσαι πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν σε, πάντως βλέπων ὁ Θεὸς τὸ πρᾶον, καὶ ἡσύχιον τῆς ψυχῆς σου, τὴν τε ἀπραγμοσύνην, καὶ τὸ ἀκρίβεργον, καὶ τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἀγαθὴν προσεδρεῖαν, ἐξ ἀμηχάνου πέμψει σοὶ τοὺς διακονῆσαι πρὸς τὴν χρεῖαν ὀφείλοντας. Δύναται γὰρ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐξεγεῖραι τοὺς προθύμους ὑπηρετησομένους τοῖς τὸν μονήρη μετερχομένοις βίον. Τίς γὰρ δὴ οὐ μετ' ἰκεσίας πολλῆς χωρηγήσει, οὐ μόνον

res apostolorum, lucernæ erant in tenebris lucentes⁶⁶, et stellæ non errantes obscuram vitæ nostræ noctem collustrantes, et tranquillitate propria omni concitatione vacua portuum propugnacula, facilem omnibus præmonstrantes viam, ut sine discrimine perturbationum impetus declinarent. Tu vero ipse tot animas sub potestate habens virtuti exsiliium imperasti, longeque eam pulsam exterminasti; impietatis vero tenebris et perversitatis faciem tuam libenti animo contegis, et in pravos mores et tempestates, et nunquam cessantes turbas fratres conjicis, et salvandos in perditionem maxima contentione protrudis. Et quis te a sempiterna pœna liberabit? « Tremendum namque est incidere in manus Dei viventis⁶⁷. »

B LVIII. — AETIO MONACHO.

Quandoquidem non humilitatis, sed inanis gloriæ gratia lectionem capessis, propterea in te perseverat fornicationis tentatio: neque enim commode accedit insipienti luxus, neque superbia inflato perpetua lectio, et sublimis dictionis possessio. Cognitio siquidem inania meditantem, et dementem, ac mente captum inflat, et superbo nocet, quemadmodum vinum febre laboranti. Quosque itaque animi superbia evacuata non est, necessario dæmon imminens premit, inflatumque redarguit. Si vero **146** tibi in animo est, eum quam citissime, solum vertere, intueri, ad humilitatis turrin inconcussam accedito, teque vigiliis, et multis orationibus, et psalmodiarum cantu, veluti armaturæ instruens, hostis perditionem oculis conspicias.

LIX. — CHARITONI ΜΟΝΑΧΩ.

Non est peccatum per breve tempus præscripta hora ad quotidianum victum accedere. Oportet vero, postquam se quisquam necessitate corporis humiliavit, quam citissime rursus ad cælum cogitationem expedire, nihil secum ex terrenis curis attrahentem.

LX. — ΑΔΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Quam ob causam ex immani importunaque cura amittendæ fidei in discrimen venis, suspicans Deum te derelicturum, et necessaria defutura? Habes enim in hunc diem nonnullos, qui tibi ministrant, et in gravi hac tua ægritudine subsidio veniunt, et inter alios omnes inclutum illustremque Heronem, nimis ex corde monachis addictum, et sanctissimi episcopi ex fratre nepotem, qui et ipse monachos diligit, et venerabilissimam Christi diaconissam Theodulam. Et licet hi, antequam ipse vita fungaris, diem suum obierint, Deus mansuetudinem, et quietem animæ tuæ intuitus, necnon tranquillitatem, et minime curiosam simplicitatem, optimosque ad meliora conatus, ex improvviso **147** mittit, qui necessitati tuæ ministrent. Potest enim Deus ex lapidibus hisce suscitare⁶⁸, qui libentissime iis, qui monasticam vitam amplectuntur, subserviant. Etenim quis non, etiam ingentibus pre-

⁶⁶ II Pet. i, 19. ⁶⁷ Hebr. x, 31. ⁶⁸ Matth. iii, 9.

cibus additis, non subministrabit, non tantum ea quæ necessaria, sed etiam quæ supra ipsum usum sunt abundantius, pie et virtuosæ viventibus? Si enim homines barbari, et qui jure belli Hierosolyma cœperant Babylonii, virtutem Jeremiæ reveriti sunt, omnem illi curam corporalem quam munificentissime exhibuerunt, non solum ad victum pertinentia elargiti, sed vasa, quibus solent convivoribus ministrare: quomodo ii, qui ejusdem generis sunt, vitam virtuti deditam non reverebuntur, et cogitatione per disciplinas plus quam barbari ipsi ad rerum honorum comprehensionem expurgati, et virtutis æmulatores? Licet enim ad illius exercitium ob nonnullas causas admovere se non possint, eam honorant nihilominus, illiusque athletas demirantes intentis oculis contemplantur. Ne igitur multis cogitationibus te maceres, sed, ut Petrus et Paulus adhortantur: Invigila, et sobrius esto in orationibus⁶⁷, universas tuas cogitationes in Deum remittens; « Prope enim Dominus est⁶⁸. » Et: « Nihil solliciti sitis, ait, sed in omni re, oratione et prece postulata vestra Deo nota fiant⁶⁹; » et ipse vobis in omnibus providebit. Et rursam alio loco scriptum est: Respicite in antiquas generationes. Quis credidit unquam Domino, et neglexit illum⁷⁰? Percurristi hæc omnia: illud tamen in memoriam adducimus. Daniel in urbe Babylone in foveam leonum projectus, nihilque ab illis mali perpeusus sedebat cum fame depugnans; Habacuc vero propheta, ita Deo jubente, et ab angelo sublatus ex Judæa in Babylonem, **148** et in ipsam leonum foveam prandium defert: et ait gratias agens maximus Daniel: « Meministi enim mei, Deus, et non dereliquisti quærentes te⁷¹. » Hæc igitur, et similia mente evolvens, ad Deum, eumque solum incessanter cogitatione confuge.

LXI. — FLORIONI MONACHO.

Ne despondeas animum, licet sis infirma valetudine, quasi nullum consolatorem habiturus. « Bonum enim est sperare in Dominum, quam sperare in hominem⁷². » Viam enim omnino ad tuam consolationem Deus excogitabit, nec deerit ad salutem excogitatio sapientia fonti.

LXII. — ATHANASIO MONACHO.

Cito te reduc in monasterium, ex quo male egressus es, ne unquam extra stabulum diutius commoratus intellectualibus belluis cibus objiciaris. Si vero liberare te culpa putas, ideoque potioris cujusdam virtutis expectatione a monasterio longe pererrare; recordare illius eloquii: Est via apparams viro bona esse, extrema vero illius agunt ad profundum inferni⁷³. Semper enim Satanas ut plurimum rationabilibus causis illius insidiarum, atque improbitatis inexpertos expiscatur.

LXIII. — SYRIANO MONACHO.

Attente prudenterque monastico ordine utendum est: gymnico siquidem certamine **149**

τὰ τῆς χρείας, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὲρ χρείαν, τοῖς εὐσεβῶς, καὶ σεμνῶς, καὶ ἐναρέτως βιοῦσιν: Εἰ γὰρ ἄνθρωποι βάρβαροι, καὶ πολέμου νόμιμ λαθόντες Ἱεροσόλυμα οἱ Βαβυλώνιοι, τὴν ἀρετὴν ἠδέσθησαν τοῦ Ἱερεμίου, καὶ πᾶσαν θεραπείαν παρέσχον σωματικὴν μεγαλοφυχότατα, οὐ μόνον τὰ πρὸς τροφὴν δευκότες, ἀλλὰ καὶ σκευή, οἷς ἔθος ἐστὶ διακονεῖσθαι τοὺς ἐστρωμένους, πῶς οὐκ αἰδεσθήσονται βίον ἐνάρετον οἱ ὁμόφυλοι, καὶ τὸν λογισμὸν ἐκ παιδείας μᾶλλον τοῦ βαρβαρικοῦ διακακαθαριμένοι πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν, καὶ ἀρετῆς ζηλωταί; Εἰ γὰρ καὶ μὴ δεδύνηται ταύτης ἀσκητὰ γενέσθαι διὰ τινὰς αἰτίας, ἀλλ' οὖν γε τιμῶσιν αὐτὴν, καὶ τοὺς ἀθλητὰς αὐτῆς θαυμάζουσιν. Μὴ οὖν πολλὰ φρόνιζε, ἀλλὰ κατὰ τὴν παραίνεσιν Πέτρου καὶ Παύλου γρηγόρησον, καὶ νῆψον εἰς προσευχάς, καὶ πᾶσάν σου τὴν μέριμναν εἰς τὸν Θεὸν ἐπιβρίμας. « Ἐγγὺς γὰρ ὁ Κύριος, » καὶ « Μηδὲν μεριμνᾶτε, φησὶν, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθε πρὸς τὸν Θεόν, » καὶ αὐτὸς ὑμῖν ἐν πᾶσι προνοήσει. Καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ γέγραπται: Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς. Τίς ἐπίστευσέ ποτε τῷ Κυρίῳ, καὶ ὑπερέβηεν αὐτόν; Ἀνέγνωσ πάντα ἡ πλὴν ὑπομονήσομένον σε. Δανιὴλ ἐν Βαβυλῶνι εἰ; λάκκον λέοντων ἐμβεβλημένος, μηδὲν τε δεῖνδον πεπονηθὺς ὅπῃ τούτων, ἐκάθητο λιμῶντων Ἀδβακούμ δ' ὁ πρόφητος θεόθεν κελευσθεὶς, καὶ ὑπ' ἀγγέλου βασταχθεὶς ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Βαβυλῶνα, καὶ εἰς αὐτὸν τῶν λέοντων λάκκον διακομίζει τὸ ἄριστον, καὶ φησὶν εὐχαριστῶν ὁ μέγιστος Δανιὴλ, « Ἐμνήσθης γάρ μου, ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἐκζητοῦντάς σε. » Ταῦτα ποιεῖν, καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ νοῦν λαμβάνων, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μόνον ἀδιαλείπτως τῇ διανοίᾳ κατὰφευγε.

ΞΑ'. — ΦΛΟΠΙΩΝΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ ἀθύμει ἐξασθενήσας τὸ σῶμα, ὡς μηθενὸς τευξόμενος τοῦ παραμυθησομένου. « Ἀγαθὸν γὰρ πεποιθένας ἐπὶ Κύριον, ἢ πεποιθένας ἐπ' ἄνθρωπον. » Πόρον γὰρ πάντως πρὸς παραμυθίαν σου ἐπινοήσει Θεός, καὶ οὐκ ἐπιλείψει πρὸς σωτηρίαν ἐπινοῶν τῇ πηγῇ τῆς σοφίας.

ΞΒ'. — ΔΘΑΝΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ταχέως ἐπᾶνελε εἰς τὸ μοναστήριον, ὅθεν κακῶς ἐξήλθες, μὴ ποτε ἐξω τῆς μάνδρας ἐπὶ πολλῆ διατρέψας, βρῶμα γένῃ τῶν νοητῶν θηρίων. Εἰ δὲ λέγεις προσδοκία κρείττονός τινος ἀρετῆς ἀφίστασθαι τῆς μονῆς, μνήσθητι τοῦ εἰπόντος ἐπι, Ἐστὶν ὁδὸς δοκοῦσα ἀγαθὴ εἶναι ἀνδρὶ, τὰ μέντοι τελευταία αὐτῆς φέρει εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἕδου. Ἄελ γὰρ ὁ Σατανᾶς ὡς ἐπὶ τὸ κλειστόν ταῖς εὐλογοφανταῖς ἀγκιστρῆσει τοὺς τῆς κακομηχανίας αὐτοῦ μὴ ἐσχηλάτας κίτραν.

ΞΓ'. — ΣΥΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Προσεχόντως τῷ μοναδικῷ τάγματι, καὶ νηφαλέως κεχρησθαι δεῖ: τοῦ γὰρ γυμνικοῦ ἀγῶνος, ὁ ἡμέτερος

⁶⁷ I Petr. v, 8; I Thess. v, 6. ⁶⁸ Philipp. iv, 5. ⁶⁹ Psal. cxvii, 8. ⁷⁰ Prov. xiv, 12.

⁶⁷ Ibid. 6. ⁷⁰ Eccl. ii, 11, 12. ⁷¹ Dan. xiv, 37.

ἀγῶν δυσχερέστερός ἐστιν, ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀθλητῶν ἅ
σώματα κλίνεται ὀρθοῦσθαι ῥαδίως δυνάμενα, ἐν-
ταῦθα δὲ ψυχαὶ καταπίπτουσιν, ἃς ἅπαξ ἀνατραπί-
σας, μόλις ἔστιν ἀνεγεῖραι.

ΞΔ'. — ΓΡΗΓΟΡΙῶ ΗΓΟΥΜΕΝῶ.

Μωϋσῆς ὁ μέγας ἱεροφάντης ἔξω τῆς παρεμβολῆς
περὶ ἄμενος τὴν σκηνὴν, δηλοῖ, ὡς μακρὰν θορόβου
πολεμικοῦ χροῖ τὸν διδάσκαλον εἶναι, καὶ πόρρω τοῦ
πεφυρμένου ἀπόκεισθαι στρατοπέδου, πρὸς εἰρηγι-
κῶν, καὶ ἀπολέμητον μεταστάντα βίον.

ΞΕ'. — ΘΕΟΔΩΡῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Εἰ τῷ ζυγῷ τῆς πανευφρήμου ὀποταγῆς, τὸν τῆς
ψυχῆς σου αὐχένα ὑπέκλινας, μὴ πολυπραγμονήσης
τὰς οἰκονομίας τοῦ προσιωτῶτος, μόνον δὲ τὰ ἐπιτασ-
σόμενά σοι, κἂν βάρεια, καὶ ἐπίπονα τυγχάνοι, προ-
θύμως ποιεῖν σπουδάξει. Τὸ γὰρ περιεργάζεσθαι τὰς
τοῦ διδασκάλου οἰκονομίας, καὶ δοκιμάζειν ἐθέλειν
τὰ παρ' αὐτοῦ προτασσόμενα, ἐμπόδιόν ἐστι τῆς
σῆς προκοπῆς. Οὐ γὰρ δὴ πάντως ὅπερ πιθανόν
καὶ εὐλογον φαίνεται τῷ ἀπέριππ, τοῦτο καὶ ἀληθῶς
εὐλογόν ἐστιν. Ἄλλως γὰρ ὁ τεχνίτης, καὶ ἄλλως ὁ
ἀνεκτιστήμων κρίνει τὰ τῆς τέχνης. Καὶ οὐ γὰρ ὁ
μὲν τῆ ἐπιστήμῃ κέχρηται, ὁ δὲ τῷ εἰκότι· τὸ δὲ εἰ-
κὸς ἀλιγάζει μὲν στοχάζεται τῆς ἀληθείας, τὰ δὲ
πολλὰ ἀποτυγχάνει, μᾶλλον τῆς ὀρθότητος πρὸς τὴν
ἀπέτην ἔχον τὴν συγγένειαν.

ΞΖ'. — ΓΑΛΛῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Τί σοι ὄφελος τῆς ξενιτείας, καὶ τοῦ πόνου τῆς
ἀσκησεως, καὶ τῆς πολλῆς τλαιπωρίας, πάλιν τῆ
καρδίᾳ εἰς Αἴγυπτον στρεφόμενῳ, καὶ καθεκάστην
σχεδὸν ἡμέραν διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῖς οἰκεῖοις προ-
ομιλοῦντι, καὶ τῷ διαπύρρῳ φίλτρῳ τῆς συγγενείας
ἀποσφαλλομένη τῆς τελειότητος; Τάχα γὰρ οὐκ
ἤκουσας τοῦ Κυρίου ἐπιτιμῶντος τῆ Μαρίᾳ ἐν τοῖς
συγγενεῖσιν ἐπιζητούση αὐτὸν, καὶ τὸν φιλοῦντα πα-
τέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ αὐτὸν, κρίνοντος ἀνάξιον ἑαυ-
τοῦ, καὶ διὰ τῶν λόγων τούτων ἀραρότως ἐκλειψιν
τῶν συγγενικῶν ὀποτιθεμένου δεσμῶν; Εἰ γοῦν κα-
ταλέλοιπας τὴν Χαβρῶν, ὅπερ ἐρμηνεύεται τρώγλη,
τοῦτο δὲ σημαίνει τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἐκ τῆς κοιλάδος
Χεδρῶν ἐξῆλθες, τουτέστι τῶν ταπεινῶν ἔργων τῆς
ἁμαρτίας, καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου, καθ' ἣν γίνονται πλά-
μαι, σπεῦσον μετοικισθῆναι κατὰ τοὺς πατριάρχας,
εἰς Δωθαεὶμ, τουτέστι εἰς τὴν ἱκανὴν ἐκλειψιν τῆς
σρκικῆς προσπάθειας· Δωθαεὶμ γὰρ ἰκανὴ ἐκλειψίς
ἐρμηνεύεται, ἥσπερ ἐπιτυχεῖν ἀγωνίζονται πάντες,
ὅσοι ὀρέγονται τῆς μακαριότητος ἀπαθείας.

ΞΖ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙῶ ΜΟΝΑΧῶ ΑΠΟ ΝΟΥΜΕΡῶΝ.

Οὐκ ἀποδέχομαι σε πρὶν ἐκκόψαι τὰ πάθη, μυρταί-
κῶν σου συντυχίας, καὶ τραύματα ἐπὶ τραύμασι
τῆ διανοῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων σωρεύονται, καὶ μά-
λισθ' ὅτι ἐξ ἡμελημένου καὶ ἀκαθάρτου βίου πρὸς
τὴν ἀρετὴν τοῦ Χριστοῦ μετοικισθῆναι προεἶλου.
Διὸ περ θεράπεις, μὴ μέντοι εὐξανε ταῖς ἀφυλά-
κτοις συντυχίαις τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς. Ἔοικε
γὰρ ὁ νόσος τῶν προσφάτως τῆς κακίας ἀνακεχωρη-

A nostrum laboriosius est : ibi enim athletarum cor-
pora, quæ facili negotio erigi valent, incurvantur ;
animæ concidunt, quas semel inversas vix erigis.

LXIV. — GREGORIO ABBATI.

Moyses magnus ille sacrorum antistes extra ca-
stra tabernaculum constituens ⁷⁴ innuit, longe a
tumultu bellico oportere magistrum esse, et longe
ab impuro commorari exercitu, ad pacificam nul-
loque tumultu bellico vexatam viam transvectum.

LXV. — THEODORO MONACHO.

Si iugo decantatissimæ obedientiæ animæ tuæ
cervicem submisisti, ne anxius nimisque curiosus
superioris tui rei familiaris administrationem exa-
mines ; tantum ea quæ tibi imponuntur, licet gra-
via et laboriosa sint, alacri animo, ut efficias in-
cumbe. Curiose namque magistri administrationum
perquisitio, et præceptorum illius probatio tui
profectus impedimento est. Neque enim omnino
quod vero simile ac rationi consonum inexperto
videtur, hoc vere rationi consonum est. Aliter
enim artifex, et aliter artis ignarus, ea quæ artis
sunt, dijudicat : regula enim ille quidem scienter
utitur, hic convenienti. Sed conveniens raro verita-
tem collimat, ut plurimum vero ab ea aberrat, magis
ad errorem quam ad rectitudinem, affinitatem habens.

150 LXVI. — GALLO MONACHO.

Quis tibi usus fuerit peregrinationis, et exer-
citationis laboriosæ, et tam immanis afflictionis,
rursus corde in Ægyptum revertenti, et singulis
fere diebus per epistolas familiaribus colloquenti,
et ardenti cognationis cupidine a perfectione de-
erranti ? Forte enim non audisti Dominum Mariæ
exprobrantem, quod inter consanguineos cum in-
quireret ⁷⁵ ; eique qui patrem et matrem plus quam
illum amaret, seipso indignum iudicantem ⁷⁶, et
per hæc verba firmiter consanguineorum vinculo-
rum solutionem supponentem ? Itaque si dereli-
quisti Charran, quæ interpretatur *nidus*, hic vero
innuit sensus, et ex valle Chebron existiisti ⁷⁷, hoc
est ex miseris peccati operibus, et ex deserto erro-
ribus obnoxio, contende, ut transferaris, quemad-
modum et patriarchæ, in Dothaim ⁷⁸, hoc est suf-
ficientem defectum carnis affectionis. Dothaim
namque *sufficiens defectus* interpretatur, cuius
compotes fleri contendunt, quicunque beatissimam
illam perturbationum vacuitatem concupiscunt.

LXVII. — ELEUTHERIO MONACHO EX
NUMERIS.

Non excipio te, ni prius perturbationes abscindas,
qui innumeris congressibus uteris, et vulnera super
vulnera menti per sensus exaggeras, eoque potissi-
mum, quod ex aljecto et impuro vitæ instituto ad
virtutem Christi traduci elegeris. Quapropter **151**
sana, non item adauge improvidis congressibus
ægritudines animæ. Mens enim eorum, qui recensa
ab improbitate secesserunt, similis est corpori tum

⁷⁴ Exod. xxxiii, 7. ⁷⁵ Luc. ii, 49. ⁷⁶ Matth. x, 57. ⁷⁷ Gen. xii, 4. ⁷⁸ Gen. xxxvii, 17.

primum ex longo gravique morbo convalescenti, A quod exigua quælibet occasio in morbum denuo compellit, tanquam quod nondum viribus solidis coaluerat. Nam his intellectuales vires ac robur humescunt et quatiuntur, adeo ut timor sit, ne denuo exsecrandum malum irrepat, quod sui natura noxiam turbationem in lascivia excitare natum est.

LXVIII. — *Eidem.*

Ex Dinæ filix Jacobi historia discito⁷⁹, vere pue- laris ac mulierosæ animæ esse, quæ super habitum proprium sunt, et vires, aggredi, et ab opinione de se ipso tanquam idoneo, et apto argumento decipi. Laudata siquidem Dina nisi prompte familiarium rerum speculatione semet spoliasset, uti potens facta, ab eorum oblectatione non redargui, non intempestive pars, quæ dijudicat, animæ abolita B fuisset, a sensilium imagine discissa, cum nondum sanæ, generosæ ac virili cogitationi assuevisset.

LXIX. — *Eidem.*

« Templum Dei vos estis⁸⁰, » inquit Apostolus. Ne itaque ex immundis imaginibus aliquid in tuam mentem irrepit, futuri judicii cogitationum relia circumcirca corporis foribus implica, ab imaginibus, quæ per sensus introeunt, arcens intellectio- nem. Si vero tentationum tempore terrorem 152 divini judicii tibi repræsentaveris, in lætitiâ concidisti : et æstima te subisse illud Orchoziæ e reticu- lato cadentis, et ad mortem usque gravissima obruti infirmitate⁸¹. Nihil enim infirmitate, quæ C ex peccato oritur, crudelius aut perniciosius est.

LXX. — VICTORI ARCHIMANDRITÆ.

Quemadmodum in certaminibus gymniciis, per- unctus facili negotio dissolvit, quæ ab illis nexus seu vincula nuncupantur; si vero respersus pul- vere fuerit, difficulter adversarii manus repellit : ita et in hac mole curarum, qui curis non mace- ratur, non ita facile a diabolo capitur; si vero se curis oneraverit, veluti pulvere levitatem tranqui- litatis mentis exasperans, difficulter se e manibus Satanæ explicat. Nunc etenim oleum tranquillita- tem esse considera, pulverem varias ac multiformes præsentis sæculi curas.

LXXI. — DEMOCRITO MONACHO.

Si planta potest fructum producere sæpius trans- plantata, dummodo affluenter irrigetur, poteris et tu fructum afferre huc atque illic transmeans, et un- bras ventosque consequens, et locum omnem nullo in loco stabilis curiose circumspectans.

LXXII. — *Eidem.*

Labrum quod apud Moysem est, basin habebat⁸²; quod sæcæ purgationi stabilitas, et tolerantia, et continua firmitas, et immota vitæ ratio opus sunt.

153 LXXIII. — COMASIO EX RHETORE MONACHO.

Colluviem, et cinerem, immanesque gentiliū

κότων, σώματι ἀρξαμένῳ ἐκ μακρῆς ἀβήρωσις ἀναλαμβάνειν, ἥπερ καὶ μικρὰ τις πρόρρασις, τῆς ἐπὶ τὴν νόσον ἀναλύσεως αἰτία καθίσταται, μήπω πρὸς ἰσχὺν κραταιὰν πεπηγμένῳ. Πλαδῶσι γὰρ τού- τοις οἱ νοεροὶ τόνοι, καὶ κραδαίνονται, ὡς θεοὺς εἶναι, μὴ καλινδρομήσῃ τὸ πάθος τὸ μιᾶρὸν, πεφυκὸς ἐν τῇ ἀναχύσει διερεθίζεσθαι τῶν ἐπιπλαθῶν ἄχλων.

III'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ἐκ τῆς κατὰ τὴν Δείναν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰακώβ ιστορίας παιδεύθητι, ὅτι χορικῆς ἐστὶν ἀληθῶς, καὶ γυναικώδους ψυχῆς, τὸ ἔγχειρὲν τοῖς ὑπὲρ τὴν οἰκίαν ἔξιν τε, καὶ δύναμιν, καὶ ὑπὸ τῆς περὶ ἐαυτὸν ὡς ἰκανὸν ὑπολήψεως ἐξπατάσθαι. Εἰ μὴ γὰρ ἡ προελ- χθεῖσα Δείνα προχειρῶς ἐπαπεδύσατο τῇ θεωρίᾳ τῶν ἔγχωριῶν πραγμάτων, ὡς ἰσχύουσα δῆθεν μηδέλω ἐκ τῆς τούτων ἐλεγχθῆναι τέρψεως, οὐκ ἂν ἄωρως διεφθάρῃ τὸ κριτικὸν τῆς ψυχῆς κατασχισθὲν ὑπὸ τῆς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, μήπω ὑγίαινοντι, γεν- ναίῳ τε, καὶ ἀνδρείῳ ὁμιλήσασα λογισμῷ.

EΘ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Ναδὲ θεοῦ ὑμεῖς ἐστε, » φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ὅς ἂν οὖν μὴδὲν εἰσέρθῃ τῶν ἀκαθάρτων μορφῶν εἰς τὴν σὴν διάνοιαν, δικτα λογισμῶν τῆς μελλούσης κρίσεως διάπλεξον ταῖς τοῦ σώματος θύρῃσι, ταῖς διὰ τῶν αἰσθήσεων εἰσερχομέναις εἰκόσιν ἀποτειχί- ζων τὴν ἐννοίαν. Ἐάν δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρα- σμῶν παραλογίση τὸν φόβον τοῦ θεοῦ δικαστηρίου, πέπτωκας πρὸς τὴν ἡδονὴν, καὶ νόμιζέ μοι τὸ τοῦ Ὁχοζίου πεπονθέναι πεπόντος ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ, καὶ λίαν ἡβρωστηκότος μέχρι θανάτου. Οὐδὲν δὲ χα- λεπώτερον καὶ θανατικώτερον τῆς κατὰ τὴν ἀμαρ- τίαν ἀβήρωσις.

O'. — ΒΙΚΤΟΠΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ὅσπερ ἐπὶ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ὁ ἡλειμμένος εὐχερῶς διαλύει, τὰ λεγόμενα παρ' αὐτῆς ἄμματα, εἰ δὲ δέξοιτο κόνην, δυσκόλως ἐκφεύγει τὴν χεῖρα τοῦ ἀντιπάλου· οὕτως ἐνταῦθα ὁ μὴ μεριμνῶν δύσλη- πτός ἐστι τῷ διαβῶλῳ, φροντίζων δὲ, καὶ ταῖς μερι- μναις καθάπερ κόνει τραχύνων τὸ λείον τῆς ἀμερι- μνίας τοῦ νοῦ, δυσχερῶς ἐξελεῖ τῆς τοῦ Σατανᾶ χει- ρός. Ἐλαῖον γὰρ μοι νῦν τὴν ἀμεριμνίαν νόει, κόνην δὲ τὰς πολυτρόπους φροντίδας τοῦ παρόντος αἰῶνος.

OA'. — ΔΗΜΟΚΡΙΤῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἐὶν φυτὸν δυνηθῆ καρποφορῆσαι συνεχῶς μετα- φυτευόμενον, κἂν πλουσιῶς ἀρδεύοιτο, δυνήσῃ καὶ αὐτὸς δικαιοσύνης καρπὸν ἀγαγεῖν, τῆδε κάκεισε μεταβίβων, καὶ σικίας, καὶ ἀνέμους διώκων, καὶ πάντα τόπον ἀστάτως περιεργαζόμενος.

OB'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Πλουτήρ ὁ παρὰ τῷ Μωϋσεὶ βᾶτιν εἶχεν· διότι ἡ τοῦ καθαρῆς χρήζει ἐδραϊότητος, καὶ καρτερίας, καὶ διηγεκούς στάσεως, καὶ ἀσαλεύτου διαγωγῆς.

OG'. — ΚΟΜΑΣΙῶ ΑΠΘ ΡΗΤΟΓῶΝ ΜΟΝΑΧῶ.

Τοὺς φορυτοὺς, καὶ τὴν σποδίαν, καὶ τὸν πολὺν

⁷⁹ Gen. xxxiv, passim. ⁸⁰ II Cor. vi, 16. ⁸¹ IV Reg. i, 2. ⁸² Exod. xxxix, 39.

βάρβαρον τῶν Ἑλληνικῶν βίβλων, ἵνα τί μοι σπουδαίως συναθροίζεις μετὰ τὴν ἀποταγὴν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀνωφελῶς, μᾶλλον δ' ἐπιβλαβῶς; Ἀποκριθῆτι ἡμῖν, ὡ τῆς ματαιοφροσύνης, καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἀνθρῶς χαλκαλέκτωρ.

ΟΔ'. — ΠΙΣΙΜΙΟ ΜΟΝΑΧΩ.

Προσευχομένου τοῦ Δεσπότης Ἰησοῦ ἐν τῷ ὄρει, ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον, καὶ ἤστραψε τὰ ἰμάτια αὐτοῦ, ὅπερ συμβαίνειν εἰωθεν τοῖς φιλοπονώτερον τῆ εὐχῆ προσανέχειν σπουδάζουσι μοναχοῖς· ἐκλάμπει γὰρ τῆ καυτὰ τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς, καὶ ἀστράπτει ὁ ταύτης ἀόρατος στολισμὸς, ὅπερ οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦσιν.

ΟΕ'. — ΖΩΣΑ ΑΣΚΗΤΗ.

Ὁ μακάριος Πέτρος ἀντὶ τῆς ἀνθρακίδος τῆς ἐν τῇ αὐλῇ Καίσαρα, ἐνθα καὶ ἐπεράσθη, θεῖαν ἠῦρεν ὑστερον ἀνθρακίαν ἐν τῇ Τιβεριάδι· γυμνὸς γὰρ ὢν διὰ τὴν ἀρνησιν· ἀλλὰ μὴ νομίσης με ἀθετεῖν τὴν τῶν Εὐαγγελίων ἱστορίαν, καὶ τὸ νοητὸν καταμίγνυμι· γυμνὸς τοίνυν ὑπάρχων ὁ μακάριος Πέτρος, τὸν ἐκενδύτην τῆς εἰς Χριστὸν ἐλπίδος περιζώννυται, καὶ βάλει ἐαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν τῶν οἰκτερισμῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἦλθε πρὸς Ἰησοῦν ὡς περ ἄλλοι τινὲ τῷ πῶθῳ ἐλκόμενος, καὶ ἐπειδὴ ἦν κεκοπιακὸς ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀρνήσεως, καὶ μοχθήσας, καὶ πικρανθεὶς τῷ κλαυθμῷ, καὶ τῇ λύπῃ στερηθεὶς τοῦ Κυρίου, ἀνεκτέσαστο αὐτὸν ὁ ἴδιος Δεσπότης τῆ θαυμασίῳ ἔρωτι, καὶ παραδόξῳ ἰχθυῖ, καὶ μετὰ τὸ ἄριστον λαλεῖ αὐτῷ ὁ Σωτὴρ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι τῆς μακαρίας φωνῆς, καὶ ἀναπαύει, καὶ παρηγορεῖ αὐτὸν κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν τῆς καρδίας τοῦ Πέτρου, καὶ οὕτω καταγλυκάνας αὐτὸν, ποιμένα τῆς οἰκουμένης ἀπάσης καθίστησιν.

ΟΓΓ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Εὐαρεστήσω, φησὶν ὁ Δαυὶδ, ἐν χώρᾳ ζώντων· » χώραν ζώντων, οὐκ ἀποθηνησκόντων, τὸν μέλλοντα λέγων αἰῶνα. Ἡ γὰρ παρούσα ζωὴ τῶν ἀνθρώπων διὰ πολλῶν θανάτων συμπληροῦσθαι πέφυκεν, οὐ μόνον ἐν τῇ κατὰ τὰς μεθελικιώσεις μεταβολῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατὰ ἁμαρτίαν σώμασι τῶν ψυχῶν. Ὅπου ἔστι οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις οὐδὲ σώματος, οὐδὲ ψυχῆς, οὕτε γὰρ ἔστι λογισμοῦ παρατροπὴ, οὕτε μεταθεσις γνώμης, οὐδεμιᾶς περιστάσεως τὸ εὐσταθές, καὶ ἀτάραχον τῶν λογισμῶν ἀφαιρουμένης, τῷ ὄντι ἐκεῖνη χώρα ἔστι ζώντων, καὶ εὐφραينوμένων διηνεκῶς.

ΟΞ'. — ΝΕΑΔΙΩ, ΟΛΥΜΠΙΩ, ΑΝΔΡΟΜΑΧΩ, ΙΟΥΛΙΩ, ΧΕΙΜΑΣΙΩ, ΜΟΝΑΧΟΙΣ ΦΙΛΟΔΙΚΟΙΣ.

Nūn εὐκαιρον εἰπεῖν τινα τῶν εὐφρονούντων καταμάθοντα τὴν εἰς τὸ θεῖον ὁμῶν καταφρόνησιν, τῶν ἂ πρὸς γένος ὁμῖν στρατιωτῶν τὸ σπουδαῖον περὶ τὴν θεοσέθειαν, ὅτι περ οἱ πανευλαδέστατοι στρατιῶται νενικήκασι ταῖς ψαλμωδίαις, καὶ ταῖς προσευχαῖς, τῇ τε ἰδιοπραγμοσύνῃ, καὶ τῇ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἀγρύπνῳ προσκαρτερήσει, τοὺς ἀπηγριωμένους, καὶ πανοργίλους, καὶ μισοθεωτάτους τῶν μοναχῶν, ἀπειναζαμένους μὲν τὴν ἡσυχίαν τὴν πρέπουσαν,

A librorum sordes, quid tibi tam sedulo, postquam illis abrenuntiaſti, sine ullo commodo, imo tam noxie in monasterio congeris? O vanissimæ bujusece et miserrimæ fatuitatis floride collector, responde mihi.

LXXIV. — PISIMIO MONACHO.

Orante Domino Jesu in monte, facies ejus resplenduit, et vestimenta fulserunt⁶²: quod evenire suevit iis qui contentiosius attentiusque orationi incumbunt monachis. Tunc enim animæ facies splendet, illiusque invisibilis ornatus coruscet, quod plerique ignorant.

LXXV. — ZOSÆ ASCETÆ.

Beatus Petrus pro carbonum illa strue, quæ in Caiphæ atrio, ubi et tentationem subiit, erat⁶³, divinam postmodum aliam Tiberiade comperit: namque cum propter negationem nulus esset (sed ne, quæso, me Evangeliorum historiam pessumdare existimes, dum quod mente concipio, immisceo), nudus itaque cum esset beatus Petrus, in Christum spei tunica accingitur, seque in mare divinarum misericordiarum projiciens⁶⁴, accessit ad Jesum, amore veluti catena quadam attractus, et sic nimis negationis tempore defatigatum, **154** magnos labores expertum, lacrymis tristitiaque afflictum, quod Domino privaretur, eum sibi proprius Dominus reconciliavit, admirando pane et pisce inopinato⁶⁵: et post prandium eum audiendæ beatæ vocis desiderio gestientem alloquitur, et tranquillat, et pro modulo dolorum cordis Petri solatur; et edulcatum totius orbis terrarum pastorem constituit⁶⁷.

LXXVI. — THEODORO MONACHO.

« Placebo, ait David, in terra viventium⁶⁶: » terram viventium, non morientium, futurum sæculum innuens. Præens namque vita mortalium pluribus mortibus natura sua absolvitur, non tantum ætatum mutationibus, sed et in corporibus animarum secundum peccatum. Ubi vero non est neque corporis, neque animæ immutatio, imo neque mentis deflexio, neque sententiæ depravatio, nulla circumstantia stabile ac quietum cogitationum deturbante, næ illa vere regio est viventium, et continuo sese oblectantium.

LXXVII — ΝΕΑΔΙΩ, ΟΛΥΜΠΙΩ, ΑΝΔΡΟΜΑΧΩ, ΙΟΥΛΙΩ, ΧΕΙΜΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΟΙΣ ΚΟΝΤΕΝΤΙΟΙΣ.

Nunc peropportunum fuerit, quempiam adultum sapientia virum, vestrum Numinis contemptum, et militum, qui vobis genere conjuncti sunt, ejusdem Numinis cultum noscentem **155** dicere: Piissimi milites psalmodiarum cantibus, et orationibus, et priorum negotiorum administratione, et vigili in ecclesia stabili permansione, efferatos, et iracundiæ mancipia, et impiissimos monachos superarunt, qui convenientem sibi quietem, et precum,

⁶² Matth. xvii, 2. ⁶³ Joan. xviii, 15. ⁶⁴ Joan. xxi, 7. ⁶⁵ Ibi. l. 15. ⁶⁷ Ibi. l. 15. ⁶⁶ Psal. cxiv, 9.

et psalmodum ministerium abdicarunt, et sacrae professionis et habitus obliti sunt, et locum, in quo se exercebant, neglexerunt, et impudenter nimis in aliorum sese negotia ingerunt, continuoque in externis judiciis sese experientes, turbas tumultusque nefandos spargunt: adeo ut et ipsi publici praesides pro hac re vos irrideant et contemnant.

LXXVIII. — CYRIACO MONACHO.

« Dominus noster Jesus Christus transformabit, ait, corpus humilitatis nostrae configuratum corpori gloriae suae ⁹⁹. » Nunc etenim vilitate ac opprobrio fortasse corpus humanum deprimitur daemone irruptionibus infestatum, et suae ipsius animae saepenumero ignaviis, notis quibusdam ac maculis inspersum, saepeque etiam in servitutem redactum, multumque a peccato compressum; in ipso etiam moriendi, ac parentandi actu ut vile, et inhonoratum per terram tractum, et cum maxima inopia sepultum. « Seminatur enim, ait, in ignominia, suscitatur in gloria ⁹⁹. » Universi vero generis humani resurrectionis tempore corruptionem et contemptum excutens, resurgit corpus nostrum Salvatoris Christi gloria et magnificentia condecoratum, **156** nusquam in posterum in peccatum et corruptionem defluxurum, nunquam mortalitate, et vanitate, et miseriis humiliandum, sed indesinente incorruptione in perpetuum cum eo, qui immortalitatem exhibet, duraturum.

LXXIX. — *Eidem.*

« Imposuisti homines super capita nostra ⁹¹. » Nam aliquando Deus permittit daemone interiori capiti nostro impudenter insidere, menti nempe, et animam ad cogitationes pravas detrahere, quibuscum nobis colluctandum est et depugnandum, neque eas approbantibus, neque una cum iis conspirantibus.

LXXX. — *Eidem*

Non angustiamur in Dei dilectione ⁹², Corinthiis Apostolus scribit; vos vero angustiamini in visceribus vestris, nolentes per plures virtutes animam dilatari, et divinas illuminationes excipere et capere. Hinc vobis contigit, quod in Isaia dicitur, In afflictione adversarii et in angustia mentis, leones, et aspidēs, et si quae alia est facultas adversatrix (his etenim et similibus appellationibus daemones innuntur), divitias asinorum et camelorum portant ^{93, 94}. Asini intelliguntur esse segniores, et voluptuosi, et improbi; cameli ii sunt, qui superbiam atque iracundiam exercent. Divitiis itaque approbarum, et obscurarum, et exlegum cogitationum animas hominum daemones onerantes, in vacuas a virtutibus operationes, et conditiones compellunt. Nihil autem peccato **157** gravius est: quapropter et apud divinos illos Patres plumbo assimilatur.

καὶ τὴν δι' εὐχῶν, καὶ ψαλμῶν λειτουργίαν, καὶ ἐπιλαθομένους τοῦ ἱεροῦ ἐπαγγέλματος τε καὶ σχήματος, καταλειποτάς δὲ τὸ βῆλον ἀσκητήριον, καὶ ἀπρηυθριασμένους ἐργολαβοῦντας τὰ ἀλλότρια πράγματα, καὶ δοκιμαζομένους διηνεκῶς τοῖς ἐξωθεν δικαστηρίοις, τὸν ἀφάτον ἐπισπεφέροντας θόρυβόν τε, καὶ τάρραχον, ὥστε καὶ αὐτοὺς ὑμῶν ἐπὶ τούτοις καταγελᾶν, καὶ λίαν καταγινώσκειν τοὺς δημοσίους ἄρχοντας.

ΘΗ'. — ΚΥΡΙΑΚῶ ΜΟΝΑΧῶ.

« Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετασχηματίζει, φησί, τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. » Νῦν μὲν γὰρ εὐτελείᾳ, καὶ ἀτιμίᾳ διαγίνεσθαι τάχα συμβαίνει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἐπιρραζόμενον τε ταῖς τῶν δαιμόνων ἐφ' ὁδοῖς, καὶ ταῖς αὐτῆς πολλαῖς τῆς ψυχῆς νοχελείαις, μώμοις τισὶ, καὶ σπύλοις περιπίπτον, ἐξανδραποδιζόμενον τε ἐστ' ὅτε, καὶ ἄγαν ταπεινούμενον ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὀνήσκειν, καὶ ἐνταφιάζεσθαι, ἐν ἐξουδενώσει, καὶ ἀτιμίᾳ συρόμενον ἐν τῇ γῆ, καὶ θαπτόμενον ἐν εὐτελείᾳ πολλῇ. « Σπειρεται γὰρ, φησὶν, ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται: ἐν δόξῃ. » Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς πάντων ἀνθρώπων ἐγέρσεως, τὴν τε φθορὰν, καὶ τὴν ταπεινώσιν ἀποτιναξάμενον, ἀνίσταται τὸ σῶμα ἡμῶν κατακεκοσμημένον τῇ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος δόξῃ, καὶ μεγαλοπρεπείᾳ, μηκέτι λοιπὸν τραπητόμενον εἰς ἀμαρτίαν, καὶ φθορὰν, μηκέτι ταπεινωθῆσόμενον τῇ ὀνητότητι, καὶ τῇ ματαιότητι, καὶ ταῖς τάλαιπωρίαις; ἀλλὰ σὺν διαωνίζοντι, καὶ ἀφθαρσίᾳ ἀπέραντα.

ΘΘ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Ἐπεβίβασας ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. » Ἔστι γὰρ ὅτε συγχαρεῖ τοὺς δαίμονας ὁ Θεὸς τῇ ἔνδον κεφαλῇ ἀναιδῶς ἐπικαθίζειν, τούτεστι τῇ διανοίᾳ, καὶ καθέλκειν τὴν ψυχὴν πρὸς ἀπρεπῆ ἐνθυμήματα, οἷς ἡμᾶς ἀναγκαῖον πιστεῦειν, καὶ μάχεσθαι, μὴ συγκατατιθεμένους, μηδὲ συνδιάζοντας.

Π'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Οὐ στενοχωρούμεθα ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος Κορινθίοις, ὑμεῖς δὲ στενοχωρεῖσθε ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν, μὴ βουλόμενοι διὰ πολλῶν ἀρετῶν πλατυθῆναι τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς θείας ἐλλάμψεις δέξασθαι, καὶ χωρῆσαι. Ὅθεν ἡμῖν συμβαίνει τὸ ἐν τῷ Ἡσαΐα εἰρημένον, ὅτι ἐν τῇ θλίψει τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐν τῇ στενοχωρίᾳ τῆς διανοίας λέοντες, καὶ ἀσπίδες, καὶ εἰ τις ἄλλη δύναμις ἐναντία, τούτοις γὰρ καὶ τοῖς τοιοῦτοις ὀνόμασι καλοῦνται οἱ δαίμονες, τὸν πλοῦτον αὐτῶν θῆλον καὶ τῶν καμψίων ἔφερον· θῆλον μὲν νοουμένων, τῶν νοθεστέρων, καὶ φιληδόνων, καὶ μοχθηρῶν· καμψίων δὲ τῶν τὴν υπερηφάνειαν, καὶ τὴν μνησικακίαν ἐξασκούντων. Τὸν τοῖνον πλοῦτον τῶν πονηρῶν, καὶ αἰσχρῶν, καὶ ἀνόμων λογισμῶν φορτώσαντες τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων οἱ δαίμονες, ἐλαύνουσι εἰς τὰς ἐρήμους τῶν ἀρετῶν πράξεις, καὶ καταστάσεις. Οὐδὲν δ' ὑπάρχει τῆς ἀμαρτίας βαρύτερον, διδὲ καὶ παρὰ τοῖς θεοφόροις ἀνδράσι μολίβδηφ παρείκασται.

⁹⁹ Philipp. III, 21. ⁹¹ I Cor. xv, 15. ⁹² Psal. Lxv, 12. ^{93, 94} II Cor. vi, 12. ^{95, 96} Isa. xxx, 6.

ΠΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας πρὸς Θεὸν στενάξωμεν, εισακούσεται πάντως, καὶ δεῖξει θαυμασία τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποιήσει τὴν κάμηλον πρόβατον · « Αὐτὴ γὰρ, φησὶν, ἐστὶ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου. » Καί τινων ψαλμῶν τίτλοι, « Τοῖς ἀλλοιωθησομένοις » ἐγράφησαν. Ἐάν τοίνυν σπουδαῖαι διὰ τῶν ἀρετῶν ἀρέσαι τῷ Σωτῆρι, ἀποπορτίζει τὸν νοητὸν σου ὄνον ἀθοροροῦντα τοῖς δαίμοσι, καὶ ἀσιγῆ ποιήσαι, ἐπιβαλεῖ σοι τὰ τῶν ἀποστόλων ἱμάτια, τοῦτέστι τὰ θεῖα παιδεύματά τε καὶ δόγματα, καὶ ἐπικαθεσθεὶς τῷ νοῦ σου ὡσπερ τῇ ὄνῳ ποτὲ, εἰσέρχεται καὶ νῦν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν δοξαζόμενός τε, καὶ ἀνευρηκόμενος ὑπὸ πάντων ἀγγέλων ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ ἀλόγου, λογικοῦ γενομένου διὰ φιλοανθρωπίαν τοῦ Κτίσαντος, μᾶλλον δὲ ἀνακτίσαντος, ἀλλοιώσαντός τε, καὶ ἀνανεώσαντος διὰ τῆς ἀμελείας, καὶ τῆς πλάνης ψυχὴν παλαιωθείσαν, καὶ παρατετραμμένην ἐκουσίως.

ΠΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Δύναται τις καὶ ἐν σώματι ὧν ὑπάρχειν σὺν τῷ Χριστῷ κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου · « Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. » Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκδημήσας τοῦ σαρκίως, καθὼς πάλιν αὐτὸς γράζει, ὅτι « Ἐπιποθῶ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. » Ἡ γὰρ ψυχὴ νοητὸν τι χρῆμα οὔσα τῶν νοητῶν ἐφέστα, ὡς ἐμφύσημα θεῖον, καὶ θαυμαστόν τι τυγχάνουσα δημιουργήμα · βαρουμένη σὺν τῷ γῆινῳ σώματι διὰ τὴν θνητότητα, εἰκότως νῦν ἐπιθυμεῖ διαλυθῆναι, εἰλικρινῶς, καὶ ἀμερίμνως, καὶ ἀφύθως θανάτου συνεῖναι τῷ Δεσπότη, ἀναλύσασα ἀπὸ τοῦ θνητοῦ, ἐπὶ τὸ ἀθάνατόν τε, καὶ ἀτρέπτον. Μετὰ δὲ τὴν νῦν λύσιν, ἐν τῇ ἀναστάσει, ἀφοαρτον καὶ ἀθάνατον τὸ ἴδιον σῶμα ἀπολαβούσα ζωοποιουθὲν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, συνδιακονήσει λοιπὸν τῇ ἀλύτῳ εὐφροσύνῃ, καὶ τῇ μακαριότητι, καὶ τῇ ἀναμαρτησίᾳ. Δεῖ γὰρ ἀποκαταστῆναι σε ἐπὶ τὴν καθαρὴν φύσιν, ἣς οἱ θεῶν, καὶ ἁγῶν, ἄλυπὸν τε, καὶ πάσης φροντίδος ἀπηλλαγμένην κατάστασιν.

ΠΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰσὶ τινες καταστάσεις, καὶ ἕξεις ἐν ἀνθρώποις καθαρὰι, ὥστε τὸν μὲν ἡλίου ἐπέχειν τόπον, τὸν δὲ αἰήνης, τὸν δὲ ἀστέρος · καὶ ἴδιοις ἂν τινα ἀνθρώπων ὑπὲρ τὸν Σολομῶντα πολλάκις δεδοξασμένον τῇ ἀνωθεν φρονήσει, ὑστερον δὲ διὰ τοῦ ἀπονουστάξαι, καὶ γινωσκῆναι τῆς προσοχῆς, ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ θεοῦ, καὶ ἀποδυσάμενον τῆν τε εὐλάβειαν, καὶ τὸν φόβον τοῦ Κρείττου, καὶ καταπεπωκότα εἰς ἀσέλγειαν, καὶ ἀμαρτίας μεγάλας, ὥστε δύνασθαι σε λέγειν, ὅτι διετράπη ὁ ἥλιος πεσὺν παρ' ἐπίδα εἰς ἄθεμιτοῦργίας. Γίνεται γὰρ τοιαῦτα πολλάκις, καὶ τοῖς σπουδαίοις ὑστερόν ποτε διὰ τῆς ἀμελείας γεγυμνωμένοι τῆς φρουρᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀναβαίνοντες τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐπ' αὐτοὺς ἐν πολέμῳ, καὶ τὴν μὲν πόλιν βηγνύοντες διὰ μηχανημάτων σατανικῶν, τὸν δὲ βασιλεῖα, τὸν νοῦν φημι, ἐκ

A

LXXXI. — *Eidem.*

Si ex profundo cordis ad Deum ingemuerimus, omnino exaudiet, et ostendet mirabilia illis hominum, et faciet camelum ovem : « Hæc enim, ait, est mutatio dexteræ Excelsi 97. » Et nonnulli psalmorum tituli, « Dis qui immutantur » scripti sunt 98. Quapropter si incumbes per virtutes Salvatori placere, intellectualem tuam asinum ouis dæmonibus portantem exonerat, et clitella excussa, imponet tibi vestimenta apostolorum, hoc est divinas disciplinas et dogmata, et assidens menti tuæ, quemadmodum aliquando asino 99, introit et nunc in sanctam civitatem glorificatus, laudibusque celebratus ab omnibus angelis pro salute rationis expertis, quod rationis compos factum est per humanitatem Creatoris, imo renovatoris, qui immutavit, et refecit propter negligentiam et errorem animam inveteratam, et sponte distortam atque deflexam.

LXXXII. — *Eidem.*

Potest quisquam unus, licet in corpore sit, esse cum Christo, ut tradidit Apostolus : « Vivo, jam non ego, vivit vero in me Christus 97. » Sed magis magisque, si ex corpusculo excesserit, ut rursus idem scribit : « Cupio dissolvi, et esse cum Christo 98. » Anima enim cum intellectuale quid sit, intellectualia quoque appetit, tanquam quæ spiraculum divinum, et admirabilis quædam creatura sit. Prægravata 158 itaque terrestri corpore propter mortalitatem, jure merito nunc concupiscit per mortem dissolvi, et sincere, et secure, et intrepide una cum Domino esse, a mortali hoc in immortale et immutabile resoluta. Post hanc vero solutionem, in resurrectione incorruptum, atque immortale proprium corpus recipiens Spiritu sancto vivificatum una simul in posterum cum insolubili lætitia, et beatitate, et inculcata innocentia, quæ amitti non potest, perennat. Reducendus enim es ad puram, vel divinam, et nunquam senescentem naturam, necnon ab omni tristitia et cura immunem ac vacuum conditionem.

LXXXIII. — *Eidem.*

Sunt quædam conditiones et habitus inter homines puri, adeo ut hic quidem locum teneat solis, alius lunæ, alius stellæ. Et videbis sane nonneminem Salomone ipso sæpenumero superna prudentia gloriosiorum : postmodum, quod dormitarit, et a contentione illa quidquam demiserit, derelictum a Deo, et pietate, et Domini metu spoliatum, in impietatem et ingentia scelera prolapsus ; ut possis dicere : Conversus est sol, præter expectationem in nefandas iniquitates delapsus. Eveniunt namque sæpissime similia, etiam virtuti addictissimis, posthac propter negligentiam custodia sancti Spiritus denudatis, ascendente ad ipsos Nabuchodonosore, et bellum inferente, et urbem quidem machinis satanicis disjiciente, regem autem, mentem, inquam, quemadmodum Sedechiam, excæcante, et

97 Psal. LXXVI, 41. 98 Psal. LIX, LXVIII, LXXIX.

97 Matth. XXI, 7.

98 Galat. II, 20.

99 Philipp. I, 23.

filios compedibus alligante, et in Babylonem sub allegoria expressam **159** abducente: sancta vero David, et Salomonis, et posteriorum regum diripiente, quæ in thesauris cordis, et reliqua multis temporibus, impensoque labore et studio comparata, et conducta, et concinnata; templum Dei invadente efficienteque, ut a profanis pedibus conculcetur ^{1.2}. Audivique Psalmodym propterea clamantem in fletibus ³: Miserere mei, quod multi oppugnant me ab excelso dæmones, et conculcantes me per totam diem. Quoniam ascendere fecisti inimicos meos super caput meum. Et Jeremiam lugentem: Dominans antea per bene gesta anima, nunc jure belli capta facta est sub tributo ⁴, diabolo serviens in peccatis. Nihilominus qui in hæc mala incidit, si ob pusillum animum ad finem usque sese non deseruerit, sed pœnitentia ductus ad Dominum fuerit conversus, et rursus veteres ac vere philosophicas actiones de novo perfecerit: denuo ad ipsum Domini gratia regreditur, dicetque de hoc quoque propheticum eloquium: Revertar, et reedificabo tabernaculum David, quod ceciderat, et confossas ipsius res præclare gestas, et divinas largitiones, et interiorem cognitionem, et dirigam, et exstruam ⁵: « Et erit novissima gloria plusquam prima, dicit Dominus omnipotens ⁶. » Hæc vero scripsi ad ea quæ in epistola tua continebantur, respondentia.

LXXXIV. — ONESIMO MONACHO.

Si prorsus Deo existimet, qui in præsentia dives est, erga te liberalitatis gratiam offerre, multo magis hic exhortari te debet, atque **160** deprecari, ut digneris accipere: neque enim a te expectandum est, ut roges. Verum hominis jactantia cognita, ne illum, Corybantum more delirantem, sermone digneris.

LXXXV. — FAUSTO MONACHO.

Vestis ex pilis et lacera, omnino pusillæ ac humilis index cogitationis: justi enim proprii emulatione Domini magis exoptant humilitatem. Verumtamen si tu insolescis, et altercaris quotidie, et alios cædis verberibus, et mente captos ac furentes imitaris: quam ob causam ex pilis indumentum contextum gestas, opinioni ac fini tuo adversans? Verum pollicitaria vita veritatem et justitiam amplecti debet, non histrioniam, et scenam, et larvam veritatis et justitiæ.

LXXXVI. — Eidem.

« Ostende, ait, misericordiam tuam cognoscentibus te ⁷. » Qui enim, ut tu, cognitione delinquent, ravioribus pœnis multabuntur. Augescere itaque, et tendique magis ac magis misericordiam exora.

LXXXVII. — ALEXANDRO ARCHIMANDRITÆ.

Noctem illunem humanæ vitæ innumerorum præclare gestorum facinorum radiis collustrans, quomodo in cœlestium angelorum albo non enitueris, cum incorruptibilibus illis **161** virtutibus

τυφλοῦντος ὡς περ τὸν Σιδεακίαν, καὶ παῖδας δεσμῶντος, καὶ εἰς Βαβυλῶνα τὴν ἀλληγορομένην ἀπάγοντος, τὰ δὲ ἅγια Δαυὶδ, καὶ Σολομῶντος, καὶ τῶν ἐξῆς βασιλέων, λαμβάνοντος, τὰ ἐν τοῖς θησαυροῖς τῆς καρδίας, καὶ τὰ ἐξῆς, τὰ πολλοῖς χρόνοις μετὰ καμῆτου, καὶ σπουδῆς πορισθέντα, καὶ συγκομισθέντα, καὶ κατασκευασθέντα, ἐμπυρρίζοντος τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, καὶ παρασκευάζοντος ὑπὸ βεδύλων πατεῖσθαι ποδῶν. Καὶ ἤκουσα τοῦ Ψαλμῶδου διὰ τοῦτο βοῶντος ἐν ὄδυρμοῖς: « Ἐλέησόν με, ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμῶντές με ἀπὸ ὕψους δαίμονες, καὶ καταπατοῦντές με ὅλην τὴν ἡμέραν, διότι ἐπεβίβασας τοὺς ἐχθρούς μου ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου· καὶ τοῦ Ἱερεμίου θρηνοῦντος, ὅτι: Ἀρχουσα πρῶτην διὰ κατορθωμάτων ψυχῆ, νῦν νόμῳ πολέμου ληφθεῖσα, ἐγενήθη εἰς φόρον, τῷ

διαβόλῳ λειτουργοῦσα ἐν τοῖς ἁμαρτήμασι. Πλὴν ὅτι ὁ τοῖς τοιοῦτοις κακοῖς περιπεπωκώς, ἐάν μὴ ὀπὸ μικροψυχίας ἀπευδοκῆσῃ εἰς τέλος, ἀλλὰ μεταμεληθεὶς ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, καὶ νεαρτοποιῆσῃ τὰς ἀρχαίας ἐμφιλοσόφους πράξεις, ἐπανέρχεται πάλιν πρὸς αὐτὸν ἡ Δεσποτικὴ χάρις, καὶ φράσει καὶ περὶ τούτου τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι Ἄναστρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκευασμένα αὐτῆς κατορθώματα, καὶ θεῖα ὀρηήματα, καὶ γνώων τὴν ἐσωτέραν, καὶ ἀνορθώσω, καὶ ἀνοικοδομήσω. Ἐ Καὶ ἔσται ἡ δόξα ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. » Γεγραμμένα δὲ ταῦτα, ὡς πρὸς τὰ ἐμπερόμενα τῇ ἐπιστολῇ σου ὑπερέχων ἀπόκρισιν.

ΠΔ'. — ΟΝΗΣΙΜΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Εἰ ὅλωσ τῷ Θεῷ νομίζει ὁ κατὰ τὸ παρὸν πλούσιος, προκομίζῃσιν τὴν χάριν τῆς εἰς σὲ φιλοτιμίας, οὗτος μᾶλλον χρεωστεῖ παρακαλεῖν σε, καὶ ἵκετεύειν πρὸς τὸ λαβεῖν θελήσαι, οὐ γὰρ δὴ παρὰ σοῦ ἀναμένειν δέξαι. Ὅθεν γνοὺς τὴν τοῦ ἀνδρὸς βλακείαν, μὴ δὲ λόγου ἀξιώσεις τὸν κορυβαντιῶνα.

ΠΕ'. — ΦΑΥΣΤΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τὸ τρίκινον φόρεμα δεῖται πάντως φρονήματος ταπεινοῦ· τοῖς γὰρ δικαίοις μᾶλλον πεπόθηται ἡ ταπεινοφροσύνη, μίμουμένοις τὸν ἑαυτῶν Δεσπότην. Εἰ δὲ ἀλαζονεῖ, καὶ μάχῃ καθ' ἑκάστην, καὶ τύπτεις τινας, καὶ τοὺς φρενητιῶντας ἀπομιμῆ, τίνος χάριν καὶ τὸ τρίκινον φορεῖς; Ἀσύμβατον γὰρ ἔνδυμα τῇ γνώμῃ· ὁ δὲ μονήρης βίος τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην φιλοκαλεῖν ὀφείλει, οὐχ ὑπόκρισιν, καὶ σκηνὴν, καὶ προσωπεῖον τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς δικαιοσύνης.

ΠΣ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Παράτεινον, φησὶν, τὸ ἔλεός σου τοῖς γινώσκουσί σε. » Οἱ γὰρ γνῶσει ἁμαρτάνοντες κατὰ σε, χαλεπωτέρας τεύχονται κολάσεως. Μεγαλυνθῆναι τοῖσι ν, καὶ ἐκταθῆναι ἄγαν τὸν ἔλεον πρεσβεύου.

ΠΖ'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Τὴν ἀφεγγῆ νύκτα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ταῖς τῶν μυρίων ἀνδραγαθημάτων σου ἀκτίσι καταυγάζων, πῶς τὴν τῶν ἐπουρανίων ἀγγέλων καταλόγους μὴ συναριθμηθεῖς, ἀμιλλόμενος ταῖς ἀφθάρτοις ἐκτί-

^{1.2} IV Reg. xxv, 1 seqq. ³ Psal. lv, 4. ⁴ Thren. 1, 1. ⁵ Amos ix, 11. ⁶ Agg. ii, 10. ⁷ Psal. xxxv, 11.

ναις δυνάμει, τὸ φαρτὸν τοῦτο, καὶ εὐτελὲς, καὶ ἅ
θητὸν περιχειμενος σκῆνος;

ΠΗ'. — ΦΡΟΝΤΩΝΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ.

Ἐπαυνῶ σου τὰ ῥόδα τῶν θεωριῶν λόγων, καὶ
τὰς μικρὰς ἀκάνθας τῶν εὐκαίρων ἐλέγχων παρέπη-
ξας, ὑπερβλῶν ἡμῶν, ὡς ἂν τις εἰποι, καὶ παρα-
κινῶν, τὸν πρὸς τὴν σὴν ὁσίαν, καὶ ἀσιφεγγῆ ψυχὴν,
ἀσθεστον, καὶ ἀμάραντον ἔρωτα.

ΠΘ'. — ΑΡΣΙΝΩ ΜΟΝΑΧΩ,

Ὅταν ποτὲ δυνηθῆς ἐκριζῶσαι πάντα τὰ ὀλέθρια,
καὶ μανιώδη πάθη, τηνικαῦτα σαυτὸν ἐπίδος τῆ
θεωρίᾳ τῶν ὑψηλῶν νημάτων. Εἰ δὲ πρὸ τοῦ κατ-
αγωνίσασθαι τοὺς πολεμίους δαίμονας, τολμήσεις
διαβιασάμενος ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος παρὰ τὸ δοκοῦν
τῷ θεῷ βουλήματι, οὐ τεύξη βοήθειας, καὶ συμ-
μαχίας Θεοῦ, καὶ τρώσουσιν σε οἱ ἐχθροὶ καθάπερ
αἱ μέλισσαι.

ΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄλλοι καθεκάστην τοῖς πόνοις τὴν καρδίαν δαμά-
ζουσι, καὶ ἐκτῆκιν τῆ ἐγκρατεῖα σπουδάζουσι. Σὺ
ἔτι τῆ πολυτροφίᾳ, καὶ ταῖς οἰνοφυγίαις κατὰ σαρκ-
ῶν εαυτῶν βραγῆναι κινδυνεύεις.

ΙΒ'. — ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τί ποτῆ, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς βλασφημίας
κεντούμενος; Μνήσθητι ὅτι χρισθεὶς ὁ μακάριος
Δαυὶδ τῷ μυστικῷ ἐλαίῳ, εὐθύς τὸν Σαοὺλ, καὶ ἐπί-
βουλον ἠῦρεν.

ΙΓ'. — Τῷ αὐτῷ

Ἄλλὰ καὶ σὺ ἀοράτως ἐχρίσθης, προσελθὼν τῷ
σηματι τῷ σεμνῷ. Χρίσμα ἐγὼ θεῖον καλῶ τὴν
ἐπιθεοῦσάν σοι χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΙΔ'. — ΔΙΟΝΥΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς μιμουμένους τὸν Ἀβραάμ,
τὴν τῶν ἀκροθινίων δεκάτην προσφέρειν τῷ Κυρίῳ·
αὕτη δ' ἂν εἴη τῶν δέκα ἐντολῶν ἡ ὑπερανέχουσα,
ἡ ἀφ' ἧς ὁ νόμος κρέμεται, καὶ οἱ προφηταὶ· τουτ-
έστι· τὸ ἀγαπήσαι τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ ἐξ
ὅλης δυνάμεως. Πλήρωμα γὰρ νόμου τὴν ἀγάπην
ὀρίζεται ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

ΙΕ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τὴν μὲν τῶν νοητῶν Αἰγυπτίων ὀπισθεν διώκου-
σιν στρατικὴν κατοπτεύεις, καὶ τὴν θάλασσαν ἐμ-
προσθεν ἀφρυφόρων καὶ παμμιάρων παθῶν, τὸν δὲ
θεὸν ὑπερασπίζοντά σου, καὶ ἀοράτῳ χειρὶ, καὶ
βραχίονι ὑψηλῷ τοὺς ἐχθροὺς ἀμυνόμενον, καὶ ἐξ-
αιρούμενόν σε οὐκ ἐνθυμῆ.

ΙΣ'. — ΚΛΕΟΒΟΥΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Καὶ ἔθου τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχιόνιάς μου, ὅ-
χι τόξον κήρινον, ὑπέϊκον, καὶ ὑπενόησον τοῖς δαι-
μοσι, καὶ τοῖς πάθεσιν, εὐθέως ἀπὸ πρώτης συμβο-
λῆς κλώμενον ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ τόξον χαλκοῦν. Χρῆ
γὰρ στερεὰ καὶ ἀνένδοτα κτήσασθαι παρὰ Κυρίου
ὅτι πολλοὶς πολέμοις τῶν ἐναντίων ἀντιπαρκατά-
σθαι, καὶ διαρκέσαι δυνάμενα.

contendens, licet corruptibili hoc, et vili, et mo-
tali corpore circumvestiarius?

LXXXVIII. — FRONTONI ARCHIMANDRITÆ.

Sermonum tuorum Deo gratorum rosas laudo,
licet peropportunarum redargutionum parvas spi-
nas infigas, exstimulans nostrum, ut quispiam
diceret, atque vellicans, erga tuam sanctam et
nunquam lumine vacuum animam, inextinctum et
non marcescentem amorem.

LXXXIX. — ARSINO MONACHO.

Cum temporis potueris universas noxias et fu-
riosas perturbaciones extirpare, tunc demum te-
metipsam sublimium considerationum speculationi
dede. Si vero ante adversarios daemones debellatos
ausus fueris per vim in montem ascendere, præter
id quod divinæ voluntati collubitum est, auxilium
et præsidium Dei non inuenies: et sauciabunt te
hostes quemadmodum apes.

XC. — EIDEM.

Laboribus quotidie cor alii perdomant, et conti-
nentiæ studio se macerant: tu autem abundantiori
effusiorique victu et ebrietatibus corpus impin-
guans, disrumpi periclitaris.

162 XCI. — AMPHILOCHIO MONACHO.

Quid tremis animo, dum a blasphemix spiritu
pungaris? Recordare quod beatus David mystico
oleo perunctus confestim Saulem, et insidiatorem
inuenit.

XCII. — EIDEM.

Sed et tu quoque invisibiliter unctus es, cum ad
venerandum habitum accessisti. Ego porro unctio-
nem divinam voco, advenientem tibi gratiam Spiritus
sancti.

XCIII. — DIONYSIO MONACHO.

Necesse est nos æmulantes Abraham spoliatorum
decimam Domino offerre, quæ fuerit primum in-
ter decem præcepta locum occupans, ex qua lex
pendet, et prophetæ: Diligere nempe Deum ex toto
corde, et ex totis viribus etc. Complementum enim
legis divinæ Apostolus dilectionem esse definit.

XCIV. — DRACONTIO MONACHO.

Intellectualium Ægyptiorum retro te persequen-
tem exercitum intueris, et ante mare spumescen-
tium execrandarumque perturbationum; Deum
autem propugnantem, et invisibili manu, et brachio
excelso hostes ulciscentem, et liberantem te, tibi
animonon repræsentas.

163 XCV. CLEOBULO MONACHO.

Et posuisti sagittam æream brachia mea: non
sagittam cercam cedentem, ac vires daemoni-
bus submittentem, et perturbationibus, quæ sta-
tim in ipso primo impetu inter pugnandum fran-
gatur; sed sagittam æream. Namque a Domino
arma comparanda sunt valida et inconcussa, quæ
multis adversariorum incursibus sese opponant
atque resistent.

¹ I Reg. xvi, 13.

² Gen. xiv, 20.

³ Matth. xx:1, 37, 40.

⁴ Rom. xiii, 13.

⁵ Psal. xvii, 35.

XCVI. — PHILUMENO ENCLISTO.

O præclara vestra post secessionem gesta! o vestra secundum virtutem tropæa! o supra modum vestram in inclusione inanem, scenicam et dissimulatam vitæ rationem! nihil enim ab iis, qui in foro contentiosius negotiantur, et innumeras lites variasque verborum velitationes in prætorii consunt, te esse dissimilem, ut videris, autumo; negotia omnium generum excogitans, cum iracundia perstrepitans et fremens, ex caveis ferreis, injuriis, dieteriis lædoriis ac querelis obvios quosque onerans; sæpe etiam eductis per ostium manibus fratres verberans, tumultu, strepitu et turbidis concitatisque motibus eelam misellam complens, lacrymantem fortasse, licet ea sensu animaque deseraur, ob crudelitatem et amaritudinem illius, quæ in ipsa veluti in bestiarum cavea, inclusa est, feræ, imo feris ipsis efferatoris monachi. Dic mihi, sodes, quid in lucro posuisti in domuncula inclusus, animæ tuæ cui usui fuisti **164** inter murellos corpus abscondens? Factus est enim, ait, Ephraim, veluti panis subcinericius nunquam se ad meliora convertens¹³. Quid lucri tibi fuit cellulam possedisse? Quando igitur monachorum venerandum habitum induisti? Quis abbas bona dicens verba, manum apposuit? Undenam cœnosos hosce exsecrandosque mores hausisti? Ubinam sunt orationum inconcussa et erga Deum secunda colloquia? quonam psalmos et hymnos amandasti? quo tranquillitas cogitationes fugasti? quo sacrosanctas patrum instructiones pepulisti? quo mellis instar emanans lacryma abiit? quo socia ejusdem tori, et ædis monachorum pax, et quies, et tranquillitas, et fides? Quamnam habebis fiduciam dicendi in die retributionis?

XCVII. — FAUSTO MONACHO.

« Commoveantur, ait¹⁴, fundamenta terræ. » Illud: « Commoveantur fundamenta terræ, » loco illius dictum: Quæ in profundo cordis cogitationes sunt, a sinistris ad dexteram transvehantur.

XCVIII. — EUTROPIO MONACHO.

Si tibi in animo est ascendere ad altare illius, quæ in cœlis est, Hierusalem, per multiformem virtutem et humilitatem proficiens ascende, quas beatus David ascensiones decantaverat¹⁵; corde in uno præparans in loco lacrymarum humanæ vitæ. Et ploratum, et lacrymarum humanam vitam plenam esse manifesto addisces, **165** infantulos conspiciens in lacrymas se effundentes, dum e materno ventre emergunt; et postquam mortem oppetierit, miserum hominem lacrymis quoque excipi. Per virtutem itaque ascende et humilitatem ad altare illud, non per lapsus et superbiam.

XCIX. — Eidem.

Timorem tibi inentiat Domini dictum, non per scalas malitiæ, et jactantundæ cogitationis in altare ascendere imperans; ne per nuditatem¹⁶.¹⁶ uade-

A

LXX. — ΦΙΛΟΥΜΕΝΩ ΕΓΚΛΙΣΤΩ.

Εὔγε τῶν ὑμετέρων κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀριστευμάτων! εὔγε τῶν ὑμετέρων καθ' ἀρετὴν τροπαίων! ὑπέρευγε τῆς ὑμετέρας κατὰ τὸν ἐγκλισμὸν ματαίας, καὶ σκηνηϊκῆς, καὶ κατεσχηματισμένης διαγωγῆς. Τῶν γὰρ ἐν τῇ ἀγορᾷ θερμῶς ἐμπορευομένων, καὶ τῶν τὰς μυρίας δικῶν, καὶ τὰς ποικίλας λογομαχίας ἐν πραιτωριοῖς πλεκόντων, οὐδὲν δοκεῖς διαλλάττειν, πραγματίας παντοίας ἐπινοῶν, κρᾶζων μετ' ὀργῆς, καὶ βρῦχων, ἀπὸ τῆς γαλαϊάγρας καθυβρίζων, καὶ σκώπτων, καὶ λοιδορῶν, καὶ διαμεμφόμενος τοὺς παρὰ τυγχάνοντας, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τὰς ἰδίας χεῖρας προσφέρων τῆς θυρίδος, καὶ τοὺς ἀδελφούς τύπτων, θορύβου, καὶ ταραχῆς, καὶ τύρβης, καὶ ἀκαταστασίας πληρῶν τὴν ἐλεεινὴν κέλλαν, στενάζουσαν τάχα, κὰν ὑπάρχει ἀναίσθητός τε, καὶ ἀψυχός, ἐπὶ τῇ ἀπηνηείᾳ, καὶ πικρίᾳ τοῦ ἐν αὐτῇ καθάπερ ἐν τινὶ ζώῳ κατὰ κλεισθέντος θηρίου, μᾶλλον ἐθ-ηρωδεστέροιο τῶν θηρίων μονάζοντος. Εἰπέ μοι, παρακαλῶ, τί κεκέρδακας τῷ οἰκιδίῳ κατακλιεθείς; τί ὄνησας τὴν σαυτοῦ ψυχὴν τοῖς τοιχαριοῖς τὸ σῶμα ἐγκεκρυφώς; Ἐγενήθη γὰρ, φησὶν, Ἐφραὶμ καθὼς ἐγκρυφίας, μὴ μεταστρεφόμενος πρὸς τὸ κρεῖττον. Τί σοι ὄφελος λαχεῖν τοῦ δωματίου; Πότε ἄρα τὸ ἐνδύμα τὸ σεμνὸν τῶν μοναχῶν ὑπέδυσ; ποῖος δὲ ἀβδᾶς τὴν χεῖρα τῆς εὐλογίας ἐπέθηκας; Πόθεν δὲ παρείληφας τὰ συρφετώδη, καὶ κατὰπτυστα ἦθη; Ποῦ ἡ ἀπερίσπαστος τῶν εὐχῶν, καὶ ἀμέριμος πρὸς Θεὸν ὁμιλία; Ποῦ ἐξώρισας τοὺς ψαλμούς, καὶ τοὺς ὕμνους; Ποῦ ἐφυγάδευσας τὸ φρόνημα; Ποῦ κατέλειπες τὰς ἱερὰς διδασχὰς τῶν πατέρων; Ποῦ σφχεται τὸ μελισταγῆς δάκρυον; Ποῦ ἡ σύντροφος, καὶ σύνευνος, καὶ ὁμόσκηνος τῶν μοναζόντων εἰρήνη, καὶ γαλήνη, καὶ ἡρεμία, καὶ πίστις; Ποίαν σχολῆς παρῴρησαν ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως;

LXXI. — ΦΑΥΣΤΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Σαλευθήτω, φησὶ, τὰ θεμέλια τῆς γῆς. » Τὸ τοῖνον, « Σαλευθήτω τὰ θεμέλια τῆς γῆς, » ἀντὶ τοῦ, Οἱ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας λογισμοί, ἀπὸ τῶν σκατιῶν ἐπὶ τὰ δεξιότερα μεταγέσθησαν.

LXXII. — ΕΥΤΡΟΠῒ ΜΟΝΑΧΩ.

Εἰ βούλει ἀνελεῖν εἰς τὸ θυσιαστήριον τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς Ἱερουσαλήμ, δι' ἀρετῆς πολυειδούς, καὶ ταπεινοφροσύνης προκόπτων ἀνάθηθαι, τὰς εἰρημένας τῷ μακαρίῳ Δαυὶδ ἀναβάσεις, ἐν τῇ σαυτοῦ καρδίᾳ κατασκευάζων ἐν τῷ τόπῳ τοῦ κλαυθμῶνος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὅτι γὰρ κλαυθμοῦ, καὶ πένθους πλήρης τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος, μαθήτη σαφῶς, βλεπῶν τὰ βρέφη κλαίοντα τῆς γαστρὸς τῆς μητρικῆς προκόπτοντα, καὶ μετὰ τὸ θανεῖν πάλιν τὸν ἐλεεινὸν θρηνοῦμενον ἀνθρώπων. Δι' ἀρετῆς τοῖνον ἀνέρχου, καὶ ταπεινοφροσύνης πρὸς ἐκείνο τὸ θυσιαστήριον, μὴ διὰ πταισμάτων, καὶ ὑπερηφανείας.

LXXIII. — Τῷ αὐτῷ.

Φοβείτω σε τὸ Δεσποτικὸν γράμμα, παρακελευόμενον μὴ ἀναβαίνειν διὰ βαθρίδιον κακίας, καὶ ἐπηρμένου φρονήματος εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἵνα

¹³ Quæ vii, 8. ¹⁴ Psal. lxxxi, 5. ¹⁵ Psal. lxxxiii, 6. ¹⁶ Exod. xx, 26.

μη ἀποκαλυφθῆ ἡ ἀσχημοσύνη σου δι' ἐγκαταλή-
φας· καὶ τότε γινώσκονται, φησί, ποῦ ἐστὶν αὐτῶν ἡ
ὕλη.

Γ'. — ΛΑΜΠΑΔΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὁ μόνον ὁ Ἰουδας τὸν Κύριον προέδωκε τῶν
θεῶν κριμάτων καταφρονήσας, ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ μὴ
πληροῦντες τὰ θεῖα προστάγματα Χριστιανοί, προ-
δῶται λογίζονται, καταφρονοῦντες, καὶ αὐθαδιαζό-
μενοι, καὶ τοῖς οἰκείοις πονηροῖς ἐξακολουθοῦντες
θελήμασιν.

ΓΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ δὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἑαυτὸν ὑποτάξας τῇ
τῶν συνασκουμένων ὑπηρεσίᾳ, ἐν ὕστερον ἀρξήται
σκληρύνεσθαι, καὶ ὑπερηφανεύεσθαι, καὶ κρατεῖν
ἀργύρια ἐπὶ λόγῳ ἰδίῳ, οὗτος τοὺς θεῖους νόμους
παρέβη, καὶ παρηγκωνίσαστο, ἠθέτησέ τε τὰς συν-
θήκας, καὶ τὴν ὁμολογίαν, τῆς τε ἀποκατῆς, καὶ
τῆς ὑποταξίας, καὶ λέγεται προδότης, προέδωκε γὰρ
τὸν προεθάσαντα λόγον.

ΓΒ'. — ΕΥΣΤΑΘΙΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ὅγκωδες θυλάκιον σπουδαίως φιλοκαλεῖς, καὶ τῆς
σαρκὸς τὸ λίπος προθύμως περιποῖη, δίκην ὄρνιθος
σειζῶν σαυτὸν ἐν σκότῃ τῆς ἀγνοίας. Καὶ ποῖαν
ἄρα παρρησίαν εὐρήσεις, ὅταν ἔλθῃ ὁ κρίνων τὰ
σύμπαντα;

ΓΓ'. — ΕΥΜΑΘΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὅτ' ἂν τινες τῶν ἀδελφῶν πρὸς τῆς τῶν μολυ-
σμάτων παντελοῦς καθάρσεως, καὶ τῆς τελειώσεως
ἔξω, διδάσκω ἐπιχειροῦσιν, τηλικαῦτα οἱ διαίμονες
γελώντες πρὸς ἑαυτοὺς διανέουσι τοιαῦτα ὁμιλοῦν-
τες, καὶ λέγοντες· Οὗτος τῷ προσήκοντι κειρῷ
ἡμέτερον γενήσεται λάφυρον, νοουθετεῖν τολμῶν παρὰ
γνώμῃ Κυρίου. Διότι μὴ θελήσωμεν ὁμφακίζόντες
ἔτι, καὶ μήποτε πίπτειρον τὸν βότρυον κτητάμενοι
νοουθετεῖν, καὶ διδάσκω ἐτέρους, ἵνα μὴ τῶν δαι-
μόνων γενώμεθα παίγιον.

ΓΔ'. — ΕΥΦΗΜΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὁ πενηχοστὸς τέταρτος ψαλμὸς μέμνηται φέ-
βου, τρίμου, καὶ σκότους ἀμνηστῶν· « Καὶ τίς
δώσει μοι, φησί, πτέρυγας κηθὺς περισσεύς, καὶ
πετασθήσομαι, » καὶ ὑπερβήσομαι τὰ ἐνοχλοῦντα
κατὰ, καὶ φθάσω πρὸς τὸν Θεόν, καὶ καταπαύσω
πρὸς αὐτὸν, καὶ προσαναπαύσομαι τῷ ἰδίῳ φιλαν-
θρώπῳ Δεσπότη; Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ἀνάπαυσις τῶν
ἐν τοῖς μοθηροῖς ἰδρωῖσι τῆς ἀμαρτίας κεκοπημέ-
νων· ὁθεν βοᾷ· « Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιών-
τες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. »
Ἐκὼς τοίνυν ὁ Δαυὶδ, τί δι' ὅλου τοῦ ψαλμοῦ λελά-
ληκε, καὶ ὁμματαῖας τοὺς ἀγωνιζομένους, καὶ πα-
ρακαύσας μὴ ἀπογινώσκειν ποτὲ, εἰς ἐλπίδα ἀγα-
θῆν τὸν ψαλμὸν καταπαύει.

ΠΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐάν ἡμεῖς ἀόκνως ἐκτελώμεν τὸ πνευματικὸν
ἔργον, καὶ φρονεῖν ἡμῶν νηφόντως τὴν κεραιωσθη-
μένην ἡμῖν τοῦ κανόνος τοῦ ποιεῖν ὑπηρεσίαν, δῆλόν
ἐστὶ πολλῷ πλέον ὁ Θεὸς φρονεῖν ἡμῶν διεγείρει
ψυχὰς εὐσεβεστάτας πρὸς τὸ πάντα τὰ πρὸς τὰς

¹¹ Psal. LII, 7. ¹² M. Ath. xi, 23.

A formitas reveletur; et tunc cognoscent, ait, ubi
est eorum materia.

C. — LAMPADIO MONACHO.

Non tantum Judas Dominum tradidit divinis
spretis judiciis, sed et qui divina præcepta non
adimplent Christiani, proditores reputantur, pes-
sumdantes, et pertinaciter resistentes, et propriis
pravis obsecundantes desideriiis.

CI. — Eidem.

Qui timore Dei semetipsum exercentium se mi-
nisterio addixit, si postea indurescere incipit, et
insolescere, nummosque ratione propria possidere,
hic divinas leges transgressus est, et abjecit, et
fœdera, et renuntiationis et submissionis profes-
sionem violavit, diciturque proditor. Prodidit
enim, quam prius amplexus fuerat, rationem.

166 — CII. — EUSTATHIO ARCHIMANDRITÆ.

Tumentem sacculum diligenter colis, carnisque
pinguedinem alacriter procuras, teipsum æque ac
avis in tenebris ignorantiae nutriens. Et quamnam
tibi libertatem dicendi comparabis, cum qui judi-
cat omnia advenerit?

CIII. — EUMATHIO MONACHO.

Cum ex fratribus nonnulli, antequam omnino
sordes deponant, et perfectioris habitus participes
fiant, docere aggrediuntur, tunc dæmones non sine
risu, inter se nutibus indicant, hæc colloquentes
dicentesque: Hic opportuno tempore nostra erit
præda, cum præter mentem Domini alios instruere
audet. Quapropter, ne acerbi adhuc, nec matura
nva comparata adhortemur, aliosque instruamus,
ne dæmonibus ludus objiciamur.

CIV. — EUPHEMIO MONACHO.

Quinquagesimus quartus psalmus metus, tre-
moris et tenebrarum peccatorum meminit: « Et quis
dabit mihi, ait, pennas sicut columbæ et volabo, » et
pertransibo hæc molesta mala, et accedam ad
Deum, et quiescam in ipso, et una cum meo hu-
mano Domino requiescam ¹⁷? Ipse enim est requies
eorum, qui se improbis peccati sudoribus defatiga-
runt. Hinc clamat: « Venite ad me, omnes qui
laboratis, et onerati estis, et ego reficiam ¹⁶⁷
vos ¹⁸. » Quare David cum probe teneret quidquid
per totum psalmum dissererat, et certantibus
oculis indens, et præparans ad nunquam animo
despondendum, in bona spe psalmo finem facit.

CV. — Eidem.

Si nos alacriter spirituale opus perficimus, pru-
denterque exsequimur debitum, quod a sancta
regula nobis imponitur, ministerium, manifestum
est, multo magis Deum nobis curam gerentem
excitare piissimas animas ad nobis omnia, quæ-

cunque opus fuerint, subministranda. Quod si nos A negligimus, nullamque de iis, qui se ad spirituale opus accingunt, curam gerimus, quam ratione de nobis curam haberi volumus?

CVI. — MARINO MONACHO.

Ne mœrore tuo te maceres, neque tabescas miser, magnitudine tentationum oppressus, neque obstupeas pondere, et spissa irruptione, et excidio, et depopulatione intellectualium barbarorum. Et enim speramus, si cum gratiarum actione sustineerimus, salutem magis ex inimicis, et ex iis, qui nos odio habent¹⁹, conquirere.

CVII. — *Eidem.*

Plaga mea valida, ait Jeremias propheta²⁰ ex persona nostra texens lamentationes: ut quid prevalent nobis, qui nos contristant? coxisti, et non B pepercisti²¹. Archimagiro namque Nabuzardano, et iis, 168 qui cum eo erant, tradidisti. Et Habacuc dicebat ad Dominum. Ut quid siles videns? et impius deglutit justum, et toleras²²?

CVIII. — *Eidem.*

Non tantum peccatores, sed qui etiam maxime bonis operibus operam navare nituntur, sæpenu- mero deserunt, ut patientiam, et tolerantiam audiscant, et superbiam vitent. Et Scriptura ait: « Sub impiis cadunt præscripto tempore, et intel- lectuales ædes ab impiis devastantur²³. » Rursumque: « Justus, ait, ab impiis deridetur²⁴; — Deus, Deus meus, attende mihi, ut quid dereliquisti me²⁵? » Et alibi scriptum est: « Gratias ago tibi, Deus, C quod percussisti me, et avertisti faciem tuam a me, et post hæc misereberis mei. » Et rursum: « Quantas ostendisti mihi tribulationes, multas, et malas, et reversus vivificasti me, et ex abyssis terræ eduxisti me? Multiplicasti super me magni- tudinem tuam, et reversus consolatus es me²⁶. »

CIX. — *Eidem.*

Ingentes ægritudines despicionis, et jactantiæ, et propriæ existimationis, et similibus in intimis ac latentibus penitralibus abscondentes, hominum plerosque, nosque metipsos sæpissime per inconsiderantiam fallimus. Sed magnus animarum no- strarum medicus abunde novit, quomodo absconditis opem ferat. Ne igitur ægre feramus, neque animum despondeamus, neque desperemus, propter ea, quæ nobis non incongrue Dominus adducit.

169 CX. — *Eidem.*

Multi in præsentis sæculi valetudinario infirmi jacent, et alii resolutione nervorum infestantur. Quibus omnibus non una medicina congruit, neque confert omnibus una eademque mensa: propriam enim cuique et medicinam, et victus rationem medicus assignat.

CXI. — *Eidem.*

Hic, ait, ægrotus melle frequentius permulcea-

¹⁹ Luc. 1, 71. ²⁰ Jer. xv, 18. ²¹ Thren. 11, 21. ²² Habac. 1, 13. ²³ Job xii, 5. ²⁴ Ibid. 4. ²⁵ Psal. xxi, 1. ²⁶ Psal. Lxx, 20, 21.

χρείας διακοηθῆσαι ἡμῖν. Ἐάν δὲ ἡμεῖς ὀκνῶμεν, καὶ ἀμελῶμεν τῶν ἐπιβαλλόντων τῷ πνευματικῷ πράγματι, πῶς ἀξιοῦμεν φροντίζεσθαι;

PCΓ'. — MAPINΩ MONAXΩ.

Μηδαμῶς δυσχέραινε, μηδὲ δυσφόρει, τῇ παρατάσει τῶν πειρασμῶν πιεζόμενος, μηδὲ ξενίζου ἐπὶ τῷ βάρει, καὶ τῇ συχνῇ ἐπιθέσει, καὶ τῇ ἐκπορθήσει, καὶ διώξει τῶν νοητῶν βαρβάρων. Ἐλπίζομεν γάρ, ἐάν μετ' εὐχαριστίας ὑπομείνωμεν, σωτηρίαν μᾶλλον ἐκ τῶν ἐχθρῶν εὐρίσκειν, καὶ τῶν μισούντων ἡμᾶς.

PZ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ πλήγη μου στερεὰ, φησὶν Ἱερεμίας προφήτης, ἐξ ἡμετέρου προσώπου τοὺς ὄδουρους ὑφαίνων· ἵνα τί οἱ λυποῦντές με κατισχύουσί μου; ἐμαγείρευσας, καὶ οὐκ ἐφείσω. Τῷ γὰρ ἀρχιμαγείρῳ Ναβουζαρδάν με, καὶ τοῖς ἄμφ' αὐτὸν ἐκδέδωκας. Καὶ ὁ Ἀμβακούμ πρὸς Κύριον ἔλεγεν· Ἴνα τί παρασιωπῆς βλέπων, ὅτι ὁ ἀσεβὴς καταπίνει τὸν δίκαιον, καὶ ἀνέχη;

PH'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐ μόνον ἀμαρτωλοὶ ἀνθρώποι, ἀλλὰ καὶ οἱ λίαν πάσης ἀνδραγαθίας ἀντέχεσθαι σπεύδοντες, πολλάκις ἐγκαταλιμπάνονται, πρὸς τε τὴ διδασχῆναι ὑπαμονήν, καὶ καρτερίαν, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ὑπερηφανείας· καὶ ὡς φησὶν ἡ Γραφή· Πίπτουσιν ὑπὸ τοῖς ἀνόμοις χρόνον ταχέων, καὶ τοὺς νοητοὺς οἴκους ἐκπορθοῦνται ὑπὸ ἀνόμων. Καὶ πάλιν· Ὁ δίκαιος, φησὶν, ὑπὸ τῶν ἀνόμων καταγελάττειται. — Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρόσχος μοι, ἵνα τί ἐγκατέλιπες; Καὶ πάλιν γέγραπται· Εὐχαριστῶ σοι, ὁ Θεός, ὅτι ἐπάταξάς με, καὶ ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλεήσεις με. Καὶ πάλιν· Ὅσα ἐδειξάς μοι θλίψεις πολλὰς, καὶ κακὰς, καὶ ἐπιστρέψας ἐζωοποίησάς με, καὶ ἐκ τῶν ἀδύσων τῆς γῆς ἀνήγαγές με; Ἐπιείωνσας ἐπ' ἐμὲ τὴν μεγαλωσύνην σου, καὶ ἐπιστρέψας παρεκάλεσάς με. »

PΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μεγάλα νοσήματα ὑπεροφίας, καὶ τύφου, καὶ οὐήσεως, καὶ τῶν τοιούτων ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἔχοντες ταμειοίς, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς πολλάκις λαμβάνομεν διὰ τὸ ἀνεπίσκεπτον. Ἄλλ' ὁ μέγας τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἱατρός οἶδε, πῶς ἐπιμελήσεται τῶν κρυφίων. Μη οὔν ἀνακατῶμεν, μηδὲ μικροψυχῶμεν, καὶ ἀποδυσπετώμεν ἐφ' οἷς ἡμῖν ἀρμοζόντως ἐπάγει ὁ Κύριος.

PI'. — Τῷ αὐτῷ.

Πολλοὶ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπάρχουσιν ἄρρώστοι, καὶ παραλυτικοί. Οὐ πᾶσι δὲ ἡ αὐτὴ ἀρμόξις φαρμακία, οὐ δὲ πᾶσιν ἡ αὐτὴ συμβάλλεται τράπεζα. Ἄλλω γὰρ ἄλλως τὴν περιωδίαν, καὶ τὴν διαίταν προσφέρει ὁ ἱατρός.

PIA'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὔτος, φησὶν, ὁ ἀρρώστος τῷ μέλιτι παρηγόρει-

σθω πυκνότερον, καὶ ἄλλος τῇ πικρίᾳ τοῦ ἀψίνθου A
περαστουφροσύθω, καὶ ἕτερος τῆς τοῦ ἑλλεβόρου
ἀθδείας μετεχέτω, καὶ ἄλλον ἄλλως δεόντως με-
θιωμεν.

PIB'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ πολλὰ μονὰ παρὰ τῷ Πατρὶ τάχα, καὶ πολ-
λαῖς οἰκονομίαις δεσποτικαῖς διοικηθήσεται, καὶ δια-
τεθήσεται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

PIΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅστις, φησὶ, τῇ τέρψει τῶν ἀρετῶν, διεξαγέτω
τὴν βίον, χαίρων, καὶ διευθυνοῦμενος, καὶ ὁ ἄλλος
τῇ στουφρότητι, καὶ τῇ αὐστηρίᾳ τῶν ἐγκαταλείψεων
συνεχῶς παιδεύομενος, καὶ πενθῶν πρὸς σωτηρίαν
ἐλκέσθω, ἄλλος τῇ εὐστοχίᾳ ἐπὶ τὸ ἐπιτυχᾶνεν
διηνεκῶς τῶν κατὰ βούλησιν, καὶ σκοπῶν, εὐφραι-
νέσθω ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ ἀνεμποδίστως τοῦ προσκαίρου B
βίου τὴν ὁδὸν πορευόμενος, καὶ ἕτερος μυρίοις προσ-
κόμμασιν, καὶ θλίψεσιν, καὶ λύπαις, μόγις ποτὲ
ἐλευθερίαν, καὶ τελειωτάτην ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν
ἐκδεχέσθω. Ἐγὼ γὰρ τὸ συμφέρον ἐκάστῳ ἐπίστα-
μαι ὡς περίεπων τὰ κρύφια, καὶ ἕκαστος ἀρμυδιῶς
πρὸς τὸ συμφέρον τῇ ψυχῇ διοικεῖσθω.

PIΔ'. — NIKANΔΡΩ ΣΤΥΛΙΤῆ.

« Οὐχ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐστὶ δόκιμος, ἀλλ' ὄνπερ
συνίσταται Κύριος. — Καὶ ὁ ὑψῶν, φησὶν, ἑαυτὸν,
ταπεινωθήσεται. » Σὺ δὲ μηδὲν κατορθώσας ἐπαι-
νούμενον πρᾶγμα, καὶ ὑψώσας σεαυτὸν ἐφ' ὑψηλοῦ
τοῦ στόλου, καὶ βούλει μεγίστην τυγχάνειν εὐφη-
μιῶν. Ἀλλὰ πρόσεγε σεαυτῷ, μήποτε ἐνταῦθα παρὰ
ἀνθρώπων φαρτῶς ἀρκατῶς ἐπαινεθῆεις ἀρτίως C
τρυφικαῦτα παρὰ τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ταλανισθῆῃς
ἀθύλιως παρ' ἐλπίδας· διότι ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἐνταῦθα
ἐνεφορήθης τῶν ἀνθρωπίνων κρότων.

PIE'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄποπον ἂν εἴη ἐφ' ὑψηλοῦ μὲν τοῦ κίονος ἵστασθαι
τῷ σώματι τοῖς πᾶσι φαινόμενον ἔνδοξον, κάτω δὲ
τοῖς λογισμοῖς σύρεσθαι, μηδὲν ἄξιον τῶν οὐρανίων
πραγμάτων διανοεῖσθαι βουλόμενον, μόνον δὲ ταῖς
γυναιξίν ἡδέως προσκαλοῦντα ἐν ταῖς ἡμέραις ταύ-
ταις. Πρῶην μὲν γὰρ τοῖς ἀνδράσιν ἐκ προθυμίας
ἐφθέγγου, νῦν δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὰ γυναῖκα προ-
δέχῃ. Ἐπειδὴ οὖν ἡ Γραφή τὸν ὄφιν καταδικάζει ἐπὶ
τῆς γῆς σύρεσθαι, καὶ γῆν σιτεῖσθαι ἀεὶ, βλέπε
μήποτε τὴν καταδικην αὐτὸς πληροῖς, χαμαὶ τε τῇ D
διανοίᾳ ἔρπων, καὶ τοὺς γῆινους λόγους παντὸς
ἐσθίων. Ἀλλὰ καὶ τῆς χαμαιρεπούς κενοδοξίας οὐδὲν
γῆινώτερον.

PIΓ'. — ΘΕΟΔΟΣΙΑ ΜΟΝΑΖΟΥΣΗ.

Γυνὴ τὸ σῶμα τυγχάνεις, κἂν θέλῃς, κἂν μὴ θέ-
λῃς. Πέπαισο τοίνυν τοὺς ἄνδρας διδάσκουσα ἐπὶ τῆς
ἐκκλησίας· αἰσχροὺν γὰρ τοῦτο εἶναι ὁ Ἀπόστολος
φανερῶς ἀπεφώνησεν, κἂν μυριάκις λέγῃς τῆς θηλυ-
δρομῆδος ἕξω μακρὰν ἀπέχειν, καὶ τῶν ἀνδρῶν
ὑπάρχειν σεαυτὴν στερότεραν, κατὰ τὸν τοῦ παρθέ-
νου φρονήματος ἔδραμόν.

tur; alius absinthii amaritie astringatur; alius
hellebori molestiam participet, et aliis alio atque
alio modo pro rei indigentia opem præstamus.

CXII. — *Eidem.*

Si « multæ mansiones apud Patrem sunt »²⁷,
fortasse et multis administrationum generibus gu-
bernabitur, et disponetur genus humanum.

CXIII. — *Eidem.*

Hic, ait, virtutum oblectatione vitam transigat
gaudens, et bonis affluens; alius astringentibus
austerisque, quod rebus necessariis destituitur,
frequenter instruat, mœrensque ad salutem com-
pellatur; alius dexteritate, quod semper consequa-
tur ea quæ lubent, et fuerunt in animo, gaudeat in
bonis odoribus, sine ullo impedimento, hujusce
vitæ viam trajiciens; alius innumeris offensionibus,
et afflictionibus, et mœroribus tandem 170 ali-
quando libertatem et absolutum malorum devitatio-
nem habeat: ego enim unicuique utilia apte ad
utilitatem animæ accommodabo.

CXIV. — NICANDRO STYLITÆ.

« Non qui seipsum commendat, sed quem Domi-
nus commendat, probatus est »²⁸. — Qui enim se
exaltat, ait, humiliabitur »²⁹. At tu, qui nihil ce-
lebrandum vel gloriosum perfecisti, sed super
excelsam columnam temetipsum exaltasti, ideoque
ingentes laudes et præconia consecraris et accupas;
attende tibi, ne unquam hic ab hominibus corrup-
tioni obnoxii inmodice laudatus, eodem ipso
tempore ab incorruptibili Deo miser præter exspe-
ctationem habearis, quod supra merita hic humanis
plausibus te exsaturaveris.

CXV. — *Eidem.*

Absurdum sane fuerit corpore in excelsa stare
columna omnibus conspicuum et gloriosum, infra
vero cogitationibus detrahi, nihil cœlestibus rebus
dignum apprehendentem, tantummodo cum mulie-
ribus suaviter his diebus colloquentem. Antea
enim homines sedulo alloquebaris, nunc ut pluri-
mum mulierculas excipis. Cum itaque Scriptura
serpentem condemnet, ut humi repat, terramque
semper depascatur »³⁰, cave ne tu condemnationem
illam persolvas, humi cogitationibus repens, ter-
renosque sermones perpetuo comedens. Equidem
humii repente ambitione nihil magis terreum est.

171 CXVI. — THEODOSIÆ MONIALI.

Sive velis, sive nolis, corpore mulier es. Cessa
igitur hominibus in ecclesia vias præceptorum
tradere: turpe enim id esse Apostolus palam as-
severavit »³¹; licet millies dixeris a feminea condi-
tione te longe abesse, et hominibus secundum
virginæ cogitationis stabilitatem validiorem.

²⁷ Joan. xiv, 2.

²⁸ II Cor. x, 18.

²⁹ Matth. xxiii, 12; Luc. xiv, 11 et xviii, 14.

³⁰ Gen. iii, 14.

³¹ I Cor. xiv, 35.

CXVII. — THEOPHILO MONACHO.

Ne, ut se sors tulerit, et sine prævio examine nos ex locis in alia loca transmitemus; imo cum patientia consistamus orantes, ut sanctus Moyses ad Israelitas aiebat: « State, audete, ne timeatis, et videbitis auxilium a Deo, quod facturus est vobis²². »

CXVIII. — ANASTASIE VIRGINI.

Gratulor tibi, quod tua vita luna lucidior est, et tu de teipsa humillime sentis. Namque inter maxime admirabilia censendum est, animam in terreno corpore angelorum incorporatorum vitæ rationem exercere. Et tale quid innui suspicabar cum dicitur: « Fundasti terram, et permanet; tua descriptione permanet dies²³. » Dies siquidem, ait, intelligenda est luminosa virginitas in mortali corpusculo firmata, et Altissimi dextera fundata. Sed deprecare pro me, sponsa immaculata, Regem Christum, diuturnis et indefessis laboribus, et morum temperantia, tum vigiliis, lacrymis irriguis et innumeris aliis 172 præclare gestis; libertatem, quæ verbis exprimi nequit, adepta apud invisum, intaminatum sanctumque sponsum.

CXIX. — RIEGINO ARCHIMANDRITÆ.

Mundus mundi tu es; quapropter in temetipso creaturam universam veluti in speculo meditare et omnia in temetipsum referendo considera: nec quæ extra sunt, intueri; oculos ad interiora converte, in intellectualem animæ penu mentem omnem converte, et sine rerum imaginibus templum Domini præpara.

CXX. — ALEXANDRO MONACHO.

Servans serva animam tuam, nec malis retroactis, quibus bene abrenuntiasti, mentem adverte: in montem perturbationibus vacuum ascende, ne aliquando una cum mundo peccatore igne sempiterno comprehendaris.

CXXI. — Eidem.

Hæc tibi a Domino deprecare: Aperi, Domine, divitem tuam manum²⁴, et spirituale beneficium suppedita, et qualibet amarissima, et crudelis anima, quemadmodum et mea, implebitur probitate, et efferata mansuescet. Licet enim per breve tempus ob meam segnitiam derelictus sim: veruntamen postquam etiam dereliquisti, potes denuo emitte Spiritum sanctum, et meam corruptum terram renovare: ut tunc 173 consolersis in operibus tuis, cum defecerint e terra peccatores, hoc est dæmonum præstigiæ e corde meo. Similia enim nonnulla prope finem tertii et centesimi psalmi dicta esse comperiemus.

CXXII. Eidem.

Si Deum mærore afficimus, cum spernimus ac negligimus, incumbamus potius eum oblectare per diligentiam et bona opera.

PIZ'. — ΘΕΟΦΙΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ ὧ; ἔτυχε, καὶ ἀδασανίστως μετατιθώμεν ἑαυτοῦ; ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, μᾶλλον δὲ στήκωμεν μεθ' ὑπομονῆς προσευχόμενοι, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἅγιος Μοῦσης πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, « Στήκετε, θαρσαίετε, μὴ φοβεῖσθε, καὶ ὤψεσθε τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου βοήθειαν, ἣν ποιήσει ὑμῖν. »

PIH'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΡΘΕΝΩ.

Εὐφημῶ σε ὑπὲρ τὴν σελήνην τῷ βίῳ λαμπρυνομένην, καὶ ταπεινοφρονοῦσαν ὑπερβαλλόντως. Τῶν γὰρ παραδόξοτάτων ἂν εἴη βλέπειν ψυχὴν ἐν σώματι γῆινῃ πολιτείαν ἐξασκοῦσαν ἀγγέλων ἀσωμάτων. Καὶ τοιοῦτον ἐγὼ ἤκουσά ποτε εἶναι τὸ γεγραμμένον, ὅτι: « Ἐθεμελιώσας τὴν γῆν, καὶ διαμένει. Τῇ διατάξει σου διαμένει ἡ ἡμέρα. » Ἡμέραν γὰρ, φησὶν, ἡμῖν νοητέον τὴν φωτισθεῖσθαι παρθενίαν, ἐδραζομένην ἐν τῷ θνητῷ σαρκίῳ, καὶ θεμελιουμένην τῇ δεξιᾷ τοῦ Ὑψίστου. Ἄλλ' ὑπερέχου μοι, ἄμωμε νόμφη, τοῦ βασιλείως Χριστοῦ, πολλῶν χρόνων, καὶ πόνοις ἀκαμπέσι, καὶ μετριότητι τρόπων, καὶ ἀγρυπνίαις, δάκρυσι ψεκαζομένοις, καὶ τοῖς ἄλλοις μυρίοις, κατορθώμασι, παρῆρησιαν ἀρόρητον κεκτημένη, πρὸς τὸν ἀράτον, καὶ ἀμόλυντον, καὶ ἅγιον νυμφίον.

PIΘ'. — ΡΗΓΙΝΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ.

Κόσμος κόσμου ὑπάρχει· τοιγαροῦν ἐν σεαυτῷ τὴν κτίσιν πᾶσαν κατόπτει, καὶ τὰ πάντα εἰς ἑαυτὸν ἐννοεῖ. Μὴ βλέπε πρὸς τὰ ἔξω, σύννευσον πρὸς τὰ ἔσω, σύστρεψον τὸν νοῦν ἄλλον εἰς τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς ταμιεῖον, ἀνείδωλον τῷ Κυρίῳ τὸν ναὸν εὐτρέπισον.

PK'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν· μὴ περιθλέπου εἰς τὰ ὀπίσω κακὰ, οἷσπερ καὶ καλῶς ἀπετάξω· εἰς τὸ ἕρος τῆς ἀπαθείας ἀνάδραμε, μήποτε συμπαραληφθῆς τῷ ἀμαρτωλῷ κόσμῳ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

PKA'. — Τῷ αὐτῷ.

Τοιαῦτα εὐχομαι πρὸς τὸν Κύριον· Ἄνοιξον, ὦ Δέσποτα, τὴν πλουσίαν σου χεῖρα εἰς χορηγίαν πνευματικῆς εὐεργεσίας, καὶ πᾶσα πικροτάτη, καὶ ἀπηνῆς ψυχὴ, καθάπερ καὶ ἡ ἐμὴ, πλησθήσεται χρηστότητος, καὶ ἡ ἐξαγριωθεῖσα ἡμερωθήσεται. Κἂν γὰρ πρὸς ἄλλῳ ἐγκατελείψῃσθην διὰ τὴν ἑμαυτοῦ νοχελίαν, ἀλλὰ δύνῃ, καὶ μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν, ἐξαποστειλαίμαι πάλιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἀνακαινίσαι τὴν κατεψαθραμένην μου γῆν, ἵνα τότε εὐφρανθῆ; ἐπὶ τοῖς ἔργωις σου, ἐκλειπόντων ἀμαρτωλῶν ἀπὸ τῆς γῆς; τουτέστι τῶν δαιμονικῶν μαγανευμάτων ἀπὸ τῆς καρδίας μου. Τοιαῦτα γὰρ τινα εὐρήσομεν εἰρημένα πρὸς τῷ τέλει τοῦ ἑκατοστοῦ τρίτου ψαλμοῦ.

PKB'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ λυποῦμεν τὸν Θεὸν καταφρονοῦντες, καὶ ἀμολοῦντες, σπουδάσωμεν μᾶλλον εὐφρᾶναι αὐτὸν δι' ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθοεργίας.

²² Exod. xiv, 15. ²³ Psal. cxviii, 99, 91. ²⁴ Psal. ciii, 28.

PKΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φησὶν ἡ προφητεία· « Τὸ ὕδωρ τῆς Νευριεῖμ ἔρημον ἔσται, καὶ ξηραυθήσεται, καὶ ὁ χόρτος αὐτῆς πᾶς ἐκλείψει· χόρτος γὰρ ξηρὸς οὐκ ἔσται. » Νευριεῖμ ἔρμηνεύεται ψευδοδοξία. Ἐκ προχείρου μὲν οὖν ἐκάστη αἴρεσις νοεῖσθω ἔρημουμένη, καὶ ξηραυομένη διὰ τὰς διδασκαλίας τῶν ὀρθοτομοῦντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Πλὴν οὐ· καὶ ἡ ἀμαρτία ψευδοδοξία ἐστίν· δοκῶν γάρ τις τὸ μὴ καλὸν, μετέρχεται τούτῳ· ἐπὶ δὲ ἡ ἀμαρτία καταργηθῆ διὰ τῆς μετανοίας, δῆλον οὐ· ἐξηράνθη ὁ χόρτος· ὅταν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ξηρὸς χόρτος ἐκ ποδῶν γένηται, ἀπώλοντο καὶ αἱ μνῆμαι τῶν κακῶς πεπραγμένων.

PKΔ'. — ΕΥΛΥΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὅτε ἡ ἀρετὴ, οὔτε ἡ κακία μένει ἀμετάπτωτος, καὶ ἀκίνητος, ἐπειδὴ ἐθελόβρεπτόν ἐστι ἀνθρώπινον γένος. Ὅνπερ τοίνυν ὑπολαμβάνεις τὸν ἀδελφὸν ἀμελέστατον εἶναι, ὄνπερ νομίζεις ἀμαρτωλὸν ὑπάρχειν, οὐκ οἶδας, μήποτε καθ' ἑαυτὸν στενάξας, καὶ μεταβαλλόμενος ἐπὶ τὸ χρεῖστον, παρὰ Θεῷ σώζεται. Σὺ δὲ ἀγνοῶν εὐτελίξεις πολλὰκι· τὸν τοιοῦτον, καὶ λοιδορεῖς, καὶ πικρῶς κατακρίνεις τὸν ὑπὲρ σε σωζόμενον ἀνθρώπον.

PKE'. — Τῷ αὐτῷ.

Κακία κακίαν ἐφέλλεται, καὶ πάθος πάθει πολλὰκι συνάπτεται· συγγενῆ γὰρ ἀλλήλων, καὶ συνεργὰ τὰ φαῦλα καθέστηκεν.

PKZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ πλῆθος τῶν παρ' ἡμῶν δρωμένων ψεκτικῶς, τὴν πάντων χειρόνα τῶν κακῶν κενοδοξίαν, καὶ τὸν τύφον πολλὰκι ἐκ τῆς ἀναληγῆσις ἐπισύρεται. Ὁ δὲ γε πάσας ἐκκεκομωμένους ἀπαρῶλεῖπτος τὰς ἀρετὰς, ἀλλότριον ἑαυτὸν καταστήσει τῆς ἀνοήτου, καὶ μωραῶς, καὶ σαθρὰς κενοδοξίας, καὶ τοῦ ματαίου τύφου.

PKZ'. — ΦΙΛΟΞΕΝΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ.

Ἀληθινὸν ἐγὼ προσαγορεύω ἐκεῖνον Ἰσραηλίτην, τὸν διὰ τῆς θεωρίας ἀπάντων τῶν κτισμάτων, τῶν τε μὴ φαινομένων βλέποντα τὸν τῶν ὄλων ποιητὴν Θεόν.

PKH'. — ΕΛΠΙΔΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Πάντα, φησὶ, καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, » τοῖς δὲ ἀπίστοις, καὶ ἐμπαθέσι, φιλαμαρτημοσὶ τε, καὶ μεμολυσμένοις, πάντα ἀκάθαρτα, καὶ πονηρὰ φαίνεται, καὶ πάντα αὐτοὺς πρὸς ἀμαρτίαν ἐξέλκει, εἴτε βρῶμα, εἴτε πόμα, εἴτε φόρεμα, εἴτε τόπος, εἴτε χρόνος, ἢ πρόσωπον, ἢ πρᾶγμα, ἢ ὀμιλία, ἢ βλέμμα, ἢ ἀφή, ἢ ὑσφρησις, ἢ ἀκοή, ἢ γέσις, πᾶν συλλήβδην εἰπεῖν πρᾶγμα, ἢ εἶδος, ἢ κίνημα, ὅθει τοὺς τοιοῦτους πρὸς ἀμαρτίαν, καὶ ἐκκαλεῖται πρὸς τὴν παρανομίαν. Ὅσπερ τοῦναντίον τοὺς πιστοὺς, καὶ ἀγνοῦς, καὶ εὐλαβεῖς, καὶ σώους τὸ φρόνημα, πάντα διεγείρει πρὸς εὐχαριστίαν Θεοῦ, καὶ ἀπληστον ὕμνων γίαν, καὶ χειραγωγεῖ πρὸς πᾶσαν δικαιοσύνην, καὶ νοηματοῖζει πρὸς τὴν τελείαν εὐσέθειαν.

A

CXXIII. — *Eidem.*

Vaticinium ait : « Aqua Neuriim erit deserta, et exsiccabitur, et herba ipsius universa deficiet : herba enim sicca non erit ²⁸. » Neuriim notat falsam de rebus opinionem. In promptu itaque quæcunque hæresis intelligatur, quæ desolatur, et eorum, qui recte verbum veritatis pertractant, doctrina exsiccat. Nihilominus etiam et peccatum falsa opinio fuerit : namque nōn nemo quod bonum non est, ut bonum apprehendens, illud consequi studet ; cum vero peccatum per pœnitentiam abrogatum fuerit, manifestum sit herbam exsiccatam fuisse ; cum vero et ipsa herba sicca de medio sublata fuerit, memoria eorum quæ prave gesta sunt, deperduntur.

CXXIV. — EULYSIO ΜΟΝΑΧΩ.

B

Neque virtus, neque malitia remanet constans et immutabilis ; quandoquidem genus humanum sponte sua immutari comparatum est. Quem itaque ex fratribus negligentissimum existimas, **174** et opinaris peccatorem esse, nescis an aliquando ille intra se ingemiscens, et in melius immutatus, apud Deum salvetur. Et tu ignorans talem hominem sæpenumero nihili ducis, et conviciis oneras, et duriter contemnis, qui tamen potius, quam tu, salvatur.

CXXV. — *Eidem.*

Malitia malitiam attrahit, et perturbatio sæpissime perturbationi conjungitur : prava siquidem ejusdem generis sunt, et sibi invicem suppetias ferunt.

CXXVI. — *Eidem.*

C

Eorum, quæ a vobis criminose geruntur, copia, malorum omnium pessimam jactantiam et superbiam sæpe ex stupiditate contrahit ; qui vero omnibus abunde est virtutibus exornatus, alienum se a demente, stulta et detrita jactantia, et inani tumore constituet.

CXXVII. — ΦΙΛΟΞΕΝΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ.

Ipse ego vere germanum Israelitam dixerim eum, qui per omnium creaturarum, sive illæ obtutibus pateant, sive in clanculo lateant, speculationem, omnium Deum auctorem intuetur.

CXXVIII. — ΕΛΠΙΔΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

D

« Omnia, inquit, munda mundis ²⁹ ; » infidelibus autem et pravis affectionibus deditis, promisque **175** ad peccandum, et inquinatis omnia impura pravaque judicantur ; omniaque eos ad peccandum compellunt, sive cibus sit, sive potus, sive indumentum, sive locus, sive tempus, sive persona, sive opus, sive colloquium, sive visus, sive tactus, sive odoratus, sive auditio, sive gustus, et ut verbo extricem, quodcumque illud sit, sive species, sive motus, hosce ad peccata præcipitat, et ad impietatem ahortatur. Quemadmodum econtra fideles, et castos, et pios, et mentis compotes omnia ad agendas Deo gratias, et nunquam cessantem laudationem excitant, et ad universam justitiam ducunt, et ad pietatem numeris omnibus absolutam viam sternunt.

²⁸ Isa. xv, 6. ²⁹ Tit 1, 15.

CXXXIX. — NEMERTIO MONACHO.

Sæpius te timoris spiritus perquisivit, nec invenit: nondum enim illi instituendus traditus fueras. At nunc te invenit, et noctu dieque nunquam intermittens conturbat. Verumtamen ne despondeas, sed sustine deprecationibus Dominum expectans, ut te frequenter ante ipsius oculos lacrymis madentem eripiat.

CXXX. — *Eidem.*

Asseveras te solum prorsus non posse in cellula degere, præter expectationem immenso dæmonis metu oppressum, post maximum abrenuntiationis tempus et solitariam in deserto moram; ascisce ergo tibi Dei amantem, piunque virum, qui una tecum inhabitet, simulque preces fundat, et concinat, et vigiliis **176** immoretur, quousque divinum auxilium advenerit, improbusque dæmon abscesserit.

CXXXI. — *Eidem.*

Certe mihi suadeor, nec ullus hæsito, per divinum angelum dæmonem expulsus fore fugandum. Dominus siquidem virgam peccatorum dæmonum super sortem justorum ³⁷ semper debacchari non sinet. Propterea dicit: « Expectans expectavi Dominum, qui tentationem intulit, et attendit mihi, et exaudivit preces meas ³⁸. »

CXXXII. — *Eidem.*

En tibi gratia, et virtute, et humanitate super omnia Christi Dei excelsi, octo mensium spatium prætergressum est, et improbissimus spiritus fugatus est: et tu denuo cellam solus confidentissime inhabitas.

CXXXIII. — PALLADIO MONACHO.

Ut videris, Jonatham Saulis filium spiritu æmularis. Ille siquidem, ut historia traditur, dixit: « Summitate sceptri mei gustavi de melle, et vident oculi mei ³⁹. » At tu spiritu intellectualis mellis particeps factus divinorum sermonum, melle ipso suaviorum, oculis animæ vides quæ a multis non ita facile dignoscuntur. Hinc quæris, quam ob causam in summitate baculi Jacobus adoraverit ⁴⁰.

177 CXXXIV. — *Eidem.*

Tibi equidem perfecte depurgato, et ab omni **D** labe, et jactantiæ tumore immuni, operæ pretium fuerit subtilissimis speculationibus exerceri: iniquitatis vero, et qui nondum opprobria, et cœnum veteris hominis lavacris abluerunt, nullo modo permittimus sanctissima verba vel summis digitis pertractare, quousque sani evadant, et aliquando expurgentur. Nam ait: « Nolite dare sanctum canibus, neque margaritas porcis projicite ⁴¹. »

CXXXV. — APHTHONIO MONACHO.

Non tantum Scripturarum lectio in promptu sit, sed et oratio, et psalmus, et continentia, vigilia

A PKΘ'. — ΝΗΜΕΡΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐξήγησέ σε πολλάκις τὸ πνεῦμα τῆς δειλίας, καὶ οὐχ ἤρρε, διότι οὕτω ἐξεβδόθη πρὸς γυμνασίαν αὐτῶ, νῦν δὲ σε ἤρρε, καὶ ἐκταράττει, παννυχίον τε καὶ πανημέριον. Ἀλλὰ μὴ ἀθυμήσης, ὑπόμεινον δὲ δι' εὐχῆς τὸν Κύριον, προσδοκῶν, ὅπως ἐξέλῃται σε, συνεχῶς κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ φερόμενον δάκρυσι.

ΠΑ'. — Τῶ αὐτῶ.

Εἰ ὕλως λέγεις μηκέτι δύνασθαι μόνως διάξει ἐν τῷ κελίῳ, νικῶμενος· παρ' ἐλπίδας τῆς ἀμετρήτου φόβου τοῦ δαιμονίου, μετὰ τοσοῦτον τῆς ἀποταγῆς χρόνον, καὶ τῆς καταμόνας ἐπ' ἐρημίας διατριβῆς, προσλαβοῦ νῦν τινα θεωρίῃ, καὶ εὐλαθεῖ ἀνθρώπων, καὶ συνοικεῖτω σοι, καὶ συνεχέσθω, συψλλέτω τε, καὶ συναγρυπνεῖτω μέχρι τῆς τε θείας ἀντιλήψεως, καὶ τῆς ἀπελάσεως τοῦ πονηροῦ δαίμονος.

ΠΑΑ'. — Τῶ αὐτῶ.

Πέπεισμαι, καὶ πεπληροφόρημαι, ὅτι ἐκστήσεται ἀπὸ σοῦ φυγαδευθὲν διὰ ἁγίου ἀγγέλου τὸ τῆς δειλίας δαιμόνιον. Οὐκ ἀφήσει γὰρ Κύριος διηνεκῶς τὴν ῥάβδον τῶν ἀμαρτωλῶν δαιμόνων, ἐπὶ τὸν κληῖρον τῶν δικαίων ἀνθρώπων. Διόπερ λέγει: « Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον τὸν ἐπαγαγόντα μοι τὸν πειρασμόν, καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσῆκουσε τῆς δεησεώς μου. »

ΠΑΒ'. — Τῶ αὐτῶ.

Ἰδοὺ τῇ χάριτι, καὶ τῇ δυνάμει, καὶ τῇ φιλο-**C** θρωπείᾳ Χριστοῦ τοῦ πανυψίστου Θεοῦ ὀκτάμηνος παρηλθεν, καὶ ἐξεδιώχθη ἀπὸ σοῦ τὸ ἀνόσιον πνεῦμα· καὶ πάλιν μετὰ θάρσους μόνος τὴν κέλλαν οἰκεῖς.

ΠΑΓ'. — ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὁς ἔοικεν, Ἰωνάθαν κατὰ τὸ πνεῦμα ζηλοῖς τὸν τοῦ Σαούλ υἱόν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ καθ' ἱστορίαν, φησὶν ὅτι: « Ἐγευσάμην τοῦ μέλιτος τῶ ἀκρω τοῦ σκήπτρου μου, καὶ βλέπουσιν οἱ ὀφθαλμοί μου. » Σὺ δὲ γε πνευματικῶς τοῦ νοητοῦ μέλιτος μεταλαβὼν, τῶν μέλιτος γλυκυτέρων βημάτων τοῦ Κρεῖττονος βλέπεις τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασι τὰ τοῖς πολλοῖς δυσθέατα. Καὶ ζητεῖν λοιπὸν ἤρρω, διατὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου ὁ Ἰακώβ προσεκύνησε.

ΠΑΔ'. — Τῶ αὐτῶ.

Σοὶ μὲν κεκαθαρμένῳ τελείως, καὶ πάσης ἀπηλαγμένῳ κηλίδος, καὶ τοῦ τῆς ἀλαζονίας φυσήματος, πρέπει ἀναζητεῖν ὑψηλὰς θεωρίας· τοῖς δὲ μεμολυσμένοις, καὶ μήπω ἀπονηφάμενοις τὰ ἀσχη, καὶ τοὺς σπύλους τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, οὐδόλως ψάσειν συγχωροῦμεν τῶν παναγίων λόγων, μέχρις ἂν ὑγιάνωσι τε, καὶ καθαρῶσι ποτε. « Μὴ δῶτε γὰρ, φησὶ, τὸ ἅγιον τῶ κυνί, μηδὲ τοὺς μαργαρίτας τοῖς χοίροις προσθάλητε. »

ΠΑΕ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ μόνον ἢ τῶν Γραφῶν παρέστω ἀνάγνωσις, ἀλλὰ καὶ εὐχή, καὶ ψαλμὸς, καὶ ἐγκράτει·σ, ἀγρυπνία

³⁷ Psal. cxxiv, 5. ³⁸ Psal. xxxix, 1. ³⁹ I Reg. xiv, 15. ⁴⁰ Gen. xlviii, 31. ⁴¹ Matth. vii, 6.

τε, καὶ χαμευνία, καὶ ἡσυχία, καὶ τὸ ἔργον τῶν Ἀ χειρῶν.

ΡΑΓ'. — ΕΥΣΕΒΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Σὺ μόνον θέλησον ἡσυχάσαι, καθὼς ἀπαιτεῖ τὸ μοναχικὸν πρᾶγμα, καὶ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν δένδρων, καὶ τῶν ἀνέμων, καὶ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐξεγερεῖ τοὺς διακονοῦντάς σοι. Ἄλλὰ βλέπω, ὅτι οὐ θέλεις παντελῶς ἡρεμῆσαι, κακὴν γὰρ συνθήθειαν ἔλαβες, πάντα τόπον, καὶ πᾶσαν χώραν, καὶ πᾶσαν κώμην, καὶ πόλιν, καὶ ἀγυιὰν περινοστών.

ΡΑΖ'. — ΕΥΦΗΜΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τί γὰρ δὴ προσεδόκησας προαιρούμενος τὴν ἡσυχίαν, καὶ τὴν ἀναγώρησιν; Πάντως θλίψεις, καὶ πειρασμούς, καὶ χυλεῶν δαιμόνων τὰς μυρίας προσπτόσεις, καὶ λόχους, καὶ μηχανάς. Πῶς οὖν νῦν δυσανασχέτεϊς, καὶ δυσχεραίνεις, καὶ ἀλύεις κεντούμενος ποικίλως ταῖς τῶν πειρασμῶν λόγχαις, καὶ τοῖς πριστηροῖς δέσις τροχοῖς τῆς τῶν δαιμόνων ἀμάξης τὴν σαυτοῦ ψυχήν, ἀλώμενος τμήμασι, καὶ δίκην ἀγύρου κοπτόμενος; Ἄλλ' ὑπόμεινον εὐχαρίστως, καὶ μακροθύμως, φρονήματι σοδαρῶ, καὶ ἰκεσίᾳ πικρῇ, καὶ ἀγρυπνίᾳ εὐτόνῳ, καὶ ἐγκρατεῖᾳ καλῇ προσπαρὰ μένων τῷ Κρείττονι, καὶ θεάτῃ τὸ τέλος.

ΡΑΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ μὲν τέλος τῶν ἀγωνιζομένων διὰ Χριστοῦ, σωτηρία ὑπάρχει, τὸ δὲ τέλος τῶν δαιμόνων ἀπώλεια χυλεπῆ. Τότε γὰρ κεντηθήσονται οἱ κεντοῦντές σε νῦν, καὶ καταπατήσεις αὐτούς, καὶ ἔσονται σποδὸς ὑπὸ τοὺς πόδας σου, καὶ φοδηθήσονται σε, οὗς τὸ πρὶν ἐφοβήθης, διὰ τὴν βουλήν, ἣν βεβούλευται Κύριος.

ΡΑΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ποτὲ μὲν κρύπτονται ἔνδον παρ' ἡμῖν οἱ δαιμονιώδεις λογισμοί, ποτὲ δὲ διακρύπτουσιν ἐπὶ τὰ ἔξω, κατεπείγοντες ἡμᾶς εἰς τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀμαρτίαν. Ἄλλ' ὁ Θεὸς παρακλήθεις παρ' ἡμῶν, διασκορπίζει αὐτούς, καὶ ἐξορίζει ἀφ' ἡμῶν, καὶ τότε ἀνανήψαντες ἀπὸ τῆς συγχύσεως, συλλέγομεν ἑαυτούς, καὶ ἀναζωπυροῦμεν τῷ πνεύματι, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντες, καὶ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ὕψος τῆς ἀπαθείας ἀναδιθαζόμενοι, δοξολογοῦμεν, καὶ ὑμνοῦμεν τὸν Κύριον, εἰς ἀγαθὸν, καὶ εὐαρέστον τῷ Θεῷ τέλος τῶν ἑαυτῶν καταπαύοντες βίον. Καὶ τοῦτο, οἶμαι, τὸ εἰρημένον τῷ μακαρίῳ Δαυὶδ, ὅτι Διέκυψαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὅπως ἂν ἐξολοθρευθῶσιν, καὶ ὑψοθήσεται ὡς μονοκέρωτος τὸ κέρασ μου, δηλαδὴ τὸ κρᾶτος τῆς θείας ἀπαθείας, καὶ τὸ γῆρας μου ἐν ἐλαίῳ πίνω. τῷ γὰρ νοητῷ ἐλαίῳ τοῦ Κρείττονος πιανθήσεται, φησὶν, ὁ ἀγωνιστῆς ἀνθρώπος, ὁ τὸ πρὶν καταπονηθεὶς, καὶ τεταρχειυμένος τῇ ἐνοχλήσει τῆς πολυπαθείας.

ΡΑΠ'. — ΚΥΡΙΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἄγαν φθονοῦσιν οἱ δαίμονες τοῖς τὴν σωφροσύνην ἀσπασμένοις, καὶ πονηράς, καὶ ἀπηγορευμένας ἐπιθυμίας ἐμβάλλουσι τοῖς ἀγωνιζομένοις. Ἄλλ' οὐκ ἀθυμητέον ἐπὶ τούτῳ· μάλλον γὰρ νευρούμεθα κατὰ

quoque, et humi cubatio, et quies, et manuum operatio.

CXXXVI. — EUSEBIO MONACHO.

Te tantummodo quieti libens dato, ut monachorum institutum exposcit, et Deus ex arboribus, et ventis, et lapidibus tibi ministratores excitabit. Sed plane conspicio te penitus quietem repellere: mala enim consuetudine percitus loca omnia, et universas regiones, et oppida, et urbes, et vicos, nunquam quiescens circumcurris.

178 CXXXVII. — EUPHEMIO MONACHO.

Quid porro exspectabas, dum quietem, et cecessum eligebas? annon afflictiones, et tentationes, et importunorum dæmonium innumeram irruptiones, et insidias, et machinas? Quanam igitur nunc causa ægre fers, et animo discruciaris, et tristi vultu frontem contrahis, dum variis modis a tentationum lanceis perfoderis, et rotis instar serræ secantibus tuam animam dæmoniaci plaustris, dissectus, et instar paleæ contritus? Sed sustine gratias agens, et tolerans, cogitatione valida, et frequentibus precibus, et vigiliis continuis, et honesta temperantia Domino te conjungens, et finem conspicias.

CXXXVIII. — *Eidem.*

Finis eorum, qui pro Christi certamen subeunt, salus est: dæmonum autem finis, immane excidium. Tunc enim pungentur te nunc pungentes, et conculcabis eos, et erunt cinis sub pedibus tuis, et quos prius extimescebas, extimescent te, propter consilium, quod bene censuit Dominus.

CXXXIX. — *Eidem.*

Nunc quidem intra nos dæmoniacæ cogitationes absconduntur, nunc vero ad exteriora promunt se, nos in peccatum, quod opere sit, compellentes. Sed Deus advocatus a nobis eas disperdit longeque amandat: et tunc ab ea confusione resipiscentes, nosmetipsos colligimus, 179 et recalescimus spiritu, ac si ex mortuis resurrexerimus, et in sublimitatem, quæ secundum naturam est, tranquillitatis, nulli perturbationi obnoxii, gradum facientes, glorificamus et laudamus Dominum, in bono gratoque Deo sine vitam ponentes. Et hoc est, ut existimo, quod divinus dixerat David: Prospexerunt omnes operantes iniquitatem, ut dissipentur¹¹, et elevabitur quasi monocerotis cornu meum, robur scilicet divinæ securitatis, et senectus mea in oleo pingui: nam intellectuali Dei oleo impinguabitur, ait, homo certator, qui prius oppressus et exsiccatus fuerat multarum perturbationum afflictione.

CXL. — CYRINIO MONACHO.

Multum invident dæmones iis, qui continentiam amplectuntur, et prava vetitaque desideria certantibus ingerunt. Sed non est propterea animus demittendus: magis enim per eas turbas nervos

¹¹ Psal. xc. 8.

adversus nostros hostes intendimus, tantoque magis in bonorum promissionibus stabilimur, quantum a voluptuosis immundisque dæmonibus afflictamur. Nam cum adversarii ingentia esse bona, quæ nobis Christus promisit, optime calleant, adversus nos ingenti iracundia exardescunt, et invidentia oppugnant obscenis et improbissimis affectionibus, vehementerque affligunt homines, qui ad virtutem contendunt. Quapropter licet appetentiæ intumescant, inflammenturque, et voluptates sordidæ; licet caro admotis stimulis satiat; licet omnis circumspectio, et perversæ **180** diaboli machinæ nos oppugnent: universa hæc, et fide, et psalorum concentu, et lectione, et demissione animi, et aliis certaminibus, et super alia nominis Jesu Christi Dei humanissimi, Salvatorisque nostri imploratione superamus. Neque fieri potest ut adversi dæmones nos oppugnent, ni prius nos per fidem modicam timorem divinum per transcennam asperxerimus, et a Domino nobis præcepta neglexerimus. Sunt itaque nonnulli dæmones, qui sese humanis corporibus induentes, omnesque instrumenti vires fellantes, et languorem corpori concilians, licet nulla ædsit infirmitas, vel valetudinis initium; quin etiam ad hæc animo tristitiam, et tepentes cogitationes immittunt: quæ generosa firmitate, et prudenti corde ejicientes, omnia circumspicienti Deo adhæreamus dicentes: « Eripe me ex inimicis meis, Deus, et ab insurgentibus in me libera me⁴³: » releva animam meam ex malis eorum operibus. Quemadmodum vero Samsoni quondam propter intemperantem voluptatem contigit in manus allophylorum incidere⁴⁴, et quæ jam de eo scripta sunt, perpeti: hoc idem et nunc depravatis voluptatibus irretitis obtingit. Namque cum sordidi dæmonis impetui cogitationis hominis locum dederint, divina gratia ad custodiam animæ advigilans concedit, et dæmones irretitum arripientes, omnem in eo pudibundam cogitationem excavant, et indissolubilibus titillationum pravæ voluptatis vinculis illigant, et in supellectilem malitiæ conducentes, consuetudine prava molæ operam dare constituunt, deservireque diabolo diebus ac noctibus integris.

181 Quod si resipiscens sese circumspexerit anima peccatis illaqueati, cum dolore cordis ad Deum ingemuerit, et mediis precibus ac votis invisibilibus Domini pedibus adhæserit, infit Dominus angelis, quemadmodum de Sunamitide Elisæus: Sinite eam venire ad me, et ne rejiciatis eam⁴⁵. Licet enim nullam virtutem possideat, neque in virtute ejus erga me tantum fiducia sit: nihilominus quando illius cor prorsus amarum est et sine ullo respectu apud me provoluta est cum lacrymis et afflictione, ipsam excipio salvoque. Opus vero nobis est omnipotentissimi et sapientissimi Spiritus virtus, et gratia nobis alacriter conquirenda.

⁴³ Psal. LVII, 2. ⁴⁴ Judic. XVI, passim. ⁴⁵ IV Reg. IV, 57.

A τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν διὰ τῆς ἐνοχλήσεως· πλεῖον γὰρ τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν βεβαιούμεθα, ἐν τῷ ἐπὶ τοσοῦτον πειράζεσθαι ὑπὸ τῶν φιλοσάρκων, καὶ ρυπαρῶν δαιμόνων. Εἰδότες γὰρ οἱ ἐχθροὶ, ὅτι μεγάλη ἀγαθὰ ὁ Κύριος ἐπηγγέλατο ἡμῖν, σφόδρα ὀργίζονται καθ' ἡμῶν, καὶ βασκαίνοντες ἀντιτάσσονται, διὰ τῶν αἰσχυρῶν, καὶ φαυλοτάτων παθῶν, καὶ λίαν ἐκθλίβουσιν τοὺς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπειγομένους ἀνθρώπους. Διὸ καὶ ἐπιθυμία φλεγμαίνωσι, καὶ ἔδοναι ρυπαρά, καὶ ἡ σὰρξ ἐπεχειρομένη σκιριτᾶ, καὶ πᾶσα ἐπίνοια, καὶ κκοτεχνία διαβολικὴ πειράζει ἡμᾶς, πάντα ὑπερνωκῶμεν διὰ πίστewς, καὶ ψαλμωδίας, καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ταπεινοφοροσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀγωνισμάτων, καὶ ὑπὲρ πάντα διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φιλο-
B ἀνθρώπου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Οὐ δυνατὸν δὲ κατισχύσαι ἡμῶν τοὺς πολεμίους δαίμονας, ἐὰν μὴ πρῶτον ἡμεῖς τοῦ Θεοῦ φόβου καταφρονήσωμεν δι' ὀλιγοπιστίαν, καὶ ἀμελήσωμεν τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐνταλμένων ἡμῖν. Εἰσὶν οὖν τινες δαίμονες τὸ ἀνθρώπινον ὑποδύοντες σῶμα, καὶ πᾶσαν τοῦ ὄργανου μύζοντες τὴν δύναμιν, ἀδράνειάν τε καὶ ἐκλυσιν πᾶσαν σχεδὸν ἐνιόντες· τοῖς μέλεσι, καίτοι μηδενὸς παρόντος νοσήματος ἢ ἀβῶστίας. Ἀλλὰ γε πρὸς τοῦτους, καὶ εἰς πολλὴν ἀθυμίαν καὶ χλιαρὸν φρόνημα ἐμβάλλουσι τὴν ψυχὴν, οὐστὶνας δωσάμενοι γενναίῳ λογισμῷ, καὶ νηφαλίῳ καρδίᾳ τῷ παντοπότῃ Θεῷ δι' εὐχῆς κολληθῶμεν λέγοντες· « Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, ὁ Θεός, καὶ ἐκ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ λύτρωσαι με. » Ἀποκατάστησον τὴν
C ψυχὴν μου ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν. Ὡστερ δὲ τῷ Σαμψῶν συμβέβηκε ποτε διὰ φιληδονίαν εἰς χεῖρας ἐμπεσεῖν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ παθεῖν ἐκεῖνα τὰ γεγραμμένα περὶ αὐτοῦ, τοῦτο καὶ νῦν πάντως κατὰ ψυχὴν γίνεται τῷ ἀγχιστερευομένῳ ταῖς πονηραῖς ἔδοναῖς· τῇ γὰρ προσβολῇ τοῦ ρυπαροῦ δαίμονος ἐπακολουθησάντων τῶν λογισμῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφίσταται μὲν ἡ φρονοῦσα τὴν ψυχὴν θεῖα χάρις, ἐπιλαθόμενοι δὲ τοῦ ἀγρευθέντος οἱ δαίμονες, ἐξορῶντες αὐτοῦ πᾶν σωφρονικὸν νόημα, δεσμεύουσι δὲ τοῖς δυσλύτοις τῶν γαργαλισμῶν, καὶ τοῖς αἰσχυρᾶς ἐπιθυμίας δεσμοῖς, καὶ εἰς τὴν γάζαν κατάγοντες τῆς κακίας παρασκευάζουσιν ἀλῆθειν τῇ συνθεῖσθαι τῇ κακῇ, καὶ ἐξυπηρετεῖσθαι τῷ διαβόλῳ τὰς ἡμέ-
D ρας, καὶ τὰς νύκτας ὅλας.

Ἄκων δὲ δυνηθῆ εἰς αὐτὴν ἐλθοῦσα ἡ ψυχὴ τοῦ ταῖς ἀμαρτίας παχιδευθέντος· στενάξει πρὸς Θεὸν μετ' ὄψησης καρδίας, καὶ περιπλακῆναι δι' εὐχῆς, καὶ ἰκεσίας τοῖς ἀοράτοις τοῦ Δεσπότου ποσὶ λέγει, ὁ Κύριος τοῖς ἀγγέλοις, ὥστερ ὁ Ἐλισσαῖος περὶ τῆς Σωμηνίτιδος· Ἄφετε αὐτὴν προσιέναι μοι, καὶ μὴ ἀπόσεισθε αὐτήν. Καὶ γὰρ μηδεμίαν κέκτηται ἀρετὴν, καὶ παβήρησιαν πρὸς με, ἀλλὰ γε διὰ τὸ κατώδυνον εἶναι αὐτῆς τὴν καρδίαν, καὶ ἀναιδῶς προσκυλινδεῖσθαι μοι μετὰ δακρύων, καὶ θλίψεως, προσδέχομαι, καὶ σώζω. Χρεῖα δὲ ἡμῖν τοῦ παντοδυνάμου, καὶ πανσόφου Πνεύματος, δυνάμειός τε καὶ χάριτος, ἅπερ ζῆτεῖν εὐθύμως ὀφείλομεν. Οὕτω γὰρ

ἄν τὸ μὲν τόξον τῶν δυνατῶν τῇ κακίᾳ δαιμόνων ἀσθε- A
 νήσει κατατοξεύοντων ἡμᾶς τοῖς τῆς ἡδυπαθείας
 λογισμοῖς, ὡς περ τοῖσι πεπυρωμένοις βέλεσιν· οἱ
 δὲ τὸ πρὶν ἡσθενηκότες πιστοί, ὕστερον μεγάλως
 ἐδυναμωθήσονται εἰς τὴν τῶν ἐναντιῶν ἀνάφρασιν.
 Καὶ τοῦτο ἄρα ἔστιν, ὅπερ προφητεύουσα ἡ πιστο-
 τᾶτη μήτηρ τοῦ Σαμουὴλ ἔλεγε, Τόξον δυνατῶν
 ἡσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενούντες περιεζώσαντο δύναμιν.
 Σκοπὸς τῷ δημιουργῷ, καὶ ζωγράφῳ τῆς κακίης
 δαίμονι, εἰς βριεῖαν καὶ ἀπαρამύθητον λύπην ἐμβα-
 λεῖν ἕκαστον ἄνθρωπον, καὶ ἀποστήσαι πίστει, εἰ-
 λπίδος καὶ τῆς θείας ἀγάπης, ἅπερ ἐστὶ καιριώτερά
 τε καὶ κράτιστα τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας. Διὰ
 τοῦτο καὶ τινος τῶν πιστῶν παρασκευάζει πολλάκις
 εἰς τῆς κτηνώδους κινήσεως, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ
 ἀγίου οἴκου βέειν γοῆν, ὅπως τὴν ψυχὴν τοῦ παθόν-
 τος ἐνέγκῃ εἰς ἀπεπιστῶν, καὶ ἀθυμίαν, καὶ τελείαν
 ἀπῆλθωσιν. Ὅταν γὰρ τῷ κρίνῳ, καὶ τῷ ἔργῳ προ-
 κέζη τις, τότε οἱ πολέμοι τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν,
 καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπαφίενται αὐτῷ πρὸς γυμνάσιον αὐ-
 τοῦ, καὶ δοκίμιον. Εἶτα λυπούμενος, καὶ στενοχω-
 ρούμενος ἀναγκάζεται λοιπὸν ταπεινοῦσθαι, καὶ
 πανθεῖν, καὶ ἑαυτὸν μόνον κατακρίνειν, καὶ μέμψεσθαι.
 Καὶ οὕτως διὰ τῶν πειρασμῶν τούτων δοκιμασθεὶς ἐρ-
 χεται πρὸς τὴν πασῶν τῶν ἀρετῶν ὑψηλοτέραν διάκρι-
 σιν. Ἄπερ οὖν πολλοὶ μὴ προπαιδευθέντες, μηδὲ ταύ-
 την κτησάμενοι, τινὲς μὲν αὐτῶν ξενισθέντες, καὶ θο-
 ρυθηθέντες τὸν νοῦν ἐξ ἀπροσεξίας, καὶ ἀδιακρισίας,
 ἑαυτοὺς ἐσφαζάν μαχαίρᾳ, τινὲς δὲ κατεκρήμνησαν
 ἑαυτοὺς ἀφορήτῳ λύπῃ, καὶ ἀπογνώσει συσχεθέντες,
 ἕτεροι δὲ τὰ γεννητικὰ μόρια κώφαντες, καὶ αὐτοφο- C
 νευταὶ ἑαυτῶν τῇ προαιρέσει γεγονότες οἱ τάλανες,
 ὑπέπεσαν τῇ ἀποστολικῇ ἀρᾷ καὶ κωμῳδίᾳ, περὶ
 ὧν φησιν· Ὅφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατούν-
 τες ὑμᾶς. Ἄλλοι δὲ καὶ ἔλαβον συναρπασθέντες ὑπὸ
 τοῦ Σατανᾶ, καὶ οὗτοι ὑπεύθυνοι γεγονότες τῇ προ-
 φητικῇ ἀποφάσει λεγούσῃ· Ἐτούς δὲ ἐκκλίνοντας
 εἰς τὰς στραγγαλίς ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργα-
 ζομένων τὴν ἀνομίαν. Ὁ τοίνυν τῷ τοιοῦτῳ δαίμονι
 ἀντιστρατευόμενος, καὶ ἀντιπράττων δηλονότι πρὸς
 τὸν δολερὸν σκοπὸν ἀρμολόμενος τῇ ὑπομονῇ χράται,
 καὶ τῇ μακροθυμίᾳ, καὶ δι' εὐχῆς, καὶ νηστείας
 ἀνένδóτου, καὶ πίστει, καὶ ἐλπίδος, καὶ τελείας
 τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καταπολεμῆσει, καὶ κατ-
 αγωνίζεται, καὶ κινῆσει πάντως τὸν ῥυπαρὸν τοῦτον D
 καὶ ἀκάθαρτον δαίμονα τῇ βοήθειᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀρχεῖ γὰρ ἡμῖν πρὸς τὴν κατ'
 ἐχθρῶν ἄμυναν τὸ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ παν-
 υψίστου Θεοῦ. Πολλῆς δὲ ἡμῖν πρὸς τὸν Θεὸν χρεία
 δεήσεως, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν τῆς ἀρετῆς. Ὅτι γὰρ δυ-
 νατὸν ἐκ δικαιοσύνης εἰς ἀμαρτίαν μεταπεσεῖν, καὶ
 ἀπὸ τοῦ πάθους εἰς τὸ ἐμπαθέος μεταμορφωθῆναι,
 κράζει πρὸς τὸν Κύριον ἡ προφητεία· Ἐγενόμεθα
 ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε οὐκ ἤρξας ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη
 τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐσμεν ἀκάθαρτοι. Ἄλλ'
 ἐγγυρεῖ καὶ μετὰ τὴν συμβεθεκυσίαν πτώσιν πάλιν
 τυχεῖν διὰ τῆς μετανοίας τῆς ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπαθείας,

Hac siquidem ratione generosorum, ac potentium
 malitia demonum, et mollitiei cogitationibus, ve-
 luti quibusdam ignitis jaculis nos potentium sagittæ
 torpescunt; fideles vero antehac vacillantes, atque
 remissi postmodum maximopere in hostium inter-
 necionem invalescent. Et hoc est, quod fidissima
 Sæmuelis mater divino Numine afflata prænutia-
 bat: Sagitta robustorum infirmata est, et invalidi
 viribus sese accinxerunt⁶⁶. Auctori pictorice ma-
 litie dæmoni scopus est, in gravem atque insola-
 bilem mœrorem homines inducere, et a fide, spe et
 charitate divina, quæ accommodatissima et potissi-
 ma sunt cultum erga Christum servare incolumem,
 quam longissime remove. Propterea nonnullis
 fidelium sæpe sæpius motione belluina in ipsis
 etiam sacrosanctis ædibus semen profundere cogit,
 ut animam tali labe contaminatam in defectionem
 suiipsius, et desperationem exactam inducat.

Cum enim progressu temporis, et rebas egregie
 gestis quispiam progressus fecerit, **182** tum carnalium
 voluptatum, et desideriorum hostes ad
 ipsius rudimentum atque probationem, liberi re-
 laxantur. Postmodum ægritudine contractus atque
 in angustias compulsus, deinceps sese in humilita-
 tem submittere, in mœrorem dejici, et semetipsum
 solummodo condemnare et accusare cogitur. Et
 sic mediis hisce vexationibus probatus, ad discre-
 tionem virtutibus omnibus excelsiorem pervolat.
 Quibus cum plerique præinstructi non fuissent,
 neque illam possedissent, partim novitate rei per-
 turbati, incertique de omnibus redditu ex segnitie
 et disceptatione non judicata, ferro sibi fatum
 accersivere; partim præcipites se dederunt, mœ-
 rore intolerando, et desperatione oppressi; partim
 membris genitalibus abrasis, et mortem sibimet-
 ipsis voluntariam irrogantes miseri, sese male-
 dictioni apostolicæ et derisui comico subjecere, de
 quibus ait: Utinam et abscondantur, qui inquietant
 vos; partim mulieribus innupsere a Satana cor-
 repti, et hi quoque obnoxii facti decreto prophete-
 tico dicenti: «Declinantes in obligationes adducet
 Dominus cum operantibus iniquitates⁶⁷.» Qui
 vero simili dæmoni oblectatur, obstatque illius au-
 dacie et proposito insidiosum, tolerantia utitur, et
 longanimitate, et precibus, et jejuniiis nunquam
 cessantibus, et fide, et spe, et absoluto erga Deum
 amore profligabit, ac prosternet, et debellabit prorsus
 hunc sordidum, atque impurum dæmonem
 Domini nostri Jesu Christi adjutorio. Namque satis
 nobis superque est ad proterendos hostes Jesu
 Christi Dei excelsissimi nomen. Frequens vero de-
 precatio ad Deum nobis opus est, ne virtute exci-
 damus. Namque **183** fieri posse, ut ex justitia in
 peccatum nos collabi, et ex affectu ad id, quod
 passioni obnoxium est, transformari, clamat ad
 Dominum vaticinium: «Efficiamur sicuti a princi-
 pio, cum non habebas dominationem in nos, neque

⁶⁶ 1 Reg. II, 4. ⁶⁷ Psal. CXXIV, 5.

invocatum fuerat nomen tuum super nos ⁴⁸, et A
 sunius impuri. Verumtamen fieri potest, post lapsum
 rursus denuo media pœnitentia in priorem affe-
 ctuum vacuitatem et robur reverti. Qui enim per
 pœnitentiam et orationem quærit, tempore debito,
 de integro ex præalto advenientem vim et affectuum
 vacuitatem consequetur. Attento animo excipe vaticinium :
 Exsuscitare, Jerusalem, et indue robur brachii tui, et
 exsuscitare ut in principio diei, quoniam fugati sunt a te
 dolor, mœstitia et planctus ⁴⁹. Magnum porro in adversis
 vel tenue bonum. Licet enim propter nostra peccata Deo odio
 simus, verumtamen iterum peracta pœnitentia diligemur ;
 Deum porro Dominum humanissimum nos denuo amplecti,
 suaque charitate lætitiis omnibus incescere ; audi, quid
 ipse dicat intellectuali Jerusalem, animæ nempè nostræ :
 « Et ponam te gaudium sempiternum, et lætiti-
 am in generatione generationum ⁵⁰. » Ne itaque modum in
 controversiam ponas. Cum enim Deus voluerit ex statu
 pejori res in melius immutare, omnia contraria Dei nutu
 migrabunt, et novabuntur. Quoniam de præfacili, et
 nulla adhibita mora Dominus humanitatem omnem
 variare, et aliam facere poterit ; quemadmodum sine
 cortice stipitem, et aritudinem scirpi Aaronis, citius
 multo, quam in terra altis defixæ radicibus plantæ,
 fructus producere præcepit ⁵¹ ; si enim illæ multis
 annorum et temporum decursibus fructus emittunt ;
 at illa, nocte una **184** omnia simul folia et flores,
 fructum attulit. Ne itaque uti forte cadit, et absque
 examine nosmet de locis ad loca transvehamur, ex
 cogitationibus turbas et afflictiones interniscentes.
 Quinimo perseverantes cum patientia, exoremus, ut
 Moyses Israeli dicebat : State, et audete, ne timeatis,
 et videbitis auxilium a Deo, quod vobis Deus hodie
 afferet ⁵².

CXLI. — DIACONO.

Cum videris hominem non fidei, sed mundo ad-
 dictum, temporariæ sapientiæ inanitate superbientem,
 et divinitus inspiratam Scripturam neglectui habentem,
 quod formulis et Atticorum more voces non promit,
 eum Naamanum Syrum esse existima, totum lepra propter
 perfidiam, antequam benefactorem, et omnium Dominum
 Deum agnosceret, obsitum, qui perquam maxime
 ingentes Damasci fluvios, nullo modo vel unum lepræ
 notis compunctum sanare valentes, commendabat, et
 Jordanem in terra Israel aspernabatur ⁵³. Namque nos
 quoque intellectuales Israelitæ diviniæ Scripturæ
 Jordanica fluenta possidemus, quæ, cum prolatione
 tantum sermonis exprimuntur, vilia sunt, et pusilla
 cernuntur : verumtamen secundum facultates arcanorum
 absconditorum in Christi doctrina, aqua subsili-
 ente in vitam æternam ⁵⁴, omnes, qui fidem
 amplectuntur, curante, expurgante et illuminante,
 supra naturam sunt, et admirabilia, gloriosa et
 superexaltata in sæcula sæculi.

185 CXLI. — NICOTYCHO DIACONO.

Qui oculis non obijciuntur Madinei demones,

⁴⁸ Isa. LXIII, 19. ⁴⁹ Isa. LI, 9, 11. ⁵⁰ Isa. LX, 15, passim. ⁵¹ Joan. IV, 14.

καὶ ἰσχύος. Πᾶς γὰρ ὁ διὰ μετάνοιαν καὶ δεήσεως
 ζητεῖν, λήφεται τῷ προσήκοντι καιρῷ πάλιν τῆς ἐξ
 ὕψους δύναμι, καὶ ἀπάθειαν. Πρόσχεος τῆ προφη-
 τεῖα · « Ἐξεγείρου Ἰερουσαλήμ, καὶ ἐνδύσαι τὴν
 ἰσχύον τοῦ βραχίονός σου, καὶ ἐξεγείρου. ὡς ἐν ἀρχῇ
 ἡμέρας, διότι ἀπέδρα ἀπὸ σοῦ ὀδύνη, λύπη, καὶ στα-
 ναγμός. » Μέγα δὲ ἐστὶν ἐν κακοῖς, καὶ τὸ μικρὸν
 ἀγαθόν. Εἰ γὰρ καὶ μμεισήμεθα ὑπὸ Θεοῦ διὰ τὰς
 ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀγαπηθησόμεθα διὰ
 τῆς μετανοίας. Ὅτι γὰρ πάλιν προσλαμβάνεται
 ἡμᾶς ὁ πολυεύσπλαγχνος Θεοπάτης, καὶ κατευφραίνει
 τῆ ἀγαπῆσει αὐτοῦ, βλέπε τί λέγει τῆ νοητῇ Ἰερου-
 σαλήμ. τουτέστι τῆ ψυχῇ ἡμῶν · « Καὶ θήσομαι σε
 ἀγαλλίαμα αἰώνιον, καὶ εὐφροσύνην γενεᾶς γενεῶν. »
 Μὴ οὖν ἀμφιβάλλης, πῶς. Ὅταν γὰρ βουληθῇ ὁ
 Θεὸς ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ κρείττον μεταβάλλειν τὰ
 πράγματα, τῷ ἐπιτάγματι τοῦ Θεοῦ πάντα ἐκστή-
 σεται τὰ ἐναντιούμενα. Ὅτι εὐκόλως, καὶ ἐτοιμῶς
 δυνήσεται Κύριος τὴν ἀνθρωπότητα μετασκευάσαι,
 ὡς τὴν ἀφλοῖον, καὶ ξηρὰν ῥάβδον τοῦ Ἀαρῶν,
 ταχύτερον τῶν ἐν τῇ γῇ ἐβρίζωμένων φυτῶν καρπο-
 φορῆσαι προσέταξεν · εἴπερ ἐκεῖνα πολλαῖς χρόνων,
 καὶ καιρῶν τροπαῖς καρποφορεῖ, αὐτὴ δὲ ὑπὸ μίαν
 νύκτα πάντα ὁμοῦ φύλλα, καὶ ἄνθη, καὶ καρπὸν
 προήγαγε. Μὴ οὖν ὡς ἔτυχε, καὶ ἀδασανίστως
 μετατιθῶμεν, καὶ αὐτοὺς ἀπὸ τόπων εἰς τόπους τὰς
 ἐκ τῶν λογισμῶν ὀχλήσεις, καὶ θλίψεις ἐκφεύγοντες.
 Μᾶλλον δὲ καὶ στήκωμεν μεθ' ὑπομονῆς προσευχόμε-
 νοι, καθάπερ Μωϋσῆς ἔλεγε τῷ Ἰσραὴλ · Στή-
 κετε, καὶ θαρσεῖτε, μὴ φοβεῖσθε, καὶ ὤψεσθε τὴν
 παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ἣν ποιήσει ὑμῖν σῆ-
 μερον.

PMA'. — ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὅταν ἴδῃς ἄνθρωπον ἄπιστον, καὶ φιλόκοσμον ἐγ-
 καυχόμενον τῇ ματαιότητι τῆς προσαίρου σοφίας,
 καὶ εὐτελίζοντα τὴν θεόπνευστον Γραφήν, ὡς μὴ ἀτι-
 χίζουσαν, γίνωσκε τοῦτον Ναϊμᾶν ὑπάρχειν ἐν Σύρον,
 λελεπρωμένον ὄλον διὰ τῆς ἀπιστίας, πρὶν ἐπιγνῶν τὸν
 εὐεργέτην Θεόν, καὶ Κύριον τῶν ὄλων, ὅστις ἄγαν
 μὲν ἐθαύμαζε τοὺς μεγίστους τῆς Δαμασκοῦ ποτα-
 μούς μηδαμῶς δυναμένους ἕνα λεπρὸν ἀπαλλάξαι
 τῆς καταστικτοῦ λέπρας, ἠτέλιζε δὲ τὸν ἐν τῇ γῇ
 τοῦ Ἰσραὴλ Ἰορδάνην. Ἐχομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς, νοη-
 τοὶ Ἰσραηλιταὶ ὄντες, τὰ τῆς θείας Γραφῆς Ἰορδάνεια
 βεῖθρα, ἅπερ κατὰ μὲν τὴν προφορὰν τοῦ λόγου,
 οὐδαμινὰ τε καὶ ἐλάχιστα φαίνεται, κατὰ δὲ τὰς
 δυνάμεις τῶν μυστηρίων τῶν κεκρυμμένων τοῦ
 Χριστοῦ διδάγματα, ὕδατι ἀλλομένῳ εἰς ζωὴν αἰώ-
 νιον, ἰατρεύοντι τε, καὶ καθαιρῶντι, καὶ φωτίζοντι
 πάντας τοὺς πιστεύοντας, ὑπερφυτῆ τε τυγχάνει, καὶ
 θαυμαστῇ, ἐνδοξᾷ τε, καὶ ὑπερυψούμενα εἰς αἰῶνας
 αἰῶνας.

PMB'. — ΝΙΚΟΤΥΧΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Οἱ ἀφανεῖς Μαδινεῖοι δαίμονες, τὰς αὐτῶν θυγα-

⁵¹ Num. XVII, 8. ⁵² Exod. XIV, 15. ⁵³ IV Reg. V,

είρας, δηλαδή τὰ; αίσχράς ένθυμήσεις τῶ νῶ A παριστάνουσιν, έρεθιζούσας τούτων, και λιαν παρακαλούσας καμφθῆναι πρὸς τὸ άτιμον, και λυττώδες, και επάρατον έργον. Άν γούν συμβῆ όλισθῆσαι τῶ πνεύματι έν τῇ καμίνῳ τῆς ἡδονῆς, και τήν ένδον μοιχείαν άποτελέσαι κατά τὸ άόρατον, ὡσπερ ποτὲ ὁ Ζαμβρὶ κατά τὸ φαινόμενον επὶ τοῦ Μωυσέως, χρεία λοιπὸν φινεάς, τουτέστι τοῦ ιερέως λόγου κτείνοντος τῶ σειρομάστῃ τῆς φοβεράς διδαχῆς, και έξολοθρευόντος τὸν τε Έβραϊον τὸν, και τήν Μαδιανίτιν, τουτέστι τὸν φιλόπορον τρόπον, και τήν γαργαλισάσάν τε και πρὸς τὸ πάθος πυρώσασαν κροσεβλήν.

PMΓ'. — ΠΑΜΦΙΛΟ ΔΙΑΚΟΝΟ.

Τὸ λέγειν τὸν Σολομώντα, « Καρδία άνδρὸς αισθητική, λυπηρά ἢ ψυχῇ αὐτοῦ, » τουτο δηλοῖ, διτιπερὸ B λαμβάνων αισθησιν τῶν φαύλων αὐτῶ πραχθέντων, και μημονεύων τῆς φρικτῆς καλάσεως τῆς αιωνίου εκείνης, τῇ εκουσίᾳ λύτῃ και τῇ μεταμαλείᾳ εαυτὸν θεραπεύει πρὸ τῆς έξόδου τοῦ βίου. "Οτ' άν δέ, φησιν, εύφραίνεται ὁ τοιοῦτος, οὐκ επιμίγνυται ὕβρι. Κάν γάρ παρούσα τύχοσ αφθόνως ἢ σαρκικῇ εύφροσύνῃ, και τρυφῇ, οὐκ έξολισθῆσαι πρὸς τήν ὑπερηφάνειαν. Αὐτῇ γάρ ὕβρισ παρά φρονίμοις κυλισεται.

PMΔ'. — Τῶ αὐτῶ.

Άσπῆς λέγεις ὑπάρχειν τὸ ρηθέν · « Μῆ προσεγάτης άσεδει νομῆν δικαίων. » Έχει μὲν οὖν, τὸ ρητὸν και άλλην έρμηνείαν, ταύτην δέξου άρτίως. Νομῆ πάντων πιστῶν, και τροφῇ, και ένδυμα, ὁ C Σωτήρ Χριστός ὑπάρχει· έν αὐτῶ γάρ εκτισθημεν, « και ζῶμεν, και κινούμεθα, και ἰσμεν. » Έπειδῆ οὖν και τὸ άεσποτικὸν σῶμα, και αίμα τοῦ Θεοῦ Λόγου διὰ τήν οικονομίαν νομῆ τυγχάνει Χριστιανῶν άπάντων, και τούτῳ τῶ μυστηρίῳ τρέφονται και ποτίζονται· άτοπον άν εἴῃ μεταδιδόναι τοῦ λεχθέντος μυστηρίου άνδρὶ τινι άσεδει και δολίῳ, καθὼς τῶ μάγῳ Σίμωνι δῆθεν πιστεύειν καθυποκρινόμενῳ. Άλλὰ μηδὲ τήν βαθύτεραν τῶν σεθαξιμίων λογίων άνάπτυσεν προσφέρειν άν άμύτην τινι και πονηρῶ άνθρώπῳ. « Μῆ εἶς γάρ, φησὶ, τὸ άγιον τῶ κυνι, μηδ' εμπροσθεν χοίρων βάλῃς τοὺς μαργαρίτας. » Πάλιν δέ με τρώπησας, πῶς χρῆ νοεῖν τὸ γεγραμμένον ὁμολογία πρὸς τῶ Σολομώντι, « Μῆ άπατηθῆς χορτασίᾳ κοιλίας; » Οὐ γάρ άν, φιλόχριστε, καθάπερ άρτου D κοινῶ και οίνου, πρὸς κλησιμονῆν τῆς γαστρος, τῆς φρικτῶδους εκείνης και ποθεινῆς τραπέζης μετέχομεν επὶ τῆς Έκκλησίας· βραχέος δέ μέρους τινὸς μεταδίδοσθαι ἡμῖν ὑπὸ τῶν τῶ Θεῶ λειτουργούντων, και μεταλαμβάνομεν εις ὑψὸς άτενίζοντες τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς, πρὸς τὸ καθαρισθῆναι πλημμυλημάτων, και άγριασμοῦ και σωτηρίας τυχεῖν. Καλὸν δέ νομίζω, και έν τῇ κοινῇ τραπέζῃ έν ταῖς οικίαις ἡμῶν μῆ άπατῆσθαι χορτασίᾳ κοιλίας, τουτέστι μῆ ὑπερβαίνειν τὰ όρια τῆς αναγκαίας χρείας· μέτρον γάρ δῆ άριστον τῆς τῶν βρωμάτων ἢ τῶν πομάτων χρήσεως, ἢ χρεία ὑπάρχει τοῦ σώματος.

⁸⁸ Num. xiv, 7 sqq. ⁸⁹ Prov. xiv, 10 ⁹⁰ Prov. xxiv, 15. ⁹¹ Act. xvii, 28. ⁹² Act. viii, 13. ⁹³ Matth. vii, 6. ⁹⁴ Prov. xxiv, 15.

filiis proprias, obscenas nempe cogitationes, intellectui representant, eum pruritanes, maximeque ad sacrum, instabile, rabiosum execrandumque opus exstimulantes. Itaque si id acciderit, ut spiritus illo in caminum proras voluptatis, et interiorum fornicationem, quæ visui non obijcitur, absolvas, quemadmodum aliquando Zambre, ante oculos omnium tempore Moysis, tunc opus est Phinees ⁸⁸, hoc est sacerdotis sermone, qui terribilis doctrinæ siromaste interimat, Hebræumque adulterum, et Madianitidem, hoc est, impudicum institutum, et qui irritaverat, et ad affectum incenderat, impetum disperdat.

CXLIII. — PAMPHILO DIACONO.

Verbis illis Salomonis: « Cor hominis sensitivum, tristis anima illius ⁸⁹, » innuitur, eum, qui male a se perverse gesta persentiscit terribilisque ac sempiternæ illius punitionis recordatur, mœrore voluntario et pœnitentia, antequam e vita exeat, semetipsum curare. Cum vero, ait, is lætatur, non commiscetur cum flagitio. Licet enim abunde corporea lætitia adsit, luxusque affluat, nunquam in superbiam illabetur. Hæc enim flagitium apud sapientes nomen habet.

186 CXLIV. — Eidem.

Dictum illud, ut ipse ais, obscurum est: « Ne ponas impio cibum justorum ⁹⁰. » Habet equidem dictum hoc et aliam verbis subjectam notionem, quam nunc habeto. Cibum omnium fidellum, et alimentum, et vestimentum Salvator Christus est: in eo siquidem creati, « et vivimus, et movemur, et sumus ⁹¹. » Cum itaque et Dominicum corpus, et sanguis Dei Verbi per incarnationem Verbi Christianorum omnium cibus sit, eoque arcano et alantur et potentur, absurdum equidem fuerit prædicti arcani virum improbum dolosumque participem facere, veluti Simonem Magum, qui se credere simulabat ⁹²: quinimo et profundiorum venerandorum eloquiorum interpretationem viro improbo, necdum initiato concredere. « Ne tradas enim, ait, sanctum cani, nec ante porcos margaritas projicias ⁹³. » Præterea a me postulasti, quam ratione Salomonis illud intelligendum sit: « Ne illudaris satietate ventris ⁹⁴? » Non enim, o Christi amice, veluti communis panis et vini, ad saturitatem ventris, sic tremendæ illius ac concupitæ mensæ in Ecclesia participamus; sed minima particula nobis a Deo ministrantibus exhibetur, et communicamus, animæ oculos in excelsum dirigentes, ut a peccatis mundemur, et sanctitatem atque salutem consequamur. Optimum etiam existimo, nos in mensa communi apud ædes nostras satietate ventris non illudi, usum nempe necessarij limites non excedere. Mensura namque cibi ac potus optima fuerit, necessitas corporis.

187 CXLV. — EULAMPIO SOPHISTÆ.

Quid mihi Græcorum sapientes, protensa barba prægraves, et humeralibus adornatos, tumideque inflatos, baculo barbaque venerationem sibi aucupantes, protendis? Paulus enim aulæorum textor, ne via homo, et apud omnes contemptui habitus, Græciam reliquasque barbaras gentes universas ad Deum convertit. Qui vero apud vos circumfertur omniumque manibus teritur, Plato, tertio in Siciliam adnavigans, cum verborum illorum tumore, et de se concepta splendida opinione, neque unius tyranni compos factus est; sed sic misere decessit, ut et libertatem ipsam amiserit. Ast aulæorum textor, non Siciliam tantum, non Italiam, sed universum terrarum orbem pietate prædicationis emensus est.

CXLVI. — PHILOXENO CENSOPHYLACI.

Neque in rebus secundis ac faustis corybantum more insano, atque inani tumore inflari debemus, neque in adversis successibus bestiarum instar despondere animum, et a mœrore absorberi: id namque pusilli animi atque imbellis est. Et præsens hæc vita corruptioni obnoxia scenæ assimilis est. Quare neque fortunatum esse semper in hisdem, neque huic oppositum stabile fuerit.

CXLVII. — LYCURGO ILLUSTRIO.

Quis te non irridebit? Quis de isto tuo studio nullis circumcluso finibus non accusabit? **188** Quis stultum furorem non reprehendet, qui colligendis pecuniis nunquam exsaturaris, eaque possidere existimas, quæ, moriens et in regionem illam a tremendis angelis catenis vinculus deportatus, una tecum convehere non poteris; quinimo hostis minus peragis, cum inhumanitate, ac crudeli, esferatoque proposito perquam improbissimam animam tuam in rebus potissimis lælis, propendesque in affinem juvenem, qui magnarum harum tuarum facultatum, ut est hominum opinio, hæres futurus est? Sed annuntio tibi triste, et quod maxime velles ut non præsens adesset. Breve post tempus dulcis hic hæres tuus, in quem omnia, scripto etiam edito, vivens, et sapiens, corporeque bene valens, quæ tua intererant, transvexisti, mortem obibit, et tres eosque solos sepulturæ cubitos hæreditabit. Tuque omnino obstupesces, ante senem multis annis gravem juvenem sepulturæ tradendum conspiciens. Et forte etiam non obstupesces, neque uti de re nova admiraberis, similia intuitus aliis etiam Illustris Aristophani et Crescenti accidisse. Verumtamen nunc, uti par est, in sanam mentem rediens, ingenti Ingluviei finem impone, neque periturum, sed tuam animam iniquitatibus deditam deplora, antequam e præsentis sæculi scena exeat, illicque migres, ubi in posterum nemini ex mortuis pro delictis respondendi ullus dabitur locus, ubi neque amicus, neque servus, neque consanguineus defendere, aut pœnas luenti sempiternas suppeticas ferre poterit.

PMF. — ΕΥΛΑΜΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤΗ.

Τί μοι προσφέρεις τούς τῶν Ἑλλήνων σοφοῦς, τούς βαθεῖς τούς πύργωνας ἔλκοντας, καί ἀναβεβημένους τὰς ἐπιωμίδας, καί μέγα φυσῶντας τὸ δοκεῖν σεμνύνεσθαι τῇ βακτηρίᾳ καί τῇ ὑπῆνῃ; Παῦλος γάρ ὁ σκηνοποιὸς κατρυτελισμένος, τὴν Ἑλλάδα καί τὴν βάρβαρον πᾶσαν ἀπέτρεψε πρὸς θεόν· ὁ δὲ παρ' ὑμῖν ἀγόμενος καί περιφερόμενος Πλάτων, τρίτον εἰς Σικελίαν ἰθῶν, μετὰ τοῦ κόμπου τῶν ῥημάτων ἐκείνων, μετὰ τῆς ὑπολήψεως τῆς λαμπρᾶς, οὐδὲ ἐνδὸς περιέγρονε τυράννου· ἀλλ' οὕτως ἀθλίως ἀπηλλάξεν, ὡς καί αὐτῆς ἐκπετεῖν τῆς ἐλευθερίας. Ὁ δὲ γε σκηνοποιὸς οὐ Σικελίαν μόνον, οὐδ' Ἰταλίαν, ἀλλὰ πᾶσαν τῷ κηρύγματι τῆς εὐσεβείας τὴν οἰκουμένην ἐπέδραμεν.

PMG. — ΦΙΛΟΞΕΝΩ ΚΗΝΣΟΦΥΛΑΚΙ.

Ὅτε ἐν ταῖς εὐθυμίαις κορυβαντιῶν δεῖ καὶ φροῦσθαι ματαίως, οὐτ' ἐν ταῖς σκυθρωποτέραις καταστάσει καταπίπτειν ἀλόγως καί καταποντίζεσθαι ὑπὸ τῆς λύπης. Ἀνάνδρου γάρ ψυχῆς καί μαλακῆς τοῦτό γε. Ὅθεν δὲ σκηνῆς ὁ φθειρόμενος οὗτος διενήχοχε βίος. Ὅτε γοῦν τὸ εὐπρακτεῖν κατ' αὐτόν, οὐτε μὴν τοῦναντίον φανῆσεται βέλαιον.

PMZ. — ΛΥΚΟΥΡΓΩ ΙΑΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Τίς σε οὐκ ἂν γελάσεται, τίς σε οὐκ ἂν μέμφεται τῆς ἀπεράντου σπουδῆς; Τίς σε οὐ μυκτηρίσει τῆς ἀφρονος μανίας, συνάγοντα μὲν ἀκορσίτως τὰ τοσαῦτα χρήματα, κατέχειν δὲ δοκοῦντα, ἅπερ μηδαμῶς θυσιῆς συνεξενέγκαι θνήσκων, πρὸς τὸν ἐκεῖ κόσμον ὑπὸ φρικτῶν ἀγγέλων συρόμενος δέσμιος, ἐχθροῦ δὲ πρᾶγμα ποιοῦντα, ἐν τῷ διὰ τῆς ἀπανθρωπίας καί τῆς ἀνηλεοῦς καί ἀμελιέτου γνώμης βλάπτειν τὰ μέγιστα τὴν ἀνοσιωτάτην σαυτοῦ ψυχὴν, προρκεῖσθαι δὲ τῷ συγγενεῖ νεανίσκῳ νομιζομένῳ κληρονομεῖν τὴν σὴν μεγάλην οὐσίαν; Ἄλλ' εὐαγγελίζομαι σοι πικρὸν τι καί λίαν ἀθύρητον· τεθνήξεται γάρ μετ' ὀλίγον ὁ γλυκὺς κληρονόμος σου, εἰς ὄνειρον καί πάντα ἐγγράφως ζῶν, καί φρονῶν, καί εὐρωστῶν διέθου τὰ διαφέροντά σοι, καί τοῦ μνήματος τοὺς τρεῖς καί μόνους κληρονομήσει πῆχαις. Καί πάντως ἐκπλαγήσῃ βλέπων νέον θαυμάσιον πρὸ γέροντος πολυχρονίου. Τάχα δὲ οὐκ ἐκπλαγήσει ἐπὶ τούτῳ, οὐδέ γε ξενισθήσῃ, προτεθεσμένος ἤδη τοιαῦτα συμβεβηκότα τοῖς ἔλλοις Ἰλλουστρίοις, Ἀριστοφάνει, καί Κρήσκεντι. Ἄλλὰ νῦν γοῦν ἐκνήφας προσηκόντως, πέπαισο τῆς κολλῆς ἀπληστίας, καί μὴ τὸν τελευταῖον μέλλοντα κλαύσης, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ ψυχὴν φιλοπόνηρον ὑπάρχουσαν θρήνησον, καί πρὸς διόρθωσιν ῥέψον καί ἀγαθοεργίας, πρὶν ἐξελεῖν σε τῆς σκηνῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος, καί πορευθῆναι, ἔνθα μηδεὶς λοιπὸν τῶν ἐναποθανόντων τοῖς πταίσμασιν εὐρήσει ἀπολογίας ἔωραν, ἔνθα μὴ φίλος, μὴ δοῦλος, μὴ συγγενῆς συνηγορησάι ἢ βοηθησάι κολαζομένῳ εἰς τοὺς αἰῶνας ἰσχύσει.

PMΦ. — ΝΙΚΑΝΑΡΦ ΕΞΕΚΕΠΤΟΡΙ.

Πολλάκις σοι εἴρηκα, καὶ νῦν δὲ φημι, ὅτι διὰ τῆς μαγείας ὑπὸ τοῦ Τυανέως Ἀπολλωνίου γεγεννημένα τελίσματα, μηδὲν παντελῶς οὐράνιον ἔχοντα ἐνεργέτημα, μηδέ τι πρὸς ψυχὴν ἀναφέροντα κέρδος, οὐδὲν διαφέρειν δόξειεν θρακῶν κριθῶν χάριτος, τοῖς πρὸς τὰ ἰπουράνια ἐκείνα, καὶ ἀφάρτα, καὶ λύσιν μὴ στήσονται ἀγαθὰ κεχηρῶσι σοφοῖς τε καὶ εὐσεδέσιν ἀνθρώποις. Μὴ τοίνυν θαύμαζε τὰ ἔργα τῆς γοητείας, μηδὲ θροοῦ ἐπὶ τούτοις, ἀπάλλαξον δὲ σαυτὸν τῆς εὐπτοήτου γνώμης, καὶ τοῦ μεираκιώδους φρονήματος.

PMΘ. — ΠΑΛΑΤΙΝΦ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Συνεχέστερον φάσκεις· Πῶς δύναμαι σωθῆναι, μυρίοις βρύων τοῖς τῆς ψυχῆς ἔλκεσιν, καὶ ἀμυθῆτων ἐμπεπλησμένος κακῶν, καὶ φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας μοχθηρᾶς συνειδήσεως; Πρόσχε, ἀνθρώπε, κἄν ἐκ μέρους τῆ θεοπνευστῆ Γραφῆ, καὶ οὐκ ἀν γούτης χρειαὶ τῆς ἐμῆς νοουεσίας. Βλέπε τί φησιν ὁ Σολομῶν· Ἐλεημοσύναις γὰρ καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. Ὅρα τί συμβουλεύει τῷ Ναβουχοδονόσορ Δανιὴλ ὁ προφήτης· Ἐλπίσθητι ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων. Πεισθητι τῷ Σιράχ παραινοῦντι· Ἐὖρ φλογιζόμενον ἀποσθένουσιν ὕδαρ, καὶ ἁμαρτιῶν φλόγα σθένουσιν ἐλεημοσύνη. — Ἐλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανάτου ῥύεται, ὁ θάνατος λέγων τοῦ διὰ καταδίκης φοβερᾶς καὶ φρικώδους, καὶ τὸ σκότος, ὡς Ἰωθὴθ καὶ Σολομῶντι δοκεῖ.

PN. — ΡΗΓΙΝΦ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΦ.

Οὐκ ἀνθρώπος ψιλὸς ὁ κοινὸς Σωτῆρ καὶ εὐεργέτης Χριστὸς, θεὸς δὲ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπίνῃ ὀφθαλμορφῇ, καὶ τῇ ἰδίᾳ ἀναμαρτήτῳ, καὶ ἀμωμήτῳ σαρκί, τὸν ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων θάνατον ὑπομείνας βουλήματι οἰκείῳ.

PNA. — ΛΟΥΚΙΦ ΤΡΙΒΟΥΝΦ.

Πόσοι ποσάκις ἀνθρώποι κόρακας παγίσι καὶ δεκτικῶν ἐθήρασαν, καὶ ἤγνον οἱ πιασθέντες κόρακες τὴν αὐτῶν θῆραν τε καὶ σὺλληψιν; Σοὶ δὲ προμηνύουσι, καθὼς λέγεις, τὸ μέλλον οἱ κόρακες, καὶ προγνώσται καὶ προφήται τῶν μηδέπω παρόντων εὐρίσκονται κόρακες, οἱ τὴν κατ' αὐτῶν μηχανηθεῖσαν παγίδα μηδαμῶς ἔγνωκότες, καὶ τὸν ἑαυτῶν κλεθρον ἀγνοήσαντες. Ἀπόστηθι τοιγαροῦν τῆς ὀρνεοσκοπίας· τινὲς γὰρ ταύτῃ προσεσχῆκότες, ὡς ἔδει τῆς πλάνης, καὶ τὰς τῶν κοράκων σημειούμενοι πτήσεις, τὰς τε ἐνωπίας, καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀπισθεν, καὶ τὰς ὑπὲρ κεφαλῆν κύκλον περιγραφούσας, καὶ τὰς ἐπὶ τὰ πλάγια φερούμενας, δαιμόνων πονηρῶν δῆλον ὅτι συμπετομένων τοῖς κόραξι, καὶ πρὸς τὴν τοῦ πλανωμένου ἀνθρώπου ὑπόνοιαν τῇ κτήσει φερόντων τὰ ὄρνεα ὁμοίως μέντοι καὶ τὰς τούτων φωνὰς σημειώμενοι, ἀπεξενώθησαν μὲν τῆς εἰς Χριστὸν τὸν Σωτῆρα πίστεως, ἀνηκέστοις δὲ κλιματῆροι περιπέσοντες, καίτοι χρηστὰ ἐπίσαντες,

A 189 CXLVIII. — ΝΙΚΑΝΔΡΟ ΕΞΕΚΕΠΤΟΡΙ.

Sæpe tibi dixi, et nunc rursus inculco; quæ magiæ ope a Tyaneo Apollonio absoluta sunt opera, cum in se nullum omnino cælestis emolumentum teneant, neque usui animæ sint, nihil a gratia manipuli hordei differre videbuntur sapientibus, ac piis hominibus, qui ad celestia illa, et indepravata, et quæ nunquam dissolventur bona, anhelant. Ne itaque magiæ opera admireris, neque pro illis turberis, imo te metipsum a sententiâ stupiditatis obnoxia, et juvenili cogitatione libera.

CXLIX. — ΠΑΛΑΤΙΝΦ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Sæpissime inculcas, quam ratione salvari poterò, innumeris animæ ulceribus scatens, malisque, quæ verbis exprimi nequeunt, confertissimus, et a propriæ pravæ conscientiæ continuo flammis perustus? Adverte animum, mi homo, vel pusillum divinitus inspiratæ Scripturæ, et mea adhortatio tibi opus non fuerit. Considera quid dicat Salomon⁶¹: « Eleemosynis enim, et fide expurgantur peccata. » Vide quid Nabuchodonosori Daniel propheta consulat: « Iniquitates tuas in eleemosynis libera, et peccata tua in miserationibus pauperum⁶². » Crede Siracho adhortanti: « Ignem succensum aqua exstinguit, et peccatorum incendium eleemosyna⁶³. » — « Eleemosyna enim a morte liberat⁶⁴, » mortem repellens per tremendam ac terribilem condemnationem illatam, et tenebras ingestas, ut Tobias et Salomon arbitrantur.

C 190 CL. — ΡΗΓΙΝΦ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΦ.

Non homo simplex communis Salvator, et bene de omnibus meritus Christus, Deus in humana forma oculis visus, et propria, quæ nullo peccato nullisque sordibus succumbebat, carne, pro peccatis hominum mortem voluntate propria sustinuit.

CLI. — ΛΟΥΚΙΦ ΤΡΙΒΟΥΝΦ.

Quot quoties homines corvos laqueis et retibus ceperunt, et corvique capti propriam venationem capturamque non didicerunt? Et tibi quidem, ut asseris, corvi futurum prænantiant, et, quæ nusquam sunt, eorum tibi et præcinentes, et vates præcicii reputantur, qui contra sese præparatum laqueum nullo modo dignoscunt, propriumque interitum non intelligunt. Cave tibi ergo ab augurio. Nonnulli etenim illi animum advertentes, errore tali haud indigni, volatusque corvorum adversos, aversosque, et supra caput, et ad latus circumfusions, cum improbi dæmones cum corvis una volent, et ad pererrantis hominis sententiam volatus avium agant, denotantes, necnon et eorum voces excipientes, longe a fide in Christum Salvatorem recesserunt, et in vitæ ac fortunarum pericula inevitabilia inciderunt, et licet spe optima freti propter corvorum optima illis adnotata vaticinia, post innumera damna ac discrimina, tandem

⁶¹ Prov. xv, 27. ⁶² Dan. iv, 24. ⁶³ Eccli. iii, 33. ⁶⁴ Tob. xii, 8.

tristi, detestandoque sine vitam posuerunt. Generationis enim injustæ pravos fines ⁶⁵, divinæ tradunt **191** Litteræ. Si itaque tibi in animo est, dæmonum venatum effugere, nullam unquam observationem longe animo prospicias, non volatus, non avium voces, non animantium sive, ea ratione prædita sint, sive illius expertia, occursus, non invocationes, non regressus, non inanes sortes, et, ut verbo expediam, nihil observabis, nisi tantum peccatum. Operæ enim pretium est ab ea sibi cavere, et continuo a se repellere. Illud quoque ne te lateat velim, nonnullis hominibus, qui gentilium ritu noxia illa captarunt, sæpe sæpius ita illis evenisse, ut suspicati fuerant, non vi, aut miserorum corvorum, aut porcorum, aut canum, aut hominum prædicatione, sed iudicio Dei punientis et infidelitatem eorum deridentis. « Tribuat enim tibi Dominus secundum cor tuum, et fiat tibi, ait, quemadmodum expectasti ⁶⁶ : » et obruam te calamitatibus, et afflictionibus, et mœroribus, quæ pravæ observationi fidens, timuisti : ut tandem aliquando delusi illi propriam stultitiam delegentes, sinceræ penitentiae ope, execrandæ illi observationi finem imponant, et divinæ providentiæ in posterum res proprias committentes, propriam animam omni ex parte ad Deum reducant.

λυρᾶς, τῇ δὲ θεῖᾳ προνοίᾳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς λοιπὸν θεῶν ἐπανάγωσιν.

CLII. — MARONI COMITI.

Ne blasphemix spiritum sæpius Dei amanti, probæque tuæ animæ molestiam exhibentem ullo modo extimescas, imo eum et oratione, et beneficentia, et oppressorum subsidiis, et tolerantia, et humilitate, et erga servos tuos **192** humanitate percutiens, impete. Hæc enim, et his similia ex animo tuo repellere possunt exitiosum dæmonem, qui tibi cogitationes efferatas et impias contra te, et Numen ipsum, et creaturas, et sanctos, et veneranda mysteria suggerere audet.

CLIII. — LAUSO PRIMISCRINIO.

Neque fratres habes, neque filios possides. Cuiam igitur aurum insaturabiliter aggeris? Quo enim tibi thesauri opulentiores congregantur, eo prænx tibi et potiores, et graviore, æterna nempe supplicia, reservantur. Et utinam tanta pecuniarum copia opportuno tempore ad pios probosque viros pervenisset, ut scriptum est : Congregaverant aliqui insatiabiliter argentum, ex quo non gustabunt, et quæ ipsi ex injustitia multa collegerunt, justi comedent. Verumtamen non ita tibi, ut ipse opinor, continget; indignus etenim es : imo vulgo tritum proverbium in temetipsum locum habuisse deprehendes : Tantalistarum res Crotaliæ vorabunt.

⁶⁵ Sap. III, 19. ⁶⁶ Psal. XIX, 5.

Α διὰ τὴν τῶν κοράκων δῆθεν καλλίστην δειχθεῖσαν σημασίαν, μετὰ μυρίας ζημίας καὶ βασάνους, ὑστερον πονηρῶ καὶ ἀπεικτέῳ τέλει τὸν βίον κατέστρεψαν. Γενεᾶς γὰρ ἀδίκου πονηρὰ τὰ τέλη, καθά φησιν ἡ Γραφή. Εἰ τοίνυν βούλει ἐκφυγεῖν τῶν δαιμόνων τὴν θήραν, μηδεμίαν μηδέποτε παρατήρησιν σκόπευε, μὴ πτήσεις, μηδὲ φωνὰς ὀρνέων, μὴ ὑπαντήσεις παντοίων ζῶων λογικῶν ἢ ἀλόγων, μήτε τὰς ἀνακλήσεις καὶ τοὺς ἀναποδισμούς, μήτε κληδὸνας ματαίας, καὶ ἀπαξαπλῶς μηδὲν παρατηρήσεις, εἰ μὴ τὴν ἁμαρτίαν. Χρήσιμον γὰρ παρατηρεῖσθαι ταύτην, καὶ ἀπωθεῖσθαι διηνεκῶς. Κάκεινο δὲ γινώσκειν βουλόμεθα, ὅτιπερ τισὶν ἀνθρώποις παρατηρησαμένοις τῷ Ἑλληνικῷ ἔθει ἐκεῖνα τὰ ψυχοβλαβῆ, συνέθη πολλάκις οὕτως, ὡσπερ ὑπενόησαν, οὐκ ἔκ τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς προαγορεύσεως τῶν ἀθλίων κοράκων, ἢ χοίρων, ἢ κυνῶν, ἢ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ κρίσεως, κολάζοντος καὶ ἐκμυκτηρίζοντος τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. « Δὴ γὰρ σοὶ Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου, καὶ γεννηθήτω σοι, φησὶ, καθὰ προσεδόκησας : » καὶ συγκλείσω σε συμφοραῖς, καὶ λύπαις, καὶ θλίψεσιν, ὥσπερ καὶ παρόδησαι τῇ σημασίᾳ τῇ φαύλῃ παιθόμενος ὅπως ἔν ποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἐλθόντες τῆς ἑαυτῶν ματαιοπροσούνης οἱ ἐξαπατηθέντες, καὶ μετανοεῖα χρησάμενοι ἀγαθῆ, παύσονται μὲν τῆς παρατηρήσεως τῆς βδελυγνῆς, πανταχόθεν τὴν ἰδίαν ψυχὴν πρὸς

PNB'. — MAPONI KOMHTI.

Τὸ τῆς βλασφημίας πνεῦμα, τὸ παρενοχλοῦν πικρότερον τῇ σῆ φιλοθέῳ καὶ ἀγαθῇ καρδίᾳ, μηδὲν ὑποπτήξης, μᾶλλον δὲ κατεξανάστηθι τούτου, τύπτων αὐτὸ εὐχαίς καὶ εὐποιαῖς, ἀντιλήψεις τε τῶν καταπονουμένων καὶ ταῖς μακροθυμίας, ταπεινοφροσύνη τε καὶ τῇ πρὸς τοὺς οἰκέτας τοὺς σοὺς ἡμερότητι. Ταῦτα γὰρ, καὶ τὰ τοιαῦτα, τοῦτον δύναται ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου ἐξελάσαι τὸν ἀλάστορα δαίμονα, λογισμοὺς ἀγριούς καὶ ἀσεβεῖς ὑποβάλλειν τολμῶντα κατὰ σεαυτοῦ τε, καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν δημιουργημάτων, καὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν μυστηρίων.

PNG'. — ΛΑΥΣΩ ΠΡΙΜΙΣΚΡΙΝΙΩ.

Μήτ' ἀδελφοὺς ἔχων, μήτε τέκνα κτησάμενος, τίνοι ἄρα τὸ χρυσίον συνάγεις ἀκορέτως; Ὅσῳ δὲ πολὺ τὸ θησαύρισμα, τοσοῦτῳ πλείον καὶ βαρύτερα ταμιεύεται σοὶ ἡ αἰώνιος κόλασις. Καὶ βρῆλόν γε τὰ τοσαῦτα χρήματα, τῷ καιρῷ τῷ οἰκείῳ εἰς ἄνδρας ὑλαβεῖς καὶ ὄσους ἐφθασαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτιπερ Συνήθροισάν τινες ἀπλήστους ἀργύριον, ἐξ οὗ οὐ γέσσονται ἄπερ δ' οὗτοι συνήνεγκαν ἐξ ἀδικίας πολλῆς, ταῦτα δικαιοὶ ἐδονται. Ἄλλ' οὐχ οὕτως νομίζω γενήσεσθαι ἐπὶ σοὶ ἀνάξιος γὰρ ὑπάρχεις, τὴν δὲ δημῶδη παροιμίαν ἐψη καταλαμβάνουσάν σε, τὴν λέγουσαν· Τὰ Τανταλιστῶν φάγονται Κροταλισταί.

PNΔ'. — ΣΑΝΘΙΠΠΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Καλῶς γε πάντοτε πράττεις, ταῖς νηστειαῖς, καὶ ταῖς χαμευνίαις, τῇ τε χρηστῇ ἀγρυπνίᾳ, καὶ τῇ πυκνῇ προσευχῇ καταπατῶν τε καὶ ὑπεραλλόμενος τῶς τρικυμίας τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, Θεῷ δὲ τῷ συνεργῶντι ἡμῖν ἀεὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν τὴν νίκην ἀνατιθεῖς ἐν τῷ ψάλλειν πρὸς αὐτόν· « Σὺ, Δέσποτα, δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραΰνεις. »

PNE'. — ΡΩΜΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Τὰ τοῦ παράφρονος καὶ παρεξστηκότος Ναυάτου βληχλήματα, τὴν μὲν σώζουσαν μετένοιαν ἐξοστρακίζειν τολμῶντα, καὶ προφάσει δὲ ἀπελπισμοῦ ἀδειῶς τῶς ἀμαρτίας σωρεύοντα, καὶ καθαρῶς μὲν ἑαυτοὺς λέγοντας εἶναι, ἀκαθάρτους δὲ τῇ πράξει εὐρισκομένους, καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν συνελαύνοντας διὰ τῆς ἀπογνώσεως τοὺς πειθόμενους τῇ αὐτῶν, οὐκ ἀποδεξόμεθα· τὸναντιον δὲ μεμψόμεθά τε καὶ σκώζομεν, ὡς τῶν ἀποστολικῶν κανόνων ἀλλότρια φροῦντας.

PNG'. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

Τί δοκεῖς λανθάνειν ἡμᾶς κακοήθης τις καὶ δόλιος θπάργων, καὶ πολλοῖς μὲν ἀρίστοις καὶ ἀγαθοῖς ἐνδράσει πεφυκῶς ἐπιβουλεύειν, συγκαλύπτων δὲ σαυτὸν τῷ προσωπίῳ τῆς φιλοκαγαθίας; Ἰσοῦ γὰρ ἐκ τῶν καρπῶν τὸ δένδρον γινώσκομεν, καὶ οὐδαμῶς κρυβεῖται λύκος· περικείμενος δορὰν προβάτου· ἐκ γὰρ δὴ τῶν δόντων καὶ τῶν ὀνύχων βραδίως γνωσθήσεται. Φησὶ δὲ καὶ ἡ Γραφή· « Πέρδιξ θηρευτῆς καρτάλλῳ ἐναποκλεισθεῖς· οὕτως ἐστὶν ὑπερηφάνου καρδία. » Ὅντως γὰρ ὑπερήφανος καὶ φθονερός, ὄφρις τε δάκνων σιγῇ, καὶ κύων σπαράττων ἐκτός τοῦ ὑλακτῆσαι γνωρίζῃ παρὰ πάντων, κἂν λάθρα κακοῦργός τις καὶ δυσφοροτάτος καὶ κρυψίνους πανταχοῦ περιέρχῃ. Θεοῦ δὲ χρεῖα τῶν παρὰ σοῦ ἐπιβουλευομένων, ἵνα λέγωσι τὸ ἐν τῷ ἐννενηκοστῷ, ὅτι « Αὐτὸς ῥύσεται ἡμᾶς ἐκ παγίδος θηρευτῶν, καὶ λόγου παραχύδους. » Σιγῶν γὰρ αὐτὸς εἰς ταραχὴν ἐμβάλλεις τοὺς ἐπιβουλευομένους.

PNZ'. — ΣΩΣΙΠΑΤΡΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Τῇ θεῷ γνώσει στοιχῶν, τῇ γνώσει καὶ πάντα πνεῖν σπουδάσεις, πανάριστε, τοῖς ἐκείνης κανόσι καὶ ρυθμοῖς ἐπόμμενος. Ὅθεν καὶ πάντα τὸν σαυτοῦ θεωφύλακτον πλοῦτον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῖς μοναχοῖς ἐξαναλεῖς, πρὸς τούτους τε κεχηνῶς πολλῶ τῷ πάθῳ, καὶ τούτους ἀναπνέων νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, μήθ' ὄλιος ἔχειν νομίζων συγγένειαν ἢ τέκνα, καίτοι τοσοῦτων ὄντων. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ λέγειν σε κατὰ συντυχίας, κτήνος ὑπάρχειν τῶν μοναχῶν ἀγογγύστως τε καὶ προθύμως ἐξυπηρετούμενον πάσαις ταῖς τούτων χρεῖαις, καὶ τοῦτο ἀπρητισμένης ἐστὶ τεκμήριον γνώσεως. Ἐπίστασαι δὲ πάντως, ὅτι σὺν τοῖς Αεὐταῖς, καὶ τὰ τούτων κτήνη κατακυλιόγησας Θεός τε καὶ Μωϋσῆς. Πάντα τοίνυν γνώσει λογίζόμενος θεῖς, καὶ γνώσει λέγων καὶ πράττων,

CLV. — ΧΑΝΘΙΠΠΟ ΔΙΑΚΟΝΟ.

Probe nimis agis, jejuniis et in humo dormitionibus, bonaque vigilia, et frequenti oratione conculcans, et carnearum voluptatum tempestates transiliens, Deoque, qui semper nobis ad bona persolvenda opem fert, victoriam ascribens, cum ad eum concinis : « Tu, Domine, dominaris virtuti maris, et tempestatem fluctuum illius tu mitigas. »

193 CLV. — ROMANO EPISCOPO.

Insani, ac mente capiti Novati balatus, qui pœnis exonerantem pœnitentiam extrudere audet, et prœtextu desperationis impudenter peccata conservat; et illius assecclas, qui puros semetipsos asserunt, et opere ipso impuri deprehenduntur, et in perniciem eos, qui eorum amentia fidem habent, compellunt, nullo modo ipsi recipimus; imo eos reprehendemus, et vituperabimus, uti eos, qui canonibus apostolorum contraria sentiunt.

CLVI. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

An latere nos putas, qui malignus es, et astutus œervas sub pectore vulpem, et quamplurimis optimis ac probatissimis viris ex ingenio insidias struis, licet temetipsum beneficentiæ persona contegas? Ecce enim ex fructibus arborem dignoscimus⁶⁷; nulloque modo lupus licet ovina pelle adornatus latere poterit: namque ex dentibus ac unguibus facili negotio in cognitionem venit. Et Scriptura quoque ait : « Perdix venatrix cartallo inclusa, ita se habet cor superbi⁶⁸. » Vere quippe superbus et invidus, serpensque silentio mordens, et canis absque latratu discernens cognosceris ab omnibus, licet perditus, et intolerabilis, et dissimulator quaquaversum divageris. Opeque divina illis opus sit, quibus insidias struis, ut dicere possint, quod in nonagesimo psalmo legitur : « Ipse liberabit nos de laqueo venantium, et a verbo aspero⁶⁹. » Ipse siquidem tacens in turbas insidiis tuis obnoxios conjicis.

CLVII. — ΣΟΣΙΠΑΤΡΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Divino procedens consilio, consilio quoque omnia peragere contendis, o optime, illius regulis rhythmicisque obediens. Hinc et universas tuas a Numine custoditas divitias ut plurimum in monachos exhauris, et in illos perquam impensissime inhians, eosque reflans, noctu et interdiu, ac si nulli tibi essent consanguinei, aut filii, quibus affuis. Illud quoque quod inter colloquendum inculcas, jumentum te esse monachorum, absque murmuratione, sed summa animi alacritate eorum necessitatibus occurrens atque ministrans : et id quoque dependentis consilii indicium est. Omnino autem illud scis, una cum Levitis eorum quoque juvenitis benedictum fuisse a Deo et Moyse. Omnia itaque divino consilio æstimans, et consilio dicens,

⁶⁷ Psal. LXXXVIII, 10. ⁶⁸ Matth. VII, 16. ⁶⁹ Eccl. XI, 52. ⁷⁰ Psal. XC, 5.

ac efficiens, o Dei amans, sine ulla hæsitacione in regnum cælorum cum monachis una simul introibis, tanquam probus eorum assecra et eorum minister, et simul cum illis in hæreditatem bonorum, quæ verbo exprimi minime possunt, in sempiterna sæcula vocaberis.

CLVIII. — CHILONI DOMESTICO.

Instabile, nullaque ratione firmum, imo perturbatum, et flexu facillimum consilii tui Sirach innuens, dixit: « Rota currus insipientis interiora⁷⁰. » Si prompti quoque tui, ac facili in secretis edicendis, statimque divulgandis, omnibusque **195** tibi conceditis aperiendis, consilii testimonium supra laudati scriptoris exoptas, quæ statim subduntur, habeo: « Audiit enim, ait, insipiens sermonem, et parturit, quemadmodum parturit a facie infantis parturiens⁷¹. » Nihil enim amentius est quam publicare, et hac atque illac nobis ab amicis clam privatimque concredita transmittere, palamque, et indecore evulgare. Qui igitur te occupant, morbis reanuntiatis, fac sis in posterum sapiens, et firmus, et arcanorum custos, quousque sinem vitæ pœneris, proprio ori, et incontinentibus labris validas fores apponens, vectemque robustissimum, et silentii optimi sigillum appingens. Sic enim et divinæ cognitionis splendore illuminari poteris, et sacra Scriptura solatio tibi erit, cum ait: « Sapientia hominis illuminabit faciem illius⁷²; » et rursus: « Audiisti sermonem, immoriatur in te. Bono sis animo: non dirumpet te sermo in arcano **C** tibi communicatus⁷³. »

CLIX. — GAUDENTIO DIACONO.

Fornicationis dæmon more nati abdomini suo catuli penes eum, qui ab eo tentatur, suevit hærescere, non tamen vim inferre. In tua itaque potestate est, tuoque arbitrio, aut hunc per ignominiosum exercitium alere, aut iracunde per preces, et psalmorum concentus, et jejunia, et vigiliæ, et humi cubatum in fugam vertere. « Opponimini enim adversario, ut magnus Jacobus scribit, et fugiet a vobis⁷⁴. »

196 CLX. — PHILONI EPISCOPO.

Satis idonei instructique vos per vosmetipsos, in monasterio vestro degentibus, uti par est, in omnibus vivendi rationem præscribere. Verumtamen **D** cum inter scribendum de victus ratione sermonem institueritis, id a nobis poscentes, ut meam de ea sententiam significarem, recte ita instituendam esse duco. Cum varia sit corporum temperatura, et ex iis hæc quidem malæ valetudini, illa prævalidæ subjaceant, varia, et personæ cuilibet accommodata victus ratio præscribenda est. Quare bene valentibus leguminum usus, secus se habentibus solatium ex oleribus, morbo remissis et languidis ex carnibus moderatum auxilium exhibendum est.

CLXI. — QUINTILIO CANCELLARIO.

Si modo tu Deo animæ officium, et diligentem

A φιλόθεε, ἀναμφιβόλως εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν συνεισελεύσῃ σὺν τοῖς μοναχοῖς, ὡς καλῶς ἀκόλουθος καὶ ὑπηρέτης τούτων, καὶ συγκληρονομήσεις τούτοις τὰ ἀφραστα ἀγαθὰ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας.

PNH'. — ΧΙΛΩΝΙ ΔΟΜΕΣΤΙΚΩ.

Τὸ ἀκατάστατόν τε καὶ ἀνίδρυτον, τεθορυδημένον τε καὶ εὐκλόνητον τῆς σῆς γνώμης, δηλῶν ὁ Σιράχ φησι: « Τραχὺς ἀμάξης σπλάγχνα μωροῦ. » Εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ μὴ βουλευέσθαι σέ ποτε φυλάξαι μυστήριον, ἀλλ' εὐθύς ἐκφερομυθεῖν, καὶ πᾶσι δημοσιεύειν τὰ τεθαρρήμενα σοι, θέλεις ἰδεῖν μαρτυρίαν τοῦ λεχθέντος προσώπου, ἀκουε παρανεῖκα: « Ἦκουσε γὰρ, φησὶν, ὁ μωρὸς λόγον, καὶ ὠδίνησεν, ὡσπερ ὠδίνει ἀπὸ προσώπου βρέφους ἢ τίκτουσα. » Οὐδὲν δὲ μωρότερον τοῦ στηλιτεύειν, καὶ διαπορθεύειν τῆδε κάκεισε, καὶ φανεροῦν ἀπρεπῶς τὰ θαρρήθέντα ἡμῖν παρὰ τῶν φίλων κρύφα, καὶ κατ' ἰδίαν. Ἀφέμενος τοίνυν νοσημάτων τῶν περιεχόντων σε, γενοῦ λοιπὸν σοφός τε, καὶ βεθικῶς, καὶ μυστηρίων φύλαξ, ἕως ἀν' ἀποθάνῃς, κατασκευάζων τῷ οἰκίῳ στόματι καὶ τοῖς ἀστέγοις χεῖλεσι θύρων στερβάν καὶ μοχλῶν ἰσχυρότατον, καὶ τὴν σφραγίδα τῆς σιγῆς βελτίστης ἐπιτιθεῖς. Οὕτω γὰρ καὶ τῷ τῆς θεᾶς γνώσεως φωτὶ ἐλλαμπήθῃαι δυνήσῃ, καὶ ἡ Γραφή παρηγορήσει λόγουσα: « Σοφία ἀνδρὸς φωτιεῖ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. » Καὶ πάλιν: « Ἦκουσας λόγον; ἐναποθανέτω σοι. Θάρσει: οὐ μὴ σε ῥήξει ὁ λόγος ὁ μυστηρίῳ λεχθείς σοι. »

PNΘ'. — ΓΑΥΔΕΝΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὁ τῆς πορνείας δαίμων δίχην λίχνου κυνιδίου τῷ ὑπ' αὐτοῦ πειραζομένῳ εἴωθε παραμένειν, οὐ μὴν ἐκδιάζεσθαι. Ἐν σοὶ τοίνυν ὑπάρχει, καὶ τῇ σῇ ἐξουσίᾳ, καὶ βουλῆσει, ἢ τρέφειν τούτον διὰ τῆς ἐργασίας τῆς ἀτίμου, ἢ φυγαδεύειν μετ' ὄργης δι' εὐχῶν καὶ ψαλμωδιῶν, νηστειῶν τε καὶ ἀγρυπνιῶν, καὶ τῆς χαμαικοιτίας. « Ἀντίστητε γὰρ τῷ ἐχθρῷ, καθὼς γράφει ὁ μέγας Ἰάκωβος, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. »

PE'. — ΦΙΛΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἰκανοὶ ἔστε καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς τοὺς τοῦ μοναστηρίου ὑμῶν κανόνισιν δεόντως ἐφ' ἅπασιν. **D** Ἐπειδὴ δὲ περὶ διαίτης ὑπεμνήσατέ με διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἀξιοῦντες δηλωθῆναι ὑμῖν, νομίζω καλῶς εἶχειν, διαφόρου οὐσης τῆς τῶν σωματίων κρᾶσεως, καὶ τῶν μὲν ἀσθενούντων, τῶν δὲ ὑγιαίνοντων, ποικίλην, καὶ ἀρμόζουσαν ἐκάστῳ προσώπῳ ἐκτάξαι τὴν διαίταν: τοῖς μὲν ὑγιαίνουσι τὴν τῶν ὀσπρίων χρεῖαν, τοῖς δὲ ὀλίγον ἀσθενοῦσι τὴν ἀπὸ τῶν λαχάνων παραμυθίαν, τοῖς δὲ ἐξησθενηκόσιν ὑπὲρ λίαν, καὶ καταπεπτωκόσι, τὴν ἀπὸ τῶν κρεῶν σύμμετρον ὀρέγειν βοήθειαν.

PEA'. — ΚΥΝΤΙΛΙΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Εἰ μὲν πρὸς Θεὸν ἔχων τὸν ἔρωτα τῆς ψυχῆς, κατ-

⁷⁰ Eccli. xxxiii, 5. ⁷¹ Eccli. xix, 11. ⁷² Eccli. xi, 4. ⁷³ Eccli. xix, 10. ⁷⁴ Jac. iv, 7.

επίδει; σαυτὸν ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς ἄ cultum tribuens, temetipsum psalmis, et hymnis, et spiritualibus canticis, ut apostoli tradiderunt, πνευματικαῖς κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀποστόλων, continuo concinendo obruis, conatus tuos laudabimus. Studium siquidem hoc utile est, et psallentem Deo agglutinat, in continuis enim cantibus, ἐπαινεσώμεθά σε. Ἄφελιμον γὰρ τὸ ταιοῦτον σπουδασμα, καὶ τῷ Θεῷ συνάπτει τὸν ψάλλοντα. Ἐν γὰρ τῷ ᾄδειν ἐντελεχῶς τε καὶ νουνεχῶς, κατὰ τὴν ἐπιμελεῖν τῆς μνήμης τοῦ κρείττονος, ἐπιλανθάνεται μὲν ἡ ψυχὴ τῶν μιαιῶν καὶ ὀλεθρίων παθῶν, χαρῆς δὲ ἀνεκκαλήτου πληροῦται, καὶ ποθεινῶς λοιπὸν ἐνατενίζει τῷ θεῷ, πρὸς αὐτὸ καὶ μόνον σπεύδουσα καὶ ἀγωνιζομένη κερηνέται, καὶ μηδὲν τῶν ὀρωμένων τοῦ κάλλους ἐκείνου τοῦ ἀοράτου προκρίνουσα. Εἰ δ' ἐξαπατώμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, δι' αἰσχροῦς μελεθρίας σαγήνεσεν σπουδάσεις φιλήθονα γύναια, κατασεσωρευμένα ταῖς πολλαῖς ἀμαρταῖς, βδελυξόμεθά σε τῆς ἀκαθάρτου γνώμης. « Οὐχ ᾠραῖος γὰρ εἶνος ἐν στόματι ἀμαρτωλοῦ, » ὡς τις σοφῆς ἐβόα.

ΡΕΒ' — ΕΥΨΥΧΙΩ ΒΙΚΑΡΙΩ.

Ἡρώτησάς με, τίς ἐστίν θεοῦ ὁ δηλούμενος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις εἰσελθεῖν εἰς τὸν γάμον μὴ ἔχων ἔνδυμα. Μὴ ἐξω περιθιπέου, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ περισπόπει καρδίαν· πάντες γὰρ Χριστιανοὶ εἰς τὸν γάμον τὸν θεῖον κεκλημέθα. Ἐὰν τοίνυν εἰσελθωμεν λογισμῶν ἡμπερισμένοι φιλάργυρον, ἢ φιλόπορον, ἢ βράσκανον, ἢ τὰ ἐξῆς, δηλονότι ἀλλοτρίαν τοῦ φαιδρου καὶ ἀμωμήτου γάμου ἐνδεδυμένοι στολήν, εἰσελθεῖν τετοληκαμεν. Ἐὰν δὲ μεταβαλόντες τὴν ἐπιφογον γνώμην, ἐνδυσώμεθα κατὰ τὴν διάνοιαν σπλάγχνα οἰκτερισμοῦ καὶ ἐλεημοσύνης, χρηστότητα καὶ ἀγάπην καθαρὰν, καὶ πραότητα, καὶ ταπεινοφροσύνην, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, δηλονότι ἐνεδυσάμεθα τὰ ἄξια τοῦ γάμου ἱμάτια. Περιβαλέσθαι τοίνυν σπεύσωμεν τὸ τοῦ νοητοῦ γάμου σωτήριον ἔνδυμα. Τῶν γὰρ ἐφ' ἡμῶν ἐστὶν ἐνδύεσθαι, καὶ ἐκδύεσθαι, καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀμαίειν, ποτὲ μὲν καλῶς, ποτὲ δὲ κακῶς, καὶ νῦν μὲν τούτου, νῦν δὲ ἐκείνου ἀρεῖσθαι. Ἐπειδὴ αὐτεξούσιος ἐκτίσθη ὁ ἄνθρωπος.

ΡΕΓ' — Τῷ ἀτῶ.

Ὁ μὲν ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας ζωῆς δαίμων, ἐλατῶν προσποιοῦμενος παρασκευάζει λογίζεσθαι, ὅτι οὐκ ἐστὶ κρῖσις, οὐδὲ ἀναπόδοσις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ τούτοις τοῖς βήμασι λιπαίνων φαύλως τοὺς ἐξαπατωμένους καταφθείρει. Πρῶτος γὰρ πάντων τῶν ἀμαρτωλῶν ἐστὶν ὁ διάβολος. Ὁ δὲ Σωτὴρ τῶν ὅλων Χριστὸς, ὁ μόνος κυρίως καθαρὸς καὶ δίκαιος, διαμαρτυρούμενός τε καὶ ἐξελέγχων, στυφῶν τε καὶ παιδεύων, καὶ προλέγων τὴν ἐσομένην κρίσιν, ἐκωάζει τοὺς πειθομένους αὐτῶ. Τοῦτο οὖν εἶναι νόμιζε τὸ γεγραμμένον· « Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει, καὶ ἐλέγξει με· ἔλαιον δὲ ἀμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου, » τούτεστι τὸ ἡγεμονικόν μου, ἢ τὸ φρονεῖν μου.

ΡΕΔ' — ΟΡΙΩΝΙ ΕΚΔΙΚΩ.

Οὐαὶ σοι, τριστάλακτρε ἄνθρωπε καὶ τρισάθλιε! ἔτι μικρὰς ἠδονῆς, καὶ ἄμα τῷ τελεσθῆναι παραθεούσης, τὴν αἰώνιον ἀναλλάττη φλόγα. Οὐαὶ σοι,

et spiritualibus canticis, ut apostoli tradiderunt, continuo concinendo obruis, conatus tuos laudabimus. Studium siquidem hoc utile est, et psallentem Deo agglutinat, in continuis enim cantibus, et prudentibus, et in Numinis memoriam procuratis, anima exsecrandarum et perniciosarum affectionum oblita, inexplicabili gaudio repletur; hinc propense admodum in posterum ad Deum mentis aciem dirigit, in illum solum contendens, validisque conatibus inhians, ne umbram quidem ex his, quæ oculis subjacent, pulchritudini illi invisibili antepens. Si vero a diabolo deceptus obscenis modis, mulierculas voluptatibus 197 deditas, multisque peccatis prægravatas irretire contendis, ob hanc impuram mentem te detestabimur: « Neque enim pulchra laus est in ore peccatoris », clamabat sapiens nescio quis.

CLXII. — EUPSYCHIO VICARIO.

Postulasti a me: Quis ille est notatus in Evangeliiis in nuptias introisse, vestem non habens? Ne extra te circumspice, sed tuum cor attentius considerato. Omnes enim Christiani ad divinas nuptias accersimur. Si itaque introiverimus cogitatione induti, aut avara, aut meretricia, aut invida, vel aliis similibus vitiis obducta, aliena scilicet a splendore et immaculatis nuptiis veste obvoluitum ingredi dicimur. Si vero sententia ignominiiis obnoxia mutata, mente integra nosmet induerimus visceribus misericordiæ et commiserationis, probitate, charitate pura, placiditate et humilitate, et his similibus, manifestum est nos nuptiis dignas vestes induisse. Circumvolvi itaque conemur intellectualium nuptiarum vestes salutares. In nostra enim facultate est indui et exui, vestesque nunc quidem probe, nunc vero prave commutare, et nunc hoc, nunc illud eligere: quandoquidem homo liber, et sui arbitrii dominus creatus est.

CLXIII. — Eidem.

Hostis vitæ nostræ dæmon, nostri misereri simulans, eam nobis cogitationem ingerit, non futurum iudicium, neque retributionem unicuique secundum 198 opera sua, et hisce verbis prave delusus opimans, in perniciem agit. Primatum etenim peccatorum omnium diabolus obtinet. Verumtamen Salvator omnium Christus, qui solus vere purus et justus, contestans et reprehendens, astringens et instruens, et futurum iudicium annuntians, audientes se salvat. Et hoc illud esse, quod scripto refertur, existima: « Corripiet me justus in misericordia, et arguet me; oleum vero peccatoris non impinguet caput meum », hoc est principem animæ partem, aut rationis compotem!

CLIV. — VORIONI ECDICO

Væ tibi, terque quaterque miser et infelix homo quod pusillæ causa voluptatis, una cum ipso opere expediendæ, sempiternas flammam amplecteris. Væ

tibi, insensate et stulte : quod carnis nutus exsequens, et per eam obscens te affectibus involvens, et pravis operibus inserviens, a beatitudine illa inmortali expelleris, et nunquam finiendis obrueris apud inferos igneis inimisericordium angelorum verberibus. Namque angelorum, hi quidem mansueti sunt, et humani, et misericordes, et commiserescentes ; alii vero austeri et implacabiles, terribiles et vehementes, et crudeles, et immisericordes.

CLXV.—SYMMACHO COPIARUM DUCTORI.

Veræ pietatis ratio duobus constat, dogmatibus plis et bonis operibus. Unum igitur ab altero sejungendum non est.

199 CLXVI.—COLOCASIO DIACONO.

Statim atque quis in proximum convitia jecerit, eodem horæ momento lepram in anima contrahit. Quapropter a maledictis et convitiis abstine : nosti siquidem ob breve convitium et unam obtreactionis dictionem divina sententia Mariam vatem lepra fuisse percussam ⁷⁸.

CLXVII.—PIERIO COMITI JUNIORI.

Alius secundum Deum amor est, alius secundum mundum et carnem, quæ est amicitia potius brutorum, et nulla ratione prædita. Itaque quod continetur in litteris tuis, ingenti te desiderio teneri hoc mense erga Dionysiodorum magistri filium, immenso illo, ac plane intolerabili, adeo ut neque edere, neque bibere, neque vivere velis, ut prius puerulum conspexeris, in quo erga te amor præceserat : præterea signa alia, et notæ, quæ in epistola tua mihi sese offerunt legenti, palam faciunt meæ vililitati dolosum, et multis sordibus dæmonem contaminatum, qui tuæ virtuti deditæ, et Dei amanti animæ insidias struit. Ex ea enim epistola prædonem, illiusque subdolum solertiam facile deprehendi : nam ad maleficia vaser est et industrius. Quippe spiritus fornicationis, quem Amorem Græci nuncupare sueverunt, ad voluptates proclives, et futurorum judiciorum despectores, necnon universalis illius iudicii, palam, ac cito, et absque ullo labore ad impudicitiam barathrum compellit ; eos vero **200** qui salutis propriæ curam gerunt, et cum mollitie belluis decertant, illecebris quibusdam, ac machinis, et dolis adoritur : et primum quidem nullum pravum, sed constantem, et non nimis curiosam dilectionem personæ cuiuspiam advenæ, aut indigenæ maris, vel feminæ inserit : adhortatur deinde, ut una cum ea assuescat, et vitam ducat, unaque commeat, pactiones contrahat, suspensio corpore incedat, res necessarias consociet, solemnitates celebret, lepide urbanitate et salibus utatur, et sine impudica cogitatione simul comedat. Hæc porro omnia fundamenta sunt, et argumenta, et principia, et radices peccati. Postmodum præeunte tempore, pravaque consuetudine ita comparata, et quæ vix avelli possit, tunc in

ἀναίσθητε, ἡλίθιε, ὅτι τῆς σαρκὸς πτωῶν τὰ θαλήματα. καὶ δι' αὐτῆς τοῖς αἰσχροῖς ὑποπίπτων πάθει, καὶ καταδουλούμενος τοῖς κωνηροῖς, ἐκβληθῆση μὲν τῆς μακαριότητος ἐκείνης τῆς ἀθανάτου, ἀθάνατα δὲ μαστιχῆθησιν κατὰ τὸν ἕθνην, ταῖς πυρίναις μάστιξιν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων τῶν ἀνελεημόνων. Οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀγγέλων ἡμεροὶ τε καὶ φιλόανθρωποι εἰσιν, εὐσπλαγχνοὶ τε καὶ συμπαθεῖς, οἱ δὲ αὐστηροὶ τε καὶ ἀμειβεῖς, φρικτοὶ τε καὶ ἐμβριθεῖς, ἀπότομοὶ τε καὶ ἀνελεήμονες.

PEE'. — SYMMACHO ΣΤΡΑΤΗΓΩ

'Ο τῆς θεοσεβείας τρόπος ἐκ δύο πούτων συνέστηκεν, δογμάτων εὐσεβῶν, καὶ πράξεων ἀγαθῶν. Ἐσπερον γοῦν θατέρου οὐ χρὴ διαζευγνύνειν,

PEQ'. — ΚΟΛΟΚΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

"Αμα τις λοιδορήσῃ τὸν πλησίον, εὐθέως λεπρωῦται τὴν καρδίαν. Διόπερ φεῦγε τὸ καταλαλεῖν, καὶ διαλοιδορεῖσθαι. Ἐγνωνκας γάρ, πῶς δι' ὀλίγην λοιδορίαν, καὶ μίαν λέξιν τῆς καταλαλιᾶς, θεία ψήφω λελέπτρωται ἡ προφήτις Μαρία.

PEZ'. — ΠΙΕΡΙΩ ΚΟΜΗΤΙ ΝΕΩΤΕΡΩ.

'Ετέρα ἐστὶν ἡ κατὰ θεὸν ἀγάπη, καὶ ἄλλη ἐστὶ κατὰ κόσμον καὶ σάρκα κτηνώδης τις καὶ ἄλογος φίλα. Τὸ οὖν περιέχειν τὰ γράμματα σου, ὅτι πόθος σοι ἰκανὸς γέγονε κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον πρὸς Διονυσιδωρον τὸν υἱὸν τοῦ μαγίστρου πολὺς καὶ ἀφόρητος, ὥστε μῆτε φαγεῖν, μῆτε πιεῖν, μῆτε ζῆν βούλεσθαι σε, εἰ μὴ πρότερον βέβησῃ τὸν μείρακα τὸν προαγαπήσαντά σε, καὶ τὸ ἄλλα τινὰ γνωρίσματα καὶ σημεῖα ἐγκεῖσθαι τῇ παρὰ σοῦ μοι γραφείῃ ἐπιστολῇ, φανερόν τῃ ἐμῇ εὐτελείᾳ κατέστησε τὸν δόλιον καὶ πολὺσπιλον δαίμονα, τὸν ἐνεδρεύσαι σπουδάζοντα τὴν σὴν ἐνάρετον καὶ φιλόθεον ψυχὴν. Ἐκ γὰρ δὴ τῆς ἐπιστολῆς, εὐμαρῶς πεφόρακα τὸν ληστήν, καὶ τὴν τούτου σοφὴν δραματουργίαν σοφὸς γάρ ἐστιν εἰς τὸ κακοποιῆσαι. Τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς πορνείας, ὅπερ ἔρωτα Ἑλλήνων παῖδες κικλήσκουν εἰώθασι, τοὺς μὲν πρὸς τὴν ἡδονὴν ἐπιβρῆπεῖς, καὶ καταφρονούντας τῶν μελλόντων κριμάτων καὶ τοῦ οἰκουμηνικοῦ ἐκείνου δικαστηρίου, φανερῶς καὶ ταχέως καὶ δίχα παντὸς καμᾶτου πρὸς τὸ τῆς ἀσελγείας βάραθρον κατασύρει· τοὺς δὲ φρονεῖν ἔχοντας τῆς σωτηρίας, καὶ τοὺς τῆς ἡδυπαθείας θηρίοις μαχομένους, δελεάσμασί τισι καὶ μηχαναῖς καὶ δόλοις μετέρχεται· καὶ πρῶτον μὲν οὐδὲν δῆθεν χαλεπὸν, ἀλλ' ἐ. . . . μόνον καὶ στοργὴν ἀπολυπραγμόνητον ἐντίθησι προσώπου τινὸς ξένου, ἢ ἕγχωρίου, ἀρβένος, ἢ θηλείας. Ἐἴτα συνομιλεῖν καὶ συνδιάγειν προτρέπει, καὶ συνοδεύειν, συναλλάσσειν τε καὶ συμμεταωρίζεσθαι, κοινωθεῖν τε ἐν πράγμασιν ἀναγκαίοις, καὶ συνορτάζειν, καὶ συγχαριεντίζεσθαι, καὶ συντρέγειν χωρὶς λογισμοῦ πορνικοῦ. Ταῦτα δὲ πάντα θεμέλιοι γίνονται, καὶ ὑποθέσεις, καὶ ἀρχαί, καὶ βίβας τῆς αμαρτίας. Μετὰ δὲ ταῦτα λοιπὸν προβεβηκότος χρόνου, καὶ τῆς κακῆς συνηθείας δυσασπασάστου κατὰ

⁷⁸ Num. xii, 9.

σευασθείσης, τότε δὴ, τότε τοῖς γεννητικοῖς μορίοις πλησιάσας ὁ δαίμων, αἰφνίδιον τὰ τῆς σαρκὸς ἐξάπει φιλοισμάτα, καὶ καθάπερ χαλκίον τὰ μέλι ἀναδράζει, τοῖς τε πεπύρωμένοις βέλεσι τῶν λογισμῶν τῆς ἀθέσμου ἡδονῆς τοξεύσας τὴν καρδίαν κατακίπει πρὸς τὸ πονηρὸν ἔργον, ὡσπερ τὴν Βαβυλωνίαν ἑκκαίων σφοδρῶς κάμινον. Ὅθεν λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἐξίτηλος γενομένη πολλάκις, καὶ ἐξασθενήσασα τοῖς τόνοις τοῖς νοεροῖς διὰ τῶν γαργαλισμῶν, καὶ ἐκνευριζομένη, ἀνάγκην ἔχει κρᾶζειν τὰ τῆς Γραφῆς ῥήματα· «Κυκλώσαντες ἐκύκλωσάν με, καὶ ἐξεκαύθησαν ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις,» τῇ πυρώσει τοῦ σώματος, καὶ ταῖς ἀπρεπέσι κινήσεσι, βᾶλλοντες εἰς νεφροῦς μου τὸν ἰδὸν τοῦ ῥυπαροῦ ὄψεως, μὴ φειδόμενοι, καὶ «Αἱ ψυαὶ μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων.» Ἰδοὺ γὰρ ἡ ἰσχὺς τοῦ δράκοντος ἐπὶ τῆς ἐμῆς ὀσφύος ἐνήργησεν. «Ἐταλαιπώρησα, καὶ κατεκάμωθην.» κύκλω περιωκοδόμημαι τῷ τῆς αἰσχροπαθείας τειχίσματι. Καὶ πῶς ἄρα τοῦτο τὸ τεῖχος ὑπερβῆναι δύνησομαι; «Παῖδα ἡτοίμασαν οἱ δαίμονες τοῖς ποσὶ μου, καὶ κατέκαμψαν τὴν ψυχὴν μου.» Σκότος γὰρ ἔστιν ἐν ὀφθαλμοῖς μου, ἐγὼ δὲ ἔσπευσα τοῦ μὴ βλέπειν. Ἄδελφία δὲ χαλεπὴ ἡ πορνεία, καὶ πᾶσα, συντόμος εἶπεν, τῆς σαρκὸς πληροφῶρια καὶ βούλησις. Ἄγρεύομαι δὲ ὡσπερ λέων εἰς σφαγὴν, καὶ φέρομαι ὡσπερ κύων εἰς δεσμά, καὶ ὡς ὄρνειον εἰς παγίδα, καὶ πυρέττω πυρετὸν ἀκαθαρσίας λαβρότατον.

Τίς τοίνυν παρακαλεῖσι ὑπὲρ ἐμοῦ τὸν Δεσπότην τὸν φιλόανθρωπον ἔλθειν εἰς τὸ βοηθήσαι μοι, καὶ τῆς χειρὸς τῆς ἐμῆς ἐπάψασθαι, ὡσπερ ποτὲ ἤψατο τῆς πεινθερᾶς τοῦ Πέτρου, ἵνα ἀπέλθῃ ἀπ' ἐμοῦ ὁ πειρασμὸς, ἵνα καταλείψῃ με ὁ πυρπολῶν με ἔρως ὁ δεινὸς καὶ βδελυρὸς, καὶ ἰσχύσω οὕτως διεγεροθῆναι πρὸς σωφροσύνην, καὶ διακονεῖν τῷ ἰδίῳ Κυρίῳ ἐν νηφελίστητι; Ἄλλ' ἵνα μὴ πολλὰ γράψω νυκτὶ, παρακαλῶ σε, ἀγαθῆς βίτης ἀγαθὸν ὑπάρχοντα βλάστημα, φυλάττου καὶ προφυλάττου, ὅση δύναμις, τοῦτον τὸν μαστρωτὸν καὶ πονηρὸν δαίμονα, ἐκκλίνων τὴν συντυχίαν τοῦ Διουσοδώρου, καὶ μήτε συνορτάζων αὐτῷ, μήτε εἰς πανηγύρεις συνακίων, μήτε συνεσθίων, μήτε συμπίνων αὐτῷ, μηδὲ συνδιατρύχαι τοῦτῳ, κἄν πρὸς βραχὺ συνοδεύειν αἰρούμενος. Εἰ δὲ που ἀνάγκη γένοιτο συντυχεῖν τῷ τοιοῦτῳ, μὴ βλέπε τοῦτον τρανῶς, ἵνα μὴ διὰ τῶν θυρίδων σου, τουτέστι τῶν ὀφθαλμῶν σου, ὡς φησὶν ὁ προφήτης, ἀναβῆ ἐπὶ τὴν ψυχὴν σου ὁ θάνατος τῆς ἀμαρτίας· ἀλλὰ κάτω θεωρῶν εἰς τοῦδαφος, βλοσυρῶ τῷ ὄμματι καὶ αὐστηρῶ τῷ προσώπῳ τὰς ἀποκρίσεις διδοῦ, μὴ καταδεχόμενος συγγέλσασθαι ἢ συνιούσασθαι τοῦτῳ. Χρὴ γὰρ προκαταλαμβάνειν ἡμᾶς τὰ ὄχυρώματα καὶ τὰ μηχανήματα τοῦ ῥυπαροῦ ὄψεως, πρὶν ἡμᾶς αὐτοὺς προκαταλάβῃ ταῖς τοικίαις σαγήναις καὶ τοῖς βρόχοις διὰ τῆς ἐφέσεως τοῦ εἰρημένου παιδός. Οὐκ ἀγαθὰς γὰρ φήμας κέπηται ὁ λεγθεὶς νεανίας, καὶ δέον ἀποδιδράσκειν τὰς ὑψηλῆς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ οὖν βίζα τῆς κατὰ τὸ σῶμα πράξεως τυγχάνει ἡ φιλόσαρκος γνώμη, πρὸ ῥήριζον

A quantum genitalibus membris dæmon se applicans repente carnis flammam succendit, et veluti alienum membra ut ebulliant, facit, ignitisque cogitationum improbræ voluptatis sagittis cor saucians, in malum opus compellit, quemadmodum fornacem Babyloniam immaniter incendens. Hinc postmodum anima sæpius evanescens, et propter titillationes, firmitate intellectuali prorsus laborante, enervata, Scripturæ verba illa necessario intonat: «Circumdantes circumdederunt me, et exarserunt sicut ignis in spinis», corporis incendio et indecentibus motibus ejaculantes in renes meos venenum immundi serpentis, nihil remittentes, «et lumbi mei impleti sunt illusionibus». Ecce enim vis draconis super lumbum meum operata est. «Miser factus sum, et incurvatus sum». Circumvallatus sum turpitudinis muro, et quanam ipse ratione murum pertransibo? 201 «Laqueum paraverunt dæmones pedibus meis, et incurvarunt animam meam». Tenebræ namque sunt in oculis meis: ipse autem festinavi, ut non viderem. Cæcitas siquidem est, eaque atrox scortatio, omnisque, ut paucis dicam, carnis satisfactio et appetitus. At capior tanquam leo in occisionem, ducorque ut canis ad vincula, et avis instar in laqueum, incendioque immunditiei quam maxime tempestuoso exæstuo.

Quis itaque pro me beneficium humanumque Dominum deprecabitur, ut in auxilium meum accedat, manumque meam tangat, quemadmodum, aliquando Petri socrum tetigit, ut recedat a me perturbatio, ut, quæ me perurit atrox cupido execrandaque deserat, sicque potis fiam, exciterque ad continentiam, proprioque Domino in temperantia serviam? Sed, ne multis te in præsentia obruam, enixe te rogo, qui bonæ radicis bonum germen erumpis, cave tibi, ac cautus præcave, quantum fieri potest, a leone isto, improboque dæmone, Dionysodori consuetudinem, et commercia vitans, non solemnitates cum eo celebrans, neque una cum eo dies festos et ludos publicos frequentans, non una simul edens, neque bibens, neque commorans, et si per temporis intervallum simul iter agere in animo fuerit. Quod si aliquando tempus et necessitas flagitat, ut eum convenias, ne recta eum intuearis, ne per fores tuas, oculos scilicet tuos, ut propheta loquitur, in animam tuam peccati mors introcat; sed in terram obtutum inferne dirigens, torvis oculis ac horrido aspectu responsa redde; risum communem, et communia lavacra contemne. Opus etenim est, ut nos munimenta 202 ac machinas immundi serpentis præoccupemus, antequam ab ipso retibus variis atque laqueis per jam dicti pueri desiderium irretiamur. Adolescens siquidem iste suis flagitiis famosus est: ideoque suspiciones, quæ inde exoriri possunt, omnes intercludendæ sunt. Cum itaque radix actionis, quæ in corpore sit, cogi-

¹⁹ Psal. cxvii, 12. ²⁰ Psal. xxxvii, 8. ²¹ Ibid. 7. 11; Marc. 1, 51. ²² Jer. ix, 21.

²³ Psal. lvi, 7. ²⁴ Psal. xxxix, 13. ²⁵ Matth. viii,

tatio carnis amans existat, radicitus ipsam evelle, antequam foras erumpat, et flagitium germinet, et in truncum interim obdurescat: sic ut securae accersendae sint, et ignis sedulo conquirendus, ingensque auxilium advocandum, ad lasciviae arborem deperdendum. Radix quippe per tempus inhærens, murum sæpissime affabre firmiterque constructum marcescere facit, et saxum dirupit. Fuge itaque perditionis hamum, et captiones diaboli arce, illiusque laqueos contemne, jejunio temetipsum communiens, et oratione continua, et genuflexionibus, et labore corporeo, et molestia, aliisque munimentis et auxiliis, quæ tibi sæpius suggerere tibi libuit; canequè simul cum beato Davide ad Christum Salvatorem excelsissimum, et de nobis optima quæque meritum: « Custodi me a laqueo, quem construxerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem⁹⁶. » Recordare quoque eorum, de quibus in Evangelio admonemur. Sint lumbi vestri præcincti temperantia, et lucernæ cogitationis ardentes, et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando veniet de cælo, et inveniet vigilantes⁹⁷ qui eum legitime colunt, et diligunt, ut eos æque ac solem splendescere faciat in cælesti regno⁹⁸. Illud etiam animadvertite, **203** hostem non tantum in aspectu decoros, sed in eos etiam, sive illi masculi, sive feminae fuerint, qui turpi atque illiberali facie sunt, aliquos concitare, cæcum animo cupidinem suggerens. Nam cum versipellis ac varius sit immunditiei amans dæmon, sæpius experitur in hac vel in illa forma per absurdum et turpem appetitum in laqueum conjicere.

Fuge igitur adolescentium immundorum omnium simul pulchrorum, simul turpium commercia. Si vero aliquando rem dexter egeris, intellexerisque temetipsum ab improba hac perturbatione vexari, et ad animæ caliginem, et sæculentum statum deferri, apprehende mentem tuam, regem Saulem esse a pravo lasciviæ spiritu suffocatum, et Davidis libro in medium delato, cor tuum dæmonibus obnoxium incanta Spiritus sancti verbis, et bene tibi erit cum cecineris ad Dominum: « Conserva me a laqueo, quem construxerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem⁹⁹; » et: « Libera me a manu inimicorum, qui persequuntur me¹⁰⁰. » Et tunc dæmon divinis verbis, et maxime proficuo cantu perterritus ac reveritus avolabit a te. Tu vero ex miseris lacu per divinam gratiam extraheris, et videbis tunc aerem castimoniam deditum, et statum purum ab omni perturbatione et confusione immunem, et serenitatem clarissimam, et tenebrosa obscuraque nocte exorientem, ut dicere possis: « Hæc dies, quam fecit Dominus, exultemus, et lætemur in ea¹⁰¹. » Reserate mihi itaque, angeli Dei, justitiæ portas: in illas ingressus « confitebor tibi, quod exaudisti me, et factus es mihi in salu-

Α ταύτην ἀνελε, πρὶν πρὸς τὸ ἔξω προκύψῃ καὶ βλαστῆσθαι τὸ κακὸν, καὶ στελεχωθῆ λοιπόν· ὥστε ἀναγκασθῆναι ἀξίνας φιλοκαλεῖν, καὶ πῦρ πολυπραγμονεῖν, καὶ πολλῆς προσδεῖσθαι βοήθειας πρὸς ἀφανισμόν τοῦ δένδρου τῆς ἀσελγείας. Ῥίζα γὰρ παραμεινῶσα χρόνον, καὶ τοῖχον πολλάκις κάλλιστα δομηθέντα ἐσάθρωνεν, καὶ πέτραν διέρρηξεν. Φεῦγε τοιγαροῦν τὸ ἀγκιστρον τῆς φθορᾶς, καὶ τὰ θήρατρα τοῦ διαβόλου δραπέτευσον, καὶ τὰς παγίδας αὐτοῦ σύντριψον, τῆ νηστεία σεαυτὸν περιφράττων, καὶ τῆ πυκνῇ προσευχῇ, καὶ ταῖς γονυκλισίαις, καὶ κόπῳ σωματικῷ, καὶ σκυλῶν εὐσεβείας, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀσφαλισμασί τε καὶ βοηθήμασι, ὅσπερ πλεονάκις ὑποθέσθαι σοι προσεθυμήθην, καὶ ψάλλε ἕμμα τῷ μακαρίῳ Δαυὶδ πρὸς Χριστὸν τὸν πανύψιστον Σωτῆρα καὶ εὐεργέτην ἡμῶν· « Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος, ἧς συνεστήσαντό μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. » Μέμνησον δὲ καὶ τῶν ἐν τῷ Ἐθαγγελίῳ παραγγελμάτων· « Ἔστωσαν αἱ ὄσφρες ὑμῶν περιεζωσμέναι τῇ σωφροσύνῃ, καὶ οἱ λύχνοι τῆς διανοίας καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν Κύριον αὐτῶν, πότε ἔξει ἐξ οὐρανῶν, καὶ εὐρήσει γρηγοροῦντας τοὺς γνησίως σέβοντας καὶ ἀγαπῶντας αὐτὸν, ἵνα ποιήσῃ λάμψαι αὐτοὺς ὡς τὸν ἥλιον ἐν τῇ ἔπουρανίᾳ βασιλείᾳ. Κάκεινο δὲ γίνωσκε, ὅτι οὐ μόνον εἰς τὰς εὐεϊδέας ὄψεις πειράζει τινὰς ἐχθρὸς, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς τὰ δυσειδῆ καὶ ἄμορφα πρόσωπα, θηλειῶν τε καὶ ἀρρένων, τυφλὸν τινα τῆ ψυχῇ ὑποβάλλων ἔρωτα. Κακομήχανος γὰρ καὶ ποικίλος ὑπάρχων ὁ φιλορῦπαρος δαίμων, δοκιμάζει πολλάκις ἐν τούτῳ ἢ ἐν ἐκείνῳ τῷ εἴδει παγιδεῦσαι διὰ τῆς ἀτόπου καὶ αἰσχρᾶς ὀρέξεως.

Φεῦγε τοίνυν τὰς συναναστροφὰς τῶν ἀκαθάρτων νέων, τῶν τε εὐμόρφων, τῶν τε ἀμόρφων. Ὅταν δὲ καιρῷ τινι συναισθήσῃ, καὶ καταλάβῃς σεαυτὸν ἐνοχλούμενον ὑπὸ τοῦ φαύλου πάθους, καὶ πρὸς γνόφον ψυχῆς καὶ λυωδῆ κατάστασιν ἐκφερόμενον, νόμιζε τὸν νοῦν σου εἶναι τὸν βασιλεῖα Σαουλ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος τοῦ Δαυὶδ ἔρωτομανίας πνιγόμενον, καὶ τὴν βίβλον τοῦ Δαυὶδ ἔρωτον εἰς μέσον, κατέπαθε τὴν καρδίαν σου ὡς δαιμονιοζομένην τοῖς ῥήμασι τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ καλῶς σοι ἔσται ἐν τῷ ψάλλειν πρὸς Κύριον· « Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος ἧς συνεστήσαντό μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν· » καὶ, « Ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν τῶν καταδικαζόντων με. » Καὶ τὸ μὲν δαιμόνιον τοὺς θεοὺς λόγους καὶ τὴν μεγαλωφελῆ μελωδίαν φοθηθέν, καὶ αἰσχυνθέν, ἀποπτῆσεται ἀπὸ σοῦ· αὐτὸς δὲ ἐκ τοῦ λάκκου τῆς ταλαπωρίας ἀνελευθέρησθαι διὰ τῆς θείας χάριτος, καὶ ἕψῃ τότε ἀερα ξένον ἀγγελίας, καὶ κατάστασιν ἀπαθῆ τε καὶ καθαράν, καὶ ἀτύχνητον, καὶ αἰθρίαν φαιδροτάτην, ἀναπεταννυμένην ἐξ ὀμιχλώδους τινὸς καὶ ζοφερᾶς τῆς νυκτὸς, ὥστ' ἂν εἰπεῖν σε· « Αὐτῇ ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ. » Ἀνοίξατέ μοι λοιπόν, οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, πύλας δικαιοσύνης·

⁹⁶ Psal. cxl, 9. ⁹⁷ Luc. xii, 35, 36. ⁹⁸ Matth. xiii, 43. ⁹⁹ Psal. cxl, 9. ¹⁰⁰ Psal. xxx, 16. ¹⁰¹ Psal. cxvii, 24.

επιστλῶν ἐν αὐταῖς. « Ἐξομολογήσομαι σοι, ὅτι ἐπ-
 ἤκουσάς μου, καὶ ἐγένου μοι εἰς σωτηρίαν. Ἐυ-
 λογητὸς ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἀπέστησε τὴν προσευχὴν
 σου, καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ. »

ΡΕΗ'. — ΠΕΡΓΑΜΙΩ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜΩ.

Μὴ μέμφου τὸν Θεὸν τὸν τῶν μελῶν σοφώτατον
 ποιητὴν, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ φιλαμαρτήμονα γνώμην.
 Οὐδὲν γὰρ φαῦλόν ἐστιν ἐκ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων
 μελῶν, οὐδὲ κατεγρωσμένον. Καὶ γὰρ ὁ προπάτωρ
 ἡμῶν Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὐᾶ ἐξ ἀρχῆς ἐν παραδείσῳ
 ὑπάρχοντες, ταῦτα εἶχον τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ
 οὐδαμῶς ἀπόβλητοι διὰ τὰ μέλη γεγόνασιν, ἀλλὰ
 διὰ τὴν παράβασιν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς. Οὐκοῦν
 μὴ τὰ μέλη μέμφου, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν.

ΡΕΘ' — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ τὸν Δαυὶδ διασύρεις δέκα ἐσχηκότα γυναῖκας, **Ρ**
 γίνωσκε, ὅτι οὐ διὰ φιληδονίαν, ἀλλὰ διὰ παιδο-
 ποιίαν εἶχεν αὐτάς. Καὶ εἰδείξέ γε τοῦτο μετὰ τὸ
 μιγῆναι ταύταις τὸν πατραλοῖαν Ἀδουσαλὼμ, μη-
 κέτι εἰσελθεῖν πρὸς αὐτάς ἐλόμενος, μηδὲ πρὸς
 ἄλλην τινά. Εἰς ὑστερον δὲ συκοιμωμένης αὐτῷ τῆς
 Σολομωνίδου, διὰ τὸ ἄγαν κατεψύχθαι αὐτὸν, καὶ
 χρῆσαι θερμότητος, οὐδόλωσ καταδέξατο γυνῶναι
 αὐτὴν, ὅπερ μεγίστης ἀπαθείας ὑπάρχει δείγμα.

ΡΟ'. — ΕΛΕΝῆ ΙΑΚΟΥΣΤΡΙΑ.

Πιστὴ μὲν δοκεῖς ὑπάρχειν, τοῖς δ' Ἑλλησιν ἀμιλ-
 λάσθαι, καὶ τοῖς ἀπίστοις ἐξομιοῦσθαι σπουδάσεις.
 Εἰ γὰρ πιστεύεις ἀναμφιδόλως ἀνάστασιν ἕσσεσθαι
 πάντων τῶν τεθνηκότων μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ πα-
 ρόντος αἰῶνος, τί πενθεῖς, τί κατακόπτεις σαυτὴν
 ἀπαύστως καὶ ἀπαρηγόρητως; Κἄν γὰρ κεκοίμηται
 ἡ βέλτιστος υἱὸς σου Νικαρέτος, μονογενὴς σοι ὑπάρ-
 χων, ἀλλ' οὐν γε ἐξη τοῦτον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εὐ-
 πρεπέστερον ἡλίου, μετὰ δόξης ἀρβήτου καὶ ἀγα-
 λείσεως τῷ βασιλικῷ παριστάμενον θρόνῳ, καὶ τὰς
 ὑπὲρ σοῦ ἰκεσίας προσφέροντα Χριστῷ τῷ φιλαν-
 θρωποτάτῳ Βασιλεῖ τῶν αἰώνων. Καὶ τότε δὴ σπαι-
 τὴν μακαρίσεις, θεωροῦσα τὸν ἐκ τῆς κοιλίας σου
 γεγεννημένον υἱὸν εἰς τὸ ἐπουράνιον παλάτιον τὴν
 διαγωγὴν ἔχοντα, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν τὸν πάντα δεδη-
 μιουργηκότα παβήσιαζόμενον, ῥυσθέντα μὲν τοῦ
 κόσμου καὶ τῆς πολυπλόκου ἀμαρτίας τῆς ἐν τούτῳ
 καλιτευσομένης, ἀχράντου δὲ καὶ ἀπταιστοῦ, ἀμερι-
 μνου τε καὶ ἀφθάρτου εἰς αἰῶνα ζωῆς ἀπολαύοντα. **D**
 Παῦσαι τοίνυν ταύτης τῆς ψεκτῆς μικροψυχίας, καὶ
 τῶν ἀφάτων θρήνων, χαρὰν δὲ μακαρίαν ἀνάλαβε,
 καὶ χρηστὰς προσδοκίας, καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας, ἵνα μὴ
 καὶ τὸν καλῶς ἀπειθόντα υἱὸν σου τῷ πένθει παρ-
 οργίσης, καὶ τὸν προσλαβόμενον αὐτὸν φιλοστόργως
 Δεσπότην ἀγανακῆσαι κατὰ τοῦ παρασκευάσης.
 Μνημόνευε δὲ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου γράφοντος·
 « Οὐ θέλω ὑμᾶς λυπεῖσθαι περὶ τῶν κοιμωμένων,
 ὥσπερ λυποῦνται Ἕλληνας μὴ ἔχοντάς ἐλπίδα. »
 « Πάντοτε οὖν χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν
 παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ
 Θεοῦ. »

Α ἰεμ 22. **204** Benedictus Deus, qui non amovit
 orationem meam, et misericordiam suam a me 22. »

CLXVIII. — PERGAMIO DECEMPRIMO.

Ne queraris de Deo, membrorum opifice sapien-
 tissimo, sed de tua mente in peccata proclivi atque
 affecta. Nullum enim ex omnibus hominis membris
 pravum, neque condemnatum est. Et progenitor
 noster Adam una cum Eva a principio in paradiso
 cum essent, hæc corporis membra possidebant,
 nulloque modo membrorum causa, sed quod præ-
 ceptum divinum transgressi fuerunt, rejecti sunt.
 Non itaque membra, sed electionem accusa.

CLXIX. — Eidem.

Si Davidem in crimen vocas, quod decem uxores
 sibi adjunxerit, scito eum non voluptatis, sed pro-
 creandorum filiorum amore eas duxisse. Indicioque
 id fuerit; nam postquam cum illis parricida Absa-
 lon consuevit, neque ad eas, neque ad aliam in-
 troire voluit. Tandem cum una cum eo, quod nimis
 rigens perfrixisset, et calido indigeret, Somanitis
 obdormisceret, prorsus eam cognoscere noluit :
 quod ab omni perturbatione immunem fuisse maxi-
 me convincit.

CLXX. — HELENÆ ILLUSTRİ.

Fidei nostræ addicta es, ut videris; cum genti-
 bus tamen decertas, conarisque totis viribus **205**
 consimilem illis ludum ludere. Etenim si firmiter
 tenes, post præsentis ævi consumptionem defun-
 ctorum omnium resurrectionem adfuturam, quid
 insoles, teque metipsam indesinenter et inconsol-
 abilitè maceras? Licet enim optimus tuus, atque
 unigena filius Nicaretus obdormiverit, eum nihilo-
 minus eo die sole ipso præclariorem, cum gloria
 quæ verbis exprimi minime potest, et gaudio, throno
 regio astantem, precesque pro te Christo huma-
 nissimo Regi sæculorum effundentem intueberis.
 Tunc equidem fortunatam te dices, filium e ventre
 tuo progenitum conspiciens, in cœlesti commoran-
 tem palatio, unaque cum Deo rerum omnium opi-
 fice confidenter sermones conferentem; e mundo,
 multipliciter peccato, quod in eo est, liberum, et
 incorruptæ, illabefactæ, necnon curis et corruptione
 immunis per omne ævum vitæ participem. Finem
 itaque pone vituperabili animi angustię et infandis
 lacrymis; et beatum gaudium, bonas expectatio-
 nes, probamque spem resume, ne filium tuum, qui
 laudabiliter ex hac vita excessit, in iram concites,
 et Deum, qui eum amanter nimis excepit, offendens
 illius in te iram adigas; sæpeque dictum Apostoli
 memoria recole: « Nolo vos tristari de mortuis,
 quemadmodum tristantur gentes, quæ spem non
 habent 22. » « Continuo itaque gaudete, indesinenter
 orate, in omnibus gratias agite: hæc est enim vo-
 luntas Dei 22. »

22 Psal. cxvii, 28. 22 Psal. lxxv, 20. 22 I Thess. iv, 12. 22 I Thess. v, 16-18.

206 CLXXI. — ARISTARCHO PRESBYTERO. A

« Mundus pertransit, et desiderium ⁹⁶, » Joannes inquit, ob puritatem, lenes mansuetosque mores Jesu dilectus. Si igitur desiderium pertransit, finem nempe habet, et occidit, quam ipse ratione edoces, post obitum nonnullos homines voluptatibus addictos, rursus post mortem mundi hujusce minime perpetui voluptatibus inhiare?

CLXXII. — XENOPHONTI DIACONO.

Paululum remittens animum, scelus commisisti, et continentiae gloriam obscurasti; sed subito sanus factus, et, uti par erat, sententiam mutans, ad pristinum statum pedem referre conveniens esse existimasti, pestiferæ desperationi tibi a dæmone suggestæ aditum occultans. Ipse siquidem et ad peccandum compellit, et post patratum scelus, eum, qui facinus admisit, in desperationem præcipitat. Peccare igitur humanum est; desperatio satanicum et exitiosum. Hinc et diabolus ipse ob desperationem in consimile exitium actus est, cum pœnitentiam neglexisset. Verumtamen vir esto, et corrobora te, et cor tuum meliori spe confirmatum stabiliatur. Namque spe non mala confidimus, te nunc majores labores amplexaturum, et subsequutura diligentia primam cladem refectionum, et coronam adversus hostem, qui tibi inviderat, consecuturum. Et videbimus te cunilaginis, et vestigii exigui vice, cupressum altam, imputridam, atque 207 odoratam, aut palmam fructiferam continentiae, et laborum perpersionis, tantopere ab iis, qui pœnitentiam ambiunt concupitæ, alapis pœnitentem, qui te per peccatum percuterant, diabolium. Afflictio enim, quæ sponte assumitur, et mœror voluntarius, et perpessi pulchre labores, multo sunt præter animi sententiam quiete et gaudio staviores et pretiosiores. Erit igitur gloria intellectualis domus tuæ postrema super primam, et thronum gloriæ hæreditabis ⁹⁷, ut prophetæ affirmant.

CLXXIII. — *Eidem.*

Domus animæ uniuscujusque personæ institutum ac status vitæ dicitur. Est namque domus justitiæ, et domus fortitudinis, domus continentiae, et similia: et vice versa, domus injustitiæ, domus timoris, domus fornicationis, et his simillima: illud itaque: Repleti sunt obtenebrati terræ domibus impietatum ⁹⁸, multis scilicet ac variis affectibus impietatis et iniquitatis oppleti sunt. Illud vero: « Veritas ex terra orta est, et justitia de cælo prospexit ⁹⁹, » si ad mores attrahas, terra corpus designat fructus continentiae emittens; quemadmodum et illud: Germinavit caro mea sanctimoniam ¹, si suppetiæ cordi hominis afferantur per preces et spem. Recte etiam nonnulli mendacium fornicationem, veritatem autem veramque delectationem continentiam esse præscripserunt: et justitia de cælo, ex mente nempe prospexit, ita Deo miserante,

ΡΟΑ'. — ΑΡΙΣΤΑΡΧΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

« Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία, » φησὶν Ἰωάννης, ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς διὰ τὴν καθαρότητα καὶ τὸ πρᾶον καὶ ἡμερον τοῦ ἤθους. Εἰ τοίνυν παράγεται ἡ ἐπιθυμία, τούτέστι παύεται καὶ ἀπόλλυται, πῶς αὐτὸς διδάσκει, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τινὰς ἀνθρώπους φιληδόνους, πάλιν μετὰ θάνατον ἐπιθυμῆν τῶν τοῦ προσκαιροῦ κόσμου ἡδίων;

ΡΟΒ'. — ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μικρὸν ἀμελήσας, πρὸς ἀμαρτίαν πέπτωκας, καὶ τὴν δόξαν τῆς σωφροσύνης ἡμαύρωσας· ἀλλὰ ταχέως νήψας, καὶ μεταβαλ[λ]όμενος προσηκόντως, πρὸς τὴν προτέραν κατάστασιν παλινορθώσαι δίκαιον ἐλογίω, μὴ παραδεξάμενος τὴν ὀλέθριον ἀπόγνώσιν, ὑπαγορευομένην σοι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Αὐτὸς γὰρ καὶ εἰς τὸ ἀμαρτῆσαι προτρέπεται, αὐτὸς καὶ μετὰ τὸ πρᾶχθῆναι τὴν ἀμαρτίαν ὠθεῖ πρὸς ἀπόγνωσιν τὸν ἐξαμαρτήσαντα. Τὸ μὲν οὖν ἀμαρτῆσαι, ἀνθρώπινον ὑπάρχει· τὸ δὲ ἀπελπίσαι, σατανικὸν καὶ πανολέθριον. Ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ἐκ τῆς ἀπογνώσεως εἰς τοιαύτην ἐξηκοντίσθη ἀπώλειαν, μὴ θελήσας μετανοῆσαι. Ἄλλ' ἀνδρίζου καὶ ἰσχυε, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου, ταῖς χρηστοτέροις ἐλπίσις νευρούμενος. Πιστεύομεν γὰρ πλείονά σε νῦν μᾶλλον ἐπιδειξασθαι πόνον, καὶ τὴν προτέραν ἦτταν ἀναπαλέσαι τῇ μετὰ ταῦτα σπουδῇ, καὶ καταστεφανωθῆναι τοῦ ἀντιπάλου τοῦ ἐφθονηκότος σοι. Καὶ ὀφόμεθά σε ἀντὶ κούζης καὶ στοιδῆς ἐλαχίστης, κυπάρισσον ὕψηλὴν, ἀσηπτον καὶ εὐώδη, ἢ φοίνικα εὐκαρπον τοῖς κόλοσι τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς κακοπαθείας τῆς γλυκερᾶς τοῖς μετανοεῖν σπεύδουσιν, πλήττοντα τὸν πλήξαντά σε διὰ τῆς ἀμαρτίας διάβολον. Τὸ γὰρ ἐκούσιον θλιθερὸν, καὶ τὸ κατὰ βούλησιν ὀδυνηρὸν καὶ ἐπίπονον τῆς καλῆς κακοπαθείας, πολλῶ γλυκύτερόν τε καὶ προτιμώτερον τῆς ἀκουσίτου ἀναπαύσεώς τε καὶ τέρψεως. Ἔσται τοίνυν ἡ δόξα τοῦ νοητοῦ οἴκου σου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, καὶ θρόνον δόξης κατακληρονομήσεις, ὡς οἱ προφῆται φασί.

ΡΟΓ' — Τῷ αὐτῷ.

Οἶκος ἰψυχῆς ἡ ἐκάστου προσώπου διαγωγή καὶ κατάστασις λέγεται. Ἔστι γὰρ οἶκος δικαιοσύνης, καὶ οἶκος ἀνδρείας, καὶ οἶκος σωφροσύνης, καὶ τῶν ἐξῆς· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, οἶκος ἀδικίας, καὶ οἶκος δειλίας, καὶ οἶκος πορνείας, καὶ τῶν ἐξῆς. Τὸ τοίνυν, « Ἐπληρώθησαν οἱ ἰσχοτισμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν, » τούτέστι πολλῶν καὶ ποικίλων παθῶν, ἀνομιουργίας, καὶ παρανομίας· μεμίστανται. Τὸ δὲ, « Ἀληθεῖα ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε, καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν, » ἠθικῶς νοούμενον, γῆν σημαίνει τὸ σῶμα ἀναβλασάνον τοὺς καρποὺς τῆς σωφροσύνης, κατὰ τὸ, « Ἀνάθειεν ἡ σὰρξ μου σεμνότητα, βοθηθείσης τῆς τοῦ ἀνθρώπου καρδίας δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος. Καλῶς γὰρ τινες ψεύδος μὲν τὴν πορνείαν, ἀλήθειαν δὲ καὶ ἀληθῆ ἡδονὴν τὴν σωφροσύνην ὠρίσαντο· δικαιοσύνη τε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τούτέστιν ἐκ τοῦ νοῦς, προέκυψεν τοῖς οἰκτειροῖς τοῦ Θεοῦ ἡ τοῦ

⁹⁶ I Joan. II, 17. ⁹⁷ Agg. II, 10. ⁹⁸ Psal. LXXIII, 20. ⁹⁹ Psal. LXXXIV, 12. ¹ Psal. XXVII, 7.

Ἐσοῦ διανομή. « Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ὄψει χρηστέ-
τητα, καὶ ἡ γῆ ἡμῶν δώσει τὸν καρπὸν » τοῦ πνεύ-
ματος, ἀγάπην, χαρὰν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, καὶ
τῆλλα, ἅπερ ἀπυριθμήσατο ὁ μακάριος Παῦλος· γῆν
δὲ ἐπὶ τοῦ ὑστέριου σίχου τὴν καρδίαν ἐκκληπέον,
ὡς φησὶν ὁ Κύριος· « Τὸ δὲ σπέρμα τὸ πεσὸν ἐπὶ
τὴν γῆν τὴν καλὴν ἐκαρποφόρησε λ', καὶ ξ', καὶ ρ' »

ΡΟΔ'. — ΘΕΡΙΝΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Τῶν ἐπιμελομένων τῆς ἐλπίδος βοῶντων πρὸς τὸν
Σωτῆρα Χριστὸν, « Μνησθητι ἡμῶν, Κύριε, ὅταν
ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, » ἀνταποκρίνεται ὁ ἀγαθὸς
Δεσπότης λέγων· « Μνησθήσομαι Ῥαῦδ καὶ Βαβυ-
λώνας τοὺς γινώσκουσι με. » Ὅν δὲ μνημονεύει
Χριστὸς, τοῦτους καὶ σώσει πάντως, διότι πόρνας
καὶ τελώνας δι' εὐσπλαγγίαν πολλὴν εἰς βασιλείαν
εἰσφέρει.

ΡΟΕ'. — ΦΙΡΜΙΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐπερ τὴν ἰδίαν πεπείκαμεν καρδίαν ἐν καιρῷ
περιστάσεως παντοίας, καὶ θλίψεως, μὴ ἀποτρέχειν
πρὸς ἀνθρωπίνης ἐλπίδας, μηδὲ ἐκεῖθεν ἔλκειν τὰς
βοηθείας, ἀλλ' ἐν δάκρυσι, καὶ στεναγμοῖς, καὶ φιλο-
πόνη προσευχῇ καὶ ἀγρυπνίαις εὐτόνοις ἐξιλιάσκε-
σθαι τὸ κρεῖττον, κάκειθεν περιμένειν ἀντίληψιν·
διατὶ θορυδοῦμεθα; διατὶ τῇ ὀλιγοψυχίᾳ τρυχόμεθα,
καὶ διατάζομεν, καὶ ἀπαγορεύομεν, ὡς μὴ τάχιστα
τῷ Θεοῦ ἡμῶν ποιούντος τὸ αἴτημα; Τὴν γὰρ σὴν
πρὸς αὐτὸν παραμονὴν καὶ προσεδρίαν σοφίζόμενος
δοκεῖ κρατύνειν, ἵνα μὴ ταχέως κομισάμενος, ταχέως
ἀναχωρήσῃ, καὶ λησιμονήσῃ αὐτοῦ τῆς ἀγαθῆς δό-
σεως. Ἀλλὰ σὺ μὴ ἐκκακῆσῃς δεδομένος, καὶ πάντως
ἐπιτεύξῃ. Ἐἶπε γὰρ καὶ παραβολὴν τινα ὁ Κύριος
ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχε-
σθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν. Πλὴν κάκεινο γίνωσκε, ὅτι ἡ
ἀναβολὴ πλείονα χάριν δώσει σοι, καθὼς ὁ ἄγιος Ἀπό-
στολος εἶρηκε· « Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα
ποιῆσαι, ὑπὲρ ἐκ περιττοῦ ὧν αἰτούμεθα, β' νοοῦμεν,
δέξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. »

ΡΟΖ'. — ΥΜΗΤΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Οὐδὲν οὕτως εἰς κόλασιν ἀπαραίτητον ἄγει, ὡς τὸ
πολλοὺς ζηλωτὰς τῶν οικειῶν ποιεῖσθαι κακῶν. Γίνε-
ται γὰρ ἡ τῶν τὸν ἐπίσκοπον μιμησαμένων ἀπώλεια,
προσθήκη τιμωρίας τῷ κακῷ διδάξαντι ἐπὶ τῆς ἐκ-
κλησίας, καὶ κατεγνωσμένα ἀναφανδὸν πράττοντι,
καὶ διὰ τῶν παραιτησαμένων ὡς αἰσχροὺς τὴν μίμη-
σιν κατὰγνωσις οὐ μικρὰ, ὅτι περ διδάσκαλος κακῶν
γένονεν ὁ ἐπίσκοπος, ὧν τὴν μάθησιν ἐπονείδιστον
κρίναντες πεφεύγασιν οἱ σὺφροني χρησάμενοι λογι-
σμῷ.

ΡΟΖ'. — ΟΝΗΣΙΜΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Ἄπερ ἀπλήστως συναθροίζεις, καὶ κτᾶσθαι νομό-
μικας, οὐχ ὑπάρχουσι σά· εἰς γὰρ ἕτερα μεταδύ-
σσονται πρόσωπα. Ὁ μὲν γὰρ λόγος σός, ὁ δὲ βίος
ἄλλοτριος. Διατὶ οὖν ὡς περ οικειῶν τῶν ἄλλοτρίων
ἀντιποιῆ, βαρείας σαυτῷ τὰς πέδας τῆς ὕλης κατὰ

A Jesu distributio. « Etenim Dominus dabit bonita-
tem, et terra nostra dabit fructum » spiritus, 208
amorem, gaudium, pacem, tolerantiam, aliaque
a beato Paulo enumerata. Terra porro in ultimo
versu cor accipiendum est, ut inquit Dominus :
« Semen quod cecidit in terram bonam attulit fru-
ctum tricesimum, et sexagesimum, et centesi-
mum ». »

CLXXIV. — THERINO PRIMATI.

Iis, qui spei curam gerunt, clamantibus ad
Christum Salvatorem : « Recordare nostri, Do-
mine, cum veneris in regnum tuum », probus
Dominus respondet : « Memor ero Raab, et Baby-
lonis scientibus me ». Quorum vero Christus
recordatur, eos et salvat omnino. Namque merce-
trices et publicanos ob ingentem misericordiam in
regnum introducit.

CLXXV. — FIRMINO PRESBYTERO.

Si nostro persuasimus animo, cujuscunque cir-
cumstantiæ tempore et afflictionis, non ad hu-
manam spem esse recurrendum, neque inde auxilia
extorquenda, sed lacrymis, et suspiriis, et conten-
tiosis operibus, necnon continuatis vigiliis, quod
melius est, Deum reddendum propitium, indeque
opem exspectandam : quid igitur turbamur? quid
fractis vocibus affligimur, et nutamus, et despon-
demus, æque ac si non citissime Deus vota nostra
ad exitum duceret? Tuam siquidem erga ipsum
perseverantiam et assistentiam arte quadam vide-
tur conservare, ne cito voti compos factus, cito
etiam te subducas, optimæque largitionis obliviscaris.
Verumtamen 209 tu cum quid exoras,
ne animo concidas, et omnino votis tuis responde-
bitur. Dixit quoque parabola Dominus in Evan-
gelio, ut insistamus in oratione continuo, nec
despondeamus animis. Illud quoque scito, indu-
cias majorem tibi gratiam allaturas, ut divinus
Apostolus dixit : « Potenti super omnia facere, et
superabundanter, quæ petimus aut mente concipi-
mus, illi gloria, honor et robar in sæcula ». »

CLXXVI. — HYMETIO EPISCOPO.

Nihil æque ad pœnas indeprecabiles ducit ac
plurimos priorum scelerum æmulatores facere.
Fit enim eorum, qui episcopi persequuntur vesti-
gia, exitium, illi qui male in ecclesia docuit et
palam reprobata peragit, pœnarum accessio, et
per eos, qui uti turpem imitationem vitantur, non
levis condemnatio, quod pravorum magister episco-
pus factus est, quorum disciplinam vituperabilem
judicantes, qui sana mente fuerunt, condem-
narunt.

CLXXVII. — ONESIMO PRIMATI.

Quæ semper nec expletus, nec satiatu conge-
ris, et possidere existimas, non sunt tua; in alias
enim gradientur personas : namque labor multæ
operæ tuus est, divitiæ vero operæque aliorum.
Quamnam igitur ob causam ea quæ aliorum sunt,

² Psal. LXXXIV, 15. ³ Galat. v, 22. ⁴ Matth. XIII, 8, 23. ⁵ Luc. XXIII, 42. ⁶ Psal. LXXXVI, 4.
⁷ Luc. XVIII, 1. ⁸ Ephes. III, 20.

tanquam propria consectaris, graves libimetipsi **A** materiæ compedes exstruens, et malum tibi omen, quod a propheta indicitur, **210** attrahis? Væ enim illi, inquit, qui colligit quæ sua non sunt, et aggravat jugum suum robuste⁹; is substantiam quidem suam amittet, sibi que insatiabili cupiditate æternas pœnas comparabit.

CLXXVIII. — TAURIANO EXPRÆFACTO.

Væ animæ tuæ et vitæ tuæ, immisericors, et insensate! Ignoras quippe, durum tibi esse contra stimulum calcitrare¹⁰, et terribile adversus Deum audere manum attollere. Injuria enim sanctis illata in Deum prorsus rependitur. Namque optimis consiliis deditos, qui ad Platonis victoriosi martyris templum confugerant, vi incomposita rapere, et in carcerem publicum intrudere ausus; Indeque haud **B** tolerabiliter strepitans, et buccas inflans, et supercilia erigens, et decreto illo tuo tyrannorum more terribimo liberos in servitute adducens, quam ipse ratione quod futurum est inconsiderate non cogitas? quomodo postmodum ventura non examinas, insensate? quomodo rerum vices prævidere non sustines, mente capte? eoque potissimum, cum ad vota tua prope astans accedat pessimus consiliarius, et quam maxime execrandus fisci advocatus Laurentius, homo impiissimus, totus corruptela et vappa. Animadvertas velim, sanctissimum hunc martyrem non esse contemnendum, teque metipsum præpara ad futura contra te dira excipienda, iracundiam mortalis imperatoris, cujus metu percitus ad limites illos maxime venerandos confugies, qui a te injuria affecti sunt, et contemptui habiti: deinceps morbum gravem, molestumque **211** tibi, omnibusque aliis, quorum ipse amore teneris; postmodum, ingentium tuarum ac spectabilem facultatum proscriptionem. Et tunc denique Jovis pater Saturnus concinne te deplorabit, ac suaviter prædicetur, quod tu potissimum illum inter alios deos colens, cum prospere ageres, lacrymis sæpissime inter solemnitatem, tanquam vendendis misere mutilum, et proprio fimo colligatum, et cuculla pellicea obtectum, sempiternæque tenebras **C** inhabitantem consolatus es.

CLXXIX. — AMBLICHO CURATORI.

Quid laboras, o homo, et frustra sudores insumis? Quid te ipsum ad falsas vanitates præcipit **D** agis? Sententia ista tua a divino Propheta deploratur, et inter res beatas fortunatasque collocatur. « Beatus enim, ait, homo, cui est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates, et insanias falsas¹¹. » Nunquid nos ipsi sumus, qui vitæ nostræ necessaria perficimus? Deus est, qui eam disponit: et humana studia divini auxilio destituta, necessario sine suo frustrantur; at divina dispositio, submoto etiam quolibet humano auxilio destituta, perfecta exhibet bona. Bonum itaque fuerit bonum amplecti; quodnam vero illud fuerit, nisi quod fide firma ac vera, altis jactis radicibus nos

οκευάζων, και τὸν ταλαιπωρῶν τοῦ προφήτου ἐφέλκεις; Οὐδὲ γὰρ, φησὶ, τῷ συναγοντι τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, καὶ βαρύνοντι τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς, καὶ τὴν μὲν ὑπαρξίν ἀπολλύναι μέλλονται, πορίζομένῳ δὲ διὰ τὸν ἀπλήστον τρόπον τὴν αἰώνιον κόλασιν.

POH'. — ΤΑΥΡΙΑΝῶ ΑΠΟ ΕΠΑΡΧΩΝ.

Οὐαὶ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἀπάνθρωπε, καὶ ἀνόητε! Ἄγνοεὶς γὰρ, ὅτι σκληρὸν σοι πρὸς κέντρα λακτιζεῖν, καὶ φρικώδες τὸ κατὰ τοῦ Θεοῦ αἵρειν τολμησαὶ χεῖρα. Ἡ γὰρ ὕβρις ἢ κατὰ τῶν ἁγίων γινομένη, πάντως ἐπὶ εἰς Θεὸν ἀνάγεται. Τοὺς γὰρ δὴ εἰς τὸν σηκὸν Πλάτωνος τοῦ καλλίνικου μάρτυρος καταφυγόντας φροντιστὰς τετολμηκῶς ἀρπάσαι τῇ ἀφορήτῳ βίῃ, καὶ εἰς φυλακὴν **B** ἐμβαλεῖν δημοσίαν, καὶ βρέμων ἀφόρητα, φυσῶν τε τὰς γνάθους, καὶ τὰς ὄφρυς ἀνασπῶν, καὶ καταδουλούμενος τοὺς ἐλευθέρους τῇ παντοῦράνῃ γνώμῃ, πῶς οὐ λογίζῃ τὸ μέλλον, ἀλόγιστε; πῶς τὰ συμβησόμενα ὑστερον οὐ διασκεπτή. ἀναίσθητε; πῶς τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων προβλέπειν οὐ θέλεις, παραπλήξ, καὶ μάλιστα¹² ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν σουτοῦ, πανφαυλότατον σύμβουλον καὶ παμμιαρώτατον ἐγγύθεν ἔχεις τὸν ἀπὸ φίσκου συνηγόρων Λαυρέντιον, ἄνδρα **C** δυσσεβέστατον, διεφθαρμένον ὄλον καὶ σεσηπότα; Γίνωσκε τοίνυν μὴ εὐκαταφρόνητον τυγχάνοντα τὸν πανάγιον μάρτυρα, καὶ σαυτὸν εὐτρέπιζε πρὸς τὸ ὑποδέξασθαι τὰ ἐπελευσόμενά σοι δεινὰ, ὄρητῃ μὲν τοῦ θνητοῦ βασιλέως, δι' ἣν καὶ δειλιόσας προσφεύξει **D** ἄλλοις τοῖς σεπτοτάτοις, οἵτινες παρὰ σοῦ ὑβριστήσαν καὶ ἐξητιμάσθησαν, εἶτα νόσον βαρεῖαν καὶ χαλεπὴν σουτοῦ τε καὶ πάντων τῶν περιποθήτων σοι, μετὰ δὲ ταῦτα πάντα τὴν δήμευσιν τῆς προφερούσης σοι μεγάλης περιουσίας. Καὶ τότε λοιπὸν ὁ τοῦ Διὸς πατήρ Κρόνος λιγυρῶς σε θρηγήσει, καὶ κόψεται ἡδέως, διότι μάλιστα καὶ σὺ παρὰ τοὺς ἄλλους θεοὺς τοῦτον σέβων ἐν τῇ εὐήμερίᾳ, θρήνοις παρεμυθίσω καθ' ἑορτὴν πλειστάκις, ἅτε τῶν αἰδολῶν ἐκτεμνημένον ἔλαεινῶς, καὶ δεδεμένον οἰκτρῶς ὑπὸ οἰκείου παιδός, καὶ τῷ δερμοκοκυλίῳ κατακαλυμμένον, καὶ τὸ σκότος οἰκοῦντα διηνεκῶς.

POΘ'. — ΑΜΒΑΙΧῶ ΚΟΥΡΑΤΟΠΙ.

Τί μοχθεῖς, ἄνθρωπε, καὶ κάμνεις ἀπέραντα; τί **D** καταλαύεις σαυτὸν πρὸς τὴν ψευδῆ ματαιότητα; Τεταλαιωμένον τοῦτό γε, οὐχὶ μακαρίζομενον ὑπὸ θεοῦ Προφήτου τὸ τοιόνδε φρόνημα. « Μακάριος γὰρ, φησὶν, ἄνθρωπος, οὗ ἐστὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐλπὶς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπέβλεψεν εἰς ματαιότητας, καὶ μανίας ψευδεῖς. » Μὴ γὰρ ἡμεῖς ἔσμεν οἱ τὰ τῆς ζωῆς ἀνούοντες ἑαυτῶν; Θεός ἐστιν ὁ ταύτην οἰκονομίῳ καὶ ἡ μὲν ἀνθρωπίνῃ σπουδῇ, μὴ τυχοῦσα τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ἐξ ἀνάγκης ἀποτυγχάνει τοῦ τέλους· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκονομία, καὶ δίχα τῆς ἀνθρωπίνης συμπράξεως τέλεια παρέχει τὰ ἀγαθὰ. Καλὸν τοίνυν ἐστὶν ἀσπάζεσθαι τὸ καλόν. Τί δ' ἂν εἴη τοῦτο, ἢ τὸ πιστεῖν βεβαίᾳ καὶ ἀψευδεῖ βίωθéntας ἡμᾶς; καὶ

⁹ Habac. II, 6. ¹⁰ Act. IX, 8. ¹¹ Psal. XXXIX, 5.

ισχυροποιηθέντας, πᾶσαν ἐπὶ Κύριον ῥίπτειν φροντίδα καὶ μέριμναν;

ΠΠ'. — ΒΑΛΕΡΙΟΥ ΚΟΥΒΙΚΟΥΛΑΡΙΟΥ.

Πῶς προφήτις παρὰ τῷ Ἰησοῦ κέκληται Μαρία ἡ Θεοτόκος, ἐπίθου ἡμῶν. Ἀνάγνωθι ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι « Ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. » Καὶ ἐὰν μὴ ἴδῃς μακαριζομένην τὴν ἁγίαν Μαρίαν ἐν παντὶ ἔθνει, καὶ ἐν πάσῃ γλώσσῃ, διότι Θεὸν σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐξ αὐτῆς, κεκυφώρηκέν τε καὶ ἔτεκε ἄλογον φθορᾶς καὶ μολυσμοῦ παντοῦ, μὴ πείθου τῷ Ἰησοῦ· εἰ δ' ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ μακαρίζεται καὶ εὐφημεῖται, ἀνυμνεῖται καὶ εὐλογεῖται, αὐτὴ τε ἡ ἄσπορος καὶ ἀγεωργητος γῆ, καὶ ὁ ταύτης παμμακάριστος καὶ αἰώνιος καρπός, διατὶ ζυγομαχεῖς προφήτην δεδεῖχθαι τὴν Θεοτόκον Μαρίαν;

ΠΠΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Πεινῶντας ἐνέκλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξηπάσταιτε κενούς. » Οἱ γὰρ πρὸ τῆς κλήσεως πεινῶντες πᾶν θεῶν λόγον ἔθνικοι, μετὰ τὸ πιστεῦσαι, τρέφονται κατακόρυως, καὶ ἀπολαύουσι τῶν θείων διδασμάτων· οἱ δὲ γε πλουτήσαντες νόμῳ καὶ τοῖς προφήταις Ἑβραῖοι, διὰ τῆς ἀπιστίας λιμώττουσι, καὶ πτωχοὶ πορεύονται ἀπολάσαντες τὰς ἐξ ἑφους χάριτας· διότι κατὰ τοὺς λόγους τῶν προφητῶν, ἡ Συναγωγὴ αὐτῶν βιβλίον ἀποστασίας λαβοῦσα, ἐκδέδληται ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, ὡς μοιχαλις καὶ πρὸς ἄλλοτρίους ἄνδρας ἐκμαιομένη, τοῦτέστι τοὺς δαίμονας. Ἐβλήθη τοίνυν τὸ τοῦ ἀποστασίας βιβλίον, ὅπερ τινὲς καλοῦσι βεπούδιον, καὶ ἐξορισθεῖσα τῶν σιπτῶν μυστηρίων, διὰ τοῦτο πτωχεύει. Ὅθεν ἔστι ἀρτίως ὀφθαλμοῦς κατοπεύσαι τὸ γεγραμμένον προφητικῶς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Κριτῶν. Ἐπὶ μὲν γὰρ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ πᾶσαν τὴν ὕψ' ἡλίω, γέγονέν τε καὶ γίνεται ἡ ὄρασις τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ· ἐπὶ δὲ τὸν κόπον τῶν Ἰουδαίων μόνον ἡ ζηρασία ἐστίν· ἀπέπτῃ γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἡ τὰς ψυχὰς ζωποιοῦσα καὶ ἀβφοῦσα, ὀρροῖζουσά τε καὶ ἐκτρέφουσα χάρις. Ἄλλὰ κάκεινο γινώθι, ὅτι οἱ ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν μετανοοῦντες, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπιστρέφοντες ἄνθρωποι, ἐμπλησθήσονται πάντως τῶν τῆς ποικίλης ἀρετῆς πανευφήμων σιτίων· οἱ δ' ἐκ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων πρῶην κακῶς πλουτήσαντες δαίμονες, ἀπολέσουσι τὸν πλοῦτον, ὅπερ ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ τῶν καμήλων ἐκόμιζον, ὡς φησὶν Ἰησοῦς· σκορπίζομεν γὰρ τὸν τοιοῦτον πλοῦτον, καὶ ὀλοφύρεσθαι καὶ θρηγεῖν πικρῶς ποιούμεν τοὺς δαίμονας, ὅταν θῆ πρὸς μετάνοιαν ῥέψωμεν.

ΠΠΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐιρκᾶς μοι ἔγαν πολυπραγματεῖν τὰ ἀναγεγραμμένα ἱστορικῶς (εὐσύννοπα γὰρ ταῦτα), ἀλλὰ μᾶλλον τὴν νόησιν τῶν γεγραμμένων λίγως διαθερεῖν λέγεις, καὶ εἰ λέξεις νοητὰς βούλεισθαι ἡδέως τὴν Γραφὴν ἐπιμάρταναι. Κέρως τοίνυν σωτηρίας τὴν ἀπάθειαν

A robore obfirmati, omnem curam nostram ac diligentiam Domino committamus?

212 CLXXX. — VALERIO CUBICULARIO.

Quanam ratione vates apud Isaiam Maria Deipara nuncupatur¹², a nobis expostulasti. Videsis in Evangelio. « Respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex nunc beatam me dicent omnes generationes¹³. » Et si non compereris Mariam sanctissimam apud omnes nationes, et in omnibus linguis beatam dictam, quod Deum, qui carnem ex Spiritu sancto, et eadem assumpsit, in utero gestavit, et peperit absque corruptione et omni macula, ne fidem adhibeas Isræ; si vero apud universum mundum beata dicitur, et laudibus extollitur, et præconiis et benedictionibus honestatur hæc sine semine, et sine ulla cultura terra, et beatissimus illius, et sempiternus fructus; quid ultra contendis postulasque, Deiparam Mariam tibi commonstrari vatem fuisse?

CLXXXI. — *Eidem.*

« Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes¹⁴. » Qui enim ante vocationem esuriebant divinum verbum gentiles, postquam crediderunt, ad satietatem enutrientur, et divinæ doctrinæ participes fiunt; qui vero et lege, et prophetis abundarunt Hebræi, propter incredulitatem fame pereunt, inopesque obambulant, cum dona, quæ desuper accedunt, amiserint. Ut enim ferunt prophetæ, congregatio ipsorum, libro repudii accepto tanquam adultera domo Dei ejecta est¹⁵, et in alienos viros, dæmones scilicet, insanit. Accepit itaque libellum repudii, a venerandisque mysteriis²¹³ extorris inopem vitam agit¹⁶. Hinc modo oculis quod in libro Judicium divine præsensum et prædictum est, intueri possumus¹⁷. In omnem etenim terram, quæ sub sole est, ros Christianæ cognitionis ortus est, et nunc quoque cadit: verumtamen super vellus Judæorum tantummodo siccitas horret. Namque ab ipsis, animas vivificans, adaugens, irrorans et enutrens gratia evolavit. Illud quoque scias velim, eos qui a peccatis resipiscunt, et pœnitentiam agentes ad Dominum gradum faciunt, laudatissimis variæ virtutis eduliis omnino fore replendos; qui vero ob delicta nostra antea male divites facti sunt dæmones, divitias amissuros, quas super asinos et camelos deportabant¹⁸, ut inquit Isaias. Similes enim divitias dissipamus, et lacrymas, ejulatusque amarus dæmonibus incutimus, cum ad pœnitentiam inclinamur.

CLXXXII. — *Eidem.*

Dixisti mihi, te curiose nimis conquirere historias scripto relatas, quæ facile in intelligentiam cadere possunt; imo magis eorum, quæ scripto mandata sunt, sententiam enixe fateris expendere, et ad dictiones intellectuales libenter Scripturam

¹² Isa. vii, 14. ¹³ Luc. i. 48. ¹⁴ Ibid. 53. ¹⁵ Isa. i, 1. ¹⁶ Jer. iii, 8. ¹⁷ Judic. vi, 40. ¹⁸ Isa. iii, 6.

dolorquere. Cornu itaque salutis ¹⁹, indolentiam A esse intelligito, domum David Ecclesiam. Si itaque et ipse ex domo, quæ intelligitur esse Davidis, es, indolentiam exerce, et animæ perfectionem. Potest namque etiam hoc in medio terrarum orbi absolvi, quemadmodum in Josepho et in Daniele factum est.

214 CLXXXIII. — Eidem.

Sunt nonnulli nunc quoque temporis numero fluvii aquarum cursu indeficienti, divinis repleti fluentis, et proprio impetu civitatem Dei, Ecclesiam dico, hilaritate conspergentes nunquam quiescente irratione: eos intelligo, qui usu et consuetudine amati et beato Philemoni et Nicephoro conjunctissimii vivunt. Hi vere sublimissimam indolentiam et cognitionem possidentes, necnon pretiosissimos B lapides in sinu deferentes omnibus proponuntur, carbunculum, inquam, et viridem lapidem. Innuet porro lapis viridis eum, qui ex exercitatione in facie apparet, quam maxime venerandum pallorem, et refrigerationem, et concretionem ob asperam tractationem membrorum corporis. Carbunculus præclaros, ignitosque spiritualis contemplationis sensus intimos, qui sane et Cleopæ cor adurebant. His jam laudatis admirabilibus viris major a Deo mundo profluens, aureis fontibus conspicuus datus est, Joannes Constantinopolitanus episcopus, cujus laudes multæ sibi sapientum linguæ dispertitæ sunt. Hic enim quam verissime carbunculus est, a tenella ætate pleiatis splendore etiam in fasciis obvolutus, et in divino grano Ignitarum cogitationum enutritus, et ardenti desiderio per profectum carptim, incrementumque in sublime elevans flammam doctrinæ, pro qua de omni mortalium genere bene promeritus est, ab illis separatus, utensque prudentibus illis, qui antea propter virtutem in maxima omnium admiratione erant; at nunc, ea est præsentium socordia, despectui habentur, licet pastores sint: quod verbis illis Jeremias deploravit: Quomodo stercore **215** circumvallati sunt rerum terrenarum, ac corruptibilium, qui aliquando C nutriebantur in cocco ²⁰ cœlestis ac venerandæ vitæ, et incorruptibilis, et spiritualis instituti.

CLXXXIV. — TEUCRO CANDIDATO.

Dum Scripturam percurrimus, nihil novi nobis accidere videtur, cum te conspicimus justos execrantem, et irridentem, probisque petentem piam eorum institutionem. Scriptum est enim: « Peccator execratur Dei cultum ²¹. » Et alibi: « Audiit divinum verbum stultus, et excors, et abjecit illud retro in humeris suis ²². » Alibi quoque scriptum est: « Omne animal simile sibi appetit ²³. » Scestus enim homo scelestum amat, et complectitur.

CLXXXV. — CAPITONI PHRONTISTÆ.

Ne manuum tuarum amore concitus eas exalles, laudibus cumules, et beatum te prædices, quod per eas et domum propriam, et perosque alios nebulones atque infames sustentas. Imo potius Deo gra

νήσον, οἶκον δὲ τοῦ Δαυὶδ τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς τοῦ οἴκου ὑπάρχεις τοῦ νοουμένου Δαυὶδ, ἀπάθειαν ἄσκησον καὶ τελειώσιν ψυχῆς. Ἐγγυωρεὶ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου! τελεσιουργηθῆναι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἐπὶ τοῦ Δανιήλ.

ΠΠΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰσὶ τινες καὶ ἀρτίως ποταμοὶ ἀένναα ῥέοντες θειοτέρων πεπληρωμένοι ῥεῖθρον, τοὺς οἰκείους ὀρημασι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν φημί, κατευφραίνοντες τῇ ἀνεκλείπτῳ ἀρθείᾳ· τοὺς περὶ τὸν θεοφιλή καὶ ὄντως μακάριον εἶρηκα Φιλήμονα καὶ Νικηφόρον, οἵτινες ὑψηλοτάτην ἀπάθειαν ἀληθῶς καὶ γυῶσιν κεκτημένοι, καὶ τοὺς πολυτιμητοὺς λίθους ἐγκακοποιημένοι διαδεικνύονται πᾶσι, τὸν ἀνθρακὰ φημι καὶ τὸν πράσινον λίθον. Σημαίνει δ' ἂν ὁ μὲν πράσινος λίθος, τὴν ἐκ τῆς ἀσκήσεως ἐπὶ προσώπου φαινομένην σεμνοτάτην ὠχρότητα καὶ τὴν ψύξιν καὶ πῆξιν τῶν τοῦ σώματος μελῶν διὰ τῆς κληρουχίας· ὁ δὲ ἀνθραξ, τὰ λαμπρὰ καὶ διακαῆ τῆς πνευματικῆς θεωρίας ἐνθυμήματα, ἅπερ δὴ καὶ τοῦ Κλεόπα τὴν καρδίαν ἐξέφλεγεν. Μείζων δὲ τῶν εἰρημένων θαυμασῶν ἀνδρῶν, παρὰ Θεοῦ τῷ κόσμῳ ποταμὸς χρυσορροίας δεδώρηται, Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος, οὗτινος τοὺς ἐπαινοὺς καλλὰ τῶν σοφῶν μερίζονται γλώσσαι. Ἀνθραξ γὰρ οὗτος ἀληθέστατα, ἐκ νέας ἡλικίας τῷ φωτὶ τῆς εὐσεβείας σπαργανωθεὶς, καὶ ἐπὶ τοῦ θείου κόκκου τῶν διαπύρων νοημάτων τιτηνηθεὶς, καὶ κυριφελεῖ πόθῳ, διὰ τῆς κατὰ μέρος προκοπῆς καὶ αὐξήσεως, εἰς ὑψος ἄρας τὴν φλόγα τῆς πάντων βροτῶν εὐεργετικῆς διδαχῆς, διακεχωρισμένους ἐκείνων, καὶ διακεχρημένους τοῖς εὐφρονούντων, τῶν πρῶην μὲν εὐφημῶμένων δι' ἀρετῆν, νυνὶ δὲ φεγομένων διὰ τὴν ῥαθυμίαν, καὶ ποιμένες τυγχάνουσιν· οὐσπερ Ἱερεμίας ἐθρήνησε λέγων· Πῶς κοπρίαν περιεβάλλοντο πραγμάτων βιωτικῶν καὶ φθαρτῶν, οἱ ποτε τιτηνοῦμενοι ἐπὶ κόκκον τῆς οὐρανόου καὶ σεμνῆς βιώσεως, καὶ τοῦ ἀφθάρτου καὶ πνευματικοῦ πολιτεύματος.

nutriebantur in cocco ²⁰ cœlestis ac venerandæ vitæ,

ΠΠΔ'. — ΤΕΥΚΡῷ ΚΑΝΔΙΑΑΤῷ.

Τῇ Γραφῇ ἐντυχόντες οὐκ ἂν ξετισθεῖμεν βλέποντες σε λίαν βδελυσόμενον τοὺς δικαίους, καὶ μακτηρίζοντά τε καὶ διαχλευάζοντα τὴν τούτων εὐσεβῆ κατήχησιν. Γέγραπται γὰρ, ὅτι « Τῷ ἀμαρτωλῷ βδέλυγμά ἐστιν ἡ θεοσέβεια. » Καὶ πάλιν φησὶν, ὅτι « Ἦκουσε θεῖον λόγον μωρὸς καὶ ἀκάρδιος, καὶ ἀπέβριψεν αὐτὸν ὀπίσω τοῦ νώτου αὐτοῦ. » Καὶ πάλιν εἰρηται, ὅτι « Πᾶν ζῶον τὸ ὅμοιον ἀγαπᾷ. » Πονηρὸς γὰρ ἀνθρώπος, ἄλλον πονηρὸν στέργει καὶ ἀσπάζεται.

ΠΠΕ'. — ΚΑΠΙΤΩΝΙ ΦΡΟΝΤΙΣΤῃ.

Μὴ φιλεῖ τὰς χεῖράς σου ἐπαινῶν ταύτας, καὶ μακαρίζων σαυτὸν. ὡς δι' αὐτῶν, καὶ τὸν Ἰωὴν οἶκον, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀγύρτας καὶ φαύλους διατρίφων· μᾶλλον δὲ τῷ Θεῷ εὐχάρισται τῷ καὶ τὰς χεῖ-

¹⁹ Psal. xvii, 3. ²⁰ Thren. iv, 5. ²¹ Eccl. i, 52.

²² Eccl. xxi, 18. ²³ Eccl. xiii, 19.

ρὰς δόντι σοι, καὶ προσουμένῳ σου. Εἰ δὲ Θεοῦ ἐπι-
 λυθάνομενος τὰς χεῖράς σου προσκυνεῖς, φοβήθητι,
 μὴ ποτε παραλυθῶσι δι' ἀσθενείας αἱ χεῖρές σου, ἢ
 ἀποξηρανθῶσιν.

ΠΙΓ'. — ΕΟΡΤΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐκαστος ἀμαρτάνων, μακρύνεται, καὶ ἀποσχοινί-
 ζεται ἀπὸ Θεοῦ, οὐ τόπων, ἀλλὰ τρόπων· καὶ ξένην
 καταλαμβάνει χώραν, τοῦτέστι ξένην τινὰ διαγωγὴν,
 καὶ ἀπηλλοτριωμένην τοῦ Κρείττονος· κάκει λιμώττει
 λοιπὸν ζῶν ἀσώτως, καὶ διασκορπίσας μοθηρᾶ προ-
 αιρέσει τὴν κατὰ φύσιν ἀγαθὴν κατάστασιν. Ὅπου
 γὰρ σωφροσύνη οὐ φαίνεται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός. Πο-
 λῖται δὲ τῆς χώρας ἐκείνης νοοῦνται οἱ δαίμονες, οἴ-
 τινε; μόνα τὰ γλυκυφανῆ, καὶ τὸν φάρυγγα τοῦ ἐσθι-
 οντος τραχύνοντα κερᾶτια τῆς ἀμαρτίας κέκτηνται.

ΠΙΖ'. — MARTINIANΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τοῖς μέλλουσι τὸ πρόβατον ἐσθίειν Ἰσραηλίταις
 κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶν ἐσθίειν ὁ νόμος ἐκέλευεν, ἵν'
 ἡμεῖς διὰ τοῦ τύπου μάθωμεν τὴν ἀλήθειαν τῆς τοῦ
 Δεσπότου οικονομίας, κεφαλῆς μὲν τῆς θεότητος νοου-
 μένης· ποδῶν δὲ τῆς ἀνθρωπότητος; ἐκλαμβανόμενης.
 Ὁ γὰρ εἰπὼν εὐαγγελιστῆς· « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος,
 καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, »
 ἐπήγαγε λέγων· « Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο. »
 Προσκυνεῖσθω μὲν οὖν ὡς Θεῷ, πιστευέσθω δὲ, ὅτι
 καὶ ἠνθρώπισε. Διπλοῦς γὰρ ἦν ὁ Χριστός, Θεὸς μὲν
 κατὰ τὸ ἀόρατον, ἄνθρωπος δὲ κατὰ τὸ βλεπόμενον.
 Οὕτε οὖν τὸ λέγειν ἄνθρωπον ἄνευ τῆς θεότητος
 ἐπαφελῆς, οὕτε τὴν ἀνθρωπότητα μὴ συνομολογεῖν
 τῇ θεότητι σωτήριον. Ταῦτα πρὸς τὰ γραφέντα μοι
 παρὰ σοῦ δι' ὀλίγων.

ΠΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τί ἐστίν, ὅπερ λέγει ὁ προφήτης περὶ τῶν ἀσωμά-
 των δυνάμεων, ὅτι « Ἦν τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθὰ, καὶ
 περνωτοὶ οἱ πόδες αὐτῶν; » Οὐ γὰρ δὴ προσδέονται
 τῶν σωματικῶν πάντων αἱ ἐπουράνιοι, καὶ ἅγαι
 δυνάμεις τὸ καθόλου, οὐ δὲ μὴν τῆς πρὸς ταῦτα χρῆ-
 ζουσιν ἐπινεύσεως· διὰ τοῦτο τὰ σκέλη ὀρθὰ εἴρηνται
 ἔχειν. Τί δ' ἂν δηλώσειαν πόδες ἐπερωμένοι, ἢ πάν-
 πως τὸ πρὸς τὰ θεϊότερα τῶν νοημάτων ὀξυκίνητον
 τῆς φύσεως ἐκείνης ἀπηλλαγμένης πάσης χθαμαλω-
 τέρας ὑπέσεως;

ΠΙΘ'. — ΓΕΡΜΑΝΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Ἡμιμόθηρος; ὑπάρχει μοι ἔοικας, οὐ μὴν
 ὀλομόθηρος. Ὅθεν καὶ μικρὰ καλὰ ἐν σοὶ καταμαν-
 θάνων, ἐλπίδας χρηστὰς ἐμαυτῷ περὶ σοῦ ὑποσπίρω,
 καὶ εὐχομαι ἰδεῖν σου θάττον τὴν ἐπὶ τὰ βέλτιστα
 μεταβολήν.

ΠΙ'. — ΟΛΥΜΠΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μὴ ἔσο ἀπότομος, μήποτε πειραθῆς; θείας ἀγανα-
 κήσεως, κὰν δοκεῖς ζῆλῳ περιφλέγεσθαι θεοσεβείας.
 Καὶ γὰρ ὁ μακαριώτατος Ἰωάννης τὸ ἅγιον θερμὸν τοῦ
 ζήλου διὰ τοῦ κήτους μεμάλακται. Καὶ αὐτὸς οὖν
 βίβει, μὴ ποτε διὰ τὸ ἀτυμπαθὲς τῷ κήτει παρα-
 φθοῆς, πειρασμῷ τινι ἀπροδοκῆτω, καὶ ἀνυποίστω.
 Κῆτος δὲ νῦν τὸν διάβολον λέγω. Πλὴν ἵνα μὴ τὴν
 συμμετρίαν ἐκβαίνειν δέξω, συντόμως λέξω ἱστορίαν

tias age, qui et manus exhibuit, et tui curam gerit.
 Quod si Dei oblitus manus tuas veneraris, cave ne
 aliquando propter malam ægritudinem manus tuæ
 resolvantur aut exsiccantur.

CLXXXVI. — HEORTASIO DIACONO.

Quilibet dum peccat, elongatur et separatur
 a Deo, **216** non loco, sed modo; et alienam regio-
 nem appellit, novum scilicet vitæ institutum, et a
 Numine alienum: ibique in posterum fame enecat-
 tur, luxuriose vivens²¹, et prava electione inuolantem
 probitatem dissipans. Ubi enim continentia nulla,
 ibi fames valida est. Cives vero regionis illius in-
 telliguntur esse dæmones, qui eas tantummodo,
 quæ dulces apparent, et edentis guttur exasperant,
 siliquas peccati possident.

B CLXXXVII. — MARTINIANO PRESBYTERO.

Israelitis, ovem comesturis, caput cum pedibus
 consumere lex præcipiebat²², ut nos ea figura ve-
 ritatem Dominicæ dispositionis comprehendere-
 mus, cum caput intelligatur esse divinitas; pedes
 indicent humanitatem. Evangelista namque qui
 dixerat: « In principio erat Verbum, et Verbum erat
 apud Deum, et Deus erat Verbum²³; » infra sub-
 junxit: « Et Verbum caro factum est²⁴. » Adoretur
 itaque ut Deus, credaturque hominem induisse.
 Duplex namque erat Christus; uti qui oculis non
 subiciebatur, Deus; uti qui oculis subdebatur,
 homo. Eum igitur hominem dicere sine divinitate
 haud proficuum est, neque humanitatem non una
 cum divinitate confiteri, salutare. Hæc ad ea quæ
 C mihi scripseras, paucissimis verbis.

CLXXXVIII. — EIDEM.

Quid est, quod propheta ait, de incorporeis po-
 testatibus: « Erant crura eorum recta, et pedes eo-
 rum alati²⁵? » **217** Neque enim cœlestes sanctæque
 illæ potestates omnino hisce corporeis indigent,
 neque item illis opus est ad ista accessus; propterea
 crura recta habere dicuntur. Quid vero notant po-
 des alati, nisi ad diviniora velocem pernicitatem
 illius naturæ ab omni humiliori subjectione
 immunis?

CLXXXIX. — GERMANO CANCELLARIO.

Semiprævus mihi videris esse, non totus uni-
 versus. Hinc et pusilla bona in te deprehendens,
 bonam ipse de te spem concipio, deprecorque cito
 videre tuam ad optima quæque immutationem.

CXC. — OLYMPIO EPISCOPO.

Discaveas immanitati, nequando divinam in-
 dignationem incurras, licet pietatis zelo aduri
 videaris. Nam beatissimus Jonas fervens zeli stu-
 dium medio ceto emollit²⁶. Cave igitur tu quoque
 ne, quod exorari te non sinis, ceto tradaris, ten-
 tationi nempe inexpectatæ et intolerabili. Ce-
 tum porro nunc diabolus nuncupo. Attamen ne
 mensuram epistolæ excedere videar, compendio

²¹ Luc. xv, 13. ²² Exod. xii, 9. ²³ Joan. i, 1.

²⁴ ibid. 14.

²⁵ Ezech. i, 7.

²⁶ Jon. ii, 1.

extricabo historiam veterem : et tunc forsasse tibi persuadebis, eorum qui animo infirmantur, misereri. Carpus quidam episcopus eadem cum apostolis ætate vixit. Sub eo duo juvenes ex gentium errore, exterisque doctrinarum cavillationibus conversi, ad Christi Ecclesiam accesserunt, obsecrationeque humili apud episcopum usi divinum consequuntur **218** baptismum. Id tibi audierunt, qui una cum illis iisdem studiis imbuebantur, illico

Impiissimi atque iniquissimi. Hæc eo edisserente, en spectaculum maximum timoris et admirationis plenum incidit. Descendit itaque Christus de caelo, et flammivomi dracones fugantur, exceptumque cum clementia et placiditate multa juvenem a voragine extrahit, et sistit in terra, per hoc salutem eorum commonstrans. Christum etenim postmodum in se reversi integerrimi fuerunt. Incaus præterea Carpi iracundiam et implacabilitatem : necnon quod inexorabilis ipse in eos dirissima imprecatus fuerit. Hæc namque cum didiceris, episcopo, ne in misericorditer anathemate seras, ejiciasque ab Ecclesia perpetuo Philemonis, Sosandriique sectatores, qui fraudibus circumventi ad impietatem abducti sunt. Inno ex sanctorum apostolicorum canonum sententia præscripto tempore ab Ecclesia arcens, redargue, instrue, adhortare ²², astringe, Christi misericordiam superinfunde, deprecare, renova, confirma, eos propriis eorum lacrymis et sputatibus lava, jejuniis orna, multis vigiliis purifica, orationibusque indue eos, qui diaboli improbitate et fraude iniquorum hominum divino cultu spoliati sunt, et bonam illis confove spem rogantibus, deprecantibus, elemosynas facientibus, et propitium sibi reddentibus solum misericordem atque humanum et quam maxime misertorem Salvatorem nostrum Christum.

219 CXCI. — OLIBRIO PRESBYTERO.

Nusquam Scriptura dixit, ad imaginem Dei et similitudinem solem procreatum fuisse : quantum igitur ratione tu id palam edicis, in oculis omnium? Licet enim ille hærens in celo lucidissimos radios ejaculetur, factus tamen est ea lege, ac jussu, ut hominibus inserviat; et non est divinis manibus fabricatus. Solus homo animal admirabile Dei manibus procreatus, et digitis nulli materis obnoxius exornatus est, et animam rationis compotem inflatu divino possedit.

CXCH. — THELESPHORO ENCAUSTÆ.

Quid laborem sedulum, inanemque captis? quid conteris operam frustra? quid in ventum laborem insumis ²¹, ut aiebat Salomon? Stultum enim, minimeque frugiferum studium tuum conperietur, cum Deus rerum habenas teneat, dirigatque omnia, ac regat, ut illi collubitum est. Multa siquidem, injuste te gerens, in ærarium congeris, neque cui illa congregas ²², scis, ut David dicebat

²¹ II Timoth. iv, 2. ²² Eccl. v, 45. ²³ Psal. xxxviii, 7.

ἀρχαίαν· καὶ τάχα δυσωπηθήσῃ φεθεσθαι τῶν κατὰ ψυχὴν ἀποθνήσκοντων. Κάρπος τις γέγονεν ἐπίσκοπος σύγχρονος τῶν ἀποστόλων. Ἐπὶ τούτου δύο τινὲς νεανίσκοι ἐπιστρέψαντες ἐξ Ἑλληνικῆς πλάνης, καὶ τῶν ἐξωθεν παρθευτηρίων ἠρθῆσαν εἰς Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ παρακαλέσαντες τυγχάνουσι τοῦ θείου βαπτίσματος. Εὐθὺς δὲ τοῦτο μάθοντες οἱ τούτων συμφορηταὶ διεψάρα.

ἀσεβέστατοι, καὶ ἀνοσιώτατοι. Τούτων οὕτως παρ' αὐτοῦ λεγόμενων, ἰδοὺ θέαμα μέγιστον φόβου καὶ καταπλήξεως. Κατήλθεν οὖν ὁ Χριστὸς οὐρανῶθεν, καὶ φεύγουσι μὲν οἱ φλογώδεις δράκοντες, ἐπιλαβόμενοι δὲ τὸν νέον μετ' εὐμενείας, καὶ πρᾶσθαι πολλῆς ἀναφέρει τοῦ χάσματος, καὶ εἶθ' ἔστη ἐπὶ γῆς, διὰ τούτου δεικνύσας τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Ἀληθῶς γὰρ Χριστιανοὶ ἐς ὑστερὸν μεταβλήσαντες, μέγαλοι παθήσαναι. Μίμνηται δὲ τὴν Κάρπον, τῆς τε μελαγχολίας, καὶ τῆς ἀποτομίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀσυμπαθῶς ἀπηράδατο σιδηρῶς. Ταῦτα τοιγαροῦν γνοῦς, ὡς ἐπισκοπε, γῆ ἀναθεμέτιζε ἀσπλαγχνῶς, καὶ ἔδωκε ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας διηνεκῶς ἀνθρώπους τοὺς περὶ Φιλημονα, καὶ Σωσάνδρον κατὰ δυναρπαγὴν περιπεπαρμένους τῇ ἀσεθείᾳ. Ἀλλὰ μᾶλλον' κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων ἀποστόλων πρὸς χρόνον ταχέων τῆς Ἐκκλησίας ἀπέρθεας, Ἐλεγσον, νοθεύτησον, ἐπιτρέψον, στύψον, ἐπίχεε τὸν τοῦ Χριστοῦ ἔλεον, παρακάλεσον, ἀνανέωσον, στήριξον, ἀπόπλυνον αὐτοὺς τοῖς αὐτῶν ἕδωροις, καὶ δάκρυσι, κόσμησον ταῖς νηστείας, φαιδρυνον ταῖς πολλαῖς ἀγρυπνίαις, ἐπίπνυσον ταῖς προσευχαῖς τοὺς τῆς ἀσεθείας κατ' ἐπιθρίαν τοῦ διαβόλου, καὶ ἐπιθούλην ἀνδρῶν ἀνὸρων γεγυμνωμένους, ἀγαθὰς αὐτοῖς ὑπόπτερον ἐλεηθείας θεωροῦντας, ἡκατεύουσιν, ἐλεηροσύνας ποιοῦσι, καὶ ἐξελουμένους τὸν μόνον εὐσεβήσαντα, καὶ φιλήσαντα, καὶ ὑπερθεῖον ἰσχυρῶς Σωτήρα τῶν Χριστῶν.

PLA'. — ΟΥΛΕΠΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ὅδοσμοῦ εἶπεν ἡ Γραφή, οὐ κατ' εἰκόνα Θεοῦ, καὶ ὁμοιωσιν ὁ ἔλιος κέκτισται· πῶς οὖν σὺ τοῦτο φανερῶς ἐκδιδάσκεις; Κἂν γὰρ ὑπάρχει κατ' οὐρανὸν ἀποστῆλων ὁ ἥλιος ταῖς λαμπροτάτας αὐγαί·, ἀλλ' οὐνεκ πρὸς τὸ ἀνθρώποις ὑπηρετεῖν ἐκτίσθη προστάγματι καὶ νόμῳ, οὐ μὴν καὶ θαλαῖς χερσῶν. Μόνος δὲ ἀνθρώπος τὸ θαυμάσιον ζῶον χερσὶ Θεοῦ πεπλασται, καὶ τοῖς ἀλλοῖς κατεκοσμήθη δακτύλοις, καὶ ψυχὴν ἐμπέπνευσται λογικῆν.

PLB'. — ΤΕΛΕΣΦΟΡΩ ΕΓΚΑΥΣΤΗ.

Διὰ τί μοχθεῖς; πολλὰ καὶ ἀπέραντα, καὶ εἰς ἔνοχον κοπιᾷς, καθὼς εἶπε Σολομὸν; Ἀνόητος; γὰρ, καὶ ἀσύμφορος ἡ σπουδὴ σου δευχθήσεται, Θεοῦ τοῖς σκεπασ τῶν πραγμάτων κρατοῦντος, καὶ πάντα κατ' ὄν βούλεται τρόπον ἄγοντος καὶ φέροντος. Θησαυρίζεις γὰρ ἐξ ἀδικίας πολλὰ, οὐ γινώσκεις δὲ, τίνα ὄντας ἀγαθὰ, ὡς εἶρηκεν ὁ Δαυὶδ.

ΡΙΓ'. — ΜΕΛΙΤΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὅπου ἐντολή Θεοῦ, ἐκεῖ πάντως καὶ πειρασμοί, καὶ ἐπιβουλὴ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ποιῶ σε Ἄδὰμ ἐν παραδείσῳ ἐν πολλῇ θείαν δεξιμένῳ, καὶ παραχρῆμα ἐπιβουλεύθει, καὶ ὑποσκλισμένος. Ὅπου δὲ θλίψις, καὶ ἐνθα λύπη πολλή, ἐκεῖ καὶ χαρὰ πολλή γενήσεται, καὶ ἰσχυρῶ τῷ προσήκοντι. Ἐπιβουλή ἐστὶν ἡ ψυχῆ μου ἕως θανάτου, ὡς φησὶν ὁ Κύριος. Ἄλλ' ὅμως ἡ λύπη αὐτοῦ εἰς χαρὰν γέγονεν ὅλη τῇ οἰκουμένῃ. Καὶ ἡμεῖς λυπούμεθα μὲν, θλιβόμενοι ἐν μυρίοις πειρασμοῖς, τοῖς τε ἐκ θαυμάτων, τοῖς τε ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ θυσιαστικῶς ἡμῶν πάσας τὰς θλίψεις ἡμῶν εἰς χαρὰν καὶ τέρψιν διηνεχῆ μετενέγκαι. Μὴ τοίνυν ἐκλείου τῇ πολλῇ ἀθυμίᾳ, καὶ τῇ ἀμέτρῳ λύπῃ ὅτι γὰρ λυπηθέντες ἐγαλλιάσονται ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν, ὡς ἐφ' ὧν καὶ λελύθηται. Κοίτην δὲ νοεῖ μοι νῦν τινα ψυχῆς τεθλιμμένης ὑπὲρ τῆς κτήσεως τῶν ἀρετῶν, ἔξιν τε καὶ κατάστασιν. Ὅπου τοίνυν διὰ Θεοῦ λύπη, δῆλον ὅτι ἐκεῖ καὶ χαρὰ αἰώνιος ἔσται. Καὶ γὰρ αἱ περὶ Μαρίας τὴν Μαγδαληνὴν, καὶ τὴν ἑλλην Μαρίαν, λυπηθεῖσαι ὑπερβαλλόντως, ἤκουσαν τοῦ χορηγοῦ τῆς πάντων ἡμῶν ἀγαλλιᾶσεως Χριστοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασιν λέγοντος· Χαίρετε.

ΡΙΔ'. — ΖΗΝΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἡ κατὰ Θεὸν ἀρετὴ πλοῦτου τιμιωτέρα ἐστίν, ὅτι ἡσύχιος βίος χρημάτων ἀναριθμητῶν περιφανέστερος. Καλὸν τοίνυν ἀσπάζεσθαι τὸ καλόν.

ΡΙΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅθεν οὕτω δυσωπεῖ τοὺς ἐπεμβαίνοντας, καὶ ἐξονειδίζοντας, ὡς ἡ τῶν ἐξονειδιζομένων μετὰ πραότητος, καὶ ἐπιεικειᾶς διόρθωσις. Ἡ γὰρ τῶν ἐξονειδιζομένων καλλίστη μεταβολή, τοῖς ἐξονειδίζουσι διατροπὴ γίνεται.

ΡΙΖ'. — ΚΥΡΙΑΚΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐπίσταμαι πάντα τὰ πεπρατῆρια τὰ συμβεβηκότα σοι, καὶ τὰς θλίψεις. Ἀνάλαβε οὖν τὰ ὄπλα τῆς προσευχῆς, κράζων πρὸς τὸν Κύριον ἀνεκδότως, καὶ ποσούτω μᾶλλον, ὡς καὶ σφοδρότερον ἐπιτίθενται ἡμῖν δαίμονες τε καὶ ἄνθρωποι βρῦχοντες καθ' ἡμῶν τοὺς ὄδους, καὶ νομιζόντες μὴ βοηθήσεσθαι ἡμᾶς ἐξ ὕψους. Κἂν μὴ κατετήμεθα δυνατότας βοηθοῦντας ἀνθρώπους, καὶ πάντως δι' ἐλπίδος τῆς πρὸς τὸ κρείττον, καὶ τῆς εὐχαριστίας, τευξόμενα βοηθείας ἰσχυρῆς. Βλέπε τοιγαροῦν, τί φησὶν ἐν προσευχῇ ὁ Σιράχ· Ἐξομολογοῦμαι σοι, Κύριε Βασιλεῦ, καὶ αἰνέσω Θεὸν τὸν Σωτήρᾶ μου. Ἐξομολογοῦμαι τῷ ὀνόματι σου, ὅτι σκεπαστής, καὶ βοηθὸς ἐγένου μοι, καὶ ἐλυτρώσω τὸ σῶμά μου ἐξ ἀπωλείας καὶ ἐκ παγίδος διαβολῆς γλώσσης, καὶ ἐναντίον τῶν περιστηχῶτων με ἐγένου μοι βοηθός, καὶ ἐλυτρώσω με κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἔλεους σου. καὶ τοῦ ὀνόματός σου ἐκ βρυγμῶν μισούντων με. Προεκλείμην πρὸς τὸ θηρευθῆναι ὑπὸ τῶν ζητούντων θλίψαι, καὶ ἀπολέσαι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐπιειγόμεν κυχλῶθεν ὡς περ ὑπὸ πυρός ἐκαυθέντες. Ἐπῆρξαν γὰρ ἐν τῷ βάθει τῆς κοιτίας τοῦ νοητοῦ ἔδου. Ἐκυχλῶθην ὑπὸ γλώσσης ἀκα-

A

CXCIII. — MELITONI DIACONO.

Ubi divinum præceptum est, ibi prorsus et tentatio, et hostis professi insidiæ sunt. Fidem tibi faciat Adam in paradiso divinum præceptum accipiens, statimque insidiis pelitus et supplantatus²². Ubi vero est afflictio, et mæror ingens, ibi et magnum gaudium, tempore tamen debito, oritur. **220** Ἐ Undique tristis est anima mea usque ad mortem²³, ὡς ait Dominus. Ejus tamen tristitia toti terrarum orbi gaudium peperit. Nos quoque innumeris tentationibus tum dæmonum, tum hominum pressi affligimur, sed Deus noster omnes afflictiones nostras in gaudium et lætitiā perpetuam immutare potis est. Ne igitur gravi mærore et immoderata tristitia despondeas animum. Qui enim contristati sunt, lætabuntur in cubilibus suis²⁴, ὡς in quibus contristati sunt. Cubile vero nunc intellige, habitum quemdam, statumque animæ ob comparationem virtutum afflictæ. Ubi igitur propter Deum mæror est, ibidem et gaudium sempiternum erit. Nam quæ Mariam Magdalenam, aliamque Mariam comitabantur, immodica molestia affectæ a gaudii nostri omnium datore Christo post resurrectionem audierunt : Gaudete²⁵.

B

CXCIV. — ZENONI DIACONO.

Virtus secundum Deum divitiis omnibus est pretiosior, et vita quieta tranquillaque pecuniis immensis luculentior. Bonum itaque fuerit bona amplecti.

CXCIV. — EIDEM.

Nil adeo placat insultantes, exprobrantesque, ut exprobratorum cum lenitate et modestia correctio. Optima siquidem exprobratorum immutatio, exprobrantibus confusio fit.

C

221 CXCVI. — CYRIACO PRESBYTERO.

Vexationes afflictionesque omnes quæ tibi contigerunt, compertæ mihi sunt. Armaturam itaque orationis assume, clamans sine intermissione ad Dominum, eoque magis, quo validius dæmones impetunt, et homines adversus nos frendentes dentibus suis, existimantesque nullum nobis ab alto auxilium adfuturum. Licet nulli nobis suppetant homines principes, qui ferant opem; omnino propter in Deum spem, et gratiarum actionem, auxili illiusque validi participes erimus. Videsis quæ Sirachus Deum exorans loquatur : Confiteor tibi, Domine Rex, et collaudabo Deum Salvatorem meum. Confiteor nomini tuo, quoniam adjutor et protector factus es mihi, et liberasti corpus meum a perditione et a laqueo linguæ calumniosæ, et in conspectu circumvallantium me factus es mihi adjutor, et liberasti me secundum multitudinem misericordiæ tuæ, et nominis tui a rugitibus odio persequentium me. Præpositus eram ad capturam quærentium affligere, et perdere animam meam : et premebar undique tanquam ab igne accenso. Eram enim in profundo

D

²² Gen. iii passim. ²³ Matth. xxvii, 38. ²⁴ Psal. cxlii, 5. ²⁵ Matth. xxviii, 9.

ventris intellectualis inferi. Circumdatus fui a lingua coinquinata et verbo mendacii. Appropinquavit anima mea usque ad mortem: circumdederunt me undique mala, nec erat qui adjuvaret. Respexi in adjutorium hominum, et non erat. Tunc recordatus sum misericordiae tuae, Domine, et operationis tuae, quae a saeculo est, quoniam eruis sustinentes te, et liberas eos de manibus **222** hostium: et exaltavi a terra deprecationem, et pro liberatione a morte deprecatus sum. Invocavi te, Domine, ne derelinquas me in die tribulationis ²⁷.
 Alio quoque in loco idem Sirachus adhortans, inquit: « Respicite antiquas generationes, et videte, quis credidit Domino, et verecundatus est? quis permansit in timore ejus, et derelictus est? aut quis deprecatus est eum, et neglectus est? Misericors enim, et miserator est Dominus, et dimittit peccata; et liberat in tempore tribulationis ²⁸. »

CXC VII. — SIMPLICIO EXCEPTORI.

Christum coronandum esse spinis a Judæorum Synagoga jam prædixerat Salomon: Filiae Jerusalem, egredimini, et videte coronam, qua coronavit eum mater ejus ²⁹. Cum itaque omnium delicta sustulerit Dominus, spina vero symbolum peccati sit; propterea ex spinis ei diadema impositum est. Sepultus autem est in terra, ad ferendas spinas, et tribulos condemnata, ut maledictis onerata benediceretur. Quando vero primum creati homines post peccatum ficus folia inducunt ³⁰, propterea circa passionem dicitur ad flicum: « Non ultra ex te fructus proveniat ³¹; » quasi diceret: Non ultra in paradiso fiat prævaricatio.

CXC VIII. — NUMENIO PRIMATI.

Annum insidias diaboli percipis, quas tamen non persentiscere conaris? Ipse namque tuis cogitationibus suggerit, nullum **223** ex evolutione librorum fructum haberi, ut ingenti negligentia, et divinorum præceptorum oblivione, tibi effodiat mentis oculum, omnemque cogitationem industriam, ex qua omnino quaelibet actio dextera tempore commodo nascetur, tollat e medio. Hic autem est serpens intellectualis. Naas quippe serpentem significat, qui Israelitis aliquando minatus est, se dextrum eorum omnium oculum effosurum ³², hoc est, cogitationem omnem bonam evulsurum. Multa porro commoda ex lectione divinitus inspiratarum Litterarum hominibus proveniunt. Si itaque tibi in animo est, animæ oculum conservare, illiusque aciem acuere, et ad optima quæque duci, et victoriam de consiliario pessimo Naas, qui in te est, Ammonita reportare; ne

CXC IX. — PULLIONI DIAPSEPHISTÆ.

Cum in cogitationibus, quæ natura sua præclaræ sent, immoramur, paradysum tenemus ³³, a perturbationibus immunes, precibus et virtute ad cœlestia sublevati; cum vero ad malum declinaverimus,

Α θάρτου, και λόγου ψευδοῦς. Ἦγγιγεν ἡ ψυχὴ μου εἰς θανάτου· περιέχον με πάντοθεν κακὰ, καὶ οὐκ ἦν τις βοηθῶν μοι. Ἐνέβλεψα εἰς ἀντιλήψιν ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἦν. Τότε ἐμνήσθην τοῦ ἐλέους σου, Κύριε, καὶ τῆς ἐργασίας σου τῆς ἀπ' αἰῶνος, ὅτι λυτροῦσαι τοὺς ὑπομένοντάς σε, καὶ σώσεις αὐτοὺς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν· καὶ ἀνύψωσα ἀπὸ τῆς γῆς τὴν ἰκυσίαν, καὶ ὑπὲρ θανάτου ῥύσεως ἐδέεθην. Ἐπεκαλῆσάμην σε, Κύριε, μὴ με ἐγκαταλείπη; ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. ὁ Καὶ ἐν ἐτέρῳ τόπῳ ὁ αὐτὸς Σιράχ παραινῶν, φησὶν· « Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς, καὶ ἴδετε, τίς ἐνεπίστευσε Κυρίῳ, καὶ κατεσχύνθη; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ ἐγκατελήφθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτόν, καὶ ὑπερωράθη; Οἰκτίρμων γὰρ καὶ ἐλεήμων ἐστὶν ὁ Κύριος, καὶ ἀφίησιν ἀμαρτίας, καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως. »

PLZ'. — ΣΥΜΠΛΙΚΙΩ ΕΚΣΚΕΠΤΩΡΙ.

Ἵτι μέλλει Χριστὸς ὑπὸ τῆς τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς ἀκάνθαις στεφανοῦσθαι, προείρηκε Σολομών· Θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, ἐξέλθετε, καὶ ἴδετε τὸν στέφανον, ὃν ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ οὖν πάντων τὰς ἀμαρτίας ἤρην ὁ Κύριος, σύμβολον δὲ ἀμαρτίας ἡ ἀκάνθα, διὰ τοῦτο ἀκάνθινον περιέδιθη στέφανον. Τέθαπται δὲ εἰς τὴν γῆν τὴν καταδικασθεῖσαν ἐκφέρειν ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἐν εὐλογηθῆ ἡ κκατηραμένη. Ἐπειδὴ δὲ φύλλα συκῆς οἱ πρωτόπλαστοι φαρτῶντες περιεβάλλοντο, διὰ τοῦτο περὶ τῶ πάθος λέγει πρὸς τὴν συκῆν· « Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γίνηται· » ἀντὶ τοῦ· Μηκέτι ἐν παραδείσῳ γενέσθω παράβασις.

PLH'. — ΝΟΥΜΗΝΙΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Λανθάνεις σαυτὸν ἐνεδρευόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Αὐτὸς γὰρ σοι ὑποτίθεται διὰ τῶν ἐνθυμιῶν, μηδὲν πάμπαν ὑπελείπειν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, ὅπως τῇ πολλῇ ἀμελείᾳ, καὶ τῇ λήθῃ τῶν θεῶν προσταγμάτων, ἐξορύξη σου, καὶ ἀμαλδύνη πᾶν δεξιὸν νόημα, ἐξ οὐπερ πάντα; πρᾶξις δεξιὰ καιρῷ οικειῶ τεχθήσεται. Οὗτος δ' ὑπάρχει ὁ ὄφις ὁ νοητῆς. Ναὰς γὰρ ἐρμηνεύεται ὄφις; ὅστις τοῖς Ἰσραηλίταις ποτὲ ἐπηπειλήσεν, πάντα δεξιὸν αὐτῶν ὀφθαλμῶν ἐξορύξαι, τουτέστι, πάντα λογισμῶν ἀγαθῶν ἀφανίσει. Πολλὰ δ' ἀγαθὰ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν εὐρίσκουσιν ἄνθρωποι. Εἰ οὖν θέλεις τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς φυλάττειν τε καὶ νικῆσαι τὸν κἀκίστον σύμβουλον, καὶ ἀποτελέσαι ὀξυδερκῆ, καὶ ἐπὶ τὰ κάλλιστα ποδηγῆσθαι πράγματα, τὸν Ναὰς λέγω τὸν ἐν σοὶ Ἀμμωνίτην, μὴ ἀκνήσης τῇ ἀγία προσέχειν ἀναγνώσει.

PLΘ'. — ΠΟΥΛΛΙΩΝΙ ΔΙΑΨΗΦΙΣΤῆ.

Ὅταν ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν λαμπρῶν διατριβῶν λογισμῶν, ἐν παραδείσῳ ἐσμὲν, γυμνοὶ παθῶν, οἱ προσευχόμενοι, καὶ τῇ ἀρετῇ ἀνακουφιζόμενοι εἰς τὰ ἐπουράνια· ὅταν δὲ πρὸς τὸ κακὸν ῥέψομεν, ἐκβαλλόμενοι

²⁷ Eccli. li, 1-14.

²⁸ Eccli. ii, 11-15.

²⁹ Cant. iii, 11.

³⁰ Gen. iii, 18.

³¹ Matth. xxi, 19.

³² I Reg. xi, 2.

³³ Gen. ii, 15.

μεθα τοῦ θείου παραδείσου, καὶ τοὺς δερματίνοὺς A
 χιτῶνας τῶν παθῶν ἐνδυσάμενοι, τῇ ἀμαρτίᾳ πι-
 χυνθέντες καταβρυόμεθα. Ἄν δὲ πάλιν νήψαντες
 διὰ φιλοπονίας λεπτύνωμεν τὴν τῶν ἐμπαθῶν χιτῶνων
 παχύτητα, μετάρσιοι γινόμεθα περφορούμενοι ὡς
 ἀστὸι, καὶ πνευματικοὶ προσαγορευόμεθα, καθὼς
 γέγραπται, ὅτι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος,
 πνεῦμα ἔστιν ὥστε λέγειν ἡμῖν τὸν ἀπόστολον Παῦ-
 λον· « Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστέ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύ-
 ματι, » διότι ἀπέθεσθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν
 ταῖς ποικίλαις ἐπιθυμίαις διεφορότα. Σάρκα γὰρ
 περικεῖμενοι, οὐ κατὰ σάρκα στρατεύεσθε, ἀλλ' οὐ-
 ρανοδοκίετε τῇ διανοίᾳ. « Ὑμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα
 ἐν οὐρανῷ ὑπάρχει. »

Σ. — ΣΩΚΡΑΤΗ ΚΟΜΗΤΙ.

Εὐμαρῶς λίαν τῶν θανάτων ἀνθρώπων τὰ σώ- B
 ματα ὁ Σωτὴρ Χριστὸς ἀναστήσει θάπτον παρμού.
 Παῖον γὰρ, εἴπέ μοι, μείζον ἐν συγκρίσει καμάτων,
 ἀνθρίαντα πλάσαι τὸν πρώην μὴ ὑπεστώτα, ἢ τὸν
 διακεσόντα ἀναχονεύσαι εἰς τὸ αὐτό; Ὁ τοίνυν ἐκ
 τοῦ μὴ ὄντος ποιήσας ἡμᾶς Θεὸς, δῆλον ὅτι καὶ πε-
 πτωκότας ἡμᾶς ἐξαναστήσει δυνήσεται.

ΣΑ'. — ΒΟΥΣΙΡΙΩ ΝΑΥΚΑΗΡΩ.

Μέμνησο, ὅτι ἡ χήρα ἢ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις γε-
 γραμμένη, ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ἐνετύχανε τῷ ἀδίκῳ
 κριτῇ ἐκείνῳ λέγουσα· « Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ
 ἀντιδίκου μου. Αὐτὸς δὲ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον,
 ἀλλ' ὑπερετίθετο. » Ἀντιδικὸς ἂν εἴη οὐ μόνον ὁ
 δαίμων, ἀλλὰ καὶ τὸ φρόνημα τὸ σαρκικόν. Ὑστε- C
 ρον δὲ ἐκβιασθεὶς ἐκ τῆς ἐνοχλήσεως ὁ δικαστὴς,
 ἐξεδίκησε τὴν χήραν. Τὴν τοίνυν παραβολὴν ταύτην
 πρὸς ἡμᾶς ὁ Κύριος εἰρηκεν, νευρῶν ἡμᾶς, ἵνα μὴ
 ἀπογινώσκωμεν θεόμενοι, καὶ αἰτοῦντες. Αὐτὸς γὰρ
 ὁ φιλόανθρωπος Κύριος ἐπίσταται τὸν καιρὸν, ὅτε
 βούλεται ἐπακοῦσαι, καὶ δοῦναι τῷ αἰτοῦντι τὸ ἀί-
 τημα. Καὶ τότε δταν θελήσει, τάχιστα ποιεῖ τὴν
 ἐκδίκησιν τῶν καταπονουμένων, καὶ ὄνειδιζομένων,
 καθὼς γέγραπται· « Ἐν τῷ λέγεσθαί μοι καθέκα-
 στην ἡμέραν· Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεός σου; » Τοῦτο γὰρ
 καὶ τῷ παραλυτικῷ τῷ ἐν τῇ προβατικῇ κατακει-
 μένῳ, καθέκαστον ἔως ἀποτυγχάνοντι τῆς προσ-
 δοκίας ὑπὸ δαιμόνων ὄνειδιζέτο, καὶ ἐλέγετο.

ΣΒ'. — ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΙ.

Ὅσπερ τὸ ἦδη ξηρανθὲν ἐξ ἀνδρίας ξύλον, ὕδατι
 κοινωήσαν ἐκπλασθάνει, οὕτω καὶ ψυχὴ διὰ ἀμαρ-
 τίας νεκρωμένη, εἰ μετανοήσῃ, καὶ ἐξελέωσεται
 τὸν οἰκεῖον Δεσπότην, ἐκπλύνεται τῶν ῥύπων, καὶ
 χάριτος πνευματικῆς μεταλαβοῦσα, καὶ ποτισθεῖσα
 ἐν ῥοῦν ταῖς πλουσίαις σταγόαι, καρποὺς προβάλλει
 πάσης δικαιοσύνης.

ΣΓ'. — ΖΩΣΙΜΩ ΚΑΛΑΓΑΡΙΩ.

Ἐκ ταπεινώσεως μόνως σέσωσται ὁ τελώνης· καὶ
 φησὶν ὁ Κύριος, ὅτι· « Πᾶς ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὕψω-
 θήσεται. » Διόπερ καὶ ὁ ἅγιος Δαυὶδ ἀντ' ἰσσηγο-
 ρίας τίθησι τοῦτο λέγων· « Πρόσχες πρὸς τὴν δέτρ-

a divino paradiso ejicimur, et pelliceis ⁵⁵ affe-
 ctuum vestibus amicti, peccato crassescences
 gloriamur. Si rursus studio laboreque sani facti
 vestium perturbationibus obnoxiarum crassitudi-
 nem tenuaverimus, enatis nobis alis velut aquilæ
 in æera sublevamur, nuncupamurque spirituales,
 quemadmodum scriptum est eum, qui ex spiritu
 genitus est, spiritu esse ⁵⁶: adeo ut Paulus apo-
 stolus dicat: « Vos autem non estis in carne, sed in
 spiritu ⁵⁷, » quoniam deposuistis **224** veterem
 hominem, variis desiderii corruptum ⁵⁸. Carno
 enim circumdati, non secundum carnem militatis ⁵⁹,
 sed cogitatione in cælum ascenditis: « Vestra
 namque conversatio in cœlis est ⁶⁰. »

CC. — SOCRATI COMITI.

Facillimo negotio demortuorum hominum cor-
 pōra Salvator Christus sternutamento citius re-
 surgere faciet. Quid enim, dic, soles, in laborum
 comparatione majus est? Statuamne, quæ antea
 nulla erat, effingere, an casu quopiam disruptam
 in eadem formam reficere? Qui igitur nos ex eo,
 quod non erat, Deus creavit, ipse nos, postquam
 ceciderimus, ut clarissimum est, a limine mortis
 restituere poterit

CCI. — BUSIRIO NAUCLERO.

Recordare, viduam, quæ in Evangeliiis expri-
 mitur, per multos annos instantem, injustum
 illum judicem convenisse dicendo: « Vindica
 me de adversario meo. At ille volebat ad tempus,
 sed differebat judicium ⁶¹. » Adversarius porro
 fuerit non tantum dæmon, sed etiam cogitatio car-
 nis. Postmodum jux æ importunitate viduæ com-
 pulsus, viduam vindicavit. Hanc igitur similitudi-
 nem Dominus affatur, nos corroborans, ne orantes,
 petentesque animum despondeamus. Ipse enim
 humanissimus Dominus scit tempus, quo vult nos
 exaudire, et postulantis votis responderi. Et tunc
 cum voluerit, citissime oppressos opprobriisque
 affectos vindicabit, **225** ut scriptum est: « Cum
 dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus ⁶²? » Hoc
 nempe et paralytico in probatica jacenti ⁶³, et
 quotannis frustrato exspectatione a dæmonibus
 objiciebatur et dicebatur.

CCII. — THEODOSIO LECTORI.

Quemadmodum aquæ defectu exsiccato jam ligno,
 si lymphæ advenit, surculos emittit, sic et anima
 peccato demortua, si pœnitentiam egerit, propi-
 tiumque sibi proprium Dominum reddiderit, a sor-
 didibus expurgatur, et spiritualis gratiæ particeps,
 mentemque stillis epulentiis irrigata, fructus uni-
 versæ justitiæ profert.

CCIII. — ZOSIMO CALIGARIO.

Humilitate sola publicanus ex infirmitate exem-
 ptus est: et ait Dominus: « Quicumque se humiliat,
 exaltabitur ⁶⁴. » Quapropter et sanctus David pro
 sui defensione illa edisserit: « Intende in oratio-

⁵⁵ Gen. III, 21. ⁵⁶ Joan. III, 6. ⁵⁷ Rom. VIII, 9. ⁵⁸ Coloss. III, 9. ⁵⁹ II Cor. X, 3. ⁶⁰ Philipp. III, 20.
⁶¹ Luc. XVIII, 3. ⁶² Psal. XLII, 4. ⁶³ Joan. V, 5. ⁶⁴ Luc. XVIII, 14; Matth. XXIII, 12.

⁵⁷ Coloss. III, 9. ⁵⁸ II Cor. X, 3. ⁵⁹ Philipp. III, 20.
⁶⁰ Luc. XVIII, 14; Matth. XXIII, 12.

nem meam, quoniam humiliatus sum nimis ¹¹; et rursus : « Vide humilitatem meam, et laborem meum, et dimitte universa delicta mea ¹². » Ne itaque intempestive contristeris, dicens : Non sunt mihi pecuniæ, quas continuo pauperibus suppeditem. Namque si nihil habueris, nihil a te Deus exposcet; quod vero habes, promptus Salvatori offer, cor nempe contritum et humiliatum, et preces frequentes, et sic non sperneris ab eo, qui diligit humiliatos, eosque solari non dedignatur.

226 CCIV. — VALENTI SCRIBÆ.

Sanctus et vivifans Spiritus, qui una simul cum Patre et Filio aderat, et conglorificatur, unus licet sit, multarum tamen virtutum suavior est. Eos namque, qui se exercent, ad continentiam corroborat; certantes, in confessione Domini nostri Jesu Christi confirmat; alius lingua utitur ad sapientiam, alius animum ad vaticinalia illuminat; alteri facultatem abigendi dæmones elargitur, alteri divinas exponendi Scripturas munus impartitur; alium ad continentiam stabilit, alium ad erogaanda sua pauperibus excitat, et huic quidem vigiliam, jejunium, rerumque terrenarum omnium despectum donat, et paupertatem fovere, et aliis proponere sibi ipsi vivere, et cor imperterritum; alium temporibus persecutionum vitam mortem potioram pro Christo eligere præparat : et sic in aliis alio quoque modo operatur; ipse vero natura sua est immutabilis ac constans. Hic per prophetas jam olim divinas Scripturas enuntiavit. Hic postmodum per contemptos nimis paucosque discipulos, sapientes gentium, invictos alias, eloquio superavit. Hic fideles, quibus apostoli manus imponebant, illico linguis omnibus loqui, quas ipsi non noverant, edocebat. Hunc itaque et ipse per multam fidem, et bona opera in te ipso habens inhabitantem et similem præsidem, et custodem, et propugnatores, et protectorem possidens, nullum metuas, neque dæmonem, neque hominem nequam, qui tuæ a Deo stabilitæ domui insidias parare intenet.

227 CCV. — HELIONI MAGISTRIANO.

Si Deus interdixit, ne fiant mala, et eos, qui similia perpetrant, in gehennam ignis amandat : quomodo, cum iis, qui prava consciunt, cooperabitur? Cave itaque dicas, Deum exaudire probreros, scelestos et studiis suis jam emarcidos, et perimere quidem homines, currentes vero equos in circis enervare. Absit hoc! Non sunt hæc Dei opera, sed pravorum dæmonum actiones. Imagines quippe nonnullorum scilicet sanctorum præstigiatores effingentes, et supervacanea quadam operositate lamias colligantes, eas in postica imaginis parte sepeliunt : et cum sibi arriiserit, aut mulierem in adulterium compellere, aut viro necem afferre, aut equos enervare, exsecrandum, et diris devotum

Α σὺν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα. » Καὶ πάλιν φησὶν : « Ἴδε τὴν ταπεινώσιν μου, καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἀφες πάσας τὰς ἀμαρτίας μου. » Μὴ τοίνυν ἀκαιρῶς λυποῦ, λέγων· ὅτι οὐκ ἔχω χρήματα εἰς τὸ χορηγεῖν ἀπαύστως τοὺς πένθου. Μήδὲν γὰρ ἔχοντά σε, οὐδὲν ζητήσῃς θεός· ὁ δὲ ἔχεις, μὴ δικίαν προσφέρειν τῷ Σωτῆρι, τοῦτέστι, συντετριμμένην καρδίαν, καὶ τεταπεινωμένην, καὶ δέησιν θαψιλή, καὶ οὐ μὴ ἐξουθενωθῆς παρὰ τοῦ ἀγαπῶντος τοὺς τεταπεινωμένους, καὶ παρακαλεῖν τούτους μὴ ὑπερηφανοῦντος.

ΣΔ'. — ΟΥΛΑΕΝΤΙ ΣΚΡΙΒΩΝΙ.

Τὸ ἅγιον, καὶ ζωοποιὸν Ἡνεῦμα τὸ συνπροσκυνούμενον, καὶ συνοδοξάζομενον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, μονοειδὲς ὑπάρχον, πολλὰς ἐνεργεῖ ἀρετάς. Τοὺς μὲν γὰρ ἀκούοντας, ταχυροποεῖ κατὰ τὴν ἐγκράτεια· τοὺς δὲ ἀθελοῦντας νευροῖ εἰς τὴν ἀμολογίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐτέρου τῆ γλώττει συγχέρεται πρὸς σοφίαν, καὶ ἄλλου τὴν ψυχὴν εἰς προφητείαν φωτίζει· ἕτερον χαρίζεται δύναμιν δαιμονίας ἀπελαύνειν, καὶ ἄλλω δίδωσι τὰς θείας διαρρηγεύειν Γραφάς· ἄλλου τὴν σαρκουσίαν ἐνδυναμοῖ, καὶ ἄλλον διεγείρει ποιεῖν ἀπλήστως τὰς ἐλεημοσύνας, καὶ τούτῳ μὲν δωρεῖται ἀγρυπνεῖν, καὶ νηστεύειν, καὶ πάντων καταφρονεῖν τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην περιέπειν, καὶ προτιμᾶν τὴν ἰδιοπραγμοσύνην, καὶ τὴν ἀποσησίαν· ἕτερον δὲ πρὸς τὸ ὑπεραποθανεῖν Χριστοῦ ἐν καιροῖς τῶν διωγμῶν ἐτοιμάζει· ἄλλω ἄλλως ἐνεργεῖ, ἐπὶ δὲ κατὰ φύσιν μένει ἀναλλώτερον, καὶ ἄσβεστον. Ταῦτα διὰ τῶν προφητῶν κρήνη τὰς ἐσθασμίας Γραφάς ἀπαρθέξατο. Τοῦτο καὶ ἐς ὑστερον δι' εὐταλῶν λιαν, καὶ ὀλίγων μαθητῶν, κατεβήτεράνασε τῶν παρ' Ἑλλήσιν ὑπαμαχιστῶν σοφῶν. Τοῦτο τοῖς χειροθετασμένοις πιστοῖς ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ἐδίδου ἀθρόως πᾶσαν ὁμιλεῖν γλώτταν, ἥνεκερ μὴ ἐγίνεσκον. Ταῦτα ταίγαρον καὶ αὐτοὺς διὰ πολλῆς πίστεως καὶ τῶν ἀγαθοεργῶν ἔνοικον ἔχον, καὶ τηλικούτων τὸν προσησίτην, καὶ φρουρῶν, καὶ ὑπερμαχον, καὶ σκεπαστὴν κακτημένους, μηδένα δειλιάσης, μὴ δαίμονα, μὴ ἀνθρωπον πονηρὸν ἐπιβουλεύειν τῷ σῶ θεοστηρίκτῳ οἴκῳ βουλούμενον.

ΣΕ'. — ΗΛΙΩΝΙ ΜΑΓΙΣΤΡΙΑΝΩ.

Εἰ θεός ἀπηγόρησε, μὴ ποιεῖν κακά, καὶ τοὺς ταῦτα μεταρχομένους τῆ γέννη τοῦ πυρὸς παραπέμπει, πῶς ἂν τοῖς τὰ φαῦλα ποιῶσι συμπράξει; Μὴ οὖν λέγε, ὅτι ὁ θεός εἰσακούει διαφθορόταν, καὶ ἀνεγῶν, καὶ εσαρητῶν τοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ φονεῖ μὲν ἀνθρώπους, κἀδὲ τοὺς ἴππους τρέχοντας ἐν τοῖς κέρκοις. Μὴ γένοιτο! Ὅχι ἐστὶ ταῦτα Θεοῦ πράγματα, ἀλλὰ δαιμόνων πανηρῶν ἐνεργήματα. Εἰκόνας γὰρ τινων δῆθεν ἁγίων ποιῶντες οὐ γόητες, λαμίας τε συνδασμοῦντες περιμεργίαις τισί, τῷ ὀπισθίῳ τῆς εἰκόνης ἐγκυτορῶνται, καὶ ἔταν βούλονται, ἢ γυναῖκα ποιῆσαι μοχευθῆναι, ἢ ἀνδρα θανατώσαι, ἢ ἴππους κλάσαι, νηστεύουσι κακτημένην, καὶ βδελυρῶν νηστείαν, καὶ ἀγρυπνοῦσι πρὸς

¹¹ Psal. cxli, 7. ¹² Psal. xxiv, 18.

τῆ εἰκότι ἀπειθῆ, καὶ κηρύξας, καὶ λύχνους ἐξέψαν-
τας γρηγοραῦν. ἐπακαλούμενοι δαίμονας, μέχρις
δὲ τῶναι τῆς τούτων ἐμφανείας, καὶ τινα μὲν εἰς
ἔργον ἐξήγαγόν, ἐν δὲ ταῖς πλείστοις ἀποτυγχά-
νουν. Οὐχαῦν φυλάττου αὐτοὺς, μὴ ποτε παγι-
δαυθῆς.

ΣΓ'. — ΙΩΑΝΝΗ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ ΝΕΩΤΕΡΩ.

« Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα
εὖ σοι γένηται, » θεσμοθετεῖ Κύριος. Μὴ τοίνυν, εἰ
δυνατὸν, μιάν σιγμὴν χρόνου ἀπολιμπάνω τῶν
γονέων, μὴ ποτε τούτων ἐπιμελείας, καὶ φροντίδας,
καὶ θεραπείας χωρισθεὶς περιπέσης ἀνθρώποις, καὶ
λομοῖς, καὶ λήθης σουτῷ βρόχους. Πολλοὶ γὰρ εὐ-
ρίσκονται, καὶ μέλιστα κενώτεροι ἄφρονες, καὶ φιλή-
θανοι, ἀνομίας ἐργάται, καὶ παντὸς βύτου δοχεῖα,
βλάπτουσαι τὰ μεγάλα τοὺς αὐτοὺς πλησιάζοντας.
Φεῦγε τοίνυν τὴν λύμην, καὶ τὸν βόρβορον τούτων,
προκαρτερῶν τοῖς γεγεννηκόσι σε φιλοστόργως, καὶ
τιμῶν τούτους ὑπερβαλλόντως, καὶ στοιχῶν ταῖς
καυθείαις. καὶ ταῖς προσευχαῖς αὐτῶν περιχαρα-
κούμενος· κεν γὰρ πᾶσαν θεραπείαν τούτοις προ-
εχέτης, ἀλλ' αὖν γε ἐντιγεννησάι αὐτοὺς οὐδαμῶς
δυνήθεός.

ΣΔ'. — ΘΕΟΦΙΛΩ ΔΒΑΚΤΕΣ.

« Ὅτι εἰ τὸν δικαῖον ἄνδρα εὐφημοῦντες εὐλογοῦ-
ναι παρὰ Θεοῦ, καὶ μυρίων διὰ τοῦτο τυγχάνουσιν
φραδῶν, οἱ δὲ λοιδορεῖν τολμῶντας ἀνηκέστοις περι-
ποσῶνται κακοῖς, ἄκουσον τί λέγει ὁ Θεὸς τῷ
'Αβραάμ· « Τοὺς εὐλογοῦντάς σε εὐλογήσω, καὶ
κατάρτοι ἔσονται οἱ καταρώμενοί σε. » Καὶ ὁ
Ἀπὸ φωνῆ· « Ἄλλα γεννηθήτω τὰ χεῖρα τὰ ὀδία
τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν ἐν ὑπερηφ-
ανείᾳ, καὶ ἐφουδενώσαι. » Σὺ αὖν ἀποδέχομαι καλῶς
πολιτευόμενον πάντοτε, καὶ τοὺς δικαίους θεξά-
ζουσα.

ΣΕ'. — ΣΙΜΩΝΙ ΚΟΥΡΣΟΡΙ.

Εἰ τὴν σοφὴν μέλισσαν μιμεῖσθαι ἐσπούδακας,
ἐκ πάσης ἀναγκάσεως τὰ χρήσιμα συλλέγειν μὴ
παύσκει.

ΣΘ. — ΠΗΓΑΣΙΩ ΚΟΜΗΤΙ.

« Ἄποπον ἂν εἴη τύπτειν τὴν σύμδιόν σου, σὺ φρονά
τε καὶ σμνοπρεπεστάτην ὑπάρχουσαν, τὴν τ' ἐβ-
νοῖάν σοι φυλαττομένην διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ
μὴ τολμῶσαν διὰ τὴν πολλὴν αἰδῶ, καὶ τιμὴν τὴν
πρὸς σέ, μηδ' ἀγνοφθαλμῆσαι σοι. Πέπρωσο τοίνυν
τοῦ δέρειν τὴν πιστωτάτην, ἵνα μὴ ἀγαγακτῆση.
Φιλοσόφου γὰρ ψυχῆς σημεῖον, τὸ παντελῶς μὴ
πληττειν χεῖρι, τῷ λόγῳ δ' ἐπιπληττειν τοῖς πονη-
ρευμένοις. Ἀτάκτου δὲ καὶ ἀπειδεύτου σή-
μαυτρον, τὸ ἑτοίμως πληγὰς ἀπάγειν τοῖς παρα-
τυγχάνουσι.

ΣΙ'. — ΝΗΜΕΡΤΙΩ ΕΚΑΙΚΩ.

Ἐρωτᾷς με διὰ τοῦ γράμματός σου, εἰ χρὴ πι-
σταυεῖν ὁμοῦσιον εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ
Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ. Ἡμεῖς δὲ οὕτως ἔχομεν, καὶ

A jejunium jejnant, et ante eam imaginem noctes
incomnes agunt, et cereis lampadibusque accensis
vigilantes demones invocant, quousque eorum
apparitionis compotes fiant : et ex his quaedam
opere præstant, plurimis vero frustrantur. Cave
igitur, ne per eos in laqueum incidas.

CCVI. — JOANNI PRIMATI JUNIORI.

« Memorata patrem et matrem tuam, ut bene tibi
sit : » ita Dominus lege sancivit. Ne itaque si
deseras ; ne aliquando eorum diligentia, cura ac
delinitione destitutus in homines, qui sunt anima-
rum lues ac pestis, ibique laqueos com-
pares. Multi namque sunt, et potissimum juniores
ἐπιπλή, et voluptatibus 228 dediti, iniquitatis opi-
βρες, et ἄρδιμη omnium receptacula, qui maxi-
μα incommoda his, qui cum ipsis consuescunt,
afferunt. Fuge itaque luem et sordem hanc, amice,
cum parentibus una vivens, et totia conatibus eos
honorans, eorum præcepta sequens, eorum præ-
cipibus veluti aggere constipatus : licet enim cultum
illis omnem, ac sollicitudinem conferas ; at tu
tamen eos generare nullo modo poteris.

CCVII. — THEOPHILO ΑΒΑΚΤΙΣ.

Justum hominem laudibus prosequentes, bene-
dictionem a Deo consequi, et innumerorum hono-
rum participes propterea fieri. opprobriis vero eos
laccessere audentes, deplorata mala subituros, no-
scere poteris a Deo dicente ad Abram : « Benedicen-
tes te benedicam, et maledicti erunt, qui maledicent
tibi ». Et David dicit : « Muta sunt labia dolosa,
quæ loquuntur adversus justum iniquitatem in su-
perbia et contemptu ». Te igitur laudo, qui ro-
cte semper vitam instituis, et justos laudibus ex-
tollis.

CCVIII. — SIMONI CURSORI.

Si persipientem apem imitari conaris, ex omni
lectione, quæ utilia sunt, in unum congerere ne
pigrescas.

229 CCIX. — ΠΕΓΑΣΙΩ ΚΟΜΙΤΙ.

Absurdum utique fuerit consorti tuæ plagas in-
figere, cum ea continens sit, et quam maxime
veneranda, et per omne vitæ suæ tempus erga te
amorem fovet et fovetque, et propter nimiam ve-
recundiam et honorem, quem tibi defert, adversus
te oculos erigere non audeat. Finem itaque fac tibi
fidissimam verberandi, ne graviter irascatur, et
iniquo animo ferat. Signum etenim animi philoso-
phicæ additum est, prorsus a plagis manuum absti-
nere, sed prave agentes increpare verbo ; furiosi
vero atque imperiti signum, prompte obviis qui-
buscunque plagas infligere.

CCX. — ΝΕΜΕΡΤΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Litteris tuis a me poscis, num credendum sit
Spiritus sanctum ejusdem esse cum Patre et Fi-
lio naturæ? Nos ita habemus, et sic credimus a

²² Deut. v, 16. ²⁷ Gen. xii, 3. ²⁸ Psal. xxx, 19.

Civinis Patribus edocti; et sic constemur ejusdem esse naturæ cum Patre et Filio sanctissimum Spiritum Paracletum, coæternum, in eodem throno sedentem, una regnantem, simul glorificatum cum Patre et Filio in sempiterna sæcula sæculorum. Amen.

CCXI. — ADOLIO LEGISPERITO.

Homines una cum mulieribus ablui, nullo modo Christi discipuli permiserunt; sed rem configentes exsecrati sunt, et tanquam inconcinnum atque inutile **230** Christianis, prohibuerunt, et ejece- runt, et proscripserunt.

CCXII. — PLUTARCHO BURSÆ.

Divinæ leges imperant, omnino a jurejurando abstinentum esse. Sive enim quis vera juraverit, sive pejeraverit, punitioni obnoxius fit. Abstine **B** igitur a jurejurando sive illud justum, sive inju- stum sit.

CCXIII. — JULIÆ COMITISSÆ.

Apte tibi nimisque Scripturæ dictum convenit. Quemadmodum enim, ait, Inauris aurea in naso porci, ita pulchritudo malesanæ mulieri ⁹⁹. Quis enim, dummodo mente polleat, non deplorabit te, venustatem quidem a natura obtinentem, sed ea abutentem, vagantem denique, et luxuriis deditam, et ad omnem usum corporis concitam, et in alienos homines insanientem, et vestibus, et auro, et pretiosis lapidibus temetipsam constipantem, et maleolens corpusculum studiose comentem variis **C** lpxibus, et balneis, et odoris unguentis; animam vero tuam tanquam alienam negligentem, quæ nuda est ab omni opere bono, nulloque orna- mento conspicua, et sæucia, et a virtutibus extor- tis, et semper maleolens, et esuriens, et sese corrumpens lasciviæ sordibus?

CCXIV. — APHTHONIO TABULARIO.

Afferunt quidem dæmones cogitationes timoris, et metus; **231** parturit vero et mens ipsa sæpis- sime strepitus quosdam, et pavores, et turbas: utrisque Servator medetur, qui ægritudinem om- nem et malitiam curat facillimo negotio, si ope- retur precibus, et bonis operibus, et divinorum eloquiorum lectione, et cum vigilia invocatione pretiosi nominis Jesu.

CCXV. — PINDARO PRESBYTERO.

Qui dictiones venantur, et sermone jactabundos, et eos omnes, qui sese aliis sublata vindicant, necnon eos, qui, ut tua sanctitas fecit, et populi plausibus animum advertunt, piosque de dictio- num inscitia redarguunt, irridere solent qui magis Deo addicuntur.

CCXVI. — CALLINICO AURIFICI.

Neque morticina, sive ea rationis compotum, sive expertium fuerint, animalium attingere, neque lectus, neque insomnia, neque quidpiam aliud si- mile unquam aut viro, aut mulieri nocuit. Fides

⁹⁹ Prov. xi, 22.

οὕτω πιστεύομεν παρὰ Πατέρων θεῶν δεδιδαγμένοι, καὶ οὕτως ὁμολογοῦμεν, ὁμοούσιον εἶναι τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ τὸ πανάγιον Πνεῦμα τὸ παράκλητον, συναΐδιον, σύνηθρονον, συμβασιλεύον, συνδοξαζόμενον τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ εἰς ἀπράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΙΑ'. — ΑΣΟΛΙΩ ΝΟΜΙΚΩ.

Τὸ λούεσθαι ἄνδρας μετὰ γυναικῶν, οὐδαμῶς ἐπέτρεψαν οἱ τοῦ Χριστοῦ φοιτηταί, ἀλλὰ καὶ ἀπέστρεψαν, καὶ ἐβδελύξαντο, καὶ ἀπηγορεύασιν ὡς ἀνάρμοστον, καὶ ἀσύμφορον ὑπάρχον Χριστιανοῖς, καὶ ἀποβεβλήκασι, καὶ ἀπέπτυσαν.

ΣΙΒ'. — ΠΛΟΥΤΑΡΧΩ ΒΥΡΣῆ.

Οἱ θεοὶ νόμοι προστάττουσι, παντελῶς μὴ ὀμνύειν κἄν γὰρ εὐοραεῖ τις, κἄν ἐπιორκήσῃ, κολάσει ὑποπίπτει. Φεῦγε τοίνυν καὶ τὸ ἀδικεῖν, καὶ τὸ δικαίως ὀμνύειν.

ΣΙΓ'. — ΙΟΥΛΙΑ ΚΟΜΗΤΙΣΣῆ.

Λίαν ἐφαρμόζει σοὶ τὸ λόγιον τῆς Γραφῆς. Ὡσπερ γὰρ, φησὶν, ἐνώτιον χρυσοῦν ἐν βινὶ χόιρου, οὕτως κάλλος τῆ κακόφρονι γυναικί. Τίς γὰρ ἂν μὴ θρη- νεύσει σε τῶν εὐ φρονούντων, τὸ μὲν κάλλος ἐκ φύσεως ἔχουσαν, κακῶς δὲ τούτῳ χρωμένην, βεμ- βομένην τε καὶ ἀσωτευομένην, ἀνεπτερωμένην πρὸς πᾶσαν ἀσωτίαν, καὶ ἐπιμαυνομένην ἄλλοτριῶς ἀν- δράσι, καὶ ἱματισμῶ μὲν καὶ χρυσῷ, καὶ πολυτιμῆ- τοις λίθοις στροιδάζουσαν ἑαυτὴν, καὶ τὸ δυσῶδες σαρκίον σπουδαίως φιλοκαλοῦσαν ποικιλίαις τρυφαῖς, καὶ βαλανείοις, καὶ εὐδῶσι χρίσμασι, τὴν δὲ ψυχὴν ἑαυτῆς ὡς ἄλλοτριῶν περιορῶσαν, γυμνὴν τε ὑπ- ἄρχουσαν παντὸς ἀγαθοῦ ἔργου, καὶ ἔλην ἀκόσμητον, καὶ τετραυματισμένην, ἡλλοτριωμένην τε τῶν ἀρετῶν, καὶ προσόζουσαν ἀεὶ, καὶ λιμώττουσαν, καὶ καταφθειρομένην τοῖς τῆς ἀσελείας μολύ- σμασιν;

ΣΙΑΔ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΤΑΒΟΥΛΑΡΙΩ.

Ἐπιφέρουσι μὲν καὶ δαίμονες λογισμοὺς πτο- ῆσεως, καὶ δειλείας, τίχται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς πολλάκις θορύβους τινάς, καὶ φόβους, καὶ θροήσεις ἀμφοτέρα δὲ ὁ Σωτὴρ θεραπεύει, ὁ πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν κάκωσιν ἐξιώμενος ῥῆστα, εἰ μὲντοι παρακαλεῖτο εὐχαίς, καὶ εὐποιίαις, καὶ ἀναγκῶσι θειοτέρων λόγιων, καὶ τῆ μετ' ἀγρυπνίας ἐπικλήσει **D** τοῦ τιμίου ὀνόματος Ἰησοῦ.

ΣΙΕ'. — ΠΙΝΔΑΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τοὺς λεξίθρας, καὶ τοὺς χρημπορίακας καὶ πάν- τας τοὺς φιλενδείκτας, καὶ τοὺς κατὰ τὴν σὴν ὀσιό- τητα δημοσκοποῦντας, καὶ σκώπτοντας τοὺς εὐλαβεῖς ἐπὶ τῇ ἀμαθείᾳ τῶν λέξεων, γελᾶν εἰώθασιν οἱ θεοφιλέστεροι.

ΣΙΖ'. — ΚΑΛΛΙΝΙΚΩ ΧΡΥΣΟΧΩΩ.

Οὕτε τὸ θνησιμαίων ἐφάψασθαι ἀλόγων, ἢ λογικῶν, οὕτε λέχος, οὕτε ἐνυπνιασμοὶ, οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτο βλάπτει ποτὲ, ἢ ὄνδρα, ἢ γυναῖκα. Ἡ γὰρ εἰς Χρι- στὸν πίστις ἐκαθάρισέν τε καὶ ἀεὶ καθαρίζει τοὺς

Ἀθηνοὺς πιστοὺς, τοῖς δὲ μὴ πιστεῦουσιν οὐδὲν ἔστι καθαρὸν, μεμῖνται γὰρ αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς, καὶ ἡ συνείδησις, καὶ πάντα αὐτοῖς βδελυκτὰ, καὶ ἀκάθαρτα φαίνεται.

ΣΙΖ'. — ΟΡΕΣΤΗ ΚΛΕΙΔΟΠΟΙΩ.

Ἔργων ποτὲ τινα ἀνθρώπων ἐξ εὐθείας βίβαντα κατὰ τοῦ ἔχθρου λίθον. Ὁ δὲ λίθος λοξῶν πορευθεὶς κατὰ τοῦ τέκνου τοῦ βίβαντος ἐν τινι τόπῳ ἐστώτος ἀμερίμωτος, τὸν ὀφθαλμὸν πατάξας τοῦ παιδὸς ἀπετύφλωσεν. Ὁ γὰρ βουληθεὶς ἄλλον κακοποιῆσαι, αὐτὸς μᾶλλον κεκάνωται τῇ δικαίᾳ ψήφῳ τοῦ παντεσπόκου Θεοῦ. Ταῦτα δὲ μοι εἰρηται, ἵνα παύσῃ τοῦ κατάρως ἐκπέμπειν καθ' ἕν νομίζεις ἔχθρον, μήποτε καταλάβῃ τὸν οἶκόν σου διελθὼς. Προσεύχεσθαι γὰρ ὑπὲρ ἔχθρῶν, οὐχὶ δὲ καταρᾶσθαι παρηγγέλιμα.

ΣΙΗ'. — ΣΤΕΦΑΝΙΑΙ ΚΟΜΗΤΙΣΣΗ.

Τι δ' ἂν σοι χαρισάμην ἐγκωμίω ἔνεκεν, ἣδη τοῦ Σολομῶντος ἐγκωμιάσαντός σε; Φησὶ γάρ· « Γυναῖκα δὲ ἀνδρείαν τίς εὕρησει; » Σπανίως γὰρ ἡ τοιαύτη εὕρισκεται, τιμιωτέρα δὲ ἐστὶ λίθων τιμίων. Περιβλεπτός δὲ γίνεται δι' αὐτὴν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, οὐδὲν δ' αὐτὸς φροντίζει τῶν ἐν οἴκῳ, πάντων γὰρ αὐτὴ φροντίζει προσεχόντως, καὶ συνεχῶς. Διὰ τούτων τοίνυν, καὶ τῶν τοιούτων σὺν τῇ πίστει σου καὶ τῇ σεμνότητι σου φυλαχθεῖς.

ΣΙΘ'. — ΟΥΛΠΙΑΝΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἦδέως μὲν καταργάζῃ τὰς ἀθεμιτοουργίας, ἀηδῶς δ' ὑποδέχῃ τὰ λυπηρὰ τὰ ἐπερχόμενά σοι τῇ κελεύσει τοῦ Θεοῦ. Διόπερ παραινῶ σοι, ὥσπερ οὐ παραιτῆ διαπραττεσθαι τὰ κακὰ, οὕτως μὴ θέλε παραιτεῖσθαι τὰ ἐπακολουθοῦντα ταῖς πονηραῖς πράξεσιν· κατὰ γὰρ δὴ τὴν φαυλοτάτην γνώμην, καὶ κατὰ τὴν στραταίαν τὴν μοχθηρὰν, πάντως καὶ τὸ σιτηρέσιον ἐκτάσσεται.

ΣΚ'. — ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΕΙ ΚΑΝΔΙΔΑΤΩ.

Μη ξενίζου ἑωρακῶς Μάξιμον τὸν βικάριον, καὶ τὸν τούτου ἀδελφόν, τοῖς ἑαυτῶν συμποδισθέντας σοφίσμασι, καὶ κινδύνους ὑπομεμενηχότας καὶ τὰ ἔσχατα κακὰ, ἄπερ καθ' ἑτέρων προσώπων ἐπενεχθῆναι ἔσπουδασαν. Βλέπε γὰρ, τί λέγουσιν αἱ Γραφαί· « Συνέδησεν ὁ Θεὸς τοὺς ἄξονας τῶν ἀρμάτων· καὶ ἦγεν αὐτοὺς πρὸς τὸ ὀφειλόμενον. » Καί, « Ἐπέστρεψεν ἡ πονηρία αὐτῶν εἰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. » Καί· « Ἐν παγίδι ταύτῃ, ἣ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ πῶς αὐτῶν. » Συλλαμβάνονται ἐν διαβουλοῖς, οἷς διαλογίζονται· ὅπερ γὰρ ἐσοφίσαντο, εἰς ἑαυτῶν μὲν ἀσφάλειαν, ἄλλων δὲ ἐπιβουλήν καὶ βλάβην, τοῦτο ἔστρεψεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν τούτων μὲν κάκωσιν, καὶ αἰσχύνην, καὶ διελθρον ἄφατον, ὠφέλειαν δὲ καὶ τιμὴν, παρβήσαντες καὶ κέρδος οὐκ ὄλιγον τῶν ἐπιβουλεύθέντων. Καὶ γὰρ ὁ Ἄμμων ποτε θέλων σταυρῶσαι τοὺς περὶ Μαρδοχαίου τὸν δίκαιον ἄνθρωπον, καὶ τὸ ξύλον ἐτοιμάσας, αὐτὸς μὲν καταισχυθεὶς ἐξαιφνης, καὶ παρὰ προσδοκίαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ οἰκείου ξύλου ἀνεσκολοπίζετο, προστάζει τοῦ βασι-

A enim in Christum expurgavit olim, et nunc semper veros fideles expurgat. Verum iis, qui non credunt, nihil est parum; quippe quibus contaminata sunt et mens, et conscientia, omnia quae illis execrabilia et impura videntur.

232 CCXVII. — ORESTÆ CLAVIUM OPIFICI.

Hominem quemdam aliquando cognovi, qui recta in hostem lapidem jecit. Lapis ille oblique gradens, filium iacientis, et quodam in loco secure immorantis oculum feriens, obcaecavit. Qui enim alteri malum inferre studuit, is potius justa Dei omnia intuentis sententia noxam suscepit. Haec ideo mihi dicta sunt, ut diris, quem tibi inimicum existimas, devovendi, finem aliquando imponas, ne domus tua pernicie obruatur. Orandi siquidem pro inimicis, non eos maledictis incessendi praecipio constringimur.

CCXVIII. — STEPHANIDI COMITISSÆ.

Quidnam ipse praconii loco tibi munus nitterem, cum id jam a Salomone habeas? Ait ille: « Mulierem fortem quis inveniet? » Raro scilicet talis invenitur, quæ lapidibus pretiosis pretiosior est; illius vero tori consors per eandem ipsam magis conspicuus sit, qui nulla de re familiarum cura opprimitur, quippe illa omnium studio sedulo ac diligenti curam gerit. Per hæc itaque et similia cum fide etiam tua et graviter servaberis.

CCXIX. — ULPIANO SCHOLASTICO.

Prompte quidem committis scelera, sed non æquo animo molesta tibi, ita Deo jubente, advenientia sustines. Quare adhortor te, quemadmodum a perpetranda 233 malis non abstinens, ita quæ pravæ operationes subsequuntur, ne displiceant mala: ad modum enim perversissimæ mentis et flagitiosæ militiæ stipendia decernuntur.

CCXX. — ARISTOPHANI CANDIDATO.

Ne obstupescas, cum tibi ante oculos obversetur Maximus vicarius, et illius frater propriis artibus deprehensi, et pericula, et extrema mala perpassi, quæ in alios ipsi invehere conabantur. Videsis sacrarum Litterarum eloquium: « Colligavit Deus axes curruum eorum, et duxit illos ad debitum 61; » et: « Reversa est malitia eorum in capita ipsorum 62, » et: « In laqueo hoc, quem absconderunt, deprehensus est pes eorum 63. » Comprehenduntur in malis consiliis, quæ ipsi cogitant: quodcumque enim in propriam securitatem, in aliorum vero fraudem et noxam commentum sunt, id Deus in eorum afflictionem, et opprobrium, et exitium inexplicabile, in utilitatem vero, et honorem, et libertatem, et commoda non contemnenda eorum, qui insidiis petiti sunt, convertit. Amman etenim aliquando Mardochæum hominem justum cruci volens affigere, etiam ligno præparato, ipse quidem ex improvviso probris oppressus, et præter omnem expectationem, jussu regis,

60 Prov. xxx, 10. 61 Exod. xiv, 25. 62 Psal. vii, 17. 63 Psal. ix, 16.

qui eum antea multo magis quam animam suam dixerat, suspendebatur, Mardocheus autem, qui mentem suam in Deum continuo fixerat, maxime a rege ceterisque primatibus cohonestatus honoribus et tum magis, quam usquam alias, spectabilior apparuit ⁶⁶. **234** Ομοί ἰτακα tempore divinis eloquiis credito, quæ dicunt: Quod ipse abhorres, aliis ne facias; aliisque mala ne machineris, ne a malis opprimaris, et quæ alii condisti ollam, tu solus edere condemneris. Qui enim soveam aliis effudit, in eam ipse insperans incidet ⁶⁷.

CCXXI. — EURYCLI PATRITIO.

Apposite de tua claritate dictum est: Duo hæc odio habui, senem mæchum, et divitem mendacem ⁶⁸: « Quid superbit terra et cinis ⁶⁹, » molestiarum, putredinum et vermium hæres futura? Si igitur in iniquitatibus, et mendaciis, et delis consenuisti, et consumptus es, dierum malorum salus, nosce te ipsum.

CCXXII. — AGLAOPHONTI CURATORI.

Homo eos, qui injuste alios odio persequuntur, intuitus, et rerum aliarum raptores magis ac magis corroboratos, et potentes; si animum despondens, in desperationem ceciderit, nemine opem ferente, de caelo admirabiliter et supplicis et auxilia videbit. Persta igitur orans et sperans.

CCXXIII. — MAXIMO PRESBYTERO.

Si quid in Veteri, aut Novo Testamento, historice narratur, et manifesto scribitur hoc aut illud factum fuisse; nos vero in nosmetipsos argumentis, et conceptibus animi assumimus, ad ædificationem **235** spiritualem usurpantes: ne existimes nos aut scriptum rejicere, aut historiam convellere. Absit hoc! Non damnamus, neque rejicimus, quod sensu factum fuisse comprobatur, et historia traditum est. Sed quando nos mundus hic sumus, omnia quæ antehac gesta sunt, nunc ipsum nobis apprimentes, uberem fructum accipimus. Namque eum hodie nullus sit Joseph, nulla Ægyptia, nullus Ezechias rex, nullus Judas prolixior, nullus Lazarus vita functus, et reviviscens, nullus Simon Magus, nulla reliqua omnia: propterea si quemquam continentie addictum conspiciamus, Josephum mæchum; si mulierem adulteram viderimus, eam Ægyptiam dicimus; si quis princeps Deo fidus ac pius est, Ezechias nomen habet. Quicumque veritatis verbum prodans prostituuit, aliosque in necem conjicit, Judas esse existimatur. Si item vir quispian optimum negligens factus deliquit, postmodum poenitentia acta, ad vivos rediit, manifestum est mentem illius demortuam ob delictum fuisse, et per poenitentiam resurrexisse. Subdole vero in Chærisi Ecclesiam advenientem, et aqua simplici, non item Spiritu sancto baptizatum, Simonem Magum appellare suevimus. Ad hæc itaque, et reliqua nostra omnia intellectualiter dicta conferens,

ἄλλως τοῦ πρότερον ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀγαπῶντος αὐτόν· Μαρδοχάιος δὲ, ὁ πρὸς τὸν Θεὸν ἔχων διηκεῶς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ταῖς μεγίσταις τετίμηται τιμαῖς παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ πάντων τῶν μεγιστάνων, καὶ περιφανέστερος ὤρθη νῦν μέλλον, ἤπερ ποτέ. Τοιγαροῦν ἐν παντὶ καιρῷ τοῖς θεοῖς πιστεῦναι λογίους, τοῖς λέγουσιν, ὅτι Ὅπερ αὐτὸς μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσεις, καὶ μὴ θέλε ἐτέροις κακὰ, ἵνα μὴ σε καταλάβῃ κακὰ, καὶ τὴν χύτραν, ἣν περ ἄλλοις ἤρτυσας, σὺ μόνος καταδικασθῆς φαγεῖν. Ὁ γὰρ ἄλλοις βόθρον ὀρύξας, εἰς αὐτὸν ἐμπυσεῖται ἀνεπίστως.

ΣΚΑ'. — ΕΥΡΥΚΛΕΙ ΠΑΤΡΙΚΙΩ.

Ἐπιτετευγμένως ἐρέθη περὶ τῆς σῆς ἐνδοξότητος· Δύο ταῦτα ἐμίσησα, γέροντα μακρὴν, καὶ πλούσιον ψεύστην. « Διὰ τί ὑπερφηανεύεται γῆ καὶ σποδὸς; » Μέλλει γὰρ κληρονομεῖν ταλαιπωρίας, καὶ σηπεδόνας καὶ σκώληκας. Εἰ οὖν κατεγήρασας ἐν ἀτοπταῖς, καὶ ψεύδεις, καὶ δόλοισι, καὶ κατεδαπανήθης χορτασθῆς ἡμερῶν κακῶν, γινώθι σαυτόν.

ΣΚΒ'. — ΑΓΛΑΟΦΩΝΤΙ ΚΟΥΡΑΤΟΡΙ.

Ὅταν λοιπὸν ἀτενίσῃ ἄνθρωπος βλέπων τοὺς ἀδίκως μισοῦντας, καὶ τοὺς διαπραξόντας, ἰσχυροποιουμένους, καὶ καταδυναστεύοντας, δταν ἤδη πρὸς ἀφελπισμὸν πέσῃ, μηδεὸς βοηθοῦντος, τότε παραβέβηκε τὰς ἐξ οὐρανοῦ ἀντιλήψεις καὶ βοηθείας βίβεται γινόμενας. Μένει οὖν εὐχόμενος καὶ ἐλπίζων.

ΣΚΓ'. — ΜΑΞΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐάν τι γέγραπται ἐν τῇ Παλαιᾷ, ἤτε ἐν τῇ Νέᾳ, ἱστορικῶς γεγενῆσθαι, καὶ φανερῶς τότε ἢ τότε πεπραχῆσθαι, ἡμεῖς δὲ εἰς ἑαυτοὺς νοοῦμεν αὐτὸ ταῖς ἐνθυμήσεσι, καὶ τοῖς λογισμοῖς πρὸς οἰκοδομὴν πνευματικὴν χρώμενοι, μὴ νόμιζε, ὅτι ἠθετήσαμεν τὸ γράμμα, ἢ ἀπωσάμεθα τὴν ἱστορίαν. Μὴ γένοιτο! Ὡς καθεστῶμεν, οὐδ' ἀποβαλλόμεθα τὸ αἰσθητικῶς πεπραγμένον, καὶ ἱστορίᾳ παραδοθέν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐσμεν ὁ κόσμος, πάντα τὰ πρῶην γινόμενα, σήμερον εἰς ἑαυτοὺς νοοῦντες ἀφελούμεθα. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστι σήμερον Ἰωσήφ, οὔτε ἡ Αἴγυπτος, οὔτε Ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς, οὔτε Ἰούδας ὁ προδότης, οὔτε Ἀδάμος ἀποθανὼν καὶ ἀναστὰς, οὔτε Σίμων ὁ Μάγος, οὔτε τὰ ἐξῆς, διὰ τοῦτο, ἐάν ἴθωμεν παρρησιάζεσθαι, Ἰωσήφ τοῦτον καλοῦμεν· ἐάν θεασώμεθα γυναῖκα μακρά, Αἴγυπτίαν λέγομεν αὐτήν· ἐάν τις δυνάστης πιστὸς τῷ Θεῷ, καὶ εὐλαθὲς τυγχάνει, Ἐζεκίας προσαγορεύεται· πᾶς δὲ ὁ προδοῦς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ τοὺς ἄλλους ἐμβάλλων εἰς θάνατον, Ἰούδας νενομίσται· εἰ δὲ τις βέλτιστος ἄνθρωπος ἀμελήσας ἤμαρτην, εἴτα μετανοήσας ζωοποιήσῃ, δῆλον ἐστὶ ὅτι ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀπέθανεν διὰ τῆς πλημμελείας, καὶ ἐγγύγεται διὰ τῆς μετανοίας, τὸν δὲ καθ' ὑπόκρισιν προσερχόμενον τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ βριπιζόμενον ψιλῷ ἕδατι, οὐ μέντοι καὶ Πνεύματι ἁγίῳ, Σίμωνα Μάγον ἐπινομάζειν εἰσθάμεν. Πρὸς ταῦτα οὖν, καὶ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν νοητικῶς λεγόμενα κανονίζων, οὐδαμῶς σκαθάλισθήσῃ καθ' ἡμῶν. Πάντα οὖν εἰς ἑαυτὸν νόησον τὰ τυπικῶς

⁶⁶ Esth. vii, passim. ⁶⁷ Eccli. xxvii, 29. ⁶⁸ Eccli. xiv, 4. ⁶⁹ Eccli. x, 9.

αμφιδόνα, καὶ πραχθέντα τοῖς ἀρχαίοις. Φησὶ γάρ ὁ Ἀποστόλος : « Ὑμεῖς ναὶ θεοὶ ἐστε » αὐχὸ ἐκ λίθου ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος δεδωμμένος· « Πάντα γὰρ ὑμῶν ἔστιν, εἴτε κόσμος, εἴτε ἑνεστώτα, εἴτε μέλλοντα. » Ὑμεῖς δὲ καὶ γεώργιον, καὶ ἀμπέλων, καὶ ποίμνη, καὶ τὰ ἄλλα.

ΕΚΑ'. — ΛΟΥΚΙΑΝῶ ΣΟΦΙΣΤῆ ΧΡΙΣΤΙΑΝῶ.

Ὁδὸν χρῆ πάροδον δίδοναι ἐπὶ τὴν διάνοιαν ταῖς τῶν βλάπτειν παφικῶτων λογισμῶν φαντασίαις, ἵνα μὴ ζωοποιήσωμεν τὰ ἐξ ἐπιμελείας νεκρωμένα πάθη, καὶ πάλιν ἐναγώνιον διαγάγωμεν βίον. Εὐχερῶς γὰρ πάλιν διάνοια βρέπει πρὸς τὰ πρὸ χρόνου ἔκδεδλημένα πάθη, καὶ τὴν τῶν ἡδονῶν πλάστιγγα ἐπιδρίθει μέχρις ἐδάφους. Τοιαύτη γὰρ ἡ ἔξις τῆς ἀρετῆς, ὀδυρρέπης τίς ἐστι, καὶ ἄγαν εὐκόλως, εἰ ἀμελοῖτο, ταλαντεύουσα ἐπὶ τὰ ἐναντία.

ΕΚΒ'. — ΣΩΤΗΡΙΧῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

« Ὅσπερ στρέφεται θύρα ἐπὶ τοῦ στρόφιγγος αὐτῆς, φησὶν ὁ Σολομῶν, αὕτως ἀνὴρ ὀκνηρὸς ἐπὶ τῆς πότῃς αὐτοῦ. » Βολβίτω δὲ κοπρῶν τὸν ὀκνηρὸν ὁ Σαρὰχ παρεικάζει. Ταῦτα δὲ μοι πρὸς τὴν σὴν ὀκνηρίαν.

ΕΚΓ'. — ΑΝΘΕΜΙῶ ΝΟΜΙΚῶ.

Πρόρω στήθι τοῦ τῆς πορνείας μιάσματος, καὶ οὐκ ἂν περιπέσης τῷ τῆς λύπης βροχίσματι.

ΕΚΔ'. — ΜΑΡΙΑΝῶ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

Μεγάλην ἐρ' ἅπασιν ἔστιν εὐρεῖν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ Δασπότου παρὶ τοῦς οικίους δούλους οικονομίαν, ὥστε καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι σκυθρωπά, καὶ μὴ πάντη κατὰ βούλησιν ἀπαντῶντα, καὶ ταῦτα ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πολλῶν οικονομεῖσθαι, τῇ δυσθεωρήτῳ σοφίᾳ τοῦ Κυρίου, καὶ τοῖς ἀνεξιχνίαστοις αὐτοῦ κριμασίαι. Ἄλλὰ κατεξανάστηθι τῶν πειρασμῶν, τὴν νῦν δίκην καταγιγῶς ἐπιδραμόντων ὕμῶν, καὶ καταστέφθητι, πάτερ, ὀπερευχόμενός μου.

ΕΚΕ'. — ΛΕΟΝΙΔῆ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜῶ.

« Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς με, φησὶν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς, ἐὰν μὴ ἦ δεδωμένον αὐτῷ ἄνωθεν. » Οὐκ ἔστι γὰρ τὸ τυχερὸν πρᾶγμα ἢ εἰς τὸν Χριστὸν πίστις, τῆς γὰρ ἄνωθεν δεῖται βοήθῃς, τὸ γὰρ ἀληθινῶς πιστεῦσαι γενναίας ἐστὶ ψυχῆς. Ἡ οὖν τοιαύτη ψυχὴ τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χρεῖται κατανύξεως εἰς τὸ πιστεῦσαι· καὶ ἡ ἄνωθεν δὲ βοήθῃ δεῖται τῆς ἡμῶν προαιρέσιως.

ΕΚΘ'. — ΘΕΟΚΛΕΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῶ.

Τοσοῦτον ἰσχύει καλλίστη μετάνοια, ὥστε καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς κλίνης ψυχορραγαυντά τινα ταύτῃ χρησάμενον, ἐλευθεροῦν μυριῶν παραπτωμάτων ἐν στιγμῇ χρόνου. Τοῦ γὰρ καιροῦ ἡ στενωπρία οὐκ ἂν θλίψῃ τὴν θεῖαν φιλανθρωπίαν· γέγραπται γὰρ ἐν προφητικῇ δόλω, ὅτι « Ὅταν ἀποστραφεῖς τὰ ἑαυτοῦ χάριστα ἔργα, ἐκ τοῦ βήθους τῆς καρδίας στενάξῃς, τότε σωθήσῃ. » Καὶ πειθέτω σε ὁ ταπεινός

« nulla pacto erga nos scandalum concipies. Omnia itaque, quæ ad modum typi evenere, aut a veteribus patrata sunt, intelligito. Namque dicit Apostolus : « Vos templum Dei estis », et : « Omnia vestra sunt, sive mundus, sive presentia, sive futura » ; et : « Vos estis, et æges, et vitis, et græx », et alia.

236 CCXXIV. — LUCIANO SOPHISTÆ CHRISTIANO.

Non est dandus ad mentem aditus cogitationum, quæ nocere aptæ sunt, inaginibus ; ne perturbationes diligentia nostra demortuos excitemus, rursusque vitam discrimine ac certaminibus plenam transigamus. Facile enim propendet cogitatio ad perturbationes non multum ante tempus sopitas, et voluptatum lancem ad solum usque aggravat. Est habitus enim virtutis, mutata celerrimus est, nimisque facile, si negligatur, in contraria vertitur.

CCXXV. — SOTERICHO DIACONO.

« Quemadmodum porta super cardine suo circumvolvitur, ait Salomon, sic homo segnis super lectulo suo ». Et stercorum simo sacerdem Sirachus assimilat. Hæc ad tuam socordiam militi dicta sunt.

CCXXVI. — ANTHEMIO JURISPERITO.

Longe remotus a fornicationis sorde, in animi consternationis et tristitiæ laqueum non cades.

CCXXVII. — MARIANO EPISCOPO.

Immensam in omnibus boni Domini erga proprios servos dispositionem intuemur. Sic etiam quæ tristitia esse videntur, et non usquequaque secundum voluntatem adveniunt, eadem ipsa in utilitatem multorum disponuntur, inenarrabili sapientia Domini et consiliis inscrutabilibus. Sed contra tentationes, quæ nos instar tempestatis impetunt, assurge, et coronam tibi, pater, compone, pro me Deum exorans.

CCXXVIII. — LEONIDÆ DECEMPRIMO.

« Nemo venit ad me, ait Servator noster Christus, nisi ei desuper datum sit ». Non enim cuique obvia est fides in Christum : superiori namque impulsu indiget, cum vere credere generosi animi sit. Tali igitur animæ illa, quæ a Deo est, compunctio opus est, ut credat. Sed supernus quoque impulsus nostra eget electione et arbitrio.

CCXXIX. — THEOCLI SCHOLASTICO.

Tantam vim habet optima pœnitentia, ut si quispiam, etiam in lecto, dum animam agit, ea usus fuerit, momento temporis ab innumeris delictis liberetur. Temporis enim angustia Dei humanitatem non opprimit : scriptum siquidem est apud prophetam : « Cum aversatus tua pessima opera, ex intimo cordis ingemueris, tunc salvus eris ». Idque tibi persuadeat humilis publicanus, in gemitu

⁶⁶ II Cor. vi, 16. ⁶⁷ III Reg. vi, 1. ⁶⁸ I Cor. iii, 22. ⁶⁹ Eccecl. xxxiv, 17. ⁷⁰ Prov. xxvi, 14. ⁷¹ Ecclii. xii, 2. ⁷² Joan. vi, 66. ⁷³ Isa. xxx, 15.

modicam orationem offerens, statimque infirmorum debitorum remissionem accipiens, justusque divino calculo super superbientem Phariseum, multis præclaris facinoribus conspicuum, declaratus ⁷⁶.

238 CCXXX. — PHILONI.

Alius in aliud quidpiam ex mundi hujus inanibus inclinatus; et alius in aliud, quod nihil animæ conducere potest, insanit. Tu vero circa illud unum votis omnibus incumbis, se pro Christo exercentibus tuas sine ullo modo facultates erogare. Quas igitur propterea mercedes habiturus sis, gratia Domini ante obitum præmonstrat, quæ futura prævidens submissa voce te adhortatur, ut conducibilia peragas, revelatque nunquam desituras retributiones.

CCXXXI. — EMILIANO PROTECTORI.

« In mœstitia faciei, ait Salomon, bonificabitur cor ⁷⁷. » Etenim si irascamur, contraque nos, qui in improbam illam actionem agimur, amaruerimus, omnino nostra anima bonificabitur, pulchritudine virtutum gaudens et exultans.

CCXXXII. — SCRINIARIO.

« In Christo Jesu, ait Apostolus, neque masculus, neque femina ⁷⁸. » Et tamen credentes omnes in masculinum, et feminam conformati videntur. Verumtamen non de iis, quæ sub oculos cadunt, Apostolus loquitur, sed innuit id quod visui non obijcitur: iis enim qui mentis aciem in Deum dirigunt, et mascula, et feminea perturbatio proposito, et fide et voluntate emoriuntur.

239 CCXXXIII. — DOMETIANO EPARCHICO.

Nisi verum omnium Deus, et de omnibus bene promeritus Christus revera mortuus, ex mortuis vere resurrexisset, inanis est nostra fides ⁷⁹; et frustra corpus mysticum comedimus, et sanguinem bibimus nos causa expurgandi, ut annuntiemus, non mortem tantum et sepulturam, sed resurrectionem etiam et gloriam, et nunquam finiens regnum illius.

CCXXXIV. — FRANCO CANCELLARIO.

Cum carnis cogitatio irritat te, concipe tibi animo æternarum poenarum horrorem. Jacobis per idem tempus, ut inquit Salomon, in corde maris, et veluti gubernator in inexplicabili tempestate ⁸⁰. Siquidem si pugnae tempore, quam cum irritante te suavi facie inis, præpotens fuisti, poteris non dissimili ratione cum præscriptis sempiternis poenis certamen subire, atque ille qui in maris tempestate obruitur, nullo negotio, nulloque labore superior eris omni violento impulsu, qui tibi a concertantibus demonibus adigitur.

CCXXXV. — ARISTOCRATI EUNUCHO.

In Spiritu sancto et igne Dominicum baptismum ⁸¹, ignis appellatione calidum, et vividum gratiæ et peccatorum discito absumens.

Α τελώνης ἐν στεναγμῶ μικράν τινα δέτησιν προσκυμίσας, καὶ παραχρῆμα μυρίων ὀφλημάτων δεξάμενος ἄφρσιν, καὶ δεδικαιωμένος τῇ θεῖᾳ ψήφῳ ὑπὲρ Φαρισαίων ἀλαζόνα, πολλὰ πάνυ δικαιοπραγήσαντα.

ΣΑ'. — ΦΙΛΩΝΙ.

Ἄλλος πρὸς ἄλλο τι νένευκε τῶν ματαίων τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τέτρωται τῶν μηδὲν τὴν ψυχὴν ὠφελοῦντων. Σὺ δὲ περὶ ἓν μόνον σπουδάσεις μετὰ πάθων, τὸ τοῖς ἀσκηταῖς τοῦ Χριστοῦ τὴν σὴν ἐκδοπανᾶν ὑπάρξιν ἀχορέστως. Πηλίκας τοίνυν διὰ τοῦτο μέλλεις ἀπολαμβάνειν τὰς μισθοαποδοσίας, δῆλον ὅτι ἡ χάρις τοῦ Κυρίου δεικνύει σοι πρὸς τελευτῆς, ἢ τις προγινώσκουσα τὰ μέλλοντα, καὶ ὑποφθέγγεται σοι πράττειν τὰ ψυχοφελῆ, καὶ προσπατοκαλύπτει τὰς διαωνιζούσας ἀνταμειψεῖς.

B ΣΑΑ'. — ΑΙΜΙΛΙΑΝῶ ΠΡΟΤΗΚΤΟΡΙ.

« Ἐν κακίᾳ προσώπου, φησὶ Σολομών, ἀγαθουθήσεται καρδία. » Ἐὰν γὰρ ὀργισθῶμεν, καὶ πικρανθῶμεν καθ' ἑαυτῶν κινουμένων πρὸς τὴν ἄτοπον πρᾶξιν, πάντως ὅτι ἀγαθουθήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν τερπομένη, καὶ ἀγαλλιωμένη τῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν.

ΣΑΒ'. — ΣΚΡΙΝΙΑΡΙῶ.

« Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, οὔτε ἄρσεν, οὔτε θῆλυ. » Καὶ μὴν πάντες οἱ πιστοὶ καὶ εἰς ἄρσεν καὶ εἰς θῆλυ φαίνονται διεσχιματισμένοι. Ἄλλ' οὐχὶ περὶ τῶν ὁρομένων λέγει ὁ μέγας Παῦλος, ἀλλὰ τὸ μὴ βλεπόμενον ὑπαινίττεται· παρὰ γὰρ τοῖς ἀποδέλοιποις εἰς Θεόν, καὶ τὸ ἄρσεν πάθος, καὶ τὸ θῆλυ, τῇ προθέσει, καὶ τῇ πίστει, καὶ τῇ βουλήσει νενέκρωται.

ΣΑΓ'. — ΔΟΜΕΤΙΑΝῶ ΕΠΑΡΧΙΚῶ.

Εἰ μὴ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς καὶ εὐεργέτης Θεὸς Χριστὸς κατὰ ἀλήθειαν τεθνηκώς ἐκ νεκρῶν ἀληθῶς ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν ὑπάρχει, μάτην δὲ ἐσθόμεν τὸ σῶμα τὸ μυστικόν, πίνομεν δὲ τὸ αἷμα πρὸς καθάρσιν οἰκείαν, ἵνα καταγγελωμεν, οὐ μόνον τὸν θάνατον, καὶ τὴν ταφήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔγερσιν, καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν ἀκατάπαυστον βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ.

ΣΑΔ'. — ΦΡΑΓΚῶ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙῶ.

Ὅταν ἐρεθίζεις σε τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, λάβε εἰς καρδίαν σου τὴν φρίκην τῶν αἰωνίων κολάσεων. Κατακείσῃ δὲ, καθὼς λέγει Σολομών, ἐν καρδίᾳ θαλάσσης, καὶ ὡς κυβερνήτης ἐν ἀφάτῳ κλύδωνι. Ἐὰν γὰρ δυνηθῆς ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης τῆς πρὸς τὸ ἐρεθίζον σε εὐμορφον πρόσωπον, οὕτως ἐναγιῶνιον σεαυτὸν καταστήσῃς τῇ προκατηγγελημένῃ αἰωνίῳ κολάσει, καθάπερ ὁ χεμαζόμενος ἐν θαλάσῃ βῆδῶς τε καὶ ἀπόνως περιγενήσῃ τῆς παρὰ τῶν προσπαλαιόντων δαιμόνων ἐπαγομένης βιαίας παρακλήσεως.

ΣΑΕ'. — ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΙ ΕΥΝΟΥΧῶ.

Ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ τὸ δεσποτικὸν βάπτισμα, διὰ τῆς τοῦ πυρὸς προσηγορίας τὸ θερμὸν, τὸ διεγερμένον τῆς χάριτος, καὶ τὸ δαπανητικὸν τῶν ἁμαρτιῶν μάνθανε.

⁷⁶ Luc. xviii, 15. ⁷⁷ Eccle. vii, 4. ⁷⁸ Galat. iii, 28. ⁷⁹ I Cor. xv, 14. ⁸⁰ Prov. xxiii, 34. ⁸¹ Matth. iii, 11.

Βλαχνηματώδης τις, καὶ ἄλογος ὑπάρχων, κἂν δο-
καίς φρονιμώτατος εἶναι, τοῦ μὲν Θεοῦ ἀπαρνή τὴν
λατρείαν, μηδὲν θέλων παρασχεῖν τούτῳ εὐήκοον
ἀκοήν, τῷ δ' ἐχθρῷ ἡδέως τὸ ὠτίον ὑπέχεις πρὸς τὸν
σαυτοῦ θλεθρον, καὶ ἀγαπῶν ἐκθύμως τὸν παρὰ φύ-
σιν Δεσπότην, διηγεκῶς ἐκτελεῖς τὰ προστάγματα
αὐτοῦ. Καλῶς τοιγάρτοι ὁ παρ' Ἑβραίων νόμος συμ-
βολικῶς τοῦ δούλου τοῦ τὴν ἐλευθερίαν μισήσαντος,
μετατροπῆσθαι τῷ ὀπητίῳ κελεύει τὸ ὠτίον, ὅπως
μὴ ὀπή τῇ κατὰ φύσιν ἀκούων, δέξεται ποτε λόγον
ἐλευθερίας· ὅπερ βλέπομεν γενόμενον ὑπὸ σοῦ· δου-
λος γὰρ τοῦ Σατανᾶ αἰώνιος κέρηνος, στέργων μὲν
αὐτόν τε καὶ τὸν παρόντα βίον, μηδέποτε δὲ βουλό-
μενος κἂν ἀπαξ θείας Γραφῆς ἀκούσαι, μὴ δ' ἐννοίαν
λαβεῖν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

ΣΛΖ'. — ΜΑΚΕΔΟΝΙΩ ΤΑΞΕΩΤΙΩ.

Τίνας ἐνεκεν οἱ πνευματικοὶ λόγοι πέλυξ κίπτων
κέτρων εἰρηναίαι ἐν τῷ Ἱερειμᾷ; Ὁ γὰρ λόγος τοῦ
θεοῦ ἐπιρχόμενος τῇ λιθῷδει καρδίᾳ διχάζει τὰ κα-
κῶς συνημμένα, ὅπως ἂν δυνηθεῖ ὁ ἄνθρωπος δια-
κρίνειν ἀκριθῶς, καὶ διαστέλλειν τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ
χειρόνος, καὶ αἰρεῖσθαι μὲν ποτε καλὰ, διωθεῖσθαι
δὲ τὰ ψεκτά.

ΣΛΗ'. — ΘΥΡΣΩ ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΩ.

Διαπορεῖν φάσκεας, τίς τε ἂν εἴη ὁ δυνατὸς καὶ
πανάγαθος ἀνὴρ, περὶ οὗ πρὸ ἡμερῶν αἰνιγματωδῶς
γέγραφα, καὶ τίς ὁ ληστής, καὶ τίς ἡ πανοπλία αὐ-
τοῦ. Ληστής μὲν οὖν ὁ διάβολός ἐστιν, ληστεύσας
ἡμᾶς ἐκ τῶν κρεῖττόνων, καὶ λαφυραγωγῆσας. Τρο-
φή δὲ τούτου, καὶ σκέπη, καὶ πανοπλία τὰ ἡμῶν
ἁμαρτήματα, δι' ὧν κατασφάττει, καὶ ἀπόλλυσιν
ἡμᾶς. Ὁ οὖν τὸν κόσμον δημιουργήσας Σωτὴρ, ἐπι-
δημήσας ἐνταῦθα διὰ σαρκὸς, παντοδύναμος ὑπάρ-
χων, ἔδησε μὲν τὸν ληστὴν διάβολον, ἐξήρπασε δὲ
ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας αὐτοῦ, ἄρας δὲ τὰς ἁμαρτίας
τοῦ κόσμου, καὶ τῷ σταυρῷ προσηλώσας, ἐθριάμ-
θευσε τὸν ἐχθρὸν, καὶ κατήσχυνεν αἰσχύνῃ αἰώ-
νιον.

ΣΛΘ'. — ΠΑΥΛΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἐξίς μὲν ἀπὸ συνηθείας, ἀπὸ δὲ ἐξέως φύσις ἐγγί-
νεσθαι εἴωθεν. Καλεπὸν δὲ καὶ δύσκολον μετακινῆ-
σαι, ἢ μεταβαλεῖν φύσιν, πλὴν τῷ Θεῷ δυνατὸν,
φύσις γὰρ οὐκ ἀντιτάσσεται τῷ Θεῷ. « Ἄν γὰρ
ὑπάρχωσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν, φησὶν, ὡς φοινικίου,
ὡς χιόνα λευκανῶ· ἂν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον
λευκανῶ. » Ὅθεν οὐκ ἀπογνωστέον· τῆς γὰρ πονη-
ρᾶς, καὶ ψεκτῆς συνηθείας ἰσχυρότερος ὁ πτίσας
ἡμᾶς Θεός, ὁ ποιῶν πάντα, καὶ μετασκευάζων, ὡς
φησὶν ὁ προφήτης. Κἂν εἰς ἔξιν ἔλθῃς, καὶ φύσιν τῆς
κακίας, μὴ ἀπογνῶς, ἀλλὰ μετάνωθι, καὶ σωθῆσθαι.
Διὰ γὰρ τούτου χρώματα οὐκ ἐξίτηλα, ἀλλὰ σχεδὸν
συνουσιώμενα τοῖς ὑποκειμένοις λαβῶν, τὸ φοινικίου
καὶ τὸ κόκκινον λέγω, εἰς τὴν ἐναντίαν ταῦτα ἔξιν
καταστήσειν εἰρηκεν, ἵνα χρηστάς ὑποτείνῃ τοῖς

Æque ac oves balans, et rationis inops, licet
prudētissimus videaris, Dei quidem cultum abne-
gas, cum illi prorsus præstare nolis aurem obno-
xiam, adversario vero patentem ac morigeram in
tui perniciem exhibeas, et ex animo Domino, qui
præter naturam est, addictus, continuo illius imperiis
obtemperas. Præbe igitur Judaica lex sensu
mystico, servi illius, cui odio fuerat libertas, au-
rein subula perforare mandat⁸³ : ne naturali fora-
mine audiens excipiat aliquando libertatis locutionem.
Quod a te factum conspiciamus : servus etenim
Satanæ sempiternus factus es, illi, præsentique
vitæ deditus, et nunquam te induci permittis, vel
semel, ad audiendas divinas Litteras, neque futuri
sæculi imaginem aliquam concipiendam.

CCXXXVII. — MACEDONIO APPARITORI PRÆ-
SIDUM.

Quanam ratione spirituales sermones securis fran-
gens petram dicuntur in Jeremia⁸⁴? Verbum nempe
Dei in cor saxum adveniens male compacta in
duas discriminat partes, ut possit homo exquisite
dijudicare, meliora a deterioribus discernere, et
aliquando bona eligere, et vituperabilia repellere.

CCXXXVIII. — THYRSO PRIMICEPIO.

Hærete te ais, quisnam ille fuerit potens, et ho-
nitate 241 perfecta stabilis vir, de quo paucos
ante dies perobscure, et quasi per nebulam scripsi,
et quis latro, et quæ armatura illius. Latro itaque
diabolus est, qui nos ex melioribus deprædatus
est, et veluti spoliū factos abduxit. Cibis
illius, et tegumentum, et armatura, nostra sunt
peccata, per quæ nos trucidat et perlit. Qui
igitur mundum fabrefecerat Salvator, per carnem
huc accedens, cum omnia posset, prædonem qui-
dem colligavit, nos vero ex illius servitute in liber-
tatem vindicavit : tollens præterea peccata mundi,
crucique affligens, de hoste triumphum egit, quem
sempiterno dedecore affecerat.

CCXXXIX. — PAULO SCHOLASTICO.

Habitus quidem consuetudine, habitu natura in-
generari assolet. Durum vero atque arduum est
transferri, aut immutari naturam : id nihilominus
Deus potest ; neque enim Deo adversatur natura.
Etenim si peccata vestra fuerint, ait, ut coccinum,
quasi nivem dealbabo ; si fuerint rubra, quasi lan-
nam dealbabo⁸⁵. Quare non est desperandum :
prava siquidem ac vituperabili consuetudine ma-
gis potens est Creator nostri Deus, qui omnia
facit, et immutat, ut vates habet⁸⁶. Et licet in ha-
bitum et malitiæ naturam deveneris, ne desperes,
sed pœnitentia utitor, et salvaberis. Ob hoc enim
colores non facile evanidos, sed fere rebus innatos
afferens, puniceum nempe et rubrum, in contrarium
eos habitum immutare asseruit, ut hominibus spem

⁸³ Deut. xv, 17. ⁸⁴ Jer. xxiii, 29. ⁸⁵ Isa. 1, 18.⁸⁶ Amos. v, 8.

bonam intenderet. Ingens itaque penitentiae vis est, quæ 242 nos efficit instar nivis, et uti lanam dealbat, licet præcedens improbatam mukum adhuc tempus animam possimtis modis infuscet, et formam ejus in aliam converterit.

CCXL. — JULIANO ECCLESIARUM DEFENSORI.

Obsecratorum apud Hierichum biga Salvatori clamabat : « Miserere nostri, Domine, fili David⁸⁸ ; » Deus enim es idemque homo. « Miserere nostri ; » tuum enim auxilium invocamus ; et ex mediis tenebris, nocteque imploramus locis ac tenebrarum Dominum, qui percutere et medere vales ; qui neci tradere, indeque ad vitam referre potis es. Ne, humanissime Domine, prætergrediaris ; qui misereri nosti, nostri miserere. Turba vero cum nollet, Christum David Filium, sed fabro genitum vocitare⁸⁷, cæcis irata increpabat, ut tacerent : at illi magis ac magis eadem clamabant⁸⁸. Et stetit Dominus Jesus, cum Filius David vocaretur. Stetit Jesus, qui mare stare fecerat, qui mensuram undis præfixerat, qui ventis terminos posuerat. Stetit Jesus, qui cælum uti fornitem constituit. Admirationem aliquando ciebat Nave filius Jesus, precibus solem ut staret efficiens⁸⁹. Sed quid ille ad dnos hos cæcos, qui Christum stare fecerant justitiæ Solem, non necessitatis imperio ullo, sed prece et advoca-tione? Et ait ad illos Dominus : « Quid vultis ut faciam vobis⁹⁰ ? » Quidquid placuerit præstabo vobis, tanquam cæli terræque Dominus. Pudore gentes hæreticique afficiantur, qui non omnia 243 quæcumque voluerit Christus, opere præstare posse asseverant. « Quid vultis ut vobis faciam ? » Si a me inope pecunias petieritis, fontem auri exhibeo. Dominus enim inopes facit et divites, qui Abraham, et Job, et David fortunatos illos homines divitiis ac opibus oneravit : si imbres demittere petieritis, statim corruent ; si fontes panis vobis impertiri, jam sub manu sunt : operibus ipsis probationem habetis ; si aquam in vinum commutare, testes sunt in Cana nuptiarum crateres. Cæci vero responderunt dicentes : « Domine, ut aperiatur oculi nostri⁹¹. » Tu, Domine, qui percussisti, sana ; miserere nostri nunc, qui antea ira incensus fueras : nunc denuo oculos confunde, qui naturæ auctor es ; aperi luminis radios, qui tenebrarum portæ occludis. « Misertus autem Jesus, tetigit oculos eorum, et confestim viderunt⁹². » Ubi namque Jesus tangit, omnia in meliorem modum immutantur. Viderunt itaque cæci duplex lumen, alterum communis diei, alterum illius, qui eus sanaverat, cælestis medici, et animorum, et corporum ; et lumen in lumine respanduit. Nunc recuperato lumine æque ac Petrus et Andreas Jesum sequuntur ; et venientes Beth-saida, novis oculis vident ex Davide progenitum faustis puerorum acclamationibus excerptum recen-

ανθρώποις τὰς ἐπιβάς. Μεγάλη ποίνυν τῆς μετανοίας ἡ δύναμις, εἶγε ἡμεῖς ὡσπερ χιόνα ἐργάζεται, καὶ ὡς ἔρον λευκαίνει, κἀν προλαβοῦσα ἡ ἀμαρτία πολλῶ χρόνῳ κατέβλαψε τὴν ψυχὴν φαύλος, καὶ μεταμετέφρασκεν.

ΣΜ. — ἸΟΥΛΙΑΝῶ ΕΚΚΛΗΣΙΑΚΑΪΚῶ.

Ἡ συζυγία τῶν ἐν Ἱερικῷ τυφλῶν ἔβδα πρὸς τὸν Σωτῆρα · « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὲ Δαυὶδ · » Θεὸς γὰρ ὑπάρχεις, καὶ ἐνθρονοῖς ὁ πῶτος · « Ἐλέησον ἡμᾶς · » σὲ γὰρ καλοῦμεν βοηθῶν · σὲ ἐπικαλοῦμεθα ἐκ μέσης ἀγλῦος καὶ νεκρῶς τὸν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους Κύριον, τὸν κληθεῖν καὶ θεραπεῦσαι δυνάμενον, τὸν θανατώσαι καὶ ζωοποιήσαι ἔρχοῦντα, μὴ παραδράμῃς ἡμᾶς, φιλόφροντα Δέσποτα. Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ ἐλεήσει εὐδῶς. Ὁ δὲ ὄχλος μὴ βουλόμενος τὸν Χριστὸν καλεῖσθαι Ἰδὸν Δαυὶδ, ἀλλὰ τέκτονος τέκνον, ὀργίζετο καὶ τυφλοῖς, καὶ ἐπειτὶ μὸν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν · οἱ δὲ μειζῶνως ἐκέκραζον τὴν αὐτὴν φωνήν. Ἔστη δὲ ὁ Δεσπότης Ἰησοῦς ἀκούσας Ἰδὸς Δαυὶδ · ἔστη Ἰησοῦς ὁ τὴν θάλασσαν στήσας, ὁ μέτρα κῆρας ἐπιβάτων, ὁ πνεύματα ὄρους ἐπιβείς · ἔστη Ἰησοῦς ὁ στήσας τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν. Ἐθαυμάζετο ποτε ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, ἥλιον διὰ προσευχῆς στήσας · ἀλλὰ τί φέρς τοῦτους τοὺς δύο τυφλοὺς στήσαντας Χριστὸν τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον, οὐκ ἀνάγκης προστάγματι, ἀλλ' ἰκεσίᾳ, καὶ παρακλήσει ; Καὶ φησι πρὸς αὐτούς ὁ Κύριος · « Τί θέλετε ἵνα ποιήσω ὑμῖν ; » Ὅπερ ἐὰν βουλήθητε παρέξω ὑμῖν, ὡς Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Αἰσχύνῃν ὀφλήσουσιν οἱ τῶν αἰρετικῶν, καὶ τῶν Ἑλλήνων παῖδες ὁ λέγοντες · Ὅχι οὐα Χριστὸς βούλεται, ταῦτα καὶ ποιεῖν δύναται. « Τί θέλετε, ἵνα ποιήσω ὑμῖν ; » Ἐὰν αἰτήσητέ με χρήματα τὸν ἀπέθρονα δοῦναι, πηγὴν χρυσοῦ χορηγῶ · Κύριος γὰρ πτωχίζει, καὶ πλουτίζει, ὁ πλουτίσας τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὸν Ἰωδ, καὶ τὸν Δαυὶδ τοὺς μακαριστοὺς ἑσθρας · ἐὰν ὀμβροὺς ἐπιβάλλειν ἱκετεύσητε, εὐθέως γενήσονται · ἐὰν πηγὰς ἔρτων χαρίσασθαι ὑμῖν, ἑτοιμῶς παρέξομαι · ἔχετε τοὺς ἔρτους τὴν ἀπόδειξιν · ἐὰν μεταβαλεῖν ὕδωρ εἰς οἶνον, μάρτυρες οἱ τῶν γάμων κρητῆρες ἐν τῇ Κανᾷ. Οἱ δὲ τυφλοὶ ἀπεκρίναντο λέγοντες · « Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν ἡμῶν ὁ ὀφθαλμοί. » Αὐτὸς, Δέσποτα, ὁ κληθεῖς, θεράπευσον · ἔλεησον ἡμᾶς νῦν ὁ πρότερον ὀργισθεῖς · κλάσον πάλιν ὀφθαλμοὺς ὁ τῆς φύσεως ποιητῆς · ἀνοίξον φωτὸς αὐγάς, ὁ τοῦ σκότους τὰς θύρας ἀποκαίτων. « Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψαν. » Ἐνθα γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐπιτεταί, πάντα πρὸς τὸν ἀμείνονα μεταβάλλεται τρόπον. Ἰδὸν λοιπὸν οἱ τυφλοὶ διπλοῦν τὸ φῶς, τὸ μὲν τῆς κοινῆς ἡμέρας, τὸ δὲ τοῦ θεραπεύσαντος οὐρανοῦ ἱατροῦ καὶ ψυχῶν, καὶ σωμάτων · καὶ φῶς ἐν φωτὶ διελαμψεν. Ὅθεν ἀναβλέφαντες ἀπολωθοῦσιν ἐφ' Ἰησοῦ, ὡς Πέτρος, καὶ Ἄνδρας, καὶ ἀναβδόντες εἰς Βηθσαῖν, νέοις ὀφθαλμοῖς βλέπουσιν, ὡπὸ καί-

⁸⁸ Matth. xx, 30. ⁸⁷ Matth. xiii, 55. ⁸⁸ Matth. xx, 31. ⁸⁹ Josue x, 13. ⁹⁰ Matth. xx, 32. ⁹¹ ibid. 33. ⁹² ibid. 34.

δυν τὸν ἐκ Ἀυτοῦ εὐφημούμενον τοῖς νέσις τῶν φοινίκων βλαστῆμασι, τὸν ἀεὶ ξένα ποιοῦντα καὶ παράλοζα θαύματα.

ΣΜΑ'. — ΕΠΙΦΑΝΙῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Ἡθελήσας μάθείν, τί ἔρα παράδηλο τὸ δέρας τὸ ἐξ ὕφους παρὰ τοῦ Ἥλιου τῷ Ἐλισαίῳ ἐπιβρίφέν. Μάθε ἴσιν. Ἡ γὰρ μήλωτῃ ἐκείνη νεκροποιδς ὕπῃρχε παντοίας γυῖδους φαντασίας, καὶ ἐξαφανίζουσα πᾶσαν ἐμφυτον κίνησιν τῶν μελῶν Ἐλισαίου, δι' ἧς οὐ μόνον τὸ τρηκαῦτα αἰσθητῶς, ἀλλὰ καὶ νῦν νοητῶς ταῖς σαρκῶδεσι ψυχαῖς ὡς θανάτου ἀμαρτίας καὶ ἀσεθείας μεμετωμέναις ἐν τῇ νοουμένη Ἱερικῶ ἐπιβάλλει τοὺς ἄλας τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, καὶ πρὸς θεοσέβειάν τε καὶ πρὸς τὸ τεκνογονεῖν ἀρετὰς μεταρρυθμίζει πάντας τοὺς πιστεύοντας.

ΣΜΒ'. — ΙΟΥΔΑΙΑῶ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΪΚῶ.

Ἐνδέχεται ἀπεκδυσάσθαι τοὺς πορνικούς ὀφθαλμούς τῆ πρὸς Θεὸν προσέλιξι, ἵνα μήκετι ὀρώμεν τὴν βέβηλον ἡδονὴν, λαθεῖν δὲ ἐκ χάριτος Κυρίου ὀφθαλμούς νέους, δι' ὧν λοιπὸν τῆς εὐόδους καὶ ἀγίας σωφροσύνης τὸ κάλλος ὀφθόμεθα, καὶ τῶν ψιλορυπέρων ἐκμύκνον τὰς ὕψεις βαπτισμένων ἐλευθεριδιδαντες.

ΣΜΓ'. — ΚΥΠΡΙΑΝῶ ΔΙΑΜΗΓΑΤΟΡΙ.

Θεομάζειν ἔφη, δικεῖ ὄχι κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀβραάμ ὀνυθεν ὃ τῆρις; τῶν παιδῶν πεμπομένοσ εἰς Μεσοποταμίαν, ἀλλὰ τῷ πῃρῷ ὀποθεῖς τὴν χεῖρά αὐτοῦ παρέχει τῷ Δεσπότη τὸν ὄρκον. Ἐγίνωσκεν ὁ Ἀβραάμ καὶ ἡδῶ προεβλεπεν τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς τῶν πάντων δημιουργῶν Χριστὸν μέλλειν κάρπος ἰσθλας ἐκ τῶν μηρῶν τοῦ Ἀβραάμ, τούτέστιν ἐκ τοῦ σπέρματος; αὐτοῦ, προελθεῖν κατὰ δάρκα, καὶ ἡδῶ προωμολόγει πρὸ τοσοῦτων γεγεῶν τὸ μέλλον μυστήριον. Ὁ γὰρ μέλλον, ψῆδιν, ἐκ τῶν μηρῶν μου σάρκοῦσθαι; Θεός, Κύριος ὀπάρχει τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Διδ λέγει τῷ οἰκέτῃ. Ἐγὼσθεσ τῆν χεῖρά σου ὀπὸ τῶν μηρῶν μου, καὶ ἐξορκῶ σε Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.

ΣΜΔ'. — ΔΗΜΑΡΧῶ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙῶ.

Ὅταν ἀσθενεῖ τὸ ὀγογᾶστριον πάθος, ὀφλον θεῖ ἐκ τῆς ἐνδείας τοῦ ὀπερκειμένου ἀγγουσ τῆς γαστῆρς ἐξασθενεῖ. ὀταν δὲ σφριγῆ, καὶ διακεκίνηται, πάντωσ ἐκείθεν ἔχει ἐπιχορηγουμένην τὴν δόναμιν ἐκ πλησμονῆς ἀμέτρου.

ΣΜΕ'. — ΚΑΝΑΔΙΑΝῶ ΣΤΡΑΤΗΑΑΤῆ.

Ἐπειθου μου διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τίνοσ χάριν ὀ μὲν μοναχοῖ ὀτοκίζόμενοι ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀναβάλλονται ὀριου, γυμνοῦντες ὀλον τὸ ἐδῶνυμον μέρος, ὀ θε φοροῦντες κοσμηκοῖ τὰς χλαυδάσ τὸ δεξιδν μέρος τοῦ σώματος τοῖς πᾶσι φανερόν καθιστώσιν. Ἄκουσον τοῖνυν, θε ὀ μὲν μοναχοῖ τῷ Κυρίῳ περθόμενοι λέγοντι. Ὅπερ ποιεῖ ἡ δεξιά σου, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά, ὀ τούτέστιν, κὶ ἀγαθὰ πρᾶξεῖς, ἀσπερ διὰ παντὸς ἐργᾶξῃ, λαυθανέτωσαν τὴν λοιμῶδῃ κενοθεξιν, καὶ τὴν ἀνθρωπαρεσῆκίαν, ἀριστερά γὰρ ἀληθῶσ ἐστίν ἡ τοσαύτῃ κατάστασις, ὀκαυῶσ τὰ μὲν

tibus palmarum surculis eum, qui semper nova et praeter expectationem omnem miracula peragit.

244 CCXLI. — EPIPHANIO LECTORI.

Discere cupis, quid pellis illa, quam ex alto Elias Eliseo projecit²³, sibi velli. Discas igitur. Pellis illa terrenam omnem imaginem neci tradebat, et omnem innatum membrorum motum Elisei perdebat; per quam non tunc tantum, ut sensui patebat, sed et nunc, ut intellectu concipitur, carnalibus animis addictis, tanquam mortis peccatis et impietatibus repletis in intellectuali Hiericho divinae gratiae salem inspergit, et ad Dei cultum virtutumque procreationem credentes omnes transfert.

B CCXLII. — JULIANO ECCLESIAARUM DEFENSORI.

Fieri potest, ut fornicationi deditos oculos precibus ad Deum exuamur, ne ultra profanam voluptatem inspiciamus, et ex gratia Domini novos oculos assumamus, per quos postmodum odore sanctaeque continentiae pulchritudinem intueamur, et sordium amantibus daemonibus oculos, in libertatem vindicati, caedamus.

CCXLIII. — CYPRIANO DELEGATORI.

Admirari te ais, quamnam ob causam non per caput Abrahæ honorabilis servus in Mesopotamiam ablegatus, sed in femore manu apposita, iusjurandum Domino exhibet²⁴. Sat noverat Abraham, et mentis oculis jam praevidebat, rerum omnium officem Christum statuto tempore ex femoribus Abrahæ, et semine scilicet illius secundum carnem nasciturum: et jam ante tot generationes arcenum futurum praevidetnabatur. Qui enim, ait, ex femoribus meis carnem assumpturus est Deus, caeli et terrae imperium obtinet. Quapropter dicit servo: « Adpone manum tuam subter femora mea, ut adjurem te per Dominum Deum caeli et terrae²⁵. »

CCXLIV. — DEMARCHO ILLUSTRi.

Cum perturbatio, quæ sub ventre est, infirmatur, manifestum est, eam ex superimpositi vasie, ventris nempe, inopia male se habere: cum turget motuque cietur, omnino inde vim habet ex nimia satietate transfusam.

D CCXLV. — CANDIDIANO DUCTORI EXERCITUS.

Litteris ad me datis interrogas, quam ob causam monachi, dum se ornant, ad sinistrum humerum vestem contrahunt, partem laevam omnem denudantes; qui vero e saeculo sunt gestantes amiculum, dexteram corporis partem apertam omnibus produnt. Auribus itaque arripe. Monachi dictis Domini obtemperantes, qui dixit: « Quod facit dextera tua, cave ne cognoscat sinistra²⁶; » probæ scilicet operationes, quas continuo operatis, pestiferam vanagloriam lateant, nec studio placendi hominibus agantur; tale etenim vite institutum

²³ IV Reg. II, 15. ²⁴ Gen. xxiv, 9. ²⁵ ibid. 2, 3. ²⁶ Matth. vi, 3.

vere sinistra **246** est; juste quidem propria facinora hominibus occultant, cum proprios defectus palam omnibus confiteri suescant. Qui vero vitæ sæculari operam navant, cum vani sint, suaque insolenter jactent, recursus ad Deum immemores, et circa res terrenas caducasque serpentis instar perrepentes, propria quidem, eaque innumera scelera tegunt, et unius tantum virtutis exercitium per simulationem sibi arrogantes, continentiam nempe, cleemosynam, vel jejunium, omnibus fere hominibus eam manifestant, in publicum apparentes, insolescentes, superbiæ bullis, veluti buccina perstreptentes, locis in omnibus jactanter conclamantes, præconis instar voce pronuntiantes, pusillæ rei molem ingentem adjicientes, et ab hominibus mercedem parvæ laudationis, et gloriæ inutilem sibi vindicantes, et a cœlestibus remunerationibus excidentibus. Recte itaque de illis in Evangelii dictum est: « Habent mercedem suam⁹⁹. » Perfecte enim eam receperunt, hic sine illo usu atque emolumento laudibus honestati.

CCXVI. — ZENOBIO LEGATO.

Multi ex iis, qui in mari tempestate jactantur, suis ipsi manibus onus, cum reliqua supellectili pretiosa in profunda dejiciunt, vanæ caducæque vitæ facultate posthabita, ne navis pondere oneris obruta in discrimen veniat. At tu, qui beatos eos, qui sempiternam, et nullum finem habituram vitam commercantes prædicas, nil tamen ex opibus indigentibus communicas, sed potius una cum pondere inmensæ substantiæ perdi vis, quam salvari, illius vel **247** minima parte exoneratus; quare apud te non eam vim habet Dei timor, quam nihilominus timor maris incussit?

CXLVII. — SILVANO PRESBYTERO.

« Si cœlos novos, et terram novam, uti Christus promisit, expectamus, in quibus justitia immutabilis in sæcula sempiterna exercetur⁹⁷, » nobisque, jam ex manibus hostium liberatis, concedetur intrepide, et indesinenter Deo servire in pietate, et justitia, et gaudio inenarrabili, et gloria inexplicabili, quam ipse ratione rursus denuo timorem hominum, ac dæmonum ~~lib~~esse, et mutationem, et lapsus, et peccatum, et perturbationem, et similia doces?

CCXLVIII. — DAMIANO MAGISTRIANO.

Compertum mihi est, te credere Dominum superum et cœlestem habere, enixeque incumbere, ut illius humanitatis particeps fias. Si itaque aves, optasque tibi Dominum tuis miseriis commoveri, esto et tu in servos tuos misericors.

CXLIX. — PAPISCO OSCORODULIS.

Ii servi, qui legitime carneis dominis servitutem serviunt, mercedem a Deo accipient. Qui vero eos negligunt, et contemunt, et superbiunt, et ministerio, uti par est, animum non advertunt, profecto illi pœnas luent; tantum abest, ut a Deo bonis afficiantur.

⁹⁹ Math. vi, 2. ⁹⁷ II Petr. iii, 13.

A ἐαυτῶν κατορθώματα κρύπτουσιν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, τὰ δὲ οἰκεία ἐλαττώματα ἐνώπιον ἀπάντων ἐξαγορεύουσιν εἰώθασιν. Οἱ δὲ γε βιωτικοὶ κενόδοξοί τε καὶ φιλενδείκται τυγχάνοντες ἐπιλαδόμενοι τῆς πρὸς Θεὸν ἀναβλέψεως, καὶ περὶ τὰ γηϊνὰ τε καὶ πρόσκαιρα δίκην ὄψεως ἔρποντες, τὰ μὲν ἐαυτῶν μυρία κακὰ πράγματα καλύπτουσι, προσποισάμενοι δὲ μίαν τινὰ ἀρετὴν ἀπεργάσασθαι, ὅλον, σωφροσύνην, ἐλεημοσύνην, ἢ ἀσιτίαν, πᾶσι σχεδὸν ἀνθρώποις ταύτην δὴλην ποιοῦσι, φανιτιῶντες, καὶ ἀλαζονεύμενοι, καὶ σελπίζοντες τοῖς πομφόλυξι τῆς ὑπερηφανίας, καὶ βοῶντες κομπαστικῶς πανταχῆ, καὶ κηρύττοντες, καὶ τῷ βραχεῖ πράγματι μέγεθος περιτιθέντες, καὶ παρὰ μὲν τῶν ἀνθρώπων τὸν ἀνωφελεῖ μισθὸν τῆς μικρᾶς εὐφημίας, καὶ δόξης λαμβάνοντες, ἀποπίπτοντες δὲ τῶν οὐρανίων ἀμοιβῶν. Καὶ καλῶς περὶ τῶν τοιούτων εἴρηται ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, ὅτι περὶ « Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. » Πεπλήθωνται γὰρ τοῦτον ἐνταῦθα εἰς μάτην ἐπιανεθέντες.

ΣΜΓ'. — ΖΗΝΟΒΙῸ ΛΗΓΑΤῸ.

Πολλοὶ τῶν ἐν θαλάσῃ χειμαζομένων, αὐτόχειρες τὸν φόρτον σὺν τιμίῳ τῶν κειμηλίων κατὰ τοῦ βυθοῦ ἀκοντίζουσι, δευτέραν τῆς προσκαιροῦ ζωῆς τὴν ὑπαρξίν κρίναντες, ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ τὸ πλοῖον τῷ βάρει τοῦ φόρτου καταδύομενον. Σὺ δὲ μακρίζων τοὺς πραγματευομένους τὴν αἰώνιον, καὶ ἀτελεύτητον ζωὴν, οὐδὲν θέλεις πλοῦτου μεταδιδόναι τοῖς χρίζουσιν, ἀλλ' αἰρῆ μᾶλλον συναπολέσθαι τοῖς φορτίοις τῆς πολλῆς ὑποστάσεως, ἥπερ σωθῆναι ταύτης κἂν μέρος γούν ἀποσκευαζόμενος, καὶ διατὶ παρὰ σοὶ οὐκ ἰσχύει φόδος Θεοῦ, ὅσον ἰσχύει ἡ τῆς θαλάσσης φόδος;

ΣΜΔ'. — ΣΥΛΒΑΝῸ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῸ.

« Εἰ οὐρανοῦς καινοῦς, καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Χριστοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη ἀτρεπτος πολιτεύεται εἰς ἀπεράντους αἰῶνας, » καὶ δοθήσεται ἡμῖν ἀφοδὸς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ρυσθέντας λατρεύειν τῷ Θεῷ ἀκαταπαύστως ἐν ὁσιότητι, καὶ δικαιοσύνη, καὶ χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ, καὶ δόξῃ ἀνεκφράστῳ, πῶς αὐτὸς διδάσκεις πάλιν φόδον ἀνθρώπων, καὶ δαιμόνων ὑπάρχειν ἐκείσε, καὶ τροπὴν, καὶ ἐκπτῶσιν, καὶ ἀμαρτίαν, καὶ τὰ ἐξῆς;

ΣΜΗ'. — ΔΑΜΙΑΝῸ ΜΑΓΙΣΤΡΙΑΝῸ.

Οἶδα ὅτι πιστεύεις Δεσπότην ἰπουράνιον ἔχειν, καὶ πάνυ φροντίζεις τῆς παρ' αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἀξιοθῆναι. Εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς εὐσπλαγχνον περὶ σὲ γενέσθαι τὸν Κύριον, εὐσπλαγχνος καὶ σὺ γένου περὶ τοὺς οἰκέτας σου.

ΣΜΑ'. — ΠΑΠΙΣΚῸ ΟΣΚΟΡΩΔΟΥΛΟΙΣ.

Ὅσοι τῶν δούλων γνησίως τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις δουλεύουσι, παρὰ Θεοῦ τὴν μισθαποδοσίαν κομιούνται. Ὅσοι δὲ ἀμελοῦσι, καὶ καταφρονοῦσι, καὶ ἀλαζονεύονται, καὶ ὀκνοῦσι ἐξυπηρετήσασθαι προσηκόντως, ὅλον ὅτι, μετὰ τοῦ μηδὲν ἀγαθὸν λαβεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τιμωρηθήσονται.

ΣΝ'. — ΔΙΟΜΗΔΕΙ ΟΙΚΟΝΟΜΩ.

Ἴσως τὴν Γραφὴν οὐκ ἀνέγνωσάν τὴν λέγουσαν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι : Ἐφ' ἅπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν· ὁ ἔπιρ ὁ Ἀπόστολος ἐρμηνεύων εἶρηκε· Ἐπὶ δὲ, Ἐτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων μετὰ θεοῦ ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. Καὶ ὁ Προφήτης φησὶ· Καὶ γὰρ κητόρθωσε Κύριος τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔσται, μηκέτι μετὰ τὸν ἀσάλευτον αἰῶνα τὸν μέλλοντα, προσδόκα, καὶ φαντάζου μεταβολῆς, καὶ τροπῆς, καὶ ἀποπτώσεως, καὶ δευσιδαιμονίας, καὶ δουλείας ἀνθρώπων, καὶ τὰ παραπλήσια.

ΣΝΑ'. — ΖΩΣΙΜΙΑΝΩ ΑΝΘΥΠΑΤΩ.

Ἄνωθεν τὸ συμφέρον ἡμῶν ὁ Θεὸς ἐπιστάμενος εἰς δύο βίους διελεε τὰ ἀνθρώπινα, εἰς τε τὸν παρόντα τοῦτον, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα, ὧν τὸν μὲν παρόντα πρὸς μάθησιν ἀναγκαῖον θείων δεῖξαι τοῖς λογικοῖς, θλίψεως, καὶ λύπης γέμειν, καὶ ὀδύνης πεποίηκεν· ἐπειδὴ πᾶσα μάθησις τε, καὶ παιδεύσις προσοῦσας ἔχει· τὰς λύπης, καὶ ἀληθῶνας, δι' ὧν σωφρονέστεροι τε, καὶ βελτίους ἐαυτῶν οἱ παιδεύμενοι γίνονται. Διδάσκει μὲν τοῦτο ἡμᾶς καὶ ἡ πείρα τῶν πραγμάτων σαφῶς, ἀφ' ὧν πάντες ἐπιμελῶς ἀγεῖν βουλόμενοι τοὺς παῖδας τοὺς ἐαυτῶν, μετὰ πολλῆς μὲν συντριβῆς, πολλῆς δὲ ἀγούσι τῆς ταλαιπωρίας, ὡς ἂν ἐν μαθήμασι τε, καὶ παιδεύσει δόκιμοι γεγονότες κατὰ κτερὸν δυναθῆσιν τῶν πόνων τούτων δέξασθαι τοὺς καρπούς. Δηλοῖ δὲ καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος, λέγων· Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὑπερὸν δὲ καρπὸν εἰρηκτικόν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης· ἐφ' οἷς δὴ καὶ ἡμᾶς διδάσκων τῶν τε λυπηρῶν καὶ τῶν ἀναιρῶν μεθ' ἡδονῆς ἀνέχεσθαι, πρὸς ἀγαθόν τε τέλος ἐξαγαγόντων ἡμᾶς, γράφει· Ὁ γὰρ ἄλλοι, μὴ ἐλιγνόμενος, ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μαστιγῶν δὲ πάντα οὐδὲν, ὃν παραδέχεται. Εἰς παιδείαν ὑπομένετε, καὶ τὰ ἐξῆς.

ΣΝΒ'. -- ΔΡΟΥΣΗΝΩ ΑΡΧΟΝΤΙ.

Οἱ μὲν νομίμως, καὶ κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον σὺν θεῖῳ φόβῳ ἀρχόντες τῶν ὑποταγμένων, τιμῶνται παρὰ τῆ σεπτῆ Γραφῆ, καὶ μακάριοι οὗτοι τῆς παρούσης, καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς· ὅσοι δὲ κατὰ τὴν σὴν ἀλογίαν διαζῶσι, πεπληρωμένοι μὲν τῆς ψυχῆς τὸ κριθῆσαν, ἡγεμονίαν δὲ ἔθουος ἔχοντες ἐπιμένοντες, ἔλε· νοὶ ἂν εἴεν οἱ τοιοῦτοι τῆς τοιαύτης ἀξίας, καὶ κατακρημίνονται παρὰ Θεοῦ, κἄν ἄλλους κρίνειν δοκῶσιν. Οὐδέτι γὰρ ὁ νοῦς τούτων ἐπὶ τοῦ βέματος τῆς ἀρχῆς καθέζεται, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ κτισθεὶς, καὶ ἀρχεῖν προτεταγμένος, ἀλλὰ μᾶλλον κατενεχθεὶς ἐκ ὀρθῶν ἀρχοντικῶν, ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων λοιπῶν, μᾶλλον δὲ κατακρίτων, τέτακται τάξει.

ΣΝΓ'. — ΑΒΑΒΙΩ NOTΑΡΙΩ.

Ὁ ἄλλων πρὸς τὸ ὄψιον τοῦ κωφοῦ, εἰς μάτην

248 CCL. — ΔΙΟΜΕΔΙ ΟΙΚΟΝΟΜΩ.

Haud scio, an Scripturam percurreris, ex persona Dei dicentem : « Adhuc semel, et ego concutiam non tantum terram, sed cœlum⁹⁸, » et id Apostolus exponens dixit : « Illud, Adhuc semel, declarat mobilium translationem tanquam factorum, ut remaneant ea, quæ sunt immobilia⁹⁹. » Propheta præterea ait : « Etenim perfecit Dominus terram, quæ non cominovebitur¹. » Hæc itaque si ita se habent, ne post sæculum futurum idque inconcussum, mutationes, et vicissitudines, et casus, et infortunia, et servitutes hominum, atque his similia exspecta, et tibi animo præsentata.

CCLI. — ΖΟΣΙΜΙΑΝΩ ΠΡΟΚΟΝΣΥΛΙ.

Cum desuper Deus nobis conducibilia satis caleret, res humanas in duplicem vitam partitus est, in præsentem hanc videlicet et futuram ; dunique præsentem ad disciplinas comparandas necessariam esse illis, qui rationis compotes sunt, monstrare vellet, afflictione mœroreque et labore oppletam esse decrevit : quæcunque etenim disciplina atque instructio innatas sibi et mœstitias et dolores habet, per quæ prudentiores, seque ipsis meliores, qui instruuntur, evadunt. Id vero experientia rerum manifesto nos admonet ; quippe qui dum filios nostros diligenter educari percipimus, multa eos cum attritione, multisque laborum percussionibus educamus, ut in disciplinis atque institutione comprobati, 249 suo tempore laborum fructus decerpant. Innuit porro id idem et sanctus Paulus dicens : « Omnis disciplina in præsentem quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris ; postea autem fructum pacificum exercitatis per eam reddit justitiæ² : » quibus nos quoque instruens tristitia, diraque cum gaudio sustinere, quæ ad bonum finem nos conducunt, scribit : « Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris : quem enim diligit Dominus castigat. Flagellat autem omnem filium, quem recipit. In disciplina perseverate³, etc.

CCLII. — ΔΡΟΥΣΗΝΩ ΠΡΟΚΟΝΣΥΛΙ.

Qui legitime, et ex justitiæ præscripto cum timore Domini subditis imperant, laudem habent in venerandis Litteris, beatique non in præsentem hac vita solum, sed futura etiam judicantur. Sed qui sine ratione, et tu ipse facis, vitam agunt, et parte animi rerum æstimativa et arbitra capti, nationis ejuspiam tenent habenas, næ illi hac eadem dignitate miseri sunt, et a Deo condemnati, licet alios ipsi judicio sustinere videantur. Haud etenim mens eorum imperii sedem occupat, secundum imaginem et similitudinem Dei fabricata, jussaque ut alios regat, sed potius ex principibus sedibus dejecta in subditorum locum, omnino in condemnatorum ordinem collocatur.

250 CCLIII. — ΑΒΛΑΒΙΩ ΝΟΤΑΡΙΩ.

Qui in surdi aurem occidit, frustra occidit, et

⁹⁸ Agg. II, 7. ⁹⁹ Hebr. XII, 26. ¹ Ps. I, XCII, 2.

² Hebr. XII, 11. ³ Prov. III, 11 ; Hebr. XII, 5-7.

qui tecum ex sacræ Scripturæ formulis sermonem confert, qui insipientia oppletus es, et advigilante corpore dormitas, sermones perdit.

CCLIV. — ARICLI PRIMATI.

Iis, qui ipsius adventum diligunt, Jesus omnium Deus et Dominus, justitiæ coronam spondit¹. Quænam porro fuerit dicta corona, quam perfecta modis omnibus justitia, et sanctitas, et integritas, et immutabilitas, et immortalitas, et jucunditas sempiterna?

CCLV. — LUCÆ DIACONO.

« Quisnam fuerit stimulus carni Apostoli datus, ne magnitudine revelationum et multitudine aliquando attolleretur²? » Quotidianæ afflictiones, quæ illi a persequentibus, nequissimis hominibus, inferebantur, stimulus nuncupantur: stimuli enim instar casus adversi, colaphorum impactiones, et necessitates variæ beatum virum pungentes, non illi, ut inflaretur, permittebant.

CCLVI. — BEBIANO EPISCOPO.

Molestias incidere, et otiosum reddere œstrum, et, quæ in corpore exæstuant, voluptates, **251** id divinus Apostolus corporalem exercitationem nuncupavit. « Pietas autem res ad omnes prolifica est³: » eaque fuerit, Deo opem ferente memorias affectibus obnoxias prorsus delere posse, mentisque in posterum stabilem munditiam sibi comparare.

CCLVII. — COMASIO PRESBYTERO.

Si vel iræ, vel turpis desiderii, vel avaritiæ cogitatio sensus ad se omnes animi corporisque convertit: quanto magis id illius, quæ secundum Christum est, philosophiæ amor efficiet, ut mens non sensibilibus tantum, sed sensibus ipsis renuntiet, ad sublimia rapiens eam, et celestium contemplatione et exercitio detinens?

CCLVIII. — BACCHIO EPARCHO.

Nonne vides rosæ spinas conjunctas? Ne igitur nimium turberis, ediscens florem, et splendorem, quem vitæ hujusce magnificentia gignit, innumeras subsequi calamitates, et pericula, et dolores, et mœrores, et varias, internas externasque, insidias; et quo regiis domibus proximior fueris, eo et climacteras, et discriminum fulmina suspectiora habeto. Qui enim cælo prope est, in propinquo fulminis est, populari fertur adagio.

CCLIX. — MARINO DIACONO.

Quid tibi, et morti obnoxiiis hominibus, qui nullam **252** pro recte in vita gestis mercedem reponunt, neque sanam animi æstimationem habent sæpissime, et invidentia devicti, res probe actas magis incusant, quam laudant? Assuesce itaque temetipsum intellectuali oculo ad superna dirigere. Supernum siquidem theatrum sinceris ac puros calculos edit, nullo personarum respectu habito.

ἄδει, καὶ ὁ διαλεγόμενός σοι ἐκ τῆς Γραφῆς πεπληρωμένῳ ἀνοίας, καὶ ὑπνοῦντι, ἐρηγορότος τοῦ σώματος, τοὺς λόγους ἀπόλλυσιν.

ΣΝΔ'. — ΑΡΙΚΛΕΙ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Τοῖς ἡγαπητοῖς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, Ἰησοῦς ὁ τῶν ὅλων Θεός τε καὶ Κύριος, στέφανον δικαιοσύνης ἐπήγγελοι. Τίς δ' ἂν ὑπάρχει ὁ εἰρημένος στέφανος, ἡ πάντως ἡ τελεῖα δικαιοσύνη, καὶ ἀγνωσύνη, καὶ ἀφαρτία, καὶ ἡ ἀτρεπτότης, καὶ ἡ ἀθανασία, καὶ ἡ τερπνότης ἡ δαιωνίζουσα;

ΣΝΕ'. — ΛΟΥΚᾶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Τίς ἐστὶν ὁ σκόλοψ ὁ δεδομένος τῇ σαρκὶ τοῦ Ἀποστόλου, μὴ ποτε ὑπεραρθῆ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀποκαλύψεων; Αἱ καθ' ἡμέραν θλίψεις, αἱ παρὰ τῶν μισούντων αὐτὸν πονηροτάτων ἀνθρώπων ἐπαγόμενα αὐτῷ σκόλοψ λέγονται εἶναι· σκόλοπος γὰρ δίκη αἱ περιστάσεις, καὶ οἱ κολαφισμοί, καὶ αἱ πολλὰ ἀνάγκαι νύττουσαι τὸν μακάριον ἄνδρα, οὗ συνεχῶρον ὑπεραρθῆναι ποτε.

ΣΝΖ'. — ΒΕΒΙΑΝῶ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

Τὸ περικόψαι διὰ κακοπαθείας, καὶ καταρῆσαι τὸν οἶτρον, καὶ τὰς ἐν τῷ σώματι φλεγμαινούσας ἡδονὰς, τοῦτό φησιν ὁ θεὸς Ἀπόστολος σωματικῆν γυμνασίαν. « Ἡ δέ γε εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφελιμὸς ἐστίν· » αὐτὴ δ' ἂν εἴη, τὸ δυναθῆναι τοῦ Θεοῦ συνεργούτος, τὰς ἐμπαθεῖς ἐξαφανίσαι εἰς τὸ πνευτικὸν μνήμας, καὶ βεβαίαν λοιπὸν καθαρότητα κτήσασθαι διανοίας.

ΣΝΖ'. — ΚΩΜΑΣΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Εἰ ὁ λογισμὸς τοῦ θυμοῦ, ἡ τῆς αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας, ἡ τῆς φιλαργυρίας πρὸς ἑαυτὸν πάντα νεύει τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, πόσω μάλλον ὁ ἔρωσις τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας ἀποτάξασθαι παρασκευάσει τὸν νοῦν, οὐ μόνον τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ταῖς αἰσθήσεσι, μετάρσιον ἀρπάξων αὐτὸν, καὶ τῇ τῶν οὐρανίων προσασχολῶν θεωρίᾳ;

ΣΝΗ'. — ΒΑΚΧῶ ΕΠΑΡΧῶ.

Οὐ βλέπεις παρεζευγμένην τῷ ῥόδῳ τὴν δακτανὴν; Οὐκοῦν μὴ ἄγαν τυρβάξου καταμανθάνων τῷ ἀνθει, καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς κατὰ τὸν βίον περιφανείας μυρίας συμφορᾶς ἐπακολουθούσας, καὶ κινδύνους, καὶ ὀδύνας, καὶ λύπας, καὶ ποικίλας ἐπιβουλὰς ἔσωθῆν τε, καὶ ἔξωθεν· καὶ ὅσω μάλλον ἐγγίξῃ τοῖς βασιλικαῖς δόμοις, τοσούτω πλέον ὑφορῶ κλιμακτηρίας, καὶ σκηπτοῦς περιστάσεων. Ὅ γὰρ ἐγγύς ὑπάρχων οὐρανοῦ, ἐγγύς ἐστὶ κεραυνοῦ, ἡ δημῶδης κέκραγεν παροιμία.

ΣΝΘ'. — ΜΑΡΙΝῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Τί σοι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις τοῖς θνησκουσιν, οἷτινες οὐτ' ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι δύνανται τῶν εὔβειωμένων, οὐθ' ὑγαίνοντα πολλάκις ἔχουσι τῆς ψυχῆς τὰ χρητήρια, καὶ βασκανία κρατούμενοι διαβάλλουσι μάλλον, οὐκ εὐφημοῦσι τὰ καλῶς πεπραγμένα; Ἄνω τοίνυν βλέπειν ἔθιξε σαυτὸν τῷ νοερῷ ὀφθαλμῷ. Τὸ γὰρ ἄνω θέατρον καθαρὰς καὶ ἀληθεῖς ἐκφέρει τὰς ψήφους, καὶ ἀπροσωπολήπτους. Ἐκεῖνο

¹ II Tim. iv, 8. ² II Cor. xii, 7. ³ I Tim. iv, 8.

τογαροῦν τέρπειν βούλου τὸ θέατρον τῆ τῶν ἔργων ἅ
 τῶν χρηστῶν περπύδῃ, κάκειθεν ἔλας τοὺς μακα-
 ρίους ἐπαίνους, φιλάρετε.

ΣΞ. — ΒΑΣΙΛΕΙΩ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤῆ.

« Σκευὴ ἀτιμίας » ὑπάρχειν εἴρηται, οἱ τε πορνεύον-
 τες, καὶ οἱ τελωνούντες, καὶ οἱ πᾶσαν, συλλήθδην
 εἰπεῖν, βεβήλωσιν μεταχειριζόμενοι. Ἄλλ' ὁμος δυ-
 νήσονται μεταβαλόντες τὸ ψαῦλον ἦθος ἐπὶ τὸ χρη-
 στώτατον, σκευὴ γενέσθαι τίμια, καὶ εὐχρηστα τῷ
 Βασιλεῖ τῶν αἰώνων.

ΣΞΑ'. — ΕΥΣΕΒΙΩ ΔΟΥΚΙ.

Μὴ γίνου κριτὴς τῶν κριτῶν· ποδῶν γὰρ τόπον
 παρὰ τῆ Ἐκκλησίᾳ, οὐ κεφαλῆς ἐπέχεις. Μὴ οὖν
 ἀποδοκιμάξῃς τοὺς ἱερεῖς, διότι οὐχὶ πάντες καθαρὸν
 τυγχάνουσιν. Οὐ γὰρ δὴ σὺν τυγχάνει κρίνειν, καὶ
 διακρίνειν ἐπισκόπους Κυρίου. Πλὴν κατὰ θείαν
 προμήθειαν, οὐδεὶς τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων τοὺς
 τῆς ἱερωσύνης ἐχειρίζεται ὄψακας, ἵνα μὴ ἀναμάρ-
 τητοὶ ὄντες, φωνεύσῃ· παραχρῆμα τοὺς πταίνοντας
 ἀνθρώπους, ἀποτομίζῃ χρώμενοι, ἀλλ' ἀνθρώποι
 ὁμοιοπαθεῖς ἡμῖν καὶ ἐξ αἵματος συγκαίμενοι, δέχον-
 ται τὸ τῆς προεδρίας ἀξίωμα, ἵν' ὅταν λάθωσι τινα
 περιπεσόντα ἐγκλήμασιν, ἐκ τῶν οικείων πλημμε-
 λημάτων πεπιεσμένοι, φιλανθρωπίαν ἐνδείξωνται
 πρὸς τὸ ὀμόφυλον. Καὶ ὄρα μοι τὸν πρῶτον λίθον
 τῆς Ἐκκλησίας Πέτρον, τὴν κορυφὴν τοῦ χοροῦ
 τῶν ἀποστόλων, ἐκ μετανοίας τεθέντα, οὐ γὰρ ἦν
 ἀναμάρτητος. Μὴ τοίνυν πάντας ἀνεπιλήπτους ὑπ-
 ἄρχειν, καὶ μηδένα μῶμον, μηδὲ σπύλον ἀνθρώ-
 πινον ἔχοντας τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν καθηγούμενους
 ἀπαίτει.

ΣΞΒ'. — ΦΑΡΕΤΡΙΩ ΜΗΧΑΝΙΚῶ

« Αἱ χεῖρες τοῦ Ἰσραὴλ, φησὶν ὁ ψαλμὸς, ἐν τῷ
 κοφίνῳ ἐδούλευσαν. » Εἰ τοίνυν ζητεῖς μαθεῖν, μὴ εἰς
 τὴν αἰσθητὴν Αἴγυπτον τῆ διανοίᾳ ἐκδράμῃς, μηδὲ
 σκόπει τὰ ἐπὶ τοῦ Μωϋσεως γενόμενα, ἀλλ' εἰς
 ἑαυτὸν νόει. Κόφινος γὰρ τὴν πολυπλοκὴν ἀμαρτίαν
 σημαίνει, Αἴγυπτος δὲ τὴν θλιψίν, χεῖρες δὲ τὰ
 ἐπιτηδεύματα. Εἰ οὖν κατελιφας σεαυτὸν ταῖς
 ἀμαρτίαις δουλεύοντα, στέναξον πρὸς Κύριον ἐκ
 καρδίας, ἐξ ἀποκρύφου καταιγίδος, καὶ συνοχῆς
 πονηρᾶς, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐλευθερίαν ἐπαί-
 χθητι.

ΣΞΓ'. — ΣΥΜΜΑΧῶ ΟΣΠΡΙΟΠΩΔῆ.

Τὰ μὴ ἐσθιόμενα παρὰ τῷ νόμῳ πάντα τὰ ποι-
 κίλα, καὶ διάφορα εἶδη τῆς κακίας δηλοῦσι διὰ
 τῶν ἐνὸδρων, καὶ τῶν χειρῶν, καὶ πτηνῶν ζω-
 γραφόμενα· τὰ δὲ γε τραγόμενα τὴν πολυμορφὴν
 καὶ πολυεῖδῃ σημαίνουσιν ἀρετὴν.

ΣΞΔ'. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΦΙΛΟΣΟΦῶ.

Ποῖον ἄρα προσέσται σοι ὄρελος ἀμελοῦντι μὲν
 τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, λογικῆν δὲ, καθάπερ νενό-
 μιμας, φιλοσοφίαν καταπαγγελλομένῃ, ἡλίω μὲν
 μέτρα, καὶ ἄστρων ἐνεργείας, καὶ οὐρανοῦ μέγεθος
 εἶδῃναι ὑπερχουμένῃ, πολλάκις δὲ καὶ θεολογεῖν
 ἀποτολμῶντι, ὅπου καὶ ἡ ἀλφθεια ἀνέφικτος, καὶ ὁ

Illud igitur theatrum oblecta proborum operum
 jucunditate, indeque beatas tibi, qui virtuti addi-
 ceris, laudes attrahe.

CCLX. — BASILIO MERCATORI.

« Vasa contumeliæ » dicuntur¹, et qui fornicantur,
 et qui vectigalia redimunt, et qui profanum quod-
 libet, ut paucis rem expediam, exercent. Poterunt
 nihilominus, malis moribus in optimes immutatis,
 vasa honoris fieri, et Regis sæculorum usibus ac-
 commodata.

CCLXI. — EUSEBIO DUCI.

Ne has judicium judex; pedum enim locum in
 Ecclesia, non capitis obtines. Ne itaque rejicito
 sacerdotes, quod non omnes mundi existant.
 Neque enim tui muneris est judicare, et diligen-
 ter inquirere episcopos Domini. Id quoque divina
 Providentia factum est, ut nullus ex incorporeis
 angelis sacerdotii habenas obtineat, ne cum illi
 nullo inquinentur peccato, labentes homines, cru-
 delitate usi, extemplo perderent; sed homines
 æque ac nos affectibus obnoxii, et eodem sanguine
 prognati, primas in sedendo 253 partes assu-
 munt, ut cum quempiam in peccata lapsum de-
 prehenderint, propriis iniquitatibus oppressi, in
 cognatum sibi genus humaniter se præbeant. Et
 videsis Ecclesiæ primum lapidem Petrum, chori
 apostolici verticem, post pœnitentiam factum; ne-
 que enim sine peccato erat. Ne igitur universos
 irreprehensibiles esse, nullumque probrum aut
 maculam humanam admittere, qui Ecclesiæ præ-
 sunt, contendas.

CCLXII. — ΠΙΑΡΕΤΡΙΩ ΜΗΧΑΝΙΚῶ.

« Manus Israel, psalmus ait, in cophino servie-
 runt². » Si itaque addiscere tibi in animo est, ne
 in sensibus obnoxiam Ægyptum mentem dirigas.
 neque sub Moyse gesta speculare, sed in temet-
 ipsum cogitationem admove. Cophinus enim multi-
 plicem iniquitatem significat, Ægyptus afflictionem,
 manus studia. Si igitur te peccati servitute
 servire deprehendis, suspira ad Dominum ex
 corde, et ab occulta procella, et prava oppres-
 sione, et in virtutis libertatem te vindica.

CCLXIII. — ΣΥΜΜΑΧῶ ΛΕΓΟΥΜΙΝΟΥ ΒΕΝΔΙ-
 ΤΟΡΙ.

Quæ ex legis præscripto non comeduntur, om-
 nia varias ac diversas vitiorum species innunt,
 per aquatilia, et terrestria, necnon volatilia, ve-
 luti in tabella depictas. Quæ autem comeduntur,
 multiforem ac multiplicem innunt virtutem.

254 CCLXIV. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΦΙΛΟΣΟΦῶ.

Quæ tibi utilitas fuerit, qui in actione positam
 virtutem negligis, rationalem vero, ut existimas,
 philosophiam profiteris, et solis mensuras, et stel-
 larum vires, et cœli molem tenere te jactas, sæpe
 etiam et res divinas pertractare audes, in quibus
 et veritas inaccessa, et judicium periculosum est,

¹ Rom. ix, 21. ² Psal. lxxx, 7.

vivisque interim, in cæno sese volutantibus porcis opprobriosius? Si itaque aliquando tibi a nobis reprehensus in animo fuerit ad rerum laudatum exercitium gradum facere; hac etiam ratione nullum ex hac re fructum tuleris, ni rerum omnium Dominum agnoveris, reponendamque post mortem mercedem expectaveris.

CCLXV. — ARCADIO IMPERATORI.

Quanam ipse ratione a frequentissimis terræ motibus, æthereique ignis conflictibus liberam ac immunem Constantinopolim cernere cupis, cum innumera propemodum ibidem scelera perpetrentur, et iniquitas pro lege, multa cum libertate et audacia præscribatur, quando jam solo ejecta est Ecclesiæ columna, veritatis lumen, Christi tuba, Joannes beatissimus episcopus? Quomodo me adhortaris, ut preces elargiar urbi iracundia divina concussæ, et fulmina quotidie desuper expectanti, cum ipse jam mæroris igne exustus sim, et cogitationibus concussus, et mente discerptus ob scelerum, adversus leges, Byzantii patratorem hisce temporibus, excessum?

255 CCLXVI. — DIOSCORIÆ VIDUÆ.

Qui omnia circumspicit Deus prophetæ Eliæ necessarii alimenti indigo dicebat: « Vade in Sarepta Sidoniorum, ibique præcipiam cuidam viduæ, ut te pascat*, » non quod labiis, et ore palam viduæ iocutus fuerit Dominus, sed quod piis cogitationes in mentem illius ac filiorum immiserit, ut prophetæ curam in se reciperet. Itaque tu quoque ne despondeas animum, sed ora solummodo, cum gratiarum actione inopiam sustinens; et rerum omnium Dominus bonis affluentium cordibus suggeret, ut tibi non pro necessitate modo, sed supra etiam, et affluentius subministrent.

CCLXVII. — CRISPO EXCAPTIVO.

Ex immani barbarorum tyrannide Dei misericordia ereptus, quid tam cito depositis curis ronchissas, nec eum propitium tibi reddis, qui præter expectationem, ex manu alienarum gentium et impiorum te eripuit: quinimo temetipsum in multarum iniquitatum servitutem subiecisti?

CCLXVIII. — EUPITHO LECTORI.

Submoventes longeque amolientes, que secundum naturam sunt, bonas cogitationes, et Scripturas divinas, et virorum, qui virtuti addicuntur, adhortamenta, nonnunquam Dominus in somniis horribilibus inmissis in meliorem frugem attrahit, quandoque 256 etiam morborum salsura, quam nonnulli tori mollitiem nuncupant; sæpe etiam et aliis variisque punctionibus ad bonum Deus hominem convertit. Idque tibi suadeat Elius in libro Jobi dicens: « Semel loquitur Dominus, et secundo per somnium, aut in studio nocturno, ut cum irrui horribilis timor in homines, dum dormitant in lectulo, tunc aperit mentem homi-

Α στοχασμός ἐπικίνδυνος, ζῶντι δὲ τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χοίρων ἀτιμότερον; Εἰ δὲ γε ποτὲ γούν βουληθείης παρ' ἡμῶν ἐξονειδίζμενος πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐπαινετῶν ἔλθειν, καὶ οὕτως οὐδὲν πάμπαν κεκέρδακας, μὴ καταδεχόμενος ἐπιγνώσῃαι τὸν τῶν ἔλων Δεσπότην, μηδὲ προσδοκῶν ἀμοιβὰς μετὰ θάνατον.

ΣΞΓ'. — ἈΡΚΑΔΙῶ ΒΑΣΙΛΕΙ.

Πῶς ἐπιθυμεῖς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν πικροτάτων σεισμῶν, καὶ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ αἰθερίου πυρὸς ἀπληλαγμένην ἰδεῖν, μυρίων ἀτοπημάτων αὐτόθι γινομένων, καὶ νομιστευομένης τῆς κακίας σὺν παρρησίᾳ πολλῇ, ἐξορισθέντος τοῦ στυλοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας, τῆς σάλπιγγο; τοῦ Χριστοῦ, Ἰωάννου τοῦ μακαριωτάτου ἐπισκόπου; Πῶς με προτρέπεις εὐχὴν χάριστασθαι σαλευομένη τῇ πόλει ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς, καὶ πρηστῆρας καθ' ἐκάστην ἐξ ὕψους προσδοκῶση, ἐμοῦ καταπρησθέντος τῷ πυρὶ τῆς ἀθυμίας, καὶ τοὺς λογισμοὺς διασεσαλευμένου, καὶ κατατεταμένου τὴν ἔννοιαν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἐν ταῖς παρούσαι χρόνοις παρανόμως κατὰ τὸ Βυζάντιον πεπραγμένων;

ΣΞΔ'. — ΔΙΟΣΚΟΡΙΑ ΧΗΡΑ.

Ὁ παντέφορος Θεὸς ἔλεγε τῷ προφήτῃ Ἠλῆ, χρῆζοντι τῆς ἀναγκαίας τροφῆς· « Πορεύου εἰς Σαραπτὰ τῆς Σιδῶνος, κάκει ἐντελοῦμαι χήρᾳ τινὶ, ὥστε διατρέφειν σε » οὐχ ὅτι χεῖλεσι καὶ στόματι φανερώς λελάληκε τῇ χήρᾳ ὁ Δεσπότης, ἀλλὰ λογισμοὺς εὐσεβεῖς ὑπέβαλε τῇ διανοίᾳ αὐτῆς καὶ τῶν τέκνων φροντίσει τοῦ προφήτου. Οὐκοῦν καὶ σὺ μὴ ὀλιγώρει, ἀλλ' εὐχου μόνον μετὰ εὐχαριστίας φέρουσα τὴν πέναν, καὶ ὁ Κύριος τῶν ὄλων ὑπαγορεύσει ταῖς καρδίαις τῶν εὐπτόρων χορηγήσαι σοι, οὐ μόνον τὴν χρεῖαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ χρεῖαν.

ΣΞΕ'. — ΚΡΙΣΠῶ ΑΠΟ ΑἰΧΜΑΛΩΣΙΑΣ.

Ἐκ τῆς πικρῆς βαρβάρων δεσποτείας εὐσπλαγχνίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκλυτρωθεὶς, πῶς βέγγεις ταχέως ἀμεριμῶν, καὶ μὴ ἐξίλασκόμενος τὸν παραδόξως ἐξαρπάσαντά σε ἐκ χειρὸς ἀλλοτρίων, καὶ ἀσεβῶν, ἀλλὰ μᾶλλον σαυτὸν καταδουλώσας ταῖς πολλαῖς ἀμαρτίαις;

ΣΞΗ'. — ΕΥΠΗΘΙῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Ὅτι τοὺς παραχωνιζομένους, καὶ διαπτύοντας, τὰ τε κατὰ φύσιν ἀγαθὰ νοήματα, καὶ τὰ θεῖα Γραφεῖα, καὶ τοὺς νουθετοῦντας ἐναρέτους ἄνδρας, ποτὲ μὲν δι' ὀνειράτων φοβερῶν σωφρονίζει Κύριος, ποτὲ δὲ διὰ τῆς ταριχεύσεως τῶν νόσων, ἣν δὲ κοίτην μαλακίας τινὲς ὀνομάζουσι, ποτὲ δὲ καὶ δι' ἐτέρων τινῶν ποικίλων παιδεύσεων πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁ Θεὸς ἐπιστρέφει τὸν ἀνθρωπον· πεπιέτω σε Ἐλιὺς λέγων ἐν τῇ τοῦ Ἰωβ βίβλῳ· « Ἐν γὰρ τῷ ἀπαῶς λαλήσαι Κύριος, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἐνύπνιον, ἦ ἐν μελέτῃ νυκτερινῇ, ὡς ὅταν ἐπιπίπτει δεινὸς φόβος ἐπ' ἀνθρώπους ἐπὶ νυσταγμάτων κοίτας, τότε ἀνακαλύπτει νοῦν ἀνθρώπων ἐν εἰδῆσι φόβου τοιοῦτος

* III Reg. xvii, 9.

αὐτοὺς ἐξεφόδῃσεν, ἀποστρέψαι ἄνθρωπον ἐξ ἀδικίας, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ πτώματος ἐρρύσατο, πάλιν δὲ ἤλεγξεν αὐτὸν ἐν μαλακίᾳ ἐπὶ κοίτης.

ΣΞΘ'. — ΓΑΝΥΜΗΛΕΙ ΕΞΕΚΕΠΤΟΡΙ.

Ἐπειδὴ τρισὶ φωναῖς ἀρνήσεως ὁ Πέτρος ἐτραυματίσθη, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, τρισὶ φωναῖς, ὁμολογίας, καὶ συγκαταθέσεως τεθεράκευται. « Φιλεῖς με, φησὶ, Πέτρε; Ναί, Κύριε. » Οὐκοῦν καὶ σὺ παρὰ τῶν πταιόντων τὸ παρὶ ἐμὲ φίλτρον μόνον ἀπαίτεις. Ὁ γὰρ φιλῶν γνησίως, κἀν ποτε πταίσῃ, πρὸς τὸν φιλούμενον ταχέως ἐπανέρχεται.

ΣΟΥ'. — ἈΣΚΑΝΗΠΙΑΔῆ ΚΟΜΗΤΙ.

Μὴ καταφρονήσωμεν τῶν ἀληθινῶν χηρῶν· πάνυ γὰρ μέλει τῷ Θεῷ περὶ αὐτῶν· τὴν γὰρ μέγαν Ἥλιαν πρὸς χήραν ἀπέσταλκεν, καὶ τῆς ἐν Ναϊμ χήρας, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ Ἰησοῦς ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων σφουγγίζει τὸ δάκρυον, κράζας αὐτῇ· « Μὴ κλαίε· » καὶ Ἰάκωβος κελεύει ἐπισκέπτεσθαι ἄρφανοὺς, καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν.

ΣΟΔ'. — ΚΕΚΡΟΠΙῶ ΤΑΞΕΩΤῆ.

Ἐπερ θάλασσαν εἶναι λέγεις τὸν παρόντα αἰῶνα, ποῶν ἂν κέρδος ἐπιδείξαι; οὐκ ἔστιν, ὅπερ ἐμπορεῦσαι διαπερῶν τὸ πέλμαχος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, πεφροντικένας ὀφέλεις.

ΣΟΒ'. — ΘΕΟΔΩΡῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Βῆ ἀγνοήσης τὸν δοτῆρα τῆς ἀγγελίας, καὶ τῆς ἐπιτανομένης παρῆρησίας, καὶ τῆς ἀπτοησίας. Μέχρι γὰρ ἂν ὁ Κύριος ἐνεργεῖ, πεφύλαξι, καὶ διατετήρησαι ἀνεπιβούλευτος, ἀχείμαστος, καὶ πᾶσι φαίνη φανερός, καὶ ἐπιδοξος, μαρμαίρων, καὶ πεφραγμένος τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδὲνα φοβούμενος, πτοήσει πάντας δαίμονας τε, καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους. Ἐάν δὲ ἀρξῇ κενοδοξεῖν, καὶ ὑπερηφανεύσθαι, ἀναχωρήσει ὁ Κύριος ἀπὸ σοῦ, μὴ θέλων βοηθεῖν σοι, καὶ τότε μαθήσῃ τὴν σαυτοῦ ταπεινότητα, δειλιῶν τε καὶ τρέμων, καὶ τὴν ἰδίαν σκιάν οὐκ ἀνεχόμενος, καὶ τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσιν ὑποπίπτων, καὶ ἐκτεθαμβημένος νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν. Ἐθεοῦ γὰρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, τὰ θυρώματα αὐτοῦ δειλιῶν, μηκέτι λοιπὸν τολμώντος τῇ διδαχῇ σὺν παρῆρησίᾳ χρῆσασθαι διὰ τὴν ἔγκατάλειψιν.

ΣΟΓ'. — ΗΑΙΑ ἸΑΛΟΥΣΤΡΙῶ.

Τοσαύτας πρώην ἄλλοτριᾶς διαρπάξας οὐσίας, νῦν ἄλιγην διηρπαγμένους μοῖραν ὑπὸ δυνατωτέρου ἀνδρός, τίνας ἐνεκεν ἀχθῆ καὶ διαπρίῃ, καὶ βρύχεις, ὦ ἄνθρωπε;!

ΣΟΔ'. — ΣΟΦΡΟΝΙῶ ΤΡΙΒΟΥΝῶ.

Τὸ μεγαλόφυχόν σου θεασάμενος Κύριος, καὶ τὴν πᾶσι τοῖς δεομένοις ἀφθόνως ἠπλωμένην χεῖρα, καὶ μεγάλας κληρονομίας ἀθρόον δραμεῖν πρὸς σὲ παρεσκεύασεν· καὶ ἐπὶ τοῦτο δὲ δοξάζομεν τὸν Θεόν.

A num, in similibus metus speciebus eos perterrefecit, ut avertat hominem ex injustitia, et corpus illius a ruina liberavit; noctu vero increpavit eum in mollitie super lectum.⁹

CCLXIX. — GANYMEDI EXCEPTORI.

Tribus negationis vocibus Petrus vulneratus est; propterea post Salvatoris resurrectionem tribus confessionis, et assensionis approbationisque vocibus sanatus est. « Amas me, inquit, Petre? Utique, Domine¹⁰. » Propterea tu quoque ab iis, qui labuntur, erga me tantum amorem exposce. Qui enim legitime amat, licet aliquando erret, velociter ad dilectum suum convertitur.

CCLXX. — ASCLEPIADÆ COMITI.

Ne viduas, quæ vere viduæ sunt, despectui habeamus: curam enim earum Deus gerit, qui magnum Eliam ad viduam transmisit¹¹, et viduæ quæ in urbe Naim commorabatur, Jesus ipse omnium Dominus per semetipsum lacrymas abstergit, inclamans illi: « Noli flere¹². » et Jacobus id præcepit, ut pupillarum, et viduarum in earum afflictione curam habeamus¹³.

257 CCLXXI. — CECROPIO PRÆSIDUM APPARITORI.

Siquidem mare esse dicis præsens sæculum, id tibi curæ esse debet, quamnam utilitatem judici ostendes, quam hac mercatura, dum humanæ vitæ pelagus transis, assecutus fueris.

CCLXXII. — THEODORO PRESBYTERO.

Ne te lateat castimoniam, et laudatam libertatis, necnon alacritatis dator. Dum enim Dominus operatur, res tuæ in tuto sunt, tuque nullis insidiis, nullisque tempestatibus obnoxius conservaris, et omnibus terribilis es, et gloriosus, undique splendens, et divina gratia circumseptus; et cum ipse nullum timeas, timori demonibus universis pravisque hominibus eris. Verumtamen, si vanæ gloriæ superbiæque locum dederis, secedet a te Dominus, auxilia subtrahens, tuncque tuam abjectam conditionem agnosces, timens ac tremens, nec propriam umbram sustinens, et carnis affectionibus cedens, et noctu, interdumque stupens. Posuisti enim, ait David, munimenta illius timorem¹⁴, qui nondum in posterum libertate dicendi uti, quod destitutus est, valet.

D CCLXXIII. — ELIÆ ILLUSTRİ.

Quid cum antea tot aliorum facultates diripueris, nunc vel modica spoliatus a potentiori viro, moleste fers, et discruciaris, et strides dentibus, o bone vir?

CCLXXIV. — SOPHRONIO TRIBUNO.

Munificentiam tuam Dominus inspiciens, et egentibus omnibus ad affluenter erogandum manus expansas, ut in te ingentes hæreditates simul una omnes concurrerent, effecit: propter hoc gloriam Deo dicimus.

⁹ Job xxxiii, 14-19.

¹⁰ Joan. xxi, 16.

¹¹ III Reg. xvii, 9.

¹² Luc. vii, 13.

¹³ Jac. i, 27.

¹⁴ Psal. lxxviii, 41.

CCLXXV. — ZOILO CHARTULARIO.

Bovem, et ursum, necnon leonem, etc., ut Isaias ait, strictiori amicitiae vinculo simul depasci ¹⁵, Ecclesiae statum designat, popularium principum, et subditorum, qui pietatis dogmatibus ad statuta canonum poenitentiam agunt et nutriuntur.

CCLXXVI. — GERASIMO IRENARCHO.

Legem libertatis fideles accepimus, ut vi amota, tanquam filii legitime et sponte pluribus laboribus maceremur, secus atque servi illi, qui metu ac flagellis legis Mosaicae praescripto subserviunt. Contende igitur totis viribus, ut placeas Deo, et proprio impetu certamen in Evangelio ini; haec siquidem lex libertatis nuncupatur, ut beatus dicaris.

259 CCLXXVII. — EUSTATHIO DECANO.

Non tantum virtutis opera exsequi, nobiles confert coronas, sed eos quoque laudare, qui virtutem exercent, mercedem non contemnendam consequitur: timentes enim Dominum glorificas, qui Christi diligens es.

CCLXXVIII. — HIERONYMO DOMESTICO.

« Ego, inquit, veni, ut non videntes videant, videntes autem caeci fiant ¹⁶. » Domini siquidem secundum carnem adventu, qui ex gentibus erant, nec antea videbant, neque divinas Litteras intelligebant, postmodum cum credidissent, intellectu viderunt, et sapientes facti sunt. Ex Hebraeis porro, qui errore et tenebris digni erant, animi oculis obcaecantur, ne mysteria in sacris legibus abscondita intelligant, licet illi profiterentur, et Moysis, et prophetarum libros apprime callere.

CCLXXIX. — XENOPHONTI SCHOLASTICO.

Justitia, quae inter nos versatur, est aequa partium distributio. Et licet illud exquisite non assequamur, nihilominus rectissima mente operantes, a scopo non aberramus. Illius vero, quae de caelis infertur: justo Iudice, sive ea corrigat, sive rependat, speculatio admodum difficilis est, propter dogmatum, quae in ea sunt, sublimitatem, ut David insinuat: **260** « Justitia tua ut montes Dei; judicia tua abyssus multa ¹⁷. »

CCLXXX. — AENEAE PHILOSOPHO.

Exitiosis demonibus morem gerere cupiens, libentissime vitulos sacrificas, et in ara exsecranda agnos mactas: verunitamen sine ulla ratione furorem, immensamque iracundiam, aliosque absurdos et exleges animi impetus non interneas.

CCLXXXI. — SECUNDO CASTRENSI.

Quemadmodum dum nobis odiosi sumus, et inter nos altercamur, et inimicitias atque insidias alteri struimus, et quietem, et tolerantiam amolimus, gaudio subsilit, laetaturque Satan, floretque, et bono animo est, effunditurque super nostris improbitatibus quiescens; sic dum pacifice et tran-

A ΣΟΕ'. — ΖΩΙΛΩ ΚΑΡΤΟΥΛΑΡΙΩ.

Τὸ βοῦν, καὶ ἄρκτον ἅμα, καὶ λέοντα, καὶ ἐξῆς, φιλικώτερον νέμεσθαι, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, τὴν τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει κατάστασιν, δημοτικῶν τε ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑποεταγμένων τοῖς δόγμασιν τῆς εὐσεβείας, κανονιζομένων τε ἅμα, καὶ διατρεφόμενων.

ΣΟΖ'. — ΓΗΡΑΣΙΜΩ ΕΙΡΗΝΑΡΧΩ.

Νόμον ἐλευθερίας ἐλάβομεν οἱ πιστοὶ, ἐν' ἐκτὸς βίας ὡς υἱοὶ γνησίως, καὶ ἐκουσίως πλεονα κοπιῶσμεν ἐκεῖνον, τῶν μετὰ φόβου, καὶ μαστίγων ἐσπληρευμένων δούλων κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως. Σπουδασον τοίνυν ἐναρεστεῖν τῷ Θεῷ, καὶ ἀγωνίζου οικεῖα προθυμίᾳ ἐν τῷ Ἐδαγγελίῳ· τοῦτο γὰρ εἰρηταῖ νόμος ἐλευθερίας, ὅπως ἂν μακαρισθῆς.

ΣΟΖ'. — ΕΥΣΤΑΘΙΩ ΔΕΚΑΝΩ.

Οὐ μόνον τὸ τὴν ἀρετὴν κατεργάζεσθαι στεφάνους λαμπροῦς προξενεῖ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἐπαινεῖν τοὺς ἐξασκοῦντας τὴν ἀρετὴν, μισθὸν φέρει οὐκ εὐκαταφρόνητον. Τοὺς γὰρ φοβουμένους τὸν Κύριον δοξάζεις, φιλόχριστε.

ΣΟΗ'. — ΙΕΡΟΝΥΜΩ ΔΟΜΕΣΤΙΚΩ.

« Ἐγὼ, φησὶν, ἐλήλυθα, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσιν, οἱ δὲ βλέποντες τυφλοὶ γένωται. » Τῆς γὰρ τοῦ Δεσπότη κατὰ σάρκα ἐπιδημίας γενομένης, οἱ μὲν ἐξ ἐθνῶν μὴ βλέποντες πρώην, μηδὲ νοοῦντες τὰς θείας Γραφάς, ὕστερον πιστεύσαντες ἀνέβλεψαν νοητῶς, καὶ ἐσοφίσθησαν. Οἱ δὲ γὰρ ἐξ Ἑβραίων ὄσοι ἄξιοι πλάνης καὶ σκοτίας ὑπῆρχον, πεπληρωται τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν, ὥστε μὴ νοῆσαι τὰ τοῖς θεοῖς νόμοις ἐγκεχυμένα μυστήρια, καίτοι γινώσκειν ἐπαγγελλόμενοι τὰς τε τοῦ Μωυσέως, καὶ τῶν προφητῶν βίβλους.

ΣΟΘ'. — ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Δικαιοσύνη ἐστίν, ἡ μὲν τις ἐν ἡμῖν στρεφομένη, ἡ τοῦ Ἰσοῦ διανομή. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τυγχάνομεν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀκρίθειαν, ἀλλὰ γοῦν γνώμῃ δικαιοσάτη ποιοῦντες οὐκ ἐκπίπτομεν τοῦ σκοποῦ. Ἡ δὲ τις οὐρανόθεν ἐπαγομένη παρὰ τοῦ δικαίου Κριτοῦ, ἡ τε ἐπανορθωτικὴ, καὶ ἀνταποδοτικὴ, ἥς πολὺ τὸ δυσθεώρητον διὰ τὸ ὕψος τῶν ἐναποκειμένων αὐτῇ δογμάτων, καθὰ φησὶν ὁ Δαυὶδ· « Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη Θεοῦ, τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή.

ΣΠ'. — ΑΙΝΕΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΩ.

Τοῖς ὀλεθροῖς δαίμοσιν ἀρέσκειν βουλόμενος, ἠδέως μὲν τοὺς μόσχους καταθῆεις, καὶ ἄρνας ἀποσφάττεις ἐπὶ τοῦ ἐβδελυγμένου βωμοῦ, τὸν δὲ σαυτοῦ ἄλογον θυμὸν, καὶ τὴν ἄμετρον ὀργήν, καὶ τὰς ἄλλως ἀτόπους καὶ ἀθέσμους τῆς ψυχῆς ὁρμὰς ἀποκτείνει οὐ βούλει.

ΣΠΑ'. — ΣΕΚΟΥΝΔΩ ΚΑΣΤΡΗΝΣΙΩ.

Ὅσπερ μισούτων ἡμῶν ἀλλήλους, καὶ μαχομένων, καὶ ἐχθραίνοντων ἀλλήλοις, καὶ ἐπιβουλευόντων, καὶ ἀποστρεφόμενων τὴν γαλήνην, καὶ τὴν μακροθυμίαν, χαίρει, καὶ ἀγάλλεται ὁ Σατανᾶς, τίθηλέν τε, καὶ τέρπεται, καὶ προπλάτνεται, ἐπαναπαυόμενος; ταῖς ἡμετέραις φασιλότησιν· οὕτως εἰρηνευόντων,

¹⁵ Isa. xi, 7. ¹⁶ Joan. ix, 59. ¹⁷ Psal. xxxv, 7.

καὶ ὁμνεοῦντων ἡμῶν, καὶ κρατούντων τῆς λύττης, αὐτίκα ἀποπέμψαι, καὶ ταπεινοῦσθαι εἰσθεὶς ὁ πονηρὸς, καὶ ἐχθρὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης τυγχάνων, πολέμιός τε τῆς ἀνθρώπων ὁμοιοῦς, καὶ θυμωμένης ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

ΣΠΒ'. — ΜΑΡΤΥΡΙΩ ΒΙΝΔΙΚΙ.

Πῶς εἶδος ἀκαθαρσίας, ὅσον πορνεία, μοιχεία, ἀπέλγεια, καὶ ἀρσενοκοκτία, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, χειμῶν προσονομάζονται παρὰ τοῦ Σολομῶντι. Ἐπειδὴ οἱ πάντες οἱ ἐκ μεταμελείας τῷ ὀρθῷ χρησάμενοι λογισμῷ ἀπαλλάττονται τῶν τοιούτων ἀμπλακημάτων, καὶ μετὰ τοῦτο ἐρασμῶς προσέχουσι τοῖς σωφρονικοῖς λόγοις, διὰ τοῦτο γέγραπται, ὅτι περὶ ὁ ἡμιῶν παρήλαθε, φωνὴ τρυγῶνος ἠκούσθη ἐν τῇ γῆ ἡμῶν· ὅτι γὰρ δὴ σωφροσύνην ἢ τρυγῶν κατασημαίνει.

ΣΠΓ'. — ΑΜΜΟΝΙΩ ΚΟΜΗΤΙ.

Τὸ ὄδυνηρὸν, τὸ κατ' ἐπιβουλὴν τοῦ διαβόλου ἐπελθὼν τῷ σώματι σου μετὰ κινδύνου ἐσχάτου, οὐ διασάθεν ἡμᾶς. Πλὴν ὅτι οἰκονομικῶς συμβέβηκε σοι τοῦτο, ἵνα γινῶς σαφέστατα καὶ ἐχθροῦ τὴν μανίαν, καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν κηδεμονίαν, θάττον περιουσιάζωντα σε, ὡς εὐνοῦστατον δοῦλον.

ΣΠΔ'. — ΝΙΚΑΡΕΤΩ ΣΙΑΝΤΙΑΡΙΩ.

Ὁ ἀναβαίνων εἰς θέατρα, καὶ δι' ὧν ὡν καὶ δι' ἁφθαλμῶν ὑπὸ τῆς αἰσχρᾶς καταγοητευόμενος, καὶ πολιορκούμενος ἐπιθυμίας, ἀπηρτισμένος μοιχρῶς ὑπέρχεται καὶν θέλης, καὶν μὴ θέλης. Τοῦ δὲ τῆς μοιχρῶς ἐγκλήματος οὐκ ἀπὸλλασμένος, πῶς λέγεις μοι μὴδὲν παραδίδασθαι τὴν σαυτοῦ ψυχὴν αἰχμαλωτίζεσθαι σὺν σὺν, καὶ ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἐκουσίως ἀνδραποδισθῆναι;

ΣΠΕ'. — ΘΕΟΔΟΥΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Καὶν τὸ σαυτοῦ αἰδέσθητι ὄνομα· ὡς εἶπες γὰρ, τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα εἰς τυραννίδα περιέστη, τυραννὸς σου μανικῶς, καὶ λεηλατούντος τοὺς ἐλευθέρους, μὴδὲν ἡδικηκότας. Καὶ ποῦ θήσεις τὸν μέγαν Παῦλον νομοθετούντα, δεῖν τὸν ἐπίσκοπον, μὴ ὄργιλον ὑπέρχειν, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκέρδη; Αἰσχροῦ γὰρ κέρδους ἕνεκεν ὄβριζεις, καὶ διώκεις ἕκαστας.

ΣΠΖ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Ὅσον σε καὶ ναὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ τὴν κείσθαι κέκληκεν ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Πῶς οὐ δέοικας εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ κόπρον εἰσφέρειν πορνικῶν τε ἁμαρτιῶν, καὶ γελοίων ῥυπαρῶν, καὶ σφραγίδος πολλῆς, καὶ λόγων ψυχολαβῶν;

ΣΠΖ'. -- ΤΡΑΙΑΝΩ ΑΔΙΟΥΤΟΡΙ.

Ἄν προφθάσας τὴν φρόνημα τῆς οἰήσεως, ῥήξεις καθάπερ πομφόλυγα. Τὴν σεαυτὸν καὶ σποδὸν, καὶ καπνὸν, καὶ χόρτον, καὶ σκόλληκα λογίζόμενος, ὡς διδάσκει ἡ Γραφή, οὔτε πρὸς τοὺς ἐπαύρους χαυνωθῆσθαι, οὔτε πρὸς τὰς ὑβρεῖς ἀγριανθῆσθαι.

ΣΠΗ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΚΟΜΗΤΙ ΑΝΑΤΟΛΗΣ.

Ὁ μικρὸν τὸ παρὰ μικρὸν· παρὰ μικρὸν γὰρ,

A quille nullo inter nos dissidio vitam agimus, et rabiem frenamus, contrahi de jicique solet improbus, cum sit pacis et dilectionis inimicus, et humanæ concordia adversarius, et implacabilis hostis.

CCLXXXII. — MARTYRIO VINDICI.

Immunditiei omnes species, fornicatio nempe, adulterium, incontinentia, cum masculis concubitus, et his similia, hiems a Salomone nuncupantur¹⁰. Cum itaque omnes, qui penitentia ducti, rectam adhibentes cogitationem **261** ab his sceleribus recedunt, postmodum amabili, continentique vitæ instituto animum advertunt; propterea scriptum est, « hiemem transiisse, vocem turturis auditam in terra nostra¹¹; » continentiam enim B turtur significat.

CCLXXXIII. — AMMONIO COMITI.

Quæ corpori tuo per diaboli insidias cum extremo periculo cruciantia advenere, non fugiunt nos. Attamen ea tibi non sine Dei dispositione contingere, ut clarissime cognoscas et adversarii rabiem, et Christi sollicitudinem, qui te veluti servum dilectissimum quanticos curavit.

CCLXXXIV. — NICARETO SILENTIARIO.

Qui in theatra ascendit, et auribus et oculis ab obsceno delinitur, et circumsetetur desiderio, appensus mæchus est, sive velis, sive nolis. Verumtamen tu a fornicationis scelere haud immunis, quoniam mihi ratione inculcas, animum tuum, qui jam servus vivit, et a diabolo, nulla vi coactus, in captivitatē adducitur, nullum detrimentum accipere?

CCLXXXV. — THEODULO EPISCOPO.

Vel nomen tuum saltem reverere. Jam etenim uti manifestum est, sacerdotii dignitas in tyrannidem abiit; cum tu furenter nimis verberes, ac depræderis **262** homines liberales, nulli facinori obnoxios. Et quonam loco posueris magnum Paulum, uti legem præscribentem, episcopum non debere esse iracundum, percussorem, sordido quæstui inhiantem¹²? Turpis siquidem lucri causa injuria afflicis ac persequeris omnes.

CCLXXXVI. — THEODORO TRIBUNO.

Domum te et templum Spiritus sancti propter fidem compellavit divinus Apostolus¹³. Tu vero quam ratione audes in templum Dei stercore cantionum meretriciarum, et spurcissimorum ludicrorum, multarumque sordium, et sermonum animo noxiorum inferre?

CCLXXXVII. — TRAJANO ADJUTORI.

Si inflatam cogitationem præcas, bullam veluti dirumpes. Terram etenim temetipsum, et cinerem, et fumum, et herbam, et vermem reputans¹⁴, ut docet Scriptura, neque ad laudes intumesces, neque ad injurias effraberis.

CCLXXXVIII. — ELEUTHERIO COMITI ORIENTIS.

Non leve reputandum est paululum: paululum

¹⁰ Cant. II, 11. ¹¹ Ibid. 12. ¹² Tit. 1, 7. ¹³ I Cor. VI, 19. ¹⁴ Eccli. X, 9; Psal. CI, 4; Psal. LXXIX, 6; Job XXV, 6.

enim absuit, et noctis unius intervallum, quin Judas in regnum Dei ingrederetur : et parvum temporis spatium impediit, ne homo ille, qui apud Sebastem defecerat, cum aliis martyribus coronaretur. Quapropter pravis interpretationibus **263** neglectis, ad quamlibet bonam, stabilemque actionem animis contendamus.

CCLXXXIX. — METHODIO CUBICULARIO.

Nullo modo Christus omnium Dominus mortem metuit, quam pro hominum salute subiturus advenerat. Cum itaque audis eundem dicentem : « Pater, si fieri potest, transeat a me calix mortis ²¹ : » illud animo concipe, non eum timore, aut formidine concussum, similia effatum fuisse ; sed verborum vilitate intellectualem draconem decepsisse, ut simplicem eum hominem esse suspicatus, mortem metuentem trementemque, per ministrantes sibi Judæos conficeret quod jam sibi in animo fixerat, in eumque patraret quod pro nobis Dominus destinaverat. Ignoravit quippe adversarius crucem, quam in semetipsum struxerat, ut adimpleretur quod in Psalmis scriptum est : « In operibus manuum suarum deprehensus est peccator ²² ; » et : « Revertetur malitia illius in caput ejus ²³, » figura servili, et humilibus Domini verbis in perniciem adducti. Qui enim nos venabatur diabolus, cete, et draco nuncupatus, captus est. Namque dictum est in libro Jobi de Christo : « Ipse cete ingens capturus ²⁴, » et venaturus est draconem hamo dispositionis suæ secundum carnem ²⁵. Cum itaque **C** rursum in cruce audieris Dominum clamantem : « Deus meus, Deus meus, utquid dereliquisti me ²⁶ ? » ne te fugiat, eum ex persona omnium, qui ab Adamo originem trahunt, hominum ea dixisse ; quemadmodum advocatus nulla injuria accepta, neque furto suis spoliatus, pro cliente ad judicem clamat : Injuriam **264** perpassi sumus, furto nostra amissimus, abacti sumus. Nisi enim derelicti essemus a Deo omnes, qui ab Adamo prognati sumus, sane innumerarum iniquitatum opprobriis nos non subjecissemus : non lapidibus, et arboribus, et aquis, et inanimatis stellis, et sinibus, et canibus, et lupis, et crocodiliis, et pessimis dæmonibus, ipsique diabolo cultum præstantes sacrificia obtulissemus.

CCXC. — CONSTANTINO COMITI.

Non est animi recreatio, ut tu asseveras, in theatris, atque hippodromis tempus fallere, sed summa perniciæ noxaque animi dira. Quod si tibi in animo est probe animum lenire, sedulo in ecclesiam catholicam proficiscere, in asceteria monachorum convola, et vere ingens bonorum solamen et maximam cordis dolorum medicinam offendes. Tum deum te ipsum examina ; quisnam es ab ecclesia et monasteriis recedens ; quisnam item es ex theatro et hippodromo egressus ; et utrosque dies confrens, non opus tibi fuerit ab alio admoneri. Satis enim fuerit utriusque dici comparatio ad ostenden-

καὶ παρὰ μίαν νύκτα ὁ Ἰουδαῖος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελήλυθε, καὶ παρ' ὀλίγον ὁ ἀνθρώπος ἐκαίνοσ ὁ ἐν τῇ Σεβαστίᾳ λειποτακτῆσας, σὺν τοῖς ἀλλοῖς μῆρτυσιν ἐστεφανώθη. Διόπερ τῶν παρεξηγήσεων ἀφέμενοι, πρὸς πᾶσαν ἀγαθὴν, καὶ βεβαίαν πρᾶξιν ἑαυτοὺς κατεπιζῶμεν.

ΣΠΘ'. — ΜΕΘΟΔΙΩ ΚΟΥΒΟΥΚΛΑΡΙΩ.

Οὐδαμῶς Χριστὸς ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης πεφόβηται θάνατον ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας παθεῖν ἐπεδήμησεν. "Όταν οὖν ἀκούεις λέγοντος αὐτοῦ ἡ Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου, ἡ νόησον ὅτι οὐχὶ δειλιῶν καὶ φριτῶν τὰ τοιαῦτα φεβέγγεται, ἀλλὰ τῇ εὐτελείᾳ τῶν ῥημάτων δελεάζων τὸν νοητὸν δράκοντα, ἵνα ψιλὸν τοῦτον ἄνθρωπον εἶναι τοπάσας, δεδοικότα τὸ πάθος καὶ τρέμοντα, τελέσῃ διὰ τῶν ὑπουργοῦντων αὐτῷ Ἰουδαίων, ὅπερ ἐπεδάλετο, καὶ δρᾶσαι καθ' ἑαυτοῦ ὁ ὑπὲρ ἡμῶν διεσπούδακεν. "Ελαθεν γὰρ ὁ ἐχθρὸς καθ' ἑαυτοῦ τὸν σταυρὸν σοφιζόμενος, ἵνα τὴν εἰρημὸν ἐν τοῖς Ψαλμοῖς πληρωθῇ, ὅτι ἡ Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνεληφθῆ ὁ ἀμαρτωλὸς ἡ καὶ ἡ Ἐπιστρέψει ἡ πονηρία αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἡ σχήματι δουλικῷ καὶ ταπεινῷ ῥήμασι Δεσπότης σεσαγιενυμένου πρὸς δλεθρον. Ὁ γὰρ ἀγρεύων ἡμᾶς ἡγρεῦθη διάβολος. κῆτος καὶ δράκων προσνομαζόμενος. Εἰρήται γὰρ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰωβ περὶ Χριστοῦ, ὅτι ἡ Αὐτὸς μέλλει τὸ κῆτος τὸ μέγα χαιρώσασθαι, καὶ ὅτι ἀγρεύσει τὸν δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας. "Όταν δὲ πάλιν ἀκούσεις ἐπὶ σταυροῦ βοῶντος τοῦ Κυρίου ἡ Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί ἐγκατελείπεισ με ; ἡ μὴ ἀγνοήσης, ὅτι ἐκ προσώπου πάντων τῶν ἐκ τοῦ Ἄδᾶμ γενομένων ἀνθρώπων ταῦτα λέγει, ὡσπερ ὁ συνήγορος μὴ καθυβρισθεῖς, μηδὲ διηρπαγμένοι ὑπὲρ τοῦ συντηγροῦ βοῶ πρὸς τὸν δικαστῆν, Ἰγρίστμεθα, διηρπάγμεθα, ἐλετλατῆθημεν. Εἰ γὰρ μὴ ἐγκατελείφθημεν ὑπὸ Θεοῦ πάντες οἱ ἐξ Ἄδᾶμ γεννώμενοι ἄνθρωποι, οὐκ ἂν τῇ τῶν μυρῶν ἀμαρτημάτων ὕβρει ὑπεπέσαμεν, οὐκ ἂν λίθοις, καὶ δένδροις, καὶ ὕδασι, καὶ τοῖς ἀψύχοις ἀστροῖς, καὶ πιθήκοις, καὶ κυσὶ, καὶ λύκοις, καὶ κροκοδελοῖς, καὶ δαίμοσι κακίστοις, καὶ αὐτῷ τῷ διαβόλῳ προσκυνήσαντες, θυσίας προσεκομίσασμεν.

D ΠΔ'. — ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝῶ ΚΟΜΗΤΙ.

Οὐκ ἔστι ψυχαγωγία, καθὼς σὺ λέγεις, τὸ ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ ταῖς ἱπποδρομίαις διατρίβειν, ἀλλ' ὄλεθρος ἔσχατος, καὶ βλάβη ψυχῆς δεσινῆ. Εἰ δὲ ἔντως βούλει καλῶς ψυχαγωγεῖσθαι, σπεῦθε εἰς ἐκκλησίαν καθολικὴν, τρέχε εἰς τὰ ἀσκητήρια τῶν μοναχῶν, καὶ ἀληθῶς πολλὴν ἀγαθῶν εὐρήσῃ παρηγορίαν, καὶ τῶν τῆς καρδίας ἀληθῶνων θεραπειῶν μεγίστην. Εἰθ' ὕστερον ἐξέταξε σεαυτὸν, τίς μὲν γίνῃ ἀναχωρῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν μοναστηρίων, τίς ἐκ γίνῃ ἐξῶν ἐκ τοῦ θεάτρον, καὶ τῆς ἱπποδρομίας ; καὶ ἑκατέρω παραβαλὼν τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν θεηθεῖς παρ' ἄλλου νοουθετεῖσθαι. Ἀρκέσει γὰρ ἡ ἑκα-

²¹ Matth. xxvi, 59. ²² Psal. ix, 17. ²³ Eccli. xiv, 6. ²⁴ Job iii, 8. ²⁵ Job xl, 20. ²⁶ Psal. xxi, 2 ; Matth. xxvii, 47.

τέρας ἡμέρας σύγκρισις, δεῖξαι σοι τὸ μέγεθος τῆς A
 τε κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ μοναστήρια ὡφελείας, καὶ τῆς ἐν τοῖς κίρκοις, καὶ τοῖς θεάτροις βλάβης.

ΡῬΑ'. — ΑΕΩΝΙΑΗ ΠΗΤΟΠΙ.

Βούλομαι σε τῷ τρόπῳ καὶ τῇ πράξει ὀρθολογεῖν. Τὸ γὰρ δὴ τῷ λόγῳ μηδαμῶς σολοικίζεις, ἢ βαρβαρίζεις, δύνανται ἂν καὶ οἱ διεφθαρμένοι. Πέπαυσο τοίνυν τοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν ἐν ἀκεραιότητι φθεγγόμενων, εἴπερ οὖν δοκεῖς μοι Χριστιανὸς ὑπάρχειν. Οὐ γὰρ πάντως ἢ φράσις πρόξενος τῆς βασιλείας τῶν ὠρανοῦν, ἀλλὰ τὸ χρηστὸν ἦθος, καὶ ἡ ἀγαθὴ πράξις, καὶ ἡ βεβαία πίστις.

ΣῈΒ'. — ΗΣΥΧΙΩ ΑΝΘΥΠΑΤΩ.

Οὐκ ἦν ἕτερος ὁ τὸν Λάζαρον ἐγείρας, καὶ ἕτερος B
 ὁ πυνθανόμενος περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἦν, ἀνθρωπίνως μὲν λέγων· « Ποῦ Λάζαρος κεῖται; » θεϊκῶς δὲ τοῦτον ἀνεγείρων· σωματικῶς μὲν ὁ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος πτόων, θεϊκῶς δὲ ἀνοίγων τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐκ γεννητοῦ τυφλοῦ· καὶ σαρκὶ μὲν πάσχων, καθά φησιν ὁ Πέτρος, θεϊκῶς δὲ ἀνοίγων τὰ μνημάτα καὶ ἀνεγείρων τοὺς νεκρούς.

ΣῈΓ'. — ΖΗΝΟΔΩΡΩ ΔΕΚΑΝΩ.

Τοῖς λόγοις Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου ἠδέως ἐντυγχάνεις· ἐξ αὐτῶν δὴ γράψω σοι νῦν ὄπερ ἐξήτησας. « Ὁψθη τοίνυν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καταβαῖνον ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ὡς περιστερά. » Ἐν ἡμῖν μὲν γὰρ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπαρχή, καὶ ἀρροβίων θεότητος κατοικεῖ, ἐν Χριστῷ δὲ πᾶν C
 τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος. Καὶ μήτοι νόμιζε, ὅτι μὴ ἔχων Χριστὸς ἐλάμβανε τὸ Πνεῦμα· αὐτὸς γὰρ τοῦτο ἀνωθεν ἀπέστειλεν ὡς θεός, καὶ αὐτὸς κάτωθεν αὐτὸ ὡς ἄνθρωπος ὑπέδεχτο. Ἐξ αὐτοῦ οὖν εἰς αὐτὸν κατήρχετο, ἐκ τῆς θεότητος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ.

ΣῈΔ'. — ΠΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ.

Ὁ τῆς ἐν Βυζαντίῳ μεγάλης Ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ πιντός τοῦ κόσμου φωστήρ Ἰωάννης ὁ θαυμαστός ἱερεὺς, διορατικὸς ὑπάρχων, πολλάκις τεθέαται, πᾶσαν μὲν σχεδὸν ὥραν μὴ ὑστεροῦντα, ἢ διαλειπόμενον τὸν οἶκον Κυρίου τῆς τῶν ἀγγέλων ἐπιστασίας, μάλιστα δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας καὶ ἀναίμακτου θυσίας. Ἐκπλήξως οὖν καὶ εὐφροσύνης γέμων, τοῖς γνησίως τῶν πνευματικῶν φίλων κατ' ἰδίαν διηγῆσατο τὸ πρῶγμα. Ἀρχομένου γὰρ, φησὶν, τοῦ ἱερέως τὴν ἁγίαν ποιεῖσθαι προσηκούμενην, πλείστα ἐξαίφνης τῶν μακαρίων δυνάμεων ἐξ οὐρανοῦ καταλλοῦσαι, ὑπερλάμπρους τινὰς στολὰς περιβεβλημέναι, γυμνῷ τῷ ποδῖ, συντόνῳ τῷ βλέμματι, κάτω δὲ νεύοντι τῷ προσώπῳ περιστοιχίσασαι τὸ θυσιαστήριον μετ' εὐλαθείας, καὶ πολλῆς ἡσυχίας, καὶ σιωπῆς, παρίστανται μέχρι τῆς τελειώσεως τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου· εἶτα διαφερόντες καθ' ὅλον τὸν σεβάσμιον οἶκον, τῆδε κάκαϊσε ἕκαστος αὐτῶν τοῖς παρατυχοῦσιν ἐπισκόποις, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ πᾶσι τοῖς διακόνοις τὴν χορηγίαν ποιουμένοις τοῦ σώματος καὶ τοῦ τιμίου

dum tibi, utilitatis, quam ex mora in ecclesia et monasteriis assecutus es, molem, et quæ circos atque theatra subsequitur, noxæ.

CCXCI. — LEONIDÆ RHETORI.

Volo te et moribus, et actionibus directum esse. Namque pari ac convenienti compositura sermonem dirigere, et barbariem 265 evitare poterunt etiam qui moribus perditii sunt. Desine itaque eos reprehendere, qui inconvenienter loquuntur, si tamen ipse non fallor, qui Christianum te esse existimo. Neque enim structura orationis regnum impartitur cœlorum, sed probi mores, et bona actio, et stabilis fides.

CCXCII. — HESYCHIO PROCONSULI.

Non erat alius, qui Lazarum exsuscitavit ²⁷, et alius, qui de illo interrogabat, sed idem, humano equidem ritu dicens : « Ubi Lazarus jacet ²⁸? » divino vero eum exsuscitans : corpore quidem ipse veluti homo spuens, deitate aperiens oculos cæci a nativitate ²⁹; et carne quidem patiens ³⁰, ut Petrus ait, deitate vero monumenta aperiens et demortuos exsuscitans.

CCXCIII. — ZENODORO DECANO.

Joannis Constantinopolitani episcopi sermones libenti animo versas; ex iis itaque ad postulatatum tuum respondeo. « Apparuit Spiritus sanctus descendens super Jesum veluti columba ³¹. » In nobis enim per baptismum principium, et arrhabo deitatis inhabitat; in Christo autem omnis plenitudo deitatis ³². Neque id cogites, Christum Spiritum accipere, quem non habebat : ipse enim eum desuper veluti Deus mittebat, ipse infra eum uti homo excipiebat. Ex ipso itaque in ipsum descendebat, ex deitate ipsius in humanitatem ipsius.

266 CCXCIV. — ANASTASIO EPISCOPO.

Byzantinæ magnæ Ecclesiæ, imo orbis universi lumen, Joannes admirabilis sacerdos, cum acie oculorum valeret, sæpenumero conspexit, omnibus fere horis Dominicum angelorum curatione protectum, nunquam ab illis destitutum, et potissimum tempore sacrosancti incruentique sacrificii. Quod ille admiratione et lætitia plenus amicorum illi spiritu junctorum genuinis extra turbam enarravit. Aiebat etenim ille, statim atque sacerdos sacram inciperet oblationem, plerasque de repente ex beatis potestatibus de cœlo descendentes, et splendidissimis quibusdam vestibus circumamictas, nudo pede, intentis oculis, et demissa facie altare circumeuntes, cum veneratione, et multa quiete, et silentio, usque ad terribilis mysterii consummationem assistere : tum demum per venerandum Dominicum undique effusas, hac atque illac singulas obviis episcopis, et sacerdotibus, et singulis diaconis, qui corpus, ac venerandum sanguinem aliis dispergiunt, ministrare, auxiliari, viresque confirmare. Hac

²⁷ Joan. xi, 41. ²⁸ Ibid. 34. ²⁹ Joan. ix, 6. ³⁰ I Petr. iv, 1. ³¹ Matth. iii, 16. ³² Coloss. ii, 9.

vero ideò scribo, ut sacri ministerii tremenda animadvertentes, ne socordes sitis, divino timore posthabito, et inter vos contententes; neque aliis permittatis ut colloquia conferant, aut susurrentur oblationis tempore, et audacter nutent, et a constanti statione removeantur, et hac atque illac oculos torqueant, et per inertiam, et, uti vulgus solet, ordinem deserant. Dicit namque Dominus Moysi, et per illum sacerdotibus **267** omnibus: « Pios facite filios Israel, et non despectores ²⁵. »

CCXCV. — FALCONI CURATORI.

Si in angelum lucis diabolus permeat, ut eludat, et perdat eos, qui ab eo illuduntur, quid miraris audiens eundem sæpissime belluarum, et pecudum, et avium figuris circumvestiri?

CCXCVI. — LICINNIO PRIMATI.

Cave dicas: Nequeo reconciliare mihi inimicum hominem, cum pessimus sit, nec remedium admittat. Potes enim tibi illum reconciliare, et tibi benevolum reddere, si modo volueris toto animo. Quid enim leone immanius? eum nihilominus homines cicurant; et ars naturam urget, et ove qualibet sit leo mansuetior, et per fora nullum timens obambulat. Quamnam igitur veniam consequeris, quam responsionem objicies, dum, belluis cicuratis, ipse ais non posse hominem ex feritate ad mansuetudinem traducere? Et tamen belluæ præter naturam tractatio est, homini præter naturam feritas. Quare fac velis ad minus præsentem emolli-
C

CCXCVII. — CARINO EPARCHICO.

« Cum illi subjecta fuerint omnia, ait, tunc et ipse Filius pro nobis subjicietur Patri pro propriis membris ²⁶. » — « Membra enim sumus Christi, ex carne ipsius, et **268** ex ossibus illius ²⁷, » ut Apostolus tradit. Nostram igitur subjectionem, qui prius subjici, et suaderi recusabamus, suam Christus fecit, qui nostri fideijussor est.

CCXCVIII. — PRISCO REIPUBLICÆ OPERAM DANTI.

Qui pauperibus pecunias exhibuit, et qui rapaci, et alienorum invasori, vel pessimo homini neque insidiatur, neque maledicit; manifestum est eos timore Dei ea perficientes, similia et cælestes mercedes possessuros.

CCXCIX. — ZENONI DECEMPRIMO.

Sacrilegum omnino est, ac impium dicere, natura existere mala, et non electione. Licet enim Scriptura dicat: « Cogitatio hominis in malum prona est ab juventute ejus ²⁸; » dictionis tamen modus attendendus tibi est; non natura pravis hominem mentem applicare, neque ex iis, quæ a Deo a principio nostræ cogitationi instillata sunt, naturalia desideria. Absit hoc! Sed, ex juventute hominis, scriptum est, ut ostendatur, ex suggestione diaboli nos prava possidere, facillique negotio, potius ab

αἵματος συνεργῶσαι συμπράττουσι, καὶ συνεπι-
σχούουσιν. Ταῦτα δὲ γράφω, ἵνα μαθόντες τὸ φοβερὸν
τῆς θείας λειτουργίας, μὴτε αὐτοὶ διατεθῆτε ἀμε-
λοῦντες τοῦ θεοῦ φόβου διαχεόμενοι, μὴτε δὲ ἄλλους
τινάς συγχωρήτε ὀμιλεῖν, ἢ ψιθυρίζειν ἐπὶ τῆς προσ-
κομιδῆς, μὴτε νεύειν θαρσαλέως, ἢ παρασαλεύεσθαι
τῆς ἐμβριθοῦς στάσεως, μὴτε ὧδε κάκεισε περιβλέ-
πεσθαι, ἢ βρέβεσθαι βρῦθμῶς καὶ χυδαίως. Λέγει
γὰρ ὁ Κύριος τῷ Μωϋσῆ, δι' αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς ἱερευ-
σιν: « Εὐλαβεῖς ποιήσατε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ μὴ
καταφρονήτάς. »

ΣΙΕ'. — ΦΑΛΚΩΝΙ ΚΟΥΡΑΤΟΡΙ.

Εἰ εἰς ἄγγελον φωτὸς ὁ διάβολος μετασχηματίζεται
πρὸς ἀπάτην, καὶ θλεθρον τῶν ἐξαπατωμένων, τὶ
θαυμάζεις ἀπούσας τούτων πολλαῖς θηρίων, καὶ
B κτηνῶν, καὶ ὀρνέων μορφᾶς ἡμφοισμένων;

ΣΙΓ'. — ΑΙΚΙΝΝΙΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Μὴ λέγε, ὅτι Οὐ δύναμαι διαλλάξαι μοι τὸν ἐχθρα-
νοντα ἄνθρωπον, πονηρὸν τινα ὑπάρχοντα, καὶ ἀνί-
κτον. Δύνη γὰρ καταλλάξαι σοι αὐτὸν, καὶ εὐμενῆ
ποιῆσαι, ἐὰν μόνον θελήσῃς ὀλη ψυχῆ. Τί γὰρ δὴ τοῦ
λέοντος ἀγριώτερον; Καὶ ὅμως τούτων ἡμεροῦσιν
ἄνθρωποι, καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν βιάζεται, καὶ γίνε-
ται ὁ λέων προβάτου παντὸς ἐπιεικέστερος, καὶ διὰ
τῆς ἀγορᾶς περιπατεῖ μηδὲνα δεδιτόμενος. Τίνα
τοῖνον ἔξεις συγγνώμην, ποῖαν ἀπολογία, θηρίων
ἡμερουμένων, ἄνθρωπον λέγων μὴ δύνασθαι ἡμε-
ροῦν; Καίτοι τῷ μὲν θηρίῳ παρὰ φύσιν τὸ ἡμερον,
τῷ δ' ἀνθρώπῳ παρὰ φύσιν τὸ ἀγριον. Θέλησον τοῖ-
C νον κἂν ἐπὶ τοῦ παρόντος καταπραῦναι, καὶ φιλῶν
σοι ποιῆσαι τὸν γείτονα.

ΣΙΖ'. — ΚΑΡΙΝΩ ΕΠΑΡΧΙΚΩ.

« Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ πάντα, φησὶ, τότε καὶ
αὐτὸς ὁ Υἱὸς ἀνθ' ἡμῶν ὑποταγῆσεται τῷ Πατρὶ ὑπὲρ
τῶν ἰδίων μελῶν. » — « Μέλη γὰρ ἔσμεν τοῦ Χριστοῦ
ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ, » ὡς
λέγει ὁ Ἀπόστολος. Τὴν ἡμετέραν τοῖνον ὑποταγὴν
τῶν πρώην ἀνυποτάκτων καὶ ἀπειθῶν, ἰδὲαν ὁ Χρι-
στὸς πεποιήται, ὡς ἀνάδοχος ἡμῶν.

ΣΙΗ'. — ΠΡΙΣΚΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ.

Ὁ τοῖς πένθσι [δεδωκὸς τὰ χρήματα, καὶ ὁ τῷ
πλεονεκτῆσαντι ἄρπαγι καὶ μοχθηρῷ ἀνθρώπῳ μὴ
ἐπιβουλεύων, μὴτε καταρώμενος, δηλον ὅτι διὰ τὸν
D φόβον τοῦ θεοῦ ἀμφοτέροι ταῦτα ποιοῦντες, τῶν
ὁμοίων ἐπιτεύχονται οὐρανίων ἀμοιβῶν.

ΣΙΘ'. — ΖΗΝΩΝΙ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜΩ.

Ἄθεον παντελῶς, καὶ ἀσεβὲς τὸ λέγειν, φύσει ὑπ-
ἄρχειν τὰ κακὰ, καὶ οὐχὶ προαιρέσει. Κἂν γὰρ ἡ
Γραφή λέγει, ὅτι « Ἐργεῖται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου
ἐπιμελῶς τοῖς πονηροῖς ἐκ νεότητος αὐτοῦ, » εἰδέναι
ὀφείλεις τὴν ἐρμηνεύαν τῆς φράσεως, ὅτι οὐ κατὰ
φύσιν τοῖς ψεκτοῖς πρόσκειται ὁ ἀνθρώπος, οὐδ' ἐξ
αὐτῶν τῶν παρὰ θεοῦ ἐξ ἀρχῆς τῆ διανοίας ἡμῶν
κατασπαρέντων φυσικῶν ἐνθυμιῶν· μὴ γένοιτο·
ἀλλ' ἐκ νεότητος τοῦ ἀνθρώπου γέγραπται, ἵνα δει-
χθῆ, ὅτι ἐξ ἐπιπορᾶς τοῦ διαβόλου τὰ φαῦλα κεκτη-

²⁵ Levit. xv, 31. ²⁶ I Cor. xv, 28. ²⁷ Ephes. v, 30. ²⁸ Gen. viii, 21.

μεθα, και βρδιδως μδλλον ὑπ' ἔχθροῦ θελγόμενοι πρὸς Α τὸ κακὸν βέπομεν· « Ἐχθρὸς γὰρ ἀνθρώπος ἐπέστειρε τὰ ζιζάνια, » φησὶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος.

Τ' — ΚΟΛΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Φησὶν ὁ μακάριος Πέτρος, ὅτι καὶ Κύριον καὶ Χριστὸν ὁ θεὸς ἐποίησε τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν, οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Λόγου, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον πεποιθῆσθαι αὐτὸν λέγων. Τί γὰρ ἦν τὸ σταυρούμενον, ἢ τὸ σῶμα; Τὸ δὲ σωματικὸν τοῦ Λόγου πῶς εἶχε σημεῖναι, ἢ διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι Ἐποίησεν;

ΤΑ' — ΘΕΣΣΑΛΙΩ ΣΥΜΠΟΝΩ.

Μὴ εἰς τὸ λαμβάνειν ἔστω ἡ χεὶρ σου προθύμως ἐκτεταμένη, εἰς δὲ τὸ μεταδύναμι τοῖς ἐνδεεσί συνεσταλμένη, ἀλλ' ὡσπερ ἡδέως ὑποδέχη τὰ κέρδη τοῦ μαμωνᾶ, οὕτως ἡδέως χρῆται τὰς δαπάνας τοῖς κρήζουσιν.

ΤΒ' — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ ἐτέρους πλεονεκτῶν, καὶ καταδυναστεύων, δοκεῖς ποιεῖν ἐντολὰς Κυρίου καὶ ἐλεημοσύνας, μᾶλλον ἐκείνους ἐλέησον, τοὺς ὑπὸ τῆς σῆς λαμπρότητος ἀδικουμένους καὶ στένοντας.

ΤΓ' — Τῷ αὐτῷ.

Γνωθὶ ὅτι ἡμαρτες, καὶ ἀπαλείψεις τὰς ἀμαρτίας σου· γενεὸν σαυτοῦ κατήγορος, τύπτων τὸ στήθος καὶ λέγων· « Ὁ θεὸς, ἐλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ, » καὶ τεύξη σωτηρίας. Ἀπεδεξάμεθά σου τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην.

ΤΔ' — ΕΥΣΤΟΧΙΩ ΚΟΜΗΤΙ ΛΑΡΓΙΤΙΟΝΩ.

Ἐὰν συνεχῶς τῷ σημεῖν τοῦ Δεσποτικοῦ σταυροῦ τὸ τε μέτωπον σαυτοῦ καὶ τὴν καρδίαν σφραγίζεις, δραπετεύουσιν ἀπὸ σοῦ οἱ δαίμονες τρέμοντες, διότι ἄγαν φρίττουσιν τὸ τοιοῦτον μακάριον σήμαντρον.

ΤΕ' — ΟΛΥΜΠΙΩ ΚΥΕΣΤΟΡΙ.

Οὐτε ἀλόγως, οὐτε εὐλόγως ὀργίζεσθαι χρήσιμον· δικαίως γὰρ ὑπὸ τοῦ Κυρίου κεκώλυται. Ἄν τοίνυν φιλοσοφεῖν ἐθέλῃς κατὰ Χριστόν, οὐτε πάντες οἱ πονηροὶ ἀνθρώποι, οὐτε οἱ παγγάλεποι, καὶ πάνδεινοι δαίμονες, οὐτε ὁ πάσης κακίας δημιουργὸς Σατανᾶς πρὸς ὀργὴν σε, καὶ λύτταν κινήσαι δυνήσονται.

ΤϚ' — Τῷ αὐτῷ.

« Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, ἔω; ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σὺ μοι ἀκολούθει. » Τουτέστιν, ἔὰν θέλω ἐν σαρκὶ ζῆν τὸν Ἰωάννην, ἔω; ἔλω παραλαβεῖν αὐτὸν ἔκ τῃ σῶματός αὐτοῦ, τί σοι μέλλει τῷ Πέτρῳ, μακροχρονούντος αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι βίῳ; Σὺ δὲ, ὦ Πέτρε, ἀκολούθησόν μοι, τιμηθησόμενος τῇ ὁμοιοπαθείᾳ κατὰ τὴν βασιλεύουσαν Ῥώμην, ὡσπερ ἐγὼ ἐσταυρώθην, καὶ σὺ πάντως ἀνασκοποισθήσῃ.

ΤΖ' — ΘΕΟΔΟΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τῇ ἔχθρᾳ προκρατημένῃ σοι, χειμῶν ἐπιπέπτωκε χαλεπὸς, καὶ συγχυθεῖσα ἡ διάνοια, οὐδὲν βλέπειν δύναται, οὐτ' ἀκούσαι ὑγιές· ἂν δὲ βιασάμενος διαβρήξῃς τὸ νέφος τῆς δυσμενείας, τότε λυθῶσαι; ἀντι-

hoste delinito ad malum propendere. « Inimicus enim homo superseminavit zizania », ait in Evangelio Dominus.

269 CCC. — COLASIO DIACONO.

Beatus Petrus ait : Dominum, et Christum Deus fecit, qui pro nobis crucifixus est, Jesum **: non essentiam Verbi, sed quod humanum erat, factum eum dicens. Quid enim erat, quod cruci affigebatur, nisi corpus? At Verbi, quod corporeum erat, quomodo notare poterat, nisi dictione illa : Fecit?

CCCI. — THESSALIO COLLABORANTI.

Ne manus tua tam avide extendatur ad accipiendum, ad exhibendum vero egentibus contrahatur **. Sed quemadmodum mammonæ lucra libenti animo excipis, ita libenti etiam animo indigentibus sumptus suppedita.

CCCII. — Eidem.

Si cum aliis superior sis, eosque opprimas, præcepta Domini adimplere tibi videris, et eleemosynas erogare; potius eorum te misereat, qui a magnificencia tua injuriose tractantur, et ingemiscunt.

CCCIII. — Eidem.

Scito te peccasse, et delebis iniquitates tuas, tuimetipsius accusator factus, pectus verberans, et dicens : « Domine, propitius esto mihi peccatori », et salutem consequeris. Confessionem tuam accepimus, et animi demissionem.

270 CCCIV. — EUSTOCHIO COMITI LARGITIONUM.

Si sæpenumero signo Dominicæ crucis tui ipsius frontem et cor signaveris, aufugient a te timore perciti dæmones : valde enim horrent hoc beatum signaculum.

CCCV. — OLYMPIO QUÆSTORI.

Neque sine ratione, neque cum ratione iræ indulgere utile est; et merito a Domino prohibetur **. Si itaque secundum Christum philosophiæ te dederis, neque scelesti homines universi, neque acerrimi ac dirissimi dæmones, neque malitiæ universæ auctor Satanas, ad iracundiam te et rabiem poterunt commovere.

CCCVI. — Eidem.

« Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? tu me sequere »; hoc est : Si volo in carne vitam propagare Joannem, donec veniam assumere eum e corpore suo, quid tua interest, Petre, in longiora tempora vitam præsentem eo protrahente? Tu vero, o Petre, sequere me, eodem mortis genere in regina urbium Roma cohonestandus. Quemadmodum ego cruci affixus sum, ita et tu omnino patibulo suffigendus es.

CCCVII. — THEODOTO PRESBYTERO.

Inimicitie obnoxio tibi tempestas irruiet immanis, et cogitatio **271** confusa nihil sanum vel videre, vel audire potest; si autem vi facta, nebulam odii diruperis, tunc poteris supernæ lætitiæ particeps

** Matth. xiii, 28. ** Act. ii, 56. ** Eccli. iv, 36. ** Luc. xviii, 13. ** Matth. v, 23. ** Joan. xxi, 22.

feri. Namque erga proximum odio rejecto, dilectione impleberis, quæ Christo complacet: et qui prius adversus, injucundusque propter inimicitiam aspectus videbatur, nunc desiderabilis et suavis videbitur, quando mens tua illuminata jam est.

CCCVIII. — PASCHASIO DIACONO.

Magna subsidia orationem suppeditare beatus odoret David, qui ante lapidem oratione usus, animatam turrinam Goliath disjecit⁴³, divinam Dei potentiam culpam ausum. Oratio itaque lapidem veluti manus deportavit, et timorem incussit barbaro, et adversarii audaciam enervavit, et tropæa adversus hostes erexit.

CCCIX — AUXENTIO ECDICO.

« Eduxit in lumen umbram mortis⁴⁴, » hoc est in apertum adduxit, et publicavit Deus naturam peccati multum abhinc tempus latentem. Verumtamen naturam audiens, cave existimes, ut nonnulli suspicati sunt: Peccatum esse animal quoddam rationis compos. Namque in hominis electione nascitur, et rursus denascitur natura sua peccati.

272 CCCX. — ARISTARCHO TRIBUNO.

Ne commercia sanctorum hominum spernas. Et enim vel solus eorum aspectus animum tuum iniquitatibus jam emarcidum curare poterit, et loquela eorum quam maxima dona credenti elargitur. Vox quippe sanctorum bella dissolvit, dæmones ejecit, elementa firmavit, quemadmodum Jesus Nave cum clamasset: « Stet sol, et luna; et continuo steterunt⁴⁵: » sic quoque Moyses mari vincula indidit, et relaxavit⁴⁶; sic tres pueri hymnis et canticis flammam in rorem converterunt⁴⁶. Eadem ratione nunc quoque qui eos amulantur, dum hac luce fruuntur, invalescunt vel sola voce peccati ardorem extinguere, fontes voluptatum exsiccare, iracundiam emollire, desideria fugare, inanem gloriam enervare, avaritiæ incendium compescere, a tristitia et mœrore liberari, et tempestate jactatis animis tranquillitatem inveniendi reconciliare.

CCCXI. — CLEONICO SCHOLASTICO.

Tradunt nonnulli post aquarum alluvium, cum vinum adinventum esset, plerosque qui illud immodice purumque ebiberant, mortem oppeliisse; tum demum alios experientia saniores redditos, magis potum commensurasse aquæ admistum, quo usos servatos fuisse. Qui vero mortis metu vitis rorem nondum biberant, eos, qui jam biberant, interrogarunt, utrum jam vivunt? Qui cum respondissent: Ita est, vivimus, applaudebant singulis hominibus. 273 et proximis qui servati erant, gratulabantur dicentes: Vivas, vivas. Quapropter ex eo ad hæc usque tempora mos invaluit, bibentibus effari: Vivas. Et hæc mihi dicta sunt ad tuam interrogationem.

⁴³ I Reg. xvii, 50. ⁴⁴ Job xii, 22. ⁴⁵ Josue x, 12, 13. ⁴⁶ Exod. xiv, 21, 27. ⁴⁶ Dan. iii, 50.

λαβίσθαι τῆς ἄνω φαιδρότητος. Τὸ γὰρ πρὸς τὸν πλησίον ἀποθέμενος μίσος, ἀγάπης ἐμπληθῆθη τῆς ἀρεσκούσης Χριστῷ, καὶ ἡ πρώην πολεμία, καὶ ἀγῆδης φαινομένη σοι ὄψις διὰ τὴν δυσμένειαν, νῦν ποθεινὴ σοι, καὶ ἐπιχαρὶς φανεῖται, πεφωτισμένου τοῦ λογισμοῦ.

TH'. — ΠΑΣΧΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὅτι μέγα ἐστὶ βοήθημα ἡ εὐχὴ, διδάσκει ὁ μακάριος Δαυὶδ. Πρὸ γὰρ τοῦ λίθου τῆ εὐχῆ χρησάμενος, τὸν ἐμψύχον πύργον Γολιάθ κατήνεγκε, τὸν δνειδῆσαι τολμήσαντα τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν. Ἢ οὖν προσευχὴ τὸν λίθον χειραγωγῆσεν, καὶ ἀγωνίσαν τῷ βαρβάρῳ ἐνέβαλεν, καὶ τὸ θράσος ἐξέκοψε τοῦ πολεμίου, καὶ τρόπαια ἔστησε κατὰ τῶν πολεμίων.

TH'. — ΑΥΞΕΝΤΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

« Ἐξήγαγε δὲ εἰς φῶς σκιάν θανάτου, » τούτέστιν, εἰς τοῦμφανὲς ἤγαγε, καὶ δεδημοσίευσεν ὁ Θεὸς τὴν πάλαι ἐνδομυχοῦσαν φύσιν τῆς ἀμαρτίας. Ἀλλὰ φύσιν ἀκούσας, μὴ νόμιζε, καθὼς τινες ὑπετόπησαν, ζῶντι λογικὴν τὴν ἀμαρτίαν ὑπάρχειν· ἐν γὰρ τῇ τοῦ ἀνθρώπου προαιρέσει γίνεσθαι τε, καὶ πάλιν ἀπογίνεσθαι πέφυκεν ἡ ἀμαρτία.

TI'. — ΑΡΙΣΤΑΡΧΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Μὴ καταφρόνει τῆς συντυχίας τῶν ἁγίων ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ τὸ βλέμμα αὐτῶν μόνον λάσασθαι δύναται τὴν ψυχὴν σου σαθρωθεῖσαν ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ ὁ φόβος τούτων μεγίστος χαρίζεται θεωρεῖς τῷ πιστεύοντι. Ἢ γὰρ φωνὴ τῶν ἁγίων πολέμους κατέλυσε, δαίμονας ἐξήλασε, τὰ στοιχεῖα ἔστησεν, ὡσπερ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ βοηθός· « Στήτω ὁ ἤλιος, καὶ ἡ σελήνη· καὶ παραχρῆμα ἐστάθησαν· » οὕτω καὶ Μωϋσῆς θάλασσαν ἐπέδησε καὶ ἀνῆκεν· οὕτω καὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς τοῖς ὕμνοις καὶ ταῖς ψάλλαις τὴν φλόγα εἰς ὄροσόν μετέβαλον· ὁμοίως καὶ νῦν οἱ ἐκείνων μιμηταὶ κατὰ τὸν βίον ὑπάρχοντες ἰσχύουσιν, καὶ μόνον φλογεζόμενοι, κατασβεσθαι τῆς ἀμαρτίας τὴν πύρωσιν, καὶ ξηρῆναι τὰς πηγὰς τῶν ἡδονῶν, καὶ τὸν θυμὸν μαλάξαι, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκδιώξαι, καὶ τὴν κενοδοξίαν ἐκνευρίσαι, καὶ μαρῶναι τὸν φλογμὸν τῆς φιλοχρηματίας, καὶ ἀθυμίας καὶ λύπης λυτρώσασθαι, καὶ ταῖς χειμαζομέναις ψυχαῖς γαλήνην βαθεῖαν ἐμποιῆσαι.

TIA'. — ΚΛΕΟΝΙΚΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Φασὶ τινες, μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐξευρεθέντος τοῦ οἴνου, ἀμέτρως ἄκρατόν τινας πίνοντας ἀποθνήσκειν· εἰτα δοκιμάσαντας ἑτέρους μᾶλλον μετῆσαι τὴν πόσιν ὕδατι κεκραμένην, καὶ τούτῳ χρησαμένους τῷ πότῳ διασωθέντας. Οἱ δὲ μήπω πίνοντες φόβῳ θανάτου τῆς ἀμπέλου τὸ νᾶμα, ἐπύθοντο τῶν ἤδη πεπωκότων, εἶγε ζῶσιν· κάκεινων ἀποκριθέντων· Ναὶ δὲ, ζῶμεν, ἐπεφθέγγοντο συγχαίροντες ἐκάστῳ τῶν σεσωσμένων ἀνθρώπων, ἢ πλησίον· Ζήσεας, ζήσεας. Διόπερ ἐξ ἐκείνων μέχρι νῦν τὸ εἶδος κεκράτηκε, τοῖς ἐκπιούσιν ἐπιλέγειν τὸ· Ζήσης· Ταῦτά μοι εἰρηται πρὸς τὴν σὴν ἐπερώτησιν.

TIB'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΔΟΜΕΣΤΙΚΩ.

Μὴ ἀναμένωμεν πρῶτοι προσαγορευθῆναι, καὶ μετὰ τοῦτο προσεῖπεν· τετραψωμένης γὰρ, καὶ ἀπονενομημένης τοῦτο γε διανοίας. Ἄλλ' ἡμεῖς πρῶτοι ἀεὶ προσαγορευόμεν, εἴτε φίλων, εἴτε ἐχθρῶν, ἢ ἐπὶ τοῦτο καὶ Θεὸς ἡμᾶς ἐπαινέσῃ, καὶ ἄνθρωποι ἀποδείξονταί, εὐπροσηγόρους ἡμᾶς ἀποκαλοῦντας. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος κελεύει ἡμῖν τῇ τιμῇ ἀλλήλους ἡγεῖσθαι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν. Τοῦτο γοῦν ἐλείφθην τὸ κατόρθωμα, τὸ τῆς προβόησεώς φημι, πολλὰς φιλίας διέκοψε, πολλὰς ἐχθρας εἰργάσατο μετὰ σπουδῆς δὲ πληρούμενον, χρόνιους πολέμους κατέλυσε, ἀσπόνδους ἐχθρας ἠφάνισεν, τῶν δὲ γνησίων φίλων ἐπέσφιξε τὴν στοργήν, καὶ τοὺς πόθους ἐπηύξησεν.

TIP'. — ΟΥΔΑΛΕΡΙΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Ὅταν βλέπῃς τὸν ἐχθραίνοντά σου, καὶ εἰς νοῦν λάθῃς ὅσα μὲν πέπονθας, καὶ ἤκουσας λυπηρὰ, πάντα ἐπιλανθάνου· ἂν δὲ καὶ ἀναμνησθεῖς, τῷ διαβόλῳ ταῦτα λογίζου. Σύλλεγε δὲ καὶ εἰ τι χρησίμον εἶπε πρόποτε ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ἢ πεποιθῆκε· καὶ ἂν ἐν τῇ τοῦτων μνήμῃ ἐνδοιασθῆς, ἀναπαυσθήσῃ τάχιστα, ἀπ' ἀλλαγμένου τῆς τε τραχύτητος, καὶ τῆς θηριωδίας.

TIA'. — ΑΡΚΑΔΙΩ ΡΟΓΑΤΟΡΙ.

« Καὶ χάριν, φησὶν, ἀντὶ χάριτος. » χάριν γὰρ ἡμεῖς ὡσπερ καὶ δῶρον καλὸν προσφέροντες τὴν ἐκῆτων τῷ Θεῷ πίστιν, χάριν ἀνυποδεχόμεθα οὐρανόθεν μεγίστην, καὶ ἀσύγκριτον, τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετουσίαν. « Ἀνέβης γὰρ εἰς ὕψος, φησὶ, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἡχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, » ἐξερπάσας ἡμᾶς ἐκ χειρὸς διαβολικῆς· καὶ ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις, ἢ ὡς φησὶν ὁ μέγας Ἀπόστολος, « Καὶ ἔδωκας δόματα τοῖς ἀνθρώποις. » Λαβὼν γὰρ πίστιν ὁ Θεὸς παρὰ ἀνθρώπων, τὰ οὐράνια δωρεῖται χάρισμα τὰ τοῖς πιστοῖς. Πάλαι μὲν οὖν χάριν ἡμῖν δωροῦνται νομικὴν δούλοις συμβαλλομένοις, νῦν δὲ οὐχ ὡς δούλοις, ἀλλ' ὡς τέκνοις ποθεινοῖς, εὐαγγελικὴν ἡμῖν ἔδωκ' ἵνα χάριν ὑψηλοτέραν τῆς πρώτης, καὶ μείζονα, δι' ἧς τελειούμεθα τε, καὶ σοφίζόμεθα τῇ ἐξ ὕψους σοφίᾳ, καὶ ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ θεοβρόχύτες ὡς υἱοὶ, καὶ συγχιράμεθα τῷ φωτὶ τῆς Θεότητος.

TIE'. — ΑΡΙΣΤΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μυρίαίς εὐεργεσίαις παρὰ τῆς σῆς θεοφιλίας διαφύρως ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τιμημένος ἐγώ, περιζήτων τέ τινα ἀμοιβὴν κατὰ τὸ πρέπον ἀνταποδώσω ἡμῖν, καὶ μηδαμῶς εὐρίσκων, μέγαν σοι χρεωφειλέτην προβάλλομαι, τὸν Θεὸν ἐγλονότι· « Ὁ γὰρ ἐμοὶ πεποιθῶς, τῷ Θεῷ δεδάνεικε. » « Κύριος δὲ ἀνταποδώσει ὑπὲρ ἐμοῦ, » ὡς ὁ Δαυὶδ εἶρηκε.

TIG'. — ΜΑΡΤΙΝΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Τὸ ὀπίσω μου, τὸν μέλλοντα χρόνον δηλοῖ, ὡς ἔστιν ἡ Γραφή· « Τίς ἀπαγγελεῖ τῷ ἀνθρώπῳ, τί ἄρα ἔσται ὀπίσω αὐτοῦ; » τουτέστι μετέπειτα. Καὶ ὁ Σαοὺλ λέγει τῷ Δαυὶδ· « Ὅμοσον μοι, ὅτι οὐ

A CCCXII. — DEMETRIO DOMESTICO.

Ne expectemus nos prius salutari, postmodum respondere; id enim inflata est, et quam stultissimæ cogitationis: sed nos primi alios, sive illi sint familiaritate conjuncti, sive inimicitia dissiti, compellemus, ut propterea nos Deus collaudet, et homines approbent, faciles nos nuncupantes in consuetudinibus. Namque Apostolus nobis præcipit, honore nos invicem præire nobis ipsis superiores⁴⁷. Hoc siquidem probe factum, salutationis, inquam, neglectum, multas amicitias interrupit, multarumque inimicitiarum causa fuit: ac diligenter præstitum diuturna bella imminuit, sævas ac graves inimicitias diremit, legitimorum amicorum amicitiam restrinxit, et cupidines auxit.

B CCCXIII. — VALERIO PRIMATI.

Cum eum aspexeris, qui tecum inimicitias exercet, animoque conceperis, quæ ab illo tristitia diraque aut passus es, aut audisti, omnium te oblivio capiat: quod si recordatus eorum fueris, ea diabolo ascribito. Colligito vero, si quid ille unquam proficuum dixerit, aut effecerit. Et si in horum memoria immoratus fueris, quam citissime requiesces, ab asperitate et immanitate immunis.

274 CCCXIV. — ARCADIO ROGATORI.

« Et gratiam, ait, pro gratia⁴⁸: » gratiam enim nos, tanquam pulchrum munus fidem nostram Deo offerentes, gratiam de cælo quam maximam recipimus, et incomparabilem sancti Spiritus communionem. « Ascendisti enim, ait, in altum post resurrectionem, captivam duxisti captivitatem⁴⁹, » e manu diaboli nos subripiens; et accepisti dona in hominibus, vel, ut inquit magnus Apostolus: « Et dediisti dona hominibus⁵⁰. » Deus etenim ab hominibus fidem accipiens, cælestia dona fidelibus impartitur. Antiquitus itaque gratiam nobis exhibuit legalem, qui cum servis comparabamur: at nunc non uti servis, sed uti filiis dilectis gratiam nobis donavit evangelicam, prima illa excelsiorem majoremque, per quam perficimur et edocemur superna sapientia, Deoque uti filii appropinquamus, et una cum deitatis lumine commisceamur.

CCCXV. — ΑΡΙΣΤΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Innumeris vere beneficiis a tua pietate multis modis præter dignitatem ipse cohonestatus, cum anxius enitar gratiam pro dignitate reponere, nec occurrat quidpiam, maximum tibi debitorem Deum constituo. « Qui enim mihi fecit, Deo feneravit⁵¹; » « Dominus vero retribuet pro me⁵², » ut dixerat David.

275 CCCXVI. — ΜΑΡΤΙΝΩ ΚΑΝΤΕΛΛΑΡΙΩ.

Post me, futurum tempus significat: ut cum Scriptura ait: « Quis annuntiabit homini, quid erit post eum⁵³? » postmodum scilicet. Et Saul Davidi dicit: « Jura mihi, quod non internecabis

⁴⁷ Philipp. ii, 5. ⁴⁸ Joan. i, 16. ⁴⁹ Psal. lxxvii, 19. ⁵⁰ Ephes. iv, 8. ⁵¹ Prov. xix, 17. ⁵² Psal. cxxxvii, 8. ⁵³ Eccle. v, 14.

semen meum post me⁴⁴ : hoc est, post hæc facta; A post meum e vita exitum ne delcas meos posteros.

CCCXVII. — *Eidem.*

Ne negligamus, neque simus desides in nobismetipsis procurandis : licet enim ad ipsa malitiæ barathra tradamur, fieri potest, ut nosmetipsos redipiscamur melioresque flamus, et universam improbitatem abjiciamus : neque enim immobile est malum, ut Manichæiasserunt.

CCCXVIII. — *Eidem.*

Cum ex visione gignatur amor, oculos ab inquirendis formosis faciebus coerce, ne ex visione parum considerata in dedecoram et obscenam actionem prolabaris. Nisi etenim Eva perpulchram arborem conspexisset, nunquam ex ea decerpens fructum comedisset, statimque divina continentia denudata fuisset. Nunc porro Evam sensum esse intelligito, qui si a visibilibus rebus superetur, noxam prima comedit, statimque viro communicat mortiferum cibum, invisibili menti. Quod et prius tibi insinuaveram.

276 CCCXIX. — NERONI MAGISTRO, ET EXCONSULI.

Nullus improbus, ait, expectet, ut innocens fiat, in iram provocans Dominum. Tu itaque non effugisse pœnam, neque inultus abibis, licet illam effugisse existimes, licet opineris tua scelera Deum non intueri atque impietates. Licet enim putes omnium curatorem et arbitrum antevenire, at decumbes omnino, et ruinam subibis circa vitæ exitum insanabilem.

CCCXX. — JOANNI ILLUSTRIS.

Plaudunt omnes tuo rectissimo animo angeli, hominesque, quod viventium, et demortuorum inimicorum filios propter Dei timorem procuras : viventium, ut hac ratione eorum parentes tibi reconcilies : defunctorum, ut a Domino benevolentiam prægrandem extorqueas, innumerisque cingaris coronis, multasque ab omnibus, non tantum beneficiis obstrictis, sed videntibus etiam preces possidens. Hoc etenim tibi et judicii tempore suppeticas feret, et licet multis peccatis obnoxius fueris, querelis omnibus liberaberis, misericordiam maximam et humanitatem erga hostes commonstrans, humanissimum per ea Dominum æmulatus.

277 CCCXXI. — PHILONI PRESBYTERO.¹

Peplum aureum est sacrarum Scripturarum narratio, stamina aurea, subtegmina aurea. Ne texturas arancarum contexas a decore secedens. Aranearum vero texturas existimo tuarum cogitationum imbecillitatem, et inutile iudicium, inanesque demonstrationes, et Græcnicæ sapientiæ sophismata, quæ in venerandam Ecclesiam intrudere ausus es, quemadmodum olim Manasses idola quædam exscerabilia in templo Dei erexit⁴⁵. Cessa

μη ἐξολοθρεύσεις τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου ἢ τουτέστι: μετὰ ταῦτα, μετὰ τὴν ἐμὴν, φησὶν, ἀποθλώσω, μὴ ἐξαφανίσῃς τὰ ἔγγονά μου.

TIZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ἀμελῶμεν, καὶ καταρθωμῶμεν τῆς οἰκείας ἐπιμελείας· κἀν γὰρ πρὸς αὐτὰ κατενεχθῶμεν τῆς κακίας τὰ βάραθρα, δυνατὸν ἑαυτοῦς ἀνακτῆσθαι, καὶ γενέσθαι βελτίους, καὶ πᾶσαν ἀποπτῦσαι φαυλότητα· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκίνητον τὸ κακὸν, ὡς οἱ Μανιχαῖοί φασιν.

TIH'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ αἶψά ἐκ τοῦ ὄραῖν εἴωθε τίκτεσθαι τὸ ἐρᾶν, εἰργε τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τοῦ καταμανθάνειν τὰ εὐεῖδη πρόσωπα, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ βλέπειν ἀφυλάκτως πρὸς τὴν ἀπρεπῆ καὶ βδελυρὰν αὐτομολήσης πρᾶξιν. Εἰ μὴ γὰρ εἶδεν ἡ Εὐα τὸ περικαλλῆς δένδρον, οὐκ ἂν λαβοῦσα ἔφαγε, καὶ εὐθύς ἐγυμνώθη τῆς θείας σωφροσύνης. Ἔβαν δὲ νῦν νοήσης τὴν αἰσθησιν, ἥτις ἐὰν ἤτηθη τοῖς ὄρατοῖς, ἐσθίει τε τὴν βλάβην πρώτη, καὶ παρατυχεῖ τῷ ἀνδρὶ μεταδίδωσι τῆς θανατικῆς βρώσεως τῷ ἀοράτῳ νῷ. Ὅπερ καὶ πρώτῃ σοι εἰρηκα.

THΘ'. — ΝΕΡΩΝΙ ΜΑΓΙΣΤΡῶ ΚΑΙ ΑΠΟ ΥΠΑΤΩΝ.

Μηδεὶς πονηρὸς ὢν, φησὶ, προσδοκᾷσθαι ἀθωοῦσθαι, παροργίζων Κύριον. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς οὐκ ἐκχεύει τὴν δίκην, ἀλλὰ πέσει ὑπ' αὐτὴν, κἀν ᾗδεν ἐννομίκας διαδιδράσκειν, κἀν ὑπονόησῃ μὴ ἐφορᾶν τὸν Θεὸν τὰς σὰς ἀνοσιουργίας, καὶ ἀθείας. Κἂν γὰρ νομίζῃς νικῆσαι τὸν ἐφορον τῶν ὄλων, ἀλλ' ἤτηθησὶ πάντως, καὶ πτώσει προσομιλήσεις ἀνιάτῃ περὶ τὴν ἐξοδὸν σου.

TK'. — ΙΩΑΝΝΗ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙῶ.

Κροτοῦσι πάντες τὴν σὴν ἀρίστην ψυχὴν, ἄγγελοι τε καὶ ἄνθρωποι, καθότι καὶ ζώντων, καὶ τελευτώντων ἐχθρῶν τὰ τέκνα θεραπεύεις διὰ τὸν Χριστοῦ φόβον· ζώντων μὲν, ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ καταλλάξῃς τοὺς πατέρας αὐτῶν· τετελευκῶτων δὲ, ἵνα παρὰ Κυρίου πολλὴν ἐπισπάσῃ τὴν εὐνοίαν, καὶ μυρίους ἀναθήσῃ στεφάνους, καὶ πολλὰς δέξῃ παρὰ πάντων εὐχὰς, οὐχὶ τῶν εὐπασχόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρώντων. Τοῦτο γὰρ σου καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως προσοίεται, κἀν πολλὰ πεπλημμέληκας, πάντων ἐλευθερωθῆσῃ τῶν ἐγκλημάτων, εὐσπλαγγνίαν μεγίστην, καὶ φιλανθρωπίαν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐνδεικνύμενος, τὸν φιλανθρωπότατον διὰ τούτων μιμούμενος Κύριον.

TKA'. — ΦΙΛΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Πέπλον ὑπάρχει χρυσοῦν τῶν ἁγίων Γραφῶν ἡ διήγησις, οἱ στήμονες χρυσοῖ, ἡ κρόκη χρυσοῦ. Μὴ παρύφαινε τῶν ἀραχνῶν τὰ ὑφάσματα, ἐκβαίνων τοῦ πρέποντος. Ἀραχνῶν δὲ ὑφάσματα νομίζω τὴν τῶν ὦν λογισμῶν ἀσθένειαν, καὶ τὴν ἡχρειωμένην ὑπόληψιν, καὶ τοὺς ματσίους συλλογισμοὺς τε, καὶ σοφισμοὺς τῆς τῶν Ἑλλήνων σοφίας, οὐσπερ εἰσφρῆσαι τετόλμηκας τῇ σεπτῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡσπερ ποτὲ ὁ Μανασσῆς εἰδωλὰ τινα βδελυρὰ καθίδρυσεν ἐπὶ τῶν

⁴⁴ I Reg. xxiv, 22. ⁴⁵ IV Reg. xxi, 4.

ναὸν τοῦ Θεοῦ. Πάπαισο τοίνυν ἐν προσποιήσῃ δῆθεν Ἀ
 διδασκαλίας πνευματικῆς τὰ Μανιχαίων μυθεύματα
 πρᾶσιθέμενος τῷ λαῷ τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τῆς Ἐκκλη-
 σίας τῆς ἐν τῇ ἔσχατι·. Ἡ γὰρ ἀφροσύνη σου ἐκδη-
 λος τοῖς πᾶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος γεγένηται, καὶ ἀπο-
 κεκάλυπται, κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν τὰ κρυπτὰ τοῦ
 Ἡσαῦ, καὶ τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους τῆς σῆς σχολιᾶς
 ψυχῆς.

TKIV. — ΙΣΙΔΩΡΩ ΕΞΚΟΥΒΙΤΟΡΙ.

« Πρὸ τοῦ με ταπεινωθῆναι, ἐγὼ, φησὶν, ἐπλημ-
 μέλητα. » Ἐπειδὴ γὰρ κομῶν τοῖς καρποῖς τῶν
 πολλῶν κατορθωμάτων, μεγαλοφρονέστερον πρὸς
 Θεὸν ἐφθεγγάμην· « Ἐπύρωσάς με, καὶ οὐκ ἠρέθη
 ἐν ἐμοὶ ἀδικία· » καί· « Εἶπον ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, Οὐ
 μὴ σαλευθῶ εἰς τὴν αἰῶνα. » Ἐγκατελείφθην ὑπὸ
 σου, καὶ πέπτωκα εἰς μωχίαν δεινῆν, καὶ φόνον
 παμμίᾳρον· εἶθ' ὕστερον ταράττομαι τε, καὶ σα-
 λεύομαι, γυμνωθεὶς τῆς θείας βοήθειας, καὶ δειλιῶ,
 καὶ φεύγω ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ μου Ἀβεσσαλώμ,
 καὶ ταπεινούμενος, ἀνυπόδοτος ἔξεμι τῆς πόλεως,
 καλύψας τὴν κεφαλὴν, καὶ καταισχυνόμενος ἐπὶ πάν-
 των, καὶ μὴν καὶ ὀνειδιζόμενος, καὶ λιθοβολούμενος
 ἐν τῇ ὁδοποιίᾳ ὑπὸ τοῦ ἀφρονος καὶ τάλανος Σεμεὶ.
 Ἀναβοῶ οὖν πρὸς τὸν δίκαιον Κριτὴν· « Ἔγνων,
 Κύριε, ὅτι δικαιοσύνη τὰ κρίματά σου, καὶ ἀλήθεια. »
 « Ἐταπεινώσάς με τὸν πρώην πλημμελήσαντα. »
 Οὐδὲν δὲ μείζον τῆς οἰήσεως, καὶ τοῦ θαρβεῖν ἐαυτῷ,
 πλημμέλημα. Διότι οὐ μὴ ἔτι ῥήματα οἰήσεως λα-
 λήσω, ἀλλὰ ταπεινοφρονήσω τε, καὶ ταπεινολογήσω.
 « Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Ἐταπει-
 νώθη εἰς χοῦν ἡ ψυχὴ ἡμῶν. Ἐκολλήθη εἰς γῆν ἡ
 γαστήρ ἡμῶν, καὶ ἐταπεινώθη ἕως σφόδρα. Ζωο-
 ποιήσόν με κατὰ τὸ λόγιόν σου. » Καὶ τὰ παρα-
 πλήσια.

TKV. — ΚΥΡΙΑΚΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐκ τοῦ Πατρὸς γεγενῆθη ὁ Υἱός, ὁ ζῶν Λόγος,
 καὶ Θεὸς ὢν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὢν, οὐχὶ προγενέ-
 ρημος ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων, οὐχὶ προσκτισθεὶς
 ὕστερον· Υἱός, οὐχὶ κτίσμα, ποιητῆς, οὐχὶ ποίημα,
 κτίσεως οὐχὶ δὲ κτίσμα. « Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ,
 ἐμὰ ἐστὶ. » Τῷ οὖντι γὰρ εἰκότος ἐστὶ τὰ πάντα, ὅσα
 πρόσεστι τῇ πρωτοτύπῳ μορφῇ. Οὐ προστάγματι
 ἐκτίσθη ὁ Υἱός, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας ἐξέλαμψεν τοῦ
 Πατρὸς ἀδιαστάτως, ἀχρόνως τῷ Πατρὶ συνημέρος,
 ἴσος ἐν ἀγαθότητι, ἴσος ἐν δυνάμει. Ὅσα δὲ μετὰ
 ταῦτα ἀπὸ τῆς σωματικῆς κατασκευῆς διαλέγεται,
 τὴν τῶν αἰώνων σὴτηρίαν οἰκονομῶν, ἣν διὰ σαρκὸς
 ἐπιφανεὶς ἡμῖν ἐπεδείξατο, ἀποστελλόμενον λέγων
 ἑαυτὸν, καὶ μηδὲν δυνάμενον ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ
 ἐντολὴν λαβόντα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μὴ σοι παρεχέτω
 ἀφορμὰς πρὸς τὸ κατασκευρύνειν τοῦ Μονογενοῦς τὴν
 θεότητα. Οὐ γὰρ ἡ πρὸς τὸ ὄν ἀτηνὲς συγκατά-
 θεσις ἐλάττωσις ὀφείλει γίνεσθαι τῆς ἀξίας τοῦ δυ-
 νατοῦ· ἀλλὰ τὴν μὲν φύσιν νόει θεοπρεπῶς, τὰ δὲ
 ταπεινότερα τῶν ῥημάτων δέχου οἰκονομικῶς.

A igitur, dum te simulas spiritualem doctrinam dif-
 fundere, Manichæorum fabellas populo Domini pro-
 ponere in Ecclesia, quæ in extremo sita est. Stul-
 titia siquidem tua ad præsens omnibus palam est;
 et reserata sunt, ut divina tradit Scriptura, occulta
 Esau, et occulta tenebrarum tui distorti animi *.

CCCXXII. — ISIDORO EXCUBITORI.

« Antequam humiliarer, ipse, ait, peccavi *7. »
 Cum enim multorum recte gestorum facinorum
 fructibus abundarem, jactantius, quam par erat,
 ad Deum locutus sum : « Ignisti me, et non est
 inventa in me injustitia *8; » et : « Dixi in felici-
 tate mea, Non commovebor in æternum *9. » De-
 B sertus sum a te, et in fornicationem diram, et
 cædem execrabilissimam incidi : tum postea tur-
 bor et commoveor divino auxilio spoliatus, et timeo
 fugioque ex facie filii mei Absalon, et humiliatus,
 nudis pedibus urbe egredior *9, cooperto capite,
 278 et ante omnes rubore suffundor : præterea-
 que opprobriis excipior, et lapidibus inter ambu-
 landum petor a stulto, et misero Semei *1. Clamito
 igitur ad justum Judicem : « Cognovi, Domine,
 quoniam æquitas sunt judicia tua, et veritas *2. »
 « Humiliasti me, qui prius deliqueram *3. » Nul-
 lum vero atrocius est delictum, quam de se ipso
 vana existimatio et confidentia. Quare non ultra
 verba propriæ existimationis eloquar, sed humi-
 liabor, et me dejectum deplorabo. « Ego autem
 C sum vernis et non homo *4. Humiliata est in ter-
 ram anima nostra. Agglutinatus est in terram ven-
 ter noster *5, et maxime humiliatus sum *6. Vivi-
 fica me secundum eloquium tuum *7, » et similia.

CCCXXIII. — CYRIACO PRESBYTERO.

Ex Patre natus est Filius, vivens Verbum, et
 Deus, et apud Deum exsistens, non factus ante
 sæcula, neque postmodum fabricatus; Filius, non
 creatura; factor, non factura; fabricator, non
 structura. « Quæcunque habet Pater, mea sunt *8. »
 Vere enim imaginis sunt omnia, quæcunque pro-
 totypo insunt. Non præcepto fabricatus est Filius,
 sed ex essentia Patris eluxit, indivisibiliter, abs-
 que ullo tempore Patri conjunctus, æqualis in
 bonitate, æqualis iu potestate. Quæ postmodum
 ex corporea structura eloquitur, sæculorum salutem
 disponens, quam nobis carne apparens commu-
 stravit, missum semetipsum dicens, nihilque
 pollutem ex se ipso facere *9, et præceptum acci-
 pientem *9, et his similia : ne tibi in causa sint
 Unigeniti deitatem imminuendi; 279 neque enim
 ad tuam imbecillitatem demissio, dignitatem po-
 tentis imminuere debet; sed naturam speculari,
 ut divina meditari debes; humiliora vero verborum
 secundum dispositionem carnis assumptæ intellige.

*7 Jer. xlix, 10. *8 Psal. cxviii, 67. *9 Psal. xvi, 3. *10 Psal. xxix, 7. *11 II Reg. xv, 16. *12 II Reg. xvi, 7. *13 Psal. cxviii, 75. *14 Ibid. 67. *15 Psal. xxi, 7. *16 Psal. xliiii, 25. *17 Psal. cxviii, 9. *18 Psal. cxviii, 25. *19 Joan. xvi, 15. *20 Joan. v, 19. *21 Joan. xiv, 31.

CCCXXIV. — VITALIO PROTECTORI.

Quanam ratione cælestes oratores alas gestantes in divinis Litteris depinguntur⁷¹? An ut hominibus altum, et sublime, leveque earum naturarum ingeratur? Hinc et Gabriel alis conspicuus descendit, non quod circa incorpoream illam facultatem sint, sed ut prophetæ Danieli ostenderet, ex sublimissimis locis descendisse, et supernis derelictis stationibus ad homines convenisse⁷².

CCCXXV. — GENETHLIO ECDICO.

Ais ex Salomone edoctus : « Quis gloriabitur purum cor habere⁷³? » At non tantumdem mali est, quod purum cor non habeas; sed quod ad Christum Dominum, qui illud purum efficere potest, non confugas, orans ut donum simile accipias. Potest enim, dummodo voluerit, Christus, per Spiritum sanctum mundum cor reddere. Quod non nemo ex antiquis conquirebat sibi id exorans, atque inclamans : « Cor mundum crea in me, Deus⁷⁴. » Vultque Deus hoc munus nobis cum aliis bonis impertiri, sed expectat pusillam a nobis occasionem accipere, ut nos munificentius coronet. Quis enim publicano illo iniquior ac facinosior? sed statim atque dixit : **280** « Propitius esto, Deus, mihi peccatori; descendit e templo justificatus plus quam Pharisæus⁷⁵. » Et quamnam vim dictio illa habuit? attamen non dictio eum mundavit, sed dispositio, cum qua dictionem illam emunnavit, et ante hæc omnia divina humanitas, quæ non vult extinctionem nostram, sed adhortatur ut ad pœnitentiam progrediamur.

CCCXXVI. — MEMNONI LUDI LITTERARII PRÆCEPTORI.

Exiguam a nobis sibi prætextum exhiberi Deus exoptat, et ipse postmodum reliquum omne in salutem nostram confert. Quapropter ob lapsus nostros nos ipsos condemnare debemus, et Domino confiteri, et misericordias poscere, antequam emigremus e vita. Quis enim, hic, quæso, labor, quis sudor fuerit peccatori, sibi ipsi suadere se peccatorem esse, idque apud Deum effari, et veniam postulare?

CCCXXVII. — DRACONTIO VINDICI.

Opus est dilectionis philtro, et pietatis freno, uti adamantinis vinculis Christo per omnia cinctum, indissolubilem fidem servare, omnibus illis, quæ ipse dicit, sine ulla hæsitacione credentem, licet supra usum frequentem promittat, licet supra naturam profiteatur; neque exemplorum memorias investigare, neque naturæ præscripta curiosius indagare; sed id, unumque solum prospicere, quænam sit profitentis dignitas, et non quæ est audientis **281** natura: sed quæ promittentis vires, et usum communem nullo negotio ad meliora convertentis, et naturam facultate superantis.

CCCXXVIII. — FAUSTINO CUBICULARIO.

Quod non sit Deo impediante, hoc ad eum re-

⁷¹ Isa. vi. 2. ⁷² Dan. ix. 21. ⁷³ Prov. xx. 9. ⁷⁴ Psal. l. 12. ⁷⁵ Luc. xviii. 13. 14.

TKΔ'. — ΒΙΤΑΛΙΩ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΙ.

Διὰ τί οἱ οὐράνιοι ῥήτορες πτεροφόροι τῇ Γραφῇ ζωγραφοῦνται; Ἥ ἵνα σημανθῇ τοῖς ἀνθρώποις τὸ ὑψηλὸν, καὶ μετάρσιον, καὶ κόυφον τῶν φύσεων ἐκείνων; Ὅθεν καὶ ὁ Γαβριὴλ ὑπόπτερος κάτεισιν, οὐκ ἐπειδὴ πτερὰ περὶ τὴν ἀσώματον ἐκείνην δύναμιν ἦν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ τῷ προφήτῃ Δανιὴλ, ὅτι ἐκ τῶν ὑψηλοτάτων κατελήλυθε χώρων, καὶ τὰς ἄνω ἀφελ; διατριβὰς, ἀφίχται πρὸς ἀνθρώπους

TKΕ'. — ΓΕΝΕΘΑΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Φάσκει ἐκ Σολομώντος μαθὼν : « Τίς καυχῆσεται ἀγνὴν καρδίαν ἔχειν; » Ἄλλ' οὐ τοσοῦτόν ἐστιν τὸ δεινόν, ὅτι ἀγνὴν καρδίαν μὴ ἔχων, οὐδὲ τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι αὐτὴν ἀγνὴν Δεσπότη Χριστῷ προσέρχῃ, δεόμενος τοῦτο λαβεῖν τὸ δῶρον. Δύναται γάρ, ἐὰν θελήσῃ, Χριστὸς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθαρίσαι καρδίαν. Ὅπερ τις τῶν ἀρχαίων ἐζήτει μεθ' ἱερέας βοῶν : « Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. » Καὶ θέλει δὲ μᾶλλον ἡμῶν ὁ Θεὸς τοῦτο τὸ δῶρον σὺν τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς δωρησασθαι, ἀλλ' ἀναμένει μικρὰν παρ' ἡμῶν λαβεῖν ἀφορμὴν, ἵνα μετὰ παρῆρησίας ἡμᾶς στεφανώσῃ. Τί γὰρ τοῦ τελώνου γέγονεν ἀμαρτωλότερον; Ἄλλ' ἵνα εἴπῃ : « Ἰλάσθητί μοι, ὁ Θεός, τῷ ἀμαρτωλῷ, κατήλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ δεδικαιωμένος ὑπὲρ τὸν Φαρισαῖον. » Καίτοι πόσῃ δύναντι εἶχεν ἡ λέξις ἐκείνη; Ἄλλ' οὐχί ἡ λέξις αὐτὸν ἐκαθάρισεν, ἀλλ' ἡ διάθεσις, μεθ' ἧς καὶ τὴν λέξιν εἶπεν ἐκείνην, καὶ πρὸ τούτων, ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία μὴ βουλομένη ἀπολέσθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ χωρῆσαι ἡμᾶς εἰς μετάνοιαν προτρεπομένη.

TKΖ'. — ΜΕΜΝΟΝΙ ΓΡΑΜΜΑΤΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩ.

Μικρὰς παρ' ἡμῶν Θεὸς ἐπιλαβέσθαι προφάσεως βούλεται, καὶ τὸ πᾶν αὐτὸς εἰσφέρει λοιπὸν εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν. Διόπερ καταγνῶναι οφείλομεν ἑαυτῶν ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις, καὶ ἐξομολογήσασθαι τῷ Κυρίῳ, καὶ οἰκτιρμοὺς αἰτήσασθαι πρὸ θανάτου. Ποῖος γὰρ, εἰπέ μοι, πόνος, ποῖος ἰσχύς τὸν ἀμαρτωλὸν πείσαι ἑαυτὸν, ὅτι ἐστὶν ἀμαρτωλὸς, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν τοῦτο εἶπειν, καὶ αἰτήσαι συγγνώμην.

TKΖ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙΩ ΒΙΝΔΙΚΙ.

Χρὴ φίλτρῳ ἀγάπης, καὶ χαλινῷ εὐλαθείας, καθάπερ ἀδάμαντος δεσμοῖς, πρὸς Χριστὸν ἐνωθέντα δι' ἀπάντων, ἄλυτον τηρεῖν τὴν πίστιν, πᾶσιν οἷς ἂν λέγει ἀδιστακτικῶς πιστεύοντα, κἂν ὑπὲρ τὴν συνήθειαν ὑπισχεῖται, κἂν ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐπαγγέλλεται, μήτε παραδειγμάτων ζῆτειν ἱστορίαν, μήτε φύσεως πάλυπραγμονεῖν ὄρους, ἀλλ' ἐν τοῦτο μόνον ὄρῳ, ἡλίκοι τοῦ ἐπαγγελλομένου τὸ ἀξίωμα, καὶ οὐ, τίς ἡ τοῦ ἀκούοντος φύσις : ἀλλὰ τίς ἡ τοῦ ὑποσχομένου δύναμις, καὶ συνήθειαν πρὸς τὸ κρεῖττον εὐμαρῶς μεταβάλλοντος, καὶ φύσιν ὑπερβαίνοντος.

TKΗ'. — ΦΑΥΣΤΙΝΩ ΚΟΥΒΟΥΚΛΑΡΙΩ.

Ὅπερ οὐκ ἂν γένοιτο κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τοῦτο

ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρειν ἔθος τῆ θεοπνεύστῃ Γραφῇ, ὡς ἂν Θεὸς γίνεσθαι συγχωρεῖ, σχεδὸν ταῦτα ποιῶντος Θεοῦ διὰ τῆς συγχωρήσεως. Ἰδιύνατο γὰρ ἀνακόπτειν καὶ μὴ θέλοντας τοὺς ἐνεργοῦντας τὸ χεῖρον, ἀλλ' οὐκ ἀνακόπτει πρὸς βίαν, ἵνα μὴ τὸ ζυτερούσιον τοῦ ἀνθρώπου βιάσῃται. Οἰκείῳ τοίνυν βουλήματι, καὶ οἰκείᾳ ἐξουσίᾳ ἡ στεφανοῦται, ἡ τιμωρεῖται ὁ ἄνθρωπος. Τὸ οὖν, « Παρέδωκε τοὺς ἰκαθάρτους καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους ὁ Θεὸς εἰς ἄδοκίμων νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα » τούτέστι, Παρεχώρησε, καὶ οὐκ ἀνέκοψε τῆ ἑαυτοῦ ἰσχύϊ.

TKΘ'. — ΡΗΓΙΝΩ ΚΑΝΔΙΔΑΤΩ.

Πρὸ τίνος χρόνου ἄνθρωποι θεοφιλεῖς πρὸς πρᾶγμα ἐπιγόμενοι ἀναγκαῖον, παρεκάλουν μοναχὸν, εὐχὴν αὐτοῖς παρασχεῖν, ὥστε συνεργηθῆναι ἐπὶ τῷ προκειμένῳ, εὐδίας γινομένης. Θεωρῶν δὲ ὁ μοναχὸς συννεφεῖ τὸν ἄερα γενόμενον, καὶ ψεκάζας πιπτούσας, παρηγεῖτο εὐξασθαι δεδοικῶς τὸ ἀποτυχεῖν. Οἱ δὲ πρὸς αὐτόν· Αὐτὸς μόνον τὴν εὐχὴν ἡμῖν δώρησαι, καὶ πιστεύομεν πάντως ἔσεσθαι ἡμῖν, ὅπερ οὖν πιστεύομεν. Καὶ δὴ τῆς εὐχῆς γενομένης, ἐξηλθον μὲν καταψεκάζομενοι μηδὲν στυγνάσαντες, ἢ διχονοήσαντες. Διεκρίθη δὲ ὁ ἄηρ, καὶ γίνεται αἰθρία φαιδροτάτη, καὶ καθύψυχάζονται οἱ ἄνεμοι· ἀπινύτων δὲ αὐτῶν μέχρι τῶν τόπων, καὶ πάλιν ἐπινύτων εἰς τὰ οἰκεία, εὐ πεπραχότων τὸ σπούδασμα. Ταῦτά σοι διεξήλθον ἀκριβῶς, ἵνα κἂν μερικῶς νοῆσαι δυναθῆις τὸ γεγραμμένον, ὅτι ἐστὶ πίστις ἀπολύτου.

absoluto. Hæc tibi nunc narro, ut vel aliqua ex parte quod scriptum est intelligas : « Fidem esse

TA'. — ΠΑΡΗΓΟΡΙΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

Φάσκεις· Τί ἔσται μοι ὄφελος, ἐάν κλαύσω καὶ πενήτω ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις; Μέγιστον μὲν οὖν κέρδος, ὡ ἄνθρωπε, καὶ τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ λόγος παραστήναι δύναται. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐξῶθεν δικαστηρίων, ὅσα ἂν δακρύση, οὐκ ἐκφεύξη τὴν κόλασιν μετὰ τὴν ἀπόφασιν. Ἐνταῦθα δὲ ἐάν στυγνάσης μόνον ἐπὶ τοῖς ἐπιταυμένοις, λέλυκας τὴν ψῆφον, καὶ συγγνώμης ἀπέλαυσας. Διὰ τοῦτο πολλοῦ τῆς Γραφῆς μακαρίζονται οἱ πενθοῦντες. Μὴ τοίνυν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας; καυχάζομεν καὶ διαχρώμεθα· μᾶλλον δὲ στενάζομεν, ἵνα ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ κληρονομήσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

TAA'. — ΦΗΑΙΚΗΣΙΜΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ βούλου πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν πανταχῇ τὰ πράγματα γίνεσθαι, καὶ μάλιστα ὅτε αὐθάδης τε καὶ σκληρὸς, καὶ αὐτάρσεως εἶ, καὶ οὐ πάντως ὀρέσκει τῷ Κυρίῳ ἢ τῇ πληροφορίᾳ. Μὴ οὖν θέλε κατὰ τὸ θελημά σου γίνεσθαι τὰ πραττόμενα, ἵνα μὴ εἰς μανίαν ἐμπέσης, καὶ παραπληξίαν ἀνέλκαστον. Ἄλλ' εἴπερ σαυτοῦ φείδη, καὶ περὶ πολλοῦ ποιῆ εἰρήνην τὴν φιλην τῷ Σωτῆρι, καταδέχου μᾶλλον τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς οἰκονομεῖ Κύριος, καὶ διεγρήθη φιλό-

A ferre divinitus inspirata Scriptura suevit. Quibus scilicet mediis fieri Deum permittit, ea fere omnia Deus permissione illa sua operatur. Poterat etenim interpellare etiam invitos, qui pejora perficiunt, attamen violenter non retundit, ne liberum hominis arbitrium cogat. Propria itaque voluntate, et propria libertate aut coronatur homo, aut punitur. Illud itaque, « Tradidit impuros ac improbos homines in reprobum sensum, ut facerent que facta opus minime sunt »⁷⁵, id innuit : Permisit, et facultate, qua pollet, non interpellavit.

CCCXXXIX. — REGINO CANDIDATO.

Non multum ante tempus Deo addicti homines, dum ad rem sibi necessariam compellerentur, monachum exorabant, ut precibus sibi in re proposta subsidio venirent, subsecuta tranquillitate. Monachus, nubibus aerem obrutum intuens, et minutas guttulas decedentes, preces effundere Numini renuebat, veritus ne spe frustraretur. Illi porro eundem compellere : Tantummodo nobis preces elargire, et credimus **282** nullatenus nobis defuturum, quod credidimus. Ubi preces effusæ sunt, egressi, licet deciduis irrorarentur guttulis, nullo tamen modo neque tristi, neque ambiguo animo vacillabant. Discissus tum est aer, et ex turbido die summa serenitas ac tranquillitas, ventis etiam ipsis silentibus, omnia occupavit. Dum ipsi ad loca abirent, rursusque ex illis ad proprias ædes revertentur, uti animo conceperant, opere ipso parte quod scriptum est intelligas : « Fidem esse

CCCXXX. — PAREGORIO SCRINIARIO.

Quodnam, ais, mihi emolumentum accesserit, si severo, graviterque genuero iniquitates meas? Et maximum quidem ex ea re fructum tuleris! Probe vir, tantoque commodiore, quem nec opifex dicendi expresserit. In externis enim judiciis licet pro modulo tuo lacrymas miseris, post latam sententiam, pœnas haud effugies : in hac vero causa vel si tristis frontem contraxeris ob delicta, calculum irritum fecisti, veniam consecutus. Propterea plerisque in locis divinarum Litterarum fientes beati enuntiantur⁷⁶. Ne itaque in ecclesia strepitemus, et in risum effundamur, quinimo lacrymas profundamus, ut fletu illo regnum cœlorum hereditemus.

D **283** CCCXXXI. — FELICISSIMO DIACONO.

Ne ad nutum passim res evenire desideres, eo que per ea tempora potissimum, cum intractabilis, pervicax et tibi complacens es; neque per omnia Dominum tuam confidentiam approbat. Ne itaque id appetas, ut quæcunque geruntur, sortiantur effectum, ut tibi collibitum est, ne in amentiam et rabiem incidas deploratam. Verumtamen si tui tibi cura est, et amicam Servatori pacem maxime æstimas, potius res ita gere, ut Deus disponit :

⁷⁵ Rom. i, 28. ⁷⁶ Hebr. xi, 1. ⁷⁷ Matth. v, 3.

sic philosophum te esse commonstrabis, et cordis tui tempestatem sedabis. A σοφός, και κατακοιμήσεις την ζάλην της καρδιάς.

CCCXXXII. — *Eidem.*

Qui pro aliorum hominum apud Deum fiducia, et quod illi placeant, gratias agit, uti viri probi est, omnium optimo Deo, veluti pro membro proprio fratris: donum fratris sibi vindicat, et recte probeque factis raptam proximi coronam, propriam facit. Laus etenim, quæ in proximum offertur, nihil tibi detrimenti afferet, quinimo gloriam tibi comparabit, dummodo sana mente esse volueris. Licet itaque in divitum ædes ingressus proximus tuus honore habitus sit, ne invidias, sed lætare: licet gratus potentatibus prospere agat, gaude. Idque efficiens Salvatori omnium gratus eris.

284 CCCXXXIII. — *Eidem.*

Cum in te triste quidpiam aut asperum Pater spiritualis effuderit, promptus, uti philosophum ac magnanimum decet, excipe: neque enim ille prave affectus, sed sine ulla turbatione id agit. Si item, quod ipse ais, animus desponderit, probroque te affecerit, non ex animo, sed ex animi demissione id obit, veluti mater, oborta ira filio diras imprecatur: eam porro non ex sententia filio imprecari, notum inde fuerit, quod non diu post illicito geniti curam gerit, miserisque afficitur modis, si morbo fuerit afflicto.

TAB. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐτέρων ἀνθρώπων πρὸς Θεὸν παρρησίας και εὐαρεστίας εὐχαριστῶν ἀγαθοήθως τῷ παναγάθῳ Θεῷ, ὡς ὑπὲρ μέλους οικείου τοῦ ἀδελφοῦ, σφετερίζεται τὸ τοῦ ἀδελφοῦ χάρισμα, και διὰ καλοκαγαθίας ἀρπάσας τὸν τοῦ πλησίου στέφανον, ἴδιον ἀποδεικνυσιν. Ὁ γὰρ εἰς τὸν πλησίον ἐπαινος οὐδὲν σε ζημειώσει, ἀλλὰ και δοξάσει σε, εἴπερ βούλει ὑγιαίνειν τὸ φρόνημα. Κἂν τοίνυν εἰς οἶκον πλουσίων εἰσέλθῃ ὁ πλησίον σου, και τιμηθῇ, μὴ φρονήσης, ἀλλ' εὐφραίνου· κἂν παρὰ τοῖς δυνάστασι εὐδοκίμη, χαῖρε, και τοῦτο ποιῶν ἀρέσκεις τῷ Σωτῆρι τῶν ὅλων.

B

TAG. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν λυπηρόν τι ἦ τραχὺ πρὸς σε εἴπῃ ὁ πνευματικὸς πατήρ, δέξαι, και κατάδεξαι φιλοσόφως και μακροθύμως· οὐ γὰρ μετὰ πάθους, ἀνευ δὲ πάθους τοῦτο δρᾷ. Εἰ δὲ, καθὼς εἴρηκας, και μικροψυχῆσειεν, και ὕβρισει σε, οὐκ ἐκ ψυχῆς τοῦτο, ἀλλ' ἐκ μικροψυχίας, ὡσπερ μήτηρ ἐκ μεταγχολλίας τῷ τέκνῳ ἐπαρωμένῃ· ὅτι γὰρ οὐ κατὰ γνώμην ἐπαρᾶται τῷ γόνυ, δῆλον ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγον εὐθύς μεταμελεσθαι τὴν μητέρα, και πενθεῖν ἀρρώστησαν τὸ τέκνον.

LIBER TERTIUS.

285 I. — THEOCTISTO REFERENDARIO.

De falso illo propheta Lucas scribit: « Et derепente cecidit caligo, et tenebræ, et circumiens quærebatur duces, qui ducerent ⁷⁸. » Et tu itaque attende, ne statim atque in iracundiam cadis, tenebrarum particeps fias, et quæ mentem obscurat, caliginis: opusque tibi fuerit divinos præceptores indagare, qui te ex iracundis moribus, ad mites et magnanimos mentem illuminantes conducant.

II. — *Eidem.*

Qui prius ad Deum dixerat: « Clamabo per diem, et non exaudiet ⁷⁹, » postmodum ait: « Non neglexit, neque odio habuit preces meas; et cum clamarem, exaudivit me ⁸⁰. » Est igitur tempus divinæ dilationis, cum ille de nobis meliora prospicit, et res nostras magno nostro bono disponit. Quapropter non statim ille, quod ipsi quærimus, elargitur. Est itaque tempus surditatis, et tempus acroasis: « Quoniam tempus est ipsius miserendi ⁸¹, » Scriptura dicit, animæ scilicet ad Deum respicientis; quoniam venit tempus, quo melius mira patribit.

286 III. — *Eidem.*

« Οὐκ οὐκιοὺς esto Domino, et precare ⁸², » scriptum est in tricesimo sexto psalmo, « et spera ⁸³, » et educet

C

A'. — ΘΕΟΚΤΙΣΤῷ ΡΕΦΕΡΕΝΔΑΡΙῷ.

Περὶ τοῦ ψευδοπροφήτου Λουκάς γράφει, « Παρραχρήμα δὲ ἐπέπεσεν ἀχλὺς, και σκότος, και περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. » Και σὺ τοίνυν σκότει, μὴ ἄμα τῷ θυμοῦσθαι μεταλαγχάνῃ τοῦ σκότου, και τῆς κατὰ νοῦν ἀχλὺς, και χρεία σοι περιζήτην τοῦς θεοῦς διδασκάλους, τοῦς χειραγωγῆσαντάς σε ἐκ τοῦ θυμώδους τρόπου, πρὸς τὴν πραδότητα, και τὴν μακροθυμίαν, ἅπερ φωτίζει τὸν νοῦν.

B'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ πρότερον λέγων πρὸς τὸν Θεόν· « Κεκραξομαι ἡμέρας, και οὐκ εἰσακούσει, » ὕστερόν φησιν, « ὅτι οὐκ ἐξουδένωσεν, οὐδὲ προσώχθησε τῇ δεήσει, και ἐν τῷ κεκραγέει με εἰσήκουσέ μου. » Ἔστιν οὖν καιρὸς ἀναβολῆς τοῦ Θεοῦ κρείττον τι περὶ ἡμῶν προσρῶντος, και τὰ καθ' ἡμᾶς σοφῶς οἰκονομοῦντος. Διόπερ συμφερόντως οὐκ εὐθέως δωρεῖται τὸ αἴτημα. Ἔστιν οὖν καιρὸς παρακοῆς, και καιρὸς ἐπακοῆς. « Ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτεῖρῆσαι αὐτῇ, » φησὶν ἡ Γραφή, δηλαδὴ πρὸς Θεὸν ἀναβλέπουσαν ψυχὴν, ὅτι ἕκει καιρὸς παραδοξοποιίας τοῦ κρείττονος.

Γ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὑποτάγηθι τῷ Κυρίῳ, και ἰκέτευσον, » φησὶν ἐν τριακοστῷ και ἕκτῳ ψαλμῷ, « και ἐλπῖσον, και

⁷⁸ Act. 11. ⁷⁹ Psal. 111. 3. ⁸⁰ ibid. 25. ⁸¹ Psal. 111. 4. ⁸² Psal. 111. 7. ⁸³ ibid. 5.

ἐξοίσει ὡς φῶς τὴν δικαιοσύνην σου, ἢ ἀπὸ σκότους τῶν θλιβερῶν, τῶν ἐναποπνιγόντων τὴν λογισμὸν, αἰφνίδιον ἐκ μεταβολῆς, σταθερὰν δεικνύων μεσημβρίαν, καὶ γαλήνην ἐκ χειμῶνος, καὶ τρικυμίας γελῶσαν. Κἂν γὰρ καθήσω ἐν τῷ σκότει, φησὶν ἄλλος προφήτης, ἐξάξει με εἰς τὸ φῶς ἐγγύς ἀπὸ προσώπου σκότους, καὶ φῶς προσδοκίμων ἐξ ἀγλῶς.

Δ'. — MARTINῶ ΠΛΟΥΣΙῶ ΓΕΡΟΝΤΙ ΦΙΛΟΠΟΡΝῶ.

« Οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα ἰδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν. » Ἐπειδὴ τὴν ἱστορίαν καταλιπὼν, παρακαλεῖς με τὴν θεωρίαν τῶν ρητῶν παραθέσθαι σοι, μάθε καὶ μὴ βουλόμενος. Ἴσως γὰρ καὶ μὴ θέλων ἡμᾶς παρακέληκας, ἄλλην τινὰ ἐρμηγελίαν δοθῆναι, οὐ ταύτην προσδοκῆσας. Υἱοὶ τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων λέγονται οἱ ῥυπαροὶ λογισμοὶ, καὶ πάντες οἱ φαῦλοι τρόποι, οἱ εἰς τὰς πονηρὰς πράξεις καταστρέφοντες τοὺς φιλαμάρτου; ἀνθρώπους. Οὗτοι γοῦν, καθάπερ νεόφυτα, ἔδρυνται ἀκινήτως ἐν τῇ νεότητι σου, ἐπειδὴ, κἂν τὸ σῶμα γεγήρακας, ἀλλοῦνγε τῇ βδελυγματικῇ ἀκμάζεις, καὶ νεάζεις τῇ ἐπαράτῳ ἐπιθύμια ἐκ νέας ἡλικίας μέχρι βαθέως γήρωσ προσπαράμεινεις ἀκορήστω; τῇ λυσσῶδει πορνείᾳ. Καὶ ἐπι σοὶ πληροῦται ἡ παροιμία ἢ λέγουσα, ὅτι Πάθος ψυχῆς πονηρὸν οὐδέποτε γηράσκει. Εἰ οὖν κἂν νῦν ἐντρέπη τοῖς λόγοις τούτοις, ἀναστéναξον πικρῶς, καὶ ὡς ἐκ μέθης πολυχρονίου ἐκνήψας, ἰκέτευε τὸν Θεὸν τὸν πάντα ἰσχύοντα θαυματοργῆσαι ἐν σοὶ, καὶ διασαλεύσαι τὰ φαῦλα καὶ ψεκτὰ νεόφυτα, ταραξί τε καὶ ἐκ βάρθρων ἀναβρίζῶσαι αὐτὰ τῇ θεῷ δυναστείᾳ. Ὅπως λοιπὸν παυσάμενος πορνείας, καὶ ἀναπαυσάμενος δυνηθῆς εἶπεν, ὅτι Ὑποκάτωθεν ἐπαράχθη ἡ ἔξις μου, διὸ ἀναπαύσομαι πρὸς τὴν τελευταίην βλέπων.

Ε'. — ΕΥΣΙΓΝΙῶ ΣΑΤΡΑΠῆ.

« Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι. » Ποιοὶς ζυγοῖς; μὴ γὰρ πάντες ἀνθρωποὶ ζυγοστατοῦσι; μὴ πάντες ἐρισπῶλαι, ἢ χρυσὸν, ἢ ἀργυρον διατίθενται; ἢ ὅλως περὶ ταύτας τὰς ὕλας τὴν σπουδὴν ἔχουσιν, ἢ ζυγοῖς, καὶ σταθμοῖς πεφύκασιν οἱ ἔμποροι διαμείβειν; Ἄλλὰ πολὺ μὲν τῶν βαναύσων γένος, ζυγῶν οὐδὲν πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν προσδεόμενον· πολλοὶ δὲ οἱ ναυτιλλόμενοι, πολλοὶ δὲ οἱ περὶ δικαστήρια καὶ τὰ ἀρχεῖα στρεφόμενοι, παρ' οἷς τὸ μὲν ψευδὸς ἐστίν, ὃ δὲ διὰ τῶν ζυγῶν ὄλος οὐκ ἐπιτηδεύεται. Τί οὖν ἐστίν ὃ λέγει, ὅτι ἐκάστου ἡμῶν ἐν τῷ κρυπτῷ ζυγῷ ἐστὶ παρὰ τοῦ ἔτιστατος ἡμᾶς ἔγκρατασκευασθεῖς, ἐφ' οὗ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων δυνατὸν ἐστὶ διακρίνεσθαι; Ψευδεῖς οὖν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, διεφθαρμένα ἔχοντες τῆς ψυχῆς τὰ κριτήρια, οὐστὶνας καὶ ὁ προφήτης ταλανίζει λέγων· « Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν, οἱ στρεβλόχειλοι, καὶ σχολιόψυχοι, οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, καὶ τὰ φαῦλα ἐπαικύνοντες, ἢ καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐμοὶ, φησὶ, τὰ παρόντα, τίς δὲ οἶδε τὰ μέλλοντα; Κακῶς ζυγοσταταίς, πονηρὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνθιπρούμενος, τὰ μάταια, καὶ ψευδῶς

A quasi lumen justitiam tuam ⁸⁴, ἢ e tenebris tristium mentem suffocantium, improvise, vel sola inmutacione, firmum ostendens meridiem, et tranquillitatem ex tempestate, et procella maxima, ridentem. Licet enim sedeam in tenebris ⁸⁵, alius ait propheta, educat me in lumen prope a facie tenebrarum, et lumen expectatum ex caligine.

IV. — MARTINO DIVITI SENI MERETRICUM AMATORI.

« Filii eorum tanquam novelle plantationes, firmatæ in juventute sua ⁸⁶. » Quando neglecta historia dictorum speculationem ad te referre adhortaris, discito, etiamsi recuses: forte enim et nolens nos provocasti, qui aliam interpretationem accepturum te, sed non hanc, expectabas. Filii dæmonum impurorum dicuntur inquinatæ cogitationes, omnesque improbi mores, qui in pravas actiones homines peccatis addictos redigunt. Hi itaque quemadmodum novellæ plantæ firmantur immobiliter in juventute tua; cum tu, licet corpore senueris, hac tamen sædiate viges, et exsecrando cupidine juventutis, a prima ætate ad summam senectutem insaturabiliter rabiosis cum scortis commerciis immorans: et de te completur adagium, quod dicit: Perturbatio animæ prava nunquam senescit. Si itaque nunc tandem ob **287** sermones hos erubescis, graviter geme, et tanquam ex longæva ebrietate resipiscens, exora Deum, qui omnia potest in te miraefficere, et improbas ac vituperabiles plantas novellas dimovere, conturbare, et ab imis radicibus divina potestate evellere; ut in posterum dictis commerciis, sine imposito, quiete vivens, possis dicere: Inferne, turbatus est habitus meus: propterea requiescam, vitæ exitum contemplanus.

V. — EUSIGNIO SATRAPÆ.

« Fallaces filii hominum in stateris, ut injusto agant ⁸⁷. » Quibus stateris? num vero omnes homines sunt libripendentes, libellæque exæquant pondera? num omnes lanas venditant; aut aurum aut argentum curant, vel omnino circa res similes studium impendunt, quæ stateris ac ponderibus mercatores permulare suescunt? Sed ingens est sellulariorum opificum copia, quæ ad opera stateris non indiget: ingens nautarum; ingens eorum, qui D tribunalia et magistratum curias frequentant, penes quos mendacium equidem, atque per stateras fraus neclitur, nulla apud eos est. Quid itaque est, quod ait, uniuscujusque nostrum in abscondito stateram esse, a Conditore nostri insitam, qua rerum natura dijudicari potest? Mendaces igitur sunt filii hominum, quibus animi vis rerum æstimatrix corrupta est, quos propheta uti miseros deplorat: « Væ dicentibus amarum dulce, et dulce amarum ⁸⁸! » Væ, qui tortuosa labra habent, suntque animo obliquæ, qui recta pervertunt, et improba laudant, etc. Mibi, ait, præsentia; quis vero futura noverit? **288** Male libras; bonis

⁸⁴ Psal. cxxvi, 6. ⁸⁵ Mich. vii, 8. ⁸⁶ Psal. cxliiii, 12. ⁸⁷ Psal. lxi, 10. ⁸⁸ Isa. v, 20.

mala præponens, inania falsaque veris magis æstimans, temporis obnoxia sempiternis præferens, præterfluentem pro divina ac perpetua lætitia eligens. « Mendaces igitur filii hominum in stateris, ut male agant : » et primum quidem in se ipsos injurii sunt, postmodum in proximos, qui sibi ipsis, dum operantur, pravi consiliarii fiunt, aliisque, dum sese pravum exemplum objectant. Non poteris die judicii dicere : Non noveram bonum. Adducetur tibi propria statera, quæ satis abundanterque pravum et bonum dijudicat. Namque corporis pondera trutinæ declinationibus probamus, sed vitæ eximia animi arbitratu libero discernimus, quæ et statera dicta est, quod parem in ambas partes declinationem admittit. Ne itaque spem vestram in injustitia collocetis, neque divitiis addicimini, neque rebus inanibus animum advertatis, neque animi vim æstimatricem corruptam circumagatis, certis iudiciis compertum habentes, Deum et fortem et misericordem esse. Timete igitur illius fortitudinem, neque de illius humanitate desperate. Namque ad compendendum animum, ne improbe agat, metus optimus est; ad eum porro qui in iniquitatem prolapsus est, confirmandum, ne per desperationem despondeat animum, misericordiæ spes. Tum demum in fine psalmi Propheta ait ad Dominum : « Quia tu reddes unicuique juxta opera sua ⁸⁹. » — « Qua enim mensura mensi fueritis, remetietur et vobis ⁹⁰. » Afflixisti proximum? exspecta similia : imbecilliorum res arripuisti, pugnis pauperes obtundisti, lædoriis infamasti, calumniatus es, falso detulisti, statuta patrum immutasti, **289** facultatibus pupillarum insidiatus es, viduas compressisti, præsentem voluptatem bonis promissis prætulisti; parem hisce mensuram præstolare : « quæ enim quisque seminat, illa et metet ⁹¹. » Sic quoque vice versa si bonis rebus operam impendisti, multo copiosiores remunerationes exspecta. « Ipse enim retribuet unicuique secundum opera illius ⁹². » Hujusce decreti per omne vitæ tempus memoriam refricans, multas evitabis iniquitates. Hæc ex sanctis Patribus, qui ante nos similia scripto tradiderunt, propter concivem tuum Antonium, qui, ut id peragerem compulsi, scribens, res tibi apprime proficuas, ut reor, in memoriam revocavi.

VI. — GIGANTIO ECCLESiarUM DEFENSORI.

Si prorsus superior carnis voluptatibus esso videris, et juvenium exercere insimulas, quo tibi emolumento fuerit, aurum antiquum a progenitoribus apud te cum studio satis accurato cumulatim conservatumque, ni voluptate gestias, uti dracones illi, quos in fabulis legimus, thesauris auri absconditis invigilare?

VII. — SABINO PRESBYTERO.

Scriptum est : « Dilatet Dominus Japhet ⁹³. » Et nos summopere hæc idem, Vir Domini, tibi deprecamur. Dilatet Dominus, et augeat, et ingentem

Α μενα τῶν ἀληθινῶν προτιμῶν, τὰ πρόσκατρα τῶν αἰωνίων προτάσσω, τὴν παρερχομένην ἀντὶ τῆς ἀπαύστου εὐφροσύνης, καὶ διηνεκοῦς ἐκλεγόμενος. « Ψευδεῖς τοίνυν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι. » Ἀδικοῦσι δὲ πρῶτον μὲν ἑαυτοὺς, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς πλησιάζοντας, οἱ καὶ ἑαυτοῖς πονηροὶ σύμβουλοι ἐπὶ τῶν πράξεων γενόμενοι, καὶ ἕτεροις μοχθηρὸν ὑπόδειγμα ὄντες. Οὐκ ἔστι σοι εἰπεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι Οὐκ ᾔδειν τὸ ἀγαθόν. Προφέρεται σοι τὰ ἰδιά σου ζύγια, ἱκανὴν παρέχοντα τὴν διάκρισιν ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. Τὰ μὲν γὰρ τοῦ σώματος; βάρη ταῖς ἐπὶ τῆς τρυτάνης ῥοπαῖς δοκιμάζομεν, τὰ δὲ τοῦ βίου ἐκλεκτὰ τῶ αὐτεξουσίῳ τῆς ψυχῆς διακρίνομεν, ὃ καὶ ζυγὸς ὠνόμασται, διὰ τὸ ἴσῃν δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ῥοπὴν ἐφ' ἑκάτερα. Μὴ τοίνυν ἐλπίζετε ἐπὶ τὴν ἀδικίαν, μήτε τῷ πλούτῳ προστίθεσθε, μήτε αἰρεῖσθε τὴν ματαιότητα, μήτε τὸ τῆς ψυχῆς κριτήριον διεφθαρμένον περιφέρετε, εἰδότες ὅτι ὁ Θεὸς καὶ κραταῖος, καὶ ἐλεήμων ὑπάρχει. Φοβήθητε οὖν αὐτὸ τὸ ἰσχυρὸν, καὶ μὴ ἀπύγνωτε αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας· πρὸς μὲν γὰρ τὸ μὴ ἀδικεῖν, ἀγαθὸς ὁ φόβος, πρὸς δὲ τὸν εἰς ἁμαρτίαν διλισθήσαντα μὴ ἑαυτὸν προέσθαι διὰ τῆς ἀνεπιστίας, ἀγαθὴ ἡ ἐλπίς τοῦ ἔλεους. Εἴθ' ἔξῃς καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ψαλμοῦ φησὶν ὁ προφήτης πρὸς τὸν Θεόν· « Ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » — « Ὁ γὰρ μέτρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. » Ἐθλιψας τὸν ἀδελφόν; ἐκδέχου τὸ ἴσον. Ἦρπασας τὰ τῶν ὑποδεσπέρων, κατεκονδύλησας πένητας, κατήσχυνας ἐν λαιδορῆσιν, ἐσυκοφάντησας, κατέψευσας, ὄρια κατέρων μετέθηκας, κτήμασιν ὄρφανῶν ἐπῆλλες, χήρας ἐξέθλιψας, τὴν παρούσαν ἡδονὴν προετίμησας τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν· ἐκδέχου τούτων τὴν ἀντιμέτρῃσιν. « Οἶα γὰρ σπεῖρει ἕκαστος, τοιαῦτα καὶ θερίσει. » Καὶ μέντοι καὶ εἰ τι τῶν ἀγαθῶν πέπρακται σοι, κάκεινων ἐκδέχου πολλαπλασίου τὰς ἀντιδόσεις. « Αὐτὸς γὰρ ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » Ταύτης μεμνημένος παρὰ πάντα τὸν βίον τῆς ἀποφάσεως, δυνήθη τὰ πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων διαφυγεῖν. Ταῦτα ἐκ τῶν ἤδη πρὸ ἡμῶν τοῖς ἀγίοις ἀνδράσι πεπονημένων γράφας σοι διὰ τὸν προτρέποντά με πατρῴτην σου Ἀντώνιον τοῦτο ποιῆσαι, νομίζω ὑπομνησκέναι σε τῶν συμφερόντων.

D

Γ'. — ΓΙΓΑΝΤΙῶ ΕΚΚΛΗΣΙΕΚΑΙΚῶ.

Εἰ ὡς δοκεῖς ἐπάνω ἴστασθαι τῶν ἡδονῶν τῆς σαρκὸς, καὶ τὴν νηστεῖαν ἐξασκεῖν καθυποκρίνη, εἰς τί σοι χρησιμεῖ τὸ χρυσοῖν τὸ παλαιὸν ἐκ τῶν προγόνων θησαυρισθέν παρὰ σοῦ μετὰ σπουδῆς ἱκανῆς, εἰ μὴ ἄρα ἡδονὴν σοὶ τίνα φέρει κατὰ τοὺς δράκοντας τοὺς ἐν τοῖς μύθοις, ἐπαγρυπνεῖν τοῖς κατακεχωσμένοις θησαυροῖς τοῦ χρυσοῦ;

Z'. — ΣΑΒΙΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

« Πλατύναι Κύριος τῷ Ἰάφεθ, » γέγραπται. Καὶ ἡμεῖς πάντῳ τὸ αὐτὸ ἐπευχόμεθα σοι, ἄνθρωπε τοῦ Κυρίου, Πλατύναι Κύριος, καὶ αὐξήσαι, φαιδρύναι τε καὶ

⁸⁹ Psal. lxi, 13. ⁹⁰ Luc. vi, 38. ⁹¹ Galat. vi, 8.

⁹² Matth. xvi, 27. ⁹³ Gen. ix, 27.

μεγαλύναι τὴν οἰκὴν σου, λαμπρῦναι τοῦτον ὁ Θεός, καὶ ἐμπλήσαι τῶν μυρίων ἀγαθῶν, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις περιφανῆ ποιῆσαι, καὶ καταστήσαι ὀνομαστὴν, ἀλίθιθι Κύριος ἐν διετοιμασίᾳ σου, καθότι τοῖς δεομένοις ἀνάπαυσις ὑπάρχει τὰ διαφέροντά σοι, ὁ καρπός σου ἀγαθός, καὶ χρηστός, καὶ αἰώνιος, καὶ ἐξ αὐτοῦ μέντοι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς ἐσθίει πικρότερον. Τῶν γὰρ δοῦλων τῶν χρηζόντων, καὶ τραγόντων, αὐτὸς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐσθίειν λελόγισται, τὰ τῶν ἰδίων οἰκετῶν οἰκειούμενος. Μὴ τοῖνυν λυποῦ, μηδὲ θλίβου, ἐξωθέν τινων προσφερόντων σοι φιλοχρίστων, καὶ θεοσεβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν πράγματα εἰς διοίκησιν· οὐδὲν γὰρ ζημιούσαι, οὐδὲ παρακόπη τῶν σεαυτοῦ μισθῶν, τὰ ἴδια χορηγῶν τοῖς ἐπιδομένοις, καὶ τὰς ἀλλοτρίας προσκομιδὰς σὺν τοῖς σοῖς ὑπάρχουσι μεταδίδου· ἰλαρῶς καὶ προθύμως· πολυπλασιάζεις γὰρ μᾶλλον διὰ τούτων, οὐκ ἔλαττοις τῆν θείαν ἀντίδοσιν, καὶ λαμπρότερός σοι ὁ στέφανος πλέκεται. Θεωρῶν γὰρ ὁ Κύριος τὴν εὐκρινῆ σου, καὶ ἀδολον, καὶ μακαρίαν γνῶμην, πληροφροεῖ τοῦς ἀξίους, καὶ ζῶντας διδόναι σοι, καὶ τελευτώντας καταλιμπάνειν δαφιλῶς, ὅπως καὶ αὐτοὶ ἐλεθθῶσι, καὶ αὐτὸς δοξασθῆς, καὶ στεφανωθῆς βρογέων σὺν τοῖς σοῖς ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐξωθεν ἀγαθὰ προσφερόμενα.

H. — NIKOTYXO SCHOLASTIKO.

Ἄπερ τις ἐπιποθεῖ καὶ στέργει ἀνενδύτως, ταῦτα καὶ λέγειν διηνεκῶς ἀναγκάζεται ἀκορέστῳ τῇ γνώμῃ· καθάπερ καὶ ἡ σὴ ματαιότης καὶ οἰησις, ἔναγχος τῆς τῶν Ἑλλήνων φρενοθλασίας τῷ δοκεῖν ἀποστάς διὰ τοῦ βεδαπτίσθαι τῷ ὕδατι, οὐ μὴν καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἀνεζωπύρησε τὴν πρώτην δυσσέβειαν, καὶ σιγᾶ μὲν τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν κατορθώματα, ἀεὶ δὲ τοὺς μωροὺς Ἑλλήνων φιλοσόφους ἐν ταῖς συντυχίαις εἰς τὸ μέσον παράγει, κἀκείνους κροεῖ ἀσιγήτῳ τῇ γλώττῃ, καὶ στέφει τοῖς ἀναρμόστοις ἐγκωμίοις· τοὺς δὲ τῶν Χριστιανῶν ἱερέας κακίζει, καὶ ψέγει, καὶ διαβάλλει ἀπάρως, κἀν λαμπροὶ καὶ διαφανεῖς τὸν βίον ὑπάρχουσιν, ὡς ἰδιώτας, καὶ ὅταν μὲν τις Ἑλληνικὸν τι δρᾶμα ἐπὶ τραπέζης ἢ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς λαλῆσαι προθυμηθεῖ, ἐπαινεῖς καὶ ἀποδέχῃ. Ὅταν δὲ τις λαλήσῃ Χριστιανικὸν τι δόγμα, ἢ σκώπτεις παραχρήμα, ἢ τὴν ὕψιν ἀποστρέψας φιμοῦσαι, καὶ στυγνάζεις, πλὴν ὅτι πάντες σχεδὸν κατὰ θείαν τινὰ οικονομίαν, ὅ μὲν καὶ τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀποστερέονται καὶ βδελύττονται λόγους, τῶν δ' ἐκκλησιαστικῶν τῆδεως καὶ σὺν περιχαρεῖ ἀκροῶνται ῥημάτων. Συμφέριν γὰρ αὐτοῖς ἡγοῦνται ἐν ταῖς λέξεσι τῶν σεπτῶν διδασκάλων, κἀν ἰδιωτικαὶ ὑπάρχουσιν, ἐμμελετώνας καὶ διαγινομένους, ἀμμεμπτον ἔχειν τὸ φρόνημα, ἢ ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων διδασκαλίαις ἐν-ασχολουμένους, εἰς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσωτίαν ἐκμαίνεσθαι. Πάσης γὰρ εἴῃ φαυλότητος καὶ κακοοίας ὑπερτερον, τὰς μὲν μωρολογίας Φιλιστίνως, καὶ κατ' οἶκον ἐπὶ τραπέζης, καὶ δημοσίᾳ ἐν τοῖς θεάτροις λέγεσθαι, πρὸς λυμῆν τῶν ἀκούοντων, ὅπερ

lætamque faciat domum tuam; splendidam eam reddat Deus, innumerisque impleat **290** bonis, celebremque apud omnes homines efficiat et clarum. In præparatione tua Dominus demoretur, quod egentibus res tuæ utiliores et lucrosiores, ac subsidio sunt, fructus tuus probus bonusque est et sempiternus; et ex eodem Salvator noster Christus spissius comedit. Etenim cum servis indigentibus ac edentibus, una simul ipse Dominus Christus comedere reputatur, propriorum servorum opera sibi vindicans. Ne itaque angaris, neque afflicteris, dum deforis nonnulli, Christi amantium, piorumque hominum ac mulierum negotia ad disponendum curandumque tibi proferunt: nullum enim detrimentum inferitur, neque tu a propriis mercedibus interrumperis, propria indigentibus suppeditans, externasque oblationes una cum tuis facultatibus hilaris promptusque distribuens: divinam quippe remunerationem hoc modo copiosorem reddis, non minuis, illustriorque tibi corona innectitur. Conspiciens namque Dominus puram sinceramque necnon beatam mentem tuam, dignis ac viventibus suadet tibi donare, et jamjam morituros abundanter relinquere, ut et ipsi misericordiam consequantur, et tu glorificeris et coroneris, una cum tuis facultatibus, quæ tibi etiam aliunde suppeditantur, bona disti- buens.

VIII. — NICOTYCHO SCHOLASTICO.

Quæ quisque concupiscit, et sine ulla intermissione enixe deperit, ea quoque continuo, insatiabili quadam animi sententia undique cogere compellitur: quemadmodum vanitas tua et præsumptio, qui licet modo e gentium stupiditate, ut videbaris, **291** aqua per baptismum ablutus, semotus sis, non tamen pristinam impietatem igne sancti Spiritus excalfecisti: ideoque silet illa quidem Christi, et illius discipulorum res præclare gestas, semper vero stolidos gentium philosophos in familiaribus colloquiis ante oculos ponit, eosque nunquam tacenti lingua deblaterat, et male consutis laudibus coronat; Christianorum vero sacerdotes improbat, ac vituperat, et indesinenter lacessit, licet illustres ac celebres vitæ ratione fuerint, uti imperitos, nebulones, viles, ac dictione humiles ac plebeios. Et cum quispiam ex gentibus fabulam inter edendum, sive etiam in foro agere sibi proposuerit, tu collaudas excipisque; cum vero alius Christianorum dogma effert, tu illico cum injuriis lacessis, aut aspectu alio converso os obducis et contristaris. Nihilominus fere omnes, ita Numine disponente, te, et gentilium æmulos aversantur, execranturque, sermones autem ecclesiasticos libenter et cum lætitia audiunt. Sibi enim profluuum æstimant in venerandorum doctorum dictionibus, licet vulgares sint, si sedulo illis incumbentes eosque auscultantes, inculpatam mentem conservent, quam si in gentium disciplinis immorantes, in impuritatem ac luxum inmaniter insaniant. Namque improbitatem omnem pravamque opinio-

nem superaret, fatua stolidaque Philitionis dicta A et domi ad mensam, et palam in theatris recitari in audientium noxam, quod ipse cum impense agas nullo robore suffunderis, Scripturæ vero verba, quibus in cælum conducimur, silentio involvi. At non latuisti præstigiator; quod enim a sciolis de te batuatur, enuntiabo, qui veneficiis quibusdam subripi lunam opinantur, 292 cum colorem puniceum inducrit, aut deliquium passa fuerit, et proprio statu dinoveri; et simul una omnes uno ore clamant viri et mulieres: Non latuisti, præstigiator. Non latuisti namque nos, Nicotyche, licet latere videreris, simulans et sancto et pretiosissimo Christi nomine abutens. Non latuisti nos quam impensissime gentibus addictus, et gentium inanibus disciplinis conformatus.

B

IX. — PLUTARCHO LAUDABILI ET PRÆCLARO VIRO.

Ferunt nonnulli Athenienses vetustissimis temporibus illud a Numine extorare, nullum ex genuinis amicis in magistratum promotum intueri. Qui enim dominationem obtinuit, primum quidem in superbiam effertur, et suis ipsius, et amicorum memoriam abjicere compellitur, nec propriis cogitationibus dominatur, hac atque illac propulsus actusque, et quæ minime proficua sunt exsequens: postmodum fere ab omnibus odio habetur, et insidiis petitur, facilisque captus est, promotusque proponitur præ gravibus periculis ac dimissionibus, in immedicabiles calamitates incidere. Quapropter ego quoque C nunc deprecor ne, quæ a te concuratur, dignitate potlaris, ne ipse amicum germanum, et suavem, et probum deperdam.

X. — ELPIDIO AURIFICI.

Copiosos externos ornatus ex rationis inope auro summo 293 studio construis, tibi vero virtutum ornatum sculperere non vis: qui enim animum aureum, naturam nempe, a Deo accepisti, saxeam illum per negligentiam, et plumbeum demonstrasti, cum in nullius bonæ frugis, ac miserandum conlatorum immiseris. Hinc necessario sequetur te in erroris mare demersio, et in peccati pelago propria tua electione disperditio: neque enim nos latent absurditates tuæ. Verumtamen nunc canticum Moysis pertimesce, quo tui similes Ægyptios infamia ob suam improbitatem notat, quod scelestos mores corrigere noluisset, et simul omnes suffocatos tradit. « Submersi enim sunt quasi plumbum pravi Ægyptii in aqua vehemente, et descenderunt in profundum quasi lapis ».

XI. — POLYCHRONIO DIACONO.

Ob amicitiam erga Deum, amoremque nulli corruptioni obnoxium, ac cœlestem, fortunatum te iudico: quod a nobis de compunctione animi sermones exposcis. Hæc autem efflagitatio puritatem, quæ in animo est, indicat. Neque enim fieri potest, ut is, qui non prius expurgatus bene, rebusque

καὶ σὺ σπουδάζειν οὐκ αἰσχύνῃ, τὰ δὲ τῆς Γραφῆς ῥήματα, δι' ὧν ἀγόμεθα εἰς οὐρανοὺς, τῇ σιγῇ καταχωννύσθαι. Ἄλλ' οὐκ ἔλαθες, φαρμακὲ· ἐπιφθέξομαι γάρ σοι τὸ παραληρούμενον ὑπὸ τῶν ἀνοήτων, νομιζόντων γοητείας τισὶ κλέπτεσθαι τὴν σελήνην, ἥνικα ἂν φαινῆται, ἢ ἐκλείπῃ, καὶ τῆς οικείας ἀποκινεῖσθαι τάξεως, καὶ ἀνακεκραγῶτων ὁμοθυμαδὸν στόματι ἐνί, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· Οὐκ ἔλαθες, φαρμακὲ. Οὐκ ἔλαθες γὰρ ἡμᾶς, Νικότυχε, καὶ λανθάνειν ἰδόκεις διὰ τῆς ὑποκρίσεως, καὶ τῆς κατὰ χρήσεως τοῦ ἁγίου καὶ πολυτεμήτου ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Οὐκ ἔλαθες ἡμᾶς ἀπηρτισμένους Ἑλλήνων ὑπάρχων, καὶ ἀκρατῶς, καὶ τοῖς Ἑλλήνων μεμρφωμένος ματαλοῖς διδάγμασιν.

Θ. — ΠΛΟΥΤΑΡΧΩ ΑΞΙΟΛΟΓΩ.

Φασὶ τινες, πρῶτην τοὺς Ἀθηναίους εὐχὴν ποιῆσθαι, μηδένα τῶν φίλων τῶν γνησίων θεάσασθαι ἀρχὴν ἐγχειρισθέντα. Ὁ γὰρ τῆς ἡγεμονίας ἐπιτυχῶν, πρῶτον μὲν εἰς ὑπερηφανίαν ἐκτρέπεται, καὶ ἑαυτὸν ἀγνοεῖν καὶ τοὺς φίλους ἀναγκάζεται, καὶ οὐκέτι τῶν ἰδίων λογισμῶν κυριεύει, τῆδε κάκεισε μετακλινόμενός τε καὶ μεταφερόμενος, καὶ πράττων τὰ μὴ συντελοῦντα· Ἐπειτα δὲ σχεδὸν ὑπὸ πάντων μισεῖται, καὶ ἐπιβουλεύεται, καὶ ἔστιν εὐάλωτος, καὶ πρόκειται ἔπιμος πρὸς τῷ παντὶ χαλεπῷ κινδύνῳ, καὶ περιστάσει, καὶ ταῖς ἀνηκέστοις περιπέσειν συμφοραῖς. Διόπερ καὶ γὼ νυνὶ εὐχομαι μὴ τυχεῖν σε τῆς σπουδασθείσης ἀρχῆς, ἵνα τὸν φίλον μου ἀπολέσω τὸν γνήσιον, καὶ προσηγῆ, καὶ χρηστὸν.

Ρ. — ΕΛΠΙΔΙΩ ΧΡΥΣΟΧΩ.

Ἰκανὰ ἀλλότρια κόσμια ἐξ ἀλόγου χρυσοῦ κατασκευάζεις προθύμως, σαυτῷ δὲ κόσμον ἀρετῶν λεπτοουργῆσαι οὐ βούλει. Ψυχὴν γὰρ χρυσῆν τὴν φύσιν παρὰ Θεοῦ εἰληφώς, λιθίνην ταύτην διὰ τῆς ἀμελείας, καὶ μολιθδίνην ἀπέδειξας, ἐμβάλων τῷ χωνευτηρίῳ τῆς ἀχρεϊότητος καὶ τῆς ταλαιπωρίας. Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης ἔψεται σοι τὸ καταποντισθῆναι ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς πλάνης, καὶ ἐναφανισθῆναι τῷ πελάγει τῆς ἀμαρτίας προαιρέσει οικείᾳ. Οὐ διέλαθε γὰρ ἡμᾶς τὰ ἀτοπήματά σου. Ἀλλὰ νῦν γούν φοβήθητι τὴν ψῆδὴν τοῦ Μωϋσέως, δι' ἧς στηλιτεύει τοὺς κατὰ σὲ Αἰγυπτίους συναποπνιγέντας τῇ ἰδίᾳ κακίᾳ διὰ τὸ ἀδιόρθωτον τῆς μοχθηρίας τῶν τρόπων· « Ἐδυσαν γὰρ ὡς μόλιθδος, φησὶν, οἱ φαῦλοι Αἰγύπτιοι ἐν τῷ σφοδρῷ ὕδατι, καὶ κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος ».

ΙΑ. — ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μακαρίζω σε τῆς πρὸς Θεὸν φιλίας, καὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀφθάρτου καὶ οὐρανοῦ, καθότι τοὺς περὶ κατανύξεως ψυχῆς ἀπατεῖς ἡμᾶς λόγους. Σημεῖον δὲ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον αἵτημα τῆς ἐν ψυχῇ καθαρότητος. Οὐ γὰρ ἐστὶ δυνατόν μὴ πρότερον ἐκκαθαρθέντα καλῶς, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπάντων ἀνώτερον

²⁹² Exod. xv, 10, 5.

γενόμενον, εἰς ταύτην τῶν λόγων τὴν ἐπιθυμίαν ἀλλεῖν. Καὶ τοῦτο ῥῥίδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν καὶ πρὸς ἄλλοις τούτῳ κατεχομένων τῷ ἔρωτι, οἱ τοσαύτην ἀθρόον δέχονται τὴν μεταβολὴν, ὡς εὐθέως πρὸς οὐρανὸν μεταστῆναι, καὶ αἰθεροβατεῖν τῇ μακαρίᾳ γνῶμῃ. Ὅθεν προθύμως ἐγὼ δεξιόμενος τὸ ἐπίταγμα τῆς σῆς ἐλικρικνοῦς ἀγάπης, βιβλίον δόλοκληρον περὶ κατανώξεως συντάξας ἀπέσταλκα ὑμῖν τε, καὶ τοῖς σὺν ὑμῖν διατρίβουσι φίλοις θεοσεβέσις, δυσωπῶν καὶ παρακαλῶν ὑμᾶς, παρῆρσιν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχοντας, ταῖς δόξαις ἡμᾶς ἀμειψασθαι προσευχαῖς· δύνασθε γάρ, εὖ οἶδα, ὑπὲρ ἡμῶν ἐξιλασθαι τὸ Κρείττον.

ΙΒ'. — ΚΥΡΙΑΚῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Μὴ ἐνέξου βλέπων τὸν συγγενῆ σου Πισίμιον τὸν Β θεοσεβέστατον, καὶ πολλῇ ἀρετῇ κεκοσμημένον, πλείστα θλιβόμενον, καὶ πειραζόμενον παρὰ τε τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν ἐξυπηρευομένων τοῖς ἐκεῖνου βουλήμασις ἀνθρώπων. Ὅσπερ γάρ λησται, οὐκ ἔσθα χόρτος, καὶ ἄχυρα, καὶ καλάμη, ἀλλ' ἔσθα χρυσίον, καὶ ἀργύριον, ἐκεῖ συνεχέστερον ἀγρωπῶσι, καὶ ἐκεῖ διορύττουσιν· οὕτως καὶ οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τούτοις μάλιστα ἐπιτίθενται καὶ ἐπιβουλεύουσι, τοῖς τὴν ἀρετὴν μετερχομένοις, καὶ διαλάμπειν ἐν Θεῷ σπουδάξουσιν ἀνθρώποις.

ΙΓ'. — ΙΕΡΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ἐπειδὴ ἀγαπᾶς ὑπερβαλλόντως τοὺς λόγους τοῦ Θεομιμήτου καὶ θεοφόρου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ αὐτῶν σοὶ γράψω, περὶ τῶν νῦν ἐπεζήτησας. Μηδαμῶς δυσχεραίνωμεν ἐπὶ τοῖς πειρασμοῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων, μήτε ἀπορῶμεν, μήτε θορυβώμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν παιδεύωμεν ψυχὰς, καὶ ἑτέροις ταῦτα διδάσκωμεν. Κἂν ἴδῃς τὸν ἐνάρετον μυρία πάσχοντα δεινὰ, μὴ σκανδαλισθῆς. Καὶ γὰρ οἶδα πολλοὺς πολλὰκις τοῦτο ζητοῦντας· Ὁ δεινά, φησὶν, εἰς μαρτύριον ἀπεδέμει χρήματα πίνῃσι διακομίξων, καὶ ναυαγίῳ περιέπεσε, καὶ πάντα ἀπώλεσε· ἕτερος δὲ πάλιν αὐτὸ τοῦτο ποιήσας, λησταῖς περιέτυχε, καὶ μόλις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διέσωσε, γυμνὸς ἀναχωρήσας ἐκείθεν. Τί οὖν ἀν ἐποίμεν; Ὅτι ἐπ' οὐδενὶ τούτων ἀσχάλλειν καὶ ἀπορεῖσθαι χρὴ. Εἰ γὰρ καὶ ναυαγίῳ περιέπεσον, ἀλλ' ἔχει τὸν καρπὸν τῆς ἐλεημοσύνης ἀπρητισμένον. Τὰ γὰρ ἑαυτοῦ πάντα ἐπλήρωσεν, συνέλεξε τὰ χρήματα, καὶ λαβῶν ἀπῆρχετο διαδοῦναι, ἦψατο τῆς ἀποδημίας. Τὸ ναυάγιον λοιπὸν οὐχὶ τῆς αὐτοῦ γνῶμης γέγονεν. Ἀλλὰ τίνας ἐνεκεν ὁ Θεὸς τοῦτο συνέχωρησεν; Ἴνα τούτων ἐργάσθαι δόκιμον. Ἄλλ' οἱ πέντες, φησὶν, ἀπεστερήθησαν τῶν χρημάτων. Οὐχ οὕτω σὺ προνοεῖς τῶν πενήτων, ὡς ὁ ποιήσας αὐτοὺς Θεός· εἰ γὰρ καὶ τούτων ἀπεστερήθησαν, ἀλλ' ἐτέρωθεν δύναται πλείονα παρασχεῖν αὐτοῖς εὐπορίας ἀφορμῆν. Μὴ τοίνυν ἀπαιτῶμεν τὸν Θεὸν ἐλθόντας τῶν γινομένων, ἀλλὰ δοξάζωμεν ἐφ' ἅπασιν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς οὐδὲ εἰκὴ τὰ τοιαῦτα συγχαρεῖ γίνεσθαι· πολλάκις γὰρ ἀντὶ μὲν τῆς παραμυθίας τῶν χρημάτων τούτων, ἑτέραν ἀφορμῆν διατροφῆς τοῖς

omnibus mundanis superior factus est, in sermonum similitudinem desiderium incidat. Idque ex iis, qui vel minimo temporis intervallo ejuscemodi amore corripuntur, facile comprehendere potest, qui illico tantam immutationem admittunt, ut statim in caelum transvehantur, et beata mente gradiantur in aethere. Hinc ipse avide sinceræ tuæ dilectionis imperium arripiens, librum integrum *De compunctione* concinnatum **294** vobis, illisque, qui una cum vobis commorantur, piis amicitias transmissi, instanter petens, rogansque vos, qui apud Deum in aliqua estis auctoritate, sacris precibus mercedem rependere. Potestis enim, quod bene novi, Numen nobis propitium reddere.

XII. — CYRACO PRESBYTERO.

Ne tibi admirationi sit, si consanguineus tuus Pisimius piissimus, multaque virtute condecoratus, pessime accipiat, tenteturque a diabolo, et illius nutibus subservientibus viris. Quemadmodum enim praedones, non ubi herba, et paleae, cannæque abundant, sed ubi aurum argentumque, spissius invigilant et effodiunt, ita et veritatis et justitiæ hostes eos potissimum aggrediuntur, iisque qui virtuti operam dant, et in Deo splendescere contendunt, hominibus insidiantur.

XIII. — HIERIO PRESBYTERO.

Cum mirum in modum venerandi et deifert Joannis Constantinopolitani sermonibus delecteris, ex illius scriptis, ad ea, quæ nunc expostulasti, respondebo. Ne ex tentationibus proborum hominum molestia afficiamur, neque hæsitemus, neque turbemur, sed nostros inde animos instruamus, aliosque ad similem disciplinam erudiamus. Licet videris virtuti addictum innumera mala perpetentem, ne in scandalum incidas. Multos siquidem æprios hoc pervestigantes cognovi. **295** Ille, inquit, in templum, ubi martyrii reliquæ conservabantur, proficiscebatur, pecunias pauperibus deferens, et navi fracta naufragium passus est; alius rursus hoc idem intentans, a praedonibus captus vix vitam servavit, nudus inde secedens. Quid itaque adhuc dixerimus? Nullum rerum similitudinem occursum ægre ferre nos, neque affictari oportet. Licet enim navim confregerit, at pendentem habet elemosynæ fructum: quæ enim ad ipsum pertinebant, omnia complevit; collegit pecunias, quibus receptis, iter ad largiendum instituit, et jam in viam ingressus est. Naufragium itaque illi insperato ceclidit. Sed quamnam ob causam Deus id permisit? ut eum probaret. Sed pauperes, inquit, pecuniis illis privati sunt. Non eam tu curam pauperum geris, quam qui eos condidit Deus: illis licet spoliatis poterit aliunde majoris abundantiae causam obtendere. Ne itaque a Deo rerum, quæ sunt, rationes petamus, sed glorificemus in omnibus. Neque enim simpliciter ac temere similia fieri permittit: sæpe namque pro pecuniarum harum

solamine, aliam copiam alimentis pauperibus Deus largitus est. Eum vero, qui naufragium sustinuit, probatiorem reddit, affluentemque illi mercedem apparat. Eleemosynæ quippe donatione multo majus ac excellentius est, infortunium simile passum Deo gratias agere. Neque vero quæ per eleemosynam largimur, sed ea etiam, quibus ab aliis spoliati, si generose toleraverimus, fructum nobis uberem ministrant. Et ut discas hoc eo præstantius esse, ex iis, quæ Jobo obtigerunt, manifestum faciam. Ille **296** pecuniis abundans, pauperibus ædes rezeravit, facultates omnes distribuebat. At non ita celebris erat, cum ædem indigentibus aperuit, uti cum audiit eam collapsam, nec inique tulit. Non ita celebris erat, cum ex detonsis ovibus nudos amittebat, uti celebris erat et probatus, cum audiens cælestis ignis descensu pecudes omnes dissipatas fuisse, gratias egit. Tum hominum amans erat, modo philosophus factus est; tum inopum miserabatur, modo Domino gratias refert. Neque apud semetipsum dixit: Quid hoc est? Armenta consumpta sunt, quorum ope innumeri pauperes alebantur. Licet ipse indignus essem, qui tali affluentia ditarer; attamen saltem propter participantem condonandum illis erat. Sed nihil horum aut dixit, aut in animo cogitavit; sed Deum omnia ad utilitatem nostram disponentem agnovit. Et, ut discas, atrociorum postmodum diabolo plagam intulit, rebus denudatus gratias agens, quam cum possidens miserabatur: cum enim possidebat, poterat de eo diabolus quodammodo suspicari, falsum equidem, at poterat nihilominus. Num gratis colit Job Deum? Verumtamen cum omnia subripuit, cum omnia ei detraxit, Job vero eundem semper erga Deum affectum servavit⁹⁵, tunc demum os impudens obturatum est, nec quid ultra proferret, reliquum erat. Celebrior etenim nunc justus evasit. Quippe divitiis affluentem, eleemosynam erogare, hoc ipso, inquam, majus est omnibus spoliatum generoso id animo, et cum gratiarum actione ferre; quemadmodum in singulari hoc opere justus demonstratum est. Tunc ingens **297** erat in servos sibi similes benevolentia, nunc maximus in Dominum amor commonstratus est.

XIV. — FAUSTINIANO.

Poterat utique Deus Babylonicæ fornacis flammam extinguere, attamen id non effecit, ut majorem impiis timorem incuteret, vesanioremque stuporem inderet, omnemque Nabuchodonosoris duritiam amoveret. Sed majus quidpiam flammarum illa extinctione, admirabiliusque operatus est: quandoquidem eam inflammari incendique, quantum ipsi libuit, permittens, hac ratione propriam pollutiam ostendit, non tantum hostium machinas exsolvens, sed jam corroboratas irritans. Ne quis autem eos flammis superiores conspiciens, flammam illas visum aut spectrum esse

πένησιν ὁ Θεὸς ἐδώρησατο. Τοῦτον δὲ διὰ τοῦ ὑπομεῖναι τὸ ναυάγιον, δοκιμώτερον ποιεῖ, καὶ πλείονα αὐτῷ προξενεῖ τὸν μισθόν. Τοῦ γὰρ ἐλεημοσύνην δοῦναι πολλῶν μείζον ὑπάρχει τὸ, περιπεσόντα τῇ τουαύτῃ συμφορᾷ, εὐχαριστήσαι τῷ Θεῷ. Οὐ γὰρ ἄπερ ἂν δι' ἐλεημοσύνης δῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἄπερ ἂν παρ' ἐτέρων ἀφαιρηθέντες ὑπομείνωμεν γενναίως, καὶ ταῦτα πολλὴν ἡμῖν φέροι τὸν καρπὸν. Καὶ ἴνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἐκείνου μείζον ἐστίν, ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τῷ Ἰὼβ τοῦτο ποιήσω φανερόν. Ἐκεῖνος, ἥνικα χρήματα ἐκέκτητο, τὴν οἰκίαν τοῖς πένησιν ἀνέωξεν, τὰ ὄντα πάντα ἐξεδίδου. Ἄλλ' οὐκ ἦν οὕτω λαμπρὸς, ἥνικα τὴν οἰκίαν τοῖς πένησιν ἀνέωξεν, ὥσπερ ὅτε ἀκούσας αὐτὴν καταπεσοῦσαν οὐκ ἀπεθυσπέτησεν· οὐκ ἦν οὕτω λαμπρὸς, ὅτε ἀπὸ τῆς κούρᾳς τῶν προβάτων τοὺς γυμνοὺς περιέβαλλεν, ὡς ἦν λαμπρὸς καὶ εὐδόκιμος, ὅτε ἀκούσας, ὅτι πῦρ κατήλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ θρέμματα πάντα ἀνάλωσεν, ἠὲ χαρίστησεν. Τότε φιλόθρωπος ἦν, νῦν φιλόσοφος γέγονεν· τότε ἠλέει τοὺς πένητας, νῦν εὐχαριστεῖ τῷ Δεσπότη. Καὶ οὐκ εἶπε πρὸς αὐτόν· Τί ποτε τοῦτο ἐστίν; Τὰ ποίμνια ἀνάλωται, ἀφ' ὧν ἐτρέφοντο μυρίοι πένητες. Εἰ καὶ ἀνάξιος ἤμην ἐγὼ ἀπολαβεῖν εὐπορίας, διὰ γούνη τοὺς μετέχοντας ἐχρῆν φείσασθαι. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν, ἀλλ' ἤδει τὸν Θεὸν πρὸς τὸ συμφέρον ἅπαντα οἰκονομοῦντα. Καὶ ἴνα μάθῃς, ὅτι μείζονα ἔδωκεν ὑστερον τὴν πληγὴν τῷ διαβόλῳ, ὅτε ἀφαιρηθεὶς ἠὲ χαρίστησεν, ἢ ὅτε κεκτημένος ἠλέει· ὅτε γὰρ ἐκέκτητο, κἂν ὑποψίαν τινα ἔσχεν εἰπεῖν ὁ διάβολος, εἰ καὶ ψευδῆ, ἀλλ' ὁμοῦ ἔσχεν εἰπεῖν· Μὴ δωρεὰν σέβεται Ἰὼβ τὸν Θεόν; Ἐπειδὴ δὲ ἔλαβε πάντα, ἐπειδὴ πάντων αὐτὸν ἐγύμνωσεν, ὁ δὲ τὴν αὐτὴν εὐνοίαν πρὸς τὸν Θεὸν διετήρησεν· τότε λοιπὸν ἐνεφράγη τὸ ἀναίσχυτον στόμα, καὶ οὐδὲν οὐκέτι ἔσχεν εἰπεῖν. Λαμπρότερος γὰρ νῦν ὁ δίκαιος γέγονεν. Τοῦ γὰρ ἐν πλοῦτῳ ζῶντα ποιεῖν ἐλεημοσύνην, μείζον ὑπάρχει τὸ πάντα ἀραρπαγέντα γενναίως ἐνεγκεῖν καὶ μετ' εὐχαριστίας, καθάπερ ἐπὶ τούτου δέδεικται τοῦ δικαίου. Τότε πολλὴ φιλοφροσύνη πρὸς τοὺς συνδούλους ἦν, νῦν μέγα τὸ φίλτρον πρὸς τὸν Δεσπότην ἐδείχθη.

ΙΔ'. — ΦΑΥΣΤΙΝΙΑΝΩ.

Ἡδύνατο ὁ Θεὸς σβῆσαι τὴν φλόγα τῆς Βαβυλωνίας καμίνου, ἀλλ' οὐ πεποίηκε τοῦτο ὑπὲρ τοῦ μείζονα ἐνθελῖναι φόβον τοῖς ἀσεβέσι, καὶ πλείονα ἐμποιῆσαι τὴν ἐκπληξιν, καὶ πλῆσαν λύσαι τοῦ Ναβουχοδονόσορ τὴν πώρωσιν. Μείζον δὲ τοῦ σβῆσαι τὴν φλόγα καὶ παραδοξότερον ἐποίησεν· ἀφελὶς γὰρ αὐτὴν καυθῆναι τοσοῦτον, ὅσον ἐκεῖνος ἠθέλησεν, οὕτως τὴν οἰκίαν ἐνδείκνυται δύναμιν, οὐ καταλύων τὰ μηχανήματα τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐστῶτα ποιῶν ἄκυρα. Ἴνα δὲ μή τις αὐτοὺς ἰδὼν περιγεγόντας τῆς φλογὸς, φαντάσματα εἶναι τὴν φλόγα νομίση, συνεχώρησε καυθῆναι τοὺς ἐμβολόντας αὐτοὺς, δει-

⁹⁵ Job 1, 21.

κυνός, ὅτι πῦρ μὲν ἦν ἀληθῶς· τὸ ὀρώμενον· οὐ γὰρ ἄν καὶ κλημστίδα, καὶ στυππίον, καὶ τοσαῦτα κατέφαγε σώματα. Τῆς δὲ αὐτοῦ προστάξεως οὐδὲν ἰσχυρότερον, ἀλλ' ἔσται τῶν ὄντων ἀπάντων ἡ φύσις τῷ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι αὐτὴν παράγοντι, ὅπερ καὶ τότε εἰδείκνυτο. Σώματα γὰρ ἡ φλόξ ἀπολαβοῦσα φθαρτὰ, καθάπερ ἀφθάρτων ἀπέσχετο, καὶ σώαν τὴν παρακαταθήκην ἀπέδωκε, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς λιμπρότητος· ὡσπερ γὰρ ἐκ βασιλείων τινῶν βασιλεῖς, οὕτως ἀπὸ τῆς καμίνου οἱ τρεῖς παῖδες προέσταν, οὐδενὸς λοιπὸν εἰς τὸν βασιλεῖα ἀνεχομένου ὄρῳ, ἀλλὰ πάντων ἀπ' ἐκείνου τοὺς ὀφθαλμοὺς μεταθέντων ἐπὶ τὴν παράδοξον θεωρίαν. Καὶ οὕτε τὸ διάδημα, οὕτε ἡ ἀλουργίς, οὕτε ἄλλο τι τῆς φαντασίας τῆς βασιλικῆς, οὕτω τοὺς ὄχλους ἐπέστρεψεν, ὡς ἡ θέα τῶν πιστῶν ἐκείνων, ἐγγροισάντων μὲν τῷ πυρὶ, οὕτω δὲ ἐξεληθόντων ἐκείθεν, ὡς τοὺς ἐν ὄνειροις τοῦτο παθόντας εἰκὸς ἦν. Καὶ γὰρ ὁ πάντων εὐθραυστότερόν ἐστι τῶν ἐν ἡμῖν, ἡ τῶν τριχῶν φύσις, τότε ἀδάμαντος ἰσχυρότερον ἐκράτει.

pesi fuissent, haud inverisimile fuerat. Etenim quod in nobis ante omnia fragilius est, pilorum nempe natura, tunc adamante validius oblectabatur.

ΙΕ'. — ΤΥΡΒΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῸ.

Κρεοφαγία ὄντως ἐστὶ τὰ θεῖα νοήματα· « Ἡ γὰρ σὰρξ μου, φησὶ, βρώσις ἐστὶν ἀληθῶς. » Ὅθεν καὶ αὐτὸς ἡδέως διὰ παντὸς τῆς στερεᾶς, καθὼς φησιν ὁ Παῦλος, μεταλαμβάνει· τροφῆς.

ΙΓ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙῸ.

Πῶς οὐκ ἐγκαλύπτῃ, ἐγκρατεῖς καὶ σοφοὺς ὀνομάζων τοὺς περὶ Διογένην, καὶ Πυθαγόραν, καὶ Πλάτωνα, οἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον ἤλασαν τῆς ματαιοφροσύνης, ὥστε καὶ τοῖς ἀκινήτοις καὶ ἀψύχοις εἰδῶλοις προσκυῖσαι;

ΙΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ἀναισθητός καὶ ἀναλγήτως διὰτριβε ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τῷ οἴκῳ σου σκυθρωποῖς, μὴδ' ἄλλας ἀμαρτίας ταῖς προλαβοῦσας ἀμαρτίας προσώρυσε, ἀλλὰ γνῶθι ὅτι ὁ θεὸς σε μαστίζει ἀλαζονεύμενον, ἐν' ἐλθὼν εἰς συναίσθησιν τὴν ἐπὶ τὸ κάλλιον μεταβολὴν ἐπιδείξῃ· εἰ δ' ἐπιμένεις τραχυνόμενος μᾶλλον, καὶ μωροποιῶν, καὶ χλευάζων σεαυτὸν, πολυπλασιάζεις τὰς θεοπέμπτους πληγὰς, καὶ παρασκευάζεις μᾶλλον αὐξηθῆναι τὰς συμφορὰς καὶ τὰ δεινὰ τῆς σῆς ἀσεβειότητος οἰκίας.

ΙΗ'. — ΙΟΥΛΙῸ ΔΕΚΕΜΠΡΙῸ.

Εἰ τὰ ἀμαρτήματα μετὰ τοσαύτης ἐξετάζεται τῆς ἀκριβείας, ὡς καὶ ῥημάτων καὶ ἐνθυμημάτων ἀποτινύειν δίκας, πολλῶ μᾶλλον τὰ κατορθώματα, κἂν μεγάλα τυγχάνωσι, κἂν μικρὰ, λογισθήσεται ἡμῖν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς ἀνταποδόσεως. Μὴ τοίνυν ἀθυμήσῃς, μὴδὲ ὀλιγορήσῃς, μᾶλλον δὲ κατὰ δύναμιν ἐργάζου τὸ ἀγαθόν.

ΙΘ'. — ΗΦΕΣΤΙῸΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῸ.

Ἡρώτησάς με· Τίνος ἕνεκεν ἀγαθοὶ τινες ἄνδρες ἀλευκτοῖς τισὶ περιπέπτουσιν, ὄλον, ἀλγήμασι σώ-

A existimaret, eos, qui injecerant, comburi permittit, revera, quod videbatur, ignem esse ostendens; alias neque sarmenta, neque stuppam, nec tot denique alia corpora absumpsisset. Illius vero præcepto nihil validius fuerit: sed obediēt rerum omnium natura illi, qui ex eo, quod non erat, ad id quod est, eam transtulit, quod tunc ostendebatur. Etenim cum flamma corruptioni obnoxia corpora accepisset, ab illis, ac si incorruptibilia essent, abstinuit, depositumque sibi salvum atque incolume, et multo cum splendore magnificentius restituit. Quemadmodum enim ex aula regia reges, sic etiam e fornace tres pueri egressi sunt⁹². Tum demum cum nullus regis aspectum æquo animo ferret, omnes ab eo oculis avertentes in admirandum illud spectaculum fixerant; et neque diadema, neque purpureum indumentum, neque quidpiam aliud regis²⁹⁸ illius majestatis ita plebem in se converterat, ut fidelium illorum aspectus, qui istac tenuis in igne immorati fuerant, et hac ratione inde exierant, ac si inter somnium similia per-

B dum illud spectaculum fixerant; et neque diadema, neque purpureum indumentum, neque quidpiam aliud regis²⁹⁸ illius majestatis ita plebem in se converterat, ut fidelium illorum aspectus, qui istac tenuis in igne immorati fuerant, et hac ratione inde exierant, ac si inter somnium similia per-

XV. — TURBONI ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῸ.

Verè carnis esus sunt divinæ cogitationes: « Caro enim mea, ait, verè cibus est⁹³. » Hinc et tu continuo perliberenter solidi, ut Paulus inquit, alimenti particeps efficiaris⁹⁴.

XVI. — ΕΛΕΥΘΕΡΙῸ.

Quomodo præ pudore os non obvelas, continentes et sapientes compellans Diogenis, Pythagoræ, et Platonis asseclas, qui eo dementiae provenere, ut immobilibus atque inanimatis idolis cultum præstarent?

XVII. — *Fidem.*

Ne absque sensu doloreque in tristibus, quæ domum tuam affligunt, vitam protrahas, neque nova peccata veteribus exaggera, sed agnosce Denm esse, qui te insolescentem ac jactabundum diverberat, ut persentiscens ad meliora mutatis moribus gradum facias. Tu porro si temetipsum magis ac magis exasperans, et puerilia peragens, et tibi illudens perstiteris, noxas a Deo tibi illatas multiplicabis, efficiquesque, ut²⁹⁹ infortunia domusque tuæ impiissimæ ærummæ magis adaugeantur.

D XVIII. — JULIO DECEMΠΡΙῸ.

Si peccata tanta cum discussione atque exacto examine perpenduntur, adeo ut et verborum et cogitationum pænæ persolvantur; multo magis res optime gestæ, sive illæ ingentes sint, sive pusillæ, die retributionis examinabuntur. Ne despondeas itaque animum, neque negligas, imo pro viribus operibus bonis incumbe.

XIX. — ΗΕΡΕΣΤΙῸΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῸ.

Postulasti a me: Quam ratione probi quidam homines in infaustas quasdam ac diras incidunt

⁹² Dan. iii, 93. ⁹³ Joan. vi, 56. ⁹⁴ Hebr. v, 14.

calamitates, veluti dolores corporis, ad extremum usque vitæ diem, aut delirationem, quemadmodum Callitychus Silentarius, aut in manus dæmonis conterentis et torquentis illabuntur, uti Tagerius divitis illius superbi filius, vir equidem modestus, compunctus et pius. Quidam etiam a barbaris in captivitatem adducti, alii terræ motu obruto et domo collapsa obruti, alii furente incendio combusti, alii quidam præter expectationem noxis subiecti sunt. Scias itaque hæc justis advenire, ut per ea illorum contemptores metu perstringantur, et supercilium deponant, et rerum omnium Dominum et universorum iudicem in memoriam revocent, et a pravis comminiscendis, qui pravis operam dant, cessent, et ad remedium poenitentiae concitato cursu confugiant, et **300** virtutis apprime animo utilis curam gerant. Id quoque tibi præter alia nota, tristia, quæ justis adveniunt, nullam asserre animo noxam, imo illis sempiternas mercedes uberiore propectu adaugere.

XX. — *Eidem.*

Abraham animo sibi proponens filium proprium Deo in sacrificio offerre, quare servis ait : « Sedete vos hic cum asino ; ego autem et puerulus, postquam adoraverimus, revertemur » ? Credebat siquidem, filium etiam in sacrificio mactatum a Deo in vitam restituendum, et offerenti vivum reddendum. Credamus itaque et nos, cum vitæ finem posuerimus, ex perturbationibus obnoxia ad eam, quæ nunquam inturbatur, restituendos. **C**

XXI. — CASTORI DUCI.

Cogita speluncam esse mundum hunc, continuo novæ corruptioni obnoxium, in eaque justos homines vitam agere veluti terrenos angelos ; improbos vero reptilium instar in jam dicta spelunca latitantes, injurios se præferre, ac beatos homines pessundare. Itaque si propter horum communicationem, patientiam, aut exhortationem aliquando efferati illi ad hominum conditionem immutati fuerint, probe id factum esse : quod si ad ultimum usque spiritum incorrigibiles manserint, duplici in futurum pœna puniendos, et quod pro virtute pejora amplexati sunt, et quod neque justorum consuetudine, neque adhortamentis, sibi ipsis meliores effici voluerunt. **D**

301 XXII. — *Eidem.*

Neque virtus essentia est natura sua subsistens, neque vitium animal rationis compos, quemadmodum nonnulli existimant. Sed utraque ex comprehensione, vel exercitatione, vel actione, vel abstinentia participantium, et non participantium, nasci sueverunt, vel rursum decedere.

XXIII. — *Eidem.*

Regem et subditum, peccatorem et justum, robustum et imbellem eadem fide alendos esse dicit Isaias. Post Christi scilicet adventum una simul nascetur lupus et ovis, et pardus simul accubabit

Α ματος μέχρι θανάτου, ἢ ἐκστάσει φρενῶν, ὡς περ Καλλίτυχος ὁ Σελεντιάριος· ἢ δαίμονι συντριβόντι καὶ στρεβλοῦντι, ὡς περ Ταγῆριος, ὁ οὐδὲ τοῦ ἀλαζόνο· πλουσίου, ἀνθρώπου μετρίοφρων, καὶ κατενυγμένος, καὶ εὐλαβῆς ; Τινὲς δὲ καὶ ὑπὸ βαρβάρων ἐλήφθησαν, ἄλλοι δὲ σεισμοῦ γενομένου, κατεχώσθησαν πεπτωκότες τοῦ οἴκου, ἕτεροι δὲ ἐμπυρισμῶν κατεφλέχθησαν, ἢ ἄλλοις τισὶν ἀπροσδοκῆτοις ἐνεσχέθησαν δεινοῖς. Γίνωσκε τοίνυν, ὅτι περ τὰ τοιαῦτα συμβαίνει τοῖς δικαίοις, ἵνα διὰ τούτων οἱ καταφρονοῦντες κατάφοβοι γένωνται, καὶ τὴν ἐαυτῶν ὀφρὺν κατασπάσωσιν, καὶ εἰς ὑπόμνησιν ἔλθωσι τοῦ Κυρίου τῶν ὄλων καὶ κριτοῦ τῶν ἀπάντων, καὶ παύσονται οἱ τὰ φαῦλα πράσσοντες τῆς κακῆς ἐργασίας, καὶ δράμωσι πρὸς τὴν θεραπεῖαν τῆς μετανόας, καὶ ἐπιμελήσονται τῆς ψυχωφελούς ἀρετῆς. Πλὴν τοῦτο σημειῶσαι, ὅτι τὰ συμβαίνοντα σκυθρωπὰ τοῖς δικαίοις, οὐδὲν μὲν παντελῶς λυμίνεται· τῇ ψυχῇ, προσθήκην δὲ προξενεῖ τούτοις αἰωνίων μισθῶν.

K'. — Τῷ αὐτῷ.

Σκοπὴν προτειθειμένος ὁ Ἄβρααμ θῆσαι τῷ Θεῷ τὸν ἴδιον υἱόν, διατί φησι τοῖς δούλοις· « Καθίσαιτε ὑμεῖς αὐτοῦ μετὰ τῆς θου· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδίριον προσκυνήσαντες ὑποστρέψομεν ; » Ἐπίστευεν γὰρ, ὅτι καὶ μετὰ τὸ τεθῆναι τὸν παῖδα, ἀναστήσει αὐτὸν ὁ Θεός, καὶ ζῶντα παραστήσει τῷ τεθυκότι. Πιστεύσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς ἐντεῦθεν ἡδὴ ἐξανασηναί ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐμπαθεστέρου εἰς τὸ ἀπαθέστερον.

KA'. — ΚΑΣΤΟΡΙ ΔΟΥΚΙ.

Νόμισόν μοι σπήλαιον ὑπάρχειν τὸν φθειρόμενον κόσμον· ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τοὺς δικαίους διατεθῆσι ἀνθρώπους καθάπερ τινὰς ἐπιγελοὺς ἀγγέλους, καὶ τοὺς πονηροὺς, δίκην ἐρπετῶν ἐμφωλευόντας τῷ λεχθέντι σπηλαίῳ, πλείστα ἀδικεῖν καὶ καταπονεῖν τοὺς μακαρίους ἀνδρας. Ἐάν τούτων διὰ τῆς τούτων συνδιαγωγῆς, καὶ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς παραινήσεως μεταβληθῶσι ποτε οἱ θηριώδεις πρὸς ἀνθρωπίνην κατάστασιν, εὖγε· εἰ δὲ μέχρι τελευτῆς ἀδιόρθωτοι μένοιν, διπλῆν ἀποτίσουσιν τιμωρίαν κατὰ τὸ μέλλον, ὅτι τε ἀντὶ τῆς ἀρετῆς τὸ φαῦλον ἠσπάσαντο, καὶ ὅτι οὔτε τῇ συνδιατριβῇ τῶν δικαίων. οὔτε τῇ νοουσίᾳ βελτίους ἐαυτῶν γενέσθαι βεβούληται.

KB'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτε ἡ ἀρετὴ οὐσία φύσει ὑφεστῶσα, ὅτε ἡ κακία ζῶν ἐστι λογικόν, ὡς τινες νομίζουσιν· ἀλλ' ἐμφοτέρα ἐξ ἀναλήψεως, ἢ μελέτης, ἢ ἐργασίας, ἢ ἀπογῆς τῶν μετεχόντων ἢ μὴ μετεχόντων γίνεσθαι εἴθε, ἢ πάλιν ἀπογίνεσθαι.

KΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἵτι μὲν καὶ βασιλεὺς, καὶ ὑπήκοος, ἀμαρτωλὸς τε καὶ δίκαιος, δυνατὸς τε καὶ ἀσθενής, τῇ αὐτῇ πίστει τραφήσονται, φησὶν ὁ Ἡσαίας· τότε, δηλαδὴ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίαν, συμβοσκηθήσεται

λύκος μετὰ ἀρνός, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἅμα
 ἐρίφῳ, καὶ μοσχάριον, καὶ λέων, καὶ ταύρος ἅμα
 βοσκηθήσονται. Ὅτι δὲ καὶ τοῖς ἀπλουστέροις, καὶ
 μᾶλλον τῇ φαυλότῃ νηπιάζειν προαιρουμένοις μα-
 κάρους καὶ ἀκάκοις ἀνθρώποις, διὰ τοῦ [ἀ]περιέργου
 καὶ ἀπράγμονος βίου καὶ δι' εὐχῆς ἀδιστάκτου εὐ-
 χείρωτοι γίνονται αἱ ἐναντία δυνάμεις, λέγει ὁ αὐ-
 τὸς προφήτης, ὅτι « Καὶ παιδίον νήπιον, ἐπὶ τρώ-
 γλῃν ἀσπίδων, καὶ ἐπὶ κούτην ἐχγόνων ἀσπίδων τὴν
 χεῖρα ἐπιβαλεῖ, καὶ οὐ μὴ κακοποιήσουσιν, οὐδ' οὐ
 μὴ δύνωνται ἀδικῆσαι οὐδένα ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἁγίον
 μου » ὄρος ἠὲ τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν διὰ τὸ ὕψος τῆς πίστεως.

ΚΔ. — ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ.

Ἐν πρὸ τῶν ἀγαθῶν πράξεων ζητῶμεν ζητή-
 ματὰ τινα ἀνωφελῆ καὶ ἀνεύρητα, ὡς ἐνδεῖς φρε-
 νῶν πλανώμεθα, καὶ ἐνεδρευόμεθα. Ὁ τε γὰρ ἐκά-
 στου χρόνος βραχύς, καὶ τὸ κρίνεσθαι ἡμῖν ἔστι
 περὶ ἔργων, οὐ περὶ γνώσεως ἀπορρήτων. Διὸ μὴ
 καταλείψωμεν ζητεῖν. « Τί χρεὶ ποιήσαντας ζωῆς
 αἰωνίου τυχεῖν; » Εἰ γὰρ ἀπασχοληθέντες τὸν βρα-
 χύν χρόνον εἰς δυσεύρητα καὶ ἀνωφελῆ ζητήματα
 τὰς ἡμέρας τοῦ παρόντος βίου καταδαπανήσωμεν,
 ἐνεβρευθέντες, ἀπερχόμεθα ἐνθεν κεναῖς χερσὶ. καὶ
 λέξουσιν εὐκαιρῶς περὶ ἡμῶν οἱ προφῆται ἐπα-
 εδυρόμενοι τῇ ἀπώλει ἡμῶν. Ποῦ εἰσιν οἱ γραμμα-
 τικοὶ; Ποῦ εἰσιν οἱ πάνσοφοι σύμβουλοι καὶ διδά-
 σκαλοι; « Πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν; » Ἐξέλιπον
 γὰρ καὶ ἀπώλοντο διὰ τὴν οἴησιν καὶ τὴν παρανο-
 μίαν αὐτῶν, καθάπερ τὸ ἐνύπνιον τοῦ ἐγειρομένου
 ἐπὶ τῆς κούτης αὐτοῦ. Πρὶν τοίνυν τὰ τοιαῦτα ἐπὶ
 σοὶ θρηνώδη θεῖη, ἀφήμενος τῶν μωρῶν ζητημάτων,
 καὶ μειρακίως παιζούσιν ἀρροζόντων, πείσθητι τῷ
 μεγάλῳ καὶ ἀληθινῷ διδασκάλῳ βοῶντι. « Ζητεῖτε
 πρὸ τῶν πάντων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δι-
 καιοσύνην. » Ἐκαστον γὰρ ἴδιον ἔχει καιρὸν τὸ
 πρᾶττειν τὰ δίκαια, ἐνταῦθα τὸ δ' ἀπολαβεῖν τὴν
 μέσθαποδοσίαν, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ἴν' οὖν μὴ
 ἐνεβρευθῶμεν, μᾶλλον τὴν δικαιοσύνην ἰχνεύσωμέν
 τε καὶ πράξωμεν ὅπως, καθάπερ τινὲς κάλλιστοι
 ὄδοιπόροι, τὰ ἐφόδια τῶν ἀγαθῶν βαστάσαντες πρά-
 ξεων, ὡσπερ εἰς τινα πόλιν τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν
 εἰσελθωμεν. Ὁ γὰρ τοι Θεὸς τοῖς εὐγνωμονοῦσι, διὰ
 τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενόμενον κόσμον, πρόδηλός ἐστιν
 ὑπὸ πάσης κτίσεως αὐτοῦ μαρτυρούμενος. Μὴ τοί-
 νυν τοῦ Θεοῦ λήθην λαθόντες, καὶ τῶν αὐτοῦ προ-
 σταγμάτων καὶ κριμάτων, περὶ τινα μικρὰ ζητήματα,
 καὶ ἀκερῶν λεξίβρια, μηδενὸς λόγου θεία, ὡς περὶ
 μεγάλα τινὰ καὶ ἀπορρήτα ἀπασχολοῦντες ἑαυτοὺς,
 ἀποβουκαληθῶμεν καὶ ἀλλοτριωθῶμεν τῆς αἰωνίου
 ζωῆς.

ΚΕ. — ΦΙΛΟΥΜΕΝΙΩ.

Δύναται πρῶν διὰ τῆς ἀμελείας ἐρημωθείσα καὶ
 χερσωθείσα ψυχῇ, νῦν μεταβαλλομένη καλῶς, ἐξ-
 ημερωθῆναι, καὶ φιλοκαληθῆναι, καλιεργηθῆναι τε
 καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταρμωθῆναι σχῆμα. Γέγρα-
 πται γὰρ, ὅτι « Ἔθετο ἐρημον εἰς λίμνας καὶ διεξ-

cum bædo, et vitulus et leo et taurus simul pa-
 scentur¹. A simplicioribus vero, et qui improbitate
 pueri esse magis amant, beatis et innocentibus ho-
 minibus, per actuosam et incuriosam vitæ rationem,
 et orationem non vacillantem facile facultates ad-
 versas capi, idem ipse propheta tradit : « Puer in-
 fans in foramen aspidum, et in nidum filiorum
 aspidum, manum imponet, et non nocebunt, ne-
 que injurii erunt alicui in monte sancto meo²; » mon-
 tem intelligens propter fidei sublimitatem Christi
 Ecclesiam.

XXIV. — ASCLEPIO GRAMMATICO.

Si antequam probe operamur, quæstionibus
 inutilibus atque irreperitis examinandis operam
 navaverimus, næ nos uti mente capti a via ab-
 erramus, et insidiis objicimur : nam uniuscujus-
 que tempus **302** breve est, discussionesque no-
 stræ de operibus, et non de cognitione rerum effatu
 difficilium fieri debent. Quapropter in quæstione
 illa insistamus : « Quid agendum sit, ut æternæ
 vitæ participes ediciamur³ ? » Etenim si breve hoc
 tempus impenderit in irreperitas ac minime
 proficuas quæstiones, præsertim nempè vitæ dies
 consumpserimus, insidiis obnoxii, hinc vacuis ma-
 nibus egrediemur, opportuneque de nobis prophætæ
 dicent, nostrum interitum deplorantes : Ubinam
 sunt grammatici? Ubi sapientissimi consiliarii præ-
 ceptoresque⁴? Quomodo facti sunt in desolatio-
 nem⁵? » Defecerunt siquidem, et propter stultam
 arrogantemque sui existimationem, et iniquitatem,
 veluti somnium e lectulo suo assurgentis, inter-
 ciderunt. Antequam igitur de te similia deploren⁶,
 stultis quæstionibus, et jocantibus puerulis conven-
 ientibus vale dicto, magno veroque præceptori
 fidem adhibe inclamanti : « Ante omnia quærite
 regnum Dei et justitiam⁶. » Singula siquidem
 proprium tempus habent justa hac in vita ope-
 rari, et futuro tempore mercedem recipere. Ne
 igitur insidiis captemur; justitiam potius investi-
 gemus operemurque, ut viatorum optimorum
 instar, egregiarum actionum commeatus convehen-
 tes, tanquam in urbem aliquam, regnum cælorum
 ingrediamur. Deus siquidem bene affectis, per mun-
 dum conditum ab eo, manifesto ab omni creatura
 deprædicatur. Ne ergo Dei obliscentes, illiusque
 præceptorum ac judiciorum, in nonnullis minutis
 quæstionibus, et minime lucrosis, nullaque con-
 sideratione dignis verbulis; **303** tanquam in in-
 gentibus et multis immorantes, decipiamur, et a
 sempiterna vita alienemur.

XXV. — PHILUMENIO.

Quæ prius per socordiam desolata ac sterilis
 facta fuerat anima, nunc ipsum probe, et, ut ad-
 decet, immutata mansucscere valet, et ascita sibi
 mansuetudine et venustate, in meliorem prospec-
 tum transferri. Scriptum est enim : « Posuit de-

¹ Isa. xi, 6. ² ibid. 8, 9. ³ Luc. x, 25. ⁴ I Cor. i, 20. ⁵ Psal. lxxii, 19. ⁶ Matth. vi, 33.

ae. tum in lacus, et decursus aquarum, et inhabitare fecit ibi esurientes, et constituerunt urbes habitationis, et seminarunt agros, et plantaverunt vineas, et benedictæ sunt. » Eum porro non de terra inanimata, sed de animis rationis compotibus prædicta asserere, in fine psalmi manifestat: « Quis sapiens, et custodiet hæc, et intelliget misericordias Dei? » Ne itaque animum despondas, etiamsi universa justitia careas, dummodo volueris mores immutare. Namque in deserto tabernaculum Dei a Moyse exstructum ⁹ symbolice innuit, fieri posse, desertam animam Dominici tabernaculi participem fieri: in sæculum enim exultabunt fideles, et inhabitabit in eis Dominus, et « Gloriantur, ait, in te, qui diligunt nomen tuum ¹⁰, » Christe.

XXVI. — THEODOTO DIACONO.

Commoveri non debes rerum advenientium novitate. Ubique enim ad sobrios ac castos tentationes a sibi proximis et ab alienis invehuntur. Quapropter Apostolus, discriminum confertos deluxus, qui inferuntur, intuens, timensque, ne ex discipulis **304** aliqui ea oratione turbarentur, sedulo scribens, dicebat: « Misi vobis Timotheum, ut nemo turbetur in afflictionibus hisce: vos enim scitis nos in hoc propositos esse ¹¹. » Cujus sententia ea fuerit: Πæc est vita nostra; hæc apostolici instituti series, innumera perpeti mala. In hoc enim propositi sumus, ait. Quemadmodum res venales eo sine proponuntur ut veneant et emantur; ita et apostolica vita in hoc proponitur, ut maledictis incessetur, ut mala perpetiatur, ut nunquam requiescat. Qui vero sobrii sunt, tantum abest ut inde lædantur, ut et majora lucentur.

XXVII. — *Eidem.*

« Benedicam, ait, Dominum in omni tempore; semper laus ejus in ore meo ¹². » Turpe siquidem est, nos in rebus prosperis Deum, cum laudibus et gratiis venerari; in tristioribus vero obmutescere. Tunc enimvero superiores gratiæ agendæ sunt, cum mala subimus, agnoscentes, quod « Quem diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium quem recipit ¹³. »

XXVIII. — *Eidem.*

« Ego quasi oliva fructifera in domo Domini ^{14, 15}, nunquam beata spe denudatus. Efficiamur itaque oliva fructifera, nullo alio in loco, non in gentium, non in Judæorum secta, non in prava heresi, sed in domo Domini, in fide nempe et pietate: impit enim extra Ecclesiam frustra fructus edunt.

305 XXIX. — *Eidem.*

Quemadmodum in Josepho, primum quidem diffilia fuere, et multum in tempus protrahantur, promissioni, ut videbantur, non obsecundantia,

A ὁδους ὑδάτων, καὶ κατέκτισεν ἐκεῖ πεινῶντας, καὶ συνεστήσαντο πόλεις κατοικεσίας, καὶ ἐσπειραν ἀγρούς, καὶ ἐφύτευσαν ἀμπελώνας, καὶ ἠύλογηθησαν. » Ὅτι γὰρ οὐ περὶ χώρας ἀψύχου ταῦτά φησιν, ἀλλὰ περὶ λογικῶν ψυχῶν, λέγει καταπαύων τὸν ψαλμὸν· « Τίς σοφός, καὶ φυλάξει ταῦτα, καὶ συνήσουςι τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ; » Μὴ οὖν σαυτὸν ἀπογῆγῃς, ἔρημον τυγχάνοντα πάσης δικαιοσύνης, μόνον εἰ βουληθεὶς μεταθεῖναι τὸν τρόπον. Καὶ γὰρ τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ κατασκευάσαι τὸν Μωϋσεᾶ, συμβολικῶς δεικνύεται, δυνατὸν εἶναι ψυχὴν ἐρημωθεῖσαν δεκτικὴν γενέσθαι τῆς σκηνῆς τοῦ Κυρίου. » Εἰς αἰῶνα γὰρ ἀγαλλιάσονται οἱ πστοί, καὶ κατασκηνώσει ἐν αὐτοῖς ὁ Κύριος, καὶ καυχῆσονται, φησιν, ἐν σοὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου, » Χριστέ.

B

KΓ'. — ΘΕΟΔΟΥΤΩ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Οὐ χρὴ ξενίζεσθαι τοῖς γινομένοις· πανταχοῦ γὰρ πειρασμοὶ τοῖς νήφουσιν εἰσι παρευγεμένοι, ἀπὸ τῶν οἰκειῶν, ἀπὸ τῶν ἀλλοτριῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος βλέπων τὰς νηφάδας τῶν κινδύνων τὰς ἐπαγομένας, καὶ δεδοικῶς, μὴ τινες τῶν μαθητῶν ἐντεῦθεν θορυβηθῶσι, γράφων ἔλεγεν· « Ἐπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, εἰς τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. » Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Οὗτος ἡμῶν ὁ βίος, αὕτη τῆς ἀποστολικῆς πολιτείας ἡ ἀκολουθία, τὸ μυρία πάσχειν κακὰ. « Εἰς τοῦτο γὰρ κείμεθα, » φησιν, ὥσπερ τὰ ὄνια εἰς τοῦτο πρόκειται, εἰς τὸ πωλεῖσθαι καὶ ἀγοραῖζεσθαι· οὕτω καὶ ὁ ἀποστολικὸς βίος εἰς τοῦτο κείται, εἰς τὸ λοιδορεῖσθαι, εἰς τὸ πάσχειν κακῶς, εἰς τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἀνακωχὴν. Καὶ ὅσοι νήφουσιν, οὐ μόνον ἐντεῦθεν οὐ βλάπτονται, ἀλλὰ καὶ μείζονως κερδαίνουσιν.

KΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Εὐλογῆσω, φησὶ, τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· διὰ παντὸς ἡ αἰνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου. » Αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶν εὐλογεῖν μὲν ἡμᾶς Θεὸν ἐπὶ τοῖς χρηστοτέροις, σιωπᾶν δὲ ἐπὶ τοῖς σκυθρωποτέροις πράγμασιν· ἀλλὰ δεῖ πλέον τότε εὐχαριστεῖν, ὅταν κακὰ πάσχωμεν, γινώσκοντας, ὅτι ὃν ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.

KΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

D « Ἐγὼ δὲ ὡς ἡ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, μηδέποτε γυμνούμενος τῆς μακαρίας ἐλπίδος· Γενώμεθα τοιγαροῦν ἐλαία κατάκαρπος, μὴ ἀλλαχθῆναι, μὴ ἐν Ἑλληνισμῷ, μὴ ἐν Ἰουδαϊσμῷ, μὴ ἐν αἰρέσει κακῇ, ἀλλ' ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ἐν τῇ πίστει· καὶ ἐν τῇ εὐσεβείᾳ. Οἱ γὰρ δυσσεβεῖς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας μάτην καρποφοροῦσι.

KΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὅσπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ, ἡ μὲν ἀρχὴ δυσκολίαν εἶχεν, καὶ μέχρι πολλοῦ πρόειε τὰ πράγματα, ἀπάναντίας εἶναι δοκούντα τῇ ὑποσχέσει, ὕστερον δὲ μετ-

¹ Psal. cvi, 35-38. ² ibid. 45. ³ Exod. xxvi, 1; Exod. xl, passim. ⁴ Psal. v. 12. ⁵ 1 Thess. iii, 2, 3. ⁶ Psal. xxxiii, 4. ⁷ Hebr. vii, 6. ⁸⁻¹⁷ Psal. li, 10.

ζωνα τῶν προσδοκῆθέντων ἐγένετο· καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δὲ οὐκ εὐθὺς, οὐδὲ ἐν προοιμίῳ καὶ ἐν ἀρχῇ τὸ κατόρθωμα ἅπαν ἐβλάστησεν· ἀλλὰ τὸ μὲν σκάνδαλον προεῖ, καὶ ὀλίγα τινὰ γέγονε θαύματος ἔνεκον καὶ τῆς διορθώσεως τῶν ταῦτα τολμησάντων, καὶ εὐθὺς πάντα παρέδραμεν. Εἰ γὰρ καὶ τὸ καταπίετασμα ἐσχίσθη τοῦ ναοῦ τότε, καὶ πέτραι ἐβράγησαν, καὶ ἥλιος ἔσκοτίσθη, ἀλλὰ ταῦτα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν λήθῃ γέγονε παρὰ τοῖς πολλοῖς. Μετὰ δὲ ταῦτα εὐθὺς ἐν φυγῇ οἱ ἀπόστολοι, ἐν διώξει, ἐν πολέμοις, ἐν ἐπιβουλαῖς λαυθάνοντες, κρυπτόμενοι, δεθοικότες, οὕτως τὸν λόγον ἐκήρυττον· καὶ ἐν δυναστείᾳ πολλῇ τῶν Ἰουδαίων ὁ ὄμιος ἀγόντων, περι-αγόντων, σπαρττόντων τοὺς πιστεύοντας· καὶ ὁ σταυρωθεὶς ἠνείχετο ταῦτα ὁρῶν. Ἄλλ' ὄρα ἦως, μετὰ ταῦτα, τὸ πρᾶγμα τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἐλαμψεν, καὶ πᾶσαν κατέσχευεν τὴν οἰκουμένην.

Α'. — ΕΥΝΟΜΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἡρώτησέ με ἡ θεοφιλία σου, τί ἐστὶν ὅπερ Γαλάταις ὁ Ἀπόστολος γράφει, ὅτι ὁ περιτεμνόμενος ὀφείλει πάντα τὸν Μωσαϊκὸν νόμον πληρῶσαι. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ τὸ φῶς τῆς οὐρανίου γνώσεως, δολοῖς τισὶ καὶ ψυχοφθόροις ἀνθρώποις Γαλάται ἐξ ἀφελείας καὶ κουφότητος παραπεισθέντες, κατέπεσαν εἰς τὴν περιτέμνεσθαι, καὶ τὸν Ἰουδαϊσμὸν ὅλον λοιπὸν ἐμελλον παραδέχεσθαι. (Μικρὰ γὰρ ζύμη ἔλον τὸ φύραμα ζυμοῦν εἰσθεν) βουλόμενος ὁ μακάριος Παῦλος μὴ ἀπολέσθαι, ἀλλὰ σωθῆναι αὐτοὺς, ἀνασειράζει τοὺς ἐξαπατηθέντας, καὶ ἀφίστησι τῆς βλαβερᾶς ἐγγχειρήσεως καὶ τῆς ἀδίκου περιτομῆς· ὡσάκειν λέγων· Εἰ θέλεις περιτέμνεσθαι, οὐκ οὐκ καὶ σαββάτιζε, καὶ θύε, καὶ σάλπιζε, καὶ σκηνοπηγίαν ἐπιτέλει, καὶ τὸν μῦν καὶ τὴν γαλῆν παραφυλάττου, καὶ τὴν κλίνην σὺν τοῖς ἐπιστρώμασιν ἅπασι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπόπλυνε, καὶ τὴν ἐστίαν κατάσκαπτε, καὶ πᾶσι τοῖς Μωσαϊκοῖς σχοινοῖς σεαυτὸν κατὰδρασον, καὶ οἰκοδόμησον πάλιν κακῶς, ὅπερ καλῶς καθεῖλεν ὁ Κύριος, καὶ ἀνανέωσον τὸν βαρύτερον νόμον τὸν δοθέντα καιρῷ τινι ἀρμόδιῳ τοῖς νηπίοις τὴν φρένα, ὅπερ ὁ Σωτὴρ Χριστὸς τοῖς τελείοις καὶ μεγίστοις δόγμασι τῆς εὐσεβείας καθήργησεν. Εἰ τὸν οὖν φιλεῖς τὴν περιτομήν, καθάπερ τῶν παιδῶν οἱ ἀνοητότατοι καὶ ἀλογιστότατοι, ἄστραγάλους, καὶ σείστρα, καὶ σφίρας, καὶ κάρυα, τοῦτο γίνωσκε σαφῶς, ὅτι οὐκ ἔχεις μέρος μετὰ Χριστοῦ, λύων τὸ βούλημα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μὴ μόνον ἀκροβυστίαν περιτέμης, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ γεννητικὰ ἀπόκοψον μόρια, ὅπερ ποιεῖν ὀφείλουσιν οἱ διαταττόμενοι περιτεμεῖν, καὶ στάσει; ἔγειρον δὲ τοῦτο κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Τοιοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εἰρημνόμενον, «Ὅφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς,» καὶ δούλου; πάλιν ποιοῦντες τοὺς ἐλευθερωθέντας ὑπὸ Χριστοῦ.

ΑΑ'. — ΠΙΟΝΙΩ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Ἐπειδὴ γνησίῳ μοι φίλου μακαριωτάτου Εὐκαρπίου υἱὸς ὑπάραξις, ἄγαν κηδόμενος τῆς σῆς σωτη-

demum exspectationem omnem superarunt¹⁶: in cruce quoque non illico, neque in primordio ipso agendi, et initio, perfecte facinus universum emicuit, sed scandalum quidem succrescebat, et pauca quædam portenta præstita sunt, ut qui similia ausi fuerant, in meliorem frugem converterentur; et mox statim omnia evanuerunt. Licet enim tum velum templi, et petrae scissæ sint, et sol obscuratus¹⁷, veruntamen hæc uno die peracta oblivioni a multis tradita sunt. Postea statim apostoli in fuga, in persecutione, in bellis, in insidiis, latentes, absconditi, timentes; hac ratione verbum prædicabant; multumque potentes Judæorum populus trahentium, circumagentium, discerpentium credentes, et qui cruci affixus fuerat, sustinebat hæc omnia conspiciens. Sed vide, quam ratione postmodum res Ecclesiæ super solem illuxerit, et universam terram occuparit.

XXX. — ΕΥΝΟΜΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Quasisti a me, vir piissime, Quid id est, quod Galatis Apostolus scribit, circumcidentem universæ legis Judaicæ faciendæ debitorem esse¹⁸? Cum post fidem in Christum, cœlestisque cognitionis lumen, subdolis quibusdam, et animo noxiis hominibus Galatæ ex simplicitate et levitate cordis nimium credentes circumcisionem anplexi fuissent, **306** Judaicumque cultum universum essent excepturi; « modicum siquidem fermentum totam massam corrumpere sovet¹⁹: » appetens beatus Paulus non interitum, sed eorum salutem, delusos retrahit, et a noxia aggressionem injustaque circumcisionem revocat. Quasi diceret: Si circumcidi vis, igitur, et Sabbata servato, et sacrificio, et tuba canito, et scenopegiam cōmpingito, et murem et felem observato, et lectulum cum reliqua supellectili universa quotidie lavato, et focum effodito, et reliquis Mosaicis funiculis temetipsum colligato, extruitoque rursus pessime, quæ Dominus optime destruxit, et legem gravissimam renovato, tempore opportuno mentem infantulis traditam, quem Salvator Christus perfectis maximisque divini cultus dogmatibus abolevit. Si itaque circumcisionem appetis, quemadmodum puerorum stultissimi et inconsideratissimi talos, et

D sistra, et pilas, et nuces; illud liquido agnoscas, tibi partem cum Christo non esse, voluntatem Christi dissolventi. Nec tantummodo præputium circumcidito, sed et reliqua omnia membra generationi inservientia abscidito, quod faciendum est illis, qui circumcisionem præcipiunt, dissidiaque propterea adversus Ecclesiam excitant. Quod innuit illud quod dictum est; « Utinam et abscinderent subvertentes vos²⁰, » et servos iterum facientes eos, qui a Christo liberati sunt.

307 XXXI. — ΠΙΟΝΙΩ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Ingenui mihi amici beatissimi Eucarpj filius cum sis, tuæ salutis et existimationis ego maxi-

¹⁶ Gen. xxxvii, 7; Gen. xli, 40. ¹⁷ Matth. xxvii, 51; Marc. xv, 58; Luc. xlii, 45. ¹⁸ Galat. v, 3. ¹⁹ Ibid. 9. ²⁰ Ibid. 12.

in opere curam gerens; quod tibi emolumento esse poterit scribo. Repone itaque aureos annulos, et quæ manibus gestas brachialia, futuræ tibi secundum legem conjugii potius ea donans. Quod si valde veneranda, et prudens ea fuerit, nec ipsa accipiet, ut ego existimo.

XXXII. — ANDRÆ PRESBYTERO.

Altare Domini esse monachus dicitur, altare, in quo et ex quo preces puræ perquam altissimo Deo offeruntur, altare spiritali quodam modo conficuntur, fundatumque « in loco, ut David ait, ubi steterunt pedes Domini »²¹, « nunquam dimoti »²²: « stantes enim, ait, erant pedes nostri in atriis tuis, Jerusalem »²³.

XXXIII. — THAUMASIO MONACHO.

Quid enim porro expectabas, secessum tibi ac quietem præponens? afflictiones prorsus, et tentationes, et pessimorum dæmonum innumeras irruptiones, et dolos, et machinas. Quid itaque moleste fers, varie tentationum lanceis exagitatus, rotisque fulmineis dæmoniacci currus anima tua comminutus, et paleæ instar tritus? Sustine gratias agens, fortique cogitatione tolera, et continuis precibus, et indefessis vigiliis, **308** et bona continentia meliora expectans; et linem eorum intueberis, qui pro Christo decertant; salus siquidem est: at finis dæmonum dirus interitus. Tum enim pungentur, qui te nunc comminuunt, et conculcabis eos, et erunt cinis sub pedibus tuis, etc. Aliquando intras dæmoniacæ cogitationes reconduuntur, aliquando foras erumpunt, compellentes nos in peccatum, quod opere committitur. Sed Deus exoratus a nobis eos dissipat, et exportat eos a nobis: tumque a confusione resipiscentes, nosmetipsos colligimus, et spiritu, ac si e mortuis revivisceremus, excitamur; et in sublime, quod secundum naturam est, indolentiæ sublato, glorificamus, et laudamus Dominum, in bonum, ac Deo complacitum linem nostram vitam terminantes. Et id est, quod dicitur a Davide: « Et eruperunt omnes operantes iniquitatem, ut in sæculum disperdantur »²⁴. Intellectuali enim supremi Numinis oleo certator homo pinguescet, qui prius superatus, et multarum perturbationum infestatione erat conditus. Neutiquam itaque tentationibus turbemur, si illico tentationum liberatio non subsequatur. Sed Deo potius id permittamus liberationis illius domino; uberiori siquidem cum gratia mercedem rependet, cum protrahit. Quapropter enixius persistamus gratias agentes, et laudes prosequentes, eum in longiora tempora postulata differt, et ad tempus Deus, quod potimus, prorsus non exhibet; quod ad majora munera exoptatam gratiam servat. Advenientes etenim afflictiones nobis, fiduciæ in Deo ut magis ac magis floreat, facit.

²¹ Psal. cxxxi, 7. ²² Psal. lxxiii, 2. ²³ Psal. cxxi, 2. ²⁴ Psal. xci, 8.

(1) Hæc epistola, ut est magna confusio in epistolis Nilianis, eas libri II complectitur quæ numm. 137, 138, 139, 279, 317, 140, 239, 108, 109, 111 et 135 notantur.

ρίας καὶ τῶν ὑπολήψων, γράφω τὸ ὠφελοῦν σε. Ἀπόθου τοίνυν τοὺς χρυσοὺς δακτυλίους, καὶ τὰ δύο φελλὰ τὰ ἐπὶ τῶν χειρῶν σου, τῇ ἐσομένῃ συμβίῳ κατὰ τὸν νόμον μᾶλλον ταῦτα χαριζόμενος. Εἰ δὲ πᾶνυ σεμνὴ καὶ σώφρων ἢ γαμετὴ τυγχάνοι, οὐδ' αὐτὴ καταδέξεται, ὡς περ ἐγὼ νομίζω

ΑΒ'. — ΑΝΔΡΕΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Θυσιαστήριον Κυρίου λέγεται ὑπάρχειν ὁ μοναχὸς, θυσιαστήριον, ἐν ᾧ καὶ ἐξ οὗ εὐχαὶ καθαρὰ προσφέρονται τῷ πανψίστῳ Θεῷ, θυσιαστήριον πνευματικῶς ἰδρυμένον, καὶ τεθεμελιωμένον « εἰς τὸν τόπον, καθὼς φησὶν ὁ Δαυὶδ, οὐ ἔστησαν οἱ πόδες Κυρίου » οὐ μὴν ἐσαλεύθησαν. « Ἐστῶτες γὰρ, φησὶν, ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς ἀβλαῖς σου, Ἱερουσαλήμ. »

Β Γ'. — ΘΑΥΜΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ (1).

Τί γὰρ προσεδόκησας, προαιρούμενος τὴν ἀναχώρησιν καὶ τὴν ἡσυχίαν; Πάντως θλίψεις, καὶ πειρασμοὺς, καὶ χαλεπῶν δαιμόνων τὰς μυρίας προσπτώσεις, καὶ λόγγας, καὶ μηχανάς. Πῶς οὖν δυσανασχετεῖς, κεντούμενος ποικίλως ταῖς τῶν πειρασμῶν λόγγαις, καὶ τοῖς πρηστηροεῖδεσι τροχοῖς τῆς τῶν δαιμόνων ἀμάξης τὴν σαυτοῦ ψυχὴν ἀλωόμενος τμήμασι, καὶ δίκην ἀχύρου κοπτόμενος; Ἄλλ' ὑπόμεινον εὐχαρίστως καὶ μακροθύμως φρονήματι σιδαρῶ, καὶ ἰκεσίᾳ πυκνῇ, καὶ ἀγρυπνίᾳ συντόνῳ, καὶ ἐγκρατεῖᾳ καλῇ προσπαρμένον τὸ κρεῖττον, καὶ θεάσῃ τὸ τέλος τῶν ἀγωνιζομένων διὰ τὸν Χριστόν· σωτηρία γὰρ ὑπάρχει· τὸ δὲ τέλος τῶν δαιμόνων, ἀπίλεια χαλεπῆ. Τότε γὰρ κεντηθήσονται οἱ ἀλκωνεῖς σε νῦν, καὶ καταπατήσεις αὐτοὺς, καὶ ἔσονται σποδὸς ἐπὶ τοὺς πόδας σου, καὶ τὰ ἐξῆς. Ποτὲ μὲν κρύπτονται ἔνδον παρ' ἡμῖν οἱ δαιμονιώδεις λογισμοὶ, ποτὲ δὲ διακύπτουσιν ἐπὶ τὰ ἔξω, κατεπειγόντες ἡμᾶς εἰς τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀμαρτίαν· ἀλλ' ὁ Θεὸς παρακληθεὶς παρ' ἡμῶν διασκορπίζει αὐτοὺς, καὶ ἔξερει αὐτοὺς ἀφ' ἡμῶν. Καὶ τότε ἀνανηψάντες ἀπὸ τῆς συγχύσεως συλλέγομεν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναζωπυροῦμεν τῷ πνεύματι, ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντες, καὶ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ὕψος τῆς ἀπαθείας ἀγόμενοι, δοξολογοῦμεν καὶ ἠμνοῦμεν τὸν Κύριον, εἰς ἀγαθὸν καὶ εὐάραστον τῷ Θεῷ τέλος καταπαύοντες τὸν ἑαυτῶν βίον. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον τῷ Δαυὶδ· « Καὶ διέκυψαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι ἀνομίαν, ὅπως ἂν ἐξολοθρευθῶσιν εἰς τὸν αἰῶνα. » Τῷ γὰρ νοητῷ ἐλαίῳ τοῦ κρεῖττονο; πιανθήσεται ὁ ἀγωνιστὴς ἄνθρωπος, ὁ τὸ πρὶν καταπονηθεὶς καὶ τεταριχευμένος τῇ ἐνοχλήσει τῆς πολυπαθείας. Μηδαμῶς οὖν τοῖς πειρασμοῖς θορυβώμεθα, ἐὰν μὴ παρὰ πόδας γέννηται ἡ λύσις τῶν πειρασμῶν· Θεῷ δὲ μᾶλλον παραχωρῶμεν, Κυρίῳ τῆς λύσεως ὄντι. Μετὰ γὰρ πλείονος χάριτος τὰς ἀμοιβὰς δίδωσιν, ὅταν ἀναβάλλεται. Διόπερ μάλιστα μένωμεν εὐχαριστοῦντες καὶ ἠμολογοῦντες, ὅταν βραδύνη τὴν αἴτησιν, καὶ πρὸς καιρὸν τινα μὴ ἐπιτεύσῃ Θεὸς τὸ αἴτημα παρασεῖν. Αἱ γὰρ προσπίπτουσι θλίψεις ἡμῖν, τὰς εἰς Θεὸν ἐλπιδας ἐξανθοῦσι. Γέγρα-

²¹ Psal. cxxxi, 7. ²² Psal. lxxiii, 2. ²³ Psal. cxxi, 2. ²⁴ Psal. xci, 8.

(1) Hæc epistola, ut est magna confusio in epistolis Nilianis, eas libri II complectitur quæ numm. 137, 138, 139, 279, 317, 140, 239, 108, 109, 111 et 135 notantur.

καὶ γὰρ ἡ θλίψις ἐπὶ θλίψει, καὶ ἐλπίς ἐπὶ ἐλπίδι. Ἄ
 Ἔτι γὰρ μικρὸν, καὶ ὁ ἐρχόμενος ἤξει, καὶ οὐ χρο-
 νειεῖ. — Κατὰ τὸ πλῆθος, φησὶ, τῶν ὀδυνῶν τῆς καρ-
 δίας μου, αἱ παρακλήσεις σου εὐφρανον τὴν ψυχὴν
 μου. Πρὸς γὰρ τὸ μέτρον τῶν συμβαινόντων ἡμῖν λυ-
 πηρῶν, ἀντιβρόπον τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ψυχαγωγίαν
 εὐρίσκομεν. Ὅτε δὲ ψυχὴ φανερώς καὶ κρυπτῶς διὰ
 πικρῶν πειρασμῶν θλιβῆ καὶ ταπεινωθῆ, παρ-
 ηγορεῖται διὰ τῶν νοητῶν ἱερῶν, τούτεστι τῶν ἀγ-
 γέλων, ἀνακτωμένων αὐτῆν θερμότητι γλυκυθυμῆς
 δακρῶν, καὶ λεπτοῦς νοήμασι, καὶ ἀρετῶν ἰσχυῖ.
 Βλέπε, ἀγαπητὲ, τί λέγει ὁ Κύριος ἡ Παρακαλεῖτε,
 παρακαλεῖτε τὴν λαὸν μου, ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὰ
 ὦτα Ἱερουσαλήμ, παρακαλέσατε αὐτήν, ὅτι ἐπλήσθη
 ἡ ταπεινωσις αὐτῆς, λέλυται αὐτῆς ἡ ἁμαρτία. Ἄ
 Λοιπὸν ἐπὶ παντὶ συμπύματι εὐχαριστεῖν δεῖ τῷ
 πανυψίστῳ Χριστῷ. Ἐὐλογῆσω γὰρ τὸν Κύριον ἐν
 παντὶ καιρῷ, φησὶ ὁ μέγας Δαυὶδ. Τὴν γὰρ ἐν
 ταῖς θλίψεσιν ἡμῶν εὐχαριστίαν, ἀντὶ πάσης δικαιο-
 σύνης προσδέχεται ὁ Θεός. Ἀναγκαῖον οὖν ἡμᾶς
 μμούμένους τὸν Ἄδραμ, τὴν τῶν ἀρεθινῶν δε-
 κάτην προσφέρειν τῷ Κυρίῳ. Αὕτη δ' ἂν εἴη τῶν
 δέκα ἐντολῶν ἡ ὑπερέχουσα, τούτεστι τὸ ἀγαπήσαι
 τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ δυνάμεως. Πλήρωμα γὰρ
 νόμου τὴν ἀγάπην ὀρίζει ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Δι-
 καιοσύνη δὲ ἐστίν, ἡ μὲν τις ἐν ἡμῖν τρεφομένη, τοῦ
 Ἰσοῦ διανομή. εἰ καὶ μὴ τυγχάνομεν αὐτῆς κατὰ τὴν
 ἀκρίθειαν, ἀλλὰ γνώμη δικαιοσύνη ποιῶντες, οὐκ
 ἐκπέμπομεν τοῦ σκοποῦ. Ἡ δὲ τις οὐρανῶθεν ἐπ-
 αγομένη παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ, ἡ τε ἐπανορθω-
 τικὴ καὶ ἀναποδοτικὴ, ἥς πολὺ τὸ δυσθεώρητον,
 διὰ τὸ ὕψος τῶν ἐναποκειμένων αὐτῆς δογμάτων,
 καθὼς φησὶ καὶ ὁ θεὸς Δαυὶδ ἡ Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς
 ὄρη, τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλῆ. Ἄ
 facile comprehendere potest, propter dogmatum in
 vid annuit : 310 Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη, τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλῆ. Ἄ
 310 Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη, τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλῆ. Ἄ

Εὐχόμεθα οὖν, ἵνα ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων Θεὸς ἀνακε-
 ράσῃ πρὸς τὸ κρεῖττον τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ τὰ σώ-
 ματα. Τῷ γὰρ θεῷ νεύματι καὶ βουλήματι οὐδὲν ἀντι-
 στήσεται. Μὴ οὖν ἀμελῶμεν καὶ καταβράθυμῶμεν τῆς
 οἰκείας ἐπιμελείας. Κἂν γὰρ πρὸς αὐτὰ κατενεχθῶ-
 μεν τῆς κακίας τὰ βάρθρα, δυνατόν ἑαυτοὺς ἀνα-
 κτήσασθαι, καὶ βελτίως ποιῆσαι, καὶ πᾶσαν ἀπο-
 κτίσαι φαυλότητα. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκίνητον τὸ κακόν,
 ὡς Μανιχαῖοι φασί. Καὶ μὴ νομίσης τινὰ μικρὰν
 χάριν τοῦ Θεοῦ ὑπάρχειν, τὸ καταγινώσκαι τῶν
 κεκλημμελῆμένων, καὶ ἐπὶ τούτων λυπεῖσθαι. Χά-
 ρις γὰρ τῷ ὄντι αὕτη μεγίστη ἐστὶ, διὰ τοῦ Δεσπο-
 τικοῦ σταυροῦ δεδωρημένη τοῖς γνησίως πιστεύου-
 σιν. Ἐνόησον γὰρ, ὅτι πρῶτον ὑπὸ προφητῶν
 ἐλεγχομένοι Ἑβραῖοι, ἐπὶ πράγμασι μιαιφῶν καὶ
 ἀπηγορευμένων, οὐδὲ ψιλῶ λόγῳ κατεδέχοντο εἰπεῖν,
 ὅτι ἡμᾶρτομεν, καὶ σύγγνωθι, ἢ ἀλλὰ τούναντι
 διεσχυρίζοντο, μηδὲως ἐπτακίνας, μύρια κακὰ
 δρῶντες ἀνεκαιοχύντως. Νυνὶ δὲ τοσούτον ἔλαμψεν
 εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ τοῦ πανυψίστου Θεοῦ,

²⁶ Habac. ii, 5; Hebr. x, 37. ²⁷ Psal. xciii, 19. ²⁸ Isa. xl, 1. ²⁹ Psal. xxxiii, 1. ³⁰ Gen. xiv, 20.
³¹ Rom. xiii, 10. ³² Psal. xxxv, 7. ³³ Baruch i, 17.

A Scriptum namque est : « Afflictio super afflictione,
 et spes super spe : adhuc enim modicum, et qui
 venturus 309 est, veniet, et non tardabit ».
 — « Secundum multitudinem, ait, dolorum cordis
 mei, consolationes tuæ lætificaverunt animam
 meam ».
 Ad mensuram siquidem tristium ad-
 venientium nobis, solamen a Deo æquibre offen-
 dimus. Quando vero anima clam palæmque per
 varias tentationes afflicta fuerit, et humiliata con-
 solatione permulcetur ab intellectualibus sacerdo-
 tibus, angelis nempe eam ardentissima animi
 hilaritate, ac lacrymarum dulcedine, et subtilibus
 cogitationibus, et virtutum robore rescientibus.
 Aspice, dilectum mihi caput, quid Dominus dicit :
 « Consolamini, consolamini populum meum, sacer-
 dotes; loquamini in aures Jerusalem : consolamini
 ipsam, quod impleta est humiliatio ejus; disso-
 luta est ipsius iniquitas ».
 In quocunque itaque eventu gratiæ habendæ sunt excelssissimo Christo.
 « Benedicam enim Domino in omni tempore »,
 magnus inquit David. Nostram enim in afflictioni-
 bus gratiarum actionem pro qualibet justitia Deus
 suscepit. Quare necesse est nos, Abrahami æmu-
 latores factos, ex spoliis decimam Domino of-
 ferre »; quæ fuerit decem præceptorum præci-
 pium, Dei scilicet ex toto corde et facultate di-
 lectio. Complementum enim legis dilectionem de-
 finit divinus Apostolus ».
 Justitia vero est quæ-
 dam, quæ in nobis alitur, æqui distributio: licet
 ea non exquisite potiamur, justissima tamen sen-
 tentia in operibus navandis atque efficiendis uten-
 tes, non aberramus a scopo. Alia est, quæ de
 celo defertur a justo Judice, quæ scilicet mores
 corrigit, et mercedem reponit, et quæ hæc ita
 ea latentium profunditatem; ut ipse quoque Da-

D Deprecemur ergo, ut universorum Dominus
 Deus ad meliora animas nostras corporaque im-
 misceat : nihil enim divino nutui voluntatiue re-
 sistet. Ne itaque negligamus propriamque despi-
 ciamus diligentiam; licet enim ad militiæ ipsa
 barathra delati fuerimus, fieri potest ut et nos
 ipsos recipiamus, et meliores evadamus, et om-
 nem abjiciamus improbitatem. Neque enim ma-
 lum immobile est, ut Manichæi asserunt. Et ne
 putes, pusillam esse Dei gratiam lapsus condem-
 nare, tristarique pro iis. Namque maxima equi-
 dem est gratia per Dominicam crucem legitime
 credentibus exhibita. Tecum etenim ipse animo
 cogita primum a prophetis Hebræos reprehensos,
 pro rebus execrandis atque prohibitis, nec sim-
 plici sermone passos fuisse ut dicerent. « Pecca-
 vimus, condona » : quoniam oppositum conten-
 debant, nullo modo peccasse, licet innumera sce-
 lera impudenter perpetrassent. At nunc vero adeo
 lumen Christi Dei præexcelsissimi in nos resplen-

duit, ut licet palam non delinquamus, si modo cogitationibus pravis in abscondito amice assensum præstiterimus, statim nosmetipsos condemnemus, indoleamus, illacrymemur, propriam vitam nullo indicio accusemus, ejulemus ac deploremus, et nos ipsos pœnis acerbissimis subjiciamus. Et Servatoris nostri Jesu Christi memoria, et in eum oculorum levatio, et oratio continua erit tibi scutum incorporeum in hostem non visum. Scribit siquidem Apostolus: « In omnibus assumite clypeum fidei, in quo poteritis omnia tela nequissimi ignita **311** exstinguere ²²: » licet enim ille per pravum desiderium jacula emittere aggrediatur, aut per invidentiam, aut per injuriarum memoriam; licet per sceleris genus omne animæ bellum inferat, nostræ vitæ hostis omnino superabitur, et robore fidei, et divini nominis Christi invocatione debellabitur. Maximopere dæmones continentie addictis invident, et sese exercentibus improba infandaque desideria injiciunt. Verumtamen non propterea animo despondendum est: majores enim vires per infestationes in adversarios nostros acquirimus. Plus siquidem de promissis nobis bonis, dum a dæmonibus carniū appetentibus plus plusque tentamur, confirmamur. Nam cum adversarii exploratum habeant, ingentia esse bona quæ nobis Dominus promisit, summopere in nos ira exardescunt, et invidentia ducti per obscenas ac impurissimas mentis incitationes adoriuntur, et homines ad virtutem contententes maxime enervant. Mens enimvero a divina speculatione semota cogitatione aut dæmon fit aut jumentum. Nam mens humana a divina contemplatione recedens necessario aut in desiderii dæmonem, qui in intemperantiam ducit, incidit, aut a spiritu improbo et furioso superatur. Desiderium porro intemperans belluinum, iram motum dæmoniācum usu longo exercitatus ille pater nuncupabat. In quacunque vero cogitatione aut re anima ligatur, dummodo piæ cogitationi operam det, omnino cum Deo est.

Oportet itaque cum, qui virtutum copia conspicuus esse cupit, neque gloriæ avidum esse, neque multorum colloquiis immisceri, neque frequentius domo egredi, neque injuria aliquem lacerare, licet laceratus dignus sit, qui laceratur, neque multum cum aliis consuescere, licet quæ dicuntur **312** optima sint. Etenim immoderatum multiloquium, mœroris ac iracundiæ dæmonibus tradit. In sacrorum item præceptorum observatione immorandum est, et in profunda Domini Jesu gloriæ memoria. « Qui enim, ait, observat præceptum, non cognoscat verbum pravum ²³; » in sermones scilicet improbos ac noxios non convertetur. Et enim non tantum prava non exequi puritatem advertit, sed cum honorum cura, uti fieri potest, mala improbare. Habitus etenim ex consuetudine,

A ὥστε κἂν μηδαμῶς πταίσωμεν κατὰ τὸ φαινόμενον, μόνον δὲ λογισμοῖς πονηροῖς ἐν ἀποκρύφῳ φιλικῶς ὁμιλήσωμεν, καταγινώσκομεν ἑαυτῶν παραυτίκα, ἀλγοῦμέν τε καὶ στενάζομεν, τῆς τε ἰδίας κατηγοροῦμεν ζωῆς, μὴ παρόντος ἐλέγχου, κλαιόμεν τε καὶ ὀλοφυρόμεθα, καὶ πικραῖς κολάσεσιν ἑαυτοῦς ὑποβάλλομεν. Καὶ ἡ μνήμη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀνάβλεψις· καὶ σύντονος ἰκεσίᾳ, γενήσεται σοὶ ἀσώματος θυρεὸς κατ' ἐχθροῦ μὴ βλεπομένου. Γράφει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· « Ἐπὶ πᾶτιν ἀναλάβετε τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα ἀπέσαι. » Κἂν τε γὰρ διὰ πονηρᾶς ἐπιθυμίας τοξεύειν ἐπιχειρήσῃ, κἂν τε διὰ φθόνου ἢ μνησικακίας, κἂν διὰ πάσης κακίας τῆ ψυχῆ πολεμῇ, καταγωνισθῆσεται πάντως ὁ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας ζωῆς, καὶ καταργηθῆσεται τῆ ἰσχύϊ τῆς πίστεως, καὶ τῆ ἐπικλήσει τοῦ θεοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Ἄγαν φθονοῦσιν οἱ δαίμονες τοὺς τὴν σωφροσύνην ἀπαζομένους, καὶ πονηρὰς καὶ ἀπηγορευμένας ἐπιθυμίας ἐμβάλλουσι τοῖς ἀγωνιζομένοις. Ἄλλ' οὐκ ἀθυμητέον ἐπὶ τούτῳ· μᾶλλον γὰρ νευρούμεθα κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν διὰ τῆς ἐνοχλήσεως· πλεον γὰρ περὶ τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν βεβαιούμεθα ἐν τῷ πειράζεσθαι ἡμᾶς ἐπὶ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν φιλοσάρκων δαιμόνων. Εἰδότες γὰρ οἱ ἐχθροὶ, ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο ἡμῖν, σφόδρα ὀργίζονται καθ' ἡμῶν, καὶ βασκαίνοντες ἀντιτάσσονται διὰ τῶν αἰσχυρῶν καὶ φαυλοτάτων παθῶν, καὶ λίαν ἐκλύουσι τοὺς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπειγομένους ἀνθρώπους. Νοῦς δὲ ἀποστάς τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας κατ' ἐννοίαν, ἡ δαίμων γίνεται, ἡ κτήνος. Ὁ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου νοῦς, ἀναχωρήσας τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας, ἐξ ἀνάγκης ἢ τῷ τῆς ἐπιθυμίας δαίμονι περιπίπτει τῷ ἄγοντι εἰς ἀκολασίαν, ἢ τῷ θυμικῷ πνεύματι ἠττάται τῷ πονηρῷ. Καὶ τὴν μὲν ἀκολαστον ἐπιθυμίαν κτηνώδη, τὴν δὲ θυμὸν, κίνησιν δαιμονιώδη ὁ ἔμπειρος πατήρ ἔλεγεν. Ἐν οὖν δὲ νοήματι ἢ πράγματι τυγχάνει οὐσα ἡ ψυχὴ, μόνον ἐν εὐσεβεῖ λογισμῷ μετὰ Θεοῦ ἐστὶ πάντως.

D Ἐχρῆν οὖν τὸν θέλοντα διαταῖσθαι τῷ πλήθει τῶν ἀρετῶν, μήτε δόξης ἐφίεσθαι, μήτε πολλοῖς συντυχάνειν, μήτε προδοῖς συνεχέσι κεχρηθῆσθαι, ἢ λοιδορεῖν τινὰς, κἂν οἱ λοιδορούμενοι ὧσιν ἄξιοι, μήτε πολλὰ ὁμιλεῖν, κἂν καλὰ ὧσι τὰ λεγόμενα. Ἡ γὰρ ἄμετρος πολυλογία, τοῖς τῆς λύπης καὶ τῆς ὀργῆς δαίμοσι παραδίδωσι. Δεῖ δὲ εἰς τὴν τῶν ἁγίων ἐντολῶν τήρησιν ἀπασχολεῖσθαι, καὶ εἰς βαθεῖαν μνήμην τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τῆς δόξης. « Ὁ γὰρ φυλάσων, φησὶν, ἐντολῆν, οὐ γνώσεται ῥῆμα πονηρόν » τουτέστιν εἰς λόγους πονηροῦς καὶ φαύλους οὐκ ἐκτραπῆσεται. Οὐ γὰρ τὸ μὴ πράξει μόνον τὰ κακὰ, καὶ θαρότητα φέρει, ἀλλὰ τὸ, ἐπιμελεῖα τῶν καλῶν κατὰ κράτος ἀθετῆσαι τὰ κακὰ. Ἐξίς μὲν γὰρ ἀπὸ συνηθείας, ἀπὸ δὲ ἕξεως φύσις ἐγγίνεσθαι εἴωθε. Χαλεπὸν δὲ καὶ δύσκολον μετακινήσαι ἢ μεταβαλεῖν

²² Ephes. vi, 16. ²³ Eccle. viii, 5.

φύσιν. πλὴν τῷ Θεῷ δυνατόν. Φύσις γὰρ οὐκ ἀντι-
τάσσεται τῷ Θεῷ. Ἐν γὰρ ὑπάρχουσιν αἱ ἀμαρ-
τίαι ὑμῶν ὡς φοινικῶν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐάν δὲ
ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. Ὁθεν οὐκ
ἀπογνωστέον, τῆς γὰρ πονηρᾶς καὶ ψεκτῆς συν-
θέας ἰσχυρότερος ὁ κτίσας ἡμᾶς Θεός, ὁ ποιῶν
πάντα, καὶ μετασκευάζων, ὡς φησὶν ὁ προφήτης.
Κἂν γὰρ εἰς ἔξιν ἔλθῃς τῆς κακίας, μὴ ἀπογνώσῃς,
ἀλλὰ μετήγνωθι, καὶ σωθῆσθαι. Διὰ γὰρ τοῦτο χρώ-
ματα οὐκ ἐξίτηλα, ἀλλὰ σχεδὸν συνουσιωμένα τοῖς
ὑποκειμένοις λαβῶν, τὸ φοινικῶν, καὶ τὸ κόκκινον
λέγω, εἰς τὴν ἐναντίαν ταῦτα κατάστασιν εἰρηκεν
ἄξειν, ἵνα χρηστὰς ὑποστεινέι τοῖς ἀνθρώποις ἐλπίδας.
Μεγάλῃ τοίνυν τῆς μετανοίας ἡ δύναμις, εἴπερ ἡμᾶς
ὡς χιόνα ἐργάζεται, καὶ ὡσεὶ ἔριον λευκαίνει. Κἂν
προσλαβοῦσα ἡ ἀμαρτία πολλῶν χρόνων κατέβαψε τὴν
ψυχὴν φάλοις ἔργοις, καὶ μεταμεμόρφωκεν. Φησὶ γὰρ
ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μεταμελουμένους ἐπὶ ταῖς ἰδίαις
ἀμαρτίαις· « Στήθε γυμναῖ· γνώμαις ὡς κατάκριτοι,
καὶ συγνώτῃ γράψω παρρησίαν, καὶ ὡς δίκαιοι οἱ
στεφανωθέντες ἀπέλωθε. » — Οἱ γὰρ οἰκτιρμοὶ μου
ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα μου. Ἐπίπερ καὶ λέγομεν πρὸς
τὸν Θεόν· « Ἔργα ἐσμέν τῶν χειρῶν σου, Κύριε. Μὴ
ἀπολέσῃς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. » Γέγραπται δὲ
καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰωβ. ὅτι· ὁ Κύριος κεκυφῶτας
ἐφθαλμῶς ὤσει. Καὶ· Διασώθητι ἐν καθαραῖς
χερσὶ σου. Τουτέστι καὶ τὸν ἀμαρτωλὸν σώσει
Κύριος κατακλύπτοντα ἐν μετανοίᾳ καὶ ταπεινώσει
τολλῆ, ὡς καὶ τὸν τελώνην διὰ τὸ ἀπαρρησίαστον τύ-
ποντα τὸ σῆθος· Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἀμαρ-
τωλῷ. Ὁθεν καὶ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς τοιοῦτους ἀμαρ-
τωλοῦς φησὶ· Ἐξ βάθους μοι τὰς ψυχὰς ὑμῶν κατα-
κλύψατε ὡς κατάδικοι, καὶ τοὺς αὐτοὺς στεφάνους
τοῖς δικαίοις κομισέσθε. Οὕτως σώζεται ὁ κεκυφῶς
οὐ διὰ πρακτικὴν ἀρετὴν, οὐδὲ δι' ἐργασίαν τῶν
θεῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διὰ φιλανθρωπίαν Θεοῦ,
καὶ δι' ἐξομολόγησιν τὴν μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως,
καὶ συντριβῆς καρδίας τοῦ τὰ ἴδια πλάσματα ἐξηγο-
ρεύοντος. Οὕτω σώζεται τῷ προσώπῳ τῆς μετανοίας,
καὶ βαθυτάτης τῆς κατανύξεως. Σὺ δὲ διασώθητι ἐν
καθαραῖς χερσὶ, τουτέστι ἐν ἀρεταῖς, καὶ ἐναρέτοις
πράξεσι. Χείρας γὰρ ἡ Γραφὴ τὰς ἀρετὰς ὀνομάζειν
εἶκθεν. Διασώθητι, κράζων πρὸς τὸν Θεόν· Φύλαξον
τὴν ψυχὴν μου, Δέσποτα Χριστέ, μήποτε συλῆσθαι με
ὁ διάβολος, ἀποπλανήσας τῆς δικαιοσύνης, καὶ
ὀμοιωθῶ τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον· Λάκκον δὲ
ὀνομάζει τὸν ἄδην, καὶ τὸ σκότος τῆς ἀμαρτίας.
Ἄδιαλείπτως ἰκέτευε πρὸς τὸν Σωτήρα Χριστὸν
λέγων· « Σῶσόν με τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, τὸν
ἐλπίζοντα ἐπὶ σέ, » καὶ μὴ ἀπογινώσκοντα ἐπιτυχεῖν
τῶν ἀφθάρτων, καὶ αἰωνίων δωρεῶν. Γέγραπται δὲ,
ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα, καὶ σάρκα,
ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, καὶ πρὸς
τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, καὶ πρὸς τὸ σῶμα τὸ
ἴδιον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ φλεγμαινούσας διαφορὰς ἡδο-
νῆς, καὶ πρὸς τὰ τῆς καρδίας πάθη, καὶ πρὸς τοὺς

A ex habitu natura gigni consuevit. Arduum vero
est ac difficile naturam dimovere, aut immutare.
Nihilominus Deus id poterit : natura enim Deo non
resistit. Etenim « si fuerint peccata vestra ut cocci-
num, ut nivem dealbabo : si fuerint rubra, ut la-
nam dealbabo »³⁵. Hinc desperandum non est : prava
etenim et abominabili consuetudine robustior est,
qui nos condidit Deus, qui omnia facit, immu-
tatque³⁶, ut propheta ait. Licet enim in habitum
malitiæ deveneris, ne despondeas animum, sed
pœnitentiam ducito, et salvaberis. Hac propter
colores non fugientes, sed fere rerum subjecta-
rum naturæ inditos assumens, puniceum et ru-
brum, eos in oppositum statum deferre dixit, ut
bonam hominibus spem adaugeret. Valentissima
itaque est pœnitentiæ vis, si nos ut nivem mun-
defacit, et uti lanam dealbat ; licet multum ante
tempus prævolans peccatum animam infecerit im-
probis operibus, et in aliam atque aliam formam
immutaverit. Namque ait Dominus ad eos, quos
peccatorum suorum suppœnitet : « State nudis cogi-
tationibus uti condemnati, et mœrori scribam
confidentiam, et veluti justis coronati **313** sece-
dite »³⁷. « Misericordiæ etenim meæ super omnia
opera mea »³⁸. Quapropter et ad Deum dicimus :
« Opera sumus manuum tuarum, Domine ; ne per-
das opera manuum tuarum »³⁹. Scriptum quoque
est in libro Jobi : « Deflectentes oculos in terram
salvabit »⁴⁰ ; et : « Salvus sis in puris manibus »⁴¹.
C Hoc est peccatorem salvat Dominus deflexum in
pœnitentia et humilitate multa, uti et publica-
num, qui libere loqui non audebat, pectus manu
percutientem : « Deus, propitius esto mihi pecca-
tori »⁴². Hinc ad similes peccatores Dominus ait :
Ex profundo mihi animas vestras deflectite uti con-
demnati, et eadem cum justis coronas accipietis »⁴³.
Hac ratione procumbens salvatur non propter ac-
tivam virtutem, neque rerum divinarum exercitium,
sed per Dei humanitatem et confessionem multa cum
humilitate peractam, et contritione cordis illius, qui
proprius lapsus confitetur. Hac ratione salvatur per
pœnitentiam ac profundissimam compunctionem. Tu
vero temetipsum salva in puris manibus, in virtuti-
bus nempe, et vitæ integritate, et speciosis animi do-
tibus : virtutes siquidem divina eloquia manus nomi-
nare suserunt. Salvum te fac clamans ad Deum :
Salva animam meam, Domine Christe, ne quando
subripiat me diabolus, a iustitia avertens, et similis
siam descendentibus in lacum. Lacum inferos et deli-
ctorum tenebras nuncupat. Sine ulla intermissione
Salvatorem Christum exora »⁴⁴ : « Salva me servum
tuum, Domine, sperantem in te »⁴⁵, et non despe-
rantem incorruptibilia et sempiterna dona conse-
qui. Scriptum autem est : « Non est nobis collu-
ciatio adversus sanguinem et carnem, sed adversus
principatus, et potestates, et **314** iniquitatis

³⁵ Isa. 1, 18. ³⁶ Amos 5, 8. ³⁷ Joel, passim. ³⁸ Psal. cxxiv, 9. ³⁹ Psal. cxxxvii, 8. ⁴⁰ Job vii, 8.
⁴¹ Job xvii, 9. ⁴² Luc. xviii, 15. ⁴³ Joel, passim. ⁴⁴ I Thess. v, 17. ⁴⁵ Psal. lxxxv, 2.

spiritus ⁴⁶, et in corpus proprium, et in eas, quæ in ipso exæstuant, voluptates, et cordis perturbationes, et adversus, quæ ex causis nonnullis oriuntur, pestiferas cogitationes.

Quapropter licet desideria exæstuent et voluptates immundæ, licet caro excita subsulet, licet omne studium et artes dæmonum perversæ appetant nos, omnia non inglorie superamus per fidem, spem, patientiam, vigiliam, orationem, psalmodiarum cantum, lectionem, humilitatem, aliaque certamina, et ante omnia per nominis Jesu Christi humanissimi Dei, et Servatoris nostri invocationem. Fieri enim nequit, ut adversarii dæmones adversus nos prævaleant, nisi nos ipsi prius per incredulitatem divinum timorem neglexerimus, præceptaque Domini contempserimus. Sunt porro nonnulli dæmones corpus subeuntes humanum, instrumentique robur universum immittentes, imbecillitatem dissolutionemque membris omnibus immittentes, licet nulla infirmitas, aut mala adsit valetudo; quinimo præterea desperationem ingentem, et tepidas cogitationes in animum invehentes, quos generosa mente, cordeque sobrio ejicientes, cum omnium inspectore Deo per orationem conglutinemur, dicentes: «Eripe me ab inimicis meis, Deus, et ex omnibus insurgentibus adversus me libera me ⁴⁷:» separa animam meam a facinoribus eorum. Quod enimvero Samsoni aliquando propter voluptatem accidit, ut in alienorum manus traderetur, subiretque ea omnia quæ de eo scripta sunt ⁴⁸; hoc nunc quoque evenit omnino secundum animam illi, qui voluptatibus inescatur. Aggressionem siquidem improbi dæmonis si humanæ **315** cogitationes subsequantur, custodiens animam divina gratia abscedit, captum vero dæmones arripientes, omnem illius temperantem cogitationem excæcantes, insolubilibus titillationum, et obsceni appetitus vinculis constringunt, et in improbitatis ærarium adducunt, faciunt, ut pravo usu molat, et diabolo diebus ac noctibus universis inserviat. Verumtamen si in seipsa reversa facinoribus illaqueati anima robur assumpserit, et dolore cordis ad Deum ejulaverit, seseque pedibus Domini invisibilibus per orationem supplex applicuerit, quemadmodum Eliseus de Sunamitide, angelis Dominus inquit: «Sinite eam venire ad me; ne expellatis eam ⁴⁹:» quamvis enim nullius virtutis particeps sit, nullaque auctoritate penes me polleat, nihilominus cum corde indoleat, et immarcescat, et non intermittens cum lacrymis, et afflictione ad pedes meos provolvatur, accipio ipsam, et salvo. Opus vero nobis est omnipotentis, sapientissimique Spiritus virtus, et gratia, quæ sedulo nobis inquirenda sunt; sic enim malitia valentissimorum dæmonum telum infirmabitur, quod nos oblectationum illecebris, veluti ignitis, accensisque petit sagittis;

A ἐξ αἰτιῶν τινῶν συμβαινόντας ὀλεθρίους λογισμοὺς. Διὸ κἄν ἐπιθυμῆται φλεγμαίνουσι, καὶ ἕξῃναι ῥυπαραὶ, κἄν ἡ σὰρξ ἐπεγειρομένη σχιρῶ, κἄν πᾶσα ἐπίνοια, καὶ κακοτεχνία διαβολικὴ περιέρῃει ἡμᾶς, πάντα ὑπερνικῶμεν διὰ πίστεως, καὶ ἐλπίδος, καὶ ὑπομονῆς, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ προσευχῆς, καὶ ψαλμοῦδίας, καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀγωνισμάτων, καὶ ὑπὲρ πάντα διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἀδύνατον δὲ κατισχύσαι ἡμῶν πολεμίους δαίμονας, ἐὰν μὴ πρῶτον ἡμεῖς τοῦ θεοῦ φόβου καταφρονήσωμεν δι' ὀλιγοπιστίας, καὶ ἀμελήσωμεν τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐντεταλμένων ἡμῖν. Εἰσὶν οὖν τινες δαίμονες τὸ ἀνθρώπινον ὑποδύντες σῶμα, καὶ πᾶσαν μὲν τοῦ ὄργανου μειοῦντες τὴν δύναμιν, ἀδράνειάν τε, καὶ ἐκλυσιν πᾶσι σχεδὸν ἐνιέντες τοῖς μέλεσι, καίτοι μηδεὶς παρόντος νοσήματος, ἢ ἀρρώστιας τινός, ἀλλὰ γε καὶ πρὸς τοῦτοις εἰς πολλὴν ἀθυμίαν, καὶ χλιαρὸν φρόνημα ἐμβάλλουσι τὴν ψυχὴν, οὓς τινὰς διωσάμενοι γενναίῳ λογισμῷ, καὶ νηφαλίᾳ καρδίᾳ, τῷ παντεπὸπτη Θεῷ δι' εὐχῆς κολληθῶμεν λέγοντες: «Ἐξελού με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, ὁ Θεός, καὶ ἐκ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ λύτρωσαι με, ἐπαποκατάστησον τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν. Ὅπερ δὲ τῷ Σαμψῶν συμβέβηκε ποτε διὰ φιληθονίας εἰς χεῖρας ἐμπεσεῖν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ παθεῖν ἐκεῖνα τὰ γεγραμμένα περὶ αὐτοῦ, τοῦτο καὶ νῦν γίνεται πάντως κατὰ ψυχὴν τῷ ἀγκιστρευομένῳ ταῖς ἡδοναῖς. Τῇ γὰρ προσβολῇ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐπακολουθησάντων τῶν λογισμῶν τῶν ἀνθρωπίνων, ἀφίσταται μὲν ἡ φρουρούσα τὴν ψυχὴν θεῖα χάρις, ἐπιλαβόμενοι δὲ τοῦ ἀγορευθέντος οἱ δαίμονες, ἐξορτῶνται αὐτοῦ πᾶν σαφρονικὸν νόημα, δεσμεύουσι τε τοῖς δυσλύτοις τῶν γαργαλισμῶν, καὶ τῆς αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας δεσμοῖς, καὶ εἰς τὴν γάζαν καταγαγόντες τῆς κακίας, παρασκευάζουσιν ἀλήθειν τῇ κακῇ συνηθεῖα, καὶ ἐξυπηρετῆσαι τῷ διαβόλῳ τὰς ἡμέρας, καὶ τὰς νύκτας ὅλας. Ἐὰν δὲ δυνηθῇ εἰς ἑαυτὴν ἐλθούσα ἡ ψυχὴ τοῦ παγευθέντος ταῖς ἀμαρτίαις, καὶ στενάζει πρὸς τὸν Θεὸν μετ' ὀδύνης καρδίας, καὶ περιπλακῆναι δι' εὐχῆς, καὶ ἰκεσίας τοῖς ἀσφατοῖς τοῦ Δεσπότης ποσὶ, λέγει ὁ Κύριος τοῖς ἀγγέλοις, ὡσπερ ὁ Ἐλισσαῖος περὶ τῆς Σουμανιτιδος, D « Ἄφετε αὐτὴν προσιέναι μοι, καὶ μὴ ἀπόσηθε αὐτήν. » Κἄν γὰρ μηδεμίαν κέκτῃται ἀρετὴν, καὶ παρβήσῃαν πρὸς με, ἀλλὰ γε διὰ τὸ κατώδυνον εἶναι αὐτῆς τὴν καρδίαν, καὶ ἀνευδότως προσκυλινοῦσθαι μοι μετὰ δακρῶν, καὶ θλίψεως, προσδέχομαι, καὶ σώζω. Χρεῖα δὲ ἡμῖν τῆς τοῦ παντοδυνάμου, καὶ πανσόφου Πνεύματος, δυνάμεως τε καὶ χάριτος, ὅπερ ζητεῖν ἐκθύμως ὀφείλομεν. Οὕτω γὰρ ἂν τὸ μὲν τόξον τῶν δυνατῶν τῇ κακίᾳ δαιμόνων ἀσθενήσῃ, κατατοξέουον ἡμᾶς τοῖς τῆς ἡδοναίας λογισμοῖς, ὡσπερ τισὶ πεπυρωμένοις βέλεσιν, οἱ δὲ τὸ πρὶν ἡσθενηκότας κατὰ διάνοιαν, καὶ ὠχλακότες πιστοὶ, ὕστερον μεγάλως ἐνδυναμωθήσονται εἰς τὴν τῶν ἐναντιῶν ἀναίρεσιν.

⁴⁶ Ephes. vi, 12. ⁴⁷ Psal. lvm, 2. ⁴⁸ Judic. xvi, passim. ⁴⁹ IV Reg. iv, 27.

καὶ τοῦτο ἄρα ἐστίν, ὅπερ προφητεύουσα ἡ πιστο-
 αὐτῆ μητέρα τοῦ Σαμουὴλ Ἄννα εἶπε: « Τόσον δυνα-
 τὴν ἠσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενούντες περιεζώσαντο δύ-
 ναμιν. » Οὐκ οἶδεν ὁ διάβολος, πότερον ἔσω ἐστὶν ἐν
 τῇ διαβολῇ τοῦ ὀικοδοσπότης Χριστοῦ, ἢ οὐ. Ὅταν
 οὖν ἴδῃ σε ὀργιζόμενον, ἢ ὀμνύοντα, ἢ κραυγάζοντα,
 ἢ λαλοῦντα αἰσχροῦ, καὶ μάταια, τότε νοεῖ ὁ ἐχθρὸς,
 ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐνδοξὴ τῆς ψυχῆς σου ὁ φυλάσσωσα σε,
 καὶ φρονιζῶσα θεός, καὶ περιφράττων τὰ ἐνδοξά, καὶ
 τὰ ἐκδοξά τῆς νοσητῆς οἰκίας σου. Καὶ οὕτω λοιπὸν
 καθάπερ κλέπτῃ; εἰσελθὼν ὁ πονηρὸς, ὡς μὴ δυτοῦς
 λύχνου ἐν τῇ καρδίᾳ σου, συλᾶ τὸν οἶκον τῆς ψυχῆς.
 Οὐ μόνον δὲ ἀμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴλιαν
 πάσης ἀνέραγαθίας ἀντέχουσαι σπεύδοντες, πολλάκι;
 ἔγκαταλιμπάνονται πρὸς τὸ διδαχθῆναι ὑπομονῆν,
 καὶ καρτερίαν, πρὸς ἀνατροπῆν τῆς ὑπερφηανίας. **B**
 Μεγάλα γὰρ νοσήματα ὑπεροψίας, καὶ τύφου, καὶ
 οἰήσεως ἐν τοῖς κρυπτοῖς ταμείοις ἔχοντες τοὺς πολ-
 λέους τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς πολλάκι;
 λανθάνομεν διὰ τὸ ἀνεπίσκεπτον. Ἄλλ' ὁ μέγας τῶν
 ψυχῶν ἡμῶν ἰατρὸς οἶδε πῶς ἐπιμελήσεται τῶν κρυ-
 φίων. Μὴ οὖν ἀγανακτῶμεν, καὶ μικροψυχῶμεν, καὶ
 ἀποδυσπετῶμεν, ἐφ' οἷς ἡμῖν ἀρμοζόντως ἐπάγει ὁ
 Κύριος. Πολλοὶ γὰρ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ παρόντος
 αἰῶνος τυγχάνουσιν ἄρρώστοι, καὶ τραυματικοὶ, καὶ
 οὐ πᾶσιν ἡ αὐτὴ συμβάλλεται ἰατρὰ, ἀλλὰ γὰρ
 ἄλλως τὴν περιουσίαν, καὶ τὴν διαίτην προσφέρει ὁ
 ἰατρὸς· οὕτως, φησὶν, ὁ ἄρρώστος τῷ μέλιτι παρ-
 ἡρησίσθω πυκνότερον, καὶ ἄλλως τῇ πικρίᾳ τοῦ
 ἀφροδίου παραλυπίσθω, ἕτερος τῆς τοῦ ἑλλεθόρου
 ἀφίας μετασχέτω, καὶ ἄλλον ἄλλως μετέρχεται, καὶ
 θεραπεύει. Οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἐκάστην ἡμῶν τὸ συμ-
 φέρον οἰκονομεῖ. Σκοπὸς τῷ δημιουργῷ τῆς κακίας
 ἡμῶν, καὶ ζωγράφῳ δαίμονι, εἰς βαρεῖαν καὶ ἀπαρα-
 μύθητον λύπην ἐμβάλλειν ἕκαστον ἀνθρώπων, καὶ
 ἀποστῆσαι πίστει, καὶ ἐλπίδι, καὶ τῆς θείας
 ἀγάπης, ἅπερ ἐστὶ κυριώτερα, καὶ κράτιστα τῆς
 εἰς θεὸν εὐσεβείας. Διὰ τοῦτο καὶ τινες τῶν πιστῶν
 παρασκευάζει πολλάκι; διὰ τῆς κτηνώδους κινή-
 σεως καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀγίου οἴκου ῥέειν γονὴν,
 ἵπκω τὴν ψυχὴν τοῦ παθόντος ἐνέγκῃ εἰς ἀπελ-
 πισμόν, καὶ ἀθυμίαν, καὶ τελείαν ἀπόγνωσιν. Ὅ
 τῶν τῶν τοιούτῳ δαίμονι ἀντιστρατεύμενος, καὶ
 ἀνεπαρταττόμενος, δηλονότι πρὸς τὸν θαλερὸν σκο-
 πὸν ἀρμοζόμενος, τῇ ὑπομονῇ χρώμενος καὶ τῇ μα-
 κροθυμίᾳ, δι' εὐχῆς καὶ νηστείας ἀνανδότης, καὶ
 πίστεως, καὶ ἐλπίδος, καὶ τελείας τῆς πρὸς θεὸν
 ἀγάπης, καταπολεμήσει, καὶ καταγωνίσσεται, καὶ
 κηρύσει πάντως τὸν ῥυπαρὸν τοῦτον καὶ ἀκάθαρτον
 δαίμονα τῇ βοθησίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ. Οὐ μόνον δὲ ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις παρ-
 ἔμπροσθέν τε, καὶ χαμενία, καὶ ἡσυχία, καὶ ἐγκράτεια,
 ἔμπροσθέν τε, καὶ χερῶν. « Οὕτοι, φησὶν, ἐν ἄρμασι καὶ ἵπποις,
 » πορεύσιν ἐν ὀργῇ, καὶ μῆνιδι, καὶ κενοδοξίᾳ, φθόνῳ
 τε καὶ τοῖς ἄλλοις παθήμασιν ὀπλίζονται καθ' ἡμῶν
 οἱ δαίμονες· ταῦτα γὰρ ἵπποι, καὶ ἄρματα λέγονται

qui vero antea mente argotaverant, ac proenbue-
 rant fideles, demum resumtis viribus in hostium
 caedem corroborabuntur. Et hoc equidem est, quod
 fidissima Samuelis mater Anna prævaticinans di-
 cebat: « Sagitta fortis infirmata est, et infirmi
 accincti sunt robore ⁶⁰. » Non novit diabolus, intus-
 ne sit in cogitatione tua paterfamilias Christus, an
 secus. Cum itaque viderit te ira exardescentem,
 aut jurantem, aut clamantem, aut **316** obscena
 loquentem atque inania, tunc percipit qui tibi ini-
 micitias denuntiat, non esse intra animam tuam
 Deum, qui te custodiat, et curet, et interiora et
 exteriora intellectualis domus tuæ obvallet; quare
 uti fur noxius ille ingressus, ac si nulla esset lu-
 cerna in corde tuo, animæ ædes deprædatur.

B Nec tantum homines culpam commerentes, sed
 qui etiam virtutem universo generi summo nisu
 incumbunt, sæpius deseruntur, ut patientiam et
 tolerantiam ediscant ad debellandam superbiam.
 Multos itaque morbos despectus, jactantiæ, ac
 propriæ existimationis in occultis ærariis habentes
 plerosque hominum, et nosmetipsos ob inconsiderantiam
 sæpe sæpius decipimus. Sed magnus anima-
 rum nostrarum medicus modum, quo absconditis
 medicinam afferat, optime callet. Ne itaque indi-
 gnemur, neque animum despondeamus, neque
 iniique feramus, quæ nobis, uti addeceat, infert
 Dominus. Multi namque in hujuscæ ævi valetudi-
 nario degunt infirmi saucique, nec una eademque
 omnibus mensa conducit: diversa etenim omnibus
 et circuitus temporum, et diætam medicus indicit.
C Hic, ait, male sanus melle sæpius consoletur;
 alius absinthii amarore tristetur; alius insuavi el-
 leboro communicet; alioque modo alteri providet,
 et medicinam affert. Eadem ratione Deus singulis
 nostrum conducibilia ordinat. Scopus est malitiæ
 auctori, et pictori dæmoni, in gravem et inconsolabilem
 niærorem unumquemque hominem inducere
 avellereque a fide, et spe, et divina charitate, quæ
 præcipua sunt, ac potissima divini cultus. Quapropter
 plerosque fideles ac potissimum **317** agitationem
 sæpius ita afficit, ut illis in ipsa sacrosancta æde
 semen genitale effluat; idque ad patientis animam
 in desperationem ac consternationem integram in-
 ducendam. Qui igitur huic dæmoni resistit, atque
 ex adverso instruitur, ille ad fraudulentum scopum
 sese præparans, patientia munitus ac tolerantia,
 per orationem, et jejunium continuum, et fidem,
 et spem, et perfectam in Deum charitatem super-
 rabit, devincet ac debellabit omnino sordidum
 hunc atque contaminatum dæmonem. Domino
 nostro Jesu Christo opem ferente. Nec tantum
 Scripturarum lectio in usu sit, sed et preces, et
 psalmi, et continentia, et vigilia, et in terram ac-
 cubitus, et quies, et manuum opus. « Hic, ait, in
 curribus et equis ⁶¹, » ira nempe, furore, vana
 gloria, invidentia, aliisque armantur perturbationi-

⁶⁰ 1 Reg. II, 4. ⁶¹ Psal. xix, 8

bus adversariæ potestatis nuncupantur. « Nos vero in nomine Domini Dei nostri imperabimus. » Nobis enim ad ulciscendos hostes Jesu Christi Dei præexcelsi nomen satis est. Multa itaque nobis ad Deum oratio opus est, ne a virtute excidamus. Posse enim ex justitia in iniquitatem labi, et ex eo, quod perturbationibus minime obnoxium est ad quod noxium est, gradum facere, vaticinium clamat ad Deum : « Facti sumus quasi ab initio, cum non dominaremus nostri, neque invocarem nomen tuum super nos, et sumus immundi ⁵⁵. » Veruntamen fieri quæ potest rursus denuo post lapsum per pœnitentiam, quæ in principio erat, affectuum vacuitatis et roboris compotem fieri : quicumque enim per pœnitentiam et orationem **318** poscit, rursus tempore opportuno accipiet robur ex alto, eturbationum vacuitatem. Considera vaticinium : « Suscitare, Jerusalem, induere robur brachii tui ; suscitare quemadmodum in principio dierum ; quoniam recessit a te dolor, mœstitia et ejulatus ⁵⁶. » Magnum enim est in malis et bonum pusillum. Si male odit nos Deus propter peccata nostra, rursus iterum per pœnitentiam fovebit ac diliget. Rursus autem nos a maxime misericorde Deo suscipi, et dilectione illius consolari, habeto ex illius, quæ ipse intellectuali Jerusalem, animæ nempe nostræ effatur : « Et ponam te gaudium sempiternum, et exultationem generationum generationibus ⁵⁷. » Neque modum in controversiam voces : cum enim voluerit Deus e peiori ad melius res immutare, divino præcepto quæ adversantur, omnia pedem referunt ; quandoquidem prompte ac facili negotio Deus humanam naturam transformare poterit, quemadmodum nudum et siccum sine cortice Aaronis baculum citius quam plantæ, quæ in terra radices egerant, fructum asferre præcepit ⁵⁸ : quando illæ multis annorum temporumque vicissitudinibus fructum afferunt ; ille vero una sub nocte, omnia simul, et frondes, et flores, et fructum eduxit. Fieri igitur potest, ut lapideæ saxæque hominum corda, spiritualis doctrinæ participatione in terram pinguem ac fructiferam commutentur. Ne igitur moras trahamus, sed ab hoc tempore toto corde, menteque in Deum convertamur. Etenim si nostra nobis salus curæ fuerit, non alienis, sed nobis ipsis maximo erimus emolumento. Habet enim unusquisque nostrum, quæ ex natura est, sublimitatem, si bona gesserimus ; si vero delinquimus, ex naturali illa **319** sublimitate omnino cecidimus, dejectique in terram negligimur. Si vero denuo ad bonum animum convertamus, manifestum est, nos rursus in affinem et cognatam nobis sublimitatem attolli. Si rationis participes sumus, et sermone nobiles obtemperemus, audiamusque sermones Dei, et fluxis hisce

Α τῆς ἐναντίας δυνάμεως· ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ἐπι κελευσόμεθα. Ἄρκει γὰρ ἡμῖν πρὸς τὴν κατ' ἐχθρῶν ἀμυναν τὸ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ πανυψίστου Θεοῦ. Πολλῆς οὖν ἡμῖν πρὸς τὸν Θεὸν χρεία δεήσεως, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν τῆς ἀρετῆς. Ὅτι γὰρ δυνατὸν ἐκ δικαιοσύνης εἰς ἀμαρτίαν μεταπαθεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπαθοῦς εἰς τὸ ἐμπαθοῦς μεταμορφωθῆναι, κρᾶζει πρὸς Θεὸν ἡ προφητεία· « Ἐγενόμεθα ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε οὐκ ἤρξα· ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἔσμεν ἀκάθαρτοι. » Ἄλλ' ἐγγωρρεῖ καὶ μετὰ τὴν συμβεβηκυῖαν πτώσιν, πάλιν τυχεῖν διὰ τῆς μετανοίας τῆς ἐν ἀρχῇ ἀπαθείας, καὶ ἰσχύος· πᾶς γὰρ ὁ διὰ μετανοίας, καὶ δεήσεως, ζητῶν λήψεται καιρῶ τῷ προσήκοντι· πάλιν τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, καὶ ἀπάθειαν. Πρόσχεος τῇ προφητείᾳ· Β Ἐξεγείρου, Ἰερουσαλήμ, ἐνδύσαι τὴν ἰσχύϊν τοῦ βραχίονός σου, ἐξεγείρου ὡς ἐν ἀρχῇ ἡμερῶν, διότι ἀπέδρα ἀπὸ σοῦ ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός. » Μέγα δὲ ἐστὶν ἐν κακοῖς καὶ τὸ μικρὸν ἀγαθόν. Εἰ καὶ μμυσήμεθα ὑπὸ Θεοῦ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀγαπηθῶμεθα διὰ τῆς μετανοίας. Ὅτι γὰρ πάλιν προσλαμβάνεται ἡμᾶς ὁ πολυεὐσπλαγχνος Δεσπότης, καὶ κατευφραίνει τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ, βλέπει τί λέγει τῇ νοσητῇ Ἰερουσαλήμ, τοῦτέστι τῇ ψυχῇ ἡμῶν· « Καὶ θήσομαι σε ἀγαλλίμα αἰώνιον, καὶ εὐφροσύνην γενεαῖς γενεῶν. » Μὴ ἀμφιδάλῃσι· πῶς· ὅταν γὰρ βουληθῇ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ χειρόνος· ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλαι τὰ πράγματα, τῷ ἐπιτάγματι τοῦ Θεοῦ πάντα ἐξίσταται τὰ ἐναντιούμενα, οὐ εὐκόλως, καὶ ἐτοίμως δυνήσεται Κύριος τὴν ἀνωρωπότητα μετασκευάσαι, ὡς τὴν ἀφλοῖον, καὶ ξηρὰν ῥάβδον τοῦ Ἄαρὼν, ταχύτερον τῶν ἐν γῆ ἐβρίζωμένων φυτῶν καρποφορῆσαι προσέταξεν· εἴπερ ἐκείνα πολλαῖς χρόνῳ, καὶ καιρῶν τροπαῖς καρποφορεῖ, αὕτη δὲ ὑπὸ μιᾶν νύκτα, πάντα ὁμοῦ φύλλα, καὶ ἄνθη, καὶ καρπὸν προήγαγε. Δυνατὸν οὖν τὰς πετρῶδεις, καὶ λιθώδεις καρδίας ἀνθρώπων, διδασκαλίας πνευματικῆς ἀπολαύοντα, μεταβαλεῖν εἰς γῆν λιπαράν, καὶ καρποφόρον. Μὴ ἀναβαλώμεθα οὖν, ἀλλ' ἐντεῦθεν ἤδη πρὸς Θεὸν ἐπιστρέψομεν ὀλοκαρδίως. Ἐὰν γὰρ τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας φροντισώμεν, οὐχ ἕτερον, ἀλλ' ἡμᾶς· αὐτοὺς μεγάλα εὐεργετήσομεν. Ἔχει γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τὸ κατὰ φύσιν ὕψος, ἐὰν καλὰ ποσώμεν· ἐὰν δὲ ἀμαρτηώμεν, ἐκπεπτώκαμεν πάντως τοῦ κατὰ φύσιν ὕψους, καὶ χαμαιρρίφεις τινες γενόμενοι ὠφθημεν. Ἐὰν δὲ βουληθῶμεν εἰς τὸ ἀγαθὸν πάλιν νεύσαι, εὐδελον ὅτι ἐπὶ τὸ οἰκτεῖον καὶ συγγενὲς πάλιν ὕψος ἀναβιβαζόμεθα. Εἴπερ λογικοὶ ἔσμεν, καὶ εὐγενεῖς τῷ λόγῳ ὑπάρχοντες, πειθῆνιοι καταστῶμεν τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις, καὶ τῶν μὲν βουστῶν, καὶ πρὸς ὀλίγον τερπνῶν, τὴν φυγὴν ποιησώμεθα, ἐπὶ δὲ τὸ διαρκῆ, καὶ ὁμόλευτα, καὶ τοῖς ἀπείροις αἰῶσι συμπεριχτεινόμενα ἀγαθὰ, νηφαλιῶς τε καὶ σπουδαίως· ἐαυτοὺς κατεπειζώμεν.

rebus, et modicum ad tempus jucundis terga vertamus, et modicum ad tempus jucundis terga ver-

⁵⁵ Isa. Lxiii, 19.

⁵⁶ Isa. Lii, 1.

⁵⁷ Isa. Lx, 15.

⁵⁸ Num. xvii, 8.

EPISTOLA XXXIII bis.

Ἡ κατὰ φύσιν διαγωγή ἡμῖν τε καὶ τοῖς ζώοις ἡ αὐτῆ ὤρισταί παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ. « Ἰδοὺ γὰρ ἔβωκα ὑμῖν, φησὶν ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, πάντα τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ ὁ ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν καὶ τοῖς θηρίοις. » Κοινὴν οὖν μετὰ τῶν θηρίων λαβόντες τὴν διαίταν καὶ ταύτην ταῖς ἐπινοαῖς ἐπὶ τὸ ἀσωτότερον παρατρέψαντες, πῶς οὐκ ἀλογώτεροι κριθῆμεν ἐκείνων, εἴγε τὰ μὲν θηρία μένει ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς φύσεως μηδὲν παρακινήσαντα τῶν παρὰ Θεοῦ καταγμένων· οἱ δὲ λόγῳ τετιμημένοι πάντα τῆς ἀρχαίας ἔξωθεν διητήμεθα νομοθεσίας; Ποῖαι γὰρ παρ' ἐκείνοις ἀφοραγαίαι; ποῖαι σιτοποιῶν καὶ μαγεύων τῆ ἀθλίᾳ γαστρὶ δημιουργοῦσι τὰς ἡδονάς; Οὐχὶ δὲ τὴν ἀρχαίαν εὐτέλειαν ἀγαπῶσι ποταγοῦντα καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀκούμενα, καὶ ναματιαῖω κεχρημένα ποτῶ, καὶ τούτῳ τυχὸν σπανίως· διὸ καὶ τὰς ὑπογαστρίας ἡδονὰς μεμείωνται, οὐδεμίᾳ πιμλιώδει τροφῇ τὰς ὀρέξεις προσαναπλέγοντα, οὐδὲ πάντοτε τὴν ἀρρένης καὶ θηλείας εἰδὸτα διαφορὰν· εἰς γὰρ αὐτοῖς καιρὸς τοῦ ἔτους ταύτην παρέχει τὴν αἰσθησίν, τὸν δὲ ἄλλον χρόνον οὕτως ἀλλήλων ἀλλοτροῦνται· ὡς λήθην λαβεῖν πάντῃ τῆς τοιαύτης ὀρέξεως· ἀνθρώποις δὲ ἐκ τῆς περὶ τὰ βρώματα πολυτελείας ἢ τῶν ἀφροδισίων ἀκόρεστος ἐπιθυμία παραβλαστάνουσα μανιώδεις κατέσπειρε τὰς ὀρέξεις. Ἐθένα γὰρ καιρὸν ἡρεμεῖν συγχωροῦσα τὸ πάθος.

sensum capiunt, cætero sane tempore sic caste invicem versantes plane ut contactus ac conjugii funditus oblitæ videantur. Hominibus autem ex ciborum luxu tam insatiabilis luxuriæ vis furentes assidue faces subjicit, ut nullas unquam inducias a bellis pudendarum cupiditatum habeant.

ΔΔ'. — ΕΥΠΟΡῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Προσάσσει ὁ νόμος Μωυσέως φυλάττεσθαι μετ' ἐτέρων τινῶν καὶ τὸν μῦν, καὶ τὴν γαλῆν. Ταῦτα δὲ νομοθετῶν, κελεῖται διὰ συμβόλου καὶ τύπου μῆτε τοῖς προηγουμένοις μαρταῖς συντίθεσθαι λογισμοῖς, μήτε τοῖς ἐπομένοις. Τῶν γὰρ ἀπειρημένων παθῶν τε, καὶ τρόπων, καὶ ἡθῶν, τὰ μὲν προλαμβάνει, τὰ δὲ ἐπακολουθεῖ. Προκαθηγησαμένης γὰρ τῆς ἀνθρωπαρεσκευίας, καὶ κενοδοξίας, ἐπακολουθεῖ πάντως ἡ ὑπερηφανία, καὶ ἀλαζονεία, καὶ πᾶν πάθος αἰσχρὸν καὶ δαιμονιώδες. Προφθάνει πάλιν ἡ κακὴ ἐπιθυμία, ὀρέξαι τῆς ἀσελείας τὸ σπῆλαιον, καὶ εὐθύς ἐπεισέρχεται ὁ αἰσχροπράγος δαίμων, καὶ ἰγκατοικισθεῖ; τῷ γενομένῳ σπηλαίῳ, τὴν ἀμαρτίαν ἐργάζεται. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὅτι ὁ μετ' ἐπιθυμίας ἰδὼν γυναῖκα, μοιχὸς ἀπηρτισμένος ἐστί. Πάλιν προκαθηγησαμένης τῆς βασκανίας, καὶ τῆς ὀργῆς, ἔπεται ἐπιβουλή, καὶ βλάβη. Καὶ γὰρ ὁ μὲν πολλάκις τὴν ὀπὴν πρῶτον διώρυξεν ἐν τῷ πύλῳ, εἰθ' ὕστερον γαλῆ εἰσελθοῦσα, ἢ ὕψις, ἢ ἕτερον τι ἐνεφώλευσε τῇ τρυμαλιᾷ.

ΑΕ'. — ΔΑΒΟΥΡΙῶ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Μέγα βοήθημά ἐστιν ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν

⁶⁴ Gen. i, 29. ⁶⁷ Levit. xi, 29. ⁶⁸ Matth. v, 28.

(1) Hæc epistola deerat in editione Leonis Allatii; exstabat in editione P. Possin. sub num. 384. EDIT.

A Naturalis vivendi modus nobis et animantibus idem attributus est a Creatore. « Ecce enim dedi vobis, ait Deus homini, omne fenum agri : erit vobis in cibum et cunctis bestiis ⁶⁴. » Victus igitur rationem cum bestiis communem cum acceperimus : et hanc cogitationibus et in ventrem pronis voluptatibus nostris in molliorem et magis voluptuariam pervertentes, quomodo non abesse a ratione longius quam ipsæ bestię judicabimur, cum bestię quidem intra fines naturæ se contineant, nihil transgressæ eorum quæ ipsis a Deo præscripta sunt ; nos autem rationis participatione honorati, longe extra constitutos nobis antiqua naturæ lege terminos evagemur ? Quænam etenim, quæso, apud bestias exquisitorum ferculorum epulæ ? quæ pistorum et coquorum artificia sese excruciantia ad suas male feriatō ventri voluptates ministrandas ? Annon hæc adhuc severe seipsas intra frugalitatis primitus præceptæ disciplinam tenent, herbis vescentes, et forte oblata satis habentes ad cibum, aqua profluente, neque ea repetita sæpius, contentæ ad potum ? unde apud ipsas veneræ voluptates remissiores moderatioresque sunt : nullis adipatis escis cupiditates ipsarum inflammantibus. Nec fere magnopere maris aut feminæ discrimen cogitant, nisi quando semel in anno certæ tempestatis reditu arcanis naturæ stimulis admonitæ, talium rerum

C

XXXIV. ΕΥΠΟΡῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Lex Mosaica præcipit inter alia observanda quoque esse et murem, et selem ⁶⁷. Que dum præscribit, per symbolum ac figuram mandat, ut neque præuentibus, neque subsequenibus improbis cogitationibus assensus præbeatur ; interminatarum siquidem perturbationum, ac consuetudinum, et morum, aliæ præcunt, aliæ subsequuntur. Cum enim ducem se præbuerit hominibus placendi conatus, tum omnino subsequitur superbia et jactantia, omnisque impurus ac dæmoniacus affectus. Præit rursus pravum desiderium speluncam lascivix effodere, subitoque dæmon facinorosus introit et jam in aperta spelunca sede collocata scelus committit. Ait enim Dominus Jesus : « Qui cum desiderio mulierem aspexerit, mæchus constans est ⁶⁸. » Rursum præoccupantem invidentiam sequitur fraus et noxa. Etenim mus sæpius primum foramen effodit in pariete, postmodum telis ingressa, vel serpens, vel aliud **320** quidpiam in foramine latitavit.

XXXV. ΔΑΒΟΥΡΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Tentationum tempore, quæ secundum Deum est

patientia, maximo est emolumento. Ait quippe Dominus : « In patientia vestra possidebitis animas vestras » ; non dixit : In jejuniis vestris, aut quiete vestra, aut psalmodiarum cantione vestra, licet hæc omnia ad salutem animæ conducant ; sed, « In patientia vestra. » In patientia, in omni scilicet futura tentatione et afflictione ; quamvis injuria illa sit, vel contemptus, vel cujuslibet hominis, sive ille parvus, sive magnus fuerit, debonestamentum : sive corporis imbecillitas, sive belli Satanicæ insultus, sive quæcunque, sive ab homine, sive a dæmonibus tentatio. « In patientia vestra possidebitis animas vestras. » Neque solummodo in patientia vestra, sed cum omnigratiarum actione et humilitate ; ut benedicas, ut laudes dicās Servatori omnium Deo, bene merenti, atque omnia adaptanti, et conducibiliter apportanti omnia, sive bona illa sint, sive aliter se habeant. Scribit quoque Apostolus : « Per patientiam currimus propositum nobis certamen fidei »⁶⁰. « Quid enim splendidius invenitur virtute ? quid firmitus validiusque patientia, ea, inquam, quæ secundum Deum est, virtutum regina, clariorum ac nobilium, facinorum fundamentum absque fluctibus portus ? Hæc enim, hæc est in bello pax, in tempestate tranquillitas, in insidiis ac periculis securitas, quæ in semetipsa conspicuum ac celebrem, adamante duriores efficit, cui non **321** arma et sagittæ sese moventes, neque castrorum acies adversum dimicans, non adductæ machinæ, non tela, non jactæ hastæ, non ipse dæmonum exercitus, non tenebrosæ adversarum virtutum phalanges, non diabolus ipse cum omnibus suis copiis ac machinis ex adverso impetens, illius in Christo possessoris nocere poterit.

XXXVI. — DRACONTIO MONACHO.

Gestit Christus gaudio, cum illi vim inferimus, ut nobiscum maneat ⁶¹. Cum itaque in nobis virtutis lumen defecerit, vi ipsum compellamus, quemadmodum Cleopas fecit, ut una nobiscum permaneat, et nostra cum vilitate et humilitate concumbens, panem divinum frangat, tradatque animæ nostræ. Nihil porro est oratione violentius, quæ temporibus quoque ipsis sæpenumero vim infert. Est enim omnipotens oratio, et superari nequit, a

XXXVII. — MARINO PRESBYTERO.

Tu sane exposcis investigasque per incredulitatem orationum eorum, qui fiment Deum, sive illi clero inserviant, sive monachorum albo ascripti sint, fructum ; nulloque pacto mente concipis, Deum te querere, et imperiorum snorum fructum pervestigare. Tu illico exaudiri peroptas **322** orans, et præcepta Dei oscitanter negligenterque

ἢ κατὰ Θεὸν ὑπομονῆ. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος : « Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. » Οὐκ εἶπεν, Ἐν τῇ νηστείᾳ ὑμῶν, ἢ ἡσυχίᾳ ὑμῶν, ἢ τῇ ψαλμωδίᾳ ὑμῶν· καὶ μὴν ταῦτα πάντα ἀρμόζει πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς· ἀλλ', « Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν » Ἐν τῇ ὑπομονῇ, τουτέστιν ἐν παντὶ πειρασμῷ ἐλευσομένῳ, καὶ πάσῃ θλίψει, κἂν ὕβρις ᾖ, κἂν ἐξουδένωσις, ἢ ἀτιμία ἀνθρώπου οἰουδήποτε, εἴτε μικρὸς, εἴτε μέγας εἴη, κἂν ἀσθένεια σώματος, κἂν ἐπανάστασις πολέμων Σατανικῶν, κἂν οἰοσθηποτῶν πειρασμῶν, εἴτε ἀπὸ ἀνθρώπων, εἴτε ἀπὸ δαιμόνων. « Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. » οὐκ ἀπλῶς, ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης εὐχαριστίας, καὶ προσευχῆς, καὶ ταπεινώσεως, ἵνα εὐλογῆσθε, ἵνα ὑμῶν ἀναπέμψῃς τῷ Σωτῆρι τῶν ὄλων Θεῷ, τῷ εὐεργέτῃ, τῷ τὰ πάντα ἀρμόζοντι, καὶ συμφερόντως ἐπάγοντι τὰ πάντα, κἂν ἀγαθόν, κἂν ἄλλως ἔχη. Καὶ ὁ Ἀπόστολος γράφει : « Δι' ὑπομονῆς τρέχομεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα τῆς πίστεως. » Τί γὰρ εὐρίσκειται μείζον ἀρετῆς ; τί δὲ στερεώτερον, ἢ κραταιώτερον ὑπομονῆς, τῆς κατὰ Θεὸν λέγου, τῆς βασιλείδος τῶν ἀρετῶν, τοῦ θεμελίου τῶν ἀνδρογαθημάτων, τοῦ ἀκυμάντου λιμένος ; Αὕτη γὰρ, αὕτη ἐστὶν ἡ ἐν πολέμοις εἰρήνη, ἡ ἐν κλύδωνι γαλήνη, ἡ ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς καὶ τοῖς κινδύνοις ἀσφάλεια, ἡ τὸν κεραιώτα αὐτῆν, ἀδάμαντος ποιοῦσα στεβρότερον, ἢν οὐκ ὄπλα, καὶ τόξα κινούμενα, οὐδὲ στρατόπεδα παρασσόμενα, οὐ μηχανήματα προσαγόμενα, οὐ τόξα, οὐ δόρατα ἀφιέμενα, οὐκ αὐτὸ τὸ τῶν δαιμόνων στρατόπεδον, οὐκ αἱ ζοφερὰ φάλαγγες τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, οὐκ αὐτὸς ὁ διάβολος μετὰ πάσης αὐτοῦ παρατασόμενος τῆς στρατιᾶς ; καὶ τῆς μηχανῆς, παραβλάψαι δυνήσεται τὸν ταύτην κτησάμενον ἐν Χριστῷ.

ΛΓ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἦσεται Χριστὸς βιαζομένων ἡμῶν αὐτὸν, ἵνα μείνῃ μεθ' ἡμῶν. Λήξαντος ἡμῖν λοιπὸν τοῦ φωτὸς τῆς ἀρετῆς, βιασώμεθα τοῖνον αὐτὸν, καθάπερ ὁ Κλεώπας, ἵνα συμμεῖνῃ ἡμῖν, καὶ συγκατακλιθεῖς τῇ εὐτελείᾳ ἡμῶν, καὶ τῇ ταπεινότητι ἡμῶν, κλάσῃ τὸν θείον ἄρτον, καὶ ἐπιδώ τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ. Οὐδὲν δὲ ὑπάρχει εὐχῆς βιαίτερον τῆς ἐκβιαζομένης πολέμου καὶ τοῦ καιροῦ. Διότι παντοδύναμος ἐστὶν ἡ εὐχή, καὶ ἀήττητος, ἥσπερ καὶ ὁ διάβολος κωλύειν ἡμᾶς σπουδάζει πειρασμοῖς χαλεπωτάτοις καὶ φορτικοῖς, ἵνα ὡς μηδὲν ὀφελόμενοι, ἐάσωμεν τὸ ὄπλον τῆς μεγαλωφελούς, καὶ σωτηρίου εὐχῆς τῆς ἐν Χριστῷ.

ΛΔ'. — ΜΑΡΙΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Σὺ μὲν ἀπαιτεῖς, καὶ ἐξιχνεύεις διὰ τῆς ἀπιστίας τὸν καρπὸν τῶν προσευχῶν τῶν φοβουμένων τὸν Θεόν, εἴτε κληρικῶν, εἴτε μοναχῶν, τὸν δὲ Θεὸν οὐκ ἐνωεῖς ζητεῖν σε, καὶ ἀπαιτεῖν τὸν καρπὸν τῶν ἐαυτοῦ προσευχμάτων. Σὺ θλίεις ταχὺ ἐπακούσθαι προσευχόμενος, καὶ παρακούεις τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν. Ἐν ἐπακούσῃ, εἰσακουσθήσῃ. Δέξαι τὸν Θεόν

⁶⁰ Luc. XXI, 19. ⁶¹ Hebr. XII, 1. ⁶² Luc. XXIV, 29.

ποροθετοῦντα, καὶ δέχεται σε εὐχόμενος. Ἐάν δὲ παρακούσης, τοῦ Δεσπότητος τῶν ὄλων καταφρονῶν, ποιεῖς καὶ τοὺς δικαίους παρακουσθῆναι ὑπὲρ σοῦ εὐχομένου.

ΛΗ'. — ΚΑΛΛΙΝΙΚῸ ΜΟΝΑΧῸ.

« Ὅρη τὰ ὑψηλά ταῖς ἐλάφοις. » Καί· « Φωνὴ Κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους. » Εἰ οὖν τῇ Δεσποτικῇ διδαχῇ καὶ τοῖς θεοῖς τῆς ἀσκήσεως κανόνιν εὐαγος ἀπειργάσθης, καὶ τῶν δρυμῶν τῆς κακίας φιλωθεῖς, κατεθάρρησας τῶν νοητῶν ὄψεων, καὶ ἀποκτενεῖς αὐτούς, μὴ μείνης μέχρι τούτων, ἀλλὰ σπεῦδε τοῦ ἀνατρέχειν ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά διὰ τῆς ψαλμῶδίας τῆς συνεχοῦς, καὶ τῆς τελειότητος, καὶ τῆς μακαριωτάτης ἐκείνης θεωρίας, ἧς οὐδὲν ὑψηλότερον εἶπερ « Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. » Καί· « Ἐπὶ τὰ ὑψηλά ἐπιβιβῆ με ὁ Κύριος, » τοῦ νικῆσαι τοὺς ὀλεθρίους δαίμονας ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλά ἱστῶν με, ἢ, ὡς ἄλλο τῶν ἀντιγράφων ἔχει, ἐπὶ τὰ ὑψηλά ἱστῶν με, διδάσκων χεῖράς μου εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ διαβόλου. Εἴρηται γὰρ καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, ὅτι « Οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, » τουτέστιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφωτισμένοι, « φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, » τὴ ὕψος τῶν ἁρετῶν, καὶ τῆς ἐπουρανίου θεωρίας. Συγγενὲς γάρ.

ΛΘ'. — ΚΥΡΙΑΚῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Μὴ ὡς ψιλῶ ἄρτω προσερχόμεθα τῷ ἄρτῳ τῷ μυστικῷ· σὰρξ γὰρ ὑπάρχει· Θεοῦ, σὰρξ τιμία, καὶ προσκυνητῆ, καὶ ζωοποιός. Ζωοποιεῖ γὰρ τοὺς νεκρωθέντας ἀνθρώπους ἐν τοῖς παραπτώμασι· σὰρξ δὲ κοινὴ οὐκ ἂν δυνηθεῖ ζωοποιῆσαι ψυχὴν. Καὶ τοῦτο Χριστὸς ὁ Κύριος· εἴρηκε ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι ἡ σὰρξ, τουτέστιν, ἡ κοινὴ καὶ ψιλὴ, οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. Τῆς σαρκὸς τοῖνον, καὶ τοῦ αἵματος μεταλαμβάνοντες τοῦ Θεοῦ Λόγου, μετ' εὐλογίας καὶ πόθου ζωῆς αἰώνιον κληρονομοῦμεν. Ὁ γὰρ τρώγων καὶ πίνων μετ' εὐθείας καρδίας μακαρίζεται.

Μ'. — ΕΥΘΑΛΙῸ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Ἔστιν ὅτε μέλλοντος τοῦ ἀνθρώπου πειρασμῷ ψυχικῷ καὶ θλίψει περιπίπτειν, προλαβοῦσα ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρηγορεῖ τὴν ψυχὴν ὑπερβαλλόντως, καὶ παρακαλεῖ τὴν ψυχὴν ἐν εὐφροσύνῃ καρδίας, καὶ ἀναπαύει ἐπιβροχῆ διακρύων μελισταγῶν. Εἶτα παραδίδωσι τῷ ἐχθρῷ πειράσαι, καὶ θλίψαι, καὶ διαταράξαι, καὶ τότε εὐρίσκει ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ ἐν πικρίᾳ, καὶ φόβῳ, καὶ θυμῷ, καὶ κακίῳ ἐπιθυμίᾳ, καὶ ἀπρεπέσι κινήσει, καὶ ἀπορίᾳ καρδίας, καὶ συλλήθδην φράσαι, ἀναριθμητοῖς κακοῖς. Ὅταν τοῖνον ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ παντὶ γένηται, ἐπικρατήσαντος τοῦ πολεμίου, καὶ ἀθυμῆσῃ, καὶ ἀπογῶν ἑαυτοῦ, τότε πάλιν ἡ χάρις ἐρίπτεται τοῦ Θεοῦ, φυγαθειούσα μὲν τὸν δαίμονα, θάλλουσα δὲ πλουσίως τὴν κεκοιμητότα, καὶ ἀνακτωμένη τε, καὶ ἀνακαινίζουσα, διαναπαύουσα τε, ὃν τρόπον εὐσπλαγγνος μήτηρ τὸ κλαυθμυρίζοντον νήπιον, ποθεινῶς καὶ φιλοστόργως ἐναγκαλιζομένη, καὶ τὸν ἑαυτῆς μαστῶν

A audis. Si illis aurem præberis, exaudieris. Habeto tibi Deum leges præscribentem, et ille te orantem excipiet. Quod si imperium detrectaveris, omnium Dominum negligens, id quoque facis, ut justī pro te preces effundentes non exaudiantur.

XXXVIII. — CALLINICO MONACHO.

« Montes excelsi cervis ⁶³; » et : « Vox Domini præparantis cervos ⁶⁴. » Si itaque Dominica prædicatione, sanctis exercitationis regulis cervus effectus, et malitiæ saltibus denudatus, animos in intellectuales serpentes assumpsisti, et interimes eos; ne in hisce maneat, sed contende ad montes excelsos per psalmodiarum cantum intentum, et perfectionem, et beatissimam illam contemplationem, qua nihil excelsius est, ascendere : siquidem B « Beati puri corde, quoniam ipsi Deum videbunt ⁶⁵, » et : « In excelsa adducit me Dominus ⁶⁶, » ut pestiferos dæmonas in via illius devincam; super excelsa statuens me, vel, ut aliud exemplar legit, in sublimibus sistens me, edocens manus meas in bellum adversus diabolium. Legitur enim et in Evangeliiis : « Qui in Judæa, » in Ecclesia nempe, illuminati sunt, « fugiant in montes ⁶⁷, » virtutum sublimitatem et cœlestis contemplationis; affinia namque sunt.

XXXIX. — CYRIACO MONACHO.

Ne tanquam ad nudum panem accedamus ad panem mysticum : caro siquidem 323 Dei est, caro pretiosa, veneranda et vivifica : vivificat enim in peccatis homines demortuos. Caro porro communis, nequit animam in vitam reducere. Et hoc Christus Dominus in Evangelio effatur; caro, communis nempe, puraque, inutilis prorsus est ⁶⁷. Carnis itaque ac sanguinis participes Dei Verbi cum benedictione et desiderio vitam sempiternam hæreditamus. Qui enim manducat, et bibit recto corde, beatus habetur ⁶⁸.

XL. — EUTHALIO MONACHO.

Cum nonnunquam homo animi tentationi atque afflictioni subjiciendus est, prærepens sancti Spiritus gratia animam maximopere solatur, eamque in letitia cordis exhilarat, defluxuque ad instar mellis fluentium lacrymarum sedat : postmodum inimico exhibet tentandum, affigendum et conturbandum : et per idem tempus senietipsam anima in amaritudine, et timore, et iracundia, et malorum appetitu, et indecoris motibus, et hæsitatione cordis, et, ut summam dicam, diris inexputabilibus, invenit. Cum itaque homo in universum advenerit, prevalente hoste, et animum dejecerit, et de se ipso desperarit, tum rursus Dei gratia advolat, dæmonem fugans, fovensque largiter defessum, et refocillans, et renovans, recreansque quemadmodum plorantem infantem mater misericors sedulo, amanterque amplectens, et mammam porrigens, et non mediocrem consolationem afficiens,

⁶³ Psal. ciii, 18. ⁶⁴ Psal. xxviii, 9. ⁶⁵ Matth. v, 8. ⁶⁶ Psal. xvii, 34. ⁶⁷ Matth. xxiv, 16; Marc. xiii, 14; Luc. xxi, 20. ⁶⁸ Joan. vi, 64. ⁶⁹ Ibid. 55.

atque omnia removens. Hæc porro hæc ratione sunt, ut, 324 quæ jam præoccupaverat, divinæ gratiæ vocatione, et post afflictionem non insuavi inspectione, et beatissimo solatio, et perennis, sempiternæque spei scaturigine, malitia Satanae coarctata debellataque postmodum, inanis per Numinis providentiam deprehendatur.

XLII. — EUGENIO PRINCIPI.

Cum post rem probe gestam, vel divinam communionem susceptam, aut continuam, incensamque orationem confectam, vel quampiam aliam rem præclarissime consummatam, violentius a dæmone impetitus fueris, scito hostem a te diverberatum, ideoque summopere indolentem truculentius te aggredi, adversus te æque ac leonem rugientem. At tu eum verberandi nullum finem facito, intellectualibus hastis pungens eum ac vulnerans. Etenim si a pugna cum eo continuanda non cessaverimus, nec defecerimus, neque a conflictu, variisque adversariis pedem retulerimus, victoriam omnino contra dæmones inimicos reportabimus.

XLIII. — THEODOSIO DIACONO.

Ne ægre feras, quod in tam infirma atque etiam ægra valetudine, et si vires corporis defecerint, voluptatis bellua impudentius colluctetur. Didicimus enim a plerisque, iisque piissimis viris, qui hoc ipsum periclitatione longi temporis didicerunt, dæmonibus voluptatum ductoribus quam libentissime auxilium, opemque ferre dæmones, qui mœroribus ac doloribus 325 inferendis a diabolo constituti sunt: quemadmodum etiam dæmonibus, qui tristitiam doloremque nobis afferunt, dæmon voluptatis opitulatur, ad superandum hominem, et a gratiarum erga Deum actione, et patientia, et tolerantia avellendum. Opem enim, aiunt, sibi præstant mutuam dæmones, ad eos, qui in similia inciderint, perdendos, in eam sententiam concurrentes, quamam forte ratione homo imprudens cogitatione perturbatus de propria salute desperet, a Deoque in salutem invocando cesset. Quod ipse ubi didiceris, nullum finem facito invocandi Deum, qui te creavit, semperque tui curam gerit.

XLIII. — DOMNINO JUNIORI PRIMATI.

De iis, quæ a me postulasti, quid ipse sentiam, nunc accipe, et memoriæ incide, ne oblivio subrepat. Neque me in præsentia expostulato, in voluptatibus absque ulla perturbatione quietem dicere de iis, qui naturaliter immobilitatem possident: paucos etenim invenio quasi lapides quosdam inanimatos, onni proptus erga affectus sensum destitutos, adeoque nec etiam inter dormiendum fluxum subeant. Hoc vero domini Dei fuerit, quemadmodum illis, qui e ventre matris eunuchi generantur. At causas hujuscemodi largitionis ipse solus, qui eam nullo certamine conspicuis, neque ullo labore fatigatis exhibuit, Deus cognoverit. De iis vero, quæ

παρέχουσα, καὶ παράκλησιν ἰκανὴν τῷ βρέφει προσυχομένη, καὶ πολλὴν πληροφορίαν. Ταῦτα δὲ οὕτως γίνεται, ὅπως τῇ τε προεληφύλα παρακλήσει τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, καὶ τῇ μετὰ τὸν πειρασμὸν γλυκεῖα ἐπισκέψει, καὶ τῇ μακαριωτάτῃ παραμυθίᾳ, καὶ τῷ πηγασμῷ τῆς ἀεννάου, καὶ αἰωνίου ἐλπίδος, στενωχωρηθεῖσα ἡ πονηρία τοῦ Σατανᾶ, καὶ λοιπὸν καταργηθεῖσα, φροῦδος ἀποδειχθεῖ τῇ προνοίᾳ τοῦ Κραίτηνος.

MA'. — EYGENIQ ΠΡΙΓΚΙΠΩ.

Ὅταν ἀγαθοεργήσῃς, ἢ τῇ θεῖᾳ προσειθὼν κοινωνίᾳ, ἢ ἔκτενῇ τελείᾳ εὐχῇ, ἢ ἑτερόν τι τελείᾳ καλῶν, πειρασθῆς σφοδρότερον ὑπὸ τοῦ διαβόλου, γινώθι ὅτι πεπληγμένος ὑπὸ σοῦ ὁ πολέμιος, καὶ ἴλιαν πεπονηκώς, βαγδαίτερον προσεβράγη σοι, βρουχόμενος κατὰ σοῦ, ὥσπερ λέων, καὶ μὴ παύσῃ πλήττων αὐτὸν, καὶ νύττων, καὶ κατακεντῶν τοῖς νοητοῖς δόρασιν. Εἰ γὰρ τούτω μὴ λήξωμεν, μήτε ἀτονήσωμεν μαχόμενοι, μήτε ἀπραγορεύσωμεν πρὸς τὴν πάλτην, καὶ τοὺς ποικίλους πολεμίους, ἀρούμεθα πάντως νίκην κατὰ τοῦ στίφους τῶν δυσμενῶν δαιμόνων.

MB'. — ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ δυσφῆρι, τίνος χάριν, εἰ καὶ ἐν τοιαύτῃ κραταίᾳ ἀρβωστίᾳ ἐξεταζόμενου σοῦ, καὶ τοῦ τόνου παραλυθέντος τοῦ σώματος, τὸ τῆς ἡδονῆς ἀναίδεστερον προσπαλαίει θηρίον. Μεμαθήκαμεν γὰρ παρὰ πολλῶν εὐλαθεστατῶν ἀνδρῶν ἐν πέτρᾳ γενομένων, ὅτι περ τοῖς στρατηγοῖς τῶν ἡδονῶν δαίμοσι οἱ τὰς λύπας, καὶ τὰς ὀδύνας ἐγκεχειρισμένοι παρὰ τοῦ διαβόλου δαίμονες βοηθεῖν, συνεργεῖν τε καὶ συναίρεσθαι ἡδοναί, ὥσπερ ἀμέλει τοῖς ἀλγύνουσι, καὶ λυπούσιν ἡμᾶς δαίμοσι συντρέχει ὁ δαίμων τῆς ἡδονῆς, πρὸς τὸ καταπονήσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀταλλοτριῶσαι τῆς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας, καὶ ὑπομονῆς, καὶ τῆς μακροθυμίας. Ἀλλήλους γὰρ, φησί, βοηθοῦσιν οἱ δαίμονες, εἰς ἀπώλειαν τῶν τούτοις περιπεπτόντων συμφωνούντες, τάχα πῶς ὁ θυρωποὺς τῆς οικείας ἀπογυῖ σωτηρίας, τὸν λογισμὸν συγχυθεὶς, πάθη τι τῶν ἀβουλήτων, καὶ παύση τοῦ εἰς σωτηρίαν προσκαλεῖσθαι τὸν Θεόν. Ἄλλ' αὐτὸς, τοῦτο μαθὼν, μηδέποτε παύσης ἐπικαλούμενος τὸν πεποιηκότα σε, καὶ ἀεὶ προνοοῦντά σου Θεόν.

MG'. — ΔΟΜΝΙΝΩ ΝΕΩΤΕΡΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Περὶ ὧν ἔξισώσας με, ὀρθίως σημαίνω σοι. Σὺ δὲ τῇ μνήμῃ ἐγχαράξων διὰ τοὺς λόγους τῆς λήθης. Νῦν δὲ μὴ ἀπαιτήσης με λέγειν τὸ πρὸς ἡδονὴν ἀνενόητον περὶ τῶν φυσικῶς κεκτημένων τῆν ἀκνησιαν· ὀλίγους γὰρ εὐρίσκω καθάπερ λίθους τινὰς ἀψύχους, παντελῆ ἀναισθησιαν ἔχοντας πρὸς τὸ πάθος, καὶ τοσοῦτον, ὥστε μηδὲ ρεῦσιν εἰς τοὺς ὕπνους ὑφίστασθαι. Τοῦτο δὲ δόσις Θεοῦ ὑπάρχει, ὥσπερ τοῖς ἐκ γαστρῆς μητρὸς εὐνοῦχοις τιχομένοις. Τοὺς δὲ λόγους τῆς τοιαύτης δωρεᾶς αὐτὸς μόνος ἂν εἰδείη ὁ ταύτην ἐπὶ μηδὲν ἀγωνισαμένοις, μηδὲ κοπιάσαςι δεδωρημένος Θεός. Περὶ δὲ τῶν ἐν λογισμοῖς τε, καὶ γαργαλισμοῖς ποικίλοις ἐν τῷ ἐμπύρῳ

βρασμαῖ, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν σωμάτων, νῦν λέξω σοι, τέκνον ἐμὸν ἄριστον, καὶ ἀσφαλίζου τὴν νεότητά μάλιστα, δεσμονεῖν ταύτην, καὶ χαλιναγωγῶν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν αἰωνίων κολάσεων. Ἐὰν γὰρ σπουδάζῃς κραταιοῦσθαι κατὰ τῆς ἀμαρτίας, καὶ διαγωνίζεσθαι, καὶ πυκτεύειν πρὸς τε τοὺς μυρίους ὑποβαλλομένους λογισμοὺς τῆς αἰσχρότητος, καὶ πρὸς τὰ ψεγμαινόμενα τῆς σαρκὸς κινήματα, εὐ οἶδα, ὅτι πολλὰ εὐφημήσεις σουτὸν τῆς καλλίστης ἀνδρίας, καὶ τοῦ αἰσφρονος νοῦ, καὶ ἀποδέξῃ σουτὸν, καὶ ἔπαινεῖς, καὶ ἐν ἀβρότη χαρᾷ, καὶ εὐφροσύνῃ καρδίας διεξελύση ἐν ἀνθρώπινον βίον. Ἐὰν γὰρ μικρῶ χυνοθεῖς ταῖς τῆς βραχείας, καὶ ματαίας ἡδονῆς παρακλήσεις, παραχωρήτης αἰχμαλωτισθῆναι τὸν νοῦν σου, καὶ ἡττηθῆς τοῦ οἴστρου, εὐ ἴσθι λυπηθισόμενόν τε, καὶ καταστεγνάζοντα πληγαῖς συνειδήσεως, καὶ μυρία σεαυτὴν λοιδορήσαντα, καὶ καταμεψόμενον. Ὁ τῆς πορνείας πολύσπιλος, καὶ πολύμορφος δαίμων, ἄλλον ἄλλως πειράζει, καὶ ἄλλοις ἄλλως ὀχλεῖ. Καὶ τοῖς μὲν τῶν νέων ταχύτερον παραβάλλει, τοῖς δὲ βραδύτερον· καὶ τοὺς μὲν περὶ τὸ δωδέκατον ἔτος τὴν φθορὰν ἐκδιδάσκει, τοὺς δὲ εἰς τὸν ὀκτωκαιδέκατον ἔναυστον φθάσαντας, ἀγκιστρῶει τῷ πάθει, ἄλλους δὲ ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη γενομένους, παρ' ἐλπίδα, εἰς τὸ τῆς αἰσχροπραγίας κατέσπασε βράθρον. Ὡπως δὲ καὶ τοὺς ἀπείρους τοῦ πάθους τοῦ πορνικοῦ ὁ ἐπάρατος δαίμων ἐκδιδάσκει τὸ πρᾶγμα, ξενίσθητι· ἐν γὰρ ταῖς μεσημβριναῖς χειμένον πολλὰκις τοῦ παιδὸς ἐπὶ τῆς στρωμνῆς, ἐπιστάς τούτῳ ὁ δαίμων καθ' ἡσυχίαν πολλῇ ὡσπερ ὄφις ὄλιος, καὶ πανούργος, λαλεῖ πρὸς τὴν ψυχὴν διὰ τῶν ἐνθυμήσεων, ὡς ἐκ προσώπου τινὸς ἄρβενος, ἢ θηλείας, καὶ προτρέπει λιπαρῶν πρὸς τὸ βδελυκτὸν πάθος, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδὸς καθαψάμενος ἀποσοθεῖ τὸν ὕπνον, ἵνα λοιπὸν γρηγορῶν, καὶ μὴ ἔχων τί πρᾶξαι περὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς βυπαρίας ἀπαυχοληθῇ, καὶ ἀδόλεσχῆσαι ἐν τοῖς αἰσχροῖς βουλεύμασιν, εὐχέρως μᾶλλον ἐκμάθῃ τὴν πορνείαν. Ἐὰν δὲ εἰς ὕπνον κατενεχθῇ ὁ νέος, πάλιν διὰ τῶν ὄνειρων ἐφίστησι τούτῳ, τὴν ἀμαρτίαν ἀκριβῶς ζωγραφήσας, καὶ τοῦ σαρκίου ψάυσας, καὶ πύρωσιν ἐμβαλὼν, ἄλλον πάλιν παρασκευάζει ὀψέως τινος ἀνθρώπου, ἢ γυναικὸς ἀλόγως, καὶ δυσγνωστῶς, μηδὲν μὲν δῆθεν πορνικὸν ὑπεμφαίνων, ψιλὴν δὲ φιλίαν, καὶ στοργὴν ἀκέρεστον ἐνδεικνύμενος. Πλὴν ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ δαίμονος ἐν τῷ ὄραματι τούτῳ οὐκ εἰς ἀγαθόν, ἀλλ' εἰς κακὸν τέλος βλέπει. Ἄλλοις δὲ φανερῶς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας εἰς ἔργον ἐξενέγκαι θερμῶς ἀπαγορεύει. Ἄλλον διὰ τῆς τῶν συννεωτέρων ὀμιλίας πρὸς τὴν ἡδονὴν φέρει, ἄλλον διὰ τινων εἰδῶν παρανομίας, ὧν μὴ χρὴ λέγειν, ἐξορύττει τῆς θείας σωφροσύνης. Ἄλλων οὖν ὑπὸ τοῦ κακίστου δαίμονος τῆς πορνείας συνδασμουμένων, καὶ ἀγρευομένων εἰς ἡλεθρον, ὄση δύναμις, σεαυτὸν περιστοιχίζε τοῖς φραγμαῖς τῆς ἀγνείας, ἵνα μὴ πάθῃς ἐκαίνο, ὅπερ φησὶν ὁ προφήτης ἐκ προσώπου τῶν παγιδευομένων, ὅτι εἰ Ἐσπευσα τοῦ μὴ βλέπειν, διότι ἀθεσίαν, καὶ τα-

in cogitationibus, et titillationibus variis, ardentibus ebullitionibus, et desiderii corporum sentiuntur, nunc sermonem instituum, filii mi optime: et juvenetem **326** potissimum muni, colligans ipsam, et frenans Dei timore, et sempiternarum pœnarum expectatione. Etenim si incumbas, ut contra peccatum invalescas et collucteris, et contra innumeras suppositas sceditatis cogitationes motusque carnis exæstuentes pugilem agas; sat novi, maximis te præconiis ob pulcherrimam hanc virilitatem, sobriamque mentem elaturum, excepturumque temetipsum, et laudaturum, et in gaudio, quod verbis exprimi nequit, et cordis lætitia humanam hanc vitam transiturum. Sin autem vel paulum cesseris, brevis inanisque voluptatis adhortamentis mentem tuam captivari permittens, œstro devincaris; optime scito mœstum te futurum, et conscientia ictibus tristem, et præ ægritudine tui ipsius abundantissime maledicum, et querulum. Fornicationis immundus admodum ac multiformis dæmon, alium aliter tentat, et alios aliter infestat: et juvenum his quidem velocius objectat, aliis tardius; et hos duodecimum circa annum corruptionem docet, alios cum ad octavum et decimum annum pervenerint, affectu inescat; alios supra triginta annos jam natos præter spem omnem in obscenitatis barathrum derudit. Quam vero ratione hujusmodi affectus meretricii scelus exsecrandus dæmon edoceat, audi et admirare. Horis meridianis sæpe puero in lectulo accumbenti astans dæmon quam maxime tacitus veluti serpens dolosus et callide versutus, animam per cogitationes, tanquam ex persona masculi alicujus aut femine, alloquitur, adhortaturque enixe commovens ad affectum illum abominandum; quandoque etiam pueri capite **327** tacto somnum expellit, ut interea vigilans, cum in qua re delineatur, minime suppetat, circa immunditiei illius cogitationes immoretur, et in obscenis illis consiliis exercitus, facillime fornicationem addiscat. Si vero juvenis ille somno corripitur, rursus per insomnia peccatum accurate depictum illi repræsentat, tactoque corpusculo incendioque immisso alium quempiam effingit aspectu quidem humano aut muliebri, idque sine ratione, et difficile cognitu, qui nihil meretricii subindicet, amicitiam vero tantummodo et amorem immoderatum ostendet. Scopus nihilominus dæmonis in hoc figmento non in bonum, sed pravum exitum spectat. Aliis manifesto cordis appetitum opere complere callide suggerit; alium per ejusdem ætatis juvenum commercia ad voluptatem rapit; alium per species quasdam iniquitatis, quæ silentio involvendæ sunt, a divina continentia separat. Cum itaque alii atque alii diverso modo a pessimo fornicationis dæmone colligantur, et capiantur in interitum; quantum potes, temetipsum castimonie sepibus muni, ne tibi contingat quod propheta ait ex persona eorum, qui illaqueantur: « Festinavi, ne videam, quoniam impietatem et miseriam magis

Invocavi⁶⁹. » Omnis etenim homo, qui sermones Domini non audit, ad cæcitatem virtutis, et meretricii affectus tenebras, ad miseriam sceleris attrahitur, festinanter compulsus ab eo, qui eum suaserat, immundo dæmone.

Ut plurimum siquidem homo ad carnis dæmonisque voluntatem proclivis est. Dixit igitur castimonix Sermo in divinis Litteris sese exercentibus : « Venit hora, ut dispergamini, et me solum relinquatis⁷⁰. » **328** Facili namque negotio homo a vita casta beataque separatur, et ignominioso, obscenoque exercitio complicatur ; « et ex urbe Hierusalem in Jericho descendens, et in prædones incidens⁷¹, » animæ noxios dæmones, et vestibus austeritatis ac sanctimonix exutus, necnon impunitatis diræque luxuriæ virgis cæsus, semimortuus in conspectu Domini prosternitur. Nam omnino pœnitentiam, et in meliora commutationem memoria tenere, sempiternæ vitæ dimidium insinuat. Habebit vero tempus ad integram absolutamque vitam. Vitam autem eam dico, quæ ab ingenti diligentia, fructibusque pœnitentia confirmata dignis componitur. Verum tibi non opus sunt tanta molestia, et saccus, et cinis, et lanatus, amarusque ploratus ac ejulatus, quæ potissimum sustinent, qui pusillum pœnitentiæ tempus propter voluptatem melunt misereque vindemiant. Tu vero semper retribus inimici superior eris, si diligenter curaveris, nunquam extra muros Hierusalem fieri. Hierusalem autem nuncupatur *mons pacis*, quod nomen secundum quæ modo ad manus est intelligentiam, complacitum castumque vitæ institutum notat. Corporea etenim voluptas haud est mons pacis, sed mons conflictus, belli, turbationis, confusionis, tumultus, tempestatis, promiscuorum fluctuum affectus, iniquitatis, et neque denuntiati, neque indicti propo-
329 dediti sunt, nullum tempus fere concedens sibi obnoxiiis. Nam et divinum eloquium enuntiat : « Tempus vestrum semper est paratum, tempus meum nondum advenit⁷² : » neque adeo facile libertas apparet ; quod homines suaviter magis a corruptione devincuntur, et perniciosum voluptatis amantes, omni tempore, noctu, et interdiu malo libenter inservire contendunt. Verumtamen virtutis regnum ac dominatum nullo forte tempore plures animo concipere pensitareque sustinent, æstro voluptatis immugientes. Tu porro, filii, hostis retia vita : nam quemadmodum genus, ita et præclarissima electione parentum, avorumque tuorum continentiam admirandam contrahis, Deo continuo addici incumbens, pulcherrima vitæ contem-
 nis, singulis diebus jejunans, et precibus, et

λαιπωρίαν ἐπιπέκλημαι μάλλον. » Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος μὴ ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν ἀδελφίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ τὸν ζῶπον τοῦ πόθους τοῦ πορνικοῦ, πρὸς τὴν τλαιπωρίαν τοῦ μύσου ἐξέλκεται, κατασπευδόμενος ὑπὸ τοῦ ἀναπεισαντος βυπρωῦ δαιμονίου · ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γὰρ βέπει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ θέλημα τῆς σαρκὸς, καὶ τοῦ δαιμονος. Εἶπε τοίνυν ὁ λόγος τῆς ἀγνείας ἐν τῇ Γραφῇ πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους, ὅτι : « Ἐρχεται ὥρα, ἵνα ἀποστῆτε ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μόνον με ἀφήτε. » Ῥαδίως μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἀφίσταται τοῦ σεμνοῦ, καὶ μακαρίου βίου, συμπλέκεται δὲ τῇ ἐπονειδίστῳ, καὶ αἰσχρᾷ ἐργασίᾳ, καὶ καταβαίνων μὲν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ, λησταῖς δὲ περιτυγχάνων, τοῖς ψυχοφθόροις δαίμοσι, καὶ τὰ μὲν ἱμάτια τῆς σπουρνότητος, καὶ τῆς ἀγωνίας ἐκδύμενος, πληγὰς δὲ λαμβάνων ἀκαθαρσίας, καὶ δεινῆς ἀκρασίας, ἡμιθανὴς καταλιμπανόμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τὸ γὰρ ὅλως μεμνησθαὶ μετανοίας, καὶ ἐπὶ τὰ κρείττονα μεταβολῆς, τὸ ἡμῖν τῆς αἰωνίου ζωῆς αἰνιττεται. Καιρὸν δὲ ἔξει καὶ πρὸς παντελεῆ ζωὴν. Ζωὴν δὲ φημι τὴν καταρτιζομένην διὰ πλειόνων σπουδῆς, καὶ καρπῶν ἀξίων μετανοίας βεβαίας. Ἀλλὰ μὴ χρῆσεις αὐτὸς κακοπαθείας τοσαύτης, καὶ σάκκου, καὶ σποδοῦ, καὶ σπαργαμῶν, καὶ πικροῦ κλαυθμοῦ τε καὶ οἰμωγῆς, ὧν δὴ ὑπομένουσιν οἱ τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς μετανοίας ἡδονῆς θερίζοντες τε καὶ τρυγῶντες θλίβω. Ἀνώτερον δὲ στήση τῶν δικτύων τοῦ ἐχθροῦ, εἴπερ σπουδάσεις μηδὲλως ποτὲ ἐξω γενέσθαι τειχῶν Ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλήμ δὲ ἐριμνεύεται ὄρος εἰρήνης · ὅπερ ὄνομα κατὰ τὸν πρῶχειρον νοῦν σημαίνει εὐάρεστον, καὶ ἀγνὴν πολιτείαν · ἢ γὰρ σαρκικὴ ἡδονὴ οὐκ ἔστιν ὄρος εἰρήνης, ἀλλ' ὄρος μάχης, καὶ πολέμου, καὶ ταραχῆς, καὶ ἀκαταστασίας, καὶ θορύβου, καὶ ζῆλης, καὶ ἐπαλλήλων κυμάτων πῆθους, καὶ ἀμαρτίας, καὶ ἀνακηρύκτου προθέσεως. Οὐδέποτε γὰρ ἡσυχάσει ἢ καταπραυνθῆναι δύναται ἡ ἡδονὴ ἐν τοῖς ὑποπεπτωκόσι, καὶ ἡττηθεῖσιν αὐτοῖς · ἀλλ' ὥσπερ τις βάρβιχος δέσποινα πληγαῖς τε αἰκίζεται λαγνευμάτων, καὶ φόρους ἀπαιτεῖ ἀνενότως, καὶ κατηναγκασμένως τοὺς καταδουλωθέντας τοῖς πταίσμασι, καιρὸν μηδένα σχεδὸν παρέχουσα τοῖς ὑποπεπτωκόσι. Φησὶ γὰρ καὶ τὸ θεῖον λόγιον, ὅτι : « Ὁ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτε πάρεστιν ἐτοιμότατα. Ὁ δὲ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐ πάρεστιν. » Οὐδὲ εὐχερῶς φαίνεται παρῆρσία · διότι οἱ ἄνθρωποι ἡδέως μάλλον ἠτῶμενοι τῆς φθορᾶς, καὶ τὸ δηλητήριον τῆς ἡδονῆς φιλοῦντες παντὶ καιρῷ, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τῷ κακῷ ἡδέως ὑπηρετεῖν σπεύδουσιν. Τῆς δὲ ἀρετῆς τὸ βασίλειον, καὶ τὴν δεσποτείαν οὐδενὶ τάχα καιρῷ οἱ πολλοὶ βούλονται ἐνοησαί, ἢ διαλογίσασθαι, ἐκμεμηκότες τῷ οἴστῳ τῆς ἡδονῆς. Ἀλλὰ σὺ, τέκνον, φεῦγε τοῦ ἐχθροῦ τὰ δίκτυα · ἔλκεις γὰρ ὥσπερ τὸ γένος οὕτω τῇ καλλίστῃ προαιρέσει καὶ τὴν τῶν πατέρων σου, καὶ πάππων θαυμαστὴν σωφροσύνην, Θεῷ μὲν διτνεκῶς σὺ προσανέχεῖν σποιδάζων,

⁶⁹ Jer. xx, 8. ⁷⁰ Joan. xvi, 32. ⁷¹ Luc. x, 30.

⁷² Juan. vii. 6.

καταπτύων τε τῶν ὥραιων τοῦ βίου, νηστεύων τε A
καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ εὐχαΐς, καὶ ἐλεημοσύναις
σεαυτὸν ἐκλαμπρύνων, καὶ τὴν καθαρότητα διασώ-
ζων ἐν μέσῳ μυρίων μολύνειν δυναμένων· καὶ τὸ
παράδοξον, ὅτι καὶ τὰ δημόσια χειρίζων πράγματα,
καὶ δημοσίοις πρακτῆρσι, καθὼς χρεῖα, ποιῶν τὰς
ἀποκρίσεις, οὐκ ἀμελεῖς τῆς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
βιβλίων ἀναγκώσεως· τοσοῦτον δὲ ἀσπάξῃ τὴν τα-
πεινοφροσύνην, ὥστε μετὰ τὴν τῶν ἐγκυκλίων παι-
δευσιν, καὶ τὴν τῶν φιλοσοφουμένων ἐκμάθησιν μὴ
ἐρυθριᾶν πύθεσθαι μοχλῶν πολλάκις καὶ ἀγροίκων,
καὶ παρ' αὐτῶν ἠδέως δέγεσθαι ἐφόδιον ψυχικῆς
σωτηρίας. Τελείως τοίνυν σεαυτὸν ἐξασφαλίζου καθὰ
πρόειρται ἐκ τῶν μηχανημάτων τοῦ θολίου. Οὐ
μόνον γὰρ ἐν τοῖς ὕπνοις ἀσελγῶς, καὶ αἰσχροῦς B
λίαν τὸ πάθος ὁ δαίμων σχηματίζει, ἀλλὰ καὶ γρη-
γοροῦντος· πολλάκις τοῦ ἀνθρώπου ποιεῖ βλέπειν τὸν
νοῦν συγγινόμενους· δῖθεν ἀλλήλοισι πρὸς ἀμαρτίαν,
καὶ μιγνυμένους ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας. Καὶ πάλιν
ἰσθ' ὅτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσευχομένου τινὸς
διερεθίζει μὲν φλογίζων τῷ πειρασμῷ τὰ γεννητικὰ
μέμρια, ἀτόποις δὲ λογισμοῖς εἰτρώσκει τὴν καρδίαν.
Ἔστι δὲ ὅτε ἐκ τῆς ἡδυπαθείας καὶ βύουσι παθεῖν
ποιεῖ τὸν ἐκπειραζόμενον· πολλάκις δὲ καὶ γονὴν
κλείουσα ἐναποθέμενα ἐν ταῖς ψύχαις, ἐν αὐτῷ τῷ
οὔρειν τὸν ἀνθρώπον καὶ αὐτὴν τὴν γονὴν συνεκφέρει
τὰ εὔρα, ὥστε πτοηθέντας, καὶ ξενισθέντας τινὰς
εἰς ἀπελπισμὸν καὶ ἀπόγνωσιν κλίνας· τινὰς δὲ,
μάλιστα ἐν ταῖς σεπταῖς ἑορταῖς σφοδρότερον πει-
ράζει ὁ δεῖνος, καὶ ἀναίσχυτος. Ταῦτα μὲν οὖν C
ὀλίγα ἐκ πολλῶν εἰς φανερόν σοι ἤγαγον τῆς τέχνης
τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων. Ἐάν δὲ ἀπολύσης τοὺς
πρακτῆρας, καὶ εὐκαιρήσης, ἐλεύση πρὸς με, καὶ
κατὰ πρόσωπον λέξω σοι ἐντελέστερον τὰ κατὰ τοὺς
πολέμους τοὺς πορνικούς. Ἄλλ' ἐβόωσέ μοι ἐν Κυρίῳ, υἱὸν προσφιλέστατα.

ΜΔ'. — SYMMAXIQ KOMHTI.

Φησὶ περὶ τινων ἐνδεῶν ὁ καρτερικώτατος Ἰωδ,
ὡς. ὅτι παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σχέπην, περιεβάλ-
λοντο πέτραν. Πέτρα δὲ πολλὰχού ὁ Χριστός· κατονώ-
μασταί. Ὅσοι τοίνυν μὴ κέκτηνται πράξεις· καλὰς
προσφεύγοντες τῷ Χριστῷ ἐν πολλῇ ταπεινώσει,
καὶ ἰκεσίᾳ περιβάλλονται πρὸς σωτηρίαν, τὴν Ἀε-
σποτικὴν δέξαν.

ΜΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τῷ δευτέρῳ ληστῇ εἴρηται, καὶ ἐπηγγέλται ὄνομα
παράδεισου. Τοῖς γὰρ ἀποστόλοις· βασιλεῖα οὐρανῶν D
ἐπηγγέλθη. Οὐκοῦν ὁ ἐν τῷ σταυρῷ ληστῆς ἀντὶ τοῦ
προπάτορος· Ἀδὰμ τοῦ πρώτου κλέπτου, λαμβάνει
παράδεισον.

ΜΓ'. — ΓΕΛΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Οὐ μόνον γαστριμαργεῖν ὑποτίθενται οἱ παμμήχα-
νοι δαίμονες, ἀλλὰ καὶ αἰτίας σκληρὰς, καὶ νη-
στείας ὑπὲρ τὸ μέτρον τελεῖν παρακαλοῦσι, δύο
ταῦτα μνώμενοι, ἢ τύφῳ ἐκβακχευθῆναι τὸν δελεα-
ζόμενον, νομίζοντα πλεόν τι τῶν συνασκουμένων
ἀδελφῶν πολιτεύεσθαι, καὶ τοῖς γυψίν ἴσα πέτεσθαι
διὰ τῆς ἐγκρατείας, ἢ τὸ σῶμα καταλυθῆναι, καὶ

elemosynis temetipsum collustrans, et puritatem
inter innumera, quæ eam inquinare valent, conser-
vans; et, quod admiratione dignum est, hoc inter-
rim spatio negotia tractans, et publicis exactoribus,
ut necessitas tulerit, responsa præbens, ecclesiasti-
corum librorum lectionem non negligis: tantumque
dederis humilitati, ut post encyclicorum studia
emensa, et res philosophicas pertractatas non eru-
bescas a monachis, iisque sæpenumero rusticis
sciscitari, ab eisque libenter animæ salutis com-
meatum accipere. Perfecte itaque teipsum muni
defendeque, ut supra dixi, a machinis dolosi dæ-
monis. Neque enim tantum in somniis luxuriose,
obsceneque nimis animi impetus dæmon efformat,
sed sæpius etiam cum homo vigilat, mentem facit
intueri, ac si peccando, se invicem 330 nonnulli
commiscerent, et viri mulieresque conjungerentur.
Et rursus nonnunquam in ecclesia, cum quis pre-
cibus dat operam, concitat tentatione inflammans
genitalia membra, et absurdis quibusdam cogitatio-
nibus cor sauciat; aliquando etiam per molitiem
fluxum efficit perpeti tentatum. Sæpenumero etiam
immodica genitura in lumbis concurrente, dum
urina redditur, una cum ipsa genitura effertur,
adeo ut novitate rei nonnulli perterrefacti in de-
sperationem inclinarint. Quorumdam vero potissi-
mum in venerandis solemnitatibus, violentius dirus
hic impudensque dæmon pudicitiam attentat. Hæc
itaque pauca ex multis in apertum tibi produxi de
arte impurorum dæmonum. Si exactiores porro
dimiseris, temporisque tibi copia fuerit, ad nie
venies, et coram tibi perfectius de meretriciis istis
conflictibus exponam. Sed vale mihi in Domino,
filiorum suavissime.

XLIV. — SYMMACHIO COMITI.

Ait de quibusdam inopibus patientissimus Job:
Cum non haberent sibi ipsis tegumentum, circum-
vestiverunt se petra⁷³. Petra vero plerisque in
locis Christus nuncupatur⁷⁴. Quicumque igitur
actiones bonas non possident, confugientes ad
Christum in multa humilitate, et supplicatione
circumamiciuntur ad salutem Dominica gloria.

331 XLV. — Eidem.

Secundo latroni dictum est, et nomen paradisi
promissum⁷⁵. Apostolis enim regnum cælorum
promissum fuerat. Itaque qui in cruce pendebat
latro pro progenitore Adam primo latrone para-
disum accipit.

XLVI. — GELASIO MONACHO.

Non tantum ventri indulgere dæmones suggerunt,
rebus in omnibus callidissimi, sed et inedias aspe-
ras, et jejunia supra modum efficeat adhortantur:
duo hæc commiscentes, aut superbia inescatum
inflari, animo concipientem majus quidpiam ipsum,
quam reliquos fratres, qui una cum eo exercentur,
absolvere, et æque ac vultures per continentiam

⁷³ Job xiiij, 8. ⁷⁴ I Cor. v, 1. ⁷⁵ Luc. xxiij, 43

avolare; aut dissoluto corpore, neque sibi ipsi, A neque aliis utilem fore; morboque sæpissime tempore gravius invalescente, in incredulitatem, et desperationem, et blasphemiam hominem præcipientem agi.

XLVII. — *Eidem.*

Cave tibi ab excessibus et defectibus.

XLVIII. — *Eidem.*

Omnis vera virtus et est, et dicitur.

XLIX. — *Eidem.*

Eorum, quæ fratribus apponuntur, vilium eduliorum **332** sine ulla dissimulatione et ipse participes esto, ne ea abigens non post multum tempus propter ingentem ægritudinem, modo vivendi immutato, ciborum lautorum, qui non aderunt, omne genus, et speciem investigare deprehendaris.

L. — **ELEUTHERIO MONACHO.**

Quantum quis pluribus operibus bonis cohonestatur, tantum a pluribus affligitur, multis adversus eum insurgentibus spiritibus improbis et iniquis hominibus. Permittit porro Deus justum a plerisque affligi, ansam præbens æternæ et celebratissimæ gloriæ, quæ a præpotentibus afflictionibus exurgit. Cum itaque justus Deo quasi næstans, dicit: « Quare, o Domine mi, omnes qui tribulant me, prævalent adversum me ⁷⁶? » quare, Domine mi, longe abes, et negligis me supra modum omnem afflictum et defatigatum? quare tota die misera vita mea diverberatur? adhuc hæc, et similia justo loquenti, respondet Deus, qui apud prophetam dixerat: « Adhuc te loquente, ecce adsum ⁷⁷; » respondet justo, et sincere in ipsum contuenti servo, et dicit: Propterea dereliqui te, ut nimium affligereris, et infortunis domareris, ut gloriæ æternæ pondus tibi perficerem. Hac propter multæ narratur esse justorum afflictiones ⁷⁸.

333 LI. — **ANATOLIO PRESBYTERO.**

An excerpta fuerit, quod universa virtute in sinu tuo excepta, ad exercendum te timoris spiritui traditus sis? « Posuisti enim, ait, firmamenta ejus formidinem ⁷⁹, et exaltasti dexteram deprimentium eum ⁸⁰. » Sed paululum sustine, et brachia inimicorum, quæ nunc te tribulant, a sancto angelo comminuta aspicias, et quæres locum dæmonis timoris, et non invenies eum: tuisque oculis intueberis fugientes, persequentes te.

LII. — **COLORBASIO.**

Qui facinorum præclare gestorum secundum Christum exercitia contemnit, eloquium vero et dictionem elegantem amplectitur atque ambit, similis est homini saxeum panem ambitiose foventi, ex quo non nutrietur, imo dentes proprios conteret.

LIII. — **BERIMO MONACHO.**

Multi propter nonnullas virtutes nimium sibi fidentes, nec suspicantes in semetipsos, qui obsi-

μηκέτι μήτε ἐκρυψῶ μήτε ἄλλω χρησιμεῦσαι, καὶ τῆς νόσου πολλάκις πολλὴν ἐπίτασιν δεξαμένης τῷ χρόνῳ, εἰς ἀπιστίαν λοιπόν, καὶ ἀνεπιστίαν, καὶ βλασφημίαν ἐκκυλισθῆναι τὸν ἀνθρώπον.

MZ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις φυλάττου.

MH'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Πᾶσα ἀληθὴς ἀρετὴ καὶ ἐστὶ καὶ λέγεται.

MΘ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Τῶν κοινῆ παρατιθεμένων τοῖς ἀδελφοῖς εὐτελῶν σιτίων μεταλάμβανε ἀνυποκρίτως, ἵνα μὴ τοίνυν ταῦτα παραιτούμενος δῆθεν μετ' οὐ πολὺ ἐξ ἀσθενείας κραταιᾶς τὸν τρόπον μεταβαλὼν, παντοίων γένος, καὶ εἶδος πολυτελῶν σιτίων ἐπινοῶν φωραθῆς μὴ παρ-
B ὄντων.

N'. — **ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.**

Ὅσῳ τις ἐν πλείοσιν ἔργοις ἀγαθοῖς γίνεται, ὑπὸ πλείονων θλίβεται, πολλῶν αὐτῷ ἐπαισισταμένων πνευμάτων τε πονηρῶν, καὶ ἀδίκων ἀνθρώπων. Ἀφίησι δὲ ὁ Θεὸς πολλοὺς θλίβειν τὸν δίκαιον, ἀφορμὰς παρέχων αὐτῷ αἰωνίου, καὶ αἰοδίμου δόξης, ἐκ τῶν ὑπερβαλλουσῶν ὑψισταμένης θλίψεων. Ὅσῳ τὸν οὐ δίκαιος πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαπορῶν φράζει: « Διὰ τί, ὦ Δέσποτᾶ μου, πάντες οἱ λυποῦντές με κατισχύουσί μου; » ἵνα τί, ὦ Δέσποτᾶ μου, μακρὰν ἀφίστηκας, καὶ ὑπερορᾷς με μυρία θλιβόμενον. καὶ καταπονούμενον; ἵνα τί ἐγεγόμεν μεμαστιγώμενος ὄλην τὴν ἡμέραν τῆς ἀθλίης μου ζωῆς; ἔτι ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ δικαίῳ λαλοῦντι ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ εἰπὼν Θεὸς ἐν τῷ προφήτῃ, ὅτι: « Ἐτι λαλοῦντός σου, ἰδοὺ πάρεμι, ἐἀποκρίνεται τῷ πιστῷ, καὶ γησιῶς ἀναδύονται πρὸς αὐτὸν δούλω, καὶ λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἀφήκά σε ἐπὶ πολὺ θλιθῆναι, καὶ καταδραμασθῆναι ταῖς συμφοραῖς, ἵνα δόξης αἰωνίου βῆρος σοι κατεργάζωμαι. Διὰ τοῦτο πολλὰ εἰρήνεται, καὶ γίνονται τῶν δικαίων αἱ θλίψεις.

NA'. — **ΑΝΑΤΟΛΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.**

Καὶ τί ξένον, εἰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐγκολπισάμενος, τῷ τῆς δειλίας πρὸς γυμνασίαν παρεδόθης πνεύματι; « Ἐοῦ γάρ, φησὶ, τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ δειλίαν, καὶ ὑψώσας τὴν δεξιὰν τῶν θλιβόντων αὐτόν. » Ἄλλ' ὀλιγον ἀνάμεινον, καὶ δὴ τὸς βραχίονας τῶν ἐχθρῶν συντριβομένους ὑπὸ ἁγίου ἀγγέλου τοὺς ἀρτίως σε θλιβοντας, καὶ ζητήσεις τὸν τόπον τοῦ τῆς δειλίας δαίμονος, καὶ οὐ μὴ εὐρήσεις αὐτόν, καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς βῆναι τοὺς διώκοντάς σε, φεύγοντας.

NB'. — **ΚΟΛΟΡΒΑΣΙΩ.**

Ὁ ἀμελῶν τῆς ἐργασίας τῶν κατὰ Χριστὸν ἀριστευμάτων, τῆς δὲ καλλιλεξίας ἀντιποιούμενος, ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ λίθινον φιλοκαλοῦντι ἄρτον, ἐξ οὗ μὴ τραφήσεται, μᾶλλον δὲ τοὺς ἰδίους συγκλάσει δόντας.

NI'. — **ΒΗΡΙΜΩ ΜΟΝΑΧΩ.**

Πολλοὶ θάρρῶντες ἑαυτοῖς διὰ τινὰς ἀρετὰς, καὶ μὴ προσδοκῆσαντες εἰς τελευτᾶσθαι πρὸς αὐτοὺς τοὺς

⁷⁶ Psal. III, 2. ⁷⁷ Isa. LVIII, 9. ⁷⁸ Psal. XXXIII, 20.

⁷⁹ Psal. LXXXVIII, 41. ⁸⁰ Ibid. 43.

πυλωροκούντας τὴν ψυχὴν, καὶ ἐκποροῦντας δαίμο-
νας μέγα πεφρονήκασιν. Ἄλλ' ἕμω; παρ' ἐλπίδας
ἀλλοιωθέντες ἐπὶ τὸ χεῖρον, πείραν τῶν πολεμίων
εἰλήφασιν, εἰσελθόντων διὰ τῶν αἰσθήσεων τοῦ σώ-
ματος, καὶ τὴν ἀθλίαν ψυχὴν ἐρημωσάντων. Διόπερ
καὶ γέγραπται, ὅτι «Οὐκ ἐπίστευσαν βασιλεῖς τῆς γῆς,
ὅτι εἰσελεύσεται ὁ ἐχθρὸς, ἐκθλίβων διὰ τῶν πυλῶν
Ἱερουσαλήμ.»

ΝΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι δυνατὸν καὶ μετὰ σωφροσύνην ἐξενεχθῆναι διὰ
τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν εἰς τὴν σωματικὴν ἀκαθαρ-
σίαν ἀτονήσαντας μὲν τῇ ἀρετῇ, ἰσχύσαντας δὲ τῇ
κακίᾳ, δέχου τὴν μαρτυρίαν· λέγει γάρ· «Ἐσαλεύ-
θησαν ἐρηγήροισι ἐν ταῖς ἐξόδοις, ἐμολύνθησαν ἐν
αἵματι, ἐν τῷ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς, ἤψαντο ἐνθυμη-
μάτων αὐτῶν.»

ΝΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ βούλει μὴ ἐμπαισιῖν εἰς πᾶσαν ἀμαρτίαν, προ-
κατάβαλε, καὶ ἐκ βάθρων κατάσκαψον, καὶ ἐξόρυξον
τὸ μάταιον φύσημα.

ΝΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐὰν εἶδῃς τινα ἀκαθάρτερον πάντων ἀνθρώπων
ἀκαθάρτων, καὶ τῶν πονηρῶν πονηρότερον, μὴ θε-
λήσῃς τοῦτον καταδικάζειν, καὶ οὐ καταλειφθεῖσθαι
ὑπὸ Θεοῦ, οὐδ' οὐ μὴ δορυάλωτος γένοιτο.

ΝΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τοῖς διαφανεστέροις, καὶ καθαροῖς τῶν ποιμένων,
ἔξεσι κρίνειν, τοῖς ἐμπαισιευμένοις τὰς κλει-
τῆς βασιλείας, οὐχὶ τοῖς ποιματινομένοις, καὶ ταῖς τῶν
ἀμαρτημάτων κηλαῖς κατεστιγμένοις.

ΝΗ'. — ΜΑΥΡΙΑΝΘ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐὰν ἡσυχάζωμεν, καὶ τῇ εὐχῇ καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ ἐν
τῷ μοναστηρίῳ προσκαρτερώμεν, καὶ μὴ παρενο-
χλώμεν τοῖς κοσμικοῖς, ὁ Θεὸς ἐκείνους αὐτοὺς φέρει
πρὸς ἡμᾶς, προνοῶν, καὶ φροντίζων ἡμῶν, καὶ
ἀναγκάζει αὐτοὺς μετὰ προθυμίας ποιεῖν ἡμῶν τὰς
σωματικὰς χρεῖας. Φροντίζει δὲ ἡμῶν ὁ Θεός, ἐπειδὴ
καὶ ἡμεῖς τοῦ πνευματικοῦ ἔργου φροντίζομεν.

ΝΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἰατρὸς κἄν κολάζῃ, ὀδύνας προσάγων κάμνοντι,
κἄν θάλλῃ, κἄν ἀναπαύῃ, κηδεμονικῶς πάντα κατ'
ἐπιστήμην ποιεῖ.

Ξ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ βούλει μῆτε ἐνταῦθα μῆτε ἐκεῖ δοῦναι δίκην,
ἀπαίτησον ἑαυτὸν εὐθύνας. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνο-
μεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.

ΞΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Καὶ πῶς ἂν, φησ, δίκας ἑμαυτὸν εἰσπραξαίμην;
Ἐγὼ φῆσω· Ταπεινώσον σεαυτὸν, πένηθσόν τε, καὶ
στέναξον ἐπὶ τοῖς παραπτώμασι· οὐ μικρὰ γὰρ
τιμωρία, καὶ βάσανος τῇ ψυχῇ, τὸ ἀναλογίζεσθαι,
καὶ θρηνεῖν τὰ οἰκτεῖα σφάλματα, μεγάλη γὰρ τοῦ-
τόγε ὀδύνη, καὶ αἰκία, καὶ κόλασις. Διὰ τοῦτο καὶ ἄθλιον

⁶¹ Thren. iv, 12. ⁶² Ibid. 14.

A dent animas ac diripiunt, dæmonas ingressuros;
magnifice se jactant atque ostentant. Nihilominus
præter spem in pejus immutati experimentum
hostium ceperant, qui per sensus corporis intro-
euntes, miseram animam desolarunt. Propterea
scriptum est: « Non crediderunt reges terræ, quod
ingrediatu inimicus tribulans per portas Hieru-
salem⁶¹. »

334 LIV. — *Eidem.*

Et posse quidem post continentiam per immun-
das cogitationes in corpoream impuritatem, virtute
sane lassescentes, et malitia prævalentes compelli,
habeto tibi testimonium: dicitur enim: « Commoti
sunt vigiles in exitibus; polluti sunt in sanguine;
quod imbecilli essent, attraxerunt cogitationes
B suas⁶². »

LV. — *Eidem.*

Si in omne genus peccati incidere non vis,
præoccupas, et ex imis funditus evertes, effoditoque
inane timorem.

LVI. — *Eidem.*

Si quempiam impuris omnibus hominibus impu-
riorem, et improbis improbiorem conspexisti, ne
cum condemnes, et sic non derelinqueris a Deo,
neque fies captivus.

LVII. — *Eidem.*

Magis conspicuis mundisque pastoribus datum
est judicem agere, quibus claves regni contraditæ
sunt, et non iis qui sub pastoris ductu degunt, et
scelerum maculis notisque compunguntur.

LVIII. — ΜΑΥΡΙΑΝΘ ΜΟΝΑΧΩ.

Si quiete agamus, et in oratione, et psalmodiæ
cantu in monasterio persistamus, nec sæcularibus
molestiæ simus, eos ad nos Deus conducit provi-
dens, curamque 335 nostri gerens, eosque com-
pollit, ut nostris corporis necessitatibus promptis-
sime subveniant. Prospicit vero nobis Deus, cum
nos spirituali operi prospicimus.

LIX. — *Eidem.*

Medicus, licet tormenta adigat, doloribus in-
firmum crucians, licet foveat, licet quiescere præci-
piat, næ ille omnia accurate, et secundum artis
decreta prosequitur.

LX. — *Eidem.*

Si neque hoc in loco, neque in alio pœnas per-
solvere tibi in animo est, a te ipso pœnas exposce.
Si namque nosmetipsos judicaverimus, non judica-
bimur.

LXI. — *Eidem.*

At quam ratione pœnas a me ipso exigam?
ais. Id edico. Temetipsum humilia, lacrymis con-
fice, ejulaque pro peccatis. Neque enim exigua
animæ pœna tormentumque fuerit, revolvere animo,
propriusque lapsus deplorare. Ingens etenim illud
est et dolor, et verberatio, et supplicium: pro-

(1) Hanc epistolam cum duabus sequentibus complectitur epistola 7, iv, *Mariano monacho.*

ptereaque justitiæ præmia Deus elargitur homini, qui per confessionem semetipsum dilaniat. Dic enim, ait, tu prius peccata tua, antequam alius te accuset, ut justus fias.

LXII. — AQUILÆ EXCONSULI.

Ante Dominicum diem cœlestem judicem præoccupa : **336** a gehenna te eripe. Si veniam a superno Domino commereri appetis, et decem millia talenta tibi condonari, dimitte et tu conserva tuo centum denarios : conservum etenim tuum servum tuum appello, cum et tu, et ille in cœlo Dominum habeatis.

LXIII. — *Eidem.*

Non est rebus suis diffidendum ; neque in quocunque, ut ut est, lapsu, animo succumbendum, sed res est dijudicanda et confitenda. Qui enim abijciunt sese et prosternunt, una cum impiis reputantur.

LXIV. — JULIANO PRESBYTERO.

Abconditum animæ ærarium cor nuncupatur, in quo multæ perpetrantur iniquitates, quas tantummodo videt nunquam edormiscens oculus. Sæpe igitur et presbyteri in corde suo iniquitatem operantur.

LXV. — *Eidem.*

Cave tibi, ne unquam et ipse in abscondita cognitionis tuæ æde, turpissimarum perturbationum idola compingens, deos tibi flagas et colas. Ait siquidem propheta : « Ingressus sum, et vidi, et ecce omnis similitudo reptilium et animalium, abominabiles inanes et idola in circuitu depicta ».

337 LXVI. — PAULO ARCHIMANDRITÆ.

Ne tibi animo insedeat, breves dies hujusco miseræ vitæ, sine ulla tempestate ac turbis emittiri. Securitas quippe, et vita hilaris, et ab omni molestia continuata vacuitas non est nostri, qui in scammate adversus antagonistas dæmones decertamus, sed eorum, qui negligunt et floccipendunt vitam sempiternam.

LXVII. — *Eidem.*

Qui pie vitam traducere elegerunt, omnes magno cum dolore cognitionis panem comedunt, et aquam rationis compotem bibunt, noctu et interdiu tentationum lanceis et corpore, et animo puncti. Dictum intelligito : « Hominis tristis ossa exsiccantur » ; » et, « Tinea ossium cor persentiscens » . Scriptum quoque est in Ezechiele : « Fili hominis, panem tuum cum dolore comedes, et aquam tuam cum cruciatu et afflictione bibes » .

LXVIII. — *Eidem.*

« In patientia vestra possidebitis animas vestras » , » Servator ait. Per patientiam siquidem ex rebus insperatis consolationem inveniemus ; quæ enim nemo hominum exspectavit, hæc et disponit, et largitur Dominus iis, qui per fidem et spem eum sustinent. Quapropter Jeremias

δικαιοσύνης χαρίζεται ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ἑαυτὸν κατατρώχοντι. Λέγει γὰρ, φησί, πρῶτος τὰς ἀμαρτίας σου, πρὶν ἄλλος σου κατηγορήσῃ, ἵνα δίκαιος γένῃ.

ΕΒ'. — ΑΚΥΛΑ ΑΠΟΥΠΑΤΩΝ.

Πρὸ τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, θέλησον προφθάσαι τὸν οὐράνιον δικαστὴν, ἐξάρπασον σεαυτὸν γεέννης. Εἰ βούλει συγχωρηθῆναι σου παρὰ τοῦ ἄνω Δεσπότη τοῦ μύρια τέλαντα, ἀφες καὶ σὺ τῷ συνδούλῳ σου τὰ ἑκατὸν δηνάρια · σύνδουλον δὲ τὸν σὸν οἰκέτην καλῶ, ἐπειδὴ καὶ σοῦ, καὶ αὐτοῦ ἐν οὐρανῷ ὁ Κύριος ὑπάρχει.

ΕΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ ὑπὸ ἀπογινώσκειν, οὐδὲ ἀπαγορεύειν ἐν παντί ὄλωσ παραπτῶματι, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν καὶ ἐξομολογεῖσθαι. Οἱ γὰρ ἀπογινώσκοντες ἑαυτῶν τοὺς ἀσεβέσι συναριθμοῦνται.

ΕΔ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ἀπόκρυφον τῆς ψυχῆς ταμεῖον ἡ καρδία προσεληρηται, ἐν ἧ πολλὰί γίνονται ἀνομίαι, ὡς μόνος βλέπει ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός. Πολλάκις τοίνυν καὶ πρεσβύτεροι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ἀνομίαν ἐργάζονται.

ΕΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Σκόπησον μήποτε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀποκρύφῳ οἴκῳ τῆς διανοίας τὰ τῶν αἰσχίστων παθῶν εἰδῶλα διαγράφων, θεοποιῆς τε καὶ θεραπεύης. Φησὶ γὰρ ὁ προφήτης, ὅτι « Εἰσήλθον, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἔρπετου, καὶ κτήνους, βδελύγματα μάταια, καὶ εἰδῶλα διαγεγραμμένα κύκλῳ. »

ΕΖ'. — ΠΑΥΛῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Μὴ βούλου ἀχειμάτως καὶ ἀμερίμως διεξέρχεται τῆς τάλαιπύρου ταύτης ζωῆς τὰς βραχείας ἡμέρας · τὸ γὰρ ἀμέριμον, καὶ διευθυμισθαι, καὶ μηδὲως πείραν τῶν ἀνταρῶν ἔχειν, οὐκ ἔστιν ἡμῶν τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῷ σκάμματι πρὸς τοὺς δαίμονας τοὺς ἀνταγωνιζομένους, ἀλλὰ τῶν ἀμελούντων, καὶ ἀφροντιστούντων τῆς αἰωνίου ζωῆς.

ΕΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οἱ ζῆν εὐσεβῶς προηρημένοι, πάντες μετὰ πολλῆς δδύνης ἐσθίουσι τὸν τῆς γνώσεως ἄρτον, καὶ πίνουσι τὸ ὕδωρ τὸ λογικόν, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας κεντούμενοι ταῖς τῶν πειρασμῶν λόγχαις, καὶ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Νόησον ὅπερ λέγω · « Ἀνδρὸς λυπτροῦ ἐρηραίνεται ὀστέα. » Καὶ · « Σῆς ὀστέων καρδία αἰσθητική. » Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ 'Ιερεικῆ · « Γιὰ ἀνθρώπου, τὸν ἄρτον σου μετ' ὀδύνης φάγεσαι, καὶ τὸ ὕδωρ σου μετὰ βασάνου καὶ ὀλιφωῶς πίσεις. »

ΕΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, » φησὶν ὁ Σωτήρ. Ἐκ γὰρ τῆς ὑπομονῆς ἐκ τῶν ἀελπίστων, παραμυθίζην εὐρήσομεν · ἃ γὰρ μηδεὶς ἀνθρώπων προσεδόκησε, ταῦτα καὶ οἰκονομεῖ, καὶ χαρίζεται Κύριος τοῖς διὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος ὑπομένουσιν αὐτόν. Διόπερ φησὶν ὁ 'Ιερεικῆς, ὅτι « Ἀγαθὸς

³³⁶ Ezech. viii, 10. ³³⁷ Prov. xvii, 22. ³³⁸ Prov. xiv, 50. ³³⁹ Ezech. xii, 18. ³⁴⁰ Luc. xxi, 10.

Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτόν, καὶ τῇ ψυχῇ τῇ ἐκ- A
ζητούσῃ αὐτόν. »

NZ'. — KAPINŌ PALATINŌ.

Ἡμεῖς ἀμαρτάνοντες τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς παιδείας καθ' ἡμῶν ἐπισπώμεθα. Διὰ τοῦτο φησι Κύριος · Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν, καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα. » Ἐάν δὲ καὶ οὕτως ἐπιμεινωμεν ἀμαρτίαν ἐφ' ἀμαρτίας προστιθέντες, καὶ θάνατον ἐπάξει ἡμῖν. Διόπερ εὐθύς λέγει, ὅτι · Γείτων καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται. » Φοθηθῶμεν τοίνυν καὶ μὴ καταρροησωμεν.

Ο'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ εἰκὴ βῶσι κατὰ τὰς ἐκκλησίας οἱ προφήται, ἀλλ' ἵνα εὐλασθηέντες τὴν θεῖαν ὀργὴν τοῦ ἀμαρτάνειν παυσώμεθα. B
Ἐπειδὴ γάρ, φησὶ, τῷ Κυρίῳ ἀντέστης, καὶ οὐ μετανόησας, ἤνοιξες τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκες πάντα τὰ σκεύη τῆς ὀργῆς, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι πάντας τοὺς περιφρονοῦντας τὰ ἅγια λόγια.

ΟΑ'. — ΦΑΡΙΣΜΑΝΙΜŌ ΔΕΚΕΜΒΡΙŌ.

Ἐάν μηδεὶς διώκῃ σε τύραννος Ἕλλην, ἀλλ' ὁμοῦ γίνου ἕτοιμος εἰς μαρτύριον, ἵνα μὴ στερηθῆς τῆς προθυμίας. Κἂν γὰρ μὴ παρῇ διωγμὸς ὡσπερ θέλεις, οὕτως ἔσται σοι τὰ πράγματα. Mάλλον δὲ πάρεστι διωγμὸς διὰ παντὸς τοῦ βίου · πάρεστιν θυμὸς, πάρεστιν ἐπιθυμία αἰσχροῦ, πάρεστιν ἀθυμία, καὶ λύπη, καὶ ἀκηδία τυραννίς, ἐγγύς σου φόβος ἀκαιρός, καὶ βασκανία παρίσταται, ἐφέστηχέ σοι κενοδοξία ἀρχῶν καὶ λαυμαργίας, καὶ μέθης, καὶ τῶν ἄλλων λυμαντη- C
ρίων παθῶν. Τούτων γὰρ ἕκαστον τὴν ἀνθρωπείαν ψυχὴν ἐκδιώκει τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἀγωνίζου τοίνυν, καὶ ἀνδρίζου κατ' αὐτῶν ὡς στρατιώτης Χριστοῦ.

ΟΒ'. — ΘΕΩΝΙ ΜΟΝΑΧŌ.

Χρὴ μάλλον ἀδελφοῖς συνδιατριβεῖν ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τὸν βουλούμενον ἀθλεῖν, καὶ γυμνάζεσθαι πρὸς φιλοσοφίαν πνευματικὴν, καὶ μὴ ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε, τὴν μόνωσιν ἐπιλέγεσθαι, ριψοκινδύνως καὶ προπετῶς κατὰ αὐταρέσκειαν καὶ αὐθάδειαν, μήποτε ἀπροσδοκῆτως ὑπὸ τῶν λογῶντων πνευμάτων ἀναιρεθῇ τὴν ψυχὴν · βρομῶσα γὰρ τῶν ἐχθρῶν περιέσθη κυκλόθεν.

ΟΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ λέγων, ὅτι διὰ τοῦτο ἀναχωρητῆς γίνομαι, ἵνα D
μηδένα ἔχω τὸν εἰς ὀργὴν παρακινῶντα, οὐδὲν διαφέρει ὁ τοιοῦτος θηρίου ἀλογίστου. Καὶ γὰρ τὰ θηρία βλέπομεν ἠρεμοῦντα, καὶ μηδὲν ὄλως ἀγριαίνόμενα, ἐάν μὴ τις ἀνθρώπος ταῦτα εἰς θυμὸν διεγείρῃ. Καὶ διατί γέγραπται · Ἐποτασάσμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Θεοῦ · καὶ · Ὅπερ χάρισμα ἐλάβετε εἰς ἑαυτοὺς διακονοῦντες · καὶ · Ὑποτάγητε πάσῃ κτίσει ἀνθρωπίνῃ διὰ τὸν Κύριον, ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐτέρων ἕκαστοι. Εἰ

A dicit : « Bonus est Dominus expectantibus se, et animæ eum exquirenti⁸⁸. »

338 LXIX. — CARINO PALATINO.

Nos nostris sceleribus punitiones Dei, ac supplicia in capita nostra avertimus. Propterea dicit Dominus : « Ecce ego do in populum hunc infirmitatem, et infirmabuntur in ipsa patres et filii simul⁸⁹. » Si vero et sic persistamus, peccatum super peccata aggerentes, morte etiam multabimur. Quapropter statim subdit : « Vicinus et proximus illius interibunt⁹⁰. » Timeamus igitur, nec negligamus.

LXX. — Eidem.

Non perperam in ecclesias vaticinia clamant, sed ut nobis a divina ira præcaventes, sceleribus finem imponamus. « Quandoquidem, ait, contra Deum insurrexisti, nec te pœnituit, aperuit thesaurum suum, et eduxit omnia vasa iræ ad perdendum omnes, qui divina eloquia contemnunt⁹¹. »

LXXI. — PHARISMANIMO DECEMBRIO.

Licet nemo te tyrannus gentilis insectetur ; nihilominus ad martyrium promptus fias ; ne promptitudine et desiderio denuderis. Licet enim persecutio non sæviat, ut velles, res tibi ita erunt. In eo persecutio per totam vitam adest, adest iracundia, adsunt desideria prava, adest animi ægritudinis, et mœroris, et tædii tyrannis, prope te est metus intempêstivus, assidet invidentia, non longe est inanis gloria, et gulæ, et ebrietatis, et aliarum noxiarum perturbationum princeps. Hæc enim 339 singula ab æterna vita vitam humanam persequuntur. Decerta igitur, et vir sis contra eadem æque atque miles Christi.

LXXII. — THEONĪ ΜΟΝΑΧŌ.

Qui certamen subit, et ad philosophiam spiritualem exercetur, illi potius una cum fratribus immorandum est in asceterio, nec perperam, et ut se tulerit occasio, solitudo eligenda temere et audacter, ut tibi complacitum est, et præsumis ; ne præter expectationem per insidiantes spiritus animam perdat : frænea enim hostium undique circumvallat.

LXXIII. — Eidem.

Dicens, propterea deserta loca petere, ab aliisque separari, ne ullum habeat, qui ad iracundiam provocet, belluæ, cui nihil inest rationis, haud est dissimilis. Etenim feras intuemur tranquille quiescentes, et nemini prorsus exasperatas, nisi prius eas quispiam in iram concitet. Et quamquam denique ob causam scriptum est : « Sibi invicem subjicientes in timore Dei⁹² ; » et : « Donum, quod accepistis in vosmetipsos ministrantes⁹³, » et : « Subditi estote omni creaturæ humanæ propter Dominum⁹⁴ ; invicem ducentes vobis ipsis super-

⁸⁸ Thren. iii, 25. ⁸⁹ Jer. vi, 21. ⁹⁰ Ibid. ⁹¹ Jer. I, 26, 25. ⁹² Ephes. v, 21. ⁹³ I Pet. iv, 10.

⁹⁴ I Per. ii, 13.

eminentes ; non quæ sunt sui ipsius, unusquisque A
prospiciat . sed et quæ aliorum sunt, singuli ⁹⁵. Si
quis sapiens , et sciens inter vos , manifestet opera
sua in placabilitate scientiæ ⁹⁶ ?)

340 LXXIV. — Eidem.

Affectibus obnoxix dæmonum cogitationes, le-
porum instar, secundæ admodum existunt. Cogi-
tatio namque prava , quæ animæ suggeritur, mul-
tas alias cogitationes, alias ex aliis immutatas,
transformatasque parturit. Et id est quod dicitur
in Psalmis : « Pecora alienorum , » filiorum scilicet
dæmonum , « fetosa , multiplicantia in egressi-
bus suis ⁹⁷. »

LXXV. — TAPISCO DIACONO.

In plenitudine, ait, panum voluptuariam vitam
egit Sodoma, et superbiit ⁹⁸. Anima enim, quæ B
æque ac Sodoma vivit, cognitionis panibus exsa-
turata, recalcitrat, et tolerari non potest.

LXXVI. — Eidem.

Cognitio facili negotio hominem inflat. Propter
ea dicit : « Ne superextollar , » quemadmodum
quidam sublatis sunt , « datus est mihi stimulus
præservans me, ne superextollar ⁹⁹. »

LXXVII. — Eidem.

Magno homines odio prosequuntur eos , qui ab
ipsis gloriam sibi aucupantur. Qui igitur gloriam
ambit, idem est ac filia meretrix, sui amatores
persequens, quæ ideo magis odio habetur, quod
illos insane depereat.

341 LXXVIII. — PETRO LECTORI.

Dixisti, post nimium exsiccatum corpus jejunio,
graviter appetitu pravi dæmonis aggravari, qui ad
intima quæque medullarum penetravit, et flammam
voluptuosam succendit adeo, ut non modicum inter-
turbatus sis. Sed turbas abjice : similia namque
sæpenumero invidentia diaboli oriuntur ; et attende
lectioni. Ezechiel enim ait, in vitæ nostræ hostem
sermonem dirigens : « Confregisti omnes renes ¹, »
hoc est congressuum desiderii absurdisque motibus,
polluere, et debilitare ausus es eos, qui certamina
subeunt. Et Jeremias de Domino, aliquando nos ad
exercitium dæmonibus tradente, et ab iis omnia
nostra abscondita, et omnia occulta materiæ repo-
sitoria perquiri permitte, dicit : « Humiliavit me
in die iræ suæ ; misit in aures meas ignem, et
deduxit illum ² : » hoc est, in ima corporis, vel, ut
reddidit interpretes Symmachus, Castigavit me,
extendit rete pedibus meis, convertit me retror-
sum, dedit me abolitum, et tota die indolentem.
Oportet itaque decertantem graviter affligi a dæmo-
nibus, qui odio persequuntur virginitatem, et pro-
bari, et vexari, et obtenebrari, et tradi, et trans-
mitti per aquam, et ignem, et caliginem, et tem-
pestatem ; tum demum in gaudium, et recreationem,
et libertatem aeris eductum, beatitudinis lumen
aspicere.

καὶ σάλου, καὶ τελευταῖον ἐξελεθεῖν εἰς χαρὰν, καὶ
φῶς τῆς μακαριότητος.

⁹⁵ Philipp. II, 3, 4. ⁹⁶ Jac. III, 15. ⁹⁷ Psal. CXLIII, 15. ⁹⁸ Ezech. XVI, 49. ⁹⁹ II Cor. XII, 7. ¹ Ezech.
XXI, 7. ² Thren. I, 12, 13.

τις σοφῶς, καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν, δεῖξάτω τὰ ἔργα
αὐτοῦ ἐν πραότητι σοφίας ;)

ΟΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὰ τῶν δαιμόνων ἐμπαθῆ νοήματα, δίχην λαγῶν
πολύγωνα τυγχάνει. Τὸ γὰρ ὑποβληθὲν τῇ ψυχῇ πονη-
ρὸν ἐνθύμημα, πολλοὺς ἄλλους ἀποτίκτει λογισμοὺς,
ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταλλαττόμενον τε καὶ μεταμορ-
φοῦμενον. Καὶ τοιούτων ἀν ἡ τὸ λεχθὲν ἐν τῷ
ψαλμῷ, ὅτι : « Τὰ πρόβατα τῶν ἀλλοτριῶν, υἱῶν δε-
λαδῆ τῶν δαιμόνων, πολυτόκα, πλεθύνοντα ἐν ταῖς
ἐξέδοις αὐτῶν. »

ΟΕ'. — ΤΑΠΙΣΚῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ἐν πλησμονῇ, φησὶν, ἄρτων ἐσπατάλητε Σόδομα,
καὶ ὑπερῆφανεύσατο. Ἡ γὰρ σοδομουμένη ψυχὴ χορ-
τασθεῖσα τῶν ἄρτων τῆς γνώσεως, ἀπολακτίζει λοι-
πὸν, καὶ δυσφύροτός ἐστιν.

ΟΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ γνώσις φυσικὴ βλάβος τὸν ἀνθρωπον. Διὸ φησι·
« Μήποτε ὑπεραρθῶ, » καθὼς τινες ὑπερῆρθησαν,
« ἐδόθη μοι σκόλωψ προφυλαττόμενός με, ἵνα μὴ
ὑπεραρθῶ. »

ΟΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πάνυ μισοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοὺς δεομένους τῆς
παρ' αὐτῶν δόξης. Ὁ τοίνυν φιλόδοξος ὁμοίός ἐστι
θυγατρὶ φιλοπέρην, ἥτις καταδικώουσα τοὺς ἐαυτῆς
ἔραστὰς, πλέον διὰ τοῦτο μισεῖται, ὅτι ἐρᾷ αὐτῶν
μανικῶς.

ΟΕ'. — ΠΕΤΡῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Εἴρηκας μετὰ τὸ ἀγαν καταζηρᾶναι τὸ σῶμα τῇ
νηστείᾳ, βεβαρῆσθαι πάνυ τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πονηροῦ
δαίμονος, μέχρι τοῦ βλάβος τῶν μελῶν διαδύντος,
καὶ φλόγα ἤδονικὴν ἐξάψαντος, ὥστε σε οὐ μικρῶς
περὶ τοῦτου θορυβήθηαι. Ἄλλὰ μὴ θορυβήθῃς,
τοιαῦτα γὰρ πολλάκις γίνεται φθόνῳ τοῦ διαβόλου,
καὶ πρόσχες τῇ ἀναγνώσει. Ἰεζεκιήλ μὲν γὰρ φησι,
ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἐχθρὸν τῆς ἡμετέρας ζωῆς,
ὅτι : « Συνέκλασας πᾶσαν ὀσφύν, » τούτέστι συνουσι-
ασμῶν ἐπιθυμίαις, καὶ ἀτόποις κινήσεσι καταρυ-
παίνειν, καὶ σαθροῦν τετόλμηκας τοὺς ἀγωνιζόμε-
νους. Ἰερεμίας δὲ περὶ Κυρίου ἐστ' ὅτε τοῦ ἐκδιδόν-
τος ἡμᾶς πρὸς διαγυμνασίαν τοῖς δαίμοσι, καὶ πα-
ρχωροῦντος διερευνᾶσθαι ἡμῶν ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἀπόρ-
ρητα, καὶ πάσας τὰς κρυφίας τῆς ὕλης ἀποθήκας,
φθεγγόμενος, « Ὁ Κύριος ἐπατεινώσῃ με ἐν ἡμέ-
ρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ, ἀπέστειλεν εἰς τὰ ὠτά μου πῦρ,
καὶ κατήγαγεν αὐτὸ, » τούτέστιν, εἰς τὰ βᾶθη τοῦ
σώματος, ἡ ὥσπερ ἐξέδωκεν ὁ ἐρμηνεύς Σύμμαχος,
ὅτι : Ἐπαίδευσέ με, διεπέτασε δίχτυον τοῖς ποσὶ μου,
ἀπέστρεψέ με εἰς τὰ ὀπίσω, ἔδωκέ με ἠφανισμένον,
καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν ἔδυνόμην. Χρῆ τοίνυν τὸν
ἀγωνιζόμενον, πολλὰ θλιθεῖναι ὑπὸ τῶν μισούντων
τὴν παρθενίαν δαιμόνων, καὶ δοκιμασθῆναι, καὶ
σκληθῆναι, καὶ γομφωθῆναι, καὶ παραδοθῆναι, καὶ
διαδικασθῆναι δι' ὕδατος, καὶ πυρὸς, καὶ οὐρανοῦ,
καὶ ἀνάψυξιν, καὶ ἀέρα ἐλευθερίας, καὶ θεάσασθαι τὸ

καὶ ἀνάψυξιν, καὶ ἀέρα ἐλευθερίας, καὶ θεάσασθαι τὸ

ΟΘ'. — ΕΥΝΟΜΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Αναθάνει καὶ ἴππου δέυτης, ἐὰν μὴ ἦ ἀμιλλα, καὶ ἀθλητοῦ ἀδελος ῥώμη, ἐὰν μὴ ἦ ὁ ἀνταγωνιζόμενος, καὶ χρυσὸς δόκιμος ὢν, ὡσπερ ὁ Ἰωβ, ὡσπερ ὁ Ἰωσηφ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι.

Π'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ μὴ ἐγένετο διωγμὸς, οὐκ ἐφαινοντο μάρτυρες· εἰ μὴ ὑπῆρχεν ὁ Σατανᾶς πειράζων καὶ θλίβων ἡμᾶς, οὐκ ἂν εὐδῆλον ἦν, τίς πρόθυμος, τίς ἀδόκιμος καὶ νοθρός.

ΠΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μὴ συνδυάζων λογισμοῖς ἀκαθάρτοις, μηδὲ συμφωνῶν καὶ συμπερόμενος τῷ πλήθει τῆς ἀτοπίας, δῆλον, ὅτι ἀφροντισ καὶ ἀμέριμος καθ' ἑαυτὸν διάξει. Ὅτι σὺ, Κύριε, φησί, κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατασκηνώεις καθ' ἑαυτὸν, καὶ οὐ μεριμνήσει, ἢ καὶ υἱὸς ἀνομιᾶς οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν, ἢ καθὼς ἀπ' ἀρχῆς, ἢ ἀναπαύσω σε ἀπὸ πάντων ἐχθρῶν σου, ἢ καὶ ἀπαγγελεῖ σοι Κύριος, ὅτι οἶκον οἰκοδομήσεις αὐτῷ, καὶ ἢ οὐκ ἀποστήσω τὸ ἔλεός μου, καθὼς ἀπέστησα, ἀπ' ὧν ἀπέστησα. »

ΠΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μάχαιρα τοῦ διαβόλου ὑπάρχει ποτὲ μὲν ἡ φαύλη ἐνθύμησις, ποτὲ δὲ τὰ κοσμικὰ πράγματα, ποτὲ δὲ ἡ πρακτικὴ ἀμαρτία, ποτὲ δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος, εἴστιν ὡσπερ ὀπλοῖς χρώμενος τὴν ψυχὴν κατασφάττει, προκαταγορευόμενος τῷ λογισμῷ· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες ὑπηρετοῦντες αὐτῷ πρὸς τὴν θείαν C

ΠΓ'. — ΥΑΚΙΝΘΩ ΡΑΙΦΕΡΕΝΔΑΡΙΩ.

Σαμαρείαν νόησον ἐν τῇ Γραφῇ τὴν ψευδώνυμον γῶσιν, Σόδομα δὲ τὴν νεωτερίζουσαν διὰ παντὸς γῶσιν καὶ πρόσθιν, καὶ τῇ προσχαίρῳ καὶ φθειρομένη τρυφῇ διαβρέουσαν, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀκρασίας, καὶ τοῦ στέρηους παραβλέπουσαν, καὶ ἐν τῷ ἄρρεινι τὸ θῆλον ἐπιζητούσαν.

ΠΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέχρις οὗτε ὑπάρχομεν νῆπιοι κατὰ τὴν φρένα, οὕτω ἤγγισεν ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν· οὕτω δὲ προκείμεν ἐν τῇ πνευματικῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ ἔτοιμοι γενώμεθα εἰς τὸ παραβαλεῖν τὴν πατρῴαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν σοφίαν ἐγκεκρυμμένην τῷ παιδαγωγῷ νόμῳ, μηκέτι ὄντες ὑπὸ παιδαγωγοῦς ἐπιτρόπους, τότε φησὶ Κύριος, ὅτι ἢ Ἐγγίζων Θεὸς ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν. » Τῷ δὲ ἁγίῳ, καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ κατὰ τὴν γῶσιν τελειωθέντι ἀνδρὶ, ἤδη ἐνέστηκεν ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν. ἢ Ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ἡ βασιλεῖα ἐντὸς ὑμῶν τυγχάνει, ἢ καὶ ἐν ὑμῖν κατοικεῖ καὶ διατεταται, οὐ μόνον δυνάμει, ἀλλὰ καὶ ἐνεργείᾳ.

ΠΕ'. — ΑΥΛΙΑΝΩ.

Τινὲς τὴν ἐκ τοῦ βίου μὴ ἔχοντες παρόρησιαν, ἐν γνώφῳ παθῶν καὶ ἀμαρτιῶν συνεχόμενοι καὶ ἐναποπνιγόμενοι, μόνον στενάζαντες, καὶ τὰς οἰκτείας συμφορὰς τῷ Θεῷ ἀναδειξάντες εἰς οἰκτιρμούς, καὶ

Α 342 LXXIX. — EUNOMIO PRESBYTERO.

Ni certamen aderit, latet et equi velocitas, et athletæ robur occultum habetur, ni antagonista fuerit, et aurum præbatur, quemadmodum Jobus, Josephus, et sancti reliqui.

LXXX. — Eidem.

Ni persecutio existisset, martyres non fuissent manifestati; ni esset Satanas tentans affligensque nos, in obscuro lateret, quis promptus, quis reprobus et segnis.

LXXXI. — Eidem.

Qui non conspirat cum immundis cogitationibus, neque consentit, neque absurditatis multitudinem agit, sine ullis curis ærumnisque, ut manifestum est, sibi ipsi soli vivit. Tu, Domine, ait, seorsim in spe nie habitare fecisti. Proptereaque de eodem dicit Dominus: Habitabit secundum se, et non cogitabit, ἢ et filius iniquitatis non apponet nocere ei: » ut a principio, ἢ quiescere te faciam ab omnibus inimicis tuis, ἢ et annuntiabit tibi Dominus, quod domum ædificabis ipsi, ἢ non auferam misericordiam meam ab eo, sicut abstuli, a quibus abstuli. »

LXXXII. — Eidem.

Ensis diaboli est aliquando prava suggestio, aliquando res mundanæ, aliquando quæ opere patrat iniquitas, aliquando membra ipsa corporis, quæ veluti 343 arma usquans animam trucidat cogitatione prælinitam; ipsi etiam dæmones homini pro libidine ministrantes, ensis nuncupantur.

LXXXIII. — HYACINTHO REFERENDARIO.

Samariam in Scriptura intelligito falsam cognitionem, Sodoma per omnia rebus novis studentem agnitionem, et propositionem animi, et temporali caducoque luxu diffluentem, et propter intemperantiæ lascivique excessum oculos obliquantem, et in masculo femineum conquirentem.

LXXXIV. — Eidem.

Donec mente pueri sumus, non est prope factum regnum cælorum; cum vero in spiritali sapientia et ætate profecerimus, promptique fuerimus paternam plenitudinis temporum sapientiam in instruente lege absconditam excipere, cum non sumus sub tutoribus, qui pueris alendis incumbunt, tunc Dominus ait: ἢ Approximans Deus ego sum, et non Deus a longe. » Sancto porro, et secundum virtutem, et cognitionem perfecto viro jam instat regnum cælorum. ἢ Ecce enim, ait, regnum intra vos est, ἢ et in vobis habitat, et moratur, non facultate tantum, sed opere.

LXXXV. — AULIANO.

Quidam ex vitæ instituto confidentiam non possidentes, affectuum, et peccatorum 344 tenebris astricti, et suffocati, cum solummodo suspirassent, et infortunia propria Deo ostendissent, in misera-

¹ Psal. iv, 10. ² Psal. lxxxviii, 25. ³ Ezech. Jerem. xxiii, 25. ⁴ Luc. xvii, 21.

tionem illum compulerunt, adeo ut præter expectationem, a peste atque perniciose liberati sint. Moris siquidem est humanissimo demortuos in vitam revocare, et animo dejectis consolationem afferre, et submissos in humilitatem exaltare.

LXXXVI. — *Eidem.*

Sæpius postulans, si spe fraudatus es, ne despondeas animum, sed spera, omnino tibi auxilia non defutura. Quamvis enim ad tempus postulata non adimpleverit, omnino ea pro majori bono solus Deus sapiens tempus in futurum rejicit.

LXXXVII. — *Eidem.*

Nulla modo turbemur in afflictionibus, si non statim infortuniorum dissolutio subsequatur, imo magis ac magis curam solutionis Domino committamus: majori etenim lætitia gestiens, cum moras trahit, rependit: et continuo perseveremus gratias agentes, et laudibus laudantes miserationem illius, et potissimum, cum eam retardat, ita ille disponens, quod nos effari non valeamus.

LXXXVIII. — *Eidem.*

Propterea Hebræi cum aliquando peccassent, hostibus tradebantur, ut affligerentur, afflictique clamarent, et cum intente exclamarint, misericordiam consequerentur, adeo ut ad utilitatem eorum, et commoda, derelictio Dei fuerit et afflictio.

LXXXIX. — PHILAGRIO PRIMATI.

Carnis opera fornicatio, lascivia, et similia, cum demortua sint opera, citissime intereunt et evanescent. Si vero mœchus immutatus temperantiam possederit, tum caro non amplius dicitur caro; namque in spiritum abiit, appellaturque spiritualis homo. Agglutinatus meretrici, caro dicitur; agglutinatus Domino, spiritus nuncupatur.

XC. — THEODORETO MONACHO.

Virtutum omnium mater oratio non tantum expurgare potest, et alere, sed illuminat, et instar solis splendidos ostendere valet eos, qui illi ingenue addicuntur.

XCI. — BIBIANO ILLUSTRIO.

Unus est unigenitus Dei Filius, etiam post carnem assumptam a Virgine: unus enim Dominus Jesus Christus, una hypostasis, una persona. Veritatem dico in Christo, non mentior.¹⁰

XCI. — *Eidem.*

Idem et in altissimis a multitudine virtutum cœlestium, ut Deus robore Patri similis, adorabatur; idem et in terra, humana natura cum hominibus conversabatur, et cum peccatoribus et publicanis una cœnabat, tanquam compatiens medicus, non ventri inserviens, sed qui inter cœnandum insolenter se agunt, eos corrigens, et eorum, qui simul accubuerant, communicationem gloriosa sua sapientia condians.

¹⁰ Rom. ix, 1.

Ἄξιον αὐτὸν ἐπεσπάσαντο, ὥστε καὶ παρὰ προσδοκίαν λελύτρωνται τῶν κακῶν. Σύνηθες γὰρ τῷ φιλενθρωποτάτῳ ζωοποιεῖν τοὺς νεκροὺς, καὶ παραμυθεῖσθαι τοὺς ὀλιγοψυχοῦντας, καὶ ὑψοῦν τοὺς τεταπεινωμένους.

ΠΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Πλεονάκις παρεκάλεσας, καὶ ἀποτυχῶν, μὴ ἀθυρήσης, ἀλλ' ἐλπίζε πάντως βοη[θη]θῆναι. Κἂν γὰρ πρὸς καιρὸν τινα μὴ παράσχοι τὴν αἴτησιν, πάντως ἐπὶ μείζοσιν ἀγαθοῖς ταύτην σοι ταμιεύεται ὁ μόνος σοφὸς Θεός.

ΠΔ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Μηδαμῶς θορυβώμεθα ἐν τοῖς πειρασμοῖς, ἐὰν μὴ γένηται παραυτίκα τῶν συμφορῶν ἡ λύσις, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ Θεῷ παραχωρῶμεν τῷ Κυρίῳ τῆς λύσεως· μετὰ γὰρ πλείονος χαρῆς τὰς ἀμοιβὰς δίδωσιν, ὅταν ἀνάδῃλληται· καὶ διηνεκῶς μένωμεν εὐχαριστοῦντες, καὶ δοξάζοντες τὴν εὐσπλαγγίαν αὐτοῦ, μάλιστα ὅταν βραδύνη δι' ἀπόρητόν τινα οἰκονομίαν.

ΠΕ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Διὰ τοῦτο Ἑβραῖοι ποτε ἀμαρτάνοντες τοῖς ἐχθροῖς παρεδίδοντο, ἵνα θλιθῶσι, καὶ θλιθέντες κρᾶξοι, καὶ κρᾶξαντες ἐκτενώσῃ βοηθηθῶσιν, ὥστε πρὸς τὸ λυσιτελεῖν αὐτοῖς μᾶλλον, καὶ ὠφέλιμον, ἢ ἐγκατάλειψις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ θλίψις ἐγένετο.

ΠΘ'. — ΦΙΛΑΓΡΙῶ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς πορνεία, καὶ ἀσελγεία, καὶ τὰ ἐξῆς, νεκρὰ ἔργα τυγχάνοντα βραδύως ἀπόλλυται, καὶ ἐξαφανίζεται. Ἐὰν δὲ ὁ πόρνος μεταβαλλόμενος κτήσῃται ἐγκράτειαν, οὐκέτι σὰρξ λέγεται ἢ σὰρξ· μεταβέδληται γὰρ εἰς πνεῦμα, καὶ λέγεται πνευματικὸς ἄνθρωπος. Ὁ κολληθεὶς τῇ πόρνῃ, σὰρξ λέγεται· ὁ κολληθεὶς τῷ Κυρίῳ, πνεῦμα προσαγορεύεται.

Ι'. — ΘΕΟΔΩΡΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἡ μήτηρ πασῶν τῶν ἀρετῶν προσευχή, οὐ μόνον ἰσχύει καθαρίζειν καὶ τρέφειν, ἀλλὰ καὶ φωτίζει, καὶ φλοισιδῶς δύναται ἀποδείξει τοὺς προσέχοντας γνησίως αὐτῇ.

ΙΑ'. — ΒΙΒΙΑΝῶ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙῶ.

Εἰς ὑπάρχει ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν τὴν ἐκ τῆς Παρθένου· εἰς γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, μία ὑπόστασις, ἐν πρόσωπον. Ἄληθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι.

ΙΒ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὁ αὐτὸς καὶ ἐν ὑψίστοις ὑπὸ τοῦ δήμου προσεκυνεῖτο τῶν οὐρανίων δυνάμεων ὡς Θεὸς ἰσοσθενὴς τῷ Πατρὶ, ὁ αὐτὸς καὶ ἐπὶ γῆς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφετο, καὶ ἀμαρτωλοῖς καὶ τελωναῖς συνεδίπνει ὡς συμπαθὴς ἰατρός, οὐ τῇ γαστρὶ δουλεύων, ἀλλὰ διορθούμενος τοὺς ἐν τοῖς δεσπνητηρίοις..... εἰωθότας, καὶ τὴν μετάληψιν τῶν συνακουμβισάντων τῇ αὐτοῦ ἐνδόξῳ παραπτῶν σοφία.

13Γ. — ΧΡΥΣΑΝΘΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Τὰς ἀφορμὰς τῆς ἐχθρας ἐξήρσιον, καὶ ἰδοὺ θῆρες ἄγριοι παρὰ σοῦ εἰρηνεύσουσι, καὶ κοιμηθήσῃ ὑπὸ τὴν ἀμπελὸν σου, « ὅταν δὴ τοῖς ἀγαπητοῖς ὑπνόν » τινὰ νεκρωτικὸν τῶν θεοστῶν παθῶν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφροδῶν.

14Δ'. — ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἔστιν ὅτε δαίμων δαίμονα καταλύειν νενόμισται, ὡσπερ ὁ τῆς πορνείας τὸν τῆς κενοδοξίας, τὸν μάλιστα λεπτότατον, καὶ δυσφανῆ, καὶ διεπτοημένον πρὸς τὴν πλάνην, τὸν βραδύς σκιρτῶντα, καὶ ἀλόγως ἀναπτεροῦμενον.

14Ε'. — Τῶ αὐτῶ.

Ἔστιν ὅτε ἕλος τὸν ἕλον ἐξέκρουσε, καὶ πειρασμὸς δευτέρος τὸν πρότερον ἀπέκρουσε πειρασμὸν. Ταπεινώθητι οὖν, καὶ μὴ ἀποδυσπένετι.

14Ζ'. — ΓΙΓΑΝΤΙΩ.

Εἰ τιμᾶς τὸν Θεόν, τίμα καὶ τοὺς γεννήσαντάς σε. Εἰ φοβῆ τὸν Θεόν, φοβοῦ πατέρα καὶ μητέρα διὰ παντός τοῦ βίου. Φησὶ γὰρ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Κύριος, ὅτι « Ἐκαστος τῶν ἀνθρώπων φοβείσθω τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. »

14Ζ'. — Τῶ αὐτῶ.

Ἄν σαυτῶ συνθέσης, μὴ ὄρν τὸ ποθοῦμενον πρόσωπον, σβέσεις πάντως τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀνόμου τὴν φλόγα, καὶ θεραπεύσεις τὸ ἔλκος δι' εὐχῆς καὶ ηστείας.

14Η'. — ΛΑΥΡΕΝΤΙΩ, ΦΑΥΣΤΩ, ΕΠΙΝΙΚΩ ΜΟΝΑΧΟΙΣ.

Μηδαμῶς φοβηθῆτε, μηδὲ καταπτήξητε τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ φόβητρα τῶν πονηρῶν δαιμόνων, μὴ τὰς φωνὰς καὶ τὸν σάλον τοῦ οἴκου, μὴ τὰς ἀστραπὰς καὶ τοὺς μυρίους σπιθηθρας, μὴ τὰς τῶν βαρβάρων δῆθεν καὶ τῶν καμήλων καὶ τῶν δρακόντων δῆξεις, μὴ τὰς ἐξαίφνης νυκτερινὰς ἐφόδους αὐτῶν καὶ τοὺς θορύβους καὶ κτύπους καὶ συριγμούς, μὴ τοὺς ἀτάκτους γέλωτας καὶ τὰς ὀρχήσεις καὶ τὰς ἄλλας μεθόδους τῶν ἀσεδῶν καὶ ἀνοσίμων πνευμάτων. Τοιαῦτα γὰρ ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι ἐν τοῖς αὐτοῖσι φρονιστηρίοις, ἕκαστος ὑμῶν γεγράφηκε. Πάντες ἀνέγνωτε τὰ παρ' ἐμοῦ γραφέντα, καὶ καθὼς προεῖρηκα, μηδαμῶς φοβηθῆτε αὐτοὺς, μηδὲ καταπλήγῃτε. Ταῦτα γὰρ καὶ πλεῖν τούτων πλεονάκις διέστημεν, καὶ ἄλλους πρὸ ἡμῶν πειραθέντας ἔγνωμεν. Μὴ οὖν θραυσέσθω ἐπὶ τούτοις ἡ καρδία ὑμῶν, μὴδὲ δευλιάτω, μηδὲ καταπιπέτω καὶ ἀθυμεῖτω οὐδὲν γὰρ εἰσι, καὶ εἰς οὐδὲν λογισθήσονται. « Ἀνδρίζεσθε καὶ κραταῖοσθε ἐν Κυρίῳ, » ἰσχυροποιήσθε, νευροῦσθε, μήψετε, χρήσασθε τῇ πίστει, τῇ ὑπομονῇ, τῇ προσευχῇ, τοῖς ψαλμοῖς, τῇ γονυκλισίᾳ, τῇ νηστείᾳ, τῇ ἀγρυπνίᾳ, τῇ συνῆθει χαμευνίᾳ, τοῖς ἀναγνώσμασι, τῇ πραότητι, τῇ ἡσυχίᾳ, τῇ εὐρήνῃ, τῇ ταπεινοφροσύνῃ, τῇ σφραγιδι τοῦ σταυροῦ, καὶ πνοῦ.

14Θ'. — Τοῖς αὐτοῖς.

Ἐλήρωκατε πάνυ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τεθλιφθαι ἐπὶ τῶν βλασφημῶν, καὶ ἀλόγων ἐνθυμημάτων, ὧν

A XCH. — CHIRYSANTHO LECTORI.

Occasiones hostilitatis missas facito, et ecce feræ immansuetæ penes te pacifice agent, et sub vite tua dormies, « cum dederit dilectis somnum ¹¹ » aliquem impias perturbationes mortificantem, et non erit qui timorem incutiat.

XCIV. — GREGORIO DIACONO.

Est cum dæmon dæmonem perdere existimavit, quemadmodum fornicationis dæmon dæmonem inanis gloriæ, qui maxime omnium subtilis est et obscurus, in errorem attonitus, et facile sublevis, et sine ratione supervolat.

XCV. — Eisdem.

Aliquando clavus clavum trusit, et tentatio subsequens pristinum expulit. Humiliare igitur, nec impatenter indignare.

XCVI. — GIGANTIO.

Si Deum honoras, genitores quoque tuos honora. Si times Deum, patrem item tuum et matrem toto vitæ tuæ curriculo timeto. Namque dicit in lege **347** Dominus : « Unusquisque homo timeat patrem et matrem suam ¹². »

XCVII. — Eisdem.

Si temetipsum assuefeceris quam deperis faciem non aspicere, iniqui cupidinis flammam exstingues omnino, et vulgari per orationem et jejunium medeberis.

XCVIII. — LAURENTIO, FAUSTO, ET EPINICO MONACHIS.

Ne formidētis, neque pertimescātis minas et pravorum dæmonum terricla, non voces, non domorum conquassationes, non fulgura, non inanes scintillas, non barbarorum, ut videtur, camelorum aut draconum morsus, non repentinos eorumdem nocturnosque aggressus, et strepitus, et sonos, et sibilos, non inordinatos risus, et saltationes, aliosque impiorum improborumque spirituum conatus. Similia enim vos in quibus degitis conventibus perpressos fuisse, singuli scripsistis. Omnes quæ a me scripta sunt, et supra dixi, lectitastis. Ne formidētis ipsos, neque pertimescātis. Hæc enim, et hisce majora sæpius experti sumus, aliosque ante nos expertos cognovimus. Pro hisce igitur ne frangatur cor vestrum, neque metuat atque dejectum despondeat animum ; nihil enim sunt, et nihil reputabuntur. « Viri estote, et corroboramini in Domino ¹³ ; » robur nervosque assumite ; sobrii estote, fide utimini, patientia, oratione, psalmis, genuflexione, jejunio, vigilia, assueti in terra accubitu, lectionibus, placiditate, quiete, pace, **348** humilitate, signo crucis, et videbitis inimicos instar fumi evanescentes.

καὶ ὄψεσθε τοὺς ἐχθροὺς, ἐκλιμπάνοντας δίκην κα-

XCIX. — Eisdem.

Dixistis, hisce diebus nimium afflictus fuisse a blasphemis belluinisque cogitationibus, quas vobis

¹¹ Psal. cxlvi, 3. ¹² Levit. xix, 3. ¹³ Psal. cxlvi, 14.

iudiderunt pessimi omnium dæmones. Neque mirum id est: superati namque a vobis in prioribus machinis, nunc simili modo bellum aggredi excogitarunt, condemnati, et igne, qui verbis exprimi non potest, potest tamen et incorpoream naturam attingere, pœnas daturi, qui multis modis tum illacrymabunt et tristabuntur, cum nos lætabimur pro iis, quibus nunc humiliati sumus, et innumeras noxas subjicimus. Evanescent enim, et desolabuntur dæmones, qui nos ex iis, qui salvantur, avellere, et ab eorum societate abjungere conantur. Magno igitur conatu studioque propheticum illud ad eos proferemus. « Hæc dicit Dominus: Audivi blasphemias vestras dicentes: Desolati sunt montes Hierusalem, et nobis dati sunt in conestionem, et clamastis contra me sermones, et audivi ego præcordia clamantia. Propterea vivo ego, dicit Dominus¹⁴. » Faciam vobis secundum inimicitiam vestram, et secundum zelum vestrum, quod odio persecuti fuistis monachos, et sugastis inopes, et pauperes, et punctos corde ad occidendum eos. « Dilexistis maledictionem, et veniet ad vos, et nolulistis benedictionem, et elongabitur a vobis¹⁵. Ego vero tangam montes, ut fumigent¹⁶, et fulminabo inenarrabile fulmen, et dissipabimini¹⁷. Cadent super vos 349 carbones¹⁸, » malitia ad cælum usque sublatis inimicos, et elata cervice superbientes; et a Deo misso igne dejecti miseri evadent, et non sustinebitis: disperdam enim e terra memoriam vestram, et cognoscentis me, quod ego solus potens sum Dominus Deus omnium. « Hæc dicit Dominus: In universæ terræ gaudio desertos vos faciam; quod gavisus estis et lætati, cum hæreditas mea humiliata esset, et deperdita ab Israelitis. Sic faciam desertum montem Seir, quod intelligitur, et universa Idumæa exhaurietur¹⁹. » Hæc, et similia sacræ Scripturæ eloquia adversus odio nos habentes effati, corde consolabimur.

C. — *Eisdem.*

Quicumque a diabolo infestatur, ad Salvatorem solumque Christum confugiat, ubi vitæ nostræ hostis, licet persequatur, locum habere non potest. « Quoniam tu, Deus, ait, factus es mihi auxiliator et locus fortis salutis, et turris fortitudinis a facie inimici²⁰. »

CI. — *Eisdem.*

Et opus manuum nullo modo negligamus: nam præclarus ille Paulus in labore, et molestia, et propriarum manuum operatione gloriat²¹.

CII. — *Eisdem.*

Scriptistis vos liberatos esse a molestia, quæ animum angebat, et sublevatos esse a pondere, quæcunque subiistis omnia mihi enarrantes. An nescius ipse enim 350 vos dolorem sedaturos, et consolatione lenituros, quæ acciderunt, denudantes

εἰσήγαγον ὑμῖν οἱ πάμφαυλοι δαίμονες. Καὶ οὐ θαύμα· νικηθέντες γὰρ παρ' ὑμῶν ἐπὶ ταῖς προτέραις σκαιωραῖς, νῦν τοιοῦτῳ τρόπῳ πολεμεῖν ἐδοκίμασαν οἱ κατάκριτοι καὶ κολασθησόμενοι τῷ ἀρβήτῳ ἐκείνῳ πυρὶ, τῷ δυναμένῳ καὶ τῆς ἀσάρκου καθάψασθαι φύσεως, καὶ πολλοὶ πενήθισοντες τηλικαῦτα καὶ λυπηθησόμενοι, ὅταν ἡμεῖς εὐφρανώμεθα, ἀνθ' ὧν νῦν ἐταπεινώθημεν, καὶ προσωμιλήσαμεν ταῖς μυριάσι κακώσεσιν. Ἀφανισθήσονται γὰρ καὶ ἐρημωθήσονται δαίμονες, οἵτινες ἡμᾶς ἐξαφανίσαι ἀπὸ τῶν σωζομένων καὶ ἐρημῶσαι σπουδάζουσι. Δυνάμει τοίνυν ἂν πρὸς αὐτοὺς τὸ προφητικὸν εἴπωμεν: « Τάδε λέγει Κύριος: Ἦκουσα τῶν βλασφημιῶν ὑμῶν λεγόντων, ὅτι Ἐρημὰ ἐστὶ τὰ ὄρη τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἡμῖν ἐδόθησαν εἰς κατάδρωμα, καὶ ἐθοήσατε κατ' ἐμοῦ λόγους, καὶ ἀκήκοα ἐγὼ τὰ ἐγκάρδια κραζόμενα. Διὰ τοῦτο ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος. » Ὅτι ποιήσω ὑμῖν κατὰ τὴν ἐχθρὰν ὑμῶν, καὶ κατὰ τὸν ζῆλον ὑμῶν, ἐκ τοῦ μεισισηκῆναι τοὺς μοναχοὺς, καὶ καταδιώξαι ἀνθρώπους πένητας, καὶ πτωχοὺς, καὶ κατανευγμένους τῇ καρδίᾳ, τοῦ θανατῶσαι αὐτούς· Ἠγαπήσατε κατάραν, καὶ ἤξει ὑμῖν, καὶ οὐκ ἠβλήσατε εὐλογίαν, καὶ μακρυνθήσεται ἀφ' ὑμῶν. « Ἐγὼ δὲ ἄψομαι τῶν ὄρεων, ὅπως ἂν καπνισθῶσι, καὶ ἀστράψω τὴν ἀπᾶτον ἀτραπὴν, καὶ διασκορπισθήσεσθε. Πεσοῦνται ἐφ' ὑμᾶς ἀνθρακες· τοὺς τῆ κακίᾳ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ κορυφωθέντας ἐχθροὺς, καὶ ὑψηλαυχήσαντας· καὶ καταβληθέντες τῷ θεοπέμπτῳ πυρὶ ταιλαιπωρήσετε, καὶ οὐ μὴ ὑποστήτε. Ἐξολοθρεύσω γὰρ ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε με, ὅτι ὁ μόνος ἐγὼ δυνατός εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς τῶν ὄλων. « Τάδε λέγει Κύριος: Ἐν τῇ εὐφροσύνῃ πάσης τῆς γῆς, ἐρήμους ὑμᾶς ποιήσω, διότι ἐπεχάρητε καὶ εὐφράνητε ταπεινωθείσῃ τῇ κληρονομίᾳ μου, καὶ ἀφανισθείσῃ τοῖς Ἰσραηλίταις μου. Οὕτως ποιήσω ἔρημον τὸ ὄρος Σιὲρ τὸ νοούμενον, καὶ πᾶσα Ἰδουμαία ἐξαναλωθήσεται. » Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀγίας Γραφῆς ῥητὰ πρὸς τοὺς ἐχθραίνοντας ἡμῖν ἀποτεινόμενοι, παρακληθησόμεθα τὴν καρδίαν.

P'. — *Τοῖς αὐτοῖς.*

Πᾶς ὁ πολεμούμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ μόνον καταφευγέτω Χριστὸν, ὅπου ὁ πολέμιος τῆς ζωῆς ἡμῶν οὐ δύναται καταδιώκων φθάσαι. « Ὅτι σὺ ὁ Θεὸς, φησὶν, ἐγενήθης βοηθός μου, καὶ τόπος ἰσχυρῆς σωτηρίας, καὶ πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. »

PA'. — *Τοῖς αὐτοῖς.*

Καὶ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας μηδαμῶς ἀμελῶμεν· καὶ γὰρ Παῦλος ὁ αἰδίδιμος, ἐν κόπῳ, καὶ μόχθῳ, καὶ αὐτουργίᾳ κεκαύχηται.

PB'. — *Τοῖς αὐτοῖς.*

Γεγράφατε ἀπηλλάχθαι τῆς ψυχικῆς ὀδύνης, καὶ ἠλαφρύνθαι τῆς ἀχθηδόνος, ἀναθέμενοι μοι πάντα, ἃ ὑπέσθητε. Καὶ οὐκ ἔγνω ἐγὼ, ὅτι κουφισθήσεσθε, καὶ παρηγορηθήσεσθε τὰ συμβάντα γυμνώσαντες ἀνθρώπῳ μυριάσις ὑπὸ τῶν δαιμόνων πολεμηθέντι,

¹⁴ Ezech. xxxv, 12, 13. ¹⁵ Psal. cviii, 18. ¹⁶ Psal. ciii, 32. ¹⁷ Psal. xvii, 15. ¹⁸ Psal. cxlxi, 11. ¹⁹ Ezech. xxxv, 14, 15. ²⁰ Psal. lx, 4. ²¹ Act. xx, 34.

καὶ δῆγματα λαβόντι; Καὶ γὰρ ὅταν τις ὑπὸ ἐχίδνης ἀπὸ δὴθῆ, καὶ εὐρῶν ἕτερον ἄνθρωπον ὑπὸ ἐχίδνης ὁμιλῶς πρὸ τούτου δεδηγμένον, εἰ λαλήσει τὸ συμβῆν, παραμυθίας τυγχάνει.

PG. — BERENIKῶ ΤΑΞΕΩΤῆ.

Τὸν Χριστιανὸν ἄνθρωπον, καὶ φιλοσοφίας, καὶ γνώσεως; ἐπαφάμενον κρείττοτος, οὐ γρῆ παρατηρεῖν. μὴνάς τε, καὶ ἐνιαυτοὺς, καὶ ἐβδομάδας, καὶ οὕτως ἐορτάζειν· πάντα δὲ τὸν βίον ἐορτὴν λαμπρὰν ἄγειν, ἀγλαϊζόμενον ταῖς ἀγαθοεργίαις, καὶ τῇ σεμνῇ πλουτοῦντα πολιτεία. Οὗτος ἐμοὶ βασιλικώτερος βασιλεὺς λελόγισται, καὶ διὰ παντὸς ἐορτὴν ἐορτῶν ἐορτάζει πνευματικῶς, καὶ πανηγυρίζων.

PA'. — ΑΓΛΑΟΦΩΝΤΙ.

« Ὁ δὲ ἀγαπῶν, φησὶν, ἐπιμελῶς παιδεύει· μασιγοὶ δὲ ὁ Θεὸς πάντα ἰδὼν, ὃν παραδέχεται. » Καὶ τις πάλιν εἶρηκε τῶν ἁγίων, ὅτι « Ὁλην τὴν ἡμέραν τοῦ ἀνθρώπου βίου ἐγενόμην μεμαστιγμένος. » Ἐἰ οὖν θαυμάσεις βλέπων ἁγίους ἄνδρας ἀβρωστούνας ποικιλίαις ἀσθενείαις, καὶ πενομένους, καὶ λυπρούμενους, καὶ διαπτυομένους;

PE'. — ΕΙΡΗΝΑΙῶ ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΙῶ.

Τὴν κολακείαν τῆς ἀμαρτίας καὶ τὸν γαργαλισμὸν, οἰκείαν φιλοκτονίαν, καὶ ἀναίρεσιν πικροτέραν ὑπολάμβανε εἶναι. Ὡς μὲν γὰρ ὄφεις τις ἐπείσέρχεται ἰοδόλος, δῆθεν μεθ' ἡσυχίας πολλῆς· ἐπὶν δὲ ἰσχύση, δάκνει. Κράζει οὖν κατὰ καρδίας ἐπονεϊδίζων· Εὐγε, εὐγε· ἐπέτυχον γάρ.

PG'. — ΤΥΜΒΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πορνικοῦ πολέμου ἀδδωφαγία χρώμενος καὶ οἰνοφλυγία, καὶ ταῖς πολλαῖς προσαρτύσει συμπλέκων τὸ γάρρον, λέγω, καὶ τὸ πέπερι, πάντως ὅτι μανίαν ἑαυτῷ ἐπεγείρει καὶ πόλεμον ἄπνοδον. Ἐπειδὴ, καθὼς φησὶν ἡ Γραφή, « μανίαν κατέπηξεν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου. »

PZ'. — ΜΟΥΣΙΩΝΙ ΜΟΝΑΧῶ.

Καὶ πῶς ἂν δύναίτο τοὺς ἕξω ἐχθροὺς βράδιως ἐκδιώξει, ὁ τοὺς ἔνδον περιποιούμενος, καὶ ἐκτρέφων ἦδιστα;

PH'. — ΛΑΜΠΡΟΤΥΧῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ὅτε τῆς καθηγουμενείας τῶν μοναζόντων τετύχηκας, νενομίκας φερωνύμου λαγεῖν τοῦ ὀνόματος, καὶ οὐ μικρῶς ἔχαιρες καὶ ἑτέρπου. Νῦν δὲ τινων πρὸς τὴν σὴν ὕβριν ἐπαναστάντων ἀδελφῶν οικονομικῶς (πάντα γὰρ κρίσει Θεοῦ γίνεται, καὶ χαλιναγωγεῖται), ἀλγείς καὶ βρύχη, καὶ τῷ οἰκονόμῳ μέμφῃ, καὶ θνειδίσεις τὴν ἡμετέραν ζωὴν. Ἀλλὰ πέπαυσο νηπιάζων τῷ τρόπῳ, καὶ ἕξω φερόμενος τῆς θείας λεωφόρου. Οὕτω γὰρ ἐνεπτύσθης ὑπὸ τῶν ἐκσωθέντων καὶ εὐεργετηθέντων, οὕτω προσηγορεύθης ἀνόσιος καὶ κακοῦργος, δίκαια πράττων. Οὕτω βξος καὶ χολὴν ἐποτίσθης, οὕτω θανάτῳ κατεδικασθῆς ἀτχήμονι, ὅπως μιμήσῃ τὸν δίκαιον Ἰησοῦν τὸν Κύριον τῶν ὄλων, τὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα

A viro, qui sæpissime a dæmonibus vexatus morsus quoque eorum excepit? Etenim cum quispiam a vipera demorsus fuerit, si invenerit alium hominem a vipera æque permorsum, si, quod ei contigit, enarrarit, solatium habet.

CHII. — BERENICO TAXEOTÆ.

Christianus homo philosophiæ, et cognitionis melioris particeps observare minime debet mentes, et annos, et hebdomadas, et sic solemnitates celebrare, imo vitam universam uti splendidam solemnitatem agere, bonis operibus cohonestatus, et vitæ instituto venerandæ prædives. Hic mihi regibus regius magis existimatur, et semper solemnitatum solemnitatem spiritualiter celebrat, et diem festum agit.

B

CIV. — ΑΓΛΑΟΦΩΝΤΙ.

« Qui diligit, ait, non sine cura punit, flagellat vero Deus omnem fñium, quem amat²²; » et quidam rursus ex sanctis dixit: « Tota die humanæ vitæ sui verberatus²³. » Quid igitur miraris videns sanctos homines variis infirmitatibus vexatos, indigentes, tristes; et ab omnibus neglectos?

CV. — ΙΡΕΝΕῶ ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΙῶ.

Peccati assentationem, titillationemque propria cæde, neceque amariorem esse existima: quemadmodum enim serpens **351** venenatus, primo quidem aspectu magna cum quiete ingreditur, postmodum prævalens mordet. Clamat itaque corde exprobrans: Euge, euge: evenit enim res ex animi sententia.

C

CVI. — ΤΥΜΒΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Qui tempore pugnæ meretriciæ vorationem usurpat, et ebrietatem, multisque condimentis commiscet garum et piper, næ ille insaniam sibi comparat, et bellum atrox æternumque; cum, ut Scriptura loquitur, « insaniam desixit hic homo in domo Dei²⁴. »

CVII. — ΜΟΥΣΙΩΝΙ ΜΟΝΑΧῶ.

Et quam ratione exteriores adversarios, qui interiores fovet, et laute enutrit, fugare facile poterit?

CVIII. — ΛΑΜΠΡΟΤΥΧῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Cum monachorum ducatum obtinuisti, nomen quoque tali respondens officio consequi existimans, et voluptati non parum obsequeris, et gaudiis gaudia cumulabas. At nunc cum nonnulli ex fratribus in ignominiam tuam providentissime insurrexissent; omnia siquidem justo Dei iudicio sunt, et refrenantur; doles, et rugis, et de œconomō conquereris, probraque jacis in nostræ vitæ institutum. Verumtamen cessa moribus infantem agere, et divina patentique via tete subripient. **352** Neque enim ab iis, qui salutem et beneficia a te consecuti sunt, consputus es; nondum impius et sceleratus, cum justa exsequaris, appellatus es: nondum aceto et felle potatus, nondum in morte

²² Hebr. xii, 6. ²³ Psal. lxxii, 14. ²⁴ Osec ix, 8.

eaque ignominiosa condemnatus, ut justum Jesum omnium Dominum imitareris, hæc et similia perpressum a servis suis, quos beneficio affecerat, et prorsus in eos nulla indignatione commotum, quinimo et Patrem illis propitium reddentem.

CIX. — LUSIÆ PRESBYTERO.

Si modico ac simplici usu vitam transigis, dicet de te liber beati Job : Benedictus genitus mulieris pusilla vita, cum libera sit atque immunis a multis, et qua pertransiri non possunt curis hujusce vitæ²⁵.

CX. — *Eisdem*.

Non qui multis curis operam dat, infidusque et maledictione dignus, sed qui nullis sollicitudinibus implicatur, et tantum sibi necessaria possidet, est benedictus.

CXI. — CHRYSAPIHO DIACONO.

Si improba mente pravaque electione, vicini tui peccata pandis, haud dubium est, te esse injustum injustitiæque pœnas daturum : justum etenim fuerit non publicare, sed tegere, et, ut fieri potest, monitione et compassione delinquentem corrigere.

353 CXII. — HERODOTO TRIBUNO.

Superatus es sæpius conculcatusque a peccato ; ideoque inveteratus, et per impudentiam evanidus. Sed nunc respiscens in tui cogitationem revertere, confirmare per invocationem Salvatoris nostri Jesu Christi, antequam spiritum emittas ; tui curam gerito ; diabolum, qui te contrivit, conterito, et victorem tui devincito. Primus enim Isaac Esau, qui frustratus est, nascitur ; postmodum Jacob, qui superavit affectus, pravorum supplantator²⁶. Bona, quæ postea subsecuta est cogitatio, pravam, quæ jam præoccupaverat, cogitationem debellet.

CXIII. — ANASTASIO PRESBYTERO.

Superiores, si quæ opus sunt tacuerint, pro exordio suorum subditorum pœnas duros, audi a Domino : « Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel, et audies de ore meo verbum, et servabis, cum dixerò peccatori, ait, morte morieris. Si igitur non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua, ipse impius in impietate sua peribit ; sanguinem vero ejus de manu tua exquiram²⁷. »

CXIV. — INNOCENTIO MONACHO.

Quod multa, indiscreta inobservataque commercia fiant, et suavitate non perpetua insolescimus, accidit, ut plerumque iracundiæ, tristitiæ 354 et appetitus cogitationibus capiamur.

CXV. — PETRONIO.

Munus divinum esse poenitentiam et erubescen-
tiam, et dum labimur, non arroganter nos gere-
re, et odio prosequi, et execrari prava omnes
defectus ante a nobis commissos, nemo negabit.

παθόντα ὑπὸ τῶν δούλων αὐτοῦ τῶν εὐεργετηθέντων, καὶ μηδὲως κατ' αὐτῶν ἀγανακτοῦντα, ἀλλὰ καὶ τὴν Πατέρα ὑπὲρ αὐτῶν ἐξευμενιζόμενον.

ΡΘ'. — ΛΟΥΣΙΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐπερ δι' ὀλίγης τινὸς καὶ ἀπερίττου γρείας τὸν βίον διαπερᾶς, λέξει περὶ σοῦ ἡ βίβλος τοῦ μακαρίου Ἰῶβ, ὅτι Εὐλογημένος γεννητὸς γυναικὸς, ὀλίγος βίος, ἐλευθερὸς ὢν πολλῶν καὶ ἀδιεξοδεύτων φρον-
τίδων βιωτικῶν.

ΡΡ'. — Τῶ αὐτῶ.

Ὅχ ὁ πολυμέριμος, καὶ ἀπιστος, καὶ τῆς κατ-
άρας ἄξιος, ἀλλ' ὁ ἀμέριμος, καὶ ἀναγκαιοκτῆμων
εὐλογημένος.

ΡΙΑ'. — ΧΡΥΣΑΦΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐπερ μοχθηρᾶ γνώμη καὶ προαιρέσει κακῇ ἐκ-
πομπεύεις τὴν ἀμαρτίαν τοῦ πέλας, δῆλον ὅτι
ἐφωράθης ἄδικος, καὶ τῆς ἀδικίας ὑφέξεις τὰς εὐ-
θύνας. Δίκαιον γάρ ἂν εἴη τὸ μὴ δημοσιεύειν, συν-
κατακαλύπτειν δὲ καθόσον ἐνδύχεται, καὶ διορθοῦν
διὰ νοθεσίας, καὶ συμπαθείας τὸν πταίσαντα.

ΡΙΒ'. — ΗΡΟΔΩΤΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Ἐνικήθης πολλῆς καὶ κατεκατήθης ὑπὸ τῆς
ἀμαρτίας, καὶ ἐπαλαιώθης λοιπὸν καὶ ἐματαιώθης
διὰ τῆς ἀνατείας. Ἐλθέ κἄν νῦν εἰς ἐπίγνωσιν
νῆψας, ἰσχυροποιήθητι διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Σω-
τήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐπιμέλῃσαι αὐτοῦ, πρὶν
ἐκπνεύσεις, ἄνθρωπε. Σύντριψον τὸν συντρίψαντά σε
διάβολον, καὶ νίκησον τὸν νικήσαντά σε. Πρῶτον
γάρ ἐτέχθη τῷ Ἰσαὰκ Ἡσαὺ ὁ μεματαιωμένος, εἶτα
Ἰακώβ, ὁ τὰ πάθη νικήσας, ὁ περνιστῆς τῶν φαύ-
λων. Ὁ καλὸς ἐπιλογισμὸς τὸν πονηρὸν προφθά-
σαντα λογισμὸν ἐνίκησάτω.

ΡΙΓ'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἵτι οἱ προστώτες παρασιωπήσαντες τὰ δέοντα,
κολασθήσονται ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τῶν ὑπ' αὐτοὺς τε-
ταγμένων, βλέπε τί λέγει Κύριος· « Γιὰ ἀνθρώπου,
σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ ἀκούση ἐκ
στόματός μου λόγον, καὶ φυλάξεις, ἐν τῷ εἰπεῖν με
τῷ ἀμαρτωλῷ, φησὶ· Θανάτῳ θανατωθήσῃ. Ἐὰν
τοῖνον μὴ καλήσης τοῦ φυλάξασθαι τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ
τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ ἄνομος τῆ ἀνομίᾳ αὐτοῦ
ἀποθάνεται· τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ
ἐκζητήσω. »

ΡΙΑ'. — ΙΝΝΟΚΕΝΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐκ τοῦ πολλὰς καὶ ἀδιακρίτους καὶ ἀφυλάκτους
τῆς ἐντεύξεις ποιῆσθαι, καὶ πτεροῦσθαι τῇ προσ-
καίρῳ τερπνότητι, συμβάλει τὸ ἐπὶ πολλὴ ἀλίτκεσθαι
τοῖς λογισμοῖς τοῦ θυμοῦ, τῆς τε ἀθυμίας, καὶ ἐπι-
θυμίας.

ΡΙΕ'. — ΠΕΤΡΩΝΙΩ.

Θεοῦ δῶρον οὐκ ἂν τις ἀρνήσαιο ὑπάρχειν τὴν
μετάνοιαν, καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι, καὶ μὴ παρῆσιάζε-
σθαι· ἐπὶ ταῖς ἐπταισμένοις, καὶ τὸ μισεῖν καὶ βδε-
λύττεσθαι πᾶν αἰσχρὸν ἐλάττωμα προπεπραγμένον

²⁵ Job xiv, 1, 2. ²⁶ Gen. xiv, 25. ²⁷ Ezech. iii, 17, 18; xxxiii, 7, 8.

ἤμῃν. Δίδειπερ λέγει ἐν τῇ προφητεῖᾳ ὁ Θεός, ὅτι Ἐμνησθήσεσθε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν τὰς πονηράς, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ προσοχθίεσθε ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν, καὶ αἰσχυνθήσεσθε, καὶ ἐντραπήσεσθε, καὶ εὐποιήσω ὑμᾶς διὰ τὸ ὄνομά μου. »

PIΓ'. — ISACHAR SAMARITĒ.

Ἵσπερ διὰ τὴν ἀρετὴν ὁ Ἀβραὰμ βασιλεὺς ὀνομάσθη (φασι γὰρ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄλλόφουλοι, ὅτι Βασιλεὺς ὑπέρχεις ἡμῖν), οὕτως ἄγγελοι Θεοῦ διὰ θεοσέβειαν εἴρηγται ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ. « Ὅτε γὰρ διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ. » Ἐπειδὴ γὰρ ἔδδομήκοντα υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ τυγχάνειν ἐχρημάτιζον, εἰκότως κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν τὰ ἔθνη πάσης τῆς γῆς διατετάχθαι λέγεται. Ἐβδομήκοντα γὰρ τινὲς φασιν ἐν κόσμῳ τὰς γλώσσας εὐρίσκεισθαι.

PIZ'. — ΦΗΛΙΚΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐν παντὶ μὲν καιρῷ, μάλιστα δὲ ὅταν παριστάμεθα εἰς δέησιν καὶ ψαλμωδῶν Θεοῦ, αἰθεροβατεῖν χρὴ τῷ φρονήματι, καὶ τοῖς ἱερωτάτοις νοήμασι, καὶ μηδεμίαν μνήμην ποιεῖσθαι παντὸς αἰσθητοῦ πράγματος.

PIH'. — ΑΔΡΙΑΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐπὶ παντὶ θλιθερῷ ἐπερχομένῳ ἡμῖν, λίαν ἐποφελὲς, καὶ πάνυ ἀναγκαῖον τὸ εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ τῷ προνοητῇ καὶ κριτῇ τῆς τῶν ἀνθρώπων ζωῆς. Ἄν γὰρ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λυπηρῶν εὐχαριστοῦντες ὀφθῶμεν, τευξόμεθα πάντως βραβείων τῆς ἐπιπέμειντων μάρτυσι τροπαιοφόροις.

PIΘ'. — ΝΙΚΩΝΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ὁ πρῶτον περιπόθητος καὶ ἄγαν περίβλεπτος τῶν μοναζόντων βίος, νῦν βδελυρὸς γέγονε, καθὼς ὄρξας. Διὸ βαρύνονται μὲν πᾶσαι πόλεις καὶ κῶμαι ὑπὸ τῶν ψευδομονάχων, περιτρεχόντων μάτην καὶ ὡς ἔτυχεν, ἐν πολλῇ χυδαίῳτι καὶ ἀδιαφορίᾳ ἐνοχλοῦνται δὲ πάντες οἰκοδοπεῖται, καὶ ἀηδῶς ἔχουσιν ἀληθῶς καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ὕψιν, βλέποντες αὐτοὺς τῶν προσαιτῶν ἀναιδέστερον ταῖς ἑαυτῶν παραμένοντασ θύραις. Ὅθεν καὶ ἡ τῶν ὀρθῶς καὶ κατ' ἀρετὴν βιοτεύοντων κρίσις καὶ πολιτεία, διὰ τούτους ἀπάτη καὶ χλευὴ ἀρτίως νομίζεσθαι. Καὶ τίς νῦν Ἱερουσαλὴμ νέος παραφανεῖν, θρηγεῖν προσφόρως καὶ κατ' ἀξίαν δυνάμενος τὰ ἡμέτερα ; Διόχουνομαί γὰρ περαιτέρω α γράφειν.

PK'. — ΙΛΑΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Διηπόρησας ἐπὶ τῷ γεγραμμένῳ, ὅτι « Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφανισθεὶς ὁ Κύριος τοῖς περὶ τὸν Κλεόπαν, ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. » Ἀνέγνωσ καὶ ὅπερ Μωϋσῆς εἶπε περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τῶν ἐν Σοδόμοις, ὅτι παρελύθησαν ζητοῦντες τὴν θύραν τοῦ μακαρίου Ἀώτ. Ἄγλον δὲ, ὅτι θύρα τοῦ δικαίου ἀληθῆς, καὶ ἀφάνταστος, καὶ ὑφεστῶσα, καὶ ἀψευδῆς ὑπῆρχεν. Εἰ τοίνυν ἡ ἀληθεστάτη θύρα, τοῖς μὲν ἄλλοις φανερά καὶ δῆλη ἐτύγχανεν, δδρλος δὲ καὶ

Namque Deus in vaticiniis ait : « Recordamini viarum vestrarum malarum, et studiosior vestrorum, et execrabitur peccata vestra, et erubescitis, et revertemini, et benefaciam vobis propter nomen meum²⁸. »

CXVI. — ISACHAR SAMARITÆ.

Quemadmodum Abraham ob virtutem nomine regis nuncupatus est ; dicunt enim ipsi alienigenæ : Rex es nobis²⁹ ; ita et angeli Dei propter divinum cultum a Moyse filii Israel compellantur : « Cum disseminavit filios Adam, posuit terminos gentium secundum numerum angelorum Dei³⁰. » Cum enim septuaginta filii Jacob essent, non immerito ad eorum numerum universi orbis gentes dispositæ dicuntur : namque septuaginta, ut quidam ferunt, in orbe terrarum linguæ adveniuntur.

CXVII. — FELICI PRESBYTERO.

Omni tempore, sed potissimum cum orationi incumbimus, et divinis laudibus, cogitatione nos sublevare debemus, et **355** sanctissimis conceptibus, nullamque memoriam rerum omnium, quæ sub sensu cadunt, recolere.

CXVIII. — ADRIANO PRESBYTERO.

In omni angustia nobis adveniente maxime proficuum ac necessarium est, gratias agere Deo provisorio humanæque vitæ iudici. Etenim si in quocumque infortunio gratias egerimus, præmia certaminis, quæ martyribus tropæa ferentibus præparata sunt, omnino consequemur.

CXIX. — NICONI ARCHIMANDRITÆ.

Quæ antea ab omnibus expetebatur, nullique non erat maxime conspicua monachorum vita, nunc, ut vides, abominationi est. Propterea civitates omnes, et oppida prægravantur a pseudo-monachis pererrantibus, frustra que hac illacque concursantibus, et, ut casus tulerit, in multa confusione et neglectu : infestantur vero omnes patresfamilias, agerrimeque, ut verum fatear, ferunt et ad aspectum ipsum, cum videant eos mendicantibus impudentius suis portis immorantes. Quapropter eorum qui recte, et secundum virtutem vivunt, discretio, et institutum ob hoc fraus, et cavillatio hisce temporibus ducitur. Et quis **D** nunc novus Jeremias accesserit, qui commode, et ut par est, deplorare nostra posset ? Sed plura scribere verecundia me impedit.

356 CXX. — HILARIO EPISCOPO.

Dubium movisti de eo, quod scriptum est : « Post resurrectionem apparens Dominus his, qui cum Cleopa erant, invisibilis postmodum factus est³¹. » Quod Moyses quoque de peccatoribus apud Sodomam dixit, percurristi : Dissoluti sunt quærentes portam beati Lot³². Clarum porro est portam justii veram, non visum, subsistentem, et reapse fuisse. Si itaque verissima porta aliis quidem manifesta claraque objectabatur, Sodomitis

²⁸ Ezech. xx, 43. ²⁹ Gen. xviii, 6. ³⁰ Deut. xxxii, 8. ³¹ Luc. xxiv, 31. ³² Gen. xix, 11.

autem obacura atque invisibilis : ergo Jesus Christus omnium Dominus, nonnullis videbatur post resurrectionem, aliis non item : vere resurrexit Dominus ex mortuis, qui pro peccatis nostris mortuus est, carne scilicet subtiliore effecta propter incorruptionem ; quod sanctum et pretiosum corpus, cum vellet, abscondebat, et cum vellet, visibile proponebat ; scriptum enim est : « Et ipse evanuit ex oculis eorum ²⁶. » Ne itaque, « Evanuit ex oculis eorum, » ita accipias, ut privatum essentia dicas, et nudum spectrum, et resurrectionem somnium reputes, quemadmodum quidam alii tradiderunt. Quandoquidem quam ratione dixisset ; « Palpate, et videte ²⁷ » etc.

CXXI. — EURYCLI PRESBYTERO.

Non tantum cruciatus adversarii nostri demones iis, qui corpore infirmantur, bonis probisque hominibus exhibent, sed et blasphemi cogitationes et murmurationes adversus divinam providentiam suggerunt : externe quoque illis sub visitationis specie viros **357** bonos, multoties etiam improbos delegant, qui depravata, festiva, et visum excitantia verba laborantibus ad consolationem effutunt, quibus mentem a justis Dei iudiciis avocant. Si itaque pissis multisque, ut scribis, cruciaris corporeis ægreditudinibus, et afflictionibus diversisque necessitatibus, tanquam generosus athleta ne rem negligas, sed, quæ tibi pro more est, gratiarum actionem multiplicato, eosque, qui de tolerantia, et patientia, et varia Domini nostri providentia sermonem instituunt, libenti animo excipito, et laudato, et exposcito, ut de his sæpius tecum sermonem conferant : at eos, qui publica quædam, et putrida, et terrena, animæque minime conducibilia tibi suggerere audent, persecuere, et quam potes longissime dimittito, ne per verba materię obnoxiora animam illaqueantes, maximum damnum afferant illi, qui cum morbo et lecto veluti pugil deceriat.

CXXII. — *Eidem.*

Nihil ita gaudium lætitiæque conciliare assolet, uti veræ philosophiæ dogmata, adeo ut quæ sub oculis cadent, res omnes neglectui habeantur, et ad sempiterna illa bona, futura nempe, inhæmus. Nihil ex rebus humanis, non sanitatem, non vires validas, non corporis robur, non carneam voluptatem, non divitias, non potentatus, non honores, non gaudia, non similia, non quid firmum ac stabile esse reputes.

358 CXXIII. — JULIO MONACHO.

Male eas artes, quæ majores opes subministrant, libenter pertractas, ad propriæ animæ tuæ integram occupationem, adeo ut interim tibi nullum penitus tempus suppetat, nec inventu facile, ad memoriam Domini Dei tui recolendam.

CXXIV. — GAUDENTIO SILENTIARIO.

« Congregans, ait, veluti utrem aquas maris ²⁸, »

²⁶ Luc. xxiv, 31. ²⁷ ibid. 39. ²⁸ Psal. cxxii, 7.

ἀφανὴς τοῖς Σοδομηνοῖς ἦν· οὐκοῦν καὶ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ Κύριος τῶν ὅλων, τοῖς μὲν ἐφαίνετο μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τοῖς δὲ ἄδηλος ἦν· ἀληθῶς ἀνέστη ὁ Κύριος ἐκ νεκρῶν ὁ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀποθανῶν, λεπτομερεστέρας δηλονότι τῆς σαρκὸς γενομένης διὰ τὴν ἀφθαρσίαν, ὅπερ ἄγιον καὶ πολυτίμον σῶμα, ἅταν ἤθελεν, ἀπέκρυπτε, καὶ ὅταν ἤθελεν, ἐμφανὲς καθίστη· γέγραπται γάρ, ὅτι « Ἀφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. » Μὴ τοῖνον τὸ, « Ἀφαντος γέγονεν, » εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν ἐκλάμβανε, μὴδὲ φάσμα ψῆδον καὶ ὕαυρ τὴν ἀνάστασιν νόμιζε, ὡσπερ τινές. Ἐπεὶ πῶς, « Ψηλαφήσατε, καὶ ἴδετε, » καὶ τὰ ἐξῆς :

PKA'. — ΕΥΡΥΚΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οὐ μόνον ἀληθδόνas χορηγοῦσιν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν δαίμονες τοῖς ἐξησθηνοῖς κατὰ τὸ σῶμα χρῆστοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ λογισμοὺς βλασφημίας καὶ γογγυσμοὺς ὑποβάλλουσι κατὰ τῆς Θεοῦ προνοίας· καὶ ἐξουθεν δὲ ἐπιπέμπουσιν αὐτοῖς, ἐν προσχῆματι δῆθεν ἐπισκέψεως, ἀνθρώπους τινὰς καλοῦς, ἢ πολλὰκις φαύλους, διεφθορότα τινὰ, ἢ ἀστεῖα ῥήματα καὶ γελοιώδη τοῖς κάμνουσι, πρὸς παραμυθίαν φασίν, ἐπιλέγοντας, καὶ ἀποσπῶντας τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν δικαίων κριμάτων τοῦ Θεοῦ. Εἰ οὖν πικναῖς τισι καὶ πολλαῖς, καθὼς γράφεις, ἐμπέπασσαι ἀβρωστίας σωματικαῖς, καὶ ολίψουσιν καὶ διαφόροις ἀνάγκαις· μηδαμῶς μὲν ὀλιγορήσης ὡς γενναῖος ἀθλητῆς, πολυπλασίασον δὲ τὴν κατὰ τὸ σύνθηδες εὐχαριστίαν· καὶ τοὺς μὲν περὶ ὑπομονῆς διαλεγόμενους, καὶ ἀνεξικακίας, καὶ ποικίλης τοῦ Δεσπότης ἡμῶν οἰκονομίας, ἡδέως ἀποδέχου, καὶ ἐπαίνει, καὶ δυσώπει περὶ τῶν τοιούτων πλεονάκις προσομιλεῖν σοι· τοὺς δὲ τολμῶντας δημῶδη τινὰ, καὶ σαθρὰ, καὶ γῆϊνα, καὶ μὴ συμβαλλόμενα τῇ ψυχῇ προσομιλεῖν, ὅπως καὶ ἀποπέμπου μακρίταρον, ἵνα μὴ διὰ τῶν ὀλωθεστέρων ῥημάτων τὴν ψυχὴν παγιδεύσαντες, τὰ μέγιστα βλάβωσι τὸν νόσῳ καὶ κλίνῃ πικτεύοντα.

PKB'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐδὲν οὕτως εὐθυμίαν καὶ εὐφροσύνην ἐμποιεῖν εἴωθεν, ὡς τὰ τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας δόγματα, ὡστε τῶν βλεπομένων πάντων πραγμάτων ὑπερορᾶν, καὶ πρὸς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ ἐκείνα τὰ μέλλοντα δηλαδὴ κερυνεῖναι, τῷ μὴδὲν τῶν ἀνθρωπίνων νομίζεῖν βέβαιον εἶναι, μὴ ὑγείαν, μὴ εὐρωστίαν, μὴ δύναμιν σώματος, μὴ εὐθυμίαν σαρκικὴν, μὴ πλοῦτον, μὴ δυναστείαν, μὴ τιμὰς καὶ τέρψεις, καὶ τὰ ἐξῆς.

PKΓ'. — ΙΟΥΛΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Κακῶς τὰς εὐπορωτέρας τῶν τεχνῶν ἡδέως μεταχειρίζῃ, πρὸς ἱκανὸν περισπασμὸν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἵνα μὴδὲ ὅλος καιρὸν λοιπὸν ἔχῃς, μὴδὲ εὐρύσκης, μνημονεύειν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

PKΔ'. — ΓΑΥΔΕΝΤΙΩ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΩ.

« Συνάγων, φησίν, ὡσεὶ ἀσπὸν ὕδατα θαλάσσης, »

κωτέστιν ὡςπερ εἰς τὸν ἀσχόν, οὕτως ἐνδόν τῶν
 ἐπέδων ὀρίων τὴν θάλασσαν ὁ Θεὸς συναθροίζει, καὶ
 κατέχει τὰ ὕδατα, μὴ συγχωρῶν ὑπερβῆναι τὴν ἀσθε-
 νεστάτην ψάμμον, καὶ πάσης τῆς γῆς τὸ πρόσωπον
 καλύψει. Διὸ καὶ τοῦτο αὐτὸ βουλόμενος σαφηνίζει ὁ
 ἅγιος Προφήτης, ἐπιφέρει λέγων· «Τιθεῖς ἐν θησαυ-
 ροῖς ἀβύσσους·» τούτστιν, ἐν τοῖς ἄγγεσι καὶ δο-
 χείοις συνέχων ἀμύθητα ὕδατα.

PKĒ. — EPIKTHTŌ ARCHIMANDRITĒ.

Ἐν ταῖς πρὸς τὸ κρεῖττον δεήσεσι, καὶ λιταῖς,
 οὐ χρὴ μεγάλα κράζειν τῷ αἰσθητῷ στόματι κατὰ
 τοὺς ἀπαιεῖτους, τοῖς δὲ λογισμοῖς ὀλοκαρδίως βοᾶν.
 Ψάλλειν μὲν μετὰ τῶν συμφρόνων· καλόν, καὶ ὑμνεῖν
 τὸν Κύριον τερπνόν,· καθὰ φησιν ὁ Δαυὶδ· τῷ δὲ
 τῆς εὐχῆς καιρῷ τὸ ἐκδοῖν ἀμέτρως τὸν ἀσκητὴν, οὐκ
 εὐλογον οὐδὲ εὐπρεπὲς λογίζονται τινες τῶν κεκα-
 νονικῶτων τῆς προσευχῆς τὴν τάξιν. Οὐ γὰρ ἀναμένει
 Κύριος τοὺς ἐκ χειλῶν λογισμοὺς, καὶ τὰς ἐκβοᾶς
 τὰς ἀπὸ τοῦ σώματος, διότι ἐπίσταται ὧν χρῆζομεν,
 καὶ πρὶν ἢ προσενηχθῆναι τὴν διὰ τῆς σαρκίνης
 γλώττης ἱκετηρίαν. Ἄλλὰ προσέχει τῷ ἀπερισπάστῳ
 τῆς διανοίας, καὶ ἀγλύτῳ φωνῇ, καὶ τοῖς ἀλαλήτοις
 στεναγμοῖς τῆς καρδίας· ἂν γὰρ οὕτως προσεύχη,
 φησὶν ὁ Κύριος,· «Ἴδου πάρειμι ἐτι λαλοῦντός σου,·
 καθὼς γέγραπται παρὰ τῷ Ἠσαΐα. Ἄλλὰ καὶ Μω-
 σῆα, ἀποστενοχωρηθέντα παρὰ τὸ χεῖλος τῆς Ἐρυθρᾶς
 θαλάσσης, καὶ τὰ μὲν χεῖλη τοῦ σώματος μεμνῶτα,
 τῇ δὲ διανοίᾳ κράζοντα, ἐπακουσθέντα μανθάνομεν.
 «Παῦσαι γὰρ, φησὶ, τοῦ βοᾶν πρὸς με, καὶ ῥῆξον τὴν
 θάλατταν.» Μὴ τοίνυν μετὰ τὴν ψαλμωδίαν, ὡςπερ
 ἐξ ἔργου εὐχόμενοι κράζομεν, ἀλλ' εἰ καὶ τῷ σώ-
 ματι εὐχόμεθα, τὸ πλεῖον σπουδάζομεν προσεύξα-
 σθαι τῷ νοῖ, καθάπερ περαινεῖ ὁ Ἀπόστολος. «Καὶ
 γὰρ ἡ μακαρία Ἄννα ἡ μήτηρ Σαμουὴλ τοῦ προ-
 φῆτου ἠύχετο, καὶ τὰ μὲν χεῖλη αὐτῆς ἐκινεῖτο,
 φωνῇ δὲ οὐκ ἤκούετο.» Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ καρδίας
 τῷχετο, εἰσηκούσθη, καὶ στείρα ὑπάρχουσα, μετὰ
 τοσοῦτον χρόνον, μήτηρ τέκνων τοσοῦτων ἐγένετο.
 Πάντα γὰρ δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, καὶ τῷ προσευ-
 χομένῳ, καθ' ὃν δεῖ τρόπον.

PKĜ. — ΦΙΛΑΓΡΙŌ ΕΠΙΣΚΟΠŌ.

Νέκρωσόν μοι, παρακαλῶ, τὰ μέλη τοῦ σώματος
 σου· πάντα, εἴπερ δυνατόν, τῷ πνεύματι προσ-
 δαπάνησον. Τὴν στενὴν, καὶ ὀλίγοις βαθύν ὄδον βα-
 διζειν μὴ κατόκνει. Γενοῦ ταπεινός καὶ ὑψηλός,
 θνητός καὶ ἀθάνατος, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, Θεοῦ
 κληρονόμος, Χριστοῦ συκληρονόμος. Προσέστω εὐχὴ
 ἀδιάλειπτος, ψαλμωδία εὐφθαλμος, καὶ σύντονος,
 καὶ σύμφρων, θεῶν λογίων μελέτη, κλίσις γονάτων
 κατεσκληρότων πυκνῇ, γρηγόρησις καὶ ψυχῆς, καὶ
 σώματος, μετὰ δακρύων ἀποστμηρότων τῶν, ὡς εἰκός,
 διὰ τῶν αἰσθήσεων παρεσιόντα ῥύπον, ἀντιληψίς
 τῶν καταπονομένων, κηδεμονία τε, καὶ τροφή, καὶ
 ἔνδυμα, καὶ ποτὴν τῶν πενομένων. Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ
 τριαυτὰ ἐνυπάρχοντά σοι, καὶ ὁσημέραι πλεονάζοντά

hoc est quemadmodum in utre, ita intra prescri-
 ptos terminos mare Deus congregat, et aquas con-
 tinet, non permittens illis, ut infrmissimam are-
 nam pratergradientur, et universæ terræ faciem
 operiant. Hinc cum id idem sanctus Propheta ex-
 presse vellet, subdit : « Ponens in thesauris
 abyssos »²⁶, hoc est in vasibus, et receptaculis
 continens innumeras aquas.

CXXV. — EPICTETO ARCHIMANDRITÆ.

In supplicationibus et precibus, quæ ad Deum
 porriguntur, haud operæ pretium fuerit sensili
 ore secundum imperitos vehementer clamare; sed
 cogitationibus corde contendere. Psallere quidem
 cum iis, qui tecum una sentiunt, « bonum est,
 et laudare Dominum suave »²⁷, ut David ait. Ver-
 rum orationis tempore immoedice acetam clamare,
 neque rationi consonum, neque decorum existi-
 mant quidam, qui de oratione, illiusque modo re-
 gulas præscripserunt. Non enim expectat Domi-
 nus cogitationes, quæ ex labiis exeunt, **359** ne-
 que clamores, quos corpus effundit, expectat;
 cum quibus ipsi indigemus, sat calleat, etiam
 antequam per supplicationem carnæ linguæ esse-
 rantur. Sed attendit inconcussam cogitationem,
 et vocem elinguent, et muta cordis suspiria. Nam
 si hæc ratione preces effundis, ait Dominus : « Ecce
 adsum adhuc te loquente »²⁸, ut apud Isaiam
 scriptum legitur. Moysen etiam in Kubri maris
 labio constipatum, et labia corporis adaperta, co-
 gitatione vero clamantia, exaudita fuisse sat sci-
 mus. « Cessa enim, ait, ad me clamare, et rumpe
 mare »²⁹. Ne itaque post psalmodiarum cantus, tan-
 quam ex opere orantes clamemus : et licet corpore
 oremus, potissimum studeamus mente orare »³⁰,
 ut adhortatur Apostolus. « Nam et beata Anna Sa-
 muelis prophetæ mater orabat, et labia quidem
 ejus movebantur, sed vox non exaudiebatur »³¹,
 sed cum ex corde oraret, exaudita est, et sterilibus
 enim esset, post ingens tempus, mater tot filiorum
 effecta est. Nihil enim arduum est credenti et
 oranti, si id fiat modo, quo decet.

CXXXVI. — PHILAGRIO EPISCOPO.

Mortifica, rogo te, membra corporis tui; omnia,
 si fieri potest, spiritu absumito; strictum, et paucis
 pervium iter ingredi non negligito. Fac esto humi-
 lis et sublimis, mortalis et immortalis, terrenus et
 cælestis, Dei hæres, Christi cohæres. Præterea
 adsit oratio nunquam intermittens, psalmodiarum can-
 tus speciosus; intentus et concors; divinorum elo-
 quiorum **360** meditatio, genium callosorum flexio,
 frequens animæ et corporis vigilia cum lacrymis
 per sensus, ut appareat, ingressam immunditiam
 detergentibus, oppressorum protectio, cura, et ali-
 mentum, et vestis, et potus indigentium. Hæc enim,
 et similia si tibi aderunt, et quotidie auctiora in-
 genitoraque evadant, non otiosum, neque infructuo-

²⁶ Psal. xxxii, 7. ²⁷ Psal. xci, 1; cxxxiv, 3. ²⁸ Isa. lviii, 9. ²⁹ Exod. xiv, 15. ³⁰ I Cor. xiv, 15.
³¹ I Reg. i, 13.

sum ostendent te Christo omnium Deo retributionis die.

CXXVII. — JORDANI DIACONO.

Si Christus omnium Dominus cum vellet nos instruere vigilare, et orare, et pernoctabat corporaliter orans ⁴²; et imo, et Paulus et Silas media nocte Deum laudabant ⁴³; et Propheta ait: « Media nocte assurgebam ad confitendum tibi super judicia justitiæ tuæ ⁴⁴: » quomodo tu ipse tota nocte dormiens, et stertens non judicaris a conscientia, admiror. Quapropter vel nunc saltem somnium, qui mortuos efficit, excutito, studioseque orationi et psalmodum cantui attendito.

CXXVIII. — CYRIACO.

Quodcumque tibi acciderit triste aut ærumnabile, sine ulla murmuratione querula amplector, Numen veneratus. Nam absque judicio Domini nihil in nos molestum, et ex illis, quæ extenuare et mœrore afficere solent, irruet. « In increpationibus enim propier iniquitatem hominem corripuisti, et veluti araneam tabescere fecisti animam ejus ⁴⁵. »

361 CXXIX. — CYRIONI.

Qui propter peccata pectus pulsat, ille sane dicitur, laudare Deum in tympano et choro: percutiens namque pectus, cum compunctione, et una simul advocans ad supplicationem chorum illacrymantium cogitationum, et arundinem pœnitentiæ in pyxide ex tristitia et mœrore instar noctis nigerrimarum collectarum lacrymarum insciens, scribensque precationem in extensam proprii cordis chartam, et Domino offerens, non abjicietur a Jesu Christo, qui pro peccatoribus mortem oppetit.

CXXX. — MELIPHTHONGO DIACONO.

Postquam serpens caput, in quam introit juncturam, immiserit, scindetur potius, quam evelletur: difficilis namque fit exsolutio, squamarum mucronibus obnitentibus.

CXXXI. — Eidem.

Inest generali rationi fera, quæ in voluptatem motio est. Variæ vero et multiplices voluptatum species per sensus humanæ vitæ inimistæ eæ sunt circa serpentem squamæ varietate affectuum compunctæ. Si itaque tibi in animo est intellectualis belluæ cohabitationem vitare, cave tibi a capite, prima scilicet mali aggressionem.

362 CXXXII. — URSACIO ECDICO.

Die Dominico stantes oramus, futuri ævi figurantes stabilitatem; aliis diebus genua flectimus, lapsum innuentes humani generis per peccatum. Cum a genuflexione assurgimus, a Christo nobis omnibus donatam resurrectionem indicamus, die Dominico absolutam.

Α τε καὶ αὐξόντα, οὐκ ἀργόν, οὐδὲ ἀκαρπὸν σε δεῖξει Χριστῷ τῷ Θεῷ τῶν ἀπάντων, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μισθαποδοσίας.

PKZ'. — ΙΟΡΔΑΝΗ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ Χριστὸς ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων διδάξει ἡμᾶς θέλων ἀγρυπνεῖν καὶ προσεύχεσθαι, ἐδιευκτέρευς σωματικῶς προσευχόμενος, ἢ ἀλλὰ καὶ Παῦλος καὶ Σίλας κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐδόξαζον τὸν Θεόν, καὶ ὁ Προφήτης φησὶν, ὅτι « Μεσονύκτιον ἐξηγειρόμην τοῦ ἐξομολογήσασθαι σοὶ ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. » πῶς αὐτὸς πᾶσαν τὴν νύκτα κοιμώμενος καὶ βέγγων, οὐ κρίνη ἀπὸ τῆς συνειδήσεως, ταθαύμακα. Διὸ καὶ νῦν θέλησον ἐκτινάξασθαι τὸν νεκροποῖδον ὑπνον, καὶ προσέχειν φιλοπόνως προσευχῇ καὶ ψαλμωδίᾳ.

PKH'. — ΚΥΡΙΑΚΩ.

Β Πᾶν τὸ ἐπερχόμενόν σοι θλιβερόν καὶ ἀνιαρὸν ἀπόδειξαι χωρὶς τινος γογγυσμοῦ, προσκυνήσας τὸ Κρεῖττον. Ἄνευ γὰρ Δεσποτικῆς χρίσεως οὐδὲν ἡμῖν ἐπελευσεται τῶν ὀδυνην, καὶ ἐκθήκειν, καὶ λυπαίνεσθαι πεφυκότων. « Ἐν ἐλεγμοῖς γὰρ ὑπὲρ ἀνομίας ἐπαίδευσας ἀνθρώπων, καὶ ὡσπερ ἀράχνην ἐξέτηξας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. »

PKΘ'. — ΚΥΡΙΩΝΙ.

Γ Ὁ διὰ τὰς ἀμαρτίας τύπτων τὸ στήθος, οὗτος ἔνδολέγοιτο αἰνεῖν τὸν Θεόν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ. πατάσων γὰρ τὰ στέρνα μετὰ κατανύξεως, καὶ συμπαραλαβάνων πρὸς ἱκεσίαν τὸν χορὸν τῶν θρηνηδῶν λογισμῶν, καὶ τὸν κάλαμον τῆς μετανοίας βάψας εἰς τὴν πυξίδα τῶν ἀπὸ τῆς στυγνότητος καὶ τῆς λύπης νυκτιγρῶν συλλεγέντων δακρῶν, γράφων τε τὴν δέησιν εἰς τὸν ἐξαπλωθέντα χάρτην τῆς οικείας καρδίας, καὶ προσφῆρων Κυρίῳ, οὐκ ἐξουδενωθήσεται ὑπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἀμαρτωλῶν.

PA'. — ΜΕΛΙΦΘΟΥΓΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Δ Ἐπὴν τὴν κεφαλὴν ὁ ὄφις παρεβάλλῃ τῇ ἀρμονίᾳ, εἰς τὴν παραδύεται, κοπήσεται μάλλον, ἢ περὶ ἐκσπασθήσεται. ἀμύχανος γὰρ γίνεται ἡ ἀνάλευσις τοῖς τῶν λεπίδων προσβολοῖς ἀντισπωμένη.

PAΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ε Ἐνεστὶ τὸ θηρίον τῷ γενικῷ λόγῳ, τὸ κατ' ἡδονὴν πάθος· αἱ δὲ ποικιλίαι καὶ πολύτροποι τῶν ἡδονῶν ἰδέαι, διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐμμιχθεῖσαι τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, αὐταὶ εἰσιν αἱ περὶ τὸν ὄφιν φοβίδες, ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν παθῶν διεστιγμέναι. Εἰ τοίνυν βούλει φυγεῖν τὴν τοῦ νεστοῦ θηρίου συνόλησιν, φυλάττου τὴν κεφαλὴν, τουτέστι τὴν πρώτην τοῦ κακοῦ προσβολῆν.

PAB'. — ΟΥΡΣΑΚΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Ζ Τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ ἐστῶτες εὐχόμεθα, τὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος στάσιμον ἐκτεπνύντες. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἡμέραις τὰ γόνυα κλίνομεν, τὴν διὰ τῆς ἀμαρτίας πτώσιν δηλοῦντες τοῦ ἀνθρωπείου γένους. Ἐγειρόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς γονυκλισίας, τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἡμῖν δοθεῖσαν πᾶσιν ἀνάστασιν ἐμφαίνομεν, τελεσθεῖσαν κατὰ τὴν Κυριακὴν.

⁴² Luc. vi, 12. ⁴³ Act. xvi, 25. ⁴⁴ Psal. cxviii, 62. ⁴⁵ Psal. xxviii, 12.

ΡΑΓ'. — ΠΑΥΛΙΝΩ.

« Οὐ μόνον περι ἄργου ῥήματος εὐθύνας ἀπαιτη-
 ῆση κατὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἡμέραν τῆς οἰκουμενι-
 κῆς διαγνώσεως, ἀλλὰ καὶ ἄργῆς καὶ ματαίας
 ἐκότης. » Φάσκουσι γὰρ τὰ θεία θεσπίσματα· Μὴ παρα-
 δέξῃ τὴν ματαίαν λαλίαν. Μὴ τοίνυν προχείρως τοῖς
 λοιδοροῦσι πειθώμεθα, μηδὲ ἀδοκιμάσως.

ΡΑΔ'. — ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Γράφεις μοι ἐρῆν πᾶν τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ
 βούλεσθαι τὸν τρόπον μαθεῖν, δι' οὗ ἐπιτεύξῃ τῆς
 τοιαύτης θεοτιμίας χάριτος. Εἰ τοίνυν βούλει μὲν
 δραπέτευσαι τὸν μεματαιωμένον καὶ θεοστυγῆ ὄγκον
 τῆς ὑπερηφανίας, περικρατῆς δὲ γενέσθαι τοῦ μα-
 κρήνου δώρου, μηδὲν παρῆς τῶν συντελούντων εἰς
 τοῦτο. Πάντα δὲ βούλου ἀσκεῖν τὰ πρὸς τὸν τοῦτου Β
 ἀπαρισμόν. Ἡ γὰρ ψυχὴ τοῖς ἐπιτηδεύμασι ἐξ-
 ομοιοῦσθαι εἴθε, καὶ πρὸς ἅπερ πράττει ἀεὶ, τυποῦ-
 ται καὶ σχηματίζεται. Ἔστω τοίνυν σοι καὶ σχῆμα,
 καὶ ἱμάτιον, καὶ βάδισμα, καὶ καθέδρα, καὶ τροφή,
 καὶ στρωμνὴ, καὶ πάντα, ἀπλῶς εἰπεῖν, πρὸς εὐτέ-
 λειαν ἡσκημένα· καὶ μὴν καὶ λόγος, καὶ κίνησις
 σώματος, καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἔντευξις· καὶ ταῦτα
 κόμης μετριότητι μᾶλλον, καὶ μὴ πρὸς ὄγκον ὄρατω.
 Χρηστὸς ἔσο καὶ πρῶτος πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἀνεξίκα-
 κος πρὸς τοὺς ἀντιπράττοντας, φιλόανθρωπος καὶ
 συμπαθὴς πρὸς τοὺς ταπεινωθέντας, παρηγορῶν
 καὶ παραμυθούμενος τοὺς νοσηλευσμένους, ἐπισκε-
 πόμενος πάντα ἄνθρωπον συνεχόμενον ὀδύνας, καὶ
 πόνοις, καὶ θλίψεσι· μηδένα παρορῶν τοκαθ-
 ῶλου, γλυκὺς ἐν προσηγορίᾳ, φαιδρὸς ἐν ταῖς ἀπο- C
 κρίσεσιν, ἀγαθὸς διὰ πάντων, καὶ εὐπρόσitos πᾶ-
 σιν.

ΡΑΕ'. — ΒΕΡΙΜΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Κἄν, ὡς λέγεις, ἀπαρῆσιαστος καὶ ἀκάθαρτος
 ὑπέρχεις, μὴ ῥίψῃς ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνεπιστίαν·
 ἔχεις γὰρ παρῆσιαν ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ Χριστοῦ
 τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς γὰρ ὑπὲρ ἄσεβων, καὶ
 ἀκαθάρτων, καὶ ἀπαρῆσιάζων ἀνεθρόμων θάνατον
 κατεδέξατο. Καὶ αὐτὸς ἐν τῷ προφήτῃ τῷ Ἰσαΐᾳ
 κατεπαγγέλλεται λέγων· « Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ, ὅτε καὶ βουλῆθῃ εὐδοκῆσαι ὁ ἀγαθὸς Κύριος·
 ἐξομολογούμενου σου μετὰ δακρύων, ἀναπαυθήσῃ
 ἀπὸ τῆς ὀδύνης τῶν πλημμελημάτων σου καὶ τῆς
 σκληρᾶς δουλείας, ἧσπερ ἐδούλευσας τοῖς δαιμονίοις D
 διὰ τῆς αἰσχροπραγίας. Καὶ πάλιν φησὶν· Ἄνα-
 στήσονται οἱ νεκροί, οὐ μόνον σωματικῶς τότε ἐν τῇ
 καθολικῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐν-
 τεῦθεν ἢ ὅη νοητῶς ἐγερθῆσονται οἱ κακῶς ἡσυχά-
 ζοντες ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐντυμβούμενοι φαυλότητι
 πεικίλαις. « Τὴν γὰρ ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος τοῦ
 ἁγίου λαβόντες, καθὼς γέγραπται, στενάζωμεν υἰο-
 θεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα τὴν
 ἐκωλύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν, » δηλονότι ἐλευθε-
 ρίαν σώματος δουλωθέντος καὶ καταπονθηθέντος τῇ
 ἁμαρτίᾳ. « Ἢ γὰρ κτίσις, φησὶν, ἐλευθερωθήσεται

Α

CXXXIII. — PAULINO.

« Non tantum de verbo otioso universalis disqui-
 sitionis futuro die pœnas lues, sed etiam de otiosa
 et inani auditione *6. » Divina siquidem vaticinia
 fatentur, inanem locutionem ne excipias *7. Non
 itaque prompte et sine examine conviciantibus fidem
 præstemus.

CXXXIV. — ALCIBIADI SCHOLASTICO.

Scribis, maximo te humilitatis amore teneri,
 cupereque modum addiscere, quo tandem a Deo
 honoratam gratiam consequaris. Si itaque tibi in
 animo est, evanidum ac Deo exosum superbiæ
 tumorem fugare, et possessor fieri beati doni, ne
 negligas, quæ ad illud comparandum conducere
 poterunt imo omnia exerce : quæ ad illius comple-
 mentum ducunt. Anima siquidem studiis assimila-
 tur, et ad ea, quæ continuo operatur, effingitur ac
 figuratur. Sit itaque tibi et figura, et vestis, et
 incessus, et cathedra, et alimentum, et stratum,
 et omnia, ut verbo expediam, frugaliter 363
 fabrefacta : necnon et oratio, et motus corpo-
 ris, et cum proximo allocutio; et hæc ad medio-
 critatē potius, non ad fastum dirigantur. Bonus
 esto et placidus erga fratrem, injuriarum im-
 memor erga adversantes; humanus et compatiens
 erga abjectos; consolans et solatium asserens erga
 infirmos, prospiciens homini, doloribus, ærum-
 nisque et afflictionibus vexato; nullum in univer-
 sum despiciens, dulcis in colloquio, latus in respon-
 sionibus, probus per omnia, omnibusque sit acces-
 sus facilis ad te.

CXXXV. — BERIMO PRIMATI.

Etsi, ut ais, libere loqui non valeas, immundusque
 sis, ne temetipsum projicias, neque prosternas :
 habes enim auctoritatem in sanguine Jesu Christi
 Filii Dei, qui pro impiis et immundis, et qui loqui
 non audent, hominibus mortem suscepit, prostre-
 turque id dicens apud prophetam Isaiam : « Et erit
 in die illa, cum voluerit bene complacere bonus
 Dominus *8; » si confessus fueris cum lacrymis,
 requiesces a dolore delictorum tuorum, et a dura
 servitute, qua propter pravam operationem dæmo-
 nibus serviisti. Et rursus dicit : Resurgent mortui,
 non tantum corpore tunc in universali mortuorum
 resurrectione *9, sed nunc etiam hic intellectualiter
 resurgent, qui male super terram quiescunt, et im-
 prohibatibus variis sepeliuntur. « Namque primitias
 sancti Spiritus accipientes, ut scriptum est, suspi-
 remus adoptionem filiorum Dei exspectantes, et
 post baptismum corporis nostri liberationem *10, »
 libertatem 364 nempe corporis in servitutum
 adacti, et peccato defatigati. « Creatura enim, ait,
 liberabitur a servitute et corruptione, et in gloriam
 libertatis *11, » et incorruptionis, et æternitatis, et

*6 Matth. xii, 36. *7 Exod. xxiii, 1. *8 Isa. xiv, 5. *9 Isa. xxvi, 19. *10 Rom. viii, 25.

** ibid. 21

immutabilitatis, et gaudii ineffabilis, et coronationis.

CXXXVI. — *Eidem.*

Non timere Deum, cordis duritiam sensuumque stuporem gignit : at timere Dominum, ad sensus animam agit, et ad poenitentiam ducit. Quapropter scriptum est : « Timor Domini initium est sensus ⁵². »

CXXXVII. — IRENÆO PRESBYTERO.

Sapientissimus Salomon in ænigmate dicit . Omnis ebrius, et meretricibus deditus mendicabit, et indumentis disruptis et attritis induetur ⁵³, totus somnolentus, somnolentum vocans segnem, ac hebetem, et otiosum ad omnem rem conducibilem. Cum enim quispiam divina præcepta neglexerit, omni sua parte inconsutilem, ut Joannes evangelistascribit⁵⁴, deserit sanctæ cognitionis tunicam, quæ desuper contexta est, et luminis incorruptibilitatis indumentum; atrito vero, varieque suto, et infirmi stultarum et inutilium questionum, et obscenitatis, et perversitatis amicitur centone.

CXXXVIII. — THEODULO PRESBYTERO.

Clamavit propheta nescio quis : « Nudus fugiet illa die ⁵⁵; » denudatus siquidem omni vana, et **365** quæ tempori commensuratur, cura, absque dubio adversariorum prehensionem fugit. Nudus itaque et fugiet, et persequetur : fugiet hostium insidias et machinas, tum postea magis superna ope, auxilioque corroboratus insurget in hostes, et divina gratia audacior factus persequetur rursus eos, qui eum prius persequebantur, uti scriptum est : Quos prius timebatis, dæmones metuent vos, et fugient septem viis a vobis fugati ⁵⁶, qui antea turmatim per unam plateam in vos ingressi deprædati vos fuerant.

CXXXIX. — SOSICLI SCHOLASTICO.

Ne tantum pedem tuum raro ad amicum introduces ⁵⁷, sapienti Salomoni credens, verum etiam amicum ita disponito, ut raro ad te pedem suum inferat, ne aliquando tui exsaturatus, alienum abs te habeat animum.

CXL. — *Eidem.*

Consuetudinem tuam et congressum cum amico interstitiis interpositum maxime tutum fore existimo : amorem namque vividiorem efficit, et per dies effata utiliora jucundioraque commonstrant, et veris amicis debitum honorem et reverentiam perpetuo conservat inconcussam, et stabilem, et inoffensam.

CXLI. — TRAIANO DIACONO.

Si pro te ipso Deo respondere non vales, quomodo aliarum **366** animarum præfecturam, et sollicitudinem tibi procuras, mi homo ?

Ἀπὸ τῆς δουλείας καὶ τῆς φθορᾶς εἰς δόξαν τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀφθαρσίας, καὶ αἰδιότητος, καὶ ἀτρεψίας, καὶ χαρᾶς ἀνεκκαλήτου, καὶ στεφανηφορίας.

PAQ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐκ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι Θεόν, γίνεται ἡ πώρωσις καὶ ἡ ἀναισθησία· τὸ δὲ φοβηθῆναι τὸν Κύριον, φέρει πρὸς τὴν εὐαίσθησίαν, καὶ πρὸς μετανοίαν χειραγωγεί. Διὸ γέγραπται· « Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἀρχὴ ὑπάρχει αἰσθησεως. »

PAZ'. — ΕΙΡΗΝΑΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ὁ σοφώτατος Σολομών φησιν αἰνιγματωδῶς, ὅτι πᾶς μέθυσος καὶ πορνοκόπος πωχεύσει, καὶ ἐνδύσεται διεβρωγῶτα καὶ βακώδη πᾶς ὑπνώδης, ὑπνώδη καλῶν τὸν νοχηλῆ τε, καὶ χαύνον, καὶ ἀργὸν πρὸς πᾶν χρήσιμον πρᾶγμα. Καταφρονήσας γὰρ τις τῶν θείων προσταγμάτων, τὸν δι' ἑαυτοῦ ἀρραφον, ὡς γράφει Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς, καταλιμπάνει τῆς γνώσεως τῆς ἀγίας χιτῶνα, τὸν ἄνωθεν καθυφασμένον, καὶ τὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἀφθαρσίας ἱμάτιον. Τὸ δὲ διεβρωγῶς, καὶ πολυῤῥαφον, καὶ ἀσχημον τῶν μωρῶν, καὶ ἀκερδῶν ζητημάτων, καὶ τῆς αἰσχροτήτος, καὶ τῆς κακοσθείας ἀμφιέννυται κεντρίωνιν.

PAH'. — ΘΕΟΔΟΥΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Κέκραγέ τις προφήτης, ὅτι « Ὁ γυμνὸς φεύζεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. » Ὁ γὰρ γεγυμνωμένος πάσης προσκαίρου καὶ ματαίας μερίμνης, ἀναμφιδόλως ἐκφεύγει τὰς τῶν ἀντιπάλων λαβὰς. Ὁ γυμνὸς τοίνυν, καὶ φεύζεται, καὶ διώζεται· φεύζεται μὲν τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν καὶ μηχανὰς, εἰδ' ἕστερον πλέον ἐνδυναμωθείς νῆ ἄνωθεν συνάρσει καὶ βοηθείᾳ, κατεξαναστήσεται τῶν πολεμίων, καὶ θαρρήσει τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, διώξει πάλιν τοὺς πρὸν διώκοντας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι Οὓς πρῶτον ἐφοβεῖσθε δαίμονας, φοβηθήσονται ὑμᾶς, καὶ φεύξονται ἐπὶ τὰς ὁδοὺς διωκόμενοι ὑπ' ὑμῶν, οἱ τὸ πρὶν στοιχηθῶν διὰ τῆς μῖας λωφόρου πρὸς ὑμᾶς εἰσελθόντες, καὶ ἐκπορθοῦντες ὑμᾶς.

PAΘ'. -- ΣΩΣΙΚΑΕΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Μὴ μόνον τὸν σὸν πόδα σπάνιον πρὸς τὸν φίλον εἰσαγε, πειθόμενος τῷ σοφῷ Σολομῶντι, ἀλλὰ καὶ τὸν φίλον παρασκευάζε σπάνιον πρὸς σὲ τὸν πόδα αὐτοῦ εἰσφέρειν, μήποτε πλησθεῖς σου μίσση σι.

PM'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ ἐκ διαλειμάτων τῷ φίλῳ συντυγχάνειν, πάνυ ἀσφαλὲς νομίζω. Καὶ γὰρ τὴν ἀγάπην ἀκμαιοτέρην ποιεῖ, καὶ τὰ λεγόμενα δι' ἡμερῶν χρησιμώτερά τε καὶ ἡδέα δείκνυσι, καὶ τὴν πρέπουσαν τοῖς ἀληθινοῖς τῶν φίλων τιμὴν τε καὶ αἰδῶ φυλάττει διηνεκῶς ἀσειστον, καὶ βεβαίαν, καὶ ἀνεπηρέαστον.

PMΑ'. — ΤΡΑΙΑΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ ἀδυνατεῖς ὑπὲρ σεαυτοῦ ἀπολογῆσασθαι τῷ Θεῷ, πῶς τὴν ἄλλων ψυχῶν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐγχειρισθῆναι σπουδάζεις, ὦ ἄνθρωπε ;

⁵² Eccli. 1, 16. ⁵³ Prov. xxiii, 21. ⁵⁴ Joan. xix, 23. ⁵⁵ Amos 11, 16. ⁵⁶ Deut. xxviii, 7. ⁵⁷ Prov. xxiv, 17.

PMB'. — ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Παρακέκληκάς με καὶ διὰ γραμμάτων σου, καὶ διὰ τῶν γενομένων τὰ γράμματα, ὥστε παρηγορίαν σέ τιτα ὠρῆσασθαι πρὸς τὴν τῆς ἀκηδείας ἀναίρεσιν, καὶ τὸν ἐξαφανισμόν τῆς ἀθυμίας τῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων λεληθότως ἐντιθεμένης τῇ σῆ φιλοπῶνῃ καὶ φιλοθέῳ καρδίᾳ. Καὶ δὴ μὴδὲν μελλήσας ἐγὼ, συντόμως καὶ ἐν βραχεί σοι παρέξω παράκλησιν· καὶ σκόπει τὸ λεγθησόμενον. Ὑδατα πολλὰ εἰς ὕψος νέφεισι κουφίζόμενα, ὕδατά φημι τὰ θαλάττια, τῇ τοῦ Θεοῦ κελεύσει, τὸ ἀλμυρὸν ἀποτίθεται, καὶ γλυκέα γίνεται. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει καὶ δυνάμει, ἀγαθοὶ κουφίζόμενοι ποτε γενησόμεθα, καὶ πάσης τῆς κατὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀλμυρότητος ἀλλότριον, ὅταν οἱ καταπίνοντες ἡμᾶς, ἀφ' ἡμῶν μακρυνθῶσι κατὰ τὴν προφητείαν. Ἀρπαγησόμεθα γὰρ ἐν νεφέλαις νοηταῖς εἰς τὸν μυστικὸν ἀέρα, καὶ οὕτως λοιπὸν πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα, μηκέτι ἀνεχόμενοι ἀφίστασθαι, ἢ ἀπονεύειν τοῦ ποθεινοῦ καὶ ἀληθῶς Δεσπότης καὶ ποιμένος, μὴδὲ ἀποπλανῆσθαι τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, ἀλλ' ἔπασθαι αὐτῷ διὰ πάσης τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ ὑπ' αὐτῷ τάττεσθαι καὶ νέμεσθαι εἰσαεῖ. Ὡστε παρακαλῶμεν ἑαυτοὺς, καὶ παρακαλῶμεθα ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, ὡς γράφει Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος, καὶ πάντως ἐπάνω φωνήμεν τῆς δυσθυμίας, τῆς δολουργῶς ἀπὸ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἡμῖν ὑποσπειρομένης, πρὸς τὸ παραλύσαι ἡμῶν καὶ ἐκνευρίσαι τὴν δικαίαν ἀνάψιν. Διατί γὰρ καὶ ἀκηδιῶμεν, ἢ ἀθυμοῦμεν, τοῦ Κυρίου σαφῶς κατεπαγγεῖλαμένου ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, « Μετὰ τὸ ὑψωθῆναι, πάντας πρὸς ἑαυτὸν ἐλκῆσαι, » καὶ τοῦ προφήτου δισχυρίζομένου, καὶ παραθαρσύνοντος ἕκαστον ἐν τῷ λέγειν, « Ὑπόμεινον τὸν Κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει σε τοῦ κατακληρονομήσαι τὴν ἀνω βασιλείαν; » Ὅθεν ταῦτα ἐννοοῦντες οὐκ ἀπογνωσόμεθα τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας, « Δουλεύσασμεν δὲ τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιασώμεθα αὐτῷ ἐν τρόμῳ » καὶ εὐλαβεῖα πολλῇ, μῆτε τῷ ἀπελπισμῷ, μῆτε καταφρονήσει, ἢ ὑπερφίεζ πειθόμενοι πῶποτε.

PMΓ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Ὁ φιλόδρμος τῆς πορνείας εὐρεθῆς καὶ διδάσκαλος δαίμων εἰσφέρει τῇ ψυχῇ τοῦ ἀγωνιζομένου γυναικας δῆθεν εὐμόρφους, ἢ παῖδας εὐεῖδεις φαντασιοῦσθαι παρακαλοῦντας τὸν νοῦν, καὶ προτρέποντας πρᾶξαι τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ τοῦτο τῷ ἀναπλασμῷ πλάξαις δυνήσεται ἐγγλύφαι τῷ νῷ πάθος ἐδδελυγμένον καὶ ἀναίσχυντότατον

PMΔ'. — ΔΟΜΝΙΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἔγνωσ μέμψει τινὰς ὑποβληθέντας παρὰ τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ, οἱ ἀκαίρως κατασπεύδοντες ἑαυτοὺς, οὐχ ἐπέμειναν τὴν βουλήν τοῦ Δεσπότης. Βέλτιστον τοίνυν ἐν παντὶ καιρῷ μακροθυμία, καὶ ὑπομονή, καὶ εὐχὴ κερῆσθαι.

PMΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι χρεῶν περιμένειν, καὶ σκοπεῖν μετ' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος, τί ποιήσει Κύριος, ἀνάγνωθι τὸ μέρος

A CXLII. — POLYCHRONIO PRESBYTERO.

Per litteras tuas, et eos etiam, qui litteras detulerunt, a me sedulo postulasti, ut tibi ad tridii expulsionem, et tristitiæ cordi tuo alacri, pioque a dæmonibus ingestæ abolitionem et remedium indicarem. Et jam ipse omni mora postposita, compendiosum, idque paucissimis verbis solatium afferam: attenteque considera, quod dicturus sum. Aquæ multæ in sublime a nubibus elatæ, aquæ, inquam, marinæ, præcepto Dei salsedinem abjiciunt, dulcesque fiunt. Igitur et nos divina voluntate, et facultate boni, si elevemur, aliquando efficiemur, et ab omni, quæ ex peccato oritur, salsedine immunes, cum qui deglutiunt nos, a nobis elongati fuerint⁵⁵, ut vaticinium loquitur. Rapiemur enim in nubibus intellectualibus, in mysticum aera, et sic postmodum continuo cum Domino erimus⁵⁶, non ultra sustinentes, avelli, aut deflectere a desiderato, et vero Domino, et pastore, neque ab illius bonitate aberrare, sed per omnem sempiternam vitam illum subsequi, et sub illo disponi, et pasci in perpetuum. Quapropter nosmetipsos adhortamur, et sermonibus hisce incitatur⁵⁷, ut divinus Paulus apostolus scribit, et omnino supra tristitiam flamus, quæ nobis insidiose ab impuris spiritibus suggeritur, ad dissolvendam et enervandam justam nostram contentionem. Etenim quam ob rem tristamur, animumque despondemus, **367** cum palam Dominus in Evangelio promiserit: « Postquam exaltatus fuisset, omnes ad se ipsum tracturum⁵⁸; » et Propheta asseveraverit, singulisque animum addiderit, dicens: « Exspecta Dominum, et custodi viam ejus, et exaltabit te, et supernum regnum hæredites⁵⁹. » Hinc similia animo revolventes de nostra salute non desperabimus. « Serviamus vero Domino in timore, et exultemus illi cum tremore⁶⁰, » et pietate multa, neque desperationi, neque despectui, neque neglectui unquam aures præbentes.

CXLIII. — DEMETRIO MONACHO.

Luculentus fornicationis inventor, præmonstratorque dæmon, in decertantis animam ingerit mulieres, ut sic dicam, speciosas puerosque decoros, adhortantes animam, ut eorum imagines concipiat, et ad peccandum excitantes: et hoc figmento poterit sæpius in mente sculpere affectum detestandum et impudentissimum.

CXLIV. — DOMNINO PRESBYTERO.

Nosti nonnullos a divinis Litteris crimini factos obnoxios, quod intempestive properantes, et semetipsos sollicitantes, consilium Domini non exspectant. Optimum itaque erit omni tempore tolerantia, patientia et oratione uti.

368 CXLV. — *Eidem.*

Expectandum esse, atque cum oratione et spe, quid efficiet Dominus, inspiciendum, lectionis

⁵⁵ Isa. XLIX, 19. ⁵⁶ I Thess. IV, 16. ⁵⁷ Hebr. III, 15. ⁵⁸ Joan. XII, 52. ⁵⁹ Psal. XXXVI, 54. ⁶⁰ Psal. M, 41.

immutabilitatis, et gaudii ineffabilis, et corona-

ἂπὸ τῆς δουλείας καὶ τῆς φθορᾶς εἰς δόξαν τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀφθαρσίας, καὶ αἰδιότητος, καὶ ἀτρεψίας, καὶ χαρᾶς ἀνεκκλήτου, καὶ στεφανηφορίας.

CXXXVI. — *Eidem.*

Non timere Deum, cordis duritiam sensuumque stuporem gignit : at timere Dominum, ad sensus animam agit, et ad poenitentiam ducit. Quapropter scriptum est : « Timor Domini initium est sensus ⁵³. »

CXXXVII. — IRENÆO PRESBYTERO.

Sapientissimus Salomon in ænigmate dicit . Omnis ebrius, et meretricibus deditus mendicabit, et indumentis disruptis et attritis inductur ⁵⁴, totus somnolentus, somnolentum vocans segnem, ac hebetem, et otiosum ad omnem rem conducibilem. Cum enim quispiam divina præcepta neglexerit, omni sua parte inconsutilem, ut Joannes evangelistascribit⁵⁵, deserit sanctæ cognitionis tunicam, quæ desuper contexta est, et luminis incorruptibilitatis indumentum; attrito vero, varieque suto, et informi stultarum et inutilium quæstionum, et obscenitatis, et perversitatis amicitur centone.

CXXXVIII. — THEODULO PRESBYTERO.

Clamavit propheta nescio quis : « Nudus fugiet illa die ⁵⁶; » denudatus siquidem omni vana, et **365** quæ tempori commensuratur, cura, absque dubio adversariorum prehensionem fugit. Nudus itaque et fugiet, et persequetur : fugiet hostium insidias et machinas, tum postea magis superna ope, auxilioque corroboratus insurget in hostes, et divina gratia audacior factus persequetur rursus eos, qui eum prius persequebantur, uti scriptum est : Quos prius timebatis, dæmones metuent vos, et fugient septem viis a vobis fugati ⁵⁷, qui antea turmatim per unam plateam in vos ingressi deprædati vos fuerant.

CXXXIX. — SOSICLI SCHOLASTICO.

Ne tantum pedem tuum raro ad amicum introduces ⁵⁸, sapienti Salomoni credens, verum etiam amicum ita disponito, ut raro ad te pedem suum inferat, ne aliquando tui exsaturatus, alienum abs te habeat animum.

CXL. — *Eidem.*

Consuetudinem tuam et congressum cum amico interstitiis interpositum maxime tutum fore existimo : amorem namque vividiorem efficit, et per dies effata utiliora jucundioraque commonstrant, et veris amicis debitum honorem et reverentiam perpetuo conservat inconcussam, et stabilem, et inoffensam.

CXLI. — TRAIANO DIACONO.

Si pro te ipso Deo respondere non vales, quomodo aliarum **366** animarum præfecturam, et sollicitudinem tibi procuras, mi homo ?

PAQ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐκ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι Θεόν, γίνεται ἡ πώρωσις καὶ ἡ ἀναισθησία· τὸ δὲ φοβηθῆναι τὸν Κύριον, φέρει πρὸς τὴν εὐαισθησίαν, καὶ πρὸς μετάνοιαν χειραγωγεί. Διὸ γέγραπται· « Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἀρχὴ ὑπάρχει αἰσθήσεως. »

PAZ'. — ΕΙΡΗΝΑΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ὁ σοφώτατος Σολομὼν φησιν αἰνιγματωδῶς, ὅτι πᾶς μέθυσος καὶ πορνοκόπος πτωχεύσει, καὶ ἐνδύσεται διεβρωγῶτα καὶ βρακίδη πᾶς ὑπνώθης, ὑπνώθη καλῶν τὸν νοσηλὴν τε, καὶ χαύνον, καὶ ἀργὸν πρὸς πᾶν χρήσιμον πρᾶγμα. Καταφρονήσας γὰρ τις τῶν θείων προσταγμάτων, τὸν δι' ὄλου ἀββραφον, ὡς γράφει Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς, καταλιμπάνει τῆς γνώσεως τῆς ἀγίας χιτῶνα, τὸν ἀνωθεν καθυφασμένον, καὶ τὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἀφθαρσίας ἱμάτιον. Τὸ δὲ διεβρωγῶς, καὶ πολυββραφον, καὶ ἀσχημον τῶν μωρῶν, καὶ ἀκερῶν ζητημάτων, καὶ τῆς αἰσχρότητος, καὶ τῆς κακοθηθείας ἀμφιέννυται κεντώνων.

PAH'. — ΘΕΟΔΟΥΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐκτραγέ τις προφήτης, ὅτι « Ὁ γυμνὸς φεύζεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. » Ὁ γὰρ γεγυμνωμένος πάσης προσκαιροῦ καὶ ματαίας μερίμνης, ἀναμφιδόλως ἐκφεύγει τὰς τῶν ἀντιπάλων λαβὰς. Ὁ γυμνὸς τοῖνον, καὶ φεύζεται, καὶ διώζεται· φεύζεται μὲν τὰς ἐπιβουλάς τῶν ἐχθρῶν καὶ μηχανὰς, εἰθ' ὕστερον πλέον ἐνδυναμωθείς καὶ ἀνωθεν συνάρσει καὶ βοηθείᾳ, κατεξαναστήσεται τῶν πολεμίων, καὶ θαρρήσας τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, διώξει πάλιν τοὺς πρὶν διώκοντας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι Οὓς πρῶτην ἐφοβεῖσθε δαίμονας, φοβηθήσονται ὑμᾶς, καὶ φεύξονται ἐπὶ τὰς ὁδοὺς διωκόμενοι ὑφ' ὑμῶν, οἱ τὸ πρὶν στοιχηδὸν διὰ τῆς μιᾶς λεωφόρου πρὸς ὑμᾶς εἰσελθόντες, καὶ ἐκπορθοῦντες ὑμᾶς.

PAΘ'. -- ΣΩΙΚΑΚΕΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Μὴ μόνον τὸν σὸν πόδα σπάνιον πρὸς τὸν φίλον εἰσαγε, πειθόμενος τῷ σοφῷ Σολομῶντι, ἀλλὰ καὶ τὸν φίλον παρασκευάζε σπάνιον πρὸς σὲ τὸν πόδα αὐτοῦ εἰσφέρειν, μήποτε πλησθεῖς σου μίσσησιν αὐτοῦ.

PM'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ ἐκ διαλειμάτων τῷ φίλῳ συντυγχάνειν, πάντῃ ἀσφαλὲς νομίζω. Καὶ γὰρ τὴν ἀγάπην ἀκραιότεραν ποιεῖ, καὶ τὰ λεγόμενα δι' ἡμερῶν χρησιμώτερά τε καὶ ἡδέα δείκνυσι, καὶ τὴν πρέπουσαν τοῖς ἀληθινοῖς τῶν φίλων τιμὴν τε καὶ αἰδῶ φυλάττει διηλεκτικῶς ἀσειστον, καὶ βεβαίαν, καὶ ἀνεπηρέαστον.

PMΑ'. — ΤΡΑΙΑΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ ἀδυνατεῖς ὑπὲρ σεαυτοῦ ἀπολογῆσασθαι τῷ Θεῷ, πῶς τὴν ἄλλων ψυχῶν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐγχειρισθῆναι σπουδάζεις, ὡ ἄνθρωπε ;

⁵³ Eccli. 1, 16. ⁵⁴ Prov. xxiii, 21. ⁵⁵ Joan. xix, 23. ⁵⁶ Amos 11, 16. ⁵⁷ Deut. xxviii, 7. ⁵⁸ Prov. xxv, 17.

PMΒ'. — ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Παρακλήχης με καὶ διὰ γραμμάτων σου, καὶ διὰ τῶν γενομικθῶν τὰ γράμματα, ὥστε παρηγορίαν σοὶ ταῦτα δωρήσασθαι πρὸς τὴν τῆς ἀκηδείας ἀναρρῶσιν. καὶ τὸν ἐξαφανισμὸν τῆς ἄθυμίας τῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων λεληθότως ἐντιθεμένης τῇ σῇ φιλοπόνοι καὶ φιλοθέῳ καρδίᾳ. Καὶ δὴ μὴδὲν μελλήσας ἐγὼ, συντόμως καὶ ἐν βραχεὶ σοὶ παρέξω παράκλησιν· καὶ σκόπει τὸ λεχθησόμενον. Ὑδατα πολλὰ εἰς ὕψος νέφεισι κουφίζόμενα, ὕδατὰ φημι τὰ θαλάττια, τῇ τοῦ Θεοῦ κελεύσει, τὸ ἄλμυρὸν ἀποτίθενται, καὶ γλυκέα γίνεται. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει καὶ δυνάμει, ἀγαθοὶ κουφίζόμενοι ποτε γεννησόμεθα, καὶ πάσης τῆς κατὰ τὴν ἀμαρτίαν ἄλμυρότητος ἀλλότριοι, ὅταν οἱ καταπίοντες ἡμᾶς, ἀφ' ἡμῶν μακρυνθῶσι κατὰ τὴν προφητείαν. Ἀρπαγησόμεθα γὰρ ἐν νεφέλαις νοηταῖς εἰς τὸν μυστικὸν ἀέρα, καὶ οὕτως λοιπὸν πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα, μηκέτι ἀνεχόμενοι ἀφίστασθαι, ἢ ἀπονεύειν τοῦ ποθεινοῦ καὶ ἀληθοῦς Δεσπότητος καὶ ποιμένου, μηδὲ ἀποπλανησθαι τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, ἀλλ' ἐπεσθαι αὐτῷ διὰ πάσης τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ ὑπ' αὐτῷ τάττεσθαι καὶ νέμεσθαι εἰσαεὶ. Ὡστε παρακαλῶμεν ἑαυτοὺς, καὶ παρακαλῶμεθα ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, ὡς γράφει Παῦλος· ὁ θεὸς Ἀπόστολος, καὶ πάντως ἐπάνω φανεῖται τῆς δυσθυμίας, τῆς δολουρῆς ἀπὸ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἡμῶν ὑποσπειρομένης, πρὸς τὸ παραλῦσαι ἡμῶν καὶ ἐκνευρίσαι τὴν δικαίαν ἀνάτασιν. Διὰ τὴν γὰρ καὶ ἀκρηδιῶμεν, ἢ ἀθυμοῦμεν, τοῦ Κυρίου σαφῶς κατεπαγγεῖλαμένου ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. « Μετὰ τὸ ὑψωθῆναι, πάντας πρὸς ἑαυτὸν ἐλατῆσαι, » καὶ τοῦ προφήτου διιχυριζομένου, καὶ παραθαρσύνοντος ἕκαστον ἐν τῷ λέγειν, « Ὑπόμεινον τὸν Κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει σε τοῦ κατακληρονομησαι τὴν ἀνω βασιλείαν; » Ὅθεν ταῦτα ἐνοοῦντες οὐκ ἀπογνωσόμεθα τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. « Δουλεύσομεν δὲ τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιασόμεθα αὐτῷ ἐν τρόμῳ » καὶ εὐλαβεῖα πολλῇ, μήτε τῷ ἀπειλισμῷ, μήτε καταφρονήσει, ἢ ὑπερφίεζ πειθόμενοι πώποτε.

PMΓ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Ὁ φιλόβρυτος τῆς πορνείας εὐρετῆς καὶ διδάσκαλος δαίμων εἰσφέρει τῇ ψυχῇ τοῦ ἀγωνιζομένου γυναικίας δῆθεν εὐμόρφους, ἢ παιδας εὐειδεῖς φαντασσοῦσθαι παρακαλοῦντας τὸν νοῦν, καὶ προτρέποντας πρᾶξι τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ τούτῳ τῷ ἀναπασμῷ πολλάκις δυνήσεται ἐγγλύψαι τῷ νῷ πάθος ἐδδελυγμένον καὶ ἀναισχυντότατον.

PMΔ'. — ΔΟΜΝΙΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐγὼς μέμψει τινὰς ὑποβληθέντας παρὰ τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ, ὅτι ἀκαίρως κατασπεύδοντες ἑαυτοὺς, οὐχ ἐπιμένειν τὴν βουλήν τοῦ Δεσπότητος. Βέλτιστον τοῖων ἐν παντὶ καιρῷ μακροθυμία, καὶ ὑπομονή, καὶ εὐχῇ χειρῆσθαι.

PME'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι χρεῶν περιμένειν, καὶ σκοπεῖν μετ' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος, τί ποιήσει Κύριος, ἀνάγνωσι· τὸ μέρος

A CXLII. — POLYCHRONIO PRESBYTERO.

Per litteras tuas, et eos etiam, qui litteras detulerunt, a me sedulo postulasti, ut tibi ad tædii expulsionem, et tristitiæ cordi tuo alacri, pioque a dæmonibus ingestæ abolitionem et remedium indicarem. Et jam ipse omni mora postposita, compendiosum, idque paucissimis verbis solatium afferam : attenteque considera, quod dicturus sum. Aquæ multæ in sublime a nubibus elatæ, aquæ, inquam, marinæ, præcepto Dei salsedinem abijciunt, dulcesque fiunt. Igitur et nos divina voluntate, et facultate boni, si elevemur, aliquando efficiemur, et ab omni, quæ ex peccato oritur, salsedine immunes, cum qui deglutiunt nos, a nobis elongati fuerint⁵⁵, ut vaticinium loquitur. Rapiemur enim in nubibus intellectualibus, in mysticis æra, et sic postmodum continuo cum Domino erimus⁵⁶, non ultra sustinentes, avelli, aut deflectere a desiderato, et vero Domino, et pastore, neque ab illius bonitate aberrare, sed per omnem sempiternam vitam illum subsequi, et sub illo disponi, et pasci in perpetuum. Quapropter nosmetipsos adhortamur, et sermonibus hisce incitamur⁵⁷, ut divinus Paulus apostolus scribit, et omnino supra tristitiam flamus, quæ nobis insidiose ab impuris spiritibus suggeritur, ad dissolvendam et enervandam justam nostram contentionem. Etenim quam ob rem tristamur, animumque despondemus, **367** cum palam Dominus in Evangelio promiserit : « Postquam exaltatus fuisset, omnes ad se ipsum tracturum⁵⁸; » et Propheta asseveraverit, singulisque animum addiderit, dicens : « Expecta Dominum, et custodi viam ejus, et exaltabit te, ut supernum regnum hæredites⁵⁹. » Hinc similia animo revolventes de nostra salute non desperabimus. « Serviamus vero Domino in timore, et exultemus illi cum tremore⁶⁰, » et pietate multa, neque desperationi, neque despectui, neque neglectui unquam aures præbentes.

CXLIII. — DEMETRIO MONACHO.

Luculentus fornicationis inventor, præmonstratorque dæmon, in decertantis animam ingerit mulieres, ut sic dicam, speciosas puerosque decinos, adhortantes animam, ut eorum imagines concipiat, et ad peccandum excitantes : et hoc figmento poterit sæpius in mente sculptere affectum detestandum et impudentissimum.

CXLIV. — DOMNINO PRESBYTERO.

Nosti nonnullos a divinis Litteris crimini factos obnoxios, quod intempestive properantes, et semetipsos sollicitantes, consilium Domini non expectarunt. Optimum itaque erit omni tempore tolerantia, patientia et oratione uti.

368 CXLV. — *Eidem.*

Expectandum esse, atque cum oratione et spe, quid efficiet Dominus, inspiciendum, lectionis

⁵⁵ Isa. xlix, 19. ⁵⁶ I Thess. iv, 16. ⁵⁷ Hebr. iii, 15. ⁵⁸ Joan. xii, 52. ⁵⁹ Psal. xxxvi, 54. ⁶⁰ Psal. n, 41.

Actuum pars illa indicat, in qua Lucas ait : « Erasmus dies aliquot apud Philippos urbem ⁶⁴. » Et ex parvis etiam occasionibus, ac infirmi subsellii hominibus, iugentia per divinam providentiam absolvi dicit : « Sedentes extra urbem, ubi oratio erat, mulieres, quæ convenerant, alloquebamur, et quædam purpuri venditrix mulier, nomine Lydia, civitatis Thyatirenorum audivit quæ dicebantur a nobis; cujus Dominus aperuit cor intendere accurate ⁶⁵. » Reduc tibi in memoriam in Evangelio vilem Samaritanam ⁶⁶, et Chananzam ⁶⁷, eamque quæ patiebatur fluxum sanguinis ⁶⁸, et Simonem leprosum ⁶⁹. Quinimo et Simon postmodum in Joppe urbe coriarius, qui magnum hospitio exceperat Petrum ⁷⁰, pusilla divinæ prædicationis occasio factus ante magnam in Palæstina Cæsaream divinis laudibus cohonestatur; et nihilominus hic multis gentibus salutis portas reseravit.

CXLVI. — *Eidem.*

Non esse opus, ante divini beneplaciti tempus, nos Deum compellere et sollicitare, ut res admirandas omnibus commonestret, suslinere vero et expectare potius supernum beneplacitum et voluntatem : attende, quid Dominus Christus suis discipulis dicat : « Sedete in civitate Hierusalem, nec inde secedite, sed expectate promissionem ⁷¹, » et cum illa digni facti fueritis, tunc doctrinæ **369** et miraculorum initium facietis. Et qui etiam sanctum apostolum Paulum sectabantur, a venerando Spiritu ad tempus, ne verbum loquerentur in Asia et Bithynia ⁷², remorati sunt.

CXLVII. — EUGENIO MONACHO.

Haud fieri potest, ut absque mœrore, qui in tentationibus informatur, pertranseat. Nihilominus post tentationum excursus, et dæmonum secessum similes sortis homines lætitia complentur, et dulcibus lacrymis, et cogitationibus divinis, qui laborem proficuum et servatricem afflictionem suis in cordibus coluere. « Secundum enim, ait, multitudinem dolorum in corde meo, Dei consolationes et expletiones lætificaverunt animam meam ⁷³. »

CXLVIII. — EUTYCHIO DIACONO.

Multo certamine opus est, et sufficienti cura, et oratione sobria, et non vacillante, ad querendum inventiendumque cogitationis absque fastidio statum, in quo habitare traditur Dominus, ut ait Apostolus : « Annon cognoscitis, quod Jesus Christus habitat in vobis ⁷⁴? » Ibi enim certissime reperitur aliud in corde cœlum divina tantummodo gratia facem præferens in pace quadam ineffabili et inenarrabili.

370 CXLIX. — *Eidem.*

Profecta jam ætate divinus David ingentes gratias Deo, qui eum elegerat, agens in fine benedi-

Α τῶν Πράξεων, ἐνθα φησὶν ὁ Λουκᾶς, ὅτι « Ἦμεν διατρίβοντες ἡμέρας τινὰς ἐν Φιλίπποις τῇ πόλει. » Ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ μικρῶν ἀφορμῶν, καὶ ἐλαχίστων προσώπων, μέγала δὲ οἰκονομεῖται διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, λέγει· « Καθίσαντες ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, ἐλαλούμεν ταῖς συνελευθεύσαις γυναίξει, καὶ τις πορφυροπόλις καλουμένη Λυδία, ὀρμωμένη ἐκ Θαταείρων τῆς πόλεως, ἔκρουε τὴν τῶν παρ' ἡμῖν λεγομένων, ἧς ὁ Κύριος τὴν καρδίαν πρὸς τὸ νοεῖν ἀκριβῶς διήνοιξε. » Λάβε μοι εἰς μνήμην τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ εὐτελεῖ Σαμαρεῖτιν, καὶ τὴν Χανααναίαν, καὶ τὴν Αἰμορροῦσαν, καὶ Σίμωνα τὸν λεπρῶν. Ἄλλα καὶ Σίμων ὕστερον ὁ ἐν Ἰώππῃ βυρσεύς, τὸν μέγαν ξηνοδοχῆσας Πέτρον, σμικρὰ τῷ θεῷ κηρύγματι γενόμενος ἀφορμὴ, πρὸ τῆς μεγάλης ἐν Β Παλαιστίνῃ Καισαρείας, τοῖς θεοῖς ἑπαίνοις τετίμηται, καίτοι οὗτος πλήθεισιν ὑπήνοιξε τὴν πύλην τῆς σωτηρίας

PMΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι οὐ χρὴ πρὸ καιροῦ τῆς θείας δοκιμασίας ἐκδικᾶσθαι, καὶ κατασπύδειν ἡμᾶς τὸν Θεὸν θαυμασὰ πᾶσιν ἐνδείξασθαι πράγματα, ἀναμένειν δὲ καὶ ἀπεκδέχεσθαι μᾶλλον τὴν ἀνωθεν εὐδοκίαν καὶ βούλησιν, πρόσχες, τί ὁ Δεσπότης Χριστός φησι πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς· « Καθίσατε ἐν Ἱερουσαλύμοις καὶ μὴ χωρίζεσθε ἐκεῖθεν, ἀλλὰ περιμένετε τὴν ἐπαγγελίαν, » καὶ ὁπνίκα ταύτης ἀξιωθῆτε, τηλικαῦτα τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν τεράτων ἀπάρξασθε. Ἄλλὰ γὰρ καὶ οἱ περὶ τὸν ἅγιον ἀπόστολον Παῦλον ἐκωλύθησαν ὑπὸ τοῦ προσκυνητοῦ Πνεύματος ἐν καιρῷ, λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ.

PMZ. — EYGENIO MONAZONTI.

Ἀμύχανον χωρὶς λύπης παρελθεῖν τὸν ἐμπαινεύμενον τοῖς πειρασμοῖς. Πλὴν ὁμως μετὰ τὴν παρεδρομὴν τῶν πειρασμῶν, καὶ τὴν ὑποχώρησιν τῶν δαιμόνων, πολλῆς χαρᾶς πληροῦνται οἱ τοιοῦτοι, καὶ δακρύων γλυκέων, καὶ νοημάτων θεῶν, ὅσοι ἐγεώργησαν τὸν ἐπωφελεῖ πόνον καὶ τὴν σώζουσαν θλίψιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. « Κατὰ γὰρ τὸ πλῆθος, φησὶ, τῶν ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ ὀδυνηρῶν, αἱ παρακλήσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ αἱ πληροφοραὶ εὐφραναν τὴν ψυχὴν μου. »

PMH. — EYTYXIO DIAKONOS

Ἀγῶνος πολλοῦ χρεῖα, καὶ φρονεῖδος ἱκανῆς, καὶ προσευχῆς νηφοῦσης καὶ ἀρέμβου, πρὸς τὸ ζητῆσαι καὶ ἐξευρεῖν τὴν ἀπαρενόχλητον τῆς διανοίας κατάστασιν, ἐνθα οἰκεῖν λέγεται ὁ Δεσπότης, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· « Ἡ οὐκ ἐπιγινώσκετε, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; » Ἐκεῖ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὑπάρχει ἑτερός τις ἐγκάρδιος οὐρανὸς ἀπὸ τῆς θείας μόνης φρυκτωρούμενος χάριτος ἐν εἰρήνῃ τινὶ ἀνερμηνεύτῳ καὶ ἀνεκδιηγῆτῳ.

PMΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπὶ πολὺ τῆς ἡλικίας προκόψας ὁ Θεοπέσιος Δαυὶδ, εὐχαριστῶν μεγάλως τῷ ἐκλεξαμένῳ αὐτὸν Θεῷ,

⁶⁴ Act. xvi, 12. ⁶⁵ ibid. 15, 14. ⁶⁶ Joan. iv, 7. ⁶⁷ Matth. xv, 22. ⁶⁸ Matth. ix, 20. ⁶⁹ Matth. xxvi, 6. ⁷⁰ Act. x, 6. ⁷¹ Luc. xiv, 49. ⁷² Act. xvi, 6, 7. ⁷³ Psal. xc:iii, 19. ⁷⁴ I. p. i. c. iii, 17.

ἦσθι περὶ τὰ τελευταία τῆς εὐλογίας, ὅτι Νῦν μόλις ἄφρον ὁ δοῦλός σου τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ εἰς τὸ εὐξασθαι τὴν εὐχὴν ταύτην, σημαίνων ἡμῖν τὴν μακαριότητα, καὶ τὴν ἀγίαν κατάστασιν ἐκείνην τὴν εἰρηνηκὴν καὶ λάμπουσαν, [πρὸ τοῦ] ἔνθα μηδεμία μὴμη διαφαίνεται πάσης τῆς προσκαίρου καὶ αἰσθητῆς κτίσεως.

PN'. — ΒΙΑΙΑΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μοναχὸς οὐδὲ ὄναρ ὀφείλει ὄψιν βλέπειν γυναικὸς, μήτε συννεσιδῆσθαι, καὶ συμβροχθίζειν, καὶ συγγελάειν, καὶ συνδιανυκτερεύειν ταῖς γυναίξι, καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις τῆς ὀρωμένης λοιμώδους αἰσθήσεως ἀναπιμπλάειν.

PNA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦ τί σοι λέξας, ἰσχύσω ἀνακόψαι σε τῆς ἀκολάστου γνῶμης; ὦ τί σοι χρήσιμον καὶ ἀρμόδιον πρὸς συμβουλήν ψυχοφελῆ εἰρηκῶς, ἀπέριξω τῆς κακίας; ὦ ποταποὺς παιδευμάτων χαλινοὺς ἐπιδαλῶν τῷ σκληροστόμῳ ἔπιπαι, δυνηθεῖν ἀναχαιτίσαι τῆς ἡδονῆς; ὦ τί σοι ποτε ποιήσας, λύσω μὲν τῆς πρὸς τὸ θῆλυ μανίας, δῆσω δὲ τοῖς τῆς ἀγγελίας δεσμοῖς;

PNB'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Πλείστα ἔχεις τῆς περὶ σὲ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας ἐνέχυρα, μυρία παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς περιβολῆς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος εὐεργετηεῖς, καὶ θαυθεῖς, καὶ φρουρηθεῖς, καίτοι τὸ τηνικαῦτα μηδὲν ἀγαθὸν ἔργον ἐπιτελῶν. Ἐκεῖνα τοίνυν ἀναμηρυκώμενος εὐγνώμονι λογισμῷ, ταπεινωσὼν σου τὸ φρόνημα, φέρων τὴν διατριβὴν τῶν μετὰ τὸ ἐθέειν εἰς τὸν πωτήρη βίον τὴν ὑπερηφανίαν ἀσπαζομένων, καὶ τὰς γνάθους φυσῶντων, καὶ ἐξογκούντων τὰ στήθη, καὶ τοῖς δικαστηρίοις προσεδρεύοντων, καὶ αἰετῶν βιωτικῶν λαλούντων, καὶ τοῖς πονηρέμασι τῶν τελευτῶν ἀποκρυπτόντων τὰ πρόσωπα αὐτοῖς κακῶς κραχθέντα, καὶ ἐπισπασαμένων ἐκεῖνο τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν μετὰ τῆς τῶν πονηροτέρων πνευμάτων ἑβδομάδος, ὅπως, κατὰ τὸν τοῦ Εὐαγγελίου λόγον, τὰ ἰσχυρὰ χεῖρονα τῶν πρώτων ἀποδειχθῆ. Αὐτὸς οὖν σύντρυφον τὴν καρδίαν σου, καθά φησιν ὁ Δαυὶδ· Ὅτι κατεσμικρύνθη ἐγὼ ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων ἐπ' αὐτῷ πεποιθῶτων. « Ὅτε γὰρ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐπορεύθη ἐν μεγάλῳ, οὐδὲ ἐν θαυμασίῳ ὑπὲρ ἐμέ· ἄλλ' εὐλαδούμην, μήποτε παρεικασθῶ ἀτεράμνοσί τισι καὶ ἀπαιδευτάτοις, οἵτινες ἐπελάθοντο τῶν ἔργων Κυρίου, οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τῶν θαυμασιῶν, ὧν ἔδειξε, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς ἀφ' ἡμερῶν πονηρῶν.

PNI'. — ΝΕΙΑΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Εἰσὶ τινες ἐν κόσμῳ βιωτικοί, κατὰ τὴν σὴν λογίτητα, κεκτημένοι τοῦνομα τοῦ ἀκριβοδικαίου, καὶ νηστεύοντες διὰ παντός, καὶ ἀλουτοῦντες, καὶ χιμυνοῦντες, καὶ πλείστη προσανεχόμενοι ἀγρυπνίᾳ, καὶ προσευχῇ, καὶ τῇ ἐκ μέρους τῶν καταπονουμένων περυσία, μηδέποτε δὲ λαβόντες δαιμόνων πείραν τὸ σύνολον· διότι οὐδὲ πᾶνυ περὶ αὐτῶν τῷ διαδ-

ctiois estatur : Nunc vix ægre invenit servus tuus cor suum ad faciendas precesiones⁷⁶ : beatitatem nobis significans, et sanctum illum statum pacificum collucentemque, ubi nulla apparet memoria temporalis et sensilis creaturæ.

CL. — BILILLO MONACHO.

Monacho neque in somno facies muliebris conspicienda est; quinimo non debet neque convivari, neque una cum feminis belluari, neque combibere, neque ridere, neque pernoctare, nullosque sensus aspectu pestifero adimplere.

CLI. — *Eidem.*

O quid tibi dicens, potero te ab intemperante sententia revellere? o quid tibi conducibile, et ad consilium animo proficuum accommodatum enuntians a malitia avocare? o quale instructionum frenum equo durioris oris imponens a voluptate retorquere? o quid tibi unquam faciens a furore in feminas liberare, vinculisque castimonie colligare?

CLII. — DEMETRIO MONACHO.

Plurima divinæ de te curæ pignora possides, innumeris **371** ab eo et monachici habitus ambitu beneficiis affectus, fatus et custoditus, licet tunc temporis opus bonum nullum efficeres. Illa itaque benigna mente renuntians atque remandans, stultam tuam arrogantemque existimationem dejice, eorum consuetudinem vitans, qui etiam postquam monachorum albo nomina scripserunt, superbiæ operam navant, et buccas inflant, et pectore intumescunt, et tribunalibus assident, et semper de rebus hisce terrenis sermonem habent, et postrennis facinoribus priores res ab ipsis pessime gestas occultant, et spiritum illum pravum cum iniquiorum spirituum hebdomade amplexati sunt, ut secundum Evangelii verba, postrema pejora prioribus⁷⁶ commonstrentur. Tu igitur conterito cor tuum, ut David ait : Quoniam pusillus factus sum ego in conspectu Domini Dei mei, et in conspectu hominum credentium ei⁷⁷. « Neque enim elatum est cor meum, neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me⁷⁸; » sed cavebam ne assimilarer inexorabilibus quibusdam et ignarissimis, qui obliti sunt operum Dei, nec sunt recordati beneficiorum et miraculorum, quæ ostendit, et fecit illis in diebus malis⁷⁹.

CLIII. — NILO SCHOLASTICO.

Sunt in mundo nonnulli viventes sæculo, ut tua mihi significavit prudentia, qui exquisite justii nomen sortiti sunt, et continuo jejnant, et ihoui semper remanent, et in terra accumbunt, et plurimis dediti vigiliis et **372** orationibus, et periculis oppressorum patrocinio, nulla tamen demonum tentatione exerciti sunt; eo quod non multum

⁷⁶ II Reg. vii, 27. ⁷⁷ Matth. xii, 45. ⁷⁸ II Reg. vii, 49. ⁷⁹ Psal. cxxx, 4. ⁸⁰ Psal. lxxvii, 11

de illis diabolo cura est, qui potius adversus eos, qui solitarium et tranquillum vitæ institutum amplectantur, anceps innumerarum tentationum singulis, ut ita dicam, horis, studium curat et acuit. Nondum itaque conflictuum dæmoniacorum, qui adversus nos intenduntur, experimentum habuerunt. Nondum velitationem alicujus intellectualis cohortis persenserunt. Nondum aggressionem incorporeorum barbarorum subierunt. Nondum invisibiles pugiles ad eos accesserunt. Nondum amaræ, tristes, obscuræque adversariorum phalanges appropinquarunt. Nondum eos invasit Assyrius. Nondum probati sunt; nondum concussi; nondum discussi; nondum obtenebrati, non opacati, ut ait Dominus Jobo: In dracone arbores magnæ opacantur⁸⁰, admirandi nempe quidam viri, virtute et diviniore cognitione pleni a diabolo inquinantur, confunduntur, cribrantur, dimoventur, diffamantur, ore mordentur, vinculis caudarum in faciem verberantur, innumeras sustinent illius improbitates, consilii inopes sunt, æstuant exire de tabernaculo, exorant de corpusculo digredi, quo adversarius noster comparere ibi obnititur. Quid pluribus opus est? Nondum fere virtutis nullis periculis implicitæ, multisque laboribus nomen audiverunt, et jam perfectos agonistas sese reputant, facultatum omnium adversantium victores, præceptorum omnium evangelicorum textores, rebus agendis, illisque præstantissimis callidi tornatores, et omnigenæ spiritualis sapientiæ cordatissimi, adeo ut illis direttore opus non sit. Quapropter multos vocant in crimen, Ecclesiæ præsidēs **373** culpant, monachos naso suspendunt adunco, et insectantur, et inter familiaria colloquia res alienas discutunt. Et sane iniquitatum omnium illa deterrima habetur, cum quis pluribus sceleribus obnoxius, proprias labes et conscientiae vulnera non examinat, sed aliorum explorat, et maledictis incessit. Prætereaque omnes fastidiunt, omnes nihili faciunt, et sæpe optimorum famam sauciant; omnes, etiam non quæsi, populo differunt, et cum ipsi nihil didicerint, vel sapiant, alios præceptis Christianis sacriæque instituire præsumunt. Hi itaque a pueris parvulis non multum abludere judicandi sunt, qui cum cultro ligneo in se recipiunt universos barbaros interneccioni tradere, quemadmodum tu sæpenumero non multis inculcasti. Rursus, qui æque atque nos moribus juvenculi sunt, puero simplicissimo similes judico sese jactanti, artem agriculturæ exquisitissima ratione callere, qui in longe lateque diffuso pelluvio modica terra, fimoque immisto, in illo grana non admodum multa sparsit, cumque aquam fudisset, et abundanter potitasset, non multo post pusilla illa sata pullulasse, et pelvim in medio impluvio paterno jacentem herbescere conspiciens, statim hilarescit, letusque omnibus

λεω μέλει, μᾶλλον δὲ κατὰ τῶν τὸν μονήρη καὶ ἡσυχίον ἐλομένων βίον, τὴν ἀμφίηχ τῶν μυρίων πειρασμῶν καθεκάστην, ὡς εἰπεῖν, ὦραν φιλοκαλεῖ, καὶ ὀξύνει μάχαιραν. Οὕτω τοῖνον τῶν καθ' ὑμᾶς ἐν πείρᾳ γεγόνασι πολέμων δαιμονικῶν· οὕτω οὐδὲ ἀκροβολισμοῦ τινος νοητῆς παρατάξεως ἤσσαντο· οὕτω ἐπιδρομῆν ἀσάρκων βαρβάρων πεπόνθασιν· οὕτω προσῆλθον αὐτοῖς οἱ ἀόρατοι πύκται· οὕτω προσῆγγισαν αὐτοῖς αἱ πικραὶ, καὶ ἀμειδεῖς, καὶ σκοτεινὰ τῶν ἐναντίων φάλαγγες· οὕτω ἐπῆλθεν αὐτοῖς ὁ Ἀσσύριος· οὕτω ἐδοκιμάσθησαν· οὕτω διεσεισθησαν καὶ διετινάχθησαν· οὕτω συνεσκοτισθησαν οὐδὲ ἐσκάσθησαν, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος τῷ Ἰωβ, ὅτι Ἐν τῷ δράκοντι δένδρα μεγάλα σκιάζονται· τούτεστι, θαυμασίοι τινες ἄνδρες, καὶ ἀρετῆς καὶ γνώσεως θειοτέρας γέμοντες, ὑπὸ τοῦ διαβόλου θολοῦνται, συγχέονται, σινιάζονται, σαλεύονται, καὶ διακωιδωνίζονται, τῷ στόματι δάκνονται, τῷ οὐραίῳ τὰ πρόσωπα τύπτονται, μυρίας ἐπηρείας παρ' αὐτοῦ ὑπομένουσιν, ἀποροῦνται, ἰλιγγίωσιν ἐξελθεῖν τοῦ σκῆθους, εὐχονται καὶ σαρκίῳ διαζευχθῆναι, δι' οὗ ὁ δυσμενῆς ἡμῶν κατάρχειν φιλονεικεῖ. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; Οὕτω οὐδὲ ἤκουσαν σχεδὸν τῆς πολυκινδύου καὶ πολυμόχθου ἀρετῆς τοῦνομα, καὶ ἤδη τοπάζουσιν εἰς τέλος ὑπάρχειν ἀγωνισταί, νικητὰί πασῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, ἔριθοι παντὸς εὐαγγελικῆς διατάγματος, τορευταὶ πρακτικῆς ἐξαιρέτου, ἐπιστήμονες παντοίας πνευματικῆς σοφίας, ὡς μηδὲν ὄλως ἐτι προσδεῖσθαι τῶν διδασκόντων αὐτοῖς. Διόπερ λοιπὸν ἀρχονται ψέγειν πολλοὺς, λοιδορεῖν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας προκαθημένους, μυκτηρίζειν καὶ διασύρειν τοὺς μοναχοὺς, ἡδέως τε ἀεὶ ὀμιλεῖν τὰ ἀλλότρια. Ἔστι δὲ μεγάλη ἀμαρτία τὸ μὴ περισκοπεῖν τὰ οἰκεία ἀμαρτήματα τὸν πλείστοις ἀνομήμασι τετρωμένον, ἀλλὰ τὰ τῶν ἄλλων πολυπραγμοῦν καὶ λέγειν κακὰ. Ἀτὰρ δὴ καὶ πᾶσιν ἀπαρέσσονται, πάντα ἐξουθενοῦσι, καὶ τοὺς ἀρίστους πολλάκις· πᾶσιν ἐπιμέμφονται, πᾶσιν ἐπεμθεῖν οὐ μὴ ζητούμενοι. Τινὰς δὲ καὶ κατηχεῖν ἐπιχειροῦσι, μήπω μεμαθηκότες. Τοὺς τοιοῦτους τοιγαροῦν παρεικαστέον παιδίους μικροῖς, μετὰ μαχαίρας ξυλῆνης πάντας βαρβάρους φονεῦν ὑπισχνουμένοις, καθάπερ αὐτὸς πρὸς τινὰς πλεονάκις εἰρηχας. Πάλιν οἱ παραπλησίως ἡμῖν ὑπάρχοντες νεκροὶ τὸ ἦθος, ἐοικέναι **D** μοι δοκοῦσι παιδίῳ ἀπλουστάτῳ καυχωμένῳ εἰδέναι σὺν ἀκριβεῖ ἀπάσῃ γεωργικῆν, ὅπερ λαβὸν λεκάνην πλατυτάτην, βέβληκεν εἰς αὐτὴν κόκκους ἀναριθμήτους, ὕδωρ δὲ ἐπιχέαν, καὶ ποτίσαν θαψιλῶς, μετ' οὗ πολὺ ἐθεάσατο τὰ μικρὰ ἐκεῖνα βλαστήσαντα σπέρματα, καὶ χλοηφορήσαντα τὴν λεκάνην, κειμένην ἐν τῷ μεσαύλῳ τοῦ οἴκου τοῦ πατρικοῦ, παραντίκα τε χαίρει καὶ τέρπεται μεγάλως καὶ βοᾷ ἐπὶ πάντων μεθ' ὄρκου τε καὶ γέλωτος λέγον, ὅτι Ἐμπειρός εἰμι παντοίας γεηπονίας, καὶ τέλειος γεωργός. Οὐκ οἶδε δὲ τοὺς πόνους τῶν τὰ χωράφια φιλοκαλοῦντων καὶ ἀροτριώντων· οὐκ ἐπίσταται τὰς τῶν ὀρνέων διαρπαγὰς· οὐκ οἶδε τὰς θλίψεις τῆς ἀβροχίας, καὶ

⁸⁰ Job xl, 16.

φλογμῶν ξηρασίας ἐν αὐτῇ χειμῶνι πολλάκις γινόμενας, ἢ μετὰ τοσαύτηθῆναι πάλιν γεννήματα θρεμμάτων τινῶν, ἢ ὀνύγων ἐμβολάς, ἢ ἄλλων ζώων, ἢ κλοπὰς ἀνθρώπων, ἢ καταπατήματα θηρίων, ἢ ἐπιφορὰν χαλάζης, ἢ ἐμπυρισμὸν σταχύων. Ὅσῳ γινώσκεις τὸ βρέφος, ὅτι χρὴ γρηγορεῖν κατὰ τὸν ἀγρὸν ἔξω, καὶ νῆφειν, καὶ φυλάττειν τὸ οἰκεῖον γεώργιον. Ὅν οἶδα πάμπαν, μόνον δὲ ἀκούει, τί ἐστὶν ἀκρις, καὶ βροῦχος, καὶ ἐρυσίθη, καὶ κάμπη. Ναὶ μὴν ἐτι παραπλησιαστέον τοὺς τοιοούτους νηπιόφρονας ἀνδρας παιδίῳ, πορθμεῖον ἔχοντι ἔνδοθι τοῦ λιμένος, καὶ σύνεγγυς τοῦ αἰγιαλοῦ μετὰ παιγμονῆς πλέοντι, καὶ καυχωμένῳ ὁμοίως τοῖς πάντα πεπεραχμοῖ τὰ φοβερά παλάγγη. Ταῦτα δὲ νυλ φήσας λογιζομαι οὐ μετρίως καθάσθαι τῆς ἡμετέρας οἰήσεως.

tantummodo auditu, quid sit locusta, bruchus, erysibe et eruca. Adhuc viri hujusmodi delicatū excordatique comparandi sunt infantulo, intra portum navim possidenti, et prope litus animi causā navicula iter facienti, et sese eodem modo jactanti coram eis, qui formidolosa atque horrenda maria transvolant. His enuntiat, existimo satis abunde stultam arrogantemque nostri existimationem redarguisse.

PNΔ. — ΔΑΜΙΑΝῶ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Μὴ σου τὴν προθυμίαν οἱ ἔχθροὶ ἀμβλυνέτωσαν, τοῖς ποικίλοις καὶ ἀπάτοις πειρασμοῖς τὴν ψυχὴν κολαρίζοντες. Ἐκ γὰρ δὴ τῶν θλίψεων σοι τῶν πολλῶν καὶ ἀμυθητῶν ὁ στέφανος πλέκεται, καὶ ἐν ταῖς ἀσθενείαις, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, τελεῖται ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ταῖς σκυθρωποτέραις καταστάσεσιν ἐπανθεῖν εἴωθεν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις. Ἐν δὲ τῷ σκότει, φησὶν, ἐξανέτειλε φῶς τοῖς εὐθέσι, ἐάν γε τὴν παρῆρσιαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατασχῶσι.

PNE'. — ΝΕΙΑῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ὅν τρόπον τὸν σίδηρον ἀψηλάφητον ποιεῖ τοῦ πυρός ἡ συνάφεια, οὕτως καὶ ἡ πυκνὴ καὶ ἔμπονος προσευχῆ, πεπεραχτωμένον καὶ ἀκμαῖον τοῦ μοναχοῦ τὸν νοῦν ἀποτελοῦσα, ἀνέπαφον τοῦτον καθίστησι τοῖς ἀοράτοις ἔχθροῖς. Ὅθεν πάση μηχανῇ ὄκνον τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐμποιεῖν σπουδάξουσιν οἱ πάμφαυλοι δαίμονες εἰς τὴν παραμονὴν καὶ τὴν προσκαρτέρησιν τῆς προσευχῆς, εὐ μάλιστα ταύτην ἐπιστάμενοι ἐπιβουλον μὲν καὶ διώκτηριαν πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, τοῦ δὲ ἀγωνιστοῦ, ὑπεραγωνίστριαν καὶ ὑπερασπίστριαν.]

PNΓ'. — ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ

Μὴ πρὸ τοῦ ἀπαρισμοῦ τῶν ἀρετῶν κατηγεῖν καὶ μυσταγωγεῖν ἄλλους βούλου φιλοτιμίας χάριν ἀλλὰ πρῶτον τελεσιουργῆσον πᾶσαν ἀγαθὴν πράξιν, καὶ μετὰ τὴν τούτων λαμπαδουχίαν γενόμενος τέλειος, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας κατὰ τὸν θεῖον νόμον, καὶ ἐπιλαθόμενος τῆς τῶν πατέρων κληρονομίας, τότε λοιπὸν ἐν παρῆρσιᾳ καὶ παιδείῃ τοὺς ἄλλους, καὶ δίδασκει, καὶ φυτουργὸς ξύλων νοητῶν γίνου, κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐν τεύχει Λευϊτικῷ, ὅτι « Ὅταν εἰσελόγητε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τότε πᾶν ξύλον φυτεύσατε βρώσιμον. » Ταῦτα δὲ σοι παρήνεσα, ἵνα μὴ πολλάκις ἀκούσῃς παρὰ τίνος τὸ, « Ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτὸν, ἢ πρῶτον τὰ μεγάλα νο-

ketiliis coram omnibus jurans ridensque elamat se universæ agriculturæ scientiam possidere, et absolutissimum agrorum cultorem esse : cum tamen eorum, qui agros colunt et arant, labores non noverit, qui avium rapinas ignorat, neque conspexit siccitatis angustias, neque incendiorum inflammationes, per ipsam hiemem sæpius exardescentes, vel postquam enata adultaque sunt jam sata, nonnullarum pecudum, 374 vel onagrorum, vel aliorum animalium incursiones, aut hominum furta, aut bestiarum concursiones, aut grandinis vehementem delapsu, aut incendium spicarum. Nondum intelligit infantulus evigilandum esse extra urbem in agro, serie et sobrie proprias segetes esse conservandas. Neque novit penitus, nisi tantummodo auditu, quid sit locusta, bruchus, erysibe et eruca. Adhuc viri hujusmodi delicatū excordatique comparandi sunt infantulo, intra portum navim possidenti, et prope litus animi causā navicula iter facienti, et sese eodem modo jactanti coram eis, qui formidolosa atque horrenda maria transvolant. His enuntiat, existimo satis abunde stultam arrogantemque nostri existimationem redarguisse.

B CLIV. — ΔΑΜΙΑΝῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Cave, ne tuam hostes alacritatem, variis infandisque tentationibus animam colaphis cadentes, retundant. Ex multis quippe tentationibus et inenarrabilibus corona plectitur, et in infirmitatibus, ut Apostolus ait, virtus Christi perficitur⁸¹, et in tristioribus affectionibus Spiritus gratiæ efflorescit. « In tenebris porro, ait ille, exortum est lumen rectis⁸², » si libertatem, et spei professionem ad finem usque stabilem conservaverunt.

CLV. — ΝΙΛΟ ΜΟΝΑΧῶ.

Quemadmodum ignis contractatio ferrum ita afficit, ut tangi minime possit : ita crebra et laboriosa 375 oratio monachi mentem ignitam ac vegetam efficiens, eam minime tangi posse ab invisibilibus hostibus facit. Hinc totis viribus certantibus nequissimi dæmones pigritiam indere in perseverantia et orationis perpessione conantur, optime id callentes, eam insidiatricem et universæ adversariæ potestatis persecutricem, agonistæ vero concertatricem summopere esse et protectricem.

CLVI. — ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ne ante tibi comparatum virtutum complementum rudimenta religionis docere, et alios ad mysteria introduceere velis ambitionis ergo, sed primum omnem bonam actionem perficito, et post harum faces luciferas factus perfectus, ingressusque ex divini legis præscripto in terram promissionis, paternaque hæreditate potitus, tum postmodum palam libereque alios instruito, informato, et ligna intellectualia plantato, ut scriptum est in libro Levitici : « Cum ingressi fueritis in terram promissionis, tunc omne lignum plantato comeditibile⁸³. » Hæc vero ad te scriptura prosecutus sum, ne sæpius audis illud : « Medice, cura te ipsum⁸⁴ »

⁸¹ II Cor. xii, 9. ⁸² Psal. cxi, 4. ⁸³ Levit. xix, 23.

⁸⁴ Luc iv, 23.

primam, qui in magnis impotens et insanus es, A tum demum curato et aliorum vulnera et dolores sanare.

CLVII. — THEODORO MONACHO.

Non ægre ferenda sunt, quæ insperato contingunt, sed bono præstat animo esse in multis afflictionibus. Propterea dixit: **376** Affixi te, anginx inftar inedia te suffocavi, ut saturareris manna cognitionis, et ut in extremis tuis bene tibi agerem⁶⁴.

CLVIII. — *Eidem.*

Si immitis quispiam ventus in mare non flaverit, undæ non attolluntur; si et immundus dæmon ad nos non accesserit, nullo modo exsecrandis affectionibus neque anima, neque corpus conturbantur.

CLIX. — *Eidem.*

Quemadmodum respiratio nunquam intempe- stiva est, ita et a Domino petitiones arcanas ad ultimam usque respiracionem expetere.

CLX. — *Eidem.*

Si sæpissime ex alloquio cum probo viro com- modum nobis comparavimus, quotnam fructus non capiemus, interdium noctuque per orationem psal- morumque cantum Dominum omnium alloquentes?

CLXI. — THEOCLI PRESBYTERO.

Quid miraris, si ab iis, qui assimilem tuæ ani- mam possident, et in te prius bene affecti erant, probri afficeris, nimiumque vituperaris? Recole tibi Jobum invictum; recole sanctos reliquos, qui per omnem afflictionem ambularunt. Quid hæc re- fero? Recole justum omnium Dominum Christum, qui tam **377** ægras angustias a propriis servis sustinuit, cavillationes, sannas, irrisiones, sputa, contemptus, contumelias, alapas, innumeras inju- rias, tandemque mortem inhonoratam et inglo- riam, et sic inexplicabilem philosophiam philoso- phatum: et ægritudini animi finem imponitio.

CLXII. — *Eidem.*

Quem salvum vult Deus cum timore concutiet, conturbabit, varie vexabit, ne illi tempus suppetat sese in superbiam efferendi.

CLXIII. — *Eidem.*

Quam gratosus accedit Sirach multiscius, com- ponens scribensque verba proficua! « Qui enim, D ait, alium suum amat, frequenter illi verbera im- pingit⁶⁵. » Nos vero omnino per fidem siaceram filii Dei sumus altissimi, et castigamur equidem, sed non tradimur morti; et dejicimur, sed non abole- mur. Neque enim rubus, qui amburebatur ali- quando exustus est⁶⁶.

CLXIV. — PETRO MONACHO.

Nunquam otiosos esse oportet, neque a Scri- pturarum meditatione, et orationibus, et spiritua- libus cantibus, et præillustri, quod secundum justitiam fit, exercitio cessandum: ne nobismet- ipsis neglectis, fervorem gratiæ ob desidiam mo-

σούντα, και τότε λοιπόν ποιού επιμέλειαν και Ιατρειαν ψυχών.

PNZ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Οὐ χρῆ δυσφορεῖν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, ἀλλὰ μάλλον εὐθυμεῖν ἐπὶ ταῖς πολλαῖς θλίψεσι· διὰ τοῦτο φησιν· Ἐθλίψα σε, και ἐλιμαγγόνησά σε, ἵνα ψωμι- σθῆς τὸ μάννα τῆς γνώσεως, και ἵνα ἐπ' ἐσχάτων σου εὖ σε ποιήσω.

PNH'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ πνεύσαντος ἐν τῇ θαλάσῃ σκληροῦ τινος ἀνέ- μου, οὐκ ἂν φανεῖθ κύματα· και μὴ ἐπιδημήσαντος ἡμῖν δαίμονος ἀκαθάρτου, οὐδαμῶς χειμασθήσεται τοῖς μιαιροῖς πάθεισιν οὔτε ψυχή, οὔτε σῶμα.

B

PNΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὡσπερ τὸ ἀναπνεῖν οὐδέ ποτε ἀκαιρον, οὕτως οὐδὲ τὸ αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτήματα μυστικά μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

PE'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ πολλάκις ὠφελήθημεν ἀνδρὶ τινι ἀγαθῷ συντυ- χόντες, πηλικά κερδανούμεν, μεθ' ἡμέραν και νύκτα προσδιαλεγόμενοι δι' εὐχῆς και ψαλμωδίας τῷ Δε- σπότη τῶν ὄλων;

PEA'. — ΘΕΟΚΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τί θαυμάζεις, και παρ' αὐτῶν τῶν ὁμοψύχων τὸ πρὶν φίλων κατονειδιζόμενος και ἄγαν ψεγόμενος; Μνήσθητι τοῦ ἀητητήτου Ἰώβ· μνήσθητι πάντων τῶν ἀγίων τῶν ὀδυσάντων διὰ πάσης θλίψεως. Τί ταῦτα λέγω; μνημόνευσον τοῦ Δεσποτῶν τῶν ὄλων Χριστοῦ, τοῦ τοσαύτην ὑπὸ δούλων ἰδίων ὑπομεμενηκότος περιστάσει και σκῶψιν, μωκτηρισμῶν τε και χλευα- σμῶν, ἐμπυτισμῶν, εὐτελισμῶν, παροινίας, κολα- φισμῶν, ὕβρεις μυρίας, και τέλος τὸν ἄτιμον θάνα- τον, και φιλοσοφούντος φιλοσοφίαν ἀρρήτων· και λώ- φησον ἀσχάλλων.

PEB'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅντινα βούλεται σῶσαι ὁ Θεός, φοβήσεται αὐτόν, τινάζει αὐτόν, ποικίλως λυπήσει αὐτόν, ὅπως μὴ ἔχη καιρὸν διεγείρεσθαι πρὸς ὑπερηφανίαν.

PEG'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅς εὐχαρισὸ πολυπειρος Σιράχ, συντάσων και γράφων ὠφέλιμα ῥήματα· « Ὁ ἀγαπῶν γὰρ, φησί, τὸν ἴδιον υἱὸν, ἐνδεδελεχῶς τοῦτ' ἐμάστιγας χορηγήσει. » Ἡμεῖς δὲ πάντως διὰ γνησίας πίστεως; ὑπάρχοντες υἱοὶ Θεοῦ ὑψίστου, και παιδευόμεθα μὲν, οὐ θανα- τοῦμεθα δὲ· και καταβαλλόμεθα, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύ- μεθα. Οὐ γὰρ ἡ βῆτος ποτὲ φλεγόμενη ἐφλέθη.

PEA'. — ΠΕΤΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Οὐδέποτε δεῖ ἀργεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ἀποκαύεσθαι τῆς τῶν Γραφῶν μελέτης, εὐχῶν τε και πνευματικῶν ἔργων, και τῆς κατὰ δικαιοσύνην ἐκλάμπρου ἐρ- γασίας· ὅπως μὴ ἀμελήσαντες ἑαυτῶν ἀπολέσωμεν τὴν θερμὴν τῆς χάριτος, διὰ τὴν τοῦ τρόπου χωνύ-

⁶⁴ Deut. viii, 3. ⁶⁵ Eccli. xix, 1. ⁶⁶ Exod. iii, 2.

τητα. Διόπερ παρεγγυᾷ κράζων ὁ θεός· Ἄπόστολος· « Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. » Ἄλλα καὶ τῆς παλαιᾶς πολλᾶκις νομοθεσίας διαγορευούσης ἀκήκοα· « Πῦρ καυθήσεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, » τὸ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς δηλονότι, καὶ οὐδὲ ὄλων σβεσθήσεται.

ΡΞΕ'. — ΠΑΥΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ σε φοβείτω τῆς σαρκὸς τὰ σκιρτήματα, ἐμπόκος τῆς ἐγκρατείας ἐχόμενον, καὶ λιταῖς πυκνότερον χρώμενον. καὶ ἡσυχάζειν ποθοῦντα. « Οὐ φοβηθήσθε γὰρ, φησὶ, ἐν τῷ παράσσεσθαι τὴν γῆν » οὐτέστιν· Ἐν τῷ τὴν σάρκα τοῖς ἐμφύτων παθῶν τε καὶ κινήματων βρασμῶς καὶ κλόνοις ἀναζειν τρόπον χαλκαίου, ἀλλ' οὐδὲ τὰς τῶν δαιμόνων ἡδονὰς, ἔξωθεν δίκην τινὸς γοητείας τοῖς ἀνθρωπίνους κινήμασι συγκιτριναμένας, καὶ ἐκμαινούσας τὴν φύσιν, ποτὲ δειλιάσομεν, καλοῦντες εἰς συμμαχίαν τὸν Δεσπότην τῶν ὄλων.

ΡΞΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φάσκει καθεκάστην ὁ μακάριος Δαυὶδ πρὸς ἡμᾶς· « Ἐπὶ τῷ θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι, τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; » Πᾶς γὰρ πιστὸς ἄνθρωπος, πρὸς τὸ κρείττον ἐπάρας. τὸ ὄμμα τῆς διανοίας, καὶ ἀπραδάντως ἐλπίσας, πάντως ὅτι καταπαλαίσει καὶ καταργήσει τὰ συγγενῆ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τοὺς ἐριννώδεις καὶ τερατώδεις ἀποπέμψει, καὶ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀποπτύσει. Πῶς τοίνυν αὐτὸς ὑπὲρ πάντα φοβῆ, καὶ καταπήσσει, καὶ δειλιάς πὺς βρασμῶς, καὶ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ δέρματος, καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς; Ἄλλὰ δοκιμαστέον, μὴ ἐξ ἀπιστίας τοῦτο συμβαίνει καὶ γίνεται τὸ δέος, καὶ πρὸς τὸν ἱατρὸν τῶν ψυχῶν βοητέον· « Πιστεύω, Δέσποτα, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. » ἢ ἐκεῖνο εἰπεῖν τὸ πάλαι γεγραμμένον· « Κύριε, πρόσθεο ἡμῖν πίστιν. »

ΡΞΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέμνησαι πάντως Ἰακώβου τοῦ ἀγίου γράψαντος, ὅτι ὁ διακρινόμενος ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ διστάζων, ἀνὴρ ἐστὶ διψυχος, ἀκατάστατος, καὶ εἰκοι κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένη καὶ ῥιπιζομένη. Καὶ μὴ οἰέσθω ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, λήψεσθαι τι παρὰ Κυρίου θαυμάσιον χάρισμα.

ΡΞΗ'. — ΠΑΡΝΑΣΙΩ ΣΥΝΗΓΟΡΩ.

Πότε ἄρα ἐξ ὕπνου ἀναστήσει τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀκάρκων ἡδονῶν; Πότε γνώσει, ὅτι λογικὸν κατεσκευάσθης ζῶν; Πότε μισῆσαι θελήσεις τὸν ἐχθρὸν τῆς ψυχῆς σου διάβολον, τὸν παντοίας ἀτόπτου δημιουργὸν ἡδονῆς; Πότε κατὰ νοῦν λάβῃς τὸ καθιεσθόμενον φρικτῶδες κριτήριο, μετὰ τὴν λύσιν τῶν βλεπομένων ἀπάντων; Πότε ἄρα σεαυτοῦ καταγνοίης; Πότε ἄρα βδελύξῃ τὴν κακὴν ἐργασίαν; Πότε μισήσεις τὸ πρᾶγμα τὸ δυσῶδες; Πότε στυγήσεις τῶν δαιμόνων τὰ φίλτρα; Πότε λήψῃ τοῦ Θεοῦ ἔνοιαν; Πότε ἄρα εἰς οὐρανὸν σὺν κλαυθμῷ ἀναβλέψεις; Πότε ἄρα τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ὑποθήσεις τὸ ὄτιον, καὶ πειθαρχήσεις; λέγοντι, « Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώ-

rum amittamus. Ideo inculcat clamans divinus Apostolus : « Spiritum ne exstinguite ». » 378 Sed et veterem sepius legem præcipientem audisti : « Ignis succendatur super altare », qui nempe est in principe animæ parte, et nullo modo extinguetur.

CLXV. — PAULO MONACHO.

Ne te exsultantis carnis timores concutiant, qui laboriose continentia devinciris, et supplicationibus frequentioribus uteris, et quiete vivere appetis. « Non timebimus enim, ait, cum terra concutitur », id est, cum caro innatarum perturbationum et motuum æstibus instar officinæ fabri ferrarii ebullit, sed nec dæmonum voluptates deforis instar incantamenti advenientes, et humanis motibus sese admiscentes, et naturam in furorem adigentes, nunquam extimescemus, rerum omnium Dominum in auxilium advocantes.

CLXVI. — Eidem.

Singulis diebus nobis beatus David inculcat : « In Deo speravi; non timebo, quid mihi faciet homo ». » Omnis enim homo fidei addictus, oculis mentis in Deum sublevatis, inconcussa sperans, absque dubio superabit et debellabit affines carnis saltationes, et furiales, et monstrosas, atque obscenas cogitationes amandabit et detestabitur. Quanam itaque ratione ipse super omnia metuis, et pertimescis, et times æstus, pellisque rebelliones, et improbas cogitationes? Veruntamen perpendendum est, an ex infidelitate id proveniat, metusque oriatur, clamandumque ad animarum 379 medicum : « Credo, Domine, opem ferto infidelitati meæ ». » aut enuntiandum est, quod infidelitatis scriptum fuerat : « Domine, adde nobis fidem ». »

CLXVII. — Eidem.

Recordaris utique scripti a sancto Jacobo : Qui in orationibus dividitur ambigitque, vir est durum animarum, instabilis, et similis est tempestati maris ventis concitæ et agitata. Neque hic homo existimet se nunquam aliquid a Deo minus aliquod admirandum accepturum.

CLXVIII. — PARNASIO CAUSIDICO.

Ecquando e somno pravarum atque inutilium voluptatum excitaberis? ecquando cognosces te esse animal rationis particeps? ecquando exsecraberis animæ tuæ diabolium, omnimodæ absurdæ voluptatis opificem? ecquando animo concipies futurum illud tremendum iudicium post visibillum omnium interitum? ecquando temetipsum condemnabis? ecquando pravum exercitium exsecraberis? ecquando detestaberis rem male olentem? ecquando dæmonum philtorum te capiet odium? ecquando Deum esse cognosces? ecquando in cælum cum lacrymis oculos elevabis? ecquando beato Paulo aurem præbebis, illique dicenti obedies : « Ne regnet peccatum in mortali vestro cor-

³⁷¹ 1 Thess. v, 19. ³⁷² Levit. vi, 12. ³⁷³ Psal. xlv, 3. ³⁷⁴ Psal. cxvii, 6. ³⁷⁵ Marc. ix, 23. ³⁷⁶ Luc. xii, 5. ³⁷⁷ Jac. i, 6.

more, neque sistite membra vestra peccati mancipia, sed exhibete vosmetipsos Deo tanquam ex **380** mortuis viventes in justitia, et membra vestra sanctificationi servientia ⁹⁵, omnium Domino in vitam æternam.

CLXIX. — JULIANO LECTORI.

Non ita amator cupidine furens, propriam desperit amasiam, uti Deus præcipiat animam, quæ poenitentiam procurat; qui jam fornicatam rursus advocat per prophetam Jeremiam, vilique despectuique habitæ dicit: Veni ad me, et velociter revertere ad Dominum tuum et Salvatorem. Eia, age, pone moras post tot mala. Veni ad me humiliata, et opprobriis affecta, et ego te ab omni dedecore liberabo, et justorum confidentiam exhibebo ⁹⁶. Nullum etenim ipse fastidio, qui cum gemitu ad me convertitur. et ad meam misericordiam confugit.

CLXX. — NILO.

Nonnullis, qui priorum delictorum poenitentia duci renunt, Dominus afflictionem et corporis cruciatum infert, ut eorum cruciatibus diligentes, et sensu faciliores, antequam dirum quidpiam subeant, corrigantur; neque in defectu, licet id minimum videatur, immorentur.

CLXXI. — QUINTO SUBDIACONO DESERTORI.

Bonum equidem erat omnino incontaminatam vanicam **381** non contaminasse. Bonum erat lumen non obtenebrasse. Bonum erat invulneratum perstitisse, nec medico indigere. Bonum erat, cor sanguine Dei aspersum, et veluti rosam florescentem iniqua voluptate quasi luto non conspurcasse. Quando vero paulum sequeris affectus, ac negligens superatus es, et devictus a lutea amaraque iniquitate, et supplantatus a diabolo captivus adductus es, licet simile quid perpeti non expectaveris, ne desperes: est etenim ad bonum per poenitentiam regressus: et confugio ad Christum, qui alienis miseriis potissimum commovetur, et est humanissimus. Aditum habet facilem ad ipsum excusatio facta per preces, et jejunia, et fletum, et confessionem, et vigiliam, et in terram decubitus, et lacrymas, et similia.

CLXXII. — *Eidem.*

Non est de salute desperandum per misericordiam Christi. Ecce etiam nunc per prophetam insinuat: « Nolo mortem peccatoris, sed conversionem ⁹⁷. » Ad me post iniquitatem revertere. « Num qui cadit non resurgit ⁹⁸? » Resurgamus itaque.

CLXXIII. — AGATHOPODI MONACHO.

Semper supra conspiciendum est, et tum potissimum, cum dira ac tristia nos oppriment, gratiaque Deo agendæ, qui nos exercitos tenet. Etenim beatus David **382** dicit: « Benedicam Dominum in omni tempore ⁹⁹; » et sanctus Isaias nostram personam induens clamat: « Benedicam te, et laudabo te, Domine, quod iratus es mihi, et avertisti faciem

A ματι, μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ ἀνομίᾳ· ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντες· ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῷ ἁγιασμῷ· τῷ Κυρίῳ τῶν ὀλων εἰς ζωὴν αἰώνιον.

ΠΞΘ'. — ΙΟΥΑΙΑΝΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Οὐχ οὕτως τις ἐραστής μανικώτατος τῆς ἑαυτῷ ἐρωμένης ἐπιδυμαί, ὡς ὁ Θεὸς ἐφιέται ψυχῆς τῆς βουλομένης μετανοεῖν· ὅς τὴν ἐκπορευούσαν πάλιν ἀνακαλεῖται διὰ τοῦ προφήτου Ἰερειμίου, καὶ φησι τῇ ἀπαρρησιόαστῳ· Δεῦρο πρὸς με, καὶ ταχέως ἀνάκαμψον πρὸς τὸν σεαυτῆς Δεσπότην καὶ Σωτῆρα. Δεῦρο, καὶ μὴ βραδύνης μετὰ μυρία κακά. Δεῦρο πρὸς με τεταπεινωμένη καὶ κατησχυμένη, καὶ ὡς σε πάσης ἐλευθερώσω αἰσχύνης, καὶ παρῆρσιαν δικαῶν παρέξομαι. Οὐδένα γὰρ ἐγὼ ἀποστρέφομαι τῶν μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς με ἀναστρέφόντων τῇ ἐμῇ εὐσπλαγγνίᾳ.

ΠΟ'. — ΝΕΙΑΩ.

Τισὶ τῶν μὴ θελόντων ἐπὶ τοῖς ἰδίοις σφάλμασι μετανοεῖν, ἐπιφέρει Κύριος θλίψιν καὶ βασανισμὸν σώματος, ὅπως διὰ τῆς ἐκείνων κολάσεως οἱ ἐμμελεῖς καὶ εὐαίσθητοίτεροι, πρὶν τι σκυθρωπῶν ὑποστῆναι, εἰς διόρθωσιν ἔλθωσι, καὶ μὴ χρονίωσιν ἐν τινὶ ἐλαττώματι, κἂν βραχὺ τοῦτο δοκῇ.

ΠΟΑ'. — ΚΥΙΝΤΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ ΠΕΖΟΝΤΙ.

Καλὸν ὑπῆρχε μηδὲ ὄλων μολῦναι τὸν ἄσπιλον χιτῶνα. Καλὸν ὑπῆρχε μὴ ζοφῶσαι τὸ φέγγος. Καλὸν ὑπῆρχεν ἀτραυματίστον μένειν, καὶ μὴ χρῆζειν ἰατροῦ. Καλὸν ὑπῆρχε τὴν βαντισθεῖσαν καρδίαν τῷ αἵματι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνοῦσαν ῥοδοειδῶς, μὴ βορβορῶσαι τῇ ἀθέσμῳ ἡδονῇ. Ἐπειδὴ δὲ μικρὸν ἐβράθυμικῶς καὶ ἀμελήσας νενίκησαι, καὶ ἠτήθης βορβορώδους καὶ πικρᾶς ἁμαρτίας, καὶ σκελισθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, αἰχμάλωτος γέγονας, καίτοι μὴ προσδοκῆσας ταιούτων τι πείσσειν μὴ ἀπογνῶς. Ἔστι γὰρ ἐκάνοδος πρὸς τὸ καλὸν διὰ τῆς μετανοίας· καὶ κατάφυγε πρὸς Χριστὸν τὸν πανοικτίρμονα καὶ φιλανθρωπώτατον. Ἔστιν εὐπρόσδεκτος πρὸς αὐτὸν γινομένη ἀπολογία δι' εὐχῶν, καὶ νηστειῶν, καὶ κλαυθμοῦ, ἐξομολογησεώς τε καὶ ἀγρυπνίας, καὶ χαμευνίας, καὶ θρήνων, καὶ τὰ ἐξῆς.

ΠΟΒ'. — Τῷ ἀδελφῷ.

Οὐκ ἀπελπιστέον σωθῆναι δι' εὐσπλαγγνίας Χριστοῦ. Ἰδοὺ καὶ νῦν διὰ τοῦ προφήτου· « Οὐ βούλομαι ἁμαρτωλοῦ θάνατον, ἀλλ' ἐπιστροφήν. » Πρὸς με ἀνάστρεφον μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. « Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; » Ἀναστῶμεν τοιγάροισι.

ΠΟΓ'. — ΑΓΑΘΟΠΟΔΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἄνω χρῆ πάντοτε νεύειν, καὶ μάλιστα ὅταν σκυθρωπά περίσταται ἡμᾶς, εὐχαριστεῖν τε τῷ Θεῷ τῷ γυμνάζοντι ἡμᾶς. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος λέγει Δαυὶδ· « Εὐλόγησω σε τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. » Καὶ ὁ ἅγιος Ἠσαίας ἐβόα ἐξ ἡμετέρου προσώπου· « Εὐλόγησω σε καὶ ὑμῆσω σε, Κύριε, ὅτι ὠργίσθης μοι, καὶ ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου

⁹⁵ Rom. vi, 12, 13. ⁹⁶ Jerem. iii, passim. ⁹⁷ Ezech. xxxiii, 11. ⁹⁸ Jer. viii, 4. ⁹⁹ Psal. xxxiii, 4.

απ' ἐμοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο, ἠλέησάς με, καὶ ἐβοήθη- A
σάς μοι, καὶ παρεκάλεσάς με. »

ΡΟΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅθεν ἀκριβῶς καὶ βλέπει Κύριος ἅπερ προστρι-
βουσι ἡμῖν κακὰ οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες. Φησὶ γάρ
τῷ Μωϋσῆ, ὅτι « Οἶδα τὴν δούλην αὐτῶν, καὶ τὸν
θλιμμένον, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς. » Ἀλλὰ
ἀναμένει, καὶ μακροθυμεῖ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ·
ἀναμένει πρὸς τὸ πολυπλασιάσαι τὸν μισθὸν τῆς
ὑπομονῆς ἡμῶν · ἀναμένει πρὸς τὸ σύζηθῆναι μάλ-
λον καὶ μεγαλυθῆναι τὸν οἰκτιρμὸν αὐτοῦ ἐφ'
ἡμᾶς τοὺς ἔλεινους, καὶ μᾶλλον σοφίζεται τὴν διὰ
τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων ἡμῶν πρὸς αὐτὸν παραμο-
νήν · ἵνα μάθωμεν μὴ ἀπονεύειν αὐτοῦ, μηδὲ ἐπι-
λανθάνεσθαι, κἄν ποτε τῆς ἀμεριμνίας ἐπιλαθώμεθα,
καὶ εἰρηγικῆς καὶ ἀπολεμήτου καταστάσεως · ἵνα B
διὰ θλίψεως · τὸν εὐεργέτην οἰκειωσώμεθα, ἵνα ἐν
τῷ στενοχωρεῖσθαι προσφεύγωμεν Χριστῷ τῷ φιλιαν-
θρωποπατρί, ἵνα ἐν τῷ κάμνειν προσεγγίζωμεν
αὐτῷ, καὶ τῷ χρῆσει βοηθείας παρασκευαζώμεθα
πρὸς τὸν δοῦναι δυνάμενον. Διὰ τοῦτο δεῖ ὀλοκαρ-
δίως καὶ ἐμπόνως πρὸς αὐτὸν καταφεύγειν, μηδὲ
ὀλιως βομβαίνοντας ἢ ὑπογογγύζοντας, ἀλλ' ἐν
πάσῃ θλίψει τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα προβαλλομέ-
νους.

ΡΟΕ'. — ΕΥΓΕΝΙῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Ὅταν ἐπιβῆς ὑψηλοτέρων βαθμῶν, ὅταν ἀποστα-
σῆς τοῦ ἐδάφους, ὅταν τελείως τὰ γῆνα βδελύξῃ,
ὅταν ἐξουδενώσῃς τὰ βλεπόμενα πάντα, ὅταν ἀλη-
θῶς ἐρασθῆς τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, ὅταν δυνηθῆς C
ἀναλαβεῖν τῶν νοητῶν ἀετῶν τὰς πτέρυγας, καὶ
τερφθῆναι τῇ εὐσυνθέτῳ φυῇ τῶν πτερῶν πρὸς τὸν
ὠρανόθεν εὐμαρῶς αἰρομένων · τότε δὴ, τότε φοβε-
ροὺς πειρασμοὺς θεωρήσεις, τότε δεινῶν πολέμων
ἐν πείρῃ καταστήσῃ, ἐπιθυμῶν μᾶλλον καὶ εὐχό-
μενος ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ μηκέτι
βουλόμενος ζῶην βροτῶν καθορᾶν.

ΡΟΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσῳ πενταεκάτεον ἔτος πεπλήρωκας, τῷ
μονῆρῃ ἐνασκούμενος βίῳ, καὶ δὴ σαυτὸν τέλειον
ὑπογράφεις · ἤδη ὑπερέχειν σαυτὸν τῶν καλῶς
προσησκηκότων γερόντων ὑπέλιψας · ἤδη νεοσοὶ
γυπῶν τὰ ὑψηλὰ πέτανται · ἤδη πάντας νενικηκέναι
πειρασμοὺς ὑποπτεύεις, μήπω μηδεὺς πειρασμοῦ
πάμπαν σκιάν τε θεασάμενος, μήπω εἰδὼς τί ἐστὶν D
ἢ πάλῃ τῶν δαιμόνων, μήπω πρὸς διάβολον ἀρξά-
μενος πυκτεύειν · ἤδη τοὺς ἐμπειροπολέμους ἀδελ-
φοὺς εὐτελεῖσθαι καὶ κατακρίνειν ἀδιακρίτως
τολμᾶς.

ΡΟΖ'. — ΧΡΥΣΙΠΠῷ ΚΟΥΡΑΤΩΡΙ.

Ἀναγκαῖον εἶδέναι, ὅτι μέλλεις βήματι παρίστα-
σθαι φοβερῷ, ἐνθα μηδεὶς ἐπιφαίνεται ἐπικουρῆσαι
δυνάμενος, ἢ ἐξελεῖσθαι τῆς χειρὸς τοῦ δικαστοῦ ·
ἐνθα δεινότης οὐδὲν παντελῶς ἰσχύσαι δυνήσεται ·
ἐνθα μηδεὶς ὑπάρχει συνηγορήσων, ἢ παραιτησά-
μενος. Ὡς οὖν διὰ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου καὶ αἰωνίου

A tuam a me, et posthac misertus es mei, et auxi-
liatus es mihi, et consolatus es me " . »

CLXXIV. — *Eidem.*

Exquisite novit intueturque Dominus, quos no-
bis dæmones impuri noxas impingunt. Dicit enim
Moysi : « Vidi dolorem eorum et afflictionem, qua
Ægyptiæ affligunt eos ' ; » sed exspectat, et tolerat
in nostra commoda : exspectat, ut patientiæ no-
stræ mercedem auctorem faciat ; exspectat, ut
magis ac magis augeatur atque increseat miseri-
cordia sua in nos miseros, potiusque excitare co-
natur nostram erga ipsum per preces et supplica-
tiones perseverantium, ut addiscamus nos, neque
ab eo averti, neque illius oblivione capi ; et licet
aliquando securitatem nacti fuerimus, et paci-
cam et bello non intricatam conditionem, ut per
afflictionem de nobis bene meritum conciliemus, ut
in angustiis ad Christum humanissimum confugia-
mus ; ut dum defatigamur, ad eum appropinquemus,
et auxilii indigentes ad eum nos qui illud
ferre potest, accommodemus. Propterea toto corde
studioseque ad eum recurrere debemus, non, ut ut
est, halbutientes et murmurantes, sed in omni
afflictione bonam spem proponentes.

383 CLXXV. — EUGENIO MONACHO.

Cum ad sublimiores gradus ascenderis ; cum a solo
tete distraxeris ; cum perfecte res terrenas abhor-
rueris ; cum omnia, quæ sub aspectum veniunt,
neglexeris ; cum vere cælestium bonorum amor te
capiet ; cum intellectualium aquilarum alas compre-
hendere poteris, et bene compta pennarum, quæ ad
cælum facillimo negotio sublevantur, compagine
delectari : tum equidem, tum tremendas tentationes
aspicies, tum diras pugnas degustabis, vehementius
appetens et exorans ex hac vita liberari, et non
ultra hominum vitam contempleri sustinens.

CLXXVI. — *Eidem.*

In monasticæ vitæ rudimentis nondum annua
quintum et decimum emensus es, et jam temetipsum
perfectum suspicaris ; jam te superiorem esse senio-
ribus, qui ante te sese exercuerunt, existimas ; jam
volucrum pulli in sublimiora avolant ; jam omnes
tentationes devicisse opinaris, cum nullius omnino
tentationis vel umbram videris : cum nondum,
quid sit cum dæmonibus lucta, cognoveris ; cum
nondum adversus diabolum pugilem gerere inceperis,
jam fratres in bellis gnavos atque exercitos
despicatui habere et condemnare sine ullo iudicio
audes.

CLXXVII. — CHRYSIPPO CURATORI.

Necesse est, ut scias te ante tremendum tribunal
adfuturum, 384 ubi nullus fuerit, qui opem ferre
possit, aut de manu iudicis eripere ; ubi solertiæ,
vehementiæ, vel acuminis etiam ingenii nulla vis ;
ubi nullus advocatum æget aut exorabit. Itaque ac
si anima tua per tremendum et sempiternum ignem

more, neque sistite membra vestra peccati man-
 pia, sed exhibete vosmetipsos in
380 mortuis viventes in
 stra sanctificationi ac
 in vitam eternam.

CLXIX. -

Non ita amate
 perit asiariam,
 ponentiam p
 advocat per
 ctuique habi
 vertere ad
 age, pone
 militata,
 dedecor
 hibebo
 gemit
 diam

N
 tia
 po
 li
 e
 7

CLXXVIII. — VENUSTRO PRIMATI.
 « Suavis est servi somnus », & divinum eloquium
 efficitur. Dulcis enim suavisque tunc est, et quodam-
 modo quiescit, et tranquillo agit dormiens, cum
 possidens corpus animi, sufficienter et ad mensu-
 ram cibis ultior dulcis est somnus ser-
 vum. At illi, qui luxu diluit, et usu comessationum
 obligatque. Tunc enimvero somnus non est suavis somnus,
 immiti corpus lassit, non est suavis quiescere per-
 nec naturalis, quinimo nec ponit animam: impe-
 mitit, quæ illud possidet, servam animam: impe-
 dit enim ac retrogræ postmodum nimia ciborum et
 potuum, eorumque exquisitissimorum affluentia
 exsaturatum, et liberum vagari sibi videtur: et domi-
 nis naturæ rebellans, luxuriæ examen exsuscitat,
 contrariarum voluptatum scammatum, et palæstram
 contrariarum perturbationum sine ullo pudore
385 possidarum, falsas coronas et bravia consecratur.

CLXXIX. — JASONI EPISCOPO.

« Spes in Deum, ut beatus Paulus ait, nullo
 modo vere sperantem defraudat ». Namque tem-
 pore opportuno illi, qui in Deum spem suam collo-
 cavit, rem speratam affert, et ab iis, quæ non sunt,
 ad ea quæ sunt, profert, redditque quod cum fide
 manus expectabatur, elargiturque quod homo sæ-
 pissime per orationem acquisierat. Beati itaque,
 qui Dominum, ait, expectant, per orationem et
 spem. Miserebitur Dominus ad vocem clamoris
 tui, et exaudiet te, cum contritioni animæ tuæ me-
 debitur. « Miserere nostri, Domine, pro nobis cla-
 mat Isaias propheta. In te enim speravimus; salus
 enim nostra apud te in die tribulationis », glorificabo,
 laudabo nomen tuum, quod res admirandas fecisti.
 Propterea laudat te populus pauper, et urbes homi-
 num injuriis oppressorum, et timentium te be-
 nedicent tibi. Nam factus es omni civitati humili
 auxiliator, et iis, qui animum desponderant pro-
 pter inopiam, præsidium; præsidium hominum
 sitientium et injuria affectorum. Quasi homines
 animo pusillo sitientes in Sion, ab hominibus, qui-
 bus tradidisti nos. Hæc omnia considera, o episcopo;
 intelligens etenim ipse intelligenti scribo.

CLXXX. — Eidem.

« Manducabitis panem vestrum ad saturitatem, ait
 Dominus **386** per Moysen, et habitabitis cum se-
 curitate in terra vestra ». Nosti enim, quis sit
 divini panis, et quæ securitas. Secutum enim te

¹ Eccl. v, 11. ² Rom. v, 5. ³ Luc. iii, 57. ⁴ Isa. xxxiii, 2. ⁵ Levit. xxvi, 5.

S. NILI

« ἡ σπὴς ἐπιθυμίας ἀλλοτρίης τῆς ψυχῆς σου, μὴ ἀμε-
 λήσῃς, μηδὲ καταρροήσῃς, ἀλλὰ μετανόησον, ὡς
 ἐπί-
 λησῇς καὶ προθεσμίαν ζωῆς. Ἐλθέ εἰς ἐπί-
 λησῇς τῶν ἡμαρτημένων σοι· κλαῦσον σαυτὸν,
 γυνοῦν τὸν ἡμαρτημένον σοι· κλαῦσον σαυτὸν,
 ὡς ἦδη τειθέσθαι, καὶ ἐν μνημείῳ ταφέντα· πρό-
 πτερον ἄρα εἰς ἐκείνην τὴν λόβγα· κίνησον
 πικρὸν πηγῶν· λύπησον σεαυτὸν ἐν λύπῃ καλῇ καὶ
 στήριον· κατὰ ἀναλογία τῶν ἑπτασήμενων σοι τὸ
 ἄσπερον φερέσθω.

POH. — BENOUSTPQ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

« Γλυκύς τοῦ δούλου ὁ ὕπνος, » φησὶν ἡ θεία
 Γραφή. Γλυκεία γὰρ τῷ ὄντι καὶ ἡδίστη τότε ἐστὶ,
 καὶ τρόπον τινὰ ἀναπαύεται καὶ ἡσυχάζει κοιμώ-
 μνος, ὅταν ἡ κτησαμένη τὸ σῶμα ψυχῆ, αὐτάρκως
 καὶ μετὰ μέτρον ταῖς τροφαῖς χρῆσθται, σκοπὴν
 θεμένη τοῦ διαθρῆψαι αὐτὸ καὶ σκεπάσαι. Τότε τῷ
 ὄντι γλυκὺς ἐδρίσκειται ὁ ὕπνος κατὰ δούλῳ. Τῷ δὲ
 ἀσωτησμένῳ, καὶ διὰ γῆρσιν ἀπληστον ἐρεθίζοντι
 τὸ σῶμα, οὐκ ἐστὶ γλυκύς ὁ ὕπνος καὶ κατὰ φύσιν,
 ἀλλ' οὐδὲως συγχωρεῖ διαναπαύεσθαι τὴν κτησα-
 μένην αὐτὸ δούλον ψυχῆν. Ἀπαυχενίζει γὰρ λοιπὸν
 ὑπεράγαν κεχορτασμένον τῇ πολυτελείᾳ τῶν βρω-
 μάτων, καὶ τῶν πομάτων, καὶ ἐλευθεριάζειν φαντά-
 ζεται, καὶ κατεξανιστάμενον τῆς κυρίας φύσεως,
 καὶ τῆς ἀκολασίας τὸ σῆψος ἐξεγείρον, τὰ τε σκάμ-
 ματα τῶν ποικίλων ἡδονῶν, καὶ τὴν τῶν αισχιότατων
 παθῶν παλαίστραν ἀνευρηθιάστω; προβαλλόμενον,
 στεφάνων ψεκτῶν καὶ βραδείων ἐφέεται.

POΘ. — ΙΑΣΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

« Ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, καθὰ φησὶν ὁ μακάριος Παῦ-
 λος, οὐδαμῶς καταισχύοντι τὸν ἀληθῶς ἐλπιστήν. »
 Τῷ γὰρ οἰκείῳ καιρῷ φέρει τῷ εἰς Θεὸν ἐλπίσαντι
 τὸ ἐλπισθῆν, καὶ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρίστη-
 σιν, ἀποδίδωσὶ τε τὸ μετὰ πίστεως προσδοκῆθῆν
 χάρισμα, καὶ δωρεῖται ὅπερ ἂν ἀνθρώπος πλεονάκις
 δι' εὐχῆς ἐξήτησε. Μακάριοι οὖν οἱ τὸν Κύριον,
 φησὶν, ὑπομένοντες δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος. Ἐλεήσει
 Κύριος πρὸς τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς σου, καὶ ἐπα-
 κούσεται σου, ὅταν τὸ σύντριμμα τῆς ψυχῆς σου
 λάσθαι. « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, κράζει ὑπὲρ ἡμῶν
 ὁ προφήτης Ἠσαίας· ἐπὶ σοὶ γὰρ πεποιθήμεν· ἡ
 γὰρ σωτηρία ἡμῶν παρὰ σοῦ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως· »
 δοξάσω, ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμα-
 στά πράγματα· διὰ τοῦτο ὑμνεῖ σε ὁ λαὸς ὁ πτωχός,
 καὶ πόλις ἀνθρώπων ἀδικουμένων, καὶ φοβουμέ-
 νων σε, εὐλογῆσουσί σε. Ἐγίνου γὰρ πάση πόλει
 ταπεινῇ βοηθός, καὶ τοῖς ἀθυμήσασι δι' ἔνδειαν
 σκέπη, σκέπη διψώντων ἀνθρώπων, ἀδικουμένων.
 Ὡς ἀνθρώπων ὀλιγόψυχοι διψώντες ἐν Σιών, ἀπὸ
 ἀνθρώπων, οἷς παρέδωκας ἡμᾶς. Νόησον ταῦτα
 πάντα, ἐπίσκοπε· νοῶν γὰρ ἐγὼ, νοοῦντι γιγνά-
 φηκα.

ΠΠ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς πλησμονὴν, εἶπε
 Κύριος διὰ τοῦ Μωϋσέως, καὶ κατοικήσετε μετὰ
 ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν. » Οὐδὰς δὲ, τίς ὁ
 θεώτερος ἄρτος, καὶ τίς ἡ ἀσφάλεια. Ἠσάβητα

μὲν γὰρ σε, φησὶν, ἐγὼ τῇ δεξιᾷ μου, καὶ δώσω εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν (εἰρήνην προσαγορεύων τὴν τῶν μιαιῶν παθῶν ἐλευθερίαν)· καὶ κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν ὑμᾶς ὄνησιφόρος καὶ λυτικὸς τῶν κρατησάντων κακῶν. Οὗτός ἐστιν ὁ ὕπνος. Ἔδωκας γὰρ, φησὶν, οὐκ εἰς τὸ στόμα μου, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν μου, εἰς τὴν διάνοιαν, ἀσηπτον καὶ διαωνίζουσαν εὐφροσύνην, καὶ διὰ τοῦτο « ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, » καὶ ὑπνώσω ὕπνον πάσης ἁμαρτίας νεκρωτικόν. « Ὅταν γὰρ δῶ Κύριος τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον, » ἰδοὺ αὐτόθεν ἡ κληρονομία Κυρίου ἡτοιμασμένη τοῖς ἀγωνισαμένοις.

ΡΠΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀπολῶ, φησὶ, θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, τοὺς ἀγρίους δαίμονας δηλονότι, καὶ τὰς τούτων κατὰ τῆς ψυχῆς τῶν ἀθλούντων πολυμηχάνους σκαιορίας, καὶ διώξετε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν τῷ φόνῳ τῆς μαχαίρας, ἧτις καύχημα ὑμέτερον ὑπάρχει, καὶ διώξουσιν ἐξ ὑμῶν πέντε ἑκατὸν, καὶ ἑκατὸν ὑμῶν μυριάδας διώξουσιν. Αἱ γὰρ πέντε ἀσθήσεις τῇ μεγαλοψύχῳ, καὶ θεδθεν χρηρηγομένην ἰσχύϊ, καὶ τῷ σθένει τῷ κρείττονι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅπερ κτᾶται τροπαιούχος γενόμενος ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, περιχαρᾶσθαι, ἑκατοντάδα τῶν πολεμίων ἐλαύνουσιν· ἡ δὲ ἑκατοντάς τῶν ἐμπειροτάτων τε καὶ τελειοτέρων ἡμῶν ἔννοιῶν καὶ πράξεων ἀγαθῶν, τὴν μυριάδα τῶν τὴν ἄκραν ἡμφοισμένων φαυλότητα τυράννων αἰχμαλωτίζουσι καὶ καταδυναστεύουσιν.

ΡΠΒ'. — ΕΥΓΕΝΙῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Τύρος ἐρμηγεύεται συνοχή, ἦτοι θλίψις. Μετὰ δὲ τὴν συνοχήν καὶ τὴν θλίψιν τὴν παρὰ τῶν δαιμόνων ἐπαγομένην ἡμῖν, ὅταν γενναίως ἐνέγκωμεν, ἀψόμεθα τικτομένην ἡμῖν γενναίαν κατάστασιν, ἀναπαύουσαν ἡμᾶς ἐκ προλαβόντος κόπου, Θεοῦ ταύτην ἐξ ἑβους δωρουμένου. Τοιοῦτον δὲ τι νομίζω τὸ Ψαλτικόν ὑπάρχειν, ὅτι « θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις. » Τάχα γὰρ πλείστα χαρίσματα θεῖα μετὰ τὴν συνοχήν καὶ τὴν θλίψιν εὐρίσκομεν ἐν τῇ ψυχῇ κυσκόμενα.

ΡΠΓ'. — ΦΙΛΙΠΠῷ.

« Ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὐρήσει αὐτήν. » Βλέπεις ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις ἀπώλειαν καλλίστην, καὶ εὐρεσιν ἀγαθὴν; Ὅταν τοίνυν κατανοήσας τὴν ἐκ τοῦ ψυχῆν εὐρῆς ἐν ἁμαρτίᾳ τινὶ, σπεύσον τοῦ ἀπολέσει ταύτην τῆς μοχθηρᾶς ἕξεως, ἵνα πάλιν εὐρεθῇ σοι ἐπανελθούσα εἰς τὸ ἀρχαῖον καλόν, τουτέστιν τὴν ἐνάρετον ζωὴν.

ΡΠΔ'. — ΘΩΜᾶ ΛΟΓΟΓΡΑΦῷ.

Ἐμπρόσθια τῆς ψυχῆς νοητέον τὰς πασῶν τῶν ἀρετῶν λαμπαδουλίας, ὀπίσθια δὲ παντοῖον κακίας εἴδος.

ΡΠΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πρόσωπον τῆς ψυχῆς ἡ θεοειδὴς μορφή, τουτέστιν

A reddidi ego, ait, dextera mea, et dabo pacem in terra vestra, pacem nuncupans, ab exsecrandis perturbationibus libertatem, et dormietis, et non erit, qui timorem afferat vobis proficiuus, et noxiorum invalescentium solutor. Hic est somnus. Dedit enim, ait, non in os meum, sed in cor meum, et in cogitationem meam, incorruptam et sempiternam lætitiā : et propterea « in pace in idipsum dormiam », et somnum capiam, somnum omni iniquitati mortem afferentem. « Cum enim dederit Dominus dilectis suis somnum », ecce isthinc hæreditas Domini præparata iis, qui certamen subierunt.

CLXXXI. — *Eidem.*

Interimam, ait, belluas pravas e terra vestra, B feros nempe dæmones, eorumque adversus decertantium animas versutas malitias, et persequemini inimicos vestros, et cadent in conspectu vestro occasione ensis, quæ gloriatio vestra est : et persequentur de vobis quinquæ centum, et centum de vobis decem millia persequentur. Quinque etenim sensus magnis cogitationibus, et divinitus exhibitore, et facultate humana natura excellentiore, quam humana mens triumphalis effecta acquirit, circumvallati centum ex adversariis expellent; centum vero expertissimarum et perfectiorum nostrarum cogitationum, et bonarum actionum decem tyrannorum millia; qui extrema improbitate amciuntur, captivant debellantque.

387 CLXXXII. — ΕΥΓΕΝΙῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Tyrum interpretantur *coarctationem*, sive *afflictionem*. Sed enim, postquam coarctationem et afflictionem per dæmonem nobis illatam cum forti animo pertulerimus, in nobis prognatam generosam conditionem videbimus, quiescere nos a præoccupante labore facientem; eam Deo ex alto elargiente. Nec aliud esse existimo, quod in Psalmis legitur : « Filia Tyri in muneribus ». Forte enim pleraque munera divina post coarctationem et afflictionem in animo conceptam invenimus.

CLXXXVIII. — PHILIPPO.

« Qui invenit animam suam, perdet eam, et qui perdidit animam suam, inveniet eam ». Nonne vides in hisce verbis optimam perdicionem bonamque inventionem? Cum itaque examinans animam tuam in peccato reperiis, quam citissime eam a pravo habitu interimito, ut rursus inveniat in antiquum bonum regressa, in vitam scilicet virtuti addictam.

CLXXXIV. — THOMÆ SCRIPTORI.

Anteriora animæ intelligenda sunt virtutum omnium lumina; posteriora vitiorum omnium genus.

CLXXXV. — *Eidem.*

Facies animæ Deo non dissimilis forma est, mun-

⁷ Psal. iv, 7. ⁸ Psal. cxviii, 3. ⁹ Levit. xvi, 6. ¹⁰ Psal. xlv, 13. ¹¹ Matth. x, 39.

Actuum pars illa indicat, in qua Lucas ait : « Erasmus dies aliquot apud Philippos urbem ⁶⁵. » Et ex parvis etiam occasionibus, ac infirmi subsellii hominibus, ingentia per divinam providentiam absolvi dicit : « Sedentes extra urbem, ubi oratio erat, mulieres, quæ convenerant, alloquebamur, et quædam purpuri venditrix mulier, nomine Lydia, civitatis Thyatirenorum audivit quæ dicebantur a nobis; cujus Dominus aperuit cor intendere accurate ⁶⁶. » Reduc tibi in memoriam in Evangelio vilem Samaritanam ⁶⁷, et Chananzæam ⁶⁸, et eamque quæ patiebatur fluxum sanguinis ⁶⁹, et Simonem leprosum ⁷⁰. Quinimo et Simon postmodum in Joppe urbe coriarius, qui magnum hospitio exceperat Petrum ⁷¹, pusilla divinæ prædicationis occasio factus ante magnam in Palæstina Cæsaream divinis laudibus cohonestatur; et nihilominus hic multis gentibus salutis portas reseravit.

CXLVI. — *Eidem.*

Non esse opus, ante divini beneplaciti tempus, nos Deum compellere et sollicitare, ut res admirandas omnibus commonstret, sustinere vero et expectare potius supernum beneplacitum et voluntatem : attende, quid Dominus Christus suis discipulis dicat : « Sedete in civitate Hierusalem, nec inde secedite, sed expectate promissionem ⁷¹, » et cum illa digni facti fueritis, tunc doctrinæ **369** et miraculorum initium facietis. Et qui etiam sanctum apostolum Paulum sectabantur, a venerando Spiritu ad tempus, ne verbum loquerentur in Asia et Bithynia ⁷², remorati sunt.

CXLVII. — EUGENIO MONACHO.

Haud fieri potest, ut absque mœrore, qui in tentationibus informatur, pertranseat. Nihilominus post tentationum excursus, et dæmonum secessum similes sortis homines lætitia complentur, et dulcibus lacrymis, et cogitationibus divinis, qui laborem proficuum et servatricem afflictionem suis in cordibus coluere. « Secundum enim, ait, multitudinem dolorum in corde meo, Dei consolationes et expletiones lætificaverunt animam meam ⁷³. »

CXLVIII. — EUTYCHIO DIACONO.

Multo certamine opus est, et sufficienti cura, et oratione sobria, et non vacillante, ad quærendum inveniendumque cogitationis absque fastidio statum, in quo habitare traditur Dominus, ut ait Apostolus : « Annon cognoscitis, quod Jesus Christus habitat in vobis ⁷⁴? » Ibi enim certissime reperitur aliud in corde cælum divina tantummodo gratia facem præferens in pace quadam ineffabili et inenarrabili.

370 CXLIX. — *Eidem.*

Provecta jam ætate divinus David ingentes gratias Deo, qui cum elegerat, agens in fine benedi-

των Πράξεων, ἔνθα φησὶν ὁ Λουκᾶς, ὅτι « Ἦμεν διατρίβοντες ἡμέρας τινὰς ἐν Φιλίπποις τῇ πόλει. » Ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ μικρῶν ἀφορμῶν, καὶ ἐλαχίστων προσώπων, μεγάλα δὲ οἰκονομεῖται διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, λέγει : « Καθίσαντες ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναίξει, καὶ τις πορφυροπώλις καλουμένη, Λυδία, ὀρμωμένη ἐκ Θαυατείρων τῆς πόλεως, ἤκουε τὴν τῶν παρ' ἡμῖν λεγομένων, ἧς ὁ Κύριος τὴν καρδίαν πρὸς τὸ νοεῖν ἀκριβῶς διήνοιξε. » Λάβε μοι εἰς μνήμην τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ εὐτελεῖ Σαμαρεῖτιν, καὶ τὴν Χαναναίαν, καὶ τὴν Αἰμορροοῦσαν, καὶ Σίμωνα τὸν λεπρῶν. Ἄλλὰ καὶ Σίμωνα ὑστερον ὁ ἐν Ἰώππῃ θυροσῆς, τὸν μέγαν ξενοδοχῆσας Πέτρον, σμικρὰ τῷ θεῷ κηρύγματι γενόμενος ἀφορμὴ, πρὸ τῆς μεγάλης ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας, τοῖς θείοις ἐπαίνοις τετίμηται, καίτοι οὗτος πλήθεισιν ὑπήνοιξε τὴν πύλην τῆς σωτηρίας

PMΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὅτι οὐ χρὴ πρὸ καιροῦ τῆς θείας δοκιμασίας ἐκδιάζεσθαι, καὶ κατασπεύδειν ἡμᾶς τὸν Θεὸν θαυμαστά πᾶσιν ἐνδείξασθαι πράγματα, ἀναμένειν δὲ καὶ ἀπεκδέχεσθαι μᾶλλον τὴν ἀνωθεν εὐδοκίαν καὶ βούλησιν, πρόσχες, τί ὁ Δεσπότης Χριστός φησι πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς : « Καθίστατε ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ μὴ χωρίζεσθε ἐκεῖθεν, ἀλλὰ περιμένετε τὴν ἐπαγγελίαν, » καὶ ὀπηνίκα ταύτης ἀξιωθῆτε, τῆνικαῦτα τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν τεράτων ἀπάρεξασθε. Ἄλλὰ γὰρ καὶ οἱ περὶ τὸν ἅγιον ἀπόστολον Παῦλον ἐκωλύθησαν ὑπὸ τοῦ προσκυνητοῦ Πνεύματος ἐν καιρῷ, λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ.

PMZ'. — EYGENIO MONAZONTI.

Ἀμήχανον χωρὶς λύτης παρελθεῖν τὸν ἐμπαυθεύμενον τοῖς πειρασμοῖς. Πλὴν ὁμως μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν πειρασμῶν, καὶ τὴν ὑποχώρησιν τῶν δαιμόνων, πολλῆς χαρᾶς πληροῦνται οἱ τοιοῦτοι, καὶ δακρύων γλυκέων, καὶ νοημάτων θείων, ὅσοι ἐγεώργησαν τὸν ἐπωφελῆ πόνον καὶ τὴν σώζουσαν θλίψιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. « Κατὰ γὰρ τὸ πλήθος, φησὶ, τῶν ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ ὀδυνῶν, αἱ παρακλήσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ αἱ πληροφορίαι εὐφραναν τὴν ψυχὴν μου. »

PMH. — EYTYXIO DIAKONŌ.

Ἀγῶνος πολλοῦ χρεῖα, καὶ φροντίδος ἱκανῆς, καὶ προσευχῆς νηφούσης καὶ ἀρέμβου, πρὸς τὸ ζητῆσαι καὶ ἐξευρεῖν τὴν ἀπαρενόχητον τῆς διανοίας κατάστασιν, ἔνθα οἰκεῖν λέγεται ὁ Δεσπότης, ὡς φησὶν : Ἄπόστολος : « Ἦ οὐκ ἐπιγινώσκετε, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; » Ἐκεῖ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὑπάρχει ἑτερός τις ἐγκάρδιος οὐρανός ἀπὸ τῆς θείας μόνης φρυκτωρούμενος χάριτος ἐν εἰρήνῃ τινὶ ἀνερηγηεῦτῳ καὶ ἀνεκδιγήτῳ.

PMΘ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ἐπὶ πολὺ τῆς ηλικίας προκόψας ὁ Θεοπέσιος Δαυὶδ, εὐχαριστῶν μεγάλως τῷ ἐκλεξαμένῳ αὐτὸν Θεῷ,

⁶⁵ Act. xvi, 12. ⁶⁶ ibid. 15, 14. ⁶⁷ Joan. iv, 7. ⁶⁸ Matth. xv, 22. ⁶⁹ Matth. ix, 20. ⁷⁰ Matth. xxvi, 6. ⁷¹ Act. x, 6. ⁷² Luc. xxiv, 49. ⁷³ Act. xvi, 6, 7. ⁷⁴ Psal. xc:ii, 19. ⁷⁵ 1. p. i. c. iii, 17.

ἤσθι περὶ τὰ τελευταία τῆς εὐλογίας, ὅτι Νῦν μάλιστα ἄ
 ἔρεν ὁ δοῦλός σου τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ εἰς τὸ εὐχα-
 σθαι τὴν εὐχὴν ταύτην, σημαίνων ἡμῖν τὴν μακαρι-
 ζήτα, καὶ τὴν ἁγίαν καταστάσιν ἐκείνην τὴν εἰρη-
 κὴν καὶ λάμπουσαν, [πρὸ τοῦ] ἔσθαι μηδεμίαν μνήμη
 διαφαίνεται πάσης τῆς προσκαίρου καὶ αἰσθητῆς
 κρίσεως.

PN. — ΒΙΛΙΑΔΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μοναχὸς οὐδὲ ὄναρ ὀφείλει ὄψιν βλέπειν γυναικὸς,
 μήτε συνεσιδῆσθαι, καὶ συμβροχιζεῖν, καὶ συγγε-
 λῆν, καὶ συνδιανυκτερεύειν ταῖς γυναίξι, καὶ πάσας
 τὰς αἰσθήσεις τῆς ὀρωμένης λοιμώδους αἰσθήσεως
 ἀναπικλῆν.

PNA. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦ τί σοι λέξας, ἰσχύσω ἀνακόψαι σε τῆς ἀκολάστου
 γνώμης; ὦ τί σοι χρήσιμον καὶ ἀρμόδιον πρὸς συμ-
 βουλήν ψυχοφελῆ εἰρηκῶς, ἀπέριξο τῆς κακίας; ὦ
 ποταπὸς παιδευμάτων χαλινοῦς ἐπιθαλῶν τῷ σκλη-
 ροστόμφῳ ἔπιπαι, δυνηθεῖν ἀναχαιτίσαι τῆς ἡδονῆς;
 ὦ τί σοι ποτε ποιήσας, λύσω μὲν τῆς πρὸς τὸ
 ἄγλυ μανίας, δῆσω δὲ τοῖς τῆς ἀγγελίας δαμοῖς;

PNB. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Πλεῖστα ἔχεις τῆς περὶ σὲ τοῦ Θεοῦ ἡγεμονίας
 ἐνέχυρα, μυρία παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς περιβολῆς τοῦ
 μοναχικοῦ σχήματος εὐεργετηθεὶς, καὶ θαλφθεὶς, καὶ
 φρουρηθεὶς, καίτοι τὸ τῆνικαῦτα μηδὲν ἀγαθὸν ἔρ-
 γον ἐπιτελῶν. Ἐκείνα τὸν ἀναμνησκόμενος εὐ-
 γνώμονι λογισμῷ, ταπεινώσόν σου τὸ φρόνημα,
 φύγων τὴν διατριβὴν τῶν μετὰ τὸ ἐλθεῖν εἰς τὸν
 μονῆρην βίον τὴν ὑπερηφανίαν ἀσπαζομένων, καὶ
 τὰς γνάθους φυσῶντων, καὶ ἐξογκούντων τὰ στήθη,
 καὶ τοῖς δικαστηρίοις προσεδρεύοντων, καὶ ἀεὶ βιω-
 τικά λαλοῦντων, καὶ τοῖς πονηρῶμασι τῶν τελευ-
 ταίων ἀποκαρπιτόντων τὰ πρῶν αὐτοῖς κακῶς
 πραχθέντα, καὶ ἐπισπασαμένων ἐκείνο τὸ πνεῦμα
 τὸ πονηρὸν μετὰ τῆς τῶν πονηροτέρων πνευμάτων
 ἑβδομάδος, ὅπως, κατὰ τὸν τοῦ Εὐαγγελίου λόγον,
 τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρῶτων ἀποδειχθῆ. Αὐτὸς
 οὖν σύντριψον τὴν καρδίαν σου, καθά φησιν ὁ Δαυὶδ·
 Ὅτι κατεσμικρύνθη ἐγὼ ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ
 μου, καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων ἐπ' αὐτῷ πεποιθῶτων.
 Ὅστε γὰρ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐπορεύθη ἐν με-
 γάλοις, οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ· ἀλλ' εὐλαβού-
 μην, μήποτε παρειασθῶ ἀτεράμνοσί τισι καὶ ἀπαι-
 δευτάτοις, ὅτινες ἐπαλάθοιο τῶν ἔργων Κυρίου,
 οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τῶν θαυμα-
 σίων, ὧν ἔδειξε, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς ἀφ' ἡμερῶν
 πονηρῶν.

PNΓ. — ΝΕΙΑΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Εἰσὶ τινες ἐν κόσμῳ βιωτικοὶ, κατὰ τὴν σὴν λογί-
 ζήτα, κεκτημένοι τοῦνομα τοῦ ἀκριβοδικαίου, καὶ
 νηστεύοντες διὰ παντός, καὶ ἀλουτοῦντες, καὶ χαμυ-
 νοῦντες, καὶ πλεῖστη προσανεχόμενοι ἀγρυπνίᾳ, καὶ
 προσευχῇ, καὶ τῇ ἐκ μέρους τῶν καταπονουμένων
 προστασίᾳ, μηδέποτε δὲ λαθόντες δαιμόνων πείραν
 τὸ σύνολον· διότι οὐδὲ πᾶν περὶ αὐτῶν τῷ διαβό-

ctionis estatur: Nunc vix ægre invenit servus tuus
 cor suum ad faciendas precesiones⁷⁶: beatitatem
 nobis significans, et sanctum illum statum pacifi-
 cum collucentemque, ubi nulla apparet memoria
 temporalis et sensilis creaturæ.

CL. — BILILLO MONACHO.

Monacho neque in somno facies muliebris con-
 spicienda est; quinimo non debet neque convivari,
 neque una cum feminis belluari, neque combibere,
 neque ridere, neque pernoctare, nullosque sensus
 aspectu pestifero adimplere.

CLI. — Eidem.

O quid tibi dicens, potero te ab intemperante
 sententia revellere? o quid tibi conducibile, et ad
 consilium animo proficuum accommodatum enun-
 tians a malitia avocare? o quale instructionum fre-
 num equo durioris oris imponens a voluptate retor-
 quere? o quid tibi unquam faciens a furore in
 feminas liberare, vinculisque castimonie colli-
 gare?

CLII. — DEMETRIO MONACHO.

Plurima divinæ de te curæ pignora possides,
 innumeris³⁷¹ ab eo et monachici habitus am-
 bitu beneficiis affectus, solus et custoditus, licet
 tunc temporis opus bonum nullum efficeres. Illa
 itaque benigna mente renuntians atque remandans,
 stultam tuam arrogantemque existimationem dejice,
 eorum consuetudinem vitans, qui etiam postquam
 monachorum albo nomina scripserunt, superbiæ
 operam navant, et buccas inflant, et pectore intum-
 mescunt, et tribunalibus assident, et semper de
 rebus hisce terrenis sermonem habent, et postre-
 mis facinoribus priores res ab ipsis pessime gestas
 occultant, et spiritum illum pravum cum iniquiorum
 spirituum hebdomade amplexant sunt, ut secundum
 Evangelii verba, postrema pejora prioribus⁷⁶
 commonstrentur. Tu igitur conterito cor tuum, ut
 David ait: Quoniam pusillus factus sum ego in
 conspectu Domini Dei mei, et in conspectu homi-
 num credentium ei⁷⁷. « Neque enim elatum est
 cor meum, neque ambulavi in magnis, neque in
 mirabilibus super me⁷⁸; » sed cavebam ne assi-
 milarer inexorabilibus quibusdam et ignarissimis,
 qui obliti sunt operum Dei, nec sunt recordati
 beneficiorum et miraculorum, quæ ostendit, et fecit
 illis in diebus malis⁷⁹.

CLIII. — NILO SCHOLASTICO.

Sunt in mundo nonnulli viventes sæculo, ut tua
 mihi significavit prudentia, qui exquisite justi no-
 men sortiti sunt, et continuo jejnant, et ihoui
 semper remanent, et in terra accumbunt, et plu-
 rimis dediti vigiliis et³⁷² orationibus, et peri-
 culis oppressorum patrocinio, nulla tamen dæmo-
 num tentatione exerciti sunt; eo quod non multum

de illis diabolo cura est, qui potius adversus eos, qui solitarium et tranquillum vitæ institutum amplectantur, anceps innumerarum tentationum singulis, ut ita dicam, horis, studium curat et acuit. Nondum itaque conflictuum dæmoniacorum, qui adversus nos intenduntur, experimentum habuerunt. Nondum velitationem alicujus intellectualis cohortis persenserunt. Nondum aggressionem incorporeorum barbarorum subierunt. Nondum invisibiles pugiles ad eos accesserunt. Nondum amara, tristes, obscuræque adversariorum phalanges appropinquarunt. Nondum eos invasit Assyrius. Nondum probati sunt; nondum concussi; nondum discussi; nondum obtenebrati, non opacati, ut ait Dominus Jobo: In dracone arbores magnæ opacantur⁸⁰, admirandi nempe quidam viri, virtute et diviniore cognitione pleni a diabolo inquinantur, confunduntur, cribrantur, dimoventur, diffamantur, ore mordentur, vinculis caudarum in faciem verberantur, innumeras sustinent illius improbitates, consilii inopes sunt, æstuant exire de tabernaculo, exorant de corpusculo digredi, quo adversarius noster comparere ibi obnititur. Quid pluribus opus est? Nondum fere virtutis nullis periculis implicitæ, multisque laboribus nomen audiverunt, et jam perfectos agonistas sese reputant, facultatum omnium adversantium victores, præceptorum omnium evangelicorum textores, rebus agendis, illisque præstantissimis callidi tornatores, et omnigenæ spiritualis sapientiæ cordatissimi, adeo ut illis direttore opus non sit. Quapropter multos vocant in crimen, Ecclesiæ præsidēs **373** culpant, monachos naso suspendunt adunco, et insectantur, et inter familiaria colloquia res alienas discutunt. Et sane iniquitatum omnium illa deterrima habetur, cum quis pluribus sceleribus obnoxius, proprias labes et conscientiae vulnera non examinat, sed aliorum explorat, et maledictis incessit. Prætereaque omnes fastidiunt, omnes nihili faciunt, et sæpe optimorum famam sauciant; omnes, etiam non quesiti, populo differunt, et cum ipsi nihil didicerint, vel sapiant, alios præceptis Christianis sacrisque instituire præsumunt. Hi itaque a pueris parvulis non multum ablutere judicandi sunt, qui cum cultro ligneo in se recipiunt universos barbaros interneconi tradere, quemadmodum tu sæpenumero non multis inculcasti. Rursus, qui æque atque nos moribus juvenculi sunt, puero simplicissimo similes judico sese jactanti, artem agriculturæ exquisitissima ratione callere, qui in longe lateque diffuso pelluvio modica terra, fimoque immisto, in illo grana non admodum multa sparsit, cumque aquam fudisset, et abundanter potitasset, non multo post pusilla illa sata pullulasse, et pelvim in medio impluvio paterno jacentem herbescere conspiciens, statim hilarescit, ketusque omnibus

⁸⁰ Job xl, 16.

λω μέλει, μάλλον δὲ κατὰ τῶν τὸν μονήρη καὶ ἡσυχίον ἐλομένων βίον, τὴν ἀμρήκη τῶν μυρίων πειρασμῶν καθεκάστην, ὡς εἰπεῖν, ὦραν φιλοκαλεῖ, καὶ δέξυναι μάχαιραν. Οὐπω τοίνυν τῶν καθ' ὑμᾶς ἐν πάρῳ γεγόνασι πολέμων δαιμονικῶν· οὐπω οὐδὲ ἀκροβολισμοῦ τινος νοητῆς παρατάξεως ἤσθηον· οὐπω ἐπιδρομῶν ἀσάρκων βαρβάρων πεπόνθησιν· οὐπω προσήλθον αὐτοῖς οἱ ἀόρατοι πύκτα· οὐπω προσήγγισαν αὐτοῖς αἱ πικραὶ, καὶ ἀμειδεῖς, καὶ σκοτεινὰ τῶν ἐναντίων φάλαγγες· οὐπω ἐπῆλθεν αὐτοῖς ὁ Ἀσσύριος· οὐπω ἐδοκιμάσθησαν· οὐπω διεσείσθησαν καὶ διετινάχθησαν· οὐπω συνεσκοτισθῆσαν οὐδὲ ἐσκιάσθησαν, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος τῷ Ἰωβ, ὅτι Ἐν τῷ δράκοντι δένδρα μεγάλα σκιαζονται· τούτεστι, θαυμάσιοι τινες ἄνδρες, καὶ ἀρετῆς καὶ γνώσεως θειοτέρας γέμοντες, ὑπὸ τοῦ διαβόλου θολοῦνται, συγχέονται, σινιάζονται, σαλεύονται, καὶ διακωδωνίζονται, τῷ στόματι δάκνονται, τῷ οὐραίῳ τὰ πρόσωπα τύπτονται, μυρίας ἐπηρείας παρ' αὐτοῦ ὑπομένουσιν, ἀπορῶνται, ἰλιγγιώσιν ἐξελεθεῖν τοῦ σκήνους, εὐχονται καὶ σαρκίῳ διαζευχθῆναι, δι' οὗ ὁ δυσμενῆς ἡμῶν κατάρχειν φιλονεικεῖ. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; Οὐπω οὐδὲ ἤκουσαν σχεδὸν τῆς πολυκινδύνου καὶ πολυμόχθου ἀρετῆς τοῦ νομα, καὶ ἤδη τοπάζουσιν εἰς τέλος ὑπάρχειν ἀγωνισταί, νικητὰ πασῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, ἔριθοι παντὸς εὐαγγελικοῦ διατάγματος, τορευταὶ πρακτικῆς ἐξαιρέτου, ἐπιστήμονες παντοίας πνευματικῆς σοφίας, ὡς μηδὲν ὄλως ἔτι προσδεῖσθαι τῶν διδασκόντων αὐτοῖς. Διόπερ λοιπὸν ἄρχονται ψέγειν πολλοὺς, λοιδορεῖν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας προκαθημένους, μυκτηρίζειν καὶ διασύρειν τοὺς μοναχοὺς, ἡδέως τε αἰεὶ ὁμιλεῖν τὰ ἀλλότρια. Ἔστι δὲ μεγάλη ἀμαρτία τὸ μὴ περικοπεῖν τὰ οικεῖα ἀμαρτήματα τὸν πλειστοῖς ἀνομήμασι τετρωμένον, ἀλλὰ τὰ τῶν ἄλλων πολυπραγμονεῖν καὶ λέγειν κακὰ. Ἀτὰρ δὴ καὶ πᾶσιν ἀπαρέσκονται, πάντα ἐξουθενοῦσι, καὶ τοὺς ἀρίστους πολλάκις· πᾶσιν ἐπιμέμφονται, πᾶσιν ἐπεμβαίνουσι μὴ ζητούμενοι. Τινὰς δὲ καὶ κατηχεῖν ἐπιχειροῦσι, μήπω μεμαθηχότες. Τοὺς τοιοῦτους τοιγαροῦν παρεικαστέον παιδίους μικροῖς, μετὰ μαχαίρας ξυλίνης πάντας βαρβάρους φονεῦειν ὑπισχνομένοις, καθάπερ αὐτὸς πρὸς τινὰς πλεονάκις εἰρηκας. Πάλιν οἱ παραπλησίως ἡμῖν ὑπάρχοντες νεκροὶ τὸ ἦθος, εὐκείναι **D** μοι δοκοῦσι παιδίῳ ἀπλουστάτῳ καυχωμένῳ εἶδέναι σὺν ἀκριβεῖ ἀπάσῃ γεωργικῇ, ὅπερ λαθὼν λεκάνην πλατυτάτην, βέβληκεν εἰς αὐτὴν κόκκους ἀναριθμήτους, ὕδωρ δὲ ἐπιχέαν, καὶ ποτίσαν θαψιλῶς, μετ' οὐ πολὺ ἐθεάσατο τὰ μικρὰ ἐκεῖνα βλαστήσαντα σπέρματα, καὶ χλοηφορήσασαν τὴν λεκάνην, κειμένην ἐν τῷ μεσαύλῳ τοῦ οἴκου τοῦ πατρικοῦ, παραυτίκα τε χαίρει καὶ τέρπεται μεγάλως καὶ βοᾷ ἐπὶ πάντων μεθ' ὄρκου τε καὶ γέλωτος λέγον, ὅτι Ἐμπεῖρός εἰμι παντοίας γεηπονίας, καὶ τέλειος γεωργός. Οὐκ οἶδε δὲ τοὺς πόρους τῶν τὰ χωράφια φιλοκαλούντων καὶ ἀροτριόντων· οὐκ ἐπίσταται τὰς τῶν ὀρνέων διαρπαγὰς· οὐκ οἶδε τὰς θλίψεις τῆς ἀβροχίας, καὶ

φλογμῶν ξηρασίας ἐν αὐτῇ χειμῶνι πολλάκις γινο-
 μένας, ἢ μετὰ τοσαύτην ἐπὶ πάλιν γεννήματα θραυ-
 μάτων τινῶν, ἢ ὀνάγγρων ἐμβολᾶς, ἢ ἄλλων ζώων, ἢ
 κλοπᾶς ἀνθρώπων, ἢ καταπατήματα θηρίων, ἢ ἐπι-
 φορᾶν χαλάζης, ἢ ἐμπυρισμὸν σταχυῶν. Οὐδὲ γινώ-
 σκει τὸ βρέφος, ὅτι χρὴ γρηγορεῖν κατὰ τὸν ἀγρὸν
 ἐξω, καὶ νῆφειν, καὶ φυλάττειν τὸ οἰκεῖον γεώργιον.
 Οὐκ οἶδε πάμπαν, μόνον δὲ ἀκούει, τί ἐστὶν ἀκρις,
 καὶ βροῦχος, καὶ ἐρυσίθη, καὶ κάμπη. Ναὶ μὴν ἐτι
 παραπλησιαστὸν τοὺς τοιοῦτους νηπιόφρονας ἀνδρας
 παιδίῳ, πορθμεῖον ἔχοντι ἔνδοθι τοῦ λιμένος, καὶ
 σύνεγγυς τοῦ αἰγιαλοῦ μετὰ παιγμονῆς πλέοντι, καὶ
 καυχόμενῳ ὁμοίως τοῖς πάντα πεπεραχόσι τὰ φο-
 θερᾶ παλλάγη. Ταῦτα δὲ νυκτὶ φήσας λογιζομαι οὐ με-
 τρώς καθάψασθαι τῆς ἡμετέρας οἰήσεως.
 tantummodo auditu, quid sit locusta, bruchus, erysibe et cruca. Adhuc viri hujusmodi delicatī
 excordatiq̄ue comparandi sunt infantulo, intra portum navim possidenti, et prope littus animi causā
 navicula iter facienti, et sese eodem modo jactanti coram eis, qui formidolosa atq̄ue horrenda maria
 transvolant. His enuntiatis, existimo satis abunde stultam arrogantemq̄ue nostri existimationem
 redarguisse.

PNV. — DAMIANῶ MONAZONTI.

Μὴ σου τὴν προθυμίαν οἱ ἐχθροὶ ἀμδυνέτωσαν,
 τοῖς ποικίλοις καὶ ἀφότοις πειρασμοῖς τὴν ψυχὴν
 κολαρίζοντες. Ἐκ γὰρ δὴ τῶν θλίψεών σοι τῶν πολ-
 λῶν καὶ ἀμυθητῶν ὁ στέφανος πλέκεται, καὶ ἐν
 ταῖς ἀσθενείαις, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, τελεῖται ἡ
 δύναμις τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ταῖς σκυθρωποτέραις
 καταστάσεσιν ἐπανθῆν εἰσθεῖν ἡ τοῦ Πνεύματος χά-
 ρις. Ἐν δὲ τῷ σκότει, φησὶν, ἐξανέτειλε φῶς τοῖς
 εὐθέσι, ἐάν γε τὴν παρῆρησιαν καὶ τὸ καύχημα τῆς
 ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατασχῶσι.

PNE'. — NEIAῶ MONAXῶ.

Ὅν τρόπον τὸν σίδηρον ἀψηλάφητον ποιεῖ τοῦ πυ-
 ρὸς ἡ συνάφεια, οὕτως καὶ ἡ πυκνὴ καὶ ἔμπονος
 προσευχῆ, πεπυρακτωμένον καὶ ἀκαίον τοῦ μονα-
 χοῦ τὸν νοῦν ἀποτελοῦσα, ἀνεπαφον τοῦτον καθίστησι
 τοῖς ἀόρατοις ἐχθροῖς. Ὅθεν πάση μηχανῇ δοκῶν τοῖς
 ἀγωνιζομένοις ἐμποιεῖν σπουδάζουσιν οἱ πάμφαυλοι
 δαίμονες εἰς τὴν παραμονὴν καὶ τὴν προσκαρτέρη-
 σιν τῆς προσευχῆς, εὐ μάλιστ' αὐτῆν ἐπιστάμενοι ἐπι-
 θουλον μὲν καὶ διώκτριαν πάσης ἀντικειμένης δυ-
 νάμεως, τοῦ δὲ ἀγωνιστοῦ, ὑπεραγωνίστριαν καὶ
 ὑπερασπιστριαν.]

PNG'. — XENOΦῶNTI ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ

Μὴ πρὸ τοῦ ἀπαρτισμοῦ τῶν ἀρετῶν κατηχεῖν
 καὶ μυσταγωγεῖν ἄλλους βούλου φιλοτιμίας χάριν·
 ἀλλὰ πρῶτον τελεσιούργησον πᾶσαν ἀγαθὴν πράξιν,
 καὶ μετὰ τὴν τούτων λαμπαδοῦχιαν γενόμενος τέλειος,
 καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας κατὰ τὸν
 θεῖον νόμον, καὶ ἐπιλαθόμενος τῆς τῶν πατέρων κλη-
 ρονομίας, τότε λοιπὸν ἐν παρῆρησιᾳ καὶ παιδεύε τοὺς
 ἄλλους, καὶ δίδασκει, καὶ φυτουργὸς ζύλων νοητῶν
 γίνου, κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐν τεύχεϊ Λευϊτικῷ, ὅτι
 Ὅταν εἰσελθῆτε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τότε
 πᾶν ξύλον φυτεύσατε βρώσιμον. Ταῦτα δὲ σοι παρ-
 ῆνενα, ἵνα μὴ πολλάκις ἀκούσης παρά τινος τὸ, Ἐ-
 τρεῖ, θεράπευτον σεαυτὸν, ἢ πρῶτον τὰ μεγάλα νο-

letitiis coram omnibus jurans ridensq̄ue elamat se
 universæ agriculturæ scientiam possidere, et ab-
 solutissimum agrorum cultorem esse : cum tamen
 eorum, quæ agros colunt et arant, labores non
 noverit, qui avium rapinas ignorat, neque cons-
 pexit siccitatis angustias, neque incendiorum in-
 flammationes, per ipsam hiemem sæpius exarde-
 scentes, vel postquam enata adultaque sunt jam
 sata, nonnullarum pecudum, 374 vel onagrorum,
 vel aliorum animalium incursiones, aut hominum
 furta, aut bestiarum concursationes, aut grandinis
 vehementem delapsus, aut incendium spicarum.
 Nondum intelligit infantulus evigilandum esse
 extra urbem in agro, serie et sobrie proprias sege-
 tes esse conservandas. Neque novit penitus, nisi
 tantummodo auditu, quid sit locusta, bruchus, erysibe et cruca. Adhuc viri hujusmodi delicatī
 excordatiq̄ue comparandi sunt infantulo, intra portum navim possidenti, et prope littus animi causā
 navicula iter facienti, et sese eodem modo jactanti coram eis, qui formidolosa atq̄ue horrenda maria
 transvolant. His enuntiatis, existimo satis abunde stultam arrogantemq̄ue nostri existimationem
 redarguisse.

B CLI7. — DAMIANO MONACHO.

Cave, ne tuam hostes alacritatem, variis infan-
 disque tentationibus animam colaphis cædentes,
 retundant. Ex multis quippe tentationibus et in-
 enarrabilibus corona plectitur, et in infirmitatibus,
 ut Apostolus ait, virtus Christi perficitur⁸¹, et
 in tristioribus affectionibus Spiritus gratiæ efflore-
 scit. In tenebris porro, ait ille, exortum est lu-
 men rectis⁸², si libertatem, et spei professionem
 ad finem usque stabilem conservaverunt.

CLV. — NILO MONACHO.

Quemadmodum ignis contractatio ferrum ita af-
 ficit, ut tangi minime possit : ita crebra et labo-
 riosa 375 oratio monachi mentem ignitam ac ve-
 getam efficiens, eam minime tangi posse ab invi-
 sibilibus hostibus facit. Hinc totis viribus certanti-
 bus nequissimi dæmones pigritiam indere in per-
 severantia et orationis perpersione conantur, opti-
 me id callentes, eam insidiatricem et universæ ad-
 versariæ potestatis persecutricem, agonistæ vero
 concertatricem summopere esse et protectricem.

CLVI. — XENOPHONTI PRESBYTERO.

Ne ante tibi comparatum virtutum complemen-
 tum rudimenta religionis docere, et alios ad my-
 steria introduceere velis ambitionis ergo, sed pri-
 mum omnem bonam actionem perficito, et post
 harum faces luciferas factus perfectus, ingressus-
 que ex divinæ legis præscripto in terram promissio-
 nis, paternaque hæreditate potitus, tum post-
 modum palam libereque alios instruito, informato,
 et ligna intellectualia plantato, ut scriptum est in
 libro Levitici : Cum ingressi fueritis in terram
 promissionis, tunc omne lignum plantate comedi-
 bile⁸³. Hæc vero ad te scriptura persecutus sum,
 ne sæpius audias illud : Medice, cura te ipsum⁸⁴.

⁸¹ II Cor. xii, 9. ⁸² Psal. cxi, 4. ⁸³ Levit. xix, 23.

⁸⁴ Luc iv, 25.

primum, qui in magnis impotens et insanus es, tum demum curato et aliorum vulnera et dolores sanare.

CLVII. — THEODORO MONACHO.

Non ægre ferenda sunt, quæ insperato contingunt, sed bono præstat animo esse in multis afflictionibus. Propterea dixit: **376** Amixi te, anginæ instar inedia te suffocavi, ut saturareris manna cognitionis, et ut in extremis tuis bene tibi agerem⁶⁴.

CLVIII. — *Eidem.*

Si immitis quispiam ventus in mare non flaverit, undæ non attolluntur; si et immundus dæmon ad nos non accesserit, nullo modo exsecrandis affectionibus neque anima, neque corpus conturbantur.

CLIX. — *Eidem.*

Quemadmodum respiratio nunquam intempativa est, ita et a Domino petitiones arcanas ad ultimam usque respiracionem expetere.

CLX. — *Eidem.*

Si sæpissime ex alloquio cum probo viro commodum nobis comparavimus, quotnam fructus non capiemus, interdium noctuque per orationem psalmodiarumque cantum Dominum omnium alloquentes?

CLXI. — THEOCLI PRESBYTERO.

Quid miraris, si ab iis, qui assimilem tuæ animam possident, et in te prius bene affecti erant, probri afficeris, nimiumque vituperaris? Recole tibi Jobum invictum; recole sanctos reliquos, qui per omnem afflictionem ambularunt. Quid hæc refero? Recole justum omnium Dominum Christum, qui tam **377** ægras angustias a propriis servis sustinuit, cavillationes, sannas, irrisiones, sputa, contemptus, contumelias, alapas, innumeras injurias, tandemque mortem inhonoratam et ingloriam, et sic inexplicabilem philosophiam philosophatum: et ægritudini animi sinem imponito.

CLXII. — *Eidem.*

Quem saluum vult Deus cum timore conculiet, conturbabit, varie vexabit, ne illi tempus suppetat sese in superbiam efferendi

CLXIII. — *Eidem.*

Quam graciosus accedit Sirach multiscius, componens scribensque verba proficua! « Qui enim, ait, alium suum amat, frequenter illi verbera impingit⁶⁵. » Nos vero omnino per fidem sinceram filii Dei sumus altissimi, et castigamur equidem, sed non tradimur morti; et dejicimur, sed non abolemur. Neque enim rubus, qui amburebatur aliquando exustus est⁶⁶.

CLXIV. — PETRO MONACHO.

Nunquam otiosos esse oportet, neque a Scripturarum meditatione, et orationibus, et spiritualibus cantibus, et præillustri, quod secundum justitiam fit, exercitio cessandum: ne nobismet ipsis neglectis, fervorem gratiæ ob desidiam mo-

σούντα, καὶ τότε λοιπὸν τοιοῦ ἐπιμέλειαν καὶ λατρείαν ψυχῶν.

PNZ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Ὁὐ χρὴ δυσφορεῖν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐθουμεῖν ἐπὶ ταῖς πολλαῖς θλίψεσι· διὰ τοῦτό φησιν· Ἔθλιψά σε, καὶ ἐλιμαγχρόνησά σε, ἵνα ψωμισθῆς τὸ μάννα τῆς γνώσεως, καὶ ἵνα ἐπ' ἐσχάτων σου εὖ σε ποιήσω.

PNH'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Μὴ πνεύσαντος ἐν τῇ θαλάσῃ σκληροῦ τινος ἀνέμου, οὐκ ἂν φανεῖρη κύματα· καὶ μὴ ἐπιδημήσαντος ἡμῖν δαίμονος ἀκαθάρτου, οὐδαμῶς χειμασθήσεται τοῖς μισροῖς πάθειν οὔτε ψυχῇ, οὔτε σῶμα.

B

PNΘ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὅσπερ τὸ ἀναπνεῖν οὐδέ ποτε ἀκαιρον, οὕτως οὐδὲ τὸ αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτήματα μυστικά μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

PE'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Εἰ πολλάκις ὠφελήθημεν ἀνδρὶ τινὶ ἀγαθῷ συντυχόντες, πηλίκᾳ κερδανόμεν, μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτα προσδιαλεγόμενοι δι' εὐχῆς καὶ ψαλμωδίας τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων;

PEA'. — ΘΕΟΚΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τί θαυμάσεις, καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ὁμοψύχων τὸ πρὶν φίλων κατονειδίζομενος καὶ ἄγαν ψεγόμενος; Μνήσθητι τοῦ ἀπτήτου Ἰῶδ· μνήσθητι πάντων τῶν ἁγίων τῶν ὀδυσάντων διὰ πάσης θλίψεως. Τί ταῦτα λέγω; μνημόνευσον τοῦ Δεσπότη τῶν ὄλων Χριστοῦ, τοῦ τοσαύτην ὑπὸ δοῦλων ἰδίῳ ὑπομενηχότος περιστάσιν καὶ σκῶφιν, मुखηρισμόν τε καὶ χλευασμόν, ἐμπυτυμούς, εὐτελισμούς, παροινίας, κολαφισμούς, ὕβρεις μυρίας, καὶ τέλος τὸν ἀτιμον θάνατον, καὶ φιλοσοφούντος φιλοσοφίαν ἄβρῆτον· καὶ λώψησον ἀσχάλλων.

PEB'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὅντινα βούλεται σῶσαι ὁ Θεός, φοβήσεται αὐτὸν, τινάζει αὐτὸν, ποικίλως λυπήσει αὐτὸν, ὅπως μὴ ἐξη καιρὸν διεγείρεσθαι πρὸς ὑπερφηανίαν.

PEG'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὅς εὐχαρὶς ὁ πολύπειρος Σιράχ, συντάσων καὶ γράφων ὠφέλιμα ῥήματα· « Ὁ ἀγαπῶν γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον οὐδὲν ἐνδελεχῶς τούτῳ μάλιστα χρρηγῆσει. » Ἡμεῖς δὲ πάντως διὰ γνησίας πίστεως ὑπάρχοντες υἱοὶ Θεοῦ ὕψιστου, καὶ παιδευόμεθα μὲν, οὐ θανατούμεθα δέ· καὶ καταβαλλόμεθα, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμεθα. Οὐ γὰρ ἡ βᾶτος ποτὲ φλεγόμενη ἐφλέχθη.

PEA'. — ΠΕΤΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Οὐδέποτε δεῖ ἀργεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ἀποπαύεσθαι τῆς τῶν Γραφῶν μελέτης, εὐχῶν τε καὶ πνευματικῶν ἔργων, καὶ τῆς κατὰ δικαιοσύνην ἐκλάμπρου ἐργασίας· ὅπως μὴ ἀμελήσαντες ἑαυτῶν ἀπολέσωμεν τὴν θέρμην τῆς χάριτος, διὰ τὴν τοῦ τρόπου χαυνό-

⁶⁴ Deut. viii, 3. ⁶⁵ Eccli. xxx, 1. ⁶⁶ Exod. iii, 2.

τητα. Διόπερ παρεγγυᾷ κράζων ὁ θεός· Ἄποστολος· « Τὸ ἄνευμα μὴ σβέννυτε. » Ἄλλα καὶ τῆς παλαιᾶς πολλᾶκι νομοθεσίας διαγορευούσης ἀκήκοας· « Πῦρ καυθῆσεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, » τὸ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς δηλονότι, καὶ οὐδὲ ὄλως σβεσθῆσεται.

ΠΞΕ'. — ΠΑΥΛῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Μὴ σε φοβείτω τῆς σαρκὸς τὰ σκιρτήματα, ἐμπόως τῆς ἐγκρατείας ἐχόμενον, καὶ λιταῖς πυκνότερον χρώμεθα, καὶ ἡσυχάζειν ποθοῦντα. « Οὐ φοβηθῶμεθα γὰρ, φησί, ἐν τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν » τουτέστιν· « Ἐν τῷ τὴν σάρκα τοῖς ἐμφύτων παθῶν τε καὶ κινήματων βρασμαῖς καὶ κλόνοις ἀναζειν τρόπον χαλκαίου, ἀλλ' οὐδὲ τὰς τῶν δαιμόνων ἡδονάς, ἐξωθεν δίκην τινὸς γοητείας τοῖς ἀνθρωπίνους κινήμασι συγκινημένους, καὶ ἐκμαινούσας τὴν φύσιν, ποτὲ δειλιάσομεν, καλοῦντας εἰς συμμαχίαν τὸν Δεσπότην τῶν ὄλων.

ΠΞΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φάσκει καθεκάστις ὁ μακάριος Δαυὶδ πρὸς ἡμᾶς· « Ἐπὶ τῷ θεῷ ἠλπίσα, οὐ φοβηθῶμαι, τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; » Πᾶς γὰρ πιστὸς ἄνθρωπος, πρὸς τὸ κρείττον ἐπάρας, τὸ ὄμμα τῆς διανοίας, καὶ ἀκραδάντως ἐλπίσας, πάντως ὅτι καταπαλαίσει καὶ καταργήσει τὰ συγγενῆ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τοὺς ἐριννυώδεις καὶ τερατώδεις ἀποπέμψει, καὶ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀποπτύσει. Πῶς τοῖνον αὐτὸς ὑπὲρ πάντα φοβῆ, καὶ καταπητήσεις, καὶ δειλιάς τοὺς βρασμούς, καὶ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ δέρματος, καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς; Ἄλλα δοκιμαστέον, μὴ ἐξ ἀπιστίας τοῦτο συμβαίνει καὶ γίνεται τὸ δέος, καὶ πρὸς τὸν Ιατρὸν τῶν ψυχῶν βοητέον· « Πιστεύω, Δέσποτα, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ » ἢ ἐκεῖνο εἰπεῖν τὸ πάλαι γεγραμμένον· « Κύριε, πρόσθε εἰμὶν πιστῖν. »

ΠΞΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέμνησαι πάντως Ἰακώβου τοῦ ἀγίου γράψαντος, ὅτι ὁ διακρινόμενος ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ διστάζων, ἀνὴρ ἐστὶ δίψυχος, ἀκατάστατος, καὶ ὅμοιος κλύθωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένης καὶ ῥιπιζομένης. Καὶ μὴ οἰσθῶ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, λήψεσθαι τι παρὰ Κυρίου θαυμάσιον χάρισμα.

ΠΞΗ'. — ΠΑΡΝΑΣΙῶ ΣΥΝΗΓΟΡῸ.

Πότε ἄρα ἐξ ὕπνου ἀναστήσει τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀκάρπων ἡδονῶν; Πότε γνώσει, ὅτι λογικὸν κατεσκευάσθης ζῶν; Πότε μισήσει θελήσεις τὸν ἐχθρὸν τῆς ψυχῆς σου διάβολον, τὸν παντοίας ἀτόπου δημιουργὸν ἡδονῆς; Πότε κατὰ νοῦν λάθῃς τὸ καθ' ἐσθῆσόμενον φρικώδες κριτήριον, μετὰ τὴν λύσιν τῶν βλεπομένων ἀπάντων; Πότε ἄρα σεαυτοῦ καταγνοῖς; Πότε ἄρα βδελύξῃ τὴν κακὴν ἐργασίαν; Πότε μισήσεις τὸ πρᾶγμα τὸ δυσῶδες; Πότε στυγήσεις τῶν δαιμόνων τὰ φίλτρα; Πότε λήψῃ τοῦ Θεοῦ ἔνοιαν; Πότε ἄρα εἰς οὐρανὸν σὺν κλαυθμῷ ἀναδέψῃς; Πότε ἄρα τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ὑποθήσεις τὸ ὠτίον, καὶ πειθαρχήσεις; λέγοντι, « Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἀμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὕμῶν σώ-

rum amittamus. Ideo inculcat clamans divinus Apostolus : « Spiritum ne exstinguite ». » 378 Sed et veterem sæpius legem præcipientem audisti : « Ignis succendatur super altare », qui nempe est in principe animæ parte, et nullo modo extinguetur.

CLXV. — PAULO MONACHO.

Ne te exsultantis carnis timores concutiant, qui laboriose continentia devinciris, et supplicationibus frequentioribus uteris, et quiete vivere appetis. « Non timebimus enim, ait, cum terra concutitur », id est, cum caro innatarum perturbationum et motuum æstibus instar officinæ fabri ferrarii ebullit, sed nec dæmonum voluptates deforis instar incantamenti advenientes, et humanis motibus sese admiscentes, et naturam in furorem adigentes, unquam extimescemus, rerum omnium Dominum in auxilium advocantes.

CLXVI. — Eidem.

Singulis diebus nobis beatus David inculcat : « In Deo speravi; non timebo, quid mihi faciet homo ». » Omnis enim homo fidei addictus, oculis mentis in Deum sublevatis, inconcusse sperans, absque dubio superabit et debellabit affines carnis saltationes, et furiales, et monstrosas, atque obscenas cogitationes amandabit et detestabitur. Quanam itaque ratione ipse super omnia metuis, et pertimescis, et times æstus, pellisque rebelliones, et improbas cogitationes? Verumtamen perpendendum est, an ex infidelitate id proveniat, metusque oriatur, clamandumque ad animarum 379 medicum : « Credo, Domine, opem ferto infidelitati meæ ». » aut enuntiandum est, quod antifidelitatis scriptum fuerat : « Domine, adde nobis fidem ». »

CLXVII. — Eidem.

Recordaris utique scripti a sancto Jacobo : Qui in orationibus dividitur ambigitque, vir est duarum animarum, instabilis, et similis est tempestati maris ventis concitæ et agitata. Neque hic homo existimet se unquam aliquando a Deo innum aliquod admirandum accepturum.

CLXVIII. — PARNASIO CAUSIDICO.

Ecquando e somno pravarum atque inutilium voluptatum excitaberis? ecquando cognosces te esse animal rationis particeps? ecquando exsecraberis animæ tuæ diabolium, omnimodæ absurdæ voluptatis opificem? ecquando animo concipies futurum illud tremendum iudicium post visibillum omnium interitum? ecquando temetipsam condemnabis? ecquando pravum exercitium exsecraberis? ecquando detestaberis rem male olentem? ecquando dæmonum philtorum te capiet odium? ecquando Deum esse cognosces? ecquando in cælum cum lacrymis oculos elevabis? ecquando beato Paulo aurem præbebis, illique dicenti obedies : « Ne regnet peccatum in mortali vestro cor-

⁶⁷ 1 Thess. v, 19. ⁶⁸ Levit. vi, 12. ⁶⁹ Psal. xlv, 3. ⁷⁰ Psal. cxvii, 6. ⁷¹ Marc. ix, 23. ⁷² Luc. xvii, 5. ⁷³ Jac. 1, 6.

pore, neque sistite membra vestra peccati mancipia, sed exhibete vosmetipsos Deo tanquam ex
380 mortuis viventes in justitia, et membra vestra sanctificationi servieatia ⁹⁶, omnium Domino in vitam æternam.

CLXIX. — JULIANO LECTORI.

Non ita amator cupidine furens, propriam deperit amasiam, uti Deus præoptat animam, quæ penitentiam procurat; qui jam fornicatam rursus advocat per prophetam Jeremiam, vilique despectivæ habitæ dicit: Veni ad me, et velociter revertere ad Dominum tuum et Salvatorem. Eia, age, pone moras post tot mala. Veni ad me humiliata, et opprobriis affecta, et ego te ab omni dedecore liberabo, et justorum consilientiam exhibebo ⁹⁷. Nullum etenim ipse fastidio, qui cum gemitu ad me convertitur. et ad meam misericordiam confugit.

CLXX. — NILO.

Nonnullis, qui propriorum delictorum penitentia duci renuunt, Dominus afflictionem et corporis cruciatum infert, ut eorum cruciatibus diligentes, et sensu faciliores, antequam dirum quidpiam subeant, corrigantur; neque in defectu, licet id minimum videatur, immoerentur.

CLXXI. — QUINTO SUBDIACONO DESERTORI.

Bonum equidem erat omnino incontaminatam unicam **381** non contaminasse. Bonum erat lumen non obtenebrasse. Bonum erat invulneratum perstitisse, nec medico indigere. Bonum erat, cor sanguine Dei aspersum, et veluti rosam florescentem iniqua voluptate quasi luto non conspurcasse. Quando vero paulum sequeris affectus, ac negligens superatus es, et devictus a lutosa amaraque iniquitate, et supplantatus a diabolo captivus adductus es, licet simile quid perpeti non exspectaveris, ne desperes: est etenim ad bonum per penitentiam regressus: et confugito ad Christum, qui alienis miseriis potissimum commovetur, et est humanissimus. Aditum habet facilem ad ipsum excusatio facta per preces, et jejunia, et fletum, et confessionem, et vigiliis, et in terram decubitus, et lacrymas, et similia.

CLXXII. — EIDEM.

Non est de salute desperandum per misericordiam Christi. Ecce etiam nunc per prophetam insinuat: « Nolo mortem peccatoris, sed conversionem ⁹⁸. » Ad me post iniquitatem revertere. « Nun qui cadit non resurgit ⁹⁹? » Resurgamus itaque.

CLXXIII. — AGATHOPODI MONACHO.

Semper supra conspiciendum est, et tum potissimum, cum dira ac tristia nos opprimunt, gratiaque Deo agendæ, qui nos exercitos tenet. Etenim beatus David **382** dicit: « Benedicam Dominum in omni tempore ¹⁰⁰; » et sanctus Isaias nostram personam induens clamat: « Benedicam te, et laudabo te, Domine, quod iratus es mihi, et avertisti faciem

A ματι, μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ ἀνομίᾳ· ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας· ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῷ ἁγιασμῷ· τῷ Κυρίῳ τῶν ὁλῶν εἰς ζωὴν αἰώνιον.

PEΘ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Οὐχ οὕτως τις ἐραστῆς μανικώτατος τῆς ἑαυτῷ ἐρωμένης ἐπιθυμῆι, ὡς ὁ Θεὸς ἐφίεται ψυχῆς τῆς βουλομένης μετανοεῖν· ὅς τὴν ἐκπορνεύσασαν πάλιν ἀνακαλεῖται διὰ τοῦ προφήτου Ἱερειμίου, καὶ φησι τῇ ἀπαρῆρσιδάστῳ· Δεῦρο πρὸς με, καὶ ταχέως ἀνάκαμψον πρὸς τὸν σεαυτῆς Δεσπότην καὶ Σωτῆρα. Δεῦρο, καὶ μὴ βραδύνης μετὰ μυρία κακά. Δεῦρο πρὸς με τεταπεινωμένη καὶ κατησχυμμένη, κάγῳ σε πάσης· ἐλευθερώσω αἰσχύνης, καὶ παρῆρσιαν δικαίων παρέξομαι. Οὐδένα γὰρ ἐγὼ ἀποστρέφομαι τῶν μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς με ἀναστρεφόντων τῇ ἐμῇ εὐσπλαγγίᾳ.

PO'. — ΝΕΙΑῶ.

Τισὶ τῶν μὴ θελόντων ἐπὶ τοῖς ἰσίοις σφάλμασι μετανοεῖν, ἐπιφέρει Κύριος θλίψιν καὶ βασανισμὸν σώματος, ὅπως διὰ τῆς ἐκεῖνων κολάσεως οἱ ἐμμελεῖς καὶ εὐαισθητέροισι, πρὶν τι σκυθρωπὸν ὑποστήναι, εἰς διάρθρωσιν ἔλθωσι, καὶ μὴ χρονίσωσιν ἐν τινὶ ἐλαττώματι, κἂν βραγὺ τοῦτο δοκῇ.

POA'. — ΚΥΙΝΤῶ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝῶ ΠΕΖΟΝΤΙ.

Καλὸν ὑπῆρχε μηδὲ ὅλων μολῦναι τὸν ἀσπιλον χιτῶνα. Καλὸν ὑπῆρχε μὴ ζοφώσαι τὸ φέγγος. Καλὸν ὑπῆρχεν ἀτραυματίστον μένειν, καὶ μὴ χρῆσθαι ἱατροῦ. Καλὸν ὑπῆρχε τὴν βραντισθεῖσαν καρδίαν τῷ αἵματι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνθοῦσαν ῥοδοειδῶς, μὴ βορβορώσαι τῇ ἀθέσμῳ ἥδονῃ. Ἐπειδὴ δὲ μικρὸν ἐβββαυμικῶς καὶ ἀμελήσας νενίκησαι, καὶ ἠτήθης βορβορώδους καὶ πικρῆς ἀμαρτίας, καὶ σκελισθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, αἰχμάλωτος γέγονας, καίτοι μὴ προσδοκῆσας τοιοῦτόν τι πείσσεσθαι μὴ ἀπογῆς. Ἔστι γὰρ ἐπάνοδος πρὸς τὸ καλὸν διὰ τῆς μετανοίας· καὶ κατάφυγε πρὸς Χριστὸν τὸν πανοικτίρμονα καὶ φιλανθρωπώτατον. Ἔστιν εὐπρόσδεκτος πρὸς αὐτὸν γινομένη ἀπολογία εἰ' εὐχῶν, καὶ νηστειῶν, καὶ κλαυθμοῦ, ἐξομολογήσεώς τε καὶ ἀγρυπνίας, καὶ χαμευνίας, καὶ θρήνων, καὶ τὰ ἐξῆς.

POB'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ἀπελπιστέου σωθῆναι δι' εὐσπλαγγίας Χριστοῦ. Ἰδοὺ καὶ νῦν διὰ τοῦ προφήτου· « Οὐ βούλομαι ἀμαρτωλοῦ θάνατον, ἀλλ' ἐπιστροφήν. » Πρὸς με ἀνάστρεψον μετὰ τὴν ἀμαρτίαν. « Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; » Ἀναστῶμεν τοιγάρτοι.

POΓ'. — ΑΓΑΘΟΠΟΔΙ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἄνω χρῆ πάντοτε νεύειν, καὶ μάλιστα δεῖν σκυθρωπὰ περιίσταται ἡμᾶς, εὐχαριστεῖν τε τῷ Θεῷ τῷ γυμνάζοντι ἡμᾶς. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος λέγει Δαυὶδ· « Εὐλόγησω σε τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. » Καὶ ὁ ἅγιος Ἡσαίας ἐβόα ἐξ ἡμετέρου προσώπου· « Εὐλόγησω σε καὶ ὑμνήσω σε, Κύριε, ὅτι ὠργίσθης μοι, καὶ ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου

⁹⁶ Rom. vi, 12, 13. ⁹⁷ Jerem. iii, passim. ⁹⁸ Ezech. xxxiii, 11. ⁹⁹ Jer. viii, 4. ¹⁰⁰ Psal. xxxiii, 1.

απ' ἐμοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο, ἠλέησάς με, καὶ ἐβοήθη-
σάς μοι, καὶ παρεκδέσάς με. »

ΡΟΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅθεν ἀκριβῶς καὶ βλέπει Κύριος ἅπερ προση-
βουσιν ἡμῖν κατὰ οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες. Φησὶ γὰρ
τῷ Μωϋσῆ, ὅτι « Ὄϊδα τὴν ὀδύνην αὐτῶν, καὶ τὴν
θλιμῶν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς. » Ἀλλὰ
ἀναμένει, καὶ μακροθυμεῖ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν·
ἀναμένει πρὸς τὸ πολυπλασιάσαι τὸν μισθὸν τῆς
ὑπομονῆς ἡμῶν· ἀναμένει πρὸς τὸ αὐξηθῆναι μάλ-
λον καὶ μεγαλυνοῦσθαι τὸν οἰκτιρισμὸν αὐτοῦ ἐφ'
ἡμᾶς τοὺς ἔλειονους, καὶ μᾶλλον σοφίζεται τὴν διὰ
τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων ἡμῶν πρὸς αὐτὸν παραμο-
νῆν· ἵνα μάθωμεν μὴ ἀπονεύειν αὐτοῦ, μηδὲ ἐπι-
λανθάνεσθαι, κἄν ποτε τῆς ἀμεριμνίας ἐπιλαθώμεθα,
καὶ εἰρηνικῆς καὶ ἀπολεμήτου καταστάσεως· ἵνα
διὰ θλίψεως τὸν εὐεργέτην οἰκειωσώμεθα, ἵνα ἐν
τῷ στενωχωρεῖσθαι προσεγγύωμεν Χριστῷ τῷ φιλαν-
θρωποτάτῳ, ἵνα ἐν τῷ κάμνειν προσεγγίζωμεν
αὐτῷ, καὶ τῷ χρῆσθαι βοηθείας παρασκευασώμεθα
πρὸς τὸν δοῦναι δυνάμενον. Διὰ τοῦτο δεῖ ὀλοκαρ-
δίως καὶ ἐμπόνως πρὸς αὐτὸν καταφεύγειν, μηδὲ
ὄλως βομβαίνοντας ἢ ὑπογογγύζοντας, ἀλλ' ἐν
πάσῃ θλίψει τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα προβαλλόμε-
νους.

ΡΟΕ'. — ΕΥΓΕΝΙῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Ὅταν ἐπιθῆς ὑψηλοτέρων βαθμῶν, ὅταν ἀποπα-
σθῆς τοῦ ἐδάφους, ὅταν τελείῃς τὰ γῆρινα βδελύξῃ,
ὅταν ἐξουθενώσῃς τὰ βλέπομενα πάντα, ὅταν ἀλη-
θῶς ἐρασθῆς τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, ὅταν δυναθῆς
ἀναλαβεῖν τῶν νοητῶν ἀετῶν τὰς πτέρυγας, καὶ
τεροβῆναι τῇ εὐσυνθέτῳ φυῇ τῶν πτερῶν πρὸς τὸν
οὐρανὸν εὐμαρῶς αἰρομένων· τότε δὴ, τότε φοβε-
ροὺς πειρασμοὺς θεωρήσεις, τότε δεινῶν πολέμων
ἐν πείρᾳ καταστήσῃ, ἐπιθυμῶν μᾶλλον καὶ εὐχό-
μενος ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ μηκέτι
βουλόμενος ζῶν βροτῶν καθορᾶν.

ΡΟΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅπως πεντεκαίδεκατον ἔτος πεπλήρωκας, τῷ
μονῆρει ἐνασκούμενος βίῳ, καὶ δὴ σαυτὸν τέλειον
ὑπογράφεις· ἤδη ὑπερέχειν σεαυτὸν τῶν καλῶς
προσηκηκότων γερόντων ὑπειλήφας· ἤδη νεοσοὶ
γυκῶν τὰ ὑψηλὰ πέτανται· ἤδη πάντας νενικηκέναι
πειρασμοὺς ὑποπτεύεις, μήπω μηδενὸς πειρασμοῦ
πάμπαν σκιάν τε θεασάμενος, μήπω εἰδὼς τί ἐστὶν
ἢ πᾶλη τῶν δαιμόνιων, μήπω πρὸς διάβολον ἀρξά-
μενος πυχτεύειν· ἤδη τοὺς ἐμπειροπολέμους ἀδελ-
φούς εὐτελίξειν καὶ κατακρίνειν ἀδιακρίτως
κολμᾶς.

ΡΟΖ'. — ΧΡΥΣΙΠΠῷ ΚΟΥΡΑΤΟΡΙ.

Ἄναγκαῖον εἰδέναι, ὅτι μέλλεις βήματι παρίστα-
σθαι φοβερῷ, ἐνθα μηδεὶς ἐπιφαίνεται ἐπικουρῆσαι
δυνάμενος, ἢ ἐξελεῖσθαι τῆς χειρὸς τοῦ δικαστοῦ·
ἐνθα δεινότης οὐδὲν παντελῶς ἰσχύσαι δύνησεται·
ἐνθα μηδεὶς ὑπάρχει συνγορήσων, ἢ παραιτησό-
μενος. Ὡς οὖν διὰ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου καὶ αἰωνίου

A tuam a me, et posthæc misertus es meī, et auxi-
liatus es mihi, et consolatus es me⁹⁹. »

CLXXIV. — *Eidem.*

Exquisite novit intueturque Dominus, quos no-
bis dæmones impuri noxas impingunt. Dicit enim
Moysi : « Vidi dolorem eorum et afflictionem, qua
Ægyptii affligunt eos¹ ; » sed exspectat, et tolerat
in nostra commoda : exspectat, ut patientiæ no-
stræ mercedem auctiore faciat ; exspectat, ut
magis ac magis augeatur atque crescat miseri-
cordia sua in nos miseros, potiusque excitare co-
natur nostram erga ipsum per preces et supplica-
tiones perseverantiam, ut addiscamus nos, neque
ab eo averti, neque illius oblivione capi ; et licet
aliquando securitatem nacti fuerimus, et paci-
cam et bello non intricatam conditionem, ut per
afflictionem de nobis bene meritum conciliemus, ut
in angustiis ad Christum humanissimum confugia-
mus ; ut dum defatigamur, ad eum appropinque-
mus, et auxilii indigentes ad eum nos qui illud
ferre potest, accommodemus. Propterea toto corde
studioseque ad eum recurrere debemus, non, ut ut
est, halbutientes et murmurantes, sed in omni
afflictione bonam spem proponentes.

383 CLXXV. — EUGENIO MONACHO.

Cum ad sublimiores gradus ascenderis ; cum a solo
tete distaxeris ; cum perfecte res terrenas abhor-
rueris ; cum omnia, quæ sub aspectum veniunt,
neglexeris ; cum vere cælestium bonorum amor te
capiet ; cum intellectualium aquilarum alas compre-
hendere poteris, et bene compta pennarum, quæ ad
cælum facillimo negotio sublevantur, compagine
delectari : tum equidem, tum tremendas tentationes
aspicies, tum diras pugnas degustabis, vehementius
appetens et exorans ex hac vita liberari, et non
ultra hominum vitam contemplari sustinens.

CLXXVI. — *Eidem.*

In monasticæ vitæ rudimentis nondum annua
quintum et decimum emensus es, et jam temetipsum
perfectum suspicaris ; jam te superiorem esse senio-
ribus, qui ante te sese exercuerunt, existimas ; jam
volucrum pulli in sublimiora avolant ; jam omnes
tentationes devicisse opinaris, cum nullius omnino
tentationis vel umbram videris : cum nondum,
quid sit cum dæmonibus lucta, cognoveris ; cum
nondum adversus diabolium pugilem gerere incupe-
ris, jam fratres in bellis gnavos atque exercitos
despiciatui habere et condemnare sine ullo iudicio
audes.

CLXXVII. — CHRYSIPPO CURATORI.

Necesse est, ut scias te ante tremendum tribunal
adfuturum, 384 ubi nullus fuerit, qui opem ferre
possit, aut de manu iudicis eripere ; ubi solertiæ,
vehementiæ, vel acuminis etiam ingenii nulla vis ;
ubi nullus advocatum aget aut exorabit. Itaque ac
si anima tua per tremendum et sempiternum ignem

⁹⁹ Isa. xii, 1. ¹ Exod. iii, 7.

transgredi deberet, ne negligas, neque contemnas : sed age pœnitentiã, dum tempus est et vitæ status, præfinitusque terminus. Accede ad delictorum tuorum cognitionem; desse teipsum æque atque demortuum, et in sepulcro positum; mitto rorem in illas flammâs; lacrymarum fontes emitte; mœstilita te ipsum, sed ea bona et salutari affice; propensione erratorum tuorum lacrymæ afferantur.

CLXXVIII. — VENUSTRO PRIMATI.

« Suavis est servi somnus², » divinum eloquium effatur. Dulcis enim suavisque tunc est, et quodammodo quiescit, et tranquille agit dormiens, cum possidens corpus anima, sufficienter et ad mensuram cibis utitur sibi proponens, ut illud enutriat obtegatque. Tunc enimvero dulcis est somnus servo. At illi, qui luxu diffluit, et usu comessationum immitti corpus lacessit, non est suavis somnus, nec naturalis, quinimo nec penitus quiescere permittit, quæ illud possidet, servam animam: impedit enim ac retroagit postmodum nimia ciborum et potuum, eorumque exquisitissimorum affluentia exsaturatum, et liberum vagari sibi videtur: et dominæ naturæ rebellans, luxuriæ examen exsuscitat, contrariarum voluptatum scammata, et palæstram pessimarum perturbationum sine ullo pudore proponens, falsas coronas et bravia consecratur.

CLXXIX. — JASONI EPISCOPO.

« Spes in Deum, ut beatus Paulus ait, nullo modo vere sperantem defraudat³. » Namque tempore opportuno illi, qui in Deum spem suam collocavit, rem speratam affert, et ab iis, quæ non sunt, ad ea quæ sunt, profert, redditque quod cum fide munus expectabatur, elargiturque quod homo sæpissime pro orationem acquisierat. Beati itaque, qui Dominum, ait, exspectant, per orationem et spem⁴. Miserebitur Dominus ad vocem clamoris tui, et exaudiet te, cum contritioni animæ tuæ medebitur. « Miserere nostri, Domine, pro nobis clamat Isaias propheta. In te enim speravimus; salus enim nostra apud te in die tribulationis⁵, » glorificabo, laudabo nomen tuum, quod res admirandas fecisti. Propterea laudat te populus pauper, et urbes hominum injuriis oppressorum, et timentium te benedicent tibi. Nam factus es omni civitati humili auxiliator, et iis, qui animam desponderant propter inopiam, præsidium; præsidium hominum silentium et injuria affectorum. Quasi homines animo pusillo sitientes in Sion, ab hominibus, quibus tradidisti nos. Hæc omnia considera, o episcope; intelligens etenim ipse intelligenti scribo.

CLXXX. — Eidem.

« Manducabitis panem vestrum ad saturitatem, ait Dominus⁶ per Moysen, et habitabitis cum securitate in terra vestra⁷. » Nosti enim, quis sit diviniior panis, et quæ securitas. Securum enim te

Α πρὸς μελλούσης διαλθεῖν τῆς ψυχῆς σου, μὴ ἀμελήσης, μηδὲ καταφρονήσης, ἀλλὰ μετανόησον, ὡς ἔχεις καιρὸν καὶ προθεσμίαν ζωῆς. Ἐλθὲ εἰς ἐπίγνωσιν τῶν ἡμαρτημένων σοι· κλαύσον σαυτὸν, ὡς ἦδη τεθνήσκεις, καὶ ἐν μνημεῖω ταφέντα· πρόπεμψον δρόσον εἰς ἐκείνην τὴν φλόγα· κίνησον δακρῶν πηγὰς· λύπησον σεαυτὸν λύπην καλὴν καὶ σωτήριον· κατὰ ἀναλογίαν τῶν ἐπταισμένων σοι τὸ δάκρυον φερέσθω.

POH'. — BENOΥΣΤΡῶ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

« Γλυκὺς τοῦ δούλου ὁ ὕπνος, » φησὶν ἡ θεία Γραφή. Γλυκεῖα γὰρ τῷ ὄντι καὶ ἡδίστη τότε ἐστὶ, καὶ τρόπον τινὰ ἀναπαύεται καὶ ἡσυχάζει κοιμώμενος, ὅταν ἡ κτησαμένη τὸ σῶμα ψυχὴ, αὐτάρκως καὶ μετὰ μέτρον ταῖς τροφαῖς χρῆσθαι, σκοπὸν θεμένη τοῦ διαθρέψαι αὐτὸ καὶ σκεπάσαι. Τότε τῷ ὄντι γλυκὺς εὐρίσκειται ὁ ὕπνος τῷ δούλῳ. Τῷ δὲ ἀσωτευσμένῳ, καὶ διὰ χρῆσιν ἀπληστον ἐρεθίζονται τὸ σῶμα, οὐκ ἐστὶ γλυκὺς ὁ ὕπνος καὶ κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐδὲως συγχωρεῖ διαναπαύεσθαι τὴν κτησαμένην αὐτὸ δούλον ψυχὴν. Ἀπαυχενίζει γὰρ λοιπὸν ὑπεράγαν κεχορτασμένον τῇ πολυτελείᾳ τῶν βρωμάτων, καὶ τῶν πομάτων, καὶ ἐλευθεριάζειν φαντάζεται, καὶ κατεξανιστάμενον τῆς κυρίας φύσεως, καὶ τῆς ἀκολασίας τὸ σῆμνος ἐξεγείρον, τὰ τε σκάμματα τῶν ποικίλων ἡδονῶν, καὶ τὴν τῶν αἰσχίστων παθῶν παλαίστραν ἀνευρυδιάστω; προβαλλόμενον, στεφάνων ψεκτῶν καὶ βραβεῶν ἐφίεται.

POΘ'. — ΙΑΣΩΝΙ ΕΠΗΣΚΟΠῶ.

« Ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, καθὰ φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, οὐδαμῶς καταισχύνει τὸν ἀληθῶς ἐλπιστήν. » Τῷ γὰρ οικείῳ καιρῷ φέροι τῷ εἰς Θεὸν ἐλπίσαντι τὸ ἐλπισθῆν, καὶ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρίστησιν, ἀποδίδωσι τε τὸ μετὰ πίστεως προσδοκῆθῆν χάρισμα, καὶ δωρεῖται ὅπερ ἂν ἄνθρωπος πλεονάκις δι' εὐχῆς ἐξήτησεν. Μακάριος οὖν ὁ τὸν Κύριον, φησὶν, ὑπομένοντες δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος. Ἐλεήσει Κύριος πρὸς τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς σου, καὶ ἐπακούσεται σου, ὅταν τὸ σύντριμμα τῆς ψυχῆς σου λάσσηται. « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, κράζει ὅπερ ἡμῶν ὁ προφήτης Ἡσαίας· ἐπὶ σοὶ γὰρ πεποιθήμεν· ἡ γὰρ σωτηρία ἡμῶν παρὰ σοῦ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. » δοξάσω, ὕμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστά πράγματα· διὰ τοῦτο ὕμνει σε ὁ λαὸς ὁ πτωχός, καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων, καὶ φοβουμένων σε, εὐλογήσουσι σε. Ἐγίνου γὰρ πάση πόλει ταπεινῇ βοηθός, καὶ τοῖς ἀθυμήσασιν δι' ἔνδειαν σκέπη, σκέπη δειφάντων ἀνθρώπων, ἀδικουμένων. Ὡς ἄνθρωποι ὀλιγόψυχοι διεψώντες ἐν Σιών, ἀπὸ ἀνθρώπων, οἷς παρέδωκας ἡμᾶς. Νόησον ταῦτα πάντα, ἐπίσκοπε· νοῶν γὰρ ἐγὼ, νοοῦντι γιγνράφῃα.

ΠΠ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς πλησμονὴν, εἶπα Κύριος διὰ τοῦ Μωϋσέως, καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν. » Οὐδὲς δὲ, τίς ὁ θεϊότερος ἄρτος, καὶ τίς ἡ ἀσφάλεια. Ἠσφάλισα

¹ Eccle. v, 11. ² Rom. v, 5. ³ Luc. xii, 57. ⁴ Isa. xxxiii, 2. ⁵ Levit. xxvi, 5.

μὲν γὰρ σε, φησὶν, ἐγὼ τῇ δεξιᾷ μου, καὶ δώσω εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν (εἰρήνην προσαγορεύων τὴν τῶν μαρῶν παθῶν ἐλευθερίαν): καὶ κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν ὑμᾶς ὄνησιφόρος καὶ λυτικὸς τῶν κρατησάντων κακῶν. Οὗτός ἐστιν ὁ ὕπνος. Ἔδωκας γὰρ, φησὶν, οὐκ εἰς τὸ στόμα μου, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν μου, εἰς τὴν διάνοιαν, ἀσπῆτον καὶ διαωνίζουσαν εὐφροσύνην, καὶ διὰ τοῦτο « ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, » καὶ ὑπνώσω ὑπνον πάσης ἀμαρτίας νεκρωτικόν. « Ὅταν γὰρ δῶ Κυριὸς τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον, » ἰδοὺ αὐτόθεν ἡ κληρονομία Κυρίου ἡτοιμασμένη τοῖς ἀγωνισαμένοις.

ΡΠΑ'. — Τῶ αὐτῶ.

Ἀπολῶ, φησὶ, θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, τοὺς ἀγρίους δαίμονας δηλονότι, καὶ τὰς τούτων κατὰ τῆς ψυχῆς τῶν ἀθλούντων πολυμηχάνους σκαιορίας, καὶ διώξετε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν τῷ φόνῳ τῆς μαχαίρας, ἧτις καύχημα ὑμέτερον ὑπάρχει, καὶ διώξουσιν ἐξ ὑμῶν πέντε ἑκατὸν, καὶ ἑκατὸν ὑμῶν μυριάδας διώξουσιν. Αἱ γὰρ πέντε αἰσθήσεις τῇ μεγαλοσίᾳ, καὶ θεόθεν χορηγημένη ἰσχύϊ, καὶ τῷ σθένει τῷ κρείττονι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅπερ κτᾶται τροπαιοῦχος γενόμενος ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, περιχρακωθεῖσαι, ἑκατοντάδα τῶν πολεμίων ἐλαύνουσιν· ἡ δὲ ἑκατοντάς τῶν ἐμπειροτάτων τε καὶ τελειοτέρων ἡμῶν ἐννοίων καὶ πράξεων ἀγαθῶν, τὴν μυριάδα τῶν τὴν ἀκραν ἡμφισμένων φαυλότητα τυράννων αἰχμαλωτίζουσι καὶ καταδυναστεύουσιν.

ΡΠΒ'. — ΕΥΓΕΝΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Τύρος ἐρμηνεύεται *σιννοχή*, ἦτοι *θλίψις*. Μετὰ δὲ τὴν συνοχὴν καὶ τὴν θλίψιν τὴν παρὰ τῶν δαιμόνων ἐπαγομένην ἡμῖν, ὅταν γενναίως ἐνέγκωμεν, δόξομεθα τικτομένην ἡμῖν γενναίαν κατάστασιν, ἀναπαύουσαν ἡμᾶς ἐκ προλαβόντος κόπου, Θεοῦ ταύτην ἐξ ὕψους δωρουμένου. Τοιοῦτον δὲ τι νομίζω τὸ Ψαλτικόν ὑπάρχειν, ὅτι « Θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις. » Τάχα γὰρ πλείστα χαρίσματα θεῖα μετὰ τὴν συνοχὴν καὶ τὴν θλίψιν εὐρίσκομεν ἐν τῇ ψυχῇ κυσκόμενα.

ΡΠΓ'. — ΦΙΛΙΠΠῶ.

« Ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὐρήσει αὐτήν. » Βλέπεις ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις ἀπίυλαιαν καλλίστην, καὶ εὐρεσιν ἀγαθὴν; Ὅταν τοίνυν κατανοήσας τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν εὐρησῇ ἐν ἀμαρτίᾳ τινί, σπεῦσον τοῦ ἀπολέσει αὐτήν τῆς μοχθηρᾶς ἕξεως, ἵνα πάλιν εὐρεθῇ σοι ἐπανεληθούσα εἰς τὸ ἀρχαῖον καλόν, τουτέστιν τὴν ἐνάρετον ζωὴν.

ΡΠΔ'. — ΘΩΜᾶ ΛΟΓΟΓΡΑΦῶ.

Ἐμπρόσθια τῆς ψυχῆς νοητέον τὰς πασῶν τῶν ἀρετῶν λαμπαδουχίας, ὀπίσθια δὲ παντοῖον κακίας εἶδος.

ΡΠΕ'. — Τῶ αὐτῶ.

Πρόσωπον τῆς ψυχῆς ἡ θεοειδῆς μορφή, τουτέστιν

A reddidi ego, ait, dextera mea, et dabo pacem in terra vestra, pacem nuncupans, ab execrandis perturbationibus libertatem, et dormietis, et non erit, qui timorem afferat vobis profectus, et noxiorum invalescentium solutor. Hic est somnus. Dedit enim, ait, non in os meum, sed in cor meum, et in cogitationem meam, incorruptam et sempiternam lætitiā : et propterea « in pace in idipsum dormiam », et somnum capiam, somnum omni iniquitati mortem afferentem. « Cum enim dederit Dominus dilectis suis somnum », ecce isthinc hæreditas Domini præparata iis, qui certamen subierunt.

CLXXXI. — *Eidem.*

Interimam, ait, belluas pravas e terra vestra, B feros nempe dæmones, eorumque adversus decerantium animas versutas malitias, et persequimini inimicos vestros, et cadent in conspectu vestro occisione ensis, quæ gloriatio vestra est : et persequentur de vobis quinquæ centum, et centum de vobis decem millia persequentur. Quinque etenim sensus magnis cogitationibus, et divinitus exhibito robore, et facultate humana natura excellentiore, quam humana mens triumphalis effecta acquirit, circumvallati centum ex adversariis expellent; centum vero expertissimarum et perfectiorum nostrarum cogitationum, et bonarum actionum decem tyrannorum millia; qui extrema improbitate amciuntur, captivant debellantque.

387 CLXXXII. — ΕΥΓΕΝΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Tyrum interpretantur *coarctationem*, sive *afflictionem*. Sed enim, postquam coarctationem et afflictionem per dæmonem nobis illatam cum forti animo pertulerimus, in nobis prognatam generosam conditionem videbimus, quiescere nos a præoccupante labore facientem; eam Deo ex alto elargiente. Nec aliud esse existimo, quod in Psalmis legitur : « Filia Tyri in muneribus ». Forte enim pleraque munera divina post coarctationem et afflictionem in animo conceptam invenimus.

CLXXXVIII. — PHILIPPO.

« Qui invenit animam suam, perdet eam, et qui perdidit animam suam, inveniet eam ». Nonne vides in hisce verbis optimam perditionem bonamque inventionem? Cum itaque examinans animam tuam in peccato reperiis, quam citissime eam a pravo habitu interimito, ut rursus inveniat in antiquum bonum regressa, in vitam scilicet virtuti addictam.

CLXXXIV. — THOMÆ SCRIPTORI.

Anteriora animæ intelligenda sunt virtutum omnium lumina; posteriora vitiorum omnium genus.

CLXXXV. — *Eidem.*

Facies animæ Deo non dissimilis forma est, mun-

⁷ Psal. iv, 7. ⁸ Psal. cxlvi, 3. ⁹ Levit. xlvii, 6. ¹⁰ Psal. xlvii, 13. ¹¹ Matth. x, 39.

ditias **388** nempe mentis, et sanctæ minimeque inquinatæ naturæ luminosum ac splendidum : dorsum vero, quæ ex hebetudine oritur malitia. Propterea nonnulli incusantur et vituperantur tanquam qui dorsum in Deum converterint : et necesse est, ut malitia vapulet, ne sine medicamento maneamus. Pulsavit enim Dominus, ait, inimicos suos : bene factum atque proficue.

CLXXXVI. — TITO DIACONO.

« Manna, ait, degustantis voluntati inserviens, ad quod quisque concupiverat, convertebatur ¹². » In verbo namque divino omnis intellectualis alimenti qualitas est. Renatis ex aqua et Spiritu fit candidum lac ; iis, qui ægra valetudine sunt, olus apparet ; iis vero, qui sensus habent exercitos ad discernendum, aliud alimentum verbum impartitur : et omnibus omnia fit, ut homines salventur, dignique vita æterna efficiantur.

CLXXXVII. — JOANNI EPISCOPO.

Ne absque cura et sensu res tibi advenientes percipias. Ex negligentia namque tua rex Ægypti ad animam tuam gradum fecit, et rapuit thesauros domus Domini, et aureas hastas ¹³, quas maximis certaminibus et sudoribus, more belli antea David ex manu filiorum allophyli Adraazar consecutus fuerat ¹⁴. Et nihilominus ipse de his lætitia subsultus potius quam indoleas, et demisso vultu tristeris.

389 CLXXXVIII. — THEOPHANI SCHOLASTICO. C

« Si scandalizat te oculus dexter, ejice eum ¹⁵ : » non absimile est illi, quod a Moysæ dictum est : Si uxor tua, quæ in toro tuo est, et amicus tuus, animæ tuæ compar, aliquando voluerit te seducere a Domino Deo tuo, ne parcas illis, neque miserearis eorum, neque eam amplexeris ¹⁶.

CLXXXIX. — PROCLO MONACHO.

Fateris non moderate dolere, tristisque esse vultu, quod divitias non possideas, inopibus dispergendas. Ipse vero inquam nullum præceptum simile exigi a non habente pecunias. Verumenimvero habes tu in anima tua vasa quedam criminosa, et facultates, quarum ipse dispersionem et amissionem æquo animo fieri exoptarem, quæ sunt iracundia, contentio, invidentia, contradictio, inanis gloria, conturbatio, jactantia, loquacitas, amaritudo, præcursus, curiositas et inobedientia.

CXC. — CYRILLO MONACHO.

« Concupiscit, inquit, anima mea in atria Domini ¹⁷. » Atria divina nuncupat gloriosa præclaraque facinora et actiones, in quibus uti in atriis Dei verbum, et quicumque verbum sectari continuo eligunt, inhabitant.

CXCI. — Eidem.

« Ecce, ait Dominus, declinabo ad eos, qui trinitiam tolerarunt, **390** quasi flumen pacis, et ut torrens inundans gloriam gentium ¹⁸. » Id Aquila

A ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ, καὶ τὸ τῆς ἀγίας καὶ ἀκηλίδωτου φύσεως αὐτοειδές τε καὶ ἐκλαμπρον· νῶτος δὲ, ἡ ἀπὸ τῆς βλάβης συνιταμένη κακία. Διόπερ τινὲς ἐγκαλοῦνται, καὶ ψέγονται, ὡς τὰ νῶτα πρὸς τὸν Θεὸν στρέψαντες, καὶ ἀναγκαῖον πληττεσθαι τὴν κακίαν, ἵνα μὴ ἀνιάτρευτοι διαμείνωμεν. Ἐτάταξε γὰρ Κύριος, φησί, τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· εὖ γε καὶ ἐπωφελῶς.

PHΓ'. — ΤΙΤῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

« Τὸ μάννα, φησί, τῇ τοῦ προσφερομένου ἐπιθυμίᾳ ὑπηρετοῦν, πρὸς ὅτις ἐβούλετο, μετακινῶτο. » Ἐν γὰρ τῷ θείῳ λόγῳ πάσης νοητῆς ἐστὶ βρώσεως ποιότης· τοῖς μὲν ἀναγεννηθεῖσιν ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος γίνεται ἄδολον γάλα, τοῖς δὲ ἰσθενοῦσι λάχανον φαίνεται, τοῖς δὲ τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχουσι πρὸς διάκρισιν τροφῆν ἑτέραν ὁ λόγος χαρίζεται, καὶ τοῖς πᾶσι γίνεται τὰ πάντα, ἵνα σωθῶσιν ἄνθρωποι, καὶ καταξιωθῶσι τῆς αἰωνίου ζωῆς.

PHZ'. — ΙΩΑΝΝῆ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.

Μὴ ἀμερίμνω, μὴδὲ ἀναλήθως διατεθῆς ἐν τοῖς συμβεβηκόσι σοι. Ἐκ γὰρ τῆς σῆς ἀμελείας ἀνέβη πρὸς τὴν ψυχὴν σου ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ ἔλαβε τοὺς θησαυροὺς οἴκου Κυρίου, καὶ τὰ χρυσὰ δόρατα, ἅπερ μετὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ ἰδρώτων νόμου πολέμου πρῶν ὁ Δαυὶδ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τῶν παιδῶν ἀλλοφύλου Ἀδραζάρ. Καὶ ὁμοῦ αὐτὸς τέρη ἐπὶ τοῦτοις, ἥπερ ἀλήθειαι βοῶναι καὶ κατηφῆσαι.

PII'. — ΘΕΟΦΑΝῆ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῸ.

« Ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ὁ δεξιὸς ὀφθαλμός, ἔκβαλε αὐτόν· » ὁμοῖον τῷ εἰρημένῳ παρὰ τῷ Μωϋσῆ, ὅτι Ἐὰν ἡ γυνὴ σου ἡ ἐν τῷ κόλπῳ σου, καὶ ἔὰν ὁ φίλος σου, ὁ ἴσος τῆς ψυχῆς σου θελήσῃ ποτὲ ἀποστῆσαι σε ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ σου, μὴ φείσῃ αὐτῶν, μὴδὲ κατελεῆσθαι αὐτοὺς, μὴδὲ περιποιήσῃ.

PIΘ'. — ΠΡΟΚΛῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Λέγεις λυπεῖσθαι οὐ μετρίως καὶ κατηφεῖν, ὅτι πλοῦτον οὐκ ἔχεις εἰς τὸ σκορπίζειν παντὶ δεομένῳ προσώπῳ. Ἐγὼ δὲ φημι, μηδὲως ἀπαιτεῖσθαι τὴν τοιαύτην ἐντολὴν τὸν μὴ ἔχοντα χρήματα. Καὶ τοῦτον παρακαλῶ σκορπισμὸν καὶ ἀποβολὴν εὐθύμως ποιήσασθαι· ἐστὶ δὲ τὰῦτα, θυμὸς, φιλονεικία, φθόνος, ἀντιλογία, κουφοδεία, τάραχος, κόμπος, πολυλογία, πικρία, προδρομία, περιεργία, καὶ ἀνυποταξία.

PIΔ'. — ΚΥΡΙΑΛῸ ΜΟΝΑΧῸ.

« Ἐπεπόθησ, φησὶν, ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου. » Αὐλὰς δὲ θείας κικλήσκει τὰς πανευφήμους ἀριστείας καὶ πράξεις, αἷς τισιν ὁ τοῦ Θεοῦ ἐναυλιζέται λόγος, καὶ οἱ τῷ λόγῳ αἰεὶ ξυνέπεσθαι προαιρούμενοι.

PIΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἰδοὺ, φησὶ Κύριος, ἐκκλίνω πρὸς τοὺς ὑπομειναντας τὰ σκυθρωπὰ ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρους ἐπικλύζειν ὄψαν ἐθνῶν. » Ὁ δὲ Ἀκύ-

¹² Sap. xvi, 21. ¹³ III Reg. xiv, 26. ¹⁴ I Paral. xviii, 11. ¹⁵ Matth. v, 29. ¹⁶ Deut. xiii, 6, 8. ¹⁷ Psal. lxxiii, 3. ¹⁸ Isa. lxxvi, 12.

λας ἡρμήνευσεν, ἀπὸ παρτοδαπίας· ὁ δὲ Σύμμαχος ἄγει, ἀπὸ λύπης· Θεοδοτίων δὲ, ἀπὸ πλῆθους. Ἔησον τοῖνον ταῦτα, καὶ σαυτὸν παραχάλει.

ΡιΒ'. — ΘΥΡΣΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Οὐ μεταδοτέον παρῆρσις τοῖς νέοις, κἄν ὑποκρίνεσθαι δοκοῖεν εὐλάβειαν, ἵνα μὴ δι' αὐτῶν ἡμᾶς ὁ ἔχθρος τροπώσῃται.

ΡιΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅπερ ὁ Σιράχ περὶ θυγατρὸς φησιν, ὅτι Πάση φυλακῇ τήρει αὐτήν, καὶ μηδέποτε ἰλαρώσης τὸ πρόσωπόν σου πρὸς αὐτήν, ἵνα μὴ αἰσχύνῃ ποιήσῃ τὸν οἶκόν σου, τοῦτο ὑπολάμβανε γινώμονα καὶ κανὼνα ὑπάρχειν ἐπὶ παντὸς νεωτέρου συντεταγμένου τῆ συνουσίᾳ ὑμῶν.

ΡιΔ'. — ΜΑΚΕΔΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝῶ

Ἄγνοοῦσιν οἱ δαίμονες, ὅτι ἄλλους βουλόμενοι παλαιῶσαι καὶ σαθρῶσαι διὰ πειρατηρίων, αὐτοὶ μᾶλλον σαθροῦνται καὶ τάλαιπωροῦνται διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ εὐελπιστίας τῶν ἀγωνιζομένων· «Ὁ πάλαιων γάρ, φησί, τὰ ψεκτὰ ἔρη, καὶ οὐκ οὐδασιν.»

ΡιΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Περίστομα, φησί, περιβαλέσθω, καὶ ἀκάθαρτος κληθήσεται πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἂν εἴη ἐπ' αὐτῷ ἡ ἀφή, κεχωρισμένος καθήσεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. Εἰσὶν οἱ ἀδιακρίτως καὶ τολμηρῶς ἐπιτρέποντες, μεταποιήσασθαι διδασκαλίας πνευματικῆς, τοῖς ὑπὸ τῶν μαρῶν παθῶν πολεμουμένοις, καὶ κατεπιλωμένοις τῷ πλήθει τῶν πταισμάτων. Ἴδου γάρ ὁ θεὸς θεσμὸς τῆ σιωπῆ τὸ στόμα περιβάλλει τὸ δυσοςμίας μεστὸν, μέχρις ἂν ἐπιστρέψας ποτὲ, καθάρσῃ ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος πόνος καρτερικωτάτοις, καὶ σκληροτάταις ἀγωγαῖς, καὶ τοῖς τοῦ κλαυθμοῦ ρειθροῖς, τῆ τε πολυχρονίᾳ κακουχίᾳ, καὶ τῆ ἀκαταπόστῳ ταπεινώσει, μέχρις ἂν ἐπ' αὐτῷ σπλαγχνισθεὶς ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων Χριστὸς, ἐπιφθέγγῃται· «Πλάτυνον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτὸ,» οὐκέτι ἀτιμίας καὶ βδελυγμίας πολλῆς, ἀλλ' εὐωδίας καὶ πάσης ἀγαθοσύνης, πρὸς ὠφέλειαν σοῦ τε καὶ τῶν μελλόντων μετὰ ταῦτα ὑπὸ σοῦ κατηγεῖσθαι.

ΡιΓ'. — Τῷ αὐτῷ

«Ἐξω τῆς παρεμβολῆς ἐκβάλλεται ὁ λεπρὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἀκάθαρτος.» Δίεστασθαι γάρ τὸν τοιοῦτον πρόσθεαι μέχρι τελειοτάτης καθάρσεως, καὶ ἀποχωρίζεσθαι τῆς παρεμβολῆς τῶν θείων ἀφηγητῶν καὶ μυσταγωγῶν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν προφητῶν, ὅπου καθέστηκε Σμουὴλ, καὶ Δαυὶδ οὐκ ἀπολυμπάσσεται.

ΡιΖ'. — ΠΕΤΡῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Τι γὰρ οὐ μηχανᾶται ὁ κακότροπος δαίμων πρὸς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν τοὺς καλοὺς ἀγωνιστάς; Ἔσθ' ὅσα γὰρ δοκῶν, μορμολύττεσθαι τοῦτοις, τὰς ἀγθάς αἰτήσεις διὰ τῆς ἐνθυμήσεως μεταστρέφειν παρῆται πρὸς τούναντιον. Τοῦ γὰρ προσευχομένου βῶντος· «Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, καὶ σώσον με.» ὁ ἔχθρος ὑποφθέγγεται τῆ ψυχῇ λέγων· Ὁργισθησί

A interpretatur, ex omnibus generibus; Symmachus, a mœrorè; Theodotion, a multitudine. Considera itaque hæc, et temetipsum consolare.

CXCII. — THYRSO ARCHIMANDRITÆ.

Non est dedenda junioribus libertas et confidentia, licet pietatem simulare videantur; ne per eos nos hostis in fugam vertat.

CXCIII. — Eidem

Quod Sirachus de filia enuntiat, eam omni custodia esse conservandam, et nunquam faciem erga eam exhilarandam, ne opprobrium faciat domui tuæ¹⁹: id ipsum gnomonem et regulam esse, de junioribus omnibus in comitatum vestrum ascitis, putato.

B CXCIV. — MACEDONIO DIACONO.

Ignorant dæmones semet potius, cum aliis per tentationes vetustatem et putredinem procurant, putrescere, et per patientiam et decertantium bonam spem miscere affligi: «Senescere namque faciens, ait, falsos montes, et non cognoverunt²⁰.»

CXCV. — Eidem.

Capitio, ait, amiciatur, et immundus vocabitur omnibus diebus, quibus super ipsum 391 fuerit tactus; separatus sedebit extra tentorium²¹. Sunt, qui absque iudicio, et audacter suadent, ut a spirituali doctrina pedem referant illi, qui ab execrandis affectionibus oppugnantur, et multitudine delictorum inquinantur. Ecce enim divina lex os silentio circumdat malevolentia plenum, donec aliquando conversus seipsum hic expurget laboribus fortissimis, et durissimis exercitiis, et lacrymarum fluctibus, et longæva afflictione, et nunquam cessante humilitate, donec illis misertus omnium Dominus Christus, dicat: «Dilata os tuum, et implebo illud²²,» non opprobriis, et multa execratione, sed odore bonitateque universa ad utilitatem tui ipsius, eorumque, qui postmodum a te de hisce initiabuntur.

CXCVI. — Eidem.

«Extra tentorium leprosus animam, immundusque eiecitur²³.» Separari enim hunc decet, donec perfectam expurgationem consequatur, et avelli a tentorio hujus sapientiæ doctorum, et mystagogorum, et prophetarum Ecclesiæ, ubi assidet Samuel, nec longe est David.

CXCVII. — PETRO MONACHO.

Quid non molitur improbus dæmon, ut probos decertatores agat in desperationem? Quandoquidem hosce in metum conjicere visus, bona postulata per suggestionem in contrarium vertere conatur. Cum enim quis orans clamet: «Miserere 392 mei, Deus, et salva me²⁴:» hostis animæ subloquitur, dicens: Irascito mihi, Deus, et perde me.

¹⁹ Eccli. xlii, 11. ²⁰ Job ix, 5. ²¹ Levit. xiii, 44-46. ²² Psal. lxxx, 11. ²³ Num. v, 2. ²⁴ Psal. lv, 2.

Et rursus sæpius homine e toto corde consistente, et Numen laudante, statim draco adversarius laudem et gloriam in blasphemiam convertit. Attamen audacia illius nobis extimescenda non est, sed vires potius assumendæ, et iteratis precibus, et divinarum laudum magno pondere, nervi roburque contrariæ potestatis resecauda.

CXC VIII. — *Eidem.*

Cum legitime certaverimus, et Jacobi benedictionem consecuti fuerimus, tunc vitæ nostræ instituto invidentes domini in telis jaciendis imbecilliores evadunt, et vi ac necessitate, ut scriptum est, obscenivoma tela confringuntur, et dissolvuntur nervi brachiorum manuum eorum, et gloriam nobis nos cum choro triumphantium comparabimus.

CXCIX. — SEVERO EXCONSULI.

Invidentia compulsus nonnulli episcopi, ob summam Joannis episcopi Constantinopolitani virtutem, divino metu valere jusso, hominem entheum, vere orbis universi lumen insidiis aggressi sunt, feceruntque, ut et imperator piissimus ac simplicissimus fraudibus eorum caderet, et virum divinum faceret extorrem. Cum itaque viris pestilentibus, et malignis pastoribus, non libens, sed raptus aures præbuerit, probe propheta clamabat : « Extendit manum suam cum 393 homine pestilenti²⁵. » Nihilominus post justæ exsilium, pars potissima, etiam eorum, qui in eum contechnati fuerant, Deo pœnas persolverunt, et cum fletu et clamore confessi sunt, se vehementer in virum sanctum deliquisse.

CC. — PAULO LECTORI.

« Revela Domino viam tuam, et spera in eo, et ipse efficiet²⁶ : » ostende illi vitam tuam scatentem opprobriis ; monstra leprosus summo sacerdoti animæ tuæ stigmata, et spera in eo, et ipse faciet impurum purum, et canem filium genuinum commonstrabit, et mitem iracundum, et tolerantem impatientem ; mentemque tuam efficiet a quolibet inquinamento extorrem.

CCI. — EUPHEMIO ARCHIMANDRITÆ.

Scriptum est : Congregabantur ad David benignissimum universi homines necessitati obnoxii, et ære alieno pressi, et omnis anima tristitia effecta, et erat super eos dux David²⁷. Quicumque igitur obscenarum cogitationum coarctationibus affliguntur, et invidentiæ, blasphemix, lædii, odii, iracundiæ, aliorumque innumerorum malorum, et impiarum cogitationum suggestionibus suffocantur, et quicumque semetipsos multorum delictorum debitum contraxisse cognoscunt, quicumque etiam mœstitiæ addicuntur animis ob improbas et illiberales perturbationes et dæmonum contactus 394. acutamque succensionem, et alia ; hi omnes sive clero, sive Nazaræorum albo ascripti fuerint, sive in sæculo

μοι, ὁ θεός, καὶ ἀπέλασόν με. Καὶ πάλιν, πολλάκις τοῦ ἀνθρώπου ὀλοκαρδίως ἐξημολογοῦντος καὶ ἀνυμνοῦντος τὸ Κρεῖττον, εὐθύς ὁ πολέμιος δράκων τὸν ὕμνον καὶ τὴν δοξολογίαν εἰς βλασφημίαν μεθίστησιν. Ἄλλ' οὐ πτηκτέον ἡμῖν τὴν τόλμαν τοῦ δυσμενοῦς, ἀλλὰ καὶ μάλλον θαρσύνετον, καὶ τῇ προσθήκῃ τῶν εὐχῶν καὶ τῷ πολυπλασιασμῷ τῆς θείας ὕμνολογίας, ὑπομητέον τὰ νεῦρα καὶ τὸ κράτος τῆς ἐναντίας δυνάμεως.

ΡΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν διαβλήσωμεν προσηκόντως, καὶ τῆς τοῦ Ἰακώβ τύχωμεν ὀλοκαρδίας, τότε οἱ ἐγκοτούντες τῇ πολιτείᾳ ἡμῶν κύριοι, τοξεύοντες ἀνοουσί, καὶ μετὰ κράτους, κατὰ τὸ γεγραμμένον, συντρίβεται τὰ αἰσχροδόλα τόξα, καὶ ἐκλύεται νεῦρα βραχιόνων χειρῶν αὐτῶν, καὶ δοξασησόμεθα σὺν τῷ χορῷ τῶν τροπαιοφορούντων.

ΡΙΘ'. — ΣΕΥΗΡῸ ΑΠΟ ΕΠΑΡΧΩΝ.

Φθόνῳ πληγέντες τινὲς τῶν ἐπισκόπων διὰ τὴν ἀκραν ἀρετὴν Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τὸν θεῖον παρωσάμενοι φόβον, συνεσκεύασαντο ἄνδρα ἐνθεον, καὶ ἀληθῶς παντὸς τοῦ κόσμου λαμπτήρα, καὶ παρσκευάσαν καὶ αὐτὸν τὸν βασιλεῖα εὐλαδέστατον καὶ ἀπλούστατον ὄντα, εἴξει ταῖς ἐπιθουλαῖς αὐτῶν, καὶ ἐξορίσαι τὸν οὐράνιον ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ οὖν λοιμοῖς τὸν τρόπον τοῖς βασκανοῖς ποιμαῖν ὑπάρχουσιν, ὁ βασιλεὺς ἐκ συναρπαγῆς συγκατέθετο, εἰκότως ὁ προφήτης ἔδξα : « Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ λοιμοῦ. » Πλὴν οἱ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ δικαίου οἱ πλείστοι μετὰ τῶν συσκευασαμένων, πρὸς τοῦ Θεοῦ ἀπητήθησαν δίκας, καὶ μετὰ κλαυθμοῦ καὶ κραυγῆς ἐξωμολογήσαντο, μεγάλη ἡμαρτηχέναι εἰς τὸν ἅγιον ἄνθρωπον.

Σ'. — ΠΑΥΛῸ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

« Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδόν σου, καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει. » Δεῖξον αὐτῷ τὸν σὸν ἐπίλωμον βίον · ἐπίδειξον, ὁ λεπρὸς, τῷ ἀρχιερεὶ τῷ μεγάλῳ τὰ στίγματα τῆς ψυχῆς, καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει τὸν βυπαρὸν καθαρὸν, καὶ τὸν κύνα γνήσιον τέκνον δεῖξει, καὶ πρῶτον τὸν χολικὸν, καρτερικὸν τὸν ἀνυπομόνητον · ἀποκαταστήσει δέ σου τὸν νοῦν, καθαρὸν σπιλωμάτων.

ΣΑ'. — ΕΥΦΗΜΙῸ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Γέγραπται, οἱ Συνήγοντο πρὸς Δαυὶδ τὸν χρηστότατον πᾶς ἄνθρωπος ἐν ἀνάγκῃ τυγχάνων, καὶ πᾶς ὑπέχρεως, καὶ πᾶσα κατώδυνος ψυχῆ, καὶ ἦν ἐν αὐτῶν ἡγούμενος ὁ Δαυὶδ. Ὅσοι τοίνυν συνέχονται ταῖς τῶν βυπαρῶν ἐνθυμημάτων συνοχαῖς, καὶ ὑπὸ τῶν λογισμῶν πνίγονται τοῦ φθόνου, καὶ τῆς βλασφημίας, καὶ τῆς ἀκηδίας, τοῦ μίσους καὶ τῆς ὀφυχολίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀμετρήτων πονηρῶν καὶ βλασφημῶν ἐννοῶν, καὶ ὅσοι ἐπίστανται ὑποκειμένους ἑαυτοὺς χρέεσι πλημμελημάτων πολλῶν, καὶ ἔσοι κατώδυνοι τυγχάνουσι τὰς ψυχὰς διὰ τὰ αἰσχρὰ καὶ ἀνελεύθερα πάθη, καὶ τὰς ἐπαφὰς τῶν δαιμόνων, καὶ τὴν ἄρμεταν πύρωσιν, καὶ τὰ ἄλλα· οὗτοι πάντας, κἂν τε κληρικοὶ, Ναζωραῖοι, καὶ ἀποτεταγμένοι

²⁵ Osce vii, 5. ²⁶ Psal. xxxvi, 5. ²⁷ I Reg. xii, 2.

ἐκίρῃσι, προσφευγέτωσαν τῷ νοουμένῳ Δαυὶδ, ἅπασι Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ φιλανθρωποτάτῳ μετὰ κλυθμοῦ καὶ λιτῶν, ὅπως παρηγορηθῶσιν.

ΣΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦδέως πάνυ ὁ Χριστὸς ὁ παμβασιλεὺς Θεὸς καθηγείται τῶν πρὸς αὐτὸν μετ' ὀδύνης ἀναβλεπόντων, διόπερ καὶ προσφωνεῖ· « Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. » — « Διότι ἐμὸν πλάσμα ὑπάρχετε. »

ΣΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Οἶδα, » φησὶν, οὐκ ἄγνοῶ τὴν ὀδύνην τῆς ὑμετέρας καρδίας, καὶ τὸν θλιμμένον, ὄνπερ θλίβουσιν ὑμᾶς οἱ Αἰγύπτιοι δαίμονες, καὶ ὁ στεναγμὸς ὑμῶν οὐκ ἀπεκρύβη ἀπ' ἐμοῦ.

ΣΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὅρθρισον, φησὶ, καὶ στήθι ἐναντίον Φαραῶ. » Οἱ γὰρ ἐν ἐκτενεῖα τῷ Θεῷ λατρεύοντες, ἐν δρόρῳ αἰετῶν ὑπάρχοντες, πάντως ἐναντιοῦνται, καὶ ἀντιπελεμοῦσι τῷ νοητῷ Φαραῶ.

ΣΕ'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ θέλει ταχὺ ἀπομεριμῆσαι πειρασμῶν καὶ θλίψεων, στέγε, καὶ ὑπόμεινε μέχρις οὗτου βούλεται ὁ πρηνῶν σου Χριστὸς, ὁ σοφῶς τὰ κατὰ σὲ οἰκονομῶν.

ΣΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπέπετε, ὅτι οὐχὶ πρώτη φυλακῇ, οὐδὲ δευτέρᾳ, οὐδὲ τρίτῃ, ἀλλὰ τετάρτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς τῆς παραχωρουμένης, ἐπέστη ὁ Κύριος τοῖς διὰ τῆς λαίλαπος βασανιζομένοις, καὶ τῶν κυμάτων, καὶ τοῦ ἀμέτρου φόβου.

ΣΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν ἀναυκῆσθαι σπιλάς εἰς τὸ πλοῖόν σου ἀνελεῖν, παρῆρῃμα διαδέξεται σε γαλήνην, καὶ εἰρήνην, καὶ χαρὰν, καὶ εὐφροσύνην. Μόνον σὺ μὴ ἀποψύξης τὴν καλὴν προσδοκίαν, μὴ χαλάσης τὸ κέρασ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ἀναβλέψεως (1), τῆ ἐπιστάσις τῶν πειρασμῶν καὶ τῆ δοκιμασίᾳ μὴ θανάτωσης τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα, ἀλλ' Ἐλπίζε.

ΘΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέμνησο, ὅτι εἴρηκεν ὁ Κύριος, « Δεῦτε εἰς ἔρημον τῶν πειρασμῶν τόπον, κἀκεῖ ἀναπαύσεθε ὀλίγον, » οὐχὶ πολὺ. Πάντως γὰρ μετὰ ταῦτα, οὐκ εἰς ἔρημον, ἀλλ' εἰς πλήρη πειρασμῶν καὶ θλίψεων δια-

²⁰ Matth. xi, 28. ²¹ Psal. cii, 14.

²² Exod. iii, 7.

²³ Exod. viii, 20.

²⁴ Matth. xiv, 25.

²⁵ Marc.

vi, 31.

(1) Exstat hæc epistola tota in allegoria navis agitatae fluctibus, et vento adverso jactatæ : quo tempore cum sæpe utile sit contrahere velum, quia tamen symbolica significatione fiducia in Christum est Christiano quod velum est navi, vetat hic Nilus id fieri : laxari, inquam, veli funem prohibet. Nec quis miretur me κέρασ, quod Latine cornu sonat, velum interpretari. Hic enim manifeste κέρασ ponitur pro κεραία, quæ vox antennam inter alia significat, hoc est lignum iualo navis transversim adnotum unde velum pendet. Latinis quoque antea cornu : nam præter illud Virgilianum :

vivant, confugiant ad intellectualem David, Christum nempe Jesum humanissimum cum fletu et supplicationibus, ut jacentem animum in spem et consolationem meliorem inducant.

CCII. — *Eidem.*

Animo admodum gaudenti libentique, Christus omnium imperator Deus, ducem se præbet illis qui ad eumdem cum dolore confugiunt : ideoque clamat : « Venite ad me, omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos²⁰. Quoniam figmentum meum estis²¹. »

CCIII. — *Eidem.*

« Novi²², » ait ; non me latet mœstitia cordis vestri et afflictio qua afficiant vos Ægyptii demones, et suspiria vestra non sunt mihi abscondita.

CCIV. — *Eidem.*

« Mane surgito, ait, et sta contra Pharaonem²³. » Assidua enim perseverantia Deo inservientes, et in matutino tempore semper ac lumine persistentes. omnino obsistunt, et pugnam intellectuali Pharaoni inferunt.

CCV. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ne cito te a tentationibus et afflictionibus liberari concupiscito, persta et persevera, quousque tui **395** providens Christus voluerit, qui sapienter res tuas disponit.

CCVI. — *Eidem.*

Animadvertite non prima noctis præterredientis custodia, neque secunda, neque tertia, sed quarta supervenisse Dominum illis²⁴, qui propter tempestatem et motum et agitationem fluctuum, immenso timore cruciabantur.

CCVII. — *Eidem.*

Cum scopulus in tuam navim ascendere exsurrexerit, illico tranquillitas excipiet te, et pax, et gaudium, et lætitia. Tu solummodo pulchram expectationem ne relinquas, ne relaxes velum suspicionis ad Christum, tentationum aggressionem et probationem, ne bonam spem perdas, sed spera.

CCVIII. — *Eidem.*

Recordare dixisse Dominum : « Venite in desertum tentationibus locum, ibique requiescite paululum²⁵, » non multum. Namque postea omnino non in desertum, sed plenam tentationibus consti-

Cornua velatarum obrertimus antennarum, Ovidius, lib. xi Metam., bis in descriptione naufragii Ceycis cornu pro antenna posuit ; sic enim habet :

Cornuaque in summa locat arbore, totaque malo Carbasa deducit, venientesque excipit auras
Et paulo post :
Ardua jam dudum dimittite cornua, rector
Clamat, etc.

Cui ergo dubium quin χαλᾶν κέρασ sit hic Nilo quod vulgo dicimus *caler la voîle*, remisso fune velum contrahere ? Possin.

tutionem affligimini, et exasperabimini, vosmet exercitantes atque probantes.

CCIX. — *Eidem.*

Præterito tempore in deserto commoraberis, et placida vitæ tranquillitate fruebaris, nullaque re quæ displicere posset, divexaberis. Nondum enim te Providentia in virtutis certaminibus exercebat. **396** Nunc vero inter studium et scammata medius projectus animo mæres, et nimium lamentaris.

CCX. — *Eidem.*

Fieri minime potest, ut sine laboribus et sudoribus coronæ texantur.

CCXI. — *Eidem.*

Nonne audisti dilectam a Deo Hierusalem, animam dico tuam, labore et flagello instrui a Jeremia propheta?

CCXII. — DARIO SCHOLASTICO.

« Splendescit, ait, tunc justus, veluti sol justitiæ ²⁴. » Lunam vero propheta Ecclesiam nominat exorientem uti matutinam.

CCXIII. — RODOMINO PRESBYTERO.

O quantum succensebis, et conviciaberis tuæ inconsiderantiæ, cum ex sepulcris resurrexeris, vitæ hujusce pœnas daturus! O quantum temetipsum dilaniabis, flebisque inutiliter factis indolens tunc, cum non erit acceptabilis rerum gestarum pœnitentia, dum præscriptum tempus præterit. Quantum frustra illacrymaberis ejulabisque, cum justorum videris claritudinem, in splendida illa cœlestium munerum partitione, et nocentium tristitiam in tenebris profundissimis; cum dices corde indolens, angustiaque **397** spiritus pressus: Væ misero homini pusillæ fidei, et inconsiderantiæ, et neglecti! Væ mihi, quod ita libenti animo tempus mihi præstitum et jam elapsum perdiidi! Væ mihi, qui nolui similia tribunalia et judicia animo contemplari! Quare iuanem gloriam rebus omnibus protuli? Quare gulam et ebrietatem sempiternæ vitæ anteposui? Quare iram uti mihi amicam exosculatus sum? Quare fornicationibus improbisque cupiditatibus veluti dominis inservii? Quare blaterationes inutiles stupidus dilexi? Quare meis turbis et motibus omnia complevi? Quare divinarum precum et psalmodiarum fragrantiam odio habui? Quare collum episcopis subdere non sustinui? Quare quietis suavitatem, sanctimoniam, dignitatem, magnificentiam, commodam animi requiem, cœleste commercium, veram divinarum angelorum philosophiam, et semper virentem gloriam aversatus sum? Hæc et similia die retributionis eorum, quæ in vita nostra gessimus, quanquam effaberis, nullus aderit tibi, qui compatiens misericordiam inspergat.

CCXIV. — *Eidem.*

Non modicum tempus diaboli nutibus vixisti. Vitæ nunc aliquando Auctoris tui consilio. Servitu-

²⁴ Matth. xiii, 43.

Α γωγὴν ἐκθλιβήσεσθε, καὶ ἐκτρουχώθησεσθε γυμναζόμενοι καὶ δοκιμαζόμενοι.

ΣΘ. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸν παρελθόντα χρόνον ἐν ἐρήμῳ διέτριβες καὶ ἀνενοχλήσια, μηδὲως κτυπούμενός τινι τῶν ἀβουλήτων· οὐκ ἄρα σε Πρόνοια ἐγύμναζε πρὸς τοὺς ἀθλοὺς τῆς ἀρετῆς. Νῦν δὲ γενόμενος μεταξὺ τοῦ σταδίου καὶ τῶν σαμαμάτων, ἀθυμεῖς, καὶ ἀλύεις, καὶ πολλὰ ποτιᾶσαι.

ΣΤ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀμύχανον δίχα πόνων καὶ ἰδρώτων πλακῆναι τοὺς στεφάνους.

ΣΙΑ. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ἤκουσας τὴν πεφιλημένην τῷ Θεῷ Ἰερουσαλήμ, τὴν ψυχὴν λέγων τὴν σὴν, τῷ πόνῳ καὶ τῇ μάστιγι παιδευομένην παρὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου;

ΣΙΒ. — ΔΑΡΕΙῶ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῷ.

« Ἐκλάμψουσι, φησὶ, τὸ τηνικαῦτα οἱ δίκαιοι, καθάπερ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης. » Σελήνην δὲ οἱ προφήται τὴν Ἐκκλησίαν καλοῦσιν ἐκκλύπτουσαν ὡς ὄρθρον.

ΣΙΓ. — ΡΟΔΟΜΙΝῷ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῷ.

Ἦ πόσα καταμέμψη καὶ λοιδορήσεις τὴν σαυτοῦ ἀβουλίαν, ὅταν ἐκ τῶν ἀναστῆς ὑφέξων δίκην τῆς ἐνταῦθα βιώσεως! Ἦ πόσα σπράξεις σεαυτὸν, καὶ στενάξεις μετανοῶν ἀπρακτα τότε, ὅτε οὐκ ἔσται δεκτὸς ὁ μεταμελόμενος παρελθόντος τοῦ ὠρισμένου χρόνου! Πόσα εἰς μάτην κλαύσεις καὶ κατοδυρή, ὅταν ἴδῃς τὴν τῶν δικαίων φαιδρότητα ἐν τῇ λαμπρῇ τῶν οὐρανίων δώρων διανομῇ, καὶ τὴν τῶν ἀμαρτησάντων κατήφειαν ἐν τῷ σκότῳ ἐκείνῳ τῷ βαθυτάτῳ, ὅταν λέγεις ὀδυνώμενος τὴν καρδίαν, συνεχόμενος τῇ στενοχωρίᾳ τοῦ πνεύματος· Οἴμοι τῆς ὀλιγοπιστίας, καὶ ἀβουλίας, καὶ ἀδιαφορίας! Οἴμοι, πῶς ἐκουσίως ἀπώλεσα τὴν δωρίαν τοῦ παρελθόντος χρόνου! Οἴμοι, ὅτι οὐκ ἠθέλησα τοιαῦτα ἐνοῆσαι κριτήρια καὶ δικαιοκρίσια! Διὰ τὴν κενοδοξίαν προετίμησα πάντων; Διὰ τὴν λαίμαργίαν καὶ τὴν μέθην προετίμησα τῆς αἰωνίου ζωῆς; Διὰ τὸν θυμὸν ὡς φίλον ἠσπασάμην; Διὰ τὰς πορνείας καὶ τὰς πονηρίας; ἐπιθυμίαις καθάπερ τισὶ δεσποναῖς ἐξυπηρετησάμην; Διὰ τῆς ἀκερδοῦς φλυαρίας τὸν βόμβον ἠγάπησα; Διὰ τῆς οικείας ταραχῆς τε καὶ ζήλης τὰ πάντα πεπλήρωκα; Διὰ τῶν θεῶν προσευχῶν τε καὶ ψαλμῶν τὴν εὐδοσίαν μεμίσηκα; Διὰ τὸν τράχηλον τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἠνεσχόμενον κλίνας; Διὰ τὴν ἀπεστράφην τῆς ἡσυχίας τὸν ἔθυσμόν, τὸν ἀγασμόν, τὸ ἀξίωμα, τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὸ ἐπωφελεῖς, τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς, τὸ οὐράνιον πολίτευμα, τὴν ὄντως τῶν θεῶν ἀγγέλων φιλοσοφίαν καὶ δόξαν αἰεθάλῃ; Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρεῖς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῆς ἀναποδόσεως τῶν ὡς βεβιωμένων ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς παραφανήσεται σοὶ τὸν ἔλεον συμπαθῶς ἐπιχέρον.

ΣΙΑ. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ὀλίγον χρόνον τοῖς τοῦ διαβόλου θελήμασιν ἐξήσας. Ζῆσόν ποτε καὶ τῷ βουλήματι τοῦ πεποιη-

κῆρας σα. Δουλεύουσιν ποτε καὶ τοῖς νόμοις Χριστοῦ ἅ τῳ πανυψίστου Θεοῦ. Οὐδὲν ψυχῆς λογικῆς ἀντάξιον, εἰς ἰσοστάσιον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἔως ἂν τε τὰ φθαρτὰ τῶν ἀφθάρτων προκρίνομεν; Ἔως ἂν τε τιμαλφέστερα τὰ βλεπόμενα, τῶν ἀοράτων ἀγαθῶν ὑπάρχειν οἰόμεθα; Ἔως πότε τῇ ἀλόγῳ πλῆθι καὶ φαντασίῳ δουλεύειν αἰρούμεθα; Ἔως πότε φιλοῦμεν τὸν ἐχθρὸν καὶ ὀλετήρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν Σατανᾶν; Ἔως πότε κειθόμεθα ταῖς ὑποθήκαις αὐτοῦ ταῖς πρὸς τὴν ἀπώλειαν ποδηγούσαις; Οὐδεὶς ἀξιοπιστότερος σύμβουλος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ· οὐδεὶς φρονιμώτερος τῆς πηγῆς τῆς σοφίας· οὐδεὶς οικειότερος καὶ ὠφελιμώτερος τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότη τοῦ πεπλακῶτος ἡμᾶς. Σὺ δὲ καταφρονήσας τούτου, τῷ ἀποστάτῃ προσπεφοίτησας ὀράκοντι, καὶ τῷ κακίστῳ ὡς καλλίστῳ προσέχεις, καὶ τῷ φονευτῇ ὡς φιλῷ περιπλέκῃ καὶ τὸν μωρότατον, ὑπείληφας φρόνιμον· καὶ τὸν σκοτεινὸν, φωστῆρα νερόμικας· καὶ ὑγίαν μεγίστην τοπάξεις τὴν δεινὴν ἀρρώστιαν, καὶ πλοῦτον μέγαν ὑπάρχειν νομίζεις τὴν πτωχείαν, καὶ τὴν Εὐαν μωμωμένους τοῖς ψιθυρισμοῖς τοῦ νοητοῦ ὄψεως τὴν ἀκοὴν ὑπέχεις, βεβουκῶς τὰ σὰ ὕδα τοῖς θεοῖς ἐντάλασι. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν, ἀνθρώπων νεκρωθέντι τὸ οὖς τῆς διανοίας; Τί γὰρ ὠφελήσομεν ἕδοντες τῷ αὐθαίρετῳ; κεκωφωμένῳ πρὸς τὰ κάλλιστα;

ΣΙΕ'. — ΑΓΑΘΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Οὐ δίκαιον τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς παραλύειν κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν προσβολῶν, παραδραρῦνεσθαι δὲ μᾶλλον ἐν τῷ ἀκούειν θεόθεν· « Ἰσχύσατε, χεῖρας ἀνεμῆναι, καὶ γόνυα παρακλυμένα. Ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε. Ἐγὼ γὰρ εἰμι μεθ' ὑμῶν ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οὐκ ἐάσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς ἀγωνιῶντας. »

ΣΙΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Κἂν τῷ πλήθει τῶν πειρασμῶν τὴν ψυχὴν ἀπενάρκησας, οὐδὲν ἤτιον καὶ κάλιν παρακαλεῖ ὁ Δεσποτικὸς λόγος φάσκων· Γενέσθω παράκλησις τοῖς διλογισμῶν ὀργιζόμενοι· μᾶλλον ἐπάγωσι τῇ ψυχῇ. Καὶ γὰρ δὴ οἱ πικρότατοι ὄφεις πλέον χαλεπαίνουσι καὶ κινεῦνται, ὅταν ἀκροάσωνται τῆς ἐπιβουλῆς κατ' αὐτῶν γενομένης· οὕτως μεγίστη, καὶ δραστηκὴ, καὶ φοβερὰ ἐπιβὴ κατὰ δαίμόνων ὑπάρχει ἡ νήφουσα προσευχή.

ΣΙΖ'. — ΠΑΥΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μηδὲ μῶς θορυβεθῆς, ὅταν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς οἱ φαυλότατοι δαίμονες τὸ στίφος τῶν ἀτόπων λογισμῶν ὀργιζόμενοι· μᾶλλον ἐπάγωσι τῇ ψυχῇ. Καὶ γὰρ δὴ οἱ πικρότατοι ὄφεις πλέον χαλεπαίνουσι καὶ κινεῦνται, ὅταν ἀκροάσωνται τῆς ἐπιβουλῆς κατ' αὐτῶν γενομένης· οὕτως μεγίστη, καὶ δραστηκὴ, καὶ φοβερὰ ἐπιβὴ κατὰ δαίμόνων ὑπάρχει ἡ νήφουσα προσευχή.

ΣΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦταν τις ἀνθρώπος δίκαιός τε καὶ ὁσιός· ἐπειδή τῷ ὀχλουμένῳ ὑπὸ πνεύματος, τότε πλέον ταράσσεται. Οὕτω τοίνυν καὶ ἡμῶν ψαλλόντων καὶ εὐχρημένων, βασανιζόμενοι καὶ ἀλόγουντες οἱ δαίμονες, ὡπερ τινὸς δικαίου καὶ πολεμιστοῦ ἀνδρὸς ἐπι-

tem aliquando legibus Christi Dei præexcelesissimi servito. Nihil est, quod animam rationis computem exæquet; nihil est par regno cælorum. Quousque corruptibilia incorruptibilibus anteponimus? Quousque visibilia invisibilibus bonis digniora ac pretiosiora esse opinamur? Quousque belluino errori et imaginationi operam dare proponimus? Quousque hostem et animarum nostrarum exitium Satanam fovemus? Quousque suggestiones illius, quæ nos ad perniciem ducunt, audimus? Nullus fide dignior est humano Deo consiliarius. Nemo sapientiæ fonte prudentior; nemo assiniore utiliorque probo Domino conditore nostro. Et tu eo neglecto ad defectorem draconem concurristi, attendisque pessimo ut optimo, et homicidam ut amicam amplecteris, et stultissimum prudentem existimas, et obtenebratum veluti lumen afferentem concipis, et sanitatem maximam tam ægram valetudinem suspicaris, et ingentes divitias putas paupertatis, et Evam æmulatus, intellectualis serpentis susurris aurem præbes, divinis præceptis aures obstruens? Quid multa hic efferenda sunt, et potissimum homini aurem mentis demortuæ gerenti? Quid enim proficiemus, canentes ei, qui sponte ad pulcherrima quæque surdis auribus vivit?

CCXV. — AGATHIO DIACONO.

Haud æquum fuerit, in aggressionum vigore animæ vires exsolvere, sed potius animos assumere, qui a Deo dictum intelligis: « Corroboramini, manus relaxate, et genua dissoluta. Corroboramini, ne timeatis. Ego enim sum vobiscum usque ad consummationem sæculi; non relinquam vos orphanos, veniam ad vos, cum periclitamini. »

399 CCXVI. — Eidem.

Licet tentationum multitudine animo obstupueris, nihilominus rursus Domini sermo consolatur dicens: Sit solatium pusillanimitate cogitatione. Ego enim promitto vester Dominus post simile infortunium, et captivitatem, et excidium adfuturam « gloriam domus istius novissimæ, plus quam prius. »

CCXVII. — PAULO EPISCOPO.

Nequaquam inturbaberis, cum orationis tempore perquam noxii dæmones absurdarum cogitationum cohortem majori ira succensi animæ adigunt: namque serpentes inhumanissimi magis sæviunt et concitantur, cum incantationem adversus semetipsos constatam persentiant: adeo ingens, et violentum, et terribile contra dæmones incantamentum est oratio sobria.

CCXVIII. — Eidem.

Cum homo pius justusque in vexatum a dæmone advenerit, tunc magis ille concutitur. Sic itaque nobis psallentibus et orantibus, cruciati indolentesque dæmones, æque ac si quispiam vir justus et bellator pio illo opere eos aggrediatur, inarde-

³⁶ Isa. xxxv, 3, 4. ³⁷ Matth. xxviii, 20.

³⁸ Joan. xiv, 18. ³⁹ Agg. ii, 10.

scientes moventur, et tunc magis insaniant, et cum nihil præterea efficere possint, vetitas cogitationes, telorum ignitorum instar, in nos ejaculantur. Solummodo nos ne cessemus orantes psallentesque, **400** et videbimus eos non multum post tempus quasi fumum a nobis evanescentes.

CCXIX. — PROBATIO MONACHO.

« Vinum novum junioribus amicis ³⁹, » ut qui dum e sapientum numero dixit. Non porro addecel, ni tempus multum et probatio præcesserit, in ipsis tantum amoris initiis, quem tibi amicum opinaris, illi temetipsum temere, et ut sors tulerit, confidere. Si autem, inquit, vinum inveteratum fuerit, tum jam, tum illud cum lætitia bibamus. Cum enim plurima benevolentiae signa in homine offenderimus, et amoris non simulati argumenta, tum eum nobis modis omnibus conciliabimus, et laudibus effremus, non jam balbutientes. « Qui enim, ait, benedicit et plaudit suo amico mane ⁴⁰, » nupero nempe, et recenter admoto amico, nondum illius amicitiae experimento capto, idem facit, ac si malediceret: incitat namque diabolum per intempestiva illa præconia, et non comprobata laudationem, ad recentem amicum aggrediendum, denudandumque ab ea, quæ in eo apparet, uti par est, simulatione, et per tentationem deprehendendum eum non esse neque genuinum, neque incorruptum amicum.

CCXX. — EIDEM.

De iis, quæ ad me scripseras, cum beati Isaiaæ librum percurreres, breve tibi solatium afferam. Clamat enim: « Dolores partus susceperunt me quasi parturientem ⁴¹. » Nonne vides angustiam **401** indolentis cordis oppressique? Tum postmodum subdit: Injuste egi, quod non audii, festinavi ne viderem; namque intolerandis tentationibus conturbatus, pro lumine tenebras deosculor; cor meum aberrat, et iniquitas me flagellat, et anima mea imminet timori; discrimen enim imminet, ne peream a conspectu Domini, et assimiler in infernum descendentibus ⁴²: » quando una « mecum nondum est lumen oculorum meorum ⁴³, » intellectualium.

CCXXI. — EIDEM.

Ne lassescas orans exspectansque cum lacrymis opem divinam: etenim post bella satanica, divinam visionem, et miraculam apparitionem, et ineffabile auxilium homo consequitur. Scriptum est enim præter ea quæ heri ad te miseram: « Perpicuus factus sum non quærentibus me ⁴⁴: » quod primo sui significatu in Servatoris omnium per carnem adventu, nunc in nobis complectur, et in illis, qui post nos pro pia vitæ institutione decertabunt. Si itaque et ab antiquitus quærentibus cum inventus est Dominus, multo magis invenietur a nobis illuminans, consolans, medicinam affe-

δραμόντος κατ' αὐτῶν τοῦ θεοσεβοῦς ἔργου, φλεγόμενοι κινοῦνται, καὶ μαϊνóνται μᾶλλον τότε, καὶ μηδὲν πλέον δυνάμενοι τοὺς ἀπηγορευμένους τῶν λογισμῶν δίκην βελῶν πεπυρωμένων ἀκοντίζουσι καθ' ἡμῶν. Μόνον ἡμεῖς μὴ λήξωμεν εὐχόμενοι τε καὶ ψάλλοντες, καὶ ὀφόμεθα αὐτοὺς μετ' οὐ πολὺ ὡσπερ καπνὸν ἀφ' ἡμῶν ἐκλείποντας.

ΣΙΘ'. — ΠΡΟΒΑΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Οἶνος νέος φίλος νέοις, » καθά φησί τις σοφός. Οὐ χρὴ δὲ τινα, χωρὶς χρόνου πολλοῦ καὶ δοκιμασίας, ἐκ προοιμίων ἀγάπης τῷ φαινομένῳ φίλῳ ἑαυτὸν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐμπιστεύειν. Ἐὰν δὲ, φησὶν, ὁ οἶνος παλαιωθῆ, τότε δὴ, τότε τοῦτον πρὸς εὐφροσύνην πόμεθα. Ὅταν γὰρ πλεῖστα σημεῖα εὐνοίας εὐρωμεν ἐν τῷ τοιοῦτῳ ἀνθρώπῳ, καὶ στοργῆς ἀνυπόουλου γνωρίσματα, τὸ τηρικαῦτα τοῦτον καὶ οικειωσόμεθα τέλειον, καὶ ἐπαινεσόμεθα, μηκέτι βαμβαινόντες. « Ὅστις δὲ, φησὶ, εὐλογεῖ καὶ κροτεῖ τὸν ἑαυτοῦ φίλον τὸ πρωτῶ, » τουτέστι τὸν ὑπ' ἄγχιον καὶ προσφάτως πλησιάσαντα αὐτῷ, μήπω πείραν εὐλογίας τῆς ἐκεῖνου φιλίας, καταρωμένον οὐδὲν διαφέρει ὀξὺν ἢ προκαλεῖται γὰρ τὸν διάβολον διὰ τὸ ἀκαίρου ἐπαίνου, καὶ τῆς ἀδασανίστου εὐλογίας, ἐπελθεῖν τῷ φίλῳ τῷ προσφάτῳ, καὶ ἀπογυμνώσαι τῆς ἐν αὐτῷ, ὡς εἰκός, ὑποκρίσεως, καὶ διὰ τοῦ πειρασμοῦ ἐλέγξει αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἔστι γνήσιος καὶ ἀκίβδηλος φίλος.

ΣΚ'. — Τῷ Αὐτῷ.

Περὶ ὧν μοι γεγράφηκας, τὴν τοῦ μακαρίου Ἰσαίου δέλτον σκοπήσας, βραχείαν σοι προσάξω παρηγορίαν. Κέκραγε γὰρ, ὅτι « Ὀδίνες ἐλαδὸν με ὡς τίχτουσαν. » Βλέπεις ἀνάγκην ὀδυνωμένης καὶ θλιβομένης καρδίας; Εἶθ' ἐξῆς φησὶν· Ἠδίχησα τοῦ μὴ ἀκοῦειν, ἔσπευσα τοῦ μὴ βλέπειν· συγγυθεὶς γὰρ πειρασμοῖς ἀφορήτοις, ἀντὶ τοῦ φωτὸς τὸ σκοτὸς ἀσπάζομαι, ἡ καρδία μου πλανᾶται, καὶ ἡ ἀνομία με μαστίζει, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐφέστηκεν εἰς φόβον· κινδυνεύω γὰρ λοιπὸν ἀπολέσθαι ἐκ προσώπου Κυρίου, καὶ προσμοιωθῆναι τοῖς εἰς τὸν βῆθιν καταβιβαζομένοις, » ἐπειδὴ « οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ λοιπὸν τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου » τῶν νοερῶν.

ΣΚΑ'. — Τῷ Αὐτῷ.

Μὴ ἀποκάμης εὐχόμενος καὶ περιβλεπόμενος μετὰ δακρῶν τὴν βοήθειαν· μετὰ γὰρ τῶν δαιμονικῶν πολέμων, ἐπισκέψεως θείας, καὶ ἐμφανισμοῦ μουσικοῦ, καὶ ἀρωγῆς ἀρρήτου τυγχάνει ὁ ἀνθρώπος· γέγραπται γὰρ μετὰ τὰ χθές μοι ῥηθέντα σοι· « Ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν· » ὅπερ πρωτοτύπως μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος τῶν ὄλων ἐν σαρκὶ ἐπιδημίας, νῦν δὲ ἐφ' ἡμῖν πληροῦται, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας ἀγωνισταῖς. Εἰ τοίνυν καὶ τοῖς πάλαι ζητοῦσιν αὐτὸν εὐρέθη ὁ Κύριος, πολλῶ μᾶλλον ἡμῖν εὐρεθήσεται φωτίζων, παρακαλῶν, ἰώμενος, ὑποστηρίζων, ἀντιλαμβάνόμενος,

³⁹ Eccli. ix, 15. ⁴⁰ Prov. xxvii, 14. ⁴¹ Isa. xxi, 5. ⁴² Psal. cxlii, 7. ⁴³ Psal. xxxviii, 11. ⁴⁴ Rom. x, 20; Isa. lxxv, 1.

ἰασιτούμενος· εὐρίσκεται δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος με-
γάλης.

ΣΚΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐ μόνον οἱ τὰς θλίψεις καὶ ὀδύνας τῷ σώματι
ἐπάγοντες, « ἐφάπτεσθαι λέγονται τῶν ὁσίων καὶ τῶν
παρῶν, » κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ Ἰωβ, ἀλλὰ καὶ
τὰ φιλόμαρτα καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα, ἅπερ αἰ-
σχροπαθείας καὶ τὰς ἡδονὰς διαπαντὸς τεκταίνουσιν
ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ ταλαιπώρου ἀνθρώπου. Καὶ πει-
θέτω σε ὁ πολυπίρος κράζων, ὅτι « Οὐκ ἔστιν ἰασις
ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου, οὐκ
ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν
ἀμαρτιῶν μου, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερήρθησαν,
προσώζεσάν καὶ ἐσάπησαν ἐξ ἀφροσύνης πολλῆς.
Ἔθεν ἐταλαιπώρησα, » καὶ κατεκάμφθην πρὸς τὴ
χειρὸν, οὐκ ὀλίγας ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ λίαν πολλὰς.
Καὶ πάλιν ἑτερός τις ὡσπερ ἐν ἔρημῷ τῶν βοη-
θούτων ἀγγέλων γενόμενος, κράζει ποτινῶμενος,
καὶ ἀνομιώζων, καὶ λέγων· « Τίς με ῥύσεται ἐκ
τοῦ θανάτου » τοῦ νοητοῦ, ὅστις περίεχε με, καὶ
κατεκράτησέ μου; Ἄθλιος ἐγὼ καὶ ταλαιπώρος ἀν-
θρώπος, κλυδωνιζόμενος ταῖς μυρίαῖς δαιμονικαῖς
ἐφόδοις. Ἄλλος δὲ πάλιν ἀνήρ οὐκ ἀπειρος τῶν τοι-
ούτων συμφορῶν ἐνόσους γαγενημένος, παράκλησιν
οὐ μετρίαν προσφέρει τοῖς ἀγωνιζομένοις ὑπὲρ τῆς
ἐπιθυμίας καὶ πνευματικῶς ἀθλοῦσιν. « Ἔσται γάρ,
φθῆναι, ἰασις ἐν ταῖς σαρκί σου, καὶ ἐπιμέλεια τοῖς
ὀστέοις, » ἵνα « λέγῃσι πάντα σου τὰ ὀστά·
Κύριε, Κύριε, τίς ὅμοιός σοι, ῥυόμενος πτωχὸν ἐκ
χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, καὶ τῶν διαρπαζόντων
αὐτόν; »

ΣΚΓ'. — ALBINO MONACHO.

Ἐναγχος τῶν βωτικῶν ἀποστατήσας θορύβων,
μεγάλην ἔχειν ἡσυχίαν ὀφείλει, καὶ μὴ ταῖς πυ-
κνοτέραις προδοῖς τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων τῆ διανοίας
ἐγγινόμενα τραύματα ἀναξάινειν, ἀλλ' ἐκκλίπειν μὲν
τὴν τῶν νεαρῶν προσβολὴν, πᾶσαν δὲ σπουδὴν ἔχειν
πρὸς τὸ ἐξαλεῖψαι καὶ ἀμαλδύναί τὰς φαντασίας
τὰς προειληφίας.

ΣΚΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσον ὁ δαίμων τῆς πορνείας ἐπικείται σοι βα-
ρέως, τοσοῦτον αὐτὸς τῇ ἀθυμίᾳ καὶ τῇ λύπῃ τὴν
ψυχὴν ἐκνευρίζεις, μηδ' εὐχεσθαι λοιπόν, μηδὲ
ψάλλειν βουλόμενος, ἀλλὰ καθέυδων ἄμετρα. Ταῦτα
ἔθ πικρῶν, ἀγνοεῖς, ὅτι εὐφραίνεις τοὺς ἐχθροὺς ἐπὶ
τούτοις, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς κατὰ στυτοῦ καθιστᾷς
βαρβαριότερους, καὶ φορτικούς, καὶ δυσπραγεστατοῦ-
τας. Πλέον γὰρ ὀχλεῖν καὶ παραμένειν οἱ ἀκάθαρτοι
εὐχῶσαι δαίμονες τοῖς παραλυομένοις τῇ βραθυμίᾳ,
καὶ ἀμελοῦσι προσευχῆς καὶ ὑμνῳδίας θείας.

ΣΚΕ'. — ΘΛΗΜΑΧΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Φησὶν ὁ νόμος· « Τὰ ἄλλα αὐτῶν ἐκκόψεις, » τού-
τοις, τὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἡδονῶν στίφη, δι'
ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς ὀλέθρῳ παραδώσεις.

ΣΚΖ'. — Τῷ αὐτῷ

« Τίς οἶδε, » Σολομὼν γέγραπεν, « εἰ τὸ πνεῦμα τοῦ

⁴⁵ Job II, 5. ⁴⁶ Psal. XXXVII, 4-7. ⁴⁷ Rom. VII, 24. ⁴⁸ Prov. III, 9. ⁴⁹ Psal. LXXIV, 10, 11.

Arens, confirmans, vindicans, concilians : invenitur
per orationem et ingentem spem.

CCXXII. — *Eidem.*

Non tantum qui afflictiones doloresque corpori
afferunt, « ossa et carnes tangere dicuntur ⁴⁵, »
ut scriptum est apud Jobum, sed etiam ad peccan-
dum propensi et immundi spiritus, qui foedas
402 perturbationes et voluptates continuo in
miseri hominis membris moliantur. Idque tibi sua-
deat multarum ille rerum peritiam praeditus, cla-
mans : « Non est sanitas in carne mea a facie
irae tuae ; non est pax ossibus meis a facie pecca-
torum meorum, quoniam iniquitates meae super-
gressae sunt, male oluerunt, computruerunt ex
ingenti stultitia. Propterea miser factus sum ⁴⁶, »
et ad deterius declinavi, non per paucos, sed
quamplurimos dies. Rursusque alius nescio quis,
quasi esset ope auxiliantium angelorum destitutus,
clamat indolens ejusdemque, et dicens : « Quis me
liberabit ex morte ⁴⁷ » intellectuali, quae me op-
pressit et superavit ? Miser ego, et infelix homo,
innumeris daemonum aggressionibus jactatus.
Alius item homo uno similium infortuniorum edo-
ctus, divino afflatus Spiritu, solatium non leve
decertantibus affert pro incorruptibilitate, et spi-
ritualiter se exercentibus. « Erit enim, ait, sanitas
in carnibus tuis, et cura in ossibus tuis ⁴⁸, » ut
« dicant omnia ossa tua : Domine, Domine, quis
similis tibi, eripiens pauperem de manu fortio-
rum, et arripientium eum ⁴⁹ »

CCXXIII. — ALBINO MONACHO.

Cum recens a turbis mundanis secesseris, ma-
gna tibi quies peropus est, et non frequentioribus
progressibus. per sensus cogitationi ingesta vul-
nera redulcerare, sed rerum novarum impetum
declinare ; studium vero omne ponere ad expun-
gendas oblitendasque quae jam preoccupave-
rant, imagines.

403 CCXXIV. — *Eidem.*

Quantum fornicationis daemon gravius te oppri-
mit, tantum ipse tristitia ac mœrore animam ener-
vas, neque orationi, neque cantui incumbens, sed
immoderato somno te dedens. Haec ubi feceris,
ignoras propterea hostes tuos a te lætitia affici,
magisque eos in temetipsum et violentiores, et
intolerabiliores, et difficulter sese avellentem con-
stitui. Plus enim negotii facessunt, plusque adhæ-
rere ac commorari impuri daemones solent penes
eos, qui desidia exsoluti, orationem nec non divi-
nas laudes negligunt.

CCXXV. — TELEMACHO PRIMATI.

Lex praecipit : « Lucos eorum excides ⁵⁰. » Af-
fectionum nempe et voluptatum examina per
temperantiam et orationem interitui trades.

CCXXVI. — *Eidem.*

« Quis novit, » Salomon scripsit, « si spiritus

QUI NOVIT, » Salomon scripsit, « si spiritus

hominis, » justi nempe, « sursum ascendat ¹¹ ? » — Ante enim vitæ exitum, » Sirach ait, « neminem beatum dices ¹² : » namque genus humanum labens, et ex justitia in iniquitatem degenerans Quis ergo novit, si qui ad præsens virtutem exercet, ad exitum usque vitæ perseverans sine defectu, et optimus, et nullo prorsus modo admirabilis instituti lampade non exstincta, ad cœlestes aulas gradum faciet ?

404 CCXXVII. — *Eidem.*

« Quis novit, si spiritus jumentis, » hominis scilicet ob peccatum jumentis facti, « prorsus infra descendat ¹³ ? » Incertus siquidem est et improbi finis, ne aliquando in ipsis mortis foribus pœnitentiam amplexatus, « ex inferno infimo eripiat ¹⁴, » ut scriptum est. Idque tibi persuadeat Ille latro, cujus meminit Lucas, in extremo spiritu per supplicationem incola paradisi effectus ¹⁵, et nos edocens, de nullo homine peccatore ante mortem ipsam desperare.

CCXXVIII. — TERENTIO DIACONO, QUI PRIUS LAPSUS DEFECERAT, POSTMODUM, UTI PAR ERAT, PER MULTUM TEMPUS SUPPLENITUIT.

Dixisti, te secundum Scripturam jam interiisse, extorremque virtute factum esse, et ob immanem stultitiam a divinis facinoribus elongatum, ideoque nullum tibi salutis conceptum, nullam spem esse. Et hæc quidem non male dicis. At reliqua pendere non vis, in columnis sanctis incisa, ad oppressorum correctionem, et afflictorum solatium. « Stantes enim, ait, erant pedes nostri in atris tuis, Jerusalem ¹⁶; » in statu scilicet, qui secundum naturam est, erant animæ pedes; sed commoti sunt ex injuria gressus nostri, et extra divinum ambitum inventi sumus, et sponte spoliati divinæ 405 imaginis dignitate, probisque cogitationibus, et orbatu superiori auxilio, et discissi sunt in multa conceptus nostri, et deglutivit nos pravalens intellectualis mors, et absorpti sumus similiter a dæmonibus. Nihilominus post hæc omnia considera, quid ad nos clamat divinum eloquium. « Vivo ego, dicit Dominus: qui te desolaverunt, egredientur a te cito. Tolle in circumitu oculos tuos, et aspice bonas cogitationes, filias tuas. Ecce congregatæ sunt, et accesserunt ad te. Vivo ego, dicit Dominus, omnes eos tanquam stolam indues, et circumamicietis illis, veluti sponsa ornata: et desolationes tuæ dispersæ et collapsæ nunc angustæ erunt præ habitantibus, et elongabuntur a te, qui deglutiant te. Quoniam dicent ad aures filii tui, quos perdidisti: Angustus mihi locus est, ut habitem, et dices in corde tuo: Quis parturit mihi hos? Ego autem liberis carens, et vidua, et obserrata, et invisata antea, et ejecta a Domino Deo meo. Hos porro quis enutrit? Ego

Ἀ ἀνθρώπου, » δηλαδή τοῦ δικαίου, ἀναθήσεται ἔνω; » — « Πρὸ γὰρ τελευτῆς, φησὶν ὁ Σ:ράχ, μὴ μακαρίσῃς τινὰ, » διότι ὀλισθαῖνον τὸ ἀνθρώπειον γένος, καὶ ῥῆττα μεταπίπτουν ἐκ τῆς δικαιοσύνης πρὸς τὴν παρανομίαν. Τίς οὖν οἶδεν, εἰ ὁ πρὸς τὸ παρὶν τῆς ἀρετῆς ἐργάτης, μέχρις ἐξόδου διαμείνας ἄπτωτός τε καὶ ἀριστος, καὶ μὴ σβέσας παντελῶς τὴν λαμπάδα τοῦ τρόπου τοῦ θαυμαστοῦ, πρὸς τὰς οὐρανίους αὐλὰς ἀναδραμεῖται;

ΣΚΖ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Τίς οἶδεν, εἰ τὸ πνεῦμα τοῦ κτήνους, » τουτεστιν ἀνθρώπου ἀποκτηνωθέντος διὰ τῆς ἁμαρτίας, « τέλειον καταθήσεται κάτω; » Ἄθλιον γὰρ καὶ τοῦ φαύλου τὸ τέλος, μήποτε πρὸς ταῖς πύλας ὑπάρχων τοῦ θανάτου, εἰς μετάνοιαν χωρήσας, « ρυσθεῖη ἐξ ἔδου κατωτάτου, » κατὰ τὸ γεγραμμένον. Καὶ πειθίτω σε ὁ ληστής ἐκεῖνος, οὗ μνημονεύει Λουκᾶς, πρὸς τῆ ἐσχάτῃ ἀναπνοῇ διὰ τῆς ἰκεσίας παραδείσου οἰκῆτωρ γενόμενος, καὶ διδάξας ἡμᾶς μηδενὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοῦ ἀπογινώσκειν πρὸ τελευτῆς.

ΣΚΗ'. — ΤΕΡΕΝΤΙΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΠΑΡΑΠΕΣΟΝΤΙ, ΚΑΙ ΑΣΙΩΣ ΜΕΤΑΝΟΗΣΑΝΤΙ ΧΡΟΝΟΥ ΗΘΑΛΦ.

Ἐβρηκας, ὅτι Κατὰ τὴν Γραφὴν ἀπωλόμην, καὶ ἔξοικος ἐγενόμην τῆς ἀρετῆς, καὶ ἠλλοτριώθην ὑπὸ πολλῆς ἀφροσύνης τῶν θείων κατορθωμάτων, καὶ ποῖα μοι ἔτι ὑπολείπεται σωτηρίας ὑπόνοια, καὶ ἐλπὶς; Ταῦτα μὲν καλῶς λέγεις· τὰ δὲ ἄλλα οὐ βούλει λογίσασθαι, τὰ ἐν στήλαις ἀγίαις κεχαραγμένα πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν καταβλάγαντων, καὶ παρηγορίαν τῶν ἐκτροχυομένων. « Ἐστῶτες γὰρ, φησὶν, ἐτύγχανον οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου. Ἰερουσαλήμ· » τουτέστιν, ἐν τῇ καταστάσει ὑπῆρχον τῇ κατὰ φύσιν τῆς ψυχῆς οἱ πόδες, ἀλλ' ἐσαλεύθησαν ἐκ τινος ἀπροσεξίας τὰ διαβήματα ἡμῶν, καὶ ἔξω εὐρέθημεν τοῦ θεοῦ περιδόλου, καὶ ἀπεδυσάμεθα ἔκουσῶς τὸ τῆς θείας εἰκόνης ἀξίωμα, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς, καὶ κατέστημεν ἐρημοὶ τῆς ἐπικουρίας τῆς ἀνωθεν, καὶ διεσχεδάσθη εἰς πολλὰ τὰ νοήματα ἡμῶν, καὶ κατέπιεν ἡμᾶς ἰσχύσας ὁ νοητὸς θάνατος, καὶ κατεπόθημεν ὁμοίως ὑπὸ δαιμόνων. Ἄλλ' ὁμως μετὰ ταῦτα πάντα βλέπε, τί πρὸς ἡμᾶς βοῶσιν οἱ μακάριοι λόγοι· « Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος· οἱ ἐρημώσαντές σε, ἐξελεύσονται ἀπὸ σοῦ ταχύ. Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, καὶ ἴδε τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς, τοὺς υἱοὺς σου. Ἰδοὺ συνήχθησαν, καὶ ἦλθον πρὸς σέ. Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι πάντας αὐτοὺς, ὡσπερ στολὴν ἐνδύσῃ, καὶ περιθήσῃ αὐτοῖς ὡσπερ νύμφη κόσμον· καὶ τὰ ἔργα σου τὰ διεσπαρμένα, καὶ διαπεπτωκότα νῦν στενοχωρήσει ἀπὸ τῶν κατοικούντων, καὶ μακρυνθήσονται ἀπὸ σοῦ οἱ καταπίνοντές σε. Διότι ἐροῦσιν εἰς τὰ ὠτὰ σου οἱ υἱοὶ σου, οὓς ἀπώλεσας· Ἐπενός μοι ἔστιν ὁ τόπος, ἵνα κατοικήσω. Καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τί; ἐγέννησέ μοι τούτους; Ἐγὼ δὲ

¹¹ Eccle. iii, 21. ¹² Eccli. xi, 50. ¹³ Eccle. iii, 21. ¹⁴ Psal. lxxxv, 13. ¹⁵ Luc. xxiii, 43. ¹⁶ Psal. cxi, 2.

ἀπεκνος, καὶ χήρα, καὶ ἀποκεκλεισμένη, καὶ μισο-
μένη τὸ πρῖν, καὶ ἀπωσμένη ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ μου.
Τούτους δὲ τίς ἐξέθραψεν; Ἐγὼ δὲ μόνη κατελεί-
φθην, τουτέστιν ἡ παναθλία ψυχὴ καὶ φιλάμαρτος.
Οὗτοι δὲ μου ποῦ ἦσαν; — « Ἰδοῦ, φησί, ταῖς
ἀμαρτίαις ὑμῶν ἐπράθητε. » Ἵμεῖς γὰρ ἑαυτοὺς
βουλῆσαι ἰδίᾳ καὶ θελήματι οικεῖω πεπράκατε. Εἰ
οὖν τῷ ἰδίῳ θελήματι ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ διαβόλου
γεγύνατε, δυνήθησεθε πάντως καὶ πάλιν τῷ ἰδίῳ
θελήματι ἀποστῆναι μὲν τῆς τοῦ ὠμοτάτου δεσπό-
του τυραννίδος, πρὸς τὸν ἀληθινὸν δὲ καταφυγεῖν
Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ὑπ' αὐ-
τοῦ τελεῖν, καὶ λειτουργεῖν κατὰ τὸ γεγραμμένον.
Πλὴν τῷ Θεῷ καὶ μόνῳ ὑποτάγηθι, ἡ ψυχὴ μου,
« ὅτι αὐτὸς Θεὸς μου, καὶ Σωτὴρ μου, καὶ μέγας
ἀντιλήπτωρ. » Ὅσπερ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἱερεὺς ἐπι-
στέλλει λέγων· Ὑποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ, ἀντίστητε
τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν· ἐγγίσσατε τῷ
Θεῷ, καὶ ἐγγίσει ὑμῖν. — « Ἐμοὶ γάρ, φησὶν ὁ
σθαι ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου, »

ΣΚΘ'. — IOYAIANŌ MONAXŌ.

Ἐγὼ θαυμάζω, πῶς τῶν σοφῶν καὶ ἐλλογιμῶν
μοναχῶν σπανίως φεγγομένων μετὰ τὸ ἐπερωτηθῆ-
ναι, ἢ καὶ παντελῶς σιωπῶντων διὰ ταπεινοφροσύ-
νην, αὐτὸς μὴδὲ τινος ἐπερωτῶντος τῇ ἀπαιδεύτῳ
προπετεῖα χρώμενος, καὶ ἀχαλίνωτον ἔχων γλῶσσαν,
μυρίου λόγους λέγει· ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε πλατυ-
λώτων, καὶ βατταριζόμενος, καθὼς τινες λέγουσιν.

ΣΛ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εὐρίσκονται πολλοὶ κατὰ σὲ ἐγχωρεῖται, καὶ ἰδιώ-
σαι, καὶ μάταιοι ἄνθρωποι, ἐφ' ἐκάστης, ὡς εἰπεῖν,
ὄρας μὴ ἐπερωτῶμενοι, λαλοῦντες πᾶσιν ἀπλῶς
καὶ γνωστοῖς καὶ ἀγνώστοις διὰ κενοδοξίαν, καὶ
ἐνδειξιν, καὶ ἀνθρωπαρέσκειαν. Ἄλλ' οὐκ ἐπαينوῦ-
σαι, ἀλλὰ καὶ γελῶνσαι, καὶ σκώπτονται ὑπὸ τῆς
ἀληθείας.

ΣΛΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ τῆς ἀφάτου κενοδοξίας ἐμπλήσθεις, και-
ρὸν οὐχ εὐρίσκεις τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σου θεάσασθαι,
καὶ κατιδεῖν τὸν ἐνδομυχοῦντα διὰ τοῦ τύφου ὄφιν,
ἀλλά ἅτα λέξω σοι, ἐάν γε ἔχης τὸ ἀκοῦειν, καὶ
μὴ ἀφρηρέθης τὴν ἀκοὴν τῆς διανοίας, ὥσπερ ποτὲ ὁ
σωματικὸς δούλος τοῦ ἀρχιερέως ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ
ὄσιον ἐκτέμνεται. Καὶ γὰρ σὺ δούλος ἀρχιερέως τοῦ
νοητοῦ ἀρχιερέως, οὐχ υἱὸς καθέστηκας, καὶ νεα-
νεὺς διὰ τὸ ἐγκυλιεσθαι τῇ προπετεῖᾳ καὶ τοῖς
φυσάρημασι. Γίνωσκε τοίνυν, ὅτι εἰσὶ τινες δαίμονες
κάτω που κρυπτόμενοι ἐν τῷ σκότῳ, ἐπειδὴ σφέτε-
ροι καὶ φίλοι τοῦ σκότους ὑπάρχουσι, κατὰ δὲ θείαν
παραχώρησιν ἐκ τῆς τοιαύτης πονηρίας, καὶ κακο-
εργίου φάλαγγος, ἐν τῇ ἀπατηλῶν, καὶ πολύτεχον

A vero sola derelicta sum, miserima scilicet anima,
et ad peccandum proclivis. Hi vero ubinam
erant ⁵⁷? — « Ecce, ait, peccatis vestris divenditi
estis ⁵⁸. » Vos enim vosmetipsos voluntate propria
et consilio sub potestate dæmonis fecistis. Poteri-
tis omnino iterum vestra voluntate a crudelissimi
domini Tyrannide secedere, et ad verum Domi-
num Deumque vestrum Christum Jesum confu-
gere, et sub eo esse, eique inservire, ut scrip-
tum est. Nihilominus Deo et soli subdita sis
anima mea, « quoniam ipse Deus meus, et Serva-
tor meus, et magnus protector ⁵⁹. » Quemadmo-
dum **406** et divinus Jacobus in Epistola ait :
« Subditi estote itaque Deo; obsistite diabolo, et
fugiet a vobis; appropinquate Deo, et appropin-
quabit vobis ⁶⁰. » — « Mihi etiam, ait David, con-
glutinari Deo bonum est, ponere in Domino spem
salutis meæ ⁶¹, » et non cadere in desperationem.
Δαυὶδ, τὸ προσκολλᾶσθαι τῷ Θεῷ ἀγαθὸν ἐστὶ, τῆθε-
σθαι ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου, » καὶ μὴ ἀπογινώσκειν.

CCXXIX. — JULIANO MONACHO.

Ego equidem admiror, quamvis ratione, cum sa-
pientes eruditique monachi raro sermocerentur,
postquam interrogati fuerint, et omnino propter
humilitatem linguam moderentur: ipse nemine sci-
entitante, indocta rudique petulantia utens, intre-
nem possidens linguam, innumeros effutis sermo-
nes simpliciter, et, ut in buccam venerint, eos
in longam seriem deducens, et nugæ deblaterans,
ut quidam tradunt.

CCXXX. — Eidem.

Multi æque ac tu pagorum incolæ, et rudes, et
vani inveniuntur homines, horis, ut ita dicam,
singulis, qui licet non interrogentur, omnibus
simpliciter, sive noverint, sive non noverint, ob
inanem gloriam et ostentationem, et ut hominibus
placeant, obloquuntur; qui non laudantur, quin-
imo derisui habentur, et a veritate commor-
dentur.

CCXXXI. — Eidem.

Quando inani eaque inenarrabili gloria refertus,
tempus ad animæ tuæ profunda intuenda, et in
te latentem **407** per jactantiam serpentem con-
spiciendum non invenies, pauca quædam tibi edis-
seram, si modo audire poteris, nec neutis auditu
orbatus es, quemadmodum aliquando corporeo
principis sacerdotum apud Hierosolimam servo
auricula amputata est ⁶². Tu namque servus in-
utilis intellectualis summi sacerdotis, non filius
exsistis et adolescens, quod petulantia, et impia
loquacitati immergeris. Scito itaque nonnullos
dæmones in inferioribus tenebris delitescere, cum
germani amicique tenebrarum exsistant, Numine
vero ita permittente, ex hac improba et malis arti-

⁵⁷ Isa. XLIX, 18-21. ⁵⁸ Isa. LII, 5. ⁵⁹ Psal. LXI, 7. ⁶⁰ Jac. IV, 7, 8. ⁶¹ Psal., LXXII, 28. ⁶² Matth. XVI, 31.

bus dedita cohorte, venit quispiam fraudulentus, et artificiosus ablegatus, instar præcursorii, aut exploratoris barbari ascendit in animam per suggestionem, veluti dirus latro, vel alicui arbori bellua venenosa complicata: illud vero a nobis iracundiam esse existimandum, ut scriptum est: « Et ira Dei ascendit super eos ⁶³. » Etenim si eum non offenderit Deo fixum, neque dolosæ et vagæ cogitationi resistantem, sed sese effluentem, vagantem et rem negligenter gerentem, vel inani sui ipsius existimatione, atque jactantia sese oblectantem et commoventem, repit utique et in linguam, et in labia illius, qui inani gloria, intumuerat, neque alio illi opus est, neque defatigatur, ad noxam inferendam homini, qui mente, ut vultures, avolat. Conversus enim infestus hic, atque homicida ad alios dæmones, sibi alios asciscit, sique omnes simul constipati aciem movent adversus miserum inanis gloriæ cultorem, illiusque animam denudant atque desertant, per jactantiam efflantes, et omnes illius fructus disperdentes, quos per **408** multum tempus non sine ingenti labore sudoreque collegerat: adeo ut vigiliæ, et jejunia, et elemosynæ, et in terra accubitus, et similia alia bona propter multiloquii, et superbix execrabilitatem aboleantur: quod aliquando perpessus est Pharisæus ille, reputans solum semetipsum justum esse, et in publicanum insurgens, qui propter humilitatem plus quam ille divino calculo justificatus est ⁶⁴. Qui itaque ab inani gloria æque atque tu homo capitur, non amplius neque cum seipso, neque cum proximis potest concordiam continere. Statim enim incidit in tristitiam, furorem, iram, insaniam, perturbationem, mœrorem et dedecus. Reliqua taceo, ne nunc omnia tragice narrare videar.

CCXXXII. — *Eidem.*

Si quis ex iis, qui inanis gloriæ improba perturbatione laborant, manus effugere avel malitiosissimæ et pessimæ dæmonum phalangis, frenum proprio ori adaptabit. Lingua siquidem multos inani gloriæ deditos in exitium compulit.

CCXXXIII. — *Eidem.*

Et sane res ipsæ loquuntur, licet ipse taceam. Quanam ergo ratione mihi scribis, te omnino inani gloriæ non subjacere?

CCXXXIV. — *Eidem.*

Si ignis non accenditur, neque fumus apparet. Quomodo itaque ipsis fratribus, si te non honoraverint, et blanditi fuerint, succensens, **409** scribis neque astum, neque gloriam putridam, neque tui existimationem in tui cordis spatio sedem habere?

CCXXXV. — *Eidem.*

Cum tibi dæmones plaudant, per cogitationes insinuant, mirifice vigilas, mirifice contines, mirifice decertas, ne in eandem sententiam abeas, neque gestias, neque assensum illis præbeas, sed

πεμφθὲν, δίκην προδρόμου, ἢ κατασκόπου βαρβάρου, ἀνίρχεται πρὸς τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ἐνθυμήσεως, ὡπερ τις κλέπτης δεινός, ἢ ὡπερ ἀναπλεκόμενον δένδρῳ τινὶ θηρίον ἰοδόλον. Τοῦτο δὲ νομιστέον ἡμῖν, ὀργὴν κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ἀνέβη ἐπ' αὐτούς. Ἐὰν γάρ τοι μὴ εὐρῆ τὸν πρὸς Θεὸν εἶε βλεπόντας, μηδὲ ἀνθιστάμενον τῷ δολεραῖ, καὶ πλάνῳ λογισμῷ, ἀλλὰ διαχεόμενον, καὶ βεμβόμενον, ἢ τῇ ματαίᾳ οἰήσει, καὶ τῇ ἐπάρσει συντηόμενον, καὶ διασειόμενον, προσέπειε λοιπὸν, καὶ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐπὶ τὰ χεῖλη τοῦ κενοδοξήσαντο, καὶ οὐ χρήζει, οὐδὲ κάμνει λυμῆνασθαι τὸν τῇ γνώμῃ κατὰ τοὺς γύπας πετόμενον ἄνθρωπον. Ὑποστρέψας γὰρ πρὸς ἐτέρους δαίμονας ὁ ἀλάστωρ καὶ φόνος, πηραλαμβάνει καὶ ἄλλους, καὶ οὕτως ὁμοῦ συμφραξάμενοι, ἐπιστρατεύουσι τῷ τῆς κενοδοξίας ταλαιπώρῳ ἐργάτῃ, καὶ γυμνῇ αὐτοῦ, καὶ ἔρημον τὴν ψυχὴν καθιστώσιν, ἐκφυσήσαντες διὰ τῆς μεγαλαυχίας, καὶ σκορπίσαντες πάντας τοὺς καρπούς αὐτοῦ, οὐστυνας πολλῶ χρόνῳ μετὰ καμάτου καὶ μόχθου συνήθροισεν. Ὅστε καὶ ἀγρυπνίαν, καὶ νηστείαν, καὶ ἐλεημοσύνην, καὶ χαμευλίαν, καὶ τὰ ἐξῆς ἀγαθὰ διὰ τοῦ μύσους τῆς φλυαρίας καὶ τῆς ἀλαζονείας ἀπόλλυσθαι ὅπερ ποτὲ ἐπαθεν ὁ Φαρισαῖος ἐκεῖνος. ὁ νομίζων μόνον ἑαυτὸν δίκαιον εἶναι, καὶ κατεξαναστράμενος τοῦ Τελώνου. Ὅστις διὰ τῆς ταπεινώσεως ὑπὲρ αὐτὸν τῇ θεῖᾳ ἐδικαιώθη ψήφῳ. Ὁ οὖν δεὰ κενοδοξίας κατὰ σὲ θηρευόμενος ἄνθρωπος, οὐκέτι δύναται, οὕτε πρὸς ἑαυτὸν, οὕτε πρὸς τοὺς πλησίον εἰρηνεύσαι, εὐθύς γὰρ περιπίπτει ἀθυμίαις, θυμοῖς, ὀργαῖς, μανίαις, παραχαῖς, λύπαις, καὶ ἀτιμίαις. Καὶ σιωπῶ τ' ἄλλα, ἵνα νῦν μὴ πάντα ἐκτραγῶδοίην.

ΣΑΒ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Εἰ τις τῶν νοσοῦντων τὸ τῆς κενοδοξίας κακὸν πάθος βούλοιο διαφυγεῖν τὰς χεῖρας τῆς παμφαύλου καὶ χειρίστης τῶν δαιμόνων φάλαγγος, χαλινὸν περιθήσει τῷ ἰδίῳ σινάματι. Ἡ γὰρ δὴ γλῶττα πολλοὺς τῶν κενοδόξων εἰς θάλασσαν ἤγαγεν.

ΣΑΙ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Καὶ μὴν βοᾷ τὰ πράγματα, κἄν ἐγὼ σιωπήσω. Πῶς οὖν γράφεις μοι, ὅτι οὐκ ἔχεις ὄλωσ κενοδοξίαν;

ΣΑΔ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Μὴ ἀφθέντος πυρός, οὐκ ἂν ἐφάνη καπνός. Πῶς οὖν αὐτὸς ὀργιζόμενος τοῖς ἀδελφοῖς, ἐὰν μὴ τιμῶσι, καὶ κολακεύσωσι σε, λέγεις, ὅτι οὐτε ἀπόνοια, οὐτε σαθροδοξία, οὐτε οἰσῆσις αὐλλίζεται ἐν τῷ διαστήματι τῆς σῆς καρδιάς;

ΣΑΕ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὅταν οἱ δαίμονες εὐφημῶσι σε διὰ τῶν ἐνθυμήσεων λέγοντες, ὅτι μεγάλως ἀγρυπνῇ, μεγάλως ἐγκρατεῖ, μεγάλως ἀγωνίζῃ, μὴ συνδόξασε, μηδὲ συνήδου, μηδὲ συγκατατίθετο αὐτοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τραχύν-

⁶³ Psal. LXXVII, 31. ⁶⁴ Luc. XVIII, 10 -14.

ἔστι κατ' αὐτῶν, καὶ ὀργισθήτε κατὰ τὴν Γραφὴν πρὸς
 αὐτούς· « Ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ, ὡ λυκοὶ, καὶ ψυ-
 χοφθόροι· ἐμάψομαι ἀπ' ἐμοῦ, ἰπρόξενοι, καὶ δημιουργοὶ
 πάσης κακίας καὶ πονηρίας. Ἐπικατάρτατοι ὑμεῖς
 διαπαντός, καὶ μισητοὶ ἔσεσθε. Καταράσθω ὑμᾶς ὁ
 καταρώμενος τὴν ἡμέραν τῆς ἀνθρωπαρεσκείας,
 τὴν πάσης ἀθεσμίας, καὶ ἀταξίας, μητέρα. Καταρά-
 σθω ὑμᾶς ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τόπῳ, καὶ πράγματι.
 Ἐπικατάρτατα ἔστω καὶ τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας
 ὑμῶν, τουτέστι τὰ τῆς κενοδοξίας κυήματα. « Καὶ
 ἔρει πᾶς ὁ λαός· Γένοιτο, γένοιτο. »

ΣΑΓ'. — ΝΕΙΑΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

* Ἀνθρώπων οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν σημάνῃ ὁ ἄγγελος,
 ἐμβάλλῃ με εἰς τὴν τοῦ ἱάματος κολυμβήθραν, εἴλεγε
 τῷ Κυρίῳ ὁ πεπολιωμένος παρὰ τὴν Προβατικὴν
 κείμενος παράλυτος. Οὐκοῦν ἐπειδὴ πολλοί· ἔστι
 διὰ πίστewς καὶ ὑπομονῆς· βουλόμενος τῇ χρηστο-
 τέρῃ ἐλπίδι γενναίως διήθλησε τῇ μεγάλῃ ἀσθενείᾳ,
 καὶ διακρτέρησεν εὐχαριστῶν, καὶ ἐξομολογούμε-
 νος τὰ οἰκτεία πταίσματα, μεμνημένος τῶν παιδιῶν
 ὡς προφάτων, ἀπορήσας ἀνθρώπου, μετὰ τοσοῦτον
 χρόνον, ἐπέτυχε Θεοῦ ἀνθρώπου γενομένου, μᾶλλον
 δὲ φιλανθρώπου τῇ κολυμβήθρᾳ τῶν ἑαυτοῦ οἰκτιρ-
 μῶν, λύοντος αὐτοῦ πᾶσαν ἀρρώστιαν ψυχῆς τε καὶ
 σώματος, καὶ πρὸς τὴν ἀνωτάτω χειραγωγούντος
 πάλιν.

ΣΑΖ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΑΒΒΑ.

Ἐν καιρῷ σωματικῆς ἀσθενείας παρασκευάζει ὁ
 δαίμων τινὰς ἀδελφούς συμβουλευεῖν τῷ νοσηλευ-
 μένῳ χρήσασθαι εἰς τὸ ἰαθῆναι οὐ μόνον τοῖς εὐρε-
 τοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνευρέτοις, οἷον, φέρε εἰπεῖν, τῷ
 κυρῷ τοῦ δρνιθος, ἢ τοῦ ὀστέου τοῦ προσφάτου
 μάλιστα σύκου, ἢ τῷ σπληνὶ τοῦ μύρμηκος· καὶ
 περὶ ταῦτα χλευάζει, καὶ πλανᾷ τὸν κοῦφον, καὶ
 εὐχρὴ ἀδελφόν, ὅπως ἀποστᾶς τοῦ ἐλπίζειν ἐπὶ
 Κύριον, εἰς νεκράς φροντίδας, καὶ μερίμνας, καὶ
 λύπας, καὶ ὄνειροπολίας διαχυθῇ. Οὐ πᾶσι δὲ τοῦτο
 ποιεῖ ὁ δαίμων τοῖς ἀρρώστοῦσιν, οὐδὲ πάντοτε, ἀλλὰ
 τοῖς ἀπειροτέροις τῶν συμβαινόντων, καὶ ἔσθ' ὅτε.

ΣΑΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τινὲς τῶν ἀδελφῶν δυσκόλως ἔχοντες πρὸς τὸ τῆς
 εὐχῆς καὶ τῆς ψαλμωδίας ἐπίπονόν τε, καὶ πυκνὸν, καὶ
 σύντονον διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτοῖς νωχελίαν, βιβλίῳ
 μόνῳ ἑαυτοὺς προσδεσμοῦσι, χασμῶμενοι, καὶ δια-
 κειθόμενοι συχνοτέρως, καὶ ἀπονυστάζοντες ἐν τῇ
 καθόδῳ, καταργούντες τὴν λέγουσαν ἐντολήν, ὥστε
 ποιῆσαι πρῶτον πάντων, δεήσεις, προσευχάς, ἐν-
 ταύξεις, εὐχαριστίας, εἶτα καὶ διδάσκειν ἑαυτοὺς
 ψαλμοὺς, καὶ ὕμνους, καὶ ᾠδὰς πνευματικὰς. Ὁ τοῖ-
 νον τὸ βιβλίον διαπαντός κατέχων, πῶς δυνήσεται
 διὰ τῆς μῆδης ἐντολῆς ὡς ἐξ ἐνὸς λίθου, τελεσιουργῆ-
 σαι, καὶ ἀπαρτίσαι τὸν πνευματικὸν οἶκον;

ΣΑΘ'. Τῷ αὐτῷ.

Ἔγνωσεν τινὰς ἀδελφούς πνευματικούς, οἵτινες
 εὐχοῦνται, καὶ ψάλλουσι, καὶ τινα αἰτούσι δωρήματα
 ἐξ οὐρανοῦ χορηγηθῆναι αὐτοῖς, καὶ τοῖς πλησίον

A potius contra eos te inaspera, illisque irascere, ut
 in eos scriptum est : « Declinate a me ⁶⁵, » o lupi,
 et animalium corruptores; « scedite a me ⁶⁶, »
 omnium malitiæ et iniquitatis conciliatores et auclor-
 es. Maledicti vos in perpetuum, et execrabiles
 eritis. Maledicat vobis, qui maledixit diei, qua as-
 sentationi hominum incumbitur, et est improbitatis
 universæ et confusionis mater. Maledicat vobis in
 quocumque tempore, loco et re. Maledicti sunt et
 ventris vestri partus, inanis gloriæ scilicet fetus :
 « Et dicet omnis populus : Fiat, fiat ⁶⁷. »

CCXXXVI. — NILO PRESBYTERO.

Hominem non habeo, qui me, cum indicaverit
 angelus, in sanitatis piscinam immittat, dicebat
 Domino, qui apud Probatricam jacens paralyticus
 insenuerat ⁶⁸. Ille igitur, cum multos annos per-
 fidem et tolerantiam, idque libens et sperans con-
 fidentissime, cum dira valetudine conflictatus fuis-
 set, et sustinisset, gratias agens et propria deli-
 cta confitens, vetusta ut recentissima recolens,
 410 nec hominem invenisset post tot annos,
 Deum hominem factum, imo humanissimum pro-
 priarum misericordiarum piscinam, omnem illius
 animæ corporisque infirmitatem dissolventem, et
 ad supremam civitatem ducentem, nactus est.

CCXXXVII. — APHTHONIO ABBATI.

Cum quis laborat ex corpore, dæmon procurat,
 ut ex fratribus aliqui morbo illo oppresso consu-
 lant, ut ad recuperandam bonam valetudinem non
 tantum illis, quæ scicilia inventu sunt, sed iis etiam,
 quæ minime inveniri valeant, utatur; verbi gratia,
 avis caseo, aut osse recentissimi ficus, aut liene
 formicæ: et circa illa rerum omnium rudem, et
 facilem fratrem ludit seducitque, ut a spe, quam in
 Dominum figere debet, secedat, effundaturque in
 demortuas curas ac sollicitudines, et mœrores, et
 somnia. Non tamen hæc in omnibus se ægre ha-
 bentibus dæmon intentat, sed iis, qui rerum
 experientia non adeo præditi sunt; et aliquando.

CCXXXVIII. — Eidem.

Ex fratribus quidam, cum ægre ferant orationis,
 ac psalmodiæ laboriosum, frequens intentumque ob-
 innatam ipsis desidiam, libro solo semetipsos alli-
 gant oscitantes, sæpeque se distendentes, et in ca-
 thedra dormitantes, præceptumque violentes di-
 cens, ante omnia facienda esse orationes, supplica-
 tiones, preces, gratiarum actiones ⁶⁹, postmo-
 dum 411 ii edocendi sunt psalmos, et hymnos,
 et cantus spirituales. Qui itaque librum continuo
 detinet, quomodo poterit, per unum præceptum,
 tanquam ex uno lapide perficere absolvereque
 ædem spiritualem?

CCXXXIX. — Eidem.

Novi nonnullos fratres spirituales, qui orant et
 psallunt, et quædam sibi de cælo innera exposcunt,
 et proximis serviunt, acresque sunt ad manualia

⁶⁵ Psal. cxviii, 115. ⁶⁶ Psal. vi, 9. ⁶⁷ Psal.

cv, 48. ⁶⁸ Joan. v, 7. ⁶⁹ I Tim. ii, 1

opera, qui nec descriptis horis, a lectione abstinent, et quaquaversus variis virtutibus florent contentque.

CCXL. — IRENÆO MONACHO.

Qui menti advenientem tristitiam divina consideratione dissolvit, non abs re dixerit: « Mane vocem meam exaudies ⁷⁰. » Matutina quoque hora a nobis Christi resurrectio intelligitur, cum potissime exauditum est, naturaliter clamans, gemitibus inenarrabilibus genus humanum.

CCXLI. — APHTHONIO CATHEGUMENO.

Observatores nonnulli dixerunt gruen per triginta dies communi volatui se ducem præbere; post hos grui alteri aerei tot avium ducatus primas committere. Qui in tua spirituali caula secundus est, principatum ambiens, et ab ostentatione non vacans, ut **412** mihi relatum est, anno jam, uti moris est, ministerii exactio, non vult alteri Canonarchi munus concedere. Quid ad hoc vero nos dicemus?

CCXLII. — ANEPIGRAPHUS

Mihi quidem moderatam cognitionem in solitudinem itio adauxit. Qui enim inter turbas alitur, appetitque callere cœlestia, haud scit, seminatum inter spinas ab iisdem suffocari; et qui ab iis immunis non fuerit, eum Dei cognitionem habere non posse. Quid tu, cum angustam elegeris, fœdera que cum Deo de ea jeceris, latam viam, ad interitum ducentem, permesas? Dum enim hic nobis parcimus, quæ inibi est, punitionem nobis asciscimus: at vero afflictio, et appetitum sedatio futuram præparat bonorum communionem. Prudens monachus probatus esse debet zygostata, non permitens, ut alteram in partem lances deflectant, neque concedens, ut jejunium in debilitatem ac deliquium, neque ingluvies in luxum abeat; non tantum comedens quantum hœluo, et in tantum sese circumvestiens, quantum decore obtegatur, pulcherrimum vehiculum animæ corpus subornat, et gubernatori per tractu faciles temones, et militi arma concinna, et harmonico lyran dextere modulantem. Qui enim luxu sese impingit, et vestibus exornat, facit ne illud subsultet, et in absurda desideria excitat, et bonam illius constitutionem lædit, et nimia mollitie exsolvit, apparatusque animæ hostem. Itaque et hoc et illud efficiendi finem ponito. Vita absque sermone utilior est quam **413** sermo absque vita. Hic etenim tacens enioldmento ille vel perstrepens fastidio est. Si vero et vita, et sermo in unum concurrant, universæ philosophiæ imaginem absolvent.

CCXLIII. — CHARICLI PRESBYTERO, *severiter delinquentes pertractanti asseverantique non esse satis confessionem ad pœnitentiam.*

Plane mihi videris divina eloquia non intelli-

⁷⁰ Psal. v. 4.

ἄπρηστοῦσι, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν προθυμοῦνται, μετὰ τοῦ μὴ ἀμελεῖν καὶ τῆς ἀναγκώσεως, ὥραις τισὶ τεταγμέναις, καὶ πανταχόθεν ταῖς ποικίλαις ἀρεταῖς θάλλουσι τε καὶ βρῶουσιν.

ΣΜ'. — ΕΙΡΗΝΑΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὁ τὴν προσγινομένην τῷ νῷ κατῆρειαν διαλύσας τῆ θεῖα σκέψει, εὐκαίρως λέγει ἂν, ὅτι « Τὸ πρῶτ τῆς φωνῆς μου εἰσακούσῃ. » Ἄλλὰ καὶ πρῶταν ἡμῖν λέγεσθαι νοιτέον, τὴν Χριστοῦ ἀνάστασιν, ἡνίκα μάλιστα εἰστικούσθῃ φυσικῶς κρᾶζον στεναγμοῖς ἀλαλήτοις τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

ΣΜΑ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΩ.

Εἰρήκασί τινες τετηρηκότες, ὅτι ἡ γέρανος τριᾶκοντα ἡμέρας καθηγεῖται τῆς κοινῆς πτήσεως; μετὰ τοῦτο, τῇ ἑτέρᾳ γεράνω παραχωρεῖ τὴν κατὰ τὸν ἄερα ὁδὴγίαν τῶν τοιοῦτων ἀρνέων. Ὁ δεῦτερος ἐν τῇ πνευματικῇ σου μάνδρᾳ, μᾶλλον φιλοπρωτεύων, καὶ φιλενδεικτικῆς ὑπάρχων, καθάπερ μεμάθηκα, τοῦ ἔτους πληρωθέντος; τῆς κατὰ τὸ σύνθησε; διακονίας, οὐ βούλεται συγχωρηθῆαι ἄλλον διαδέξασθαι τοῦ Κανονάρχου τὸ φρόνισμα, καὶ τί ἐροῦμεν πρὸς τοῦτο;

ΣΜΒ'. — ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ.

Ἐμοὶ τὴν μετρίαν εἰδοσιν ἡ κατὰ μόνας προσέθη-
κεν ἀναχώρησις. Ὁ γὰρ ἐν μέσῳ θορύθων τρεφόμε-
νος, καὶ γινῶναι τὰ οὐράνια βουλόμενος, λέληθεν,
ὅτι τὸ ἐν ἀκάνθαις σπειρόμενον ὑπ' ἐκείνων συμ-
πύηγεται, καὶ ὁ μὴ σχολάσας Θεὸν γινῶναι οὐ δύναται.
Τί τὴν στενὴν ἐλόμενος, καὶ τὰς συνθήκας Θεῶ
ὕπερ αὐτῆς παρασχόμενος, τὴν πλατεῖαν ὁδεύεις
ὁδὸν τὴν εἰς θάνατον φέρουσαν; ἡ γὰρ ἔνταῦθα ἀφ-
εἶδια, τὴν ἐκεῖθεν φέρει τιμωρίαν, ἡ δὲ παρούσα
κᾶκωσις, καὶ τῶν ὀρέξεων στένωσις τὴν μέλλουσαν
τῶν ἀγαθῶν ἐτοιμάζει ἀπόλαυσιν. Τὸν ἐν φρονήματι
μοναχὸν δόκιμον εἶναι χρὴ ζυγοστάτην, μηδενὶ μέ-
ρει τῶν πλαστίγγων καταρβέπειν παραχωροῦντα,
μητε τῇ αἰτιᾷ εἰς ἀτονίαν, μητε πολυσίτιαν εἰς
ἀσωτίαν· οὐ τοσοῦτον ἐσθίων ὅσον λιμῶν, καὶ τοι-
αῦτα περιβαλλόμενος ὅσον ἐσχεπάσθαι κοσμίως,
ὄχημα κάλλιστον τῇ ψυχῇ παρασκευάζει τὸ σῶμα,
καὶ τῷ κυβερνήτῃ εὐμεταχειρίστους τοὺς οἰακας,
καὶ τῷ στρατιωτῇ εὐάρμοστα τὰ ὄπλα, καὶ τῷ ἄρ-
μοικῶ μουσικῆν τὴν λύραν. Ὁ γὰρ τρυφῇ παι-
νῶν, καὶ ἱματίοις καλλωπίζων, χιριτᾶν αὐτῷ παρα-
σκευάζει, καὶ εἰς ἀτόπους ἐπιθυμίας, ἐξάπτει, καὶ
τὴν εὐεξίαν αὐτοῦ λυμάλνεται, καὶ τῇ πολλῇ βλα-
κειᾷ διαλύει αὐτὸ, καὶ τῇ ψυχῇ τὸ πολέμιον κατα-
σκευάζει. Οὐκοῦν πέπαυσο κᾶκείνο καὶ τοῦτο ποιῶν.
βίος ἀνευ λόγου μᾶλλον ὠφελεῖν πέφυκε, ἢ λόγος
ἀνευ βίου. Ὁ μὲν γὰρ καὶ σιγῶν ὠφελεῖ, ὁ δὲ καὶ
βῶν ἐνοχλεῖ. Ἐἰ δὲ καὶ λόγος καὶ βίος συνδράμοιεν,
φιλοσοφίας πάσης ἀποτελέσουσιν ἄγαλα.

ΣΜΓ'. — ΧΑΡΙΚΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ,

Ἄποτόμως ἐξερχομένη τοῖς πταλοῦσι, καὶ λέ-
γοντι, μὴ ἀρκεῖν τὴν ἐξομολόγησιν εἰς μετάνοιαν.

Πάνω μοι δοκεῖς τὴν θεῖαν ἠγνοημέναι: Ἰραφῆν,

ἰσπερ πρὸς ἐν τι μέρος ταύτης μόνον ὄργην ἐμφαί-
 ων Θεοῦ τὸν λογισμὸν νενευκῶς, τὴν διὰ πάσης σχα-
 θὴν τῆς Γραφῆς κεχυμένην Θεοῦ φιλανθρωπίαν
 οὐδαμῶς ἐπίστασαι, ἐν προσχῆματι δὲ ποιμένος τὰ
 ἐχθρῶν διαπράττεις, κακίστοις δαίμοσι προδιδοῦς
 τοὺς ἀρνειοὺς διὰ τῆς ἀπογνώσεως, μὴ θέλων λαβεῖν
 ἐν νῷ τὸ παρὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, ὅτι τὸ αἷμα
 τοῦ ἀπολλυμένου ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ποιμένος ἐκζη-
 τήσω. Πῶς οὖν σὺ τοιμᾶς ἀνθρώπων ἀπολέσται, ὑπὲρ
 οὗ Χριστοῦ τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν οὐδαμῶς παρητήσατο
 δοῦναι; Πῶς τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποντίζεται
 σπουδάζεις; Φαυσιῶν, δημοσίᾳ ἐξομολογησάμενον
 τὰ σφάλματα μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως, ὅπερ Παῦ-
 λος ὁ μέγας ποιῆσαι οὐχ εἴλετο. Μετὰ γὰρ τὴν ἐπί-
 γνωσιν τῆς ἁμαρτίας, ὠκειώσατο μάλλον τὸν ἐξι-
 μαρτήσαντα, καὶ κρατίστην, καὶ σταθερὰν κυρῶσαι
 εἰς αὐτὸν τοὺς Κορινθίους ἀγάπην παρκαλεῖ. Ἡ
 μάλλον, ὡς εἶκε, περὶ μὲν τὸ φυτεῦν τὰς ἀμπέ-
 λους τοῦ Χριστοῦ, ἀργός τις, καὶ ὀκνηρὸς τυγχάνεις,
 περὶ δὲ τὸ ἐκκόπτειν τὰς ἕθῃ ὅτ' αὐτοῦ φυτευθεῖσαι,
 καὶ ἐξω τοῦ ἀμπέλωνος τῆς Ἐκκλησίας ῥίπτειν, γορ-
 γὸς τις καὶ νήφων, καὶ σπουδαίως καθέστηκες. Μὴ
 τάλιν λέγει, ἀνθρώπε, ὅτι τοὺς τῷ ἔργῳ ἁμαρτή-
 σαντας, λόγους μόνον ἐξομολογησάμενους, οὐ προσδέ-
 χεται ὁ Κύριος. Ταῦτα γὰρ λέγων, οὐ μακρὰν ὑπ-
 ἄρχεις τῶν καθαρῶν μὲν τοῖς λόγοις, ἀκαθάρτων δὲ
 τῇ πράξει ἁμαθῶν Ναυατιανῶν· εἴπερ ἐκεῖνοι μὲν
 καθ' ὑπερβολὴν ἀνοίας, καὶ τύπου ἀνωφελοῦς, ἵνα μὴ
 ψυχοφθόρου φάσκωμεν, παντοίαν μετὰ τὸ φωτισθῆ-
 ναι ἀρνοῦνται μετανοίαν. Σὺ δὲ οὐδὲ κἄν τὴν διὰ τῶν
 λόγων γινομένην ἀνέχη προσδέξασθαι, καὶ μάλιστα
 μαθῶν τὸν μέγαν ἐκεῖνον Μωῦσα, οὐ παρέργως,
 ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεμελημένως τὸν χίμαρον τὸν
 περὶ ἁμαρτίας παρὰ τοῦ ἀρχιερέως Ἰακώβου ἐκζη-
 τήσαντα· ἐδήλου γὰρ τὴν ἐξομολόγησιν πάσης ψυ-
 χῆς, δι' οὗ τῆς συγχωρήσεως ἐτύγχανον. Κάλλι-
 στον μὲν οὖν ὡς ἀληθῆς, καὶ μάλα πρόπον τῇ ἰσχυροῦ-
 σι ψυχῇ, δι' ἔργων ποιέσθαι τὴν ἐξομολόγησιν, οἶ-
 ον δὲ νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας τε, καὶ σάκκου, καὶ
 σποδοῦ ὑποστρώσεως καὶ ἐλεημοσύνης ἀπειθοῦς, καὶ
 ἰλαρῆς, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν τῶν χειροειρωτημέ-
 νων τῇ ἀκριθεῖ μετανοίᾳ. Ἐὰν δὲ ἐκ παροράσεως, ἢ
 περιστάσεώς τις, ἢ ἀτονίας, ἢ ἀμελείας πολλῆς μὴ
 εἰσπρόρησις τις τῶν προειρημένων βοηθημάτων, τὴν
 γοῦν διὰ χειλέων ἐξομολόγησιν οὐκ ἀποβάλλεται,
 οὐδὲ μὴν ἀποστρέφεται ὁ πᾶρ τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρ-
 τῶν, καὶ ἀσθεῖόν, καὶ ῥύπων παντοδαπῶν ἀπῶθα-
 νῶν Κύριος Ἰησοῦς, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ λόγων μετα-
 νοίαν δέχεται, ὡς προσφορὰν σπουδαζομένην αὐτῷ
 καθάπερ καὶ ἡ Μωϋσῆς τὰς τρίχας τὰς αἰγείας, τὸ
 πάντων εὐτελέστατον, μετὰ βύσσου, τιμίας, καὶ χρυ-
 σοῦ, καὶ τῶν ἄλλων. Ποίους γὰρ κόποις καὶ μόχθοις
 ὁ τελώνης ἀσώσεται; οὐχὶ ψιλοῖς ῥήμασι ταπεινώ-
 σαι; Ποίους δὲ ἰδρῶσι καὶ πόνοις ὁ ληστὴς ἀπὸ
 σταυροῦ εἰς παράδεισον καὶ ζωὴν μετετέθη; οὐχὶ
 ῥήμασι μικροῖς, καὶ ὁμολογίᾳ τῆς Χριστοῦ βασιλείας;
 Σκόπει τοίνυν, προσβύτερε, μὴ μόνον ἀποτομίαν καὶ

A gere, quod ad unam tantum eorum partem iram
 Dei commonstrantem mentem applicans, per uni-
 versam fere Scripturam Dei humanitatem diffusam
 nullo modo deprehendas, et pastorem simulans,
 conatus inimicorum exsequaris, pessimis demoni-
 bus per desperationem agnos tradens, quod a pro-
 pheta Ezechiele dictum est, animo minime concipiens : « Sanguinem deperditi e manu pastoris
 exposcam ». Quanam itaque ratione tu hominem
 exitio tradere audes, pro quo Christus animam
 propriam dedere nequaquam renuit? Quomodo
 graviori mærore conaris demergere Faustinum, qui
 publice errores immensa cum humilitate confessus
 fuerat; quod magnus Paulus opere præstare noluit :
 namque post peccati agnitionem magis ac magis
 sibi delinquentem conciliavit, et fortem firmumque
 erga eum amorem stabilire Corinthios adhortatur
 11. Et quod intentius considerandum est, ad
 plantandas Christi vites segnis tardusque; ad ex-
 cidendas ab eodem plantatas, 414 extraque Eccle-
 siæ vineam abjiciendas, velox, et sobrius, atque
 sollicitus es. Ne itaque dicas, mi vir, eos, qui opere
 deliquerunt, verbis tantum contentes Dominus
 non excipit. Hæc etenim enuntians, non longe abes
 a mundis quidem sermone, operis vero immundis
 ignavis Novatianis : siquidem illi ob amentię ex-
 cessum, et tumoris inutilis, ne animæ noxii dica-
 mus, omnem post illuminationem penitentiam
 pernegant. Tu vero, nec eam quidem, quæ verbis
 exprimitur, admittere sustines, eoque potissimum
 cum didiceris magnum illum Moysen non osecitan-
 ter et negligenter, sed et nimium studiose hir-
 cum pro peccato, a summo sacerdote Aarone
 exquirentem 12 : innuclat etenim confessionem
 omnium animarum, per quam et absolutionem
 consequantur. Optimum itaque et verissimum
 est, et valenti animæ addecens, per opera confes-
 sionem instruere, jejunium nempe, et vigiliam, in
 terraque decubitum, et saccum, et cineris asper-
 sionem, et eleemosynam profusam, et hilarem,
 aliosque fructus exquisitæ penitentię debitos. Si
 vero aut ex negligentia, aut circumstantia aliqua,
 aut imbecillitate, aut injuria multa prædicta auxi-
 lia non suppetunt, saltem per labia confessionem
 D non rejicit, neque abnuat, qui pro humanis iniqui-
 tatibus et impietatibus, et omnium generum im-
 munditiis mortem oppetit Dominus Jesus. Imo et
 per verba pœnitentiæ suscipit, veluti oblationem
 exoptatam : quemadmodum et « Moyses caprinos
 pilos rerum omnium vilissimos, cum bysso, et
 auro 13, » et aliis. Quibus etenim 415 laboribus
 et molestiis publicanus servatus est 14? annon sim-
 plicibus humilitatis verbis? Quibus item sudori-
 bus et angustiis latro ex cruce in paradysum, et
 vitam translatus est 15? annon pusillo sermone, et
 Christi regni confessione? Considera itaque, sa-
 cerdos, non tantummodo severitatem, et iracun-

11 Ezech. iii, 18. 12 II Cor. ii, 7, 8. 13 Levit. ix, 5. 14 Exod. xiv, 5, 4. 15 Luc. xviii, 14. 16 Luc. xii, 45.

diam Dei in sacris Libris denuntiari, sed infinitam A
 atque imperscrutabilem humanitatem, quemadmo-
 dum Scriptura ad Dominum ex persona nostra
 dixit: « Misericordia tua magna super me ⁷⁷. »
 Nobis etenim immense delinquentibus, immensum
 poenitentiam ductis propriae misericordiae mare,
 malorum nostrorum ignem exstinguens superfundit.
 Putanda itaque tibi sunt, non tantum iudicium,
 sed etiam Christi humanitas, qui proficue genus
 humanum punit, illique indulget, et nobis compa-
 titur, ne pereamus. En siquidem et Nabuchodonosor,
 sceleris omne genus, inhumanitatis atque
 impietatis exsecutus, et sanguinibus terram in-
 ebrians, nihilque unquam decorum a cogitatione
 educens, sed Dei quoque rebellem semetipsum di-
 venditans, nihilominus postquam belluam iumentumque
 divino iudicio induerat, sermone tantummodo
 confessus est, et paucissimis verbis, qui supra
 numerum gestis rebusque deliquerat, et misericordiam
 Numinis, quod priora iudicaverat, postmodum
 consecutus est, et regium thronum reassumpsit,
 et fama augustioreque dignitate coonestatus ⁷⁸,
 ut Dominus dicebat: « Si instillabit furor meus
 in nonnullos ⁷⁹, » qui iudicium subeunt,
 rursus ipsis medicinam afferam; « Ipse enim
 percussit, et ipse sanabo, ipse irascar, et ipse
 miserebor ⁸⁰. » Ne itaque ruditer enunties,
 nuda poenitentiae **416** verba a Deo non suscipi.
 Quandoque illud tibi enuntiandum esset, opulenti-
 as oblationes, aurum scilicet et argentum a Deo
 suscipi, quæ pretiosa sunt, duos vero viduæ mi-
 nutos asses nequaquam ⁸¹. Et quam ratione mihi
 persuaseris, aliqua te divinarum Scripturarum cog-
 nitione pollere, clamantis Servatoris nostri in
 Evangeliiis oblitus: « Non est voluntas Patris mei,
 ut intreat unus ex pusillis istis ⁸²? » Aditu multos
 forte et ingentes salute spoliis, cum dicis: Verba
 sola non suscipit Deus. Contraria Servatori e lo-
 ces, o homo. Quonam vero in loco pones Domini di-
 ctum in Isaia propheta ad peccatorem: « Dic tu
 prius peccata tua, ut iustificeris ⁸³? » Suscipit
 enim Conditor noster ab iis, qui salutem ambiunt,
 non tantum castimoniam, et iustitiam, et martyrio
 certamen initum, et exercitii sui ipsius institutum
 optimum; verum etiam et vultum pro lapsibus de-
 missum, et frontis percussionem, et pectoris
 ictum, et genua flexa, et manus cum dolore cordis
 extensas, et meretricis Domini pedes delingentis
 oscula, et gementem super delicta vocem, et ex
 imo pectore suspiria, et labiorum nomen Jesu
 Christi profitentium cultum, et luctus odorem, et
 stillicidium lacrymarum, et cogitationes flentes, et
 mentem cum dolore clamantem, et oculorum sus-
 pectum genuinum ad Deum suspicientium, gementiumque
 diaboli fraudes et vehementissimam molestiam,
 necnon propriam imbecillitatem: quando-
 quidem ex hominibus hi quidem cum eximia

δὴρῆν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις κηρυσσομένην Θεοῦ,
 ἀλλὰ καὶ φιλανθρωπίαν ἀναρίθμητον, καὶ ἀνεξιχνία-
 στον, καθάπερ φησὶν ἡ Γραφή πρὸς τὸν Κύριον ἐξ
 ἡμετέρου προσώπου, ὅτι « Τὸ ἔλεός σου μέγα ἐπ’
 ἐμέ. » Μεγάλα γὰρ ἀμαρτανόντων ἡμῶν, μεγάλην
 ἐπιπέχει μετανοοῦσιν ἡμῖν τὴν θάλασσαν τῆς οἰκίας
 πολυσπλαγχνίας σβενύουσαν τὸ πῦρ τῶν ἡμετέρων
 κακῶν. Ἀγίζεσθαι οὖν δεῖται μὴ τὴν κρῖσιν μό-
 νον, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν Χριστοῦ, τοῦ συμ-
 φερόντως παιδεύοντος τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ συγ-
 καταβαίνοντος, καὶ συμπάσχοντος ἡμῖν, ἵνα μὴ ἀπο-
 λώμεθα. Ἰδοὺ γὰρ καὶ Ναυουχοδονόσωρ πᾶν εἶδος
 κακία;, ἀπανθρωπίας τε καὶ ἀσεβείας διαπραξά-
 μενος, καὶ τοῖς αἵμασι καταμεθύσας τὴν γῆν, καὶ
 μηδὲν πώποτε βλαττήσας τοῦ προσέχοντος λογισμοῦ,
 ἀλλὰ καὶ ἀντίθεον ἑαυτὸν ἐκπορεύσας, ὅμως μετὰ τὸ
 ἀποθηριωθῆναι, καὶ ἀποκτηνωθῆναι θείᾳ κρῖσει, λῴ-
 γοις μόνον ἐξωμολογήσατο, καὶ ῥήμασιν ὀλίγοις ὁ
 ἀναρίθμητα παρανομήσας τοῖς πράγμασι, καὶ τῆς
 ἐλεημοσύνης τοῦ Θεοῦ τὸ πρότερον κρίναντος, ὕστερον
 ἀπολέλαυκε, καὶ ὑπέληψε τοῦ βασιλικῶν θρόνου, καὶ
 μορφῆς, καὶ τιμῆς περισσοτέρας τετύχηκε, καθὼς ἔλε-
 γεν ὁ Κύριος, ὅτι « Ἐὰν στήξῃ ὁ θυμός μου ἐπὶ τινας »
 κρινομένους, πάλιν τούτους ἱατρεύω. « Ἐγὼ γὰρ πα-
 τάξομαι, καὶ γὰρ ἰάσομαι ἑγὼ ὀργισθῆσομαι, καὶ γὰρ οἰκτι-
 ρήσω. » Μῆ οὖν λέγε ἀμαθῶς, ὅτι ψιλὰ ῥήματα ὁ Θεὸς
 μετανοίας οὐ προσδέχεται, ἐπεὶ κακὸν σοι λέγειν, ὅτι
 προσκομιδὰς μὲν πλουσίας, οἶον χρυσῶν, καὶ ἀργυρον,
 καὶ τὰ ἐξῆς δέχεται ὁ Θεὸς τίμια, δύο λεπτά χήρας οὐ-
 δαμῶς. Καὶ πῶς ἂν πείσειάς με γινώσκιν θείων Γραφῶν
 ἔχειν, ἐπιτελεσμένους βωόντος τοῦ Σωτῆρος ἐν Εὐαγ-
 γελίοις: « Οὐκ ἔστι θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ἵνα
 ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν τούτων; » Σὺ δὲ πολλοὺς
 τάχα καὶ μεγάλους βούλει στερίσκειν τῆς σωτηρίας,
 διὰ τὸ λέγειν: ῥήματα μόνον οὐ προσδέχεται ὁ Θεός.
 Ἐναντία τῷ Σωτῆρι διδάσκει; ἀνθρωπε. Ποῦ δὲ θῆ-
 σε; τὸ εἰρημένον παρὰ Κυρίου ἐν Ἡσαΐᾳ τῷ προ-
 φῆτῃ πρὸς τὸν ἀμαρτήσαντα: « Λέγει σὺ πρῶτος τὰς
 ἀμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς; » Προσδέχεται γὰρ
 ὁ κτίσας ἡμᾶς παρὰ τῶν σωθῆναι βουλομένων, οὐ
 μόνον ἀγνεΐαν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ μαρτυρικὴν
 ἀθλήσιν, καὶ ἀσκήσεως πολιτεΐαν ἀρίστην, ἀλλὰ καὶ
 καθήσκειν γινόμενην ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις, καὶ
 κρουσμὸν γινώσκον, καὶ παταγμὸν στήθους, καὶ
 γόνου κλινόμενον, καὶ χειρῶν διαπεταγμὸν, μετὰ πό-
 νου καρδίας, καὶ φιλήματα πόρνης τοῦ δεσποτι-
 κοῦς περιλειχοῦσας πόδας, καὶ ὄδοντικὸν ἐφ’ ἀμαρ-
 τίας φωνῆν, καὶ στεναγμὸν ἐκ βάθους, καὶ καρπὸν
 χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 καὶ θρήνου μωρισμῶν, καὶ σταγετὸν δακρῶν, καὶ
 λογισμοὺς κλαίωντας, καὶ διάνοιαν σὺν ὀδύῃ κράζου-
 σαν, καὶ ἀνάδελψιν ὀφθαλμῶν γνησίως πρὸς τὸν
 Θεὸν ἀναδελψάντων, καὶ ἀποκλαιόμενων, τὴν τε τοῦ
 διαδόλου ἐπὶ τῆς ἐκείνου καὶ ὀχλησίου σφοδρότατην, καὶ
 τὴν οἰκίαν ἀσθεΐαν· εἴπερ οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων
 ἀνθίστανται σὺν ἀνδρείᾳ πολλῇ, οἱ δὲ οὐκ ἰσχύουσι

⁷⁷ Psal. lxxxv, 15. ⁷⁸ Dan. iv, 33. ⁷⁹ Mich. ii, 11.

⁸⁰ Deut. xxxii, 59. ⁸¹ Marc. xii, 42; Luc. xi, 2.

⁸² Matth. xviii, 14. ⁸³ Isa. xliii, 26.

πρὸς τοὺς πειρασμοὺς, εὐάλωτοι ὄντες, καὶ ταχεῖς A
 εἰς τὴν πτώσιν. Ἐφ' ἄπασι δὲ, ὅσα προεῖπον, προσ-
 δέχεται ὁ Κύριος, καὶ στόμα κατὰ τὸν Δαυὶδ λέγων,
 ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ, ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσας τὸ
 πονηρὸν. Πολλὰ δὲ ὅλως ἐστὶ γινόμενα ὑπὲρ τῶν
 ἡμαρτηκῶτων, μικρὰ μὲν δοκοῦντα εἶναι, μεγάλην
 δὲ σωτηρίαν περιποιῦντα τοῖς μεταμολομένοις ἐπὶ
 ταῖς ἰδίαις ἁμαρτίαις. Ὅρα δὲ καὶ τὸν μέγαν Μωσέα,
 μᾶλλον δὲ τὸν Θεὸν δι' ἐκείνου νομοθετοῦντα, οὐ μόνον
 βίας, καὶ αἰγας, πρόβατά τε, καὶ ἐρίφους, καὶ
 τράγους ὑπὲρ τῶν ἁμαρτηθέντων προσφέρειν τῷ Κυ-
 ρίῳ · ταῦτα γὰρ πλεονάζει παρὰ τοῖς εὐποροῦσιν ·
 ἀλλὰ πολλὴν περὶ τῶν ἐξητονηκῶτων ταῖς θυνάμεισι
 τῆς ψυχῆς εὐ μάλα ποιούμενος πρόνοιαν σωτηρίας
 ἕνεκα, καὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν τάλαιπωρησάντων συμ-
 περιφερόμενον, καὶ συγκαταβαίνοντα τοῖς τεταπει-
 νωμένοις, ἵνα μὴ ἀπελπίσωσι, μέχρι περιστερᾶς, B
 καὶ τρυγῆτος, καὶ μικρᾶς σεμιδάλεως τὸν νόμον κα-
 τιθεσθῆκότα. Καὶ σὺ τοίνυν πρεσβύτα μὴ ἐξουθένηι,
 μᾶλλον δὲ προσλαμβάνου, καὶ θάλαπτε καρδίαν συντε-
 τριμένην, καὶ τεταπεινωμένην, καὶ ἀνακτῶ, καὶ
 ὤζει, μὴ μόνον καρποῦς κατορθωμάτων βαρυτίμουσ
 παρὰ τῶν ἐπαικῶτων ἀπαιτῶν, καὶ ἐπιζητιῶν δι'
 ἔργων ἀσκητικῶν, ἀλλὰ καὶ λόγους δεχόμενος τῶν
 κατανευγμένων ἐπὶ τῇ αὐτῶν ἁμαρτίᾳ, καὶ μετὰ
 κλείστης ταπεινώσεως ἐξαγορευόντων σοι τὰ κακῶς
 πεπραγμένα.

ΣΜΔ'. — ΔΙΔΥΜΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Μέγα ζημιοῦνται, καὶ πολλὴν ὑπομένουσι βλάβην
 οἱ πολλὰ φλυαροῦντες ἀκερδῶς, καὶ ἀκαίρως, καὶ C
 τῇ λογομαχίᾳ σχολάζοντες, καὶ τῇ πολλῇ παραχῆ
 τῶν κομπασμάτων σκορπίζοντες τὸν λαμπρότατον
 νοῦν, καὶ τραχύνοντες τὸ λεῖον τῆς φρονήσεως, καὶ
 ἐκδιώκοντες τὰς ἀνεκδιηγήτους ἐνεργείας τῆς χάρι-
 τος, καὶ ἀντὶ τοῦ προκαθεζέσθαι τῇ θεωρίᾳ, τῶν
 δυνάτων βιωτικῆς πραγματείας, καὶ πειρασμῶν ποι-
 κιλίας ἐργολαθοῦντες.

ΣΜΕ'. — ΕΙΡΗΝΑΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἶδον ἐγὼ μαστιγούμενον παρὰ τοῦ ἐπιστάτου
 ποτὲ παῖδα σφοδρότερος, ἐν δὲ τῷ πάνυ τὸν παῖδα
 τὰς πληγὰς δεδοικέναι διὰ τὴν ἀπαλότητα, καὶ
 ἐκάστην μαστίγα προσήλατο τῷ βαγδαίῳ τύπτοντι
 μετὰ ἐλεεινῆς φωνῆς, καὶ περιεπλέκετο μελιχίως
 τῷ σὺν ὀργῆς τύπτοντι. Τάχα τοίνυν καὶ ἡμεῖς οὕτω
 ποιεῖν ὀφειλομένον τῷ παιδεύοντι ἡμᾶς διὰ τῶν πι-
 ρασμῶν, καὶ τῶν συμφορῶν Θεῷ, καὶ μᾶλλον αὐτῷ
 ἐν τῇ σκυθρωποτέρᾳ καταστάσει προσφεύγειν, καὶ
 ἔχεσθαι τῆς θείας κρίσεως καὶ προνοίας · πλεῖστον
 γὰρ ἡμῶν τὸ συνοῖστον ἡμῖν ἐπίσταται. Λέγωμεν οὖν
 πρὸς αὐτὸν τὰ τῆς Γραφῆς · Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε,
 ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουθενώ-
 σεως, καὶ ἐγεγόμεθα μεμαστιγωμένοι ὅλην τὴν
 ἡμέραν, ὅτι ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ ἡ
 ζωὴ ἡμῶν τῷ ἄδῃ ἤγγισε. Ὁ Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνή-
 σθημέν σου · Ἐμὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου
 ἀπ' ἡμῶν, ὁ ἀλλὰ σπλαγγνίσθητι ἐφ' ἡμῖν, ὡ Δέ-
 σποτα, κάμψθητι πρὸς ἔλεον. Ἐκλίνον τὸ οὖς σου

fortitudine resistunt, illi tentationibus cadunt capti
 faciles, et ad 417 lapsum proclives. Nihilominus
 super omnia, quæ dixi, Dominus os etiam susci-
 pit, secundum David dicens : « Peccavi Domino
 in faciem illius faciens malum ». Multa porro
 plane sunt, quæ a delinquentibus effluuntur, quæ
 pusilla esse videantur, sed magnam salutem affe-
 rentia iis, qui pro peccatis propriis pœnitentia
 ducuntur. Conspice quoque magnum Moysen, imo
 Deum per eum legem ferentem, non tantum boves
 et capras, oves et agnos, et hircos pro lapsibus esse
 Deo offerenda quorum copia apud divites est,
 sed multam de iis, qui animæ viribus flarescunt,
 sedulam curam gerentem salutis ergo, et imbecilli-
 tati infortunatorum compatiens, et humiliatis
 indulgentem, ne in desperationem veniant, ad co-
 lumbam, et turturem, et pusillam similaginem
 legem subsidentem. Sic tu itaque, sacerdos, ne
 despicias, sed potius amplectere, et fove cor con-
 tritum et humiliatum, et redipiscitor, et salvato,
 non tantum fructus rerum probe gestarum gravia
 pretii a delinquentibus quærens et exposcens per
 opera studiosa, sed et verba accipiens compuncto-
 rum pro proprio peccato, et immensa cum animi
 dejectione tibi sua scelera confitentium.

CCXLIV. — DIDYMO LECTORI.

Maximo damno afficiuntur, magnamque subeunt
 noxam, qui multa blaterant inutiliter et intempe-
 stive, verborumque conflictibus vacanti, et ingenti
 ostentationum turba splendidissimam mentem 418
 dispergentes, et prudentiæ planum exasperantes,
 et inenarrabiles gratiæ operationes fugantes, et ut
 aliis præsideant, dum speculationi incumbunt, ne-
 gotia sæcularia et tentationum varias species arri-
 piunt.

CCXLV. — IRENÆO DIACONO

Vidi ego a præposito aliquando puerulum violentioribus
 verberibus exceptum, cumque vehementer
 verbera pertimesceret, propter ingenii mollitudi-
 nem, singulis ictibus cum voce miserabili ad per-
 cussorem accurrere, eunique iracunde verberantem
 amplecti. Non alia itaque ratione cum Deo per
 tentationes et infortunata puniente nos gerere debe-
 mus, intentiusque ad eum in dirioribus necessitati-
 bus confugere, et divinum iudicium et providentiam
 implorare; ille siquidem melius, quam nos, utili-
 tati nobis futurum cognovit. Dicemus itaque ad
 eum Scripturæ verba : « Miserere nostri, Domine,
 miserere nostri; quoniam multum impleti sumus
 contemptu », et verberati sumus tota die. Quonia-
 m impleta est anima nostra malis, et vita nostra
 ad inferos appropinquavit. Domine, in afflic-
 tione meminimus tui; « Ne avertas faciem tuam
 a nobis », sed miserere nostri, Domine; ad mi-
 sericordiam deflectitor; « Inclina aurem tuam ad

⁶⁶ II Reg. xii, 13; Psal. l, 6. ⁶⁷ Levit. xiv, 21.
 LXXXV, 1. ⁶⁸ Psal. xlii, 9.

⁶⁶ Psal. cxvii, 3. ⁶⁷ Psal. xliii, 22. ⁶⁸ Psal.

preces nostras⁹⁰; Excita potentiam tuam, et veni ad salvandum nos⁹¹, » quando volueris, et ut volueris, cum sola tibi potestas integra sit.

419 CCXLVI. — DABURIO MONACHO.

Si inter tot alios Dominus nos eligere dignatus est, ut per omnia illi proximi simus, et serviamus, illiusque præcepta ac leges observemus; ne puncto etiam temporis ab eo sejungamur, per orationem et verbum, et opus, et ante alia puræ et fidelis cogitationis incensum remittentes Christo nullius indigo, et præcelsissimo Deo.

CCXLVII. — PAULO ARCHIMANDRITÆ.

Sæpe diabolicæ improbitatis nebula interiores oculos obtenebramur, et prava, et caliginosæ vitæ instituto non modicum contristamur: cum optimum fuerit, quod a Jacobo scribitur, perficere: « Plorate, ait, super miseris vestris, quæ vobis obveniunt⁹²; » et non omittite ploratus, et ad Deum supplicationes ad vitæ usque exitum. Namque in Lamentationibus dicitur: « Persecutus es in furore, et cæcidisti nos, et non pepercisti⁹³; propterea emissiones aquarum deduxit oculus meus in contritionibus⁹⁴. » Cum itaque nos punitiones Dei persentiscimus, et arguitiones attrahimus, auxilia nobis seramus et non negligamus, ne et mors nobis inducatur.

CCXLVIII. — GIGANTIO.

Si te ipsum assuefeceris, quam ipse deperis faciem, non aspicere, omnino iniqui amoris flammis⁴²⁰ C extingues, et misericordiam per preces et jejunia delinens.

CCLXIX. — TRYPHONI DIACONO.

Qui tempore meretriciæ pugnæ ingluvie saginatur, et ebrietate, et multis condimentis garum et piper commiscet, omnino sibi metipsi insaniam et bellum perpetuum excitat.

CCL. — PELEGRINO PRESBYTERO.

Vere ingentia dedecora ac dehonesta, postquam honore affectus est Deus, ostentatoribus impingere suevit: dum enim multos indiscretos et temerarios congressus facimus, et velociter transeunti delectatione abripimur, plus plusque usu venit, ut cogitationibus iræ, et tristitiæ, et appetitus inescemur.

CCLI. — PHILEMONI EPISCOPO.

Aggressionum hostilium tempore mollescere, et diffundi, et non austera cogitatione tremendorum Domini judiciorum reminisci, sed voluptatibus cedere, et ad nutum carnis dejici, fuerit a cancellis cecidisse, et ægritudine pessima, corporea infirmitate multo pestilentiori urgeri. « Cecidit enim, ait, Ozias rex ex cancellis, et infirmatus est infirmitate lethifera⁹⁵, » apprimere regiamente scilicet in intelle-

εις τὴν δέησιν ἡμῶν ἑξεγείρον τὴν οὐρανοκρατίαν σου, καὶ ἔλθε εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς, ἵνα ὅτε θέλεις, καὶ ὡς θέλεις, μόνε δυνατέ.

ΣΜΓ'. — ΔΑΒΟΥΡΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Εἰ ὅπως ἡμᾶς ἐκλέξασθαι κατηξίωσεν ὁ Κύριος, πρὸς τὸ διαπαντός ἐγγίξειν αὐτῷ, καὶ λειτουργεῖν, καὶ φυλάσσειν τὰ ἐντάλματα αὐτοῦ, καὶ τὰς θεσμοθεσίας, μηδὲ πρὸς στιγμήν χρόνου ἀπολειφθῶμεν αὐτῷ, διὰ προσευχῆς, καὶ λόγου, καὶ πράξεως, καὶ πρὸ γε πάντων καθαρᾶς, καὶ πιστῆς διανοίας θυμίαμα ἀναπέμποντες Χριστῷ τῷ ἀπροσδεεῖ, καὶ πανυψίστῳ Θεῷ.

ΣΜΖ'. — ΠΑΥΛῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Τῷ νέφει πολλάκις τῆς τοῦ διαβόλου ἐπιρρείας τοὺς ἕνδον ὀφθαλμοὺς σκοτιζόμεθα, καὶ τῇ πονηρᾷ καὶ ὀμιχλώδει διαγωγῇ οὐ μικρῶς ὀδυνόμεθα· ἐφ' οἷς καλὸν τὸ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου ἐπιτελεῖν· « Κλαύσατε, φησὶν, ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις ὑμῖν· » καὶ μὴ ἀφιέναι τοὺς ὀδυρμοὺς, καὶ τὰς πρὸς Θεὸν λιτὰς, μέχρι αὐτῆς ἐξόδου· Εἴρηται γὰρ ἐν θρηνοῖς· « Κατεδίωξας ἐν θυμῷ, καὶ ἀπέκτεινας ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐφείσω. Διὰ τοῦτο ἀφέσεις ὑδάτων καταΐξει ὁ ὀφθαλμὸς μου ἐπὶ τοῖς συντριμμασίν· » Ἐπεὶ τοίνυν ἡμεῖς αισθάνομεθα τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς παιδείας ἐπισπώμεθα, βοηθῶμεν, καὶ μὴ καταφρονήσωμεν, ἵνα μὴ καὶ θάνατος ἐπαγάγη ἡμῖν.

ΣΜΗ'. — ΓΙΓΑΝΤΙΩ.

Ἐὰν συνθεσῆς ἑαυτῷ μὴ ὄραν τὸ ποθοῦμενον πρόσωπον, σβέσεις πάντως τὸ ξρωτος τοῦ ἀνόμου τὴν φλόγα, καὶ θεραπεύσεις τὸ ἔλεος δι' εὐχῆς, καὶ νηστείας.

ΣΜΘ'. — ΤΡΥΦΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝῶ.

(1) Ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πορνικοῦ πολέμου ἀδδηφαγίᾳ χρώμενος, καὶ οἰνοφυλίᾳ, καὶ ταῖς πολλαῖς προαρτύσεσι συμπλέκων τὸ γάρνον, καὶ τὸ πέπερι, πάντως ὅτι μανίαν ἑαυτῷ ἐπεγείρει, καὶ πόλεμον ἀσπονδον.

ΣΝ'. — ΠΕΛΕΓΡΙΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ἀληθῶς μεγάλας ἀτιμίας, καὶ αἰσχύνας μετὰ τὸ τιμηθῆναι ὁ Θεὸς τοῖς φιλενδείκταις εἰωθεν ἐπιφέρειν· ἐκ γὰρ τοῦ πολλὰς, καὶ ἀδιακρίτους, καὶ ἀφυλάκτους τὰς ἐντεύξεις ποιεῖσθαι, καὶ πτεροῦσθαι τῇ προσναίρῳ τερπνότητι, συμβαίνει τὸ ἐπὶ πολὺ ἀλίσκεσθαι τοῖς λογισμοῖς τοῦ θυμοῦ, τῆς ἀθυμίας, καὶ τῆς ἐπιθυμίας.

ΣΝΑ'. — ΦΙΑΜΟΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

Τὸ ἐν τῷ καιρῷ τῶν προσβολῶν τοῦ ἐχθροῦ χαννοῦσθαι, καὶ διαχεισθαι, καὶ μὴ αὐστηρῶ φρονήματι μνημονεῖν τῶν φοβερῶν κριμάτων τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐνδιδῶναι ταῖς ἡδοναῖς, καὶ πρὸς τὸ θέλημα τῆς σαρκὸς καταφέρεσθαι, τοῦτο ἂν εἴη τὸ πεσεῖν ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ, καὶ νοσεῖν νόσον χαλεπωτάτην ψυχῆς, πολὺ τῆς σωματικῆς ἀβρωστίας ἀργαλεωτέραν· « Ἐπεσε γὰρ, φησὶν, Ὁζίας ὁ βασιλεὺς ἀπὸ

⁹⁰ Psal. LXXXVII, 3. ⁹¹ Psal. LXXIX, 3. ⁹² Jac. v, 1. ⁹³ Thren. III, 43. ⁹⁴ ibid. 48. ⁹⁵ IV Reg. I, 2.

(1) Fragmentum hoc pars est epistolæ præcedentis 106.

τοῦ δικτυωτοῦ καὶ ἠβρώστησεν ἀβρώστειαν θανατηφόρον, τοῦ βασιλικωτάτου νοδὸς δηλαδὴ πεπτωκότος εἰς τὴν νοητὴν τελευτὴν τῆς πρακτικῆς ἀμαρτίας.

SNB. — ΓΑΥΔΕΝΤΙΩ ΣΕΛΑΡΙΩΤΗ.

Πανταχόθεν οἱ ὅλη τῇ ψυχῇ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντες, χάραν καρδίας εὐρίσκουσι, καὶ τὸν τῆς εὐχαριστίας τῆς πρὸς τὸν Κύριον, καὶ τῆς δυσλογίας πλοῦτον διεγχολπίζονται. Ὅταν τοίνυν θεάσῃ πεπληρωμένον τὸ ἔτος, εὐχάριστησον τῷ Δεσπότῃ, ὅτι σε εἰς τὴν τῶν ἔτων περίοδον ἤνεγκε. Κατάνυξον τὴν σεαυτοῦ καρδίαν, ἀνάλογισαι τὸν ἀριθμὸν τῆς ζωῆς, εἰπέ πρὸς σεαυτὸν· Αἱ ἡμέραι πρέχουσι, καὶ παρέρχονται, οἱ ἔνιαυτοὶ πληροῦνται, πολὺ τῆς ὁδοῦ προεκόψαμεν· ἄρα τί μοι κατείργασται ἀγαθόν; Ἄρα μὴ ποτε ἔρημος δικαιοσύνης ἀπάσης, καὶ κενὸς ἐντεῦθεν ἀπέλθω; Τὸ δικαστήριον ἤδη προετρέπισται, πρὸς γῆρας μοι λοιπὸν ἐπιτίγεται ἡ ζωὴ. Ἀναλογισώμεθα λοιπὸν, ὦ ψυχῇ, τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Φοβηθῶμεν μὴ καὶ περὶ ἡμῶν ὁ Προφήτης βοήσῃ, ὅτι « Ἐξέλιπον ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν μετὰ σπουδῆς τετραγμέναι. Ταῦτα πρὸς σὲ διειλέχθη ὠφελεῖσθαι βουλημένον τὴν ψυχὴν, οὐ τὸ σῶμα. Εὐ γὰρ οἶδα, ὅτι οὐδέποτε δημοτικὴν πανηγυρίαν ἐορτάζειν ἀνάγκη (1), οὐδὲ σπουδάζεις παιγνίους δαιμόνων, καὶ κερβούκλοις (2), καὶ ταῖς ἄλλαις μυριάσις ὀφθαλμοπλανίας, καὶ ταῖς ἱποδρομίαις (3), ἀλλὰ τότε μάλιστα τοὺς

⁹⁹ Psal. LXXVII, 55.

(1) Εὐ γὰρ οἶδα ὅτι οὐδέποτε δημοτικὴν πανηγυρίαν ἐορτάζειν ἀνάγκη. Kalendis Januariis exquisito ritu feriari solitos esse Romanos ex cunctis fere priscis auctoribus notum est. Morem et moris causam ex professo describit Herodianus in sine libri 1. ubi necem Commodi narrat. Fortasse autem non temere suspicari liceat consequentibus temporibus duas solemnitates originis quodammodo similis inter se fuisse mistas, et ritus quibus celebrari Kalendæ Martiæ consueverant in Januarias promotos. Kalendas quidem Martias sacras Romanis ac feriatas abunde docet Tibullus, dum scribit *Eleg.* libro :

Martias Romani festæ venerè Kalendæ, etc.

Quidni hæc fuerit celebritas ab Herodiano memorata lib. 1. circa medium, his verbis : Ἦρος ἀρχῇ ἐκάστου ἔτους ὠρισμένης ἡμέρας Μητροῦ θεῶν πομπῆν τελοῦσι Ῥωμαῖοι. Paulo post : Ἀνετός τε πᾶσι δέδοται ἐξουσία παντοδαπῆς παιδείας· ἕκαστός τε ὁ βούλεται σχῆμα ὑποκρίνεται. En festo illo initio veris statim epocham habente usus erat licentiæ solemnibus omnibus passim permixtæ prodeundi alieno culta larvata facie, dissimulataque persona. Quia vero hæc quoque verna solemnitas initium anni priscis Romanis fuerat, juxta illud Tibulli de Martias Kalendis :

Ætioriens nostris hic fuit annus avis.

Fortè quæ ritu legitimo fiebant olim initio veris translata in Kalendas Januarias fuerunt post Commodi et Herodiani tempora. Ut sit, illud constat sive antiqua consuetudine propagatum, sive novo usu inductum certe viguisse Christianissimi jam florentis temporibus superstitiosum morem traducendi Kalendis Januariis per urbem insolentes pompas larvatorum monstrosi formis caputum. Id enim testantur Ambrosius serm. 17, Petrus Chrysologus serm. 155, Maximus Taurinensis serm. *De Kalen. Jan.*, Chrysostomus or. 35 ad Antiochenos, et alii complures. Possint.

421 CCLII. — GAUDENTIO SELARIOTÆ.

Quæcumque ex parte, qui Deum cõsuscissimè diligunt, cordis lætitiã offendunt, et gratiarum actionis erga Dominum et glorificationis divitiarum in sinu gerunt. Cum itaque elapsum spatium annum conspexeris, gratias agito Domino, quod te in annorum periodum conduxerit, compungito tuam ipsius animam, ponderato vitæ numerum, dicito tibi metipsi : Dies currunt et transeunt, anni complentur, multum itineris jam confecimus : num boni mihi quidpiam confectum est? Num aliquando justitia univèrsa orbatus vacuusque hinc egrediar? Tribunal præparatum est; ad seculam mihi vita compellitur. Animo perpendam igitur, o anima, sæculum futurum; pertimescamus ne de nobis quoque Propheta clamet : « Defecerunt in vanitate dies eorum ⁹⁹, cum studio conturbati. Hæc te sum allocutus, qui emolumentum animæ, non corporis quæris. Sat enim mihi notum est, nunquam te sustinere publicas solemnitates celebrare, neque dæmonum ludicris incumbere et cerbucolis, aliisque innumeris oculorum erroribus, et equorum cursibus, cum tum

(2) Κερβούλοις. Quid sic hoc loco Κέρβουλος spero didicisse me ex can. I concilii Antissiodorensis celebrati anno Chr. 578. Is canon sic habet : *Non licet Kalendis Januariis vetula aut cervolo facere.* Doctissimus noster Sirmundus notis ad eum locum, recitat γράσαν geminam ex sermone S. Eligii episcopi Noviomensis, in hæc verba : *Nemo in Kalendis Januariis nefanda ridiculosa, vetulas, aut cervolos vel jocticos faciat.* Porro utrobique Sirmundus *vetula* prisco more scriptum pro *vitula*, putat; de quo mox viderimus. Nunc prævertendum est suspicioni forte occurruræ cupiam lectori canonis Antissiodorensis, ne profanum eo et sacrilegum sacrificium Christianis interdicitur, juxta illud poeta notissimum :

Cum faciam vitula pro frugibus ipse venito.

Ubi *facere vitula* est mactare sacrificio vitulam. Non erat autem opus novo canone vetare ne Christiani sacrificarent, quod quam esset nefarium ignorare nemo poterat. Sed cum gentiles solerent Kalendis anni deformare se larvis monstruosis, siæque cursare per plateas, hoc Christiani quoque ut similiter facerent interdum exemplo et hilaritate recepti moris efferebantur; prodiabantque personati et ipsi capibus cervulorum aliarumque ferarum, ut distinctius docet Faustinus episcopus sermone Kal. Januarii habito, quem in vetusto codice a Chiffletio nostro descriptum, Bollandus item noster nuper edidit tom. I ingentis operis cui titulum fecit *Acta sanctorum*. In eo sermone num. 3 hæc leguntur : *In istis enim diebus miseri homines, et quod pejus est, etiam aliqui baptizati sumunt formas adulteras, sumunt species monstruosas : in quibus quidem quæ primum ridenda ac potius dolenda sint, nescio. Quis enim sapiens credere poterit inveniri aliquos sanæ mentis qui cervulum facientes in ferarum se velint habitus commutari? Alii vestiuntur pellibus pecudum, alii assumunt capita bestiarum.* Hæc ibi, quæ eadem ex Maximi Taurinensis laudata

maxime ædes oratorias occupes, quod videas insipientiores omnes ad equorum certamina contendere, et vagari circa maledictione digna theatra, et animæ noxiæ diaboli pompas.

422 CCLIII. — GERONTIO MONACHO.

Si firme tenes Sampsonem fide et oratione fontem ex maxilla asini demortui eduxisse⁷⁷; creditio, et orato. Nam et patres nostri cognoverunt, et narraverunt nobis; et nos experimento didicimus, et qui post nos venient, deprehendent, ingentia posse fidem et supplicationem summo nixu,⁷⁷ Judic. xv, 19.

superius homilia recitat Sirmundus *Antirrhethici* secundi cap. 9 ex quibus apparet cervulos facere idem esse quod cervulum facere, hoc est simulare ὑποκρίνεσθαι, sicut dicere solemus *faire le roi sur le théâtre*, prodire in scenam cultu regio et regis ibi personam sustinere. Nam etiam Græcis ποιεῖν et ποιεῖσθαι est fingere ac simulare, unde poetarum nomen et poeseos, quæ pictura est quædam, imitatio et representatio artificiosa morum alienorum. Simulatio hæc autem præter speciem et habitum aspectabilem qua qui cervinum caput cum cornibus humano imponebat corpori, motu præcipiti per plateas æmulare cervinæ levitatis incitato constabat. Quare Pœnitentiale vetus a Sirmundo recitatum ex cod. Andegavensi: *Si quis, ait, in Kalendis Januariis in cervulo et in vetula vadet, tribus annis pœnitent, quia hoc dæmonicum est.* Cum iterum occurrit hic vetulæ mentio, non differam longius suspicionem de hac re meam. Existimio, quod pace viri summi aliter sentientis dictum velim, nihil esse necesse vitulam pro vetula legere, aut putare veteri et antiquato scribendi modo varios auctores tanta constantia in uno duntaxat usus esse vocabulo. Qui mihi videntur si animalis isto verbo formam exprimerent vitulum potius quam vitulam memoraturi, ut minutiora omittam alia quæ si tanti esset congeri poterant ad suadendum non de vitulini juvenæ capitis simulacro, sed de persona feminæ vetulæ rugas et vultum anilem ridicule simulante esse sermonem. Et enim magna est querela Patrum Kalendas Januarias objurgantium per eas quosdam non animantium solum rictibus larvatos incessisse, sed etiam femineas vestes ac vultus sibi aptasse: quod quidem multo etiam intolerabilius aiunt esse. Faustinus paulo ante laudatus num. 4: *Jam vero illud quale quam turpe est, quod viri nati tunicis muliebribus vestiuntur*; et paulo post: *Barbatas facies præferunt et videri se feminas volunt, etc.*, in eam sententiam quæ vide. Quin idem suadet quod S. Petrus Chrysologus graviter queritur serm. 155, quosdam etiam Christianos personas sibi deorum falsorum induere; sic enim loquitur: *Quis satis lugeat eos qui simulacra faciunt semetipsos? Nonne isti amiserunt imaginem Dei, similitudinem perdididerunt, Christi exuli sunt indumentum qui se simulacrorum formis sacrilegis formaverunt?* Hæc Chrysologus. Quos autem deos formis ac largis exprimerent cum non dicat, suspicandum præbet de Pesinuntia dea vetula deorum matre, cujus festi veris initio celebrari soliti proprium ritum fuisse Herodianus ait, ut quisque quo vellet habitu personatus incederet. Verba superius recitavimus. Quod si, ut est credibile, gentiles hoc ritu transformationes deorum suorum fabulis ipsorum cantatas objicere oculis studebant, credibile sit autili vultu processisse plurimos ad mutationes Junonis, Palladis, aliarumque dearum ac deorum in anas, sæpe in metamorphosisibus, aliisque ipsorum Græcis Latinisque carminibus recitatas, subjicientis aspectui. Quando in his sum,

εὐκτηρίους οἴκους καταλαμβάνεις (4), ὅτι βλέπεις πάντας τοὺς ἀφρονεστέρους πρὸς τὰς τῶν ἱππῶν ἀμίλλας ἐπειγομένους, καὶ βεβηδομένους εἰς τὰ βῆμα τῆς κατάρως θεάτρα, καὶ τὰς ψυχοβλαβεῖς τοῦ διαβόλου πομπάς.

ΣΤΥ'. — ΓΕΡΟΝΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Εἰ πιστεύεις, ὅτι Σαμψών τῇ πίστει καὶ τῇ εὐχῇ πηγὴν προσέβλασεν ἐκ σιαγόνος θύου νεκροῦ, πιστεύσον, καὶ πρόσευξαι· καὶ γὰρ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἔγνωσαν, καὶ διηγῆσαντο ἡμῖν, καὶ ἡμεῖς τῇ περὶ ἐγκώκαμεν, καὶ οἱ μεθ' ἡμᾶς γινώσκοντι, ὅτι μεγάλα δύναται πίστις, καὶ δέησις ἐξ ὅλης δυνά-

non omittam conjecturam meam prodere de extremo illo vocabulo in sententia ex Eligii sermone superius relata negotium lectori facessente, merito scilicet quesituro quid sit iociticos facere? quid tandem iocitici. Ἰουθος est Suidæ ἡ πρώτη ἐκφρασις τῶν τριχῶν, unde Homero capre: *λουθάδες* dicte, a villis nimirum quibus sunt obductæ. Quid si hinc formata vox sit qua, qui caprinis aut alioqui pilosis ad satyrorum formam induti vestibibus cursitabant *λουθιχοί*, *Jonthici* dicerentur? Possin.

(3) *Καὶ ταῖς ἡποδορομῆαις.* Non erant quidem Januariae Kalendæ status dies magnorum Circensium: tamen solemne fuisse privatos circenses paratu maximo idque a longe nobilioribus quam publicis eo die celebrari, docet inter alios Sidonius in carmine cui titulum fecit *Narbo*, ubi Consentio gratularis gloriam quum tali die quadriga in circo regenda sorte ad id lectus meruisset in hanc modum scribit:

*Nam circensibus ipse quanta ludi
Victor gesseris intonante Roma,
Latam par suit exarare Musam.
Janus forte suas bifrons Kalendas
Anni tempora circinante Phædo
Sumendas referebat ad curules.
Mos est Caesaris hic die bis uno
(Privatos vocitant) parere ludos.
Tunc cætus juvenum sed aulicorum
Elei simulacra torva campi
Exercet spatiantibus quadrigis,
Et jam te urna petit cietque raucæ
Acclama: sibi annis coronæ, etc.*

(4) Ἄλλὰ τότε μάλιστα τοὺς εὐκτηρίους οἴκους καταλαμβάνεις. Ut ii quibus gratulatur Chrysostomus oratione 35 Antiochiæ postridie Kalendas habita tomo V edit. Anglicæ, pag 220. Τῆν γλῆξ ἡμέραν ἑορτὴν οὕσαν διαβολικῆν, ἐποίησας ὑμεῖς ἑορτὴν πνευματικῆν μετὰ πολλῆς τῆς εὐνοίας τοὺς παρ' ἡμῶν δεξάμενοι λόγους καὶ τὸ πλεόν ἐνεαυθα τῆς ἡμέρας διατρέψαντες. Atque ut consensus in eadem pia studia Ecclesiarum longe distantium mireris, ut in Asia sic in Galliis Christiani solebant religiosi officii in loco sacro diem istum anni primum Satanicis spectaculis deformem transigere. Docet hoc canon 17 concilii Turonensis II, in basilica S. Martini celebrari xv Kal. Decemb., an. Chr. 567. Eo enim canone dum præscribuntur dies, quibus ex antiquo instituto monachis jejunandum erat, postquam a Natali Domini ad Epiphania ob festivitatum reverentiam prandium permitti dicit, exceptionem adhibet his verbis: *Excipitur triduum illud quo ad calcandam gentiliam consuetudinem Patres nostri statuerunt privatus in Kalendis Januarii fieri Litanias, ut in Ecclesiis psallatur, et hora octava in ipsis Kalendis circumcisionis missa Deo propitio celebretur.* Hæc ibi. Privatas Litanias vocat quo modo paulo ante retulimus circenses, qui Kalendis Januariis die non suo dabantur, privatos appellatos, licet non minori quam publici frequentia spectarentur. Id.

μας ἀπερισπάστως, καὶ ἀρεμβάστως, προσφερομένη ἅσιν Χριστῷ τῷ παντεπόπῃ Θεῷ, καὶ τοσοῦτον, ὅσω καὶ νεκροὺς ἐγείρει καὶ πάθη παντοῖα ψυχῆς, καὶ σώματος θεραπεύει, καὶ δαίμονας ἐλαύνει, καὶ φαρμακείας γοήτων καταλύει, καὶ ἄλογον σώματος πύρωσιν σθενύνει, καὶ σφυγμοὺς σαρκὸς ἐκ δαιμόνων διερεθιζομένους ἐπέγυμνον, καὶ τὰ δόξαντα ἀνίατα τραύματα ὑπάρχειν διὰ τὸ ἀποχερσωθῆναι, καὶ ἀπεσκληρέναι πολυχρόνῳ ἀμελείᾳ, καὶ συνηθείᾳ, θεραπευθέντα αἰφνίδιον, καὶ παρὰ προσδοκίαν.

ΣΝΔ'. — ΙΟΥΑΙΑΝῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆΙ.

Τινὲς τελείας καὶ καθαρὰς μετανοίας ἐπιλαβέσθαι μὲν προθυμοῦνται, ἐμποδιζόμενοι δὲ πρὸς καιρὸν ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, ἀκηδιῶσι, καὶ ἀποκαμόντες ταχέως ἀφίστανται τοῦ ἐναρχθέντος αὐτοῖς ἄγωνισματος, καὶ αὐτὴν τὴν μικρὰν, καὶ ὡς ἂν τις εἴποι, τὸ γραφικὸν μουσάξιν δοκοῦσαν μετανοίαν, καὶ ὡς μὴ ἐπίστανται, συναυνοῦνται εἰς τὸ ἀπολέσθαι. Οὐκοῦν μὴ ἀπιστῶμεν τῆς τοῦς ὀφθαλμοῦς ἀσθενεῖς ἐχούσης Λίας, καὶ μετ' οὐ πολὺ τευξόμεθα τῆς ποθομένης Ῥαχὴλ τῆς εὐσφάλλου. Αὕτη δ' ἂν εἴη τελειωτῆ, καὶ καθαρὰ, καὶ ἀκλινή ἀρετῆ.

ΣΝΕ'. — ΝΕΙΑῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἐγενήθη, φησὶν ὁ μακάριος Δαυὶδ, τὰ δάκρυά μου ἔμολ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός. Ὁ γὰρ μὴ εἰκῆ μηδὲ μάτην δακρῶν, ἀλλ' ἐκ διαθέσεως φιλοπίνου, καὶ φιλοθέου τῷ κλαυθμῷ κεχρημένος, ἐκεῖνος τοῖς οικείοις δάκρυσι τρέφεται δίχην ἄρτου, οὐκ ἐν τοῖς ἰλαροῖς μόνον, καὶ χρηστοῖς, καὶ θυμῆρεσιν, ἅπερ ἡμέραν καλεῖ ὁ ἅγιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς περιστάτικοις, καὶ λυπηροῖς, ἅπερ νύκτα συμβολικῶς ὀνομάζει ὁ αὐτὸς ἅγιος. Μακάριοι γὰρ οἱ ἀρτίως πενθοῦντες καὶ γεωργοῦντες τὸ σωτήριον πένθος. Ἰνα κατὰ τὸ μέλλον μεγάλως εὐφρανθῶσιν· οἱ γὰρ ἐν τῷ παρόντι βίω τὰ δάκρυα σπειραντες, πρὸδῶλον ὄντι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ δράγματα τῆς ἀγαλλιάσεως τῆς μήποτε ληξούσης θεριούσι. Τισὶ δὲ τῶν μὴ θελόντων ἐπὶ τοῖς ἰβίοις σφάλμασι μετανοεῖν, ἐπιφέρει ὁ Κύριος θλίψεις, καὶ βασανισμὸν σώματος, ὅπως διὰ τῆς ἐκείνων κολάσεως, οἱ ἀμελεῖς, καὶ εὐαισθητοίτεροι πρὶν σκυθρωπὸν ὑπομεῖναι, εἰς διόρθωσιν ἔλθωσι, καὶ μὴ ἐγχνόσωσιν ἐν τινὶ ἐλαττώματι.

ΣΝΖ'. — ΝΕΙΑῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Οὐδαὶς ταπεινότερος τοῦ ἀμαρτήσαντος, καὶ συντετριμμένου τῷ πνεύματι, καὶ μετὰ στεναγμοῦ παρακαλοῦντες διὰ μετανοίας τὸν Κύριον. Χρὴ τοίνυν παντὸς πράγματος προκρίνειν τὴν εἰς Χριστὸν δέησιν, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπικαλεῖσθαι βοήθειαν, καὶ σκέπην. Οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως ἐκδύναϊ τὴν πονηρὰν τῆς φθορᾶς δυναστείαν, μὴ τῆς θείας δυνάμεως ἐφ' ἡμῶν ἀντιλαβούσης τὸ κράτος. Οὐκοῦν τοιαύταις χρῶ ἱκεσίαις, καὶ φωναῖς πρὸς τὸν Κύριον· Βοηθός μου γενεοῦ, Δέσποτα τῶν ὧλων Χριστέ, καὶ ὑπεράσπισον τῆς ἐμῆς ψυχικῆς ἀσθενείας. Ἀπαλλαγείην τῆς ἀνοσίου, καὶ ἀμαρτητικῆς φθορᾶς· ἐλευθερὸς γενόμην τῆς

sine ulla distractione et errore animi oblatam Christo omnia contuente Deo : tantoque magis, quantum et mortuos suscitare, et perturbationibus animæ et corporis universis medelam afferre, et demones ejicere, veneficia magorum dissolvere, et rationis expers corporis incendium extinguere : et carnis pulsus a dæmonibus inturbatos cognovimus, et quæ visa sunt insanabilia vulnera, quod aruerint, et induruerint longa incuria, et usu, illico, et præter expectationem omnem sanata.

CCLIV. — JULIANO LECTORI.

Quidam absolutam puramque pœnitentiam enixe captant, sed ab iniquitatis spiritibus ad tempus præpediti, inconsiderate negligentique viventes, et lassescentes velociter ab incepto certamine desistant, et pusillam ipsam, et, ut quidam diceret, ex Scriptura nictantem pœnitentiam, et, ut ipsi nesciunt, in perditionem detruduntur. Ne igitur nos avellamus a Lia, quæ infirmos oculos habuit, et non multum post tempus desideratam Rachelem oculis decoram consequemur ⁹⁹. **423** Hæc porro fuerit absolutissima, et munda, et inconcussa.

CCLV. — NILO MONACHO.

Factæ sunt, ait beatus David, lacrymæ meæ mihi panis die et nocte ¹⁰⁰. Namque qui non tenere, neque frustra illacrymatur, sed ex dispositione laboriosa, et Dei colente planctum usurpat, næ illis propriis lacrynis instar panis enutritur, non in lætis modo, et probis, et placitis, quæ diem sanctus vir appellat, sed et in adversis et tristibus, quæ noctem symbolice idem sanctus nuncupat. Beati enim qui nunc gemunt ¹⁰¹, et salutarem mœstitiam colunt, ut in futurum ingenter lætentur. Qui namque in præsentī hac vita lacrymas seminant, manifestum est eos illa die exsultationis nusquam sinientis, manipulos metere ¹⁰². Quos vero non pœnitet delictorum suorum, illis Dominus afflictiones et corporis tormenta subinfert, ut per eorum punitiōnem, negligentēs, et qui sensu acutiores sunt, antequam triste quid subeant, emendentur, et in nullo defectu moras trahant.

CCLVI. — NILO ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ.

Nemo, delinquente et contrito spiritu, et una cum lacrymis per pœnitentiam Dominum deprecante humilior est. Itaque ante res omnes preces in Deum præferendæ sunt, et Spiritus sancti auxilium invocandum, **424** exorandaque precatio. Neque fieri potest alio modo pravam corruptionis potentiam exuere, ni divina virtus super nos robur accipiat. Hinc itaque utere supplicationibus et vocibus ad Deum : Auxilistor sis mihi, Domine omnium Christe, et meam, quæ animam oppriiuit, imbecillitatem protege. Immunis sim ab iniqua et delictorum matre corruptione ; liber sim ab impie-

⁹⁹ Gen. xxix, 17. ¹⁰⁰ Psal. xli, 1. ¹⁰¹ Matth. v, 5. ¹⁰² Psal. cxv, 5, 6.

tate illiusque vinculis. Nullum opus in me malitiæ tyrannis exerceat; ne prævaleat in me dæmon adversarius; neque me per luxum captivum abducat. Adveniat super me divini et adorandi Spiritus regnum, ut secedant, imo et in nihilum redigantur, quæ nunc in me prævalent mihiq̄ imperant dissolutæ perturbationes.

CCLVII. — AGAPETO DIACONO.

Sæpius ex te, quod nunc repetis, audivi: Quid faciam? cum lacrymas appetam, et super peccata mea ingemiscere exoptem, et me in id compellem, neque ulla in oculos lacryma ascendit; et propterea corde indolenti suspiro: quod si alium in Christo dulce lacrymantem inspexero, in illius invidentiam adigor. Ad id sic respondeo: Proficuum est omnino desiderium lacrymarum; namque per ipsam appetentiam quispiam Deum conveniens, et veniam salutemque petens exauditur, uti scriptum est: « Desiderium pauperum exaudisti, Domine ⁹. » Et principi animæ parti, regiæ scilicet menti, infit: « Desiderium cordis illius dedisti ei ¹⁰. » Quemadmodum enim **425** « qui concupiverit mulierem, jam mœchatus est in corde suo ¹¹; » ita et concupiscens rem aliquam, sive ea sit bona, sive mala, jam eam in cogitatione sua complevit. Et confitebitur tibi, ait, vident interiora cordis. « Confitere, quod cogitatio hominis confitebitur tibi ¹², » ait, et hoc tuum desiderium in sacrificium reputabitur, et in incensum illud ponet Deus, et dicet angelis suis de anima, eam a Salvatoris pedibus, quod digna **C** non sit, avellere conantibus: « Sinite eam, quod cor illius afflictum et doloribus oppressum est ¹³. » Nec dissimile fuerit, quod de in impietatibus Ægyptiacis aliquando putrefactis Israelitis scriptum est; dicit enim Moysi Deus: « Vidi afflictionem, qua affligunt eos Ægyptii ¹⁴; » et vita eorum doloribus oppressa est, et gemitum eorum audivi, et descendi ut eripiam eos. Annon vides nullum aliud illis præclarum facinus appingi, nisi tantum, quod humiliabantur, et gemitant, et illius tantummodo causa Dei amorem de cœlo evocarunt? Quod non in munditia, sed « in humilitate recordatus est nostri Dominus ¹⁵, » et liberavit nos ab Ægyptiis et immanissimo Pharaone ¹⁶. Pharaon vero nunc hominum osor diabolus est, « ab initio homicida ¹⁷; » Ægyptus improbitas et peccatum; exactores operum dæmones; afflictio iniquitas. Et rursus Propheta: « Prope est Dominus contritis corde, et humiles spiritu salvos faciet ¹⁸; » et rursus: « Ad quem respiciam, nisi super nitentem, et quietum, et sermones meus exavescentem ¹⁹? » Est præterea in nonnullis hominibus naturalis quædam constitutio, ad effundendas lacrymas pertinet. Quid **426** itaque facto opus illi, qui lacrymas optat? Audi. Si non potes per visibiles oculos tibi lacrymas exprimere, effunge cogitationem

ἀνομιᾶς καὶ τῶν δεσμῶν αὐτῆς· μὴ ἐνεργεῖτω ἐν ἐμοὶ ἡ τυραννὶς τῆς κακίας· μὴ κατακρατεῖται μου ὁ πολέμιος δαίμων, μηδὲ ἀγαγέτω με διὰ τῆς ἀσωτίας αἰχμάλωτον. Ἐλθέτω ἐπ' ἐμὲ ἡ τοῦ θεοῦ καὶ προσκνητοῦ Πνεύματος βασιλεία, ἵνα ὑποχωρήσῃ, μᾶλλον δὲ εἰς τὸ μὴ ὄν χωρήσῃ τὰ νῦν ἐπικρατοῦντα, καὶ βασιλεύοντά μου ἐκλειυμένα πάθη.
ΣΝΖ'. — ΑΓΑΠΗΤῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ἦκουσά σου πολλάκις, ὡσπερ καὶ νῦν, λέγοντος· Τί ποιήσω, ὅτι ἐπιθυμῶ τοῦ κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις μου, καὶ βιάζομαι ἐμαυτὸν εἰς τοῦτο, καὶ οὐκ ἔρχεται εἰς ὄφθαλμόν μου δάκρυον· μόνον δὲ ἐπὶ τοῦτο ὀδυνόμενος τὴν καρδίαν στένω; Ἐάν δὲ ἄλλον ἐν Χριστῷ γλυκέως δακρῶντα θεάσωμαι, πολεμοῦμαι εἰς ὄφθαλμοῦ αὐτοῦ. Πρῶς ὅπερ φημί, ὅτι ὠφέλιμὸν ἔστι τὸ ὄλωσ· ἐπιθυμεῖν δακρῶν· καὶ δι' αὐτῆς γάρ τις τῆς ἐπιθυμίας ἐντυγχάνων Θεῷ, καὶ αἰτούμενος συγχώρησιν καὶ σωτηρίαν, εἰσακούεται κατὰ τὸ εἰρημένον· « Τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πενήτων εἰσέχουσας. Κύριε. » Καὶ τῷ ἡγεμονικῷ, τοῦτέστι τῷ βασιλεῖ νοῦ, φησί· « Τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ ἔδωκας αὐτῷ. » Ὡσπερ γὰρ· ὁ ἐπιθυμήσας γυναικὸς, ἤδη ἐμοίχευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὕτως καὶ ὁ ἐπιθυμήσας τὸ πρᾶγμα, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν, ἤδη ἐπλήρωσεν αὐτὸ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ. Καὶ ἐξομολογήσεται σοι, φησί, ὁρῶντι τὰ ἐγκάρδια· « Ἐξομολογοῦ, ὅτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεται σοι, » φησί· καὶ σου ἡ τοιαύτη ἐπιθυμία εἰς θυσίαν λογισθήσεται, καὶ εἰς θυμίαμα ταύτην τάξει ὁ Θεός, καὶ ἐρεῖ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ περὶ τῆς ψυχῆς τοῖς βουλομένοις αὐτὴν ἀπάσασθαι τῶν ποδῶν τοῦ Σωτήρος διὰ τὴν ἀναξιοῦτητα αὐτῆς· « Ἄφετε αὐτὴν, ὅτι ἡ καρδία αὐτῆς τεθλιμμένη, καὶ κατώδυνος ἔστι. Τοιοῦτον τὴ γέγραπται καὶ περὶ τῶν σαθρῶνθέντων ἐν Αἰγυπτιακαῖς ἀσεβείαις ποτὲ Ἰσραηλιτῶν. Λέγει γὰρ ὁ Θεός τῷ Μωϋσῆ, ὅτι· « Ἐγὼ βλέπω τὴν θλιμμένην, ὄνπερ θλίβουσιν αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι, » καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν κατώδυνος ὑπάρχει, καὶ ἤκουσα τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν, καὶ κατέβην τοῦ ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς. Βλέπε ὅτι οὐδεμίαν ἄλλην ἀγαθοεργίαν μαρτυρεῖ αὐτοῖς, εἰ μὴ μόνον, ὅτι ἐταπεινούντο, καὶ ἐστέναζον, καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἐπεσπᾶσαντο τὴν τοῦ Θεοῦ φιλίαν· ὅτι οὐκ ἐν τῇ καθαρῆτητι, ἀλλ' ἐν τῇ ταπεινώσει ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ Κύριος, **D** καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ τοῦ μικροτάτου Φαραὸν. Φαραὸν δὲ νῦν μισάνθρωπος ἦμῖν ὑπάρχει ὁ διάβολος, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἔστιν. Αἴγυπτος δὲ ἡ φουλότης, καὶ ἡ ἁμαρτία· ἐργαζομένη οἱ δαίμονες· Ὀλίγης δὲ ἡ παρανομία. Καὶ πάλιν ὁ Προφήτης· « Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει. » Καὶ πάλιν· « Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρῶτον, καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; » Ἔστι δὲ καὶ κατασκευὴ ἐν τισιν ἀνθρώποις φυσικῇ, εὐχερῶς δάκρυα μὴ παρέχουσα. Τί οὖν χρὴ δακρῶν ἐπιθυμοῦντα; Λέξω σοι. Ἐάν

⁹ Psal. ix, 54. ¹⁰ Psal. cx, 5. ¹¹ Matth. v, 28. ¹² Psal. lxxv, 11. ¹³ IV Reg. iv, 27. ¹⁴ Exod. iii, 9. ¹⁵ Psal. cxxxv, 23. ¹⁶ Exod. xiv, 30. ¹⁷ Joan. viii, 44. ¹⁸ Psal. xxx, 19. ¹⁹ Isa. lxxviii, 2.

μη δύνῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν φαινομένων δακρῶ-
σαι, ποιήσον τὴν διάνοιάν σου, ὡς περ καθ' ὑπνον
κλαίουσιν πολλὰκις τεθέσται, οὕτως καὶ γρηγοροῦ-
σαν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ κλαίειν ἐνθυμήσει, καὶ
ἐκχέον δάκρυα· καὶ δυνήσῃ καθαρθῆναι ἀπὸ τῶν
ἁμαρτιῶν· Ὅπερ παραινεῖ καὶ ὁ Ἰαλμωδὸς λέγων·
« Ἐχθέατε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν. »
Πλὴν οἶδ' αἰτίας μὴ στάντας μέχρι τούτου, ἀλλὰ διὰ
πίστεώς τινος, καὶ δεήτειος στρέψαντας τὴν νοσητὴν
πέτραν εἰς λίμνας ὑδάτων. Συνεχῶς γὰρ τῷ λόγῳ
Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ πυκνὰ τὴν καρδίαν
κεντοῦντες τῇ μνήμῃ τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμάτων, παρα-
σκεύασαν ἐξωθεν ἀπὸ ἔσω βλύσαι ἀπὸ λιθίνων ὀφθαλ-
μῶν τὸ τῶν δακρῶν νᾶμα. Εἰ δὲ αὐτὸς μὴ δυνήθῃς
τοιαύτης ἐπιτελεῖν χάριτος, ἥσπερ ἐκείνοι ἀπέλαυ-
σαν, ὁρᾷς δὲ ἄλλον ἐν ταῖς εὐχαῖς κλαίοντα, ὄξασον
τὸν Κύριον ἐπὶ τούτῳ, λέγων· « Εὐχαριστῶ σοι, Κύ-
ριε ὁ Θεός μου, ὁ ἐμὲ μὲν στερήσας τοῦ τοιοῦτου λυσι-
πνήρου, καὶ καθαριτικοῦ δῶρου, τῷ δὲ ἀδελφῷ μου
χαρισάμενος αὐτό. Πλήθυνον τὴν χάριν σου εἰς αὐ-
τὸν, ὦ Δέσποτα, ἕως τέλος· μέλος γὰρ μου ὑπάρχει
ὁ ἀδελφός· μέλους δὲ ἐνὸς δοξαζομένου, συγχαίρει
πάντα τὰ μέλη. Ἐὰν οὕτως διατιθῆς πρὸς τὸν ἀδελ-
φόν, καὶ ἰλαρύνῃς πρὸς αὐτὸν τὴν γνώμην σου, συμ-
μεριστῆς γίνῃ ἐκείνῳ, εἰς ὅπερ αὐτὸς ἐκτίσαστο
χάρισμα, καὶ κοινὸς ἀμφοτέρους ἔσται ὁ στέφανος,
ἐὰν διὰ τὸν Χριστὸν ταῦτα γίνηται.

ΣΝΙΓ' — ΤΡΑΙΑΝΩ.

Ὁ ὕψος τῶν δοκούντων εὐτελεῶν εἶναι πταισμάτων
καταφρονεῖν, ὡς μικρῶν· τὸ γὰρ μικρὸν ἐκείνο
ἁμάρτημα εἰς μεγάλας παρανομίας δύναται εἰς-
οδιάσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ καταλλάξαι τὰ μέγιστα.
Φυλάττου τοίνυν τὰ βραχέα τῆς ψυχῆς παθήματα,
ἵνα μὴ διὰ τῶν νομιζομένων μικρῶν ἁμαρτημάτων,
πρὸς αὐτὰ τῆς βαθείας φασιδότητος κακελεχθεῖσθαι τὰ
βάραθρα.

ΣΝΘ' — ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οἱ πονηροὶ καὶ φιλάμαρτοι λογισμοὶ χωρίζουσιν
ἀπὸ τοῦ Κυρίου τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν δὲ παρακληθεῖς
ὁ Θεός θανατώσῃ, καὶ ἀπωλέσῃ τοὺς πονηροὺς, καὶ
ἀνοσίους λογισμοὺς, τότε δυνήσεται ὁ ἄνθρωπος ἐξα-
ναστῆναι τοῦ ἑδάφους τῆς ἁμαρτημοσύνης, καὶ προσ-
φυγεῖν τῷ ἀγαθῷ Θεῷ. Καὶ τοιοῦτον ὑπολάμβανε εἶ-
ναι τὸ εἰρημένον, ὅτι « Ἐξηγήρθην, καὶ ἔτι εἶμι μετὰ
σοῦ, » ὡς περ ἤμην ἐξ ἀρχῆς, ἐὰν μὲντοι ἀποκτείνῃς
ἁμαρτιολοῦς, ὁ Θεός. »

ΣΞ' — ΣΩΦΡΟΝΙΩ.

Λέγεις καὶ μὴ θέλοντί σοι ἀπιστίαν πρὸς Θεὸν ἐγ-
γνεσθαί σοι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ καὶ μὴ πτήξῃς
τὴν κακῶς ὑποσιθέμενον τῇ καρδίᾳ τὴν ἀπιστίαν,
ἀνάδειξον δὲ αὐτὸν θαρσαλέως Χριστῷ τῷ μεγάλῳ
ἱερωῇ, κρᾶζων· « Πιστεύω, Δέσποτα, βοήθησον τῇ
ἐμῇ ἀπιστίᾳ. » καὶ τεύξῃ θεραπείας.

ΣΞΑ' — ΚΥΡΙΑΚΩ.

Ἡ ἁμαρτία πολυσχεδῶς καὶ πολυτρόπως τῇ ἀν-
θρωπίνῃ ζωῇ καταμίγνυται. Ταυτησὶ δὲ ἔστιν αἴτιον
τὸ μὴ παραλαμβάνεσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων τῆν

A tuam, quemadmodum inter somniansum lacrymis
concoctam inspexisti, ita et vigilem ante Deum
cogitatione tremens et lacrymas profundens : et a
peccato expurgare poteris. Quod et Psalmodus illis
a hortatur : « Effundite in conspectu illius corda
vestra ¹⁵. » Verumtamen plerosque non ad hoc so-
lummmodo persistentes, sed per fidem et supplica-
tiones intellectualem petram in aquarum paludes
convertisse cognovi. Frequenter enim Verbo Chri-
sti Dei nostri, sæpeque cor pungentes admirabilium
Dei memoria, fecerunt, ut extra ab interioribus,
et saxeis oculis lacrymarum fluxus emergeret.
Quod si ipse simile nancisci munus minime valueris,
quod illi consecuti sunt, videsque alium inter
supplicandum in letum irrumpere; da gloriam. Do-
B mino, dicens : Gratias ago tibi, Domine Deus meus,
qui me a dira dissolvente, et expurgante munere
privasti, et fratri meo elargitus es. Multiplica in
eo gratiam tuam, Domine, usque ad finem : mem-
brum siquidem meum est frater; et membro uno
gloria cohonestato, reliqua membra congaudent ¹⁶.
Si ita erga fratrem tuum dispositus fueris, et men-
tem tuam exhilarabis; doni, quod ille consecutus
est, æqua portione particeps eris, et communis
utriusque corona accedet, dummodo hæc per Chri-
stum fiant.

CCLVIII. — ΤΡΑΙΑΝΟ.

Errores, qui minimi esse judicantur, contemnendi
non **427** sunt; pusillum etenim illud peccatum in
ingentes iniquitates hominem compellere potest, et
maximis afficere damnis. Cave tibi igitur a parvis
animæ perturbationibus, ne per parva juxta homi-
nimum existimationem delicta, ad ipsa profundæ
impietatis barathra præceps agaris.

CCLIX. — ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Pravæ et sceleratæ cogitationes hominem a Domino
sejungunt. Si vero Deus exoratus, neci tradat, per-
datque improbas et impias cogitationes, tunc pote-
rit homo ex solo iniquitatis exurgere, et ad bonum
Deum confugere. Nec aliud esse, quod dicitur,
teneto : « Surrexi, et adhuc sum tecum, » quem-
admodum eram a principio, « si tu quidem perdes
D peccatores, Deus ¹⁶. »

CCLX. — ΣΩΦΡΟΝΙΩ.

Narras, etiam invito tibi adversus Deum incre-
dulitatem a diabolo ingeri. Verumtamen ne timeas
prave cordis incredulitatem suggerentem, imo as-
sumptis animis Christo eximio medico temetipsum
ostendito, clamans : « Credo, Domine, et meæ incre-
dulitati auxilium exhibe ¹⁷ : » medicinam habebis.

CCLXI. — ΚΥΡΙΑΚΩ.

Peccatum variiis multisque modis humanæ vitæ
conjungitur. Hujus vero causa fuerit, quod homi-
nes diviniæ opem ad ea quæ præ manibus sunt, non

¹⁵ Psal. lxi, 9 ¹⁶ I Cor. xii, 26. ¹⁷ Psal. cxxxviii, 48, 49. ¹⁸ Marc. ix, 23.

asciscant. **428** Etenim si studia cratio antecesserit, aditum adversus animam facile temeriterque intrans, et varia iniquitas non inveniet. Memoria siquidem divina cordi infixa, adversarii machinæ cadunt evanescentque, ubique justitia in dubiis sese interponente. Separatur porro a Deo, quicumque se cum Deo conjungere per orationem fastidit.

CCLXII. — CYPRIANO.

Magnum equidem fuerit, nunquam lapsui obnoxium fuisse; quod si aliquando fraude impetuque hostis advenerit, ad probiorem spem recurrendum est. Semper enim in contraria inclinationes hominum rapiuntur. Sævit autem et spiritualis disciplina repositum in animis malitiæ fumum discutere. Similiter quoque eloquia sanctissima vires conciliant divinas, possuntque ex pravo habitu in bonum cum desiderio legentem transvehere.

CCLXIII. — RUFINO.

Qui maximorum desiderio tenetur, non molliter aut delicate, imo neque obiter, sed diligenter et generosis conatibus necesse est ut operibus manus injiciat.

CCLXIV. — CHARITONI.

Quemadmodum fumus in aerem sublatus, nullum propriæ naturæ vestigium imprimit, et cera in ignem deimissa nunquam apparet; sic et te longo **429** tempore Dominum humanissimum deprecante exoranteque, si divina gratia virtusque accesserit, quæ nunc dominantur affectiones penitus obscuræ evanescent. Neque enim tenebræ luminis præsentiam sustinent, neque infirmitas permanet adveniente bona valetudine. Non afficiunt itaque conturbationes conturbationum præsentem vacuitate.

CCLXV. — JONÆ MONACHO.

«Myrmecoleon perit, eo quod non haberet cibum,» tale quid innuit¹⁸. Insidiosum quippe affectionis execrandæ propalare volens beatus Job, compositam illius appellationem commentus est, ex audacissimo leone, et omnium abjectissima formica, nomen efformans. Aggressionem enim perturbationum ex vilibus imaginibus primum creantur, instar formicæ clanculum irrepentis: postmodum vero in magnam molem excrescunt, adeo ut non mitius aggressore leone cuiusque periculum creent. Hinc certator debet tunc adversus perturbationes collectari, dum uti formicæ accedunt, vilitatem uti escam proponentes. Quod si ad leonis vires pervenerint, difficiles sunt expugnati. Cibus itaque illis præbendus non est. Cibus porro illis fuerit per sensus rerum sensilium imagines intromissæ. Hæ siquidem perturbationes nutriunt, quodcumque visum per successionem adversus animam armantes.

430 CCLXVI. — ADRIANO.

Sæpius supplex orans, nec exorata consequens

¹ Job iv, 11.

Α τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν πρὸς τὰ ἐν χερσὶ σπουδαζόμενα. Ἐὰν γὰρ τῆς σπουδῆς ἡ εὐχὴ προηγήσεται, οὐχ εὐρήσει πάροδον κατὰ τῆς ψυχῆς ἡ εὐπερίστατος καὶ ποικίλη ἀμαρτία. Τῆς γὰρ τοῦ Θεοῦ μνήμης τῆ καρδίᾳ καθιδρυμένης, ἀπρακτοὶ μένουσιν αἱ τοῦ ἀντικειμένου ἐπινοίαι, πανταχοῦ τῆς δυναυσύνης ἐν τοῖς ἀμνηστῆτουμένοις μεσιτεούσης. Χωρίζεται δὲ ἀπὸ Θεοῦ πλὴς ἀνθρώπος, ὁ μὴ βουλόμενος διὰ προσευχῆς τῷ Θεῷ συνάπτειν ἑαυτόν.

ΣΕΒ'. — ΚΥΠΡΙΑΝΩ.

Μέγα μὲν τὸ μηδέποτε καταδέχεσθαι πτώμα· εἰ δὲ κατὰ συναρπαγὴν ποτε τοῦ ἐχθροῦ πταισμά τι προσγένηται, προσφευκτέον τῇ χρησιμτέρᾳ ἐλπίδι. Ἄει γὰρ πρὸς τὰ ἐναντία βέπουσιν αἱ βροαὶ τῶν ἀνθρώπων. Εἴωθε δὲ καὶ ἡ πνευματικὴ διδασκαλίᾳ ἐξελθεῖν τὸν ἐναποταθέντα ταῖς ψυχαῖς τῆς κακίας καπνῶν. Ὅμοίως δὲ καὶ οἱ πανάγιοι λόγοι δύναμιν θεῖαν ἐπιφέρονται, καὶ ἰσχύουσιν ἀπὸ τῆς καχεσίας μεταρρυθμίζεσθαι εἰς ἀγαθοεσίαν τὸν ἀναγινώσκοντα μετὰ πόθου.

ΣΕΓ'. — ΡΟΥΦΙΝΩ.

Τὸν τῶν μεγίστων γλιχόμενον, οὐ χιούνης, καὶ διακεκλασμένως, οὐδ' ὡσπερ ἐν παρέργῳ, ἀλλὰ σπουδαίως, καὶ γενναίως ἀνάγκη τῶν ἔργων ἐφάπτεσθαι.

ΣΕΔ'. — ΧΑΡΙΤΩΝΙ.

Ὅσπερ ὁ καπνὸς ἀναχθεὶς εἰς τὸν ἀέρα σημεῖον τῆς οἰκειᾶς φύσεως οὐχ ὑπελείπετο, καὶ κηρὸς ἐν πυρὶ γενόμενος οὐκ ἔτι εὐρίσκειται· οὕτως ἐπὶ πολὺ παρακαλοῦντός σου τὸν φιλόανθρωπον Κύριον, καὶ καθικετεύοντός, ἐὰν φθάσῃ ἐπὶ σὲ ἡ θεῖα χάρις καὶ δύναμις, τὰ νῦν ἐπικρατοῦντα πάθη εἰς ἀφανισμόν περιστήσεται. Οὐ γὰρ ὑπομένει τὸ σκότος, τὴν τοῦ φωτὸς παρουσίαν, οὔτε νόσος ἰσταται ἐπιλαβούσης ὑγείας. Οὐκ ἐνεργεῖ οὖν τὰ πάθη παρουσίας τῆς ἀπαθείας.

ΣΕΕ'. — ΙΩΝΑ ΜΟΝΑΧΩ.

Τὸ « Myrmecoleon ὠλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βορᾶν, » τοιοῦτόν τι σημαίνει εἰσικε. Τὸ γὰρ ἐνεδρευστικὸν τοῦ πάθους τοῦ μεταρρῶ δειξίαι θέλων ὁ μακάριος Ἰωβ, σύνθετον ἐξέυρεν αὐτοῦ τὴν προσηγορίαν, ἐκ τοῦ θρασυτάτου λέοντος, καὶ ἐκ τοῦ πάντων εὐταλεστάτου μύρμηκος συνθετὸς τοῦνομα. Αἱ μὲν γὰρ προσβολαὶ τῶν παθῶν ἀπὸ εὐτελῶν φαντασιῶν ἄρχονται πρῶτον, μύρμηκος δίκην λαυθανόντως προσέρπουσαι· τὰ δὲ τελευταῖα ἐπὶ μέγαν ἐξάιρεται ὄγκον ὡς οὐκ ἔλαττον λέοντος ἐπιδρομῶς τῷ παρατυχόντι παρασχεῖν τὸν κίνδυνον. Ὅθεν γρηὶ τὸν ἀγωνιστὴν τότε παλαίειν πρὸς τὰ πάθη, ὅταν ὡς μύρμηκες προσέρχωνται, δέλεαρ τὴν εὐτέλειαν προβαλλόμενα. Ἐὰν γὰρ ἐπὶ τὴν τοῦ λέοντος φθάσῃσιν ἰσχὴν ἐλθεῖν, δυσκαταγώνιστα γίνεταί. Δεῖ τοίνυν αὐτοῖς βορᾶν μὴ παρέχειν. Βορὰ δὲ τοῦτον εἶσιν αἱ διὰ τῶν αἰσθησιῶν εἰσερχόμεναι τῶν αἰσθητῶν εἰκόνες· αὐταὶ γὰρ τρέφουσι τὰ πάθη, ἕκαστον εἰδῶλον ἐκ διαδοχῆς ὀπλιζοῦσαι κατὰ τῆς ψυχῆς.

ΣΕΣΤ'. — ΑΔΡΙΑΝΩ.

Πλειστάκις δεηθείς, καὶ ἀποτυχόν, μὴ ἀποκόμης,

μηδὲ ἀπελπίσης, ἀλλ' ἀνακαινίσα· τοὺς πρὸς θεὸν λαβέλλους, πρόσσελθε ἀναιδῶς τῷ Δεσπότη· προτιμά- ται γὰρ ἐν ταῖς ἀνάγκαις τῆς αἰδοῦς ἢ ἀναιδείας. Διὰ γὰρ τὴν ἀναιδειαν αὐτοῦ, δοθήσεται αὐτῷ ὅσον θέλει, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος.

ΣΖ'. — ΦΙΛΟΥΜΕΝῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Οὐκ ἐν τῷ πεπράχθαι ποτὲ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀεὶ πράτ- τεσθαι, καὶ ἐνεργεῖσθαι τὰ θεῖα κατορθώματα τὴν εὐφημίαν ἔχειν, καὶ τὸν βλαβερὸν λογιζόμεθα.

ΣΗ'.

Ὁ ἠλόχο· νοῦς τὸν μὲν εὐθύνει τῶν ἵππων, τὸν δὲ ἀνακόπτει, τὸν δὲ καθικνεῖται διὰ τῆς μάστιγος· ἐπειδὴ τῶν ἵππων ὁ μὲν γοργός καὶ ὄξύς, ὁ δὲ βρα- θύς, ὁ δὲ θερμὸς· μέχρις ἂν τοῖς πᾶσι μιαν σύμπνοιαν πρὸς τὸν δρόμον ἐμποιήσῃ. Οὐκοῦν οὕτε πλεονάζοντι B τῷ θερμῷ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νεότητος, τὰς τῆς πυρώσεως· προσθήκας ἐπινοήσῃ, οὔτε κατεφυγμένα διὰ πάθος, ἢ χρόνον τὰ ψύχοντα, καὶ καταμαραίνοντα πλεονάζῃ· ἵνα μήτε τὸ πολὺ πλεονάζῃ, μήτε τὸ ὀλί- γον ἐλαττωθῇ· ἀλλὰ τὸ ἐν ἐκάστῳ ἁμετρον περι- κόπτειν τῆς τεῦ ἐνδένοντος· προσθήκης· ἐπιμελήσεται, καὶ μετὰ τοσοῦτον τῆς ἐπ' ἐκάτερα τοῦ σώματος ἀχρηστίας φυλάσσει, ὥς μήτε δι' ὑπερβαλοῦσης εὐ- παθείας ἀτακτὸν αὐτῷ, καὶ δυστήνιον ἐπασκῆσθαι τὴν σάρκα, μήτε διὰ τῆς ἀμέτρον κακοπαθείας, νοσήσῃ, καὶ λελυμένην, καὶ ἄτονον πρὸς τὴν ἀναγκαίαν ὑπε- ρσειαν κατασκευασθῇ. Οὗτος ὁ τελειώτατος τῆς ἐγ- κρατείας σκοπός, οὐ τὸ βλέπειν πρὸς τὴν τοῦ σώμα- τος κακοπαθειαν, καὶ κατάλυσιν, καὶ παντελῆ ἀχρῆϊσ- τιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ψυχικῶν κινήματων εὐκο- C λαν.

ΣΘ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ.

Τότε πιστὸς λογισθήσῃ, ὅταν μήπω κομισάμενος τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, μένεις προσδοκῶν, καὶ ἀπεκδεχόμενος λήψεσθαι πάντως τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, καὶ τὴν θεῖαν ἐπαγγελίαν ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι. Εἰ γὰρ νῦν ἐτοιμῶς, καὶ παραχρῆμα ὁ Κύριος τὰς ἀμοιβὰς παρεῖχε τῆς ἀγαθοεργίας, ἐμπορεία μᾶλλον τὸ πρᾶγ- μα ἐτύχανε, καὶ οὐ θεοσεβεία. Ἐδόξαμεν γὰρ ἂν εἶναι δίκαιοι, οὐ διὰ τὴν εὐσεβῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν κερδα- λιν.

ΣΟ'. — ΠΕΡΓΑΜῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Εἰ μέχρι τῆς ἐσχάτης τοῦ ἀνθρώπου ἀναπνοῆς, τὴν εἰκελίαν ἰσχὺν δεικνύσει ἡ ἀγαθὴ, καὶ μεγαλωφελῆς, καὶ ὀνησιφόρος μετάνοια, καὶ ἐν αὐταῖς προσλαμβαι- νομένη ταῖς τοῦ θανάτου πύλαις, τῷ ψυχορραγεῖν ἐπὶ τοῦ σκίμματος καὶ μέλλειν ἐξίεναι τοῦ σταδίου δι- καιούσα καὶ σώζουσα τὸν ἐξαμαρτήσαντα, καὶ μετα- μεληθέντα, καὶ ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ ἐκτεταγμένον ὕπτιον καὶ τὰ τελευταῖα πνέοντα, τίνος χάριν, εἰπέ μοι, σαυτὸν ὠθεῖς πρὸς ἀπόγνωσιν, δεῖν σπεύδειν πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν τῶν πταισθέντων καὶ μεταμε- λειαν;

ΣΟΑ'. — ΕΥΠΡΑΞΙῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸν ἅγιον· « Τίς δώσει μοι πείρι- γας ὡσεὶ περιστρεῖς; » διδασκόμεθα, ὅτι παρὰ θεοῦ

A nec despondito animum, nec desperato, sed re- novatis ad Deum libellis, inverecunde ad Dominum accedito : in necessitatibus enim verecundiæ inve- recundia præponitur. Propter enim inverecundiam illius, dabitur illi quantum voluerit 19, ut Dominus dixit.

CCLXVII. — PHILUMENO MONACHO.

Non quod aliquando facta sint, sed quod semper fiant, et opere absolvantur divina facinora præcon- ium consequuntur, et laudanda esse prædicantur.

CCLXVIII.

Mens auriga equum, hunc quidem dirigit, alium refrenat, alium scutica flagellat; siquidem equorum hic quidem velox et pernix, hic tardus, alius ve- hemens, donec omnibus unam ad cursum conspi- rationem admisceat. Quare neque tempore juven- tulus abundantis calido ignem ac flammam exaggera, neque propter malam ægritudinem aut tempus refrigerantia, et exstinguentia adaugeas, ne et ni- mium superabundet, et pusillum immuetur; sed in omnibus immodicum temperans, illius, quod deest, additamentum procurabis: et sic corporis in utram- que partem inutilitates cavebis, ita ut neque ex superabundanti luxu inordinatam tibi ipsi, et effre- nata carnem exerceas, neque ob immoderatam 431 molestiam, morbosam, et fractam, et invali- dam ad necessarium ministerium efficias. Et hic est perfectissimus continentiar scopus, non ad corpo- ris molestiam, et perniciem, et omnimodam inuti- litatem, sed ad eos, qui animæ sunt, motus facili- tatem conspiciere.

CCLXIX. — JULIANO.

Tunc fidelis reputaberis, cum nonnumquam assecutus sempiterna bona, perstas expectans, et præstolans omnino bona sempiterna, et divina promissa in futuro sæculo. Etenim si nunc promptly statimque Dominus rerum bene gestarum præmia penderet; mercatoria potius res fuisset, et non pictas; et nos videremur justis esse non pictatis, sed emolumentis gratia.

CCLXX. — PERGAMO LECTORI.

Si ad extremum usque hominis spiritum vires proprias ostendit proba et maxime proficua, uti- lisque poenitentia, et in ipsis excepta mortis foribus, D cum quis animam in lectulo agit, et e stadio egres- surus est, justificans et salvans peccatorem jam poenitentia ductum, et ante Christum supinum ex- tensum, et postrema spirantem; quam ratione, dic, sodes, teipsum in desperationem compellis, cum deberes ad delictorum cognitionem et poenitentiam maturare?

432 CCLXXI. — EUPRAXIO DIACONO.

Ex sancti illius dicto : « Quis dabit mibi alas sicut columbarum? » edocemur, a Deo impertiri

nobis spirituales alæ, ut et nunc noxias perturbationes, et in fine vitæ dæmoniacas cohortes, adversus nos impetentes superevolare possimus. Non autem, ut ut est, quibuscunque obviam divinam spiritualium numerum gratiam Dominus elargitur, sed iis, qui cum dolore, et mœstitia, et sudore, noctu interdiumque eam exposcunt. Quare ante omnia cultum orationi addictum amplexemur.

CCLXXII.—PAULINO DOMESTICO.

Donec tu cum omni dilectione, et timore, et reverentia ad tuimet ipsius Dominum respicis, ille etiam benigne, amiceque intendit: neque contra te prævalent, neque Satanas, neque perturbatio, neque infortunium, neque peccatum omne. Cum vero Dominum metu te privaveris, et Salvatoris proprii oblitus fueris, tum et ille avertet faciem suam a te; sicque postmodum fies malis universis obnoxius. Idque sciens sanctus nescio quis, dicens deprecabatur: « Ne avertas faciem tuam a me, et ne declines in ira a servo tuo ²¹. »

CCLXXIII.—AQUILINO.

Hostes vitæ nostræ dæmones nunquam neque defatigantur, nec cessant obturbantes et tentantes, **433** et insidias struentes, et aggredientes, neque nos debemus pigrescere, et negligere, et defatigari, et cessare in auxilium nostrum pretiosum Christi nomen invocare, et ob id tormentis et afflictionibus nos vexantes incessere. Ingens etenim tormentum, et afflictio, et tremor spiritibus improbis oratio fidelium est.

CCLXXIV.—MODESTO.

Cum aliquando de male vituperabiliterque gestis conscius factus indolueris, et ab imo pectore suspiria traxeris, tum scito te divinam protectionem opemque consecutum fuisse. Cum autem metuere ac tremere ab alto judicem venientem dicis, ipse tibi suggero non esse desperandum, o optimum caput, imo in cultu precibus ac supplicationibus dedito, et vigiliis, et spe valida persistendum, et de salute sperandum. Non est itaque desperandum, ut dictum est; eoque potissimum, quod dirus ille ac execrabilis maxima lætitia et gaudio efferatur, magisque ac validius impetat animas, quæ in desperationem inclinent.

CCLXXV.—ANASTASIO.

Mulier illa, cujus in Evangelio mentio est, quæ terram infandi sanguinis stillis inquinaverat²², pro cuiuslibet immundæ animæ persona assumitur: fide enim supra modum omnem usa, et ambriam Dominicam tangens, fontem sanguinis illico exsiccavit. His edocemur, singulis hominibus propter iniquitates metuentibus, verum credentibus, invocantibusque Christum Dei Filium, exoriri **434** justitiæ Solem, qui peccatorem justificet, et medicinam per mundas alas elargitur.

A ἔστι τὸ δοῦναι ἡμῖν πνευματικὰς πτέρυγας, ἵνα καὶ νῦν τὰ ὀλέθρια πάθῃ, καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ τὰς δαιμονικὰς φάλαγγας ὀρμώσας καθ' ἡμῶν, ὑπερπτήναι ἰσχύσωμεν. Οὐχ ἀπλῶς δὲ τοῖς τυχοῦσι τὴν θείαν τῶν πνευματικῶν χάριν δωρεῖται ὁ Κύριος, ἀλλὰ τοῖς μετὰ πόνου καὶ μόθου, καὶ ἰδρωτῶς αἰτουμένοις νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν. Οὐκοῦν πλεον πάντων τῆν εὐκτικῆν λατρείαν μεταχειρισάμεθα.

ΣΟΒ'. — ΠΑΥΛΙΝῸ ΔΟΜΕΣΤΙΚῸ.

Μέχρις ἂν σὺ μετὰ πάσης εὐνοίας, καὶ φόβου, καὶ εὐλαβείας ἀναδιέπης πρὸς τὸν σεαυτοῦ Δεσπότην, κάκεινος δηλονότι: εὐμενῶς σοι, καὶ φιλοστύργως προσέχει, καὶ οὐκ ἂν δυνηθεῖ πρὸς σὲ ὁ Σατανᾶς, οὐ πάθος, οὐ συμφορὰ, οὐχ ἁμαρτία πάντα. Ὅταν δὲ σὺ ἀποστρεφῶν τῷ Δεσποτικῷ φόβῳ, καὶ ἐπιλάθῃ τοῦ οικείου Σωτῆρος, τότε καὶ αὐτὸς ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον ἀπὸ σοῦ, καὶ λοιπὸν γενήσῃ παντὶ κακῷ ὑποχείριος. Ὅπερ ἐπιστάμενός τις τῶν ἁγίων ἠδύχτο λέγων, μὴ ἀποστρέψῃς τὴν πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνης ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου.

ΣΟΓ'. — ΑΚΥΛΙΝῸ.

Εἰ οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν δαίμονες οὐκ ἀποκάμνουνσι ποτε, οὐδὲ παύονται παρενοχλοῦντες, καὶ πειράζοντες, ἐνεδρεῦοντές τε, καὶ ἐφόδους ποιοῦμενοι, οὐδὲ ἡμεῖς ὑφείλομεν ὀκνεῖν, καὶ ἀκηδῆν, καὶ ἀποκάμνειν, καὶ παύεσθαι τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πρὸς βοήθειαν ἡμῶν τὸ τίμιον Χριστοῦ ὄνομα, καὶ διὰ τοῦτο βασανίζειν, καὶ ἐκθλίβειν τοὺς θλίβοντας. Μεγάλῃ γὰρ βάσανος, καὶ ἐκθλίψις, καὶ φόβος τοῖς ποιηροῖς πνεύμασιν ἢ προσευχῇ τῶν πιστῶν.

ΣΟΔ'. — ΜΟΔΕΣΤῸ.

Ὅταν ποτὲ ἐν συναισθησει γενόμενος τῶν ψεκτῶς πεπραγμένων σοι βύθιον στεναγμῶν ἀναπέμψῃς, τότε γνῶθι τετυχηκέαι θείας ἐπισκέψεώς τε καὶ ἀρωγῆς. Ἐπεὶ δὲ φοβεῖσθαι λέγεις, καὶ τρέμειν τὸν ἄνωθεν ἐρχόμενον δικαστῆν, ἐγὼ σοι λέγω, ὅτι οὐκ ἀπογνωστέον, ὡ βέλτιστε, προσκαρτερητέον δὲ μᾶλλον τῇ ἐνεκτικῇ λατρείᾳ, καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ στερεμνίᾳ ἐλπίδι, καὶ ἐλπιστέον σωθῆναι. Οὐκ ἀπογνωστέων τοίνυν, ὡς εἴρηται, μάλιστα τοῦ δεινοῦ παλαμναίου λίαν γανυμένου, καὶ γεγηθότος, καὶ πλεον ἐπερμβαίνοντος ταῖς νεουσαῖς εἰς ἀπόγνωσιν ψυχαῖς.

D

ΣΟΕ'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙῸ.

Ἡ γυνὴ ἐκεῖνη, ἧς τὸ Εὐαγγέλιον μέμνηται, ἡ τὴν γῆν μόλυψασα τοῖς τοῦ ἀφάτου αἵματος σταγαιτοῖς, εἰς πρόσωπον πάσης ψυχῆς ἀκαθάρτου λαμβάνεται. Πίστει γὰρ ὑπερβαλοῦση χρησαμένη ἐκεῖνη καὶ ἀψαμένη κρασπέδου Δεσποτικοῦ, εὐθὺς ἐξήρανε τὴν τοῦ αἵματος πηγὴν. Ἐξ οὗ διδασκόμεθα, ὅτι παντὶ ἀνθρώπῳ φοβουμένη διὰ τὰς ἁμαρτίας, πιστεύοντι δὲ, καὶ ἐπικαλουμένῳ Χριστῶν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀνατέλλει ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος δικαιοποιῶν τὸν ἐξαμαρτήσαντα, καὶ θεραπείαν διὰ τῶν ἀχράντων πτερόγων δωρούμενος

²¹ Psal. xxvi, 9. ²² Matth. ix, 20.

ΣΟΓ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ.

Εὐ ἰσθί τῶν τὴν μέγιστην ἀθλῆσιν ἀθλητάντων οὐκ ἔλαττον ἀλογιστέον ἀνθρώπων τὸν ἐπιθυμία μὲν, καὶ συνηθεία σαρκικῆ κατεχόμενον, διὰ δὲ τοῦ Θεοῦ φόβον, διακόπτοντα τοὺς τοιοῦτους ἰσχυροὺς δεσμούς.

ΣΟΖ'. — ΘΕΟΦΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

« Ἐγγίσατε, φησὶ, τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγίει ὑμῖν. » Καλὸν μὲν οὖν τὸ διὰ καθαρᾶς καὶ ἀμιάντου καρδίας συνάπτεσθαι τῷ Θεῷ. Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται τοῦτο διὰ τινα νοθερίαν, ἢ ἀσθένειαν ψυχῆς, καὶ διὰ τῶν στεναγμῶν, καὶ τῶν θρήνων, καὶ τῆς εὐέλπιστίας σπουδαζέε περιπλέκεσθαι τοῖς ἀοράτοις, καὶ ποθεινοῖς κοσμοῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φίλανθρώπου Δεσπότη τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Εὐσπλαγχνος γὰρ ὢν ὁ παμβασιλεὺς Θεὸς, οὐκ ἀποστρέφεται τοὺς πρὸς αὐτὸν κερηνότας, B καὶ ἀπὸ βάθους καρδίας στεναζόντας, καὶ πολλοῖς ἀμαρτήμασι πεφορτισμένοι τυγχάνουσι, ἀλλὰ προσίεται καὶ καθαρίζει τούτους, καὶ τῆς υἰοθεσίας δωρεῖται τὸ χάρισμα, καὶ ἀρετῶν ἐργάτας ἀποφαίνει προιόντας τοῦ χρόνου.

ΣΟΗ'. — ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Εἰ βούλει ἐξαφανίσει τὰς τῷ ἡγεμονικῷ ἐγκαταλειφθείσας κακὰς μνήμας, καὶ τὰς προσβολὰς τὰς καλυμφοῦς τοῦ δυσμενοῦς, τῆ μνήμῃ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ τῆ διαπύρῃ ἐπικλήσει τοῦ σεβασμιλοῦ ἔνοματος νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν εὐχερῶς καθοπλιζόμενος, σφραγίζων συχνότερον, καὶ μέτωπον, καὶ στήθος τῷ σημείῳ τοῦ Δεσποτικοῦ σταυροῦ. C Ὅποταν γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνομάζεται, καὶ σφραγὶς τοῦ Κυριακοῦ σταυροῦ ἐπιτίθεται τῇ καρδίᾳ, καὶ μετώπῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις μέλεσιν, ἀναμφιδόλως λύεται ἡ τοῦ ἔχθρου δύναμις, καὶ τρομάσσοντες φεύγουσι ἀπ' ἡμῶν οἱ πονηροὶ δαίμονες. Ὡσαύτως καὶ ἡ μελέτη τῶν λογίων τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν τῶν φαύλων λογισμῶν ὕλην ἐξαφανίζει, τὸ νοητὸν ἀπογεννώσα πῦρ κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ « Ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ, » ὅπερ πῦρ διαθερμαῖνον τὸν νοῦν σύντονον τὴν προσευχὴν γενέσθαι παρασκευάζει, καὶ μετὰ συνέσεως τὰ αἰτήματα αὐτοῦ γνωρίζει πρὸς τὸν Θεόν.

ΣΟΘ'. — ΑΡΚΑΔΙΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

Ἰωάννην τὸν μέγιστον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης, τὴν Βυζαντιδὸς πρόεδρον, οὐκ εὐλόγως εἰς ἔξοριαν D ἐξέπεμψας, ἐκ πολλῆς ἐλαφρίας τοῖς μὴ ὑγιαίνουσι τὸ φρονεῖν ἐπισκόποις παραπεισθεῖς. Τῆς τοίνυν ἀλωδῆτου, καὶ ἀκραυνοῦς διδασκαλίας τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν στερήσας, μὴ ἀναλήγτως διάκισσο.

ΣΠ'. — ΟΡΙΓΕΝΕΙ.

Ἀδύνατον ἄλλως σωθῆναι τὸν πιστὸν, καὶ ἄφρασιν κλημελημάτων λαβεῖν, καὶ βασιλεὺς ἐπουρανοῦ τυχεῖν, εἰ μὴ μεταλάβῃ μετ' φόβου, καὶ πόθου τῶν μυστικῶν καὶ ἀχράντων σώματός τε καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ.

CCLXXVI. — APHTHONIO.

Noveris, iis, qui maxima certamina subiere, non mitius esse existimandum hominem, appetitui et assuetudini carnis obnoxium; sed timore divino hæc tam valida vulnera reseantur.

CCLXXVII. — THEOPHRONI DIACONO.

« Appropinquate, inquit, Deo, et appropinquabit vobis ». Bonum itaque fuerit, puro immaculatoque corde cum Deo conjungi. Quod si id fieri nequit, ob aliquam animi segnitiam, aut ægritudinem, saltem per suspiria, et gemitus, et spem bonam invisibilibus, et concupitis Jesu Christi humanissimi Domini nostri pedibus circumvinciri contendito. Misericors etenim cum sit Rex omnium Deus, non aversatur eos, qui ipsum inhiant, alteque suspiria petunt, etsi multis aggraventur delictis, sed admittit expurgatque, et filiorum suorum albo ascribit, et succedente tempore virtutis operatores ostendit.

CCLXXVIII. — PHILOCHRISTO EPISCOPO.

Si quæ in animi principe parte remanserunt, fœdas imagines, et multimodas hostis aggressiones, abolere optas, Servatoris 435 nostri memoria, et venerandi nominis invocatione fervida, noctu interdiuque dextere armator, signo Dominicæ crucis et frontem et pectus frequentius signans. Quando enim Jesu Christi Servatoris nostri nomen compellatur, et signaculum Dominicæ crucis, et cordi, et fronti, et membris aliis apponitur, absque ulla hæsitacione hostium vires dissolvuntur, et timore perciti noxii dæmones a nobis fuga se proripiunt. Pari ratione et eloquiorum Spiritus sancti meditatio pravaram cogitationum silvæ e medio tollit, intellectualem ignem, uti scriptum est, progenerans : « In meditatione mea succendetur ignis », qui mentem exalfaciens, intentam orationem efficit, et prudenter illius postulata Deo manifestat.

CCLXXIX. — ARCADIO IMPERATORI.

Joannem, maximum illius orbis terrarum lumen, Byzantinæ urbis præsidem præter rationem omnem extorrem fecisti, ob ingentem animi levitatem ab episcopis mente male valentibus persuasus. Itaque inculcata sinceraque doctrina catholicam Ecclesiam privans, ne absque dolore vitam transigito.

CCLXXX. — ORIGENI.

Fieri nequit, ut fidelis aliter salutem assequatur, delictorumque veniam habeat, et regni cœlestis particeps fiat, nisi cum timore et amore mystica et incontaminata corpus et sanguinem Christi Dei communicet.

²² Jac. iv, 8. ²³ Psal. xxxviii, 4.

436 CCLXXXI. — ALEXANDRO.

Scito, quanto majoribus infirmitatibus corpusculum opprimitur, quantumque te affligit, et varie corrigit Deus, tantum puram erga te benevolentiam extendere ostenditur.

CCLXXXII. — JULIO DIACONO.

Ne horreas animæ perturbationem ab inimicis nostris dæmonibus varie efformatam, licet nimium exasperetur; sed super omnia cultu orationi dedito; et psalmodia armator, quod etiam qui nos odio persequuntur maxime contendunt, eo scopo, ut aggressionem, et pondere, et molestia ejusdemque perturbationis persuadeant cordi nostro, mentique ad frequentioremem Dei memoriam, tantquam nullius emolumenti, evellendam. Ipse itaque hostium scopum satis callens, ne intellectua lia arma abjicias, sed vir esto, et aude, et roborare, et toto nisu temetipsum consolare.

CCLXXXIII. — EUTHYMIO EPISCOPO.

Continue Satanas incumbit, ut animam e præstantioribus in omni genere rebus avellat, sed potissimum orationis tempore multas extruit machinas, et innumeras suggerit cogitationes, ab opere proposito mentem revellens, quam divagari facit efferrilique, ut spebus inanibus a Numinis homo secedat. Namque sat novit improbus ille, maxima quæque 437 eum effecturum, qui sine ulla distractione Deo preces effundit: propterea que quoquo modo rationabili mentem conculit. Sed nos id scientes contra hostem nostrum aciem struamus; et cum in oratione steterimus, aut genua flexerimus, nullam cogitationem in cor nostrum intromittamus, sive ea sit alba, sive nigra, sive dextera, sive sinistra, sive scripta, sive non scripta, præ una ad Deum supplicatione, et intentione, et cœlitus animæ principi parti illapso lumine, et solaribus radiis. Abjicientes itaque omnem occasionem, et omnem negligentiam, et tædium, et apparentem prætextum, ingenti orationis operi sobrie ardentemque incumbamus; quod est radix immortalitatis.

CCLXXXIV. — ELEUTHERIO EPISCOPO.

Nos nosmetipsos die judicii a propria conscientia reprehensi accusabimus. Quamnam igitur responsionem inveniemus, aut in illo discrimine auxilium, præ una eaque sola erga humanissimum Dominum Christum fide? Illa enim ingens fuerit responsio, ingens auxilium, et munimen, et libertas, et os eorum, qui ob infandam delictorum syllogem ora deturparunt. Tempore quippe nostræ anxietudinis, et metus immensi veluti quidam benevolus, et pacificus, et luminosus, et missis angelus, in medio nostri comparens memoria Christi, et in eum bene fundata, et inconcussa fides tremorem et dehonestamentum dissipavit et lætitia gaudiisque implevit, et eum, qui jam longe 438 erat, Deo

ΣΠΑ'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ

Γίνωσκε ὅτι ὅσον πολλὰ ἀβρωστεῖς τὸ σαρκίον, καὶ ὅσον θλίβει σε καὶ παιδεύει διαφόρως ὁ Κύριος, τοσοῦτον τὴν πρὸς σὲ εὐκρινῆ φιλίαν ἐνδείκνυται ἐπιτείνων.

ΣΠΒ'. — ΙΟΥΑΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ πτήξης πάθος ψυχῆς ὑπὸ τῶν ἐχθραίνόντων ἡμῖν δαιμόνων ποικίλως μορφούμενον, καὶ πανύ τραχύνεται, ἀλλ' ὑπὲρ πάντα τῇ εὐκτικῇ λατρείᾳ, καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ ὀπλίξου. Διότι καὶ οἱ μισοῦντες ἡμᾶς λίαν ἀγωνίζονται, καὶ σκοπὸν ἔχουσιν, ἵνα τῇ ἐπιθέσει, καὶ τῷ βάρει, καὶ τῇ παρενοχλήσει οἰουδήποτε πάθους, πελασῶσιν αὐτὴν τὴν καρδίαν ἡμῶν, καὶ τὸν νοῦν ἀποστῆναι τῆς πυκνοτέρας μνήμης τοῦ Θεοῦ, ὡς μὴδὲν ὤφελοῦσης. Αὐτὸς τοίνυν τὸν σκοπὸν τῶν δυσμενῶν ἐπιγνοὺς, μὴ ῥίψης τὰ νοτιὰ σου ὀπλα, ἀλλ' ἀνδρίζου, καὶ θάρρει, καὶ ἴσχυε, καὶ παντὶ σθένει σεαυτὸν παρακάλει.

ΣΠΓ'. — ΕΥΘΥΜΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Κατὰ πάντα μὲν χρόνον σπουδάζει ὁ Σατανᾶς τὴν ψυχὴν ἐν περιστάσει τῶν κρείττωνων ποιῆσαι, μάριστα δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς, πολλὰς ποιεῖ μηχανὰς, καὶ μυρίους ὑποβάλλει λογισμοὺς, ἀποβουκολῶν τοῦ προκειμένου τὴν διάνοιαν, καὶ ταύτην βέμβεσθαι παρασκευάζει, καὶ μετεωρίζεσθαι, ἵνα κενοῖς κόλπαις ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἀναχωρήσῃ ὁ ἀνθρώπος. Οἶδες γὰρ ἀκριδῶς ὁ πονηρὸς, ὅτι τὰ μέγιστα ἀνύσαι δυνήσεται ὁ ἀπερισπάτως τῷ Θεῷ προσευχόμενος, καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε τρόπῳ εὐλόγῳ ῥίψαι τὸν νοῦν ἀγωνίζεται. Ἄλλ' ἡμεῖς τοῦτο ἐπιστάμενοι, ἀντιστρατεσώμεθα τῷ ἡμετέρῳ ἐχθρῷ, καὶ ὅταν σταθῶμεν εἰς προσευχὴν, ἢ καὶ γόνυα κλίνωμεν, μὴδὲνα λογισμὸν εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰσαλεθεῖν συγχωρήσωμεν, μὴ λευκὸν, μὴ μέλανα, μὴ δεξιὸν, μὴ ἀριστερὸν, μὴ γραφικὸν, μὴ ἀγραφον, πλὴν τῆς πρὸς Θεὸν ἰκεσίας, καὶ ἐνατενίσεως, καὶ τῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγγινομένης τῷ ἡγεμονικῷ ἐλλάμψεως, καὶ ἡλιοβολίας. Ῥίψαντες τοίνυν πᾶσαν ἀφορμὴν, καὶ πᾶσαν ὀκνηρίαν, ἀκηδίαν, καὶ εὐλογοφανίαν, τῷ μεγάλῳ ἔργῳ τῆς προσευχῆς νηφόντως, καὶ θερμῶς σχολάσωμεν, ὅπερ ἐστὶ ῥίξα ἀθανασίας.

ΣΠΔ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Κατηγοροὶ αὐτὰ ἐαυτῶν ἐσόμεθα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἐλεγχόμενοι συνειδότες. Ποῖαν τοίνυν ἀπολογίαν εὐρήσομεν, ἢ βοήθειαν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀπορίᾳ, πλὴν μόνης τῆς εἰς Χριστὸν ἐν φιλανθρωπώτατον Κύριον πίστεως; Μεγάλῃ γὰρ αὕτη ἀπολογία; μεγάλη βοήθεια, καὶ ἀσφάλεια, καὶ παρρησία, καὶ πρόσωπον τὰ ἀπρόσωπα ποιησάντων διὰ τὴν ἀμύθητον συλλογὴν τῶν πταισμάτων. Ἐν γὰρ τῇ ὥρᾳ τῆς ἀγωνίας ἡμῶν, καὶ τοῦ ἀμέτρου φόβου καθάπερ τις εὐμενῆς, καὶ εἰρηνικῆς, φωτεινός τε, καὶ πρᾶσινῆς ἀγγεῖλος ἐν μέσῳ παραφαγεῖσα ἡμῖν ἡ μνήμη Χριστοῦ τοῦ ποθεινοῦ Δεσπότη, καὶ ἡ εἰς αὐτὸν εὐρίστος καὶ ἀσάλευτος πίστις, τὸν τρόμον καὶ τὴν αἰσχύνην ἐξίβαλε, καὶ εὐθυμίας ἐνέπλησε καὶ χαρὰς, καὶ τὸν ἠλλοτριωμένον ψικῶ

σε τῷ Θεῷ. Τοιοῦτον τοῖνον λογιζόν εἶναι, ὅπερ Α
μαθεῖν ἠθέλησας παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, μεταξὺ
τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμέ-
νων ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν
ἀνθρώπων.

ΣΠΕ΄.

Ἐάν γλίχη εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
ρανῶν, τὴν θλίψιν ἐπίσπασαι· ὁ γὰρ μὴ θλιβό-
μενος οὐδαμῶς εἰσελεύσεται, διότι στενὴ ἔστιν ἡ πόλις.

ΣΠΣ΄. — ΠΑΝΗΓΥΡΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐπειδὴ γέγραφας, δι' ἣν αἰτίαν πολλοὶ πολλαίς
τὰ αὐτὰ πλημμελήσαντες, οὐ τὴν αὐτὴν ἔδωκαν δί-
κην, φημί. Ἐπειδὴ πολλὴ ἔστιν ἡ τοῦ Κριτοῦ ἀκρι-
βεία· ἐν γὰρ τοῖς πταίσμασιν οὐ τὸ εἶδος ζητεῖται
μόνον τοῦ ἀμαρτήματος, ἀλλὰ καὶ ἡ γνώμη τοῦ
ἀμαρτήσαντος, καὶ τὸ ἀξίωμα, καὶ ὁ καιρὸς, καὶ ὁ
τόπος, καὶ ἡ ῥίζα, καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν εἰ ἤσθη, Β
εἰ ἀναλήγτως διετέθη, εἰ ἐνέμεινον, εἰ ἐπέγνω, εἰ
ἐκ περιστάσεως, εἰ κατὰ συναρπαγὴν, ἢ κατὰ
ἀπάτην, ἢ κατὰ μελέτην, ἢ κατὰ ἀνοιαν, καὶ
πολλὰ ἕτερα ἔστι, δι' ὧν ἡ βάσανος αὐτὴ χωρεῖ,
καὶ καιροῦ διαφορά ἐξετάζεται, καὶ πολιτείας
κατάστασις. Οὐ γὰρ ὁ πρὸ νόμου, καὶ μετὰ νό-
μου, καὶ μετὰ τὴν χάριν τὴν αὐτὴν ἀμαρτίαν
ἀμαρτῶν, τὴν αὐτὴν δίκην ὑφέξει, ἀλλ' ὁ μὲν ἡμε-
ροτέραν, ὁ δὲ ἀκριβεστέραν, ὁ δὲ ἀπαραίτητον.
Ταῦτα δὲ πάντα διαβρήδην ἐν ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς
κατήρχεται.

ΣΗΖ΄. — ΕΥΔΑΙΜΟΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Ὅταν μέλλης προβαίνειν τὰ πρόθυρα τοῦ πυλῶ-
νος, τοῦτο φθέγγαι τὸ ῥῆμα πρῶτον, Ἀποτάσσομαί
σοι, Σατανᾶ, καὶ τῆ πομπῆ σου, καὶ τῆ λατρείᾳ σου, C
καὶ συντάσσομαί σοι, Χριστέ, καὶ μηδέποτε χωρὶς
τῆς φωνῆς ταύτης ἐξέλθῃς. Τοῦτό σοι βακτηρία ἔσται,
τοῦτο ὄπλον, τοῦτο πύργος ἀμαχοῦς. Μετὰ τοῦ ῥήμα-
τος τούτου καὶ τὸν σταυρὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου δια-
τύπωσον. Οὕτω γὰρ οὐ μόνον ἄνθρωπος ἀπαντῶν,
ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος βλάψαι τι δυνήσεται, μετὰ
τούτων σε τῶν ὀπλῶν ὁρῶν πανταχοῦ φαινόμε-
νον.

ΣΠΗ΄. — ΠΡΙΣΚΩ.

Μέγα μὲν τὸ διαπαντὸς νήφειν, καὶ μηδὲως ἀλώ-
ναι ἐπιθυμίᾳ αἰσχροῦ. Εἰ δέ ποτε συμβῆ τι παθεῖν
ἀνθρώπινον, ἐκ τοῦ ἰδεῖν πρόσωπον εὐοπτον, στενα-
γμῷ παραχρῆμα τῷ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῆ στερνω-
τυπία, τὸ συμβᾶν θεραπείουσον ἄλγος, ἀποφεύγων τοῖς
λογισμοῖς τὴν φαντασίαν τοῦ τετρακότος σε κάλλους, D
μηδὲως βουλόμενος τῷ νοῦ ταύτην ἐμμελετᾶν, καὶ
καταμανθάνειν τῷ αἰσχροῦ πάθει τὴν μορφήν· αἰ
γὰρ συνεχέστερα ὑπομνήσεις τύπους βαθεῖς ἐγγα-
γέττουσαι, λυμαίνονται τὴν ψυχὴν, ἀκουσαν αὐτὴν
τρέπουσι πρὸς τὸ μῦθος.

ΣΠΘ΄. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ὑπεβλομέν ὅπως ἀναλογίζεσθαι τὰς προειλη-
φύτας ἀρετὰς, ἀλλὰ καθεκάστην ἄλλας, πάσας δὲ χρη-
στὰς, καὶ ἐπαίνου ἀξίας ἐπινοεῖν, ὥστε προστιθέναι,
καὶ πολυπλασιάζειν τὸ δοθὲν ὑμῖν ἐκ τῆς θείας δυν-

conciliavit. Et hoc quidem esse existima, quod
discere ab Apostolo concupisti, inter cogitationes
accusantes, et respondentes, die quo iudicabit
Deus occulta hominum²⁵.

CCLXXXV.

Si in regnum cœlorum ingredi peroptas, in affli-
ctionem invola: nam qui non affligitur, nullo
modo ingreditur, quod est angusta porta.

CCLXXXVI. — PANEGRIO DIACONO.

De eo ad me litteras scripsisti, quamnam ob cau-
sam multi sæpissime rebus in iisdem delinquentes,
non easdem pœnas persolvunt. Respondeo: Cum
ingens sit Iudicis exactaque discussio, et in pec-
catis non iniquitatis solummodo species inquiratur,
sed etiam peccatoris intentio, et dignitas, et
tempus, et locus, et radix; et post commissum
delictum, si mœrore aut lætitia affectus est, vel
stupens remansit, si perseveraverit, si pœniten-
tiam egit, si ex necessitate, si abreptus, si fraude,
aut studio, aut ignorantia, et p'eraque alia, per
quæ discussio illa procedit; differentia quoque
temporis examinatur, et vitæ ratio, et institutum.
Neque enim qui ante legem, et post legem latam,
et post gratiam eodem se inquinavit peccato, eas-
dem quoque pœnas dabit, sed hic quidem huma-
niores, ille exactiores, alius indeprecabiles. Et
hæc quidem omnia in divinis Litteris edicuntur.

439 CCLXXXVII.—ΕΥΔΑΙΜΟΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Dum te proripis foras ex ædibus, in ipso ostiî
limine verba ista ante omnia edito: Abrenuntio
tibi, Satana, et pompæ tuæ, et cultui tuo; et tibi,
Christe, agglutinator. Et nunquam, ni prius verbis
hiscæ enuntiatis, domo exeat. Id tibi baculus fuc-
rit, et id armatura, id turris inexpugnabilis. Cum
verbis et crucem in fronte exprimito. Sic enim
non homo tantum obviam factus, sed nec ipse
diabolus damnum inferre poterit, cum ejuscemodi
armis undique te comparentem aspexerit.

CCLXXXVIII. — PRISCO.

Magnum equidem fuerit in omne tempus so-
brium esse, et desiderio obsceno nequaquam capi.
Quod si quid humanum aliquando pati contigerit,
quod faciem decoram aspexeris, gemitu illico ad
Deum, et percussione pectoris infortunio consu-
lito, cogitationibus imaginem, quæ te sauciavit,
pulchritudinis vitans, nihil ex illi annexis medi-
tans, neque illius formam examinans: nam fre-
quentiores recordationes notas profundas impri-
mentes, animam lædunt, et nolentem eam ad
scelus compellunt.

CCLXXXIX. — Eidem.

Quas jam consecuti sumus virtutes, animo re-
colendæ minime sunt, sed singulis diebus aliæ,
exque utiles et laude dignæ redispicendæ, ut cre-
scat 440 et multiplicetur datum nobis ex divinia

²⁵ Rom. II, 15, 16.

voluntate spirituale talentum, ad extremum usque A
vitæ spiritum, laudabiliter auctum.

CCXC. — *Eidem.*

Illam, quæ ex carne est, consanguinitatem atque affinitatem ita decertans oblivioni tradat, ut nullo unquam tempore eorum memoriis molestetur. An non vides secundum carnem consanguineis nimis addici laqueum Satanicum esse? Si itaque mortuus es mundo, si rebus corruptioni obnoxii renuntiasti, si cœlesti exercitui, et ordini, et instituto ascriptus es, nihil tibi cum hisce terrenis, ut secundum carnem generi compatiaris. Si vero, ut ais, auxilii indigent, ac si alieni essent pauperes, si potes, illis benefacito; sed ne illis more terrenorum hominum compatiaris, ne totus esse carneus, et terrenus, et rudis esse omnium B
deprehendaris.

CCXCII.

Si super capillos intellectualis capitis multiplicandos esse intellectuales hostes Propheta dixit⁸⁸; considera adversus quot hostes bellum sumpsisti.

CCXCIII.

Semper infelix homo ad noxia quæque compellitur, dæmonibus innumeris in eum continuo aciem struentibus, et in malum propellentibus. Sed nos vi vim debellemus. Debet enim decertans universas cogitationes obscenas 441 corrigere, et contra semetipsum irasci, advocareque Numen, antequam cogitatio in molliem abeat procumbatque. Propterea impinguata caruncula extenuanda est: quod crassus venter subtilem mentem non generat.

CCXCIII.

Exerceamus mentem ad pietatem, si corporea exercitatio absoluta perfectaque est. Nam corporea exercitatio parum proficua est, puerili disciplinæ minime dissimilis; at pietas magnos usus habet ad omnia, bonam animæ habitudinem contra adversarias perturbationes victoriam conquerere cupientibus exhibens. Quemadmodum enim athleticis, qui circa puerilia exercentur, corpus exercere decorum est, et membra frequenter dimovere; hominibus vero flais, et in arte omnibus suis numeris, et partibus expletis proprium est roboris certatorii curam gerere, et ad grandia inungi certamina; ita et in virtute tironibus pietatis bonum fuerit, si actiones impediunt, et innatas voluptates atque afflictiones, a quibus etiam invitæ, ut ita dicam, compelluntur, devincant. At illis, qui habitu virtutem activam possident, omnino curæ fuerit, etiam de motibus, qui secundum cogitationem sunt, considerare et curare, ne cogitatio inordinate mota ad aliquod incommodum agatur: et, ut me expediam, his studium fuerit corporeas motiones dirigere, illis cogitationis impetus corrigere, ita ut ad solum et verum philosophicum institutum abigantur; nulla mundana

ἀμεως πνευματικὸν τάλαντον, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς καλῶς τοῦτο αὐξάνοντες.

Σι'. Τῷ αὐτῷ.

Τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας καὶ οἰκειότητος οὕτως ἐπιλανθάνεσθαι προσήκει τὸν ἀγωνιζόμενον, ὡς μὴ ὅλως ταῖς τούτων μνήμαις παρενοχλεῖσθαι ποτε. Ἡ ἀγνοεῖς ὅτι καὶ τὸ ἄγαν προσκείσθαι τοῖς κατὰ σάρκα συγγενεῖσι θηρατρον ὑπάρχει Σατανικόν; Εἰ τέθνηκας τοίνυν τῷ κόσμῳ, εἰ ἀπετάξῃ τῷ φθειρομένῳ βίῳ, εἰ συνετάξῃ τῇ οὐρανίῳ στρατιᾷ, καὶ τάξει, καὶ ἀγωγῇ, μηδὲν σοι, καὶ τοῖς ἐπιγελοῖς, μηδὲ πρόσπαχε τῷ κατὰ σάρκα γένει. Εἰ δὲ, ὡς λέγεις, δέονται ἐπικουρίας, ὡσπερ τινὰς ξένους πτωχοὺς, εἰ δύνη τούτους εὖ ποιήσον, ἀλλὰ μὴ προσπαθείης τούτοις γῆϊως, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆς ὅλος σάρκινος, καὶ γῆϊνος, καὶ ἀμαθὴς ὑπάρχων.

Σι.Α'.

Εἰ ὑπὲρ τὰς τριῖνας τῆς νοητῆς κεφαλῆς, ὁ Προφήτης εἶρηκε πεπληθύναι τοὺς νοητοὺς δυσμενεῖς σκότει πρὸς πόσους πόλεμον ἀνεδέξω.

Σι.Β'.

Ἐβωθεν ὁ ταλαίπωρος ἀνθρώπος ἄει πρὸς τὰ βλάπτοντα κατεπίγεσθαι, πολλῶν δαιμόνων κατ' αὐτοῦ στρατευομένων διαπαντός, καὶ προτρεπομένων εἰς τὸ κακόν. Ἄλλὰ ἡμεῖς τῇ βίᾳ τὴν βίαν καταγωνισώμεθα. Ὅφειλει γὰρ ὁ ἀγωνιζόμενος διορθοῦσθαι πᾶσαν ὑπόνοιαν ῥυπαράν, καὶ ὀργίζεσθαι πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τὸ κρεῖττον ἐπικαλεῖσθαι πρὸς τοῦ χαυνηθῆναι, καὶ μαλαχθῆναι τὸν λογισμόν. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον λεπτύειν τὸ παχυνθὲν σαρκίον, διότι παχεῖα γαστήρ λεπτὸν οὐκ οἶδε τίκτηιν νοῦν.

Σι.Γ'.

Γυμνάσωμεν τὸν νοῦν πρὸς εὐσέβειαν, εἴγε ἡ σωματικὴ κατώρθωται γυμνασία. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος παιδικοῖς εἰκοῦτα μαθήμασιν· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ἐστὶν ὠφέλιμος παρέχουσα τὴν ψυχικὴν εὐεξίαν τοῖς ἐπιμέμοις κτήσασθαι τὴν κατὰ τῶν ἀντιπάλων παθῶν νίκην. Ὡσπερ γὰρ τοῖς ἄρτι ἐπὶ τὰ παιδικὰ γυμναζομένοις ἀθληταῖς εὐπρεπὲς ἐστὶ τὸ γυμνάζειν τὸ σῶμα, καὶ τὰ μέλη κινεῖν συνεχῶς, ἀνδράσι δὲ ἀθλητικοῖς ἴδιον τὸ ἰσχύος ἐπιμελεῖσθαι ἀγωνιστικῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς μεγάλους ἀλείφεσθαι ἀγῶνας, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, τοῖς μὲν ἄρτι ἀρχομένοις τῆς θεοσεβείας, καλὸν ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κωλύειν τὰς ἐνεργείας, καὶ κρατεῖν τῶν συντρόφων ἡδονῶν, καὶ παθῶν, ὅφ' ὧν καὶ ἀπροαιρέτως σχεδὸν εἰπεῖν ἐλαύνονται· τοῖς δὲ ἐν ἔξει γεγενημένους τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, πᾶσα σπουδὴ γινέσθω τοῦ φροντίζειν καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν κινήματων, καὶ φυλάττειν τὸν λογισμόν, ὅπως μὴ κινήθῃς ἀτάκτως κατενεχθῆς ἐπὶ τι τῶν ἀλυσιτελῶν, καὶ ἀπλῶς τοῖς μὲν ἐστὶ σπουδὴ τοῦ τὰς σωματικὰς παιδαγωγεῖν κινήσεις, τοῖς δὲ τὸ τὰς ὁρμὰς παιδεύειν τοῦ λογισμοῦ, ὥστε πρὸς μόνην κινεῖσθαι τὴν ἐμφιλόσοφον διαγωγὴν, μηδεμιᾶς φαντασίας κοσμητικῆς περισπώσης τὸν λογισμόν

⁸⁸ Psal. xxxix, 13.

ἀπὸ τῶν θειοτέρων νοημάτων. Δεῖ γὰρ τεταῖσθαι τὴν Ἀ τοῦ θεοσεβοῦντος ἐπιθυμίαν ὅλην πρὸς τὸ ποθοῦμενον, ὡς μηδὲν εὐρίσκειν καιρὸν τοῦς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς ἐνεργεῖν τὰ οἰκεῖα πάθη. Εἰ γὰρ ἕκαστον πάθος, ὅταν ἐν τῷ κεκρατημένῳ κινήθῃ, κατέχει τὸν λογισμὸν πεπεδημένον, διὰ τί μὴ καὶ τῆς ἀρετῆς ὁ ζήλος σχολάζουσαν ἀπὸ τῶν λοιπῶν καθέξει τὴν ἔννοιαν; Ποίαν γὰρ αἰσθητικὴν ἔχει τῶν ἐξωθεν ὁ λυπούμενος πρὸς τὸ τοῦ λελυπηκότος προσώπου εἰδῶλον κατὰ διάνοιαν μαχόμενος; Ὁ δὲ ἀκόλαστος πολυλάκις καὶ συνεδρεῦον τισὶ κατέλυσε τὰ αἰσθητήρια, καὶ τὴν ποθομένην ὕψιν φανταζόμενος, ἐκίνησεν προσομιλεῖ τῶν παρόντων ἐπιλυθάνόμενος, καὶ στήλη κἀθήται ἄφωνος, εἰδῶς μὲν τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς γινόμενων, ἢ λαλούμενων οὐδὲν, νενευκῶς δὲ ἐπὶ τὰ ἔνδον, ὅλος ἐστὶ τὰς φαντασίας τοῦ ποθομένου προσώπου. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως κρατεῖ τοῦ λογισμοῦ διὰ τὴν προσπάθειαν τοῦ Σατανικοῦ ἔρωτος, καὶ ἀργεῖν τὰς αἰσθήσεις περασκευάζει, πολλῶ μᾶλλον ὁ τῆς φιλοσοφίας πνευματικὸς ἔρωσ ἀποτάσσεται καὶ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ ταῖς αἰσθήσεσι παρασκευάζει τὸν νῶν, μετάρσιον ἀρπάζων αὐτὸν, καὶ τῇ τῶν νοητῶν προσασχολῶν θεωρίᾳ, τῷ θεῷ τοῦτον ἐνώσει ἀδιασπάστως.

ΣΙΔ'.

Ὁὐ χρὴ ἅμα τῷ θεάσασθαι τὸ εὐμορφον πρόσωπον, συναπάγεσθαι εὐθύς τῇ ἐκ τοῦ κάλλους ἐγγυομένη ἡδονῇ, καὶ τῷ δριμυτάτῳ ἔρωτι συμφορεῖσθαι, ἀλλὰ μικρὸν δίδόναι διάστημα, καὶ καιρὸν τῷ καλῷ ἐπιλογισμῷ, ὅπως ἂν διασκεύοιτο, καὶ γινῶσι συνεχῶς διακρίνας, τί γε εἴη τὸ βλάψον, καὶ τί τὸ ὠφελήσον, καὶ πόσον μὲν λυπηθῆσεται, καὶ κατακόψει ἐξ συνειδῶς ἀπεργασθείσης ὀλοπράκτως τῆς ἀθέσμου ἡδονῆς, πόσον δὲ γαυριάζει, καὶ τερφθῆσεται, καὶ ἀναβλαστήσει τοῖς ἀγαθοῖς λογισμοῖς, καταπαλαίσας γενναίως τὴν ἀτοπον ὄρεξιν, καὶ τῷ ποδὶ τῆς ψυχῆς καταπατήσας τὸ πάθος τὸ μυσαρόν.

ΣΙΕ'. — ΔΙΔΥΜΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Μὴ κατοκνῶμεν, μηδὲ κατολιγωρῶμεν προσεύχεσθαι, καὶ ψάλλειν, καὶ μελετᾶν διδασκαλίαν τοῦ ἀγίου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος. Ἐν γὰρ δὴ τοῖς βήμασι τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ἐγκέκρυπται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀποκαλύπτεται δὲ τοῖς προσκαρτεροῦσιν εὐχῇ, καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ ψαλμοῖς, καὶ τοῖς ἀναγνώσμασιν, ἐξ ὧν εἰδῶν ὁ νοῦς καταλάμπεται.

ΣΙΓ'. — ΦΙΛΙΠΠΩ

Μὴ ἐπαρθῶμέν ποτε κατὰ τοῦ ἀμελήσαντος, μηδὲ καυχώμεθα, ὅταν δοκῶμεν καθαρὸν ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ φοβήθητι σὺ μὲν ὁ πνευματικὸς σήμερον, αὖριον μὴ ἀποφανθῆς σαρκικῶς. Ὁ δὲ γήϊνος ἀνθρώπος ἐκ μεταβολῆς γίνεται οὐράνιος. Ὅταν γὰρ δικαιοπραγῶν ἀρθῆς κατὰ τοῦ ἀμαρτήσαντος, ἐκείνος εὐθύς ὑπὲρ σὲ δεδικαιῶται. Σκόπησον τοίνυν, ὦ ἀνθρώπε, μήποτε καὶ σὺ πειρασθῆς, ἴσως γὰρ οὐδέποτε παρεχωρήθης ἐν οἷς οὕτος χειμασται.

ΣΙΖ'. — ΛΕΣΒΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἄγωνισώμεθα, μηδὲ τὸ ἀκαρὲς γούν ἀναπνεῖν

imagine a divinioribus conceptibus distrahente cogitationem. **442** Pietatem enim colentis appetitus omnis ad rem desideratam extendendus est, adeo ut nullo modo humanis cogitationibus proprias affectiones exercendi tempus supersit. Et enim si quælibet perturbatio, cum in obnoxio movetur, alligatam contineat cogitationem, quamnam ob causam et virtutis zelus a reliquis vacuum mentem non tenebit? Quem enim sensum externarum rerum habet, qui moerore afficitur, contra contristantis personæ imaginem in cogitatione depugnans? Intemperans vero una cum aliis assidens, sensus perdidit, et concupitam speciem sibi imagine effingens, præsentium oblitus cum ea consuescit, et cippus mutus sedet, ex iis, quæ ante oculos sunt, aut dicuntur, nihil cognoscens, sed in interiore nutans totus imagini personæ concupitæ addicitur. Si vero hæc ita mentem captivant propter Satanicæ cupidinis perturbationem, otiososque sensus efficiunt; multo magis philosophiæ spiritualis amor, ut sensilibus sensibusque ipsis renuntietur, facit, mentem sublimem rapiens, et intellectualium meditationi compingens, illam Deo uniet, ut nunquam separari possit.

CCXCIV.

Non debemus, statim ac decoram faciem inspexerimus, voluptate, quæ ex pulchritudine oritur, rapi et vehementissimo amore agi, sed parum intervallum tempusque bonæ cogitationis exhibere, ut secum ipsa consideret, cognoscatque frequenter **443** discernens, quod lædet, quod proficuum fuerit; et quantum tristabitur et conteretur conscientia, cum opere infamis illa voluptas consummata fuerit; quantum etiam gestiet, et lætabitur, et bonis cogitationibus florebit absurdum illum appetitum generose debellans, et animæ pede execrandam perturbationem conculeans.

CCXCV. — DIDYMO LECTORI.

Ne negligamus, neque contemnamus orare, et psallere, et doctrinam sancti et adorandi Spiritus meditari. In verbis etenim divinitus inspiratæ Scripturæ regnum occultatur cælorum, quod detegitur iis, qui in oratione, et quiete, et psalmis, et lectionibus perseverant, quibus mens illustrari consuevit.

CCXCVI. — PHILIPPO.

Ne contra parum nobis consulentem insolescamus, nec cum mundum habere corpus videmur, gloriose de nobis loquamur, sed timeto, ne tu, qui hodie spiritualis es, cras carneus ostendaris. Terrenus siquidem homo sui mutatione cælestis fit. Cum enim tu justa agens contra peccatorem insurrexeris, statim ille super te justificatus est. Considera itaque, mi homo, ne aliquando et tu teneris: forte enim nunquam traditus es in quibus ille veluti in tempestate fluctuat.

444 — CCXCVII. LESBIO DIACONO.

Illud maxime enitatur, ne momento etiam

temporis respiremus absque Numinis memoria : A ἐκτός μνήμης Θεοῦ· μέγιστον γὰρ ἀγαθόν ἐστὶν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ.

CCXCVIII. — ROMANO MONACHO.

Quicumque intaminatam illibatamque propriam virginitatem conservare satagunt, et sui ipsorum corpora sacrificium vivum Deo offerre, non tantum appetitum reprimere debent, sed et avaritiam, et inanem gloriam, et gulam, et perfidiam, et dissidium, et otium, et murmurationem, et ebrietatem, et loquacitatem cum cæteris vitiis. Illum enim ego virginem compello, qui et anima et corpore virginitatem incolumem et integram servat. Nam cum decem virginum in parabola Dominus meminisset, quinque tantum in regni nuptiale cubiculum introduxit anima et corpore intaminatas²⁷; alias vero quinque exclusit, corpore tantum virgines, sed cogitationibus inquinatas, et semetipsas decipientes.

CCXCIX. — PIONIO.

Licet nondum cor purum possideamus, saltem os tuum purum efflicto; nam et dicenti et audienti ex pravo sermone macula innascitur: scriptum est enim: « Mors et vita in manu linguæ²⁸. » Cubile namque diaboli sit lingua maledica.

445 CCC. — EUNOMIO PRESBYTERO.

Non tantum deforis nobis a dæmonibus vetitæ voluptatis machinas adactas Christus Dominus noster dissipare potest, sed et innatas etiam motiones irritas facere.

CCCI. — NEOPHYTO MONACHO.

Præcepta, etiam minima, contemnenda non sunt; sed ea opere ipso una cum magnis observanda. Quemadmodum enim, sepe sublata, insidiis locus obnoxius sit, ea vero stante, et vinea et hortus tutus est ab injuriis; sic, dum parva præcepta observas, intellectualis serpens te mordere non poterit: quod si sepem fructuum intra agrum conservatricem amolieris, nequam serpens facili negotio tibi insidias collocabit.

CCCII. — PHOCÆ LECTORI.

Exsultatio furori dæmonum sunt ad peccandum pronæ nostræ cogitationes, et impurarum actionum cætus. Nihilominus cum in meliorem frugem gradum fecerimus, et ad humanissimum Christum reversi fuerimus, statim hostes illi in lamenta, ejulationemque, et mœrorem intolerabilem prorumpunt. Hinc de eorum nequitia dicit Baruch: « Quemadmodum gavisus est et lætatus in excidio tuo, ita contristabitur in sua desolatione, et abripiam ab ea multarum turbarum exsultationem, et jactantiam 446 illius in plangitum convertam²⁹. »

CCCIII. — AD JUNIORES MONACHOS INSTRUCTIO.

In tenera ætate ac primævo juventutis flore exercenda est corporis quies, decor habitus, vox commensurata et ordinata, cibus potusque minime

ἄκτους μνήμης Θεοῦ· μέγιστον γὰρ ἀγαθόν ἐστὶν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ.

ΣΙΗΨ. — ΡΩΜΑΝῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἄλλοι δὲ μωροὶ καὶ ἀβίωτοι τὴν οἰκίαν παρενοχλοῦντες ἀποδοῦναι, καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα θυσίαν ζῶσαν τῷ Θεῷ παραστήναι, οὐ μόνον τὴν ἐπιθυμίαν κολάσαι· ὀφείλουσιν, ἀλλὰ καὶ φιλοχρηματίαν, καὶ κενοδοξίαν, καὶ γαστριμαργίαν, καὶ δόλον, καὶ ἔριν, καὶ ἔκνον, καὶ γογγυσμὸν, καὶ μέθην, καὶ φλυαρίαν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. Ἐκείνοι γὰρ ἐγὼ παρενοχλοῦντες, τὸν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι παρενοχλοῦνται. Καὶ γὰρ δέκα παρθένων ἐν παραβολῇ μνημονεύσας ὁ Κύριος, τὰς μὲν πέντε εἰς τὸν νυμφῶνα τῆς βασιλείας εἰσήγαγε, διὰ τὸ τῇ ψυχῇ, καὶ τῇ σαρκὶ καθαρεύειν, τὰς δὲ πέντε ἀπέκλεισεν, ἐπειδὴ τῷ σώματι μόνω ἐπαρθέενουν, τοὺς δὲ λογιζομένους ἐβρῦπαίνοντο ἑαυτὰς· ἀπατῶσαι.

ΣΙΘ. — ΠΙΟΝΙῶ.

Κἂν μήπω καθαρὸν ἐκτρισάμεθα καρδίαν, κἂν στόμα σαυτοῦ καθαρὸν κατασκευάσῃς, καὶ γὰρ καὶ τῷ λέγοντι, καὶ τῷ ἀκρωμένῳ σπιλὸς γίνεται ἐκ τῶν φαύλων ῥημάτων. Γέγραπται γὰρ· « Θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης. » Κοίτη γὰρ τοῦ διαβόλου γίνεται γλώσσα λοιθόρος.

Τ. — ΕΥΝΟΜΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Οὐ μόνον τὰ ἐξωθεν ἐπιφερόμενα ἡμῖν παρὰ τῶν δαιμόνων τῆς ἀπειρημένης ἡδονῆς μηχανήματα Χριστὸς ὁ Κύριος ἡμῶν καταλύσαι δύναται, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐμφύτους καταργῆσαι κινήσεις.

ΤΑ. — ΝΕΟΦΥΤῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Οὐ δεῖ καταφρονεῖν τῶν βραχέων δοκουσῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ καὶ ταύτας ποιεῖν σὺν ταῖς μεγάλαις. Ὅσπερ γὰρ καθαιρεθέντος φραγματοῦ ἐπιβουλεύεται τὸ χωρίον, μένοντος δὲ τοῦτου δουτεπιβουλεύεται ἔσται ὁ ἀμπελῶν, καὶ ὁ παράδεισος· οὕτως ἐὰν φυλάττηται καὶ τὰς μικρὰς ἐντολάς, ὁ νοητὸς ὄφθαλμὸς οὐ δύναται σε δακεῖν· ἐὰν δὲ κατασπάσῃ τὸν φραγματὸν φυλακτικὸν ὑπάρχοντα τῶν ἐνδον καρπῶν, ὁ πονηρὸς ὄφθαλμὸς ἐπιβουλεύσει σοι.

ΤΒ. — ΦΩΚᾶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Ἄγαλλισμα ὑπάρχουσι τῆς δαιμόνων μανίας οἱ φιλαμαρτήμονες ἡμῶν λογισμοί, καὶ ὁ ἔσμός τῶν ἀκαθάρτων πράξεων. Ἄλλ' ὅμως ὅταν δυνήθωμεν ἀνανῆσαι, καὶ πρὸς Χριστὸν ἐπιστρέψαι τὸν φιλόανθρωπον, εὐθέως οἱ δυσμενεῖς πρὸς ὄδρους, καὶ κοπετὸν τρέπονται, καὶ λυπητὴ ἀφόρητον. Ὅθεν φησὶ Βαρούχ περὶ τῆς τούτων κακίας, ὅτι· « Ὅσπερ ἐχάρη, καὶ εὐφράνθη ἐπὶ τῷ πτώματί σου, οὕτως λυπηθήσεται ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐρημώσει· καὶ περιελῶ αὐτῆς τὸ ἀγαλλισμα τῆς πολυλογίας, καὶ τὸ γαυρίαμα αὐτῆς εἰς πένθος μεταβαλῶ. »

ΤΓ. — ΠΡΟΣ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΔΙΔΑΚΚΑΛΙΑ.

Δεῖ τὸν νέον ἀσκεῖν σώματος ἡσυχίαν, καὶ κοσμιότητα σχήματος, φωνὴν σύμμετρον, καὶ εὐτακτον, τροφήν καὶ πότον ἀβύρβου, καὶ μετ' ἐνδεΐας,

²⁷ Matth. xxv, 10. ²⁸ Prov. xviii, 21. ²⁹ Baruch iv, 53, 54.

ἐπὶ πρεσβυτέρων σιγῆν, ἐπὶ σοφωτέρων ἀκρίβειαν, ἀπὸ τῶν φαύλων, καὶ σαρκικῶν, καὶ φιλοπραγμόνων ἀναχώρησιν. Ὀλίγα φθέγγεσθαι, κλείονα δὲ νοεῖν, μὴ θρασύνεσθαι λόγῳ, μὴ περιτεύειν ὁμιλίαις, μὴ πρόχειρον εἶναι περὶ γέλωτα, αἰδεῖ κοσμεῖσθαι, γυναιξὶ μὴ διαλέγεσθαι, κάτω τὸ βλέμμα ἔχειν, ἀνω δὲ τὴν ψυχὴν, φεύγειν ἀντιλογίας, μὴ διδασκαλικὸν μεταδιώκειν ἀζήτωμα, μὴ θαυμάζειν εἰς παρὰ ἀνθρώπων τιμὰς, καὶ μάλιστα τῶν οὐκ εἰδῶτων τὸ δυντὸς τίμιον, μεταδιώκειν τὴν παρὰ ἀνθρώποις τοῖς συνετοῖς ἀποδοχὴν, τὸν πάντων καλλίονα ἔπαινον, προκόπτοντα δὲ συνεθίζεσθαι ἐπιζητεῖν ἔπαινον μόνον τὸν παρὰ Θεοῦ. Καὶ εἰ τοῦ διδάσκειν, καὶ ὠφελεῖν ἐτέρους ἐφίκοιτο, μισθοῦ χάριν τοῦ παρὰ Θεοῦ κειμένου τοῦτο ποιεῖν, καὶ ὡς ἔργον ὀφειλόμενον πληροῦν τῷ Θεῷ, καὶ παρ' αὐτοῦ κομιζόμενον τὴν ἀναπόδοσιν ἐν αἰωνιαῖς δωρεαῖς.

Insistatere, illisque usui esse idoneus sit, solum tantum præsumat, non nimium colloquia cum aliis confertur, in terram oculos ligat, mentem in cæsum, cum mulieribus colloquia non immisceat, contentiones vitet, præceptorum munus non consecetur; quæ ex hominibus procedunt, et iis potissimum qui quod vere honorandum sit non agnoscunt, honores ac dignitates non ambiat, commendationem consecetur apud prudentia præditos viros, quæ laudationum omnium præstantissima est, cum autem in virtute profecerit, assuescat laudem, quæ ex Deo est conquirere. Quod si tantum profecerit, ut alios tantum præmium quod apud Deum est, requirat, et in præscriptis sempiternis muneribus exspectet.

ΤΔ'.

Ὅσοι μὴ βούλονται διὰ τῆς τοῦ λόγου ὑπακοῆς, καὶ πίστεως σωθῆναι, οὗτοι κατὰ τινα ἀπόρρητον τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα διὰ τῶν ἀλγεῶν, καὶ σκυθρωπῶν ἐπιφορῶν σωφρονίζονται.

ΤΕ'.

Τὸ πρῶτος, καὶ μετὰ φιλοσοφίας βαστάσαι βαρεῖάν τινα, καὶ ἀδόκητον συμφορὰν, πάντων ἐστὶν μεζῶν τῶν κατρωμάτων, καὶ αὐτῆς τῆς ἐλεημοσύνης.

ΤΓ'.

Οἶδεν ὁ ἡμέτερος Δεσπότης ὧν χρῆσαν ἔχομεν, καὶ ἰσθ' ὅτι πρὸς αὐτῇ τῇ ἐξέδῳ, ἀνοίξει ἀναστὰς τῷ κρούοντι δι' εὐχῆς, καὶ ἐλπίδος, καὶ δώσει τὸ πνευματικὸν αἶτημα τῆς καρδίας.

ΤΖ'.

Κἂν μὴ ταχέως λάθῃς τὸ αἶτημά σου, κἂν μηδὲ ὄλω λάθῃς, ἴσως γὰρ οὐ συμφέρει τῇ ψυχῇ σου ἡ αἶτησις· αὐτὸ μόνον τὸ στήναι εἰς προσευχὴν, καὶ προσομιλεῖν τῷ τὰ πάντα κτίσαντι Θεῷ, πόσου ἄξιον, εἰπέ μοι.

ΤΗ'.

Ἡμεῖς αἵτιοι τῆς ἡμετέρας ἀπολείας ὑπάρχομεν. Ἐάν δὲ μετανοήσωμεν, κἂν κύνες τινὲς ὦμεν περιλείγοντες τοὺς πόδας τοῦ Δεσπότητος προτιμησόμεθα τῶν ἀμελούντων τέκνων. Ὅσα γὰρ μὴ ἀνύει φίλια, τσαῦτα ἀνύει προσεδρία, καὶ πένθος, καὶ δέησις ἰκενῆς.

ΤΘ'.

Ἐάν μὴ τις ὀπίσθηται τῇ καλλίστῃ ὑπομονῇ, εὐχειρωτὸς γενήσεται τῷ Σατανᾷ, μυρία γὰρ θήρατρα ἔθεν καὶ ἔθεν παραπήγνυται τοῖς μοναχοῖς. Ὅθεν παραινέει ἡμᾶς ὁ Κύριος λέγων· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

ΤΠ'.

Εἰ βουλόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἵνα καὶ πρὸς ἡμᾶς ἔλθῃ

²⁰ Luc. xxi, 19. ²¹ Matth. xxiv, 13.

A turbulentus et parce sumptus; coram senioribus taciturnitas, apud sapientiores acroasis, apud pares ætate dilectio, apud minores amicabile consilium; a pravis, et carncis, et illis qui negotiis se immiscant, secessus: pauca sermocinetur; multa animo et mente convolvat, non nimium verbis sibi præsumat, non nimium colloquia cum aliis confertur, non in risum sit proclivis, verecundia adornetur, in terram oculos ligat, mentem in cæsum, cum mulieribus colloquia non immisceat, contentiones vitet, præceptorum munus non consecetur; quæ ex hominibus procedunt, et iis potissimum qui quod vere honorandum sit non agnoscunt, honores ac dignitates non ambiat, commendationem consecetur apud prudentia præditos viros, quæ laudationum omnium præstantissima est, cum autem in virtute profecerit, assuescat laudem, quæ ex Deo est conquirere. Quod si tantum profecerit, ut alios tantum præmium quod apud Deum est, requirat, et in præscriptis sempiternis muneribus exspectet.

CCCIV.

Quicumque per verbi obedientiam et fidem servari nolunt, ii secundum inenarrabilem **447** Dei bonitatem per tristes et molestas impressiones in meliorem frugem reducantur.

CCCV.

Leniter, et uti philosophum addecet, gravem aliquam et inexpectatam calamitatem perferre, præclaris facinoribus omnibus, ipsaque etiam elemosyna præstantius est.

CCCVI.

Sat novit noster Dominus, quibus ipsi indigemus, et aliquando in ipso vitæ exitu pulsanti per orationem et spem resurgens aperiet, et spirituale cordis postulatum elargietur.

CCCVII.

Licet, quod possis, quam optime non consequaris, licet etiam prorsus non consequaris, nil refert: forte enim non conducit animæ tuæ. Verumtamen vel tantummodo in oratione esse, et Deum rerum omnium creatorem alloqui, quantum dignitatis in se habet, dicito mihi.

CCCVIII.

Nos nobis causa nostri excidii sumus: quod si penitentiam agamus, licet canes fuerimus pedes Domini lingentes, filiis negligentibus præponemur. Quæ enim amicitia non perficit, perficit perseverantia, et planctus, et oratio continua.

448 CCCIX.

Nisi quis pulcherrima patientia se ipsum armarit, facilis captus Satanæ fiet; infinitos etenim iste laqueos quaquaversum monachis compingit. Hinc nos hortatur Dominus: « In patientia vestra possidete animas vestras ²⁰. Qui enim sustinebit in finem, hic salvus erit ²¹. »

CCCX.

Si nos optamus, ut ad nos quoque Dominus ac-

cedat, quemadmodum ad apostolos Januis claudis ²², fores obserare nitamur, os quidem optimo silentio, oculos ne male affecti conspiciant, auditum impediētes, ne noxia verba accipiat, odoratu vero, et tactu carneas voluptates declinantes.

CCCXI.

Non obliuiscitur Deus eorum, qui ipsius recordantur; sed perquam maxime meminit hominis, in quo sunt sermones Domini, ait etenim per Jeremiam: « Propterea quod sermones mei isti sunt, memoria recordabor illius ²³. »

CCCXII.

Dicis summpere te afflicti, hæsitareque in omnibus iniquis; impiisque cogitationibus, a diabolo in animam tuam injectis. Sed molestiam et hæsitationem pro modulo tuo declina, potiusque diuinarum coronarum ⁴⁴⁹ promissione lætare, temetipsum redipiscens et roborans. Nullo namque modo perdet Dominus omnes qui ad eum genuine et continuo respiciunt.

CCCXIII.

Si opificiorum præsentium pulchritudinem conspiciens, in admirationem cieris, multo magis admirare futura. Si pulchræ sunt creaturæ, multo magis infiniteque pulchrior conditor earum Dominus est. Si quæ temporis commensurantur, talia sunt, qualia fuerint sempiterna? A visibilibus itaque ad invisibilia mentem transferto.

CCCXIV.

Ante omnia nosce teipsum. Eo siquidem nihil difficilius, nihil laboriosius, nihil operosius est. Cum porro teipsum cognoveris, tum et Deum cognoscere poteris, et animo revolvere creaturas, ut addecat.

CCCXV.

Proprie et natura solus Deus sapiens est; angeli hominésque per participationem sapientiam possident. Sapiens itaque cum sit Dominus, scit quem jam velociter audiet; cuius postulatam serius concedat. Nos enim nosmetipsos haud nouimus, ut nos Deus rerum omnium conditor novit, et in commodum nostrum nobis velociter aut tarde exoptata impertitur. Quare neque despondeamus animam, neque mœrore conficiamus; sed firmi ac stabiles ⁴⁵⁰ perseueremus, gratias agentes, et exposcentes, et exspectantes, et sperantes accipere. Quanam etenim ratione « qui petit accipit, et qui querit meliora inuenit, et pulsanti aperietur iustitiæ porta ²⁴? »

CCCXVI.

Qui innatam sibi imbecillitatem optime tenent, cum bellum inferentes dæmones violentiores deprehenderint, eos in Deum omnem abjicere spem, et propugnatores sibi ipsis exposcere continuo debent.

CCCXVII.

Dormis, et tempus te prætergreditur; vigilas, et

²² Joan. xx, 10, ²³ Jer. xxxi, 20. ²⁴ Luc. xi, 10.

A ὁ Κύριος, ὡς περ καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, σπουδάσωμεν ἀποκλείσαι τὰς θύρας, τὸ μὲν στόμα τῆ βελτίστη σιωπῆ, τὸ δὲ ὄμμα τοῦ μὴ ἐμπαθῶς βλέπειν, ἀκοὴν δὲ κωλύοντες, ἀκροᾶσθαι ῥημάτων φθοροποιῶν, ὁσφρήσει δὲ καὶ ἀφῆ ἐκκλίνοντες τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς.

TIA'.

Οὐκ ἐπιλανθάνεται ὁ Θεὸς τῶν μεμνημένων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάνυ μνημονεύσει ἀνθρώπου, ἐν ᾧ εἰσιν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου. Φησὶ γὰρ διὰ τοῦ Ἰερემίου, ἀνθ' ὧν οἱ λογιζομαι μου παρ' αὐτῷ εἰσι, μνεῖα μνησθήσομαι αὐτοῦ.

TIB'.

Φάσκεις θλίβεσθαι πάνυ, καὶ ἀμηχανεῖν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀθέσοις, καὶ θεομάχοις λογισμοῖς τοῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου βαλλομένοις τῆ ψυχῆ· ἀλλ' ἀποκρούου καθόσον δύνασαι τὴν ἀθυμίαν, καὶ τὴν ἀμηχανίαν, καὶ χαῖρε μᾶλλον τῆ ἐπαγγελίᾳ τῶν θεῶν στεφάνων σεαυτὸν ἀνακτῶμενος, καὶ ῥωννύων. Οὐδαμῶς γὰρ ἀπολέσει Κύριος πάντας τοὺς γνησίας πρὸς αὐτὸν διηνεκῶς βλέποντας.

TIG'.

Εἰ θαυμάζεις τὸ κάλλος βλέπων τῶν παρόντων κτισμάτων, πολλῷ μᾶλλον τὰ μέλλοντα θαύμασον. Εἰ κατὰ τὰ δημιουργήματα, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἀπειροπλασίως καλλίων ὑπάρχει ὁ ποιήσας Κύριος. Εἰ τὰ πρόσκαιρα τοιαῦτα, ποταπὰ τὰ αἰώνια; Ἐπὶ τῶν ὀρωμένων τοίνυν ἐπὶ τὰ ἀόρατα μετάθεσ τὸν νοῦν.

TIA'.

C Γνωθὶ σεαυτὸν πρὸ πάντων, οὐδὲν γὰρ δυσχερέστερον τοῦ ἑαυτὸν γινῶναι, οὐδὲν ἐπιπονώτερον, οὐδὲν ἐργωδέστερον. Ὄταν δὲ σεαυτὸν γινῶς, τότε δυνήσῃ καὶ Θεὸν ἐπιγινῶναι, καὶ τῷ λογισμῷ ἐπελθεῖν τὰ κτίσματα, ὡς προσήκει.

TIE'.

Κυρίως σοφὸς, καὶ φύσει μόνος ἐστὶν ὁ Θεός, ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι κατὰ μετοχὴν ἔχουσι τὴν σοφίαν. Σοφὸς τοίνυν ὑπάρχων ὁ Δεσπότης, ἐπίσταται τίνας μὲν ταχέως ὑπακούσει, τίνας δὲ βραδύτερον παρέξει τὸ σίγημα. Οὐκ οἶδαμεν γὰρ ἡμεῖς ἑαυτοῦς, ὡς οἶδεν ἡμᾶς ὁ κτίσας πάντα Θεός, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν βραδέω; ἢ ταχέως ὀρέγει τὴν αἴτησιν, Ὅθεν μηδαμῶς μικροψυχῶμεν, μηδὲ ἀκηδιῶμεν, ἀλλὰ στερεοί, καὶ ἐδραῖοι μένωμεν εὐχαριστοῦντες, καὶ αἰτούμενοι καὶ ἀπεκδεχόμενοι, καὶ ἐλπίζοντες λήψεσθαι. « Πῶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν τὰ κρείττονα εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγέσεται πύλη δικαιοσύνης; »

TIG'.

Τοὺς ἐπιγινώμονας τῆς προσούσης αὐτοῖς ἀσθενείας, ὅταν τοὺς προπολεμοῦντας αὐτοῖς δαίμονας βαχθαιοτέρους φωράσουσι, ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν πᾶσαν ῥίπτειν ἐπιτίθα, καὶ πρόμαχον αὐτὸν γενέσθαι παρακαλεῖν ἐκτενῶς δεῖ.

TIZ'.

Καθεύδεις, καὶ ὁ χρόνος σε παρατρέχει· ἐγρήγο-

ρας, καὶ περὶ τὰ μάταια τὴν σαυτοῦ περιέλαεις καρ- A
 βῆον· ἀλλ' ὁμως μειοῦται σου ἡ ζωὴ, καὶν αὐτὸς μὴ
 αἰτιόσῃ. μηδὲ συνήσῃ.

ΤΙΗ'.

Ἦσως ἀγνοεῖς, καίπερ πολλάκις ἀνεγνωκῶς τὸ
 μὴ χρῆναι παννύχιον καθεύδειν βουληφόρον ἄνδρα.
 Οὐ δεῖ γὰρ πᾶσαν τὴν νύκτα ὡς νεκρὸν κοιμᾶσθαι
 τὸν ἐξεταζόμενον ταῖς θεαῖς βουλαῖς, καὶ προσδο-
 κῶντα τὸν Κύριον πότε ἤξει ἐκ τῶν ἐπουρανίων,
 καὶ λογοθετῆσαι τὸ καθ' ἡμᾶς. Διόπερ ὁ μὴ γινώ-
 σκων ἄπερ ἀνέγνω, καθεύδεις ἀκορέστως ἀφ' ἐσπέ-
 ρας καὶ μέχρι τῆς τοῦ ἡλίου αὔριου ἀνατολῆς, βέγγων,
 καὶ μένων ἀσάλευτος· ὅθεν καὶν ἀπὸ τοῦ παρόντος
 ἐκδίσσαι τὴν σαυτοῦ νωθρείαν, καὶ σπεῦδε τὸν
 ἄλογον ἐκτινάξαι ὕπνον, καὶ γεῦσασθαι τοῦ τῆς
 ψαλμῳδίας ἀμβροσίου γλυκάματος, μετάθεσ αὐτὸν B
 πρὸς τὴν ἀμείνονα λῆξιν, καὶ καλλίστην κατάστασιν,
 θλήσων τῇ βίᾳ τῆς φιλοθεοῦ σπουδῆς ἐκνικῆσαι, καὶ
 λύσαι τὴν βίαν τῆς ἀμελείας, καὶ τῆς ἀράτου χα-
 νώσεως. Ἔθει γὰρ ἔθος ὑπαλλάσασθαι πέφυκε. Μὴ
 μοι τὴν τυραννίδα προσβάλλου τῆς συνθηεας. Εἰ γὰρ
 ἡ χλιαρότης, καὶ ἡ νωθρεῖα φύσις ἀπέστησαν, πολλῶ
 μᾶλλον ἡ σπουδῆ, καὶ νῆψις φύσις πάλιν γενέσθαι
 δυναίεται. Ἐπικαλοῦ τὸν Θεὸν εἰς τὸ βοηθῆσαι σοι,
 καὶ πάντως ἐπακούσεται, καὶ παρέξει χάρισμα δυ-
 νάμεως, καὶ τὸ ἀνεμπόδιστον πρὸς τὴν ὁδοπορίαν
 τῆς ἀρετῆς. Θαυματουργεῖ γὰρ ὁ Κύριος καὶ ἐπ-
 ἔκεινα φύσεως. Καὶν γὰρ περιπλεκομένη ἡ προκε-
 κρατηκυῖα νωθρία τε, καὶ ἀτονία παρεμποδίζεῖν C
 δοκοῖ, ἀλλὰ μείζον τὸ ἐνισχύον ὀφθῆσεται.

ΤΙΘ'.

Μεγάλην ἡ προσευχὴ παρὰ τοῖς βεβαιόπιστοις τὴν
 δύναμιν καὶ τὴν ἰσχύον κέκτηται. Δεῖ οὖν πάντοτε
 προσεύχεσθαι νύκτα καὶ ἡμέραν. Εἰ δὲ ἀκτιδιῶμεν
 τὴν προσευχὴν, πολλὰς ζημίας ὑποπεσοῦμεθα, καὶ
 τῇ ἐσχάτῃ βλάβῃ, καὶ οὕτε τι τῶν σπουδῆς ἀξίων
 ἀνύσομεν, καὶ αὐτῷ δὲ ἀποξενωθῆσόμεθα τοῦ Κυ-
 ρίου, μὴ βουλόμενοι αὐτῷ προσκολληθῆναι δι' εὐχῆς,
 καὶ ἐλπίδος, καὶ τῆς ἐπαινουμένης προσεδρείας.

ΤΚ'.

(1) Οὐχ ἀπλῶς τοῖς τυχοῦσι τὴν θεῖαν χάριν δω-
 ρεῖται ὁ Κύριος, ἀλλὰ τοῖς μετὰ πόνου καὶ μόχθου
 καὶ ἰδρώτων αἰτουμένοις νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέραν. D
 Οὐκοῦν μᾶλλον τὴν εὐκτεικὴν λειτουργεῖαν μεταχει-
 ρισώμεθα.

ΤΚΑ'.

Μὴ ἀπαναίνου ἀρβώστεῖν τῷ σώματι, καὶ ποικί-
 λαις ὀδύναῖς συνέχεσθαι, «Μηδὲ ἀποποιού μου τὸ
 κρέμα,» καθὼς φησὶν ὁ Κύριος τῷ Ἰώβ· μᾶλλον δὲ
 μετ' εὐχαριστίας τὰς ἀληθινὰς ὑπόμενε, ὅπως διὰ
 τούτων ἐξαλειφθῶσι πάντα σου τὰ πταίσματα.

ΤΚΒ'.

Ὡσπερ οἱ εἰσπορευόμενοι εἰς τὸ λουτρὸν, γυμνοῦν-
 ται παντὸς περιδλήματος, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς ἐν τῇ

²¹ Job xi, 3.

(1) Fragmentum hoc pars est epistolae 271, *Eupraxia diacono*, supra.

CCCXVIII.

Haud scio an te lateat, licet sæpius id percurre-
 ris, non esse opus tota nocte dormire consiliorum
 moderatorem. Non enim debet tota nocte veluti
 demortuus obdormire, qui divinis consiliis pertentatur,
 expectatque Dominum, quando ex cœlestibus
 veniet, et rationes nobiscum supputabit. Pro-
 ptereaque ac si non intellexisses quæ legeras,
 insaturabiliter somno te dedis ab ipsis vespertis ad
 solis sequentis diei ortum stertens immotusque per-
 manens. Quare saltem ex nunc segnitiam amoveas,
 et summo conatu belluinum somnum repellito, et
 orationis, et psalmodiæ divinæ dulcitudinem degu-
 stato : ad meliorem finem et 451 optimum statum
 temetipsum transferto, Dei amantis studii vi vim
 negligentiae infandæque segnitiei devincito dissol-
 vitoque. Consuetudine enim consuetudo variatur.
 Nec mihi consuetudinis tyrannidem objicias. Et-
 enim si tepiditas et segnitias in naturam evasissent ;
 multo magis studium et sobrietas natura rursus
 fieri poterit. Deum in auxilium tuum invocato, et
 plane bene exaudiet, et donum fortitudinis, et vir-
 tutis iter liberum absque ullo offendiculo non in-
 vitis manibus dabit. Mira siquidem Dominus, et
 extra naturæ limites operatur ; licet enim segnitias
 imbecillitasque, quæ antea te occupaverat, innexa
 impedimento esse videatur, tamen quod robur
 præstat, validius apparebit.

CCCXIX.

Immensa oratio apud eos qui firma sunt fide,
 vires possidet et virtutem. Continuo itaque orationi
 incumbendum noctu et interdium est. Quod si negli-
 genter orationi operam dabimus, multis noxiis sub-
 jiciemur, et damnis extremis, et nequidquam,
 quod momenti alicujus sit, absolvemus : quin et ab
 ipso Domino elongabimur, nolentes illi agglutinari
 per orationem, et spem, et laudatam perseveran-
 tiam.

CCCXX.

Non utut fuerit, et quibuscunque divinam gra-
 tiam Dominus elargitur, sed cum labore et mole-
 stia et sudoribus noctu interdiumque poscentibus.
 Quamobrem studiose ministerium orationi addictum
 aggrediamur.

452 CCCXXI.

Ne corporis infirmitates libens vitato, et variis
 doloribus obrui ; « Neque longe facias iudicium
 meum »²², » ut Jobo Dominus ait : quinimo cum
 gratiarum actione dolores sustineas, ut per eas
 omnia delicta tua deleantur.

CCCXXII.

Quemadmodum in balneum ingredientes, invo-
 lucra omnia deponunt, eo pacto oportet eos, qui

asceticam vitam amplectuntur, omni sæculari negotio exutos, in divini instituti sapientiam ingredi.

CCCXXIII.

Hand est rationi consonum eum qui deliquerit, in risum se effundere, et ludo jocoque delectari inflarique in verborum vacuitate: quin potius placentium edere, et noctu interdiumque lamentari, prophetæ dictum audientem: « Noli lætari, Israel, neque exsultare, sicut non cognoscentes Deum populi: fornicata enim es a Domino Deo tuo, et plangere debes ²⁶. »

CCCXXIV.

Præoccupatus es a malo, labore indiges, immensa cura ingentique beneficio: propterea magnus tibi concursus ad Deum procurandus est. Et vere accedenti ad Deum patientia opus, atque inclamandum nocte dieque, et verus medicus inquirendus, qui ex insanabilibus sanat; verusque liberator, **453** qui a dirissima servitute cripere valet. Si animum desponderis, non invenies; si perstiteris, consequeris. Auctoritatem ex conscientia non habes; at poteris orationem cum patientia habere: dicit enim Salvator noster: « Postulate, et dabitur vobis ²⁷. »

CCCXXV.

Antequam tribunal illud tremendum, in quo non actionum modo et verborum, sed cogitationum quoque occulta cernenti rationem dabimus, oportet « faciem illius præoccupare in confessione ²⁸, » et Dominicas propitiationes extorquere per laboriosam in vita nostra diligentiam, talem Prophetam et regem æmulantes.

CCCXXVI.

Nihil in hoc visibili mundo, animæ salutis, quæ secundum Deum est, præponito.

CCCXXVII.

Analacter cum planctu ad cælestem medicorum principem Jesum accedito, universaque animæ tuæ vulnera denudato: nulla namque erit perturbatio Christo humanissimo insanabilis.

CCCXXVIII.

Devitemus, ex quibus nulla utilitas est, hominum congressus, solitudini vitam nostram mandantes; perniciose siquidem est, et tranquillius **454** otium subvertit, ac demolitur cum familiaribus usus frequentior. Quemadmodum enim in aere pestifero assiduitate quotidiana assuescentium modis omnibus vires infringuntur; sic aliis atque aliis hominibus una simul assuescentes, eorum prorsus improbitatibus inficiuntur.

CCCXXIX.

Tua equidem omnis eruditionis expers inertia accuratissime addiscere debet, etiam si apostolorum prodigia efficiat, eum qui sua ostentat, et illis inflatur, necnon et qui lites discriminat, et in alios

Α ασκητική προσερχομένους ζωῆ, πάσης ὕλης βωτικῆς γυμνωθέντας, ἐντὸς γενέσθαι τοῦ κατὰ σοφίαν θείου πολιτεύματος.

TKΓ'.

Οὐκ ἔστιν εὐλογον γελᾶν, καὶ παίζειν, καὶ τέρπεσθαι τὸν ἐξημαρτηκότα, οὐδὲ μετεωρίζεσθαι ἐν ἀργολογίᾳ πολλῇ, θρηνεῖν δὲ καὶ κόπτεσθαι μᾶλλον νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέραν, ἀκούοντα τοῦ προφήτου λέγοντος· « Μὴ χαίρει, Ἰσραὴλ, μηδὲ εὐφραίνου, καθὼς οἱ μὴ γνόντες τὸν Θεὸν λαοί· ἐπόρνευσας γὰρ ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ σου, καὶ πνευθεῖν κεχρωῶστηκας. »

TKΔ'.

Καμάτου χρῆζεις διὰ τὸ προληφθῆναι σε τῷ κακῷ, μεγάλης ἰάσεως, μεγάλης εὐεργεσίας, διὰ τοῦτο μεγάλης ποιοῦ καταφυγῆς. Χρεία δὲ ὑπομονῆς τῷ προσιόντι Θεῷ, καὶ δεῖ βοῆν ἐπὶ πολὺ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ ζητεῖν τὸν ἀληθινὸν ἰατρὸν, τὸν ἐκ τῶν ἀνιάτων ἰώμενον, τὸν ἀληθινὸν ἐλευθερωτὴν, τὸν ἀπὸ τῆς πικροτάτης δουλείας ἐλευθερωῶσαι δυνάμενον. Ἐὰν μικροψυχῆσης, οὐκ εὐρήσεις· ἐὰν δὲ παραμεινεις, ἐπιτεύξη. Παρῶρσσαν οὐκ ἔχεις διὰ τὴν συνεῖδρσιν, ἀλλὰ προσευχὴν μεθ' ὑπομονῆς δύνασαι ἔχειν. Λέγει γὰρ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, « Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. »

TKE'.

Πρὶν ἐκεῖνο τὸ φρικῶδες καθεσθῆ δικαστήριον, ἐνθα μὴ μόνον πράξεων, καὶ ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ νοημάτων τῷ τὰ κρυπτὰ βλέποντι εὐθύνας ὑφῆξομεν, χρὴ ἐπροφθάσαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, καὶ τοὺς Δεσποτικoὺς Ἰλασμοὺς ἐκκαλέσασθαι διὰ τῆς κατὰ τὸν βίον ἐμπόνου ἐπιμελείας, ἐκμιμουμένους τὸν τηλικούτον Προφήτην καὶ βασιλέα.

TKΓ'.

Μηδὲν ἐν τῷ φαινομένῳ παρόντι κόσμῳ, τῆς κατὰ Θεὸν ψυχικῆς σωτηρίας θελήσης; προκρίναι.

TKZ'.

Τόλμησον προσελθεῖν μετὰ κλαυμοῦ τῷ οὐρανῷ ἀρχιατρῷ Ἰησοῦ, καὶ πάντα τῆς ψυχῆς σου ἀπογύμωνων τραύματα· οὐδὲν γὰρ ἂν εἴη πάθος ὅπερ μὴ ἰσχύει θεραπευταὶ Χριστὸς φιλανθρωπότατος.

TKH'.

Φεύγομεν τοὺς τῶν ἀνωφελῶν ἀνθρώπων συνδυασμοὺς τὴν μόνωσιν ἀσταζόμενοι· ἐπιπλαθῆς γὰρ, καὶ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως εἰθοροποῖς ἢ μετὰ τῶν οἰκειοτέρων συνδιαίτησις. Ὡσπερ γὰρ οἱ ἐν ἀέρι λοιμικῷ συγγινόμενοι πάντα νοσοῦσιν, οὕτως οἱ ἀνθρώποις διαφόροις συνδιαίγοντες μεταλαμβάνουσι πάντως καὶ τῆς ἐκείνων κακίας.

ΣΤΘ'.

Ἄκριθῶς ὀφείλει γινώσκειν ἡ σὴ ἀπαιδευσία, ὅτι ἐὰν τὰ τῶν ἀποστόλων ἐργάζηται σημεῖα, ὁ φιλενδείκτης, καὶ στασιοποῖς, καὶ ὀργίλος, βδελυκτὸς ὑπάρχει ἐνώπιον Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων. Καὶ μὴν μηδὲ

²⁶ Osce 1x, 1. ²⁷ Luc. xi, 9. ²⁸ Psal. xciv, 2.

ταίνο ἀγνοήσης· πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων ἔχουσι κα-
τακλήρονησαι τὸν κάμινον τοῦ πυρός.

ΤΑ'.

Μὴ βούλου τὰς συμβαινούσας σοι συμφορὰς, καὶ
περιστάσεις ἀμέτρως, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐκδιηγέσθαι
παντὶ τῷ παρατυχόντι. Οὐ γὰρ ὡσπερ αὐτὸς ἡδέως
ἔχεις τὸ μνημονεύειν τῶν συμβεβηκότων σοι, οὕτω
καὶ τοῖς ἀκρωμένοις ἡδὺ καταφαίνεται τὸ ἀκούειν
ἄλλοτρίας κακώσεις.

ΤΑΑ'.

Ἐφ' τις εἰδὼλη αἰσχροῦ ἐπιθυμίας περιπαρεῖς ἄρ-
ξεται καθ' ἐκείνου τοῦτο ἀναπολεῖν, καὶ ἀναλογίζε-
σθαι καὶ προσομιλεῖν τῷ πάθει, χυνωθήσεται πάν-
τως, καὶ συγκαταθήσεται, καὶ δουλεύσει τὸ ἡγεμονι-
κὸν βαβαλίσαντι, καὶ καταμαλάξαντι ἀνοσίῳ ἔρωτι,
καὶ ταιλαιπωρήσει, καὶ κακοδαιμονίσει, καὶ τὴν οἰ-
κῶν κατάρτισσεται ζωῆν. Διαφευκτέον ὡσπερ ὄφιν
καὶ λέοντά τινα ἀνθρωποδόρον τὰς μονάουσι βίον, ὡς
πρέπει γὰρ ἀληθῶς ἀνθρώπων Χριστιανῶν μόνα
φανταζέσθαι τὰ πολυανθῆ εἶδη τῶν ἀρετῶν τοῦ Χρι-
στοῦ.

ΤΑΒ'.

Ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖς πλεόνων ἀδελφῶν καθηγεῖ-
σθαι, δοκίμασον σεαυτὸν πρῶτον, εἴπερ δύνῃ ἔργῳ
ἄλλων, ἢ λόγῳ τὰ πρακτέα διδάσκων, εἰκὼν πάσης
ἀρετῆς τὸν οἰκεῖον τιθεῖς τοῖς μονάουσι βίον, ὡς
μὴ τοὺς μεταγράφοντας ἐκεῖθεν τῇ ἀμαρτία τοῦ
φάλατος ἀμδύναι τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς. Ἐπεὶ
γίνωσκε, ὅτι οὐκ ἔλαττον ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων, ἢ
ὑπὲρ ἐαυτοῦ ἀγωνίζῃ ὀφείλεις· ὡς γὰρ ὑπὲρ σεαυτοῦ,
οὕτω καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνων ἀπαιτηθῆσιν λόγον ἅπαξ κατα-
δεξάμενος τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Καὶ γὰρ καὶ τοῖς
ἁγίοις σπουδὴ πᾶσα γέγονε μὴ ἀλλαττουμένους τῆς
ἑαυτῶν ἀρετῆς τοὺς μαθητευομένους καταλιπεῖν.
Οὕτως ὁ μὲν Ἀπόστολος τὸν Ὀνήσιμον ἐκ δραπέτου
επιποίηκε μάρτυρα. Ὁ δὲ προφήτης Ἠλίας τὸν
Ἐλισσαῖον ἐξ ἀροτήρο; προφήτην εἰργάσατο· Μωϋ-
σης δὲ υἱὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν ἐπὶ τὸ βέλτιον μετεκό-
μισεν· ὁ δὲ ἱερεὺς Ἠλεὶ τὸν Σαμουὴλ καὶ μεῖζονα
ἑαυτοῦ ἀπέδειξεν. Εἰ γὰρ καὶ ἡ τῶν φοιτητῶν σπουδὴ
συνήργησεν αὐτοῖς πρὸς τὴν κτήσιν τὴν τῆς ἀρετῆς,
ἀλλὰ πᾶν τῆς προκοπῆς αἴτιον αὐτοῖς γέγονε τὸ τυ-
χεῖν διδασκάλων δυναμένων τὸν ἐντυφόμενον σπιν-
θήρα τῆς προθυμίας ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀναρρίψασαι.
porum ducum opera, qui subaccensi, et in illis
pnt.

ΤΑΓ'.

Τὸ μακαρίζεσθαι τοὺς δεδιωγμένους, δηλοῖ, ὅτι οὐ
κάντως τὸ ὑπὸ μόνον ἀλιτηρίων ἀνθρώπων διώκε-
σθαι χάριν δικαιοσύνης δεῖ ἐννοεῖν. Εἰσὶ γὰρ καὶ
ἔχθροὶ ἀόρατοι ἐκδιώκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς
γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀγαθοεργίας διὰ τῆς πα-

A furit, apud Deum et homines, tanquam auspicium
malum execrandos esse. Neque illud interim te
lateat, multos, licet episcopi dignitate niteant,
fornacem ignis hæreditarium habituros.

CCCXXX.

Cave calamitates et ærumnas, quæ te premunt
immodice, et in immensum, et voce queribunda
omnibus obviam tibi procedentibus enuntiaveris.
Neque enim uti tu in rebus tibi adventitibus
enarrandis hilarescis, sic quoque auditores voluptate
afficiuntur, aliorum fortunas afflictas, et ventos ad-
versos audientes.

CCCXXXI.

Si quis sædi desiderii imagine saucius, intra se-
metipsum vulneris ægritudinem mente versare cœ-
perit, et cogitatione, et voluntate, et cum illa ani-
mi concitatione sermocinari, omnino remollescet,
et manus dabit, et principi animæ illud subjicienti
inserviet, 455 quæ suggestit copiam argumentor-
um, et impudico cupidini obtemperare coegit, et
propterea affligetur, et malam fortunam experietur,
et in propriam vitam maledicta conjiciet. Veluti
serpens leoque vorans homines rerum putrium
imaginationes fugiendæ: namque virum vere Chri-
stianum tantummodo addeceat imaginatione persequi
floribus refertas species Christi virtutum.

CCCXXXII.

Quandoquidem aves multis fratribus te ducem
exhibere, ante omnia proba temetipsum; si tantū
es, opere magis, quam sermone agenda alios per-
docere debes, virtutum omnium imaginem vitam
tuam addiscentibus proponens, ne isthinc ex malo
exemplo describentes, errorum turpitudine virtutis
pulchritudinem deturpent. Sic item agnoscito, non
minus tibi de iis, quibus præces, quam de te elabo-
randum tibi esse: quippe qui sicuti pro te, ita etiam
pro illis rationem redditurus es, cum semel in te
eorundem salutem susceperis. Sanctis siquidem in
animo deliberatissimum fuit, suo imperio ac disci-
plina de summa sua virtute nullo modo decedere.
Hæc re Apostolus Onesimum ex transfuga martyrem
effecit³⁹; propheta Elias Eliseum ex aratore divinæ
mentis interpretem reddidit⁴⁰; Moyses Jesum filium
Nave, ut magis ac magis saperet, redegit⁴¹; Heli
sacerdos Samuelem semetipso absolutiorem omni-
bus suis numeris et partibus exhibuit⁴². Quamvis
enim discipulorum conatus ad acquirendam virtu-
tem momentum attulerit, attamen ad virtutum
progressionem absolutam iisdem causa fuere opti-
desiderii scintillulas ad sublimiora inflamma-

CCCXXXIII.

456 Beatos nuncupari eos qui persecutionem
patientur⁴³, notat, non tantummodo a profligatis
et perditis hominibus ob justitiam exagitatos. Sunt
enim etiam hostes obtutum effugientes, qui homines
a cognitione divina et bonis operibus removeat:

³⁹ Philem. 10-14. ⁴⁰ III Reg. xix, 19. ⁴¹ Num. xxvii, 18. ⁴² I Reg. iii, passim. ⁴³ Matth. v, 10.

quasi, quæ ipsi transgrediuntur præcepta, minima sint. Propterea aures præbendæ non sunt inanibus verborum captatoribus, et fere omnibus dicto, factoque protervo, in aliis incommodandis, et sic otia sua male collocantibus. Quinimo neque perriodiculis adhærescere animæ utile est. Hoc enim vulgare est, et lapsio spiritus, et intimæ inconcinnitatis, atque resolutionis signum. Nam quid frustra risum edis? pro meliori tibi fuerit, Numinis laudes celebrare atque extollere. Qui enim diu nocturne in decantandis divinis hymnis nunquam lingue suæ moderatur, illi honorum cælestium thesauri promptissime recluduntur.

Α ραβάσεως τῶν δῆθεν μικρῶν ἐντολῶν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐκδοτέον τὰ ὅσα τοῖς ματαιολόγοις, καὶ πρὸς τὸ πάντων σχεδὸν καταλαλεῖν ἐνασχολουμένοις, καὶ κακοῦ βημονοῦσιν. Ναὶ μὴν οὐδὲ γελοίων ἐφάπτεσθαι χηρῆσιμον τῇ ψυχῇ. Χυδαιότης γὰρ τοῦτο ὄλον ἐστὶ, καὶ δλισθος πνεύματος, καὶ σημεῖον τῆς ἐνδον ἀναρρηστίας, καὶ χαυνότητος. Δεῖ γὰρ, ἀντὶ τοῦ γελῆν, μᾶλλον ὑμνεῖν, καὶ γεραίρειν τὸ θεῖον· τοῖς γὰρ νυκτὸς καὶ ἡμέρας πρὸς ὑμνῳδίαν Θεοῦ τὸ στόμα ἔχουσιν ἀνεωγμένον, ὁ τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν θησαυρὸς ἐτοίμως ἀνέωκται.

LIBER QUARTUS.

457 I. — DISCIPULO SUO.

En post alias atque alias ad te jam datas litteras, per has quoque te colloquimur, quando plane et dilucide intelligimus, te a nostra humilitate admonitionis monumenta conquirere, scilicet cum aves salutem consequi, et in cognitionem veritatis pervenire. Noli temetipsum in occupationibus ac sollicitudinibus detinere, frater, et animiperdis vitæ hujusce cogitationibus et molestiis distineri. Quid exspectas? num tibi tempus redundat? « Dies uti umbra et somnium prætervolant »⁴⁴; » et tu tranquille vitam propagas, et muros inanimos adornas. Dominus creavit finxitque te nullis curis obnoxium; et tu rerum administrationibus te maceras? A te occupationes detraxit; et tu temetipsum in maleolos submersisti. Ex iis, quorum desiderio teneris, pars nulla reliqua est, quæ animæ conducibilis sit. Procura, filii, ne gloriam humanam pervestigans, corona divinæ gloriæ priveris. Neque enim fieri potest, ut alia ratione gloriam consequaris, quam ipsius gloriæ neglectu: donec enim gloriam consecramur, ea a nobis in fugam sese corripit. Si expetis gloriosus ac celebris in vulgus esse, ne in gloriam affectus sis; si concupiscis sublimius evehi, ne humum vitando, nubes et inania captes. Attende tibi, filii, et ne des **458** operam, ut ad gradum sacerdotii, sive præfecturæ ascendas. Timeo, tremo, reformido ne, alios salvare cupiens, tuimet ipsius animam perdras. Sanctus est, et in altissimo dignitatis gradu locatus, qui animam suam salvat. Quare excipe verba mea, filii, humilis patris tui, qui in Christo te diligit, et sortem tuam miseretur. Derelinque, filii, humi repentia consilia, et inferens te in cellam, requiesce, undequaque eam obstruens, nullum per annum integrum, Sabbato atque Dominica exceptis, compellans, tuæque animæ perutilia condiscas, et alia, nempè multas tibi afflictio-

B A'. — ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗΝ.

Ἰδοὺ μετὰ τὰς προλαβούσας ἐπιστολάς καὶ ταύτας γράφομεν πρὸς σέ, γινώσκοντες, ὅτι ἐπιζητεῖς ἐκ τῆς ἡμετέρας χθαμαλότητος λόγους παραινέσεως, ἄλλως θέλων σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν. Οὐκ ἐνδίδως ἑαυτὸν τοῖς περισπασμοῦς φροντίδας, ἀδελφε, καὶ μερίμνας τοῦ ψυχοφθόρου βίου τούτου. Τί προσδοκᾷς; Μένει σε ὁ καιρὸς; « Αἱ ἡμέραι παρέρχονται ὡς σκιά, καὶ ὡς ὄναρ. » Καὶ σὺ ἀμεριμνᾷς, καὶ κοσμίσεις τείχους ἀψύχους. Ὁ Κύριος ἐποίησέ σε ἀμεριμνον, καὶ σὺ μεριμνᾷς. Ἥρén σου τὴν φροντίδα, καὶ αὐτὸς εἰς κληματίδας σαυτὸν ἐπόντισας. Οὐδὲ ἐν μέρος, ὧν παραδοκεῖς, λυσιτελεῖ τὴν ψυχὴν. Ὅρα, τέκνον, μὴ ζητῶν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ στερηθῆς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Δόξης γὰρ οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐπιτυχεῖν, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ ἐδόξαν φεύγειν· ἔως γὰρ διώκομεν, φεύγει ἡμᾶς. Εἰ βούλει ἐνδοξοῦ εἶναι, μὴ ἐπιθυμῆσης δόξαν· εἰ βούλει ὑψηλὸς εἶναι, μὴ γίνου ὑψηλός. Πρόσεχε σεαυτῷ, τέκνον, καὶ μὴ ὀμηρευέτω σου ἡ διάνοια βαθμὸν ἱερωσύνης, καὶ ἡγουμενείας. Φοβοῦμαι, δέδοικα, μὴ ζητῶν ἄλλους σώσαι, ἀπολέσης τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν. Ἄγιος καὶ τίμιός ἐστιν ὁ σώζων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν. Οὐκοῦν ἀκουσόν μου, τέκνον, τοῦ χθαμαλοῦ πατρός σου, τοῦ ἐν Χριστῷ ἀγαπῶντος, καὶ ἐλεοῦντός σε. Κατάλειπε, τέκνον, τὰς χαμερπαῖς βουλὰς, καὶ ἀπελθὼν ἡσύχαζε ἐν κελίῳ, φράζας πάντοθεν, μὴ συντυγχάνειν τινὶ τὸ παράπαν, ἐκτός τε Σαββάτου, καὶ Κυριακῆς, χρόνον ἕνα. Καὶ τότε ἔχεις γινῶναι τὸ συντελὲς τῆς ψυχῆς, καὶ ἄλλα τούτοις, ὅτι πολλὰς θλίψεις, καὶ πολλοὺς πειρασμοὺς, καὶ πολλὰς ἀσθενείας ὑπομείναι ἔχεις. Ἄλλὰ μακάριος σὺ, ἐὰν ὑπομείνης. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο οὐ ποιεῖς, μετὰθῆθι ἐκεῖθεν εἰς ἄλλον τόπον, καὶ εἰ βούλει εἰς κατάνυξιν ἔλθειν, μὴ ἀναγίνωσκε Ἑλληνικὰς βίβλους, μήτε ἱστορικὰ, ἢ τροπολογικὰ, παλαιὰν τε μὴ προσφατέης τὸ σύνολον. Ἀναγίνωσκε δὲ τὴν Νέαν Διαθήκην,

⁴⁴ 1 Par. xxix, 15; Psal. lxxii, 20.

μετρωρικὰ δὲ, καὶ τοὺς βίους τῶν Πατέρων σὺν τὰ ἁγίων, καὶ πολλὴν ὠφέλειαν καρπύσῃ. Οὐχ ὡς ἐπιβλήτα τὰ τῆς Παλαιᾶς βιβλία, ταύτην φημι τοῦ μὴ ἀναγκιώσκειν σε. Ἐπειδὴ γὰρ δεκτὰ εἰσιν, καὶ ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου βῆθεῖσαι, καὶ ἄνευ αὐτῶν ἡ Ἐκκλησία οὐ συνίσταται· ἀλλ' Ἐσυχασταῖς, καὶ Μονάζουσι κατὰ νύκτα· Πρὸς σε σεαυτῷ, ἀδελφέ. Πολὺς ἐστὶν ὁ θερισμὸς, μὴ ἀφείσης αὐτὸν, καὶ βάλῃς καλάμας ἀντὶ στάχυας. Πολὺς ἐστὶν ὁ τρυγητός. Μὴ ἀφείσης τοῦ δρέπειν καρποὺς πνευματικούς, καὶ ἀρξῆ καλαμᾶσθαι βόγας ὀπίσω τῶν τρυγητῶν. Σὺ δὲ ἄφες τὰ γῆινα, καὶ σχόλασον τὰ οὐράνια. Θέρισε, καὶ τρύγησε καρποὺς δικαιοσύνης· καὶ ἐὰν θέλῃς ἀναπαῆναι, κτῆσαι φίλον τὸν Κύριον, καὶ γίνου νεκρὸς ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου. Γίνου δούλος ἐνδὸς δεσπότου, ἐπεὶ δουλωθῆναι ἔχεις πολλούς. Ὁ γὰρ τὴν ἓνα εὐλαδοῦμενος, τοὺς πολλοὺς οὐ δειλιάσει· μᾶλλον δὲ οἱ πολλοὶ τὸν ἓνα δειλιάζουν. Τέκνον, διατί πλαγιάζεις ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς λεγούσης; « Ἐγὼ τίς εἰμι; γῆ καὶ σποδός. » Καὶ θέλεις βαδίζειν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἐστραμμένην, τὴν γέμουσαν ὀλίφεις, καὶ κινδύνοισι. Ποῦ εἰσάσῃς μου τοὺς λόγους, τοὺς πρὸς σὲ κεκρυμμένους νύκτα καὶ ἡμέραν; Ποῦ ἦσου, καὶ ποῦ βλέπεις ἑαυτὸν κρατοῦντα; Ποῦ ἦσθα, καὶ ποῦ σε θέλω εἶναι; καὶ ποῦ εἶ; διὰ τὸ ἀγαπᾶν σε τὴν φιλαρχίαν, καὶ διὰ τὸ ἔχειν τὴν γλῶτταν σου ἀκατάστατον, καὶ ἀπολύειν αὐτὴν ἀπαγῆ. Ποῦ εἰσιν αἱ ἐντολαί μου αἱ πρὸς σὲ, ὅτι κλαύονται. Πένθησον, θρήνησον· μὴ ζητήσης φυλαρχίαν, καὶ ἐν μηδενὶ μέτρει σεαυτὸν. Εἰς ἄλλην ὁδὸν ἔλκυσόν σου τὴν ἀγάπην· μετάρθῃθι ἀπὸ τοῦ κόσμου. Λοιπὸν ἀνάβηθι ἐπὶ τὸν σταυρὸν· κουφισθῆτι ἀπὸ τῆς γῆς, « Ἐκτίναξον τὸν κοινωρτὸν ἐκ τῶν ποδῶν σου. » Καταφρόνησον αἰσχύνην· ὑπερέχοντά σε ἔχε πάντα ἄνθρωπον· κλαῦσον τὸν νεκρὸν σου· « Ἐκβαλον τὴν δοκὸν σου, τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου· » οἰκοδόμησον σου τὸν διεστραμμένον οἶκον. Κράξον· « Ἐλέησόν με, υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με, ἵνα ἀναβιλέω. » Μάθε, ὅτι πᾶν στόμα φραγῆσεται, καὶ μὴ ὀκνῆς τὸ εὐχαριστεῖν ἐν παντὶ καιρῷ. Ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου τῷ ἔχθρῳ· στήσον ἐν τῷ ζυγῷ τοὺς λόγους σου, καὶ τὴν θύραν σου μοχλοποίησον. Μὴ ὑπνώσῃς ἀκηδία, μήποτε ἐξαίφνης ἔλθῃ εἰς τὰ ὦτά σου. « Ἴδου ὁ νυμφίος, ἐξέλθετε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. » Καὶ τί ἔρεις τότε; Ἀσχολοῦμαι οὐ καιρῷ. Ἐκείνος ἀνέπαυσέν σε, καὶ σὺ θέλεις μοχθεῖν. Οὐ μένει σε ὁ καιρὸς τοῦ πενήθῃσαι, καὶ θρηνηθῆσαι, καὶ κλαῦσαι σου τὰς ἁμαρτίας. Μιμησκού, ὅτι εἶπεν ἐπὶ τῆς θύρας, ὅτι « κλείσεται. » Γοργόνευσον, ἵνα μὴ ἔξω μείνης μετὰ τῶν μαρῶν παρθένων. Μετάρθῃθι τῷ λογισμῷ ἀπὸ τοῦ ματαίου βίου τούτου εἰς ἄλλον αἰῶνα. Ἄφες τὰ γῆινα, καὶ ζήτησον τὰ οὐράνια. Ἐγκατάλειπε τὰ φθαρτὰ, καὶ εὐρήσεις τὰ ἀφθαρτα. Φεῦγε τῆ διαβολῆ ἀπὸ τῶν προσκαίρων, καὶ ἀπαντήσεις αἰῶνα. Νέκρωσον τὰ μέλη τῆς σαρκὸς, ἵνα ζητήσης τελειῶς. Σὺ οἶδας πῶς λαλῶ. Νόησον τὰ λεγόμενα· πόνησον ἀκραζόμενος εἰς αὐτὰ, καὶ εὐρήσεις τοὺς κατὰ

anes, multas tentationes multasque infirmitates sustinendas esse, et beatum te futurum, si toleraveris. Id si non feceris, conferas te in alium locum, et si volueris ad compunctionem propius adire, ne gentilium libros evolvas, neque historicos, neque figurata oratione conscriptos, et Scripturam veterem ne per somnium quidem attingas. Sed Novum Testamentum lectita, martyrum certamina et vitas Patrum, necnon et facta seniorum; magnumque ex ea lectione fructum feres. Non quod Veteris Testamenti codices rejiciendi sunt, eos ne legantur prohibui; cum illi admittantur, et a Spiritu sancto dictati sint, et illis demptis Ecclesia nullo modo subsistat. Verumtamen hesychastis et monachis compunctionem non ingenerant. Attende tibi ipsi, frater, magna est messis⁴⁴, ne parum illi consulas, et pro spicis stipulas colligas. Effertissima opimitas vindemiæ est; ne fructus spirituales decerpere negligas, ne post vindemiatores acinos colligas. Tu porro terrena despice, et cælestibus incumbere. Mete, et vindemia justitiæ fructus, **459** et si quietem peroptas, asciscito tibi omnium Dominium, et extra universos homines fato perfungito. Fac sis unius domini servus, cum tibi multos servos procuras. Qui enim unum reveretur, plerosque non reformidabit, quinimo complures unum pertimescent. Fili, quare in transversum deflectis viam enuntiantem: « Ego quis sum? terra, et cinis⁴⁶: » et viam inambulans distortam, afflictionibus et periculis refertissimam. Ubinam missos fecisti sermones meos apud te noctu diuque reseravatos? Ubi loci fuisti? et ubi te dominantem conspicias? ubinam gentium degisti? in quonam te aliis conspiciorem deprehendis? ubinam fueris? et ubi collocari te volo? et ubi gentium modo locum tenes? qui ambitiose principatum affectas, qui linguam possides inconstantem, ac inconstantem, et perobscuram dimittere non curas? Ubi sunt a te peragenda mandata mea? ne illa in mœrore jaceant. Indulge lacrymis, luctui. Ne in alios principatum affectes, sed te inter alios nullo in numero pone. In aliam viam tua desideria attrahe. Deflecte ex mundo; postmodum ad crucem attendito. Leva te e terra; « excute pulverem ex pedibus tuis⁴⁷: » despice probra; universos homines animo et virtute te excellentiores ducito; demortuum tuum deplora; « eijce trabem ex oculis tuis⁴⁸: » inversam depravatamque domum tuam reficito; clama: « Miserere mei, filii David, miserere mei⁴⁹, » ut post cæcitatem oculis invalescas. Discito os omne obturandum esse, et ne indormias quocunque tempore gratias agere; inimico claude fores tuas. Juga æquando pondera sermones tuos, et portam tuam vectibus stabili. Ne somnolentus pigrescas, ne de repente ad opera tua **460** perveniat: « Ecce Sponsus, exite obviam ei⁵⁰. » Quid porro tum oratione referas? Rerum occupationibus non intempestive

⁴⁴ Matth. ix, 37.⁴⁶ Gen. xviii, 27.⁴⁵ Matth. x, 14; Marc. vi, 11.⁴⁶ Luc. vi, 42.⁴⁷ Marc. x, 47.⁴⁸ Matth. xxv, 6.

addicor. Ille te interquiescere fecit, et tu tibi labores assumis. Nulla per tempus datur tibi mora, ut plangas, et lugeas, et depleas peccata tua. In memoriam revoca, quod de porta dictum est : « Obserabitur. » Festina anxius, ne foras cum stultis virginibus destituaris⁸¹. Cogitatione ex futili hac vita in aliud sæculum transcende. Terrena isthac transcendito, et cœlestia quærito. Relinque corruptibilia, et incorruptibilia reperies. Fuge ex animo a momentaneis hisce, et sempiterna consequeris. Mortifica membra carnis, ut perfecte pleneque vivas. Tu calles optima, quæ ipse enuntio. Considera etiam atque etiam verba mea, et opere ea perquisitius exsequere, et thesauros a Deo absconditos comperies : et ne canis meis, qui die noctuque pro te Deum comprecor, probrum inferas. Cave id dicas, frater : Ut omnes monachi, sic et ego.

Namque, id et ipse edico, multas esse plantas in montibus, et collibus, et silvis et locis campestribus ; sed tantum fecundas, et commodis humanis aptas in hortis conservari : quæ vero nulli usui sunt, succensendo igni aptissimas judicari. « Quicumque enim, ait, peccatis sese illaqueat, servus est peccati⁸², » licet ille sacerdotio præditus sit, licet imperio emineat, licet monachorum albo ascribatur, licet innumeris coronarum lapillis pretiosis turgeat : « Neque enim est personarum acceptio apud Deum⁸³. » Dignus siquidem habitus, ut sacro cultu adornetur, et habitus opera non præstat, arbor est foliis permultis, nullis vero fructibus conspicua. Dicenti igitur, Ut omnes monachi, sic et ego, respondeo, **461** verba hæc nullo in lucro deputari eo momento, quo anima tua a corpore separatur, sed multi præjudicii, et pœnarum apparatus tibi futura. Hinc, frater mi, ne sumas tibi spiritus, et arrogantiam, quoniam « Dominus superbis resistit : humilibus autem dat gratiam⁸⁴. » Considera, frater, ne ipse futuræ pœnitentiæ copia malorum in te congesta, peccatum quidem metas, veniæ vero naufragium facias. « Deus non irridetur⁸⁵. » Involuntaria peccata vera pœnitentia obliterantur ; voluntaria omni responsione privantur. Fili, fuge corporis voluptates. Considera fructum earum pœnitentiam esse felle amariorum, et « gladio bicipite acutiorem⁸⁶ : » a quo enim quispiam levincitur, eidem et deservit. Quod si tormenta, et iudicium pro verbo otioso subeunda sunt⁸⁷, quanto pejora patietur, qui cum voluptate una convolvitur ? Scriptum namque est : « Qui templum Dei corrumpit, corrumpit ipsum Deus⁸⁸. » « Num tu Christi membra, membra meretricis efficies⁸⁹ ? » Absit ! et potissimum in templo magno ritu sacro. Fuge, fili, voluptatem perditionis mortisque parentem ; ne sermones ipsius auribus accipias, quandoquidem illa uti lupus agnis lenocinatur. Fugito omnem occupationem, omnem luxum, otium, in-

A Θεὸν κεκρυμμένους θησαυρούς· καὶ μὴ κατασχόντες μου τὰς πολὺς ἐνώπιον Θεοῦ, ὑπερευχομένου σου ἡμέρας καὶ νυκτός. Μὴ εἴπης, ἀδελφε, ἵτι· Ὡς ὄλοι οἱ μονάζοντες, καγὼ. Λέγω σοι, τέκνον, πολλὰ φυτὰ εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ βουνοῖς, λόχμαις τε καὶ πεδιάσιν, ἀλλὰ μόντα τὰ κάρπιμα παραδείσου εἰσὶν ἄξια· τὰ δὲ ἄκαρπα πυρός ὑπεκαύματα. « Πᾶς γάρ, φησὶν, ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας, κἄν τε ἱερεὺς, κἄν βασιλεὺς, κἄν μονάζων, ἢ μωροὺς στεφάνους λιθοκολλήτους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περιχεῖται. « Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ. » Ὁ γὰρ ἀξιώθεις ἐνδύσασθαι τὸ ἅγιον σχῆμα, καὶ μὴ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ σχήματος, δένδρον ἐστὶν ἔχον φύλλα πολλὰ, καρποὺς δὲ οὐδὲν. Τῷ οὖν λέγειν, Ὡς ὄλοι οἱ μονάζοντες, καγὼ, τὰ τοιαῦτα ῥήματα οὐδὲν σε ὠνήσουσιν ἐν ὥρῃ, ὅτε ἡ ψυχὴ σου τοῦ σώματος χωρίζεται, ἀλλὰ καὶ πολλῆς κατακρίσεως, καὶ ἐφθόδιον κολάσεως γενήσονται σοι. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφε, μὴ ὕψου ἑαυτὸν· « Διότι Κύριος ὑπερηφάνους ἀντιτάσσειται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν. » Ὅρα, ἀδελφε, μὴ ἐπ' ἐλπίδι τῆς μετανοίας πλῆθος κακῶν εἰς ἑαυτὸν συλλεξάμενος τὴν ἁμαρτίαν θερήσης, τῆς δὲ συγχωρήσεως ἀποτύχης. « Θεὸς οὐ μωκτηρίζεται. » Τὰ ἀκουσίως γινόμενα ὑπὸ γνησίας μετανοίας ἐξαιεῖονται· τὰ δὲ ἐκούσιως πραττόμενα πάσης ἀπολογίας ἐστέρηται. Τέκνον, φεύγε ἡδονὴν· νόησον, ὅτι μετάνοια ὁ καρπὸς αὐτῆς, καὶ πικρότερον χολῆς ἔσται σοι καὶ « Ὑπὲρ μάχαιραν δίπτομον· » ὧ γάρ τις ἤττηται, τοῦτω καὶ δελουλώται. Βάσανα καὶ κρίσεις ὑπὲρ λόγου ἀργοῦ, πόσω γε μᾶλλον ὁ συνκυλινδούμενος τῇ ἡδονῇ ; Γέγραπται γάρ· « Εἰ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθείρει τοῦτον ὁ Θεός. » Ἄρα τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσεις πόρνης μέλη ; Μὴ γένοιτο, καὶ μάλιστα δὲ ἐν ναῷ ἀφιερωμένω. Φεύγε ἡδονὴν, ὧ τέκνον, ἀπωλείας καὶ θανάτου μητέρα. Μὴ ὑπακούσης τοῖς λόγοις αὐτῆς, ἐπεὶ ὡς λύκος προσαίνει ἄρνα· φεύγε πάντα περισπασμὸν, καὶ πᾶσαν τρυφήν, ἀργείαν· στρίψος κάλλος προσωποῦ, ὀλισθος ὀφθαλμῶν· ῥήμα γλυκὺ βέλος ἀκοῆς, ἥτις τῇ ἡδουπαθείᾳ παρέχει τὰ μέλη. Τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἄρη τοῖς πονηροῖς πνεύμασιν, καὶ σύμβουλός ἐστιν εἰς τὸ κινδόν, καὶ τὸ σῶμα φυλακὴ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν, ὃν ἑαυτῷ κρύπτουσιν, καὶ δυνήσονται κατὰ τοιοῦτου. Ἄδελφε, αἰδέσθητι τὸν ἄγγελον τὸν φυλάσσοντά σε· καὶ μὴ λυπῆσης τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, καὶ χαροποιήσης τοὺς δαίμονας. Μνήσθητι τῆς δυσωδίας τῶν γυναικῶν, καὶ τίς ἐκ τούτου δνησις, ἢ μὴ πῦρ ἀσβεστόν, καὶ σκόληξ ἀτελεύτητος, « καὶ βρυγμὸς ὀδόντων. » Ἡδονὴ γάρ ἐστιν ἔχθρα εἰς Θεόν. Ἄδελφε, εἰς νοῦν βάλε τὴν ἀκοίμητον ὕμνα, ὅτι ἐφορᾷ σου τὰς πράξεις, καὶ τὴν καρδίαν ἐμβατεύει, ἐρευνᾷ τοὺς λογισμοὺς, φανεροὶ τὰς ἐννοίας, « δυνάμενος ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη πυρός. » Ἐξέτασον σεαυτὸν, τίς εἰ· γινώθι σεαυτοῦ τὴν φύσιν, ὅτι θνητὸν μὲν σου τὸ σῶμα, ἀθάνατος δὲ ἡ ψυχὴ. Ὑπερὸρα σαρκὸς, παρέρχεται γάρ. Ἐπιμελοῦ τῆς ἀρετῆς πνεύματος

⁸¹ Matth. xxv. 11. ⁸² Joan. viii. 54. ⁸³ Coloss. iii. 25. ⁸⁴ Jac. iv. 6. ⁸⁵ Galat. vi. 7. ⁸⁶ Prov. v. 4. ⁸⁷ Matth. xii. 36. ⁸⁸ I Cor. iii. 17. ⁸⁹ ibid. v. 15.

ἀνάντου Μέγα καὶ χαλεπὸν τὸ ἀμάρτημα. Πολλή σου ἡ χρεια τῆς ἐξομολογήσεως, δακρῶν πικρῶν, συντόνου προσευχῆς, ἀγρυπνίας διηνεκοῦς, ἀδιαλείπτου νηστείας. Πρόσεχε σεαυτῷ, τέκνον. Ἐν μέσῳ παγίδων διαθαίνεις· κεκρυμμένοι γὰρ βρόχοι παρὰ τοῦ ἔχθρου. Φύλαξον οὖν μήποτε ἐν τῇ καρδίᾳ σου κρύπτων ἀνόμημα. Ὁ γὰρ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ἐπίτιμιαι αἱ μὲν τοῦ σώματος πράξεις ὑπὸ πολλῶν διακόπτονται, ὁ δὲ κατὰ πρόθεσιν ἀμαρτάνων τῷ τάχει τῶν νοημάτων συνεπαρτιζομένην ἔχει τὴν ἀμαρτίαν. Μνήσθητι, ὅτι τοῦτο μὲν σοι τὸ παρὸν, ἡ δὲ εἰς πικρὸν καταντῆσαι πέρας. Καὶ ὁ νῦν ἐκ τῆς ἡδονῆς ἐγγιγνόμενος τῷ σώματι γαργαρισμὸς, οὗτος γεννήσῃ τὸν ἰοδόλον σκώληκα ἀθάνατον κολάζοντα ὑμᾶς ἐν τῇ γένεσιν, καὶ πύρωσις τῆς σαρκὸς μήτηρ γενήσεται τοῦ αἰωνίου πυρός. Ὑπὸ θηρὸς δαχθεὶς κύων, πλέον ἐθυμώθη κατ' αὐτοῦ τῷ πόνῳ τῆς πληγῆς πρὸς αὐτὸν ἀσυχώρητος γενόμενος. Εἰς νοῦν λάβε, τέκνον, τὴν θλίψιν καὶ τὴν ἐκκοπήν τῆς προσευχῆς· λάβε κατὰ νοῦν ἐτὸν καθήμενον ἐπὶ τῶν Χερουβὶν, καὶ βλέποντα ἀδύσους. Ἐγὼ μὲν, τέκνον, ὁ ἦν ἐν ἐμοί, πεποίηκα κατὰ τὸν προφήτην τὸν λέγοντα, ὅτι· Ἐὰν ἴδῃς τὸν ἀδελφόν σου πορευόμενον ἐν ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ, καὶ μὴ σημάνῃς αὐτῷ, ἐκ τῆς χειρὸς σου ἀπαιτήσῃ αὐτοῦ τὸ αἷμα. Καὶ διὰ τῶν πρώων ἐπιστολῶν εἶπόν σοι, καὶ ἰδοὺ πάλιν τὸ σὺτὸ λέγω σοι· οὐ συμφέρει σοι βεβήμας ἱερωσύνης, οὕτε τὸ καθηγεῖσθαι, καὶ ἀρχεῖν τινῶν· πολλοὶ γὰρ τῶν μοναχῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ νηστείας, καὶ ἐγκρατείας εὐσεβῶς διαπρέψαντες, καὶ δικὴν φωστήρος ἐκλάμψαντος· περιδόητοι γεγόνασι καὶ ἐκουσίως καὶ ἀκουσίως εἰς ἱερωσύνην ἀχθέντες, καὶ τῷ κόσμῳ πλησιάσαντες τὰς μὲν ἀρετὰς ἐτι διὰ πολλοῦ μόθου, καὶ κόπου, καὶ ἰδρωτῶν κτησάμενοι ἀπέωλεσαν. Ἀπελθόντες γὰρ πρὸς τοὺς ἄλλους θεραπεύσαι, αὐτοὶ μὲν πεπτώκασιν, τῷ τῆς γαστριμαργίας καὶ φιλαργυρίας πάθει ἐννειμένοι καὶ τῇ πορνείᾳ πεπτώκασιν. Ἐσχάτον δὲ καὶ τὰ μέλη αὐτῶν μαχαίραις ἀποτεμόντες τεβήκασι διπλοῦν θάνατον, τὸν τῆς ψυχῆς λέγω, καὶ τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο καὶ Ἀπόστολος παραίνει ἡμῖν λέγων· Ἐκαστος ἐν ἡ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ καὶ μενέτω. Ἀδελφὲ, σὺ οἶδας, πῶς λαλῶ διακρίνων τὰ λεγόμενα ἀγγίλους ὑπάρχων. Δέωσι γὰρ σοι ὁ Κύριος σύνεσιν τοῦ νοῆσαι καὶ ποιῆσαι τὰ λυσιτελεῖ. Οἶμαι γὰρ, ὅτι οὐ τοσοῦτον ἀπέδρας τῆς τῶν Πατέρων κατηχήσεως, ἀλλὰ καὶ λαλῶ φιλόπονος τύπος ὠφελείας γέγονας, καὶ γενήσῃ. Ὅρα, ἀδελφὲ, μὴ βλασφημηθῇ τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ διὰ σέ. Μὴ γενοῦ τοῖς βουλομένοις σωθῆναι· αἷτιος σκανδάλου, ἀλλὰ μᾶλλον γίνου πρόβατον, καὶ οὐ λύκος. Ἴνα μὴ γενήσῃ ὀλετήρ, καὶ οὐ ζωή, ἄμαρξ, καὶ οὐ πύρρος, ζηζάνιον, καὶ οὐ σίτος, καλάμη, καὶ οὐ χρυσὸς, ἐκτάραγμα, καὶ οὐ γαλήνη. Ὅρα, ἀγαπητὲ, μὴ εἰς πέρας ἀξῆς τὸ περιφρομούμενον διὰ σέ, μὴ γέλως ἔσῃ ἐπὶ τοῖς βιωτικοῖς. Εἰ δὲ τεύτεις ἐφήψω, ἐμπαροιστήσῃ λόγου ἡ φρονήσεως. Τίχως ἐκκλινὸν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσων ἀγαθόν·

A temperantiam, faciei pulchritudinem, oculorum casum, verbum perjucundum, auditus sagittam, quæ mollietiei membra exhibet. Hujusce hominis anima est aer nequissimorum spirituum, et malorum consiliorum moderator et socius, corpus quoque ipsum impurarum cogitationum custodia, quam illi occultant, et quo vires contra eundem acquirunt.

Frater, angelum tuimet custodem reverere; et ne **462** mœrori sis sanctis angelis, et lætitiæ dæmonibus. In memoria revoca gravem mulierum halitum; et quænam ex eo utilitas, nisi ignis inextinguibilis, et sine ullo termino vermis et stridor dentium ⁶⁰? namque voluptas adversus Deum aperta inimicitia est. Frater, mente concipe nunquam obdormiscentem oculum, qui tuas actiones contuetur, et cor tuum introspicit, cogitationes perscrutatur, et cogitationes operatas recludit, qui vere polis est (corpus, et animam tuam in gehennæ igne perdere ⁶¹.) Extenta temetipsum, quisnam es : naturam tuam agnoscito. An non vides corpus tuum morti obnoxium, animam nullis debilem annis vivere? Nihil pensi tibi sibi caro : namque præterit. Curam gere virtutis spiritus immortalitate præditi. Magnum asperumque peccatum est. Multum tibi peropus sunt, confessio, lacrymæ amaræ, continuatio vigiliæ, perpetuum, et nunquam intermissum jejunium. Attende tibi, fili. In medio laqueorum inambulas, in quibus ab hoste multæ tendiculæ reconduntur. Cave igitur, ne aliquando in sinu tuo scelus abscondas. (Qui enim inspexit mulierem, et desideraverit eam, jam mœchatus est in corde suo ⁶².) Namque corporis actiones a multis interrumpuntur : qui vero consilio delictum admittit, velocitate cogitationum perpensum gestat delictum. Recordare, quod ad præsens tempus tibi suave accidit, ad finem ubi pervenerit, triste absinthium futurum; et nunc voluptate corpori conquisitam titillationem pestiferum vermem in omne tempus nos in gehenna suppliciis coercentem progeneraturam, et carnis incendium sempiternum. Si canis a belua morsu laceratus **463** fuerit magis magisque adversus eum dolore plagæ illatæ iracundia exardescit, inque eam sine ulla reconciliationis spe furit atque insævit. Mente recole, fili, afflictionem et orationis intermissionem. Ponderato eum, (qui super cherubim sedet, et abyssos intuetur ⁶³.) Ego, mi fili, quod in me erat, perfecti prophetæ oraculum secutus : Cum videris fratrem tuum in via non recta ambulantem, et non significaveris illi, e manu tua perquiram sanguinem illius ⁶⁴. Et jam antea ad te datis litteris tibi significavi, et nunc denuo tibi edico : Sacerdotii gradum, et in alios principatum, et in alios dominium dirigere, et primatem esse, non esse tibi utile, neque commodis tuis aptum. Multi siquidem ex monachis in eremo, cum jejunio,

⁶⁰ Matth. xii, 13.

⁶¹ Matth. x, 28.

⁶² Matth. v, 28.

⁶³ Dan. iii, 55.

⁶⁴ Ezech. iii, 18.

et continentia pie sancteque vita peracta, et instar luminaris Spiritu cœlesti aucti, illustri honore ac nomine celebrati fuere, et sive inviti, sive libenti animo in sacerdotium promoti; et hi cum mundo adhæsissent, conquisitas a se multis laboribus, et conatibus, et sudoribus virtutes amiserunt. Cum enim ad opem aliis ferendam processissent, ipsi autem gulæ atque avaritiæ vitii dediti, necnon luxuriæ, deciderunt in præceps; tandem membris suis gladio excisis, infelici morte, animæ, inquam, et corporis absumpti sunt. Quapropter Apostolus nos adhortatur: « Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in eadem et maneat ⁶⁵. » Frater, tu scis quanam ipse ratione, cum præcuto ingenio sis, mea dicta dijudicare debeas. Dabit etenim tibi Dominus prudentiam ad intelligendum, et quæ salutaria sunt, obeundum. Namque suspicor te non ita a doctrina Patrum longe latiusque divertisse; imo te propria, aliorumque utilitatis perquam studiosissimum factum, futurumque. Cura, frater, ne nomen Dei tui causa, verbo linguaque blasphemiam violetur. Ne fias illis, qui salutem suam procurant, causa scandali, quinimo esto potius ovis, et non lupus, ne evadas perniciæ, et non vita; uva acerba, et non matura; zizanium, et non granum; stipula, et non aurum; perturbatio, et non tranquillitas. Cave, dilecte, ne in opere exigas, quod prope in ore omnium versatur, ne apud sæculares homines deridearis. Quod si hisce animum adverteris, ascisces tibi nomen insanix, et non prudentiæ. De repente « declina a malo, et fac bonum ⁶⁶: » namque persuasissimum nobis est, nostram vilitatem a te nullo modo contemnendam. Cæterum sit, et est Dei gratia cum mandata observantibus Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et fortitudo in sæcula sæculorum. Amen.

II.

Si odor piscis fluvialis ad ejiciendum dæmonem, illique a Raguelis filia fugam adeo longam injicere tantum potuit ⁶⁷; multo magis odoris Spiritus sancti proximitas pellet ex te spiritum intemperantem, qui in membris corporis tui latitat, et corporis fluctus exsuscitatur, et desiderii cogitationes nulla unquam interposita mora accendit, et veluti fumo inficit.

III.

Ventis inclementibus, qui mare perniscunt, pestilentiores motus excitat in sacerdotis anima inanis gloriæ scopulus ⁶⁸ eminentissimus. Itaque super omnia cum inani gloria confige, et cave, ne inconsiderate rem peragas, quasi ab ea nullum incommodum subiturus sis. Abstine ergo non tantum a pane, et vino, et carnibus, et aliis nonnullis cibis, et potibus, imo vero magis et magis a cogitationibus, ab auditione, a prava noxiæque colloquutione, ab ira, a livore, a rebus ridendis, et reliquis infandis operibus.

IV.

In externis militum delectibus viri tantummodo, et juvenes seliguntur, senes rejiciuntur, et pueri exploduntur, et servi repudiantur, mulieres vero propter sexus imbecillitatem prorsus fugantur. Verum in certamine, quod secundum Deum agitur, et in pietatis militum delectu senes advocantur, juvenes accurrunt, pueri volant, servi ultro et magna cum fiducia properant; nec rejiciuntur mulieres, sed audacter et viriliter contra diabolum properant, et decertantes victoriam hoste fracto, devictoque gloriosam consequuntur, eumque per triumphum ducunt, et diadema contra adversarios singulis diebus sibi apponunt.

A καὶ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι οὐ παρακούσῃ τῆς ἡμῶν οὐδενίας· πλὴν ἔστω καὶ ἔστιν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις μετὰ τῶν φυλασσόντων τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· οὐ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

B

Εἰ ὁσμή ἰχθύος ποταμίου ἰσχυσεν ἐκβαλεῖν τὸ δαιμόνιον, καὶ μακρὰν φυγαδεῦσαι ἀπὸ τῆς τοῦ Ραγουὴλ θυγατρὸς, πολλῷ μᾶλλον ὁ προσεγγισμὸς τῆς ὁσμῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξελάσει ἀπὸ σοῦ τὸ φιλήδονον πνεῦμα τὸ ἐγκρυπταζόμενον ἐν τοῖς τοῦ σώματος μέλεσι, καὶ ἐξεγείρον τὰ τῆς ἡδονῆς κύματα, καὶ τῆς ἐνθυμίας, τοὺς λογισμοὺς καπνίζον ἀδιαλείπτως.

Γ.

Πλείον τῶν ἀγρίων ἀνέμων τῶν ταραττόντων τὴν θάλατταν χειμάζει τὴν τοῦ ἱερωμένου ψυχὴν ὁ τῆς κενοδοξίας δεινότητος σκόπελος. Μάχου τοίνυν ὑπερ πάντα πρὸς τὴν κενοδοξίαν, καὶ μὴ ἀμερίμως διακίσειαι ὡς μὴδὲν ὑπ' αὐτῆς βλαθησόμενος. Νῆστευε δὲ μὴ μόνον ἀπὸ ἄρτου, καὶ οἴνου, καὶ κρεῶν, καὶ ἄλλων τινῶν βρωμάτων ἢ πομάτων, ἀλλὰ πολὺ πλέον ἀπὸ τῶν λογισμῶν, ἀπὸ ἀκροάσεως, καὶ ἀπὸ λαλιᾶς πονηρᾶς καὶ βλαβερᾶς, ἀπὸ θυμοῦ, καὶ βασκανίας, καὶ γελώων, καὶ τῶν ἐξῆς ἀτοπημάτων.

Δ'.

Ἐν μὲν τοῖς στρατολογήμασι τοῖς ἔξωθεν ἄνδρες μόνον καὶ νεανίαι ἐκλέγονται, γέροντες δὲ παρορῶνται καὶ παῖδες ἀπολείπονται, καὶ δούλοι ἀποδοκμάζονται, γυναῖκες δὲ καὶ ἀποδιώκονται διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀσθενές. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Θεὸν ἀγῶνι, καὶ τῷ στρατολογήματι τῆς εὐσεβείας γέροντες καλοῦνται, καὶ νεανίαι προτρέχουσι, καὶ παῖδες ὁρμῶσι, καὶ δούλοι προθύμως, καὶ μετὰ παρρησίας ἀπαντῶσι, καὶ γυναῖκες οὐκ ἀπόβληται δείκνυνται, ἀλλ' ἐφάλλονται θερμῶς, καὶ ἀνδρείως κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ ἀγωνιζόμεναι νικῶσι τὸν ἐχθρὸν καταπαλαίουσι, καὶ τρόπαια ἱστῶσι, καὶ καταστραφενοῦνται τῶν ἐναντίων καθ' ἐκάστην ἡμέραν.

⁶⁵ I Cor. vii, 20. ⁶⁶ Psal. xxxv, 27. ⁶⁷ Tob. viii, 2.

E.

Νοητῶς ἀνάγνωθι τὸ, « Ἐάν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἐπλοῦς ἦ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. » Σῶμα γὰρ νῦν λέγεται ἡ ψυχὴ, ὀφθαλμὸς δὲ ὁ νοῦς.

Γ.

Ἐν τῷ καιρῷ τοῦ τῆς πορνείας, πολέμου παραίτου τῶν ἐστιατόρων τὰς κλήσεις. Εἰ δὲ ξένος ἀπεντήση σοι, τότε αὐτὸν μὲν θεραπεύσας ἀνάπαυσον, σεαυτὸν δὲ περιεκαλυμμένως τῆ ἀσιτίᾳ καὶ τῆ δόξῃ περιφραξον.

Ζ'. — ΜΑΡΙΑΝῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ὁ ἰατρὸς κἂν κολάζῃ ὀδύνας προσάγων τῷ κάμνοντι, κἂν θάλλῃ καὶ ἀναπαύῃ, κηδεμονικῶς πάντα καὶ μετ' ἐπιστήμης ποιεῖ. Σὺ δὲ, εἰ βούλει μήτε ἐνταῦθα, μήτ' ἐκεῖ δοῦναι δίκας, ἀπαίτησον σεαυτὸν εὐθύνας· εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρίνομεθα. Καὶ πῶς ἂν, φησὶ, δίκας ἑμαυτὸν εἰσπράξω; Ἐγὼ φήσω. Ταπεινώσων ἑαυτὸν, πένθησον καὶ στέναξον ἐπὶ τοῖς παραπτώμασί σου. Οὐ μικρὰ γὰρ τιμωρία καὶ βράτανος τῇ ψυχῇ, τὸ ἀναλογίζεσθαι καὶ θρηγῆν τὰ οικεῖα σφάλματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλη τοῦτό γε ὀδύνη, αἰκία, καὶ κόλασις, καὶ διὰ τοῦτο ἄθλον δικαιοσύνης χαρίζεται Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δι' ἐξομολογήσεως αὐτὸν κατατρώχοντι. « Λέγε γὰρ, φησὶ, πρῶτος τὰς ἀμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς· λέγε, πρὶν ἄλλος σου κατηγορήσῃ, ἵνα δίκαιος γένῃ.

præmium impertitur homini, qui, confessione peracta, semetipsum affligit. « Dic etenim, inquit; prius peccata tua, ut justus fias⁶⁶. » Dic, antequam

Η'. — ΦΛΟΡΕΝΤΙῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ψυχὴ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διαχεῖται καὶ διασκορπίζεται εἰς πᾶν ἀμαρτημάτων εἶδος καὶ γένος. Διὸ φησὶν ὁ Κύριος, ὅτι « Διασκορπιῶ σε ἐν ταῖς χώραις, καὶ διασπερῶ σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν. »

Θ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν μετὰ τὴν εἰς τὸ χεῖρον μεταπτώσων ἀνθρώπος πλανηθῇ, καὶ χειμασθῇ, καὶ κλυδωνισθῇ, εἴθ' ὑστερον συναισθόμενος, καὶ ἀνανήψας ἐπὶ τὸ κατὰ φύσιν παλινδρομήσει καλὸν, τότε λέγει ὁ Θεός, ὅτι « Ἐκλείψει ἡ ἀκαθαρσία σου, καὶ κατακληρονομήσω ἐν σοί, καὶ γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ Κύριος. »

Ι'. — ΥΔΡΟΣΙῶ.

Ἐδδελύξατό σε ἡ στολὴ σου, τουτέστιν, ἡ σὰρξ σου ἐμίσησε τὸν νοῦν σου τὸν μοχθηρὸν ἐπιτάσσοντα αὐτῇ ἀπαύστως ἐργάζεσθαι τὰ ἀπηγορευμένα. Ὅτι δὲ οἱ προστώτες τὰ ὄντονα παρασιωπήσαντες κολασθήσονται ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τῶν ὑπ' αὐτοὺς τετραγμένων, βλέπει τί λέγει ὁ Κύριος· « Ἐάν μὴ κλησῆς, φησὶ, τοῦ φυλάξεσθαι τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ ἄνομος εἰς τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ ἀποθάνεται· τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν σου ζήτησω. »

ΙΑ'. — ΛΙΡΙΑΝῶ.

Λέγεις ὅτι θηελὸν ποτε μηδένα ἀνθρώπων φοβηθῆναι πλὴν τοῦ Θεοῦ. Εἰ τοίνυν τούτων ὁσῶς γλίχῃ κατορθῶσαι, ἀπόταξαι παντὶ τῷ γήινῳ καὶ προσ-

Α

Spiritualiter intelligas velim quod dicitur : « Si oculus tuus simplex est, totum corpus tuum lucidum erit⁶⁸. » Anima enim nunc corpus dicitur, mens oculus.

466 VI.

Cum fornicationis bello oppugnaris, missos facito convivorum accitus. Quod si hospes tibi obviam venerit, tum voluntati illius indulgeas, releva laborem requie; te vero in abscondito siti et jejunio circumvalla.

VII. — MARIANO MONACHO.

Medicus licet tormentis concitet, et doloribus diripiat eum, qui minus commoda valetudine utitur, licet fomentis calidis foveat, licet requie laborem relevet, omnibus accurate et ex artis præscripto defungitur. Tu porro, si tibi in animo est, neque hic, neque alibi pœnas persolvere, ex temetipso pœnas scelerum repete. Siquidem si nos de nobis judicium ageremus, nunquam ab aliis in judicium vocaremur. Et quam ratione, dices, de me supplicium sumam? Ego enuntiabo. Comprime animos, proluge, et ingemisce pro commissis; neque enim pusilla castigatio est, et supplicium animæ, ratiocinatio, et propriorum delictorum luctus, sed ingens hæc quoque agritudo cruciatus est, percussio, et supplicium; ideoque justitiæ semetipsum affligit. « Dic etenim, inquit; prius alius deferat te, ut justus fias.

VIII. — FLORENTIO DIACONO.

Anima a Deo destituta dissolvitur, et in omnem delictorum speciem genusque dissipatur. Propterea dicit Dominus : « 467 Disperdam te in regionibus, et dispergam te in gentibus⁷⁰. »

IX. — Eidem.

Cum in pejora devolutus homo a recta via abetraverit, et immoderata tempestate jactatus fuerit, redactusque in pericula, et tum postmodum in se conversus, usu callidior factus, in innatam probitatem reversus, tum dicit Dominus : « Deficiet immunditia tua, et hæreditabo in te, et agnosces me Dominum⁷¹. »

X. — HYDROSIO.

Abominata est te stola tua; caro nempe tua odit mentem tuam deterrimam vi quodanimodo allicientem ad vitia perficienda. Veruntamen qui aliis præsumt, si quæ opportuna ac necessaria sunt obtulerint, propter sibi obnoxiorum perditionem pœnas eos esse duros, discito ex verbis Domini : « Nisi dixeris impio, ut declinet a via sua, exlex ipse in peccato suo morietur; sanguinem nihilominus illius de manibus tuis requiram⁷². »

XI. — LIRIANO.

Inquis : Vellea aliquando nullum hominem, unus si Deus excipiatur, timere. Si hæc integerime præstare appetis, rebus terrenis ac tempora-

⁶⁶ Matth. vi, 22. ⁶⁸ Isa. xliiii, 26. ⁷⁰ Levit. xxvi, 32, 33. ⁷¹ Ezech. xii, 15, 16. ⁷² Ezech. iii, 19-20.

riis renuntia, nulliusque prorsus in possessione esto, et ego reddo tibi verba tua: Non reformidabis, neque consulam, neque præfectum, non plebeculum, non insidiatores, non piratas, non principem, non regem, neque **468** dæmones ipsos, et in mundo dominantem diabolum.

XII. — PANOLBIO.

Quid extra excedis, et in locorum productiorem longinquitatem te subtrahis, mi vir? Animo repete, te viduæ filium esse ⁷³, nempe constitutionis omni justitia menteque prævalida vacuæ, qui in sepulcrum exportaris a pravus carnisque affectibus, et spurcitiæ deditis dæmonibus, animam gesticulis. Proptereaque preces effunde cum lacrymis, ut Christus Dominus non dedignetur atrectare loculum, ærumnosum scilicet corpus; et portatores locum teneant, nempe a cursu mortiferæ malitiæ conulescant; namque si illi tempus intermiserint, et ad pejora progressus impediatur, humana mens admirabiliter resurget, et vivens porrigetur supernæ nostræ matri Hierusalem, quæ præter modum jacuit in lacrymis et gemitu. «Vox enim, inquit, in Rhama audita est ⁷⁴, » in altissimis scilicet. Rhama siquidem *altitudinem* notat, ubi lacrymæ, et ejulatus, et immensus planctus, propter nutans fluctuansque humanum genus sit.

XIII. — ARISTOBULO EPISCOPO.

Eximii Jobi vestigia persequere, qui sanie abradebat, et ulcerum vermes aversabatur ⁷⁵, et curas omnes præsentis sæculi absterge, lutulentas cogitationes abdicans, et voluptates terrenas instar vermium in te delitescens. Nam ut Job luce, et palam, **469** ita et tu debes in occulto decertare, et conflictari, ut chorum angelorum hilaritate conspergas. Quemadmodum enim lætitia gesticunt angeli Dei, nobis respiscensibus, et ad salutaria consilia redeuntibus; pari sic rursus mœrore afficiuntur, et gemunt, cum aspexerint nos volenti animo dæmonibus propter peccatum inservientes.

XIV. — CHONIO SILENTIARIO.

Quid perages? quid aggressurus es, cum vitæ terminus accesserit? cum facultates vivendi decesserint? cum urgebit te consilii inopia et afflictio? cum de te medici mentem demittent? cum spem omnem tuæ salutis familiares abjecerint? Cum asso anhelitu spissoque vexatus, et febrim inmani interiora adustus atque confectus, mediis præcordiis suspirabis, et non adfuerit, qui una tecum contrahat animum? cum nox profunda advenerit, nullusque sit, qui auxilio tibi esse queat; mors prope sit; qui te conducturi sunt, premant nonnulli angeli tristes et inclementes? Cum arripient te tremendæ potestates, et obligatam animam, et sceleribus nimio multo gravem, et ad hæc mentem convertentem, et sortem suam absque vocis instrumento ejulantem trahent. Tandem ejulatus

καίρω πράγματι, καὶ μηδὲν εἰς τὸ παντελὲς ἔχει. Κἀγὼ σοὶ ἀντιφωνῶ, ὅτι οὐ φοβηθήσῃ οὐδένα, οὐχ ὑπατον, οὐχ ὑπαρχον, οὐ δῆμον, οὐ ληστὰς, οὐ πειρατὰς, οὐκ ἀρχοντα, οὐ βασιλέα, οὐδὲ αὐτοὺς τοὺς δαίμονας, καὶ τὸν κοσμοκράτορα διάβολον.

IB'. — ΠΑΝΟΛΒΙΟ.

Τί ἔξω, καὶ μακροτέραν ἀποτρέχεις, ἄνθρωπε; Σαυτὸν γὰρ νόησον υἱὸν χήρας ὑπάρχειν, δηλαδὴ καταστάσιως χηρευούσης ἀπὸ δικαίου φρονήματος, καὶ ἰσχυρογνώμονος· ἐκφερόμενος πρὸς τάφον ὑπὸ τῶν κακῶν τὴν ψυχὴν βασταζόντων παθῶν τε σπρικῶν, καὶ δαιμόνων φιλορρημάτων. Καὶ διὰ τοῦτο εὐξαι μετὰ δακρῶν, ἵνα ὁ Δεσπότης Χριστὸς καταξιώσῃ ἀψασθαι τῆς σοροῦ, ὅπερ ἐστὶ τὸ πολυπαθὲς σῶμα· καὶ οἱ βαστάζοντες στήσονται, τουτέστι παύσονται τοῦ δρόμου τῆς νεκροφόρου κακίας· παυσάμενων γὰρ αὐτῶν, καὶ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον προκοπῆς ἐμποδισθέντων, ἀναστήσεται παραδόξως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καὶ παραδοθήσεται ζῶν τῇ ἄνω ἡμῶν μητέρι Ἱερουσαλὴμ πολλὰ ὀδυρομένη καὶ πενθοῦση. «Φωνὴ γὰρ, φησὶν, ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, » τουτέστι· ἐν ὑψίστοις. Ῥαμὰ γὰρ ὑψὸς δηλοῖ, ἐνθα θρήνος, καὶ κλαυθμὸς, καὶ ὀδυρμὸς πολὺς διὰ τὴν πταίουσαν ἀνθρωπότητα γίνεται.

IF'. — ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛῸ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.

Μίμου τὸν μέγαν Ἰὼδ ἐπιξέοντα τὸν ἰχώρα, καὶ τοὺς σκώληκας τῶν τραυμάτων ἀπομυσατόμενον, καὶ ἀποκάθαρον πᾶσαν φροντίδα τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀποτιθέμενος τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς, καὶ τὰς γητνας ἠδονὰς δίχην σκωλήκων ἐμφωλευούσας σοι. Εἰ γὰρ Ἰὼδ κατὰ τὸ φαινόμενον, ὀφείλεις σὺ κατὰ τὸ κρυπτόμενον διαθῆσαι διαγωνίσασθαι, ἵνα τὸν χορὸν τῶν ἀγγέλων χαροποιήσῃς. Ὅσπερ δὲ χαίρουσιν οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ μετανοούντων ἡμῶν, καὶ ἐπιστρεφόντων πρὸς τὴν σωτηρίαν· εὖτω πάλιν λυποῦνται καὶ στενάζουσιν, ὅταν νοήσωσιν ἡμᾶς τοὺς δαίμοσιν ἐκουσίως διὰ τῆς ἀμαρτίας δουλεύοντας.

IA'. — ΧΙΟΝΙῸ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙῸ.

Τί ποιήσεις; τί δράσεις, ὅταν τὸ τέρμα τοῦ βίου ἐλεύσῃται. ὅταν ἐπιλείπωσι τῆς ζωῆς αἱ ἀφορμαί, ὅταν ἐπέλθοι σοὶ ἀπορία καὶ θλίψις, ὅταν ἀπαγορευώσῃ σε οἱ ἰατροί, ὅταν ἀπὸ τῶν οἰκειῶν ἀπογνωσθῆς; ὅταν ἀσθματι ξηρῷ καὶ πικρῷ συνεχόμενος πυρετοῦ λαύρου διακαίοντος τὰ ἔνδοα καὶ ὑπομύχοντος, στενάξεις μὲν ἀπὸ μέσης καρδίας, τὸν δὲ συλλυπούμενον οὐχ εὐρήσεις; ὅταν φθᾶσῃ νύξ βαθεῖα, καὶ μηδεὶς παρῆ ὁ βοηθῆσαι δυνάμενος, ὁ θάνατος παρέστηκεν, οἱ ἀπάγοντες κατεπεύγουσιν, ἄγγελοι τινες κατρεῖς καὶ ἀπότομοι; ὅταν ἐπιλαμβάνονται σοὺ αἱ φοβεραὶ δυνάμεις, καὶ ἔλκωσι τὴν ψυχὴν δεδεμένην, ταῖς ἀμαρτίαις πυκνὰ μεταστρεφομένην πρὸς τὰ ὕδα, καὶ ἀποδυρομένην ἀνευ φωνῆς τοῦ ὀργάνου; Λοιπὸν τῶν θρήνων ἀποκλεισθέντων, ὧ πόσα πανθήσεις; σεαυτὸν τότε! πόσα στενάξεις ἀπρακτα μετακλαίων ἐπὶ τοῖς

⁷³ Luc. vii, 12. ⁷⁴ Matth. ii, 18. ⁷⁵ Job ii, 8.

κακῶς βουλευθεῖσιν. Ὅταν ἴδῃς μετὰ ταῦτα τὴν φαι-
 ῥότετητα τῶν δικαίων ἐν τῇ λαμπρᾷ τῶν οὐρανίων
 δώρων δianoμῇ, καὶ τὴν κατῆφειαν τῶν ἀμαρτωλῶν
 ἐν τῷ σκότει τῷ βαθυτάτῳ, ποῖα ῥήματα τὸ τηλικάδε
 φησεις; Ποῖα ἔρεις τότε δονώμενος τὴν καρδίαν; Αἶ
 με, μὴ ἀπορρίψαι τὸ φορτίον τῆς ἀμαρτίας διὰ τῆς
 μετανοίας ἐκβόλου τυχαίουσης τῆς ἀποθέσεως! Αἶ
 με, τὰς κηλίδας μὴ ἀποπλύνασθαι, ἀλλ' ἐστιγμένον
 εἶναι ταῖς ἀνομίαις! Νῦν ἂν ἤμην μετὰ τῶν ἀγγέλων
 ἑορταζῶν, καὶ κατευφραίνόμενος, νῦν ἐν τοῖς αἰω-
 νίοις ἀγαθοῖς ἐνετρώφω. Ὡ τῶν πονηρῶν βουλευ-
 μάτων! διὰ πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἀπολαυσιν ἀθάνατα
 βασανίζομαι, διὰ ἡδονὴν σαρκὸς τῷ αἰωνίῳ πυρὶ
 παραδίδομαι. Ἐδιδασκόμην, καὶ οὐ προσείχον. Δι-
 εμαρτύραντό μοι τινες τῶν εὐσεβούντων, ἐγὼ δὲ
 κατεγέλω. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔρεις, ἀποκλαιό-
 μενος σεαυτὸν, ἂν παρακούτης τῶν καλῶν παρα-
 κλήσεων, καὶ τῶν ὑπομνήσεων, καὶ ἀνάπαστος γε-
 νόμενος ἐπενεχθήσῃ ἐπ' ἐκείνον τὸν χῶρον, ἔνθα οὐ-
 δὲν ὀνήσει τῶν μετανοεῖν, καὶ κλαίειν, καὶ στένειν
 σὲ πειθόντων. Ὡδὲ γὰρ χρεια τοῦτων τῶν ἐπικου-
 ρημάτων, οὐκ ἐκείσε.

gariusque in ea loca addicaris, in quibus neque
 etum ullum afferunt. Hic etenim, non illic similes

IE'. — OPIBASIO.

Εἰ καὶ αὐτεξουσίῳ τῆς προαιρέσεως τετιμήμεθα,
 ἀλλ' ὅμως ἐκτὸς τῆς ἀνωθεν συμμαχίας οὐδὲν τῶν
 ἀνδραγαθημάτων ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ παρόντος βίου ἐπι-
 πλέσαι δυνάμεθα. οἶδα γὰρ, φησὶν, ὅτι οὐ τοῦ
 ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ; οὐδὲ πορευέσεται ἀνὴρ κατ-
 ὀρθῶσαι πορείαν αὐτοῦ. » Μὴ τοίνυν ἑαυτοῖς μόνοις
 λογισώμεθα τῶν ἀγώνων τὰ τρόπαια. Ἡμέτερον
 μὲν ἐστὶ τὸ προελεσθαι μόνον τὸ κρείττον καὶ σπου-
 δάσαι, Θεοῦ δὲ τὸ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν ἀγαθὴν
 ἔφεισιν.

IG'. — ANTIOXO.

Μὴ δκνον καὶ προφάσεις ἀσυφόρους προβάλλου,
 μηδὲως τολμᾶν ἱκετεύειν τὸν Κύριον διὰ τὴν πέναν
 τῶν ἀρετῶν. Οὕτως γὰρ ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, « Καὶ
 ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλί-
 ψων αὐτοῦ ἐρρύτατο αὐτόν. » Τί δ' ἂν εἴη θλιωδέ-
 στερον ἀμαρτίας τοῖς ἑαυτῶν ἐπιγνώμοσι καὶ συν-
 ασθομένοις;

IZ'. — HEGESIPPO MONACHO.

Ἐπηρεας, ἀρετῆς μὲν ἀπεγοινίσθαι μακρὰν, πάν-
 τας δὲ τοὺς ἱναρέτους ἄνδρας εὐθύμως ἀνευφημεῖν,
 καὶ κροτεῖν, καὶ δοξάζειν, καὶ μάλιστα τὸν μέγαν
 Πουχαστὴν Πουρβινον, τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο καὶ
 Χριστοφόρον σκαῦος. Γίνωσκε τοίνυν, ὅτι ὁ ἀπο-
 λεχόμενος τοὺς τραπίμους τῆς ἀρετῆς οὐ μετρίως
 περδαίνει, διότι τὰ δευτερεῖα κομίζεται τῶν ἐκείνοις
 ἰσθησομένων στεφάνων. Σφοδρῶς δὲ καγὼ καθέστηκα
 φίλος καὶ ἐπαινήτης τοῦ προλεχθέντος ἀνδρός.

A completis, quantum tum temetipsum deplorabis!
 Quot suspiria frustra edes de male conceptis pa-
 tratisque indolens? Cum postmodum justorum
 hilaritatem in splendida munerum caelestium par-
 titione, et flagitiosorum tristitiam in tenebris ob-
 scurissimis 470 aspexeris; quas tum voces ore
 emittes? Quæ tum verba effundes, corde indolens?
 Væ mihi, quod onus scelerum media pœnitentia,
 cum depositio eorum facilis erat atque expedita,
 non deposuerim! Væ mihi, quod maculas non ab-
 luerim, sed scelestis facinoribus consignatus ne-
 glexerim! Nunc equidem cum angelis consuesce-
 rem dies festos agens, et animo gaudens; nunc in
 sempiternis bonis hilarescerem. O consilia prava!
 ob temporarium commisi turpis gustatum infinito
 B tempore noxis addicor! ob carnis voluptatem pe-
 renni igni contrador? Præcepta et rationes bene
 vivendi perdocebar, nec mente attendebam. Multi
 mihi testes antiquæ religionis exemplaria rem
 confirmabant, et ipse eos facete cludebam. Hæc,
 et similia enuntiabis temetipsum deplorans, si
 missas feceris rectas adhortationes, et monitiones,
 pœnitentia, neque planctus, neque suspiria fru-
 suppetiæ opus sunt.

XV. — ORIBASIO.

Etsi hic optio soluta nobis est eligendi, libertate
 arbitrii donatis nihilominus alisque superato au-
 xilio, nihil incipere, quod feliciter exeat in præ-
 senti vita, et ad summum perducere possumus.
 Namque dicitur: « Scio, quia non est hominis via
 ejus, nec viri est, ut ambulet, et dirigat gressus
 suos 76. » Ne itaque nobismet ipsis contentionum
 triumphos dedamus. In hac siquidem re partes
 habemus, melius tantum eligendi, in idque no-
 stros conatus intendendi; ad Deum vero attinet
 nostris desideriis extremum actum addere.

471 XVI. — ANTIOCHO.

Ne laboris consequentis metum, neque tergiver-
 sationes, easque inutiles proponas, et te prorsus
 tanto ausu non esse, ut Dominum precibus vocas
 ob defectum virtutum. Sic enim panperculus vociferatus est: « Et Dominus exaudivit eum, et ex
 tribulationibus ejus eripuit eum 77. » Quid porro
 peccato ipso luctuosius iis, qui cognitione sui am-
 plissima valent, et pondus commissorum persen-
 diunt?

XVII. — HEGESIPPO MONACHO.

Dixisti te a virtute longe longeque esse disclu-
 sum, omnes nihilominus viros integritati vitæ de-
 ditos promptissime celebrare et plausu excipere
 admirationeque prosequi, interque eos magnum
 Hesychastem Ruffinum, cœleste illud et Christige-
 num vas. Noscito itaque eos, qui virtutis alumnos
 sibi comites asciscunt, non modicum quæstum sibi
 facere, cum secundas corollas illis tribuendas in
 lucro deportent. Mihi etiam est cum illo arctissima
 necessitudo, et viri illius laudes summopere ef-
 fero.

XVIII. — LETORIO MONACHO.

Nullius adeo in egestate sumus, ut temporis. Ars quidem longa est, vita nostra brevis, propeque est vitæ finis. Abrumpe somnos, mi vir.

472 XIX. — PRIMO SUBDIACONO.

Audisti Deum a suorum præceptorum omissiones in perpressionibus tristitiæ, et in actiones liberis hominibus indignissimas æque atque turpissimas dedere, ut scribit Apostolus; « Tradidit illos Deus in passiones ignominia, et in prava desideria ⁷⁸. » Cum itaque nescio cujus dictum audimus: sol non visus hominem in foveam dejecit; non id commiscimur solem, luce sua omnia collustrantem, cum, qui renuerat illum aspicere, in foveam projecisse; sed in fossam dejectionis causam fuisse nullam luminis copiam. Sic quoque Deus non attento animo excipientem suas sanctiones et comminationes, præceptaque splendida, rejectum in peccatorum foveam dejecit.

XX. — CASSANDRIO.

Parva in præsentia via sunt, labor, et opera, et sudor; maxima vero atque infinita, et nullo numero exputabilia munera sempiterna, quæ perabunde Christus recompensabit virtutis studiosis atque cultoribus. Antequam æternæ noxæ aggrediantur, penitentia remedium usurpemus, quod nullum unquam Deus avergatur eorum, qui habitu miserando, et verbis humilibus accurrunt. Qui enim ob propria peccata dedicat se lacrymis, et illi consolatione ingenti permulcentur.

473 XXI. — DAGLAIPHΟ.

Quæstuosum admodum est, meliorem mentem erga Dominum de die in diem non in aliud tempus transportare, neque negligere, neque animum demittere, nec per transennam aspicere, sed errores confiteri. Namque per Isaiam Dominus noster edicit: « Dic tu primus peccata tua, ut justificeris ⁷⁹. » Nam si ita te in confessione, et precibus, et condensis supplicationibus gesseris, quam citissime audies Dominum tibi respondentem: « Ego sum, qui deleo peccata tua, et scelera tua ⁸⁰. »

XXII. — CALLIOPIO.

Quam perpulchra et mirifica est retributio, quæ regeritur homini ad Deum colendum in mature acceleranti; Dei rursus refugio nulla interposita mora, nec requie, proprio famulo familiarissime utendi, et sese cum eo conjungendi, ingenue sincereque currente, et ad placita Domini festinante! Desiderabile equidem est, tremere animo ac reformidare, ne a vita sempiterna, et divino lumine, et Spiritus sancti splendore discludaris.

XXIII. — ARAXIO.

Cum intelligimus illa divinorum eloquiorum verba; « Solve calcamentum tuum ⁸¹; » scire debemus nobis imperari priores mores et pravos habitus rejicere, seponereque et respicere.

A IH'. — ΛΗΤΟΡΙΟ ΜΟΝΑΧΟ.

Οὐδενὸς οὕτως ὡς χρόνου δεόμεθα. Καὶ ἡ μὲν τέχνη μακρὰ, βραχὺς δὲ ὁ βίος ἡμῶν· ἐγγὺς τὸ τέλος τῆς ζωῆς· Γρηγόρησον, ἀνθρώπε.

IΘ'. — ΠΡΙΜΟ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟ.

Ἐπίθου, ὡς ὁ Θεὸς τοὺς καταφρονούντας τῶν αὐτοῦ ἐνταλάτων εἰς τὰ πάθη ἐκδίδουσι τῆς ἀθυμίας, καὶ εἰς τὰς πράξεις τὰς λαν ἀνδραποδώδεις καὶ βυπαρὰς, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι « Παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας καὶ φαῦλα ἐπιτηδεύματα. » Ἀκούσας τοίνυν, ὅτι ὡςπερὶ τινος εἰπόντος, ὅτι μὴ ὄφθεις ὁ ἥλιος τὸν ἀνθρώπον τῷ βοθῶνι ἐβρίψεν, οὐχὶ λογιζόμεθα τοῦτο, ὅτι ὁ φωστὴρ τὸν μὴ βουληθέντα πρὸς αὐτὸν ἰδεῖν εἰς τὸν βόθρον ἀπέσωτο, ἀλλ' ὅτι αἰτίον ἐστὶ τῆς εἰς τὸν βόθρον καταπτώσεως τὸ μὴ μετέχειν τοῦ φωτός. Οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τὸν μὴ προσέχοντα τοῖς νόμοις αὐτοῦ, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς, καὶ ταῖς φωταυγέειν ἐντολαῖς ἀπώσάμενος, τοῦτον εἰς τὸν βόθρον ῥίπτει τῆς ἀμαρτίας.

Κ'. — ΚΑΣΣΑΝΔΡΙΟ.

Ὀλίγος ἐστὶν ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ κόπος, καὶ πόνος, καὶ ἰσθμὸς, μέγала δὲ καὶ πολλὰ, καὶ μὴ ἔχοντα ἀριθμὸν τὰ αἰώνια δωρήματα, ἅπερ διὰ φιλῶς δώσει Χριστὸς τοῖς τῆς ἀρετῆς ἐρασταῖς καὶ ἐργάταις. Πρὸ τοῦ καιροῦ τῶν αἰωνίων κολάσεων χρῆσώμεθα τῷ φαρμάκῳ τῆς μετανοίας, ὅτι οὐδένα ποτὲ ἀποστρέφεται ὁ Θεός, τῶν μετὰ οἰκτροῦ σχηματός, καὶ λόγων ἐλεεινῶν προσερχομένων αὐτῷ. Ὅσοι γὰρ κατακλαίουσι τὰ ἑαυτῶν παραπτώματα, πολλῆς ὑπάρχουσι παρηγορίας.

ΚΑ'. — ΔΑΓΛΑΙΦΟ.

Χρήσιμον τὸ μὴ ἀναβάλλεσθαι ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐπιστρέφαι πρὸς Κύριον, μηδὲ ἀμελεῖν, καὶ βραθυμεῖν, καὶ ὀκνεῖν, ἀλλ' ἐξομολογεῖσθαι τὰ πταισματα. Λέγει γὰρ διὰ τοῦ Ἠσαίου ὁ Θεσπότης ἡμῶν· « Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀμαρτίας, ἵνα δικαιωθῆς. » Ἐὰν γὰρ καὶ σὺ τὸν τρόπον τοῦτον διατεθῆς ἐν ἐξομολογήσει, καὶ δεήσει, καὶ λιταῖς πικροτέραις, οὐ βραδύτως ἀκούσαι τοῦ Κυρίου ἀποκρινομένου σοι· « Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀμαρτίας σου καὶ τὰς ἀνομίας σου. »

ΚΒ'. — ΚΑΛΛΙΟΠΙΟ.

Ὡς καὶ καὶ θαυμαστὴ ἡ ἀντίδοσις τοῦ μὲν ἀνθρώπου σπεύδοντος τὸν Θεὸν θεραπεύειν, τοῦ δὲ Θεοῦ ἀνυπερόβως ἐξοικειοῦσθαι τὸν ἑαυτοῦ οἰκέτην γνησίως καὶ ἀνοθεύτως τρέχοντα ἐπὶ τὴν ἀρέσκειαν τοῦ Θεσπότη. Ἐράσμιον δὲ τῷ Θεῷ τὸ φρίττειν, καὶ δεδοκέναι μὴ ἀποσχονίσθαι τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκλήψεως.

ΚΓ'. — ΑΡΑΣΙΟ.

Ὅταν ἀκούωμεν τῆς θείας λεγούσης Γραφῆς· « Ἄσπον τὸ ὑπόδημά σου, » εἶδέναι ὀφειλομέν, ὅτι κλευόμεθα τὴν προτέραν συνήθειαν καὶ καχεξίαν διωθίσθαι. ἀποτίθεσθαί τε καὶ ἀποβάλλειν.

⁷⁸ Rom. i, 26. ⁷⁹ Isa. XLIII, 26. ⁸⁰ ibid. 25. ⁸¹ Exod. III, 5.

ΚΔ'. — ΠΑΡΝΑΣΙΩ ΦΗΣΚΩ.

Ἦδονή ἀγκιστρὸν ἐστὶ τοῦ διαβόλου πρὸς ἀπώλειαν ἔλκον. Ἦδονή πρόξενος γίνεται αἰωνίου πυρός. Ἦδονή τροφὸς ὑπάρχει σκώληκος ἀκοιμήτου. Ἦδονή θάνατός ἐστι τῆς ἀθανάτου ψυχῆς. Ἦδονή πρὸς ὄλιγον πιαίνει τῶν ἀφρόνων τὴν φάρυγγα, ὕστερον μέντοι πικροτέρας ἀψινοῦσι τὰς ἀναδόσεις ποιεῖται. Ἦδονή θερμῶς μὲν καὶ ἐμμανῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν, βραχίως προτρέπεται τὸν ἄνθρωπον ἀπολαῦσαι τῆς δυσωδίας καὶ ψυχροδραβῆς ἀκαθαρσίας· μετὰ δὲ τὸ τέλοςθῆναι τὸ μίσημα, μέμψεις καὶ ὀδύνας καρδιακὰς, καὶ λύπας, καὶ ταραχὰς, καὶ φόβους χαρίζεται τῷ δελεασθέντι καὶ ἐξαιπατηθέντι διὰ τῆς ἐπινοειδίστου καὶ κατηραμένης γλυκατίας.

ΚΕ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Ἡμέρας, φησὶν, ἐκέκραξα. καὶ ἐν νυκτὶ ἐναντίον σου, Κύριε ὁ Θεός μου. » Ὅρῃς πῶς ὁ Δαυὶδ ὁ θεοπρόσιος ὑποτύπωσης γίνεται πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως λιτανεύειν, καὶ μὴ καταφέρεισθαι εἰς ἀκηρίαν; Καὶ εἰκότως, εἰ πολλάκις τὰ μέγιστα ὠφεληθῆμεν ἀνδρὶ τινι ἀγαθῷ συντυχόντες, πηλίκᾳ κερδανούμεν καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα προσδιαλεγόμενοι δι' εὐχῆς καὶ ψαλμωδίας τῷ τῶν ὄλων Δεσπότῃ Χριστῷ;

ΚΖ'. — ΒΗΡΥΛΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τίς ἄρα τῶν εὐφρονούντων βουλήσεται περιαντλεῖσθαι βορβόροις; Τίς ἄρα τῶν καλῶς λογισομένων θελήσει ὀσφραίνεσθαι σήψεως, καὶ ποθεῖν τοὺς σκώληκας, καὶ στέργειν τῆς δυσωδίας τοὺς ῥύακας; Τίς ποτε ἀνέξεται παρακαθῆσθαι τῇ ἐξόδῳ τῶν ἀφροδίωνων, καὶ ταῖς διεκβολαῖς τῶν ἀκαθάρτων τῆς πύλων ὑπονόμων, καὶ θεᾶσθαι διὰ παντὸς ἀνθρώπινα σκύβαλα, καὶ ἀηδῆ φορυτὸν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι δυσωδῶν ἀποκλυσμάτων, καὶ ὀχετῶν, παντοίας ὀξωδίας πεπληρωμένων; Τίς ἄρα καταδέξεται καταθαίνειν καθεκάστην ἡμέραν εἰς λάκκον ταλαιπωρίας καὶ ἰλὺν ἀπωλείας, κατὰ τὸ γεγραμμένον; Τίς ἄρα τῶν ὑβρωδούντων τὸ θεῖον αἰρήσεται ποτε τῶν σηπεδόνων τῆς Καλλινίκης ἐπιδικάζεσθαι κατὰ τὴν σὴν ἀβελτηρίαν;

ΚΖ'. — ΣΑΒΙΝΩ.

Εὐρύνειν θεὸν τὰς τῆς ψυχῆς ἀποθήκας διὰ πίστεως μεγάλης καὶ ἔργων ἐπαινουμένων, ὅπως δοχεῖον γενώμεθα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. « Πλάτυνον γὰρ, φησὶ, τὸ στόμα τοῦ νοητοῦ ἀνθρώπου. » Ὅταν γὰρ καθάπερ μικρὰ κελιδῶν, τὸ στόμα τῆς διανοίας ἀνοίξωμεν, τῆς εὐτελείας καὶ τῆς βραχύτητος τῆς οἰκίας [ἐν] αἰσθήσει γινόμενοι, καὶ τοῦ τῆς ταπεινώσεως σώματος, ὅλη τῇ ψυχῇ πρὸς Θεὸν ἀνανεύσαντες, οὐ βραδύνει τοῦ Κυρίου ἡ χάρις τοῦ ἐπιφοιτῆσαι ἡμῖν, καὶ ὅτ' παραγενομένη τροφὴν δίδωσι καθάπερ νεοσσὸν τινι κεχτηνότη, μεταδίδωσι δὲ, ὡς εἴρηται, τῆς θείας κρηγορίας, θεῶν νοημάτων, θεῶν γλυκυθυμίας, θεῶν κατανώξεως, θεῶν φόβου, καὶ σοφίας, καὶ πό-

A

474 XXIV. — PARNASIO PHESCO.

Voluptas est diaboli hamus ad perditionem conducens. Voluptas sempiternum ignem conciliat. Voluptas vermis nunquam obdormientis altrix est. Voluptas nullo modo debilis animæ interitus existit. Voluptas parvum ad tempus excordium guttur opimat, et postmodum absinthio amariores ractus reddit. Voluptas rapide furiosæque et, ut ita dicam, vi ac necessitate ad putridam et animæ exitiabilem fœditatem cogit; cum vero labes illa turpitudinis ad finem perducta sit, et dolores cordi intimos, et mœrores, et perturbationes, et timores hac impuritate correpto, et a criminosa atque maledictis onerata dulcedine decepto impertitur.

B

XXV. — THEODORO MONACHO.

« In die, dicitur, clamavi et nocte coram te, Domine Deus meus ». Vides, quam ratione divinus David exemplar nobis proponit, ad perpetuas preces effluendas, et nunquam in tædium, aut illarum neglectum declinandum? Et jure merito, si sæpissime magno nobis usui multis in rebus viri alicujus probi colloquium fuit; quæ ipsi non consequemur, integras noctes diesque per preces et psalmodias, omnium Christo Domino colloquentes?

XXVI. — BERYLLO MONACHO.

Quis ergo, dummodo sano cerebro est, ex facibus 475 aquam hauriet perliberter? Quis, dummodo a sensu mentis abstractus non est, delicias sibi parabit odoris in putredine, et vermes emagigabit, et putoris profluvia deliget? Quis unquam sustinebit prope cloacarum egressa, et urbis rerum lutulentarum ejectionem in ipsis cuniculis assidere, et indesinenter humana retrimenta oculis percipere, et infecta gravique immunditie, et inquinamenti pessime olentibus, et canalibus putore plenis perfrui? Quis in lacum ærumnarum dies singulos, et lutum perditionis descendere, ut scriptum est, æquo animo ferat? Quis tandem Deum formidans unquam amplexabitur, ob Callinices putredinem, in judicium vocari, ut tu plane, nihil sapiens, facis?

XXVII. — SABINO.

Collatandæ sunt animæ apothecæ fide ingenti, atque gloriosis operibus, ut gratiæ divinæ receptaculum evadamus. « Dilata enim, ait, intellectualis hominis os ». Namque cum veluti paucilla hirundo, os mentis adaperiemus, nostra sorte ac vilitate, et corporis depressione animo comprehensis, tota mente ad Deum conversi, non tergiversatur divina gratia ad nos commeare; et ubi pervenerit, veluti pullo, qui adaperto ore escam exposcit, cibum porrigit, unaque cum eo facit consortes divinæ consolationis, divinarum meditationum, divinæ animi oblectationis, divinæ compunctionis, divini timoris, et sapientiæ, et di-

⁵² Psal. LXXXVII, 2. ⁵³ Psal. LXXX, 11.

vinæ lætitiæ, et jubilationis, et absconditorum, A
eorumque magnorum mysteriorum revelationis.

476 XXVIII. — GAUDENTIO SILENTIARIO.

« Descende, ait, in mysticum hortum, et comede fructus arborum ⁶¹. » Itaque si jam assequimur eum, qui providentissime in hortum ab ipso, et in sui ipsius gratiam conditum, descendit, id est in mundum apud nos, afferamus ipsi fructus evangelicos, quos suavissime comedit, gaudium nempe, charitatem, pacem, tolerantiam, probitatem, ingenuitatem, fidem, placabilitatem, et ante omnia continentiam, de quibus nulla lex exstat : neque enim legi subjicimur, sed gratis, uti filii veri, candidi et probi, et ad paterna consilia omnia parati.

XXIX. — VITALIO SUBDIACONO.

Omnibus hominibus, qui a dæmonibus ingestis cogitationibus incassum ex virtute in improbitatem et habitum nequissimum prolabantur, plane prorsusque multum laborem, et operam insumendam esse sæpe sæpius audivimus, cum inflatu divino pronuntiatum sit : Persecutionem passi sumus, et laboravimus, nec potuimus requiescere ⁶².

XXX. — Eidem.

« Recordamini, ait, qui longe estis a Domino, et Hierusalem ascendat super cor eorum ⁶³. » Hierusalem esse ego autumo pacificam animæ constitutionem. Namque qui longe procul propter mentis vitiositatem a Domino remoti fuistis, nunc ipsi per bonam spem et fidem precesque adhærescite. « Memor, inquit, fui Domini, 477 et lætatus sum ⁶⁴. » Deus etenim tempore angustiarum, et cum res conclamata ac deperdita est, in memoriam regressus, non tantum mœrores exstinguit, sed lætitiâ quoque ingerit, inenarrabili solatio cor tentationum mole exsiccatur, et agens jam animam magnitudine affectionum permulcens. Bonum est itaque, quod insinuat, Recordamini : neque enim est, qui in morte perditionis Jesum Christum animo suo repræsentet.

XXXI. — PAULO ARCHIMANDRITÆ.

Qui sibi obnoxius in verbo divino actiosa et ingenti alacritate non sustentat, in flagella intellectualia dorsum præparet, generosaque animo univ⁶⁵ersas tentationes perferat.

XXXII. — JULIANO.

Legisti in Ezechiele seniores incensum adolescentes dæmonibus in occulto cubiculo, dicentesque : « Dereliquit Deus terram, et non videt, quæ a nobis in reconditis fiunt ⁶⁶. » Si hæc attente percurristi, cave, ne tu quoque in arcana animi cellula turpium affectionum idola exprimas, eaque æque ac si dii essent, tibi propities, et veneratione colas. Arcana vero animæ cellulam esse prævatinatum est, in qua multa scelera committuntur,

θου, θείας χαρᾶς καὶ ἀποκαλύψεως μεγάλων μυστηρίων.

KH'. — ΓΑΥΔΕΝΤΙΩ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΩ.

« Κατάβηθι, φησίν, εἰς τὸν μυστικὸν κήπον, καὶ φάγε ἀκρόδρυα. » Εἰ τοίνυν ἐγνωμὲν τὸν Κύριον καταβάνατα οἰκονομικῶς εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ κτισθέντα κήπον, τουτέστιν εἰς τὸν παρ' ἡμῖν κόσμον, καρποφορήσωμεν αὐτῷ καρποῦς εὐαγγελικούς, οὓς καὶ ἥδιστα ἐσθίει, οἷον χαρὰν, ἀγάπην, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότητα, ἀγαθουσύνην, πίστιν, πραότητα, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐγκράτειαν, καθ' ὧν οὐ κεῖται νόμος· οὐ γὰρ ἐσμεν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν, ὡς υἱοὶ τινες γνήσιοι καὶ εὐεῖκτοι τῶν πατρικῶν πάντων.

D KΘ'. — ΒΙΤΑΛΙΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἵτι πᾶς ἄνθρωπος ὑπὸ τῶν δαιμονιωδῶν λογισμῶν, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς μάτην πεσὼν εἰς φαυλότητα, καὶ ἔξιν πονηροτάτην, κοπιᾷσαι πάντως καὶ μοχθήσει, ἤκουσα πολλάκις λεγούσης τῆς προφητείας, ὅτι Ἐδιώχθημεν καὶ ἐκοπιάσαμεν, καὶ οὐκ ἔδυνήθημεν ἀναπαύσασθαι.

Λ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Μνήσθητε, φησίν, οἱ μακρόθεν τοῦ Κυρίου, καὶ Ἱερουσαλήμ ἀναβήτω εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν. » Ἱερουσαλήμ δὲ λέγω τὴν εἰρηνηκὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς. Οἱ γὰρ πρώην μακρυνθέντες τοῦ Κυρίου διὰ φαυλότητα γνώμης, νῦν κολληθήτε αὐτῷ δι' ἀγαθῆς ἐλπίδος, καὶ πίστεως, καὶ εὐχῆς. « Ἐμνήσθη τὸν Κύριον, φησίν, καὶ εὐφράνθη. » Θεὸς γὰρ μνημονευθεὶς ἐν καιρῷ στενοχωρίας, καὶ βαθείας τῶν ψυχῶν ἀπογνώσεως, οὐ μόνον τὰς λύπας σθένυστιν, ἀλλὰ καὶ εὐφροσύνην ἐργάζεται, παρηγορῶν ἀρρήτων παρηγοριᾶ τὴν περιγευθεῖσαν τῷ θυμῷ τῶν πειρασμῶν, καὶ ὀλιγοψυχούσαν τῷ μεγέθει τῶν θλίψεων καρδίαν. Καλὸν τοίνυν τὸ εἰρημένον, Μνήσθητε· οὐκ ἔστι γὰρ ὁ μνημονεύων ἐν τῷ θανάτῳ τῆς ἀπολείας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΛΑ'. — ΠΑΥΛῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ἵο μὴ διατρέφων προθύμως τοὺς ὑποτεταγμένους αὐτῷ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἐτοιμαζέτω τὸν ἑαυτοῦ νῦτον εἰς μάστιγας νοητὰς, καὶ πάντα πειρασμῶν ὑπομινέντω γενναίως.

ΛΒ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ.

Ἐν τῷ Ἰσζεκίηλ τοὺς πρεσβυτέρους θυμῶντας δαίμοσιν ἐν τῷ κρυπτῷ κοιτῶνι, καὶ λέγοντας, « Ἐγκατέλιπε τὴν γῆν ὁ Θεός, καὶ οὐκ ὄρεται κρυφῆ ἡμῶν πεπραγμένα. » Εἰ τοῦτο ἀνέγνως, σκόπησον, μήποτε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀποκρύφῳ τῆς ψυχῆς ταμειῶ τῶν αἰσχίστων παθῶν εἰδωλα διαγράφεις θεοποιεῖς τε καὶ θεραπεύεις. Ἀποκρυφον δὲ τῆς ψυχῆς ταμειῶν ἢ καρδία προσέφηται, ἐν ἣ πολλὰ γίνονται ἀνομῖαι, ἅς μόνος βλέπει ὁ ἀκομήτης

⁶¹ Cant. v, 1. ⁶² Thren. v, 5. ⁶³ Jerem. Li, 50. ⁶⁴ Psal. lxxvi, 4. ⁶⁵ Ezech. viii, 12.

ὀφθαλμός. Πολλάκις τοίνυν καὶ πρεσβύτεροι ἔν τῃ Α καὶ quæ solus nunquam obdormiscens oculus conspicit. Sæpe itaque et seniores in corde ipsorum infanda flagitia patrant.

ΛΓ'. — ΑΚΥΛΑ.

Γράφεις, καὶ πόσος ἄρα χρόνος ἀρκέσαι δύναται πρὸς τὸ κατορθωθῆναι ἐν τῷ μὴ ὀμνύειν; Οὐκ οἶμαι, εἰ ἡμερῶν δέκα δεηθῆσθαι πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι τῆς συνηθείας. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὰς δέκα ἡμέρας ὀφθεινόμεν ὀμνύοντες, δίκην ἑαυτοῖς ἐπιθῶμεν, καὶ τιμωρίαν μεγίστην, καὶ καταδίκην ὀρίσωμεν τῆς παραβάσεως. Τίς δὲ ἐστὶν ἡ καταδίκη; Ὅτι οὐ χρὴ τὸν παιδίσαντα ἐναπομένειν τῷ παιδίσματι, ἀλλὰ διὰ τῆς μετανοίας καρποῦσθαι τὴν σωτηρίαν, ὡσπερ ὁ Λάμεχ, ὡσπερ ὁ ἄσωτος υἱός, ὡσπερ ὁ ληστής ἐπὶ σταυροῦ κρεμάμενος ἐν βήματι τῆς πίστεως τοῦ παραδείσου πολίτης ἐγένετο.

ΛΔ'. — ΣΩΤΗΡΙΟ.

Φάσκεῖς ἀγνοεῖν ὅποιοις χρὴ λόγοις ἐξιλεοῦσθαι ὀργισθέντα τὸν Δεσπότην· καὶ μὴ ἐγγύθεν ἔχεις διδάσκοντά σε τὸν ἅγιον Δανιήλ. Ὅθεν τοῖς ἐκείνου χρώμενον λόγοις ζώντως ἐκλιπαρήσεις τὸ Θεῖον· ἢ Κλίνον, Κύριε, τὸ οὖς σου, καὶ ἄκουσον, ἀνοιξὸν τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε τὸν ἀφανισμὸν ἡμῶν· οὐκ ἐπὶ ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν ριπτοῦμεν τὸν ἔλεον ἡμῶν ἐνώπιόν σου. Εἰσάκουσον, Κύριε. Ἰλάσθητι, Κύριε. Πρόσχε, Κύριε. Ποίησον, καὶ μὴ χρονίσῃς τῷ οἰκτείρῃσαι, ὁ Θεός. »

ΛΕ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΟ.

Κατατολήσωμέν ποτε τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεσθήσεως, καὶ μὴ ἀναπέσωμεν, ἀλλὰ μεριμνήσωμεν, μὴ σκοποῦντες τὰς ἀποτυχίας. Οὐδὲ γὰρ πᾶς ὁ βουλόμενος μαθεῖν τέχνην τινα, φοβούμενος, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὸ ἀφανίσαι τὸ ἔργον, οὔτε ὁ πλεῖστος δαδουκῶς τὸ ναυάγιον, οὔτε ὁ ἔμπορος ἢ γεωργὸς τὰς ἀποτυχίας λογιζόμενος, πρᾶγμα ποτε περαιῶσαι δύνησεται, ἀλλ' ἐγχειρεῖ καὶ ἐπιβάλλεται τούτων ἕκαστος, δουλούμενος ταῖς χρηστοῦ ἐραῖς ἐλπίσι.

ΛΓ'. — ΕΥΣΙΓΝΙΟ.

Οὐκ ἐστὶ συμφορὰ μαχῆσθαι ἐναντιμένη τῷ θεῷ βουλήματι. Νεῦσι γὰρ μόνον ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης, καὶ παραντίκα λύει τὸ ἐγκλήμα, καὶ ἀφανίζει τὸ δυσίατον ἔλαος. Μόνον σὺ μὴ ἀποκάμης ἰκετεῶν σὺν δάκρυσι τὸν φιλανθρωπότατον Σωτῆρα Χριστόν, καὶ χρηστὰς ἐλπίδας ἑαυτῷ ὑποσπειρων. Ἄν γὰρ μικροψυχῆσης, ἀποτυχᾶνεις μεγάλης σωτηρίας. Ἄνδριζου τοίνυν, καὶ ἰσχυε, μὴ θραύων τῆς διανοίας τὸ εὐέλπι, μηδὲ ἐπιλάθου τῆς ἄνω περιφανοῦς καὶ παμπλοῦτου πατριδος, ἵνα μὴ τὴν ξένην καὶ πτωχοτάτην ποθήσας εὐχῆσιν ἐκτιναχθῆς σωτηρίας μεγάλης.

ΛΖ'. — ΑΓΑΘΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἄνθρωποι· μὲν ἴσως τὸ μέλλον ἀγνοοῦντες ἀπογι-

** Dan. ix, 18, 19.

cit. Sæpe itaque et seniores in corde ipsorum infanda flagitia patrant.

478 XXXIII. — AQUILÆ.

Scribis, et quantum temporis spatium sufficere poterit, ut cum laude quis a jurejurando absteineat? Nondum ad liquidum explorata mihi veritas est, an dies decem suffecerint, ut usu recepto exemptus liber evadas. Quod si post dies decem deprehendatur jurejurando aliquid affirmare, pœnam nobismet ipsis statuamus, et per magnum supplicium et condemnationem definiamus transgressionis. Quænam vero pœna illa fuerit? Non esse opus, in errorem inductum in menda immorari, sed per pœnitentiam salutis suæ, quemadmodum Lamechus compotem fieri, quomodo filius prodigus; et latro in cruce appensus, verbis ex fide prolatis paradisi civis declaratus est.

XXXIV. — SOTERICHO.

Ais te nescire, quibusnam verbis Dominum infensum atque iratum tibi ad benevolentiam concillare possis; cum haud procul sanctus Daniel sit perdocens viam. Quare illius sermonibus sultus, uti addeceat, Numen exorabis: « Inclina, Domine, aurem tuam, et audi. Aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram. Non in justificationibus nostris prosternimus misericordiam nostram ante faciem tuam. Exaudi, Domine; placare, Domine; attende et fac; et ne moreris misereri, Deus ». »

479 XXXV. — DEMETRIO.

Tandem aliquando Deo complacere aggrediamur, nec ullo unquam tempore ab inceptis abscedamus, nec res adversas mente revolvamus. Neque enim qui sibi aliquam artem addiscendam proponit, timens, et ante oculos pericula impendentia, quæ ab opere removere possunt, cogitatione complectens, neque navita naufragium pertimescens, neque mercator, aut agricola res male ominatas recoleus ad summum perducere poterit; sed quilibet init, et manus adinovel operi, meliori spe inflammatus.

XXXVI. — EUSIGNIO.

Nulla calamitas est, quæ metui divino possit resistere. Nam tantummodo bonus Dominus annuit, et confestim culpam dissolvit, et vulnus difficulter curabile tollit. Tu interim ne despondeas. animum, cum lacrymis humanissimum Christum Salvatorem comprecans, et bonam spem tibi ingrens. Sia minus animo defeceris, ingenti salutis jacturam facies. Vir itaque fac sis, et robur sumito, bonam cogitationis spem nequaquam collidens. Neque obliviscaris supernæ clarissimæ et ditissimæ patriæ; ne externam et pauperrimam habitationem desiderans, magnam salutem perditum eas.

XXXVII. — ΑΓΑΘΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Homines forte futurorum nescii de salute eorum

desperant, qui absque ulla satietate **480** delicta admittunt. Verum Deus, donec ævum exigant, de iis spem non abjicit, sed potius adhortatur et advocat, postmodum ventura conspiciens.

XXXVIII. — JOANNI MONACHO.

Si nunc temporis variis tentationibus te demones affligunt, et in gravem mœrorem, et animi deliquium compellunt, et quod omnium pessimum est, in desperationem: recognosce, quibus antequam habitum monasticum indueres, a Deo accurata illiusque multiplici circumspectione, auxiliis, nec minoribus subsidiis, et abundantibus recte factis commoda tua propugnata sint. Horum recordatio jam declinantem animum erigit, et magis ac magis ad sperandum peragit, et commonet, pellitque infestos ad desperationem ductores. Ad hæc ea quoque consideranda sunt. Qui jam antea mei curam Dominus suscepit, licet ipsi non inservirem, nunc majori conatu et in posterum prospiciet, et suppetias afferet, et impensius bene de me merebitur, et me succumbentem moderabitur, et subservientem ac venerantem pro viribus sua usus summa humanitate.

XXXIX. — CONONI REMPUBLICAM GERENTI.

Si, cum nondum esses, ut esses, effecit Dominus, efficias te, nunc, cum es, licet peccatis marcescentem, et ex eo quod præter naturam tibi insitum est in alios atque alios rerum usus rejectum **481** reficere poterit. Hoc enim Dominus studet, dummodo tua quoque voluntas accesserit: nulla siquidem improbitas est, quæ salutaribus penitentiae lacrymis non dissolvatur: quod facilius addisces, mente volutans consideransque Dominicum hamum, quo ex fundo inenarrabilis malitiæ publicanum ceperat, difficilem venationem, et qui lutum aurum effecerat, et optimum militem attraxit, et captivum summum ducem, et divini Evangelii scriptorem formavit ⁹⁰? Quanam item ratione mulierem omnibus pervulgatam salvavit ⁹¹? Quo pacto item latronem dignum, qui in paradysum immitteretur, ostendit ⁹²? Quomodo magos atque incantatores præcones sui in hunc mundum adventus optimos præstitit? Qui fieri potuit, ut una cum publicanis et peccatoribus comederet et biberet ⁹³, pro tua commiseratione appetens eorum commoda et conversionem? Quibus etiam modis cœlestis Numinis lingua scelestas violatores, et in illud injurios atque persecutores Numen ipsum hinc nis concelebrare edocuit ⁹⁴, et res theologicas pertractare instituit, et propria capita pro veritate exponere apparavit, et non ultra sibi ipsis, sed soli Deo vivere persuasit, et cœlestium angelorum vivendi genus adhuc in corpore corruptibili degentes consecrari, et omnia quæ oculis conspicerent, retrimenta et quisquilias æstimare? et quo item modo in tenebris et umbra mortis assidentes ob voluptatum illecebras, et mores pravaos, et

νώσκουσι τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνορέστῳ; ποιηρευομένων. Θεὸς δὲ οὐκ ἀπελπίζει· μέχρις ἂν ἀποθάνωσιν, ἀλλὰ προτρέπει μᾶλλον καὶ προσκαλεῖται ὁρῶν τὰ μετέπειτα.

ΛΗ'. — ΙΩΑΝΝΗ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐάν πρὸς τὸ παρὸν διὰ τῶν ποικίλων πειρασμῶν θλίθῃς σε οἱ δαίμονες, καὶ ὠθῶσι πρὸς βαρεῖαν λύπην, καὶ τὴν ἀθυμίαν, καὶ τὸ τελευταῖον κακὸν πρὸς ἀπόγνωσιν, καὶ ἀπελπισμὸν· ἀναμνήσθητι τῶν πρὸ τοῦ σχήματος τοῦ μοναδικοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ οἰκοδομῶν διαφόρων, καὶ προστασιῶν, ἀντιλήψεῶν τε οὐκ ὀλίγων, καὶ εὐεργεσιῶν ἱκανῶν. Ἡ γὰρ τοιαύτη ἀνάμνησις, κλίνουσιν ἤδη τὴν ψυχὴν ἀνίστησιν, καὶ πρὸς ἐλπίδα μᾶλλον ἀλείφει, καὶ προτρέπει, καὶ ἀπωθεῖται τοὺς ἐχθρούς τοὺς τῆς ἀπογνώσεως χειραγωγούς. Πρὸς τοῦτοι; δὲ ὀφείλεις λογίζεσθαι ταῦτα ὅτι ὁ πρῶτην φροντίδα μου θέμενος Κύριος, καίτοι μὴπω δουλεύοντός μου αὐτῷ, νῦν πολλῶ πλεον προνοήσει, καὶ παρέξει βοήθειαν, καὶ πλεον εὐεργετήσει, καὶ διακυβερνήσει ὑποκύπτοντός μου καὶ ὑπουργούτος, λατρεύοντός τε κατὰ δύναμιν, καὶ ἐξυπηρετούμένου τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ.

ΛΘ'. — ΚΩΝΩΝΙ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ.

Εἰ μὴ ἔντα σε εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε Κύριος, πολλῶ μᾶλλον ὑπάρχοντά σε, καὶ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας σαθαρωμένον, καὶ τοῦ κατὰ φύσιν παρατραπέντα ἐπανορθώσασθαι δυνήσεται. Τοῦτο γὰρ καὶ θέλει ὁ Δεσπότης ἔάν καὶ σὺ θελήσῃς· οὐδεμία γὰρ ἐστὶ κακία μὴ διαλυομένη τοῖς σωτηρίαις δάκρυσι τῆς μετανοίας· καὶ βῆδιον τοῦτο ἂν καταμάθῃς διαλογιζόμενος καὶ σκοπῶν τὸ τοῦ Κυρίου ἀγκιστρον τὸ ἀνιμνησόμενον ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἀφάτου κακότητος τῶν τελῶντων ἐκεῖνον, τὸ δυσθήρατον θήραμα, καὶ τὸν πηλὸν χρυσὸν ἐργασάμενον, καὶ τὸν αἰχμάλωτον ἄριστον στρατιώτην καὶ συγγραφέα θελοῦ Εὐαγγελίου ποιήσαντα. Πῶς δὲ τὴν πόρνην ἔσωσε; Πῶς δὲ τὸν ληστὴν ἄξιον παραδείσου ἀνέδειξε; Πῶς δὲ τοὺς μάγους καὶ γόττας κατέστησε κήρυκας ἀγαθοῦ τῆς οικείας εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐπιδημίας; Πῶς δὲ μετὰ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἤσθη καὶ ἔπεινε, δι' εὐσπλαγχνίαν ὠφελῆσαι τοῦτους καὶ ἐπιστρέψαι βουλόμενος; Πῶς τοῖς βλασφημοῖς καὶ ὑβρισταῖς καὶ διώκταις ὕμνοιοεῖν τὸ κρεῖττον κεχάρισται καὶ θεολογεῖν δεδώρηται, καὶ τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀποθέσθαι παρεσκεύασε, καὶ ζῆν μηκέτι ἑαυτοῖς ἀλλὰ τῷ μόνῳ Θεῷ ἀνέπεισε, καὶ τῶν οὐρανίων ἀγγέλων ἀπομιμῆσθαι τὸν βίον, ἔτι ζῶντας ἐν τῷ φθαρτῷ σώματι, καὶ σκύβαλα νομίζειν τὰ ὀρώμενα πάντα; Πῶς δὲ τοὺς καθήμενους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου διὰ φιληθονίαν, καὶ ποιηρίαν, καὶ ἀλοβαίρτον κακίαν, πρὸς τὸ φῶς ἐξήνεγκε, καὶ βδελύξασθαι τὴν ἀνομίαν παρώτρυνε, καὶ ἀποβρῆξασθαι πᾶσαν ἀκαθαρσίαν πεποίηκε, καὶ πρὸς τὴν ἀγνείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν μεταμόρφωσεν ἄλλοις ἐξ ἑῶν, καὶ τοὺς θεῖους θησαυροὺς ἐχαρίσαστο τῶν θεῶν μυστηρίων; Ταῦτα τοίνυν ὁ πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα λογιζόμενος, ἀνὴρ ὡς, μηδέ

⁹⁰ Matth. ix, 9. ⁹¹ Luc. vii, 37. ⁹² Luc. xxi, 45. ⁹³ Matth. ix, 10. ⁹⁴ Act. ix, 1 seqq.

ποτε ἀπογνῶς τῆς σωτηρίας· ἀλλὰ κἄν πρὸς ἀθυρίαν καὶ ἀπελπισμὸν καθέλικη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, παρακινουμένου σαυτὴν καὶ παρακάλει ὀλιθόμενον, καὶ καταπονούμενον νοθεύσει, καὶ στήριξε, καὶ ἀνακτῶ σαυτὴν, καὶ μὴ παύσῃ κατεπέδων τῆ ἰδίᾳ καρδίᾳ, καὶ ἐπιλέγων φιλόανθρωπον· μὴ γὰρ μισάνθρωπον ἔχωμεν δεσπότην, φιλόψυχον, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν τοθεικότα ἐκτρηάμεθα Κύριον καὶ Σωτῆρα Χριστὸν ἱετρὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων μέγιστον, ἀνώτερον μὲν ὑπέρχοντα πάσης νόσου καὶ παντὸς πάθους ἀνιάτου πᾶσιν ἀνθρώποις, ἰσχυρὸν δὲ ὑπὲρ πάντα, καὶ πᾶσαν δύναμιν φαιλότοτος νικῶντα. Διὸ μηδαμῶς ἀπογνῶμεν, ἢ ψυχὴ πολυαμάρτητε, καὶ ἀξία τῆς αἰωνίου κολάσεως.

A voluntaria scelera in lumen eduxit, et odio persequi peccatum adhortatus est, et omnem iniquitatem longe a se pellere perpulit, et ad castimoniam atque pietatem omnibus suis partibus incolumes immutavit, et divinos thesauros divinatorum mysteriorum consignavit? Hæc 482 itaque omnia et similia animo vertens, o bone vir, nullo unquam tempore inposterum de salute tua desperes; et licet ad deliquium animi atque desperationem traharis a diabolo, recrea tuos animos afflictos, et non sine afflictione exora, et delassatos admone, et confirma, et teipsum refice: neque unquam cesses cordi proprio suggerere, et humanam conditionem repetere: neque enim homines odio prosequitur Dominus, animarum studiosus, et qui pro nobis animam suam posuit. Dominum possidemus, et Salvatorem Christum, et animarum, ac corporum medicum prestantissimum, quocumque morbo et quacumque perturbatione, licet immedicabili, superiorem, omnibus hominibus utibilem, super omnia etiam et universas facultates improbitatis validissimum. Quapropter ne frangamur mente, o anima multis iniquitatibus deturpata, sempiternaque punitione digna.

Μ'. — ΕΥΤΡΟΠΙΩ.

Τὸ ὀλιγωρεῖν, ἀγαπητέ, καὶ θέλειν ὑπομένειν ὑπὲρ Χριστοῦ συμφορὰς μεγάλας καὶ ποικίλας, ἀφροσύνης ἴδιον. Περὶ δὲ τοῦ βιαζομένου σωθῆναι λέγει ὁ Ἕμνογράφος· «Ὅταν πέση, οὐ καταβράχθησεται, ὅτι Κύριος ἀντιστηρίζει χεῖρα αὐτοῦ.» Τουτέστι κἄν συμβῇ σου σφαλῆναι τὸν ἀγαθὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἀδικηθήσεται Θεὸν ἔχων προστάτην καὶ ἀντιλήπτορα.

ΜΑ'. — ΜΑΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Παιδαγωγητέον καὶ γλώσσων καὶ ὀφθαλμῶν, χεῖρας πρὸς οὐρανὸν ταυσατέον συγχῶς καὶ ἐνδουλεῶς ἢ εὐχῆς ἀρεμβάστου, πόδας πρὸς τὸ βούλημα κινήσειον τοῦ ἁγίου καὶ ἀσπίλου Δεσπότητος. Ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις παρέστω ἀεὶ τὸ ἱεροπρεπές, καὶ σύννον, καὶ αἰδέσιμον· ἐν τοῖς βαδίσμασι τὸ εὐσταθές καὶ ἀπέρπερον, ἐν τῇ μεταλήψει τὸ ὀλιγοδίαιτον, ἐν τῷ καθεῦδειν τὸ σύμμετρον, ἐν τῇ ἐγκρατείᾳ τὸ πρόθυμον τε καὶ σύννονον.

ΜΒ'. — ΑΥΞΕΝΤΙΩ.

Φιλοτέχνημα ὑπέρχων Θεοῦ τοῦ φιλανθρωποτάτου, τοῦ βουλομένου πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, μὴ θυσημί, μηδὲ ἀπέλιπε, ἀλλ' ἔλιπε τυχεῖν τῆς σωτηρίας, μηδαμῶς πυρόμενος τῆς ἀγαθοεργίας· μηδὲ φανῆς ποτε προκρίνιον τι τῶν ὀρωμένων τῆς κατὰ ψυχὴν σωτηρίας· οὐ μικρὸν γὰρ τοῖς ἐλαχίστοις· καὶ τὸ μίαν βαθμίδα τῆς τῶν ἀρετῶν κλίμακος ἀναδῆναι, καὶ τέως ἄνω γενέσθαι τῆς γῆς.

tantandum est, tenuissimis hominibus, vel unicum tandem terram supergredi.

ΜΓ'. — ΛΕΣΒ'Ω.

Μὴ ἀπογνῶς μεταβληθῆναι ἐπὶ τὸ κρεῖττον, μηδὲ σβέσσης τρίπον φαεινῆς λαμπρόδος τὴν καλὴν πρὸς Θεὸν τῆς ψυχῆς προσδοκίαν, καὶ σταθῆραν ἐλπίδα. Εἰ γὰρ μὴ ἔγνως, ὅτι καὶ Λάζαρος ἐκ νεκρῶν ἀνέβη, καὶ γυναῖκες πισταὶ ἐξ ἀναστάσεως τοῦ νε-

A voluntaria scelera in lumen eduxit, et odio persequi peccatum adhortatus est, et omnem iniquitatem longe a se pellere perpulit, et ad castimoniam atque pietatem omnibus suis partibus incolumes immutavit, et divinos thesauros divinatorum mysteriorum consignavit? Hæc 482 itaque omnia et similia animo vertens, o bone vir, nullo unquam tempore inposterum de salute tua desperes; et licet ad deliquium animi atque desperationem traharis a diabolo, recrea tuos animos afflictos, et non sine afflictione exora, et delassatos admone, et confirma, et teipsum refice: neque unquam cesses cordi proprio suggerere, et humanam conditionem repetere: neque enim ho-

mines odio prosequitur Dominus, animarum studiosus, et qui pro nobis animam suam posuit. Dominum possidemus, et Salvatorem Christum, et animarum, ac corporum medicum prestantissimum, quocumque morbo et quacumque perturbatione, licet immedicabili, superiorem, omnibus hominibus utibilem, super omnia etiam et universas facultates improbitatis validissimum. Quapropter ne frangamur mente, o anima multis iniquitatibus deturpata, sempiternaque punitione digna.

B

XL. — ΕΥΤΡΟΠΙΩ.

Remisse vivere, dilectissime, et pro Christo concupiscere calamitates, easque magnas et multiformes sufferre, singulare quid stultitiæ est. De eo porro, cujus conatus omnes ad salutem diriguntur, ait hymnorum Concinnator: «Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam⁹⁵.» Hoc est, si contigerit virum probum per errorem labi, non subdetur injuriis, Deum possidens propugnatores et protectores.

483 XLI. — ΜΑΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Instituenda est et lingua, et oculi. Manus in cœlum plurimum extendendæ, et continuo germanis precibus ad nutum sancti immaculatique Domini pedes agitandi. In colloquiis vero semper adsit religiosum, prudens ac venerandum, in ambulatione firmum ac simplex, in comestione sobrius, in dormitione moderatum, in continentia promptum atque perseverans.

XLII. — ΑΥΞΕΝΤΙΩ.

Cum sis Dei humanissimi, qui vult omnes homines salvos fieri, ingeniosus et amabile opificium, ne minus commode loquaris, neque in desperationem prorumpas, sed de adipiscenda salute confide, nullo unquam tempore susceptas operas atque officia deserens, neque in suspicionem alicui venias de animæ salute, sub aspectum et oculos cadens quid, antepone: neque enim vile reputandum est, ad virtutem ducentis gradum ascendere, et

D

XLIII. — ΛΕΣΒΙΩ.

Ne de commutatione in melius spem abicias, neque residentis lampadis conditionem, bonorum nempe a Deo expectationem, et spem firmam extinguas. Namque si seires Lazarum ex mortuis ad vitam revocatum fuisse, et mulieres fideles

⁹⁵ Psal. XXXVI, 24.

mortuos suos a morte excitatos vivos recepisse, poteris prorsus et tu spe demortuus, aliquando in libertatem vindicari, licet in sepulcro improbitatis demortuum funus jaceas.

XLIV. — ASCLEPIADÆ.

Succinctus septusque a medico, nullas rationis rationes exposcis, sed tantummodo curari comprecaris. Quanam ergo ratione salutis modos requiris? Cum itaque ad Dominum per pœnitentiam accesseris, ne curiosius indagato lapsuum tuorum purgationis modum; sed fidem adhibe, et admirare, et reverere, et hymnis concine. Id si tibi non allubescit, eia dicito mihi divinæ artis modum, quomodo ex uniformi natura, humo scilicet, animal rationis compus homo conditus fuit, ex partibus membrisque constans, et si attento animo incumbere vis, nervis, ossibus, pilis, unguibus, carne, medullis, venis et alia corporis non una omnium facie et dispositione. Quod si modum mihi indicare non vales, quo a Deo conditus es, neque rationem exposcas, qua animus divina vi atque humanitate curetur, et innumeris sceleribus expurgetur? Ubi enim Deus rem obit, haud consentaneum est salutis modum curiosius indagare.

XLV. — PAULO MONACHO.

« Obstruxi, ait, portas maris ». Neque meis commiserationibus impudici diaboli malitiam retrahens, ne universa repentino irruens, penitus te obruat; nam, uti scriptum est: « Faciens misericordias Dominus »: dum humano generi prospicit, nec adversario permittit, quantum illi collubatum est, bonos viros inturbare.

XLVI. — ZOSIMO.

Peccatum quidem marcidum reddit, et exsiccatur, in Christum vero fides germinare facit, et non probo afficit hominem, qui dubio procul, et vituperio spem suam in eo collocat, adeoque scriptum est: « Quo plus deprimebant ipsos, eo plures fiebant ».

XLVII. — EORTASIO DIACONO.

Cum reminiscendo recordatus fueris illius, qui tibi molestiam attulit, et postea motu animi sedato, temetipsum ex ea retraxeris, Davidis illud complevesti. « Rapuisti ex ore leonis ». Leonem, acerbiter animi intelligamus: quod si ursum quoque verberibus acceperis, pravum, inquam, desiderium, absque ullo discrimine in bonis Domini anima tua inhabitabit.

XLVIII. — ATHANASIO DIACONO.

Quicumque in conclamantem ac perditam semetipsum conditionem dejecerunt, Domini memoria prorsus obliterata, horum e præcordiis penitus salutaris conversionis spiritus abolitus est. De quibus scribitur: quod non mortui in inferno, quorum spiritus exemptus est e præcordiis eorum, gloriam

αυτῶν ἀπειλήσασιν ζῶντας, ἐνύψην πάντως καὶ αὐτὸς, νεκρωθεὶς τῇ ἐλπίδι ἀπαλλαγῆναι ποτε τῆς ἐν τῷ τύμβῳ τῆς ἀμαρτίας νεκρώσεως.

ΜΔ'. — ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗ.

Εἰ ἀνθρώπου ἱατροῦ περιοδεύοντός σε οὐκ ἀπαιτεῖς τοὺς λόγους τῆς θεραπείας, μόνον δὲ ἱατρευθῆναι παρακαλεῖς, πῶς τῷ Θεῷ τοὺς τρόπους τῆς σωτηρίας ἐπιζητεῖς; Ὅταν τοίνυν διὰ τῆς μεταβολῆς τῷ Κυρίῳ προσέλθῃς. μὴ καλυπταμένους τὸν τρόπον τῆς ἀποκαθάρσεως τῶν παραπτωμάτων σου· ἀλλὰ πιστεῦε μόνον, καὶ θαύμαζε, καὶ προσκύνει, καὶ ὕμνει. Εἰ δὲ μήγε, εἰπέ μοι τὸν τρόπον τῆς θείας τέχνης, πῶς ἐκ μονοειδοῦς φύσεως, τοῦ χόδς λέγω, ζῶον λογικὸν ὁ ἀνθρώπος πεπλαστοῦργηται ἐκ τοσοῦτων μερῶν καὶ μελῶν συγκελιμένος, εἴπερ ἐπιστῆσαι θέλεις, τῷ νευρώδει, τῷ ὀστέῳ, τῷ τριχώδει, τῷ ὀνοχῶδει, τῷ σαρκῶδει, τῷ μυελῶδει, τῷ φλεβῶδει, καὶ τῇ ἄλλῃ ποικιλίᾳ τοῦ σώματος καὶ οἰκονομίᾳ. Εἰ δὲ μὴ δύνῃ εἰπεῖν, μὴ τὸν τρόπον, καθ' ὃν κατεσκευάσθης ὑπὸ Θεοῦ· μηδὲ τὸν λόγον ἀπαιτήσης, καθ' ὃν ψυχὴ ἱατρεύεται θεῖα δυνάμει καὶ φιλανθρωπίᾳ, καὶ τῶν πολλῶν ἀμαρτημάτων ἀποκαθαίρεται· ὅπου γὰρ Θεὸς ἐνεργεῖ, οὐ χρὴ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας περιεργάζεσθαι.

ΜΕ'. — ΠΑΥΛῸ ΜΟΝΑΧῸ.

« Ἐφραξα, φησὶ, θάλασσαν πύλαις »· τοῦτέστι, ταῖς ἐμαυτοῦ ἐλεημοσύναις κεκώλυκα τὴν τοῦ διὰ δόλου ἀνασεύρατος κακίαν, ἵνα μὴ πᾶσα ἐξαίφνης ἐπελθοῦσα κατακλύσῃ με τέλειον· « Ποιῶν γὰρ ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος, » κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐν τῷ φείδεσθαι τοῦ ἀνθρωπίου γένους, καὶ μὴ συγχωρεῖν τῷ ἐχθρῷ, ὅσον θέλει πειράζειν τοὺς σπουδαίους.

ΜΖ'. — ΖΩΣΙΜῸ.

Ἡ μὲν ἀμαρτία μαρταίνει καὶ ξηραίνει, ἡ δὲ εἰς Χριστὸν πίστις ἀναθάλλει, καὶ οὐ κατατρίβει τὸν ἀδιστακτικῶς καὶ ἀγογγύτως ἐλπίσαντα ἀνθρώπον. Γέγραπται δὲ, ὅτι· « Ὅσα Ἐταπεινῶν αὐτοὺς, τοσοῦτον πλείους ἐγίνοντο. »

ΜΖ'. — ΕΟΡΤΑΣΙῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Ὅταν σοι μνήμη ἔλθῃ τοῦ λυπήσαντός σε προσώπου, καὶ δυνηθῆς ἀγωνισάμενος ἐκ ταύτης ἐαυτὸν ἀφάρπασαι, τὸ τοῦ Δαυὶδ πεποίηκας· « Ἐρπασας γὰρ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος θήραμα. » Λέοντα δὲ τὸν θυμὸν νοήσωμεν. Ἐὰν δὲ καὶ τὴν ἀρκτον τύπτῃς, τὴν πονηρὰν λέγω, ἐπιθυμίαν, ἀναμφιδόλως αὐλοσθήσεται ἐν ἀγαθοῖς Κυρίου ἡ ψυχὴ σου.

ΜΗ'. — ΑΘΑΝΑΣΙῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Ὅσοι εἰς ἀνέλπιστον ἑαυτοὺς κατάστασιν ἐρβήσαν, λήθην παντελῆ τοῦ Κυρίου νοήσαντες, τούτων πάντως ἐλήφθη ἀπὸ τῶν σπλάγχων τὸ σωτήριον τῆς ἐπιστροφῆς πνεῦμα, περὶ ὧν καὶ γέγραπται, ὅτι οὐχ οἱ τεθνηκότες ἐν τῷ ᾄθῳ, ὧν τὸ πνεῦμα ἐλήφθη ἀπὸ τῶν σπλάγχων αὐτῶν, δώσουσιν· ὁδῶν τῷ Θεῷ· ὅσοι

16 Job xxxviii, 8. 17 Psal. cii, 6. 18 Exod. i, 12.

19 Psal. cxi, 22. 1 Psal. cxiii, 17.

ἔλυπονται ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις! καὶ τῇ νοχελίᾳ A
 ἑαυτῶν, καὶ λόγον ποιοῦνται τῆς σωτηρίας ἑαυτῶν,
 καθ' ὅσον ἐνδέχεται, καὶ ἐρείδονται τῇ εἰς Χριστὸν
 τὸν Σωτῆρα ἐλπίδι, τάχα τοῖς ζῶσι τὴν αἰώνιον ζωὴν
 συναριθμηθήσονται, αἰνέσαι τὸν Κύριον. Ἄλλ' ἡ
 ψυχὴ ἡ λυπουμένη διὰ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν, καὶ
 ὁ βαδίζων, κύπτων, καὶ ἀσθενής, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ
 ἐκλείποντες, καὶ ἡ ψυχὴ πεινώσα, καὶ τεταπεινω-
 μένη, καὶ ἐξουδενωμένη, Κυρίῳ δώσουσι δόξαν δικαιο-
 σύνης.

ΜΘ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ.

Ἡρώτησας, τί ἂν εἴη τοῦ κυκλώματος ἡ κεφαλὴ,
 καὶ μένησο τοῦ Κυρίου προστάσσοντος τηρεῖν ἀεὶ
 τὴν τοῦ θφειωσ κεφαλὴν. Τὸ τοίνυν πρῶτον τῇ δια-
 νοίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐντιθέμενον φιλόσαρκον καὶ B
 φιλοπαθεὶς ἐνθύμημα, πολλὰ βλαστάνει, καὶ συναθροί-
 ζει περὶ ἑαυτὸ ἐνθυμήματα πονηρά. Τὴν πρωτόνοισαν
 τοίνυν τῶν πονηρῶν ἐνθυμημάτων κεφαλὴν ἡγήσω-
 μεθα εἶναι. Πλὴν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος, κύκλω
 ἔχει θορυφορῶντας αὐτὸν τὰ πάμφαυλα τέγματα
 τῶν δαιμόνων, κεφαλὴ χρηματιζῶν τῆς πονηρίας
 αὐτῶν.

Ν'. — ΣΥΡΙΑΝΩ.

Πειρασμὸς μὲν λέγεται· καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος·
 πειρασμὸς δὲ καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν περᾶζειν εἰσθεν
 ὁ ἐχθρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

ΝΑ'. — ΘΕΟΚΛΕΙ.

Ἡρώτησας, τί ἂν εἴη τὸ γεγραμμένον· «Καὶ οἱ
 πεινώντες παρήκαν γῆν.» Γινώθι οὖν. Ὅσοι τῆς C
 θείας δικαιοσύνης ἔρέγονται πειναλέως, ἀφροντι-
 στοῦσι πάντως τῶν χοικῶν ἀγαθῶν, καταπτύουσι
 πάσης τῆς φαινομένης γῆς, καὶ κατέλιπον ταύτην
 ὑπερπτάντες· τῷ εὐσεβεῖ λογισμῷ παρέδραμον
 πάντα τὰ δρώμενα, καὶ αἰθεροβατοῦσι τοῖς ἀγγέλοις
 συμπανηγυρίζοντες.

ΝΒ'. — ΙΟΥΛΙΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μὴ ἀμελεῖν βούλου, καὶ βέγγειν, καὶ μετεωρίζε-
 σθαι, ἀλλ' ἐκδιάζειν σαυτὸν πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς
 πόνους καὶ καμάτων, λογιζόμενος ὑπάρχειν ἀμείνονα
 πόνον συνεχῆ φύσεως ἀμελουμένης.

ΝΓ'. — ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Νῦν τῷ διαβόλῳ καὶ ταῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀγρίαις δυ-
 νάμασι παρεδόθημεν πειρασθέντες πρὸς τὸ συμφέρον
 ἡμῖν. Νῦν ἀγῶνος χρεια καὶ παγκρατίου καὶ πάλης
 πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστάς· νῦν τὴν πνευματικὴν
 ἐπιδειξώμεθα ἀνδρείαν. Ἐτι μικρὸν, καθά φησιν ἡ
 Γραφή, καὶ βοηθείας ἀνωθεν μεγάλης τευξόμεθα,
 καὶ τὰ διάφορα κέντρα τοῦ διαβόλου συντρίψομεν,
 καὶ ἐπιθησόμεθα ἐπὶ τραχήλους τῶν νοητῶν ἡμῶν
 ἐχθρῶν, καὶ πετήσομεν ἐπάνω θφειων καὶ σκορπίων,
 καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἀντικει-
 μένην ἡμῖν· μόνον μὴ ὀλιγορήσωμεν.

* I Reg. ii, 5. ἡ Paral. xx, 17.

A dabunt Deo; sed qui de peccatis indolent, 486
 et sui pigritia, et propriam salutem aliquo in nu-
 mero ponunt, uti fieri potest, et spei in Christum
 Salvatorem adhærent, cum vitam æternam viven-
 tibus cito connumerabuntur, ut Dominum laudibus
 cumulent. Verumtamen anima mœrore confecta
 propter malorum atrocitatem, et qui ambulat,
 humi vultum demittit, torpet, et oculi deficientes,
 et anima esuriens, et submissa, vilique habitu
 incedens, Domino dabunt justitiæ laudem.

XLIX. — DEMETRIO.

Poscis, quid sit illud circumductionis caput,
 recordare præcepti Dominici, observandum esse
 serpentis caput. Primum itaque, qui cogitationi
 B introducit ab adversario carnis amor, et affecti-
 bus deditus conceptus, multus germinat, et in
 unum multas circa se aggregat species et notiones
 pravas. Primum itaque impetum nefariarum com-
 prehensionum caput esse reputemus. Nihilominus
 ipsum quoque diabolus satellites circumvallant,
 et perniciosissimæ dæmonum cohortes, malitiæ
 eorum uti caput, præidentem.

L. — SYRIANO.

Tentatio nuncupatur ipse quoque diabolus, nec-
 non modus, et tenor, quo adversarius homines
 oppugnare assolet.

487 LI. — THEOCLII.

Petiisti, quidnam illud sit, quod scribitur: «Et
 esurientes dividiserunt terram?» Teneto igitur.
 C Quicumque avidissime divinam justitiam expetunt,
 curas demittunt omnes terrenorum bonorum, ter-
 ram universam, oculis subjectam pessundant,
 eamque superiores facti despexere, et sic specta-
 bilibus omnibus pia sanctaque cogitatione renun-
 tiantes, et una cum angelis super æthera gradien-
 tes, dies lætos agunt.

LII. — JULIANO DIACONO.

Ne rebus agendis indormiscas, neque stertas,
 neque te insolentium efferas, verum temetipsum
 ad virtutis sudores atque certamina etiam per
 vim compellito, id animo volvens multo præstan-
 tiorem esse laborem continuum, quam naturam re-
 missam ac desidem.

LIII. — EPIPHANIO ΜΟΝΑΧΩ.

D Nunc diabolo, et qui circa ipsum sunt, imma-
 nibus potestatibus contraditi sumus, in nostra
 commoda pertentandi. Nunc certaminis opus est,
 et pancratii, et luctæ in adversarios, et antago-
 nistas, nunc spiritus fortitudinem indicemus. Ad-
 luc modicum, Scriptura ait, et ingens auxilium
 obtinebimus*, et varios aculeos diaboli contere-
 mus, et super inimicorum nostrorum intellectua-
 lium cervices ascendemus et conculcabinus ser-
 pentes et scorpios, præterea universam hostium
 potestatem nobis adversam, tantummodo ne ne-
 gligamus.

488 LIV. — RUFINO HESYCHASTÆ.

Beatum te, immodicæ quietis, et tranquillitatis, et securitatis participem, quod res omnes in hac vita corruptioni obnoxias, et in omnem partem sese contorquentes, ablegasti, et in placido et quieto hujusce tuæ per quam pulcherrimæ extremitatis portu commorari, hilaremque vitam agere selegisti, vitans mare, et humanæ miserie promiscuas undas, unum tantum solumque opus connectans, quamam ratione Christo Domino complaceras, et cum ipso gloriam consequaris, et regnum obtineas.

LV. — DIONYSIO.

Si comedendum nobis est mysticum Pascha, continentia animæ pedes præmuniendi atque effulcendi sunt: ipsa siquidem frangimus et dirimimus spiritualis spinæ radios, obstantes ne a perrecondito aliquo eoque levi principio aggrediatur, et ad interiora penetret.

LVI. — EPIPHANIO EPISCOPO.

Ut vel maxime corpus nostrum pacatum, et minime turbulentum persistat, neque ex iis motibus, qui ex satietate obtingunt, perturbetur, consideranda sunt modus continentioris comestitionis, et alimonix limites, et sic non voluptas, sed in res singulas necessitas proscribenda. Quod si necessitati sæpnumero delectatio quoque jungatur, omnino siquidem inopia condit quadam 489 suavitate, si stomachus vehementer urget, ex necessitate totum propinatam edulcans, ob subsequentem cibi delectationem, non est rejicienda necessitas ob eam, quæ sequitur cibi sumptio, nec quæ prævolavit voluptas respuenda. Sed ex his omnibus commodum deligentibus, repudiandum venit, quod sensus oblectat, et necessitatis, quod inopia agentes.

LVII. — EUTHYMIO EPISCOPO.

Coercenda est servilis demissio, et indigna viro ad jocum et risum facta scurrilitas, necnon circa res edendas intemperantia, quinimo potius composita, et oculata, et Dei timore et gratiarum actione primoribus labellis, quæ apponuntur, libanda sunt.

LVIII. — *Eidem.*

Non, ut libet, obsectorum malorum fons est et origo promiscua ciborum usurpatio, et risus immoderatus. Intemperans siquidem risus, et ventris immodica rabies nullis numeris circumscripta scelera pariunt: et vero convenit, ut sacerdos ab omni peccato caveat.

LIX. — TIMOTHEO MONACHO.

Quemadmodum qui in lavacrum ingrediuntur, omni se corporis tegumento expoliant, sic necesse est eos, qui sese asceticæ vitæ addicunt, omnibus curis sæcularibus expoliatos, 490 in divinum, qui secundum philosophiam est, vitæ institutum introire.

LX. — PAULO MONACHO.

Obsæ naris cum sis, languideque et cunctanter

NL'. — ΡΟΥΦΙΝΟΥ ΗΣΥΧΑΣΤΗ.

Μακάριος σὺ, τῆς πολλῆς ἡσυχίας καὶ ἀταραξίας, καὶ τῆς βαθείας ἀπτοήσιας, καθότι διέπτυσας πάντα τὰ ἐν τῷ φθειρομένῳ βίῳ στροβοῦμενα πράγματα, καὶ ἐν σὺδίᾳ λιμένος τῆς καλλίστης αὐτόθι ἐσχατιᾶς χαιρεῖν ἐγκαθωρισμένης, πεφευγὼς μὲν τὸ πέλαγος καὶ τὰ ἐπάλληλα κύματα τῆς ἀνθρωπίνης ταλαιπωρίας, μίαν δὲ καὶ μόνην φροντίδα ποιούμενος, πῶς τῷ Δεσπότη ἀρέσεις Χριστῷ, ὅπως αὐτῷ καὶ συνδοξασθεῖς καὶ συμβασιλεύσεις.

NE'. — ΔΙΟΝΥΣΙΩ.

Εἴπερ ἐσθίειν μέλλομεν τὸ Πάσχα τὸ μυστικόν, τοὺς τῆς ψυχῆς κατασφαλισώμεθα πόδας τῇ ἐγκρατεῖ· διὰ γὰρ ταύτης θραύομεν καὶ περικλώμεν τὰς ἀκτίνας τῆς νοητῆς ἀκάνθης κωλύοντας ἐλθεῖν ἀπὸ ἀφανοῦς τινος καὶ λεπτῆς ἀρχῆς, εἰς τὸ ἐντὸς εἰσθεῖσθαι.

NG'. — ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ὁ; ἂν μάλιστα γαληναῖον ἤμιν τὸ σῶμα διαμελῆν, καὶ μηδενὶ τῶν ἐκ τοῦ κόρου παθημάτων ἐπιθολούμενον, προνοητέον τῆς ἐγκρατεστέρως διαγωγῆς μέτρον, καὶ ὄρον τῆς ἀπολαύσεως, οὐ τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ τὴν ἐφ' ἕκαστα χρεῖαν ὀρίζοντας. Εἰ δὲ τῇ χρεῖᾳ καὶ τὸ ἡδὺ πολλάκις συγκαταμέμικται (πάντα γὰρ οἶδεν ἐφηθύνειν ἐνδεῖα τῷ σφοδρῷ τῆς ὀρέξεως, τὸ παρ-ευρεθὲν τῇ χρεῖᾳ ἅπαν καταγλυκαίνουσα), οὐκ ἀπωστέον τὴν χρεῖαν διὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἀπόλαυσιν, οὐδὲ μὴν κατὰ τὸ προηγούμενον διωκτέον τὴν ἡδονήν, ἀλλ' ἐκ πάντων ἐκλεγόμενους τὸ χρησίμους ὑπερορᾶν προσέχει τοῦ τὰς αἰσθήσεις εὐφραίνοντος, καὶ τῆς χρεῖας κατὰ τὸ ἀεὶ ἐνδέον μεταληπτέον εὐχαριστοῦντας τῷ Θεῷ.

continua premimur, consortes fieri, Deo gratias

NZ'. — ΕΥΘΥΜΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἀφρακτέον τῆς δουλοπρεπειας, καὶ τῆς εὐτραπείας, καὶ τῆς ἀκρασίας τῆς περὶ τὰ ἐδώδιμα, κρισμῶς δὲ μᾶλλον, καὶ μετὰ συνέσεως, καὶ φόβου Θεοῦ, καὶ εὐχαριστίας δεῖ ἐφάπτεσθαι τῶν παρατιθεμένων.

NH'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁὐ τῶν τυχόντων κακῶν πηγὴ καὶ φλέψ γίνεται ἡ ἀδιαφορία τῶν ἐδεσμάτων, καὶ ὁ ἀκόλαστος γέλως. Ὁ γὰρ ἀκρατῆς γέλως, καὶ ἡ κοιλομανία δυσεξαρθμητα τίκτουςιν ἀμαρτήματα· φεύγειν δὲ πᾶσαν ἀμαρτίαν προσέχει τὴν ἰερέα.

NΘ'. — ΤΙΜΟΘΕΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὅσπερ οἱ εἰσπορευόμενοι εἰς τὸ λουτρὸν γυμνοῦνται παντὸς περιβλήματος, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς τῇ ἀσκητικῇ προσερχομένους ζωῇ πάσης ὕλης βιωτικῆς γυμνωθέντας ἐντὸς γενέσθαι τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν θεῖου πολιτεύματος.

Ξ'. — ΠΑΥΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Νωθρός τις ὑπάρχων, καὶ τοῦ ἐκνου δέσμιος, ἐὶ

βέλτων μόνον ἐναγκαλιζόμενος, ὡς ἀκούω, ἀπὸ πρώτης ὥρας μέχρις ἡλίου δύσεως ἀσκήτως διαμένεις, ὡς περ μετὰ μολίδου τινὸς τῆ καθέσθρα δεδεμένος, καὶ μάλιστα βωμολέου τετυχηκώς σώματος. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ποιεῖ Ἀντώνιος ὁ κορυφαῖος ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἀγγέλου, νῦν μὲν ἐκαθέζετο εἰς τὸ τῶν χειρῶν ἔργον, νῦν δὲ πάλιν εἰς εὐχὴν ἐξηγεῖτο· καὶ τοσοῦτοῦ ἀπήλαυσε φωτισμοῦ, ὡς τε μῆδ' τῶν ἡμερῶν εἰπεῖν τῶν φιλοσόφων τινὶ, ὅτι καθάπερ ἐν πυκτίῳ τῆ φύσει ἀναγινώσκω τῶν δημιουργημάτων αἶε τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καὶ τοσοῦτον ἐν νυκτὶ μᾶλλον σκοτίας οὐσῆς τῷ Θεῷ συνεγένετο, ὡς τε τῆς ἡμέρας διαφανούσης λίαν ἀπεχθάνεσθαι, καὶ ἀποδοῦν οὕτως· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, φῶς; αἰσθητόν; Εἰ τοίνυν ἀκριβῶς ἐπίστασαι, ὅτι ἐξ ἑνὸς λίθου οἴκος οὐδαμῶς οἰκοδομηθήσεται, μὴ τὴν μίαν ἀρετὴν νόμιζε χρῆνα· κρατεῖν, τουτέστι, τὴν ἀνάγνωσιν, ἀλλὰ καὶ εὐχῆς ἄψαι λοιπόν, καὶ ψαλμῶν νηπαλίων, καὶ ἀγρυπνίας συντόνου, καὶ τῶν ἐξῆς. Δι' ὧν ἀκολουθῶς σεαυτὸν δυνήσῃ δομῆσασθαι, καὶ Θεῷ ὃν δὴ πρόπον ἀρέσαι, σκαριζῶν μὲν πρὸς πᾶν εἶδος ἀρετῶν, τοῦ δυνου δὲ τὸν πηλὸν καὶ τὴν σαθοῦραν ἀποσκευαζόμενος.

vis obvenientibus poteris ædificium construere, virtutum viam prompic rapideque contendens, pigritiam vero veluti cœnum luteum, necnon surram propulsans.

ΕΑ'. — ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡῸ ΕΠΑΡΧῸ.

Γράφεις μοι, εἰ ἄρα προεπιδέσταντο εἰς μέλλοντί σοι κατασκευάζειν σηκὸν μέγιστον πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων μαρτύρων, καὶ αὐτῶν διὰ μαρτυρικῶν ἄθλων, καὶ πόνων, καὶ ιδρώτων μαρτυρηθέντος Χριστοῦ, εἰκόνας τε ἀναθεῖναι ἐν τῷ ἱερατείῳ, καὶ θήρας ζῶων παντοίας τοὺς τοίχους πληῖσαι, τοὺς τε ἐκ δεξιῶν, τοὺς τε ἐξ εὐωνύμων, ὡς τε βλέπεσθαι κατὰ μὲν τὴν χέρσον ἐκτεινόμενα λίνα, καὶ λαγωούς, καὶ δορκάδας, καὶ τὰς ἐξῆς φεύγοντα ζῶα, τοὺς δὲ θηρᾶσαι σπειδοντάς, σὺν τοῖς κυνιδίοις ἐκθύμωις διώκοντάς· κατὰ δὲ τὴν θάλατταν χαλῶμενα δίκτυα, καὶ πᾶν γένος ἰχθύων ἀλιευόμενα, καὶ εἰς τὴν ξηρὰν ἐξαγόμενα χερτὶν ἀλιευτικάς· καὶ προσέτι γυψοπλασίας πᾶν εἶδος ἐκφῆναι δεικνύμενον, πρὸς ἴδρον ὀφθαλμῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ ὄκῳ χιλίους σταυροὺς πῆξασθαι, καὶ ἱστορίας πτηνῶν καὶ κτηνῶν, καὶ ἔρπετων, καὶ βλαστημάτων παντοδαπῶν. Ἐγὼ δὲ πρὸς τὰ γραφέντα λέξομαι, ὅτι περ ἠπιῶδες ἂν εἴη καὶ βροφυροπέπες τὸ τοῖς προλεχθεῖσι περιπλαῆσαι τὸν ὀφθαλμὸν τῶν πιστῶν. Στερρόν δὲ καὶ ἀνδρώδους φρονήματος οἰκίον, τὸ ἐν τῷ ἱερατείῳ μὲν κατὰ ἀνατολῆς τοῦ Θεοσιετοῦ τεμένους ἕνα καὶ μόνον τυπῶσαι σταυρόν. Δι' ἑνὸς γὰρ σωτηριώδους σταυροῦ τὸ τῶν ἀνθρώπων διασώζεται γένος, καὶ τοῖς ἀπελεισμένοις ἐλπίς πανταχοῦ κηρύσσεται. Ἱστοριῶν δὲ Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης πληρῶσαι ἔθνην καὶ ἔθνην χειρὶ καλλιῶτου ζωγράφου, τὸν ναὸν τὸν ἅγιον, ὅπως ἂν οἱ μὴ εἰδότες γράμματα, μετὰ δυνάμενοι τὰς θείας ἀναγιγνωσκῶν Γραφὰς τῆ θεωρίᾳ τῆς ζωγραφίας, μνήμην τε λαμβάνωσιν τῆς τῶν γνησίως τῶ ἀληθινῷ Θεῷ δεδουλευκότων ἀνδραγαθίας, καὶ πρὸς ἀμιλλὰν διεγείρονται τῶν εὐκλεῶν

A in rebus agendis procedas, volumen tantummodo amplexu tenens, ut mihi refertur, ab ipso solis exortu ad occasum ejusdem destinatus adhærens, veluti plumbo astrictus, ad cathedram religaris, potissimum compacto corpore pollens. Non ita tamen nostri primas Antonius virtutem suam exercuit; sed ut illi angelus indicaverat, modo considens opus præ manibus habebat, modo precibus incumberebat, adeo ut nonnunquam luce divina collustratus philosophorum, nescio cui dixerit, veluti in pugillari, natura ipsa sese creaturarum rationes continuo divinas recognoscere, et cum nocturnæ tenebræ maxime omnia obumbrarent, tum Deo propius adhæsisse, adeo ut cum lampas solis interdiu illucesceret, odio illam prosequeretur, et hunc in modum exclamaret:

B Quid mihi est et tibi lumen sensui obnoxium? Si itaque sagaciter tibi perspectum fuerit, ex uno solummodo lapide domum ædificari non posse, ne autumes unam tantum virtutem, lectionem nempe, dominium obtinere. Quare super eam Deum implorando operam da, et psalmos prudenter et vigiliis continuato, et quæ sequuntur exerce. Qui et Deo aliqua ratione placere, ad omnem quidem

491 LXI. — ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡῸ ΕΠΑΡΧῸ.

Sciscitaris a me, cum templum permagnum tibi in animo et in sanctorum martyrum honorem, et per eosdem ad mortem usque certaminum, laborum atque sudorum dimicatione pro comperto asseti Christi demortui consentaneum sit, imagines in sacrario apponere, et omnium generum animalium venatione muros opprimere, non eos tantum qui a dextra parte, sed etiam a sinistra assurgunt, adeo ut in solo terreno conspiciantur extensa retia, lepores et capræ, et reliqua animalia fuga sibi salutem petentia, venatores vero desudantes et laborantes in illis captandis, et ope catellorum, avide insectandis intentissimi: et in salo plagæ tantæ genus omne piscium prehensum, et genus omne piscium piscatorum manibus in aridam extractum: adhæc ex gypso figmenta, quæ ubique sunt, ad oculorum voluptatem pollutia in domo Domini. Imo etiam in domo omnibus patente innumeras cruces extruere, et volatilium, et pecudum, et repentium, et germinum omne genus appingere. Ego ad hæc scripta responderim: Puerile hoc esse, et infantulis peculiare, rebus jam expositis fidelium oculos eludere. Fixi vero atque virilis genii proprium, in sacrario versus orientem ædis sacratissimæ unam solamque crucem formare: una siquidem salutari cruce omne genus humanum servitute eximitur, et desperatis ubicunque gentium spes bona effulget, narrationibus porro ex veteri novaque fœdere quaquaversum manu pictoris optimi ædem sacram completo, ut litterarum rudes, et divinarum 492 Scripturarum lectionis nescii

figuræ conspectu rerum optime gestarum eorum, A qui vero Deo legitime deservierunt, teneant, et ad eorum res gloriosas atque præclaras, per quas terram pro cælo, et visibilibus invisibilia præferentes certatim properent. Sed in patenti omnibus sæde in multas diversasque cellulas partito, satis fuerit, si in unaquaque cellula una veneranda cruce cohonestetur: namque supervacanea negligenda esse judico. Verumtamen continuis precibus, et explorata fide, necnon eleemosynis in constantia perseverandum est ad extremum, et sui despicientia, et in Deum perpetua spe, et divinorum eloquiorum meditatione, et ad genus humanum conjunctione, necnon erga famulos humanitate, et omnibus præceptis Domini nostri Jesu Christi temetipsum, et conjugem, et filios circummunire, et rem familiarem tutari conser-

καὶ αἰοιδίμων ἀριστευμάτων, δι' ὧν τῆς γῆς τὸν ὤρανὸν ἀπηλλάξαντο, τῶν βλεπομένων τὰ μὴ ὁρώμενα προτιμήσαντες. Ἐν δὲ τῷ κοινῷ ὄκῳ πολλοῖς καὶ διαφοροῖς οἰκίσκου διειλημμένοι ἀρκεῖσθαι ἕκαστον οἰκίσκον πεπηγμένῳ τιμῆν σταυρῷ, τὰ δὲ περιττὰ καταλιμπάνειν ἀναγκαῖον νομίζω. Εὐχαῖς δὲ ἐκτενεῖσι, καὶ ἀδιστάκτῳ πίστει, καὶ ἐλεημοσύναις διαρκεῖν, καὶ ταπεινοφροσύναις, καὶ ἐλπίσι πρὸς Θεὸν ἀενάοις, καὶ θείων λόγων μελέταις καὶ συμπαιθεῖα πρὸς τὸ ὁμόφυλον, καὶ τῇ πρὸς τοὺς οἰκέτας φιλανθρωπίᾳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐντάλμασι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιστοιχιζέειν ἑαυτὸν τε, [καὶ] τὴν σαυτοῦ σύμβιον, καὶ τέκνα, καὶ πᾶσαν τὴν ὑπαρξίν περισκέπειν, καὶ κοσμεῖν, καὶ ἀσφαλίζεσθαι παραινῶ καὶ παρακαλῶ.

circummunire, et rem familiarem tutari conser-

LXII. — HELIODORO SILENTIARIO.

Per res admirandas, quæ in aliis atque aliis locis, et variis temporibus singulis diebus efficiuntur, Dominus pusillos, seu nullius fidei homines, ad fidem firmam ac stabilem advocat, et fidelium fidem et spem magis ac magis adauget, necnon ipsam cogitationem solidam atque inconcussam signis luce ipsa clarioribus probat. Quare mihi animus est, ex innumeris fere Platonis nostri antesignani martyris nunc unam rem gestam, non tantum in patria nostra, sed et in somnibus urbibus et oppidis, quæ eo deprecatore Dei adiutorium exorant, 493 promptissime gratiam elargientis, et admirabilem vim indicantis referre. In monte siquidem Sina dicto, in quo Moyses a Deo legem excepit, et monachi tum indigenæ, tum externi inhabitant, quispiam genere Galata, una cum proprio filio, monachorum albo ascriptus, illic ibi vitam traducebat, multum ad tempus exercitationis certamina in eremo obiens. Sed quodam die repentino impetu, in prædictum montem irrupentes barbari quidam sublestæ fidei, exsecrandæque, qui in promptu erant, facili negotio, monachos, una cum filio annis obsiti Galatæ capiunt, et in captivitatem abducunt; illique adversis manibus colligatis, ad alia atque alia solitaria loca permanent, ubi jejunos ac denudatos compellunt, et discalciatos, et sine ullo tegmine pedum, per inconsolabilia illa loca, solis ardoribus exusta, nullo sitis humore conspicua, terga ulceribus obstructa, vi ac necessitate passibus rapidis ferri, et suspensa manu trepidantes adigentes. Senex interim in occulta spelunca remotus in mærore maximo prolugebat, Deo accepti filii privationem non sustinens, Christum Dominum precibus humilibus per Platonem conterraneum martyrem, ut ærumnarum misericordiam caperet. Hoc idem et filius per eundem sanctissimum martyrem divinum Numen suppliciter postulabat, in captivitate vinculis constrictus, ut sui commiseresceret, et admirabiliter opem ferret. Cum vero petitioni utriusque, patris in specu

B

ΕΒ'. — ΗΑΙΘΩΡΩ ΣΙΑΕΝΤΙΑΡΙΩ.

Διὰ τῶν κατὰ τὸν καὶ τὸν ἐν διαφοροῖς χρόνοις ἕκαστοτε γενομένων θαυμάτων, ὁ Κύριος, τοὺς μὲν ὀλιγοπίστους καὶ τοὺς ἀπίστους, πρὸς πίστιν βεβαίαν ἐκκαλεῖται, τῶν δὲ πιστῶν τὴν πίστιν μᾶλλον καὶ τὴν ἐλπίδα αὐξεί, καὶ στιβαρὸν καὶ ἀσάλευτον ἐκφαίνει τὸ φρόνημα. Καὶ βούλομαι σοι ἐν ἐκ μυρίων Πλάτωνος τοῦ ἡμετέρου τροπαιοφόρου μάρτυρος νυκτὶ διηγῆσασθαι, οὐ μόνον ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ πόλει, καὶ χώρᾳ τοῖς δι' αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐξαιτούσιν ἐτοιμότητα δωρουμένου τὴν χάριν, καὶ τὴν παράδοξον ἐνδεικνυμένου ἰσχύιν. Ἐν γὰρ τῷ ὄρει τῷ καλουμένῳ Σινᾶ, ἐνθα Μωσῆς παρὰ Θεοῦ τὸν νόμον ἐδέξατο, μοναχῶν κατοικοῦντων, καὶ ἐντοπίων, καὶ ξένων, εἰς τις ἀνὴρ Γαλάτης τὸ γένος ὑπάρχων, ἅμα τῷ ἰδίῳ υἱῷ τὸν μονήρην ἀσπασάμενος βίον διέτριβεν, ἐκεῖ ἐξανύων τοὺς τῆς ἀσκήσεως ἀθλοὺς ἱκανὸν χρόνον ἐπὶ τῆς ἐρημίας. Καὶ δὴ τινι ἡμέρᾳ αἰφνιδίον ἐπιβρόβησαντες τῷ εἰρημένῳ ὄρει βάρβαροι τινες Ἕλληνας τὴν θρησκείαν, καὶ ἀπηγορευμένοι συλλαμβάνουσι τοὺς ἐτοιμῶς εὐρεθέντας ἐκ τοῦ προχείρου μονάζοντας σὺν τῷ υἱῷ τοῦ γέροντος Γαλάτου, καὶ αἰχμαλωτίζουσιν, οὐσπερ καὶ συνδήσαντες ὀπισθάκωνα πολλὰς μονὰς ὑπερβαίνουσιν ἐρήμους, νήσεις καὶ γυμνοὺς ἐλαύνοντες, μὴ ὑποδεδεμένους παντοῖον ὑπόδημα, κατὰ τῶν ἀπαραμυθῆτων ἐκείνων, καὶ ἀνύδρων, καὶ τραχυτάτων τόπων τῇ βίᾳ καὶ τῇ ἀνάγκῃ τροχάζοντας, καὶ τῷ ἀπειρῷ ἐόθει τρυχομένους. Μόνος δὲ ἐν τινι ἀποκρύφῳ σπηλαίῳ κατακρυβείς ὁ πρέσβυς τῷ πένθει ἐτρέχετο μὴ φέρον τὴν στέρησιν τοῦ Θεοφιλοῦς υἱοῦ, καὶ τὸν δεσπότην κατεδυσώπει Χριστὸν διὰ Πλάτωνος τοῦ πατριώτου μάρτυρος καμψθῆναι πρὸς οἰκτιρμούς· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ υἱὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ παναγίου μάρτυρος τὸν Θεὸν παρεκάλει ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ δεδεμένος, κατελεῆσαι αὐτὸν, καὶ ἐκτελέσαι θαῦμα. Ἀμφοτέρων δὲ ἐπακουσθέντων, τοῦ τε πατρὸς ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ ὄρους, καὶ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, ἰδοὺ ἐξείφθη ὁ ἡμέτερος Πλάτων ἐπιστάς, ἐφιππος φαινόμενος, ἔλκων τε καὶ ἄλλον ἵππον εὐκαιρῶν ἐμφανίζεταί τῷ πατρὶ διαγρηγοροῦντι, καὶ γνωρίζοντι τοῦτον ἐκ τοῦ πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῶν εἰκόνων

C

D

αθεῖσθαι. Καὶ εὐθέως κελύει αὐτὸν ἐκ μέσου πάντων ἐξαναστάντα λαβεῖν τὸν ἵππον καὶ ἐπικαθεσθῆναι, καὶ δῆτα παραυτίκα δίκην ἀράχνης τὰ δεσμά διελύθη, καὶ μόνος αὐτὸς λυτρωθεὶς διὰ τῆς ἐπικλησίως, τῷ νεύματι τοῦ Θεοῦ ἀναστὰς, τῷ ἵππῳ ἐποχεῖται, καὶ ἵπεται ὁδηγοῦντι τῷ ὀσίῳ μάρτυρι θαρβῆλός καὶ χαίρων. Συντόμως δὲ καὶ ὀξέως ἀμφοτέροι, ὃ τε ἅγιος Πλάτων καὶ ὁ νέος μοναχὸς καθάπερ ὑπόπτεροι φθάνουσι τὴν τοῦ γέροντος οἰκῆσιν εὐχομένου καὶ κλαίοντος, καὶ ἀποσώσας ὁ καλλίνικος μάρτυς τῷ τὴν καρδίαν ἀλγοῦντι πατρὶ τὸν ποθητὸν υἱὸν, ἀφανῆς γεγένηται. Ὅστε οὖν ἐν παντὶ τόπῳ τοῖς διὰ αὐτῶν τὸν Θεὸν ἐπιθωμένους πᾶν πρᾶγμα θαυμαστὸν καὶ παράδοξόν οἱ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ δοῖδιμοι καὶ εὐκλεεῖς ἀθληταὶ ἰσχύουσιν ἐκτελεῖν. Ταῦτα δὲ σοὶ γεγράφηκα φιλομάρτυρι ὄντι, καὶ μηδέποτε κόρον τῆς μνήμης τῶν τρισμακαρῶτων μαρτύρων λαμβάνοντι.

e servitute filium expedit, disparuit. Quare locis in omnibus illis, qui per eodem Deum implorant, res omnes mirificas, et præter expectationem advenientes Domini Christi celeberrimi, atque honore et nomine illustres certatores possunt efficere. Hæc autem ad te, qui martyrum amore inflammari, et nunquam ter beatorum martyrum sum prosecutus ¹.

¹ Hæc epistola cum superiori in septima synodo generali, secunda Nicæna, act. 4, uti Nili germanus partus scripto reddita est, ad eorum errorem reprimendum qui asserebant; Nilum contra imagines scripsisse. Quarum postremam, ad Olympiodorum præfectum, ab eisdem depravatam fuisse corroborant. « Ipsi enim pro eo quod dixit, *hinc et inde pingit*, ΔΕΙΞΑΔΑ posuerunt. » Et sic ex iisdem

montis, et filii in captivitate accessisset, en repente noster Plato in equo vectus instat, atque oculis occurrens, et una secum alium equum a vectore vacuum ducens, puero pervigili patet, **494** cujus sancti effigiem planissime cognoscebat, in imaginibus sæpissime perspectam: statimque illi præcipit, ut e medio omnium assurgens, equum accipiat, illique insideat, et repente araneæ instar vincula dissoluta sunt, et solus ipse per invocationem in libertatem vindicatus, nutu divino assurgens, et equo vectus ducentem sanctum martyrem, et viam monstrantem confidenter, et læto animo subsequitur. Et sic pusilla interposita mora uterque tum sanctus Plato, tum monachus adolescens, æque ac si essent pennati, habitationi senis, precibus dediti, atque illacrymantis devolant. Sic martyr victor egregius patri mærore perditum filium optatissimum postquam in omnibus illis, qui per eodem Deum implorant, advenientes Domini Christi celeberrimi, atque honore et nomine illustres certatores possunt efficere. Hæc autem ad te, qui martyrum amore inflammari, et nunquam ter beatorum martyrum sum prosecutus ¹.

convincitur, et ostensum esse liquido, quia ipse sanctus et egregius Pater Nilus sanctas icones suscipiebat. Accusatus est autem a pseudosyllogo illo, quod contra imagines locutus fuerit. Unde miseri non solum Christianorum, sed et sanctorum calumniatores existunt, et pessime accusantes falso sacratissimos Patres.

ΝΕΙΛΟΥ ΜΟΝΑΖΟΝΤΟΣ ΕΡΗΜΙΤΟΥ ⁽¹⁾

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ⁽²⁾

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΙΠΕΣΙΝ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΟΡΕΙ ΣΙΝᾶ ΜΟΝΑΧΩΝ ¹ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑΝ
ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ.

NILI MONACHI EREMITÆ

NARRATIONES

QUIBUS CÆDES MONACHORUM MONTIS SINÆ ET CAPTIVITAS THEODULI EJUS FILII DESCRIBUNTUR.

(Nili opera quædam nondum edita, ex bibliotheca illustrissimi domini Caroli de Montchal, archiepiscopi Tolosani. Petrus Possinus, Societatis Jesu, recensuit et Latine vertit. Parisiis ap. Seb. Cramoisy, typographum regium, via Jacobæ, sub Ciconiis. MDCXXX X, in-4.)

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

PRÆSULI

D. CAROLO DE MONTCHAL ARCHIEPISCOPO TOLOSANO.

Cum naturali quodam jure constitutum sit æquissime, ut, ad locum unde exierint flumina revertantur²; Nilus hic tuus, vel, si concedis, noster, Præsul illustrissime, ex humanitatis et liberalitatis tuæ sicut beneficentissimo profectus, ad nos utique reditum eodem legitimum habet et necessarium. Neque vero cæcus iste velut fluminis est impetus, proclivitate naturæ, non arbitrii judicio ad te incitatus. Sed quomodo fas est interpretari mortuorum sensus, et divorum, qui in cælis ævum degunt, tacita judicia suspicari, unum te credo equidem potissimum eligat ex omnibus sanctus ipse Nilus cui suum istud cupiat redivivum opus nuncupari. Enimvero cui potius istud quidquid est obsequii vel officii delatum velit, primum, abbas, quam archiepiscopo? Deinde, Chrysostomi magnus olim admirator, quam magno hodie virtutum ejus imitatori? tum homo Græca facundia percelebris, quam homini ejus linguæ peritissimo? Denique scriptor antiquissimus, et luce dignissimus, a temporum et barbariei naufragiis vix modo porrectis a te tabulis emersus, quam patrono et liberatori suo? Atque hujus postremi certe nominis ut magna quædam vis esse videatur, ad conjecturam de grato ejus in te animo statuendum, facit hujus viri natura quædam elegans, et in profitenda referendaque gratia liberalis: cujus indolis in hac ipsa, quam jam edimus, Historia, documentum edit ipse maximum. Quid enim Nilus hic noster non illi debuisse se fatetur Euzenium episcopo³, quod is Theodulum suum filium, ex servitute barbarorum sua pecunia redemptum, sibi liberalitate prolixissima reddidisset? Magnum omnino meritum: sed quo non multo inferior ea gratia est, quam isto producendo, et in lucem emittendo commentario, ab auctore ejus illo eodem iniisti. Quid enim? annon sensû sermoneque fere omnium, Græcorum vero præsertim, pervagatum illud est: charitate ac necessitudine liberorum libros etiam dignari? adcoque sic videmus nihilo fere minus doctis hominibus

¹ Τῶν ἐν Σινᾷ καὶ Πατρῶν ἁγίων Πατέρων cold. Allat. ² Eccle. 1, 7. ³ Infra narr. 7.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(1) Νεῖλου μονάζοντος ἐρημίτου. Erant monachi urbani, qui intra civitates constructis cœnobiis vivebant, erant et alii eremitæ, qui in locis ab hominum commercio disjunctis Deo vacabant. Ne quis hic forte vacare existimet alterum illorum μονάζοντος ἐρημίτου.

(2) Διηγήματα. Ita C. R. scribit hunc titulum, numero multitudinis. Unde occasionem arripui distinguendi hunc librum in vii Narrationes: cum hoc arbitraret aliquo lectoris commodo, nullo auctoris aut operis detrimento fieri posse.

hos ingeniorum partus, quam parentibus, illos viscerum ac corporum, cordi esse ac curæ solere? Quod cum ita sit, et cum tu hoc opus disertissimum atque omnium elaboratissimum sancti Patris hujus Nili, hoc est fetum omnium charissimum, ex otiosa bibliothecæ custodia, tanquam ex carcere ac tenebris, excitatum, luci et famæ publicæ reddideris, quomodo non jam ille fateatur nihil fere de se minus Tolosanum te hodie esse meritum antistitem quam illum olim Eluzanum? Jam vero quod fluviorum more Nilus ad te redit auctior quam emissus a te est, si quid est in eo propriè meum, quod sentio equidem quam exiguum ac pene nihil sit, potuine vel deliberare sine scelere, tibine, an alteri cuipiam, has qualescunque laborum meorum primitias consecrarem? Qui, ut omitam communia, tot talibusque privatim obstrictus tibi sum nominibus, ut hoc profiteri sit necesse, cum multa tibi ab auctore debeantur hujus operis, quæ superius exposui, tum multo plura tamen et majora eidem tibi ejus ab interprete deberi.

Horum illud placet primo loco ponere singulare specimen humanitatis tuæ: quod ad capsas illas tuas librarias, lectissimis et rarissimis codicibus magno undique sumptu conquisitis refertissimas, non solum admisisti me, totque voluminum, Græcæ præsertim linguæ, nunquam typis editorum, visum permisisti (quem tamen ne ipsum quidem avari quidam rerum talium indulgere solent), sed usum etiam quam diuturnum vellem obulisti prolixissime. Quæ liberalitas cum faciendâ magni per se est, præsertim in homine quo nemo melius pretium sciat libris ponere: tum magnam certe splendoris accessionem gratiaque accipit ex sordibus aliorum in hoc genere: qui omnem habendi fructum in invidiæ solatio collocantes, possident ad hoc tantum (quod eleganter in re simili dixit Cyprianus) ne possidere aliis liceat. Ita omnium desideriis ad unum illiberale gaudium fruuntur; et tanti putant jactationem unam suam publico totius orbis incommodo conficere. Igitur post sæculorum et gentium barbariem pestis hæc sunt ultima librorum: qui paucos illos ipsos, per omnes casuum injurias ad hæc tempora servatos, ut infesti quidam naufragis piratæ, perire cogunt in conspectu terræ; dum conatus omnes miserorum, lucis quodam desiderio velut gestientium, incubantes isti opprimunt et frustrantur.

At vero musei tui, item ut illæ Musarum, sine invidia fores patent (5): omninoque præ te fers nihil te in illa copia tam eximium habere, quod non ad utilitatem omnium publicare sis paratus. Atque utinam non deessent tantæ voluntati tuæ homines idonei qui edendis tot libris veterum a te suppeditandis vel recensendi otium, vel interpretandi laborem, vel excudendi industriam conferre possent: brevi tempore ex tua unius bibliotheca multi variarum facultatum scriptores optimi proferrentur! Quanquam quid ego alios imploro? Utinam tibi, tibi inquam, liceret ipsi per graviores curas aliquod his spatium impertiri; et ea quæ furtim per subsecira tempora ad codicum tuorum margines annotare doctissime soles, certo ordine digerere una cum ipsis libris edenda! Nunc cum religionis summam, sicut dignum est, præ cæteris omnibus ducendam tibi esse rationem statuas, ita habitas in omnibus officiis pastoralis tui muneris, ut etiam illa ipsa, quibus alioqui nihil tibi est jucundius, pulcherrimarum rerum studia posthabenda iis putes.

Itaque hoc ipso quo hæc ego scribo tempore tu gregem tuum lustras bonus pastor, et suscepta ex præscripto sacrorum canonum visitatione diæcesis tuæ, magno labore tuo, summa approbatione omnium, nec minori fructu populorum paternas curas tuas, et pastoralementem vigilantiam per tuæ ditionis oppida vicos et paræcias circumfers. Cætero item omni tempore nullam tibi quietem indulgere solitus ab iis muneribus, quæ ex illo in quo emines pontificiæ dignitatis culmine ad nostram inferiorum emanare utilitatem possunt. Quippe adeo sacris faciendis, divinis officiis celebrandis, sacramentis cum cæteris, tum præcipue confirmationis atque ordinis conferendis assiduum te exhibes, ut nullius desiderium, per tuam summam in hoc genere diligentiam, effectu aut opportunitate destituitur. Cujus occasione mentionis oportet hic commemorare me, alteram quamdam quam habeo maximam te observandi causam: quæ semper apud majores magnæ necessitudinis habere vim est credita, nimirum quod ne tuorum impositione manuum in sacrum presbyterorum ordinem, licet indignissimum, cooptasti. Cujus tanti beneficii nullo unquam inmemor tempore omni cura et studio efficere conabor, ut quam verbis conceptis, cum inter sacra mysteria rite sacramento dicere, pollicitus religiose tibi sum reverentiam et obedientiam factis semper rebusque repræsentem. Vale.

Scribam Tolosæ xv Kalend. Martias, anno CIO IŒXXXVII.

III. D. T. deditissimus

Petrus POSSINUS Soc. Jesu.

(5) Dingen. Cent. 3 ad 3. "Αφθονοι Μουσῶν θῦραι,

LECTORI.

De opere quidem ipso atque hac historia Nili facile, opinor, ex testimoniis quæ descripsimus (*supra col. 42*), Nicephori præsertim, intelligis, erudite lector, quid statuere debeas : de opera in hac editione nostra, vel consuetudinis usurpandæ causa, paucis admonendus es. Hoc unum modo initio receperam : hocque illi qui suo magno merito nihil non apud me possunt, mecum duntaxat egerant, ut veterem quæ pridem a Lipomano est edita hujus opusculi interpretationem recenserem, et cum Græcis compararem. Sed cum aliquot jam paginis passim interpolatam ac recentatam a me illam interpretationem amicis in specimen obtulisset, quod scribenti prius mihi, hoc legentibus idem ipsis visum est : me, si pergerem ut cæperam, exhauriendis illis laboris illiberalissimi fastidiis, magno meo tædio nullam tamen alienam gratiam relatorum. Et certe, ut quam omittere non possum, celerrime saltem, quod verecundiæ unum superest, transigam, reprehensionem laboris alieni, id quam breviter tam vere licet affirmare : nullum omnino labis flagitiive genus quod in eo genere caveri debeat, in ista esse versionis perversissimæ deperatione prætermissum. Nam et obscurata passim est auctoris sententia ; et non raro ad libidinem interpretis ficta ac detorta. Jam omnibus fere paginis miserrimum in modum per summam licentiam lacerata fœdissime, mutilataque oratio scriptoris, tum a capite ad calcem nullo non loco ita cooperta contaminataque maculis barbaræ cujusdam infantia, ut opus veterum judicii arce dignum, rus hodie merum, rureque inflectus videatur. Quæsi si quis a me dicta crinosius existimet, non ego tamen apud eum perdam aquam proluxa approbatione causæ meæ, certis unaquaque de re testimoniis proferendis : sed si tanti putet rem totam cognoscere, et Latina illa veteris interpretis cum Græcis auctoris conferre, ut ad alia conveat, næ is tamen si quam habet æquitatem, cum non tantum commata aut comprehensiones totas, sed paginas, atque adeo tractationes integras conscio silentio præteritas toto passim in opere perspiciet, et illum quisquis est interpretem acripsisse festinanter ; et me non calumniose accusasse judicabit.

Atque hinc satis intelligis, lector optime, quam non leviter aut cupide consilium interpretationis ordiendæ novæ, sed necessario susceperim. Nunc quibus id auxiliis perfecerim, si cujus interest scire, sic habeto. Illustrissimus D. Carolus de Montchal, archiepiscopus Tolosanus, vir, quod omnes undique prædicant, promovendæ hodie rei litterariæ natus, partem quamdam hujus libri, quæ priores ferme narrationes tres continet, a Claudio Salmasio acceperat : qui sibi eam ex codice Palatino describendam a librario curarat non peritissimo. Quamquam, ne vitium omne imputem manui, librum illum Heidelbergensem crebræ nec exiguæ lacunæ ne ipsum quidem optimum fuisse satis docent. Reliqua vero quæ ad finem voluminis dimidio, ut dixi, plura deerant, curaverat idem modo laudatus archiepiscopus per mercenarias operas addenda, ex alio quopiam codice, quantum licet intelligere, non multo sinceriori, ita multis passim lacunis hiat, mendisque horret omnis generis illa descriptio. Hic est codex quem in Notis appellabo Tolosanum (6). Prorsus ejusmodi, qui nec lectori prodesse nisi divinant, nec interpretem pati nisi Œdipum aut Apollinem posse videretur. Proftendi locus hic est editionis hujus labore præcipuum, ac, quod inde sequitur, gratiam laudemque, ejus quem tertio laudamus Tolosani præsulis esse propriam. Namque ille depravatissimas schedas, ex corruptissimis codicibus imperitissime descriptas, emendavit quam potuit exactissime ad exemplar e bibliotheca Regia depromptum : ex quo variantes etiam lectiones sua ipse manu annotavit ad marginem ; lacunas vero, quod momenti præcipui fuit, consequavit universas. Isto ego exemplari quamvis uno, tamen sic aucto sicque interpolato fretus, recensere totum librum institui, et misere deformatum opus ad pristinam autographi puritatem emendando ac restituendo promovere, quantum ex tanto intervallo tantulis præsidiiis niti possem. Unum postremo de interpretandi ratione moneo. Sic semper existimavi : caput esse in officio interpretis, auctoris sententiam quomodocunque obtinere, hoc est, vel pluribus vel paucioribus verbis : vel assectando *κατὰ νόσον*, vel, sicubi obscurior locus sit, adhibenda

(6) Varias lectiones ex codicibus Vaticanis dedit Leo Allatius, quæ exstant ad calcem epistolarum Nili sub hoc titulo : *Varias lectiones in S. Nili Historiam de cæde monachorum montis Sinai et captivitate ejus filii Theoduli, Græce et Latine editam a Petro Possino societatis Jesu presbytero, Parisiis apud Sebastianum Cranoisy typographum regium. Anno MDCXXXVIII, in-4. Excerptæ ex quatuor codd. mas. Vaticanis, Barberino, qui ex Allatiano, postea comparato cum Sfortiano, satis antiquo, complectente Vitæ sanctorum, quorum dies festi celebrantur mense Januario, qui ita concordant, ut ex uno exemplari quasi exscripti esse videntur, et ab hoc edito discrepantes : multa enim mutant, multa addunt, plurima recidunt : præterea cum Palatino, qui ex bibliotheca Heidelbergensi per me in Vaticanam relatus est, et qui alter ab illo esse videtur, ex quo exemplum Tolosanum exscriptum est. Eas collegit, et ut potuit exscripsit, perulgarique curavit in gratiam, honorem et commodum optimi summiq. viri, et sui amicissimi, Petri Possini, Leo Allatius.*

etiam paraphrasi, quidquid id demum est quod significare scriptor voluit exponere planissime ac politissime. Quauquam idem non nesciam sectam esse longe aliam tristium quorundam, qui miseræ servituti genus mancipant interpretum : dum annumerare verba verbis scrupulosissime jubent; et Latinam orationem plerumque ingenua libertate repugnantem, vel raptatam calcibus per cuncta Græci sermonis vestigia trahere.

SUMMÆ ET ARGUMENTA NARRATIONUM.

NARRATIO PRIMA.

S. Nilus amisso recens filio Theodulo, consolationem amicorum respuens calamitatem suam coram ipsis lamentatur.

NARRATIO SECUNDA.

S. Nilus conversionem suam a principio narrat. Tum commemorata recenti cæde sanctorum, de Providentia disputat, multis ex sacra Historia exemplis repetitis.

NARRATIO TERTIA.

Barbarorum Arabum mores et religiones describuntur. Sanctorum item monachorum, qui circa montem Sina solitariam agebant vitam, studia virtutesque declarantur.

NARRATIO QUARTA.

Subitam incursionem Barbarorum in sanctos monachos, cædes quorundam, captivitatem Theoduli, solitudinem et querelas sancti Nili, ejusdemque consolationem continet.

NARRATIO QUINTA.

Adolescens conseruus Theoduli fuga perlatus ad Nilum cum amicis colloquentem, multorum cædes crudelissimas et certamina sanctorum fuse narrat; Theodulumque nuntiat postridie maclandum solemnî sacrificio Barbarorum.

NARRATIO SEXTA.

S. Nilus incredibiliter consternatus atroci nuntio de periculo Theoduli, erigitur exemplo generosissimæ matronæ, quæ nuntiatum filii sui cædem constantissime tulit. Pharanitæ legatos ad Barbarorum regem expostulaturus de recenti grassationis injuria destinans. Nilus cum sociis sanctorum corpora sepelit. Mosque allato a rege Barbarorum benigno nuntio ad perquirendum filium proficiscitur. Capitur a Barbaris, liberatur paulo post. Certum de salute filii nuntium accipit, Elusamque ad ipsum pervenit.

NARRATIO SEPTIMA.

Theodulus Elusæ repertus casus suos patri narrat, et quomodo periculum sacrificii evaserit. Elusæque antistes sanctum Nilum ordinat presbyterum, invitatumque frustra ad manendum apud se, viatico prosequitur in monasterium cum filio revertentem.

NILI MONACHI

EREMITÆ

NARRATIONES.

ΔΙΗΓΗΜΑ Α'.

Ἰδιώμενος (7-3) ἐγὼ μετὰ τὴν ἔφοδον τῶν Βαρβάρων ἦλθον εἰς Φαράν, καὶ τινες ἀκούοντές μου τὸν ἐρημικὸν παριόντες ἐπήνουν βίον, πολλὰ πρὸς ἑαυτοὺς εἰπόντες, ἐγκώμια τοῦτου συναίροντες· ὡς ἔστι γαλλήνης μεστὸς, καὶ πάσης ταραχῆς ἀπηλλαγμένος, τῇ ἡσυχίᾳ πλατύνων ἐνφιλοσοφοῦσαν τοῖς ὀρωμένοις τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν¹⁻², καὶ διὰ τούτων ὁδῶ

A

1 NARRATIO I.

Errabundus ego post incursionem Barbarorum veni in 2 Pharan, et quidam, audiente me, solitariam inter eundum laudabant vitam, multa ejus pro se quisque in familiarum sermonem præconia conferentes, cum sic dicerent : plenam eam tranquillitatis et perturbationis omnis expertem, ab illa philosophantem, circa ea quæ videntur animæ tran-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹⁻² καὶ τῶν παριόντων τινες ἀκούοντές μου τὸν ἐρημικὸν ἐπαινοῦντος βίον, καὶ αὐτοὶ παρ' ἑαυτοῖς προσέθειον ἐγκώμια, ὡς ἔστι γαλλήνης μεστὸς λέγοντες, ὡς πάσης ταραχῆς ἀπηλλαγ. ὡς ἐμφιλοσοφοῦσαν τοῖς ὀρωμένοις, πλατύνων τῇ ἡσυχίᾳ τῆς ψυχῆς τὴν κατάστασιν cod. Barb.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(7-3) Ἰδιώμενος. Supplevimus ex cod. R. τὸ ἐγὼ. Ἰκούοντές μου. Sic c. R., c. T. ἀκούοντές μου.

quillitatem per quietem dilatari, ejusdem ductu A mentem illa via progressam cognitioni Dei admo-
veri: quod esse extremum expetendorum ac
felicitate summam, quotquot exsistere a sæculo
sapientes una voce profitentur. Hos ego cum per-
fusis fletu oculis intuitus essem attentius, mise-
rabili sublato gemitu (confusus quippe animo
sedebam tot malorum quot pertuleram afflictus
inole, vultu aspectuque ipso manifestum indicium
calamitatis meæ palam adhuc præferens), convertit
homines hæc species ut ad me de militari deflecterent
alloquendi causa: tum acceptum in medium
circum undique sedentes, post aliquantum B moræ
ut me sermonis non occupandi certum continuare
gemitus viderunt, perturbationis causam officiose
sane et cum multa miserationis significatione per-
contati ex me sunt. Me vero ad eam vocem inge-
miscente vehementius (quippe recruduerat hac
mei mali mentione utcunque jam sopitus dolor;
et ab acerbitate cladis meæ remouentem se obli-
uione animum oblata de repente tetra species re-
traxerat ad præsentem pene sensum usurpandum
earum molestiarum, quarum me præteritarum vel
sola recordatio cruciabat): Quidnam, o Pater, in-
quirit, eorum quæ dicta a nobis sunt adeo alienum
a vero visum est, ut ad primum sonum interroga-
tionis nostræ sic tanquam audita blasphemia lamenta-
tionis sis, prorsus ut afflictus ad hunc squalo-
rem, hoc nocentis habitu sic lugens videaris, vel
ob auditam impietatem vocis cujusdam sacrilegæ
Dei violati causa conqueri; vel intellecto errore
quodam nostro ejus miseratione commoveri? An
occulta quadam potius sermo noster cum arcana
causa doloris tui cognatione junctus est, ut ejus
admonitu excitata ea percussaque penitus tanta
repente foras lacrymarum copia redundatet? nam
hoc, qua te videmus luctu deformatum C specio,
necesse est profecto non mediocre esse acer-
bitatem doloris tui, cujus interior morsus quam acer
et cruentus sit ex hoc fletu quem cernimus
susplicamur.

Talis mihi provocatio virorum linguam ad tacen-
dum obstinatam ad responsionis officium vix tan-
dem expedit. Tum igitur ego, Equidem, inquam,
vobis quid dicam non habeo. Neque quam potissi-
mum ad partem percontationis vestræ primum re-
spondeam statuere satis possum, nube quadam
ægritudinis conspectum mihi omnem veri et decori
judicium intercludente. Sectæ quidem atque insti-
tuti vobiscum ejusdem sum; me enim quoque so-
litudinis utilitas olim perculit, tantamque ad sui

προβαίνουσιν ἐγγὺς γνώσει; ἄγων Θεοῦ, ἣν ἔσχα-
τον ὄρεκτόν (4), καὶ τελευταίαν μακαριότητα, πάν-
τες οἱ ἀπ' αἰῶνος σοφοὶ ἑμοφώνως δοξάζουσιν.
Κάμοῦ δεδακρυμένους τοὺς ὑφ' ἁλλομοῖς ἀτενῶς αὐ-
τοῖς προσεσηκός (5), καὶ λίαν ἄδυνηρὸν προσοιμώ-
ξαντος (5) (ἐκαθήμην γὰρ δὴ ὁ σφόδρα συγχευ-
μένος ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ἀνιάρτοις, καὶ φανεράν
ἐπὶ τοῦ ἑπὶ προσώπου φέρων τὴν ἀγγελίαν τῆς συμ-
φορᾶς ἐτι), τάχα βουλόμενοι λέγειν πρὸς με τῆς εὐ-
θείας ἀποστάνας ἐκκλίνουσιν· καὶ μέσον παρακα-
θεσθέντες λαμβάνουσιν μικρὸν τε διαλείποντες, ὡς
εἶδον, σιωπῶντα, καὶ στένοντα τὴν αἰτίαν σπουδαίως
ἔμα καὶ συμπαθῶς ἤροντο τῆς συγχύσεως. Ὡς δὲ ἐτι
περιπαθέστερον (6) πρὸς τὴν πεῦσιν ἐξοίμωξα ὁ (ἐκί-
νησε γὰρ πρὸς τὸ πάθος πάλιν ὄλιγον τὴν μνήμην
ἡσυχάσασαν ἢ ἐρώτησις, καὶ τὸν λογιζομὲν αὐθις ἰνάγ-
χασεν ὡς παρόντα τὰ πράγματα ἢ ἀπαγγεῖλια
[Ἰσ. ἐπαγ. Poss.] τοῦ δράματος, ἐκεῖνα τῇ ἐνοσίῃ
τυπώσασα ἅπερ ἢ πείρα τῇ αἰσθήσει παρέδωκε).
Τῶν εἰρημένων, ἔφασαν, τί σε πρὸς ἡμῶν, ὦ πρε-
σβύτα, ὡς ψεῦδος ἦνίασε, καὶ πλάνην τῆς ἡμετέρας
κάθησαι δόξης; θρηγῶν; ἢ τί σε πάθος κατέχει τῆς
ἡμετέρας διαλέξεως συγγενές; καὶ τοῦτο ὀδύρη (7)
λαθραίως τῇ μνήμῃ πληττόμενος· οὐ μικρὰν γὰρ
κέκραγεν ὀδύνην ἢ καθήφεια τῆς ἔνδον πορθούσης
σε λύπης, τεκμήρια τὰ δάκρυα παρέχουσα;

Οὕτως μοι (8) ὁ πεπεδημένην μολι; ἔλυσε τὴν
γλῶτταν ἢ προτροπὴ τῶν ἀνδρῶν. Καὶ τί μὲν, ἔφη,
εἴπω; πρὸς τί δὲ ποιήσομαι τὴν ἀπόκρισιν, τοῦ τῆς
ἀθυμίας φόβου ἰδεῖν τοῦ ἀληθοῦς τὴν κρίσιν καλῶς
οὐκ ἐπιτρέποντο; Τῆς μὲν γὰρ δόξης εἰμὶ τῆς ἡμῶν,
καὶ τῆς ἐρημίας; τὸ χρῆσιμον εἰδῶς, σφόδρα ταύτην
θεθαύμακα, ὡς πάντα βιασθῆναι καταλείπειν, οἶκον,
πατρίδα, συγγένειαν, φίλους, οἰκεῖλους, ὑπαρξιν, τῇ
ταύτης πόθῳ δεδαμασμένος. Ἀλλὰ μοι τὸν πάντων
φιλατον ἀπολώλεκεν (9) αὐτῆ, καὶ μόνον, ὡς ὄρατε,

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIENSIS.

ἢ ἐγγὺς ἄγων τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἣν ἔσχατον ὄρεκτῶν Sfort. ὁ οἱ ἀπ' αἰῶνος πάντες; σοφοί, ὡς ἐκ
μαζ γλῶττης καὶ ψυχῆς δοξάζει. ὁ προσέχοντος. ὁ δὴ des. ὁ οἶμοι ἀνιάρτοις, καὶ φανεράν ὡπερ ἐπὶ τοῦ.
ἢ ταῦτα συμφορᾶς ἐπὶ εἶδον, ἐκεῖνο ἐτι τάχα τὸν λόγον συνείρειν ἐθέλοντες, βραχὺ τῆς εὐθείας ἐκκλίναντες,
καὶ ἔμα κυκλόθεν περικαθίσαντες. εἶτα καὶ ἐπὶ μικρὸν ἡσυχάσαντες τὸν λόγον αὐθις ἀναλαβόντες τὸν αἰτ.
σπουδ. ὁ ἀνώμωξα, Sfort. ἐξοίμωξα Palat. ἐκίνησε γὰρ με πρὸς τὸ πάθος πλεόν ἔλ. τὴν. μν. ἡσυχ. ἢ περ
τῶν συμβάντων ἐρώτ. ὁ ἰνάγχαζον. ὁ δύνη Palat. ὁ οὕτως μου Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(4) Ἐσχατον ὄρεκτόν. Ex c. R.; nam c. T. D
ἐσχάτως ὄρεκτόν.

(5) Προσοιμώξαντος. C. T. προσοιμωκός.

(6) Περιπαθέστερον. C. T. nullo sensu περιπα-
θεῖσθαι σου. Sexto post versu ἀπαγγεῖλια, cod. Tol.
ἐπαγγεῖλια. Versu inde 6 ἦνίασε adnotatum habet
in c. R. ἐλύπησε, glossema nimirum est.

(7) Ὀδύρη. C. T. ὀδύνη.

(8) Οὕτως μοι. C. T. μου. Sed perinde est XII
post versu καταλείπειν ex c. R. est. Tolosanus
enim habebat καταλείπειν, quod minus quadrat.

(9) Ἀπολώλεκεν. C. T. ἀπωλώλεκεν, c. R. ἀπο-
λέλωκεν. Ex quibus nos ad rationem grammaticæ
restituimus ἀπολώλεκεν, sexto post versu auctoritate
R. c. sententia id exigente expunxius· τοῦ.

παραμυθίας πάσης καταλέλοιπεν ἔργμον, καὶ ταύ- **A** admirationem convertit, ut, relicta domo, patria, cognatis, amicis, familia, re, tot tantarumque necessitudinum abruptis vinculis vehementi ad se amoris actum impetu raperet. Verum eadem ut tenuit miserum, longe omnium dulcissimi capitis jactura multavit, atque ad hanc quam cernitis omnis inopiam solatii desolavit: cujus cladis sensus tanta mihi acerbitate implevit animum, nullum **5** ut pene locum illi veteri amori reliquum jam faciat recens dolor, omnemque impetum laudandæ solitudinis ac cogitationem cura præsens atque instans accepti in ea incommodi prorsus extinguat. Fere enim sic videmus fieri quando inter se commissis perturbationibus animi duabus superior fuerit altera, victa ut exterminetur funditus a victrice solidam in totum animum puramque a consortio collegæ ditionem obtinere cupiente, ac mentionem aversante, omnem societatis communicationisve cum quovis alio auctoritatis ac imperii sua sibi victoria constituti. At, o me insanum, qui ad philosophandum omissis mei filii luctu leviter provehar, officiique tempus debiti studio teram otioso, qui illud jam receperam haud daturum me spatium cogitationi meæ quidquam versandi aliud a cæde tristissima Theoduli! Hæret enim continenter, seque intimis mentis ostentat sensibus cruenta species morientis filii, nec ea simplex quidem, sed per omnes quam esse possunt variæ offerendæ cædis atrocitates suspiciosissima fingendi diligentia vagatur. Quin se per externos sensus eadem inculcat: nam et miserabilem conquerentis vocem audire mihi videor; et intueri præsens filium quacunquæ in soli parte **6** vis eum affixit vulneris se temere volutantem: sic in suum cruciatum ingeniosa mens res acerbissimas ex probabilitatis umbra præsentis in aspectus lucem rapit. Heu mihi, miserande puer, sive adhuc vivis, sive es mortuus! O tuam, si mortem effugisti, servitutem asperam! O tuum, si te barbaricus confecit gladius, funus insepultum! Ecquod servitutis malum lamentabor tuæ? Quam mortis acerbiter exsequar lacrymis? Nam si servis superstes (quod verisimile quidem non est,

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANSIS.

¹² διὰ τοῦτο ταύτην. ¹³ νικήσαντος ὡπερ τὴν τυραν. τοῦ πάθου. ¹⁴ ἀρχὴν πᾶς τὸ βουλ. Palat. ¹⁵ οὕτω καὶ νῦν παραδεξάμενος. ¹⁶ πλην Sfort., πάλιν Vatic. et Altemps., πλην Palat. ¹⁷ τὸ αὐτοῦ εἰδῶλον. ἄλλοτε ἄλ. φαντάζον. ¹⁸ ἐπι. κυλινοῦμενον. ¹⁹ ὅπερ οὐ δίδωσι μοι. νο. ²⁰ ἀνθρωπίου Sfort., πσίου Vat. Alt. ²¹ καὶ ἐπιταγαί, καὶ ἀσυμ. ²² βία πρὸς δὲ καὶ ἔργα. ²³ ἔχων ἐγγύς. ²⁴ φύγα εἶμιον. Sfort., λύγα ἔθεμον. Alt. Vat. λύγα εἶμιον Palat. in marg. Βύργαν. ²⁵ ὄρη ἔχοντες omnes codd.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(10) **Ἐ** τῆς πικρῆς δουλείας. Arrianus in **D** barbara, qua si qui forte sequioris ævi scriptores Græci, grammatici fere aut technici abusi repræsentantur, quos citatos vide apud Meursium et Rigaltium in glossariis, nihil tamen esse causæ video cur eam sine idoneo testimonio Nilo adinagamus, scriptori judicio Photii pereleganti, præsertim in opere quod pene ad quamdam ostentationem artis elucubrasset visus sit, ut ait Nicephorus. Quinto abhinc versu ἐτέρων, annotatum hic erat in ora libri, virum quemdam doctum putare legendum ἐταίρων. Sed nihil visum est necesse sollicitare fidem codicum. Neque enim ita feri erant barbari, ut non aliquo sui generis respectu tangerentur, et sodales etiam atque amicos passim occiderent. Vox igitur ἐτέρων hic quidem con-

— *servitium acre*

Te nihil impellit.

(11) Hic locus ita scribitur in cod. Tel., οὐκ ἴμναντα πῆδες πληγᾶς [βέργαν] οὐ λύγα ἔτοιμον, etc. In Regio vero cod. οὐκ ἴμναντα πρὸς πληγᾶς λόρον οὐ λύγα ἔτοιμον, etc. Ex quibus puto glossemata esse voces illas βέργαν et λόρον, concipiendamque esse sententiam, ut nos exhibebimus. Et λόρον quidem ipsa καχογραφία suspectum reddidit; scribendum enim λῶρον fuerat; βέργα vero præter circumscriptionem illam indicium mendi, etiam abrupta pendet et ἀσύνθετος. Tum vero vox est

quando enim non præceps in eadem fuit barbarica manus iracundiæ ruens impetu, humanum semper cruorem sitiens?), quo loco res tuæ sunt? flagellis omnino quotidianis sectus, contrariis distractus imperiis, minis territus inexorabilibus, nulla spe laxamenti veniæve, belluinam infelix crudis vorandis carnibus et sanguine vitam trahis; in operibus gravissimis, supra vires, sub vigili custodia citra spem effugii, desperata libertate, continuo mortis metu, instante semper 7 gladio, quem norunt unum Barbari indignationis cuiusvis suæ exigendæ metiendæque modum: quibus incruentum nullum mitioris animadversionis instrumentum in usu sit. Non ad plagas lora, non virgarum viminumve fascēs: sed unum parvis juxta magnisque offensionibus statutum supplicium mors. Nonnunquam etiam sine ulla culpa, aut per ebrietatem debacchati, aut quovis elati alio impotentis cupiditatis æstu gratuita libidine ludibundi aliorum repræsentandis cædibus crudeles relaxare animos, ac pascere, consuetudine didicerunt.

Sin igitur es mortuus, quam tibi partem occupavit corporis carnificina violare, unde se primum tui sanguinis flumen dedit, ut convolutabaris in luto quod tuus sanguis fecerat commistus pulveri, ut inter extremos anhelitus jaectatis micans pedibus funestæ saltationis jucundum sævis oculis spectaculum obtulisti, ut supplicabas occidenti te barbaro, et multo gestu miserabili usus pro interprete, remissionis aliquid et gratiæ a torva ejus et minaci duritie contumacis oris auferre deprecando conabar? Linguae enim in utroque vestrum alterius ignoratio commercium inter vos abrumpebat mutui sermonis, tibi quæ omne eloquentiæ præsidium spemque reflectendi a sævitia ad misericordiam, infensi animi, cuius rei magna solet in supplicii dolentis observatione vis ac facultas esse, extorquebat. Quis jam te locus cadentem excepit? Quæ tua membra discerpserunt feræ? Quæ volucres tuis se carnibus expleverunt? Quod primum sidus oriens tuorum adyta præcordiorum intima ac penetralia palam vidit? An est quidquam ex te super, filii, quod aut feros dentes soliditate vicerit, aut abundantia satietati superfuerit voracium bestiarum? Quod si quid est, sub dio nimirum et sole jacet, per solitudinem inops inhumatumque, nec terræ rite consecratæ contactu dignatum. O si hoc mihi aliquis allatum obtulisset, aut eo certe me deductum sisteret ubi idcunq; projectum est, esset id aliquod solatium calamitatis: has ego qualescunq; reliquias sic tanquam vivas et sentientes alloquerer: sive ossium aliquod, seu carnis ac pulpæ frustulum, seu pilus is esset denique unus e tuis quidam. Quos enim moderatior 9 aliquis iratæ fortunæ furor exercet communi amissione charorum, magnum ii sane, ut in malis, fructum habent, et, prout est hæc acerbitas cladis mææ, deliciarum

El δ' ἔθανες, πού ποτε τὴν σφαγὴν ἐδέξῃ τοῦ σώματος, πόθεν ἔκρουσες τοῦ σοῦ προεχώρησεν αἷματος; πῶς ἔσπαρες; (12) 27 τῷ λύθρῳ φυρβόμενος, καὶ ποσὶν ἀθλοῖς τὴν ἐπιθανάτιον ὀρχησθαι σκηνοδατῶν; Πῶς ἰκέτευες ἀναιρούντα τὸν βάρβαρον σχήμασιν ἐλεεινοῖς μαλάξαι τὸ ἀπηνῆς τούτου βουδόμενος; φωνῆς γὰρ ἑκάτεροι τῆς ἀλλήλων ἦτε 28 ἀσύνετοι, ἦτις ἐμμελῶς ῥυθμίζουσα τὴν δέησιν, ἐπικάμπτει πρὸς 29 οἶκτον τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον. Ποῖος τόπος τὸ σὸν πτώμα καχώρηκε; Ποιοὶ ὄφρες τὰ εἰ διεσπάραξαν μέλη; Ποίου τῶν σῶν σαρκῶν ἐνεπλήσθησαν ὀρνίθες 30; Ποῖος τῶν φωστῆρων τὰ μυστήρια τῆς σῆς ἀνατέλλων 31 εἶδε γαστρός, κεχυμένα σπλάγχνα θεασάμενος ἐμφανῶς; Τί τοὺς ἀγρίου; τῶν θηρίων 32 ἐνίκησεν ὀδόντας, ἢ κόρον, γινόμενον λεψανον, ἢ κραταιότητι μείναν ἀκατέργαστον; Αἰθρίον λοιπὸν τῷ ἡλίῳ προκειμενον, οὐκ ἀξιώθεν 33 διὰ τὴν ἐρημίαν ὄσας (13). Εἰ τίς μοι (14) κομίσας δέδωκε τούτο· ἢ ἀγαθὸν ἐστὶνε παρὰ τούτο 34, πάντως ἂν ἔσχον μικρὰν παραμυθίαν 35 τοῦ πάθους. Ὡς ζῶντι καὶ αἰσθανομένῳ προσλαλῶν τῷ καταλειφθέντι μέλει· κἂν ὀστέον, κἂν σὰρξ, κἂν θρῖξ ἔτυχε τὸ ὀφθέν. Οἱ γὰρ μετριώτερον ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀτυχοῦντες πολλὴν ἔχουσιν, ὡς ἐν κακοῖς, τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ τρυφῶσι τὴν ἀληθῶς δευτέραν τρυφήν, νοσηλεύοντες ἐπὶ πολὺ τοὺς προσήκοντας, καὶ κόρον τῆς θῆας τῷ χρόνῳ λαμβάνοντες, ψυχρῶραγοῦσι παρακαθήμενοι, καὶ τελευταῖον βημάτων ἀκούοντες, ἐκκομιζόμενοι 36 παρεπόμενοι, καὶ τὴν ἔσχονσηματῆρα τῷ τάφῳ ἐπιτιθέμενον βλέποντες· ἄπερ ἅπαντα πολλῶν τῷ πενθοῦντι ποιεῖ καὶ μεγάλῃν παράκλησιν, προπομπή, καὶ κηδεῖα, καὶ συμπάθεια 37 εἰδῶν, τὴν ἀθυμίαν ἐπικουφίζοντα. Ἐγὼ δὲ τίνοι τούτων παραγορήσω τὸ πάθος, οὐδὲ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου μαθῶν, οὐδὲ τοῦ νεκροῦ τὸ εἶδῶν ἔχων, οἷον ἐν τῇ τελευτῇ 38 τῇ φαντασίᾳ τετυπωμένον. Ὡν γὰρ ἡ δρα-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

27 ἔσπαρες Sfort., ἔσπαιρες Vat. Alt. 28 ἐν ἡ τις. 29 ῥυθμίζουσι. τὴν δὲ ἐπικ. πολλάκι; πρὸς. 30 ὄρνεις Palat. 31 τῆς σῆς ἐπιτέλλων Vat. Alt. ἐπιτέλλων Sfort. 32 θηρῶν. ἐν ὄδ. ἢ κόρου γεν. λεγ. ἢ σκληρότητι. 33 οὐδὲ ταφῆς. 34 σε παρὰ τούτῳ. 35 ἔσχον μικρὰν γούντινα. μικρὰν γούν Palat. 36 μάτων ἐκκομιζόμενοις τε. 37 πομπή φημι, καὶ ταφῆ, καὶ συμ. 38 ἐν τῷ τέλει.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(12) Ἐσπαρες. Ita c. T.; sed c. R. ἔσπαρες, omnino mendose: a σπαίρω enim, quod est palpitō, non potest esse ἔσπαρες. Aliquando suspicabar legendum ἐσπείρας. Nam exprimitur isthic motus palpitantium ex letali vulnere, sequē humi convolutantium, serpentum instar, quorum est

D σπειράσθαι et σπειρᾶν, in spiras se torquere.

(13) Ὀσας. Cod. R. addebat ταφῆς, sed stetit Tolosano; placet enim elegantioribus scriptorum in similibus ἐκθλιψίς vocis ad supplendum cuiusvis promptæ.

(14) Εἰ τίς μοι, cod. Tol. εἴ τί; με.

ας τούς χαρακτήρας τῆ μνήμῃ οὐ παρέδωκε ³⁹, τούτων αἱ μορφα ἄστατοι καὶ ἀόριστοι; ἄλλο τε ἄλλως τυπούμεναι, καὶ ταῖς ὑπαλλαγῆς τῶν ἰνδαλμάτων ἀπατωμένην ὀδυνῶσαι τὴν ἔννοιον. Ὡς τῆς ἀθλήσεως τῶν κακῶν! Ὡς τῆς ἀπόρου συμφορᾶς! Τί θακρῶσαι οὐκ οἶδα· τί ὀδύρομαι ⁴⁰ οὐκ ἐπίσταμαι. Νεκρὸν πενθῆσω, ἢ ζῶντα; δεδεμένον ἢ ἀνειμένον (15) δουλείαν ὑπομείναντα ⁴¹ πικρὸν, ἢ ὀδύνην ὑποστάντα σφαγῆς; αἰχμαλώτος γὰρ ⁴² πρὸς πᾶσαν αἰκίαν πρόκειται πρόχειρος· καὶ ταῖς τιμωρίαις ὑποκέκυψε καὶ μὴ βουλόμενος· τὴν γνώμην ⁴³ τοῦ δεσπόζοντος ἔχων τῶν ἀποφάσεων κυρίαν. Ὡς πάντων τῶν κατὰ βίον ⁴⁴ ἕως νῦν κοινῶν καὶ μόνος ⁴⁵ τῆς αἰχμαλωσίας τὴν πείραν δεξάμενος· ἐκοινωνήσας ἀποδημίας μακρᾶς, τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ κακοπαθείας ἐκονοπράγης ⁴⁶, τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς τὰ δοκοῦντα τῷ πατρὶ τὴν ὑπακοὴν μιμησάμενος ⁴⁷.

crum supersit mortui, pallorem ejus et lineamenta morientis præsentī ex conspectu ducta referens, et antiis imprimens sensibus. Quorum **10** enim præsens visio characteres memoriæ non transmisit, eorum instabiles et indefinitæ fluctuant species, alias in aliam imaginem conformatæ: quæ crebro errore ac incerta commutatione commeantium simulacrorum cogitationem frustrantur, et deceptam varietate molesta fatigando cruciant. O incertitudinem malorum! O calamitatem anxiam! cui lacrymas, cui questus impendam nescio. Mortuumne an vivum lugebo? Vincitum, an e fortunæ viculis oblatae mortis beneficio manumissum? Jugum tolerantem duræ servitutis, an per horrendi trœciatus carnificinam atroci fato defunctum? ad omnem enim bello captus servus victoris domini crudelitatem jacet expositus, omnibus ad heri arbitrium suppliciiis subjectus; quippe cujus voluntas ac ratio potestatis jam sit ac ditionis alienæ, ad quidvis de se, quamvis renuente, statuendum. O rerum in vita omnium mihi haecenus particeps, tunc ut istam longæ maximam captivitatis cladem me jam, fili, subducto solus exhaustias? Comitem te habueram longæ peregrinationis, ærumnas exsiliū, solitudinis **11** incommoda tuleras mecum; omni alacritate obtemperandi patri Isaaci obedientiam repræsentaras.

Καὶ πῶς νῦν ἐμόνωσέ σε τὴ τελευταία συμφορὰ, καὶ **C** μόνος ἀντλεῖς τὰ τῆς αἰχμαλωσίας κακά; ἴνα τί φιλανθρωπευθεὶς ⁴⁸ πείραν τοῦ ξίφους διέφυγον; ἴνα τί μὴ κάμει προσέθηκε τοῖς ἄλλοις νεκροῖς ἢ φωνία δεξιὰ, ἀλλὰ φειδοῦς ἔτυχε ἐπὶ ⁴⁹ πείρα μειζόνων κακῶν, συντόμου φθονηθεὶς ἀπαλλαγῆς, καὶ μακρὸν ἐπὶ σοὶ καὶ ὀδυνηρὸν ⁵⁰ πένθος καρπούμενος; Ἐπειδὴ δὲ συμπαθεὶς ὑμᾶς, ἔφη ⁵¹, ὅρω, καὶ οὐκ ἄλλως διακειμένους ἢ ὡς αὐτὸς ὁ παθὼν (τούτου γάρ μοι τεκμήριον γέγονε τὸ συντεταμένον ⁵² τῆς ἀκοῆς, καὶ αἱ συνεχεῖς οἰμωγαί), πάντα κατὰ μέρος τὰ ἐμὰ, ὡς ἔχει διεξελύτομαι, οὐ μακρογῶρων εἰς σχολὴν πρὸς ἀκρόασιν, ἀπαγε (16), καὶ μὴ τις ⁵³ ὑμᾶς ἀνάγκη

A quodam genere perfrantur: quippe et curatione diuturna suorum languentium multum ex otiosa videndi satietate in futurum desiderii solatium colligunt, ac veluti reponunt, tum eis assidentes morientibus supremas accipiunt mandantium voces. Mox elatis affectatione officiosa pompam faciunt; neque revertuntur priusquam extremum additum cippum, et impositam mausoleo coronidem viderunt. Magni omnia solatii lugentibus amicorum causa, deductio frequens, apparatus exsequiarum, amicorum officia ac studia concurrentium, amorem in mortuum, celebrando funere; in superstites, participando mœrore testantium: quæres quem ita afflictum non recreent ac magna parte doloris levant? Mihi vero quidnam horum vel unum omnium præsto est ad consolandum casum, cui ne modus quidem ac ratio perspecta mortis sit, nec simula-

B præsto est ad consolandum casum, cui ne modus quidem ac ratio perspecta mortis sit, nec simulacrum supersit mortui, pallorem ejus et lineamenta morientis præsentī ex conspectu ducta referens, et antiis imprimens sensibus. Quorum **10** enim præsens visio characteres memoriæ non transmisit, eorum instabiles et indefinitæ fluctuant species, alias in aliam imaginem conformatæ: quæ crebro errore ac incerta commutatione commeantium simulacrorum cogitationem frustrantur, et deceptam varietate molesta fatigando cruciant. O incertitudinem malorum! O calamitatem anxiam! cui lacrymas, cui questus impendam nescio. Mortuumne an vivum lugebo? Vincitum, an e fortunæ viculis oblatae mortis beneficio manumissum? Jugum tolerantem duræ servitutis, an per horrendi trœciatus carnificinam atroci fato defunctum? ad omnem enim bello captus servus victoris domini crudelitatem jacet expositus, omnibus ad heri arbitrium suppliciiis subjectus; quippe cujus voluntas ac ratio potestatis jam sit ac ditionis alienæ, ad quidvis de se, quamvis renuente, statuendum. O rerum in vita omnium mihi haecenus particeps, tunc ut istam longæ maximam captivitatis cladem me jam, fili, subducto solus exhaustias? Comitem te habueram longæ peregrinationis, ærumnas exsiliū, solitudinis **11** incommoda tuleras mecum; omni alacritate obtemperandi patri Isaaci obedientiam repræsentaras.

Quomodo te nunc igitur postrema ista clades seduxit a me et captivitatis solus exantlas mala? ut quid, heu mihi, contigit tractari humanius et aciem effugere gladii? Cur non me quoque cæteris addidit mortuis manus cruenta Barbarorum? Jam mihi parsum video majoribus ut cladibus reservarer. Neque hæc misericordia, sed livor fuit celerem ærumnæ finem invidientium: cujus jam felicitatis spe submotus uno in tui luctu fructum aliquem solatii, nate, reperio. Vos vero, inquam, conversus ad assidentes, quando adeo mei misericordia commotos video, nihilque affectos mitius commemoratione cladum mearum quam ego ipse sum qui per-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

³⁹ κτῆρας τῆ γνώμῃ Palat. οὐ παραδέδωκεν. ⁴⁰ τί ὀδυροῦμαι. ⁴¹ ἢ ὅπως ἀνηρημένον δουλ. ὑπομείνοντα. ⁴² αἰχ. γὰρ ἦδη. ⁴³ Val. et Alt. ita distinguunt ὑποκέκυψε, καὶ μὴ βουλόμενον τὴν γνώμ. ⁴⁴ ὡς πάντων με τῶν κατὰ τὸν βίον. ⁴⁵ καὶ μόνος ἀρτι. ⁴⁶ μακρὰς τῆς ἐν τῇ ξένῃ ταλαιπωρίας μοι συναπῆλαυτας Sfort. et Palat. qui non habent τὸ μοι. ⁴⁷ μετέσχεας κακοπραγ. ⁴⁸ ἐμιμήσω. πῶς οὖν νῦν τὴν τελευταίαν συμφορὰν μόνος ὑπέστης. ⁴⁹ φιλανθρωπίας λόγῳ. ⁵⁰ ἢ φόνιος δεξ. ἀλ. φειδ. ἔτυ. ἴσως ἐπί. ⁵¹ καὶ ὀδυνηρὸν δεξ. ⁵² ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐμοὶ τὸ πολὺ τῆς ἀθυμίας δίδωσι μέλειν. ἐπεὶ δὲ συμπτ. ὑμ. ὡς ἔφη. ⁵³ τεκμήριον δὲ τοῦ λόγου τότε συντεταμένον Allomps. Valic. συντεταραγμένον. ⁵⁴ ὑμῖν ὡς ἔχει τὰ ἐμὰ διηγῆσθαι καὶ μάλιστα εἴγε τινὰ καὶ ἡμεῖς βραχίαιαν σχολὴν τῇ ἀκρόασει προσνεύμητε, καὶ μὴ τις. Sfort. et Val. pro ἀκρόασει habent ἀκριβεῖς.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(15) Ἀνειμένον. Longe præfero lectionem cod. Reg. qui habet ἀνηρημένον. Nihil tamen in contextu mutavi; videri enim auctor poterat quamdam secutus antiithesim inter illa duo δεδεμένον ἢ

ἀνειμένον, vincitum an solutum.

(16) Ἀπαγε. C. T. ad marginem notat aliam lectionem ἀγετε; c. R. scribit ἀγεταί.

tuli: cujus vestri sensus partim ex attentione constantissima ejus quam mihi præbuitis audientia, partim ex fletu ac lamentatione continuis specimen atque experimentum cepi certissimum: exsequar deinceps vobis oratione perpetua res omnes meas, ut se habent. Non sane ut opportunitate hujus otii vestras ad aures demulcendas captandosque **12** plausus abutar, fucatæ cujusdam et compositæ narrationis ostentatione producenda: procul id a fortuna moribusque meis. Si hanc tamen patiuntur moram occupationes vestræ, neque vos usus aliquis rerum vestrarum vocat alio: gravis enim est narratio, in alias res imminenti animo; ita fere comparato ut potioem habeat cognitione quavis cogitationem ejus rei cujus in cura defixus est. Quam illi dubitationem cum et vultu et voce significassent ingratam accidisse sibi, negassentque ulla in re melius consumi otium posse quam leniendo mœrentis animi commemoranda conquerendaque calamitate sua; non secus atque atra densaque nubes eliquanda stillatim pluvia ad perspicuitatem transmittendæ lucis, expressa exudataque sensim qua turgebat aqua, tenuatur; cum dolor e contrario oppressus silentio acriorem eo altius demittat aculeum, quemadmodum in surgente tubere ardenti humore distento, cujus ob incensum **13** pus vis intus æstuantis qualitatibus intercluso exitu violentior, palpitatione assidua cutem pulsant, ac superficiem quæcunque obstat erumpenti, quæ micandi haud prius sinem faciet quam perforato laborante membro porta data sit ruenti foras ac jam maturæ saniei qua evacuetur ulcus. Quæ cum illi dixissent, mihi que approbassent, mox ad narrationem hunc ferme in modum aggressus sum:

NARRATIO II.

Liberos ego duos, amici, suscepi: hunc cujus me factura ad hunc lugentis habitum afflixit, et alterum qui mansit apud matrem. Eum consuetudinis cum uxore modum esse volui: cum sic statuerem

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸⁸ τὴν ἀκρόασιν. Palat. ἀγὺς Idem in marg. ἀπαγε. ⁸⁹ πρὸς τὰ οἰκεία καλεῖ. ⁹⁰ καὶ δὲ κενὸν μᾶλλον, ἢ ἀήθλιαν παρίγουσα. ⁹¹ ἐφησαν. ⁹² κατ' ὀλίγον. ⁹³ ὡς περ τινὸς ὕγρου φλεγμαίνοντος ἀεὶ. ⁹⁴ πύου καὶ ὑποσφί. ἐν τραύματι, καὶ μὴ ἔχοντος in cod. Palat. ⁹⁵ ἀμέλει, καὶ οὕτως ἐκείνων εἰπόντων, ἐγὼ τῆς ἀπαγγελίας ἀρχομαι ὧδε. ⁹⁶ καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν Sfort. et Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(17) *Oikéiav*, c. R. *ἰδιαν*. Glossa nimirum est. (18) *Ὡς ἂν ὕγρον φλεγμαίνοντος τοῦ σώματος*. Ita cod. T.; cod. R. τοῦ πάθους. Mira diversitas et indicium mendii, præsertim cum elegantia sententiæque ratio utramque illam vocem respuat. Putarim ego legendum *δοθίονος*, vel *δοθιῆνος*, hoc est *tuberis*, vel *surunculi*: de quo Galenus et medicorum pueri. Quorum ex disciplina hanc similitudinem Noster ducit. Porro post hæc verba grandis erat lacuna in c. T., quæ ex Regio expleta est.

(19) *Ὅρ νῦν κάθημαι θρηῶν*. Vertimus, *Cujus me factura ad hunc lugentis habitum afflixit*. Sedere enim lugentium est. Contrita res (Virg. *Æneid.* ix, 3, 4):

— *Luco tum forte parentis*

Pilumni Turnus sacrata valle sedebat:

patri nimirum lugens parentabat. Idem alibi, *Consedisse urbem luctu*, dicit. Adde illud Threnorum i, 1: *Quomodo sedet sola civitas*. E contrario stare amat, seseque ostendere atque offerre gaudium, ut qui magni voti compotes gaudent, ferire sublimi vertice sidera dicuntur. Hinc etiam naturalem statum saltu extollunt. Adeoque propria lætantium

A πρὸς οἰκείαν (17) καλεῖ ⁸⁸. Βαρὺ γὰρ διήγησις περιπωμένη ψυχῇ μᾶλλον τῆς ἀκρόατος ἐχούσης ⁸⁹ τὸν λογιζομένων περὶ τὸ μεριμνώμενον ⁹⁰. Οἱ δὲ καὶ ἔφει καὶ φωνῇ τὸ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἐνδειξάμενοι ἀηδῆς, Καὶ τίς, ἔφασαν ⁹¹, ἄλλη σχολὴ προτιμότερα τοῦ θεραπεῦσαι τὴν ἀνωμένην καρδίαν, καὶ κενῶσαι λύπην ὀδυνομένης ψυχῆς; Ὡς γὰρ νέφος ἀποτιθεταὶ ζόφον ἀποστάζον ὄμβριους σταγόνας, καὶ κατ' ὀλίγου ⁹² καθαίρεται τοῦ γνόφου κενούμενον, τῆς τοῦ ὕδατος ἀχλύος, οὕτως κουφίζεται τῆς ἀθυμίας ψυχῆ τὰς οἰκείας τραγικοῦσα συμφορὰς, τῆς διηγῆσαι τῶν λυπηρῶν συνεκκενομένης ὡς περ τῆς ἀηδείας. Πλήτεται γὰρ οἷδε σιωπώμενον τὸ πάθος, ὡς ἂν ὕγρον φλεγμαίνοντος τοῦ πάθους (18) ὑποσφύζοντος ἀεὶ ⁹³ τοῦ πύου, καὶ ἔδδον οὐκ ἔχοντος ⁹⁴ ὅθεν κενωθῆ προελθόν. Ἐδοξαν οὖν εἰκότα λέγειν· κἀγὼ τῆς ἀγγελίας ἀρχομαι ὧδε ⁹⁵.

B malo exulceratæ mentis; levari autem ægritudinem transmittendæ lucis, expressa exudataque sensim qua turgebat aqua, tenuatur; cum dolor e contrario oppressus silentio acriorem eo altius demittat aculeum, quemadmodum in surgente tubere ardenti humore distento, cujus ob incensum **13** pus vis intus æstuantis qualitatibus intercluso exitu violentior, palpitatione assidua cutem pulsant, ac superficiem quæcunque obstat erumpenti, quæ micandi haud prius sinem faciet quam perforato laborante membro porta data sit ruenti foras ac jam maturæ saniei qua evacuetur ulcus. Quæ cum illi dixissent, mihi que approbassent, mox ad narrationem hunc ferme in modum aggressus sum:

C

ΔΙΗΓΗΜΑ Β'.

Ἐμοὶ παῖδες, ὦ φίλοι, γεγέννηται δύο· οὗτος ἐν νῦν κάθημαι θρηῶν (19), καὶ ἕτερος ὁ παρὰ τῆ μητρὶ καταμείνας (20). Καὶ πρὸς τούτοις (21) τὴν ⁹⁶ πρὸς τὴν γαμετὴν κατέλυσα ὄμιλιαν (22)· εἴτε πρὸς

exultatio est, ut jam exsultare idem quod lætari sit. Inde chori et tripudia in gratulationibus et gaudiis, ut veluti lætitia crescamus et admoveamus cælo caput: Naturæ hoc totum est, quæ etiam jocosam atque hilarem præ ceteris eam ætatem fecit, quam a crescendo adolescentiam dicimus: nimirum igneæ naturæ micantisque gaudium est, ut docent physici. Hinc more ignis ad alta nititur. Frigida ex adverso tristitia, deses et somni parens. Inde (Luc. xxii, 45) *Discipuli dormiunt præ tristitia*. Et qui adolescentes ætatis fervore creveramus, congelamur et contrahimur cum subeunt morbi tristisque senectus. Jacere ergo et sedere remedia sunt vel solatia; status dignitatem habet. Sed quo hic cursus extra stadium?

(20) *Ἐτερος ὁ παρὰ μητρὶ καταμείνας*. Græci in Meneis aiunt secundam istam prolem feminam fuisse. Sicut aliquando Latine expresseram; sed deterruit me hæc auctoris constantia in masculino genere tenendo. Quoniam video Græcos in vulgandis terminationibus in utrumque genus quandam etiam elegantia partem ponere.

(21) *Πρὸς τούτοις*. Cod. It. ἐπὶ τούτοις.

(22) *Κατέλυσα ὄμιλιαν*. Cod. R. κατέλειπον, minus recte.

ἐπιποχὴν τοῦ γένους, εἴτα πρὸς θαρασίαν γήρους **A** vel ad propagationem generis, vel ad solatium senectutis hos abunde esse. Jam hoc decere judicavi, omnem hominem rationis compotem non indulgere voluptati ad satietatem, neque facultate legis usque ad contumeliam abuti naturæ; sed recipere se mature ac modum ponere consuetudini quamprimum, quisque pro se satis proposito servierit conditoris rerum Dei, qui ad incrementum generis, non ad fructum libidinis, nuptias instituerit, ne exsiccata deinde natura, et restinctis sua **14** sponte cupiditatibus senectutis frigore, ætatis efflata naturali tranquillitati, hoc est necessitati potius quam iudicio et amori honestatis, continentia laus ascribatur. Neque enim qui bellum non viderit statuit unquam trophæum, ludis absolutis pugil quod luctante secum nemine non succubuerit; commendat autem spiritualem athletam in flore ac fervore juventutis, inflammata cupiditate, incensis animi perturbationibus, iudicium rationis regens cupiditatem, et præfocans atque opprimens libidinem erumpentem ad consuetudinem conjugalem, tametsi ea legitima sit, sentiatque et indulgens animus tenere se in eo sui compotem libertatem, non addictum et præcipientem voluptate ferri. Rapietam me porro quoddam vehementis desiderium horum locorum in quibus nunc vastatus sum, gestiebatque mihi atque efferebatur animus amore quietis: adeoque in uua jam ea re cogitationes omnes habitabant meæ, nihil ut cernere. **15** Quem enim amor rei cujuscunque avellit omnibus etiam charissimis; tantoque ad rem desideratam impetu rapit, ut nec labores, nec ærumnas, contumeliamve recusct ullam, ac ne reputet quidem. Adeo nihil est quod non voluntarium obsequium tyrannidi cupiditatis alacriter representet, jugumque leve adamatæ servitutis grata necessitate perferat.

Ἐπεὶ οὖν ἐπέταττεν αὐτὴ τὴν ἀποδημίαν καὶ οὐκ **C** ἔντειπεν οὕτως κελευούσῃ **66** τυραννικῶς, λαθρόνως τῶν παίδων, ἐτι δὲ ἦσαν νήπιος κομιδῆ, προσάγω τῆ μητρὶ, καὶ τὸν μὲν ἐπιδιδῶμι αὐτῇ, τὸν δὲ κατέγω παρ' ἐμαυτῷ, καὶ τὸ δόξαν εἶπον, καὶ ὡς οὐ μεταπεισθήσομαι διαβεβαιωσάμην **66** ἐμβριθῶς. Ἡ δὲ καὶ πρότερον οὐκ ἀντιλέγειν πεπαιδευμένη καὶ τότε τὸ πρόσωπον **67** μὲν ἀλλοτριῶς πρὸς παράκλησιν ἔχον ὄρωσα, καίτοι τὴν βίαν οὐ φέρουσα, οὐδὲ κατέγουσα τῶν δακρύων ἐπιτρέπει τὴν ὁδὸν **68**, ἀνάγκη μᾶλλον εἴξασα ἢ συναίνεσασα (23) τῇ προαιρέσει

Postquam igitur hic amor protectionem imperavit, ut detrectandi imperii tantæ potestatis vis jam non esset, manu prehensos filios valde adhuc teneros matri sisto; traditque illi altero, alterum tenui, tum exposito consilio meaque in eo obfirmatione animi vultu ac sono vocis, declarata, spem illi ac conatum omnem tentandæ dissuasionis excussi. Ergo illa jam antea sic instituta, esse in potestate nec repugnare, concessit vix tandem oppressa mœrore, et manantibus lacrymis ægre assensum expedit in discessum meum, necessitate

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁶⁶ πρέπον γὰρ ἔκρινα usque ad paginas sequentes illa, αὐτῷ ἔξουσίαν, desunt in codd. ⁶⁸ οὕτω κελεύουσα. ⁶⁶ διεβεβαιωσάμην. ⁶⁷ τὸ ἐμὸν πρόσωπον. ⁶⁸ ἐπιτρέπει τὴν ἐπιδημίαν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(23) Ἐντροφῶν. Ex c. R.; nam T. τροφῶν tantum.

(24) Αὐτομάτῳ νηνεμίᾳ. Ita ex C. R.; Tolosanus habebat αὐτομάτως ἔρημίᾳ.

(25) Συναινέσασα. c. R. παραίνεσασα, hunc locum ita vertit velut interpres, Potius cedens necessitati quam voluntate consentiens: unde laborem præbuit Lipouano notandæ cautionis ad marginem ejus loci: qua monet oportuisse intervenire

D speciale instinctum Spiritus sancti, ut vir uxorem dimitteret sine ejus voluntario consensu. Sed nihil opinor est necesse. Consensit enim deliberata voluntate, tametsi non sine dolore maximo, cum impetrari aliud non posse cerneret, eoque trahi potest vox προαιρέσεως in sensum nostræ interpretatione expressum, ut consenserit quidem, non tamen ex propriæ sententiæ arbitrio, sed in alienum iudicium concesserit.

potius ac desperatione vincendi, quam approbatione
16 consilii sibi tam duri. Verum quid faceret, cum ita certum videret iudicium meum nequaquam ut ad suam infecti voluntatem speraret posse; neque vero non reputabat illa et presentiebat quam sibi hæc acerba esset futura separatio, sed ita staturat: Si idem mihi gratum esset quod sibi molestum, potius voluntatis meæ habendam esse rationem quam doloris sui; vincique ultra esse præstabilius ubi, si moveret omnia, sine spe victoriæ repugnaret. Scitis vero quam sit gravis eorum disjunctio, quos vinculum legitimi conjugii unum in corpus, arcana conciliatoris nuptiarum Dei providentia copulavit; neque enim est levior hujus abruptio dolor, quam is qui abacisso ferri acie corpore sentitur. Quo quidem tempore vim conceptæ semel cupiditatis admirabar, cum ab ea naturam experirer ipsam, et diuturna consuetudine corroboratum habitum esse superatum. Quanta enim esset illa ex eo æstimabam, quod abruptisset ea vincula quæ vel nulla vi, vel una morte solvi possunt. Quæ tamen ipsa mors quod sensum eripit, dolores velut exarniat, **17** quorum omnis in sensu casso cadavere hebes aculeus est. Nunc in nobis vigentibus et sentientibus intolerabilis ex separatione vis exardescit desiderii, ipsa recordatione consuetudinis materiam assidue flammæ suggerente; et affectus præteriti favillam ventilante. Nisi potentior incumbens violentioris perturbationis æstus, majoris cujusdam cupiditate boni incitatus vehementius, primi amoris omnem aciem elidat; languidioresque et lentiores ad motus præcipitem impetum remittat. Talis me tum quietis amor a turba hominum, copiaque rerum in dilectam abripuit et perduxit solitudinem, diuque illic aluit tranquillitate suavissima, vento a puppi secundo ad beatum me portum blande propellente, donec (unde quove modo, nescio) ingruens procella tempestatem commovit eam quæ plenissimas onerarias sanctorum jactavit corporum; jactavit, at non demersit, contrivit, et divitiis quibus erant refertæ non corruptit tamen! Quippe gaza secum omni gubernatores assumpta purpura cælis **18** ex pelago feliciter adverterunt, dissolutas tantum quasdam, pro omni præda, tabulas piratis relinquentes.

Hic illi, Ecquis, inquit, luctuosæ sanctorum **D** cadis modus atque ordo est? Et quomodo qui irreprehensibiliter Deo serviebant traditi sunt impitis in exitium, ludibrium cruentis Barbarorum manibus futuri? Et sustinuit se, obtorpuitque vis Providentiæ, velut trans siparium mussans, dum tragædia tam crudelis agebatur, nihil impedire conata, cum posset facillime, impressionem latronum? Nec caecitate percutiens ad scelus consentientes **19**,

¹⁹ Gen. xix, 11.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

⁶⁶ διαθέσεως φυσικῆς πρὸς ἦν. ⁷⁰ καλοῦ λόγον ἔχον οὐδένα τῇ προθέσει πλέον πρὸς τὴν ἀναχώρησιν ἐπειγόμενος. ⁷¹ παρασκευάσαι Palat. διατιθῆναι cod. Vat. Allemp. et Pal. ⁷² πῶς ἐπιπεύσασα, ἐπεισπελάσασα Palat. ⁷³ εἰ καὶ μὴ τῷ βυθῷ συνκατέδυσεν. ⁷⁴ ἀγωγίμων αὐτοῦ. παντ. ⁷⁵ τοῖς πειρ. τῷ τοῦ Θεοῦ λιμένι προσπύρησεν. ⁷⁶ τίς ἄρα ὁ τρόπος τῆς.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(26) Ὑπομιμησκουσα. Cod. T. ὑπομιμνησκούσης.

(27) Διατιθηῆναι, ita Regius. Tolosanus διατεθῆναι.

(28) Κατέδυσεν. C. R. κατέλυσεν.

(29) Ἰάντα γὰρ τὸν φόρον, etc. Gemina est allegoria in Consolatione Boetii lib. i. prosa tertia extrema.

τῷ ἔργῳ. Τὴν γὰρ κρίσιν ἀνένδοτον βλέπουσα, καὶ τὴν δόνην τοῦ χωρισμοῦ λογιζομένη, τοῦ καθ' ἑαυτὴν ἀμελήσασα λυπηρῶ, τὸ ἐμοὶ κεχαρισμένον ἐσκόπει· ἠττάσθαι θέλουσα ἐν οἷς καὶ βουλομένη νικᾶν οὐκ ἠδύνατο. Ἵστε δὲ ὅσον ἐστὶ διάζευξις τῶν ἀπαξ ἐνωθέντων νομίμως συνάφειζ γάμου, καὶ γενομένων σώμα ἐν ἀπορόβῃ τοῦ ζεύξαντος οἰκονομίζ· ὅτι ὃν ποιεῖ πόνον μάχαιρα τέμνουσα σῶμα, τοῦτον ποιεῖ τῶν εἰς σάρκα μίαν γενομένων διάζευξις. Ἐγὼ δὲ τότε τὴν δύναμιν τῆς ἐπιθυμίας ἐθαύμασα, ὅτε εἶδον αὐτὴν καὶ φύσιν καὶ χρονίαν σχέσιν νικῆσασαν. Πόση γὰρ τις ἀφ' ὧν ἔλυσε δεσμοῦς αἰτύτου ἐπιτοχαζόμεν, οὗς μόνος οἶδε διαλύειν θάνατος τῇ ἀναίσθησι παρέχων τὸ ἄλυπον. Αἰσθησις δὲ τοῖς ζῶσι ποιεῖ τέως τὴν δόνην ἀφόρητον συνθηθείας ὑπομιμησκουσα (26) καὶ διαθέσεως, ἦν ⁶⁶ μὴ μεζονος ἐπιθυμία καλοῦ ⁷⁰ τῆς προτέρας ἀθρόως ἀμβλύνει τὰ κέντρα. Αὕτη με τῆς ἡσυχίας ταύτης ἐποίησεν ἐρασθὴν, καὶ πρὸς τὴν ποθομένην ὠδήγησεν ἐρημίζον, καὶ μέχρι πολλοῦ παρεσκευάσεν ⁷¹ διατιθηῆναι (27) ἠδὲως γαλήνης ἀποκαλύοντα πολλῆς, καὶ εὐρίω πνεύματι πρὸς τὸν σκοπὸν ἐλθονόμενον, ἕως ἢ πόθεν οὐκ οἶδα καὶ πῶς ἐπεισπελάσασα ⁷² καταιγίς τὴν ζάλην ἤγειρεν ἐκείνην, ἥτις τὰς μυριοφόρους ὀκλάδας τῶν ἀγίων ἐχειμάτε σωματῶν· ἐχειμάσεν, ἀλλ' οὐ κατέδυσεν ⁷³ (28)· συνέτριψεν, ἀλλ' οὐκ ἐξημίωσέν τι τῶν ἀγωνισμῶν. Πάντα ⁷⁴ γὰρ τὸν φόρον (29) τῆς ἐμπορίας μεθ' ἐκπτῶν οἱ κυβερνηταὶ λαβόντες πύμναν πρὸς οὐρανὸν ἐκ πελάγους ἀνεκρούσαντο· τὰς

C διαλυθείσας σανίδας καταλιπόντες τοῖς πειραταῖς ⁷⁵.

Καὶ τίς ἄρα λόγος τῆς ⁷⁶ ἀναίρεσεως τῶν ἀγίων, ἔφασαν ἐκείνοι· καὶ πῶς οἱ δουλεύοντες ἁμαρτωποῦ Θεῷ παρεδόθησαν τοῖς ἀσεβέσιν εἰς ἀπώλειαν καί γινον βαρβαρικῆς γενόμενοι χειρὸς; καὶ ἤργησε τῆς Προνοίας ἡ δύναμις ἐπὶ τοιοῦτῳ σιωπήσασα δράματι, ὅτε κωλύσασα, δυναμένη, τὴν ἐφοδον, οὕτε ἀρασίῃ τοῖς ἁμοθύμοις παραγενομένους πατάσασα, οὕτε ξηράσασα τὰς ἀνόμους κατὰ τῶν ὀπίσθιν ἀνατειναμένους δεξιᾶς; ὡς πολλάκις ἐπὶ τῶν μακαρίων ἀνδρῶν

ι γεγενῆσθαι διαγορευούσιν. Καὶ γὰρ ⁷⁷ οἱ Ἀ-
 ἑξ ἐπιστρατεύσαντες ἀδίκως ποτε Βαβυλώ-
 κειστράφησαν ἀπρακτοί, οὕτως δυνηθέντες ⁷⁸
 τοῦ πορθουμένου, καὶ προαποβαλόντες ⁷⁹
 τῆς οἰκίας θυνάμειως, πανστρατὶ, κοιμη-
 λήκηροι, καὶ ὀλίγως κοιμηθῆ τῶν ζώντων
 εὐρεθέντες πρωτῶ, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε
 πικρῶ ἀνηρέθησαν ⁸⁰, ἢ τίς ὁ ἀνελῶν οὐκ ἔχον-
 ν. Ἐνὸς γὰρ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἔργον ἀγγέλου ὁ
 ἤσυχῃ γέγονε φόνο· (31)· καὶ ἔκειτο καθέ-
 ζόμενοι σχεδίαι ὀπλισμένοι νεκρῶν (32),
 ἴπην ἔχοντες ἕξτους, καὶ τὰς ψυχὰς ⁸⁰ σεση-
 θανόντες ἀληθῶς, καὶ ἔχνο· οὐκ ἔχοντες
 ὡς, ἀπρον ποιήσαντες τοῖς οἰκείοις ἐπὶ πολὺ
 ἔν. Ἐνυστεν γὰρ ἕκαστος διυπνίζων τὴν πέ-
 ῆν οὗτος ἀκίνητος· ἐκάλει, καὶ ἔμεναν ἀφω-
 ἴνα τὸ σῶμα, καὶ ἦν τοῦτο ἄκρωτον· ἐν ταῖς
 ται τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦτο ἦν ἔρημον τοῦ ζη-
 ῖ· ἕως ἐπιλάμψας ὁ ἥλιος πρωτῶ τὸ πᾶθος ἤρ-
 ῖ, τῷ χρώματι τῶν ἀνηρημένων δεξιάς τοῦ
 τὰ σύμβολα. Καὶ οἱ τῷ Ἐλισσαίῳ δὲ πάλιν
 πρὸς Ἀσσύριοι (33), καὶ ζητούντες πρὸς φόνον
 ἡ· καὶ οἱ τῷ Λῶτ ἐπιστάντες ⁸¹ κατὰ τῶν
 τῆ οἰκία Σοδομίται· ⁸² ἐπαράχθησαν ἀρασιᾶ,
 παραδοθέντες (34) τοῖς ζητουμένοις καὶ παί-
 κτηρ ἀδικεῖν ἐβούλοντο. Οἱ μὲν γὰρ παραλυ-
 ῖήτουν ψηλαφετὶ τὴν θύραν· οἱ δὲ οὐκ ἤδε-
 χωροῦσιν ἀγόμενοι. Ἐγγύς ⁸³ ἔχοντες τὸ
 νον, καὶ πελάται τοῦτω ⁸⁴ ὅπως [Ἰσ. ὅμως.
 οὐκ ἔχοντες, ἀρρώστων δίκην, καὶ ἠκρωτη-
 ῶν, ἀργῆν περιχειμένοι παντευχίαν· ὡσερ
 ῖναμιν, ἢ τὰ πρὸς τὴν πολεμικὴν ἐνέργειαν
 ῖθημένοι· τῆς στρατηγούσης τούτων ἕως,
 οὔσης παντελῶς, εἶτε καθευδούσης ὑπὸν βα-
 ἔνι γοῦν ἀόπλῳ εἶπετο αἰχμάλωτος τοσαύτη
 ἡν πληθὺς κρημοῖς καὶ φάραγγιν ἀφανισθῆναι
 ἡ εὐκόλως (εἰ τοῦτο εἶχεν ἡ τοῦ ἄγοντος γνύ-

neque extentas in sanctos profanas ac sacrilegas
 exsiccans manus, ut in beatorum virorum gratiam
 non semel factum Litteræ divinæ prædicant? Atqui
 Babylonii qui adversus Ezechiam expeditionem
 quondam injuste susceperant, aversi sunt, re in-
 secta ⁷⁸, ne minimo quidem iis quos vastabant illato
 damno, accepta vero clade maxima, plurimis suo-
 rum desideratis cum repentina simul totis castris,
 pene omnes, morte consopiti, **19** exiguusque op-
 pido vivorum numerus reperti mane centum octo-
 ginta quinque cæsa commilitonum passim jacere
 millia viderunt ⁷⁹, ignari qua vi necata tanta cæde
 tantulo unicæ noctis spatio perfungi unius angeli
 manus potuit. Et tanti tumultus strages silentio
 transacta est. Jacebant sopitorum specie, simulacra
B vigentium armati mortui incremento prælio, sine
 ferro anima privati. Non cicatrix, non vulnus, non
 cruor, non vestigium cædis, illæsi, habitu spiran-
 tium vere occisi, diu suspendentes familiarium
 animos superstitum, dubitatione veri. Impellebat
 experrectus quisque socium: vexabat, ad extremum
 pungebat, ut ita saltem profundiozem solito som-
 num excuteret contubernalis proximi; ille contra
 jacebat immotus; vocabat nominatim, tacebat idem
 mutus, tentabat, explorando, corpus, integrum id
 erat, quærebat in naribus spiritum, et hoc solum
 indicium non fallebat. Sed allucens demum matu-
 tinus sol eladem demonstravit, et interfectorum
 colore nequaquam jam dubia mortis argumenta
 dedit. Jam qui **20** Eliseum ad mortem quærebant
C Syri ⁷⁷; et qui Loti oppugnabant domum in hospiti-
 um angelorum contumeliam, Sodomitæ cæcitate
 confusi ludibrium iis quos quærebant debuerunt
 et præbuerunt ⁸⁰. Et illi quidem dissoluti ostium
 palpando quærebant; hi vero quo ducerentur ignari
 ei quem infesti petebant admovere manus coram
 præsentem temperabant; sed in occasione, facultate

Reg. xiii, 4. ⁷⁷ IV Reg. xix, 13. Isa. xxxvii, 56. ⁷⁸ IV Reg. vi, 13 sq. ⁷⁹ Gen. xix, 11.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

ι γὰρ φασιν, οἱ τῷ. ⁷⁸ καὶ πρὸς ἀποβαλ. Sfort. προαποβαλόντες Val. Altemp. et Palat. ⁷⁹ τῶν
 ἔντων ἦσαν. ⁸⁰ καὶ τὰς ψυχὰς ἀθρόον. ⁸¹ ἐπιστ. Σοδομίται. ⁸² Σοδομίται des. ⁸³ ἦδει που χως.
 ἄχα ἐγγύς. ⁸⁴ τῷ μὴ συγχωρούμενοι. ⁸⁵ βαθύς. Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

Atqui Babylonii, etc., quod Babylonios vocat
 heribi milites μνημονικῶν videri possit
 μα. Nihil enim Ezechiæ cum Babyloniiis
 ratum, ut constat. Tamen Antiquorum qui-
 byloniorum nomen Assyriis tribuunt, quo-
 ore Nilus hic locutus est.
 Ἐπὸς ἔργον ἀγγέλου ὁ τοσοῦτος ἡσυχῇ
 φότος. Sanctus Antonius apud sanctum
 sium in ejus Vita ex isto silentio colligit
 riorum Assyriorum angelum lucis fuisse,
 a est tranquille et sine strepitu agere, cum
 e nihil sine tumultu et fragore perficiant.
 ἡ ἀληθινὸς ἄγγελος ἀποσταλεῖς παρὰ τοῦ
 κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, οὐ γρηῖαν ἔχεν δαλῶν,
 τασίας τῆς ἐξουθεν, οὐ κρυπτον, οὐ κρύτων·
 ἴμα τῆ ἐξουσία ἐπέχρητο, etc.
 Σχεδίαι ὀπλισμένων νεκρῶν. C. R. σχε-
 Puto corruptum esse locum; aliquando

D suspicabar legendum σχιά ὀπλισμένων, etc. Sed
 quærendum amplius.
 (35) Ἀσσύριοι. Ita omnes codices, et interpre-
 vetus ita legit, et in interpretatione sua posuit.
 Ego non dubitavi Scripturam sequi. Ex qua con-
 stat non Assyrios hosce, sed Syros fuisse (IV Reg.
 cap. vi, 9), tametsi sciam apud plerosque anti-
 quorum Syros et Assyrios confundi passim: quod
 dudum monuit Adrichomius.
 (34) Παραλυθῆτες. Sodomitæ uno prius impetu
 conjuncti ferebantur. Sed postquam percussi cæ-
 citate sunt, dissoluta est illa eorum conjunctio et
 dissipata. Nisi forte ad furorem libidinis qua ar-
 dentes ferebantur hoc referendum; nam παρα-
 λυεσθαι mollitie resoluti, effeminatum et lascivum
 esse aliquando sonat. Præcedenti versu, pro εἶπερ
 ὅσπερ posui.

destituti, tanquam essent vel languore infirmi, vel mutilatione debiles; illa sciciorum ira, illo robore, illis valentium gladiatorum lacertis pudendo torpore resolutis: videndi facultate quæ gressus illorum regebat aut prorsus mortua, aut profundo certe somno consopita, ut quem persequebantur hostem, eum et quidem inermem captiva squeretur tam numerosa arimorum cohors, facilitate quocumque sequaci, ut in voragines etiam et præcipitia duci facile potuerint, nisi non ita meritis barbaris, mitis ductoris pro instituto mansuetæ vitæ, **21** ac mira in lacessito hoste misericordia pepercisset. Sed demum salvi recepto visu beneficentia prophetae viam quæ domum ferebat agnoscere potuerunt. Alias quoque rege impio adversus prophetam qui ejus impietatem arguebat irato, armatamque in eum intentante dexteram, extenta quidem est plena gladio manus, ut cruentam homicidæ voluntatem et ulciscendi impetum patefaceret⁹⁰. At arefacta perstitit in eo ininantis habitu suspensi, ut si nervis careret, ac non valentis hominis, sed arc fusæ statuæ membrum esset rigidum, et ab ea specie nequaquam incommutabile in quam prima designatione fornæ, artificis arbitrio esset figuratum: idque ita factum est ne prophetæ corpus ea pateretur quæ injusta impotentis tyranni manus effreni iracundiæ serviens illatura erat. Quæ cum ita sint, quomodo hi quos narras ita sine auxilio perierunt? tantumque prævaluit homicidarum furor ut interpellante nemine destinatum impie perpetraret scelus?

At enim (inquam ego) quid nunc opus est disputa- **C**
tionem de Providentia **22** commovere? quis enim est idoneus ad Dei judicia comprehendenda causan- que ita utrinque cognoscendam, ut in tam intricata perplexitate controversiæ, divinæ supremi Domini providentiæ jus propugnet et obtineat, ejusque voluntatem ac gubernationem ab omni injustitiæ suspitione purget? Hæret, mihi credite, nostra omnis in hoc ratio, neque ulla satis acris est acies humanæ mentis ad rem ita abstrusam discernendam; sed in conatu deficit, obruiturque victa difficultate comprehensionis, dum non invenit causam et rationem idoneam quam singulis assignet eventibus. Nam, quod memoriam veteris historiæ repetebatis, habuit etiam olim aliquando cursum liberum malitia perditorum; et connivente justitia, ultione sustinenda, facinorosorum audacium insidiis oppressi sæpe boni sunt, quorum omnium discussio extremi iudicii cognitioni reservatur. Annon enim Abelem (cujus pietas et religio ipsius Dei testimonio comprobata est) Cainus præ invidia frater interfecit⁹¹? nec parentes miseratus, quos, cum nunquam mortuum adhuc vidissent, novitate inusitati **23** mali oblato misero spectaculo cæsi filii inexpertos vesanus perculit, nec Deum veritus quem multis modis violare ac provocare uno facto fanaticus non dubitavit. Primum audacia cædis contra ejus interdictum tum primum attentatæ, tum inminutione humani generis vix dum crescere ac

Καὶ τί γὰρ δεῖ νῦν, ἔφη, κινεῖν τοὺς περὶ Προνοίας λόγους; τίς δὲ καὶ ἱκανὸς πρὸς διάληψιν ⁹⁰ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων παραστήσῃ ἐν τοσαύτῃ δυσχερείᾳ πραγμάτων τῆς οἰκονομίας τοῦ Δεσπότου τοῦ δικαίου; Ἄπειται ⁹¹ πᾶς ἀνθρώπινος λογισμὸς πρὸς τὴν τοιαύτην ἔρευναν, καὶ ἀποπίπτει νικώμενος τῷ ἀπειρῷ τῆς ⁹² καταλήψεως, οὐχ εὐρίσκων αἰτίαν εὐλογον ἐφαρμῶσαι τοῖς γενομένοις ⁹³. Καὶ γὰρ πάλαι πολλὰ γέγονε τοιαῦτα· καὶ πέρας ἔλαβε τῶν πονηρῶν ἡ ἐπιβουλὴ, τῆς δίχης σιωπηρᾶς τῆς τῶν τολμηθέντων τὴν ἐκδίχσιν, καὶ ἐπισχύσης τὴν ἄμυναν· ἐπειδὴ πάντως καιρὸς κρίσεως τὴν τούτων ἐκδέχεται ⁹⁴ ζήτησις. Πῶς γὰρ τὴν Ἄβελ ἐπὶ εὐσεβεῖ παρὰ τοῦ μεμαρτυρημένου φθορήσας ἀνείλεν ὁ Κατ', καὶ γονεὶς λυπήσας ⁹⁵ οὐπω νεκρὸν θεασαμένους ποτὲ, οὐτε ἰδόντας πείραν ὄλωις θανάτου, καὶ Θεὸν παροργίσας ἐπὶ πρώτῃ τολμηθείσῃ σφαγῇ, καὶ ἐν νεαρᾷ κτείσει μειύσας ἄρτι τὸ γένος αὖθις ἀρξάμενον; Καὶ οὐδὲ ὡς ἀδελφὸν οἰκτείρας κοινωνήσαντα αὐτῷ γεννήσεως καὶ ἀνατροφῆς, οὐδ' ὡς παραμυθίαν θελήσας ἔχειν τῆς ἐρημίας, μόνος μετὰ τῶν φυσάντων, μέλλων ἐνδιατριβεῖν τοσοῦτω πλάτει τῆς γῆς. οὐπω πολλῶν ἐντων ἀνθρώπων, καὶ οὐ ποιοῦντων ἐκ τοῦ τοῦλάχιστος ἀλλήλους παραμυθίαν. Πῶς δὲ τὸν Ναβουθ λίθους καταλευσθῆναι Ἰεσαβὲλ παρανομοῦσα προσέταξε, μὴ ⁹⁶ τὴν κτῆσιν αὐτῆς τοῦ ἀμπελώνος παραχωρήσαντα; Πῶς δὲ καὶ μὴ ῥομφαίᾳ τοῦ Δοῦκ ἔπεσον ἐξήκοντα καὶ τρεῖς πρὸς τοὺς τριακοσίους Ἰσραεῖ; Ἡ ἄλλιν ἀπειρον τῶν δικαίων ἐν τῇ Ἰερου-

⁹⁰ III Reg. xiii, 6. ⁹¹ Gen. iv, 8.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁹⁰ σωθ. μόνον ὁπότ' ἐτν. ⁹¹ τοῦ προφ. ἀπειλήσει. ⁹² ἤνυσεν εὐπειῶς ⁹³ πρὸς κατάληψιν. ⁹⁴ ἀτονεῖ πᾶς. ⁹⁵ τῷ ἀπόρῳ τῆς. Vat. Sfori. ἀπορῶν. ⁹⁶ γινόμενοις. ⁹⁷ τῶν τοιούτων ἐκδε. ⁹⁸ πρῶτος λυκ. προστάτας μὴ. ⁹⁹ προκλιμένων Palat.

καὶ μὴ πῶς ἀνηρηται· πλήθος κρατηράντων πολεμίων
 τικῶν, θηρίοις καὶ οἰωνοῖς εἰς βρώσιν παρακείμενον·
 ὡς ὁ Μελιφθῆς ἀποθρηκῶν ἔλεγεν (35)· Ἔθεντο τὰ
 θησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πτει-
 τοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὀσίων σου
 τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. Ἐξέχεον τὸ αἷμα αὐτῶν
 ὡσεὶ ὕδωρ κύκλῳ Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἦν ὁ
 θάπτων. Πῶς δὲ προφητῶν ἀπέθανον καὶ ἀποστόλων
 χοροὶ πρὸς τῶν παρανόμων ἐπιβουλευθέντες, πρι-
 σθέντες (36), σφαγίντες, καταλευσθέντες, καὶ οὐ μόν-
 ον οὐδὲν ἀξίον πεπραχότες θανάτου, ἀλλὰ καὶ εὐεργε-
 γέται τῶν ἀνηρηκῶτων ἀεὶ γεγεννημένοι. Ἐὼ λέγειν
 περὶ τῆς ἀπειροκάκου τῶν νηπιῶν ἡλικίας· πῶς οἱ
 μὲν ἐπὶ τοῦ Φαραῶ τῷ ποταμίῳ ἀπεπνίγησαν ⁸⁶ ὕδα-
 τι, φῶθω τῆς ἐπιτραφομένης ⁸⁷ νεότητος, τοῦτον κα-
 ταδικασθέντες πρὸ θανάτου, οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ Ἡρώδου
 ξίφει διασφαρίντες οἰκτρῶς πρὶν γεύσασθαι τῶν
 φθόνων τοῦ βίου, ὀδύνης πειραθέντες θανατικῆς· ἵνα
 μὴ λάθῃ τραφεὶς ὁ ὑπονοούμενος βασιλεὺς. Καὶ τού-
 τοις πᾶσιν ἐφησυχάζεν ὁ κριτῆς ἀκώλυτον ἕσασ
 φέρεσθαι τῶν μαιφθόνων τὴν αὐθάδειαν. Τὴν γὰρ
 ἡμέραν τῆς κρίσεως αὐτοῖς ἔστησεν ὕρον τῆς ἀντα-
 ποδόσεως τῶν πεπραγμένων· καὶ μακροθυμεῖ τῶς,
 τῶν νόμων τὴν παράδασιν καὶ τὰς εὐθύνας εἰς ἐκαί-
 νων τρεῶν τὸν καιρόν.

in lumine, Pharaonis imperio, augeri Hebræorum
 ferentis ⁸⁸. Alii jussu Herodis scrutantis latebras fatalis, ut putabat, sibi pueri, et formidatum regem
 opprimere mature cupientis, miserabiliter jugulati
 antequam eorum quæ jucunda sunt in vita gustum
 adhuc usurpare ullum per ætatem potuissent ⁸⁹. Qui-
 bus in omnibus continuit **25** se judex liberamque per
 nefas omne ferri sivit effrenem impotentiam tyrân-
 aorum. Eo quod statuit illis diem retributionis terminum, quo rationes omnium recte secusve fa-
 ctorum exacturus est ab omnibus, interim comperendinat, decretoriam sententiam in edictam cogni-
 tionem diem differens.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὕτε τοῦ παρόντος καιροῦ, οὔτε
 τῆς ἐμῆς δυνάμεως, κινεῖν ⁹⁰, ὡς προλαβὼν ἔφην,
 τὰ δόγματα τοῦ χρόνου πολλοῦ ⁹¹ καὶ γλώσσης ἱκανῆς
 χρῆνοντα πρὸς ἐξομαλισμὸν πρέποντα τῇ δικαιοσύνῃ
 Θεοῦ. Ἄ δὲ με τῶς νῦν τὸ ἐμὸν πάθος ἐπιτελεῖ εἰ-
 πεῖν, ταῦτα λέξω· τάχα τι ῥῶον ἔσομαι μικρὸν
 ἐπικουφισθεὶς τῆς ἀγορήτου ὀδύνης. Οὐ φέρω γὰρ
 τὴν μνήμην ἧς τὸ ἔργον τεθεάμαι, πῶς οὐκ οἶδα τὴν
 πείραν ἐνεγκῶν ἧς τὴν ὑπόμνησιν ὀδυνῶσαν ἀναίνο-
 μαί. Μικροῦ δεῖν καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀχαριστῶ ⁹²,

⁸⁸ III Reg. xxi, 11. ⁸⁹ I Reg. xii, 18. ⁹⁰ Psal. lxxviii, 22. ⁹¹ Hebr. xi, 37. ⁹² Exod. i, 5.

⁹³ Matth. ii, 16.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸⁶ ἀπεπνίγησαν Palat. ⁸⁷ ἐπιτραφομένης Palat. ⁸⁸ ἐμῆς δυναμ. λέγειν. ⁸⁹ καὶ χρόνου πολ. Palat.
⁹⁰ τάχα τι ῥῶον. ⁹¹ τοῖς ὀφθ. ἀπεχθάνομαι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(35) Locus hic psal. lxxviii ab aliis de tempo-
 ribus Antiochi, ab aliis de Titi accipitur. Ego as-
 sentior doctissimo interpreti Psal. qui ex Isaïæ
 lxiv, 6 sqq., et Jeremiæ xx, 8 sqq., acute colligit,
 lotium hunc psalmum deplorare vastitatem Hiero-
 solymis illatam a Chaldæis et Nabuchodonosore.

(36) *Πρισθέντες, secti*. Vox Latina non ex-
 primit perfectissime viam Græci verbi, quod valet
serra sciudere, sive, ut loquitur sanctus Hierony-
 mus, *serrare*. Respicit porro Isaïam hoc genere
 supplicii, jussu Manassis affectum. Sicut et Apo-
 stolus ad Hebr. xi unde est hic locus. Paulo suppe-

multiplicari, ut a Deo jussum erat, Incipientis ; nec
 fraterni nominis, nec communis educationis et originis :
 postremo ne sui quidem ipsius ratione habita, qui se
 non cogitaret in tanta vastitate orbis et paucitate,
 subtracta germani societate fratris, sine solatio, nec sine
 periculo, tristem et anxiam vitam misere tracturum.
 Annon item justum Nabuthem obrucendum lapidibus
 curavit scelerata Jesabel, quod is vineam ei concedere
 suam noluisset ⁸⁸? Doec vero Idumæi gladio tres et
 sexaginta supra trecentos sacerdotes nonne ceciderunt
⁸⁹? Et rursus innumerabilis multitudo justorum nonne
 trucidata Jerosolymis est a quibusdam hostibus qui ea
 expugnata urbe eos feris atque avibus, ut Psalmista
 mærens **24** queritur, objecerunt? *Posuerunt, inquit, mor-
 talia servorum tuorum escas volatilibus cæli ; carnes
 sanctorum tuorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem
 ipsorum tanquam aquam in circuitu Jerusalem, et non
 erat qui sepeliret* ⁹⁰. Ut vero jam integri prophetarum
 ceciderunt et apostolorum chori insidiis impiorum
 circumventi, secti, cæsi, lapidati, cum adeo nihil dignum
 morte commisissent, ut etiam de illis ipsis a quibus
 trucidabantur privatim essent bene meriti ⁹¹. Mitto
 commemorare de experte culpæ infantium ætate, quorum alii
 extincti sunt

res et succrescente in dies sobole corroborari nor-
 sunt, acerbitatem experiri coacti violentæ necis
 suæ, antequam eorum quæ jucunda sunt in vita gustum
 adhuc usurpare ullum per ætatem potuissent ⁹². Qui-
 bus in omnibus continuit **25** se judex liberamque per
 nefas omne ferri sivit effrenem impotentiam tyrân-
 aorum. Eo quod statuit illis diem retributionis terminum,
 quo rationes omnium recte secusve factorum exacturus
 est ab omnibus, interim comperendinat, decretoriam
 sententiam in edictam cognitionem diem differens.

Sed hæc, ut modo dixi, neque hujus temporis, neque
 meæ certe facultatis disputatio est. Longi quippe res
 esset otii eloquentiæque non mediocris defensionem
 Providentiæ et conciliationem permissionis malorum
 cum divinæ rectitudine justitiæ, oratione velle com-
 plecti. Reflectam igitur me referamque sermonem ad
 ea quæ meæ mihi cladis sensus recens suggerit,
 narrationemque quam expectatis reddam, si modo, ut
 spero, paululum vis doloris se remisit. Non enim vel
 ipsam fero recordationem

rius in numero sacerdotum, qui occisi sunt a
 Doeg jussu Saulis est aliquid novum ; trecentos enim
 sexaginta tres cæsos sacerdotes numerat. Velut
 interpres sexcentos sexaginta tres legit. Atque
 Septuaginta, ut exstant hodie, trecentos tantum
 et quinque numerant. Theodoretus trecentos
 quinquaginta in suis codicibus habuit. Sed Græci
 solemniam peccant in multiplicatione numerorum.
 Septuaginta enim in sinceris editionibus, lxxxv
 tantum agnovērunt sacerdotes occisos, ut apparet
 ex Complutensi et Regia. Cui numero Hebræa et
 Vulgata consentiunt.

ejus rei quam usurpavi præsens oculis, ut jam mirer quo pacto tantam perferre mali vim potuerim, ejus cogitationem molestissimam etiamnum aversatur animus. Ac parum abest quin irascar ipsis oculis formarum artificibus **26** illarum quæ ex re præsentis jam infixæ intimis inhærent sensibus, seque semper ostentant obtuduntque respicienti, et assiduitate pertinaci nullo non pungunt tempore: noctu insomniis, per diem curis et cogitationibus tristissimis. Neque enim ut plerisque ita mihi quoque microris laxamentum somnus est; sed tunc mihi occurrat horrenda cædis species, et cruenta interfectorum tanquam a recenti vulnere ac velut a letali plaga palpitantia simulacra: quo, quamquam inani, spectaculo recrudescit dolor. Sed cum me sermonis ipsa series tempus esse admo-
 neat reliquæ reddendæ narrationis, oportet me primum exponere quo vitæ instituto sancti Patres illis locis uterentur; tum qui sint e contrario ritus moresque Barbarorum a quibus illi sunt occisi, ut aptum ex parte omni sibi que cohærens appareat corpus historiæ, nullo eorum omisso quæ ab ejus cognoscendæ cupiditis requiri jure possint. Cum enim effectu frustrari cupiditatis et voti cuiusvis permolestum est, tum mordere præsertim **27** animum solet pernegatum indicium exquisitæ veritatis, angens semper et sollicitans, donec curiositas cogitatione satiatur.

NARRATIO III.

Gens igitur quam diximus ab Arabia usque ad Ægyptum mari Rubro et Jordane fluvio prætentam incolit solitudinem. Nullius artis, ne mercaturæ quidem aut agriculturæ, studio unquam dedita; sed rapto assuetis vivere, vis instar artis est, et omnem vitæ opportunitatem conficit gladius; nam aut venatione cæsis vescuntur bestiis, aut ex insidiis grassantes in viatores, comæatum latrocinio extorquent: adeo quocunque modo victum sibi necessarium expediant, industria, vel injuria, nihil pensi habent. Sin casus forte aliquis, utroque illo interverso quæstu, annonam incenderit, tum vero jumentis ipsi propriis (ea sunt fere cameli dromades) ferino ritu rabieque ad cibum abutuntur; singulisque per familias et contubernia matris, cruentas adhuc carnes et semicrudas, vapore tantum ignis affatas modico, **28** quo ad mollitiem subactæ aliquam leviozem, ac saltem non irritum facessant dentibus trahendi laborem, canina prorsus aviditate vorant. Jam Barbaris nulla religio, nulla Dei vel manufacti, vel mente cogniti cura cogitatiove. Lucifero tantum astro cærimonias adhibent, et proni supplicat, atque optima quæque ex præda immolant, quando ipsis cumque rerum

ΔΙΗΓΗΜΑ Γ'.

Τὸ μὲν οὖν εἰρημένον ἔθνος τὴν ἀπὸ Ἀραβίας μέχρις Αἰγύπτου, θαλάσση Ἐρυθρᾷ καὶ Ἰορδάνῃ ποταμῶ παρατεταμένην νέμεται Ἐρημον· οὐ τέχνην, οὐκ ἐμπορίαν, οὐ γεωργίαν ἐπιτηδεύον ποιεῖ, μόνην δὲ τὴν μάχαιραν ἔχον τῆς τροφῆς ὑπόθεσιν. Ἡ γὰρ ἀγρεύοντες τὰ τῆς ἐρήμου ζῶα διαζῶσι σαρκοφαγοῦντες· ἢ τοὺς παρατυγχάνοντας αἰεὶ ἐξεδρεύουσιν ὁδοὺς ληϊζόμενοι τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν ἑαυτοῖς ἀνούσων ὀπωσοῦν. Ὅταν δὲ ἀμφοτέρων ἀπορία ᾖ, καὶ σπανίση τούτοις τὰ ἐπιτήδεια, τότε τοὺς ὑποζυγίους (κάμηλοι δὲ εἰσι δρομάδες) πρὸς ἰδιωτὴν κατακέχρηται, θηριώδη καὶ ὀμοδόρον (37) ζῶντες βίον, κατὰ συγγενείας· ἢ συσκηνας μίαν σφαγιάζοντες (38), καὶ θέρημ πυρὸς ὀλίγη τῶν σαρκῶν χαυνοῦντες τὸ εὖτονον¹⁰, ὡς μόνον εἰκεῖν (39) μὴ πρὸς πολλὴν βίαν ἔλκουσι τοὺς ὀδοῦσιν ὡς¹¹ εἰπεῖν, τρέφονται κυνικῶς. Θεὸν οὐκ εἰδότες οὐ νοητὸν, οὐ χειρότευκτον· ἀστρῶν δὲ τῶ πρῶτῶν προσκυνοῦντες καὶ θύοντες ἀνατέλλουσι (40) τῶν λαφύρων τὰ δέκιμα, ὅταν ἐξ ἐφόδου ληστρικῆς αὐτοῖς περιγένηται τι πρὸς σφαγὴν ἐπιτήθειον. Παιδᾶς δὲ μάλιστα προσφέρειν σπουδάζουσιν ὥρα¹² καὶ ἡλικίας ἀκμῆ διαφέροντας· ἐπὶ λίθων συμπεφορημένων περι τὸν ἔρθρον τούτους ἱερεύοντες. Ὁ με καὶ λίαν, ὦ φίλα,

VARIE LECTONES EX CODD. ALLATIENSIS.

³ μεθημερινῶν φροντίδων Παλαί. ⁴ παραφαίνειν νεοσφ. Παλαί. ⁵ καιρὸν τῶ λόγῳ. ⁶ διχνοουμένην νέμ. ⁷ τὴν τῶν ἀναγκαίων χρεῖ. ⁸ ἀπορία σπανίση. ⁹ συγγεν. γὰρ Sfort. et Val. qui legunt συγγένειαν, et Sfort. συσκηνας. μίαν αὐτοῖς σφαγιάζ. ¹⁰ τὸ ἔντονον. ¹¹ deest μὴ. ¹² ἔλκουσιν αὐτῶν τοὺς ὀδοῦσιν ὀδως, ὡς. ¹³ φέρειν αὐτοῖς ἢ σπουδῆ ὡς.

PETRI POSSINI NOTÆ,

(37) Ὀμοδόρον. C. R. αἰμοδόρον.

(38) Σφαγιάζοντες. C. R. σφάζοντες.

(39) Εἰκεῖν restituimus ex o. R., in Tolos. erat

ἔκειν.

(40) Ἀνατέλλουσι. C. R. ἀναφέροντι.

θύνει¹⁴ καὶ ταραττεῖ, μήπως τοῖς ἀνόμοις ἢ μορφή A
τοῦ παιδός, πρὸς τὴν νενομισμένην ἀσέβειαν ἔχουσά
τι λίχρον (41) καὶ ἐπαγωγὸν, γένηται χρήσιμος πρὸς
τὸ δοκοῦν ἀποτοῖς· καὶ ἀγνῆς σώμα ψυχῆς ὑπὲρ τῶν
ἀκαθάρτων ἀνενηθῆ τοῖς παλαινομένοις ἱερεῖον δαί-
μασι, λύτρων αὐτοῖς καὶ καθάρσιον, ὡς δοκοῦσιν,
ἔσόμενον, ἀνθρωποθυτεῖν ἀφειδῶς εἰθισμένοις, καὶ
οἴκτον οὐκ εἰδῶσι λαθεῖν τῶν ἀναιρουμένων παίδων,
¹⁵ καὶ [Ισ. κβ] σειρήνια θρηνηθῶσι δεδόμενοι. Ἦν δὲ
οὔτοι μὴ παρῶσι, κάμηλον λευκὴν τῷ χρώματι καὶ
δρωμον ἐπὶ γόνατων¹⁶ ἀνακλίαντες περιέρχονται
τρίτην κύκλῳ κειμένην καμπληθεὶ δολιχεύοντες (42).
Ἐξαρχῆ δέ τις καὶ τῆς περιόδου καὶ ὥδης τῆς εἰς
τὸ ἄστρον αὐτοῖς πεποιημένης, ἢ τῶν βασιλευόντων,
ἢ τῶν ἡλικίᾳ καὶ γῆρα σεμνονομένων ἱερέων. Ὅς
μετὰ τὴν τρίτην περίοδον, οὐπω τῆς ὥδης παυσάμε- B
νου τοῦ πλῆθους, ἔτι δὲ ἐπὶ γλώττης τὸ ἀκροτελεύ-
τιον τοῦ ἐφυμνίου φέροντος, σπασάμενος τὸ ξίφος,
εὐτόνω· παῖει κατὰ τοῦ τένοντος, καὶ πρῶτος μετὰ
σπουδῆς τοῦ αἵματος ἀπογεύεται. Καὶ οὕτως προσ-
δραμόντες οἱ λοιποὶ ταῖς μαχαίραις οἱ μὲν σὺν ταῖς
θριζῖν μέρος τι βραχὺ τῆς δορᾶς ἀποτέμνουσιν, οἱ
δὲ τὸ ἐπιτοχὸν ἀρπάζοντες τῶν σαρκῶν ἀποκόπτου-
σιν. Οἱ δὲ μέχρι σπλάγχων χωροῦσι καὶ ἐγκάτων,
οὐδὲν τῆς θυσίας (43) καταλιμπάνοντες ἀκατέργα-
στον, ὃ δυνήσεται λοιπὴν προσοφθῆναι (44) φαίνοντι
τῷ ἡλίῳ. Οὕτε γὰρ ὄστέων καὶ μυελῶν ἀπέχονται,
νικῶντες παρανοῆ τὴν κραταιότητα, καὶ σχολῆ
περιγεγόμενοι τῆς ἀνετυπίας. Οὕτως μὲν οὖν τοῖς
Βαρβάρους βίου καὶ θρησκείας ὁ νόμος· καὶ οὕτως
ἐμβιοτεύοντες, τῇ ἐρημίᾳ τόπους ἐκ τόπων ἀμείβου- C
σιν, ἐκεῖ τὰς παρεμβολὰς ποιούμενοι ὅπου δ' ἂν χι-
λὸν εὐπορον ἢ¹⁷ τοῖς κτήνεσι καὶ ὕδωρ εὐρεῖν¹⁸ διαψι-
λές.

ipsis pilis abscidunt, pars quod cuique primum 30 captanti occurrerit hostiæ membrum
rapiunt. Ne intestinis quidem visceribus parcitur, religiose caventibus Barbaris ne quid ad primam
lucem mox oritari solis superesse non confectum et cerni possit. Ergo non medullis, non ossibus
temperant, solidorum duritiem constantia laboris et patientia vincentes. Hoc victa et religione Bar-
bari feram et desultoriam passiam per solitudinem vitam circumferunt in iis locis in quibus jumentis
pabulum et aquæ benigna copia non desit, castra fere metantes.

Ὀλίγους δὲ τόπους τῆς ἐρημίας οἱ τὸν μοναχικὸν
μετερχόμενοι βίον ἐπιλεξάμενοι, ἔνθα τὴν ἀνάγκην
τοῦ σώματος ἔστιν ὀπισθοῦν πλησαι¹⁹ τῇ τοῦ ὕδατος
εὐτορίᾳ, οἱ μὲν καλύβα· περξάμενοι, οἱ δὲ σπηλαίοι·
καὶ ἀντροὺς διαζῶσιν ἐμβιοτεύοντες²⁰. Ὀλίγοι μὲν
τὴν ἐκ πυρῶν εἰδότες τροφὴν, τοσαύτης ἐρημίας²¹
τὸ ἄγρον ἐπιμελεῖσθαι πρὸς σίτου γένεσιν βιάσασθαι
δύνανται, σκαλιῶ·²² μικρᾷ βραχείᾳ καὶ λυπρᾷ ἐρ- D

quæ mactari possunt copia ex latrocinio abunda-
rit. Cui rei pueros in primis expetunt flore ætatis
et forma præcipuos, quos, congestis temere lapi-
dibus excitata ara tumultuario, circa diluculum
sacrificant. Quod me vehementer, o amici, angit
et conturbat eo metu, ne forte commendatione
nativi decoris idoneus ipsis adolescens ad sacrum
exsecrabile videatur, castæque corpus animæ pol-
lutis impiorum manibus, sanguinariis dæmonibus
immoletur : neque si quid habet ea ætas amabile
ad misericordiam prorsit apud feros homines, ea
inductione præmunito magnum in eo suum agi
commodum, quippe averruncari deum iram unius
miseri pernicie, noxamque 29 a se omnem in de-
votum et piaculare caput averti. Quia fiducia ruen-
tibus ad usitatum præsertim et quotidianum faci-
nus, quam afferre moram queant crudelibus
animis infirmitatis cujusvis innocentieque quantævis
lacrymæ, vel cum querelis et obsecrationibus
sirenum voce mollioribus conjunctæ. Sin vero
copia non adsit puerorum, albam et sine macula
camelum complicatis suffraginibus in genua incli-
natam orbe circumcursant simul omnes triplici,
principe quodam vel ex gentis regulis, vel ex sa-
cerdotibus ætate et canitie venerabili tum pompæ
præeunte, tum natiæ quam in honorem astri ma-
tutini ad eam celebritatem comparatam habent.
Qui coryphæus et præceptor, post tertium circui-
tum, nondum absoluto a vulgo carnine, sed occu-
patis adhuc in modulanda hymni clausula linguis
et vocibus, nudato ense ferire occupat vehementi
ictu jugulum bestię primusque gustare properat
de sanguine. Secundum hunc præcurrentes cæteri
quisque cum gladio, pars cutis particulam cum
quisque cum gladio, pars cutis particulam cum

Jam ejusdem hujusce solitudinis pauci a paucis
monasticæ vitæ sectatoribus frequentantur loci,
delecti non anxie a nihil sibi aliud providentibus
nisi ad malignum victum et necessarium usum
corporis perennem aquæ venam. Hi partim in ex-
structis tuguriis, partim speluncis sub nativis an-
trorum tectis utcumque vivunt. Qui vero inter eos
panis usum non repudiant, qui perpauci sunt, ii ex

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁴ ἄστρον Sfort. et Palat. ¹⁵ κἀν πάντα ποικῶσι, κβν θρηνηῶσι des. ¹⁶ ἐπὶ γόνατα κατακλίαντες περιερ. τρί-
των. ¹⁷ ἢ τῶν ἡλικίᾳ γῆρας σεμν. ¹⁸ δυνήσεται. ¹⁹ ἢ des. ²⁰ εὐροκιν. ²¹ παραμυθεῖσθαι τῇ τοῦ. ²² ἂν τοῖς
ὑποκρυβέντες διαζῶσιν οὕτω τὴν ἀρετὴν μετερχόμενοι. ²³ ὅσοι τῆς ἐρημίας τό. ²⁴ δυνατός, ὅλ καὶ σκαλί.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(41) Ἐχουσα τι λίχρον. Vide initium *Laudationis Albiani*.

(42) Δολιχεύοντες. Proba lectio, quamvis codex *Regius* suggerat *δολίως* χλεύοντες.

(43) Οὐδὲν τῆς θυσίας. Sic habet e. R. Duae sunt aliæ præterea lectiones. Cod. *Tol.* offert οὐ-
σία, alius quidam οσίας.

(44) Προσοφθῆναι. E. R. ἔφασι, ποτὲ ἀφθῆναι.

vasta et pestilenti solitudine metatis sibi **31** fundis A non amplis, illis ipsis arenis exiguo sarculo subigendis, vix tandem multo labore sibi extundunt necessariam annonam. At plerique crudis oleribus capitibusque tenerarum stirpium arte nulla curave condiendi facili victu et parabili naturæ desiderium sedant, superfluis coquorum pistorumque artificijs multum valere jussis, ne nimia curandi corporis diligentia utilioribus meliorum curis tempus eximat necessarium. Ergo pura mente, sobrii, religiosum cultum Numini rite ac caste adhibent, crapula carnum et nidore jusculorum nequaquam aut rationem prægravantibus, aut libidinem irritantibus; ple-rosque enim videmus sic in potestatem hodie re-ductos ab impotenti et intemperanti gula, ut visu, olfactu, gustu, uni abjectæ atque insatiabili cupi-ditati servire misere cogantur, laboriosa ac sum-ptuosa commisione liquorum, exquisito tempera-mento in varias odorum et colorum qualitates ela-borato, tanta cura fomitem et materiam libidini plus satis per se ardenti infelices **32** admovent. Nec enim helluonibus hisce sufficit, aut saporum varietas, aut odorum in obsoniis confusione tem-peratæ et invicem refractæ qualitates, nisi etiam in salsamentis et jusculis pictura varii colo-ris gulæ desiderium per oculos lacessant: adeo flava illis et candida, et ex atro dilutæ pellucidæ nigredines ante gustatus experientiam visum pas-cunt, qui ne lætetur solus, sed hauriant volupta-tem sibi propriam nares quoque, nimirum quæ aromata suavissime fragrant lunniscenda sunt jusculis; tum ne infra expectationem delectetur gula committenda et confundenda sunt unam ad suavitatem condiendam, acria cum dulcibus, strin-gentia cum salsis. Hinc cnici et oryzae, crocique et ex nucibus eliquati succi et aliæ coloramento-rum omne genus varietates mistionibus a picto-rum, opinor, arte mutuatis eo fucō quicunque nauseantibus putatur placiturus ferculorum su-

γαζόμενοι: ²⁸ γῆν, καὶ ὄσπν ἢ πρὸς τὸ ζῆν ἐνδεδῶς ἀναγκάζει χρεῖα. Οἱ δὲ πολλοὶ λαχάνων ὤμων καὶ ἀκροδρύων στοιχώσι ²⁹ διαίτη (45) τράπεζαν ἀκα-ρύκευτον ἀγαπῶντες ³⁰ καὶ ἀτεχνον, μακρὸν ³¹ χαί-ρειν εἰπόντες ὄσφартуτων καὶ σιτοπόνων περιμεγείαις· ἵνα μῆτε πολὺν καιρὸν τῆ τοῦ σώματος σχολάζοντες θεραπεύῃ τῆς ἀναγκαιοτέρως ³² ἀμελῶσι προσεδρίαις. Ἄλλὰ καθαρῶ τῷ νῦν τὸ θεῖον θρησκειούσει: ³³ νηφα-λαίως ³⁴, σαρκῶν κραιπάλη τὸν λογισμὸν οὐ βαρού-μενοι· οὐδὲ ζωμαρίων κνίσση ³⁵ τὴν τῆς γαστρὸς κο-λακεύοντες ἴδονην (46). Τοσοῦτον γὰρ ³⁶ ἴσχυσεν νῦν ἢ ἀπληστος λαιμαργία, ὡς καὶ ὄψει καὶ ὄσφρησει καὶ γεύσει· λειτουργεῖν ἀναγκάζειν τῆ ἐπιθυμίᾳ, τοῖς παρατρίμμασι τῶν χυλῶν ³⁷ εἰς ἀτμῶν καὶ χρωμά-των καὶ ποιότητων διαφορὰς ποικιλλοντας τῆς ἴδονης τὰ ὑπεκκαύματα (47). Οὐ γὰρ ἤρκεσε τοῖς λίχνοις τῶν ἀνθρώπων τὸν ἐν τῆ γεύσει διάφορον, οὐδὲ τῆς κνίσσης τῶν ὄσων τὸ ἐξηλλαγμένον, ἀν μὴ καὶ τῶν χρωμάτων τὸ ποικίλον ἐν τοῖς ζωμοῖς πρὸς ἔφασιν ἐρεθίστη τὴν δρεξιν, ξανθότητι καὶ λευκότητι καὶ τῆ τοῦ μέλανος ὕδαρεστέρετ χρῶσ ³⁸ πρὸ τῆς γεύσεως ἐστιῶντα τὴν δρασιν. Ἴνα γὰρ εὐφραίνηται μὲν ἡ ὄσφρησις δεῖ τοῖς ζωμοῖς ἐμμεμῖχθαι τῶν ἀρωμάτων τὰ εὐωδέστατα· ἵνα δὲ πάλιν ὁ λαιμὸς ἔχη τὸ τερ-πνὸν, δεῖ κεκρᾶσθαι πρὸς τὸ ἡδῦ τῶν γλυκέων καὶ δριμέων, στυφῶν τε καὶ ἀλμυρῶν τὰς ποιότητας· χρῆ δὲ καὶ τὴν ὄσιν μὴ ἀμοιρεῖν τῆς ἀπολαύσεως. Διὰ τοῦτο κνίκοι (48) καὶ ἔρυζαι κρόκοι τε καὶ καρ-ρῶν χυμοῖδεῖς ἐπιχύσεις καὶ ἄλλαι χρῶσιμάτων παμπληθεῖς διαφοραὶ ζωγραφικαῖς μίξεισι βαφῆν ἀρτύουσι τοῦ ἐδέσματος· ὅπως ἐκ πάντων ἡ δέσπονα γαστήρ ὁμολογημένον ἔχη τὸ ἀκριβὲς τῆς σκευασίας, ὡσπερ κριταῖς ἐμπείροις πεισθεῖσα ταῖς εἰρημέναις αἰσθήσεσιν δοκιμάζειν ἐπισταμέναις καλῶς τὰ κατ' αὐτὰς αἰσθητά. Ἄλλ' οὐ τοιαύτη τῶν εἰρημένων ἡ ἀγωγή, οὐδὲ πρὸς τὸ ἀδρὸν τῆς διαίτης ἐπιτομημένη. Οὐ μόνον γὰρ τῆ ποιότητι τῶν ἡδέων ἀπετάξαντο, χλευάσαντες τὸ περιττὸν τῆς χρεῖας ὡς μάταιον καὶ ἀνόνητον, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος πρὸς

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

²⁸ ἐργάζονται γῆν. ²⁹ στοιχῶσι. Sfort. Alt. Palat. ³⁰ ἀσπαζόμενοι. ³¹ μακρὰ χαίρειν. ³² περὶ τὴν ἀναγκαιοτέραν ἀμελῶς ἔχουσιν προσεδρίαν. ³³ θρησκειῶσι. ³⁴ νηφαλείως. ³⁵ βρωμάτων ποικιλία τὴν τῆς. ³⁶ τοσοῦτον γὰρ deest in eodem usque ad τῆς διαίτης ἐπιτομημένη p. 33. ³⁷ τῶν χυλῶν Palat. ³⁸ χρῶσ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(45) Καὶ ἀκροδρύων στοιχώσι διαίτη, etc. D de voluptate quæ vescendo percipitur intelligeretur hic locus, non congrueret sententia cum superioribus, enumerat enim incommoda, quæ sequuntur saturitatem nimiam, ut prægravatio mentis. Igitur hæc γαστρὸς ἴδονη debet similiter esse aliquid consequens crapulam. Quod si quis contra tamen nitatur, non admodum repugnem.

(46) Τὴν τῆς γαστρὸς κολακεύοντες ἴδονην. D de voluptate quæ vescendo percipitur intelligeretur hic locus, non congrueret sententia cum superioribus, enumerat enim incommoda, quæ sequuntur saturitatem nimiam, ut prægravatio mentis. Igitur hæc γαστρὸς ἴδονη debet similiter esse aliquid consequens crapulam. Quod si quis contra tamen nitatur, non admodum repugnem.

(47) Τὰ ὑπεκκαύματα. C. R. in singulari τὸ ὑπέκκαυμα.

(48) Κνίκοι. De cnico vide Plinium accurate disputantem lib. xxi, cap. 15, quo loco Turnebus legendum putat cicum, ut sit ricinum, lib. xvi Adversariorum cap. 9. Auctorem tamen hujus scripturæ præter hunc Nilum, habemus optimum Theophrastum lib. 1 *Historiæ plantarum* cap. 18, et alibi.

(46) Τὴν τῆς γαστρὸς κολακεύοντες ἴδονην. Mihi videtur hoc loco ἴδονη γαστρὸς esse libido, quidquid contra vetus interpres senserit. Si enim

τὴν ποσότητα τὸ φιλότιμον ἐκτείνουσι τῆς ἐγκρατείας, τοσοῦτον, ὅσον μὴ ἀποθανεῖν παρὰ γνώμην τοῦ ζωεπλάστου, τρεπόμενοι, καὶ ζημιωθῆναι μισθοῦς τῆς ἐν τῇ ζωῇ τῶν καλῶν ἐργασίας. Οὕτω γοῦν οἱ μὲν τῇ Κυριακῇ ἄπτονται τροφῆς, τὸ ἐβδομαδικὸν διάστημα παρατρέχοντες ἄσιτοι· οἱ δὲ μεσολαβοῦσι τὸν χρόνον, δις τῆς ἐβδομάδος παρατιθέμενοι τράπεζαν³⁶· οἱ δὲ σιτοῦνται παρὰ μίαν ἡμέραν (49), δεικνύντες διὰ τῆς ἐνδεχομένης σπουδῆς³⁷ ὡς ἀγαπῶσι μὲν τὸ ἀπροσδές καὶ ἄσιτον. Πείθονται δὲ³⁸ τοῖς νόμοις τῆς φύσεως καμπτόμενοι μόλις τῇ ἀνάγκῃ τοῦ σώματος, καὶ τότε πρὸς τὴν τοιαύτην καταβαίνοντες χρεῖαν, ὅτε τὴν δύναμιν τοῦ ζώου καταμάθωσι παντελῶς ἀσθενήσασαν, καὶ μηκέτι ὑπουργοῦσαν πρὸς τοὺς ἐπιβάλλοντας πόνους τῇ ἀρετῇ. Τοσοῦτος γὰρ ἐκάστῳ ζῆλος τῆς ἀγγελικῆς ἐντέτηκε πολιτείας, ὡς μιμῆσθαι τὸ ἀπροσδές τῇ ὀλιγαρκείᾳ θέλειν, καὶ νικᾶν τῆς φύσεως φιλονεικεῖν τὸ ἐλάττωμα τῆς προθυμίας πλεονεκτήματι.

Quæ ipsa vitandæ mortis cura religionis est, non humani metus. Sciunt enim non esse concessum homini a Creatore jus necis in seipsum. Noluntque cui placere student, ei rein ingratam aduovenda sibi morte facere, nec mercedem ac meritum recte factorum, laboremque vitæ præcipitando sine, una offensione totum effundere. Ab hac inductione hebdomadem³⁴ uno jejunio continentur eorum quidam, die demum Dominica cibum sumentes. Alii huic spatio refectionem unam inhiant, bisque omnino per hebdomadem mensam apponunt; alii denique diebus alternis. Quod eorum tantum ac nihil sibi reliqui faciens studium ostendit affectare quidem illos Institutum celestis vitæ nullius indigens, nihilque contrahens commercii ratione victus cum hac humilitate terrenarum rerum. Cæterum obtemperare invito naturæ legibus, et necessitate corporis vix tandem flecti, tum demum ad id remedii confugientes cum vim ac naturam animalis defectam viribus debilitatamque penitus sentiunt, ut jam ad statos officii labores pares nequaquam sint. Tanta eos ac tam nobilis sollicitat æmulatione vitæ angelicæ ab omni mortalitatis contagione segregatæ, ut qui hoc assequi non possint, ut sibi soli ipsis sine ulla re sufficiant decerpentis certe ex quotidiano usu et ad vinum resecandis vitæ superfluis, paucissimis contenti, nullius indigos imitari quæ proxime conentur, contentantique adeo naturæ infirmitatem alacritate propositi³⁵ superare.

Ὁ γὰρ πολιτεύεται παρ' αὐτοῖς³⁹ Καίσαρος νόμισμα, ἐπεὶ μὴδὲ πρᾶσιν ἴσασιν καὶ ἀγορασίαν. Ἐκαστος γὰρ ἐκάστῳ προίκοι παρέχει⁴⁰ τὸ χρῆσιμον, ἀντιλαμβάνων δωρεάν⁴¹ οὐ λείπεται. Λαχάνων δὲ καὶ ἀκροδρύων καρπὸς, καὶ σπάνιος ἄρτος, ἢ εἰς ἀλλήλους γίνεται φιλοτιμία⁴², τῷ παρόντι καὶ ὑπάρχοντι δεικνύσα τῆς ἀγάπης τὰ σύμβολα. Ταύτην γὰρ⁴³ οὐχ ὕλης διχοφῶρα, διαθέσει; δὲ παρίστησι μεγαλοψυχία, τὸ δαψιλές⁴⁴ τῆς γνώμης καὶ ἐν τοῖς μικροῖς; δώροις;⁴⁵ ἀριδῆλως ἐμφαίνουσα. Ἄλλ' οὐδὲ φθόνος, ὁ μάλιστα ταῖς προκοπαῖς παρακολοθεῖν⁴⁶ εἰθώσ, ἔσθεν ἐκεῖ χώραν ποτέ· οὐδὲ τὸν ἔλαττον ἐν τοῖς καλοῖς εὐδοκιοῦντα⁴⁷ ἢ τοῦ μᾶλλον διαλάμπωντος πρὸς βασκανίαν ἐκίνησεν ὑπεροχῆ, ὡς οὐδὲ

A perficis insiciunt, ut velut emissariis et exploratoribus usus tot sensibus dominus venter quidquid³³ eorum jam indicis et collato consilio visum optimum fuerit, id veluti se dignum absorbeat. At non hæc nostrorum quos hic dicimus, secta est; non ita capti atque addicti gulæ voluptati serviunt. Quin ex adverso potius non solum delicias ejus generis omnes ut viles aspernantur et ludibrio repellunt (cum stultam esse statuunt sollicitudinem ejus comparandi, quod supra usum necessarium redundans, superfluum et inutile sit), verum etiam ex quadam abundantia virtutis in illud culmen temperantiæ generoso impetu nituntur, ut quod ad curam attinet corporis genium defraudent iis omnibus, sine quibus utcumque trahi et tolerari vita potest; nec tam vescantur ut vivant quam ne moriantur; ad eumque duntaxat finis modum mensuram demensil exigant, ut quam minimum esse potest illud quod prohibere a morte mortalem possit, ipsis abunde

sciunt enim non esse concessum homini a Creatore jus necis in seipsum. Noluntque cui placere student, ei rein ingratam aduovenda sibi morte facere, nec mercedem ac meritum recte factorum, laboremque vitæ præcipitando sine, una offensione totum effundere. Ab hac inductione hebdomadem³⁴ uno jejunio continentur eorum quidam, die demum Dominica cibum sumentes. Alii huic spatio refectionem unam inhiant, bisque omnino per hebdomadem mensam apponunt; alii denique diebus alternis. Quod eorum tantum ac nihil sibi reliqui faciens studium ostendit affectare quidem illos Institutum celestis vitæ nullius indigens, nihilque contrahens commercii ratione victus cum hac humilitate terrenarum rerum. Cæterum obtemperare invito naturæ legibus, et necessitate corporis vix tandem flecti, tum demum ad id remedii confugientes cum vim ac naturam animalis defectam viribus debilitatamque penitus sentiunt, ut jam ad statos officii labores pares nequaquam sint. Tanta eos ac tam nobilis sollicitat æmulatione vitæ angelicæ ab omni mortalitatis contagione segregatæ, ut qui hoc assequi non possint, ut sibi soli ipsis sine ulla re sufficiant decerpentis certe ex quotidiano usu et ad vinum resecandis vitæ superfluis, paucissimis contenti, nullius indigos imitari quæ proxime conentur, contentantique adeo naturæ infirmitatem alacritate propositi³⁵ superare.

Jam nummus Cæsaris (50) in eorum republica locum non habet: quoniam ne emptio quidem aut mercatus in ea ullus est, unoquoque alteri id quo indiget gratis offerente vicissimque id quo caret dono accipiente. Olera et bacce æminarum stirpium, et raris panis largitionis mutæ summa est, exiguis, pro inopia, munusculis nec parvæ tamen indicibus liberalitatis prolixissimam demonstrantes et officiosissimam voluntatem. Non enim oblata rei pretio, sed affectus magnificentia dona æstimantur. Cæterum procul isthinc invidia, quæ adhærescere profectibus solet, exultat semper quam longissime: neque si quis minus in præclaris rebus eminet, cum alterius excellentio-

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

³⁶ τροφῆς μεμνημένοι. ³⁷ περὶ τὴν ἐγκράτειαν σπουδῆς ταύτης. ³⁸ πείθονται δέ. Hic codd. mutant verba, non sensum. ³⁹ ἐν τούτοις Καίσαρος νόμισμα οὐδὲ μέχρις ἀκοῆς γνωρίζον. ⁴⁰ προίκα παρέχει. ⁴¹ δωρεάν αὐτοῖς. ⁴² desunt φιλοτιμία ἐκ τοῦ παρόντος; τε καὶ ὑπάρχοντος. ⁴³ ταύτην γὰρ usque ad μεγαλοψυχία, des. ⁴⁴ καὶ τὸ δαψιλ. κἂν ἐν τοῖς μικροῖς. ⁴⁵ ἐν τοῖς δώροις πλουσιώσ. ⁴⁶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔροις ἀκολουθεῖν. ⁴⁷ εὐθυνοῦντα. Vat. Allem. Sfort.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(49) *Παρὰ μίαν ἡμέραν.* Vel. int. *post unam diem*, confuse. Certum est significari dies alternas, ut inter duas solidi jejunii dies unam insunderent

qua vescerentur.

(50) Per Cæsaris nummum omnem usum intelligit rei nummarie.

ris splendor ad livorem incendit, ut neque istum
sua dignitas in insolentiam tumefactum extulit. Sed
qui prae cæteris proficit in virtutibus, **36** Dei po-
tentia non propriis laboribus id, quidquid est,
ascribens, in modestia se libenter continet, ita
secum reputans, nequaquam esse se auctorem, si
quæ in se sunt, bonorum, sed efficacis instrumen-
tum gratiæ; qui vero minus proficit, propter in-
firmitatem forte corporis, demittere se, vel si no-
lit, tamen cogitur, ignaviaque animi, potius quam
imbecillitati corporis, defectum imputat. Ita singuli
singulis, et omnes universis humiliores sunt,
hoc inter se certamine, non quis dignitate aut
gradu, sed quis splendore et puritate præcellat
innocentis vitæ. Hæc enim illis causa fuit cur ex
urbibus et frequentia profugi solitudinem inco-
lerent, nimirum ut sua recte facta et religiosa opera
Deo, a quo merces speratur, ostentarent uni, non
autem hominibus quorum laus bene agentis pro-
positum in negligentiam dissolvere, et spei mer-
cede frustrari solet, substitutis pro ea inanem glo-
riæ præstigiis. Nam qui humanam gloriam bene
agendo quærit, ea potius qualicunque **37** mer-
cede quam expetit, ab omni excidit veræ illius
mercedis expectatione. Nec jam ubi decoxit, le-
gitimam habet ullam repetendæ hæreditatis actionem.
Miser qui, amlatu uno vanissimo popularis
sparserit, gloriamque falsam et brevem eum æterna et vera commutarit.

Sancti porro solitarii non continuatis aut con-
junctis, sed idoneo intervallo separatis in cellulis
degunt, viginti ferme aut paulo plurimum stadiorum
spatio disjuncti. Non illi quidem præ inhumanitate
aut naturæ agrestis et reconditæ tristitia (quis hoc
enim suspicetur de hominibus tam inter se officio-
sis et amantibus quam diximus?), sed spatium
secessu captant in quiete componendi ad Dei bene-
placitum mores suos congressusque cum eodem
Deo per orationem sine interpellatione producendi
quod in turba et confusione rerum obtineri aut
omnino nequit, aut difficillime certe potest. Nam
ejusmodi tumultus ab attenta cogitatione avulsum
animum in alia omnia vagum admittit, potiusque
ad ea **38** quæ delectant quam ad ea quæ confertur,
sic natura et consuetudine pronom, abripit.
Dominicis vero diebus in cœtum colliguntur unum,
sesequæ præterea interdum per hebdomadem mu-
tuo invisunt, ne rursus omnimoda secessio mutuis

τούτων κατ' ἐκείνου πρὸς ἑπαρσιν ἐφύσησεν ³⁶ ἀλα-
ζονεία μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἀναστή-
σασα ³⁷. Καὶ γὰρ ὁ ὑπερέχων ἐν τοῖς τῆς ἀρετῆς ³⁸
πλεονεκτημασι, δυνάμει θεοῦ, οὐ ³¹ πόνοις (51) οικείοις
τὸ πᾶν ἐπιγράφων, ἐμετρίαζεν ³² ἑκὼν, ὡς οὐκ αὐ-
τουργὸς τῶν καλῶν, ἀλλ' ὄργανον τῆς ἐνεργούσης
χάριτος· καὶ ὁ ἐλαττούμενος ἐν τούτοις, διὰ σωμα-
τικὴν ἰσως ἀσθένειαν, καὶ ἄκων ἐταπεινοῦτο, ῥαθυ-
μῆα γνώμης, οὐχὶ δὲ φύσεως ἀσθενεία τὴν ἀδυνα-
μίαν ³³ λογιζόμενος. Οὕτως οὖν ἄλλος ἄλλου, καὶ
πάντες ἀπάντων εἰσι μετρίωτεροι, οὐκ ἐν φρονήματι
τὴν ὑπεροχὴν ἕκαστος ἔχειν, ἀλλ' ἐν λαμπρῷ ³⁴ βίῳ
σπουδάζοντες. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν οἰκουμένην
φυγόντες οἰκοῦσι τὴν ἔρημον, Θεῷ τὰ ³⁵ κατορθώ-
ματα δεικνύντες, παρ' οὐ καὶ τῶν πόνων ἢ ἀμοιβῆ
τοῖς ἐργαζομένοις ἐλπίζεται· καὶ οὐκ ἀνθρώποις τὰς
κατὰ θεὸν πράξεις ἐμφανίζοντες, ὧν ὁ ἔπαινος καὶ
τῇ προθυμίᾳ καὶ τοῖς μισθοῖς λυμαινεσθαι πέφυκε,
τὴν μὲν χαυνὸν τῇ ἀπονοίᾳ πρὸς ἀμέλειαν, τοὺς δὲ
ἐλαττῶν τῇ ἀπάτῃ τῆς εὐφρημίας. Ὁ γὰρ δόξαν ἀν-
θρωπίνην ἐφ' οἷς πράττει ζητῶν, λαθῶν ὅν ἐζητεῖ
μισθὸν τοῦ ὄντως μισθοῦ ἐκπέπτωκεν, ἄλλον ³⁶ οὐκ
ἔτι προσδοκῶν ὅν ἦν εὐλόγως ἀπαιτεῖν παρὲν (52)
ἐκαρπώσατο ³⁷. Καὶ ὡς πέπραχε τοὺς ἀτύτους πό-
νους ἡττων δόξης γενόμενος ἀνθρωπίνης· καὶ δόξης
αιωνίας καὶ ἀληθοῦς ἐστέρηται.

auræ titillatus, labores omnes in ventum irritos

auræ titillatus, labores omnes in ventum irritos
auræ titillatus, labores omnes in ventum irritos

Οἰκοῦσι δὲ ³⁸ οὐ πλησίον ἀλλήλων, ἀλλ' ἱκανῶς ἐφ-
γονται ταῖς οἰκῆσαι, διαστήματι εἰκοσὶ που καὶ πλείω
ἄλλος ἄλλου σταδίων ἀπέχοντες· οὐ κατὰ μετανθρω-
πίαν ἡθρηωδῖαν (πῶς γὰρ οἱ πρὸς ἀλλήλους οὕτως δια-
κεῖμενοι, ὡς εἰρηται;), ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ τὰ ἔθῃ
πρὸς τὸ ἀρέσκον Θεῷ παιδαγωγεῖν ἐθέλοντες, καὶ τὰς
πρὸς τὸ θεῖον ὁμιλίας ποιεῖσθαι ἀπερισπάστως ³⁹ σπου-
δάζοντες· ὅπερ ἐν βλῳ καὶ συγχύσει κατορθωθῆναι ἢ
δυσχερὲς ἢ ἀμήχανον ⁴⁰, τούτων γειτονεούντων θορύ-
θου τῆς συντόνου προσεδρίας ἀποσπῶντος τὸν λογι-
σμὸν, καὶ ἐπ' ἃ μὴ δεῖ βέμβεσθαι παρασκευάζοντο·
τοῖς τέρπουσι μάλιστα ἢ τοῖς συμφέρουσι συναρπάζ-
εσθαι ἐξ ἑθους εἰλωθὰ μακροῦ. Ταῖς δὲ Κυριακαῖς
εἰς Ἐκκλησίαν μίαν (53) φοιτῶσι συναγόμενοι, καὶ
ἀλλήλοις δι' ἑβδομάδος συνεσόμενοι ⁴¹ συνέρχονται,
ἵνα μὴ πάλιν ὁ παντελής χωρισμὸς τῷ χρόνῳ διακόψῃ
τῆς ὁμονοίας τὸν σύνδεσμον, λήθην ποιήσας κατ'
ὀλίγον τῶν πρὸς ἀλλήλους καθηκόντων δικαίων. Οἶδεν
γὰρ ἢ ἐπιτεταμένη μόνωις ἀγριάλειν τὸ ἔθος ⁴²

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

³⁶ πρὸς οἰκῆσιν ἐπίθην. ³⁷ ἀπατήσασα Sfort. Altemps. et Palat. ³⁸ καὶ γὰρ ὁ τὸ πλέον ἔχων εἰς
ἀρετῆν. ³¹ Sfort. habet οὐ. Palat. ἦ. ³² ἡδύνατο μετρίαζειν πεῖθων ἑαυτὸν οὐκ αὐτ. κ. ὑπάρχων.
³³ τὸ ὑστέρημα λογίζ. ³⁴ ἀλλ' ἐν πλεονεκτημασιν ἀρετῆς σπουδ. ³⁵ Θεῷ τὰ κατ. Codd. mutant verba.
³⁶ Desunt in cod. ἄλλον οὐκέτι προσδοκῶν usque ad illa verba ἐξ ἑθους εἰλωθὰ μακροῦ. ³⁷ παρὲν
ἐκαρπώσατο usque ad πόνοις des. ³⁸ ποιοῦσι δὲ τὰς οἰκῆσεις, οὐ πλησίον ἀλλήλων, ἀλλ' ἱκανῶς ἀποθῶν
δυσισταμένως εἰκοσὶ που καὶ πλείω. ³⁹ ἀπερισπάστους ποιεῖν. ⁴⁰ ἢ ἄ. usque ad εἰλωθὰ μακροῦ deest in
codd. ⁴¹ συνεσόμενοι. ⁴² ἀφιλόν τε, καὶ ἀγριον τὸ ἔθος ποιεῖν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(51) *Ὁ πόνοις.* Erat ubique ἢ πόνοις· repo-
situs οὐ, sententia id flagitante.

(52) *Ἰλαρῆν.* Sic c. R., Tolosanum vero *παρόν.*

Forte legendum παρ' ὄν.

(53) *Ἐκκλησίαν μίαν.* Vox μίαν in ms. confixa
erat obelo ut rejicula, fortasse jure.

ἀπομανθάνον τῆ μακροῦ συνηθείᾳ τὸ ἀγλαίον τῆς ἀγάπης καὶ σύννομον. Κοινοῦσαι τε σὺν τῶν θείων μαστρηρίων καὶ ἐστρώσιν ἀλλήλους γυμνασία τῶν καθηκόντων λογίων, καὶ ἀλείφουσιν ⁶⁸ ἠθικαῖς παραινεσεσι. Τούτων γὰρ μάλιστα χρήζει πρὸς τοὺς ἀγῶνας ὁ ἐνάρετος βίος τὰς τῶν ἀντιπάλων τέχνας λανθανούσας δημοσιεύων, πρὸς τὸ μὴ ἀλῶναι τοῦτων τινὲς τῆς πάλης ἀγνοοῦντας τὴν μέθοδον. Οἷς γὰρ αἱ ὕλαι ⁶⁹ τῶν πραγμάτων οὐ πάρεσαι, τοῦτοις ἀργεῖ μὲν πρὸς ἐνέργειαν ἢ ἀμαρτία. Πᾶς δὲ ὁ πόλεμος ἐν διανοίᾳ συνίσταται, ἔθθα καὶ εὐκολος ⁶⁶ καὶ ἄδολος τοῖς τὰ ἐξω ὁρώσιν ὁ θάνατος ἀμάρτυρος ⁶⁷ ἐν συγκρατῆσει τῆς προαιρέσεως συνστάμενος. Διὰ τοῦτο τοὺς ἀπείρους καὶ ἄρτι τῶν παλαισμάτων ⁶⁴ ἀρχομένους παιδοτριβοῦντες οἱ πρὸς τὸν ἀγῶνα γεγυμνασμένοι, ἐγκρατεῖς ⁶⁵ μὲν ἐστάναι πρὸς τὸ τῆς γαστριμαργίας πάθος ⁷⁰ συμβουλεύουσι. Τοῦτο γὰρ ἀκροβολίζεται: ⁷¹ πρὸς τὴν ψυχὴν διερεθίζον τὸ τῆς λαγνείας μανιώδες οἰστρηλάτημα, τὰς πλευρὰς δοκιμάζον τῶν ἐπι κολιζομένων (54) εἰ ἐπι ἐστῆκασιν ἐν τῷ σκάμματι, τὰς ἰγνύας παγίως ἐρείσαντες· εἰ εἰσὶν ἐδύωστοι, μέσα ταχέως διδόντες τοῖς ἀντιπάλοις. Ὁ γὰρ ἡδονῆ βρωμάτων ἐνδεδωκὼς εὐκαταγώνιστος τῷ ὑπογαστρίῳ δεδεικται πάθει, τῆ τοῦ ἐλάττονος ἤττη τὸ μείζον ἐγγυώμενος πῦμα. Καὶ ταῦτα μὲν παραινοῦσι τοῖς ἐπι τὰ ⁷² τῶν παίδων ἀγωνιζομένοις οἱ προειδηχότες, καὶ χρόνῳ πολλῷ καὶ ἀσκήσει ἐν πείρᾳ τῆς ἀθλήσεως γενόμενοι, ὅπως τε τὰ τοιαῦτα λύεται τῶν ἀνταγωνιστῶν ἄμματα εἰδότες σαφῶς. Ἐαυτοὺς δὲ καὶ ἀλλήλους οἱ τελειότεροι κενοδοξίαν καὶ ὑπερηφανίαν ἀπαγορεύουσιν, ὡς περὶ ὑφάλους πέτρας λιμέως πλησίον, ταύτας φυλάσσεσθαι συμβουλεύοντες, μετὰ τὸν πολλὸν τοῦ πλοῦ κάματον, καὶ τὴν τῶν κυμάτων μάχην, εἰς ἔσχατον φερούσας καὶ ὀλέθριον κίνδυνον τοὺς ἐν ταῖς τῶν παθῶν τρικυμιαῖς καὶ ζάλαις (55) τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν οὐ ναυαγήσαντας ⁷³ (55).

collegerunt, etiam atque etiam monent: stent in sui custodia, sobrietate contra gulam armati. Huius enim vitii prima adversus spiritum **40** velitatio est furore libidinis proritando. Cum hoc primum adversario res est novis pugilibus qui hunc primum ingrediuntur pulverem; hic primus eorum latera luctator explorat. Ecquid stare valeant in palaestra, poplitibus nihil flexis, firmi et erecti; an vero mollius praecinctorum qua medii capiantur, ad certum casum, offerant adversariis. Qui enim voluptati gulae, addictus est, is jure creditur facile a libidine vincendus, certo in minori casu, ruinae majoris augurio. Sic adolescentibus in hoc primo juvenilis exercitationis certamine sudantibus veterani praecipiant, longo usu talis militiae multarumque victoriarum experientia probe docti, quomodo declinandae petitiones adversariorum sint. Sibi vero ipsis inter se perfectiora perfectiores inculcant: vanam fugiendam esse gloriationem et superbiam, nihilque ab iis minus cavendum esse quam navim post laboriosum cursum portum tandem intuenti a latentibus in eo petris, quippe victricem tempesta-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁶⁶ ἀλεῖφ. οὕτως ἠθικαῖς. ⁶⁷ τοῦτοις τινὰ τῆς πάλης ἀγνοοῦντα. ⁶⁸ αἱ ὕλαι, καὶ εἰκόνες τῶν. ⁶⁹ ὡς τὰ πολλά. ⁷⁰ ὁρ. ὁ θαν. ἐν ἀμαρτυρίᾳ συγκατα. ⁷¹ ἄρτι ἀπτομένουσ πα. ⁷² κάλις ἐγκρατ. ⁷³ πάθος ἰσχυρῶς συμβουλ. ⁷⁴ ἀκροβολίζεται πρὸς usque ad illa verba; ἄπασαν ὁμοῦ οὕτως οἱ des. ⁷⁵ τοῖς ἐπι νεαρωτέροις οἱ προειδηχότες. ⁷⁶ συνναυαγήσαντας.

PETRI POSSINI NOTAE.

(54) Ἐπι κολιζομένων. Legerem perlibenter ἔπι κολ. etc.

(55) Ὁδὲ ναυαγήσαντας. Cod. Tol. non habet ὄ, neque omnino quidquam interserit inter λογι-

A necessitudinum officii longo spatio oblitterandis ex animo, consuetudinis sermonisque familiaritatem, certissimum vinculum concordiae, sensim incidat. Nam nimium diu continuata solitudo mores efferat efficitque longa desuetudine ut dediscant homines socialem et aequabili civilitatis jure constitutam communitatem charitatis. Igitur congregati pariter sacris mysteriis communicant; tum epulis se postea spiritualibus excipiunt divinatorum sermonum, argumento sumpto ex divinis oraculis, ex quibus ea pertractant potissimum quae ad ipsorum institutum aptius conveniunt. Illic se mutuis ad omne officium exhortationibus comparant et corroborant ad certamina. Eget enim maxime exhortationibus et exercitationibus hisce ac meditationibus certaminum vita profitentium **39** virtutis studium, quippe istis colloquiis collatisque sententiis profuruntur occultae adversariorum artes, insidiae dolique omnes evulgantur, magnum in eorum commodum qui rudes in hac palaestra facile caperentur absque his velut exploratorum indicibus. Nam ut sint quidem solitarii loco ipso tuti a manifestorum contagione criminum, neque eos ad insignes notabilesque lapsus propellere jam possint languentes ac remissi cupiditatum motus, demptis praesentium opportunitatibus et speciebus rerum tanquam subtracto pabulo macerati: non ideo tamen nullum superest periculum. Imo intus in animo res geritur, huc vertitur, huc admovetur vis omnis; illic pro arce mentis pugna cum maxime committitur, in qua letale vulnus quam facile accipitur, tam periculose latet sociorum oculos exteriorum tenuis acres, ex quo sine arbitris mors inflata atque intestata sequitur: ut quae in occulto consensu voluntatis victae consistat. Quapropter novos in hac palaestra veteres athletae palmarum plurimarum, pro ea auctoritate et peritia quam longa exercitatione

B

C

σμῶν ἐι ναυαγήσαντας. Cod. Reg. habet, λογισμῶν νοῦν ναυαγήσαντας. Nos οὐ legendum putavimus, ex eoque νοῦν librarii vitio factum verisimile est.

tum, et in jactationibus cogitationum immundarum naufragium 41 non passam animam exitiale in discrimen trahentibus.

Nam ut in alto nautæ vexati procella propter A sibi succedentium navisque latera pulsantium impetum sonitumque fluctuum, insultus præterea ventorum, vigilare sobrii velint, nolint coguntur, in tanta periculi vicinia necessario metu ad omnem cavendi diligentiam erecti; deinde jam securi circa portum, longa cœli marisque benignitate freti, dum incantibus feruntur, in occulta brevitate præcipientem et ad latentes scopulos allidunt navem; vecturam, omnem pretiosam illam causam navigationis, negotiationis fructum, per tot insanas tempestates ad terræ prospectum incolumem perductam, in ipso portus aditu infelices perdunt universam. Sic nonnulli tentationum impetu nequiquam demoti de proposito, sed invicta animi constantia per illarum turbines innoxie progressi, sæpe post pulcherrimam B victoriam velut confirmato bene agendi habitu, extra omnem aleam culpæ consciscendæ positi, periculosa fiducia securi, vel in comparatione sui cum negligentius, ut ipsi putant, viventibus, paulisper elati levitate 42 mentis, tanquam athletæ affecto jam certamine finitima corona irreparabili prosternuntur casu, vel tanquam naturæ vastum et formidolosum illud pelagus emensi, jacturam sub excensum faciunt, tamque longe, tanto labore deportatas opes, una securitatis intempestivæ oscitantia, momento miseri profundunt, suscepta etiam præter damni magnitudinem infamia dissolutissimæ socordiae. Ad eum quippe modum appetitus vanæ gloriæ mercedem bonorum operum extorquet, laboremque omnem quantumvis C contententibus efficit inutilem; superbia vero præter detrimentum simile in magnum etiam hominem provehit sui jactatione periculum, cooperatorem bonorum operum Deum propria gloria defraudans, suæque virtuti solidam ascribens recte factorum laudem. Quare de illis quidem qui vanæ gloriæ laborant vere dictum a propheta est: *Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum* 20, non prius conditas quam perditas: 43 nulla in sacco mora mox a jactu foras effluentes, plus ad ejiciendum hiante postico foramine quam ore ipso peræ ad accipiendum. Sic est inane studium humanæ gloriæ: damnum compendio continuat, eadem qua lucratur opera collectum manupretium obliquitate intentionis effundens. De superbis vero Proverbiorum sacer scriptor: *Dominus, inquit, superbis resistit* 21, hostem se ex adverso infensum opponens, sua re defraudatum, suis prædonibus.

20 Agg. 1, 6. 21 Prov. 111, 34.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

20 ὡςπερ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πελάγεσιν, ab his verbis usque ad, οὕτως οἱ. des. 21 ἀπολλυμένην cod. Palat. 22 μου. οὕτ. πολλοὶ γὰρ πρὸς τὰς τῶν. 23 ἀλλὰ διαυλον ὄλον διανύσαντες ἀβλαβῶς. 24 κατορθιμμένων. 25 ἢ καὶ κατὰ τῶν. 26 μικρὸν δι' ἀπόνειαν deest in cod. pro quo habetur πτώμα δακρῶν πολλῶν γεγονάσι δέξιν. Ab illis verbis μικρὸν δι' ἀπόνειαν usque τῆς βρθυμίας ἐκδεχόμενοι desunt in cod. 27 τῆ ἀλαζονείᾳ. 28 ab his verbis πλέον κερηνυίας τῆς ἐκβαλλ., usque ad illa verba τὰ βαλλόμενα desunt.

PETRI POSSINI NOTÆ

(56) *Πλέον κερηνυίας*. Divinandum hic fuit. Cod. Tol. habebat *κερηνυίας*. Regius *καρηνυίας*. Ex his nos *κερηνυίας* restituumus, quam veram esse lectionem dubitare, opinor, queat nemo.

(57) *Τὸ γινόμενον*. Forte melius τὸ γινόμενον.

Ἵσπερ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πελάγεσιν 25 χειμαζόμενοι διὰ τὴν ἐπαλληλίαν τῶν κυμάτων καὶ τὴν τῶν πνευμάτων ἐπήρειαν, ἐγρηγορέναι καὶ νήφειν ἀναγκάζονται πλησίον ὄντας τοὺς κινδύνους φοβούμενοι· περὶ δὲ τοὺς λιμένας ἔστιν ὅτε γαληνιασθέντες κεκρυμμένοι προσπαλοῦσι τοῖς βραχέσιν, ἀμεριμνία χαυνούμενοι λογισμοῦ, τὴν ἐν ταῖς θαλατταῖς ζάλαις οὐκ ἀπολομένην 26 ἐμπορίαν παρ' αὐτὸ τοῦ ὄρου τοῦ στόμιον κενούντες ἀθρόον ἅπασαν ὁμοῦ. Οὕτως οἱ 27 πρὸς τὰς τῶν πειρασμῶν οὐ καμφθέντες προσβολὰς, ἀλλ' ἀσκήσει καὶ καρτερία 27 παρελθόντες ἀβλαβῶς μετὰ τὴν νίκην πολλὰκις τῆ τῶν κατορθωμάτων 28 ἔξει θαρβήσαντες, ἢ 29 κατὰ τῶν ἀμελέστερον διαχεισθαι δοκούντων ἐπαρθέντες μικρὸν δι' ἀπόνειαν 30, δίκην ἀθλητῶν περὶ τοὺς στεφάνους αὐτοὺς καὶ τὰ ἐπαθλα καταπεσόντες πτώμα δυσαναμάχητον, καὶ πρὸς διόρθωσιν ἀμήχανον, ἢ πλετήρων μετὰ τὸ διανῦσαι τὸν μακρὸν καὶ φοβερὸν ἐκείνον πλοῦν τὸν φόρτον κενύσαντες, καὶ τὸν μετὰ μόθου κατ' ὄλιγον πεπορισμένον πλοῦτον ὕψ' ἐν ζημιωθέντες ἀκαίρως, καὶ μέμψεις ἐπὶ τῆ ζημίας τῆς βρθυμίας ἐκδεχόμενοι. Κενοδοξία γὰρ ἀποστερεῖ μὲν ἴσως τοὺς μισθοὺς τῶν ἔργων, καὶ τὴν ἐργασίαν ποιεῖ τοῖς μοχθοῦσιν ἀνόνητον. Ὑπερηφάνια δὲ μετὰ τῆς ζημίας φέρει καὶ μέγαν ἐπὶ τῆ περιουσία 31 τὸν κίνδυνον, τὸν συνεργὸν τῶν καλῶν ἀθετοῦσα θεῶν, καὶ ἐαυτῆ τῶν κατορθωμάτων ἐπιγράφουσα δύναμιν. Οὕτως οὖν περὶ μὲν ἐκείνων ὁ πρόφητης φησὶν, ὅτι Ὁ συνάγων τοὺς μισθοὺς συνήγαγεν εἰς ἀπόδεδσμὸν τετραρρημένον· οὕτω βαλλομένους καὶ ἤδη ἐκρέοντας· οὐ χρονίζοντας ἐν τῷ ἀποδέσμῳ, ἀλλ' ὀξέως τὸν δεσμὸν παρατρέχοντας, πλέον 32 κερηνυίας (56) τῆς ἐκβαλλούσης ὀπῆς παρὰ τὴν εἰσοδεχομένην τὰ βαλλόμενα. Τοιαύτη γὰρ ἡ κενοδοξία συντρέχουσαν ἔχει τῷ κέρδει τὴν ἀπώλειαν, ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ ἀφανίζουσα τῆ σκαιότητι τῆς διαθέσεως τὸ γινόμενον (57). Ὁ δὲ παροιμιστὴς περὶ τῶν ἄλλων, Κύριος, φησὶν, Ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ἐχθρὸν ἀντικαθιστῶν δυσμενῆ τὸν ἡθετημένον τοῖς ἀθετήσασιν.

Sic enim appellatur τὸ ἐκ τοῦ ἀργυρίου κέρδος, fenus. Quodvis item lucrum sic appellari potest. Merces etiam laboris probis auctoribus τὸ γινόμενον vocatur, ut hoc loco. Quanquam et τὸ γινόμενον valere videm potest.

Διὰ τοῦτο τοὺς πολίτας ἐκείνης ⁸³ ἀναλογιζόμενοι Α τῆς ἐρήμου, Μωϋσέα καὶ Ἥλιαν, τούτων ἀσκούνται τὸ ἀτυφον, ὧν οἰκοῦσι τὴν χώραν, μισεῖσθαι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἠγούμενοι δίκαιον. Οὔτε γὰρ Μωϋσέα πρὸς ἀλαζονείαν, τῆς ἀρχῆς ἐπῆρε τὸ μέγεθος, οὔτε Ἥλιαν τὸ τῆς θυσίας ἐφύσησε θαῦμα πρὸς ἀπόνοιαν. Ἐμειναν δὲ τὴν αὐτὴν ἀεὶ φυλάξαντες ἐν παντὶ καιρῷ κατάστασιν, οὐ συμμεταβαλόντες τῇ μεταβολῇ τῶν πραγμάτων τὸ φρόνημα. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς μὲν τὴν Αἰγυπτίων ἀποδιδράσκων ἐπιβουλήν, καὶ τὰ τοῦ Ἰωθὼρ ⁸⁴ πρόβητα νέμων, τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης ὄψεως γέγονε θεατῆς, τοῦ καμψάγου πυρὸς, τότε μαθὼν τὸ τῆς βάρου φρύγανον ἐντονώτερον ⁸⁵ καὶ χλοὴν ἰδὼν ἀνοῦσαν ἐν μέσῃ φλογί. Ὑστερον δὲ τὸν λαὸν ἐπανάγων, ἐν τούτῳ τῷ ὄρει νομοθέτης τότε μὲν μόνον ⁸⁶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ, νῦν δὲ παντὸς ἔθνους καθίσταται ⁸⁷ κατὰ συγγένειαν τῆς φύσεως εἰς ὅλον τὸ γένος διελευθέρησεν τῆς χάριτος. Ἐλαμψάν γὰρ ἐπὶ τῆς λυχνίας τεθέντες οἱ θεσμοὶ τῆς πολιτείας, κἂν ἦσαν ὑπὸ τῷ μοδίῳ τῆς λέξεως κεκρυμμένοι πρὸ τῆς σαφηνείας (58) ποτέ. Ὁ δὲ Ἥλιος ἐνθάδε ἤκε τὴν Ἰεσαβὴλ φυγὼν, καὶ ἐν ταύτῃ καθυδῆσας τῇ γῆ τὸν ⁸⁸ ὄλυριττον ἔρπον καὶ τὸν καμψάκην διαναστάς εὔρε τοῦ ὕδατος, τοῦτό τε τὸ σπῆλαιον ἔκρησε μελωτῆ τὸ σῶμα ἡμφιεσμένος τῷ ἀρχαίῳ τῶν προγόνων ἐνδύματι. Καὶ εἶδεν ὧδε Θεὸν ἐν αὐρᾷ λεπτῇ, καὶ φωνῆς ἤκουσεν θεσπιζούσης τὰ δόξαντα. Τῆς δὲ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς τῶν ἀνδρῶν τελευταίου καὶ πρώτου τεκμήριον. Ἐκείνην οἰκοῦσι διὰ βίου τὴν ἐρημον (59), ἣν οἱ Ἰσραηλιταὶ παρελθόντες μόνον ἐγόγγυσαν, ἐτοίμην ἐξ οὐρανοῦ σιτούμενοι ἀμβροσίαν τροφὴν, καὶ τραπέζην μεμψάμενοι. Ἐκείνοι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ⁸⁹ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἐπιστατοῦντος οὐκ ἤνεγκαν, οὐδὲ ἐγνωσαν δεόντως οἰκονομῆσαι τῆς ἐλευθερίας τὸ αὐτεξούσιον, ἀλλ' ἀπέστησαν ταχέως, τῇ ἀδείᾳ καταχρησάμενοι πρὸς ἀσέβειαν. Οὔτοι πάντα τὸν χρόνον ἐμφιλοσοφοῦσι τῇ ἐρημίᾳ τῶν ἀναγκαίων σπανίζοντες, ἑαυτοῖς ὄντες τῆς εὐσεβείας διδάσκαλοι.

ΔΙΗΓΗΜΑ Δ'.

Ἄλλ' οὕτω διακειμένοις ⁹⁰, καὶ οὕτω θεραπεύουσι D τὸ Θεῖον ἐξαίφνης οὐκ ἐλπισθεῖσα καθάπερ θύελλα

Quocirca illi nostri animo reputantes veteres ejusdem hujus solitudinis cives Moysen et Eliam, modestiam illorum et demissionem æmulantur; quod æquum esse statuunt quorum vestigiis insistent eadem incolenda regione, eorum etiam virtutem imitatione repræsentare. Nam neque magnitudinem potestatis ad insolentiam elatus Moyses esset, neque Eliam in arrogantiam inflavit illud sacrificii miraculum. Imo steterunt auro sibi similes in utraque fortuna ⁴⁴ nequaquam ad mutationem rerum statum quoque animorum nutantes. Eadem hac in solitudine Moysi, vitatis insidiis Ægyptiorum, oves Jethro pascenti, mirabilis illa oblata visio est ignis vorantis et rubi virentis, hæsitque admirans, attentisque explorans oculis virgultum illæsum et herbam in flamma media florentem. Postea vero abducens ex Ægypto populum, in eo ipso monte legislator constituitur: tunc quidem Judaicæ duntaxat gentis, nunc vero, gratia per omnes late propagata, ad quoscunque cognatio ejusdem naturæ pertinet, gentium legislator omnium. Quæ enim ad civilem moderandam vitam perlatæ isthic leges sunt, eæ jam velut super candelabrum positæ late resplenduerunt, licet oppressæ eas aliquando sub modio litteræ homines ignoraverint. Elias vero huc venit Jesabelem fugiens, hacque in terra. ⁴⁰ pitus subcinericium panem et vas aquæ experrectus reperit. Hanc quoque speluncam habitavit ovina pelle indutus, ⁴⁵ veteri vestitu primorum parentum tanto ex intervallo repræsentato. Viditque hic Deum in aura tenui, vocemque audivit ejus quid fieri vellet edicentis. Fortitudinis porro ac patientiæ sanctorum monachorum primum illud et summum signum est, quod illam per totam vitam incolunt solitudinem, per quam ne transire quidem Israelitæ sine murmuratione sustinuerunt, quanquam paratam a cælo præsto quotidie haberent copiosam annonam cælestis escæ, super qua etiam fastidiosi nausearunt. Atque iidem illi du-

rioris sui absentiam per quadraginta dies non tulerunt, neque gubernare ut decebat libertatem arbitrii sui voluerunt, sed cito defecerunt, securitate a metu quam dabat rectoris absentia ad impietatem abusi. Horum vero nostrorum una et perpetua in solitudine occupatio est: philosophari, idque agendo cum necessariorum rerum penuria conflictari, seque ipsos sibi ipsis exhibere pietatis magistros et religionis.

46 NARRATIO IV.

His institutis, hæc religionis disciplina temperatam vitam sanctis viris agitantiibus, ecce impro-

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸³ ἐκείνης ἐρήμου ἐπὶ νοῦν ἔχοντες Μω. ⁸⁴ Ἰωθὼρ. ⁸⁵ φρύγα. εὐτονώτερον cod. Sfort. Pal. ⁸⁶ μὲν μόνου. ⁸⁷ καθίσταται νῦν κατὰ συγγ. ⁸⁸ τῇ ὄλυριττην. ⁸⁹ ἡμέρας Sfort. Vatic. ἡμέραις Altemps. ⁹⁰ διακειμένοις αὐτοῖς.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(58) Πρὸ τῆς σαφηνείας. Cod. Reg. πρὸ τῆς ἀφανείας. Nos illud prætulimus.

(59) Hæc mire perturbata erant contrariis et inæquis lectionibus codicum; ut nos expedivimus, sensus est planus et, opinor, verus auctoris. At codex Regius ita exhibebat hunc locum: Τῆς δὲ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς τῶν ἀνδρῶν μιμηταὶ καθ-

εστῶτες διὰ παντὸς ἐκείνην οἰκοῦσι τοῦ βίου τὴν ἐρημον. Tolosanus vero: Τῆς δὲ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς τῶν ἀνδρῶν τελευταίου καὶ πρώτου τεκμήριον· ἐκείνην οἰκοῦσι διὰ βίου, etc. Quæ ita fideliter exsculpsi, ut ne errata quidem manifesta correxerim, ut vides in illo οἰκοῦσι, etc.

visa repente, nescio unde, tanquam procella ingruit barbarici latrocinii. Summoque mane modo defunctos officio nocturnarum laudum sanctos Patres grassatores impii sunt aggressi. Erant tum forte inter eos ego cum filio, quod pro meo more ad sanctos qui erant in Rubo visitandos paulo ante de monte sancto descenderam. Incurrentes igitur incondito clamore linguæ barbaræ, non remissiore impetu quam quo rabiosi ruunt canes, congestis et compilatis omnibus quæ ad victitudinem per hiemem provisæ sanctis erant. Solent enim silvestrium baccarum, si quæ ad diuturnam expectationem usus desiccando durari posse videantur, idoneam sibi copiam præparare. Qua in ipsa convehenda annona Barbari nostra ipsorum opera per vim et minas extorta abutebantur. Hoc labore perfunctos ex ecclesia nos extrahunt, centonibusque ad nudum exutos ætate proveciores continuam in seriem ordine digerunt. Tum ex utraque 47 parte circumstantes, extrahunt gladius ira torvi, ardentemque aciem sanguinariorum luminum ex obliquo rotantes, ac primo omnium sancti loci sacerdoti imperant collum extendat. Quo facto alter astantium grave a tergo vulnus impressit cervici. Quam plagam statim alter, imitatus socium, addita simili geminavit; nihil ejulante sancto in tanto dolore, nec avertente vultum aut omnino vestigium indiciumve ullum sensus prodente, at se duntaxat signante tenuique vocis silhilo, *Benedictus Dominus* secum insusurrante. Externum prima plaga a summo interscapilio ad maxillam, aure transverberata, penetrabat, altera vero ab humero ad mamillam. Sicque vir sanctus sensim et ne in ruina quidem præcipiti motu, corruit, etiam in tali casu decori memor, ut qui neque cadendo membra nudaverit, neque inhonesto membrorum situ atque habitu jacuerit, sed et si quid resectum est, tanta membrum inerat mortuis florida suavitas, ut ne nuditatis quidem ingrata

ποθεν φάλαγξ ἐπιπίπτει βαρβαρικῆ· καὶ περὶ βῆλον ὀρθρον ἄρτι τῶν ἱερῶν παυσασμένοις ὕμνων ἐπὶ ἤλθον τοῖς θεοσεβέσιν οἱ ἄνομοι. Ἐτυχον δὲ κατὰ μετὰ τοῦ παιδὸς εὐρεθεὶς ἐκεῖ⁹¹. κατεληλύθειν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ὄρους ἐπισκεψόμενος τοὺς ἐν τῇ Βάτῳ ἁγίους (60), εὐθὺς τοῦτο πάλοι ποιεῖν. Καὶ μαινομένων δίκην κυνῶν εἰσδραμόντες (61), καὶ βδώντες ἄσχημα, συναγαγόντες δὲ ὅσα πρὸς τροφὴν ἠτρέπετο χειμερινὴν (ψύγουσι (62) γὰρ τῶν ἀκροδρόμων τὰ χρῆσιμα καὶ διαμένειν δυνάμενα τῇ τοιαύτῃ φυλάττοντες χρεῖα), ἡμᾶς αὐτοὺς κομίζειν⁹² ποίψαντες, ἐξάγουσι τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἀποδύσαντες τῶν κεντωνίων γυμνοὺς πρὸς σφαγὴν στοιχίδῶν⁹³ διατάττουσι τοὺς ἡλικίᾳ προέχοντας. Εἶτα περιστάντες ἔλκουσι τὰ ξίφη θεθυμωμένοι, καὶ τὸ βλέμμα πυρωτῶν⁹⁴ (63) πλαγίως ὑπελίττοντες, τείνειν τε πρῶτον τῷ ἱερεῖ τοῦ ἁγίου τόπου τὴν αὐχένα προστάξαντες, ἐπιφέρουσιν, οὐκ ἄμφω (δύο γὰρ ἦσαν οἱ περὶ αὐτῶν), ἄλλος δ' ἐπ' ἄλλῳ τὰ ξίφη ἐκατέρωθεν εἰσπέψαντες κατὰ τῶν μεταφρένων ὅτε προσοιμώξαντα τῇ ὀδύῃ, ὅτε διατρέψαντα⁹⁵ τὸ πρόσωπον, καὶ ἔγνος ἐπὶ τοῦτο⁹⁶ τοῦ ἀλήττου ἔμφηναντα· σφραγισάμενον δὲ μόνον καὶ, *Εὐλογίατός*⁹⁷ *Κύριος*, προσειπόντα, ψιθυρισμῶ τοῦ στόματος. Καὶ ἡ μὲν μία πληγὴ ἀπὸ τοῦ μεταφρένου μέχρι τῆς σιαγόνης ἐχώρησεν διελθοῦσα τὴν οὖς, ἡ δὲ ἑτέρα ἀπὸ τοῦ ὄμου κατέλαθεν τὸν μαζόν. Καὶ οὕτως ὁ μακάριος ἡρέμα δυνθεὶς⁹⁸ (64) κατέπεσεν ἐπὶ σχήματος εὐπρεποῦς, οὐδὲν οὐτ' ἀναιρέτως ὅτε γυμνώσεως ἐπιδειξάμενος ἄσχημον. (65) Χάρις δὲ τις ἦν ἐπανθοῦσα⁹⁹ τῷ σώματι καὶ σκέπουσα τὸ τῆς γυμνώσεως ἀκαλλές. Τοῦτο δὲ μικροῦ δεῖν ἐν τῇ ἐσπέρᾳ καὶ πράγμασι καὶ ῥήμασι προσεφέτευσεν ὁ ἅγιος, φιλοζῶρησάμενος τοὺς παρόντας δειπνῶ παρὰ τὸ σὺνηθεῖς, καὶ εἰπὼν· Τί γὰρ καὶ οἶδαμεν εἰ πάλιν πρὸ τοῦ θανάτου συνάγει πάντας¹ ἡμᾶς εἰς ἓν ἐστία καὶ τράπεζα; Εἶτα λαθόντες² ἀναιρούσι, καὶ συνοικοῦντα τῷ γέροντι, καὶ αὐτὸν παλαιὸν ὄντα τῷ χρόνῳ, καὶ τοῖς πόνους τῆς ἀσκήσεως οὐ μετρίως³ ἐκτερυχω-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

⁹¹ παρὼν ἐκεῖ. ⁹² κομίζειν ταῦτα. ⁹³ στοιχίδῶν διατάτ. ⁹⁴ πυρωτῶν. ⁹⁵ διαστρέψαντα. ⁹⁶ καὶ ἔγνος ἐπὶ τοῦτω. ⁹⁷ καὶ τὸ εὐλογία. ⁹⁸ ἡρέμα δυνθεὶς Sfort. et Palat. ⁹⁹ ἐπανελθοῦσα. ¹ ἀγάγη πάντας. ² εἶτα τὸν λα. Palat. ἀναιρούσι, καὶ μετ' ἐκείνον συνοικοῦν. ³ οὐχ ἱκανῶς ἐκτρ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(60) Τοὺς ἐν τῇ Βάτῳ ἁγίους. Potuit βάτος, sive Rubus esse nomen proprium loci monti Sina finitimi, in quo sancti monachi degerent, forte i'a dicti quod rubus ille olim Mosi visus illic fuisse putaretur.

(61) Post verbum εἰσδραμόντες, additum erat in alio libro ἀρπάζοντες, quod ut glossema aut additamentum contempsimus.

(62) Ψύγουσι. Sic ex cod. Reg. correximus, nam illud codicis Tolosani ψύγουσι friget isthic. Nec est minus alienum quod subiecit vetus interpres, *frigunt*. Siccantur enim, non friguntur a horum fetus ut conserventur: ψύγω porro veteribus glossis valet *desicco*.

(63) Πυρρῶπῶν. Ita cod.; sed scribitur communis πυρωπῶν.

(64) Δογηθείς. Ita ex cod. Reg.; Cod. Tol. habebat ὀδυνηθείς, utique mendose.

(65) Οὐδὲν οὐτ' ἀναιρέτως, ὅτε γυμνώσεως ἐπιδειξάμενος ἄσχημον. Sententiam habet difficilem. Interpres vetus dum verbum verbo quomodocunq; appenderet, quam sententiam eliceret nihil pensi habuit. Sic enim habet: *Nihil nec interfectionis, nec nuditatis quod turpe esset ostendens*. Mihi videtur hic ἀναιρέτως numerant. Potuit autem etiam sine nuditate turpis esse membrorum situs, quod vitatum in laude ponitur. De nuditate porro est huic simile, in vita et viro tam dissimili illud C. Julii Cæsaris ex Suetonio: *Ut animadvertit (inquit) undique se strictis pugionibus peti, toga caput obvolvit, simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiore corporis parte velata*.

μένων. Καὶ αἴθεις τὴν τούτοις διακονούμενον παῖδα ἄσπερον τοῖς δε. Συνάγειν αὐτῷ τινα τῶν ἐκχυθέντων ἀσπερῶν εἰς τῶν βραβάρων προσέταξε. Κάκεινος πρὸς τὸ ἀρίσκον τῷ προστάξαντι σπουδαίως καθέσθεις ἔτον κόλπον ἐφήπλωσε ταῖς χερσὶν ἐφέλικων τὰ παρακείμενα, ὡς προστέτακτο (66), πάντως τὴν σπουδῆν ἐνδείκνυμενος πρὸς ἀρεστίαν ὡς ἐπιτηδεῖος εἰς διακονίαν, νομίζων τούτῳ ὠνεῖσθαι τὸ ζῆν εἰ φανεῖη σπουδαῖος· ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο ὠνησεν, οὐδὲ βραβαρακίην ἐμάλαξεν ὠμότητα (67) πρὸς ἡμερότητα τοῦ λογισμοῦ τοῦ εἰκότος οὖσαν μακράν. Ἄλλος γὰρ ὄπισθεν παρεστῶς τοῦ κολοῦ τὸ ξίφος εἴλαε λαοραΐως:

βαί manu, velut ea ostentatione diligentiae admoniturus barbarum quam gnauus is futurus servus, si servaretur, esset, speque ea de se facta vitam suam: neque enim Barbarorum credulitatem supra-bilitatem mollire ullam potuit. Nam pone astans

Ἦ δὲ εἶτε ἀισθόμενος τούτου σπυμένου, εἶτε καὶ ὑπονοήσας ἢ τὴν ἀναίρεσιν, ὡς ἐποτημένον τῷ θορύβῳ ἢ πρὸς τοῦτο περιάγει μικρὸν εἰς τούπισων τεταραγμένον τῷ φόβῳ τὸ πρόσωπον. Καὶ ὁ ἐφεστὼς ἐφόβησεν κραυγῇ τε αὐτὴν βραβαρακίην καὶ τῇ τῆς ἔψευς διαστορῆ, καὶ οὕτως ὁ μὲν ἐπὶ τῆς κατακλιῶς (68) ἐρείσας τὸ ξίφος ὄρθον, ὡς ἐν πολλῇ δυνάμει, ἀπὸ τοῦ ἡπατικοῦ κρεμαστῆρος ἐπὶ τὸν θώρακα· ὁ δὲ πρὶν ἀνασπασθῆναι τοῦτο ἀνατραπεῖς ἔκαίτο νεκρὸς, εἶτε δειλῆζ προθανὼν, εἶτε καὶ τῷ κειρῶ τῆς πληγῆς (69), οὐ φάσας γῶννα: τὸν θά-

A species 48 aut indecora videretur. Atque hoc ipsum pridiana vespera fere rebus et verbis prænuntiaverat sanctus presbyter blandius multo quam soleret appellandis sodalibus super cœnam. Quid enim, inquiebat, scimus ecquid ante mortem iterum congregandi ad mensam simus. Post hunc Barbari contubernalem ejus et æqualem senem annis et laboribus monasticæ vitæ fractum, interficiunt. Ab iis rursus in ministrantem ambobus puerum rabiem verterunt hunc ferme in modum. Jusserat eum Barbarorum quidam effusas baccas colligere: obtemperavit strenue miser, affususque humi sedulo eas in apertum sinum utraque cogebat manu, velut ea ostentatione diligentiae admoniturus barbarum quam gnauus is futurus servus, si servaretur, esset, speque ea de se facta vitam suam: neque enim Barbarorum credulitatem supra-bilitatem mollire ullam potuit. Nam pone astans alius vagina gladium clam eduxit.

B Tum puer vel quod sonum percepisset educti gladii, vel quod alioqui suspicaretur id quod erat fatalem sibi ictum imminere, tanquam tumultu exterritus, pavoris indicibus confusum vultum tantisper circumegit, ut respiceret quid a tergo instaret. At carnifex clamorem illum et obliquum trucis oculi contuitu magis terruit; mucronemque magna vi adhibita per commissuram scapulæ a nervis quibus ex cerebro jecur dependet ad pectus usque rectum adegit; ille vero priusquam reciperetur telum ex vulnere, jacuit mortuus, sive quod prius

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

ἢ τῇ τῇ παρακαθεσθεις. ἢ καὶ ἄλλως ὑπονοήσας. ἢ τῷ θορύβῳ deest.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(66) Ὅς προσετέτακτο. Cod. Reg. προσετέ- C ταντο: quod mox sequitur, νομίζων τούτῳ ὠνεῖσθαι τὸ ζῆν εἰ φανεῖη σπουδαῖος. Merito hoc sperabat, sed insaniebant barbari. Nam cordatorum illud est monitum (Horat. ep. 16, lib. 1):

Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter, etc.

(67) Ὁμότητα vertit impudentiam velut interpres, eadem fide qua ibidem, ut alibi passim, verba transilivit aliquot.

(68) Ἐπὶ τῆς κατακλιῶς. Κατακλιῶς, jugulam non satis exacte interpretatur vetus interpres. Ut enim κλεῖς, clavis, sive clavicula Latinis quibusdam, Cornelio Celso jugulus dicitur; non tamen ab illa diversa κατακλιῶς hoc nomine dicta reperitur. Est porro κατακλιῶς, ut periti earum rerum tradunt, os cartilaginorum in commissura ὠμοπλάτων cum jugulo. Ergo si exacte loquimur, κατακλιῶς non est jugulus. Video quidem pronam in istis et tolerabilem esse κατάχρησιν. Sed hæc auctorem deceat licentia, non interpretem: qui quando hoc professus est, omnibus vestigiis assectari scriptorem debet. Quod additur ἀπὸ τοῦ ἡπατικοῦ κρεμαστῆρος, crucem mihi fixit frustra que a me est in libris artificum quæsitus hic κρεμαστῆρ ἡπατικῶς. Vetus interpres, ἡπατικὸν κρεμαστῆρα, hepar vertit his verbis: *Et sic quidem cum is rectum ensim in jugulum defixisset, magis viribus eum ab hepate adegit ad thoracem.* Ubi sane non capio quomodo per jugulum adactus ensis recedat per jecur ad thoracem pertinere poterit. Ego hic per ἡπατικὸν κρεμαστῆρα, nervos

intelligo, quibus cum cerebro conjungitur jecur, ab eoque pendet. Andreas Laurentius in opere anatomico, lib. v, cap. 49: *Connectitur jecur cerebro per nervos, etc.*

(69) Τῷ κειρῶ τῆς πληγῆς. Interpres sæpe vituperatus vertit, *opportunitatem vulneris*. Sed quid hunc moramur? quadrat hoc cum mentione κατακλιῶς, ad eum enim locum letali vulnere locus est. Herodianus lib. iv: *Καιρῶ δὲ τῆς πληγῆς ἐπὶ τῆς κατακλιῶς γενομένης, ἀπροσδοκῆτως καὶ ἀφυλάκτως ὁ Ἀντωνίνος ἀνῆρέθη.* Quem locum politissimus interpres ita reddit: *Et cum in ipsam juncturam ferrum incidisset, letali scilicet vulnere, de improviso Antoninus minime defensus occubuit.* Sic ille. Quibus in verbis aliquid de more quod emendandum putaret vidit aut vidisse putavit Henricus Stephanus; alteramque subjicit interpretationem in hæc verba: *Cum autem letale vulnus, utpote in junctura acceptum fuisset, de improviso et remotis custodibus interfectus est Antoninus.* Ego quoque pace tantorum virorum aliquid in utraque versione requisierim: nam si diligenter exploretur nequaquam illa qua uterque κατακλιῶς explicat juncturam severum, ut ait Persius (Sat. 1), effundit unguem. Nimum est enim sane id commune nomen. Neque omne in qualibet juncturæ letale vulnus est. Ergo ponendum fuit aliquid quod exactius κατακλιῶς responderet. Et hanc peculiarem juncturam humeri cum jugulo, quam Græci alii ἀκρωμῖον vocant, nominatim designaret. Nam eo loco percussus a Martiale Caracallam ipse habitus corporis in quo oppressus a percussore est suadere potest; decederat enim ad purgandam alvum, cum latro superveniens stans afflictum eo loco vulneravit, quo

exanimatus metu facilius et citius extinctus est, A
sive ea fuit gravitas vulneris et praesentia mali
talique loco admissum ferrum hausit animam ex
penetralibus, prius mortem expertam quam illam
tam prope adesse sensisset, unoque ictu subito
absolutam tot tamque implicatis vinculis, tamque
tenacibus, ut nonnisi ægre magnisque conatibus
fere iste 50 expediatur exitus. Jam hic nescio quid
objectum subito barbaris nobis illos placavit qui
astabamus reliqui, ut nos rejicerent gestuque
manus adhuc eruentis armatae gladiis fugam osteu-
derent. Hic alii per præcipitia nitebantur in mon-
tem (non est enim ad illum via trita), hac a ma-
joribus loco tributa reverentia nemo ut illuc aspi-
raret ubi stetisse aliquando, et inde egisse cum
populo constaret Deum. Ego vero distrahebar hinc B
inde anxius hærebamque anceps, neque, chari-
tate filii restrictus, fugæ arripere facultatem
poteram; eademque quæ sibi ut consulat, quem-
cumque admonet natura, me ab illa cura ad sequen-
dam fortunam filii amoris tractum vinculis aver-
tebat, donec annuens oculis filius ut recederem
vix ut abirem persuasit; ac pedes quidem fere-
bantur antrosum, sequebaturque eos nescio quo-
modo reliquum corpus. At cor resistebat, et quam-
vis tractum ire recusabat, conversisque ad natum
oculis, cogitationibus et curis omnibus in eo semper
acquiescens, seipsum 51 respicere nequaquam pot-
erat, neque ad progressum intentum, sed retro pro-
mum et in locum miserabiliter revertens unde vix C
salvus discesseram. Per illos æstus animi, sequens
ego quoque præcurrentes alios, in montem evasi:
hincque velut ex specula infelicem, dum abduce-
retur, contemplabar puerum, qui reddebat et ipse
conspicuum, tametsi non hoc ipsum libere, sed
favebat tamen sæpe barbaros fictis respectandi

νατον ταχέως· ἐξελόντα τὴν τῶν ἀγγέλων τοῦ σώμα-
τος, καὶ δεσμῶν ἄθρόως αὐτὴν ἀπολύσαντα. ὣν μό-
λις ἀναχωρεῖ πλοκαῖς βιαίαις ὁ συνδεδεμένη ὁ. Τοῦς
δὲ λοιποὺς ἡμᾶς οὐκ οἶδ᾽ αὖ τι παθόντες ἀπελαύνουσιν ὁ
φεύγειν τῷ σχήματι τῆς χειρὸς ἐπιτρέποντες· ἔτι
δὲ ἦσαν ἐν αὐταῖς κατέχοντες ἡμαχμένα τὰ ξίφη·
καὶ οἱ μὲν ἄλλοι διὰ τῶν φαρμάγων ἔτρεχον τὸ ἕρος
καταλαβεῖν ἐπιγόμενοι. Οὐ προβαίνουσι ὁ γὰρ ἐκεί-
νω (70), δόξῃ τοῦ τὸν θεὸν ἐπ' αὐτῷ στήναι καὶ
χρηματίσαι ποτὲ τῷ λαῷ. Ἐγὼ δὲ ἐπεπήγειν ἀχα-
νὴς ἀμηχανία κρατούμενος, καὶ τοῖς σπλάγγχοις τοῦ
μειρακίου συνδεδεμένος ἀναχωρεῖν οὐκ ἐδυνάμην ὁ,
οὐδ' ἠγάπων τὸ σώζεσθαι τῷ δεσμῷ πεπεδημένος τῆς
φύσεως, ἕως ἐννεύων τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ παῖς, καὶ
ἀναχωρεῖν διασημαίνων μόλις ἔπεισεν ἀπελθεῖν. Καὶ
οἱ μὲν πόδες ἐχώρουν ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ τούτοις οὐκ
οἶδ' ὅπως τὸ πᾶν ἠκολούθει σῶμα φερόμενον· ἡ δὲ
καρδία οὐκ ἠθέλεν ἀπελθεῖν συνεχῶς ἐπὶ τὸν παῖδα
τὸ πρόσωπον ἐπιστρέφουσα, καὶ τὴν βολὴν τῶν
ὀφθαλμῶν συνάγειν πρὸς ἑαυτὴν οὐδαμῶς δυναμένη,
οὐ πρὸς βάδην ὁ ἀσχολουμένη, ἀλλ' ἐπὶ νῦτα τε-
τραμμένη ἔλειπεν. Ἐχώρουν δὲ οὖν καὶ γὰρ πρὸς τὸ
ἕρος τοῖς ἠγουμένοις ἐπόμενος· καὶ ἀπὸ σκοπιᾶς
καθειώρων ἀπαγόμενον τὸν μέλεον ὁ παῖδα, καὶ αὐ-
τὸν οὐ παρῆρσι βλεπόμενον ὁ, κλέπτοντα δὲ τοὺς
ἀπάγοντας τὴν ὥς ἐμὲ (71) λαθραῖαν ἐπιστροφὴν.
Τοιοῦτος γὰρ ὁ δεσμὸς τῆς φύσεως· οὐ λύεται τῷ
χωρισμῷ τῶν σωμάτων, ἀλλ' ἐπιτείνεται πρὸς τὸ
κραταιότερον. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ ἐγγὺς μὴ ἔχει τὸ
ποθοῦμενον, ἐρεθίζεται πρὸς αὐτὸ μᾶλλον ἐπάγουσα·
καὶ ὄλον ὁ ἀσχολεῖ διηκεῖν τὴν μνήμην, οὐκ ἔχουσα
παρὸν τὸ πληροφορεῖν τὴν ἐπιθυμίαν δυνάμενον.
Ἔση δὲ καὶ πηλικίη τῶν οὕτως χωριζόμενων ἡ ὀδύνη
τὴν μὲν πείραν ἴσασιν οἱ παθόντες· οἱ δὲ μὴ πει-
ραθέντες διδάσκουσιν τῷ τῶν ἀλόγων παραδείγ-
ματι, οἷς αὐτοδίδακτος φυσικῶς ἐντέτεχε συμπα-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

ἰ πλοκαῖς βιαίαις. ὁ δεδεμένη τοῦ κτισσαντος. ὁ ἀπελαύνουσιν. ὁ ἄδατον γὰρ αὐτοῖς ἐκεῖνο δόξῃ τοῦ
τὸν θεὸν ἐπ' αὐτῷ Palat. ὁ ἀναχ. οὐκ ἠδυνάμην. ὁ οὐπρὸς τὸ βαδίσειν ἀσχολουμένην, ἀλλ' ἐπὶ νῦτα
τετραμμένην cod. Palat. ὁ τὸν ὄλιον. ὁ περιβλεπόμενον Stort. et Palat. ὁ καὶ ὄλην ἀσχολεῖ
Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

in tali utriusque habitu commodissime potuit, D
nempe in junctura humeri cum jugulo. Ἐπιστάς
αὐτῷ (verba sunt Herodiani) τὰς ἐσθῆτας τῶν μη-
ρῶν καθέλκοντι ἀπεστραμμένω, πατεῖ ξίφιδιω, etc.

(70) Οὐ προβαίνουσι γὰρ ἐκεῖνω. Quid hic ait
sanctos Patres reverentia quadam retardatos ad
montem non ausos accedere: si que inстар legis
observatum, cum ipse paulo ante dixerit se de
monte sancto descendisse? Puto aliquam montis
Sinæ partem liberam ab hac religione fuisse: in
qua proinde habitare monachis permissum sit.
Modo ne ad summum verticem ascenderent, quem
sua præsentia consecraverat Deus: *Descenditque
Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice
(Exod. xix, 20)*. Quem tamen ipsum in verticem
in isto metu et periculo conscenderunt Nilus cum
sociis, ut infra testatur illis verbis: Κατὰ δὲ τὴν
ἀκρότητα, etc.

(71) Ὅς ἐμὲ. Ita cod. Reg.; nam Tolos. εἰς ha-
bebat, sic fortasse ab aliquo correctum, cui sub-

*Dicitur et medio cum sol stetit igneus orbe
Ut commune fretum, Satyros vitreasque sorores
Consortes celebrare choros, etc.*

Ferobscurus locus; quid enim illud, *ut commune
fretum?* si τὸ *ut*, Latina et communi notione acci-
piatur. Memini me audire virum doctissimum cum
diceret videri sibi τὸ *ut*, valere isthic præpositio-
nem *ad*, voluisseque Ausonium adacquare potesta-
tem hujus voculæ cum ὡς Græcorum, cui putatur
respondere, neque abhorret suspicio a genio Au-
sonii. Illic enim scriptor ubique fere se ostentat
keni græculum. Quanquam, ne quid dissimulem,
vereor ut satis quadret hæc observatio ad illum
Ausonii locum. Cujus video alias expositiones
afferri posse.

θείας τυραννίδος, ἐγγόνων πρὸς τεκούσας, καὶ τούτων ἄ
πρὸς ἔγγονα πολλοὺς τεκμηρίους τὰ τῆς στοργῆς
σύμβολα πάθει φανεροὺς ἐν ταῖς διαζεύξεσιν ἐλέγ-
χοντα. Βοῦς μὲν γὰρ ἀπαγομένη μυκάται ὄδυνηρά
καὶ ἐπάλληλα, συνεχῶς πρὸς τὸν ἀποσπασθέντα μό-
σχον ἐπιστρεφομένη, καὶ τῷ σχήματι τῶν ὀφθαλ-
μῶν βοῦσα ¹⁶ τῆς ὀδύνης τὸ μέγεθος. Ἐπεὶ γὰρ μὴ
εἶχεν ¹⁷ ἄλλο μέλος ἢ φύσις ἐν τοῖς ἀλόγοις, ᾧ χαρα-
κτηριστῆ (72) τὸ κατέχον πάθος· ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς
ἀπηρείσαστο (73) μόνοις τὰ τῆς λύπης τεκμήρια
κατηφιώντας, ὡσπερ αὐτοῦς ¹⁸ βοῶν ποιήσασα (74),
διὰ τὴν ἄλλως οὐ δυναμένην μηνυθῆναι κατάστα-
σιν. Ὁ δὲ μόλις (75) ἀποσπώμενος καὶ οὐκ ἀνεχόμε-
νος πρὸς βίαν ἀπάγεσθαι, ποτὲ μὲν τοῖς μαζοῖς ὡς
ἀσύλω προσφεύγει ἐσθῶ καὶ τούτους, ἐπεὶ μὴ χερσὶ
δύναται, κατέχει· τῶς τῷ στόματι, ποτὲ δὲ περι-
τρέχει κυκλῶν τὴν τεκούσαν τῷ θορόβῳ τῶν δρόμων
κεκραγῶς τὴν ἀνάγκην, ἐπειθεὶ λόγου ἐστέρηται τοῖς
ἐρμηνεύειν τοῖς ὀδύμοις δυναμένου τὸ πάθος.

affectus iudicis fetuum ad matres et vicissim si quando per vim disjunguntur manifesto intelligitur. Vaeca quippe dum abducitur relicto vitulo mugit querulum in modum responsantique mutuum reponit vocem, ad eum assidue conversa, habituque ipso ac specie oculorum magnitudinem doloris abunde declarans. Cum enim infans, natura pecudum articulata voce careat qua dolorem contestetur suum, manifesta indicia tristitiæ latentis infixæ gerit et ostentat in oculis, qui ad conquerendam quodammodo calamitatem vocis instar illi sunt, quod ea conditione sit ut intimatorum sensuum arcanique affectus alium nullum habeat interpretem. Juvenus autem dum magna vi avellitur omni ⁵³ ope repugnans, nec abduci per vim sustinens, vel ad matris ubera tanquam ad sacrum asylum confugit; quæ cum manibus quibus caret nequeat arripere, labris certe atque ore mordicus tenet. Vel ambit parentem cursu anxio, illo motu molestiam declarans eosæ necessitatis, postquam usum linguæ et vocis quibus calamitatem conquerendo enuntiat suam, natura illi denegavit.

Κατὰ δὲ τὴν ἀκρῶρειαν οὐκ οἶδ' ὅπως γενόμενος **C**
(ὡς ἦν γὰρ ὁ λογισμὸς συνοδοιπορῶν τῷ σώματι
ἀκολουθῶν τῷ ἀπαγομένῳ, καὶ τὴν ἐκείνου συμφορὰν
λογιζόμενος), οὐκ ἔτι τοῦτον βλέπων ἀποκρυβέντα τῆς
δύμεως τῷ πολλῷ διαστήματι καὶ τούτου ἀμηχάνου
[cod. R. ἀμηχανοῦντος Poss.] λοιπὸν, ὡς εἰκὸς ²⁰,
πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγον λόγους καὶ τὸν παῖδα τῆς
αἰχμαλωσίας οἰκτιζόμενος ²¹, καὶ τοὺς ἀναίρεθέντας
ἀγίους ὀδυρόμενος ²², Ἦ μακάριοι καὶ τρισμακάριοι,
λέγων ²³, ποῦ ποτε νῦν οἱ ὑμέτεροι τῆς ἐχρατείας
κῆνοι; ποῦ δὲ τῆς καρτερίας οἱ κάματοι; τοῦτον
στέφανον τοῦ πολλοῦ ἀγῶνος ἐδέξασθε; ταῦτα τῆς
μακρᾶς ἀθλήσεως ὑμῖν ἀπέκειτο τὰ βραβεῖα; ἄρα μὴ **D**

caulis, clam indulgens desiderio naturæ. Ea vis est natura conciliatæ necessitudinis, quæ adeo separatione non solvitur, ut intendatur etiam et corroboretur; quando enim præsto non adest animo id quodcumque est quod amat, irritatur desiderium et ad sequendum incitatus admittitur, una ut semper illa mentem obsideat atque occupet recordatio dilectæ rei, cupiditate voto suo frustrata sollicitante semper et commonente animum illa querela, deesse sibi id quo nisi potius expleri nunquam et satiari possit. Quantus porro et qualis illius desiderii dolor sit, sciunt qui experti sunt. Qui vero non ⁵² sunt experti, ii argumentum ad suspicandum capiant ex brutarum animantium exemplis hujus generis: in iis enim tantus tamque imperiosus, neque institutione præscriptus ulla, sed a natura infusus ipsa, penitus inolevit pietatis sensus in consanguineorum participandis malis: quantus ex mutuis ejus

In summo igitur monte cum essem; ego nescio quomodo (non enim meus mecum sensus et ratio erat, sed assectabar natum intentis oculis, mensque omnis et cogitatio oblita sui, in ejus æstimaanda calamitate occupabatur), cum is ecce subducitur ab oculis nimio jam intervallo frustrante aciem. Cumque jam intelligerem nullam superesse spem ejus ultra videndi, ad orandum conversus, alloquebar Deum captivitate filii necemque sanctorum lacrymis et lamentationibus prosequens, O beati, inquires, et ter beati, ubi tandem nunc vestri abstinentiæ labores? ubi ærumnæ patientiæ? hanc coronam longi certaminis accepistis? hæc

VARIÆ LECTIONES EX CODD. AILLATIONIS

¹⁶ τῶν ὀφθαλ. δεικνύσα. ¹⁷ μὴ ἔσχεν cod. Vat. lin. eadem ἐπεὶ γὰρ μὴ ἔσχεν usque ad δυναμένου τοῦ πάθος, desunt in cod., pro quibus reponenda: καὶ ἵππος δὲ στερηθεὶς τοῦ συννόμου χρεμετισμῷ τὸ πάθος ἐμφαίνει συχνὰ τὸν ἐσθῆρον καλούμενος. ¹⁸ αὐτοῦς τὴν βίαν ποιήσασα. ¹⁹ deest in cod. Palat. καί. Sequitur τοιγαρὸν ἀμηχανία μοι τὸ λοιπὸν, καὶ πρῶτ' τοῦ Θεοῦ ἐλέγοντο λόγοι. ²⁰ Deest in Palat. ὡς εἰκός. ²¹ οἰκτιζομένῳ. ²² ὀδυρομένῳ. ²³ λέγοντι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(72) Ἡ χαρακτηριστῆ. Necessary supplevimus loco pronomen ᾧ, quod ab exemplari aberat, incuria, opinor, scribæ.

(73) Ἀπειρείσαστο in ἀπηρείσαστο mutavimus auctoritate codicis Regii, sententia vero fluctante.

(74) Pro κατηφιώντας ὡσπερ αὐτοῖς τὴν βίαν, etc., quæ legebantur in cod. Tol. nullo aut intricato sensu, reposuimus ex Regio: Κατηφιώντας ὡσπερ

αὐτοῦς βοῶν ποιήσασα.

(75) Ὁ δὲ μόλις, etc. Vitulum intelligit de quo supra, pro quo vetus interpres equum supposuit, ejus in Græcis codd. nec aura nec vestigium ullum est. Addo supradictis, loco verbi χαρακτηριστῆ melius forte legeretur οἰκτιση. Videat lector et statuat.

manebant vos **54** præmia tam diuturna contentione exercitos? annon stultus est cursus justitiæ? non inanis virtutis causa susceptus labor? quando vos opis egentes in ipso articulo periculi divina providentia violentis latronum manibus condonavit, neque obstitit justitia aut ulla sceleratos est, sed ad exitum sceleris perseveravit in sanctorum corporibus violandis sacrilegis manibus solutus rigor, vicique magnifice religionem impietatis, ac tanquam prostrata afflictæque veritate, gloriaque insolentissima victrix superseditio triumphavit. Cur igitur veterem flammam nunc quoque non concepit rubus? Cur non accedentes temere fanaticos consumpsit incendio? Cur non dehiscens terra scelestos absorbit ut alias cum tabernaculis et familiis universam deglutivit congregationem Core? Cur illa vetera cessarunt Sinæi montis prodigiosa terricula? Cur sonitu tonitruum et horrore tenebrarum ac crebra coruscatione fulgurum impios non exterrabant? Sed otiosa est sustinuitque **55** vindictam facilem potentia, neque injustos grassatores horribilium vi fulminum igneorumque turbinum, meritissimos est ulta; neque manu valida protegendis innocentibus atque injuria prohibendis experimentum dare ipsis præsens voluit suæ mirabilis atque invictæ potestatis. Sed ceciderunt sub ipsum rubum et legislatione celebrem montem, multarum instar victimarum, omni destituti auxilio Dei supplices. Ubi erat igitur illa vis quæ demersit Ægyptios, sepulcrumque unum omnibus ex tempore posuit fundum maris? Ubi quæ pugnantes cum Israelitis alienigenas lapidatione inusitata grandinis superne oppressit olim, securam suo populo victoriam nullo emptam sanguine tribuens, vel quæ postea incursantibus terram sanctam Madianitis terrorem, erroremque objecit tantum, ut, conversa in se mutuo pugna, seipsos ipsi ignari per tumultum et tenebras inter-

A μάταιος ὁ τῆς δικαιοσύνης δρόμος; ἄρα μὴ εἰκαῖος ὁ τῆς ἀρετῆς κάματος; ὅτι κατέλιπεν ὑμᾶς ἀναιρεῖσθαι μέλλοντας ἀδοθηθῆτους ἢ θεῖα πρόνοια, καὶ τοῖς ἀναιροῦσιν οὐκ ἀντέστη τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἴσχυσεν ἄνομος χεῖρ κατὰ σωματίων ὄστων, καὶ νίκην αὐχεῖ κατὰ τῆς εὐσεβείας ἢ ἀσέβεια φρουρατομένη πάντως ὡς καθήτημένης ⁵⁴ τῆς ἀληθείας· πῶς τὴν ἀρχαίαν φλόγα οὐκ ἀνήψεν ⁵⁵ ἡ βᾶτος (76); πῶς οὐκ ἐφλόγισε προσόντας ἐμπυρισμῷ τοὺς ἀλάστορας; πῶς δὲ οὐκ ἐδέξατο διαστᾶσα τοὺτος ἡ γῆ, ὡς ἄλλοτε καταπιούσα σκληρὰς ἄμα καὶ συγγενείας πᾶσαν τὴν Χωρὴν ⁵⁶ συναγωγῆν; πῶς δὲ ἠσύχασαν οἱ τοῦ Σιναίου ὄρους τερατώδεις φοβερῖμοι βροντῶν ⁵⁷ ἤχῳ, καὶ κατηφείζ γνόφου, καὶ ἀστραπῶν ἐκλάμψεσιν ἀμέτροις; ⁵⁸ οὐ καταπλήξαντες τοὺς παρανόμους; B Ἄλλ' ἤργησεν ἡ ἀμύνοσα δύναμις, οὕτε τοὺς ἀδικούντας κεραυνοῖς καὶ πρηστῆρσι τιμωρησαμένη ἐξαισίοις, οὕτε ῥυσαμένη χεῖρ κραταῖφ τοὺς ἀδικουμένους, ἵν' ἔσχον καὶ οὗτοι θαύματος ⁵⁹ πείραν μαθόντες τὸ παράδοξον κράτος τῆς ἀμάχου δυνάμεως. Ἄλλ' ἔπεσον παρ' αὐτῆς τῆς βᾶτῳ, καὶ τῷ τῆς νομοθεσίας ὕρει θυμάτων δίκην ἀλόγων οἱ εὐσεβεῖς ἀδοθητοῖσι ⁶⁰. Ποῦ ποτε ἦν ἡ τοὺς Αἰγυπτίους καταποντίσσα, καὶ τᾶρον αὐτοῖς τὸν βυθὸν σχεδιάσσα δύναμις; Ποῦ δὲ ἡ λίθοις χαλάσσης πατάσσα πολεμοῦντας τοὺς Ἰσραηλίτας ⁶¹ τοὺς ἀλλοφύλους ποτέ, καὶ νίκην ἀμέριμον ἀναιμοῖτι ⁶² δοῦσα τῷ Ἰθιῷ λαῷ; Καὶ ἔκστασιν ἐπιδαλῶσα πάλιν ἄλλοτε τοῦτοις ἐπελθοῦσιν τῇ ἀγίᾳ γῆ, καὶ κατ' ἀλλήλων αὐτοὺς πρὸς μάχην τρέψασα, οὐκ εἰδότες ὡς ἀλληλοκτονοῦσιν ἐσκοτωμένοι, καὶ τοὺς οἰκείους οὐκ ἐπιγινώσκουσιν ἀναιρομένους; Ποῦ ποτε τὴν οἰκειάν ἀπεκρύψατο συμμαχίαν οὐ σκεπάσσα τοὺς ἐπιβουλεομένους. Ἄλλὰ λεόντων ⁶³ μὲν ἀγρίους θυμούς παρεμβέλημένων (77) καὶ πυρὸς ἄμαχον ἐγαλίνωσε δύναμιν τιμήσσα ⁶⁴ τῆς πολιτείας τὸ αἰδέσιμον, καὶ τοὺς παῖδας ἐπ' εὐσεβείᾳ ἀνακηρύξασα ⁶⁵ λαμπρῷ κηρύγματι· τούτων δὲ πῶς ἀμφίβωλον ἐποίησε τὴν ἀρε-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANSIS.

⁵⁴ κατὰ ἡ-τημένης. ⁵⁵ καὶ γὼν οὐκ. ⁵⁶ τὴν Χωρὴν Sfort. et Palat. ⁵⁷ ἐκπλήξεις βροντῶν. ⁵⁸ ἀμυτροῖσι. ⁵⁹ θαυμάτων. ⁶⁰ ἀδοθητοῖσι. ⁶¹ τοῖς Ἰσραηλίταις ποτέ πολεμοῦντας. Ita omnes codd., sed in Sfortiano emendatum fuit, τοὺς Ἰσραηλίτας ποτέ. ⁶² ἀπονον ἀναιμοῖτι. ⁶³ ἀλλά, ἀγρίων, πάλαι, κατὰ τῶν παρεμβέλη. ⁶⁴ a verbis τιμήσσα usque ad λέγει καὶ λύπη desunt. ⁶⁵ αἰδέσθηναι τοῦτους παρακρυψάσσα, καὶ μέγα τῇ εὐσεβείᾳ λάμποντας ἀναδείξασα.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(76) Πῶς τὴν ἀρχαίαν φλόγα οὐκ ἀνήψεν ἡ βᾶτος; Hinc patet quod supra diximus habitasse sanctos hosce in eo loco, ubi olim fuisse rubus ille Mosis putabatur: ac fortassis erat adhuc ad memoriam rubus aliquis sanctorum cura conservatus. Cæterum hæc sententia in codice Tolosano conversa legitur hoc modo: Πῶς τὴν ἀρχαίαν βᾶτον οὐκ ἀνήψεν ἡ φλόξ;

(77) Παρεμβέλημένων. Cod. Reg. παρεμβέλημένων. Quod postremum fortasse melius huc quadrat; nam παραβάλλειν admovere, apponere, applicare, valet: unde sensus sit commodus λεόντων παρεμβέλημένων. Leonum Danieli applicatorum, ut sic loquar. Cæterum παρεβάλλω cum immissionem et impressum impetum sonet, sciamusque alieni non sic immissos fuisse in Daniele leones, sicut in amphitheatro in bestiarios ex caveis, sed

D Daniele potius in caveam demissum, superest ut illam immissionem metaphorice accipiamus pro irritatione, subtractis escis dari autem solitis, ut sic famelicæ hestiae impotentiore rabie ferrentur in Daniele. *Miserunt* (Danielem) *in lacum leonum, et erat ibi sex diebus. Porro in lacu erant leones septem, et dabantur eis duo corpora quotidie et dua oves. Et tunc non data sunt eis, ut devorarent Daniele* (Dan. xiv, 30).

(78) Τιμήσσα τῆς πολιτείας τὸ αἰδέσιμον. Hæc difficilem habent sententiam. Vetus interpres habet: *efficiens ut eos revererentur*. Sed ubi illud πολιτείας? Puto sanctum Nilum hoc voluisse indicare: fuisse Daniele et tres pueros non privatos, sed in gratia apud principem, et in potestate ac magistratu. Deique tantam fuisse in eos benignitatem, ut etiam eorum potestatem honorare illis prodigiis

την καταλιποῦσα πάσης βοηθείας ἐρήμους καὶ νομι- A ficerent, nullo quamvis familiarium discrimine
σθῆναι παρασκευάσασα κηδεμονίας ἀναξίους; habito? Ubi, inquam, illa est Dei potentia? Ubi
suam illam ad auxilium egentium promptam fortitudinem abscondit, 56 ut circumventos istos ab insi-
dialorum telis suo patrocínio non protegeret? Atqui illa tamen alias irritatorum leonum efferatam
rabiem et alioqui indomitam ignis potentiam tanquam freno coercuit: sanctos commendans
hoc honore apud populum in quo gerebant magistratum, sanciensque prodigiis eorum auctori-
tatem puerisque tribus honorificentissimum de pietate testimonium prædicationemque reddens;
at istorum quomodo virtutem nulló tali affirmatam testimonio dubiam reliquit, deditque ansam ei
suspicioni, indignos eos ita destitutos Dei cura et auxilio esse oportuisse?

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀθυμία λέγει (79) καὶ λύπη³⁶,
ἢ καὶ τοὺς σωφρονεῖν φιλονεικοῦντας ἐν ταῖς συμ-
φοραῖς βιαζομένη πρὸς τὸ δύσφημον. Καὶ συγγνώμην³⁷
τὸ πάθος ἔχει τυραννῶν, καὶ παρὰ γνώμην πολλὰ
φθέγγεσθαι τὸν λυπούμενον πείθον, νικώμενον ἴσως
τῷ μεγέθει τῶν περιστάσεων. Ἐπεὶ καὶ πολλὰκις B
δικαίους καταλέλοιπεν ἡ βοήθεια³⁸, τυράννοις ἐν-
δοῦσα πρὸς αἰκισμοὺς ποικίλων βασάνων καὶ φόβον
ἀνάσιν, ἵνα δειχθῇ τῆς ἀνδρείας τῶν ἀγωνιζομένων
τὸ δοκιμῶν, καὶ τῆς πίστεως λάμψη τηλαυγῆς ἢ
δύναμις, ἕως θανάτου οὐχ ὑφιέστα τῆς παρρησίας,
ἀλλ' ὅλην ἐν τῷ πάσχειν νικῶσα τὴν τῶν ἐνεργούν-
των³⁹ μανίαν. Ἐπεὶ καὶ οἱ περιλειφθέντες ἀναχω-
ρεῖν τῆς ἐρημίας οὐ βούλονται, τῆς ἐν ταῖς πόλεσιν
ἀδιαφόρου διαγωγῆς ἐλόμενοι⁴⁰· μᾶλλον τὸν θάνα-
τον⁴¹· οὕτως καὶ τοῖς ἀνηρημένοις ἐδέδοκτο ἀπο-
θανεῖν ἢ τῆς ἐν τῇ οἰκουμένη πολιτευομένης ἀνα-
στέφαι κακίας. Ἡδῆσαν⁴² γὰρ τοῦ σωματικοῦ θα-
νάτου τὸν ψυχικὸν χαλεπώτερον, καὶ τὸν ἐν τῇ
ἀμαρτίᾳ τοῦ διὰ τοῦ ξίφους ἐπικινδυνώτερον· ὅτι ὁ
μὲν μικρὰν ὀδύνην⁴³ ἔχει καὶ πρόσκαιρον, ὁ δὲ μακρὰν
καὶ ἐπίμονον κόλασιν.

Indifferenti merito qui cladi superfuere non tamen ideo recedere a solitudine sic infesta volunt, sed
indifferenti ipsi per seque innocenti commemorationi urbium et consuetudini civilis vitæ mor-
tem præferunt. In qua etiam inductione sancti ipsi fuerunt cum sunt interempti; neque si illis dare-
tur optio non mallent mori quam ejus quæ in communi vita hominum versatur testes esse ac parti-
cipes improbitatis, ut qui præclare nossent quanto esset periculosior peccati plaga quam ferri mors-
que animæ morte 58 corporis tristior; nam hæc quidem exiguum habet et brevem dolorem, illa
magnum et in ævum omne durable supplicium.

Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Βάρβαροι πολλοὺς ἑτέρους κατὰ τὴν
ἐρημον ἀνελόντες καὶ πορθήσαντες ἰκανὴν ἀπῆλθον
ὄψιν, ἢ δὲ νύξ ἐδίδου⁴⁴ λοιπὸν ἀδειαν τῇ προόδῳ.
Κατελθόντες, πρὸς ταφὴν ἐτραπέμεθα τῶν σωμα-
των· καὶ τοὺς μὲν εὐρομεν πάλα θανόντας, τὸν δὲ
ἄγον⁴⁵· ἔτι ἐμπνέοντα καὶ λαλεῖν δυνάμενον ὀπωσ-
οῦν. Παρκαθεσθέντες ὀδυράμενοι τὰ συμβάντα διε- D

Sed hæc quidem hactenus quæ dicta sunt ægritudo
animi et mæror expressit: quarum rerum ea vis
est ut, etiamsi qui moderationem et æqualitatem
animi contentione affectant maxima, ab iis que-
rimonias et indignas professione voces tamen ex-
torqueant. Quos ipsa ideo, quæ peccati causa est
perturbationis vi tyrannica, venia dignos com-
probat, ut qui, victa et oppressa ratione, dolore
dominante, si quid effrenis, ut sit, lingua contra
mentem effutierit, præstare nequaquam 57 de-
beant. Cæterum hoc scimus sæpe justos homines
nullo præsentī Dei auxilio prohibitos fuisse quo-
minus tyrannorum impotentia, ad omne ludibrium
crudelitatis, ad verberum et tormentorum omne
genus cædemque ad extremum nefariam condona-
rentur, ut nimirum his experimentis demonstra-
retur quam vera esset fortitudo tanta tolerantium,
splendesceretque latius manifestissima vis fidei,
ne proposita quidem instanti morte, de libertate
profitendi quod credit quidquam remittens, sed
malorum tandem omnium et furoris impiorum

C contra debacchantium patientia victrix. Quam ob
causam merito qui cladi superfuere non tamen ideo recedere a solitudine sic infesta volunt, sed
indifferenti ipsi per seque innocenti commemorationi urbium et consuetudini civilis vitæ mor-
tem præferunt. In qua etiam inductione sancti ipsi fuerunt cum sunt interempti; neque si illis dare-
tur optio non mallent mori quam ejus quæ in communi vita hominum versatur testes esse ac parti-
cipes improbitatis, ut qui præclare nossent quanto esset periculosior peccati plaga quam ferri mors-
que animæ morte 58 corporis tristior; nam hæc quidem exiguum habet et brevem dolorem, illa
magnum et in ævum omne durable supplicium.

Ut vero multis aliis per solitudinem occisis, va-
stisque late omnibus, aliquanto jam spatio a
nobis Barbari recesserant, noxque ad cæteram
securitatem etiam spem latendi obtentu tenebra-
rum dabat. Hinc fiducia concepta eum descendis-
semus, ad officia suprema corporibus reddenda
D vertimur. Ac cæteros quidem pridem mortuos

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

³⁶ καὶ λύπη παρέπεισε, καὶ τοῦ δέοντος ἡμᾶς ἐξέκρουσε. Quæ sequuntur desunt usque ad τὸ δύσφημον.
³⁷ καὶ συγγνώμην mutant verba, non sensum. ³⁸ ἡ Θεοῦ βοήθεια τυραν. ἐκδοῦσα. ³⁹ τῶν τυραννοῦντων
μαν. ⁴⁰ ἔτι καὶ νῦν. ⁴¹ προτιμώντες τὸν θάνατον. ὅπερ καὶ ταῖς. ⁴² ἠδῆσαν γὰρ. ⁴³ τὴν ὀδύνην. ⁴⁴ ἢ δὲ νύξ
ἐδίδου ὅμιν λοιπὸν. ⁴⁵ τὸν δὲ ἄγιον Θεόδουλον ἔτι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

volverit. Porro fuisse Danielem in amplissimo ma-
gistratu, cum in lacum leonum conjectus est, di-
serte trahitur: *Placuit Dario, et constituit super*
regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto
regno suo; et super eos principes tres, ex quibus
Daniel unus erat, etc. (*Dan.* vi, 1, 2). De tribus
pueris testantur Chaldæi: *Sunt ergo tiri Judæi*

quos constituisti super opera regionis Babylonie, etc.
(*Dan.* iii, 12, 97).

(79) Aliqua hoc loco deesse verba ex interpre-
tatione veteri colligo: quæ tamen neuter codex
suppeditavit: quin ex his quæ habemus deest
post ἀθυμιά, quod sequitur λέγει, suppletumque
est ex cod. Reg.

comperimus, sanctum vero senem spirantem adhuc et vocis utcunque compotem. Cui nos assidentis et deplorantes quæ contigerant, noctem lamentis agebamus, admonente nos sene ne tentationibus huiusmodi tanquam novis turbemur: Ios est enim, inquit, Satanæ exposcere a Deo tentandos homines. Quot vero illum putatis susulisse Jobos aut Jobi similes variis in eos modis, tamma, ferro ædiumve subversione grassatum! Vos vero ne commoveant quæ gesta sunt. Scit enim præses certaminis, quo iudicio athletas **59** adversario condonet, magnis præmiis propositis iis qui constanti compositoque animo plagas exceperint. Qualia victor ostendit magnus Job qui, quæ perdidisse visus erat ²⁸, duplicata recepit omnia, vel, ut verius dicam, cum multo plura, tum incomparabiliter præstantiora. Oculus enim non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparavit Deus athletis suis, ejus causa, in pietatis stadio certantibus ²⁹; quæ sensus omnem ac cogitationis aciem sublimitate fugiunt. Sic enim magnificentissimum decebat Deum superare labores præmiis, et certaminum laborem splendore coronarum vincere, eorumque bonorum agone perfunctis fructum gustumque præsentem attribuere, quæ nulla unquam, quamvis avaræ spei suspicione, designassent, ut et, quod est justitiæ, mercedem reddat debitam, et gratiam in eo ipso tamen faciat, tanto excessu gloriæ merita cumulando. Hæc cum diceret osculabatur præsentis et **60** salutabat quandiu ad sonum motumque linguæ suffecit ipsi spiritus, donec ad extremum mortuum flentes, simul cum aliis terræ mandavimus. Quo perfunctos officio juverunt adhuc tenebræ nondum transactæ noctis, ut huc ad vos aspirare inobservati et tuto possemus. Interfactorum duo quidem Paulus et Joannes vocabantur, presbyter vero Theodulus. Mortui porro sunt septima post Epi-

αινομεν νυκτερεύοντες, παρακαλοῦντος ἡμᾶς τοῦ γέροντος μὴ ξενίζεσθαι τοῖς τοιοῦτοις πειρασμοῖς ²⁸· ἔθος γὰρ ἔλεγε τῷ Σατανᾷ ἐξαιτεῖσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς πειραζομένους. Πόσους γὰρ τοὺς ²⁷ Ἰώβ ἀνείλε, τοὺς μὲν πυρὶ, τοὺς δὲ ξίφει, τοὺς δὲ τῇ καταστροφῇ ἀπολέσας τῆς οἰκίας! Ἀλλὰ μὴ σαλεύσῃ, φησὶν, ὑμᾶς ταῦτα γινόμενα! Ὅδε γὰρ ἀγνωσθῆτος οἶψ' ἰσχυρῶς τοὺς ἀθλητὰς τῷ ἀντιπάλῳ ἐκδίδωσι, προθεὶς ἄθλα καὶ βραβεῖα λαμπρὰ τοῖς εὐγνωμόνως τὰς πληγὰς δεχομένοις. Καὶ τοιαῦτα οἷα δείκνυσιν ὁ μέγας Ἰώβ διπλᾶ πάντα λαβὼν, τὰ δόξαντα ἀπολωλέναι, μᾶλλον δὲ καὶ ²⁸ πολλῶν πλέον καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερέχοντα. Ὁ γὰρ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ ²⁹ οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· ταῦτα ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀγωνιζομένοις, τοὺς ἄθλους ³⁰ τῆς εὐσεβείας καὶ αἰσθησὶν καὶ νοῦν ὑπερβαίνοντα. Οὕτως γὰρ ἔπρεπε τῷ μεγαλόδωρῳ Θεῷ ὑπερβῆναι τοὺς πόνους ταῖς ἀμοιβαῖς, καὶ νικῆσαι τοὺς στεφάνους τοὺς ἀγῶνας, κάκεινα παρασχεῖν τοῖς ἀθλοῦσιν ἅπερ ἡ ἐλπίς οὐκ εἶχεν, οὐδὲ ἦν ἐν προσδοκίᾳ τὰ διδόμενα, ἵνα καὶ τοὺς ὀφειλομένους μισθοὺς ἀποδῷ, καὶ χάριν ποιήσῃ τὴν ἀμοιβὴν τῇ ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ. Ταῦτα ἔλεγε καὶ φιλήμασι τοὺς παρόντας ἠσπάζετο ἕως φθέγγεσθαι καὶ κινεῖν τὴν γλῶσσαν αὐτῷ παρεῖχεν ἡ δύναμις· ἕως αὐτὸν τελευτήσαντα δακρῦόντες τῇ γῆ μετὰ τῶν ἄλλων παρεδώκαμεν ³¹, καὶ πρὸς ὑμᾶς (81) ἐτι τοῦ σκοτύου ἄθλον ποιούοντος τὴν ἀφίξιν, ἐλθεῖν δεδυνήμεθα. Τῶν ἀφηρημένων οἱ μὲν δύο ἐκαλοῦντο Παῦλος καὶ Ἰωάννης, ὁ δὲ πρεσβύτερος Θεοδοῦλος. Τεθνήκασι δὲ τελειωθέντες μετὰ τὰ Θεοφάνια τῇ ³² ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ, ἥτις ἐστὶ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ Ἰανουαρίου μηνός. Πάντως γὰρ τοῖς εὐλαβέσι ἡ μάθησις καὶ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν ὀνομάτων σπουδάζεται, κοινωνεῖν ταῖς μνήμαις τῶν ἁγίων ἐθέλουσιν. Ἀνηρέθησαν δὲ καὶ ἄλλοι πρὸς πλειόνων ἐτῶν (82), ὧν καὶ αὐτῶν τὴν μνησιν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ τῶν συναγαγομένων τῷ πληθὸς ἐπιτελοῦσιν.

²⁸ Joh 1, 14 sqq. ²⁹ I Cor. 11, 9.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ARLATIANIS.

²⁸ τοῖς τοιοῦτοις εἶναι πειρασμοῖς· ἔθος γὰρ λέγων τοῦ Σατανᾶ. ²⁷ πόσους γὰρ λέγων τοῦ Ἰώβ. ²⁸ μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶν. Deest καί. ²⁹ καὶ ἂ οὐκ ἤκουσ. ³⁰ καὶ ἄθλοις εὐσεβείας τὸν βίον εὐκλεως ἐστεφάνωσά σοι. ³¹ λαμβάνουσιν τὰ διδ. ³² παραδεδώκαμεν. ³³ τῇ deest: sequitur ἑβδόμην ἡμέραν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(80) Πολλῶ πλέον. Forte commodius hic legitur πολλῶ πλείον.

(81) Πρὸς ὑμᾶς. Eos intelligit de quibus ipso initio narrationis primæ, et cum quibus bucusque sermonem instituit: estque hæc prima pars totius operis. Quæ mox adduntur ab illo loco: τῶν ἀφηρημένων, etc., extra dialogi hæctenus explicati argumentum et ordinem sunt: iis enim Nilus ipse scriptor lectorem alloquitur.

(82) Ἀνηρέθησαν δὲ καὶ ἄλλοι πρὸς πλειόνων ἐτῶν. Vide Baronium in Notis ad Martyrologium ad xix Kalend. Febr. Quo loco mirum est tantum virum dicere incursionem istam Barbarorum hoc ipso commentario perscriptam a sancto Nilo contigisse, anno nono Anastasii imperatoris, indictione secunda, cum ex Romano Martyrologio, pridie Idus

D Novemb. constet Nilum abbatem (quem ipse in Notis ad eum locum agnoscit esse auctorem hujus historiæ) sub Theodosio Juniore doctrina et sanctitate claruisse. Theodosius Junior vivere et regnare desiit anno 450; Anastasii imperare cœpit anno 491, ut a morte Theodosii ad incursionem quæ contigit anno nono Anastasii anni sint 50: quod dici nullo modo potest cum certum videatur ex dictis sanctum Nilum jam tempore Theodosii in eremum secessisse, abduxisque secum Theodulum non facile quindecim annis minorem. Atqui hic tempore incursionis adolescens adhuc fuit, qui anno nono Anastasii, si tantum vixit, non potuit sexagenario minor esse. Est igitur hæc non dubia ἀπροσεξία viri summi.

phaniam, die quæ est Januarii mensis quarta decima. Omnino enim in talibus studiose pii quicunque et religiosi homines momenta temporum et personarum tenere curant nomina. Sed et multis ante annis alii similiter interfecti quidam sunt, quorum memoriam eadem ista die celebrant, ne ex tanto intervallo crebrioribus conventibus multitudo tanta fatigetur.

ΔΙΗΓΗΜΑ Ε΄.

Ἐτι δὲ ταῦτα λεγόντων ⁵⁵ ἡμῶν ἀγγέλλεται τις τῆς παρεμβολῆς διασεωσμένος, καὶ μετὰ μικρὸν παραγίνεται πρὸς ἡμᾶς (83), οὐπω τοῦ φόβου τὰ ἔχνη τῆς ἔψεως ἀποθέμενος, οὐδὲ τὸν θόρυβον τῆς ψυχῆς κατασταεῖν δεδυνημένος, ἔτι καὶ ἐκ τοῦ πολλοῦ δρόμου καὶ τῆς ἀγωνίας πνευσιῶν καὶ τεταραγμένος, ὡς ἔγγυς ὄντων καὶ φθάνειν μελλόντων τῶν διωκόντων. Εἶτα πῶς ἀπέδρασεν ⁵⁶ ἐρωτηθεὶς, Ἐμὲ καὶ τὸν σὸν, ἔλεγε, παῖδα παρὰ τὸ δεῖπνον διαλαλοῦντες ἐπηγγέλλοντο, τῷ ἄστρῳ θύειν πρῶτ' ⁵⁷, καὶ βωμῶν ἡγείραν καὶ ξύλα παρέθεσαν ἡμῶν ἀγνοούντων ἐφ' ὅτῳ ⁵⁸· καὶ μοι ταῦτά τις εἶπε συναιχμαλώτων λαθραῖως τῆς φωνῆς αὐτῶν ὑπακούειν εἰδώς. Ἐγὼ δὲ ἐκείνῳ τὴν βουλὴν τῶν Βαρβάρων ἐγνώρισα, καὶ ὡς, εἰ μὴ δρασμῶ σώσαιμεν ἑαυτοὺς οὐκ ἐπιλάμψαι ζῶσιν ὁ ἥλιος ἡμῖν πρῶτ' ⁵⁹ οὐδ' αὐγὴν ἔτι φωτὸς τοῦτοις ὀφόμεθα τοῖς ὀφθαλμοῖς. Κάκεινος τὸ καταληφθῆναι δεδοικώς ἔμεινε καὶ τῷ Θεῷ ⁶⁰ δοκοῦν ὅπου περ ἂν ἦ οὐ φεῦξεσθαι εἰπὼν κἂν ἐν ἀδούτοις εἴη κρυπτόμενος. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ σκότει ὡς πάντας εἶδον ὑπὸν κεκαρωμένους ⁶¹ (καὶ γὰρ ἦσαν βεβαπτισμένοι μέθῃ πολλῇ), ἔρων τὰ πρῶτα καὶ προσγειοτέρῳ ⁶² συρμῶ, ὡς κἂν τις ἐγρηγορῶς εἴη μὴ γενέσθαι τῷ τοῦ σώματος ὀρθῶν σκιάσματι τούτῳ καταφανής. Εἶτα ἀποστάς ὀλίγον τῆς παρεμβολῆς ἄρομαιώς ἐχώρου κατὰ σκοπὸν τῶν ὧδε, τοῖς τοῦ φόβου περοῖς ὑξέως φερόμενος, τὴν ἀπαξ παρ' ἐκείνοις κεκριμένην σφαγὴν, ἣ διαδρῆς ἐν φυγῇ ἣ καταληφθεὶς οὐδὲν οὐ βεβουλευμένου θανάτου πλέον ὑποστῆσαι λογισάμενος, καὶ ἄλλως τοῦ ὁμολογουμένου ⁶³ κακοῦ προκρίναι τῆς ἐλπίδος τὸ ἄδῆλον. Ὅν γὰρ οὐκ ἦν κίνδυνον μένοντα φουεῖν, τοῦτον εἰκὸς διαδράσειν τῇ βοήθειᾳ τῶν ποσῶν τὴν σωτηρίαν πιστεύσαντα. Καὶ γὰρ πολλοὺς ἔμαθον πολλὰκις μᾶλλον τοῖς ποσὶν ⁶⁴ ἢ μυρίοις βοηθηθέντας προστάταις· ἐπειδὴ τοῦτοις ⁶⁵ τῶν ἄλλων πλέον τῆς οἰκείας μέλει σωτηρίας· κοινὸν παντὸς τοῦ σώματος, πᾶν τὸ συμβαῖνον τιθεμένοις. Ἰδοὺ γ' οὖν οὐκ ἐσφάλην τῆς γνώμης, ἀλλὰ τοῦτοις

A

NARRATIO V.

Hac inter nos vice sermonum nuntiatur fuga elapsam e castris aliquem, moxque idem coram fuit, nondum abstersis ex ore metus vestigiis, nec ex **61** vehementi mentis perturbatione spiritu recepto quia ex contento cursu, qua ex anxietate animi sublimi adhuc anhelitu, sic tanquam calces prementibus jamjamque prensantibus a tergo Barbaris misere sollicitus. Hic postea quonam modo effugisset interrogatus, Me et tuum, inquit, filium colloquentes super cœnam heri Barbari immolatuores se astro condixerant, aramque adeo excitaverant lignis etiam impositis, ignorantibus nobis quorsum illa fierent; sed mihi concaptivorum quidam, qui aliqua linguæ peritia intelligere potuerat quid dicerent, rem totam clam aperuit. Ego vero tuo filio quid consilii cepissent Barbari declaravi, addidique nisi fuga nobis consuleremus, nequaquam nobis viventibus oriturum postridie solem, aut ullam lucis deinceps oculis usurpandam speciem. Quibus licet auditis remansit ille tamen metu ne deprehensus retraheretur, ab expediendo fugæ consilio retardatus. Respondit igitur si quid Deo visum de se esset, vel si in terræ penetralibus delitesceret, non tamen evasurum, **62** quaecumque esset illud eventuri utique postquam ille sic decrevisset, mali. At ego per tenebras ut oppressos omnes altiore somno sensi, utpote irriguos multo mero, reptans primum humillimo tractu, ne, si quis forte vigilaret, recta corporis umbra me proderet, sic paululum e castris progressus, cursum jam arripui, versus hunc locum, incitatissimum, alas, ut sit, addente timore, incumbēbamque in fugam totus fixa sententia nihil pendens animi; cum sic staturerem: vel me, quod vellem et sperarem, designatam cædem evasurum; vel si deesset cœptis exitus, nihil ex fuga retracto patiendum esse gravius quam quod esse paratum manenti constaret certo exitio spem quamvis incertam præferendam statui. Quod enim, si manerem, compertum hale-

B

C

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANSIS.

⁵⁵ λαλούντων. ⁵⁶ πῶς ἀπέδρας. ⁵⁷ θύειν ἅμα φωτὶ, καὶ βωμῶ. ⁵⁸ ἐφ' ὅτῳ ταῦτα τελεῖται, καὶ μοι ταῦτά τις εἶπε τῶν συναιχμαλ. ⁵⁹ τὸ πρῶτ'. ⁶⁰ καὶ τὸ τῷ Θεῷ. ⁶¹ ὑπὸν βεβαρτημένους, καὶ γὰρ ἦσαν κεραιθίντες μέθῃ. ⁶² καὶ προσγειοτέρῳ. Drest καὶ. ⁶³ τοῦ ὁμολογημένου. ⁶⁴ τοῖς ποσὶ μᾶλλον· ἢ μυρίοις. ⁶⁵ ἐπειδὴ τοῦτοις; usque ad τιθεμένους deest.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(83) Πρὸς ἡμᾶς. Noli mutare, tametsi cod. D Toi. lectionem aliam suggereret, forte meliorem: agnitam certe veteri interpreti, qui legit πρὸς ὑμᾶς. Quid illud igitur πρὸς ὑμᾶς? quod Gallis *chez vous*, hoc est *domum*. Perfunctus enim hic procurator publico, quod gerebat, munere, domum ad suos revertebatur, potuitque ejus famulus aut verna, *ad nos, pro, ad herilem domum*, dicere. Sic Sosia Plautinus domum heri Amphitruonis suam appellat. *Hæccine domus tua est? ita, inquam.* Et D postea: *Cur non introeo in nostram domum?* Non nego tamen istum, quicumque magistratus fuit per monachorum domicilia videri transitum eundo redeundoque frequentem habuisse, ut ferri possit alia lectio πρὸς ὑμᾶς, ut ille ex solitudine ad monachos, hinc domum versus institutus viam, reverteretur. Nam hoc satis intelligitur ex eo quod mox adolescens procuratoris filius monachis familiariter notus indicatur illis verbis, *παῖς δὲ ἦν, ὡς ἴστα, κομιδῇ νέος*, etc.

rem vitare me non posse periculum, eo me de-
fingi posse si salutem pedibus committerem, erat
mihī opinio nonnulla. Multos enim acceperam plus
in pedibus auxilii quam in præsidiariis sexcentis
repperisse; istis quippe præ membris cæteris ma-
jori curæ solet **63** esse sua ipsorum salus et con-
servatio: tanquam hoc intelligerent sibi plusquam
pro ratione proprii periculi enitendum esse, ut
quorum in expedienda salute tarditas privatum
ipsorum malum necessario cum totius corporis
pernicie conjungat. Itaque, ut videtis, deceptus
non sum expectatione mea, sed istorum beneficio
in quibus secundum Deum fiduciam posueram sal-
vum me habetis et incolumem, neque tamen adhuc
mente consistentem et securum quod inlixum
adhuc sensibus ex recenti specie metum immanis-
simæ crudelitatis Barbarorum feram. Dum enim
hoc recordor quod subjeci recens oculis, qua illi
carnificina, quam adversus jus et fas omne contu-
maci furore per cædis omnem speciem debacchati-
sime modo sint, facere sane non possum quin hor-
rore subito concutiar. Meum quippe dominum cum
tribuno principali, cujus causa missus erat publice,
munere perfunctum dominumque revertentem cum
intercepissent in solitudine, simul cum omni ejus
quam circumferebat annona et suppellectili abdu-
xerunt; tribunal vero militariter repugnantem
cum suis membratim **64** ceciderunt. Herum vero
cum filio, puero, ut nostis, adhuc tenero, sequi
jusserunt; tum ad occasum inclinante sole, ibi
tetenderunt ubicunque eos oppressit vespera, instructaque ex nostri commentus magna copia libe-
rali cæna, convivam herum meum cum puero perhumaniter, in speciem, adhibuerunt, bonis in-
super verbis additis: bono esset animo timoreque dimisso omni, bona prosperaque omnia speraret,
salvum quippe, ut mentiebantur, et incolumem brevi domum reditavum: sibi enim quidem pre-
tium redemptionis duorum cætera illa tanta tamque multiplici præda esse abunde persolutum. Ac
tam vafre fesellerant ut fidem facerent ostentatam falso humanitatem suam, in rem cito deducendam
facta, ad probabilitatem inducendam mendacio, secedendi potestate, privatimque sibi ad viaticum
aquam panesque comportandi, quo certius et perniciosius fallerent in tam verisimili spe salutis,
videreturque, id quod revera dolus erat et honestum tectorium barbaricæ crudelitatis, **65** verum
esse beneficium provida cura conjunctum, quo longius ab omni suspicione insidiarum simplicium
animus averteretur.

Duos vero robustos juvenes tanquam deducto-
res videlicet et itineris comites destinant, quibus
clam mandatum ut paulum a conspectu castrorum
seductos contrucidarent. Itaque præclari deducto-
res in seductos insurgentes, carnificine initium a
puero fecerunt, ut et specie crudeli et experientia
tristi alienæ suæque cædis, unius mortis patri
misero sensus duplicaretur, quem mox et ipsum

Α οἷς μετὰ Θεὸν πεπίστευκα διασέσωσμαι, καὶ πάρ-
ειμι πρὸς ἡμᾶς ⁶³ ἀπαθὴς παντὸς, ὡς ἴριτε, κα-
κού. Ἐχω δὲ τῆς ὀμότητος τῶν Βαρβάρων ἐν ὤφθαλ-
μοῖς· ἔτι τὸν φόβον αὐτῶν ⁶⁴, καὶ πρὸς τὰς ἀνόμους
αὐτῶν ἐκπλήττομαι πράξεις, καὶ φρικτὴς ἐπὶ ταῖς
τετολημένοις πεπλήρωμαι. Τὸν γὰρ δεσπότην τὸν
ἐμὸν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῆς πολιτείας τελέσαντα ⁶⁵
τὸ λειτούργημα καὶ πρὸς ἡμᾶς ⁶⁶ ἐπανερχομένου·
κατὰ τὴν ἐρημον συλλαβόντας πάσης πρὸς ἑαυτοῦς
ἀγαγόντας ⁶⁷ ὑπάρξεως, καὶ τὸν μὲν ἄλλον ἀντι-
στάντα μεληδὸν σὺν τοῖς οἰκέταις κατακόπτουσιν,
τὸν δὲ ἐμὸν μετὰ τοῦ τέκνου (παῖς δὲ ἦν, ὡς ἴστε,
κομιδῆ νέος), ἀπήγον ἐπόμεινον. Τοῦ δ' ἡλίου λατὴν
πρὸς τῷ ὄριζοντι τῆς δύσεως πλησιάζοντος σκηνού-
σιν ἐνθα αὐτοὺς ἡ δεξιὴ κατέλαθεν. Καὶ πολλὴν ἐκ
Β τῶν ἡμετέρων λαφύρων εὐωχίαν ποιήσαντες σύν-
δειπνον τοῦτον μετὰ τοῦ μειρακίου λαμβάνουσιν ⁶⁸,
θαρρῆεν καὶ μηδὲν ὄλωσ δεδιέναι κελεύοντες· αἰὼς
γὰρ, ὡς ἠπάτων ⁶⁹, ἅμα τῷ παιδί καὶ ἀπαθὴς ἐπ-
ανελεύεται ⁷⁰ οἰκαδὲ, ἀρχούτων τῶν ἄλλων πρὸς
λύτρον ⁷¹ τῶν δύο ψυχῶν. Καὶ μετ' οὐ πολὺ τὴν
ὑπόσχεσιν ἐδόκουν πληροῦν, χωρεῖν πρὸς ἑαυτοῦς
ἐπιτρέψαντες, ὕδωρ τε βασιτάζειν καὶ πρὸς ἐπισι-
τισμὸν ἄριστος ἐπικομιζέσθαι, πρὸς τὸ πιθάνον τοῦ
σοφίσματος· ὅπως ἡ ἐλπίς τῆς ζωῆς ἐκ τῶν ἐφοδίων
ἐξη τὴν ἀπάτην ἀξιοπίστον, καὶ δοκῆ ἀληθῆς ⁷² εἶναι
κτρεμονία ἡ σκηνὴ καὶ ὁ βαρβαρικὸς ὄλωσ εἰς τέ-
χνην ἐπιβουλῆς παντελῶς ἀνύποπτος ⁷³.

С Δύο δὲ νέους ἐσθήτους πομπῶς ⁷⁴ πρὸς τὸ ἀδεῖ;
δῆθεν τῆς ὁδοπορίας αὐτοῖς συναπέτελλαν, οἷς ἀν-
ετέλλαντο ⁷⁵ λαθραίως μικρὸν ἄπωθεν τῆς παρεμβο-
λῆς κατακόψαι τούτους ἐπάγοντας ⁷⁶. Περιεστάν-
τες (84) οὖν αὐτοῖς ἐκ πομπῶντες ⁷⁷ καὶ ἔν εἴρητι
τρήπον προθύουσι ⁷⁸ τοῦ πατέρος τὸν παῖδα. Ἴνα καὶ
τῆ θεωρίᾳ τοῦ φόνου ⁷⁹ καὶ τῆ πείρα τοῦ θανάτου
διπλασιάσωσιν αὐτῶ τὴν τιμωρίαν· εὐθύς ⁸⁰ εἰ
εἰ

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁶³ πρὸς ἡμᾶς. ⁶⁴ αὐτῶν δεστ. ⁶⁵ τελέσαντας, codices omnes. ⁶⁶ πρὸς ἡμᾶς. ⁶⁷ πρὸς ἑαυτοῦς ἐπήγαγον τῆς ὑπάρξε. ⁶⁸ μειρακίου προσλαμβάνουσι θαρρῆεν, καὶ μ. ὄλ. δεσ. κελεύσαντες Palat. ⁶⁹ ὡς εἶπον. ⁷⁰ ἐπανήξει οἰκαδὲ. ⁷¹ ἀντίλυτρον εἶναι τῶν δύο. ⁷² καὶ δόξῃ ἀληθῆς. ⁷³ εἰς τέχνην ἐπιβουλῆς παντελῶς ἀνύποπτος desunt. ⁷⁴ παραπομπῶς πρὸς. ⁷⁵ οἷς ἐνετέλλαντο Palat. ⁷⁶ τούτους ἐπάγοντας. ⁷⁷ αὐτοῦς οἱ προπέμποντες—αὐτοῦς προπομπεύοντες. ⁷⁸ εὐθύς οἱ σωτήρες εἶναι δοκοῦντες καὶ ἄλλων ἐπιτεθησομένων αὐτοῖς, ὡς εἰκὸς, ὑπέρμαχοι, αὐτοὶ οὗτοι φωνεῖται παρ' ἐλλείπα γίνονται, καὶ προθύουσι τοῦ πατ. ⁷⁹ τοῦ φόνου τοῦ ἰδίου παιδὸς καὶ τῆ. ⁸⁰ τὴν ἐδύνην εὐθύς.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(84) Περιεστάντες. Vel alia legit in Græco vetus interpres, quæ in nostris codd. non exstant, vel certe addidit de suo.

κακείνον πολλοῖς ἀναιρουσί τραύμασι τὴν ἀπιστίαν ἀπέων, καὶ τὴν ἐνέδραν φωναῖς μεγάλας ὑδρῶμενον. Ἦκουον γάρ τοῦ μὲν κλαυθμηρίζοντος; ἔλεεινῶς, τοῦ δὲ βοῶντος ἐπ' ἄλγει, καὶ πρὸς ἐκάστην πληγὴν ἰδυντηρῶς τῆ φωνῇ οἰμῶζοντος, καὶ τὰς τραγὰς ⁸⁵ τοῖς τόνους διδόντος μετρεῖν (85). Οὗτος μὲν οὖν δὴ ἀπατηθεὶς ἐπογγελαίας χρυσταῖς οἰκτρὸν ἐπέλασεν ⁸⁶ ἔλεθρον. Ἔδει γάρ αὐτὸν τοῖς ἄλλων κακοῖς τὰ οἰκεῖα μαντεύεσθαι, ἀφ' ὧν φυγεῖν μὲν ἦν οὐκ ἔτι τὸν ἴάνατον, ἀνεκτῶς δὲ ὑπομείναι τοῦτον ἐλπισθέντα ⁸⁷ πάλασι. Τὸ γὰρ ἀπροσδόκητον κακὸν θορυβεῖ πάντως ἐπελθόν, τὸ δὲ προσδοκῆθὲν εὐτρεπῆ πρὸς τὴν πέτραν εὐρὸν τὴν λογισμὸν κουφότερον ποιεῖ τὸ θεινόν, μελετηθὲν ἤδη τῆ σκέψει πολλάκις, καὶ οὐ ξενίσταν τῆ παρουσίᾳ τὸν παρεσκευασμένον. Τῆ γὰρ ἐσπέρα παρὰ τὸ δεῖπνον ἐν ᾧ τοῦτον ἐφιλοτιμοῦντο ταῖς ^B προπόσεσι, παῖξι ⁸⁸ θελήσαντες παιδιᾶν συνῆθη καὶ φιλην αὐτοῖς (φόνος δὲ ἦν καὶ σφαγὴ ἀνθρώπου ἢ μέλλουσα τέρφις), πεινὲν ἐνὶ τῶν αὐτοῦ παιδίων (86) ἀποστέλλουσιν ⁸⁷, ἄλλον δὲ ἦσαν τοῦτου προθύσαντες. Ὁ δὲ μόλις μὲν ἐδέξατο βιαζόμενος, τῆς ἐρέξεως αὐτῷ πρὸ τοῦ σώματος θανούσης τῷ εὐδῶ, ὅμως ἐδέξατο δεδεικῶς ⁸⁸ πίνων γὰρ ἐδήλου τὴν ἀνάγκην, βεβιασμένοις κελαρσμοῖς ⁸⁹ τὸ παρὰ γνώμην ἐμφαίνων (οὐ γὰρ ἔσχευε τῷ λαίμῳ τὸ πόμα ἐπεδί- ^C δου ⁹⁰ τὸ στόμα), λιμνάζων δὲ ἐν ταῖς γνάθοις ἐπὶ τὸν ἀνθερέωνα, ὡς ἐπὶ χαράδραν τραχεῖαν μετὰ μεγίστου τῶν βροχοτισμῶν ἤλου μόλις ⁹¹ κατέπεμπεν ἢ κατὰποσις, νεκρά τις οὔσα καὶ οὐκ ὠθοῦσα συν- ⁹² ἤθως, ἀμποτιζὼν καὶ οὐ προχωροῦν τὸ πόμα. Εἶτα τὸν ἀναιρήσοντα πέμπουσι νέον· τούτοις γὰρ ἐγγχει- ⁹³ ρίζουσι τὰς σφαγὰς, ἐκ παιδίων αὐτούς ⁹⁴ ἐθίζον- ⁹⁵ τας (87) τῆ ὠμότητι. Κάκιστος βαρχεῶν ἀπεισιν ἐπ' ἔργον ὄντως ἀνήμερον, τὴν ἠδονὴν τῆς πράξεως ἐμφαίνων τῷ γέλωτι· καὶ ἐπιστάς τῷ κειμένῳ πρῶ- ⁹⁶ τον μὲν παλεῖ κατὰ τῶν τοῦ τραχήλου σπονδύλων μικρὸν ⁹⁷ διὰ τὴν τῶν ὀστέων ἀντιτυπίαν ἐπιτεμιόν· εἶτα ⁹⁸ κατὰ στόμα ταύτην ἀνασπᾶσας (88) ἐκεί- ⁹⁹ θεν ¹⁰⁰, ἀπὸ πλευρᾶς ¹⁰¹ ἐπὶ πλευρᾶν διαπεῖρει· καὶ ¹⁰² πάλιν πλήξας κατὰ τῆς πρώτης τομῆς ¹⁰³ ἀνασκιρ- ¹⁰⁴ τῶν ὑποστρέφει τῆ χειρὶ τὸ ξίφος ἀνασειῶν εἰς τὸν

multis vulneribus interficiunt, delusum se perfide et circumventum per insidias magna voce lamentantem; accepi enim his auribus et ejulatum illius miserabilem et clamorem hujus ad plagas singulas lamentantis, ut cum ad quemque ictum questum mitteret, plagarum liceret numerum ex numero vocum intelligere. Ita ille, liberalibus promissis elatus, in spem falsam, inde in exitium excidit miserabile. Ac debuerat ille ex aliorum malis augurari sibi propria. Quod si fecisset, non distulisset ille quidem fatalem **66** horam, at æquius certe leviusque malum provisum tulisset exspectate cladis. Incommodum enim ex inopinato superveniens alia sperantem omnia conturbat animum; quod vero accidit præmonitis paratam ad se excipiendum rationem invenit, leviusque ac tolerabilius mentem premit, hoc illa præmeditatione consecutam, ut novitate insolentiaque rei minime turbetur. Cujus providentiæ ex alienis exemplis informande præclaram illi facultatem dederat illa ipsa quam cœnavit ultimam feralis cœna pridianæ vesperæ, in qua omnes illum certatim benevolis in speciem invitationibus bibendi provocabant; cum temulenti ludum quærerent, sed ludum sibi proprium consuetumque ac gratissimum, eadem hominis, poculum uni ex ejus famulis mittunt, cum alium paulo ante occidissent. Accepit ille perinvitus, omni potus appetitu præ metu jam mortuo, sed accepit tamen, eodem qui retardabat adigente metu. Ceterum cum hiberet facile demonstrabat quam id faceret ingratis, ita asperum **67** elidebatur murmur, liquore per fauces velut per abruptas petras ægre moliente fluxum, tum velut ab obducta via gutturis in malas restagante, hinc vero etiam in mentum barbamque redundante, adeo difficili meatu per inamœnos stridores sonoræ sorbitionis tanquam scabro præcipitio ruentem aquam, ingratum atque exosum in viscera transmittebat potum, vi appetenti pene mortua nequaquam jam, ut solebat, ad expediendum liquoris optati transitum ministrante. Hoc

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

⁸⁵ σφαγὰς ὡσπερ τοῖς τόνους διδόντος ἐπιμετρεῖν. Palat. διδόντας ⁸⁶ οἰκτρὸν ὑπέμενον. ⁸⁷ προσδόκιμον ὄντα Sfort. προσδόκητον. Vatic. et Altcm. ⁸⁸ προπόσεσι, καὶ φιλιτησίαις παῖξι. ⁸⁹ προπέμπουσι κύλικα ἤδη πρὸ βραχέως ἔτερον σφαγιασάντες. ⁹⁰ δεδοκῶς. ⁹¹ κεχρισμοῖς Vatic. Altcm. κελαρσμοῖς Sfort. ⁹² οὐ γὰρ ἔσχευε τὸν λαίμῳ τὸ πόμα διέβαινε. ⁹³ μόλις διήγει τὸν θώρακα· ὄψε γούν καὶ βραδέως οὕτω βιαίως τὸ πόμα δεξάμενον τὸν ἀναιρήσαντα. ⁹⁴ σφαγὰς αὐτούς ἐρεθίζοντες Sfort. et Palat. εἰς ὠμότητα Sfort. ⁹⁵ καὶ μικρὸν. ⁹⁶ εὐθὺς ἀναιρεῖται μὲν κατὰ στόμα. ⁹⁷ ἐκείθεν τὸ ξίφος. ⁹⁸ πλευρᾶς διαπεῖρει δὲ τοῦτο κατὰ τῆς τοῦ κειμένου πλευρᾶς. ⁹⁹ τῆς πρώτης τομῆς τοῦ σπονδύλου.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(85) Καὶ τὰς σφαγὰς τοῖς τόνους διδόντα μετρεῖν. Vetus interpres, *Et veluti laboribus concedentem ut plagas dimetirentur*. Quæ quid sibi velint non capio. Σφαγὰς hic pro πληγὰς, nisi est error.

(86) Ἐνὶ τῶν αὐτοῦ παιδίων. Paides hic non filii, sed servi, usitatissima loquendi forma. Hoc eo monui quia vetus interpres filios vertit: apud quem totus hic locus corrupte legitur.

(87) Ἐθίζοντες. In codd. ms. ἐρεθίζοντες. Ego

non dubitavi corrigere, sententia manifeste suadente.

(88) Ταύτην ἀνασπᾶσας. Legebatur in cod. Tol. ἀνασπᾶσας, unde aliquando corrigebam ἀναπαῶσας. Sed majori medicina vulnus hoc eget. Quo enim illud ταύτην, quo refertur? et unde pendet? in librorum silentio conjectura est opus. Puto sic legendum, σπᾶθην ἀνασπᾶσας, itaque sine dubio legit vetus interpres, cui ensem hic agnoscit.

labore perfuncto juvenis carnifex mittitur : juveni- A
bus enim uti ad cædes solent quo illos a primis
annis ad crudelitatem assuefaciant. At ille exsul-
tans et triumphans gaudio ad inhumanum facinus
properabat ; moxque in ipso opere renidens quam
id libenter ageret risu demonstrabat. Tum abjecto
super astans primum ad colli vertebrae infligit
vulnus propter ossium duritiem non altum, quare
hinc, attracto, sursum ense, rursus eum per costas
in laterum utrumque transdigat ; rursusque hinc in
loco priori **68** plaga tentato expertus secundo
aciem exsiliit manu gladium ventilans. At ille miser
longum palpitans, gemensque præ dolore, in san-
guine volutabatur. Tandem cum se in spiras convolvisset acclinato ad ventrem capite, pedibusque
eodem attractis tanquam ad conatum erigendi corporis, conversione ac motu illo multas in pru-
nas juxta positas imprudens incidit ; quarum vim simul sensit, resiliit ut potuit sese rursus contor-
quendo diversam in partem, piscis instar lubricè fluitans, jactatis manibus et pedibus, atque eam
partem corporis quæ torrebatur vi multa abstrahens et alio reflectens ; sed jam multa conantem
vis deficiebat omnis simul cum sanguine exhausta. Itaque haud multo post malo consumptus, exha-
lavit animam duplici supplicio ferri flammæque cruciatus.

Postera vero die quam hanc luserant tragœ- B
diam, errantes, ut in deserto, incerta via, et ut
quidque inivium occurrerat, modo hanc, modo il-
lam in partem iter reflectentes ; sæpe vitantes aspe-
ritatem **69** montium circuitu, ac modica cura
compendii declinatis quantum poterant præruptis
et confragosis locis facilitatem viæ quærentes,
plerumque frustra ; nam ut in vasta solitudine
nullius ante tritos vestigiis calles, horrentes sal-
tus et scopulosas voragine permeare pedibus
cogebantur, sic, inquam, aliquantum progressi
viridantem procul locum vident, non illum quidem
ninia luxurie, sed nonnulla tamen herbæ copia
lætitiæque late conspicuum. Non temere est visum ;
aptum eum fore conjectantes ad tendendum, lo-
cum stativis repente destinant : spe insuper veri-
simili blandiente repertum illic iri quosdam mo-
nasticæ cultores vitæ. Eam igitur in partem con-
vertunt signum, quo in vasto æquore solitudinis
viam, tanquam in mari portum versus designa-
bant, vel jumentis ipsis ad illud sequendum as-
suefactis. Ut pervenerunt nihil spe sua inferius
repererunt. Aquæ larga copia limpidissimæ, spe-
cie ipsa crystallina oculos prius quam gustum
delectantis. Nec fallebat expectationem nihil mi-
nus suavis bibentibus quam videntibus liquida, D

ἀέρα. Ὁ δὲ ἔκ τῆς ὀδύνης ἔσπαρε μὲν ἐπὶ πολὺ
καὶ οὐμῶζων ἐπεκαλινδοῦτο ἑπὶ αἵματι. Τέλος δὲ
συνσπειραθεὶς καὶ συννεύσας ἐπὶ γαστέρα τῆ κεφα-
λῆ¹, καὶ συνελκύσας ἐπὶ ταύτην τοὺς πόδας, ὡσπερ
ἐπεγεροθῆναι τῆ συστροφῆ βουληθεὶς, ἐκυβίστησε κατὰ
τῆς παρακειμένης ἀνθρακίως πλείονος· καὶ ὡς εἰκὸς ἂ
αἰσθόμενος τῆς τοῦ πυρὸς ὀδύνης ἔσπαρε μὲν αὐτῆς
χερσὶ καὶ ποσὶν ἀναγκαιῶς λαθρότερον, ἰχθύος δι-
κην, ἐπεγείρων ἂ τὸ ὀπτόμενον μέρος τοῦ σώματος ἂ
οὐκ ἔτι δὲ ὡν ἱκανὸς βοθεῖν ἑαυτῷ συνεκρυθείσης ἂ
αὐτῷ τῷ αἵματι τῆς δυνάμεως, τηχόμενος ἐπαπέ-
θανε ἂ ταῖς δυοῖ τιμωρίαις ἐν αὐτῷ ἂ ξίφους καὶ πυ-
ρὸς αἰκισθεὶς.

Tῆ δὲ ἐξῆς μετὰ τὸ δρᾶμα τοῦτο, ὀδοιποροῦντες
ὡς ἐν ἐρήμῳ οὐκ εὐθεῖαν ὀδὸν, πλαζόμενοι δὲ καὶ
ταῖς δυσχερείαις ποτὲ μὲν ὤδε, ποτὲ δὲ ἐκεῖ χωρεῖν
ἀναγκάζομενοι, ὄρητα ἂ περικυκλοῦντες, ἤλιθατα ἂ
καὶ ἀτριβεῖς καὶ δυσβάτους διαπερῆσυντες φάραγ-
γας, ὀρώσιν ἐκ πολλοῦ διαστήματος τόπον ἡρέμα
ποάζοντα, καὶ τῆ γλῶσσι στοχασάμενοι ἂ πρὸς κατὰ-
λυσιν ἐπιτήδειον τὸ χωρίον, ἢ καὶ προσοικεῖν τινὰς
τῶν μοναδικῶν ἂ λογισάμενοι, ἐπ' αὐτῷ τρέπουσι
τὸν σκοπὸν (89), ὡς ἐκ πελάγους ἐπὶ λιμένα κυθερ-
ῶντες ἂ τοῖς ὑποζυγίοις τῆν πορείαν. Ἐλθόντες δὲ
τὸν τόπον εὗρον τῆς ὀνομασίας οὐκ ἀποδείοντα, οὐδὲ
ψευδάμενον τὴν ἐλπίδα φαντασίαν ἡκατημένην. Ὑδωρ
τε γὰρ ἦν δαψιλὲς τὴν ἔψιν εὐφραῖνον πρὸ τῆς γεύ-
σεως τῆ καθαρότητι, προσενεχθὲν δὲ τῷ στόματι
μικρὰν ἠλεγχεν τὴν τέρψιν τῆς ἔψως τῆ τῆς γεύ-
σεως χάριτι ἂ καὶ χόρτος ἦν τοῖς ζώοις πρὸς τρο-
φήν ἂ ἐπιτήδειος. Καθελόντες οὖν τῶν καμψίων τὰ
φορτία ἐκείνας μὲν ἐκνέμεσθαι διαφῆσιν ἐλευθέρῳ
ποδί· αὐτοὶ δὲ περιτρέχουσι ἂ τῷ ὕδατι πίνοντες,
περικλυζόμενοι, λουόμενοι, οὐκ ἔχοντες ἀπλῶς ὅπως
χρήσωνται τῆ φιλοτιμίᾳ τοῦ ὕδατος. Τούτῳ δὲ προσ-
χορευόντες καὶ τὴν πηγὴν ἀνυμνοῦντες ὀρώσιν κατὰ
τὴν ὑπῄρειαν ἔχνοσ ἂ δωματίου μικροῦ. Καὶ πάντες
ἐπ' αὐτὸ θέουσιν ἀπνευστί ἂ ἄλλος ἄλλον τοῖς δρό-
μοις φθάσαι φιλονεικοῦντες, καὶ πλησιάζαντες περι-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹ ὁ δὲ καὶ ἐκ τῆς ὀδύνης ἔσπαρε Sfort. et Palat. ² ἐπεκαλινδοῦτο τῷ αἵματι. ³ τὴν κεφαλὴν. ⁴ ἀνθρα-
κίως πλείονος ὡς εἰκὸς αἰσθόμενος. ⁵ συνεγῶς ἐπεγείρει. ⁶ τοῦ σώματος desunt. ⁷ συνεκρυθείσης. Sfort. et Palat.
⁸ τῆ πυρὸς deest καὶ τῆς in Palat. ⁹ ἐν ταυτῷ ξίφει. Sfort. et Palat. ¹⁰ ὄρητα περικυ. Val. Alemp. ὄρη
τε Sfort. et Palat. ¹¹ ἤλιθατα. ¹² γλῶσσι κριναντες πρὸς κατὰ. ¹³ μοναχῶν λογισάμενοι. ¹⁴ λιμένα
ἰθύνοντες. ¹⁵ τῆ τῆς γεύσεως ἡδονῆς. ¹⁶ πρὸς νομὴν ἐπιτήδεια. ¹⁷ ἐπιτρέχουσι. Palat. πρὸς τὸ ὕδωρ
εὐθὺς τρέχουσι. ¹⁸ ἰχθὺος τε δωματίου. Palat. et Sfort. ¹⁹ ἀπνευστί.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(89) Ἐπ' αὐτῷ τρέπουσι τὸν σκοπὸν. Credi-
bile est fuisse signum aliquod tam alte sublatum,
ut ab omni multitudine conspici posset. Quo præ-
cedente admonerentur omnes quam esset in partem
eundem : sic in castris Romanorum proponebatur
signum prælii ; et apud Francos, si quando in acie

rex ipse steterat, motu vexilli regii significabatur
toti exercitui periculum regis, si quod erat. Nam
est illa commodissima ratio admonendæ in planitie
multitudinis. Unde illa Israelitarum nubes profi-
ciscendi signum toti populo sese attollens et præ-
cedens dabat (Exod. xiv. 19).

χύθησαν ¹⁰ τῷ σπηλαίῳ. Τοῦτο δὲ ἦν τὸ σκήμα ¹¹ ἄλλοις ὀλίγοις ὀφροδομημένον, ὡς ἂν μὴ τῷ ἀχανεῖ τοῖς θηρίοις εὐμαρῆ παρέχη τὴν εἰσοδόν. Εἶτα εἰσδραμόντες ὀλίγοι καθ' ἕνα (οὐ γὰρ ἐχώρει πολλούς), ἐξάγουσι ἄνδρα καὶ τῷ εἶδει καὶ τῇ καταστάσει ἀμυρόν. Καὶ ἦγον σύροντες οὐ θορυβηθέντα, οὐ χιόσαντα ¹², καὶ καταθέντες ἐπὶ τινος πέτρας (οὐ γὰρ εἶχον τὰ ξίφη), κατακτείνουσι γελώντες (90) καὶ τῇ φωνῇ παιανίζοντες. Εἶτα ἔλθόντες ἐκεῖθεν ὀλίγον διάστημα ἕτερον συλλαμβάνουσι νεανίαν, ὡχρόν, ἐκτετηχότα, καὶ τῆς πολιτείας ¹³ τὰ ἔργη ἐπι τῆς φέως φέροντα. Καὶ αὐτὸν ὁμοίως ξίφει ¹⁴ διεχειρίσαντο (91) εὐχαριστηρίους ἀφιέντα φωνάζ, καὶ χάριν αὐτοῖς ὁμολογοῦντα, ὅτι τῆς ἀρετῆς ἐχόμενον αὐτὸν ¹⁵ τοῦ βίου ἐξήγαγον· δεδοκέναι γὰρ οὐ μικρῶς ἔλεγεν τοῦ τέλους τὸ ἀθλον, μῆπω[ς] γνώμης Ὀλισθος, ἢ ἀνάγκη τις ἐξωθεν τῆς προαιρέσεως τρέψη τὴν ἐνστασιν ἕτερα φρονεῖν πεισθεῖσης ἢ βιασθεῖσης παρὰ τὸ ὁμολογηθὲν τῷ Θεῷ.

rapturi simul erant conjuncto impetu, nisi aditus coegissent. Extrudunt ex illis adytis virum specie ac statu venerabilem, vexabantque trahentes petulantier, **71** nihil ideo turbatum tamen, aut pavoris ullum indicium pallore præferentem. Quem cum, relictiis præ festinatione gladiis, incidere non possent, in subjectam petram præcipitem dejecerunt, ad casum ejus et necem risu maximo et læta gratulantium voce sublata. Modico illinc intervallo alium deinde comprehendunt adolescentem pallenti vultu et squalido, haud dubiis colore illo macleque faciei signis declarantem quam severa temperantiæ disciplina victum corpori cæterumque cultum admetiretur. Hunc quoque interfecerunt, allato jam gladio, sibi gratulantem, lætaque ac certa voce plurimum se debere ipsis profitentem, gratiasque ultro carnificibus agentem, quod in illa professione et possessione virtutis perseverantem vita expellerent. Non parum enim metuisse se aiebat incertitudinem finis : ne propositum inconstantia verteretur ne vel admota vi aliqua consilium sibi jam susceptum instituendæ vitæ necessitate extorqueretur, statusque mentis inbecilliteretur ad remissiora vel blanditiis et persuasionem consensus eriperetur ad eas migrandas, quas ipse sibi Deo teste votis conceptis leges posuisset.

Ὁὐ πολὺ δὲ ἐκεῖθεν προηλοδομεν, καὶ ἤδη ¹⁶ τόπος ¹⁷ τις ἀναφανέναι χλοερῶς· δένδρων δὲ ἦν φυτὰ ¹⁸ τοιαύτην δεικνύοντα τὴν ὕψιν τοῦ τόπου. Καὶ πάλιν δρόμος ἐπ' αὐτὸ τῶν Βαρβάρων καὶ ποδῶν ὠκύτητος

A gratiam utrique sensui parem approbabat. Non item deerat in animalium usum idonea seu copia. Exoneratas **70** igitur camelos dimitunt ad pastum liberas : ipsi satiari fonte non poterant circum omnes undique currentes, bibentes, tingentes, abluentes, totque modis abusi immorandi causas adhuc invitante copia quærentes. Hinc ad choros cantusque versi quibus fontem celebrarent. Conspiciantur in acclivitate montis vestigium aliquod humilis domunculæ; eo certatim accurrunt omnes spiritu ex contentissima incitatione sublimes, sic tanquam in stadio certarent, sese invicem præcedere conantes. Eo cum accessissent circumfusi sunt spelæo (sic enim illam domunculam appellaverim paucis lapidibus exstructam, eum

B duntaxat ad usum ut esset obex feris bestiis, quæ se, si pateret ingressus facilis, eo essent recepturæ. Hic jam intro pauci penetrarunt singillatim studio omnes rapido, quo dudum præcipites Ir-

rupturi simul erant conjuncto impetu, nisi aditus coegissent. Extrudunt ex illis adytis virum specie ac statu venerabilem, vexabantque trahentes petulantier, **71** nihil ideo turbatum tamen, aut pavoris ullum indicium pallore præferentem. Quem cum, relictiis præ festinatione gladiis, incidere non possent, in subjectam petram præcipitem dejecerunt, ad casum ejus et necem risu maximo et læta gratulantium voce sublata. Modico illinc intervallo alium deinde comprehendunt adolescentem pallenti vultu et squalido, haud dubiis colore illo macleque faciei signis declarantem quam severa temperantiæ disciplina victum corpori cæterumque cultum admetiretur. Hunc quoque interfecerunt, allato jam gladio, sibi gratulantem, lætaque ac certa voce plurimum se debere ipsis profitentem, gratiasque ultro carnificibus agentem, quod in illa professione et possessione virtutis perseverantem vita expellerent. Non parum enim metuisse se aiebat incertitudinem finis : ne propositum inconstantia verteretur ne vel admota vi aliqua consilium sibi jam susceptum instituendæ vitæ necessitate extorqueretur, statusque mentis inbecilliteretur ad remissiora vel blanditiis et persuasionem consensus eriperetur ad eas migrandas, quas ipse sibi Deo teste votis conceptis leges posuisset.

Non multum hinc processeramus, cum **72** apparuit viridans locus : erat illa species consistarum illic arborum. Huc rursus cursu barbari feruntur contentione simili studioque præver-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁰ Περιχυθησαν c. Sfort. Pal. ¹¹ τοῦτο δὲ ἦν τὸ λίθοις ὀλίγοις περὶ τὸ στόμιον. Sfort. et Palat. ¹² ὠχρίσαντα C. Palatin. καὶ ἀγεννές τι, καὶ σκυθρωπὸν ἐνδειξάμενον, ἢ φθειγέαμενον καταθέντες ἐπὶ τινος πέτρας, λίθοις Sfort. et Palat. οὐ γὰρ εἶχον τὰ ξίφη. ¹³ καὶ τῆς ἐγκρατείας. ¹⁴ λίθοις διεχειρίσαντο. ¹⁵ ἔτι αὐτόν. ¹⁶ καὶ ἰδοὺ Sfort. et Palat. ¹⁷ δένδρων δὲ ἦν φυτὰ, usque ad δείξειν εἰληφώς· mutant verba, sensus idem remanet.

PEIRI POSSINI NOTÆ.

(90) Legit hic aut supplevit aliqua vetus interpres, quæ in Græco non comparent. Magnamque est indicium suppleta ab eo potius : verba enim illa, καὶ καταθέντες ἐπὶ τινος πέτρας· οὐ γὰρ εἶχον τὰ ξίφη, κατακτείνουσι γελώντες, etc., ita vertit : *Et cum eum supra quamdam petram posuissent, lapidibus (neque enim habebant enses) interficiunt occisurati.* Alio illum addidisse lapides de suo. Existimatioque dejectum sanctum senem in subjectam petram præcipitio interiisse. Eamque contendo esse vim verbi κατακτείνω. Homer. *Il. γ.*

Τούχαι τ' ἐξεδύοντο, τὰ μὲν κατέθερε' ἐπὶ γαίῃ. Quo loco ut conredam significari placidum motum, qui deposita sint humi arma, non abjecta : nihil tamen velat verbum idem extendi ad significandum violentum in projiciendo motum. Sane sic hoc loco necessarium est, cum aliqui intelligi non possit quomodo sine ferro sit occisus sanctus

monachus, cum lapidationis nulla sit in Græco mentio, et irrisio illa quæ memoratur ac clamor in casum præcipitati corporis satis conveniat. Favet situs loci in quo erant, declivis nimtrum, ut superius significatur.

(91) *Ξίφει διεχειρίσαντο.* Paulo ante gladios non habebant ad manus, unde sanctum senem, de quo superius, præcipitio nocarunt : ab illo tempore recuperarunt, ut patet ex hoc loco, et ex historia mox sequenti, ubi adolescens monachus qui statim post istum interfectus est, tot plagas accepit, quot ejus corpus capere potuit, singulis in ejus sanguine gladios tingere studentibus. Nihil ergo opus fuit interpretem hic lapidationem de plaga facere. Nam illa verba, καὶ αὐτόν ὁμοίως ξίφει διεχειρίσαντο, sic vertit : *Et ipsum similiter lapidibus interficiunt.* Atqui illud ὁμοίως, non in modum ac genus necis, sed in necem ipsam duntaxat cadit.

tendi. Invenerunt hic quoque breve tugurium, et in eo adolescentulum, cujus generositas magnitudoque animi ipsis etiam Barbaris miraculo fuit. Neque enim ostendere latentia monasteria voluit, quamvis conditione salutis, si faceret, oblata; ac ne prodire quidem cellula aut tunicam exuere, cum detegere latentes, proditorem fore diceret, obtemperare vero ulla in re per vim et injuriam grassantibus pusillanimitas habere notam et ignavia. Qui enim magnanimitatem ipsa vitæ secta profiteantur, adeoque quotidiana duritie exercent, eos fas non esse timori concedere, quantivis mali intentatæ minæ fuerint: consuetudo quippe via semper ad majora est; et quem etiam in re nihili obsequentem sibi timor reperit, **73** velut accepto semel dominationis gustu, mordicus in eum retinet imperium, majoraque bona honestatem et officium negligere, postremo pietatem ac religionem ipsam prodere, jubet, si semel labefactam ac metu tormentorum aliquo concussam senserit propositi constantiam. Si enim modo leviter facilia postulatus, libertatem sui potentis animi alieno addicere arbitrio cepero, præsentis metu mortis, quomodo cruciatibus propositis tormentorumque intentatis minis, non relictis Dei castris, ad impietatem transfugio, deficiam, consuetudine semel usurpata securitatis vacua: dolore utilitati certæ præferendæ? Quare spe dejecti impetrandi a me quod speraveratis, nihil jam censeo cunctemini, ut erit vobiscunquæ collibitum de me statuere; neque enim locos in quibus Dei amatores habitant, vel si notos haberem, indicarem vobis; neque pedem hinc efferam jubentibus vobis; neque vestem denique deponam committamve ut quisquam, sentiente me ac mei compote, corpus meum nudum videat, quod ego ne meis quidem ipsius oculis permisi unquam **74** hactenus. Post mortem vero meam consulat de me faciatque pro sua libidine unusquisque quod volet; illa enim qualiacunquæ erunt præstare non est meum. Neque hinc in arbitrium ac judicium voluntatis tanquam imbecillitate victum, et a proposito deductum conferri vituperatio potest ulla; sed omnis in necessitatem et arbitrii ac virtutis ad resistendum expertem patientiam ratione sensuque cassi cadaveris, invidia refunditur. Nam quod inanimatum idem insensibile; quod vero sensu caret experiri quid patiatur ac judicare nequit; quod denique judicium ac sensum ejus quod patitur mali non habet, crimine omni in iis quæ patitur omnium iudicio solutum est, libertate nimirum patiendi vel non patiendi privatum. Iustus igitur hic moriar, sic indutus, ut institutum fert membra istud quod profiteor; neque extorta liber-

A ἄμιλλα. Εὗρον δὲ πλησιάσαντες οἴκημα μικρὸν καὶ ἐν αὐτῷ μεираκίσκον οὐ τὴν γενναϊότητα καὶ μεγαλοψυχίαν καὶ αὐτοὶ ἐθαύμασαν οἱ Βάρβαροι. Οὕτε γὰρ δεῖξαι λανθάνοντα μοναστήρια καὶ σωθῆναι κατεδέξατο, ταύτην ὑπόσχεσιν, εἰ δεῖξειεν εἰληφώς· οὕτε ἐξελθεῖν τοῦ ὄματιου, οὕτε ἀποδοῦσασθαι τὴν χιτωνίσκον βεβούληται, τὸ μὲν μνηῦσαι λαθεῖν δυναμένων προδοσίαν εἰπών, τὸ δὲ ὅλως ὑπακοῦσαι πρὸς ἑτιοῦν βιαζόμενοι; ἀναδρεῖν καὶ ἀγενίαν ⁷³. Τοῖς γὰρ ἀσκουμένοις τὸ μεγαλόψυχον, φησὶν, οὐ θέμις ⁷⁴ εἰκειν φῶς, κἄν ἡ ἀπειλή οὐ μικρὸν ⁷⁵ ἔχειν δοκεῖ τὸν κίνδυνον. Ὅδός γὰρ ἡ συνήθεια ἐπὶ τὰ μείζονα γίνεται· καὶ ἡ δειλία κρατεῖν ἀπαξ μαθούσα καταφρονεῖν κελεύει καὶ τῶν μεγάλων καλῶν, καὶ αὐτὴν διδάσκει προδιδοῦναι τὴν εὐσέβειαν, ὅταν ὁ τῶν δεινῶν φόβος προαναπεσούσων ⁷⁶ εὖρη δειλία τὴν γνώμην. Εἰ γὰρ νῦν εὐκόλως προήσομαι τὸ αὐτοκρατὲς τοῦ λογισμοῦ καὶ αὐτεξουσίον, τὸ συντόμως ἀποθανεῖν ἐλλαθηθεὶς, πῶς αἰκισμῶν προκειμένων καὶ στρεβλώσεων ἀπειλουμένων ⁷⁷ οὐκ αὐτομολήσω πρὸς τὴν ἀσέβειαν, τοῦ συμφέροντος προτιμῶν ἐθισθεὶς τὸ ἀνώδουνον; Ὅθεν τοῦ τυχεῖν ὧν ἐλπίζετε ἀπειρηκότες μὴ ὀκνήσητε ποιεῖν ὅπερ βούλεσθε· οὕτε γὰρ τύπους ἐν οἷς οἰκοῦσιν οἱ Θεοφιλεῖς, καίτοι εἰδώς ἀποδείξαιμι ⁷⁸· καὶ τὴν θύραν ὑμῶν κελευόντων οὐκ ἐξελεύσομαι, οὐδὲ τὸ ἱμάτιον ἀποθήσομαι, ἵνα μὴ ⁷⁹ τις ἀισθανόμενον ἔτι, καὶ τῆς προαιρέσεως ὄντα κύριον ὄψεται ⁸⁰ γυμνόν, καὶ σῶμα κατὰ τοῖς ἐμοῖς ἔως νῦν γενόμενον ἀθέατον ὀφθαλμοῖς. Μετὰ δὲ ὀθανόντων εἰς ἀναίσθητον ταῦτα τοῖσι τῶν ἐνεργεῖται πᾶν ἐτιοῦν καὶ βούλεται ἕκαστος· οὐκ ἔτι γὰρ τῆς γνώμης ἔστιν ὡς ἡτημένης ἡ μέμψις, ἀλλ' ἀκούσιον ⁸¹ τῆς ἀναίσθησίας τὸ πάθος οὐκ ἀντιλέγειν δυναμένου καὶ ὀφειλοντος, λογισμοῦ ἐκ ποδῶν οἰχομένου. Τὸ γὰρ ἀψυχον πάντως ἀναίσθητον [Ἰσ. τὸ δὲ ἀναίσθητον Poss.], πάθους ἄμοιρον· τὸ δὲ ἄμοιρον πάθους ἐγκλημάτων ἐν οἷς πέπονθεν ὀμολογουμένως ἐλεύθερον, τῆς ἐξουσίας πάσχειν ἢ μὴ πάτχειν ὀμοίως ἀφηρημένον. Ἐνδόν τοίνυν ὀανοῦμαι ἡμφιεσμένος ὡς κέκρικα, καὶ οὐ πράξω τι παρὰ γνώμην ⁸² τυραννηθεὶς ὡς ἀνδράποδον. Ἐν τῷ σκάμματι ὧ ἡγωνισάμην ἀναιρεθήσομαι· καὶ τάφος ἔσται μοι τοῦτο τὸ ὄματιον, ἰδρώτας πόνων ἀρετῆς πάλαι ⁸³, καὶ νῦν ἀνδραγαθίας αἶμα δεξάμενον. Οὕτως αὐτὸν παρβρυσισάμενον οὐκ ἐνεγκόντες οἱ ἀλιτήριοι, καὶ ⁸⁴ πρὸς τὸ γενναῖον παροξυνθέντες τοῦ φρονήματος, ἐμμανεῖς ὡσπερ γενόμενοι τοσαύταις αὐτὸν ἀναιροῦσι πληγαῖς ὄσας ⁸⁵ ἔχωρει τὸ σῶμα. Ἐκαστος γὰρ ἐναποσκήψαι τὸν θυμὸν εἰς αὐτὸν βουληθεὶς οὐκ ἐνόμιζεν ἱκανὴν ἄμυναν ⁸⁶ τῶν πρελαθόντων μαχαίρας, ἀν μὴ αἰ αὐτὸς βαπτίσας· τὸ ξίφος τὴν ἀγανάκτησιν παραμυθίζεται τῇ οἰκεῖζ χειρὶ. Πλείους ⁸⁷ οὖν νεκρῶν ἢ ζώντων κατατρώσαντες τὸν μεγαλόψυχον

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

⁷³ καὶ ἀγενίαν. καὶ μαλακίαν ψυχῆς. ⁷⁴ φησὶν. προσεῖναι δέον, οὐ θέμις. ⁷⁵ φῶς, ἢ ἀπειλή, κἄν οὐ μικρὸν. ⁷⁶ προκατηρασμένον. ⁷⁷ ἐπαπειλουμένων οὐκ. ⁷⁸ εἰδώς ὑποδείξαιμι. ⁷⁹ ἵνα μέ τις Sfort. et Palat. ⁸⁰ ὄψεται γυμνόν. ⁸¹ ἀλλ' ἀκούσιον, usque ad ὀμοίως ἀφηρημένον desunt. ⁸² τί παρὰ γνώμην προδὸς ἔμαυτὸν ὡς ἀνδ. ⁸³ ἰδρώτας ἀρετῆς πάλαι καὶ νῦν. ⁸⁴ ὄλλὰ πρὸς τὸ γεν. ⁸⁵ ὄσας ἔχ. Palat. ⁸⁶ ἄμ. εἶναι. ⁸⁷ καὶ πλείους.

cum tenebamus, ut hinc ubi eramus alterutram ad domunculam, tanquam a centro ad circumferentiam, æquales produci lineæ potuerint longitudine utrinque stadiorum quindecim. Diviso igitur agmine, ad utrumque diversi properant, præda omni quam corraserant eodem in loco illo ubi tum erant cum jumentis relicta. Jam quo pacto interfectus sit is qui ad austrum erat, quisve aut qualis fuerit scire non potui. Ad eum qui septentrionem versus distabat a nobis, idcirco quod accessi propius, de illo habeo quod dicam. Hic cum ad se currentium Barbarorum ex sagittarum pharetrarumque sonitu sese in motu collidentium, indicium haud dubium hausisset, fugamque capessisset, intendentes areus Barbari multis eum jaculis transverberarunt. Ex quibus afflicto in faciem cum infesti supervenissent, **78** nequaquam passi sunt ex illis quæ jam exceperat vulneribus mori (erant autem illa et gravitate et numero letalia), sed spirantem adhuc et inter extremos anhelitus ægre animam trahentem cum resupinassent, a pube sursum versus ad pectus usque secuerunt, spirantiaque viscera recenti sectione, et quæcunque lateribus utrinque circumfusa exta præcordiave erant contis versando commiscebant. Nec recesserunt prius quam avulsa illa discerpissent. Hæc ego tenuis vidisse contentus, hoc articulo rerum in fugam me dedi, ut jam occupavi dicere; lucri ea faciens quæ verisimile erat, ex tanta illorum crudelitate me passurum. Tuo vero qui remansit filio quid acciderit nescio. Vivum quidem ego et salvum reliqui, cæterum nequaquam satis firma in posterum spe, propter nuntium destinate sibi cædis, cujus clanculum et per susurrum ex arcano consilio Barbarorum ad nos emanaverat auditio.

NARRATIO VI.

Hæc ego cum audissem, cumque infixam præterea sensibus nocturni visi recens oblatis speciem haberem (visus enim in somnis eram legere litteras nuper **79** in manus mihi traditas a quodam non ignoto, quas antequam evolverem tenebat me mirantem titulus inscriptus exteriori plicaturæ sic se habens: *Domino meo secundum Deum et patri mortalitatis miseriis defunctus Theodulus*), quid tum me passum quove me tandem hæc accipisse animo putatis (si exanimato tali nuntio super adhuc erat ulla pars animi)? Vis nimirum doloris convulnerabat mihi cor, distrahebat viscera, robur vero vigorque corporis velut resolutis nervis clanguerat, cunctaque mihi membra pariter stillatim in sudores colliquescebant. Non enim jam lactare animum dubitatione saltem ulla

Α θόντες οὐ κατέλιπον, ἐπὶ τῶν φθασάντων τραυμάτων ἔασαντες ἀποθανεῖν, ἀρκύσας ἔχοντα πρὸς τοῦτο πληγὰς. Ἔτι δὲ ἐμπνέοντα καὶ ψυχοβράγουντα ἀνατρέψαντες ** ὕπτιον ἀπὸ ἤθης ἀνατέμνουσιν ἐπὶ θώρακα · ἀναπνεύσαντα δὲ διὰ τῆς ἀνατομῆς τὰ σπλάγχνα καὶ ταῖς πλευραῖς περιχυθέντα ἐκατέρωθεν τοῖς κοντοῖς διετάραττον, ἕως καὶ ταῦτα διεσπασαν πρὶν ἀπέλωσιν. Μετὰ ταῦτ' ἐγὼ μὲν ἀπέδρων τὰς πράξεις **, ὡς ἔφην προλαβὼν, ὁ δὲ εὖς παῖς τίποτε μείνας ἐπαθεν οὐκ οἶδα, ζῶντα μὲν καταλιπὼν, οὐ χρηστὰς δὲ περὶ τοῦ ζῆν ἔχοντα ἐλπιδας ** διὰ τὸν ψιθυρισθέντα θάνατον.

B

ΔΙΗΓΗΜΑ Γ'.

Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ, καὶ τὴν νυκτερινὴν φαντασίαν ἐνυλὸν ἔχων (ἤμην γὰρ δὴ κατ' ἄνρα ** ἐπιστολὴν ἀναγινώσκων ἐγχειρισθείσαν ἐναγχός ** μοι παρά τινος τῶν γνωρίμων, πρὶν ἀνεληθῆναι ** ἐπὶ τῆς πτύξεως ἔχουσαν οὕτως· Τῷ μετὰ Θεὸν δεσπότῃ μου καὶ πατρὶ ὁ μακάριος Θεόδουλος [93]), τίποτε ἄρα τὴν ψυχὴν ἐπαπόνθειν **, εἴπερ εἶχον ἐτι ψυχὴν; Ἐτεμνόμεν τὴν καρδίαν· διεσπώμην τὰ σπλάγχνα, παρελεύμην τὴν ἰσχὺν· διέσταζον ** ἀπλῶς πᾶσιν τοῖς μέλεσιν τὴν ἀγγελίαν ἀκούσας τῷ ὄνειρῳ συνάδουσαν, καὶ οὐκ ἐτι ποιούσαν ἐνδοιασμὸν **, ἢ ἀμφίβολον τὴν ὑπόνοιαν τῆς τελευταῆς, βεβαιωθείσαν πρὸς τὸ ἀξιώσιστον δυσὶν μαρτυραῖς **. Καὶ ὡσπερ ἐμβροντηθεὶς (94) ἀθρόα νεφῶν συμπαταγούτων ἡχῆ, οὗτ' ἐκλαίον λοιπὸν, οὗτ' ὠδυρόμην, ἀλλ' ἀτενῶς ἐβλεπον ** πρὸς αὐτὸν ἀσκαρ-

C

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

** ἀνατρέψαντες. ** τὰς πράξεις δεest. ** τὰς ἐλπί. Palat. ** Deest κατ'. ** ἐναγχός μοι. ** πρὶν ἀναληθῆναι Sfort. ** ἴδαι μου τότε παθεῖν εἶπερ. ** στάζον ἰδρώτα ἀπλῶς. ** ἐνδοιάσιμον Sfort. et Palat. ** δυσὶ μαρτυρ. ὄνειρῳ τῆ φημι· καὶ τοῖς τοῦ περιωθέντος μηνύμασιν τί τὸ ἐνευθεῖεν, ἀποσθεθείσης ἤδη μοι καὶ αὐτῆς τῆς φωνῆς οὗτ' ὄδωρ. ** ἀλλ' ἀτενῶς ἐβλεπον usque κατὰ θεῖαν πρόνοιαν desunt.

P. PETRI POSSINI NOTÆ.

(93) Μακάριος Θεόδουλος. Usitata Græcorum formula μακάριος et μακάριοι et μακαρίται dicebantur mortui. Notior vulgo res quam ut dici pluribus debeat: addam tantum: etiam Latinos hoc esse imitatos. Horatius lib. 1 Satyra 9, scurram cui pater materque mortui erant cæterisque consanguinei, sic loquentem facit,

Omnes composui felices.

Persius quoque Satyra 3:

Hinc tuba, candelæ, tandemque beatus alto

Compositus lecto, crassisque lutatus amomis, etc.

Ut beatus illic, ita isthic apud Nilum μακάριος

mortuum sonat. Unde merito conturbatur pater quod filium μακάριον dici videret: hoc enim erat dicere eum esse defunctum. Ut potuerint illa duo verba Θεόδουλος μακάριος, ita verti, Theodulus miseriis mortalis vitæ defunctus. Quod post illa verba mox sequitur in cod. Tol. corruptum erat omissis verbis aliquot, quæ c. R. suppeditavit.

(94) Κτὶ ὡσπερ ἐμβροντηθεὶς, etc. Locus in altero codice corruptus est, et a vetero interprete prorsus omissus. et in illa verba frigide mutatus: quid deinde sequitur? Cod. Reg. ἐμβροντηθεὶς ἀθρόδῃ φωνῇ νεφῶν. Sed codicis Tolosani lectio plana et simplex retinenda.

δαμυκτὶ κεχηνότι πῶ βλέμματι. Ἡ γὰρ κυβερνώσα ἅ
τὰ βλέφαρα πάντως ἔνδον ναρκήσασα δύναμις ἔμει-
νεν ἀπρακτος, νεκρὰ καταλιπούσα τὰ κατὰ τέχνην
φυσικὴν ἥνιοχούμενα αἰσθητήρια. Τοιαύτη γὰρ ἡ
ὑπερβάλλουσα λύπη ἀναεῖς καὶ λίθων ἀναισθητοτέ-
ρους ποιεῖ, καὶ τὸ ὑγρὸν τῶν δακρύων πήγνυσι κάτω,
τῇ παχύτητι τοῦ πνεύματος κωλύουσα ἐπὶ τοὺς
ὀφθαλμούς τουτο χωρεῖν. Καί με κατὰ θέλαν πρό-
νοιαν γυνή τις ⁶¹ τῶν αὐτέθι, ἧς τὸ τέκνον (95) τὸ
ἀναιρεθὲν ἐτύγχανε μειράκιον (ἐδολώθησαν γὰρ ⁶²
λοιπὸν ὑπὸ τῶν λαθεῖν δυνηθέντων οἱ τελευτήσαντες)
τῆς παρώσεως μόλις ἀνήνεγκεν ἐκεῖνης. Ὡς γὰρ
ἔμαθεν σφαγέντα τὸν παῖδα, καὶ πρὸς τοὺς ἀνελόντας
γενναίως ἀγωνισάμενον ⁶³, τῇ πράξει τὴν πρὸς αὐτὸν
ἐπεδείξατο συγγένειαν, μήτηρ ἀληθῶς ἐκείνου φα-
νεῖσα γνησία· ἐσθῆ-τὶ γὰρ περιθεμένη λαμπρὰν, καὶ
τὸ σχῆμα ἅπαν ἐξαλλάξασα πρὸς τὸ φαιδρότερον,
τὰς χεῖρας πρὸς τὴν οὐρανὸν ἀνέτεινε, φωνὰς εἰς
τὸν Σωτῆρα Θεὸν ἀναπέμπουσα τοιαύδε· Σοὶ παρ-
εθέμην, Δέσποτα, τὸν παῖδα, καὶ σέσωται μοι καὶ
νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος· παρὰ σοὶ πεπίστευκα τὸ
μειράκιον, καὶ πεφύλακται σῶον ⁶⁴ ἀληθῶς καὶ
ἀπρωτον. Οὐ γὰρ ὅτι ἐτίθηκην, οὐδ' ὅπως κατέλυσε
τὸν βίον λογιζομαι, ἀλλ' ὅτι πάσης ἀμαρτίας ἔφυγε
πείραν· σκοπῶ, οὐχ ὅτι κατετρῶθη τὸ σῶμα καὶ πι-
κρὰν ὑπέμεινε τελευτήν, ἀλλ' ὅτι τὴν ψυχὴν καθαρὰν
καὶ ἀμωμον ἤνεγκεν ἐκεῖ, καὶ τὸ πνεῦμα ταῖς σαῖς
ἀσπιλον παρέθετο χερσίν. Ἐγὼ βραβεῖα τὰς σφαγὰς
ἀριθμῶ. Ἐγὼ τὰς πληγὰς στεφάνους μετρῶ. Εἶθε
καὶ πλείονας ἐχώρει τὸ σῶμα τὸ σὸν, ὦ παῖ, ἵνα σοὶ
πλείονας γέγονασιν οἱ μισθοί.

Deum tales emisit voces: Deposueram apud te filium, Domine, nec modo pœnitet. Servasti depo-
situm cum fide; spei meæ non defuit officium patrociniæ tuæ. Salvus, agnosco, etiamnum is mihi
est nunc et in sæculum. Tibi credideram, tu servasti, tu vere incolumem custodisti. Nam quod est
mortuus, quodque hujus vitæ vinculis solutus est reputandum non videtur, cum hoc considero jam
in securitatis portum subductam esse illius innocentiam, ut ab omni peccandi periculo tutus
porro sit futurus; neque item quod convulneratus contrucidatusque est me movet, cum illud
succurrit: puram illius et inculpatam animam ad felicitatem evolasse, et immaculatum ejus
spiritum tuis commendatum et traditum manibus fuisse. Ego tales in præmiorum numero cædes imputo.
Hæ plagæ mihi pretium et decus coronarum obtinent. Atque utinam pluribus capiendis corpus
sufficisset, quo aucto tunc earum numero pluribus jam præmiis fruereris. Ex qua tanta bonorum
copia redde mihi mercedem fastidiorum laborumque, quos, te dum in utero gestarem, pertuli.

Ἐνθεν μοι ⁶⁵ τῆς κυοφορίας ἀπόδος τοὺς μισθοὺς.
Ἐνθεν τῶν ὀδίνων πάρασχε τὰς ἀμοιβάς. Ἐνθεν τῆς
τιθηνίας ὄρεξον τὰς τιμὰς. Συμμέρισαι μοι τοὺς ἀθ-
λοῦς τῶν πόνων· κοινὸς γὰρ ἀμφοτέρων ὁ κάματος. Σὺ
ἡγώνισας ⁶⁶, κάγῳ τοῦ ἀγῶνος ⁶⁷ ἔστερξα τὰ τραύματα·
σὺ ἠθλήσας, κάγῳ τῆς ἀθλήσεως συνήδομαι σοὶ. Σὺ πρὸς
βαρβαρικὸν ἔστης θυμὸν, ἐγὼ δὲ πρὸς φύσεως τυραν-

A poteram, cum consentientes ad unum testimo-
nium auctoritates haberem duas nuntii et som-
nii. Ergo velut fulguritus, aut repentino fragore
collidentium sese nubium perculsus, hærebam af-
flictus in stuporem, ut neque flerei neque lamenta-
rer. Sed hominem qui superiora narraverat, certo
et nusquam connivente stibam obtuto, hiantibus
semper oculis, quod ea quæ palpebrarum ⁸⁰
motum gubernat, ex intimo facultas prorsus ob-
torpuisset easque partes quæ miro quodam arti-
ficis nature consilio præfectæ sunt actioni visus
moderandæ, pene mortuas reliquisset. Solet enim
ingens dolor, qualis ille tum meus erat, desigere
obstipos in vestigio quos oppressit, et ad duritiem
plusquam saxeam obstupescere, lacrymarum
etiam humore congelato, aut certe obstructo infra
meatu, objectoque obice densati spiritus effluere
in oculos prohibito. Sic eram, cum divina provi-
dentia, quædam illius in quo tum eram loci
civis femina, cujus filius erat ille interfectus ado-
lescens (nam qui latere Barbaros potuerant, no-
mina ediderant interfectorum), a stupore illo vix
me tandem excitavit. Ut enim interemptum accep-
pit filium, at non ignava morte, sed nobili adver-
sus grassatores functum certamine genereose tan-
dem occubuisse, cognationem cum illo suam com-
munionemque sanguinis factis asseruit, seque
veram talis filii probavit matrem. Nam cum se
splendidis ornasset vestibus, cæteroque omni ⁸¹
cultu ad latantis speciem convertisset, sublatis
C in cælum manibus, ad summ et filii salvatorem

Solve hinc mihi quod debes pro doloribus puer-
perii. Indidem pro lactatione gratiam refer nu-
trici eidem et genitrici. Denique necum commu-
nica certaminum ac laborum tuorum præmia,
quando utrique nostrum communis pugnae jactatio
ac contentio fuit. Tu pugnasti, et ego tua vulnera
boni consului; tu certasti, ⁸² sed ego tibi certamen

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁶¹ ἕως γυνῆ τις τῶν αὐτέθι, ἧς καὶ τί τε τὸ ἀναίρ. περὶ αὐτῶν. ⁶² οὕτως δὲ ἄρα ἦν, ὃν καὶ φθάσας ὁ
λόγος διαδόητος τῇ μεγαλοφυχίᾳ ἐγνώρισεν ἀνεκτῆσαστό με καὶ τοῦ πολλοῦ πάθους ἀνενεγκεῖν παρεσκευά-
σεν· ὡς γάρ. ⁶³ ἡγωνισμένον. ⁶⁴ πεφύλακται μοι σῶον. ⁶⁵ οἱ μισθοί. μοι τῶν ὀδίνων ἀποδος. ⁶⁶ σὺ
ἡγώνισαι. ⁶⁷ συμμέτοχός σοι καθίσταται.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(95) *Γυνή τις τῶν αὐτέθι ἧς τέκνον*, etc. Fuit
hic nimirum civitas, nomine Pharan, præter de-

sertum et montem ejus nominis, cujus civitatis
civis hæc mulier esset. Vide Adrichonium.

gratulor. Tu cum Barbarorum impotenti furore congressus es cominus; ego adversus naturæ tyrannidem pro rationis imperio debellavi; contempseisti tu mortem, ego maternorum viscerum sensum omnem in tua clade nihili feci; tu dolorem letalium vulnere tulisti patienter, ego raptatorum nunc cum maxime dicerptorumque viscerum tormentum multo acerrimum constanter perfero. Ac forte si quis æstimet, non tolerabilia mea videantur mala quam tua. Nam ut tu aculeo et acerbitate doloris vincas, ego vicissim in malo prolixiori longitudine patientiæ te supero. Etsi enim crudelis tibi quedam et acerrimis conjuncta cruciatibus oblata mors est, at est celeriter transacta eadem. Me lentus otiose **83** torquet et conficit dolor. Quem si ratione sperno, non continuo non sentio, sed naturæ sensum judicio virtutis opprimo: pungit me dolor utique, nec quod leviter fero stupor est, sed constantia. Sentio, inquam, convulsi tormenta uteri, et effracta nunc in tua morte, ut olim in tuo partu, vincula omnia involucreque naturæ. At ex eo tumescentem nitentemque sursum perturbationem caleat altior insurgens atque obterit auctoritas sapientiæ, et menti jus atque assirit. Nam quis, rogo, fructus vesani et rabiosi, luctus, qui ut se rumpat, resarcire jacturam haud unquam queat cujus causa ringitur? Quare imitata non sum vulgares matres, quæ in casibus ejusmodi tam se molliter et dissolute gerunt, tantos tumultus et tragædias cient, prorsus ut duntaxat carnis ac corporum se matres, non item animorum recordari videantur, in istaque una ærumnosa vita omnes habere defixas spei suæ rationes. Mirum igitur non est in ea ignorantia futuræ felicioris vitæ, si charorum ex ista discessum tam graviter ferunt. Ego vero non scidi tunicam, nec nudata pectora manibus planxi. Non discepsi comas **84** meas, non unguibus faciem deformavi, hac persuasione præmunita: vivere te, atque aileo immortalis veraque vita perfrui, meque in te non multo post, ut est in declivi ætas mea, habituram illic senectutis meæ curatorem, quando mihi cumque et quocumque casu scitile hoc vasculum confringetur. O me felicem inter matres, quæ tam acrem Deo pugnatorem produxerim, felicem et ter felicem! Nunc enim vere demum audeo gloriari, te, cui timebam uni, in eum locum subducto, ubi longe extra omnem aleam sis ejus periculi, quod me unicui sollicitam habebat, ne qua invidia sinistra fortunæ spes de te meas interverteret, insidiisque innocentia tuæ factis animam in discrimen salutis tuam adduceret. At nunc abi securus, o fili, peregrinare peregrinationem istam pulcherrimam: abi; mihi enim abunde magnum est solatium conscientiam laudis meæ tanta, ut ne patriarchæ quidem Abrahamo concedam principatum hujus gloriæ, aut secundum ab eo boni consulam dignitatis locum; nam ille sane strenue promptoque stitit animo admovitque aris filium sic jubente Deo. At incertum reliquit fueritne post consumptum holocausto **85** natum perseveraturus

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸³ καὶ ἐπεικῶς. ⁸⁴ οὐκ ἀναισθητῶς τοῦ πάθους desunt usque ad οὐκ ὄνυξιν ἠφάνισα τὸ πρόσωπον· ⁸⁵ σκεῦος καὶ πρὸς τὴν ἐκείθεν αἰῶνα πορεύσομαι, μακαρία. ⁸⁶ σου εἰς Χριστὸν καὶ αἰδίως τοῦτο συνεσομένου, καὶ τρυφῆς ἀληθοῦς μεταλαμβάνοντος. ⁸⁷ a verbis, εἰς ὃ ἐδεδοίκεν, usque ad πορείαν ἀπιθὲν desunt in Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(86) Οὐ κατέσχισα etc. Habitus hi omnes actusque lugentium, ut passim est apud poetas. Videri potest chorus primus *Troadum* Senecæ.

idem qui antea, hoc est, nullo doloris sensu perturbatus, quando et multi alii ab eo quod in re præsenti immotum tenerant constantiæ proposito in mollem, deinde luctum et querelas deflere, naturæ imbellicitatem tali defectione confessi.

Ἐγὼ δὲ νῦν ἀνδρίζομαι, καὶ τὴν ὀδυνηρὰν κατ- A
 ἔψαιαν μεταβάλλω πρὸς τὸ εὐφρημον (97). Ὅτε ἴ-
 εὐς ἄλλους κατεργαζόμενος ὁ χρόνος ἤττονας δείκνυσαι
 τοῦ πάθους τῷ μήκει τοῦ καιροῦ δαπανήσας κατ'
 ὀλίγον αὐτῶν τῆς καρτερίας τοὺς τόνους. Ὅτε ἡ
 μνήμη καινίζουσα τὸ ἄλγος σχολὴν δίδωσι τῷ λο-
 γισμῷ ἐπ' ἀδείας σκέπτεσθαι τὰ ὀδυνηρὰ τοῦ πά-
 θους. Καλεπὸν γὰρ καὶ λίαν δύσκολον κρίσιν ὀρθὴν
 πολλῶν χρόνων φυλάττει παντάπασιν ἀμετάπτωτον,
 τῆς ἐξουσίας τοῦ λογισμοῦ εὐκόλως ἐπὶ τὰ ἐναντία
 τῶν δεδογμένων προτροπομένης. Ὀδυρόμην χηρεῖαν
 ποτὲ, καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς κηδεμονίας τοῦ σοῦ πα-
 τρὸς ὡς ἀδοξία ἐστὲν ἀνάστα. Νῦν δὲ τί δεῖ δακρῦσαι,
 τί δὲ καὶ ὀλοφύρεσθαι, προστάτην ἔχουσαν τοιοῦτον
 πατρὸς Θεοῦ, καὶ ἀμύνειν ἐν τοῖς κακοῖς ἴ-
 δύναμαι, καὶ τὴν γηροκομίαν τῆς ἐμῆς πολιτείας
 παρέχειν ἀφθονωτέραν ἐκ τῶν ἀνευδῶν μετ' ἐ-
 ουσίας ἀντιλοῦντα χαρίτων, καὶ ἐποχετεύοντα φιλο-
 τιμότερον μᾶλλον ἢ βασιλικῶν ἐτι ἴ-
 περιῶν ἤρχες
 θησαυρῶν; Ἐπαιδὴ τούτοις μὲν τὸ ἀναλισκόμενον
 ἐπιλείπει, ὡς ἔχουσιν ὠρισμένον μέτρον τὸ ἀποκει-
 μενον, ὀμβροῦσι δὲ ἐκείνοις οὐ ποτὲ λείπει χορηγία
 πηγάζουσα.

Atqui ego nunc cum maxime sto animo post
 eladem, mœstitiãque orbitatis omnem et male-
 suados questus in bona omnia verba commuto :
 quando alii, a mali sensu prius invicti, fracti de-
 mum mora, perturbatio dant victas manus, post-
 quam contentos illos quibus prius steterant gene-
 rosæ patientiæ nervos arrosit lædiosa diuturnitas,
 ac sensim incidit; memoria vero renovando præ-
 teriti mali speciem, menti per ipsum conflictum ad
 officium attentæ, noxiam jam securæ facultatem
 otiumque præbet attente perpendendi quam ea
 gravis et acerba calamitas fuerit. Difficile quippe
 in primis atque arduum est erectum longo tempore
 et velut obfirmatum in statu iudicium sustentare
 rationis, ita ut inclinet nusquam, quamvis natura
 mobilis in partem alteram animus liber etiam B
 ad contraria iis quæ prius statuerat decernenda.
 Fuit cum viduitatem lugerem meam; et destituta
 eo auxilio quod in patris tui providentia, dum vi-
 veret, mihi certum erat constitutum, solitudinem
 deplorarem. Nunc vero scire quid attinet aut la-
 mentari, cum talem te apud Deum patronum ha-
 beam tam gratiosum et potentem, ut sit tibi facil-
 limum malum a me illinc omne propulsare, idemque
 longe illic maximam facultatem habiturus sis omnis
 ejus mihi providentiæ copię, quæ ad fovendam
 beatamque senectutem meam opus erit, quippe
 ad maius æterni ac perenni gratiarum fonti cum
 potestate maxima quam large vobis hauriendi in
 meque derivandi, imo profundendi liberalius quam
 si adhuc superstes regiorum præfecturam thesauror-
 um gereres. Ex iis enim quantumcumque est quod
 decerpitur summæ certe deest, ut cuius
 quamvis magnæ definitus sit numerus, at cœlestibus
 divitiis quantavis in nos copia depluentibus,
 nunquam tamen deficiat donorum inexhausta scaturigo.

Πρὸς ταῦτα ἐγὼ κατεδυμένην, οὕτως πρὸς τὸ τοῦ D
 κινδύου πάθος μαλακισθεὶς ἀγεννῆς, καὶ ἤττων γυ-
 ναικῆς εἰς ἀνδρείαν φανείν ἠδούμην τοὺς παρόντας,
 ἰθαύμαζον ἐκείνην, ἔσκωπτον ἑμαυτὸν, ὑπὸ πῖα τοὺς
 τῆς γενναίας ἐκείνης λόγους δεξιόμενος, καὶ μανίαν
 κρείας ἐμὴν τὸ σῶφρον ἐκείνης. Δίχαια γὰρ ἐγκα-
 λείν ἐφ' οἷς ἔπαθον νομίσας Θεοῦ, τότε ἔγγων ἀμαρ-
 τῶν ὅτε ἴ-
 τῷ παραδείγματι τῆς γυναικῆς φορητὴν
 ἑμαυτὸν παντὸς δεινοῦ προσβολῆν. Ἡ γὰρ συνειδήσις ἴ-
 καταπεσοῦσα εἰς ἀθυμίαν τῷ νομισθέντι ἀνοπίστω
 πλάκῃς ἐγείρεται πρὸς τὸ εὐθυμον τῇ νήψει (98)
 τοῦ τὰ ἴσα παθόντος, τὸ μὴ εἰκεῖν εὐκόλως πάθει
 παρὰ τοῦ κρατήσαντος τούτου εὐχερῶς διδύχθεῖσα.
 Ἐδοξεν οὖν τῇ βουλῇ τῶν τῆν Φαρὰν οἰκούντων,
 μετὰ τὴν ἀκοὴν τῶν ἠγγελεμένων, μὴ σιωπῆται τὸ
 τολμηθὲν, ποιῆσαι δὲ τῷ τῶν βαρβάρων βασιλεῖ
 τοῦτο καταφανές. Καὶ δὴ πέμπουσι πρὸς αὐτὸν δύο

Ad hæc ego pudore confundebam, quod filii tam
 molliter tamque ignaviter casum tulissem.
 Jamque plane deprehensus imbecillior femina, ve-
 rebar oculos et tacita iudicia circumstantium. Nec
 minus illam mirabar, quam me objurgabam, magni-
 fica verba illius heroinæ non aliter accipiens quam
 ut suggillationes impatienciæ meæ, meque ipsum
 amentię ipsius sapientiæ moderationisque testi-
 monio convincens. Justam enim mihi esse causam
 arbitratus antea expostulandi cum Deo peccasse
 me tum demum sentiebam, cum exemplo mulieris
 intelligerem omnem esse mali cujuscunque tolera-
 bilem vim. Nam afflicta in desperationem consci-
 entia, opprimente mali mole quam falso ineluctabi-
 lem existimat, excitatur plerumque ad bene spe-
 randum ejus constantia, qui in experientia non
 minoris mali moderationem sui computem tenere

VARIÆ LECTIONES EX CODD. AILLATIANIS.

⁹⁷ τὸ εὐφρημον, ὅτε. ⁹⁸ ἐν τοῖς καθήκουσιν ἐκεῖ Palat. ⁹⁹ ὧν ἐτι εἰ περιῶν Palat. ¹⁰⁰ φανείν καὶ. ¹⁰¹ ὅτι
 τῷ. ¹⁰² ἡ γὰρ συνειδήσις usque ad διδύχθεῖσα desunt in cod.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(97) Πρὸς τὸ εὐφρημον. Ita c. R. Tolosanus
 vero τὸ εὐθυμον, non incommode.

(98) Ἡ νήψει. Suspiciam aliquando legendum
 τῇ ὑψεί, sed nihil est necesse.

perseveravit; ab eo qui præclare perturbationem A
 vitit, vel serò docta non esse cedendum ei leviter.
 Vulgata hinc fama atrocitatis barbarici convenit in
 communi consilio civium Pharan: rem tantam tam
 hæc facter contra fas et fœdus attentatam neuti-
 quam dissimulandam videri, SS dandam vero ope-
 rum ut Barbarorum regulus de ea certior quam-
 primum fieret. Hoc animo duos ad illum desti-
 namt cursores, ex iis quos ipsi hemeródromos ap-
 pellant, de injuria questuos violatorum fœderum.
 Sunt autem isti qui ad hoc ministerii publice loca-
 tam profitentur operam juvenes fere paulum pube-
 ribus adultiores prima jam lanugine, aut non hinc
 procul, spicula singulis et missilia. Tum ad ignia-
 rium silex, non alia expeditis, sarcina: tantum
 enim, iter capessentibus, et necessarium et salis
 est; telis hastilibusque feras eminus cominusque
 cadunt; quibus coquendis ignis excutitur e coti-
 bus; prodiga passim lignorum et igniarum copia,
 siccis virgultis et sumentis ignis nullo non se loco
 ad rapiendam flammam offerentibus: quod frutices
 qui sponte per solitudinem nascuntur nemo cædat
 aut comportet. Interim vero dum illi demandatum
 peragebant iter, nos ad officia funebria versi elaturi
 ex locis ubi jacebant cæsorum corpora prodimus.
 Quo cum pervenissemus quintam jam diem, mortuos
 reperimus nihil SS eorum passos quæ exanimato-
 rum a multis jam diebus cadaverum natura fert:
 nullo gravi odore, nulla ingrata specie qualis esse
 fluxorum et tabescentium solet corporum, ne violas
 quidem ullo morsu carnivorarum avium aut
 ferarum bestiarum. Tantum vero tum fuisse tem-
 poris ex quo erant interfecti servus Magadonis
 dixerat; id enim erat nominis illi quem supra
 trucidatum diximus a Barbaris senatori. Hæc porro
 sunt cæsorum nomina (99): In Bethrame Proclus;
 Hypatius vero in mansione Salael: hi extra mansiones per solitudinem interfecti sunt Macarius et
 Marcus, et Benjamin in exteriori eremo Ælim. At in Thola Eusebius, et Elias in Aze, quorum duo-
 rum alterum multis confossum plagis adhuc tamen animam trahentem invenimus. Igitur humo sabla-
 tum transtulimus in cellulam, illicque utcumque compositum ad sepulturam aliorum versi reliqui-

των παρ' αὐτοῖς καλουμένων ἡμεροδρόμων (1) ἐγ-
 καλοῦντες παράβατιν τῶν συγχειμένων σπονδῶν.
 Νέοι δὲ εἰσιν ἐφήδων ὀλίγω⁷⁸ προσδύτεροι, πρωτο-
 γενεῶν ἐγγύς, ταῖς τοιαύταις ὑπηρετούμενοι χρεῖαις
 τόξων καὶ βελῶν, ἀκοντίων καὶ πυροβόλων λίθων
 ἐπιφερόμενοι πλεον οὐδέν. Ταῦτα γὰρ αὐτοῖς πρὸς
 τὴν ζωὴν κατὰ τὴν ὁδοπορίαν γίνεται χρήσιμα, τὰ
 μὲν τὴν ἄγρην, τὰ δὲ τὸ πῦρ παρέχοντα πρὸς τὴν
 δπητησιν. Εὐλον γὰρ αὐτοῖς ἐν παντὶ τόπω καὶ φρυ-
 γάνων εὐπορία πολλή, οὐδεὶς κατὰ τὴν ἔρημον
 ὕλοστομοῦντος τὰ φύομενα. Ἐν ᾧ δὲ ἐκείνῃν ἦν οὖν
 οὔτοι τὴν ὁδὸν, ἡμεῖς ἐπὶ τὴν συγκομιδὴν ἐξήλομεν
 τῶν σωμάτων, καὶ παραγενόμενοι πεμπταίους εὐρο-
 μεν τοὺς ἀνηρημένους οὐδὲν παθόντας ὡν κάσχει
 εἰκὸς νεκρὸν πολυήμερον· οὐκ ὀδοδότης, οὐ μυδῶν-
 τα; (2), οὐκ ἀδικηθέντας παρὰ τῶν λυμαίνεσθαι
 πεφυκότων σαρχοδόρων ὀρνέων ἢ θηρίων ἀγρίων.
 Τοσοῦτον δὲ χρόνον ἔχειν αὐτοὺς, καὶ ὁ τοῦ Μαγδά-
 νος εἰρήκει παῖς· τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ πρὸς τῶν
 βαρβάρων πεφονευμένῳ βουλευτῇ. Ἦν δὲ ὁ μὲν ἐν
 τῇ Βησθραμίδῃ Πρόκλος, Ὑπάτιος δὲ ἐν τῇ⁷⁹ μονῇ.
 Σαλαήλ, Μακάριος δὲ καὶ Μάρκος οἱ κατὰ τὴν ἔρημον
 ἔξω πεφονευμένοι, καὶ Βενιαμὴν⁸⁰ ἐν τῇ ἔξω τῇ
 Αἰλίμ. Εὐσέβιος δὲ ἐν⁸¹ Θωλά, καὶ Ἡλίας ἐν Ἀζέ.
 Καὶ τῶν δύο τῶν ἑτερον πολλὰς μὲν εὐρομεν ἔχοντα
 σφαγὰς, ἔτι δὲ ζῶντα⁸². Ὅν καὶ βαστάζοντες ἀπ-
 εθέμεθα ἐν κελλίῳ, πρὸς τὴν ταφὴν τῶν ἄλλων τρε-
 πόμενοι σωμάτων. Ἀναλύσαντες δὲ πάλιν ἐπ' αὐτὸν
 καὶ ζῶντα μὲν ἐφθάσαντες οὐκέτι, παρὰ δὲ τὴν ὕδριαν
 κείμενον εὐρομεν νεκρὸν διψήσας γὰρ πάντως ἐκ
 τῆς τῶν τραυματίων φιλογώσεως μετὰ τὸ πιεῖν ἔπασεν
 ἐπὶ τὰ γόνατα πρηγῆς, ἐπὶ τούτου τοῦ σχήματος
 καταλιπούσης αὐτὸν τελευτήσαντα τῆς ψυχῆς. Καὶ
 τοῦτον οὖν⁸³ ὡς τοὺς λοιποὺς παραδόντες κτελεῖα
 ἐξήλομεν, μαθησόμενοι τί ποτε τὸ μνησθὲν εἶη
 παρὰ τοῦ ἡγουμένου⁸⁴ τῶν Βαρβάρων.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁷⁸ ἐφήδων ὀλίγων προσδύτ. ⁷⁹ δὲ ὁ ἐν τῇ Τέ. Ἰσαὰκ δὲ ὁ ἐν τῇ μονῇ Σαλαήλ. ⁸⁰ πεφονευμένοι Βενιαμίν.
⁸¹ εἰς Θωλά Sfort. et Palat. καὶ Ἡλίας ἐν Ἀζῆ καὶ τῶν δύο δὲ τὸν ἐπ. Palat. ⁸² ἔτι δὲ ζῶντα καὶ πνοῆς
 ἔχόμενον, ὃν καὶ βαστάσαντας ἀπέθ. ⁸³ τῆς ψυχῆς· τοῦτον οὖν ὡς τοὺς λοιποὺς παραδ. ⁸⁴ τοῦ ἐξάρχοντος τῶν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(99) Nomina ista locorum et virorum perturba-
 tissima erant in codd. Neque illa ut nunc habemus
 legit omnia interpretes. Cæterum non erit forte in
 gratum hic legere quæ Græci de his Patribus in
 Menologio suo tradant xiv Januarii: Οὔτοι τὴν
 ἀσκητικὸν βίον ποθοῦντες πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου
 χαίρειν εἰπόντες, κατώκουν τὴν ἔρημον. Μεθ' ὧν ἦν
 ὁ μακάριος Νείλος, ἑπάρως γεγονώς Κωνσταντινου-
 πόλεως, ὁ καὶ δυνάμει λόγου καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-
 ματος χάριτι, κάλλιστα συγγράμματα ἐνθεὶς πρὸς
 ἀσκητὴν ἐπαλείφοντα, καὶ τὴν διαγωγὴν καὶ αἰχμη-
 αλιστῶν καὶ ἀναίρασιν τῶν ὀσίων Πατέρων τούτων
 διαγράφας. Οὔτοι γὰρ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων
 οὗτω λεγομένων Βλεμμύων, ἀπὸ Ἀραβίας ἔως
 Αἰγύπτου καὶ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς κατὰ τὴν ἔρημον
 κερτατῶν. Πρὸ δὲ χρόνων πολλῶν, ἐπὶ τῆς
 βασιλείας Διοκλητιανῶς τοῦ βυζιτίως, καὶ Πέτρον

D ἀνομιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἀνηρέθησαν καὶ ἑτε-
 ροὶ τυράχοντες, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ δρεῖ. Ἐξ-
 ελθόντες

- (1) Καλουμένων ἡμεροδρόμων. Talis fuit ille
 Phidippides, quem Athenienses ante Marathoniam
 pugnam Spartam miserunt. Herodot. in Erato :
 Ἀποπέμποσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην,
 Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ
 τοῦτο μελετῶντα
- (2) Μυδῶντας. Restituenda ex conjectura vox
 hæc, fuit prorsus in ms. deformata. Quod sæpe
 usumvenit in sequentibus; postrema enim ista
 varia, nec ea salis perita descripta manu negli-
 gentiæ scriptoris non levia passim ostentabant
 stigmata.

mus, quoad officio persoluto mortuis, viventem illum curaremus. Sed occupavit nostrum reditum ejus obitus; quippe illum reversi 90 exanimatum, et juxta hydriam jacentem offendimus, sitiens videlicet ex inflammatione vulnerum mox a potu prociderat pronus in genua, coque in habitu deficientem cum anima liquerat: huic quoque justa persolvimus ut cæteris, tumque inde nos recepimus, si quid a Barbarorum interea regulo relatam esset nuntii cognituri.

Ἄρτι δὲ εἰσερχομένων ἡμῶν τὴν Φαράν παρήσαν ἅπαντες ἀπεσταλμένοι, γράμματα κομίζοντες παρ' αὐτοῦ, τὰ καὶ τὴν εἰρήνην βεβαιοῦντα καὶ ἔχειν παρ' αὐτῶν ὡς κελεύοντα τοὺς ἡδικημένους, μάλιστα τῶν ἐπιζώντων αἰχμαλώτων τοὺς προσήκοντας. Εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πεφονευμένων δίκην τις ἐθέλοι λαβεῖν, ἐτοιμῶς ἔχειν ἔλεγον ἐκδιδοῦναι τοὺς αἰτίους πρὸς τιμωρίαν, καὶ τὰ σκῦλα δὲ πάντα δώσειν ὡμολογῆσαι τοῖς σεσυλημένοις. Λύειν γὰρ οὐκ ἔθελε τοὺς τῆς εἰρήνης θεσμούς, ὡς ἐμήνυσεν, τὸ πρὸς αὐτοὺς ἐνσπονδῶν ἀγαπῶν, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν παραμυθίαν· οὐ μὴ κρὸν γὰρ αὐτοῖς κέρδος φέροι ἢ πρὸς αὐτοὺς ἐπιμειξία ἐν ταῖς ἀνάγκαις τῆς ἐνδείας βοηθουμένοις τῇ τοῦτων εὐπορίᾳ. Δῶρα τοιγαροῦν παρασκευασάμενοι καὶ πρέσβεις ὡς ἐπὶ ἀνανεώσει τῆς παραλυθείσης χειροτονήσαντες εἰρήνης, τῇ ἐξῆς ἐκπέμπουσιν αὐτοὺς τε καὶ τοὺς ἐλπιδίᾳ ὡς χρῆσθαι δῆθεν ἀφιζυμένους ἡμᾶς. Ὅγδοῦν δὲ ἡμέραν ὀδοιποροῦντες (ταῖς γὰρ πάσαις δυοκαίδεκα ἢ πρὸς αὐτὸν ἠνύσθη ὁδός), ἐν σπάνει κατέστημεν ὕδατος, καὶ πολλὴ τῆς δίψης ἦν ἀνάγκη· καὶ θάνατος ἠλπίζετο λοιπῶν, ὃ ταῖς ἐνδείαις ἐφεδρεύοναί. Ἐλεγον δὲ πού πλησίον εἶναι πηγῆν οἱ πεπειραμένοι πῶν τόπων· καὶ τοῦτο τοὺς πολλοὺς κάμοντας ἐψυχαγῶγει, προσδοκίᾳ τοῦ μέλλοντος τὸ παρὸν ἰωμένους·⁹⁷ κακόν. Τρέφει γὰρ ὡς ἐπὶ ὄνειροπολουμένη ἀληθείας οὐκ ἔλαττον τὴν παντελῆ ἀπόγνωσιν βουκολοῦσα τῇ προσδοκίᾳ, καὶ τὸ ἀποπεπτοιχὸς τῆς δυνάμειος ἐπεγεύρουσα τῇ τῆς ἐλπίδος χειρὶ. Ἐτρενον οὖν πολλοὶ φθάσαι πρὸ τοῦ πλήθους ἐπειγόμενοι τὸ ζητούμενον, καὶ μετ' ὀδύας ἀπολαῦσαι ποθοῦντες ὄπερ ἦσαν

A Commodum ecce nobis ingredientibus Pharan aderant, qui missi fuerant nostri faciales cum literis Barbari, foedus ac pacem confirmantibus, et eos qui injuria affecti essent ad se, ut venirent iuventibus, propinquos praesertim captivorum adhuc viventium. Sin quis etiam mortem eorum qui essent occisi, vellet ulcisci auctores caedis ad supplicium se esse dediturum. Spolia quidem et praedam omnem iis quibus erepta esset, redditurum se promisit, omninoque praese tulit nequaquam velle se condiciones pacis dissolvi, quod sibi suaeque genti concordiam cum Pharanitis utilem 91 esse intelligeret, propter ea commoda quae ex commercio ipsorum hauriunt Barbari: quae parva sane non sunt, praesertim in difficultatibus annonae, quarum illi opportunissimum habent subsidium in finitimarum solitudini regionum fertilitate et copia mercatu ad ipsos et permutatione propagata. His auditis, Pharanitae expeditis muneribus, legatos ad instaurationem violati foederis decretos sequenti die mittunt: quibuscum nos quoque societatem viae junximus, spem nimirum ostentatam a rege barbaro sequentes. Octavum jam diem peregrinabamur (nam duodecim omnino diebus confectum iter illud est), et per aquae penuriam cum extrema conflictabamur necessitate sitis; nec jam ullius rei propior certiorve spes quam mortis erat. Illa enim angustias egestatis fere obisidet; hincque velut ex insidiis coortitur in miseris. Caeterum haud procul hinc abesse fontem autumabant expe-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁹⁰ καὶ ἔχειν ὡς αὐτόν. ⁹¹ ἐπὶ ἐλπίδι. ⁹⁷ ἰωμένη κακόν. ⁹⁸ Ab illis verbis τρέφει γὰρ ἐλπὶς usque ad τῇ τῆς ἐλπίδος χειρὶ desunt.

PETRI POSSINI NOTÆ.

ἐλθόντες γὰρ οἱ κατοικοῦντες καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει Σαρακηνοί, ἀποθανόντος τοῦ φυλάργου αὐτῶν πολλοὺς ἐφόνευσαν τῶν ἀσκητῶν. Τῶν δὲ λοιπῶν φυγόντων εἰς τὸ ὄχυρωμα, ἐφάνη τοῖς Σαρακηνοῖς διὰ τῆς νυκτὸς φλόξ πυρρὴ κατακαίουσα ὅλην τὴν ἕρσην· ἢ δὲ φλόξ ἀνήρχετο ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἰδόντες οἱ Σαρακηνοὶ ἐφοβήθησαν, καὶ ῥίψαντες τὰ ὄπλα αὐτῶν ἔφυγον. Οἱ δὲ πρῶτον σφαγέντες ἦσαν τριάκοντα ὄκτω, ἔχοντες πληγὰς διαφόρους ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἠρέθησαν δύο ζῶντες. Σάββας καὶ Ἠσαίας· οἱ δὲ φονευθέντες οἱ μὲν τὰς κεφαλὰς ἀσπληνῆθησαν τελείως, τῶν δὲ ἐκ τοῦ ἐνδοῦ μέρους ἐκράται τὸ δέριμα· ἄλλοι μὲσον ἐκόπησαν, οὓς ἔθαψαν οἱ δύο μοναχοὶ τὰ περὶ αὐτῶν ἐπιτόντες. Quae Latine sic reddimus. Hi asceticae vitae desiderio omnibus qui in mundo sunt vale cum dixissent, habitaverunt solitudinem. Cum quibus erat et beatus Nilus olim praefectus urbis Constantinopolitanae. Qui et facultate dicendi praeditus et Spiritus sancti instinctus gratia commentarios composuit pulcherrimos ad tyrones spiritualis vitae certaminibus praeparandos, utiles. Scripsit idem etiam institutum, captivitate, et necem sanctorum ho-

C rumnce Patrum. Necati enim sunt a Barbaris quos vocant Blemmyas. Qui ab Arabia usque ad Aegyptum et mare Rubrum solitudinem late obtinent. Porro multo ante haec tempora, imperante Diocletiano, et Petro Alexandrinam Ecclesiam regente, caesi erant et alii item solitarii, in monte et ipsi Sina tranquilla vitae studentes. Excurrentes enim Sarraceni, qui et ipsi montem Sinam incolunt, regulo ipsorum mortuo, monachos multos occiderunt. Reliquis vero fuga receptis in munitum locum apparuit per noctem Sarracenis flamma ignis amburens totum montem, indeque ad caelum usque pertinens: quo viso exterriti Barbari abjectis armis in jugum se dederunt. Qui vero primum caesi fuerant ceteri et triginta numerabantur variis concisi vulneribus. Ex ipsis porro duo vivi capti sunt Sabbas et Esaias. Qui vero sunt interfecti, eorum quibusdam abscissum omnino caput est. Quibusdam non omnino sed altera ex parte haerebat adhuc corpori summa cute. Nonnullis dimidiam profunditatem colli vulnus hauriebat. Hos sepelierunt duo monachi, qui et de ipsis ea quae diximus retulerunt. Haec Menologium.

perseveravit; ab eo qui præclare perturbatiouem A
 vicit, vel serò docta non esse cedendum ei leviter.
 Vulgata hinc fama atrocissimi barbarici conventit in
 communi consilio civium Pharan: rem tantam tam
 hæc facter contra fas et fœdus attentatam neuti-
 quam dissimulandam videri, SS dandam vero ope-
 ram ut Barbarorum regulus de ea certior quam-
 primùm fieret. Hoc animo duos ad illum desti-
 nant cursores, ex iis quos ipsi hemeródromos ap-
 pellant, de injuria questuros violatorum fœderum.
 Sunt autem isti qui ad hoc ministerii publice loca-
 tam profitentur operam juvenes fere paulum puber-
 ilibus aditiores prima jam lanugine, aut non hinc
 procul, spicula singulis et missilia. Tum ad ignia-
 rium silex, non alia expeditis, sarcina: tantum
 enim, iter capessentibus, et necessarium et satis
 est; telis hastilibusque feras eminus cominusque
 cadunt; quibus coquendis ignis excutitur e coti-
 libus; prodiga passim lignorum et igniarii copia,
 micis virgultis et fomentis ignis nullo non se loco
 ad rapiendam flammam offerentibus: quod frutices
 qui sponte per solitudinem nascuntur nemo caedat
 aut comportet. Interim vero dum illi demandatum
 peragebant iter, nos ad officia funebria versi elaturi
 ex locis ubi jacebant cæсорum corpora prodiimus.
 Quo cum pervenissemus quintam jam diem, mortuos
 reperimus nihil SS eorum passos quæ exanimato-
 rum a multis jam diebus cadaverum natura fert:
 nullo gravi odore, nulla ingrata specie qualis esse
 fluxorum et tabescentium solet corporum, ne violatis
 quidem ullo morsu carnivorarum avium aut
 ferarum bestiarum. Tantum vero tum fuisse tem-
 poris ex quo erant interfecti servus Magadonis
 dixerat; id enim erat nominis illi quem supra
 trucidatum diximus a Barbaris senatori. Hæc porro
 sunt cæсорum nomina (99): In Bethrambe Proclus;
 Hypatius vero in mansione Salael: hi extra mansiones per solitudinem interfecti sunt Macarius et
 Marcus, et Benjamin in exteriori eremo Ælim. At in Thola Eusebius, et Elias in Aze, quorum duo-
 rum alterum multis confossum plagis adhuc tamen animam trahentem invenimus. Igitur humo subla-
 tum transtulimus in cellulam, illicque utcumque compositum ad sepulturam aliorum versi reliqui-

των παρ' αὐτοῖς καλουμένων ἡμεροδρόμων (1) ἐγ-
 καλούντες παράβατιν τῶν συγχειμένων σπονδῶν.
 Νέοι δὲ εἰσιν ἐφήδων ὀλίγη⁷⁸ πρεσβύτεροι, πρωτο-
 γενεῶν ἐγγύς, ταῖς τοιαύταις ὑπηρετούμενοι χρεῖταις
 τόξων καὶ βελῶν, ἀκοντίων καὶ πυροβόλων λίθων
 ἐπιφερόμενοι πλέον οὐδέν. Ταῦτα γὰρ αὐτοῖς πρὸς
 τὴν ζωὴν κατὰ τὴν ὁδοπορίαν γίνεται χρήσιμα, τὰ
 μὲν τὴν ἄγρην, τὰ δὲ τὸ πῦρ παρέχοντα πρὸς τὴν
 δπητησιν. Ἐὐλὸν γὰρ αὐτοῖς ἐν παντὶ τόπων καὶ φρυ-
 γάνων εὐπορία πολλῆ, οὐδενὸς κατὰ τὴν ἐρημον
 ὑλοστομοῦντος τὰ φύομενα. Ἐν ᾧ δὲ ἐκεῖνην ἤνυσον
 οὗτοι τὴν ὁδὸν, ἡμεῖς ἐπὶ τὴν συγχομιδὴν ἐξήλθομεν
 τῶν σωμάτων, καὶ παραγενόμενοι πεμπταλούς εὐρο-
 μεν τοὺς ἀνηρημένους οὐδὲν παθόντας ὡν πάσχει
 εἰκὸς νεκρὸν πολυήμερον· οὐκ ὀδοδότας, οὐ μυδῶν-
 τα; (2), οὐκ ἀδικηθέντας παρὰ τῶν λυμαινέσθαι
 πεφυκότων σαρχοδόρων ὀρνέων ἢ θηρίων ἀγρίων.
 Τοσοῦτον δὲ χρόνον ἔχειν αὐτοὺς, καὶ ὁ τοῦ Μαγάδω-
 νος εἰρήχει παῖς· τοῦτο γὰρ ἦν βνομα τῷ πρὸς τῶν
 βαρβάρων πεφονευμένῳ βουλευτῇ. Ἦν δὲ ὁ μὲν ἐν
 τῇ Βηθεραμῇ Πρόδρομος, Ἰπάτιος δὲ ἐν τῇ⁷⁹ μονῇ,
 Σαλαήλ, Μακάριος δὲ καὶ Μάρκος οἱ κατὰ τὴν ἐρημον
 ἔξω πεφονευμένοι, καὶ Βενιαμὴν⁸⁰ ἐν τῇ ἔξω τῇ
 Αἰλίμ. Εὐσέβιος δὲ ἐν⁸¹ Θωλᾷ, καὶ Ἡλίας ἐν Ἀζέ.
 Καὶ τῶν δύο τῶν ἕτερον πολλὰς μὲν εὐρομεν ἔχοντα
 σφαγὰς, ἔτι δὲ ζῶντα⁸². Ὅν καὶ βαστάζοντες ἀπ-
 εθέμεθα ἐν κελλίῳ, πρὸς τὴν ταξὴν τῶν ἄλλων τρε-
 πόμενοι σωμάτων. Ἀναλύσαντες δὲ πάλιν ἐπ' αὐτὸν
 καὶ ζῶντα μὲν ἐφθάσαμεν οὐκέτι, παρὰ δὲ τὴν ὑδρίαν
 κείμενον εὐρομεν νεκρὸν· διψήσας γὰρ πάντως ἐκ
 τῆς τῶν τραυμάτων φιλοπόσεως μετὰ τὸ πιεῖν ἔπεσεν
 ἐπὶ τὰ γόνατα προνήης, ἐπὶ τούτου τοῦ σχήματος
 καταλιπούσης αὐτὸν τελευτήσαντα τῆς ψυχῆς. Καὶ
 τοῦτον οὖν⁸³ ὡς τοὺς λοιποὺς παραδόντες κτελεῖα
 ἐξήλθομεν, μαθησόμενοι τί ποτε τὸ μνηστὴν εἶη
 παρὰ τοῦ ἡγουμένου⁸⁴ τῶν Βαρβάρων.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁷⁸ ἐφήδων ὀλίγων πρεσβύτ. ⁷⁹ δὲ ὁ ἐν τῇ Τέ, Ἰσαὰκ δὲ ὁ ἐν τῇ μονῇ Σαλαήλ. ⁸⁰ πεφονευμένοι Βενιαμίν.
⁸¹ εἰς Θωλᾷ Σφοῖ, εἰ Παλαί. καὶ Ἡλίας ἐν Ἀζῇ καὶ τῶν δύο δὲ τὸν ἐπ. Παλαί. ⁸² ἔτι δὲ ζῶντα καὶ πνοῆς
 ἔχοντες, ὃν καὶ βαστάσαντες ἀπέθ. ⁸³ τῆς ψυχῆς; τοῦτον οὖν ὡς τοὺς λοιποὺς παραδ. ⁸⁴ τοῦ ἐξάρχοντος τῶν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(99) Nomina ista locorum et virorum perturba-
 tissima erant in codd. Neque illa ut nunc habemus
 legit omnia interpret. Cæterum non erit forte in
 gratum hic legere quæ Græci de his Patribus in
 Menologio suo tradant xiv Januarii: Οὗτοι τὴν
 ἀσκητικὸν βίον ποιοῦντες πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου
 χαίρειν ἐπιπόντας, κατῴκουν τὴν ἐρημον. Μεθ' ὧν ἦν
 ὁ μακάριος Νεῖλος, ἑπαρχὸς γενοὺς Κωνσταντινου-
 πύλεως, ὁ καὶ δυνάμει λόγου καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύ-
 ματος χάριτι, κάλλιστα συγγράμματα ἐνθεὶς πρὸς
 ἀσκησὶν ἐπαλείφοντα, καὶ τὴν διαγωγὴν καὶ αἰχμη-
 αλωσίαν καὶ ἀντίρρασιν τῶν ὁσίων Πατέρων τούτων
 διαγράφας. Οὗτοι γὰρ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων
 οὕτω λεγομένων Βλαμμύων, ἀπὸ Ἀραβίας ἕως
 Αἰγύπτου καὶ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς κατὰ τὴν ἐρημον
 κτεταμένον. Πρὸ δὲ χρόνων πολλῶν, ἐπὶ τῆς
 βασιλείας Διοκλητιανῶν τοῦ βυζαντινῶς, καὶ Πέτρον

D ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἀνηρέθησαν καὶ ἑτε-
 ροὶ ἐπιτάζοντες, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει. Ἐξ-
 ελήθοντες

(1) Καλουμένων ἡμεροδρόμων. Talis fuit ille
 Phidippides, quem Athenienses ante Marathoniam
 pugnam Spartam miserunt. Herodot. in Erato :
 Ἀποπέμποσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην,
 Ἀθηναίων μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ
 τοῦτο μελετῶντα

(2) Μυδῶντας. Restituenda ex conjectura vox
 hæc, fuit prorsus in ms. deformata. Quod serpe
 usaveniet in sequentibus; postrema enim ista
 varia, nec ea satis perita descripta manu nephi-
 genitiæ scriptoris non levia passim ostentabant
 stigmata.

mus, quoad officio persoluto mortuis, viventem illum curaremus. Sed occupavit nostrum reditum ejus obitus; quippe illum reversi 90 exanimatum, et juxta hydriam jacentem offendimus, sitiens videlicet ex inflammatione vulnerum mox a potu prociderat pronus in genua, coque in habitu deficientem eum anima liquerat: huic quoque justa persolvimus ut cæteris, tumque inde nos recepimus, si quid a Barbarorum interea regulo relatum esset nuntii cogituri.

Ἄρτι δὲ εἰσερχομένων ἡμῶν τὴν Φαράν παρήσαν Ἀ Commodum ecce nobis ingredientibus Pharan
οἱ ἀπεσταλμένοι, γράμματα κομίζοντες παρ' αὐτοῦ, ἄδεραν, qui missi fuerant nostri sociales cum lit-
τὰ καὶ τὴν εἰρήνην βεβαιοῦντα καὶ ἔκειν παρ' αὐ- teris Barbari, sœdne ac pacem confirmantibus, et
τῶν 86 κελεύοντα τοὺς ἡδικημένους, μάλιστα τῶν ἐτι eos qui injuria affecti essent ad se, ut venirent in-
ζώντων αἰχμαλώτων τοὺς προσήκοντας. Εἰ δὲ καὶ vitantibus, propinquos præsertim captivorum adhuc
ὑπὲρ τῶν πεπονημένων δίκην τις ἐθέλοι λαβεῖν, viventium. Sin quis etiam mortem eorum qui es-
ἐτοίμως ἔχειν ἔλεγεν ἐκδιδοῦναι τοὺς αἰτίους πρὸς sentium. Sin quis etiam auctores cædis ad sup-
τιμωρίαν, καὶ τὰ σκῦλα δὲ πάντα δώσειν ὠμολόγει plicium se esse dediturum. Spolia quidem et præ-
τοῖς σεσυλημένοις. Λύειν γὰρ οὐκ ἤθελε τοὺς τῆς dam omnem iis quibus erepta esset, redditurum se
εἰρήνης Θεσμούς, ὡς ἐμψυεν, τὸ πρὸς αὐτοὺς ἐνσπον- promisit, omninoque præ se tulit nequaquam velle
δον ἀγαπῶν, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν παραμυθίαν· οὐ μι- se condiciones pacis dissolvi, quod sibi suæque
κρόν γὰρ αὐτοῖς κέρδος φέροι ἢ πρὸς αὐτοὺς ἐπι- genti concordiam cum Pharanitis utilem 91 esse
μιξία ἐν ταῖς ἀνάγκαις τῆς ἐνδείας βοηθούμενοι τῇ intelligeret, propter ea commoda quæ ex commercio
τούτων εὐπορίᾳ. Δῶρα τοιγαροῦν παρασκευασάμενοι ipsorum hauriunt Barbari: quæ parva sane non
καὶ πρέσβεις ὡς ἐπὶ ἀνανεώσει τῆς παραλυθείσης χει- sunt, præsertim in difficultatibus annonæ, quarum
ροποήσαντες εἰρήνης, τῇ ἐξῆς ἐκπέμπουσιν αὐτοὺς B illi opportunissimum habent subsidium in sinitima-
τε καὶ τοὺς ἐλπιδί. 88 χρῆσι-τῇ δῆθεν ἀφιζυμένους ἡμᾶς. rum soliditini regionum fertilitate et copia mer-
Ὅγδόνη δὲ ἡμέραν ὀδοποροῦντες (ταῖς γὰρ πάσαις catu ad ipsos et permutatione propagata. His audi-
δυοκαίδεκα ἢ πρὸς αὐτὸν ἡνύσθη ὁδός), ἐν σπάνει κατ- tis, Pharanitæ expeditis muneribus, legatos ad
έστημεν ὕδατος, καὶ πολλὴ τῆς δίψης ἦν ἀνάγκη· καὶ instaurationem violati sœderis decretos sequenti
θάνατος ἡλπίζετο λοιπόν, ὅ ταις ἐνδείαις ἐφεδρεύοναί. die mittunt: quibuscum nos quoque societatem
Ἔλεγον δὲ πού πλησίον εἶναι πηγῆν οἱ πεπειραμένοι vix junximus, spem nimirum ostentatam a rege
τῶν τόπων· καὶ τοῦτο τοὺς πολλοὺς κάμοντας ἐψυ- barbaro sequentes. Octavium jam diem peregrina-
γάγει, προσδοκίᾳ τοῦ μέλλοντος τὸ παρὸν ἰωμένους 87 hamur (nam duodecim omnino diebus confectum
κακόν. Τρέφει γὰρ 88 ἐπις ὀνειροπολουμένη ἀληθείας iter illud est), et per aquæ penuriam cum extrema
οὐκ ἔλαττον τὴν παντελῆ ἀπόγνωσιν βουκολοῦσα τῇ conflictabamur necessitate sitis; nec jam ullius
προσδοκίᾳ, καὶ τὸ ἀποπεπρωκός τῆς δυνάμεως ἐπι- rei propior certiorve spes quam mortis erat. Illa
γείρουσα τῇ τῆς ἐλλείδος χειρὶ. Ἐτρεχον οὖν πολλοὶ enim angustias egestatis fere obsidet; hincque
φθῆσαι πρὸ τοῦ πλήθους ἐπιγόμενοι τὸ ζητούμενον, velut ex insidiis cooritur in miseros. Cæterum
καὶ μετ' ὀδῆας ἀπολαῦσαι ποθοῦντες οὐπὲρ ἦσαν haud procul hinc abesse fontem autumabant expe-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

86 καὶ ἔκειν ὡς αὐτόν. 88 ἐπ' ἐλπίδι. 87 ἰωμένη κακόν. 88 Ab illis verbis trêφει γὰρ ἐπις usque ad τῇ τῆς ἐλλείδος χειρὶ desunt.

PETRI POSSINI NOTÆ.

ἐλθόντες γὰρ οἱ κατοικοῦντες καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ C rumce Patrum. Necati enim sunt a Barbaris quos
Ἰβρι Σαρακηνοί, ἀποθανόντες; τοῦ φυλάργου αὐτῶν vocant Blemmyas. Qui ab Arabia usque ad Ægyptum
πολλοὺς ἐφόνευσαν τῶν ἀσκητῶν. Τῶν δὲ λοιπῶν et mare Rubrum solitudinem late obtinent.
φυγόντων εἰς τὸ ὄχυρωμα, ἐφάνη τοῖς Σαρακηνοῖς Porro multo ante hæc tempora, imperante Diocle-
διὰ τῆς νυκτὸς φλόξ πυρὸς κατακαίουσα ὅλον τὸ tiano, et Petro Alexandrinam Ecclesiam regente,
ἕρος· ἢ δὲ φλόξ ἀνήρχετο ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ cæsi erant et alii item solitarii, in monte et ipsi
καὶ ἰδόντες οἱ Σαρακηνοὶ ἐφοβήθησαν, καὶ βίβαντες τὰ Sina tranquillæ vitæ studentes. Excurrentes enim
ὄπλα αὐτῶν ἐφυγον. Οἱ δὲ πρότερον σφαγέντες ἦσαν Sarraceni, qui et ipsi montem Sinam incolunt,
τριάκοντα ὄκτω, ἔγοντες πληγὰς διαφόρους ἐν τοῖς regulo ipsorum mortuo, monachos multos occide-
σώμασιν αὐτῶν. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἠρέθησαν δύο ζῶν- runt. Reliquis vero fuga receptis in munitum locum
τες, Σάββας καὶ Ἡσαίας· οἱ δὲ φωνεσθέντες οἱ μὲν apparuit per noctem Sarracenis flamma ignis am-
τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν τελείως, τῶν δὲ ἐκ τοῦ burens totum montem, indeque ad cælum usque
ἐνδὸς μέρους ἐκράτει τὸ δέσμα· ἄλλοι μέσον ἐκόπη- pertinens: quo viso exterriti Barbari abjectis armis
σαν, οὓς ἔθαψαν οἱ δύο μοναχοὶ τὰ περὶ αὐτῶν in jugum se dederunt. Qui vero primum cæsi
εἰπόντες. Que Latine sic reddimus. Hi asceticæ fuerant cælo et triginta numerabantur variis concisi
vitæ desiderio omnibus quæ in mundo sunt vale vulneribus Ex ipsis porro duo viri capti sunt Sab-
cum dixissent, habitaverunt solitudinem. Cum quibus bas et Esaias. Qui vero sunt interfecti, eorum
erat et beatus Nilus olim præfectus urbis Constanti- quibusdam abscissum omnino caput est. Quidam
nopolitanæ. Qui et facultate dicendi præditus et non omnino sed altera ex parte hærebatur adhuc
Spiritus sancti instinctus gratia commentarios com- corpori summa cute. Nonnullis dimidiam profun-
posuit pulcherrimos ad tyrones spiritualis vitæ certam- ditatem colli vulnus hauriebat. Hos sepelierunt duo
nitibus præparandos, utiles. Scripsit idem etiam monachi, qui et de ipsiis ea quæ diximus reulerunt.
institutum, captivitate, et necem sanctorum ho- Hæc Menologium.

fientes locorum, quod ipsum haud parvo solatio laborantibus erat expectatione futuri praesens malum **92** curantibus. Quacunq̄ue enim ex opinione concitata spes ac vel ex somnio concepta, sustentat tamen atque alit nihil ipsa veritate minus, extremamque desperationem expectatione mulcet, collapsamque vim omnem spei velut quadam manu erigit. Festinabant igitur pro se quisque omnes occupare invicem studentes inventione expetitæ rei, cujus secure potiundæ nemo non erat cupidissimus; alius alio versi ut quemque trahebat consequendi spes, longe prius consulentes intentis oculis; acie luminis sic tanquam luccerna latens quidpiam perscrutarentur curiositate diligentissima omnia perlustrante. Ego vero praecurrentes lento et otioso assectabar gradu, ut ex verisimili dixerit aliquis tardatus imbecillitate et plus per ætatem valentibus infirmitate senectutis impar, ut autem ego dico, cura reinendæ gravitatis, ne cursu incomposito injuriam modestiæ professioni que aliquam facerem. Satis quippe adhuc restabat virium, neque ad tantam impotentiam afflictus eram ut ipsa essem necessitate **93** infirmior, quæ nimirum quandoque supra virtutem conatum expedit, corporique impetum quamvis oppresso imprimi ad quamlibet strenuam festinationem, plusque adeo interdum ad invadendum excitat, quam polliceri vires queant etiam valentium. Atque ego sic incedens eam insisterem viam, quæ ad fontem ducebat recta: cujus ex adverso vana mea fuerit astutia cum sociis utrumque in latius discurrentibus ego mediam perseverabam viam sequi. Sic me aberraturum propius a fonte coniectans quem communiter petebamus, ut autem superata acclivitate tumuli ex summo jugo inferiora desepxi, fontem vidi primus omnium et circumfusos illi Barbaros, ac eo visu neque conturbatus sum, ut erat consentaneum eum perturbari, qui in hostes ex improvise incidisset immanissimos. At neque multus mihi sane metus neque nullus fuit, sed eum intermedius et gaudium hac me cogitatione in tali casu consolabar; aut enim inventurum me autinabam filium cum ipsis, simulque servituum **94** servitum tali conservo suavem, ut cujus acerbitates continua voluptate ex aspectu capitis dulcissimi temperatura esset; aut certe occisum me iri et optata cæde finem doloris inventurum.

At illi confestim exsidentes ad me confertim omnes accurrerunt. Nihilque deprecantem at eogitandum, et acri quodam attentoque silentio in vestigio defixum barbarum in morem Barbari vexabant trahebantque; hi vero qui simul erant mecum ad investigationem aquæ præmissi, cum eos vidissent, nec visi tamen ab iis essent, retro statim taciti cesserunt, caute magis quam strenue; magna cura ne quo sono proderentur, abjecto ideo in serpentis habitum statu corporis, sicque in faciem afflicti fugam reptando furabantur. Ego interea tractus, raptatus, et quid non atrox et violentum perferens? Sic eram compositus ut neque rationem ducerem, imo ne sensum quidem acciperem in-

A ἔνδεεῖς ἄλλος ἀλλαγοῦ τραπόμενοι καθὼς ἕκαστος ἦγεν ἢ τῆς ἐπιτυχίας ἐλπίς, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς περισκοποῦντες μήκοθεν τῷ ἀπενεῖ τοῦ βλέμματος ἐποιοῦν τὴν ἔρευναν, ὡσπερ λύχνῳ τῷ ὄμματι τὸ λαυθάνον περιεργαζόμενοι. Εἶην δὲ καὶ γὰρ βάρην ἐπόμενος τοῖς προτρέγουσιν ⁹², ὡς μὲν ἴσως φήσειεν ἄλλος, ἀδυναμία ⁹³ τοὺς μᾶλλον ἰσχύοντας οὐ φθάνων ἀσθενεῖα τοῦ γήρωος ὡς δὲ ἐγὼ φημι, τὸ σεμνὸν τῆς καταστάσεως οὐ θέλων ὑβρίζειν ἀτάκτῳ ὀρῶμῳ ⁹⁴. Ἐπεὶ γὰρ ἰσχυον τῆς ἀνάγκης οὐκ ἔλαττον ⁹⁵, ὃ ποτε καὶ παρὰ δύναμιν οἶδεν αὐτὴ κινεῖν τὸ σῶμα, πρὸς τὸ ἐπεῖγον τὴν ὀρμὴν ὠθοῦσα καὶ ὡς οὐ πέφυκεν. Ἦν δὲ κατὰ πρόσωπον τῆς ἐμῆς πορείας ἡ πηγὴ κειμένη, ἐκρύπτετο δὲ ἐπιπροσθουμένη ⁹⁶ γεωλόφῳ μέσῳ· τοὺς γὰρ ἐφ' ἑκάτερα σκιδναμένους ἀεὶ καταλιπὼν μέσος ἐχώρου, τῆς εἴτε ἔνθεν ⁹⁷ εὐρέσεως οὐ πολλῶν μέτρῳ ἀποστήθεσθαι στοχαζόμενος. Ὑπερκύψας ⁹⁸ μικρὸν ὀπηνίκα τοῦ γεωλόφου παρελθὼν τὰ νῶτα, καὶ τὴν πηγὴν ἴδον πρῶτος, καὶ Βαρβάρους περὶ αὐτὴν κεχυμένους ⁹⁹· καὶ ὡς ἐχθροὺς ἐμπροσθεν ἀνημέρους, ὅτε ἐταράχθη τῷ ἀδοκίῳ, ὅτε κατεσχέθη δειλίᾳ πολλῇ. Μέσος δὲ φόβου καὶ χαρᾶς γενόμενος, λογισμῶν παρηγόρου ἐμαυτὸν τῆς τοιαύτης συντυχίας. Ἦ γὰρ εὐρήσειεν παρ' αὐτοῖς ἔλεγον τὸν παῖδα, καὶ δουλεύσειεν μετ' αὐτοῦ προθύμῳ, τῆς ὕψεως ¹⁰⁰ ἀπολαύων τοῦ ποθομένου, καὶ τὸ ἐπαχθὲς τῆς δουλείας ἐξευμαρῖζων τῇ τῆς ὕψεως ἔδοντῃ ἢ ἀναιρεθῆσεσθαι, καὶ τέλος ἔξειεν τῆς ἀνιώσης λύπης.

positi visum interciperet medius tumulus, ut non casu consolabar; aut enim inventurum me autinabam filium cum ipsis, simulque servituum **94** servitum tali conservo suavem, ut cujus acerbitates continua voluptate ex aspectu capitis dulcissimi temperatura esset; aut certe occisum me iri et optata cæde finem doloris inventurum.

C Ἄλλ' οὗτοι μὲν ἀναθορόντες φύρδην ἔτρεχον ἐπ' ἐμὲ, καὶ καταλαβόντες ὡσπερ ἐνεὸν ἐπὶ τῆς συννοίας ἐστηκότα ἔσυρον ἀνηλεῶς· οἱ δὲ ἐπὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ὕδατος μετ' ἐμοῦ ἐσταλμένοι, θεασάμενοι τοὺς καὶ οὐκ παρὰ αὐτῶν θεταξάμενοι, μετατρέπντες ἡσυχῇ λαθραῖαν ὀξείως ἐποιοῦντο τὴν ἀποστροφὴν, πρηνεῖς κατὰ τὰ ἐρπιστικὰ συρμῶν κλέπτοντες τὴν φυγὴν. Ἐγὼ δὲ διασπώμενος, ἐλκόμενος, τί μὲν γὰρ οὐ πάσχω ἀνήκεστον, τούτων μὲν οὐδὲ λόγον εἶχον, οὐδὲ ἀσθησιν τῶν γινομένων ἐλάμβανον σπαρσόμενος· ὄλον δὲ τὸν νοῦν ἡσυχλοῦν εἰς τὴν τοῦ μαιρακίου ζήτησιν, κάκεινον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀνηρέδονον περιθερῶν ¹⁰⁰ πλανωμένους ὁμοιότητι ¹⁰¹ ὡς ἀληθείᾳ, πλλάκις σκίαν εἰδωλο-

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁹² προτρέγουσιν. ⁹³ ἀδυναμία deest. deest οὐ. ⁹⁴ ἀτάκτῳ ποδῖ. ⁹⁵ ἀνάγκης πρὸς τὸ ἐπεῖγον τὴν ὀρμὴν ὠθοῦσα μᾶλλον ἢ πέφυκεν. Ab illis verbis οὐκ ἔλαττον οὐποτε καὶ παρὰ δύναμιν usque ad ὡς οὐ πέφυκε desunt. ⁹⁶ κρύπτετο δὲ ἐπὶ τινος γεωλόφου μέσῳ. τοὺς γοῦν. ⁹⁷ εἴτε ἐκεῖθεν. εὐρ. ⁹⁸ ὑπερκύψας δὲ Palat. ⁹⁹ χυμένους πολλοὺς καὶ ὡς. ¹⁰⁰ κἂν τῆς ἕψεως Palat. in aliis deest τῆς. ¹⁰¹ περιθερῶν πανταχοῦ εἶπου τὸν ποθομένον ἴδοιμι. ¹⁰² πλανωμένοις ὁμοιότητι. Ab his verbis usque ad μύρφην περιθερῶν desunt.

ποιούσι (3) πρὸς τὴν εὐθύμησιν ἡ τὰς ἐξώθεν μορφάς. Ὁ γὰρ ὁ νοῦς ἔχει τῇ φαντασίᾳ τετυπωμένον, τοῦτο τοῖς ὀφθαλμοῖς ὄραν δοκεῖ φανταζόμενος, πᾶσι διὰ τὴν τῆς ἱστορίας πόθον τὴν σπουδαζομένην μορφήν περιτιθεῖς. Καὶ οὐ πολλὸς τούτων τετελεσμένων διαγέγονε ἡ χρόνος, καὶ ἰδοὺ παρήσαν οἱ τῆς ἡμετέρας δυνάμειος μάχιμοι· καὶ ἀναφανέντες ἐπὶ τοῦ λόφου μετέωροι πολλὴν ἐποίησαντο τοῖς Βαρβάρους παραχθῆν. Ὡς γὰρ ἐσήμαινον ἀλαλαγμῶ τὴν παρουσίαν, οὐδεὶς ἦν ὃς ἔμεινεν ἐπὶ χώρας· γυμνὸς δὲ πᾶς ὁ τόπος ἀθρόως ἐδείχθη ὁ πρὸ πολλοῦ ἠβρίθων τοῖς σώμασι. Σώζεσθαι γὰρ ἕκαστος ἐπειγθεὶς ἔφυγεν, οὐδὲν μεθ' ἑαυτοῦ λαβεῖν δυνήθεις, καὶ τρέχων ἔσπερχεν, καθάπερ πανικῶ δέϊματι διωκόμενος. Τοσοῦτος γὰρ αὐτοῖς φόβος τῶν φανέντων, ἐκ τῆς αὐτῆς ἀδείας, ἐπέπεσαν, ὡς μηδὲ πρὸς τὴν δίωξιν ἐπιστραφεῖναι ὑπονοῖα τῆς καταλήψεως, ἔχειν δὲ κατῆκον ἐπομένους ἀεὶ καὶ ἐσπασμένους τὰ ξίφη, καὶ τύπτειν τινὰς, καὶ ἀνηρηκίαν πολλοὺς, καὶ τὸν εἰκεῖον θόρυβον ἐκείνων παρουσίαν νομίζουσιν· μέγρις ἔδωκεν αὐτοῖς ἀναπνεῦσαι μὲν τὸ διάστημα τῆς φυγῆς, ἀδείαν παρασχόν παραβλέψασθαι· καὶ ἰδεῖν τοὺς διώκοντας. Ποιεῖ γὰρ ὁ φόβος μέγιστα νομίζουσιν τὰ συνέχοντα, καὶ πλείονα φαντάζεσθαι παρασκευάζει τῆς ἀληθείας, τῆς δειλίας αὐξοῦσης ὑπὲρ ὃ ἔχει τὰ πράγματα. Ἡῦρον οὖν τὰ πρὸς τῶν φυγόντων καταλειφθέντα παραγενόμενοι, καὶ πολλὴν ἐκ τῶν παρεσκευασμένων ἐκείνοις ἐποίησαντο οὐτοῖς τὴν ἐυφροσύνην, τὴν λοιπὴν τῆς ἡμέρας μέιναντες αὐτόθι.

Τέσσαρας δὲ ἡμέρας ἄλλας ἔδοι πορήσαντες ἤχομεν εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ μηνυθέντες οἱ πρέσβεις ἐκλήθησαν συντευζόμενοι¹¹ τῷ Ἀμμωνῇ (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τῶν Βαρβάρων), ᾧ προσκομίσαντες τὰ δῶρα ἔτυχον ἀποκρισεως εὐμενοῦς, σκηνὴν τε πλῆσιον ἔλαβον ἐκεῖνου καὶ ἀπήλαυσαν φιλοφροσύνης πολλῆς, ἕως ἀκριδοῦς ἐρευνα φανερά κατέστησε τὰ κατὰ τὴν ἐφοδὸν ἢ παρμένα¹². Κάκεινοις μὲν ἐν βραχεὶ καιρῷ ἠνύετο ταῦτα· ἐγὼ δὲ παλμοῖς

A dignæ vexationis ullum toto occupatus animo in perquisitione adolescentis, quem circumductis omnem in partem oculis unum per omnium facies quarebam, nonnulla interdum in aliqua blandiente specie lineamentorum et vultus illi, oculis nimirum ipsis sibi somnia fingentibus; et quamcunque similitudinis umbram in rem ipsam quam amarent grato errore fucantibus non prorsus inutili fallacia, cum illæ formæ extrinsecus oblatæ non sine delectatione sic personatæ ostentarentur animo. Hac enim natura mens nostra est, ut quarum rerum expressas intus et consignatas formas habet, eas ferat semper in oculis ac videre ubique videatur, adamatæ rei speciem ac personam affluens objectis omnibus, sicque semper et ubique videns quod videre semel studet. Non longum ab his ita gestis tempus effluerat, cum ecce aderant strenuissimi quique nostrorum militum: qui primum ut apparuerunt in collis vertice magnam obtulere trepidationem Barbaris. Nam ut clamore tam prope se adesce declararunt, nemo fuit omnium qui remaneret, nudusque apparuit repente locus, quem tot paulo ante presserant corpora: festinabant enim pro se quisque sic tanquam panico metu in cursum admissi salutem expedire fuga, tantaque subito, ex tanta securitate, consternatio amentes oppresserat, nemini ut uni satie animi fuerit ad respiciendum quid a tergo esset metu comprehensiois, quin potius adesce illos, janssonque inhærere humeris stricto ferro, vulnerare etiam ac necare multos sentire sibi videbantur; suamque ipsorum perturbationem in argumentum vertebant hostium præsentia, donec ad idoneum intervallum propectis fuga, spatium interspirandi aliquod et respectandi fiduciam distantia dedit. Fallit enim quos sic perculit metus instantis et coherens mali, contrariaque omnia mendax explorator cum auget tum multiplicat supra verum, sic comparata natura timiditatis, ut malo suo fallax miseris suæ causam in formidolosiore exagget molem, quam id est revera quodcumque horret. Potiti igitur nostri sunt spoliis impedimentisque Barbarorum, quæ in fuga tam præcipiti necessario reliquerant. Itaque reliquum illis diem provisa large copia ab hostibus, epulis et gratulatione transegerunt.

C 97 Hinc quatrimum cum processissemus pervenimus ad castra, ubi cum esset cognitum de adventu legatorum acciti hi sunt intro, coram congressuri cum Ammanē (id erat nomen regi Barbarorum), cui cum obtulissent allata munera, benigna sunt ab eo responsione dignati. Apparatoque prope ejus Augustale, honoris causa, tabernaculo comiter in primis sunt et hospitaliter habitati. Interim dum accurata perquisitio proderet quænam, et quorum

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹ τὴν ἐνθύμησιν. ² διέδραμε χρόνος. ³ τὴν ἀφῆξιν. οὐδεὶς. ⁴ ὁ πρὸ μικροῦ βρίθων. ⁵ καὶ τρέχων ἔσπερχεν usque ad διωκόμενος. hesiunt. ⁶ θόρυβον ἐναντίων εἶναι παρῶν. ⁷ περιβλέψασθαι. ⁸ πλεον ἢ κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν. τὰ πράγματα εῦρον. Palat. ⁹ πράγματα ἐκείνοις μὲν οὖν οὕτως ἐφρευγον μόνοι πᾶσαν δὲ τὴν εἰχὸν ἀποσκευὴν αὐτῶν καταλιπόντες, οἱ παραγενόμενοι δὲ πολλὴν ἐκ τῶν παρ. ¹⁰ οὕτοι necesse. ¹¹ ἐντευζόμενοι. ¹² κατέστησε τὰ τὴν ἐφοδὸν εἰργασμένα. κάκει.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(5) Σκίαν εἰδωλοποιούσι. Cod. Reg. habebat καὶ ἐν loco σκίαν. Tolosanum vero nihil fere deinceps sane habet: adeo titubanti, et, ut ait qui-

dam, balbutienti stylo ab oscitante scriptus est. Corrigendum forte fuerit εἰδωλοποιούση, ut referatur ad ὁμοιότητι.

res essent incursione illa recentis latrocinii rapinæ. A Mihi vero continuis et validis pulsibus exsultans hauriebatur cor, stupensque ac attonito similis expectatione optati nuntii suspensus hærebam, ut quicumque ad aures undecunque appelleretur sonus mentionem appetiti boni susurrare videretur: sic arrectis stabam auribus ad omnem sonum ejus rei, quibus intus impatiens assidebat animus quod eas brevi utique accepturas indicium, et certum nuntiaturas aliquid, prosperum aut secus, exspectaret, viveretne adhuc meus an vixisset filius. Qui enim in re quam **98** exquirat studiose dubitatione anxius distrahitur, spem undecunque arripit, et ad auram quamlibet indicii prosperi provehitur leviter quoad manifesta rei, ut se habet declaratio ambiguitatem dubitationis dissolvat omnem, et certæ jam unicuiquam perturbationi non ultra fluctuantem addicat animum inæpore gaudiove: cujus utriusvis periunde magnitudine velut circummissa et comprehensa cogitatio, nullam erumpere in vocem queat. Hic ego si quos adventare ad me videbam pallidiori facie, tristitiam statim ut non dubium indicium lamentabilis nuntii interpretabar; occupabamque ultro dictis: nihil est, iniquitas, opus verbis, vester ipse me satis aspectus admonet cladis meæ: filiique casum mei ante linguæ officium eloquitur, indicium mox futuri sermonis prævertente jam nunc habitu. Ne, quæso, ne sperate fucum mihi posse fieri, non patiar lactari me quæsitæ suavitate mollium verborum; jam nunc veto ambiri me ficto apparatu compositæ ex

τὴν καρδίαν ἐβαλλόμεν ἄσφοδρος (4), καὶ πρὸς τὴν ἀγγελίαν ἤμην ἐπτοημένος. Πᾶς δὲ κτύπος οὐτινοσοῦν φτήμην τοῦ σπουδαζομένου μοι ψιθυρίζειν ἐδόκει· καὶ τὰ ὅσα τοῖς ἤχοις τῶν φωνῶν ἦν εὐπρεπῆ ¹², καὶ ὁ νοῦς τοῦτοιοις ¹³ ὡς ἀγγέλοις παρεκάλητο ζωτὴν ἔρα που ¹⁴ τοῦ παιδὸς ἢ θάνατον εὐαγγελιοῦντα ¹⁵ σκοπεῖν. Ὁ γὰρ τοῦ σπουδαζομένου τὴν γνώσιν ¹⁷ ἀπορον ἔχων, καὶ ἀμφιβολία μεριζόμενος, πρὸς πᾶσαν εὐθύμησιν ¹⁸ ἀσάτως διπίπτει, ἕως ἂν σαφὴς δὴλωσις τῆς ἀληθείας λύσῃ τοῦ ἐνδοξαμοῦ τὸ ἀπορον, καὶ δράξῃ (5) κυκλουμένην (6) τῇ ἀφασίᾳ τὴν ἔννοϊαν. Ὡς δὲ ἤκον οὐ πᾶν τοῖς προσώποις φαιδρῶν, μήνυμα σκυθρωπῆς ἀγγελίας τὸ κατηγρῆς αὐτῶν στοχαζόμενος, Οὐ χρεῖαν, ἔλεγον, ἔχετε λόγου· ἢ γὰρ ὄψις διηγέται ¹⁹ συμπτώματι τὴν συμφορὰν, καὶ πρὸ τῆς γλιώτης κέκραγε τὸ πάθος τὸ μέλλον ἀπαγγέλλεσθαι λόγῳ, προφημίσασα τῷ σχήματι. Οὐκ ἀπατηθήσομαι πιθαναῖς ἀπολογίαις, οὐδὲ κατασοφισθήσομαι ῥήμασιν ἐσχεδιασμένοις πρὸς τὸ εὐλογον ²⁰. Ἰσως γὰρ ὑμῖν ²¹ πρὸς ἐμὴν παραμυθίαν κεκάττυται πρόφασις εὐπρεπῆς, κρύψαι θέλουσα τέως εὐσχήμῳ ψεύδει τὸ λυπηρὸν τῆς ἀληθείας. Ἐγὼ δὲ οὐ λόγῳις προσέχω πρὸς τὸ πιθανὸν ἀπατηλῶς σχηματίζεσθαι δυναμένοις, ἐν τῷ προσώπῳ δὲ βλέπω τῆς ψυχῆς τὸ πάθος. Εἰκὼν γὰρ τοῦτο ἐκείνης ²² τρανῶς χαρακτερίζον αὐτῆς τὴν ἐνδομυχοῦσαν διάθεσιν, καὶ οὐ πεφυκὸς ²³ πεπλασμένῳ μορφῇ ἄλλο δεικνύναι ἦθος ἐπὶ τοῦ φανεροῦ ἢ ὅπερ ἐν τῷ βάθει λαμβάνον ἔχει ἐκείνη. Λόγος μὲν γὰρ καὶ τὰ λυπηρὰ τῇ εὐχολίᾳ τῆς προφορᾶς ἀπαγγέλλειν φαιδρῶς, ὅταν ἐθέλοι, δύναται, (7) σχῆμα πα-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹² ἦν εὐπρεπῆ. ¹³ τοῦτοιοις προσεῖχεν. ¹⁴ ποῦ δεest. ¹⁵ εὐαγγελιοῦνται. ¹⁷ σπουδαζομένου τὴν γνώσιν usque ad ἀφασίαν τὴν ἔννοϊαν desunt. ¹⁸ ἐνθύμησιν. ¹⁹ ἢ γὰρ ὄψις ἀπαγγέλλει συμπτώματι τὴν συμφορὰν· δεest συμπτώματι. ²⁰ εἰς πειθῶ. ²¹ A verbis ἰσως γὰρ ὑμῖν usque ad δυναμένοις desunt. ²² ἐκείνης σαφῆς. ²³ A verbis καὶ οὐ πεφυκὸς πεπλασμένῳις usque ad σοφίσασθαι τὸ λυποῦν desunt.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(4) Ἐγὼ δὲ παλμοῖς τὴν καρδίαν ἐβαλλόμεν ἄσφοδρος, etc. Natura sit ut qui expectatione majoris cujuscuque rei pendat anxii, iis cor exsultatio mictet. Hinc illud Homeri:

— πάτασσε δὲ θυμὸς ἐκάστω
Νίχης ἰσμένωρ. —

Et ex illo, Virgilii.

— exsultantiaque haurit
Corda pavor pulsans. —

Hoc ipsum tamen in superstitionem vetustas delira rapuit, ut ex iis palpitationibus tum cordis tum aliarum corporis partium certa futurarum rerum auguria captarent. Exstat hodieque commentarius antiquissimus et nugacissimus, Ptolemæo regi nuncupatus ab auctore ipso Melampode, cujus hic est titulus Περὶ παλμῶν μαντικῆ. In eo de omnibus et singulis palpitationibus quæ quavis in parte corporis contingere possunt, distincte præcipitur et explicatur quid quæque significet. De hac vero cujus est hoc loco mentio, palpitatione cordis, hæc ibi traduntur: Καρδία ἐξ ἀλλετται, ἀγαθὸν δηλοῖ πᾶσιν· ἄλλοις ἰλαρότητα, δούλῳ ἐλευθερίαν, παρθένῳ νύμφειαν, χήρῳ καὶ στρατιωτῇ εὐφρασίαν, ἐμπόρῳ πρᾶξιν· ἄλλοις ἐπιβουλος φίλος δηλοῦται. Hæc est: Cor si exsilierit bonum significat omnibus.

Aliis, hilaritatem, servo libertatem, virgini desidiæ, viduæ et mihi honestum gaudium, mercatori successum in negotiatione. Aliis insidiator amicis significatur. Hæc ibi aliaque permulta ejus generis quæ omnia læpros πολύς. Porro hanc divinandam ex saltibus aut palpitationibus membrorum qui profitebantur artem Salissatores appellati reperuntur. Isidorus Originum lib. viii, cap. 9, Salissatores, inquit, vocati sunt, quia, dum eis membrorum quæcunque partes salierint, aliquid sibi exinde prosperum seu triate significari prædicunt. Has sanctus Augustinus lib. ii De doctrina Christiana cap. 20, inanissimas observationes appellat. His adjunguntur, inquit, millia inanissimarum observationum; si membrum aliquod salierit, etc.

(5) Δράξῃ. Ita necessario correximus, cum in eis esset ἐδράξῃ, barbara vox nullius notionis.

(6) Κυκλουμένην, pro eo est in cod. Reg. κυκλωμένη, a κυκλώ, κυκῶ, quod valet ταράσσω. Res in idem recidit.

(7) Σχῆμα περιθελὸς τοῖς φθόγγῳις, etc. Est hoc πλάστειν τὸν τρόπον, et quod dixit Cicero, mores, vultum, incensum fingere, et versare suam naturam et regere ad tempus; atque huc et illuc torquere et flectere.

πειθεῖς τοῖς φθόγοις οἷον ἂν βούληται, εἶκην ἅνθρωπος ἐταίρας εἰδεγθοῦς κομματικῶ κόσμῳ τὸ φυσικὸν ἐπικαλυπτοῦσης εἶδος τῆ τέχνης, καὶ μεταμορφώσης τὸ ἀληθές ἀπατηλοῖς χρώμασιν.

destinastis, iterum moneo, desistite, frustra eritis. Non enim jam attendo verbis quorum volubilitatem scio ad omnem voluntatem occultandi veri, et plausibilem in speciem adornandæ fallaciæ, prompti esse et facili ministerii, cum in ore ipso vestro ac vultu tacito certa oculis hauriam indicia vestri doloris, argumenta mei. Atqui optimus index, idemque interpret fidelissimus vultus est internum sensuum liquido prodens, et characteribus nobilissimis proscribens, quidquid cæcis intus latebris ægritudinis arcana premitur. Natura quadam præditus simpliciter, nulla suspectus arte consuetudineve mentiendi, ostentare foris aliud nescius quam quod penitus inest, dissimulandi simulandi que juxta in locis. Sermo vero fluiditate ipsa sua omnem ad flexum malitiæ versatilis, tristitia hilariter efferre, vanis que aptare prævanum modos cum libuit potest, ita in personam quamlibet aut deformatur larva, aut ornatu fucatur oratio; deformis ritu meretriculæ quæ cultu ac artificio mangonico faciei vitium occultat, et pro naturali bono, falso 100 florentem impositis non indigenis coloribus cutem ostentat.

Ὁψις δὲ ψυχῆς τὰ πάθη συγκρῦπτειν ὡς ἀνέχεται, κατήγορος δὲ τοῦ ἀδήλου ἀδέκαστος γίνεται, τῷ φανερῷ συμπτώματι λαυθάνουσαν διάθεσιν ἐλέγχουσα, καὶ οὐ δυναμένη βεβιασμένῳ μειδιᾶματι σοφιστᾶσθαι τὸ λυποῦν ὡς οὐδὲ κίτρον δειξάμενος πρόσωπον καὶ ἀνθρώπῳ τῆ καρτερίας συμπεπτωκῶς, ἐκείνο πεφυκῶς ἀποσιδιάζειν ὅτερ ἢ ἐγκύπτουσα θέλη μορφή. Ἡ οὖν ἀπλάστως εἶπατε παρακαλοῦντι τὸν τὸν ἀληθές ἢ ἴστε τοὺς προσώποις εἰρηκέναι τοῦτο ὡς ἐβρην εἰπών. Τί γὰρ βρελὸς πρὸς ἄλλῳ ψυχαγωγῆσαι ψευδεῖ παρηγορίᾳ τὸν λυπούμενον, ὕστερον δὲ μεζιζόνως ἀνάσσει ὅταν φωραθῆ λυπηρὸν ὄν τὸ ἀληθές; Ὅρκους οὖν πολλοὺς, ὡς οὐ τέθηκε, ζῆ δὲ πεπραμένος τιτὶ τῶν ἐν Ἐλουζῆ (8) τῆ πόλει, πιστωσάμενοι, συνεβούλευον μὲν ἀπίεσαι ὁδὸν γὰρ ἔλεγον ἐκεῖ τὴν παιδᾶ. Τὴν δὲ λύπην οὐκ, εἰς ἅπαν εἰ καὶ μετρίως; ἴσαντο. Τί γὰρ, ἐλογιζόμενη, εἰ ζῆ, καὶ μεζιζών τὸ θανάτου καταλείπεται φόδος, δουλεύει δὲ πεπραμένος, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σὺν ἐμοὶ διατρέβειν κεκώλυται; Οὐ ποιεῖ γὰρ καθαρὰν ὁδὸν τὴν ὁδὸν ἢ ἀνάγκη, ταῖς ὁρμαῖς τῆς προαιρέσεως ἐμποδῶν ἰσταμένη, καὶ τὸ ἐλευθέρων τῆς γνώμης ἐπέχουσα ἄλλοτρίῳ θελήματι. φυσικῶς τῆς ψυχῆς βουλομένης ἐναφρονεσθαι τῆ αὐτεξουσιότητι, καὶ ἀδιῶς ἐντροφῆν τοῖς κατὰ γνώμην ὡς ἂν ἐθέλη, οὐδαμῶθεν πρὸς τὸ ἀπραιρέτον βιαζομένη δουλεύειν. Ὅμως ὕστερον ὁδὸς ἐχώρου ἐπὶ τὴν ἐπηγγελμένην πόλιν, μεθ' ἧν ἔδοσαν με δυοῖν ὁδηγῶν, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπαντᾷ τις ἡμῖν νεανίας ζώοις ἀχθοφόροις ἀκολουθῶν. Οὗτος δὲ ἦν ἑωρακῶς ἐν τῇ παρεμβολῇ ἐμῆ, καὶ τὰ κατ' ἐμὲ πεπεισμένος ἀκριβῶς, ὡς πάντως ἐν τῇ Ἐλουζῆ γενόμενος τὰ περὶ τοῦ παιδὸς διαλαλούμενα μαθῶν, ὡς εἶπεν πρὸς τῶν Βαρ-

voto meo potius quam ex veronarrationis. Qualem si mihi forte concinnastis aliquam ad consolationem meam, ac 99 tanquam probabili obtentu honesti mendacii verum vulnus obducere meæ cladis

At facies motum, quicumque est, statumque mentis celare nequaquam sustinet: incorruptissimus iudex arcanorum cordis, ut intervertere indicia aut signa naturalia confundere latentis mœroris, coactoque risu lætitiæ in luctu mentiri nequeat, ne si se obfirmet quidem coneturque maxime. Quemadmodum neque speculum hilarem ac florentem repræsentare illam potest faciem quæ collapsa mœstitia externataque macie illi fuerit objecta; ita rigida adversus omnem gratiam, naturæ simplicitate ut accommodare obsequium desideris obversantis sibi formæ, et quo illi gratificetur aliquid eorum obumbrare, quæ oblata cumque sunt nullo modo possit. Aut igitur sine fuce dicite percontanti mihi quod res est; aut enuntiatum jam id quodcumque est vultu, ut dixi, aspectuque vestro scitote. Nam illud alioqui quid prodest lactare ad tempus dolentem mendaci consolatione, eo doliturum deinde vehementius ubi mox compererit secus longe esse quam erat ei persuasum. Cum igitur multis mihi juramentis vivere filium et 101 servire venditum cuidam apud Eluzam urbem, vix tandem fecissent fidem, addebant nuntio consilium ut eo me conferrem: omnino quippe inventurum illic puerum. Illis non exemerat illi quidem dolorem penitus, sed lenierat tamen aliquantum; illa enim mihi cura exercebat adhuc animum sic secum reputantem. Vivit ille sane, et graviori aliquando defunctus sum mortis ejus metu; at venditus mancipatusque servit miser, nec convictum illi deinceps consuetudinemque mei conditio illi sua ac pensum operis indulgebit. Atque illud incommodam temperabat mœrore gaudium recentis nuntii, occurrensque paternis desiderii recuperandi nati heri

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

²⁶ ψυχῆς συγκρῦπτειν οὐκ ἀνέ. Palat. ²⁷ συμπεπτωκῶς καὶ σκυθρωπότητος ἐμπλεῶν ἐκείνο πεφυ. ²⁸ ἀξιοῦντι μοι τάλῃ. ²⁹ οὐ τέθηκε Θεόδουλος, ζῆ δέ. ³⁰ καὶ ὁ μεζιζών τοῦ. ³¹ τὴν ἰδούνην Palat. ³² ἅνθρωπος φυσικῶς τῆς ψυχῆς βουλομένης, usque ad βιαζομένη δουλεύειν desunt. ³³ ἑωρακῶς καὶ πρότερον ἐν τῇ. ³⁴ μαθῶν ἀκριβῶς. ³⁵ ὡς πάντως ἅπαντα ὡς ἐν τῇ Ἐλουζῆ. ³⁶ καὶ τὰ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(8) Ἐλουζῆ. Stephanus, περὶ πόλεων Ἐλουσα, πόλις τῆς νῦν μὲν Παλαιστίνης τρίτης, πάλαι δ' Ἀρα-

βίας. Elusa civitas nunc quidem Palæstinæ tertiæ, olim vero Arabiæ.

nomen et æva necessitas addictæ sortis spei obstabat, impetu dudum capto prævolanti ad fructum integrum requisiti boni, cujus facultatem tamen in alienæ jure potestatis, non in niææ voluntatis sitam arbitrio viderem: quod durum videri semper humano solet animo nemini satis fidenti; et effectum voti sui securo in dominio libertatis propriæ, non in alienæ indulgentiæ precario, nec certo beneficio repositum habere cupienti, subductuque velut ad fruitionem integram, nullius obnoxiam

102 intercessioni potestatis. Expedivi me tamen et capessivi viam postmodum in designatam civitatem cum duobus, quos iidem mihi dederant, itineris ducibus. Euntibus ergo nobis occurrit adolescens agaso quidam, jumenta sequens onusta. Hic me viderat in castris, fortunamque meam omnem et causam didicerat. Hinc cum apparet eum esset Eluzæ, audiretque famam illic de Theodu'o vulgatam, captum nimirum et mancipatum a Barbaris, nuntiasset illi de me quæ viderat, officiumque tabellarii obtulisse ad me rediturum, quasque mihi redderet boni auctores nuntii ab eo accepisse litteras. Is me igitur ut procul contra venientem ex itinere prospexit, illico blande renidens amico arricu cœpit ad me recta tendere. Me quodque aliqua percussit hominis memoria obiter alias visi; ac nescio quo se modo familiaris insinabat sensibus illa species, quam ut offerri tum primum is oris character et forma faciei videretur. Nec vero ille dubitavit ut factus est propior, tanquam ex sillicia longæ consuetudinis vultu hilari familiariter appellare me: tum sublatam

103 dexteram cum retro flexisset, explicatamque manus extentiæ palmam demississet in posticam declivitatem humeri, summis extraxit digitis litteras ex retro pendente pharetra, easque mihi reddidit, addens ipse viva voce fausta omnia de salute filii, jubensque bono esse animo, neque eum pro mancipio deplorare, irreparabilemque eam existimare jacturam libertatis, quippe eum qui emerit inter Christianos esse divinorum mysteriorum antistitem: a quo puer quoque diceretur, minoribus primorum ordinum mysteriis initiatus, navare jam operam in sibi commisso ædis sacræ curandæ ministerio, adeoque approbare cepisse ut nemo ejus

etatis studio et diligentia lætiores spes profectus ostenderit, majoraque breviori tempore experimenta præbuerit non exiguæ virtutis. Atque ad hoc tam honorificum judicium suos illi commodissimos mores facile omnium conciliasse calentos, et suffragia eblanditos esse. Huic ego tantæ humanitati

A θάρων ἡχμάλωτευμένος, διεσαφήνισέ τε ³⁵ αὐτῷ τὰ περὶ ἐμοῦ, καὶ γράμματα κομισάμενος, ὡς εὐαγγέλια ³⁶ ἐκόμεζεν ἤκων ἐμοὶ παρ' αὐτοῦ. Ἰδὼν δέ με πόρρωθεν μειδιῶν ἤρξατο προσεῖναι· καὶ ὡς δὲ τῇ μνήμῃ οὐκ ἀνιστόρητον ἦδειν οὐδὲ ξενίζοντα πρώτη τοῦτου προσβολῇ χαρακτήρα. Καὶ γενόμενος κατ' ἐμὲ ὡς οὐκ ἀσυμφῆθης φαιδρῷ προσφθέγγεται τῷ προσώπῳ, καὶ τὸν δεξιὰν ἀνατείνας κλίνει ταύτην εἰς τοῦπίσω, καὶ τὸν ταρσὸν ἐπερείσας τῷ ὤμῳ ἐπιστολὴν ἄκροισ ἀνιμάται ἐκ τῆς βελοθήκης τοῖς δακτύλοις, ἀναδίδωσι δὲ μοι, καὶ τὸν υἱὸν εὐαγγελίζεταί ζῶντα, εὐθυμεῖν παραινῶν, καὶ μὴ ὡς ἐπὶ θούλῳ ἀμοιρον ἔχειν ἀγαθῶν τὴν ἐλπίδα· ὅτε γὰρ πριάμενός ἐστι ³⁷ τῶν κατὰ Χριστὸν θεῶν μυστηρίων ἱερέυς· καὶ ὁ παῖς εἶρηται μὲν ³⁸ τελεῖν ἐν

B τῷ ἱερατικῷ τάγματι, τὰς πρώτας τέως τῶν νεοκόρων ³⁹ ὑπηρεσίας πεπιστευμένος· μεγάλας δὲ τῆ σπουδῇ ὅσον οὐδέπω προκοπῆς ὑποφαίνει ἐλπίδας, πολλὴν πείραν ἀρετῆς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δοῦς, καὶ πάντας ψηφίζεσθαι τοῦτο πέπεικε χρηστότητι τρόπων αὐτοῦ πρὸς τοῦτο χειραγωγησάμενος. Ἐγὼ δὲ ἐκείνον μὲν, ὡς ἄπορος καὶ ἀνέστιος, ἡμειψάμην εὐφῆμοις φωναῖς, καὶ πείραν πολλῶν ἐπηγεξάμην ἀγαθῶν, ἐπεὶ μηδὲν εἶχον ὑψί τιμῆσω τῆς καλῆς διακονίας αὐτόν· Θεῷ δὲ τὸ πᾶν τῆς προνοίας ἀντίτιν, καὶ τούτῳ τῆς ἀπροδοκῆτου χαρᾶς τὴν εὐχαριστίαν ἀπεδίδουν δακρύων, ἀρξάμενῳ λύειν ⁴⁰ τὴν ὅσον ἐκ τοῦ εἰκότος ἀμκληριαν συμφορᾶν, καὶ ἀποδιδόναι τὴν ἀρχαίαν εὐκκληρίαν ⁴¹ ἡμῖν. Ὡς ἔτι ἤκων εἰς τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν τὸν ἅγιον νεῖων, ὡς αἰτίον

C τῶν ἀγαθῶν ἐπεζητήσα, καὶ τούτῳ τὴν προσήκουσαν ἀπεπλήρωσα τιμὴν, δάκρυσι καταβρόχνας τοῦδαφους, καὶ θρήνων βοαῖς (9) ἐμπλήσας τὸ τέμενος τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖθεν δὲ ὁδηγηθεὶς ἦλθον ἐπὶ τὸν οἶκον οὗ ἦν καταμένων ὁ παῖς, πολλῶν προλαθόντων, καὶ φθάσαι τὴν ἐμὴν ἀριεὶν σπουδασάντων ἐπ' εὐαγγελίαις χρησταῖς ⁴². Ἐγνώσαν γὰρ ἅπαντες ἐκ τῆς προλαθούσης φήμης ἐμὲ τὸν θρυλλούμενον εἶναι πατέρα τοῦ παρ' αὐτοῖς πεπραμένου, καὶ οὐδέ τις ἦν ὁ μὴ δεικνύς τῷ σχήματι τῆς χαρᾶς τὰ τεκμήρια. Ἐκαστος δὲ ὡς οἰκεῖον ἀπηλπισμένον ἰδὼν ἱακρῷ προσώπῳ τὸ συγχαρτικὸν τοῦ ἤθους ἐπεδείκνυτο σκιρτώντες. Ὡς οὖν πλησίον ἐγγυόμεθα τῆς θύρας, πολλοὶ καλέσαντες αὐτόν, καὶ εἰπόντες ἤκειν· ἐμὲ, D ἄγουσιν ὑπαγετῶμενον ἐμοί.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

³⁵ διεσαφήνισέ τε καὶ αὐτ. ³⁶ εἰληφώς εὐαγγέλια ἤκε κομίζων μοι. ³⁷ φησὶν ἐστι. ³⁸ ἤρχεται μὲν καὶ αὐτός. ³⁹ νεοκόρων Sfort. Pal. ⁴⁰ ἀρξάμενῳ μοι λύειν ἤδη τήν. ⁴¹ εὐετρίαν ἡμῖν. ⁴² εὐαγγελίαις χρησταῖς.

PETRI POUSSINI NOTÆ.

(9) *Θρήνων βοαῖς*. Quid hic luctus in gaudio et gratiarum actione? Nimirum sunt etiam lætitiæ suæ lacrymæ. Eleganter sanctus Hieronymus *Epist. ad Lucinum*, cum præ gaudio fleret: *Magnitudine*

(inquit) *lætitiæ rem mæroris patior, et voces quæcunque inter lacrymas missæ, tametsi alioqui gratulationis potius indices quam mæroris, θρήνων βοαῖς dici possunt.*

iam opportuni nuntii, cum homo inops et extorris sine re ac lare familiari nihil haberem quod repone-
 rem, verbis certe, quæ una **104** copia restabat, gratias prolixè rett', multis præterea cumulatam
 votis quibus homini tam benevolo nihil non optavi gaudiorum. Deo vero ejusque Providentiæ governa-
 tionem tam desperatè rei in tam felicem exitum, acceptam ut par erat retuli, eique gratias inspe-
 ratè gaudii lacrymans persolvi, sicut poteram agnoscens ejus beneficentiam, qui, ut ex verisimili spe-
 rabam, jam cepisset liberare me a calamitate judicio prudentum sententia ac prorsus exitiis, mihi que
 tranquillæ vitæ felicitatem repræsentare pristinam. Ut autem perveni in civitatem primum omnium
 me in ædem sacram contuli ad auctorem honorum Deum, cui laudem debitam exsolvi copiosis lacry-
 mis irrigando pavementum, Deique templum ejulatu implens. Inde ducentes secutus eam in domum
 tendendi, in qua manebat filius multorum jam officiis præcurrentium frequentatam, plurimis magno stu-
 dio occupare contendentibus adventum meum, et primam auferre gratiam felicitis nuntii. Norant enim
 me omnes famæ jam **105** celebris indicio quæ de fortuna filii percrebuerat, esse me illum, de quo
 sæpe audiissent, patrem adolescentis apud se venditi, nullusque erat admodum qui vultu atque
 habitu indicia non proderet gaudii. Imo iis me quisque aspiciebat oculis, quibus necessarios et
 charissimos quosque, post desperationem reditum casu aliquo reversos sui excipiunt: adeo erat nemo
 quin hilaritate vultus et exultatione corporis gratulari se mihi ex animo demonstraret.

Ἄς δὲ ἴδομεν ἀλλήλους, ἐγὼ τε κάκεινος οὐδὲν ἤδο-
 νῆς ἐπεδεικνύμεθα, ὀρθῶν δὲ ἐξήρχομεν ἄμφω.
 δάκρυσιν τὰ πρόσωπα φύραντες, καὶ τοὺς περὶ τὰ
 στέρνα χιτῶνας ὁμοίως. Κάκεινος μὲν προσέτερεγεν
 οὐ μάλ᾽ ἀγνωρίζων· καὶ γὰρ ἤμην ταῖς κόμαις τῆς
 κεφαλῆς καὶ ἐσθῆτι βυβῶν, οὐκ εὐχρῶς γνωρισθῆ-
 ναι δυνάμενος· ὁμοίως τοῖς ἐπαγγελίαις ἂ μᾶλλον ἢ
 τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὡς εἶκοι, πιστεύσας εἶπ᾽ ἂ διαπετά-
 σας τὰς χεῖρας ὡς περιχυθισόμενός μοι ἐκθύμως.
 Ἐγὼ δὲ καὶ πλήθους περὶ αὐτὸν θντος ἐπέγνων τα-
 χέως ἔτι τοὺς χαρακτῆρας τῆς ὄψεως ἔχοντα τοὺς
 αὐτοὺς καὶ τῇ μελέτῃ τῆς μνήμης θντας ἐντετυ-
 κωμένους μοι τραυῶς. Καὶ οὐ κατασχὼν τῆς χαρᾶς
 παρελύθην ἀθρόως τοὺς τόνους τοῦ σώματος, καὶ
 καταπεσὼν ἀγανῆς ἐκείμην χαμαὶ θεθνάσαι τοῖς πολ-
 λοῖς νομισθεῖς. Ἡμην γὰρ καὶ πάλαι τῇ λύπῃ νε-
 κροῦ διαφέρων οὐδὲν παντάπασιν πλὴν τοῦ ὄρθῶν,
 καὶ τοῦ ἀναπνεῖν, ὧν νεκρός. Περιλαβὼν οὖν με καὶ
 περιπτυσσάμενος μόλις ἐκ τῆς λιποθυμίας ἐποίησεν
 ἀνενεγκεῖν, καὶ γνῶναι τίς τε ἤμην καὶ ὅπου ἐτύγ-
 χασον ὧν καὶ τίνα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐθεώρουον. Ἄντι-
 περιλαβὼν οὖν αὐτόν, καὶ ἀνασπασάμενος ταῖς
 εὐταῖς ἡμιθόμην περιπλοκαῖς, χρονίως ἐπιθυμίας
 ἔμπορουμένος ἀπλήστως. Ἐῖτα ἐπὶ λόγους τραπόμε-
 νος· ἀπελογούμην τε καὶ ἐπειθον ὡς αἴτιος αὐτῷ
 πάντων γενόμενος ὧν πεπειράσαι κακῶν, ἐξαγαγῶν
 τῆς πατρίδος καὶ χύραν οἰκεῖν ποιήσας συνεχῶς
 κερθουμένην. Καὶ ἦν ὡς ἔλεγον ἀληθῶς. Ποτὲ γὰρ
 οἰκῶν τὴν θρεψαμένην, καὶ διάγων ἐπὶ τῆς ἐνεγκα-
 μένης· ἐπειράθη τινὲς ἀπεικτοῦ εἰρηνευομένης πάν-
 τοθεν καὶ φόβον τοιαύτης ἐχούσης οὐδαμῶθεν ἐπι-
 βουλῆς. Ἐρρέτωσαν γὰρ οἱ τὰ πεπωμένα δοξάζον-
 τες ἀφικτα, καὶ ἀνάγκην τινὰ πρὸς τὰ εἰμαρμένα
 λέγοντες ἀγειν τοὺς πάσχοντας. Τέλος δὲ διηγῆσα-
 σθαι παρεκάλουν τὰ πάθη τοῦ παρὰ τοῖς βαρβάρους
 καιροῦ. Καὶ γὰρ ἦν οὐκ ἔτι λυπηρὰ ἢ ἐπαγγελία
 παρελθούσης τῆς πειρας· ὡς γὰρ ὑγεία μετὰ νόσον,
 καὶ θεραπεία μετὰ τραύματα εὐφραίνει ἂ καὶ οὐκ
 ἀναψ, οὕτως διήγησις τῶν σκυθρωπῶν μετὰ τὴν ἀπ-

A Ut ergo propius accessimus ad ostium multi qui
 vocarant ipsum, et me adventare docuerant, addu-
 cunt ecce mihi obviam filium; ut autem ad con-
 spectum venimus mutuum indicia lætitiæ neuter
 ostendimus, lamentari vero uterque cepimus vul-
 tum sinumque perfundentes lacrymis; atque ille
 quidem procurrit ad me, neque ei nullus agnoscendi
 mei labor fuit; quod coma mihi præter solitum,
 item ac vestis sordida consuetam mei speciem re-
 quirentibus oculis non offerrent, tandem ille potius
 indicia affirmantium quam oculorum judicio. **106**
 ut videbatur, persuasus manus expandit quorum
 me amplexu valide stringeret. Mihi vero nulla
 mora fuit agnoscendi filii turbæ licet admisti plu-
 rinorum. Characteres quippe iidem adhuc, et
 B lineamenta notæ faciei errare non sinebant aut
 dubitare me, cum præsertim ea species quæ mihi
 ex ejus aspectu olim suavissimo restabat imis infixa
 sensibus, per omne tempus absentia impressa alti-
 us assiduis desideriiis; et ipsa sedulitate recor-
 dandi velut elimata exstaret illustrior. Tum ego
 impar gaudio resolutis artubus oppressus concidi,
 jacebamque sine voce et sensu multorum judicio
 mortuus: ad eam enim me speciem dudum antea
 dolor extenuaverat cum per omne tempus cladis
 meæ motu duntaxat usuque oculorum et alterna-
 tione spiritus a cadavere differrem. At ille circum-
 prehensans et circum amplexans vix me tandem ex
 illo casu recreavit ad meque revocavit, ut jam quis
 et ubi essem quinque oculis cernerem præsens,
 C intelligerem. Quod ubi sensi, vicissim illum ap-
 prehensans vicissimque salutans paribus amplexi-
 bus arripui, arctèque illum, **107** ut ille me, vi-
 cissim strinxi; longum desiderium, facta fruenti
 copia, intemperanter explens. Inde ad loquendum
 versus excusabam, fatebarque et agnoscebam ultro
 causam exstitisse me malorum quæ perpassus esset
 omnium: propterea quod illum eduxissem patria,
 in eaque coegissem habitare regione quam infestam

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁰⁴ ὀρθῶν δὲ. ¹⁰⁵ ἀπαγγελίαις μᾶλλον. ¹⁰⁶ ἦν διαπετ. ¹⁰⁷ εὐφραίνει τε.

latrocinis et incursonibus non ignorarem. Neque A αλλαγὴν ἔδωκ' ἔχει πολλήν, καὶ τάχα τοσαύτην ἄστυν
hæc officiosius a me dicebantur quam verius : εἶχεν δούνην ἢ πεῖρα.

quando enim si in qua natus erat et educatus terra atque urbe eam incoleret quidquam esset hostilo
ac calamitosum expertus, in regione certa pace composita, et a metu longe omni bellici tumultus
insidiarumque remotissima. Valeant enim qui humanorum casuum divinam esse quamdam et inclu-
tabilem fatalitatem docent; tridique fatis ac perurgeri miseros necessitate ad decretam sibi
pestem quidquid contra moliantur. Denique rogabam ut narraret mihi ordine quæcumque esset pas-
sus eo tempore quo fuit in potestate Barbarorum. Quorum enim experientia tristis fuerit non eorum-
dem amaram item fore 108 recordationem : imo quam non molesta, sed e contrario grata est vale-
tudo post morbum et curatio post vulnera, tam esse jucundam hominibus solere, cum ex iis emer-
serint, periculorum cladumque narrationem jam securam, ut non erret forsitan qui dicat tantum in
commemoranda calamitate jam præterita inesse voluptatis, quantum habuit dolorem ejusdem adhuc
presentis experientia.

NARRATIO VII.

Tum ille gravi attracto ex imo suspirio eortis-
que lacrymis. Ecquis fructus, inquit, o Pater, in
recordatione incommodorum? ejus enim qui mo-
lestia defunctus est, reficere, atque exulcerare
vulnera memoria consuevit. Itaque si aures quidem
mulcet, et suavitate capit animum auditoris otiosi
malorum alienorum explicata narratio, magno id
stat auctori, qui miser omni revocanda menteque
ac memoria regustanda quæcumque est expertus
alias, ægritudine infeliciter officiosus ærumna sua
voluptatem alteri conficit. Nihil fere ipse interim
minus patiens tunc sollicitata conscientia, quam
prius tolerata experientia mali, dum præteritos
dolores cogitatione repræsentat, 109 admoveat
retractos, ac veluti nondum percurati vulneris ne-
quaquam duro satis obductam callo cicatricem
tractatione lædit. Verum quoniam te video nun-
quam acquieturum donec didiceris quæ requiris,
quod ex mirabili salutis meæ ratione causam te
speres habiturum divinæ prædicandæ gloriæ; quippe
hac religione præditus, ut ex vulgaribus quibusque
quæ contingunt tibi, bonis occasionein captare
soles Mei laudandi, fac durum et virilem animum
adventas narranti mihi, ne si ad mentionem cala-
mitatum mearum paterna tibi sollicitata commo-
laque viscera tenere questus, et lamenta nequive-
rint in me quoque propagatus dolor tuus frangat
in querelas vocem meam, aut etiam si tam con-
stans fuero, ut cursum tenere dicendi te lamentante

B

ΔΙΗΓΗΜΑ Ζ'.

Καὶ αὐτὸς στενάξας βύθιον καὶ βαρὺ, ἐμπλήσας
τε τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρῦων, Τί κέρδος, ἔφη, Πάτερ,
τῆς τῶν ἀνιάρων ὑπομνήσεως; ἐπιξάινειν γὰρ ἢ
μνήμη τοῦ παθόντος εἰσθεῖν τὰ ἔλκη. Κἄν γάρ τῷ
ἀκούοντος ἡ ἀπαγγελία διὰ τὸ φιλόμυθον θέλγει τὰ
ᾧτα, τέρψιν ἄλλως ποιῶσα¹⁰⁷ τοῖς ἀλλοτρίοις πά-
θεσιν (10), ὅμως τὸν πεπειραμένον¹⁰⁸, οὐκ ἀφίησιν
δούνην ἐλευθέρον πρὸς τὸ παρελθὸν πάθος μικροῦ
δεῖν ὁμοίως κινῶσα τὸ συμπαθές, καὶ ὡσπερ οὐλήν
οὕτω καλῶς θεραπευθέντος δδυνῶσα τῇ ἐπαφῇ. 'Ἄλλ'
ἐπειδὴ σε οὐκ ἀφιζόμενον οἶδα τῆς ὀχλήσεως; ἔως ἂν
μάθῃς ἃ ποθεῖς (ὑπόθεσιν γὰρ δοξολογίας¹⁰⁹ τὸ πα-
ράδοξον ἔχειν ζητεῖς τῆς ἐμῆς σωτηρίας, καὶ ἐπὶ
ταῖς τυχούσαις εὐεργεσίαις ὑμνεῖν τὸν Θεὸν εἰλωθῶς,
ἀκουσον ἀνδρείφῃ φρονήματι, μὴ πρὸς τὰ δεινὰ δέ (11)
τῶν συμπεσόντων ἀτυχημάτων πατρικοῖς σπλάγ-
χοις συμπαθῶς ποτινώμενος, καὶ με κατακλίστης
πρὸς οἰμωγὰς; ὀλολυγοῖς¹¹⁰, ἢ θρήνον ἐμπαδισόμενον
εἰς τὴν προφορὰν τοῦ λόγου ἐξαρτήσης, ὡς ὑπὸ φόβου
τοῦ κλαυθμοῦ κρυπτομένης¹¹¹ μοι τῆς φωνῆς.
Τὰ μὲν οὖν πολλὰ πάντως ὑμῖν ὁ τοῦ Μαγάρου
μετὰ τὴν φυγὴν ἐπήγγειλεν οἰκίτης· καὶ ἐπανα-
λαμβάνειν ἐκεῖνα τῷ λόγῳ παρέλκον ἅμα καὶ φορτι-
κὸν ἰσως ἀκοῇ¹¹² ὀρεγομένη τῶν ἀναγκαίων, ναυτώσῃ
δὲ πολλάκις ἐπὶ τοῖς παλλιγομένοις¹¹³ (12) διὰ τὸ
προσκορὲς καὶ ἀδόλοχον. "Α δὲ μετὰ τὴν ἐκεῖνου
συνέθη φυγὴν ἀναγκαῖον, ἐπειδὴ τοῦτο ἐπιτάσσεις,
εἰπεῖν. Δέδοκτο τοῖς Βαρβάροις (ὡς εἶπεν· πάντως
D γὰρ εἶπεν ἐκεῖνος) ἡ ἡμετέρα σφαγή, καὶ τὰ πρὸς

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁰⁷ ἐμποιῶσα τοῖς. ¹⁰⁸ A verbis ὅμως τὸν πεπειραμένον οὐκ ἵσκει ad δδυνῶσα τῇ ἐπαφῇ desunt.
¹⁰⁹ δοξολογίας. ¹¹⁰ καὶ λυγμοῖς θρήνον τὸν λόγον συγγής ὀλολυγοῖς θρήνον ἐμπο. Palat. ¹¹¹ ἐξάρθροις ὡς
εἰκὸς φθέγγοις Palat. ¹¹² κρυπτομένης. Palat. καὶ οὐκ ἔόντος κλαυθμοῦ ἃ βούλεται τις ἐλευθέρῃ δι-
ηγείσθαι τῇ γλώττῃ. ¹¹³ A verbis ἰσως ἀκοῇ ὀρεγομένη usque ad προσκορὲς καὶ ἀδόλοχον desunt. ¹¹⁴ πάλαι
λεγομένοις Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(10) Τέρψιν ἄλλως ποιῶσα τοῖς ἀλλοτρίοις
πάθεσιν. Nullus dubito quin hic legendum sit,
ἄλλω vel ἄλλοις.

(11) Δεινὰ δέ. Leve est et tamen monendum,
legendum δὲ, ἀπὸ τοῦ, δέ. Locus qui mox sequitur
depravatissimus erat in libris. Ego divinavi, ut
potui. Et ne cui conjecturæ meliori emendatio
mea fraudi sit, ipsos illos ut jacebant in ms. ap-
ices hic bona fide repræsentabo : Καὶ με κατακλίστης
πρὸς οἰμωγὰς ὀλολυγοῖς; θρήνον, ἐμπαδισόμενον εἰς

τὴν προφορὰν τοῦ λόγου, ἐξάρθροις, ὡς εἰκὸς, φθέγγοις
τοῦ κλαυθμοῦ κρυπτομένης μοι τῆς φωνῆς. Quæ
non dubito quin aliter emendari possint atque
ego feci. Sed statuendum sibi aliquid et sensus
elicendus. Illud ἐξάρθροις, si mutetur in ἐξάρ-
θροις, propius opinor absit a vestigiis veræ scri-
pturæ : est enim ἐξάρθρος fractus, debilitatus, et
ut cum Plauto dicam deartutus.

(12) Παλλιγομένοις. Restituimus ex e. R.
In altero erat, πάλαι λεγομένοις.

την Ουσίαν ἀφ' ἐσπέρας ἦν ἅπαντα εὐτερπῆ· βω-
 μός⁸², μάχαιρα, σπονδῆ, φιάλη, λίβανος⁸³, καὶ ὄρ-
 θρου βαθέος (13) ὠμολογημένως ἦν, εἰ μὴ Θεὸς ἔμελλε
 κωλύειν, ὃν ἐκώλυσε θάνατος. Ὡς δὲ ἐκεῖνος οὐ κρύ-
 φος ἐμὲ τὴν φυγὴν ἀπέδρα, καὶ τῷ διαστήματι
 λοιπὸν τῆς ὁδοῦ, καὶ τῷ ἀπόρῳ τῆς διώξεως ἦν πρὸς
 τὴν κατάληψιν ἀμφίβολος (14). — Οὐ μόνον γὰρ
 ὁ χρόνος ἀφ' ἐσπέρας ἕως εἰς ἄρθρον τῷ φεύ-
 γοντι ἰκανὴ διαορία⁸⁷, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὁδοπορίας
 ἀδύλον ἐποίησε τὸν τρόπον τῆς διώξεως ἀμήχανον.
 Τίς γὰρ οὕτως δαινὺς ἰχθυεὺς καὶ στοχαστὴς τῶν
 ἀδύλων ἐπιτευκτικὸς, ὡς ἰσχυρῶς ἐν τοσοῦτῳ
 πλάτει τῆς ἐρημίας, σημεῖον πορείας εὐρίσκων οὐ-
 δέν; Πᾶσα γὰρ ἐστὶ τραχεῖα καὶ χαρδρῶδης οὐ
 δεικνύουσα ἰχνος ὅπου ἐδέξατο. — ἐγὼ⁸⁸ πρηνὴς ἐκεί-
 μῃν χαμαὶ τὸ πρόσωπον ἐρείσας κάτω, καὶ τὸν νοῦν
 τῷ περὶ τῆς θλίψεως⁸⁹ ἀνακουφίσας ἄνω, καὶ ταῦτα
 ἔλεγον ἐν τῷ κρυπτῷ τῷ Θεῷ ὅλον ἔχων εἰς τὴν
 προσευχὴν οὐδαμοῦ⁹⁰ περιστώμενον τὸν λογισμὸν,
 ὡς προκειμένου θανάτου. — ἀδείας μὲν γὰρ οὕσης
 διαχεῖται ἐν τοῖς μὴ νήφουσιν οὗτος, ἐμπορείας, ναυ-
 τιλλίας, οἰκοδομίας, φυτείας, μνηστείας, γάμους,
 παιδοποιίας, στρατείας, πορισμοὺς, δίκας, δικαστή-
 ρια, βήματα, θρόνους, κήρυκας, ἀρχοντας, ἐχθρῶν
 ἀμύνας, φίλων συντυχίας καὶ συνδιαιτήσεις, δημαρ-
 χίας, ἡγεμονίας, οἰκονομίας φανταζόμενος, καὶ αὐτὴν
 τὴν βασιλικὴν ἀξίαν. Ὅταν δὲ μέντοι περίστασις
 αὐτὸν (15) συναγάγῃ τῷ φόβῳ τοῦ κινδύνου, συσταί-
 λασα αὐτὸν ἀπ' ἐκείνων ἐφ' ἃ διαχεῖσθαι ἀδείης ὡν
 καὶ ἐλεύθερος εἴωθεν, ὅλος γίνεται τοῦ λυποῦντος,
 καὶ Θεὸν ἀντιβολῶν ἰκετεύει τὸν μόνον τῶν ἀμηχά-
 νων τὴν λύσιν νεύματος ἐργαζόμενον εὐκόλῳ ῥιπῇ. —
 Δέσποτα, λέγων, πάσης φαινομένης καὶ νοουμένης
 κτίσεως δημιουργῆ⁹¹ καὶ τῶν δημιουργημάτων ἔχων⁹²
 ἐν χειρὶ τῆ σῆ τὰς καρδίας, καὶ τρίπων εἰς οἶκτον τὸ
 ἄγριατον τῆς ἀλόγου ὀργῆς⁹³, ὅταν ἐθέλῃς εὐλόγῳ
 κρίσει σώζειν τοὺς ψήφῳ τῆς ἐξουσίας προδιδομένους
 θανάτῳ· ὁ θυμὸς ὀργῶν ἀγρίων πραῦνας σφραδ-
 ζοντας πρὸς βορᾶν ἀνθρώπων σωμάτων· ὁ πῦρὸς
 ἀναχατίζου⁹⁴· χρομένην ῥιπῆν, καὶ νεύματι φίλῳ⁹⁵
 νάρκην ἐνθεῖς ἀμαρτωλοῦ φλογί, καὶ φυλάξας τοὺς
 ἀπώλειαν κατακρίθοντας ἀπαθείς, καὶ τρίχα καὶ⁹⁶
 χρώτα δειξάς δυνατώτερα πῦρὸς, ἀπορόρητῳ καὶ
 παραδόξῳ δυνάμει.

lans, ipsamque adeo imperatoriam dignitatem. At cum **112** eum in angustiis, imminens justa undi-
 que formidine circumscederit periculum, tum ille malo coactus sese in se recipit, ab iisque revocat

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

⁸² ὁ βωμός. ⁸³ λιβανωτὸς καὶ ὄρ. ⁸⁷ διορία. ⁸⁸ ἐδέξατο. ἐπεὶ ταῦτα οὕτως εἶχεν, ἐγὼ πρην. ⁸⁹ τῷ
 στενῷ τῆς θλίψεως· ἄνω κουφίσας. καὶ ταῦτα. ⁹⁰ ὅτε μηδενός με καθέλειν τῶν βιωτικῶν δυναμένου, καὶ
 περιπέξην εἰς οὐδὲν χρησιμὸν διὰ τὸ τῆς ἀνάγκης δεῖν. ἀλλὰ νήφειν μᾶλλον καὶ ἐργηγορῆσαι παρασκευάζου-
 τος, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος ἐκκρέμασθαι cetera desunt usque ad ἐργαζόμενον εὐκόλῳ ῥιπῇ. ⁹¹ κτί-
 σεως· μόνη δημιουργῆ. ⁹² ἔχεις ἐν χειρὶ. Palat. ⁹³ ἀλόγου ὀργῆς, ὅταν. ⁹⁴ πῦρὸς δυνάμειν ἀμαρτωλῶς
 χρομ. ⁹⁵ φίλῳ μόνῳ νάρκη ἐνθεῖς. Sfort. et Palat. ⁹⁶ καὶ τρίχα τούτων, καὶ χρώτα.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(13) Καὶ ὄρθρου βαθέος, etc. Commodius forte
 legeretur, καὶ ὄρθρου θνητέον ὠμολογημένως ἦν,
 aut certe si nihil hic mutamus, infra scribendum
 est verbum θάνατος in nominandi casu, cum in
 accusativo esset in libro; refertur enim ad ὠμολο-

λογημένος· ὃν ἐκώλυσε, forte ὡς καὶ ἐκώλυσε.

(14) Ἀμφίβολος. Rescribendum sine dubio
 ἀναμφίβολος.

(15) Συσταίλασα αὐτόν. Eodem redit quod
 habet c. T. συστείλας ἐαυτόν.

et colligit, in quæ per securitatem solutis se habentis solebat effundere liberrime : totus est in doloris sui causa, Deumque infimis appellat precibus qui desperatissimas quasque difficultates explicat nictu ac nutu facili solus omnipotens. Ad hunc ego tum igitur verti me, Domine, inquam, mundi totius aspectabilis et intelligibilis conditor, qui creaturarum tuarum in tua manu corda tenes, et vertis in misericordiam sævam ferociam impotentis iræ, quoties tibi libuerit justo iudicio tuo emendare temerarias sententias tyrannorum ; servareque innocentes quos præcepit calculus impotentis libidinis morti addixerat. O qui crudelitatem belluarum mitigas ferociam ad lanienam humanorum corporum anhelantem. Qui flammæ reflectis quamvis admissum impetum, et nutu benevolo torporeni injicis ardori vigentissimorum ignium ; sicque protegis incendio ⁹⁸ damnatos inopinata tua atque **113** ineffabili potentia ut cutis et capilli tenerorum corporum valentiora fuerint adjuvante te flagrantissimis æstibus fornacis.

Serva me nullam alibi quam in te repositam habentem spem auxilii ; me tantum non necatum, definito jam hostium de mea pernicie iudicio : imo me, quomodo humanitus æstimantur res, jam mortuum. Ne sinas de meo sanguine libationes fieri dæmonibus ; ne, quæso, ne nidore carnis mearum delectentur maligni spiritus. Astro me facere decreverunt libidinis vitio cognominari. Ne castum in hanc diem virgineumque corpus victima fiat dæmoni ab obscenitate nominato ; sed ferum et sanguinariium violentorum pectus ad mansuetudinis et placibilitatis sensum aliquem immuta, qui accensam iram Medorum regis Assueri adversus Estherem in benevolentiam immutasti, crudelis animi rigorem ad officiosissimam misericordiam emolliens ⁹⁹. Serva animam tuis dudum obsequiis sua sponte addictam ; redde parenti grandævno eique spero **114** tuo rudem adhuc et docili ætate filium religiosus ejus monitis, quantum sperari potest ex proposito quo sectam hanc arripuit, in tui cultus disciplina profecturum. Non enim hoc quod jam profiteor tuæ potentia præconium extorsit, nunc demum metus atque extudit insueto hactenus te appellare mihi, ut quod tibi polliceor de me in futurum negotiatio videri quædam et pretium possit pro salute nunc paciscenda mea. Occupaverat hanc necessitatem oblatis ultro alacritas officii, nec mea in articulo periculi sero nunc incipit religio ; ostende rebus ipsis velociorem fidem esse quam pedem, et spem tui auxilii quavis fuga tutiorem. Evasit mortem conceptivus meus, idem ad hoc matutinum sacrificium altera victima designatus, et salutem expedivit fuga. Ego mansi quidquid tibi videretur sustinere certus ; et ecce una hic retentus auxilii tui fiducia sum in manibus ho-

⁹⁸ Dan. iii, 20 seqq. ⁹⁹ Esther xv, passim.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁹⁸ θύειν ἠντρέπησαν πρῶτῶν λαγγελας. ⁹⁹ ἐδ σῶμα] τὸ τέως Palat. ⁹⁹ καὶ στρέψας θυμόν. ⁹⁹ υἱὸν ἀμαθῆ κακῶν, καὶ θεοσεβεῖν ὄσον. ⁹⁹ εἰμι τῶν ἐχθρῶν τῆ σῆ. ⁹⁹ ἐκεῖνος τοῖς ἑαυτοῦ ποσίν. ⁹⁹ ἐλπιδος ἢ θεία προσδοκία πρὸς τὸ σῶζειν ἀσθεν. ⁹⁹ καὶ σέσωθω. ⁹⁹ ἦδη καταλ. ⁹⁹ ἐδ φῶς τῆς ἡμέρας λοιπόν. σῶσόν με σοφία τῆ σῆ ὃ τὸ φῶς τοῖς ζῶσιν πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τῶν σῶν χαριζόμενος in cod. Sfort. et Palat. ⁹⁹ φῶρον προκύπτοντα Sfort. et Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(16) Ἄστρω με θύειν ἠντρέπησαν ἐπωνύμω λαγγελας πάθει. Nam et Ἀφροδίτη Græcorum, et Venus Latinorum, et stellam ac deam ejus nominis, et simul etiam libidinem significat. Est autem astrum matutinum, sive Lucifer et Φωσφόρος, eadem stella una e septem errantibus quæ commu-

Σῶσον τὸν οὐδαμῶθεν ἐχοντα βοηθείας ἐλπίδα, τὸν ὄσον οὐδέπω τῆ τῶν ἐχθρῶν κρίσει τοῦ ζῆν ἀφηρημένον, τὸν ἐκ τοῦ εἰκότος ἦδη νεκρὸν· μὴ δὴς δαίμοσι σπονδὴν γενέσθαι τὸ ἐμὴν αἷμα, μηδὲ κνίσσῃ τῶν ἐμῶν σαρκῶν εὐφρανθείησαν πνεύματα ποτηρά. Ἄστρω με θύειν ἠντρέπησαν ἐπωνύμω λαγγελας ⁹⁹ πάθει (16). Μὴ γενέσθω τὸ σῶμα, ἕως ⁹⁹ εἰς τὴν σήμερον ἀγῶν, δαίμονος ἀκολασίας ἐπωνύμου θυμα καὶ ἱερεῖον· ἀλλὰ μεταβαλε τὴν θηριώδη καρδίαν τῶν ἀνημέρων πρὸς τὸ ἐπιεικὲς καὶ ἡμερον, ὁ μεταβαλῶν ἐπὶ Ἐσθῆρ φλεγμαίνουσαν ὄργην Ἀσσοῦρηρου βασιλέως Μηδελας, καὶ τρέψας ⁹⁹ θυμόν ἀπηνή εἰς ἔλεον συμπαθῆ. Σῶσον ψυχὴν δουλεύειν σοι προθεμένην· ἀπόδος πατρὶ πρεσβύτη καὶ θεράποντι σὺ υἱὸν ἀδαῆ ⁹⁹ καὶ θεοσεβεῖν ὄσον εἰς πρόθεσιν μέλλοντα. Οὐ γὰρ φόβω κινδύνου νῦν τῆς ἐμολογίας ἀρχομαι ταύτης, ἵνα τῆς σωτηρίας ἀμοιβὴ νομισθῆ ἢ ὑπόσχεσις· προέλασον γὰρ ἐξουσίᾳ λογισμοῦ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀγωνίας. Δείξον πίστιν εἰς σωτηρίαν ὀξύτεραν ποδῶν, καὶ ἐλπίδα τὴν σὴν, φυγῆς ἀσφαλτεράν. Ἀπέδρα τὸν θάνατον ὃ σὺν ἐμοὶ ἱερουργεῖσθαι μέλλων πρῶτ, καὶ φυγῆ τὴν σωτηρίαν πεπόρισται· ἐγὼ δὲ μεμένηκα τό σοι δοκοῦν περιμένων, καὶ ἐν χερσίν εἰμι τῶν σῶν ἐχθρῶν ⁹⁹ τῆ σῆ βοηθεῖα πεποθῶς. Ἐκεῖνος τοῖς ποσίν ⁹⁹, ἐγὼ τῆ σῆ δύναμι πεπίστευκα· μὴ γενέσθω τῆς σωματικῆς ἐλπίδος προσδοκία ⁹⁹ ἀσθενεστέρα. Σέσωσται τῷ σκότει πρὸς φυγὴν ἀποχρησάμενος ἐκεῖνος, καὶ σέσωσται ⁹⁹ καλῶς· ἰδοῦ ⁹⁹ κατέλαβεν ἐμὲ τὸ φῶς ⁹⁹ τοῖς ζῶσιν πρὸς ἐργασίαν τῶν σῶν ἐντολῶν χαριζόμενον. Οὕτως με προσυχόμενον μετὰ δακρῶν πικρῶν ἐφθασεν ἄπικρον ὁ ὄρθρος· καὶ ἀνακύψας εἶδον ἄρτι τοῦ ὀρίζοντος τὸν ἑσπέρων προσκύπτοντα ⁹⁹. Ἀναστὰς οὖν ἀπὸ τῆς πτώσεώς μου ἐκάθησα τὰς χεῖρας περιπλέξας τοῖς γόνασι, καὶ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τούτων κατακλίνας, τοὺς

niter Venus dicitur. Cicero lib. ii De natura deorum, sect. 54 : Infima est quinque errantium, terræque proxima stella Veneris, quæ Φωσφόρος Græcæ, Lucifer Latine dicitur, cum ategreditur solem ; cum subsequitur autem, Ἐσπερος, etc. Eadem docet Plinius, lib. ii, cap. 8.

καλοῦς ἐπλήρουν θαυράτων. Καὶ πάλιν ἐβόων τῇ καρδίᾳ πρὸς τὸν δυνάμενον ἐξεῖς θῆσαι με συντόνω τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος, Θαυμάστωσον, λέγων, μετ' ἐμοῦ τὸ εἶδος σου, Δέσποτα, ὁ ζωῆς ἔχων καὶ θανάτου ἐξουσίαν⁷⁸, ὡς ἐθαυμάστωσας μετὰ τῶν ἐν ἀνάγκῃ καταστάντων⁷⁹ ἁγίων, καὶ ρυθέντων ἐκ πάσης θλίψεως, ὅπως ἔχομεν ἡμεῖς παρρησίαν ἐπικαλεῖσθαι σε καὶ θαρρῆειν⁸⁰ ὅτι βουθησόμεθα ἐν οἷς ἂν ὦμεν κακοῖς, ἐν ἐκείνοις⁸¹ ἔχοντες ὑπογραμμὸν βοηθείας τῆς σῆς. Σὺ τὸν Ἰσαὰκ παρ' αὐτῷ κείμενον τῷ βωμῷ ἐβόυσω σφαγῆς· καὶ μέλλοντα βαπτίζειν τὸ ξίφος τὸν πατέρα περιέσπασας ἔχω φωστῆς. Σὺ τὸν Ἰωσήφ ἐξέλιω φωνῆς ἀδελφικῆς δεξιᾶς, καὶ πάλιν ἐπιβουλεύθῃς δεισῶν ἀδίκων ἐβόουσι καὶ φυλακῆς, καὶ μετὰ μακρὸν πένθος ἀπέθωκας βασιλεύοντα τῷ πατρί. Σὺ τὸν τοῦτου πατέρα Ἰακώβ ὀμνίας ἐβόυσω ἀνάγκης, φόβου τοῦ πατρὸς⁸² ἐλευθερώσας, καὶ μανίας τοῦ ὀμοθύμου Ἡσαῦ⁸³ σώσας παρὰ τῷ Λαβὴν εἰς τὴν μέσην τῶν ποταμῶν, ἐν ἣ καὶ Μωσῆν ἐφύλαξας τὴν Αἰγυπτίων φεύγοντα τυραννίδα (17). Σὺ δύο νεκροῦς παῖδας ἀπὸ κλίνης ἀναστήσας τῇ προφητικῇ προσευχῇ ζῶντας παρέστῃσας χήρας μητράσιν. Αὐτὸς εἶ, Δέσποτα, ἀναλλοίωτός τε τῇ αὐτῇ δυνάμει⁸⁴ ἐργαζόμενος τὰ παράδοξα τότε καὶ νῦν⁸⁵. Ἀπόδος καμὲ πατρὶ ἐλπίζοντι⁸⁶ τὸ σὸν εἶδος, Δυνάστα, καὶ λύσον πένθος ἀπαρηγόρητον βοηθεῖα τῇ σῇ, καὶ δὸς τοῖς οὐκ εἶδῶσι σου τὸ ὄνομα θαυμάζειν τὸ κράτος τῆς σῆς ἰσχύος, πολυύμηγε Βασιλεῦ πάσης δυνάμεως!

tasti; ac tandem, longo luctu confecto nihilque jam minus speranti regnaem patri reddidisti⁸³. Quem ipsam patrem hujus Jacobum simili ex necessitate eripuisti, eo, quod a patre merito timebat, eum malo liberans, et a furore crudelis Esau perductum in Mesopotamiam apud Labanum servans⁸⁴; qua ipsa in Mesopotamia Mosem quoque Ægyptiorum tyrannidem fugientem illatum præcærvasti⁸⁵. Tu duos pueros mortuus ex lectulo excitatos in amissam vitam prophetis orationibus vivos reddidisti viduis matribus⁸⁶. Idem nunc es, Domine, permanesque immutatus eadem hodie quoque præditus potentia qua illa tunc prodigia perpetrasti. Redde me quoque patri speranti¹¹⁷ tuam misericordiam, o princeps, et solve luctum inconsolabilem auxilio tuo; et da nescientibus nomen tuum unde admirari vim queant invicti roboris tui, o nunquam satis laudate Rex omnis potestatis.

⁷⁸ Psal. xvi. 29. ⁷⁹ Gen. xxi. 9 seq. ⁸⁰ Gen. xxxvii, 26 seq. ⁸¹ Gen. xlvii, 29 seq. ⁸² Gen. xxvi, 43. ⁸³ Exod. ii, 2 seq. ⁸⁴ III Reg. xvii, 22; IV Reg. iv, 34.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALIANTIATIS.

⁷⁸ μόνως ἐξουσίαν. ⁷⁹ πάλαι καταστάν. ἁγίων καὶ ρυθέντων Vat. ⁸⁰ καὶ θαρσεῖν ἔτι. ⁸¹ ἐκείνους ἔχοντες. ⁸² φόβου τοῦ ἀδελφοῦ τῶν φόνων ἐλευθερώσας Vatic. ⁸³ Ἡσαῦ ὑπ' ἀδελφοῦ φθονοῦμενον. ⁸⁴ ἀναλλοίωτε δυνάμει ⁸⁵ τότε καὶ αὐτὸς ἐπάκουσον κάμου νῦν. ⁸⁶ πατρὶ ζῶντι τὸν σὲ τὸν ὕψιστον καταφυγῆν ποιησάμενον, καὶ λύσον πένθος παρακλήσεως ἰσχυρότερον βοηθεία τῇ σῇ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(17) Εἰς τὴν μέσην τῶν ποταμῶν ἐν ἣ καὶ Μωσῆν ἐφύλαξας τὴν Αἰγυπτίων φεύγοντα τυραννίδα. Ita etiam legit vetus interpres, et habent codd. ut dubium non sit quin hoc ita sit scriptum a Nilo. Atqui ex Scriptura certum est Mosem ab Ægypto profugum inbratum esse in terra Madian (Exod. ii, 15). Fuit hæc terra Madian, ut quidam aiunt, in Arabia Deserta. Alii in Felici collocant. Divus Hieronymus in *Locis Hebr.* geminas agnoscit. Quarum alteram, in quam nimirum Moses fugit, divus Basilius Æthiopiani appellavit; alludens ad uxorem Mosis Madianitidem, quæ tamen Æthiopiassa dicta reperitur. Sed nemo, quod quidem sciam, terram Madian Mesopotamiam appellavit. Multo minus eandem esse putavit cum Mesopotamia Syriæ, in qua Jacobi sacer Laban

stium tuorum. Ille in pelibus, ego in tua potentia spem posui. Ne sit rei divinæ expectatio minus ad salutem efficax quam rei corporæ fiducia. Servatus ille est qui tenebris ad fugam est usus et bene servatus est. **115** Ecce jam me lux opprimit quam ut viventibus ad tuorum mandatorum executionem indulges. Sic me orantem non sine amaris lacrymis insomnem adhuc occupavit mane, et suspiciens videntium primum prodeuntem supra horizonta Luciferum. Surgens igitur a prostratione mea assedi pectinatim commissis manibus amplexans genua, faciemque in ea reclinans. Sicque reclinatus sinus optebam lacrymis, rursusque corde ad eum clamabam qui contenta fortitudine spiritus ex tali tempore me poterat eripere. Mirifica mecum, inquit, misericordiam tuam, Domine⁸⁰, qui vitæ habes et mortis potestatem, quemadmodum mirificasti cum sanctis qui in necessitate constituti per te liberati sunt ex omni angustia, ut habeamus nos fiduciam invocandi te et pollicendi nobis fore ut ope tua liberemur ab iis, in quibus versamur, malis, exemplum in illis habentes sedulitatis in adiuvando tuæ. Tu Isaacum **116** aræ jam impositum eade prohibuisti, et paterni gladii mox in nati jugulo tingendi captum jam ad vulnus impetum sono vocis tuæ reflexisti⁸¹. Tu idem Josephum e parricidarum fratrum sanguinariis manibus eruisti⁸²: et rursus insidiis adulteræ circumventum, ex vinculis et carcere quem non meruerat innocentem exci-

habuit (Gen. xxviii, 6). Humanitas hic igitur huic nostro contigit, ut memoria laboretur. Quid enim dicamus aliud? Nisi forte allegoricum isthic quemdam et mysticum loquendi modum agnoscerimus: qualem videre est apud Basilium, *Epistola ad Chilonem*, sub finem, ubi commendans solitudinem hæc habet: Ἐνταῦθα ἡ ἔρημος ἐν ἣ ὁ λαὸς ἀγνοισθεὶς ἐνομοθετήθη· ἐνταῦθα τὸ ἄρος τὸ Καρμῆλιον ἐν ᾧ Ἠλίας αὐλιζόμενος, τῷ Θεῷ εὐχρέστησεν· ἐνταῦθα πῆδιον ἐν ᾧ ἀναχωρήσας Ἔσθρας πάσας τὰς θεοπνεύστους βίβλους προστάγματι Θεοῦ ἐξηρέυσαστο, et cætera multa. Quæ certum est uni eidem quæcumque fuit solitudini, in quam vel Basilius vel Chilo secesserant, convenire omnia non posse nisi figurate et metaphoricè.

In his ego cum essem, surgunt barbari conturbati quod jam legitimum sacrificii tempus effluxisset. Jam enim ortus erat sol, cumque alterum non invenissent, quid esset eo factum interrogabant me, a quo ut audierunt nihil scire me posse qui cum ipsis essem de eo qui non apparet, acquieverunt, neque minati quidquam neque ullis omnino signis indignationis edidit. Tunc mihi spiritus constitit, et Deo benedixi qui orationem humilis non sprevisset. Mihi quoque tunc accessio quædam novæ fiduciæ corroboravit animum, Deo utique eam mihi gratiam præbente, ut cum vesci me juberent iis quibus fas non est, recusaverim, et cum mulieribus ut luderem præcipientibus non paruerim: fuit hoc certamen donec ad terminos solitudinis propius terram **118** jam cultam habitatumque pervenimus. Tunc nescio quid cum inter se consultassent illi, inducunt in vicum cui nomen erat Suca, meque venalem ejus loci incolis offerunt. Sed cum sæpe tentata et toties infecta revertissent, nemine illorum me plus duobus aureis emere volente, tandem sibi consuetam iniere viam obrudendi mei, nimirum productum ad portam vici statuentes, ut solebant, nudum, jugulo meo admovebant strictum gladium nisi aliquis edito ab ipsis pretio emeret caput se mihi amputaturos repente omnibus proflentes. Tunc ad eos qui ad mercatum convenerant ambas ego supplicans protendebam manus, darent quod petebam Barbari, neu nimis videri parci in pretio humani sanguinis vellent, innox repositurum me quidquid insumptum esset, sin serviturum strenue emptori si ita is mallet: imo vel tum etiam cum ei persolvissem impensum in me redimendo pretium dominum eum tamen agnitarum. Hæc **119** miserabiliter obsecrantis et lacrymantis mei misertus aliquis vix negotium denique transegit convenitque de me. Illinc porro hunc, ut vides, in locum nudatione rursus alia mercatūque sum distractus, ut paucis tandem multa colligam statuatque narrationi tibi molestæ finem: commoveri quippe te video, neque jam abesse longe a lacrymis, ac brevi commune gaudium in tempestivo questu turbaturum. Hæc passus ego, Pater, sum, et his defunctus, adjuvante Deo, in libertatem restitutus sum. Quod superest tu ob meam salutem ex summa desperatione inopinato receptam glorifica salutis auctorem Deum.

At tu quidem, inquam, o filii, innumera exhausti pericula multa tolerans aspera, et quantum in expectatione tua certa fuit plurimas unus mortis pertulisti, tametsi præsentem sensum et experientiam Dei beneficium auxilium semper a te prohibuerit. Idem quippe malum est expectare certo

A Ὡς δὲ ἤμην ἐπὶ τούτοις ἐγὼ, διανίστανται τεθορυβημένοι, ὡς τοῦ καιροῦ τῆς θυσίας παρεγγηκίτος· ἤδη γὰρ ἦν ὁ ἥλιος αὐγάσας ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ μὴ εὐρόντες τὸν ἕτερον, τί ποτε γεγωνὸς εἶη ἀνηρώτων ἐμέ· καὶ πυθόμενοι (18) ὡς οὐκ ἐπίσταμαι, παρ' αὐτοῖς ὦν, περὶ τοῦ μὴ φαινομένου, ἡσυχάσαν, οὔτε ἀπειλησάμενοι, οὔτε τινὰ δειξάντες ἀγανακτήσεως σύμβολα. Τότε κατέστη μου τὸ πνεῦμα, καὶ τὸν θεὸν εὐλόγησα μὴ ὑπεριδόντα ταπεινοῦ προσευχῆν, θάρσος δὲ με λοιπὸν ἐλάμβανε καὶ παρῶρησία, θεοῦ πάντως μοι παρασχόντος τὴν χάριν ταύτην. Καὶ μακροφαγεῖν κελεύουσιν ἀντέλεγον· καὶ γυναῖξί προσπαίζεῖν, οὐχ ὑπήκουον προτάσσουσιν· ἔω; ἤλοθον κλησίον τῆς οἰκουμένης λοιπόν. Τότε γὰρ οὐκ οἶδα τί ⁸⁷ βουλευσάμενοι εισάγουσιν εἰς κόμην ⁸⁸ καλουμένην Σουκά· εἶτα καὶ τὴν ἐμὴν τοῖς αὐτόθι προαγγέλλουσι πᾶσιν. Πολλάκις δὲ ⁸⁹ πρὸς ἑαυτοῖς ἐπιστρέψαντες; ἀπρακτοί, οὐδενὸς πλέον δύο χρυσῶν δοῦναι βεβουλημένου, τέλος ἐξαγαγόντες καὶ πρὸ τῆς κόμης στήσαντες, ὡς εἰδόμεσαν, γυμνὸν ἐπιτιθέασιν μου τῷ τραχήλῳ τὸ ξίφος, ἦν μηδεὶς ⁹⁰ ὠνήσαιτο, καρατομήσειν πᾶσιν προλέγοντες εὐθὺς. Ἐγὼ δὲ τοὺς πρὸς τὴν ἀγορασίαν παραγενομένους ἰκέτευον ἄμφω τῷ χεῖρε, δοῦναι ⁹¹ παρακαλῶν ὅσον ἦσιν οἱ βάρβαροι, καὶ μὴ μικρολόγους ὀφθῆναι τιμῆν δίδόντας αἵματος ἀνθρωπέου, ἀποτίσειν οὐκ εἰς μακρὴν τὴν ⁹² τιμὴν λέγων, καὶ δουλεύσειν τῷ πριαμένῳ, εἰ βούληθεῖν, προθύμῳ δεσπότην ὁμολογῶν, καὶ μετὰ τὴν τῆς τιμῆς ἀπόδοσιν, τὸν τὴν ἐμὴν ζωὴν ὠνήσάμενον. Οὕτως οὖν μέ τις ἐλεήσας ποτινύμενον καὶ δακρύοντα ἐπρίσσο μοῖσις. Κάκειθεν ἔνταυθα, ὡς μανθάνας, ἐξίνωμαι, ἵνα τὰ πολλὰ συνελὼν φράσω συντόμως. Ὅρῳ γὰρ σε συγκεχυμένον καὶ πλησίον ὄντα δακρύων, καὶ τὴν χάριν μέλλοντα ταραττεῖν τῷ θρήνῳ. Ταῦτα ἐγὼ μὲν πέπονθα, πάτερ, καὶ παθὼν ἤδη (19) σὺν θεῷ ἡλευθέρωμαι. Σὺ δὲ τοῦ λοιποῦ δόξαζε τὸν θεὸν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀπροσοκῆτου καὶ ⁹³ παραδόξου σωτηρίας.

Ἄλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ὦ τέκνον, μυρίους ἀνῆλθῆσας κινδύνους κακοπαθῶν, καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπέμεινας τῇ προσδοκίᾳ θανάτους, κἂν αὐτῶν ⁹⁴ τῆς πείρας θεοῦ χάριτι διέφυγες. Ταυτὸν γὰρ ἐστὶν ἐλπίσαι θάνατον ἀληθῶς, καὶ πείρα τοῦτον μαθεῖν. Ἐὼ λέγειν ⁹⁵ ὅτι καὶ χαλεπώτερον· οὐ γὰρ τοσαύτην ἡ τομὴ, ὅσην

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸⁷ τί κοινῇ βουλεύσ. ⁸⁸ εἰς πόλιν καλοῦμαι. Al. solus συμβαῖτα. καὶ τὴν ἐμὴν. ⁸⁹ πᾶσιν. οὐδ. οὐδὲν δὲ δρώντες, ἀλλ' ἀπρακτοὶ πολλάκις ἐπανεληθόντες. ⁹⁰ ἦν με μηδεὶς ὠνήσαιτο ἀνελεῖν πᾶσιν. ⁹¹ χεῖρε προτεινῶν δοῦναι. ⁹² εἰς μακρὴν καὶ τὴν τιμῆν. ⁹³ προσδοκῆτου ταύτης καί. ⁹⁴ κἂν αὐτὸν τῆς πείρας.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(18) Καὶ πυθόμενοι. Cod. Reg. τειθόμενοι, minus commode. Paula ante, πολυύμηγε βασιλεῦ πάτης δυνάμει. Duo postrema verba tantum erant

in Regio.

(19) Καὶ παθὼν ἤδη, etc. In Tolosano tantum erat, καὶ παθὼν ἡλευθέρωμαι.

ἡ πρὸ ταύτης ἐργάζεται· προσδοκία δδύνην, τῷ μα-
κρῷ (20) φρόνῳ παρατείνουσα τὸ τῆς λύπης ἄλγος, καὶ παραμένειν ἐπὶ πολὺ ποιοῦσα ὡς ἀληθῆ τὴν ἐπιζομένην δδύνην. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θλίψεως ἐκείνης πρὸς τὸν Δεσπότην ἤνοιξά μου τὸ στόμα, καὶ δουλείαν ἐγκρατείας καὶ τῆς ἄλλης κακοπαθείας ἐπηγγελάμην σκληρὰν, εἰ σε μόνον ἀπολάβοιμι ζῶντα. Καὶ φωνῆς ὄναρ ἤκουσα λεγούσης· Στήσει ὁ Κύριος τὸ ῥῆμα τὸ ἐξελεθὼν ἐκ τοῦ στόματός σου. Καὶ δεῖ, τέκνον, μὴ παραβῆναι τὴν ὁμολογίαν, μηδὲ ψεύσασθαι τὸν ἀποκρίσει θεῖα βεβαιώσαντα τὴν ὑπόσχασιν, οὕτω τῆς εὐχῆς λαβούσης πέρας, Χριστόν (21). Κάγω σοι, πάτερ, ἔφη⁹⁰, συναντιλήφομαι τοῦ πόνου προθύμως, καὶ κοινωνήσω τῆς ὑποσχέσεως, ἐπειδὴ καὶ τῆς χάριτος ἐκοινωνήσα, καὶ τὸ πλεῖον τῆς εὐεργεσίας ἐκαρπωσάμην. Σὺ μὲν γὰρ Πένθος (22), ἐγὼ δὲ πείραν ἐφυγον θανάτου. Ὅπου γε καὶ τὸ πᾶν εἰς σὴν εἰ ἐγαγόνει χάριν τὸ τοῦ Θεοῦ δῶρημα, ὑπὲρ πατρὸς⁹¹ ἴδει εὐχαριστοῦντα Θεῷ καὶ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ τὴν ἀμοιβὴν οικειώσασθαι, καὶ τὴν δεινὴν ὑπὲρ τῆς χάριτος ἐκείνης ἔδει παθεῖν. Εἰ γὰρ εὐξαμένῳ τῷ Ἰεσοῦ ὑπὲρ τῆς ἐν πολέμῳ νίκης ὑπηρέτησεν ἡ θυγάτηρ· οικεῖω φόνῳ, καὶ θῦμα γενέσθαι καὶ ἱερεῖον κατεδέξατο ὑπὲρ τῆς τοῦ πατρὸς εὐδοκίμησεως, τίς ἂν εἴην ἐγὼ μὴ ταχὺς ἐκτιστής (23) προστρέχων ὑφελήματος (24) πατρικῶν; καὶ τοῦτο χρέως Θεῷ⁹² ἀποδιδόναι μέλλων τῷ τὴν ἔκτισιν ἀμείβεσθαι· πάλιν εἰδότες δευτέρᾳ χάριτι, καὶ τὸ ἀποδιδόμενον χρέως⁹³ (25) οὐχ ὡς χρέως ἀπολαμβάνοντι, ἀλλὰ δανειζομένῳ τοῦτο, καὶ χρεωστῆν ὁμολογοῦντι τὴν ἔκτισιν, ἀμοιβὴν τῆς τοῦ ὑφελήτου εὐγνωμοσύνης ἄλλην ὡς⁹⁴ δανείου ποιουμένην τὴν αὐθις δωρεάν, πάντοτε προδιδόντι τὰς χάριτας, καὶ πάντοτε χρεωστῆν χειρογραφοῦντι τοῖς δανειζομένοις τὰς εὐεργεσίας, καὶ τὴν δι' ἔλου τούτων ἀπόδοσιν φιλοτιμίαν λογιζομένῳ, ἵνα καὶ ἄρχῃ χαρίτων ἀεὶ, καὶ ὡς ὑφελίτης ἀποδιδῷ⁹⁵ τὰς χάριτας, διὰ τὸ δωρητικὸν τῆς φύσεως καὶ φιλότιμον. Ὅθεν συνεκτιστὴν ἔχων πρόθυμον, πάτερ, ἀρχῶ τῆς ἀποδόσεως. Πάντως δὲ Θεὸς τὴν δύναμιν εἰδὼς τὴν ἡμετέραν, πρὸς ταύτην ἀπαίτησε τὸ ἕπλημα, καὶ⁹⁶ οὐ συκοφαντήσει τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως⁹⁷ μείζονας τῆς ἰσχύος εἰσπραττόμενος πόνους.

res isthlic futura mihi cum Deo sit, qui solutionem gratiæ nova gratia remunerare solet: et quod .

⁹⁰ Judic. xi, 34.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

⁹⁰ στήσει Κύριος τὸ ῥῆμα· στήσει τὸ ἐξελεθῆν Sfort. ἐξελεθῆν Vatic. Altemp. ⁹¹ πάτερ, ὁ παῖς ἔφη.
⁹² A verbis ὑπὲρ πατρὸς ἔδει εὐχαριστοῦντα usque ad ἐκείνης ἔδει ποθεῖν desunt. ⁹³ τοῦτο χρέως Θεοῦ.
⁹⁴ χρέως. ἄλλην ὡς δανείου ποιουμένην τὴν αὐθις δωρεάν desunt. ⁹⁵ ἀποδιδόναι τὰς. ⁹⁶ καὶ δεσὶ οὐ συκοφαντήσει. ⁹⁷ τῆς φύσ. ἐκτιστομένως· οὐ μείζονας τῆς ἰσχύος ἀπαίτησε πόνους.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(20) *Τῷ μακρῷ*, etc. Hæc verba usque ad τὴν ἐπιζομένην δδύνην, inclusive aberant ab exemplari Regio.

(21) *Λαβούσης πέρας, Χριστόν*. Sensus est commodus, ut scripsimus et distinximus. Scro tamen pulsavit animum suspicio verisimilis scriptum, forsitan a Nilo fuisse (cujus scripturæ nonnulla vestigia in libris erant) χρησθέν, ut sit adjunctum nominis πέρας. Nam et collocatio verborum in nostra lectione nescio quid alienum præfert a

mox adfuturam mortem ac ejus acerbitem præsentis experiri sensu; poteram dicere etiam illud esse molestius; non enim tantum **120** dolorem ipse ictus infligit, quantum anxia ejus impendentis expectatio, quæ malum producit metu, quo uno solatio tolerabilis fieri molestia queat id illi eripiens, brevitatem, dum accessit cunctantem et futurum repræsentrare occupat dolorem. Ego vero illo ipso tam acerbis, de quo narras, tempore ad Dominum aperui os meum religiosamque certorum jejuniorum cæterarumque asperæ hujusmodi afflictationis observationem rite suscepturum me promisi Deo, si te modo voti reus, fili, salvum aliquando atque incolumem reciperem. Vocemque in somnis audivi dicentem: Firmabit Dominus verbum quod egressum est de ore tuo. Et nunc oportet, fili, convictum me hujus religionis a pactis conventisque non resillire, neque contra promissam professamque fidem Christum fallere qui divina responione promissionem confirmavit, postquam in tanto beneficio tua repræsentranda salute hujus voti me damnavit. Me quoque æquum est, ille inquit, o Pater, in partem admitti laboris istius, omninoque non comittam ut cum ad me **121** multo maxima pars gratiæ quam isto voto meruisti pervenerit, non eandem ego partem in persolutione hujus mihi sumam officii quam in ejus fructu habeo. Nam cum hæc tua devotio te luctu tantum, me vero etiam crudeli morte liberaverit; manifestum est eam mihi utiliore fuisse quam tibi. Quanquam ut omnis esset tibi fructus proprius, dignum tamen erat filium in reddendis Deo gratiis et patris voti rei fide liberanda onus ultro subire hujus officii, et privatim in se suscipere, quamvis molestum esset quidpiam in hujus persolutione debiti patiendum. Si enim voti convicto Jephthe relata, pro qua pactus erat, in bello victoria, non recusavit filia propria morte servire paterne religioni; sustinuitque super aras mactari victima, et paterni promissi fidem sancire suo sanguine, tacti patris existimationem filia fecit⁹⁷. Quid me ignavius nisi ultro appetam, atque adeo occupem et præripiam persolutionem hujus debiti mea causa a patre contracti? Præsertim cum

gratiæ nova gratia remunerare solet: et quod .

consuetudine Græcorum. Statuat æquus lector ut volet.

(22) *Πένθος*. Etiam hoc tam levemonebo fuisse in regio πάθος, sed Tolosanus manifeste melius.

(23) *Ἐκτιστής*. Cod. Reg. Ἐκπληρωτής.

(24) *ὑφελήματος*. Reg. ὀφλήματος.

(25) *Ἀποδιδόμενον χρέως*, in cod. Tol. statim sequebatur ἀπολαμβάνοντι. Nos ex cod. Reg. inseruimus illa verba, οὐχ ὡς χρέως.

præsentatur debitum, **122** non pro debito accipere, sed pro merito gratuito ac beneficio cuius se sponte debitorem fateatur, ut non solvere istud, sed fenerari sit et quæstuosissimam bonorum cælestium nundinationem exercere; Deo ad singulos conatus nostros referendæ gratiæ, dona non solum in præsens multiplicante, sed plura etiam in futurum pollicente, et obsignatis ad id tabulis ac chirographo subscriptis se nobis obligante, hocque adeo ipsum in lucro ponente, et ad gloriam suæ magnificentiæ pertinere reputante, si prætextus excogitet bene nobis faciendi; ac non tantum immerentibus prima dona gratiarum liberaliter indulgeat: sed etiam aliquem grati animi sensum ostendentibus, tanquam hoc ipso in ære nostro esset, reddat fide debitoris ea quæ nunquam debuit; et novorum semper accumulæ copiam bonorum: ex proluxa quadam et ad largiendum effusa liberalitate beneficentissimæ naturæ. Unde cum ad istam solutionem voti, promptum et paratum habeas me socium, pater, aggredere, age sis quamprimum ad reddendum quod debes. Deus vero qui facultatem omnem nostram, quanta demum sit præclare novit, omnino ad ejus modulum exigit repetitionem debiti, neque calumniabitur **123** imbecillitatem naturæ, ut majores nobis labores imperet quam vires ferant.

Hæc ego ejus verba hac exrepi comprecatione: **A** Utinam, filii, venire in rem liceat et capessendo opere præsens studium navare, ut et promissioeum quem decet habeat exitum, et votum approbetur efficax, et merces labores consequatur! Omnis enim operis quod secundum Deum fit finis hic est et terminus, ut acta præmiis consignentur et coronæ testimonium reddant certamini. Quando hoc ita testiparatum est ut certum argumentum probitatis operum fides ac dignitas mercedis habeatur, et cui bravium attributum sit cum perite utique esse in certamine strenueque versatum præjudicata vulgo sit opinio. Cæterum ejus loci episcopus, vir sanctus et Dei amans, cum nos omni hospitalitate diu benevolentissime fovisset, et ex ægritudine calamitatis præteritæ non mediocriter recreasset, nos ut secum maneremus invitabat, officiosissime pollicens cum omni nos illic tranquillitate quietissime victuros, si **124** luberet. Idem tamen ut nolle nos vidit, modum posuit officio, ne regordari prelii redimendo puero impensi et herili jure tanquam mancipium retinere velle videretur. Ea gratia arbitrio nostro utrum vellemus permisit, unum hoc tantum amice perseverans blanda tyrannide obtulit, ut nobis recusantibus sacerdotalis officii jugum imponeret. Nos enim onus reputantes tanti ministerii hoc ejus consilio contristati deflebamus, nec ferebamus facile tantam imponi nobis molem officii, quod tam emendatam et sublimem cælestis vite rationem exigit, qualem vix sancti præstare de se audeant. Illis quippe ipsis quoque grave hoc

B Τούτοις καὶ ἡ συνηυξάμην ταῖς λόγοις καὶ, Τούτοις εἶπεν, ὡ τέκνον, ἵνα ἡ ὑπόσχεσις πέρας λάβῃ χρηστὸν (26), καὶ ἡ εὐχὴ γένηται ἐνεργῆς, καὶ μισθὸς ἀκολουθήσῃ ταῖς πόνοις. Τούτο γὰρ παντὸς ἔργου κατὰ Θεὸν γινομένου τέλος καὶ ὄρος, τὰς πράξεις σφραγισθῆναι ταῖς ἀμοibaίς, καὶ μαρτυρησθαι τοῦ στεφάνου τῶν ἀγῶνι· ἐπειδὴ πως ἡ ἀξιοπιστία τῶν μισθῶν ἐλεγχῶν τῆς δοκιμῆς τῶν ἔργων γίνεσθαι πέφυκε, καὶ τὰ ἐπαθλα μαρτύριον τῆς ἀθλήσεως ἀναμφιλεκτον. Ὁ δὲ θεοφιλῆς τῶν αὐτῶν ἐπίσκοπος θεραπεύσας ἡμᾶς ἐπὶ πολὺ καὶ ἐκ τῆς προλαθοῦς, κακοπαθείας ἀνακτητάμενος οὐ μετρίως, μένειν μὲν παρ' αὐτῷ παρεκάλει καὶ φιλοφρόνως πᾶσαν ἐπιτηγέλλετο ἐν πᾶσιν ἀνάπαυσιν. Ὡς δὲ ἐν μὴ δοῦναι βίαν προσάγειν ὑπονοεῖ τῆς ὑπὲρ τοῦ παιδὸς δεδομένης τιμῆς, μηδὲ δεσποτικώτερον ἀπαίτειν τὴν παραμονήν, πράττειν ἐπέτρπε πᾶν τὸ δοκοῦν κατὰ γνώμην, ἐν τούτῳ μόνον τυραννήσας ἡμᾶς (27) τὸ τὸν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τὸν ἱερατικὸν μὴ βουλομένους. Ἡμεῖς μὲν γὰρ τὸ βάρος λογιζόμενοι τῆς λειτουργίας ἀσχάλλοντες ὠδύρομεθα, καὶ οὐκ εἰχομεν πρὸς τὸ ἐπιτεθεῖν ἄχθος ἀνεκτῶς (28) ὑπὲρ ἡμᾶς, ὃ καὶ μόλις τοῖς ἁγίοις ἀρμόζει ὅσον εἰς πολιτείας λόγον. Κάκεινοις γὰρ ἐφάνη βαρὺ, καὶ ὠμολόγησαν καλούμενοι ὑπερβαίνειν αὐτοὺς τὸ ἀξίωμα, καὶ Θεῷ ἀντέλεγον ἐπὶ πολὺ προβαλλόμενοι τὸ ἀνάξιον, καὶ παρητοῦντο τὴν χειροτονίαν τὸ ἀσθενὲς προφασίζόμενοι, καὶ τὸ [ἴσ. καίτοι] πλέον τῶν νῦν ἀπάντων ὄντες ἐπιτηδεῖσι πρὸς τὸ ἔργον, καὶ ἐξ ἀκτῆσεως τῶν καλῶν παρήρησαν ἔχειν (29) ἐν τῇ

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

* ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὃ δὲ θεοφιλῆς τῶν αὐτῶν. * ἡμᾶς ἐν τῷ τὸν ζυγ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(26) Ἴνα καὶ ἡ ὑπόσχεσις πέρας λάβῃ χρηστὸν. Quinque hæc postrema verba aberant a Tolosano: et fortasse ex superioribus habent inculcata sunt, ut facile negligi potuerint.

(27) Ἐν τούτῳ μόνον τυραννήσας ἡμᾶς, etc. Ita restitimus ex conjectura. Cod. Tol. habebat ἐν τούτῳ, Tolosanus verò ἐν τούτῳ.

(28) Καὶ οὐκ εἰχομεν πρὸς τὸ ἐπιτεθεῖν ἄχθος ἀνεκτῶς, etc. Cod. Tol. habebat εἰχομεν.

(29) Παρήρησαν ἔχειν. Τὸ ἔχειν aberat a Tol. et in Regio scriptum erat ἔχειν. Addam hic ad extremum

Elogium Theodoli ex Menæis Græcorum 14 Januarii: Οὗτος ὤπῃρχεν υἱὸς Νεῖλου σοφοῦ τοῦ γεγονότος μὲν ὑπάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καταλιπόντος δὲ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, καὶ ἀπελθόντος καὶ μοναστανοῦ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Τούτων οὖν καὶ ἐτέρων ἐκείσε διαγόντων, καὶ τὴν ἀσκητικὴν πολιτείαν διανούντων ἐξαίφνης ἐπιπεσόντων βαρβάρων καὶ ἀρξαμένων κατασφάζειν τοὺς ἁγίους Πατέρας ὃ μὲν Νεῖλος ἠδυνήθη φυγεῖν, ὃ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδουλος ἐκκατήθη αἰχμάλωτος μετὰ καὶ ἄλλου τινὸς νέου· καὶ δεθόντες ἐσύροντο. Κατασκηνώσαντες δὲ οἱ

λατρίᾳ πρὸς τὸν Δεσπότην μᾶλλον δυνάμενοι. Ἐκεί- A
νο; δὲ πρέπειν ἔλεγε τοῖς πόνους τὸ γέρας. καὶ τοῖς
καμάτοις τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἐνόμιζεν, εἰδίδου μισθὸν τὸ
ἀξίωμα. Ἀπαίρειν οὖν ἐκείθεν καὶ πορεύεσθαι βου-
ληθέντες οἴκαδε, ἐφοδιασθέντες πρὸς τὴν ὁδοπορίαν
πολλὴν οὔσαν καὶ μῆκος ἔχουσαν ἰκανὸν, φιλοτιμίας
ἄγαν, καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ συμπορεύεσθαι ἡμῶν
ἐπευξάμενος εἰρήγην τοῦ λοιποῦ βραβεύουσαν, οὕτως
ἀπέλυσεν οὐ κομπάσας ἀπειροκάλως ἐπὶ τῇ δεσπο-
τείᾳ, ὡς ἴσως τις ἕτερος, αὐθεντίαν τοῦ ἐωνημένου
αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαν ἀτύχημα ἐπικουφίσας πα-
ρακλήσει πολλῇ, καὶ τὴν δόξαν ἐκκλίνας τοῦ τύφου
ἐπιεικεῖ καὶ μετρίῳ φρονήματι.

certaine, cujus victoribus hoc addere præmii loco sibi placere. Postremo cum discedere illinc et
domum reverti decrevissemus idem ille viatico quantum in longam illam viam opus erat liberaliter
instructos votis insuper oneratos, cum Dei gratiam nobis itineris comitem et longum domi,
postquam eo pervenissemus, pacis fructum comprecaretur, sic demum officiosissime dimisit. Nihil
jus ostentans suum et beneficium redemptionis, neque potestatem in caput pretio emptum sibi
acquisitum gloriatus, quod minus humanus forte quispiam alius faceret, imo illam ipsam, quæ vide-
batur, calamitatem venditionis, consolatione multa levans. Denique sublimitatem gradus ac fortunæ
sue ad omnem æquitatis et modestiæ submitbens mediocritatem.

Ἔμοι δὲ ὁ λόγος ὧδε πεπαύσθω, ὅπου καὶ ἡ πεῖρα B
πέπαιται τῶν δυσχερῶν, ἀρχὴν παραχούσα, Θεοῦ
χάριτι, μετὰ πολλὴν τάλαιπωρίαν τῆς παιδροτέρας ἡ
ζωῆς.

Tέλος σὺν Θεῷ.

126 Mihi vero hic desinat oratio ubi maiorum
experientia cessavit, facultatem præbens ordiendæ
post plurimas miserias, Deo aliquando nos juvante,
lætioris vitæ.

Finis cum Deo.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

Ἡ τῆς ἐν Χριστῷ παιδρο. addit Sforti. ἤς ἀπολαῦσαι καὶ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλον αἰῶνι πάντας ἡμᾶς γένοι-
το δυνάμει, καὶ ἀγαθότητι τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος τῶν ἁγίων Ἀββᾶδων.

PETRI POSSINI NOTÆ.

βάρβαροι ἐβούλοντο σφάζει τοὺς νέους. καὶ θῆσαι τῷ
πρὸ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντι ἄστρω. Καὶ ὁ μὲν εἰς
ἐφυγεν· οἱ δὲ βάρβαροι κοιμηθέντες τοῦ ἡλίου ἀνα-
τέλλαντα (scribæ ἀνατελλαντος) καὶ τοῦ ἄστρου κρυ-
θέντος οὐκ ἔσφαξαν τὸν Θεόδουλον. Βουλομένοι δὲ
πωλῆσαι, δύο μόνον χρυσίνους ἐλάμβανον· καὶ γυ-
μνώσας τὸ ξίφος ὁ εἰς ἦλθε σφάζει αὐτόν. Τότε ἠγό-
ρασεν αὐτόν ὁ ἐπίσκοπος (contra tamen testatur
ipse Theodulus, supra qui bis se venditum ait, et
secundum emptorem episcopum fuisse) καὶ ἀπέλυσε.
Καὶ καλῶς βιώσας ἐκοιμήθη. Hæc Latine sic reddo :
Fuit hic filius Nili sapientis, qui Constantinopoli
præfectus fuerat, deinde spreta mundi gloria seces-
sit, et monasticam vitam in monte Sina professus

est cum filio. His igitur et aliis ill'c argentibus re-
pente cum irruissent Barbari, et cædere sanctos Pa-
tres inciperent, Nilus quidem ipse fugere potuit. Fi-
lius vero ejus Theodulus captus est cum alio quodam
juvene. et vincti trahebantur. Cum autem te tendissent
Barbari, mactare juvenes volebant, et facere a:tro
solem in ortu præcedenti. Interea duorum unus fu-
git. Barbari in multam diem sopiti ut viderunt or-
tum solem, et luciferum jam occultatum, non ma-
ctarunt Theodulum. Consilio vero captovendendi ejus,
cum duo tantum aurei offerrentur; quidam eorum
stricto gladio eum ibat intersectum; tunc redemit
illum episcopus, et liberavit. Inde cum præclare et
religiose vixisset obdormivit. Hæc Menologium.

127 LECTORI.

Sequens etiam opusculum sancti Nili, in quo viri sanctissimi, hactenus ignoti, vitam describit et virtutes
mirabiles commendat, debes, Lector, curæ ac diligentiæ illustrissimi domini Caroli de Monchal archiepiscopi
Tolosani, cujus schedas erudita ejusdem ipsius manu, sed ex omnium depravatissimo, ut apparet, exemplari
fideliter descriptas, unicum habuimus editionis fundum. Vere dicam: nihil sincerum, nihil erat integrum,
ut divinandum prius quam interpretandum fuerit, et opus scribendum pene de novo potius quam describen-
dum. Quod monendum hic duximus: propterea quod, quæ mihi, si offendi uspiam, errandi causæ fuerunt,
eandem tibi esse debent ignoscendi, aut castigandi certe clementius.

ζώσας ἑ τῶν χρωμάτων μορφαίς. Βίους δὲ ἀγίων ἀνδρῶν, καὶ ἀρετῆς ἀνθρώπων κεχωρισμένον τοῦ κόσμου, καὶ λαθεῖν σπουδαζόντων, ἐφ' οἷς κατορθοῦσι πολλοίς, ἀνιχνεύτωσαν οἱ φιλόθεοι, πρὸς μίμησιν τῆς εὐδότητος ἐκείνων. Καὶ γὰρ ἀποποιῶν ἀληθῶς καὶ λίαν ἄνητον ἐκείνων μὲν τὴν τοσαύτην τοῖς ἀνθρώποις ἐργαζομένων βλάβην, ὅσην οὐκ ἂν τις βλάβως τῷ λόγῳ ἐηλώσειεν, πολλήν τινα ἔχειν πρόνοιαν καὶ σπουδήν, ὡς ἂν αἱ φυσικαὶ τοῦτοις προσεπικουρούμεναι εὐμορφία· δέλεαρ ἡδονῆς γίνονται τοῖς ἀκολάστοις, τῷ περιέπτῳ κόσμῳ ἐρεθιζομένοις τὰ πάθη πρὸς τὸ μανικώτερον τῶν δὲ δυναμένων κοσμηθῆναι ψυχῆν, καὶ τὸ πλημμυεὲς διορθώσασθαι τοῦ βίου, τοσαύτην πάλιν βραθυμίαν καὶ ἀμέλειαν, ὡς καταφρονεῖν τῶν σπουδαίων, ὡς ἔδει τῶν ἀδιαφόρων, ἢ μᾶλλον τῶν ἐλεθρίων. Τί γὰρ λίθοι, καὶ χρυσοί, καὶ ἡ πρὸς βλακείαν ἄλλη χρησιμεύουσα ὕλη τὴν ἀνθρώπινον ὠφέλιση βίον; Τί δὲ οὐκ ἐβλάψεν, καὶ ἠδίκησεν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις πάντων αἴτια γενόμενα κακῶν; Διὰ ταῦτα κλεονεξίαι, ἀρπαγαί, τυραννίδες, ληστείαι, φόνοι· διὰ ταῦτα λεηλασίαι, καὶ πορνήσεις, βερβαρισμοὶ καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἀντεπιτιθεμένων ἄλλων ἄλλοις ἐπιθυμίᾳ χρημάτων. οὐδὲν οὔτε παθεῖν, οὔτε διαδραῖσαι παραιτούμενων ἕως ἂν ὁ σκοπὸς ὕπωσῶν ἢ οὐκ αἰῶν, ἢ τῶν ἐναντίων ἀνυσθῆ ὄφνη. Πολλάκις γὰρ μετὰ τοῦ μηδὲν ἀφελῆσθαι τῶν κεκτημένων, οἱ ἐπιτιθέμενοι δυνήθησαν, καὶ αὐτοὶ προσεπιόλοντο τῇ ψυχῇ^α, θανόντες ἐλεεινῶς, ἀμφιδόλου κέρδους ἐλπίδι οὐκ εὐκταστον ὑπομείναντες τελευτήν, καὶ φθάσαντες παθεῖν ὅπερ εἰς τοὺς ἐναντίους εἶχον αὐτοὶ δρᾶσαι σπουδῆν. Ἀκοῆ δὲ τῶν εὐ βεβιωκότων, καὶ μάθησις τῶν τεπραγμένων αὐτοῖς ἀγαθῶν ἔργων μεγάλα τοὺς καλυπταμένησαντας ὀνύνησι· λύχνος τῶν λανθανόντων γινόμενα πρὸς τὸ καὶ γνῶναι καὶ πράξαι τὸ τῶς ἀγνωσθῆν, ἕως τότε ὠφέλιμον.

vitam etiam ipsi profuderunt, exitu miserabili, incerti lucri spe luctuosissimam tolerantés mortem, atque eam ipsam, quam in adversarios machinabantur, perniciem suscipere in seipsos occupantes. Audito vero earum rerum quas præclare sancti viri gesserunt, dum viverent, et diligentia cognoscendi **131** præclara illorum opera, multum iis quos ea meditatio exercuerit, prodest; lampas enim illa velut quædam est, cujus usi lumine, et agnoscant et faciant ea, quæ, licet utilia, tamen ignoraverant calentes.

Οἱ μὲν γὰρ πάντως ζηλώσουσι τὴν ἐκείνων ἀρετήν, πόθον εὐθύς λαβόντες αὐτῆς φυσικῆν τινὲν ὀρμὴν τῆς ψυχῆς τῷ καλῷ προτιθεμένης. Οἱ δὲ θαυμάσουσι ταύτην, κἂν τὴν μίμησιν κωλύσι τις συνήθεια πονηρὰ· ταλανίζοντες ἑαυτοὺς, καὶ τῶς εἰδότες ὡς ἀπολείπονται τῷ καλῷ^β, ὅπερ οὐ μικρὸν εἰς ὠφέλειαν λόγον, αἰσθησὶν ἔχειν τῶν ἐν οἷς εἰσὶν κακῶν, καὶ μὴ ἀπατῆσθαι σεμννομένων ὡς ἀστεῖοις τοῖς λίαν αἰσχροῖς· καθάπερ τινὲς τῶν^γ ἀπληγγκτότων, οὐκ εἶσι τῇ ἀμαρτίᾳ νυκτόμενοι, ἀεὼς τὸ τραχὺ ταύτης καὶ δυσβατοῦ ὀδεύουσιν, καὶ πεπωρωμένοι τὸ συνειδῶς ὡς οἱ τετυλωμένοι^δ ποδὶ ἀκάνθαις ἐπιβαίνοντες καὶ σκόλοφιν, καὶ οὐδὲν πάσχοντες ὡν ἐπασχον πρὶν ἐνεθεσθῶσιν τῇ σκληραγωγίᾳ, τρυφερῶ ὄντι καὶ ἀπαλῶ^ε ᾧ ἴγχει, καὶ τῆς τυχοῦστος εὐθελως^ε ἀισθανόμενοι

A ex tot illis variarum vestium et ornamentorum coloribus **129** splendor emicans quidam intuentium oculos gratæ suavitatis illecebra delinierit. Vitas vero sanctorum virorum, et virtutes eorum qui a mundo recesserunt sua recte facta occultandi studio, investigent Dei amantes homines, quo illorum institutum imitentur. Absurdum quippe sane insanumque fuerit, earum quidem rerum quarum tanta exstant in humanum genus importata detrimenta, quanta nemo facile dicendo assequatur, multam gerere sollicitudinem; et studium in eo ponere, ut eæ quas natura corporibus indidit formæ, illis excultæ et fucatæ, sicut voluptatis illecebræ petulantibus; quorum cupiditates ornatus exquisiti fulgore, ad furorem usque proritantur. Eorum autem, quorum ad extornandam animam species valet, et ad immodestiam vitæ componendam, tantam e contrario præ se ferre negligentiam, et incuriam, ut perinde contemnamus res honestas, atque illas si essent indifferentes, vel perniciosæ potius, contemnere deberemus. Quid enim lapilli, quid aurum, quid **130** illa omnia alia, vel ad ostentationem vel ad mollitiem comparata supellex hominum vitæ honi attulit? Quid vero incommodi atque injuriæ non intulit? cum hæc omnibus mortalibus malorum causæ omnium exstiterint. Hinc cupiditates, rapinæ, tyrannides, latrocinia, cædes. Indidem direptiones, vastationesque, bella quoque tum barbarica, tum civilia; aliis in alios, instigante divitiarum aviditate, grassantibus; ac nihil quidquam neque pati, neque agere recusantibus, quoad scopus ipsis destinatus, quomodocumque vel propria, vel adversantium cæde contingeret. Sæpe enim dum pugnant ne sibi quidquam extorqueri, eorum quæ possident, a violentis grassatoribus possit, C

Quidam enim omnino æmulabuntur eorum virtutem; desiderium illius, ex commemoratione concipientes, anima repente naturali sese impetu ad honestum incitante. Alii vero mirabantur saltem illam, quamvis imitationem consuetudo quædam intervertat prava: hoc inde consequentes, ut suam ipsorum fateantur miseriam, intelligantque adeo quantum a recto absint; ac, quod ad profectus rationem haud parum est, sensum aliquem eorum malorum concipiant in quibus jacent; neque jam decipiatur iis sese commendantes tanquam honestis, quæ revera sunt turpissima, ut quidam solent quorum ad conscientiam morsum obduruit obstinatio, neque jam ullo peccati quod admittunt aculeo punguntur amplius; at securi per illius asperos et

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

^α ὀπαυαζούσας τῶν. ^β τῇ μάχῃ θανόντες. ^γ αἰσχροῖς τῶν ἀπληγγκτότων. ^δ τετυλωμένη ποδὶ τανέω.

128 ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ (50) ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ¹(31) ΕΙΣ ΑΛΒΙΑΝΟΝ ΛΟΓΟΣ²

SANCTI PATRIS NOSTRI NILI

SENIORIS

IN ALBIANUM ORATIO.

Metalla quidem eorum, qui pretiosi dicuntur, a lapidum, et auriferas venas, inquirent licet, exquisitoris cultus studiosi homines; ac tum demum sibi placeant, seque circumspiciant magnifice, cum

Μέταλλα μὲν τῶν λεγομένων πολυτίμων λίθων, καὶ χρυστείδας φλέβας, ἀναζητήτωςαν οἱ³ φιλόκοσμοι, καὶ τερπέσθωσαν ἀναδρυνόμενοι ταύταις ταῖς ὕλαις, λίχρον τι καὶ ἡδὺ (52) τῇ ὕφει ταῖς διαφοροῖς ἐπαυγα-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹ Decest πρεσβυτέρου. ² εἰς Ἀλβιανὸν μοναχὸν ἐρημίτην. ³ ἀναζητήτωςαν οἱ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(50) Τοῦ ἐν ἀγίοις, etc. In schedis illustrissimi archiepiscopi Tolosani erat tantum. τοῦ ἀγίου Νεῖλου λόγος εἰς Ἀλβιανόν. Quæ nos ad usitatum Græcorum morem restitimus. Esse porro γνήσιον hunc fetum sancti Nili, si taceret titulus, stylus clamaret, et gemina multa loca quæ characteres non dubios germanitatis habent. Neque tamen, quod mirere, aut Nicephorus, aut Photius, aut omnino alius, quod sciam, quispiam veterum recentiumve qui indices operum sancti Nili descripserit, orationis hujus meminit. Quod addam ad superioris quoque operis titulum pertinet. Dicitur hic Nilus, Senior, ad differentiam alterius ejus nominis viri sanctissimi, qui in Italia floruit circa annum Christi 1100, professione, studio, virtutibus rebusque gestis, non solo nomine, prioris Niliamulus. Unde merito cum perpetua comparatione ad seniore hunc nostrum, ille Nilus Junior appellatus est. Cujus lectu dignissimam historiam antiquitus scriptam Latinitate nuper et luce donavit illustrissimus D. Joannes Caryophyllus archiepiscopus Ioniensis.

(51) Εἰς Ἀλβιανόν. Fuit hic solitarius, et paucis notus; ac præterea parum admodum cum rebus hominum contrahens commercii: unde nihil mirum si exigua et rara exstet in antiquitatis monumentis hujus nominis et hominis memoria: qui illud, ut testatur hic ipse noster Nilus, unice curavit ut viens lateret. Arbitror tamen reperisse me aliquam hujus viri mentionem in Heraclidis *Paradiso*, quo in libro eo capite quo de Joanne abbate, illo qui Theodosii Senioris tempore prophetiæ dono clarus fuit, narrationem habet; testatur auctor se in Nitriæ solitudinis socios habuisse Evagrium, Ammonium et Albinum. Idem hic alibi Albanus dicitur, ejusdem libri cap. 16, ubi ad marginem notatur, cum qui aliis Albanus dicitur, Albinum a Palladio vocati. Sed eos Nilus noster conciliat, dum Albianum appellat. Hæc suspicio nostra est, credo non improbabilis: nam tempus mirifice con-

venit. Si enim hic Albianus Joannis abbatis et Theodosii Senioris tempore floruit, ut nostra conjectura vult, potuit utique Nilus, quem sub Theodosio Juniore et Marciano floruisse certum est, ejus in recenti memoria res gestas habere cognitatas, easque describere. Quid locus? quam congruit? Testatur infra Nilus noster vixisse Albianum suum in solitudine Nitriæ, quod idem de Albino Albanove suo Palladius et Heraclides tradunt. Hæc habebamus: quæ si cui displicent afferat meliora credituris.

(52) Λίχρον τι καὶ ἡδὺ. Metaphora a gustatu ad visum. Neque enim τὸ λίχρον activum solum est, ut voracem et gulosum sonet; sed etiam passivum, ut ea quæ gustatum irritant, et salivam movent, significet; unde τὸ λίχρον Gregorio Nazianzeno, *cupedia*, transfertur ad voluptates aliorum sensuum, imo et animorum. Lucianus *De scrib. historia*, delicias orationis et ornamenta exquisitiora *λίχραι* vocat. Huc etiam pertinere potest adagium *λίχνοτερα τῶν πορφυρῶν*. Tametsi enim id active sumi possit, referrique ad purpuram piscem voracissimum, tamen etiam passive accipi de suavitate coloris purpuræ Erasmus observat, ut, quod ille color pleno quodam flore et vivaci splendore visum pascat, *λίχνος* dicatur, hoc est. *pellax*. Quo eodem sensu Latine delicatum dictum puto. Martialis:

Et te purpura delicata velet.

Neque absimile videtur schema quo iidem Latini colores quosdam saturos vocant. Virgilius 4 *Georg.*

hyali saturo fucata colore.

Ita porro usurpari hoc loco vocem *λίχρον* demonstrat locus geminus ejusdem hujus Nili narratione tertia: ἡ μορφή τοῦ πατρὸς ἔχουσα λίχρον τι καὶ ἐκ ἀγῶν. Hæc diligentius a me dicta sunt, quia viri docti, cum hoc non cogitarent, corrigendum hunc locum putabant; et alii *λίχρον* τινὰ τῶν; alii *συχρόν τι* καὶ τῶν reponendum censebant, quod minime necesse est.

ζούσαις ἂ τῶν χρωμάτων μορφαίς. Βίους δὲ ἀγίων ἀνδρῶν, καὶ ἀρετῆς ἀνθρώπων κειχωρισμένων τοῦ κόσμου, καὶ λαθεῖν σπουδαζόντων, ἐφ' οἷς κατορθοῦσι παλοῖς, ἀνιχνευέτωσαν οἱ φιλόθεοι, πρὸς μίμησιν τῆς αὐτῶν ἀγωγῆς. Καὶ γὰρ ἄτοπον ἀληθῶς καὶ λίαν ἀνόητον ἐκείνων μὲν τῶν τοσαύτην τοῖς ἀνθρώποις ἐργαζομένων βλάβην, ὅσην οὐκ ἂν τις βλάβεις τῷ λόγῳ δηλώσαιεν, πολλὴν τινα ἔχειν πρόνοιαν καὶ σπουδὴν, ὡς ἂν αἱ φυσικαὶ τούτοις προσεπιχοσμούμεναι εὐμορφίαι δέλεαρ ἡδονῆς γίνωνται τοῖς ἀκολάστοις, τῷ περιπάτῳ κέσμιρ ἐρεθίζομένοις τὰ πάθη πρὸς τὸ μανικώτερον· τῶν δὲ δυναμένων κοσμήσαι ψυχὴν, καὶ τὸ πλημμελὲς διορθώσασθαι τοῦ βίου, τοσαύτην πάλιν βῆθυσίαν καὶ ἀμείλιαν, ὡς καταφρονεῖν τῶν σπουδαίων, ὡς ἔδει τῶν ἀδιαφόρων, ἢ μᾶλλον τῶν ἐλευθέρων. Τί γὰρ λίθοι, καὶ χρυσός, καὶ ἡ πρὸς βλακειαν ἀλλήλῃ χρησιμεύουσα ὕλη τῆν ἀνθρώπινον ὠφέλιταις βίον; Τί δὲ οὐκ ἔβλαψεν, καὶ ἠδίκησεν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις πάντων αἰτίαι γινόμενα κακῶν; Διὰ ταῦτα πλεονεξίαι, ἀρπαγαί, τυραννίδες, ληστεῖαι, φόνοι· διὰ ταῦτα λεηλασίαι, καὶ πορθήσεις, βραβερικοὶ καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἀντεπιτιθεμένων ἄλλων ἄλλοις ἐπιθυμίᾳ χρημάτων. οὐδὲν οὐτε παθεῖν, οὐτε διαδραῖσαι παραιτουμένων ἕως ἂν ὁ σκοπὸς ὅπως οὖν ἡ οἰκειώ, ἢ τῶν ἐναντίων ἀνυσθῆ ὄφνη. Πολλὰκις γὰρ μετὰ τοῦ μηδὲν ἀφελῆσθαι τῶν κερκτημένων, οἱ ἐπιτιθέμενοι δυνηθῆναι, καὶ αὐτοὶ προσαπώλοντο τῇ ψυχῇ, θανόντες ἔλεεινῶς, ἀμφιβόλου κέρδους ἐλπιδι οὐκ εἰς τὸν ὑπομείναντες τελευτήν, καὶ φθάσαντες παθεῖν ὅπερ εἰς τοὺς ἐναντίους εἶχον αὐτοὶ δρᾶσαι σπουδῆν. Ἀκοή δὲ τῶν εὐ βεδικωκότων, καὶ μάθησις τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἀγαθῶν ἔργων μεγάλη τοὺς πολυπραγμονήσαντας ὀνήσις· λύχνος τῶν λαθάνοντων γινόμενα πρὸς τὸ καὶ γινῶναι καὶ πρᾶξαι τὸ τέως ἄγνωστον, ἕως τότε ὠφέλιμον.

vitam etiam ipsi profuderunt, exitu miserabili, incerti lucri spe luctuosissimam tolerantantes mortem, atque eam ipsam, quam in adversarios machinabantur, perniciem suscipere in seipsos occupantes. Auditio vero earum rerum quas præclare sancti viri gesserunt, dum viverent, et diligentia cognoscendæ **131** præclara illorum opera, multum iis quos ea meditatio exercuerit, prodest; lampas enim illa velut quædam est, cujus usi lumine, et agnoscant et faciant ea, quæ, licet utilia, tamen ignoraverant caleniis.

Οἱ μὲν γὰρ πάντως ζηλώσουσι τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, πόθον εὐθὺς λαθόντες αὐτῆς φυσικῆ τινι ὀρμῇ τῆς ψυχῆς τῷ καλῷ προτιθεμένης. Οἱ δὲ θαυμάσουσι ταύτην, καὶ τὴν μίμησιν κωλύει τις συνήθεια πονηρὰ· ταλανίζοντες ἑαυτοὺς, καὶ τέως εἰδότες ὡς ἀπολείπονται τῷ καλῷ· ὅπερ οὐ μικρὸν εἰς ὠφέλειαν λόγον, αἰσθησιν ἔχειν τῶν ἐν οἷς εἰσιν κακῶν, καὶ μὴ ἀπατάσθαι σεμνυνομένους ὡς ἀστείοις τοῖς λίαν αἰσχροῖς· καθάπερ τινὲς τῶν ἀπηλλαγκότων, οὐκ ἐστὶ τῇ ἀμάρτιᾳ νυττόμενοι, ἀδεῶς τὸ τραχὺ ταύτης καὶ δύσβατον ὀδεύουσιν, καὶ πεπωρωμένοι τὸ συνειδὸς ὡς αἱ τετυλωμένοι· ποδὶ ἀκάνθαις ἐπιθαίνοντες καὶ σκόλοψιν, καὶ οὐδὲν πάσχοντες ὡν ἐπασχον πρὶν ἐνεθισθῶσιν τῇ σκληραγωγίᾳ, τρυφερῶν ὄντι καὶ ἀπαλῶ σὺ ἔχει, καὶ τῆς τυχοῦστος εὐθέως ἀσθανόμενοι

A ex tot illis variarum vestium et ornamentorum coloribus **129** splendor emicans quidam intuentium oculos gratæ suavitatis illecebra delinierit. Vitas vero sanctorum virorum, et virtutes eorum qui a mundo recesserunt sua recte facta occultant studio, investigent Dei amantes homines, quo illorum institutum imitentur. Absurdum quippe sane insanumque fuerit, earum quidem rerum quarum tanta existant in humanum genus importata detrimenta, quanta nemo facile dicendo assequatur, multam gerere sollicitudinem; et studium in eo ponere, ut eæ quas natura corporibus indidit formæ, illis exultæ et fucatæ, fiant voluptatis illecebræ petulantibus; quorum cupiditates ornatus exquisiti fulgore, ad furorem usque proritantur. Eorum autem **B** quorum ad extorrandam animam species valet, et ad immodestiam vitæ componendam, tantam e contrario præ se ferre negligentiam, et incuriam, ut perinde contemnamus res honestas, atque illas si essent indifferentes, vel perniciosæ potius, contemnere deberemus. Quid enim lapilli, quid aurum, quid **130** illa omnis alia, vel ad ostentationem vel ad mollitiem comparata supellex hominum vitæ boni attulit? Quid vero incommo- atque injuriæ non intulit? cum hæc omnibus mortalibus malorum causæ omnium exstiterint. Hinc cupiditates, rapinæ, tyrannides, latrocinia, cædes. Indidem direptiones, vastationesque, bella quoque tum barbarica, tum civilia; aliis in alios, instigante divitiarum aviditate, grassantibus; ac nihil quidquam neque pati, neque agere recusantibus, quoad scopus ipsis destinatus, quomodocumque vel propria, vel adversantium cæde contingeret. Sæpe enim dum pugnant ne sibi quidquam extorqueri, eorum quæ possident, a violentis grassatoribus possit, **C** tum barbarica, tum civilia; aliis in alios, instigante divitiarum aviditate, grassantibus; ac nihil quidquam neque pati, neque agere recusantibus, quoad scopus ipsis destinatus, quomodocumque vel propria, vel adversantium cæde contingeret. Sæpe enim dum pugnant ne sibi quidquam extorqueri, eorum quæ possident, a violentis grassatoribus possit, **D** intervertat prava: hoc inde consequentes, ut suam ipsorum fateantur miseriam, intelligantque adeo quantum a recto absint; ac, quod ad profectus rationem haud parum est, sensum aliquem eorum malorum concipiant in quibus jacent; neque jam decipiatur iis sese commendantes tanquam honestis, quæ revera sunt turpissima, ut quidam solent quorum ad conscientiæ morsum obduruit obstinatio, neque jam ullo peccati quod admittunt aculeo punguntur amplius; at securi per illius asperos et

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIENSIS.

ἂ ὑπαυγαζούσαις τῶν. ἂ τῇ μάχῃ θανόντες. ἂ αἰσχροῖς τῶν ἀπηλλαγκότων. ἂ τετυλωμένοι ποδὶ ταχέως.

alles, ac inoffensi gradiuntur. Quippe A
 am occaluit conscientia, **132** quam eo-
 qui per spinas et aculeos incedentes, nihil
 antur eorum quæ pati solebant, antequam
 am duritiem consuetudine corroborassent.
 Hinc teneorque plantarum solo ad cujus
 mis sensum et incommodi, facili. Nihil est
 neque tam laboriosum, neque tam molestum
 ri, neque tam perniciosum animæ, quod non
 ore tandem et assuetudine, leve ac tolerandum
 at, non jam amplius imprimens sensum mo-
 æ, sicut quando recens erat, cum et labore cor-
 , et dolore animum affigebat, donec habitus in
 oque exstitit, qui quod olim difficile ingratura-
 e videbatur, suave etiam efficiat. Postquam igitur
 confesso est honestum esse non taceri sanctio- B
 um recte facta, et non occultari ea quæ prodita
 ultum in commune prosint, quod et hominum
 vitam ad angelicam perfectionem informant, ter-
 ramque adeo in cælum commutent, ea inducenda
 in mores ratione celestis institutionis, quæ a com-
 mercio **133** curarum et contagione sordium se-
 creta omnium et immunis sit: unum in id intentis
 singulis quo potissimum modo bene mereri de aliis
 possunt, nemine non ita comparato, quidvis ut pati
 potius quam inferre injuriam alteri velit: quod
 hoc sibi quisque persuaserit vanam hanc esse et
 futilem omnem copiam quæ hic hæret; teneantur
 vero ardenti omnino desiderio eorum honorum quæ
 ad futuram usque vitam nos assectantur hinc mi-
 grantes: et nobiscum simul illo translata longe C
 nobis illic sunt utilissima. Age hunc qui hactenus
 multos latuit, quando et omnes latere semper stu-
 duit, tanquam hinnulus in Nitriæ solitudinem
 immersus offensiones scilicet reformidans vitæ que
 sciret, tanquam fulmina desuper ex æthere ruen-
 tia, vel etiam gravibus affligere non intentam in
 custodiam animam, neque casus ejusmodi declinan-
 tem. Hunc, inquam, beatum virum in medi-
 producentes ostendam omnibus, ne illis qui sunt idonei ad utilitatem ex ejus exemplo percipiend-
 diutius ignota ea sint quæcumque occultare hominibus **134** homo verecundus et modestus omni
 dio conatus est, non ille quidem quod invideret aliis imitationem sui, aut gloriari vellet solus
 sessione virtutum, sed quod ostentationem ut insidiatricem fugeret, quæ vel tum etiam nocere
 test, cum in aliorum utilitatem videtur suscipi.

Natus hic in Galatia, nutritus Ancyrae est. Sic
 autem florem ætatis ad omnem castimoniam rationem
 exegit, quamvis ob eximium fornicationis decus multa-
 rum importunis cupiditatibus interpellaretur, ut
 ejus pudor et gravitas admirationi illis ipsis esset:
 qua ipsa virginali verecundia, potius quam oris D
 venustate, in flagrantius illos desiderium accende-

βλάβος. Οὐδὲν γὰρ ἐστιν οὐ τῶν ἐπιπόνων τῶν σω-
 οὐ τῶν ἐπιπλαθῶν τῆ ψυχῆ, ὅ μὴ γίνεται χρόνῳ καὶ
 συνηθείᾳ κοῦφον καὶ ἀνεκτόν, οὐκ ἐπιποιῶν ἀσθη-
 σιν δυσχερείας ὡς ἐποίησεν ποτὲ ἀθηαὶς ὄν, καὶ πλήτεον
 καμάτῳ μὲν τὸ σῶμα, λύπη δὲ τὸ συνειδὸς, ἕως ἕξις
 ἀμφοτέροις γένηται ἡδὺ ποιούσα τὸ πάλαι φανέν χα-
 λεπὸν καὶ δυσάρεστον. Ἐπεὶ οὖν εὖ ἔχειν ὠμολογη-
 ται μὴ σιωπᾶσθαι τὰ τῶν σπουδαίων κατορθώματα,
 καὶ μὴ κρύπτεσθαι ταῦτα ἄπερ φανερωθέντα πολὺ
 ποιεῖ κέρδος τῷ βίῳ, ἀγγελικὴν διδάσκοντα πολι-
 τειαν, καὶ οὐρανὸν ποιῶντα τὴν γῆν τῷ καθαρῷ καὶ
 ἀμερίμῳ τῆς διαγωγῆς, πάντων εὐεργετεῖν σπουδα-
 ζόντων ἀλλήλους, καὶ οὐδενὸς ἀδικεῖν ἀνεχομένου
 οὐδένα, διὰ τὸ πεπεισθαι λοιπὸν ματαλαν μὲν πᾶσαν
 ὕλην τὴν μένουσαν ἐνθάδε· ἔχειν δὲ τὴν ὄρεξιν ἐκεί-
 νων σπουδαίων τῶν πρὸς τὸ μέλλον συμφεριστάμε-
 νων, καὶ πρὸς πολλὴν χρησιμεύοντων ἐκεῖ· φέρε τὸν
 μέχρι νῦν λαθόντων ὁ πολλούς, ἐπειδὴ καὶ λαθεῖν
 ἀπαντας σπουδῆν ἔσχον ἀεὶ, καθάπερ πρὸς τῆ τῆς
 Νιτρίας ἔγκαταδὸς ἐρημίᾳ (33), δεδοικώς τὰς ἐπι-
 τρείας τοῦ βίου καθάπερ αἰθερίου ἀνωθεν πίπτοντας
 σκηπτούς, καὶ πλεον τούτων ἀδικούντας τὴν οὐ φυ-
 λαττομένην καὶ ἐκκλίνουσαν τὰς τοισύτας συντυχίας
 ψυχῆν, παραγαγόντες εἰς μέσον μακάριον ἀνδρα γνῶ-
 ριμον καταστήσομεν· ἵνα μὴ λάθῃ τοὺς πρὸς τὸ ὠφε-
 λείσθαι ἐπιτηδεύουσας, ὅσα εὐλαθῆς ὢν αὐτὸς κρύψαι
 τοὺς ἀνθρώπους ἐσπούδασεν, οὐ φθόνῳ τινι τῆς μι-
 μήσεως, οὐδὲ μόνος θέλων ἐναθρόνεσθαι τῆ κτήσει
 τῶν καλῶν, φεύγων δὲ τὸ ἐπιδεικτικὸν ὡς ἐπιβουλον,
 καὶ εἰς δνησιν ἀδικησῆαι δυνάμενον.

καὶ εἰς δνησιν ἀδικησῆαι δυνάμενον. **134** homo verecundus et modestus omni
 dio conatus est, non ille quidem quod invideret aliis imitationem sui, aut gloriari vellet solus
 sessione virtutum, sed quod ostentationem ut insidiatricem fugeret, quæ vel tum etiam nocere
 test, cum in aliorum utilitatem videtur suscipi.
 Οὗτος τῆς Γαλατῶν γῆς βλάστημα γέγονεν
 θρέμμα Ἀγκύρας τῆς πόλεως. Οὕτως δὲ τῆ
 ἡλικίαν πρὸς σωφροσύνην ἐκυθέρησεν, καίτοι
 σὰς δι' εὐμορφίαν πολλὰς ἐσχικώς, ὡς τῆς
 καὶ τῆς σεμνότητος θαυμάζεσθαι παρ' αὐτῆ
 ταύτῃ μᾶλλον πρὸς πλείονα πόθον αὐτὰς, ἢ
 λει τῆς ὕψεως, ἐκκαίων, ὕπερορωμένως,

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

* λαθόντα πολλούς. ** πτώξ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(33) Καθάπερ πρὸς τῆ τῆς Νιτρίας ἔγκαταδὸς
 ἐρημίᾳ. Reliqueram aliquando lacunam post τὸ
 καθάπερ, sed tandem ex nonnullis vestigiis defor-
 matissimorum apicum conjecturam expedivi ad
 scribendum πρὸς. Est enim usitata locutio scri-
 ptoribus Ecclesiasticis ut solitarios, qui urbes et
 frequentiam fugiunt hinnulis comparent, ex Canti-
 corum II. De solitudine Nitriæ sic habetur lib. II De
 vitis Patrum, cap. 21: Venimus autem et ad Nitriæ

D famosissimum in omnibus Ægypti monast-
 qui quadraginta fere millibus abest ab
 ex nomine vici adjacentis in quo Nitru
 Nitriæ vocabulum trahens. Et mox: I
 loco quinquaginta fere, aut non multo
 nuntur vicina sibi ei sub uno posita p
 cula, in quibus aliqui plures simul, alii
 nulli etiam singulares habitant, etc.

λόγου προστηνοῦς ἀξιοῦμένης ποτέ. Οὐτ' αὐτὸ δὲ ἡ μὴ
 ἰραθιζόμενον σωφρονεῖν, καὶ μυρίων κινούντων τὸ
 πάθος τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν, ἐπεὶ μηδὲ χειμαζομένην
 ναῦν κυβερνήσαι σωτηριῶς μὴ θορυβηθῆντα τῆ ζάλη,
 καὶ ἐν λιμένι ἐπὶ τῆς πρύμνης καθεζόμενον ἔχασθαι
 τῶν πηγαίων. Τὸ μὲν γὰρ ἔστιν τῆς τέχνης ἐν δέοντι
 καιρῷ παρασχεῖν τὰ τεκμήρια· τὸ δὲ μὴ παρούσης
 ἀνάγκης σχῆμα ἐπιδεικνύσθαι ἀμφίβολον εἰ τῆ περὶ
 κισδόμεται, ἀλλὰ μὴ τῆ ἀπειρίᾳ ἀπατᾷ τοὺς ὀρών-
 τας, ἀμύητος ὢν, ὡς τὴν ἐπιστήμην κεκτημένος.
 Ὅθεν καὶ νέον ὄντα αὐτὸν ἔτι, καὶ οὐπω πρὸς ἐκ-
 κλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν ἐπιτήδειον, ἐμηχανήσαντο
 θηροῦσαι τέχνη πολλῇ, ζημίαν ἡγούμενοι· εἰ μὴ καλ-
 λωπίζοιτο ἡ τὸ κοινὸν τῆς ἱερωσύνης τῷ οἰκείῳ κελῷ,
 καθάπερ κόρη ἐν ὄφθαλμῷ, καὶ ὀφθαλμὸς προσώπῳ
 ἐμπρέπων τῷ παντὶ σώματι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ
 ἐξάρχοντος τάγματος· λάμπων τῷ βίῳ καὶ πολλοῖς
 καὶ πᾶσιν ὑπόδειγμα πρὸς ὠφέλειαν γινόμενος, ἐν
 νείῳ καὶ ἀκμάζοντι σώματι προσβουτικὴν καὶ κατε-
 σταλμένην κατέστιται ἐπιδεικνύμενος. Καὶ οἱ μὲν
 ἐθεύσαντο πλείους ὄντες, ὡς ἑδόχουν, τὸν ἔνα, καὶ τὸ
 τῆς ἱερωσύνης δικαιοσύνης (34) ἐπεκτερουζαν ἀξίω-
 μα. Ὅ δὲ οὐκ ἐβιάσθη, οὐδὲ πρᾶξι τι δυσωπηθεῖς
 τοὺς ὑπερέχοντας ἡνέσχετο παρὰ γνώμην, μέγα τὸ
 πρᾶγμα, καὶ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν, ὡς ἦν ἀλγυῖος, ἡγη-
 σάμενος. Φεύγει δὲ τοὺς πολιτικούς θορύβους, καὶ
 τὴν ἐκκλησιαστικὴν προσεδρίαν, τὸ βᾶρος περιστα-
 μένος τοῦ ἐπιτεθέντος ζυγοῦ. Καὶ σπουδῆν μὲν εἶχεν
 εὐθύς καταλαβεῖν τὴν ἔρημον, ἐκράτησεν δὲ τῆς ὀρ-
 μῆς (35) λογισμῷ δικαίῳ, προγυμνασθῆναι βέλτιον
 κρινάσας τοὺς πρώτους ἀθλοὺς παρὰ τοῖς ὑψηλταῖς
 καὶ ἀλείπταις τῶν ἀρετῆς ἀρετῆς ἀρχομένων, ἢ
 ἀπαιδοτριβῆτος εὐθύς προσελθεῖν τοῖς τῶν τελειοτέρων
 ἀγωνισμάτων διδασκάλοις, καὶ κάματον τούτοις παρ-
 ἔχειν ἀναγκαζομένοις τὰ παῖδων παραδιδόναι, ἀντὶ
 τῶν παραδιδόμενων ἀνδράσι, καὶ καταθῆναι τῆς οἰ-
 κείας ἕξεως πρὸς τὴν οὐ καθήκουσαν ἐν λόγῳ καὶ
 ἔργοις παιδικὴν ἀσκησιν καὶ νηπίους ἀρμόζουσιν.

matu reverentia, ut præter animi sui sententiam aliquid admittere sustineret: magnam cam rem,
 et, sicut vere erat, illius ætatlæ captu majorem reputans. Fugit autem et tumultum negotiorum
 civilium, et sollicitudinem ecclesiasticæ præfecturæ, onus devitans impositi justi. Ac jam tum quidem
 in eremum studio ac cupiditate ferebatur: cæterum illum impetum in potestate habuit, salubri
 consilio statuens longe esse melius apud aliquos velut pædagogos et aliptas, qui rudium exercita-
 tionis præfecti sunt, prima virtutis certamina meditari: quam nulla prævia subactum palæstra,
 137 sic repente novum perfectioris disciplinæ se magistris obtrudere, gravem illis futurum quod
 senes instituendis viris pridem assuetos, cogeret ad puerilis institutionis prima elementa retractanda
 tradendaque relabi rursus, et descendere ex illa severitate vitæ ad quam consuetudine jam obdu-
 ruerunt, ad puerilem quamdam, et minus consentaneam viris talibus, ac potius ad ætatis infirmioris
 teneritatem, accommodatam in verbis et operibus exercitationem.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

ἡ οὐ ταυτὸν δέ. ἡ μὴ καλλωπίζοι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(34) Ἱερωσύνης δικαιοσύνης. Videtur esse corruptus locus: ego tamen conatus sum qualemcunque sensum exculpere.

(35) Ἐκράτησεν τῆς ὀρμῆς. Erat in MS. τῆς ὀρμῆς, ita scriptum sine accentu. Ex quo nos

A hat, quas obstinasset animum despiciere ac ne commodo quidem ullo sermone dignari. Neque vero ejusdem laulis est castimoniam colere a nemine in contrarium provocatum; atque idem illud facere sexcentis hinc inde admotis illecebris cupiditatem titillantibus, quando neque ejusdem est consilii tempestate jactatam navim salubri providentia prohibere naufragio nihil perturbatum 135

procellæ gubernatorem, ac ludibundum subductæ jam in portum navis sedentem ad puppim clavum contrectare. Nam illud quidem est in periculoso et gravi tempore artis experimentum præbere: hoc autem nulla instante necessitate speciem ostentare periti gubernatoris, quæ dubium intuentibus relinquit: an ornatus re ipsa sit illa peritia; annon e

B contrario potius id agit, ut imperitiam simulatione professionis celans, spectatores pro experienti et consulto possit fallere: cætera omnino expertus omnis ejus facultatis. Hac de causa illum adhuc adolescentulum, neque adhuc per ætatem ad ecclesiasticum ministerium idoneum, multis modis irritare conati sunt, cum pro damno id ducerent, si commune nomen ecclesiasticæ professionis tanto illo ornamento, præsertim apud se nato sibi que domestico se non insigniret; futurum enim illum, si semel esset in ecclesiastici ordinis corpus transcriptus, velut pupillam in oculo, aut oculum in facie: quippe qui gravitate splenderet vitæ, ac vel sapientibus vel multitudini exemplar 136 utilissimum se præberet, senilem jam tum et exactam ad

C omnis severitatem modestiæ constantiam in juvenili et florenti corpore repræsentans. Et illi quidem quod plures in unum incumbere, facile quo impellebant tracturi utique juveniculum sibi videbantur, cum dignitatem sacerdotii quo sacrificium justitiæ offertur, immensis laudibus in cælum tollerent. Ille vero vinci non potuit, neque ita se efferrî passus est, inepta quadam adversus majores

se efferrî passus est, inepta quadam adversus majores

ὀρμῆς fecimus, potuimus etiam ὀρμῆς rescribere propius ad vestigia primæ scripturæ. Nam ὀρμῆς quoque appetitum, impetum, cupiditatem sonat, dicta quasi ὀρμῆ ab ὀρέγω, ut viri docti monuerunt.

Cum igitur se ad illos contulisset, qui apud A nos non longe a civitate religiosam in monte meditantur vitam, quibus præerat beatus Leontius tunc presbyter : deinde factus etiam episcopus, vir utriusque vitæ, activæ, inquam, et contemplativæ laude illustris, illis adeo ipsis qui in desertis agebant perfectior : sed qui sciret etiam infirmorum infantiam perpeti, in tironum ingeniis pertractandis tritus ; quod haberet inter eos quibus præerat, aliquot semper ejusmodi provectoribus, admistos. Hic **138** noster majores, quam pro tempore quo ibi fuit, progressus cum fecisset, multosque post se reliquisset, majori festinatione corripiens iter quam illa ipsa quam arripuerat admoneret occasio, opus asceticæ professionis illinc in Jerosolymorum regionem transfert, tum studio cognoscendi loca in quibus et mirabilia perfecit opera, et vitam egit, et mortem deinde appetiit Dominus Jesus ; tum etiam cupiditate proficiendi ex conspectu et congressu sanctorum, qui perfectiorem illic vitam profitebantur ; quorum ex usu cum profecisset, ne dicam cum eos brevi tempore antecessisset, in eam quam supra commemoravi solitudinem strenue confugit, et sacri

Προσελθὼν οὖν τοῖς παρ' ἡμῶν πρὸ τοῦ ἁγίου ἀσκουμένοις ἐν τῷ ὄρει (ὡν ἦρξεν ὁ μακάριος Λεόντιος (36), τὸ τηρικαῦτα μὲν προσεβύτατος ὢν, ὕστερον δὲ γενόμενος καὶ ἐπίσκοπος· ἀνὴρ καὶ πράξει καὶ γνῶσει κεκοσμημένος, καὶ τῶν ἐν ἐρήμοις ἀσκουμένων τελειότερος, ἀλλ' εἰδὼς καὶ τῶν νηπιαζόντων ἀνέχεσθαι, καὶ τοῖς ἔτι τῆς πρακτικῆς ἀρχομένοις συνειθισμένος, διὰ τὸ ἔχειν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸν μετὰ τῶν προκεκοσμημένων ἀναμιγμένους ἀσκητικούς, καὶ προκόψας τοῦ χρόνου ταχύτερον, καὶ πολλοὺς παρελθόν, καὶ ἀνύσας πλεον ἤπερ ὁ καιρὸς ἀνύειν παρεῖχεν, ἔργον ἀσκήσεως ἐπὶ τῶν ἱεροσολύμων ἀπαίρει καὶ μεταπίσταται χώραν, καὶ ἱστορίας τῶν αὐτῶν τόπων, ἐν οἷς ἐβασματούρησεν, καὶ διήγαγεν, καὶ ἔπαθεν ὕστερον ὁ Κύριος Ἰησοῦς, καὶ ὠφελείας τῆ ὕψις τῶν ἐκεῖσε ἀσκουμένων ἀνδρῶν. Καὶ τοῦτοις ὠφελήθει, ἵνα μὴ εἴπω παρελθόν ἐν ὀλίγῳ, τὴν εἰρημένην καταλαμβάνει ξρημον, σπουδαίως καὶ τὸ ἀξίωμα κρύψας ἱερατικὸν (37), ἕως ἡδυνήθη λαθεῖν, τὸν μοναδικὸν ὡς ἔσθι ἀρχόμενος ἀναδέχεται βίον, τοιοῦτοις χρησάμενος τῆς ἀρετῆς διδασκάλους, οἱ πρὸς οὐρανὸν εὐθὺς ἀνεβρίπτισαν¹³ αὐτοῦ τὴν πόσιν, καὶ τῆς ἀγγελικῆς διαγωγῆς ἐξήγητησαν τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τῆς ἐν πᾶσιν ὀλιγοδείας

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹³ ἀνεβρίπτισαν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(36) *Λεόντιος*. Quis hic fuerit Leontius non facile dix-irim : nec scire fas est omnia. Exstant epuseula varia cujusdam Leontii Latinitate donata C Nixizian συνόδῳ παρουσίας. Ἰδρωτες τῆς πίστεως ἕνεκα καταδέδηνται. Πολλοὶ δὲ δι' αὐτοῦ μάρτυρες ; τε καὶ ἀθλοφόροι τὴν ἀντίπαλον κατεπάλασαν· πολλοὶ δὲ τῷ τούτου βίῳ διδασκάλω [ἴσ. διδασκάλω ἢ διδασκλεῖω] χρησάμενοι, οὐρανοπολίται γενόμενοι, etc. Quæ sic Latine habentur apud Surium. *Angelis paris Leontii, Cæsariensium Ecclesie sanctissimi presulis, cujus multi quidem etiam antequam veniret in Nicenam synodum emanarunt iudores propter fidem. Multi autem per ipsum martyres et victores athletæ prostraverunt adversarium ; multique usi ejus vitæ doctrina cives evasere cælestes, etc.* Adduntur enim alia præclara de Leontio : quæ minus ad rem præsentem faciunt. Ceterum hæc pauca quæ descripsimus satis convenienti cum iis que de eodem, ut quidem putamus, Leontio tradit hic Nilus. Jam cum hunc Leontium Nilus ait cænobium rexisse πρὸ ἡμῶν, suam patriam designat Constantinopolim, in cujus suburbano colle habitaverit, cum presbyter D adhuc esset Cæsariensis, deinde episcopus Leontius.

(37) *Σπουδαίως καὶ τὸ ἀξίωμα κρύψας ἱερατικόν*. Narravit supra Nilus non esse passum Albanum initiari se sacris ordinibus, quod tum ætatem suam illi oneri imparem arbitraretur : oportet tamen eum postea inauguratum esse, licet id Nilus non expresserit distinctius. Ac non est incredibile presbyterum fuisse factum : unde aliquando τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα sacerdotalem dignitatem Latine verteram. Revocavi me tamen cum vidi cap. 55 libri supra laudati, qui *Heraclidis paradisis* inscribitur, Albinum quem eundem esse cum hoc Albiano supra diximus, diaconum appellari. Sic enim illic loquitur auctor ejus libri. *Hos igitur cum ego et sancti diacones Evagrius et Albinus vidissemus, etc.*

Leontίου τοῦ τῆς Καισαρέων ἐκκλησίας ἀγιωτάτου προέδρου, οὗ πολλοὶ μὲν καὶ πρὸ τῆς ἐν εἴῃ κατὰ Νίκειαν συνόδῳ παρουσίας. Ἰδρωτες τῆς πίστεως ἕνεκα καταδέδηνται. Πολλοὶ δὲ δι' αὐτοῦ μάρτυρες ; τε καὶ ἀθλοφόροι τὴν ἀντίπαλον κατεπάλασαν· πολλοὶ δὲ τῷ τούτου βίῳ διδασκάλω [ἴσ. διδασκάλω ἢ διδασκλεῖω] χρησάμενοι, οὐρανοπολίται γενόμενοι, etc. Quæ sic Latine habentur apud Surium. *Angelis paris Leontii, Cæsariensium Ecclesie sanctissimi presulis, cujus multi quidem etiam antequam veniret in Nicenam synodum emanarunt iudores propter fidem. Multi autem per ipsum martyres et victores athletæ prostraverunt adversarium ; multique usi ejus vitæ doctrina cives evasere cælestes, etc.* Adduntur enim alia præclara de Leontio : quæ minus ad rem præsentem faciunt. Ceterum hæc pauca quæ descripsimus satis convenienti cum iis que de eodem, ut quidem putamus, Leontio tradit hic Nilus. Jam cum hunc Leontium Nilus ait cænobium rexisse πρὸ ἡμῶν, suam patriam designat Constantinopolim, in cujus suburbano colle habitaverit, cum presbyter D adhuc esset Cæsariensis, deinde episcopus Leontius.

(37) *Σπουδαίως καὶ τὸ ἀξίωμα κρύψας ἱερατικόν*. Narravit supra Nilus non esse passum Albanum initiari se sacris ordinibus, quod tum ætatem suam illi oneri imparem arbitraretur : oportet tamen eum postea inauguratum esse, licet id Nilus non expresserit distinctius. Ac non est incredibile presbyterum fuisse factum : unde aliquando τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα sacerdotalem dignitatem Latine verteram. Revocavi me tamen cum vidi cap. 55 libri supra laudati, qui *Heraclidis paradisis* inscribitur, Albinum quem eundem esse cum hoc Albiano supra diximus, diaconum appellari. Sic enim illic loquitur auctor ejus libri. *Hos igitur cum ego et sancti diacones Evagrius et Albinus vidissemus, etc.*

ἐρασθέντος; [ἴσ. ἐρασθείσης. Poss.], ἐπειδὴ τὸ ἀνε-
 δέξαι μόναις ταῖς ἀσωμάτοις διαφέρει φύσεις, τοῖς
 δὲ σαρκί συνδεδεμένοις οὐκ ἔστι ζῆν, μὴ τῆς ἀναγ-
 καίας χρείας ἀναπληρώσης τὸ κατ' ἐκάστην διαπνεύ-
 μενον τῆς τροφῆς. Καταφρονήσας οὖν ἀπάντων ὁμοῦ
 τῶν ἐπὶ γῆς ὅλος ἀθρώως τῆς ἀνω φιλοσοφίας ἐγένε-
 ναιτο, οὐ μόνον τὰ περὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ κρι-
 νας πρὸς τὸν σκοπὸν περιττὸν τῷ ψυχῆς ἐπιμελου-
 μένῳ καὶ ταύτην ἐπιαιγομένην παραστήσασθαι Θεῷ. Τοσ-
 οῦτον γοῦν ἐφρόντισεν τῆς σαρκῆς, ὅσον ἢ πρὸς τὸ
 ζῆν μόνον ¹⁵ ἐβιάζετο χρεία. Πάντα δὲ τὸν καιρὸν
 ἀνέλισκεν εἰς τὴν μερίμναν τοῦ πῶ; ἀεὶ ἀρέσκη ¹⁶
 Θεῷ· ποίαις ἐννοίαις, καὶ ποίοις ἔργοις κοσμεῖται ὁ
 διπλοῦς ἄνθρωπος· ὡς καὶ στόμα σεμνοῖς καὶ ὠρε-
 λητικοῖς λόγοις ἐρμηνεύον τὴν ἔνδον καθαρότητα,
 τοὺς ἀκούοντας ἀλίγη πρὸς εὐσέβειαν, καὶ τὸ σῶμα
 κατεσταλμένοις κινήμασι παιδεύη τοὺς ὀρῶντας τὸ
 εὐτακτον. Οὗτος οὖν καὶ μετὰ τελευτῆν μέχρι νῦν
 παρὰ τοῖς αὐτόθι θαυμάζεται, καὶ κλέος αὐτοῦ ἀοί-
 διμον ¹⁷ ᾄδεται· πῶς καὶ γλώσσαν ἀεὶ καὶ ἀκοήν
 ἐκώλυσεν βιωτικοῦ διηγήματος, οὕτε εἰπεῖν τι τῶν
 γινόμενων ἐν κόσμῳ, οὕτε ἀκούσαι ποτε ἀνασχόμε-
 νος, ἀκαιρα λέγων πάντα καὶ ἄχρηστα ὅσα μὴ πρὸς
 τὸν προκαείμενον σκοπὸν συντέλει. Εἰ γὰρ, φησὶν,
 ἐκάστη τέχνη καὶ μέθοδος φροντίζεται παρὰ τῶν
 μετιόντων αὐτὴν καὶ λόγοις καὶ ἐννοίαις βελτιοῦσθαι
 ὀφειμένουσιν· τὰ περὶ αὐτῆς καὶ λαλοῦντων καὶ ἐνθυ-
 μουμένων ἀεὶ (ποιεῖ γὰρ ἡ μελέτη γινώσκειν τι πλέον
 ἐν παντί, καὶ ἡ γυμνασία τῶν οὐδέπω γινωσκομένων
 εὐεργέτης ¹⁸ γίνεται), διὰ τί μὴ πᾶσαν ἡμεῖς τὴν
 ἐρολήν τῇ μερίμνῃ τῆς ἡμετέρας προαναλίσκομεν
 τέχνης; Ἦς εἰ τις ἐθέλοι, ἐπειδὴ τὸ ἄκρον ἀκατάλη-
 πτον, καὶ τὴν πρὸς τὸ μέτριον ἀρκοῦσαν πείραν λα-
 θεῖν, οὐδὲν ἀκαιρον ¹⁹ ἔχει πρὸς ἄλλο τι τρέψαι τὸν
 νῦν, μόλις ἀρκοῦσης τῆς ζωῆς, οὐ λέγων πρὸς τὸ
 σέψασθαι τὴν τῶν μελλόντων παρασκευῆν, ἀλλὰ
 καὶ τῶν παρόντων φυλάσσειν τὴν ἐπήρειαν.

quæcunque ad propositum scopum non conferrent. Si enim,
 cogitationes occupat elaborantium in ipsis, qui curas in eo deligunt omnes, num qua ratione au-
 geri illæ ac perfici promoverique in melius queant, unumque hoc ipsis est quotidie tum sermonum
 omnium tum cogitationum argumentum (detegit enim in omni re aliquid semper novi meditatio,
 et iis qui se colunt hoc beneficii exercitatio reponit, ut quæ ignota adhuc erant ostendat ipsis).
 Quare non omne nostrum quantum est otium in meditatione consumimus ejus quam olim factitamus
 artis. Cujus si quis **141** velit (quando ad summa pertingere non licet) saltem eam informationem
 capere quæ ad mediocritatem sufficiat, næ illi nihil vacaverit ad res ineptas et otiosas animum diver-
 tere, cum vix universa quanta est vita sufficiat, non dico ad providendum futurorum apparatus,
 sed ne ad ingruentium quidem atque instantium vim propulsandam.

Ὡς γὰρ ὀφθαλμὸς κυβερνήτου ὅλος ἐστὶν ἀτενὲς
 ἀποβλέπων πρὸς τὰ θορυβοῦντα κύματα, καὶ ὁ τυχὸν
 μετωρισμὸς ναυάγιον ἴσως ποιεῖ· οὕτως νοῦς μαχό-
 μενος πάθει καὶ πνεύμασι πονηροῖς, νήφον μὲν
 ἀλιγὰς κλέπεται, βραθυμίας δὲ μικρὸν τῆς προσ-
 εχῆς, ὅλος ποντοῦται καὶ ἀποβρύχως γίνεται. Ὅθεν
 ἔν ἐνδον αὐτὸν πάντοτε καὶ ἐπὶ συννοίας καθήμενον
 ἰδεῖν, τῷ τύπῳ τῆς βίβως δεικνύοντα ὡς ἀληθῶς ἐκεῖνα

ordinis dignitatem ut maxime poterat occultans sol-
 tariam, sic tanquam tum primum inciperet, alacri
 cupidoque animo complexus est vitam. Ejusmodi usus
 virtutis magistris, qui ejus desiderium primo impetu
 ad cælos usque jaculati sunt, ejusque incensam
 melioris vitæ cupiditatem usque ad æmulationem
 erexerunt anglicæ rationis, et ejus abstinentiæ
 quæ in rebus omnibus quam **139** paucissimis
 indigere studet, postquam nulla re prorsus
 indigere solis intelligentiis corporum expertibus
 convenit. Qui vero implicati carnis vinculis tenen-
 tur, iis constare vita non potest, nisi quod in dies
 singulos continua nutritionis actione resolutum
 evanescit, implenda necessitate naturæ suppleat-
 ur, contemnens igitur ex æquo quæ in terris sunt
 omnia, totum se in cælestem philosophiam abdi-
 dit, cum ita statueret, non quæ circa corpus
 hærent modo, sed illud ipsum etiam ad scopum
 destinatum superfluum esse ei qui cura omni ad
 animum translata sistere illum Deo contendit. Tan-
 tulam igitur cogitationis partem curando corpori
 tribuebat, quantam tolerandæ vitæ necessitas ex-
 torquebat. Tempus autem ille omne una consu-
 mebat cura, quomodo semper placeret Deo. Quibus
 vel cogitationibus, vel operibus, uterque ornare-
 tur homo, ut et os gravibus et utilibus sermoni-
 bus interpres internæ puritatis audientes convo-
 caret ad religionem, et corpus compositis ad om-
 nem modestiæ **140** decorem moribus erudiret
 intuentes. Quo nomine post mortem quoque ad
 hoc usque tempus illis qui isthic degunt admira-
 tioni est: sed et hæc ejus laus perpetua prædi-
 catione celebratur, linguam eum semper et aurem
 abstulisse ab omni sæculari narratione, cum
 neque aliquid dicere eorum quæ gerebantur in
 mundo, neque audire unquam sustinuerit. Sic
 enim dicebat, importuna omnia et inutilia esse

Si enim, aiebat, unaquæque ars et professio
 cogitationes occupat elaborantium in ipsis, qui curas in eo deligunt omnes, num qua ratione au-
 geri illæ ac perfici promoverique in melius queant, unumque hoc ipsis est quotidie tum sermonum
 omnium tum cogitationum argumentum (detegit enim in omni re aliquid semper novi meditatio,
 et iis qui se colunt hoc beneficii exercitatio reponit, ut quæ ignota adhuc erant ostendat ipsis).
 Quare non omne nostrum quantum est otium in meditatione consumimus ejus quam olim factitamus
 artis. Cujus si quis **141** velit (quando ad summa pertingere non licet) saltem eam informationem
 capere quæ ad mediocritatem sufficiat, næ illi nihil vacaverit ad res ineptas et otiosas animum diver-
 tere, cum vix universa quanta est vita sufficiat, non dico ad providendum futurorum apparatus,
 sed ne ad ingruentium quidem atque instantium vim propulsandam.

Ut enim gubernatoris oculus totus intentus et
 delixus est in fluctibus tumultuantibus, et vel
 levis evagatio animi naufragii causas nihilominus
 est; sic mens cum pravis cupiditatibus et malignis
 spiritibus decertans, si quidem sobria vigilque
 sit, raro fallitur dolis hostium; si autem de summa
 attentione aliquid in dissolutionem remiserit, tota
 illico in profundum abripitur et demergitur. Quare

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁵ μόνον φροντίζειν ἐβία. ¹⁶ ἀρέση Θεῷ. ¹⁷ κλέος ᾄδεται τοῦτο. ¹⁸ εὐεργέτης γίνεται. ¹⁹ οὐδένα
 καιρὸν ἔχει πρὸς ἄλλο τι.

erat nutum illum et cogitabundo similem videre A
 considerentem : ipso vultus atque oris habitu decla-
 rantem vere se ita sentire ut loquebatur, atque aut
 tacitas ad Deum fundentem preces, aut utile secum
 aliquid reputantem. Et 142 mens quidem in cœ-
 lestium rerum contemplationem rapta efferebatur,
 in hoc acquiescens, aut seipsam undecunque cir-
 cumlustrabat, ne quid sibi ad honestatem deesset.
 Manibus vero suum erat descriptum pensum ope-
 ris; nam ex earum labore necessaria corpori sub-
 ministrabat. Neque enim gratuitum unquam cibum
 adduci potuit ut otiato corpori daret, neque ab
 aliorum liberalitate oblatum admisit : quin obfir-
 marat animum nullam a quoquam consolationem
 admittere : cum ita diceret ei, quicumque hanc
 sectam sequeretur vitæ honestius esse dare quam
 accipere. Ne si secus faciat libertati nervos suc-
 cidat, cogaturque interdum ad libidinem eorum a
 quibus accepit, accommodare sermonem, et obli-
 vio silentio veritatem opprimere, cum ea forte
 mordax et ingrata sit futura, ne molestiam pro
 benefacto reponat Tantulo porro victu tamque
 parabili desiderium fallebat naturæ, ut ab ejus
 apparatu plurimum sane superesset otii. Cibus illi
 panis solus isque citra satietatem : potus, aqua,
 per 143 æstium quidem frigida; cum tempestas
 frigidior posceret, ad solem tepefacta. Vestis an-
 nosus cento, suæ illic commemorationi æqualis;
 neque ex tanto tempore mutatus unquam. Non
 sandalio, non calceo protegit pedem; subitarius
 sibi crepidas ex palma consuens, pera aut uter ex
 pelle caprina stragulum dormitanti, quo paulisper
 ex diurnis laboribus relaxabat fractum contentione
 operis assidui corpusculum : maximam quippe noctis
 partem item ut diei psallendo transigebat et orando,
 reputans illis temporibus se cum Deo congregari,
 Davidicum perpetuo illud iterans : *Jucundum sit
 ei eloquium meum.* Nummum Cæsaris non norat;
 neque quo ille signo esset impressus; neque ærugo
 unquam ulla manum ejus vel unica contagione
 polluit; omnis ejus possessio liber demum unus
 erat, et ipse ad consolationem lædii utilis, ut

ἄπερ ἔλεγεν μεριμνᾷ ¹⁰, ἢ Θεῷ προσευχόμενος.
 ἢ λογιζόμενος τι τῶν χρησίμων. Καὶ ὁ μὲν νοῦς
 ἐνεβάτευεν ¹¹ ταῖς ἄνω θεωρίαις, σχολάζων ἢ καὶ
 ἑαυτὸν πάντοθεν περίσκοπῶν, μὴ τι λείπει πρὸς τὸ
 κόσμῳ αὐτῷ· αἱ δὲ χεῖρες εἶχοντο ἔργον ¹² τὴν τοῦ
 σώματος ¹³ ἐκεῖθεν ὑποριζόμενος [Ἰσ. περιζόμεναι.
 Poss.] χρεῖαν. Οὐδὲ γὰρ ἀργῶς ποτε τὴν τοῦ σώμα-
 τος προσηγάτο τροφήν, οὐδὲ ἔζωθεν σχεῖν ταύτην
 κατεδέξατο, ἢ ὅπως δέξασθαι τίνα παραμυθίαν παρά
 τινος; βουληθεὶς· πρέπειν λέγων παντὶ μετιόντι
 τοῦτον τὸν βίον διδοῖναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν, ἵνα μὴ
 τῇ παρῆρησι ἐκλύσῃ τοὺς τόνους, ἀναγκαζόμενος τι
 καὶ πρὸς ἡδονὴν λέγειν ἐσθ' ὅτε τοῖς παρέχουσιν, καὶ
 σιωπᾶν πολλάκις τὸ ἀληθές, ὅταν ἢ πληκτικόν, ἵνα
 μὴ λυψῆσθαι τὸν εὐεργέτην. Πόση δὲ καὶ τίς ἦν αὐτῷ
 ἢ τοῦ σώματος χρεῖα, ἵνα καὶ πολλὴν ποιήσῃ τὴν
 ἀσχυλίαν! Ἄρτος ἦν αὐτῷ ψιλός, καὶ οὐ πρὸς κέρρον,
 ἢ τροφή, καὶ ὕδωρ, τὸ πόμα, ψυχρὸν μὲν τῷ καύματι,
 πρὸς ἥλιον δὲ χλιαίνόμενον τῷ ψύχει. Καὶ κεντώνιον
 πολυετές τὸ ἐνδύμα συνακαμάσαν αὐτοῦ τῷ ἐκεῖ βίῳ,
 ἐν ὅλῳ τῷ χρόνῳ οὐποτε ἀλλάγεν. Οὐ σανδάλιον, οὐχ
 ὑπόδημα τὸν αὐτοῦ περιέβαλε πόδα· σχέδια βρά-
 πτων (38) ἐκ φοίνικος, καὶ κάδιον ¹⁴ δορκάδος πρὸς
 ὑπνον τρεπομένην ἦν αὐτῷ στρωμνὴ, ὀλίγον τῶν μεθ-
 ημερινῶν πόνων ἀνιέσα τὸ σῶμα κεκοπωμένον τῇ
 συντόμῳ ¹⁵ ἐργασίᾳ. Τὸ γὰρ πλείον τῆς νυκτὸς καθά-
 περ καὶ τῆς ἡμέρας ψάλλων διετέλει καὶ προσευχόμε-
 νος, ὁμιλεῖν τοῖς καιροῖς ἐκεῖνοις λογιζόμενος τῷ
 Θεῷ, καὶ συνεχῶς μετὰ τοῦ Θεοῦ λέγων· Ἡδυν-
 θειῆ αὐτῷ ἡ διαλογία μου. Οὐκ ἔγνω Καίσαρος νό-
 μισμα, οὐδὲ τίνι τοῦτο κευάρακται τύπῳ· οὐδὲ γὰρ
 κούς ¹⁶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διήλθεν, μιάνας ταύτην ἀφ᾿ ἡ-
 μιᾶ. Βίβλος ἦν αὐτῷ πᾶσα ¹⁷ κτήσις (39), καὶ αὐτῇ
 πρὸς παραμυθίαν χρησίμη τῆς ἀκηδίας, ὡς ἂν εἴη
 καὶ τίς τέρψις τῶν πολλῶν ἢ ἀνάγκωσις πόνων, τὰ
 μὲν τῇ ἱστορίᾳ, τὰ δὲ τῇ θεωρίᾳ ψυχραγωγούσα τὸ
 ἄλυον τοῦ πνεύματος. Καὶ τὴν πτωχείαν ταύτην βα-
 σιλείαν, διὰ τὸ ἀμέριμον, ἔλεγεν· οὐχ ὅτι ¹⁸ πρὸς
 τὸν αὐριον οὐδὲν ἐκέκτητο βίον σκοπῶν, ἀλλ' ὅτι
 τῶν θαυμαζομένων παρὰ τοῖς πολλοῖς, οὐδενὸς εἶχεν
 ἐπιθυμίαν. Οὐ γὰρ τὸ πολύπυρον ¹⁹ (40), ἀλλὰ τὸ
 ἀπροσδοκῆς, πλούτον γνώμης ἤγειτο φιλοσοφεῖν ἐπι-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹⁰ μεριμνᾶν. ¹¹ ἐνεβάτευεν. ¹² εἶχον τὸ ἔργον. ¹³ σῶμα ut in edit. ¹⁴ τοῦ περὶ nihil deest in cod.
 σχέδια βράβδιον ἐκ φοίν. καὶ κώδιον δορκ. ¹⁵ συντόμῳ. ¹⁶ χαλκός. ¹⁷ πᾶσα ἢ κτήσις. ¹⁸ οὐχ ὅτι τὸν, alius
 τῶν πρὸς τὸ ἀβρόν. ¹⁹ πολύυλον.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(38) *Σχέδια βράπτων*, Deformatissimus locus hic D
 erat. Neque forte satis adhuc emaculatus est.
 Hæc erant in schedis σχέδιαρ ἀνδῶν, ita ut re-
 præsentō sine accentibus et cætero ὀρθογρα-
 φίας instrumento inde nostrum consumimus, σχέ-
 δια βράπτων, quod tamen non satis certum rece-
 ptum habet. Quo enim hic nominandi casus, cum
 genitivus præcedat, dativus sequatur? Amplius
 pronuntio donec antiquus et emendatus liber,
 qualem esse alicubi non despero, certum aliquid
 ostenderit.

(39) *Βίβλος ἦν αὐτῷ πᾶσα κτήσις*. Hæc lectio
 sententiam habet valde commodam, et reliquæ ora-
 tionis conformem, ut non dubitem sic a Nilo scri-

ptum esse. Quod occupare hic volui, ne cui blandi-
 retur argutia correctionis facillimæ, si κτήσις ἀντὶ
 τοῦ, κτήσις legeretur, ut quod de Magno Antonio
 narratur, hoc item Nilus affirmare de Albiano vo-
 luerit : mundum universum libri instar illi
 fuisse.
 (40) *Πολύπυρον*. In schedis erat πολυ-
 υλον, nos necessario divinavimus. Nec tamen dn-
 bito quin hoc aliter et forte melius restitui
 possit. Paulo post, τυγούσης τῆς αὐταρχίας. Hoc
 quoque divinavimus, captatis indicibus corruptio-
 rum apicum : quod et alibi sæpe faciendum
 fuit.

σταμένης, τυχοῦσης ²⁹ τῆς αὐταρκείας, καὶ παρα-
 πυσούσης πᾶν τὸ ὑπερβαῖνον ταύτην ὡς ἄχρηστον.
 Καὶ ὡς ³⁰ οὐ περιεχωῖσθαι τοῖς χρήμασι, ἀλλὰ τὸ μὴ
 θέλειν ἔχειν, πικρὴν τὴν βρομίαν, ἐδίδαξεν οὗτος καὶ
 ἄλλοι πολλοὶ μετ' αὐτοῦ, ἐνόησε μὲν τοὺς ὑπερπλου-
 σίους διελέξαντες, ὡς χρῆζοντες ὧν κέκτηνται
 πλεόνων διὰ πάθος ἀκόρεστον· πλουσίους δὲ τοὺς
 καὶ ἀποθέσθαι τι τῶν πρὸς τὴν χρείαν ἀναγκαίων
 φιλοτιμουμένους· ὃ ³¹ περιετὸν, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν
 οὐκ ἐπιτρέθειον.

divitias quas vera philosophia tribuit menti sibi deditæ, nactæ jam qui etiam sortem vitæ se ipsa
 contentæ, reliqua tanquam inutilia respicientis. omnia. Cæterum non exaggerandis undecunque opi-
 bus, sed rejiciendis et contemnendis cupiditatem exstingui iste docuit, multique cum ipso alii qui
 egenos reipsa esse arguunt locupletissimos quosque, quippe qui pluribus indigeant quam fruân-
 tur, propter insatiabilem avaritiæ sitim; divites autem eos qui etiam defraudare se, detrahereque
 aliud ex necessariis student; **145** quod ex abundantia fit, neque ad tuendum philosophiæ nomen
 est necessarium.

Πλοῦτος γὰρ ἐστὶν ἀληθῶς, καὶ λεγέσθω τοῦτο δι-
 καίως· πενία δὲ ἐκείνο, καὶ πτωχεία ἐσχάτη, ὅτι τὸ
 μὲν ἐπέχει τῶν παρόντων τὴν πλησμονήν, καὶ τὴν
 κέρρον ὡς περὶ ὑπεραντλον· τὸ δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἐπι-
 καινῆν, καὶ διψαλὸν πρὸς κτήσιν τῶν μὴ παρόντων ³²·
 ὧν ἡ μὲν παρουσία ἀμφίβολος, ἡ δὲ τῆς πλεονεξίας
 κατὰ γνάμωσις ὡμολόγηται μόνη, καὶ τῇ παρὰ τῷ Κριτῇ
 δίκῃ, πρὸς κόλασιν ὑπεύθυνος. Πλεονεξία γὰρ ἐστὶν
 οὐ μόνον τὸ σπουδάζειν ἀφελέσθαι τὰ ἄλλότρια, ἀλλὰ
 καὶ τὸ θέλειν τῆς αὐταρκείας ἔχειν τι πλεόν. Νυκτὸς
 δὲ οὐσίας τοῦ βίου τούτου, καὶ οὐκ ἐπιθυμῶν τῶν ἐν αὐτῷ
 πραγμάτων, ὡς ὁ μακάριος ἔλεγεν ἐκεῖνος, τί βρε-
 λος ἡ τῆς πολυτελείας τοῖς ἀνθρώποις βλάβη μετὰ
 τὸ παρελθεῖν τὴν κατάστασιν ἐκεῖνην· οὐκ ὑπεστῶ-
 των ἐστὶ τῶν ³³ νυκτερινῶν φαντασμάτων, οὐδὲ παρ-
 εχόντων λοιπὴν ὀλιψέως καὶ ἀνέσεως ἀίσθησιν; Ὡς
 γὰρ, φησὶν, ἡμέρας ἐπιλαθοῦσης τοῖς ἐγρηγοροῦσι
 μάταια δείκνυται τὰ ἐνύπνια· καὶ ὁ πεπλουτηκέναι
 θόξας, οὐδὲν ἔχειν πρωτὶ· καὶ ὁ πίνειν νομισσας, ἡ
 ἀσθίειν, οὐδὲν τούτων ποιήσας εὐρίσκειται· καὶ ὁ ἀρ-
 χὴν ἀνύσας ³⁴ καὶ πορίσας χρήματα, καὶ ὁ κατέχων
 ἐν χειρὶ ἀργύριον, καὶ ἐν κόλπῳ περιστέλλων ὀτιοῦν,
 κενὸς τούτων δείκνυται· ἄλλος κινδύνοις προσωμί-
 λησεν καθεύδων, ἄλλος ἐπηρείαις, ἄλλος ὀλιψέσιν,
 ἄλλος ἐκολάσθη, καὶ ἄλλος ἀνηρέθη. Καὶ αὐτοὶ μὲν
 ἐνέστησαν χαίροντες, οἱ δὲ ἄλλοι λυπούμενοι· ὅτι φαν-
 τασία ἦν, καὶ οὐκ ἀληθεία, τὰ ἐν οἷς ἔδοξαν εἶναι.
 Οἱ μὲν ὡς φυγόντες πείραν κακῶν, οἱ δὲ ὡς ἀποτυ-
 χόντες ἐν οἷς ἦσαν εὐφραυνόμενοι. Οὐδεις γὰρ οὐδὲν
 ἀπὸ τοιαύτης φαντασίας καρποῦται, οὐδὲ ἔχοντες ³⁵
 μεθ' ἡμέραν φαίνεται ὧν ἔχειν ἐδόκει νυκτός. Ἴ
 μόνον μνήμην τῶν παρελθόντων φαιδριῶν καὶ λυπη-
 ρῶν ἰνδαλμάτων πρὸς ἀνίαν ὧν ἀπεστέρηται τερ-
 πνῶν, καὶ εὐφροσύνης, ἧς ἐρύσθη ³⁶. Οὕτως μετὰ
 τὴν σκηπὴν ταύτην, τῆς σκηπῆς τοῦδε βίου λυθείσης,
 ὡς ἐν νυκτὶ, πάντα ἀργεῖ τὰ ἐνθάδε λοιπὸν· καὶ
 πλοῦτος, καὶ πενία, καὶ κόρος, καὶ ἐνδεια, καὶ δόξα,

multos labores una **144** illa condiret voluptas
 lectionis, quæ partim gestarum rerum narratione,
 partim consideratione supernarum mærorum lan-
 guentis animi abstergeret. Atque hanc ille inopiam,
 propter securitatem, regiam vocabat; neque vero
 solum id cavebat, ut nihil sibi in crastinum repo-
 neret; sed potissimum ne earum rerum quæ mul-
 titudo admirari solet, amore vel unius teneretur.
 Non enim in abundantia rerum, sed in satietate
 nihil desiderantis animi sitas esse statuebat eas

nihil desiderantis animi sitas esse statuebat eas
 nactæ jam qui etiam sortem vitæ se ipsa
 contentæ, reliqua tanquam inutilia respicientis. omnia. Cæterum non exaggerandis undecunque opi-
 bus, sed rejiciendis et contemnendis cupiditatem exstingui iste docuit, multique cum ipso alii qui
 egenos reipsa esse arguunt locupletissimos quosque, quippe qui pluribus indigeant quam fruân-
 tur, propter insatiabilem avaritiæ sitim; divites autem eos qui etiam defraudare se, detrahereque
 aliud ex necessariis student; **145** quod ex abundantia fit, neque ad tuendum philosophiæ nomen
 est necessarium.

Divitiæ enim hæ veræ demum sunt, et tales
 dici æquum est; illud vero paupertas et extrema
 mendicitas, quoniam illud quidem satietatem
 affluentium honorum et velut redundantem coerces
 nauseam; istud vero sitientis avaritiæ novos et
 hianti semper cupiditate præcipites impetus ad pos-
 sessionem admittit eorum quæ non habet, quo-
 rum, vel si adsint, incerta possessio est. At ne-
 mini est dubia avaritiæ damnatio: imo in confesso
 est omnibus illam, quamvis sola sit, neque ad
 vim et ad injuriam usque processerit, apud Judi-
 cem severissima lege dicturam causam. Est enim
 avaritia non solum eripere aliis sua, sed et velle
 habere plura quam quæ sufficiunt. Cum vero non
 sit vita ista, et somnium, quæcumque in ea gerun-
 tur, ut beatus ille dicebat quid proderit hominibus
 illa impensæ sumptuosæ luxuriæ, postquam ex ho-
 statu in alium transierint; cum jam nocturnæ illæ spe-
 cies non se ostentabunt, **146** neque molestiæ nobis
 sensum amplius, neque lætitiæ dabunt. Ut enim,
 inquiebat, exoriente jam die vana fuisse insomnia
 experrecti sentiunt, quique sibi visus in somnis
 locuples erat, nihil habet mane reliqui; qui autem
 bibere se et comedere paulo ante crediderat, in-
 telligit denique neutrum se fecisse; quique reg-
 num adeptus erat et pecuniam confecerat, et qui
 argentum vel tenebat manu, vel sinu condiderat,
 vacuum se tandemprehendit: alius in magnis
 periculis per somnium versatus, alius vexatus.
 alius oppressus, alius male multatus plagis, alius
 etiam occisus est: atque hi quidem omnes lætantes
 surgunt. illi vero alii tristes, quoniam in quibus
 versari sibi visi fuerant, ea non res, sed species
 fallax tantum erant. Ergo hi sic tanquam sensum
 malorum fugerint gaudent, illi vero tanquam illis
 orbat in quibus acquieverant, dolent. Neque ullus
 cuiquam fructus ex illa specie superest, neque ei

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

²⁹ τυχοῦσης alius στοιχοῦσης τῇ αὐταρκείᾳ. ³⁰ ὅτι γὰρ οὐ τὸ ἔχειν, καὶ περιεχωῖσθαι. ³¹ ὡς πε-
 ριτετόν. ³² μὴ παρ. nihil deest in cod. ³³ Drest τῶν. ³⁴ ὁ ἀρχὴν ἀνύσας καὶ πορίσας. ³⁵ ἔχων τι μεθ'.

³⁶ ἐρύσθη.

habuerit, **147** item per diem videtur eadem se tenere quæ noctu tenuerat. Una tantum restat memoria lætorum aut tristium, sed quæ pariter omnia præterierint, simulacrorum ad molestum desiderium voluptatum, quibus privati sunt, et lætitiæ, ex cujus complexu sunt avulsi. Sic post istam vitæ fabulam scena jam reducta, omnia hæc ex æquo frigent, et divitiæ, et paupertas, et satietas, et egestas, et gloria, et humilitas. Restat vero his quidem lætitia, illis vero horror et tremor · vices utrisque justas eorum quæ in vita egerunt, recipientibus. Quare admirandus omnino et imitandus hic vir habeatur omnibus qui ejus præclara facta, vel oculis usurparint, vel auditu acceperint. Quod per viam angustam molitus iter, pervenit ad vitam : molestias quidem vitæ, tanquam somnium præteriens patienter. Voluptatibus vero nunc ibi fruitur ubi constans **148** et vera est fruitio, quæ brevium laborum fructum æternam lætitiā reddit. In Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in sæcula. Amen.

* ἐκτενώς.

Huc usque opuscula a Patre Possino edita ; sequuntur ea quæ in lucem protulit Jos. Maria Suaresius, Romæ 1673, fol.. cujus editionis titulum sequens paginæ representat.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΛΑΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

ΛΟΓΟΙ

S. P. N. NILI ABBATIS

TRACTATUS SEU OPUSCULA

EX CODICIBUS MSS. VATICANIS, CASINENSIBUS, BARBERINIS ET ALTAEMPSIANIS ERUTA

JOS. MARIA SUARESIUS

EPISCOPUS OLIM VASIONENSIS

Græce primus edidit, Latine vertit ac notis illustravit.

SERENISS. PRINCIPI RAINALDO ESTENSI.

SERENISSIME PRINCEPS,

Qui rimantur arcana naturæ consueverunt anxie disquirere causas ob quas Nilus, fluviorum, qui erant Romanum intra imperium, maximus, statis temporibus egressus ripas universam inundet Ægyptum. Sunt qui Etesias ventos flare, atque obstruere septem ostia, ne in mare defluant undæ, illasque cohibere opinantur; alii nives circa fontes ejus, tandem cognitæ, æstu fervido liquescere, copiamque aquarum alveo non capi, sed telluri superfundi autumant: referunt plerique ad divinam providentiam, quia cum regio illa præ siccitate aeris nullis irrigetur imbribus, providit Deus, ut eam aride viridantem arena nigra humefaciat atque fecundet.

Verum scrutabuntur sanctorum Patrum studiosi, cur hac tempestate Nili abbatis, qui eloquentiæ Græcæ verticem attigit ævo suo, tot opuscula jampridem abdita in pluteis bibliothecarum, prodeant in lucem. Causa est in promptu. Eminentissimus cardinalis Franciscus Barberinus, sacri Collegii decanus et sanctæ sedis apostolicæ Vicecancellarius, publicæ prospiciens utilitati noluit ea tandiu latere, suisque typis vulgari mandavit, et Latine, sicut ea verteram, notis additis. Infessus enim dies noctesque cogitat, et allaborat, ut memoriam sanctorum scriptorum renovet, et Ecclesiæ thesauros amplificet, utque pendeant ex ejus turribus mille clypei adversus illius internecinos hostes. R. P. Possinus publicavit Opera duo ejus τρεξδρα Parisiis anno 1639; mox Epistolas anno 1657, et eidem eminentissimo nuncupavit, sed illæ mox auctiores a Leone Allatio viro clarissimo fuerunt editæ, obstetricante illo ipso Mæcenate, et Celsitudini Tuæ inscriptæ, sicut nunc opuscula ista merito libens offero, dedicoque, potiori tamen titulo faustissimi tui adventus in hanc urbem. Ex more quippe ducto ab vetustissimis usque temporibus, ut apud Homerum¹ atque Virgilium² observavi, dona solent offerri principibus appellentibus; quin et εὐδῖα ἀνθῆ spargi flores adventorios, quod e S. Gregorio Nazianzeno didici, erat solemne. Non igitur Celsitudini Tuæ Epitomem hanc atque dominam orbis terrarum metropolim adeunti erunt ingrata ista sancti Nili ἀπανθίσματα, sive florilegia, opuscula nempe in hac florentissima ætate minime displicebunt.

Nilus ille fluvius, quem Græci (si qua Gellio³ fides) τὴν εὐω θαλάσσης appellant, cum exundat, felicia quæque ominatur; illius incrementi, Plinio auctore⁴, cubita XIV hilaritatem afferunt, XV securitatem, delicias XVI. Hæc autem opuscula Nili piissimi et disertissimi abbatis, cum ad XIX assurgant, prosperrima omnia præsagiunt accumulata, et aggesta. Nilum flu-

¹ l. ix Odyss. ad calcem. ² l. ii, Æneid. ³ lib. v, cap. 7, Noet. Act. ⁴ lib. v, c. 9, Hist. natur.

xisse melle penes Philostratum^{5.6} legimus, et qua hora Christus in nuptiis aquam convertit in vinum, Nili fluente in vinum mutari consueta, S. Epiphanius, hæres. 51, affirmat⁷: *Ejus aquam secundissimam in partibus hominum, inque frugibus agrorum esse, omnes accolæ experiuntur. Vox Nigri milites adhortantis: « Nilum habetis, vinum quæritis? » ejus potu vires ac robur firmari satis innuit. E Tigri ac Euphrate meatibus subterraneis delabi Nilum compertum fuit⁸, quin e paradiso terrestri ortum ducere sacra Litteræ docent.*

At Nilus abbas sacratis e Libris doctrinæ religioſæ deductis ritibus, firmat animos ad pietatem, et jure de illo scribitur: Meliora sunt ubera illius vino; irrigat mentes, et feraces efficit: et quod canit de Nestore princeps postarum: μάλιτι γλοκιδὸν ῥέειν αὐδῆ. Celsitudini vero Tuæ fortunatissima et auspicalissima cuncta potendit, quam ex Actiis illis, qui ἀξιώτατοι tot triumphos duxerunt, tot victorias retulerunt, et tanta tropæa erexerunt, oriundam et pater, et avunculus excitant, Mars ille Italorum ducem Franciscus II Estensis, dux Mutinæ et Regii Lepidi, bellica gloria celeberrimus, fuit ensis et clypeus sæculi nostri. Avunculus major eminentissimus cardinalis Franciscus Barberinus, ejus, quo augustior nullus in Ecclesia, cætus eximium decus est ac ornamentum: ne quis diotim de superioris avunculi Urbani VIII, gloriosissimi pontificis, providentia et magnitudine animi, vel de serenissimæ ducissæ Lucretiæ Barberinæ, matris Celsitudinis Tuæ, prudentia et sanctimonia, dies me deficerent et calami.

Excipe igitur benigne, ac, qua præditus es generosa indole, magnanime, munera ista, et omina, dum assidue prostratus ad aras præpotens Numen apprecor, ut gemmæ istæ tuarum virtutum erumpentes feliciter in ætatis tuæ vere, tum reipublicæ litterariæ, tum Ecclesiæ fructus parturiant citius uberes, et salutare, ac Atestinæ serenissimæ genti gloriosos. Sitque istud mei erga Celsitudinem Tuam perpetui cultus æternum auctoramentum.

Celsitudinis Tuæ serenissimæ

Devotissimus et obsequentissimus servus

JOSEPHUS MARIA, episcopus olim Vasionensis.

^{5.6} In Vit. Apollon. ⁷ Card. Baron. in *Annal. Ecclesiastic.* ad an. Chr. 31, n. 13.

CANDIDE LECTOR.

Adornabam librum Lexicographum variorum vocabulorum, quem pollicitus fueram, in quatuor distinctum capita, prosopographicum scilicet, theologicum, geographicum, atque grammaticum, nominum, sententiarum, locorum, ac vocum retrusiorum. Sed cum excrevisse tomum istum ad 706 paginam animadverterem, et excedere molem, quam proposueram, rejicere in aliud tempus malui, tam Lexicographum librum illum quadripartitum, quam exegeticum, seu criticum, atque diversarum lectionum (quos etiam spononderam) et elenchos Græcarum, Latinarumque dictionum, et rerum qua ex opusculis, qua e quatuor meis lucubrationibus concinnatos ab amico.

Te autem, ingenue lector, præmonendum existimavi ne tibi esset offenculo ex Evagrii Operibus hic legere Nilo ascripta quædam, nempe centum γράμας plus minus, κεφαλαία γνώστια, et narrationem de Pachom, ac Epistolam dogmaticam. Quamvis enim Evagrii forent illa pura puta, nihilominus a Nilo emendata fuerunt, non minus quam Enchiridion Epicteti, et licet in sexto concilio œcumenico act. 18, p. 82 editionis Crabbianæ referatur in synodo quinta sub Justiniano imperatore Constantinopoli habita contra impugnatores Dei, Origenem, Didymum, Evagrium, sententiam damnationis prolatam, item in epistola Leonis papæ ad Constantinum Aug. p. 84; et Act. 17, p. 72, antea. Attamen, p. 610, Indicis Operum Nili fusius egi de ipso Evagrío. Certe et Tertulliani libri *De fuga in persecutione*, *De exhortatione castitatis*, *De monogamia*, *De pudicitia*, *Deque jejuniis adversus Psychicos*, qui scripti sunt ab ipso, jam tum hæretico, ut S. Hieronymus monet lib. *De script. eccl.*, contra Ecclesiam, editi sunt, sicut et liber *De Trinitate*, quem Novatiani esse censet idem S. Hieronymus, schismatici scilicet, nec minus leguntur, quemadmodum et Origenis ipsi περὶ ἀρχῶν libri a sancto etiam Hieronymo in Latinum versi, scateant erroribus condemnatis ab Ecclesia; quin Didymi liber *De Spiritu sancto*, quem ille ipse Hieronymus Latinitate donavit; inter Opera sancti Hieronymi, tom. VIII. Commentaria in omnes Epistolas a Pelagio concinnata deprehendit S. Augustinus, et tom. IX Epistolam Demetriadis exaratam nomine, et Symbolum ad Damasum, et alia plura, quæ longum esset enumerare, constat Pelagianismum redolere, imo præferre, et hæresiarchæ vaferrimi fetus esse, nihilo secius relicta sunt, et publicata; sic sinit excrescere zizaniam usque ad messem cum tritico Paterfamilias cap. XIII Matthæi, ita celsis, et altis adjacent abrupta, et præcipitia; sub balsamitis latitant viperæ; argento stibium adnascitur, et napellus antiphthoræ; imo e venenis Mithridaticum, e noxiis feris et serpentibus theriacum, e stibio præsentissima conficiuntur antidota, et nullum est volumen tam

⁸ Agrippa, *De ventis*.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
 ΝΗΛΟΥ
 ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ.

SANCTI PATRIS NOSTRI

NILI

TRACTATUS DE MONASTICA EXERCITATIONE.

1 CAPUT I.

Philosophiam multi gentilium professi sunt, et ex Judæis non pauci; soli autem Christi discipuli veram sectati sunt philosophiam. Quia et soli magistram habuere Sapientiam, quæ convenientem huic instituto vivendi rationem opere demonstravit. Etenim priores illi, velut in scena fabulam agentes aliena se persona exornarunt, vacuum nomen iudentes vera philosophia orbatum. In pallio, atque barba, et baculo philosophos sese ostentantes, curantes corpus, et cupiditatibus tanquam dominabus famulantes, ventris exstitere servi, et comites ventris voluptates, velut opus naturæ admiserunt; iræ obnoxii, gloriæ fulgore perculti, et desiderio, splendidas vero mensas instar catellorum avidè invadentes; ignorantes in primis liberum esse debere philosophum, multoque magis illi fugiendum, ne serviat passionibus, quam, ne sit argento venale mancipium, et vernarum verna: nihil enim forsitan illi, qui recte vixerit, esse servum hominum obfuit, passionibus vero, quasi illæ heræ forent, utenti, voluptatibus inservire, pudori atque deridiculo fuit.

2 CAPUT II.

Sunt quippe apud ipsos qui rerum gerendarum omnino incuriosi, rationali philosophia, ut putant, instructi, de rebus sublimibus garrientes; aliqui et caruin, quæ demonstrari non possunt, interpretes, cæli magnitudinem, et solis mensuras, et astrorum virtutes, scire sese jactarunt. Sunt qui quantoque rerum divinarum scientiam attentarunt, in quibus, et veritas est ininvestigabilis, et conjectura periculosa, viventes interim sædius porcis, qui volutantur in cæno. At si ex illis quidam rebus agendis incubuerunt, istis pejores fuere; labores nempe subierunt pro gloria, laudibusque; nullius enim rei gratia, nisi ostentationis, et cupiditatis gloriæ multa miseri hi moliebantur; mercedem vilem, ac tenuem pro tanta molestia referentes; nam silentium sibi omnino indicere, et viciitare herbis, et aspicis centonibus corpus tegere, et doctio conclusionos vitam degere, nullam remunerationem post

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Φιλοσοφείν ἐπετήδευσαν μὲν καὶ Ἑλλήνων πολλοὶ, καὶ Ἰουδαίων δὲ οὐκ ὀλίγοι· μόνοι δὲ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν ἐζήλωσαν οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταί, ἐπεὶ καὶ μόνοι τὴν σοφίαν αὐτῆν ἔσχον διδάσκαλον, ἔργῳ ἐπίδεικνύουσαν τὴν πρόπουσαν τῷ τοιοῦτῳ ἐπιτηδεύματι ἀγωγῆν. Οἱ μὲν γὰρ πρότεροι, καθάπερ ἐν σκηνῇ δράμα ὑποκρινάμενοι, ἀλλοτρίῳ ἑαυτοῦς κατεκόσμησαν προσωπείῳ, ὄνομα κενὸν ὑποδύντες, φιλοσοφίας ἀληθοῦς ἐστερημένοι· ἐν τῷ τρίβωνι, καὶ τῇ ὑπῆλθῃ, καὶ τῇ βακτηρίᾳ, τὸ φιλοσοφεῖν ἐπίδεικνύμενοι, περιέποντες δὲ τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς δεσποίναις ὑπηρετούμενοι, γαστρ' ὄντες δεῦλοι, καὶ τὰς ὑπογαστρούς ἡδονὰς ὡς φύσει· ἔργον ἀποδεχόμενοι· ὀργῆς ὑπήκοοι, τὴν δόξαν ἐπιοημένοι· ταῖς δὲ λαμπραῖς τραπέζαις δικτὴν κυνιδίων λίχνως ἐπαλλόμενοι· οὐκ εἰδότες, ὅτι πρὸ πάντων ἐλεύθερον εἶναι δεῖ τὸν φιλόσοφον, καὶ μᾶλλον φεύγειν τὸ δοῦλον εἶναι παθῶν, ἢ ἀργυρώνητον, καὶ οἰκοτρίβων οἰκότεριθα. Τὸ γὰρ ἀνθρώπων εἶναι δοῦλον οὐδὲν ἴσως ἐβλαψεν τὸν ὀρθῶς βεβιωκότα· τὸ δὲ πάθειν ὡς δεσπότης χρώμενον ὑπηρετεῖν ταῖς ἡδοναῖς αἰσχρὴν ἤνεγκε, καὶ γέλωτα πολὺν.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Εἰσι μὲν οὖν παρ' αὐτοῖς καθόλου τῆς πράξεως ἡμεληκότες, λογικὴν δὲ φιλοσοφίαν ὡς δοκοῦσιν ἐπανηρημένοι, μεταωρολόεσθαι τινὰς ὄντες, καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἐξηγηταί, οὐρανοῦ μέγεθος, καὶ ἡλίου μέτρα, καὶ ἀστέρων ἐνεργεῖας εἰδέναι ἐπαγγελλόμενοι. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ θεολογεῖν ἐπεχειροῦντο ἔπου καὶ ἡ ἀλήθεια ἀνεφικτός, καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπικλινοῦνος· ζῶντες δὲ τῶν ἐν βροτῶν κυλινομένων χοίρων ἀτιμότερον. Εἰ δὲ καὶ τινες ἐγένοντο πρακτικοί, τούτων ἐγένοντο χεῖρους, δόξαις καὶ ἐπαίνοις πεπραχότες τοὺς πόνους· οὐδενὴ γὰρ ἑτέρου χάριν ἢ ἐπίδειξεως καὶ φιλοδοξίας ἐπετήδευον οἱ θελαιοὶ τὰ πολλὰ, μισθὸν εὐτελεῖ, καὶ εὖωνον τῆς τριαύτης ἀντικαταλλαττόμενοι ταιλαιπωρίας· τὸ γὰρ σιωπῆσαι διαπαντός, καὶ ῥόρτῳ τρέφεσθαι, καὶ βακίους τρυχίνοις σκέπειν τὸ σῶμα, καὶ ἐν πίθῳ κατακλείσαντες ἑαυτοὺς διαβιοῦν, μὴδὲ μιαν ἀμοιβὴν μετὰ θάνατον προσδοκῶντας, πάσης ἀνοίας ἐστὶν ἐπέκεινα· τοῦτο

ἦν τὸ ἐν τῷ βίῳ συγκαταλύειν τῆς ἀρετῆς τὰ ἑπα-
θλα, καὶ ἀγῶνα ἑαυτῷ τίθεσθαι στεφάνων καιρὸν
οὐκ ἔχοντα, καὶ πάλην διηνεκῆ βραβεΐων ἑστερημέ-
νην, καὶ σκάμματα, τῶν ἰδρώτων ἔχοντα πλεον
οὐδέν.

ΚΕΦΑΛ Γ.

Ἰουδαίων δὲ ὅσοι τοῦτον ἐτίμησαν τὸν βίον, εἰσι
μὲν τοῦ Ἰωναδὰδ ἀπόγονοι, πάντας δὲ τοὺς ὠσαύ-
τως βιοῦν ἐθέλοντας προσιέμενοι, εἰς τὴν αὐτὴν ἐν-
άγουσι πολιτείας, ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες διαπαν-
τός, οἴνου τε καὶ πάντων τῶν πρὸς τὸ ἀβροδίατον
ἀπεχόμενοι, καὶ δΐαιταν ἔχοντας εὐτελεῆ, καὶ τῇ
χρεΐᾳ συμμετρημένην τοῦ σώματος. Σφόδρα μὲν
οὐδὲν ἐπιμελοῦνται τῆς ἡθικῆς ἕξεως, θεωρίᾳ δὲ τὰ
πολλὰ παραμένουσι, ὅθεν καὶ Ἰεσσαῖοι καλοῦνται, **B**
αὐτοὺς λογίους δηλοῦντος τοῦ ὄνοματος, καὶ ἀπλῶς
ἔστιν αὐτοῖς πάντοθεν καταρωθωμένος ὁ τῆς φιλοσο-
φίας σκοπός, οὐδαμῶς τῶν πραγμάτων διαμαχομέ-
νων τῷ ἐπαγγέλματι. Ἄλλὰ τί τῶν ἀγῶνων ὄφελος
αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπιπόνου ἀλλήσεως τὸν ἀγνωσθέντη
ἀνηρηκόσι Χριστὸν; Καὶ τοῦτοίς γὰρ ὁμοίως ὁ τῶν
πόνων οἰχεται μισθός, ἀρνηταίμενοι τὸν τῶν ἐπά-
θλων διανομέα, καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο
τῆς φιλοσοφίας ἀποσφαλεῖσι. Φιλοσοφία γὰρ ἔστιν
ἡθῶν κατόρθωσις μετὰ δόξης τῆς περὶ τοῦ ὄντος
γνώσεως ἀληθοῦς. Ταύτης δὲ ἀπεσφάλησαν ἄμφω
καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἕλληνας, τὴν ἀπ' οὐρανοῦ παρα-
γενομένην σοφίαν παραιτησάμενοι, καὶ χωρὶς Χρι-
στοῦ φιλοσοφεῖν ἐπιχειρήσαντες, τοῦ μόνου παρα-
δείξαντος ἔργω, καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν. **C**

ΚΕΦΑΛ Δ'.

Ὁὗτος γὰρ πρῶτος ἔεμε τῷ βίῳ τὴν ταύτης ὁδόν,
πολιτείας ἐπιδειξάμενος καθάραν, καὶ ἀνωτέραν ἀεὶ
φέρων τὴν ψυχὴν τῶν τοῦ σώματος παθῶν, ἔσχατον
δὲ καὶ ταύτης καταφρονήσας, ὅτε ἡ παρ' αὐτοῦ οἰ-
κοδομημένη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπῆτει τὸν
θάνατον, διδάσκων διὰ τοῦτον, ὅτι δεῖ τὸν φιλοσο-
φεῖν ὀρθῶς ἔσθαι προαιρούμενον, ἀρνεῖσθαι μὲν
πάντα τὰ τοῦ βίου ἡδέα· πονεῖν δὲ, καὶ παθῶν εὐ
μάλα ἐπικρατεῖν καταφρονούντα τοῦ σώματος· ἔχειν
δὲ μηδὲ τὴν ψυχὴν τιμίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐτοίμως
προλεσθαι, ὅταν δι' ἀρετῆς ἐπίδειξιν ταύτην ἀποθέ-
σθαι δεοί. Καὶ ταύτην παραλαβόντες ἐμιμήσαντο
τὴν διαγωγὴν, οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ἅμα τῷ κληθῆναι, **D**
ἀποταξάμενοι μὲν τῷ βίῳ, ὑπεριδόντες δὲ πατρίδα,
καὶ γένος καὶ ὑπαρξίαν, καὶ πρὸς τὸν σκλήρην, καὶ
ἐπίπονον εὐθύς μετετάξαντο βίον, διὰ πάντων χω-
ρήσαντες τῶν δυσχερῶν, θλιβόμενοι, κακοχόμενοι,
ἐλαυνόμενοι, γυμνιτεύοντες, αὐτῶν τῶν ἀναγκάων
ἐνδεεῖς ὄντες· ὕστερον δὲ καὶ θανάτου κατετόλμη-
σαν, καλῶς διὰ πάντων τὸν διδάσκαλον μιμησάμενοι,
καὶ τῷ βίῳ καταλιπόντες πολιτείας ἀρίστης εἰκόνα.
Ἄλλ' ἐπειδὴ γράφειν ἀπὸ τῆς αὐτῆς εἰκόνης πάντες
Χριστιανοὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ὀφείλοντες ἢ οὐκ ἠβουλή-
θησαν, ἢ ἠτόνησαν πρὸς τὴν μίμησιν, ὀλίγοι δὲ τινες
ἠδυνήθησαν τὰς κοσμικὰς ὑπερκύψαι ταραχὰς, καὶ

A mortem exspectando; extremæ dementia est, hoc
est, tollere cum hac vita virtutis præmia, et certa-
men statuere sibi ipsi nullo tempore munerandum,
et luctam continuam, braviis carentem, et pugnas,
quæ præter sudorem nihil amplius habeant.

CAPUT III.

Judæorum autem quotquot hoc vivendi genus
amplexi, posteri Jonadab hi sunt, omnesque sic vi-
vere volentes excipiendo ad suum traducunt insti-
tutum, in tabernaculis habitant semper; vino, et
omni delicatiori **3** cibo abstinentes, victu tenui
utuntur, eumque necessitate corporis metiuntur,
valde vero student moribus componendis, et, ut
plurimum, contemplationi vacant, unde Jessæi etiam
dicuntur, nomine demonstrante ipsos eruditos esso,
et penitus omnes vitæ suæ actiones ad scopum phi-
losophiæ dirigunt, nec unquam illæ ipsorum pro-
fessionem repugnant. Cæterum quis fructus certa-
minum ipsis, et laboriosæ pugnæ hisce, qui Chri-
stum certaminum præsidem sustulerunt? et istis
similiter merces laborum perit; qui negant distri-
butorem præmiorum, et a vera vita, ideoque a phi-
losophia exerrant. Est quippe philosophia morum
emendatio, cum laude veræ cognitionis illius qui
est. Ab illa vero utriusque aberrarunt, qua Judæi,
qua gentiles, qui Sapientiam, quæ e cælo descen-
derat, repudiarunt, et sine Christo philosophari co-
nati sunt, qui solus opere, ac sermone veram phi-
losophiam demonstravit.

CAPUT IV.

Ipse namque vita sua primus hujus viam aperuit,
exhibens puram conversationem, et animam sem-
per efferens superiorem passionibus corporis, ad
extremum vero et ipsam despiciens, quando salus
hominum ab ipso dispensata mortem exposcebat,
docens hoc ipso debere eum, qui recte ad philoso-
phandum sursum se accingit omnes vitæ suavita-
tes repudiare, laboribus vero incumbere, atque
passionibus valide dominari, corpus contemnendo,
neque animam **4** pretiosam habere¹, sed et ipsam
libenter profundere, ubi virtutis approbandæ causa
deponenda est. Atque hanc vivendi rationem sus-
cipientes imitati sunt sancti apostoli, qui simul
atque vocati sunt, vitæ valedicentes, despicientes
vero patriam, et genus, et opes, statim ad laborio-
sam, et duram vivendi rationem transierunt,
omnino sectantes aspera, attriti, vexati, exagitati,
denudati, ipsarum rerum necessariorum indigi. De-
numa autem mortem constanter subierunt, ma-
gistrum egregie in omnibus imitati, et ita vivendo
imaginem præclarissimæ conversationis relique-
runt². Sed postea quam Christiani omnes, qui vi-
tam suam ad hoc exemplum delineare debebant,
aut noluerunt, aut clangerunt in imitatione: qui-
dam autem pauci potuerunt mundanas turbas su-

¹ Act. xx, 24. ² Hebr. xi, 37.

perare, et fugere illam, quæ in urbibus est fluctuationem; atque ita a tumultibus exempti, solitariam amplecti vitam; hi soli vita sua expresserunt apostolicæ virtutis simulacrum, præferentes possessionibus possessionum abdicationem; ne distraherentur; cibis vero exquisite conditis præponentes victum tumultuarium ad passionum rebelles motus cohibendos, obvioque alimento necessitatem corporis explentes; mollia autem indumenta et ea quæ sunt præter usum, velut humani luxus commentum, negligentes, simplici, nec exquisita usi sunt veste, quæ sufficeret ad corporis necessitatem, contemnentisque delicias, cum existimarent neutiquam philosophi convenire instituto abjecta rerum cœlestium cura, iis, quæ humi posita sunt, et animantibus passim exposita, occupari animo; ignoraverunt mundum, non amplius obnoxii passionibus humanis nec apud ipsos erat fraudans, aut fraudatus, nemo lites inferens, aut propulsans.

CAPUT V.

Habebat enim unusquisque judicem incorruptam propriam conscientiam, neque horum unus abundabat divitiis, alter premebatur egestate, alius fame tabescebat, alius disrumpebatur satietate; egentium enim penuriam implebat opulentorum studium, et erat æqualitas, et æqua distributio expulsa inæqualitate propter voluntariam attemperaturam supereminentium ad humiliores: quin potius, nec tunc erat æqualitas, cum nimium certamen contententium humiliores esse, efficeret inæqualitatem, uti nunc ambientium acrior furor gloriæ ipsam producit; exsulabat invidia, proscripita erat obtrectatio, sublata superbia, vanitas fugata, omnes contentionum causæ dissolutæ, ad affectus enim vehementiores mortui quidam erant, et omni eorum sensu destituti, qui ne per somnium quidem talia imaginabantur, eo quod ab initio strenue illorum recordationem essent aversati, et assiduo virtutum exercitio, atque patientia ad istius modi habitum proveci, et, ut plane dicam, lucernæ erant in tenebris lucentes, et stellæ fixæ caliginosam vitæ noctem illustrantes, et intendentes omnibus portuum facilem aditum propter tranquillitatem, quæ circa ipsos erat, ut incolumes passionum scopulos evitarent.

6 CAPUT VI.

Sed hoc accuratum institutum, cœlestisque conversatio instar imaginis, depingentium rursus in curia, et tractu temporis paulatim demutata ad extremam pervenit dissimilitudinem, et omnino a primo exemplo recessit; nam rursus qui mundo erant crucifixi, et vitæ præsentis renuntiarant, atque homines esse se ipsos abnegarant, et ad naturam Potestatum incorporearum singulari mentis tranquillitate (sive impatibilitate) transferri contendeant, reversi sunt quodammodo retro negotiationibus vitæ, lucrisque turpibus antecessorum,

A φυγείν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι ζάλην, καὶ οὕτως τῶν θορύβων ἔξω γενόμενοι τὸν μοναδικὸν ἀσπάσασθαι βίον, οὗτοι μόνοι τὸν ἑαυτῶν βίον ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἐποιήσαντο ἀρετῆς, τοῦ μὲν κεκτῆσθαι τὴν ἀκτημοσύνην προκρίναντες διὰ τὸ ἀπερίσπαστον, τροφῆς δὲ κεκαρκευμένης τὴν ἐσχεδιασμένην προτιμήσαντες, διὰ τὰς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεις τῆ παρατυχοῦση τὴν χρεῖαν ἐκπληροῦντες τοῦ σώματος, ἐνδυμάτων δὲ μαλακῶν, καὶ τῆς χρεῖας ἔξω ὡς ἀνθρωπίνης χλιδῆς ἐπίνοιαν ἀλογήσαντες, λιτῆ καὶ ἀπεριέργῳ ἐχρήσαντο στολῇ διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ σώματος τρυφῆς καταφρονήσαντες, ἀφιλόσοφον εἶναι λογισάμενοι, τὴν περὶ τῶν οὐρανίων ἀφιεμένους φροντίδα, περὶ τὰ χαμαὶ κείμενα, καὶ τοῖς θηρίοις ἐξ αὐτοσχεδίου παραγινόμενα, ἀσχολῆσαι τὸν νοῦν· οὐκ ᾔδεισαν τὸν κόσμον ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων γενόμενοι παθῶν, οὐκ ἦν παρ' αὐτοῖς πλεονεκτῶν, καὶ πλεονεκτούμενος, δικάζων, καὶ δικαζόμενος.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Εἶχε γὰρ ἕκαστος κριτὴν ἀδέκαστον τὴν ἰδίαν συνείδησιν, οὐκ ἄλλος μὲν ἐπλούτει, ἄλλος δὲ ἐπένετο, οὐδὲ ἕτερος μὲν ἐτήκετο λιμῷ, ἕτερος δὲ διεβρήγνυτο κόρῳ, ἀνεπλήρου γὰρ τῶν λειπομέκων τὴν ἔνδειαν ἢ τῶν περιττευόντων φιλοτιμία. Καὶ ἦν ἰσότης καὶ ἰσονομία, διὰ τὴν ἐκ τῶν ὑπερεχόντων πρὸς τοὺς ταπεινότερους ἐκουσίαν σύγκρασιν ἐκθεβλημένης τῆς ἀνωμαλίας. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἦν ἰσότης, ἐποίηε γὰρ καὶ τότε τὴν ἀνωμαλίαν ἢ τῶν πλείον ταπεινοῦσθαι σπουδαζόντων προθυμία, ὡς ποιεῖ νῦν ἢ τῶν πλείον δοξάζεσθαι φιλονεικούντων μανία. Ἐκδέβλητο φθόνος, ἐξώριστο βασκανία, πεφυγάδευτο κενοδοξία, ἀνήρητο ὑπερηφανία, καταλέλυτο πάντα τὰ τῆς στάσεως αἰτία· πρὸς γὰρ τὰ ἀδρότερα τῶν παθῶν νεκροὶ τινες ἦσαν, καὶ ἀναίσθητοι, οὐδ' ἔναρ φαντασίας τῶν τοιούτων λαμβάνοντες, διὰ τὸ καλῶς ἐξ ἀρχῆς ἀπεστράφθαι τὴν τούτων ὑπόμνησιν, ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ἀσκήσεως, καὶ ὑπομονῆς εἰς τοιαύτην. Ἐξὶν ἀναβεθηκότες, καὶ ἀπλῶς λύχνοι ἦσαν ἐν σκότει φαινόμενοι, καὶ ἀστέρες ἀπλανεῖς τὴν ἀφεγγὴ τοῦ βίου νύκτα καταυγάζοντες, καὶ λιμένων προβολῆν τῷ καθ' αὐτοὺς ἀχειμάστω πᾶσιν εὐκολον ἀποδεικνύντες, τοῦ διαφεύγειν ἀδλαθῶς τὰς τῶν παθῶν προβολάς.

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'.

Ἄλλ' ἢ ἀκριδῆς ἐκεῖνη πολιτεία, καὶ ἐπουράνιος διαγωγή, καθάπερ εἰκὼν ὑπὸ τῆς τῶν κατὰ καιροὺς μεταγραφόντων ἀμελείας κατὰ μικρὸν ἐλαττουμένη, εἰς ἕσχατον ἀνομοίωτος ἦλθε, καὶ πάντῃ τοῦ ἀρχετύπου ἀπολείπειται· πάλιν γὰρ οἱ σταυρωθέντες τῷ κόσμῳ, καὶ ἀποταξάμενοι τῷ βίῳ, καὶ ἀρνησάμενοι τὸ εἶναι ἀνθρώποι, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων φύσιν τῆς ἀπαθείας μονοτρόπῳ μεταστῆναι ἀγωνιζόμενοι, ὑπενώσθησαν μὲν ὅπισθε πραγματείας βιωτικαῖς, καὶ κορισμοῖς ἐπονειδίστοις, ἐπιβολοῦντες τὴν τῶν καλῶς προθεβιασμένων

ἀκριβείαν, καὶ τοὺς δοξάζεσθαι καὶ εὐκλείζεσθαι, ἅ
 δυναμένους διὰ τὴν σφῶν ἀρετὴν βλασφημεῖσθαι
 ποιοῦντες τῇ οὐκείᾳ ἀπροσεξίῳ· καὶ τὴν μὲν ἐχέειν
 τοῦ ἀρότερου κατέχομεν σχῆμα αἰζόντες τὸ σεμνῶν·
 ἀνευθετοὶ δὲ γεγόναμεν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν,
 διὰ τὸ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ τῶν ἐπιτε-
 λῆσθαι ὀφειλόντων, μετὰ πολλῆς ἀντέχεσθαι τῆς
 σπουδῆς, οὐκ ἔτι γὰρ τὸ εὐωνοῦν καὶ αὐτοσχεδίου
 τῆς ζωῆς παρ' ἡμῖν σπουδάζεται, οὐδὲ τὸ ἡσύχιον
 χρήσιμον πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι τῶν παλαιῶν νε-
 νόμισται μολυσμῶν, ὄχλος δὲ πραγμάτων, πρὸς
 τὸν ἀληθῆ σκοπὸν ἀνόνητον ἔχων φροντίδα τετί-
 μηται, καὶ ἡ περὶ τὴν ὕλην φιλοτιμία τὰς σωτη-
 ρίους ἐνίκησε παραινέσεις. Τοῦ γὰρ Κυρίου πάντη
 τῆς περὶ τὰ γῆινα φροντίδος ἀφεστῶτος ἡμᾶς,
 καὶ μόνην ζητεῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κε-
 λεύσαντος, ὡσπερ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἐσπουδαχότες
 ὀδεύειν, ἠλογήσαμεν, τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν, καὶ
 τῆς κηδεμονίας ἐκείνης ἀποστάντες, ἐν ταῖς χερσὶ
 ἐθέμεθα τὰς ἐλπίδας· ἐκείνου γὰρ λέγοντος· « Ἐμ-
 βλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ
 σταίρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν
 εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὁμῶν ὁ οὐράνιος τρέ-
 φει αὐτά. » Καὶ πάλιν· « Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ
 ἀγροῦ πῶς αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει· ἄλλα
 καὶ γὰρ πήραν, καὶ βαλάντιον, καὶ βακτηρίαν ἐπι-
 κομίζεσθαι κελεύσαντος, καὶ μόνην στοιχεῖν τῇ ἀψευ-
 δεστάτῃ κελεύσαντος· ἐπαγγελά, ἣν ἀποστέλλων τοὺς
 μαθητὰς ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ἐπηγ-
 γελιατο εἰπὼν, « Ἄξιός ἐ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐ-
 τοῦ ἔστι, » βεβαιότεραν εἰς πρόνοιαν τῶν καθηκόντων
 εἰδὼς ἐκείνην, τῆς ἡμετέρας ἐντρεχείας.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ἡμεῖς δὲ γῆν ὅσην ἂν δυνώμεθα κήσασθαι, οὐ
 παραιτούμεθα, προβάτων δὲ ἀγέλας, καὶ βόας ἀρο-
 τήρας, σχήμασι τε, καὶ μεγάλαις ζηλωτοῦς, καὶ βουῶς
 εὐτραφεῖς συνωνούμεθα· ἵνα τὰ μὲν παρέχη τὸ
 ἔριον πρὸς τὴν χρείαν τῶν ἔργων ἀφθόνως, οἱ δὲ
 βόες ταῖς ἐκγεωργίας ὑπηρετοῦντες παρασκευαίε,
 ἡμῖν μὲν τροφήν, σχιλὸν δὲ ἑαυτοῖς, καὶ τοῖς λοι-
 ποῖς ζώοις παρασχῶσιν, τὰ δὲ ἀχθοφοροῦντα ὑπο-
 ζύγια, ἵνα τὰ ἐλλείποντα τῇ χώρᾳ, τοῖς ἐκ τῆς ἄλ-
 λοδαπῆς ἀγωγίμοις ἀναπληροῦντα, τὴν ἀναγκαίαν
 τροφήν προτεπαρτώσιν, τὸν ἀπολαυστικὸν ἡμῖν
 συναυξήσαν βίον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τεχνῶν
 αἰρούμεθα τὰς εὐπορωτέρας, καὶ μηδ' ὅλως ἡμῖν
 παρεχούσας καιρὸν μνήμης Θεοῦ, ἅπασαν εἰς ἑαυ-
 τὰς ἐλκούσας τὴν σχολὴν, κατεργαχότες, ὡς εἰκεν,
 ἢ τῆς τοῦ κηδεμόνος ἀσθενείας, ἢ ἑαυτῶν ἐπὶ τῇ
 προτέρᾳ ὁμολογίᾳ· κἂν γὰρ μὴ λόγῳ τοῦθ' ὁμολο-
 γώμεν, ἐλεγχόμεθα διὰ τῶν πραγμάτων, χαίροντες
 τῇ τῶν βιωτικῶν διαγωγῇ, ὅταν τὰ αὐτὰ ἐπιτη-
 δεύωμεν ἐκείνου, καὶ πλέον τάχα ταῖς σωματικαῖς
 ἐγκατατριβώμεθα φιλοπονίαις, ὥστε λοιπὸν τοὺς
 πολλοὺς πορισμὸν ἡγεῖσθαι τὴν εὐσέβειαν. καὶ δι'
 οὐδὲν ἕτερον ἐπιτηδεύεσθαι τὸ πάλαι ἀπράγμονα,
 καὶ μακάριον βίον, ἢ, ὅπως διὰ τῆς ἐπιπλάστου

qui præclare vixerant, infuscantes diligentiam;
 et eos qui poterant ob ipsorum virtutem celebrari,
 atque gloriosi esse, propter inertiam propriam,
 opprobriis exponentes, et conviciis; stivam quid-
 em aratri, servando habitum venerandum, tene-
 mus, inepti vero evasimus ad regnum cælorum,
 quia retrorsum convertimur, magnoque studio
 ea persequimur, quorum memoria excidisse de-
 buerat; nec enim facili et extemporaneo vitæ ge-
 neri a nobis amplius studetur, neque quietem et
 silentium ad pristinas impuritates abolendas con-
 ducere existimamus: sed negotiorum turba ad ve-
 rum scopum inutilibus curis districta in pretio est,
 vicique salutares adhortationes rerum materia-
 lium ambitio; cum enim Dominus nos ubique
 abstrahat a terrenis curis, solumque regnum cœ-
 lorum quærere nos jubeat; nos quasi contrariam
 per viam incedere tentantes mandata Dominica
 negligimus, et sollicitudine priore derelicta spes
 omnes in manibus positas habemus; dicit 7 enim
 ille: « Respicite ad volatilia cæli, quoniam non se-
 runt, neque metunt, neque congregant in horrea,
 et Pater vester cælestis pascit illa ». Et iterum: «
 Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non la-
 borant, neque nent; sed et peram et sacculum et
 baculum gestare vetuit, et inniti jussit infallibili
 promissioni soli, quam discipulis, ad beneficium
 cæterorum hominum, cum ipsos mitteret, dedit,
 dicens: « Dignus est operarius alimento suo », cer-
 tiorem ad Providentiam rerum necessariorum illam
 multo esse noscens, quam nostra sit industria.

CAPUT VII.

Verum nos nec terræ spatium (quoad fieri po-
 test) maximum acquirere recusamus, oviumque
 greges, et boves aratorios, forma et corporis mole
 eximios, asinos quoque bene pingues coemimus,
 illas quidem ut lanæ copiam nobis subministrent
 ad usum operum, boves autem apparatus terræ
 colendæ inservientes, ut nobis quidem alimentum,
 sibi ipsi vero, et reliquis animantibus pabulum
 præbeant, jumenta autem oneraria, ut, iis, quæ
 nostræ regioni desunt, ex aliena importatis sup-
 plentia victum reddant commodiorem, nobis vi-
 tam delicatam adaugentem: sed ex artibus exer-
 cemus aptiores rei faciendæ, licet nullum præ-
 beant tempus ut reminiscamur Dei, cum totum
 otium vindicent sibi desperantes (ut videtur) de
 rectoris infirmitate, aut nostram primam confes-
 sionem condemnantes, quod licet verbis non fateamur,
 re, tamen ipsa convincimur. Nos sæcularium
 hominum vita delectari, cum eisdem rebus atque
 illi operam demus, et forte magis studiis etiam eor-
 poreis atteramur, ita ut pietas a plerisque jam pro
 questu habeatur, neque aliam ullam ob causam
 illi quondam tranquillæ et beatæ vitæ nos addici-
 mus, nisi, ut factæ pietatis specie laboriosa mihi-

² Matth. vi, 26. ³ ibid. 23. ⁴ Luc. x, 7. ⁵ I Tim. vi, 8, 9.

steria effugiamus licentiam nacti genio indulgendi sine repagulis quocumque sollibitum fuerit feramur animi impetu cum omni impudentia insultantes simplicioribus, quandoque etiam eminentibus; quasi tyrannidis materiam, neutiquam vero humilitatis et mansuetudinis exercendæ occasionem existimemus vitam virtutis religiosæ. Unde ab iis, qui nos revereri debebant, tanquam futilis turba despiciamur, et a promiscuis, et collectitiis hominibus non minus quam forensibus negotiis simul involuti deridemur, nihil præ reliquis, ut oporteret, eximium habentes, qui non venditi modo, sed habitu dignosci volumus, et cum virtutis labores recusemus, gloriam laboribus appetimus insanum in modum, umbram priscae veritatis illis debitam exhibentes.

CAPUT VIII.

Adeo ut si quis venerandam hodie vestem istam suscipiat, maculis animi nondum elutis, neque his, quæ fuerunt impressa, veterum peccatorum signis e mente deletis sua, sed eorumdem imaginibus adhuc lascivens, moribusque ad instituti normam nondum compositis, ignarus etiam quis scopus sit divinæ philosophiæ Jam supercilium Pharisæicum adducit, et ob vestem solam extollit animum quasi exulta probe virtute, et circumit, eos apparatus circumferens quorum artem nequaquam didicit, et exteriori specie scientiam promittit, quam neque primoribus labris degustavit; scopulus pro portu, pro templo sepulcrum dealbatum, et pro ove lupus deprehensus ad exitium eorum, qui sunt decepti ex eo quod apparet; cum enim isti aufugientes a monasteriis, quia exactam vivendi disciplinam ferre non possunt, ad civitates comessabundi ventitant, tunc demum a ventriculi necessitate quasi obtorto collo tracti ad multos decipiendos speciem pietatis simulatam instar escæ hamo fixæ circumferunt, sustententes cuncta facere, quæ cogit corporis indigentia. Nihil enim necessitate naturæ violentius, quæ summis angustiis solertem viam excogitat, præsertim quando pigritia accedit meditata, callidior procedit prætextus; quocirca divitum isti fores non minus, quam parasi obsident. Per fora vero mancipiorum instar ipsos stipant, appropinquantes submovent, obvios propellant, transitum ipsis facilem efficere contendunt, et hæc measse ob indigentiam faciunt, eo quod voluptuosam appetentiam cupidiarum compescere non didicerint, neque palum apud Mosem necessariis efodiendis aptum in zona gestare voluerint; noscerent enim eo usi, quod omnis voluptatis ciborum terminus est guttur, et quod fortuita quæque corporis egestatem expleant, intempestivorum appetituum turpitudines obvelant.

10 CAPUT IX.

Atque ideo Dei quidem nomen blasphematur, vita vero votis omnibus exoptanda evasit execra-

A θεοσεβίας, τὰς μὲν ἐπιπόρους λειτουργίας φύγωμεν, ἔθειαν δὲ ἀπολαύσεως πορισάμενοι, ἀκαλύτους ἐπὶ τὰ δοκοῦντα τὰς ὁρμὰς ἐκτείνωμεν, μετὰ πολλῆς ἀναισχυντίας καταλαζονεῦμενοι τῶν ὑποβεστέρων, ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῶν ὑπερεχόντων· ὡσπερ ὑπέθεσιν τυραννίδος, ἀλλ' οὐχὶ ταπεινώσεως, καὶ ἐπεικαίας τὸν ἐνάρετον βίον εἶναι νομίσαντες. Διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τῶν σέβεσθαι ἡμᾶς ὀφειλόντων, ὡς εἰκαλὸς ὄχλος ὀρώμεθα, καὶ ὑπὸ τῶν συγκλήτων καὶ μεγάλων ἀνθρώπων, οὐχ ἥκιστα ταῖς ἀγοραῖς ἐμπερόμενοι, γελώμεθα, οὐδὲν παρὰ τοὺς λοιποὺς, ὡς ἐξῆν, ἐξαιρέτων ἔχοντες, οὐκ ἐκ πολιτείας, ἀλλ' ἐκ σχήματος γνωρίζεσθαι βουλόμενοι, καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ ἀρετῇ παραιτούμενοι πόρους, τῆς ἐπὶ τοῦτοις δόξης μακρῶς ὀρεγόμεθα, σκιάν τῆς ποτὲ ἀληθείας ἐπιδεικνύμενοι.

ΚΕΦΑΛ. Η.

Καὶ τῆμερόν τις ἀναλαβὼν τὸ σχῆμα τὸ σεμνὸν τοῦτο, καὶ οὐδέπω τὰς κηλίδας ἀπονηψάμενος τῆς ψυχῆς, οὐδὲ τοὺς ἐγκεχαραγμένους τύπους τῶν παλαιῶν ἀμαρτημάτων τῆς διανοίας ἀπαλείψας τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ' εἰ τὰχα ταῖς τούτων φαντασίαις ἐνασελγῶν, καὶ τὸ ἦθος οὐδέπω πρὸς τὸ ἕρασκον τῷ ἐπαγγέλματι παιδαγωγήσας, οὔτε εἰδὼς τίς ποτὲ ἔστιν ὁ τῆς κατὰ θεὸν φιλοσοφίας σκοπὸς, ἤδη φαρισαϊκὴν ὄφρυν ἀνεπλάσατο μέγα φρονῶν ὡς ἐπὶ κατορθωμένη τῇ ἀρετῇ ἐπὶ μόνῳ τῷ σχήματι, καὶ περιέρχεται σκευὴ περιφέρων, ὧν τὴν τέχνην οὐ μεμάθηκε. Καὶ ἐπιστήμην ἐπαγγέλλεται τῷ φαινομένῳ σχήματι, ἧς οὐδὲ ἄρκους ἐγεύσατο τοῖς χηλεσι· σκόπελος ἀντὶ λιμένος, καὶ ἀντὶ ναοῦ, τάφος κεκοινωνημένος, καὶ ἀντὶ προβάτου λύκος ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν δελεασθέντων τῷ φαινομένῳ εὐρισκόμενος· ὅταν γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῶν μοναστηρίων δραπετεύσαντες διὰ τὸ μὴ φέρειν τοῦ βίου τὴν ἀκρίθειαν, ἐπιχωμάζωσι ταῖς πόλεσι, τότε λοιπὸν ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν γαστέρα ἀνάγκης τραχηλιζόμενοι, ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν πολλῶν τὴν τῆς εὐσεβείας μόρφωσιν ὡς δέλαρα περιφέρουσι πάντα δρᾶν ὑποφέροντες, ὅσα ἡ χρεια βιάζεται τοῦ σώματος. Οὐδὲν γὰρ ἀνάγκης φυσικῆς βιαστικώτερον, τοῖς ἀπόροις πόρον εὐμηχάνως ἐπινοούσης, καὶ μάλιστα ὅταν καὶ ἀργία προσῆ μεμαλετημένη, τότε καὶ πανουργώτερον ἢ σκῆψας προχωρεῖ. Θεραπεύουσι τοιγαρῶν οὗτοι τὰς τῶν πλουσιῶν θύρας, παραστήτων οὐκ ἔλαττον. Ἐν δὲ ταῖς ἀγοραῖς, ἀνδραπόδων δίκην αὐτοῖς παρατρέουσι, τοὺς πλησιάζοντας ἀποσοδοῦντες, διωδόμενοι δὲ τοὺς ἀπαντῶντας, εὐχάρη τὴν κάρσον παρέχουν αὐτοῖς σπουδάζουσι, καὶ ταῦτα ποιῶσι τραπέζης ἔνεκεν ἐνδείας τὴν ἐπὶ τοῖς λέχνουσι ἐδέσμασιν ἠδονὴν κολάζειν οὐ μεμαθηκότας, οὐδὲ τὸν παρὰ τοῦ Μωσέως τῆς χρείας ἀνορυκτικὸν πάσσαλον ἐπὶ τῆς ζώνης φορεῖν θελήσαντες. Ἐγνώσαν γὰρ ἂν τούτῳ κεχρημένοι, ὅτι πάσης ἠδονῆς βρωμάτων ὄρος ὁ λαίμαργος γίνεται, καὶ τὰ παρατυχόντα τὴν ἐνδειαν ἐκπληροῦντα τοῦ σώματος, τὰς τῆς ἀκαίρου ἐπιθυμίας ἐπικαλύπτει ἀσχημοσύνας.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Διὰ τοῦτο τὸ μὲν ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖται· ὁ δὲ περιπόθητος βίος ἐγένετο βδελυκτός· καὶ ἡ τῶν

ἀληθῶς κατ' ἀρετὴν βιούντων κτήσις ἀπάτη νενόμισται, καὶ βαροῦνται μὲν αἱ πόλεις, ὑπὸ τῶν περιεργηρέων εἰκῆ· ἐνοχλοῦνται δὲ οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ὄψιν ἔχουσιν ἀηδῶς, προσαιτεῖν ὀρώντες αὐτοὺς ἀναιδέστερον ταῖς θύραις παραμένοντες, πολλοὶ δὲ καὶ εἰσοικισθέντες, καὶ εὐλάβειαν ἐπ' ὀλίγον ὑποκρινάμενοι, καὶ τὴν ἐπὶ κακουργίᾳ δόξαν τῆς ὑποκρίσεως προσουπειῶ περιστελιαντες, ὕστερον ἀποσυλήσαντες αὐτοὺς ἀπέρχονται. Ὅστε κατὰ παντός τοῦ μοναστικοῦ βίου διεσκεδασμένην παρασκευάζουσι τὴν δυσφημίαν. Οὕτως γοῦν λοιπὸν ὡς λυμῶνες ἀπελαύνονται τῶν πόλεων οἱ ποτὲ σωφρονισταί. Καὶ ὡς ἐναγεῖς διώκονται τῶν τῆ λέπρα κατεχομένων οὐκ ἐλαττον, καὶ λησταῖς μᾶλλον, καὶ τοιχωρῦταις ἢ τις ἔλοιτο πιστεῦσαι, ἢ τοῖς τὸν βίον μεταερχομένοις τὸν μοναδικὸν, ῥάβδιον εἰς παραφυλακὴν, τὴν προφανῆ κακουργίαν τῆς ἐπ' ἐνέδρᾳ μηχανευμένης ἀξιοπιστίας λογιζόμενος. Καὶ οὗτοι μὲν οὐτε ἀρξάμενοι θεοσεβείας, οὐτ' εἰδότες τί ποτὲ ἔστι τὸ ἀπὸ τῆς ἡσυχίας κέρδος, ἐξ ἀνάγκης ἴσως τιδὸς συνωσθέντες ἀκρίτως ἐπὶ τὸν μονῆρην βίον, καὶ ἐμπορίας ὑπόθεσιν εἰς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων ἠγούμενοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἂν ὀμαι σεμνότερον μετέλθοιεν, εἰ μὴ ταῖς πάντων θύραις προσίενται. Ἄλλ' ἄδροτέρων λημμάτων δυσώπησιν προβάλλοινο τὸ σχῆμα, καὶ βουλόμενοι δασμὸν τῶ ἀώματι οὐ τὸν ἀναγκαῖον εἰσφίρουσιν, ἀλλ' ὃν ἡ τῶν χλιδῶντων διὰ τὰς ἀμέτρους ἐπιθυμίας ἐκαινοτόμησε θρύψις. Ταῦτα δὲ ἀνίατα νοσοῦντας θεραπεῦσαι χαλεπὸν.

num luxus ex immensa cupiditate novo artificio stabili sanare difficile est.

ΚΕΦΑΛ. I.

Πῶς γὰρ ἂν τις καὶ ἐρμηνεύσειεν ὕψις τὸ χρῆσιμον τοῖς ἐν ὕψει μηδέποτε γινόμενοις, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν σπαργάνων φθινάδι συντετραμμένοις νόσῳ, καὶ τὸ ἀτύχημα τῆς φύσεως, διὰ τὸ ἦθος νομίζουσι μηδὲν ἀποδεῖν τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως; Περισσὸς γὰρ πρὸς διάρθρωσιν πᾶς λόγος, ἔταν ἡ τῶν ἀκουόντων πρὸς τὸ χεῖρον ἀποκλίσασα σπουδὴ τοῖς κατὰ συμβουλήν λεγομένοις ἐναντίως διάκεται, καὶ μάλιστα ἔταν κέρδους ἐλπίς τρέφει τὴν ἐπιθυμίαν, ἀποφράττει τὴν ἀκοὴν τῆ συμβουλῆ πάντῃ τὸ πάθος, ὡς μηδεμίαν τὰς ἐπὶ σωφρονισμῷ παραίνεσις εἶρειν παρελθοσιν, πρὸς τὸν περὶ τὸ κέρδος ἡμερον, κἂν εἰσχρὸν ἦ, τεταμένης τῆς διανοίας. Ἡμεῖς δ', ὡ ἀγαπητοί, οἱ πόθῳ τῆς ἀρετῆς, ὡς νομίζομεν, ἀποταξάμενοι τῶ βίῳ, καὶ ἀρνησάμενοι τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἀκολουθεῖν ἐπαγγειλάμενοι Χριστῷ, τί πάλιν ἐμπλεκόμεθα τοῖς τοῦ βίου περιττοσμοῖς, καὶ κακῶς οἰκοδομοῦμεν ἢ καλῶς καθαιλούμεν πρότερον; Τί τῶν τῆς οὐ δεόντως μεταερχομένων τὸ πρᾶγμα κακοβουλίας παραπολαύομεν, τὰς τῶν ἀσθενετέρων δρέξεις προσαναφλέγοντες, διὰ τὴν περὶ τὰ μάταια σπουδὴν, καὶ γεγόναμεν τοῖς ἀκραιωτέροις πλεονεξίας ὁδός;

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Θεραπεῦειν γὰρ, οὐκ ἐρεθίζειν, τοὺς εὐολίσθους παρὰ τοῦ Κυρίου προστετάγματα, καὶ πρὸ τοῦ ἡμῖν

A bilis, et quidquid viventes vere secundum virtutem comparaverunt, pro fraude habetur, et gravantur urbes a circumvagantibus temere, quique inhabitant in domibus, inquietantur, et eorum aspectus insuavis illis efficitur; cum videant ipsos affixos portis impudentius mendicare, multi etiam in ædes admissi simulata tantisper verecundia et malam, quæ eos urget, famam persona hypocrisis obtegentes, postmodum iisdem expilatis abeunt, adeo ut totum monastice vivendi institutum jam publice infametur. Sic igitur demum uti pestes abiguntur civitatibus, quarum aliquando correctores fuerant, et velut impuri arcentur, non minus quam lepra infecti, et latronibus potius, ac murorum perfosoribus quis credere malit quam vitam monasticam profitentibus tanquam transfugis, ratos manifestam improbitatem facilius caveri, quam fidem idoneam et compositam ad insidias. Atque isti, qui nec a principio auspicati sunt pietatem, neque sciunt quantum sit quietis religiosæ lucrum, et quos forte necessitas aliqua impulit sine delectu ad solitariam vitam, quique existimant rem hanc esse mercatus materiam ad ea, quæ vitæ sunt necessaria, paranda, hoc utique (puto) majori cum decore sustinerent, nisi ostiatim omnium ædes obirent, sed et ipsum habitum sibi proponerent, a quo pudore affecti non sectarentur pinguiores capturas, quin dum corpori dapem submittrare **II** volunt, non inferunt necessariam, sed quam gulosorum hominum comparavit; hos, inquam, ægrotantes morbo incu-

C

CAPUT X.

Quomodo enim sanitatis utilitates quis explicet, illis qui nunquam fuere sani, sed ab ipsis incunabulis tæbe fuerunt innutriti, et hoc infortunium naturæ ob longam consuetudinem, nihil a recto habitu naturali quidquam differre putant? Etenim superflua ad corrigendum est quæcunque oratio, quando auditorum studium in pejorem partem propendens, contrario, quam consulitur, modo affectum est, et potissimum, ubi lucri spes cupiditatem alit, isthic passio ocludit aurem penitus consilio, ita ut exhortationes ad temperantiam nullum aditum invenire queant, cogitatione intenta ad lucri desiderium, etsi turpe sit. Nos vero, dilectissimi, qui virtutis amore (ut putamus) huic vitæ renuntiavimus, et mundana desideria abnegavimus, qui nos Christum secuturos professi sumus, quid iterum vitæ implicamur distractionibus, et recte antea demolita perperam exstruimus? Quid contra fas eorum malesanis consiliis obtemperamus, qui professionem suam transgrediuntur, et imbecilliorum cupiditates nostro circa res vanas studio inflammamus, et simplicioribus viam avaritiæ sternimus?

12 CAPUT XI.

Etenim præceptum nobis est a Domino proniores ad lapsum curare, non irritare, et proximi con-

modum potius spectare, quam quod nobis placeat, ne inconsideratos animi nostri sequendo impetus, multis simpliciorum offendendi ansa simus, res terrenas appetendi occasionem ipsis præbentes. Cur magni facimus materiam, quam contemnere sumus edocti, opibus et possessionibus inbiantes, mentemque in multas et inutiles curas dividimus? quarum studium ne attendamus rebus magis necessariis, nos distrahit, et ad animi bona negligenda paratior nos efficit, in magnum vero bathrum agit præcipientes eos, qui hujus vitæ aspirantes ad splendorem, supremam felicitatis sortem in divitiarum fructu positam existimant, dum alios philosophari se professos, et supra voluptates se jam evasisse jactitantes, multo magis quam nos ipsos his rebus studuisse videmus. Nihil autem certius ad poenam inevitabilem inducit, quam multos vitiorum suorum pellicere imitatores; perditio enim imitatorum sit poenæ magistro, sicut eorum quoque, qui turpem non recusarunt imitationem, eidem non parva est condemnatio, quippe qui vitiorum fuerit præceptor. Horum disciplinam cum judicassent probrosam, fugerunt temperanti usi ratiocinatione; nemo igitur dictis offendatur, sed vel corrigat, quæ male patrata ob multorum indiscriminatam negligentiam ad nominis dedecus fuerunt, aut nomen recusat; si enim philosophari ipsius est propositum, possessiones esse **13** supervacaneas, et ab ipso corpore alienum esse philosophia denuntiat propter animæ puritatem; si vero quidam possidendi terrena bona studio tenentur, et dulcedine vitæ hujus jucunde fruendi; cur verbis magnificent philosophiam, opere autem ad plau alienam deferuntur professionem, reverendis appellationibus superinduti?

CAPUT XII.

Deinde turpe non ducimus, ab his, qui minus æstimandi sunt, quosque mundanos vocamus, nos objurgari, quod Salvatoris leges perfide violamus, et mandata, quæ contemnimus Domini, ab illis, qui discere debuærant doceamur. Quando enim pugnantis nobis dicunt, Servum Dei non oportet certare, sed mansuetum esse; et rursus contententibus propter pecunias, et possessiones, Si quis tuam tunicam acceperit, dimitte ipsi, inquit, et pallium, quid aliud agunt, nisi quod nos deridentes subsannant, et propter opera contraria præceptis, cavillantur? Etenim non licet pugnare contra eum, qui nobis possessiones adimit, et omnia facere, quæ illarum cura exigit. Movit aliquis vineæ terminum, et proprio adjecit solo, alius immisit pecus in tuum agrum, alius aquam horto tuo influentem avertit; an insanire rabie decet eam ob rem, et furentibus prætores evadere, omnibus his ultionem sigillatim indicere, et affligere tribunalibus mentem, quæ debet speculationi vacare rerum cælestium, et transferre facultatem aptam contemplationi in forensam **14** astutiam, ut nos

ἀρέσκοντες, τὸ τοῦ πέλας σκοπεῖν ὠφέλιμον, ὥς ἂν μὴ ταῖς ἀκρίτοις ἑαυτῶν ἀκολουθοῦντες ὁρμαῖς, πολλοῖς τῶν ἀπλουτέρων προσκῶμαι ποιήσωμεν, ὑπόθεσις αὐτοῖς τῆς περὶ τὰ γῆνια φιλοτιμίας κινήσονται. Τί περὶ πολλοῦ ποιούμεεν τὴν δίλην, ἥς καταφρονεῖν ἐδιδάχθημεν, χρημάτων καὶ κτημάτων ἀντεχόμενοι, καὶ εἰς πολλὰς, καὶ ἀνωφελεῖς φροντίδας τὸν νοῦν μερίζοντες; ὧν ἡ σπουδὴ ἡμᾶς μὲν ἀπίστησι τῆς ἀναγκαιότερας προσεδραίας, καὶ ἀμελεῖν τῶν τῆς ψυχῆς παρασκευάζει καλῶν; εἰς μέγα δὲ βάραθρον ἄγει τοὺς πρὸς τὰ τοῦ βίου κεκηνοτάς πράγματα λαμπρὰ, καὶ τὴν ἀνωτάτην νομιζόντας εὐκλήριαν, τὴν ἐκ τοῦ πλοῦτου ἀπολαύειν ὀρώντες τοὺς φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένους, καὶ ἐπάνω τῶν ἡδονῶν αὐχοῦντας εἶναι, πλέον ἑαυτῶν περὶ ταῦτα ἐσπουδακότες. Ὁ δὲν δὲ οὕτως εἰς κόλασιν ἀπαραίτητον ἄγει, ὡς τὸ πολλοὺς ζηλωτάς τῶν ἰδίων ποιεῖσθαι κακῶν γίνεται γὰρ ἡ τῶν μιμησαμένων ἀπώλεια, προσθήκη τιμωρίας τῷ διδάξαντι, καὶ τῶν μὴ παραιτησαμένων ὡς αἰσχρὰν τὴν μίμησιν κατάγωνσι τοῦτο οὐ μικρὰ, ὅτι διδάσκαλος κακῶν γενένηται. Ὡν τὴν μάθησιν ἐπινοεῖσθαι κρίναντες, ἐφυγον οἱ σώφρονι χρησάμενοι λογισμῷ. Μηθεὶς τοίνυν ἀπεχθανέσθω πρὸς τὸ λέγόμενον, ἀλλ' ἡ διορθωσάσθω τὰ πλημμελῶς διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀδιαφορίαν ἐπὶ αἰσχύνῃ τοῦ ὀνόματος γινόμενα, ἡ καὶ τὸ ὄνομα παραιτησάσθω. Εἰ γὰρ φιλοσοφεῖν πρόκειται, περιττὰ τὰ κτήματα τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἄλλοτριῶσιν ἐπαγγελλομένη, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα· εἰ δὲ τὸ κτήσασθαι, τίσιν ἐστι περισπούδαστον, καὶ τῶν ἡδῶν ἀπολαύειν τοῦ βίου, τί σεμνύνουσι λόγῳ τὴν φιλοσοφίαν, ἔργῳ τὴν πρὸς αὐτὴν ἄλλοτριῶσιν ἐπανηρημένοι, καὶ πράξεις ἄλλοτρίας τοῦ ἐπαγγέλματος διαπραττόμενοι, κλήσεις σεμνάς ἐπιμφοισμένοι;

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Εἴτε οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦμεθα παρὰ τῶν νομιζομένων ὑποδεστέρων, οὓς κοσμητικῶς ὀνομάζομεν, ἐπὶ τοῖς παρεσπουδημένοις θεσμοῖς τοῦ Σωτῆρος ἐξουσιάζομενοι, καὶ τὰς ἡθετημένας ἐντολάς τοῦ Κυρίου, παρὰ τῶν μανθάνειν ὀφειλόντων, διδασκόμενοι. Ὅταν γὰρ μαχομένοις ἡμῖν λέγωσι, Δούλον Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἡπιοῦν εἶναι πρὸς πάντας καὶ πάλιν, φιλονεικοῦσι περὶ χρημάτων ἢ κτημάτων· Ἐάν τις σοῦ λάθῃ, φησι, τὸν χιτῶνα, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον, εἰ ἕτερον ποιούσιν ἀλλ' ἡ ἐπισκώπτοντες κωμωδοῦσιν ἡμᾶς καὶ χλευάζουσι τῆς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τῶν ἔργων ἐναντιότητος; Καὶ γὰρ οὐκ ἀνάγκη μάχεσθαι πρὸς τὸν κτημάτων ἀντιποιούμενον, καὶ πάντα πράττειν, ὅσα ἡ τούτων ἀναγκάζει κηδεμονία. Ἐλυτέ τις ἀμπέλου τὸν τέρμονα, καὶ τῷ ἰδίῳ προσεκλήρωσεν, ἄλλος τὸ κτήνος τῇ σῆι χώρῃ ἐπαφῆκεν, ἕτερος τὸ ὕδωρ ἐπιβρότον τῷ κήπῳ ἀπέσπασεν, οὐκοῦν λυσσῆσαι δεῖ καὶ τῶν μαινομένων χεῖρῳ γίνεσθαι, τοῦτοις πᾶσιν ἐπιμερίζοντα τὴν ἀμυναν, καὶ δικαστηρίοις προσηλωσθαι τὸν τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων προσαχολεῖσθαι ὀφειλοντα νοῦν, καὶ εἰς πανουργίαν πραγματικὴν μεταβάλλειν τὴν δύναμιν, τὴν θεωρητι-

κην ἔν' ἡμῖν ἢ τῶν μηδὲν χρησιμεύοντων εὐδοῦται ἁ
 εὐπορία; Τί τῶν ἀλλοτριῶν ὡς οἰκείων ἀντιποιού-
 μεθα, βαρείας ἑαυτοῖς τὰς πέδας τῆς ὕλης κατασκευά-
 ζοντες, καὶ τοῦ ταλανίζοντος τοὺς τοιοῦτους οὐκ
 ἀκούομεν; Οὐαί, φησὶν ὁ προφήτης, ὁ συνάγων ἑαυτῷ
 τὰ οὐκ ὄντα ἑαυτοῦ, καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ
 στιβαρῶς. Εἰ γὰρ κοῦφοί εἰσιν οἱ διώκοντες, κατὰ
 τὸν λέγοντα, «Κοῦφοί ἐγένοντο οἱ διώκοντες ἡμᾶς ὑπὲρ
 αἰेतῶν οὐρανοῦ,» ἡμεῖς δὲ βαρύνομεν ἑαυτοὺς τοῖς
 κοσμικοῖς πράγμασι, δῆλον, ὅτι ἀργότερον κινούμε-
 νοι πρὸς τὸν ὄρθμον, εὐχερῶς παρὰ τῶν ἐχθρῶν
 καταληφθῶσόμεθα οὐς φεύγων ὁ Παῦλος ἐδίδαξε λέ-
 γων· «Φεύγετε τὴν πορνεῖαν,» καὶ τὴν πλεονεξίαν,
 ὅπως καὶ οἱ εὐστατεῖς ἐν τῷ τρέχειν ἐπὶ τὸ βρά-
 βειον, ἐὰν μὴ συντόμη ῥύμη φέρωνται, πολὺ τῆς κα-
 τὰ τῆς ἀπολιμπάνονται, τῶν διωκόντων ἐχθρῶν
 ἰσως ταχυτέρως ἐχόντων τὰς βάσεις.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Μίγα τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἐπειγομένοις ἐμπόδιον ἢ τῶν
 κοσμικῶν πραγμάτων προσπάθεια καὶ ψυχῆ καὶ σώ-
 ματι πολλάκις βλεθρον προξενούσα. Τί γὰρ τὸν Na-
 βοθαί τὸν Ἰσραηλίτην ἀπώλεσεν; Οὐχὶ ἀμπελῶν
 ἐκίφθονος αἰτίως αὐτῷ θανάτου γεγένηται, πρὸς φό-
 νον κατ' αὐτοῦ κινήσας τὸν γείτονα Ἀχαάδ; Τί δὲ
 τὰς δύο ἡμισυ φυλὰς ἐξω τῆς ἐπαγγελίας μείναι πα-
 ρεσκεύασεν; Οὐχὶ πλῆθος κτηνῶν; Τί δὲ καὶ τὸν
 Λὼτ ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἐχώρισεν; Οὐχὶ ὁ τῶν βοσκη-
 μάτων πολὺς ἀριθμὸς, συνεχεῖς τοῖς ποιμαῖσι κινήσας
 τὰς ἐριδας, αὐτοὺς τέλος ἀπέβρῆξεν ἀπ' ἀλλήλων; Εἰ
 οὖν καὶ πρὸς φόνον τοὺς βασκάνους κατὰ τῶν ἐχόν-
 των ἐρεθίζει τὰ κτήματα, καὶ τῶν σπουδαιτέρων
 ἀποκλίνει τοὺς κεκτημένους καὶ συγγένειαν διατέ-
 μνει, καὶ φίλους εἰς ἐχθραν καθίστησι, καὶ πρὸς τὴν
 μέλλουσαν ζωὴν οὐδὲν ἔχει κοινόν, καὶ πρὸς τὸ σώ-
 μα οὐδὲν μέγα χρησιμεῖ, τί, τῆς τοῦ Θεοῦ θερα-
 πείας ἀριστάμενοι, ὅλοι γινόμεθα τῆς ματαιότητος;
 Μὴ γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν οἱ τὰ τῆς ζωῆς ἀνύοντες
 τῆς ἑαυτῶν; Θεὸς ἐστὶν ὁ ταῦτα οἰκονομῶν,
 καὶ ἡ μὲν ἀνθρωπίνῃ σπουδῇ μὴ τυχοῦσα τῆς τοῦ
 Θεοῦ βοηθείας, ἐξανάγκης ἀτυχεῖ τοῦ τέλους, ἡ δὲ
 τοῦ Θεοῦ οἰκονομία καὶ δίχα τῆς ἀνθρωπίνης σπουδῆς,
 τέλεια τὰ ἀγαθὰ παρέχει. Τί ὤνησεν ἐκείνους ὁ
 Ἰσραὴλ μύθος, πρὸς οὐς ἔλεγεν ὁ Θεός, «Ἐσπαίρατε
 πολλὰ, καὶ εἰσενέγκατε ὀλίγα, καὶ ἐξεφύσησα αὐτὰ
 ἐκ τῶν οἰκίων ὑμῶν;» Τί δὲ τοῖς κατ' ἀρετὴν βιώσα-
 σιν ἐπέλειψε τῶν ἀναγκαίων, μηθ' ὅλων φροντίσασιν
 περὶ τούτων; οὐκ ἐν ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη οἱ
 Ἰσραηλίται μηδενὸς τῶν ἐκ γεωργίας ἀπολαύοντες
 ἐτρέφοντο καὶ οὐκ ἐπεδεθήσαν βρώματος, ἀλλὰ θά-
 λασσα μὲν ἐκαινούργει τροφὴν παράδοξον, ὄρτυγομή-
 τραν ἱερωγομένην, πέτρα δὲ νοτίδος ἄμμιρος βαγεῖσα
 παρείχεν ἀφθονον τὸ νᾶμα, οὐρανόθεν δὲ μάννα κατα-
 φέρων, ὑετὸν ἀθήθη καὶ ξένον; Ἰματῖα δὲ καὶ ὑποδή-
 ματα ὑπηρετεῖ πάντα τὸν χρόνον μὴ παλαιούμενα.

A eorum, quæ nihil utilitatis afferunt, copiam pro-
 sperere obtineamus? cur aliena nobis perinde ut
 propria vindicamus, graves nobis ipsis compedes
 materialium rerum injicienda? nec audimus hujus-
 cæmodi homines miseros pronuntiantem? Væ, in-
 quit propheta, ei qui congerit sibi, quæ sua non
 sunt, et firmiter premit vinculum suum, illud gra-
 vius reddens; etenim si leves sunt, qui persequun-
 tur, juxta dicentem: « Velociores erant persequentes
 nos præ aquilis cæli? » nos vero oneramus nos-
 meipsum mundanis negotiis, manifestum est, quod
 pigrius concitati ad cursum, ab inimicis facile
 comprehendemur, quos effugere Paulus nos edocuit,
 dicens: « Fugite fornicationem, » et avaritiam;
 quandoquidem expediti, ut currant ad bravium
 consequendum, nisi concito ferantur impetu, longe
 absunt, ut comprehendant, inimicis, qui persequun-
 tur, habentibus æque gressus celeriores.

CAPUT XIII.

Magnum quippe impedimentum est ad virtutem
 tendentibus, rerum mundanarum affectus, et ani-
 mæ, atque corpori sæpe perniciem conciliat. Quid
 enim Naboth Israelitem perdidit? Nonne invi-
 diosa vinea mortis ipsi causa fuit, cum ad eandem
 adversus ipsum concitasset vicinum Achab? quid
 vero duas dimidiatis tribus extra promissionem
 manere fecit, nisi multitudo jumentorum? Ec-
 quid vero Abrahamum a Lotho separavit, nisi pec-
 cudum multiplex numerus, qui assiduas movens
 inter pastores discordias, eo usque donec tandem
 illos ab invicem abrumpit⁹. 15 Si ergo possessio-
 nes, et ad eandem invidos proritant adversus eos,
 qui possident illas, quin et possessores ipsos aver-
 tunt a rebus magis seriis, et cognationem diri-
 munt, et amicos ad inimicitiam traducunt, denique
 cum futura vita nihil habent commune, nec cor-
 pori valde sunt necessariae; cur convertimur toti
 ad vanitatem, abstracti a Dei servitute? Numquid
 enim nos sumus, qui ea, quæ ad vitam pertinent,
 nobis ipsis conficimus? Deus est, qui dispensat
 illa, humana quippe diligentia, quæ divino non
 fulcitur auxilio, exitum sortitur necessario infeli-
 cem. Dei vero dispensatio sine humana coopera-
 tione bona exhibet perfecta. Quid profuit illis pro-
 prius labor? Ad quos dicebat Deus: « Seminastis
 multa, et intulistis pauca; et exsufflavi illa et do-
 mibus vestris¹⁰? Quid autem iis, qui virtutem
 excolunt, et secundum eam vitam degunt; neces-
 sariarum defuit rerum, cum nihil omnino de hisce
 cogitarent? nonne in deserta solitudine per annos
 quadraginta Israelitæ nihil ex agrorum cultu perci-
 pientes, nutriti sunt, nec alimento eguerunt, sed
 mare quidem escam admirabilem innovando præ-
 buit evomens ortygommetram seu coturnicum ma-
 tricem, ac saxum humoris expers disruptum,

⁷ Thren. iv, 19. ⁸ I Cor. vi, 18. ⁹ III Reg. xxi, 1 seqq. ¹⁰ Agg. i, 6, 9.

xxi, 1 seqq. ¹⁰ Josue xxii, 4 seqq. ¹¹ Gen. xiii,

uberrimum laticem effudit ¹²? Caelum vero manna demittens, pluviam peregrinam, et insuetam; vestimenta etiam, atque calcei omnes inserviebant, neutiquam tanto temporis spatio vetustate consumpti. Qualem vero terram colens in torrente Elias nutritus fuit? corvi nempe cibum illi afferebant; nonne in Saraphitia redeunti, vidua, eisdem necessariorum penuria laborans, panem exhibuit, eripiens ex ore propriorum filiorum; ut perspicuum esset virtutem præstantiorem esse natura ¹³?

16 CAPUT XIV.

Et hæc admiranda equidem, verum et habita quoque sunt rationi consentanea; nam possibile est, et non edentem vivere, quando voluerit Deus: Quomodo enim Elias quadraginta dierum iter, in robore unius cibi peregit? quomodo vero Moyses diebus octoginta in monte cum Deo colloquens ¹⁴, humani alimenti nihil gustans permansit? Post enim quadraginta dies descendens, et indignatus ob vitulos conflatos, statim contritis tabulis in montem recurrit, aliosque totidem dies in monte diversatus ita secundas tabulas assumens, descendit ad populum ¹⁵. Quæ autem humana ratiocinatio dicendo poterit exprimere rationem miraculi congruam? quo pacto fluxa corporis natura tandiu exinanita suffecerit nulla re quotidie robur perspiratum adimplente. Solvit autem hoc dubium divinus sermo, quando dixit: « Non ex pane solo vivit homo, sed in omni verbo procedente de ore Dei ¹⁶. » Cur igitur cæleste institutum in terram devolvimus materialibus ærumnis trahentes in profundum? quare stercora nobis ipsis circumdamus, qui nutriebamur quondam in cocco? uti de quibusdam Jeremias in Lamentationibus dicebat: Quando etenim conquiescimus in cogitationibus splendidis, atque fervidis, tunc nutrimur in cocco, at cum dimisso illo statu terrenis inquinamur negotiis, stercoribus circumvallamur? Quid spem deficientes a Deo fulcimus carnem brachio nostro (id est) providentiam Domini manibus nostris ascribentes? et quod sibi ipsi Job in maximum peccatum imputare expertus est ¹⁷, imponentem ad os manum exosculatum esse, id facere, **17** modo non timeamus: moris est enim multis manus exosculari, ex illis habere se copiam opum dicentibus, quos lex obscure designans ait per symbolum: Qui graditur super manus, immundus, et qui pedibus multiplicibus, immundus, et qui progreditur super quatuor, omnino immundus ¹⁸; super manibus autem incedit, qui manibus innititur, et omnem in illis habet spem; super quatuor autem, qui sensibilibus rebus affectus est, et earum occupatione principem partem animi atrahit penitus; multiplicibus vero pedibus ambulat, qui circumquaque corporeis involvitur; idcirco sapiens Proverbiorum auctor neque duos pedes habere vult hominem perfectum, sed unum, et hunc raro ad corporea commotum

Πολυν δὲ γαιωργῶν ἐν τῷ χειμάρρῳ γῆν Ἥλιος ἐτρέφετο; Οὐ κόρακες αὐτῷ παρακόμιζον τὴν τροφήν; Οὐκ ἐν Σαραφθίᾳ ἐλθόντι, χήρα καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεδής, ἄρτον παρεῖχε τοῦ στόματος τῶν ἰδίων τέκνων ἀφ' ἧς πάσασα, ἵνα φανῆ ὅτι καὶ φύσεως προτιμωτέρα ἡ ἀρετή;

ΚΕΦΑΛΑΙΑ'.

Καὶ ταῦτα παράδοξα μὲν, ὁμῶς καὶ τοῦ εἰκότου ἐχόμενα, δυνατὸν γὰρ καὶ μὴ ἐσθίοντα ζῆν, ὅταν βούλεται ὁ Θεός. Πῶς γὰρ Ἥλιος τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὄδον διήνυσεν ἐν ἰσχύϊ βρώσεως μίας; πῶς δὲ ὁ Μωϋσῆς ὄγδοήκοντα ἡμέρας ἐπὶ τοῦ βρους προσομιλῶν τῷ Θεῷ ἀνθρωπίνης τροφῆς ἐμεινεν ἀγευστός; Μετὰ γὰρ τεσσαράκοντα ἡμέρας καταλθὼν καὶ διὰ τὴν μοσχοποιαν θυμωθεὶς εὐθέως συντρίψας τὰς πλάκας, ἐπὶ τῷ βρῶσι ἀνέδραμεν, καὶ τοσαύτας ἄλλας ἡμέρας ἐνδιατρίψας τῷ βρῶσι οὕτως τὰς δευτέρας ἀναλαβὼν πλάκας καθῆλε πρὸς τὸν λαόν. Ποῖος δὲ λογισμὸς ἀνθρώπινος τὸ εὐλογον τοῦ θαύματος τούτου παραστῆσαι δυνήσεται; Πῶς ἡ βρώδης τοῦ σώματος φύσις πρὸς τοσοῦτον διήρκεσεν κεκωνωμένη, οὐδενὸς ἀναπληροῦντος τὸ καθ' ἡμέραν διαπνεόμενον τῆς δυνάμεως; λύει δὲ τοῦτο τὸ ἀπορον ὁ θεῖος λόγος, ὅταν λέγει: « Οὐκ ἐπ' ἄρτι μόνου ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευόμενῳ διὰ στόματος Θεοῦ. » Τί τοίνυν πολιτεύμα τὸ οὐράνιον εἰς γῆν κατασπῶμεν ταῖς ὕλικαῖς ἐμβαρύνοντες ταλαιπωρίας; διὰ τί κοπρίας περιβαλλόμεθα οἱ ποτὲ τιθηνοῦμενοι ἐπὶ κόκκῳ; ὡς περὶ τινῶν Ἰερεμίας Ἐθρηῶν ἔλεγεν. Ὅταν γὰρ ἐπὶ τῶν λαμπρῶν καὶ διαπύρων ἀναπαυόμεθα σπημάτων, ἐπὶ κόκκῳ τιθηνοῦμεθα· ὅταν δὲ τοιαύτην ἀφέντες κατάστασιν, τοῖς γῆνις ἐμπυρόμεθα πράγμασι, κοπρίας περιβαλλόμεθα. Τί τὴν ἐλπίδα ἀφιστῶντες ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν σάρκα τῷ βραχίονι στηρίζομεν, τὴν τοῦ Δεσπότου πρόνοιαν ταῖς ἑαυτῶν ἐπιγράφοντες χεῖρας; καὶ ὅπερ εἰς μεγάλην ἀμαρτίαν ἑαυτῷ λογισθῆναι ὁ Ἰωδὲ ἐπειράσατο, τὸ ἐπιθέντα τὴν χεῖρα τῷ στόματι καταφιλεῖν, τοῦτο ποιοῦντες νῦν οὐ δεδοίκαμεν. Ἔθος γὰρ τοῖς πολλοῖς τὰς χεῖρας καταφιλεῖν, ἐξ ἐκείνων ἔχειν τὴν εὐπορίαν λέγουσιν, οὗς αἰνισσόμενος διὰ συμβόλου ὁ νόμος φησὶν, Ὅς πορεύεται ἐπὶ χειρῶν, ἀκάθαρτος, καὶ ὅς πολυπληθεὶ ποσὶν, ἀκάθαρτος, καὶ ὅς πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων διὰ παντὸς ἀκάθαρτος. Ἐπὶ χειρῶν δὲ πορεύεται ὁ ταῖς χερσὶν ἐπεριδόμενος, καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐταῖς ἔχων τὴν ἐλπίδα, ἐπὶ τεσσάρων δὲ ὁ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασι προσπακωθεὶς, καὶ τῇ τούτων ἀσχολίᾳ διὰ παντὸς ἐπισύρων τὸ ἡγεμονικόν, πολυπληθεὶ δὲ ποσὶν ὁ περίεξ τῶν σωματικῶν περιεχόμενος. Διὰ τοῦτο ὁ σοφὸς Παροιμισθὴς οὐδὲ δύο πόδας βούλεται ἔχειν τὸν τέλειον, ἀλλ' ἓνα, καὶ τοῦτον σπανίως ἐπὶ τὰ σωματικὰ κινούμενον πράγματα· Σπάνιον, λέγων, εἰσαγε σὸν πόδα πρὸς τὸν ἑαυτοῦ

¹² Exod. xvi, 13; Deut. viii, 4; Num. xi, 31; Sap. xix, 9 seqq. ¹³ III Reg. xvii, 1 seqq. ¹⁴ Exod. xxiv, 18. ¹⁵ Exod. xxxiv, 1 seqq.; Deut. x, 1, 2. ¹⁶ Deut. viii, 3; Matth. iv, 4. ¹⁷ Job xxxi, 1 seqq. ¹⁸ Levit. xi, 1 seqq.

φιλον, ἵνα μήποτε πλησθεῖς σου, μισήσει σε. Εἰ γὰρ τις σπανιάκις τῷ Χριστῷ περὶ τῆς χρείας ἐνοχλῶν τοῦ σώματος, ἀγαπητὸς αὐτῷ ἔσται (οὗτος γὰρ ὁ σκοπὸς τῶν φιλων τῶν τοιοῦτων ἐστὶν ὡς πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς φησιν ὁ Σωτήρ, « Ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε »)· ἐὰν δὲ συνεχέστερον τοῦτο ποιῆ, μισητὸς γίνεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Τίνοι ἄρα πείσεται, καὶ πῶς βδελυκτὸς οὐκ ἔσται ὁ διὰ παντὸς ταύταις ἐνασχολούμενος ταῖς χρεαίαις, καὶ μηδέποτε πρὸς τὴν ἄβυσσον ἀνεγειρόμενος ζῶν; διὰ τὸ μὴ ἔχειν σκέλη ἐπάνω τῶν ποδῶν, ὥστε πηδᾶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς γῆς· ὡς γὰρ τὰ σκέλη διὰ τῆς συννεύσεως, ὅλον μὲν δέχεται πρότερον ἐφ' ἑαυτὰ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, μικρὸν δὲ προσεγγίσαντα τῇ γῆ ἀθρόον ἐνάλλεσθαι παρασκευάζει πρὸς τὸ μετέωρον, οὕτως ὁ διακριτικὸς τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων λογισμὸς μετὰ τὸ προταπεινωθῆναι τῇ χρείᾳ τοῦ σώματος, ὁξέως πάλιν τοῖς ἄνω κοῦφον ἀναπέμπει τὸ φρόνημα, μηδένα τῶν χοϊκῶν ἑαυτῷ συνανακουφίζων μολυσμῶν. Τὸ γὰρ ἔχειν ὀρθὰ τὰ σκέλη πρόσσει μὲν καὶ τοῖς ἄνω ἀπολαυστικοῖς, καὶ κάτω κειμένοι διὰ παντὸς· πρόσσει δὲ καὶ ταῖς ἀγλαῖς Δυνάμει διὰ τὸ μὴ ὄλως τῶν σωματικῶν, μηδὲ τῆς πρὸς ταῦτα χρῆζειν ἐπινεύσεως. Τοῦτο γὰρ, ὡς οἶμαι, σημαίνειν ὁ μέγας Ἰεζεκιήλ ἔλεγεν, ὅτι ἦν τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθὰ, καὶ πτερωτοὶ οἱ πόδες αὐτῶν, ἔπερ ὁπλοὶ τὸ ἀκλινὲς τῆς γνώμης, καὶ τὸ πρὸς τὰ νοήματα τῆς φύσεως ἐκείνης δξυκίνητον. Ἀνθρώποις δὲ ἱκανὸν σκέλη ἔχειν κλινόμενα, καὶ ποτὲ μὲν πρὸς τὰς σωματικὰς, ποτὲ δὲ πρὸς τὰς τῆς ψυχῆς ἀνωφερεῖς χρησιμεύειν διατριβάς, καὶ διὰ μὲν τὴν πρὸς τὰς ἄνω Δυνάμεις τῆς ψυχῆς συγγένειαν, τὰ πᾶσα συμμετεωροποιεῖν ἐκείναις, διὰ δὲ τὸν τοῦ σώματος τόνον, τοσοῦτον ἐπαχολεῖν τῇ γῆ τὴν φροντίδα, ὅσον ἡ χρεία βιάζεται· ἐφέρπειν δὲ διὰ παντὸς ταῖς ἀπολαυστικαῖς παρασκευαῖς, ἀκάθαρτον ὄντως, καὶ δὴ ἀρμόζον ἀνθρώποις λογικῆς μεμοισμένοις γνώσεως. Παρατετηρημένως γὰρ τὸν ἐπὶ τεσσάρων πορευόμενον καὶ οὐχ ἄλλῶς εἶπεν ἀκάθαρτον, ἀλλ' εἰ διὰ παντὸς ἐπὶ τεσσάρων πορεύοιτο· ἔδωκε γὰρ τοῖς ἐν σώματι καιρὸν καταβαίνειν πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος· καὶ γὰρ ὁ Ἰωνάθαν τῷ Ναὰς πολεμῶν τῷ Ἀμμωνίτῃ ἐπὶ τεσσάρων περιπατήσας, ἐνίκησεν, ἐπειδὴ τῇ ἀνάγκῃ τῆς φύσεως ἐπερήτησε μόνῃ, ἔδει γὰρ τὸν πρὸς τὸν ἐπὶ τῷ στηθεὶ συρόμενον ὄφιν πολεμοῦντα (τοῦτο γὰρ Ναὰς ἐρμηνεύεται) σχηματίζασθαι πρὸς ὀλίγον τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμοίτητα διὰ τοῦ πορευθῆναι ἐπὶ τεσσάρων, καὶ οὕτως διαναστάνα ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἔξιν χειρώσασθαι τοῦτον μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας.

graderetur super quatuor, sicque denuo resurgens, et erectus ad propriam habitudinem, facillime ipsum debellaret.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Τί δὲ καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἰεζουθὲ Ἱστορία ἡμᾶς οὐ

A negotia, «Raro (dicens) pedem tuum introducto ad amicum tuum, ut ne unquam aspectu tuo satiatas, te odio prosequatur »; » si quæ enim raro Christum importunus lacessat super his, quæ sunt necessaria corpori, erit eidem amabilis (hujus etenim amicorum hic est scopus, ut ipse Salvator ait ad suos discipulos: Vos amici mei estis »); sin frequentius fecerit, et quasi continuo, evadit odiosus.

CAPUT XV.

Quid igitur exorabit, et quomodo non abominandus erit, qui penitus istis lucris est occupatus, nec unquam ad rectam vitam erectus? quia non habet crura super pedes, ut ex se ipsis resiliat e terra; sicut enim crura, quia devergunt, universam quidem suscipiunt prius totius in se corporis molem, humi vero paulisper appropinquantia, statim, ut in sublime prosiliant, se præparant; ita ratiocinatio **18** discernens res naturæ, postquam prius depressa fuit ob necessitates corporeas, rursus ad ea, quæ superna sunt, ocius agilem remittit cogitationem, nihil materialium corruptionum sibi adjunctum rursus attollens. Habere namque crura recta convenit et his, qui voluptati valde sunt dediti, quique omnino deorsum jacent; congruit et sanctis Potestatibus, quæ nullatenus indigent corporeis rebus, neque ad hasce devergere coguntur. Hoc (ut puto) significans magnus Ezechiel dicebat **22**, quod erant earum crura recta, et ala i pedes, quod demonstrat stabilitatem mentis, velocitatemque motus ipsarum naturæ ad intelligendum. Hominum autem proprium est habere crura inclinata, et aliquando quidem ad necessitates corporeas, nonnunquam vero sese accommodare ad animæ exercitamenta sursum efferentia, atque propter animæ cognitionem cum superioribus Potestatibus, multoties simul cum illis sublimia perlustrare; propter corporis autem vires ac robur, tantum sollicitudinis in terram demittere, quantum necessitas cogit, inserere quippe se omnino deliciarum apparatus, immundum est vere, nec congruum hominibus divinam sortitis cognitionem. Caute namque super quatuor ambulans et non simpliciter, dixit immundum; sed si omnino super quatuor gradiatur; tribuit enim tempus, his, qui sunt in corpore, descendendi ad necessitates corporis. Etenim Jonathan bellum gerens cum Naas Ammonita, super quatuor cum incessisset, victoriam retulit, quandoquidem necessitati naturæ obsecutus est **23**; nam oportebat, ut qui adversus serpentem super pectus tractu quodam repentem bellaret (sic enim Naas **19** exponitur) ejus ad similitudinem paulisper sese componeret; ita ut

CAPUT XVI.

Ecquid vero historia Jebuthe? nonne nos edo-

²⁰ Prov. xxv, 17. ²¹ Joan. xv, 14. ²² Ezech. i, 7 seqq. ²³ 1 Reg. xiv, 1 seqq.

cet²⁴, ne scilicet rebus corporis curam nimiam impendamus, neque sensui nostram committamus custodiam? ille namque cum rex esset, et requiesceret in cubiculo, suæ uxori permisit custodire ostium: Venientes autem, qui erant cum Rachan, et inveniētes eam frumenta purgantem, et dormitantem, clam ingressi sunt, et Jebuthe interfecerunt, quem repererant dormientem: omnia namque dominiunt, et mens, et anima et cogitatio, et sensus, quando corporeæ res dominantur. Quod enim ostiaria purgabat frumenta, designat cogitationem rebus corporeis occupatam fuisse studiosius, neque obiter, sed quodam studio earum munditiæ dedisse operam; quod enim non in historiæ specie hoc docet Scriptura, manifestum ibi est. Quomodo enim rex habuit ostiariam conjugem, cum deceret illum a militum hastatorum multitudine custodiri, et omnem circa seipsum dignitatis obtinere pompam: aut qua ratione tam indigenes erat, ut per ipsam frumenta purgaret? Sed miscetur sæpius historiæ, quod præter proportionem decorum est, ad veritatem designandarum rerum: mens etenim cujusque, veluti rex intus quodammodo diversatur habens ostiariam sensuum cogitationem, quæ quando corporeis se rebus applicat (corporeum enim est purgare frumenta), facile latentes insidiatores mentem perimunt. Ideo magnus Abraham non fudit **20** conjugi custodiam portæ; sciebat enim sensus vim deceptricem esse; quandoquidem visu sensibilium oblectatus distrahit mentem, et persuadet ipsi delectabilia secundum percipere, et equidem periculosa foret perceptio: at ille ipse simul assidet præbens aditum patefactum divinis cogitationibus, portam vero mundanis sollicitudinibus occludens. Quid enim nobis ad vitam o tam stulto labore circa hæc provenit? Nonne omnis labor hominis (secundum Ecclesiasten) in ore ejus²⁵; victus autem, et vestimenta (juxta Apostolum²⁶) satis sunt ad infelicis hujus carnis sustentationem²⁷? Cur igitur infinitis laboribus, et ærumnis (ut loquitur Salomon²⁷) incumbimus ad ventum, id est frustra, præ studio terrenarum rerum præpedientes animam ne divinis bonis perfruatur, et carnem curantes, et foventes plusquam honestum est? ipsam vero inimicam, hostemque vicinam alimus, ita ut, non solum cum ipsis anceps pugna fiat, sed validius, et multo superius decertans adversus animam mœrore hanc afficiat, adeoque nec honores, neque coronas ipsam admittere permittat. Nam quid est necessitas corporis, ut eam prætextentes cupiditatem extendamus ad inutilem difficultatem rerum, et angustiam, paucis nimirum est, et aqua. Si quidem hoc, nonne fontes præbent laticem copiose? Panis vero paratu facilis his, qui manus habent? sicque e tot operibus possumus eum comparare; e quibus expletur, et necessitas corporis, et parum aut non omnino dis-

Α παιδεύει; δηλαδή μὴ παφορτισμένως ἐπιχεῖσθαι τῶν σωματικῶν, μὴδὲ τῇ αἰσθήσει τὴν ἑαυτῶν ἐγχειρίζειν φυλακὴν. Οὗτος γὰρ βασιλεὺς ὢν, καὶ ἐν τῷ ταμείῳ ἀναπαυόμενος, τῇ ἑαυτοῦ γυναικί, φησί, θυρωρεῖν ἐπέτρεψεν· ἐλθόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Ῥαχάν, καὶ εὐρόντες αὐτὴν πυροῦς καθαίρουσαν, καὶ νυστάζουσαν, διαλαθόντες εἰσῆλθον, καὶ ἀνεῖλον τὸν Ἰεβουθέ καὶ αὐτὸν εὐρόντες καθεύδοντα. Πάντα γὰρ ὑποῖ, καὶ νοῦς, καὶ ψυχὴ, καὶ διάνοιά, καὶ αἰσθησις, τῶν σωματικῶν κρατοῦντων. Τὸ γὰρ τὴν θυρωρὸν κεκαθαρχέναι πυροῦς, δείκνυσι τὸ ἐπιμελῶς προσησχολῆσθαι τὴν διάνοιαν τοῖς σωματικοῖς, καὶ οὐ παρέργως, ἀλλὰ μετὰ τινος σπουδῆς τὴν τοῦτων ἐπιτηδεύσαι καθαρότητα· ὅτι γὰρ οὐκ ἐν ἱστορίας εἶδει τοῦτο διδάσκει ἡ Γραφή, δῆλον ἐκεῖθεν. Πῶς γὰρ βασιλεὺς γυναῖκα θυρωρὸν εἶχεν, ὀφειλῶν παρὰ πλήθους δορυφορεῖσθαι στρατιωτῶν, καὶ πᾶσαν περὶ αὐτὸν τὴν τοῦ ἀξιώματος ἔχειν σκηρὴν; ἢ πῶς οὕτως ἐνδεθῆς, ὡς δι' αὐτῆς καθαίρειν τοὺς πυροῦς; Ὅλλὰ πολλάκις τῇ ἱστορίᾳ μίγνυται τὸ παράλογον διὰ τὴν τῶν σημαينوμένων ἀλήθειαν. Ὁ γὰρ ἐκάστου νοῦς καθάπερ βασιλεὺς ἐσω που διατρίβει, θυρωρῶν τῶν αἰσθήσεων ἔχων τὴν διάνοιαν, ἥτις ὅταν τοῖς σωματικοῖς ἑαυτὴν ἐγχειρίσῃ (σωματικῶν δὲ τὸ καθαίρειν πυροῦς), εὐχερῶς διαλαθόντες οἱ ἐπιβουλοὶ θανατοῦσι τὸν νοῦν. Διὰ τοῦτο ὁ μέγας Ἀβραάμ οὐ πιστεύει γυναικί τὴν θύραν φυλάττειν, οἶδε γὰρ τὸ ἐξαπάτητον τῆς αἰσθήσεως, ὅπως τῇ εἴψει τερπομένῃ τῶν αἰσθητῶν διχάζει τὸν νοῦν, καὶ πείθει συμμεταλαβεῖν ἀπ' αὐτῆς τῶν τερπνῶν, καὶ ἐπικίνδυνος ἡ μετέλληψις; εἴη σαφῶς. Ἄλλ' αὐτὸς ἐκεῖνος παρακαθέζεται, τοῖς μὲν θεοῖς νοήματιν ἀναπεπταμένην παρέχων τὴν εἰσοδον, ταῖς δὲ κοσμικαῖς φροντίσιν ἀποκλείων τὴν θύραν. Τί γὰρ ἡμῖν εἰς τὴν ζωὴν ἐκ τῆς περὶ ταῦτα ματαιοπονίας ἐπιγίνεται; Οὐχ ἀπὸς μόχθος ἀνθρώπου, κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστήν, εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ; διατροφή δὲ καὶ σκεπάσματα κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἱκανὰ πρὸς τὴν σύστασιν τῆς δούστηνου σαρκός; Τί οὖν ἀπέραντα πονοῦμεν, καὶ μοχθοῦμεν εἰς ἀνεμον, ὡς φησὶ Σολομών, ἐκ τῆς περὶ τὰ γήινα σπουδῆς ἐμποδίζοντες, τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ τὴν σάρκα περιέποντες, καὶ θέλωντες πλέοντες, ἢ καλῶς ἔχοι; ἐχθρῶν καὶ γείτονα αὐτὴν καὶ πολέμιον τρέφομεν, ὡς μὴ μόνον ἀμφήριστον αὐτοῖς γένεσθαι τὴν μάχην ἀλλ' ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐββωμενέστερον ἀγωνιζομένην κατὰ τῆς ψυχῆς ἀνιᾶν, ὡς μὴδὲ τιμῶν, κατεσφάνων συγχωρεῖν αὐτὴν ἐπιφέσθαι. Τί γὰρ ἔστιν ἡ χρεῖα τοῦ σώματος, ὅτι ταύτην προφασίζόμενοι εἰς ἀνόητον ἀμνηχανίαν τὴν ἐπιθυμίαν ἐκταίνομεν; ἄρτος ἐστὶ πάντως καὶ ὕδωρ. Εἴτ' οὐχ αἱ μὲν πηγαὶ ἀφθόνως τὸ νῆμα παρέχουσιν; ὁ δὲ ἄρτος εὐπόριστος τοῖς χεῖρας ἔχουσι; καὶ ἐξ οὗ τοιούτων ἔργων δυνάμεθα πορίζεσθαι, ἐξ ὧν καὶ ἡ χρεῖα πληροῦται τοῦ σώματος, καὶ ὀλίγον, ἢ ὅλος περισπώμεθα. Ἄλλ' ἐνδυμα πολλὴν παρέχει φροντίδα; οὐδὲ τοῦτο, ἐάν μὴ [πρὸς] τὴν ἐκ τῆς συνθηρίας μαλακίαν, ἀλλὰ πρὸς

²⁴ II Reg. iv, 1 seqq. ²⁵ Eccle. vi, 9. ²⁶ I Tim. vi, 8. ²⁷ Eccle. v, 15.

τὴν χρεῖαν βλέπωμεν μόνην. Ποίας γὰρ ἀραχνού-
φεις ἐσθῆτας, ποῖαν δὲ βύσσον, ἢ πορφύραν, ἢ ση-
ρικούν ὁ πρῶτος ἐφόρεσεν ἀνθρώπος; οὐκ ἐκ δερ-
μάτων ἐσχέδιασεν αὐτῷ ὁ Δημιουργὸς τὸ ἔνδυμα,
καὶ χόρτῳ τρέφεσθαι παρήγγειλε; τούτους τιθεῖς
τοὺς ὄρους τῆς χρεῖας τοῦ σώματος, οὕτω διαταξά-
μενος, καὶ πόρρωθεν ἀναστῆλων τὴν νῦν πολιτευσ-
μένην αἰσχρότητα τοῦ ἀνθρώπου. Οὐ λέγω δὲ, ὅτι
καὶ νῦν οὐ θρέψει πάντως εὐ βιοῦντας, ὁ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ τρέφων, καὶ ἐνδύσει, ὁ τοῖς κρῖνοις τοῦ
ἄγρου τοσαύτην περιθειὲς δόξαν, ἐπεὶ μηδέπω πεί-
σθαι δυνατόν τοὺς πολλοὺς ταύτης ἀφροσύνας τῆς πί-
στεως. Τίς γὰρ οὐ μεθ' ἰκεσίας παρέξει τὰ ἐπιτη-
δεια τῷ κατ' ἀρετὴν βιοῦντι;

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Εἰ γὰρ ἄνθρωποι: βάρβαροι, καὶ πολέμου νόμῳ λα-
βόντες τὰ Ἱεροσόλυμα, οἱ Βαβυλώνιοι τὴν ἀρετὴν
ᾗδέσθησαν τοῦ Ἱερουσαλήμ, καὶ πᾶσαν θεραπείαν παρ-
έχον σωματικὴν ἀφθόνως, οὐ τὰ πρὸς τροφήν μό-
νον δεδωκότες, ἀλλὰ καὶ σκευή, οἷς ἔθος ἐστὶ διακο-
νεῖσθαι τοὺς ἐστιωμένους, πῶς οὐκ αἰδεσθήσονται
βλῶν ἐνάρετον οἱ ὀμόφυλοι, καὶ τὸν λογισμὸν παιδόμε-
νὸν βορβαρικῶν μᾶλλον διακεκαθαμένους πρὸς τὴν
τῶν καλῶν κατανόησιν, καὶ ἀρετῆς ζηλωταί; Εἰ γὰρ
καὶ μὴ δεδύνηται ταύτης ἀσκηταὶ γενέσθαι δι' ἀσθε-
νείαν φύσεως, ἀλλ' οὖν γε τιμῶσιν ἀρετὴν, καὶ τοὺς
ἀσκητὰς αὐτῆς θαυμάζουσι. Τίς ἐπεισε τὴν Σουνα-
μίτιν οἰκοδομησαί τῷ Ἐλισαίῃ καταγύγιον, καὶ
θεῖναι τράπεζαν ἐκεῖ, καὶ δίφρον, καὶ κλινὴν, καὶ
λυχνίαν; οὐκ ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός; Τί δὲ τὴν χήραν
ἐκείνην ἐδυσώπησε, λιμοῦ πᾶσαν κατανεμομένου τὴν
γῆν, τῆς ἰδίας χρεῖας προκρίναι τὴν τοῦ προφήτου
θεραπείαν; πάντως γὰρ εἰ μὴ φιλοσοφίαν κατεπλή-
τετο τοῦ Ἡλιοῦ, οὐκ ἂν τὴν μικρὰν τῆς ζωῆς παρ-
εμβλίαν ἐαυτῆς καὶ τῶν τέκνων ἀφελομένην παρ-
εχώρησεν ἐκεῖνον, ὃν μετ' ὀλίγων ἐφαντάζετο θάνατον,
πρὸ καιροῦ τοῦτον ἐλομένη διὰ τὴν εἰς τὸν ζῆνον φι-
λοτιμίαν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Ἐποίησε δὲ τοιοῦτους αὐτοὺς τὸ γενναῖον καὶ τὸ
πρὸς τοὺς πόνους ἀνένδοτον, καὶ τὸ καταφρονητικῶς
εἶχειν πρὸς τὰ τοῦ βίου πράγματα· εὐτέλειαν γὰρ
ἐπιτηδεύσαντες, καὶ ἐπὶ τὸ ἀνευδέες, ὡς εἶπεν, ἐκ
τῆς ὀλιγοδείας προκόψαντες πλησίον τῶν ἀσωμάτων
ἕστησαν δυνάμειν· ὅθεν καίτοι ἀφανεῖς ὄντες κατὰ
τὸ σῶμα, καὶ ἀσχημοί, τῶν πάντα φερρόντων ἐγένοντο
δυνατώτεροι, μετὰ τοσαύτης παρῆρησίας τοῖς τὸ δι-
ἄστημα περικειμένοις διαλεγόμενοι, μεθ' ὄσης οὐκ ἐκεῖ-
νοι τοῖς ὑποχειριοῖς. Ποίους γὰρ ὀπλοὺς θαρρῶν ἢ
ποῖς δυνάμει πρὸς τὸν Ἀγαθὸν ἔλεγεν ὁ Ἥλιος, « Οὐ
διατρέφω Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἢ σὺ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πα-
τρὸς σου; » πῶς δὲ καὶ ὁ Μωϋσῆς ἀντικαθίσταται
τῷ Φαραῶ πρὸς ἄμιλλαν, οὐδὲν ἔχων πλὴν τῆς ἀρε-
τῆς τοῦ θάρρους ἐφόδιον; πῶς δὲ ὁ Ἐλισαῖ ἐσυντη-
μένης ἐπὶ πόλεμον τῆς στρατιᾶς τῶν δύο βασιλέων

A trahimur; sed indumentum præbet ingentem cu-
ram; nec illud; si non ad eam molliem, quæ
moris est, sed ad solam necessitatem respiciamus;
quales enim velut ab aranea contextas vestes, qua-
lem hyssum, aut purpuram, aut sericum 21 pri-
mus homo gestavit? Nonne ipsi summus opifex e
pellibus opere subito vestimentum dedit, et herba
virente vesci eum mandavit, hosce terminos ponens
corporeæ necessitatis, sic disponens, et procul
cohibens nunc receptam hominis turpitudinem.
Non autem dico, quod et nunc non nutriet omnino
bene viventes, qui cæli volucres nutrit; et vestiet
qui liliis agri tantum decus circumponit; quando
neutiquam persuaderi potest his, qui multum ab
hac distant fide. Quis enim non præbebit cum sup-
B plicatione necessaria viventi secundum virtutem?

CAPUT XVII.

Si enim homines barbari, et lege belli capientes
Hierosolyma Babylonii, virtutem Jeremiæ reveriti
sunt 20, et omnem famulatum corporeum submi-
nistrarunt affatim, non ea solum, quæ ad alimenta
pertinebant tribuentes, sed et vasa, quibus mos est
ministrari convivio exceptis, quomodo non reve-
rebuntur vitam virtute insignem contribules, et a
pueritia, ab eo, quod ad Barbarorum mores ac-
cedit, purgatiorem habentes intellectum ad hone-
starum rerum cognitionem, virtutisque cum zelo,
sectatores? etsi enim eam non possunt exercere
propter naturæ debilitatem, virtutem tamen colunt
ejusque mirantur exercitatores. Quis persuasit
Sunamitidi, ædificare diversorium Elisæo, et po-
nere ibi mensam, et sellam, et lectum, atque lu-
cernam 22; nonne virtus viri? Quid viduam illam
flexit, fame per universam terram grassante, pro-
priæ necessitati famulatum prophætæ anteferre?
Nam nisi sapientiam 22 Elise suisset penitus ad-
mirata, nunquam exiguum vitæ suæ, liberorumque
solatium auferens, illi exhibuisset, mortem, quam
post brevi futuram imaginabatur, hanc eligens
aute tempus, propter studium erga hospitem 20.

CAPUT XVIII.

Fecit vero hosce tales generosus animus, et ad
labores nunquam remissus ipseque despectus, quo
nihil habebant quæcumque ad vitam spectant;
D studio namque sectantes frugalitatem, ac parci-
moniam, et ad rei nullius indigentiam (ut ita lo-
quar) progredientes, ex paucarum rerum indi-
gentia proximi Potestatibus incorporcis astiterunt;
hinc itaque quoad corpus obscuri, et ignoti, eva-
serunt potentiores illis, qui omnia tenebant, tanta
cum libertate his, quibus corona circumposita erat,
colloquentes, cum quanta nec illi suis subditis;
quibus enim confusus armis aut qua potentia dice-
bat Elias ad Achab: « Non everto ego Israel;
sed tu, et domus patris tui 21? » Quo pacto vero
et Moyses obstitit Pharaoni ad contentionem usque
nullum habens viaticum præter virtutis confiden-

20 Jerem. xl, 1 seqq.

21 IV Reg. iv, 1 seqq.

22 III Reg. xvii, 10 seqq.

23 III Reg. xviii, 17, 18.

tiam? qua ratione Elisæus congregato ad bellum exercitu duorum regum Israel et Juda dicebat Ieze: « Vivit Dominus Potestatum, cui in conspectu ipsius hodie adsum, quod nisi vultum Josaphat ego deprehenderem, non vertissem me, neque respexissem te²², » nihil veritus commotum exercitum neque fervidam regis iram metuens, quem circa tempus belli verisimile est, etiam impetu fuisse temerario, ratiocinatione obprælium confusa. Quid enim tantum potest regnum terrenum, quantum virtus? qualis **23** purpura divisit flumen, sicuti ovina pellis Eliæ²⁴? quodnam diadema morbos dissolvit, sicut apostolorum sudaria²⁵? Arguit quandoque propheta solus regem, qui mandatum Dei transgressus fuerat, stipatum universo exercitu, cumque reprehensio provocasset iram, extendit rex manum adversus prophetam nec illum apprehendit, neque manum ad se colligere potuit arefactam²⁶. Fuit certamen virtutis, et potentiae regiae, fortiorque victoria virtutis evasit, et virtus, propheta non pugnante, bellatorem repulit, inhibebat pugnator, et fides operabatur, commilitones regis fuerunt arbitri certaminis et præmiorum, manusque constitit victoriam virtuti attestata.

CAPUT XIX.

Illi vero gesserunt quandoquidem sola anima vivere delegerunt, corpus et commoda corporis respicientes; et omnibus eos excelsiores efficiebat nullius rei indigentia, corpus vero potius de-
C relinqueret ducebant satius, et a carnali vita solvi, quam dignitatem virtutis deserere, et commoditatis corporeæ gratia alicui horum qui opibus circumstantur adulari. Nos vero cum laboramus constituti in alicujus rei penuria, quemadmodum catelli cum hilariori motu caudæ adblandiuntur his, qui ossiculum forte nudum, aut micam insuper jaculantur; sic accedimus ad divites, illos benedicos et tutores Christianorum vocitantes, omnemque ipsis plane inesse virtutem attestantes, quamvis in extrema sint malitia; ut perduciamus quod studemus, non accurate inquirentes conversationem sanctorum, quorum **24** scilicet virtutem sectari nobis in animo proposuimus. Venit
D aliquando ad Elisæum Neeman præfectus exercitus Syriæ dona plurima secum ferens. Quid igitur propheta? numquid inservivit ei? numquid occurrit ei? Nonne per unum puerum patefecit ipsi necessitatem, propter quam venerat, ne quidem eum admittens in conspectum suum, ut ne delatorum munus ergo præstitisse illi curationem putaretur²⁷? Hæc dicuntur, non ut discamus jactantiam sed ne corporeæ utilitatis causa assentemur his, qui illas res curant, ac lovent, quas nos despiciere professi sumus. Quid igitur nos dimittentes scopum philosophiæ, incumbimus agriculturæ, et

A τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τοῦ Ἰουδα ἔλεγε τῷ Ἰεζή, « Ζῆ Κύριος τῶν Δυνάμεων ᾧ πάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ σήμερον, ὅτι εἰ μὴ πρόσωπον Ἰωσαφάτ ἐγὼ καταλάμβανον, εἰ ἐπέβλεψα, καὶ εἰδὼν σε, » οὔτε τὴν στρατιὴν κακινήμενην φοβηθεὶς, οὔτε τὸν θυμὸν δέισας τοῦ βασιλέως, ὃν περὶ καιρὸν τοῦ πολέμου εἰκὸς χηρῆσαι, καὶ ἀλόγῳ ὀργῇ, τοῦ λογισμοῦ δι' ἀγωνίαν συγκεχυμένον. Τί γὰρ τοιοῦτον δύναται βασιλεία ἐπιγίαιος, οἷον ἀρετῆ; Ποῖα πορφύρας ἐρήθη ποταμὸν ὡς ἡ μελωτή τοῦ Ἥλιου; ποῖον διάδημα νοσήματα ἔλυσεν, ὡς τὰ τῶν ἀποστόλων σουδάρια; ἤλεγξε προφήτης βασιλεία παρανομήσαντα μόνος μετὰ πάσης ὄντα τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐπειδὴ τὸν θυμὸν ὁ Ἐλεγχος ἠρέθισεν, ἐκτείνας ὁ βασιλεὺς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸν προφήτην, οὔτε ἐκείνου ἐπιλάβεται, καὶ τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὸν συναγαγεῖν ἐξηρανώθεισιν οὐκ ἠδυνήθη. Καὶ ἦν ἀγὼν ἀρετῆς, καὶ δυναστείας βασιλικῆς· ἰσχυρωτέρα ἡ νίκη τῆς ἀρετῆς ἐγένετο, οὐκ ἐμάχετο ὁ προφήτης, καὶ ἡ ἀρετὴ ἐτροπούετο τὸν πολέμιον· ἦργει ὁ ἀγωνιστής, καὶ ἡ πίστις εἰργάζετο· οἱ σύμμαχοι τοῦ βασιλέως βραβεύται τοῦ ἀγώνος ἐγένοντο, καὶ ἡ χεὶρ εἰστήκει τῇ ἀρετῇ μαρτυροῦσα τὴν νικῆν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΘ'.

Ταῦτα δὲ ἐπραττον, ἐπειδὴ μόνῃ ψυχῇ ζῆν ἐκρένον, τὸ σῶμα, καὶ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας ἀποστρεφόμενοι, καὶ πάντων αὐτοὺς ὑψηλοτέρους ἐποίησε τὸ μηδενὸς χρεῖαν ἔχειν· μάλλον γὰρ καταλείπει τὸ σῶμα ἠρούντο, καὶ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς ἀπαλλαγῆνα ἢ καταπροδοῦναι τῆς ἀρετῆς τὸ ἀξίωμα, ἢ χρεῖαν ἕνεκα σωματικῆς κολακεύσαι τινα τῶν εὐπόρων·
« Ἡμεῖς δὲ ὅταν ἐν χρεῖᾳ καταστώμεν τινος, καθάπερ τὰ κυνίδια. μεθ' ἡλαρωτέρας κινήσεως κέρκει» προσαίνουσι τοῖς ὀστέον ἰσως γυμνὸν, ἢ ψίχας προσακοντίζουσιν, οὕτως τοῖς πλουσίοις προστρέχου-
μεν, εὐεργέτας αὐτοὺς, καὶ τῶν Χριστιανῶν κηδεμόνας ἀποκαλοῦντες, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς ἀπλῶς μαρτυροῦμεν ἀρετὴν, κἂν ἐν ἐσχάτῃ κακίᾳ τυγχάνωσι ὄντες, ὑπὲρ τοῦ ἀνῦσαι τὸ σπουδαζόμενον, οὐ περιεργαζόμενοι τὴν τῶν ἁγίων διαγωγὴν ὡν δῆθεν ζηλοῦν τὴν ἀρετὴν προϋθέμεθα. Ἦλθέ ποτε πρὸς Ἐλισσαίη Νεεμάν ὁ τῆς Συρίας στρατηλάτης, πολλὰ κομίσας δῶρα μεθ' αὐτοῦ. Τί οὖν ὁ προφήτης; ἄρα ὑπερέτησεν; ἄρα προσέδραμεν; οὐχὶ δι' ἐνὸς μισρακίου τὴν χρεῖαν αὐτῷ, ἐφ' ἣ παρῆν, ἐδήλωσεν οὐδὲ εἰς ὕψιν αὐτὸν δεξάμενος ἵνα μὴ τῶν κομισθέντων ἕνεκα τὴν θεραπείαν παρέξει νομισθῆ; Ταῦτα δὲ εἰρηται οὐχ ἵνα μάθωμεν ἀλαζονείαν, ἀλλ' ἵνα μὴ χρεῖας ἕνεκα σωματικῆς κολακεύωμεν τοὺς ἐκεῖνα περιέποντας, ὧν ἡμεῖς καταφρονεῖν ἐπηγγέλαμεθα. Τί οὖν ἡμεῖς ἀφέντες τὸν σκοπὸν τῆς φιλοσοφίας, γεωργίας, καὶ ἐμπορίας ἐπιτηθεύομεν; Τί γὰρ μέγα τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ αὐτῶν συμφέρομεν φροντίδι; ἵνα δὲ ἐκδηλωθῆ κοινήν εἶναι τὴν τῆς γεωργίας ἐπι-

²² IV Reg. III, 14. ²³ IV Reg. II, 8-14. ²⁴ Act. XI, 12. ²⁵ III Reg. XIII, 4. ²⁶ IV Reg. V, 1 seqq.

Ἰ ἀνθρωπώτῃ σπουδῇ τὴν γῆν ἀνατέμνει, ἅ
 ρματα καταβάλλει, ὁ δὲ Θεὸς ὕετοῖς ἐπαλι
 νει τὰ σπαρέντα ἀπαλαῖς ταῖς λαγύσι τῆς
 ζῆας ἐνδιατείνεσθαι παρασκευάζων, ἕλιον
 διαθερμαίνοντα τὴν γῆν καὶ τῇ θερμῇ
 μενον ἄνω τὰ φυτὰ, ἀβρα; ἀνέμων ἐπι
 λικίῃ τῶν τρεφομένων γεννημάτων συμ
 αλακαῖς μὲν πνοαῖς ἐπιβρίσιζων ἐν ἀρ
 χον τὴν πεδιάδα, ὡς ἂν μὴ θερμοῖς τοῖς
 ἀλεινόμενα περιφλέγοιτο τὰ σπαρέντα,
 δὲ ἐμβολαῖς πνευμάτων ταῖς θήκαις τὸ
 ; πεπαίνων τοῦ κόκκου, ἀλοητῶ φλογμὸν
 ἐπιτήθειον, λιχητῶ δὲ προσφόρους ἀνέ
 . ἐν τινι τούτων ἐπιλείπει, μάταιος ὁ ἀν
 ἠλέγχθη πόνος, καὶ ἤρησεν ἡ ἡμετέρα
] σφραγισθεῖσα ταῖς τοῦ Θεοῦ ὕραις·
 ἔ καὶ τούτων ἐτέλιπε πρὸς τελείωσιν οὐ
 δὲ λαῦρος παρὰ καιρὸν γενόμενος καὶ
 ριθόμενον ἐστὶ τὸν ἄσταχυν, ἢ κατὰ και
 λέντα τὸν σῖτον κατέσυρεν. Ἔστι δ' ὅτε
 ἢ τῇ ἀποθήκῃ σκυληῖς, καὶ σῆς διέφθει
 οῦ τοῦ στόματος, ὡς εἰπεῖν, ἐτοίμηγ ἀπο
 ν τράπεζαν.

us triticum distraxit; accidit quandoque
 e ipso, ut dicitur, præparatam diripiendo

commercio; quid enim magnum Deo conferimus
 nobismetipsis solliciti existentes? ut autem ma
 nifestetur commune fore agriculturæ studium; hu
 mana cura terram proscindit, et semina dejicit;
 Deus vero alternis imbribus irrigat, quæ seminata
 sunt, disponens radices, ut extendantur in teneris
 terræ cavitatibus; solem oriri facit, qui percale
 faciat humum, et æstu plantas evocet, seu eliciat
 sursum; ænu ventorum inspirat fructuum nutri
 torum maturitati aptas, mollibus quidem spiri
 tibus initio subventilans plantitiam, quæ viridem
 præfert herbam, ne flatibus fervidis inflammantur
 sata calefacta, vehementioribus vero ventorum im
 missionibus excoquens in vaginis grani lacteum
 succum, trituræ tempore flammam præbens con
 gruum et ventilationis, seu frumentorum cum vanno
 purgationis tempore, ventos opportunos; quod
 si aliquid horum deficiat, vanus deprehendetur
 humanus labor, nostrumque **25** studium inutile
 fuit Dei donis minime obsignatum. Sæpe vero ni
 hil illorum defecit ad perfectionem, copiosus au
 tem et plurimus imber intempestivus ingruens,
 aut tritam adhuc spicam, aut accumulatum secu
 ut in horreo ipso vermis, et seps illud corrupe
 mensam.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

υν ἡμῖν, καὶ εἰς τί χρέτισμος ἡ ἡμετέρα
 οἰοῦ τοὺς οἰακὰς τῶν πραγμάτων κρατοῦν
 ἄντα φέροντος καὶ ἀγοντος, ὡς ἂν βού
 ἔν ταῖς ἀσθενεῖαις ἐροῦμεν παραμυθίας
 ὁ σῶμα, καὶ πόση βέλτιον θελόναι, ἢ
 τῶν τῷ ἐπαγγέλματι μὴ πρεπόντων;
 ἂν ἄρα ἐστὶ ζῆν ἡμᾶς βούλεται ὁ Θεός, ἢ
 ἡσι τῷ σώματι ἰσόβροπον τῇ ἀσθενείᾳ, ὡς
 τῆς ἀβρωστίας πόνον φέρειν, καὶ τοὺς
 δεητε δεξασθαι στεφάνους, ἢ πύρος ἐπι
 ; παραμυθίαν τοῦ κάμνοντος, καὶ οὐκ
 πρὸς σωτηρίαν ἐπίνοια τῇ πηγῇ τῆς σω
 τῆς σοφίας. Καλὸν οὖν, ἀγαπητοί, καλὸν,
 εἶν ἀρχαίαν ἀναθῆναι μακαριότητα, καὶ
 λαίων ἐπιδράξασθαι πολιτείας. Ἔστι γὰρ
 ολος, ὡς νομίζω, θελήσασιν, κἂν ἐέ τις
 ος, οὐκ ἀκαρπος ἔσται, ἰκανὸν ἔχων παρα
 τῶν προωδευκότων εὐκλειαν, καὶ τῶν ἐφο
 ν διόρθωσιν, οὐ μικρὸν γὰρ ἔσται κέρδος
 μένοις τοιαύτης διαγωγῆς καὶ τοῖς μετέ
 κλιποῦσι πολιτείας ἀρίστης εἰκόνα, ἢ τῶν
 πτων ἀνάληψις. Φύγομεν τὰς ἐν πόλεσι
 ς διαγωγὰς, ἵνα οἱ ἐν πόλεσι καὶ κώμαις
 ρδς ἡμᾶς ἔρημίας μεταδιώζωμεν, ἵνα
 μεθα τοὺς νῦν ἡμᾶς φεύγοντας, εἰ φῖλον
 ἰ τισι. Καὶ γὰρ περὶ τινῶν ἐν ἐπαίῳ γέ
 ὄντε κατέλιπον τὰς πόλεις καὶ ὄκησαν ἐν
 αὶ ἐγένοντο ὡς περισσότερα μελετητικά·
 τιστῆς δὲ Ἰωάννης ἐν ἐρήμῳ διέτριβε, καὶ
 κς αὐτὸν αὐτάνδροι παρῆσαν αἱ πόλεις, καὶ

CAPUT XX.

Ubi ergo nobis, et ad quid conducit nostrum
 studium, Deo rerum gubernacula tenente, et om
 nia ferente, ac ducente quo vult; sed in infirmitatibus
 egere corpus solatio dicemus, et quanto melius est
 mori, quam patrare aliquid, quod institutum dede
 ceat; omnino vero, si nos adhuc vivere velit Deus,
 aut robur præpollens morbo subministrabit, ut
 laborem ex ægritudine contractum ferat infirmus, et
 corollas e generosa constantia suscipiat, aut adin
 veniet viam ad consolationem dolentis neque fonti
 salutis, et sapientiæ deficiet modus excogitatus ad
 salutem. Pulchrum igitur (o dilecti) pulchrum,
 rursus ad antiquam regredi beatitatem, et ad vete
 rum institutum confugere. Est enim facilis (ut
 arbitror) volentibus, etsi adsit labor, nec infru
 ctuosus erit, idoneum habens solamen, eorum, qui
 præaverunt gloriam, et illorum, qui subsequuntur,
 directionem; non parvum autem lucrum erit inci
 pientibus hanc vitæ rationem, et his, qui postea
 deseruerunt instituti optimi simulacrum, resump
 ptio derelictorum. Fugiamus in civitatibus et vicis
 celebritates, ut qui in civitatibus, ad nos decur
 rant, persequamur solitudines, **26** ut eos,
 qui nos nunc fugiunt, attrahamus. Si quidem uni
 versim quibusdam id placet, etenim de aliquibus
 scriptum est cum laude, quod dereliquerunt urbes,
 et habitatum in saxis, et evaserunt uti columbæ
 meditabundæ²⁷; et Joannes Baptista debebat in ere
 mo et urbes omnes ad illum cum ipsis civibus ad
 ibant²⁸; atque ad inspiciendam zonam pellitam ad

ducebantur, qui sericis induti erant vestibus, et subdialeme sumebant molestiam, qui deauratas habebant domos, quin ab his, qui in lectis distinctis varietate gemmarum quiescebant, magis aestimabatur recubare in arena, omniaque illis erant tolerabilia, licet præter consuetudinem acciderent. Sensum enim in laboriosis ademit virtutis viri desiderium, et dolorem in dura tractatione subripuit admiratio istum contemplandi.

CAPUT XXI.

Tanto magis præ divitiis aestimatur virtus, et vita quieta præ multis pecuniis clarior habetur; quanti circa tempus illud fuerunt divites, et ob gloriam magni sese facientes, et siletur de illis, oblivionique dati sunt; at miraculum inglorii nunc usque decantatur, et memoria ejus, qui desertum locum incolebat, ab omnibus studioso celebratur; proprium enim virtutis est decantatam fore, ac famam diffundere undique nuntiam suorum bonorum; recusemus pecudum nutritionem, ut recipiamus habitum pastorem; derelinquamus commercium pudendum, ut acquiramus margaritam pretiosissimam; fugiamus terræ culturam spinas et tribulos germinantis, **27** ut operarii, et custodes paradisi efficiamur. Omnia projiciamus et vitam quietam apprehendamus, ut pudore afficiamus illos, qui nobis exprobrant, et nunc proferunt nos possessionibus incubare. Nihil enim æque ignominia afficit insultantes, quam in his, quæ exprobrantur, correctio cum moderatione; probro enim affectorum conversio, sit exprobrantium confusio. Turpe quippe hoc, ut existimo, et est vere turpe, in quo et ab omnibus jure ridemur. Nuper enim aliquis monasticam ad vitam accelens, et instituta solummodo addiscens exercitationis; quomodo, et quando fundunt preces, et qualis est vivendi modus; statim doctor fit eorum, quæ non didicit, et incedit longam seriem discipulorum trahens, ipse vero doctrinæ inops est, eo magis quod rem facilem opinatus fuit, ignorans etenim omnium difficillimam esse rem, curam animarum gerere, egentium in primis purgatione veterum corruptionum, multa dein attentione ad suscipiendas disciplinas, quæ ad virtutem ferant. Qui vero nihil præter corpoream exercitationem animo concepit, quomodo corriget mores subditorum? quo pacto transmutabit eos quibus prava consuetudo dominatur? Qua ratione subsidium feret his, qui a passionibus debellantur, neque universim per cogitationem quidem belli gnarus interni, aut quomodo vulnera, quæ in bello contingunt, curabit ipse præ vulnere decumbens et egens fasciis, seu vinculis, quibus vulnera obligantur.

28 CAPUT XXII.

Gravis quidem ars eget tempore, et plurima disciplina ad directionem; soli vero arti artium sine ullo tyrocinio studetur, et agriculturam quidem non audebit inexpertus exercere, neque medicinæ

πρὸς θεωρίαν τῆς δερματίνης ζώνης ἠπειγόντο οἱ τὰ σερικὰ περιβεβλημένοι ἱμάτια, καὶ τὴν ὑπαίθρου ἤρουοντο τάλαιπωρίαν οἱ τὰς χρυσοφόρους ἔχοντες οἰκίας, καὶ τὰς ἐπιλιθοκολλήτων κλινῶν ἀναπαύσεις, ἢ ἐπὶ τῆς ψαμμοῦ παρευδοκίμει κατάκλις, καὶ πάντα ἦν αὐτοῖς ἀνεκτὰ, καίτοι παρὰ τὸ ἔθος γινόμενα. Ὑπετέμνετο γὰρ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀλγεινοῖς αἰσθησιν ὁ πόθος τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός, καὶ τὸν ἐπὶ τῆ σκληραγωγίᾳ πόνον ἐκλεπτε τὸ θαῦμα τῆς θεωρίας.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ΄.

Τοσοῦτόν ἐστιν ἀρετῆ πλοῦτου τιμιωτέρα, καὶ βίῃς ἡσύχιος χρημάτων πολλῶν περιφανέστερος· πόσι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον ἦσαν πλούσιοι καὶ μεγαλοφρονῶντες· ἐπὶ δόξῃ, καὶ σεσίγηται, καὶ λήθη παρεδόθησαν, καὶ τὸ θαῦμα τοῦ ἀδόξου μέχρι τοῦ νῦν ἄβεται, καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἐρημοπολίτου πᾶσιν ἐστὶ περισπούδαστος. Ἴδιον γὰρ τῆς ἀρετῆς τὸ αἰδιμον καὶ τὴν φήμην ἐξαπαστέλλειν ἄγγελον τῶν οἰκείων καλῶν. Παρατηρώμεθα κτηνοτροφίαν, ἵνα ποιμαντικὴν ἔξιν ἀναλάβωμεν· καταλιπώμεν ἐμπορίαν ἐπονεϊδίστον, ἵνα τὸν πολῦτιμον κτηνώμεθα μαργαρίτην· φύγωμεν γεωργίαν γῆς ἀνάθρας καὶ τριβόλους ἀνατελλούσης, ἵνα ἐργάται καὶ φύλακες τοῦ παραδείσου γενώμεθα. Πάντα βίψωμεν, καὶ τὸν ἡσύχιον ἐλώμεθα βίον, ἵνα ἐντρέπωμεν τοὺς νῦν ἡμῖν ὀνειδίσαντας, τὸ κεκτηῖσθαι προσφέροντας. Οὐδὲν γὰρ οὕτω δυσωπεῖ τοὺς ἐπειθεῖνοντας, ὡς ἡ ἐπὶ τοῖς ὀνειδιζομένοις μετ' ἐπιχειρίας διόρθωσις· γίνεται γὰρ ἡ τῶν ὀνειδιζομένων μεταβολὴ τοῖς ὀνειδίζουσι διατροπῇ· αἰσχρὸν δὲ καὶ τοῦτο νομίζω, καὶ ἔστιν αἰσχρὸν ἀληθῶς, ἐφ' ᾧ καὶ παρὰ πάντων εἰκότως γελώμεθα. Ἄρτι γὰρ τις προσελθὼν τῷ μονῆρι βίῳ, τὰ ἦθη μόνον μαθὼν τῆς ἀσκήσεως, ὅπως τε προσεύχονται, καὶ πότε καὶ ποῖά τις ἔστιν ἡ τῆς διαίτης διαγωγὴ, διδάσκαλος εὐθύς ὢν μὴ μεμάθηκε προσέρχεται ὄρμαθον μαθητῶν ἐπισυρόμενος αὐτῆς δεόμενος διδασκαλίας, καὶ τοσοῦτω πλέον, ὅσω καὶ εὐκολον τὸ πρᾶγμα ἐνόμισεν, οὐκ εἰδὼς ὅτι πάντων μᾶλλον ἐστὶ χαλεπώτατον ψυχῶν ἐπιμελεῖσθαι· ἱομένων πρότερον μὲν καθάρσεως τῶν παλαιῶν μωσμάτων, ἔπειτα πολλῆς προσοχῆς εἰς τὴν δέξασθαι τύπων τῶν μαθημάτων τῆς ἀρετῆς. Ὁ δὲ μὴν πλέον τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως φαντασθεῖς, πῶς διορθώσεται τὰ ἦθη τῶν ὑποτεταγμένων; Πῶς δὲ μεταβρῦθίμει τοὺς τῆς πονηρᾶς συνηθείας κερατμένους; Πῶς δὲ τοῖς πολέμουμένοις ὑπὸ παθῶν βοηθήσει, μηδὲν τὸν κατὰ διάνοιαν εἰδὼς πόλεμον, ἢ πῶς τὰ ἐν τῷ πολέμῳ συμβαίνοντα τὰ τραύματα θεραπεύσει, αὐτὸς ἐν τραύματι κατακείμενος, καὶ καταδέσμων δεόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ΄.

Ἡ πᾶσα μὲν τέχνη χρόνον δεῖται καὶ διδασκαλίᾳ πολλῆς πρὸς κατόρθωσιν, μόνη δὲ ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν ἀμαθητεύτας ἐπιτηδεύεται· καὶ γεωργίαι μὲν οὐκ ἂν καταχρᾶσθῃ ἀπειρος, οὐδὲ ἀμύητος ἰατροῦ;

ἐπιχειρήσειεν ἔργους· ἐλεγχθήσεται γὰρ ὁ μὲν πρὸς τὸ μηδὲν ὄνηται τοὺς κάμνοντας, ἔτι καὶ βαρυτέραν αὐτοῖς κατασκευάσας τὴν νόσον, ὁ δὲ χέρσον, καὶ ρυπαρὰν τὴν ἀρίστην γῆν καταστήσας. Μόνος δὲ τῆς θεοσεβείας ὡς πάντων εὐκολωτέρας κατατολμῶσιν ἀπειδοτριβῆται, καὶ τὸ δυσκατάρθωτον πρᾶγμα εὐχερὲς εἶναι νενόμισται τοῖς πολλοῖς, καὶ ὁ μηδέπω Παῦλος κατελιγφέναι λέγει, τοῦτο ἀκριθῶς ἐγνωκέναι διαβεβαιούνται εἰ μὴδ' αὐτὸ τοῦτο εἰδότες ὅτι ἀγνοοῦσι· διὰ τοῦτο εὐκαταφρόνητος ὁ βίος ἐγένετο καὶ οἱ μετερχόμενοι αὐτὸν παρὰ πάντων χλευάζονται. Τίς γὰρ μὴ γελάσεται τὴν χθὲς ἐν κατηλείῳ ὕδροφοροῦντα, σήμερον ὄρων ὡς διδάσκαλον ἀρετῆς παρὰ μαθητῶν δορυφορούμενον, ἢ τὸν πρώην τῶν πολιτικῶν ἀναχωρήσαντα κακοπραγιῶν, ὃψὲ μετὰ πλήθους μαθητῶν διὰ πάσης σοδοῦντα τῆς ἀγορᾶς. Εἰ δὲ ἦσαν πεπεισμένοι σαφῶς ὅτι πολὺς ἔστιν ὁ πόνος ἐνάγειν τινὰς εἰς θεοσεβίαν, καὶ τὸν ἀκολουθοῦντα τῷ πράγματι κίνδυνον ἤδεισαν, ἀκριθῶς πάντως· ἂν ὡς ὑπερβαῖνον αὐτοὺς παρητήσαντο τὸ πρᾶγμα· ἔως δ' ὅτε τοῦτο ἀγνοοῦσι, καὶ δόξαν ἠγοῦνται τὸ προϊστάμεναι τινῶν, εὐχερῶς κυβιστώσι κατὰ τοῦ τοιούτου βαράθρου, καὶ τὸ ἐνάλλεσθαι καιομένη τῇ καμίνῳ, κοῦφον νομίζουσι, γέλωτα μὲν ἐπικινεοῦντες τοῖς ἐπισταμένοις τὸν χθὲς αὐτῶν βίον· Θεῷ δὲ ἀγανάκτησιν ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ προπετείᾳ.

his, qui hesternam eorum vitam noverunt,

ritatem.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Εἰ γὰρ τὸν Ἥλι οὐδὲν παρητήσατο τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, οὐ γῆρας σεμνόν, οὐ παλαιὰ παρβήσια, οὐχ ἱερατικὴ τιμὴ, ἀμελήσαντα τῆς τῶν τέκνων διορθώσεως· πῶς ἐξελεῖται νῦν τῆς τοιαύτης ἀγανακτήσεως, τοὺς οὔτε ἐκ παλαιῶν ἀξιοπιστίαν ἔχοντας ἰσγῶν παρὰ τῷ Θεῷ, οὔτε εἰδότες ἢ τὸν τοῦ ἀμαρτήματος τρόπον, ἢ τῆς διορθώσεως τὴν μέθοδον· ἀλλ' ἀπειρώς δι' ἔρωτα δόξης ἐγχειροῦντας δεινῶν πράγματι. Διὰ τοῦτο τῷ μὲν δοκεῖν Φαρισαίου διαβάλλον ὁ Κύριος ἔλεγεν· «Ὁυαί ὑμῖν Γραμματεῖς, καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί· ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν ξηρὰν τοῦ ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν εὗρητε, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλοῦτερον ὑμῶν· τῷ δ' ἀληθεῖ διὰ τῆς κατ' ἐκείνων ἐπιπλήξεως, νοθεῶν τοὺς ὕστερον τοῖς αὐτοῖς ἀλίσκεσθαι μέλλοντας παραπτώμασιν, ἵνα τῷ οὐαί προσέχοντες εἰρήσων ἑαυτοὺς τῆς ἀκαίρου ἐπιθυμίας, τῆς παρὰ τοῖς ἀνορθοῦσι δόξης, φοβερότερον κρίναντες τὸν ταλανισμόν. Δυσωπίετω δὲ καὶ ὁ Ἰὼβ αὐτοὺς ἢ ὁμοίως κηδεσθαι τῶν ὑποτεταγμένων, ἢ παραιτήσασθαι τὴν τοιαύτην προστασίαν, μὴ εἰδότες τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ ποιεῖν, μηδὲ τὴν αὐτὴν ὑπὲρ τῶν προνοουμένων εἰσφέρειν βουλευσόμενος σπουδῆν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ διάνοιαν ῥύπων τοὺς υἱοὺς καθαρῶς εἶναι θέλων, θυσίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὲρ αὐτῶν προσέφερε, λέγων· «Μήποτε οἱ υἱοί μου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς τὸν Θεόν·» ὡς οὔτοι καὶ τῶν φανερῶν ἀμαρτημάτων ἀγνοοῦν-

A opera non instructus medicinæ traditionibus, reprehendetur etenim ille, quia ægrotantibus opem nullam afferet, imo et ipsis graviorem morbum apponet; iste vero terram optimam in asperam, et squalidam rediget. Solum Dei cultum, uti præ omnibus faciliorem audebunt penitus indocti atrectare, et res, quæ difficillime dirigitur, nullius negotii esse a multis censebitur; quodque Paulus dicit se nequam comprehendisse²⁹, hoc diligenter se nosse affirmabunt, qui nec hoc ipsum sciunt, se id nescire; ideo abiit in contemptum vitam monastica, quique suscipiunt ipsam, ab omnibus irridentur. Quis enim non ridebit eum, qui heri ferebat aquam in caupona, hodie conspicatus ipsum uti doctorem virtutis a discipulis, quasi ab hastatis satellitibus stipatum, aut mane recedentem ab urbanis nequitis, sero cum discipulorum multitudine per totum forum superbe incedentem; si vero persnasi essent luculenter, quod magnus labor est ad pietatem aliquos inducere, quodque rem illam consequitur periculum optime nosset, omnino negotium illud velut ipsos exsuperans recusant; quandoquidem vero illud nesciunt, et gloriosum putant aliquibus præesse devolvuntur facile præcipites in tantum barathrum, et in ardentem hunc caminum insilire leve opinantur, risum moventes Deo vero indignationem, propter hanc temeritatem.

C

CAPUT XXIII.

Si enim nihil ab ira Dei excusavit Heli³⁰, neque gravis senectus, nec colloquendi antiqua libertas, neque sacerdotalis honor, cum filios corrigere negligeret; quomodo excludentur nunc ab hac indignatione, qui non e pristinis operibus dignam fiduciam apud Deum merentur, neque sciunt aut peccati modum, aut correctionis methodum, sed imperite præ cupiditate gloriæ rem periculi plenam aggrediuntur. Ideo Pharisæos accusans, secundum id quod tunc videbatur, dicebat Dominus: «Væ vobis, scribæ, et Pharisæi hypocritæ, quia circumitis mare, et aridam, ut proselytum unum faciatis, et cum inveneritis, facitis illum filium gehennæ duplo magis quam vos³¹, vere quidem hac illorum objurgatione admonens posteros, qui lapsuri erant in similia peccata, uti caventes illud Væ, seipsos cohibeant ab intempestivo desiderio, illaque verba ærumnas prædicentia iudicent maxime formidanda. Confundat vero ipsos Job³², aut perinde, ac ille, curam gerant subditorum, aut recuset huiusmodi præfecturam, ignorantes eadem, quæ ille agere, idem studium afferre nolentes super his, quæ prævidenda sunt; si namque ille volens filios puros esse, a sordibus etiam cogitationum, quotidie sacrificia offerebat pro ipsis, dicens, «Ne forte filii mei mala cogitarint in corde contra Deum³³»; quomodo isti, et manifestorum criminum nescientes discrimen, quandoquidem pulvis e pugna adversus 30 passiones

²⁹ Philipp. iii, 13. ³⁰ I Reg. ii, 12 seqq. ³¹ Matth. xiii, 15. ³² Job. i, 4, 2. ³³ ibid. 5.

excitatus ipsorum ratiocinationem tenebris offundit, suscipiunt aliorum præfecturam, aliorumque curam assumunt, cum necdum suas passiones proprias curarint, neque possint ex ipsarum victoria similiter alios ad vincendum deducere.

CAPUT XXIV.

Oportet enim prius debellare passiones, et cum multa prudentia, quæ in bello evenere, memoriæ tradere; et sic ex his, quæ ipsis successerunt, aliis bellandi rationem proponere, facilioremque reddere hisce victoriam, quia prædicunt illis methodos belligerandi. Sunt enim aliqui, qui dominati sunt passionibus cum asperitate dura, ignorantes ipsum victoriæ modum, quia, ut in pugna nocturna non secuti sunt tesseras militares, neque diligenter induxerunt in animum quomodo insidias hostium evitarint, hoc fecit Jesus Nave ⁴⁵ perfiguram, exercitu pertransiente Jordanem noctu, mandans e medio flumine lapides extrahi, et in cippum erigi calceque induci extra flumen, et hoc inscribi, ubi nam Jordanem pertransiissent, significans quod oporteat profundas cogitationes vitæ passionibus obnoxias propalam efferre, clareque velut in cippo proponere, nec aliis notitiam invidere, ut non solum, qui præterit, transitus modum agnoscat, sed et qui facere idem proponunt, facilem transitum edocti, reperiant, alienaque experientia, fiet aliorum doctrina. Sed hæc quidem neque vident illi, nec alios dicentes audiunt, respicientes ad suam propriam persuasionem, fratribus velut **31** emptitiis operas serviles imponunt, omnem gloriam in eo statuentes, si præsent pluribus, est etiam contentio ne minorem numerum quam alii, in processibus trahant pedisequorum; cauponum magis quam magistrorum statum exhibentes.

CAPUT XXV.

Quando enim censet facile esse verbo imperare, etsi graviora sint, quæ imperantur, opere vero docere neque sustinent, omnibus suum scopum manifestum faciunt, quod non prodesse illis, qui ad eos conveniunt, sed voluptatem propriam studentes perficere, ipsam subeunt administrationem. Discant ergo si velint hi ab Abimelech, et a Gedeon, quod non verbis, sed opus eos, quibus præsumunt, inducit ad imitationem; conficiente isto struem lignorum, et posteaquam portaverit eam, dicente: « Quomodo videtis me fecisse: ita et vos facite. ⁴⁵ » Hoc vero commune opus aggrediente, ac seipsum in operando proponente, et dicente: Ad me aspice, sicque facite. Et Apostolus certe dicens: « Quod necessitatibus meis, et his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ ⁴⁶. » Et ipse Dominus, faciens, deinde docens, quem non persuadent efficaciorum doctrinam eam, quæ in operibus consistit, illa,

τες τὴν διαίκρισιν, διὰ τὸ ἔτι τὸν ἐκ τῆς πρὸς τὰ πῆθη μάχης κονιορτὸν ἐπισκοπεῖν αὐτῶν τῷ λογιστικῷ ἐπιπηδῶσιν εἰς τὴν ἐτέρων προστασίαν, καὶ θεραπεύσαντων ἄλλων ἀναδέχονται, οὕτως τὰ ἑαυτῶν πάθη θεραπεύσαντες, οὐδὲ ἐκ τῆς ἑαυτῶν νίκης ἐτέρους ἐπὶ τὸ νικᾶν ὁμοίως ὀδηγεῖν θυνάμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Δεῖ γὰρ πρότερον μαχέσασθαι τοῖς πάθεσι, καὶ μετὰ πολλῆς νήψεως τὰ ἐν τῷ πολέμῳ τῇ μνῆμῃ παραδοῦναι, καὶ οὕτως ἐκ τῶν καθ' αὐτοὺς ἐτέροις ὑποθέσθαι τὰ τῆς μάχης, καὶ τὴν νίκην αὐτοῖς εὐχερτέραν ποιῆσαι διὰ τὸ προλέγειν τὰς ἐν τῷ πολέμῳ μεθόδους. Εἰσὶ γὰρ τινες οἱ κεκρατηχότες τῶν παθῶν, διὰ πολλῶν ἰσως σκληραγωγίαν, καὶ τὸν τρόπον ἀγνοοῦντες τῆς νίκης, διὰ τὸ ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ μὴ παρηκολουθηκέναι ταῖς συμβολαῖς, μηδὲ ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλαῖς ἀκριβῶς ἐπιστῆσαι τὸν νοῦν. Τοῦτο συμβολικῶς καὶ ὁ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἑπόσει ἐν νυκτὶ τὸν Ἰορδάνην διαβαινούσης τῆς στρατιᾶς, προστάξας ἐκ μέσου τοῦ ποταμοῦ λίθους ἀνιψάσθαι, καὶ ἔξω τοῦ ποταμοῦ στηλίωσαντας κονιάσαι, καὶ ἐπιγράψαι τὸ ὅπως παρῆλθον τὸν Ἰορδάνην σημαίων ὅτι δεῖ τὰ βύθια τῆς ἐμπαθοῦς διαγωγῆς νοήματα εἰς φανερόν ἄγειν, καὶ σαφῶς στηλιτεῖν, καὶ μὴ φθονεῖν ἐτέροις τῆς γνώσεως, ἵνα μὴ μόνον ὁ παρελθὼν γινώσκῃ τὸν τρόπον τῆς διαβάσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τὸ αὐτὸ ποιεῖν προαιρούμενοι εὐχερῆ τὴν διάβασιν ἐκ τῆς μαθήσεως ποιήσωνται, καὶ ἡ ἐτέρων πείρα γένηται ἐτέροις διδασκαλία. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐδ' ὀρώσιν ἐκεῖνοι, οὐδ' ἐτέρων λεγόντων ἀκούουσιν, εἰς μόνην δὲ ἑαυτῶν ἀφορούντες πληροφορίαν, καθάπερ ἀργυρωνήτοις δουλικᾶς ἐπιτάσσουσιν ὑπηρεσίας τοῖς ἀδελφοῖς· ἐν τούτῳ τὸ πᾶν τῆς δόξης τιθέμενα, ἐν τῷ προεστάναι πλειόνων. Καὶ ἔστιν ἄμικτα μὴ ἤτονα τῶν λοιπῶν ἐν ταῖς προόδῳ ἐπισυρίεσθαι ἀνὸράποδα, κατὰ τὸν μάλλον ἢ διδασκάλων κατὰ στασιν ἐπιδεικνύμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Ὅταν γὰρ λόγῳ μὲν εὐχερῆς εἶναι: τὸ ἐπιτέτιον ἠγοῦνται, κἴν βαρέα ἢ τὰ ἐπιτάσσόμενα, ἔργῳ δὲ διδάσκειν οὐδὲ ἀνέχονται, πρόδηλον πᾶσι τὸν ἑαυτῶν ποιῶσι σκοπὸν, ὅτι οὐκ ὤφελῃσαι τοὺς προσερχομένους, ἀλλ' ἰδίαν ἠδονὴν ἀνύσαι σπουδίζοντες, τὴν ἡγεμονίαν ὑποδύονται ταύτην. Μαθέτωσαν, εἰ βούλοιντο, παρὰ τοῦ Ἀβιμέλεχ, καὶ τοῦ Γεδεών, ἐπὶ ὧ λόγος, ἀλλ' ἔργον τοὺς ἀρχομένους ἐνάγει πρὸς τὴν μίμησιν· τοῦ μὲν ποιήσαντος φορτίον ξύλων, καὶ μετὰ τὸ βαστάσαι λέγοντος· « Ὅν τρόπον εἶδετέ με ποιοῦντα, ποιήσατε καὶ ὑμεῖς. » Τοῦ δὲ ἔργον ἐπιτηγυμένου κοινὸν καὶ ἑαυτὴν προτάσσοντος τῆς ἐργασίας, καὶ λέγοντος· Ἄπ' ἐμοῦ ὄψεσθε, καὶ οὕτως ποιήσατε. Καὶ ὁ Ἀπίστολος δὲ λέγων· « Ὅτι ταῖς χρεῖαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. » Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ποιῶν, καὶ τότε διδάσκων, τίνα οὐ πειθουσιν ἀξιοπιστοτέραν τῆν ἐν τοῖς ἔργοις διδασκαλίαν τῆς διὰ λόγων ἠγεΐεσθαι; Ὁ

⁴⁵ Josue iv, 1 seqq. ⁴⁶ Judic. ix, 48; vii, 17. ⁴⁷ Act. xx, 31.

μὲν τὰς τοιαύτας εἰκόνας καμύουσιν· ἀλλὰ
 δὲ τὰ πρακτέα προστάσουσιν; Ὅταν δὲ καὶ
 τι τούτων ὀφείωσιν ἐξ ἀκοῆς, κατὰ τοὺς ἐπι
 διαβαλλομένους ὑπὸ τοῦ προφήτου ποιμένας,
 ἐν ἐπὶ τοῦ βραχίονος φοροῦντες· διδὼ καὶ ἐπὶ
 χλονα ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς αὐτῶν ἐκτυφλοῦται·
 ἰάνη γὰρ οὐ ἀπόνειαν ἢ δεξιὰ πρᾶξις συγ
 ἔννοιαν ἑαυτῆς, καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς θεω
 ρουτοῦ δὲ οἱ ὡμῶς καὶ ἀπανθρωπίνως παιδεύ
 ἴσθουσιν, ὅταν πρόχειρον τὴν τιμωρητικὴν
 ἰύναμιν, εὐθέως; τὰ θεωρητικὰ μὲν νήματα
 ἐξῆων σθένουνται· πάλιν δὲ αἱ πράξεις στε
 νῆς θεωρίας μαραινόνται, οὕτε πρᾶξις τι
 ἵνα δυναμένων τῶν μὴ τῷ μῆρῳ, ἀλλὰ τῷ
 εὐσευξάντων τὴν μάχαιραν. Ἐπὶ τῷ δὲ
 προσκολλῶσι τὴν μάχαιραν, οἱ κατὰ τῶν ἰδίων
 κερημένοι τῷ θεῷ λόγῳ, ἐπὶ τοῦ βραχίονος
 ἦν τιμωρίαν πρόχειρον ἐπὶ τῶν ἁλλοτρίων
 ἁμαρτημάτων.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ΄.

ἰς γὰρ καὶ Ναῶς ὁ Σωμανίτης, ὃς ἐρμηνεύεται
 ἡ ἀπάει τῷ διορατικῷ Ἰσραὴλ ἐξορύξαι πάντα
 αὐτοῦ ὀφθαλμὸν, ἵνα μὴ ἐν νόημα δεξιὸν ἐν
 ἐπὶ δεξιῶν πρᾶξιν ὀδηγήσῃ τὴν κερημένον·
 ἴσθιον τοῦτο μεγάλης προκοπῆς τοῖς ἀπὸ θεω
 ρίαν τὴν πρακτικὴν ἐρχομένοις. Ἰνεται γὰρ τοῖς
 ἰς ἀνοπαίτιον τὸ πραχθὲν προθεωρηθὲν τοῖς
 ὡσεὺς ὀφθαλμοῖς· ὅτι δὲ ἐν φθῶρων, καὶ
 μηδεμίαν εἰκοθεν ἐχόντων ἰς ἐπὶ δεξιῶν
 ἰν, ἰσθὶ δὲ τὴν ἐτέρων ἀναδέχασθαι προστασίαν,
 ἰν καὶ ἐκ τῆς πείρας· οὐ γὰρ ἀν ἐλοιό τις
 ; γευσάμενος, καὶ θεωρία ποσῶς σχολάζειν
 νος, ταῖς περὶ τῶν σωματικῶν φροντίσιν ἐν
 ὄν νοῦν, ἀποστήσας αὐτὸν τῆς γνώσεως, καὶ
 ἰον τὰ πολλὰ φερόμενον ἐπὶ τὰ γήϊνα κατα
 ἰν πράγματα. Εὐδρότερον δὲ καὶ ἐκ τῆς πο
 λήτου παραβολῆς ἐκεῖνος ἦν ὁ Ἰωνάθαν τοῖς
 ἰαις προεβάλετο λέγων· ἰ Πορευόμενα ἔπο
 ἰν τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ τοῦ χρίσαι ἐφ' ἑαυ
 ἰσθία· καὶ εἶπον τῇ ἀμπέλω· Δεῦρο βασι
 ἰεφ' ἡμᾶς. Καὶ εἶπεν ἡ ἀμπέλος· ἰ Φαίσειν τὸν
 ἰμου τὸν ἀγαθὸν, ἰν ἐδέξαται ὁ Θεός, καὶ οἱ
 ἰοι, πορευθῶ ἄρχιν ξύλων; ἰ Ὅμοιος δὲ καὶ
 ἰδιὰ τὴν γλυκύτητα, καὶ τῆς ἐλαίας, ἰν ἦν
 ἰτητα παραιτησάμενον. ἰ Ἄμνος ξύλον ἀκαρ
 ἰανθῶδες τὴν τούτων ἀρχὴν κατεδέξατο, ὅστε
 ἰχουσα πίστητα, οὕτε τῶν ὑποσταταγμένων
 ἰου γὰρ παραδείσου ξύλα, ἀλλὰ δρυμοῦ τὰ
 ἰ τῆς ἐπιστασίας εἶπεν παραβολῆ· ὡσπερ γὰρ
 ἰλος, καὶ ἡ συκῆ, καὶ ἡ ἐλαία παρητήσαντο
 ἰτῶν ξύλων τοῦ δρυμοῦ, μᾶλλον τῷ ἑαυτῶν
 ἰμμενοι καρπῷ, ἦ τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι, οὕτως
 ἰστοῖς τινα βλῆτοντες καρπὸν ἀρετῆς, καὶ τῆς
 ἰου ὡφελείας αἰσθόμενοι, κἂν πολλοὶ πρὸς τὴν
 ἰν ἀρχὴν βιάζωνται, ἀνεκνύουσι τῆς παρὰ
 ἰλῶν τιμωρίας τὴν ἑαυτῶν ὡφέλειαν προ
 ἰες.

achar. xi, 5 seqq. ἰ Ill Reg. xi, 4 seqq. ἰ Judic. ix, 5 seqq.

A quæ in sermonibus est existimandam fere? Ili
 vero ad istas quidem similitudines conviunt, et
 facienda imperant arroganter; quando autem, et
 scire aliquid horum videntur ex auditu, secundum
 pastores deprehensos a propheta ἰ in imperitia,
 gladium ferentes in brachio, ideoque super bra
 chium, dexter 32 ipsorum oculus excæcatur,
 neglecta enim propter inertiam actio dextera simul
 exstinguit secum contemplationis splendorem. Id
 vero contingit bis, qui decent crudeliter et inlu
 mane; quando potestatem ad manum habent illico
 puniendi; statim cogitationes speculative, que
 sunt a dextris, exstinguuntur, rursus vero
 actiones orbatæ speculatione marcescunt, cum
 nec agere, neque videre quidquam possint, qui
 non in femore, sed in brachio gestant gladium.
 In femore vero gladium subcingunt, qui adversus
 proprias passiones sunt usi divino sermone, in
 brachio vero, qui penam adversus alienas culpas
 in promptu habent.

CAPUT XXVI.

Sic enim et Naas Somanites ἰ qui exponitur
 ἰ serpens, ἰ minatur perspicaci Israeli effossum se
 omnem oculum ipsius dexterum, ut nulla dextera
 cogitatio insistens ipsi, ad actionem dexteram dedu
 cat eum quem possidet; sciens causam hanc esse
 magni progressus his, qui a contemplatione ad
 vitam activam procedunt, fit enim istis innoxium,
 quod agitur, prævisum oculis cognitionis acuissime
 perspicientibus. Quod vero levium sit hominum, et
 nullum domi habentium emolumentum aliorum
 præsidatum suscipere, clarum illud est et ex exper
 ientia, nec enim quis assumet, qui degustaverit
 quietem, et inceptum contemplationi vacare sollici
 tudinibus circa res corporeas mentem illigare,
 distrahendo a cognitione ipsam, et sublimem, et
 multum elatam ad terrena detrahere negotia.
 Evidentius vero est, et valde celebrata illa parabola,
 quam Jonathan Sichemitis ἰ 33 proposuit dicens:
 ἰ Venientia processerunt ligna nemoris, ut ungerent
 super se regem, et dixerunt viti: Agedum regna
 super nos, et dixit vitis: Dimittam fructum meum
 bonum, quem Deus glorificavit, et homines: et ibo
 imperatum lignis? Pariter et ficu, propter dulce
 dinem, et oliva propter pinguedinem, quas habent
 recusantibus, rhamnus lignum infructuosum, et
 spinosum horum suscepit principatum, neque pro
 priam habens pinguedinem, neque lignorum subdi
 torum; nec enim ligna horti, sed nemoris indige
 bant præsidatu (inquit parabola), quemadmodum
 enim vitis, ficus, et oliva recusarunt præesse lignis
 nemoris, magis suo fructu oblectatæ, quam digui
 tate principatus; sic in senectipis aliquem virtutis
 influentes fructum, et ex eo utilitatem persentientes
 (quamvis multi cogant ad imperium huiusmodi)
 renuunt, commodum suum præferentes multorum
 subsidio.

CAPUT XXVII.

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Hoc vero quod in parabola imprecata est rhamnus lignis, id similiter hominibus eodem pacto quo illa negotiantibus contingit : « Aut enim egrediatur (inquit) ignis e rhamno, et devoret ligna nemoris, aut e lignis egrediatur, et devoret rhamnum : » pactis enim inutilibus initis, necesse est subsequi periculum, his quidem subjicientibus seipsos imperito magistro, istis vero, qui susceperunt imperium ob discentium segnitiam. Etenim magistri imperitia pessumdat discipulos, et discipulorum negligentia periculum affert magistro, maxime **34** autem, quando, propter ipsius ignorantiam, illi pigri fiunt, nec enim latere debet magistrum quidquam eorum, quæ pertinent ad subditorum directionem; neque discentes debent aliquod despiciere mandatum magistri. Hisce namque non obaudire, et isti connivere peccantibus, grave atque periculosum est æque; neque vero arbitrentur hanc rem esse prætextum remissionis et delectationis; omnium enim laboriosius est opus præesse animabus; qui enim præsent animalibus, et jumentis, habent greges nihil sibi obsistentes, et ideo sæpius, quæ ad præfecturam spectant, facile ipsis procedunt. Illis autem qui præpositi sunt hominibus, varietas morum, et astutia ratiocinationis reddit præfecturam difficiliorem, et oportet eos, qui ad eam accedunt, ungi quasi ad palæstræ certamen laboriosum, ut et omnium defectus perferant cum multa patientia, et, quæ occulta sunt ob ignorantiam, ipsos edoceant **C** longanimitate,

CAPUT XXVIII.

Eam ob rem luterem, seu labrum ad lavandum portant in templo boves, candelabrum autem totum solidum, et tornatum præparatum fuit ⁵⁰; significante quidem candelabro quod is qui præpositus est, ut alios illuminet, debet omni ex parte solidus esse, nihilque vacuum, aut inane habere : sed omnia undequaque excedentia quasi torno rotundare, quæcunque non usui forent, ad exemplum regiminis inculpati intuentibus. Bobus vero, qui suberant vasi, demonstrantibus illum, qui opus istud suscipit, nihil recusare rerum illarum, **35** quæ **D** superveniunt, sed onera, et sordes ferre inferiorum, quoadusque sine periculo ferri possunt. Si enim omnino puras actiones accedentium efficere oportet, necesse aliquam et ipsum sordem suscipere, quandoquidem, et librum manus expurgans loti, accipit et ipsum illius inquinamentum. Eum namque, qui de affectibus vitiosis disserit, et alios hujusmodi maculis detergit, non licet impollutum pertransire. Ipsa enim sordium memoria cogitationem dicentis afficit; quamvis enim non imprimat formas rerum turpium tincturis magis concavis, inficit ut plurimum tamen superficiem mentis sermonis digressionibus, eam obfuscans coloribus impuris. Oportet

⁵⁰ Exod. xxv, 31 seqq.

Ἵπερ δὲ κατηράσατο τοῖς ἐν τῇ παραβολῇ ξύλοις ῥάμνος, τοῦτο καὶ τοῖς ὁμοίως ἐκεῖνοις πραγματευσαμένοις ἀνθρώποις συμβαίνεται. « Ἡ γὰρ ἐξέλθοι, φησί, πῦρ ἐκ τῆς ῥάμνου καὶ καταφάγοι τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ, ἢ ἐκ τῶν ξύλων ἐξέλθοι, καὶ καταφάγοι τὴν ῥάμνον· τῶν γὰρ συνθηκῶν ἀνωφελῶν γινόμενων, ἀνάγκη κίνδυνον ἀκολουθεῖν, τοῖς τε ὑποτάσσουσιν ἑαυτοὺς ἀπέριττον διδασκάλῳ, αὐτοῖς τε τοῖς τὴν ἀρχὴν ἀναδεξαμένοις ἐπὶ τῇ τῶν μαθητευομένων ἀπροσεξίᾳ. Καὶ γὰρ ἡ τοῦ διδασκάλου ἀπειρία ἀπόλλυσι τοὺς μαθητευομένους. Καὶ ἡ τῶν μαθητῶν ἀμέλεια κίνδυνον φέρει τῷ διδασκάλῳ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀνεπιστημοσύνῃ βραθυμῶσιν ἐκείνοι· οὔτε γὰρ τὸν διδάσκαλον λαθάνειν τι ὀφείλει τῶν εἰς διόρθωσιν τῶν ὑποτεταγμένων ἠκόντων, οὔτε εἰ μαθητευόμενοι παρορᾶν τι τῶν τοῦ διδασκάλου παραγγελμάτων ὀφείλουσι. Καὶ γὰρ τούτοις τὸ παρακοῦσαι, κάκειν τὸ παριδεῖν πλημμελοῦντας, βαρὺ γὰρ καὶ ἐπικίνδυνον. Μὴ δὲ νομίζετωσαν ἀνέσιως καὶ ἀπολαύσεως εἶναι πρόφασις τὸ πρᾶγμα· πάντων γὰρ ἔστιν ἐπιπονώτερον τὸ ἀρχεῖν ψυχῶν. Οἱ μὲν γὰρ ἀλόγων ἀρχοντες καὶ κτηνῶν, πρὸς οὐδὲν ἀντασσομένας ἔχουσι τὰς ἀγέλας, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῖς τὰ τῆς ἀρχῆς εὐδοοῦται πολλάκις· τοῖς δὲ ἀνθρώπων ἐπιστατούσιν ἡ ποικιλία τῶν ἡθῶν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ λογισμοῦ πανούργον, δυσχερεστέραν ποιεῖ τὴν ἐπιστάσιαν, καὶ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῦτο ἐρχομένους ἀλείψασθαι ὡς πρὸς ἀγῶνα ἐπίπονον, ἵνα καὶ τὰ πάντων ἐλαττώματα, μετὰ πολλῆς φέρωσι τῆς ἀνεξικακίας, καὶ τὰ λαθάνοντα διὰ τὴν ἀγνωσίαν αὐτοὺς διδάσκωσι μακροθύμως.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Διὰ τοῦτο γὰρ τὸν μὲν νικητῆρα βόες ἐν τῷ ναῷ βαστάζουσιν, ἡ δὲ λυχνία ὅλη στερεὰ καὶ τορνευτῆ κατεσκευάσθη· δηλοῦσιν τῆς μὲν λυχνίας, ὅτι ὁ φωτίζειν ἑτέρους προθέμενος ὀφείλει δι' ὅλων ἑστερεῶσθαι τῶν μερῶν, καὶ μηδὲν κοῦφον ἔχειν ἢ ὑπέκκινον, καὶ πάντα περιτετορνεῦσθαι τὰ περιττά, ὅσα μὴ χρησιμεύειν εἰς παράδειγμα πολιτείας ἀνεπιλήπτου τοῖς ὀρώσιν ἔμελλε. Τῶν δὲ ὑπὸ τῷ νικητῆρι βῶν μηδὲν παραιτεῖσθαι τῶν ἐπερχομένων τὸν ὑπελθόντα τὸ τοιοῦτον ἔργον, ἀλλὰ καὶ τὰ βάρη, καὶ τὸν ῥύπον φέρειν τῶν ἐλαττώων, ἕως ὅτε ἀκίνδυνον τὸ φέρειν ἔστί. Πάντως γὰρ εἰ μέλλοι καθαρῶς ἐργάζεσθαι τὰς πράξεις τῶν προσόντων, ἀνάγκη τινός, καὶ αὐτὸν παραπολαῦσαι ῥύπον· ἐπεὶ καὶ ὁ νικητῆρ καθαίρων τὰς τοῦ νικητομένου χεῖρας, αὐτὸς δέχεται τὸν ἐκείνου ῥύπον. Τὸν γὰρ περὶ παθῶν διαλεγόμενον, καὶ ἐτέρους τῶν τοιοῦτων ἀποσμήχοντα κηλίδων, οὐκ ἔστιν ἀμόλυντον παρελθεῖν· αὐτῆ γὰρ ἡ μνήμη ῥυποῦν τὴν διάνοιαν τοῦ λέγοντος πέφυκε. Κἀν γὰρ μὴ γλαφυρωτέροις βαφαῖς τῶν αἰσχρῶν ἐνσφραγίσσεται τοὺς τύπους, ὅμως τὴν ἐπιπολὴν μιάζει τοῦ νοῦ, ταῖς τοῦ λόγου διεξόδους χρώμασιν οὐ καθαροῖς ἐπιθολούσα. Δεῖ δὲ καὶ ἐπιστήμονα τὸν ἡγούμενον οὕτως εἶναι, ὡς μηδὲν ἀγνοεῖν τῶν τοῦ ἐχθροῦ ἐνθυμημάτων.

των, ἵνα τὰ λανθάνοντα τοῖς ἐγκραγευσμένοις αὐτῷ Ἀ
τῶν παλαισμάτων ἀπογυμνῶν ἐπιδεικνύη, καὶ τὰς
ἐπιθουλὰς προλέγων τοῦ ἀντιπάλου ἀπονητὶ τὴν νί-
κην αὐτοῖς βραβεύσῃ, καὶ στεφανίτας ἐξαγάγῃ τοῦ
ἀγῶνος αὐτοῦς· σπάνιος δὲ ὁ τοιοῦτος, καὶ οὐ ῥηδῶς
εὐριτκόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Ὁ μὲν γὰρ μέγας Παῦλος τοῦτο αὐτὸ μαρτυρεῖ
λέγων· « Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. » Ὁ
δὲ θαυμαστὸς Ἰωὴ ἀπορῶν περὶ τῶν τοιούτων, φησί·
« Τίς ἀποκαλύψει πρόσωπον ἐνδύσεως αὐτοῦ; εἰς δὲ
πιτύξιν θώρακος αὐτοῦ τίς ἂν εἰσέλθοι; πύλας
δὲ προσώπου αὐτοῦ τίς ἀνοίξει; » Ὁ δὲ λέγει
τοιούτον ἐστιν. Οὐκ ἐστι, φησί, τὸ φαινόμενον πρό-
σωπον ἐπ' αὐτοῦ· πολλοὶς γὰρ ἐνδύμασι καλύπτει τὴν Β
πνηγρίαν, δελεάζων μὲν τῷ φαινόμενῳ ἀπατηλῶς, ἐν-
εδρευτικῶς δὲ τῷ κεκρυμμένῳ τεκταίνων τὸν βλε-
θρον, καὶ ἵνα μὴ ἑαυτὸν συναριθμῆσθαι τοῖς ἀγνοοῦσι
τὰ κατ' αὐτὸν, λέγει τὰ τεκμήρια αὐτοῦ, σαφῶς εἰ-
δῶς πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὸν τερατείαν. Οἱ ὀφθαλμοὶ
αὐτοῦ, λέγων, εἶδος ἑωσφόρου, τὰ ἔγκατα αὐτοῦ
ἀσπίδες χαλκαῖ. Καὶ ταῦτ' αὖ φησιν ἐλέγχων τὴν ἐκείνου
κακουργίαν· ὡς διὰ μὲν τοῦ ἐπιμορφάζεσθαι τὴν τοῦ
ἑωσφόρου ἰδέαν ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἄρῶν-
τας μηχανωμένου, διὰ δὲ τῶν ἐντὸς ἀσπίδων, θάνα-
τον τοῖς προσεγγίζουσι πραγματευομένου. Καὶ ἡ
παροιμία δὲ τὸ ἐπικίνδυνον τοῦ πράγματος αἰνίττει-
ται λέγουσα· « Σχιζῶν ξύλα κινδυνεύσει ἐν αὐτοῖς,
ἢ ἐν ἐκπέσῃ τῷ σιδήρῳ. » Ὁ γὰρ διαιρῶν τῷ λόγῳ
τὰ πράγματα, καὶ τὰ νομιζόμενα ἠνώσθαι χωρίζων C
τῆς συμφυίας, καὶ ξένα πάντῃ ἀλλήλων δέικνυται
βουλόμενος τὰ ὄντως ἀγαθὰ τῶν νομιζομένων τοιού-
των, ἢ ἐν μὴ πάντοθεν ἔχη ἠσφαλισμένον τὸν λόγον,
κινδυνεύει ἐν τοῖς ἀκούουσι τοῦ ἐκπεσόντος τῆς
ἀσφαλείας λόγῳ σκανδάλου ἀφορμῆν τοῖς μαθητευο-
μένοις παρέχοντος.

ΚΕΦΑΛ. Λ'.

Οὕτω τις τῶν Ἐλισσαίου φοιτησάντων κόπτων ξύ-
λον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καὶ τοῦ σιδήρου εἰς τὸν ποταμὸν
ἐκπεσόντος, τὸν κίνδυνον ὑφορῶμενος, πρὸς τὸν διδά-
σκαλον ἔβδα λέγων· « Οἶμοι, κύριε· καὶ αὐτὸ κε-
χρημένον. » Τοῦτο δὲ πάσχουσιν οἱ ἐκ παρακουσμά-
των διδάσκειν ἐπιχειροῦντες, καὶ πρὸς τὸ τέλος ἐλ- D
θεῖν ἀδυνατοῦντες, διὰ τὸ μὴ ἀπὸ οἰκείας ἐξέως λέγειν·
ὅταν γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ ἐναντίον τι τῷ προκειμένῳ
φωραθῶσι λέγοντες, τότε τὴν ἀγνοίαν ὁμολογοῦσιν ἐπὶ
τῷ κεχρημένῳ λόγῳ κινδυνεύοντες. Διὰ καὶ ὁ μέγας
Ἐλισσαῖος ξύλον εἰς τὸν βυθὸν ἐμβαλὼν, ἐπιπολάσαι
παρεσκεύασε τὸ σιδήριον, τὸ ἀπορῥιφῆν παρὰ τοῦ μα-
θητοῦ, καὶ ἐν βυθῷ κεκαλύφθαι νομισθῆν νόημα σα-
φηνίσας καὶ ὑπ' ἔψιν ὀγαγῶν τῶν ἀκούοντων, ἰδοὺ ὁ
Ἰορδάνης ὅταν τῆς μετανοίας σημαίνει λόγον· ἐκεῖ
γὰρ ἐτελεῖτο παρὰ τοῦ Ἰωάννου τὸ βάπτισμα τῆς
μετανοίας. Ὁ δὲ περὶ μετανοίας μὴ ἠκριβωμένως
εἰρηκῶς, ἀλλὰ διὰ τοῦ γυμνῶσαι τὴν κεκρυμμένην

vero et doctum eum, qui præest esse, ita ut igno-
ret nulla hostium sensa, quo artificia occulta denu-
dans, his, qui commissi sunt ipsi, patefaciat, et in-
sidias adversarii prædicens, victoria sine labore
ipsos præmicetur, et coronatos educat e certami-
ne; rarus vero hujuscemodi, neque facile reperitur.

CAPUT XXIX.

Magnus quippe Paulus hoc ipsum testatur dicens:
« Nec enim ejus cogitationes ignoramus ¹¹. » Mira-
bilis vero Job de istis dubitans, ait: « Quis reve-
labit faciem vestimenti ejus? et in plicam thoracis
ejus quis ingredietur? janua vero vultus ejus quis
reserabit ¹²? » Quod quidem dicit hujuscemodi est:
Non est (ait) manifesta facies in ipso, multis enim
operit indumentis malitiam, fraudulenter dolum fa-
ciens eo, quod apparet; insidiose autem, eo quod
latet fabricans **36** perniciem, et ne seipsum adnu-
meret ignorantibus illa, quæ circum ipsum sunt,
tradit indicia ejus, probe sciens omne, quod circum
ipsum est, monstruosum esse. Oculi ejus (inquiens)
species Luciferi, interiora ejus aspides ænei. Et hæc
ait arguens ipsius malignitatem ut, formam sibi afflu-
gendo Luciferi attrahat ad se aspicientes decipien-
do; per interiores vero aspides, mortem appropin-
quantibus inferendo. Et proverbium rei periculum
obscure designat, dicens: « Qui scindit ligna,
periclitabitur in illis, si excidat ferramentum ¹³ »,
qui enim secat res ratione, et ea quæ censentur
unita esse, separans a conjunctione, extranea om-
nino invicem ostendit, malens ipsa, quæ vere bona
sunt, præ his, quæ putantur hujusmodi esse, nisi
undique rationem secure obfirmatam habeat, peri-
clitatur apud audientes, cum ratio excidens a secu-
ritate, scandali præbeat impulsus his, qui addi-
scunt.

CAPUT XXX.

Sic quidam ex his, qui ventitabant ad Elisæum
scindens ligna ad Jordanem, et excidente in fluvium
secure ferrea periculum suspiciens, ad magistrum
clamabat dicens! « Hei mihi, domine! et hæc mu-
tuo accepta erat ¹⁴. » Id vero patiuntur, qui docere
tentant ex his quæ male didicerunt, et ad finem
pervenire nequeunt, quia non loquuntur ex proprio
habitu, quando namque, aliquid contrarium pro-
posito differentes interea deprehenduntur, tunc confi-
tentur ignorantiam periclitantes super sermone,
quem accepere mutuo. Ideo et magnus Elisæus
lignum injiciens in profundum innatare fecit secu-
rim abjectam a discipulo, inque **37** profundo de-
licescere existimatam cogitationem declarans, et
suis aspectum audientium deducens, ecce Jordanes
pœnitentiæ sermonem significat, ibi enim perficie-
batur a Joanne baptismi pœnitentiæ. Qui autem
non accurate de pœnitentia verba fecit, sed denu-

¹¹ II Cor. II, 11. ¹² Job xli, 4. ¹³ Eccl. x, 9, 10. ¹⁴ IV Reg. vi, 5.

dando benignitatem, adduxit auditores, ut ad ejus despectum procedant, in Jordane deiecit securim. Evidens certe est quod oportet ut apparens lignum referat e profundo securim, et innalare faciat. Ante crucem etenim sermo pœnitentiæ latebat. Ideo de ipsa, qui voluit loqui, reprehensus fuit, in promptu nimium ausus; post crucem vero is omnibus patefactus fuit, suo tempore per lignum representatus.

CAPUT XXXI.

Hæc vero dico non avocans a regendo aliquos, neque prohibens, quin quosdam juniorum deducant ad divinum cultum, sed adhortans primum, ut recipiant virtutis habitum congruentem amplitudini rei, utque non subito seipsos fini applicant, arguentes ea dulcia fore, nempe famulatum discipulorum, et exterorum applausum; subsequens autem periculum falsa ratiocinatione prætereunt; et ne ante pacem constitutam bellica instrumenta in agrorum apparatus vertant. Etenim post omnes passiones subditas, et posteaquam hostes etiam nullatenus perturbant, neque arma ad defensionem apta sunt, amplius usui necessaria, pulchrum est alios excolere. Donec vero passiones tyrannidem exercent et viget **38** bellum constitutum adversus carnis prudentiam, abstinere manus ab armis nequaquam oportet, sed ea incessanter præ manibus habere, ut ne insidiatores tempore insultus remissionem nostram captantes incruente nos subjiciant. Sicut namque ad eos qui præclare pro virtute decertant, et præ multa humilitate nequaquam sese vicisse existimant, ait exhortando sermo. « Concidite gladios vestros in vomeres, et hastas vestras in falces ⁸⁸, admonens ipsos ne victis hostibus frustra deinceps otientur, verum ad plurimum utilitatem transferant animæ robur a militandi habitu ad illos excolendos, quicumque in operibus malitiæ adhuc insaniunt; ita illis, qui ante hujusmodi statum sive per inexperientiam, sive per vecordiam, aggrediuntur supra vires suas ista, contrarium consulit, dicens: Concidite vomeres vestros in enses, et falces vestras in loricas.

CAPUT XXXII.

Quid enim prodest nobis agricultura bello per terram grassante, et voluptatem eorum qui agros excoluerunt, prohibente, atque potius hostibus quam his, qui laborarunt, copiam fructuum præbente? Idecirco Israelitis adhuc in solitudine adversus varias gentes pugnantis non committebat curam colendorum agrorum, ut ne impedirentur ab exercitationibus bellicis; posteaquam vero eorum in manus hostes venerunt, illa uti consulit dicens: « Quando ingressi fueritis terram promissionis, plantate in ipsa omne lignum frugiferum ⁸⁹; » antequam **39** vero ingrediamini, non plantabitis, succedit enim hoc illi et apte; quæ

⁸⁸ Isa. II, 4. ⁸⁹ Levit. XIX, 23.

A χρηστότητα εἰς καταφρόνησιν ἐλθεῖν παρασκευάσα; τοὺς ἀκροατὰς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἀνέβαλε τὸ σιδήριον. Εὐδῆλον καὶ τὸ φανερὸν ξύλον ἀναφέρειν ἐκ τοῦ βυθοῦ τὸ σιδήριον, καὶ ἐπιπολᾶν ἐμποιεῖ. Πρὸ μὲν γὰρ τοῦ σταυροῦ ἐκέκρυπτο ὁ περὶ μετανοίας λόγος. Διὰ καὶ ὁ περὶ αὐτῆς εἰπεῖν τι βουλευθεὶς τὴν λέγθη προχειρῶς τομῆσας· μετὰ δὲ τὸν σταυρὸν φανερὸς πᾶσι γέγονεν ἐν τῷ οἰκίῳ καιρῷ διὰ τοῦ ξύλου ἀναδειχθεὶς.

ΚΕΦΑΛ. ΑΑ΄.

Ταῦτα δὲ φημι οὐκ ἀποτρέπων ἡγεῖσθαι τινων οὐδὲ κωλύων ὁδηγεῖν τινας τῶν νέων ἐπὶ τὴν θεοσεβειαν. ἀλλὰ παρακαλῶν πρότερον ἀναλαθεῖν ἕξιν τῆς ἀρετῆς ἀναλογουσαν τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος· καὶ **B** μὴ προχειρῶς ἑαυτοὺς ἐπιδιδόναι τῷ σκοπῷ, τὰ μὲν ἡδέα λογιζομένους, καὶ τὴν ἐκ τῶν μαθητῶν θεραπείαν, καὶ τὴν παρὰ τῶν ἐξωθεν εὐφημίαν. τὴν δὲ ἀκολουθοῦντα κίνδυνον παραλογιζομένους, καὶ μὴ πρὸ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως τὰ πολεμικὰ ὄργανα σκευὴ ποιεῖν γεωργικά. Μετὰ γὰρ τὸ πάντα ὑποτάξαι: τὰ πάθη, καὶ μηδαμόθεν ἔτι πολέμους ὀφείλειν, μηδὲ εἰς ἀνάγκην χρήσεως ἀμυντηρίων ἔλκεσθαι ὀργάνων, καλὸν τὸ γεωργεῖν ἑτέρους· ἕως δ' ὅτε τυραννεῖ τὰ πάθη, καὶ συνέστηχεν ὁ πρὸς τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς πόλεμος, ἀνέχειν τὰς χεῖρας τῶν ὀπλων οὐ δεῖ, ἀλλ' ἐπ' αὐτοὺς ἀδιαλείπτως ἔχειν τὰς χεῖρας, ἵνα μὴ καιρὸν ἐπιθέσεως οἱ ἐπίβουλοι τὴν ἡμετέραν ἄνεσιν λαβόντες, ἀναιμωτῶι χειρῶσονται ἡμῶν. **C** Ὡς γὰρ τοῖς καλῶς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς αγωνισαμένοις, καὶ διὰ πολλὴν ταπεινοφροσύνην οὐδέπω νενικημένοι νομιζοῦσι, φησὶ προτρεπτικῶς ὁ λόγος· « Συγκόψατε τὰς μαχαίρας ὑμῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιζύνας ὑμῶν εἰς δρέπανα· » παραινῶν αὐτοῖς μὴ τοῖς ἡτημένοις ἐχθροῖς μάτην λοιπὸν προσβαλεῖν, ἀλλ' ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πολλῶν ἀπὸ τῆς πολεμικῆς ἕξεως μετασκευάσαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ γεωργεῖν ἑκείνους, ὅσοι ἔτι ἐν τοῖς τῆς κακίας ὕλομανοῦσι ἔργοις· οὕτω τοῖς πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως, εἴτε δι' ἀπειρίαν, εἴτε δι' ἀπόνοιαν ἐγχειρῶσιν ὑπὲρ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, συμβουλεύει τὸ ἐναντίον λέγων· Συγκόψατε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαλας, καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σειρομάστας.

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ΄.

D Τί γὰρ καὶ ὄφελος ἡμῖν τῆς γεωργίας; πολέμου τὴν γῆν κατέχοντος, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν γεωργηθέντων κωλύοντος, καὶ τοῖς πολεμίοις μᾶλλον, ἢ τοῖς πονήσασιν τὴν ἀφθονίαν παρέχοντος; διὰ τοῦτο τάχα καὶ τοῖς ἔτι κατὰ τὴν ἔρημον πρὸς διάφορα μαχομένοις ἔθνη Ἰσραηλῆταις, οὐκ ἐπιτρέπει τὴν τῆς γεωργίας ἐπιμέλειαν, ἵνα μὴ ταῖς πολεμικαῖς ἐμπροσθὶ γυμνασίαις. Μετὰ δὲ τὴν τῶν πολεμίων ἐκχειρίαν, ταύτη χρῆσασθαι συμβουλεύει λέγων· « Ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, φυτεύσατε ἐν αὐτῇ πᾶν ξύλον κάρπιμον. » Πρὶν δὲ εἰσέλθητε, οὐ φυτεύσατε· προσπακούεται γὰρ ἑκεῖνῳ τοῦτο, καὶ εἰκότως. Πρὸ γὰρ τῆς τελειότητος τὰ φυτεύμενα οὐ

γίνεται βέβαια, μάλιστα περιφερομένων ἐτι ἐν ἀστά-
τη τῷ ἦθει τῶν φυτεύειν ἐθελόντων. Τάξις γάρ, καὶ
ἀκολουθία, εἴπερ ἐν ἄλλῳ τινί, καὶ ἐν τοῖς τῆς θεο-
σεβείας ἔργοις ἐστὶ, καὶ δεῖ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν προσ-
άγεσθαι τῇ πολιτείᾳ. Οἱ γάρ παρειδότες τὰ τῆς εἰς-
αγωγῆς, καὶ τοῖς λιγνοτέροις δελεασθέντες, καὶ κατ'
ἀνάγκην στοιχεῖν τῇ τῆς τάξεως ἀκολουθίᾳ πείθον-
ται· καὶ καθάπερ Ἰακώβ τῷ κάλλει τῆς Ῥαχὴλ ἐλ-
κυσθεὶς ὑπερεῖδε τὸ ἀσθενὲς τῶν τῆς Λείας ὀρθάλ-
μῶν, οὐ μὴν ἔφυγε τὸν ἐπὶ τῇ κτήσει τῆς τοιαύτης
ὄρετῆς πόνον· ἀνεπλήρωσε γὰρ καὶ τὰ ταύτης
ἐδόμα. Δεῖ οὖν τὸν ἐννόμως τῇ πολιτείᾳ στοιχεῖν
ἐθέλοντα, μὴ ἀπὸ τοῦ τέλους ἐπὶ τὰς ἀρχὰς κατ-
άγεσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς προσκύπτειν ἐπὶ τὴν
τελειότητα.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Ὅτιω γὰρ αὐτὸς ἐπιτεύξεται τοῦ σπουδαζομένου,
καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους ἀμέμπτως ὀδηγήσει πρὸς
τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' οἱ πολλοὶ μὲν ἀπὸ πόνου
προσενέγκαντες, μὲν μικρὸν ἢ μέγα κατορθώσαν-
τες ἔργον θεοσεβείας, ὡς ἔτυχεν ἐπιτρέχουσι τῷ ὀνό-
ματι, μανίαν δεινὴν ἐπιδεικνύμενοι μὴ κίνδυνον
τοῦτο ἡγούμενοι· καὶ οὐ μόνον οὐ παραιτοῦνται προ-
τερομένων αὐτοῦς τινων ἐπὶ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ
περιεργόμενοι τοὺς στενωποὺς ἀκοντάς ἔλκουσι τοὺς
περιτυγχάνοντας, πᾶσαν ἐπαγγελλόμενοι θεραπείαν,
καθάπερ οἱ πρὸς μισθωτοὺς συνθήκας περὶ τροφῆς,
καὶ ἐνδομάτων τιθέμενοι. Ἀνάγκη δὲ τοὺς οὕτως
ἐρῶντας τοῦ πράγματος, καὶ βουλομένους μετὰ πλῆ-
θους ἐν ταῖς προδοῖς φαίνεσθαι καὶ χειραγωγοὺς ἐπα-
ναπαύεσθαι, καὶ πᾶσαν τὴν σκηπὴν σώζειν τῶν καθ-
ηγουμένων, ὡς δράματος ὑπόκρισιν ὑπελθόντας
ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλειθῆναι παρὰ τῶν ταύτην αὐτοῖς
ἐπιτελούντων τὴν ὑπουργίαν, χριζέσθαι τὰ πολλὰ
ταῖς ἡδοναῖς αὐτῶν, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἔξῃ, καθά-
περ ἡνίοχου ἀφέντος τὰς ἡνίας, καὶ αὐτεξούσιον αὐ-
τοῖς ἐὼν δρόμον ἐπιτρέψαντος, ὡς ἐκ τούτου κατὰ
κρημνῶν φέρεσθαι, καὶ κατὰ βράθρων, καὶ παντὶ
προσπταίειν τῷ ἐν ποσὶν, οὐδενὸς ὄντος τοῦ ἀνα-
κόπτοντος, καὶ ταῖς ἀτάκτοις ὁρμαῖς ἐμποδιζόν-
τος.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'.

Ἄλλ' ἀκούεωσαν οἱ τοιοῦτοι τοῦ μακαρίου Ἰεζε-
κὴλ τελευτῶντος τοὺς ταῖς ἐτέρων ἡδοναῖς ὕλας ἐκ-
πορίζοντας, καὶ διὰ τὸ συμφέρεσθαι τοῖς ἐκάστου
θλιψίμασι, ἑαυτοῖς τὸ « οὐαί » θησαυρίζοντας. Φησὶ
γάρ· « Οὐαὶ ταῖς συβραπτούσαις προσκεφάλαια ὑπὸ
πάντα ἀγκῶνα χειρὸς, καὶ ποιούσαις ἐπιθόλαια ἐπὶ
πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας τοῦ ἀπολέσαι ψυχὰς,
ἕνεκα βραχὲς κριθῶν καὶ ἕνεκα κλάσματος ἄρτου. »
Ὅτι· ὅτι καὶ οὗτοι τὰς χρεῖας ἑαυτοῖς τοῦ σώματος
ἐξ ἐράνου συλλέγοντες, καὶ ταῖς συνεβραμμέναις ὡς
ἐκ βραχῶν παρασκευαῖς ἐπαναπαύοντες τοὺς γυμνῇ τῇ
κεφαλῇ προσεὔχεσθαι, ἢ καὶ προφητεύειν ὑφείλοντας
διὰ τῶν ἐπιθολαίων αἰσχύνουσι, τὴν ἀνδρείαν κατὰ-
στασιν ταῖς τῶν σκεπασμάτων ἐπιθολαῖς ἐκηλύθον-

⁸⁷ Gen. xix, 16 seqq. ⁸⁸ Ezech. xiii, 18, 19.

A namque plantantur non sunt ante perfectionem fir-
ma, maxime cum hi, qui plantare volunt, instabi-
bili etiamnum in more circumferantur. Ordo enim
et series, siquidem in alia quapiam re, in his et quæ
pertinent ad Dei cultum operibus, servanda est, et
a principiis ad regimen produci, nam qui despi-
ciunt ea, quæ spectant ad introductionem, et deli-
catoribus rebus decipiuntur, necessario persua-
dentur, ut deinde procedant ordinis serie, et quem-
admodum Jacob illectus Rachel pulchritudine, Lia
oculorum infirmitatem despexit, non tamen effugit
laborem ad possessionem illius virtutis; adim-
plevit enim rursus et hujus septennium ⁸⁷; oportet
igitur juste progredi volentem in regimine, non a
fine ad principia deduci, sed ab initio protendere ad
perfectionem.

CAPUT XXXIII.

Sic enim et ipse, quod studet, componet, et sine
querela deducet subditos ad virtutis apicem. Sed
plerique cum nullam pertulerint laborem neque
parvum, magnamve direxerint opus divini cultus,
quasi forte incurunt in id nomen, gravem amen-
tiam ostentantes, nec quod subest periculum anima-
vertentes, neque solummodo non aversantur quem-
piam eorum, qui concitat ipsos ad opus, sed et
circumeuntes angiportus, invitos trahunt circum
obvios omnia obsequia pollicentes, quemadmodum
hi, qui mercenariis apponunt pacta circa alimenta
et vestes. Necessum vero est ita negotii captos
amore, et volentes cum multitudine in processibus
spectari, et manucentibus acquiescere, omnem-
que ⁸⁸ observare scenam præsidum, uti fabulæ
simulationem referentes, ne deserantur ab his, qui
hoc ipsis exhibent obsequium, multa libidinibus
ipsorum gratiose dilargiri, eorumque cupiditatibus
permittere, instar aurigæ demittentis habenas, et
ipsis cursum committentis ad arbitrium liberum,
ita hinc ad prærupta deferri, et ad barathra, neces-
sum est ipsos, et in omne, quod ad pedes est ob-
vium, procidere, cum nemo sit, qui amoveat, et
inordinatos impetus præpediat.

CAPUT XXXIV.

Ventum audiant isti beatum Ezechielem commise-
rantem eos, qui aliorum voluptatibus suggerent
materiam, et quia circumferuntur uniuscujusque
voluntatibus, vae sibi ipsis thesaurizant. Ait enim:
« Vae subsuentibus pulvillos sub omni cubito manes,
et facientibus cervicalia sub omni capite ætatis cu-
juscunque ad perdendas animas propter pugillum
hordei, vel pro frusto panis ⁸⁹. » Sic enim et hi
commoda corporis sibi metipsis e contributis donis
colligentes, et in stragulis consutis e centonibus
requiescentes, eos, qui nudo capite orare, et sacra
scripta interpretari debent, per cervicalia pudore
suffundunt, virilem statum suppositis stragulis effe-
minantes, et animabus, quas perire non decebat,

⁸⁹ Gen. xix, 16 seqq. ⁸⁸ Ezech. xiii, 18, 19.

exitium afferentes. Et magis quidem oportebat obedientes Christo vere magistro recusare, quoad poterant, aliorum gubernationem; ad suos enim inquit discipulos: « Vos quidem ne vocemini Rabbi⁹⁹. » Si vero Petrum, et Joannem, et universum **41** apostolorum chorum adhortatus est procul absistere ab isto opere, seque ipsos existimare ad hanc dignitatem exiguos. Quis erit deinceps, qui super illos sese circumspiciat, sibi que adjudicet dignitatem, qua illi prohibiti sunt, aut forte qui dicit non vocari rabbi, non esse; sed vocari vetuit?

CAPUT XXXV.

Si vero quis præter voluntatem, quia unum, aut alterum suscepit regendum, cogatur et pluribus præesse; primum equidem seipsum diligenter probet, si talis est, qui magis opere quam verbo doceat, quæ sunt facienda; vitam propriam virtutis omnis effigiem proponens discentibus, ut ne sententiam transcribentes ex inde deformitate erroris pulchritudinem virtutis contaminent; norit postea quod non minus pro his, quibus imperat, quam pro seipso decertare debet. Ut enim et pro semetipso, sic et pro illis reddet rationem, cum semel susceperit eorum salutem procurandam. Etenim sanctis studium fuit non derelinquere sua virtute minus instructos suos discipulos, sed e primo statu transmutare meliorem in statum. Sic apostolus quidem Paulus Onesimum e fugitivo servo fecit martyrem; Elias autem Elisæum ex aratore prophetam reddidit; Moses Jesum adornavit præ omnibus melius; Eli majorem seipso Samuel exhibuit. Si enim et horum ipsorum studium multum contulit ipsis ad virtutem adipiscendam, sed et omnis causa progressus ipsorum fuit illis, quod sortiti sunt magistros honesti, qui potuerunt fumigantem scintillam alacritatis ad majorem profectum in sublime **42** attollere; ac effecerunt ut resplenderet, et eam ob rem Dei os facti sunt, qui voluntates ipsius denuntiarent hominibus, audierant namque dicentem: Si eduxeris honorandum ex indigno, sicut os meum eris.

CAPUT XXXVI.

Magistri autem facultatem Ezechieli Deus ostendit docens quosnam ex quibus oportet discipulos instituire, « Fili, enim (inquit), hominis accipe tibi ipsi laterem, et pone ipsum ante faciem tuam, et in ipso describes civitatem Jerusalem⁹⁹, » significans quod e luto templum sanctum magister discipulum sanctum fabricatur. Pulchrum vero et quod ipsum pones ante faciem tuam, sic enim in melius profectus discipulo celeriter erit, si omnino sit in conspectu magistri. Nam continuæ bonorum exemplorum memoriæ persiniles imprimunt imagines animabus non valde duris et asperis. Idecirco Ciezi et Judas exciderunt. Hiæ quidem furto, ille

Α τες, και ψυχὰς ἀπολοῦντες, ἃς οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν. Καὶ μάλιστα μὲν ἔδει πειθουμένους τῷ ἐντωῶς διδασκάλῳ Χριστῷ παραιτησασθαι, ὄση δύναμις, τὴν ἐτέρων κηδεμονίαν φησὶ γὰρ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς· « Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ραββί. » Εἰ δὲ καὶ Πέτρῳ, καὶ Ἰωάννῃ, καὶ παντὶ τῷ χορῷ τῶν ἀποστόλων παρήγει μακρὰν ἐστάναι τοῦ τοιοῦτου ἔργου, καὶ μικροὺς ἠγεσθαι ἑαυτοὺς τῆς τοιαύτης ἀξίας. Τίς ἔσται λοιπὸν ὁ ὑπὲρ ἐκείνους ἑαυτὴν φαντάζων καὶ ἐγκρίνων ἀξιωματι οὐπερ ἐκωλύθησαν ἐκεῖνοι, ἢ τάχα λέγων μὴ κληθῆναι· ραββί, οὐ τὸ εἶναι, ἀλλὰ τὸ καλεῖσθαι κωλύει;

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ΄.

Εἰ δὲ τις ἀπροαιρέτως, ἐκ τοῦ ἕνα καὶ δευτέρου καταδέξασθαι, βιασθεῖη καὶ πλείωνων ἠγεῖσθαι, πρῶτον μὲν ἀκριβῶς ἑαυτὸν δοκιμαζέτω, εἰ οἷός τ' ἐστὶν ἔργῳ μάλλον, ἢ λόγῳ διδάσκειν τὰ πρακτεία, εἰκόνα ἀρετῆς τὸν ἑαυτοῦ βίον προτιθεὶς τοῖς μαθήνοισιν, ὡς μὴ τοὺς μεταγράφοντας ἐκείθεν ἀμορφῆα τοῦ σφάλματος ἀμβλῦναι τὸ ἄλλος τῆς ἀρετῆς. Ἐπειτα γινωσκέτω, ὅτι οὐκ ἔλαττον ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀγωνιῶν ὀφείλει. Ὡς γὰρ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ὀφείξει λόγον ἅπας καταδεξάμενος τὴν σωτηρίαν αὐτῶν· καὶ γὰρ τοῖς ἁγίοις σπουδῆ γέγονε μὴ ἐλαττουμένους τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς καταλιπεῖν τοὺς ἑαυτῶν μαθητάς· ἀλλ' ἐκ τῆς πρώτης καταστάσεως μεταρρυθμισαί· εἰς βελτίονα κατάστασιν. Οὕτως ὁ μὲν ἀπόστολος Παῦλος τὸν Ὀνήσιμον ἐκ δραπέτου μάρτυρα πεποιήκειν· **43** ὁ Ἥλιος ἐξ ἀροτῆρος προφήτην τὸν Ἐλισσαῖον κατεσκεύασεν· ὁ δὲ Μωϋσῆς Ἰησοῦν πάντων ἐπὶ τὸ βέλτιον κατεκόσμησεν· ὁ δὲ Ἥλει τὸν Σαμουὴλ καὶ μετίζονα ἑαυτοῦ ἔδειξεν. Εἰ γὰρ καὶ ἡ τούτων αὐτῶ σπουδὴ συνήρρησεν αὐτοῖς πρὸς τὴν κτῆσιν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν τῆς προκοπῆς αἰτίον αὐτοῦ γεγένηται· τὸ τυχεῖν διδασκάλων τοῦ καλοῦ δυνήθέντων τὸν τετυφωμένον σπινθῆρα τῆς προθυμίας ἐπὶ τὸ μετίζον τῆς προτροπῆς ἀναρρίπισαι, καὶ ἐκλάμψαι ἐποίησε, καὶ διὰ τοῦτο στόμα Θεοῦ γεγόνασιν· τὰ αὐτοῦ βουλήματα τοῖς ἀνθρώποις διακονήσαντες· ἤκουσαν γὰρ τοῦ λέγοντος· « Ἐὰν ἐξαγάγῃς τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔση.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ΄.

Δ Τὴν δὲ τοῦ διδασκάλου ἔξιν καὶ τῷ Ἰεζεκιὴλ ὑποτίθεται ὁ Θεὸς διδάσκων οἷους ἐξ οἷων δεῖ τοὺς μαθητάς κατασκευάζειν. Ὅτι γὰρ, φησὶν, ἀνθρώπου λάβε σεαυτῷ πλίνθον, καὶ θῆσεις αὐτὴν πρὸ προσώπου σου, καὶ διαγράψεις ὑπ' αὐτὴν πλίνθον Ἱερουσαλήμ, σημαίνων ὅτι· ἐκ πηλοῦ ναδὸν ἅγιον ὁ διδάσκαλος τὸν μαθητὴν ἀπεργάζεται. Καλὸν καὶ δὲ τὸ, θῆσεις αὐτὴν πρὸ προσώπου σου· οὕτω γὰρ ταχεῖα βελτίωσις ἔσται τῷ μαθητῇ, ἂν ἐν ὄψει τοῦ διδασκάλου ἢ διὰ παντός. Αἱ γὰρ συνεχεῖς τῶν καλῶν παραδειγμάτων μνεταί· παρὰ πλῆθους εἰκόνας ἐγχαράττουσι ταῖς μὴ πάνυ σκληραῖς, καὶ ἀποκρότοις ψυχαῖς. Διὰ τοῦτο Γιεζῆ καὶ Ἰούδας ἐπέπεσον, ὁ μὲν τῇ κλοπῇ, ὁ δὲ τῇ προ-

⁹⁹ Matth. xxiii, 8. ⁹⁹ Ezech. iv, 1.

ἐπειδὴ ὑπεξήγαγον ἑαυτοὺς τῶν τοῦ διδασκά-
 λων ὡς εἰ ἔμεινον παρὰ τοῖς σωφρονιστικαῖς
 ἐπλημμέλησαν ἐκάτερος αὐτῶν. Ὅτι δὲ κίν-
 ηλοῦνται τῷ διδασκάλῳ ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτῶν
 ἐξῆς ἐδήλωσεν ἐπὶ τῶν· « Καὶ θήσεται τῆσανον
 ἐν ἀναμέσον σου καὶ ἀναμέσον τῆς πόλεως·
 καὶ ταίχος ἀναμέσον σου καὶ ἀναμέσον αὐτῆς. »
 « μὴ θέλων κοινωνεῖν τῷ ῥαθυμοῦντι τῆς κο-
 μετῆς τὸ ποιῆσαι αὐτῷ ἐκ πλίνθου πόλιν τὰς
 λινοδρομοῦσιν ἀπὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως
 ἡμέρας τιμωρίας, ἐπιλέγει ὄφελει, ἵνα τεῖ-
 χόμεναι εἴρωσι τὸν ἀναίτιον ἀπὸ τοῦ αἰτίου.
 γὰρ προστάσων ὁ θεὸς τῷ Ἰεζεκιήλ φησὶν·
 ἰδού σου, σκοπὴν δέδωκα σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ,
 ἵνα τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ δια-
 ῖνη αὐτοῖς, λάβῃ δὲ τινα ἐξ αὐτῶν, τὴν ψυχὴν
 ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζητήσω.

ΚΕΦΑΛ. ΑΖ'.

ἵνα τὸν ταίχος τίθηται καὶ Μωϋσῆς ἑαυτῷ, λέγων
 Ἰσραηλίταις· « Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐκζητήσης
 κτηνῶν αὐτοῖς μετὰ τὸ ἐξολοθρευθῆναι
 ἀπὸ σου. » Γίνεται γὰρ τοῦτο τοῖς ἀμελέστε-
 διανοῖα προσέχουσι τῇ ἑαυτῶν μετὰ τὴν τῶν
 ἐκκοπήν, ὡς περ βλαστοὶ τινες παρακλύπτειν
 καὶ αἱ εἰκόνες τῶν παλαιῶν φαντασιῶν, αἷς
 τῷ χώρῳ συνεχῶς ἐκπίπτειν τῷ ἡγεμονικῷ,
 καλύειν τὴν εἰσοδὸν αὐταῖς, αὐθις εἰσοικίσει
 ἡ ἑαυτῷ ἐναγωνίων μετὰ τὴν νίκην πάλιν
 τὴν διαγωγὴν. Ἔστι γὰρ τῶν παθῶν ἐξημε-
 ρων, καὶ χόρτον ἵσα βουσίαν ἐσθίειν δεδιδραμέ-
 λαια τοῦ τιθασσεύοντος πάλιν ἐξαχρωθῆναι,
 τῶν θηρίων ἀναλαβεῖν ὠμότητα. Ὡς ἂν οὖν,
 ἢ τοῦτο γέννηται, μὴ ἐκζητήσης ἐπακαλοῦθη-
 σεις, μετὰ τὸ ἐξολοθρευθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ σου,
 ἐν τῷ ἐκζητεῖν ἐξίν λαβοῦσα ἡ ψυχὴ ταῖς
 ἐκ ἐνθουσιαστικῶν φαντασιῶν, ἐπὶ τῆς ἀρχαίας
 ομνήσεως κακίαν. Τοῦτο εἰδὼς ὁ μέγας Ἰακώβ
 οὖν, ὅτι θεωρούμενα, καὶ συνεχῶς μελετώμενα
 ὑπὸ μᾶλλον βλάπτει τὴν διάνοιαν, τρανοτάτας
 δῆλους ἐνσφραγιστένας τὰς τῶν αἰσχυρῶν
 ὡν εἰκόνες, ἐν Σικήμοις κρύπτει, τοὺς θεοὺς
 λοτρῶν· ὁ γὰρ περὶ τὰ πάθη πόνον κρύπτει
 ἄλλοις ταῦτα, οὐ πρὸς βραχὺν τινα χρόνον,
 ἢ τὴν σήμερον ἡμέραν, τοῦτ' ἐστὶν, τὸν ἅπαντα
 ἐπειδὴ τῷ παντὶ αἰῶνι συμπαρεκτείνεται τὸ
 ἐν ἐνεστώτα πάντοτε σημαίνων καιρὸν, τὰ
 διεκινῶσιν ὅτι μάχη, ὅπερ δηλοῖ τὸν περὶ τὰ
 ὄνον. Διὸ Ἰακώβ καὶ τῷ Ἰωσήφ δίδωσι τὸ
 κτήμα ἐξαιρετικὸν τὸν πρὸς τὰ πάθη μαχόμε-
 ἔν αὐτοῖς πόνον.

ΚΕΦΑΛ. ΑΗ'.

γὰρ αὐτοῖς ὁ Ἰακώβ ἐν μαχαίρᾳ καὶ τόξῳ
 ἔγων Σίχημα δείκνυσιν, ὅτι μάχη, καὶ πόνο
 ἦκε τῶν παθῶν. κατακρύψας αὐτὰ ἐν τῇ
 γῆ. Δοκεῖ δὲ πως ἐναντίον φαίνεσθαι τὸ κα-
 κίαν ἐν Σικήμοις τοὺς θεοὺς, καὶ τὸ τιθέναι
 ἐν ἀποκρύφῳ· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐπαινετὸν
 ἰερ. iv, 3. ⁶² Ezech. xxxiii, 7, 8. ⁶³ Deut. vii, 2. ⁶⁴ Gen. xxxi, 31 seqq. ⁶⁵ Gen. xxxv, 4 seqq.
 xxxvii, 12.

A vero prodicione, quando subluxerunt se oculis ma-
 gistorum quod, si mansisset apud emendatores,
 non deliquisset uterque illorum. Quantum vero
 periculum sequatur magistrum ex ipsorum disci-
 pulorum negligentia, in his, quæ deinceps even-
 runt, declaravit, dicens: « Et pones sartaginem
 ferream inter te, et inter civitatem, et erit murus
 inter te, et inter ipsam ⁶¹; » nam qui non vult ne-
 gligenti punitionem inferre, posteaquam illum ex
 laterculo effecit civitatem, debet retrocurrentibus
 ab hujusmodi statu, quæ minatus est supplicia de-
 nuntiare, ut illa muri effecta instar innocentem
⁶² a reo distinguant. Hoc etenim Deus Ezechieli
 mandans ait: « Fili hominis, dedi te speculatorem
 domui Israel, et si videris gladium venientem, nec
 ipsi obtestatus fueris, excipiat autem quemquam
 ex illis, animam ejus de manu tua requiram ⁶³. »

CAPUT XXXVII.

Hunc murum posuit et Moyses sibi ipsi dicens:
 « Attende tibi, ne quæras illos subsequi posteaquam
 eos a te aboleveris ⁶⁴. » Accidit enim negligenti-
 us attendentibus mente in sua, post excisas
 passiones ut, quemadmodum germina quædam,
 incipient propense serpente imaginationum veterum
 simulacra, quibus si quis locum det, continuo ut
 invadant intellectum, nec ipsa prohibeat aditu,
 rursus introducet passiones, sibi ad certamen, pa-
 ratam post victoriam reparans vivendi formam.
 Sunt enim passiones edomitæ bobus persimiles
 edoctis fenum edere, negligentia nutrientis iterum
 efferatis, et ferarum crudelitatem recuperantibus.
 Ut ne igitur (inquit) id fiat, ne quæras eos subse-
 qui, ne inquirendo anima contrahens habitum
 oblectandi se imaginationibus hujusmodi recurrat
 in antiquam malitiam. Hoc sciens accidere magnus
 Jacob ⁶⁵, quod contemplata, et assidue meditata
 magis nocent menti, apertissimas, et valde mani-
 festas turpium imaginationum effigies celatas abs-
 condit in Sicemis, deos alienos; labor etenim circa
 passiones abscondit, et deperdit illas, non ad breve
 aliquod tempus, sed usque ad hodiernam diem,
⁶⁶ hoc est in omne tempus, quandoquidem sæculo
 coextenditur hodierna dies, tempus omnino præ-
 sens designans, Sicema vero denuntiat id quod
 pugna, quia demonstrat laborem circa passiones ⁶⁷.
 Ideo et Jacob dat Joseph Sicema possessionem
 eximiam, nempe adversus passiones depugnatum
 in ipsis laborem.

CAPUT XXXVIII.

Jacob etenim ipse in gladio, et arcu Sicema ac-
 quisita dicens ⁶⁸, ostendit quod pugna, et labore,
 passionibus potitus sit, ipsas in terra Sicemorum
 occultans. Videtur vero apparere quodammodo con-
 trarium; abscondere deos in Sicemis, et ponere
 idolum in occulto, hoc enim est laudabile, quod in

Sicemis abditur. Istud vero reprehendum lo- A
care idolum in occulto. Sic igitur et cum impre-
catione posuit hoc dicens, « Maledictus, qui ponit
idolum in occulto »⁶⁷ nec enim idem est in terra pe-
nitus abscondere, et ponere in occulto; quod enim
absconditur in terra, et nunquam sensui apparens,
tempore procedente deficit et memoria. Sed quod in
occulto ponitur, forsitan quidem eos latet, qui sunt
exterius, apud eum vero, qui posuit, continue
aspectum, memoriam renovat clam gestatum sim-
ulacrum. Omnis quippe turpis cogitatio in mente
formata occultum est sculptile. Sic igitur pudor
est in medium proferre tales cogitationes, pericu-
losum ergo et hoc sculptile ponere in occulto, pe-
riculosius vero et subsequi, et requirere formas jam
oblitteratas **45** cogitatione facile propendente in
expulsam passionem, atque deprimente ad solum
usque simulacrorum lanceam. Hujusmodi namque
habitus virtutis celeriter quodammodo vergit, et
valde facile, si negligatur in contraria præpon-
derans.

CAPUT XXXIX.

Hoc enim per figuram significare videtur Scri-
ptura, cum ait: « Terra, quam ingredimini, muta-
bilis est in mutatione populorum et gentibus, » sta-
tim enim, ac is, qui habitu virtutis est præditus,
motus est ad contraria, et ipsa commutatur, terra
etenim commutabilis est. Ideo non oportet præbere
initium pervium ad mentem, imaginationibus aptis
ad lædendam ratiocinationem, nec indulgere ipsi
ut descendat in Ægyptum, inde namque ad Assy-
rios violenter abducitur. Si enim in caliginem
impurarum ratiocinationum mens asciscatur (hoc
enim interpretatur Ægyptus) violenter deinceps,
et invita trahitur a passionibus ad operationem.
Quamobrem per figuram et legislator occultans
voluptatis aditum, observare jussit caput serpentis;
quando enim et ille calcaneum observat, illi quippe
propositus est pro scopo efficax operatio, quam
nisi apprehenderit, morsu non facile potest in-
fundere venenum. Nobis vero studendum est ip-
sum impetum voluptatis elidere, hoc namque
contrito, debilis est operatio. Forsan autem,
et Samson messes alienigenarum non incen-
disset, nisi capitibus obversis vulpium colligasset
illas caudis⁶⁸, qui enim potuit versutarum ratio-
num insidias ex principiis considerare attente, et
ipsa initia præteriens (gravia **46** enim ut fiant
apparenter, ad finem apprehendendum machinan-
tur), et e terminorum mutua comparatione ineptiam
rationum arguere potuit, caudam caudæ colligans,
facemque ponens in ipsarum medio reprehensionem.

CAPUT XL.

Utque fiat manifestius quod dictum est, in duobus
argumentis denudabo, quod sum præfatus; erit enim
hinc et reliquorum vera fides. Sæpe venit a vana

τὸ ἐν Σιχῆμοις κατακρύπτειν· τὸ δὲ ψευδὸν τὸ τιθέ-
ναι εἰδῶλον ἐν ἀποκρύφῳ· οὕτω γοῦν καὶ μετὰ κα-
τάρως ἔθηκε τοῦτο εἰπὼν, « Ἐπικατάρως ὁ τιθεὶς
εἰδῶλον ἐν ἀποκρύφῳ. » Οὐ ταῦτον γὰρ ἐστὶν ἐν γῆ
πρὸ τὸ παντελὲς κατακρύφαι, καὶ τὸ θεῖναι ἐν ἀπο-
κρύφῳ. Τὸ μὲν γὰρ ἐν γῆ κατακρυφθὲν, καὶ μηκέτι
τῇ αἰσθήσει φαινόμενον, τῷ χρόνῳ, καὶ τῆς μνήμης
ἀπαλείφεται· τὸ δὲ ἐν ἀποκρύφῳ θεθὲν τοὺς μὲν ἔξω-
θεν ἴσως λανθάνει, παρ' αὐτοῦ δὲ τοῦ θεοεικότου
ὀρώμενον συνεχῶς τὴν μνήμην ἀνακινῶν· αἰσθημα-
τοφροῦμενος λαθραῖως. Πᾶς γὰρ λογισμὸς αἰσχροῦς
μορφούμενος ἐν τῇ διανοίᾳ, γλυπτὸν ἐστὶν ἀπόκρυφον.
Οὕτως γοῦν αἰσχρὴ ἐστὶν εἰς μέσον προθεῖναι τὰς
τοιαύτας ἐννοίας, ἐπισηφαλὲς γοῦν καὶ τῷ ἐν ἀποκρύ-
φῳ θεῖναι γλυπτὸν, ἐπισηφαλέστερον δὲ, τὸ ἐπακολου-
θεῖν, καὶ ἐκζητεῖν τὰς ἡμῶν ἐξαφανισθείσας μορφάς,
εὐχερῶς τῆς διανοίας πάλιν βεπούσας ἐπὶ τῷ ἐκθλι-
θὲν πάθος, καὶ τὴν τῶν εἰδῶλων πλάστιγγα ἐπιβε-
θούσας ἕως ἐδάφους. Τοιαύτη γὰρ ἡ ἔξις ὀξύρρεπῆς·
τίς ἐστὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ἄγαν εὐκόλως, εἰ ἀμελοῖτο
ἐπὶ τὰ ἐναντία ταλντεύουσα.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

Τοῦτο γὰρ διὰ συμβόλου σημαίνει εἰκεν ἡ Γρα-
φή, ὅταν εἴπῃ· « Ἡ γῆ, ἣν εἰσπορεύεσθε, μετακινου-
μένη ἐστὶν ἐν μετακινήσει λαῶν τῶν ἐθνῶν. » Ἀμα
γὰρ ἐκινήθη πρὸς τὰ ἐναντία ὁ τὴν ἔξιν ἔχων τῆς
ἀρετῆς, καὶ συμμεκινήθη καὶ αὐτὴ· γῆ γὰρ μετα-
κινουμένη ἐστὶ. Διὸ χρὴ τὴν ἀρχὴν μὴ δίδόναι πάροδον
ἐπὶ τὴν διάνοιαν ταῖς τῶν βλάπτειν πεφυκότων λογι-
C σμῶν φαντασίαις, μηδὲ συγχωρεῖν αὐτῇ καταβαίνειν
εἰς Αἴγυπτον· ἐκείθεν γὰρ εἰς Ἀσσυρίους βίᾳ καταγά-
ται. Ἐὰν γὰρ εἰς τὸν σκοτασμὸν τῶν ἀκαθάρτων κατε-
λογίσθη λογισμῶν ἡ διάνοια (τοῦτο γὰρ Αἴγυπτος
μεθερμηνεύεται), βίᾳ λοιπὸν καὶ μὴ θέλουσα ὀπὸ
τῶν παθῶν ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἔλκεται. Διὰ τοῦτο συμ-
βολικῶς καὶ ὁ νομοθέτης ἀποκλείων τῆς ἡδονῆς τὴν
παρεῖδυσιν, τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφους τηρεῖν ἐκέλευ-
σεν. Ἐπειδὴ γὰρ κακίους τὴν πτέρναν τηρεῖ, ἐκείνῳ
μὲν γὰρ σκοπὸς ἡ ἐνέργεια πρόκειται, ἥς εἰ μὴ ἐπι-
λάβηται, ἐγκεράσαι τῷ δῆγματι τὸν ἴον οὐκ εὐχερῶς
δύναται. Ἡμῖν δὲ σπουδὴ αὐτὴν θλάσαι τὴν προσο-
λὴν τῆς ἡδονῆς, ταύτης γὰρ συντριβίσεως ἀσθενῆς ἡ
ἐνέργεια. Τάχα δὲ καὶ Σαμψὼν οὐκ ἂν ἐνέπρησε τὰ
τῶν ἀλλοφύλων θέρη, εἰ μὴ τὰς κεφαλὰς ἀντιστρέ-
ψας τῶν ἀλωπέκων συνέδησε ταῖς οὐραῖς. Ὁ γὰρ
δυνηθεὶς τῶν πανούργων λογισμῶν ἐκ προοιμίῶν στο-
χάσασθαι τὴν ἐνέδραν, καὶ τὰς ἀρχὰς παριδῶν, σεμ-
νὰς γὰρ τῷ δοκεῖν αὐτὰς ποιεῖσθαι μηχανῶνται τοῦ
ἐπιλαθεῖσθαι τοῦ τέλους, καὶ ἐκ τῆς τῶν περάτων
προσάλληλα συγκρίσεως ἐλέγξει τὸ ἀτοπον τῶν λογι-
σμῶν, κέρκρον συνδήσας κέρκρον, λαμπάδα θεὸς ἀναμέ-
σον αὐτῶν τὸν ἔλεγχον.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Καὶ ἵνα σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, ἐπὶ δύο
λογισμῶν γυμνώσω τὸ εἰρημένον· ἐστὶ γὰρ τοῦτο
καὶ τῶν λοιπῶν πίστις ἀληθῆς. Πολλάκις ἀπὸ κενόθε-

⁶⁷ Deut. xxvii, 15. ⁶⁸ Judic. xv, 4.

ξίας ἔρχεται ὁ τῆς πορνείας λογισμὸς, καὶ σεμνὰ μὲν δείκνυσσι τὰ προπύλαια τῶν ἐπὶ τὸν ἕδην φερουσῶν ἑδῶν· κρύπτει δὲ τοὺς θλαθροὺς τρόπους, δι' ὧν εἰς τὰ τοῦ ἕδου ταμεῖα κατὰγει τοὺς ἐπομένους ἀλογιστίως αὐτῷ· ὑποτίθεται γὰρ ἔσθ' ὅτι μὲν ἱερωσύνην, ἔσθ' ὅτι δὲ βίον μοναχοῦ τέλειον, πολλοὺς τε τοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ παραγινομένους ποιεῖ πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν εὐδοκίμησιν ἐκ τε λόγου καὶ πράξεως αὐτὴν φαντάζεσθαι παρασκευάζει· καὶ ὅτε ἱκανῶς αὐτὸν ταῦτας περιθουκολήσας ταῖς ἐνομοίαις ἀπαγάγῃ πολὺ τῆς φυσικῆς νήψεως, τότε εὐτυχίαν δῆθεν σεμνῆς γυναικὸς ὑπογράφας, ἐπὶ τὴν τοῦ μιαιροῦ πράγματος φέρεσι ἐνέργειαν τὴν τῆς συνειδήσεως παρρησίαν εἰς ἑσχάτην καταφέρων αἰσχύνῃ. Ὁ τοίνυν τὰς κέρκους συνῶσαι βουλόμενος, λαμβανέτω τῶν δύο λογισμῶν τὰ τέλη, τῆς μὲν κενοδοξίας τὸ ἐπιτίμιον, τῆς δὲ πορνείας τὸ αἴτιμον, καὶ ὅς τὰς ἐναντιουμένας ἰδῆ σαφῶς ἀλλήλαις, τότε νομιζέτω τὸ τοῦ Σαμψῶν πεποιτημένα. Πάλιν ὁ τῆς γαστριμαργίας λογισμὸς τέλος ἔχει τὸ τῆς πορνείας· ὁ δὲ τῆς πορνείας τέλος τὸν τῆς λύπης· εὐθύως γὰρ λύπη ἀθυμία ἔσται ἐπὶ τῷ ἡττημένῳ τοῖς τοιοῦτοις λογισμοῖς μετὰ τὴν ἀνάληψιν. Λογίζεσθαι οὖν ὁ ἀγωνιζόμενος μὴ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν βρωμάτων, μηδὲ τὸ λεῖον τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ἐκτέρων τούτων τὰ τέλη, καὶ ὅταν εὐρῆ λύπῃ ἀκολουθοῦσιν ἀμφοτέροις, ἴστω κέρκον κέρκῳ συνδεδικώς, καὶ τῷ ἐλέγχῳ τὰ τῶν ἀλλοτρίων ἀφανίσας θέρῃ.

ΚΕΦΑΛΑ. ΜΑ'.

Εἰ τοίνυν τρυφῆς ἐπιστήμης καὶ ἐμπειρίας δεῖται ὁ πρὸς τὰ πάθη πολεμῶν, γινωσκέτωσαν οἱ τῶν ἐτέρων ἀναδεδειμένοι προστασίαν πόσης αὐτοῖς χρεῖα τῆς γνώσεως· ἵνα καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους ἐμπρόσως δηγῆσωσιν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλισεως, καὶ πάντα σαφῶς τὰ τῆς ἀπάτης διδάξωσιν, ὡς μὴ χειρονομοῦντας μόνον ἐν ἀέρι τὰ τῆς νίκης σχηματίζουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρὸς τὸν ἀντίπαλον μάχῃ, καιρίας ἐπιφέρειν τὰς πληγὰς, ἵνα μὴ διὰ κενῆς διαβρίπτωσιν ἐν ἀέρι τὰς χεῖρας, ἀλλ' αὐτὸν θλιέωσι τὸν ἀντίπαλον. Τεῦ γὰρ γυμνικῶ ἀγῶνι οὗτος ὁ ἀγὼν δυσχερέστερος· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀλλήτων σώματα κλίνεται βραδίως ἀνορθοῦσθαι δύναμενα· ἐνταῦθα δὲ ψυχαὶ καταπίπτουσιν, ἃς ἅπασι ἀνατριπέτας, μόλις ἔστιν ἀνεγείραι. Εἰ δὲ τις ἐπιτὸν ἐμπαλῆ βίον διαφυκτεῦον, καὶ πεφυρμένος ἐν αἵματι ναδὸν Θεοῦ ἐκ λογικῶν οἰκοδομεῖν ἐπιχειροῖ τῆς ψυχῶν, πάντως ἀκούσεται ὁ τοιοῦτος· «Ὅτι οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι ναδὸν, ὅτι ἀνὴρ αἱμάτων εἶ σύ.» Εἰρηνικῆς γὰρ ἔστι καταστάσεως οἰκοδομεῖν ναδὸν τῷ Θεῷ. Καὶ Μωϋσῆς μὲν λαβὼν τὴν σκηνὴν, καὶ ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος, δηλοῖ πόρρωτάτω τοῦ πολεμικοῦ θορύβου δεῖν εἶναι τὸν διδάσκαλον καὶ μακρὰν τοῦ πεφυρμένου ἀποικεῖσθαι στρατοπέδου πρὸς εἰρηνικὸν, καὶ ἀπόλεμον καταστάντα βίον. Ὅταν εὐρεῖωσι τοιοῦτοι διδάσκαλοι χρῆσουσι μαθητῶν οὕτως ἀρνησάμενων ἑαυτοῦς, καὶ τὰ ἐαυ-

A gloria ratiocinatio libidinis, et gravior quidem exhibet vestibula viarum deducuntur ad infernum, abscondit vero diverticula exitialia, per quæ in penetralia inferni abducit hos qui sine ratione ea consertantur; proponit quippe nonnunquam sacerdotium, aliquando perfectam vitam monachi, multos vero facit ad ipsam accedere propter utilitatem, et e sermone, et ex opere bonam illi apparere famam parat, et apponit quandoque ipsam istis circumspascens cogitationibus avertit plerumque a naturali sobrietate, tunc felicem occursum gravis scilicet mulieris subfingens, ad patrandam rem impuram defert conscientie libertatem ad extremam deturbans infamiam. Qui vult igitur caudas colligare sumat duarum rationum fines, inanis quidem gloriæ honorem, fornicationis vero dedecus, et quando clare viderit adversantes sibi invicem, tunc putet idem, quod Samson sese, perfecisse. Rursus gulæ ratio finem habet fornicationis, fornicationis vero finis est dolor, statim enim dolor, et anxietas animi subsequuntur eum; qui ab hisce rationibus vincitur, posteaquam 47 resipuit. Ratiocinetur igitur decertans nec circa delicias eduliorum, neque circa lubricum voluptatis, sed circa horum utrorumque fines, et quando compererit dolorem ambobus esse assecum, sciat caudam caudæ colligare, et hoc argumentum messes alienigenarum delebit.

CAPUT XLI.

C Si igitur tanta scientia, et experientia opus sit ei, qui bellum gerit adversus passiones, dignoscant qui aliorum gubernationem suscipiunt, quanta ipsi notitia egent, ut et subditos prudenter deducant ad bravium supernæ vocationis, et dilucide omnes fraudes edoceant, ut non tantum in aere jactantes manum præbeant victoriæ speciem, sed et in ipsa pugna contra hostem lethalia inferant vulnera, ut ne in vanum per aerem manus disjiciant, sed ipsum conterant adversarium; certamine namque gymnico multo difficilior hæc est pugna: ibi enim athletarum corpora inclinantur, quæ facile possunt rursus erigi; in ista vero animæ decidunt, quas semel affictas agre licet resurgere; si vero quis in vita cupiditatibus plena etiamnum decertans, et involutus in sanguine, templum Dei e rationalibus animabus ædificare aggrediatur, omnino ipse audiat: «Quod tu non ædificabis mihi templum, quia vir sanguinum tu es 69.» Spectat enim ad statum pacificum ædificare templum Deo. Et Moyses quidem accipiens tentorium, et extra metationem castrensem illud tentor, ostendit longissime a tumultu bellico debere esse magistrum, et habitare procul 48 a castris perturbatione refertis eum, qui ad pacificam minimeque bellicosam vitam translatus est, sed cum inveniuntur hujusmodi magistri, requirunt discipulos, qui sic abnegent seipsos, et proprias volunta-

69 III Reg. v, 3; I Paral. xxii, 8, 10.

tes, nihil ut illi ab inanimato corpore magis differant, aut a materia artificii supposita, ut quemadmodum anima in corpore, quod vult, operatur, corpore nihil contrarium faciente, et sicut artifex in materia propriam exhibet artem, nihil ab ipsa præpeditus adversus proprium scopum. Ita magister in suis discipulis virginis scientiam operetur habens ipsos obedientes, et in nulla re contradicentes.

CAPUT XLII.

Nimis curiose namque inquirere in administrationem magistri, et ea examinare velle quæ mandat, est id impedire proprios progressus, nec enim omnino quod videtur inexperto conveniens, ac persuasibile, hoc et vere convenit; sed uti artifex, et alio modo imperitus artis, judicant ea, quæ spectant ad artem; pro regula enim ille utitur scientia, iste autem conveniente, raro autem conveniens collineat ad veritatem, sapius vero illud magis aberrat a rectitudine, cumque deceptione quasi cognitionem quandam habet. Quid enim videtur primo aspectu absurdius gubernatore navis, quæ fertur errabunda oblique in navigatione, quam vocant nauæ ad rectum, seu in altum tendentem, ad transtrum ablutum aqua ut sedeant præcipiente, dimisso superiori scamno, cum ventus impellat, atque subvertat magis illud, quod prægravate 49 jussit, et tamen conveniens est consulere ut transtrum oneretur superius, nullatenusque cursitare ad id quod periclitatur. Sed una gubernatori obediunt potius navigantes quam suis cogitationibus propriis. Suadet enim illis necessitas arti servire ejus, qui salutem suscepit procurandam, etsi non sit persuasibile ex his quæ intuentur, id quod fit. Nonne igitur hi qui alienæ curæ commiserunt propriam salutem, dimittentes convenientia, proprias ratiocinationes arti ejus, qui callet illam, submittent, digniorem sibi judicantes illius scientiam? et primum quidem renuntiantes nihil extra omittant, neque paucissimum, timentes Ananiæ exemplum, qui homines defraudare ratus, pro furto divinitus subiit damnationem 70.

CAPUT XLIII.

Sed uti seipsos, ita sua tradant omnia probe scientes, quia id quod derelictum, continuo mentem ad se retrahens, ut plurimum distrahet a melioribus rebus, postremo vero et abrumpet perfectionem fraternitatis. Ideo namque Vitas sanctorum Spiritus sanctus literis demandavit, ut unusquisque eorum, qui hujuscemodi quempiam vivendi modum studiose consecratur, e similibus exemplis perducatur ad veritatem. Qua ratione igitur Elisæus obediens magistro renuntiavit mundo. « Arabat (inquit Scriptura) in bobus, et duodecim juga boum coram ipso, et in vasis boum coxit eas 71, id vero significat ænigmatically servidam alacritatem animi, nec enim (ait) Vendam juga boum, et, prout convenit, dispensabo, neque ratiocinatus est quod

A τῶν θελημάτων, ὡς μηδὲν ἀψύχου σώματος· αὐτοὺς διαφέρειν, ἢ ἄλλης ὑποδεθλημένης τεχνίτη, ἐν ὧσπερ ψυχῇ ἐν σώματι ἐνεργεῖ ὁ βούλεται, οὐδὲν τοῦ σώματος ἀντιπράττοντος· καὶ ὡσπερ τεχνίτης ἐν ὕλῃ τὴν οἰκίαν ἐπιδείκνυται τέχνην, οὐδὲν παρ' αὐτῆς πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν ἐμποδιζόμενος· οὕτως ὁ διδάσκαλος ἐν τοῖς μαθηταῖς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιστήμην ἐργάζεται· καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιλέγοντας.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Τὸ γὰρ περιεργάζεσθαι τὰς τοῦ διδασκάλου οικονομίας, καὶ δοκιμάζειν ἐθέλειν τὰ παρ' αὐτοῦ προστασσόμενα, ἐμποδίσαι τῇ ἰδίᾳ ἐστὶ προκοπῇ· οὐδὲ γὰρ πάντως, ὅπερ εὐλογον καὶ πιθανὸν φαίνεται τῷ ἀπίστω, τοῦτο καὶ ἀληθῶς· εὐλογόν ἐστιν. Ἄλλως γὰρ ὁ τεχνίτης, καὶ ἄλλως ὁ ἀτεχνος κρίνει τὰ τῆς τέχνης· κανόνι γὰρ ὁ μὲν τῇ ἐπιστήμῃ κέχρηται, ὁ δὲ τῷ εἰκότι· τὸ δὲ εἰκὸς, ὀλίγαίς μὲν στοχάζεται τῆς ἀληθείας, τὰ δὲ πολλὰ ἀποτυγχάνει μᾶλλον τῆς ὀρθότητος πρὸς τὴν ἀπάτην ἔχων τὴν συγγένειαν. Τί γὰρ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀλογώτερον δοκεῖ τοῦ τὸν κυβερνήτην πλῆγας φερομένης τῆς νῆδος κατὰ τὸν πρὸς ὄρθιον ὑπὸ τῶν ναυτικῶν καλούμενον πλοῦν ἐπὶ τὸν βαπτιζόμενον τοῖχον προστάσσειν καθῆσθαι, ἀφέντας τὸν ὑπερανεστῶτα, καὶ τοῦ ἀνέμου πρὸς ἐκεῖνον μᾶλλον ὠθούντος, καὶ ἀνατρέποντος ἐφ' ᾧ βαρεῖν ἐκέλευσε, καὶ μὴν τὸ εἰκὸς ἐπὶ τὸν ἐπανιστάμενον βαρεῖν τοῖχον συμβουλεύειν οὐχὶ διατρέχειν ἐπὶ τὸν κινδυνεύοντα· ἀλλ' ὅμως τῷ κυβερνήτῃ πείθονται μᾶλλον οἱ ἐμπλέοντες, ἢ ταῖς αὐτῶν ἐπινοαῖς· πεθεῖ γὰρ αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη δουλεύειν τῇ τέχνῃ τοῦ τὴν σωτηρίαν ἐγγεχερισμένου, κἂν τὸ πιθανὸν ἐκ τῶν ὀρωμένων μὴ ἔχη τὸ γινόμενον. Οὐκ οὖν οἱ ἐπιστρέψαντες ἐτέρους τὴν οἰκίαν σωτηρίαν, ἀφέντες τὰ εἰκότα, τῇ τέχνῃ τοῦ εἰδότες παραχωρεῖωσαν τῶν ἰδίων λογισμῶν, ἀξιοπιστοτέρην τὴν ἐκείνου κρίνοντες ἐπιστήμην; Καὶ πρῶτον μὲν ἀποτασσόμενοι, μηδὲν ἔξω καταλιμπανέντως, μηδὲ τὸ βραχύτατον, δεδοκίματες τὸ τοῦ Ἀνανίου ὑπόδειγμα, ὡς ἀνθρώπους νοσφίζεσθαι νομίσας, θεῶθεν τὴν ἐπὶ τῇ κλοπῇ ἐδέξατο καταδίχην.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

Ἄλλ' ὡς αὐτοὺς, οὕτως καὶ τὰ αὐτῶν πάντα ἐπιδοτώσαν, εὐ εἰδότες, ὅτι τὸ ἀπολειφθὲν, συνεχῶς πρὸς αὐτὸ τὴν διάνοιαν ἀνέλκον, ἐπὶ πολλὸ μὲν περισπάσει τῶν κρείττωνων, ὕστερον δὲ καὶ τέλειον ἀποβήξει τῆς ἀδελφότητος. Διὰ τοῦτο γὰρ τοὺς βίους τῶν ἁγίων ἀνέγραψε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα ἕκαστος τῶν ἡγνικῶν οὖν ἐπιτηδεύοντων ἀγωγὴν ἐξ ὁμοίων ὑποδειγμάτων προσαγάγῃται τῇ ἀληθείᾳ. Πῶς οὖν ὁ Ἐλισσαῖος συντασσόμενος τῷ διδασκάλῳ ἀπετάξατο τῷ κόσμῳ· « Ἠροστρία, φησί, ἐν βοσῇ, καὶ δώδεκα ζεύγη βοῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἔσφαξε τὰς βοῦς, καὶ ἐψῆσεν αὐτάς ἐν τοῖς σκεύεσι τῶν βοῶν. » Τοῦτο δὲ τὸ θερμὸν τῆς προθυμίας αἰνίσσεται· οὐ γὰρ εἶπε· Πωλήσω τὰ ζεύγη τῶν βοῶν, καὶ καθηκόντως οικονομήσω, οὐδ' ὅτι πρᾶθέντα ταῦτα, πλείονα χρεῖαν

70 Act. v, 1 seqq. 71 III Reg. xix, 19.

ἀνοίσειν ἔμελλεν ἐλογίσαστο· ὁλος δὲ τῆς ἐπιθυμίας ἂν ἦεν ὁ γυνώμενος τῆς ἐλκούσης αὐτὸν πρὸς τὴν τοῦ διδασκάλου ἐπιουσίαν, κατεφρόνησε τῶν ὀρωμένων, καὶ μᾶλλον ὡς περισπώντων ἀπὸ τῆς ὀρθῆς προθέσεως ἀπαλλαγῆναι ἐσπούδασεν, εἰδὼς τὴν ἀναβολὴν καὶ μεταμειλίχας αἰτίαν γενομένην πολλαχίς. Πῶς δὲ ὁ Κύριος τῷ πλουσίῳ τὴν τελειότητα τοῦ κατὰ Θεὸν ὑποτιθέμενος βίου, πωλῆσαι τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δοῦναι πτωχοῖς προσέτατε, καὶ μηδὲν ἑαυτῷ καταλείπειν, εἰ μὴ τὸ καταλιμπανόμενον ἦδει ὁμοίως· τῷ παντὶ περισπασμοῦ αἰτίον γινόμενον; Νομίζω δὲ καὶ τὸν Μωσῆα τοὺς ἀφαιρῶντας ἑαυτοὺς ἐν τῇ μεγάλῃ βουλομένους εὐχῇ διὰ τοῦ προστάσειν ἅπαν ξυρᾶσθαι τὸ σῶμα, τὴν παντελῆ τῶν ὑπάρχοντων ἐπιτάσειν ἀπόθεσιν, δευτέρων δὲ συγγενείας, καὶ οικειότητος οὕτως ἐπιλανθανέσθωσαν, ὡς μηδὲν ὡς ταῖς τούτων μνήμαις ἐνοχέσθαι ποτε.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'.

Εἰ γὰρ τὰς βούδας ἐν τῇ ἀμάξει τῆς κιθωτοῦ ὑποζευχθεὶς ἐπιλαθέσθαι τῆς φύσεως ἢ κιθωτὸς ἐποίησε, καὶ τῶν μόγων αὐταῖς ἀποκλεισθέντων ὀκιοι, καὶ οὐδενὸς τοῦ βιαζομένου, ἀμέμπτως ἤνυσαν τὴν ὁδὸν, οὐκ ἐκκλίναςαι δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, οὐδὲ τῇ περιστροφῇ τοῦ αὐχένος τὴν πρὸς τὰ τέκνα στοργὴν ἐπιδειξάμεναι, οὐδὲ मुखομῶ τὴν ἐπὶ τῇ διαζεύξει τῶν ἐγγύων ὀδύνην ἐμφανίσασαι· ἀλλὰ καὶ τῷ βάρει τῆς κιθωτοῦ ὀλιθόμεναι, καὶ τῇ τῆς φύσεως τυραννίδι τραχηλιζόμεναι, ὡς περ ἐπὶ κανόνι βαδίζουσαι, οὐδαμοῦ τῆς εὐθείας παρεστράφησαν, τῆς περὶ τὴν φύσιν συμπαθείας ἠττηθεῖσαι τῷ τῆς ἐπιχειμένης κιθωτοῦ C σθεασμῷ· διατὶ μὴ καὶ τοῖς τὴν νοσητὴν αἰρεῖν μέλλουσι κιθωτὸν τὴν αὐτὴν πρακτέον; Ἐδεῖ μὲν οὖν καὶ πλέον, ἵνα μὴ παρὰ τῆς ἀλόγου φύσεως ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἔργοις ἢ λογικῇ παρασκευῇ μετρομένη ἐλέγχεται τὸ μὴ πράττειν ἐκαίνα λογισμῷ, ἄπερ ἀνάγκη πράττει τὰ ἄλογα. Ἴσως δὲ καὶ Ἰωσήφ διὰ τοῦτο πλανᾶται κατὰ τὴν ἔρημον, ἐπειδὴ ἐκ τῶν τῆς συγγενείας ὀνομάτων ἐξήτει τὸν τῆς τελειότητος ὄρον. Διὸ περ καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀνθρώπος πυνθανόμενος παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς πλάνης, καὶ μαθὼν ὅτι ἢ τῶν οικειῶν ἐστὶ προσπάθεια· οὐ γὰρ ἂν βόσκειν αὐτοὺς, ἀλλὰ ποιμαίνειν εἶπεν, εἰ μὴ πεπλανημένην εἴχεν ἐπὶ τῆς τέχνης τὴν κρίσιν· φησὶ γὰρ πρὸς αὐτόν· « Ἀπῆλθον ἐντεῦθεν, ἤκουσα γὰρ αὐτῶν λεγόντων· Πορευθῶμεν εἰς Δοθαίμ. » Δοθαίμ δὲ ἐρμηνεύεται, « ἐκλειψίς ἰκανή »· διδάσκων τὸν ἐν ταῖς περὶ τὸ σῶμα φίλον εἶναι πλανώμενον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐπιτυχεῖν τῆς τελειότητος, μὴ ἰκανῶς ἐκλείποντα τὴν περὶ τὰ οικεῖα τῆς σαρκὸς προσπάθειαν.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'.

Κῆν γὰρ ἀπολίπη τις τὴν Χαράν, ὅπερ σημαίνει τὰς αἰσθήσεις· τῶν γὰρ ἐρμηνεύονται, καὶ ἐκ τῆς κοιλάδος Χεβρών ἐξέλθοι, τῶν ταπεινῶν ἔργων, καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου, καθ' ἣν ἢ πλάνη γίνεται τῷ ζητούντι τὴν τελείωσιν· εἰς δὲ τὴν ἰκανὴν ἐκλείψιν μὴ

A posset ex his 50 divenditis plurimam depromere utilitatem, totus vero prompto animo tractus ipse ad magistri praesentiam contempsit ea quae videbat, et magis studuit rejicere velut abstrahentia a recto proposito, cum probe nosset dilationem saepe causam fuisse mutandi consilii. Quo pacto Dominus proponens perfectionem vitae secundum Deum diviti, vendere substantiam suam, et dare pauperibus praecipit, nihilque sibi ipsi derelinquere ⁷²? nisi scisset derelictum similiter ac totum distractionis causam fore. Arbitror autem et Moysen his, qui seipsos purificare volebant in magna oratione, dum imperavit ut totum corpus raderent ⁷³, perfectam bonorum subsistentium abjectionem praecipisse, secundo vero cognationis, et domesticae familiaritatis sic obliviscantur, ut nec harum recordationis omnino unquam perturbentur.

CAPUT XLIV.

Si enim vaccae, quae in curru erant arcæ sub jugo vinctæ ⁷⁴, oblivisci naturæ arcæ effecit et vitulorum ab ipsis secluserum domi; nulloque compellente sine querela per viam perrexerunt nec ad dexteram declinantes, nec ad sinistram, neque vel cervicis conversione amorem erga progenita animalia demonstrantes, neque mugitu dolorem de futuum disjunctione declarantes; sed et arcæ onere attritæ, et naturæ tyrannide veluti collo olortio deductæ quasi gradientes in regula, nullatenus a recto tramite fuerunt aversæ in affectu, qui a natura est, perdomitæ veneratione insistentis arcæ, eam ob rem non 51 idem facitandum et his qui arcam attollere intellectualem moliantur? Oporteret quidem igitur et amplius, ut ne operibus utilibus redarguatur a natura irrationalis rationalis apparatus moderatus, quod ille non efficiat ratiocinatione, quæ irrationabilia patrant e necessitate. Pariter autem et Joseph errat ideo per desertam solitudinem, quando ex nominibus cognationis quærebat perfectionis terminum: ideo et homo, qui ad veritatem seiscitabatur ab eo causam erroris discens quod illa erat affectus erga cognatos, nec enim pascere ipsos, sed gubernare greges dixisset, nisi iudicium habuisset exerrans circa modum artis, ait ad ipsum: « Etenim, abierunt hinc, audivi namque ipsos dicentes: Eamus in Dothaim, » Dothaim vero explicatur ⁷⁵, « derelictio sufficiens; » docens eum, qui etiamnum errat ea, quæ circa corpus sunt amans, non aliter inventurum perfectionem, nisi sufficienter deserat affectum circa carnis cognitionem.

CAPUT XLV.

Nam etsi quis relinquat Charan, quod significat sensus, exponuntur enim « cavernæ, » et e convalle Chebron exeat, operibus nempe vilibus, et e deserto, circa ipsum sit error ab eo, qui quærit perfectionem, et in convenientem abdicacionem nisi

⁷² Luc. xviii, 22. ⁷³ Levit. xiv, 8; Num. viii, 6, 7 ⁷⁴ 1 Reg. vi, 1 seqq. ⁷⁵ Gen. xxxvii, 17 seqq.

transmigraverit, nulla erit ipsi longæ afflictionis utilitas, seducto a perfectione propter illecebram erga cognitionem; sed et Dominus quasi reprehendens Deiparam Mariam ipsum inter cognatos requirentem ⁷⁶, et eum qui amat patrem, et matrem plusquam ipsum, indignum se ipso iudicans ⁷⁷, **52** apposite demonstrat nexuum cognatorum derelictionem. Post horum vero directionem consulendum ipsis, si qui sint a tumultibus recens liberati, ut quietem amplectantur, neque continuis progressibus inflictæ menti a sensibus vulnera refricent, neque vetustis peccatorum figuris alias ingerant species, sed novarum declinent insultum, omni vero studio contendant ad antiquas imaginationes abolendas. Laboriosa namque his, qui recens renuntiarunt, requies, tunc enim tempore captato memoria omnem impuritatem movet denuo ingestam, cui non vacabat prius id facere ob multitudinem negotiorum circum affluentium. Habet enim post laborem, et hoc utilitatis, liberans mentem procedente tempore a perturbatione ratiocinationum impurarum. Si enim propositum est ipsis animam ablucere, ac expurgare ab omnibus eam pollutibus, secedere debent ab omnibus negotiis, per quæ sordes augentur, et tranquillitatem plurimam menti præbere, proculque abesse a prostantibus, et propinquorum conversationes fugere, solitudinem amplectâtes philosophiæ matrem.

CAPUT XLVI.

Est enim facile istos rursus incidere in retia, e quibus solutos se putaverunt, quando sine timore conversari studebunt inter impedimenta promiscua. Est quippe inutile illi qui transivit ad virtutem, his ipsis gaudere rebus, a quibus recessit, eas rejiciens; sulcus enim est consuetudo, ut verendum sit ne quietem multo studio partam **53** turpibus institutis renoveat, et memorias malorum obliutorum operentur. Similis est enim mens eorum qui a malitia recens secesserunt, corpori a longa in valetudine incipienti convalescere; cui quæcumque obvenerit occasio, resolutionis, in morbum causa fit, cum necdum ac validius robur fuerit compactum. Agitantur enim et istorum intellectuales nervi, et succutiuntur; timendum ut sit fore ne recurat passio. Innatum est enim perturbationibus, ut ex refusione irritentur iterum. Ideo manere intra fores eos, qui nolunt excidium pati ab exterminatore, Moyses iussit dicens: « Non egrediamini unusquisque januam domus vestræ, ne vos apprehendat exterminator ⁷⁸, » et Jeremias id mandare videtur quando ait: « Ne proficiscamini in agrum, nec cati in vias, quia hostium ensis circumquaque inhabitat ⁷⁹. » Generosorum etenim pugnantium est eodem in loco obviam ire hostibus, et eorum insidias refugere absque noxa; si vero quis sit ex his, qui nequiquam decertare possunt,

μετοικίηση, οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ τῆς μακρᾶς ταλαιπωρίας, διὰ τὸ περὶ τὴν συγγένειαν φίλων ἀτησφαλισμένῳ τῆς τελείωτος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος ἐπιτιμῶν τῇ Θεοτόκῳ Μαρίᾳ ἐν τοῖς συγγενέσιν ἀμαρτητοῦσθαι αὐτὴν καὶ τὸν φιλοῦντα τὸν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ αὐτὴν ἀνάξιον ἑαυτοῦ κρίνων, προπόντως ἐκλείπειν τῶν συγγενικῶν ὑποτίθεται δεσμῶν. Μετὰ δὲ τὴν τούτων κατόρθωσιν συμβουλευτέον αὐτοῖς, εἴ τινες εἶεν ἐτι νεωστὶ τῶν θορύβων ἀπὸ πηλαγμένοι ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ ἤτις συνεχέσι προσδοίς τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐγγινόμενα τραύματα τῇ διανοίᾳ ἀναξίνειν, μηδὲ τοῖς παλαιῶς τῶν ἀμαρτημάτων εἰδύλοισ ἐπιφέρειν ἐτέρας μορφάς, ἀλλ' ἐκκλίνειν μὲν τὴν νεαρῶν προσβολῆν, ἔχειν δὲ πᾶσαν τὴν σπουδὴν πρὸς τὸ ἐξαλειψαί τὰς παλαιὰς φαντασίας. **D** Ἐπίπικονος μὲν γὰρ τοῖς νεωστὶ ἀποτασσομένοις ἡ ἡσυχία· τότε γὰρ καιρὸν λαβοῦσα ἡ μνήμη, πᾶσαν ἀνακινεῖ τὴν ἐγκειμένην ἀκαθαρσίαν, οὐ σχολάζουσα πρότερον τοῦτο ποιεῖν διὰ τὸ πλῆθος τῶν περισσευόντων πραγμάτων. Ἐχει γὰρ μετὰ τοῦ ἐπιπόνου καὶ τὸ ὠφέλιμον ἀπαλλάττουσα τὸν νοῦν τῷ χρόνῳ τῆς τῶν μιαιῶν ὀχλήσεως λογισμῶν. Εἰ γὰρ αὐτοῖς ἐκνίφασθαι πρόκειται τὴν ψυχὴν καὶ θεραπεῦσαι πάντων τῶν μολυνόντων, ἀναχωρεῖν πάντων τῶν πραγμάτων ὀφείλουσι, δι' ὧν ὁ ῥύπος αὐξεται, καὶ πολλὴν τῶν λογιστικῶν παρέχειν τὴν γαλήνην, καὶ μακρὰν τῶν ἐρεθιζόντων γενέσθαι, καὶ τὰς τῶν εἰκειότερων φεύγειν συνδιακίσεις, μόνωσιν ἀπαζομένους τὴν τῆς φιλοσοφίας μητέρα.

C

ΚΕΦΑΛΑ. ΜΓ'.

Ἔστι δὲ εὐχερὲς τοῖς αὐτοῖς πάλιν περιπεσεῖν δικτύοις, ὧν ἀπὸ πηλαγθῆαι ἐνόμισαν, ὅταν ἀδεῶς τοῖς πεφυρμένοις δόλοισ συνδιακίσασθαι σπουδάζωσιν. Ἄλυσιτελεῖς γὰρ τῷ μετοικησαμένῳ πρὸς ἀρετὴν τὸ τοῖς αὐτοῖς χάρειν πράγματι, ὧν καταγνοῦς ἀπέδρα· ὄλκον γὰρ ἡ συνήθεια ὡς θεός ἐστίναι, μὴ τὴν ἐκ πολλῆς σπουδῆς ἐγγινομένην ἡσυχίαν τῶν αἰσχροῶν ἐπιτηδεύματων πάλιν ἀνακινίσωσι, καὶ μνήμας τῶν ἐπιλησθέντων κακῶν ἐργάσονται. Ἔοικε γὰρ ὁ νοῦς τῶν ἐναγχοῦς τῆς κακίας ἀναχωρησάντων σώματι ἐκ μακρᾶς ἀρρώστιας ἀναλαμβάνειν ἀρξάμενῳ, ᾧ καὶ ἡ τυχοῦσα πρόφασις τῆς ἐπὶ τὴν νόσον ἀναλύσεως αἰτία γίνεται μήπω πρὸς ἰσχὺν παγέντι κραταιοτέραν. Πλαδῶσι γὰρ καὶ τούτων οἱ νεοστὶ τόνοι, καὶ κραδαίνονται· ὡς δέος εἶναι, μὴ πάλινδρομησῆ τὸ πάθος. Περυκὸς ἐκ τῆς ἐν τοῖς δόλοισ ἀναχύσεως διερεθίζεσθαι. Διὰ τοῦτο μένειν ἐν τῶν κλισιάδων τοῖς μηδὲν παθεῖν ὑπὲρ τοῦ ὀλοθρευτοῦ βουλομένους ὁ Μωϋσῆς ἐκέλευσε λέγων· « Οὐκ ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴκου ὑμῶν, ἵνα μὴ ὀλοθρευτῆς ἄψηται ὑμῶν. » Καὶ ὁ Ἰσραεμιάς δὲ τοῦτο προστάσειν ἔοικεν, ὅταν λέγει· « Μὴ ἐκπορεύεσθε εἰς ἀγρὸν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ βαδίζετε, ὅτι βρομφαία τῶν ἐχθρῶν παροικεῖ κυκλόθεν. » Γενναίων γὰρ ἀγωνιστῶν τὸ ὄμωσεν χωρεῖν τοῖς πολέμοις, καὶ τὴν τούτων ἐπιβουλήν διαφεύγειν ἀδολοῦσθαι. Εἰ δὲ τις εἴη τῶν οὐδέπω μάχεσθαι δυναμένων

⁷⁶ Luc. ii, 44. ⁷⁷ Matth. x, 37. ⁷⁸ Exod. xii, 22. ⁷⁹ Jerem. vi, 25.

ἀνεπηρέατως οἰκοι μενίτω, ἀσφάλειαν ἀκίνδυνον ἅ
ἐκ τῆς ἡσυχίας ἐαυτῷ πορίζομενος. Τοιοῦτος ἦν
Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, περὶ οὗ γέγραπται· « Ὁ δὲ
θεράπων Ἰησοῦς νέος ὢν οὐκ ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς
σκηνῆς· » Ἥδαι γὰρ τοὺς ἐπὶ τὸ πεδίον ἐκπορευο-
μένους ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ σώματος καὶ τῆ σαρκὶ
φίλων διὰ τὴν πρόωρον ἀμιλλαν ἀναιρουμένους ἐκ
τῆς κατὰ τὸν Ἄβελ πεπαιδευμένου ἱστορίας.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Οὗχ ἥμισυ δὲ καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν Δίαν ἐστιν
ἄκριτῶς καταμαθεῖν, ὅτι κορικῆς ὄντως καὶ γυναικ-
ώδους ἐστὶ διανοίας, τὸ τοῖς ὑπὲρ τὴν οἰκίαν ἔξιν
ἐγχειρεῖν, καὶ τῆς περὶ αὐτῶν ὡς ἱκανῶν ὑπολήψεως
ἀπατάσθαι. Εἰ μὴ γὰρ αὕτη προχείρως ἐπαπεδύσατο
τὴν τῶν ἐγχωρίων πραγμάτων θεωρίαν, ὡς δυνατὴ
θῆναι, καὶ μηδὲως ἐκ τῆς τούτων θελχθῆναι τέρ-
ψεως, οὐκ ἂν ἄνωγος τὸ κριτικὸν διεφθάρη τῆς ψυ-
χῆς δόλεσθαι ὑπὸ τῆς τῶν αἰσθητῶν φαντασίας,
οὐκ ἂν νομίμως ἀνδρείψ ὁμιλήσασα λόγῳ. Τοῦτο τὸ
πάθος εἰδῶς ἐμπολιτευόμενον ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις
τὸ τῆς οἰήσεως λέγω, καὶ βουλόμενος αὐτὸ πρῶρι-
ζον τῆς ἔξεως ἀνασπάσαι τῆς ἡμετέρας, φησὶ πρὸς
τὸν νομοθέτην Μωϋσέα· « Εὐλαβεῖς ποιήσατε τοὺς
υἱοὺς Ἰσραὴλ, » ὡς τὸ γε προχείρως τοῖς ὑπὲρ τὴν
δύναμιν ἄλλοις ἐπαποδέσθαι, ἀλλότριον εὐλαθείας
εἰδῶς· οὐκοῦν οὐ καταμικτέον ἐαυτοὺς πρὸ τῆς
ἔξεως τελείας πολιτικοῖς θεορῶσι ἀλλ' ὡς πορρω-
τάτω φευκτέον, μακρὰν τῶν περιηγούντων ψῶων
ἰστώντας τὴν δianoian· οὕτε γὰρ μέγα ὄρελο; τῶν
παιγμάτων ἀναχωρήσασα; ταῖς περὶ αὐτῶν φήμαις
περικτυπέσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντας τὸν ἐν-
εργειῶν τῆ πύλῃ καθάπερ Λῶθ παρακαθέζεσθαι τῆς
ἐκείθεν ἀναπιμπλαζόμενος ταραχῆς, ἔξω δὲ κατὰ τὸν
μέγαν Μωϋσῆν ἀναχωρητέον, ἵνα μὴ μόνον τὰ ἔργα,
ἀλλὰ καὶ αἱ φωναὶ τούτων παύσωνται· ὡς φησὶν·
« Ὅταν ἐξέλθω τὴν πόλιν, καὶ ἐκπετάσω τὰς χεῖρας
μου, αἱ φωναὶ παύσωνται. »

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'.

Τότε γὰρ ἡ ἀληθὴς γίνεται γαλήνη, ὅτα μὴ μόνον
αἱ ἐνέργειαι, ἀλλὰ καὶ αἱ περὶ αὐτῶν μνημαὶ σχολά-
ζουσαι καιρὸν παρέχουσι τῆ ψυχῆ δυνήθῆναι τοὺς ἐν-
εσφραγισμένους τύπους ἰδεῖν, καὶ πρὸς, ἕκαστον αὐτῶν
ἐγνωσθῆναι, καὶ ἐκκόψαι τῆς διανοίας. Ἐπεισερχο-
μένων δὲ ἐτέρων, καὶ ἐτέρων μορφῶν, οὕτε τοὺς
προγεννημένους τύπους ἀπαλεῖψαι δυνατὸν· τοῦ λο-
γιστικοῦ τοῖς ἐπιγινομένοις προσασχολουμένου καὶ
τὸν πόνον αὐτοῖς τὸν πρὸς τὸ ἐκκόψαι τὰ πάθη,
ἀνάγκη γενέσθαι χαλεπώτερον, ἰσχυρὸν κτησαμένον
ἐκ τῆς κατ' ὄλεθρον αὐξήσεως, καὶ δεικνύοντα μὴ
ἀκαστάτην φορὰ ταῖς ἐπεισερούσαις φαντασίαις τὸ
δορατικὸν ἐπικλυδόντων τῆς ψυχῆς. Ὡς γὰρ οἱ πο-
ταμοῦ βέλθρον ἐθέλοντες ἰδεῖν ξηρὸν ἴσως τιμῶν
ἱστορίας ἀξίον ἀναποκειμένων, οὐδὲν ὠφελοῦσιν
ἐξανελθόντες τὸ κατ' ἐκείνον τὸν τόπον ὕδωρ, ἐν ᾧ

is domi maneat indemnis, securitatem absque pe-
riculo sibi præstans e quiete. Hujusmodi erat Jesus
Nave, de quo scriptum est : « Serviens vero Jesus
adolescens existens, extra tentorium non progredie-
batur ⁸⁰, » sciebat enim egredientes in campum
a fratribus corporis, et carnis amicis ob præma-
turum certamen occisos, ex historia edoctus de
Abele ⁸¹.

54 CAPUT XLVII.

Neque vero minus ex ea, quæ de Dina est ⁸²,
licet illud perdiscere diligenter, quod mentis est
puellaris vere, atque muliebris, ea, quæ sunt
super habitum proprium, aggredi, et apprehen-
sione circa illa, uti convenientia, decipi. Nisi enim
ipsa cito aggressa esset rerum regionis inspectio-
nem, quasi potens sane, et omnino nec obnoxia
ex horum demulceri oblectatione, nunquam præ-
mature judicandi facultatem animæ insitam cor-
rupisset, deceptam ab imaginatione rerum scri-
sibilibium, ad colloquium virile noutiquam legitime
accedens. Hanc autem passionem probe sciens Deus
inter homines usurpari, arrogantia (inquam), et
volens ipsam radicibus evellere nostro ex affectu,
ait ad legislatorem Moysem : « Religiosos facite
filios Israel ⁸³, » velut ille, qui sciebat, quod alie-
num erat a religione prompte subire certamina quæ
vires excedant, non igitur seipsum immiscere de-
bent civis tumultibus ante perfectum habitum
virtutis, sed quam longissime aufugiendum procul
a circumstantibus rumoribus mentem constituendo,
nec enim utile valde est secedentes a negotiis
circumstrepenti famæ rumusculis, quæ circa ipsos
sunt, et eos qui deserunt urbem in portæ opera-
tionibus, quemadmodum Lot considerare ⁸⁴, turbu-
lencia, quæ inibi sit, repletos ; extra vero secun-
dum magnum Moysem recedendum est ⁸⁵, ut ne
solum opera, sed et voces horum cessent. Ut in-
quit, « Quando exhibo urbe, et extendam manus
meas, cessabunt voces ⁸⁶. »

55 CAPUT XLVIII.

Tunc enim vera efficitur tranquillitas, quando
non operationes, sed et ipsarum memoria vacans
tempus animæ præbet, quo possit impressas for-
mas intueri et adversus unamquamque ipsarum
decertare, easque e mente excindere. Aliis vero
supervenientibus, aliisque speciebus, neque ante
innatas formas delere possunt : ratione occupata
in illis, quæ insistent, et laborem ipsis ad exse-
candas passiones necessum est fieri duriorum, cum
illæ vim sumant ex incremento paulatim, et instar
fluviorum illatis incessanter, influentibusque ima-
ginationibus, animæ vim qua intuetur illa, super-
inundantium ; sicut enim fluvii alveum volentes
videre siccum (forsan quibusdam rebus scitu dignis
in ipso repositis) nihil agunt, aquam, quæ ad lo-
cum illum est, exhaurientes in quo, quod quæ-

⁸⁰ Exod. xxxiii, 11. ⁸¹ Gen. iv, 8 seqq. ⁸² Gen. xxxiv, 4 seqq. ⁸³ Levit. xv, 31 sec. LXX. ⁸⁴ Gen. xix, 1b seqq. ⁸⁵ Exod. xix, 12. ⁸⁶ Exod. ix, 29.

runt, putant esse reconditum, exinaniti spatium statim denuo replente eo, quod superfluit. Cum vero cursum aquæ superiorem sistent, sine labore, solum apparet ipsis, ea, quæ relicta est, aqua recedente sua sponte, et siccam ipsis concedente terram, ad scientiam eorum, quæ desiderabantur. Ita vacuari formas efficaces passionum perfacile est, sensibus neutiquam ministrantibus insuper, quæ foris sunt. His namque instar fluxus sensibilia immittentibus, non tantum difficile, verum et impossibile mentem omnino perpurgare ab inundatione hujusmodi. Quamvis enim passiones non perturbent, tempus commovendi haud invenientes propter continuos congressus; **56** attamen latenter, subterque convolutæ magis crassescunt robur ex tempore ipso accipientes.

CAPUT XLIX.

Et quemadmodum terra continue calcata, etsi habeat spinas, non quidem ipsas exhibet; pedum enim conculcatio prohibet ipsas ne germinent; profundas tamen in gremio suo extendens radices fortes, et valde lactatas, quando permittente tempore ortum acceperunt, confestim illæ fruticantur. Sic assiduis congressibus prohibita passiones ne manifeste emergerent in lucem, fiunt robustiores, et abundantius excrecentes præ quiete, cum multo robore agitantes bellum grave, ac periculum his inferunt, qui pugnam initio adversus eas neglexerunt. Ideoque propheta ⁸⁷ semen e Babylone jubet exterminari, uti quæ adhuc sunt in sensuum cellis formæ aboleantur ipsæ, consulens ne incidentes in humum mentis fruticentur: et copiosis ac inutilibus imbribus mutæ curæ irrigatæ multiplicem malitiæ fructum afferant. Alter autem propheta beatos edicit eos, qui neque passionum cuspidem suscipiunt, sed ipsi mammæ adherentes eas interimunt: « Beatus (dicens) qui obtinebit, et illidet infantes tuos ad petram ⁸⁸. » Forsitan vero et magnus Job ad seipsum philosophans hujusmodi aliquem obscure designat ⁸⁹: in aqua quidem florere papyrum, et butumum, seu calamum inquam, omnem autem herbam, flumine orbatam, exsiccare; et periit formicarius leo, eo quod non habebat pabulum; hujusmodi aliquid **57** significare visus est. Volens enim ostendere vim passionis, quæ insidiatur, magnus Job, appositam ipsi adinvenit appellationem ex audacissimo leone, ac ex vilissima omnium formica componens nomen ⁹⁰. Insultus enim passionum a vilibus incipientibus imaginationibus, instar formicæ clam proserpentes, ad extremum in magnum extolluntur tumorem, ut non minus quam leo ei, quem obvium habet in cursu, periculum creent. Ideo decertatorem pugnare tunc oportet adversus passiones, quando adventant, uti formica, ut escam vilitatem præripientes. Si enim ad leonis robur pervenire illas

A τὸ ζητούμενον ἀποκρίσθαι νομίζουσι. Τοῦ κενουμένου τὴν χώραν εὐθὺς ἀναπληροῦντος τοῦ ἐπιεισθέντος. Ὅταν δὲ τὴν ἀνωθεν φορὰν ἀναστειλωσιν, ἀκαμάτως αὐτοῖς τὸ ἕδαφος ἀναφαίνεται τοῦ καταλειφθέντος ὕδατος αὐτομάτως ὑποχωροῦντος, καὶ ξηρὰν αὐτοῖς παραχωροῦντος τὴν γῆν πρὸς τὴν τῶν ποθομένων ἱστορίαν, οὕτως καὶ τὸ κενωθῆναι τὰς ποιητικὰς τῶν παθῶν μορφὰς εὐκολον γίνεται, μηκέτι τῶν αἰσθησέων τὰ ἐξωθεν ἐπιχορηγοῦσάν. Τοῦτων δὲ ἐπιπεμπουσῶν εἰκὴν ῥεύματος τὰ αἰσθητὰ, οὐ μόνον εὐχερῆς, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον καθαρεῦσαι πάντη τὸν νοῦν τῆς τοιαύτης πλημμύρας. Κἂν γὰρ μὴ ὀχλῶσι τὰ πάθη διὰ τὰς συνεχεῖς συντυχίας καιρῶν κινήσεως οὐχ εὐρίσκοντα, ἀλλὰ γοῦν λεληθότως ὑποστρεφόμενα πλέον ἀδρύνεται τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἰσχύον προσλαμβάνοντα.

B

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'.

Καὶ ὡσπερ ἡ συνεχῶς πατούμενη γῆ, κἂν ἔχη ἀκάνθας, οὐκ ἀναδίδωσι μὲν αὐτάς· κωλύει γὰρ τὴν φυτὴν ἢ τριβὴ τῶν ποδῶν, βαθεῖα δὲ ἐν τοῖς ταύτης κόλποις τὰς ρίζας ἐνδιαιτεῖνουςα εὐερνεῖς, καὶ πάνυ τεθηλυίας, ὅταν καιροῦ τοῦ συγχωροῦντος τὴν ἀνατολήν λάθῃται, εὐθὺς βλαστάνουσι· οὕτω τὰ πάθη ταῖς συνεχεῖσι συντυχίαις παρακύπτειν εἰς φανερόν κωλυόμενα, ἀλκιμώτερα γίνεται, καὶ ἡσυχίας εὐπορήσαντα, μετὰ πολλῆς τῆς ῥώμης ἐπιτίθεται, βεβῶν, καὶ ἐπικίνδυνον τοῖς ἐν ἀρχῇ τῆς πρὸς αὐτὰ μάχης ἀμελήσασιν ποιούντα τὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἐξολοθρεῦσαι σπέρμα ἐκ Βαβυλῶνος κελεύει, ὡς ἔτι ἐν ταῖς τῶν αἰσθησέων ἀποθηκῆσι εἰσὶν αἱ μορφῆαι ἀφανίσαι συμβουλευῶν αὐτάς, ἵνα μὴ τῆ τῆς διανοίας ἐμπεσοῦσαι γῆ βλαστήσῃσι, καὶ τοῖς λαύροις, καὶ ἀνωφελῆσιν ὑστοῖς τῆς ἐπαλλήλου μελέτης ποτισθεῖσαι πολύχουν τὸν τῆς κακίας ἐνέγκωσι καρπὸν. Ἐτερος δὲ προφήτης καὶ μακαρίζει τοὺς μὴδὲ τὴν ἀκμὴν τῶν παθῶν ἐκδεχομένους, ἀλλ' αὐτῇ προσπεφυκότας τῇ θηλῇ διαφθείροντας. « Μακάριοι, λέγων, ὃς κρατῆσει, καὶ ἔδραμει τὰ νῆπιά σου πρὸς τὴν πέτραν. » Τάχα δὲ καὶ ὁ μέγας Ἰωβ καθ' ἐπισυνήφισοσῶν, τοιοῦτον τινα αἰνίσσεται· ἐν ὕδατι μὲν θάλλειν πάπυρον, καὶ βούτουμον λέγων, στερωθεῖσθαι δὲ τοῦ ποταμοῦ πᾶσαν βοτάνην ξηραίνεσθαι, καὶ τὸ μυρμηκόλεων δὲ ὤλετο· παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βορᾶν. Τοιοῦτόν τι σημαίνειν εἰοικε· τὸ γὰρ ἐνεδρευτικὸν τοῦ πάθους δεῖξαι θελήσας ὁ μέγας Ἰωβ, σύνθετον εἶς εὔρεν αὐτῷ τὴν προσηγορίαν, ἐκ τοῦ θρασυτάτου λέοντος, καὶ ἐκ τοῦ πάντων εὐτελεστάτου μύρμικος συνθεῖς τὸ ὄνομα. Αἱ μὲν γὰρ προσβολαὶ τῶν παθῶν ἀπὸ εὐτελῶν ἄρχονται φαντασιῶν, μύρμικος εἰκὴν λαμβανόντως προσέρπουσαι· τὰ δὲ τελεωτάτα ἐπὶ μέγαν ἐξαίρεται ὄγκον, ὡς οὐκ ἔλαττον λέοντος ἐπιώρομῆς τῷ παρατυχόντι παρέχειν τὸν κίνδυνον. Διὸ χρὴ τὸν ἀγωνιστὴν τότε παλαίειν πρὸς τὰ πάθη, ὅταν, ὡς μύρμηξ, προσέρχωνται· δέλιον τὴν εὐτέλειαν προελόμενα ἐὰν γὰρ ἐπὶ τὴν τοῦ λέοντος φθάσωσιν ἰσχύον προελθεῖν, δυσκαταγώνισται

⁸⁷ Isa. xiv. 22. ⁸⁸ Psal. cxxviii, 9. ⁸⁹ Job viii, 11, 12. ⁹⁰ ibid.

γίνεται, καὶ ἐκθλίβουσιν ἰσχυρῶς, δεῖ βορὰν αὐτοῖς ἅμη παρέχειν. Βορὰ δὲ τούτων, ἤδη πολλάκις εἴρηται, αἱ δὲ τῶν αἰσθητῶν εἰκόνας ἐρχόμεναι τῶν παθῶν [εἰ: όεις;] αὐταὶ γὰρ τρέφουσι τὰ πάθη, ἕκαστον ἐδωλον ἐκ διαδοχῆς ὀπλίζουσαι κατὰ τῆς ψυχῆς.

ΚΕΦΑΛ. Ν'.

Διὰ τοῦτο καὶ τῷ ναῷ τὰς θυρίδας δικτυωτὰς ὁμοιοτέτης κατεσκευάσασα σημαίνων, ὅτι δεῖ τοὺς ὡς λαόν, καθαρὰν τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν φυλάττειν βουλομένους, καθάπερ ἐκεῖ δικτυωτὰς θυρίσαι, πρὸς τὸ μηδὲν εἰσέρπειν τῶν ἀκαθάρτων κατεσκευάσθη. Οὕτως ταῖς αἰσθήσεσι κωλύματα λογισμῶν ἐνδιαπλέκειν, τὴν δυσχερῆ τῆς μελλούσης κρίσεως, ταῖς εἰσερχομέναις μορφαῖς ἀκαθάρτοις ἐπιγινομέναις ἀποτειχίζουσι τὴν εἰσοδόν. Καὶ τάχα διὰ τοῦτο Ὀχοζία; ἠρώσθησεν ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ ἔπεσε· τὸ γὰρ τοὺς τῆς ἀναποδόσεως λόγους ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν παραλογίσασθαι κατενεχθέντα ἐπὶ τὰς ἡδονὰς, ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ πεσεῖν ἐστι. Τί δὲ ταῦτης τῆς ἀρώστιας ἐστὶ χαλκώτερον; Σώματος μὲν γὰρ ἐστὶν ἀρώστια, τὸ παρὰ φύσιν ἔχειν, τῆς τῶν στοιχείων ἰσονομίαις, ἐκ τῆς τοῦ ἐνὸς ἐπικρατείας εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ἐπιτραπίσης· ψυχῆς δὲ τὸ ἐκκλίνειν τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ τοῖς νοσοποιοῖς ἡτηθείσης πάθεσι. Τοιαῦτα δίκτυα τῇ ὁράσει τοῦ ἀκούειν δυναμένου διέπλεκεν ὁ Σολομῶν λέγων· «Οἱ ὀφθαλμοί σου, ὅταν ἴδωσιν ἄλλοτριαν, τὸ στόμα σου τότε λαλήσει σκολιά·» σκολιά λέγων τὰ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν ἀπαντῆν μέλλοντα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναποδόσεως· ταῦτα γὰρ λογισθέντα μετὰ τῆς προσηκούσης καταστάσεως ἀπαίρει πᾶσαν ἐπικίνδυνον τῶν ὀφθαλμῶν θεωρίαν. Εἶπε καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ λογισμοῦ ὁμοίαν εἶναι δεῖ κατὰ τὴν καιρὸν ἔχεινον· «Κατάκεισαι γὰρ, φησὶν, ὥσπερ ἐν καρδίᾳ θαλάσσης, καὶ ὡς κυβερνήτης ἐν πολλῷ κλύδωνι.»

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Ἐὰν γὰρ δυναθῇ τις ἐν τῷ καιρῷ τῆς πρὸς τὴν ἐρεθίζουσαν ὄψιν μάχης, οὕτως ἑαυτὸν ἐναγώνιον ποιῆσαι ταῖς ἡτηλημέναις τιμωρίαις, ὡς ὁ ἐν θαλάσσει χεμαζόμενος; ἀπόνως περιέσται τῶν προσπαλειόντων, μὴ αἰσθόμενος τῶν προσφερομένων πληγῶν, ὡς εἰπεῖν· «Ἐτυπτόν με, καὶ οὐκ ἐπόνεσα, καὶ ἐνέπαιζόν με, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν.» Ἐκείνοι μὲν γὰρ ἔτυπτον, φησὶ, ἐμπαίζουσιν ἐνόμιζον. Ἐγὼ δὲ οὐδὲ τῶν πληγῶν ἡσθόμην· βέλη γὰρ νηπίων ἦσαν, οὕτε πρὸς τὰ; ἀπάτας αὐτῶν ἐπεστράφη, τὸ μηδ' εἶ πάρεσι προσποιούμενος. Οὕτως γὰρ καὶ ὁ Δαβὶδ καταφρονῶν τῶν τοιοῦτων ἀντιπάλων ἔλεγεν· «Ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ οὐκ ἐγίνωσκον, οὐδ' ὅτε προσῆλθον, φησὶν, οὐδ' ὅτε ἀνεχώρουν, αἰσθησὶν ἐλθάνων.» Ὁ δὲ μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδὼς; ὅτι ταῖς αἰσθήσεσι πρὸς τὰ αἰσθητὰ κοινωνία μὲν ἐστὶ πολλή, ἀπάτη δὲ ἐκ τῆς κοινωνίας; εὐχερῶς γίνεται. Ὁ δὲ μὴ τὴν ἐκ τούτων βλάβην ὑφορῶ-

sinant, inexpugnabiles ex sunt et fortiter elidunt, oportet ipsis non porrigere pabulum. Earum autem pabulum, ut sæpe dictum est, sunt passionum imagines, quæ per sensibilia proveniunt; nam imagines istæ enutriunt passiones, unamquamque speciem ex serie obarmantes adversus animam.

CAPUT I.

Eam ob rem legislator templo fores reticulatas apparavit⁹¹, designans eos, qui volunt mentem puram, quasi templum, custodire, quemadmodum ibi per fores reticulatas nihil impurozorum animalium ut irreperet præcavebatur. Sic sensibus repagula ratiocinationum implectenda, horrenda scilicet futuri iudicii, quæ irrepentibus impuris speciebus, quæ supernascuntur, quasi muro aditus obstruatur. Et forte ideo ægrotavit Ochozias⁹², postquam e cancello decidit reticulato; est vero id e cancello reticulato cadere, rationes retributionis mutuz, in tempore tentationum prætermittere, **58** declinantem in voluptates. Ecquid vero est hac ægritudine durius? Corporis enim in valetudo est habere ac præter naturam, æqualitate elementozum ex unius prædominatione in id, quod est præter naturam, perversa; animæ autem, inclinare rectam rationem, cum sit devicta morbificis passionibus. Hujusmodi vero retia visui ejus, qui potest audire, implexuit Salomon aïens: «Quando oculi tui viderint alienam, os tuum loquetur tunc obliqua⁹³,» dicens obliqua ea, quæ post peccatum occurrent in tempore mutuz retributionis. Hæc igitur expensa ratione cum congrua constitutione, periculosum omnium oculozum aspectum prohibebunt. Dixit vero et qualem oportet esse rationis constitutionem secundum illud tempus: «Jacelis (inquit etenim) quemadmodum in corde maris, et uti gubernator in multo æstu undarum⁹⁴.»

CAPUT LI.

Si namque in tempore pugnz adversus visum proritanem, quis poterit sic præliatorem exhibere semetipsum intentatis per minas supplicii sicut qui tempestate jactatus in mari, sine labore superat dimicantes adversus se, neque sentiens inflictas plagas, ut ita dicat: «Verberaverunt me, et non dolui, et illuserunt mihi, ego vero non sensi⁹⁵.» Illi enim (ait) verberaverunt me, et deludere putabam. At ego neque plagas persentiebam, erant quippe tela infantum, neque ad ipsorum fraudes conversus sum, perinde ac minime præsentibus attendens. Ita etenim David hujuscemodi adversarios despiciens dicebat: «Declinantem a me malignum non cognoscebam, neque cum advenirem, **59** neque cum recederent (inquit) sensu apprehendi⁹⁶.» Qui autem neque illud ipsum quidem sciens, quod sensibus multa est etiam communio ad sensibilia, deceptio vero ex communione facile fit; hic vero nullam ex

⁹¹ Exod. xxvii, 1 seqq. ⁹² IV Reg. i. 2. ⁹³ Prov. xviii, 33. ⁹⁴ ibid. 31. ⁹⁵ ibid. 35. ⁹⁶ Psal. c, 4, 5.

hisce, noxam suspicatus, sed incustodite illis inventus, quomodo in tempore deceptionis noscet insidias, haud edoctus eorum distinctionem antea? Quod enim sensibus pugna est contra sensibilia, et quod ea quæ sensibilia sunt victis sensibus imponunt tributa, clarum est e bello Assyriorum adversus Sodomitas; historice nempe Scriptura inducit specimen quatuor regum Assyriorum, adversus quinque reges, qui circum Sodoma erant, primum equidem concordiam, et fœdera, et sacrificia pacifica prope mare Salsum; postea servitutem quinque super duodecim annos; deinde in decimo tertio defectionem; in decimo quarto vero bellum insurgentium quatuor adversus quinque, ipsosque captivos accipientium.

CAPUT LII.

Et hæc quidem historia hujusmodi exitum habuit; nos vero ex ista historia edocemur, quæ ad nos ipsos pertinent, et sensuum adversus sensibilia ediscimus bellum. Nostrum enim unusquisque a natiuitate usque ad annos duodecim discretionem purgatus supponitur ad servitutem inculpate, sensus sensibilibus quasi dominis subijciens ad iussa, visum quidem visibilibus, vocibus vero auditum, gustum autem succis, odoratum vaporibus, tactum denique his, quæ solent movere hunc sensum adnatis 60 sensibilibus; neque valens vel unam apprehensionem discernere, vel solvere propter infantiam. Quando vero ratiocinatio ad perfectam maturitatem pervenerit, et inciperit sentire noxam, confestim intelligit defectionem, et fugam hujusmodi servitutis; et siquidem effecta fortior firmaverit ratiocinatione iudicium, libera omnino permanet, effugiens amarulentos dominos. Sin vero habet iudicium debilius quam sit molimen, rursus captivos sensus destituit victos potentia sensibilibus, et servitutem deinceps tyrannicam sustinentes absque bona spe. Ideo etenim qui in historia 67 quinque reges devicti fuerunt a quatuor regibus, simul compelluntur ad puteos bituminis, uti nos ediscamus, quod hi, qui victi sunt a sensibilibus, velut in fossis profundis, aut puteis unicuique sensui sensibile, quod ad ipsum refertur, circumobversant, nihil amplius, quam ea, quæ vident, cogitantes postea. Quandoquidem concupiscentia terrenis illigatur rebus, et fructio rerum, quæ inde proveniunt, magis adamata est quam intelligibilem.

CAPUT LIII.

Sic servus, qui dominum dilexit suum, et uxorem, et filios, veram libertatem recusans, ob cognitionem cum rebus corporeis, servus fit æternus, aurem perforatus subula, ut ne auditus ex foramine naturali audiens suscipiat ullatenus libertatis rationem; sed servus perseveret continuo præsentium amore captus 68. Idcirco et manum mulieris apprehendentis verenda, dum certant duo viri, lex

67 Gen. xiv, f æqq. 68 Exod. xxi, 5, 6.

Α μενος, ἀλλ' ἀφυλάκτως αὐτῶν ἐμφορούμενος, πῶς τῷ καιρῷ τῆς ἀπάτης γινώσεται τὴν ἐπιβουλὴν, μὴ προπαιδευθεὶς τὴν τούτων διάκρισιν; Ὅτι γὰρ ταῖς αἰσθήσεσι μάχη γίνεται πρὸς τὰ αἰσθητὰ, καὶ φόρους ἐπιτάσσοσι ταῖς ἠττημέναις αἰσθήσεσι τὰ αἰσθητὰ, δῆλον ἐκ τοῦ πρὸς Σοδομίτας τῶν Ἀσσυρίων πολέμου. Ἱστορικῶς γὰρ ἡ Γραφή τὴν ὑπόθεσιν τῶν τεσσάρων βασιλέων τοῦ Ἀσσυρίων ἔθνους εἰσάγει πρὸς τοὺς πέντε βασιλεῖς τῶν περὶ Σόδομα, πρῶτον μὲν συμφωνίαν, καὶ σπονδὰς, καὶ θυσίας εἰρηνικὰς ἐπὶ τὴν Ἀλυκὴν θάλασσαν· εἶτα δουλείαν τῶν πέντε ἐπὶ δώδεκα ἔτη· εἶτα τῷ τρισκαίδεκάτῳ ἀποστασίαν· ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ πόλεμον ἐπιθεμένων τῶν τεσσάρων τοῖς πέντε καὶ αἰχμαλώτους λαβόντων αὐτούς.

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ΄.

Καὶ ἡ μὲν ἱστορία ὡς τὸ τέλος ἔχει· ἡμεῖς δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης παιδευόμεθα τὰ καθ' ἑαυτοῦς, καὶ τὸν τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὰ αἰσθητὰ διδασκόμεθα πόλεμον. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν ἀπὸ γενέσεως ἄχρι τῶν δώδεκα ἐτῶν, οὕτω τὴν διάκρισιν κεκαθαρμένος ὑποτίθεται εἰς δουλείαν ἀνεξετάστως, τὰς αἰσθήσεις τοῖς αἰσθητοῖς καθάπερ δεσπότης ὑπουργούσας πρὸς τὰ κλευόμενα, ὄρασιν μὲν ὄρατοῖς, ἀκοὴν δὲ φωναῖς, γεῦσιν δὲ χυμοῖς, ἀτμοῖς δὲ ὄσφρησιν, ἀφῆν δὲ τοῖς αὐτὴν κινεῖν τὴν αἰσθησιν πεφυκόσιν αἰσθητοῖς, οὐδὲ μίαν τῶν ἀντιλήψεων διακρίναι, καὶ λύσαι δυνάμενος διὰ τὴν νηπιότητα. Ὅταν δὲ ὁ λογισμὸς ὑπαδρύνεσθαι μέλλῃ, καὶ τῆς βλάβης C ἀρξῆται αἰσθάνεσθαι, ἀποστασίαν εὐθὺς ἐννοεῖ καὶ φυγὴν τῆς τοιαύτης δουλείας, κἂν μὲν ἰσχυρὸς γινόμενος τῷ λογισμῷ ταύτην βεβαιώσῃ τὴν κρίσιν, ἐλεύθερος εἰς ἄπαν διαμένει, μικροὺς ἀποδράσας δεσπότης. Εἰ δὲ ἀσθενεστέραν τοῦ ἐγχειρήματος ἔχει τὴν κρίσιν, πάλιν αἰχμαλώτους τὰς αἰσθήσεις προδιδῶσιν ἠττημένας τῇ τῶν αἰσθητῶν δυναστείᾳ, καὶ τὴν δουλείαν λοιπὸν τυραννικὴν ὑπομενούσας χωρὶς τινος χρηστῆς ἐλπίδος. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἐν τῇ ἱστορίᾳ πέντε βασιλεῖς ἠττηθέντες παρὰ τῶν τεσσάρων συνελαύνονται εἰς φρέατα ἀσφάλτου, ἵνα ἡμεῖς μάθωμεν, ὅτι οὐ τοῖς αἰσθητοῖς ἠττημένοι, ὡσπερ βαράθροις ἡ φρέασι ἐκάστη αἰσθήσει, τὸ καθ' αὐτὴν ἐγκαταστρέφουσιν, αἰσθητὸν, μὴδὲν πλέον τῶν ὀρωμένων ἐννοοῦντες λοιπόν· διὰ τὸ τοῖς γῆϊνοῖς ἐν D δῆσαι τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐν ταῦθα πραγμάτων ἡγαπηκῆναι μᾶλλον τῶν νοητῶν

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ΄.

Οὕτως καὶ ὁ ἡγαπηκῶς τὸν κύριον ἑαυτοῦ δουλὸς καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ παιδιά, τὴν ἀληθῆ παραϊτούμενος ἐλευθερίαν, διὰ τὴν πρὸς τὰ σωματικὰ συγγένειαν, δούλος αἰώνιος γίνεται, μετατρηθεὶς ὀπιτιῷ τὸ οὖς, ἵνα μὴ τῇ φυσικῇ τῆς ἀκοῆς ἀκούων ὀπῆ, δέξῃται ποτε λόγον ἐλευθερίας· ἀλλὰ δούλος μένει διηνεκῶς τὰ παρόντα ἡγαπηκῶς. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν χεῖρα τῆς ἐπιλαβομένης τῶν αἰδίων

γυναϊκός, ἐν τῷ μάχεσθαι τοὺς δύο ἄνδρας, ἀποκό-
πτειν ὁ νόμος ἐκέλευσεν, ὅτι μάχης οὐσῆς τῶν λο-
γισμῶν περὶ τῆς αἰρέσεως τῶν κοσμικῶν καὶ τῶν
οὐρανίων ἀγαθῶν, τούτων ἀφεῖσα τὴν αἴρεσιν, τῶν
τῆς γενέσεως ἐδράξατο, καὶ φθορᾶς· διὰ γὰρ τῶν
γεννητικῶν τὰ γενέσεως ἐδήλωσε πράγματα. Οὐδὲν
οὖν ἕρπλος τὸ ἀποτάξασθαι τοῖς πράγμασι μὴ ἐπι-
μένοντας κρίσει, ἀλλ' ὑποσῦρεσθαι πάλιν, καὶ ὑπεν-
δοῦναι τῷ λογισμῷ, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐπὶ τὰ
καταλειφθέντα στρέφασθαι, καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνα
κηρύσσειν προσπάθειαν, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ Ἀὼτ' ὑπο-
στραφεῖσα γὰρ, ἔστηκεν ἕως νῦν, ὑπόδειγμα τοῖς
ἀπειθοῦσι μεταβληθεῖσα εἰς στήλην ἄλως. Τοιοῦτον
γὰρ ἡ συνήθεια, ἥς σύμβολον αὕτη, τοὺς ἀναχω-
ρεῖν ἀμεταστρεπτῶν βουλομένους, πρὸς ἑαυτὴν ἐπι-
στρέφουσα. Τί δέ φησι καὶ ὁ κελεύων νόμος τὸν εἰσ-
ερχόμενον εἰς τὴν ναὴν μετὰ τὸ τελῆσαι τὰ τῆς
εὐχῆς; Μὴ ἐπ' ἐκεῖνην ἀνακάμπειν τὴν πύλην, δι'
ἥς εἰσελήλυθεν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀντικρυς ἐκπορεύεσθαι
ἀνεπίστροφον τὴν κατ' εὐθὺ πορείαν ποιοῦμενον, ἥ τὸ
μὴ χρῆναι τὴν σύντονον τῆς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν εὐθύ-
τητος ἐκλύειν ἐνδοιασμοῖς. Αἱ γὰρ συνεχεῖς πρὸς τὰ,
ἀφ' ὧν ἐξεληλύθαμεν, νεύσεις· παντελῶς ἀπὸ τῆς
συνηθείας ἐπὶ τὰ ὀπίσω ἔλκουσι, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ
πρῶσω χαυνώσασαι ὁρμὴν, ὅλην ἀντισπῶσι πρὸς ἑαυ-
τὴν, καὶ ὑπονοστήσαι ἐπὶ τὰ ἀρχαῖα παρασκευά-
ζουσι κακά

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ'.

Δεινὸν γὰρ ἡ συνήθεια καταστρεφῆναι πρὸς ἑαυτὴν, C
καὶ μὴ συγχωρῆσαι πάλιν ἐπὶ τὴν πρώτην ἕξιν
θενασθῆναι τῆς ἀρετῆς· ἕξις μὲν γὰρ ἀπὸ συν-
νηθείας· ἀπὸ δὲ ἕξεως φύσις ἐγγίνεται· φύσιν δὲ με-
τακινήσασαι, καὶ μεταβαλεῖν χαλεπὸν· κἂν γὰρ κλι-
θῆ μικρὸν βίβλ. ταχέως πρὸς ἑαυτὴν ἀνατρέχει, σα-
λευομένη μὲν τῶν οἰκείων ὄρων, οὐ μὴν εἰς τὸ παν-
ταλὲς μεταβαίνουσα, εἰ μὴ πάλιν πολὺς πόνος αὐτῇ
διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ πάλινδρομησασαι παρασκευάσει·
ὡς ἐπὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ἕξιν ἀπὸ τῆς συνηθείας
ἐπανελθεῖν. Ὅρα γὰρ τὴν ἐθισμοῖς ἀκολουθοῦσαν
ψυχὴν, πῶς εἰδῶλοις ἐπικαθέζεται προσηλώσασα ταῖς
ἀμόρφους ὕλαις ἑαυτὴν, καὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τὰ ὑψηλό-
τερα χειραγωγεῖν ἐθέλοντα λόγον· οὐ προσιζομένη
τὴν συνανάδασιν, λέγουσα· « Οὐ δύναμαι ἀναστῆσαι·
ἐνώπιόν σου, ὅτι κατὰ θεσμὸν τῶν γυναικῶν μοί D
ἔστιν. Ἡ γὰρ τοῖς τοῦ βίου πράγμασιν ἀπὸ πολλῶν
χρόνων ὑπαναπαυομένη ψυχὴ εἰδῶλοις ἐπικαθέζεται,
τοῖς ἐξ ἑαυτῶν μὲν ἀμόρφους, τέχνη δὲ ἀνθρωπίνῃ
τὴν μορφήν δεχομένους· ἡ γὰρ οὐκ ἀμορφον πρᾶγμα
πλοῦτος, καὶ δόξα, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ βίου πράγ-
ματα, οὐδὲν ἔχοντα τρανὸν, οὐδὲ διεθρῶμενον·
δημιόσθητι δὲ εὐπαραγωγῷ ψευδόμενα τὴν ἀλήθειαν
τῷ κατ' ἐκείνην ἄλλας ἐξ ἄλλων δέχεσθαι τὰς με-
ταβολὰς· μορφήν δὲ περιτιθῶμεν αὐτοῖς ἡμεῖς, ἕταν
τοῖς πρὸς μὴδὲν τῶν λυσιτελῶν χρησιμεύουσι χρή-
σιμον φαντασίαν περιπλάττωμεν διὰ τῶν ἀνθρωπι-
κῶν λογισμῶν.

A amputari 61 jussit". Quia dum pugna committi-
tur ratiocinationum circa delectum rerum munda-
narum, et cœlestium bonorum; quæ horum electio-
nem dimisit, excerpit illa, quæ ad generationem
pertinent, atque corruptionem; per vasa namque
generativa, generationis res demonstravit Scri-
ptura. Nihil igitur prodest abrenunciare negotiis
eos, qui non perseverant in judicio, sed subtrahuntur
denuo, et subducuntur ratiocinationi; ideoque
continuo circa derelicta convertuntur, suamque ad
illa priorem annuntiant affectionem; quemadmodum
uxor Lot conversa nunc usque stetit, exemplum in-
obedientibus, transmutata in statuam salis'. Sic
enim consuetudo, cujus illa fuit figura, eos, qui vo-
lunt secedere immutabiliter, ad seipsam rursus
convertit. Quid vero ait etiam lex jubens eum, qui
templum ingreditur, posteaquam ea, quæ ad oratio-
nem suam spectabant, peregit, nequaquam reflecte-
re iter per eandem portam, per quam fuerat in-
gressus, sed per eam, quæ erat e regione, digredi
iter faciendo minime obversum; quam non oportere
tenorem viæ celeris ad virtutem dissolvere ambagibus
reciprocis; nam continuæ inclinationes ad ea, e
quibus excessimus, ex consuetudine plane
trahunt ad ipsa, quæ sunt jam retro, totumque mo-
tum, quem laxarunt ad ea, quæ ante versantur,
avertunt ad seipsos, sicque efficiunt, ut ad antiqua
vitia revertamur.

CAPUT LIV.

Gravis est enim, ac miranda res est, quod consue-
tudo ad se retrahat, neque permittat in pristi-
num virtutis habitum reverti. Habitus quippe a
consuetudine contrahitur, ab habitu vero natura,
naturam autem 62 transmutare, atque transverte-
re asperum est; nam quamvis parum inclinetur vi,
ocius tamen ad seipsam recurrit, agitata equidem
propriis e terminis, neque tamen prætergrediens
ad perfectionem, nisi rursus ingens labor ipsi præ-
stet, ut per eandem viam recurrat, quo revertatur
in habitum derelictum ex consuetudine. Vide nam-
que consueta sectantem animam, quomodo simila-
cris insideat, perinde ac si seipsam clavibus affligerit,
scilicet informibus materiis; et volenti rationi man-
ducere ad excelsiora simul ascendendo non ad-
hæreat, dicens: « Non possum resurgere in con-
spectu tuo, quia secundum morem mulierum acci-
dit mihi ». In rebus enim vitæ sæcularis a multis
annis conquiescens anima idolis insidet, quæ sunt
ex seipsis informia quidem, humano vero artificio
formam excipiunt, nunquid enim res informes sunt
divitiarum, et gloria, et reliquæ res vitæ sæcularis
nihil habentes perpolitum, neque distinctum in ar-
tus; similitudine vero affabre inducta, veritatem
mentientes suscipiendo mutationes alias ex aliis si-
gillatim; nos autem circumponimus ipsis formam,
quando his, quæ ad nihil utile conducunt, circum-
fingimus utilem apparentiam per ratiocinationes hu-
manas.

60 Deut. xiv, 11, 12. 61 Gen. xix, 26. 62 Gen. xxxi, 55.

CAPUT LV.

A

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ'.

Quando etenim necessariam corporis indigentiam protendimus ad magnificentiam inestimabilem, nostris excogitationibus, alimentum mille dulcariis instrumentis, vestimenta in mollitiem, atque luxum ambitiose, varicque distinguentes. Postmodum **63** accusati de vanitate ista, uti frustra, et vane indigentiam, quæ paucis expleri potest, delicatis impendiis jactatorie amicentis, defensionibus uti de rebus, quæ sic deceant, fabricamur. Ecquid aliud agimus, quam informibus materiis formam circumponere contendimus; præclare vero, et illis insidentem illimus hujusmodi animam. Illa quippe secundum ea quæ diximus, anima, hæc apud seipsam judicia cum firmaverit affigitur uti clavis deinceps bis rebus quasi simulacris, neque veritati deserviens, et per illam neutiquam redire valens, et consuetudinibus quemadmodum impuritate menstruorum naturam ipsarum coinquinans; sedere autem pigritiam ab honestis rebus, et amorem voluptatis inibi dicit Scriptura, pigritiam quidem, cum dicit: « Sedentes in tenebris, et in umbra mortis, victos in mendicitate et ferro ¹. » Tenebræ namque, et compedes sunt impedimentum operum. Voluptatis vero amorem, quando inquit, de his, qui corde in Ægyptum vertebantur: Et dicebant invicem: « Meminimus quando sedebamus super ollas carniū, et ad saturitatem comedebamus carnem ². » Vere quippe super ollas sedent voluptatis amantes, humido et irrequieto calore succedentes cupiditates. Mater enim amoris voluptatis est saturitas, ipsa enim gignit libidinem, celeriter vero et plurimas alias passionibus; ab hac enim, tanquam a radice germina, repullulant cæteræ passionibus, et parvo tempore super parentem velut arbores proceræ usque ad cælum ascendentes emittunt stolonum instar iniquitates. Avaritia etenim et iracundia, et dolor sunt gulæ progenies et germina; indigentia quippe pecuniarum in primis **64** guloso inest ad explendam cupiditatem semper exardescens, etsi nunquam illa impleatur. Adversus vero illos, qui hujuscemodi acquisitionem impediunt, necessum est commoveri vim irascibilem, consequitur porro necessario dolor iram, quæ ob infirmitatem non pervenit ad effectum; etenim qui progreditur in pectus et in ventrem: cum habet quidem materias voluptatum effluentes, in ventrem prodit; quando vero hisce orhatur, serpit in pectus, ubi est iracundia; amantes etenim voluptatum voluptatibus privati irascuntur, et exacerbantur.

CAPUT LVI.

Unde magnus Moyses rationale imponit pectori sacerdotis per figuram patefaciens ³, quod oporteat cum iudicio, irascibilis passionis impetus tanquam freno cohibere ratiocinatione; nam rationale, iudicii est rationale, et iste quidem, qui dominatur ratione passioni, imperfectus est; Moyses autem perfectus

¹ Psal. cvi, 10. ² Exod. xvi, 3. ³ Exod. xxviii, 4.

Ὅταν γὰρ τὴν ἀναγκαίαν τοῦ σώματος χρεῖαν εἰς ἀμύχανον πλατύνωμεν πολυτέλειαν, τὴν μὲν τροφὴν μυρίαις ἡδύσμασι παραρτύνοντες, τὰ δὲ ἐνδύματα πρὸς χλιδὴν καὶ θρύψιν φιλοτιμῶς ποικιλλόντες· εἶτα ἐγκαλοῦμενοι περὶ τῆς ματαιότητος ταύτης, ὡς εἰκῆ, καὶ μάτην τὴν δι' ὀλίγων πληροῦσθαι δυναμένην χρεῖαν ἀδρόεις ἀναλώμασι κομποστολοῦντες ἀπολογίας, ὡς περὶ καθηκόντων τεκταίνωμεν· τί ἕτερον ποιῶμεν, ἢ ταῖς ἀμόρφοις ὕλαις μορφήν περιτιθέναι φιλονεικοῦμεν; Καλῶς δὲ καὶ ἐπικαθεζομένην τούτοις εἶπομεν τὴν τοιαύτην ψυχὴν. Ἡ γὰρ περὶ τῶν εἰρημένων τὰς τοιαύτας παρ' αὐτῆς κρίσεις βεβαιώσασα ψυχὴ, προσήλωται τοῖς τῆδε πράγμασιν εἰδώλοις λοιπῶν, καὶ οὐκ ἀληθεῖς δουλεύουσα, καὶ ταύτη οὐ διαναστῆναι δυναμένη, καὶ τοῖς ἐθισμοῖς ὡσπερ ἐμμήνῳ ἀκαθαροῖς τὴν τούτων φύσιν μολύνουσα· τὸ δὲ καθέζεσθαι ἀργίαν τῶν καλῶν καὶ φιληδονίαν ἡ Γραφὴ ἐνταῦθα λέγει. Ἀργίαν μὲν ὅταν λέγει· Καθημένους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, πεπεδημένους ἐν πτωχείᾳ καὶ σιδήρῳ. Καὶ τὸ σκότος γὰρ, καὶ ἡ πέδη κώλυμα ἐργασίας εἰσι· Φιληδονίαν δὲ ὅταν εἴπῃ περὶ τῶν στραφέντων τῇ καρδίᾳ εἰς Αἴγυπτον καὶ πρὸς ἀλλήλους λεγόντων· Ἐμνήσθημεν, ὅταν ἐκαθήμεθα ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἠθλοῖμεν κρέα εἰς πλησμονήν. Ὅντως γὰρ ἐπὶ λεβήτων καθέζονται οἱ ὕργῃ καὶ ἀπαύστῳ θέρμῃ τὰς ὀρέξεις ἀνακαίωμοι Φιληδονίας δὲ ἡ γαστριμαργία μήτηρ. Αὕτη γὰρ τίκει φιληδονίαν, τάχα δὲ καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων παθῶν. Ἀπὸ γὰρ ταύτης, ὡς βίβης, ἀνατρέχουσι βλαστήματα τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ κατὰ μικρὸν τῇ τεκούσῃ προσαναδενδρούμενα οὐρανομήκεις σταλαχοῦσι κακίας. Φιλοχρηματία γὰρ, καὶ θυμὸς, καὶ λύπη, γαστριμαργίας εἰσὶν ἔγγονα, καὶ βλαστοί· χρεῖα γὰρ πρῶτον χρημάτων τῷ γαστριμαργῷ πρὸς τὸ τὴν ἐπιθυμίαν αἰεὶ φλεγμαίνουσαν πληροῦν, εἰ καὶ αὕτη μηδέποτε πληροῦται. Πρὸς δὲ τοὺς ἐμποδίζοντας τῇ τούτων κτήσει, ἀνάγκη κινεῖσθαι τὸ θυμικόν, λύπη δὲ ἐξ ἀνάγκης ἔπεται τῷ μὴ εἰς ἔργον δι' ἀσθένειαν προσλθόντι θυμῷ· καὶ γὰρ ὁ ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορευόμενος, ὅταν μὲν ἔχει τὰς ποητικὰς τῶν ἡδονῶν ὕλας ἐπὶ γαστέρα πορεύεται· ὅταν δὲ τούτων ἀπορῇ, βέπει ἐπὶ τὸ στήθος, σπουδὸς θυμὸς· οἱ γὰρ φιλήδονοι στερούμενοι τῶν ἡδονῶν ὀργίζονται καὶ πικραίνονται.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

Ὅθεν ὁ μέγας Μωϋσῆς λόγιον ἐπιτίθησι τῷ στήθει τοῦ ἱερέως διὰ συμβόλων παραδηλῶν, ὅτι δεῖ κεκριμένως τὰς ὀρμὰς τοῦ θυμικοῦ πάθους ἡνιοχεῖν τῷ λογισμῷ· τὸ γὰρ λόγιον κρείσσει λόγικόν ἐστι· καὶ οὗτος μὲν λόγῳ κρατεῖ τοῦ πάθους, ἀτελής ἐστίν· ὁ δὲ τέλειος Μωϋσῆς ὅλον ἀφαιρεῖ τὸ θυμικόν· οὐ γὰρ

gula conuassatur venerearum rerum motio. Unde natura passionum istarum ostendere volens societatem, quæ sub ventre sita sunt vocavit instrumenta substantialia, sive substantiæ inhærentia, et proximitate connexionem significans. Si enim passio debilitetur ista, ex egestate supra positi debilitatur; sin autem lasciuat, et promoveatur, inde vim habet superinvecmat. Neque vero horum solummodo gula gubernatrix est, atque lactatrix, sed et rerum omnium honestarum expultrix. Illa quippe imperante, et principatum invadente, cadere, depellique res honestæ consuevere, continentia, temperantia, fortitudo, patientia, et reliquæ virtutes omnes. Nam id obscure Jeremias declaravit dicens, quod destruxit per gyrum muros Jerusalem princeps coquorum Babyloniorum ¹⁰; appellans gulæ passionem principem coquorum. Sicut enim princeps coquorum omne studium adhibet, ut ventri famuletur, et artes excogitat mille, fabricans voluptates: ita et gula omnem admovent machinam subserviens voluptati adversus famem; tollit vero, **67** affigitque solo virtutum firmitatem varietas eduliorum.

CAPUT LIX.

Virtutis enim pulchre jam constabilitæ, expugnatricis machinæ, et tormenta sunt condimenta, et compositiones ciborum, quæ ipsius stabilitatem et firmitatem concutiant, atque disjiciunt. Uti vero superabundantia virtutum exterminatrix est, ita rursus parcimonia dissolvere solet malitiæ munitiones. Quemadmodum enim murum Jerusalem animæ pacificæ destruxit princeps coquorum arte obsoniorum apparatrice carnis ad voluptates distringens: sic et lanx panis bordeaci Israelitarum convoluta, Madianitarum disjecit tabernacula ¹¹. Volatus enim victus parabilis, et proficiens, ut plurimum, affectus impudicitæ dissolvit. Madianitæ quippe figuram passionum impudicitæ præferunt. Ipsi etenim sunt, qui prostibula inducentes in Israel, multitudinem plurimam deceperunt juvenum. Dixit vero Scriptura valde eleganter, tabernacula habere Madianitas, murum autem Jerusalem. Quæcunque nempe virtutem circumplectuntur, firma sunt, atque stabilia; quæ autem vitium continent, species **D** tantum apparent.

CAPUT LX.

Ideo sancti fugerunt urbes, et congressus multorum aversati sunt, pestilentia morbo magis exitialem corruptorum hominum convictum scientes. Idcirco nihil assumentes, **68** dimiserunt possessiones incultas, renuentes eam, quæ provenit ex illis animi distractionem. Eam ob rem Elias derelinquens Judæam, incolebat Carmelium montem desertum, et feris refertum, et præter arbores ad nutrimenti solamen nihil habens; contentus enim

A τούτων γαστριμαργία συγγενέστερον ἢ τῶν ἀφροδισίων κίνησις· παρ' ὧν καὶ ἡ φύσις τὴν οικειότητα τούτων δεῖξαι βουλομένη τῶν παθῶν, ὑπογαστρία τὰ συνουσιαστικὰ κέκληκεν ἕργα, ἐκ τῆς ἐγγύτητος τὴν ἀγχιστεῖαν σημαίνουσα. Ἄν τε γὰρ ἀσθενῆ τοῦτο τὸ πάθος, ἐκ τῆς τοῦ ὑπερκειμένου ἐνδελίας ἀσθενεί, ἂν τε σφριγῆ, καὶ διακεκίνηται, ἐκείθεν ἐπιχορηγουμένη ἔχει τὴν δύναμιν. Οὐ μόνον δὲ τούτων ἡ γαστριμαργία ἐστὶ τροφὸς καὶ τιθὼν, ἀλλὰ καὶ πάντων καθαιρετικὴ τῶν καλῶν. Κρατούσης γὰρ ταύτης, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνημμένης, πίπτειν καὶ καθαιρεῖσθαι τὰ κατὰ πέφυκεν, ἐγκράτεια, σωφροσύνη, ἀνδρεία, καρτερία, καὶ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι ἀρεταί. Τοῦτο γὰρ αἰνιγματωδῶς Ἱερειμίας ἐδήλωσεν εἰπὼν, ὅτι **B** καθέλιε κύκλιον τὸ τεῖχος Ἱερουσαλὴμ ὁ ἀρχιμάγειρος τῶν Βαβυλωνίων, τὸ τῆς γαστριμαργίας πᾶθος ἀρχιμάγειρον προσεῖπεν. Ὡς γὰρ ὁ ἀρχιμάγειρος πᾶσαν ἔχων σπουδὴν γαστέρα θεραπεύσαι, καὶ τέχνας ἐπινοεῖ μυρίας, ἡδονὰς δημιουργῶν· οὕτως ἡ γαστριμαργία πᾶσαν κινεῖ μηχανὴν ὑπηρετοῦσα τῇ κατὰ τὸν λιμὴν ἡδονῇ, καθαιρεῖ δὲ, καὶ ἐδαφιζει τὴν ὀχυρότητα τῶν ἀρετῶν ἢ τῶν βρωμάτων ποικιλία

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ.

Τὰ γὰρ ἡδύσματα, καὶ παραρτύματα τῆς ἡδῆ καλῶς ἐστηριγμένης ἀρετῆς ἐλεπόλεις γίνεται καὶ μηχανήματα, τὸ πάγιον αὐτῆς, καὶ βέβαιον διασειόντα καὶ καταβάλλοντα. Ὡς δὲ ἡ πολυτέλεια καθαιρετικὴ τῶν ἀρετῶν ἐστὶ, οὕτως πάλιν ἡ εὐτέλεια τὰ τῆς **C** κακίας καταλύειν ὀχυρώματα πέφυκεν. Ὡσπερ γὰρ τὸ τεῖχος Ἱερουσαλὴμ τῆς εἰρηνικῆς ψυχῆς ὁ τῶν Βαβυλωνίων καθέλιεν ἀρχιμάγειρος πρὸς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς τῇ ὑσαρτυτικῇ προσανυβίβηξας τέχνῃ· οὕτω καὶ μαγὶς ἄρτου κριθίνου τῶν Ἰσραηλιτῶν κυλιόμενη τὰς σκηνὰς κατέβαλε τῶν Μαιδιανιτῶν. Ἡ γὰρ εὐτέλης διαίτα κυλιόμενη, καὶ προκόπτουσα ἐπὶ πολὺ καταλύει τὰ τῆς πορνείας παθήματα. Μαιδιανίται γὰρ τῶν τῆς πορνείας παθῶν φέρουσι σύμβολον. Οὗτοι γὰρ εἶσι οἱ τὰς πορνείας ἐπαγαγόντες τῶν Ἰσραήλ, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπατήσαντες τῶν νέων. Πάνου δὲ προσφωῶς σκηνὰς εἶπε μὲν ἡ Γραφή τοὺς Μαιδιανίτας ἔχειν, τεῖχος δὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ· πάντα γὰρ τὰ περιέχοντα τὴν ἀρετὴν ἐρηραιομένα ἐστὶ, καὶ βέβαια· τὰ δὲ τὴν κακίαν συνέχοντα, σχῆμά ἐστι καὶ σκηνή, φαντασίας οὐδὲν διαφέροντα.

ΚΕΦΑΛ. Ξ.

Διὰ τοῦτο τὰς πόλεις ἐφυγον οἱ ἄγιοι, καὶ τὰς συντυχίας ἐξετρέποντο τῶν πολλῶν, μᾶλλον δὲ λοιμικῆς νόσου φθοροποιὸν εἰδότες τὴν τῶν διεφθαρμένων ἀνθρώπων συνδιαίτησιν. Διὰ τοῦτο μηδὲν λαβόντες, μηλοδότους τὰς κτήσεις ἠφίεσαν, τὸν ἐκ τούτων περισπασμὸν παρατιθόμενοι. Διὰ τοῦτο ὁ Ἥλιος καταλιπὼν τὴν Ἰουδαίαν ἦκει τὸ Καρμηλίον ὄρος Ἐρημον, καὶ θηρίων πεπληρωμένον, καὶ πλὴν δένδρων εἰς παραμύθιον τροφῆς ἔχων οὐδὲν ἤρκετο γὰρ τοῖς

¹⁰ Jerem. LII, 14. ¹¹ Judic. VII, 18.

et nuda voce, verum ex mandato dicentes, « quod Dominus his opus habet ¹⁶. » Statim dimittent illum, ut apostolicis exornatus indumentis vehiculum fiat Verbi, aut in antiquam possessionem Verbi resolutus, retro quærat viriditatem omnem, hoc est secutus eos, qui sugunt divinam Scripturam, deducatur dictis ejus in vitam incomprehensibilem, et plurimum cibum, simulque delectationem decerpens. Conquirendum vero et quomodo quærit omnem viriditatem in solitudine a Deo dimissus silvester asinus, pro habitaculo habens solitudinem ipsam, et pro tentorio saluginem: cum salsugo, atque solitudo ad herbæ generationem, ut plurimum, non valde sint aptæ; nisi quis dicat, quod qui passiones deservit, idcirco existit ad quærendam divinis in sermonibus contemplationem, posteaquam depulsi humorem passionum.

CAPUT LXIII.

Derelinquamus ergo negotia sæcularia et ad animæ bona reclinemur. Quandiu puerilibus ad hæremus ludicris, nullatenus resumentes virilem prudentiam? Quandiu debilius omnino infantibus operamur, neque ab his ad progressum majorum manuducti? Illi namque mutantes ætatem, quas habent ad ludicra dispositiones commutant, et facile, quam habebant ad materias propensionem dimittunt. Noces etenim ipsis forsitan, et ossiculi, et globi sunt pueritiæ materia, illisque afficiuntur, donec prudentiam perfectam sunt assecuti; honori ducentes illa præparare. Sin vero quis progressus **71** evadat in virum, abjicit illa, et negotiis multo incumbit cum studio. Nos vero permansimus assidui in infantia, quæ puerilia, et delectore digna sunt demirati, nolumusque meliorum rerum curam vel attingere, et recipere ratiocinationem, quæ viros deceat; verum illam deserentes in terrenis ludimus deliciis quasi nucibus; risum præbentes illis, qui naturam insequendo res dijudicant. Uti enim turpe est videre virum ætatis perfectæ in cinere consistentem, et in pulvere puerilia depingentem oblectamenta; sic turpe, atque turpius longe, illos, qui ad fruitionem æternorum honorum allaborant, in terrenarum rerum cinere voluntas aspicere, qui dedecorati professionis perfectionem ineptia earum, quibus student, rerum. Ac hujus quidem causa rei nobis, ut videtur, ea est, quod nullas majores res concipimus mente esse, quam eas, quas oculis usurpamus; nec e comparatione vilitatis præsentium, dignoscimus eminentiam honorum, quæ ibi sunt, et perstricti circumquaque fulgore, sub eorum, quæ hic videntur bona, quæque in pretio habentur, claritudine detinemur, et hisce cupiditatem nostram jlligamus. Semper enim meliorum in absentia,

των ἡμῶν, « ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. » Εὐθέως ἀποστελεῖσιν αὐτόν, ἵνα κατακοσμηθῆς τοῖς ἀποστολικοῖς ἱματίοις, ὄχημα τοῦ Λόγου γένηται, ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν τοῦ Λόγου ἀπολυθεῖς νομῆν, ὅπως παντὸς χλωροῦ ζητῆ, ὅπερ ἐστὶ τοῖς τεθῆλοσι τῆς θείας Γραφῆς ἐπόμεινος ῥητοῖς, δὴγηλῶσαι εἰς ἀνεπιληπτον βίον, καὶ τροφήν ὁμοῦ, καὶ τέρψιν καρπούμενος πολλήν. Ἄμα δὲ καὶ ζητητέον, πῶς ὅπως παντὸς χλωροῦ ζητεῖ ὁ ἐν ἐρήμῳ ἀφεθείς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἄγριος ἄνθρωπος, τὴν δίκαιαν ἔχων ἐρημον, καὶ τὸ σκῆνωμα ἀλμυροῦ τῆς ἀλμυροῦ, καὶ τῆς ἐρήμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οὐ πάνυ πρὸς πᾶσας γίνεσθαι οὐσίας ἐπιτηδεῖν. Εἰ μὴ ἄρα τις εἴποι, τὸν ἐρημον παθῶν ἱκανὸν εἶναι ζητεῖν τὴν ἐν τοῖς θεοῖς λόγους θεωρίαν, μετὰ τὸ ἐξα[να]λωθῆναι τὴν τῶν παθῶν ὑπόστασιν.

ΚΕΦΑΛΑ ΕΙ΄.

Καταλίπωμεν τὰ βιωτικὰ πράγματα, καὶ πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἀνανεούμεν ἀγαθὰ. Ἔως τότε τοῖς παιδικοῖς ἀθύρμασι παραμένοντες, ἀνδρεῖον οὐδέποτε ἀναλαμβάνοντες φρόνημα; Ἔως τότε τῶν κομιδῆν νηπίων ἀσθενέστερον πράττομεν, οὐδὲ παρ' ἐκείνων εἰς προκοπὴν τῶν μειζόνων χειραγωγοῦμενοι; Ἐκεῖ γὰρ ἡλικίας ἀμείβοντες, καὶ τὰς πρὸς τὰ παιγνία καταστάσεις ἀμείβουσι, καὶ τὴν πρὸς τὰς ὕλας εὐχερῶς ἀφιᾶσι προσπάθειαν. Κάρινα γὰρ αὐτοῖς τυγχόν, καὶ ἀστράγαλοι, καὶ σφαῖραι τῆς παιδιᾶς ἐστὶν ὕλη, καὶ τούτοις προσπεπύθουσι, μέχρις ἂν τὸ ἀπειλὴς τῆς φρονήσεως ἔχουσι, τίμια νομίζουσι ταῦτα παρασκευάζειν. Ἐὰν δὲ προκόψας τις γένηται ἀνὴρ, ἐβρίψεν ἐκεῖνα, καὶ τῶν πραγμάτων μετὰ πολλῆς ἀντιέχεται σπουδῆς. Ἦμεῖς δὲ ἐναπαμειναιμεν τῇ νηπιότητι, τὰ παιδιᾶς, καὶ χλεύσις ἔστι θεαυμακώτερος, καὶ τὸ τῆς τῶν κρείττωνων ἀψαθεῖα φρονεῖν; οὐ θέλομεν, καὶ ἀναλαβεῖν λογισμὸν ἀνδράσι πρέποντα; ἀλλὰ τοῦτον καταλιπόντες, ἐν ταῖς γῆναις καρυτίζομεν πράξεις, γέλωτα παρέχοντες τοῖς ἀκολουθεῖν φύσεως τὰ πράγματα κρίνουσιν. Ἄ; γὰρ αἰσχρὸν ἄνδρα τέλειον ἰδεῖν ἐν τέφρᾳ καθεζόμενον, καὶ ἐν τῇ κονίᾳ παιδικῆς τέρψεως διαγράφοντα; οὕτως αἰσχρὸν, καὶ πολλῶ αἰσχρότερον, τοὺς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν πραγματευομένους ἐν τῇ τῶν γῆναιων τέφρᾳ κυλινδομένους ὄρῃν, καὶ τῇ τῶν ἐπιτηδευσάντων ἀνοικεῖσθαι αἰσχύνειν τοῦ ἐπαγγέλματος τὴν τελειότητα. Τοῦτου δὲ ἡμῖν αἴτιον, ὡς εἴποις, τὸ μηδὲν τῶν ὀρωμένων ἐννοῆσαι μεῖζον, μηδὲ ἐκ παροῦστος τῆς τῶν παρόντων εὐτελείας, τὴν ὑπεροχὴν γνωρίσαι τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, καὶ περιωγασθέντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἐνθάδε δοκούντων ἀγαθῶν τιμίῳ λαμπρότητος κατασεθῆναι, καὶ τοῖς προσηδῆσαι τὴν ἐπιθυμίαν. Ἄε! γὰρ τῇ ἀπουσίᾳ τῶν κρείττωνων τιμᾶται τὰ χείρονα, τὴν ἐκεῖνων κληρονομοῦντα τάξιν. Ἄ; εἰ γὰρ ἡμεῖς ἔχοντες περὶ τῶν μελλόντων ὕψη-

¹⁶ Matth. xxi, 3,

λοτέραν ἔννοϊαν, οὐκ ἂν τοῦτοι; προσκεχγνότες δι- A
εταλοῦμεν.

ΚΕΦΑΛ. ΕΔ'.

Ἄρξώμεθα τοιγαροῦν ἀναχωρεῖν τῶν παρόντων καταφρονήσωμεν κτημάτων, καὶ χρημάτων, καὶ πάντων τῶν βραπτιζόντων τὸν λογισμόν, καὶ ὑποβρύχιον καταφερόντων αὐτόν· ἀπορρίψωμεν τὸ φορτίον, ἵνα μικρόν ἀνανεύσῃ τὸ πλοῖον· ἐκβάλλωμεν χειμαζόμενοι καὶ τῶν σκευῶν τὰ πολλὰ, ἵνα ὁ κυβερνήτης τοῦς μετὰ τῶν ἐμπλεκόντων διασωθῆναι δυναθῆ ἰοι- B
σῶν. Εἰ γὰρ οἱ ἐν θαλάτῃ πλέοντες χειμαζόμενοι καταφρονοῦσι τῆς ἑαυτῶν ἐμπορίας καὶ τὸν φόρτον αὐτοχείρες ἐς τὴν θάλασσαν βίπτουσι, δευτέραν τῆς C
ζωῆς τὴν ὑπαρξίν προκρίνοντες, ἵνα μὴ ὑπέραντιλον τὸ πλοῖον κινδυνεύσῃ τῷ βάρει τοῦ φόρτου καταδύμενον, κουρίζουσι τοῦτο τὰ τίμια τῶν κειμηλίων, ἵσως κατὰ τοῦ βυθοῦ ἀκοντίζοντες· διατί μὴ καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν κρεῖττονα ζωὴν καταφρονοῦμεν τῶν κινδυνολύτων εἰς βυθὸν τὴν ψυχὴν; Διὰ τί μὴ δύναται φόδος Θεοῦ, ὅσον θαλάσσης δύναται φόδος; Ἐκείνοι τῆς προσκαίρου ζωῆς ἐπιθυμοῦντες, τὴν τῶν ἀγωγίμων ζημίαν οὐ μέγα κρίνουσιν, ἡμεῖς δὲ τῆς αἰδίου ζωῆς ἀντιποιεῖσθαι λέγοντες, οὐδὲ τοῦ τυχόντος καταφρονοῦμεν, ἀλλ' αἰρούμεθα μᾶλλον τῷ φόρτῳ συναπολέσθαι, ἢ σωθῆναι ἐκείνων ἀποστερούμενοι. Ἄποδυσώμεθα οὖν, παρακαλῶ, πάντα γυμνὸς γὰρ ἔσθηκεν ὁ ἀντίπαλος· μὴ γὰρ οἱ ἀθλοῦντες ἐνδεδουμένοι ἀθλοῦσι; γυμνοὺς αὐτοὺς εἰς τὸ στάδιον ὁ D
ἀθλητικὸς εἰσάγει νόμος. Κἂν θάλαμος ἦ, κἂν κρυμνός, οὕτως εἰσέρχονται, τὰς ἐσθῆτας ἕξω καταλιπόντες. Εἰ δὲ τὶς αὐτῶν παραιτήσεται τὴν γύμνωσιν, καὶ τὸν ἀγῶνα παρητήσεται. Ἡμεῖς δὲ ἀθλεῖν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ πρὸς ἀντιπάλους πολλῶν τῶν αἰσθητικῶς ἀγωνιζομένων ἐντροχαστέρους ἔχοντες μάχην, οὐ μόνον οὐκ ἀποδυσώμεθα, ἀλλὰ καὶ μυρία κατὰ τῶν ὤμων φορτία φέροντες ἐπιχειροῦμεν ἀθλεῖν, πολλὰς τοῖς ἀντιπάλους καθ' ἑαυτῶν παρέχοντες λαδ-
δίας.

ΚΕΦΑΛ. ΕΕ'.

Πῶς γὰρ πυκτεύσει πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ὁ κτημάτων ἀντιποιοῦμενος, πάντοθεν εὐχερῶς κενδυλιζόμενος; Πῶς δὲ τῷ τῆς φιλαργυρίας παλαι- D
σαι πνεύματι ὁ περικεχωσμένος τοῖς χρήμασι; Πῶς δὲ δραμεῖται πρὸς τοὺς πάσης μερίμνης γυμνοὺς δαίμονας ὁ μυριοῖς φροντίσιν ἐνδεδουμένος; τῆς θείας Γραφῆς λεγούσης· «Ὁ γυμνὸς διώζεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ·» ὁ γυμνός, οὐχ ὁ κεντῶνας πολυβάρβους τῆς τῶν βιωτικῶν πραγμάτων φροντίδος ἐνδεδουμένος· ὁ γυμνός, οὐχ ὁ χρημάτων καὶ κτημάτων πολυβλοῖς πρὸς τὴν ὁρόμην ἐμποδιζόμενος λογισμοῖς· δυσάλωτος γὰρ, ἢ καὶ ἀνάλωτος τοῖς ἐπιβουλεύουσιν ἐστὶν ὁ γυμνός. Ὡς εἰ γε ἦν ὁ μέγας Ἰωσήφ γυμνός, οὐκ ἂν εὖρεν ὧν ἐπιλάθεται ἡ Αἴγυπτος. Φησὶ γὰρ τὸ θεῖον λόγιον, ὅτι ἐπελάθετο τῶν ἱματίων αὐτοῦ λέγουσα,

CAPUT LXIV.

Incipiamus igitur a presentibus scedere; despiciamus possessiones, et pecunias, et omnia quæ ratiocinationem immergunt, eamque deorsum ferunt frementem; **72** abjiciamus onus, ut navigium parumper reflectatur sursum; et vexati tempestate multa vasa projiciamus; ut gubernatrix mens cum navigantibus ratiocinationibus conservari possit. Si namque navigantes in mari procella jactati despiciunt proprias suas merces, et onera suis manibus in mare projiciunt, judicantes esse opes vita posteriores habendas, ut ne navis impar ferendo periclitetur ob gravitatem oneris vergens in profundum, exinaniunt eam, pretiosioremsuppellectilem æque in abyssum jaculantes: cur non etiam nos propter meliorem vitam contemnemus ea, quæ animam trahunt in abyssum? Cur non potest metus Dei, quantum potest maris timor? Illi vitæ cupidi temporancæ non magni faciunt detrimentum eorum, quæ vehunt; nos vero dicentes nos contendere, ut assequamur æternam vitam, neque vel fortuitum spernimus, sed eligimus potius cum onere simul perire, quam salvos evadere illis rebus privati. Exuimus igitur (hortor vos) omnia; nudus est enim adversarius: neque certantes vestiti pugnant: nudos ipsos in stadium et arenam lex athletica inducit. Etsi sit astus, quamvis sit frigus, sic ingrediuntur, vestimenta foras derelinquentes. Si autem aliquis ipsorum recuset denudari, detrectet et certamen. Nos vero jussi certare, et contra adversarios multo velocius quam hi, qui sensibilibus certant, decurrentes, non solum nos non exuimus, sed onera mille super humeros gestantes conabimur pugnare, plurimas adversariis in nos ipsos præbendo prehensiones?

73 CAPUT LXV.

Quomodo etenim pugnet contra spiritualia nequitia¹⁹, qui affectat possessiones, facile pugnis undequaque contusus? Quomodo vero spiritui avaritiæ obluclabitur, qui circumdubitur pecuniis? Qua ratione curret adversus nullo ab omni sollicitudine dæmonas, qui mille curis circumvestitur? dicente Scriptura divina: «Nudus in illa die insequetur²⁰.» Nudus non qui consutus multipliciter centones sæcularium negotiorum curæ indutus; nudus non qui pecuniarum, et possessionum multiplicis materiæ cogitationibus ad currendum impeditus; captus enim est difficilis, aut etiam inexpropugnabilis insidiantibus nudus. Ita siquidem fuisset magnus Joseph nudus; nequaquam Ægyptia invenisset, per quæ apprehenderet. Divinum quippe sa-

¹⁹ Ephes. vi, 12. ²⁰ Aimo. ii, 16.

tur eloquium, quod apprehenderit ejus vestimenta, A dicens : « Dormi mecum ²¹. » Vestimenta nempe sunt corporeæ res, per quas tenens attrahit voluptas; et illas affectantem necesse est circumtrahi pugnantem cum auferentibus illa. Sic igitur pudicitiaæ athleta, simul atque vidit, etiam ex usu necessario corporis tractum se per vim ad voluptatē copulæ, et conjunctionem, et ediscens quod nudum conversari oportebat cum domina, quæ eum tenendo cogere vi poterat, derelictis vestimentis aufugit, et exiit foras; quemadmodum in paradiso virtute nudus circumambulans ad imitationem protoplasti, qui munus præcipuum a Deo accipiens nuditatem, habuit, donec per **74** inobedientiam ad indigentiam vestimentorum devenit : quandiu namque decertavit contra adversarios, ut Dei jussa solveret, consulentes, nudus quasi pugil in pedato, seu gradu stetit, victus vero, et extra certamen eductus, congrue fuit amictus, nuditatem deponens cum habitu athletico.

CAP. LXVI.

Propterea Proverbiorum auctor alloquens unctorum dicit : « Aufer ipsius vestimentum, prodiit enim ²². » Siquidem quousque erat extra stadium, bene vestimentis utebatur, ut et alii non decertantes, fortitudinemque ad certandum indumentorum vestituris occultans : posteaquam autem processit ad certamen, aufer vestimentum ipsius. Nudum quippe oportet decertare; imo potius neque solummodo nudum, sed et unctum. Nam qui nudatur certator, adversario efficitur minime prehensibilis; is vero, qui ungitur oleo, si quando prehensus fuerit, elabitur facile; oleum quippe a prehensione expedit. Ideo adversarii contendunt terram inspergere adversariis, ut olei lævitatē pulvere exasperantes, ipsos capti faciles ad prehensiones præsent. Quod autem est ibi pulvis, hoc nostro in certamine terrena sunt negotia; et quod ibi est oleum, istic est vacatio a sollicitudinibus. Et sicut ibi unctus facile solvit eos, qui ab ipsis vocitantur, nexus; si vero pulverem susceperit, ægre effugit manum colluctantis : ita istic, qui nullis premitur curis, a diabolo difficulter apprehenditur; at qui curis ægef est, et sollicitudinibus, quasi pulvere quodam exasperans lævorem mentis, magna **75** cum difficultate illius e manu exit.

CAPUT LXVII.

Perfectæ animæ est esse sine cura, impiæ vero sollicitudinibus conteri; de perfecta quippe anima dicitur, quod est liliū in medio spinarum ²³. Hoc autem, eam multas inter curas sine sollicitudine degentem demonstrat. Liliū enim et in Evangelio significat animam sollicitudine carentem. Nec enim (ait) laborat, neque net, et majore gloria, quam Salomon, circumdatur ²⁴. De his vero, qui multa cura circa corporeas res premuntur, inquit : « Omnīs

« Κοιμήθητι μετ' ἐμοῦ. » Ἰμάτια δὲ ἴσθι τὰ πράγματα τὰ σωματικά, ἀφ' ὧν ἔλκει κρατούσα ἡ ἡδονή, καὶ τὸν ἀντιποιοῦμενον τούτων ἀνάγκη περισύρσθαι μαχόμενον τοῖς ἀφαιρουμένοις. Οὕτω γοῦν ὁ τῆς σωφροσύνης ἀθλητῆς ὡς εἶδε, καὶ ἐκ τῆς ἀναγκαίας χρείας ἐλκόμενος τοῦ σώματος ἐαυτὸν βία πρὸς τὴν τῆς κοινωνίας ἡδονὴν καὶ ἔνωσιν, μαθὼν, ὅτι γυμνὸν ἔδει συνδιατεῖσθαι τῇ κατέχειν βιάζεσθαι δυναμένη δεσποίνῃ, καταλιπὼν τὰ ἱμάτια ἔφυγε, καὶ ἐξῆλθεν ἔξω, καθάπερ ἐν τῷ παραδείσῳ τῇ ἀρετῇ γυμνὸς ἐμπεριπατῶν κατὰ μίμησιν τοῦ πρωτοπλάστου, ὃς ἐξείρετον γέρας παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν γύμνωσιν ἰαθὼν ἔσχεν, ἕως διὰ τῆς παρακοῆς εἰς χρεῖαν ἐνδυμάτων κατέστη. Μέχρι μὲν γὰρ ἠγωνίζετο πρὸς τοὺς λύειν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ συμβουλευόντας ἀντιπάλους, γυμνὸς ὡς ἀθλητῆς ἐπὶ τοῦ σκάμματος εἰστήκει, ἡττηθεὶς δὲ, καὶ ἐξαγώνιος γενόμενος εἰκότως ἐνεδύσατο, τὴν γύμνωσιν μετὰ τῆς ἀθλητικῆς ἐξείως ἀποθέμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΕΞΓ'.

Διὰ τοῦτο ὁ Παροιμισθῆς πρὸς τὸν ἀλείπτῃν λέγων φησὶν : « Ἀφελὸς τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, παρῆλθε γάρ. » Ἔως μὲν γὰρ ἦν ἔξω τοῦ σταδίου, καλῶς τοῖς τῶν οὐκ ἀλούντων ἐνδύμασιν ἐκέχρητο, τὴν ἀγωνιστικὴν ἀνδρείαν τοῖς τῶν ἐνδυμάτων ἐσθῆμασιν ἐγκρύπτων. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν ἀγῶνα παρῆλθεν ἀφελὸς τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. Γυμνὸν γὰρ ἀγωνίζεσθαι δεῖ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ γυμνὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἠλειμμένον. Τὸ μὲν γὰρ γυμνοῦσθαι, ἀνάπαφον ποιεῖ τῷ ἀντιπάλῳ τὸν ἀναγώνιστῃν· τὸ δ' ἔλαιον ἠλειφθαι, εἰ καὶ ληφθεὶη ποσὲ, διολισθαίνειν· τὸ δ' ἔλαιον ἐκ τῆς λαθῆς παρασκευάζεται. Διὰ τοῦτο οἱ ἀντίπαλοι γῆν προσπάσσειν φιλονεικοῦσι τοῖς ἀντιπάλοις, ἵνα τῇ κόνει τὴν τοῦ ἐλαίου ἐπιτραχύνοντες λειότητητα, εὐλήπτους αὐτοὺς πρὸς τὰς λαθὰς ἀπεργάσωσιν. Ὅπερ δὲ ἔστιν ἡ κόνις ἐκεῖ, τοῦτο ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀγῶνι τὰ γῆινα πράγματα, καὶ ὅπερ ἔστιν ἐκεῖ τὸ ἔλαιον, τοῦτο ἐνταῦθα τὸ ἀμέριμον. Καὶ ὡσπερ ἐκεῖ ὁ ἠλειμμένος εὐχερῶς λύει τὰ λεγόμενα παρ' αὐτοῖς ἄμματα· εἰ δὲ δέξοιτο κόνιν, δυσκόλως ἐκχεύγει τὴν χεῖρα τοῦ προσπαλοῦτος· οὕτως ἐνταῦθα ὁ μὴδὲν μεριμνῶν, δύσληπτός ἐστι τῷ διαβόλῳ. φροντίζων δὲ καὶ ταῖς μερίμναις καθάπερ κόνει τινὶ τραχύνων τὸ λεῖον τῆς ἀμεριμνίας τοῦ νοῦ, δυσχερῶς ἐξίλει ἐκ τῆς ἐκείνου χειρός.

ΚΕΦΑΛ. ΕΞΔ'.

Τελείας ψυχῆς ἐστὶ τὸ ἀμέριμον, ἀσεβοῦς δὲ τὰ ταῖς φροντίσι κατατρίβεσθαι. Περὶ μὲν γὰρ τελείας ψυχῆς εἴρηται, ὅτι κρίνον ἐστὶν ἐν μέσῳ ἀκανθῶν. Τοῦτο δὲ τὴν μετὰ τῶν πολυφροντίδων ἀμεριμνῶς διάγουσαν δηλοῖ. Τὸ γὰρ κρίνον καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τὴν ἀμέριμον σημαίνει ψυχὴν· οὐ κοπιᾷ γὰρ, φησὶν, οὐδὲ νῆθει, καὶ μελίζω τοῦ Σολομῶντος περιδέλλεται δόξαν. Περὶ δὲ τῶν φροντίδα πολλὴν ἔχόντων εἰς τὰ σωματικά, φησὶ· « Πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν

²¹ Gen. xxxix, 7. ²² Prov. xx, 16; xxvii, 15. ²³ Cant. ii, 2. ²⁴ Matth. vi, 29, 29.

justam quidem, ac rectam tulisset sententiam damnans impetum qui ad fallacia decurrebat. Præclarum ergo intra terminos usus et indigentiae permanere, atque contendere totis viribus, ne illi transcendatur. Si enim quis paululum prætervectus fuerit a cupiditate versus ea, quæ in vita dulcia habentur, nulla ratio deinceps sistit motum ad ea, quæ ante sunt. Nullus quippe terminus est ejus, quod est super indigentiam: verum studium immensum, et infinita vanitas laborem circa hæc semper augebit, veluti flammam, adjectione materiæ nutriens cupiditatem.

CAPUT LXX.

Quando enim hi, qui semel terminos naturalis transierunt necessitatis, incipiunt in vitam materiale progredi, volunt panem suave opsonium apponere, aquæ autem vinum hactenus usuale, et dein exquisitius; in vestibus vero usui aptis incedere non sustinent, sed primum quidem lanas, et splendidiore cocum, ipsum lanæ florem colligentes, post ea transeunt ab his ad promiscua e lino, et lana habentia ornatum, deinde serica circum apponunt, et hæc **78** quidem imprimis simplicia, deinde variegata bellis et feris, et omnimodis historiis; vasa quoque argentea, et auro illita instruunt non solum conviviis inservientia, sed et animalibus, et lectulis supervacaneæ apposita. At quid juvat eorum intempestivam ambitionem referre pluribus? Quando et usque ad inhonestissimos ipsam protendunt usus, neque dignantes consilare vasa ex altera materia ad eas, quæ egeruntur e corpore, sordes excipiendas, nisi et huic ministerio famuletur argentum. Adeo enim voluptas usque ad extrema se ipsam porrigit, et inhonorata opera materiæ condecorat sumptuum magnificentia. Hoc vero est præter naturam habere superfluum.

CAPUT LXXI.

Nam quæ secundum naturam est vivendi ratio, una eademque nobis, et animalibus, præscripta fuit a Conditoribus: « Ecce enim dedi vobis (inquit Deus homini) omnem herbam virentem agri; ea vobis et feris erit in escam ²⁷. » Communem igitur accipientes cum irrationabilibus victum, et eum adventionibus pervertentes in luxuriosiores; quomodo non judicabimur recte illis irrationabiliores? Si quidem feræ manent intra terminos naturæ, nihil horum quæ disposita fuerunt a Deo, prætereuntes; homines autem a Deo colonestati ratione, omnino ab antiqua legislatione digressi descivimus. Qui enim sunt apud bruta animalia opsoniorum apparatus? Quæve pistorum, et coquorum artificia, quæ mille ventri ærumnoso condunt **79** voluptates? Nonne antiquam adamant simpliciter, herbam comedentia, et contenta illis quæ occurrunt, atque potu ventria e laticibus, eoque raro fortassis? Ideo et minus indulgent voluptatibus, quæ sub ventre

Α κολάσαι τὴν τοῖς ἀπατηλοῖς ἐπιδραμοῦσαν ὄρμην. Καλὸν οὖν τοῖς ἄνθρωποις τῆς χρείας ἐμμένειν καὶ φιλονεκεῖν πάσῃ ἐνδύματι τούτους μὴ ὑπερβαίνειν. Ἐάν γὰρ ὀλίγον παρενεχθῆτε ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐπὶ τὰ ἡδέα τοῦ βίου, οὐδεὶς λοιπὸν λόγος ἵσται τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω φοράν. Τοῦ γὰρ ὑπερ τὴν χρείαν ὄρος οὐδεὶς, ἀλλ' ἀνήνυτος ἢ σπουδῆ καὶ ἀτέλειος ἢ ματαιότης, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα πόνον αὔξει· διὰ παντὸς, καθάπερ φλόγα τῆ τῆς ὕλης προσθήκη τρέφουσα τὴν ἐπιθυμίαν.

ΚΕΦΑΛ. Ο'.

Β "Όταν γὰρ οἱ ἄπαι τοὺς ἔρους παρλιθόντες τῆς φυσικῆς ἀνάγκης, ἐπὶ τὴν ἐνυλον ἀρχονται προκόπτειν ζωὴν, τῷ μὲν ἄρτι προστιθέναι τὸ ἡδὺ προσόψημα θέλουσι, τῷ δὲ ὕδατι τῶς χρειώδη ὄνον, καὶ ἀπὸ τούτου τὴν πολυτελέστερον ἐνδύμασι δὲ ταῖς χρειώδεσι στοιχεῖν οὐκ ἀνέχονται. ἀλλὰ τὸ πρῶτον μὲν τῶν ἐρίων, καὶ τὰ λαμπρότερα συννοοῦνται, αὐτὸ τῆς ἐρέας συλλεγόμενοι τὸ ἄνθος, εἶτα μεταβαίνουσιν ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὰ μικτὰ ἐκ λίνου, καὶ ἐρέας ἔχοντα τὴν κατασκευὴν, εἶτα σιρικὰ περιεργάζονται, καὶ ταῦτα λιτὰ πρότερον, αὐτῶν δὲ πεποικιλμένα πολέμοις, καὶ θηροῖς, καὶ ἱστορίαις παντοδαπαῖς· σκευὴ τε ὄργυρα, καὶ χρυσόπαντα κατασκευάζουσιν, οὐ μόνον ταῖς ἐστίασεσι λειτουργοῦντα, ἀλλὰ καὶ ζωίσι, καὶ κλινιδίοις περιττῶς περιεκείμενα. Καὶ εἰ δεῖ τὴν ἀκαίρον αὐτῶν ἐπὶ πλείον προτιθέναι φιλοτιμίαν; ὅποτε καὶ μέχρι τῶν ἀτιμωτάτων χρείων ταύτην ἐπεκτείνουσιν, οὐδὲ τὰ τῶν ἀποκατημάτων σκευὴ καταξιοῦντες ἐξ ἐτέρας ὕλης δημιουργεῖν, εἰ μὴ καὶ ταύτῃ τῇ ὑπηρεσίᾳ διακονῆσαι ὁ ἀργυρος. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἡδονὴ ἕως τῶν ἐσχάτων ἑαυτὴν παρακτείνουσα, καὶ τὰ ἀτιμωτάτων ἔργων τῆ τῆς ὕλης τιμῶσα πολυτελεῖα. Τοῦτο δὲ παρὰ φύσιν ἐστὶν ἔχειν λοιπὸν

ΚΕΦΑΛ. ΟΑ'.

Δ "Η γὰρ κατὰ φύσιν διαγωγή ἡμῖν τε, καὶ τοῖς ζώοις ἡ αὐτῇ ὄριστα παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ. « Ἴδού γὰρ δέδωκα ὑμῖν, φησὶν ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, πάντα τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, ὑμῖν καὶ τοῖς θηρίοις ἔσται εἰς βρώσιν. » Κοιτὴν οὖν λαθόντες μετὰ τῶν ἀλόγων τὴν δίαιταν, καὶ ταύτην ταῖς ἐπινοαῖς ἐπὶ τὸ ἀσωτότερον διαστρέψαντες, πῶς οὐκ ἀλογώτεροι κριθεῖσθαι μὲν εὐλόγως ἔχουσιν; Εἰ γε τὰ μὲν θηρία μὲν εἰς τῶν ὄρων τῆς φύσεως οὐδὲν παρακινῶντα τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ τεταγμένων, οἱ δὲ λογισμῶν τιμηθέντες ἀνθρωποὶ πάντῃ τῆς ἀρχαίας ἐκδεδωγμένα νομοθεσίης; Ποῖαι γὰρ παρὰ τοῖς ἀλόγοις ὄσφαγαίαι; Πείαι δὲ σιτοποιῶν, καὶ μαγεῖρων τέχνηαι μυρίαί τῃ ἀθλίᾳ γαστρὶ δημιουργοῦσιν ἡδονάς; Οὐχὶ δὲ τὴν ἀρχαίαν εὐτέλειαν ἀγαπῶσι, ποηφαγοῦντα, καὶ τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ἀρκούμενα, καὶ ναματικῶν κεχρημένα ποτῶν, καὶ τούτῳ τυχὸν σπανίως; Διδ καὶ ὑπογαστρίου; ἡδονὰς μεμειώνται, οὐδεμιᾶ πιμελῶδει τροφῇ τὰς ὀρέξεις προσαναφύλλοντα, οὐδὲ πάντως τὴν ἑβρῆνος καὶ ἡ-

²⁷ Gen. 1, 29.

λαιας εἰδῶτα διαφορὰν. Εἰς γὰρ αὐτοῖς καιρὸς τοῦ ἔτους ταύτην παρέχει τὴν αἰσθησιν, ἥνικα ὁ τῆς φύσεως νόμος πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου σπορὰν τὴν σύσοδον αὐτοῖς ἐπὶ διαμονῇ τοῦ γένους ἐξεῦρε· τὴν δὲ ἄλλον χρόνον οὕτως ἀλλοτριῦνται, ὡς λήθην λαβεῖν πάντη τῆς τοιαύτης ὀρέξεως. Ἀνθρώποι δὲ ἐκ τῆς περὶ τὰ βρώματα πολυτελείας ἢ τῶν ἀφροδισίων ἀκρόρεστος ἐπιθυμία παραβλαστάνουσα μαγιώδεις ἐγκατέσπειρεν ὀρέξεις, οὐδένα καιρὸν ἡρεμεῖν συγγουρούτα τὸ πάθος.

ΚΕΦΑΛ. ΟΒ'.

Ἐπεὶ οὖν πολλὴ τοῖς κτήμασιν ἢ βλάβη παρακολουθεῖ, καὶ πᾶσι τοῖς πάθεσιν ὡς νοσοποιῶ; αἰτία παρέχει τὰς ἀφορμὰς, αὐτὴν ἀνέλωμεν τὴν αἰτίαν, εἴπερ τῆς κατὰ ψυχὴν προνοοῦμεν εὐεξίας. Ἀκτῆμοσύνη τὸ τῆς φιλοχρηματίας λατώμεθα πάθος. Φύγωμεν τοὺς τῶν ἀνωφελῶν ἀνθρώπων θιάσους μόνωσιν ἀσπαζόμενοι· ἐπιβλαθῆς γὰρ καὶ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως φθοροποιῶ; ἢ μετὰ τῶν εἰκαιοτέρων συνδιαίτησις. Ὡς γὰρ οἱ ἐν ἀέρι λοιμικῶ γινόμενοι πάντως νοσοῦσιν, οὕτως οἱ ἐν ἀνθρώποις ἀδιαφόροις διάγοντες, μεταλαμβάνουσι τῆς ἐκείνων κακίας. Τί γὰρ ἐστὶ κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὸν κόσμον οἱ ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ; «Ὑμεῖς γὰρ στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις, ἵνα τῷ στρατολογῆσαντι ἀρέσῃ· ἢ γὰρ περὶ τὴν πραγματεῖαν ἀγρολῖα, τὰς πολεμικὰς κοιλύει γυμνασίας· ἀγύμναστοι δὲ πρὸς ἀμπειροπολέμους μαχόμενοι, πῶς ὑποστησόμεθα; Μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τὰ ληθῆς εἰπεῖν, οὕτω νοθεύς καὶ ἀκλῶστος μαχόμεθα, ὡς μηδὲ κειμένῳ τῷ πολεμῶ ἀντέχειν δυνάμεθα, καὶ τοὺς ἐστώτας ὑπὸ τοῦ πεπρωκότος ἐπιβουλεύεσθαι. Ὅπερ γὰρ πάσχουσιν ἐν τοῖς πολέμοις διὰ φιλοχρηματίαν οἱ τοὺς νεκροὺς σκυλεύοντες, μετὰ τὴν νίκην πολλάκις ἀναίρουμένοι ὑπὸ τῶν καιμένων, καὶ κέρδους αἰσχροῦ χάριν μετὰ τὰ τρώματα ἐλευθῶς ἀπολλύμενοι, τοῦτο καὶ ἡμεῖς νῦν πάσχομεν, κειμένῳ τῷ ἐχθρῷ, καὶ ἀποπνέοντι πλεονάζοντες. Ὅσπερ γὰρ ἐκείνοι πόθῳ τῶν χρημάτων ἔρρευῶντες τοὺς νεκροὺς, πολλάκις ἡμιθανεῖ τινι προσελθόντες καὶ περι[ε]χθύνοντες, λάθρα δεξάμενοι καιρίαν πλεγήν, κατέπεσον, τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ εὐκλειαν ἀλογίστως αἰσχύναντες· οὕτως ἡμεῖς, ὅταν διὰ σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας καταβῶμεν τὸν Βάρβαρον, ἢ δόξωμεν καταβεβλημένοι, τότε τῶν περὶ αὐτὸν ἐρασθέντες ἐνδυμάτων, ἅπερ ἐστὶ τὰ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις δοκούντα τίμια, πλοῦτος, δυναστεία, εὐεξία, δόξα, προσεγγίζομεν αὐτῷ, λαβεῖν τι τῶν αὐτοῦ γλιχόμενοι, καὶ οὕτως ἀποθνήσκομεν ἑαυτοὺς τῇ σφαγῇ προσάγοντες.

ΚΕΦΑΛ. ΟΓ'.

Ὅπως ἀπίλωντο αἱ πέντε παρθέναι, διὰ μὲν τῆς ἀγνείας, καὶ ἐγκρατείας ἀνελοῦσαι τὸν πολέμιον· διὰ δὲ ἀσπλαγχνίαις, ἣν φιλοχρηματία γεννᾷ, ἑαυτὰς ἐπὶ τὸ ξίφος ὠθήσασαι τοῦ διὰ τὸ κείσθαι ἀνελεῖν

⁸⁰ II Tim. II. 4. ⁸¹ Matth. xxv, 1-15.

sunt, nec ul'o pingui alimento appetentias eorum denuo inflammant; nec semper maris et feminae norunt discrimen: unico nempe illis anni tempestas hujusmodi sensum praebet, quando natura lex ad sationem similis ipsis, coitum pro generis permanentia adinvenit; alio vero tempore adeo sunt ab eo alieni, ut oblivionem hujusmodi appetitus capiant penitus. At hominibus e varietate circa cibos insatiabilis cupiditas rerum venerearum geminans in dies insanas appetentias superinsevit, nullo tempore passionem permittens quiescere.

CAPUT LXXII.

Quando igitur plurima perniciēs subsequitur possessiones, et omnibus affectibus quasi morbifica causa praebet impulsus, ipsam auferamus causam, siquidem bono statui animae prospicimus. Curemus affectum cupiditatis divitiarum inopia possessionum. Fugiamus certus hominum inutilium solitudinem amplexantes: exitium namque affert statui pacifico valde noxius convictus cum vanioribus: ut enim qui sunt in aere pestilenti omnino agrotant, sic qui degunt cum hominibus indiscriminatum, participes fiunt illorum malitiae. Quid enim adhuc commune habent cum mundo, qui a mundo desciverunt? «Nemo militans negotiis vite implicatur, ut placeat ei, qui se militem delegit⁸⁰» Occupatio namque circa negotiationem prohibet bellicas exercitationes. Inexercitati vero pugnantes adversus belli peritos quomodo subsistemus? Quin potius (si verum oporteat dicere) adeo segnitur, et dissolute pugnabimus, ut nec hosti jacenti valeamus resistere, et stantes ab eo, qui cecidit, insidiis appetamur. Quod enim patiuntur in bellis ob pecuniae cupiditatem, qui mortuos spoliant post victoriam, saepe interfecti ab his, qui strati jacent, et turpia lucri gratia post tropaea miserabiliter pereuntes: hoc et nos nunc patimur inimico jacenti, et exspiranti appropinquantes. Quemadmodum enim illi praesiderio pecuniarum perscrutantes demortuos, plerumque ad semimortuum aliquem accedentes, et exuentes, occulte vulnere tempestivo excepto conciderunt, gloriam victoria partam, sine ratione deturpantes: ita nos quando per temperantiam et continentiam depellimus Barbarum, aut videmur depulisse, tunc amore capti vestium, quae circum cum sunt, quae sunt equidem illa, quae ab hominibus pretiosa aestimantur, divitiarum, dominatio, bona corporis habitudo, et gloria; appropinquamus ipsi, aliquid appetentes capere ex his, quae penes ipsum sunt, et sic immorimur, nos ipsos ad caedem deducentes.

CAPUT LXXIII.

Sic perierunt quinque virgines⁸¹, per puritatem quidem, et continentiam perimentes hostem, per immisericordiam vero, quam avaritia generat, se ipsas ultro impellentes in gladium ejus, qui nequi-

hat insultantes interficere, quia jacebat. Nihil igitur eorum, quæ ad illum spectant, velimus, ut ne simul cum his, quæ ad ipsum pertinent, et animam deperdamus; vocat enim et nunc ad ipsa, omnesque concitat, si maxime repererit obaudientes. Si namque ipsum provocabat Dominum dicens: « Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me » et decipere tentabat per ea, quæ in hac vita videntur splendida eum, qui minime indigebat istis: quomodo non putabit, se decepturum homines captu faciles, qui pronos exhibent se ad fruitionem rerum sensibilibium? Exerceamus mentem ad pietatem; corporea siquidem exercitatio ad modicum est utilis, puerilibus assimilata disciplinis: pietas autem ad omnia utilis evadit²¹; comparans bonam animæ habitudinem his, qui victoriam appetunt contra passiones adversantes.

CAPUT LXXIV.

Ut enim certatoribus, qui se ludicris exercent, decorum est exercere corpus, et artus continuo movere; hominibus vero in certamine jam expertis, robur procurare certamini aptum, et ad sacra certamina inungi: sic inchoantibus divinum cultum, studium est prohibere operationes nimias; charum est quippe, si dominentur affectibus illis, qui velut œstro perciti sunt a voluptatibus, quibus fuerunt imnutriti, et impulsivi fere ex consuetudine involuntarie ad vitia. At qui sunt in habitudine virtutis activæ, et deinceps ea, quæ secundum rationem sunt, curant, omni studio custodire cogitationem debent, ut ne **82** commota inordinate in aliquam imperfectionem, insciteque devolvantur. Et iis plane studium est motus corporeos moderari, his autem efformare impulsus ratiocinationis, et ad solam philosophicam conversationem concinne promovere, ut nulla prorsus mundana imaginatio cogitationem divellat ab intellectionibus diviniorem. Oportet quippe Dei cultoris desiderium dirigi universum ad id, quod appetitur, ita ut proprii affectus nullum omnino tempus nanciscantur operandi secundum cogitationes hominibus infestas. Si namque unusquisque affectus, quando commovetur in eo, cujus potitur, cogitationem occupat devinctam; cur non et zelus virtutis vacantem a reliquis passionibus cogitationem obtineat? Quem enim sensum exteriorum accipit irascens, adversus speciem ejus, qui dolorem ipsi attulit, secundum cogitationem repugnans? Quem vero qui pecuniis inhiat, quando correptus ab imaginatione ad materiales opes attendit quasi defixis oculis, et a sensibus abstractus? At intemperans sæpius et cum quibusdam considens sensuum instrumenta occultis, et desideratam faciem apprehendens alloquitur oblitus presentium, et inutus ut solumna sedet, sciens equidem nihil eorum, quæ ob oculos observantur, et quæ dicuntur, conversus vero ad interna totus est in imaginatione. Hujuscemodi animam sermo divinus forsitan nominat ob menstrua residentem²², quando parumper a sensibus

A τοὺς ἐφροσῶτας ἀδυνατοῦντος. Μὴ δὲν οὖν τῶν ἐκείνου θελήσωμεν, ἵνα μὴ ἅμα τοῖς ἐκείνου καὶ τὴν ψυχὴν προσπολέσωμεν· καλεῖ γὰρ καὶ νῦν ἐπ' αὐτά, καὶ προσερέπεται πάντας, ἐκὼν εὐρῆ μάλιστα πειθομένους· εἰ γὰρ αὐτὸν ἐκάλεε τὸν Κύριον λέγων, ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς με, καὶ ἀπατῶν ἐπεχείρει διὰ τῶν ἐν τῷ βίῳ δοκούντων λαμπρῶν τὸν τούτων οὐκ ἐπιδεδόμενον, πῶς τοὺς εὐαλότους ἀνθρώπους οὐκ οἰήσεται ἀπατήσῃ ἐπιβρέπῳς ἔχοντας πρὸς τὴν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων ἀπόλαυσιν; Γυμνάσωμεν τὸν νοῦν πρὸς εὐσέθειαν, εἴγε ἡ σωματικὴ γυμνασία κατορθῶται. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ὠφέλιμος, παιδικοῖς τοικυῖα μαθήμασι· ἡ δὲ εὐσέθεια πρὸς πάντα ὠφέλιμος ἐστὶ, τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάζουσα εὐξίαν τοῖς ἐπιεμένοις τῆς κατὰ τῶν ἀντιπάλων παθῶν νίκης

ΚΕΦΑΛ ΟΔ'.

Ὡς γὰρ τοῖς ἐπὶ τὰ παιδικὰ γυμναζομένοις ἀθληταῖς, σῶμα ἀσκεῖν εὐπρεπές, καὶ τὰ μέλη κινεῖν συνεχῶς, ἀνδράσι δὲ ἀθλητικοῖς, ἰσχύος ἐπιμελεῖσθαι ἀγωνιστικῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς ἀλιεῖσθαι ἀγῶνας, οὕτω τοῖς ἀρχομένοις τῆς θεοσεβείας ἐπιμελεῖς τὰς ἐνεργείας καλύειν· ἀγαπητὸν γὰρ, εἰ κρατήσῃεν τῶν παθῶν ἐξοιστροῦμενοι ὑπὸ τῶν συντρόφων ἡδονῶν, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς συνηθείας ἀπροαιρέτως σχεδὸν ἐλαυνόμενοι κακὰ. Τοῖς δὲ ἐν ἔξει γεγεννημένοις τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν λοιπῶν φροντίζουσι, πάσῃ σπουδῇ φυλάσσειν τὸν λογισμὸν ὀφειλοῦσιν, ὡς μὴ κινήθεντα ἀτάκτως ἐπὶ τι κατενεχθῆναι τῶν ἀτελῶν καὶ ἀπλῶς. Τοῖς μὲν ἐστὶ σπουδὴ τὰς σωματικὰς παιδαγωγῆσαι κινήσεις, τῶν δὲ τὰς ὁρμὰς παιδεύσαι τοῦ λογισμοῦ πρὸς μόνην τὴν ἐμφιλόσοφον εὐρύθμωσιν κινεῖσθαι διαγωγῆν, μηδεμιᾶς κοσμικῆς φαντασίας περισπώσῃ; ἀπὸ τῶν θειοτέρων νοημάτων τὸν λογισμὸν. Δεῖ γὰρ τετάσθαι τὴν τοῦ θεοσεβοῦντος ἐπιθυμίαν ὅλην πρὸς τὸ ποθοῦμενον, ὡς μηδὲλως εὐρίσκειν καιρὸν πρὸς μισανθρώπους λογισμοὺς ἐνεργεῖν τὰ οἰκεῖα πάθη. Εἰ γὰρ ἕκαστον πάθος, ὅταν ἐν τῷ κεκρατημένῳ κινήθῃ, κατέχει τὸν λογισμὸν πεπεδημένον, διὰ τὴν μὴ καὶ ὁ τῆς ἀρετῆς ζῆλος σχολάζουσαν ὑπὸ τῶν λοιπῶν παθῶν καθέξει τὴν ἔννοιαν; Ποίαν γὰρ αἰσθησιν τῶν ἐξωθεν ὀθυμούμενος λαμβάνει, πρὸς τὸ τοῦ λελυπηκότος εἰδῶλον κατὰ διάνοιαν μαχόμενος; ποίαν δὲ ὁ τῶν χρημάτων ἐπιείκελος, ὅταν συναρπασθεὶς ὑπὸ τῆς φαντασίας ταῖς ποριστικαῖς ὕλαις ἐνατενίζῃ; Ὁ δὲ ἀκόλατος πολλάκις, καὶ συνεδρεύων τισὶ κατέμυσεν τὰ αἰσθητήρια, καὶ τὴν ποθομένην ὄψιν λαβὼν, ἐκείνην προσομιλεῖ τῶν παρόντων ἐπιλανθανόμενος, καὶ στήλη καθέζεται ἀφρονος, εἰδὼς μὲν τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς γινομένων, ἢ λαλούμενων οὐδὲν, νενευκῶς δὲ ἐπὶ τὰ ἔνδον, ὅπως ἐστὶ τῆς φαντασίας. Τὴν τοιαύτην ψυχὴν τάχα ἀποκαθημένην ὀνομάζει ὁ λόγος, ὅταν μακρὰν τῶν αἰσθήσεων ἀποκαθημένη συστελλῇ τὴν ἰδίαν ἐνεργεσίαν, μηδὲν ὄλων τῶν ἐξωθεν ἀντιλαμβανομένη διὰ τὴν κατέχουσαν αὐτὴν αἰσθρὰν φαντασίαν.

²⁰ Matth. iv, 9. ²¹ Tim. iv, 8. ²² Levit. xv, 25.

seorsum residens propriam con primat operationem, nihil omnino eorum quæ sunt exterius, ex adverso excipiens, propter solidam imaginationem, quæ ipsam occupat.

ΚΕΦΑΛ. ΟΕ'.

A

83 CAPUT LXXV.

Εἰ δὲ ταῦτα οὕτω κρατεῖ τοῦ λογισμοῦ διὰ τὴν προσπάθειαν, καὶ ἀργεῖν τὰς αἰσθήσεις παρασκευάζει, πόσω μᾶλλον ὁ τῆς φιλοσοφίας ἔρωσ ἀποτάξασθαι καὶ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ ταῖς αἰσθήσεσι ποιήσῃ τὸν νοῦν μετάρσιον ἀρπάζων αὐτὸν, καὶ τῇ τῶν νοητῶν προσασχολῶν θεωρίᾳ! Ὡς γὰρ τὸν τεμνόμενον, ἢ καίόμενον οὐκ ἂν εἰσεῖθαι λογισμὸς ἔξω τοῦ κατέχοντος; πάθους, διὰ τὴν κρατοῦσαν ὀδύνην, οὕτως οὐδὲ τὸν ὀτιοῦν ἐμπαθῶς λογιζόμενον, παρεμβεῖσθαι δυνατὸν τοῦ κατέχοντος τὴν διάνοιαν πάθους, ἔλον τῇ οικείᾳ ποιότητι τὸν λογισμὸν ποιῶσαντος. Ἠδονὴ γὰρ οὐ παραδέχεται πόνον, οὐδὲ λύπην χαρὰ, οὐδὲ κατῆφειαν εὐφροσύνη. Οὐδ' αὖ πάλιν πόνος δυναστεύων προσίεται ἡδονήν· οὐδὲ κρατοῦσα λύπη ἔχει χαρὰν παρευγεμένην, οὐδὲ κατῆφεια ἐγκέκραται εὐφροσύνην. Ἀνεπιπλόκως γὰρ ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ ἐναντία πάθη, καὶ οὐκ ἂν εἰς ταυτὸ συνέλθῃ ποτὲ, οὐδ' ὀμῆρσευσε πρὸς φιλικὴν κοινωνίαν, διὰ τὴν ἐκ φύσεως ἀσπονδὸν ἔχθραν, καὶ ἄλλοτριώσιν. Μὴ τοίνυν τὸ τῆς ἀρετῆς καθαρὸν ταῖς τῶν κοσμικῶν πραγμάτων ἐννοίαις ἐπιθολοῦσθω, μηδὲ τὸ τῆς θεωρίας εἰλικρινῆς σωματικαῖς ἐπιταραπέσθω φροντίσι, ἵνα καὶ ἡ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας εἰκὼν τὸ οικεῖον ἀπολάμπουσα κέλλος μηκέτι φέγγεται παρὰ τῶν θρασυτόμων, μηδὲ χλευῆς ὑπόθεσις διὰ τὴν τῶν γραφόντων ἀπειρίαν γίνηται, ἀλλ' ἐπαινῆται, κἂν μὴ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ γούν παρὰ τῶν ἄνω δυνάμεων, ἢ παρ' αὐτοῦ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ, παρ' οὗ καὶ οἱ ἄγιοι ἐζήτουν τὸν ἐπαινον, ὡς ὁ μέγας Δαβὶδ ὁ πατῆρας τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, καὶ παρὰ Θεοῦ τὴν εὐφημίαν αἰτῶν φησι, «Παρὰ σοῦ ὁ ἐπαινός μου.» καὶ πάλιν, «Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινῆσθαι ἡ ψυχὴ μου.» Ἄνθρωποι μὲν γὰρ πολλάκις καὶ βασκανίᾳ διαβάλλουσι τὰ καλὰ, τὸ δὲ ἄνωθεν θέατρον ἀδεκάστως κρίνει τὰ πράγματα, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τῶν γινομένων τὴν ψῆφον βραβεύει. Τοῦτο οὖν, ὃ καὶ ἀνάγκη τέρψαι τῇ τῶν ἔργων τερπνότητι, τερπέσθω τὸ θέατρον. Περὶ δὲ τῶν οὐδὲ ἄμοιδῆς ἀποδοῦναι τῶν εὐ βεβιωμένων, οὕτε ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἐχόντων τιμωρηθῆσθαι δυναμένων ἀνθρώπων, οὐ πολλὸς ὁ λόγος; ἐὰν ἡ φθόνη ἢ προσπαθεῖα τῆς ἀρετῆς ἔργα κακίας ὀνόμασι συσκιάζοντες τὸν τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐγνωσμένον βλον πεπλασμέναις διαβάλλουσι βλασφημαῖς. «Ἐψεται γὰρ πάντων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναποδόσεως τοῖς εὐ βεβιωκόσιν οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑπολήψεως, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῶν βεβιωμένων τῆς ἀληθείας, ἢ ἀμοιβῆς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους; καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Si vero ista cogitationi ita imperant ob affectuum propensionem, atque otiari sensus faciunt; quanto magis philosophiæ amor discernere a sensibilibus, et a sensibus mentem efficiet, ipsam in sublimi rapiens, et astringens ad spiritualium rerum contemplationem! Sicut enim cogitatio nullo modo exiit extra occupantem affectum in eo, qui secatur, aut uritur, ob dolorem prædominantem; ita neque potest qui affectu detinente quidpiam considerat, passionem, quæ mentem occupat, prætervolare cogitationem, propria qualitate afficiens universam intellectionem. Nec enim voluptas admittit laborem, neque lætitia dolorem, neque delectatio mœrorem: neque rursus labor imperans suscipit voluptatem, neque dominans dolor habet adjunctam lætitiā, neque mœror delectatione temperatur. Contrarii quippe affectus sibi ipsis mutuo non possunt implicari; nunquam in idem convenire possunt, nec ad amicam communionem unquam concinnati sunt ob inimicitiam e natura impacabilem, et aversior em. Ne igitur virtutis puritas mundalium negotiorum cogitationibus sædetur, neque sollicitudinibus corporeis perturbetur sinceritas contemplationis: ut et imago veræ philosophiæ propriam recuperans pulchritudinem non amplius vituperetur ab audacter obloquentibus, orisque præfracti homunculis, neque risus materies ob imperitiam depingentium fiat, sed dilaudetur, si non ab hominibus, a superioribus saltem potestatibus, aut ab ipso Christo Domino, a quo **84** et sancti laudem quærebant, uti magnus David, qui humanam conculcaverat gloriam, et a Deo petens laudationem: «A te, inquit, laus mea²²;» et rursus: «In Domino laudabitur anima mea²³.» Homines etenim plerumque, et honesta præ invidia calumniantur; theatrum autem superius res judicat incorrupte, et secundum veritatem factorum calculum approbationis distribuit. Hoc igitur (quod et necesse est oblectare operum bonorum deliciis) oblectetur theatrum. De his autem hominibus, qui nec his, qui bene vixerint, vices reddendi, neque super aliis pœnas indicendi facultatem habent, haud multis agendum est verbis, si aut invidia, vel affectione nimia virtutis opera nominibus malitiæ inumbrantes, Deo, atque hominibus cognitam vitam confectis calumniantur opprobriis. Sequitur enim omnes retributionis tempore hos, qui bene vixerint, non ab hominum opinione, sed ab ipsa eorum, qui vitam bene transegerunt, veritate, retributio æternorum bonorum, quibus nos omnes contingat perfrui gratia, et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri gloria simul cum Spiritu sancto nunc, et semper, et in infinita et interminata sæcula sæculorum. Amen.

²² Psal. xlii, 26. ²³ Psal. xxxiii, 3.

ΝΕΙΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΑΓΑΘΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ

SANCTI PATRIS NOSTRI

NILI

AD AGATHIAM MONASTICAM VITAM AGENTEM

PERISTERIA

SEU

TRACTATUS DE VIRTUTIBUS EXCOLENDIS ET VITIIS FUGIENDIS.

Exemplo Peristeriæ clarissimæ eo sæculo feminæ.

SECTIO I. — PRÆFATIO.

85 CAPUT I.

Cum mihi moris sit intempestivos declinare sæpe importunorum hominum congressus, uti nosti, honestissime Agathi, et in locis ab hominum frequentia potius remotis conversari, quoties necessitas aliqua me coegisset e domuncula prodire; deambulanti hesternâ die ante civitatem, et quasi per oscillationem, pendulis deliciis gaudentem grato nemoris aspectu, et modulatione avium in eo musicæ circumsonantium, aerisque sereni, et auræ puræ spiritu, me adibas gradu quidem lentiori; id enim præferebas poplite vacillante incedens quasi segnius, et persimilis homini emergenti recens e frequentibus lapsibus. Conjiciebas enim ex animi fixa intentione, quod erat res ipsa, haud de nihilo esse solitudinem, sed habere otium omnino arguebas aliquid laudabile, et non inertem esse quietem, nisi quid contemplationis dignum mentem conversatione detinebat. Ubi tamen me parum annuentem, tibi que attendentem non sine oblectatione vidisti, accedens, **86** et salutans, atque mecum deambulans causam sciscitabaris istius meæ meditationis, et addiscens, quod esset perscrutatio, et sollicitudo quæstionis scriptitandæ, manum accipiens, orique applicitam deosculatus, et subridens valde hilariter, aiebas, te quoque ipsum advenisse, afferentem et aliam nobis curam, et argumentum scripture dignum, quod permultis utile esse, et ab ea, quæ nunc usurpatur, luxuriosa vivendi consuetudine, ad temperantiam convertere posset.

CAPUT II.

Ibi ego, quamvis satis superque occupatus essem,

A

ΤΜΗΜΑ Α'. — ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ἔθος ἔχοντι μοι τὰ πολλὰ, τὰς ἀκαίρους τῶν ὀκληρῶν ἐκκλίνειν συνουσίας, ὡς οἶσθα, σπουδαίω-
 ται Ἀγάθιε, καὶ τοῖς μέλλον ἡρεμοῦσιν ἐνδιατρι-
 θεῖν τόποις, ἕταν τις ἀνάγκη τοῦ δωματίου προελ-
 θεῖν ἐξω βιάσθῃται, χθὲς πρὸ τοῦ ἄστεως ἀναπα-
 τοῦντι, καὶ κρεμάστραν αἰώραν ποιουμένην τὴν τε
 τοῦ ἄλσους ἕψιν, καὶ τὸ μέλος τῶν ἐν αὐτῷ μουσι-
 κῶς ἠχοῦντων ὀρνίθων, καὶ τὴν ἐκ τοῦ αἰθρίου κα-
 θαρὰν αὔραν τοῦ πνεύματος, προσελθῶν, ὀκνηρότε-
 ρον μὲν τοῦτο γὰρ ἐδήλους τῷ σχήματι βαδίζων
 ἀργότερον, καὶ τῷ ἀπαναδυομένῳ ἐκ τοῦ συνεχῶς
 ὀκλάζειν εἰκῶς. Ἐστοχάζου γὰρ ἐκ τῆς ἐνωσίας,
 ὅπερ ἦν ἀληθές, οὐκ εἰκῆ εἶναι τὴν μόνωσιν, ἀλλ'
 ἔχειν τι πάντως ἐλογίζου τὴν ἡσυχίαν σπουδαῖον,
 καὶ τὴν ἡσυχίαν οὐκ εἶναι ἀργὴν, ἂν μῆτι τῶν
 θεωρίας ἀξίων τῶν νοῦν κατεῖχε συνεστραμμένον.
 Ὅμως ἐπειδὴ μικρὸν ἀνανεύσαντα, καὶ προσεση-
 κότα οὐκ ἀηδῶς θεάσω προσελθῶν ἀσπασάμενός τε,
 καὶ συναναπατῶν τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνου τῆς ἀδολε-
 σχίας, καὶ μαθῶν, ὡς εἶη ἔρευνα, καὶ φρονεῖς ζη-
 τήματος γραφικοῦ, λαδόμενος τῆς χεῖρός, καὶ
 προσαγαθῶν, ταύτην κατεφίλεις τῷ στόματι, καὶ
 μειδιῶν μάλα φαιδρῶς ἤκειν ἑλεγεσ φέρων καὶ αὐ-
 τὸς ἡμῖν ἄλλην φρονεῖδα, καὶ ὑπόθεσιν ἀξίαν γρα-
 φῆς, δυναμένην ὠφελεῖσαι πολλοῦς, καὶ ἀπὸ τῆς νῦν
 πολιτευομένης χλιδῆς ἐπιστρέψαι ἐπὶ τὸ σωφρονέ-
 στερον.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Καθὼ καίτοι ἀρκοῦσαν ἔχων τῇ ἐμῇ δυνάμει εἰς

τοὺς Ψαλμοὺς ἀσχολίαν, λίχνος δὲ πως ὢν περὶ τὰς Ἀ
 πρὸς τὸ γράφειν ἀράς, ἠρόμην σε οὐκ ἀμερίμωτος,
 τίς εἶη αὐτῆ; καὶ τί πρὸς ὠφέλειαν ἔχειν δυναμένη
 τῶν νῦν, ἢ καὶ αὐθις ἐντευξομένων; Τῆς ματαιότη-
 τος τὰ πέναγρα δίκτυα ἀπλωσάσης ἀπανταχοῦ, καὶ
 συλλαβοῦσης ἅπαντας, καὶ ἐκτὸς ἐχούσης ἀρχύων.
 Πλούτους γὰρ, καὶ ἀξιώματα, καὶ δυναστείας, τρυ-
 φάς τε, καὶ τέρψεις ἀσέμνους οἷα βρόχους καταπή-
 ξασα κύκλω, ἕκαστον πρὸς ὃ μᾶλλον εὗρεν ἐπικλι-
 ῶς ἔχοντα, ἥδε κατέχει δουλωσαμένη, οὐκέτι γαστρι,
 καὶ τῇ ἄλλῃ τοῦ σώματος λειτουργεῖν ἐναναγκάζουσα
 χρεῖα, ἀλλὰ καὶ θησαυροῦς σωρευεῖν βιαζομένη τῶν
 ἐξ ἀδικίας πεπορισμένων χρημάτων, ἄλλων τηχο-
 μένων λιμῶ, καὶ φυλάττειν ἐπιμελῶς ἀναγκάζουσα
 τὰ κακῶς ἠθροισμένα τισιν ἴσως οὐδὲ τοῖς χρησο-
 μένοις καλῶς, ἵνα διπλῆ τὸν συναγαγόντα κολάσει
 κατοδικάση, τῇ μὲν ὑπὲρ ὧν ἀσθενεστέρους ὠφέι-
 λων ἠδίκησε, τῇ δὲ, ἀνὸ ὧν ἄπερ ἐκείνων ἀφελίετο,
 δόλοισι ὕλην συνήγαγεν ἀσώτου ζωῆς, σωφρονεῖν ἐν
 αὐταρχεῖα δυναμένοι; πολλάκις, ἐπειδὴ πως ἡ ἀθρο-
 νία τὸ περὶ τὰ μὴ καθήκοντα διδάσκει φιλδιτιμον
 τὴν ἐν ἐκάστῳ τῶν κατεγνωσμένων ἀβρότητα τῇ τῆς
 δαπάνης αὐξήουσα χορηγία, καὶ πρὸς ἔσχατον κατὰ
 μικρὸν ἀκρασίας ἄγουσα ὄρον.

ambire illicita, rerum vitatarum luxum in unoquoque, sumptuum fovens subministratio, et ad ul-
 timum sensim perducens intemperantiæ terminum.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Σὺ δὲ τὴν περιστερίαν ἡμῖν τὴν, ὡς ἡ φήμη διδά-
 σκει, λαμπρὰν ἐν ἀξίᾳ, καὶ ὡς αὐτὸς φῆς, λαμπρο-
 τέραν ταῖς κατὰ ψυχὴν ἀρεταῖς σπουδαίως προσήγ-
 γελлес, πολλὰ τῆς ἀνθρώπου κατορθώματα, καὶ
 μεγάλα διεξιῶν, ἐγκράτειαν, φιλοπρωχειαν, μελέτην
 τῶν θείων λογίων διηνεκῆ, προσευχὴν ἐκτενῆ, καὶ
 κατανευυμένην, χρημάτων εἰς τοὺς θεομένους δα-
 πάντην φιλότιμον, σωφροσύνην ἕως ὀφθαλμῶν, καὶ
 αὐτῆς ἐνθυμήσεως, τὴν εἰς τοὺς ξένους, καὶ ἀπόρους
 τῶν τελευτώντων κηδεῖαν ἐπίτιμον, τὴν εἰς τοὺς
 καθ' ἡγεῖνα οὖν αἰτίαν ἀτυχοῦντας συμπάθειαν, τὴν
 πρὸς τοὺς θεοσεβοῦντας εὐλάβειαν, τὴν πρὸς τοὺς
 τὸν μονήρη βίον ἐπαρηρημένους φροντίδα, καὶ κοι-
 νωνίαν χρεῖας τοῦ σώματος, ἵνα οἷς συνησυχάζειν
 καὶ συμπονεῖν διὰ τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου κωλύηται,
 τούτοις συμπολιτεύηται τῇ διακονίᾳ τῶν πρὸς τὸ ζῆν
 ἐπιτηδεῶν, τὸ ἐν τούτοις ἀμερίμνον αὐτοῖς παρ-
 ἔχουσα, καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἀπερισπάστως θεραπεύειν τὸ
 θεῖον πρὸς αὐτοὺς κέρδος μεριζομένη. Ταῦτα, καὶ
 τούτων ἕλεγεσ πλείονα, συνείρων ἀπήγγελλες, καὶ
 πειρασμοῖς ἐκ μεθοδείας τοῦ διαβόλου, καὶ θλίψεσι
 συνεχῶς αὐτὴν περιπέπτειν ἀπήγγελλες, τὸ ἔχειν
 ὄλως ἀντίπαλον τὸν ἀγῶνα αὐτῆς σαφῶς αἰνιττο-
 μένος.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν ἐθαύμασα, εἰ τῇ νῦν γενεᾷ
 τοιοῦτον ἐξεγένετο, οἷον φῆς ὄντως βλαστῆσαι φυ-
 τὸν, ἐν ἣ τῶν ἡμέρων, καὶ καρποτόκων δένδρων,
 τὰ τῆς ἀκάρπου, καὶ ἀγρίας ὕλης πλημμυρεῖ ὄντως
 μᾶλλον, καὶ τέθηγεν εὐερονόνα κτήματα, βίζας

pro virium mearum modulo, in Psalmoreum expo-
 sitione; avidus tamen, promptusque ad novas scri-
 bendi occasiones, sollicitè a te percunctabar, quæ-
 nam illa esset, et quam utilitatem lectoribus, vel
 qui nunc sunt, vel in posterum futuris posset af-
 ferre: cum vanitas expansa ubique retium suorum
 omnium indagine, et cunctos comprehendat, et
 implicitos detineat, quippe quæ tensis circum circa
 laqueorum instar divitiis, dignitatibus, potestatibus,
 deliciis, et inhonestis oblectamentis, in eo quæntique
 capit, in servitutem redigens, ad quod invenit ma-
 gis proum; neque jam solum ventris, cæterarum-
 que corporis necessitatum mancipia nos facit co-
 gens, sed pecuniarum partarum injuste thesauros,
 aliis præ fame tabescentibus, coacervare compellit,
 et conservare diligenter, quæ perperam accumulata
 sunt, aliquibus, qui nec his fortassis usuri sunt
 honeste, ita ut duplici pœna damnetur ille, qui col-
 legit opes: hinc quidem, quia cum deberet misereri
 infirmiorum, injustitiam erga eos patravit, 87

inde vero quod ea, quæ illis debita abstulit, aliis
 profligate vivendi materiam, congescit, qui sæpenu-
 mero cum sufficientia vitam sobriam ducere po-
 tuissent, quandoquidem opum affluentia doceat

CAPUT III.

Tu vero Peristeriam, ut fama prædicat, claram
 dignitate, atque, ut ipse affirmas, clariorem animi
 virtutibus, nobis studiose admodum proponebas,
 multas et magnas matronæ res bene gestas enarrans,
 continentiam, amorem erga pauperes, continuam
 divinorum oraculorum meditationem, jugem oratio-
 nem intensam cum cordis compunctione, effusam
 pecuniarum in egenos erogationem, temperantiam
 oculorum, et ipsius cogitationis, de peregrinis, i. o-
 ribusque defunctis curam honorabilem, commiserati-
 onem erga eos, qui miseri erant quamcunque ob
 causam, venerationem erga Dei cultores, et erga
 monasticam vitam sectantes curam, ac sollicitudi-
 nem, et eorum, quæ necessaria sunt corpori, com-
 municationem, ut quibuscum simul quietem agere,
 et collaborare propter jugum matrimonii prohibe-
 tur, cum his, subministrando res ad victum con-
 ducentes, conversaretur, præbens ipsis vacuum curis
 hujusmodi tempus, et in partem illius lucri, quo l e
 Dei famulatu nullis occupationibus distracto prove-
 nit, veniens. Hæc et plura his commemorabas, ad-
 jungens insuper assiduas in tentationes, 88
 et afflictiones ipsam incidere, idque astu diaboli, non
 obscure significans eum certare adversus illam,
 undequaque ipsam oppugnando.

CAPUT IV.

Atqui ego in primis quidem miratus sum, si
 planta, quam affirmas ejusmodi, revera germinaret
 hoc nostro ævo, in quo arbores infructuose, et agre-
 stis materiæ plane longe superabundant mansuetis,
 et frugiferis, atque læta surculorum propagine lu-

xuriant, radicibus quidem altissimis adeo fundatæ, ut convelli non possint, ramis autem in latitudinem immensam protensis diffusæ, foliorum vero comis simul implexæ, et dense adumbratæ, ita ut nullatenus bonæ cogitationis radius cordis inimus consuetorum pravitate operum obscuratum calefaciat unquam. Rursus vero superfluum censens, et vanum, diligenter, atque curiose perscrutari, num quis sit hujusmodi, necne, prompto animo ad scribendum accessi, quod argumentum magnopere profuturum viderem, etiamsi nemo facta, et opera fidei faciendæ causa, asserat. Cito enim persuadet oratio, ubi rerum ipsarum natura testimonium perhibet, et ipsa veritas, atque convenientia etiam sine ullo exemplo digna videtur auditori, cui fidem habeat, cum adducens ad evidentiam, neque contradicendi tempus valde contendere assuetum præbens.

89 CAPUT V.

Nam quemadmodum cælo nubilo solem esse, cursumque suum perficere atque hiberna tempestate in plantis fructum contineri nemo ambigit, præcedentem experientiam cum habeat magistram inviolatam : ita bonum omnes constituentur bonum absque ulla contradictione, licet videatur mala consuetudo detinere mentem ad mala obstrictam atque præpeditam ; conscientiam enim pudet veritati approbate perfricta fronte se opponere, et existimat illa turpe atque in primis reprehendendum, rei manifestæ mera contendendi libidine resistere. Cogitabam præterea id, quod olim quibusdam factu possibile fuerat, ne nunc quidem volentibus esse impossibile ; cum ipsa natura similem in omnibus et tunc, et nunc servet cursum, nec legitimum præbeat impotentiam prætextum iis, qui ob consuetam diuturnamque pigritiam ad ea, quæ utilia sunt, præclaras istas veterum, qua virorum, qua mulierum actiones fieri nequaquam potuisse statuunt. Adeoque nullatenus existimabam, incredibile fore omnino, esse etiam nunc aliquem, qui animi voluntatem ad beatorum illorum hominum religiosam vitam æmulandam excitet, virtutisque fructus excolat : cum natura iisdem adhuc viribus producenda, polleat.

CAPUT VI.

Si enim Noe generatione, quæ tunc erat condemnata ad excidium per diluvium, totoque genere humano aquarum inundatione deleta, solus inventus est, qui Deo placeret : et inter Barbaros longa iniquitatis consuetudine cæcros, justissimus et verus homo Job, tanquam pulcherrimum liliū inter spinas densissimas, germinavit ; si regio circum Sodomam igne fulmineo conflagrata charum Deo, et hospitem amantem Lot habuit : si deinde diversa tempora Rhaab, et Deborah, Estherque, ac Judith, Phœben, et Priscillam, et Dorcaam, et Lydam, aliosque multos protulerunt : et in omnibus subinde generationibus, unus aliquis vita præfulsit, qui nativæ nobilitatis imaginem temporum vitio

µὲν ἐκ βάρους ὠχυρωμένα πρὸς τὸ ἀκρίβαντον, ὀρθήκων δὲ ἐκτάσει κεχυμένα πρὸς εὐρύς ἀνεύκαστον, πετάλων δὲ κόμαις συνηρηφῆ, καὶ σύσκια, ὡς μηδαμόθεν ἀκτίνι γρηστοῦς ἐννοίας τὸ τῆς καρδίας ποτὲ θάλλεσθαι βάθος ἐπισκοτούμενον τῆ ἐν τοῖς ἔργοις πολιτευομένη κακία. Αὐθις δὲ τὸ πολυπραγμονεῖν ἀκριβῶς, εἰ ἔστι τις, εἰ μὴ ἔστι τοιοῦτος, περιττὸν κρίνας, καὶ δοκοῦν. Ἐτοιμῶς ἐπὶ τὸ γράφειν ἐχώρησα, τὴν ὑπόθεσιν ἱκανῆν πρὸς ὠφέλειαν καταμαθῶν, κἀν μηδεὶς ὑποκείται, ταύτην τοῖς ἔργοις πιστούμενος. Ὅταν γὰρ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἐξη μαρτυροῦσαν ὁ λόγος, πειθεὶ ταχέως, καὶ ἄνευ τινὸς παραδείγματος τὸν ἀκούοντα τὸ ἀληθές, καὶ εὐλόγον πρὸς ἀξιοπιστίαν τῆς ὑποδείξεως ἐπαγόμενος, καὶ τῷ λίαν φιλονεικεῖν εἰθισμένῳ ἀντιρρήσεως οὐ παρέχων κειρόν.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Ὡς γὰρ ἐν νεφώσει μὲν ἥλιον εἶναι, καὶ τὸν οἰκεῖον ἀνύειν δρόμον, ἐν δὲ βλαστοῖς ὥρα χειμῶνος ἐνυπάρχειν οὐδεὶς ἀμφιβάλλει καρπὸν, τὴν παρελθούσαν πείραν ἔχων διδασκαλίαν αἰδέσιμον· οὕτως τὸ καλὸν ἀναντιρρήτως ὠμολόγηται πᾶσι καλὸν, κἀν δοκῆ συνήθεια πονηρὰ πρὸς τὰ φαῦλα κατέχειν τὴν γνώμην πεπεδημένην, τῆς συνειδήσεως πρὸς τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἀληθείας ἀναιδῶς ἀντικλίειν αἰσχυρομένης, καὶ πρὸς τὸ πρόδηλον φιλονεικῶν ἴστασθαι αἰσχρὸν ἡγουμένης, καὶ λίαν ἐπιψογῶν. Ἄλλως δὲ καὶ καλὸ τὸ πάλαι γεγόμενον δυνατὸν ἦν τισὶ λογιζόμενος εἶναι τὸ βουλομένοις, καὶ νῦν δυνατὸν, τῆς αὐτῆς φύσεως ἐν πᾶσιν ὁμοίως τρεχούσης τότε, καὶ νῦν, καὶ οὐ διδούσης ἀδυναμίαν εὐλόγον προφασίσασθαι τοῖς διὰ τὸ μακρὸν ἔθος τῆς εἰς τὴν χρησίμον ἀργίας ἀδύνατα τεθειμένοις τὰ τῶν ἀρχαίων ἀνθρώπων τε καὶ γυναικῶν κατορθώματα. Ἄπιστεῖν εἰς ἅπαν οὐκ εἴθη ἐυλόγον, ὡς ἔστι τις τὴν προαίρεσιν κινήσας πρὸς ζῆλον τῆς τῶν μαχητῶν ἐκείνων ἐνθέσμου διαγωγῆς, καὶ τοὺς καρποὺς τῆς ἀρετῆς γεωργῶν, ὡσαύτως ἐκείνοις τῆς φύσεως δυναμὶν ἐναφύσης ἰσχυρὸν ἐκ τοῦ γεγηρακότες πρέμνου νέους ἀναφύνας, καὶ τεθηλότας βλαστούς.

ad novos ramos et læta germina, e veteri trunco

D

Εἰ γὰρ Νῶε τῆς κατ' αὐτὸν γενεᾶς τὴν παυλιθρίαν τῷ κατακλυσμῷ καταδικασθείσης, καὶ τῆ πλημμυρῆ τοῦ ὕδατος ἀφανισθείσης αὐτῆνδρου, μόνος εὐαρεστῆσας εὐρέθῃ τῷ Θεῷ· καὶ ἐν Βαρβάραις ἀνομοῦσιν ἐξ ἔθους μακροῦ, ἐβλάστησε καθάπερ ἐν ὕλομανούσαις ἀκάνθαις κρίνον φαιδρότατον ὁ δικαιοτάτος καὶ ἀληθινὸς ἄνθρωπος Ἰώβ· καὶ ἡ τῷ κεραινεῖν κατεμπρησθεῖσα πρὸς τῶν περὶ Σόδομα χώρα ἔσχεν αἰδέσιμον τῷ Θεῷ τὸν φιλόξενον Λὼτ, καὶ τὴν Ῥαάβ, καὶ τὴν Δεβόραν, Ἐσθήρ τε, καὶ Ἰουδίθ, Φοίβην, καὶ Πρίσκιλλαν, καὶ Δορκάδα, καὶ Λύδαν, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἡνεγκαν διάφοροι κάρου, καὶ ἐν πάσῃ γενεᾷ ἑλαμψέ τις τῆ πολιτεία τῆς φυσικῆς εὐγενείας ἐξέτηλον γενομένην τῷ χρόνῳ ἀνα-

ζωγραφήσας λαμπροῖς χρώμασι τὴν εἰκόνα, ἵνα μὴ πάντως τέλειον ἀποσβεσθὲν τὸ ζωηρὸν τῆς ἀρχαίας εὐζωίας ὄντως ἀπίστα κρίνεσθαι τὰ περὶ τῶν εὐβιωκότων γεγραμμένα παρασκευάσῃ, οὐδενὸς ὑπὸ τῶν οὐκείων ἔργων δεικνύοντος τὰ ἱστορούμενα δυνατά. Πῶς οὐκ ἦν ἀποπὸν ἄλλων ἄλλοτε γενομένων τοιούτων, μὴ καὶ νῦν, (κἀν δοκῇ διὰ τὴν κρατούσαν ἀπάτην παράδοξον,) εὐρησθαι εἰπεὶν ψυχὴν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις τὴν πρὸς αὐτοὺς μαρτυρουμένην συγγένειαν, καὶ τούτοις κοσμουμένην, ᾧ φίλη κεφαλὴ, οἷς ἔργη; κλεονεκτικῆμασι

ΤΜΗΜΑ Β.

Περὶ τῆς ἐγκράτειας.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Καλὴ μὲν οὖν ἐγκράτεια, ἀρχή, καὶ θεμέλιος οὖσα τῶν ἄλλων πατῶν ἀρετῶν. Δαμάζει γὰρ καθάπερ πῶλον σφριγῶντα τὸ σῶμα, καὶ κατὰ μικρὰν ἄγει πρᾶϋνόμενον πρὸς τὸ εὐτακτον, τῇ ἐνδείᾳ τὸ διακεχυμένον συστέλλουσα, καὶ εὐήνια, καὶ ἐπιεικῆ ποιῶσα τὰ πάθη, ἅπερ ἡ τρυφή σκληραυχεῖν, καὶ ἀφρηιάζειν παρασκευάζει, σκιρτώντα, καὶ φρουαττόμενα, καὶ τῷ ἥνιοχούντι λογισμῷ παρέχοντα πράγματα χαλεπὰ, ἀντισπᾶν, καὶ ἀντιπεριάγειν τὴ ἔξοιστρῆκός τῆς ὁρμῆς αὐτῶν ἐφ' ὅπερ βούλεται μόλις ἰσχύοντι. Τοῦτο γὰρ παιδεύειν ἀπαντας ἀνθρώπους ἔοικεν ὁ Ἐκκλησιαστής, τῷ πρότερον εὐαγῶν, καὶ εὐπειθεῖ διὰ τὴν σύμμετρον δίαιταν ἑαυτοῦ διαλεγόμενος σώματι τῷ λέγειν. « Δεῦρο δὴ πειράσω σε ἐν εὐφροσύνῃ » καὶ τὴν πείραν μαθὼν οὐ καθήκουσαν δυσχερῶς κρατῶν, ὧν πρὶν εὐκόλως ἐκράτει, τῆς σαρκὸς κινήματιων, φησὶ τῇ π. αἰνουσῇ τὸ ζῶον εὐφροσύνη. Τί τοῦτο ποιᾷς; ἐξέλκεις παρὰ τὸ σῆνηθες, ἐφ' ἃ μὴ βούλομαι, τὴν προαίρεσιν, καὶ κατὰ κρημνῶν συναρπάζουσα φέρεις ἀθρομένην, καὶ ὑποτερπομένην πως ἡρέμα τὴν γνώμην βόθροις ἐγκαταστρέφεις, καὶ χάσμασι τὰ μὲν ἀνανεύοντα, τὰ δὲ συντιθέμενον οὐκ ἀνάγκη τὸν λογισμὸν βιάζῃ πρὸς τὰ αἰσχίστα, οὐκ ἄκοντα τυραννεῖς οὐκ ἀηδῶς τυραννόμενον.

nem non necessitate cogis ad turpissima, non invitam tyrannice torques non insuaviter tyrannide pressam.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Τοιούτοι γὰρ οἱ πρὸς τὰ ἥδοντα μαχόμενοι, καὶ πρὸς τὰ τέραποντα, ὡς μὴ ἀλῶναι, πικτεύοντες· ἐν ᾧ ἀνθίστανται, κάμπτονται, καὶ ἐν ᾧ ἀντιλέγειν δοκοῦσι, συντίθενται. Ἐνθεν ἀντιτίθεισιν, ἐκείθεν ἀνθέλκονται, καὶ πρὸς ἃ μὴ θέλουσι, τρέχουσι, καὶ πρὸς ἅπερ ἀπεχθῶς ἔχουσιν, ἐπείγονται ἐλαυνόμενοι. Πῆ μὲν διώκονται συνεχόμενοι, πῆ δὲ αὐτομολοῦσι δυσχεραίνοντες. Ὅτε μὲν ὠθοῦνται, ὅτε δὲ προεκτρέχουσι, ὡς οὐ προαιροῦνται, συναينوῦσι, καὶ ἤττωνται τῇ γνώμῃ, καὶ τὴν ἤτταν αἰρούμενοι, ὡς οὐκ ἴσασιν ἀσμενίζοντες. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ ὁ Παῦλος τάχα φησὶ· « Συντῆραμι τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ

A quasi evanescentem, splendidis rursus coloribus depingeret, ne penitus restincto vitali fomite priscae et bonae vitae iis, quæ de sanctis, qui bene vixerunt, litteris sunt consignata, deneganda fides censeretur, dum nemo propriis operibus probat fieri potuisse ea, quæ historiis prodita sunt: qua ratione non absurdum esset, o amicissimum caput Agathi, aliis alio tempore emergentibus, non et nostro (utcumque videatur propter errorem dominantem admirabile) dicere reperiri animam, quæ bonis operibus testetur suam cum illis beatis cognitionem, et hisce ornatam, quas commemoras, dotibus?

91 SECTIO II.

De temperantia seu abstinentia.

CAPUT I.

Præclara igitur res est temperantia, utpote reliquarum omnium virtutum principium et fundamentum. Domat quippe corpus, veluti pullum equinum lascivientem, sensimque cicuratum ad modestiam, luxum ejus comprimendo indigentia, redigit, animique affectus bene refrenat, et ad bonam frugem revocat, quos luxuria nimium cervicosos ad habenas excutiendas impellit, exsultantes proterve, ac ferociter insolentes, et rationi, quæ aurigæ vice lora tenet, molestiam facessentes, quæque vix tandem valet, quo velit, ipsorum impetum velut œstro agitatum revellere et abducere. Hoc namque omnes homines edocere videtur sapiens Ecclesiastes, Sa'omon, ubi corpus suum primum quidem ob commensuratam victus rationem deduci, atque parere facile alloquitur hisce verbis: « Age, experiar te in gaudio »; cognoscens vero experimentum illud minime conveniens, eo quod ægre dominaretur motibus carnis, quos antea nullo negotio compecebat, dicit gaudio saginanti carnem: Cur istud facis? Voluntatem præter morem attrahis ad ea, quæ nolo, mentem gravatam, atque occulta quadam delectatione gestientem tecum rapiens, per præcipitia fers; circumagis inter foveas, et hiatus, partim renuentem, et partim consentientem ratio-

nem non necessitate cogis ad turpissima, non invitam tyrannice torques non insuaviter tyrannide pressam.

92 CAPUT II.

Hujusmodi enim sunt, qui adversus voluptatem pugnantes, et adversus oblectamenta luctantes, ne capiantur, in eo, in quo resistunt, flectuntur; in eo, in quo videntur contradicere, consentiunt; hinc oblituntur, illinc pertrahuntur, curruntque ad ea, ad quæ nolunt, et ad ea quæ odisse se putant impulsivi adducuntur. Quandoque fugiunt jam comprehensi, quandoque pertrahuntur transfugiunt; nunc trahuntur, nunc accurrunt; assentiuntur tanquam inviti, animoque vincuntur, et victos se quasi nesciant elati, atque gaudentes. Et hoc fortassis est, quod Paulus ait: « Condelector legi Dei secundum

²² Eccl. II, 2.

interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivam me lege peccati, quæ est in membris meis ²⁶. » Et iterum : « Quod non volo hoc ago, et quod odi hoc facio ²⁷; » haudquaquam introducens legem peccati insitam, neque sensus carnis potestatem absoluto imperio dominantem animo docens; nam hoc pacto servos esse peccati oportere omnes homines, eo quod jugum illius excutere nullo modo possent. Nos vero jam scimus eos, qui volunt, non animo solum libertatem consecutos, sed et in servitutem redigentes corpus, et affectibus imperantes, spontaneum voluntatis arbitrium ad libertatem, et servitutem ipsa re atque opere ostendere.

93 CAPUT III.

Etenim quandiu cibus carnem saginat, sensus carnis insurgens tyrannidem exercet subditis legem imponendo eorum, quæ velit: sed ubi afflictionibus, quæ lividum efficiant, et dura corporis tractatione humiliatur, submittitur instar mancipii, et melioribus legibus subesse persuadet; neque jam amplius rationem trahens abducit in exitium, sed potius ab ipsa deducitur ad salutarem obedientiam. Et horum unusquisque sibimet ipsi testis est, non ignorans, quæ nos cogitare cogat ventris saturitas, et quid indigentia abstinentiaque versare animo consulat; cum ille in absurdas despumet libidines, ista vero et moderate commotas eas reprimat, et interdum ferino more freudentis mansuefaciat, et cicures reddat, et clara voce, atque penetrabili dicat quod a Deo dictum fuit ad Job: « Ecce bestiarum apud te fenum æque ac boves comedunt: ²⁸ » significans scilicet perturbationes animi a belluina feritate ad statum jumentorum, et subjectionem translatas fuisse, jamque omnino cicuratas redditas, utcumque adhuc eam spirare videntur; nam in quibusdam præ temperantia mortuæ sunt penitus effetæ.

CAPUT IV.

Sic Jael adacto per maxillam clavo Sisaram sustulit ²⁹, hostilem sensum perimens, non amplius maxilla materias dapsiles ambitiose suppeditante passioni, sed frugaliter tantum ipsi præbente quæ opus erant ad vitam necessario conservandam, adeo ut videretur ⁹⁴ adesse potentia, et non actu. Sic Samsin in asini maxilla percussit alienigenas, fortassis ³⁰ quod aliter id facere non potuisset, nisi maxillam gulæ, ventrique inservientem activa manus virtute comprehendens, et veluti pugno constringens ipsam, et circumscribens judicio, tenuisset, ne in delicias et insatiabiles cupiditates diffleret. Natura quippe maxillam ventris ministram, et adjutricem effecit, dentibus quidem incisoriiis veluti lignonibus comestibilia dispertientem, molaribus autem quemadmodum molis veris comminuen-

A κατά τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. » Καὶ πάλιν· « Ὅ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, καὶ ὁ μισῶ τοῦτο πράσσω. » Οὐ νόμον εἰσ- τοῦόμενος ἐμφυτον ἁμαρτίας, οὐδὲ δυναστείαν αὐτοκρατορικὴν δογματίζων τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός· οὕτω γὰρ πάντας ἀνθρώπους ἔδει δούλους εἶναι τῆς ἁμαρτίας, οὐδαμῶς ἐκδύναμι τὸν ταύτης ζυγὸν δυναμένους. Νῦν δὲ τοὺς βουλομένους ἴσμεν οὐ νόμον ἐλευθεριάζοντας τῷ φρονήματι, ἀλλὰ καὶ δουλαγωγούντας τὸ σῶμα, καὶ κυριεύοντας τῶν παθῶν, καὶ δεικνύοντας τῷ ἔργῳ τὸ πρὸς ἐλευθερίαν, καὶ δουλείαν τοῦ θελήματος αὐτεξούσιον.

B

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ἔως μὲν γὰρ ἡ τροφή πιαίνει τὸ σῶμα, τυραννεῖ κατεξανιστάμενον τὸ φρόνημα τῆς σαρκός νομοθετοῦν τοῖς ὑπηκόοις ἃ βούλεται· ἐπὶ δὲ ταπεινωθῆ ὑπωπιαστοῖς, καὶ σκληραγωγίᾳ τοῦ σώματος ὑποκύπτει δουλικῶς, καὶ τοῖς κρείττοσιν ὑπέκεινται πείθεται νόμοις. Οὐκέτι τὸν λογισμὸν ἔχον πρὸς διεθρον ἀπάγει, πρὸς αὐτοῦ δὲ μᾶλλον ἀγόμενον πρὸς εὐπειθειαν σωτήριον. Καὶ μάρτυς τούτων ἕκαστος αὐτὸς ἑαυτῷ, εἰδὼς, τίνα μὲν ἐννοεῖν ἀναγκάζει κόρος γαστρῶς, τίνα δὲ συμβουλεύει λογίζεσθαι ἡ ἔνδεια. Ὅ μὲν πρὸς ἀτόπους ἐκθακχεύων ἐπιθυμίας, ἡ δὲ καὶ μετρίως κινουμένας αὐτὰς καταστέλλουσα, καὶ βρυχομένας εἴποτε θηριωδῶς, τιθασσεύουσα πρὸς τὸ ἡμέρον, καὶ τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰῶβ εἰρημένον λέγων λαμπρᾶ, καὶ διαπρυσίῳ τῇ φωνῇ· « Ἰδοὺ θηρία παρὰ σοὶ χόρτον ἔσα βουσὶν ἐσθίει· » ἐκ θηριώδους ὠμότητος πρὸς κτηνώδη καὶ ὑποτεταγμένην κατάστασιν μεταβεβῆσθαι τὰ πάθη σημαίνουσα, καὶ τῶς ἡμεροῦσθαι, κἂν ἐμπνέειν ἐτι δοκῇ· παρὰ τισι γὰρ καὶ τέθνηκε παντελῶς τῇ ἐγκρατεῖα νενεκρωμένα.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Οὕτως ἡ Ἰαήλ τὸν Σισάρα διὰ τῆς σιαγόνος ἀνεῖλε, νεκρώσασα τὸ πολέμιον φρόνημα, οὐκέτι τῆς σιαγόνος φιλοτιμίας τῷ πάθει χωρηγούσης τὰς ὕλας. D Ἐγκρατῶς δὲ, καὶ αὐτῷ μόνον χρεωδῶν παρεχούσης πρὸς τὴν ἀνάγκην τοῦ ζῆν, ὡς καὶ παρῆνα: δοκεῖν τῇ δυνάμει, καὶ μὴ παρῆνα τῇ ἐνεργείᾳ. Οὕτως ὁ Σαμφὼν ἐν σιαγόνι ὄνου τοὺς ἀλλοφύλους ἐπάταξεν· οὐκ ἄλλως τοῦτο πράξει τάχα δεδυνημένος, εἰ μὴ τῆς ὑπηρετούσης λαίμῳ καὶ κοιλίᾳ ἐκράτησε σιαγόνος, τῷ πρακτικῷ τῆς χειρὸς περιδραξάμενος αὐτῆς, καὶ ὡσερ παλάμη συστελλας αὐτὴν περιγεγραμμένην τῇ κρίσει, πρὸς τὸ μὴ διαχεισθαι ἐπὶ τὸ ἀβρὸν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ ἀκόρεστον. Διάκων γὰρ, καὶ ὑπουργὸν σιαγὸνα γαστρῶς ἡ φύσις ἐποίησε, δηκτῆρος μὲν ὅσα μακέλλαις ὀδοῦσι κροδαιοῦσαν τὰ ἐδάδιμα, μύλαις δὲ καθάπερ ὄντως μύ-

²⁶ Rom. vii, 22, 23. ²⁷ ibid. 15. ²⁸ Job. xl, 10. ²⁹ Judic. iv, 21. ³⁰ Judic. xv, 15.

λαις λεπίουσαν, καὶ παραπέμπουσαν ὡσπερ δι' ἄκαυτον ποταμὸν τοῦ λαίμου ἀπληρώτω θάλασση τῇ κοιλίᾳ ἐτοίμην τροφήν, τὸ παρὰ τοῦ Σολομώντος λεχθὲν κηρύττουσαν ἐν ᾧ φησι· « Πάντες οἱ χεῖμα ἄβρο πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔσται ἐμπιπλαμένη. » Ταυτὸν γὰρ ἔστι κοιλία, καὶ θάλασσα· κεχρησασί γὰρ πρὸς τὰ βέματα τῶν ἐπιχειομένων ἀκορέστως ἀμφοτέραι, ἡ μὲν τῇ πέψει, ἡ δὲ τῇ ἄλλῃ διαπανῶσαι τὰ ἐπιτερχόμενα, καὶ αὐτὴν ὀρεγόμεναι ἄλλῃ τροφῆς, καὶ τὸ κεχρησασί οὐδέποτε μύουσαι, οὔτε τὸ διψαλέον τῷ συνεχεῖ, καὶ ἀδιστατῶ τοῦ βέβρου παραμυθούμεναι.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Διὰ τοῦτο καλὸν ἡ ἐγκράτεια, ὅτι τὸ φλεγμαῖνον τῶν παθῶν καὶ ἐξοιδηκὸς ὑπερβάλλουσι δγκοῖς Β καταστῆλλει, καὶ ταπεινὸς πρὸς τὸ ἐπιεικέστερον, καὶ τὸ παρὰ τὸν αὐτὸν στορέννυσι, καὶ γαληνιάζειν ποιεῖ τὴν ἐκ τῶν βαγαίων τῆς πολυτελοῦς διαίτης πνευμάτων ζάλην, τῇ νηνεμίᾳ τῆς ἐνδείας χαλινῶσα πρὸς τὴν εὐδον, καὶ τὸ κυμαίνον πρᾶνυοντα. Καὶ ἐν ἀπορίᾳ μὲν τῶν πρὸς ἀπλόουσι ἐπιτηδείων ἔρεβρα πως ἀνεκτὸν τὴν κρατῆσαι γαστρίδας. Οὐκ ἐρεθίζει γὰρ τὸ μὴ πρὸν οὔτως ὡς τὸ παρὸν, καὶ τῇ εὐφροσύνῃ κινεῖ τὴν δρεξιν πρὸς τὴν ἐρεξιν· ἐν ἀφρονίᾳ δὲ πάντοθεν περιτριβομένων ἀπάντων, καὶ περιεχόμενων τῶν πρὸς τρυφήν δαψιλῶς, ἐγκράτεια φιλοσοφίας ἔχει μεγίστην ἐγκώμιον, εἰ μὴ παρὰ παρασίτοις ἐν ἀφρονίᾳ φειδωλίας ὑπονοίᾳ τὸ ἐπαινετὸν τοῦ ἔργου μολύνεσθαι παρασκευάζοι καταγνώσει C μικρολόγου διαθέσεως. Ὅμοιον γάρ ἐστι ἐμπελαγίζουσαν θάλασσαν, καὶ κυκλωμένην βυθοστροφίαν διὰ ξηρὰς παρελθεῖν ἀδρόχῳ ποδὶ, καὶ εὐθυνοῦμενον βλον διεξάνουσαι κεκρημένον ἐνδεστέρεξ διαίτη, οὐδαμῶθεν τῆς ἐπιθυμίας ἐπικλυζόμενον ἐνθεν, καὶ ἐνθεν περιβρέουσαις τῶν ἡδέων παρασκευαίς. Τοιγαρὸν ὁ σοφὸς Σολομὸν τῆς ἐγκρατεῖας ἐπαινῶν τὸ δόγμα ψυχῆς φησιν· « Ὁραῖώθησαν σιαγόνες σου ὡς τρυγῶνος· σιαγὼν γὰρ τροφῆς ὄργανον οὔσα, ὠραιοῦται τῇ ἐγκρατεῖᾳ, αἰσχροὺς τὴν ἀδδὸφάγον καὶ ὀψοποιὸν, χείρουσαν καρυκεῖσις ἐλέγχουσα.

gena, nutritionis instrumentum cum sit, decoratur condimentis ciborum gaudentem reprobat.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Περὶ κενοδοξίας.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τότε δὲ καὶ ὡς τρυγῶν ὠραιοῦται, ὀπνηίκα τὴν ἀρετὴν περιστέλλει καὶ κρύπτει σπουδαίως, τὸν παρὰ τῶν ὀρώντων ἐκκλίνειν φιλοτιμουμένην, ὡς οἶόν τε, ἐπαινοῦν, καθάπερ τρυγῶν τῇ ἐρημίᾳ παραπετάσματι κεκρημένην τοῦ γινομένου, καὶ τῇ προθέσει λαυθάνουσα, κἂν πάντες μεγάλην τῇ φωνῇ βοῶσι τὸ ἔργον. Τότε γὰρ ἔστι κενοδοξία τὸ πραττόμενον, ὅτε πρὸς ἐπίδειξιν ἡ γνώμη ὀρεξί· ἔως δὲ μὴ πρὸς θήραν βλέπη αὐτῇ δόξης ἀνθρωπίνης, κἂν φωτὸς ἡ ἀρετὴ λάμπη φανώτερον (δεῖ γὰρ φῶς οὐσαν αὐτὴν, τὰς οἰκείας ἀστράπτειν αὐγὰς) ἡ προαι-

⁴¹ Eccle. 1, 7. ⁴² Cant. 1, 9.

tem, et aliuventum paratum per gulam veluti per canalem cauum, et præcipitem ventris mari inexplebili transmittentem, illudque Salomone dictum proclamantem : « Omnes torrentes eunt ad mare, et mare non erit repletum ». Idem enim revera est venter, et mare; cum ambo insatiabili biatu infusa flumina absorbent, et alter concoctione, alterum salsedine ingesta absumens, aliud rursus nutrimentum appetant, et hiatus neutiquam claudant, nec ullum solatium sitis ex continuo, et perenni fluento percipiant.

CAPUT V.

Atque ob hanc causam præclara res est temperantia, quia inflammationem affectuum, et nimium tumorem superbis e fastibus deprimit, et humiliat ad id, quod æquius est, meliusque, ac æstum ipsum præsternit, procellamque ab impetuosus multiplicitas ciborum paraturæ ventis excitatam tranquillari efficit, serenitate indigentia ad sudum velut habenis reducens ¶ 95 et exundantem mitigans fluctum. Et vero iu eorum, quæ ad voluptatem conducunt, inopia, placide quodammodo venter se in ordinem redigi patitur; non irritat quippe quod abest, perinde ac id quod coram suppetit, ipsoque aspectu commovet appetitum ad desiderium. Sed cum omnium rerum ad luxum pertinentium opipare, et onerantium aliquem undique copia affluit, temperantia summæ philosophiæ laudem obtinet; nisi sicubi in abundantia laudabilia opera suspicio parcimonie nimie corrumpere tentent parasi condennantes eum præ animi angustia. Pariter enim est altum, et effusum mare, commotosque imo e fundo vortices non madefacto per sicum transire pede; ac rectum vitæ cursum frugali victu discretum distinare; ita ut nec cupiditas circumfusum hinc inde profluentibus dulcedinum. apparatibus eum inundet, ut sapiens Salomon recte dixerit temperantis animi propositum dilaudans : « Decoratæ sunt genæ tuæ, sicut turturis ». Nam temperantia, dum turpem voracitatem et exquisitiam

D

SECTIO III.

De vana gloria.

CAPUT I.

Sed tum gena instar turturis exornatur, quando virtutem coarctat, et laudem ab intuentibus declinare pro viribus affectans studiose occultat, veluti turtur solitudine utens, quasi sipario facinus obvelans suum, animique proposito ¶ 96 latitans, etiamsi omnes magna voce opus ejus acclament. Tunc autem factum in vanam gloriam degenerat, quando animus ad ostentationem spectat: quandiu vero non respicit ad venandum gloriam humanam, etsi quovis lumine lucidior virtus emicet (oportet enim, cum ipsa lux sit, propriis splendoribus ipsam

effulgere) voluntas ab omni ostentatione, fastuque remota est, sola soli placere studens Deo, nihil curans spectatores, neque si inspiciant illi, neque si dilaudantes applaudant; vanum existimans, et futile quidquid ad æternam remunerationem nihil confert: quamvis laudantium plausus supergressi aerem, nubes, ipsumque feriant insonando æthera; recidunt enim deorsum, utpote qui sunt quasi cantus procaces cicularum, et una cum strepitu arteriæ desinunt, nullum vero juvenem, lucrumque animæ afferunt; quin potius in maxima eam injuria lædunt, inflant enim ad dementia, et laudum voluptate operis mercedem evacuant. Hoc ipsum propheta docens aiebat: « Qui vos beatos dicunt, ipsi vos decipiunt, et semitam pedum vestrorum dissipant ⁴³; » vanam scilicet ingerentes persuasionem profectus ad res bonas impediens. Dominus autem in suis verbis adhortatoris inquit nonnunquam: « Nesciat sinistra tua, quid facit dextera tua ⁴⁴; » interdum: « Luceat lux vestra coram hominibus ⁴⁵; » et bonum agere præcipiens, et ab ostentatione avertens. Si enim occultari non potest urbs super montem posita ⁴⁶, et viæ justorum lucis instar elucet; cur ergo aliquis assistat publice faciem præferens laboribus **97** boni operis, quod mox per seipsum elucere poterit, præaccendens ad ostentationem, et intempestive persuadens voluptatem gloriæ cupidam?

CAPUT II.

Enim si gloriæ desiderio tenetur, quod tamen a ratione abhorret, eam excipiat, quæ opus subsequitur, et non præoccupet ipsam apparentia, tuba canens antequam faciens, et debitum honorem repetens præmature. Qui enim dixit: « Luceat lux vestra coram hominibus ⁴⁷; » opus ipsum clamare, sed non jussit operantes prædicare: ut et virtus suam habeat gloriam, et animi propositum reprehensione carat, hominum non ob humanam gloriam, sed ob Dei remunerationem eligens: nisi tamen ad perfectionis metam et hoc deficiat; cum non alterius rei, sed ipsius boni causa bonum eligi sit sanctum. Filiorum enim hæc est conditio, mercenariorum autem illa, superior quidem ea, quæ servorum est, namque pœnæ formidine hi omnia faciunt; inferior tamen conditione filiorum, eo quod haudquaquam amore bonum, verum mercedis operetur expectatione. Cupide namque qui opus aggressus est, fructum arbitratur desideratæ rei operationem, inque laborando voluptatem percipit, et ipsum laborem pro mercede sibi deputat, atque pro eximio prænio super amata re impensam fatigationem. Quandoquidem omnia, quod sit cum amore, leve ac facile evadit, etiamsi valde sit laboriosum, pro pensione operantis erga illud occultante laborem, et explanante asperitatem ad facilem operationem, Vincit etenim semper laboris mole-

ρετις τὸ ἀνεπίφαντον ἔχει, καὶ ἰσομοῖον, μόνῃ μόνῃ τῷ ἀρέσκον ποιῶσα Θεῷ, καὶ τῶν ὁρώντων, οὕτε εἰ ὁρῶεν, οὕτε εἰ εὐφημοῖεν, λόγον ποιουμένη τινά. μάταιον, καὶ εἰκαῖον λογιζομένη πᾶν τὸ μὴ πρὸς ἀμοιβὴν αἰώνιον συντελοῦν, κἄν οἱ κρῆτοι τῶν εὐφημούντων ὑπερηγῶσι τὸν ἀέρα νεφῶν αὐτῶν καὶ αἰθέρος ἀπτόμενοι· πάλιν γὰρ οὗτοι πίπτουσι κάτω τερετίσματα φωνῶν ὄντες, καὶ τῷ ψόφῳ συντελευτῶντες τῆς ἀρτηρίας, οὐδεμίαν δὲ δνησιν ἐμμεισθὸν ποιῶντες; ψυχῇ, ἀλλὰ καὶ ἀδικούντες τὰ μέγιστα· φρωῶσι γὰρ πρὸς ἀπόνειαν, καὶ τῆ τῶν ἐπαίνων ἡδονῇ κενούσι τοῦ ἔργου τὸ ἐμμεισθόν. Τοῦτο διδάσκων ὁ προφήτης; ἔλεγεν· « Οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταρασσουσι. » Οἴητιν δηλονότι ἐμποιοῦντες τὴν ἐμποδίζουσαν τὰς εἰς τὰ κατὰ προκοπὰς. Ὁ δὲ Κύριος; ἐν ταῖς παραινετικαῖς αὐτοῦ λόγοις, ποτὲ μὲν φησι· « Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου. » Ποτὲ δὲ· « Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· » καὶ τὸ καλὸν ἐπιτάττων ποιεῖν, καὶ τὸ ἀποδεικτικὸν ἀποτρέπων. Εἰ γὰρ οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω βροῦς κειμένη, καὶ αἱ ἔδοι τῶν δικαίων μοίως φωτὶ λάμπουσι, τί οὖν τις ἐστηκε δαξουχῶν δημοσίᾳ τοῦ τοῦ καλοῦ πόνου, τὸ μετ' ὀλίγον καθ' ἑαυτὸ λάμψαι δυνάμενον, προπυρραεῶν πρὸς ἐπίδειξιν, καὶ φιλόδοξον ἀκαίρως πληροφορῶν ἡδονῇ;

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Δέον, εἴπερ ἰμείρεται δόξης, ὅπερ οὐκ εὐλογον, αὐτὴν ἐκδέξασθαι τὴν ἐπομένην τῷ ἔργῳ, καὶ μὴ προφθάσαι τῷ δοκεῖν αὐτὴν, ἐπισταλιζόντα τῷ γινόμενῳ, καὶ τὴν δῆθεν ἐπελομένην ἀπαιτοῦντα τιμὴν. Ὁ γὰρ εἰπὼν· « Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, » τὸ ἔργον βοῶν, οὐ τοὺς ἐργαζομένους κηρύττειν ἐκέλευσεν· ἵνα καὶ ἡ ἀρετὴ τὸ ἐπίδοξον, καὶ ἡ πρόθεσις ἔχη τὸ ἀμειπτον, οὐ δόξης ἕνεκεν ἀνθρώπων, ἀμοιβῆς δὲ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐλομένη τὸ ἀγαθόν· εἰ γε μὴ πρὸς τελειότητος ὄρον καὶ τοῦτ' ἐνδεές· ἐπεὶ μὴ ἄλλου χάριν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, αἰρεῖσθαι τὸ καλὸν ὄσιον. Υἱῶν γὰρ αὕτη, μισθωτῶν δὲ ἐκείνη κατάστασις, ἀνωτέρα μὲν τῆς δούλων, πάντα γὰρ οὗτοι πράττουσι φόβῳ κολάσεως, κατωτέρα δὲ τῆς υἱῶν, τῷ μὴ πόθῳ τὸ καλὸν, ἀμοιβῆς δὲ ἐργάζεσθαι προσδοκίᾳ. Ὁ γὰρ ἐπιθυμία πρὸς τοῦτο κεχειρωμένος, ἀπλάουσιν ἡγεῖται τοῦ ποθομένου τὸ ἔργον, ἐν αὐτῷ τῷ πονεῖν τὴν ἡδονὴν καρπούμενος, καὶ αὐτὸν κρίνων μισθὸν, καὶ γέρας ἐξαιρετὸν τὸν ὑπὲρ τοῦ ἐρωμένου κάματον. Ἐπειδὴ πᾶν τῷ πόθῳ γινόμενον κούφον καὶ εὐμπαρές, κἄν ἢ λίαν ἐπιμοχθον, τῆς πρὸς αὐτὸ διαθέσεως τοῦ ἐργαζομένου κλεπτοῦσης τὸν πόνον, καὶ ἐξομαλιζούσης τὸ τραχὺ πρὸς ἐνέργειαν εὐκόλον. Νικᾷ γὰρ ἀεὶ τοῦ καμάτου τὸ ἐπαχθὲς ἢ προθυμία, κρείττω τῆς ἐν τῷ ἔργῳ δυσχεραίας γινομένη, καὶ τὴν αἰσθησιν ἀμαυροῦσα τοῦ πόνου τῆς παραμαρτοῦσης

⁴³ Isa. III, 12. ⁴⁴ Matth. VI, 3. ⁴⁵ Matth. V, 16.

⁴⁶ ibid. 11. ⁴⁷ ibid. V, 16.

ἡδονῆ, ὡς τέρψιν εἶναι μᾶλλον, ἢ πόνον, τὸν πόνον, A
καὶ θυμηδίαν τὴν νομιζομένην δυσχέρειαν.
terans præ comitante voluptate, adeo ut labor
putabatur molestia, sit jucunditas.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ὅτι δὲ τέθνηκε παντελῶς ἐν πολλοῖς, καὶ γενέ-
κρωται τὰ ἐπίβουλα πάθη, δηλοῖ Παῦλος ὁ μέγας
πρῶτον ἑαυτὸν εἰσάγων τοιοῦτον, καὶ οὕτω τὸ παρ'
αὐτοῦ κατωρθούμενον ἐπιτάττων τοῖς ἄλλοις, δυνατὸν
αὐτὸ τῇ πείρᾳ δεικνύς, ὡς ἤδη γενόμενον. Φησὶ γάρ·
« Χριστῷ συνεσταύρωμαι, ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ· » θά-
νατον αὐτοῦ λέγων τὸ πρὸς τὰ πάθη ἀκίνητον. Τοῦτο
δὲ καὶ πᾶσι μεθ' ἑαυτὸν ἐγγελεύεται· « Νεκρώσατε
τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνεῖαν, ἀκαθαρσίαν,
ἀσελγείαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν. » Τῇ μὲν ἐγκρα-
τειᾷ τοὺς πρὸς τὰ τοιαῦτα πόνους ἐκλύουσι τοῦ σώ-
ματος, λογισμῶ δὲ τὰς ἀκαίρους ἐπιστομιζοῦσι· τού-
του ὄρμᾶς. Δεῖ γὰρ καὶ κατὰ τινα τῶν ἔξω σοφῶν,
μὴ μόνον τὸν κλοῦν ποιεῖν σιδαρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν
κύνα λεπτόν, ἵνα μετρίως ἐλαχόμενος ἔλκη, ἀλλὰ μὴ
ἔλκη αὐτὸς ἰσχύων ἔνθα καὶ βούλεται.

« I canis gracilis macie, ut illa moderate attracta
velit.

- ΤΜΗΜΑ Δ'.

Περὶ ἀναγνώσεως καὶ προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ἀνάγνωσις δὲ, καὶ προσευχὴ καλὰ τῶν εἰρημέ-
νων, οὐχ ἥκιστα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον καλὰ· μεγάλα
γὰρ καὶ σφόδρα πολλὰ πρὸς τὸν σὺφρονα συμβάλ-
λοντα βίον. Ἐπειδὴ γὰρ δι' αἰσθήσεων ἔμαθεν ὁ νοῦς
τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων τοὺς τύπους, σχήματα, C
καὶ χρώματα, καὶ μεγέθη τῶν ὀρωμένων δι' αὐτῶν
δεξάμενος, καὶ τούτων ἐν ταῖς ἡμερίαις εἴωθεν ἀνα-
κινεῖν τὰς φαντασίας, ὅχλον τῇ μνήμῃ πραγμάτων
ἔσθ' ὅτε μὲν ἀνωφελῶν, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ λίαν ἐπι-
πλαθῶν, ἀνειδωλοποιῶν, καὶ θόρυβον ἀκαιρον ἐγεί-
ρων ἐν ἑαυτῷ λογισμῶν, οὐκέτι χώραν ἔχουσης τῆς
διανοίας πρὸς ἔννοιαν τινα κινήθηται χρηστῆν,
στυνοχωρουμένης τῷ πλήθει τῶν ἡδὴ προκατειλη-
φῶτων αὐτῆν ἐνθυμίων, καὶ ἀποκλεισάντων τοῖς
σπουδαίοις, καὶ ὠφελίμοις τὴν εἰσοδόν. Διὰ τοῦτο
καλὴν προσευχὴν, καὶ ἀνάγνωσιν, ὅτι τὴν ματαίαν
ἐκείνην παύουσι πλάνην, δεσμοῦσαι τῶν ἐφ' ἃ μὴ δεῖ
βρεμβόμενον λογισμὸν, καὶ κατέχουσαι πρὸς ἑαυτὰς
χρησίμως οὐδαμῶ τῆς καλῆς περιττώμενον ἀσχο-
λίας. Τί γὰρ ἦντως ἴσον, ἢ ἐφάμιλλον τῷ λόγῳ D
ἔστιν τὴν διάνοιαν, καὶ θεωρίας εὐωχεῖν αὐτήν,
τέρψιν ἔχουσαις ἀκήρατον, καὶ ὠφέλειαν εἰς αἰὲ
παραμένουσαν, παλαιῶν μὲν ἱστορίας ὀδηγομένην
πρὸς ζῆλον τῆς αὐτῶν ἀρετῆς, κάκειθεν ἀναματτο-
μένην τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας σωτήριον μόρφωσιν,
θεωρίας δὲ πτερωμένην πρὸς ἔνθεον εὐφροσύνην,
καὶ ἐξισταμένην τῶν κάτω προσεδρία τῶν ἄνω σκο-
ποῦσαν τὰ ἐπουράνια, καὶ μέχρις αὐτῆς φθάνουσαν
τῆς μακαρίας φύσεως, καὶ ταύτην καρπομένην
τὴν ἀπόλαυσιν εἰς ὅσον παραμένειν ἰσχύει, ἢ

CAPUT III.

Cæterum affectus istos insidiosos in multis plane
emortuos, et effectos esse, magnus Paulus ostendit,
primum seipsum talem introducens, et sic virtutibus
a se patralas aliis injungit, ab experientia id fieri
posse probans, quod ipse jam fecerat. Ait enim :
« Christo confixus sum cruci; vivo autem jam non
ego »; » mortem suam [vocans, quod nullis ampli-
us passionibus moveretur. Idemque et omnibus
post seipsum præcipit : « Mortificate membra, quæ
sunt super terram, fornicationem, impuritatem,
intemperantiam, libidinem, concupiscentiam ma-
lam »; nam corporis ad hujusmodi vitia proten-
siones temperantia exsolvantur, recta vero ratione
intempestivi ejus impetus reprimuntur. Danda est
opera nempe, secundum quemdam externum
sapientem, non solum quo numella fiat valida, sed
retrahat, non autem hic viribus valens trahat quo

99 SECTIO IV.

De lectione et oratione.

CAPUT I.

Iis autem, quæ dixi, haudquaquam cedunt lectio,
et oratio, quin potius præclariore sunt : magnæ
quippe existunt, et ad honestam vitam quampluri-
mum conferunt. Nam posteaquam mens didicit per
sensus sensibilium rerum figuras, species, et colo-
res, et magnitudines eorum, quæ videt, sensum
ope suscipiens, ipsorum in quiete ipsa solet etiam
refricare imagines, rerum quandoque inutilium.
interdum quoque valde perniciosarum memoria
turbam sibi rursus effingens, et in seipsa tumultum
intempestivum commovens cogitationum, adeo ut
nullum amplius intellectus locum habeat ad bonam
aliquam excitandam cogitationem, præ multitudi-
ne eorum, qui jam ipsum præoccuparunt, conceptuum
animi, quique præcluserunt aditum rebus utilibus
atque bonis. Idcirco bona est oratio atque lectio,
quia vanam illam evagationem cessare faciunt,
compescentes cogitationem ad ea quæ non oportet,
temere oberrantem, et eam apud se ita utiliter
retinentes, ne unquam a tam bona occupatione
distrabatur. Quid enim comparari, contendive
cum eo potest, ut mentem pascas sermonibus, et
contemplationibus quasi convivii excipias, quarum
et sincera sit delectatio, et utilitas perpetuo duret,
dum exemplis veterum ad eorum virtutis æmulationem
deducitur salutaremque pie vivendi informa-
tionem inde imprimit; 100 per contemplationes vero
evolat, ad divinam lætitiā, et educta ex his, quæ
deorsum sunt, illis quæ sunt superius, inhærendo,
speculantur cœlestia, et usque ad ipsam naturam

⁹⁸ Galat. II, 20. ⁹⁹ Coloss. III, 5.

beatam pertingit, ejusque fructus decerpit quoad potest sustinere, quos percipiunt Seraphim circumueuntia thronum universim.

CAPUT II.

Oratio fortassis etiam majoris utilitatis rationem continet, nempe ut colloquamur cum Deo nos sistit, et longa consuetudine Dei amicitiam nobis conciliat, utpote ad disponendos affectus, conservandosque apta, et maxime erga Deum qui etiam viles homines ad dilectionem admittit, et consortium cum illis non pudet eum habere, quando constans desiderium ipsis fiduciam suggerit. Si enim servis ad dominationem sese efferentibus, et fastu turgido herilis auctoritatis fidem conservare studentibus accepta benevolentiae pignora confidentiam tribuunt: quanto magis pie viventibus erga Deum fiduciam auget vita secundum ejus mentem, et voluntatem instituta, qui non ex metu tremorem adeo pavidum, sollicitumque requirit, quantum hilari libertate gaudet ex dilectione.

CAPUT III.

Lectio effecit, ut eunuchus Æthiops viri nomine appellaretur, utque dignus esset apostolico occurso, et colloquio⁹⁹; atque ad Christi cognitionem viam ei commonstravit, et eum ad baptismi gratiam perduxit. Lectio lege, et ea quidem vetustissima præcipitur, dicente Moyse: «Meditaberis sedens in domo tua et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens¹⁰¹.» Qui maximam temporis partem assidue verbi divini contemplationi ad exercitium sanitatis animæ attribuit, vix exiguam ejus particulam relinquens necessario corporis usui: aliter obsequens dominæ et aliter ancillam tractans: et illius quidem curam ad prolixum tempus extendens, istius vero, quantum convenit ad sufficientiam, vacationem cum mensura circumscribens. Ita ut in hoc quoque anima omnium confessione primas ferat, neque corpus ullo modo ei se comparatum æquo jure gloriatur, aut habeat vanum æqualitatis prætextum. Lectioni prima in Psalmis beatitudo tribuitur, quippe quæ animam ad virtutum fructum producendum largirigat. Nam qui in lege Domini meditatur die, ac nocte, ille et beatus est, similisque ligno plantato secus decursus æquarum¹⁰², cum et foliis, hoc est morum gravi compositione condecoratus sit, et fructu pietatis in occulto pectoris recessu sit onustus; continua meditatione perennis adaquationis instar præbente illi perpetuum virorem, et pari naturæ incremento interna non minus augente, quam externa.

CAPUT IV.

Quemadmodum enim folia tegumento, et ornamento sunt plantæ, et fructibus custodia; sic et vita composita ad pietatem, et corpore modestiam præfert, et quæ interna sunt animi bona, moderatione obunbrat, Deo cultori **102** agri fructum

καρποῦνται τὰ Σεραφίμ διόλον κυκλοῦντα τὸν θρόνον.

ΚΕΦΑΛ. Β.

Ἡ δὲ προσευχὴ εἰς ὠφελείας λόγον ἔχει τι τάχα καὶ μεζῶν, Θεῷ προσομιλεῖν παρασκευάζουσα, καὶ φίλαν τὴν πρὸς αὐτὸν μνηστευομένη τῇ μακρᾷ συνηθείᾳ, ἐπειδήπως καὶ ποιεῖν τὰς διαθέσεις αὐτῆ, καὶ τηρεῖν πρὸς Θεὸν, καὶ τὸν εἰς ἀγάπην καὶ τοὺς εὐτελεῖς προσιέμενον, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς οὐκ ἐπαισχυόμενον ἱστομίαν, ἕως αὐτοῖς παρῆσιαν δίδωσι παραμένον ἐ πάθος. Εἰ γὰρ δούλους πρὸς τὴν δεσποτεῖαν ἀχρῶντας, καὶ τὸ τῆς ἀθηντείας ἀξιώπιστον σοβαρῶ τύφῳ φυλάττειν ἐπιτηδεύοντας θαρρῆσιν δίδωσι προλαθόντα εὐνοίας ἐνέχυρα, πόσω μᾶλλον τοῖς εὐβιοῦσιν αὐξήσει τὴν πρὸς Θεὸν παρῆσιαν τὸ κατὰ γνώμην αὐτοῦ, καὶ βούλησιν πολιτεύεσθαι, οὐ τοσοῦτον ἀπαιτοῦντα τὸν ἐκ τοῦ φόβου ἐναγώνιον τρόμον, ὅσον χαίροντα τῇ ἐκ τῆς ἀγάπης ἰλαρᾷ παρῆσιᾳ.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Ἀνάγνωσις τὸν Ἀποστολὰ εὐνοῦχον ἄνδρα προσαγορευθῆναι ἐποίησε, καὶ ἀποστολικῆς συντυχίας ἤξιωσε, καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ γυνῶσιν ὠδήγησε, καὶ πρὸς τὴν τοῦ βαπτίσματος ἤγαγε χάριν. Ἀνάγνωσις νόμος, καὶ ἀρχαῖον παράγγελμα· «Μελετήσεις γὰρ, φησὶν ὁ Μωϋσῆς, καθήμενος ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, κοιταζόμενος, καὶ ἀνίστάμενος.» Τὸ πολὺ τοῦ χρόνου ἀποκληρώσας τῇ προσεδρεῖα τοῦ λόγου πρὸς ἀσκησιν ψυχικῆς εὐεξίας, βραχὺ δὲ τι καταλιπὼν κομιδῇ τῇ ἀναγκαίᾳ χρήσει τοῦ σώματος. Ἄλλως θεραπεύεσθαι τὴν δέσποιναν, καὶ ἄλλως ἐπιτάξει; τῆς δὲ μὲν πλατύνας εἰς καιροῦ μήκος ἐπιμέλειαν, τῇ δὲ συμμετρήσας πρὸς τὸ καθήκον αὐτάρκη τὴν ἀσχολίαν. ὡς κἀντεῦθεν ἔχειν ὁμολογημένως τὰ πρεσβεῖα ψυχῆν, καὶ μηδαμόθεν ἀχεῖν σῶμα πρὸς ταύτην ἱστομίαν, μηδ' ἔχειν ἰσηγορίας πρόφασιν εὐλογον. Ἀνάγνωσις, πρῶτος ἐν Ψαλμοῖς μακαρισμὸς, καὶ δικαιοῦς ἀρεταῖα πρὸς ἀρετῶν καρποφορίαν φιλότιμος. Ὁ γὰρ μελετῶν ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ὁστος καὶ μακάριος, ξύλη παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεσφυτευμένῳ παραπλάσιος, καὶ φύλλοις κομῶν πρὸς εὐπρέπειαν τῇ σεμνῇ τοῦ ἔθους καταστολῇ, καὶ καρπῷ τῆς εὐσεβείας, κατὰ τὸ λανθάνον βριθόμενος, τῆς συνεχούσης μελέτης, οἶόν τινο; διηνεκῶ; ποτισμοῦ παρεχούτης αὐτῷ ἀεὶ τεθηλῆς, καὶ τῷ φαινομένῳ συναεξούτης φυσικῶς τὸ κρυπτόμενον.

ΚΕΦΑΛ. Δ.

Ὡς γὰρ φύλλα σκέπη καὶ κόσμος ἐστὶ τοῦ φυτοῦ, καὶ καρποῦ φυλαχὴ, οὕτω κατὰ τασίς εὐλαθῆς, καὶ τὸ σῶμα δεικνυσὶ σεμνὸν, καὶ ἔνδον τῆς ψυχῆς μετριοφροσύνη συσκιάζει καλὰ, Θεῷ τῷ γεωργῷ καὶ ἀσινῇ τηροῦσα τὴν καρπὸν, καὶ οὐκ ἐκδιδούσα πρὸ-

⁹⁹ Act. viii, 27. ¹⁰⁰ Deut. vi, 7. ¹⁰¹ Psal. i, 1 seqq.

χειρον τοῖς λυμαινομένοις θηρίοις· ὅς γάρ ἐστιν ἐκ ἄδρυμοῦ, καὶ μονίως ἀγριος κενοδοξία, καὶ ποσὶ, καὶ ὄδοις καταφθείρουσα τὸ γεώργιον, μὴ τοῦ τῆς ταπεινοφροσύνης περικειμένου φραγμοῦ, καὶ τὰ ταύτης ἀπαλεθρύντος ἐφόδου. Καὶ ταῦτα μὲν τῆς μελέτης τῶν θείων λογίων τὰ πλεονεκτήματα, ἀφανίζουσης πᾶσαν αἰσχρὰν, καὶ ἐπιζήμιον φαντασίαν, καὶ χαρματούσης τύπους ἱεροπρέποντας πίνακι, καὶ ἀγαματοφορεῖν παρασκευαζούσης μνήμας ἀξίας Θεοῦ. Ἦ δὲ προσευχὴ παντὸς ἀφίστησι τὸν νοῦν νοήματος αἰσθητοῦ, καὶ αὐτῷ παρίστησι τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ διαλεγόμενον, καὶ αἰτοῦντα μετὰ παρῆρησίας ἃ βούλεται. Καὶ οὕτως ἐν τῷ μεταξὺ διάγειν παρασκευάζει ἀγῶως ὡς Θεῷ συντυχόντα, καὶ μετ' οὐ πολὺ πάλιν αὐτῷ συντευζόμενον.

conversatus sit, et non multo post ei rursus collocuturus.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

B

CAPUT V.

Διὰ τοῦτο προσκαρτερεῖν ὁ Παῦλος διδάσκει τῇ προσευχῇ, τῇ μακροῦ συνοσια βεβαιῶν τὴν συνήθειαν· καὶ πάλιν, ἐν παντὶ τόπῳ κελεῖται προσεύχασθαι, ἵνα μηδεὶς προφασίσηται ῥαθυμῶν προσευχῆς, ὡς μακρὸν προσευκτηρίου διωχισμένος ναοῦ. Ἦ καὶ διὰ τοῦτο πᾶς τόπος εἰς προσευχὴν ἐπιτηδεῖος, ὅτι μὴδὲν ὤνησεν Ἰουδαίους τὸ ἀγῶν τοῦ ἱεροῦ κατάστημα βεβήλοις χερσὶν ἔρχομένους ἐπὶ τὴν προσευχὴν, καὶ τὸ καθαρὸν τέμενος κοινούοντας πράξιον μιαραῖς. Ὡς γὰρ τοὺς οὕτω προσευχομένους, κἂν εἰς αὐτὰ τοῦ ναοῦ προσεύχωνται τὰ ἄδύτα, περιπτυσσόμενοι σπουδαίως τὸ ἱλαστήριον, καὶ ταῖς πέτραις τῶν Χερουδὶμ τὰς χεῖρας ἐμπλέκοντες, ἀποστρέφεται βδελυτόμενος, ὡς ἀναγίγῃ ὁ Θεὸς λέγων· « Ἐὰν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπ' ὑμῶν, καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. » Οὕτω τοὺς καρδίᾳ καθαρῶς, καὶ πράξεσιν ὁσίαις ἐπικαλουμένους αὐτὸν προσίσταται, καὶ ἐκ παντὸς τρόπου τὴν αὐτῶν ἐνωτίζεται δέησιν, διαθέσει προσέχων, κἂν τὸ χωρίον ἦ κατὰ τὸ δοκοῦν ἀδιάφορον.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

CAPUT VI.

Οὕτω τῷ Κορνηλίῳ ἐν οἰκίᾳ προσευχομένῳ ἐθνικῇ, ἔτι τοῦ ναοῦ τὸ οἰκεῖον ἔχοντος σέβας, ἐπιφοιτήσας ἄγγελος ἔλεγεν· « Αἱ προσευχαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, » οὐ τῇ τοῦ ναοῦ πρὸς τὴν ἀνοδὸν ἔξιοπιστίᾳ συγχερσάμεναι, τῷ δὲ πτερῷ τῆς ἀγαθῆς· ὁ προθέτως εὐθυδρομήσασαι πρὸς τὸν ἐμμένως αὐτὰς καὶ αἰσίως δεχόμενον. Οὕτω τοῦ Ἰωνᾶ πρὸς οὐρανὸν ἐκ βοθῶν πλησιαιστικῶς ἐφθασεν ἐνορμισθεῖσα ταῖς θείαις ἀκοαῖς ἢ προσευχῇ, καὶ οὐκ ἔχει μᾶσθη τῷ πολλῷ κλυδωνίῳ τοῦ ὕδατος, καθάπερ ἢ τοῦ Φαρισαίου ἐν τῷ ἱερῷ ναυαγήσασα, καὶ μετὰ τοῦ φόρτου ποντισθεῖσα παντὸς ὑπερβύχιος. Ἐπεὶ μὴ οἶα τς ἦν ἐπικυματίζειν, καὶ ποντοπορεῖν εὐσταλῶς ὑπέρνευλος οὔσα, καὶ ἀνανεῦσιν διὰ τὸ βᾶρος τοῦ ὑπεραύχου φρονήματος οὐκ ἰσχύουσα, πρῶραν βαπτίζομένη, καὶ

Sic ad Cornelium adorantem in domo gentili, cum adhuc templo sua constaret veneratio, accedens angelus dicebat: « Orationes tuæ et elemosynæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, » non ad ascensum fiducia templi usæ, quasi subvectæ, verum alis boni propositi, seu intentionis rectæ, perinde ac per cursum delatæ ad eum, qui eas benigne fausteque suscepit. Sic oratio Jonæ e profundo maris vento prospero velum implente ad cælum evasit, et ad divinas aures appellens portui fuit invecta, neque plurimis aquarum fluctibus jaciata, quæa modum illa Pharisæi, quæ sacro in templo naufragium passa, et una cum onere toto mercium submersa periit stridendo; quandoquidem nec illa poterat eluctari fluctibus, neque per mare cursum directum tenere,

¹¹ Psal. lxxix, 14. ¹² Rom. xii, 12. ¹³ I Tim. ii, 8. ¹⁴ Isa. i, 15. ¹⁵ Act. x, 4. ¹⁶ Jonæ ii, 3, 11. ¹⁷ Luc. xviii, 11.

cum exundaret sentina, propterque gravitatem superbae de se opinionis hanc valeret emergere, cum prora madida, et puppis circumfusa, undis tumoris, et jactantiae desuper ingruentibus obruerentur. Oratio tribus pueris in camino comes, coegit Damnam profugere, ⁶⁰ et extra **104** fornacem circumvagari quærentem insidiatores adolescentium: cum enim locum suum interius orationi concessisset, et carbones reliquisset urendi vi destitutos, Chaldaeos circa caminum inventos valide depasta combussit; intus propriam operationem coercens præ reverentia corporum, quæ circumdederat oratio et efficaciam suam exterius ostendens circum corpora veluti circa materiam levem et arentem. Oratio leones in lacu famelicos exhibuit temprantes, ⁶¹ cumque venter gemeret ob septem dierum inediam, obiecto pabulo apposito persuasit generositatem philosophico animo profiteri potius eligentes violentiam famis tolerare, quam aggredientes virum sanctum Danielem lædere, quem jure neglecto Barbari condemnarunt ad illud mortis genus, homines crudeliores belluis declarati, et implacabiliores comparatione sanguinem devorantium ferarum, et in suæ injustitiæ redargutionem, confestim illarum justitiam excipientes naturalibus calculo, conservantium ipsum, quem ii misero et luctuoso mortis supplicio addixerant.

CAPUT VII.

Oratio divinae dignitatis honorem constituit Eliae ⁶², non solum quia assumptus fuit in caelum, currum ignis quadrijugum habentis regens, quod terram non amplius dignum conversatione sua locum haberet, et mereretur imposterum aetheream regionem, ipsumque incolere caelum; sed quia elementis verbo a mundi Conditoris productis ad subsistendum verbo quoque imperavit; interdum aethereum ignem ad exurendas **105** omnino victimas debitas deducens ⁶³, modo in Ochoziae duces fulminalem detorquens ⁶⁴, alias ex auctoritate caelum verbo claudens, et terram orbam efficiens ad fructus progignendos per triennium, sexque menses præ siccitate, atque omnis herbae consuetam quotannis germinationem prohibens, quam divina jussio statis temporum circulis induxerat naturæ lege deinceps a prima ordinatione decurrens: nec ulla illam ad obediendum retardavit dispectio suspitionis indignationis Dei, quasi propheta stulte, furioseque audente ea, quæ propriam ejus auctoritatem excedebant: ministravit vero studiose, uti Creatoris amico, et imperanti tanquam propriis rebus amici, jure persuasum habens se subesse ad omne ministerium Deo similiter, et Dei amico; quandoquidem secundum quoddam proverbium, amicorum quæ sunt communia existunt, qui communem in suas invicem res potestatem ostendunt, propter charitatem exæquantem eminentiæ, et æqualitatis lege inæquales dignitates quasi lege lata conciliantem.

CAPUT VIII.

Oratio Moysis mare divisit, et caelum fecit ⁶⁵,

C

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Proseuchē tōn Ἠλίαν θεϊκῆ ἀξίᾳ ἐτίμησεν, οὐ μόνον ὅτι πρὸς οὐρανὸν ἀνελήφθη τέτρωρον ἡνιοχῶν ἄρμα πυρός, ὡς οὐκέτι τὴν γῆν ἔχων ἄξιον ἐνδιατίμῃ, καὶ δίκαιος ὢν λοιπὸν, αἰθέρα, καὶ αὐτὸν οἰκεῖν οὐρανὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ λόγῳ στοιχείοις ἐπέταξε τῷ λόγῳ παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ παραχθεῖσιν εἰς ὑπαρξίν. Ποτὲ μὲν αἰθέριον ἐπὶ πῦρ τὰς ὀλοκαυτωθῆναι ὀφειλούσας θυσίας καταγῶν, ποτὲ δὲ κεραῦνιον ἐπὶ τοῦ Ὁρχήλου στρατηγούς κατενεγκῶν. Ἄλλοτε κλείσας ἐπ' ἐξουσίας ῥήματι τὸν οὐρανὸν, καὶ σειρώσας πρὸς γένεσιν καρπῶν τὴν γῆν ἐπὶ μῆνας ἕξ, καὶ ἔτη τρεῖς, καὶ βλάστην κωλύσας ἐθιμον πίας ἀπάσης, ἣν καιρῶν περιόδους τὸ θεῖον ἐξήγαγε πρόσταγμα φυσικῶς τρέχον ἐκ τοῦ πρώτου προστάγματός· καὶ οὐδὲν πρὸς τὴν ὑπακοὴν ἐβράδυνε τεκμηρίον ἀναγκαστικῶς ὑπαινισσόμενον Θεοῦ, ὡς ἀπονομῆ τοῦ προφήτου τολμήσαντος τὰ ὑπὲρ τὴν οἰκίαν ἀξίαν μανικῶς· διηκόνησε δὲ σπουδαίως ὡς φίλῳ τοῦ κτίσαντος, καὶ ἐπιτάξαντι ὡς οικείοις τοῦ φίλου, εὐλόγως ὁμοίως ὑποκείσθαι πρὸς πᾶσαν λειτουργίαν πεπεισμένον Θεῷ, καὶ φίλῳ Θεοῦ· ἐπειρῆ κατὰ τινὰ παροιμίαν, κοινὰ τὰ τῶν φίλων, κοινήν ἐν τοῖς ἀλλήλων ἐπιδεικνυμένων τὴν ἐξουσίαν, διὰ τὴν ἐξισοῦσαν τὰς ὑπεροχὰς, καὶ τὸ ἰσότημον ἐν ταῖς διαφερούσαις ἀξίαις νομοθετοῦσαν ἀγάπην.

D

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Proseuchē Moysiōs θάλασσαν ἔτεμε, καὶ οὐρανὸν

⁶⁰ Dan. iii, 26 seqq. ⁶¹ Dan. vi, 16 seqq. ⁶² IV Reg. ii, 11 seqq. ⁶³ IV Reg. i, 12 seqq. ⁶⁴ ibid. 10. ⁶⁵ Exod. xiv, 21; xvi, 14 seqq.

γεωργῆσαι παρεσκευασε μάννα, καὶ ἐκ πέτρας ἤρπασε
χειμάρβρους ἐξήγαγεν ὕδατος, καὶ χειρῶν ἐκτάσει
ἔθνος πολεμῶν ἐτροπώσατο αὐτανδρον. Προσευχή
στρατῶν ὄλον Ἐλισσαῖος ἀορασίᾳ περιέβαλε, καὶ τοὺς
ἐπὶ φορῶν παραγενομένους αὐτοῦ αἰχμαλώτους ἀπή-
γαγεν, οὐ μόνον ἐπιβουλεύειν οὐκ ἰσχύοντας, ὡς προ-
έθεντο, ἀλλ' οὐδ' ἀρήγειν αὐτοὺς δυναμένους, τῆς
ἀρηγούσης ἐν τῷ σώματι βύσσει ἀργεῖν ποιησάσης
ὄμου, καὶ ὄπλα, καὶ χεῖρας· οὐδὲν γὰρ πηρώσεως
ἀσθενέστερον, οὐδὲ ἀδικεῖν τὸν οὐχ ὀρώμενον δυνα-
μένης, καὶ ἀδικουμένης εὐκόλως διὰ τὸ μὴ πάλιν
ὄρῶν τὸν ἐπιόντα πρὸς ἄμυναν. Ὅθεν καὶ καλῶς
ἀδυνατοῦς ἢ συνθήσια τοὺς ἐστερημένους ὀμμάτων
ὠνόμασεν, οὐδὲν πρὸς ἂ βούλονται δυναμένους χρή-
σασθαι τῶν μελῶν τοῦ σώματος, κἂν ἀλλῆ διαφέ-
ρωσι, καὶ ῥώμη καὶ αὐτοὺς τοὺς ἠσχημένους τὰ τῶν
γυμνικῶν ἀγῶνων ἐπιμελῶς. Προσευχή τοῦ Πέτρου
ἔλυσε τὰ δεσμὰ, τὰς θύρας ἤνοιξε τῆς φυλακῆς, τὴν
σιδηρᾶν πύλην νυκτὸς ἀνεπέτασε· καὶ τοῦ Παύλου
μετὰ τοῦ Σίλα κατὰ τὸ μεσονύκτιον προσευχομένων,
τὸ δεσποτήριον ἔσεισε, τὰ δεσμὰ πάντων ἀνήκων ὑπ'
ἐν, φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι ἀθρόον, τὸν εἰρ-
κτοφύλακα ἰκέτην τοῦ φρουρουμένου κατέστησε, καὶ
προπεσόντα τοῖς ποσὶ περὶ σωτηρίας δέεσθαι παρ-
εσκευάσεν, ἀφέντα τὴν περὶ τὸ κέρδος μανίαν φρον-
τίζων ὠφελείας ἔπεισε ψυχικῆς, ἐκ πολλῆς συνθήσιας
ἐκτῆκεν ἀθρόως μετέβαλεν εἰς πολλὴν ἐπιείκειαν·
οὐκέτι μάστιγι τοὺς καθημερινούς εἰσεπράττετο πό-
ρους, οὐκέτι τοὺς ἀθλοῦς δεσμώτας ἐφορολόγει, τὴν
ἐξ ἐράνου πεπορισμένην δεκάτην λόγων λυτρὰν παρα-
μυθίαν, καὶ ἄλλας τοῖς ἐλεινοῖς ἐπιπλέκων ἀνηκέ-
στους συμφορὰς· οὐκέτι κλοιοὺς τραχήλοις, καὶ ποσὶ
πέδῃς, καὶ χερσὶ περιετίθει τοὺς καταλλήλους δεσ-
μοὺς, καὶ ἀφεγγεῖ κατέκλειε σκότει τῷ χαλεπῷ τῆς
τιμωρίας βαρύνων ἑαυτῷ τὴν ἐπάρατον πρόσοδον, ἣν
καὶ τῶν ἀπορούτων ἕκαστος ὀργεῖν ἠγάγετο, μάλ-
λον αἰρούμενος τῆκεσθαι λιμῷ, ἢ τὴν ἐν τοῖς εἰρη-
μένους φέρειν κακοπάθειαν.

mutua manicarum vincula, et obscuris includebat
testabilem proventum, quem etiam unusquisque
eligens fame contabescere, quam ea, quæ diximus,

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Ταῦτα πάντα συντόμως ὁ δεσμοφύλαξ ἀπέμαθε,
καὶ σχέδιον ἐπεδείξτε τοῖς δεσμώταις συμπάθειαν,
τῷ φόβῳ τοῦ κατὰ τὸν σεισμόν θαύματος, ἄλλος ἐξ
ἄλλου γενόμενος. Ὡς γὰρ προσευχομένων τῶν ἀπο-
στόλων ἐσαλεύθη τὰ θεμέλια τοῦ δεσποτηρίου, καὶ
φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ
ἀνέθη, καὶ πᾶσαι αἱ θύραι ἠνοιχθήσαν, ἔξυπνος δὲ
γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, μόνος γὰρ ἀμερίμνος ἐκά-
θευθε, τῶν δεσμῶν ἀγρυπνοῦντων δι' ἃς εἶχεν ἕκα-
στος φροντίδας ἐναγωνίους, αἰτήσας φῶτα εἰσεπή-
θησε, καὶ ἐντρομος ὑπάρχων, προσέειπε τοῖς ποσὶ
αὐτῶν λέγων· « Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ; »
Καὶ κυρίως ἐκάλεσε, καὶ δεσπότης προσηγόρευεν,
ὡς πρὸ τοῦ θαύματος πάντως, καὶ βύσει αὐστηρᾶ,
καὶ τραχεῖ κατέπησε φθέγγματι, ἀλιτηρίου, κολα-

A perinde ac si ex cultum foret, prod. cere manna, et
ex arida petra aquæ torrentes eduxit, et manuum
extensione gentem integram hominum belligeran-
tem convertit in fugam⁶⁵. Oratione universum
exercitum Elisæus videndi facultate privavit, et qui
ad ipsum perdendum venerant, eos captivos ad-
duxit⁶⁶; ita ut non solum insidias ei, uti propo-
suerant, struere nullas valerent, sed neque sibi
ipsis opitulari possent, cum visus corporeus, qui
potissimum adjuvat, deficiens cessare fecisset sim-
ul et arma, et manus. Nihil **106** enim imbec-
illius est cæcitate, quæ haud potest ullam injuriam
inferre ei, quem non videt, sed ipsa injuriæ facile
est obnoxia, quia eum, qui in ipsam insilit, vicis-
sim non videt, ut propellat. Unde etiam oculis or-
B batos præclare vulgaris consuetudo loquendi nomi-
navit impotentes, cum uti nullo corporis membro
possint ad ea, quæ volunt, etiam si viribus, atque
robore ipsos etiam in certaminibus gymniciis dili-
genter exercitatos antecellant. Oratio Petri vincula
dissolvit, carceris januas aperuit, ferream portam
noctu dimovit⁶⁷; Paulo quoque, ac Sila circa me-
diam noctem orantibus⁶⁸ concussus est terræ motu
carcer interior, in quo astricti erant, et vincula
soluta sunt universa: lumen repente in habitaculo
effulsit, custodem carceris supplicem custodito
statuit, effecitque, ut procidens ad pedes salutem
expeteret, omittensque insanum lucrandi studium,
utilitatem animæ procurare persuasus est; crude-
litate, quam ex frequente consuetudine cruciandi
C contraxerat, statim convertit in amplam clemen-
tiam; non ille deinceps quotidianos sibi reditus
flagris exigebat; non ille deinceps exposcebat a
miseris vinculis tributum, nempe decimam e contri-
butione provenientem, solatium præbens triste
colloquiorum, et alias miserabilibus subnectens
calamitates immedicabiles. Non amplius boias col-
lis, compedes pedibus, et manibus circumdabat
tenebris, duritiæ pœnæ gravius sibi adaugens de-
indigentium subministrare compellebatur, potius
perferre in alorum genera.

107 CAPUT IX.

D Cuncta hæc uno compendio carceris custos dedi-
dicit, subitamque vinculis exhibuit compassionem,
quod metu miraculosi terræ motus alius ex alio
evaserat. Cum enim orantibus apostolis simul fun-
damenta carceris commoverentur, et lumen habi-
taculum perfunderet, atque vincula universorum
dissolverentur, omniaque aperirentur ostia; exper-
gefactus vero custos carceris, qui solus absque
cura dormiebat, vinculis insomnem noctem ducenti-
bus, ob eas quibus unusquisque premebatur car-
rarum anxietates, petito lumine irrupit, et treme-
factus procidit ad pedes ipsorum dicens: « Domini,
quid me oportet facere, ut salvus sim? » Et do-
minos vocavit, et heros compellavit, quos utique
ante miraculum et vultu austero, et aspera voce

⁶⁵ Exod. xvii, 1 seqq. ⁶⁶ IV Reg. vi, 18. ⁶⁷ Act. xii, 5, 7. ⁶⁸ Act. xvi, 24 seqq.

procellabat, sceleratos, noxios, et servos pœnæ vocans; procidit ad pedes, quos ante in ligno extenderat; et multis honoribus sibi conciliare studebat, quos in carcerem interiorem conjectos tenebris incluserat: postquam oratio undequaque mirabili modo dignitatem ipsorum detexit, qui tanquam scelerati contumelia carceris fuerant vexati. Et tanti est tandem oratio (ut silentio præteream alia plurima fastidientium causa, et inappetentia ad prolixas enarrationes laborantium, licet illæ sint utilissimæ): ipse Dominicus homo, Dominus omnium opus habuit oratione ⁶⁹, cum Judæorum impetum, et crucem susciperet, et in mortis certamine, ut erat vere homo, versaretur, postquam et alias plurimas humanas sustinuit passionibus ad **108** confirmandam dispensationem incarnationis, vel ut homines edoceret, quovis tempore insistendum esse orationi. Nec enim tantum nunc, quando adversitatum urgebat tempus, necessitate compulsus orat, sed omni metu remoto etiam sæpius idem facit, solus in monte orans ⁷⁰, ut nos discamus, et ante afflictiones, et in afflictionibus ipsis vacare orationibus, quæ sunt aptæ solvere etiam apparentium periculorum difficultates, quin priusquam tentationes ingruant, eum libera sponte colere, ac venerari, qui in necessitatis articulis aversatur eos, qui ita remissi sunt, et distracti animo, perinde, ac si nunquam Dei auxilio indigere deberent.

CAPUT X.

Ideo namque dicebat et apostolis: « Orate, ne incidatis in tentationem ⁷¹, » quod voluntariam orationem ante tentationem in ipsa necessitate sciret flectere adiutorem Deum ad præbendam celeriter supplicanti id, quod postulat; cum ille jam pridem oret, atque ob temporis prolixitatem jure mereatur, quod petit. Si enim iniquum judicem, neque Dei metu perculsum, nec hominum quemquam veritum continua viduæ importunitas adegit, ut eam, quæ jure ipsi competeat, ultionem ei adjudicaret ⁷²; et amicum dormientem oclulis jam foribus negantem se panes daturum ⁷³, quia pro consuetudine constringit dormientibus esse pigros, permovet ipsa instantia, et inverecundia, ut exurgens necessaria præberet: quomodo constans oratio non commovebit Deum clementissimum, ut cuicumque petitioni **109** benigne annuat? Nec enim hoc relicetur, quod Deus multo promptior est hominibus ad beneficiendum. Ait enim alicubi Dominus: « Quis ex vobis est homo, a quo si petierit filius suus panem, nunquid lapidem dabit ipsi? aut si petierit piscem, nunquid serpentem ei porriget ⁷⁴? » Et per comparisonem, divinæ bonitatis excellentiam ostendens subjungit, dicens: « Si ergo vos, mali cum sitis, nostis bona dona dare filiis vestris; quanto magis Pater vester cœlestis dabit bona petentibus ab eo ⁷⁵? »

C

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸς ἀποστόλοις ἔλεγε· « Προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἐμπεύσητε εἰς πειρασμόν· » τὴν πρὸ τοῦ πειρασμοῦ ἐκούσιον προσευχὴν εἰδὼς ἐν τῇ ἀνάγκῃ δυσωπεῖν τὸν βοηθὸν πρὸς τὸ παρασχεῖν ταχέϊαν τῷ ἰκέτῃ τὴν αἰτήσιν ἐκ πολλοῦ δεομένῳ, καὶ διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου δικαίῳ ὄντι ἐπιτυχεῖν τῆς αἰτήσεως. Εἰ γὰρ τὸν ἄδικον κριτὴν, οὔτε Θεὸν φοβούμενον, οὔτε ἄνθρωπον αἰσχυρόμενον, ἢ συνηχῆς ὀχλήσις τῆς χήρας ἐβιάσατο παρασχεῖν τὴν ἐκ τοῦ δικαίου ἀρμόζουσαν ἐκδίκησιν, καὶ τὸν καθεύδοντα φίλον, ἀποκεκλεισμένης ἤδη τῆς θύρας, ἀρνούμενον τῶν ἄρτων τὴν δόσιν, διὰ τὸν συμβαίνειν εὐωδέα τοῖς καθεύδουσι δυνον, καὶ ἡ παραμονή, καὶ ἡ ἀναίδεια παρασχεῖν τὴν χρεῖαν· πῶς οὐ δυσωπήσει τὸν φιλόανθρωπον Θεὸν ἐπινεύσαι πρὸς πᾶσαν αἰτήσιν εὐμένῳς ἐπίμονος προσευχῆς; Οὔτε γὰρ τοῦτο σεσιώπηται, ὅτι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς εὐεργεσίας ἐστὶν ὁ Θεὸς ἐτοιμότερος. Φησὶ γὰρ ποτε μὲν ὁ Κύριος· « Τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθὺν ἐὰν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; » Καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν δεικνύς ὑπαροχὴν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος ἐπιφέρει, λέγων· « Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δίδόναι τοῖς υἱαῖς ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; »

D

⁶⁹ Luc. xii, 42. ⁷⁰ Matth. xiv, 23. ⁷¹ Luc. xii, 40. ⁷² Luc. xviii, 3. ⁷³ Luc. xi, 11. ⁷⁴ Matth. vii, 9. ⁷⁵ ibid. 11.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

A

CAPUT XI.

Ποτὲ δὲ αὐτίς ὁ Σωτὴρ αὐτὸ τοῦτο παραστήσει βουλόμενος, καὶ πείσαι θέλων τοὺς ἀμφιβάλλοντας, εἰ φυσικὰ σπλάγχνα νικᾷ φιλοστοργίαν Θεοῦ, ἢ νικᾷ ταύτην ἀνθρωπίνην προσπάθεια· « Ἡ ἐπιλήσεται, φησὶ, γυνὴ τοῦ παιδίου αὐτῆς, τοῦ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; » Καὶ εἰπὼν τῆς φύσεως τὸ ἰδίωμα, ὡς ἐπιμέλειαν διδάσκει, καὶ κηδεμονίαν κῦθαίρετον. Ἴνα δὲ μὴ τὸ σπανίως συμβαίνόν τισιν ἐκ τοῦ παραδείγματος ὑποπτευθῆναι παρασκευάσῃ τὸ δηλούμενον εἰς προμήθειαν, καὶ τὸ ἀσθενὲς τῆς εἰκόνης βλάβῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, φησὶν ἀκολούτως· « Εἰ δὲ καὶ αὕτη ἐπιλήσεται, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαι σου, λέγει Κύριος, » οὐκέτι τὸ ἐλάττωμα τῆς φύσεως διαβαίνειν εἰς αὐτὸν καταδεξάμενος, ἐπεὶ μὴδὲ πάθος τῆς θέας ἄπτεται φύσεως, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐπικήρων ἀνθρώπων ἐστίν, ὅτε μῖσος ἄλογον, ἢ καὶ τυχὸν εὐλογον τὴν φυσικὴν ἔσθεσε δυναστεύουσαν διάθεσιν, λήθην τοῖς φύσασι, καὶ ἀλλοτριώσιν ποιήσας πρὸς τὰ ἔγγονα, ὡς οὐδὲν ἔχουσιν πρὸς αὐτὰ συγγενείας τεκμήριον. Ἀλλὰ τὰ μεγάλα ταῦτα, καὶ θαυμαστὰ κατορθώματα τοῖς ἔξῃ; συγκρινόμενα μικρὰ, καὶ λίαν ἐλέγχεται εὐτελεῖ, εἰς ἕν τὸ ἐργαζόμενον αὐτὰ παριστάμενον πρόσωπον, καὶ οὐκ εἰς πάντας, ἢ καὶ πλειονας διαβαίνοντα. Πολιτικὸν γάρ, καὶ σύννομον, οὐ μονωτικόν, καὶ ἀκοινωνητον ζῶον εἶναι προσήκει τὸν ἀνθρώπον ὠφελούν ἐν οἷς δύναται, καὶ τὴν ἐνδεχομένην κηδεμονίαν ἐλέγχον τῆς συμπαιδείας ἐπιδεικνύμενον, τὴν τῶν μελῶν πρὸς τοὺς πλησίον κοινοπραγίαν μιμούμενον.

cunquę potest, et curam, quoad maxime licet, uti operam imitando.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Ἐὰς γὰρ τούτων ἕκαστον ἐν τῷ σῶματι οὐ κευρισμένην ἔχει τὴν οἰκειαν ἐπιμέλειαν, κοινήν δὲ πρὸς τὴν ὑπὲρ ἀλλήλων φροντίδα κέκτηται τὴν ἐνέργειαν, ἄλλω ἄλλο, καὶ ἕκαστον ἅπασιν ὑπηρετοῦν φύσεως νόμῳ, καὶ χεῖρ θεραπεύει τὸ σῶμα, καὶ πόδες τῆ μεταβάσει συμμεταφέρουσι τοῦτο, καὶ ὀφθαλμοὶ δίδουσαι ἅπταιστον τῆ τοῦ φωτὸς ὁδηγία τὴν εὐδίαν παρέχων τῆς ἐργασίας, ἄλλα πρὸς καθέδραν, καὶ ἄλλα πρὸς ἀνάκλισην χρησιμεύει, οἰκείῳ κόπῳ τοῦ τῶν ἄλλων παραμυθούμενα καμάτων. Ἔτερα καθάπερ ἀλετριδὲς τινὲς, καὶ σιτοπόνοι σπουδαίαν ἐπιδεικνύονται, καὶ περιφροντισμένην λειτουργίαν. Σιγῶν λεπτύνει τροφήν, φάρυγξ ταύτην ὀχετηγεῖ, γαστήρ ὑποδέχεται, χυλοποιεῖ στόμαχος, ἐξαιματοῦ ἤπαρ, καὶ διὰ φλεβῶν ὄλον ἄρδει τοῦ ζώου τὸ σύγκραμα· καὶ τὸ μὲν δοκεῖν ἕκαστον ἄλλοις μοχθεῖ, οἰκειαν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ἐργάζεται ὄνησιν, ἐκ τοῦ κοινοῦ πόνου τὴν πρόσφορον ἀρῶμενον τροφήν, καὶ τὸ ἀναληφθὲν μεταβάλλει εἰς τὴν ἰδίαν ποιότητα, καὶ ποιοῦν τὴν παρὰ τοῖς λογιωτέροις τῶν λατρῶν καλούμενην ἐξόμορξιν, ἣτις ἐστίν ἐκ τῶν διαφορῶν σιτίων εἰς αἷμα, κάκειθεν εἰς σῶμα, καὶ αὐθὶς εἰς ἰδιώματα μελῶν μεταστοιχείωσις, κατακερματισθείσης εἰς

Aliquando vero Salvator ipse volens hoc ipsum ostendere, et cupiens persuadere illis, qui ambigunt, an naturalis affectus ratio vincat Dei amorem, aut eum humana superet commiseratio, « Nunquid (inquit) obliviscetur mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? » Et dicens insitam naturæ proprietatem, docet curam, et sollicitudinem spontaneam. Ne autem quod quibusdam accidere solet rarissime, ex ipsa similitudine suspicandi occasionem præberet, idem de provida Dei benevolentia significari; neve exempli allati imbecillitas ipsam veritatis læderet dignitatem, consequenter subjungit: « Et si oblita ipsa fuerit, ego tamen non obliviscar tui, ait Dominus? » hunc naturæ defectum haudquam transire in se sustinens, cum divina natura passioni nulli sit obnoxia, quemadmodum caducis hominibus evenire solet, ut interdum odium irrationale, aut forsitan et rationabile extinguat naturalem affectum **110** prædominantem, oblivionem inducens genitoribus, atque alienationem erga suos fetus, quasi nullum habeant cognationis ad illos vestigium. Verum magna, et mirabilia ista beneficia si cum iis, quæ sequuntur, conferantur, parva, et admodum tenuia arguentur, in unam personam operantem ipsa, astantemque, non autem in omnes, aut saltem plures transeuntia. Nam hominem civile, et sociabile, non autem solitarium, et a communione abhorrens animal esse oportet, qui afferat utilitatem in quibus-

CAPUT XII.

Sicut enim unumquodque horum in corpore non separatam gerit, ac peculiarem sollicitudinem, verum communem operationem ad mutuam, et reciprocam sui curam obtinet, ac alterum alteri, et universis singula naturæ lege inserviunt; et manus curat corpus, et pedes incesso suo alio illud transferunt simul, et oculus lucem præfert, luminis ministerio inoffensam ad operandum viam præstans. Aliud ad sedendum, et aliud ad declinandum est utile, proprioque labore aliorum defatigationem solatur. Alia veluti quædam molitrices, atque pistrices frumenti diligens, et accuratum præstant ministerium. Maxilla cibum comminuit, gula eundem transmittit, uti canalis, ventriculus excipit, stomachus in chilum, jecur in sanguinem convertit, et per venam irrigat totam animantis massam: et licet unumquodque aliis videatur allaborare, suam tamen revera **111** utilitatem, commodumque procurat, e communi labore sufficientem cibum sibi trahit, resumptumque in propriam transmutat qualitatem, facitque digestionem, seu expressionem, ita vocatam a doctioribus medicis, quæ est diversorum eduliorum in sanguinem, et exinde in corpus

¹⁰ Isa. xliix, 15. ¹¹ ibid.

et rursus in artuum peculiare functiones transelementatio, et transitus, dissecta in singulos qualitate illa, quam confert nutritiva, alterativa et auctrix potentia, inque aliud efficta in alio, et alterum in altero. Quod enim oculo accedit, illi assimilatur; quodque unguibus adjungitur, et capillis, eandem imitatur speciem coloris; quodque carnibus insinuatim in earundem figuram transmiscetur; quodque ad ossa transit, in eorundem solidum robur collingitur; quodque commigrat ad viscera, iisdem permiscetur. Et totum denique plane transmutatum in cuncta, transfiguratur ad ea, quæ sunt accommodata, ex una eademque ciborum materia in multiplicem varietatem transformata, secundum illud, quod iri est naturæ, artificium, et humani simulacri formam semper eandem conservantia, et quotidie massæ, seu molis substantiam concretam alterantia instar fluminis, et eundem, et diversum efficiencia fluxum ejus, quod videtur.

CAPUT XIII.

Ita unusquisque nostrum sibi ipsi nullam ad rem sufficiens, aptusque, ac aliorum in omnibus opis indigus est constitutus, quod sapienti consilio optimus ille vitæ nostræ dispensator **112** instituit, ut refractarios homines, quibus vecordia dominatur, necessitate victus ad concordiam deduceret, quia mutus humanitatis habitus ipsos haudquaquam ad fœdus revocaret. Ecquando enim superbus, et tumore opinionis propter divitias inflatus cum artifice manu opus faciente, propterque paupertatem abjecto libens ad colloquium veniret, dum gravitatem, et dignitatis auctoritatem sibi semper austeritate tueri cupit, nisi necessitas cum eo communes conferre sermones, et linguam ipsi æquali alloquio mutuari compelleret; licet hoc non sine magno supercilio, forsitan existimantem, maximam inferri injuriam dignitatis suæ fastui pari sermonis consortio cum eo, quem censet obscurum, et vilem? Jam vero necessitas exæquat inæqualitatem, et humile reducit ad sublime, et excelsam demittit ad id, quod repit humi, morum misturam, et sensuum parem efficiens conditionem præ longa consuetudine. Propterea et domuum structor, et agricola, et nauta, et mercator, et singuli

113 turpem, et probrosam existiment istorum familiarem conversationem, et propter fastum e

A ἕκαστον τῆς προσγενομένης ἐν τῇ θρεπτικῇ, καὶ ἀλλοιωτικῇ, καὶ αὐξητικῇ δυνάμει ποιότητος, καὶ ἄλλο γενομένης ἐν ἄλλῳ, καὶ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ· τὸ μὲν γὰρ ὀφθαλμῷ προσγενομένου ὁμοιοῦται τούτῳ, καὶ τὸ προστεθὲν δυνεῖ, καὶ θριβεῖ, τὴν αὐτὴν δψιν μιμεῖται τοῦ χρώματος· τὸ οικειωθὲν σαρκῖν εἰς τὸ τούτων μετακρινῶνται εἶδος, καὶ τὸ μετελθὼν εἰς ὅσα, εἰς τὴν τούτων μεταπήγνυται κραταιότητα. Τὸ προσχωρήσαν σπλάγγνοις, ἐμμίγνυται τούτοις, καὶ τὸ πᾶν ἀπλῶς εἰς πάντα μεταβληθὲν, μετακρῶννυται πρὸς τὰ οικειωσάμενα ἐκ μιᾶς τῶν σιτῶν ὕλης πρὸς ποικίλον παρὰ τῆς ἐν τῇ φύσει τέχνης μεταρρυθμιζόμενον διαφορᾶν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρωπεῖου ἀγάλματος ἀεὶ σώζοντα τὸ αὐτὸ, καὶ τοῦ φυράματος καὶ ἑκάστην ἀλλοιοῦντα τὸ σύγκριμα βέματος δίκην,

B καὶ αὐτὸ, καὶ οὐκ αὐτὸ ποιῶντα τοῦ φαινομένου τὸ βεῖθρον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Οὕτως ὁ καθελὸς ἡμῶν πρὸς οὐδὲν αὐτάρκης ὢν ἐαυτῷ, ἐπιθεὶς ἐν ἅπασιν τῶν ἄλλων καθέστηκε· τοῦτο πραγματευσαμένου σοφῶς τοῦ τὴν ἡμετέραν καλῶς οἰκονομοῦντος ζωῆν, ἵνα τὸ ἀφηνιάζον τῶν ἀπονολεῖ κεκρατημένων ἀνάγκη τῆς χρείας συναγάγη πρὸς τὸ σύμφωνον, ἐπεὶ μὴ πάντως αὐτὸ σχέσις τοῦ φιλοικείου ἐκάλεσε πρὸς τὸ ἔνοστοδον. Πότε γὰρ ὁ σοφὰρδς, καὶ τῷ δγκῳ τῆς ἐπὶ τῷ πλούτῳ φλεγομένου οἰήτῳ πρὸς τὸν χειροτέχνην, καὶ διὰ πενίαν ταπεινὸν κατῆλθεν εἰς ὀμίλιαν ἐκῶν, τὸ σεμνὸν δῆθεν, καὶ ἀξιώσιστον ἐαυτῷ τῆς αὐστηρίῃ φυλάττειν ἀεὶ βουλόμενος, μὴ τῆς χρείας βιαζομένης κοινολογεῖσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ χρῆσαι ἰσηγορίᾳ γλώσσαν αὐτῷ, κἂν μετ' ὀφρῶς πολλῆς, ἀδικεῖσθαι τὰ μέγιστα εἰς τὸν τοῦ ἀξιώματος τύπον τάχα νομίζοντα, τῇ πρὸς τὸν δοκοῦντα ἀφανῇ, καὶ ἄσημον ἰσηγορίᾳ; Νῦν δὲ ἡ ἀνάγκη ἐξισοῖ τὸ ἀνώμαλον, καὶ τὸ ταπεινὸν ἀνάγει πρὸς τὸ μετέωρον, καὶ τὸ ὑψηλὸν κατάγει πρὸς τὸ χαμαιζῆλον, κράσιν ἠθῶν, καὶ φρονημάτων ἰσοτιμίαν ἐργαζομένη τῇ μακρᾷ συνθεσίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δομοτέκτων, καὶ ὁ γεωργὸς, καὶ ὁ ναυτιλός, καὶ ὁ ἔμπροσ, καὶ ἕκαστος τῶν τὰς βαναύσους μετιόντων τέχνας, εἰς δψιν τῶν τὰς πρώτας ἀνημμένων ἀξίας, μεταστοιματῶς φοιτᾷ, χρήσιμος αὐτοῖς, οὐ διὰ τὸ ὁμογενὲς, ἀλλὰ διὰ τὴν τέχνην γενομένου, καὶ οὐκ νόμος συνῆψε τῆς φύσεως, τούτοις ἡ χρεία συνήγαγε. Πῶς οὖν εἰ τέχνη, καὶ μέθοδος τῷ πλουτοῦντι γινώριμον τὸν ἐργάτην ποιεῖ, ἢ συμπάθεια διακρούσης ἀληθείας οὐ ποιήσει γινώριμον τὸν πτωχὸν, οὐδὲ τὸν ἄπορον συντυχίαν ἀξεῖ τοῦτῳ μετάκλητον, συμμεθέζοντά ποτε τῆς εὐωχίας αὐτῷ, ἢ κἂν γοῦν τι τῶν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ληψόμενον παραμύθιον; Ἐπειδὴ πολλοὶς τὸ συνδιατηθῆναι τούτοις, γενόμεναι αἰσχρῶν, καὶ ἐφύδριστον, συμπότας διὰ τὴν ἐκ τῶν χρημάτων προσγενομένην ἀλαζονείαν, αἰσχυνομένους λαθεῖν, οὐδὲ ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀνθ' ἐαυτοῦ στήσαι ἐν τῇ κρίσει κηρύσσει εἰπῶν· «Ὁ τούτοις ἐποίησατε.» Ἀλλὰ καὶ τὸν

πεινώντα περιψόμεθα τηκόμενον λιμῶ, καὶ τὸν γυμνὸν παρελευσόμεθα πηγνύμενον τῷ χρυμῶ, καὶ τὸν νεκρὸν ὡς ἐν τι τῶν ἀκαθάρτων ζώων καταλείψομεν ἐβρίμμενον, τῆς φύσεως οὐ καθοσιώσαντες τὸ σῶμα, καὶ μὴ κρύψαντες γῆ συνήθως, τὴν κοινήν ἀτιμίαν, ἣν ποιεῖν πέφυκε μυδῶντα, καὶ ἰχθύρας ἀποστάζοντα σεσηπτά σώματα· ἑαυτοῦς δὲ ὀλίψομεν ἀμέτρως, καὶ τὴν οἰκείαν πέρα τοῦ δέοντος σπουδάσομεν θεραπεύειν, τὸν γῆϊνον κοσμοῦντες ἀνδριάντα, καὶ τὸν σύνθετον ῥοῦν περιέποντες, ὡς λάμπειν μὲν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, στίλβοντα δὲ τῷ ἄνθει τῶν ἐσθημάτων, ἕως δὲ ταῖς τῶν ὀφιοποιῶν πιαίνεσθαι καρυκείαις, πᾶσαν πάντοθεν καρπούμενοι ἡδονῆν.

tuam exornantes, et compositum pulverem circumpolientes, ut effulgeat in foro vestimentorum florido apparatu, utque condimentis saginetur coquorum, omnem unde quaque voluptatem excerpentes.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ἐνεδύσατο πορφύραν, καὶ βύσσον ποτὲ καὶ ὁ ἐν Εὐαγγελίοις ἀνώνυμος πλούσιος, καὶ Συβαριτικῆς ἐνεπλήσθη τραπέζης ἐπὶ πολὺ, τὸν Λάζαρον πρὸ τοῦ πυλῶνος ἐβρίμμενον, καὶ ψυχίων ἐπιθυμοῦντα παρερχόμενος ἀσυμπαθῶς πάντως, καὶ τὴν βολὴν τοῦ ὁμίτου ὡς ἐκείνου ἐπὶ ποτὲ κλίνουσαν ἄγχων ἐφ' ἕτερον μέρος προνοήσασα, ἵνα μὴ τῶν τραυμάτων αὐτῶν ἡ ὑπόμνησις ἐστρώμενον ἀηδίσθη, ναυτιῶντα, καὶ πρὸς ἕμετον κινούμενον τῇ φαντασίᾳ τῆς ὄψεως· οὔτε ἤλαυνε τῆς θύρας οἰκονομίας Θεοῦ, διηνεκῆς πρὸ τῶν εἰσόδων ἐλευθέρως κείσθαι παρασκευάσαντος θέαμα, εἴ πως ἢ μαλαχθεῖη τῷ χρόνῳ πρὸς οἰκτον, ἢ τῆς ἀπανθρωπείας μὴ σχῆθαι, ὡς οὐκ ἔωρακῶς εἰς ἀπολογία ἐύλογον πρόφασιν. Οὐτε κείμενον ἤλειε, τὸ ἀνάληπτον, καὶ ἀπηνὲς τῆς γνώμης ἐπιδεικνύμενος, ὅπως ἐλεγχοῦν, κυνῶν ὧν ἀσυμπαθέστερος, τὸ ἡμερον τῆς φύσεως ἀρνησάμενος ἔθειε κακῶ, καὶ τοῦτον παρῶν, ὃν θεράπευσε τὰ φιλανθρώπου λογισμοῦ ἄμειρα ζῶα, συγγενῆ τάχα κρίνοντα τῶν ψυχίων ἐπιθυμοῦντα, ὧν καὶ αὐτὰ ποτὲ μὲν ἀξιοῦται, ποτὲ δὲ ἐν ἐνδείᾳ καθίσταται. Ἄλλ' ὅτε παρήλθον, ὁ μὲν ἐν φαιθρῶν φαντασίᾳ, ὁ δὲ ἐν σκυθρωπῶν, τὸν δνειρον τοῦδε τοῦ βίου καὶ τῆς ἐνθάδε σκηνῆς ἀπέθεντο τὰ προσωπεῖα, ἐναντίαν καὶ παρὰ πολὺ διάφορον ἡλλάξαντο τὴν τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων κατάστασιν· τὸν μὲν γὰρ ἐξ ὀλιγοχρονίου τρυφῆς διεδέξατο κάμινος πυρὸς ὀδυνῶσα ὡς πέφυκε, τὸν δὲ μετ' ὀλίγην ἀνίαν, εὐρην εὐφροσύνη αἰώνιος· καὶ πάλιν ἦν αὐτοῖς, ἄλλ' οὐκ ὡς πρὶν, ἡ ἀνωμαλία, ἐναντία δὲ τῆς πάλαι ἐχούσης αὐτοῦ· καὶ γὰρ τοῦ Λαζάρου, μᾶλλον δὲ τοῦ φέροντος αὐτὸν ἐν κόλποις Ἀβραάμ ἐδέετο κεκραγῶς ἐκθύμως ὁ πλούσιος· τάχα γὰρ ἐκείνον διὰ τὴν προλαβοῦσαν ὑπεροφίαν ἠσχύνετο· ὅθεν, ἑάσας αὐτὸν, τοῦ πατριάρχου ἐδέετο λέγων· « Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάλῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατι καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. » Καί, ὡς τοῦ πλάστου· τῶς ταπεινῶν τὸν σεβάρων, καὶ ἀναίδῃ τὸν ὠφρυωμένον ἐποίησεν ἡ τῆς κολάσεως ἀνάγκη; Πῶς οὐκ ἠδέσθη κολάσεως ἐπίκουρον ἀποσταλῆναι ἀγίων, ὃν λιμῶ μαραινόμενον

de divitiis prognatum convivas eos pudeat accipere quos Dominus Jesus suo loco in extremo iudicio exstitisse prædicabit, dicen s : « Quod hisce fecistis, mihi fecistis ⁷⁸. » Verum famelicum despiciemus fame tabescentem, et nudum frigore rigentem præteribimus, et mortuum ut aliquid immundum animal projectum derelinquemus, ut nec debitum naturæ officium, non sepeliendo corpus, præstemus, neque terra occultando de more, communem fœditatem, quam parere consueverunt putridæ, et tabo, sanique diffuentes corporis carnes; nosmetipsos vero immodicis interim fomentis curabimus, et ultra fas studebimus proprio cultui, terrenam statum exornantes, et compositum pulverem circumpolientes, ut effulgeat in foro vestimentorum florido apparatu, utque condimentis saginetur coquorum, omnem unde quaque voluptatem excerpentes.

B

CAPUT XIV.

Induebatur purpura, et bysso et olim ille dives, quem nomine suppresso Evangelium commemorat ⁷⁹, et Sybaritica mensa diu multumque implebatur, Lazarum abjectum ante atrium, et micæ appetentem præteriens sine ulla prorsus commiseratione, jactumque oculi, si quando in illum deflexisset, in alteram partem valde caute restringens, ut ne ulcerum ipsorum recordatio comessanti tædium pareret, nauseamque provocaret, seque ad vomitum commoveret, dum illum conspiceret præsentem. Sed neque abegit eum a foribus, ita disponente Deo, ut continuo miserabili ad januas jacente **114** et hoc spectaculum exhibente, aut quodammodo temporis spatio ad misericordiam emolliretur, aut non haberet ad defensionem inhumanitatis congruum prætextum, perinde ac si non vidisset. Neque jacens misertus est, durum et asperum indicans animum, ut argueretur ipsis canibus immitior esse, mansuetudinem naturæ abdicans perversis moribus, et illum despiciens, quem animantes benevolæ hominibus rationis expertes curabant, forte credentes illum fore cognatum suum, appetentem nempe micæ, quibus et ipsæ quandoque dignæ habentur, interdum etiam indigentia laborant: sed quando ille quidem in ostentatione splendidarum rerum, iste vero in miserarum, somnium hujus vitæ transierunt et præsentis scenæ deposuerunt larvas, contrariam et longe diversam commutarunt rerum verarum conditionem; illum etenim e deliciis brevissimi temporis suscepti caminus ignis ad dolores accensus; hunc vero post exiguam molestiam consecuta est æterna lætitia; eratque rursus inter illos, sed non cujusmodi antea, inæqualitas, contraria vero illi, quæ olim ipsis inerat; jamque Lazarum, vel potius Abrahamum, qui eum in sinibus ferebat, ex animo, et cum intento clamore rogabat dives, fortassis enim illum propter pristinam despicientiam alloqui verecundabatur: ideo, relicto eodem, patriarcham orabat hisce verbis: « Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intin-

⁷⁸ Matth. xxv, 40. ⁷⁹ Luc. xvi, 19 seqq.

gat extremum digiti sui in aquam, et refrigeret A
linguam meam, quia crucior in hac flamma. » Et,
o miram vim passionis! quomodo humillem e su-
perbo, et impudentem e supercilioso supplicii ne-
cessitas effecit? Quomodo non puduit ipsum pe-
tere ut mitteretur **115** ad pœnam sublevandam
is quæm arescentem fame, et afflictum ulceribus
ipse minime fuerat miseratus? Quomodo ausus
est obtutu fixo intueri quem viventem ne obliquo
quidem oculo dignatus erat spectare? Quo pacto
confusus est dicere illius indigere se digito quem
sanie stillantem abhorruerat antea? Qua ratione
haud erubuit guttam aquæ flagitare, qui pauperem
mica indigentem dedignatus fuerat? Verum e flamma
voce impudenti sic proclamavit: « Mitte Lazarum. »
Perinde ac si foret obstrictus ad remunerationem
beneficentiæ sæpius perceptæ. Talis vero necessitas
cogit omnia inuerecunde audere, excogitans,
undecunque sors obtulerit, adinvenire gravibus e
malis liberationem.

CAPUT XV.

Et cur non responsum dedit hoc magnus patriar-
cha veritati consentaneum ad ipsum? Nunc, o mi-
ser, misericordiæ usum didicisti, quando te un-
diq; incensa flamma circumdedit? nunc compa-
sionem bonam esse iudicas, dum ipse in ejus in-
diligentia constitutus es? Et cur erga mala patientes
tam immitti fuisti sensu? Nunc agnoscis La-
zarum, quem in pavimento abjectum ingrediens
egrediensque non agnoscebas; jam tumoris abs-
cessere gramæ, et veritatem sane aspicias, transiit
nox caliginosa, et obscura vitæ, inque diei luce
vides quomodo res naturæ sese habeant: dereli-
quisti super terram somniorum imaginationem, et
conspicis quæ te circumstant vera visione. Tunc
debueras cogitare de misericordia, quando mate-
riam **116** habebas, divitias nempe ad benefacien-
dum accommodatas; quando licebat porrigere buc-
cellam potanti; quando nudum putrefactis tabulis
obtegere potuisti frigore torpentem; quando in tuo
erat arbitrio ægrotantem curare; quando affluentia
congestarum opum præbebat occasionem oppor-
tunam bene merendi. Illius enim sementis messis est,
quæ hic percipitur, misericordia. Nunc vero me-
tere quæris quod non seminasti, et colligere quæ
non dispersisti, et accipere quæ non posuisti,
misericordiam postulans quam non exhibuisti in-
digenti, et commiserationem quam proximo non
præstitisti, et viscera compassionis quæ occlusi-
sti vicino; medicum habebas immittis duritiæ tuæ
præ foribus, neque sanatus es, cum morbus adhuc
recens remediis cedere poterat, nunc manus adhi-
bere desperatis rebus tempus non permittit. Oc-
calluit enim malum; non amplius fomentis mitio-
ribus, sed peracerba deinceps sectione atque in-
ustionibus obledentibus indigens: « Mitte (inquit)
Lazarum; » mittam ipsum, dic mihi, tanto locorum
intervallo distantem, dum semper ipsi propinquus
existens ad ipsum nunquam inclinatus es. Dicam
ut intingat digitum in aqua, et ardentem (ut
ais) linguam tuam refrigeret, dum tu ipsum esu-
cientem micis non refocillasti? Sed cum inquis te
cruciari, num eo te persuasurum, ut misericor-

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Και πῶς οὐκ εἶπεν ὁ μέγας πατριάρχης φιλαλή-
θως πρὸς αὐτόν· Νῦν ἔμαθες, ἄθλιε, τοῦ ἐλέους τὸ
χρήσιμον, ὅτε σε πάντοθεν ἀναπτομένη περιέσχεν ἡ
φλόξ; νῦν τὸ συμπαθὲς κρίνεις καλὸν, ὅτε αὐτὸς ἐν
χρεῖζ κατέστης αὐτοῦ; Καὶ πῶς ἐπὶ τῶν κακοπα-
θούτων ἀτηνὲς εἶχες τὸ φρόνημα; Νῦν ἐπιγινώ-
σκεις Λάζαρον, ὃν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐβρίμμενον, εἰσιῶν
καὶ ἐξιῶν οὐκ ἐγνώριζες· ὑπεχώρησεν ἡ λήμη τοῦ
τύφου, καὶ ὄξυδορκεῖς πρὸς τὴν ἀλήθειαν· παρῆλθεν
ἡ ζοφερά νύξ καὶ γνοφώδης τοῦ βίου, καὶ ἐν τῷ τῆς
ἡμέρας φωτὶ ὄρα· ὡς ἔχει τὰ πράγματα φύσεως·
κατέλιπες ὑπὸ τὴν γῆν τῶν ὀνειρῶν φαντασίαν, καὶ
βλέπεις ὑπάρ τὰ συνέχοντα. Τότε τὸν ἔλεον ὠφελεῖς
ὕπ' ἐννοίᾳ λαβεῖν, ὅτε τὰς ὕλας εἶχες τοῦ πλοῦτος
πρὸς εὐποιαν ἐπιτηδείους· ὅτε τῷ δεομένῳ ἐξῆ
ὀρέξει ψωμὸν, ὅτε τὸν γυμνὸν ἐκ τῶν σηπομένων
δέλτων ναρκῶντα τῷ ψύχει σκεπάσαι ἡδύνασο, ὅτ
τὴν ἀσθενοῦντα νοσηλεύσαι ἦν γνώμη τῆς σῆς, ὅτ
τῷ εὐποίῃ ἡ ἀφθονία τῆς παρασκευῆς τοῦ πλοῦτος
ἐδίδου καιρὸν· ἐκείνης γὰρ τῆς σπορᾶς ἐπικαρπία
παρῶν ἐστὶν ἔλεος. Νῦν δὲ θερίσαι ζητεῖς δὲ οὐκ ἔσπε-
ρας, καὶ συναγεῖν δὲ οὐκ ἐσκόρπισας, καὶ λαβεῖν
οὐκ ἐθήκας, ἔλεον αἰτῶν, ὃν οὐκ ἐπεδείξω εἰς τὸ
χρῆζοντα, καὶ οἰκτιρῶν, οὐ τῷ πέλας οὐ μετέδωκα,
καὶ σπλάγγνα συμπαθείας δὲ τῷ πλησίον ἀπέκλεισα·
λατρὸν εἶχες τῆς ἀσπλαγγίας πρὸ τῶν θυρῶν, καὶ
οὐκ ἐθεραπεύθης, ὅτε τοῖς βοηθήμασιν ἐτι νεαρ-
οῦσα ἡ νόσος εἶκαι ἡδύνατο· νῦν δὲ καιρὸς τοῖς ἀπαγ-
νωσμένοις ἐγχεῖρεν οὐκ ἐπιτρέπει· σιρῶδες γὰρ
τὸ πάθος γεγένηται· οὐκέτι καταπλασμάτων ἀλύ-
πων, τομῆς δὲ λοιπὸν ὀδυνῶν, καὶ καυτῶν πε-
πυρωμένων δεόμενον. « Πέμφον, φησὶ, Λάζαρον.
Πέμφω αὐτόν, εἰπέ μοι, πρὸς σὲ τοσοῦτον διάστημα
οὐ γὰρ ἐξέκλινάς ποτε πρὸς αὐτόν τὸν πλησίον ἀε-
τυχάνων αὐτοῦ; Εἶπω βάψαι τὸν δάκτυλον ὕδατι,
καὶ καταψύξαι σου τὴν γλῶσσαν φλεγομένην, ὡ-
ξης; οὐ γὰρ παρεμυθίσω αὐτὸν πεινῶντα ψυχῶν.
'Ἄλλ' ὅτε ὀδυνᾷσαι λέγεις, πιθανὸς πρὸς τὸ τυχεῖν
ἐλέου; εἶναι δοκεῖς; Κάκεινος ἦν ἐν ὀδύνας, καὶ οὐ
οὐκ ἠλέησας. Σὺ νῦν ὀδυνᾷσαι ἐν καμίνῳ πυρὸς,
ἐκείνος ὠδυνῆθη ἐν καμίνῳ πτωχείας, οὐκ ἔλαττον
δὲ πυρὸς δάκνει· πενία τὰ σπλάγγνα τῇ ἐνδείᾳ βασ-

νίζουσα καθάτερ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος ἐπι-
 φλέγει τὸ πῦρ. Ἐἰ τότε τηκόμενον ἤλεσας τῷ λιμῷ,
 νῦν ἂν ἠλεῖσθης φλεγόμενος ἐν πυρὶ· εἰ τότε συνέπα-
 σχος πολιορκουμένῳ πεῖνῃ καὶ τραύμασι, νῦν ἂν φει-
 δοῦς ἔτυχες ἐν φλογὶ κολαζόμενος, μᾶλλον δὲ οὐδὲ
 τὸν τόπον ἂν εἶδες τῆς συνεχούσης σε βασάνου, ἀλλὰ
 μετὰ Λαζάρου διήγες ἐντὸς τοῦ ἡμετέρου κόλπου
 θεραπευόμενος ὡς αὐτός· τοιοῦτον γὰρ ἢ εἰς τὸν
 δεόμενον εὐποιία, ὥστε οὐ μόνον ἐξάγει τῶν σκυθραι-
 πῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς φαιδροῖς ἴστησιν εὐφραίνόμε-
 νον· νῦν δὲ σιωπῶν φέρε τὴν κόλασιν· οὐδὲν γὰρ
 ἀνύει καταδίκου παράκλησις μετὰ θείαν ἀπόφασιν.
 Ἐλέους καὶ συγγνώμης ἐκείνος ἦν ὁ καίριος, οὗτος
 ἀδεκάστου καὶ δικαίας· κρίσεως· ἐκείνος συγχωρή-
 σεις, οὗτος ἀμοιβῆς τῶν καλῶς ἢ κακῶς πεπραγμέ-
 νων· ἐκείνος στάδιον, καὶ ἀγῶνες, καὶ σκάμματα,
 οὗτος τῶν πεπονημένων ἀντίδοσις. Ὁ νικήσας ἐκεῖ
 τοὺς στεφάνους ἐνταῦθα κομίζεται· ὁ ἡττημένος οὐκ
 ἀναπαλαίει ἐν τῷ παρόντι τὰ πτώματα· λέλυται γὰρ
 ὁ ἀγών, καὶ τῶν ἐσφαλμένων ἡ διόρθωσις πέπυται.
 Ἐκεῖ μετάνοια διωρθοῦτο τὰ πεπλημμελημένα, καὶ
 τὸν κριτὴν ἐπειθεν ἐπινεῦσαι δέησις, καὶ δάκρυον
 πρὸς εὐμένειαν· νῦν ἔλεος χώραν οὐκ ἔχει, ἀλλ' αὐ-
 στηρὰ δίκη καὶ ἀσυμπαθῆς, τοὺς ἀπηνεῖς ἀνηλεῶς
 ὠθεῖ πρὸς τὴν κόλασιν· ἢ γὰρ κρίσις κατὰ τὸ θεῖον
 λόγιον ἀνίλει· τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος.

mitentia corrigebat peccata, et Judicem inflectebant
 misericordia nullum habet locum, sed severa e. sine compassione justitia immites retrudit ad pœnam
 absque misericordia: judicium enim, secundum oraculum divinum, sine misericordia illi qui non
 fecit misericordiam ⁸⁰.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Οὐδὲν τούτων πρὸς τὴν ἰκέτην εἶπεν ὁ δίκαιος,
 περιττὴν εἰδὼς, ὅταν τὰ πράγματα πεῖθῃ, τὴν διὰ
 ῥημάτων ὑπόμησιν. Ἐν δὲ πρὸς αὐτὸν ἐφθέγγετο,
 καὶ πάντα ἐνέφηγε· « Μνήσθητι, εἰπὼν, ὅτι ἀπέλα-
 βες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος
 ὁμοίως τὰ κακὰ. » Ἐξάνη σοι, φησὶν, ἡ πορφύρα
 καὶ ἡ βύσσος καλὰ πρὸς εὐπρέπειαν, ἔκρινες ἀγαθὰ
 τὴν καθημερινὴν λαμπρὰν εὐωχίαν, ἐτέρφωθες τῇ
 ἀπολαύσει τῶν ἡδέων τοῦ βίου, στοίχησον τῇ πλη-
 σμονῇ τῶν καταθυμίων· τί νῦν εὐκαιρον νομίζεις
 ὀρέγεσθαι, ὧν οὐδ' ἕναρ ἐπεθύμησας τότε; Ἀπέλαβε
 καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ, οὐχ ἄπερ αὐτὰ ἠγῆσατο ἐκεῖ-
 νος κακὰ· ἔστεργε γὰρ αὐτὰ σιωπῶν ὡς καλὰ, ἀλλὰ
 οὐ ἐλογίζου ὡς κακὰ· ἀνάγκη γὰρ τὸν κρίνοντα
 ἐπεῖνα ἀγαθὰ, ἠγεῖσθαι ταῦτα κακὰ, τῇ αἰρέσει τῶν
 τερψάντων τὴν μερίδα τῶν ἐναντίων δεκνύοντα
 ἀχρηστον, καὶ ἀδόκιμον. Εἰ ἐκοινωνεῖς τότε κακοπα-
 θοῦντι τῷ παροφθέντι, νῦν εἶχες καιρὸν αὐτῷ κοινο-
 πραγῆσαι τῆς ἀνέσεως· εἰ τότε παρεμυθίσω τὴν
 ἔνδειαν, οὐκ ἂν σοι τούτων ἐδέησε νῦν τῶν ῥημάτων·
 ἡμεψάτο γὰρ ἂν σε τῆς συμπαθείας καὶ σιωπῶντα
 ἐκείνος. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, ἰδοὺ πατέρα
 καλεῖς με προσηγορίᾳ μόνῃ τιμῶν, καὶ τέκνον
 ἀκούεις εὐθὺς, πρόσφορον τῇ προσηγορίᾳ τὴν ἀμοι-
 βὴν ἀφθόνωσ· κερπούμενος. Εἰ ἦσθα κάκει τιμήσας
 Ἔργω τὸν Λάζαρον, ἐν ἔργῳ πάντως ἂν ἐδέξω τὴν

diam impetres, putas? Erat et ille in doloribus,
 neque tu ejus miserebaris; tu nunc cruciaris in
 camino ignis, ille affligebatur in camino pauper-
 tatis, nec enim minus paupertas rodit quam ignis,
 dum illa egestate torquet, quemadmodum corpo-
 ris superficiem **117** torret urendo ignis; si tunc
 fame tabescentem fuisses miseratus, nunc in igne
 flagrans ejusdem miserationem experireris. Si tunc
 esurie vulneribusque oppugnato compassus fuisses,
 nunc in flamma, dum puniris, veniam obtineres,
 imo nec vidisses unquam tormenti hujus, quo con-
 tineris, locum, verum cum Lazaro degeres in meo
 sinu refectus ut ipse. Tantum etenim præstat bene-
 ficentia erga egentem, ut non solum educat ex
 mœroribus, verum et in lætis constituat gavisum,
 nunc autem tacens perfer supplicium: nihil
 enim post sententiam divinam prolatam deprecatio
 sontis juvat; illud misericordiæ, et veniæ tem-
 pus erat, istud rigidi justique judicii; illud indul-
 gentiæ, istud retributionis earum rerum, quæ re-
 cte, vel perperam gestæ sunt; illud stadium, et
 certamina, et fossæ, seu gradus, istud remunera-
 tio laborum: qui vicit isthic, coronas hic refert,
 qui succubuit, lapsus suos iterata lucta non
 emendat in præsentī. Solutum est etenim certam-
 en, et cessavit erratorum correctio, illic pœ-
 nitentia corrigebat peccata, et lacrymæ ad benignitatem;
 nunc misericordia nullum habet locum, sed severa e. sine
 compassione justitia immites retrudit ad pœnam
 absque misericordia: judicium enim, secundum
 oraculum divinum, sine misericordia illi qui non

C

CAPUT XVI.

Nihil tale justus ille supplicanti respondit,
 probe sciens, superfluum esse, ubi res ipsæ fidem
 faciunt, verbis eas commemorare. Unum autem illi
 eloquitur, et cuncta **118** declarat: « Memento (in-
 quiens) quod bona tua in tua vita recepisti, et
 similiter Lazarus mala ⁸¹. » Videbantur, ait, pur-
 pura tibi et byssus præclara ad decorem, judicabas
 bona quotidianum convivium splendidum, delecta-
 baris voluptate rerum, quæ in vita dulces sunt, deli-
 cious ad libitum refertus incedebas; quid nunc tempe-
 stivum existimas appetere, quæ nunquam vel per
 somnium cogitasti? Receipt et thala Lazarus, non
 quidem quæ censebat ille mala: amabat enim ea cum
 silentio tanquam bona, sed tu ea existimabas mala.
 Necesse quippe illum, qui judicat illa bona, opi-
 nari mala ista, dum eligendo partem delectabilium
 eam, quæ contrariorum est, inutilem et rejiciendam
 demonstrat; si communicasses homini mala
 patienti tunc abs te despecto, nunc tempus esset
 ut in partem felicitatis cum ipso admittereris, si
 tunc solamen ejus egestati præstitisses, haud-
 quaquam verbis istis opus tibi foret; nam etiam
 tacenti tibi vicem ille compassionis retulisset. Et
 ut verum hoc esse scias: Ecce patrem vocas me
 appellatione sola honorans, et filii, audis statim,
 condignam compellatione ista copiosam remunc-

⁸⁰ Jac. II, 13. ⁸¹ Luc. XVI, 25.

rationem veluti fructum reportans. Si Lazarum A opere illic honorasses, utique opere opportuni beneficii præmium congruum recipiens, mercedem retulisses. Verum te multa fortassis inflavit felicitas et vanæ gloriæ tumor animum perstrinxit, ut nunquam e tanto splendore, quo conspicuus eras, pœnæ te obnoxium credideris. Non norunt præsentia eam, quæ isthic erat, dignitatem, neque splendide suspiciunt eos, qui illinc accedunt, omnes pari honore ad iudicium excipientia, et dignitates **119**, non ex opinione, sed e veris virtutis fructibus agnoscentia. Quamobrem iudicatus fuisti crudelior bestiis; canes namque mansueta et cicurata sunt animalia : tu vero nullo fore opus tibi unquam existimasti. Cum enim canes, qui medendi facultatem ab ipsa sunt sortiti natura, lingua propria vulnera curare didicerint, eandem erga omni auxilio destitutum exercuerint, et adnascentes sordes lingendo emundaverint, quo cicatrix penitus pura esset ab innutrita sanie liberata, oportuerat et te erga contribulem exhibere quantumcunque posses solamen, et inopia ejus rebus necessariis suppeditatis sublevare, ut saltem catellis haud impar uti parem erga ipsum gerens in necessitate curam, æstimareris. Te namque, sicuti videbatur, canes ad pietatem adhortantes, continuo ventitabant ad pauperem, cumque non poterant voce te docere quid facere debueras, ipso clamabant opere; dum concessam in nobis a natura medelam, ea utentes libenter, exhibemus, clarum est quod ad cætera quoque sumus promptissimi, si ea quæ sunt necessaria conferendi facultas adesset. Quocirca cum victum præbere non possimus, qui et ipsi plurimum temporis permanemus sine cibo, et præ necessitate illo, qui hominibus vetitus est, interdum vescimur consolationem ea, ad quam idonei sumus, **ope delata offerimus exhibentes compassionem, et obsequio modico nostram ad omnia promptitudinem, si vires adessent, propalamus.**

120 CAPUT XVII.

Quod enim virium nostrarum concedit hæc enus modulus, cum sollicite opere ipso præstemus, id nostram quoque ad cætera voluntatem promptissimam arguit, monstratque non animum, sed inopiam in causa esse tarditatis in his quæ non procuramus studiose. Verum iste, immitis et inhumanus evadens, gratiam guttæ petit, qui non præbuerat gratiam vel micæ, non quod gutta sufficeret ad flammam illam mitigandam : nec enim D fluvius influens exstinguit ignem accensum ad tormentum, sed ut manifeste ostenderet eum, qui hac in vita destituitur affectu misericordiæ, in futura quidem exorantem nec vel tantillum illud obtenturum : ut rigore, ac severitate iudicii extremi cognita, beneficiis erga pauperes præsentibus promissorum bonorum remunerationem nobis præparemus, et hujus vitæ bona corruptibilia isthic in thesaurum recodamus utiliter, instar debiti repositos a Iudice, quæ pauperibus senori col-

ἀντίδοσιν, εὐκαιροῦ χάριτο; ἀπολαμβάνων ἐπιτήδειον ὄφλημα· ἀλλὰ σε τάχα ἡ πολλὴ εὐπραγία ἐφύσησε, καὶ ὁ τῆς κενῆς δόξης ὄγκος ἐφάντασεν, ὡς ἐκ τοιαύτης περιφανείας οὐποτε ἐσόμενον τῇ δίκῃ ὑπεύθυνον. Οὐκ οἶδε δὲ τὴν ἐκεῖ τὰ παρόντα ἀξίαν, οὐδὲ τοὺς ἐκεῖθεν παραγενομένους δυσσεύπειται λαμπρῶς, πάντας ὁμοτίμως πρὸς τὴν δίκην δεχόμενα, καὶ τὰς ἀξίας, οὐκ ἀπὸ τῶν νομιζομένων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀληθῶς ἐκ τῆς ἀρετῆς προσγινομένων ἐπιγινώσκοντα. Διὰ τοῦτων καὶ θηρίων ἐκρίθης ὡμότερος. Κύνες γὰρ χειροῦθη, καὶ τιθασὰ θηρία, οὐ δὲ οὐδέποτε πάντως οὐδεὶς ἐν χρεῖα καταστήσασθαι ὀφίτης· τῶν γὰρ κυνῶν, ἣν παρὰ τῆς φύσεως ἔλαχον λατρικὴν, τῇ γλύσσει τὰ οἰκεῖα μαθόντων τραύματα θεραπεύειν, ταύτην ἐπιδεικνυμένων εἰς τὸν ἀσθητόν, καὶ τὸν ἐπιφυσόμενον ἐκλειχόντων βύπον, ὡς ἂν ἡ οὐλὴ πάντως γένηται καθαρὰ τοῦ ἐπιτρεφόμενου ἰχώρου ἀπὸ πηλαγμένη· ἐχρῆν σε εἰς τὸν ὁμόφυλον τὴν δυνατὴν ἐπιδείξασθαι παραμυθίαν, καὶ τὴν ἀπορίαν ἐπανορθῶσαι μεταδόσει τῶν ἀναγκαίων, ἵνα καὶ τῶν κυνιδίων ἐλογίσθης ἰσοτίμος ἐξίσσης τὴν εἰς αὐτὸν κηδεμονίαν πρὸς ἐκεῖνα νειμάμενος. Σὲ γάρ, ὡς ἔοικεν, οἱ κύνες πρὸς εὐσέθειαν προτρεπόμενοι, συνεχῶς ἐφοίτων πρὸς τὸν πένητα· ἐπειδὴ τὸ πρακτέον φωνῇ διδάσκειν οὐκ εἶχον, ἔργῳ βοῶντες· Ὅτι περ πρὸς τὴν πεφύκαμεν θεραπείαν, ταύτη κεχρημένοι προθύμως, δῆλοι καὶ τῆς πρὸς τὸ λειπόμενον ἔσμεν ἐτοιμότεροι, εἴ τις ἦν δύναμις ἡμῖν ποριστικῆ τῶν ἀναγκαίων. Ἐπεὶ οὖν τροφὴν παρασχεῖν ἔσμεν ἀδύνατοι, καὶ αὐτοὶ τὰ πολλὰ μένοντες ἄστοι, οἱ καὶ τὴν οὐ νεομισμένην ἀνθρώποις ὑπ' ἀνάγκης ἐσθ' ὅτε προσφερόμεθα, ἦν ἔσμεν ἱκανοὶ προσάγομεν παραμυθίαν, τὸ συμπαθὲς ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τῷ μετρίῳ τῆς λειτουργίας; τὴν εἰς ἅπαντα προθυμίαν, εἰ παρῆν δύναμις, ἐκκαλύπτοντες.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Τὸ γὰρ τῇ δυνάμει τέως ἐφικτὸν, σπουδαίως εἰς ἔργον ἀγόμενον, ἔλεγχος τῆς πρὸς τὰ λοιπὰ προθυμίας ἐστὶ, τὴν ἀπορίαν ἐν τοῖς οὐκ ἐπιμελουμένοις δεικνύον, οὐ τὴν γνώμην τῆς ἀργίας αἰτίας, ἀλλὰ τοιοῦτος γενόμενος ὁ ἀπηνηθῆς, καὶ ἀπάνθρωπος χάριν αἰτεῖ σταγόνας, οὐ παρασχὼν χάριν ψυχίου· οὐχ ὅτι σταγῶν ἦν ἱκανὴ παραμυθῆσθαι τὴν φλόγα ἐκείνην (οὐ γὰρ ποταμὸς ἐπιβρέων σβέννυσι πῦρ πρὸς τιμωρίαν ἠτοιμασμένον), ἀλλ' ἵνα δειχθῇ σαφῶς, ὅτι τὸν νῦν ἀσυμπαθῆ, οὐδὲ τοῦ εὐτελοῦς ἐκείνου ποτινόμενον ἔστι τυχεῖν ἐν τῷ μάλλοντι, ὅπως, τὸ αὐστηρὸν καὶ ἐμβριθὲς μαθόντες τῆς κρίσεως, ταῖς εἰς τοὺς νῦν ἐνδεεῖς εὐεργεσίαις τὴν τῶν ἐπηγγελλόμενων ἀγαθῶν ἑαυτοῖς πραγματευσώμεθα ἀμοδίην, καὶ θησαυρίζωμεν ἐκεῖ χρησίμως τὰ ἐνταῦθα φθειρόμενα, ὀφειλὴν ἀπαιτούμεν τὸν δικαστὴν τὰ δεδανεισμένα τοῖς πένησι, καὶ οὐκ ἔρανον τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς κολάσεως ἀξιοῦντες λαβεῖν· εἰ γὰρ ὁ ἐλεῶν πτωχῶν, ὡς ἡ παροιμία Σολομῶντος φησι, δανείζει Θεῷ, ἐκτι-

στην ἔχων ὁ δανείζων εὐγνώμονα πάντα δανειζέτω, **A** & κέκτηται, ἵνα πολλαπλασίονα πάντα εὐρῆ ἔχει οὐδὲν τῆ ματαιότητι καταλιπών, ὃ ποιήσει μετάμειλον, ὡς καταλείμενον κακῶς. Πᾶν γὰρ τὸ μὴ πρὸς εὐποιαν δοθὲν, εἰκαθὸν ἔστιν ἀληθῶς, καὶ ἀνόνητον, οὐκ ἀκολουθοῦν, οὐδὲ προλαμβάνον ἔχει. Κἂν αὐτοὺς τις εἴπῃ τοὺς προσεχῶς συγγενεῖς, υἱοὺς, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς ἐπομένους ἀκολουθῶς τῆς ἀγχιστείας δεσμούς, πάντως, εἰ μὴ πού τις ἐνδεὴς εἴη, εὐρήσει πρὸς διαδοχὴν τῶν ὑπαρχόντων ἐπιτηδεύουσ. Ὅθεν ἕκαστον προσήκει χαίρειν εἰπόντα συγγενεῖς καὶ φίλαις πολυαριθμοῖς αὐτὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι ἀγχιστεία καὶ φίλον, πάντα μετακομίσαντα ἢ προπέμφαντα, ἔνθα μεθίσταται, ἵνα εὐθύμως ἀπὴν ὁ καλούμενος εἰς τὴν μετάστασιν, πολὺν ἀφθάρτων ὄρων σορὸν χρημάτων ἑαυτῷ τεθησαυρισμένον ἔχει, καὶ **B** μὴ ὀκνῆ τὴν μετάδασιν ἕλειπνῶς ἀπολιμπάνων τὰς βίλας τοῦ πλοῦτου, αἷς ματαίως προσεπεπόνθει παρῶν.

nem evocatus, plurimam congeriem opum incorruptarum sibi in futurum repositam illic cernens, neque transitum timeat miserabiliter derelinquens divitias materiales, quarum affectu vane in hac vita tenebatur.

ΤΜΗΜΑ Ε.

Ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν φιλοπλοῦτων, φιλόζωοι οὖσαι, δυσσασπαστῶς ἔχουσιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Διὰ τοῦτο γὰρ αἱ ψυχαὶ τῶν φιλοπλοῦτων ἐπὶ πολὺ τοῦ σώματος μεριζόμεναι βασανίζονται, ἐξιοῦσαι καὶ ὑποστρέφουσαι, ἐξελκόμεναι, καὶ ἀναποδίζουσαι, **C** καὶ τῆς μάχης τοῦ μὴ ἀποσπασθῆναι τοῦ σκήνους μαρτύριον τοὺς ἰδρωτὰς παρέχουσαι, καὶ τοῦτο δηλοῦσαι σαφῶς, ὅτι πρὸς τὰ παρόντα πολλὴν ἔχουσι τὴν προσπάθειαν, συνεχῶς ἐπιστρεφόμεναι πρὸς τὰ ἀφιέμενα, καὶ μόλις ἀναγροῦσαι, τῷ προσδεδέσθαι τὰς τῆδε. Εἰ δέ τις ἦν προτροπὴ καλοῦσα κτήματος ὀρωμένον ἔχει, πάντως ἂν ἠπειχθησαν δραμεῖν πρὸς αὐτὸ, πολὺ τῶν καταλιμπανομένων βλέπουσαι τὰ τοῦ μέλλοντος ἀνθηρότερα, καὶ καταφρονοῦσαι τῶν ἀφιεμένων διὰ τὴν λαμπρότητα ἐκείνων. Τοιοῦτος καὶ ὁ ἄλλος πλούσιος ἦν τῆ εὐφορίᾳ τῆς χώρας αὐξήσας τῆς ἀπληστίας τὴν νόσον, καθαιρών ἀποθήκας ἀει, καὶ μείζονας οἰκοδομῶν, ἐπεὶ μὴ εἶχε ποῦ τὰ γεωργηθέντα ἀπόθηται, στενωχωρουμένων τῶν πρώτων ταμείων τοῖς παλαιοῖς γεννήμασι, καὶ τὴν τῶν δεομένων χρεῖαν ἐναποκλείων φυλακὰς ὄχυρῶς δεδομημένας πρὸς τὸ ἄσυλον, καὶ τῆ μονοφάγῳ ἑαυτοῦ ψυχῇ προσλαλῶν, καὶ πολλῶν ἐτῶν αὐτῆ μαντευόμενος ἀπόλαυσιν ἄδολον, οὐδὲ τὴν ἐξῆς, ὡς ἡ θεία ἀπόφασις εἰδείξε, μέλλον ὄραϊν. Δίκαιον γὰρ ἦν ἀληθῶς τὸν μηδένα τῆς ἀπολαύσεως λογισάμενον λαβεῖν κοινωδὸν, μηδὲ αὐτὸν μετασεῖν τῆς ὄνειροπολουμένης τρυφῆς, ἀνάσπαστον δὲ λησθῆναι πρὸς τὴν δίκην τῆς ἀπανθρωπίας ἐλκόμενον. Τί γάρ; οὐκ ἦσαν πένητες τότε τρυχόμενοι λιμῷ, ἵνα θησαυρισθῆ ἀπειροκάλως; τὸ γέννημα; οὐκ ἦσαν τῶν

SECTIO V.

Quod animæ amantium divitias vitæ cupidæ ægre hinc divellantur in hora mortis.

CAPUT I.

Hanc ob causam hominum divitias amantium, et avarorum animæ, dum separantur a corpore, plerumque torquentur, et exescentes et redeunt; attractæ, atque retrocedentes, et sudorem excitantes in testimonium pugnæ, quam conserunt, ne divellantur a corporis tabernaculo; eoque aperte manifestantes, quod præsentium rerum magno detinentur affectu, dum convertuntur continuo ad ea, quæ dimiserunt, et ægre secedunt, eo quod rebus hærent præsentibus alligatæ. Verum si boni, quod viderent ibi, aliquis impulsus evocaret, omnino ad illud currere properarent, insipientes futuri multo floridiora quam hæc quæ derelinquunt, et contemnentibus hæc quæ deserunt, ob illorum nobilitatem. Talis erat et alter ille dives, **122** qui morbum inexplebilitatis adaugebat uberrimis agri fructibus, qui exstruebat horrea incessanter, et ampliora adificabat; eo quod cum prima horrea essent angusta ob antiqua frumenta recondita, non haberet, ubi fruges ex agricultura perceptas reponeret, et egenium usui destinatas intus occludebat custodiis munitissime constructis, ne diriperentur, et solam se nutriendi studiosam animam suam alloquebatur, multosque in annos augurans ipsi securam fruitionem, cum, sicuti sententia divina ostendit, neque diem crastinam erat visurus. Justum enim erat secundum veritatem, ut qui neminem socium fruendi admittere statuerat, nec ipse earum, quas somniarat, particeps foret deliciarum, sed ut subito

¹¹ Prov. xix, 17. ¹² Luc. xii, 16 seqq.

raptus caperetur, et ad poenam inhumanitatis traheretur. Nunquid enim tunc deerant pauperes confecti fame, ut enascentia terræ germina inepte asservarentur in futurum? Annon erant rerum necessaria- rum indigi tinea digniores, et magis fidi, qui antevertent in eorum perceptione vermes ingratos epulones; dum ipsi meliori ratione consumpsissent, quæ paulo post illi absque ulla gratitudine absumpturi erant? Quemadmodum crudeles quidam, et immites matricidæ devorantes, ob alterius inopiam alimenti, genitrices suas, et post iniquum pabulum ex horreis reptantes, et prodeuntes in publicam lucem, ejus dementiae, qui frumentum custodiebat, apparent ultronei testes: ita, sancto Judice judicante, ut et male coacervata perirent, nec tamen ille querelæ adversus Providentiam haberet rationabilem occasionem. Cum enim solus sibi propriam vindicasset communem omnium abundantiam **123** clathris, vectibusque sollicitæ cœlestis donum occludens, ac muniens longamque inde, ac plurimos in annos sibi fruendi voluptatem proponens, juste Deus, quæ donaverat, ex conditoriis recepit, nullo illum damno priorum laborum afficiens; nam conditoria, quæ construxerat ipse, dereliquit ei salva. Quanto vero studio usus procuravit, ut frumentum prodiret in publicum per plateas circumactum manifeste, ad irrisionem, atque ludibrium ejus, qui mille machinas excogitaverat, ut sibi plurimo tempore servarentur incorrupta luxus fomenta; sectis quidem lapideis tabulis pavimentum sternendo, parietes vero inducendo opere albario, et per fenestras introducendo auras exterius flantes, ut recondita perfiantur, et noxam corruptionis effugerent continua ventilatione agitata!

CAPUT II.

Sed nihil eorum, quæ callide studet homo, divinam voluntatem eludit, nec immutabile judicium vincit humanæ mentis adinventio, quod vana reddidit studia existimantium perficere aliquid posse diligentia propriarum virium. Ecce igitur amens nihil prætermisit eorum, quæ ad securitatem spectabant, et tamen spe sua excidit: sarta tecta sunt horrea, et quod repositum fuerat, nusquam comparet; claustra et signacula nullatenus læsa sunt, et frumentum aufugit; paries non sunt effossus, neque sublatus est tectum, et horrea sunt exinanita; salva sunt omnia securitatis præsidia, integra cuncta, et fruges extra procedentes spectantibus admirationem, coacervatori etiam multum dedecoris præbent, qui **124** nullo modo poterat occultare dementiae suæ exprobrationem, tot habens inhumanitatis accusatrices lineas, quas nutus divinus mirabiliter subito dispersit in exiguo pulvere, dereliquentes intus monumenta stultitiæ ad recordationem perpetuam dementiae, qua, qui collegerat illa, captus fuerat; ut derelictum pulverem cernens, vanam animam laceret humanam providentiam, neutiquam dicens, quæ antea dicebat: « Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos, comedere, bibere, letare ⁶¹; » sed in exitu rei verum illud deprehendens, quod

Α αναγκαίων ἐνδεεῖς οἱ τῶν σιτῶν ἀξιοπιστότεροι, ἵνα προλάβωσι τῇ μεταλήψει τοὺς ἀχαρίστους δαιτυμόνας σκώληκας, δαπανήσαντες εὐλογώτερον αὐτοί, ἢ μετ' ὀλίγον ἐμελλόν ἀχαρίστως ἀναλίσκειν ἐκεῖνοι· καθάπερ ὦμοι τινες καὶ ἀπηγείς μητραλοῖαι κατεσθλιόντες τὰς τεκούσας ἀπορία ἐτέρας τρυφῆς, καὶ μετὰ τὴν ἀδικὸν θείην ἐξέρποντες τῶν ταμιείων, καὶ δημοσίᾳ προερχόμενοι τῆς ἀλογίας τοῦ πυροφύλακος ἄκλητοι μάρτυρες οὕτω δικάσαντος τοῦ ἔστω κριτοῦ, ὡς καὶ ἀπολέσθαι τὰ κακῶς σεσωρευμένα, κἀκεῖνον μὴ σχεῖν κατὰ τῆς προνοίας μέμψευ; εὐλογὸν ἀφορμὴν; Ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἀπάντων κοινὴν εὐθηνίαν ὑκείωσατο ὁ μόνος, κλειθροῖς ἐπιμελῶς ἀσφαλισάμενος, καὶ μοχλοῖς τὴν ἀνωθεν δωρεάν, μακρὰν ἐξ ἐκείνων ἑαυτῷ, καὶ πολυετῆ τὴν ἀπόλαυσιν ὑποθέμενος, δικαίως ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀποθηκῶν, ἃ ἐδώρησατο, εἴληφεν, οὐδὲν τῶν οἰκειῶν πόνων ζημιώσας ἐκεῖνον· κατέλιπε γὰρ σίτας τὰς ἀποθήκας αὐτοῦ, ἃς αὐτὸς ψυχοδόμησε. Πόση δὲ σπουδῆ χρησάμενος ἔξω τὸν οἶτον προελθεῖν παρεσκεύασε κατὰ τὰς πλατείας ἐμφανῶς βεμβόμενον πρὸς γέλωτα, καὶ χλεῖην τοῦ μυρία μηχανησαμένου, ὅπως αὐτῷ πρὸς πολὺν χρόνον φυλαχθῆ ἀδιάφορα τὰ τῆς τρυφῆς ἐπιτηδεῖα, πλατὶ μὲν ξεσταῖς καταστρώσαντι τὸ ἔδαφος, κονιάσαντι δὲ τοίχους, καὶ θυρίσι τὰς ἐξωθεν ἐπεισάγοντι αὖρας, ὡς ἂν ριπίζοιτο τὰ ἀποκεῖμενα, καὶ τὴν ἐκ σήψεως διαφεύγοι βλάβην τῷ συνεχεῖ διαφορούμενα πνεύματι;

C

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ἄλλ' οὐδὲν τῶν δεινῶς ἐπιτηδευομένων τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίζεται βούλησιν, οὐδὲ τὴν ἀμετάπτωτον κρίσιν νικᾷ ἀνθρωπίνῃ ἐπίνοια ματαιοῦσαν τὰς σπουδὰς τῶν οἰομένων ἀνύειν τι δύνασθαι σπουδῆ τῆς οἰκειᾶς δυνάμεως. Ἰδοὺ γοῦν τῶν πρὸς ἀσφάλειαν ἐνέλιπεν ἄφρων οὐδὲν, καὶ τῆς ἐλπίδος ἀπέτυχεν· σῶαι αἱ ἀποθήκαι, καὶ ἀπο[τε]θὲν οὐδαμοῦ· τὰ κλειθρα, καὶ οἱ σημαντήρες οὐκ ἠδίκηθησαν, καὶ ὁ οἶτος ἐδραπέτευσεν· οὐ διώρυκται τοίχος, οὐ περιήρηται ὄρυφος, καὶ τὰ ταμεία κεκένωται. Πάντα οὕα τὰ τῆς ἀσφαλείας, πάντα ὀλόκληρα, καὶ τὸ γέννημα βαδίζον ἔξω θαῦμα τοῖς ὄρωσι παρέχει, καὶ πολλὴν αἰσχύνῃ τῷ θησαυρίζαντι οὐδαμῶς κρύψαι δυναμένῳ τῆς ἀνοίας τὸν ἐλεγχον, τοσοῦτους ἔχοντι τῆς ἀπανθρωπίας κατηγοροῦς τοὺς σήτας, οὓς τὸ νεῦμα παραδόξως αἰθρίως ἐσκέδασεν ἐν ὀλίγῃ τέφρᾳ, καταλιπόντας ἔνδον τὰ τῆς ἀναίσθησις μνημόσυνα πρὸς διηνεκῆ τῷ συναγαγόντι ἀνοίας ὑπόμνησιν, ἵνα τὴν ὑπολειφθεῖσαν κόνην ὄρων, εἰκαίαν μάθη τὴν ἀνθρωπίνην προμήθειαν, οὐκέτι λέγων ἄπερ ἔλεγε πρότερον· «Ψυχῆ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ, φάγε, πίε, εὐφραίνου.» Ἄλλ' ἐκεῖνο τῆ ἐκβάσει τοῦ πράγματος εὐρίσκων ἀληθές, ὅπερ ὁ Ἥσαϊας ἐνουουσιῶν, καὶ θεοφορούμενος ἔειπεν· «Ὅν τρόπον ἐνουπνιάζεται ὁ διψῶν, ὡς ὁ πῖ-

⁶¹ Luc. xii, 18.

ων, καὶ ἐξαναστάς ἐτι διψᾷ, ἢ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς A
κενὸν ἤλπισεν, ἢ οὕτως ἔσται ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν
ἐκφυσώμενος, καὶ σκεδαννύμενος ὡς χυρῶς, καὶ ἀδύ-
τοις ἀποτεθῆῖ προνοίᾳ διαμονῆς. Οὕτω γὰρ αὐτὸς
τοῖς οὕτω διακειμένοις φησὶν ὁ Θεός· « Εἰσηγέ-
κατε τὰ ἐκφόρια ὑμῶν εἰς τοὺς θησαυροὺς ὑμῶν,
καὶ ἐκεῖθεν ἐξεφύσσησθε αὐτά. Μᾶλλον δὲ οὐτ' εἰ γέ-
γονε ταῦτα, οὐτ' εἰ μὴ γέγονε, ἔγνω ὁ τῆ προθέσει
μακρόβιος. Ἐφθασε γὰρ πρόωρος ἀρπαγεῖς τὴν
τούτων φθορὰν, ἐν αὐτῷ τῷ βουλευέσθαι τὰ τῆς
μακρῶς εὐφροσύνης, ἀνυπερβέτως ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ
τὴν ψυχὴν ἀπαιτηθεὶς, καὶ οὐτε φθάσας εἰπεῖν,
τίνα τῶν καταλιμπανομένων εἶναι βούλεται κύριον.
Ἐδεῖ γὰρ κοινὰ γενέσθαι λοιπὸν ἐρημίᾳ δεσπότου
τὰ κυρίως παρὰ τοῦ ἀκοινωνήτου μόνου κατεχόμενα,
ἐκάστῳ προκειμένα εἰς ἐξουσίαν χρήσεως ὁμοίως. B
Καὶ ἐπειδὴ κοινὰ σχεῖν αὐτὰ τῶν ἀπόρων οἰκεία οὐ
προέθετο γνώμη ἐκὼν δωρησάσθαι μὴ διανοηθεὶς,
ἄπερ ἐμελλεν ἄκων ἀπολύειν, ἀνάγκη, μετὰ τὸ ἀπο-
στρεφίσθαι τῆς ὄνειροπολουμένης κραιπάλης, προσ-
λαμβάνει αἰώνιον κόλασιν.
aderant pariter propositæ, et quoniam cum inopibus
suerat sibi in animo, neque cogitaverat sponte dilargiri, quæ vel invito erant dimittendæ; necesse
erat, ut defraudatus, et ea, quam somniabat, crapula vanescente æternam subiret damnationem.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

CAPUT III.

Εἰ γὰρ ἑκατοναπλασίονα τὰ τοῖς πτωχοῖς παρ-
εχόμενα λαμβάνοντες οἱ φιλόπτωχοι, ζῶν ἐπὶ τού-
τοις κληρονομοῦσιν ἀπέραντον, πάντως καὶ οἱ παρ- C
ερχόμενοι τὸν λυπούμενον ἀπαρμύθητον, πρότερον
ἐκείνα ζημιούνηται, ἐξ ὧν ὁ μὴ ἐυεργετημένος οὐδέ
ποτε εὐχαρίστησε τοῖς ἀγνώμοσιν, εἰθ' οὕτω τῇ κο-
λάσει παραδίδονται, πλέον τῆς πείρας τιμωρούμενοι
τῷ συνεῖδῶτι, ὅτι τὸ λύτρον ψυχῆς αὐτῶν γενέσθαι
ὄφειλοντα χρήματα τῇ εἰς τοὺς ἐνδεεῖς εὐποιᾷ, κα-
τακρίσεως αἰτία ταῦτα τῇ μικρολογίᾳ πεποιήνται,
τῆς φρικτῆς ἐκείνης, καὶ φοβερῶς εἰκότως κατὰ τὴν
πρᾶξιν ἀκούοντες ἀποφάσεως· « Πορεύεσθε, λεγού-
σης, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ δια-
βόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπεινάσα γὰρ, καὶ
οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ
με. » Οὐ τοσοῦτον ὄντες, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ἔλεινοι
τῆς τιμωρίας, ὅσον τῆς ἀνοίας καταγέλαστοι, ὅτι
φειδοὶ δαπάνης εὐτελοῦς, τοσαύτην καὶ τηλικαύτην D
εἶλοντο κόλασιν· οὐτε τῶν πρὸς τρυφὴν παρεσκευα-
σμένων, ἐφ' ὅσον ἐφαντάζοντο χρόνον, ἀπολαύσαν-
τες, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀπολειφθεῖσιν φοβερῶς, καὶ ἐπ-
ωδύνους δίκας ὑπέχοντες, ἐπεὶ μὴ οἰκείαν ἐποιήσαντο
παραμυθίαν τὰ ἴδια κτήματα, πάντα προπέμψαντες
διὰ τῶν ἀχθοφορούντων πενήτων ἐκεῖ, ἐνθα τρυφᾶν
ἀνθ' ὧν κολάζεσθαι ἐμελλον, ἄλλοις ἐνασελγαίνειν
δεδωκότες χώραν τοῖς οἰκείοις πόνοις, καὶ ὑπὲρ αὐ-
τῶν εἰκότως τιμωρίαν ὑπέχοντες.

Isaias, cum superno Numine afflabatur Deique
Spiritu correptus agebatur, dixit : « Sicut somniat
sitiens tanquam bibens, et postquam fuerit exper-
gefactus, adhuc sitit, anima autem ejus in vanum
speravit » ; » sic impiorum divitiæ diffilabuntur, et
pulveris instar dispergentur, quamvis in penetrabilibus
intinis reconditæ sint ad providendum con-
servationi. Sic etenim Deus ipse homines hoc modo
affectos alloquitur : « Intulistis fruges vestras in
thesauros vestros, et illine exsufflavi ipsas » . »
Præcipue vero is juxta suum propositum longævus,
utrum istæ fuerint, vel non fuerint, ne id quidem
novit ; prævertit enim præmature raptus harum
corruptionem, dum mente volveret prolixam frui-
tionem, cum sine ulla dilatione, ipsa nocte ejus
anima expetita fuisset, nec dicere quidem potuis-
set, quemnam illorum, quæ relinquebat, vellet esse :
dominum. Par enim erat, ut imposterum ob domini
penuriam occupatæ res auctoritate et potestate a
solo nil commune cum altero habere volente com-
munes fierent, quæ unicuique ad usus facultatem
eas habiturum 125 se communes non propo-
suerat, quæ vel invito erant dimittendæ; necesse
erat, ut defraudatus, et ea, quam somniabat, crapula vanescente æternam subiret damnationem.

¹²⁵ Isa. xxix, 8. ¹²⁶ Agg. i, 9. ¹²⁷ Matth. xxv, 41.

SECTIO VI.

A

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Quod merito puniuntur qui facultates promiscue quibuscumque relinquunt.

CAPUT I.

Etenim qui successerunt in bonis, si sumptus laborassent penuria, potuissent a peccatis absistere, quæ perpetrandi libertatem eis pecuniarum exuberantia dedit, quasi viam sternens motui voluntatis ad ea quæ approbat, ipsam operis facilem potestatem. Neque mihi quisquam nugæ effluens obsoletum illum prætextum graviter edisserat, filiis, et nepotibus, inquiring, se servare opes ad vitam honeste decenterque transigendam. Experientia quippe occlusit os omne quod illud prætexebat, vanam ostendens reipsa hujusmodi genitorum curam. Quot enim pauperculis e progenitoribus orti in tantam pervenerunt opulentiam, ut his, qui percelluntur admiratione circa vanas res, existimarentur invidendi? Quot autem filii splendidis parentum opibus succedentes in extremam paupertatem reducti sunt, qui, cum aut violenter a potentioribus oppressi et omnibus simul facultatibus spoliati fuissent, aut eas dissoluta vita, vel turpibus obsequiis paulatim devorassent, ad extremum vix necessarium victum inveniebant? Ita ut cunctis manifeste demonstraretur futilis congregantis prospectio, desistere faciens exemplis præcedentibus in 127 posterum ab isto inani labore, et persuadens habere propriæ salutis rationem; posterorum administrationem in Deo reponentes, qui de illis disponet, prout judicaverit rationabile, vel ex humilibus excelsos efficiet, aut conservabit eos in dignitate, quam a genitoribus relictam acceperunt. Nam si eorum, quæ filiis relinquuntur, incerta est stabilitas, in confesso vero est lucrum, quod sit ex beneficentia: cur non manifestum incerto decernitur præferendum, quod semina ibi persuadet serere, ubi copiosa et indubitata frugum collectio speratur? Et si vero certa successoribus esset possessio, nec ulli contradictioni obnoxia, quis adeo sui ipsius hostis atque insidiator est, ut abundantem luxu materiam posteris suis transmittendi gratia, ipse supplicium sibi eligat æternum, nec propriam salutem potiore aliorum voluptate ducat, aut saltem etiam in æquali trutina ponat propria cum hisce, quæ, uti Veritas vult, sunt aliena, nihilque proficiunt in futuro sæculo? Nihil enim ullus suæmet ipsius animæ æquiparare debet, quandoquidem unusquisque solus pro se ipso iudicio sit sistendus, nullum a cognatis, vel amicis præsto habiturus coram Iudice patrocinium. Unde quoniam elemosynæ et opera bona confidentiam in illo tribunali præbent, his potius sollicite studendum, minusque procuranda affectio erga cognationem, reposita in Deo gubernatione omnium rerum, qui disponit uniuscujusque vitam ad illud, quod magis conducit; nisi nostrum hac in parte pejor irrationabilibus sit statuenda conditio, qui divinæ Providentiæ munus

Ὅτι οἱ τοῖς ἀδιαφόροις τῶν οἰκειῶν τὴν ὑπαρξίν πυραπέμνοντες κολάζονται εἰκότως.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ἀργεῖν γὰρ οἱ διαδεξάμενοι τὰς οὐσίας ἐδύναντε τῶν ἀμαρτημάτων ἀπορίᾳ δαπάνης, ὧν ἀδειαν αὐτοῖς ἢ τῶν χρημάτων ἀφρονία παρέσχε τῇ ὀρμῇ τῆς προαιρέσεως πρὸς τὰ δοκοῦντα εὐκολον ἔδοποίησεν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔργου. Καὶ μοι μηδεὶς τὴν ἑωλὸν ἐκείνην βαττολογῶν σεμνολογεῖτω πρόφασιν, τέκνοις καὶ ἐγγόνις λέγων φυλάττειν τὰ χρήματα πρὸς εὐσχημόνα βίον. Ἐφραξέ γὰρ ἡ πεῖρα πᾶν ἔργον προφασισζόμενον ταῦτα, ματαίαν ἐπὶ τῶν ἡγῶν δεῖξασα τὴν τοιαύτην τῶν γεγεννηκότων φροντίδα. Β Πόσοι γὰρ ἐξ ἀπόρων προγόνων εἰς τοσαύτην προέβησαν εὐπορίαν, ὡς τοῖς ἐπτοημένοις περὶ τὰ μάταια νομισθῆναι ἐπιφθονοῖ; Πόσοι δὲ πατέρων λαμπρὰς οὐσίας διαδεξάμενοι παῖδες, εἰς ἐσχάτην ἤλασαν πεινίαν, ἢ βιασθέντες παρὰ δυνατωτέρων, καὶ ὁμοῦ πᾶσαν ἀφαιρεθέντες τὴν ὑπαρξίν, ἢ τῇ κτε' ὀλίγον αὐτὴν λαφύζαντες ἀσώτῳ διαγωγῇ καὶ θητείαις αἰσχαίῃς, ὕστερον μάλιστα ποριζόμενοι τὴν ἀναγκαίαν τροφήν; Ὅπως ἡ σκέψις τοῦ συναγαγόντος εἰκαῖα πᾶσι προδήλως δεῖχθῆ, παύουσα τοὺς ἀϋθίς τῆς τοιαύτης ματαιοπονίας τοῖς προλαβοῦσι παραδείγμασι, καὶ τῆς οἰκειᾶς πειθούσα γενέσθαι σωτηρίας, τὴν τῶν ἐγγόνων οἰκονομίαν ἀνατιθέντες Θεῷ κἀκείνους οἰκονομήσαντι; ὡς ἔκρινεν εὐλόγον, ἢ ἐκ ταπεινῶν ποιήσαντι ὑψηλοῦς, ἢ τηρήσαντι ἐν τῷ ἀξιώματι, ἢ παρὰ τῶν φυσάντων κατελείφθησαν. Εἰ γὰρ ἀδύλος ἢ τῶν καταλιμπανομένων τοῖς τέκνοις παραμονή, ὡμολογημένον δὲ τὸ ἐκ τῆς εὐποιίας κέρδος, τί μὴ πᾶσι τοῦ ἀδύλου τὸ προφανὲς κρινεταί προτιμότερον, ἐκεῖ πείθον σπείρειται τὰ σπέρματα, ὅπου καὶ πολλῇ καὶ ἀναμφίβολος ἢ ἐπικαρπία ἐλπίζεται; Εἰ δὲ καὶ βεβαία τοῖς διαδεχομένοις ἢ κτήσις ἦν, καὶ ἀναντιβλήτος, τίς οὕτως ἐχθρὸς ἑαυτοῦ καὶ ἐπίβουλος, ὡς ὑπὲρ τοῦ παραπέμψαι τοῖς ἐξ αὐτοῦ ἀφρονον ὕλην τρυφῆς, αὐτὸς ἐλέσθαι αἰώνιον κόλασιν, καὶ μὴ τῆς ἄλλων ἀνέσσεως τὴν ἰδίαν σωτηρίαν προτιμότεραν ἠγήσασθαι, ἢ κἄν γοῦν ἐν ἴσῳ θέσθαι τὰ οἰκεῖα τοῖς, ὡς ἢ ἀλήθεια βούλεται, ἄλλοτριῶς, καὶ οὐδὲν προσήκουσιν ἐν τῷ μέλλοντι; οὐδὲν γὰρ οὐδενὶ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἴσον ἐπειδὴ μόνον ἕκαστος ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἔσεσθαι ἐμέλλει κρινόμενος, οὐδεμίαν ἐκ συγγενείας, καὶ φιλίας ἔχων ἐπὶ τοῦ χριτοῦ συνηγορίαν. Ὅθεν ἐπειδὴ ἐλεημοσύνη καὶ εὐποιία παρβήσαν ἐπὶ τοῦ βήματος παρέχουσιν ἐκείνους, τούτων ἐπιμελητέον, τῆς κατὰ τὴν οἰκειότητα προσπαθείας φροντιζόντες ἕλαττον, Θεῷ τῆς πάντων ἀνακειμένης κηδεμονίας, τῷ πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦντι τὴν ἐκάστου ζωὴν, εἰ μὴ χειρὸν ἡμᾶς τῶν ἀλόγων κατὰ τοῦτο διαχεισθαι γρηὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ σφετεριζομένων, τῇ εἰς τοὺς παῖδας δοκούσῃ κηδεμονίᾳ, σφαλλομένη πολλᾶκι, ὡς εἴρηται, τοῦ σκοποῦ, διὰ τὸ πολλοὺς ἐκ πολλῆς κτήσεως καταλείφθαι γυμνοὺς, καὶ ἀνεστίους παντάπασι. Δεῖ γὰρ, ὃ μὴ σὺφρονι λογισμῷ πρὸ ἑαυ-

τῶν ἐπαιδευθῆμεν, τοῦτο μαθεῖν παρὰ τῶν ἀλόγων, ἄ nobis arrogamus, dum **128** approbamus curam
ὡς καὶ ἄλλα πολλά. Θηρίοις γάρ, καὶ ἔρπετοῖς, circa filios, quæ sæpenumero suo line ac scopo
πιτηνοῖς τε, καὶ κτήνεσιν ἅπασιν ἢ φύσις διδάσκαλια, frustratur, ut dictum est, eo quod multi ex posses-
ἐφόσον φροντίζεῖν δεῖ τῶν ἐκγόνων παιδεύουσα ἐπι- sionibus quamplurimis relinquuntur omni ex parte
μέλειαν σκύμων, καὶ πῶλων καὶ νεοτῶν, γεγένη- nudi, et absque lare. Oportet enim, quidquid pru-
ται, ἕως μὴ πάρασι πρὸς πορισμὸν τροφῆς αὐτοῖς denti discursu a nobis ipsis non didicimus, id, sicut
οἰκοθεν δύναμις ταύτης προσγενομένης τὴν συγγε- alia multa, a brutis animalibus addiscere. Feris
νικὴν παύουσα κηδεμονίαν, καὶ ἐκάστη τὴν νομὴν etenim, et reptilibus, avibus, et jumentis omnibus
αὐτεξούσιον ἐπιτρέπουσα· πρὸς ἐντροπὴν τάχα τῶν natura exstitit disciplina, edocens ipsa quousque
λόγῳ τετιμημένων, καὶ ἀλόγων διακειμένων ἀναι- oporteat curam impendere progeniei, nempe catulis,
σθητότερον, ὃ καὶ θεὸν ὡς οὐχ ἱκανὸν εἰς πρόνοιαν et pullis, tenerisque aviculis, do nec eis non suppe-
τῶν οἰκείων ἔργων ὑβρίζουσι, τῷ πάσαν εἰς ἑαυτοῦς tunt vires ad parandum sibi victum suoپte ingenio ;
τὴν τῶν ἐκγόνων ἔλκειν ἐπιμέλειαν, καὶ τῇ πολλῇ cum vero illæ adfuerint, cessare faciens a cura,
περὶ αὐτὰ φροντίζει περὶ τῆς ἑαυτῶν οὐδὲν με- quæ ex cognatione procedebat, et unicuique libe-
ριμνῶντες σωτηρίας, ὡς οὐκ ὄντες μᾶλλον ἐκείνων ram potestatem victus sibi comparandi committens.
ἑαυτοῖς συγγενέστεροι, καὶ πρὸς τὴν τῶν συμφε- **B** Ad eos fortasse, qui rationis dignitate sunt dotati,
ρόντων ἐπιμέλειαν οἰκειότεροι.

bestiis gerant se stolidius; quippe qui Deum ipsum providendum propriis operibus, eo quod omnem ad seipsos trahant de progenitis sollicitudinem, et præ multa circa illos cura de sua ipsorum salute nihil omnino cogitent, quasi non forent sibimet- ipsis plusquam illis propinquiores, et magis apti ad eorum, quæ sibi conferunt, studium.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

CAPUT II.

Συγγένεια γάρ ἐστι σωμάτων οἰκειότης ἀγγίσσο- Est enim cognatio corporum propinquo e sanguine
ρος, μέχρι τότε τὸν δεσμὸν τῆς ἀγγιστείας ἐπισυρο- sata familiaritas, necessitudinis vinculum, eo usque
μένη, μέχρις ἂν ἡ σειρά πέπλεκται τῶν σωμάτων, ἄλλον pertrahens, quousque corporum connexa est linea,
ἄλλῳ στοιχηθὲν ἡττημένων ἐν τάξει συνδέουσα· Θα- alium ex alio serie suspensum colligans ordine ;
νάτου δὲ τὸν εἰρμὸν τῆς συναφείας διακόψαντος, **C** morte autem nexum conjunctionis dissecante, ho-
τούτων τὰ τῆς συγγενείας λέλυνται δίκαια, ἐκάστου rum cognationis jura soluta sunt, unoquoque ad
πρὸς τὴν δίκην περὶ τῶν ἰδίων πράξεων ἐλκομένου, rationem reddendam circa proprios **129** actus
καὶ τότε γνωρίζοντος τὴν ἐρημίαν, ἣν αὐτῷ κατ- attracto, tuncque agnoscente penuriam, quam sibi
εσχεύασεν, ὅτε μηδαμῶθεν ἔστιν ἐπινοῆσαι βοήθειαν, ipsi molitus est, quando nullum undecunq̄ue auxi-
καὶ τῶν ὀλῶν, καὶ τοῦ καιροῦ τῆς βοηθείας οἰχομέ- lium licet excogitare, cum subsidii materies simul
ντος ὁμοῦ. Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται τῆς ἀνάγκης ἐκεί- atque tempus præterierint. Frater ex necessitate
νης ἀδελφῶν, πατὴρ οὐκ ἐξαιρεῖται υἱὸν τῆς κολά- illa non redimit fratrem ⁸⁸; pater non eximit filium
σεως, μήτηρ οὐ παραιτεῖται υἱὸν τιμωρούμενον, supplicio; mater natum punitum precibus minime
τέκνον οὐκ ἐξαιρεῖται τοὺς γεννήσαντας· ἀργοῦσιν liberat; filius non eximit genitores : cessant istæ
αἱ σχέσεις αὐται, καὶ παύονται νικώμεναι τῷ φόβῳ necessitudines, et iudicii metu victæ desinunt. In
τῆς κρίσεως. Οὐκ οἶδεν ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκείνου γυ- illo tribunali vir non novit mulierem, quam forte
ναῖτα ἀνὴρ, ἣν ἴσως καὶ ποθοῦμένην ἀπέβαλεν· οὐ desideratam perdidit; mulier nihili reputat virum,
λογίζεται ἀνδρα γυνή, ὃν ἀκμάζοντι καὶ φλεγομένῳ quem vehementi et ardenti dilectum amore prosec-
παρέπεμψεν ἔρωτι, τῆς ὑπερβαλλούσης ἀγωνίας κατα- cuta est, quia angor animi excedens dissolvit recor-
λυσοῦσης τὰς ἐμπαθεῖς ὑπομνήσεις τῶν σαρκικῶν dationes propensas affectuum carnalium. Et sæpe
διαθέσεων. Καὶ πολλάκις μὲν ὁ προγονικὴν διαδεξά- **D** quidem qui successit in substantia a progenitoribus
μενος ὑπαρξίαν, καλῶς οἰκονομήσας ταύτην τοῖς δεο- relicta, eo quod eam bene dispensavit indigentibus,
μένοις, ἔστηκε παρὰ τοῦ κριτοῦ ὡς ἐποίησεν εὐφρ- stat coram iudice delaudatus ob benefacta, et hilari
μούμενος, καὶ ἰλαρῷ τῷ προσώπῳ τὰς ἐπαγγελίας vultus promissa recipit præmia; qui vero eam de-
ὑποδεχόμενος· ὁ δὲ καταλιπὼν ταύτην ἐπὶ τὰς κολά- reliquit, ad pœnas præceps trahitur, eo quod nihil
λάσεις ὠθεύμενος ἔλκεται, ἐπεὶ μηδὲν ἐξ αὐτῶν εἰς ex ea boni contulerit in egenos alteri salutis pro-
τοὺς δεομένους χρηστὸν ἐπέδειξαστο. Ἄλλῳ σωτηρίας curandæ materiam opportunam, labores scilicet
ἀφορμὴν τοὺς οἰκείους πόνους καταλιπὼν, καὶ αὐτὸς suos, relinquens, et ipse nihil quidquam sibi pro-
ἑαυτὸν τῶν ἰδίων ὠφελήσας ὁ τάλας οὐδέν. Καλῶς ὁ propriis miser operibus proficiens. Præclare sapiens
σοφὴς ἐν Παροιμίαις φησὶ Σολομών· Ὁ συνάγων Salomon in Proverbiis ait : « Qui divitias coacervat
τὸν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ τόκων καὶ πλεονασμῶν, τῷ sibi cum usuris et multiplici fenore, ei, qui egeno-
ἐλεοῦντι πτωχοῦς συνάγει αὐτὸν, » ἑαυτοῦ κολάσεως miseretur, congregat illas ⁸⁹, » et sibi ipsi auc-
τῆς πλεονεξείας, καὶ ἐτέροις ἀμοιβῶν τῆς εὐποιίας tor sit supplicii ob avaritiam, et aliis bonæ remun-
ἀγαθῶν γινόμενος ἀτίος. Καὶ τούτων οὕτως ἐχόν- erationis propter beneficentiam. Hæc cum ita se
των, τίς ἢ μανία παραπαίωντων διόλου, καὶ οὐδὲ

⁸⁸ Psal. κεννι, 8. ⁸⁹ Prov. κxviii, 8.

τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου λογιζομένων τὸ βῆμα τὸ φο- **A**
βερὸν·

130 SECTIO VII.

De iis qui in tempore mortis nullam suæ salutis curam habent, sed et testamenta scribentes jubere se dicunt de his quorum potestatem non habent.

CAPUT I.

Concedatur enim contemptoribus istis, securitatem in hac vita fuisse occasionem oblivionis eorum quæ profutura erant : cur etiam in decessu ipso non commoventur? Quando terribilis instantia repetentium animam urget continuo ipsam trementem ad exitum, et horrendis figuris exterrit, si aliquatenus prudentem, et in futurum conducibilem de rebus suis ratiocinationem suscipiat; quando dæmones peccatum exprobrantes, et ad seipsos eam trahunt minitabundi in regiones horridas, et tristissimas, ita ut ante tormentum sufficiat ad supplicium obstupescens pavor; quando conscientia, converti solita ad flagitia commissa contremiscit eam, quæ ipsam manet, condignam peccatorum pœnam : inde namque sit ut corpus jaceat sudore madefactum, et scaturientes latices signa interni laboris prodant, atque tumultus occulti argumenta oculis manifesta ingerant. Sed fortassis spe vivendi tunc etiam blandiuntur patronis et amicis et cognatis, ob ea quæ derelinquunt, inutilem de cætero affectantes ex ipsis benevolentiam, forsitan autem, et judicant revera hoc decere censes honestum, ut quæ (sicut arbitrantur) non consequuntur ipsos, quo emigrant, prædictis derelinquantur ad bonam memoriam, quæ non amplius utilis pœnas **131** subeuntibus. Cui enim usui grata commemoratio beneficiorum constituto in doloribus intolerabilibus, cujus cruciatus inconsolabilis vocibus gratulatorii neutiquam alleviatur? Subsequi tamen, licet præmissa non fuerint, ista possent, si pauperibus derelicta fuissent, et ei, qui ipsa detulisset, magnum solatium præbere inibi, quo abeunt vacuis manibus neque fenerari, neque neficium ullum adipisci licet.

CAPUT II.

Uti ostendunt una cum imprudente divite ⁹⁰ quinque fatuæ virgines ⁹¹ : ille namque guttulam aquæ ad linguam refrigerandam petiit in flammis ardens ; hæc vero parum olei, quod non attulerant, et nullus **D** dedit de suo, quod ipsæ potuerant afferre, nec tamen attulerant. Atque ideo sic monet Ecclesiastes, dicens : « Mitte panem tuum super faciem indigentis, quia in multitudine dierum tuorum invenies illum ⁹². » Apostolus vero : « Dum tempus habemus, operemur bonum, proprio enim tempore metemus non deficientes ⁹³. » Ipse autem Dominus : « Thesaurizate vobis ipsis thesaurum in cælis ⁹⁴. » Qui antequam necessitas ingruat, faciendum consulunt, ut ne quis ignoratione proprii commodi futuro gaudio multetur, si convenientium præsidiorum expertis discedat, remaneatque

⁹⁰ Luc. xvi, 19 seqq. ⁹¹ Matth. xxv, 1 seqq. ⁹² Eccl. xi, 1. ⁹³ Galat. vi, 10. ⁹⁴ Matth. vi, 20

desipiunt, et neque in tempore mortis timendum illud tribunal cogitant?

ΤΜΗΜΑ Ζ'.

Περὶ τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς οὐ ποιουμένων τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας φροντίδα, ἀλλὰ καὶ διαθήκας γράφοντες καλεῖσθαι λέγουσιν, ὡς ἐξουσίαν οὐκ ἔχουσιν.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Δεδόσθω γὰρ τοῖς καταφρονηταῖς τὴν ἀδειαν ἐν τῇ ζωῇ γεγενῆσθαι λήθης τῶν συμφερόντων ὑπόθεσιν, τί καὶ πρὸς τὴν ἐξόδον μένουσιν ἀπαθεῖς ; Ὅτε τῶν ἀπαιτούντων τὴν ψυχὴν ἐπιτασία φοβερὰ συνέχει φρίττουςαν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐξόδον, καὶ δειματοῖ στήμασι φοβεροῖς, εἴπως λογισμὸν λάβοι τῶν καθ' ἑαυτὴν σώφρονα, καὶ πρὸς τὸ μέλλον συμφέροντα ὅτε δαίμονες ὀνειδίζοντες τὴν ἀμαρτίαν, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκουσιν ἀπειλοῦντες ; εἰς ἀμειδῆ, καὶ σκυ- **B** θρωπὰ χωρία, ὡς πρὸ τῆς βασάνου τὴν κατάπληξιν ἱκανὴν εἶναι πρὸς κόλασιν ὅτε ἡ συνέλησις ἐπιστρέφει εἰωθῆτα πρὸς τὰ πεπλημμελημένα τρέμει τὴν πρὸς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων περιμένουσα κόλασιν ἔνθεν γὰρ ἰδρῶτι κεῖται τὸ σῶμα διάδροχον, τοὺς χρονοὺς σημεῖα δεικνύον τοῦ ἔνδον καμάτου, καὶ τῆς ἀδῆλου παραχῆς ; τὰ θρόμμενα παρέχον τεκμήρια. Ἀλλὰ καὶ τότε τάχα μὲν τῇ ἐλπίδι τοῦ ζῆν κολα- **C** κεύουσι προστάτας, καὶ φίλους, καὶ συγγενεῖς ἐπὶ τοῖς καταλιπανομένοις μινόμενοι τὴν ἐξ αὐτῶν λοιπὸν ἀνόνητον εὐνοίαν. Τάχα δὲ καὶ ἀληθῶς καθῆκον κρίνουσι τοῦτο, τὰ, ὡς οἴονται, οὐκ ἀκολουθοῦντα ἔνθα μεθίστανται, καταλειφθῆναι λογιζόμενοι τοῖς εἰρημένοις, καλὸν πρὸς μνήμην ἀγαθὴν τὴν οὐκ ἐπι- **C** τοῖς τιμωρουμένοις χρησίμην. Τί γὰρ τῷ ἐν ἀφορή- τοις ὀδύναις θρῆλος εὐφημίας χάριτων, οὐκ ἐπικου- ριζομένῳ ταῖς εὐχαριστοῖς φωναῖς τὸ ἀπαρηγόρητον ἄλγημα ; Ἀκολουθεῖν δὲ, κἂν μὴ προσεπέμφθη, ταῦτα ἐδύνατο καταλειφθέντα τοῖς πένθητι, καὶ τῷ ἐπικου- σαμένῳ ποιῆσαι πολλὴν παραμυθίαν, ἔνθα τὸν κενῶς ἀπελθόντα χερσίν, οὔτε δανεῖσασθαι, οὔτε χάριν λα- **C** βεῖν, οὔτ' ἄλλως πως ἔστιν εὐεργεσίας τυχεῖν. gratiam recipere, neque alio quocunq; modo be-

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ὡς δηλοῦσι μετὰ τοῦ ἄφρονος πλουσίου αἱ μωρὰ πέντε παρθένοι· ὁ μὲν γὰρ βανίδα κατὰ τῆς γλώττης ἦται φλεγόμενος, αἱ δὲ μικρὸν ἔλαιον, ὃ μὴ ἐπαμ- **D** μίσταντο, καὶ οὐδεὶς δέδωκεν ἔλαιον ταῖς δυναμέναις βαστάσαι καὶ μὴ βεβαστακαυταί. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἐκκλησιαστής παραινεῖ λέγων· Ἐπίστευσον τὸν ἄρτον σου ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ἐνδοῦς, ὅτι ἐπὶ πληθεῖ ἡμερῶν σου εὐρήσεις αὐτόν. Ὁ δὲ Ἀπόστο- **D** λος· Ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερισόμεν μὴ ἐκλυόμενοι. Ὁ **D** Κύριος· Ἐθησαυρίσατε ἑαυτοῖς θησαυρὸν ἐν οὐ- **D** ρανῶν. Πρὸ τῆς ἀνάγκης συμβουλευόντες τὸ πρα- **D** κτέον, ἵνα μὴ τις ἀγνοίᾳ τοῦ συμφερόντος ζημωθῆ- **D** τὴν μέλλουσαν εὐφροσύνην, ἔρμος τῶν ἐπιτηδίων ἀπελθόν, καὶ μένων οὐ μόνον ἀνεστιας, ἀλλὰ κα- **D**

ίοντας ἐτέρους ἐρῶν, πολλὴν ὑπομένων
 ὑπὲρ μὲν γὰρ ἔνδεια μετρίως τὸν οὐκ
 ἂν ἐτέρων τρυφῇ, τῆς ὀρέξεως ὡς ἡσυχαι-
 μῆ ἔχειν ἐξῴθην ὑπόμνησιν ἐναλγῆ, ἐν
 δὲ οὐσίας τῆς εὐχάρας, καὶ τῶν δαιτυμό-
 τροπόσεσι ἱλαρῶς δεξιουμένων ἀλλήλους,
 πθυμία ἐργάζεται βράσανον, τῇ ὄψει τῶν
 ἐρεσιν διεγείρουσα, καὶ τῷ ἐπιεσθαι τὴν
 ἀνιώσα μάλα σφοδρῶς. Ὅταν δὲ καὶ τὸ
 νατὸν τὸ γενόμενον τῇ ἀβουλίᾳ ἀδύνατον
 καὶ ὡς παρ' ἰδίαν ἀβουλίαν ἀποστειρεῖται
 ἐν ἐξουσίᾳ τρυφῆς, τότε τὸ θλιβερὸν χα-
 γίνεται· τῆς μεταμελείας πρὸς τὴν τοῦ
 ἡθέρθωσιν ἀμνηχανούσης, καὶ πόρον οὐχ
 ἔσῳς ἢ ἐξουσία πάλιν λαβοῦσα καρτὸν
 ἢ διαθέσθαι τὸ προτεθὲν πάλαι κακῶς.

A non solum sine mansione, verum etiam videndo alios
 fruente gaudiis plurimam sustineat afflictionem.
 Etenim indigentia moderate affligit eum, qui alio-
 rum luxu non proritatur, desiderio quodammodo
 quiescente, ubi non habet extrinsecus, quod ex-
 acerbat **132** recordationem : at cum præ oculis
 sunt epulæ et convivæ hilariter se mutuis propi-
 nationibus invitant, grave tormentum infligit cupi-
 ditas aspectu rerum jucundarum excitans appetitum,
 et dum in partem venire cupit, vehementissimo af-
 ficitur mœrore. Cum autem cogitaverit, quod possi-
 bile erat, id, quod per imprudentiam impossibile
 evasit, et quod propter propriam stultitiam desti-
 tuitur deliciis, quæ in aliorum sunt potestate; af-
 flictio eo fit durior, quo impossibilitas est certior
 B pœnitentia errorem admissum corrigendi, neque
 captandi, quo præbeatur occasio bene constituendi

ΤΜΗΜΑ Η'.

Ἡ ἀναληθίσαν νοσοῦντες παρέντες τὸ
 τοῦς μεριμνῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου
 μοις φιλοτιμοῦνται παραπέμπειν τὰς

SECTIO VIII.

Quod hi, qui ad eum deveniunt morbum, ut nulla
 tangantur doloris compunctione, in exitu vitæ præ-
 termittentes curæ habere, quod ad se ipsos spectat,
 hæredibus res suas transmittere satagunt.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

α μὲν οὐ συνορῶντες πολλοὶ, διαθήκας εἰς
 ἰκοντας τίθενται· ἔγγραφον τὴν ἑαυτῶν
 ἰκοντας ἀνοίαν, καὶ προτιμωτέρους ἑαυτῶν εἰς
 ἰκοντίας λόγον ἄλλους ἡγούμενοι. Εἰ γὰρ
 γονεῦσιν ὁ τῆς φύσεως νόμος ὡς κείωσεν,
 σωτηρίας πόθος ἕκαστον ἑαυτοῦ πλεονα
 ἰδῶσκει φροντίδα πρὸς τὸν τῆς κρίσεως
 ἰκον τὴν ἔνοιαν, ἐν ᾧ τὴν οἰκείαν ὁ καθεὶς
 ἰκδῶσκειται κρίσιν, οὐδὰ μὲν προσδοκῶν,
 τὰ κατ' αὐτὸν ἔχη, ἄλλοθεν ἐπικουρίαν.
 γῶ, φησὶ Κύριος, ὅτι ἐκ τῶσιν ἐκεῖ Δα-
 ὡβ, οὐ βύσσονται υἱοὺς ἢ θυγατέρας αὐ-
 αὐτοὶ μόνον σωθήσονται, ὁ δὲ ἀμαρτω-
 κμαρτία αὐτοῦ ἀποθάνειται· οἱ δὲ πρὸς
 αὐτῶν ἀναληθίσαν γενναῖοι, οὐδένα τότε
 εἰς ἔχειν βοήθειαν μαθόντες, ἕκαστον δὲ ἐκ
 ἰκον σωζόμενον, ἢ ἀπολλύμενον παρέντες
 ἰκον μῶν, καὶ ὡς ἂν τῆς μερίδος γένοντο
 ἰκον καταλιπόντες φροντίζουσιν, κληρονό-
 ἰκον μῶν φιλοτιμοῦνται τὰς οὐσίας σκυθρω-
 ἰκον μῶν ὁσῶποις δῆθεν σχηματιζόμενοις κατῆ-
 ἰκον μῶν δὲ τῇ διαθέσει λογιζόμενοις ἔνδον τὴν
 ἰκον μῶν ἀπόλαυσιν· καὶ οἱ μὲν μετὰ τὴν
 ἰκον μῶν γαίνονται, τοῖς ἄλλοτριοῖς ἐνευωχούμενοι
 οἱ δὲ τὴν ὄντως στυγνὴν κατῆφειαν πρὸς
 ἰκον μῶν τιμωρίας ἐπιφέρονται ὀδύνην.

CAPUT I.

Et hæc quidem minime animadvertentes plerique,
 testamenta in gratiam agnatorum conscribunt,
 suam scripto pervulgantes amentiam, et existiman-
 tes præferendos alios sibi ipsis in ratione admini-
 strationis. Si enim naturæ lex filios parentibus
 proximos esse voluit, nihilominus salutis deside-
 rium, sui quemque potissimum habere curam docet,
 ubi cogitationem ad tempus iudicii convertit,
 in quo suam propriam quisque horrens exspectat
 sententiam, neque aliunde, si male res suæ se ha-
 buerint, sperans auxilium. « Vivo **133** enim ego
 (inquit Dominus), si fuerint istic Daniel et Job, quia
 nec filios, nec filias suas liberabunt, sed ipsi soli
 salvabuntur », peccator autem in peccato suo
 morietur. At illi, qui tam generosi sunt contra se
 ipsos nullum sentiendo dolorem, animadvertentes
 se tunc a nemine subsidium habituros, unumquem-
 que autem ex propriis operibus salvandum, aut
 damnandum, prætermittentes quæ sua sunt, curare,
 utque et ipsi in parte sint salvandorum, sollicitu-
 dinem omittentes, hæredibus transmittere satagunt,
 qui videlicet tristibus vultibus et demissis mæstia-
 tiam specie præferentes, læto vero intus habitu ani-
 mæ cogitant de fruendo his quæ fuerunt derelicta:
 et ipsi quidem post exsequiarum curam, voluptatem
 percipiunt e laboribus alienis, sese jucunde convi-
 viis exsaturantes; isti autem vere mœrorem luctuo-
 sum ad continuum pœnæ dolorem secum defertunt

ΤΜΗΜΑ Θ'.

ἰκον μῶν τῶν τὰς διαθήκας γραφόντων.

SECTIO IX.

Sugillatio eorum qui testamenta scribunt.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

τὰ πάντα σεμνὰ τῆς διαθήκης αὐτῶν

CAPUT I.

Et quam seriæ sunt omnes ipsorum testamenta-

riæ præfationes ! Mihi quidem (inquiunt) vita sit, A et meorum bonorum dominium possim habere, priusquam largiantur. Declarantes id non se facere ex animi sententia, antequam beneficium conferant; necessitati morem gerere, non voluntati suæ indicant: vitam ut degant, propriarumque rerum dominium **134** habeant, precantes; posteaquam vero id minime conceditur, transmittentes quibuscunque illa, quæ et ipsi vellent accipere, aut retinere non possunt. Sit mihi vita. Verum diceret ad ipsum apposite veritas · Sit tibi vita : heus tu ! sed quid hactenus vivendo ad vitam utilitatis præbuisi ? Quem præ fame pereuntem cibasti ? Quem tecto carentem excepisti hospitio ? Quem debitorem exhaustum vexatum liberasti ? Quem plangentem dominorum crudelitatem a dura servitute absolvisti ? B Cujusnam eorum, qui divitiis frustrati sunt, paupertatem consolatus es ? Mendicitatis ærumnas, quamvis pro parte, ipsi alleviasti ? Quid vivere velle dicis, nullo alio de te id dicente ? dicerent vero multi omnino, si præterito tempore bonum te præbuisset : unusquisque rursus talem experturum te persuasus foret, qualis ipsi et olim fuisset. Sit tibi vita. Quam ob causam ? ut distribuas opes pauperibus ? ut nunc facias quod antea non fecisti ? ut imposterum ad necessitatem expleas unicuique ex eo quod tibi superfluum est ? Licet id tibi et morienti facere, multosque habere pro tua remissione orantes; quin etiam, etsi nullus orat, neque Deum roget, ipsummet opus commendatum te Judici sistet, et deducet ad regnum præparatum una cum iis qui pauperem esurientem nutrierunt. An ut et alios adhuc acquirens census, molliter quidem ipse suavis delictis quam diutissime perfruaris. plurium vero tuos derelinquas opum successores, rursum autem illis potiaris ? Ut quid eas hucusque male dominans obtinueris, nullius e tantis pecuniis sublevans egestatem ? Cur vero et tua dicis, quæ ad usum præsentis vitæ concessa, **135** et ad communem indigentium dispensationem ? unde ipsa importasti, ut tua vocares, quæ antiquiora sunt tua civitate ? Non aliunde intulisti vitam ingrediens, non tecum nato extiterunt, non ipsa possidens materno prodiisti ex utero, ut non secus ac corpus tecum natum, ita diceres tua tibi coæva; reperisti, usus es, derelinquis. Quo pacto tua vocas, quæ ante te, et post te omnibus pariter ad arbitrium sunt proposita ? Tua erant, si tradendo ea acquisivisses : constanter tua erant, si ea in cælum per eleemosynas, uti thesaurum, recondidisses. Morte tibi distributionem tui domini dissolvente, frustra deinceps distribuisti ea, quorum tempus et invito tibi potestatem admittit. Nunc igitur progredere sine diverticulo, et transmigra quantocius paucas brevi tempore prætractæ vitæ vice multarum prolixioris juste subiturus pœnas. Ecquid diuturnum tibi et gravius præparas supplicium, exoptans usque ad extremum senium tibi protendere vitam peccatis refertam, C pro longa inibi diversatione longum excipias et protensum tormentum ?

προοίμια ! Εἴη μὲν ἐμοὶ ζῆν, φῆσι, καὶ τῶν ἐμαυτοῦ δεσπόζειν, πρὶν δωρήσωνται. Δηλώσαντες τὸ μὴ κατὰ γνώμην τοῦτο ποιεῖν, πρὶν χαρίσωνται, τὸ παραχωρεῖν ἀνάγκη, καὶ οὐ προαιρέσει σημαίνουσι· ζῆν μὲν καὶ δεσπόζειν τῶν οἰκείων εὐχόμενοι· ἐπεὶ δὲ μὴ προχωρεῖ τοῦτο, παραπέμποντες τοῖς τυχοῦσιν, α καὶ βουλόμενοι λαβεῖν, ἢ ἔχειν οὐ δύνανται. Εἴη ἐμοὶ ζῆν ! Ἄλλ' εἴποι πρὸς αὐτὸν εἰκότως ἡ ἀλήθεια· Εἴη σοι ζῆν, ὦ οὗτος ! Τί γὰρ μέχρι νῦν ζήσας τὸν βίον ὠφέλησας ; Τίνα τῶν λιμωττότων ἐχόρτασας ; Τίνα τῶν ἀστέγων συνήγαγας ; Τίνα τῶν στρεβλοῦμένων χρωφειλετῶν ἠλευθέρωσας ; Τίνα δεσποτῶν ἐδουρόμενον ὠμότητα τῆς σκληρᾶς δουλείας ἀπήλλαξας ; Τίνος τὸν ἀπὸ πλοῦτου ἀποτυχόντων πενίαν παρεμυθήσω, ἐπικουφίσας αὐτῷ καὶ ἐν μέρει τὰ τῆς πτωχείας δεινὰ ; Ὅτι ζῆν βούλεσθαι λέγεις, σὺ δὲνδὸς ἄλλου τοῦτο λέγοντος περὶ σοῦ ; Εἶπον δ' ἂν πάντως πολλοὶ, εἰ ἤσθα γενόμενος ἐν τῷ παρελθόντι χρηστὸς, πάλιν ἕκαστος τοιοῦτου πειραθῆσεσθαι πεπεισμένος, οἷος αὐτῷ καὶ πάλαι γεγένησο. Εἴη σοι ζῆν· διατί ; Ἴνα μερίτης τὴν οὐσίαν τοῖς πένησιν ; Ἴνα νῦν ποιήσης, ὃ μὴ ἐποίησας πρὶν ; Ἴνα τὸ λοιπὸν κατὰ τὴν χρεῖαν ἀναπληρώσης ἕκαστῳ ἐκ τῶν σοι περισσεύοντος ; Ἐξῆστί σοι τοῦτο καὶ τελευτῶντι ποιῆσαι, καὶ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ὑπὲρ τῆς σῆς προσευχομένους ἀνέσεως· μᾶλλον δὲ κἂν μηδεὶς προσέυξεται, μὴδὲ δεηθῆ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ σε τὸ ἔργον αἰέσιμον ποιήσει τῷ Κριτῇ, καὶ ἐπὶ τὴν ἡτοιμασμένην ὁδηγήσει βασιλείαν σὺν τοῖς θρῆψαι πεινῶντα τὸν πένητα. Ἡ ἴνα καὶ ἄλλα κτησάμενος, ἀβρῶς μὲν τῶν ἡδέων ἐπὶ πλεῖον ἀπολαύσης αὐτὰς, πλείονων δὲ ἀδύχουσι καταλίπης τοὺς σοὺς, δεσπότης δὲ πάλιν ; Ἴνα τί ὦν ἕως τοῦ παρόντος κακῶς ἐκυρίευσας, σὺ δὲνδὸς ἐκ τοσοῦτων παρεμυθητάμενος ἔνδειαν ; Πῶς δὲ καὶ σὰ λέγεις τὰ πρὸς χρῆσιν δωδόμενα τῆς ἐνθάδε ζωῆς, καὶ οἰκονομίαν τῶν δεομένων κοινὴν ; Πῶθεν ἐνήνοχας αὐτὰ, ὅτι σὰ λέγεις, τὰ τῆς σῆς γενέσεως πρεσβύτερα ; Οὐκ ἐπεκομίσω ἄλλοθεν παρερχόμενος εἰς τὸν βίον ; οὐ συνέπεσέ σοι γεννημένῳ ; οὐκ ἐκ νηδύος ἔχων αὐτὰ ἐξῆλθες μητρικῆς, ἴνα καθάπερ τὸ συμπεφυκὸς σῶμα, οὕτως εἴπης σά· τὰ σύγγρονά σοι εὗρες· ἐχρήσω καταλείπεις· πῶς σὰ λέγεις τὰ πρὸ σοῦ, καὶ μετὰ εἰς πᾶσιν ὁμοίως εἰς ἐξουσίαν προκειμένα ; Σὰ ἦν, εἰ ἦς αὐτὰ τῇ μεταδόσει κτησάμενος. Βεβαίως σὰ ἦν, εἰ ἦς αὐτὰ τῇ ἐλεημοσύνῃ θησαυρίσας ἐν οὐρανῷ. Τοῦ δὲ θανάτου σοι παρὰ λούοντος τὴν νομὴν τῆς αὐθεντίας, μάταιος λοιπὸν διανομεὺς, ὧν ὁ καιρὸς καὶ μὴ βουλόμενόν σε ἀφαιρεῖται τὴν ἐξουσίαν. Ἴθι δὴ οὖν συντόμως, καὶ μὴ τάβηθι τάχιον ὀλίγας τῆς ὀλιγοχρονοῦ ζωῆς ἀπολλῶν τῆς πολυχρονοῦ τῇ δίχῃ ὑφέξων εὐθύνας. καὶ μακρὰν σεαυτῷ, καὶ χαλεπωτέραν κατασκευάζεσθαι κίλασιν, πρὸς ἔσχατον γῆρας ἔκταθῆναι σοι πρὸ τῶν ἐνάμαρτον βίον, ἴνα πολλῆς τῆς ἐνθάδε ἀγωγῆς πολλὴν δέξῃ, καὶ παρατεταμένην τὴν βίαν ;

ΚΕΦΑΛ. Β.

A

CAPUT II.

Εἶτα, Βούλομαι, καὶ πολλὰ βούλομαι, προσεπιδια-
ταξάμενοι, καὶ ἐν τοῖς οὐκέτι λοιπὸν ἰδιοῖς ἄφθονον
εἰς τοὺς προσήκοντας ἐπιδειξάμενοι φιλοτιμίαν, καὶ
τὰ πολλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἰσως ἐπιθιώσονται,
πρῶτάταις ἑαυτοῦς παραθέμενοι, καὶ φίλοις, ἀσφα-
λισάμενοι τε σημαντηρί τὰ δεδογμένα πρὸς τὸ δῆθεν
ἀρξιδιούργητον, διαστροφῆ τῆς ὕψους ἀπαλλάττονται,
ὡς οἱ πιθανῶς σεμνοποιεῖν εἰωθότες, τὸ ψευδὸς φαι-
γεῶντες τὰ τῆδε, ὡς δὲ τὸ ἀληθὲς ἔχει, φρίττοντες
τὸ ἀρόρον αὐτοῖς φανέντα φοβερά, καὶ ἀμειδῆ χωρία.
Χλευῆς γὰρ σημεῖον μειδίαμα, ὅπερ τοῖς προσώποις
ἐγρῆν ἐπιφαίνεσθαι τῶν τελευτώντων, εἴπερ ἐμυκτη-
ρίζον ὡς γέλωτος ἄξια τὰ ἀφιέμενα· νῦν δὲ καθάπερ
οἱ τῶν πικρῶν φαρμάκων γευόμενοι ἀποσύφουσι τῆ
ἀηθία τὸ πρόσωπον, τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἔσχεν ἐκ τῶν
ὀφθέντων ἐκεῖ χαλεπῶν διάθεσιν τυπωσάσης τὸν χα-
ρακτῆρα τῆς ὕψους, καὶ τῷ σχήματι τοῦ φαινομένου
τῆν ἑαυτῆς φανερωσάσης κεκρυμμένην ἀνίαν. Ἔσο-
οπτρον γὰρ ψυχῆς ἡ φύσις ὕψιν ἐποίησε, τοιαύτας
ἀποσκιάζουσαν ἐφ' ἑαυτῆς τὰς μορφάς, οἷας ἔνδον
ἐκείνη τὰς διαθέσεις κινεῖ, ἕως τῶν προφανῶν
τεκμηρίων τὰ ἑαυτῆς τείνουσα πάθη. Οὕτως ἡ λύπη
τῆ κατὰφρα εἰλέγεται· οὕτως ἡ χαρὰ τῆ διαχύσει
γνωρίζεται· οὕτω δηλοῦται ὁ θυμὸς τῆ τραχύτητι,
καὶ οὐκ ἔστιν ἕτερον ἐπιμορφώσασθαι σχῆμα παρ'
ὃ κελύει ἡ τὸν νοῦν κατέχουσα ἀσχολία.

tur cogitatione intensiore : sic iracundia patet asperitate : nec alia species oris potest conformari præter eam, quam imperat occupatio mentem invadens.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

C

CAPUT III.

Γνώριμον γὰρ εὐθὺς ἅπασι τὸ σόφισμα γίνεται,
τῆς ὑποκρίσεως ἀκριβοῦν οὐ δυναμένης τῆς ἀληθείας
τοῦς τύπους, οὐδὲν κρατούσης ἄλλου πάθους· τὰ
ἑτέρου σχηματίζασθαι ἰσχυροῦς ἐπὶ πολὺ· κἂν γὰρ
ἀπ' ἐκείνου ἐπὶ τοῦτο πρὸς βραχὺ ἀμειψαί τὸν χα-
ρακτῆρα βιάσεται, φυλάττειν ἐπὶ πολὺ τὸ πλάσμα
οὐκ ἔχει, δυνάμει μεταμορφουμένης ὀξέως τῆς
ὑψους, κάκεινον δεχομένης τὸν τύπον, ὃν σχηματίζει·
κατὰ συμπάθειαν τὸ ἔνδον διαιτώμενον πάθος. Ἐγὼ
δὲ καὶ τὰς πέντε παρθένας, ἃς μωρὰς ὠνόμασεν ἡ
θεία Γραφή, ταύτης εἶναι νομίζω τῆς τάξεως, ἐχού-
σας μὲν μεθ' ἑαυτῶν τὰς τῆς παρθενίας λαμπάδας,
ἔλιον δὲ οὐκ ἐπιχομισαμένας ἐν τοῖς ἀγγελίοις, τὸ
τρέφειν τῆ ἀρεταίαν τὸν πυρσὸν τῆς λαμπάδος πεφυ-
κό· καὶ ἔνθεν τῆς μωρίας εἰκότως δεξαμένας τὸ
ἄνομα, ὅτι τὸ δυσχερὲς, καὶ τοῦ ἀδυνάτου πλησίον
τὴν παρθενίαν κατορθώσασαι, τοῦ ἐλάττονος, καὶ
λίαν ἂν εὐκόλου κατημέλησαν· πρὸς φύσεως ἀγνο-
νισάμεναι τυραννίδα, ἐπιθυμίαν μαινομένην χαλι-
νώσασαι, ἡδονῆς καιομένην κατασθέσασαι φλόγα, τὸ
φρόνημα τῆς σαρκὸς φημύσασαι τῷ νόμῳ τοῦ πνεύ-
ματος, ἀνδρακάς καιομένους τὰς ὑπομνήσεις τῆς
ἀκολασίας πατήσασαι πάθος ἀδολῶς, πρὸς δὲ τὴν
τῶν δεομένων συμπάθειαν μένισαι ἀπαθεῖς, ἔνθα
οὐ πόνος, οὐχ ἰδρώς, οὐ κόματος, βούλησις δὲ μόνη
εἰς ἔργον τὸ δοκοῦν ἦγεν ἀσχύλως· καὶ τὸ μὲν
δυσκαταγώνιστον, καὶ πολλοῖς ἀγῶνα κινοῦν κάμ-
ψασαι πάθος, ἐκεῖ δὲ πεσοῦσαι, ὅπου προαίρεσεως

Subjungentes postea : Volo, et magnopere volo ;
adjiciendo mandata, et in rebus, quæ non amplius
propriæ impostertum sunt, profusam liberalitatem
erga agnatos ostendendo, atque eum plerumque in
finem, si forte superviverent, seipsos patronis, et
amicis commendando, et quæ sibi visa fuerunt cor-
roborando signaculo, videlicet ad fraudem impe-
diendam, facie tortora moriuntur ; videntes ea quæ
hic sunt, uti aiunt probabiliter qui solent graviter se
gerere, quasi fallaciam rerum, quemadmodum **136**
se revera habent, quia exhorrescunt loca timenda,
et tetrica, quæ ipsis simul omnia apparent. Risus
quippe indicium est irrisionis, qui quidem debebat
in vultibus morientium spectari ; siquidem veluti
risu digna, quæ dimittebantur, subsannassent :
nunc autem tanquam amaris medicamentis degu-
statis astringunt contrahentes vultum præ aversa-
tione ; anima, quem habuit ex iis quæ illic asperxit,
sævis rebus affectum experimente, figura visus, et
specie apparente absconditam sui ipsius molestiam
manifeste demonstrante. Natura etenim speculum
animæ finxit vultum, tales in semetipso formas ad-
umbrantem, quales intus illa movet affectus, do-
nec passiones suas prodit claris et dilucidis argu-
mentis. Sic dolor arguitur e mœstitiis : ita gaudium
indicatur profusione voluptatis ; ita cura significa-
tur cogitatione intensiore : sic iracundia patet asperitate : nec alia species oris potest conformari præter eam, quam imperat occupatio mentem invadens.

Nam statim fraus omnibus innotescit, cum si-
mulatio nequeat veritatis imagines exprimere dili-
genter, quia non potest, ut plurimum, alia passione
dominante exhibere specie conformi, quæ ad alte-
ram pertinent ; quamvis enim ab illa celeriter ad
istam mutare formam conetur, celare diu fictam
speciem haudquaquam valet, eo quod vultus oculis
transformatur, et illam recipit figuram, quam effu-
git occulto naturæ consensu passio, quæ intus ver-
satur. **137** Ego vero et quinque virgines, quas
Scriptura sacra fatuas nominavit, ad hunc ordinem
spectare arbitror, quæ secum quidem habebant
virginitatis lucernas, oleum autem non intulerant
in vasibus suis, quod ad ignem lucernæ nutriendum
humore suo illum irrigando erat idoneum, et inde
fatuitatis nomen apposite susceperunt, quod cum
virginitatem, quæ difficilis est, et prope impossi-
bilis, recte servassent, quod levius erat, et valde fa-
cile neglexerunt, certantes contra naturæ tyranni-
dem, insanientem concupiscentiam refrenantes,
æstantem voluptatis flammam extinguentes, sen-
sum carnis lege spiritus quasi como coercentes,
carbones ardentes, hoc est luxuriæ memoriam,
affectumque absque læsione conculcantes, ad com-
miserationem tamen indigentium permanserunt im-
motæ, ubi non labor, nec sudor, nec ulla fatigatio,
sed voluntas sola sententiam animi sine vexatione
peruixisset ad effectum ; et cum eam, quæ difficilis

est expugnatu, multisque certamen ciet, passionem declinassent, istic ceciderunt, ubi arbitrium sententiæ absque labore propositum perficit, et nitorem virginitatis caligine avaritiæ obtenebrarunt. **U**circo turbatæ cursitabant circum fora oleum undequaque perquirentes, quando vendentes illud fores occluserant. Quæ enim negotio jam peracto superest negotiatio, ubi nemine indigente alla re, neque commutationem faciente tempestivam ei, qui oleo eget, cessante autem publico mercatu, et necessariorum unicuique commercium reddente impossibile? Si namque virginibus tantus castitatis labor, cum non adesset misericordia, inutilis fuit, et ipsæ thalamo Sponsi exclusæ steterunt miserabilibus vocibus **138** clamantes : « Domine, Domine, aperi nobis » ; et intus audientes velut iracunda loquela infrementem Sponsum, et dicentem : « Amen dico vobis, nescio vos » , undenam sitis : ecquid audire fas est, et quam iracunda et æspira cum voce eos qui præter immisericordiam mille aliis detinentur vitis? Nonne illud omnino, et adeo horride, quod ad eorum similes prolatum est : « Ite in ignem æternum præparatum diabolo et angelis ejus ; esurivi enim, et non dedistis mihi manducare » ? » Illis quidem satis superque fuit supplicii vice et Sponsi thalamo excludi, et eo solo puniri quod nec intus cum prudentibus essent virginibus, cruciante ipsas interim cogitatione, dum considerabant, quæ foret intra thalamum oblectatio. Hi vero præterquam quod sunt expertes omnis bonæ consolationis, inevitabilem et acerbissimam luent pœnam, duplici supplicio puniti, quorum unum ipsos tormento ignis inextinguibilis afficiet, alterum vero est, quod efficere solet aliorum fruitio, cui poterant interesse ipsi, nec intersunt propter negligentiam propriam, non minori dolore animam flagellans ex pœnitentia, quam corpus excruciet exterius, quod est ab igne, supplicium.

CAPUT IV.

O quantum misericordes extulit compassio ! O quantum immisericordes depressit inhumanitas ! Illos ad regnum angelorum induxit, istos cum dæmonibus, et diabolo in gehennam ignis devolvit præcipites. Tota in liberalitate utilitas ; et tantum in incommunicatione damnium inest. Idque **139** valde convenienter : quandoquidem hæc quidem accedit proxime ad benignitatem Dei, ista vero haud longe a satanica invidia abit. Nam qui hominem contribulatum famelicum, et egentem a feneratoribus usurariis oppressum non miseratur, quomodo is ad dæmonum statum non degenerat irruit, cum quibus juste communi pœna damnatur particeps eorum malitiæ, quorum naturæ non est consors. Sic vero et jumentum, et fera, et reptile seu serpens nominatur, qui ad imaginem Dei effictus est homo, cum pravis moribus æmulatur, quod a natura non accepit, et a nobilitate sua secundum naturam transit

A ἔξουσία τὸ προτεθὲν ἀπόνως ἠνύετο, καὶ τὸ φαιδρὸν τῆς παρθενίας τῷ τῆς φιλοχρηματίας ἀμαυρώσασαι ζόφῳ. Διὰ τοῦτο θορυβοῦμεναι τὰς ἀγορὰς περιέτρεχον, ἔλαιον τότε ζητοῦσαι, ὅτε τὰς θύρας οὐ πωλοῦντας ἀπέκλεισαν. Ποία γὰρ μετὰ συντέλειαν πραγματεία λοιπὴν, οὐδενὸς ἐν χρεῖα καθεστῶτος, καὶ τὴν συναλλαγὴν ποιούντος εὐχαιρον τῷ χρῆζοντι ἔλαιον, πεπαυμένης τῆς πανηγύρεως, καὶ τοῦ χρεῖωδους ἐκάστῳ ποιήσαντος τὴν ἐμπορίαν ἀμήχανον : Εἰ δὲ παρθένους ὁ τοσοῦτος τῆς ἀγγελίας κάματος, μὴ παρουσίας ἐλεημοσύνης ἀνόνητος γέγονε, καὶ εἰστήκεισαν ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἐλευεῖναι βῶσαι φωναί· « Κύριε, Κύριε, ἀνοιξὸν ἡμῖν, » καὶ ἔνδοθεν ἀκούουσαι ὡς ἐπιβρυχομένου τῷ ὀργίλῳ φθέγματι τοῦ Νυμφίου, καὶ λέγοντος· « Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, » πόθεν ἐστὲ· τί ἀκούσεσθαι εἰκότως καὶ μεθ' οἷας ὀργίλου, καὶ τραχείας φωνῆς τοὺς μετὰ τῆς ἀσπλαγχνίας μυρίοις ἄλλοις ἐνεχομένους κακοῖς, ἢ πάντως ἐκεῖνο, καὶ οὕτως ἀπηγῶς τὸ πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς εἰρημένον· « Περεῦσεθε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ἐπέλασα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν ; » Ἐκείναις μὲν γὰρ εἰς τιμωρίας ἤρκεσε λόγον, τὸ ἀποκλεισθῆναι τοῦ νυμφῶνος, καὶ μόνη τούτῳ κολάζεσθαι, τῷ μὴ ἔνδοθεν μετὰ τῶν φρονιμῶν εἶναι παρθένων, τῆς ἐννοίας αὐτὰς ὀδυνώσης, λογιζομένας, τίς ἄρα ἡ ἐντὸς τῆς παστάδος τυγχάνει ἀπόλαυσις. Οὗτοι δὲ μετὰ τοῦ ἔξω εἶναι πάσης παραμυθίας χρηστῆς, ἀπαραίτητον ἔξουσι, καὶ ἐπώδυνον κόλασιν, διπλῆ τιμωρούμενοι ὀδύνη, μὴ μὲν τῇ ἐχούτῃ αὐτοῦς βασάνῳ τοῦ ἀσθέστου πυρός, μὴ δὲ, ἣν ποιεῖν ἡ ἐτέρων ἀπόλαυσις εἴθε τοῖς ἐν αὐτῇ δυναμένοι εἶναι, καὶ οὐκ οὖσιν δι' οἰκείαν ἀμέλειαν, οὐκ ἔλαττον τῇ λύπῃ τῆς μεταμελείας μαστιζούσα τὴν ψυχὴν τῆς ἔξωθεν τῷ πυρὶ βασανίζουσης τὸ σῶμα κολάσεως.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἦ πόσον τοὺς ἐλεήμονας ὕψωσεν ἡ συμπάθεια ! Ἦ πόσον τοὺς ἀνελεήμονας ἡ ἀσπλαγχνία κατήγαγεν ! Ἐκείνους ἀγγέλων εἰς βασιλείαν εἰσῆγαγεν, τοὺτους μετὰ δαιμόνων καὶ διαβόλου εἰς πυρὸς γένναν κατέτρεψεν. Οὕτως ὠφέλιμον ἡ μετάδοσις, καὶ οὕτως βλαβερὸν τὸ ἀκοινωνητον. Καὶ μάλα γε εἰκότως· ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐστὶν ἐγγὺς φιλανθρωπίας Θεοῦ, τὸ δὲ οὐ μακρὰν στανικῆς βασκανίας. Ὁ γὰρ λιμῶντοντα, καὶ πηγνύμενον, καὶ παρὰ τοκογλύφων ἀγχόμενον δανειστών μὴ οἰκτεῖσθαι τὸν ὀμόφυλον, πῶς οὐκ εἰς δαιμονικὴν κατάστασιν ἤλασεν, μεθ' ὧν δικαίως κοινὴν κατακρίνεται κόλασιν, κοινῶν πονηρίας, οἷς οὐ κεκοινωνήκε φύσεως ; Οὕτω ; δὲ καὶ κτῆνος, καὶ θηρίον, καὶ ἐρπετὸν ὀνομάζεται ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγενημένος ἄνθρωπος, εἴθει πονηρῶ ζῆλώσας ὃ μὴ φύσει γεγένηται, καὶ μεταβάς ἐκ τῆς κατὰ φύσιν εὐγενείας εἰς τὴν παρὰ φύσιν δυσγένειαν. Ὁρῆς ἐπ' ἐδάφους, ὡ οὗτος, ἐν μέσῃ τῇ

» Matth. xxv, 11. » ibid. 12. » ibid. 41, 42.

ἀγορᾷ τὸν ὁμογενῆ κατακαίμενον ἄστεγον, ἀνέστιον
 ἄσιτον, οὐ κάτωθεν ἔχοντα βράχος μεσιτεῦον γῆ καὶ
 τετηγμέναις πλευραῖς, οὐκ ἄνωθεν σκέπασμα κρυ-
 μοῦ, ἢ θάλαππος ἀπαλλάξαι δυνάμενον, αἰθρίον, βο-
 λαῖς χιόνων, καὶ ἤλιακαῖς ἀκτίσιν ὁμοίως προκει-
 μενον, γυμνὰ θριαμβεύοντα τῆς φύσεως τὰ μυστή-
 ρια, οὐκέτι τῇ φωνῇ χρῆσασθαι πρὸς τὰς δεήσεις
 ὑπ' αἰτίας ἰσχύοντα, κινήσει χεῖρδς, καὶ νεύματι
 βλεφάρων μόλις καμπτομένων λοιπὸν τὸ σύμβολον
 τῆς ἰκεσίας ποιούμενον, ἄνω πνέοντα, καὶ ψυχρῶρα-
 γούντα δι' ἔνδειαν προτρέχεις ὑπὸ τοῦ καιροῦ ἔσθ'
 ὅτε τῆς τροφῆς ἐλαυνόμενος, καὶ οὕτε τὸ σὸν πάθος
 ἐπικράμπτει σε πρὸς συμπάθειαν, οὐδ' ἡ πείνα συγ-
 γινώσκειν τῷ πεινῶντι ποιεῖ, διδάσκαλος ἐκ τῶν σῶν
 σοι περὶ τῶν ἀλλοτρῶν γενομένη κακῶν, καίτοι
 οὐκ οὕτως τῆς ἀνάγκης ὁμοίας· σοὶ μὲν γὰρ ἡ χθὲς
 ἰσως οὐδέπω διεφορήθη κραιπάλη, οὐδὲ ἡ πολύσιτος
 διαπέπτειται τῆς ἀπλήστου γαστρὸς πλημμονῆ,
 ἀλλ' ἔτι δυσώδεις ἐρεῦγῃ καπνοῦς, τοῦτο μόνον τῆς
 παρελθούσης δικαίως καρπούμενος ἔδωκός τὸ αὐτὸς
 ἀπολαύειν τῆς ἀγῆδίας τῶν ἀναπεμπομένων ἀτμῶν·
 οὕτως οἰκονομήσαντος τοῦ Δημιουργοῦ τὰ τῆς φύ-
 σεως, ἐγγύθεν τὴν ὑσφρησιν ὑποδέχεσθαι τὰς διὰ
 στόματος προερχόμενας ὀσμὰς, ὅσπερ καὶ πρὸ τῶν
 ἄλλων πίμπλασθαι τῆς ἐαυτοῦ ἀγῆδίας. Ἐκεῖναι πο-
 λυήμερός ἐστιν ἡ ἔνδεια, καὶ πρὸς τὸ τυχὸν ἔδεσμα
 ἀσχετῶς αὐτῷ μαργαίνει ἡ θρεξίς ψωμῶ τάχει στοι-
 χούσα ἐνί· τὸν γὰρ πόρον τῷ χρόνῳ ἀπέμαθεν, ἔξιν
 τῆς ὀλιγοδείας ἀνάγκη τῆς ἀπορίας κτησάμενος κατ'
 ὀλίγον ἀκούσιον. Εἴτ' οὐ λογίζῃ τοῦτον εἶναι σοὶ Λά-
 ζαρον, ἐπεὶ μὴδὲ βλέπεις αὐτὸν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ
 πατριάρχου κρινόμενος. Ὁψῆ δὲ, μὴ ἀπίστει· τοὺς
 γὰρ αὐτοῦς κληροῦνται τόπους οἱ τὰ αὐτὰ ἡγωνι-
 μένοι, καὶ τὴν αὐτὴν κατακρίνονται βιάσανον οἱ τὰ
 αὐτὰ παρανόμησαντες. Σὺ δὲ καὶ πλέον ἀσεθῆς τοῦ
 πλουσίου· ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ τὴν ἀνάγκισιν αὐτῷ
 παρὰ ταῖς ἰδίαις θύραις οὐ διώξας παρέσχεν ἀμέρι-
 μνον, ὄρᾳν διὰ παντὸς ἀνασχόμενος ἤψιν ἀηδῆ σώ-
 ματος ἤλακμενου, καὶ ὀδωδέτος, καὶ τὴν θείαν δι-
 κνύντος αἰσχρὰν ταῖς τοῦ ἰχυρὸς ἀδιαστάτοις πίδα-
 ξιν, αἷς ἐπιτρέχοντες οἱ κύνες διὰ τὸ λίχνον τῆς
 γεύσεως ὀχληροτέραν εἰσιόντι παρελθόν τὴν δίοδον,
 οὐκ ἐλάσαντι ποτε οὕτε αὐτοὺς, οὕτε δι' ὧν συν-
 αθροίζόμενοι ἐστενοχώρουν τὴν πάροδον. Ἐγγέγρα-
 πτο γὰρ ἂν, εἴπερ ἔποιε, ὡς τὰ ἄλλα, καὶ τοῦτο·
 ἐπειδὴ δὲ μὴ πέπρακται, σεσιώπηται, ἵνα δειχθῆ,
 ὅτι καὶ ἐν τοῖς κομιδῇ φαύλοις ἔστι τι ζώπυρον τῆς
 φυσικῆς εὐγενείας λάμπον τὸ οἰκεῖον φέγγος ὑπο-
 τωφόμενον, καὶ οἱ ζῳοὶ τῶν πονηρῶν ἔξῃων ἐπι-
 σκωτῶσι τοῦτι, εἰς ἅπαν οὐ πεφυκὸς ἀποσθέννου-
 σθαι. Οἱ δὲ οἱ βᾶδδοῦγοι οὐδὲ πλησιάσαι βραχυδ-
 τούττα συγχωροῦσι ταῖς πύλαις, μήτι γε καθέδρας,
 ἢ κλίσεις ἔχειν ἐπιτρέπουσι τόπον, οἰωνὸν τῆς πρὸς
 τὰ χεῖριστα μεταβολῆς τὸν πτωχὸν λογιζόμενοι, καὶ
 τὰς ἰκετηρίους τοῦτου φωνὰς κληθῆνας παλιμφήμους
 τιθέμενοι.

vis pravorum habituum caligines illam obscurant
 obumbrando, penitus tamen exstingui ea non po-
 test. Tui vero virgarii lictores neque concedunt appropinquare portis pannis obsitum: tantum
 abesi, ut locum habere ad sedendum, vel ad decumbendum permittant; mendicium mutationem

A ad ignobilitatem repugnantem naturæ. Vides, tu
 quisquis es, jacentem in solo, medioque in foro
 genere tibi conjunctum hominem sine tecto, sine
 foco, sine cibo, nec habentem subitus vel centun-
 culum, qui inter humum, et tabefacta latera in-
 tercedat; nullum tegumentum superinjectum, quod
 a frigore, vel ab æstu possit eum defendere, ni-
 vium jaculationibus, et solis radiis pariter exposi-
 tum sub dio, nuda naturæ secreta oculis omnium
 ostentantem, neque valentem præ fame voce ipsa
 uti ad rogandum, motu manus, et nutu palpebra-
 rum vix flexibillum ægre amplius signum depre-
 cationis edentem, sursumque anhelantem, et præ
 inopia jam animam agentem cursim præteris, for-
 sitan etiam ad cibum capiendum tempore prandii
 stimulatus, et neque te inflectit quod ipse pateris ad
 compassionem, nec esurienti te indulgere facit esu-
 ries tibi ipsi magistra, e tuis de alienis effecta malis,
 quamvis non sit necessitas similis: tu enim for-
 tasse nedum hesternam crapulam digessisti, ne-
 que multiplex esca, qua venter inexplebilis
 140 fuit refertus, adhuc est exhalata, verum adhuc
 male olentes fumos eructas; solum istum præter-
 itæ voluptatis jure fructum percipiens, quod
 ipse perfruaris insuavitare fastidiosa vaporum
 sursum emissorum: ita opifice Deo disponente illa,
 quæ ad naturam spectant, ut nidores ex ore
 prorumpentes de proximo suscipiat olfactus, ut ipse
 præ aliis impleatur sui ipsius gravi lædio. At
 illius inedia multis jam a diebus perdurat, et pro
 fortuita et vilissima esca ipsius appetitus intol-
 lerabiliter insanit ad unicam brevemque buccellam
 directus; nam abundantiam a diutino tempore de-
 didicist et habitum, ut parvo egeret, necessitate
 inopiæ acquisivit sensim invitus. Præterea non
 consideras, hunc tibi esse Lazarum, quia non vi-
 des ipsum in sinu patriarchæ judicatus. Videbis
 autem, neque addubites: nam eodem certamine
 probat; eadem loca sortiuntur, et ad idem dam-
 nantur tormentum qui eadem scelera patrarunt.
 Tu vero et magis impius es divite; ille namque
 saltem recumbendi spatium securum ante proprias
 fores concessit, non eum expellens; sustinensque
 videre assidue, injucundum pertulit aspectum
 corporis ulceribus scatentis et fetidi, foedum ex-
 hibentis spectaculum. ob puris rivulos jugiter dif-
 fluentes, ad quos accurrebant canes ad illecebram
 gustus, ingredienti et egredienti impeditiorem
 transitum reddentes, nunquam tamen vel ipsos
 abegit, vel eos, propter quos confluentes aditum
 angustum efficiebant: scriptum etenim foret, si
 quidem illud fecisset, sicut et alia, istud utique;
 tacetur vero, quandoquidem factum non fuit, ut
 ostendatur, quod certe etiam in admodum malis
 est aliqua scintilla ingenuitatis naturalis effulgens
 proprio 141 splendore, cum suscitatur, et quam-

vis pravorum habituum caligines illam obscurant
 obumbrando, penitus tamen exstingui ea non po-
 test. Tui vero virgarii lictores neque concedunt appropinquare portis pannis obsitum: tantum
 abesi, ut locum habere ad sedendum, vel ad decumbendum permittant; mendicium mutationem

ad res pessimas portendere opinantes, hujusque voces supplices inter infausta omnia reponentes.

CAPUT V.

A

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Et quid Lazarum, pauperis dignitatem immi-
nuendo, nomino? Christus dixit in ipso se esse,
et ea, quæ erga ipsum præstita fuerint, sibi pro-
priè attribui. « Quæ namque uni (inquit) istorum
fecistis, mihi fecistis ». Et quid se passurum
expectat quisquis pauperem, et in eo Christum
expellit, et contemnit? Dum externum amictum
centonum indecenter despuit, et latentem purpu-
ram non respicit significantem eum, qui est intus,
regem: vilitatem vestitus subsannans, et ima-
ginis dignitatem non perspiciciens; sordes corporis
cogitans, et animæ puritatem non intelligens:
nec enim Christus diceret esse se istum, nisi
tunc multam intus honestatem pervidisset. Tu autem
si regem plebeia veste indutum spectares, et
boni alicujus procurandi causa, occultantem suam
dignitatem humili specie, omnia perficere tenta-
res, et omne adhiberes studium, donis ut ipsi,
plurimisque obsequiis notus fieres, etsi universas
facultates in eum impendere, et cunctis opibus nu-
dum te stare oporteret; probe sciens, quæ in ne-
cessitate ipsi exhibuisses beneficia, suo tempore
copiose remuneranda. Tuum vero judicem **142**
cur non tibi concilias beneficiis erga indigentes,
volentem nunc muneribus ut cum promerearis, ut
tunc judicet indulgentius, pro erogatione occulta
manifestam salutem largiturus: quemadmodum
prætor, ad favendum pecunias accipiens in judicio,
et ei, qui litigans contendit, indulgens palam,
quod speravit? Hujusce rei testis est infallibilis
Dominus dicens, cum oranti, tum elemosynam
elargienti, ut « ne tuba canas ante te, sicut hypo-
critæ; sed fac in secreto, et in abscondito bonum,
et Pater, qui videt in abscondito, reddet tibi in
aperto »; qui clandestinas erogationes non ob-
volvitur silentio, sed prædicat coram universa crea-
tura, et ipse confitetur se accepisse, quidquid
accepit pauper mediator, uti domesticus et familia-
ris notus. Quod enim uni fecistis istorum, mihi feci-
stis, aperte dixit ipse Judex. Et hoc fit non secundum
legem humanam; contrarium vero consequitur illi,
quod apud nos obtinet; in præsentiarum enim præ-
tor in necessitate acceptum negat donum, suspica-
tus periculum; quia hoc furtum est, et damnationem
affert, et quia confessus est id se ausum esse,
reus habetur, et pœnæ fit obnoxius; servus est
quippe, qui jus dicit, et lex pariter servilis est. At
ubi judicans et ex potestate mera judicat, et a pœ-
nis, quæ præstitutæ sunt criminibus, cum sit Do-
minus, non vetatur absolvere: bonum est peccatum
confiteri, cum venia confessionem assectetur, ne-
que pœna subsequatur; et donum non occultatur
a judice, cum nemo pro throni præminentia be-
nificientiam ejus, uti non recte impensam, possit

Και τί λέγω Λάζαρον σμικρῶν τὴν ἀξίαν τοῦ
πένητος; Χριστὸς εἶπεν ἐν τούτῳ εἶναι, καὶ τὰ εἰς
αὐτὸν οἰκείουσθαι γινόμενα. « Ἐνὶ γὰρ, φησὶν,
ἐποίησατε τούτων, ἐμοὶ ἐποίησατε. » Καὶ τί παθεῖν
ἔκαστος προσδοκᾷ τῶν δικωκόντων καὶ ἀτιμαζόντων
τὸν πένητα, καὶ ἐν αὐτῷ τὸν Χριστόν; Τὰ βράχη
διαπτύων ἐξέθων ἀπρεπῶς; περικείμενα, καὶ τὴν κε-
κρυμμένην ἀλουργίδα οὐ βλέπων τὸν ἐνδὸν βασιλέα
σημαίνουσαν τὴν εὐτέλειαν χλευάζων τοῦ σχήμα-
τος, καὶ τῆς εἰκόνης οὐχ ὄρων τὸ ἀξίωμα· τὸν ῥύπου
τοῦ σώματος κατανοῶν, καὶ τὴν καθαρότητα τῆς
ψυχῆς οὐ λογιζόμενος; οὐ γὰρ ἂν Χριστὸς εἶπεν
ἑαυτὸν εἶναι τούτον, εἰ μὴ πολλὴν ᾔδει τὴν ἐνδὸν
σεμνότητα. Σὺ δὲ βασιλέα μὲν εἰ ἐθέλω ἰδιωτικῆν
ἐπενδυσάμενον ἐσθῆτα, οἰκονομοῦντά τι χρῆσιμον,
καὶ κρύψαντα τὴν ἀξίαν σχήματι ταπεινῷ, πάντα ἂν
ἐπραγματεύσω, καὶ πᾶσαν πάντοθεν ἔθου σπουδὴν,
δώροις αὐτῷ καὶ πολλαῖς θεραπαλαῖς γνώριμος γε-
νέσθαι, κἂν πᾶσαν ἐδέξῃ παρασχεῖν αὐτῷ τὴν οὐ-
σίαν, καὶ πάσης στήναι γυμνὸν τῆς ὑπάρξεως, τὰς
ἐν ἀνάγκῃ χάριτας εἰδὼς ἀξιοῦσθαι μεγάλης ἐπι-
καιρὸν ἀμοιβῆς. Σὺν δὲ Κριτῆν πῶς οὐκ οἰκείωσαι,
ταῖς εἰς τοὺς ἐνδεδεῖς εὐποιαιῖς δωροδοκεῖσθαι θέ-
λοντα νῦν, ἵνα τότε συγγνωμῶνς δικάτῃ, λαθραῖς
δόσεως φανεράν χαριζόμενος σωτηρίαν, καθάπερ
ἄρχων ἐπὶ συγγνώμῃ χρημασι δικασθεῖς, καὶ τῷ
δικάσαντι παρέχων ὃ ἤλπισεν ἐμφανῶς; Καὶ τούτου
μάρτυς ὁ Κύριος ἀψευδὴς λέγων, καὶ τῷ προσευχο-
μένῳ, καὶ τῷ ποιοῦντι τὴν ἐλεημοσύνην, ὅτι « Μὴ
σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὡς οἱ ὑποκριταί, ἀλλ' ἐν
τῷ ταμιεῖῳ ποιεῖ, καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ τὸ ἀγαθόν· καὶ
ὁ Πατὴρ ὃ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει ἐν τῷ
φανερῷ, » τὰς λαθραῖας δόσεις οὐ κρύπτων σωπῆ, κη-
ρητῶν δὲ αὐτὰς ἐπὶ πάσης τῆς κτίσεως, καὶ αὐτὸς
ὁμολογῶν εἰληφέναι, ὅπερ ἔλαθε μεσιτεύσας ὡς οἰ-
κεῖος καὶ γνώριμος ὁ πτωχός. « Ἐνὶ γὰρ τούτων
ἐποίησατε, ἐμοὶ ἐποίησατε, » διαβρῆδην εἶπεν αὐτὸς ὁ
Κριτῆς. Καὶ τοῦτο γίνεται οὐ κατὰ νόμον ἀνθρώπι-
νον, ἀπ' ἐναντίας δὲ τῆς παρ' ἡμῖν κρατούσης ἀκο-
λουθίας· ἐν γὰρ τοῖς παρούσι καὶ ὁ ἀρχὼν ἀρνεῖται
ἐν ἀνάγκῃ τὸ δόμα κίνδυνον ὑφορώμενος, ἐπειδὴ
κλέμμα τοῦτό ἐστι, καὶ φέρει κατάγνωσην· καὶ οὐ
τολμηθὲν ὁμολογήσας παράνομος γίνεται, τιμωρία
ὑπέυθυνος· δοῦλος γὰρ καὶ ὁ δικάζων, καὶ ὁ νόμος
ὁμοίως δουλικός. Ἐνθα δὲ ὁ δικάζων καὶ κρίνει ἀπ'
ἐξουσίας, παραλύειν τὰς ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασι τιμω-
ρίας Δεσπότης ὧν οὐ κεκώλυται, καλῶς καὶ τὸ
ἀμάρτημα ὁμολογεῖται, συγγνώμης ἀκολουθοῦσης τῇ
ὁμολογίᾳ, καὶ οὐχ ἐπομένης κολάσεως, καὶ τὸ δόμα
οὐ κρύπτεται παρὰ τοῦ Κριτοῦ· ἐπὶ μηδεὶς ἐστι
ὑπεροχὴ θρόνου συκοφαντεῖν τὴν φιλανθρωπίαν, ὡς
οὐ καθηκόντως γενομένην δυνάμενος· οὐδὲ τὸ λῆμμα
κρίνων κλοπῆν ἐπ' εὐεργεσίᾳ καὶ τοῦ μεσιτεύοντος
πτωχοῦ, καὶ τοῦ παρέχοντος ὑποδίκου διδόμενον ἵνα

'' Matth. xxv, 40, 45. ' Matth. vi, 2-5.

τοῦ μὲν οικονομηθῆ ἡ χρεια τοῦ σώματος, τοῦ δὲ θεραπευθῆ τῆς ψυχῆς τὸ παράπτωμα, καὶ μὴ διὰ τὸ ἄσυμπαθὲς ἄσυμπαθῶς καταδικασθῆ τὴν ἀπέραντον κόλασιν. Ἡ πάντως γελᾷς ὡς πλάσμα μύθου μέλουσαν τῆς κρίσεως ἀπειλὴν; Ἄλλ' οὐ γέλασεις τὴν πείραν, κἂν νῦν χλευάζεις τὴν ἀκοήν. Εὐρήσει γὰρ σε τότε τὰ τῆς τιμωρίας, καὶ συνέξει ἀνευδότη; ἢ κόλασις, ὅτε τὴν ἀβουλίαν ἀποκλαιόμενος ὀνήσει οὐδὲν, ἀληθῆ βλέπων τὰ προσηγγεμένα, καὶ βοηθείας ὄρων λοιπὸν οὐδαμῶθεν ἐπινοίαν, κατὰ τοὺς ἐνταῦθα μὲν ἐπικροτοῦντας ἑαυτοῖς γῆ ἐν πάση, ἀνεμποδίστη τῆς τρυφῆς ἐξουσία, καὶ λέγοντας· « Μὴ παροδευσάτω ἄνθος ἔαρως· στεφῶμεθα ῥόδων κάλυξιν· ῥῆνον πολυτελοῦς, καὶ μύρων πλησθῶμεν· πανταχοῦ καταλείψωμεν σύμβολα τῆς εὐφρασύνης. »

tari posse, quemadmodum illi, qui sibi metipsis impedimento luxuriantes ad arbitrium, et dicentes: « Ne prætereat flos vernus, coronemur rosarum caliculis, vino pretiosos et unguentis impleamur, ubique relinquamus signa lætitiæ ? »

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Τοιοῦτοι γὰρ οἱ καμύσαντες τὴν αἰσθησιν πρὸς τὰ μέλλοντα, πάντων ἔχειν βούλονται τῶν κατὰ γνώμην τὴν ἐξουσίαν ἀκώλυτον. προχειρῶς τὰ δοκούντα τολμῶντες, οὐκ ὄντος λογισμοῦ τοῦ ἐπέχοντος τὰς ἀδίκους ὁρμάς· μετὰ δὲ τὴν ἔνθεν πρὸς τὴν δίκην μετανάστασιν μαθόντες τῶν ὧδε πεπραγμένων τὰς εὐθύνas ἐκεῖ φοβεράς, καὶ τὸν ἡδικομήνον δίκαιον πένητα πολλὴν ὀρῶντες ἔχοντα παρὰ τῷ Κριτῇ παρρησίαν, καὶ ἐκ μεταμελείας παλινοφθίαν ὀδυνηράν· ἐρούσι γὰρ μετανοοῦντες, φησὶν· « Οὗτός ἐστιν, ὃν ἔσχομεν εἰς γέλωτα, καὶ εἰς παραβολὴν ὀνειδισμοῦ· ἡμεῖς οἱ ἄφρονες, τὸν βίον αὐτοῦ ἐλογίσαμεν μανίαν, καὶ τὴν τελευταίην αὐτοῦ ἀτιμωπῶς κατελογίσθη ἐν υἰοῖς Θεοῦ, καὶ ἐν ἀγίοις ὁ κληρὸς αὐτοῦ; » Ταῦτα εἰπόντας ἔχεινον; ἰστόρησεν ἡ θεὰ Γραφή, καθεύουσα τοὺς μετ' αὐτοῦς, καὶ πολλὴν ἔχειν διδάσκουσα τῶν πενήτων, ὡς δικαίων, ἔδωκεν ἐπιμέλειαν. Πάντως γὰρ εἶναι πεπεισθαι χρὴ τούτους, ὅς ὁ Κύριος ὁμολογῆσαι ἰστίμους αὐτῷ οὐκ ἀπήξιωσεν, οὕτω τᾶχα τοὺς σοβαροῦς δυσωπῶν ἐπικαμφθῆναι πρὸς συμπάθειαν, ἐπειδὴ πρὸς οἰκτον αὐτοῦς οὐκ ἐπέκλινε τὸ ὀμόφυλον. Εἰ γὰρ, φησὶ, καὶ φῶς συγγενὴ κατὰ φύσιν οὐκ ἔλειψεν, ὡς ἐμὲ διὰ τὴν ἀξίαν θεράπευσεν, τῇ ἀξιοπιστίᾳ τοῦ οἰκείου προσώπου σεμνοποιῶν τοῦ πτωχοῦ τὴν εὐτέλειαν, καὶ τὸ πρῶτον εἰς τὴν εὐπορίαν, ὡς οὐκ εἰς τινα ἀφανῆ, καὶ ἀσημον ἐσομένην, ἀλλ' εἰς εὐπατριδίην, καὶ αἰδέσιμον, καὶ φίλον ἑαυτοῦ προτρέπόμενος. Ὡς γὰρ τὸ οἰκτροφανεὲς τοῦ αἰτοῦντος οὐ ποιεῖ εὐχολὸν τὴν δόσιν, ἢ μικρὰν ταύτην καὶ τῇ καταστάσει τοῦ λαμβάνοντος σύμμετρον γίνεσθαι παρασκευάζει, οὕτως τὸ νομισθὲν ἐκ τοῦ ὀρωμένου αἰδέσιμον, φιλότιμον ἐκκαλεῖται τὴν χάριν, ἵνα μὴ τὸ δόξαν ἐντροπῆς ἕξιον ὄβρισθῆ μικροπρεπεῖ δωρεᾷ· καὶ πάντες μὲν ἀπόστολοι, καὶ προφῆται, καὶ δίκαιοι, καὶ πρὸ πάντων ὁ Κύριος σπουδαίως παραινούντες ἐπιτάττουσι τὴν ἐλεημοσύνην. Οἱ μὲν λέγοντες· « Διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοῦς ἀστεύγους εἰσαγα

calumniose accusare, neque deputare furto munus acceptum, utpote 143 pauperis intercedentis, et rei tribuentis ex beneficentia profectum, ut illius quidem corporis necessitas, huius vero animi lapsus opportuna dispensatione subleuetur, neque ob compassionis defectum condemnetur absque misericordia ad incessabile supplicium. An vero plane rides tanquam figmentum fabulosam futuram comminationem iudicii? Sed non ridebis experientiam, quamvis nunc subsannes auditum. Invenient enim te tunc temporis, quæ præparata sunt supplicia, et comprehendet pœna sine ulla remissione, quando deplorare imprudentiam nihil juvabit, et vera intueberis, quæ prædicata sunt, et nullam undecunque reliquam opitulationem excogibic applaudebant per omnem terram absque ullo

B

CAPUT VI.

Hujusmodi namque sunt, qui sensum occludentes ad res futuras, liberam rerum omnium potestatem habere volunt ex animi sui sententia, protinus ad audendum quicquid placitum est prompti, cum nulla consideratio injustos impetus animi retineat. Sed posteaquam hinc ad iudicium emigrarint, jamque terribiles operum hic commissorum pœnas ibi experientia didicerint, et pauperem iustum inique habitum multa fiducia niti apud iudicem vident: ibi pœnitentia ducti flebilem rursus 144 occinunt palinodiam: dicunt enim pœnitentes: « Hic est, quem habuimus in derisum, et in similitudinem improperii: nos insensati vitam ipsius æstimabamus insaniam, et sine illius sine honore: ecce quomodo computatus est inter filios Dei, et inter sanctos sors illius ». Ista dicentes illos sacra Scriptura retulit, posteros eorum instruens, et edocens plurimam gerere pauperum tanquam justorum hominum curam commendavit. Omnino etenim persuasos esse oportet istos fore eos, quos Dominus sibi ipsi honore pares non dedignatus est consisteri, hæc ratio fortassis superbos pudore confundens, ut ad equi-passionem inflectantur, quando eos ad misericordiam non inclinavit necessitudo ex eadem gente. Si namque (inquit) uti cognatum secundum naturam non miseraris, veluti me ipsum propter dignitatem curato: vilitati pauperis auctoritate personæ propriæ reverentiam concilians, et animi promptitudinem ad beneficentiam, non ut in obscuro et ignobili aliquo, sed in nobili, et venerando, et amico suo exercendam exhortans. Quemadmodum enim mendicantis miserandus aspectus non facilem efficit datoris liberalitatem, vel ut tenuis ipsa, et accipientis conditioni commensurata fiat extorquet; ita reverentia, quæ ex obitu ipso concipitur mente, gratiam prævocat honoratam, ut ne species veneratione digna offendantur munere

* Sap. II, 7, 8. * Sap. v, 3-5.

quod tenuem decet : et omnes quidem apostoli, atque prophetae, ac iusti, et ante omnes Dominus, sedulo exhortantes elemosynam præcipiunt. Alii quidem dicentes : « Frange esurienti panem tuum, et egenos vagos induc in domum tuam; si videris nudum, operi eum, et eos qui sunt de semine tuo cognatos ne despexeris⁴. » 145 Alii vero : « Bonum facientes non desiciamus; tempore namque proprio metemus⁵. » Alius : « Peccata tua elemosynis redime⁶. » Et alter : « Feneratur Deo, qui miseretur mendici⁷. » Et Dominus : « Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis⁸. » Et rursus : « Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur⁹. » Ea tamen, perinde ac nemine traditur oblivioni, multis forsitan opinantibus, neque se ullis distineri peccatis, neque misericordia indigere, ac si omnia bene gessissent. Quod si verum esset, debebant tamen ipsi impeccabilitatis imaginatores imitari benignitatem Dei, et cuius homini quacunque de causa infelici, sicuti parti generis, si non spe remunerationis, at impulsu optimi habitus, misericordiam impendere. Deus etenim cum nulla re indigeat, tantum ut prosit, curam adhibet sine ulla retributione, naturali misericordia miserens cujuscunque miseratione egenis, « solem suum oriri faciens super malos et bonos, atque pluviam effundens super justos et injustos¹⁰ : » similiter et hoc docens, in omnes indigentes sine discrimine misericordiam exhibere, qualescunque tandem hi sint, quamvis mali, quamvis boni fuerint. Nam qui beneficio indiget, ope qua eget sublevari debet, non autem judicari, admodum solis et pluviae una cum justis, licet fruatur, ita hominum quoque gratia juvandus, quoniam et hi habent sibi divinum quid insitum e sua constitutione, similemque Creatoris docent exhibere bonitatem.

146 CAPUT VII.

Verum tanta nunc inæqualitas occupat vitam mortalium, ut alii quidem non sufficiant curis divitiarum, neque præ multa sollicitudine opum somnicipiendi tempus habeant, secundum dicentem : « Saturato divitiis terræ, non est qui dimittat ipsum dormire¹¹, » redditus undique dinumerantem, et menstrua fenora computantem calculis, nocturnumque spatium impendentem, ut ne parvum aliquod lucrum depereat memoriam latens; aliis vero ne quidem necessaria vitæ adminicula suppetant, propter alimenti autem penuriam contemptim edormiunt, idque maximo deputent lucro, quod, dum sopor somni protenditur ipsis, suam non persentiunt egestatem : nonnullis desertæ hominibus exstant auratæque domus oblongæ, corvorum, et noctuarum, forte vero et divorum dæmonum spatiosa diversoria; aliis autem neque suppetat tricubitale corporis receptaculum, quo tegantur : aliquibus argentum inserviat etiam ad ministeria inho-

A εις τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴθης γυμνὸν, περιβλεπε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκελῶν τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερέβη. » Οἱ δὲ : « Τὸ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκπακώμεν· καιρῶ γὰρ ἰδὲν θερίσωμεν. » Ἄλλος : « Τὴς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι. » Καὶ ἄλλος : « Δαναίξει Θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν. » Καὶ ὁ Κύριος : « Ποιήσατε αὐτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. » Καὶ πάλιν : « Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθῆσονται. » Αὕτη δὲ, ὡς οὐδενὸς οὐδὲν εἰρηκότος ἡμέληται, καὶ βαθεῖα παραδέδοται λήθῃ, πολλῶν οἰομένων τάχα μῆτε ἐνέχεσθαι τισιν ἀμαρτήμασι, μῆτε χρῆζειν, ὡς πάντα κατωρθωκότων, ἐλέου. Ὅποτε τοῦτο εἶ ἦν ἀληθές, ἔδει τοὺς φανταζομένους τὸ ἀμαρτήριον, μιμεσθαι τοῦ Θεοῦ τὸ φιλόφρωνον, καὶ οἰκταίρειν πᾶν τὸ καθ' ὃν δὴποτε τρόπον ἀτρυχοῦν μέρος τοῦ γένους, εἰ καὶ μὴ ἀμοιβῆς ἐλπίδι, ἀλλὰ γούν ὀρμῆ τῆς ἀρίστης ἐξέως. Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἀπροσδεχῆς ὢν, ὠφελείας χάριν, ἀναπόδοτον παρέχει τὴν κτθεμονίαν, φυσικῆ εὐσπλαγγνίᾳ ἐλεῶν πᾶν τὸ ἐλέους δεόμενον, « Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροῦ καὶ ἀγαθοῦ, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους : » ὁμοίως καὶ τοῦτο διδάσκων, ἀδιάκριτον εἰς πάντας τοὺς δεομένους ἐπιδείκνυσθαι τὸν ἔλεον, οἷοίπερ ἂν ὦσι, κἂν πονηροὶ, κἂν ἀγαθοὶ τυγχάνοντες. Εὐποίας γὰρ ὁ δεόμενος, τῆς χρείας, ἥς ἐπιδέεται, ἀξιοῦσθαι ὀφείλει, οὐχὶ δὲ κρίνεσθαι, ἢ δίκαιος τυχεῖν ταύτης, ἢ μὴ δίκαιός ἐστιν· ὡς ἥλιος, καὶ ὑετῶν μετὰ τῶν δικαίων, κἂν ἄδικος ἦ, ἀπολαύων, τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀξιούμενος χάριτος, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι τῇ κατασκευῇ συνεσπαρμένον ἔχουσι τὸ θεῖον, καὶ ὁμοίαν τῷ Δημιουργῷ διδάσκουσι ἐπιδείκνυσθαι τὴν χρηστότητα.

utrum justus ut illam mereatur, an injustus : quem sit injustus, providentiæ benignæ largifluis munere

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ἄλλὰ τοσαύτη νῦν ἀνωμαλία συγκατέχει τὸν βίον, ὡς τοὺς μὲν μὴ ἐπαρκεῖν ταῖς φροντίσι πλούτου, μὴδ' ἔχειν τῇ πολλῇ μερίμνῃ τῶν κτημάτων ὑποκαίρον, κατὰ τὴν λέγοντα : « Τῷ ἐμπλησθέντι τοῦ πλούτου τῆς γῆς οὐκ ἔστιν ὁ ἀφίων αὐτὸν τοῦ ὑπνώσαι, » προσόδους ἀριθμοῦντα πάντως, καὶ μηνιαίους ψηφίζοντα τόκους, καὶ τὸ νυκτερινὸν διάστημα δαπανῶντα εἰς τὸ μὴ τι καὶ μικρὸν κέρδος ἀπόληται τὴν μνήμην λαθόν· τοὺς δὲ μῆτε τῶν ἀναγκαίων εὐπορεῖν, καταφρονητικῶς δὲ ὑπ' ἀσιτίας καθεῦδοντας, καὶ τὸ πολὺ κερδαίνοντας τῆς κατὰ τὴν ἔνδειαν ἐν ἀναίσθησι τῆς παρατεταμένης τῷ ὑπνῷ χαρῶσως, καὶ τοῖς μὲν ἐρήμους ἀνθρώπων ἐστάναι, καὶ χρυσοφόρους οἰκίας μακρὰς, κοράκιων, καὶ νυκτερίδων, ἴσως δὲ καὶ παλαμναίων δαιμόνων εὐρύχωρα καταγῶγια, τοῖς δὲ μὴ ὑπάρχειν τρίπηχες πρὸς σκέπην κατάλυμα· καὶ τοῖς μὲν ἕως τῶν ἀτιμοτάτων χρεῶν ὑπηρετῆσθαι τὸν ἄργυρον εἰς οὐρανὸν δοχὰς, καὶ λυμάτων γαστρὸς χαλκευόμενον, σκευὴ πολλῶν ἔχοντα σταθμῶν·

⁴ Isa. LVIII, 7. ⁵ Galat. VI, 9. ⁶ Dan. IV, 24. ⁷ Matth. V, 45. ⁸ Eccle. V, 11.

⁹ Prov. XIX, 17. ¹⁰ Luc. XVI, 9. ¹¹ Matth. V, 7.

τοῖς δὲ μὴ παρῆναι δοτρακον, ᾧ προσενέγκωνται διψώντες ὕδωρ στόματι· τοῖς μὲν κατασῆπεσθαι βρβαριχῆς ἀπονοίας· ἐσθῆτα πολῦτιμον· τοῖς δὲ καὶ βραχος λείπειν τρίχινον τῆς ἀσχημοσύνης συγκάλυμμα· τοῖς μὲν συγχωρεῖσθαι τὴν τράπεζαν παντοίοις ἐδέσμασι, χειρῶν, ἀεροπόρων, ἐνύδρων· οὐδὲν γὰρ ἔστιν, ὧν μὴ γεύσῃται ἡδονή, πνυταχοῦ τὰ πάναγρα διαπαστάσασα δίκτυα, οἷς ἐσαγηνεύσατο καὶ τὰ βύθια, καὶ τὰ πλησίον σιθῆρος διαιτώμενα, πρὸς φιλότιμον εὐτερέπιασασα τοῖς φιληδόνοις ἀπόλαυσιν, ἀπολαγομένης τὸν κόρον τῆς ἀθλίας γαστρὸς, καὶ λειτουργεῖν οὐκ ἔτι φθανούσης τῇ ἀπληστία τῆς ἀπληρώτου ὀρέξεως, ἣν οὐ πλητμονὴ τῶν ἀγγείων ἴσθησι τῆς ἀκαθόκτου ὀρμῆς, ὅρον τῆς χρείας οὐ τὸ αὐταρχεῖς ἡγουμένην, ἀλλὰ τὸ μηδὲν παρεσκευασμένων καταλιπεῖν· οὕτως οὖν ῥηγνυμένων τῶν δοξαίων, ἐσθ' ὅτε καὶ τὸ ἀχθος οὐ φερόντων τῷ κόρῳ, κενή, καὶ δαψιλῆς ἔστιν αὕτη τῇ λιχνείᾳ τῶν καταλειμμένων ὀδυνωμένη, καὶ τῷ μέτρῳ τῆς γαστρὸς μεμφομένη, ὅτι μὴ τοσοῦτων ἔσσι χωρητικῆ, ὅσων αὕτη μαργῶσα ἐφέλειται πρὸς ὅσα κέχηγε μαυμάσσουσα ταῖς ἀκαθέκτοις ὀρμαῖς· τοῖς δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἐξηρητῆσθαι καὶ μόνου ψωμοῦ, τρυφῆν ἡγουμένοις, καὶ τὴν ἐν μέρει παραμυθίαν τῆς χρείας· ποιεῖ γὰρ ὁ κόρος ἄλλας ἐξ ἄλλων καινοτομεῖν ἡδονῶν ἐπινοίας πολλὰς, οὐδ' ἐπὶ ἄλιγόν ταῖς ἐν ἔθει στοιχῶν, ἀν μὴ συνεχεῖς ὦσιν αἱ διαδοχαὶ τῶν τερπόντων, καὶ ἐπ' ἀλλήλοι, ταῖς ἐφ' ἑδραῖς τῶν ξενιζόντων ψυχαγωγοῦσαι τὸ ἀλύον τῆς ὀρέξεως, καὶ τὴν γεῦσιν παρηγοροῦσαι ἄλλη καὶ ἄλλη ποιότητι. Οὕτως ἡ ἔνδοια καὶ τὸ χρειώδες ἡγεῖσθαι πειθεῖ ἀγαπητῶν, πληρῶσαι τὸ κενόν, οὐ τέρψαι τὸ ἐπιθυμοῦν ἐπιτάττουσα. Πῶς οὖν ἀν τις τῶν οὕτω νῦν διακειμένων ἀνθρώπων ἀντιεῶς, καὶ παρατρεχόντων τοὺς ἐν ταῖς τριβόδοις κατακειμένους ἀσθενεῖς, τοὺς ἐν τοῖς στενωποῖς περιερχομένους, καὶ ταῖς θύραις ἀναιδῶς ἐνοχλεῖν ἀναγκαζομένους καὶ τοὺς αἰσχυνομένους δημοσιεύσαι τὴν οἰκίαν μεταβολὴν διὰ τὸ ἀσύνηθες τῆς αἰτήσεως, καὶ λιμῶνταιν αἰρουμένους ἔνδον, ἢ τοῖς γυμνασίοις φαίνεσθαι παρ' ἄξιαν ἀνεχομένους, τοὺς τε ἐν μετάλλοις καὶ ἐν φυλακαῖς φθειρομένους κακοπαθεῖν δεσμῶν, καὶ λιθοτομίας ἀνάγκη, τοὺς τε ἐν μνήμασι καὶ ἡλιθάτοις ὄρεσι τῇ ἐραῇ νόσῳ δαπανωμένους, ὧν οἱ μὲν τὸ ἀηδὲς ὑφορώμενοι τῆς νόσου παραβαλεῖν πόλεσι καὶ κώμαις οὐ τολμῶσι πρὸς τῷ μὴ οἰκτειρηθῆναι, καὶ τὸ καταλευσθῆναι δεδοκότες, διὰ τὸ παρατετηρημένον τοῦ πάθους, οἱ δὲ βάσεως ἐστερημένοι πρὸς περίπατον, καὶ πρὸς τὸ ἔρπειν χειρῶν, ἡσυχάζουσιν οἴκοι ἅπαντες, ἔρνη καθάπερ δένδρων ἀνόρηκτα, περιηρημένοι τὰ πρὸς τᾶσαν κίνησιν ἐπιτηδία μέλη· οὐκ ἐρεῖ τοῦ δεσπότητος δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν, τοὺς μὲν ἐκ τοσαύτης κακοπαθείας ὀρῶν μεταστάντας εἰς ἀνεσιν, ἑαυτὸν δὲ ἐκ τοιαύτης ἀσωτίας μετελθόντα εἰς κόλασιν; Πῶς δὲ κἄν ἔννοιαν λήψεται ἰκετηρίου πρὸς τὸν δικάζοντα προσέθαι φωνὰς, αὐτὸς πρὸς τὰς ἰκασίας τῶν δεομένων μείνας ἀσυμπαθῆς, καὶ διὰ πανθὸς καὶ ἀνήμερος, καὶ τὸ συνεῖδὸς ἔχων πρὸ τοῦ δικάζοντος κατακρίνον ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ παρελθούσῃ ἀπ' ἀνθρωπιά; Ὁ δὲ καὶ βλαῖος, καὶ τυραννικὸς, ἀρπὰ-

A nesta, ad excipiendas nempe urinas, et purgamenta ventris, extensum in vasa multo pondere gravia; aliis nec adsit testa, qua sitientes aquam ori admoveant: nonnullis marcescant sita putrida vestes ingentis pretii, et barbaricæ dementiæ; aliis vero desit et centunculus atque operculum turpitudinis: aliquibus mensæ omnigenis eduliis capiendis angustæ sint, e terra petitis, ex aere et aquaticis; nihil enim est, cujus gustum non delibet voluptas, laxissima retia quacunque extendens, quibus concludat et quæ in maris **147** fundo, et quæ in ætheris propinquis convexisque tractibus diversantur, atque in ambitiosam oblectationem eorum qui voluptatem amant, convertit, cum reclamet satiætas ventris laborantis, nec inservire amplius sufficiat inexplebilitati nunquam saturatæ cupiditatis, cujus neque sistit effrenem impetum viscerum intestinorum repletio, cum utendi terminum non quod sufficit existimet, sed nihil ut eorum quæ apparatus fuerant, relinquatur; sic ergo, disruptis vasis, neque hisce interdum pondus satiationis sustinentibus, vacua et abundans est ipsa gula præ ingluvie moleste ferens, quod aliqua reliqua sint, deque ventris arctiore conqueritur mensura, quod recipere tot nequeat, quot ipsa insano appetens desiderio admittit, ad quæ ardentem concupiscens inhiat appetitibus, qui nullatenus contineri possunt, aliorum vero desiderium dependeat et ab unica buccella, cum in deliciis hi habeant vel ex parte necessitatem consolari; nam satiætas alias C ex aliis excogitationes voluptatum novas comminisci facit, easque plurimas, neque paululum in his quæ usitata sunt, procedit, nisi continuæ sint successiones earum rerum quæ delectant, et vicissim sibi mutuz, peregrinarum escarum subsidio languorem cupiditatis sublevantes, et gustum lenientes alia et alia ciborum qualitate. Ita egestas et necessarium persuadet existimandum charum, ut adimpleas vacuum ventrem, non ut cupiditatem oblectes, præcipiens. Quomodo igitur si quis hominum, qui nunc ita sunt affecti absque misericordia, et pertranseunt jacentes in triviis infirmos, et in angustis circumvagantes, atque **148** in foribus molestiam D inverecunde ingerere coactis, necnon eos, quos pudet publicare propriam soriem demutatam, quod mendicare sint insueti, et fame contabescere præeligunt apud se, quam notis sibi apparere indecore sustineant; hos in metallis atque carceribus consumptos præ vinculorum ærumnis, et necessitate lapicidinz; istos qui in monumentis præruptisque montium cacuminibus sacro morbo absumuntur, e quibus alii quidem propter offensionem morbi suspecti adire urbes atque vicos minime audent, veriti ne ministracione illos nempe dignetur, quia lapidibus obruantur propter infirmitatis vitandæ diligentem animadversionem; alii vero orbatu pedibus ad deambulandum, et ad rependum manibus, omnes domi otiose desident, quemadmodum arbo-

rum supites absque ramis, destituti membrīs ad quemcunque motum idoneis: non dicat justum esse Domini iudicium, videns eos quidem ex tanta calamitate translatos ad requiem, seipsū autem e tanto luxu transeuntem ad supplicium? Quo pacto vero et in animum inducet suum supplices ad Iudicem voces emittere, ille ipse, qui ad supplicationes indigentium absque ulla compassione permansit, et omni tempore immitis, et propriam conscientiam habens, quæ priusquam iudex id ipsum præstet, eum de præterita inhumanitate condemnat? Hic vero violentus, et tyrannicus, diripiens, absorbens, spolians, abigens, exterminans, calumnians, agens, ferens, et in servitutem abducens, omnium denique omnino vitam perturbans, nullam prætermittens malignitatis speciem, et quantum potestas viresque concedunt ut faciat, penitus in inum fundum Tartari sponte sua præcepit descendit, redargutionem de 149 tantis sceleribus subeundam deteriorem iudicans, quam dolorem ex tormentis. Iste namque finis vera convenit illis qui potentia non ad beneficentiam, sed ad maleficium utuntur erga proximum, et ea quæ congesterunt, derelinquunt quidem aliis ad vitæ ambitiosæ abusum, sibi vero ipsis æternam percipiunt pro fructu pœnam.

CAPUT VIII.

O dementiam! o vesaniam! Ecquid præbet præter splendidam fruitionem, ne dicam necessarium usum propter eos qui ad debilitatem corporis sublevandam indulgere gratiose aliquid volunt et cupiditati; quid plus (inquam) præbet avaritiæ, ut universam terram peragremus omnigenæ acquisitionis desiderio, Britannos, Hesperios, Mauros; ad orientem vero Thebas, et Indorum regionem adeuntes, undique ad nostrum usum luxui accommoda conducentes, pecuniarum vero thesauros immensos ad coemendarum rerum comparationem coacervantes: mensam enim oportet varie instruere, tum ex his quæ in propriis fundis nascuntur, tum ex illis quæ veneunt in foro, eamque magnificam et referlam, ut expleatur venter velut iminauis quidam biatus simillimus heminæ; etenim multis est revera inexplebilis, et vastus, etsi non amplitudine venæ, sed insatiabilitate appetitus, et semper vacuæ cupiditatis, quæ nunquam impletur, quodcumque vero indicat visus, capere affectans. Ideo calumniæ, et tyrannides, ideo grassationes, et rapinæ, ideo sic illum, et hunc statim alius cogit illata vi: gradum promovente ad hos semper magis dominantes tyrannide, et eos qui 150 nunc injuriam faciunt debilibus, paulo post præparante ad injuriam a potentioribus excipiendam; et excogitante rapinæ prætextus specie non inhonestos. Est quippe ingeniosa in adinveniendis avaritiæ coloribus ipsa, et jura reddens, consilia supponit, ut videntur, persuasibilia rapinæ apta. Sic Jezabel audientem, quod vineam Nabuthæ vicini vir ejus Achab percuperat, graviter simul, atque callide hunc rapinæ scopum disponens apparavit, ut et concupitum caperetur, nec esset, qui de rapina conquereretur: calumniata etenim eum, qui possidebat vineam, blasphemiam in Deum et regem protulisse, occidit, et sic vineam vacantem domino accepit, cum nullus esset, qui patefaceret

Α ζων, καταπίνων, περιδύων, ελαύνων, ὑπερορρίζων, συκοφαντῶν, ἀγων, φέρων, δουλαγωγῶν, πάντων πάντοθεν τὴν ζωὴν διαταράττων, οὐδὲν παραλιμπάνων πονηρίας εἶδος, ὃ τῶς δίδωσι πράττειν ἐξουσία καὶ δύναμις, πάντως εἰς ἐσχάτον που καταδύεται αὐτομολήσας πηλμένα Ταρτάρου, χείρωνα τὸν ἐπὶ τοσοῦτοις ἀμαρτήμασιν ἔλεγχον κρίνων τῆς κατὰ τὴν βίασαν ὀδύνης. Αὕτη γὰρ ἀληθῶς πρέπουσα λῆξις τοῖς τῆ δυναστεία μὴ πρὸς εὐεργεσίαν, ἀλλ' ἐπὶ κακῶ χρηταμένοις τῷ πέλαι, καὶ τὰ μὲν πλεονεκτεθέντα καταλείπουσιν ἄλλοις πρὸς χρῆσιν φιλοτίμου ζωῆς, τὴν δὲ ἐπ' αὐτοῖς τιμωρίαν καρποῦμένους αἰώνιον.

omnium denique omnino vitam perturbans, nullam prætermittens malignitatis speciem, et quantum potestas viresque concedunt ut faciat, penitus in inum fundum Tartari sponte sua præcepit descendit, redargutionem de 149 tantis sceleribus subeundam deteriorem iudicans, quam dolorem ex tormentis. Iste namque finis vera convenit illis qui potentia non ad beneficentiam, sed ad maleficium utuntur erga proximum, et ea quæ congesterunt, derelinquunt quidem aliis ad vitæ ambitiosæ abusum, sibi vero ipsis æternam percipiunt pro fructu pœnam.

B

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ὁ τῆς παρανοίας ἢ τῆς παραπληξίας! Τί πλέον παρέχει τῆς φαιδρᾶς ἀπολαύσεως, ἵνα μὴ λέγω τῆς ἀναγκαίας χρείας διὰ τοῦς βουλομένους χαρίζεσθαι τι καὶ ἐπιθυμῆς πρὸς παραμυθίαν τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος, ἢ πλεονεξία, ὅτι πᾶσαν μὲν παγκτησίας ἡμέρῳ τὴν γῆν μετερχόμεθα, Βρεττανούς, καὶ Ἑσπερίους, καὶ Μαύρους, πρὸς ἑω δὲ Θῆβας, καὶ τὴν Ἰνδῶν καταλαμβάνοντες χώραν, τὰ πάντοθεν πρὸς τρυφὴν ἐπιτιδέεια εἰς ἑαυτῶν χρῆσιν ποιοῦντες ἀγωγήμα, χρημάτων δὲ θησαυροῦς ἀνεϊκάστους σωρεύοντες εἰς τὴν τῶν συνωνητῶν παρασκευῆν· διὰ γὰρ τὰ μὲν ἐκ γεωργίων οικείων, τὰ δὲ ἐξ ἀγορᾶς ποικίλλειν τὴν τράπεζαν, καὶ ποιεῖν πολυτελεῆ, καὶ πλήθουσιν ὧς μέλλοντος ἀχανοῦς τινοῦ χόσματος τῆς κοτύλης παραπλησίας πληροῦσθαι γαστρῶς· καὶ γὰρ ἐστὶ τοῖς πολλοῖς ἀχανῆς ὄντως καὶ ἀπλήρωτος, κἂν μὴ τῷ εὐρυχώρῳ τοῦ ἀγγείου, ἀλλὰ τῷ ἀπλήρῳ τῆς ὀρέξεως τῆς ἀεικενῆς ἐπιθυμίας, οὐδέποτε πιμπλαμένης, πᾶν δὲ, ὃ δεικνυσιν ὄρασις, γλιχομένης λαβεῖν. Διὰ τοῦτο συκοφαντεῖται καὶ τυραννίδες· διὰ τοῦτο λωποδυσταί, καὶ ἀρπαγαί· διὰ τοῦτο οὕτως ἐκείνον καὶ τοῦτον εὐθύς ἄλλος βιάζεται, βαθμῶ προσκοπτούσης ἐπὶ τοῦς ἀεὶ μᾶλλον δυναστεύοντας τῆς τυραννίδος, καὶ τοῦς νῦν ἀδικούντας τὸν ἀσθενέστερον, μετ' ὀλίγον ἀδικεῖσθαι παρασκευαζούσης τῆ δὲ τῶν δυνατωτέρων, καὶ προφάσεις ἐπινοοῦσης τῆ ἀρπαγῆ τῷ δοκεῖν οὐκ ἀσχημόνας. Ἔστι γὰρ ἐν ταῖς πλεονεκτικαῖς ἐπινοίαις αὕτη γνωμοδότης εὐμήχανος, βουλὰς ὑποτιθεμένη πιθανὰς πρὸς τὸ δοκοῦν τοῦ ἀρπάγματος εὐλογον. Οὕτω τὴν Ἰεζάβελ ἀκούσασαν, ὅτι τοῦ ἀμπελώνος Ναβουθαὶ τοῦ γείτονος ὃ ταύτης ἀνὴρ Ἀχαὰβ ἐπεθύμησε, δεινῶς ἄμα καὶ πανούργως τὸν τῆς ἀρπαγῆς σκοπὸν διαθέσθαι παρεσκευάσεν, ἵνα καὶ τὸ ἐπιθυμηθὲν λαθῆ, καὶ μὴ τῆ ὃ τῆ ἀρπαγῆν ἰδουρόμενος· βλασφημῶν γὰρ Θεοῦ καὶ βασιλείως συκοφαντήσασα, τὸν κεκτημένον ἀπέκτεινε, καὶ οὕτως ἀδίσποτον τὸν ἀμπελῶνα παρέλαβεν, οὐ-

δενδ; δυτος τοῦ τὴν ἀδικίαν διασαφοῦντος ἀγνοοῦσι, τοῦ ταύτην βοῶν δυναμένου ἐκ ποδῶν οἰχομένου. Νῦν δὲ τολμᾶται καὶ χαλεπώτερα τοῖς ἀνθρώποις, τῷ χρόνῳ γεγυμνασμένης πρὸς τὴν ἐμπειρίαν τῆς ἀδικίας, καὶ τῷ ἔθει προσκοφάσης ἐπὶ τῷ τεχνικώτερον. Ἰοῖο γὰρ ἀποστεροῦνται ζῶντες ὑπάρξεως πατρικῆς, καὶ ἀδελφῶν ἀλλοτριοῦνται κληρονομίας ἀδελφῶν, καὶ γυναῖκες οὐσίας ἐκβάλλονται τελευταίων ἀνδρῶν βεῶσαι τὴν παρανομίαν, καὶ οὐκ ἀκούμεναι. Τοῖς γὰρ ἐκάστοις τούτων βιαζομένοις συνηγορία τῆς βλάβης εἶναι δοκεῖ βασιλικῆ δουρεῖ, ἥεις τὰ μὲν ἀδέσποτα εὐλόγως ἴσως τοῖς αἰτοῦσι παρέχειν ἐδύνατο, ἄλλοι; δὲ τὰ ἄλλων χαρίζεσθαι δικαίως ἐστὶν οὐχ οἷα τε, ξένοις προπίνουσα τὰ τῶν νομίμως προσερχομένων τῷ κλήρῳ, καὶ ὀφειλόντων ἀκολούθως διαδέξασθαι τὰ τῶν οἰχομένων συγγενικῶν δικαίω.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Ἀλλὰ πάντα πρὸς τὸ πιθανὸν σοφίζεται δεινῶς πλεονεξίη, καὶ βασιλεῖς ἀπικτᾶ εὐπαραγώγοις αἰτήσεσι, καὶ ἐξουσίαν καθ' ὧν βούλεται λαμβάνει εὐπρόσωπον, καὶ κάτω τὰ ἄνω, καὶ ἔμπροσθεν ἄνω τὰ κάτω ποιεῖ, πολλοῖς πάντοτε συμφορῶν ἀνυποπίστων καθισταμένη αἰτία. Διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν ἡδικομένων δοκιμασίᾳ ἐστᾶσιν ἀναιδῶς ἐραυζόμενοι, καὶ λαμπρὰς οὐσίας ἀφηρημένοι τῆς ἐξ ἄλλων ἐπιδηεῖς εὐπορίας κατέστησαν τὰς συμφορὰς διηγούμενοι, τραγωδοῦντες τὰ πάθη, κρουνοῖς δακρῶν τὴν ἀνάγκην πιστούμενοι, καὶ μόλις ἄρτου τινὰς παίθοντες ὀρέξαι τιμὴν αὐτοῖς ἀπορουμένοι, ἐθιμον λέγοντας εἶναι τοῖς μεταίτοιςι πλάττεσθαι τοιαῦτα, καὶ κομπάζειν πρὸς ἀπάτην πολλὰ, εὐγένειαν προσποιούμενοι οὐκ οὔσαν, καὶ χρημάτων ὄδυρομένοι; οὐ γενομένην ἀπώλειαν, ναυάγια λογοποιούσι, καὶ ληστῶν ψευδομένοι; ἐφόδους, οἰκετῶν δρασμῶν προφασίζόμενοι; πεσυληκῶτων αὐτῶν, καὶ ἀφέντων οὕτως ἀσχημονεῖν, ὡς τὸ ἐλασινὸν ἐκεῖνο, καὶ δακρῶν ἄξιον δεῖκναι σχῆμα, ἀδριότερον λημάτων σφίγμα προβαλλομένοι; τὰς τοιαύτας φωνὰς. Ἐκδέβληται γῆς, οἰκοπέδων, κτημάτων, ἀπεστέρηται χρημάτων, διαίτης εὐσχημονος, οἰκετικῆς θεραπείας, καὶ οὐδαμῶθεν ἀξιούμενοι; παραμυθίας, ἔτι καὶ προσκωμφοῦνται οἱ ἄθλιοι, τραγωδεῖν εἰκῆ ψευδεῖς νομιζόμενοι τύχας. Ὑποπτὸν γὰρ δυτως εἰς ψεῦδος ἀεὶ τὸ ἐκ τοῦ φαινομένου ἀξιόπιστον παλαιὰς ἀπαγγέλλον εὐπραγίας, καὶ ἀληθεύειν δοκῆ οὐδὲν τεκμήριον ἔχον πιστώσασθαι τὰ λεγόμενα, οὐ συναδόντων οὐδαμῶς οὐδαμῶθεν τῶν πραγμάτων τοῖς βήμασιν. Ὅθεν σιωπῆ φέρον ἀναγκάζονται τὰ τῆς πτωχείας; δεινὰ, τὸ ἀπαμφιάσκειν τὰ καθ' ἑαυτοῦς τοῖς ἀπιστεῖν ἐθέλουσι κρῖνοντες; ἀκαιρον, χλεῦς; μᾶλλον; ἢ συμπαθεῖας τοῦς λόγους ποιούμενοι; ὑπόθεσιν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀλῶνται; ἄλλας; ἐξ ἄλλων πατριδας; ἀμείθοντες, τὰς τέως; ἀγνοουμένας; στοχαζόμενοι; πρὸς οἰκονομίαν τῆς ζωῆς ἴσως; ἐπιτηδεῖας; οἱ δὲ μένουσιν; ἐφ' ὧν ὑπὸ τῆς συμφορᾶς; κατελείφθησαν; τόπων; ὀκνοῦντες; τὰς μεταστάσεις; τὸ μὲν; ἀσθελεῖα; δυνάμειος, τὸ δὲ; καὶ τῷ

A calumniam ignaris, eo, qui reclamare poterat, sublato e medio ¹². Verum nunc fieri solent, et graviora hominibus, exserta jam satis beneficio temporis iniquitate propter experientiam, et consuetudine adeo provecta, ut multo magis artificiosa existat. Filii namque viventes paternis privantur facultatibus, et fratres fratrum hereditates alienant, et uxores bonis ejiciuntur mortuorum maritorum, proclamantes de injuria, nec exauditæ. Horum enim singulis violenter oppressis defensio damni videtur esse donum regium; rex enim forsitan bona domino vacantia petentibus rationabiliter concedere potuisset; aliis vero aliorum bona juste largiri nequit præbens exteris, quæ aliis legitime proveniunt ex hæreditate, spectantque ad eos qui debent successive illa suscipere jure cognationis, quæque ad decedentes pertinebant.

151 CAPUT IX.

Sed avaritia graviter omnia, et persuasibiliter comminiscitur, ac veluti sapienter, et reges decipit petitionibus facile circumvenientibus, et specie de coram sumit licentiam adversus quoslibet, quæ deorsum sunt, sursum, et rursus quæ sursum sunt, deorsum efficiens, multis undique calamitatum intolerabilium causa existens. Atque ideo perique passcrum injuriam experimento sistuntur impudenter corrogantes, et splendidis opibus spoliati, et ex aliorum beneficentia indigentes miserias enarrando constiterunt, tragico more affectum excitantes, et lacrymarum rivis fidem necessitati conciliantes, et ægre aliquibus suadentes, ut pretium panis sibi met ipsis inopibus porrigant; cum dicant esse solenne mendicantibus res hujusmodi constringere, multaque ad deceptionem jactare, qui nobilitatem, qua carent, simulant, et jacturam pecuniarum, quam nunquam fecerunt deplorant, naufragia verbose fabulantur, et latronum ementiuntur incursos, prætexunt servorum fugam, qui expilarunt ipsos, et reliquerunt sic indecenter compositos, ut amictus ille miserabilis et lacrymas merens ostentat: hujusmodi vociferationes emittentibus callido consilio ad captandas stipes crassiores. Ejecti fuerunt e terra, vernis, possessionibus, et pecuniis orbati, honesto victu, famulorum ministerio: et nullo usquam solatio quisquam eos dignatur; quin etiam conice irridentur, dum infelices fortunas falsas tragico sermone frustra deffere censentur. Suspectum quippe **152** falsi vere semper est, quod ex apparenti credibile veteres felicitates renuntiat, et si vera dici videntur, cum fidem asciscendi nullum eorum quæ dicantur, certum signum habeat, non convenientibus usquam ullibi factis cum verbis. Unde taciti compelluntur tolerare paupertatis ærunas, intempestivum rati detegere rerum suarum statum credere nolentibus, cum potius ludibrii, quam compassionis sermones ipsorum occasionem suppedient, et quidam equidem ex his vagantur

¹² III Reg. xxi, 1 seqq.

alios ex alijs demutantes patrias, quas hactenus A ignotas ad vitæ ministrationem forsitan idoneas ignoto animo conspicati sunt, quidam vero permanent illis in locis, in quibus eos comprehendit calamitas, migrare dum piget, qua præ virium imbecillitate, qua propter incertum futuri, præsens, quod experti sunt, ambiguo, quæcunque id foret sive pejus, sive melius, præferentes meritò, et consolantes semetipsos, quod licet cæteris bonis fortunæ per tyrannidem fuerint ejecti, liberis attem elementis fruendi facultatem simul habent minime prohibitam, et cum his, qui magnos spiritus ducunt propter potentiam, æqualem in ipsis usum habent. Istam inviolabilem possessionem a suo Creatore adepti, ut ne omnino dejecti animi mœrore candant, perinde ac si nulla ex parte in universas res creatas haberent aliquam potestatem. Quocirca spirant, ubicunque voluerint, aerem istum haudquaquam vetitum, hauriunt e fontibus, fluminibus et stagnis pro libito usi potu largissime, et magna cum libertate sese circumluunt, idque si non in urbibus atque vicis (forsitan etenim inibi distributa aqua ad irrigationem istis tanquam nihil possidentibus non attribuitur), in **153** desertis saltem, et incultis locis cum securitate, quantumque visum fuerit, pariter his perfruuntur, nemine impediente solis fulgorem et oculis et toto corpore excipiunt, cum nemo, ut maxime velit, radium inde vibratum cohibere queat, neque diviti opibus eminenti amplius aliquid dividere, quam pauperi, propter humilitatem, valeat. Ubi enim subjacet materia, Cujus natura distributionem patitur, majorem partem arripiunt divites avari, non permittentes penes alios esse, quæ habere ipsi student; individuarum autem rerum communis omnibus simul usus conceditur, et alius alio nihil plus habet ad participandum, cum natura cunctis æqualem distribuat portionem, et his qui plura sibi vindicare volunt, non præbeat occasiones discordiæ.

CAPUT X.

ΚΕΦΑΛ Π.

Quis enim aeris segmentum sicut terræ vel pecunia: præcellenti sua potestate secans obtineat pro seipso separatim ab universim diffuso in omnes particulatim creaturas? Ecquis vero instar pecuniarum, aut rerum pretiosarum solis jubar aut calorem intus uti thesaurum servet solus, eo sibi peculiariter quæsitio perfruens, . . . quando nox D sub terram, aut nubes coacta currentem occultat polum? Aqua licet in situlis exantlata videatur in multas partes dividi, unoquoque haurientium in accipiendo sibi propriam factam vindicante; uberissima tamen scaturiginis abundantia usum ejus inter plures non sinit esse litigiosum; sed æque atque res individuae possidendi desiderium sedat, superfluum penitus arbitrante illo, qui ratione pollet, atque vanum, sibi propria asserere velle ea quæ communia omnibus natura donavit, æqualem utendi **154** potestatem præbens, et dominium pariter cunctis adimens; idque veluti reconditum in penetrabili asservere, cujus omnibus utendi copia perpetuo proposita est, et ad manum, potestate

ἀδήλω τοῦ μέλλοντος, τὸ πᾶρὸν καὶ ἐν πείρᾳ γενόμενον τοῦ ἀμφιβόλου, οἷον ἔσται χειρὸν, ἢ ἀμεινον προτιμῶντες εὐλόγως, καὶ παραμυθούμενοι, τοῦτε γοῦν ἑαυτοῦς, ὅτι κἂν τῶν ἄλλων κτημάτων τυραννηθέντες ἀπάντως ἐκπέδληνται, ἐλευθέρων στοιχείων ὁμῶς ἔχουσι τὴν μετουσίαν ἀκόλυτον, καὶ τοῖς μέγιστον πνεύσιν ἐπὶ δυναστείᾳ τὴν χρῆσιν ἐν τούτοις ἰσότημον. Ἄσυλον κτήσιν ταύτην λαχόντες παρὰ τοῦ Κτίσαντος, ἵνα μὴ πάντῃ καταπέσῃσι ἀθυμία, ὡς μηδενὸς μέρους ἔχοντες ἐξουσίαν ὅλης τῆς κτίσεως. Ἀναπνεύσιν τοιγαροῦν ὅπου περ ἂν ἐθέλωσι τὴν ἀέρα τοῦτον ἀκόλυτον, ἀντλοῦσι πηγὰς, καὶ ποταμούς, καὶ λίμνας, ὡς βούλονται πόματι κεχρημένοι ἀφθῶν, καὶ περιπλοῦόμενοι μετ' ἐξουσίας πολλῆς, κἂν μὴ ἐν πόλεσι, καὶ κώμαις ἴσως γὰρ ἐν ταύταις πρὸς ἀρδείαν μεμερισμένον τὸ ὕδωρ οὐκ ἐφεῖται τούτοις ὡς ἀκτῆμοσιν ἐν ἐρήμοις οὖν, καὶ ἀγεωργήτοις, ὁμῶς ἐπ' ἀδείας πρὸς τὸ δοκοῦν ἀπολαύοντες, οὐδενὸς ἐμποδίζοντος αὐγὰς ἡλίου καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ παντὶ τῷ σώματι δέχονται, ἀναστέλλειν τὴν ἐκείθεν φερομένην ἀκτίνα οὐδενὸς, κἂν ἐθέλῃ, ἰσχύοντος, οὐδὲ τῇ ὑπεροχῇ τοῦ πλουσίου πλέον νέμειν παρὰ τὸν πένητα ὅστος ἱκανοῦ διὰ τὴν ταπεινότητά. Ἐνθα μὲν γὰρ ὑπόκειται ὅλη μεριστὴν ἔχουσα φύσιν, πλεονεκτοῦσιν οἱ πλούσιοι, παρ' ἄλλοις οὐ συγγωροῦντες εἶναι ἀσπουδάζουσιν ἔχειν αὐτοῖ τῶν δὲ ἀδαιρέτων ἢ χρῆσις κοινή ὁμοίως ἐφεῖται, καὶ ἄλλος ἄλλω πρὸς μετουσίαν ἔχει πλέον οὐδὲν, τῆς φύσεως ἴσῃ ἅπασιν τὴν διανεμησιν, ἐργασαμένης, καὶ τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις οὐ παρεχούσης ἐρίδος ἀφορμὰς.

Τίς γὰρ ἀέρος ἀποτομὴν καθάπερ γῆς, ἢ χρήματος ποιησάμενος δυνάμειος περιουσία, ἔσχε παρ' ἑαυτῷ κεχωρισμένον τοῦ συνεχῶς κεχυμένου κατὰ πᾶν μέρος τῆς κτίσεως; Τίς δὲ χρημάτων ἢ κειμηλίων δίκην ἡλιακὸν φέγγος, ἢ θάλπος, ἔνδον ἐθησχυρίσατο ἰδιόκτητον μόνος ἀπολαύων. . . . ὅταν νῦν ὑπόγειον, ἢ νέφωσις τρέχοντα καλύπτῃ τὸν πῶλον; Ἐνθα κἂν ἐν κάλπεσιν ἀντλούμενον πολυσχεδῶς καταμερίζεσθαι δοκῇ, ἴδιον ἐκάστου τῶν ἀρυσόμενων ἐν τῇ ληφθῆναι γινόμενον, ἀλλὰ τῇ ἀφθονίᾳ τοῦ βέματος ποιεῖ τὴν χρῆσιν τοῖς πολλοῖς ἀφιλόνηκον, ἵνα τοῖς ἀμεριστοῖς παῦσιν τὸν τῆς κτίσεως ἕμερον περιττὸν πάντως τοῦ λογισμῶν ἔχοντος ἡγουμένου καὶ μάταιον οἰκειοῦσθαι σπουδάζειν ἄπερ κοινὰ πᾶσιν ἢ φύσις δεδωρηται, ἰσονομίαν χρήσεως παρασχούσα, καὶ δεσποτείας ὁμοίως ἀποστερησασα ἅπαντας, καὶ ταμειεῦσθαι τοῦτο, οὐ πᾶσιν ἢ χρῆσις διὰ παντὸς προκειμένη πλουσία, καὶ πρόχειρος, τῷ ἐτοίμῳ τῆς εἰς ἀπόλαυσιν ἐξουσίας, ἀργὴν, εἰς κτήσιν τὴν ἐπιθυμίαν ποιεῖ. Ἐπειδὴ πως τὸ μὲν σπάνιον, δυσπρόριστον ἐρεθίζει τὴν βρεξιν, μὴ προληφθῆ παρ' ἐτί-

ρου ἀγῶνα ποιοῦν, οὐ κινεῖ δὲ ταύτην πρὸς ἑφῆσιν **A** *prompta ad fruendum cupiditatem possidendi sedante. Quandoquidem id, quod rerum et difficile paratu est, proritat desiderium, certamen concitans, ne præoccupetur ab alio; non commovet tamen illud quod ipsa semper ex abundantia despectum est.*

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Περὶ τῆς τῶν μακαρίων διαγωγῆς καὶ τῆς κακορίας τοῦ διαβόλου.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Οὕτως οὖν, ὦ φιλότης, διακειμένων τῶν πραγμάτων, ὡς εἴρηται, καὶ τοσαύτης παρανομίας κατεχούσης τὸν βίον, ὡς ἰχθύων ἅπαντας μισεῖσθαι ζῶν καταπίνοντας τοὺς ἤττονας, καὶ καταπινομένους ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων, εὐρεῖν χρὴ ἢ κατὰ τὸν μέγαν Μωϋσῆα τινὰ, ποτὲ μὲν τύπτοντα τὸν διαπληκτιζόμενον πρὸς τὸν Ἰσραηλίτην Αἰγύπτιον, ποτὲ δὲ παραινοῦντα μαχομένους τοῖς ὁμοφύλοις τὸ εὖσπονδον, καὶ λέγοντας· Ἄδελφοί ἐστε, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλήλους; ἢ κατὰ τὸν Ἀθακούμ, ἀρῆγειν μὲν τοῖς καταπινομένοις, ἐπιτιμᾶν πάντως οὐκ ἔχοντα δύναμιν, Θεῷ δὲ κατὰ τῆς τότε πολιτευομένης ἐντυγχάνοντα παρανομίας, καὶ τὸν ζῆλον δεικνύοντα τῇ πρὸς αὐτὸν παρρησίᾳ· φησὶ γάρ· « Ἔως πότε, Κύριε, κειράζομαι, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ; βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος, καὶ οὐ με σώσεις; οὐκ αὐτῆς εἰ; πρόσωπον· προφῆτης γὰρ ἦν, καὶ πίσης βλάβης ὑπῆρχεν ἀνώτερος, ἀλλὰ τὴν τῶν ἄλλων διὰ τὸ μισοπύνηρον ἐκδικηθῆναι ἀδικίαν εὐχόμενος. Ἐξῆς γοῦν ἐπιφέρει λέγων· « Ἴνα τί μοι ἐδείξας κόπους καὶ πόνους ἐπιβλέπειν ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέθειαν; ὅτι ἀσέθης; καταδυναστεύει τὸν δίκαιον, καὶ ποιήσεις τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, καὶ ὡς τὰ ἔρπετά τὰ οὐκ ἔχοντα ἠγούμενον. » Πόσον ἦν ἀγαθὸν, καὶ πόσην τοῖς ἀδικουμένοις ἐποίησεν παράκλησιν ἐπικουριζόμενοις τὰ λυπηρὰ τῇ τοῦ συναγοῦτος συμπαθείᾳ; Ἄδικία δὲ ὡς τὸ τυραννεῖν, καὶ ζῆμιον, καὶ προπηλακίζειν, οὕτω καὶ τὸ τῶν καθηκόντων ἀποστρεφεῖν τοὺς χρῆζοντα; τούτων ἐστὶ. Τούτους γὰρ ἕκαστος ἀδικεῖ, ὅσους οὐκ ὠφελεῖ εὐεργετεῖν δυνάμενος. Καὶ τοῦτο δεικνύς ὁ Κύριος ἀληθές, οὐ τοὺς ἀδικήσαντας, οὐ τοὺς πλεονεκτήσαντας, ἀλλὰ τοὺς μὴ θρέψαντας, πεινῶντα τὸν πένητα, τοὺς μὴ συναγαγόντας οἴκοι τὸν ξένον, τοὺς μὴ ἐπισκεψάμενους τὸν κατακείμενον, τοὺς μὴ παρὰ τὸν καθειργμένον φοιτήσαντας, καὶ δεσμώτην ὄντα ὅσῃ δὴποτε τρόπῳ μὴ παραμυθησαμένους ἔργῳ καὶ λόγῳ, πυρὶ αἰώνιῳ παρέπεμψεν, αὐτὸ κρίνας μεγίστην ἀδικίαν, καὶ παγχάλεπον, τὸ μὴ χρῆσασθαι τῇ δυνάμει πρὸς εὐποιαν τῶν δεομένων. Εἰ γὰρ καὶ μὴ νόμος θεοῦ διαρρήθῃ τὴν ἐλεημοσύνην προσέτατε, γενέσθαι τὴν φύσιν διδάσκαλον ἐκ τοῦ ὁμοιοπομοῦς νομισθεοῦσαν ἀφ' ὁλόγῳ διατάξει τὸ συμπαθές. Ὅταν δὲ καὶ νόμος ἐν ἱεραῖς Βίβλοις κεχαραγμένος ὁπομιμνήσκει τὴν φυσικὴν δύναμιν, ὑπονόττων καὶ διεγείρων τὴν ἐπιτηδεύτηα πρὸς εὐεργεσίαν τοῦ χρῆζοντος, πῶς οὐκ ἀξίος καὶ χαλεπωτέρας τοῦ πυρὸς καταδίκης, οὐδ' ἐτέρῳ τοῖν δυοῖν δυσωπηθείς διαναστῆναι πρὸς τὸ φιλόανθρωπον, καὶ ἐξωθεν ἐλεγ-

SECTIO X.

De beatorum conversatione et diaboli malignitate.

CAPUT I.

Cum igitur (o amice) eo modo se res habeant, quo dictum fuit, et tanta iniquitas in sæculo dominetur, ut piscium cuncti vitam imitantes deglutiant minores, et a potentioribus devorentur: invenendus est aliquis, qui aut magni Moysis exemplo, modo percutiat Ægyptium, qui percusserat Israelitam ¹¹; modo vero populares contribules inter se pugnantibus cohortetur ad concordiam, et dicat: Fratres estis, utquid invicem vobis injurias infertis? aut secundum Habacum, opem quidem laborantibus afflictisque ferat, sed cum redarguendi puniendique facultatem non habeat, Deum conveniat precibus adversus iniquitatem tunc grassantem, et zelum orationis ad eum libertate ostendat. Ait enim: « Usquequo, Domine, clamabo, et non exaudies; vociferabor ad te injuriam patiens, et non salvabis me ¹²? » non ipse in semetipso **155** passus injuriam (propheta enim erat, et omni noxa superior exstitit), sed malitiam exosus aliorum injuriam vindicari rogabat. Quocirca infert subinde dicens: « Quare ostendisti mihi labores et dolores, videre miseriam et impietatem? quia impius prævalet adversus justum ¹³: et facies homines quasi pisces maris et quasi reptilia non habentia ducem ¹⁴. » Quantum erat bonum, et quantum solamen afferebat oppressis, cum in doloribus sublevabantur condolentis compassione? Cæterum sicut iniquitas est alios tyrannide opprimere, et damnis contumeliisque uti luti aspersione offendere; ita et rebus necessariis privare indigentes illis. Etenim tot unusquisque homines injuria afficit, quot, cum possit, beneficiis non juvat. Atque hoc ipsum Dominus verum esse ostendens, non eos qui affecerunt injuria, non eos qui fraude circumvenerunt, sed eos qui non cibarent esurientem pauperem, qui non domi exceperunt peregrinum, qui non visitarunt decumbentem, qui ad inclusum carcere non accesserunt, et vinculis compeditum neque re, neque verbo ullo modo sunt consolati, addixit igni æterno: maximam hanc injuriam judicans et rem omnino duram, non uti facultate ad benefaciendum his qui egent. Nam etiamsi lex divina nihil disertis verbis de misericordia exercenda præcepisset; ipsa tamen natura magistra hanc legem tacita voce constituisse videtur, dum mutuum homini affectum indidit compassione. Quandoquidem vero et lex sacris Libris expressa commonefacit insitam naturam facultatem officii sui, exstimulans et excitans animi propensionem ad beneficentiam erga egentem: nonne

¹¹ Exod. ii. 12. ¹² Habac. i. 2. ¹³ ibid. 3, 4. ¹⁴ ibid. 14.

igne gravior meretur supplicium **156** qui harum A neutra ad humanitatis sensum inflexus commovetur; et licet ejus socordiam externa redarguant testimonia, internaque conscientia exprobet, ipse tamen aut parcimonia, aut immisericordia supinus semper, et ad beneficiandum ignavus permanet? Verumenimvero si hospites domum deducit exemplo Abraham ¹⁷, et, ad instar Lot ¹⁸, ex platea viatores ad se trahit, et orphanos prandio excipit, et viduis indigentibus necessaria suppeditat, et omni egeno id efficitur habitu, quod suppleat illud quod deficit, minuscujusque necessitatibus, prout facultas tulerit, adaptatus, secundum magnum Job ¹⁹; si projectorum mortuorum cadavera (uti fecisse fertur justus ille Tobias ²⁰) sepulcro componit, et Dei cultoribus peregrinantibus tectum, lectumque, ac mensam cum Sunamitide præbet ²¹, et, juxta Abdiam, eos qui secesserunt, et in tuguriis, et in speluncis vitam degunt, victum ministrando fovet ²²; si exigente necessitate etiam liberis propriis præfert justum egentem, virtuti naturam postponendam ratus, quemadmodum Saraphthia vidua, quæ unicum pugillum farinæ possidebat, et illum, in fame charissimis filiis tabescentibus esurfo, obtulit Eliæ propheta ²³; si persistit verbi divini meditationi, exemplo eunuchi in currû legentis, et ostendentis quantum operæ huic studio impenderet domi, cui etiam in itinere cum sollicitudine deditus erat ²⁴: si orationibus, et elemosynis vacat cum Cornelio, cui dixit astans angelus: « Orationes tuæ et elemosynæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei ²⁵; » eoque **157** annuntiante fauste opera sua Dei conspectum meruisse operans intellexit; si operam dat jejuniis Paulum æmulatus, quæ ille in parte gloriationis suæ reponens, inquit: « In jejuniis multoties, in fame ac siti ²⁶, » gemini hujus tyrannici violentissimi affectus, famis scilicet, sitisque tolerantia sese speciose adornans propter eos qui negligentius ad temperantiam sunt dispositi, assuetudine deliciarum ventri velut exactori mancipati, ut quamvis desiderium philoſophiæ ipsos non eo pertrahat, cupiditate saltem laudum permoveantur: nam de quo merito quis gloriari potest, id utique commendationis omnino non est expers: cur non judicabitur omnibus illis æqualis pondere, qui prærogativam uniuscujusque peculiarrem obtinet, et solus id est, quod erant simul isti omnes, propria vita complexus quasi per capita

præclaras singularum ætatum dotes, veterumque veritatem, non argumentorum probabili apparatu, sed perspicuo testimonio operum luculenter demonstrans? Res quippe, quæ inter narrandum sæpenumero, quia præter opinionem est, videtur incredibilis, si ipso confirmetur opere, evadit indubitata, neque vitium fieri possit neene, ambigendi occasionem amplius præbet.

CAPUT II.

ΚΕΦΑΛ. Β'

Et quomodo feminam (Peristeriam) adeo effulgentem vitæ conversatione velles latere diabolum honestatis osorem, eamque non exercitam tentatio-

χομενος, και ενδοθεν θνειδιζόμενος του καλου την ἀργιαν, και μένων διόλου αναπεπτωκώς, και όκνων η φειδωλία, η άσπλαγχνία την εύποιαν; Ει δε ξένους μέν όκοι συνάγει κατά τον 'Αβραάμ, και εκ της πλατειας κατά τον Λώτ τους εδιδας έλκει προς έαυτον, και όρφανούς επιδειπνεί, και χήραις επαροική θεωμένας τά λείποντα, και παντί χρήζοντι γίγναιτο τη σχέσει τουτο, όπερ αναπληροεί το ύστέρημα, άρμοζόμενος τη δυνάμει ταις χρεαις εκάστου κατά τον μέγαν 'Ιώβ, και συστέλλει σώματα έρβριμμένων νεκρών, ως ιστορεται: ποιών Τωβίας ό δίκαιος, και τούτ: επιξενουμένοις απονέμει σκηνην, και κλινην, και τράπεζαν, κατά την Σουναμίτιν, και τους ανακεχωρημένους εν καλύβαις, και σπηλαιος διάγοντας βιον θεραπειεί τοις επιτηθείοις, κατά τον 'Αβδιου, και τέκνων εν τοις άναγκαίοις προκρίνει δίκαιον ενδεη, δευτεραν άρετης κρίνων την φύσιν, κατά την Σαραφθίαν χήραν, όρχακα μόνην κεκτημένην άλευρου, και ταύτην εν λιμῷ μαραιομένων των φιλιτάτων ένδειξ παραχωρήσασαν τῷ προφήτη 'Ηλίξ, και προεδρευοι μελέτη του λόγου κατά των έπι του άρματος αναγινώσκοντα εύνούχον, και την όκοι σπουδην δεικνύντα τη εν ταις όδοιπορίαις έπιμελείτ του πράγματος, προσευχάις, και έλεημοσύναις σχολάζοι, κατά τον Κορνήλιον, ῶ φησιν άγγελος παραστάς: « Αί προσευχαί σου, και αι έλεημοσύναι σου ανέθισιν εις μνημόσυνον έμπροσθεν του Θεου, » αξια της θειας ύψευς εύαγγελισάμενος τῷ έργατι τά έργα: και νηστειαί προσέχοι τον Παυλον ζητών, ός εν μέραι καυχήματος το πρίγμα τιημένός φησιν: « Εν νηστειαίς πολλάκις, εν λιμῷ και δίψῃ, » τη έπι τῷ διδύμῳ, τυραννικῷ πάθει πείνης και δίψης σεμνόμενος καρτερίτ, δια τους όκνηρότερον διακειμένους περι την εγκράτειαν, έθει της ήδουπαθειας δεδουλωμένους, τη φορολόγῳ γαστρι, ίνα καν μη πάθος αύτους έλκυσει φιλοσοφίας προς τουτο, επιθυμία γούν επαίνων προτρέφεται: το γάρ καυχήματος αξιον, και εγκωμίον πάντως ουκ άμοιρον: διαι κριθειη πάντων εκείνων άντιβρόπος, εκάστου το πλεονέκτημα οικειωτάμενος, και μόνος τουτο γενόμενος, όπερ ήσαν όμου πάντες αυτοι, τά κατά καιρούς ανακεφαλαιωσάμενος εν τῷ ιδίῳ βίῳ καλά, και δείξας τά όρχατα πιστά ου κατασκευής πιθανότητι, αλλά μαρτυρίτ των έργων σαφέι. Το γάρ εν τη επαγγελία δια το παράδοξον πολλάκις φαινόμενον άπιστον, έργῳ βεβαιωθέν, αναμφίβολον γίνεται, ουκέτι τῷ ένδοιασμῷ του δυνατου, και αδυνάτου παρέχον καιρόν.

¹⁷ Gen. xviii, 6. ¹⁸ Gen. xix, 2. ¹⁹ Job xxix, xviii, 3, 14. ²⁰ III Reg. xvii, 15. ²¹ Act. viii, 27.

15. ²² Tob. i, 20. ²³ IV Reg. iv, 10. ²⁴ III Reg. ²⁵ Act. x, 4. ²⁶ II Cor. xi, 27.

έχουσαν ἀφορμὰς; Εἰ γὰρ ἕκαστος τῶν ἐν τῇ, καὶ δεύ-
 τερον κατορθωκῶτων καλὸν, πολλὴν ἔσχε καθ' αὐτοῦ
 πνεύσαντα τὸν ἐχθρὸν, πῶς ἔδει τὴν πολυάθλον, καὶ
 τοὺς ἀπάντων ἀγωνιζομένην ὁμοῦ καθῆσθαι ἀμέρι-
 μνον, ἐν σταδίῳ οὔσαν, καὶ οὐκ ἔχουσαν τὸν προσπα-
 λαίοντα, ἀλειφομένην, καὶ οὐ συμπλεκομένην, κο-
 νιζομένην ἐν τῷ σκάμματι, καὶ οὐ κινούσαν καθ' ἑαυ-
 τῆς τὸν ἀντίπαλον, διερίζουσαν, καὶ οὐ παροξύνου-
 σαν αὐτὸν πρὸς μάχην, ἀμετὴν ἐργαζομένην, καὶ οὐ
 λυποῦσαν τὸν ἀρχέκακον, Θεῶν ἀρέσκουσαν, καὶ οὐκ
 ἐγείρουσαν τὸν ὕβριν πρὸς φθόνον βασκαίνειν εἰλωῶτα
 τοῖς εἰς τιμὴν προκόπτουσιν ἐκείνην, ἧς ἀπέπεσεν
 ἀπροσεξήσας ἐκεῖνος; Διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἅγιοι πε-
 πολῆμηνται παρ' αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ προθέ-
 μενος, ἢ πράξας τι τῶν ἀρεσκόντων Θεῶν, ὃς μὴ
 ἔσχειν ἀντιπράττοντα, καὶ ἐπιδουλεύοντα τὸν τοῦτο
 σπουδάζοντα, ἐχθρὸν ὄντα δι' οὐδὲν, ἢ δικαιοπρα-
 γεῖν, ὅτι σπουδάζοντες φιλίαν στέλλονται πρὸς τὸν
 Σωτῆρα Χριστὸν, καὶ καταλείπουσι μόνον, ἢ μετ' ὀλί-
 γων κομιδῆ καταδικαζόμενον τὴν αἰώνιον κόλασιν,
 πολλοὺς ἢ καὶ πάντας ἐλκυσάμενοι θέλοντα μεθ' ἑαυτοῦ.
 Στοχάζεται γὰρ Ἰωσὺς ὁ παμμάρτυρ φειδοῦς τεύξε-
 σθαι μετὰ πάντων, εἰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εὐρε-
 θεῖη ἄπαν κολάσεως ὑπεύθυνον, οὔτε τῷ κατακλυ-
 σμῷ πληροφόρηθεις τὸ ἐμβριθὲς τῆς ἀποφάσεως, οὐ
 δυσωπηθείσης πρὸς συμπάθειαν, πλῆθος δι' ἁμαρ-
 τίαν κριθὲν κολάσει ὑπόδικον. Εἰ γοῦν τὸ μετὰ πολ-
 λῶν τιμωρεῖσθαι παραμυθίαν ἡγείται, ἐπελαφριζο-
 μένης, ὡς δοκεῖ, πάντως αὐτῷ τῆς βασιάνου τῆ κοι-
 νωνίᾳ τοῦ πλῆθους, κὰν τούτῳ, καθῶς ἐν πᾶσι, σφαλ-

A nibus persistere statueres tantas provocandi eidem
 subministrantem ansas? Si etenim unusquisque
 illorum qui unum aliquod et alterum bonum opus
 feliciter peragunt, habet adversum **158** se hostem
 valide conspirantem: quo pacto ipsam multis ado-
 reis decoratam, et unam omnium simul certami-
 nibus oppugnatam sedere oporteret otiosam; In
 stadio esse, nullum tamen habere adversarium;
 unctam, et manus tamen haud conserere; aspersam
 pulvere intra fossam, neque concitare in se ullum
 colluctatorem; lacessere illum, nec ad pugnam
 irritare; virtutem operari, nec dolore percillere
 auctorem mali; Deo placere, et non expergefaccere
 serpentem ad invidiam, solitum livore obtrectare
 his qui ad illum honorem progrediuntur, e quo
 B ille sua negligentia excidit? Et hæc de causa omnes
 sancti oppugnati fuerunt ab illo; neque ullus est,
 qui aliquid Deo placitum vel animo proponat, vel
 re perficiat, quin adversarium et insidiatorem cum
 habeat, qui infestissimo odio mortales prosequitur,
 non aliam ob causam, quam quod juste agunt,
 quod Christo Servatori studeant esse amici, ipsum
 vero solum deserant, vel cum paucis æterno sup-
 plicio valde puniendum, plurimos, quin et omnes
 secum pertrahere cupientem. Intendit enim forsi-
 tan omnino execrandus veniam cum omnibus
 assèqui, si genus universum hominum pænæ ob-
 noxium inveniretur, necdum diluvii exemplo satis
 superque, quanta sit divinæ sententiæ severitas,
 C edoctus, non inflexæ ad commiserationem ob mul-
 titudinem judicatam, propter peccatum punishmenti
 addictam. Siquidem hoc solatium ducit puniri cum
 multis, alleviante, uti videtur, tormentum communi-
 catione ipsius multitudinis, quamvis in eo, quem-
 admodum in omnibus, fallatur: æquid enim juvat
 patientem numerus eorum **159** qui eadem pati-
 untur, unoquoque dolorem proprium tolerante
 infinitum, neque dispertitum aliis: sed sufficit
 fortassis invidio ad sui solatium supplicii sola quam-
 plurimorum perditio, etsi nihil aliud inde penitus
 lucretur ipse cõmmodi. Proprium est quippe hoc
 invidiæ, calamitatem eorum quibus invidet, con-
 D cupiscere, et mutationem e claritudine in vilita-
 ærumna, quam quod acquiescat solummodo forsi-
 illius, cujus invidia flagrat, dejectione felicitatis,

tem, nullum aliud percipiendõ solamen ex miseri-
 tan, si tamen eveniat quod cupiebat, oblectatus de
 ob quam affligebatur prius et contabescebat.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

CAPUT III.

Οὕτω νεόπλαστον ἔτι τὸν Ἀδὰμ, καὶ τῆς θείας
 ἑναγχοῦς εἰκόνας ἡξιωμένον, δεσποτεῖαν τε πάσης
 λαβόντα τῆς κτίσεως, ὑπελθὼν ἀπάτη, καὶ δόλω,
 ἐπέμ μὴ φανεράν εἶχεν αἰτίαν ἀνύουσαν αὐτὸν τῆς
 βασκαίνιας σκοπὸν, ἔτι καὶ τῆς ἐντολῆς, καὶ τῆς τι-
 μῆς διὰ τὸ προσφάτως δεδῶσθαι μεμνημένον, ἠπά-
 τησε τοῖς φανατισμοῖς, ἰσοθεῖαν ἐπαγγειλάμενος, ἵνα
 καὶ τῆς δεδομένης ἀποστερηθῆ τιμῆς· οὐδὲν γὰρ
 εἶχεν ὄπλον, ᾧ τῶς χειρώσεται τὸν ἄπειρον μάχης,
 οὐ πορνείαν, οὐδέπω γὰρ πρὸς ἡδονὴν ἐπαργάλεζεν·
 οὐκ ὄψις, οὐ πάθος, οὐ πλεονεξία· οὐκ ἦν γὰρ τὴν

Ita etiam recens effectum ex humo Adam, ac divi-
 vinæ imæginis vix dignitate donatum, adeptum
 omnis simul creaturæ dominationem aggressus
 fraude ac dolo, cum non haberet causam mani-
 festam, qua ipsum invidiæ scopum assequeretur,
 adhuc et præcepti, ac honoris nuperrime delati
 memorem, decepit per imposturas Dei æqualitatem
 promittendo, ut et donato privaretur honore. Nihil
 enim tunc armorum suppetebat, quibus subigeret
 usque belli imperium; non fornicatio, necdum
 enim ad libidinem titillabatur; non aspectus ocu-

lorum, non affectus animi, non avaritia; non enim erat materies concupiscentiam ad occupationem proritans; non invidia, non vanæ gloriæ appetitus, non odium, non dolus, cum nullus esset adversus quem commoveretur; uti confestim in Cain cœperunt hæ passiones gestire veluti passis alis, Abelis probitate ad æmulationem provocatæ. Unum duntaxat ille sibi ad astruendam fraudem profuturum norat amorem, et appetitum majoris honoris. Vetus **160** quippe hic affectus, natusque simul cum homine, sed non ad honorantis contumeliam, verum ad reverentiam, et honorem concessus. Nam dignitas, quam ut Deus promittebat ille qui primum pluralitatis deorum nomen voce usurpavit, et puritatem imperii unici perturbavit deorum appellatione eam infuscans, ab homine acquiri poterat virtutis studio, rapina vero invadi transgressione mandati non poterat; cum ea sit peccati natura ut honorem auferre, non proferre valeat. Statim igitur ille homo propter contumeliam in eum qui honore ipsum condecorarat, post præcepti transgressionem spoliatur dignitate, privatur dominio, deponit imaginis honorem, ad eam, quam paulo ante habuit, revertitur vilitatem, terra rursus atque pulvis nominatur absque divinæ effligiei, quæ materiali figmento consors adhibita erat, mentione. Convenienter deinceps ferarum iras timet, venena serpentum, belluarum ferocissimarum vires, quibus erat paulo ante propter imperium metuendus, hisce factus est subditus; et simul ac Deo non paruit, uno momento cunctis excidit, quibus hucusque propter obedientiam præfuerat. Hanc enim ipsi legis loco injungens abstinentiam unius plantæ proposuerat rerum conditor, cum alia nulla materies (ut dictum fuit) exercendi ad obedientiam tum esset eum qui lege constringendus erat, necessarioque debebat, ut aliis omnibus imperaret, habere præceptum aliquod significans ipsi servitutis jugum, ut quando superbiendo supponeret se præesse creaturis, et imperare tot et tantis animalibus, comprimeret confusam præ potestate mentem, cogitando se subesse legi, subditumque esse mandato, quandoquidem **161** majoris imperii timor informare ad modestiam inferiores, ut ne tumeant, solet, et quod inflatur superbia, cum sentit se principatum in alios obtinere, et apprehensione superioris potentia ad moderationem castigando redigit, audaciam insolentem ad injuriam inferendum cohibens interdum reconvulsionem supereminentis principatus, et vindicis.

CAPUT IV.

Verum non usque a leo quid faciendum esset, terrenus ille potius, quam Deo similis Adam animo suo dispexerat, totum se suo consultori majoris honoris accipiendi causa permittebat; etiam neglecto mandato, quod conservando satius erat certum possidere honorem convenientem nature suæ, quam sublimiorem incertumque expectando, cum etiam, qui inerat, perdere, ac nunquam obventura sperando, præsentis jacturam eligere. Qui vero cum audierint Dominum dicentem: « Estote perfecti,

ἐπιθυμίαν πρὸς κτῆσιν ἐρεθίζουσα ὕλη; οὐ φθόνος, οὐ κενοδοξία, οὐ μίσος, οὐ δόλος, οὐδενὸς ὄντος, καθ' οὗ κινήθησεται, ὡς εὐθὺς ἐν τῷ Κάϊν ἤρξατο περύσσεσθαι ταῦτα τὰ πάθη, τῇ τοῦ Ἄβελ εὐδοκίμῃσει ἐρεθισθέντα πρὸς τὸ ζηλότυπον. Ἐν ἤδει συνέρτου ἀὐτῷ πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ τεχνάσματος μόνων, ἔρωτα, καὶ πόθον μελίζονος τιμῆς. Ἀρχαίον γὰρ καὶ σύγχρονον τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο τὸ πάθος, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ὕθει τοῦ τιμῆσαντος, ἐπὶ σεβασμῷ δὲ καὶ τιμῇ δεδομένον. Ἦν γὰρ ἐπιγγειλατο ὡς θεὸς ἀξίαν ὁ πρῶτον πολυθείας φθειγόμενος νομοῦ, καὶ τὸ ἀπραιφνὲς τῆς μοναρχίας θολώσας προσηγορία θεῶν, κεκτημένην ἀνθρώπων ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, ἀπραγμα δὲ γενέσθαι παραβάσει τῆς ἐντολῆς οὐκ ἐδύνατο, τῆς ἀμαρτίας ἀποστρεφῆναι τιμῆς φύσιν ἐχούσης, οὐ προτιθέσθαι τιμῆν. Αὐτίκα γοῦν οὗτος μὲν διὰ τὴν εἰς τὸν τιμῆσαντα ἔθριν μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς, γυμνοῦται τῆς ἀξίας, παραλύεται τῆς ἀρχῆς, τῆς εἰκόνης ἀποτίθεται τὴν τιμῆν, εἰς τὴν πρὸ μικροῦ ὑποστρέφει εὐτέλειαν, γῆ πάλιν, καὶ χροῦς νομίζεται, ἀνευ τῆς συγκεκληρωμένης τῷ χοικῷ ἀνδριάντι θείας μορφῆς. Δέδοικε λοιπὸν εἰκότως θηρίων θυμοῦ, τοὺς ἐρπετῶν, θηρίων ἐρώμενεστάτων ἀλλὰς, οἷς ἦν πρὸ μικροῦ διὰ τὴν ἀρχὴν φοβερός, τοῦτοις γενόμενος ὑποχείριος, πάντων ἀθρόως ἐξέπεσεν ἀπειθήσας θεῷ, ὧν διὰ τὴν ὑπακοὴν καθειστήκει τέως ἐντός. Ταύτην γὰρ αὐτῷ, καὶ ἀντὶ νομοθεσίας ὁ Δημιουργὸς προεθίκατο ἐγκράτειαν ἐνὸς ἐπιτάξας φυτοῦ, ἀλλῆς οὐκ οὕτως ὕλης, ὡς εἴρηται, τῆς γυμναζούσης πρὸς ὑποταγὴν νομοθετούμενον ἀναγκαίως ὀφειλοντα διὰ τὸ τῶν ἄλλων ἡγεμονεύειν ἀπάντων ἔχειν τι ἐπιχειρῶμενον πρὸς σταγμα σημαῖον αὐτῷ τὸν τῆς δουλείας ζυγόν, ἵνα, ὅταν μέγα φρονεῖν ὑποτίθεται τὸ ἐπιστατεῖν τῶν γεννητῶν, καὶ ἀρχεῖν τοσοῦτων, καὶ πληκοῦτων ζώων, συστέλλῃ διαχομῆν τῇ ἐξουσίᾳ τὴν γνώμην τὸ εἶναι ὑπὸ νόμον, καὶ ὑποχεῖσθαι τῇ ἐντολῇ· ἐπειδὴ πως ὁ τῆς μελίζονος ἀρχῆς φθόος παιδαγωγεῖν πρὸς τὸ ἀτυρον πέφυκε τοὺς ἐλλάττοντας, τὸ φυσώμενον ἐπὶ τοῖς ἐρχομένοις τῆς γνώμης, καὶ τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὑπερκειμένης ἐξουσίας σωφρονίζων πρὸς τὸ μετριώτερον, καὶ τὸ ἀυθάδες ἐξυβρίζον ἐσθ' ὅτε ἐπέχων ὑπομνή-

σει ἐπιτιμίου ὑπερεχούσης ἀρχῆς.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἄλλ' οὐκ οὕτως εἶδε τῷ λογισμῷ τὸ πρακτικόν ἐμῆλλον γήϊνος, ἢ θεοεικελὸς Ἀδάμ, ὅλος τοῦ συμβουλευόντος ἐλέσθαι τὴν μελίζονα τιμῆν γενόμενος, καὶ τὴν ἐντολὴν ἀθετήσας ἦν φυλάττοντα ἦν ἀμεινον ὠμολογημένην κεκτησθαι τὴν πρέπουσαν τῇ φύσει τιμῆν, ἢ προσδοκῆσαντα τὴν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἀδῆλως καὶ τὴν οὖσαν ἀποβαλεῖν, βίβαι καταδεξάμενον τὰ παρόντα, ἐλπιδὶ τῶν οὐδαμῶς παρεσομένων. Οἱ δὲ τοῦ Κυρίου λέγοντος ἀκούσαντες· ἘΓίνασθε τέλειαι, καθὼς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέ-

λειός ἐστι, » καὶ ὁδῶ σπουδάσαντες ἀκολούθως Ἀ
 ἰλθεῖν ἐπὶ ταύτην τὴν κατάστασιν διὰ τοῦ μιμη-
 ασθαι τὸν τέλειον Πατέρα ταῖς κατὰ μέρος ἀρεταῖς,
 γενόμενοι πρότερον οἰκτιρμονες, καὶ φιλόφρωνες,
 καὶ συμπαθεῖς, ἐλεήμονες· ταῦτα γὰρ ἐπὶ τὴν τοῦ
 Πατρὸς ἄγει τελειότητα, εὐλόγως τὴν πρώτην ἐπ-
 αναλαμβάνουσιν ἀξίαν μετὰ τῆς εἰκόνας, καὶ τὴν
 περιπόθητον προσηγορίαν δεχόμενοι, οὐ παρὰ τοῦ
 ψευσαμένου πάλαι τὸν τοῦ γένους προπάτορα, παρὰ
 δὲ αἰεὶ ἀληθεύειν εἰδότες Θεοῦ ἐν οἷς φησιν· « Ἐγὼ
 εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες. » Οὕτως
 εἶχε μὲν πρὸς τοῦτο ἐπιτηδεύων ὁ ἄνθρωπος, οὐδέπω
 δὲ γινώσκων κεκτημένος, τίς ὁ ταύτην τὴν δωρεάν
 παρήχων ἐστίν, ἐσφάλῃ τῆς ἐλπίδος εἰκότως ὁ πι-
 στεύων τῷ παρανόμῳ ἔλθειν ἐπὶ τὴν ἀξίαν ἐκείνην
 ἐπιτιθεμένων· οὐ γὰρ συνεῖδα τοῦ ἀπατεῶνος τὸ τέ-
 χνασμα, ὅτι μηχανώμενος τὸ μὴ ἔλθειν αὐτὸν ἐφ' ἣν
 ἐπηγγεῖλατο τιμὴν, συνεβούλευεν ἔλθειν ὡς οὐκ ἦν
 δυνατόν, τὴν ἀποτυχίαν αὐτῷ τοῦ δυνατοῦ κατα-
 σκευάζων τῷ ἀδυνάτῳ τρόπῳ, ἵνα ὅπερ εἶδου τὸ
 εὐλογον, τοῦτο ἀπολέσῃ τῇ ἀλόγῳ ἐπιτελέσει, κατα-
 σοφισθεὶς πανούργως παρὰ τοῦ πάντα συμφέρονται
 πρὸς βλάβην τῶν πειθομένων αὐτῷ αἰεὶ μηχανω-
 μένου.

ΚΕΦΑΛΑ Ε'.

Καὶ ὅτι τῆς εἰκόνης ἦσαν οἱ χαρακτῆρες οἱ καὶ
 τότε πρὸς τὴν ὑποταγὴν δυσωποῦντες τοὺς θῆρας·
 Ἔδειξεν ὁ καιρὸς, καὶ αὐτῆ τῶν πραγμάτων ἡ πεῖρα·
 ὅσα γὰρ πρὸς λύμην τῶν ἀμαρτηλῶν ἐστὶ νῦν,
 ταῦτα τοὺς δικαίους αἰδούμενα τὴν φθοροποιὴν συ-
 στελλεῖν ἐπιχειρεῖ δύναμιν. Οὕτω τῆς Βαβυλωνίας
 καμίνου τὸ πῦρ οὐκ ἤψατο μὲν οὐδὲ χρωτὸς σωμα-
 των ὀσίων, ἐξετίναξε δὲ τὴν φλόγα ἐπὶ τοὺς παρα-
 νόμους ἀκμάζουσαν ὡς ἐπὶ πήχεις τεσσαράκοντα
 ἑννέα, νεμηθῆναι τοὺς παρατυχόντας Χαλδαίους,
 καθάπερ αὖτον καλὰ μὴν ἐσθιομένους, καὶ καρφαλέα
 φρύγανα, τὴν δὲ ἀνθρακίαν ναρκήσαντα κάτω πη-
 λοῦ, καὶ κοχλάκων ἀδρανεστέραν κατέλιπεν, οὐδὲν
 τὰς πατούσας βάσεις ἀδικῆται δεδουνημένην· καὶ
 γὰρ τὰ σαρίβαρα ἐξῆλλον ἔχοντες στίλβοντα τῷ
 χρώματι, καὶ αὐτῆς ὀσμῆς ἐλεύθερα καπνοῦ, ἀσθε-
 νει, καὶ εὐφρότηφ σώματι νικήσαντες παμφάγον
 δύναμιν πυρός. Οὕτως οἱ λέοντες ἐν τῷ λάκκῳ λι-
 μώττοντες (ἐπὶ γὰρ ἡμέρας ἐπὶ ἀφύλαχθησαν ἄσι-
 τοι), τὴν φυσικὴν ὠμότητα προσεθελοῖσιν τῇ ἐνδείξῃ
 πάντως οἰθηθέντων τῶν Βαρβάρων, οὔτε πλησίον
 γενέσθαι τοῦ Δανιὴλ ἐτόλμησαν, ὅπως μὴδὲ ὄφει
 ὄσμῆς φοβερᾶς λυπησῶσι τὸν δικαίον, κάκεινου τὴν
 παρὰ τοῦ Ἀθακοῦμ κομισθεῖσαν ἐσθιόντος τρῶφην,
 ἔμεινον ἐγκρατεῖς, οὐδὲ τότε πρὸς ἄθεσμον ἐρεθι-
 σθέντες βοράν· οὐ γὰρ ἵνα θρῖψῇ πεινῶντα τὸν
 δικαίον, ὁ Μωσῆς καὶ Ἠλίαν ἐπὶ τεσσαράκοντα
 ἡμέρας διακρατήσας ἀπροσδεεῖς σιτίων, ἀπὸ τῆς
 θουδαίας εἰς τὴν Βαβυλωνίαν χώραν μετάρσιον ἀγ-
 γέλου φέροντος διαέριον τὸν δεῖπνον κομίζοντα τὸν

quemadmodum Pater vester caelestis est, per-
 fectus 26; » et singulis quibusque virtutibus imi-
 tando Patrem perfectum, ad hunc statum pervenire
 consequenter per iter studuerunt perfectionis, effecti
 sunt misericordes in primis, et humani, et compati-
 entes, et eleemosynarum elargitores; hæc enim
 ad Patris deducunt perfectionem: jure merito pri-
 stinam recuperant dignitatem cum imagine, deside-
 ratam ardentem illam suscipientes appellationem,
 non ab eò qui decepit olim generis primum aucto-
 rem, verum ab eo Deo, qui semper veritatem scit
 (ueri, in quibus ait: « Ego dixi: Dii estis, et filii
 Altissimi omnes 27. ») 162 Adeoque homo ad hoc
 ipsum comparatus erat, neutiquam vero cognitio-
 nem habens, quis esset tanti muneris auctor, me-
 rito sua excidit deceptus spe, dum iniquo fidelem
 habuit incitanti ad illam dignitatem pervenire; nec
 enim perspexerat impostoris artificiosam fraudem,
 qui cum id machinaretur, ut ne ipse homo appella-
 ret ad eum quem promiserat, honorem, consuluit
 eo tendere modo impossibili, ut quem potuisset
 assequi, non posset male ambiendo pertingere; ut-
 que quod justa ratio concesserat, illud perderet
 injusta affectatione, actu veteratorio circumventus
 ab eo, qui ad sibi obsequentes et morigeros suos
 evertendos nihil assidue non molitur.

CAPUT V.

Cæterum divine imaginis notas fuisse, quæ feris
 obediendi reverentiam incutiebat, tempus deinde
 atque ipsa rerum experientia demonstravit; nam
 quæcumque nunc ad peccatorum vergunt exitium,
 eæ justis obsequentes necendi vim reprimerent cogun-
 tur. Ita Babilonicæ fornicis ignis corporum san-
 ctoꝝum ne cutem quidem tetigit, at super injustos
 maximo erumpens impetu, flammam ad cubitos
 quadraginta novem ardentem effudit ad absum-
 endos, qui circa fornacem erant, Chaldæos, quos
 veluti siccam stipulam et arida cremia devoravit;
 ipsam vero prunarum struem inferius otiantem, luto
 aut glareis imbecillioꝝem impotentioꝝemque reli-
 quit, ita ut neque potuerit calcantium vestigia
 lædere; nam sarabara colore nitida, et libera ipso
 fumi 163 odore gestantes exierunt debili ac fluxo ad
 corruptionem corpore omnivoram ignis vim super-
 rantes. Ita quoque leones in lacu macerati 28,
 septem enim diebus fame macerati custoditi sunt
 absque ullo cibo, Barbaris insitam ipsis natura im-
 manitatem inopia victus irritare arbitrantibus, om-
 nino ne quidem ausi sunt ad Danieleꝝm accedere, ne
 aspectu terribilis velut impetus justum affligerent, et
 dum ille cibum ab Habacum allatum comederet,
 manebant temperantes, et ne tum quidem ad illici-
 tum provocabantur pabulum; nec enim ad famelicum
 cibandum justum venire jussit per aera sublimem
 e Judæa in Babiloniorum regionem angele
 perferente Habacum prandium portantem, qui
 Mosem et Eliam quadraginta dierum spatio sine

26 Matth. v, 48. 27 Psal. LXXXI, 6; Joan. x, 34.

28 Dan. xiv, 35 seqq.

cibi necessitate conservarat; sed ut magnum et stupendum valde miraculum patefaceret, leones jejunium sapienter professo promulgans, dum homo in eorum conspectu cibum capiens manducaret, neque molorum dierum indigentiam solventes, dum consuetum gratumque ipsis corporis humani ferulum tanquam in mensa fuerat propositum. Erat enim hic consuetus eorum cibus; quibus duo singulis diebus humana corpora ad mortem damnatorum illorum objiciebantur sumenda. Ita continuum maris Rubri æquor ab una littoris ora in adversam divisum est, et fluida lubricaque natura marina imitata est corpus solidum, densumque ad utrumque latus altissimo fastigio assurgens in murum, viamque præhens regiam populo transeunti, quam Moses digna fide ex tempore stratam per maris medium præter opinionem munierat. Ubique adeo divina imago Deo famulantibus reverentiam

Ἀθακούμ η̄κειν παρεσκευάσεν, ἀλλ' ἵνα τὸ θαῦμα μέγα δειχθῆ καὶ λίαν παράδοξον, λέοντας ἀνακηρύττον φιλοσοφούντας νηστείαν, ἀνθρώπου ἐν βίβει αὐτῶν ἐσθλόντος, καὶ πολυήμερον οὐ λύοντας ἐνδειαν, τραπέζης παρακειμένης συνήθους, καὶ φιλῆς αὐτοῖς σώματος ἀνθρωπείου ταύτην γὰρ ἔθιμον εἶχον τροφήν, δύο λαμβάνοντες τῆς ἡμέρας ἀνθρώπεια σώματα τῶν καταδικαζομένων ἐκείνων τὸν θάνατον. Οὕτω τὸ συνεχὲς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐξ ἀκτῆς εἰς ἀκτὴν διηρθῆ διαπόντιον, καὶ ἡ βρυστή, καὶ ὀλισθηρὰ φύσις ἐμιμήσατο σῶμα στερέμνιον τεχωθεῖσα πρὸς ἑκάτερον πλευρὸν ὑψηλῶ ἀναστήματι, καὶ ὄδῳ παρασχοῦσα λειψόρον τὴν ἐν μεταίχμιῳ σχεδιασθεῖσαν τῇ Μωσέως ἀξιοπιστῆ παράδοξον ἀτραπὸν, πανταχοῦ τῆς θείας εἰκόνης τοῖς τοῦ Θεοῦ θεράπουσι παρεχούσης τὸ αἰδέσιμον, καὶ ποιούσης ἐντροπῆς ἐν πᾶσιν ἀγίοις.

reverentiam **164** conciliat, eosque cunctis in rebus

CAPUT VI.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Cur igitur athletic molestia est exercitatio luctandi scientiam eos edocens, neque periclitari permittens, brevique labore ad ferendos labores illiciens, neque sinens insidias usque ad damnum pervenire? Fortasse vero molestia non afficit illos qui notunt lucrum ex apostolica monitione, qua inquit: « Afflictio patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio autem spem, spes vero non confundit »²⁹, afferens utique secum quæ sperantur, neque exspectionem eludens. At iis est molesta, qui ad athleticum laborem remissiori sunt animo, et præ ignavia propria atque recordia ad alienorum certaminum conspectum deficient mœrore, quemadmodum et magni Job uxorem sermo fert dixisse marito confidenti cum ærumnis: « Quousque sufferes constanter »³⁰? non sustinens forsitan videre quæ ille ferebat patiens. Illud enim: « Usquequo sufferes constanter? » ipsam fuisse afflictam ostendebat aspiciendo ea in quibus ipse tentatus constanter tolerabat: non enim ait: Quousque pateris, vel dolore atque ærumnis affligeris? sed, « Usquequo sufferes constanter? » Quod plane significabat, eam non morbo compati, nec generosum animum admirari, sed patientiam uti vanam reprehendere, neque convenientem; eam consulere mali protensionem deplorare, non vero patienti condolere. Istiusmodi quippe sunt effeminati atque muliebres, et cum in laboriosas adversasque res incidunt, non solum non unguunt ad fortitudinem masculam **165** eos qui decertant sermonibus, sæpius animum fatiscentem roborantibus, verum etiam auferunt illius præsentem vires, et diffringunt, indignantes, perinde ac si mala essent intolerabilia, et eos quos juste deberent prædicare beatos, veluti miserabiles deplorando atque deflendo. Audivisti divinam vocem dicentem: « Vir qui non suffert tentationem, a Deo improba-

Τί οὖν τοὺς ἀθλητὰς ἡ γυμνασία λυπεῖ τὴν ἀγωνιστικὴν ἐπισημῆν διδάσκουσα, κινδυνεύειν οὐ συχωροῦσα, τοὺς καμάτους προξενούσα καμάτῳ βραχεῖ, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς οὐκ ἔωσα μέχρι βλάβης ἔλθειν; Τάχα δὲ οὐ λυπεῖ μὲν ἐκείνους, εἰδότες τὸ κέρδος ἐκ τῆς ἀποστολικῆς παραινήσεως, ἥ φησιν· « Ἡ θλίψις ὑπομονὴν καταργάζεται, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει, » φέρουσα πάντως μεθ' ἑαυτῆς τὰ ἐπιτιζόμενα, καὶ οὐ ποιοῦσα τὴν προσδοκίαν ἀνόητον. Λυπεῖ δὲ τοὺς περὶ τὴν ἀθλητικὸν πόνον διακειμένους ὀκνηρότερον, καὶ ἐναλθόντας τῇ βίβει τῶν ἀλλοτρίων ἀγώνων διὰ νοθεῖαν, καὶ ἀνανδρείαν οἰκείαν, καθάπερ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ μεγάλου ὁ λόγος ἔχει Ἰωβ λέγουσαν τῷ ἀθλοῦντι ἀνδρὶ· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » Οὐ φέρουσα τάχα ὄρῳ ἄπερ ἔφερε πάσχων ἐκεῖνος. Τὸ γάρ· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » καμοῦσαν ἑαυτὴν ἔδεικνυ τῇ θεᾷ ἐφ' οἷς πειραζόμενος ἐκαρτέρει αὐτός. Οὐ γάρ φησιν· Ἔως πότε πάσχεις, ἢ ὀδυνᾷσαι, καὶ κάμνεις; ἀλλ'· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » Οὐ τῇ νότῳ συμπάσχουσαν, τὴν γενναϊότητα θαυμάζουσαν, τὴν ὑπομονὴν ψέγουσαν ὡς εἰκαίαν, καὶ οὐ καθήκουσαν, τὴν παράτασιν τοῦ πάθους ὀδύρεσθαι συμβουλεύουσαν, οὐ συναλγοῦσαν τῷ πάσχοντι. Τοιοῦται γὰρ οἱ γυναικώδεις, καὶ θηλυδρῖαι, καὶ ἀναπεπτωκότες πρὸς τὰ ἐπιπόνα, οὐ μόνον οὐκ ἀλείφουσι πρὸς ἀνδρείαν τοὺς ἀγωνιζομένους λόγοις τονοῦσι τὸ πολλάκις ἐκλούμενον φρόνημα, ἀλλὰ καὶ θρόπτουσι τὸ παρρησιᾶς τοῦτου, καὶ κατακλῶσι, ποτινύμενοι ὡς ἀνούποιστα τὰ πάθη, καὶ τοὺς μακαρίζεσθαι δικαίως ὀφείλοντας, ὡς ἐλαεινοὺς οἰκτιζόμενοι, καὶ θαρσύνοντες. Ἦκουσας τῆς θείας λεγούσης φωνῆς· « Ἀνὴρ ἀπειράστος, ἀδόκιμος ἐπὶ Θεῷ. » Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ περιέζονται οἱ εὐαρεστοῦντες τῷ Θεῷ; Οὐκ ἐπείσῃ σε τῶν προλαθόντων δικαίων τὰ ὑποδείγματα, γέμοντα θλίψεων, καὶ ἰδρώτων ἀθλητικῶν; Οὐκ ἔμαθες τοῦ Ἰωβ τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὴν

²⁹ Rom. v, 3. ³⁰ Job II, 9.

ἐπιβουλὴν τοῦ ἐχθροῦ; Αὐτοῦς διηγήσατο οὐκ ἐπιδεικτιῶν, οὐδὲ πρὸς δόξαν ὄρων τὰ οικεῖα κατορθώματα, εἰς ζῆλον δὲ μιμήσεως τοὺς ἀκούοντας καλῶν, εἶπε τὴν περὶ τοὺς ξένους σπουδὴν· « Ἐξω, λέγων, οὐκ ἠύλιζετο ξένος, ἢ δὲ οὐρα μου παντὶ ἐλθόντι ἀνέμκτο. » Τὴν περὶ χήρας καὶ ὄρφανούς ἐπιμέλειαν· « Εἰ δὲ καὶ τὸν φωμόν μου ἔφαγον μόνος, καὶ οὐχὶ ὄρφανῶ μεταδέδωκα ἐξ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξήλωε χήρα τὴν οὐραν μου κόλπῳ κενῶ. » Τὴν τῶν ἀδικουμένων προστασίαν· « Δίκην, ἣν οὐκ ἐξήδην, ἐξήχνασα, συνέτριψα δὲ μύλας ἀδικῶν, καὶ ἐκ μέσου τῶν ὀδόντων αὐτῶν ἔρπαγμα ἐξέσπασα. » Τὴν περὶ τὸ οικετικὸν γένος συμπάθειαν, ὅπερ κατεδουλώσατο τεμοῦσα τὴν φύσιν ἢ δυναστεία, καὶ τὸ ἀσθενέστερον ὑποτεύξασα τῷ πλεονεκτοῦντι κατὰ τὴν δύναμιν· « Εἰ δὲ καὶ ἐφαύλιζα κρῖμα θεράποντό; μου, ἢ θεραπαίνης κρινομένον αὐτῶν πρὸς με· » οὐ παρωσάμενος πάντως αὐτῶν δίκαια καταφρονήσει τῆς εὐτελείας, ἀλλὰ δούς ταῖς δικαιολογίαις χάραν, καὶ παρασχὺν προτροπῇ ἰσχυροῦς καιρὸν ὡς μὴ καταβραβευθῆναι βημάτων ἐξουσίᾳ σιωπῆν ἄγων φόβῳ τὸ ὑπήκοον. Καὶ δυσωπητικὴν αἰτίαν ἐπιφάσκει λέγων· « Πότερον οὐχ ὡς ἐγενόμην ἐν γαστρὶ, κάκεινοι γεγόνασι; » Γεγόναμεν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ κοιλίᾳ. Τὸ τῆς γενέσεως ἰσότημον εἰς ἰσοτιμίαν τῆς ἀξίας παραλαμβάνων εὐλόγως, καὶ τοὺς ἀπονοίξ τετυφωμένους ἐντρέπων, μὴ κτηνῶν δίκην ταῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐπιταγαῖς ἀσυγκώστως καταπονέειν τὸ ὀμόφυλον, ἀλλ' ἐκ τῆς οικείας δυνάμεως στοχάζεσθαι τὴν ἐκείνων παραινῶν. Ἰση γὰρ ἐν πᾶσι τῆς φύσεως ἢ ἀσθένεια, καὶ ταχέως τὸ ζῶον τοῖς ὑπερβάλλουσι καταλύουσα πόνους, καὶ δεῖ καὶ σύμμετρον εἶναι τῇ ἰσχύϊ τὸν κάματον, καὶ τούτῳ πάλιν ἔπεσθαι ἄνεσιν ἰκνήνῃ ἀναγκησασθαι τό τε πεπονθηκὸς τῆς δυνάμεως, καὶ τοῖς αὐθι; ἔργοις νεαρὰν ταύτην προσάγειν, καὶ ἀκμάζουσαν. Καὶ ἵνα μὴ τάχα κόμπος ἀνθρώπινος ὑποπτευθῆ τοῦ δικαίου τὰ βήματα, μάρτυς τῶν εἰρημένων ὁ ἀψευδὴς γίνεσθαι Θεός, οικεῖα φωνῇ τοὺς ἐκείνου σφραγίζόμενος λόγους, καὶ φησιν· « Ἦν ὁ ἀνθρωπος ἐκεῖνος ἀμειπτός, δίκαιος, ἀληθινός, θεοσεβής, ἀπχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. »

A tur ²¹. » Quid ergo miraris, si tentantur, qui Deo bene placent? Nondum hoc tibi persuaserunt exempla justorum, qui antecesserunt, plena pressuris et sudoribus athleticis? Nonne didicisti Jobi pietatem, et insidias ab inimico generis humani adversus illum? Ipse non ad ostentationem, neque respectans ad inanem gloriam, opera sua præclara et recta nariavit; verum ad æmulationem provocans eos qui audiunt, et ad imitandum, commemoravit suum erga peregrinos studium: « Foris (inquiens) non manebat hospes, et ostium meum cuique venienti fuit apertum ²²; » suam de viduis atque orphanis curam: « Si vero et buccellam meam commedi solus, et non communicavi pupillo, et non exivit vidua de janua mea sinu vacuo ²³; » oppressorum injuste patrocinium suscriptum: « Judicium, quod non noveram, exquisivi investigans, et iniquorum molas contrivi, de medio dentium eorum rapinam eripui ²⁴; » affectum erga domesticam familiam compatiens, quam potentia naturam excindens, et debiliorem submitteus præcellenti viribus in servitutem redogera: « Quod si et despexi judicium famuli mei, aut ancillæ meæ, cum ipsi mecum litigarent ²⁵; » non rejiciens penitus ipsorum jura vilitatis contempto, sed suum locum concedens justitiæ edisserendæ, et præbens **166** impulsu ad libertatem ex æquo loquendi, ac tempus, ut ne defraudarentur sibi subditi verborum facultate, silentium ducentes præ metu. Et tantæ modestiæ causam adjungit hisce verbis: « Nonne, sicut ego factus sum in utero, et illi quoque facti sunt ²⁶? » Facti vero sumus eodem in ventre. Unde ex æquali sorte nascendi dignitatis æqualitatem recte deducit, et eos qui per insaniam sunt tumefacti, admonet, ne jumentorum instar eadem lege natos imperiis supra facultatem, et sine remissione fatigent; verum potius propria virtute illorum dirigere vires exhortatur. Par enim in omnibus est naturæ imbecillitas, ob quam celeriter animal laboribus immoderatis dissolvitur, oportetque fatigationem esse commensuratam robori, et eam rursus ut consequatur idonea intermissio, quo reficiat vires suas exhaustas labore, et rursus ea ad opera recentes et efflorescentes reducat. Ne quis vero fortassis justii verba ad pompam humanam ostentationemque prolata suspicetur; testis eorum quæ dicitur, Deus adest, propria voce illius obsignans sermones, et ait: Erat homo ille irreprehensibilis, justus, verax, Deum colens, abstinens ab omni opere malo ²⁷. »

ΚΕΦΑΛΑ. Ζ'.

D

CAPUT VII.

Ἄλλ' ἐπεὶ μὴ ἐστὶ διὰ παντὸς χειρονομῶντα γυμνάζεσθαι δίκαιον τὸν δοκίμον ἀθλητὴν, τῆς δὲ αωμασσίας ἐπὶ τῶν ἔργων διδόναι τὴν πείραν εἰς ἀνδρείας ἐπιδείξιν, προσέρχεται τῷ αγωνοθέτῃ ὁ ἀντίπαλος, εὐσθενέστερός; τις καὶ πλατυαύχην τῷ σχήματι, ἐξετελεῖται τὸν ἀθλητὴν τοῖς λόγοις, εἰκαίαν λέγει, καὶ ἀθυρματώδη τὴν ἄνευ συμπλοκῆς μάχην, καὶ τὴν κατὰ μόνος σκιαμαχίαν οἴησιν ἀνδρείας, ἀλλ' οὐ πάντως ἀνδρείαν φησίν· ἐξαιτεῖ

Sed quia non est æquum pugilem probatum semper manus conserentem exerceri, reapse vero ad experimentum edendum corporeæ exercitationis, ut ostentet fortitudinem, procedit adversarius ad certaminis præsidem robore præfidentior, et torosa cervicis specie athleticam verbis extenuat; vanam dicit, et sine comprehensione **167** joculariam esse pugnam, et privatum atque umbraticum certamen, opinionem fortitudinis imaginariam, minime vero

²¹ Jac. i, 12. ²² Job xxxi, 32. ²³ ibid. 16, 17. ²⁴ Job xxix, 16, 17. ²⁵ Job xxxi, 13. ²⁶ ibid. 15. ²⁷ Job i, 4

fortitudinem perfectam esse ait; exposcit ipsum ad luctam exhiberi, advocat in stadium, et ante experimentum imitans Goliath²⁸ in confesso esse victoriam penes se gloriatur. Etenim ille ad jactantiae disciplinam, discipulus hujus, et iste illius magister: atque in operibus ambo suis pollicitationibus sunt inferiores; in denuntiationibus gloriosi, et arrogantes, at in congressu debiles et languidis impotentiores. Iridet et despuit tanquam devictum; in rebus secundis ait cum benedicere, blasphemum vero praeannuntiat compariturum, si spoliatur its quae ipsum splendidum apparere faciunt; calumniatur, ut alium specie, alium in veritate rei existentem. Fingentium cavillatur ejus pietatem, et laivam simulatam ejus verecundiam, remunerationem earum, quas recepit, gratiarum vocat justitiam affectatam, et omnia facit, ut dilaceret sanctum, dum calumniandi occasionem apud Deum se reperisse putat. Sic alias simili calumnia Deum apud hominem traduxerat tanquam invidentem ipsi cognitionem boni ac mali, et ideo eum fructus ipsam praebentis prohibentem, ut ne fieret sicuti Deus cognoscens bonum et malum²⁹. Sed nihil apud Deum mentiendo profuit; nec enim ut olim erga hominem fraudi opportunum se habebat. Apprehendit pugilem, ut expetierat, induxit in stadium, constituit in pedato et fossa, pugnamque Iuchoans summas manus injecit: exiit eum facultatibus, et comperit opibus meliorem; abstulit liberorum chorum, et natura superiorem **168** agnovit; eiecit ex regia dignitate, et gloria sublimiorem vidit; corpus vulneribus putrefecit, et animi patientia cum carnis affectus superasse didicit; insumpsit suae artis commenta, nec inflexit eum, qui medium se amplexu constringendum nequaquam praebuit; omnes fraudisprehensiones adhibuit, nec de suo gradu extulit, qui elferri non poterat. Lassatus est jaulis conjectis tentationum, et neque plagarum vestigium impressit; pharetram exhaustit, neque generosum laesit; defecerunt passiones praepatientis alacritate, et ilas infligens de caetero impos consilii erat, dubiusque excogitandi modum, quo victorem Olympicum posset aggredi apte et honorifice, merito pudore suffusus, postquam victus fuerat, de his de quibus ante praefiliu se jactitaret magnifice, intuens eum coronis et praemiis insidentem tolerantia superiorem, et quod in patiendo sese exhibuerat fortitudine nunquam remissa praeditum, in quibus stabat, adversus eos qui tenias et praemia ambiebant certatores, proclamans clara voce: Ecce ego appropinquo judicio meo. Scio, quod justus apparebo. Quis enim est, qui judicium sit factururus mihi, ut nunc obmutescam? Quasi dicat: Cecidit adversarius, devictus est hostis, dejectus est inimicus, jacet, et praepudore se occulit. Quis est qui judicium sit factururus mihi, ut nunc obmutescam, quando victoria mihi praebet occasionem

πρὸς ἀλήτην αὐτὸν προαχθῆναι, εἰς τὸ στάδιον παρακαλεῖ, πρὸ τῆς πείρας, κατὰ τὸν Γολιάθ, νίκην ὁμολογουμένην αὐχεῖ. Κάκεινος γὰρ εἰς ἀλαζονείας μάθησιν φοιτητῆς τούτου, καὶ οὗτος ἐκείνου διδάσκαλος, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις ἀμφοτέρω τῶν ὑποσχέσεων ἤττονες, ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις κομφοί, καὶ φιλότιμοι, καὶ ἐν τῇ συμπλοκῇ ἀσθενεῖς, καὶ παρειμένων ἀδυνατώτεροι. Χλευάζει, καὶ διαπτύει ὡς ἡδη νενικημένον αὐτόν· ἐν τῇ εὐθυμίᾳ εἶναι λέγει εὐχάριστον, δύσφημον δὲ δειχθῆσεσθαι προαγορεύει γυμνωθέντα τῶν λαμπρῶν φαίνεσθαι ποιούντων αὐτὸν διαβάλλει, ὡς ἄλλον τῷ σχήματι, ἄλλον τῇ ἀληθείᾳ τυγχάνοντα, πλάσμα λογοποιεῖ τὴν εὐσέβειαν, καὶ μὲρζῶσιν τὴν εὐλάβειαν, ἀμοιβὴν ὡν ἀπολαύει χαρίτων φησὶ τὴν δικαιοπραγίαν, πάντα ποιεῖ πρὸς τὸ διασύρει τὸν ἄγιον, διαβολῆς νομίζων παρὰ τῷ Θεῷ εὐρηκῆναι καιρὸν. Οὕτως ἄλλοτε τὸν Θεὸν τῷ ἀνθρώπῳ διέβαλεν ὡς φρονήσαντα αὐτῷ τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ, καὶ διὰ τοῦτο κωλύσαντα τὴν βρώσιν τοῦ παρέχοντος ταύτην καρποῦ, ἵνα γένηται ὡς Θεὸς γνώσκων καλῶν, καὶ πονηρῶν. Ἄλλ' οὐδὲν παρὰ τῷ Θεῷ ψευσάμενος ἤνυσεν· οὐ γὰρ εἶχεν ὡς τότε πρὸς ἀνθρώπον ἀπατηθῆναι δυνάμενον. Παρέλαθε τὸν ἀθλητὴν, ὡς ἐξήγησεν, εἰσήγαγεν εἰς τὸ στάδιον, κατέστησεν ἐν τῷ σκάμματι, ἠεροβολιάσατο προοιμαζόμενος μάχην· ἀπέδουσε τῶν ὑπαρχόντων, καὶ εὖρε χρημάτων κρείττονα· ἀφείλετο τέκνων χορὸν, καὶ φύσεως ἔργω ἀνώτερον· ἐξέβαλε βασιλικῆς ἀξίας, καὶ δόξης εἶδεν ὑψηλότερον· ἔσφη σῶμα τοῦ τραύμασι, καὶ ἔμαθε φιλοσοφούντα τῆς σαρκὸς ἐπιπτώματα· ἐδαπάνησε τῆς τέχνης τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ οὐκ ἔκαμφε τὸν ἀμεσολάβητον· κάσσι προσήγαγεν ἀπάτης λαβῆς, καὶ οὐ περιήνεγκε τὴν ἀνέξιυστον. Ἀπέπειπε βαλὼν τοῖς πειρασμοῖς, καὶ ἔχνος πληγῆς οὐκ ἐποίησε· τὴν βελούθηκην ἐκίνασε, καὶ τὸν γενναῖον οὐκ ἔτρωσε. Ἐπέλειψε, πάθη τῇ προθυμίᾳ τοῦ πάσχοντος, καὶ ὁ ταῦτα προσάγων, ἦν ἐν ἀμτχανίᾳ λοιπὸν ἀπορῶν ἐπινοίας, δι' ἧς κιν προσδαίειν εὐπροσώπως τῷ Ὀλυμπιονίκῃ δύνησται, αἰσχυνόμενος; μετὰ τὴν ἤταν εἰκότως, ἐφ' οἷς πρὸ τῆς μάχης ἦν κομπάσαι μέγα σιφάνοις ὕρων, καὶ βραβείοις ἐφεδρεύοντα τὸν καρτερίᾳ περιγεγόμενον, καὶ ἐν τῷ πάσχειν ἐπιδειξάμενον τῆς ἀνδρείας τὸ ἀνένδοτον, ἐν οἷς εἰστήκει κατὰ τοὺς ταινιώντας, καὶ τῶν ἐπάθλων ἐπιειμένους ἀγωνιστάς, βῶων διαπρυσίῳ φωνῇ· Ἰδοὺ ἐγγύς εἰμι τοῦ κρίματός μου. Οἶδα ἐγὼ, ὅτι δίκαιος ἀναφανοῦμαι. Τίς γὰρ ἐστὶν ὁ κριθησόμενός μοι, ἵνα νῦν κωφεύσω; μονονουχὶ λέγων, πέπτωκεν ὁ ἀντίπαλος, ἤττηται ὁ ἐχθρὸς, καταδέδληται ὁ πολέμιος, καίται ὁ ἐπὶ τῇ αἰσχύνῃ ἐγκαλυπτόμενος; Τίς ἐστὶν ὁ κριθησόμενός μοι, ἵνα νῦν κωφεύσω; Ὅτε ἡ νίκη παρέχει καιρὸν τοῦ καλεῖν, ὅτε τὸ ἔργον μαρτυρεῖ τοῖς λόγοις τὴν ἀληθειαν, μετὰ τὴν πείραν ποιοῦν τὴν ἐπαγγελίαν ἀνύποπτον. Ἐκείνον μὲν γὰρ ἡ πρὶν ἀλλήλοισ ὁμῶς χωρήσομεν μεγαληγορία θριαμβεύει νῦν τῆς εὐχερείας γινομένη εἰκαυδέτης ἀναγνῶστητος ἔλεγχος.

²⁸ 1 Reg. xvii, 9, 10. ²⁹ Gen. iii, 4.

Ἐμοὶ δὲ ἡ τότε σιωπῆ, προτροπῆ νῦν καθίσταται ἂν
λόγων, πράγματα διηγούμενη τῇ ὄψει πιστούμενα,
καὶ οὐ ποιούντων ἀδελοὶ ἐπαγγελίαις ἀμφίβολον,
καὶ ἐνδοξάσιμον τὴν ὑπόσχεσιν.
est, traducit velut in triumpho, nunc levitatis et
temeritatis effecta irrefragabilis redargutio; 169 me
vero, qui nunc observavi silentium, nunc ad eas
sermone, qui non exhibent incertis promissionibus

ΤΜΗΜΑ ΙΑ'.
Περὶ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ τῆς Σωσάννης, καὶ ὅτι με-
λωρ ὁ τοῦ Ἰωσήφ ἀγὼρ τῆς κατὰ τὴν μακαρίαν
Σωσάνναν.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τί δὲ καὶ τὸν ὄρξ λάμποντα σώματος ὁμοῦ καὶ
ψυχῆς Ἰωσήφ εἰς δεσμοκτήριον ἐνέβαλε, καὶ τὰς ἐν
αὐτῷ παρεσκεύασεν ἀντλήσαι κακοπαθείας; Οὐ σω-
φροσύνης ἐπιμέλεια τούτων ἀπάντων αὐτῷ αἰτία γε-
γέννηται, τῆς μὴ ἀνυσάσης ὅπερ ἐσπούδαζεν, εἰς θυ-
μὸν ἀπεινῆ τὸ μειλίχιον μεταβαλοῦσης τοῦ ἔρωτος
ὀργῆ τῆς ἀποτυχίας μοιχικῆς παρὰ τῷ ἀνοήτῳ ἀν-
δρὶ ἀποδυσσαμένης ἐγκλήμασιν; Ἐσθῆς γὰρ, ἣν
προῦφερεν ὡς βιασθεῖσα, ἐλεγχος ἦν βίας, οὐχ ἦν
ὀπέμεινε αὐτῆ, ἀλλ' ἦν προσῆγε τῷ νέῳ καταλι-
πόντι, ἵνα καὶ τῆς δεδομένης ἀποστερήσῃ τιμῆς τῆ,
ἐξ ὧν ἐπεσπάσατο, ἱμάτια, ὅπως ἀποδράσας φύγη
τῆς ἀμαρτίας τὴν ἐπήρειαν. Μετὰ γὰρ τὴν ἀποτυ-
χίαν ἔργον ἔσχευ, εἰ καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ, καὶ ἐν θυμῷ
μανίᾳ, ἐκ ποδῶν ποιῆσαι τὸν, ὡς ἐδόκει, παροινή-
σαντα, ἵνα μὴ πάντως, καὶ χλευάζων αὐτὴν κωμωδῆ
πρὸς ἄπαντας τῆς οἰστροπλήκτου μανίας. Καὶ τὴν
Σωσάνναν τοιαύτη θανατικῆ πείρξ ἐκ συκοφαντίας
ἠπάτημένη ψῆφος ὑπήγαγε, κάκει τῶν παρανόμων
ἔραστῶν, καὶ κριτῶν βραῦ δίκαιως ἠγασαμένων ζῶ-
σαν ὄρξ τὴν συνειδυῖαν τοιαύτην πρᾶξιν αὐτοῖς, ἐφ'
ἣ γελασθήσονται ἴσαν εὐλόγως καὶ τῆς ἡλικίας καὶ
τῆς ἀξίας τολμήσαντες ἀνάξια ἐν ἐσχάτῳ γῆρξ, ἐν ᾧ
μυραίνονται, καὶ ἀπαντοῦσιν αἰ τῶν ὀρέξεων φλεγ-
μοναί, φυσικῆ αὐτομάτως ἀποιδουσαι ἀκολουθεῖ,
τότε πρὸς αἰσχροὺς ἀναβῆσαντες λύσσαν, ἔξωροι, καὶ
ὀπέρραχοι γενόμενοι τῆς σώφρονος ἔρασταί. Ἀλλὰ
μοὶ τὴν διαφορὰν ὀρῶντι τῆς πρὸ τοῖς πολλοῖς
Ἰωσῶ νομιζομένης ταυτότητος, ἐπεισε διευκρινῆσαι τὸ
τῇ δοκούσῃ ὀμοιότητι φαντάζον, ὡς ἔστι τάχα ταυ-
τὸν, οὐχ ἵνα μὴ ἔχωσι γυναῖκες τὰ αὐτὰ καυχᾶσθαι
ἀνδράσιν, ἀλλ' ὅπως μὴ παρατρέχῃ τὰς ἐγκεκρυμ-
μένας διαφορὰς ταῖς φαινομέναις ὀμοιότησιν ἕκαστος
τῶν ἐντυγχανόντων ταῖς θεῖαις Γραφαῖς, πολλῆ
παρατήρησει, καὶ ἐπιστάσιζ μὸλις φωράσαι δυνά-
μενος τὸ ἀληθές. Τίς γοῦν τῶν μὴ σφόδρα παρ-
ακολουθούντων, καὶ τὰς αἰτίας ἐπιμελῶς διερευνη-
μένων, οὐ ταῦτα τὴν Σωσάνναν τῷ Ἰωσήφ ἀγωνιέ-
σθαι ἐρεῖ, καίτοι οὐ τὰ αὐτὰ ἠγωνισμένην, πολλῶν δὲ
τῷ μέτρῳ καταδέστερα τῷ ἔργῳ ἀνευ τῆς προθέ-
σεως κρίνων; Δύναται γὰρ αὐτῆ ἐν ἀμφοτέροις εἶναι
ἡ αὐτῆ κατὰ τὸν τῆς σωφροσύνης λόγον, κὰν ἡ πρᾶ-
ξις μὴ τὸ αὐτὸ ἔχῃ ἀξίωμα, ἐκ τοῦ συμβάντος, οὐκ
ἀπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν ἔξω; ἀποστερουμένη τῆς ἰσοτι-
μίας. ἵνα μὴ συκοφαντεῖσθαι δόξῃ τῆς σώφρονος ἡ

⁶⁰ Gen. xxxix, 7 seqq. ⁶¹ Dan. xiii, 1 seqq.

loquendi, quando verbis veritatem attestatur opus,
post experimentum minime suspectam reddens
promissionem? Et illum quidem magniloquentia,
qua, priusquam simul confingeremus invicem, usus
enarrandas res oculata fide perspicuas lacessant
dubium et anceps quidquid pollicentur.

SECTIO XI.

De Josepho, et Susanna, et quod majus fuerit certamen Josephi eo quod adversus beatam Susannam susceptum fuit.

CAPUT I.

Quid vero et Josephum corporis simul et animæ
pulchritudine splendentem in vincula conjecit, et
illorum exantlare fecit ærumnas? Nonne studium
continentiæ ipsi omnium istorum causa exstitit ⁶⁰,
cum ea (mulier) non impetrato, quod sedulo con-
tendebat, iracundia ob frustratum adulterium con-
cepta, apud insipientem maritum ad querelas sese
accingens, amoris dulcedinem in furorem mutaverit
inhumanum? Vestis enim, quam protulit, ac si
vis ipsi fuisset illata, accusatio erat violentiæ, non
quam ipsa sustinuerat, sed quam intulerat adoles-
centi derelinquenti, ut aufugiens evaderet insultum
peccati, utque honore in seipsum delato pri-
varet indumenta, per quæ illa attraxit. Posteaquam
enim illa frustratam se fuisse sensit ardens licet
cupidine, furensque ira, illud unum agebat, ut eum,
qui, ut sibi videbatur, stulte indecenterque egerat,
e medio tolleret, ne passim irridens ipsam apud
omnes traduceret quasi comice, ob ipsius insaniam
æstro percitam. Susannam quoque ad simile mortis
periculum decepta calumniis sententia deduxit ⁶¹;
quod et istic injusti ¹⁷⁰ amatores, et judices
merito grave sibi futurum existimarent viventem
ante oculos conspiceret consciam hujusmodi facino-
ris, quod ipsi fuerant ausi, ob quod magna ratione
ludibrio haberentur, eo quod indigna et ætate at-
que dignitate attentarunt; quippe qui in extrema
senectute in qua æstus cupiditatum marcescunt et
deflorescunt, naturali cursu sponte sua detume-
scentes, tunc ad turpem delapsi essent rabiem,
cumque exsoleti ac vigore destituti forent, pudicæ
tamen proci flerent impudici. Verum dispicienti
mihi discrimen, ubi perisique forte videtur res ea-
dem esse, subit animum distinctius explicare id
quod propter apparentem similitudinem causa est,
ut idem fortassis esse videatur; non quo non ha-
beant mulieres æque gloriari atque viri, sed ne quis
eorum qui sacras Scripturas perlegunt, rerum,
quæ similes esse videntur, occultas diversitates teme-
re transcurrat, cum veritatem diligenti observa-
tione et attenta consideratione vix depræhendere
tandem possit. Quis ergo eorum qui non sedulo
animum advertunt, neque causas accurate perscruta-
ntur, Susannam eodem atque Josephum certa
mine conflictatam non dixerit, cum tamen dispari

certamine illa pugnaverit, multoque remissiori, si absque præjudicio ex opere ipso judicetur? Potest quippe ipsa in utroque casu eadem plane esse quoad castitatis rationem, quamvis non eandem excellentiam haberet actio utraque, ex eventu, non ex animi affectu pari honore orbata, ni videamur cavillari pudicæ virtutem, quæ læderetur hactenus certato certamine in eo quod existimaretur non posse majora. Forte enim perfectiorum facinorosa bene gestorum habuisset **171** robur, etsi proposito certamine visa sit, comparatione Joseph, minora præstitisse. Nam ubi paritas, juvenulam in senes molestiam facessentes; et adolescentem in juvenulam, quæ vim inferebat, incidisse? canitie reverendos, et ætate florentem? pudorem atque reverentiam aspectu ipso incutientes, et visu accendentem desiderium? insuetos, et familiari conversatione notam penitus? ex improvise irruentes, et quotidiano sermone, gestibusque meretriciis circumsedentem, mortem minitantem, et libertatem promittentem? Eos qui poterant insignere metum in luctam; et eam quæ ad blanditiis fascinandum, et demulcendum obsequiis apta erat id quoque, quod ad assensum voluntatis tandiu nutu recusabat? Perterrentes tumultu, ac metu, animumque vel maxime in libidinibus furorem pronum, magis obtundentes præ impetu, quam ad mitescendum provocantes; et precibus effringentem omnino ad affectum infractum sensum? Quod autem præ omnibus ad amorem conciliandum, vel avertendum potentissimum assignatur, ætatis est æqualitas, vel inæqualitas: altera quidem non consentit senibus, in quibus nihil erat, quod oblectaret; ille juvenis juvenulam explosit, quæ idonea erat accipere id ad quod impellebat.

CAPUT II.

C

ΚΕΦΑΛ. Β.

Nihil enim conciliat (ut videtur) consensus hujusmodi, quam ætatis æqualitas, et familiaris consuetudo: quarum illa æquæcum cum cœva confidenter agere suadebat, hæc vero longo usu, etiam valde asperos mores complanat, et alienatos ad amicitiam provocat. Ea vero ætas, **172** quæ vigorem ætatis florisque deposuit gratiam, non delectat quod adhuc pulchritudine nitet, quamvis ipsa eodem oblectetur, cum nullum habeat illicium, quo possit quod improbatum inescare. Multos alios præterea virtutis causa per mille calamitates probatos invenies; alios quidem pie vivere, cultumque divini Numinis curantes; alios vero religiosam prudentiam, æquitatem, cæterarumque virtutum moralium statum excolentes; alios, qui ignorantie errore deceptos, in rebus bonis atque honestis dijudicandis ea, quæ ipsos latebant, docent, et ad utilia cohortantur, ut vita ipsorum reducat ad id quod conducit: « quoniam omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, secundum sanctum Paulum, persecutionem patientur », quod justè agendo sunt graves iniquis, et fortasse solo etiam aspectu molesti, et ea de causa persecutione vexati, quia etiam tacentes improbitatem redarguunt, comparatione vitæ propriæ improborum unicuique malitiam exponentes. Verum Dominus et apostolis quod futurum erat prænuntians ait: « Uti me persecuti sunt, et

ἀρετῇ τῷ τῶς ἡγωνισμένῳ ἀθλῷ βλαπτομένη εἰς τὴν τῶν μειζόνων ὑπέληψιν· ἴσως γὰρ καὶ τελειοτέρων κατορθωμάτων ἐκέκτητο δύναμιν, κἂν τὸν προτεθέντα ἔδοξεν ἀνύειν, συγκρίσει τοῦ τῷ Ἰωσήφ διγνησμένου ἐλάττονα. Ποῦ γὰρ ἔστιν ἴσον πρεσβύταις νέαν ἐπηρέαζουσι, καὶ νέον νέῃ βαζομένη παραπείσει; αἰδεσίμοις τῇ πολιῆ, καὶ ἀνόουση τῇ ὄρᾳ; αἰδῶ, καὶ ἐντροπῆν ἐργαζομένους τῇ ἔψῃ, καὶ ἀναπτούση τῇ θέᾳ τὸ πάθος; ἀήθεσι, καὶ συνδιατριβούση διὰ παντός; ἀδοκῆτως ἐπιθειμένοις, καὶ καθ' ἐκάστην πολιορκούση λόγους, καὶ σχήμασι πορνικαῖς, θάνατον ἀπειλούση, καὶ ἐλευθερίαν ἐπαγγελλομένη; καταπλήξαι δυναμένοις τῇ πάλῃ, καὶ γογγεῦσαι ταῖς κολακείαις, καὶ μαλάξαι ταῖς θεραπείαις οὐση ἰκανῇ καὶ τὸ τῶς πρὸς τὴν συγκατάθεσιν ἀνανεῦον τῆς γυνώμης; ταράττουσι τῷ θυροῦθῳ, τῷ φόβῳ. καὶ τὸ ἐξοιστηκὸς μᾶλλον ἀμδύλουνσι τῆς ὀρμῆς, ἢ παρακινούσιν ἡρεμοῦν, καὶ ἰκεσίαις κατακλῶση καὶ τὸ πάντῃ πρὸς πάθος ἀθροπτον φρόνημα; Καὶ τὸ δὴ πάντων εἰς προτροπῆν, καὶ ἀποτροπῆν δυνατάτατον τὸ τῆς ἡλικίας κατάλληλον· ἢ μὲν γρηραιὸς οὐκ ἐπέισθη οὐδὲν ἔχουσιν ὄλωσ τερπνόν, ὁ δὲ νέαν διεκρούσατο νέος ἐλεῖν, πρὸς ὅπερ ἐβιάζετο οὐσαν ἐπιτηδείαν.

Οὐδὲν γὰρ, ὡς εἶποι, τὰς τοιαύτας συναινέσεις ὡς ἡλικίας ἰσότης ποιεῖ καὶ συνήθεια· ἢ μὲν τὸν ἡλικια θάρρειν τῇ ἡλικίᾳ πειθούσα, ἢ δὲ τῷ μακρῷ ἔθει καὶ τὰ λαν τραχέα ὀμαλίζουσα ἤθη, καὶ τὰ ἡλλοτριωμένα κινούσα πρὸς τὸ φίλον. Τὸ δὲ παρηθῆσαν, καὶ τοῦ ἀνθους ἀποθέμενον τὴν χάριν, οὐ τέρπει τὸ ἐπιλάμπρον τῇ ὄρᾳ, κἂν αὐτὸ τέρπηται τούτῳ, οὐδὲν ἔχον ἐπαγωγόν, ᾧ δελεάζει τὸ δυσαρκετούμενον. Καὶ πολλοὺς εὐθρησκίαις ἔτροπος ἀρετῆς; ἔνεκεν ἐν περιστάσεσιν ἐξετασθέντας μυριάς, τοὺς μὲν θεοσεβῆν ἐσπουδακώτας, καὶ τὸ θεῖον θρησκεύειν ὁσίως· τοὺς δὲ εὐλάθειαν, καὶ ἐπιείκειαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἡθικὴν ἀσχομένους κατάστασιν· ἄλλους τοῖς ἐν ἀγνοίᾳ σφαλλομένοις περὶ τὴν τοῦ καλοῦ κρίσιν εἰσηγουμένους τὰ λανθάνοντα, καὶ παραινούντας τὸ ὠφέλιμον, ὅπως ἐπανορθωθῇ πρὸς τὸ συμφέρον ὁ βίος αὐτοῖς· ἐπειδὴ ἔ πάντες, κατὰ τὸν Παῦλον, ὅσοι θέλουσιν εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται· βαρεῖς τῷ δικαιοπραγεῖν ὄντες τοῖς παρανομοῦσι, τάχα καὶ μένον ὀρώμενοι, καὶ διὰ τοῦτο διωκόμενοι, ἐπειδὴ καὶ σιωπῶντές εἰσιν ἐλεγχῆς, τῷ παραλήλῳ τοῦ βίου στηλιτεύοντες τὴν ἐκάστην τῶν κακῶν μοχθηρίαν. Καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς ἀποστόλοις τὸ μέλλον συμβαίνειν προλέγων, φησὶν· Ὡς ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσι· Καὶ· Ἐποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· Καὶ· Ἐκβαλοῦσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρῶν, ἵνα παρεσκευασμένοι πρὸς τὰ προ-

¹⁷¹ II Tim. iii, 22.

αναπαφωρημένα τη προθυμίᾳ, κούφως ἐνέγκωσι τὰ θλιδερὰ τη μελέτῃ τοῦ παθεῖν ποιήσαντες τὴν πείραν ἑαυτοῖς εὐμαρῆ. Εὐθύς γοῦν συνέδρια Φαρισαίων, δεσμά, ῥεσμωτήρια, συκοφανταί, ὕβρεις, ἐπήρειαι, πληγαί, κίνδυνοι θανατικοί· καὶ οὐδὲν αὐτοὺς ἐβορῆθισεν, οὐδὲ τῆς παρβήσιας καθυεθθηαί τι παρεσκεύασεν. Ἐσχέπετο γὰρ αὐτοῖς πειράσειν καὶ ὧν ἤπελοιον μείζονα πάθη, καὶ τὸ παρεσκευασμένον τῆς προσιρέσεως καταφρονεῖν παντὸς ἐποιοῖ δεινοῦ. Διὰ τοῦτο δώδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, πρὸς ὅλον ἐπαρρησιάζοντο μαινόμενον τὸ ἔθνος, ποτὲ μὲν λέγοντες· «Ὁὐ δυνάμεθα, ἀ ἔδομεν καὶ ἤκουσαμεν, μὴ λαλεῖν» ποτὲ δὲ· «Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον, ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε·» ἄλλο τε καὶ πρὸς ὕβρεις χωροῦντες δικαίως ἐν τῷ λέγειν τοῖς ἐναντιουμένοις τῇ ἀληθείᾳ, καὶ πολλοῖς ὄσιν ὀλίγοι, καὶ δυνατοῖς, κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀσθενέστεροι· «Σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπεριτμητοὶ τοῖς ὦσι, καὶ τῇ καρδίᾳ, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς.» Τοιοῦτον γὰρ ὁ δίκαιος ζῆλος, οὐ πῆθος ἀδικησῆαι δυναμένων ἐρᾷ, οὐ θυμὸς, καὶ δυναστείας τῶν ἀντιεταγμένων λογίζεται, οὐκ οἶδεν ἀπειλῆν, οὐκ ἐπίσταται· κίνδυνον. Πρὸς ἐν τέταται τῇ προθυμίᾳ, εἰπεῖν τὸ ἀληθές, καὶ τὸ ψεῦδος καταστῆσαι γνῶριμον, ἵνα μὴ λανθάνον νέμῃται τῶν ἀπλουστέρων τινάς.

vos persequentur⁴³; » et : « Absque synagoga facient vos⁴⁴, » et : « Ejjicient nomen vestrum tanquam malum⁴⁵; » ut præparato alacriter animo adversus ea quæ prædicta fuerant, leviter ferrent ærumnas meditatione patientie, ipsorumque discriminis experimentum sibi redderent facile. Unde statim consessus Phariseorum, vincula, carceres, calumnie, contumelia, injuriæ, verbera, pericula mortis, quidvis denique aliud nihil ipsos turbavit, neque ut libertatis quidquam loquendi remitterent, effecit. Jam enim ipsorum animo sedebat sententia etiam pejora perpessu, quam quæ **173** imminabantur, experiri, mensque præparata jam ante facilitatem eis omnem contemnendi crudelitatem præstabat. Ideo duodecim numero cum tantum essent, ad universam gentem furibundam liberrime prædicarunt; interdum quidem dicentes : « Non possumus, quæ vidimus, et audivimus non loqui⁴⁶; » aliquando autem : « Si justum est in conspectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate⁴⁷. » Alias et ad injurias juste deveniebant, obloquendo his qui veritati adversabantur, cumque illis plurimæ pauci ipsi, et cum potentibus, ut videbatur, imbecilliores : « Dura cervice, et incircumcisis auribus, et corde, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut patres vestri, et vos⁴⁸. » Ita scilicet justus zelus non

respicit multitudinem eorum, qui possunt injuriam inferre; non iram, non potentiam adversariorum aestimat, ignorat minus, nescit periculum. Ad unum tendit cum alacritate, dicere verum, et mendacium notum facere, ne delitescens quosdam perdat simpliciores.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Τί οὖν τὸν δικαιοπραγούντα περιкуμαίνουσαι πάντοθεν ἀδικοῦσιν αἱ θλίψεις, ἐπινοστήμεναι φοβερῶς καὶ διαλυόμεναι εὐχερῶς, προσπίπτουσαι σφοδρῶς, καὶ παρατρέχουσαι ῥύμη πολλῇ, ἐννοιοῦνται βιαίως, καὶ ἀποκρουόμεναι βιαιότερον, κατασπιδάζουσαι, καὶ οὐ ποιοῦσαι ναυάγιον, πυροῦσαι τὸν χρυσὸν, καὶ ἔοχιμώτερον ἀποφαίνουσαι; Οὕτως ἐν τῷ Ἄσματι ἡ τελεία ψυχὴ θαρβύουσα τῇ ἡσυχῆ καρτερία τῶν πειρασμῶν, προσκαλεῖται τὰ πνεύματα· « Ἐξεγέρθητι, λέγουσα, βορᾶ, καὶ ἔρχου, τότε, διὰ πνευσον τὸν κηπὸν μου, καὶ ῥευσάτωσαν ἀρώματα· » τότε πεπεισμένη μείζονα γίνεσθαι τῆς ἀρετῆς τὴν εὐωδίαν, ὅταν πειρασμῶν ῥιπίζη πῆθος αὐτῆν, κινούτων τὴν τέως ἡρεμοῦσαν ἀγαθὴν ἔξιν πρὸς ἐνέργειαν, καὶ ποιούντων αὐτῆν τῇ φανερώσει περιφνημον. Οὕτως ἔλαμψεν ἐκείνου τῶν ἁγίων ἡ ἀρετὴ λαθεῖν δυναμένη, εἰ μὴ ἐγυμνώθη τῇ πείρᾳ, καὶ κρύπτεσθαι ὑπὸ τῷ μοδίῳ, εἰ μὴ ἐπὶ τῆς λυχνίας ἐτέθη, λαμπρὸν τὸ φῶς τῆς διαθέσεως ἐπὶ τῶν ἔργων ἀστράπτουσα. Τίς γὰρ ἂν τὴν εὐσέβειαν ἔγνω τοῦ μεγάλου Ἀβραάμ, μὴ τῆς κατὰ τὴν παροκτονίαν ὑπακοῆς κηρυξάσης αὐτοῦ τὴν γενναϊότητα, ὡς ὤπλισε κατὰ τοῦ μονογενοῦς καὶ ἀγαπητοῦ τέκνου πατριχὴν χεῖρα ὄρεγων, οὐδὲ κατηφέρα τῆς ὄψεως; ἐμφορῆνας λυχνῶν πάθος ψυχῆς, μένιν δὲ τοιοῦτος τὴν γνῶμην παιδρὸς, οἷος ἔμεινεν ἂν ἐρίφου, ἢ μόσχου, ἢ

CAPUT III.

Quid ergo homini recte justeque agenti circumfusæ undique afflictiones mali afferunt magno cum terrore insurgentes, et evanescentes facile; vehementi irruentes impetu, sed magno quoque impetu pertranseunt; violenter concutientes, et discussæ violentius; vadis brevibusque illidentes, neque facientes naufragium; examinantes igne aurum, sed probatius exhibentes? Sic in Cantico anima perfecta tentationibus tolerandis exercitata fiducia plena ventos evocat : « Surge (inquiens), aquilo, et veni, auster, perfla hortum meum, et fluant aromata⁴⁹; » **174** tunc persuasa, majorem fore virtutis fragrantiam, quando ipsam turba tentationum ventilaverit, quæ bonum habitum tandem otiosum commoveant ad operandum, eumque ad lucem producendo percelebrem illustremque reddant. Hac ratione uniuscujusque sanctorum virtus effulsit, quæ latere potuisset, nisi discrimine fuisset exercitata, et sub modio foret occultata, nisi supra candelabrum posita exstisset, splendidum novi propositi lumen per opera fulgurans. Quis enim novisset magnum Abrahami pietatem, nisi imperata filii cæde obedientia generosum ejus animum prædicasset⁵⁰; ita ut armasset contra unigenitum, et dilectum filium paternam manum, prompte illam extendens, neque dejectione mœsta vultus doloris animæ pas-

⁴³ Joan. xv, 20. ⁴⁴ Joan. xvi, 2. ⁴⁵ Luc. vi, 22. ⁴⁶ Act. iv, 20. ⁴⁷ ibid. 19. ⁴⁸ Act. vii, 54. ⁴⁹ Cant. iv, 16. ⁵⁰ Gen. xxii, 2 seqq.

ationem ostendens, permanens vero tali cum mentis serenitate, quali perstitit cum hinnulum cervi, aut vitulum, aut agnum in precibus auspiciis Deo sacrificabat? Quis autem Jobi animum philosophia obfirmatum novisset ad tam multiplicem suorum cladem; nisi gratiæ de singulis quibusque rebus actæ ipsius magnitudinem animi clara voce testarentur⁵¹? Neque enim veterator uno exitio abstulit omnia, ne uno calamitatis ictu dolorem ejus velut in compendium contractum redigeret, qui poterat extendi multipliciter, et iteratis nuntiis partitis, ipsi audienti luctum reddere acerbiorum; nec enim primo loco charissimis ejus pignoribus convivantibus superinjecit ædes, ea subversione domum in sepulcrum convertens, et sanguinem cibus, carnesque pinsens, una cum lapidibus, ne animus majori malo hebescens, et stupens nullo minorum sensu afficeretur; **175** sed gradatim sigillatim pervadit omnia a tenuioribus ad res majoris momenti transcendens; et alium subinde nuntium graviorem præcedenti, numero et qualitate damnorum illatorum apparat, ut calamitas per incrementa exaggerata magnum, et grave ac asperum vulnus desperationis animo infligeret. Ordine scilicet a levioribus principiis progressus usque ad ultimum ictum devenit, qui et sapientem viri constantiam maxime declaravit. Nam ut domum subversam, et liberos interemptos edidicit, cum ante cæteras omnes facultates sibi periisse audiisset, disciit vestimenta sua, et totondit comam capitis, quod ei, qui alia eripuerat, et quæ auferre non poterat, ultro concederet, et naturali sapientia evangelicam anteverteret admonitionem: « Si enim quis (inquirit) accipiat tunicam tuam, dimitte ipsi et pallium⁵². »

Huc ille præveniundo præstitit libera sponte, profitemens non doluisse se de damnis quæ videbantur invito sibi accidisse, et indicans evidenti argumento animi latentem tandiu sensum.

CAPUT IV.

Nam qui vi quidquam eripienti, et quod non auferret ultro dat, utique posteriori ea magnanimitate ostendit, se etiam primum, licet necessitate sit ereptum, non ex necessitate tamen concessisse, nec animum vi coactum, etsi qui vi rapuerunt, tyrannice videantur egisse, cum illud quoque acceperint, quod et non concedere valens, ex animi proposito concessit sponte præbens quod ei, qui videbatur eripere, fecisse invitum putabatur. Et Joseph vero, et Susanna, et Jephthæ laterent⁵³. Illi quidem pudicitia **176** celebrati, et hic veritate. Iste namque ut rem in bello bene gereret, si devicisset hostes, qui superiores erant copiis, et pericula rei militaris, promisit quodcumque ipsi primum occurreret propriarum rerum obvium, in holocaustum oblaturum; unica filia ipsi obviam veniente casu, quæ mirum in modum dilecta erat, non fregit promissum, pietatem naturæ anteponebat, et viscera prodens potius, quam Deo nuncupatum votum, et confessionem irritam facere, licet in filia

ἄρνα θυσιάζων ἐπὶ αἰσῆσι; εὐχαῖς τῷ Θεῷ; Τίς δὲ τοῦ Ἰῶβ τὴν ἐπὶ τῆς πολυτρόπου ἐκείνης τῶν οὐκ εὐλαβῶς ἔμαθε φιλοσοφίαν, μὴ τῆς ἐφ' ἑκάστου τῶν ἀπολλυμένων εὐχαριστίας βοήσας αὐτοῦ τὴν μεγαλοφυλίαν σαφῶς; Ὅστε γὰρ ὕφ' ἐν ὁ κακοῦργος ἐπόρθησεν ἅπαντα, ἵνα μὴ μίαν τὰ τῆς συμφορᾶς ποιήσας πληγὴν, σύντομον, καὶ συνσταλμένην τὴν ὁδὴν ἐργάσθαι, δυναμένην εἰς πληθὸς ἐκταθῆναι ταῖς κατὰ μέρος ἀγγελίαις, καὶ ποιήσαι αὐτῷ ἀκούοντι τὸ ἄλλος δριμύτερον· οὐδὲν γὰρ πρότερον ἐπικατασεύει τοῖς φιλάτοις τὸν οἶκον εὐνοχουμένοις τῇ καταστροφῇ τάφον τὴν οἰκίαν ποιῶν, καὶ μὴ γὰρ; ἐδέσμασιν αἷμα, καὶ φύρων σάρκα, καὶ λίθους ὁμοῦ, ἵνα μὴ τῷ μείζονι πάθει ἀργεῖν πρὸς τὰ ἐλάττωνα ποιήσῃ τὴν ἀσθεσίαν. Βαθμῶ δὲ καθ' ἐν ἐπέρχεται ἅπαντα ἀπὸ τῶν εὐτελεστέρων μεταβαίνων ἐπὶ τὰ τιμώτερα, καὶ ἄλλης ἄλλην ἀλγεινότεραν ἀγγελίαν κατασκευάζων, καὶ ποσότητι, καὶ ποιότητι τῶν διαφθειρομένων, ὅπως κατ' ὀλίγον αὐξηθὲν τὸ δεινὸν μέγα, καὶ χαλεπὸν τὸ τραῦμα τῆς ἀθυμίας ἐργάσθαι. Τάξιν ἤθησεν προελθῶν ἐκ προομιῶν ἕως ἐφθασεν εἰς τὴν ἐσχάτην πληγὴν, ἣ καὶ διέδειξε τοῦ ἀνδρός τὸ φιλόσοφον. Ὡς γὰρ τὴν καταστροφὴν τοῦ οἴκου, καὶ τῶν τέκνων ἔμαθε τὴν ἀπώλειαν, τῶν ἄλλων ἀπάντων τὴν φθορὰν ἤδη προπεπισμένος, διέβη τὰ ἰμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐκείρατο τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τῷ λαθόντι τὰ ἄλλα, καὶ ἂ μὴ λαθεῖν δεδύνηται, προδιδοῦς, καὶ φθάνων φυσικῆ φιλοσοφίᾳ τὴν τῶν Εὐαγγελίων παραίνεσιν. « Ἐὰν γὰρ σου, φησὶ, λάβῃ τις τὸν χιτῶνα, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἰμάτιον. » Τοῦτο προλαθῶν ἔκεινος ἐποίησε, τὸ μὴ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀκουσίως συμπεπτωκέναι κακοῖς τῷ ἑκουσίῳ πιστούμενος, καὶ τὸ τέλος λανθάνον τῆς γνώμης τῷ φαινομένῳ μηνύων.

Huc ille præveniundo præstitit libera sponte, profitemens non doluisse se de damnis quæ videbantur invito sibi accidisse, et indicans evidenti argumento animi latentem tandiu sensum.

ΚΕΦΑΛΑ. Δ'.

Ὁ γὰρ ληφθέντι βία, καὶ ὁ μὴ ἀφαιρεῖται τις προδιδοῦς, δηλὸς τῆ δευτέρᾳ φιλοτιμίᾳ γίνεται, ὡς καὶ τὸ πρῶτον κἂν ἐλήφθη ἀνάγκη, οὐκ ἀνάγκη παρεχῶρησε, τὴν γνώμην οὐ βιασθεῖς, κἂν τυραννεῖν ἔδοξαν οἱ βιασάμενοι, τοῦτο λαθόντες, ὁ καὶ μὴ ἐπιδοῦναι δυνάμενος, προαιρέσει ἐπέδωκεν, ἐξουσίᾳ παρασχὼν ὅπερ ἄκων τῷ φαινομένῳ ἀφηρηθῆσαι γενόμενος. Καὶ Ἰωσήφ δὲ, καὶ Σωσάννα, καὶ Ἰεφθάε θάλασσον ἄν, οἱ μὲν ἐπὶ σωφροσύνη, ὁ δὲ ἐπ' ἀληθείᾳ εὐδοκίᾳ μῆσαντες. Καὶ οὗτος γὰρ ὑπὲρ τῆς ἐν πολέμῳ ἀριστείας, εἰ περιγένοιτο τῶν ἐχθρῶν ἐπικουδιστέρων ὄντων, πληθεῖ, καὶ ἐμπεριεῖξεν πολεμικῆ, ὀλοκαυτώσειν ὑποσχόμενος ὅπερ ἂν τύχη τῶν ἄλλων πρότερον ἀπαντήσαν οἰκεῖον, θυγατρὸς κατὰ τὸ συμβᾶν ὑπαντησάσης μονογενοῦς, καὶ στεργομένης ἐκτόπως, οὐκ ἐφεύσατο τὴν ἐπαγγελίαν, φύσεως προτιμήσας εὐσέβειαν, σπλάγγνα προδοῦς ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν εἰς Θεὸν ἀθετησαὶ ὁμολογίαν, κἂν ἢ ἐπὶ τῇ ἀναίρεσει τοῦ τέκνου τὸ πάθος ἀφῆρτον. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων ὄντα γυμνὰ τὰ κατορθώματα φανερόν ἐπὶ ταῖς πράξεσι, καὶ πρῶτῃ-

⁵¹ Job 1, 1 seq. ⁵² Matth. v, 40. ⁵³ Gen. xxxix; Dan. xiii; Judic. xi.

λον εἶχε τὸν ἐπαινον. Τῷ δὲ Ἰωσήφ, καὶ τῇ Σωσάν-
 νῃ, μετὰ τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀνδραγαθίας καὶ αἰσχρό-
 τητος ἠκολούθει κατάγνωσις οὐ μόνον κρύπτουσα τὸ
 θαῦμα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ἀκολασίας περιβάλλουσα
 ψόγον. Τοῦτο δὲ πολλὴν τῷ φιλοσοφοῦντι παρέχει τὸν
 κάματον, ἐφ' οἷς ἐγρῆν εὐφημισθῆναι ἐπὶ τοῦτοις
 δυσφημουμένῳ. Πολλὴν δὲ παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ἀνε-
 καστον προξενεῖ δόξαν, καὶ εὐλάβειαν, ὅτι καὶ πόνον
 ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀνεδέχτο μέγαν, καὶ τὴν πονη-
 ρὰν δόξαν οὐκ οὔσαν ἀληθῆ ἐπιεικῶς ἤνεγκεν ὡς
 μεγάλη ἀληθῆ. Διὰ τοῦτο τὴν δυσχέρειαν τῆς τοιαύτης
 μεγαλοψυχίας παραμυθούμενος ὁ Κύριος ἔλεγε·
 « Μακάριοί ἐστε ὅταν ἐνειδέσασιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι,
 καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα, » καὶ τὰ λοιπὰ·
 διπλῆς ἀρετῆς διπλᾶ γέρα τιθεῖς, καὶ ἀναλογοῦσαν
 τῷ καμᾶτῳ παρέχων τὴν ἀμοιβήν, πρὸς ψυχαγωγίαν
 τῆς ἐν τῷ πονεῖν ἀκηδεΐας· ὅταν γὰρ ὁ ταπεινόφρων
 ἐνειδίξῃται ὑπεροψίαν, καὶ ὁ σώφρων λαγνεῖαν, καὶ
 ἀδολοφραγίαν ὁ ἐγκρατής, καὶ ὁ ἐπιεικῆς θρασύτητα,
 καὶ βλακείαν ὁ σεμνός, καὶ ὁ συντετριμμένος ὑπό-
 κρισιν, τότε καλῶς ὁ μισθός γίνεται διπλοῦς, ὁ μὲν
 ὑπὲρ τοῦ ἔργου, ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς συκοφαντίας στεφα-
 νῶν τὸν ἀθλήσαντα.

que rapinae, et castus luxuriæ, atque crapulae, et
 voracitatis sobrius, et mansuetus protervitiæ, et se-
 rarius scurrilitatis, et contritus simulationis reus traducitur: ibi jure merito duplex debetur merces,
 quarum altera propter opus, altera propter calumniam coronat certantem.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

CAPUT V.

Τοιοῦτος ἦν ὁ μέγας Ἰωβ, καὶ τὰς οἰκειὰς εἰδὼς
 ἀρετὰς, καὶ ἐν τῷ παρὰ τῶν φίλων ἐνειδίξασθαι τὰς
 ἐναντίας κακίας, οὐ ζυγομαχῶν περὶ τοῦ τὰ ψευδῆ ἀπο-
 τριψασθαι ἐνειδῆ, καὶ ἔωλα, συντιθέμενος δὲ τοῦτοις,
 καὶ συμψηφίζόμενος ἐτοίμως. Φησὶ γὰρ· « Ἐπ' ἀλη-
 θείας οἶδα, ὅτι οὕτως ἐστὶ καὶ ἐπαγωνίζεται τοῦ δεῖ-
 ξαι, » ὅτι οὕτως ἐστὶν ἀληθῶς· ἐξῆς ἐπιλέγων· « Πῶς
 δὲ ἔσται δίκαιος βροτὸς παρὰ τῷ Κυρίῳ, ἢ ἀπὸ τῶν
 ἔργων αὐτοῦ ἀμεμπτος ἀνήρ; » τὸ δοκοῦν κοινὸν τῆς
 φύσεως ἐγέλμημα ποιησάμενος ἴδιον, ἵνα μὴ αὐτὸς
 ἀπηλλάχθαι νομισθῇ, ἢς ἐπεφήμερον ἐκεῖνοι, φαυλο-
 τητος. Ὅθεν καὶ δικαίως διπλᾶ πάντα ἀπέλαβε, τὰ
 μὲν ὡς σεσυλημένος παρὰ τοῦ λωποδύτου, τὰ δὲ ἀμοι-
 βὴν τῆς ἐπὶ τοῖς ἀπολλυμένοις φιλοσοφίας. Οὕτως
 οὐκ ἀδικοῦσι μόνον αἱ θλίψεις, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι
 τὰ μέγιστα, λαμπρὸν, ἐὰν καρτερῆ ἀποφαίνουσαι τὸν
 θλιδόμενον. Ἄλλ' οὐδὲ τὰς θλίψεις ἕως κινδύνων ὁ
 τῆς ἡμετέρας ζωῆς πρύτανις χρονίζειν ἐξ, οὔτε τὸν
 ἀγῶνα ὑπὲρ δυνάμιν τοῦ ἀγωνιζομένου γενέσθαι
 ἀφήσιν. Εἰ δὲ καὶ συγχωρήσειε ποτε οἰκονομῶν τι
 παραδόξον, μεῖζον τὸ θαῦμα ποιεῖ αὐτὸς ἀναπληρῶν
 συναργεῖα τῆς χάριτος τὸ λείπον τῇ ἀσθενείᾳ τῆς φύ-
 σεως, καθάπερ οἱ νήχεσθαι τοὺς ἀπείρους ἐθι-
 ζοντες παρακολουθῶντες πλησίον διαβαστάζουσιν
 ἀπονήσαντας, ἀνακουφίζοντες μὲν ταῖν χερσίν, ἕως
 ἢ καμοῦσα διαναπαύσεται δύναμις, καὶ τὴν τέχνην
 διδάσκοντες, καὶ καταδύεσθαι ἐν ταῖς ἀνάγκαις οὐ
 συγχωροῦντες. Οὕτω γὰρ ὁ Παῦλος ποτὲ μὲν φησὶ·
 « Πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι
 ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ

cæde dolor esset intolerabilis. Et aliorum quidem
 egregia facinora clara cum essent, perspicuam in
 ipsis actibus, manifestamque laudem excipiebant.
 Josephum autem, et Susannam cum dolore stre-
 nuoque simul certamine infamæ sententiâ, et
 condemnatio subsequeretur, quæ non solum virtu-
 tis admirationem occultabat, verum etiam intem-
 perantiæ vituperio involvebat. Id vero homini sa-
 pientiæ studioso multam facessit molestiam, cum
 ex quibus oportuisset eum dilaudari, et celebrari,
 ex his opprobrium experitur. Sed apud Deum
 magnam et inestimabilem conciliat gloriam, et ve-
 nerationem, quod pro bono opere magnum subivit
 laborem, et opinionem pravam de se, cum vera non
 esset, æque moderate tulit, ac si fuisset vera. Ideo-
 que Dominus ad difficultatem hujuscemodi magna-
 nimitatis consolandum dicebat: « Beati estis, cum
 maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et di-
 xerint omne malum verbum », et reliqua; duplicis
 virtutis duplicia præmia ponens et respondentem
 molestiæ præbens remunerationem ad sublevandum
 gravem mœrorem in labore susceptum. Etenim
 quando humilis **177** sapiens superbiæ, liberalis-
 voracitatis sobrius, et mansuetus protervitiæ, et se-
 rarius scurrilitatis, et contritus simulationis reus traducitur: ibi jure merito duplex debetur merces,

Talis erat magnus Job, et suarum sibi virtutum
 conscius, et adversus amicos exprobrantes sibi con-
 traria vitia non contendens rixando in diluendis
 falsis opprobriis, et intempestivis; sed suo quo-
 que ipsis accedebat assensu, et calculo suo in
 promptu comprobabat. Ait enim: « In veritate scio,
 quod ita se res habet. » Et plane conatur demon-
 strare, quod ita est revera, deinceps subjungendo:
 « Quomodo enim erit justus mortalis apud Domi-
 num, aut ab operibus suis irreprehensibilis vir? »
 Quod videtur commune naturæ crimen, proprium
 sibi facit, ut ne ipse censeretur eximere sese ab
 ea, quam illi exprobrabant, improbitate. Unde etiam
 jure duplicia recepit omnia; alia quidem, velut a
 grassatore illis spoliatus, alia vero ad remunera-
 tionem sapientis constantiæ super his, quorum ja-
 cturam fecerat, exhibitæ. Adeo afflictiones non so-
 lum injuriam nullam, sed maximam quoque utili-
 talem afferunt, et afflictum, si fortiter perferat, illu-
 strem reddunt. Verum neque ad discrimina usque,
 ærumnas vitæ nostræ moderator perdurare diu sin-
 nit, neque certamen ultra vires decertantis pro-
 duci permittit. Si vero et dispensando permittat
 nonnunquam aliquid præter opinionem, majus mi-
 raculum efficit ipse supplendo adminiculo gratiæ
 defectum **178** præ debilitate naturæ, ut qui na-
 tandi imperitos assuefaciunt, ipsi eos prope adna-
 tantes supportant, et sustinent viribus destitutos,
 et alterutra manu allevantes, donec vires exha-
 stæ interquiescendo reparentur, et artem eo modo

¹⁷⁷ Matth. v, 11. ¹⁷⁸ Joh. iv, 17; xv, 14.

docent, et non patiuntur in periculis demergi. Ita enim Paulus quodam loco ait: « Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod poteritis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere ⁶⁶. » Alio autem loco: « Nolo vos (fratres) ignorare de tribulatione, quæ facta est in Asia; quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut læderet nos etiam vivere ⁶⁷. » Ubi verbis istis, secundum vires, et supra vires, divinam cooperationem suppeditasse robur dicit, ad faciendum, ut exitus tentationum tolerabilis evaderet, et salus in desperatis periculis non solum opinionem, sed et prope fidem excederet.

CAPUT VI.

Quomodo enim Sarra cum in libidinosi regis manus incidisset peregrina, et advena ⁶⁸, cum nequam auxilium aliud præter divinum ex alto sperandum ipsi foret, maritus enim præsens quidem, et ad opem ferendam obstrictus, adeo erat ad illam præstandam invalidus, ut occultare conjugium, et prætereret cognationem, vocans sororem uxorem, et tori sociam consanguineam præ mortis metu, quod sciret alienigenæ mulieris pulchritudine ad insaniam usque furentes inimicos implacabiles existere, quicumque rivalium suspicionem præbent, et promptos esse ad cædem usque progredi, ut ne quem haberent, qui **179** adamatæ animum ad scipsum circumtraheret, atque securitatem contubernalis convictus zelotypiæ cura inturbare posset, quando subsederunt omnia omnino prompta et expeditissima ad manuum injectionem, tunc ex ipso etiam lecto, sine ulla contumelia liberata fuit, cum viscerum convulsiones tyrannum prohiberent adulterino congressu, et furibundam cupidinem dolores intensissimi restinguerent? Quid post decubitum, et complexum expectandum erat amplius, quam probum, cum propter Barbaram multam intemperantiam passio retineri non posset, cum pulchritudo irritaret concupiscentiam, cum libido furoris stimulum ad illicitam voluptatem concitaret, cum materia quæ accendit inflammataque omnia, prompta adcesset; et ipsa quidem vellet violentiam oppressionem effugere, nec tamen violenti impetum cohibere sufficeret vel corporis robore, vel verborum adhortatione; nam semel accensus in voluptuariis affectus nulli rei cedit, cum ratione carens neque dictis attendat, neque suaderi queat? Sed reperit virtus mulieris etiam in rebus adeo angustis industriæ modum, quo se incontaminata conservare debuit, dum protervum amatorem propriis sibi cruciatibus coegit esse intentum, et oscultorum tormentorum doloribus profundum ardentis libidinalis incendium restinxit.

CAPUT VII.

De Davide et Gedeone.

Quo pacto vero mansuetissimus et innocentissimus David sæpe in Saulen **180** sanguinarium incidens evasit præter omnem spem ex ejus mani-

τὴν ἔκθεσιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν· ὁ ποτε δὲ· « Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀγνοεῖν περὶ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ὑπὲρ δύναμιν ἐδαρθημεν, ὥστε ἐξαπορρηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. » Καὶ τὸ « κατὰ δύναμιν, » καὶ τὸ « ὑπὲρ δύναμιν, » τὴν θείαν συνεργίαν παρεσχέμεναι λέγων ἰσχύον εἰς τὸ γενέσθαι καὶ τὴν λύσιν τῶν πειρασμῶν ἀνεκτὴν καὶ τὴν σωτηρίαν ἐν τοῖς ἀπεγνωσμένοις κινδύνοις παράδοξον καὶ ἀπιστίας ἕγγυς.

B

ΚΕΦΑΛ. Γ'

Πῶς γὰρ ἡ Σάρρα βασιλέως ἀκολάστου παραπεσοῦσα χερσὶ, ξένη καὶ ἐπηλυσ, οὐδαμῶθεν ἀλλῆς βοθηταίας πλὴν τῆς θείας ἀνοθεν ἐλπίζομένης αὐτῆς (καὶ γὰρ ὁ παρών καὶ βοηθεῖν ὀφείλων ἀνὴρ οὕτως ἦν πρὸς τοῦτο ἀσθενής, ὡς καὶ κρῦψαι τὸν γάμον, καὶ προβαλέσθαι συγγένειαν, ἀδελφὴν λέγων τὴν γαμετὴν, καὶ τὴν σύνευνον σὺναιμον δεῖν θανάτου, τοὺς ἐπιμανέντας κάλλους γυναικὸς ἀλλοτρίας· εἰδῶς ἐχθροὺς ἀσπόνδους ἡγεῖσθαι, τοὺς ἀντεραστῶν ὑπόνοιαν ἔχοντας καὶ σπουδάζειν, καὶ μέχρι φόνου χωρεῖν, ὅπως μὴ ἔχῃσι τὸν περισπῶντα πρὸς ἑαυτὸν τῆς ἐρωμένης τὸν νοῦν, καὶ τὸ τῆς συμδιώσεως ἀμείριμον φροντίζῃ ζηλοτυπίας θολῶσαι δυνάμενον), ὅτε πάντοθεν ἠργησε πάντα πρὸς ἀντίληψιν εἰκότα καὶ εὐλογώτατα, τότε ἐξ αὐτῆς τῆς εὐνῆς ἐρύσθη ἀνύδριστος, σπασμοὺς τῶν σπλάγγων τοῦ τυράννου καλυθέντος τῆς μοιχικῆς θυμίας, καὶ τὴν μανιώδη ναρκήσαντος ὄρεξιν τοῖς ὑπερβάλλουσι πόνους; Τί ἦν μετὰ τὴν κοίτην, καὶ περιπλοκὴν, ἡ ἕβριν προσοκῆσαι λοιπὸν, τοῦ πάθους ὄντος διὰ πολλὴν τῷ Βαρδάρῳ ἀκρασίαν ἀσχετοῦ τοῦ κάλλους ἐρεθίζοντος τὴν ἐπιθυμίαν, τῆς ἐπιθυμίας ἐγειροῦσης; τὸν οἶστρον πρὸς ἀθεσμον ἠδονὴν, τῆς ἀναπτούσης ἅπαντα ὕλης παρακειμένης ἐτοίμου, καὶ βουλομένης μὲν τὴν βίαιαν πείραν φυγεῖν, ἐπισεῖν δὲ τοῦ βιαζομένου τὴν ὄρμην, οὐκ οὕτως ἱκανῆς, ὅτε σώματος ἰσχύϊ, ὅσα παρακλήσει λόγων; πρὸς οὐδὲν γὰρ ἐνέδωσι βρισηθὲν ἄπαξ ἐν τοῖς φιληδόνοις τὸ πάθος, οὐδέτι λογισμὸν ἔχον προσεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ πεισθῆναι δυνάμενον. Ἄλλ' εὖρεν ἡ ἀρετὴ τῆς γυναικὸς καὶ τοῖς οὕτως ἀπόροι; μηχανῆς τρόπον, ᾧ τηρήσειν αὐτὴν ἀμίαντον ἡμελεν, ἰδίους ἀλγήμασι προσασχολήσασα τὸν ἀλάστορα, καὶ στέσασα βασάνων ἐδύνας κρυφίων φλεγμονὴν, ἐπιθυμίας συμχόμενον κρῦφον πῦρ.

D

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Περὶ Δαβὶδ, καὶ Γεδεών.

Ἦως δὲ ὁ πρῶτατος καὶ ἀκακος Δαβὶδ πολλάκις παραπεσὼν τῷ αἰμοδόρῳ Σαούλ, ἐξῆλθε παρὰ πλάσαν ἐλπίδα τῶν τούτου χειρῶν ἀπαθῆς, ἀλλοτε ἀλλοτε σω-

⁶⁶ I Cor. x, 13. ⁶⁷ II Cor. i, 8. ⁶⁸ Gen. xii, 15 seqq.

θείς, καὶ οὐκ ἔχων εἰπεῖν λογισμὸν τῆς σωτηρίας εἰ- A
 κεία, νικῶντος ἐκάστου θαύματος, καὶ λογισμοῦ
 πᾶσαν καὶ λόγου ἐπίνοιαν; Πῶς δὲ τὸν πατραλεῖαν
 Ἀβισσαλώμ ἠτιάσατο τῆς τυραννίδος οὐ ληφθέντα
 χερσὶν ἀνθρωπίναις; Ἀρῶς γὰρ αὐτὸν δραξαμένη τῆς
 κόμης ἀνήρπασε φεύγοντα, καὶ περιόπτον ἀνήρτησεν
 ἐπὶ μεταώρου, πᾶσι τῆς ἐκδικεῖν ἐθέλουσιν ὕβριν
 φιλοστόργου πατρὸς εἰς σφαγὴν προδοῦσα πρήχειρον,
 καὶ ἀμύνειν ἑαυτῷ δυνάμενον ἤκιστα, ἀξίαν τῆς
 ἀλόγου ἐπιχειρήσεως ταύτην δεδωκότα τὴν ποινήν,
 τὸ προδοθῆναι παρὰ τοῦ ἀψύχου, καὶ ἀλόγου πρὸς
 φόνον φυτοῦ. Πῶς ὁ Γεδεὼν σὺν τοῖς τριακοσίοις πε-
 ζοῖ; ἔθνος ὅλον τῶν Μεδιθαιῶν, ἀμμυ διὰ τὸ πλῆθος
 παραικασθὲν, ἤδηδὸν κατέκτεινεν, οὐκ ἐσχηκώς πο-
 θεν εὐλογον πρόφασιν συμβολῆς; Ἐποίηε γὰρ τὸ εἰ-
 κὸς ὀλοσχερῶς, καὶ τῇ ἐνθυμῆσει τὴν ἐπιχείρησιν
 διὰ τὸ τῶν ἀντιτεταγμένων πλῆθος ἀτόλμητον, μὴ
 τῆς διηγῆσεως τοῦ ὀράματος παρορμησάσης αὐτὸν
 ἐπὶ τὸ πρόθυμον. Οὐ δειλιώοντα αὐτὸν καὶ παρσιμέ-
 νον ἐπακοῦσαι διαδάντα εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν
 πολεμίων ὁ Θεὸς προετρέψατο, ἐκείθεν δεδωκώς αὐ-
 τῷ τὴν θαρρόειν, ἐπεὶ μὴ τὸ πεποιθὸς εἶχεν ἐκ πίστεως,
 ἄπειρος ὢν συμμαχίας Θεοῦ; Ἐ Μαγίς γάρ, ἤκουσεν,
 ἄρτων κριθίνων, διηγουμένου ὄναρ τινὸς, κυλιόμενῃ
 κατέστρεψε τὰς σκηνὰς τῶν Μεδιανιτῶν. Ἐ Καὶ ἄλλου
 σάλιν εὐσκόπως τὴν σύγκρισιν φράζοντος, καὶ λέγον-
 τος, τὴν ῥομφαλὴν εἶναι τοῦτο τοῦ Γεδεὼν, καὶ τῆς
 μετ' αὐτοῦ στρατιάς, καὶ ἀνέστη πρὸς ἐλπίδα χρη-
 στήν ἐκ τῆς ἀκοῆς, τῷ φρονήματι τὸ εὐτελεῖς τοῦ οἰ-
 κείου στρατοῦ τοὺς κριθίνους λογισάμενος ἄρτους, C
 οἱ κυλιόμενοι τὴν παρεμβολὴν ἀλοήσουσιν ἀπονητὶ
 τῶν ἐχθρῶν, οὐκ αὐτοὶ χειρούμενοι τὸ ἀντίπαλον
 οἰκεία χειρὶ, ἐνεργούμενοι δὲ τὴν ἰσχύν παρὰ τῆς κυ-
 λούσης αὐτοῦ, καὶ τροχαζούσης θείας δυνάμεως.
 Ἐπειδὴ τὸ κυλιόμενον δοκεῖ μὲν πλῆττειν καὶ
 θραύειν τὸ πατούμενον, αἰτίαν δὲ τούτων ἔχει τὴν
 τοῦ κυλόντος καὶ εὐτόνως ὠθοῦντος δύναμιν.
 εἰν. Etenim quod volvitur, obvia quæque percellere, atque affligere videtur : sed causa ejus rei
 in illius, qui convolvit, atque protrudit acriter, robore consistit.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Περὶ Σαμψών καὶ Ἐζεχίου.

Πῶς ὁ Σαμψών χιλιούς ὀπίστας μόνος ἐν σιαγόνι
 κατέβαλεν ὄνου, καὶ διψήσας ἐκ τοῦ κόπου τῆς μά-
 χης, οὐδαμοῦ λιβάδος; φαινομένης, οὐ πίδακος, ἐκ D
 μιᾶς τῆς σιαγόνος μύλης ἔσχε βραγὲν ἀφθονον νᾶμα·
 τὴν αὐτὴν καὶ ὄπλον κατὰ τῶν ἀλλοφύλων λαδῶν,
 καὶ πηγὴν εἰς ἄκρην τοῦ θλίβοντος; μετὰ τὴν νίκην
 αὐτὸς διψῶν εὐράμενος; Πῶς Ἐζεχίας, οὐδὲ τὴν
 ὄψιν ἐνεγκῶν τοῦ Ἀσσυρίου στρατοῦ καλύψαντος τὴν
 πορθουμένην ἀθρόως βύζην ἄπασαν γῆν, οἴκοι προ-
 σευχόμενος, νεκροῦ; ἐπειδὴ πρῶτ' οὐ δόρυ σείσας, οὐ
 θυρεὸν προβαλλόμενος, οὐ τόξον ἐντείνας, οὐ ξίφος
 μεταχειρισάμενος, οὐκ ἄλλο τι πολεμικὸν ἐπίδειξά-
 μενο; ἔργον, ἐνὸς ἀγγέλου ἐφ' ἐνὶ συνθήματι τὸν τσο-
 οῦτον ἡσυχῆ δρᾶσαντος; φόνον, καὶ οὐκ ἀνελόντος
 μὲν ἄπαντας (οὐ γὰρ ἦν σκοπὸς ἀθανδρον ὀλέσαι
 τὸ ἔθνος), τοποῦτους δὲ, ὅσοι φόβον τοῖς οἰκείοις πρὸς

CAPUT VIII.

De Samsone atque Ezechia.

Quo pacto Samsone mille armatos solus asini ma-
 xilla percussit, et cum sitiisset e certaminis con-
 tentione defessus nulla usquam scaturigine, nullo
 rivulo apparente, ex uno maxillæ dente molari la-
 ticem aquæ large prorumpentem hausit; eandem
 scilicet et telum adversus alienigenas arripiens, et
 fontem ad medelam sitis, qua premebatur post
 victoriam, nactus? Quomodo Ezechias cum ne
 aspectum quidem Assyrii exercitus totam regionem
 prædatorio agmine confertim addensato contegit
 sustineret, domui suæ exorans mane mortuos con-
 spexit, neque hastam vibravit, neque scutum ob-
 jecit, nec arcum tetendit, neque gladium manu
 strinxit, neque aliud opus militare ullum exhibuit :
 unus autem angelus unica velut tessera tantam
 eadem sine strepitu edidit, neque interemit uni-

⁹⁰ II Reg. xvii, 19. ⁹¹ II Reg. xviii, 9 sq. ⁹² Judic. vii, 1 seqq. ⁹³ Judic. vii, 21 seqq.

versos, quod totam gentem internecione delere scopus non esset, sed tot duntaxat, quot sufficeret ad incutiendum suis terrorem, quo fugerent, et percussus obstupescerent ⁶³? Quis lapides grandinis telorum **182** vice demisit e nubibus in hostes coarctando, et alios mutuo perturbavit, velut hostibus ex improvise irrupentibus, in mutuam suam cædem grassantes, dum adversarium interficere sibi quisque videtur, quo pacto victoriam tunc temporis pio et religioso populo sine pugna præstitit?

CAPUT XI.

De Elissæo, deque Israelitis.

Quomodo propheta Elissæus latuit hostes perquirentes cum undique cinctus eorum copiis neque conspiceretur, et ad suam eos regionem deducens non cognosceretur, ipse nequissimis illis ducem se præbens, cum facilius inferre, quam accipere injuriam posset, oculis eorum caligine offusis, et errantibus plane in pervestigando ⁶⁴? Quomodo Ægyptiis persequentibus Israelitæ in manus non incidere ipsorum, cum a tergo haberent eos castrametantes, a fronte mare longe lateque diffusum, hinc inde solitudines inaccessas, et montes excelsis jugis elatos, undique conclusi difficultate effugiendi, quemadmodum jactus piscium intra sagenam clausus in manibus adversariorum? **Qua** ratione mare secessit? Quomodo aqua e continente ipso continente porrecta stetit, fundum arenosum sterile relinquens ad viam, qua equi curusque commigrarent, inveniendam? Quo pacto fluctus suo ære solidius concrecentes obduruerunt? **Qua** ratione aquæ natura ad defluendum in præceps prona instar muri in tantam altitudinem excitata surrexit, et persecutione pressis iter miraculoso modo apertum resecurit, hisce utrinque absque **183** ullo obstaculo pelagi segmenta resorbendo, ut transirent, et illos refluxu consfluxu adportos ad unum omnes extemporario cum jumentis simul et homines sepulcro recondens ⁶⁵? Quomodo in solitudine cælum cibum ipsis nulla terræ cultura productum perfluens nonnunquam quidem manna, interdum vero coturnicum matrem supernæ niugens mensam laboris pariter, et artis condimenti expertem apparavit ⁶⁶? Quo pacto petra dura, et humoris minime particeps ex arefactis terræ cavitatibus aquarum ductus ad levandam sitim diu collectam relaxavit, tributum refundens quod nunquam prius exsolverat ⁶⁷? **Qua** ratione Jordanes mare imitatus his, qui pedibus transibant, fluentum oppositum dissecuerit, alteram quidem partem proclivi defluxu sinens ad mare devolvi, alteram autem sistens in primis, post ea vero retrogrado cursu revocans, deinde etiam usque ad fontes ipsos placide restagnantem consistere jubens ⁶⁸: explicatu difficile est. Nemo enim divino miraculo interpretando sufficit, quod ex seipso naturæ totius seriem valet excedere, et persua-

Α φυγήν καὶ κατάπληξιν ἦσαν ποιῆσαι ἱκανοί; Τίς λίθους χαλάζης ἀντὶ βολίδων ἐκ νεφῶν εὐστόλως ἀφῆκεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἄλλους ἐτάραξε κατ' ἀλλήλων ὡς τῶν ἐναντίων ἀδοκίμως ἐκβεβληκότων, οἰκεῖον ἐργασασμένους φόνον δοκῆσαι τοῦ ἀναιρεῖν τὸν ἀντίπαλον, ἄμαχον νίκην παρασχῶν τῷ ποτε εὐσεβοῦντι λαῷ;

ΚΕΦΑΛΑ. Θ'.

Περὶ Ἐλισσαίου, καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Πῶς τοὺς ζητούντας ἔλαθε πολεμίους ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος ἐν μέσσοις αὐτοῖς ἐνελεύμενος, καὶ ὄχρῶμενος, φέρον ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ γῆν, καὶ οὐ γνωρίζομενος, πονηροῦς ὀδηγῶν, καὶ ἀδικήσαι μᾶλλον, ἢ ἀδικηθῆναι δυνάμενος τῆς βίβως ὑποχυθείσης αὐτοῖς, καὶ σφαλλομένης εικότως περὶ τὴν ἔρευναν; Πῶς διώκουσι τοὺς Αἰγυπτίους Ἰσραηλιταὶ οὐ γεγόνασιν ὑποχειριοί, κατόπιν ἔχοντες αὐτοὺς ἐστρατοπεδευκτάς, ἐξ ἐναντίας θάλασσαν κεχυμένην πολλὴν ἐκατέρωθεν ἐρημίας ἀβάτους, καὶ ὄρη ἡλίβατα, πανταχῶθεν συγκεκλεισμένοι ἀπορία φυγῆς, καθάπερ σεσαγηνευμένοι βόλος ἰχθύων ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἰχθύων; Πῶς ὑπεχώρησεν ἡ θάλασσα; Πῶς δὲ ἔστη τὸ ὕδωρ ἐξ ἠπείρου εἰς ἠπειρον, τὴν βυθίαν ψάμμων χέρσον καταλιπὼν πρὸς ἰππήλατον, καὶ ἀμαξήλατον ὄδον; Πῶς ἐπάγη τὰ κύματα χαλκοῦ κεχυμένου κραταιότερον; Πῶς ἀνέστη τειχοειδῶς πρὸς τοσοῦτον ὕψος διεγερθεῖσα ἡ κατανεύειν ἐπὶ τὸ πρηνὲς πεφουκία φύσις τοῦ ὕδατος, καὶ ὄδον τοῖς διωκομένοις ἀνέτεμε παράδοξον, τούτοις ἀμπωτίσασα τοῦ πελάγους ἀνετινὸς κωλύματος ἀμφοτέρωθεν τὰ τμήματα, ἀκρίβους τῇ παλιόρῳα καλύψασα, καὶ τάφον πᾶσιν ὁμοζώοις καὶ ἀνθρώποις τὸν βυθὸν σχεδιάσασα; Πῶς ἐν ἐρήμῳ τροφὴν αὐτοῖς ἀγεώρητον ὤμωρθησεν οὐρανός, ποτὲ μὲν μάννα, ποτὲ δὲ ὄρυζομητραν ἐπιπέψας, ἀταλαίπωρον, καὶ ἀκαρύκευτον τράπεζαν; Πῶς πέτρα σκληρὰ, καὶ νοτίδος ἀμοιρος ἐξ ἐστερωμένων λαγόνων ὄχετος εἰς παραμυθίαν χρονίης δίψης ἀνεστόμωσεν ὕδατος, δασμὸν ἀποδοῦσα, ὃν ἐδεδώκει μηδέποτε πρότερον; Πῶς μιμούμενος Ἰορδάνης τὴν θάλασσαν, ἀντιπρόσωπον τοῖς πεζεύουσι τὸ βεῖθρον διέτεμε, τοῦτο μὲν ἔασας τοῦ τμήματος ῥόθιον ἐπὶ θάλασσαν καταθεῖν, τὸ δὲ ἐπισχόν, εἴτ' ἀναποδίαν ὀπίσω, εἴτ' ἐκ πηγῶν αὐτῶν ἠσυχάζαν ἀργῶν, οὐκ εὐκόλον εἶπεν; ὁδοὶς γὰρ ἐρημνεύσαι θαῦμα θεοῦ ἐστὶν ἱκανός, ἔξω βραίνει πάσης φυσικῆς ἀκολουθίας πάντῃ πεφουκός, καὶ νικᾷ τὰς πιθανὰς τῶν εὐρεσιλόγων σοφίας εἰωθός. Πῶς τὰς φυσικὰς τῶν κέντρων προανατεινόμεναι παντευχίας, προεπολέμησαν τοῦ λαοῦ αἱ σφηκίαι, ἐπὶ τῶν νεμομένων ἔθνη τὴν χώραν καθάλοῦσαι, καὶ σχολάζουσαν τοῖς ὑπὲρ θεοῦ στρατηγούμενοις παραδοῦναι τὴν γῆν οὐτε τοῖς πορθηθεῖσιν εὐλογον τῆς ἡττης προφασίσασθαι καταλιποῦσαι αἰτίαν ὡσεὶ ἐν πληθει χειρὸς, καὶ δυνάμει βαρεῖς νενικημένους, καὶ τοὺς κληρουμένους τὰ τῶν

⁶³ IV Reg. xix, 35 seqq.; II Paral. xxxii, 21 seqq.
⁶⁴ Exod. xvi, 1 seqq. ⁶⁵ Exod. xvii, 1 seqq. ⁶⁶ Josue iii, 16.

⁶⁷ IV Reg. vi, 18 seqq. ⁶⁸ Exod. xiv, 1 seqq.

ολομέτων ἀπαλλάττουσαι τύφου, ἄπονον χάριν, καὶ οὐκ ἀριστείας γέρα δεξαμένους ὡσπερ δορυκτῆτους τὰς πόλεις.

pro populo, et septem gentium deditarum regionibus expugnatis pacatam Dei ductu militibus tranquillamque terram tradiderunt, ita ut neque dam deliquerint quasi in multitudine manus, et emerint illis, quibus gratuito sortis munere absque in virtutis rei que bene gestæ præmium acceptæ bent.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Περὶ τριῶν παιδῶν, καὶ Δανιήλ, Ἰωνᾶ καὶ Ἀαρῶν.

Πῶς ἐπὶ τῶν τριῶν παιδῶν ἡ παμφάγος τοῦ πυρὸς **B** δύναμις τὴν καυστικὴν συνέστειλεν ἐνέργειαν, εὐφθάρτοις πελάσαι τὴν θέρμην οὐ συγχωρήσασα σώμασιν, ἔσω τῆς καμίνου τὴν οἰκίαν ἐπιδειξάμενη ἰσχὺν, καὶ ἔσω ἡσυχάσασα παραδόξῳ τρόπῳ; Πῶς καὶ θηριωδίας, καὶ πείνης ὁμοῦ φυσικῶν παθῶν ἐπὶ τοῦ Δανιήλ ἐκράτησαν οἱ λέοντες, ἀνθρώπους ἐν τῇ τῆς φιλοσοφίας παρεσημερήσαντες μέρει, καὶ ἐπταήμερον ἐνεγκόντες ἔνδειαν βρώσεως; παρακειμένης τῶν λογικῶν τὴν ἐφήμερον οὐκ ἀνεχομένην νηστείαν ὕλης παρούσης τροφίμου, καὶ ἐξουσίας τὴν μετέληψεν παρεχούσης ἀκώλυτον; Πῶς ἡ τοῦ κήτους γαστήρ καὶ λίθου κατεργαζομένη τῇ πέψει, καὶ χωνεύουσα τὰ ἐμπίπτοντα λόγου ταχύτερον, τρισὶν ἡμέραις καὶ νυξὶν ἅμα τοσαύταις ἐν οὕτῳ; ὑγρῷ καὶ θερμῷ χωρίῳ τὸν Ἰωνᾶν διετήρησεν ἀδιάφθορον, ἐνάλιον **C** ζῶον τὸ χερσαῖον, καὶ ἀδαπάνητον τὸ εὐκόλως ἀναλισκόμενον ἀποδείξασα, καὶ φύσιν ἀέρος ἀναπνοῆ διαζῆν πεφυκυῖαν, εἰς ἰχθύων μεταστοιχειώσασα φύσιν, ὕδωρ ἔλκουσαν ἀήθως ρισίν, ἀντὶ τοῦ ἐθίμου, καὶ συντρόφου ἀέρος στοιχείου; Πῶς ἡ τοῦ Ἀαρῶν ῥάβδος ἀφλοῖος, ἀνικμος, ξηρὰ, καὶ τὴν πρὸς τὸ βλαστῆσαι πάλαι δύναμιν ἀποθεμένην, χρεῖας καλεσάσης εἰς ἐπιδείξιν σημεῖου τῆς ἀμφισθητουμένης Ἰερωσύνης, ἀθρόον πάντα παραδόξῳ, φλοιὸν, ἀνθος ἀνέλαθε βλαστούς, φύλλα, καρπὸν, δύναμιν ζωτικὴν, τὴν εἰς ἕκαστον τούτων κατακερματισθεῖσαν, ῥιπῆς ὀξύτερον, καὶ ὄρηκα δείξασα τετρήλστα, καὶ καρποὺς βριθόμενον τὸ πρὸ μικροῦ βῆκτρον ἐν χερσὶ τοῦ στηριζομένου ὀρώμενον; et fructibus onustum baculum, qui paulo ante

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς Θεοτόκου.

Πῶς τὰ δεσμητήρια τοῖς ἀποστόλοις ἐπιμελῶς κλειθρωμένα τὴν ἔξοδον παρεχώρησεν ἀνεμπόδιστον, θύρας ἀναπετάσαντα, καὶ μοχλοῦς τῶν διωστήρων ἐκσεῖσαντα; Πῶς τὰ δεσμὰ τῶν χειροπεδῶν ἐνέδωκε, καὶ εὐρύνη τὸσοῦτον, ὡς χερσὶ, καὶ ποσὶν ἀνεκτὴν παρασχέιν τὴν διάδυσιν; Καὶ τὸ δὴ μείζον ἀπάντων, καὶ λόγου παντὸς ἀνώτερον θαῦμα· πῶς ὁ ἀχώρητος τῇ παντὶ, καὶ τὰ ὅλα περιγράφων μεγέθει δυνάμειως Θεὸς Λόγος; ὑπὸ μήτρας βουλευθεὶς ἐχωρήθη παρβενικῆς; Καὶ πῶς ἄπορον ἔμβρονον νηδὺς ἐτεκτῆ-

⁶⁰ Dan. ii, 20 seqq. ⁷⁰ Dan. xiv, 20 seqq. ⁷¹ Jon. ii, 1 seqq. ⁷² Num. xvii, 8. ⁷³ Act. xii, 7 seqq.

A sibi facile superare solet sophismata eorum, qui argutias excogitant. Quomodo vesperæ exserentes aculeos suos, velut concessa a natura arma, pugnarunt devictis causam probabilem suæ cladis prætexendam gravi robore devictis; et ansam superbiendi adullo labore res fugitivorum obvenerant, et non fuerant quemadmodum urbes bello quæsitæ sol-

184 CAPUT X.

De tribus pueris, et Daniele, Jona, et Aarone.

Quo pacto vis ignis devorans omnia in tribus pueris urendi operationem repressit, neque permisit calorem ad corpora corruptioni obnoxia vel appropinquare, extra caminum propriam virtutem exserens, et intus modo admirabili quiescens ⁶⁹? Qua ratione feritatem atque famem simul insitos a natura affectus super Daniele leones temperarunt in parte philosophiæ ista præ hominibus mansueti, et septem dierum pertulerunt abstinentiam objecto pabulo: cum ratione instructi homines nec unius diei jejunium sustineant, ubi materies edulii adsit, et libera facultas ejus capiendi nemine vetante præbeatur ⁷⁰? Quomodo balenæ venter qui lapides concoquendo absumebat et dicto citius injecta digerebat, tribus diebus totidemque noctibus una in adeo humido calidoque loco Jonam conservavit incorruptum, e terrestri in marinum animal convertens, et rem in corruptionem facile pronam incorruptibilem præstans, naturamque aeris respiratione vivere assuetam in piscium naturam transfundens, quæ aquam insueto more trahit naribus pro consueto, et connutrienti aeris elemento ⁷¹? Qua ratione virga Aaron sine cortice, sine succo, arida et germinandi virtute jam pridem effeta, cum, vocata in dubium sacerdotii fide, rei necessitas signi ostensionem exposceret, de repente omnia mirabiliter recepit, corticem, florem, propagines, folia, fructum, et dispersit in **185** hæc singula vegetandi facultatem, unico temporis momento, et surculum exhibens efflorescentem,

D.

CAPUT XI.

De apostolis, deque Dei Genitrice.

Quomodo carceres sollicitè clathris obscrati apostolis egressum nullatenus impeditum præbuerunt januis passim apertis, et pessulis, ac vectibus conoussis? Quomodo vincula manicarum expressa sunt, eaque adeo diducta et laxata fuerunt, ut manibus pedibusque concesserint facilem exitum ⁷²? Et quod majus revera omnibus, et admirandum exsuperat omnem orationem: quo pacto Deus Verbum, quem universum hoc non capit, et qui universa circum-

scribit potentia suæ magnitudine, virgineo sub

utero volens comprehensus est? et qua ratione venter fetum nullo conceptum semine genitum fabricatus est, et virginitalis signa salva et illæsa servavit transiens ostia ventris, ut Job eloquitur ⁷⁵, et nullum egressus vestigium ostentans? Nam ut alio tempore januis clausis ingressus est ad discipulos suos, ita tunc est egressus, qualem invenit, talem naturæ officinam derelinquens, nec ullam arcanis illorum claustrorum vinculis corruptionem inferens ⁷⁶, ut hisce argumentis partus vere ostenderetur admirabilis et divinus. Hæc quidem omnia, et plura hisce facta sunt, et fide recepta. Sed eorumdem demonstratio, Dei auctoris infallibili nititur certitudine, **186** nec explicari possunt oratione, quæ operum stupendorum impar est enarrationi, et lem.

CAPUT XII.

Quocirca si virtus quidem impugnatur, facilem vero sine sollicitudine victoriam obtinet; quandoquidem angeli, aliæque divinæ potestates, atque ipse Dominus etiam hominem justum custodiunt: « Immittet enim angelus Domini, in circuitu timentium eum, et eripiet ipsos ⁷⁷. » Et ipse Deus ad Abrahamum: « Noli timere, Abraham; ego protector tuus sum ⁷⁸. » Et ad Jeremiam: « Ecce posui te ut civitatem munitam, et quasi murum æreum, munimentum omnibus regibus Juda, et principibus eorum; et bellabunt adversum te, et non prævalebunt contra te; quia tecum sum, ut liberem te ⁷⁹. » Ecquid commotus animi imbecillitate ad certantium sudores consternaris invidens tanquam ignarus rei coronas ipsis? respiciens labores, et non cogitans præmia, succumbis laboribus, et spq mercedum haudquaquam erigeris? Præsentes afflictiones deploras, neque potius latoris de futuris retributionibus? Semper enim commoda, quæ expectantur, præsentes labores consueverunt sublevare, et lucri cogitatio molestiam in opere ipso exantlandam levem efficit, præ majori commodo minoris incommodi difficultatem nullam existimans. Nonne Paulum ludi patientiæ magistrum his, qui cum præsentibus colluctantur afflictionibus, succlamantem, dum animi alacritatem multitudine calamitatum collabentem rerum sperandarum **187** fiducia excitabat, audisti, quando dicebat: « Non sunt conliguæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in vobis ⁸⁰? » Annon cum suas afflictiones proprias enarrantem ad solatium afflictorum audivisti, ut ne qui adversis exerceri videntur, quasi gravissima tolerantibus, quæ nullus alius posset sufferre, dissoluti fatiscant? Nec enim gloriæ cupiditate abreptus sua commemorat certamina, qui ait: « Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem ⁸¹. » Neque quemadmodum illi, qui prurigne linguæ laborant, gestit dicere, quæ silentio non valet occultare. Sed cum sciret solatio esse afflictis, cum audiunt eadem jam alios

A νατο γεννηθέν, καὶ τὰ τῆς παρθενίας αὐὰ φυλάξαντα τεκμήρια, πύλας γαστρὸς, κατὰ τὸν Ἰωβ, παρελθόν. καὶ οὐδὲν τῆς ἐξόδου σημεῖον ἐπιδειξάμενον; Ὡς γὰρ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰσηλθὼν ἄλλοτε κεκλεισμένων θυρῶν, οὕτως ἐξῆλθε τότε, ὅταν εὖρε, τοιοῦτον ἔασαν τὸ τῆς φύσεως ἐργαστήριον, καὶ οὐδὲν λυμηνάμενον τοῖς ἀπορρήτοις τῶν κλειθρῶν ἐκείνων δεσμοῖς, ἵνα τοῖς συμβόλοις τούτοις δευθῆ παράδοξος ἀληθῶς, καὶ θελὸς ὁ τόκος. Ταῦτα γέγονε μὲν ἅπαντα, καὶ τούτων πλείονα, καὶ πεπίστευται. Ἀποδείξιν δὲ τὴν τοῦ ἐργαταμένου αὐτὰ ἔχει ἀξιοπιστίαν Θεοῦ, καὶ οὐχ ἐρμηνεύεται λόγῳ ἀτονουῦντι πρὸς τὴν τῶν παραδόξων ἔργων ἐξήγησιν, καὶ ἰλιγγῶντι πρὸς τὸ τῶν θαυμάτων δυστέκμαρον.

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Ei tolluntur polemeitai mēn hē aretē, nikā dē nīkēn amērimon, aggelon, kai allon theion dunameon, kai autou tou despotou phourounton ton dikaiou (« Παρεμβαλεῖ γὰρ ἄγγελος Κυρίου, φησί, κύκλιψ τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ ῥύσεται αὐτούς. » Καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν Ἀβραάμ ὁ Θεός: « Μὴ φοβοῦ, Ἀβραάμ, ἐγὼ ὑπερασπίζω σου. » Καὶ πρὸς τὸν Ἰερεμίαν: « Ἰδοὺ τέθεικά σε, ὡς πόλιν ἄχυρᾶν, καὶ ὡς τεῖχος χαλκοῦν, ἄχυρᾶν πᾶσι τοῖς βασιλεῦσιν Ἰουδα, καὶ τοῖς ἀρχουσιν αὐτῶν: καὶ πολεμήσουσί σε, καὶ οὐ μὴ δύνωνται πρὸς σέ, διότι μετὰ σοῦ εἰμι τοῦ ἐξαιρηθῆαι σε, » τί παθαίνόμενος πρὸς τοὺς τῶν ἀγωνιζομένων ἰδρωτὰς ἀσχάλλεις βασκαίνων, ὡς οὐκ οἶδας, τῶν στεφάνων αὐτοῖς, τὰ παθήματα βλέπων, καὶ τὰ βραβεῖα οὐ λογιζόμενος; πρὸς τοὺς πόνους ἐκλυόμενος, καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν μισθῶν οὐ γαυρούμενος, τὰ νῦν ἐδυρόμενος θλιβερά, καὶ οὐ μᾶλλον χαίρων ταῖς μελλούσαις ἀμοιβαῖς; « Αἶ γὰρ τὰ προσδοκώμενα χρηστὰ τοὺς παρόντας ἐπελαφρίζειν εἰώθε πόνους, καὶ τῷ κέρδους ἡ ἐνοια κούφρον τὸν ἐν τοῖς ἔργοις; πνεῖ κάματον, τῇ μείζονι ὠφελείᾳ οὐ λογιζομένη τὸ δυσχερὲς τοῦ ἐλάττονος. Οὐκ ἤκουσας τοῦ παιδο-ρίθου Παύλου τοῖς ἐναχθοῦσι ταῖς παρούσαις θλίψεσι ὑποφωνούστος, καὶ ἀναπίπτουσαν τῷ κλήθει τῶν περιστάσεων τὴν προθυμίαν τοῖς ἐλπίζομένοις ἐγειρόντος, ὅταν λέγῃ: « Οὐκ ἔβια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς; » Οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ τὰ οἰκεία παθήματα διηγουμένου πρὸς παραμυθίαν τῶν πασχόντων, ἵνα μὴ μόνον οἱ δοκούντες ἀθλεῖν ἐκλυθῶσιν ὡς ὑπομένοντες ἀνήκεστα, ἀ μηδεῖς; Οὐ γὰρ ὄβρις ὀρεγόμενος τοὺς οἰκειοὺς διέδειξιν ἀγῶνας, ὁ λέγων: « Εἰ εἴτι ἀνθρώποις ἤρασκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. » ἐνδὲ κατὰ τοὺς γλωσσαλοῦντας ὠδίνει εἰπεῖν, ἀ κρύπτειν οὐ στέγει τῇ σιωπῇ. Ἀλλ' εἰδὼς παρακαλεῖσθαι τοὺς πάσχοντας τῇ τῶν ἡδὴ παθόντων ἀκοῇ, μαθόντας ὡς καὶ ἄλλοις συνέβη πάσαι, ἀ νῦν αὐτοῖς συμβαίνει, διδασκομένους φέρειν ἀνεκτῶς, ἐξ ὧν ἐπύθοντο ἐτέρους τὰ αὐτὰ ἐνηγογῆναι γενναίως, δημοσιεύειν ἀνέχεται ταῦτα, ἐφ' οἷς λαυθάνειν εἶχε

⁷⁵ Job iii, 10. ⁷⁶ Joan. xx, 19, 26. ⁷⁷ Psal. xxxiii, 8. ⁷⁸ Gen. xv, 1. ⁷⁹ Jerem. i, 18 seqq.

⁸⁰ Rom. viii, 18. ⁸¹ Galat. i, 10.

σπουδῆν, καὶ τὰ κατορθώματα ἐξαγγέλλων, καὶ τοῖς
 δικούσι καυχῆμασιν οὐ συνεπαίρων τὸ φρόνημα, μό
 νη δὲ προσέχων τῇ τῶν πολλῶν ὠφελείᾳ, καὶ ἐμ
 πραγματευόμενος τοῦτο τὸ ζηλωτὰς ἅπαντας ἐρ
 γάζεσθαι τοῦ καλοῦ, καὶ ἄλλον ἄλλου ἐν τοῖς
 ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας κινδύνους ποιῆσαι φιλοτιμό
 τερον.

lati consulit, et ad hoc navat operam, ut omnes ad
 operandum bonum æmulatione accendat, et ad pe
 ricula pro pietate adeunda alteri alterum honesta

A passos esse, et cum discunt, ut aliis olim evene
 runt, quæ nunc ipsis contingunt, erudiri que ea
 ferre quoque patienter, ex quo audierunt alios ea
 dem generose pertulisse; evulgare ideo ea audei,
 quæ occulta esse obnixe studebat, dum et suæ vir
 tutis momenta denuntiat, et vanæ gloriationis spe
 cie non extollit animum; sed soli multorum utili
 tati consulit, et ad hoc navat operam, ut omnes ad
 operandum bonum æmulatione accendat, et ad pe
 ricula pro pietate adeunda alteri alterum honesta
 committat ambitione.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Διὰ τοῦτο καθάπερ τις κομψὸς καὶ φιλόδοξος μετὰ
 πολλῆς παρρησίας τοῦς ἰδίους διεξέρχεται σεμνυνό
 μενος ἄθλους, « Ἐν κόποις, λέγων, περισσοτέρως, ἐν
 θανάτοις πολλάκις, ἐν λιμῶ καὶ δίψει, ἐν ψύχει καὶ
 γυμνότητι, ἐν κινδύνους πολλάκις· τρίς ἐραβδίσθην,
 ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐναυάγησα, νυχθήμερον πε
 ποίηκα ἐν τῷ βυθῷ· » μετὰ τοῦ ἀληθεύειν μεγάλη
 φιλονεικησίας δέξεται τὰ ἑαυτοῦ κατορθώματα, ὅπως
 καὶ ζῆλον μιμήσεως ἔχωσιν οἱ φιλόπονοι, καὶ τῷ μὴ
 φθάνειν τὰ αὐτοῦ, μετριάξουσι τῷ φρονήματι, πολὺ
 τῆς ἐκείνου ὑπολιμπανόμενοι ἀρετῆς. Εἰ γὰρ καὶ αὐ
 τὸς παρὶ τῶν τότε φησίν, οἷς ἔργον ἦν ἡ πρὸς αὐτὸν
 ἄμιλλα τῶν καλῶν, ὅτι περισσότερον πάντων ἔκο
 πίασα· τίς ἀρχῆσαι τολμήσει τῶν νῦν τὴν πρὸς αὐ
 τὸν ἰσοτιμίαν, ὅτε οὐ μόνον τὸ πράξει ἐκείνα, ἀλλὰ
 καὶ τὸ πιστεῦσαι ὅτι γεγένηται, τοῖς πολλοῖς ἐστι
 δυσχερές; « Οἶά μοι, πάλιν φησίν, ἐγένοντο ἐν Ἀν
 τιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, οὐδὲς διωγμῶς ὑπένεγκα· καὶ ἐκ
 πάντων με ἐρρύσατο ὁ Κύριος· » τὴν ἐρρύσατο φω
 γῆν, δέλεαρ τοῦ ὁμοῦ τοῖς κινδύνους, θεοπαρρηκότως
 χωρεῖν θεοεικῶς. Ἴνα ἕκαστος προτροπῆν τὸ μηδὲν
 κακοπαθεῖν ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἔχων, εὐψύχως προσ
 ἔλθῃ, καὶ μὴ ὀκλάξῃ τῷ ἔργῳ, τὸν ἦδη ρυθέντα
 τῶν κινδύνων τοῦ καὶ ἑαυτοῦ γενήσεσθαι ὁρῶν ἐν
 ἔχυρον ἀξίόχρεων. Καὶ αὖθις δὲ πρὸς τοὺς ἀν
 αιρουῦντας ἀνάστασιν, καὶ ματαίαν τιθεμένους τὴν
 ἐνθάδε ταλαιπωρίην, οὐκ ὄντος καιροῦ μετὰ θάνα
 τον, ἐν ᾧ τῶν πεπονημένων ἀπολαύσουσιν οἱ ἀθλή
 σαντες, ἀποτείνόμενος ὡδὲ πᾶς φησίν· « Εἰ κατὰ
 ἄνθρωπον ἐθηρομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος,
 εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; » Τῇ μνημῆ τῆς τῶν νε
 κρῶν καλιγγενεσίας δείξας, ὅτι οὐ μάτην ἠγωνίσαστο,
 οὐδὲ εἰκῆ τὰς τοσαύτας ὑπέμεινε θλίψεις, ἐλπιδί δὲ
 καὶ προσδοκίᾳ, τῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀμοιβῆς,
 εὐλόγως ἐκαρτέρησε τοῖς παθήμασι προσκαίρων
 θλίψεων ἀπέραντον ἐκδεχόμενος εὐφροσύνην.
 afflictiones tolerasse ostendit, sed spe, atque expectatione futuræ post resurrectionem remunera
 tionis optima ratione ærumnas tolerasse momentaneam **189** afflictionum nunquam desitutam læ
 titiam exspectans.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ὅθεν καὶ πᾶσι καλῶς [τοῖς] μεθ' ἑαυτὸν ἐγκα
 λεύεται, λέγων· « Τὸ καλὸν ποιοῦντες· μὴ ἐκκακῶμεν,
 καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν, μὴ ἐκλυόμενοι. » Τῇ τῶν
 δραγμάτων ἐλπίδι τὸν ἐπὶ τῷ σπόρῳ παραμυθεύμενος
 κάματον. Καὶ πανταχοῦ τῷ τῆς εἰρήσεως πάθος κολά
 ζων οὐ παύεται, ἵνα καὶ τὸ ἀγαθὸν γένηται, καὶ

CAPUT XIII.

Hanc ob causam adinstar hominis jactantis et
 gloriosi, cum multa libertate verborum sua certa
 mina extollendo commemorat. « In laboribus, in
 quiens, abundantius, in mortibus frequenter, in
 fame et siti, in frigore ac nuditate, in periculis
 crebro : ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum,
188 ter naufragium feci, nocte atque die in pro
 fundo maris fui ⁸¹. » Ubi cum studio veritatis am
 bit rerum abs se gestarum ac strenuarum magnitu
 dinem ostentare, ut qui libenter labores sustinent,
 habeant quod æmulentur imitatio, et dum ad ejus
 certamina non perlingunt, modeste de suis sen
 tiant, utpote longe ab illius virtute remoti. Etenim
 si et ipse de illis, qui eo tempore cum eo præclaris
 operibus elendis contendebant, ait, quod abundan
 tius omnibus laboravit ⁸² : quis hoc nostro sæculo
 viventium gloriari audeat se ipsi meritis, et gloria
 coæquandum, quando ista non solum factu, sed
 etiam creditu, quod facta fuerint, multis dura sunt
 et difficilia? « Qualia mihi, ait iterum, facta sunt
 Antiochiæ et Iconii; quales persecutiones sustinui;
 et ex omnibus eripuit me Dominus ⁸³. » Ubi vocem,
 eripuit, velut escam ad pericula subeunda simul
 audacter posuit, et dum quisque certus est nihil
 sibi eventurum mali in tentationibus, bono eas
 animo adeat, nec operi se accingere tergiversetur,
 cum exemplo jam ante ex periculis erepti quasi pig
 nus habeat, persuadentique sibi idem eventurum.
 Et rursus adversus eos, qui resurrectionem tollunt,
 et frustra ærumnas hic tolerari statuunt, quia post
 mortem nullum tempus percipiendi laborum suo
 rum fructum laborantibus restat, contendens, hisce
 verbis utitur : « Si secundum hominem ad bestias
 pugnavi Ephesi; quid mihi prodest, si mortui non
 resurgunt ⁸⁴? » Mentione illa regenerationis mor
 tuorum se non frustra certasse, neque temere tot

CAPUT XIV.

Unde et cunctis suis sectatoribus ita præclare
 præcipit dicens : « Bonum facientes non deficiamus :
 tempore enim suo metemur non deficientes ⁸⁵. » Ubi
 manipulorum spe laborem impendens sationi consolatur.
 Et ubique existimationis morbum coercere non cessat,
 ut et bonum perficiamus

⁸¹ II Cor. xi, 23-25. ⁸² I Cor. xv, 10. ⁸³ II Tim. iii, 11. ⁸⁴ I Cor. xv, 32. ⁸⁵ Galat. vi, 9.

tur, et jaetantia bonum opus instar parasiti non assectetur, quæ præclare gestis rebus semper sese comitem implicare amat, nisi advigilent bonorum operum studiosi. Nam quasi necessitate coactus fuisset proprias virtutes commemorare, ut hoc artificio auditores ad imitandum cohortaretur, gloriationem hujuscemodi stultitiam appellavit; ubi et opera ipsa æmulanda fore commemorando ostendit, et prohibet jactare ac efferre se operibus, accusando stultitiæ nomine gloriationem. Eodem quoque modo iterum ait, eorum quæ retro sunt se oblivisci, et ad ea, quæ priora sunt, extendi ⁸⁶, idem alia ratione viaque astruens. Qui enim opera jam peracta respicit, ad insaniam quodammodo inflari consuevit; at qui spectat quantum ad perfectionem desit, illum humilem atque modestum esse necessum est; cum ex eo, quod perspectum non habet, utrum eo, quo tenet, sit perventurus, maxima humilitatis occasio ipsi suppetat. Quapropter ut qui proficiunt in bono, semper recte composito, minimeque inflato sint animo, non quid peractum fuerit, sed quantum ad propositum finem assequendum adhuc supersit, spectare consultat. Nam animus ad hoc intentus, **190** et rerum desideratarum cura anxius tempus non habebit cogitandi de operibus peractis, neque sequentem inde concipiendi amentiam. Quorum enim ita est affectus animus, illis angeli quidem assistunt, ut nullis obnoxii sint injuriis, ministri; ipse vero Dominus Deus, quæ vitæ usus requirit, præsens universum suppeditat accurate, ut certamen eorum directo itinere ad supernæ vocationis bravium, sine ulla necessitatis corporeæ distractione ac impedimento, facile decurrat.

CAPUT XV.

De Jacob.

Hoc est enim, quod magnus ille Jacob multa edoctus experientia dicebat: « Deus, qui pascit me ab adolescentia mea; angelus, qui eruit me de cunctis malis ⁸⁷. » Utriusque opem in Mesopotamia expertus, baculo solo instructus peregrinationem suscepit, et multis cum opibus reversus est domum, et divinæ potentiae adjutorio, ut ipse ait, erutus de cunctis malis. Nam cum minas Esau metuens fugam arripuisset, rursus vero rediisset metu fratris inhumani necdum deposito; non verbis illum ad fiduciam cohortatur applaudens Deus, quibus Abraham et Jeremiam videtur allocutus; sed ipsa re atque opere ei persuadet, quod omnes insidias struere paratos, robore superaturus esset: et visione divinitus objecta quemdam viri specie cum ipso luctaturum committit ⁸⁸, qui ipsi versus auroram vigilantia cedere simulate in lucta, et in pugna victoriam concedere **191** videbatur, ut fiducia adversus homines concepta, ex eo quod angeli apparentis et colluctantis ipsi, fortitudini prævaluisset, bono inde animo abiret persuasus se omnes insidias exsuperaturum. Et ut hac de re visionis exciperet mysterium, ait recedenti ipsi: « Contra Deum fortis fuisti, et contra homines prævalebis ⁸⁹. » Quasi dice-

ἀλαζονεία μὴ παρασιτῆ τῷ καλῷ τοῖς κατορθώμασιν αἰεὶ φιλοῦσα συμπλέκεσθαι, ἣν μὴ νήξωσιν οἱ τὴν ἐργασίαν τούτων σπουδίζοντες. Ὡς γὰρ εἰπεῖν ἀναγκασθεῖς τὰ οἰκεία πλεονεκτήματα, τέχνη τοῦ προτρέψασθαι τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ τὴν μίμησιν, τὴν τοιαύτην καύχησιν, ἀφροσύνην ὠνόμασε, καὶ τὸ ζυλοῦν τὰ ἔργα δεῖξας τῆ διηγῆσαι, καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις κόμπον κωλύσας τῷ διαβαλεῖν ὡς ἀφροσύνην τὴν καύχησιν. Οὕτω πάλιν ὀπίσω λέγων ἐπιλανθάνεσθαι, καὶ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, τὸ αὐτὸ εἰρηγείται ἄλλη μεθόδῳ· ὁ μὲν γὰρ πρὸς τὰ ἤδη πεποιημένα βλέπων φουσασθαι πως πρὸς ἀπόνοιαν εἴωθεν· ὁ δὲ τὰ πρὸς τὴν τελείωσιν λειπόμενα σκοπῶν, ταπεινός ἐστιν ἀναγκαῖον, καὶ μέτριος, τὸ ἀθλον τοῦ εἰ φθάσει πρὸς ὅπερ ἐπιγεται, ταπεινοφροσύνης ἔχων μεγίστην ὑπόθεσιν. Ὅπως οὖν αἰεὶ τῶν προσκοπόντων ἐν τῷ ἀγαθῷ κατεσταλμένον, καὶ ἀτυφον μένη τὸ φρόνημα, μὴ ὅπερ ἤνυσαν, ἀλλ' ὅσον ἀπολείπονται τοῦ προκειμένου συμβουλεύει ὀρᾶν. Πρὸς ταῦτο γὰρ τεταμένος ὁ νοῦς, καὶ τῆ φρονιδὶ τῶν ἐν σπουδῇ κειμένων τρυχόμενος, οὐχ ἔξει καιρὸν οὐδὲ λογίσασθαι κατορθώματα, οὔτε τὴν τούτοις παρομαρτοῦσαν ἀπόνοιαν. Τοῖς γὰρ οὕτω διακειμένοις, λειτουργοὶ μὲν πρὸς τὸ ἀνετηρέαστον παραμένουσιν ἄγγελοι, φροντιστὴς δὲ τῆς χρεῖας πάρεστιν αὐτοῖς διδῶν ὁ Δεσπότης Θεός, ὡσάν αὐτοῖς εὐδοοῦμενος ὁ ἀγῶν, ἀνεκτῶς τρέχῃ πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, οὐκ ἐμποδιζόμενος περισπασμῷ τῆς ἀνάγκης τοῦ σώματος.

C

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Περὶ τοῦ Ἰακώβ.

Τοῦτο γὰρ ἐκ πείρας πολλῆς ὁ μέγας ἔλεγεν Ἰακώβ· « Ὁ Θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου· ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν. » Ἄμφοτέρων ἐν τῇ Μέσῃ τῶν ποταμῶν τὴν πείραν λαβὼν βᾶδῳ μόνῃ τὴν ἀποδημίαν σταλάμενος, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπάρξεως ὑποστρέψας οἰκαδε, καὶ ῥυθείς ἐκ τῶν κακῶν ἀπάντων, ὡς φασι, συμμαχίᾳ θείας δυνάμεως. Ἐπειδὴ γὰρ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Ἡσαῦ δεδοικῶς δρασμῷ χρησάμενος ἦν, ἐπανῆει δὲ πάλιν φεβούμενος ἐτι τὸν ἀήμερον, οὐ λέγεται μέντοι παρακροτῶν εἰς θάρσος, ὡς τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ Ἰερεμῆ φανίεται ὁ Θεὸς εἰρηκῶς· πράγματι δὲ πείθει, καὶ ἔργῳ αὐτὸν, ὡς ἔσται τῇ ἰσχύϊ παντὸς ἐπιβουλεύειν προθεμένου ἀνώτερος, καὶ θεῖαν ἔψιν ἀνδροεικελον συμπλακῆναι παρασκευάζει πρὸς ὄρθρον ὑπάρ αὐτῷ ὑποκρινομένην ἦτταν ἐν τῇ πάλῃ, καὶ διδοῦσαν τὸ δοκεῖν νικᾶν κατὰ τὴν μάχην αὐτῷ, ἵνα ἔχων τὸ πεποιθὸς κατ' ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ περιγενέσθαι τῆς φανερώσεως αὐτῷ καὶ συμβαλοῦσης δυνάμεως, εὐψυχος ἀπίῃ, πάσης ἐπικρατέστερος ἔσεσθαι πεπεισμένος ἐπιβουλής. Καὶ ἴνα πρὸς τοῦτο τῆς θύεως τὴν οἰκονομίαν ἐκλάβῃ, φησὶν ἀναχωροῦναι αὐτῷ, « Ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατός· » μονονουχὶ λέγων· Ἄπιθι θαρρῶν τῇ ἰσχύϊ ταύτῃ. Τίς γάρ

⁸⁶ Philipp. ut, 13. ⁸⁷ Gen. xlviii, 16. ⁸⁸ Gen. xxxii, 24. ⁸⁹ ibid. 28.

ἀνθρώπων στήσεται πρὸς ῥώμην ἰσχύσασαν συμπλα-
κῆναι Θεῷ; Ἐνθεν καὶ ὁ γενναῖος τῆ ἐλπίδι Δαβὶδ
διώκοντος αὐτὸν τοῦ Ἀβσαλὼμ μετὰ τῶν μαχίμων
παντὸς τοῦ λαοῦ, ἔλεγε πεποικίως· Ὁ φόρηθῆσομαι
ἀπὸ μυριάδων λαοῦ τῶν κύκλῳ συνεπιτιθεμένων μοι·
τὴν φρουρὰν τῆς θείας δυνάμεως δυνατωτέραν εἰδὼς
τῶν κυκλούντων ἐχθρῶν. Καὶ πάλιν· Ἐν εἰρήνῃ
ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, καὶ ὑπνώσω, ὅτι σύ,
Κύριε, κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατώκησάς με. Ὁὕτω
γὰρ ἦν τῆ ἐλπίδι τοῦ κρείττονος ὠχυρωμένος, μόνος
οὐκ ἔδεδόκει τοσοῦτον πλῆθος ἐχθρῶν, καὶ ἀμερι-
μνως ἅμα τῷ ἀνακλιθῆναι ἐκάθευδεν, ἀγρυπνού-
των τῆ φροντίδι ἐκείνων, καὶ τρυχομένων, πῶς
περίσονται οἱ πολλοὶ τοῦ ἐνός. Καὶ μάλα γε εἰκό-
πως.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Εἰ γὰρ, ὡς εἴρηται, Ἐπαρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου
κύκλῳ τῶν φοβουμένων· ἵ τι μοχθοῦσιν οἱ ἔξωθεν κυ-
κλούντες ἀνόνητα, τῆς ἀσφαλεστέρας φυλακῆς ἐνδο-
τέρω κυκλούσης τὸν δίκαιον, καὶ τὰς ἔξωθεν κωλυού-
σης καταδρομὰς; Τί δὲ καὶ ἡ ἀκτιμωσύνη τὸν φιλο-
σοφούντα, καὶ ἀσκούμενον αὐτὸν ἀδικεῖ, οὔτε φρον-
τίδα τῆς τῶν ματαίων ἔχοντα φυλακῆς καὶ τῆς
χρείας; ἤνικα βούλεται εὐποροῦντα, τῆς κτίσεως
ἁπάσης ὑπηρετούσης ὡς Δεσπότη πάντων αὐτῷ, καὶ
θωροφορούσης τὰ καταύμια σπουδαίως, ὅτε μάστιγα
τοῖς; κομῶσι τῷ πλούτῳ, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ἀναγκαίας
ἐπιτήδεια ἐπιλείπει τροφῆς; Ποιοὶ γὰρ ἐν τοῖς ἱστο-
ρουμένοις λιμοῖς παρὰ τῆ θείᾳ Γραφῇ οὐκ ἐκενώθη-
σαν πλοῦτοι; Ποιοὶ τῶν γεννημάτων οὐκ ἐπέλιπον
ἀποθῆκαι; ὅτε προφητικῆ γλῶσσαι οὐρανὸν, καὶ νέ-
φη, καὶ γῆν ἅπασαν ἀπεστέρωσαν ἅμα, ὅτε πηγῶν
μὲν ἐξ ἁδύτων, αὐτῶν ἐξηράνθησαν φλέβεις. Ψεκάς
δὲ καὶ δρόπος ἄνωθεν οὐκ ἔπεσεν ἐπὶ γῆν, ἐλιθώθησαν
δὲ πεδιάδες πολυχρονίῳ αὐχμῷ, οὐ πόναν, οὐ χόρτον,
οὐκ ἄνθος ἤρινον βλαστήσασαι οὐδαμού· ὅτε κτη-
νῶν, καὶ θηρίων, καὶ πτηνῶν θνησιμαίων ἐπεπλήθει
ὄρη, καὶ φάραγγες, νέων δὲ καὶ γεγηρακότων
ἀνθρώπων οἶκος ἦν καὶ ἔλεεινός κατ' ὀλίγον μαραι-
νομένων ὁ θάνατος· ὄψις δὲ τῶν τεθνηκότων ἀδηΐς,
καὶ ἀφῶρητος, μυδώντων κατὰ τὰς ἀγορὰς τῶν σω-
μάτων, καὶ λυθρῶδεις ἀποσταζόντων σταγόνας· καὶ
τοῖς ζῶσι ποιούντων θανάτου τὸν βίον χαλεπώτερον
δρῶσιν οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐκπνεόντων
ἔτι κακὰ, μητέρας ἐπιδακρυούσας ἐν κόλποις ψυχορ-
ραγοῦσι τοῖς φιλάτοις, παῖδας παρακαθεζομένους
πατράσι, καὶ πατέρας ψυχορραγοῦσι παισὶν ἐνδεία
τροφῆς, φίλους ἀτενῶς προσέχοντας ἐν τῷ ἀποπνεῖν
παροῦσι φίλοις, καὶ φειδῶς τυγχάνοντες οὐδαμῶς,
ἐνός ἴσως παραμυθία ψωμοῦ δυναμένου ἀνακτήσα-
σθαι ἐκλείπον ἤδη τὸ πνεῦμα. Τοσοῦτον γὰρ ἡ ἀνάγκη
τοῦ λιμοῦ ἕκαστον ἑαυτοῦ μᾶλλον τῶν ἄλλων φροντί-
ζειν βιάζεται. Κἂν τῷ ἐλεεινῷ τοῦ πάθους τῷ ἔτι
μικρῶς ἀποροῦντι τροφῆς οἰκτρὰν τοῦ τελευτῶντος
δεικνῶσι τὴν ἀπώλειαν, κακείνῳ συμπαῖός ἐπιτρέ-

A ret : Abi confusus hoc robore. Quis enim hominum
resistet fortitudini, quæ cum Deo collectari valuit?
Unde et generosus David spei plenus, dum Absalom
cum delectis totius populi militibus eum perseque-
reitur, confidenter aiebat : « Non timebo millia po-
puli circumdantis me in gyrum ⁹⁰. » Quod divinæ
virtutis præsidium circumcingentibus hostibus po-
tentius esse sciret. Item : « In pace in idipsum dor-
miam, et requiescam, quoniam tu, Domine, singu-
lariter in spe constituisti me ⁹¹. » Ita enim erat
solus spe mellioris seu cælesti confirmatus, ut so-
lus tantam multitudinem hostium minime metue-
ret; sed simul cubitum concessisset sine cura dor-
miret : illis interim præ sollicitudine vigilantibus,
et cura se macerantibus, quomodo multi uno poti-
B rentur : et quidem merito.

CAPUT XVI.

Si enim, uti dictum est : « Immittet angelus Domini
in circuitu timentium cum ⁹² : » cur vano labore se
consciunt, qui justum exterius inutiliter gyro cin-
gunt, quem securior custodia interius jam circum-
munit, quæ incursus externos arcet. Qua enim in-
juria paupertas philosophum, et exercitorem
192 ipsum afficit, quem neque vanissimarum re-
rum custodia sollicitum habet, et cui omnia ad
usum pro libito sufficiunt : quandoquidem omnis
creatura ei veluti omnino Domino subservit, et ob-
sequium voluntati ejus obnoxium uti donum affert,
cum illis, qui maxime gloriantur divitiis, quæ vic-
turi sunt necessario congrua et ipsa desunt? Quas
enim opes non exhaustere fames, quæ litteris divinis
proditæ fuerunt? Quæ frugum horrea non destitue-
runt? quando lingua prophetica cælum, et nubes,
terramque universam simul obfirmavit; cum fon-
tium quidem venæ in ipsis telluris alytis exarue-
runt; neque stilla, neque ros desuper cecidit super
terram; campi autem diutino squalore in saxeam
obriguerunt duritiem, nec herbas, nec senum, nec
flos venum uspiam probantes : ubi jumentorum
et ferarum atque volucrum demortuis cadaveribus
oppleti erant montes et valles; hominum in-
super juvenum, senumque planctus erat, sensimque
contabescentium mors miserabilis, aspectus quoque
mortuorum odiosus, atque intolerabilis putrescen-
tibus passim per fora corporibus, et sanie taboque
diffluentibus, quæ viventibus vitam morte redde-
bant durior, non ista tantum videntibus, sed
præterea spirantium adhuc mala; matres deploran-
tes liberos charissimos in sinubus animam agitan-
tes, filios parentibus, et parentes filiis præ alimen-
torum penuria exhalantibus animam assidentes,
amicos assidue adhærentes amicis coram exspiranti-
bus; nec ullo eos sublevantes subsidio, cum vel una
panis buccella deficientem tunc spiritum rescere,
solatiumve aliquod afferre potuisset. Talis enim est
necessitas famis, ut unumquemque sui 193 po-

tius, quam aliorum curam habere cogat. Et, quod in hoc malo maxime miserandum, cui adhuc paululum victus superest, miserabile morientis in oculos ingerat exitium, qui uno eodemque tempore, et illi pro affectu humanitatis ingemiscit, et propriam necessitatem inevitabilem cogitat, sui que ipsius curam potiore ducit, quam proximi. Quid profuerunt tunc opulentis pecuniarum thesauri; ubi frumentum, quod emas, nullibi est? Quid vero lances argenti ponderosæ juverunt, quæ præ obsoniorum penuria abjectæ? Nihil enim istorum famem sedat, neque curare valet egestatem. Cessant artes coquorum, cessat dexteritas perita pocillatorum; cessat reliquorum ministeriorum turba, feriantur frumentarii, et conditores ciborum, feriantur cupediarii, feriantur tibicines et cithara canentium chori. Omnes enim simul una necessitatis mœstitia occupat, unamque victus inopiam omnes ingemiscunt. Quid autem eo tempore detrimenti attulit iustis voluntarius pretiosarum rerum defectus, qui paratam facilemque mensam ubicunque volunt, intenuunt?

CAPUT XVII.

Rex igitur erat tunc temporis Achab, et Elias, atque Elissæus propheta²²: ille quidem multa terræ possidens jugera, et opum thesauros luculentos, quippe regios; hi vero rerum omnium penitus egeni, sine lare, sine pecunia: ille purpura amictus, et omnem apparatus regii pompam circum se obtinens; hi autem melote 194 et pelle ovina accincti, et famulorum ministerio destituti. Ille lameu montes pererrabat, et valles, herbam ventri solando requirens: hi autem, ubi comedendi tempus eos occupasset, ibi abundabant copia congruentium ciborum. Præcipiebant viduæ, ut ipsis afferret dapes: et cum pugillum solum haberet farinæ domi, turbam esurientium filiorum despiciens, istis pugillum pinsens ex eo panem subcinericium proferebat. Nulla apparuerat messis; et hisce pro area erat hydria: campi non fuerant consiti; et his pluebat farina; terra infrugifera erat, et ex hydria germinabat seges: horrea frumento stipata defecerant; et pugillus non deficiebat. Ex itinere defessi dormiebant, et post somnum experrecti ab angelis victum necessarium accipiebant cibati pane et aqua: quin potius cum dormirent excitabantur a sanctis potestatibus, quemadmodum Domini evocati a famulis, qui deserviunt hujuscemodi usibus, ad paratas epulas. Degebant in solitudine deserta, et corvi panem ipsis ex orbe terrarum mane afferebant, et carnem vespertinam. Et undenam accipiebant? Nec enim alimentum hujusmodi facile erat paratum, et quidem tempore famis, ab avibus consuetis immorari in devorandis cadaveribus, et vix inde ad saturitatem recedentibus. Et quod mirandum tunc maxime, etiam in tanta rerum necessariorum inopia convivas alios dapsiliter invitabant, nec sui tantum tali tempore curam habentes, quasi paulo post sibi ipsis, vel ægre, vel nullo etiam

νοντι, καὶ τὴν οἰκίαν ἐννοοῦντι ἀπαραίτητον χρεῖαν, καὶ μᾶλλον λογιζομένου τοῦ πέλως εἰς κηδεμονίαν ἀναγκαιότερον ἑαυτῶν. Τί ὤνησαν τοὺς πολυχρῆστους τότε οἱ τῶν χρημάτων θησαυροὶ, οὐκ ὄντος εἰς συνωνὴν οὐδαμού σίτου; Τί δὲ οἱ τοῦ ἀργυρίου πωλυτάλαντοι ἐχρησίμευον πίνακες, ἤφων ἀπορία παρέρριμμένοι; Οὐδὲν γὰρ τούτων παρεμυθεῖτο πείναν, οὐδὲ ἦν ἐνδεῖαν θεραπεῦσαι ἱκανόν. Ἦργουν τέχνη μαγείρων, ἤργουν οἰνοχῶν ἐμπειρίαι, ἤργει τῆς ἀλλῆς διακονίας ὁ θάρυθος, ἐσχόλαζον σιτοκόνοι, ἐσχόλαζον μελιπηκται, ἐσχόλαζον οἱ τῶν πρὸς αὐτὸν καὶ κιθάραν φόδων χοροί. Πάντας γὰρ αὐτοὺς εἶχεν ὁμοῦ μία τῆς ἐνδεῖας κατῆφαια, καὶ ἐν ἑσπερον ἄπαντες, ἀπορίαν τροφῆς. Τί δὲ τοὺς κατ' ἐκείνω καιροῦ δικαίους ἐβλαψεν ἡ ἐκούσιος σπάνις τῶν πολυτίμων ὑλῶν, ἐτοίμην, ὅπουπερ ἂν ἐβούλοντο, εὐρήσαντας καὶ ἀταλαίπωρον τράπεζαν;

Quid autem eo tempore detrimenti attulit iustis voluntarius pretiosarum rerum defectus, qui paratam facilemque mensam ubicunque volunt, intenuunt?

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Βασιλεὺς ἦν Ἀχαάβ τότε, καὶ Ἡλίας, καὶ Ἐλισσαῖος προφήται· ὁ μὲν καὶ γῆς κεκτημένος μέτρα πολλὰ, καὶ χρημάτων θησαυροὺς, ὡς βασιλικούς, θαψύλις· οἱ δὲ παντελῶς ἄποροι, ἀνέστιοι, ἀχρεῖματοι· ὁ μὲν ἀλουργίδα ἡμφιεσμένος, καὶ πᾶσαν τὴν βασιλικὴν περὶ αὐτὸν ἔχων σκηνὴν, οἱ δὲ μηλωτὴν διεζωσμένοι, καὶ λειτουργῶν μεμονωμένοι. Καὶ ὁ μὲν ὄρη περιήκει, καὶ νάπας, βοτάνην εἰς ποσηγαίας παραμυθίαν ἀναζητῶν. Οἱ δὲ ἐνθα καιρὸς καταλαμβάνε τροφῆς, ἐκεῖ τῶν καταλλήλων εὐπόρου σιτίων. Ἐπέταττον χήρῃ κομίσαι βρώσιν αὐτοῖς, καὶ δράκα μόνην ἔχουσα ἐνδον ἀλεύρου, χορὸν τέκνων παρορῶσα λιμωττόντων, τούτοις εἰς ἐγκρυφίαν πέψασα τὴν δράκα προσέφερεν. Οὐκ ἦν ἀμητὸς, καὶ τούτοις ἄλλως ἢ ὑδρία ἐγένετο· ἄσπορος ἡ πεδιάς, καὶ τούτοις ὤμβρεσι τὸ ἀλευρον· ἀκάρπος ἡ γῆ, καὶ τῆς ὑδρίας ἐτεθήλει τὸ λῆιον· ἐξέλειπον ἀποθῆκαι πολυσίτοι, καὶ ἡ δρᾶξ οὐκ ἀπέλειψεν. Ὀδοιποροῦντες ἐκάθευδον, καὶ μετὰ τὸν ὕπνον παρ' ἀγγέλων ἐκτερίζοντο τὴν ἀναγκαίαν, ἄρτον καὶ ὕδωρ, τροφήν· μᾶλλον δὲ καθ' εὐδοντες διυπνίζοντο παρὰ τῶν ἁγίων δυνάμεων, καθάπερ δεσπόται καλούμενοι παρὰ τῶν διακονούντων ταῖς τοιαύταις χρεῖαις οἰκετῶν ἐπὶ ἐτοίμην ἔστιαν. Ἐρημον ὤκουν, καὶ κόρακες αὐτοῖς ἐκ τῆς οἰκουμένης ἄρτον παρεκόμεζον τῷ πρωῶ, καὶ κρέα τὸ δελιινά. Πόθεν λαμβάνοντες; Οὐ γὰρ εὐπορος οἰωνοῖς, καὶ τότε ἐν λιμῷ, ἡ τοιαύτη τροφή νεκρῶν εἰθισμένοις παραμένει βορᾶ, καὶ μάλις εἰς κόρον ἔσθ' ὅτε ἐπιτυγχάνουσι τούτων. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι καὶ ἐπιτότεροι ἄλλων ἐν σπάνει τῶν ἀναγκαίων ἐγίνοντο φιλότιμοι, οὐχ ἑαυτῶν μόνον φροντίζοντες ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ ὡς μετ' ὀλίγον δυσχερῶς, ἢ οὐδαμῶς εὐπορήσοντες σίτου, εἰ τὸ τῶς ὑπάρχον, ἀναλώσουσιν ἕτεροι· ἐξέτειναν δὲ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τὴν δωρεάν θαψυλίως, ὅς ποτε τῆς χάριτος ἐπιλείψεν πεπιστευμένοι, ἕως μένουσι δίκαιοι, ἐθ-

²² I. Reg. XVI XXII; IV Reg. I-A.

μηχανόν πρὸς πόρον ούσης τῶν τοιούτων ὀλῶν, καὶ τοῖς ἀξίοις ἡγουμένην δασμὸν, ἢ φόρον τὴν χρεῖαν ἀφαιλεῖν τοῦ σώματος. « Μὴ γὰρ μεριμνήσητε τοῦτο, φησὶ διδάσκων ὁ Κύριος, λέγοντες· Τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα; Οὐδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὁμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων, » καὶ ὅτι τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν χρέος, καὶ οὐ χρεῖν, δίδωσι ταῦτα.

Dominus) dicentes : « Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Scit enim Pater vester caelestis, quia his omnibus indigetis », et quod operanti bonum hæc ipsa uti debitum, et non uti gratuitum munus elargitur.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

Προστίθησι τοῖς εἰρημένοις, ὅτι « ἀξίος ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν. » Ἐκατὸν γοῦν ἀπαξ ἔτρεφον ἄνδρας δέκα μόνον ἔχοντες ἄρτους, ὀλίγους μὲν ὄντας τῇ ἀναλογίᾳ πρὸς κόρον τοῦ πλήθους, κορέσαντας δὲ ὁμῶς, καὶ τοῖς λειψάνοις ἐγγυησάμενοι τὸν κόρον. Τοῦ γὰρ λειτουργοῦ, « Παράθεσ, ἀκούσαντος, παράθεσ τοῖς ἀνθρώποις τοὺς ἄρτους, καὶ φάγωνται. » εἶτα τῷ εἰκότι μᾶλλον, ἢ τῇ ἀξιοπιστίᾳ τοῦ ἐπιτάκτοντος προσεσχηκότος, καὶ εἰπόντος· « Τί παραθῶ ταῦτα ἐνώπιον τοσούτων; » Καλῶς οἱ ἐσιτίατορες τῇ πίστει ὠχυρωμένοι φασί· « Παράθεσ, ὅ τι φάγονται, καὶ καταλείψουσι. » Καὶ ἔφαγον, καὶ κατέλιπον, κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου, ἵνα προλάβῃ θαῦμα δουλικὸν, καὶ ἰδοποίησιν τὴν παραδοχὴν τῷ Δεσποτικῷ θαύματι. Προτρέχουσι γὰρ αἱ τῆς ἀληθείας εἰκόνες, τοὺς ἀγνώμονας ἐμφράττουσαι Ἰουδαίους, ἵνα, ὅταν συκοφαντεῖν ἐπιχειρήσωσιν ὡς ἄπιστα ἢ ἀδύνατα τὰ Κυριακὰ θαύματα, ἐκ τῶν φθασάντων δυσωπηθῶσι, παύσασθαι τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας, καὶ ἀναιδῶς ἴστασθαι ἐρυθριάσῃσι πρὸς θαῦμα Δεσποτικόν, οὐ προλαβόντες ἔφθασαν ἐπὶ τῶν δούλων καταδέξασθαι τοὺς τύπους ἄνευ ἔριδος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ΄.

Περὶ τοῦ Υἱοῦ τῆς αἰετὸς Παρθένου.

Οὕτως ἀντιλέγειν μέλλοντας αὐτοὺς τῷ τῆς Παρθένου τόκῳ, καὶ λογισμοὺς πλέκειν δῆθεν εὐλόγους, ὧς οὐκ ἐχούσης τῆς φύσεως ἐμβρύου σύστασιν ἐργάσασθαι ἄνευ καταβολῆς σπερμάτων παιδογόνον, οὐκ ἀφῆλθιν ἄσπορος ἐν ἀρχῇ παντοίους ἢ γῆ βλαστήσασα καρπούς. Λόγος γὰρ θεῖος ἀμφοτέρας γέγονε σπέρμα. Ἡ μὲν ἤκουσε· « Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου· σπείρον σπέρμα κατὰ γένος. » καὶ τὸ πρόσταγμα εἰς φύσιν μετέβαλε, διαφόρους εὐθὺς οὐκ ἐξ ὑποκειμένης, πλὴν τοῦ λόγου, ἄλλης αἰτίας βλαστήσασα καρπούς, οὐς ἐξήγαγε τὸ πρόσταγμα. Ἡ δὲ· « Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. » μετὰ τὸ εἰπεῖν· « Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; » Καὶ σάρκα ἀμελλήτη τὸν Λόγον ἐργάσατο, καὶ ναὶν θεῖον ἐφοδόγησε τὸ ῥῆμα. « Οὕτω μετὰ τριήμερον χρόνον τοῦ κήτους Ἰωνᾶς προελθὼν ἀδιάφθορος » ἐπιστομίζει βουλομένους αὐτοὺς τὴν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνά-

A modo cibum reperituri, si quod tunc supererat, alii absumerent, sed et ad alios plures prætendebant donum magnifice, nunquam defuturam gratiam confidentes, **195** quamdiu persistent in justitia, cum gratia divina ad hasce res comparandas sit ingeniosa, et existimet se debere dignis corporis usui necessaria veluti tributum aut vectigal. Nolite etenim solliciti esse hac de re (docens inquit **Dominus**, aut quo operiemur? Scit enim Pater vester caelestis, quia his omnibus indigetis », et quod operanti bonum hæc ipsa uti debitum, et non

CAPUT XVIII.

Hisce dictis adjungit, quod « dignus est operarius cibo suo ». Centum enim viros nutrierunt una vice ii, qui decem tantum habebant panes, qui pauci quidem erant, si multitudinem exsaturatorum attendamus, saturatum tamen, et reliquiis saturitatem polliciti sunt. Nam cum minister audisset : « Appone, appone hominibus panes, et comedent »; et magis verisimilitudinem rei, quam jubentis auctoritatem attenderet diceretque : « Ecquid apponam ista coram tot viris? » Præclare convivii præsidēs fide obfirmati aiunt : « Appone, ut comedant, et supererit ». Et comederunt, et superfuit secundum verbum Domini; ut præcederet miraculum famuli viamque sterneret, qua miraculum Dominicum admiraretur. Semper enim veritatem præcurrunt imagines, que amentibus os obstruerent Judæis, ut quando calumniari conarentur tanquam incredibilia vel impossibilia Dominica miracula, rerum antecedentium exemplis confunderentur, et ab intempestivo contendendi studio cessare cogentur, utque illi Dominicum miraculum impudenter oppugnare pudore **196** suffusi erubescerent, cujus figuras in servis ejus sine contentione suscipere poterant.

CAPUT XIX.

De Filio semper Virginis.

Ita eodem contradicere Virginis Filio, et rationationes temere specie probabiles dum gestiunt, quasi natura fetus constitutiones non possit operari sine jactu prolificorum seminum, non sinit terra in principio sine ulla semente omnigenas germinans fructus : nam Verbum divinum utrique suis semen. Huic quidem dictum fuit : « Producat terra herbam virentem, et seminantem semen juxta genus »; et hoc mandatū vertit in naturam, statimque diversus fructus non ex alia ulla causa antecedente, præterquam solo e verbo, germinavit, quos eduxit mandatū. Ista vero audivit : « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi »; postquam ipsa dixerat : « Quomodo erit istud mihi; quoniam virum non cognosco? » Et carnem citra moram Verbum effecit, atque templum divinum vox hæc construxit : « Ita post triduanum tempus e ceto Jonas prodians

⁹⁵ Matth. vi, 31, 32. ⁹⁶ Matth. x, 10. ⁹⁷ IV Reg. iv, 42. ⁹⁸ ibid. 43. ⁹⁹ ibid. ¹⁰⁰ Gen. i, 11. ¹⁰¹ Luc. i, 35. ¹⁰² ibid. 34.

incorruptus³ ; ora obstruit iisdem volentibus Domini resurrectionem post tres dies dicere impossibilem, dum re simili similem credibilem persuadet, et volentes cavillari non sinit impudenter novum miraculum eludere, dum veteri miraculo in manifestam impudentiam eos prorumpere vetat.

197 CAPUT XX.

Eodem modo ut ne dicant quinque panum miraculum, e quibus saturati sunt virorum ad quinque millia⁴, fieri non potuisse : decem panibus homines centum laute exceperunt famuli ejus, exiguo miraculo veluti pignore promittentes majus, et quod in minori miraculo semel fieri potuit, etiam in majori ostenderunt possibile ; materia, et cum per plus paucos, et cum per minus plures nutrire opus esset, eodem modo obtemperante multiplicanti gratiæ et suam operationem non ex quantitate, sed ex virtute omnibus notam faciente. Sed hæc Judæis refellendis dixisse sufficiat. Cæterum qui tunc centum viros exceperunt convivio cum decem panibus, alio tempore grassante adhuc fame ollam herbis plurimis refertam coquere ministros jusserunt, cumque post coctionem eas gustu nimis deprehenderent amaras, ob herbam noxiam penitus innmistam succo (hoc enim dicens demonstrabat : « Mors in olla, vir Dei⁵ ») pugillum unum farinæ in totam coctionem injici jubentes, quod paulo ante propter amaritudinem lassis esui videbatur ineptum ad manducandum, reddiderunt esculentum comode, et famelicis ad esuriam sublevandam utilissimum. Hisce hymnorum cantor præclare accinit David : « Divites (dicens) eguerunt, et esurierunt ; inquirentes autem Dominum non minuuntur omni bono⁶ ; » prædicta pro verbi veritatis testimonio certo et indubitato habens, cui fides omnino est adhibenda. Hæc et Dominus velut obsignans sigillo dicebat : « Respiciat⁷ volatilia cæli, quoniam neque serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester cælestis pascit illa. Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt : non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quod neque Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis⁷ ; » supponens ex his, quæ singulis horis cernimus, posse homines facili negotio, et absque ulla molestia vitam ducere : « Quarrite namque, ait, regnum, et hæc omnia adjicientur vobis⁸. » Ut enim minime videretur dixisse ad inanem jactantiam, et suspectum vaniloquium : « Nolite solliciti esse, quid manducabitis, aut quid bibetis, aut quo operiamini⁹ ; » exemplo liliorum, et volatiliū cohortationem suam confirmat, quorum illa vestium decorem, ista vero victum sine labore, et sine cura suscipiant a Providentia divina : simulque revocat in mentem nobis vivendi modum, quem ante inobedientiam Adam præstebatur ; ut

Α στασιν λέγειν τοῦ Κυρίου ἀδύνατον, πιστούμενος τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον, καὶ τοῖς ἐρευχελεῖν ἐθέλουσι εὐ συγχωρῶν ἀναιδεύεσθαι πρὸς τὸ νεαρὸν θαῦμα τῷ παλαιῷ κωλυομένοις τῆς προφανοῦς ἀναισχυντίας.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Οὕτως ἵνα μὴ λέγωσι τὸ τῶν πέντε ἄρτων παράδοξον, ἐξ ὧν ἐχορέεσθησαν οἱ πεντακισχίλιοι, ἀμήχανον, δέκα ἄρτοις φθάσαντες ἑκατὸν ἐδεξιώσαντο ἄνδρας οἱ δοῦλοι· μικρῷ θαύματι τῶς ἐγγυώμενοι τὸ μείζον, καὶ τὸ ἅπαξ γενόμενον ἐν ἐλάττονι δυνατὸν, καὶ ἐν μείζονι δεικνύντες δυνατὸν, τῆς ὕλης καὶ ὅταν ἐκ πλείονος ὀλίγους, καὶ ὅταν ἐξ ἐλάττονος ὀδοὶ τρέφουσαι πλείονας, ὁμοίως ὑπακουούσης τῇ πληθυνούσῃ χάριτι, καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς, οὐ τῇ ποσότητι, τῇ δὲ δυνάμει ποιούσης ἅπασιν γνῶριμον. Ἄλλὰ τῶν μὲν Ἰουδαϊκῶν ἄλις. Οἱ δὲ τότε τοὺς ἑκατὸν τοῖς δέκα ἄρτοις ἐστίασαντες ἄνδρας, ἄλλοτε λέθητε πληθεῖ βοτανῶν ἐτι τοῦ λιμοῦ κρατούντος ἐψέιν τοῖς ὑπηρέταις προστάξαντες, καὶ πικροῦ λίαν ἐκ τῆς γεύσεως εὐρεθέντος ὑστερον τοῦ ἐψήματος, δηλητηρίου πάντως ἐμμεμιγμένῃς βοτάνης τῷ χύματι, (τοῦτο γὰρ ὁ λέγων ἐδήλου· « Θάνατος ἐν τῷ λέθῃτι, ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ ») δράκα μίαν τῷ παντὶ κελεύουσαι ἐμβαλεῖν ἀλεύρου, τὸ πρὸ μικροῦ διὰ τὴν πικρίαν ἀχρηστον εἰς βρῶσιν τοῖς μοχθήσασιν νομισθὲν, ποιήσαντες εἰς ἐδώδην ἐπιτήδειον, καὶ τοῖς λιμῶντος εἰς παραμυθίαν τῆς ἐνδείας χρησιμώτατον. Τούτοις καλῶς ὁ ὑμνογράφος ἐπεφώνει Δαβὶδ, « Πλούσιοι, λέγων, ἐπτώχευσαν, καὶ ἐπεινάσαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται πικρὸς ἀγαθοῦ· » τῆς ἀληθείας τοῦ λόγου τὰ προειρημένα μαρτυρίαν ἔχων ἀσφαλῆ, καὶ ἐλέγγυσον. Ταῦτα καὶ ὁ Κύριος; σφραγιζόμενος ἔλεγεν· « Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾷτε ; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλλετο, ὡς ἐν τούτων· » ἐκ καθ' ἑκάστην ὁρωμένων δυνατὴν τοῖς ἐμβιοῦσι τὴν αὐτοσχέδιον καὶ ἀταλαίπωρον ὑποτιθέμενος ζῶν· « Αἰτεῖτε γὰρ, φησὶ, τὴν βασιλείαν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. » Ἴνα γὰρ μὴ δόξῃ κόμπον εἰκαῖον, καὶ εἰς μεταβολὴν ὑποπτον εἰρηκέναι τὸ· « Μὴ μεριμνήσητε, τί φάγητε, ἢ τί πίητε, ἢ τί περιβαλεῖσθε, » τῷ ὑποδείγματι τῶν κρίνων καὶ τῶν πετεινῶν πιστοῦται τὴν παραίνεσιν, τῶν μὲν τοῦ ἐνδύματος τὴν εὐπρέπειαν, τῶν δὲ τὴν τροφήν ἀπονον δεχομένων, καὶ ἀμέριμον παρὰ τῆς προνοίας τοῦ Κρείττονος· ἅμα καὶ τῆς ἐπηγγελμένης πρὸ τῆς παρακοῆς τῷ Ἀδάμ ὑπομιμνήσκων ἡμᾶς διαγωγῆς, ὡσάν μηδεὶς ἀπαστεῖν ἔχη τῷ δυνατῷ τῆς ὑποσχέσεως ὅτι τὴν τροφήν ἐμελλεν εἶναι οὐ γεωργῶν ὡς νῦν, οὐ μοχθῶν,

³ Jonæ II, 11. ⁴ Math. XIV, 21. ⁵ IV Reg. IV, 40. ⁶ Psal. XXXIII, 11. ⁷ Matth. VI, 26-29. ⁸ ibid. 33. ⁹ ibid. 25.

ἀταλαίπωρον· εἰς τὴν παρούσαν τοῦ πορισμοῦ τῶν ἀναγκαιῶν κακοπάθειαν ἀφορῶν τῶν ἀπόνως τρεφόμενων θηρίων καὶ ἔρπετων ζῶν, καὶ πετεινῶν διασκόδων ἡμᾶς τὸ ἀψευδὲς τὸ νομοθετησαντος τὴν τότε ζῶν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ θεραπευόμενα φυτὰ χερσὶν ἀνθρωπίναις τῶν ἀγρίων βοτανῶν ἐστὶν ἀσθενέστερα κατ' ἔτος σπειρόμενα, ἀρδόμενα παρὰ τῶν ἀγροκόμων, καὶ μάλιστα ἐπιμελεῖα πολλῇ φθάνοντα πρὸς τὴν σπουδαζομένην τελείωσιν, τῶν ἀπαξ ἀνατελιάντων κατὰ πρόσταγμα θεῖον ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖαις ρίζαις βλαστανόντων, καὶ τρεφόντων εὐερέστατα, καὶ τεθλιότα στελέχη αἰεὶ, πρὸς ἔλεγχον ἀνευρέθητον τοῦ κατὰ ἡμέτερα τοῖς μὴ παρακούσασι Θεοῦ δύνασθαι τὸν αὐτὸν τρόπον ἀνθεῖν, καὶ παρέχειν αὐτοῖς αὐτομάτως τὴν ἀπόλαυσιν ἀνεμπόδιστον.

gabile, quod nostræ quoque res, dum a divina obedientia non recedimus, eodem modo florere, fructumque spontaneum sine ullo impedimento præstare possunt.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Εἰς ταύτην οὖν τοὺς βουλομένους τὴν ἀμέριμον ὁ Κύριος ἐνάγων ζῶν, ἐργάζεσθαι τὸ καλὸν παραινεῖ, καὶ μὴ φροντίζειν τῆς χρείας τοῦ σώματος λέγων· « Οἶδεν ὁ Πατήρ ὑμῶν, ὅτι χρεῖαν ἔχετε τούτων ἀπάντων. » Καί· « Ἄξιός ἐστι ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν. » Οὐδεμίαν ἐν τούτοις καταλιπὼν ἀπειτίας ὑπόνοιαν, ὡς ἐνδεηθήσεται τινος τῶν καθήκοντων ὁ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐργαζόμενος· καθάπερ ἀθλητῆς ἀπογραφάμενος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς εὐσεβείας, καὶ καθ' ἑκάστην ἐνθέσμως ἀθλῶν, ὀψώνια μὲν ἐκ τοῦ παρόντος αἰῶνος πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ ζῶν παρὰ τοῦ ἀγνωσθέντος σιτοδοτούμενος, τοὺς δὲ στεφάνους μετὰ τὰ στάδια μένων ἐν τῷ μέλλοντι, οὐ κοτίνῳ, καὶ οὐ σελίνῳ, καὶ δάφνῳ κλάδος τὴν κεφαλὴν ἀναδείσθαι προσδοκῶν, ἀλλὰ τῷ διαδήματι τῆς εὐπρέπειας, καὶ τῷ καλῷ δόξῃ καὶ τιμῇ πεπλεγμένῳ στεφάνῳ· ὡς φησὶν ὁ Δαβὶδ· « Δόξη καὶ τιμῇ ἕστεφάνωσας αὐτόν. » Καὶ ἄθλον ἐπὶ πᾶσι λαμβάνων ζῶν τὴν αἰώνιον, καὶ τρυφῆς παραδείσου ἀπόλαυσιν, ἦν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὄψιθ' οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Τοιαῦτα γὰρ ὁ Θεὸς ἠτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσι αὐτόν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λαμπρότητος ὄντα ἀνέκφραστα, καὶ ἀθέατα, καὶ ἐνθυμήσεως κρείττονα. Ὅπερ γὰρ ἀν' ἐννοῆσαι τις πρὸς ἀπόλαυσιν σπουδάζῃ μέγα, καὶ θαυμαστὸν, ἔλαττον πάντως, καὶ πολὺ καταδεέστερον φαντασθήσεται τῶν εἰς τροφὴν τοῖς ἀγίοις εὐερεπισμένων. Ἐπειδὴ πέφυκεν ἡ διάνοια τῶν δι' αἰσθήσεως ἔγνωσμένων ἐν ἑαυτῇ μορφοῦν τὰς εἰκόνας· ὧν δὲ μὴ τύπους παρὰ τούτων ἐδέξατο, ἀγαματοποιεῖν ἐθέλουσα, ἀόριστα ἐβάλλεται εἰδῶλα κατὰ κενοῦ βαίνουσα, καὶ ἀνυπόστατα φανταζομένη ἐνθύμια· ἄλλοτε ἄλλης ἐμπιπτούσης μορφῆς, καὶ ἀφανιζούσης τὴν φθάσαν, τῷ μὴ ὑποκείσθαι τετρανωμένον εἶδος τὸ κατασχεῖν δυνάμενον πλαζομένην αὐτὴν.

CAPUT XXI.

Ad hanc ergo volentes inducens Dominus vitam solutam curis, ut bona operemur, adhortatur, et ne curemus de corporis indigentia, dicens: « Scit Pater vester, quoniam his omnibus indigetis ¹⁰. » Et: « Dignus est operarius victus suo ¹¹. » Neque hac in re incredulitatis suspicionem relinquit ullam, quasi homini Dei opus operanti rerum convenientium quidquam deesse possit; quemadmodum athleta, qui pietatis ad certamen nomen dedit, descriptusque fuit, et quotidie legitimo more decertat, obsonia quidem, et præsentis sæculi diaria ad vitam in carne sustinendam a munerario accipit; coronas autem post stadia decursa manens in futuro sæculo non ex oleastro, aut apio, aut lauro caput redimituras ramis expectat, sed diadema pulchritudinis, et sertum gloriæ, atque honoris præclare contextum; uti ait David: « Gloria et honore coronasti eum ¹². » Et præter hæc omnia, præmia eternæ vitæ accipiens, voluptatis paradiso perfruitur: quam secundum Apostolum ¹³, oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Talia enim Deus præparavit diligentibus se: quæ ob excellentiam splendoris neque verbis enarrari, neque oculis spectari possint, **200** et animi desiderium excedunt. Nam quodcumque tandem ad voluptatem magnum, et mirabile quis cogitare studeat, minus profecto, multoque inferius imaginabitur iis, quæ sanctorum delictis sunt decenter apparatus. Quandoquidem solet intellectus rerum sensu cognitarum in se ipso formare imagines; quarum vero ab ipsis sensibus formas non excepit, effigiare illas volens, indefinita sibi effingit simulacra, et per inane pergens, et cogitatione imaginatur non subsistentia: dum alias forma alia incidit, et antecedentem obliterat; eo quod non subsit species perspicua, quæ vagabundam illam sustinere queat.

¹⁰ Matth. vi, 32. ¹¹ Matth. x, 10. ¹² Psal. ciii, 6. ¹³ I Cor. ii, 9.

CAPUT XXII.

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Si enim in deserto manna illud concessum¹⁴, etiam cum manibus contrectaretur, oculisque cerneretur, dubium nihilominus relinquet: at, quidnam rei esset, nulli earum rerum quas experimur, comparandum aspectu et qualitate, sed peregrino quodam, et diverso ab usitatis sapore pollens: quisnam probabili conjectura exprimeret quæ ipsum manna incomparabili præstantiæ gradu superant, et quamcunque sensuum comprehensionem excedunt, tum cognoscenda nunc sui desiderio flagrantibus, ubi ipsa experientia nos ejus fruitionis docebit excellentiam, et labores exautlato exiguis fuisse magnitudo præmiorum, cum remunerationem spem supergrediatur obvia felicitas? Nec mihi quispiam eorum, qui hactenus bene agere neglexerunt, rem nimis inceptu seram esse prætexat, et cum pigeat manum **201** operi admovere, quasi tardius inceperit, et ægre, vel nullo etiam modo ad virtutis perfectionem pertinere possit. Nam et magnum revera intervallum, et longitudo prolixa viæ, quæ ad eam perducit. Fateor et ego id fore; sed intento studio ocius confici eam, et eos quoque, qui a prima adolescentia lento gradu processerunt, prævenire, et tanto intervallo post se relinquere, quanto animus impellitur ante majori desiderio; ut isti quidem parum, vel nihil omnino a loco, unde cæperant, ob pedum motum ignavum valde, segnemque promoveant; hic autem æquali volucritus cursu et ad propositum scopum, aut proxime perveniat, vel etiam intus plane attingat necessum est. Non secus ac navis cum ex ipsa statione recto cursu ad portum defertur, et cum plenis subit velis, dum aliæ gubernatorum negligentia vagantur per mare, sinusque velorum linteorum continue exinaniant, nunc hanc, nunc illam in partem obliquis conversionibus. Et enim nisi gubernator, ubi ventus secundus a puppe aspira-
t ferentem suo afflatu, segnius procedere navim necessum est, quæ venti propellentis impetum semper subterfugit et declinat.

CAPUT XXIII.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Hanc ob causam præclare Paulus decurrentibus in stadio hunc cursum superclamabat vociferans: « Sic currite, ut comprehendatis¹⁵. » Ita jubens nos intendere velocitatem, et temporis angustias concitatissimo impetu tanquam vi occupare, ut viam longo temporis spatio emetiendam studio obnixo, et pertinaci cursu velociter absolvamus. Longum hoc viæ spatium cum perspexisset cursor ille velocissimus David, qui ait: « Viam mandatorum tuorum cucurri¹⁶; » supplex Deum orat, ut sciat invocans, **202** quantum sibi vitæ tempus supersit, et utrum ad obtinendum propositum ipsi sufficiat. Ait enim: « Notum fac mihi, Domine, finem meum, et numerum dierum meorum, quis est, ut sciam, quid desit mihi¹⁷. » Deinde cum persua-

Εἰ γὰρ τὸ ἐν ἐρήμῳ δοθὲν μάννα ψηλαφώμενον, καὶ δρώμενον, ἠπορεύετο, τί ἂν εἴη, τῇ ὄψει καὶ τῇ ποιότητι οὐδενὶ τῶν ἐν πεῖρα γεγενημένων συγκρινόμενον, ξένην δὲ καὶ παρηλλαγμένην παρὰ τὰς ἐθίμους ἔχων τὴν αἰσθησίν; Πῶς ἂν τις εἰκότι στοχασμῷ τεκμηριώσασαυτο τὰ ἀσυγκρίτω ὑπεροχῇ τοῦ μάννα προέχοντα, καὶ πάσης ἀνώτερα αἰσθητῆς καταλήψεως, τότε γνωσθησόμενα τοῖς νῦν προσδοκῶσιν αὐτὰ, ὅτε ἡ πεῖρα διδάξει τῆς ἀπολαύσεως τὸ ἐξαίρετον, καὶ τοῦ; πόρους ἐλέγξει μικροῦς τῆς ἐπικαρπίας τὸ μέγεθος, ὑπὲρ τὴν ἐλπίδα τῶν ἀμοιβῶν ἀπαντησάσης; τῆς εὐκληρίας; Καὶ μοι μετρίαι τῶν μέχρι νῦν ἡμεληκώτων τοῦ καλοῦ προφασισθήσθω το ὄψιμον, καὶ ὀκνεῖτω τὴν ἐργασίαν τούτου, ὡς ἀρχόμενος βράδειον, καὶ μέλιτος ἢ οὐδαμῶς φθάνων πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τελειότητα. Πολὺ μὲν γὰρ ἀληθῶς τὸ στάδιον, καὶ μακρὸν τὸ μέτρος τῆς φεροῦσης ἐπ' ἐκείνην ὁδοῦ, φημί καγὼ· ἀλλ' ἔστι ταχέως ἀνύσαι αὐτὸ συντόνω σπουδῇ, καὶ παρελθεῖν τοὺς ἐκ νέας ἡλικίας βάδην ἰδεύοντας, καὶ τοσοῦτον ὀπίσω καταλιπεῖν, ὅσον ἡ προθυμία ἐπιείγεται πρόσω· ὡς ἐκείνους μὲν ὀλίγον, ἢ ὅλως οὐδὲν προκεκοφέναι, ἀφ' οὗ κατελείφθησαν τύπῳ νωθῶς ἄγαν, καὶ ἀνειμένους κινουμένους τῷ πόδα· τὸν δὲ ἰσοταχῶς πτηνοῖς δραμύνα ἐπὶ τὸ προκειμένον, ἢ πλησίον τοῦ σκοποῦ, ἢ πάντως γενέσθαι ἀνάγκη ἐνός· καθάπερ ναῦν ἐξ αὐτῶν ὄρμων εὐθύδρομοῦσαν ἐπὶ λιμένα, καὶ κατὰ αἴρουσαν πλησίον, ἄλλων ἐμπλαζομένων ἐπὶ τῷ πελάγει κυβερνητῶν βάρυμια, καὶ τοὺς κόλπους τῆς ὀθόνης συνεχῶς κενούτων ταῖς ἐπὶ θάτερα ἐγκαρσιοῖς παρατροπαῖς. Ὅταν γὰρ οὐρίου πνεύματος ἐκ πρύμνης τῇ ὀκνάδῃ προσπίπτοντος, μὴ τὰ ἰστία ὁ κυβερνῶν φυλάττη πεπληρωμένα, μηδὲ κατέχη τὴν ὄρμην πρὸς τὴν πνεύσαν ὄρμιν, βραδυπαθεῖν ἀνάγκη τὸ σκάφος, ἀποφεύγον αἶε καὶ ἐκκλίνον τὴν τοῦ ὠθοῦντος πνεύματος ἐκβολῆν.

aspirat navi onerariæ, vela semper turgentia et ferentem suo afflatu, segnius procedere navim necessum est, quæ venti propellentis impetum semper subterfugit et declinat.

Διὰ τοῦτο καλῶς ὁ Παῦλος τοῖς σταδιδέουσιν τοῦτον τὸν δρόμον ὑπεφώνει βρῶν· Ὁὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. Ὅτι οὕτως ἐπιτείνειν κελύων τὸ τάχος, καὶ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ βιάζεσθαι τῇ σφοδρτάτῃ φορᾷ, ὡς τὴν πολλοῦ χρόνου δεομένην ὄβην ἀνυσθῆναι ἕξέως συντόνω σπουδῇ, καὶ ἐπιμέτῳ τοῦ θεόντος. Τοῦτο τῆς ἰδοῦ τὸ μήκος θεασάμενος ὁ λέγων· Ὁδὸν ἐντελῶν σου ἰδραμον, ὁ ταχυδρόμος Δαβὶδ, κατηντιθέλοι, καὶ ἰκέταυ ἐπὶν θεῶν γυνῶναι παρακαλῶν, ὅσοι αὐτῷ τῆς ζωῆς λείπεται χρόνος, καὶ εἰ πρὸς τὴν κατάληψιν αὐτῷ τοῦ σπουδαζομένου ἐστὶν ἰκανός. Φησὶ γὰρ· Ἐγνώρισέν μοι, Κύριε, τὸ πέρασ μου, καὶ τὴν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου τίς ἐστίν, ἵνα γινῶ τί ὕστερῶ ἐγώ. Ἐἴτα κλυθόμενος ὅτι πολλῶ ἀφέστηκε μέτρον, καὶ οὐκ ἀνα-

¹⁴ Exod. xvi, 45. ¹⁵ 1 Cor. ix, 24. ¹⁶ Psal. cxviii, 52. ¹⁷ Psal. xxxviii, 5.

λαοί πρὸς τὴν φθίσαν ὁ λειπόμενος χρόνος αὐτῶν, ἅπαντες ἐκ βαλθίδος εἰς νόσσαν ἀπνευστὶ θέων διαέριος φέρηται, πρὸς τὰς πτηνὰς καὶ μεταρσίους μετατίθησι φύσεις τὴν ἀμίλλαν, ἀπεγνωκῶς τῆς τῶν ποδῶν ὠκύτητος, καὶ φησι· « Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι, καὶ καταπαύσω; » Οὕτω μόνον φθάσειν λοιπὸν ἐγνωκῶς ὡς ἦν συμμετροῦντα τῷ μῆκει τὸν χρόνον στοχάσασθαι, εἰ μετάρσιος ἀρθεῖς τῷ ὕψει τῆς πολιτείας ὑπόπτερος διαπταίῃ τῇ σπουδῇ τὰ ἐν μέσῳ, καὶ οὕτω καταντήσει πρὸς τὸν ποδοῦμενον τῆς τελειότητος ὄρον.

lectionis metam contingeret.

ΤΜΗΜΑ ΙΒ΄.

Περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀμπελώνου, καὶ τῶν μισθωθέντων ἄργατων κατὰ διαφόρους ὥρας.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Καὶ ἡ τοῦ ἀμπελώνου δὲ παραβολή, ἐν ᾗ κατὰ διαφόρους ὥρας εἰσῆλθον τῆς ἡμέρας οἱ τοῦτον ἐργάζεσθαι μέλλοντες, μέχρι δεΐλης ἐκ πρώτης μισθωθέντες, καθὼς ἴδωκεν ὁ καιρὸς ἄλλοτε ἄλλοι τοῖς εἰρημένους ἴσικε συμφωνεῖν. Τὸν αὐτὸν γὰρ ἅπαντες λαβὼν μισθὸν, καὶ τῆς αὐτῆς παρὰ τοῦ δεσπότου τιμῆς ἠξιώθησαν, μᾶλλον δὲ προετιμῆθησαν οἱ τελευταῖοι τῶν πρώτων, καὶ ἴσον τοῖς ἐξ ὄρου ἐργασμένοις καὶ πρὸ αὐτῶν κομισάμενοι τὸ ἀργύριον, φιλοτιμίαν μὲν, ὡς ἂν τις ὑπολάβοι, τοῦ παρασχόντος ἀπολαύσαντες, ὡς δὲ ἔχει τάληθες, δικαίως τυγχόντες τιμῆς. Εἰ μὲν γὰρ μετὰ τῶν γογγυσάντων κληθέντες οὐκ ὑπήκουσαν, ἐκ μεταμελείας δὲ προσῆλθον τελευταῖοι τῷ ἔργῳ, ἀξιοὶ τοῦ πρὸς ὃν ἐργάζαντο χρόνον ἦσαν μισθοῦ· εἰ δὲ ἐμισθώσαντο, πρὸ πρῶτον ἐπέδειξαντο, τί ἀποσείρετον συκοφαντοῦντες ἀργίαν; Ἐκ τῆς ὕστερον γὰρ δῆλοι, καὶ τῆς προλαβοῦσης, εἰ παρήσαν, ὄντας σπουδῆς. Τοῦτο γὰρ τοῖς μεψύμοιροις, καὶ οὐ χαίρουσι τῇ οἰκείᾳ τιμῇ, θακνομένοις δὲ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἄλλων ἰσοτιμίᾳ, σημαίνων ὁ οἰκοδεσπότης, ἔλεγεν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ· « Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. Οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι τὴν ἡμέραν; Λάβε τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. Θέλω δὲ τούτῳ δοῦναι τῷ τελευταίῳ, καθὼς καὶ σοί. Ἦ οὐκ ἔξεστί μοι ἐν τοῖς ἑμοῖς ποιῆσαι ὃ θέλω; ἢ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμι; » καὶ τὴν ζηλοτυπίαν ἐκείνων ἐλέγξας ἀδίκον, καὶ τὴν ἐαυτοῦ ἀγαθότητα δικαιωσύνην δείξας πεπληρωμένην, ὅτι τὸ παρὰ γνώμην τῆς ἀργίας ἀτύχημα οὐκ ἀφῆκεν αὐτοῖς αἴτιον γενέσθαι ζημίας εἰς τὴν πρόθεσιν, καὶ οὐκ εἰς τὸ συμβᾶν ἀπιδῶν· πάντως γὰρ ἦν οὐκ ἀμελείας, ἀλλὰ συντυχίας ἡ ἀργία. Τὸ γὰρ· « Ἡμεῖς οὐδεὶς ἐμισθώσατο, » τούτους μὲν ὑπονοίας δίκου δείκνυσιν ἐλευθέρους ἐστῶτας ἐπὶ τὸ ἐργάσασθαι ἐτοίμους, τὴν δὲ σχολὴν ἀνατίθεσιν ἀπορρῆξ τῶν μισθοῦμενων. Εἶγε ὁ ἀποδιδὼς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τὸν μέρος τῆς ἡμέρας ἐργασάμενος ἐλόκληρον, τοῖς διημερεύουσιν ἐν τῷ ἔργῳ ἀπέδωκε τὸν μισθὸν· πράγματι δηλώσας, καὶ οὐ βή-

sus esset longissimo se adhuc abesse intervallo, neque, quod reliquum erat temporis, ipsi ad illud, quod jam elapsum erat, proportionem habere; quamvis e carceribus ad metam uno ferretur per aerem currens spiritu: desperata pedum velocitate volucres et sublimes naturas ad certamen provocat, et ait: « Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo, et requiescam? » Nam ex mutua spatii, temporisque commensuratione ita denium se perventurum cognorat collineando, si sublimi vitae genere tanquam pennis in altum sublatus sollicita diligentia quidquid medium interjacet, perlaberetur atque ita desideratam perfectionis metam contingeret.

B

SECTIO XII.

De parabola vineae, et operariorum mercede conductorum ad diversas horas.

CAPUT I.

Parabola quoque vineae¹⁰, in quam diversis horis interdiu ingrediebantur operarii mercede conducti, qui a mane usque ad vesperam eam excolere debebant, 203 alii post alios, sicut exhibuit tempus, dictis consonare videtur. Eandem enim omnes acceperunt mercedem, et ipsos paterfamilias eodem honore dignatus est; quin potius ultimi primis fuere praelati, et parem summo mane laborantibus argenti denarium, ac quidem primo loco, tulere. Quem forte quis fructum ex liberalitate largientis existimet profectum; ego, quod res est, justum praemium ipsis collatum iudico. Nam si una cum murmuratoribus istis vocati non obtinuerassent, sed postea poenitentia ducti accessissent novissimi ad opus, digni fuissent mercede, ejus temporis, quo opus fecerant; sed quia tum, cum conducerentur, promptissimum animum ostendebant, quid invitam ipsis negligentiam falso imputas? Nam ex posteriori diligentia perspicuum fuit, non minus eos sedulos futuros, si prius operi adfuisent. Hoc enim querulis illis, non tam gaudentibus de proprio honore, quam alios sibi comparari dolentibus, Dominus domus significans dicebat in defensionem: « Amice, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario convenisti mecum in diem? Tolle quod tuum est, et vade. Volo autem et huic novissimo dare, sicut et tibi. Annon licet mihi in meis facere, quod volo? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? » Quo et eorum aemulationem injustam revincit, et suam benignitatem esse justitiam impletam ostendit, quia praeter sententiam otium obiectum miseris illis noluit esse detrimento, animum, et non eventum rei spectans. Otium enim illud nequaquam ex ignavia, verum a casu provenit. Nam illud: « Nemo nos conduxit¹¹: » ignaviae suspicione ipse liberat, stantes paratos ad opus faciendum. Sed 204 otium in conductorum defectum rejicit. Unde ille, qui reddit unicuique secundum opera sua, recte partem dietla-

¹⁰ Psal. LIV, 7. ¹¹ Matth. xx, 4 seqq. ¹² ibid. 13-15. ¹³ ibid. 7.

borantibus, integram mercedem, non minus ac reliquis toto die incumbentibus operi, reddidit; re potius quam verbis ostendens, ea dignos fuisse, qui priores diei horas ideo traduxerant otiose propter necessitatem, quia defuerat conductor qui vocaret ad opus, et non voluntas laborandi e pigritia. Atque hæc quidem benignitas pariter et æquitas fuit patrisfamilias, eos non fraudare, quibus fraudi tempus fuerat, neque permittere ipsis ut noxam subirent, innoxio cum essent animo, cum jure non possent accusari negligentia, qui a summo mane parati fuerant ad opus; ac fortasse paucis etiam horis integram opus totius diei perfecterant, quod viribus integris recentes, animoque prompto aggressi magna cum diligentia exercuerunt: ideoque judicavit æquum esse, ut non minus denario acciperent, qui operam denario dignam præstiterunt, etiamsi solidum per diem non laborassent. Nam qui conducendo eos dixerat: «*Ite et vos in vineam meam et operamini; et quod justum erit, dabo vobis*»: cum minime mendax sit, dando eis denarium, quod erat justum, dedit; nec frustra largiebatur, quia mercedem juste respondentem labori, non temporis, dabat. Hanc enim ob causam, eos aliis etiam prætulit, quos in laborando pares pari quoque mercede honorandos judicabat; sed quod angusto temporis spatio præverterant eos, quibus longitudo diei segnius laborandi securitatem dederat, primo loco, eos tanquam gnavos et industrios vocabat ad præmia; ut et hosce honorando, et istos increpando, **205** segniorum excitaret animos ad boni operis studium. Novit enim aliorum honor alios ad laborem incitare, qui amore gloriæ res etiam supra vires arduas subeunt. Verum, o absurdum invidiæ affectum! aliorum commodis invident æmulantes, qui nullam ipsi sentiunt injuriam: aliorum lucrum proprium damnum existimant; murmurant, ubi nihil ipsis decedit; aliorum felicitate uruntur: deficiunt et macerantur, dum alios claros et illustres vident. «*Hosce novissimos (inquit) æquales fecisti nobis, qui portavimus pondus diei et æstum*». Temporis diuturnum spatium proferunt, cum ad sui defensionem, ut videtur, non possunt obtendere se plus operis præstitisse: eo se videntur jaclare, unde condemnationem merentur; tempus metiuntur, et temporis opus haudquaquam respondere non cogitant.

CAPUT II.

Quid enim profuerunt patrisfamilias æstum sustinendo, si negligenter interim et segniter laborabant: cum ille opus requirat, non inanem molestiam; et curam vineæ, non vanum in ea totius diei et horarum impendium? Illa enim ordinis operantium commutatio, qua primi sunt novissimi, et novissimi primi, nihil aliud erat, quam istorum quidem diligentiam, illorum vero negligentiam ostendere. Si enim singuli tantumdem adhibuissent studii, operamque temporis respondentem præstitissent, quam habuerunt causam rationabilem

A μασιν, ὅτι περ ἦσαν ἀξιοὶ τοῦτου, ἀνάγκη τοῦ μὴ εὐπορῆσαι καλοῦντος ἐπ' ἔργον, καὶ οὐ βραθυμίᾳ τὰς πρὸ τοῦ ἔργου μέιλαντες ὥρας ἀργοί. Καὶ τοῦτο μὲν ἀγαθότητος, ἴσως δὲ καὶ δικαιοσύνης τοῦ οἰκοδεσπότη τοῦ μὴ ζημιῶσαι, οὐ; ἐζημίου δὲ καιρὸς, μὴ δὲ συγχωρῆσαι πλεονεξίαν μὲν αὐτοὺς ὑποστῆναι οὐκ ἔχοντος δικαίαν τῆς ἐξ ὄρθρου παρεσκευασμένου πρὸς ἔργον, τάχα δὲ καὶ πάσης τῆς ἡμέρας ἐν ἡμέραις ὡραῖς νεαροὶ προσελθόντες, καὶ πρόθυμοι, τὸ ἔργον ἦν ὡσαν πολλῇ χρησάμενοι σπουδῇ· καὶ τοῦτο δίκαιον ἐκρίθη, μὴ ἔλαττον τοῦ δηναρίου λαβεῖν τοὺς τοῦ δηναρίου ποιήσαντας ἀξίον ἔργον, κἂν μὴ πᾶσαν εἰργάσαντο τὴν ἡμέραν. Ὁ γὰρ ἐν τῷ μισθοῦσθαι αὐτοὺς εἰπὼν· «*Πορεύεσθε καὶ ὑμεῖς, εἰς τὸν ἀμπελιῶνά μου, καὶ ἐργάζεσθε, καὶ ὁ ἐάν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν, ὁ δὲ δωκῶς τὸ δηνάριον ἀψευδῆς ὢν, ὁ ἦν δίκαιον δέδωκε, καὶ οὐκ ἐχαρίσατο μάτην, τῷ πόνῳ ἀναλογουντα δίκαιως, οὐ τῷ χρόνῳ, παρασχὼν τὸν μισθόν. Ταῦτη γὰρ τῇ αἰτίᾳ καὶ προέκρινε τῶν ἄλλων αὐτοὺς· διὰ μὲν τὸ ἰσομοιρῆσαι ἐν τῷ ἔργῳ ἰστίμους ἐν τῷ μισθῷ χρίνας αὐτοὺς, διὰ δὲ τὸ εὐθῆσαι στενῇ προθεσίμῳ τοὺς τὸ μήκος τῆς ἡμέρας ἐσχῆκότες πρὸς ἀδειαν ἀνειμένους, πρῶτους καλέσας πρὸς τὰ; ἀμοιβὰ; ὡς σπουδαίους· ἵνα καὶ ἐκ τῆς τούτων τιμῆς, καὶ ἐκ τῆς ἐντροπῆς ἐκεῖνων περὶ τὴν τοῦ καλοῦ σπουδῆν τῶν ὀκνηροτέρων διεγείρη τὴν προθυμίαν. Οἶδε γὰρ ἄλλων τιμῆ, πρὸς πόνον τρέψασθαι ἄλλους ἔρωτι ἐδόξης αἰρουμένους καὶ τὸν ὑπὲρ δύναμιν κάματον. Ἄλλ', ὡ τοῦ παραλήγου πάθους τῆς βασκανίας! ζηλοτυποῦσι τοὺς ὠφελουμένους οἱ μὴδὲν ἀδικοῦμενοι· τὸ ἐτέρων κέρδος ζημίαν ἰδίαν λογιζόμενοι· γογγύζουσιν οὐδὲν ἀποστεροῦμενοι· κνίζονται ταῖς; ἄλλων εὐπραγίαις· φθίβουσι καὶ τήκονται ὄρωντες εὐδοκίμοῦντας ἐτέρους. «*Τούτους, φησὶ, τοὺς ἐσχάτους ἴσους ἡμῖν ἐποίησας τοὺς βαστάσαι τὸ βῆρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καῦσωνα. Ὁ μήκος προβάλλονται χρόνον, οὐκ ἔχοντες, ὡς ἴσους, δικαιολογίαν τοῖς ἐν τῷ ἔργῳ πλεονεξίαν εἰπεῖν· σερμύνεσθαι δοκοῦσιν ἐφ' οἷς εἰσι καταγνώσεως ἀξιοί, τὸν καιρὸν μετροῦντες, καὶ ὡς οὐκ ἀναλογεῖ τούτῳ τὸ ἔργον, οὐ λογιζόμενοι.**

D

ΚΕΦΑΛΑ. ΒΨ.

Τὶ γὰρ τὸν οἰκοδεσπότην καυσωθέντες ὠφέλησαν, εἰ ἀμελῶς καὶ ἀνειμένως εἰργάσαντο, ἔργον ἐκζητοῦντα, καὶ οὐ ταλαιπωρίαν ἀνόνητον, ἐπιμέλειαν τοῦ ἀμπελιῶνος, οὐ τὸ μάτην ἐν αὐτῷ ἄλλης τῆς ἡμέρας δαπανῆσαι τὰς ὥρας; Τὸ γὰρ ἀμείψαι τῶν ἐργασαμένων τὴν τάξιν, καὶ πρῶτους μὲν τοὺς ἐσχάτους, ἐσχάτους δὲ τοὺς πρῶτους ποιῆσαι, οὐδὲν ἄλλα, ἢ τούτων μὲν τὴν σπουδῆν, ἐκεῖνων δὲ τὴν δεξιὰν τὴν βραθυμίαν. Εἰ δὲ ἕκαστοι τὴν σπουδῆν ἦσαν ἐκδιεξάμενοι τὴν αὐτὴν, ἀναλογουσαν τῷ καιρῷ τὴν ἐργασίαν πεποιημένοι, ποίαν εἶχον εὐλογον πρόφασιν

γογγυσμοῦ, τὸν ἐν ταῖς συνθήκαις συμβιβασθέντα ἀμισθὸν κομισάμενοι, κἄν ἄλλοις πολυπλασίως ἐδίδοτο, εἰ μὴ φθόνος αὐτοῦς ἐλύπει, ὁ καὶ πολλοὺς ἄλλοις λυπῶν, διαφόρως ἐδυνάμενος ταῖς ἐτέρων τιμαῖς; Οὐ γὰρ ἂν οἶμαι γογγύσειν αὐτοῦς, εἴπερ ἄνευ τῶν ἐσχάτων ἦσαν ἐργασάμενοι, καὶ μόνοι κομισάμενοι ὁ συνέθετο, οὐκ ἔχοντες πρὸς οὓς ζηλοτύπως διακείμενοι. Νῦν δὲ ἡ τῶν ἀντιζήλων τιμὴ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ἐκίνησε πάθος, οὐκ ἂν κινηθῆν, ἢ καὶ προκεκρίσθαι ἔδοξαν ἄλλοι, μικρὰ τὰ ἐκείνων δεῖξαντες παραθέσει τῶν οἰκείων, καὶ ὃν ἐμελλόν ἐπὶ τῶν ἔργων δεχόμενοι ἀσπάξασθαι συμπεφωνημένον μισθόν, οὐδενὸς αὐτοῦς κινύοντος τὸ προτετιμηθῆαι πρὸς φθόνον, τοῦτον λαμβάνουσι γογγύζοντες· τοῦτο μόνον δακνόμενοι, ὅτι ἄλλων ἐκρίθησαν ἤττονες· οὐ μόνον ματιστάς ἐν τῷ κοινῶν ἐν μισθῶν ἐδρόντες, ἀλλὰ καὶ φανέντες ἀμείνους τῶν ἐλλείποντι χρόνῳ τῆς ἐργασίας ἰσοτιμῶς κεκομισθαι τὰ ἐπιχειρεῖα. Ἐλαθε, ὦ οὗτος, τὸ σὸν, τί σε λυπεῖ τὸ αὐτὸ ἄλλος λαθεῖν; Ὁ σὸς οὐκ ἐμειώθη μισθός. Τί σε θλίβει τὸ ἄλλον πλέον σου, ὡς ἐνόμισας, λαθεῖν; Εἰ μὴ ἔγνωσ κομισάμενον ἕτερον ὅσον αὐτὸς ἡγάτας, ὁ συνέθετο λαθεῖν· ἐπειδὴ μετὰ σοῦ ἔλαθεν ἄλλος, μικρὸν ἐφάνη τὸ σὸν. Περισοδὸν οὐκ ἐκομίσω; Οὐτε συνεφώνησας, οὔτε λαθεῖν προσεδόκησας. Τί οὖν ἀδικηθεὶς τὰς τῶν ἡδικημένων ψιθυρίζεις φωνάς; Τί βλάβη ἐν ὁδῷ, μηδὲν ἀπεστερημένος; Τί φιλοτιμίαν τοῦ οἰκοκιστοῦ διασύρεις ὡς ἀδικον; Τί τὴν εἰς τοὺς συμπαθείας ὡς ἂν τις ὑπολάβοι δεομένους χάριν λέγεις ἀνώμαλον διανεμήσιν; Εἰ μὲν ὑπελῶν τοῦ σοι συγκαίμενου προσέθηκεν ἄλλῳ, ἀδικος ἀληθῶς, παρεσχηκὸς τὰ ἐτέρων ἐτέρῳ, καὶ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἀπιδειξάμενος μεγαλοψυχίαν ἀδάπανον. Εἰ δὲ καὶ σοὶ τὸ χάρις ἐξέτισεν ὀλόκληρον κακείνοις οἰκοθεν ἐφειλῆν, ἢ χάριν ἐπέδωκε, τί μέμψιν ὑπάγεις μετὰ τοῦ εὐεργετημένου τὸν εὐεργετήσαντα, πονηρὴς γνῶμης διαβάλλων τοῦ οὐ παρεσχηκὸς μέμψως εὐλογον ἀφορμῆν, ἄλλων ἐγκλίμα τὸ οἰκείον πάθος ποιούμενος, καὶ καταδικάζων ὁμοῦ τὸν τε παρεσχηκὸτα καὶ τὴν ταύτης ὀκωσοῦν ἀπολαύσαντα, ἵνα μὴ κολάσῃ; ἄλογον πάθος, ὅστιον κρίνων τὸ μὴ βασκαίνειν τοῖς ἀλλοτρίοις καλοῖς μηδὲ κατηφείν, ἐφ' οἷς εὐφραίνονται ἕτεροι; Τοιοῦτος γὰρ ὁ φθόνος πένθος ποιεῖται τὴν τῶν εὐθυμούστων χαρὰν, αὐτὸς ἐν ὁδύναϊς διάγων ἀεὶ. Ἐπει μὴ προχωρεῖ τὸ ἐν οἷς βούλεται κακοῖς εἶναι τοὺς φθονομένους. Σὺ δὲ καὶ τὸν ἐργάτην ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἤθελες ἐστάναι διὰ παντὸς ἔργον, καὶ τὸν ἀθλητὴν ἄνευ τοῦ ἀντιπάλου διόλου καθίσθαι ἀγύμναστον, λανθάνοντα τοὺς μαθεῖν ὀφείλοντας, τίς ὦν οὗτος τυγχάνει τὴν δύναμιν. Καὶ τὸν στρατιωτῆν ἀναδειχθῆναι ταῖς πρὸς τοὺς πολεμίους μάχαις ἀριστέα δυνάμενον, ὑπορόφιον σκιστροφεῖσθαι κορικῶς θαλαμειόμενον, τὴν ἐν ἔξει ἀνδρείαν ἐπὶ τῶν ἔργων οὐ βουλόμενος λάμψαι, καὶ φειδῶ τῶν πόνων βασκαίνων τῶν στεφάνων αὐτῷ. Ἐγὼ δὲ τὸν ὀλυμπιονίκην πρὸς ἅπαν ἀθλήσεως εἶδος παρεσκευάσθαι παρακαλῶ, ἀνδρείαν γὰρ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἀγωνιζομένην καλῶ, οὐ τὴν τοῦ σώματος βλεπόντων ἀσθένειαν.

murmurandi, qui mercedem, de qua in pactis conductionis convenerant, **206** recipiunt, licet et aliis eadem multiplicata daretur: nisi quod eos invidia torquebat, quæ cum multis alios, tum eos maxime affligit, qui aliorum honoribus cruciantur? Nec enim eos murmuraturos fuisse existimo, si laborassent absque novissimis illis, et soli mercedem constitutam recepissent, non habentes ullos adversus quos æmulationem exercerent. Nunc vero æmulatorum honor invidiæ concitavit affectum, non commovendum utique, nisi alii visi fuissent præferri: parva, comparatione propriorum, æstimantes, quæ illorum erant, et mercedem quam ex conducto acceptam gratam, habuisse debuerant (nulla re ad invidiam ipsos vellicante, nisi quia primi fuerant honorati), eam murmurantes accipiunt, ideo tantummodo dolentes, quod aliis videbantur inferiores æstimati: non solum nacti scipsos in parte mercedis ejusdem admissos, sed et cernentes, quod breviori laborantes tempore æqualiter præmia eandem obtinuissent. Accepisti heus tu, quod tuum est. Quid te angit, quod alius tantumdem accipiat? Tua merces non est imminuta. Quid doles, quod alius, uti tu quidem reris, plus quam tu accipiat? Nisi alium accepisse scires tantumdem atque tu acceperas; utique boni consuluisse consuetam mercedem: sed quia alius una tecum accepit, tuum tibi videtur exiguum. Nihil amplius accepisti? At neque id constituisti, neque accepturum te sperasti. Quid ergo nulla affectus injuria, voces injuriam passorum submurmuras? Quid tuum damnum plangis, ubi nihil amisisti? Cur patrisfamilias munificentiam tanquam injustam traducis? Cur gratiosam commiserationem dignis exhibitam appellas inæqualem distributionem? Si mercedem tibi **207** pactam subtrahens alteri tulisset, iniquus revera fuisset, alii conferens aliena, et in alienis siue suo sumptu magnificentiam animi ostendens. Si vero et tibi debitum integram persolvit, et illis de suo commodum vel beneficium obtulit: quid quereris de benefactore pariter, et beneficii receptore; præ animi perversitate calumnians eos, qui nullam tibi rationabilem occasionem præbuere conquerendi, et proprium affectum aliorum in crimen convertis, simulque condemnas et erogantem beneficium, et eum qui illud etiam recipit: ut non castiges affectum abhorrentem a ratione: rem sanctam judicans alienis bonis non invidere, neque dolere de his ob quæ alii gaudent? Hujusmodi quippe invidia nocerem ex lætantium gaudio percipit; ipsa in doloribus semper versatur, postquam his, quibus invidet, non immitit ea, in quibus vellet ipsos versari, mala. Tu vero et operarium extra vineam velles stare penitus otiosum, et athletam adversatio destitutum, omnino sine ulla exercitatione desidero latentem, ita ut nemo scire possit eorum, qui ad discere debent, quo virium robore polleat. Velles militem, qui pugnando in hostes optima mercedē

borantibus, integram mercedem, non minus ac reliquis toto die incumbentibus operi, reddidit; re potius quam verbis ostendens, ea dignos fuisse, qui priores diei horas ideo traduxerant otiose propter necessitatem, quia defuerat conductor qui vocaret ad opus, et non voluntas labocandi e pigritia. Atque hæc quidem benignitas pariter et æquitas fuit patrisfamilias, eos non fraudare, quibus fraudi tempus fuerat, neque permittere ipsis ut noxam subirent, innoxio cum essent animo, cum jure non possent accusari negligentia, qui a summo mane parati fuerant ad opus; ac fortasse paucis etiam horis integram opus totius diei perfecterant, quod viribus integris recentes, animoque prompto aggressi magna cum diligentia exercuerunt: ideoque judicavit æquum esse, ut non minus denario acciperent, qui operam denario dignam præstiterunt, etiamsi solidum per diem non laborassent. Nam qui conducendo eos dixerat: « Ite et vos in vineam meam et operamini; et quod justum erit, dabo vobis²²: » cum minime mendax sit, dando eis denarium, quod erat justum, dedit; nec frustra largiebatur, quia mercedem juste respondentem labori, non temporis, dabat. Hanc enim ob causam, eos aliis etiam prætulit, quos in laborando pares pari quoque mercede honorandos judicabat; sed quod angusto temporis spatio præverterant eos, quibus longitudo diei seguius laborandi securitatem dederat, primo loco, eos tanquam gnavos et industrios vocabat ad præmia; ut et hosce honorando, et istos increpando, **205** segniorum excitaret animos ad boni operis studium. Novit enim aliorum honor alios ad laborem incitare, qui amore gloriæ res etiam supra vires arduas subeunt. Verum, o absurdum invidiæ affectum! aliorum commodis invident æmulantes, qui nullam ipsi sentiunt injuriam: aliorum lucrum proprium damnatum existimant; mormurant, ubi nihil ipsis decedit; aliorum felicitate uruntur: deficiunt et macerantur, dum alios claros et illustres vident. « Hosce novissimos (inquit) æquales fecisti nobis, qui portavimus pondus diei et æstum²³. » Temporis diuturnum spatium proferunt, cum ad sui defensionem, ut videtur, non possunt obtendere se plus operis præstitisse: eo se videntur jactare, unde condemnationem merentur; tempus metiuntur, et temporis opus haudquaquam respondere non cogitant.

CAPUT II.

Quid enim profuerunt patrisfamilias æstum sustinendo, si negligenter interim et segniter laborabant: cum ille opus requirat, non inanem molestiam; et curam vineæ, non vanum in ea totius diei et horarum impendium? Illa enim ordinis operantium commutatio, qua primi sunt novissimi, et novissimi primi, nihil aliud erat, quam istorum quidem diligentiam, illorum vero negligentiam ostendere. Si enim singuli tantumdem adhibuissent studii, operamque temporis respondentem præstitissent, quam habuerunt causam rationabilem

μασιν, ἔτι περ ἦσαν ἄξιοι τούτου, ἀνάγκη τοῦ μὴ εὐπορῆσαι καλοῦντος ἐπ' ἔργον, καὶ οὐ βῆθυμια τὰς πρὸ τοῦ ἔργου μείναντες ὥρας ἀργοί. Καὶ τοῦτο μὲν ἀγαθότητος, ἴσως δὲ καὶ δικαιοσύνης τοῦ οἰκοδεσπότη τοῦ μὴ ζημιῶσαι, οὐς ἐζημιῶν ὁ καιρὸς, μηδὲ συγχωρῆσαι πλεονεξίαν μὲν αὐτοὺς ὑποστῆναι οὐκ ἔχοντος δικαίαν τῆς ἐξ ὀρθροῦ παρεσκευασμένου πρὸς ἔργον, τάχα δὲ καὶ πάσης τῆς ἡμέρας ἐν ὀλιγαις ὥραις νεαροὶ προσελθόντες, καὶ πρόθυμοι, τὸ ἔργον ἤνυσαν πολλῇ χρησάμενοι σπουδῇ· καὶ τοῦτο δίκαιον ἐκρίθη, μὴ ἔλαττον τοῦ θηναρίου λαβεῖν τοὺς τοῦ θηναρίου ποιήσαντας ἄξιον ἔργον, κἄν μὴ πᾶσαν ἐργάσαντο τὴν ἡμέραν. Ὅ γὰρ ἐν τῷ μισθοῦσθαι αὐτοὺς εἰπὼν· « Πορεύεσθε καὶ ὑμεῖς, εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ἐργάζεσθε, καὶ ὁ ἐάν ᾗ δίκαιον, δώσω ὑμῖν, » δεδωκὼς τὸ θηνάριον ἀφευθῆς ὢν, ὁ ἦν δίκαιον δέδωκε, καὶ οὐκ ἐχαρίσατο μάτην, τῷ πόνῳ ἀναλογουῦντα δικαίως, οὐ τῷ χρόνῳ, παρασχὼν τὸν μισθόν. Ταῦτη γὰρ τῇ αἰτίᾳ καὶ προέκρινε τῶν ἄλλων αὐτοὺς· διὰ μὲν τὸ ἰσομοιρῆσαι ἐν τῷ ἔργῳ ἰσότητους ἐν τῷ μισθῷ κρίνας αὐτοὺς, διὰ δὲ τὸ φθάσαι στενῇ προθεσμίᾳ τοὺς τὸ μήκος τῆς ἡμέρας ἐσχηκότας πρὸς ἄδειαν ἀνειμένης, πρώτους καλέσας πρὸς τὰς ἀμοιβὰς, ὡς σπουδαίους· ἵνα καὶ ἐκ τῆς τούτων τιμῆς, καὶ ἐκ τῆς ἐντροπῆς ἐκείνων περὶ τὴν τοῦ καλοῦ σπουδῆν τῶν ὀκνηροτέρων διεγείρη τὴν προθυμίαν. Οἶδε γὰρ ἄλλων τιμῆ, πρὸς πόνον τρέψασθαι ἄλλους ἔρωτι δόξης αἰρουμένους καὶ τὸν ὑπὲρ δύναμιν κάματον. Ἄλλ', ὡ τοῦ παραλίγου πάθους τῆς βασκανίας! ζηλοτυποῦσι τοὺς ὠφελουμένους οἱ μὴδὲν ἀδικούμενοι· τὸ ἐτέρων κέρδος ζημίαν ἰδίαν λογίζονται· γυγγύζουσιν οὐδὲν ἀπιστερούμενοι· κνίζονται ταῖς ἄλλων εὐπραγίαις· φθίνουσι καὶ τήκονται ὀρῶντες εὐδοκίμουνας ἐτέρους. Ὁ τούτους, φησὶ, τοὺς ἐσχάτους ἴσους ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσαις τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα. » Μῆκος προβάλλονται χρόνου, οὐκ ἔχοντες, ὡς ἔοικε, δικαιολογίαν τοῖς ἐν τῷ ἔργῳ πλεονεξίαν εἰπεῖν· σεμνύνεσθαι δοκοῦσιν ἐφ' οἷς εἰσι καταγνώστως ἄξιοι, τὸν καιρὸν μετροῦντες, καὶ ὡς οὐκ ἀναλογεῖ τούτῳ τὸ ἔργον, οὐ λογιζόμενοι.

D

ΚΕΦΑΛ. ΒΨ.

Τί γὰρ τὸν οἰκοδεσπότην καυσωθέντες ὠφέλησαν, εἰ ἀμελῶς καὶ ἀνειμένως ἐργάσαντο, ἔργον ἐπιζητούντα, καὶ οὐ τάλαιπωρίαν ἀνόνητον, ἐπιμέλειαν τοῦ ἀμπελῶνος, οὐ τὸ μάτην ἐν αὐτῷ ὄλῃ τῆς ἡμέρας δαπανῆσαι τὰς ὥρας; Τὸ γὰρ ἀμειψαί τῶν ἐργασαμένων τὴν τάξιν, καὶ πρώτους μὲν τοὺς ἐσχάτους, ἐσχάτους δὲ τοὺς πρώτους ποιῆσαι, οὐδὲν ἄλλο, ἢ τούτων μὲν τὴν σπουδῆν, ἐκείνων δὲ τὴν δεῖξαι τὴν βῆθυμίαν. Εἰ δὲ ἕκαστος τὴν σπουδῆν ἦσαν ἐπιδειξάμενοι τὴν αὐτὴν, ἀναλογοῦσαν τῷ καιρῷ τῆν ἐργασίαν πεποιημένοι, ποῖαν εἶχον εὐλογον πρόφασιν

²² Matth. xx, 4. ²³ ibid. 12.

γογγυσμοῦ, τὸν ἐν ταῖς συνθήκαις συμβεβασθέντα **A** μισθὸν κομισάμενοι, κἄν ἄλλοις πολυπλασῶς ἐδίδοτο, εἰ μὴ φθόνος αὐτοὺς ἐλύπει, ὁ καὶ πολλοὺς ἄλλοις λυπῶν, διαφόρως ὀδυνωμένους ταῖς ἐτέρων τιμαῖς; Οὐ γὰρ ἂν οἶμαι γογγύσειν αὐτοὺς, εἴπερ ἄνευ τῶν ἐσχάτων ἦσαν ἐργασάμενοι, καὶ μόνου κομισάμενοι ὁ συνέθετο, οὐκ ἔχοντες πρὸς οὓς ζηλοτύπως διακαίονται. Νῦν δὲ ἡ τῶν ἀντιζηλῶν τιμὴ ἐδῆ βραχυκλίνας ἐκίνησε πάθος, οὐκ ἂν κινήθην, ἢ μὴ προκεκρίσθαι ἔδοξαν ἄλλοι, μικρὰ τὰ ἐκείνων δείζαντες παραθέσει τῶν οἰκείων, καὶ ὅν ἐμελλον ἐπὶ τῷ ἔργῳ δεχόμενοι ἀσπάξασθαι συμπεφωνημένον μισθόν, οὐδενὸς αὐτοὺς κνίζοντος; τὸ προτετιμηθῆαι πρὸς φθόνον, τοῦτον λαμβάνουσι γογγύζοντες· τοῦτο μόνον δακνόμενοι, ὅτι ἄλλων ἐκρίθησαν ἤττονες· οὐ μόνον μετιστάς ἐν τῷ κοινῶν τὴν μισθὸν ἐδρόντες, **B** ἀλλὰ καὶ φανέντες ἀμείνους τῷ ἐλλάττονι χρόνῳ τῆς ἐργασίας ἰσοτιμῶς κεκομισθῆαι τὰ ἐπιχειρεῖα. Ἐλαθε, ὦ οὗτος, τὸ σὸν, τί σε λυπεῖ τὸ αὐτὸ ἄλλος λαθεῖν; Ὁ σὸς οὐκ ἐμειώθη μισθός. Τί σε θλίβει τὸ ἄλλον πλέον σου, ὡς ἐνόμισας, λαθεῖν; Εἰ μὴ ἔγωγε κομισάμενον ἕτερον ὅσον αὐτὸς ἠγάπας, ὁ συνέθετο λαθεῖν· ἐπειδὴ μετὰ σοῦ ἐλαθεν ἄλλος, μικρὸν ἐφάνη τὸ σὸν. Περισοδὸν οὐκ ἐκομισῶ; Οὐτε συνεφώνησας, οὐτε λαθεῖν προσεδόκησας. Τί οὖν ἀδικηθεὶς τὰς τῶν ἠδικημένων ψιθυρίζεις φωνάς; Τί βλάβην ὀδύρη, μὴδὲν ἀπεστερημένος; Τί φιλοτιμίαν τοῦ οἰκοδοσκότου διασύρεις ὡς ἀδικον; Τί τὴν εἰς τοὺς συμπαθείας ὡς ἂν τις ὑπολάβοι ἐσομένους χάριν λέγεις ἀνώμαλον διανέμησιν; Εἰ μὲν ὑφελὼν τοῦ σοι συγκεκριμένου προσίθηκεν ἄλλῳ, ἀδικος ἀληθῶς, **C** παρεσχηκώς τὰ ἐτέρων ἐτέρῳ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιδειξάμενος μεγαλοφυχίαν ἀδόξαν. Εἰ δὲ καὶ σοὶ τὸ χρέος ἐξέτισεν ὀλόκληρον κακείνοις οἰκοθεν ὀφειλήν, ἢ χάριν ἐπέδωκε, τί μέμψιν ὑπάγεις μετὰ τοῦ εὐργετημένου τὸν εὐεργετήσαντα, πονηρῆς γνώμης διαδέλλων τοὺς οὐ παρεσχηκῶτα μέμψας; εὐλογον ἀφορμῆν, ἄλλων ἐγκλημάτων τὸ οἰκεῖον πάθος ποιούμενος, καὶ καταδικάζων ὁμοῦ τὸν τε παρεσχηκῶτα καὶ τὴν ταύτης ὀπωσοῦν ἀπολαύσαντα, ἵνα μὴ κολάσῃ; ἄλογον πάθος, ὅσιον κρίνων τὸ μὴ βασκαίνειν ταῖς ἄλλοις καλοῖς μὴδὲ κατηφείν, ἐφ' οἷς εὐφραίνονται ἕτεροι; Τοιοῦτος γὰρ ὁ φθόνος πένθος ποιεῖται τὴν τῶν εὐθυμούντων χαρὰν, αὐτὸς ἐν ὀδύναϊς διάγων ἀεὶ. Ἐπεὶ μὴ προχωρεῖ τὸ ἐν οἷς βούλεται κακοῖς εἶναι τοὺς φθονομένους. Σὺ δὲ καὶ τὸν ἐργάτην **D** ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἤθελες ἐστάναι διὰ παντὸς ἔργον, καὶ τὸν ἀόλητὴν ἄνευ τοῦ ἀντιπάλου διόλου καθῆσθαι ἀγύμναστον, λανθάνοντα τοῦσδε μαθεῖν ὀφείλοντας, τίς ὦν οὗτος τυγχάνει τὴν δύναμιν. Καὶ τὸν στρατιώτην ἀναδειχθῆναι ταῖς πρὸς τοὺς πολεμίους μάχαις ἀριστέα δυνάμενον, ὑπορρῖφιον σκιστροφεῖσθαι κορικῶς θαλαμειόμενον, τὴν ἐν ἔξει ἀνδρείαν ἐπὶ τῶν ἔργων οὐ βουλόμενος λάμψαι, καὶ φειδῶ τῶν πόνων βασκαίνων τῶν στεφάνων αὐτῷ. Ἐγὼ δὲ τὸν ὀλυμπιονίκην πρὸς ἅπαν ἀθλήσεως εἶδος παρεσκευάσθαι παρακαλῶ, ἀνδρείαν γὰρ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἀγωνιζομένην καλῶ, οὐ τὴν τοῦ σώματος βλέπων ἀσθένειαν.

murmurandi, qui mercedem, de qua in pactis conductionis convenerant, **206** recipiunt, licet et aliis eadem multiplicata daretur: nisi quod eos invidia torquebat, quæ cum multos alios, tum eos maxime affligit, qui aliorum honoribus cruciantur? Nec enim eos murmuraturos fuisse existimo, si laborassent absque novissimis illis, et soli mercedem constitutam recepissent, non habentes ullos adversus quos æmulationem exercerent. Nunc vero æmulorum honor invidiæ concitavit affectum, non commovendum utique, nisi alii visi fuissent præferri: parva, comparatione propriorum, æstimantes, quæ illorum erant, et mercedem quam ex conducto acceptam gratam, habuisse debuerant (nulla re ad invidiam ipsos vellicante, nisi quia primi fuerant honorati), eam murmurantes accipiunt, ideo tantummodo dolentes, quod aliis videbantur inferiores æstimati: non solum nacti scipsos in parte mercedis ejusdem admissos, sed et cernentes, quod breviori laborantes tempore æqualiter præmia eadem obtinuisent. Accepisti heus tu, quod tuum est. Quid te angit, quod alius tantumdem accipiat? Tua merces non est imminuta. Quid doles, quod alius, uti tu quidem reris, plus quam tu accipiat? Nisi alium accepisse scires tantumdem atque tu acceperas; utique boni consuluisse consuetam mercedem: sed quia alius una tecum accepit, tuum tibi videtur exiguum. Nihil amplius accepisti? At neque id constituisti, neque accepturum te sperasti. Quid ergo nulla **207** affectus injuria, voces injuriam passorum submurmuras? Quid tuum damnum plangis, ubi nihil amiseris? Cur patrisfamilias munificentiam tanquam injustam traducis? Cur gratiosam commiserationem dignis exhibitam appellas inæqualem distributionem? Si mercedem tibi **207** pactam subtrahens alteri tulisset, iniquus revera fuisset, alii conferens aliena, et in alienis sine suo sumptu magnificentiæ animi ostendens. Si vero et tibi debitum integrum persolvit, et illis de suo commodum vel beneficium obtulit: quid quereris de benefactore pariter, et beneficii receptore; præ animi perversitate calumnians eos, qui nullam tibi rationabilem occasionem præbuere conquerendi, et proprium affectum aliorum in crimen convertis, simulque condemnas et erogantem beneficium, et eum qui illud etiam recipit: ut non castiges affectum abhorrentem a ratione, rem sanctam judicans alienis bonis non invidere, neque dolere de his ob quæ alii gaudent? Hujusmodi quippe invidia invidiam ex lætantium gaudio percipit; ipsa in doloribus semper versatur, postquam his, quibus invidet, non immittit ea, in quibus vellet ipsos versari, mala. Tu vero et operarium extra vineam vellet stare penitus otiosum, et athletam adversatio destitutum, omnino sine ulla exercitatione desidero latentem, ita ut nemo scire possit eorum, qui addiscere debent, quo virium robore polleat. Velles militem, qui pugnando in hostes optime mereri

poterat laudem, sub tuto in umbra, et cubiculi recessu puellarum more enutriti in thalamo. Velles acquisitam habitu fortitudinem rebus gestis non inclarescere, et metu laborum invidere ipsi coronas. Ego vero olympionice, ut ad omne certaminis genus præparetur, adhortor; fortitudinem enim virorum virtutem exercitatum appello: non corporis specto imbecillitatem.

208 CAPUT III.

A

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'

Generosum vero animi affectum æstimo, qui inimico variis ad tentationem modis insidiant, diversimode variisque viis decipienti occurrit, et quemcunque impetum ejus peritus est excipere dextre. Nam Paulus, qui varia eum moliri novit, omnesque ad subvertendum machinas, paratos vult esse, ut resistent omnes ex præscripto suo ejus insulibus. Etenim quandoque armans eos scuto fidei, et lorica justitiæ, et galea salutis et gladio spiritus²²; nonnunquam velut pugiles ugens ad luctas, et dicens²³: « Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes, adversus potestates, adversus mundi rectores tenebrarum sæculi hujus, adversus spiritualia nequitiæ²⁴; » ut simul et hostium multitudinem addiscentes, et quod in tenebris pugnant, atque natura sunt invisibiles, sobrii sint semper vigilantes, et manus ad arma expeditas habeant, omnino quo resistent. Posteaquam enim secundum sapientem Salomonem somnus ab inimicis ejectus est, nec illi dormient, neque somnum capient, nisi malefecerint. « In somnum habent, inquit, oculum et milites, ut observent hostium insultus, ut ne quid patiantur ob negligentiam contra voluntatem²⁵. » Et consulit ocuis decurrere ad supernæ vocationis præmium, et custodire nos ab eo, qui simul currit, necubi concitrentem secum, quasi crure subjecto subvertat, et pugnare manus jactantem quasi certa lege quidem, quando non adsunt adversarii, exercitationis causa, qua edoceatur peritia; quando vero aderunt²⁰⁹ decertabuntque stataria in pugna, non per vacuum æra circumferre manibus arma, ipsum vero eorum caput perfodere, atque unguibus discernere. Inde Dominus cum rectores mundi, qui sunt tenebrosi adversarii, sagittis feriunt obscura in nocte leves corde²⁶, atque in caligine omnes insidias struunt, in ista negotiatione hoc lucrum comparantes quod difficile, vel nullatenus deprehendantur, uti noxam inferant, et non inspecti insidias insultando faciant. « Sint (ait) lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes²⁷, » volens nos zona quidem bene succinctos ad cursum, ardente vero lucerna custodiri a concurrentium injuria. Hoc enim Paulus dicebat: « Sic curro non quasi in incertum, lumine usus viæ duce, ut in pulchro cursu non concidam²⁸. » David autem: « Lucerna pedibus meis lex tua, et lumen semitis meis, ad viam mandatorum tuorum²⁹ » dein decurrendam irreprehensibiliter, et apposita ab ipsis hærentia semitæ scandala declinans; hæc videm provide,

Τὴν δὲ τῆς ψυχῆς λογιζόμενος γενναϊότητα τοῦ ποικίλως ἐπιτιθεμένου πρὸς πείραν ἐχθροῦ ποικίλως ἀπατώντα ταῖς μεθοδεύαις, καὶ ἐκάστη γεγυμνασμένος ἀρμόζεσθαι προσβολῇ. Πολλὰ γὰρ αὐτὸν ἐπιτιθεύειν ὁ Παῦλος εἰδώς, καὶ πᾶσι πρὸς τὸ καταβάλλειν μηχανῆν, ἐτόιμους εἶναι πρὸς τὸ ἀντιστῆναι ταῖς ἐφόδοις αὐτοῦ πάντας τοὺς κατ' αὐτοῦ πολιτευομένους βούλεται. Ποτὲ μὲν καθοπλίζων θυρεῷ πίστει αὐτοῦ καὶ θώρακι διακαιοσύνης, περικεφαλαίᾳ τε σωτηρίου, καὶ μαχαίρᾳ πνεύματος· ποτὲ ὡς ἀθλητὴς ἀλεΐφιον πρὸς τὰ παλαίσματα, καὶ λέγων· « Οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας· » ἵνα ἅμα καὶ τὸ πῆθος τῶν πολεμίων μαθόντες, καὶ ὅτι πολεμοῦσιν ἐν σκότει, καὶ ὡς εἰσὶ τὴν φύσιν ἀόρατοι, νήφουσιν ἐγρηγορότεροι αἰεὶ, καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤπλων ἔχοντες εὐτρεπισμένους διόλου πρὸς ἄμυναν. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸν σοφὸν Σωλομώντα ἀφῆρηται τῶν ἐχθρῶν ὁ ὕπνος, καὶ οὐ κοιμῶνται, καὶ οὐ μὴ ὑπνώουσιν, ἐὰν μὴ κακοποιήσωσιν. « Ἄγρυπνοι ἔχεταισαν, φησί, καὶ οἱ στρατιῶται· τὸ ὄμμα, τὰς ὀφθαλμοὺς ἐπιτηροῦν τῶν πολεμίων, ἵνα μὴ τι πάθωσιν ἐξ ἀμεριμνίας ἀδούλητον. » Καὶ τρέχειν συμβουλεύει συντόμως ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, καὶ τὸν συντρέχοντα φύλαττειν, μὴ που σκελίσῃ δι' αὐτοῦ τὸν συντρέχοντα καὶ πικταῖεν χειρονομοῦντα μὲν, ὅτι μὴ πρόεισιν οἱ ἀνταγωνισταὶ γυμνασίας ἔνεκεν τῆς διδασκαλίας τὴν ἐμπειρίαν· παρόντων δὲ, καὶ μαχομένων συστάδην, μὴ κατὰ κενοῦ ἀέρος· τὸ περὶ τὰς χεῖρας καταφέρειν ὀπλον, αὐτὴν δὲ διασκάπτειν αὐτῶν κεφαλῆς, καὶ ἀμύσειν τοὺς θυεῖν. « Ἐνθεν ὁ Κύριος, ἐπειδὴ κοσμοκράτορες ὄντες τοῦ σκότους οἱ ἀντίπαλοι, κατατοξεύουσιν ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, καὶ πᾶσαν ἐπιβουλήν ἐπιχειροῦσιν ἐν σκότει, τὸ δυσφύρατον, ἢ ἀφώρατον, ἑαυτοῖς· ἐκ τούτου πραγματευόμενοι ὅπως ἀδικῶσι, καὶ ἐπιβουλεύουσιν οὐχ ὀρώμενοι. Φησὶν· « Αἱ δαρύνε· ὑμῶν ἔστησαν περιεζωσμένοι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι· » εὐσταλεῖς μὲν εἶναι θέλων πρὸς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς, φυλάττεσθαι δὲ τῶν καιομένων λύχων τὴν τῶν συντρέχόντων ἐπήρειαν. Τοῦτο γὰρ ὁ μὲν Παῦλος· ἔλεγεν· « Οὕτω τρέχω ὡς οὐκ ἀδήλωτος· τῷ φωτὶ κεχρημένος ὁδηγῶ πρὸς τὸ ἀπαιτησθαι τοῦ καλοῦ δρόμου. Ὁ δὲ Δαβὶδ· « Λύχνο· τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου, τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν σου, » λοιπὸν τρέχων ἀμώμως, καὶ τὰ ἐπιθέμενα παρ' αὐτῶν ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα τὰ μὲν ἐκκλίνων εὐσκόπως, τὰ δὲ ὑπερῷλλόμενος ὀξυτάτῃ τοῦ δρόμου

²² Ephes. 6, 11. ²³ ibid. 12. ²⁴ Prov. 14, 16 sec. LXX. ²⁵ Psal. x, 3. ²⁷ Luc. 11, 55. ²⁸ I Cor. ix, 26. ²⁹ Psal. cxviii, 32, 105.

φορᾷ ἀπαξ προκόψας μετεωρισμῷ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἀσφαλῶς λοιπὸν περιαιρῶν πάντοθεν τὰ ἐν μέσῳ προσκόμματα.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ὡς γὰρ τὸν ἐφιθόηκτον θροσεὶ καὶ σχοῖνος σπειρωθὲν ἐρρίμιμένη, τοῦ φόβου πλάσσοντος τὴν ψῆν πρὸς τὴν ὑπόνοιαν, καὶ τὴν ἔννοιαν παραπέμποντος τῇ πειρᾷ· οὕτω μετὰ τὴν ἀμαρτίαν τοῦτον καὶ αἱ μὴ κεκωλυμένοι τῶν ἐπιθυμητῶν χρήσεις κατέπληττον, δεδοικτά μὴ ποῦ τις αὐταῖς πρὸς ἀμαρτίαν τοῦ ἐχθροῦ ὄλος ἐγκέκρυπται δέλεαρ ἀπάτης προστιθέντος τὰ ἐφειμένα πρὸς τι τῶν ἀπηγορευμένων ἐλικύσαι μηχανωμένου· καθάπερ ἐλκυσσε πάλαι τῇ δ' αἰ τῆς γυναικὸς πρὸς τὸ ἔνεδρον ἀγαγὼν τῆς ἀθεμίτου μοιχείας. Καὶ τοῦτο δῆλον, ἐξ ὧν ἐπιθυμήσας ἐν πολέμῳ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ ὕδατος, οὐκ ἠθέσχετο, κομιθέντος, ποιεῖν, καὶ τὸ μετ' ἐπιθυμίας δίψος ὁμολογήσας, καὶ τὸ ἐγκρατέες ἐπιδειξάμενος εἰ μὴ κολάσαι τὴν ἀθεμίαν τῆς ἐπιθυμίας, ὅδον εὐκόλον πρὸς πᾶσαν ἡθονὴν ἀνολεῖν αὐτῇ λογισάμενος. Ἄλλος δέ τις τῶν θεσπεσιῶν ἀποστόλων καὶ λέοντα ὀνομάζει τὴν ἐχθρόν, οὐδὲν ἀνύσαντα τοῖς σεμνοτέροις σχηματισμοῖς, ὧν ἐσπούδαζεν εἰς ἐπιβουλήν, καὶ θηρίων πρὸς τὸ φοβῆσαι λοιπὸν μιμούμενον εἰκότως μορφῆν, ὧν ἔχει τὴν ὁμότητα, τούτων ὑποδυόμενος τὸ μορμολύττεσθαι δυνάμενον εἶδος. Φησὶ γάρ· Ὁ ἀντιδικὸς ἡμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζῆτων τίνα καταπίη, ᾧ ἀντίστητε γενναίως. Ὡς μὲν ὠρυόμεναι τὴν ἐκσίον βλαπτικὴν δηλώσας μανίαν, τῷ δὲ ἀντίστητε γενναίως μηνύσας ἦν ἔχειν οἱ θηροκτόνοι ἐξ ἀσκήσεως ὀφελουσι δύναμιν, τὴν φυσικὴν ἐπιβρῶννύντες ὀσημέραις ταῖς πυκναῖς ἐργασίαις. Οὐ γὰρ φυγεῖν εἶπεν, ἢ ἐκτραπῆναι τὸν θῆρα βρυχόμενον, ἀλλ' ἀντιστῆναι τούτῳ, καὶ ἀντιδῆναι εὐσώως προστάξας· δύναμιν ἔχειν εἰδῶς ἕκαστον πρὸς τὸ τῆς οἰκείας ὑπερμαχεῖν ἀσφαλείας, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀμυναν ὄπλα συμφυῆ, καὶ ἀχώριστα πᾶσιν ὄντα.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Πάλιν ὁ Παῦλος ὑπαγορεύει λέγων· Ἐπαραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ, ὅσοι τοὺς ἐπιστήμονας βάλλιν διδάσκων τὸν πολέμιον, οἷς οἱ ἄφρονες βάλλονται ὑπ' αὐτοῦ· ἵνα ὀφθαλμοὺς μὲν πολεμῆ παντὶ τῷ δι' ὀφθαλμοῦ ἀπατῶν δυνάμεν, ἀκοῆ δὲ μάχηται ταῖς φείρειν ἦθη χρηστὰ ἐπισταμέναις ὀμιλίαις κακαῖς· Ὅσφρησις δὲ τοὺς χαννοῦν, καὶ ἐκλύσειν τῆς ψυχῆς τὸ παράστημα εἰωθότας ἀτμοῦς ἀποστρέφεται σπουδαίως· γεῦσις δὲ τοὺς κεκαρυκεμένους πρὸς τὸ ἄγαν ἡδὺ παραιτῆται χυμοῦς, καὶ ἀφῆ μὴ λογίζηται τὰ μαλακότητι καὶ λειότητι πρὸς ἡθονὴν γοητεύοντα σώματα, καὶ χεῖρ πλεονεκτικὴ ἐκτείνηται εἰς μετάδοσιν, καὶ πόδες ἐπισπεύδοντες, κατὰ τὸν Σολομώντα, κακοποιεῖν, ὅδον ἐντολῶν τρέ-

A illa vero impetu, citissimo cursu supersiliens, semel progressus elata in altum ratione, et deinceps secure circumspiciens undequaque, quæ sunt offendicula in medio.

CAPUT IV.

Quemadmodum enim demorsum a serpente perturbat et funis in orbem spiræ modo projectus, metu efformante vieum ad suspicionem et cogitationem transmittente ob periculum quod expertus est : ita post peccatum admissum hunc **210** (Davidem nempe) rerum desiderabilium etiam usus non prohibiti percellerant metuentem necubi dolus aliquis inimici delitesceret, qui in ipsis ad peccatum, escam deceptionis proponeret, ea quæ sunt permissa, ad aliquid vitiorum pellicere machinantis : sicuti traxerat olim aspectu mulieris deducens ad insidias interdicti lege adulterii ²⁰, et hoc manifeste patet, inde, quia cum desiderasset in bello aquam Bethleemiticam ²¹, neque indulsit sibi, cum allata ea fuisset, ut ipsam biberet, qui suam fassus ob sitim cupiditatem, propriamque demonstrans continentiam, arbitratur, quod, ni concupiscentiæ licentiam castigasset, libertatem ei ad omnem aperuisset voluptatem. Alius vero quidam e divinis apostolis leonem etiam nominat inimicum, nullum damnum inferentem severioribus habitudinibus, quibus ad insidias struendas studebat, et ferarum speciem ad terrendum deinceps imitantem, harum imaginem subinducens quò possit larvarum instar formidinem incutere. Ait quippe : Ἐ Adversarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite generose ²² : rugitu quidem illius exitialem furorem ostendens, et verbis, cui resistite fortes indicans quod robur habere debeant ferarum confectores ab exercitatione, cum natura insitam virtutem corroborarent quotidie frequentibus actibus. Nec enim fugere dixit, aut diverti a fera frendente; verum resistere ipsi, et contra eam progredi contentione magna mandavit : sciens unumquemque vim habere ad propugnandum propriam securitatem, et cognata arma ad injuriam propulsandam, et inseparabilia inesse omnibus.

211 CAPUT V.

Rursus Paulus submonet dicens : Ἐ Exhibete membra vestra arma justitiæ Deo ²³, ὅσοι hisce docens eos, qui sapienter, ferire adversarium, quibus ab ipso insipientes feriuntur. Ut oculus quidem pugnet contra quidquid per aspectum decipere potest, auditus autem expugnet prava colloquia bonos mores corrumpere valentia ²⁴, et odoratus ab odoribus seu vaporibus solitis relaxare atque dissolvere constantiam robustam valde avertatur. Gustus vero succos exquisite conditos ob nimiam dulcedinem respuat, et tactus corpora fascinantia præ molliæ atque lævitate ad voluptatem non attendat, manus vero redundans distendatur ad erogationem, et pedes, secundum Salomonem ²⁵, properantes ad male facien-

²⁰ II Reg. xi, 4. ²¹ II Reg. xiii, 16. ²² I Petr. v, 8. ²³ Rom. vi, 19. ²⁴ I Cor. xv, 33. ²⁵ Prov. i, 16.

dum, viam mandatorum percurrant festinanter; A atque lingua maledica verba benedictionis effundit. Sic enim sunt arma justitiæ, quæ fuerant arma peccati, in contrarium versa, et rejecta, quæ antea propter abusum possidentium, ipsis perniciem afferebant. Idcirco asper et iracundiam spirans resurgit, et adversus eos, qui ab ipso defecerunt et Deo adhæserunt, tyrannus accelerans, quod aufugit denovo retrahere veluti mancipium sibi longa consuetudine acquisitum, et variis tentationibus subigere iterum aggreditur; undique afflictiones commovens, et undique calamitates, ut in malitia deducta vita, quia non perturbatur tumultibus, iudicata tolerabilis, compellat rursus recurrere ad voluptarium vitæ genus, dissolutumque, velut ad tranquillum 212 portum, eum qui tentationibus, quasi procellis in pelago, jactabatur, dicentem omnino illud in deserto laborantium: « Melius erat nos Ægyptiis servire quam in ista solitudine mori 21. » Optabilis enim iudicat, qui diligit desidiâ, obaudire cupiditatibus, quam bellum gerere cum illis, quando viderit virtutis viam asperam et difficilem, et multis inadequate affligentibus obsessam, eos quidem qui amici aliquando fuerant, demum evasisse inimicos, et ipsos persequi retro, volentes abducere in servitutem. Veros autem hostes atque ignotos occurrere, et progressum ad bonum objacens prohibere. Sic plures hucusque ignotæ gentes quoad potuerunt, Israelitas prohibuerunt transitu dicentes: « Non transibis per nos 22, » invidentes, quæ ipsis conducebant ad perfectionem. Pharaon vero habens adhuc ipsos penes seipsum fugam meditantes, dicebat illis, qui cum ipso ad hæc cooperabantur: « Aggraventur opera hominum istorum 23, » opinatus vacationem ab operibus ipsis fore ad arrogantiam pervicacem velut assuefactionem; cum recessissent autem, studiose persecutus est, non permittens eos, uti volebant, et nati erant, libere agere, in servitutem vero rursus abducere, possidereque festinans ingenuos et liberos, cum huius conditionis forent, et esse semper possent. Verum hi quidem tenaci propositi ratione ejus servitium effugientes, omnem patienter tulerunt ingruentem malignitatem, donec ad desideratam pervenerunt felicitatem; hi vero non valde judiciose derelinquentes, neque perferentes difficilia virtutis principia (dura etenim principia cujuscunque operis, ac morosa, illorumque maxime opera, quæ laboriosa sunt ante habitum comparandam) de reditu 213 disserebant in Ægyptum, dominum rursus eligentes, quem aliquando probe probaverant, expertique fuerant crudelem, multoque dignum odio. Dicebant quippe: « Siatiamus nobis ducem, et revertamur in Ægyptum 24; » facilem ratæ reversionem per viam peractam cum multis ætumnis; et rursus: « Quia non erant monumenta in Ægypto, eximus ad moriendum in deserto 25; » dicentes id propter desidiâ, virtuti et vitio conterminam. Cum qui nequam declinaverit a malo,

χουσιν ηπειγμένως, και γλώσσα δύσφημος ευχάριστα φθέγγεται βήματα. Ούτω γάρ γίνεται ὄπλα δικαιοσύνης τὰ ὄπλα τῆς ἀμαρτίας, ἀντιστρόφως βαλλόμενα κατὰ τοῦ πρὶν αὐτοῖς ἀποκεχρημένου πρὸς ἐλεθρον τῶν κεκτημένων. Διὰ τοῦτο τραχὺς, και θυμοῦ πνέων ἀνίσταται κατὰ τῶν ἀφισταμένων αὐτοῦ, και θεῶ προστιθεμένων, ὁ τύραννος ὑπάγεισθαι τὸ ἀποδιδράσκον σπεύδων, ὡς εἶαι μακρῶ γενόμενον ὑποχείριον, και πειρασμοῖς ὑποβάλλει ποικίλοις, πάντοθεν ὀλίγαις, πάντοθεν περιστάσεις κινῶν. Ἰνα ὁ ἐν κακίᾳ βίος διὰ τὸ ἀθύρῃσθον κριθεῖς ἀνεκτός, παλινδρομῆσαι παρασκευάσῃ ὡς ἐπ' εὖθειον λιμένα τῆν ἀνεσιν τὸν ὡς ἐν πελάγει τοῖς πειρασμοῖς χειμαζόμενον, λέγοντα πάντως τὸ τῶν κακοπαθούτων ἐν τῇ ἐρήμῳ: « Βέλτιον ἦν ἡμᾶς δουλεύειν τοῖς Αἰγυπτίοις, ἢ ἀποθανεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ. » Αἰρετώτερον γάρ τοῦ μάχεσθαι ταῖς ἐπιθυμίαις, τὸ ὑπακούειν ταύταις κρῖνει ὁ βρασιώνην ἀγαπῶν, ἕταν ἰδῇ τῆς ἀρετῆς τῆν ὁδὸν τραχεῖαν, και δύσβαταν, και πολλοὺς πολλαχθῆν τοὺς θλίβοντας ἔχουσαν, τοὺς μὲν συνήεις ποτὲ τελευταῖον γινομένους ἔχθρους, και δικάκειν ὀπίσσω πρῆς τὸ δουλαγωγεῖν ἐθέλοντας. τοὺς δὲ ἀληθεῖς, και οὐ γνωρίμους ὑπαντῶντας, και τῆν ἐπὶ τὸ καίμενον ἀγαθὸν κωλύοντας προκοπήν. Οὔτω πολλὰ τῶν τέως ἀγνώστων ἐθνῶν τοὺς Ἰσραηλίτας τῆς παρόδου εἰργεῖν ἐφ' ὅσον εἰδύνατο, λέγοντα: « Οὐ παρελεύσῃ δι' ἡμῶν, » βασκαλινοντα τῆς ἐπὶ τὰ συμφέροντα πορείας αὐτοῖς. Ὁ δὲ Φαραὼ εἶτι μὲν ἔχων αὐτοὺς παρ' ἑαυτῷ τῆν φυγῆν σκεπτομένους γὰ τοῖς εἰς τὰ τοιαῦτα συνεργούσιν αὐτῷ: « Βαρυνέσθω τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων τούτων, » τῆν ἀδειαν αὐτοῖς γεγενῆσθαι νομισας ἐπιτρεθῆν πρῆς αὐθάδειαν, ἀναχωρήσαντας δὲ μετὰδῶκε σπουδαίως ἐλευθεριάζειν οὐκ ἐπιτρέπων ὡς ἐβούλοντο, και ἐπεφύκεισαν, δούλους δὲ πάλιν κεκτῆσθαι σπεύδων τοὺς εὐπατρίδας, και ἐλευθέρους, και ὄντας, και εἶναι δυναμένους ἀεὶ. Ἄλλ' οἱ μὲν ἰσχυρογνώμονι λογισμῷ τῆν τούτου φυγόντες δουλείαν, πᾶσαν πλητικῶς ἤνεγκαν ἀπαντήσασαν κάκωσιν, ἕως εἰς τῆν σπουδαζομένην ἐφθασαν τελειότητα. οἱ δὲ μὴ πάνυ κεχρημένως καταλιπόντες αὐτὸν, μὴ φέροντες τὰ δυσχερῆ τῶν τῆς ἀρετῆς προοιμίων (χαλεπαὶ γάρ αἱ ἀρχαὶ παντός ἔργου, και δυσάρεστοι, και μάλιστα τῶν ἐπιπόνων πρῆ τῆς ἕξεως) ὑποστρέψαι εἰς Αἰγυπτον ἐλογίσαντο, δεσπότην αὐθις ἀιρούμενοι, τὸν στε καλῶς ἐδοκίμασαν φανέντα θυσιμαῆ, και πολλοῦ μίσους ἀξιον. Φασὶ γάρ: « Δῶμεν ἀρχηγὸν και ὑποστρέψωμεν εἰς Αἰγυπτον, » εὐκόλον ἡγούμενοι τῆν ὑποστροφήν τῆς μετὰ πολλοῦ κόπου ἀνυσθείσης ὁδοῦ. Καὶ πάλιν: « Παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν μνήματα ἐν Αἰγύπτῳ ἐξήλθομεν ἀποθανεῖν ἐν ἐρήμῳ, » λέγοντες διὰ τῆν ἀργίαν, τὸ μεθύριον ἀρετῆς, και κακίας οὐδέπω τοῦ ἐκκλίναντος ἀπὸ τοῦ κακοῦ ὁμολογουμένως ἔντως ἐν τῷ ἀγαθῷ, μεταξὺ τέως φρουρούμενου τούτου κάκεινου, ἕως παντελῶς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἐτέρου ἐν τῷ ἐτέρῳ παρῆγως ἀμφοτέρας ἐρεῖσει τῆς ἰγνύας οὐκ ὀκλάζων εἶτι ὡς πρὶν, οὐδὲ ποτὲ μὲν βέπων ὡδε, ποτὲ δὲ ταλαντεύων ἐκείσε.

21 Exod. xiv, 12. 22 Num. xx, 18, 20. 23 Exod. v, 9. 24 Num. xiv, 4. 25 Exod. xiv, 11.

ex confesso versetur in bono, interea tandiu custodiens hoc et illud, donec ab altero fugiens, et in altero utrumque poplitum firmiter fixerit, non titubando adhuc ut prius : nec aliquando quidem huc vergendo, interdum vero illuc præponderando.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

A

CAPUT VI.

Τοιοῦτος γὰρ ὁ ἀναχωρῶν τῆς πονηρᾶς συνθηλαίας ἔλκεται τὰ πολλὰ ὀπίσω, κὰν ἐπιλείγεται πρόσω, προκόπτων ἐφ' ἧ σπουδάζειν βιαζόμενος, καὶ ἀγχι-στρόφοις βροαῖς, ἐπὶ πολὺ κλίνειν ὦδε καὶ ὦδε, μέ-χρις ἂν γυμνασίᾳ πολλῇ, καὶ χρόνῳ, αὐτὸν ἀπομαθεῖν τὰ πρῶτα· ἔθιμα δὲ σχεῖν παρασκευάσῃ τὰ δεύ-τερα καὶ καθάπερ μεθελικιωθέντα ἐκ μείρακιου εἰς ἄνδρα καὶ ἀπὸ τῆς παρουσίας πρὸς τὴν παρελθοῦσαν, οὐκέτι, κὰν ἐθέλῃ, δυνάμενον· ἄστοπον γὰρ τὸ μὲν σῶμα νόμῳ φύσεως ἀκολουθῶς ἀμείβειν τὰς ἡλικίας ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἐπὶ τὴν πρεσβυτικὴν ὁδεῦον σε-μνότητα, καὶ τῇ πολιᾷ σιλιθεῖν ἀξιοπιστώως, καὶ τῇ καταστάσει γίνεσθαι λαμπρὸν, καὶ αἰδέσιμον· τὴν δὲ ψυχὴν μὴ προκόπτειν τὴν ἰδίαν προκοπὴν, ἐν τῷ ἀγαθῷ, μηδὲ τὰς ἐν τῇ ἀρετῇ ἀνύειν ἐνθέσμως ἡλι-κίας ἐξ ἄλλης μεταβαίνουσαν ἐπ' ἄλλην, καὶ φθάνου-σαν οὕτως ἐπὶ τὴν ἀξίεραστον τελειότητα, ἕναπομέ-νειν δὲ τῇ ἀφρονούσῃ παιδικῇ καταστάσει, ἢ τῇ μετ' αὐτὴν χαιρούσῃ ταῖς νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἐν παρηθηκότῃ τῷ σώματι νεάζειν ἔτι, καὶ ἀκμάζειν ἐν τοῖς κατεγνωσμένοις τούτου, τερτομένῃν διόλου, οἷς νήφοντες οὐδὲ πρὸς ὀλίγον ἐτέρφθησαν μείρακες. Ὅτι δὲ διαφορὰς ἡλικιῶν ἀμείβει καὶ αὐτὴ ἐκ νηπιό-τητος προβαίνουσα ἐπὶ τελειότητα, διδάσκει ποτὲ μὲν λέγων ὁ Παῦλος· Ὁς νηπίους ἐν Χριστῷ γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· ποτὲ δὲ· Ἐμέχρι κατ-αντήσομεν εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ πάλιν· Ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος, ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε δὲ γέγονα ἄνθρωπος, κατ-ήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Ὡς δὲ καὶ γεννηθέντας ἀπαξ τινὰς καὶ δεομένους αὐτῆς ἄλλης γεννήσεως, ἐκ φωτὸς πάλιν ἐπὶ νηθὺν ἀνακάμπτοντας, οἷς φησὶ· Ἐτεχνία μου, οὐδὲ πάλιν ὠδίνο, ἄχρις οὐ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἢ ἐμδρυα πάλιν ποιῶν τοὺς εὐδοκί-μους φέροντας ἐπὶ τοῦ εἶδους τοῦ τοῦ Χριστοῦ χα-ρακτῆρας, μηδὲ τὸ κατ' εἰκόνα μορφωθέντας καλῶς εἴ πως τὸ τερατόμορφον ἀποθέμενοι μεταβάλοιεν πρὸς τὸ ἄρτιον, καὶ ὀλόκληρον, τῷ γεννήσαντι ὁμοιωθέν-τες, καὶ γνήσιοι τούτου, καὶ οὐκ ὑποβολιμαῖοι, καὶ νόθοι γνωριζόμενοι παῖδες. Ἐδεῖ δὲ μᾶλλον εὐκόλως τὴν ψυχὴν παρατρέχειν τὰς καταστάσεις, ἢ τὸ σῶμα τὰς ἡλικίας, ἐφ' ὅσον μὲν τοῦτο χρόνον ἀνάγκαις δουλεύει, καὶ φύσεως ὑπόκειται νόμοις ἐξουσίαν οὐκ ἔχον μεταβῆναι πρὸς ὅπερ οὐ μετὰς καιρὸς, οὐδὲ ὑπερβῆναι δυνάμενον τὴν ἐγγιζούσαν, καὶ ἐπιθῆναι τῇ μετ' αὐτὴν ἀτάκτῃ φορᾷ, ἐκάστης ἡλικίας ὠρι-σμένον χρόνον παρεχούσης αὐτῷ, καὶ παραδραμεῖν οὐ συγχωρούσης πρὸ ὥρας, καὶ μετελθεῖν πρὸς τὴν γείτονα. Ἐκεῖνῃ δὲ προαιρέσει· ἀναμένουσα τῇ ἐν-εστύσει ἕως ἂν βούληται, καὶ μεταβαίνουσα πρὸς τὴν ἐτέραν ὅτε βούλεται, ἀκώλυτον ἔχει τὴν ὅτε θέλει μεταβάσιν, κὰν ὑπερβῆναι τὰς ἐν μέσῳ προέλῃται,

Talis enim est, qui secedit a prava consuetudine, ut plurimum quippe trahitur retro, etsi deducatur in partem anteriorem, progrediens parum in ea re, cui studet, et rursus a vetusta habitudine coactus repedare, et versatilibus inclinationibus plerumque hinc se inflectens, et illinc, donec multa exercita-tione, et tempore diuturno didiscat ipsa priora, secunda vero habere paratus sit consueta : perinde ac translatus ab ætate puerili ad virilem, et a præ-sente ad ulteriorem, neutiquam, quantumvis velit, potens, incongruum enim est corpus quidem ex lege naturæ consequenter ætates mutare, a puerili ad senilem usque gravitatem transeundo, et canitie nitere condigne ad conciliandam auctoritatem, at-que statu fore fulgidum et reverendum. Animam autem non promovere proprium progressum in bono, neque in virtute complere legitime ætates ex alia transgredientem in aliam, sicque perveniendam in perfectionem dignissimam dilectione; in hærem: vero statui puerili insipienti, atque illi, qui post ipsum, gaudet juvenilibus cupiditatibus, et in pro-vecto corpore juvenem adhuc et vegetum esse, flo-rentemque, in hisce reprehensibilibus universim se-se oblectantem, quibus sobrii frugique adolescen-tes neque vel tantillum delectati sunt. Quod vero discrimina ætatum mutantur, et ipsa ex infantia progreditur ætas ad perfectionem, edocet aliquando Paulus dicens : « Tanquam parvulis in Christo lac vobis dedi potum, non escam »; nonnun-quam vero : « Quousque occurramus in virum per-fectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi »; et rursum : « Quando eram parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut par- vulus ; quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli »; Novit vero et eos, qui semel genti sunt, et rursus alia egere generatione e luce iterum in uterum reflectentes, quibus ait : « Filioli mei, quos rursus parturio, usque dum formetur Chris-tus in vobis »; fetus imperfectos iterum faciens probatas in Christi figura notas præferentes, neque bene secundum imaginem efformatos, si quo pacto, quod monstruosa specie est, deponentes, trans- mutant in integrum, et numeris omnibus absolutum, et assimilati ei qui genuit, et germani ipsius, neque suppositi et spurii filii agnoscantur. Facilius vero oportebat animam transcurrere status, quam cor- pus ætates, quanto tempore istud necessitatibus inseruit, et naturæ legibus subjacet, 215 potesta- tem nequaquam habens transgrediendi ad illud ad quod tempus non transducit, neque supergredi va- lens propinquantem ætatem, et lusillire post ipsam inordinato motu ; unaquaque ætate definitum tempus ipsi præbente, neque permittente ut trans-

¹ I Cor. III, 2. ² Ephes. IV, 13. ³ I Cor. XIII, 11. ⁴ Galat. IV, 19.

currat ante præfinitos ævi status, et ad vicinam pertranscat. Illa vero firme ac certa deliberatione remanens in præsentem, quandiu velit, et ad aliam transiens quando vult, nullum habet obstaculum quin transgrediatur eas, quas in medio comprehendit, licet ipsi a summo ad summum prosilire saltu perfectionem mente ac studio transcundo ad ea hisce quæ damnaverit ipsa.

CAPUT VII.

De his qui secuti sunt Moysis propositum.

Sic qui desiderio libertatis hujusmodi, quod Moyses habuit, flagrant, immutabili constantiæ robore communitentes propositum suum, omnibus casibus sinistris qui acciderunt ipsis, evasere superiores, hostium quidem multitudinem, quæ sub oculos cadere universim non potest, minime formidantes, famem vero atque sitim, quæ dominationem excreant in corpus, temperanter tolerant: quandoquidem fides indebitata speratæ fruitionis alleviabat labores imminentes, bona expectatione consolans ærumnas quas præsentem experiebantur, et quæ præ manibus erant dolore acerba, futurorum **216** bonorum delectatione attemperrans. Novit quippe mens splendidis occupata ratiocinationibus haud multum ex his, quæ perturbant afflictionibus, sensum percipere, et præsentem, quæ molesta sunt, reprimere meditatione bonorum quibus fructura post hæc erat. Eam ob rem creatura ipsis ad eorum usum transmutabatur apte, et mare quidem efficiebatur continens, cum insequerentur eos fugientes Ægyptii, præbens iter siccum diviso pelago, et utrinque præsegmina aquæ erigens in sublimem, fluentia recta lapidescentia, sistensque fluxum iteratum abrupte, et glaciem astrictis ansis, donec pertransierunt salvati; saxum vero durum, et humoris expers lacum, et pelagus constituit circa ipsum copiosius e profundo ductibus scaturiens ad bibendum, et jucundis laticibus: cælum vice terræ messes fecit mannae, non insitam frugem deorsum iungens, et esurientibus subito parans mensam sine labore non solum implentem ventris indigentiam, sed uniuscujusque appetitum mutatione qualitatis explentem; cujus enim quis escæ memoria desiderium captaverat, illius gustum reperiebat in illo, arbitratis jam sese comedere, quam cupide appetebat, una materies inserviente multiformiter omnium appetentis, et imitante in gustu omnigenæ qualitatis sensationem. Aqua amara fuit edulcata, et ex alia confestim mutata fuit in aliam qualitatem, facta suavis potio, pro ea quæ paulo ante molesta erat et insuavis gustui: aer ova parturire nescius vere peperit reginam coturnicem, ipsamque impellens flatu violento ex ipsis cumulavit tentoria eorum, qui alimento indigebant, venationem sine retibus exhibens ipsis aves in manus tradens: **217** nox in diem convertebatur columna ignis illustrata; interdiu solaris flamma reprimebatur, nubis, quæ super

ἄξεισιν αὐτῇ ἀπ' ἀκροῦ πηδῆσαι ἐπ' ἀκρον κόρυφον τῆ ἀλμυρῆς, καὶ ἐπ' αὐτῆς φθάσαι τῆς εἰσαγωγῆς ἐπὶ τὴν τελειότητα, γνώμη καὶ σπουδὴ μεταδαινούση ἀφ' ὧν ἂν κρίνη, ἐφ' ἃ ἂν προηθῆται βεβαίως, καὶ ἀκινεῖ λογισμῶ.

agili, et statim ac fuerit introducta, consequi quæ proponit sibi stabili et immota ratione, ab

ΚΕΦΑΛΑ. Ζ.

Περὶ τῶν ἀκολουθησάντων τῇ τοῦ Μωϋσεως προθέσει.

Οὕτως εἰ τὴν τοιαύτην Μωϋσεὶ τῆς ἐλευθερίας ἐσχηκότες ἐπιθυμίαν ἀμεταθέτω φραξάμενοι καρτερικῶς τὴν πρόθεσιν πάντων ἐγένοντο τῶν προπεσόντων αἰεὶ σκυθρωπῶν ἀνώτεροι, πολεμίων μὲν οὐ καταδείξαντες πλῆθος ἀσύνοπτον, πείναν δὲ καὶ δίψαν τὰς δυναστεύσας ἐν σώματι βαστάσαντες ἐγκρατῶς, **B** ἐπειδὴ πίστις αὐτοῖς ἀνευδολαστος τῆς ἐλπίζομένης ἀπολαύσεως τὸν ἐνιστώσα τέως ἐπεκουφίσει πόνον προσδοκίᾳ χρηστῇ παραμυθουμένη τὴν πείραν τῶν παρόντων ἀνιαρῶν, καὶ τὰ ἐν χειρὶ λυπηρὰ ἐπικυρνωσα τῇ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν εὐφροσύνῃ. Οἶδε γὰρ ὁ νοῦς φαίδροῖς ἐνασχομένους λογισμοῖς, οὐ πολλὴν τῶν ἐνοχλοῦντων λαμβάνει αἰσθησὶν θλιβερῶν, καὶ τὰ παρόντα ἐπαχθῆ ἀμβλύνει μελέτη τῶν ἐν οἷς ἔσται μετὰ ταῦτα καλῶν. Διὰ τοῦτο πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς μετεστοιχειοῦτο ἡ κτίσις ἀρμολίως, καὶ θάλασσα μὲν ἠπειροῦτο διωκουμένοις, τὸ διαιρεθὲν τοῦ πελάγους, ὁδὸν παρέχουσα ξηρὰν, καὶ τὰ ἐκπύρωθιν τοῦ ὕδατος τμήματα, πρὸς ὕψος βεῖθρα, καὶ τὴν παλιφραϊαν ἐπισηοῦσα ἀποκρήμυως, καὶ κρυσταλλομέναις ταῖς ἀμπώτισιν ἕως παρῆλθον οἱ **C** σωζόμενοι, πέτρα δὲ ἐκληρὰ, καὶ νοτίδος ἄμοιρος, λίμνην, καὶ πέλαιος Ἰστη περὶ ἑαυτὴν ἀφθόνης ἐκ βάθους βλύζουσα ὄχετος ἐπέμω, καὶ προσηνεὺς νάματος, οὐρανὸς ἀντὶ γῆς ἐγεώργει τὸ μάννα, ἀσπορον κατανίψων καρπὸν καὶ σχεδιάζων τοῖς πεινώσει ἀταλαίπωρον τράπεζαν, οὐ μόνον ἐνδειαν πληροῦσαν γαστρὸς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκάστου πληροῦσαν ἐπιθυμίαν τῇ μεταβολῇ τῆς ποιότητος, οὐ γὰρ τις τῇ μνήμῃ ἐδέσματος ἐλάμβανεν ὄρεξιν, τούτου τὴν γεῦσιν εὕρισκεν ἐν αὐτῷ ἐκαίνο νομίζων ἐσθίειν, ὅπερ εἶχεν εἰς ἐπιθυμίαν μίᾳς ὕλης ὑπηρετούσης ταῖς ἀπάντων πολυτρόπως ὀρέξεσι, καὶ μιμουμένης ἐν τῇ γεύσει πάσης ποιότητος αἰσθησιν. Ὅμοιω ἐγλυκαίνετο πικρὸν, καὶ μετέβαιεν ἀθρόως ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην ποιότητην, προσηνὲς γινόμενον πύμα, ἀντὶ τῆς ἐναγχοῦς ἀνιούσης, καὶ ἀηδιζούσης γεύσεως: ἀήρ ὡτοκαίειν οὐκ εἰδώς, ἔτικτε ἔτολμος ὄρυγομήτραν, καὶ ταύτην ἐλαύνων πνεύματι βραίω, παρ' αὐτὰς ἐσώρευε τὰς σκηναῖς τῶν θεομένων τροφῆς, ἀσαγήνευτον ἄγρην αὐτοῖς τοῦ ὄρους εἰς χεῖρας θεοῦ: οὐδὲ εἰς ἡμέραν μετεβάλλετο φωτιζομένη στυλῆ πυρὸς: ἡμέρας ἑλκτικῶς ἀνεστέλλετο φλογμὸς, νεφέλης ἐπιπολαζούσης τῷ πλήθει, καὶ μεσιτισούσης τούτοις. ταῖς ἐκ τοῦ πλοῦ τετραμέναις ἀκτίσιν ὡσάν μὴ θάλλονται κατὰ τὴν ὁδοπορίαν πεζεύοντες ὑπαιθροί, στεγανῶν δὲ τῆς νεφέλης σκιάζοντο τῷ ἀπλόματι, εὐκόλως

τὴν παρομοίαν ποιούμενοι καθάπερ ὑποβόρφοι δι-
 ἄγοντες, καὶ οὐχ ὀδεύοντες γυμνὴν πάντοθεν, καὶ
 ἄσκιον ἐρημίαν. Οὐκ ἐπαλαιώθη τοῦτοις, οὐ πέ-
 πλον, οὐ πέδιλον ἐπὶ χρωτὸς τεσσαράκοντα ἔτεσιν
 ὅντα διηγεκώς· οὐκ ἐφθάρη ὑποζύγιον πρὸς τοσοῦτον
 διαρκεῖν οὐ πεφυκὸς χρόνον. Οὐ νόσος, οὐ φθόνος, οὐ
 πυρετός, οὐ βίγος, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἐγσκήπτειν
 εἰσιθότων τοῖς σώμασι, συνέπεσε τοῦτοις ἀβρώστημα·
 « Οὐκ ἦν γὰρ ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ὁ ἀσθενῶν. »
 Ἐνίκησαν χάριτι Θεοῦ τὴν φύσιν κρείττονας τῆς
 κατ' αὐτὴν ἀσθενείας γενόμενοι, καὶ τὰς συνεζευγμέ-
 νας τῷ σώματι ἀρνησάμενοι κῆρας. Πολεμίων φά-
 λαγγες φοβεραὶ πρὸς συμπλοκὴν ἔπεσον ἄλλος ἐπ'
 ἄλλῳ κατενεχθέντες ἀτρωτοί, σημεῖον τῆς προασπι-
 ζούσης χειρὸς. Τεῖχη κατηρειπώθη μηχανῆς ἀνευ
 χειρὸς ἀνθρωπίνης αὐτομάτως κατενεχθέντα νέματα
 θεῖα. Ἔθνη πολλὰ, καὶ πολυάνθρωπα δυνάμει καθ-
 ἠρέθη κρυφία, σχολάζουσιν αὐτοῖς, καὶ ἀμέριμον
 οἰκισιν καταλιπόντα τὴν γῆν.

aller super alterum, licet sine vulnere, deturbati
 protegentis atque propugnantis. Muri, nulla eos humanæ manus machina impellente, divino dumtaxat
 nutu disjecti corruerunt. Gentes plurimæ popalique copiosi vi occulta imminuti ac extenuati sunt,
 vacantem et securam ad habitandum terram ipsius relinquentes.

ΚΕΦΑΛ. II.

Καὶ τοῦτο ἦν, ὅπερ ὁ ὑμνογράφος ὕστερον ἔλεγε
 Δαβὶδ· « Ἡ χεὶρ σου ἔθνη ἐξώληθρευσε, καὶ κατεφύ-
 τευσας αὐτούς. Οὐ γὰρ ἐν τῇ βρομφαῖᾳ αὐτῶν ἐκλη-
 ρονόμησαν γῆν, καὶ ὁ βραχίον αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν
 αὐτούς, ἀλλ' ἡ δεξιὰ σου, καὶ ὁ βραχίον σου, καὶ ὁ
 φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου, ὅτι εὐδόκησας ἐν αὐ-
 τοῖς. » Τῶν εὐαρεστούντων Θεῷ διαγράφων τὴν ἐν
 πᾶσιν ἀσφάλειαν, ὅπως ἕκαστος ἀνύηται τῶν χρησί-
 μων αὐτοῖς, πρόνοιαν Θεοῦ δικαίαν καρπουμένους τὴν
 ἀνωθεν κηδεμονίαν, καὶ πάντοθεν ἔχουσι διὰ τὴν ἐπὶ
 τὸν σώζοντα ἐλπίδα τὸ ἀπτότητον. Οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ
 λέγοντες· « Οὐ φοβηθήσμεθα ἐν τῷ ταράσσεσθαι
 τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθαι ὄρη ἐν καρδίαις θαλασ-
 σῶν, » κἂν πᾶσα ἡ γῆ κτίσις κλονουμένη ταράττηται,
 καὶ θορυβῆται κυκλουμένη ἐπαλληλία κακῶν, οὐ δε-
 δοικότες, οὐδὲ τρέμοντες, καθάπερ οἱ πάντα κτύπον
 προσδοκία δεινοῦ τινος καταπεπληγμένοι, καὶ τοὺς
 προσπίπτοντας ἤλους πρὸς τὴν ἔχουσιν ὑπόψιαν σχη-
 ματίζοντες οἰκειώς. Οὐδὲν γὰρ συνειδήσεως κεντου-
 μένης μνήμη πράξεως πονηρᾶς ἀσθενέστερον, πάντα
 ἠγουμένη ἐχθρὰ, καὶ πολέμια, καὶ πρὸς ἄμυναν ἐπι-
 τήδεια, δι' ἣν ἔνδον ἔχει κολάσεως ἀεὶ προσδοκίαν
 ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κακοῖς, κἂν μηδεὶς ἐλέγχειν
 δύνηται, θορυβουμένη τῷ ἔνδον ἐλέγχῳ, καὶ πάντας
 εἶναι δοκοῦσα τῶν λαθάνοντων συνίστορας. Ἄλλ'
 οὐχ ἡ καθαρεύουσα πονηρίας οὕτω· πολὺ γὰρ αὕτη
 τὸ πεποιθὸς ἔχει· οὐδαμῶθεν ὀρώσα καταγνώσεως ἀβ-
 λογον αἰτίαν, καὶ θαρροῦσα, ὡς ἔσται πάντοτε πᾶσιν
 ἀχείρωτος, τὸ ἀνυπαίτιον ἔχουσα παρβήσιας ἐφ' ἑδίων,
 καὶ ποτὲ μὲν λέγουσα· « Ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ
 παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδιά μου· » ποτὲ
 δὲ· « Οὐ φεσηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ τῶν κυ-

multitudinem ferebatur, mediamque sese interpone-
 bat ipsi, ne radiis, qui e polo protendebantur, dum
 pelibus incidentes iter facerent sub dio, præ nimio
 calore æstuant, ejus vero superexpanso quasi tecto
 obumbrarentur, commolum iter pedestre per-
 agentes, et conversantes quemadmodum contuber-
 nales, neque peregrinantes per nudam undique,
 nullaque ex parte umbrosam solitudinem. Non in-
 veterata fuit ipsis vestis, non calceus, in colore
 spatii annorum quadraginta continuo perdurantes.
 Non perit jumentum subjuge, cui natura non cederat
 tandiu superesse. Non morbus, non gravamen, non
 febris, non frigoris rigor, non quidquam aliud,
 quod corporibus solet accidere, in valetudinis
 ipsis contigit : « Non erat enim in tribubus ipsorum
 infirmus ». Vicerrunt Dei gratia naturam cum po-
 sitiones evasisent infirmitate, quæ oritur ex ista,
 conjunctasque corpori noxas, et ægritudines repu-
 lissent. Hostium legiones formidabiles ad conflictum,
 ceciderunt; hocque signum erat manus eos clypeo
 protegentis atque propugnantis. Muri, nulla eos humanæ manus machina impellente, divino dumtaxat
 nutu disjecti corruerunt. Gentes plurimæ popalique copiosi vi occulta imminuti ac extenuati sunt,
 vacantem et securam ad habitandum terram ipsius relinquentes.

218 CAPUT VIII.

Et hoc erat, quod hymnorum scriptor deinde dicebat
 David : « Gentes abolevit manus tua, et transplantasti
 ipsos; nec enim in gladio suo possederunt hæreditate
 terram, et brachium eorum non salvavit eos, sed dextera
 tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui; quia
 complacuisti in eis ». Describens eorum, qui Deo bene
 complacuerunt, securitatem in omnibus, quomodo quæque
 ipsi perficiat utilia, a Providentia divina justam con-
 sequentibus supernam tutelam, ac inconcussam undi-
 que ob spem in eum, qui salvat, obtinentibus fir-
 mitatem. Isti enim sunt, qui dicunt : « Non time-
 bimus, dum turbabitur terra, et transferentur mon-
 tes in cordibus marium ». Et si totus mundus ex-
 agitatus turbetur ac tumultuetur, mutua malorum
 serie circumdatus, non metuemus, neque trememus,
 quemadmodum hi, qui ad omnem strepitum
 expectatione gravis alicujus mali attoniti, etiam
 contingentes sonitus accommodate ad eam quam
 habent suspicionem figurant et imaginantur. Nihil
 etenim infirmius conscientia stimulatam prævia me-
 moria actionis, cuncta inimica et hostilia existi-
 mante, atque parata ad ultionem, per quam in-
 terius nutrit assiduam expectationem punitionis
 ob iniqua quæ perpetravit; quantumvis nemo sit
 conscius, nec redarguere valeat a turbata interiori
 accusatione, et omnes rerum occultarum conscius
 esse rata. Verum non sic se habet quæ, omni ca-
 rens nequitia, pura est conscientia : magnam quippe
 fiduciam habet ipsa, nulla ex parte rationabilem
 condemnationis causam perspicuens, et confidens
 219 audacter quod penitus semper omnibus in-

⁴⁶ Psal. civ, 37. ⁴⁶ Psal. xliii, 5. ⁴⁷ Psal. xlv, 3.

superabilis erit, habensque viaticum confidentiæ libera innocentiam, et interdum quidem dicens : « Si adversum me castrorum metatio instruat, et arces, non timebit cor meum⁶⁶. » Interdum vero : « Non timebo a decem millibus populi circuminsistentium in me⁶⁷. » Quod autem talis sit et in verbis et in operibus vir qui spem suam figit in Deo, manifestum est ex eodem David supradicta asserente, qui animatus hac fiducia nudus quidem armis bellicis, adversus armis communitum, adolescens vero adversus gigantem audacter obviam ibat contra famosum Goliath, et baculo lapidibusque assumptis tantum perinde ac si pergeret contra canes, cum uno ictu lapidis, tanquam canem dejecit, non robore corporis, virtute vero muniminis, in quo dicebat se habere fiduciam, venerandi nempe nominis Dei. Hoc enim munimine confisus abiit, et verbis sententiam suam palam faciens. Inquit enim : « Tu venis ad me in gladio, et hasta, et clypeo ; ego vero progrediar ad te in nomine Domini Dei exercituum aciei Israel⁶⁸. » his unicus armis ad tantæ aggressionis apparatus instructus. His enim vibrati lapidis jactum ad scopum ejus, quem provocaverat, direxit, et difregit ære munitum caput, atque impudentem percussit frontem, et insolentem dejecit in humum, prosternens elatum animi superbia.

CAPUT IX.

Quoniam vero hæc opera puerilis fuerant manus, quæ tanta potuit, quanta 220 vix potuisset e machina saxa ejaculante saxum in manuale vibratum excussumque ac multo cum impetu allisum ; etiam dum persecutiones ab hostibus pateretur, qualis erat fide, talis deprehensus est experientia, nihil unquam passus eorum, quibus cum persequentes vexare studebant ; cum semper potior omnibus evaderet insidiis, et e periculis, commenta, artificiaque omnia superantibus, nullius gerens curam, salvaretur. Sic illum quondam a Saule depulsum et exagitatum protexit petra utrinque obumbrans ab utroque latere⁶⁹, separansque perquirentem et perquisitum, ut innocuus custodiretur, qui a multitudine lædi poterat. Sic in silva comprehensus a filio Absalon hostiliter eum aggresso⁷¹, cum non haberet exercitum oppositis copiis parem proportionem (ad paucos enim redactus omnino milites,angebatur ad pugnam immisceri gentilibus), ipsis lignis, et arboribus saltus utebatur commilitonibus adversus eos qui exercitum in ipsum injuste ducebant ; unamquamque arborem ad vim propulsandam pugnatorum insultantium armans ; idque per ipsa ligna efficiens, quod vel multitudo manuum experimentis aptarum ad hostibus resistendum vix perpetrasset. Plures enim, ait, devoravit atque consumpsit saltus, quam ensis hausit. Una etenim quercus, post inclinationem belli, fugientem corripuit parricidam, comam ejus apprehendens, ipsumque, ex qua ferebatur mula dejiciens veluti dux in victoriæ signum captivum detinuit adolescentem, triumphans conspiciet de insanæ audaciæ infesto

κλιπ συνεπιτιθεμένων μοι · και διτι τοιούτος και εν τοις λόγοις, και εν τοις έργοις ό έλπίζων επί τούθου, δηλον εξ αυτού του ταύτα ειπόντος Δαβιδ, δε τη πεποιθήσει ταύτη, γυμνός μὲν πολεμικών όργάνων πρὸς περραγμένον όπλοισ, μειράκιον δε πρὸς γίγαντα τεθαβρρήκως έχώριε τὸν διάφημον Γολιάθ, βιάδον και λίθους ώς κατά κυνῶν μόνον λαβῶν, και καταβαλῶν ώς κύνα αὐτὸν μιφ λίθου βολῆ, οὐκ ισχύϊ σώματος, δύναμει δε, οὐ έχειν έλεγεν οὐχ όρωμένου όπλου σεβαστιού όνόματος του Θεού. Τούτω γάρ άπηι τῷ άμυντηρίῳ θαβρῶν, και την γνώμην τοις λόγοις δήλην ποιῶν. Φησι γάρ · « Συ έρχη πρὸς με εν βομφαλα, και δόρατι, και άσπίδι · έγώ δε πορεύσομαι πρὸς σε εν όνόματι Κυρίου Θεού Σαβαώθ παρατάξεως 'Ισραηλ · » ενι τούτω πρὸς τσαούτην σκευην παραταττόμενος όπλω. Τούτω γάρ και την βολην του λίθου πρὸς τὸν σκοπὸν του προκαλουμένου άπεύθυνε, και διέβρῆξε κράνο; χαλκήλατον, και τὸ άναιδές έπάταξε μέτωπον, και κατέβαλε τὸν άλαζόνα εις γῆν στρώσας τὸν έπηρμένον τῷ φρονήματι.

ΚΕΦΑΛ. Θ.

Και επει ταύτα παιδικῆς έργα χειρὸς τοιαύτα ισχυσάσης οἷα μόλις αν ισχυσεν εκ πετροδύλου μηχανῆς διεκπετάσας χερμάδιος λίθος, και κριδς πολλῶ ροιζήματι προσπεσῶν, και διωκόμενος δε παρὰ τῶν έχθρῶν, οἷος ήν τη πίστει, τοιούτος ήλεγχθη τη πειρα οὐδεν οὐδέποτε παθῶν, ὡν διαθειναι έσπούδαζον οι διώκοντες, άει δε κρείττων πάσης έπιβουλης γενόμενος, και εξ άμηχάνων άμεριμνωσ κινδυνεύων σωθεῖς · οὕτω διωκόμενος αὐτὸν ποτε παρὰ του Σαουλ έσκέπασε πέτρα εκάτερον σκιάσασα εκάτερα πλευρῆ, και μερίσασα τὸν ζητούντα και τὸν ζητούμενον, όπως τηρηθῆ άδλαθῆς ό εκ του πλήθους άδικηθῆναι δυνάμενος. Οὕτως εν δρυμῷ καταληφθεῖς ὑπὸ του πολεμίου υιοῦ 'Αδεσαλώμ, επει μη ειχε στρατὸν αναλογούντα τη έπιτιθεμένη δυνάμει (έλεγχοτός γάρ πάντη πρὸς μάχην ήναγκάζετο συμμίξει τῷ έθνει) αὐτοῖς τοῖς ξύλοις του άλσους κατά τῶν παρανόμως έπιστρατευσάντων συμμάχοις έχρήσατο · Έκαστον φυτὸν όπλισάμενος πρὸς άμυναν τῶν επελθόντων της άγωνιζομένης δυνάμεως, και τοῦτο δι' αὐτῶν εργασάμενος, όπερ αν ειργάσατο πλήθος έμπείρου πολεμίου χειρὸς · έπλεόνασε γάρ, φησι, καταφαγειν ό δρυμὸς, ὑπὲρ οὗς κατέφαγεν ή μάχαιρα. Μία μὲν γάρ μετὰ την τροπήν του πολέμου φεύγοντα δρυς άνήρπασε τὸν πατραλοῖαν δραξαμένη της κόμης, και της φερούσης αὐτὸν καθελούσα ήμῶνους, καθάπερ στρατηγὸς νίκης σύμβολον κατειχεν αιχμάλωτον μείρακα επί περιόπτου θριαμβεύουσα της άλόγου τόλμης τὸ άλάστορα · άλλαι δ' άλλαχθέν, και πανταχόθεν άπασαι ὑπένυττον τοῖς πολεμίοις έίφεισιν, ὡσπερ κατ' αὐτῶν κερχημένοι τοῖς δρητην. Οὕτως περιεχόμενος άλλοτε πλήθει πάντοθεν πολε-

⁶⁶ Psal. xxvi, 5. ⁶⁷ Psal. iii, 7. ⁶⁸ I Reg. xvii, 45. ⁶⁹ I Reg. xxiii, 26. ⁷¹ II Reg. xviii, 14.

μῖων ἀμερῆμνος ἐκάθευδε, σημεῖον τοῦ μὴ φροντίζεῖν τῶν κυκλωσάντων, τὸ ἀδελὸς τοῦ ὕπνου τοῖς μαθεῖν τὸ πεποιθὸς τῆς ἐλπίδος βουλομένοις ἐπιδεικνύμενος, καὶ τεκμήριον ἀναμφλεκτον. Ἐνθεν ποτὲ μὲν ἔλεγε σεμνυόμενος · « Ἐγὼ ἐκοιμήθην, καὶ ὕπνωσα, ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεται μου, » τῷ ἀντιλήπτορι πιστεύσας ἐν τῷ καθεύδειν τὸ σῶμα, καὶ τὸ δυνατὸν τῆς ἀντιλήψεως εὐθὺς τῷ ἔργῳ μιλῶν, διαναστάς γὰρ εἴρε φρουρηθέντα παρὰ τοῦ ἐμίλακος ἑαυτὴν ὡς παρὰ Θεοῦ ἀσφαλῶς. Ποτὲ δὲ φησι · « Πάντα ἔθην ἐκύκλωσάν με, καὶ τῷ ὄνόματι Κυρίου ἤμυνάμην αὐτούς. » Τοῦτω πάλιν κατὰ τῶν ἐπιθεμένων τῷ ὄπλῳ χρῆσάμενος, ὡς κατὰ τοῦ Γολιάθ πάλαι ἐχρήσατο. Ἐνεργὸν τῆς δυνάμεως τὴν πείραν δεξάμενος, εὐκόπως ἔμα σφενδονήσας τὸν λίθον, καὶ ἰσχυρὰ πληγῇ καταλαβὼν τὸν ἀντίπαλον. Τοῦτον ζηλώσαντες οἱ μετ' αὐτὸν καλῶς ἔλεγον πρὸς τὸν Θεόν · « Ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξουδενώσομεν τοὺς ἐπικαισιμένους ἡμῖν. » γέλωτα, καὶ γλεύην αὐτοῖς τιθέμενοι παρούσης τῆς αὐτοῦ βοήθειας, καὶ διαπτύειν παρασκευαζούσης · ὡς δὲ εἰς χεῖρας ἔλθειν δι' εὐτέλειαν ὄντας ἀέλους, αὐθις δὲ δείκνυσσι λέγων · « Ἐάν πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιάς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. Ὅτι κινδύνοι θαλαττικοὶ τότε βαπτίζουσιν, ὅτε μακρὰν ἔσμεν ἀνάξιοι βοήθειας ὄντως Θεοῦ, ἐγγὺς δὲ καὶ πλησίον πίστει καὶ ἔργῳ τυγχάνοντες αὐτοῦ πάσης ἐπιβουλῆς, καὶ βλάβης ἐσμέν ἀνώτεροι, τῆς ὑψηλῆς χειρὸς πρὸς ἕψος αἰρούσης ἡμᾶς τῶν κάτω κινδύνων δυναστευόντων, καὶ οὐ φθανόντων ἀψασθαι τῶν τὰς τοιαύτας βλάβας ὑπερανθεθηκότων τῷ βίῳ. Τοῦτο ὁ Θεὸς τοῖς τῇ τοιαύτῃ καταστάσει πλησιάζασιν ἔλεγεν · « Ἐάν διαβαίνης δι' ὕδατος, ποταμοὶ οὐ συγκλείσουσί σε, καὶ ἐάν διαβαίνης διὰ πυρὸς, φλόξ οὐ κατακαύσει σε, ὅτι μετὰ σοῦ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός. » Διὰ τὸ μηδὲν ὑπὸ τῶν ταχέως φθειρόντων τὸ ζῶον ἀδικεῖσθαι στοιχείων, τοῦ μὲν διὰ τῆς ἀναπνοῆς φλέγοντος τὰ σπλάγγνα, τοῦ δὲ δι' αὐτῆς ἔλκομένου καὶ ταύτης ἀποσθεννόντος τὸ πνεῦμα, δέξας τὸ κράτος τῆς ἰδίας δυνάμεως, ὡς καὶ φύσεως κινούσης ἕρους, καὶ τὰ ὀλέθρια ποιούσης σωτήρια, ὅταν τινὲς εὐεργεσίας ἀξιοὶ διὰ τούτων ὀδεύωσιν.

dominus Deus⁸⁷. » Eo quod ab elementis cito corruptentibus vivens animal nullo modo læderetur, hoc quidem per aspirationem viscera inflammante, illo vero per ipsam aspirationem attracto, huiusque spiritum restingente; ostentans propriæ dominationem potentiae, ita ut natura ipsa terminos mutet, et exitialia efficiat salutaria, quando aliqui beneficio digni per ea incedunt.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Εἰ δὲ ἐγγὺς ὄντες Θεοῦ τῶσαύτης εἰς κηδεμονίαν ἀπολαύομεν χάριτος, καὶ ἀφραστῶτες αὐτοῦ πᾶσιν εἰς βλάβην ὡς ἀβοήθητοὶ ἔσμεν ὑποχείριοι, δικαιοσύνης ἐπιμελητέον τῆς ἐγγύς εἶναι ποιούσης Θεοῦ, καὶ παρεχούσης τὸ ἀπαθὲς, καὶ ἀπτόγρον. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομώντα, δίκαιος ὡς λέων πέποιθε· τὸ φύσει γενναῖον τοῦ ζώου, καὶ ἀκατάπληκτον, τῇ παρρησίᾳ τοῦ βίου καταχρησάμενος, καὶ θαρσύνεως παντὸς δεινοῦ κατεξαισιτάμενος διὰ τὸ πεποι-

A auctore : alix vero aliunde, et undecunque quercus omnes velut ensibus adversarios subitus **221** confodiebant contra ipsos surculis ut gladiis usæ. Sic alias circumseptus undique hostium multitudine securus dormiebat; hicque somnus omnis metus expers signum erat, se nihil eos curare, a quibus circumdabatur, quo scire volentibus, spei fiduciam ostentabat, atque argumentum, quod in dubium revocari non poterat. Unde interdum quidem dicebat gloriabundus : « Ego dormivi, et soporatus sum; exurrexi, quia Dominus suscepit me⁸⁸; » auxiliatori inter dormiendum corpus committens, ac possibilitatem auxilii statim reipsa ediscens; nam cum exsurrexisset, invenit seipsum tute a custode, ut ab ipso Deo, communitum. Interdum vero ait : « Omnes gentes circumdederunt me, et in nomine Domini ultus sum in eos⁸⁹. » Hoc denuo usus munimine adversus eos qui struebant ipsi insidias, quemadmodum adversus Goliath olim usurpaverat illud. Agnovit etenim experientia virtutem ac efficaciam potentiae, quippe vix de funda lapidem directe jaculatus vehementi plaga statim dejecit adversarium⁹⁰. Hunc æmulati ejus posteri recte dicebant ad Deum : « In tuo nomine nihili faciemus insurgentes in nos⁹¹; » ridentes et subsannantes illos, dum divinum aderat auxilium, et eosque taliter disponebat, ut eos etiam despuerent. Quod vero licet viles, apti tamen sint ad manibus contendendum, rursus demonstrat inquiens : « Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es⁹². » Quis pericula mortifera tunc submergunt, quando longe absumus a Deo, vere ejus indigni subsidio : prope vero, et proxime fide, atque operibus illi existentes, omnibus insidiis atque noxis superiores evadimus, **222** excelsa manu in altum extollente nos, et eripiente a periculis hisce inferioribus potentia quidem pollentibus, sed non valentibus vel attingere illos qui vita supergrediuntur huiusmodi nocumenta. Hoc Deus illis, qui tali statui appropinquarunt, dicebat : « Si transieris per aquam, flumina non te concludent; et si per ignem transieris, flamma non aduret te : quia tecum ego Dominus⁹³. »

D

CAPUT X.

Si autem, cum propinquit sumus Dei, tanta gratia perfruimur ad tutelam, et ab ipso procul dissiti, omnibus subsidiis existimus ad injuriam, tanquam omni auxilio destituti : studendum justitiae, quae nos esse facit Deo proximos, præstatque ut nihil patiamur, et ut simus imperturbabiles et intrepidii. Quoniam, secundum sapientem Salomonem, justus ut leo confidit⁹⁴ : naturam generosam animalis, et nulli terrori obnoxiam, ob vitæ fiduciam usurpans,

⁸⁸ Psal. III, 6. ⁸⁹ Psal. cxviii, 16. ⁹⁰ I Reg. xvii, 49. ⁹¹ Psal. xliiii, 6. ⁹² Psal. xxii, 4. ⁹³ Isa. xliiii, 2. ⁹⁴ Prov. xxviii, 1.

et aulacter in quodlibet ingruens malum insurgens ; quia persuasus est propinquum esse sibi propugnato- rem. Ille igitur, qui dicit indigentibus auxilio, et procul propter morum perversitates ab auxiliatore Deo positus : « Nonne potest manus mea te salvare ? aut aggravata est auris mea, ne te audiat ? Verum **223** iniquitates vestrae separaverunt in medio vos et me⁹⁹ : » ille, inquam, declaravit verbis qui lem animi propensionem, quod ad opitulandum paratus sit ; adjecit vero causam ipsum ad hoc prohibentem, inquam : « Peccata vestra diviserunt per medium vos et me ; » ut quando non accederet ad ferendam opem, a querela foret alienus, cum non afforet conditio digna, ut afferretur auxilium in his qui egabant auxilio, eo quod Deo non appropinquarent, nec enim procul discretis et secedentibus ab eo solitum est approximare. Hoc et patriarcha Abraham diviti egenti aJutorio dicebat : « Magnus hiatus in medio nostrum et vestrum constitutus est¹⁰⁰. » Incoluculenter et eleganter ostendens, quod non solum a Deo dissiti sunt, sed et a viris justis longo intervallo, hi qui justii non sunt ; et nihil juvari possunt ex misericordia, quia procul separantur moribus ab hac proximitate ad misericordiam. Quis vero sit status Deo approximans, docet David, dum inquit : « Prope est Dominus his, qui contriti sunt corde, et humiles spiritu salvabit¹⁰¹. » Nulla quippe re Deus perinde delectatur, ac moderato sensu : et maxime quando rerum recte gestarum materia subsit, quæ potest facile ad vesaniam mentis inflare, et cogitatio in sese moderanda repressa permanet, non elata inaniter recordationum auris ipsam in sublime consuetarum efferre propter facinora præclare patrata, neque conscientiam extollens in bonis, quæ meminit se peregrisse secundum animam. Talis est qui juxta legis mandatum in nocte pascha celebrat ; et talis, qui azymum, seu non fermentatum panem comedit. Alter quidem velut in tenebris latere in his quæ facit studens **224** laudem promeretur et secundum Dominicam admonitionem abdens in penetrati, quæ agnita venerationis gloriam afferrent ; alter sese compescens, et sine fastu remanens post opus, qualis et ante patratum opus exsistebat. Hujusmodi namque azymum est, quod non se elevat ad tumorem, seu fastum, sicut fermentatum, et, quando opus habet igni admoveri, tunc quoque humili remanens forma designat eum, qui modeste sentit de se in consecranda virtute. Quemadmodum enim ignis fermentum, nisi erit cum azymio subactum seu constipatum, elevat in altum, ac facit ut intumescat in figuram quæcunque ipsa fuerit : sic virtus animam ad recordem elationem lacessit nisi firmum iudicium efficiat ut donum ea custodiat inconsummum.

CAPUT XI.

Talis vero est illa ad quam sermo sacer ait : « Collum tuum sicut monilia¹⁰². » Hæc autem virtutum copia, et inter eas omnes virtutes humilitatem attestans ; collo quidem rectitudinem, et altitudinem institutæ conversationis, monilibus vero

ἄνεαι τῶ πλησίον ἔχειν ὑπέρμαχον. Ὁ γοῦν λέγων τοῖς χριστοῦσι βοηθείας, καὶ μακρὰν διὰ σκαιότητα τρόπων οὐσί τοῦ βοηθοῦντο; Θεοῦ· « Μὴ οὐκ ἰσχύει χεῖρ μου τοῦ σώσαι; ἢ ἔδαρύνετο οὐς μου τοῦ μὴ ἀκούσαι; ἀλλ' αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διειστώσι μέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ. » Ἐδῆλωσε μὲν τοῖς λόγοις τὴν διάθεσιν ὡς ἐστὶ πρὸς τὴν ἀντιλήψιν ἔτοιμος· προσέθηκε δὲ καὶ τὴν εἰργουσαν αὐτὸν πρὸς τοῦτο αἰτίαν εἰπὼν· « Αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διειστώσιν ἀνὰ μέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ. » ὅπως τῆς ἐπὶ τοῦ παραγενέσθαι βοηθῆς, μὲμφεως εἶη ἀπῆλλαγμένος, τῆς βοηθεῖσθαι καταστάσεως ἀξίας οὐκ οὐσης ἐν τοῖς πλησιάζουσι Θεῷ, οὐχὶ ἐξ τοῖς μακρὰν κεχωρισμένοις αὐτοῦ παραγενέσθαι ἔθος ἐχούσης. Τοῦτο καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ δεομένου βοηθείας ἔλεγε τῷ πλουσίῳ· « Χάσμα μέγα ἐστὴρικται ἀνὰ μέσον ἡμῶν καὶ ὑμῶν. » Δεικνύς ἐν τούτῳ σαφῶς, ὅτι οὐ μόνον Θεοῦ διειστήκασιν, ἀλλὰ καὶ δικαίων ἀνδρῶν πολλῶ μέτρῳ οἱ οὐ δίκαιοι, οὐδὲν ἐκ φιλάνθρωπίας ὠφελείσθαι δυνάμενοι τῷ μακρὰν κεχωρισθαι τοῖς τρόποις τῆς πρὸς τὸ φιλάνθρωπον ἀγχιστείας. Τίς δὲ ἡ ἐγγὺς οὐσα Θεοῦ κατάστασις, διδάσκει ὁ Δαβὶδ, λέγων· « Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει. » Οὐδὲν γὰρ οὕτω Θεὸς ὡς μετρίῳ χαίρει φρονήματι, καὶ μάλιστα ὅτ' ἂν ὕλη κατορθωμάτων ὑποκείται φουστῆσαι πρὸς ἀπόνοιαν εὐχερῶς δυναμένη καὶ μένῃ κατεσταλμένος ἐν τῷ μετριάσει ὁ λογισμὸς, οὐ κουφισόμενος ταῖς αἰσθαι τοῖν μετεωρίζειν αὐτὸν εἰλωθότων ὑπομονήσεων ἐπὶ τοῖς πεφραγμένοις καλοῖς, οὐδὲ τὸ συνειδὸς ἐπαίρων ἐφ' οἷς μέμνηται εἰργασμένος κατὰ ψυχὴν ἀγαθοῖς· τοιοῦτος ὁ κατὰ τὸ νομικὸν παράγγελμα ἐν νυκτὶ ποιῶν τὸ Πάσχα ἐστὶ, καὶ τοιοῦτος ὁ ἀζυμιον ἐσθίων αὐτό. Ὁ μὲν ὡς ἐν σκοτίᾳ λανθάνειν ἐφ' οἷς πράττειν σπουδάζων ἐπαίνου ἄξιος, καὶ κρύπτων κατὰ τὴν Κυριακὴν παραινέσειν ἐν τῷ ταμείῳ τὸ δόξαν σεμνότητος φέροντα γνωσκόμενα. Ὁ δὲ κατεσταλμένος, καὶ ἄτυφος μετὰ τὸ ἔργον μένων, ὅσος καὶ πρὸς τοῦτο ἐτύγχανεν. Τοιοῦτον γὰρ τὸ ἀζυμιον οὐκ ἀνιστάμενον κατὰ τὸ ἐξυμιωμένον πρὸς ὄγκον ὅταν δέη πυρὶ προσομιλεῖν, ἐν ταπεινῷ δὲ μένον καὶ τότε τῷ σχήματι, καὶ σημαίνον τὸν ἐν τῷ μετέρχεσθαι τὴν ἀρετὴν μετριοφρονα. Ὡς γὰρ τὴν ζύμην τὸ πῦρ, ἐὰν μὴ ἀζύμῳ τὴν πλῆξιν ἐχη, διανίστησι πρὸς ὕψος, καὶ φλεγμαίνειν ποιεῖ, ὡσάν τις ἐποι τῷ σχήματι, οὕτως ἡ ἀρετὴ τὴν ψυχὴν ἐρεθίζει πρὸς ἀπόνοιαν, ἢ μὴ χρίσις αὐτὴν βεβαία τηρεῖν τὸ δεδομένον παρασκευάσει ἀσάλευτον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Τοιαύτη δὲ καὶ πρὸς ἡν ὁ λόγος φησι· « Τραχὴλός σου ὡς ὀρμίτικοι. » Καὶ πλῆθος ἀρετῶν αὐτῆ, καὶ ἐπὶ πάσαις αὐταῖς τὸ ταπεινὸν μαρτυρῶν, τῷ μὲν τραχὴλῳ τὸ εὐθεῖς, καὶ ὑψηλὸν τῆς πολιτείας, τοῖς δὲ ὀρμίτικοις μνηστὰς τὸ φρόνημα. Ὡς γὰρ τὸν τοῦ

⁹⁹ Isa. LIX, 1, 2.¹⁰⁰ Luc. XVI, 26.¹⁰¹ Psal. CXLIV, 18.¹⁰² Cant. I, 9.

ὑπερφάνου τράχηλον νεῦρον καλεῖ σιδηροῦν διὰ τὸ
 δύσκαμπτον, καὶ τὸ ἀνατετάσθαι τῇ οἰήσει πρὸς
 ὕψος, καὶ σκληρύνεσθαι τῇ ἀλαζονείᾳ, οὕτω τὸν τοῦ
 ἐναρέτου, καὶ μετριόφρονος ὀρμίσκου, προσαγορεύει
 χρυσοῦν, ἀπὸ μὲν τοῦ σχήματος; τὴν κατὰστατον, ἀπὸ
 δὲ τῆ; ὕλης τὸ δοκιμον αἰνιττόμενος, ἐπειδὴ καὶ
 ὀρμίσκος ἀπὸ ὀρθοῦ σχήματος; κάμπτεται ἐπὶ κύκλον
 καὶ ὁ εὐθύς τῷ βίῳ συννεύει ἐπὶ τὸ ταπεινότερον,
 οὕτω γὰρ ὁ νῦν ταύτῃ λέγων τράχηλός σου ὡς ὀρμί-
 σκος, μετ' ὀλίγα φησὶν, « ὡς πύργος Δαβὶδ τράχηλός
 σου. » Καὶ αὖθις· « Τράχηλός σου ὡς πύργος ἐλε-
 φάντινος. » Ποτὲ μὲν τὸ διανοητικὸς τῆς ἀρετῆς,
 καὶ διεγρηγμένον τοῦ βίου, ποτὲ δὲ τὸ ταπεινὸν τοῦ
 φρονήματος, ποτὲ δὲ δηλῶν τὸ ἀνεπίδακτον οἰήσεως
 λογισμὸς. Οὕτε γὰρ ἐλεφαντίνῳ πύργῳ προσθεῖναι
 τι ἢ προσέρψαι, μὴ ἔχον ἀντιλαβεῖν, δύναται, ἀπο-
 λισθαιὸν ἅμα τῷ πλησιάζει διὰ τὴν λειότητά. Οὕτε
 ὀμαλῶ φρονήματι πελάσαι λογισμὸς ὑπερφάνος
 πάντοθεν περιεξεσμένῳ τὰς τῆς κενοδοξίας τραχύ-
 τητας. Αὕτη γὰρ ἐξοχὰς ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ βαθμοῦ; τῷ
 τῆ; ἀνθρώπου παρεσκεῖας τέμνουσα ἔθει εὐκολον τῇ
 ἀπονοίᾳ παρέχει τὴν ἀνοσον, οἷσιν ἐμποιοῦσα, καὶ
 τύφον, ἐφ' οἷς τις ἔδοξε κατορθοῦν. Διὰ τοῦτο ποτὲ
 μὲν φησὶν ὁ Κύριος· « Μακάριοι οἱ ταπεινοὶ τῇ καρ-
 δια. » Ποτὲ δὲ· « Ὄταν ποιήσητε διατεταγμένα ὑμῖν,
 τότε λέγετε, οὐ· Ἀχρεῖοὶ ἐσμεν δοῦλοι. Ὁ ὀφειλομεν
 ποιῆσαι, πεποιθήκαμεν. » Τῷ μὲν λύχνῳ τοῦ μακα-
 ρισμοῦ προτρεπόμενος ἐπὶ τὸ χρησίμου διὰ τῆς τοιαύ-
 τῆς ἀρετῆς; τῇ δὲ μελέτῃ τῶν λόγων τῶν ταπεινῶν
 μετριάξειν παιδεύων τὸ φρόνημα. Ὁ γὰρ δοῦλον
 ἀχρεῖον ἀεὶ λέγων ἑαυτὸν, καὶ τὰ διατεταγμένα παρὰ
 τοῦ κεκτημένου ὡς ἀναγκαίαν ὀφειλὴν ποιήσαντα λο-
 γιζόμενος, οὐδὲν οὐδέποτε περὶ αὐτοῦ φαντασθήσεται
 μέγα, οὐδὲ ἐν υἱοῖς ἑαυτὸν ἀριθμῆσαι τολμήσει ποτὲ,
 χρεὸς ἐκτίσαι; ἐπιτεταγμένῃς λειτουργίας, καὶ οὐχ
 ἐκούσιον ἐπιδειξάμενος τὰ πεπραγμένα φιλοτιμίαν.
 Αὕτη φραγμὸς; ἡ ἀρετῆ, τείχος τῶν ἄλλων ἐστὶν
 ἀρετῶν, ἀσύλητα φυλάττουσα τῆς ψυχῆς τὰ κειμήλια.
 Διὰ ταύτην θλίβονται μὲν, καὶ πολεμοῦνται πάντες
 οἱ ἄγιοι, καὶ οἱ νῦν ὁμοίως ζηλοῦντες τὸν βλον ἐκείνων,
 ἀγρυπνεῖν ἀναγκαζόμενοι, καὶ νήφειν ἀεὶ διὰ
 τοὺς τοιχομαχοῦντας πολεμίους, μὴ διαβρῆξαντες τὸ
 τείχος, τὸν ἐν πολλῷ χρόνῳ κτηθέντα ἐπισειθόντες
 ἀθρόον διαρπάσσαι πλοῦτον. Οὐκ ἐπηρεάζονται δὲ
 ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων ἐργηγορότως καθήμενοι, καὶ τοὺς
 τῆς ἀπονοίας προσερχομένους λογισμοὺς, ὥσπερ βέ-
 λειν ἀπελαύνοντες τοῦτοις τοῖς λόγοις, δοῦλοι ἀχρεῖοι
 ἐσμέν. Ὁ ὀφειλομεν ποιῆσαι, πεποιθήκαμεν. Ὅντως
 γὰρ οὐδὲν ἀφιεῖσιν ἔνδον ἐπισειθεῖν ὑπερφανίας
 πάθος· πάντα γὰρ πορθεῖ τὰ κεκτημένα, καὶ αἰχ-
 μάλωτον λοιπὸν πρὸς τὸ ἴδιον βούλημα ἀπάγει τὸν
 ἐπὶ τῇ κτήσει πολλὰ μοχθήσαντα νοῦν. Οὕτε δὲ λη-
 σταῖς ἔθος ἐρείπια διορῦνται, καὶ οὐδὲν ἀποκείμενον
 ἔχοντα τῇ γῆ, οὐτε πειραταῖς φορητὸν μὴ πεφυρω-
 μέναις ἐπιτίθεσθαι ναυσὶ χρημάτων θησαυροῦς, ἀλλὰ
 περιεργαζόμενοι, οὐκ ἔρημα πλοῦτου μάτην περι-
 εργάζεσθαι ταμιεῖα καταδεχομένοις, καὶ πόνον ὑπο-

A indicans prudentiam. Sicuti namque superbi collum
 vocat nervum ferreum, quia est inflexibile, et arro-
 ganti sui existimatione ad altitudinem protenditur,
 atque jactantia obdurescit: ita monile virtute præ-
 diti, ac de se modeste sapientis nuncupat aureum,
 a figura quidem statum, a materia vero innuens
 probationem, quandoquidem et monile a recta fi-
 gura flectitur in circulum et qui rectam vitam de-
 git, vergit ad id quod est humiliter; nam eo modo
 225 qui nunc ipsam alloquens dicebat: « Collum
 tuum sicut monile; » post pauca inquit: « Quasi
 turris David collum tuum⁴³; » et rursus: « Collum
 tuum sicut turris eburnea⁴⁴. » Nonnunquam equi-
 dem virtutis erectionem indicans, vitæque sublimis
 exercitationem; interdum humilitatem de se sen-
 tiendi; quandoque vero statum inaccessum cogita-
 tionibus vanæ existimationis. Nec enim in turrim
 eburneam ascendere potest aliquid aut progredi,
 nisi habeat quod apprehendat, prolabitur quippe
 lubricæ, dum tentat accedere, propter lævitatem.
 Sic neque plano sensui applicat se cogitatio elata
 undique circumposito ex asperitatibus vanæ gloriae.
 Ipsa nempe in anima sublimitates et gradus pro
 consuetudine assentandi, et complacendi homini-
 bus, quasi secundo distinguens, facilem præbet
 ascensum vesaniæ, ingerens existimationem sui ac
 tumorem in iis, in quibus aliquis sibi visus est
 recte fecisse. Idcirco aliquando quidem Dominus
 ait: « Beati humiles corde. » Interdum vero:
 C « Quando feceritis, quæ vobis fuerint demandata,
 tunc dicite, quod servi inutiles sumus; quod de-
 bebimus facere, fecimus⁴⁵. » Beatitudinis lucerna nos
 dirigens per hujusmodi virtutem ad id quod est
 utile ac bonum; meditatione vero humilium verbo-
 rum nos instituens ad moderandam animi elationem.
 Qui namque servum inutilem seipsum semper
 edicit, et mandata sibi a Domino tanquam neces-
 sarium debitum sese fuisse exsecutum arbitrat,ur,
 nihil unquam de seipso magnam concipiet mente,
 nec inter filios seipsum annumerare unquam aude-
 bit, cum debitum ministerii demandati persolverit,
 simulque 226 ostenderit, quod in eis, quæ per-
 petravit, non adeo sibi placuit, ut ex tali conatu
 ac studio gloriam, et honorem aucuparetur. Hæc
 D virtus sepes, hæc aliarum virtutum murus est, quæ
 custodit inviolatos animæ thesauros ingentis pretii.
 Ob hanc urgentur quidem, et oppugnantur omnes
 sancti, et qui nunc similiter vitam illorum æmulantur,
 vigilare coacti, et sobrii semper esse propter
 hostes marum expugnantes, ne diffracto muro, quasi
 diuturno tempore fuerant acquisitæ, divitiis con-
 festim insilientes diripiant. Nequaquam tamen
 damno afficiuntur ullo in propugnaculis consistentes
 vigilanter, et cogitationes dementiæ insultantes
 quasi telis repellentes istis dictis: « Servi sumus
 inutiles; quod fecisse debuimus, fecimus. » Sic
 namque haud permittunt intus ingredi superbiam

⁴³ Cant. iv, 4. ⁴⁴ Cant. vii, 4. ⁴⁵ Luc. xvii, 10.

affectum; nam illa cuncta comparata devastat, et captivum deinde abducit ad propriam voluntatem animum, qui plurimum laboraverat ad acquisitionem. Neque vero latronibus moris est rudera effodere, in quibus nihil sub terra repositum est; neque piratis, imponere navibus non subactis ad portandum thesauros pecuniarum; sed inaniter laborantibus; non enim stulte aggrediuntur inquirere serinia divitiis vacua, et laborem sustinere vanum. Unde ab hisce hostibus impugnatum, et perturbatum eo amplius in bonis operibus locupletari existima, quo plures habet collidentes, et molestiam facessentes. Idque gaude magis, quam verecundare, quod ad patriam ab isto inquilinatu discessuri sunt dilecti multis rebus sibi comparatis opulenti, et coronati ante Deum stabunt, non **227** solum quia generose decertarunt, et e certamine circumfluentes opibus revertuntur; verum et quod pugnantes latere studuerunt in pugnis illos, qui spectatores hic aderant, integrum et solidum applausum sibi ipsis custodientes in futurum, et laudibus humanis illam gloriam ineffabilem minime imminuentes.

CAPUT XII.

De gloria preparata his qui eleemosynas erogant.

O quanta præbebit tunc pauper tempestive nutritus? Quantas præstabunt, et quas remunerationes alia bona opera complaudente natura; quando in frigore coopertus vestimento, et post mortem tumulo religiose illatus, et ægrotus in morbo diuturno curatus, et hospes domi susceptus, et detentus in carcere sublevatus solamine, et subsidio, conspicientur ante solium ab eo, qui novit quæ passi sunt, benefactorem recognoscentes, et ab ipso recogniti: quando terribilis omnibus iudex gratiam in beneficio affectos collatam sibi datam reputans dicet: « Quod istis fecistis, mihi fecistis »? Quantas computas, dic mihi, divitias pro hac dulcedine et pro ista suavi voce? Quantas laudes illi acclamationi perillustri comparas: suspiciente omni creatura eum, qui prædicatur veluti voce præconis, et nequaquam invidente (nec enim tunc tempus invidiæ dabitur), admirante autem, et beatum ipsam in bonis, quibus condecoratur, resonantem? Ecquam dices oblectationem **228** earum rerum, quæ in sæculo sunt, talem et quas ita possit excitare animum ad jucunditatem? quale gaudium istî gaudio adæquari par et idoneum? quale voluptatem, quæ vel hujus voluptatis vestigium referat? quale gloriam, etsi aliquantulum consentientem ad hoc excellens decus, quamvis regnum ipsum dixeris: et eo fulgide apparente, minime hoc illud imitatur, in quod iste introduceatur, quem verbum significavit Scripturæ; cum regnum dolores afferat incolumi, et turbas habeat, et metus, ut decus illud multam pacem, et inducias atque cessationem a bello adducat. Hoc est opibus uti præclare. Hoc est possidere pecunias, neque custodem thesauri aliis servati ageræ. Hoc vere propria sibi facere, quæ hactenus existimata fuerant

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Περὶ τῆς ἀποκαιμένης δόξης τοῖς τὴν ἐλεημοσύνην ἐργαζομένοις.

“Ὅ πόσα παρέχει τότε πτωχὸς εὐκαίρως τραφεῖς! Ὅσας ποιήσει καλοὺς ἀμοιβὰς τὰ ἄλλα καλὰ, συγχρητομένης τῆς φύσεως; ὅταν ὅ ἐν κρυμῷ σκεπασθεὶς ἱματίῳ, καὶ καθοιωθεὶς μετὰ θάνατον τάφῳ; καὶ ὁ νοσηλευθεὶς ἐν ἀσθενείᾳ μακρᾷ, καὶ ὁ συναχθεὶς οἴκῳ ξένου, καὶ ὁ ἐν φυλακῇ παραμυθίας τυχὼν, ὀφθῶσι πρὸ τοῦ βήματος; τῷ εἰδῶτι δὲ ἔπαθεν, ἐπιγινώσκοντες τὸν εὐεργέτην, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι παρ’ αὐτοῦ: ὅταν ὁ πᾶσι φοβερός δικαστὴς τὴν εἰς τοὺς εὐήργετημένους οἰκειοῦμενος χάριν λέγῃ: « Ὁ τοῦτοις ἐποίησατε, ἐμοὶ ἐποίησατε. » Ποίους ἐγχερίτε, εἰπέ μοι, πλούτους τῇ γλυκείᾳ καὶ προσηγεῖ ταύτῃ φωνῇ: ποίους ἐπαίνους ἀντεξετάσεις τῇ ἐπιδόξῳ εὐφημίᾳ ἐκείνῃ πάσης τῆς κτίσεως ὁρώσης τὸν ἀνακηρυττόμενον, καὶ οὐ φθονοῦσης μὲν, οὐ γὰρ ἔξει τότε βασκανία καρδῶν, θαυμαζούσης μὲν, καὶ μακαριζούσης αὐτὸν, ἐφ’ οἷς ἤξιώται ἀγαθός; Ποίαν ἐρείς εὐφροσύνην τῶν ἐν τῷ βίῳ τοιαύτην, καὶ οὕτως ἐγείραι πρὸς τὸ φαιδρὸν δυναμένην; ποίαν χαρὰν ἐξισωθῆναι ταύτῃ τῇ χαρῇ ἰακῆν; ποίαν ἡδονὴν ἰχνος ταύτης φέρουσαν τῆς ἡδονῆς; ποίαν δόξαν, κἂν ποσῶς ἀμιλλωμένην πρὸς ταύτην τὴν εὐκλειαν, κἂν βασιλείαν εἴπῃς αὐτῇ; καὶ ταύτης δοκούσης λαμπρᾶς, οὐ μιμῆται αὐτῇ ἐκείνην, εἰς ἣν εἰσάγεται οὗτος, ὃν ὁ Λόγος ἐσημάνει, ἐπιπλοπος οὕσα ἀπήμονι, καὶ παραχὰς ἔχουσα, καὶ φόβου, εἰρήνην ἀγούσαν, καὶ ἐκχειρίαν πολλήν. Τοῦτο καλῶς ἐστὶ χρήσασθαι τῷ πλούτῳ. Τοῦτο κεκτηθεὶς χρήματα, καὶ ὁ φύλακα θησαυροῦ ἄλλοις τηρουμένου γίνεσθαι. Τοῦτο ἀληθῶς ἴδια ποιῆσαι τὰ τέως νομιζόμενα ἴδια. Τοῦτο κληρονόμον ἑαυτὸν, καὶ διάδοχον τῶν ἐκείνων καταστήσαι πόνων, καὶ μὴ παραχωρηθῆναι τὰ κεκτημένα τοῖς οὐδὲν χρησιμεύουσιν ἐν τῇ ἀνάγκῃ τῆς δίψης. Τοῦτο τὰ τῆς γῆς μεταθεῖναι εἰς οὐρανόν. Τοῦτο τὰ πρόσκαιρα μετασκευάσαι πρὸς ἀπόλαυσιν αἰώνιον.

⁶⁶ Matth. xxy, 40.

Τούτο δὲ ὄντω; οἰκονομῆσαι τὰ τοῦ μαιμωνᾶ, καὶ ἅφελους ἐξ αὐτῶν κτήσασθαι, τοὺς μετὰ θάνατον δεχομένους εἰς τὰς σκῆρας, ἀνεπίστους ἐνταῦθα, καὶ ξυνοδόχους ἐκεῖ, ἀστέγους ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἐν θαυμασταῖς καλύβαις δεξιουμένους τότε τὸν παραμυθησάμενον ὡδε τὴν ἕνδειαν, καὶ τὸ βῆρος τῆς ἀνάγκης ἐπικουφίσαντα κοινωνίᾳ τῆς χρείας τοῦ σώματος.

ex ipsis parare, qui post mortem recipiant nos in æterna tabernacula; hic quidem absque lare, verum illic hospitia excipientes in præsentī sæculo sine lecto, et in stupendis cellis amplectantes tunc eum, qui consolatus est istic; indigentiam et grave necessitatis onus alleviavit communicatione illorum, quæ corporis ad usum pertinebant.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΓ'.

Τούτο φρόνιμον. οἰκονόμον εἶναι τῶν παρὰ Θεοῦ δεδομένων κτημάτων, καὶ ἀτελεύτητον βασιλείαν ἐν βασιλειῶν ἀργυρίοις κτήσασθαι, τοῖς παροῦσι τὰ μελλόντα, καὶ διανεῖμαι τούτοις τὰ ὑπάρχοντα, ὡς τῆς κτήσεως ἐστὶν ἐγγυητὴς ἀξιόπιστος αὐτὸς ὁ τῶν ἀπάντων Δεσπότης Θεός, ὁ τὸ χρέος μετὰ τόκων, οὐχ ἑκατοστιαίων, ἀλλ' ἑκατονταπλασίων ἀποδοῦν; εὐκαίρως, ὅτε χρήσιμος τῶν δεδανεισμένων ἢ ἀπόληψις, καὶ ἢ χρήσις ἐπιτηδεία πρὸς τὴν πολυχρόνιον τοῦ ἀπεράντου αἰῶνος ἀπόλαυσιν. Τοῦτό ἐστι; θησαυρισταὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ πολλὴν ἐαυτῷ παραμυθίαν ἐτοιμάσαι ἐκεῖ, τὸ ποιῆσαι λάθρα τὸ καλὸν, καὶ ἐκφανῆ δεξασθαι τὴν δόξαν ἐπὶ πάσης τῆς κτίσεως, τ' περιστεῖλαι ταπεινοφροσύνη τὸν τῶν χρημάτων θησαυρὸν, καὶ μὴ ἐκδοῦναι πρὸς τὸν κενοδοξίᾳ τοῖς λωποδύταις αὐτόν. Ὁ γὰρ τοῖς χρήμασιν ἐστὶν ἀποθηκαί, καὶ θύραι, καὶ μοχλοὶ πρὸς ἀσφάλειαν, τοῦτο τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις μέτριον φρόνιμα, συγκαλύπτον αὐτὰ, καὶ τοῖς τοιχωρυχοῦσιν οὐ παρέχον ποθὲν ἀρπαγῆς ἀφορμὴν. Αὕτη ἡ ἀρετὴ καὶ φυλάττει τὰ κεκτημένα, καὶ τῶν μηδέπω κτηθέντων παρέχει πρὸς τὴν κτήσιν ἐπίνοιαν. Αὕτη εὐχαριστεῖν διδάσκει ἐπὶ πᾶσι Θεῷ, καὶ τὰ ἐν χειρὶ ἀνιάρᾳ παραμυθεῖται τῇ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προσδοκίᾳ. Αὕτη πρὸς ἄμυναν ἐχθρῶν ὀρμώντα τὸν θυμὸν ἀνέχει, καθάπερ ἀρπάζοντα κύνα κατέχουσα αὐτὸν ἐπισκεῖ λογισμῷ, Αὕτη τὸν ἀφανῆ, καὶ ἄσημον ἠγεῖται ἰσότημον, τὴν αὐτὴ μένουσαν τῆς ψυχῆς ἀξίαν, οὐ τὴν πρὸς ὄλγον πομπεύουσαν λογιζομένην πηλίνην εὐτέλειαν. Αὕτη κεφαλὴν, καὶ δεσπότην ἠγεῖσθαι παῖδι τὸν ἄνδρα ὡς ὑποκείμενον μέλος ὑπαίκειν ἠγεμονεύοντι ἐν πᾶσι παιδεύουσα. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Δημιουργὸς, πρὸς τὴν Ἔσαν φησὶν: « Αὐτὸς σεῦ κυριεύσει. » Καὶ ὁ Παῦλος, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. Καὶ τοῦτο πεπεισμένη Σάρρα κύριον ἐκάλεσε τὸν Ἄβραμ, τιμῶσα τοῦτον, ὃν ὁ νομοθέτης τιμᾶσθαι προσέταξεν. Αὕτη οἰκετικὸν συμβουλεύει περιέπειν, καὶ θάλπειν ὡς ὄμφυλον, τὸ ὑποκευθῆν τῇ δυναστείᾳ πρὸς λειτουργίαν ἐπὶ μὴ χθον ἀνείσει ταῖς εἰς παρθέναν προτροπαῖς, καὶ τὸ κατεπηχὸς ἀεὶ τῆς συνειδήσεως πρὸς θάρσος μέτριον ἐγείρειν κελεύουσα, ἵνα μὴ ἀθυμοῦν μὲν διόλου, καὶ τὸ συμβᾶν ἀτύχημα ἐγκαλοῦν τῷ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην συγχωρήσαντι γενέσθαι Θεῷ. Αὕτη τὸ ταλιπρωοῦν ἐν πτωχείᾳ συμπαθῶς ἐπικυρεῖν ὑποτίθεται, καὶ τέλειον ταῖς ἀρεταῖς ὡς βασιλεὶ στρατιωτικῇ

propria. Hoc seipsum hæredem, et successores laborum propriorum constituere, nec permittere suas possessiones his, qui nullo nobis erunt usui in necessitate iudicii. Hoc est ea, quæ terra sunt, transferre in cælum. Hoc est ea, quæ transeunt, facere stabilia. Hoc est temporaria transmutare in æternam fruitionem. Hoc dispensare vere mammona, et amicos

220 CAPUT XIII.

Hoc est esse prudentem dispensatorem a Deo datorum honorum, et rubigine insumptis pecuniis emere regnum nunquam desitutum; præsentibus futura; et distribuere istis ea, quibus subsistere queant, quorum possessionis nisi fidejussor fideissimus et idoneus cautor ipse horum omnium Dominus Deus, qui cum fenoribus non centuplicatis, sed duplo centesimis reddet tempore suo, quando utilis erit eorum, qui fenori dant, receptio, et usus opportunus ad diuturnam ævi infiniti voluptatem. Hoc est thesaurizare in cælo, plurimamque sibi comparare ibi consolationem, clam facere bonum, et conspicuam, illustremque suscipere gloriam apud omnes creaturas; coarctare humilitate pecuniarum thesaurum, et non dare facilem aditum per vanam gloriam expilatoribus ipsius. Quod enim sunt repositoria, et ostia, et veces pecuniis ad securitatem, id est bonis operibus modesta prudentia occultans illa, nec unquam præbens his, qui mœnia effodiunt, rapinæ occasionem. Ista virtus et acquisita custodit, et exhibet industriam ad acquirenda ea quæ nullatenus fuere acquisita. Ista gratias agere Deo in omnibus edocet, et quæ obvia præ manibus accidunt infelicia consolatur honorum futurorum expectatione. Ista retinet iracundiam impellentem ad ultionem inimicorum quemadmodum canem rapientem detinentem eam æquanimitate. Ista invisam et ignotam existimat pari pretio ac perpetem animæ dignitatem, non prosperam fortunam letam. **220** brevi se tempore pompaticè traduentem. Hæc persuadet ut censeatur caput, et dominus vir, illi quasi membrum subiacens gubernanti in omnibus subesse instruens. Sic etenim mundi conditor Evam alloquitur: « Ille tui dominabitur ». Et Sarra illud persuasa dominum compellat Abrahamum, honorans ipsum, quem legislator honore præceperat afflicti. Hæc vernam fovere atque benevolentia mulcere veluti tributalem consult; quod potestati subjugatum est ad operam ministrarii, in labore relaxans exhortationibus ad fiduciam et quod semper ex conscientia perterretur, assurgere jubens ad moderatam audaciam, ut ne remaneat dejecto vilique omnino animo, et ob infortunium, quod ipsi contigit, accuset Deum, qui hæc

⁹⁷ Gen. iii, 13. ⁹⁸ Ephes. v, 33. ⁹⁹ Gen. xviii, 12.

inæqualitatem fieri permisit. Hæc adjuvare constituit commiserando eum, qui affligitur in mendicitate, perfectumque virtutibus quasi militem membris integrum regi Deo sistit. Etenim ab iis qui militum dejectum habent, ætas corporum excernitur, e catalogo seu numero deponitur qui forsitan in aliquo defecit, et a Deo non probatus est penitus; qui non omnibus quæ conveni at, perfectus et absolutus, neglecto prorsus bono dedecorat pulchram aliorum recte factorum formam. Unde studendum est æque virtutibus omnibus, æque omnes observandæ. Siquidem propositum est imaginem exornari secundum exemplar, et divinis gratiis splendide fulgere, non autem opprobriis animæ pulchritudinem **231** abolentis. « Qui enim, juxta apostolum, totam legem implevit, lapsus vero fuerit in uno, factus est omnium reus ⁷⁰. » Claudicans jure merito in reliqua lege circa perfectionem, quam studeamus consequi ad gloriam omnia omnibus præbentis Dei. Amen. « Estote igitur vos perfecti (ait Salvator) quemadmodum Pater vester cælestis perfectus est ⁷¹. » Ipse gloria in sæcula. Amen.

⁷⁰ Jac. II, 10. ⁷¹ Matth. v, 48.

A ἄρτιον τοῖς μέλεσι παρίσθησι τῷ Θεῷ. Καὶ γὰρ παρὰ τοῖς στρατολογοῦσιν φιλικά σωμάτων ἐκκρίνεται, τοῦ καταλόγου ὁ τῷ τυχόντι λειπόμενος, καὶ παρὰ τῷ Θεῷ πάντως ἀδόκιμος, ὁ μὴ πᾶσι τοῖς καθήκουσι τέλειος τῷ παρημελημένῳ καλῶ τὴν εὐμορφίαν κωμησάμενος τῶν ἄλλων κατορθωμάτων. Ὅθεν ἐπίσης σπουδαστέον πάσας τὰς ἀρετάς, καὶ πάσας φυλακτέον ὁμοίως. Εἴπερ κατὰ τὸ ἀρχετυπὸν ἐστὶ κοσμησαὶ τὴν εἰκόνα σκοπὸς, καὶ ταῖς θεοῖς χαρίσμασι λάμψαι φαειρῶς, ἀλλὰ μὴ ταῖς λώβαις τῆς ψυχῆς ἀφανίζούσης τὸ κάλλος. « Ὁ γὰρ πληρώσας, κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὅλον τὸν νόμον, πταίσας δὲ ἐν ἐνὶ, γέγονε πάντως ἔνοχος, » τῷ λέγοντι νομίμῳ χωλεύων εἰκότως περὶ τὴν τελειότητα ἦν κατορθῶσαι σπουδασόμεν εἰς δόξαν τοῦ τὰ πάντα πᾶσι παρέχοντος Θεοῦ. Ἄμην. « Ἔσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι » φησὶν ὁ Σωτὴρ, « καθὼς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν. » Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμην.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

Πρὸς τὴν σεμνοπρεπεστάτην Μάγναν δίακονον Ἀγκύρας

ΠΕΡΙ ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ

ΛΟΓΟΣ.

S. P. N. NILI

Ad veneratione dignissimam Magnam diaconissam Ancyram

DE VOLUNTARIA PAUPER TATE

TRACTATUS.

232-233 CAPUT I.

Nuper quidem conscribentes tractatum ad eos, qui negligentius monasticam vitam degunt, affatim increpavimus eos, demonstrantes quantum ab apostolica diligentia digressi sunt, dum circa futilia istarum possessionum studio destinantur, neque minus victus distractionibus, quam illi, qui vivunt amore divitiarum flagrantes, immiscentur. Nunc vero quoniam oportet et vestrum, qui observastis regulam paupertatis, uti se habuit ab initio, inviolatam, et eorum, qui secundum vos eam custodierunt, zelum dilaudare; necessum est dicere quæ-

C

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Πρώην μὲν πρὸς τοὺς ἀμελέστερον μετιόντας τὴν μοναδικὸν βίον γράφοντες λόγον, ἱκανῶς κατηψάμεθα τούτων, ὅσον ὑπέβησαν τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας δεικνύντες τῇ περὶ τὰ μάταια αὐτῶν σπουδῇ κτημάτων ἀντεχόμενοι, καὶ τοῖς τοῦ βίου τῶν φιλοπλοούτων οὐχ ἥκιστα περισπασμοῖς ἐμφορούμενοι. Νῦν δὲ, ἐπειδὴ δεῖ καὶ τῶν φυλαζάντων ὑμῶν τε καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς τὸν τῆς ἀκτημοσύνης κανόνα ὡς εἶχεν ἐξ ἀρχῆς ἀπαράτρωτον ἐπαινεῖσαι τὸν ζῆλον, ἀναγκαῖον εἶπαι, ὅσα σαφῶς ἔρωντας τῆς ἐνθέσμου διαγωγῆς πρὸς τὴν ταύτης προτρέπεται ἀρεθῖν, καὶ

ὁδηγεῖ πρὸς τὴν τοῦ κατήκοντος ἐκλογὴν. Ὡς γὰρ κατὰ γνώσιν τοῦ φαύλου ἐντρέπουσα τοὺς ἐνεχομένους αὐτῷ ἐπιστρέφει μεταμελομένους ἐπὶ τὸ ἀμείνων, οὕτως ἑπταίως τοῦ καλοῦ καὶ τοὺς ὀκνηροὺς ἔχοντας διεγείρει πρὸς τὴν τούτου οἰκείωσιν, πόθῳ τῆς εὐφημίας δελεάζων αὐτούς, καὶ ἔλκων προθύμως πρὸς ἑαυτὸν, πρὶν σὺφρονι λογισμῷ τὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἀνόητον διασκεψάμενοι, τὴν θυμῶς ἀφείλεμον ἰδίωσι δόξαν, ἣ δολάζει τοὺς εὐσεβοῦντας θεός, καὶ νῦν ταῖς ἀμοιβαῖς τῶν πεποιημένων ποιῶν αὐτούς ἐμφανεῖς, καὶ ἀναστέφειν ἐν τῷ τῆς κρίσεως καιρῷ ἐπὶ πάσης τῆς λογικῆς φύσεως, ὅταν ἐκάστῳ κρίνων δικαίως ἀποβίβωσιν οὐ κατὰ τὴν ἐνταῦθα πεπλανημένην ὑπόληψιν, ἀλλ' ὡς ἔχει τὸ ὅσιον κατ' αὐτὴν τῶν πεπραγμένων τὴν ἀλήθειαν. Εἰ γὰρ τοῖς συμπαθεῖα τὸ ὀμόφυλον οἰκτεῖρασιν ἐνδεία τρυχόμενόν φησι, « Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν. » πῶς τὴν αὐτὴν οὐκ ἔρει φωνὴν τοῖς ὀλίγον μὲν φροντίσαι τῆς σαρκὸς, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἡ πρὸς τὸ ζῆν ἐβιάζετο χρεῖα, τὸ δὲ πολὺ τοῦ καιροῦ προσκαρτερήσασιν ἐν τῇ τῆς ψυχῆς ἀσχολίᾳ, καὶ ταύτην φροντίδα πεποιημένοις, ὅπως αὕτη καθάρα, καὶ ἀμόλυτον βυπαρῶν ἐννοίωσιν παραστῆ τῷ μέλλοντι τὰ τῆς καρδίας κρίνειν κρυπτά, καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζειν, πῶς ἔχουσι πρὸς ἕκαστον οἰκειώσεως, ἢ ἀλλοτριώσεως τῶν παρενοχλούντων παθῶν; Κάκεινοι γὰρ τῆς πρὸς τὸ συγγενὲς εὐσπλαγχνίας, καὶ οὗτοι τῆς πρὸς τὰ δελεάζοντα φιλοσοφίας, ὁμοίως εἰσὶ παρὰ τῷ κριτῇ ἀποδοχῆς ἄξιοι. Ὡς γὰρ οἱ ἐλεήμονες οὐ λυποῦνται μειουμένου τοῦ πλοῦτος τῇ μεταδόσει καθ' ἐκάστην ἡμέραν, εὐφραίνονται δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς ἐπιδεδεῖς δαπανωμένου οὕτως οὐ θλίβει τοὺς ἀκτήμονας ἐπιθυμία τῶν παρ' αὐτῶν, σκιρτᾷ δὲ παρασκευάσει, καὶ γάνυσθαι, ὅτι τε καταφρονητικῶς ἔχουσι τοῖς ἄλλοις νομιζομένων τιμίω, καὶ ὅτι τῆς τῶν ματαίων ἀσχολίας ἀπηλλαγμένοι, ἐλευθέρῳ τῷ λογισμῷ τῇ τῶν πάντων κρείττωνων προσεδρεύουσιν ἐργασίᾳ, ἐκκεχειρίαν ἄγοντες τούτων ὧν οἱ πολλοὶ δουλείαν εἴλοντο ἀνωφελῆ καὶ ἀνόητον.

vanarum, libera ratione præsent operationi præstantiorum omnium, velut intermissionem agentes illarum, atque **235** inducias quarum multi servitium assumpserunt inutile, nulliusque com-

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Καὶ μὴ τις ἀπονον οἰέσθω, καὶ μετὰ ῥαστώνης περιγιγόμενον τὸ τῆς ἀκτημοσύνης κατόρθωμα. Οὐ γὰρ τὴν ἀκούσιον πενίαν νῦν ἀκτημοσύνην φάμεν, ἥτις ἐξ ἀνάγκης συμβαίνουσα θλίβει τὴν γνώμην, ὑπαχθὲς ἡγουμένη τὸ ἀβούλητον, ἀλλὰ τῆς προαρέσεως τὸ περὶ τὴν ὀλιγαρκίαν αὐθαίρετον, ἐξουσίᾳ μὲν περιγιγόμενον λογισμῷ, κάματον δὲ καὶ αὐτὸ τῶς παρέχον, ἕως ἕξτες γενομένη ἡ ἀσκησις ἀνεκτὸν δεῖξει τὸ πολλῷ χρόνῳ δύσκολον φανέν, καὶ δυσάνυστον. Ὅμοίως γὰρ εὐφύης σώματος ὄψις, καὶ ὕλη πλοῦτος λαμπρά, τ.ν. ἐπιθυμίαν ἐρεθίζει πρὸς ἔρπιν, καὶ γενναίας ἐκάτερον χρήζει ψυχῆς, καὶ

D

CAPUT II.

Nollem tamen, ut quis arbitretur sine labore fore, et facile quid factu privationem possessionum. Nec enim ejus nomine invitam paupertatem nunc dicimus, quæ contingens e necessitate affligit mentem, quando censet involuntarium esse molestum; sed placitum, spontaneum, quo quis eligit paucis esse contentum; auctoritate quidem rationis effectum, laborem tamen et illud præbens, eo usque dum habitus naturam induens exercitatio exhibeat tolerabile, quod diuturno tempore visum fuerat perdifficile, atque factu impossibile. Æque enim decora corporis visio, et splendida materies pe-

¹⁹ Math. xv, 54.

cuniae proritatem cupiditatem ad desiderium, et generosam animam expostulat utrumque, atque indiget robustis lateribus, ut ne cedat iis titillantibus, neque adhæreat illecebræ captatoriae ipsarum, quæ consuevit inflectere ad consensum etiam animos, qui videntur firmiter stabiles. Verum laudabiles quidem, atque admiratione digni, qui nunc assuetantes mediocritatem paupertatis, non una cum his, qui multa possident, abrepti sunt late credula levitate cogitationum; neque mentem illigarunt inanibus sollicitudinibus. Ingerunt enim instabilibus quæcumque minime conveniunt, zelum imitationis apparatus maxime corporeus ad voluptatem, et ad honorem humanum plurimam habens aptitudinem. Longa siquidem consuetudo edocuit eos, qui fatue sapiunt, beatos existimare copios **236** abundantes, qui sua in opulentia gloriam recipiunt, et ex ejus apparatus ambitiose luxuriantur. Magnos itaque vere oportet judicare, atque generosos eos nuncupare, quemadmodum qui victores in palæstra evasere ex certantibus scilicet probabiliter cogitationibus, et hinc inde contententibus veluti persuasoriis gesticulationibus, decere tunc multorum opinionibus assentiri, et perinde jam apparentibus bonis calculum approbationis dare, ac si vere bona forent, neque recusare, quæ communi opinione judicata sunt honore digna, neque refugere possessionem earum rerum, quæ ad usum a Conditore fuerunt expositæ, et timore simulatæ philosophiæ futilem redarguere possessionem, quæ vere, neque frustra conducit ad subsistentiam. Puziles enim isti vere probati, nec adversariis media cedentes, neque dimoti a fossis suis, quia per medium nequeunt apprehendi, qui nempe poplites in recto iudicio tuto firmarunt, nec inflexi sunt ad terrenas materias suscipiendas, vitam minime circumversatilem præ confusa magis existimantes, et moderato victu honeste sibi eam ab omni perturbatione senotam componentes. Mens etenim non sufficiens plurium rerum curam gerendo, vacationem, non præbet intellectui capessendi consilia decentia animæ; impedimentis vero negotiosis liberata luculenter, quod utile est, perspicit, et in hac commoditate opportuna intrepide oblectata, quod

CAPUT III.

Valde quidem sunt admiratione illi digni, et superiores omni laudum præconio, quas eloqui possimus, qui istos prætergrediantur diligentia, et intra terminos perfectæ paupertatis præ ipsis sint: quia et ad æmulationem trahunt eos qui nunc sunt, amplexatos imitationem, seque ipsos liberant ab amante vecordia, in rebus honestis, quas perficiunt, studentes per eorum vestigia progredi, et deficere ob desertionem. Quemadmodum vero virtute superare eos, qui præserunt jactantiam et

δείται πλευρῶν ἐβρωμένων, ὡς μὴ ἐνδοῦσαι κινουσαὶς αὐταῖς, μὲδὲ προσθέσθαι τῷ ἐπαγωγῷ αὐτῶν δελεασμῷ κάμπτειν εἰωθῶτι πρὸς σύννευσιν, καὶ τὰ παγίως ἐνηρῆσθαι δοκοῦντα φρονήματα. Ἄλλ' ἐπιανετοὶ μὲν μεσότητα τῆς ἀκτημοσύνης, νῦν μετερχόμενοι, οὐ συναπαχθέντες τοῖς πολυκτῆμοσιν εὐρυπέστῳ κορυφότητι λογισμῶν, οὐδὲ τὸν νοῦν ἐνδῆσαντες φροντίζι κεναῖς. Ποιεῖ γὰρ ἅπαντα μὲν τοῖς ἀθεταῖοις τὰ μὴ καθήκοντα ζῆλον εὐκόλως μιμησαυσιν ἔχουσα, καὶ τιμὴν ἀνθρωπίνην, πολλὴν σφόδρα τὴν ἐπιτηδεύοτητα. Ἐπειδὴ περ τὸ μακρὸν ἔθος τοὺς ματαιόφρονας ἐδίδαξε μακαρίους ἡγεῖσθαι τοὺς εὐπόρους, δόξης ἀπολαύοντας ἐν τῇ περιουσίᾳ, καὶ ταῖς ἐκ ταύτης φιλοτίμως ἐντροφῶντας παρασκευαῖς. Καὶ μεγάλους κρίνειν ἀληθῶς χρῆ, καὶ καλεῖν γενναίους τοὺς καθάπερ ἐν παλαιστρα περιγενομένους, τῶν διῆεν εὐλόγως μαχομένων λογισμῶν, καὶ διεριζόντων ὡσπερ χειρονομίαις πιθαναῖς, ὡς ἄρα δεῖ ταῖς τῶν πολλῶν συμφέρεσθαι δόξαις, καὶ τοῖς ἡδὴ φανεραῖς καλοῖς συμπηφίζεσθαι ὡς δυνατῶς καλοῖς, καὶ μὴ παρατεῖσθαι τὰ κοινῷ δόγματι κριθέντα τίμια, μὲδὲ τὴν κτῆσιν ἐκκλίπειν τῶν εἰς χρῆσιν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ παρηγγμένων, καὶ τύφῳ νομιζομένης φιλοσοφίας εἰκαλῶς ἀνελέγχειν τὴν δούλω καὶ οὐ μάτην ἐλθοῦσαν κτῆσιν εἰς ὑπαρξιν. Ἀθληταὶ γὰρ οὗτοί γε δόκιμοι ἀληθῶς, οὐτε μέσα δεδωκότες τοῖς ἀντιπάλοις, οὐτε τῶν σκαμμάτων ἐξωσθέντες διὰ τὸ ἀμεσολάβητον· οἱ γὰρ τὰς ἰγνύας ἐπὶ τῆς ὀρθῆς κρίσεως ἐρείσαντες ἀσφαλῶς, οὐκ ἐκλήθησαν εἰς ἀποδοχὴν τῶν γηίνων ὕλων, τὸν ἀπερίεπαστον τοῦ πεφυρμένου προτιμησάντες βίον, καὶ μετρίᾳ διαίτῃ πραγματευσάμενοι καλῶς ἐαυτοῖς τὸ ἀτάραχον. Οὐκ ἐπαρκῶν μὲν γὰρ ὁ νοῦς πολλῶν πραγμάτων φροντίζειν, σχολὴν οὐκ ἄγει τῇ ἐνοσίφθαύειν τῶν προπόντων τῇ ψυχῇ βουλευμάτων, ὀχλήσεων δὲ πραγματικῶν ἀπηλλαγμένοι, σαφῶς τε τὸ συμφέρον ὀρᾷ, ἐν εὐκαιρεῖ τούτῳ ἀδεῶς εὐφραίνόμενος, ὅτι τὰς πολυπλόκους τῶν βιωτικῶν δεσμῶν ἐξειλήσας ἀνάγκας ἀνετος, ἐπιτελεῖ τὰ κάλλιστα οὐκ ἐμποδιζόμενος τὴν πρὸς ταῦτα βελτίστην ὁρμὴν οὐδενὶ τὸν ἐμπεριστατεῖν εἰωθῶτων πολυούλων φροντῶντων.

ex multiplicibus vinculorum sæcularium hujus vitæ necessitatibus sese, cum expedierit soluta peragit, quæ sunt optima, nullatenus præpedita, quin propensa sit optimo impetu ad illa, a nulla e sollicitudinibus **237** multarum materialium, quæ solent

D

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ἄξιάγαστοι δὲ καὶ λίαν ἐκείνοι, καὶ πάσης τῆς ἐκ λόγων εὐζημίας ἀνώτεροι, οἱ καὶ τούτους παρελθόντες τῇ ἀκριβείᾳ, καὶ αὐτῶν ἐντὸς τῶν ὄρων τῆς τελείας ἀκτημοσύνης γενόμενοι, ὅτι καὶ πρὸς ζῆλον τοὺς νῦν ἔχουσιν αἰρουμένους τὴν μίμησιν, καὶ ἀπονολας τῆς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις καλοῖς ἀπαλάττουσιν ἑαυτοῦς, σπουδάζοντες· κατ' ἔγχεος βαίνειν αὐτῶν, καὶ ἀπολιμπανομένους τῆς καταλείψεως. Πηγὴ δὲ, ὡσπερ τὸ ὑπερβαίνειν τῇ ἀρετῇ τοὺς προάγοντας ἀλαζονείαν καὶ οἰήσιν, οὕτω τὸ μὴ ψά-

νειν οὐτοὺς φύλαττει τὸν λογισμὸν κατασταλμένον, ἢ ἐφ' οἷς ὑστερίζει ὀδυνώμενον, ἢ ἐφ' οἷς προκόπτειν ἔδοξεν ἀπαιρόμενον. Οὐδεὶς δὲ τῶν νῦν τέως ἢ ἀφικνεῖται, ἢ ἐφίκετο τῆς ἀρετῆς τῶν πάλαι ἀγίων, ὧν ἀνοικος, καὶ ἀνέστιος, καὶ ἀνεῖμων ἀναγέγραπται ἢ διαγωγῇ ἀλωμένων τόπον ἕλι, καὶ τὸ παρατυχὸν ἔδισμα σιτουμένων ἠδίδως, καὶ κοιταζομένων ὄποι ποτὲ, καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ τοὺς ἐπιβουλεύοντα, καὶ διώκοντάς οὐκ ὡς ἐν τῷ παρόντι τιμῶντας, καὶ περιέπυντας ἐχόντων πολλούς. Τοὺτους γὰρ παρίστησι διαγράφων ὁ Παῦλος ἐν οἷς ἔλεγεν, « Ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιτῆλλον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασι, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακοχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. » Κἀν γάρ τις τῶν νῦν φαντασθῆ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἰσοτιμίαν τῇ προθέσει, καὶ τοῖς ἔργοις ἴσως δοκῶν αὐτοῦ; ἐζηλωθέναι, ἀπολείπεται θεραπευόμενος ἐπὶ τῇ ἀρετῇ, ἐφ' ἣ ἐκινδύνεον αὐτοί, καὶ τὴν παρακολουθοῦσαν δόξαν ἔχων παραθυλίαν τῶν πόνων, ἧς ἀπεστερημένοι παντελῶς οἱ μακάριοι, τὰ τῆς εὐφημίας ἐφ' ὅδια διωγμῶν εὐρίσκοντες, καὶ χαλεπῶν θανάτων ὑπόθεσιν. Οὐκ ἦν κείνοις ττέγγη, καὶ ἀποθήκη, οὐ κλίνη, οὐ τράπεζα· μηλωταὶ τὸ ἔνδυμα, καὶ τρίχας· σχέδιος ἡ τῆς ἐνεστώσης ἡμέρας τροφή, καὶ ἡ ἐπιούσα ἀμέριμος. Προέλαβον γὰρ τῇ κατὰ πρόθεσιν φιλοσοφίᾳ τὴν τοῦ Κυρίου παραίνεσιν, ἐν ἣ φησιν· « Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. » Καὶ ἄλλιν· « Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νῆθει. » Τὰ χρειώδη τῇ χρείᾳ τοῦ σώματος ἀκολουθεῖν ἐπιστάμενοι, ὅταν παρῆ τὸ εὐαρεστεῖν τῷ ταῦτα παρῶντι Θεῷ, καὶ κτήσις τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας προηγουμένως σπουδάζεται. » Quæ usui corporis sunt necessaria

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἡμῖν δὲ καὶ τροφή παρεσκευάσται πολυχρόνιος, καὶ ἐσθῆς ταῖς ὥραις κατὰλληλος· καὶ οἶκος κρυμοῦ, καὶ θάλπους, πάσης ἀπαλλάττων, ὁμοίως ἐπιρρείας, χρημάτων δὲ καὶ κτημάτων, καὶ τῆς ἄλλης περιττῆς ὕλης ἡ κτήσις οὐκ ἡμέλγεται. Καὶ ποῦ τοῖς ἐκείνων τὰ ἡμέτερα ἴσα, οἷς οὐδὲν ὠλεῖ σωματικῆς φαντασίας ἐνθύμιον, ἀκραιφνῆς δὲ τις πόθος τῶν θείων μεταρσίους αὐτοὺς αἴρων ἀελ, ἀμνημονεῖν ἐπειθε τῶν ἐν τῇ γῆ νομιζομένων λαμπρῶν; Οὐδὲν ἔχον ἐπὶ γῆς πλὴν τοῦ σώματος, ὅπερ ἡ φύσις κατεῖχε κάτω βαρὺ πεφυκότα, καὶ πρὸς τὴν ἄνω πορείαν δυσμετακόμιστον, ἔπει καὶ αὐτὸ μεθ' ἑαυτῶν ἔχειν ἐπόθουν, ἐνθα τῷ νῷ διέτριβον τὰ ἐν οὐρανῷ λογιζόμενοι ἀγαθὰ, καὶ τῆς ἐκεί τέρψεως καὶ ὠφελείας οὐδαμῶς ἀποσπώμενοι, εἰ μὴ φύσις αὐτοὺς πάλιν ἐπέστρεφε πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος, αἰδοὶ τοῦ συνδήσαντος φροντίζειν ἀναγκαζομένους τούτου, οὐ τὴν ἀλλοτριώσιν ἐκ πείρας ἔγνωσαν λυσιτελεῖν καὶ καθήκουσαν. Ζημίαν γὰρ αἰληθῶς πᾶς κρίνει σπουδαῖος καὶ τὴν πρὸς βραχὺ ἀσχολίαν τῆς εἰς τὰ σαρ-

¹² Hebr. xi, 37, 78. ¹³ Matt. vi, 26. ¹⁴ ili. 28.

arrogantiam infert : ita ipsos non assequi custodit mentem cohibitam, ne vel in his, in quibus vincitur, affligatur, vel in illis, in quibus videtur provehi, effertur. Nemo autem eorum, qui nunc sunt, eo usque aut accedit, aut accessit ad virtutem sanctorum veterum, quorum conversatio sine domo, sine furo, et sine vestibus fuisse litteris proditur semper in locum e loco demigrantium, et fortuitis dapibus sese suaviter pascentium, et cubantium ubicunque, utque sors ferebat, et insidiantes, ac persequentes, non ut impræsentiarum honorantes, atque circumsectantes multos habentium. Istos enim describens exprimit Paulus, hisce verbis, quibus dicebat : « Lapidibus obruti sunt, secti sunt, in occisione gladii occubuerunt, circumierunt in pellibus ovium, in caprinis, destituti, obruti, male habiti, quibus dignus non erat mundus¹². » Etsi enim aliquis ipsorum, qui nunc sunt, æqualem honorem ac ipsi, instituto ac proposito imaginetur, et operibus **238** pariter videatur ipsos æmulatus esse, deficit in virtutis cultu, et studio, in qua illi periculum subierunt, subsequentem gloriam laborum consolationem accipientis, qua beati omnino fuerunt orbati, viatica persecutionum vice laudis nacti, et sævarum mortium speciem. Non erat illis tectum, et cella; non lectus, non mensa; indumentum ex ovium pellibus, et pilis; alimentum diei incurrentis subitaneum, nulla habita cura de crastino. Præceperunt enim secundum propositum philosophicum Domini adhortationem, in qua dicit : « Respice ad cæli volatilia, quia non seminant, neque metunt, neque in horrea congregant et Pater vester celestis nutrit ipsa¹³. » Et rursus : « Considerate lilia agri quomodo crescent : non laborant, neque scientes sequi, quando Deo ista præbenti complacere auluerit, et possessio regni cælorum ante

CAPUT IV.

Notis vero præparatus est cibus diuturnus, et vestimentum æternum pro tempestatibus, et domus a frigore atque æstu, omnique simul ab injuria defendens, pecuniarum autem, et fundorum, alteriusque supervacaneæ materiæ possessio non neglecta est. Et ubinam nostra ipsis illorum sunt æqualia, quibus imaginationis corporeæ cupiditas nullum afferebat impedimentum, sed purum aliquod desiderium divinarum rerum ipsos sublimes attollens semper persuadebat eorum, **239** quæ in terra splendida censentur, memoriam deponere? Nihil habebant in terra præter corpus, quod natura detinebat deorsum grave, et ad fruitionem supernam difficulter traducendum, quoniam et illud secum habere desiderabant, ubi mente diversabantur, quæ in cælo sunt bona intelligentes, nusquam divulsi ab ea, quæ ibi est, delectatione, atque comoditate; nisi natura ipsos rursus converteret ad necessitatem corporis, coactos (præ simul vinculi respectu) hujusce curam gerere, neque mutatio-

nem norant facilem experientia, et convenientem. **A** Judicat quippe vere detrimentum omnis sapiens, et ad breve quanvis tempus ministerii circa carnem curandam occupari. Illud tempus præclare elapsam existimans, quod ad rerum meliorum opus insumpsit: sciens solum ibi laborem sese reperiturum, qui ad animæ profectum fuerit impensus, non eum, qui attributus sit ad curam famulatus corporis; tempore usus consolando necessitatem, et et hodie minime assistens.

CAPUT V.

Hujusmodi quippe usus corporis fluxus, et **B** prætercurrens, prætereuntis ad præsens, et præsentis ad futurum minime providentiam exhibens; medicansque id, quod instat, et ad indigentiam, quæ deinceps erit, inutilis. Labor autem virtutis semen est fructus indeficientis, et ipso in opere conscientiam oblectans expectatione fruitionis, et post transmigrationem hinc, inventus bene decens, **240** conferensque ad æternam delectationem, nec habens irritum id, quod pertransitur, nisi passio irrationalis vanæ gloriæ exinaniat quæcunque collegerit, et quod necdum ad opus perductum fuit juxta constans propositum, numeratum æque, ac ea, quæ perfecta sunt, postquam judiciose susceptum creditum est, perinde ac si vere absolutum foret ex his, quæ infallibiles sunt, pollicitationibus. Quamvis enim tempus minime habuit ad operationem aptum, quod ex sententia studiose fuit destinatum, nec ad opus pervenire potuit, ita juste diducante veritate, ut et quod ad hominum profectum existit, judicetur actio absoluta omnino, quæ foret perfecta, uti se habuit desiderium, nisi necessitas aliqua prohibuisset ad metam progredi. Et vero justum id fuit vere, et divino calculo judicante in occultis condignam illam mercedem voluntati propensæ porrigi, cujus causa opus illa procuravit diligenter, et ad quam prospexit a principio usque ad finem scopus non transmutatus ab altero in alterum. Scinduntur enim sæpius contraria a contrariis, et quod proponitur, in oppositum ordinem transit, quando quod ad hominum gloriam existit, sapiente ratione directum fuerit, quasi habuerit laborem inutilem; quod autem ipsius boni causa proponitur superveniente cogitatione gloriæ cupida, neutiquam præsumptum scopum assequitur, dissecatur vero a contrario, et in illum universum transit. Sic enim et ad melius a pejori, et ab eo ad meliorem ex adverso transferuntur ratiocinationes, nonnunquam salubriter, interdum vero perniciose commutati invicem ad id, **241** non convenit ex ignavia spontanea voluntatis.

CAPUT VI.

Ideo ad bonum agendum proceuentibus dominus ait eos adhortans: « Quando tu oraveris, ingrediere tuum in penetrabile, et clauso ostio Patrem tuum

καιρὸν λειτουργίας, ἐκεῖνον καλῶς παρεληλυθέναι τὸν καιρὸν λογιζόμενος, ὃν εἰς τὴν τῶν κρειττόνων ἐργασίαν ἀνήλωσε, μόνιμον ἐκεῖ τὸν πόνον τοῦτον εὐρήσειν εἰδὼς, ὃς εἰς προκοπὴν τῆς ψυχῆς δεδαπάνηται, οὐχ ὃς εἰς ἐπιμέλειαν τῆς τοῦ σώματος θεραπείας προτεχώρησε· τῷ καιρῷ τῆς χρείας παραμυθησάμενος τὴν ἀνάγκην, καὶ μετὰ τὴν χρείαν οὐκ ὢν, χθὲς χρησιμεύσας, καὶ σήμερον οὐ παρών. post usum non existens, heri commode conducens,

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Τοιαύτη γὰρ ἡ χρεία τοῦ σώματος ῥώδης τε παρατρέχουσα, τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ παρὸν, καὶ τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον οὐ παρέχουσα πρόνοιαν, τὸ ἐνεστὸς ἰωμένης καὶ πρὸς τὴν ἐξῆς ἐνδεῖαν ἀχρηστοῦ. Ὁ δὲ τῆς ἀρετῆς πόνος, σπάρδος ἐστὶν ἀδιαιλίπτω τῷ καρπῷ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ τὴν συνειδησιν εὐφραίνων τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἀπολαύσεως, καὶ μετὰ τὴν ἐνθόνη μετανάστασιν εὐπρεπῆς εὐρισκόμενος, καὶ χρησιμεύων πρὸς εὐφροσύνην αἰώνιον, οὐδὲ τὸ παρελθὸν ἀνόνητον ἔχων, ἀν μὴ κενόδοξίας ἄλογον πάθος κενώσῃ τὰ συνειλεγμένα, καὶ τὸ μηδέπω εἰς ἔργον ἀχθὲν ἐν προθέσει βεβαία γυνόμενον, ἐν ἴσῳ τῶν πεπραγμένων ἀριθμούμενον· ἐπειδὴ τὸ κεκρυμμένως δεχθὲν πεπιστατεῖται ὡς ἀληθῶς ἐπιτελεσθόσμενον ἐκ τῶν ἡδὴ ἀψευδῶν ὑποσχέσεων. **C** Κἂν γὰρ χρόνον οὐκ ἔτχε πρὸς ἐνέργειαν ἐπιτήδειον σπουδασθὲν τῇ γνώμῃ, καὶ προσελθεῖν οὐ φθάσας εἰς ἔργον, οὕτω δικαζούσης δ. καίως τῆς ἀληθείας, ἵνα καὶ τὸ πρὸς ἀρέσκειαν ἀνθρώπων γινόμενον, ἀηρητισμένη κρίνηται πρᾶξις πάντων ἀπαρτισθεῖσα ὡς εἶχεν ἡ προθυμία, εἰ μὴ τις ἀνάγκη τὴν προθυμίαν ἐκόλυσεν εἰς πέρας ἔλθειν. Καὶ δικαίον γε ἦν ἀληθῶς, καὶ θείας ψήφου τῆς κρυπτοῦς δικαζούσης ἐπάξιον ἔκσινον τῇ προαιρέσει ὀρέξαι μισθὸν, οὗ ἕνεκεν τὸ ἔργον ἐπετέφθευσε, καὶ πρὸς ὃν εἶδεν ἕως τέλους ἐξ ἀρχῆς ὁ σκοπὸς οὐ μεταβληθεὶς ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον. Τέμνεται γὰρ τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις πολλάκις, καὶ τὸ προτεθὲν εἰς τὴν ἀντικειμένην τάξιν μεθίσταται· ὅταν τὸ μὲν πρὸς δόξαν ἀνθρώπων γινόμενον διορθωθῇ σώφρονι λογισμῷ ὡς ἔχον τὸν πόνον ἀνόνητον, τὸ δὲ αὐτοῦ ἕνεκεν τοῦ καλοῦ προτεθὲν ἐπεισελλοῦσης φιλοδόξου ἐννοίας μηκέτι ἀκολουθῇ τῷ προλαθόντι σκοπῷ, τιμηθῇ δὲ τῷ ἐναντίῳ, καὶ ὅλως μεταστῇ πρὸς αὐτόν. Οὕτω γὰρ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀπὸ τοῦ χείρονος, καὶ ἀπὸ τούτου ἐπὶ τὸ ἀμεινον ἀντιμεθίστανται οἱ λογισμοὶ ποτὲ μὲν σωτηρικῶς, ποτὲ δὲ ὀλεθρικῶς ἀλλήλοις ἐπαμειβόμενοι πρὸς τὸ συμφέρον ἐκ σπουδῆς, ἢ πρὸς τὸ μὴ καθήκον ἐκ βίθυμίας τῆς προαιρέσεως. **D** quod conducit e diligenti studio, aut ad id, quod

ΚΕΦΑΛ. ΣΤ΄.

Διὸ τοῖς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ χωροῦσι παραινετικῶς φησὶν ὁ Κύριος· « Ὅταν προσεύχῃ, εἰσελθε εἰς τὸ ταμείον σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν,

πρὸς αὐτὸν τῷ Πατρὶ σου τῇ ἐν τῷ κρυπτῷ. » Καὶ ἄλλιν· « Ὅταν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου· » τὸ ἐπιδεικτικὸν ὡς ἐπιβλαβὲς παραιτεῖσθαι κελεύει. Ὁ δὲ προφήτης λέγων, ὅτι ὁ τοὺς μισθοὺς συνάγων, συνήγαγεν εἰς ἀπόδεσμον τετραπλημένον, δείκνυσιν, ὅπως τῷ διεφθαρμένῳ-σχοπῷ τῆς δοξομανίας ἀφανίζεται ὁ νόμος, καθάπερ ἀπόδεσμον διεβρώγῳτα παρατρέχων, τὴν οὐκ ἠσφαλισμένην γνῶμην μετρίῳ φρονήματι. Θεσαυρὸς γὰρ αὐτῆ γε, καὶ πάντοθεν καρτερῶς δεδομημένον ὄχυρῳμα. ἔνθα σῆς, καὶ βρώσις οὐκ ἀφανίζει, οὐδὲ κλέπται διουρύσσουσι, καὶ κλέπτουσι· σιγῆς μὲν νοουμένου τῆς ἔνδον τιχτομένης οἰήσεως, καὶ ἀφανιζούσης τὰ ἐφ' οἷς συνέστη καλὰ, ληστῶν δὲ τῶν ἔξωθεν ἐπιεσεύχοντων ἐπαίνων, καὶ συλῶντων ἀθρόως ἀπονοίξ, καὶ τύφω τὰ πολλῶν μόχθῳ τῆς ἀρετῆς συνηγμένα κειμήλια. Ὡς γὰρ σῆς ἀναλίσκεται τὴν ὕλην, ἀφ' ἧς τὴν ὑπαρξίν ἔλαθε, καὶ λησταὶ τοῦ κωρυχούντες, ἐκφέρουσι τὰ ἐπιμελῶς ἡθροισμένα, οὕτω λογισμὸς μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις πρὸς ἔκτασιν κινήσει ἀφανίζει τὰ κεκτημένα· τὰ δὲ παρὰ τῶν συμπεφορημένων, καὶ συγκλιδῶν ἀνθρώπων ἐγκώμια, διουρύνει τὰ κοῦφα φρονήματα, καὶ οὐδὲν τῶν καλῶν ἀφίησιν ἔνδον τὰ θύραθεν εἰσκομισθέντα νομίμως δι' ὅπῃς ἐκβαλλόμενα τῶν ἔστων. Ἀλλὰ μηδεὶς ἐπὶ τοσούτων κρατηθεῖ τῷ πάθει, μηδὲ κερωθεὶς φιλοδοξίας ἡμέρω, παντελεῖ ζημίαν ὑπομείνη τῶν οἰκείων καμάτων, νήψοι δὲ κἂν ἐν τῷ διουρύνεσθαι, καὶ τοὺς ἐπιβούλους πρὸ τῆς ζημίας ἀνέλοι, ἐν αὐτῷ πληθῆς ἀποτοῦς τῷ τῆς ἐνθυμήσεως διουρύγματι, πρὶν φανερώς ἡλιος ἀνατείλει, καὶ τὴν ἐνθύμησιν ποιήσει ἐνέργειαν.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Τοῦτο γὰρ ὁ νόμος διαγορεύει σαφῶς· « Ἐὰν ἐν τῷ διουρύγματι λέγων ὁ κλέπτης εὐρεθῆ, καὶ πληγὴς ἀποθάνῃ, οὐκ ἔσται φόνος· ἐὰν δὲ ὁ ἡλιος ἐπ' αὐτῷ ἐπανατείλῃ, φόνος λογισθήσεται. Τὴν ἐν τῷ λογισμῷ προσπάθειαν τῶν φαύλων ἐνομιῶν, καθάπερ νυκτερινὴν φαντασίαν συγγνώμην ἔχειν δεηλῶν. Ἀπάτη γὰρ ἐστὶν ἀληθῶς πᾶσα συναρπαγὴ τῶν ἐχθρῶν διὰ τῆς ἀθρόας προσβολῆς, καὶ δεῖται συγγνώμης, μετὰ δὲ μελέτην τοῦ συλῶντος πολλήν, καὶ σαφῆ τοῦ βλέποντος κατανοήσιν εἰκότως λοιπὸν ἀκολουθεῖ τιμωρία. Γνώμης γὰρ ἐστὶ τὸ περὶ τὸν αὐθαίρετος συγκατάθεσις, καὶ οὐκ ἀγνοίαις ἀκούσιον ἔθος· καὶ τῷ προδῆλῳ κακῷ δικαίως ὁ συνθέμενος ὑπόδικος γίνεται, καμφοθεὶς διὰ προσπάθειαν τῷ καθάπερ ἐν ἡλιακῷ φωτὶ φωραθέντι πολεμίῳ, καὶ μὴ πάσῃ θυνάμει κατακωνιστάμενος τοῦ φανέντος ἐχθροῦ, ὡς ἐν αὐτῇ τῇ προσβολῇ τῶν ἐπιζημιῶν λογισμῶν ἀρχὴν ἔχοντος τοῦ διουρύγματος πληγῆται τούτους, καὶ καταπεσεῖν ἐν τῇ μάχῃ νεκρούς. Οὕτω γὰρ ἂν ἐγεγόνει λοιπὸν αὐτῷ ἀπόλεμος ἢ ζῶη, καὶ θεσμὸς θυμηδείας ὁ βίος ἐπ' εὐφραينوμένῳ τῇ ἀπολαύσει τούτων, ὧν παρὰ μικρὸν ἔμελλε πικρῶς τὴν ζημίαν ὀδύρεσθαι. Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ λέγων· Ἐξ αὐτοῦ τοῦ

ora in abscondito ⁷⁵. » Et rursus : « Quando facies eleemosynam, noli tuba canere ante te ⁷⁶ ; » ostentationem uti valde noxiam refugere jubens. At propheta dicens, quod mercedes congregans congregavit in sacculum pertusum ⁷⁷, ostendit, quomodo deperit labor corrupto scopo insani amoris gloriæ tanquam sacculum disruptum prætercurrens mentem non obfirmatam moderato animi sensu, thesaurus quippe illa est, et munimentum firmiter undique constructum, ubi tinea et erosio non absumit, neque fures effodiunt, et furantur ⁷⁸. Tinea porro intelligitur sui existimatio, quæ intus gignitur, et abolet ea, in quibus consistunt bona ; latrones autem exteriores laudes significant insultantes, atque rapientes præ amentia et timore confertim pretiosa quæque opera multo labore virtutis congregata. Quemadmodum etenim tinea materiam absumit, ex qua substantiam accipit, et latrones murum effodientes exportant, quæ plurima cum cura coacervata sunt : sic cogitatio quidem, oblationem in bonis operibus, acquisita delet ; laudes vero per homines circumforaneos, et collectitios perfodiunt vanas levesque mentes, et nihil bonorum immittunt intra utpote forinsecus introductæ legitimeque per foramen aurium ejectæ. Sed nullus adeo **242** passioni est obnoxius, neque blanditiis appetitus gloriæ soporatus, ut jacturam omnem priorum laborum sustineat : quin vigilabit potius saltem dum perfoditur, ac insidiatores e medio tollet, antequam detrimentum inferant, eos in ipsa perfossione considerationis feriens, priusquam sol ortus fuerit manifeste, et considerationem efficiat operationem.

CAPUT VII.

Hoc enim lex perspicue denuntiat : « Si in perfossione (inquens) fur fuerit deprehensus, et percussus mortem obierit, non erit cædes : si vero sol super ipso facto exortus sit, cædes esse arguetur ⁷⁹. » Demonstrans veniam obtinere adhærentiam stultarum cogitationem in mente quemadmodum nocturnam imaginationem. Deceptio est enim vere omnis inimicorum communis rapina, ob insultum coadunatum, et veniam meretur ; post vero prædantis sollicitam multiplicemque curam, et claram animadversionem lædentis convenienter deinceps consequitur pœna. Est vero deliberati animi lapsus spontanea condescensio, et non ignorantia involuntarius usus ; et manifesto malo consentiens juste si reus, quia adhæsit per passionem inflexus hosti eluti in solari luce deprehensio, nec totis viribus præliatus adversus inimicum apparentem, ut in aggressionem ipsa-noxiarum perceptionem, perfossione adhuc incipiente, ipsos percussit, et dejecit mortuos in pugna. Sic enim deinceps sine certamine vitam transegisset, et legem delectationis in **243** eorum fruitione collocasset, quorum jacturam parum abfuisse, quin amare dederet. Talis erat et

⁷⁵ Matth. vi. 6. ⁷⁶ ibid. 2. ⁷⁷ Agg. i, 6. ⁷⁸ Matth. vi, 20. ⁷⁹ Exod. xxii, 2, 3.

qui dicebat : Ex ore ipso ferarum extraheram duo erura, et imam auriculæ partem, antequam deglutiretur : ipsa sumens, et sibi ea vindicans cum imperio⁹⁹. Sive namque ratiocinatio fuerit cupiditatis terrenorum negotiorum pedibus implicita, et progressum in melioribus tandiu prohibens, sive sermo corrumpere per auditum bonos valens mores, illa quemadmodum feras ore hiantie rapta remittentes membra, nocere non permittit, præveniens noxam ipsorum studiosa manu, et vigilantia proximam violentiam arcens.

CAPUT VIII.

Nec enim minus periclitatur eo qui est in ore seræ bellæ, is qui passione incipit detineri, ita ut prope absit quin captatur. Quemadmodum et erat ille ut devoraretur, nisi evigilans ocuis transcurrisset fugiendo exitium imminens. Unde qui pastoritiæ periti erant artis, David et Jacob gloriabundi de custodia, scientiaque circa ipsam exacta, ille quidem, ait¹⁰⁰ : « Ursæ guttur comprehendi, et leonis elisi, hoc est, devoratum vitæ incolume reddidi. » Hic vero¹⁰¹ : « Captum a bestia non tuli, a meipso rependi furta diurna et nocturna; nullam operationem mortiferam irrationabilium et brutallium cupiditatum pervenire sinens, si vero et aliquid eorum, quæ sunt magis indifferentia, et in quibus non magnum subest periculum, mentis elatione interdum, verbi gratia, **244** si quid eorum, quæ non ita decent, dictum sit, aut dicente alio auditum sit, statim subreptum e domo redde, contento studio adimpleis, quod per errorem prætermisum fuit, et efficiens per correctionem quanto cius, ut id referatur aliorum bonorum in numerum, ut sit integrum, ac minime vitiosum simul totius corpus virtutis in nullo deficiens, neque mutilatum partibus, quæ ad ipsius pulchritudinem naturali formæ venustate concurrunt. Qui vero præses in apostolorum choro, et semper in his dux præstantior fuit, Petrus, qui et pisces verriculo expiscatus est, et homines vivos cepit gratia, feram belluam, et ejus insanum furorem ad vorandum demonstrat dicens : « Adversarius vester diabolus tanquam leo rugit quærens, quem devoret¹⁰². »

CAPUT IX.

Discamus nos diligenter, quod primum quidem aliquis ex pigritia in leonis ore ponitur, utque devoretur utique præparatur, et ad exeundum promptus est. Sibi vero cæteroquin negligens, aut cante studens, alterutrius horum auctor constituitur; auctoritate propriæ sententiæ eligens quodcumque vult, vel in parte salvatorum, vel in pereuntium sponte situs. Et idcirco omnino et magnus Paulus inimici machinamenta clare dispiciens, nec ignorans ejus artes ad exitium simpliciorum ipsas stultitiam admittentium a multa pusillanimitate, in ore

στόματος τῶν θηρίων ἐξέσπων δύο ἐκέλη, καὶ λόβω-
ώτιον πρὶν καταποθῆ· ταῦτα λαμβάνων, ἀνακτώμε-
νος αὐτὰ ἑαυτοῦ. Ἐτε γὰρ λογισμὸς ἐπιθυμίας τῶν
γῆινων ἦν πραγμάτων τοῖς ποσὶν ἐμπλεκόμενος, καὶ
προκοπῆν τῶν ἀμεινόνων τέως κωλύων, εἶτε λόγος
φθειραὶ διὰ τῆς ἀκοῆς χρηστὸν ἦθος δυνάμενος, τού-
τους ὡς περ θήρας χανδὸν τὰ ἠρπασμένα κατέχοντα
μέλη, βλάπτειν οὐ συγχωρεῖ, φθάνων τὴν λύμην
αὐτῶν σπουδαία χειρὶ, καὶ τῷ νηφαλίῳ κωλύων τὴν
ἐγγύθεν ἐπήρσιαν.

ΚΕΦΑΛ. Η'

Οὐκ ελαττον γὰρ τοῦ δντος ἐν τῷ στόματι θηρίου
κινδυνεύει, ὁ ἀρξάμενος κατέχεσθαι πάθει τοῦ ἀλῶ-
ναι πλησίον τυγχάνων. Ὡς καὶ τῷ καταποθῆναι
ἐκεῖνος ἦν, εἰ μὴ διαγρηγορήσας ὀξέως διαδράσει
τὸν συνέχοντα ἤλεθρον ὅθεν οἱ τὴν ποιμαντικὴν τέ-
χνην ἐμπειροὶ Δαβὶδ, καὶ Ἰακώβ ἐγκαλωπιζόμενοι
τῇ περὶ ταύτην ἐπιστημονικῇ, ὁ μὲν φησιν· « Ἐκρά-
τουν τοῦ φάρυγγος τῆς ἀρκτου, καὶ τοῦ λέοντος
ἀναθλίβων, δηλονότι τὸ καταποθῆν, καὶ ἀσινεὶ πρὸς
ζωὴν ἀποκαθιστῶν. » Ὁ δὲ, « Θηριάλωτον οὐκ ἐνή-
νοχα ἀπ' ἑμαυτοῦ ἀπετίλλουον κλέμματα ἡμέρας,
καὶ κλέμματα νυκτός, οὐδὲν μὲν εἰς ἐνέργειαν θα-
νατικῆν τῶν ἀλόγων, καὶ βροσκηματοῶν ἐπιθυμιῶν
έάσας ἰλθεῖν· εἰ δὲ καὶ τι τῶν ἀδιαφορωτέρων, καὶ
οὐ μέγαν ἐχόντων τὸν κίνδυνον μετεωρισμῷ τοῦ νοῦ,
ἐκλάπη ποτὲ, ὅσον εἰπεῖν τι τῶν οὐ καθηκόντων, ἢ
λέγοντος ἀκοῦσαι ἐτέρου, εὐθὺς οἰκοθεν τὸ κλαπὲν
ἀπεδίδου τοῦ παρημελημένου τὸ σφάλμα ἀναπλήρων
συντόνῳ σπουδῇ, καὶ ποιῶν ἐξ ἐπιανορθώσεως αὐτὸ
ταχέως τῷ καταλόγῳ τῶν ἄλλων καλῶν ἐναριθμίων,
ὅπως ἢ ἀρτιον, καὶ ἀπλημελεὲς ὁμοῦ πάσης τὸ
σῶμα τῆς ἀρετῆς, εὐθενὶ λειπόμενον, ἢ λελωδημέ-
νον τῶν συντεινόντων πρὸς τὸ κάλλος αὐτῆς μορίων
τῆς φυσικῆς εὐμορφίας. Ὁ δὲ τῷ χορῷ τῶν ἀπο-
στόλων πρόκριτος, καὶ ἐν αὐτοῖς ἡγεμονεύσας ἀεὶ
Πέτρος, ὁ καὶ ἰχθύος σαγηνεύσας τῷ ἀμφιδλήστῳ,
καὶ ἀνθρώπους ζωγρήσας τῇ χάριτι, καὶ τὸν θῆρα,
καὶ τὴν περὶ τὴν βορὰν τούτου μανίαν ἐνδείκνυται,
λέγων· Ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρέεται
ζητῶν τίνα καταπίη.

D

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Μάθωμεν ἡμεῖς ἀκριβῶς, ὅτι πρῶτον μὲν ἐκ βρ-
θυμίας ἐν τῷ στόματι γίνεται τις τοῦ λέοντος, καὶ
πρὸς τὸ καταποθῆναι ὦν, καὶ πρὸς τὸ ἐξελεθεῖν ἐπι-
τήδειος. Ἐαυτῷ δὲ λοιπὸν ἀμελήσας, ἢ σπουδάσας,
θατέρου τούτου καθίσταται αἷτιος· ἐξουσίᾳ γνώμης
αιρούμενος ὅπερ βούλεται τῆς τῶν σωζομένων
ἐκουσίως, ἢ ἀπολλυμένων μεριδῶς γινόμενος. Καὶ
διὰ τοῦτο πάντως καὶ Παῦλος ὁ μέγας ὁ τὰ νοήματα
τοῦ ἔχθρου διαθρήσας σαφῶς, καὶ οὐκ ἀγνωτῶν τὰς
ἐπ' ἀπωλείᾳ τῶν ἀκραϊοτέρων εἰσφορουμένων τέ-
χνας αὐτοῦ, τὸν ἐκ πολλῆς ἀθυμίας ἐν τῷ στό

⁹⁹ Ap. os 11, 12. ¹⁰⁰ 1 Reg. xvii, 34. ¹⁰¹ Gen. xxxi, 30. ¹⁰² 1 Petr. v, 8.

ματι ὄντα τοῦ λέοντος ἐξελκυσθῆναι καλεῖται προ- A
τροπή, καὶ παρακλήσει πολλῇ, μὴ πως λέγων τῇ
περισσοτέρῃ λύπῃ καταποθῆ ὁ τοιοῦτος ἐγγὺς ὢν
καὶ τοῦ προελθεῖν ἐκεῖθεν, ἐὰν θαρρήσῃ παρηγορη-
θεὶς ψυχαγωγία τῶν παραμυθουμένων τὴν ἀθυμίαν,
καὶ καταποθῆναι, ἐὰν παροραθεὶς ἀπογνῶ ἑαυτοῦ.
Τοσαύτην οὖν δυσχέρειαν ἐχούσης τῆς ἐπὶ τὴν βα-
σιλείαν ἀγούσης ὁδοῦ, στενῆς τε οὐσης, καὶ κρη-
μνοῖς περιεχομένης ἐκατέρωθεν, τίς ἐστι χρεῖα φορ-
τίους ἐπηχθισμένους χρημάτων, ἢ κεχρηνόμενος πρὸς
τοὺς ἐπαινοῦντας, ἢ ψέγοντας πειρᾶσθαι, ταύτην
ὁδοιπορεῖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται; Καὶ γὰρ αἱ φροντίδες
τῶν ὑλῶν περισπῶσαι, συντόμως ἔλκουσι κάτω, κα-
τὰ πρὸς ὀφθαλμὸν, ἢ ἀτιμίαν ὁρᾶν εὐκόλον, τὸ εἶτε ἐν-
τεῦθεν, εἶτε ἐνθεν πῶμα ποιεῖ, τοῦ πρὸς ὀφθαλμὸν
μετεωρισμοῦ τὸν ἐλισθον παρέχοντος εὐμαρῆ· τοῦ B
μὴ τὸν ὀφθαλμὸν ἀσχολεῖν ἐκεῖ, ἐνθα φροντίδα πολ-
λὴν ἀπαιτεῖ ἢ ἀσφάλεια, καὶ τὸ παρῆναι νήφουσαν
βούλεται· μόλις γὰρ καὶ οὕτως ἡ προσία γίνεται
ἀπταιστος τῷ στενῷ, καὶ κρημνῷδε πολλὴν παρ-
έχουσα τὴν δυσχέρειαν. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν Κυριακὴν
φωνὴν, στενὴ, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα
εἰς τὴν ζωὴν, πάντως εὐσταλῆ, καὶ ἐγρηγορῶσα τὸν
διαβαίνοντα αὐτὴν εἶναι προσίχει, οὕτε βαρούμενον
φορτίῳ, καὶ ἐν τῷ βαδίζειν ἀλλάσσοντα, οὕτε ἀδεῶς
παριαθροῦντα τῆδε καὶ τῆδε. Μίγας γὰρ ἀμφοτέ-
ροις, καὶ χαλεπῶς ἄγαν ὁ κίνδυνος τῆς τυχοῦσης
ἐκτροπῆς εἰς τὸ ὑποκεχηνὸς βάραθρον καταφερούσης
πρὸς δλεθρον.

A leonis existentem extrahi jubet adhortando, et
consolando plurimum, 245 ne forte (inquiens)
præ nimia tristitia absorbeat⁸⁵, qui propinquus
hocce modo est, et ut exeat illinc, si audebit ad-
ductus suasionibus permulcentium pusillanimitatem,
et ut devoretur, si despiciatui habitus seipsum
desperans abjiciat. Cum tantam igitur difficultatem
habeat via, quæ deducit ad regnum, et sit angu-
sta, utrinque circumdata præcipitiibus ac præ-
ruptis scopulis : quænam est utilitas ingemiscentes
præ gravitate onerantium pecuniarum, vel inbian-
tes ad laudantes, vel vituperantes tentare hoc per
iter progredi, ut non licet? Etenim curæ rerum
materialium distrahentes continuo trahunt deor-
sum : et ad gloriam, vel ignominiam respiciendi
facilitas sive hinc, sive inde casum efficit, evectio-
ne ad quodcumque expeditum præbente lapsum, eo
quod oculus ibi non occupetur, ubi plurimam sol-
licitudinem securum esse exigit, adesse vero eam-
dem vult vigilantem; vix quippe sic etiam progres-
sus absque casu succedit, cum difficultas multa
præbeatur ob angustias et præcipitia. Nam si æ-
cundum Dominicam vocem⁸⁶, arcta est et pressu-
randa referta via, quæ ducit ad vitam, convenit om-
nino expeditum esse, et expectatum eum, qui per
ipsam transit, neque gravatum onere, atque inter
gradiendum variantem, neque hac et illac sine metu
circumspicientem. Ingens est nempe utrinque, ac
valde durum periculum; quæcumque enim obveni-
ret deflexio, ad delibens barathrum deferret in
exitium.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, καὶ ὁ Παῦλος, ποτὲ μὲν
ἀκτημοσύνην ἐπιτάττουσι λέγοντες· « Μὴ κτήσῃθε
χρυσόν, μηδὲ ἀργυρὸν, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
ὑμῶν. » Καί· « Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αἰσθησιν. » Καί·
« Ἐχόντες διατροφᾶς, καὶ σκεπάσματα, τοῦτοι; ἀρκε-
σθήσθε. » Καί· « Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται
ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις. » Ποτὲ δὲ μὴ πρὸς
ἐδῆξαν ἐπιτοῆσθαι συμβουλεύουσιν· « Ὅταν νηστεύη-
τε, φάσκοντες, μὴ γίνεσθε ὡς περ οἱ ὑποκριταὶ
σχυθρωποὶ, ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν,
ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. » Καί·
« Ὅταν προσεύχησθε, μὴ γίνεσθε ὡς περ οἱ ὑποκρι-
ται, φιλοῦσι γὰρ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν
ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ὁραθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀν-
θρώπων· καὶ τῶν ὀπίσθεν ἐπιλανθανόμενοι, τοὺς
δὲ ἐμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι. Ὅ γὰρ οὕτω διακεί-
μενος, οὐ τοσοῦτον ἐπὶ τοῖς κατορθουμένοις ἐπαί-
ρεται, ὅσον ταπεινοῦται τοῖς λείπουσι τὸ προκείμε-
νον, ὅπως ἀνυστερή μεριμνῶν, οὐ πρὸς τὸ ἀνυσθῆναι
ἐπιστρέφόμενος, ἐπειδὴ τὰ μὲν πεπραγμένα πολλὰ
κίς τοὺς κουφωτέρους φυσᾷ πρὸς ἀπόνοιαν· τὰ δὲ
τὴν ἐργασίαν ἀπαιτοῦντα συστῆλλει τὸ φρόνημα τῷ
ἀδῆλῳ, εἰ πέρας λάθῃ, λυποῦντα πρὶν γένηται.
Ἔθεν καὶ ὁ Κύριος τοὺς εἰς ἄχρον φθάσαντας ἀρε-

246 CAPUT X.

Ideo et Dominus, et Paulus aliquando abdicatio-
nem possessionum præcipiunt dicentes : « Ne pos-
sideatis aurum, neque argentum, nec æs in vestris
marsupiis⁸⁵. » Et : « Ne solliciti cogitetis in
crastinum⁸⁶. » Et : « Habentes alimenta, et tegu-
menta, his contenti simus⁸⁷. » Et : « Nemo mili-
tans implicatur negotiis sæculi⁸⁸. » Interdum vero
ne ad gloriam stupidi efferramur consulunt effantes :
« Quando jejunatis, ne sitis sicut hypocritæ vul-
tuosi, exterminant enim facies suas, ut videantur
hominibus jejunantes⁸⁹. » Et : « Quando oratis, ne
sitis sicut hypocritæ; solent quippe in angulis pla-
tearum stantes orare, ut videantur ab hominibus⁹⁰;
eorum, qui retro sunt, obliviscentes, ad eos vero,
qui ante sunt, se extendentes⁹¹. » Nam qui eo
modo se habet, non tantum extollitur ob ea, quæ
recte agit, quantum deprimitur ob ea, in quibus
deficit a proposito, ut perficiatur sollicitè curans,
non ad ea, quæ perfecta sunt, conversus; siquidem
ea, quæ quis operatus est, sæpius vaniores inflant
ad dementia. Quæ vero exposcunt effici, mentem
cohibent incertitudine, an terminum sint habitura,
dolorem afferentia antequam fiant. Unde Dominus
ad summam virtutem tendentes obfirmans, ne inanis

⁸⁵ II Cor. II, 7. ⁸⁶ Matth. VII, 14. ⁸⁷ Matth. X, 9. ⁸⁸ Matth. VI, 34. ⁸⁹ I Tim. VI, 8. ⁹⁰ II Tim. II, 4. ⁹¹ Matth. VI, 16. ⁹² ibid. 5. ⁹³ Philipp. III, 13.

gloriæ lapsum paterentur, ait : « Cum feceritis omnia, quæ vobis mandata fuerunt, tunc dicite : Servi inuitos sumus; quod fecisse debeamus, fecimus ⁹². » Gaudere quidem adhortans veluti de impleto debito, non autem permittens et magna sapere. Debitum **247** enim erat, quod redditum est, non donum spontaneum : et eum, qui rependit in Christum, nefas est tanquam benefactorem extolli jactabundam, quia græte reddidit, quæ ingratus reponere debuisset exactori per supplicia.

CAPUT XI.

Apostolus vero non solum ea quæ retro sunt tradi oblivioni jubet, memoriam ipsorum sciens respicere faciles ad jactantiam; sed et utriusque mandati observari diligenter insultus, quando dicit : « Per arma justitiæ a dextris et sinistris; per gloriam et ignominiam; per infamiam et bonam famam; quasi fallaces et veraces ⁹³. » Non minus enino eum, qui ad perfectionem contendit, lædunt, quam laudes tumefacientes, vituperia, quæ animi sensa depressum abjecte, ac dissolvunt quidquid est animo demissione animi ac tristitia. Quamobrem oportet currere per scopum ad bravium supernæ vocationis, et digne currere, simulque baud elate ⁹⁴. Illud enim, quod dicitur : « Sic currite ut comprehendatis ⁹⁵ », quamvis serc, tandem aliquando assequi facit, quod studetur. Multa est quippe longitudo, et pennis magis, quam pedibus utendum ad comprehensionem. Sic etenim qui sibi hoc suaserat dicebat : « Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam ⁹⁶ ? » Illud vero vigilantiter hinc, et inde subjicere mo'estiam exhibere laqueos, quandoquidem funes extendunt pedibus inimici dextris, et sinistris restibus machinantes capere i' eos, qui bene **248** currunt; hinc gloriam et bonam famam; inde ignominiam et infamiam, et quod est in sæculo reprobatum struentes, ut, præparatis utrinque insidiis, si una prævaleat, aut omnino cadere faciat, aut saltem cursum Inhibeat ad breve tempus, ut impediatur tandiu progressum ad bonum, atque is perfectione, ad quam studiose tendit, frustretur. Quid vero etiam sic calumniantia falso contristant cogitationem? aut quid ad miraculum eam effrentia delectant, atque inflant ad dissipationem?

CAPUT XII

Enimvero si ex calculo hinc desumpto apud incorruptum judicem approbaretur, pulchre hominibus placere : quis curam adhiberet, cum inde natam gloriam ad fidem futuri pro testimonio adduceret, et reddendæ rationi minime obnoxius ostenderet ex his, de quibus constitit apud iudices, qui hic sunt. Sin vero frustra fuerit habitus, et approbatio, et gloria eorum, quæ judicata sunt in præsentis sæculo, et quæ penes nos; nudæ autem factorum, et cogitatorum astant imagines, argumenta clara

τῆς ἀσφαλιζόμενος τοῦ πρὸς τὴν εἴησιν ὀλίθου φησὶν· « Ὅταν πάντα ποιήσητε τὰ διατεταγμένα ὑμῖν, τότε λέγετε· Ἀκύλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὃ ὀφειλομένον ποιῆσαι πεποιθήκαμεν. » Χαίρειν μὲν ἐπιτρέπων ὡς ἐπὶ πληρωθέντι ὀφλήματι, οὐ μὴν συγχωρῶν καὶ μέγα φρονεῖν. Χρέος γὰρ ἦν, φησὶ, τὰ ἀποδιδόμενα, οὐ δῶρον ἐκούσιον, καὶ τὸν ἐκτίσαντα κατὰ τοῦ Χριστοῦ οὐχ ὅσιον, ὡς εὐεργέτην ἐπαίρεσθαι μεγαλαυχούντα, ὅτι εὐγνωμόνως ἀπέδωκεν ἄπερ ἀγνωμονῶν ἀπαιτεῖσθαι στρεβλούμενος ἐμελλεν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Ὁ δὲ Ἀπόστολος, οὐ μόνον τὰ ὀπίσω παραδιδόναι ληθῆ κελεύει, μνημὴν αὐτῶν τοὺς εὐχρεεῖς πρὸς ἀλαζονείαν βράπειν εἰδώς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκατέρωθεν ἐπιπρέπειας φυλάττεσθαι κελεύει σπουδαίως, ὅταν λέγῃ· « Διὰ τῶν ὀπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν, καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης, καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας, καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. » Οὐχ ἑλαττον γὰρ τῶν χαυνούτων ἐπαίνων τὸν ἐπὶ τελειότητι ἐπιγόμενον ἀδικοῦσιν οἱ ψόγοι, ταπεινὸν ἐργαζόμενον τὸ φρόνημα, καὶ τὸ πρόθυμον ἐκλύοντες ἀθυμία τε καὶ λύπη. Ἀὐτὸ κατὰ σκοπὸν γρηὶ τρέχειν πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, καὶ τρέχειν ἀξίως, καὶ ἀμετεωρίστως ὁμοῦ. Τὸ μὲν γὰρ κατὰ τὸν λέγοντα, « Οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε, » φθάνειν κἂν ἐπὶ ποτε τοῦ σπουδαζομένου παρασκευάζει τὸ τέρας. Πολὺ γὰρ τὸ μῆκος, καὶ πτερῶν μᾶλλον, ἢ ποδῶν χρῆζον πρὸς τὴν κατάληψιν. Οὕτω γὰρ ὃ τοῦτο πεπεισμένος ἔλεγε· « Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι, καὶ καταπύσω; » Τὸ δὲ νηφόντως τὰς ἐνθεν, καὶ ἐκείθεν ἐνοχλεῖν ὑποτίθεται παγίδα, ἐπειδὴ σχοινία διατείνουσι τοῖς ποσίν οἱ ἐχθροὶ τοῖς δεξιῶς, καὶ τοῖς ἀριστεροῖς μηχανώμενοι βρόχοι; τῶν καλῶς τρεχόντων τὴν ἀλωσιν, ἐνθεν δόξαν, καὶ εὐφημίαν, ἐκείθεν ἀτιμίαν, καὶ δυσφημίαν, καὶ τὸ κατεγνωσμένον τοῦ βίου πηξάμενοι· ὡς τῆς ἐκατέρωθεν ὁπωσούν ἐσκευασμένους ἐπιβουλής ἰσχύσασα μία, ἢ πεσεῖν παρασκευάσει τελείως, ἢ κἂν ἐπίσχη τοῦ δρόμου πρὸς ὀλίγον, εἰς ἐμποδισθῆναι τῶς τὴν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν προκοπήν, καὶ ἀποτυχεῖν τῆς σπουδαζομένης τελειότητος. Τί δὲ καὶ οὕτω λυπεῖ τὰ διαβάλλοντα ψευδῶς τὴν ὑπόληψιν; ἢ τί τὰ πρὸς θαῦμα ταύτην ἐπαίροντα εὐφραίνει, καὶ χαυνοῖ πρὸς διάχυσιν;

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἐνευθεν ψήφου ἐβεβαιούτο παρὰ τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ, καλῶς ἀρέσκειν ἀνθρώποις, τίς εἶχε σπουδὴν, μαρτυρίαν τὴν ἐνθεν δόξαν εἰς πίστιν τοῦ μέλλοντος ἐπαγόμενος, καὶ ἀνεύθυνος ἀποδειχθήσεσθαι, ἐξ ὧν συνέστη παρὰ τῶν ἐνθάδε κριτῶν. Εἰ δὲ σχολάζει σχῆμα, καὶ ἀποδοχῆ, καὶ δόξα τῶν ἐν τῷ παρόντι ψηφισζομένων τὰ καθ' ἑμᾶς, γυμναζὶ δὲ αἱ τῶν πεπραγμένων, καὶ νενοημένων παρίστανται εἰκόνες, σαφεῖς ἔλεγχαι φαύλων, καὶ ἀστειῶν ἐνθυμησεων, καὶ ἔργων γι-

⁹² Luc. xvii, 10. ⁹³ II Cor. vi, 7. ⁹⁴ Philipp. iii, 14. ⁹⁵ I Cor. ix, 24. ⁹⁶ Psal. lxxv, 7.

νόμειναι, καὶ κρινόμεναι οὐκ ἀφ' ὧν ἔδοξε τοῖς πολλοῖς, ἀλλ' ἀφ' ὧν αὐτὴ συνίστηται ἢ ἀλήθεια· εἰκαζόν τι, καὶ μάταιον ἀληθῶς ἐπιτήδευμα τὸ πείθειν τούτους ἐθέλειν, ὅπως ἔχη τὰ ἡμέτερα. ὧν ἡ πληροφορία οὐδὲν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνω δίκην ὄνληται τὰ ἐντα βλεπούσαν, οὐ τοῖς νομιζομένοις παραγινόμενῃν τὰ γενόμενα γνωρίζουσαν, οὐ συντιθεμένην συνηγορίαν τῶν πειρωμένων πιθανῶς δεῖξαι ψεῦδος ἀληθειαν, καὶ δεινότητι σεσοφισμένων λόγων τὴν γνώμην τῶν ἀκούοντων διατιθέντων ὡς βούλονται· ἄλλως τῶν πραγμάτων ἐχόντων, ἀλλῃ ὅπως ἔχει τὰ φαινόμενα φαντασίαν ἡπατημένην. Ὅπου δὲ τὰ νῦν ὑπ' ὄψιν ἀγόμενα μορφοῦται τὰ πράγματα, ἔωλος ἢ φανερούμενη σαφῶς, οἷα λαυθάνουσα νῦν ἐστὶ, καὶ οὐχ οἷα λογοποιεῖται, πρὸς τὸ εὐφημον ἢ ἐπιψυρον παρὰ τῶν πολλῶν ψιθυρίζομένη, οἷς ἡδονὴ πέντησι, καὶ τέρψις τὰ ἀλλότρια περιεργάζεσθαι καὶ ἀντιβάλλειν ἐν ταῖς εὐκαιρίαις, πρὸς ἀλλήλους ἐστίν, ἔργον ἔχουσι διὰ παντὸς οὐ χρήσιμον τοῦτο, διὰ τὴν οὐ πᾶσι λυσιτελοῦσαν εἰς δέον σχολήν.

ΚΕΦΑΛΑ ΙΓ'.

Ἄλλὰ τριττῆς οὐσίας ἐν τῷ βίῳ ἀγωγῆς τῆς ἀκρας ἀκτημοσύνης, καὶ τῆς μέσης, καὶ τῆς ἐνύλου, καὶ πολυκτημόνος· μία γὰρ ἦν ἐξ ἀρχῆς, καὶ θεσπισθεῖσα παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ πολιτευομένη πᾶσιν ὁμοίως, ἀμέριμος, καὶ παντάπασιν ἄβλος, ἣν ἔτερον ὕστερον εἰς τὰς διαφορὰς ταύτας αἰ ποικίλως πρὸς ἄκρῃσιν ἐπικλιθῶς σχισθεῖται γινώμαι τῶν ἀνθρώπων· ἀναγκαῖον ἐκάστης διεξελθεῖν τὸ ἰδίωμα, καὶ τὴν ὠφέλειαν τοῖς μετιούσιν, ἢ βλάβην ἐκ τούτων ἀκολουθεῖ, καὶ πᾶσι τὰ προσθεῖα καθήκει, καὶ δέδοται παρὰ τοῦ νομοθετήσαντος ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν τὴν ἀγωγὴν τοῦ βίου; Κριθέσεται γὰρ αὕτη προτιμωτέρα πάντως τῶν ἄλλων, καὶ παρὰ τοῖς λίαν ἀγνώμοσι δυσωπουμένης τῆς ἀληθείας ὁμολογεῖν τὸ ἀξίωμα, καὶ τοῖς ἔργοις ἐναντίως διακένωνται δελεαζόμενοι τῷ ἐπαγωγῷ τέρποντος, οὐχὶ δὲ λογισμῷ ποιοῦμενοι τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμφέροντος. Τίς οὖν ἐπεσάγη τῷ πρωτοπλάστῳ ζωῆς; φαγῆ, φησὶ, τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. Καὶ μὴ τις λογισμῶς ἀνακινεῖτω πρὸς τοῦτο νῦν πιθανοῦς ζητῶν, εἰ τῷ λογικῷ ζῳῷ ἢ κτηνώδῃ ἐπρεπεν ὡς κλεῖται διαίτα; κωλύει γὰρ τὸ περιέργον τῆς ἐρεῦνης ἢ τοῦ προστάξαντος ἀξίως. Τάχα δὲ καὶ ἦν λυσιτελής μᾶλλον τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐπιτηδαιοτέρα πρὸς τὴν σπουδαζομένην τοῖς κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενομένην ἀγγίνοιαν ἐκ τῆς ἀγαν ἀβρότητος βαρῶσαν τὸ διανοητικόν, καὶ σκοτίζουσαν τοῦ λογιστικοῦ τὸ διορατικόν καὶ νηφαλέον. Ὅτι γὰρ εἶχε ταῦτα οὕτω πρὶν, τὸ δοκοῦν σκοπήσωμεν εὐλογον, ἐγγυᾶται τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὸ κηδεμονικόν τοῦ Ποιήσαντος, ἐπ' ὠφέλειαν τοῦ γενομένου πραγματευσαμένου αἰε, καὶ τὰς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἡμῶν ῥοπὰς συγκαταβάσει διαθέντος πρὸς τὸ ὠφέλιμον. Τὸ γὰρ μετὰ παράβασιν, καὶ παρακοῆν μὴ καταλιπεῖν ὡς ἀπεγνωσμένον τὸν καταφρονητὴν ἀπρονόητον, δευτέρῳ δὲ μεθόδῳ τὸ πρῶ-

cogitationum vilium, et urbanarum, atque operum effectæ, et judicatæ non ex iis, quæ perisique visa fuerunt, sed ex illis, e quibus consistit veritas: temerarius et vanus vere conatus est velle ipsis suadere, quomodo nostra sese habent, quorum plena fides nihil nos apud supremam justitiam, quæ videt ea quæ sunt, adjuvat, nec his quæ existimantur, assentitur; cognoscens ea quæ facta sunt, neque se accommodat patrocinio eorum qui tentant apposite ad persuadendum demonstrare mendacium veritatem, et efficacia sermonum fraudulenter excogitatorum audientium sententiam (uti volunt) disponunt, cum res aliter sese habeant in se, aliter appareant in imaginatione decepta. Ubi vero res, quæ nunc sub aspectum deductæ sunt, transformantur, imaginatio, quæ heri clare apparebat, nunc quasi latitans est, non qualis censetur, ad commendationem, aut reprehensionem a permultis insusurrata, quibus voluptas est omnino, et delectatio, aliena quærere, et contradicere sibi ad invicem, prout tempora sunt opportuna; elaborantibus penitus non quod utile est, propter vacationem non omnibus congruentem ad id est quod oportet.

CAPUT XIII.

Verum cum triplex sit via summæ in præsentī vita paupertatis, mediæ scilicet, et materialis, et plurima possidentis (una etenim erat ab initio, et mandata divinitus ab orbis Conditorē, et pariter ab omnibus observata, absque sollicitudine, et omnifariam immaterialis, quam sciderunt postea in has diversas, prout varie ad quæque propense inclinabant divisæ hominum sententiæ). Necessum est de uniuscujusque proprietate disserere; ac quæ utilitas participibus, aut noxa ex illis consequatur; et quænam privilegia convenient, et tribuantur ab eo, qui leges præstituit a principio, nobisque vitæ statum posuit? Judicabitur enim ipsa præ aliis omnino honoratior, ac veritatis etiam a valde improbis exorata dignita, erit in 250 confesso, etsi decepti delectationis illecebra in contrarium sese dispositos operibus exhibeant, nequaquam ratiocinatione delectum facientes ejus, quod prodest. Quoniam igitur præcepta fuit homini primum efflicto vita? « Manducabis, inquit, fenum agri 97. » Et ne quis ratiocinationes ad hoc nunc persuasibiles inquirendo commoveret, utrum animal rationale delectat belluinus, ut videtur, victus? prohibet curiositatem indagacionis auctoritas ejus, qui præcepit. Forte vero et magis congruus fuit homini, et magis idoneus, quam quæ ab aliis, qui secundum imaginem Dei conditi sunt, quæreretur anxietas e nimis deliciis aggravans intellectum, et perspicaciam rationis obtenebrans atque vigilantiam. Quod enim hæc ita se habuerint antea, consideremus an, ut videtur, sit rationabile; promittit enim demonstrationem Conditoris sollicita cura, qui in utilitatem suæ creaturæ semper omnia efficit, et indulgentia sua naturas nostras propensiores in pejus

disponit ad id, quod est utile. Nam post transgressionem, atque inobedientiam non dereliquisse uti repudiatum contemptorem improvidum; altera vero via primum errorem correxisse, atque demum ad idolorum cultum furentes posteros convertisse, ut sibi sacrificium offerrent, et alias aliter, prout tempora ferebant singulis, sese accommodasse, et eorum intempestivis propensionibus usum esse e converso ad id, quod oportet, quemadmodum languentium inordinatorum perniciosas cupiditates Providentiæ summæ **251** opus est compatiētis rantis, quæ eo usque agere præsens potentia valet ad id quod conducit.

CAPUT XIV.

Statim igitur non ferentem satietatem honoris præcellentis, et illa indeficiente delectatione lascivientem adibat, frequentabatque ipsum (primum hominem) ad colloquium quotidianum, cum indigeret animi oblectatione, propter solitudinem, et defectum consolantium eum in otio libens ipse Deus: omnis quoque fructus arborum, quæ in paradiso erant consistæ, fructuonem ad ejus arbitrium commisit, uno solo abstinere jubens, non invidia degustationis, verum exercens jam tunc ipsum ad obedientiam, cum alia non esset materies apta ad ferendam legem, ut sciret, qui aliis viventibus animalibus præerat omnibus, quod et ipse legi subditus est, et præceptum habet, subjectionis erga præcipientem signum manifestum. Ejiciens vero e primis, et minime ipsi convenientibus deliciis fastidiosus, non dimisit tanquam inobedientem destitutum cura, neque cum transgressus fuisset mandatum, suo privavit omnino auxilio: secundam autem ipsi lege præscripsit rursus vitam statui congruam; concessa quiete convenienter, ut par erat, non usum, jubens opere, atque labore alimenta comparare: quandoquidem otio sibi indulgens nescivit in obsequio Dei persistere, et in ipsius conversatione perdurare, cum corporeorum laborum vacationem ageret. Pelliceas ei tunicas circumponit operiens simul tunc apparentem, non autem quando mandati custos erat, pudore plenam nuditatem, et quibus **252** indumentis uti oporteret, tacens verbo, ac re ipsa docens, et demum in vestimentis innovatam mollitiem inde reprimens facile parabili veste et haud operoso indumento illum riam.

CAPUT XV.

Quænam igitur illi magis conducebat proderatque vivendi ratio? Ille an, quæ, cum lex ipsi ediceretur, constituta fuit? an illa, ad quam condemnatus fuit, postquam mandatum neglectum habuit? Quando potiebatur omnigena voluptate, deliciisque contemplationis in paradiso, atque usufructu variarum plantarum? an cum agriculturæ laboribus ærumnose incumbens, in sudore vultus alimenta percipiebat? Quando fructus, quos opiarat, sine sollicitudine decerpebat, et undique manu collige-

τον διορθώσασθαι σφάλμα, καὶ πρὸς εἰδωλολατρείαν ὑστερον ἐκμανεῖσι τοῖς ἔπειτα τρέψαι θύειν αὐτῷ, καὶ ἄλλοτε ἄλλως κατὰ καιροὺς συνδιαθέσθαι ἐκίστοις, καὶ ταῖς ἀκαιροῖς αὐτῶν ὁρμαῖς ἀποχρήσασθαι εἰς δέον καθάπερ ἀτάκτων ἀρδύστων τὰς ὀλεθρίους ἐπιθυμίας σοφισζόμενον πρὸς σωτήριον Προνοίας ἐστὶ μεγίστης συνερχομένης τῇ ἀσθενείᾳ τῶν οἰκονομουμένων, καὶ ταῦτα ἐπιτρεπούσης, ἃ τῶς πράττειν οἷα τέ ἐστὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἢ παρούσα δύναμις. **251** sapienter commutando ad id, quod est salutare: infirmitati eorum qui gubernantur, et ea procu-

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Αὐτίκα γοῦν οὐκ ἐνεγκόντα τὸν χρόνον τῆς ὑπερβαλλούσης τιμῆς, καὶ καταστρηνιάσαντα τῆς ἀφύκτου εὐφροσύνης ἐκείνης, ἐφοῖτα μὲν γὰρ πρὸς αὐτὸν εἰς καθημερινὴν ὀμιλίαν χρῆζόντα ψυχαγωγίας ἐρημίας τῶν παραμυθουμένων τὴν ἀκηδίαν ἐθειλοντῆς αὐτὸς ὁ Θεὸς, καρποῦ τε παντὸς τῶν ἐν παραδείσῳ φυτῶν ἀπόλαυσιν ἐπέτρεψεν αὐτεξούσιον, ἐνὸς ἀποσχέσθαι μόνου κελεύσας, οὐ φθόνῳ τῆς γεύσεως, γυμνάζων δὲ τῶς πρὸς εὐπίθειαν αὐτὸν, ἄλλης οὐκ οὐσης ὕλης πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἐπιτηδείας, ἵνα εἰδῆ τῶν ἄλλων ζῶων ἡγεμονεύων ἀπάντων, ὅτι καὶ αὐτὸς ὑπάκειται νόμῳ, καὶ τὴν ἐντολὴν ἔχει τῆς πρὸς τὸν ἐπιτάξαντα ὑποταγῆς σημεῖον ἀριθῆλον. Ἐκβάλλων δὲ τῆς πρώτης, καὶ οὐχ ἀρμοζούσης ἀψιχόρης τρυφῆς, οὐκ ἀφῆκεν ὡς ἀπειθῆ κηδεμονίας ἐρημον, οὐδὲ παραβάτα τὴν ἐντολὴν τῆς ἐαυτοῦ παντελῶς ἐπικουρίας ἐστέρησε· δευτέραν δὲ τούτῳ νομοθετεῖ αὐτοῖς ζῶων τῇ καταστάσει προσηγῆ· καὶ τοῦ μὴ χρῆσαμένου τῇ ἀνέσει εἰς δέον κατὰλληλον, ἐργασίᾳ, καὶ μόχθῳ κελεύσας πορεύεσθαι τὴν τροφὴν, ἐπεὶ μὴ ἔγνω σχολάζων προσεθερεύειν θεραπεία Θεοῦ, καὶ τῇ τούτου προσανέχειν ὀμιλίᾳ, τῶν σωματικῶν πόνων ἀργίαν ἄγων. Καὶ θερμοκίτους χιτῶνας περιτίθεισιν αὐτῷ σκεπάζων τε ἅμα τὴν τότε φανείσαν, οὐ πρὶν ὅτε ἦν φύλαξ τῆς ἐντολῆς, αἰσχύνης γέμουσαν γύμνωσιν, καὶ οἷς ἐνδύμασι χρῆσθαι δεῖ, σιωπῶν τῷ λόγῳ, καὶ διδάσκων τῷ πράγματι, τὴν ὑστερον ἐν τοῖς ἐσθῆμασι καινοτομηθεῖσαν βλακίαν, ἀναστέλλων ἐκείθεν τῇ χρειώδει στολῇ, καὶ τῷ ἀπαριέργῳ τῆς ἀμπεχόνης προδιαβάλλων τὴν νῦν πολιτευσομένην περπερείαν.

multo antea suggillans quæ nunc obtinet luxu-

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Τίς οὖν ἔπρεπεν ἄρα, ἢ συνέφερεν ἐκείνῳ διαγωγῆ; Ἦν ἐπετάγη νομοθετούμενος; ἢ ἦν κατεδικάσθη ἀλαγήσας τῆς ἐντολῆς; Ὅτε πᾶσαν εἶχεν ἀπόλαυσιν, καὶ τέρψιν τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ θεωρίας, καὶ χρήσεως τῶν διαφόρων φυτῶν; ἢ ὅτε ταλαιπωρῶν τοῖς γεωργικοῖς μόχθοις ἐν ἰδρωτί τῷ προσώπου τῆς τροφῆς μετελάμβανεν; Ὅτε καρπῶν, ὧν ἤθελεν, ἀμερίμνως ἀπέλαθε, καὶ πᾶν τότε περπύον ἐδρέπετο τῇ χειρὶ, τῇ ἐκτάσει ταύτης εἰς τὴν ἐδωδὴν μόνην σκυλάμενος, καὶ τὴν δρεξίν ἀκαμάτῳ δα-

ζιούμενος ἐστία, τῷ τὴν ἐπιθυμίαν κινήσαντι πρὸς ἄ
 ξεσιν βρώματι πληροφωρῶν αὐτὴν, καὶ παραμυ-
 θούμενος φυσικῶς κεκαρυκευμένῳ σίτῃ ; ἢ ὅτε σκα-
 πάνην, καὶ δικελλαν, καὶ βρηπὴν μετεχειρίζετο, αὐ-
 λακίζων ἀρότρῳ τὴν αὐτομάτως πρὸ μικροῦ τὰ χρή-
 σιμα φύουσαν γῆν, σπειρών, ἐπάρων, ἀμώμενος,
 μετακομίζων δράγματα, ἀλοῶν, τρίβων, τῷ λιμητῷ
 καθαίρων τὸ γέννημα, καὶ μετὰ τοῦτο σιτοπονῶν μη-
 χαναῖς μύλων ἐρέτων πυρῶν, ἀλήθων, φύρων ἄλευρα
 ὑδατι, πέτρων πυρὶ, καὶ οὕτω πολύμοχθον ἄρτον
 σιτούμενος ; Ὅτε φιλικῶν ἤκουε λόγων Θεοῦ, καὶ
 τὴν ψυχὴν ἀπορρήτοις διὰ τῆς ἀκοῆς εὐφραίνεται ῥή-
 μασι ; ἢ ὅτε μυκηθμῶν, καὶ βληχημάτων, καὶ ὄγ-
 κηθμῶν ὄκληροῖς ἤχοις περιεκτυπέτο τὰ ὕτα ; Τὰ
 μὲν γὰρ τῆς ἀκτημοσύνης, τὰ δὲ τῆς πολυουλοῦ ζωῆς
 ἐστὶ ἰδιώματα · τὰ μὲν θεοῖς διηγόρευται νόμοις, B
 τὰ δὲ ἀνθρωπίναις ἐπιτήδευται ἐπιθυμίαις. Τὰ μὲν
 ἐλπίδος ἤρτηται τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν αὐτάρκειαν διὰ
 παντὸς ἔχει χορηγομένην ἐκείθεν, τὰ δὲ τῇ μα-
 ταίῳτητι προσορμῇ σαλεύοντα λίαν ἐπισφαλῶς,
 καὶ πολλὴν ἔχει πρὸς τὴν ἀτυχίαν τὴν συγγέ-
 νειαν.

jem ; ista ad vanitatem appellant subsultantia magno
 liale cognationem.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Καὶ μάρτυς τούτων ἡ πείρα, καὶ τὰ καθ' ἑκάστην
 πληροφωροῦντα τὴν αἴσθησιν, ὡς τὰ μὲν εἰκότα πολ-
 λάκις τῆς ἐλπίδος διήμαρτεν, οὐκ ἐψεύσατο δὲ τὴν C
 ἐπικουρίαν ποτὲ ἢ κηδεμονία τοῦ κρείττονος. Τίς γὰρ
 τὰς παρακολουθούσας τῇ γεωργίᾳ οὐκ οἶδε ζημίας ;
 Τίς ἀγνοεῖ τὰς ἐπομένας τοῖς καρποῖς ἐπηρείας ;
 ὅσοι πολλάκις οἱ τρέφοντες τούτους ὁμοίως ἠδίκη-
 σαν, ἀνέμων ἀνεπιτηδεῶν αὐραὶ ἢ περιέψυξαν τοῦ
 μέτρου πλέον, ἢ περιέψυξαν, καὶ ἀνώλεσαν · χά-
 λαζα παρεστῶτα τὸν ἄσταχον, καὶ τεθηλὸς τὸ λήϊον
 ἐπενεχθεῖσα κατέκλασε · χεῖμαρῶοι ἐξ ἐπομβρίας
 ἀτάκτου σεσωρευμένον ἢ καὶ τριβόμενον ἐστὶ τὸ γέν-
 νημα κατέσυραν, καὶ ἠχρεώσαν · βροῦχος, ἐρυσίθη,
 κάμπη, καὶ τῶν καθαραιδῶν ἄλλα ζώων πολλὰ με-
 γάλην οἶδε τὴν βλάβην ἐργάζεσθαι. Ἐὼ λέγειν τοὺς
 ἐν αὐταῖς ταῖς ἀποθήκαις ἐντυκτομένους σῆτας τῷ
 κόκκῳ, καὶ ποιοῦντας πᾶσαν τὴν ἐπὶ τῇ γεωργίᾳ τα-
 λιπωρίαν ἀνόνητον. Τίς δὲ πάλιν τὴν ἐκ τῆς θείας D
 προνοίας οὐκ ἐδιδάχθη τῷ χρόνῳ ἀσφάλειαν, ὅπως
 ἄπονον τοῖς θεοσεβοῦσι, καὶ ἀταλαιπωρον, ὅτε χρῆ,
 παρέχει τὴν ἐπιτηδεῖαν τροφὴν, καὶ (τῶν ἅπαντα
 μηχανωμένων πρὸς εὐπορίαν σιτίων πλουσίων ἐν-
 δεῖξί τρυχωμένων) ἐστ' ὅτε τοῖς πεποιθόσιν αὐτῇ
 ἔθεν βούλεται παραδόξως ἐτοιμῆν σχεδιάζει τὴν τρά-
 πεζαν, ποτὲ μὲν ἐξ ἀνηρότων νεφῶν ἄσπορον ἄρτον
 ἐν ἐρήμῳ τὸ μάννα παρέχουσα, ποτὲ δὲ καὶ ἐκ θα-
 λάττης ὀρυγομήτραν ἀνάγουσα, ἄλλοτε δωφῶσιν ἐκ
 πέτρας ξηρᾶς σαφιλῆ προχέουσα νάματα, ἀμφοτέρας
 ὅπως τροφῆς ὑγρᾶς, καὶ ξηρᾶς πληρώση τὴν χρεῖαν
 φιλότιμον, καὶ διαφόροις ἐδέξμασι παραμυθήσεται
 τὸ ἀλύειν πρὸς τὸ μονότροπον τῆς διαίτης πεφυκίας
 τῆς ὀρέξεω.

bat, quocumque tunc oblectabat eum, ipsius pro-
 tensione id solum quod erat comestibile divellens,
 et appetitum pro quibus non laboraverat excipiens
 epulis pascebat esca cupidinemi ad desiderium mo-
 vente ipsam expleis, et naturaliter condita dape
 consolans ? An quando rutrum, atque hidentem,
 et falcem manu tractabat, sulcans aratro terram,
 quæ sponte sua paulo ante producebat necessaria,
 et quæ usui erant seminans, irrigans, metens,
 transferens manipulos, triturans, terens, ventilabro
 expurgans fruges, et post hæc triticum conficiens,
 artificii molarum frumentum frangens, pinsens,
 aquæ farinam permiscens, coquens igne, sicque
 laboriosum valde panem apparans ? Quando audie-
 bat amicos Dei sermones, et animam ineffabilibus
 per auditum 253 verbis oblectabat ? An cum con-
 cutiebantur ejus aures mugituum, atque balatum,
 et ruditium turbulentis sonis ! Illa siquidem pau-
 pertatis, ista vero vitæ prædivitis sunt propria. Illa
 divinis præstituta sunt legibus ; at ista humanis
 accommodata sunt cupiditatibus. Illa Dei spe nixa
 pendent, et habent jugiter inde deductam frugalita-
 cum periculo, et plurimam habent cum infelici-

CAPUT XVI.

Horum porro testis est experientia, et ea quæ
 quotidie contingunt, sensus ipsos certos reddunt,
 quod ea quæ probabilia visa sunt, sæpe spem elu-
 serunt ; at nunquam opem frustrata est cura et
 providentia numinis. Equis enim non novit damna,
 quæ culturam agri comitantur ? quis ignorat ea,
 quæ fructus consequuntur, detrimenta ? Pluviæ
 persæpe, quæ ipsos enutrient, male multarunt :
 ventorum importunorum flatus aut immoderate
 perlaverunt, aut inflammaverunt, et disperdiderunt ;
 grando spicam prominentem, et segetem, quæ jam
 germinaverat, cum impetu irruens comminuit :
 torrentes ex imbrum inordinata copia fruges etiam
 dum erant sub tritura accumulata, distraxere, et
 prorsus inutiles reddidere. Bruchus, rubigo, eruca
 aliæque plurima scarabei formam habentia animal-
 cula valde ingentem norunt inferre noxam. Absisto
 dicere in ipsis horreis ingenitos vermiculos grano,
 qui reddunt laborem omnem agriculturæ inutilem.
 Rursus autem quis tempore non eductos est eam,
 quæ a divina Providentia præbetur, 254 securita-
 tatem ? Quomodo Dei cultoribus sine labore, et sine
 ulla molestia, quando est opus, exhibet illa con-
 gruam alimoniam, et (dum qui omnibus machina-
 mentis usi fuerunt, ut ciborum abundantia gaude-
 rent, divites, egestate, et inopia tabescerent)
 quandoque in ipsa confidentibus, undecumque vult
 mirabiliter paratam instruit mensam ; nonnun-
 quam e nubibus minime aratis non seminatum pa-
 nem in solitudine deserta mauna præbens, interdum
 etiam e mari coturniceam magnam deducens :
 alias sitientibus ex arida profundens uberes latices .

utroque ut alimento humido et sicco ingentem expleat necessitatem, atque diversis edaliis sublevaret appetitum innotatum, ne ad uniformem victum eisingeret.

CAPUT XVII.

Quis corvo instruxit bis per diem fame grassante Elize deportare nutrimento? Quis in hydria pugillum farinæ diffusum tanto tempore sufficere fecit? Quomodo Elisæus decem panibus centum homines satiavit, reliquiis usus pro testibus saturatis? Aut quo pacto rursus in lebeto decoctum amarum ex herba exitiali in esui aptum transmutavit, ut expleretur necessitas eorum, qui tunc indigebant nutrimento? Non erat his præsto bos, nec arabilia terra, nec reliquus apparatus agriculturæ: et quo pacto semper adducebantur illis assatim necessaria corpori, ita ut nulla re indigerent? Aliis adsunt semper quæ ad cultum terræ convenient, nihilque negligitur eorum, quæ ad gignendos fructus ab humana diligentia conferuntur. Et quantum ratione multorum indigi remanent, totis viribus studium his, quæ insita sunt adhibentes, nullumque fructum penitas e labore decerpentes? Quis spei erga Deum securus est eventus; mendax vero humanæ confidentiæ scopus, audens fidere his quæ videntur rationi consentanea, et frustratus expectatione, jure merito judicans ea, quæ sunt mirabilia et præter opinionem, impossibilia, et ea quæ consueti sunt arguens fore certa, ad extremum persuasus experimento, quod hæc quidem ambiguum, et accidentalem habent successum quæcumque videntur a nostra solertia pendere: at in confesso, et necessario eorum evenit utilitas, quæ proveniunt e divinæ gratiæ perenni fonte, cum providentiæ fluentia sint copiosa et opipara. Dixit alicubi præclare Dominus, et cum ipso consone scriptor hymnorum David; ille quidem: « Dignus est operarius nutrimento suo ». Hic vero: « Divites eguerunt, et esurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni honore. Ostemduntque inde eos, qui Dei vacant famulatu, certam obtinere victus subministrationem, quæ sit merces autem eam, quæ existimatur, mercedem, et congruens decenter interim operi, et debita ministerio corporis. Illa namque proportionem quadam correspondens labori manet animo custodita in futuro. Hæc autem cooperanti ad ipsam virtutem, simulque perficienti ad cultum divinum animali, corpori scilicet, debite quasi cibus subministratur, veluti subjugali vehenti id quod operatur, et indigenti cura ut satisfaciatur ministerio, donec jugo subjectum est, et serviat servitutem, cui suppositum fuit a Conditore.

CAPUT XVIII.

Hæc sunt prærogativæ prioris paupertatis. Hæc præmia, et pignora vitæ divitiarum a circumfluentibus negotiis. Hæc animal rationale decens conversatio, famulatum exhibere Deo, et accipere quæ deveniunt, velut ex horreo providentiæ ipsius: sperare in illa gubernatione, et eam percipere, quæ ab ipsa est, in omnibus retributionem: despiciere

⁷⁷ III Reg. xvii, 6 seqq. ⁷⁸ IV Reg. iv, 41. ⁷⁹ ibid. 42-44; 39, 40. ⁸⁰ Matth. x, 10. ⁸¹ Psal. xxxiii, 11.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Τίς τοὺς κόρακας παρεσκευάσει δις τῆς ἡμέρας ἐν λιμῷ παρακομίζῃσιν τῷ Ἠλίᾳ τροφήν; Τίς ἐν τῇ ὄβριε τὴν δράξα τοῦ ἀλεύρου πρὸς τοσοῦτον χρόνον διαρκῆσαι χορμέντην ἐποίησε; Πῶς Ἐλισσαῖος ἕκα ἄρτους ἐκ τῶν ἄνδρας ἐκέρπει μάρτυσι τοῦ κόρου τοῖς λειψάνοις χρησάμενος; Πῶς πάλιν πικρὸν ἐκ θηλητηρίου βοτάνης ἐν τῷ λείβητι ἔψημα μετέβαλεν εἰς ἐδωδέμον, ἵνα πληρωθῇ ἡ χρεῖα τῶν τότε δεομένων τροφῆς; οὐκ ἦν τοῦτοις βούς, καὶ ἀροσίμη γῆ, καὶ ἡ λοιπὴ τῆς γεωργικῆς ὕλης παρασκευῆ, καὶ πῶς αὐτοῖς ἠνῆθη πάντοτε ἀνευδῶς ἡ χρεῖα τοῦ σώματος; Ἄλλοις ἅπαντα ἀρεστὴν ἀεὶ τὰ πρὸς ἐργασίαν ἐπιτέθειτα γῆς· καὶ οὐδὲν ἀμελεῖται τῶν εἰς γένεσιν καρπῶν παρὰ τῆς ἀνθρωπίνης εἰσφερόμενων σπουδῆς. Καὶ πῶς τὰ πολλὰ μένουσιν ἐνδεεῖς, θεραπεύοντες τὰ σπαρατὰ πάσῃ δυνάμει, καὶ οὐδὲν τοῦ πόνου καρποῦμενοι πάντως; Ὅτι ἡ τῆς ἐπιθεῖν ἐλπίδος ἀσφαλῆς ἐστὶν ἐκδοσις. ψευδὴς δὲ τῆς ἀνθρωπίνης πεποιθήσεως ὁ σκοπὸς τοῖς δοκοῦσιν εὐλόγοις θαρβῶν, καὶ τῆς προσδοκίας ἀποτυγχάνων εὐχότως, τὰ παράδοξα κρίνων ἀδύνατα, καὶ τὰ συνήθη λογισόμενος βέβητα, καὶ τῇ πείρᾳ πειθόμενος ὑπερον, ὡς ταῦτα μὲν ἀμφίβολον ἔχει, καὶ ἐνδεχομένην τὴν παρουσίαν, ὅσα τῆς ἡμετέρας ἐντροχειας ἐξηρηθῆσθαι δοκεῖ, ὁμολογουμένως δὲ, καὶ ἀναγκαίως παραγίνεσθαι τοῦτον ἡ χρεῖσις, ὅσα ἐκ θείας ἐρχεται χάριτος, ἀενάου πηγῆς τῆς προνοίας ὄντα θαυμάσια, καὶ ἀφθορὰ ρεῖθρα. Εἰπέ που καλῶς ὁ Κύριος, καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως ὁ ὕμνογράφος Δαβὶδ· ὁ μὲν, « Ἄξιός ἐστι ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. » Ὁ δὲ, Πλοῦσιοι ἐπτώχευσαν, καὶ ἐπέπρασσαν, οἱ δὲ ἐκζητούντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθῆσονται παντὸς ἀγαθοῦ. Τοὺς τῇ θεραπείᾳ σχολάζοντας τοῦ Θεοῦ, ἐκείθεν δηλοῦντες ἔχειν ἐταμίην τὴν τῆς τροφῆς χορηγίαν, μισθὸν οὖσαν πρὸ τοῦ ἠγρυμμένου μισθοῦ, καὶ πρεπόντως τῷ ἔργῳ τῶς καθήκοντα, καὶ ὀφειλόμενον τῇ λειτουργίᾳ τοῦ σώματος. Ὁ μὲν γὰρ ἀναλογῶν τῷ πόνῳ μένει τῇ ψυχῇ φυλαττόμενος ἐν τῷ μέλλοντι, ὁ δὲ τῷ συνεργῶντι πρὸς τὴν ἀρετὴν αὐτὴν ζῶν, καὶ συμπράττοντι πρὸς τὴν θεοσέβειαν, σιτοδοτεῖται δὲ ὄντως ὑποζυγίου δίκην ἔχοντος τὸ ἐνεργῶν, καὶ χρῆζοντος ἐπιμελείας πρὸς τὸ διαρκεῖν τῇ διακονίᾳ, μέχρις ἂν ὑπέξευκται, καὶ δουλεύῃ τὴν δουλείαν, ἢ ὑπετάγη παρὰ τοῦ Κτίσαντος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Ταῦτα τῆς πρώτης ἀκτημοσύνης τὰ πλεονεκτήματα. Ταῦτα τῆς ἀπερισπάστου ζωῆς τὰ ἐπιχειρήματα. Αὕτη τῷ λογικῷ ζῶνι πρέπουσα διαγωγή θεραπείᾳ σχολάζειν Θεοῦ, καὶ τὰ καθήκοντα κομίζεσθαι ὡς ἐκ ταμείου τῆς προνοίας αὐτοῦ· ἐλπίζειν τῇ κηδεμονίᾳ ἐκείνῃ, καὶ τὴν παρ' αὐτῆς ἐν πᾶσι καρποῦσθαι ἀντίληψιν· καταφρονεῖν τῶν γήινων, καὶ ἔχειν

τὴν γῆν ὠροφοροῦσαν τὰ αὐτῆς ἀγαθὰ πρὸς ἀπό-
 λασιν σύμμετρον ἢ μηδὲν κεκτῆσθαι ἐν κόσμῳ, καὶ
 μετ' ἐξουσίας, ὅτε δεῖ, κεχρησθαι τοῖς τούτου κα-
 λοῖς· δουλεύειν γνησίως τῷ Κτίσαντι, καὶ τὴν κτίσιν
 δασμολογεῖν πρὸς τὸ χρειώδες, ὡς βούλεται· παροι-
 κεῖν ἐνταῦθα, καὶ τὴν κατοικίαν αἰρεῖσθαι ἔνθα καὶ
 ἀληθῶς κατοικία ἐστὶ ἢ μηδὲν ἠγείσθαι τῶν ὧδε με-
 νόντων σπουδαίον, ταῦτα δὲ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι,
 ὅσα συμβαίνει πρὸς τὴν λῆξιν ἐκαίνην. Ταύτην ἔταξε
 τοῖς ἀνθρώποις ἡ Δημιουργὸς τὴν ζωὴν ἐξ ἀρχῆς, καὶ
 ταύτην αὐτῷ πεισθέντες, ἐβίωσαν πάντες οἱ ἄγιοι,
 οὐκ εἶχον γῆς οὐδὲ τὸ τυχεῖον μέτρον εἰς αὐθεντίας
 λόγον αὐτόκτετον, καὶ πᾶσαν ἐφορολόγουν τὴν γῆν,
 τὰ χρειώδη ταύτης, ἔνθα ἂν ἔτυχεν εὔρεθῆναι, ὡς
 δεσπότηαι καρπούμενοι. Οὐκ ἦσαν ἐκ πλοῦτου, καὶ
 δυναστείας τοῖς ἀνθρώποις ἐπίσημοι, καὶ θῆρας ἔδου-
 ῶπου πρὸς ἐντροπὴν τῷ τῆς ἀρετῆς ἀξιώματι.
 Οὐκ ἦν αὐτοῖς οἰκειακὴ θεραπεία τὸ βᾶναυσον ἐπι-
 τρίβουσα πρὸς θρύψιν τοῦ σώματος, καὶ διεκόνει
 πρὸς τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς τὰ μέρη τῆς κτίσεως. Οὐ
 παρῆν ἀθοφάρον ὑπηρεσία κτηνῶν εἰς μετακομι-
 δὴν τῶν ἀγωγίμων, καὶ κόρακες διεκόμενον ταῦτα
 τὴν ἐκαίνων χρεῖαν ἐκπληροῦντες ταχύτερον.

A terrena, terramque habere sua bona munifice largi-
 entem ad commensuratam fructuonem : nihil in
 hoc mundo possidere, et cum auctoritate, quando-
 cunque oportet, illius bonis uti ; servire sincero
 Creatori, et creaturam ad ea, quibus opus est, pro
 usu quasi tributum colligere, ut libet : hic iniqui-
 tum esse, et inibi habitationem eligere, ubi vere
 est habitatio : nihil ducere dignum studio eorum,
 quæ hic manent ; ea vero pluris facere quæcunque
 contingunt ad illum terminum. Hanc statuit mundi
 opifex hominibus ab initio vivendi rationem, et
 hanc ipsi obediens sancti omnes egerunt, nec ha-
 buerunt terræ quantulamcunque mensuram quam
 ipsi sub dominii titulo possiderent ; et ex omnibus
 terris tributa colligebant ea, quæ necessaria erant,
 ubicunque reperire obtingebat, quasi domini perci-
 pientes. Non erant propter divitias, et potentatus
 insignes apud homines, et feras flectebant ad reve-
 rentiam præ virtutis eminentis dignitate. Non
 257 erat ipsis servile famulitium exercens artificia
 ad corporis molliem, et ministrabant ad necessi-
 tatem ipsis orbis terrarum portiones. Non aderat
 ministerium jumentorum onera ferentium ad trans-
 ea deferabant, ipsorum ocuis explentes indigen-

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

CAPUT XIX.

Φίλοι τῆ καθαρότητι τοῦ βίου ἐσπούδασαν γενέσθαι
 Χριστοῦ, καὶ ἐν τοῖς τοῦ φίλου κτίσμασι διετάξαντο
 μετὰ παρρησίας ὡς ἠθέλησαν· ἐπέταξαν οὐρανῶ
 παρασχεῖν τοῖς δεομένοις τροφήν, καὶ μάννα τούτοις
 ὡς ἐκελεύσθη κατήνεγκεν· ἐξέκλεισαν ἄλλοτε τοῦτον
 ἐπὶ ἀγνωμόνων παιδείᾳ, καὶ τὰ συνήθη μαιμάσων
 ἐπέσχεον ὑετὴν τριῶν ἔτων βασιτάσας, καὶ μηνῶν ἕξ
 βάρους συναχθὲν τῷ χρόνῳ κατ' ὀλίγον εἰς ἄβυσσον
 κυοφόρον διὰ τοὺς προστάξαντας. Ἐμδρῆσε καὶ πῦρ
 νυκτὸς ποτε καταπρῆσαι τινὰς ἀλάστορας κελευσίεις,
 καὶ χάλασαν ἐσφενδύνησαν ἄλλοτε καθ' ἑτέρων ἀνό-
 μων εὐστόχοις βολαῖς, καὶ πολλὸν ἐν ἑαυτοῖς εἰργά-
 σατα θάνατον, τοῦτο τῶν δικαίων ἐκαίνων τῷ νεύ-
 ματι διδαχθεῖς. Ἐτὴν διέστησαν χάσματι μεγάλῳ, καὶ
 σκηναῖς ἅμα, καὶ κτήνεσι πολυζώου ἀγέλης, τοὺς
 στασιώδεις κατήγαγον πρὸς καταχθονίους μυχοῦς.
 Βυθὸν ἠπειρώσαν εἰς λεωφόρον ὁδὸν, καὶ γῆν ἐλί-
 μωσαν ἀνδρῶν εἰς ἄφρονον χρῆσιν τοῦ πρὶν σπανί-
 ζοντος ὕδατος. Ποταμούς διήλθον ἀβρόχῳ ποδὶ, κα-
 μίνῳ πυρὸς ἐμπεριεπάτησαν, καὶ πυρὸς βλάβην οὐκ
 ἔγνωσαν, καθάπερ ὕδατι ψυχρῷ τοῖς σώμασι τῆ
 φλογὶ μαχεσάμενοι, καὶ τὸ φοροποῦν τῷ εὐφθάρτῳ
 νικήσαντες. Θηρίων θυμοῖς εἰς θορὰν παρεδόθησαν,
 καὶ τῆς τούτων πείραν οὐκ ἔλαβον ἀγριότητος,
 καθάπερ ἐπωδῆ τιθασσευούση πρὸς ἡμερότητα προσ-
 ευχῆ τούτους πραΰναντες. Σκότος ἀφεγγὲς κατηύγα-
 σαν στύλι πυρὸς· μετημβρινὸν ἀνέστειλαν καύσωνα,
 σκιάσαντες τοῖς ὁδοποροῦσι νεφέλη τὸ αἴθριον.
 Ἰὼν πικρὸν, καὶ ἀγονίας τῆ γῆ αἷτιον ἄλλο πότι-
 μον τοῖς διψῶσι, καὶ πρὸς γένεσιν καρπῶν ἐπιτή-
 δειον παρέσχον τοῖς νεμομένοις τὴν χώραν ἐκαίνην.
 Στείραις ἐδωρήσαντο τέκνων γονήν, καὶ θανόντας

Amici Christi effici puritate vitæ studuerunt, et
 in amici possessionibus pro libito cum libertate
 disposuerunt : imperarunt cælo, ut exhiberet alimen-
 tum egentibus, et manna ipsis, uti fuerat impe-
 ratum, attulit ; ipsum alias occluserunt ad insipien-
 tium doctrinam, et illud consueta percipiens tribus
 annis, et sex mensibus pluviam cohibuit portans
 grave pondus tempore congestum paulatim in
 abyssum, quasi uterum gravidum, propter eos qui
 mandabant. Pluit vero et illud aliquando ignem,
 cum jussum fuisset comburere quosdam impios, et
 gradivum tanquam funda jaculatum esse alias
 adversus alios iniquos ad scopum directis jactibus,
 et plurimam in ipsis internecionem patravit, id
 nutu justorum illorum edocente. Terram discide-
 runt ingenti hiatu, et seditiosos simul cum tento-
 riis, et animalium multimodis gregibus ad subterra-
 neos deduxerunt specus. Profundum pelagus effe-
 cerunt continentem terram ad viam Regiam thunien-
 dam, et terram sine aqua stagnare ad copiosum
 usum ejus, qui antea penuria laborabat aqueæ.
 Fluvios transierunt pede neutiquam madefacto,
 ambularunt in ignis camino, et ignis damnum non
 noverunt, quemadmodum gelida aqua corporibus cum
 258 flamma configentes, et eo quod facile corrup-
 titur vincentes id, quod voraciter corruptionem in-
 fert : traditi sunt furibundæ iræ belluarum ad escam,
 nec ullum experimentum earum feritatis accepe-
 runt, oratione quasi carmine cicurante ad mansuetu-
 dinem ipsas lenientes. Tenebras obscuras illumi-
 narunt columna ignis ; meridianum ardorem inhibuerunt,
 viamque carpentibus nube uti tentorio

feruorum aerem profecerunt. Aquam amaram, a infecunditatis terræ causam aliam potabilem sitientibus, et ad feracitatem frugum idoneam exhibuerunt his qui possidebant illam regionem. Sterilibus dederunt liberorum progeniem, et eos qui mortui sunt ex ipsis, viventes illis reddiderunt. Tyrannis magna satellitum hastatorum multitudine septis obstitit; bellicas acies dispositas irriserunt; hostium phalangas oppositas verterunt in fugam; insidiatorum insultus excogitatos evitarunt indemnes; carceribus exsilerunt, cum januæ virtute invisibili fuissent ipsis reclusæ, vinculis liberati bantur, soluti; minas cædium a principibus intentatas, et furentium populorum iras præterierant absque periculo semper, nullum unquam græve omnino malum experti.

CAPUT XX.

Et hæc omnia, atque hisce plura iustis illis acciderunt, quia mundanas curas multiplices aversati divino cultui incubuerunt sedulitate indivulsa, ob libertatem, quam cum numine habebant ad præcipiendum reverendi omni creaturæ effecti. Indicat, quinam isti fuerint, Scripturæ sacræ historia, et nomina per ordinem 259 ex Actibus manifesta facit singulis miraculis singulos addiscere volentibus notos reddens. Et longum utique nunc foret, simulque supervacaneum istos enumerare, cum sermone passim clari existant etiam his, qui neque valde studiose divinam in Scripturam inciderunt, ex meditatione vero delectationem capientibus, et forte cogitationum mæstarum abductionem. Tis enim a quibus accurate opus elaboratur, et dictio prodest ad contemplationem, mentem intellectionibus præoccupans, et aliis alias dictis ipsam quasi manu deducens ad prudentiam, discretionemque occurrentium, quæ consequenter, ac successive semper suscipiunt sollicitudinem rei præterite, et eam extendentis, quousque insideant commoventia cogitationem, dilatantia sapientiæ amorem, qui quotidie ipsam provehit, et ducit iuste ad finem ad quem inducitur.

CAPUT XXI.

Scitis vero et eos qui Novo in Testamento nihil possederunt, Joannem Christi præcursorem, et simul apostolorum chorum, a quibus monastica vita exordium duxit: quomodo ille quidem sponte desertam solitudinem cœpit incolere, locustas comedens, et mel silvestre, usus vero indumento e pilis cameli confecto; ii autem Dominicæ obediens adhortationi unica cum tunica processerunt, et alimento (prout tempestas dabat) invento ubicunque degustato, nihil possidentes (uti fuerant edocti) usque ad laculum et peram, quæ potissimum viatoribus plurimo sunt usui, ut ne his forte visi confidere, 260 filuciam erga Deum obtunderet, his, quæ visu conspicua sunt, confisi, neque facultatis invisibiliter cooperantis rationem ducentes, quæ honestis et docilibus impartiri gratiam gubernatricem non abnuit, nudam vero illam integumento ab omni vult exhiberi, ad convenientia, et vera dispersita

α τοὺς ἐξ αὐτῶν, ζῶντας ταύταις ἀπέδωκαν. Τυράννοις δορυφορούμενοις πλήθει πολλῶ ἀντέστησαν, πολέμων παρατάξεις ἐγέλασαν, φάλαγγας ἀντιτεταγμένας ἐχθρῶν ἐτρέψαντο, ἐπιβοῦλων μεμηχανημένας ἐνέδρας διήλθον ἀπαθεῖς, δεσμοτηρίων ἐρρύσθησαν τῶν θυρῶν αὐτοῖς; ἀνοίγεισάν ἀοράτω δυνάμει, δεσμῶν ἠλευθερώθησαν παραδόξως λυθέντες, ὧν κατεῖχοντο πέδων, ἀπειλὰς φόνων τῶν ἀρχόντων, καὶ μαινομένων δέμων θυμοῦ παρήλθον ἀκινδύνως ἀεὶ πείραν οὐδενὸς οὐδέποτε λαθόντες ὄλω; δεινοῦ.

fuerunt mirabiliter compedibus, quibus detine-

B

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Καὶ ταῦτα πάντα, καὶ τούτων πλείονα τοῖς δικαίοις ὑπῆρξεν ἐκείνοις, ὅτι καὶ κοσμικῶν ἀπηλλαγμένοι πολυπλόκων φροντίδων, ἐθρήσκευον ἀπερίσπαστῶ προσεδρίξ τὸ θεῖον τῇ πρὸς αὐτὸ παρρησίᾳ πρὸς τὸ ἐπιτάττειν αἰδέσιμοι πάτῃ τῇ κτίσει γενόμενοι. Μηνῦει τίνες οὗτοι ἢ τῆς Γραφῆς Ἱστορίᾳ, καὶ τὰ ὀνόματα κατὰ χώραν ἐκ τῶν πράξεων ἄλλα ποιεῖ ἐκάστῳ θαύματι ἕκαστον τοῖς μαθεῖν βουλομένοις γνωρίζουσα. Καὶ μακρὸν ἂν εἶη νῦν καὶ παρέλκον ἕνα καταριθμεῖν τούτους τῶ λόγῳ φανεροῦς ὄντας, καὶ τοῖς οὐ πάνυ σπουδαίως ἐντυγχάνουσι τῇ θεῖᾳ Γραφῇ, τέρψιν δὲ τῇ μελέτῃ ποιουμένοις, καὶ ἀπαγωγὴν ἰσως λυπηρῶν ἐνθυμησῶν. Οἱς γὰρ πεφροντισμένως ποιεῖται τὸ ἔργον, τούτοις καὶ πρὸς θεωρίαν χρησιμεῖει ἡ λέξις, τοῖς νοήμασι προσαχολοῦσα τὸν νοῦν, καὶ ἄλλοις ἄλλοτε ῥητοῖς αὐτὸν χειραγωγούσα πρὸς σύνεσιν τοῦ ὑπαντῶντος ἀκολούθως ἀεὶ διαδεχομένου τὴν τοῦ παρελθόντος μέριμναν, καὶ ταύτην παρατείνοντος ἕως ἀφεδρεύει τὰ κινούμενα τὴν ἔννοιαν, πλατύνοντα τὴν φιλοσοφίαν ὁσημέρτι προκόπτουσαν αὐτήν, καὶ ἄγοντα ἐνθέσμως, ἐφ' ὅπερ ἐπιέγεται τέλος.

C

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Ἰστε δὲ καὶ τοὺς τῆς νέας προθήκης ἀκτῆμονας, Ἰωάννην τὸν πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν χορὸν τῶν ἀποστόλων ὁμοῦ, ἐξ ὧν ὁ μοναδικὸς ἤρξαστο βίος· ὅπως ὁ μὲν οἰκεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἔρημον ἐζέλετο ἀκριδὰς ἐσθίων, καὶ μέλι ἄγριον, ἐνδύματι δὲ χρησάμενος ἐκ τριχῶν πεποιτημένῳ καμήλου· οἱ δὲ Κυριακῇ παραινέσει πεισθέντες ἐπὶ χιτωνίσκῳ ἐστοίχησαν, καὶ τροφῇ τῇ πρὸς ὕψαν εὐρίσχομένη ὅπου δῆποτε, οὐδὲν κτησάμενοι ὡς ἐδιδάχθησαν ὄλω; ἕως βῆθδου, καὶ πήρας τῶν μάλιστα διὰ πολλὰ τοῖς ὀδίταις χρησίμων, ἕνα μὴ τούτοις τάχα δοκοῦντες θαρρῆν τὴν ἐπὶ Θεὸν ἀμβλύνοσιν ἐλπίδα, τοῖς ἀφανῶς συμπραττούσης ἀλογούντες δυνάμει, ἥτις τοῖς εὐλόγοις, καὶ πιθανοῖς συμμερίζεσθαι τὴν κηδεμονικὴν οὐκ ἀνέχεται χάριν, γυμνὴν δὲ παντὸς προκαλύμματος ταύτην ἐπιδείκνυσθαι βούλεται τὴν πρὸς τὰ εἰκότα, καὶ τὰ ἀληθῆ μεριζομένην ὁμοίως τῶν ἀνθρώπων εὐχέρειαν πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφουσα,

D

καὶ οὐκ εἴωσα περιέλκεσθαι τοῖς νομιζομένοις αὐτῇ A
 συνανεργεῖν πρὸς τὴν τῶν οἰκονομουμένων ἀσφάλειαν.
 Ἄλλ' ἄρα μὴ τῇ τῶν ἁγίων διηνεκεῖ περὶ τὸ θεῖον
 ἀσολία τῆς ἀπὸ Ἀδελφίου τοῦ τῆς Μίσσης τῶν πο-
 ταμῶν, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ πρὸς ὀλίγον τὴν βασι-
 λευομένην Κωνσταντινουπόλιν θολώσαντος ἀργίς
 ἀνοίγωμεν θύραν προκάλυμμα τῆς περὶ τὴν ἐργα-
 σίαν ὀκνηρίας τὸ διὰ παντὸς δοκεῖν προσκαρτερεῖν
 τῇ προσευχῇ πεποιημένοις, καὶ νέοις παισὶ, καὶ
 ἀνδράσι σφριγῶσιν ἐτι κατὰ τὴν ἰσχὴν τοῦ σώματος,
 καὶ ταύτην πολλοῖς ὀφείλουσι καταλύσαι πόνοις νο-
 μοθετήσασιν τὸ μὴ ἐργάζεσθαι τῇ ἀνάσει· καὶ τὰ πάθη
 αὐτοῖς ἐπεγεράσει, καὶ τῷ λογισμῷ παρασχούσιν
 ἄδειαν ταῖς τούτων ὕλαις ἐνευκαίρειν, ἕως ἂν ἡ δο-
 κούσα προσευχῇ, οὐκ οὔσα δὲ τούτο, ὅπερ λέγεται,
 πάντῃ ἀπόληται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Τῶν δὲ σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ὑπόμνησις· ὀχληρὰ,
 οὐ μόνον οὐ συγχωρούσα προσομιλεῖν τῷ Θεῷ, ἀλλὰ
 καὶ φαντασίαις ἐνθυμήσεων αἰσχροῦν βυπούσα τὸν
 δοκοῦντα προσεύχεσθαι νοῦν. Προσκαρτερεῖν μὲν
 γὰρ καλὸν τῇ προσευχῇ, καὶ τὸν νοῦν γυμνάσειν εἰς
 ὁμιλίαν Θεοῦ, τοσοῦτον δὲ, ὅσον τὸν τῆς εἰρήνης μὴ
 ποιήσας πολέμου καιρὸν, μὴδὲ τῇ παρὰ τὸ δέον ἐκ-
 τάσει τοῦ χρόνου δοῦναι παρεῖδουσιν τοῖς πολέμοις
 πάθεισιν αἰχμαλωτεύειν ἔθος ἔχουσι τοὺς λογισμοὺς
 πρὸς ἀτόπους ἐνοίας καθάπερ Ἰερὺ ἀποσπωμένους
 ἀτύλου τῆς προσευχῆς, καὶ τυραννικῶς ἀγομένους
 ἐπὶ τὸ σωφρόνημα τῆς σαρκὸς, ἐκεῖνα λοιπὸν διεξερ-
 χομένους τοῖς λογισμοῖς, ἅπερ ἐκεῖνο κρατοῦν βιά-
 ζεται λέγειν. Τίς οὖν προσευχὴν τῶν σύφρονούντων
 ταύτην ἐρεῖ τὴν μάχην τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις, καὶ
 ἀμφορίστων λογισμῶν, ὅταν οὕτως τὰ δοκοῦντα
 ἀντιλέγη ἐκεῖνω, κάκεινος φιλονεικεῖ πείθειν ὁ βού-
 λεται, καὶ ἕκαστος ἕως φανερὰς νίκης ἀντιτάττεται
 τῷ ἐτέρῳ, καὶ μὴ πυγμῆν, ἣ πλεμον ἐπακράτιον,
 καὶ εἶθε κἀν οὕτω, καλῶς γὰρ εἶχεν ἐστάναι, καὶ
 ἀύλειν πρὸς τὰ ὀχλοῦντα, καὶ μὴ δίκην ἀργυρωνή-
 των ἔλκεσθαι οὐδὲν ἀντιλέγοντας. Πολλάκις γὰρ
 ἀποσπώμενοι τῶν λόγων τῆς προσευχῆς, ἐπόμεθα
 τοῖς ἄγουσι λογισμοῖς οὐκ ἀνανεύοντες οὐδὲ δυσχε-
 راίνοντες, ὅπερ ἦν γνώμης οὐ συναινούσης τοῖς προ-
 τρεπομένοις ἐπὶ τὰ μὴ καθήκοντα, καὶ τὸ μὲν
 σχῆμα δεῖκνυσι προσευχῆς· κεκλικότες γὰρ ἐπὶ τὰ D
 γόνατα, τοῦτο τοῖς ὀρώσι φαινόμεθα, τῇ δὲ ἐνοίᾳ
 τὰ τέρποντα φανταζόμεθα, φίλοις εὐμενῶς διαλεγό-
 μενοι, ἔχθροῖς μετ' ὀργῆς λοιδορούμενοι, ἐπιτωμέ-
 νοις συνευχομένοις, τοῖς προσήκουσιν οἰκοδομοῦν-
 τες, φυτεύοντες, ὄδοποροῦντες, ἐμπορευόμενοι,
 πρὸς ἱερωσύνην ἐλκόμενοι βία, οἰκονομοῦντες τὰ
 τῶν ἐγκεχειρισμένων Ἐκκλησιῶν μετ' εὐλαβίας
 πολλῆς, καὶ τούτων διεξερχόμεθα πλείονα συνδιατι-
 θέμενοι τῶν εἰρημένων ἐκάστῳ οὕτως ὡς οἶδε πρὸς
 ἕκαστον τὴν γνώμην διατιθέναι τὸ πάθος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Προσευχῇ δὲ οὐ βούλεται τοῦτο, ἀλλ' ἔχει τὸν

A similiter hominum dexteritatem in seipsam inver-
 tens, neque sinens circumtrahi his, quæ putantur
 ipsi cooperari ad securitatem rerum, quæ dispensan-
 tur. Verum age ne sanctorum continuæ circa res
 divinas occupationi, inductæ ab Adelphio Mesopo-
 tamia, et Alexandro, qui exiguo tempore regnatri-
 cem Constantinopolim inquinavit, pigritiæ portam
 aperiamus prætextum segnitiei ad operandum :
 quippe qui fixerunt perpetuo videri perseverare in
 oratione ; et pueris recentibus, et viris etiamnum
 quoad corporis robur vegetis, quique illud plurimis
 laboribus debuissent edomare, pro lege staturunt
 nihil operari per animi remissionem, et in ipsis
 passiones concitarunt, præbueruntque intellectui
 licentiam ipsarum materiæ adhærendo vacare otiose,
 B donec apparens oratio, cum non esset quod dice-
 batur, omnino deperiret.

CAPUT XXII.

Carnalium vero cupiditatum turbuienta recordatio
 non solum haud permittit colloqui cum Deo, sed et
 cogitationum foedarum imaginationibus mentem
 contaminat, quæ videbatur ad orationem composita.
 Perseverare namque in oratione pulchrum, et
 mentem exercere 261 ad colloquium Dei. Id vero
 eo modo, quo tempus pacis non fiat belli tempus,
 neque protensione temporis ultra id, quod convenit,
 detur aditus inimicis passionibus consuetis in capti-
 vilitatem redigere ratiocinationes ad cogitationes
 ineptas, tanquam sacro asylo orationis avulsas, et
 tyrannice adductas ad sapientiam carnis ; ea cæter-
 rum præcurrentes ratiocinationibus, quæ illa domi-
 nans dicere cogit. Quis ergo hujusmodi illorum,
 qui recte sapiunt, dixerit esse pugnam invicem ad-
 versantium, et ancipitum ratiocinationum, quando
 hæc contradicit illi, et illa contendit persuadere
 quodlibet, et unaquæque ad manifestam usque vi-
 ctoriam contra aliam ex adverso pugnat, et non
 pugilatum, aut Quinquertii bellum, atque utinam
 saltem sic ; honestum enim haberetur consistere,
 et dimicare adversus ea, quæ perturbant, nec instar
 servorum emptitorum trahi nihil repugnantes.
 Sæpius enim abstracti a verbis orationis sequimur
 cogitationes abducentes, neque renuimus, neque
 ægre ferimus, quod quidem esset mentis non assen-
 tientis, propellentibus ad ea, quæ non conveniunt,
 et speciem quidem exhibet orationis ; acclives enim,
 provolutique in genua, id agere intuentibus appare-
 mus, at cogitationi observantur imagines deliciosæ,
 cum amicis benevole disserimus, inimicis iræcundo
 convitia ingerimus, epulantibus bene convivamus,
 cognatis domos ædificamus, plantamus, itinera faci-
 mus, commercia exercemus, ad sacerdotium per-
 vim tracti, dispensamus quæ ad Ecclesias quæ
 suscepimus regendas, pertinent cum multa cir-
 cumspectione, et horum 262 plura percurremus
 adhærentes unicuique dictionum, prout novit affec-
 tus ad unumquodque disponere mentem.

CAPUT XXIII.

Oratio autem istud non vult ; verum intellectum

habet purum ab omni hujuscemodi animi sensu, non abreptum volutatione; sed quodcumque illud sit, valde tamen honestum, præter propositam, neque terrenæ rei assumit sensum; at quasi Numine afflatum, et ab his quæ consueta sunt, et amica corpori exemptum, ibi ubi, et proposuit occupari, conversationem reverenter instituendo. Et tantam mensuram habeat occupatio, quam erga se impendit, quantam præbet habitus exercitatione acquisitus, ut absque distractione quisque insistat in ea. Ne igitur decipere liceat simpliciores, atque orationis, et exercitationis monasticæ pariter inexpertis mandent majoris operis colore apparente, cessare ab eo, quod minus videtur. Scopus enim magis ipsis est, uti claret, quæ ab aliis apparata sunt comedere, non quæ manibus suis defatigatis parata, honesto prætextu vacandi circa orationem speciosaque vultu colligentibus condimenta; quam vivere sicuti conducit animæ et corpori. Qui namque dispertitur tempus ad opera, et ad orationem, sicut ad hoc vel illud est aptum, corpus quidem edomat labore, ejusque incompositos motus mitigat, uti magis convenit: animam vero cum corpore laborantem, et remissionis cupidam ad orationem quasi levio-rem deducit promptis, ac vigentibus viribus. Solatium enim assumit opus alternando, et **263** ipsum transmutando ab alio in opus alterum, uti mœrore angitur, dum in uno diu commorans aggravatur unico, singularique modo, gaudet autem varietate operationis, quasi laborem intermittens ac reponens, a quo cessare videtur, recens; accedit velut incipiens quod est aggradiendum.

CAPUT XXIV.

Qui vero desidiam adamat, nutritis pigritia passionibus, præbetque occasionem cupiditatibus licenter sese permovendi ad ea ad quæ natæ sunt, maximeque tempore orationis, quando mens tota conversa est ad id quod turbat cor, percurrrens ratiocinationibus, quæcumque affectus obversans suggerit, vice colloquens cum Deo, ab eoque postulandi, quæ conveniunt, et removeat inhouestorum apprehensiones: rationes vero itidem orationis inlectens in rationes malitiæ, vel impuritatis, aut ad id, ad quod vergit dominans menti, et ipsa ad ea, ad quæ affectum est, abutens. Et ipsis contingere probe sciens Paulus, pigritiam vehementer criminatur, mala ex ipsa progenerata ordine referens; ait enim: « Enuntiamus vobis, fratres, et adhortamur vos in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, neque secundum traditionem, quam a vobis receperunt. Ipsi enim scitis, quemadmodum nos oporteat imitari, quoniam non inordinati fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore atque defatigatione noctu **264** diuque operantes, ne quem vestrum gravavimus, non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis quoniam si quis non

Α νοῦν παντὸς καθαρὸν τοιοῦτου νοημάτων, οὐ περιθυμούμενον, ἀλλ' ἔτι καὶ ἡ λίαν σεμνὸν, κατὰ τὸ προκείμενον, οὐδὲ γίνου πράγματος λαμβάνει αἰσθησιν. Θεοληπτούμενον δὲ ὡσπερ καὶ ἐξεστώτα τῶν συνήθων, καὶ φίλων τῷ σώματι, ἐπεὶ, ἐνθα καὶ ἀσχοληθῆναι προέθετο τὴν ἐντευξιν μετ' εὐλαβείας ποιούμενος· καὶ τοσοῦτον ἢ πρὸς αὐτὸν ἀσχολία μέτρον ἔχεται, ὅσον ἀπερισπάστως ἕκαστον προσεδρεύειν ἢ ἡσκημένῃ ἕξει; παρασκευάσαι παρεύχουσα. Μὴ τοῖνον ἀπατῶν ἐξέστω τὸς ἀκεραιοτέρους, τοῖς καὶ προσευχῆς καὶ ἀσκήσεως ὁμοίως ἀπειροῖς, καὶ φαντασίᾳ μαιζόνος ἔργου προστάττουσιν ἀνέχειν τοῦ δοκοῦντος ἐλάττονος. Σκοπὸς γὰρ αὐτοῖς μᾶλλον ὡς ἔοικε τὰ παρ' ἐτέρων ἐσθίειν, οὐ σκυλλομένοις ταῖς χερσὶ, σεμνῇ τῇ περὶ τὴν προσευχὴν προσάσει τὰ τοῦ σώματος εὐπροσώπως ἐρανεζομένοις ὀψώνια, ἢ ζῆν ὡς καὶ ψυχῇ συμφέρει, καὶ σώματι. Ὁ μὲν γὰρ εἰς ἔργα, καὶ προσευχὴν μερίζων τὴν χρόνον, ὡς ἔχει πρὸς τοῦτο, ἢ τοῦτο ἐπιτηδεύει τῆτος, δαμάζει μὲν τὸ σῶμα τῷ κόπῳ, καὶ τὰς ἀτάκτους ἤρμας αὐτοῦ πρᾶσιν πρὸς τὸ ἐπεικίσταρον, τὴν δὲ ψυχὴν συγκαμοῦσαν τῷ σώματι, καὶ ἐπιθυμοῦσαν ἀνέσεως ἐπὶ τὴν προσευχὴν ὡς κουσφιτέραν ἀγει πρόθυμον, καὶ ἀκμάζουσαν αὐθις τὴν δύναμιν. Παρηγορεῖται γὰρ αὐτὸ τὸ ἔργον ἀμείδουσα, καὶ μεταβαλίνουσα ἀφ' ἐτέρου εἰς ἔργον ὡς ἀλύει τῷ ἐνὶ ἐγχερονίζουσα, βαρυνομένη μενοτρόπῳ, χαίρουσα δὲ τῷ ποικίλῳ τῆς ἐργασίας, ὡσπερ ἀποτιθεμένη τὸν πόνον, οὐ λήγειν δοκεῖ, καὶ νεαρὸ C προσιοῦσα ὡς ἀρχομένη τοῦ μέλλοντος.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΑ'.

Ὁ δὲ τὴν ἐραστοντὴν ἀγαπῶν τρέφει τῇ ἀργίᾳ τὰ πάθη, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις διδωσι καιρὸν τῇ ἀδείᾳ διακινεῖσθαι πρὸς τὰ πεφύκασι, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ προσευχῆς ὅτε συνεστραμμένος ὁ νοῦς ὅλος γίνεταί τοῦ ὀχλοῦντος, ἐκεῖνα τοῖς λογισμοῖς δεξιῶν, ἅπερ ἐπαγορεύει τὸ ἐνδοκίμωνον πάθος, ἀντὶ τοῦ προσομιλεῖν Θεῷ, καὶ αἰτεῖν παρ' αὐτοῦ τὰ συμφέροντα θνακινούντα τῆς ἀτιμίας ἐνθύμια· καὶ τοῦς λόγους τῆς προσευχῆς, ἐκκλίνων εἰς λόγους πονηρίας, ἢ ἀκαθαρσίας, ἢ πρὸς τὸ ῥέπει τῆς διανοίας ἐπικρατήσαν, καὶ κατακεχρημένον αὐτῇ πρὸς D τὰ κεποιῶται. Τοῦτο συμβαίνει τοῖς τοιοῦτοις ὁ Παῦλος εἰδὼς, τὴν ἀργίαν διαβάλλει σπουδαίως, τὰ ἐξ αὐτῆς τικτόμενα μεθοδικῶς ἀναστῆλων κακά. Φησὶ γὰρ· « Παραγγέλλομεν ὑμῖν, ἀδελφοί, καὶ παρακαλοῦμεν ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτω; περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαθον παρ' ἡμῶν. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ, καὶ μόχθῳ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιδαρησάει τινα ὑμῶν, οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα τύπον ἑαυτοῦς δώμεν ὑμῖν πρὸς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς· καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι,

μηδὲ ἐσθιέτω. Ἀκούομεν γάρ τινας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως ἄ
 περιπατοῦντας, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργα-
 ζομένους. Τοῖς δὲ τοιοῦτοις παραγγέλλομεν, καὶ
 παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον
 ἐσθίωσι. »

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Πολλοὶ τεκμηρίους αὐστηρὰν ποιῶν τὴν ἐπιτιμη-
 σιν· καὶ γὰρ ἀταξίαν τὴν ἀργίαν εἰπὼν, καὶ τὸ, Μὴ
 ἐσθιέτω ὁ μὴ ἐργαζόμενος, προσθεὶς, καὶ ἑαυτὸν
 ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ἔργῳ μοχθοῦντα τύπον
 καὶ ὑπογραμμὸν δεδωκώς, καὶ τὸ μὴ αὐτοῖς ἐκεί-
 νοις, ἀλλ' ἐτέροις ὑπὲρ αὐτῶν ἐγκαλεῖν, καὶ τὸ
 στέλλεσθαι ἀπ' αὐτῶν τοὺς ὑγιαίνοντας, ὡς λειμῶδες
 νόστιμους κεκρατημένους, πολλὴν, καὶ δυσανάσχετον ἐν-
 ἔφηνε τὴν ἀγανάκτησιν. Καὶ γὰρ ἔστιν ὄντως ἀργία
 πολλοῖς πολλῶν αἰτία κακῶν, τῇ σχολῇ καὶ τὰ συν-
 ἴθη ἀξίουσα φαῦλα, καὶ τὰ τέως ἀήθη διδάσκουσα·
 καινουργὸς γὰρ ἔστι, καὶ πρὸς τὰ καινοτομεῖν τὰ
 πονηρὰ πολλὴν ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα, καὶ καλῶς
 αὐτὴν διὰ τῶν εἰρημένων ὁ Παῦλος, καὶ δι' ἐτέρων
 πλειόνων ἀποτρόπαιον δείκνυσι, καὶ φευκτὴν παρα-
 γαλῶν, ὀργιζόμενος, λυπούμενος, ἐπιτιμῶν. Καὶ
 πᾶσαν σχέσιν ἐπιτηδεύων πρὸς τὸ δυσωπῆσαι τοῦς,
 ὡς αὐτὸς ἔφη, ἀτάκτους μεθ' ἡσυχίας ἐργάζεσθαι,
 καὶ πρὸς τοὺς ἔξω εὐσχημόνως περιπατεῖν, ἄγκυραν
 εἰδῶς τῆς διανοίας εἶναι τὸ ἔργον, ὀρμῶν παρα-
 σκευάζον αὐτὴν ἀσφαλῶς. Κἂν λαλῶντες πάντοθεν
 ἐπιπολάζωσι, καὶ στρόβιλοι· βράχαιοις πνεύμασιν
 ἀπειλοῦντες ναυάγιον, ἔστηκεν ἀκλήνης αὕτη κατ-
 εχομένη, ὡς ἀγκυρὰ τῷ ἔργῳ, ὄλιγον μετεωρίζουσι
 ἐπικυματίζουσα λογισμοῖς, ἀλλ' οὐκ ἀποσπασμένη
 πρὸς κίνδυνον, ἐπειδὴ τῶν ὠθούτων πνευμάτων
 ἰσχυρότερός ἐστιν ὁ δεσμός.

tionibus, sed non ad periculum subeundum avulsa,
 vinculum.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Οὕτως οἱ προσάσει τοῦ δεῖν προσκαρτερεῖν τῇ
 προσευχῇ παραιτούμενοι τὸ τῶν χειρῶν ἔργον, οὕτε
 προσευχονται, τῆς διανοίας οὐ δυναμένης ἀμετωρί-
 στως τετάσθαι πρὸς τὸ ποθοῦμενον, περισπῶμενοι δὲ
 μετὰ τὸ μέτρον τῆς οἰκείας δυνάμεως περὶ πολλὰ οὐ
 καθήκοντα, καὶ τὸ σῶμα τρέφοντες γαῦρον καὶ ἀν-
 ἐπιτήδειον ποιοῦσι πρὸς τὴν προσευχὴν αὐτῷ τούτῳ,
 ὃ δοκοῦσι τῇ ἀργίᾳ παρέχειν τῇ ψυχῇ τὸ ἀμέριμον,
 ἐμπλέκοντες αὐτὴν λαθυρίθῳ ἀδιεξοδεύτων λογι-
 σμῶν. Τὸ μὲν γὰρ σῶμα τῷ ἔργῳ κοπούμενον κατ-
 ἔχει πρὸς ἑαυτὸ τὴν διάνοιαν τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ
 ἐλαττον παρῆναι τῷ σπουδαζομένῳ ὀφειλουσαν, καὶ
 συνεργεῖν τούτοις πρὸς τὸ τῆς ἐνεργείας ἄπταιστον,
 ἀνιέμενον δὲ βέμβεσθαι αὐτῇ δίδωσιν ἄδειαν, ἐπεγει-
 ρομένων ἐν τῇ ἀνέσει τῶν παθῶν, καὶ πρὸς ἐκάστην
 ὑπόμνησιν ἐπιθυμίας περισυρόντων αὐτὴν κεχειρω-
 μένην ὡσπερ αἰχμάλωτον.

¹ II Thess. III, 6-12. ² I Thess. IV, 11.

vult operari, neque manducet. Audivimus enim,
 apud vos quosdam inordinate ambulare nihil ope-
 rantes, sed curiose agentes. Iis autem, qui ejus-
 modi sunt, denuntiamus, et obsecramus per Domi-
 num nostrum Jesum Christum, ut cum silentio ope-
 rantes suum panem manducent.¹ »

CAPUT XXV.

Plurimis argumentis exaggerat asperam reprehensionem; etenim inordinationem appellans pigritiam, et ut ne manducet, proponens, qui non laborat operando, seque ipsum die ac nocte in opere defatigatum, in formam et delinicationem exemplarem exhibens, et non illos ipsos, sed alios de iisdem arguens, et subtrahens ab eis valetudine firma perfruentes, ac si morbo pestilenti detenti essent; plurimam et intolerandam ostendit indignationem. Enimvero multis multorum malorum causa est pigritia, quæ præ otio consueta vitia valde auget, et quæ hactenus insuea erant edocet, innovatrix quippe est, multumque facilitatis habet ad mala nova excogitanda; eamque præclare Paulus in prædictis, et aliis in compluribus demonstrat abominandam, et fugiendam exhortatur, irascens, dolens, increpans, omnemque contendens studiosæ modum, ut flectat inordinatos, quemadmodum ipse ²⁶⁵ loquitur, vel inquietos incusso pudore, quo cum silentio tranquillo laborent, et erga eos, qui foris sunt, incedant honeste²; sciens laborem esse ancoram mentis ipsam præparando ut appellat ad portum secure. Quamvis turbines undique insistent procellosi, et impetuosa tempestates, ac vehementes venti flatibus violentis minitantes naufragium, stat ipsa inflexa in hærens operi velut ancoræ, parumque se efferentibus fluctuat cogitatione, quandoquidem ventis concutientibus fortius est

CAPUT XXVI.

Sic qui sub prætextu, quod oporteat in oratione perseverare, repudiant opus manuale, non modo non orant, cum nequeat intellectus ad id, quod flagrantius desiderat, sine incertitudine se extendere; verum etiam distracti supra modum propriarum virium circa plura minime convenientia, corpusque insolescens enutrientes perquam laute, efficiunt inhabile ad orationem per hoc ipsum, quod putant otio animæ præbere securitatem, implicante ipsam labyrintho cogitationum, e quibus expedire se nequeant. Corpus quippe labore fractum, retinet ad se intellectum, qui debeat, non secus ac oculi, intente præsens esse rei, cui studet, et illis cooperari ad effectiorem, ut in eo non offendant errabundus: sin vero sit molle ac remissum, dat ipsi facultatem ut circumagatur affectibus ea in remissione suscitatis, et ipsum ad unamquamque suggestionem concupiscentiæ circumtrahentibus subactum, et captivum.

266 CAPUT XXVII.

Si mens igitur prærens, instansque operi perfectam operationem elaborat, absens vero eam defectuosam exhibet, et multum ab eo, quod decet, dissitam: quomodo habebit contentionem et firmitatem in oratione, dum qui eam dirigit, divulsus est passionibus, et continuo decidit, non dico ex omnino perfecta exstasi, sed et e verborum attentione? Est etenim præcipua, summaque perfectorum oratio raptus quidam mentis, et eorum, quæ secundum sensum sunt, omnimoda exstasis suspiriis ineffabilibus spiritu ad Deum accedente, qui videt cordis dispositionem expansam, quemadmodum libellum inscriptum, et formis mutis sine voce suam propriam voluntatem declarantem. Sic ad tertium usque cælum raptus fuit Paulus, qui sive foret in corpore, seu extra corpus, nesciebat⁵. Sic alias in templo, cum oraret, in exstasi mentis, audivit sensu cordis (auditus nempe corporis cum aliis sensuum organis otiabatur propter exstasim) dicentem Dominum: « Egrederere hinc ocius, nec enim suscipient tuum de me testimonium⁶. » Sic Petrus ascendens in superiorem domus partem ad orandum, visionem lintei vidit, in qua bestiarum omnes, et pecora et reptilia terræ, et volatilia cæli inerant significantia humanorum statuum differentiam⁷. Sic a Deo apud Job præsignatus exstitit accipiter sursum extendens pennas, immote respiciens ea quæ ad austrum, specie quidem orantis compositionem, nomine vero sacram ipsius mentem patefaciens⁸.

267 CAPUT XXVIII.

Secunda vero a prima oratio est dicere verba mente prosequente illa cum compunctione, et sciente ad quem deducit supplicationem. Intercepta vero cogitationibus corporeisque sollicitudinibus confuse permista precatio longe dissita est a statu orantis. Nam si orans semetipsum non audit ad plurima instabilis, neque scit, quænam visus est pronuntiare verba: quo pacto divinam obtinebit audientiam istis attendentem, quibus ipse attendere distractus undique minime potuit? Nam qui dicebant: « Intende supplicationem meam, et auribus percipe orationem meam⁹; » et: « Fiant aures tuæ intendentes ad vocem deprecationis meæ¹⁰; » mentem universam habebant eo studiose conversam, et minime diffusam in ea, ad quæ diffundi et dissipari solita est negligentium vagabunda cogitatio.

CAPUT XXIX.

Eo itaque modo se habuit sanctorum paupertas, ut paulo antea dictum fuit, ac præstitit ipsis (eam amplexis) prærogativas, quotquot per ordinem edisseruisse contigit. Habet vero et media plurimum post illam utilitatis temporibus, et necessitati cor-

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Εἰ τοίνυν παρῶν μὲν τῷ ἔργῳ ὁ νοῦς ἐντελεῖ ποιῆται τὴν ἐργασίαν, ἀπὼν δὲ πλημμελεῖ ταύτην δείκνυσι, καὶ πολὺ ἀφεστῶσαν τοῦ θέοντος, πῶς ἔξει τὸ σύντονον καὶ ἀμετεώριστον ἐν τῇ προσευχῇ, τοῦ ταύτην εὐθύνοτος; περισπωμένου τοῖς πάθεσι, καὶ συνεχῶς ἀποκλίπτοντος, οὐ λέγω τῆς παντελοῦς ἐκστάσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ῥημάτων προσευχῆς; Ἔστι μὲν γὰρ προηγουμένη τῶν τελείων προσοχῆ ἀρπαγὴ τις τοῦ νοῦ, καὶ τῶν κατὰ τὴν αἰσθησιν ἐκστάσις ὀλοσχερῆς, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις τοῦ πνεύματος ἐντυγχάνοντος τῷ Θεῷ τῷ βλέποντι τὴν τῆς καρδίας διάθεσιν ἀναπτυσσομένην ὡσπερ ἐγγράμματον βιβλίον, καὶ τύποις ἀφθόγοις τὸ ἐαυτῆς ἐμφανίζουσιν βούλημα. Οὕτως ἔως τρίτου ἡ Παῦλος ἠρπάγη οὐρανοῦ, ὅστις εἶπε ἐν σώματι τῆν, εἶτε ἐκτός σώματος, ἀγνοῶν τὴν οὕτως ἄλλοτε ἐν τῷ ναῷ προσευχόμενος ἐν ἐκστάσει γηγένεται, καὶ ἤκουσε τῇ τῆς καρδίας αἰσθήσει (τοῦ γὰρ σώματος ἡ ἀκοή μετὰ τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων ἤρχει διὰ τὴν ἐκστάσιν): « Ἐξέλθε, λέγοντος τοῦ Κυρίου, ἐντεῦθεν ἐν τάχει· οὐ γὰρ παραδέξονται σου μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. » Οὕτως ὁ Πέτρος ἀνεβλῶν ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, τὴν ὀπτασίαν τῆς θόνης εἶδεν, ἐν ἧ πάντα τὰ θηρία, καὶ τὰ κτηνῆ, καὶ τὰ ἔρπετά τῆς γῆς, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ὑπῆρχε τὴν διαφορὰν τῶν ἀνθρωπίνων δηλοῦντα καταστάσεων. Οὕτως ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰωβ παραδεικνύμενος ἔστηκεν ἰεραξ ἀναπετάσας τὰς πέτρους ἀκινήτως καθορῶντα πρὸς νότον, τῷ μὲν σχήματι τὸ συνεταγμένον τοῦ προσευχομένου τῷ δὲ ὀνόματι τὸν ἱερὸν νοῦν τοῦτου παραδελῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Δευτέρα δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἐστὶ προσευχὴ τὸ λέγειν τὰ ῥήματα παρακολουθοῦντος τοῦ νοῦ μετὰ κατανύξεως, καὶ εἰδότος, ᾧ προσάγει τὴν δέησιν. Μεσολαβουμένη δὲ λογισμοῖς προσευχῆ, καὶ περιρμένη φροντίσι σωματικαῖς μακρὰν τῆς τοῦ προσευχομένου ἀφέστηκε καταστάσεως. Εἰ γὰρ αὐτὸς οὐκ ἀκούει ὁ προσευχόμενος ἑαυτοῦ τὰ πολλὰ μετεωρίζομενος, καὶ οὐκ εἰδὼς τίνα λέγειν ἔδοξε ῥήματα, πῶς ἔξει τὴν θεῖαν ἀκοὴν προσέχουσιν τούτοις, οἷς αὐτὸς προσέχειν περισπώμενος οὐ δεδύνηται; Οἱ γὰρ λέγοντες: « Πρόσχες πρὸς τὴν δέησίν μου, καὶ ἐνώτισαι τὴν προσευχήν μου, καὶ γενηθήτω τὰ ὡτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου, » ὅλον τὸν νοῦν εἶχον ἐκεῖ σπουδαίως συνεστραμμένον, καὶ οὐ διαχεόμενον, ἐφ' ᾧ διαχεῖσθαι καὶ σκιδνασθαι τῶν ῥαθύμων ἀλωμένη εἴθεον ἢ διάνοια.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Οὕτω μὲν οὖν εἶχεν ἡ τῶν ἁγίων ἀκτημοσύνη, ὡς μικρῶ πρόσθεν εἰρηται, καὶ τοσαῦτα παρέσχεν αὐτοῖς, ὅσα κατὰ χώραν κατελέχεται. Ἔχει δὲ καὶ ἡ μέση πολὺ μετ' ἐκείνην τὸ χρήσιμον, τοῖς καιροῖς, καὶ τῇ ἀνάγκῃ τοῦ σώματος οὕσα κατάλληλος· εἰ γὰρ

⁵ II Cor. xii, 2. ⁶ Act. xxii, 18. ⁷ Act. x, 9 seqq. ⁸ Job xxxix, 26. ⁹ Psal. xvi, 1. ¹⁰ Psal. cxxix, 2

καὶ τῶν πρωτείων ἐστὶν ἀντιποιεῖσθαι οὐχ οἷά τε, οὔτε πρὸς τὴν ὑπερέχουσαν ἀγωγὴν ἰσοτιμίαν ἀγχεῖν, ἀλλὰ τὰ δευτερεῖα τῆς τιμῆς ἔχειν, καὶ τούτων παρῆλωρεῖν, τρίτῃ καὶ τετάρτῃ τάξει τῶν ἀμελεστέρω, βιούτων, οὐκ ἀνέχεται, οὐκ ἀπολειπομένη τοσοῦτον τῆς τελειότητος, ὅσον προέχει τῆς διαφορᾶς διαγωγῆς. Οἱ μὲν γὰρ πρῶτοι ἅγιοι ψυχῇ μόνῃ ἔζων, καὶ θεῷ τῷ ταύτην ποίησαντι, οὐδένα ποιούμενοι λόγον τοῦ σώματος, ὅθεν καὶ ἀμέριστοι ἐν καιῶν τὴν χρεῖαν εἶχον εὐπρεπῆ, οὐκ ἀποτεθεῖσαν ἐν ἀποθήκαις, καὶ παραγινωμένην ὡς ἐκ ταμείου πρὸς τὴν ὥραν ἐκ θείας βουλῆς. Οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς τῆς ἀναγκαίας τοῦ σώματος παραμυθία; φροντίζοντες, καὶ ὅπως μὴ ἀμεληθῆν διαφθορῇ τὸ ζῶον παρὰ τὸ θέλημα τοῦ συνδύσαντος προθυμούμενοι, τοσοῦτον τῷ ἔργῳ κίχρῳσι τὰς χεῖρας, ὅσον τῇ ἀπαραίτητῃ λειτουργεῖσαι ἀνάγκη τὸ δὲ πλεόν τοῦ καιροῦ τῇ ψυχῆς σχολάζουσι ἐπιμελεῖται, προσευχαῖς, καὶ ἀναγνώσμασι, καὶ γυμνασίᾳ τῶν καθήκοντων τὴν ἐν τοῖς καλοῖς προκοπὴν αὐτοῖς ὡς ἔχει πραγματευόμενοι.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Οἱ δὲ τούτων ἔσχατοι σάρκες παντελῶς ὄντες, τῆς θεραπείας ὅλοι τοῦ γένου ἀνδριάντος γαγόνασι, γηπονούντες, κτηνοτροφούντες, ἐμπορευόμενοι, καὶ πᾶσαν ποριστικὴν μετερχόμενοι τέχνην, οὐκ ὄσα πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν ἐπαρκεῖ θέλοντες ἔχειν, ἀλλ' ὄσα δεῖκνυσθαι αὐτοῦ; τῶν ἐν περιουσίᾳ κομψῶν οὐκ ἐλάττωνας. ἵνα κἀντεῦθεν φανητιῶντες δειχθῶσιν, ἐπεὶ μὴ ἐκ πολιτείας ἐκτίσαντο τὸ ἐπίδοξον, ἐκ πολυτελείας ἑαυτοῖς ὡς δοκοῦσι μνώμενοι τὸ ἐπίσημον, καὶ τοῦτο σαφῶς ἑαυτοῦς τῆς ἀνοίας στηλιτεύοντες τῷ τὴν κατηγορίαν νομίζουσιν ἐγκώμιον, καὶ δοκεῖν ἐπὶ τούτοις καὶ θαυμάζεσθαι, ἐφ' οἷς εἶσι χλεύης καὶ γέλωτος ἄξιοι. Ὡς γὰρ τὰ ἡρμωμένα ἐκίστη ἐπιτηρέουσι τῆς ἀποδοχῆς διδόντας εὐλόγως τὰς ἀφορμάς, οὕτω τὰ μὴ καθήκοντα, κἄν ὣσιν ἐπ' ἄλλω ἐπαινετὰ, πολλὴν τὰ πρὸς ὃ μὴ ὀφείλεται τὴν κατὰ γνῶσιν ἔχει. Οὐδέ τις γοῦν κροθύλλω χρυσῶν, καὶ πολυτέμοις λίθοις ἐξησκημένον ἐπήνεσεν ἄνδρα, οὐδὲ πόρπην, καὶ χλαῖναν περιβέμενον ἀπεδέξατο γύναιον. Ὅν γὰρ ἀπένειμεν ἐκάστην κόσμον ἢ φύσις, οὗτος καινοτομίᾳ χλεύης ὑπόθεσις γίνεται.

circumvestitam approbaverit. Ornatus enim, quem sionis argumentum.

ΚΕΦΑΛ. ΑΑ'.

Τίσιν οὖν ἐν μεθορίῳ τῶν παρ' ἐκάτερά εἰσιν οἰκειότεροι; Πάντως οἷς μάλλον πλησιάζουσι τῷ ἔργῳ, καὶ τούτων κεκράγασι τὴν συγγένειαν, ὧν ἐγγύς εἶναι τῷ βίῳ σπουδάζουσι. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ τὴν μεταίχμιων ἔχουσι τάξιν, ἤδη καὶ ῥέπουσι ἐπ' ἄμφω ὁμοίως· τῶν μὲν γὰρ ἡγρουμένων εἰσὶν ὀπαδοί, τούτοις ἐπόρμενοι, καὶ νεαρῶν τῷ ἔχειν αὐτῶν ἐπιβαίνοντες, τῶν δὲ ἐφυσσεριζόντων καὶ τοσοῦτον ἀπέχουσιν, ὅσον οἰτρέχοντες τῶν βάδην ὀδεύοντων, ἢ κατὰ χώραν μενόντων, κατ' ὀλίγον χωρίζονται. Τίς γὰρ τοῖς πολυ-

poræ congruens. Etsi enim talis non est, quæ vindicet sibi primas, nec de honore æquali ad supereminentem institutionem gloriari possit, tamen partibus in secundis consistere, atque his, qui in tertio et quarto ordine negligentius 268 vivunt, cedere non sustinet, et a perfectione non tantum deficit, quantum diversæ vivendi formæ præcellit. Primi siquidem sancti animæ soli vivebant, et Deo, qui hanc fecit, nullam corporis habentes rationem: unde tempestive quæ necessaria erant habuerunt sine sollicitudine bene congrua, non reposita in penariis cellis, et educta velut ex horreo appositæ ad tempus ex divina voluntate. Qui vero post ipsos fuere, curam gerentes necessarii solatii ad mulcendum corpus, neve animal neglectum deperiret præter voluntatem ejus, qui utrumque conjunxit, providentes, manibus utebantur ad opus tanto tempore, quanto ad ministrandum necessitati opus erat inevitabili; reliquo vero, quod supererat, tempore, vacabant animæ curandæ, precibus, et lectionibus, ac exercitatione in rebus convenientibus sibi ad honesta profectum, uti decebat, procurantes.

CAPUT XXX.

At qui horum postremi fuere, cum omnino forent carnei, se totos terreni simulacri famulatio addixerunt, terram excolentes, jumenta nutriendas, agitantas mercimonia, omnemque commerciorum artem præter consecrantes, non quæcunque carnis ad vitam fovendam sufficiunt, habere volentes, verum quæcunque exhiberent ipsos non inferiores his, qui lepidi ac elegantes opibus circumdantur, ut exinde illustres demonstrarentur, affectantes, quandoquidem ex instituti observatione gloriam sibi non pepererunt, e sumptuosa elegantia sibi ipsis, uti censent fore insignes. In eoque luculenter scipos amentia arguunt, quod criminationem laudi ducunt, ac in hisce videri, 269 et admirationi fore, in quibus digni sunt ludibrio atque risu. Quemadmodum enim quæ unicuique instituto sunt aptata, dant facile motus ut recipiantur: ita quæ laud congruunt, etsi aliunde laudabilia, plurimam sortiuntur repugnantiam ad illud, quod non est his accommodatum. Nullus igitur virum aureo capillorum nodo, et lapillis ingentis pretii exornatum dilaudaverit, neque mulierculam abula, et læna unicuique natura distribuit, innovatione sit deri-

CAPUT XXXI.

Quibusnam itaque in consilio utrinque sunt propinquiores? Iis omnino, quibus magis approximant opere; et horum cognationem velut acclamando exposcunt, quibus prope student esse vitæ ratione. Non enim quandoquidem ordine sunt velut interstitio divisi, vergunt similiter mox in utramque partem; adsectantur enim suos duces, ipsis continuo inhaerent, et recenti vestigio ipsorum insistent: ab iis autem, qui inferiores sunt, tantum absunt, quantum currentes ab iis, qui pedetentim incedunt.

aut ab his qui identidem subsistunt, paulatim separantur. Nam quæ communio his, qui opibus affluunt, ad eos, qui nihil possident? Quæ consonantia his, qui sapiunt ea, quæ sunt carnis, cum his qui sapiunt ea, quæ sunt spiritus? Quæ pars his, qui in negotiis confusim permisti sunt, cum famulantibus Deo absque curis sæculi? Isti apostolice dereliquerunt, quantumvis forent exigua, quæ possidebant, illi et ea, quæ non habebant, **270** acquisierunt. Hi quidem silenti quieti modestiam intus curantes, atque gravitatem; isti vero pugnantés veluti quinquertio invalescunt super pecuniis et possessionibus. Hi quidem de cœlestibus bonis adversus spiritualia nequitiae legitime certant, uti luctatores; isti autem de terrenis cum possessionum consortibus bellum gerunt pariter ab ipsis bello appetiti. His equidem tempus impenditur ad curam salutis animarum; at istis vix omnis vita sufficit ad multimodas occupationes corporis distributa. Hi profecto procul negotiis victitantes verum isti blasphemiarum auctores adversantur

CAPUT XXXII.

His quidem dicit Paulus, « Lucetis ut luminaria in mundo ¹¹, » splendentes prorsus conversatione insigni, et æmulationis bonæ spectantibus effecti pararii; at istis: « Per vos blasphematur nomen meum ¹², » cum scilicet institutioni contraria perpetretis, et habitum circumferatis contradicentem operibus. Unde convenienter hi suspiciuntur, illi vero despiciuntur et despuuntur; hi beati prædicantur, illi autem miseri deplorantur; hi diliguntur jure merito, illi autem non injuria odio habentur. Quis nempe non amabit merito cum, qui omnino abalienatus est a tumultibus externis, et vitam amplectitur quietam, et absque negotiis? Quis non diliget obstupescens aversum a contentiosis lucris in societate acquisitis, ac odiis, et aggressionibus eandem artem profitentium, usque ad intra domum solitudinem præcaventem item ne faciat **271** quid perniciosum, aut similiter patiantur; non turbantem, neque turbatum; non injusta patrantem, nec injusta patrare volentem, et cui nec injuria potest inferri: alterum enim, quamvis posset, animi sententia non amplectitur; alterum vero non subsistit, non apparente materia, in qua ei damnosa infligatur injuria?

CAPUT XXXIII.

Quis vero sermo non odiosum efficiat eum, qui dicit se mutasse vitam, et tamen ipsius distractionibus implicatur? Glorietur se contempsisse mundum, et tamen ad furorem usque rebus, quæ in eo sunt, adhæret? Denuntiat se terrena despiciere, atque operibus promissionem ementitur? Habet, ut ait, ludibrio, quæ apud homines elegantia, et compta censentur; et his studiosius, quam alii homines, incumbit? Vale dixit vanitati, cum ab illa nullatenus sit separatus? Profitetur crucem, et

ὄλοις κοινωνία πρὸς τοὺς ἀκτήμονας; Τίς δὲ συμφωνία τοῖς τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσι πρὸς τοὺς φρονοῦντας τὰ τοῦ πνεύματος; Τίς μερὶς τοῖς ἀναφυρομένοις ἐν πράγμασι μετὰ τῶν ἀμερίμνως δουλεύοντων τῷ Θεῷ; Οὗτοι κατέλιπον ἀποστολικῶς, κἂν βραχέα ᾦν ἃ ἐπέκτητο, ἐκείνοι καὶ ἃ μὴ εἶχον ἐκτίσαντο. Οἱ μὲν ἡσυχάζουσιν ἔνδον ἐπιεικειᾶς ἐπιμελούμενοι, καὶ σεμνότητος· οἱ δὲ παγκρατιάζουσιν ὑπὲρ χρημάτων, καὶ κτημάτων μαχόμενοι. Οἱ μὲν περὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας νομίμως παλαίουσιν, οἱ δὲ περὶ τῶν γῆινων τοῖς συγκεκτημένοις πολεμοῦσιν ὁμοίως παρ' αὐτῶν πολεμοῦμενοι· τοῖς μὲν ὁ χρόνος ἐπαυᾶται εἰς μέριμναν σωτηρίας ψυχῶν, τοῖς δὲ πᾶς ὁ βίος μόλις ἀρκεῖ εἰς τὰς πολυτρόπους ἀσχολίας τοῦ σώματος **B** μεριζόμενος. Οἱ μὲν εὐχαριστεῖν ἀπραγμόνως βιούντες τοὺς ὀρώντας παρασκευάζουσιν· οἱ δὲ βλασφημίας αἰτιοὶ τούτοις καθίστανται, οὐδὲν τοῦ ἐπαγγέλματος πράττοντες ἄξιον.

eos, qui intuentur, disponunt ad gratias agendas: illis nihil dignum mandato divino perficientes.

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ'.

Τοῖς μὲν φησιν ὁ Παῦλος· « Φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, » λάμποντες πάντως τῷ ἐπισήμῳ τῆς πολιτείας, καὶ ζήλου τοῖς βλέπουσιν ἀγαθοῦ γινόμενοι πρόξενοι· τοῖς δὲ, « Δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται τὸ ὄνομά μου, » τῷ ἐπιτηδεύματι δηλονότι πράττοντας ἐναντία, καὶ τὸ σχῆμα περιφέροντας ἀντιφλεγόμενον τοῖς ἔργοις. Ὅθεν εἰκότως οἱ μὲν θαυμάζονται, οἱ δὲ διαπτύονται· οἱ μὲν μακαρίζονται, οἱ δὲ ταλανίζονται· οἱ μὲν ἀγαπῶνται δικαίως, οἱ δὲ μισοῦνται μίσος οὐκ ἀδικον. Τίς γὰρ οὐκ ἀγαπήσειεν εἰκότως τὸν παντελῶς ἀποπεταγμένον τοῖς ἔξω ὁρῶσιν, καὶ τὸν ἀπράγμονα καὶ ἡσύχιον ἐλόμενον βίον; τίς οὐκ ἂν ἀγαπήσειε τεθηπῶς τὸν ἐκτρέπόμενον τὰς ἐριστικὰς τῶν συκτήσεων καὶ τῶν ὁμοτέχων ἀφορμὰς καὶ τῇ κατ' οἶκον ἐρημίᾳ, καὶ τοῦ δρᾶσαι τι τῶν ἀνηκέστων, καὶ τοῦ παθεῖν ὁμοίως ἐξιστάμενον, τὸν μὲν οὕτε ὀχλούντα, οὕτε ὀχλούμενον, οὕτε ἀδικούντα, οὕτε ἀδικεῖν βουλόμενον, οὕτε ἀδικηθῆναι δυνάμενον· τὸ μὲν γὰρ οὐκ αἰρεῖται γνώμη κἂν δύνηται, τὸ δὲ οὐκ ὑφίσταται οὐ παρούσης ὕλης, εἰς ἣν ἀδικηθήσεται;

vero non subsistit, non apparente materia, in qua

D

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'.

Τίς δὲ οὐ στυγνάσει λόγον τὸν ἀπηλλάχθαι λέγοντα τοῦ βίου, καὶ τοῖς τούτου περισπασμοῖς ἐμπλεκόμενον; καταπεφρονηκέναι τοῦ κόσμου καυχόμενον, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων μανικῶς ἀντεχόμενον; ὑπερορᾶν τῶν γῆινων ἐπαγγελλόμενον, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδόμενον τὴν ὑπόσχεσιν; χλεῖν τὰ ἐν ἀνθρώποις τιθέμενον, ὡς φησι, δοκοῦν τὰ κομψά, καὶ σπουδάζοντα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πλέον αὐτά; χαλεπὴν εἰπόντα τῇ ματαίῳτητι, καὶ οὐ κεχωρισμένον αὐτῆς; σταυρὸν καὶ θάνατον τὴν ἀποταγὴν ὁμολο-

¹¹ Philipp. II, 15. ¹² Isa. I, 5; Rom. II, 24.

γῆρανα, καὶ οὐδὲν νεκρώσεως τεκμήριον ἐπιδεικνύμενον; Ἐξήλας ἐξ Αἰγύπτου, ὡς οὗτος, τί σοὶ καὶ τῇ πλινθείᾳ λοιπόν; Ὅδοιπορεῖς τὴν ἔρημον ἐπὶ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐπιεγόμενος, τί ταῖς ματαίαις ἐγχεροῖς φιλοπονίαις; Βραδύς ὁδίτης πρὸς τὴν μακρὰν ἀποδημίαν γινόμενος. Πολλῆς σπουδῆς χρῆζει ὁ προκειμένος δρόμος, μὴ ἐμπλάξου ταῖς ἀνοδίαις, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τῆς καταπαύσεως. Ἐπέβαλες τῇ ἐγχείτῃ τοῦ ἀρότρου τὴν χεῖρα, τί στρέφῃ εἰς τὰ ὀπίσω ἀνεύθετος τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ γενόμενος; ἀφῆκας τὸν ἐμπροσθὸν τῆς Πενταπόλεως, τί περιβλέπῃ πόλιν ἰδεῖν τὰ γινόμενα;

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'.

Ἦρας τὸν σταυρὸν, ἀκολούθει Χριστῷ πάντα καταλιπὼν, πατέρα, πλοῖον, δικτυα, καὶ πάσης ὄργανα τέχνης, καὶ μετὰ τούτων πᾶσαν σκέσιν, καὶ μνήμην συγγενικὴν· πλεῖον γὰρ τούτων ἀπάντων φιλεῖσθαι θέλει ὅσον συνετάξω Χριστός· ἀπέθανες σὺν αὐτῷ, συνετάξῃς αὐτῷ τὴν μακαρίαν τῆς ἀπαθείας ταρῆν. Τί τὰ τῶν ζώντων πάλιν ὑφίστασαι πάθη, πολλὴν φροντίδα τῆς σαρκὸς εἰς ἐπιθυμίαις ποιούμενος; Ὀλίγη χρῆζει παραμουθίας τὸ σῶμα· ταύτην μερίμνα, ἐπειδὴ τέως συνδέδεσαι τούτῳ, ἵνα καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἔχῃς αὐτὸ συνεργόν, καὶ ἡ τῆς ψυχῆς μὴ ἐμποδίζεται προκοπῇ, τὸ πᾶν ἔχειν παρὰ μικρὸν θέλουσα τοῦ καιροῦ, καὶ μόλις ὀλίγου πρὸς ἀνάγκην ἀξιουμένη. Βοῶν δὲ τις ἐπιμελούμενος καὶ προβάτων ἀγέλας καὶ ἡμέραν μετρῶν, ἀμπέλους, καὶ ἄλση, καὶ λήϊα, καὶ κήπους θεραπεύων ἀεὶ, οὐκ ἀρκοῦντος τοῦ ἡμερησίου διαστήματος πρὸς τὴν τούτων ὑπερσίαν, πῶς, ἢ πότε καιρὸν ἔξει μνήμης Θεοῦ; πότε ψαλεῖ; πότε προσεύξεται; πότε γυμνασθεῖ σχολάσει ἠθικῆς, καὶ φυσικῆς, καὶ θεολογικῆς; θεωρεῖς; εἰ δὲ καὶ πάρεργον δυναθεῖ τῶν πολλῶν ἔργῳ τούτου ποιήσασθαι σπανίως, πῶς καθαρὸν προσοίσει τῷ Δεσπότη τὴν δόξιν, τῆς διανοίας οὐκ ἀποσπωμένης ἐκαίνων, ὧν πολλὴν ἔχει φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν; Πῶς κινήμασι παρακολουθήσει παθῶν, ὡς γνῶναι τὴν χθὲς καὶ σήμερον, τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἢ χεῖρον μεταβολῆς τὴν διαφορὰν; πῶς λογισμῶν εὐρήσει μετεμπλοκῆς ἄλλοις ἄλλων ἐπαμειβομένων ποιητικῶς, καὶ ποιούντων καὶ παρατήρησιν δούκιλον;

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'.

Λίσθηρῶν γὰρ προηγούνται σεμνοὶ, καὶ φιλαργύρων συμπαιθεῖς τῷ δοκεῖν, καὶ ἐλεήμονες, καὶ μνησικακίου δειρόθιμοι ἐπαγγελλόμενοι τῆς κινούσης τὰ τῆς λύπης αἴτια, κενυδύξιν τε καὶ ὑπερφηάνων οἱ τελειότητα τῆς ἀρετῆς ὑπισχυόμενοι, καὶ πάντας ἀπλῶς τοὺς πονηροὺς προλαμβάνουσι οἱ δοκούντες ἀστεῖοι βουκολοῦντες τῇ φαντασίᾳ τοῦ ποθουμένου τέως καλοῦ τοὺς ἀπείρους τῆς τοιαύτης ἀπάτης, ὕστερον δὲ προπίνοντες τοῖς ἐναντίοις τετροπωμένους αὐτοῖς, καὶ τὴν ἀπάτην ἐπανορθώσασθαι μόλις, ἢ

A mortem suam abrenuntiationem, nullumque mortificationis indicium ostendit? Existi ex Ægypto, bone vir: quid tibi, et operi lateritio reliquum superest? Iter facis per solitudinem desertam properans contendere in terram promissionis; quid vanis immoraris opificiis? Tardus viator ad longam peregrinationem effectus es. Multum studium requirit cursus propositus: ne vageris errabundus per itinera impervia, ut ne passim excidas a fine quieto, quem appetis. Injecisti manum aratri stivæ: quid conversus ad ea, quæ retro sunt, regno cœlorum **272** evadis inutilis? dimisisti Pentapolis incendium: quid circumspicis desiderans videre quæ ibi sunt?

CAPUT XXXIV.

B Sustulisti crucem, sequere Christum omnia relinquens, patrem, navim, retia, et omnis artis instrumenta, et post hæc habitudinem omnem, et memoriam cognationis; nam plus hisce omnibus diligere vult, cui te consecrasti, Christus. Cum ipso mortuus es, consepultusque ipsi beata sepultura exemptionis a passionibus. Quid viventium passiones rursus sustines, plurimam carnis curam ad cupiditates ciendas aggerens? Pauco solatio corpus indiget; id procura, quandoquidem ipsi interim colligatus es, ut etiam ad virtutis opera perficienda illud habeas cooperans, et animæ progressus minime impediatur per exiguum tempus volens totum habere, vixque illo brevi ad necessitatem dignus habitus. Qui autem boum curam gerens, et pecudum greges quotidie enumerans vitibus, atque nemoribus, et arvis consitis, ac hortis semper deseruit, cum non sufficiat diurnum spatium ad horum ministerium: quomodo, aut quando reminiscendi Dei tempus habebit? quando psallet? quando deprecabitur? quando vacabit exercitio moralis, et naturalis, et theologice contemplationis? si vero et hoc possit raro fieri quasi digressio ex multis occupationibus: quomodo puram porriget Domino supplicationem mente non divulsa ab his, quorum gerit multam sollicitudinem et curam? Quo pacto motiones affectuum assequetur, ut dignoscat discrimen mutationis **273** hesternæ, atque hodiernæ in melius, vel in pejus? qua ratione cogitationum adinveniet interplicationes aliarum ex aliis varie succedentium invicem, et efficientium observationem perdifficilem?

CAPUT XXXV.

Honesti namque præcedunt turpibus; avaris compatientes, ut videtur, et misericordes iis, qui sunt veterum injuriarum memores, ii qui correctionem denuntiant partis, quæ doloris causas commovet: vanis, atque superbia elatis ii, qui perfectionem virtutis pollicentur; omnes tandem malorum antecent ii, qui videntur urbani perniculentes imaginatione honesti desiderati tandiu eos, qui sunt inexperti hujuscemodi deceptionis, postremo **vet** scipsos adversariis mutatos, conversosque

bentes, et deceptionem rursus emendare vix aut nullatenus valentes deinceps. Mens quippe his, quæ jam ratiocinata est, affecta, quamvis fraudem persequentiscat, ægre ab illa dimovetur, plus illicta delectatione rerum suavium, quantumcunque ad fugiendam noxam rerum inutilium provehatur. Sic igitur cum hæc sese habeant, tantoque indigeant studio, quomodo tibi tempus idoneum de reliquo subterlinquitur ad inanem laborem, præter fas? Annon vides, quomodo per diem negotia, noctu vero te atterunt eorum recordationes, dum tempus indultum quieti vertunt in tempus doloris? Tunc enim ipsæ illos, qui fines transilierunt, illos, qui fructus corruperunt, qui prohibuerunt irrigationem, qui pascua depasti **274** sunt, et quocunque alio modo damnum dant, vel dederunt, transversos degentes in unumquodque, prout contendunt ac certant, agunt in furorem ad vindictam univæ irascibilem vim; somno vero et quieti tempus minime præbent, ne quidem orationi, quæ indiget que in parte exhibet animum a curis vacuum.

CAPUT XXXVI.

Quid enim dicit Paulus? « Volo vos absque sollicitudine esse ¹², » et adjicit: « Qui sine uxore est, curat ea, quæ Domini sunt, quomodo ipsi placeat; sed qui duxit uxorem, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori ¹³. » Itaque si Deo servire sine sollicitudine non licet, quare non ducunt uxores, et illarum grave onus, molestumque non sustinent, qui non sunt solliciti, quomodo placeant Domino? Nihil enim discrepant ab his, qui conjugati sunt, qui sunt pariter, atque illi eorum, quæ ad mundum pertinent, solliciti; nec habent quod querantur in hoc, imo potius, quod condemnentur multo magis. Illis enim aliquantulum saltem veniæ impertitus est Ecclesiastes, qui suscipiens molestiam inanis laboris, ut transmittant exiguum vite solatium natis suis, qui forte intempestivam parentis orbitatem paterentur, ne tutoribus quoque præsidioque careant, et rerum necessariorum indigentia pariter attriti omnibus undique urgeantur ærumnis in omnibus collisi. At horum manifestam **D** condemnavit dementia dicens: Unus est et serendus non est ei, sive filius, sive frater non est ei ¹⁴, et cui laborat hic ad ventum ¹⁵? » **275** valde hujusmodi hominem accusans, quia successorium liberatus, propter quos acquirendi labor defensicnem præbet forte speciosam, non usus sit vacatione ad id, quod opus est, tempus, quod a multis deperditum fuit, utile sibi efficiens ad animæ bona comparanda. Esto enim quod ad illud: « Nihil solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo induamini ¹⁷, » labascet ob modicam fidem, addubitans, an adsint necessaria, annon adsint ipsi, dum Deo inservit? At cur non se accommodat illi: « Habentes autem alimenta, et quibus

οὐδαμῶς δυναμένους λοιπόν. Πεποιωμένοι γὰρ τοῖς ἤδη λελογομένοις ὁ νοῦς, κἂν αἰσθηται τῆς πλάνης, δυσχερῶς ταύτης ἀφίσταται πλέον τῆ τέρφει τῶν ἡδέων ἐλκόμενος, ἢ ὅσον φυγεῖν τῶν οὐ συμφερόντων τὴν βλάβην ἡπείγεται. Οὕτως οὖν τούτων ἐχόντων, καὶ τοσαύτης θεομένων σπουδῆς, ποῦ σοι λοιπὸν καιρὸς ἐπιτήδειος ὑπολείπειται: πρὸς τὴν παρὰ τοῦ θεοῦτος ματαιοπониαν; Ἡ οὐχ ὄρξαι, πῶς δι' ἡμέρας μὲν τὰ πράγματα, νύκτωρ δὲ θλίβουσι τούτων αἰμῆμαι, τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως ὀδύνης ποιούμεναι; Τότε γὰρ τοὺς παρορίσαντας αὐται τοὺς λυμηνάμενους καρπὸς τοὺς ὑδρομερίαν κωλύσαντας τοὺς νομῆν καταδοσκήσαντας, καὶ τοὺς ὁτιοῦν ἕτερον ἀδικούντας, ἢ ἀδικήσαντας παράγουσαι πρὸς ἕκαστον ὡς φιλονεικοῦσι καὶ μάχονται, ἐκμαίνουσι μὲν πρὸς ἀμυαν τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον, ὑπὸν δὲ καὶ ἀναπαύσει καιρὸν οὐ παρέχουσι, μῆτιοις προσευχῆ πολλῆς θεομένην πάντοθεν ἡσυχίας, καὶ σχολῆς, καὶ ἐν μέρει παρεχούσης τὸ ἀμέριμον.

multa undequaque tranquillitate, et vacatione, at-

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'.

Τί γὰρ φησιν ὁ Παῦλος; « Θέλω ὑμᾶς ἀμερίμους εἶναι. » Καὶ προστίθεται: « Ὁ ἀγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει αὐτῷ, ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναίκι. » Εἰ τοίνυν τὸ ἀμερίμωσ δουλεύειν Θεῷ μὴ πάρεστι, τί καὶ γυναίκα οὐκ ἄγονται, καὶ τῆς αὐτῶν ἐπαχθείας ἀνέχονται: οἱ μὴ μεριμνῶντες, πῶς ἀρέσουσι τῷ Κυρίῳ. Οὐδὲν γὰρ τῶν γεγαμηκότων διαφέρουσιν ὁμοίως τὰ τοῦ κόσμου μεριμνῶντες ἐκείνοις, καὶ οὐ τὴν αὐτὴν ἔχοντες μέμψιν ἐν τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν πλείονα τὴν κατὰχοντες. Τοῖς μὲν γὰρ κἂν ποσῶς συγνώμην ἐνεμεν ὁ Ἐκκλησιαστής, τῆς ματαιοπониίας μόθλον ἀναδεχομένους ὑπὲρ τοῦ παραπέμψαι τοῖς ἐξ αὐτῶν μικρὸν τῆς ζωῆς παραμυθίαν, ἀκρον ὑποστεισόμενοις ἰσως ὄρσαντιαν, ἵνα μὴ καὶ τῶν προστησομένων ἰσως ἐρημίᾳ, καὶ τῶν ἀναγκαιῶν ἐνδεῖα τρυχόμενοι πάσαν πάντοθεν ὑπομένωσιν ὀδύνην ἐν πᾶσι θλιβόμενοι. Τῶν δὲ προφανῆ κατεψηφίσαστο ἀνοίαν εἰπὼν: « Ἔστιν εἷς, καὶ οὐκ ἔστι δεύτερος, καί γε ἀδελφός, οὐκ ἔστιν αὐτῷ, καὶ τίμι μοχθεῖ οὗτος εἰς ἀνεμον; Εὐλόγως σφόδρα τῷ τοιούτῳ μεμψάμενος, ὅτι διαδόχων ἡλευθερωμένος, δι' οὗς τὸ κτᾶσθαι δίδωσιν ἀπολογία ἰσως εὐπρόσωπον, μὴ κατακέχρηται τῇ ἐκκεχειρίᾳ εἰς ὄλεον, τὸν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀπολύμενον χρόνον χρήσιμον ἑαυτῷ ποιῶν πρὸς πορισμὸν τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν. Ἔστω γὰρ πρὸς τὸ, « Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, ἢ τί πίητε, ἢ τί περιβάλλησθε, » ὀκλάζει δι' ὀλιγοπιστίαν ἐνδοιᾶζων, ἢ παρέσται αὐτῷ, ἢ μὴ παρέσται τὰ τῆς χρείας δουλεύοντι τῷ Θεῷ. Διατί μὴ στοιχεῖ τῷ; « Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα, » οὗς οἱ μεριμνῶντες τοῦ κόσμου εἰς τὰ τῆς σαρκὸς ἔργα σπεύρουσι πόνους, τούτους εἰς τὰ τοῦ πνεύματος σπεύρων γεώργια, ἐξ ὧν θερίσασαι

¹² I Cor. vii, 52. ¹³ ibid. 52, 53. ¹⁴ Eccle. iv, 8. ¹⁵ Eccle. v, 15. ¹⁷ Matth. vi, 25; Luc. xii, 22.

ἔστι ζωὴν αἰώνιον; ἀλλ' ὅλος κατένευσεν ἐπὶ τὰ γήινα, πάντα καιρὸν ἐν τοῦτοις πάσῃ δυνάμει κακοπαθῶν, πόσης ἔχων, καὶ πόσης σχολῆς; δεομένην τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος; εἰ πρὸς ἀνάγκην ἴδοι τούτου, καὶ μὴ τῇ πολυτελείᾳ πρὸς τὸ τῶν ἡδονῶν διαχέοντο πύλατος;

bet, et quanto egentem otio corporis utilitatem, si ad necessitatem ejus tantum respiciat, neque pro

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Εἰ γὰρ κατὰ τὸν Παῦλον ὀφείλεται ἐσμεν, οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν, διατί μὴ ταύτῃ μὲν λειτουργοῦμεν ὀλίγα τοῖς τυχοῦσιν ἐδέσμαστεν ἀποδιδόντες αὐτῇ πρὸς τὸ μὴ ὀφλεῖν τὸ ὄφλημα, τῇ δὲ ψυχῇ ζῶμεν τῷ πνεύματι, τούτοις τὸ πᾶν ἐργαζόμενοι, οἷς καὶ ἀναγκαῖος τὴν ἐργασίαν ὀφειλομεν μόνιμον οὔσαν, καὶ οὐ φθειρομένην τοῖς ἐν τῇ γαστρὶ πέψει φθειρομένοις σκυβάλοις; Καλῶς ὁ Σολομὼν τὸν τῆς ψυχῆς ἀφέντα γεωργίαν, καὶ τῆς γῆς πολλὴν ποιούμενον ἐπιμέλειαν, διαβάλλων φησὶν· « Ἀπέλιπεν ὁδοὺς τοῦ ἑαυτοῦ ἀμπελώνας, τοὺς δὲ ἄζοντας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηται, πορεύεται δὲ δι' ἀνύδρων ἐν ἐρήμῳ, καὶ γῆν διατεταμένην ἐν διψώδεσι, συνάγει δὲ χερσὶν ἀκαρπίαν. » Πλάνη γὰρ ὄντως ἡ τῶν σωματικῶν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν ἀνήνυτος μέριμνα, καὶ ἀνοδία, ταῖς ἀβάτοις ἐμπλάζεσθαι παρασκευάζουσα ἐρημίαις, καὶ τέλος ἔχουσα τῶν πόνων ἀκαρπίαν, ὧν ἡ παρασκευὴ οὐδὲν εἰς τὴν μέλλουσαν χρησιμεύει ζωὴν. Τοῦτο καὶ τις τῶν προφητῶν ταλανίζων βοᾷ διαπύρσιον λέγων· « Οὐαὶ ὁ συνάγων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς, » πᾶν τὸ μὴ πρὸς ἀρετὴν συντελοῦν ἀνοίκειον ἄχθος εἶναι τῷ ποιοῦντι διασθεβαιούμενος, ἵνα τὴν ἀπὸ τῶν ματαίων σπουδῆν ἀποστρέψῃ, καὶ μεταγάγῃ ταύτην ἐπὶ τὰ χρήσιμα, ὡς ἔχειν τὸν ἐργαζόμενον ἴδιον κτήμα τὸν κάματος θησαυρίζομενον ἐν τοῖς οὐρανοῖς αὐτῷ εἰς ἀπόλαυσιν μακρὰν, καὶ τέλος οὐκ ἔχουσαν, ὅτε τοὺς ματαιοποιήσκηται; ἕως βράνθους ὕδατος ψυχροῦ λείπει τὰ ἐπιτήδεια, τότε φιλοτιμῶς ἐνευφραίνομενον, καὶ λίαν ἀδρῶς, οἷσγε προσέπεμψε, καὶ οἷς ἐπεκομίσατο ἀγαθοῖς, φρόνιμος οἰκονόμος τῶν οἰκείων πόνων γενόμενος. Τύπους δὲ εἶναι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἡμᾶς οἱ θεοὶ βούλονται νόμοι, καὶ τὸ ἀπρόσκοπον πᾶσι παρέχειν τῷ ἀνεπιλήπτῳ τοῦ βίου. Τίνος οὖν αὐτοῖς τύπος γενετ[σ]ῶμεθα μᾶλλον αὐτῶν ταῖς σπουδαῖς περὶ τὰ μάταια κατατεινόμενοι; πῶς δὲ αὐτοῖς ἐσόμεθα καὶ ἀπρόσκοποι, πλεον αὐτῶν ἀνεχόμενοι τούτων, ὧν καταφρονεῖν ἐδιδάχθημεν, καὶ τῷ δοκεῖν συνελθέμεθα, καὶ οὕτω προσκόμματα τιθέντες αὐτοῖς, καὶ μυρία ὁσμέραι σκάνδαλα, λογιζομένοις εἶναι περιμάχητα ἀληθῶς τὰ ἡμῖν σπουδαζόμενα, καὶ οὐδὲν τὴν περὶ αὐτὰ βλάπτειν φιλοτιμίαν εἰς τὴν θεοσέβειαν;

ΚΕΦΑΛ. ΛΙ'.

Τὰ γὰρ τῶν σεμνοτέρων εἶναι δοκούντων προσώπων κακὰ, οὐ ζηλωτὰ πᾶσι, καὶ μάλιστα τοῖς ἀπλου-

tegamur, his contenti simus¹⁸; » et labores, quos hi, qui solliciti sunt eorum, quæ sunt mundi, ad opera carnis seminant, illos per novalia serit, quæ spectant ad spiritum, e quibus metere licet vitam æternam, sed totus in terrenis declinat omni tempore totis viribus animum crucians, quantum habet ad necessitatem ejus tantum respiciat, neque pro voluptatum?

CAPUT XXXVII.

Si enim, juxta Paulum, « debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus¹⁹; » quare non ipsi ministramus pauca, obvius cibos et faciles ipsi dando, ut ne debitum perturbemus; animæ autem vivamus spiritu, iis omnino allaborantes, quibus et necessario debemus operationem, cum singularis exsistat, nec ullo modo corrumpatur excrementis? Præclare Salomon eum, qui dimisit agriculturam animæ, et multam terræ curam diligenter gerit, **276** incusans ait : « Dereliquit vias vineæ suæ, erravit a traminibus pro; rii agri, progre-ditur vero per inaquosa in deserto, et terram extensam in siticulosa, congregat vero manibus colligans sterilitatem. » Error enim vere est corporearum rerum, supra quam oportet, immensa cura, et deviatio inducens ad vagabundum per inacccssas solitudines, habensque pro fine laborem nullum fructum, quorum studium nihil confert ad futuram vitam. Hoc et quidam propheta deplorans clamat sonore, dicens : « Vae ei, qui congregat sibi, quæ sua non sunt, et aggravat vinculum colli sui firmiter²⁰; » omne, quod ad virtutem non conducit, pondus improprium, et impar esse affirmans laboranti, quo studium ab inanibus rebus avertat, et traducat illud ad res utiles, ut habeat, qui operatur, sibi in cælis velut in thesauro collectam propriam possessionem, laborem scilicet, ad diuturnam oblectationem, neque finem habituram ullum; ubi iis, qui circa vana laboraverunt, usque ad aquæ frigidæ guttam deerunt necessaria tunc affatim gaudens, perfruensque deliciose bonis, quæ præmisit, quæque secum convexit prudens dispensator propriorum laborum factus. Exemplar quidem nos esse aliorum hominum divinæ volunt leges, et irreprehensibilitate vitæ cunctis præbere inoffensum callem. Cujus igitur rei evademus ipsis exemplar plus, quam ipsi, studiosius ad vanas res propensi? quomodo vero ipsis erimus procul ab offendiculo, si plus quam ipsi occupemur rebus hisce, quas contemnere edocti sumus, et **277** quoad opinionem assentimur, sicque his offensiones ponendo, et decem millia quotidie scandala, dum putant esse digna certamine, quæ a nobis studiose perquiruntur; nihilque nocere circa illa contentiosam ambitionem ad religionem pietatemque.

CAPUT XXXVIII.

Mala namque eorum, qui esse videntur honestiores probioresque, non omnibus et imitanda, ma-

¹⁸ 1 Tim. vi 8. ¹⁹ Rom. viii, 12. ²⁰ Isa. v, 8.

xime simplicioribus, absque inquisitione statuuntur. Nequaquam ea auderent, inquirunt, si (uti censentur) revera essent mala. Ideo virtute præditam vitam dirigens magnus Paulus, præclareque prospiciens iis, qui despiciunt simpliciorum offensionem, ait : « Si viderit te aliquis habentem scientiam in idolio recumbentem : nomine conscientia ejus cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta ²¹? » Indifferentiam in quacunque re uno constringens reatu, et ostendens, quemadmodum ea, quæ patrantur ab his, qui magis scire quid conducant, existimantur, facile inferiores adducunt ad imitationem, opinantes id ædificationem, et neutiquam fore boni destructionem ²². Istud enim significatum fuit obscure per illud (ædificabitur) progressum (ait) putabit, et profectum in melius ejus, quod spectaverit imitationem. Etenim dicens : « *Ædificate alterutrum* ²³; » utilitatem, quæ ex mutuo ad mutuum, lege mandat, ut unusquisque bonum operans excitet alium, ad efficacem illius operationem factus ipsi delineator ad perfectionem particularibus accessionibus. Quibus autem molis asinariis, et quibus **278** maris profundis abyssis digni sunt, ut puniantur, qui se talium scandalorum auctores simplicioribus constituerunt, et ipsos magis forte propendentes, ut progredierentur in parcimonia, provocarunt ad multimodas opes contentione discordi excitata contra eos, et manifeste, quæ noxia erant, capessentes? Zelus enim ait viro ab amico ejus, et in urbanis, seu honestis, atque in vitiosis pariter superare proximum præsumente. Nam talem compellit contentionis ardor vincere in quacunque re jurgantem; nec enim sic addictum in discrimen injuste potiore esse, ac juste vinci turpe, atque probum esse judicat. Magis autem sciunt illud omnes experientia, quo pacto ad ea, quæ conducunt, discordia pigrescat, et contentio sit otiosa et lenta. Sin vero aliquid inutile, aut inconsulto ab aliquibus fiat, aut præter sententiam, in promptu æmulatione adest, et imitatio absque mora expeditur, quæ videtur defensionem habere paratam, quod alios deducentes subsequantur, ascribendo causam his, qui inchoarunt, non autem his,

CAPUT XXXIX.

Et hoc forsitan propheta quidam demonstrat interrogans antiquum populum, et ipsorum responsione confirmans veritatem lapsus : « Si tangatur (dicens) caro sancta pallio, aut pulmento, sanctificabiturne pallium, aut pulmentum? Et responderunt : Minime. Et dixit : Si attingat hæc pollutus in anima, an contaminabitur? Et dixerunt : Contaminabitur ²⁴. » Ostendentes manifeste quod rerum vitiosarum potius quam **279** honestarum spectatores recipiunt impressas formas, et ad istarum imitationem plus quam ad illarum vergunt propensi, prava edocti consuetudine apprehendere ea quæ nocent præ his, quæ prosunt : et quomodo non veriti sunt contemptores formidandas

στέρους ἀνεξετάστω; καθίσταται. Οὐκ ἂν τολμηθῆναι λέγουσιν, εἴπερ, ὡς νομίζεται, ἦν ὄντως κακά. Διὰ τοῦτο καλῶς, ὁ τὸν ἐνάρετον κανονίσας βίον ὁ μέγας Παῦλος, ἐπισκήπτων τοῖς καταφρονουσί τὴν βλάβην τῶν ἀκραιότερων φροῖν· « Ἐὰν ἴδῃ σέ τις τὸν ἔχοντα γινῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις τοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται: εἰς τὸ τὰ εἰδωλόβουτα ἐσθίειν; » τὴν ἐν ὅτῳ δῆποτε ἀδιαφορίαν τῷ ἐνὶ ἀναστέλλων ἐγκλήματι, καὶ δεικνύς, ὡς τὰ παρὰ τῶν εἰδέναι μᾶλλον τὸ συμφέρον ὑπολαμβανομένων γινόμενα τοὺς ἀφελεστέρους εὐκόλως ἄγει πρὸς μίμησιν, οἰκοδομῆν ἡγουμένους τοῦτο, καὶ οὐχὶ καθαίρεσιν τοῦ καλοῦ. Τοῦτο γὰρ ἠνίξατο τὸ, *οἰκοδομηθήσεται*, προκοπῆν, φρῆσιν, οἴσεται, καὶ βελτίωσιν τὴν οὐ θεάσατο μίμησιν. Καὶ γὰρ, « Οἰκοδομεῖτε ἀλλήλους, » λέγων εἰς τὸν ἔνα, τὴν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους ὠφέλειαν νομοθετεῖ, ἵνα τὸ καλὸν ἕκαστος ἐργαζόμενος προτρέπῃται πρὸς τὸν ἄλλον τὴν τοῦτου ἐνέργειαν ὑπογραμμὴς αὐτῷ πρὸς τὴν τελείωσιν τὴν κατὰ μέρος προσθήκαις γινόμενος. Ποίων δὲ μύλων ὀνικῶν, καὶ ποίων θαλασσιῶν βυθῶν ἄξιοι πρὸς τιμωρίαν οἱ τοιοῦτοι τοιοῦτων σκανδάλων αἵτιοι τοῖς ἀκραιότεροις καθίστάμενοι, καὶ βέποντας ἴσως μᾶλλον αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στοιχεῖν τῆ ἀποκαλεία τροκαλοῦμενοι ἐπὶ τὸ πολύυλον ἐριδι τῇ πρὸς αὐτοῦς, καὶ τὰ προφανῶς αἰρουμένους ἀσύμφορα; Ὁ ζῆλος γὰρ, φρῆσὶ τῷ ἀνδρὶ ἀπὸ τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ, καὶ ἐν ἀσταίσις καὶ φαύλοις ὁμοίως ὑπερβάλλεσθαι τὸν πλησίον προαιρουμένου. Τοιοῦτον γὰρ ἡ φιλονεικία, νικᾶν τὸν ἐν ὀσιδῆποτε, ζυγομαχοῦντα βιάζεται, οὐχ οὕτως ἐπὶ κίνδυνον τὸ κρατῆσαι ἀδίκως, ὡς τὸ ἡτηθῆναι δικαίως αἰσχρὸν, καὶ ἐπονείδιστον κρίνουσα. Μᾶλλον δὲ καὶ ἴσασιν ἅπαντες τοῦτο τῇ πείρῃ, ὅπως πρὸς μὲν τὰ συμφέροντα ἡ ἐρις ἀργῆ, καὶ ὀκνηρὸν τὸ φιλόνεικον. Ἄν δέ τι τῶν ἀλυσιτελῶν ἡ ἀπροαιρέτων παρὰ τινων, ἡ κατὰ γνώμην πραχθῆ, πρόχειρος ὁ ζῆλος, καὶ ἡ μίμησις ἀνυπέρθετος, ἀπολογίαν ἔχειν δοκοῦσα τὸ ἄλλοις ἡγησάμενοις ἡκολουθηκέναι τὴν αἰτίαν ἐπιγράφουσα τοῖς ἀρξαμένοις, οὐ τοῖς δελεασθεῖσι τῷ παραδείγματι.

paratam, quod alios deducentes subsequantur, ascribendo causam his, qui inchoarunt, non autem his, qui illicti fuerunt exemplo.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

Καὶ τοῦτο τάχα τις τῶν προφητῶν δείκνυσιν πυνθανόμενος τοῦ πάλα λαοῦ, καὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτῶν βεβαιῶν τοῦ πταισματος τὴν ἀλήθειαν· « Ἐὰν ἄψῃται, λέγων, κρέας ἄγιονιματιοῦ ἢ ἐψῆματος, ἀγίασθήσεται; Καὶ ἀπεκρίθησαν, Οὐ. Καὶ εἶπεν· Ἐὰν ἄψῃται τούτων μμιασμένος ἐπὶ ψυχῇ, εἰ μιανθῆσεται; » καὶ εἶπαν· Μιανθῆσεται· δηλοῦντες, ὡς μᾶλλον τῶν φαύλων, ἢ τῶν καλῶν οἱ ὀρώντες ἀναμάττονται τοὺς τύπους, καὶ πρὸς τὴν μίμησιν τούτων, ἢ ἐκείνων ἔχουσι πλεον ἐπικλινωῶς, συνηθεία πονηρᾷ μαθόντες πρὸ τῶν ὠφελούτων δεξιούσθαι τὰ βλάπτοντα, καὶ πῶς οὐ δεδοίκασιν οἱ καταφρονῆται τὰς τοῖς σκανδαλιζομένοις φοβερὰς ἀπειλὰς διπλῆν ἑαυτοῖς ἀνοήτως τὴν ἐν τῷ

²¹ I Cor. viii, 1. ²² II Cor. x, 8; xiii, 10. ²³ I Thess. v, 11. ²⁴ Agg. ii, 15, 14.

μέλλοντι πραγματούμενοι τιμωρίαν, ἐφ' οἷς τε προσέθεντο ἀντὶ τῶν ἀμεινόνων τοῖς χεῖροσι, καὶ ἐφ' οἷς ὑπόθεσις ἀλλοῖς κακοπραγίας γεγόνασι, τῇ πολλῇ περὶ τὰ μάταια προσπάθειά τῶν ἐπτοημένων περὶ αὐτὰ πρὸς; ἔφεσιν πλεόνων τὰς πλεονεχτικὰς ἀναφλέγοντες ὀρέξεις. Καὶ Ἰουδαίων μὲν τινες μὴ ἀπαιτούμενοι ἀκτρημοσύνην παρὰ τοῦ νόμου ἔκουσάως ταύτην ἠσπάσαντο, ἀμερίμως τὸ Θεῖον θρησκεύειν βουλόμενοι: ἐν σκηναῖς κατοικήσαντες, καὶ παντὸς ἀποσχόμενοι τοῦ περισπᾶν τῶν κρειττόνων δυναμένου τὸν νοῦν, ὡς φασιν αὐτοὶ τοῖς ἐπερωτώσιν ἐκείνους, καὶ μαθεῖν τὴν καινίζουσαν σπουδάζουσαν ἀγωγὴν τοῦ βίου· ἀμπελῶν, καὶ ἀγρῶν, καὶ οἴκος οὐκ ἐγένετο ἡμῖν, τὴν ἐπιμέλειαν τούτων εἰδότες ἐμποδίζειν τῇ πρὸς τὴν εὐσέθειαν ἐργασίᾳ. Καὶ Ἕλληνων δὲ φιλόσοφοι οὐκ ὀλίγοι τοσαύτην ἐπεδείξαντο ἀκτρημοσύνην, οἷς κυνῶν δίκην ἄττηγον διάγειν, καὶ τροφὴν ποιεῖσθαι τὸ πρὸς καὶ ἄρην, ὅπερ ἂν ἔτυχεν εὐρεθὲν, ὅπως αὐτοῖς ἡ τῶν ματαίων θεωρία τὴν κατάληψιν ἔχειν δοκῇ ἀκραιφνῆ μὴ ἐνοχλουμένοις ποθὲν φροντίσι πραγματικαῖς. Εἰς γοῦν αὐτῶν τις πλὴν σκύφου, ᾧ καὶ τροφὴν προσεπέφερέτο, καὶ πόμα, κεκτημένος ἄλλο μὴδὲν ὅστις ποιμενικὸς ἐθεάσατο παῖδας κολαίς ταῖς δραξί τῷ στόματι νᾶμα προσάγοντας, ἔφη ρίψας τὸν σκύφον, « Ἐμαθον, ὦ παῖδες, τὸ μέχρι νῦν μαθεῖν, ἔμαθον τὸ τῆς ἀκτρημοσύνης τέλειον, » καὶ ὅπερ πρὸς ἄκραν αὐτοῦ ἔλειπε φιλοσοφίαν ὠφελείσθαι παρὰ τῶν μετρακίων εὐγνωμότως ὠμολόγησεν. Οὕτως ἦν τάχα αὐτῷ σκοπὸς καὶ τὸ σῶμα ἀποθέσθαι, εἰ οἶόν τε, καὶ μετ' αὐτοῦ πᾶσαν ἀποδύσασθαι βιωτικὴν μέριμναν, καὶ γυμνῇ τῇ ψυχῇ ζῆν ἀνευ τῶν σαρκικῶν κοπρίων προαιρουμένῳ ἀπλήστως τῷ τῆς φιλοσοφίας ἱμέρῳ.

nere, si possit id fieri, corpus, et cum eo exui ab sine carnalibus stercoribus, præposito ad philosophiam inexplēbiliter desiderio.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Ἦμεῖς δὲ οἱ καὶ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων ἐνηγούτων διὰ παντὸς περὶ τούτου ἀκούοντες, ἐπεὶ μὴ μέχρι νῦν δεδωσθημεθα τὰς θείας αὐτῶν παραγγέλσεις, μηδὲ οἰκοθεν πρὸς τὸ καλὸν αὐτοὶ κεκινήμεθα, τούτους γοῦν ἐντραπῶμεν ἐνεοιδίζοντας ἡμῖν τῇ ἀκτρημοσύνῃ τὸ πολὺ σὺλον. Πρέπει γὰρ τούτοις ὑπωπιάζεσθαι, οἷς εἶναι σεβάτμιοι διὰ τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας ὀφείλομεν καὶ πρωτεύοντες τοῖς δόγμασι, μὴ δευτερεύειν τῷ βίῳ, ἵνα μὴ χεῖρον διακείμενοι Ἕλληνων βλασφημεῖσθαι παρασκευάσωμεν τὸ Κυριακὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθῆν ἐφ' ἡμᾶς, ἀλλότρια πράττοντες, καὶ ξένα, ὧν ἐκελεύσθημεν πράττειν. Καὶ οἰδᾶ γὰρ πρὸς τῶν ἐντευζομένων ὡς λίαν πληκτικὸν τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ τοῖς ἔξω τῆς μέψεως, οὐχὶ δὲ καὶ τοῖς πρὸς οὗς ὁ λόγος ἡμῖν. Πέπεισμαι γὰρ, ὡς οὐδὲ τούτοις σωφρονισθῆσονται τοῖς ἐλέγχοις, νοσοῦντες ἀνίατα. Οὐδὲ εἴ τινα τούτων λεχθεῖν πρὸς τὸ ἐντρέψαι δριμύτερα διορθώσονται τὸ πλημμελεῖς ἅπας ἀπονησάμενοι τὴν αἰσχύνην καὶ ἐφ' οἷς ἀμαρτάνουσιν ἐρυθριῶντες οὐκέτι, ἐπεὶ μηδὲ κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα τῷ τοῦ μύρμηκος ἐδωσθηθή ὁ ὀκνηρὸς παραδείγματι πρὸς τὸ κινῆσαι τὰς χεῖρας, καὶ τὴν ἐπονειδίωτον ἐπαίσχυνθῆναι ἀργίαν.

minas his, qui scandalum generant, propositas, dupplicem sibimetipsis in futuro sæculo punitionem insipienter procurando; tum quod prætulērunt melioribus pejora; tum quod præbuerunt aliis malefaciendi argumentum, affectu erga res vanas valde propenso inhiantium stupide circa ipsas plurium appetitum violentas cupiditates rursus inflammantes. Et Judæorum quidem aliqui non abnuentes possessionum abdicationem præter legem, sponte illam sunt amplexi, absque sollicitudine divinum cultum exsequi volentes, in tentoriis ac tabernaculis inhabitantes, atque se avertentes ab omni re, quæ mentem distrahere posset ab optimis, ut aiebant ipsi interrogantibus illos, et cupientibus addiscere vitæ conversationem rectius innovatam: Vineæ vel ager, aut domus non erant nobis: cum horum curam probe scirent impedire operationes, quæ ad pietatem pertinent. Philosophi quoque non pauci gentilium hujuscemodi paupertatem exhibuerunt, ut canum instar sine tecto degerent, et pro alimento sumerent, quod pro tempore, aut quod foruito inventum occurrerat, ita ut ipsi rerum vanarum inspectio viderentur retinere comprehensionem intactam, negotiosis curis nequaquam obturbantibus. Unus igitur aliquis ipsorum præter scyphum, ex quo et potum, et cibum sumebat, aliud possidens nihil; cum pastorum 280 pueros aliquando prospexisset cavis manuum volis, laticem ori admoventes: « Didici, o pueri, ait, abjecto scypho, quod lucusque me latuit, didici perfectionem paupertatis: » et quod ad summam decrat sapientiæ amatorum professionem, a pueris sibi demonstratum ingenue confessus fuit. Sic fuit et ipsi forsitan scopus et ipsum deponere, si possit id fieri, corpus, et cum eo exui ab omni cura ad vitam spectante, nudaque anima vivere sine carnalibus stercoribus, præposito ad philosophiam inexplēbiliter desiderio.

CAPUT XL.

Nos vero qui et Dominum, et apostolos ea de re omnino inculcantes auribus audimus, quandoquidem usque nunc non inflexi sumus divinis illorum exhortationibus, neque sponte nostra ipsi permoti fuimus ad bonum; ab istis saltem pudore suffundamur, qui exprobrant nobis pro paupertate opum copiam; decet enim ab iis sugillari, quibus esse venerandi debemus propter instituti gravitatem, et qui primas obtinemus præ illis ob nostra statuta, minime posteriores fieri vitæ modo; ut non pejus quam gentiles degentes efficiamus nomen Domini, quod invocatum est super nos, blasphemari, aliena patiantes, et diversa ab his, quæ facere jussi sumus. Novi sane in eis, qui perlegent, dictum hoc visum iri valde mordax, iis tamen, qui extra querelam hujusmodi sunt, non vero et vobis, ad quos sermo dirigitur. Persuasus quippe sum, quod neque his reprehensionibus temperantiores evadent, qui morbo detinentur incurabili, neque si aliqua ex his dicta sunt asperiora ad convertendum, corrigent quod vitiosum 281 est, semel verecundiam eluentes, et neutiquam ea, in quibus peccant, erubescens; quandoquidem neque secundum sapientem Salomonem

hoc exemplo formicæ piger verecundatus est ¹⁵, ut moveret manus, et ignominiosæ desidiæ pudore suffunderetur.

CAPUT XLI.

A

Difficile nempe deponere quam multo tempore possederunt passionem, et habitum dissolvere protelatum longa consuetudine, illis qui non utuntur plurimo studio ad moris pravi correctionem, et inhærent ipsi quemadmodum vinculis insolubilibus detenti, quamvis inde digredi possint; adeo ut interduum necessum sit trahi retro uti adhuc deditis, eorum recrudationi, pendentesque ex his, in quibus fuerunt paulo ante, et licet invitos referre pedem, assidueque converti ad ea, a quibus diffugere contendunt. Quare pigro Salomon inclamat clara voce: « Vade ad formicam, o piger, et æmulare, videns ejus vias¹⁶. » Proflentibus autem vitam monasticam, implicitis vero sæcularis vitæ curis ac sordibus, dicit Dominus: « Respite volatilia cæli, quomodo non seminant, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester cælestis nutrit ipsa ¹⁶. Nec hi sic uti jussi sunt, dimiserunt terræ curam; nec ille manus e sinu protulit, præferens satietatis, quæ brevem laborem habet, indigentiam languidam. Ita is, cui diutina consuetudo dominatur, ad id, quod insuetum est, impervertibilis evadit satis ducens esse in eo, in quo est, licet in confesso sit, quod illud non conducat, quam transire ad insolitum, **282** quamvis manifestam et evidentem contineat utilitatem.

CAPUT XLII.

Vos vero, o amici Christi, custodes ejus legum diligentes, qui denarios mandatorum duplicatos Domino præfertis, et plusquam debito constitutorum satisfaciens ea, quæ sunt consilii, agere magno studio, libentique animo contenditis, et libero arbitrio mentis supergressi estis, quæ fuerunt constituta servis ad operationem inexcusabilem. Qui convenitis cum Christo in vitæ genere, et supra montem, sublimis philosophiæ initiati estis dogmatibus, et ostenditis operibus traditarum rerum certitudinem. Qui apostolica secuti vestigia, ita operamini, ut ne cuiquam sitis graves, et oneri, tantum vero circa hoc occupati, ut tempus magis necessarii operis circa minutiora minime insumatis, præclare tempus dispertientes in modicum corporis usum, et in plurimam curam animæ. Hæc est enim vere conveniens justitiæ distributio, non omnibus partes æquales, sed pro dignitate unicuique præbere; et commensuratum, quodque sufficiens est, porrigere ancillæ debitum, totum vero attribuere heræ, quæ vere domina existit, quæque multo debet honore perfrui. Qui generose et magnanime Christo militatis nequaquam sæcularis vitæ negotiationibus impliciti, ut complacitis exercitus imperatori, legitimeque certantes,

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Χαλεπὸν γὰρ ἀποθέσθαι πολλῶ χρόνῳ νεμόμενον πάθος, καὶ παραλῦσαι ἔξιν μακροθυεῖσαν μακροῦ συνθηεῖα, μὴ πολλῆ σπουδῆ χρησαμένους πρὸς τὴν διόρθωσιν τοῦ πονηροῦ ἔθους, τοὺς ἐναχομένους αὐτῶ καθάπερ δεσμοῖς ἀλύτοις κατεχομένους καὶ διεκδῦναι τούτου δυνηθῶσιν, ὅπως ποτὲ ὡς ἔτι προστητημένους ἔλκεσθαι ἀνάγκη ὀπίσω τῆ μνήμῃ τῶν ἐν οἷς ἦσαν ἐναγχοῖς, ἀναποδιζομένους, καὶ ἀκοντας, καὶ συνεχῶς ἐπιστρεφομένους πρὸς τὰ ἀφ' ὧν ὑποδιδράσκειν ἐπιέγονται. Καὶ τῷ ὀκνηρῷ γὰρ ὁ Σολομῶν ἐμβοῶ διαπρύσιον, « Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὁ ὀκνηρὸς, καὶ ζήλωσον ἰδὼν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. » Καὶ τοῖς ἐπαγγελιομένοις μὲν τὸν μονήρη βίον, ἐμπλεκόμενοι δὲ ταῖς τοῦ βίου ὕλαις, φησὶν ὁ Κύριος, « Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. » Καὶ οὐδὲ οὗτοι ὡς ἐκελεύσθησαν ἀφῆκαν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς γῆς, οὐδὲ ἐκείνους τὰς χεῖρας τοῦ κόλπου προήνεγαν ἐνδεῖαν ἀνεμεινῆν προτιμῆσας κόρου βραχὺν πόνον ἔχοντος. Οὕτω ὁ τῷ ἐθισμῷ κεκρατημένος πρὸς τὸ ἀηθὲς ἐστὶ δυσμετάβλητος, ἀγαπῶν ἐν ᾧ ἐστὶν εἶναι, καὶ ἐμολογουμένως εἶη ἀσύμφορον, ἢ μεταθῆναι πρὸς τὸ ἀσύνθηες, καὶ ἔχῃ πρόδηλον καὶ προφανὲς τὸ ὑφέλημον.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Ἵμεῖς δὲ, ὡ φίλοι Χριστοῦ, καὶ φύλακες τῶν αὐτοῦ νόμων ἐπιμελεῖς, οἱ τὰ δηνάρια τῶν ἐντολῶν διπλασιασθέντα τῷ Κυρίῳ προσφέροντες, καὶ τῆ ὀφειλῆ τῶν διατεταγμένων τὰ ἐκ προαιρέσεως προσφιλοτιμησάμενοι ἔκουσίως, καὶ ἐλευθερίᾳ γνώμης ὑπερβαίνοντες τὰ προστεταγμένα δούλους πρὸς ἐργασίαν ἀπαραίτητον· οἱ συνανελθόντες τῆ πολιτεῖα Χριστῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θροῦ τὰ τῆς ὑψηλῆς φιλοσοφίας μνηθέντες δόγματα, καὶ τοῖς ἔργοις ἐπιδεικνύμενοι τὴν τῶν παραδεδομένων ἀξιοπιστίαν. Οἱ τοῖς ἀποστολικοῖς ἀκολοθήσαντες ἔχνεσι, καὶ ἐργαζόμενοι ὡς μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα, τοσοῦτον δὲ ἀσχολούμενοι περὶ τοῦτο, μὴ τὸν καιρὸν τῆς ἀναγκαιοτέρας ἐργασίας δαπανηθῆναι περὶ τὰ ἐλάττονα, καλῶς δὲ τὸν χρόνον μερῖσαντες εἰς μερικὴν χρεῖαν τοῦ σώματος καὶ εἰς πολλὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν. Τοῦτο γὰρ ἀληθῶς δικαιοσύνη πρέπουσα, διανεμούσα οὐκ ἰσομοίρως πᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς ἀξίαν παρέχειν ἐκάστῳ, καὶ σύμμετρον μὲν, καὶ αὐτάρκη ὑρέγειν τῆ παιδείᾳ τὴν ὀφειλῆν, τὸ δὲ πᾶν ἀποπέμειν τῆ κυρία καὶ ὄντως οὐση δασποίνῃ καὶ πολλῆς ὀφειλοῦσῃ ἀπολαῦσαι τιμῆς. Οἱ γενναῖως στρατευόμενοι καὶ μεγαλοψύχως Χριστῷ, καὶ ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις οὐκ ἐμπλεκόμενοι διὰ τὴν πρὸς τὸν στρατολογησάντα ἀρέσκειαν· οἱ νομίμως ἀθλοῦντες, καὶ

¹⁵ Prov. vi. 6 ¹⁶ Matth. vi, 26.

τὰς λαβὰς τῶν ἀντιπάλων τῷ λείπῳ τῆς ἀκτημοσύνης ὡς ἴλειμμένοι διαδιδράσκοντες, οὐκ ἐχόντων ἤς ἐπιλαθόμενοι ὕλης λύσσει ζημίαν, ἢ καταβάλλωσιν ἐν τῷ σκάμματι, πλεονεξίας κρατήσαντες πάθει, καθάπερ ἡ Αἴγυπτος τῆς ἀμπελόνης τοῦ Ἰουσήφ δραξαμένη οὐκ ἂν ποιῆται ἰσχύσασα τοῦτο, εἰ ἦν οὕτω γυμνὴ ὡς θνῶτις ἀγωνιστῆς ὁ ἀθλῶν· ἀλλ' οὐδὲν καὶ οὕτως ἤνυσσε τῶν σπουδαζομένων ἐκεῖνη καὶ ἐπελάθετο, προσαποδυσάμενου τοῦ ἀθλήτου ταῦτα, ἐξ ὧν κατεχόμενος ἐσύρετο βία, καὶ μετὰ πείραν μαθόντος, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἔδει γυμνὸν εἶναι τὸν συνοικούντα τοῖς πάθει, καὶ τοῦτοις μαχόμενον τοιοῦτον ἐκ προσιμίων προσελθόντα τῇ πάλῃ οἷος ἐφυγεν ὕστερον, παντὸς πράγματος προσαποδυσάμενον αἰσθητοῦ φροντίδα, καὶ μέριμναν. Τοῦτοις γὰρ ἡττώνται, καὶ ἔχοντες τοῦ ἀντιποιεῖσθαι, καὶ ἀφαιρούμενοι, τῇ λύπῃ, οἱ χρημάτων καὶ κτημάτων ἀντεχόμενοι, καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν, ὡς οὐκ ἔδει, παρτολαύοντες ἀηδίας.

tur qui pecuniis ac possessionibus dediti sunt; molestiam.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

Ἵμεῖς δὲ τῶν τοιούτων ἐλεύθεροι δεσμῶν κατὰ τὸν παρὰ τῷ Ἰὼβ ἀνεμύμενον ἄγριον θύον ἐν ἐρήμῳ καταγελῶντα πολυοχλίας πλήθους, μέμψιν δὲ φορολόγου μὴ ἀκούοντα· οἱ καὶ φροντίδος κτημάτων, καὶ δασμολόγων ὀχλήσεως ἀπληλλυμένοι, οἱ μὴδὲν ἔχοντες τῇ κτήσει, καὶ πάντα κατέχοντες τῇ ἐξουσίᾳ· οἱ δευτέρον χιτῶνα, κατὰ τὴν Κυριακὴν φωνήν, μὴ κτετῆμένοι, καὶ Χριστὸν ἐνδοξομένοιο τὸν πᾶσαν ἐξῴθεν προσβάλλουσαν ἀποσοθεύοντα ἐπήρειαν· οἱ ἐπὶ γῆς περιπατοῦντες διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ σώματος, καὶ ἐν οὐρανῷ τῇ προθέσει διάγοντες· οἱ πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς κλήσεως ἐπειγόμενοι προθύμως, καὶ ἰσοταχῶς τοῖς πτηνοῖς τὸν τῆς εὐσεβείας δρόμον ἀνύοντες, οἱ πᾶν ἄχθος τῆς κοσμικῆς μερίμνης τῶν τῆς ψυχῆς ὤμων ἀποτιναξάμενοι, καὶ εὐσταλῶς τὰ ἐμποδίζοντα τῇ προκοπῇ ὑπεραλλόμενοι σκάνδιλα, ἦν παρὰ τῶν προλαθόντων διεδέξαθε ἀγωγὴν, εἰ μὲν ἐπὶ τὸ σπουδαιότερον, ἵνα τι καὶ ὑμεῖς ὡς συμπονήσαντες τοῖς προλαθοῦσιν εἰς ἀκρίθειαν ἔχητε καύχημα, ἐπὶ δὲ τὸ ῥιθυμώτερον μῆποτε μεταβάλοιτε, γνήσια τῶν πατέρων τέκνα κατὰ τὴν ἀρετὴν γνωριζόμενα, καὶ οὐ νόθα τῇ παραλλαγῇ τῶν ἔργων κρινόμενα. Οὐ μικρὸν γὰρ θνεῖδος ἐχθρόνους συγγενεῖαν ἀχοῦσι τὴν πρὸς τοὺς φύσαντας, καὶ μὴ πιστουμένοις ἐκ τῶν τρόπων τὴν ἀγχιστεῖαν. Ὡς γὰρ προσώπων χαρακτῆρες, καὶ τὰ ἄλλα τεκμηρία σώματος τῷ ὁμοίωματι διδάσκουσι, τίς τίνας υἱός, ἢ πατήρ, οὕτως ἀγωγὰ βίων δηλοῦσι, τίνας τίνων εἰσι φοιτηταί, καὶ γνώριμοι, λόγῳ μὲν τοὺς θεωρητικούς, ἔργοις δὲ τοὺς πρακτικούς· ἐρμητεύοντες διδασκάλους. Τί δὲ τὰς πηλίνας σχέσεις παράγομεν εἰς ὑπόδειγμα τῶν ὑπερναθεθιχάτων τὰ σωματικὰ παραδείγματα, μικροῖς ἄγαν τὰ ὑπερβαλλόντως μεγάλα σημαίνετι βουλόμενοι, καὶ σισιογραφίας, οὕτε εἰκόνας οὐσίας, τῷ μὴ τετρανωθῶσι τοῖς χρώμασιν

A et adversariorum prehensiones lævitate paupertatis veluti peruncti, evitantes, cum illi haud materiam **283** habeant quæ vos apprehendentes, damnum afferant, aut dejiciant prostratos in gradu potiti victoria præ aviditatis avaræ passione: sicut Ægyptia, quæ vestimentum Joseph arripuit, nunquam illud potuisset facere, si fuisset ipse sic nudus, quemadmodum vere decertans pugil ¹⁷. Sed nihil et ita obtinuit eorum, quæ illa desiderabat tanto studio, quamvis manus iniecit; pugil siquidem indumenta, e quibus quasi comprehensus vi traheretur, deposuerat exueratque, et post experientiam didicerat, quod ab initio nudum oportebat fore eum, qui simul habitat cum passionibus; et cum illis pugnat, talemque a principio prodire ad **B** luctam, qualis deinde fugit, omnis rei sensibilis exutam cura et sollicitudine. Ab istis quippe vincuntur, tum quod acquirendi desiderio teneantur, tum quod iis spoliati dolore ac mœore premanisque, ut non decebat, solam ex iis percipiendo

CAPUT XLIII.

Vos vero ex hujuscemodi vinculis liberi secundum asinum agrestem dimissum apud Job ¹⁸ in solitudine, qui deridet pluribus negotiis perturbatam multitudinem, nec audit querelam collectoris tributorum. Qui et a cura possessionum, et a turbulentia eorum, qui exigunt vectigalia, exempti estis: qui nihil possessione retinetis, et omnia obtinetis auctoritate: qui secundam tunicam juxta vocem Dominicam non possidetis ¹⁹, et Christum induti estis, qui repellit omnem molestiam exteriori irruentem; qui perambulatis super terram propter corporis necessitatem, et in **284** cœlo secundum propositum diversamini. Qui ad præmium vocationis animose festinatis adducti, et æque celeriter, atque volucres pietatis cursum perficitis, qui onus omne mundanæ sollicitudinis excussistis abs humeris animæ, et scandala præpudentia progressum expedit superastis quam a majoribus suscepistis vivendi rationem, siquidem ad majus studium, ut et vos cum ita collaboraveritis iis, qui præcesserunt, diligenter, aliquod consequamini decus; ad segnius autem ne rejiciamini germani filii cum sitis patrum secundum virtutem agniti, et minime spurii operum diversitate judicati. Nec enim parva est ignominia posteris cognationem jactantibus, quam habent ad genitores, neque fidem facientibus proximitatis ex moribus. Sicut enim vultuum notæ, et alia corporis argumenta similitudine docent, quis cujusque filius sit, aut pater: ita vitæ rationes ostendunt, quinam, quorumnam sint sectatores, et noti, verò quidem contemplationi addictos, operibus vero activos magistros eo modo interpretati. Quid vero corporeos, et luteos habitus producimus ad exemplaria eorum, quæ exsuperant longe corpo

¹⁷ Gen. xxxix, 15. ¹⁸ Job xxviii, 6, 7. ¹⁹ Matth. x, 10; Marc. vi, 8; Luc. ix, 3.

rea exempla, parvis valde magna, et supra modum A excellentia significare volentes, ac delineationes umbraticas, quæ nec sunt imagines, quia nequeunt coloribus illustrari, viventibus formis mutuo comparare? Christi enim estis discipuli, et æterni Patris filii; sic enim vos Dominus et fratres vocat dicens: « Qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, hic meus frater, et soror, et mater est ²⁰. » Et filios nominat **285** proprii Patris. In quibus ait: « Ne solliciti sitis, quid manducabitis, vel quid bibetis; scit enim Pater vester, quod istis omnibus indigetis ²¹. » Et quomodo cognatio consistat, fiatque propinquitas ipsa, docet, dans occasiones iis, qui ad illam nobilitatem ascendere desiderant, et transferri in adoptionem a servitute præeligunt, quando dicebat: « Discite a me, quod mitis sum et humilis corde ²². » Et rursus: « Estote misericordes, sicut et Pater vester cælestis ²³. » Et: « Estote proni ad miserandum, sicut et Pater vester. » Et: « In omnibus estote perfecti, quemadmodum et Pater vester cælestis perfectus est ²⁴. »

CAPUT XLIV.

Proposita igitur ad imitationem divina natura: Quænam est utilitas ad humana studia collimare, et curiose, atque inaniter laborare, quales, quomodo, et quantum in bono proficere, et quo pacto alii decepti mundanis delectationibus? involuntur vanis distractionibus, non vero hoc solum videre, qua ratione Deo per omnia assimilari licet; quomodo illam comparare potest perfectionem? quibus laboribus antiquam naturæ dignitatem recuperare, fierique desuper simulacrum expressum exemplaris formæ, et naturam quasi habitum ab exercitatione in virtute sortiri ad versionem in contrarium plane immutabile; quale itaque nobis sufficiet tempus ad imitandum Dei naturam? quale robur ad refingendæ divinæ similitudinis formas nobis subserviet? quomodo erimus, et quando omnia, quæ sunt Dei? possibile est enim penitus imitatio, **286** quoniam illam demandavit, qui scit uniuscujusque vires. Vix a puero quis exorsus, et per omnem ætatem usque ad extremam senectutem usus studio non remisso seipsum efformabit ad exemplar primum virtutis, neglectis vero quibusdam præteritis annis quomodo contendet? et quantum audaci animo, ut parvo tempore, quod difficultate tanta correxisset in tota vita, emendet? sed neque omnino difficultas plane facit impossibile, nec aggressio sera reddit ambiguum, aut subicit incipienti desperationem perfectionis; confert quippe et ad finem scopi, et ad viam compendiosam animi intentio celeriter peragens, quod sibi proposuit, urgente, et accelerata promptitudine, et opus quod multo tempore indiget, servans firmiter spatio temporis non habente proportionem æque correspondentem. Hujusce rei testes, ac fidejussores qui ad undecimam horam operarii vineæ venerunt id ipsum operati ²⁵, quod hi, qui a matutina

ἀντιπαράβαλλοντες ἐμψύχοις μορφαῖς; Χριστοῦ γὰρ ἐστε μαθηταί, καὶ υἱοὶ τοῦ αἰωνίου Πατρὸς· οὕτω γὰρ ὑμεῖς ὁ Κύριος καὶ ἀδελφούς καλεῖ λέγων· « Ὁς ἂν ποιῇ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτός μου καὶ ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ ἐστίν, » καὶ υἱὸς ὀνομάζει τοῦ ἰδίου Πατρὸς, ἐν εἰς, φησί, « Μὴ μεριμνήσητε τί φάγητε, ἢ τί πίνητε· οἶδεν γὰρ ὁ Πατήρ ὑμῶν, ὅτι χρῆσθε τοῦτων ἀπάντων. » Καὶ ὅπως ἡ συγγένεια συνίσταται, καὶ οἰκειώσις γίνεται αὕτη, διδάσκει, διδοὺς ἀφορμὰς τοῖς εἰς τὴν εὐγένειαν ἀναβῆναι ποθοῦσιν ἐκείνην, καὶ μεταβῆναι εἰς υἰοθεσίαν ἀπὸ δουλείας προαιρουμένων ὅταν λέγῃ· « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτός εἰμι, καὶ ταπεινός τῆ καρδίας. » Καὶ ἄλλιν· « Γίνεσθε οἰκτιρμονες, ὡς ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. » Καὶ· « Γίνεσθε ἐμπλαγγοὶ, ὡς ὁ Πατήρ ὑμῶν. » Καὶ· « Ἐπὶ πάντι γίνεσθε τέλειοι, ὡς καὶ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστι. »

ΚΕΦΑΛΑ. ΜΔ΄.

Τῆς θείας οὖν προκειμένης φύσεως εἰς μίμησιν, τίς ἐστὶ χρεία σκοπεῖν τὰς ἀνθρωπίνας σπουδὰς, καὶ περιεργάζεσθαι, τίνες, ὅπως, καὶ ἐφ' ὅσον τῷ ἀγαθῷ προκεκόφασιν, καὶ πῶς ἕτεροι ταῖς κοσμικαῖς δελεασθέτες τέρψασιν, ἐγκυκλινοῦνται τοῖς ματαίοις περιπασμοῖς; Καὶ μὴ τοῦτο μόνον ὄραν, πῶς ἐστὶ κατὰ πάντα ὁμοιωθῆναι Θεῷ, καὶ πῶς ἐν ἐκείνῃ γενέσθαι τῇ τελειότητι· καὶ ποίοις πόνοις ἀναλαβεῖν τὸ τῆς φύσεως ἀρχαῖον ἀξίωμα, ἐκμαγεῖον ἀνωθεν γενομένου τῆς πρωτοτύπου μορφῆς, καὶ φύσιν ὡσπερ τὴν ἐξ ἀσκήσεως ἐν τῇ ἀρετῇ ἕξιν πεποιημένους πρὸς τὴν τοῦ ἐναντίου τροπὴν ἀμετάβλητον. Ποῖος τοίνυν ἡμῖν χρόνος ἀρκέσει πρὸς τὴ μιμήσασθαι φύσιν Θεοῦ; Ποία δύναμις ὑπερουργήσει πρὸς τὸ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀναμάξασθαι τοὺς τύπους; πῶς ἐσόμενα καὶ πότε πάντα ὅσα ἐστὶ Θεοῦ; δυνατὴ γὰρ πάντως ἡ μίμησις, ἐπειδὴ ταύτην ἐπέταξεν ὁ εἰδὼς ἐκάστου τῆν δύναμιν. Μόλις ἐκ παίδων τις ἀρξάμενος, καὶ διὰ πάσης ἡλικίας ἐπ' ἐσχάτου γήρως χρησάμενος ἀνεσδότῳ σπουδῇ, μορφώσει πρὸς τὴν ἀρχέτυπον ἀρετὴν ἑαυτὴν, ἀμελήσας δὲ τίνα τῶν πρῶφιχτότων χρόνων, πῶς συντελεῖται; καὶ πόσον τὸ πρῶθυμον, ὡς ἐν ὀλίγῳ κατορθῶσαι καιρῷ τὸ δυσχερῶς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ κατορθούμενον; Ἄλλ' οὐ πάντως ἡ δυσχέρεια ποιεῖ τὸ ἀδύνατον, οὐδὲ τὸ δύσμιον τῆς ἐγγχειρήσεως ἀμφίβολον, ἢ καὶ ἀπεγνωσμένην ὑποτίθεται τῷ ἀρχομένῳ τὴν τελειότητα· ἔχει γὰρ καὶ πρὸς τὸ πέρας τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁδὸν ἐπίτομον ἢ πρόθεσις ταχέως ἀνύουσα τὸ προτεθὲν, ἡπειγμένη τῇ προθυμίᾳ, καὶ πολλοῦ χρόνου δεόμενον ἔργον ἐμπεδοῦσα ἐν οὐκ ἀναλογούντι καιρῷ. Μάρτυρες ἐχέγγυοι τοῦτου οἱ τῆς ἐνδεκάτης ὥρας τοῦ ἀμπέλωνος ἐργάται, τὸ αὐτὸ τοῖς ἐξ ὄρθρου μέχρι δειλῆς καυσωθεῖσιν ἐργασάμενοι, καὶ οὐκ ἐμποδισθέντες πρὸς τὸ φθάσαι τοὺς προλαβόντας τῇ στενῇ προθεσίμῃ· τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρθυμία, καὶ τοιοῦτον ἡ ἐπιμέλεια· ἡ μὲν γὰρ

²⁰ Matth. xii, 50. ²¹ Matth. vi, 25, 52. ²² Matth. xi, 29. ²³ Luc. vi, 56. ²⁴ Matth. v, 48. ²⁵ Matth. xii, 6 seqq.

μετὰ πολλῆς ἀδείας ἀνύει μικρὰ, καὶ οὐκ ἄξια λό-
γῳ· ἡ δὲ καὶ ἐν βραχεὶ κατορθοῖ, μεγάλη τῇ
σπουδῇ παρατρέχουσα τὸ ἀνεπιμένον ἐκείνοις.
gritia, et hoc cura diligentior valet. Illa cum multa
vacatione parva perficit, nullius momenti, et quæ
neque digna sunt dictu; hæc etiam in brevi magna dirigit studio acriori prætercurrens illis, qui
remissius egerunt.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ΄.

Διὰ τοῦτο κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγόναμεν, ἵνα τὰ
ιδιώματα σώζωμεν τῶν χαρακτήρων ἐκείνων, καὶ
τῷ ἐπισήμῳ τῆς πολιτείας τοῦ; ὁρῶσι παρέχωμεν
τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσεως σαφεῖ τὰ γνωρίσματα·
« Ἐγὼ, φησὶν ὁ Θεὸς, οἰκτιρῶν, καὶ ἐλεῆμων,
μακροθύμως, καὶ πολυέλεος, καὶ δικαιοσύνην δεσ-
τηρῶν. » Τούτοις γράφεται τοῖς χρώμασιν ἡ τῆς
θείας ὁμοιώσεως εἰκόνα. Οὗτοι χαρακτῆρες τῆς
ἀσωμάτου μορφῆς; τούτοις ἐπιγινώσκειται ψυχή,
συγγενῆς οὕσα Θεοῦ, ζηλοῦσα μὲν τὸ ἀπροσδεῖς
ἐκείνου πόθῳ τῆς ἀκραιφνοῦς καθαρῆς ἰότητος, κωλυ-
μένη δὲ τῷ πρὸς τὸ σῶμα δεσμῷ, ἀλλ' ὁμως ὀλιγο-
δεεῖ βούσῃ, ὡς ἰμείρεται τοῦ πάντη ἀνεπίδεοῦς τού-
του παρέχουσα ἑναργῆς ἐκεῖνο τεκμήριον, καὶ τῷ
τέως ἐφικτῷ δηλοῦσα τὴν πρὸς τὰ ἀνέφικτα ἐπιθυ-
μίαν, ἐν ᾗ φιλοτιμείται τὰς φυσικὰς ἐκδύναμι ἀνάγ-
κας δεικνύσα πόση ἐπιθυμία καὶ πόσῳ πόθῳ τὰ
ἐφειμένα κατώρθωσεν, ἀγαθότητα καὶ μακροθυμίαν,
χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν, καὶ πᾶν ὃ σημαίνει
φύσιν Θεοῦ κτησαμένη σπουδαίως. Ἐνθα ἦν καὶ τὸ
κωλύον οὐδὲν, τῇ ἐξουσίᾳ χρησαμένη προθύμως, καὶ
μετὰ πολλῆς εὐκολίας παρελθοῦσα εἰς ταῦτα, εἰς
ἄπερ ἦγεν ἡ δύναμις· ἔνθεν καὶ τετιμημένη τῇ θεῖᾳ
μορφῇ, βραχὺ τι κατὰ τὸν Δαβὶδ παρὰ τοὺς ἀγγέλους
ἠλάττωται, ὅτε τῷ πηλῷ συμφορομένη τοῦ σώματος,
ταῖς ἀνάγκαις προσασχολεῖσθαι τούτου, κἂν πρὸς
ὀλίγον, τῇ ἀπαραιτήτῳ χρεῖξ βιάζεται, ὅλη διόλου
τῶν κρειττόνων γλιωμένη φροντίζειν, κακεῖ διάγειν
τῇ θεωρίᾳ, ἔνθα καθαρὰν ἔχει τὴν εὐφροσύνην, οὐκ
ἐπιθλοουμένην μνήμη τινὸς ἀηδοῦς. Τίς γάρ τὸν
φεύγοντα θορύβους δημοτικούς, καὶ παραιτούμενον
πραγμάτων ὀχλήσιν ἐπαχθῶν, ἐκκλίνοντά τε συν-
ουσίας εἰκαιῶν, καὶ ἀδιαφόρων ἀνθρώπων, οἵκοι δὲ
τὰ πολλὰ σχολάζοντα προσευχαῖς ἡσύχως; καὶ με-
λέτη λογίων Θεοῦ, σεμνόν τε κατὰ τὸ σπᾶνιον τῆς
πρόβου, καὶ ἐπιεικῆ ὀρώμενον, καὶ ἀτάραχον, συμ-
παθῆ, καὶ φιλόλληλον, οὐκ ἐρεῖ ζηλωτὴν Θεοῦ ὄν-
τως, καὶ εἰκόνα τούτου, καὶ μίμημα, τὰς θείας αὐ-
γὰς τῆς ἀγαθότητος ἀστράπτοντα ἐκείνης; καὶ χρώ-
μασιν ὡσπερ γλαφυροῖς ταῖς ἀρεταῖς στίλβοντα τὴν
ὁμοίωσιν;

ΚΕΦΑΛ. ΜΣΓ΄.

Ταύτην ἀναζωγραφῶν ὁ Κύριος τὴν εἰκόνα, καὶ
πρὸς ταύτην προτρέπομενος τὴν ὁμοίωσιν τοὺς ἑαυ-
τοῦ μαθητὰς, καὶ διδάσκων, πῶς ἔστι τῇ μιμῆσει
γίνεσθαι Θεοῦ, ἔλεγεν, ὡς ἤδη εἰρηται, « Γίνεσθε
οἰκτιρῶνες, καθὼς καὶ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
οἰκτιρῶν ἐστίν, » ἀφθονον παρέχων ἰσοτιμίαν τοῖς

A hora usque ad meridiem æstu fuerant exusti, nec
impediti, quin assequerentur intra angustias ter-
mini statuti eos, qui præcesserant. Hoc enim pi-
vacatione parva perficit, nullius momenti, et quæ
vacatione parva perficit, nullius momenti, et quæ
vacatione parva perficit, nullius momenti, et quæ

CAPUT XLV.

Idcirco ad imaginem Dei facti sumus, ut illarum
formarum proprietates conservemus, et insigni con-
versatione præbeamus aspicientibus luculentas no-
titias **287** similitudinis, quam gerimus erga illum.
« Ego (inquit Deus) miserator, et misericors, et longan-
nimis, et justitiam observans ²⁶. » Hisce describitur
coloribus divinæ similitudinis imago. Hæ notæ sunt
B formæ incorporeæ; istis agnoscitur anima Dei esse
cognata, optans zelo ardenti non indigentiam illius
desiderio intaminatæ puritatis, impedita vero eo,
quo illigatur corpori, vinculo, sed simul ac aliqua
re parva eget, clamans, et illud exhibens evidens
indiciū, quod percipit omnino re nulla sic indige-
re; et per id, quod assequi potuit, ostendens,
quam habeat ad ea, quæ minime adhuc assequi
potest, cupiditatem, in eo quod e naturalibus nec-
essitatibus emergere nititur, declarat quanto de-
siderio, et quanto amore perfectit ea, quæ sunt
permissa, scilicet bonitatem et longanimitatem,
benignitatem et humanitatem, et omne quod Dei
naturam designat, studiose possidens. Ubi nihil
erat, quod obsisteret, utens auctoritate animose,
et cum magna facilitate ad ista progrediens, ad quæ
vires deduxerunt; inde, et honestata divina spe-
cie paululum quid juxta David imminuitur ab
angelis ²⁷, quando corporis luto involuta, hujus nec-
essitatibus vacare, etsi ad exiguum tempus irre-
cusabili cogatur indigentia, tota universim curare
gignens meliora, et ibi transigere vitam contem-
plando, ubi puram lætitiā habet, nullius injunc-
dæ rei memoria perturbatam. Ecquis enim tumultus
populares fugientem, recusantem turbam tris-
tium graviumque negotiorum, declinantem con-
gressus vanorum et indifferentium hominum, domi-
multum vacantem orationibus quieto **288** cum
silentio, et meditatione sermonum Dei, honestum,
D raroque prodeuntem, visu composito modestum
et imperturbatum, compatientem, mutuoque aman-
tem, non dicit vere Dei fore æmulatorem, et ipsius
imaginem, atque simulacrum, qui illius bonitatis
divinos splendores emittat, et virtutibus quasi co-
loribus perelegantibus illustret similitudinem?

CAPUT XLVI.

Istam Dominus imaginem repingens, et ad eam
similitudinem adhortans discipulos suos, et elo-
cens, qua ratione quis imitatione Deus effici valeat,
dicebat, quemadmodum jam effatum est: « Estote
misericores, sicut et Pater vester cælestis mise-
ricors est ²⁸; » præbens honoris æqualitatem citra

²⁶ Psal. lxxxv, 13. ²⁷ Psal. viii, 6. ²⁸ Luc. vi, 36.

invidiam his, qui ad hunc honorem conscendere volunt. Etenim ab invidia purus est, sicut et vere ab omni alia passione, Deus, gau-letque his, qui aequi conantur eandem gloriam, quam ipse habet: ubi siquidem de ea imminui contingit illi communicatione ipsius ad alios, neque invidet his, qui efficiunt studio id, quod ipse natura existit, immutabilis, et invariabilis semper manens, et intra hanc immutabilitatem habitu constitutam omnes volens esse. Homines enim habentes honorem convenientem, et non convenientem, aliorum invident felicitati jure merito, quod suspicentur, in quibus gloriantur, vinci celebritate; et vereantur, ne his, qui ex humili ipsis approximant, provehunturque ad parem honorem, quandoque appareant inferiores, invident ipsis rationabiliter, ut aestimant, **289** cum velint in omnibus potiores cunctis esse, neque sustineant sibimetipsis superiorem omnino habere propter gloriae amorem, Deus autem propria habens ex se possessam gloriam, omnibus illam libenter communicat, nulloque afficitur detrimento. Exercitatio quippe nunquam antecellit naturam, etsi habitus multo fiat exercitio, nec ipsam suo excutit e primatu, quamvis videatur in secundis excellere, propriumque cognoscat progressum, et erga supereminentem sese non insolentius efferens injuriose, in concessio procedat honore, neque sibi vindicet supergradientem. Ita Paulus retro subsecutus sermones Domini, efformat similiter in unoquoque imaginem ipsam declarans ipsismet proprietatibus similitudinem invariabilem. Ait enim: « Estote imitatores Dei ³¹; » et qua ratione illud perficitur, absolvit, dicens: « Estote invicem benigni, misericordes, vobis condonantes, si quis habeat querelam adversus aliquem, quemadmodum et Christus condonavit nobis ³²; » et rursus: « Induite vos ut electi Dei, et sancti, et dilecti viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, mansuetudinem, longanimitatem ³³, » volens hisce nos exornare prerogativis, quibus divina resplendet forma, quae hominum est a matrix.

CAPUT XLVII.

Hoc denotat figurans Deum, et hominem, qui Deum imitari affectat; æquum scilicet esse, patientem injuriarum, non irascentem, non invidum, beneficum, compatientem, malorum nequaquam remiscens, **290** amantem bonorum, benignum, honore parilem, utilem, communicantem, accuratum, et curam omnium gerentem; non ambitionum, utque verbo omnia complectar, quibus abundantiam bonitatis manifestat Deus, « qui solem oriri facit super malos et bonos, et pluit super justos atque injustos ³⁴; » per hæc noscatur imitator esse illius, studens in omnes, quoad beneficentiam, æqualis permanens, et erga amicos, et erga eos, qui malevole sunt dispositi; ac licet injuriam patiat, reddens pro malo bonum, et

³¹ Ephes. v, 4. ³² Coloss. iii, 13. ³³ ibid. 12.

A εις ταύτην ἀναβῆναι βουλομένοις τὴν τιμὴν. Καὶ γὰρ ἐστὶ καθαρὸν φθόνου εἶναι, καὶ παντὸς ἀληθῶς ἄλλου πάθους τὸ θεῖον, χαίρον τοῖς ἀντιποιουμένοις τῆς αὐτῆς δόξης αὐτῷ, ἐπεὶ μὴ ἐλαττωθῆναι ταύτης τῆ πρὸς ἄλλους πέφυκε κοινωνία, μηδὲ βασκαίνειν τοῖς τούτο τῆ σπουδῆ γενομένοις, ὅπερ ἐστὶ τῆ φύσει αὐτῷ, ἀτραπτον, καὶ ἀναλλοίωτον μένον ἀεὶ, καὶ τῆς ἐκτικτῆς ἀτραπῆς ἀπαντας εἶναι θέλων ἐντός. Ἄνθρωποι μὲν γὰρ συμβαίνουσιν, ἀποσυμβαίνουσιν ἔχοντες τὴν τιμὴν, ταῖ, ἐτέρων βασκαίνουσιν εὐπραγίας εἰκότως, τὸ παρευδοκιμηθῆναι ἐν οἷς ἀδρόνονται ὑποφώμενοι, καὶ τῶν ἐκ τοῦ ταπεινοῦ προσηγγιζόντων αὐτοῖς πρὸς τὸ ἰσότημον τὴν προκοπὴν δεδοικότες, μήποτε φανῶσιν ἥσσονες, βασκαίνουσι τούτοις, ὡς ἰσοκῶσιν εὐλόγως, κρείττονες ἐν **B** πᾶσιν ἀπάντων εἶναι βουλόμενοι, καὶ ἔχουσιν αὐτῶν ἀνώτερον ὅλως διὰ τὸ φιλόδοξον οὐκ ἀνεχόμενοι. Θεὸς δὲ τὴν οἰκείαν δόξαν ἔχων αὐτόκρητον, πᾶσιν ἀδελῶς ταύτης μεταβίβωσι, μηδὲν ἀδικούμενος. Ἀσκησις γὰρ οὐ πλεονεκτεῖ φύσιν ποτὲ, κἂν ἕξις γένηται αὐτῆν, κἂν ἐν τοῖς δευτέροις διαπρέπειν δοκῆ, καὶ τὴν ἰδίαν γνωρίζουσα προκοπὴν, καὶ εἰς τὴν ὑπερέχουσαν οὐκ ἐξυβρίζουσα, τῆ συγκεχωρημένη στοιχοῦσα τιμῇ, καὶ οὐ σφεραριζομένη τὴν ὑπερβαίνουσαν. Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος κατόπιν βαίνων τῶν τοῦ Κυρίου λόγων, εἰδοποιεῖ ὁμοίως τὴν ἐν ἐκάστῳ εἰκόνα τοῖς αὐτοῖς αὐτῆν τρανῶν ιδιώμασι: πρὸς τὸ τῆς ὁμοιώσεως ἀπαράλλακτον· φησὶ γάρ· « Γίνεσθε μιμηταὶ Θεοῦ, » καὶ ὅπως κατορθοῦται τούτο, ἐξεργάζεται, λέγων· « Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχοὶ, χαρίζεμενοι ἑαυτοῖς, ἕαν τις πρὸς τινε εἴη μομφῆν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχαρισάτο ἑμῖν. » Καὶ πάλιν· « Ἐνδύσασθε ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι· σπλάγγνα οἰκτιρισμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραύτητα, μακροθυμίαν τούτοις καλλωπίζεσθαι, » θέλων ἡμᾶς τοῖς πλεονεκτήμασιν, οἷς λάμπει φιλόανθρωπος οὕσα ἡ θεία μορφῆ.

ΚΕΦΑΛΑ. ΝΖ'.

Τούτο χαρακτηρίζει Θεὸν, καὶ ἄνθρωπον ζηλοῦντα Θεὸν, τὸ ἐπεικὲς, τὸ ἀνεξίκακον, τὸ ἀόργητον, τὸ ἀβάσκανον, τὸ εὐεργετικόν, τὸ συμπαθὲς, τὸ ἀμνησίκακον, τὸ φιλάγαθον, τὸ χρηστὸν, τὸ ἰσότημον, τὸ ὠφελητικόν, τὸ κοινωνικόν, τὸ κηδεμονικόν, τὸ ἀφιλότιμον, καὶ συλλήθδην εἰπεῖν, οἷς τὸ δαψιλεῖ τῆς ἀγαθότητος ἐπιδεικνυται Θεὸς, « τὸν ἦλιον ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροῦς, καὶ ἀγαθοῦς, καὶ βρέγων ἐπὶ δικαίους, καὶ ἀδίκους· » τούτοις ὅπως γνωρίζεται ὁ μιμητῆς εἶναι σπουδάζων ἐκεῖνου, πᾶσι πρὸς εὐργεσίαν ἴσος, καὶ φίλοις, καὶ δυσμενῶς διακειμένοις διαμένων, κἂν πάσῃ κακῶς ἀμειδόμενος· ἀγαθῷ τὸ κακόν, καὶ τοὺς ἀδικούντας ἐντρέπων, οὐ μόνον τῷ μεγαλοφύχως τὰ παρ' αὐτῶν φέρειν τολμώμενα, ἀλλὰ καὶ τῷ πᾶν, ὅπερ ἂν δύνηται, τὸ καλὸν ἐνδιαθέτως ἐπιδεικνυσθαι

³⁴ Matth. v, 45.

Οὐδεις γάρ ἐστιν οὕτω ξένος πάντῃ καὶ ἔκφυλος ἀσκήσει πονηρίας γενόμενος· τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, ὡς μὴ δυσωπισθῆναι τοῖς οἷς πέποιθεν ἀντιδρᾶσαι τὰ ἴσα δυνάμενον, καὶ τῇ δυνάμει ἐπ' ἀγαθῷ κεχρημένον, καταδυσόμενος ἐφ' οἷς ἀδικήσας τὰς τοῦ ὠφελή-
 κτος ἀντιλαμβάνει χάριτας, κακίζων μὲν ἐαυτὸν τῆς πονηρίας εἰκότως, θαυμάζων δὲ τῆς φιλοσοφίας εὐ-
 λόγως ἐκείνων, οὐ τῷ παραδείγματι· τὸ ἀποστῆναι· τῆς πονηρίας ὠφέλιται, καὶ μεταβαλεῖν ἐπὶ τὸ γνωσθὲν τῇ πείρᾳ καλὸν τοιοῦτος πάντως λοιπὸν, καὶ αὐτὸς τοῖς ἐπιθυλοῦσι γενόμενος, οἷον ἔτχε τὸν ἐπιθυλου-
 θέντα εὐεργεσίαις χειρωσάμενον τὴν πονηρίαν πρὸς τὸ ἐνσποδόν. Καὶ τοῦτοις μὲν ἦν ἱκανὸς ὁ Παῦλος παιδεύσαι τοὺς εὐπειθεῖς τὸν σώφρονα βίον, εἰδὼς δὲ τινὰς καὶ δυσαγῶγους πρὸς τοῦτο, πλείοσιν ἄλλαις νοουεσίαις ἀπάγειν ἡμᾶς εὐμηχάνως πειρᾶται τῆς
 ματαιότητος, εὐφήμοις ὀνόμασι· ἐνάγων πρὸς τὸ ἐν-
 θεσμον, ποτὲ μὲν, « Θεοῦ ναὸς ἐστε, » ποτὲ δὲ, « Ἄξιως τοῦ ἔθνα φωτὸς περιπατεῖτε. » Καὶ πάλιν, « Ἀξίως τοῦ Εὐαγγελίου πολιτεύεσθε. » Καὶ αὖθις· « Τὰ σώ-
 ματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστί· καὶ ἄλλοτε ἀγίους ἡμᾶς καὶ ἀμόμους καλεῖ, ἄλλοτε, ἀμειμπτα, ἀκέραια τέκνα Θεοῦ, καὶ ἀμόμητα. Ταῦτα ὡς παρόντα μαρ-
 τυρῶν, & τέως οὐ παρόντα κτήσασθαι δεῖ, ἵνα μὴ ψευδέσιν ἐγκωμίοις ὑπωπιαζώμεθα, χαίρωμεν δὲ ταῦτα προσαγορευόμενοι, ἃ καὶ τοῖς ἔργοις ἐσμέν, ἀληθῆ τὴν μαρτυρίαν τῇ συνειδήσει, καὶ οὐκ εἰρω-
 νείαν γνωρίζοντες· καὶ ἔξῃς δὲ πολλὴν τῆς ἡμετέρας προκοπῆς φροντίδα ποιούμενος, καὶ ὅπως ἡμᾶς παντὶ τρόπῳ καταστήσῃ εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ μεριμνῶν, πλ-
 C σασαν πάντοθεν κινεῖ μηχανῆν οὐδὲν παραλιμπάνων τῶν συντελούντων πρὸς τοῦτο.

Deinceps vero, multam nostri progressus curam suscipiens utque nos ὅμνι modo in virum perfectum constituat ad mensuram ætatis plenitudinis Christi ⁴⁶ sollicitus existens omnem penitus movet machinam, nihil derelinquens eorum, quæ ad hoc perficiendum conferunt.

ΚΕΦΑΛ. ΜΙΓ'.

Αὐτίκα γοῦν νεκροὺς εἶναι βούλεται, καὶ ἐσταυρωμένους τῷ κόσμῳ, οὐδενὸς οὐ τῶν ἡδίων τούτων, οὐ τῶν λυπηρῶν λαμβάνοντας αἰσθησιν· ἐπειδὴ κατ' αὐτὸν παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, μικρὰ καὶ λυποῦν ὡς σχῆμα, καὶ εὐφραίνειν ἐν τῇ παρῶν, ὁμοίως μικρὰ, οὐ χρονίζοντα, οὐδὲ μακρὰ τῇ παρα-
 μονῇ τὴν ἐκατέρων ποιούμενα αἰσθησιν, ὄξυτάτη δὲ παρατρέχοντα φορᾶ, καὶ μνήμης ἐν τῇ ψυχῇ ἴχνος οὐ καταλιμπάνοντα τῇ ταχύτητι. Φησὶ γοῦν· « Ἀπεθάνετε τῷ κόσμῳ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέχρυσται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ. » ἄλλην ζωὴν εἰδὼς μετὰ τὸν εἰρημένον θάνατον, ἦν ζῶσιν οἱ συναναστάντες Χρι-
 στῷ, τὰ ἄνω ζητοῦντες καὶ φρονοῦντες, ἀποθανόντες ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, καὶ οὐκ ἐτι ζῶντες ἐν αὐτοῖς, ὡς τινες, οἷς ἐπιτιμᾶ λέγων, « Εἰ ἀπεθά-
 νετε ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, » τί ὡς ζῶντες ἐν τῷ κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἄψην, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγησιν· πάντα γὰρ εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει τοῖς παύσαι τῷ θανάτῳ τὴν πρὸς αὐτὰ τῆς ὀρέξεως

A injuriam inferentes pudore suffundens, non solum, quæ ab ipsis attentantur, magnanime ferendo, verum et omne, quod poterit bonum ex animi affectu exhibendo. Nemo enim adeo peregrinus, et penitus extraneus a natura humana, et a jure gentium evasit exercendo sese in malitia, ut non eum pudeat, cum in his, quæ passus est, possit paria reddere, atque in bonum uti sua potestate, erubescendo et in his, in quibus injuriam intulit, quasi ex debito gratias e contra recipiendo, quin se ipsum quidem convenienter condemnet malitiæ; admiretur autem jure merito ob amorem sapientiæ illum, cujus exemplo elongandi se a malitia juvenem habuit, et transitum faciendi ad bonum experimento cognitum; talis omnino deinceps et ipse effectus insidiatoribus, qualem habuit cum, cui fuerat insidiatus, qui beneficiis superavit malitiam ad confederationem. Et ista quidem Paulo satisfuissent, ut erudiret dociles ad vitam temperantem. Sciens vero aliquos ad id difficile adduci, pluribus aliis adhortationibus abducere nos ingeniose tentat, a vanitate ²⁹¹ nominibus celebribus inducens ad rectam legem; aliquando quidem: « Dei templum estis ⁴²; » nonnunquam vero: « Uti filii lucis ambulate ⁴³; » et iterum: « Digne Evangelio conversamini ⁴⁴; » et rursum: « Vestra corpora sunt membra Christi ⁴⁵; » et alias nos sanctos et immaculatos vocat, alias irreprensibiles, et sinceros Dei filios, et inculpatos ⁴⁶. Hac tanquam presentia contestans, quæ adhuc non presentia oportet acquirere, ut ne falsis laudibus suggillemur. Gaudeamus autem de hisce compellati, quæ ex operibus sumus, verum testimonium conscientia, et non ironice agnoscentes.

CAPUT XLVIII.

Statim igitur mortuos esse vult, et crucifixos mundo, nullius neque delectabilium istarum rerum, neque molestarum sensus esse participes, quoniam secundum ipsum « præterit figura hujus mundi ⁴⁸; » et tam quod affert dolorem, parum crucial, quam quod delectat per transennam similiter parum solatur. Utrunvis enim nec diuturno tempore perdurat, nec prolixè perseverans sensum afficit; transcurrit vero velocissimo motu, et in anima vestigium memoriæ nullum præ celeritate relinquit. (Ait itaque): « Mortui enim estis mundo, et vita vestra in Deo cum Christo abscondita est ⁴⁹; » aliam vitam sciens fore post præfatam mortem, qua vivunt, qui cum Christo consurrexerunt, ²⁹² quaerunt ea, que sursum sunt, sapientique, mortui ab elementis mundi, et nec adhuc viventes intra ipsos, ut quidam, quibus succenset dicens: « Si mortui estis ab elementis mundi ⁵⁰; » equid quasi viventes in mundo

⁴² I Cor. iii, 16; II Cor. vi, 16. ⁴³ Ephes. v, 8. ⁴⁴ I Cor. vii, 31. ⁴⁵ Coloss. iii,

⁴⁶ Philipp. i, 27. ⁴⁷ I Cor. vi, 15. ⁴⁸ Coloss. i, 22. ⁴⁹ Coloss. ii, 20.

decentis, ne tangas, neque gustes, nec attingas; **A** omnia etenim ad corruptionem abusu his qui præ morte, ad illa cupiditatis impetu ferri desierunt. Sed et vosmetipsos, inquit, Deo exhibete, velut e mortuis viventes; ea parte quidem emori nos volens, qua passiones concupiscentis adversus spiritum carnis operantur ⁸¹, ea vero parte vivere præcipiens, qua virtutis opera perficiuntur ad placendum Deo. Hac de causa hostiam quoque viventem nominat eos, qui mortificaverunt membra super terram ⁸², et in novitate vitæ ambulant ⁸³ nec ad prava moventur mortificata per immolationem potentia, quæ circa ea est, neque pigrescunt ad bona, quandoquidem cum sint hostia vivens, vim, quam habent ad utilia, non abstulerunt simul cum robore, quod est ad minime decentia, ipsa autem usi sunt efflorescente, et recente, contra carnis antiquum adversarium sensum, haud attracti deinceps ab ejus irrationalibus concupiscentiis, quia perfecte **B** sationem, et vivunt non amplius in carne, sed spiritu.

CAPUT XLIX.

Istis etenim videtur dicere: « Non estis in carne, verum in spiritu ⁸⁴, » adhuc circumdati carnea massa, nullo modo tamen etiamnum impediti ullatenus ab ea, « quia non regnat peccatum in ipsis **293** mortali corpore ⁸⁵ » neque adhuc tyrannice, ac vi compellit ad obediendum propriis jussis, et ejus qui repugnat legi mentis, versaturque in membris infirmi ⁸⁶, quo captivum eum redigat in servitutem sub lege peccati, imo contra redactus ipse sit in obedientiam mandatorum Christi, et succumbat serviliter melioribus legibus. Quibus congaudere Paulus monens secundum interiorem hominem, dicit: « In promptu habens ulcisci omnem inobedientiam ⁸⁷ et adversus ea, quibus deceptus quandoque erraverat pugnant redintegraturum se denuntians, adhibito deinceps studio, contra ea operando laboribus in corpus pro virtute susceptis, quæ illectus rebus oblectantibus ab ipso passus fuerat. Quænam enim, et cujusmodi et quonam pacto hæc ultio facta sit edocet Romanos, scribens: « In quibus, inquit, sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ipsa servire justitiæ in sanctificationem ⁸⁸: » sciunt vero quis, et quantus sit labor, qui coguntur transmutare pravam habitudinem in bonam a consuetudine veluti tyrannide oppressi; unde et qui valide contendendo processisse videntur indefessis laboribus, dum consuetudo celeriter, quemadmodum per catenam, retro trahit, inde facile subitus revertuntur, et persæpe multas labor tandiu efficitur inutilis, donec sæpius secedentes, et crebro repedantes possint paulatim averti ab illis vitiis, in quibus fuerant educati, atque traducere statum

ὄρμη. Ἄλλα καὶ παραστήσατε ἑαυτοὺς, λέγει, τῷ Θεῷ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας· μέρει μὲν τεθνάναι θέλων ἡμᾶς, ᾧ τὰ τῆς ἐπιθυμοῦστος κατὰ τοῦ πνεύματος σαρκὸς ἐνεργεῖται πάθη, μέρει δὲ ζῆν ἐγκυλευόμενος ᾧ τὰ τῆς ἀρετῆς ἐπιτελεῖται πρὸς τὸ ἀρέσκειν Θεῷ. Τοῦτου χάριν καὶ θυσίαν ζῶσαν ὀνομάζει τοὺς νεκρώσαντας τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν καινότητι ζωῆς περιπατοῦντας, οὕτε πρὸς τὰ φαῦλα κινουμένους νεκρωθείσης τῆ θυσίᾳ τῆς πρὸς ταῦτα δυνάμεως, οὕτε ἀργούντας τῶν καλῶν, ἐπειδὴ ζῶσα ὄντες θυσία τὴν πρὸς τὰ χρήσιμα ἔχον οὐ συνανείλον τῇ πρὸς τὰ οὐ καθήκοντα βίωμῃ, ἀκμαζούσῃ δὲ αὐτῇ, καὶ νεαρᾷ κέχρηται κατὰ τοῦ πάλαι τῆς σαρκὸς πολεμίου φρονήματος οὐκ ἐξερχόμενοι λοιπὸν ὑπὸ τῶν [τρί]οῦτων ἀλόγων ἐπιθυμιῶν διὰ τὸ μεταθεσθῆναι παντελῶς ἐκ τῆς σωματικῆς εἰς πνευματικὴν ἀγωγὴν, καὶ ζῆν οὐκ εἶν ἐν σαρκί, ἀλλὰ πνεύματι.

translati sunt e corporea in spiritalem conver-

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'.

Τούτοις γὰρ καὶ λέγειν ἔοικεν· « Οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, » εἶτι μὲν περιχειμένοις τὸν σαρκικὸν ὄγκον, οὐκ εἶτι δὲ παρενοχλούμενοις ἐν οὐδενὶ παρὰ τούτου τῶν μὴ βασιλεύειν ἐ τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῷ θνητῷ αὐτῶν σώματι, » μὴ δὲ τυραννικῶς εἶτι βιάζεσθαι πρὸς ὑπακοὴν τῶν ἰδίων ἐπιταγμάτων τοῦτ' ἀντιστρατευομένου τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς, τοῦ ἐμπολιτευομένου ἐν τοῖς μέλεσιν ἀσθενούντος, αἰχμαλωτεῦσαι τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας, ἀνταχμαλωτευομένου δὲ πρὸς ὑπακοὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔκοντος δουλικῶς τοῖς κρείττοσι νόμοις, οἷς συνίδεσθαι ὁ Παῦλος κατὰ τὸν ἕσω ἀνθρωπὸν φησιν· « Ἐν ἐτοίμῳ πάσαν ἔχων ἐκδικήσαι παρακοήν· » ἄπερ ἀπατηθεὶς ἐσφάλη ποτὲ, ταῦτα ἀναπαλαίσειν ἐπαγγελλόμενος τῇ μετὰ ταῦτα σπουδῇ τῷ δρᾶσαι τοῖς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς εἰς τὸ σῶμα πόνοις ἄπερ δελεασθεὶς τοῖς ἡδουσιν ἔπαθε παρ' αὐτοῦ. Τίς γὰρ ἡ τοιαύτη, καὶ ὅπως γινομένη ἐκδίκησις, ἐκδιδάσκει Ῥωμαίους γράφων, ἐν οἷς φησιν, « Ὡσπερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δούλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω παραστήσατε αὐτὰ δούλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἀγιασμόν. » Ἰσασι δὲ, τίς, καὶ ὅσος ὁ κόπος οἱ μεταρρυθμίζειν πονηρὰν ἔξιν εἰς ἀγαθὴν βιαζόμενον τῇ συνηθείᾳ τυραννοῦμενον· καὶ ὅπερ ἐν τῷ σπουδαζόμενῳ δοκοῦσι προκόπτειν πόνοις ἀτρυτοῖς, τοῦθ' ὑπονοστοῦντες βράδιος τοῦ ἔθους αὐτοῦς καθάπερ ἐκ δεσμοῦ συντόμως ἔλκοντες εἰς τοῦπίσω, καὶ τὸν πολὺν πόνον πολλάκις ποιοῦντος τέως ἀνόνητον ἕως πολλάκις ἀναχωροῦντες, καὶ πολλάκις ἀναποδιζόμενοι δυνηθῶσι κατ' ὀλίγον ἀποσπῆναι τῶν ἐν οἷς ἦσαν γεγεννημένοι κακῶν, καὶ τὴν διάθεσιν μεταγαγεῖν τελείως ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐπὶ τὰ κάλλιστα, ὡς χρησιμεύειν ταῦτα τὰ μέλη κατὰ τῶν πολεμίων παθῶν, ὅπλα δικαιοσύνης ἐξ ὀπλων ἀδικίας γενόμενα, καὶ

⁸¹ Galat. v, 17. ⁸² Col. iii, 5. ⁸³ Rom. vi, 4. ⁸⁴ 1 Cor. x, 6. ⁸⁵ Rom. vi, 19.

⁸⁶ Rom. viii, 9. ⁸⁷ Rom. vi, 12. ⁸⁸ Rom. vii, 25.

τούτοις ἐνδίκως χειρούμενα, οἷς πρότερον παρανόμως A perfecte a pessimis ad optima, ut inserviant utiliter
 ὑποούργει πρὸς βλεθρον τῶν κεκτημένων. membra ipsis adversus passiones hostiles arma
 justitiæ facta ex armis injustitiæ, atque istis juste subjecta, 294 quibus prius injuste ministrabant ad
 perniciem possidentium.

ΚΕΦΑΛ. Ν'.

Ὅφθαλμοὺς μὲν γὰρ ὄρων τὰ τοῦ πλησίον καλὰ,
 ὅταν κινεῖ πρὸς ἐπιθυμίαν ἢ βασκανίαν τὸν νοῦν,
 ὄπλον γίνεται ἀδικίας, εὐχαριστεῖν δὲ τῷ δεδωκότι
 παρασκευάζων, ὄπλον δικαιοσύνης καθίσταται· καὶ
 γλώσσα κακηγορίας καὶ διαβολαῖς διακονοῦσα, καὶ
 χεῖρ ὑπουργοῦσα πλεονεκτικαῖς ἀρπαγαῖς, καὶ καρδία
 τεκταινομένη λογισμοῦς πανούργους κατασκευάζοντας
 ἕκαστον τούτων πρὸς τὸ λαθεῖν πέρας, οἷον ἔσχηεν ἢ
 πρὸβθεσις δύσφημον εἰκότως δέχεται τὴν προσηγορίαν,
 δεξιὰν δὲ πληροῦντα καὶ συμφέρουσαν τάξιν, ἀξίαν
 τοῦ ἔργου τὴν ὀνομασίαν λαμβάνει, ἐνεργοῦντα νομί-
 μως, καὶ ἀοιδίμοις κλήσεσι σεμνυνόμενα. Ἐπεὶ οὖν,
 καὶ θυσία ἐστὶ ζωσα εἰς τὴν λογικὴν λατρείαν εὐάρε-
 στοὶ τῷ Θεῷ, καὶ συναπεθάνετε τῷ Χριστῷ συντα-
 φέντες αὐτῷ κατὰ τὸ νεκρωθῆναι τῷ κόσμῳ, καὶ
 συνανέστητε εἰς τὸ τὰ ἄνω φρονεῖν οὐ ὁ Χριστός ἐστιν
 ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος, καὶ τὸ πολίτευμα
 ἔχετε ἐν οὐρανῷ πρὸ τῆς ἀναστάσεως τὴν μετὰ τὴν
 ἀνάστασιν βιούντες ἀμέριμον κατὰ τοὺς ἀγγέλους
 ζῶν, ἦν καὶ δυνατὴν ὑποτιθέμενος Παῦλος ἔλεγεν·
 « Εἶπω, κατανηθώμεν εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ
 νεκρῶν, » φθάσας τὸν καιρὸν τῆ προέπουση τῷ καιρῷ
 ἐκεῖνον διαγωγῆ, καὶ οὐκ ἐφθακέναι τέως, ἦν ἐντὸς
 ὑπεκρίζετο οὐ ταπεινῷ φρονήματι κρύπτων τῆς ἀρε-
 τῆς τὸ ἀξίωμα· καί· « Φῶς ἐστε, καὶ ἄλας τοῦ
 κόσμου » αὐστηρῶ μὲν στυφοντες ἦθει τοὺς ἀδιαφο-
 ρία διακεχυμένους, καὶ δυνατὰς σφίσεως οὐ μακρὰν,
 λάμποντες δὲ τῷ ἐπιστήμῳ τῆς πολιτείας, καὶ « τοὺς
 ἐρῶντας τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, » κατὰ τὴν Κυριακὴν
 φωνὴν, ἐπὶ δοξολογίαν τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρὸς
 ὑμῶν διεγείροντες, ἐπιμένετε τῷ καλῷ, ἢ καὶ μᾶλλον
 ἐν τούτοις προκοπότετε, προτροπῆ τῶν βαθυμοτέρων,
 ἐν οἷς πλεονεκτεῖτε, γινόμενοι, διπλοῦν ἐκ τούτου
 πεπεισμένοι, ἢ καὶ τριπλοῦν παρὰ τοῦ Δεσπότητος
 σχήσειν τὸν ἔπαινον. Ὁ γὰρ τὸν τοιοῦτον, οἷον ὑμεῖς,
 μετεργόμενοι βίον ἐν οἷς πρὸς τὴν ἀκριβεῖαν ἑαυτὸν
 βυθίζει τῆς τελειότητος, ἕνα μὲν ἔχει αὐτοῦ τοῦ
 ἔργου μισθόν, ἄλλον δὲ ἐφ' οἷς εἰς μίμησιν τοὺς
 ὁμιζήλους προτρέπεται, καὶ τρίτον ὑπὲρ ὧν τοὺς
 ξένους τῆς θεοσεβείας ὠφελεῖ, εὐσεβῆ κρίνειν παρα-
 σκευάζων αὐτοὺς τὴν ὀρθοσκελίαν τῷ ἀνεπιλήπτῳ τῆς
 πολιτείας, καὶ μόνην δυνατὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦτοις
 κοσμουμένην τοῖς ἔργοις, οἷς πρέπει κοσμεῖσθαι
 τοὺς ἐπιγραφόμενους ἡγεμόνα Θεόν, καὶ ζῶντας ὡς
 ἢ τοῦ ἐπιστατοῦντος ἀρέσκειται δικαιοσύνη, ἐξαιρέτοις
 ἐγκαλλιπίζεσθαι πλεονεκτῆμασι θέλουσα τοὺς ἐπαγ-
 γελλομένους τὴν πρὸς αὐτὴν οικειότητα, καὶ λέγουσα
 πρὸς τοὺς εὐκαίριως· « Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δι-
 καιοσύνη πλέον τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Γραμματέων,
 οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. »
 placitum, quæ vult ut eximii condecorentur prærogativis, qui familiaritatem cum ipsa profitentur,
 eosque tempestive monet. « Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Phariseorum et Scribarum, non
 intrabitis in regnum caelorum 66. »

CAPUT L.

Oculus quippe intuens bona ejus qui prope est,
 quando mentem commovent ad concupiscentiam,
 vel invidiam, armatura efficitur iniquitatis; præ-
 parans autem se ut gratias agat datori, evadit ar-
 matura justitiæ; et lingua, quæ malignis accusa-
 tionibus atque calumniis inservit; ac manus quæ
 avaris rapinis cooperatur; et cor, quod versutas
 fabricatur cogitationes; unumquodque apparat se
 ad terminum eum prehendum, cujusmodi ha-
 buit propositum, male ominatam congrue suscipit
 appellationem; si adimpleat vero dexteram et
 utilem ordinationem, accipit dignam opere denomi-
 nationem; operatur quippe legitime, et celebribus
 vocabulis honestatur. Quandoquidem igitur et
 hostiæ estis viventes ad rationabile obsequium bene-
 placentes Deo 69, et commortui estis Christo, conse-
 puli ipsi 66 secundum quod mortui estis mundo,
 et consurrexistis ad sapiendum ea, quæ sursum
 sunt, ubi Christus est in dextera Dei sedens 61, et
 conversationem habetis in cælo 62, ante resurrectionem
 degentes eam vitam curis vacuum, quam post
 resurrectionem secundum angelos degetis, et quam
 C supponens possibilem Paulus dicebat: « Si quo-
 piam modo occurramus in exsurrectionem mortuo-
 rum 63, » cum prævenisset tempus vitæ ratione,
 quæ tempus illud deceat, etsi non eo usque se per-
 venisse, ubi erat, prætexeret, humili sensu occul-
 tans virtutis dignitatem; et: « Lux estis, et sal mun-
 di 64, » 295 moribus quidem austeris astrin-
 gendo eos, qui dissoluti sunt negligentia, neque
 procul absunt a corruptione, fulgentes vero insigni
 conversatione, et eos quoque, qui « vident opera
 vestra bona, » juxta Dominicam vocem, ad glorifi-
 cationem « Patris vestri, qui est in cælis 65, » ex-
 citando permanete in bono, aut et magis in his
 progrediamini. Incitamentum tardioribus effecti in
 his, in quibus superiores evasistis, duplicem
 D exinde persuasi, quin et triplicem a Domino lau-
 dem vos habituros. Qui enim ad talem vitam, qua-
 lem vos pertransitis, in his quæ spectant ad dili-
 gentis perfectionis studium seipsum accommodat,
 unam quidem habet ipsius operis mercedem, aliam
 vero in eo quod ad imitationem eos provocat, qui
 eodem tenentur studio, et tertiam, eo quod eos
 juvet, quibus inusitatus est divinus cultus, tali
 irreprehensibili conversatione efficiens, ut judicem
 ipsam religionem solam vere dignam esse Deo, ita
 adornatam operibus, quibus decet exornari eos, qui
 Deum sibi præsidem æscribunt, et vitam degunt,
 sicuti justitia illius, qui præest, gratum habet ac
 placitum, quæ vult ut eximii condecorentur prærogativis, qui familiaritatem cum ipsa profitentur,
 eosque tempestive monet. « Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Phariseorum et Scribarum, non
 intrabitis in regnum caelorum 66. »

69 Rom. xii, 1. 66 Rom. vi, 4. 61 Coloss. iii, 1. 62 Philipp. iii, 20. 63 ibid. 11. 64 Matth. v, 13.
 65 ibid. 16. 66 ibid. 20.

CAPUT LI.

A

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Quod autem tunc apostolis fuere Pharisei circa justitiam studiose colendam, qui scilicet ipsis quasi contrarii erant oppositi; id sunt vobis **296** inpraesentiarum hi, qui ejusdem instituti consortes esse videntur; verum ex vitae opum affluentia recusant vestram habere communionem, et vobiscum quidem ab initio viae inceperunt iter ad promissionem, attamen ad ipsius terminum minime pervenerunt. Retinuit enim ipsos cum filiis Ruben et Gal, et dimidia tribu Manasse terra jumentorum altrix, et multiplicis curæ, effecitque, quod pars viae, quæ peracta erat, frustra suscepta fuisset, cum scopus non bene cessisset secundum quod oportebat; ob temporis, quod jam præcesserat, defectum, nec habuisset exitum eo modo, quo propositum ab initio requirebat. Et enim secundum veracem sermonem vanus est omnis labor, ac revera inutilis, qui minime pervenit ad illud, ad quod a principio collimavit, quiescit vero ante finem, et deficit illic, ubi nihil fructuum propositorum percipere licet; unde vos quidem, o dilecti, currentes secundum scopum ad bravium vocationis supernæ⁶⁷, et proximi jam coronis cum sitis, nolite abjicere bonam alicritatem, ipsam vero successoribus vestris transmittite eo modo vigentem, quo eam apprehendistis ab his, qui præcesserunt. Eos autem, qui hactenus delectantur vanitate, laboresque ad virtutem pertinentes terrenis super industriis impendunt, misereamini quidem uti laborantes inutiliter, atque seminantes in carne, ex qua meti assolet corruptio.

CAPUT LII.

C

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'.

Neque valde contra eos contentiose rixemini, eo quod improbe se gerant in his quæ vitam decent apostolicam. Quos **297** non pudore affectit opus, illos non afficiet verecundia sermo, cum possint ad exhortationes impudentiores esse, ne videantur clare convicti, omnibusque palam manifestati ex reprehensione ob res male gestas; siquidem hosce excipiat benigne, ne rursus censeant se victos esse silentio; si enim ad correctionem se paratos exhiberent, omnino præ admonitionibus humanis Domini verba doctrinam continentia veneratione prosequerentur, quæ fuit effatus ad habentem multas possessiones: « Si vis esse perfectus, vende tuam substantiam, et da pauperibus; et accipe crucem, et post me sequere⁶⁸; » his ipsum exonerans, ut angustam et strictam per viam facile iter faceret, quorum hi gravem et onerosam acquisitionem amplexantur, difficilem sibimetipsis, aut etiam impossibilem penitus ingressum in regnum cælorum reddentes foraminis acus assimilatum a Veritate⁶⁹, et quod vix suscipi animam nudatam sollicitudinibus sæculi, atque semotam ab omni perturbatione; cumque etiam hæc forte a se dimoveat, et vim inferat, in introitu gloriæ, quæ in via sita est, eo

Ὅπερ δὲ τοῖς ἀποστόλοις ἦσαν οἱ Φαρισαῖοι τότε, κατὰ τὴν σπουδαζομένην δικαιοσύνην ἀντιδιαστελλόμενοι δῆθεν αὐτοῖς, τοῦτο εἶναι ὑμῖν ἐν τῷ παρόντι οἱ κοινωεῖν δοκοῦντες τοῦ ἐπιτηδεύματος καὶ τῷ πολυύλῳ τῆς ζωῆς τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀρνούμενοι κοινωεῖν, μεθ' ὑμῶν ἀρξάμενοι τῆς ἐπὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἀπαρχῆς ὁδοῦ, καὶ πρὸς τὸ πέρας ταύτης οὐκ ἀφικόμενοι. Κατέσχε γὰρ αὐτοὺς μετὰ τῶν υἱῶν Ῥουβὶμ, καὶ Γὰδ, καὶ τοῦ ἡμίσεος φυλῆς Μανασσῆ ἡ κτηνοτρόφος καὶ πολυμέριμος γῆ, καὶ τὸ ἀνυσθῆν τῆς ὁδοῦ ποιήσασα μάταιον, οὐ προχωρήσαντος εἰς δέον διὰ τὸ λειπόμενον τοῦ προλαβόντος χρόνου, οὐδὲ ἐξεληθόντος οὕτω τοῦ σκοποῦ, ὡς εἶχεν ἐκ προοιμίων ἡ πρόθεσις. Εἰκαίος δὲ κατὰ τὴν ἀληθῆ λόγον πᾶς μόθος καὶ δυνατὸς ἀνόνητος ὁ μὴ πρὸς τοῦτο ἔκων, πρὸς ὅπερ ἐβλεπεν ἀπ' ἀρχῆς, πρὸ τοῦ τέλους δὲ πανόμενος, καὶ καταλήγων ἐκεῖ, ἐνθα μηδὲν ἔστι τῶν προκειμένων καρπώσασθαι, ὅθεν ὑμεῖς μεν, ἀγαπητοί, κατὰ σκοπὸν τρέχοντες ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, καὶ τῶν στεφάνων ἕντες πλησίον, μὴ ἐκλύετε τὴν ἀγαθὴν προθυμίαν, οὕτω δὲ ταύτην τοῖς μεθ' ὑμᾶς παραπέμψατε, ὡς αὐτὴν παρελάβετε πρᾶ τῶν προλαβόντων ἀκμάζουσας, τοὺς δὲ τερπομένους τέως τῇ ματαιότητι, καὶ τοὺς ἐπιβάλλοντας πόνους τῇ ἀρετῇ ταῖς γῆνιαις φιλοπονίαις προσαναλίσκοντα; ἐλεεῖτε μὲν ὡς μοχθῶντας ἀνόνητα, καὶ σπείροντας εἰς τὴν σάρκα, ἐξ ἧς ἔστι θερίσαι φθοράν.

Μὴ πάνυ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐρεσχελεῖτε φιλονεικῶς ὡς πλημμελοῦντας εἰς τὰ καθήκοντα τῷ ἀποστολικῷ βίῳ. Οὐδὲ γὰρ οὐκ ἐνέτρεψεν ἔργον, τοῦτους οὐ δυσωπήσει λόγος μᾶλλον πρὸς τὰς παραινέσεις ἀναισχυντεῖν δυναμένους ὡς μὴ προφανῶς δοκεῖν ἀλίσκεσθαι, καὶ δῆλους πᾶσιν ἐπὶ τοῖς ἐλέγχοις γίνεσθαι τῆς δυσπραγίας· εἴπερ εὐγυνώμωνος δέχεσθε τοῦτους, ἵνα μὴ πάλιν τῇ σιωπῇ ἠττησθαι νομιζῶνται· εἰ γὰρ πρὸς διόρθωσιν εἶχον ἐπιτηδεῖως, πάντως ἂν πρὸ τῶν ἀνθρωπίνων παραινέσεων, τοὺς τοῦ Κυρίου διδασκάλους μᾶλλον ἠδέσθησαν λόγους, οὐς πρὸς τὸν πολυκτῆμονα ποιούμενος ἔλεγεν· « Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ λάβε τὸν σταυρὸν, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι, » τούτων ἀποφορτίζων αὐτὸν, ἵνα τὴν στενὴν καὶ θελημαμένην διοδουσίαν οὐκ εὐμαρῶς ὦν οὕτοι βαρεῖαν καὶ ἐπαχθὴ τὴν κτῆσιν οὖσαν ἀσπάζονται, δύσκολον ἑαυτοῖς, ἢ καὶ πάντῃ ἀδύνατον τὴν εἰς τὴν βασιλείαν κατασκευάζοντες εἰσοδόν, ὅπῃ ραφίδος ὁμοιωθεῖσαν παρὰ τῆς Ἀληθείας, καὶ μόλις δεχομένην γυμνὴν φροντίδων βιωτικῶν, καὶ πάσης ὀχλήσεως ἀπηλλαγμένην ψυχῆν, καὶ ταῦτα ἴσως ὠθουμένης καὶ δόξη παρόθεν βιαζομένης τὴν εἰσοδὸν διὰ τὸ στενὸν τῆς πύλης, καὶ δυσέμβατον, καὶ αὐτὰ θλιβοῦσας τὰ πλαγίως εἰσερχέ-

⁶⁷ Philip. iii, 14. ⁶⁸ Matth. xix, 21-23. ⁶⁹ ibid. 24.

μενα σώματα, μήτιγε ἄγκυροις ἐπιλήθισμένα βαρυτάτων φορτίων· πῶς ἐροῦσιν οἱ τὰ σκῦδαλα καὶ σκυβάλλον ἐκλυττώτερα περιέποντες ὡς τίμια πράγματα· « Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι, » οὐτε καταλιπόντες τι, καὶ ἃ μὴ εἶχον κτησάμενοι, ὡσπερ ἐμπορείας οὐ φιλοσοφίας ὑπόθεσιν τὸν μοναδικὸν βίον πεποιημένοι; "Ἔστι δὲ ἐμπορείας ἀληθῶς μεγίστης ἀφορμὴ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐ τῶν παρόντων λαμπρῶν, πένρα μὲν, καὶ ἐνδεία, καὶ τοῖς ἄλλοις· νῦν δοκοῦσι σκληροῖς, τῶν ἐκεῖ πάντων ἰδέων προξενούσα τὴν ἀπόλαυσιν, τῷ δὲ ἀφανεῖ, καὶ ἀσήμεν παρῆρθεσαν τὴν ἐπὶ Θεοῦ, καὶ δόξαν παρέχουσα αἰώνιον· ὧν τὴν ἐλπίδα βεβαίαν ἐπὶ συνειδήσι τῶν πεπραγμένων ἔχοντες ὑμεῖς, ἔτι μὲν καὶ ἔτι καταφρονεῖν σπουδάξετε ὧν ἤδη καλῶς λογισάμενοι κατεφρονήσατε δικαίως τοιούτων, καὶ ὄντων ἀληθῶς, καὶ ἐξομωμένων τοῖς νήφουσι, κἄν εἰ σπουδαῖα καὶ ἐπιθυμητὰ τοῖς ἄρρωστον ἔδοξεν, ἡπατημένη φαντασία προσθεμένους ὡς ἀστειοῖς τοῖς λαν αἰσχροῖς, καὶ ἐρασθεῖσι τῆς ὕλης, καθάπερ ὄντως εὐμόρφου γυναικὸς, οὐκ οὕτως τοιαύτης, ἀλλὰ κεχωρωμένης ἀνθεφαυνομένης τοιούτης, καὶ συναρπάζοντι πρὸς τέρψιν τοὺς πρὸ τῶν ὠφελίμων ἀρεσκόμενους τοῖς ἡδουσι, καὶ τῶν συμπεφρόντων μᾶλλον αἰρουμένους τὰ λίγην δελεάζματα τὰς ὀρμὰς προκαλούμενα.

voluptatem eos, quibus, quæ dulcia sunt præ utilibus placent, quique magis eligunt ea, quæ dolosa illecebra

A quod angusta sit, et in via janua, conteratque ipsa ex obliquo introeuntia corpora, nedum graviorum ponderum æcervis onerata, quomodo dicent, qui stercorea et stercoreibus exsolutiora circumferunt, ac si essent res maximi pretii: « Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te⁷⁰, » qui nec vel quidquam dereliquerunt, et quæ non habebant, possederunt tanquam mercaturæ, non philosophiæ materiam, vitam monasticam computantes? Est autem ipsa veræ mercaturæ maximæ, futurorum **298** scilicet occasio honorum, non præsentium splendorum, paupertate quidem, et egestate, ac aliis, quæ nunc dura videntur, comparans omnium, quæ illic sunt, suavitatum fructuonem, ignobili vero, et ignoto fiduciam ad Deum, et gloriam præbens æternam: quorum firmam spem in conscientia factorum vos habentes, etiam equidem atque etiam contemnere studeate quæ jam præclare ratiocinati contempsistis jure merito talia qualia vere sunt, et sobriis abjecta, licet studiosè affectanda et expetenda visa sint ineptis, qui deceptæ imaginationi applicant, velut urbana, quæ valde sunt turpia, et amore capiuntur sordium mundanarum, et quidem (exempli gratia) formosæ mulieris, quæ tamen talis non est, sed fucata et excolorata flore hocce modo apparente, et corripiente ad voluptatem eos, quibus, quæ dulcia sunt præ utilibus provocant appetitus, quam ea quæ conducunt.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

CAPUT LIII.

Τῶν δὲ τῆς διανοίας κινήματων ἐπιμελήθητε, προσέχοντες πῶς τὰς ὑπομνήσεις τῶν πραγμάτων ἐργάζονται, προσπαθῶς ἢ ἀπαθῶς τὰς φαντασίας τούτων δεχόμενα. Πολλὰ γὰρ ἀτάκτως ὀρμῶντα βλάπτειν εἰώθεισαν ταῦτα, καὶ τῶν ἐν ταῖς πράξεσι πλείονα εὐκόλως ἐν τοῖς λογισμοῖς τοῖς πάθεσιν εἰκοντα, καὶ συνειθέμενα τοῦτοις ἀφανῶς, καὶ τῆς συνέσεως, οὐδὲν σημεῖον τοῖς ἐξω παρέχοντα ἡττώμενα, καὶ πίπτοντα πολλάκις, καὶ τῆς πτώσεως πρὸ τῆς ἐνεργείας τῶς λανθάνοντα τοὺς οὐ πεφυκότας τὰ ἔυδον ὄρα· καὶ σεμνὸς μὲν ἐκ τῆς καταστολῆς τοῖς παροῦσι φαίνεται ὁ τυχῶν, τὰ χρυστὰ αἴσχη αὐτῷ· ἐπιστάμενος μόνος καὶ ἐρυθριῶν ἐφ' οἷς τῶν φαινομένων τὸ ἀφανὲς ἐναντίως διάκειται τῇ τιμωμένῃ σκηπῇ ἀντιφθεγγομένης τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ συνειδῶς καταδύεσθαι παρασκευαζούσης εἰκότως, ὅτι μὴ συμφωνεῖ τῇ ὑπολήψει τὰ τῆς καρδίας ἐνθύμια τοιαῦτα, οἷα παρὰ τῶν ἱστορούντων δοξάζεται. Ἄλλ' ἔσκε τάφῳ κεκοιμημένην τὸ σοβαρὸν τῆς διανοίας πεπληρωμένης ὡς ἔντως τύμβου ὁστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. Τί γὰρ αὕτη μνήματος, ὅταν τὰ μὴ καθήκοντα λογίζονται, διαφέρει, ὁμοίως ἀκάθαρτος οὕσα ἐκείνων, καὶ μᾶλλον ἀκάθαρτος; Σῆμα μὲν γὰρ ἐπ' ὀλίγον ἔχει τὴν δυσωδίαν μυδῶντος ἔτι τοῦ σώματος. Τοῦ δὲ ἰχώρος ἀποστάζοντος τῶν ὁστέων, λοιπὸν τῆς δυσωδίας ἀπέλλαχται, τῶν σαρκικῶν εἰς τὴν γῆν ἀναλυθειῶν, καὶ κόνιν λεπτὴν, ἐξ ὧν καὶ

Intellectus vero motiones diligenter curate, attendentes quo pacto revocari res in memoriam operantur, absque affectu, vel cum affectu imaginationes ipsarum excipiendo. Hæ quippe (scilicet motiones mentis) valde in compositæ irruentes lædere consueverunt; cum non pauca, quæ in actionibus consistunt, facile cedant affectionibus, quibus cogitationes involutæ sunt, cumque his clanculum astipulentur, nullumque signum perspicaciæ in judicando exterioribus exhibeant, succumbunt sapius, et prociidunt; ac interim ante casus **299** effectum latebant eos, qui non consueverunt interiora perspicere: unde honestus quidem, et gravis apparere præsentibus ex modestia in vestitu quivis ille sit, latentia dedecora sciens ipse solus, et erubescens, eo quod apparenti contrarium sit id, quod non apparet, veritate contradicente ostentationi æstimatæ, et efficiente, ut merito erubescat conscientia, quia non consonant existimationi tales cogitationes cordis, quales ab his, qui vivunt, celebrantur. Quare similis est sepulcro dealbato fastuosus status intellectus, repleti (perinde ac si revera tumulus foret) ossibus cadaverum et omni spurcicia⁷¹. Quid enim hic (scilicet intellectus) differt a monumento, quando cogitat, quæ decencia minime sunt? est quippe tunc æque impurus atque illud, imo et immundior: sepulcrum namque brevi tempore fetorem habet,

⁷⁰ Luc. xviii, 28. ⁷¹ Matth. xviii, 27.

dam corpus tumidum adhuc putrescit, cum vero sanies ab ossibus distillarit, abscedit, quod reliquum mali odoris est, carnea substantia in terram resoluta, inque pulverem exilem, e quibus et vigens consistentiam habuit, quæ lutum erat coloratum sanguine, ac pituita, hæc quidem albescens, illo autem rubescens, atque ista coloratione illustrabat qualitates delicatas, quæ in apparentia eminebant; cor vero cogitationibus repletum indecentibus continuam malevolentiam possidet, corrupto corpore deterius olens, et ipsum solum propriæ capiens turpitudinis damnium.

CAPUT LIV.

Cum ii qui mentem apparenti adhibent ornamento **300** nihil sciant eorum, quæ clanculum animo agitantur, quinimo cum stupore quandoque admirerentur gravitatem, quæ aspicitur, et est in aliqua existimatione; ingenium namque tranquillum, et oculus severus, et tetricus vultus nihil aliud clamant, quam plurimam in imo firmitatem sollicitudinis meliorum ex his, quæ supra dicta sunt, quæ (sollicitudo) his, qui ignorant animi agitationes intimis inhabitantes in recessibus, præbet suspicionem, cum putent, gestibus animi consonare dispositionem. Id igitur (ut valde consentaneum est) persuadeat nobis, ut his quæ sunt exterius assentiantur ea quæ interius exstant, et ut secundum externam opinionem, similiter mores componatis interius, ad effectum apparenti Deo in cogitationibus tales, quales hominibus esse videmur, ea scilicet mente pervolventes, quæ a multis etiam existimari putamus: et qui lem (uti scitis et ipsi horum experientiam habentes) non valde difficile est his, qui perite hoc facere sibi proponunt, si causas perscrutati, ipsas reprimant; faciendo cessare facile quæ ex his enascuntur turbulenta. Cum etenim voluptas ac dolor subsequantur cupiditatem, et cupiditas sequatur sensum, qui non cessit, illis opportunum tempus non concessit, veluti qui caput serpentis contritum diffregit in aditu, cum ipso totum simul corporis tractum rejectum exclusum foris, quod una cum ipso introvisset omnino, nulloque negotio, si illud, quod proponebat caput invenisset ingressum quemcunque sors obtulisset; et hæc figura ad id quod significat multam habet cognationem, cum pari **301** prorsus modo simul cum ductoribus succumbant, qui sequuntur una cum ipsis: sensus etenim juxta formas, quas respicit signum imprimi menti; et illa movet cupiditatem ad ea, quæ oblectant, memoria quotidie imaginationes eorum excitans, quæ ante visa fuere, et eorum perspicuas similitudines, velut statuas portans, usquequo, cum aut calamitas dolorem attulerit, aut adeptio voluptatem, luculenter ediscat experientia, quanta provenit noxa diu in hisce permanentibus.

CAPUT LV.

Affert enim utrumque similiter damnium, sive ex animi succedant sententia, sive a scopo aberrant male concupita, quippe quæ vel gaudium inutile, vel dolorem inferunt inconvenientem; nec enim secundum Deum hic dolor est, qui (juxta Paulum ¹²)

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ'.

Οὐδὲν τῶν ἐν τῷ κρυπτῷ βουλευομένων εἰδόντων τῶν προσεχόντων τῷ φαινόμενῳ ἀγάλλεται, ἀλλὰ καὶ τεθηπότων ἔσθ' ὅτε τοῦτο τῆς ὀρωμένης καὶ δοκούσης σεμνότητος. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο γαίτην ἦθος, καὶ βλοσυρὸν ὄμμα, καὶ πρόσωπον ἀμειδές, ἢ πολλὴν κέκραγε τὴν ἐν τῷ βᾶθει εὐστάθειαν τῆς ἐφ' οἷς εἴρηται φροντίδος κρειττότων, τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ τοῖς μυχοῖς ἐνδιδαιτούμενα σκέμματα παρεχούσης ὑπόνοιαν τῷ σχήματι συνᾶδειν λογιζομένοις καὶ τὴν διάθεσιν. Τοῦτο γοῦν δυσωπαίτω λίαν εὐλογως ὑμᾶς, τοῖς ἐξω συνδιατιθέμενοι τὰ ἔσω, καὶ πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐξέσαν βυθμίζειν τὰ ἐνδον ὁμοίως, ἵνα οἰοί τοῖς ἀνθρώποις εἶναι δοκῶμεν, τοιοῦτοι καὶ τῷ Θεῷ τοῖς ἐπιθυμοῖς φαινόμεθα, ταῦτα λογιζόμενοι, ἀ καὶ λογιζέσθαι τοῖς πολλοῖς νομιζόμεθα. Καὶ ἐστὶ γε, ὡς ἴστε καὶ αὐτοὶ πείραν ἔχοντες τοῦτων, οὐ πάνυ χαλεπὸν τοῖς ἐπιστημόνως τοῦτο πράττειν προαιρουμένοις, εἰ τὰς ἀτιμίας διερευνῶμενοι, ταύτας ἀναστῆλοιεν. τὰ ἐξ αὐτῶν φερόμενα παύοντες εὐχερῶς ἠγχιτρά· ἦδονης γὰρ καὶ λύπης ἀκολουθούσης ἐπιθυμίας, καὶ ἐπιθυμίας ἐπομένης αἰσθήσει, ὁ ταύτη μὴ ἐνεδωκῶς, καιρὸν οὐ παρέσχεον ἐκείναις, ὡς ὁ κεφαλὴν ὑφῆως θλάσας παραβλητομένην εἰσὸδῳ μετ' αὐτῆς τὸν ἐπισυρόμενον ὀκλὸν ὄλον ἀπέκλεισεν ἔξω, συνεισελθόντα πάντως ἀν εὐμαρῶς, εἴπερ ἢ προέχουσα τὴν τυχοῦσαν εὖρε παρεῖδουσιν· καὶ ἔχει πρὸς τὸ δηλούμενον ἢ εἰκῶν πολλὴν τὴν συγγένειαν, ὁμοίως τῶν ἐφομαρτούτων συνεισπιπτόντων τοῖς ἡγουμένοις· αἰσθησις μὲν γὰρ πρὸς τὰς ὀρωμένας μορφὰς τυποῖ τὴν διάνοιαν, καὶ αὐτῇ πρὸς τὰ τέροντα τὴν ἐπιθυμίαν κινεῖ, τῇ μνημῇ τὰς φαντασίας τῶν προτεθεαμένων καθ' ἐκάστην βίπιζουσα, καὶ τοῦτων ἀγαματοφοροῦσα τετρανωμένα τὰ εἰδῶλα, ἔως ἢ λύπην ἢ ἀποτυχία ποιήσασα, ἢ ἦδονην ἢ ἐπιτυχία, διδάξει τῇ πείρᾳ σαφῶς ὅτι τοῖς ἐγχνονίζουσι τοῦτοις ἢ βλάβη γίνεται.

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ'.

Ἄδικεῖ γὰρ ὁμοίως ἐκάτερον, κἂν ἐπιτευχθῇ, κἂν ἀστοχήσῃ τὰ κακῶς ἐπιθυμηθέντα, καὶ χαρὰν ἀσύμφορον, καὶ λύπην οὐ καθήκουσαν ἐργασζόμενα· οὕτε γὰρ κατὰ Θεὸν ἢ λύπη ἐστὶν ὥστε, κατὰ τὸν Παῦλον, μετάνοιαν ἀμεταμέλητον εἰς σωτηρίαν κατεργά-

¹² II Cor. vii, 10.

ζεσθαι, οὔτε γὰρ ἐν Κυρίῳ συνίσταται, ὡς ὁ αὐτὸς ἐπίσταται Παῦλος· τοῖς μὲν γὰρ ἐπ' ἀγαθῆ συνειδήσει εὐφραινομένοις παρακελεύεται λέγων· «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε.» Ἄλλὰ τις οὕσα τυγχάνει ψυχικῆ δαιμονιώδης προσπάθεια, οὐδενὸς ἡρημένη τῶν αἰωνίων καλῶν, ὕλης δὲ φθειρομένης καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐλεγχούσης ἀνόνητον· ἢ γὰρ εἴποιεν ἂν τινες; Ἐπέλιπον αἱ καθήκουσαι φροντίδες, ἵνα τοῖς ματαίως λογισμοῖς προσασχολήσωμεν τὴν διάνοιαν, πλοῦτον, καὶ δυναστείαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν παρὰ πολλοῖς νομιζομένην εὐκλήριαν φανταζόμενοι, διώρθωται τὰ ἦθη, ὑποτέτακται τὰ πάθη, οὐδὲν πλημμελῶς ἢ αἰσθησις ἐνεργεῖ, ἐξωμάλιται τὰ τῆς προκοπῆς πρὸς τὸ εὐχολόν, ἕξις ἡμῖν ἢ ἀσχησις γέγονεν, εἰρήνην ἀγει ἢ καρδία βαθεῖα, πίπτουσι τὰ τῆς μάχης ἡμῖν, ἢ πρὸς τὰς ἀρχάς, καὶ τὰς ἐξουσίας καταλέλυται πάλῃ· σπονδὰς ἔθετο πρὸς τὸ πνεῦμα ἢ κατ' αὐτοῦ δυσμενῶς διακειμένης σάρξ, οὐκ ἔτι στρατεύεται αὐτῇ κατὰ τὸ πνεύματος, ὅπως νενίκηται, καὶ τὴν ἤτταν ὁμολογεῖ δουλεύουσα ὡς αἰχμάλωτος. Συνεκόφατε τὰς μαχαίρας εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιθύνους εἰς ὄρεπανα, τὰ πολεμικὰ ἔργα ποιήσαντες διὰ πολλὴν εἰρήνην σκευὴ γεωργικὰ· ἀναπαυόμεθα κατὰ τὴν θέαν ὑπόσχεσιν ἕκαστος ὑπὸ κάτω ἀμπέλου αὐτοῦ εὐφραϊνόμενοι ἐπὶ τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τῶν κοιτῶν ἀγαλλιώμενοι, οὐδενὸς, οὐδαμῶθεν ὀχλοῦντος, οὐ πάθους, οὐ πνεύματος τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως τῆς ἐπιθυμίας ἀναφλέγοντος πρὸς τὰ ἡμῖν οὐδამῶς ἡρμωσμένα πράγματα. Εἰ δὲ καί, ὡς ἐφρηται, οὕτως εἶχε τὰ καθ' ἡμᾶς ἀπαθῶς, καὶ γαλήνην εἰχομεν τῶν ταράττειν εἰωθότων τὸν νοῦν, καὶ πάσης, κατὰ τοὺς πάλαι ἀγίους, ἤμεν ἀνώτεροι κοσμικῆς ἐπιθυμίας, ποῦ χρῆσιμος ἡμῖν ἢ τῶν ματαίων φροντίς, καὶ περισπασμὸς οὕσα εἰκατος, καὶ τὰ σπουδαζόμενα οὐκ ἀνούσα; (Ὁὐδὲν γὰρ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἡμετέρῃ γίνεται ἐντροχεῖα, καὶ ὑπερταθῶμεν πρὸς τὴν κτήσιν αὐτοῦ τῆ προθυμίᾳ.) Προνοίας τῆς τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομουμένης ὄντα δωρήματα, καὶ οὐκ ἀνθρωπίνης ἔργα σπουδῆς.

hil enim eorum quæ non sunt in nostra potestate, supra modum animi contendamus alacritate)? Cum ea sint Providentiæ dona ad nos spectantia gubernantis, et non humani opera studii.

ΚΕΦΑΛΑ. ΝΖ'.

Καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τοὺς εἰδότας καλῶς ἀκούειν, ὁ Κύριός φησι· «Τίς ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα,» τῷ ἀνηνύτῳ τῆς μερίμνης ταύτης πᾶσαν μερίμναν δεικνύς, ἥτις μὴ τῆ ἡμετέρῃ πέρας λαμβάνει σπουδῆ, ματαίαν καὶ ἡντως ἀνήνυτον, μετρωρίζουσαν ἀπλῶς τὸν λογισμὸν, καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀποθουκολοῦσαν φροντίδος, οὐδὲν δὲ τῶν ὄνειροπολουμένων περιποιῆται δυναμένην τιλ, ὄνειρώττουσαν ἐν τοῖς φαιδροῖς, καὶ ὑπαρκενὴν τῶν φαντασιῶν τὴν ἐλπίδα ἐλέγχουσαν ἀεὶ τοῖς ματαίοις ἐνθυμίαις ἐνευκαίρουσαν, καὶ ἔργῳ τὰ ἐνθύμια βλέπουσαν οὐδέποτε, κατὰ τὴν τοῦ Ἡσαίου παραβολὴν ἐν ἧ φησιν· «Ὁν τρόπον ἐνυπνιάζεται ὁ διψῶν, ὡς πίνων, καὶ ἐξαναστὰς ἔτι διψᾷ· ἢ δὲ ψυχὴ

pœnitentiam operari possit in salutem; neque hoc gaudium in Domino stabilitur, ut ipse animadvertit Paulus; ἵλος enim, quos bona delectat conscientia, hortatur, dicens: «Gaudete in Domino semper»⁷². Verum animalis est quedam affectio, dæmonibus potius conveniens, quæ nullam ex æternis dependentiam habet, cum corrumpantur materiales humanæ sordes, et cupiditatem demonstrent inutilem; ecquid enim aliqui dicerent: Defecerunt (forsan) nostri muneris curæ, ita ut cogitationibus vanis debeamus mentem occupare, imaginatione scilicet pervolventes divitias, dominatum, gloriam et quidquid multi prosperam fortunam existimant? Emendati sunt (igitur) mores, concitati affectus subacti sunt, nil sensus agit incomposite, complanatæ sunt viæ progressus ad facilitatem; diuturna **302** exercitatio quasi habitus in nobis evasit; cor profundum fruitur pace; pacata sunt quæ nos ad pugnam ciebant; certamen luctæ contra principatus et potestates dissolutum est; inducias composuit cum spiritu quæ contra ipsum inhumaniter disposita erat caro: non amplius adversus spiritum ea militat, fuit omnino devicta, serviensque veluti captiva, fatetur se succubuisse: Concidistis gladios in vomeres, et lanceas in falces⁷³, propter pacem multam bellica opera fecistis instrumenta agriculturæ: requiescimus, juxta divinam promissionem, unusquisque sub si u sua, et sub vite sua⁷⁴, delectati in manuum nostrarum operibus, et in cubilibus gaudentes⁷⁵, nemine ullatenus perturbante, non pœsione, non spiritu potentia contrariæ inflammante rursus ad ea negotia, quæ nobis nullo modo sunt apta. Si vero, uti dictum est, res nostræ impassibiliter se habebant, tranquillitateque fruebamur eorum, quæ solebant perturbare intellectum, et (secundum institutum veterum sanctorum) eramus omni humanæ concupiscentia superiores, ad quid nobis futitium rerum cura erit utilis, quæ vana est abstractio, et quæ studiosè appetuntur, non perficit (ni- propria efficitur industria, et si ad id comparandum ea sint Providentiæ dona ad nos spectantia gubernantis, et non humani opera studii.

CAPUT LVI.

Et eam ob rem ad eos, qui bene auscultare norunt Dominus dicit: «Quis ex vobis **303** cogitans potest adjicere ad staturam suam palmum unum?» ostendens, quod sicuti cogitatio hæc inanis est, quæ nullum habet nostro studio finem, sic omnis cura vana est, ac vere inefficax, quæ sursum extollit ratiocinationem, abducitque a vera sollicitudine; sed nec potest alicui quidquam eorum acquirere, quæ somnizit ipse: quippe quæ somno quidem in delectabilibus versatur, at vera visione vanam comperit spem imaginationum, continuo futilibus vacat cogitationibus, istaque cogitata nunquam opere videt absoluta (juxta Isaiaæ parabolam) in qua dicit: «Et sicut somniat sitiens, quasi bibat, et postquam

⁷² Philipp. iv, 4. ⁷³ Isa. ii, 4. ⁷⁴ III Reg. iv, 25.⁷⁵ Psal. cxxxix, 5. ⁷⁶ Matth. vi, 27; Luc. xii, 25.

fuerit expergefactus, lassus adhuc silit, et anima ejus vacua est; speravit in vanum ⁷⁸. » Sic enim vanorum spes voluptas quædam est nocturni convivii, deceptionesomnii oblectans, et nunquam præbens delectationis existimatæ ullam experientiam. Cur igitur quæ nostra non sunt assidue cogitamus, perinde ac nostra, et aliena uti propria studiose prosequimur, tempus inspectionis rerum necessariorum vanis insumentes in cogitationibus? Oportet ergo, si cessarunt (uti censemus) passiones, clamque recesserunt spiritus malitiæ, qui insidiabantur, gratias in orationibus agere assidua memoria Domino Christo, qui nos ad hunc statum perduxit; vix enim nobis totum tempus sufficiet, cum ad hoc sit angustum et breve, ad retributionem scilicet illorum, quæ recipimus, beneficiorum quotidie; cum nos iis rebus excelsiores effecerit, quæ permultos afficiant. Nam si per utrumque spatii temporarii terminum, diem inquam et noctem David percipit ⁷⁹, ut legis assidue **304** meditationi incumbamus, et legislator, ut id ipsum faciamus: « Meditaberis in ea (aiens) domi sedens, et in via procedens, in lecto accumbens, et exurgens ⁸⁰, » nullum ad otium nobis derelinquentes tempus; et alius, ut benedicamus in omni tempore Dominum mandat ⁸¹; et Paulus jubet ⁸² sine intermissione orare: quantum tempus remansit ad vacandum dispectioni eorum, quæ nostri non sunt muneris, cum unumquodque horum, quæ mandata sunt nobis, universum requirat tempus, nullumque concedat aliis negotiis?

CAPUT LVII.

Quomodo enim sine intermissione orabit, qui non meditatatur in lege Domini die ac nocte? Quomodo vero perfecte Dominum benedicet ille, qui aggreditur unum aliquid eorum, quæ dicta sunt, cum vix tempus sufficiat navandi operam accuratæ diligentiaæ cujusvis eorum, quæ virtuose peraguntur? Idcirco Scriptura, plurium hominum noscens negligentiam, majoribus etiam nostra potestate, nos arctavit præceptis, ut studium extendat ad id, quod est possibile, et infirmitatis prætextus succidat; cum qui bonum operatur, moderatum et æquum sese potius præbeat, quod ea facere nequit, ut sibi fuit jussum, quam inflatum, quod partem compleverit præceptorum, sperans se non adeo laudandum pro his, quæ sibi visus est prospere patrasse, quantum vituperandum pro illis, quæ negligens omisit: imperfectam etenim opus non præbet fiduciam operanti, imo efficit ut erubescat, quasi detrectarit ad finem eorum laborando **305** pertinere, quæ fuit studiose sectatus; et quidem aliqua artificum opera terminum habent, atque finem, ad quem collineat aggrediendum scopus, felicique successu unumquodque ipsorum non parvo perficitur tempore; quippe quod in materiis efficiatur, finemque habet præsentem, et solum exspe-

A αὐτοῦ εἰς κενὸν ἤλπισε. » Τοιοῦτον γὰρ ἡ τῶν μεταίτιον ἐλπίς, ἡδονῆς ἐστὶ νυκτερινῆς εὐωχίας τῆ ἀπάτη τοῦ ὄνειρου εὐφραίνουσα, καὶ πείραν οὐ ποιῶσα ποτε τῆς νομιζομένης εὐφροσύνης. Τί οὖν τὰ οὐχ ἡμέτερα μεριμνῶμεν διὰ παντὸς ὡς ἡμέτερα, καὶ τὰ ἀλλότρια ὡς οἰκεία σπουδάζομεν τὸν καιρὸν τῆς σκέψεως τῶν ἀναγκῶν προσδραπανῶντες τοῖς κενοῖς ἐνθυμοῖς; Ἐπερ ἐλώφησεν, ὡς ἡγοῦμεθα, τὰ πάθη, καὶ τὰ τῆς πονηρίας ὑπεχώρησαν ἐπίβουλα πνεύματα εὐχαριστεῖν ἐν προσευχαίς μνήμη διηνεκεῖ τῷ πρὸς τὴν τοιαύτην κατάστασιν ἡμᾶς ἀγαθόντι Δεσπότη Χριστῷ· μόλις γὰρ ἂν ἅπας ἡμῖν ὁ χρόνος ἀρκέσει πρὸς τοῦτο στενὸς ὢν, καὶ βραχὺς εἰς ἀμοιβὴν ὢν ἀπελαύσαμεν, καὶ ὧν ἀπολαύομεν εὐεργεσιῶν ὀσημέραι, τοῦ τῶν θλιβόντων τοὺς πολλοὺς ὑψηλοτέρους ἡμᾶς καταστήσαντος. Εἰ γὰρ ἐκάτερον τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ὄρον, ἡμέραν λέγω καὶ νύκτα, ὁ μὲν Δαβὶδ προσεδρεύειν ἡμᾶς βούλεται τῇ μελετῇ τοῦ νόμου, καὶ ὁ νομοθέτης αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν, « Μελετήσεις ἐν αὐτῷ, λέγων, καθήμενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, κοιταζόμενος, καὶ διανιστάμενος, » οὐδένα πρὸς ἀργίαν καταλιμπάνοντες ἡμῖν καιρὸν. Καὶ ἄλλος εὐλογεῖν ἐν παντὶ καιρῷ προστάττει τὸν Κύριον, καὶ Παῦλος κελεύει ἀδιαλείπτως προσεῦχσθαι· ποῖος καιρὸς ὑπολείπεται πρὸς ἄδειαν σκέψεως τῶν οὐ καθηκόντων ἡμῖν, ἐκάστου τῶν ἐπιτεταγμένων ὄλον ἀπαιτοῦντος τὸν χρόνον, καὶ παραχωρῶντος τοῖς ἄλλοις οὐδέν;

C

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Πῶς γὰρ ἀδιαλείπτως προσεῖχεται ὁ μὴ μελετῶν ἐν νόμῳ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός; Πῶς δὲ διόλου εὐλογῆσει τὸν Κύριον, ὁ ἐν τῶν εἰρημένων ποιῶν, μόλις τοῦ καιροῦ φθάνοντος ὑπουργῆσαι τῇ ἀκριβεῖ οὐτινοσοῦν τὸν κατ' ἀρετὴν γινόμενον; Διὰ γὰρ τοῦτο ἡ Γραφή τὸ βῆθυμον τῶν πολλῶν ἐπισταμένη, καὶ μείζοσι τῆς ἡμετέρας δυνάμεως ἡμᾶς ἐστένωσε προστάγμασιν, ἵνα καὶ τὴν σπουδὴν πρὸς τὸ δυνατόν ἐπιτείνῃ καὶ τὰς τῆς ἀσθενείας ὑποτέμνηται προφάσεις, μᾶλλον μετριάζοντος τοῦ ἐργαζομένου τὸ ἀγαθὸν ἐφ' οἷς ὡς ἐκελεύσθη οὐ φθάνει τοῦτο ποιεῖν, ἢ φουσιμένου ὅτι μέρος τῶν ἐντολῶν ἐπλήρωσεν οὐχ οὕτως ὑπὲρ ὧν ἔδοξε κατορθοῦν ἐπαινεθῆσεσθαι, ὅσον ἀνθ' ὧν ἐνέλειψεν ὡς ἀμελήσας μεμφθῆσεσθαι προσδοκῶν· ἐπεὶ μὴδὲν ἀτέλεις ἔργον παρήρησιαν δίδουσι τῷ ἐργασαμένῳ, ἐρυθριᾶν δὲ παρασκευάζει ὡς ἀτονῆσαντι ὧν ἐπετέθρευσε πρὸς τὸ πέρας ἐλλοεῖν, καὶ τινὰ μὲν τῶν τεχνητῶν ἔργων ὄρον ἔχει καὶ πέρας, πρὸς δὲ ὁ σκοπὸς τῶν ἀρχομένων ὄρᾶ, καὶ κατορθοῦται τούτων ἕκαστον ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ ἐν ὕλαις ἐνεργούμενον, καὶ τὸ τέλος ἔχον ἐστῶς, καὶ περιμένον τὸν περικόπτοντα· ἡ δὲ ἀρετὴ μακρὸν ἔχει τὸ μῆκος, καὶ τάχα ἀπέραντον τὴν δύναμιν τοῦ μεταρχομένου αὐτὴν κενούσα, καὶ ἐτι ἀφεστῶσα τῆς καταλήψεως, ἐρεθίζουσα τὸν πόθον τοῦ πλησίον εἶναι

⁷⁸ Isa. xxix, 8. ⁷⁹ Psal. i, 2. ⁸⁰ Deut. xi, 19. ⁸¹ Psal. xxxiii, 2. ⁸² I Thess., v, 17.

δοκεῖν, καὶ τοὺς προσεγγίζοντας ὑποφεύγουσα τοσούτον, ὅσον καὶ κενεῖν τὴν προθυμίαν ὡς οὖσαν ἐγγύς, καὶ τοῦ προκόπτοντος κλέπτειν τὸν πόνον τῷ κατὰ μικρὸν λεληθότως ὑποκυρεῖν. Καὶ τοῦτό ἐστιν, ὡς εἴκοιτο, τὸ περὶ τοῦ πατριάρχου καλῶς εἰρημένον Ἀβραάμ, ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ Ἀβραάμ εἶδε τὸν τόπον ἀπομακρῶθεν, καὶ φθάσας ἐπ' αὐτὸν, τῷ δοκεῖν, ἐπὶ τὸ παραμυθηθῆναι τὴν τοῦ πόνου δυσχέρειαν, καὶ μαθὼν τῷ τέως ἀφαστάναι ὡς οὐδέπω κατελιθῆεν, ἵνα μὴ τὸ πρόθυμον ἀναπέσῃ ὡς ἔνυμνον τοῦ προκειμένου, ἐπιτείνηται δὲ αἰετὸς πρὸς τὸ σπουδαιότερον ἐλπίδι τοῦ μετ' οὐ πολὺ ἔσεσθαι πρὸς ὅπερ ἠπειγέτο.

longe aberat, cognovit se nondum comprehendisset perfectum, extenderetur vero assidue ad majus venturum ad quod citato gradu properabat.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'.

Ταῦτα γὰρ τῆς ἀρετῆς χαρακτηρίζει τὴν μέθοδον πρὸς τὴν ἐνδεχομένην προκοπὴν σοφισζομένης τὸν γνώριμον, οὔτε πολὺ μήκοθεν φαινομένην, ἵνα μὴ ἔκνον δόξῃ ποιεῖν τῷ πολλῷ διαστήματι, οὔτε περιμενούσης ἕως ἂν καταληθῆ παρὰ τοῦ διώκοντος, ἵνα μὴ πρὸ τοῦ θανάτου παύσῃ τὴν προθυμίαν, πάσῃ δὲ τῇ ζῶῃ τὴν σπουδὴν παρεκτείνῃ διόλου ἀκμάζουσαν, ἀνέφικτον ἔχουσα τὸ τέλος, καὶ τῷ διὰ παντὸς παραφαίνεσθαι πλησίον πρὸς τὸ ἐφικτὸν προτρεπομένη τὴν δύναμιν, πρὸς ὅσην προκοπὴν ἐπιδίδωσιν ἡ φύσις προκαλουμένη, καὶ μετὰ πολλοὺς πόνους ἰκανῶς ἀφαστῶσα τῆς καταλήψεως. Τίς γὰρ ταύτην οὕτω κατώρθωσεν ὡς μηδὲν λείπειν αὐτῷ πρὸς τὴν τελειότητα; τίς δὲ, καὶ πάσῃ χρησάμενος σπουδῇ τῶν ταύτης ὄρων κατελείφθη μακράν; Καὶ ἵνα δειχθῇ τοῦτο προφανῶς, ἀληθεστάτης ἀγάπης ἀκόλουθον εἰπεῖν ἰδιώματα, ἐπειδὴ πλήρωμα νόμου, καὶ ἔστιν αὕτη, καὶ λέγεται δικαίως παρὰ τῆς θείας Γραφῆς, πάντα περιλαμβάνουσα τὰ μέρη τῶν τῆς νομοθεσίας καλῶν, εὐεργετεῖν διδάσκουσα τὸ ὀμόφυλον, καὶ ἀδικεῖν οὐκ ἐπιτρέπουσα, οὐδέ τι πράττειν εἰς αὐτὸ ἐναντίον, ἐκούσά τε συγχωρεῖν τὸ κακόν. Τίς οὖν πᾶν πλησίον ἠγάπησεν οὕτως, ὡς ἄλλον ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν ἐκείνον ἠγάπησεν; Τίς ταῖς ἐν τῷ ἀγαθῷ προκοπαῖς τοῦ ἀδελφοῦ ὡς οἰκείαις ἐπευφραίνεται, καὶ οὐ κνίζεται; ταύταις ἀλόγως, καὶ πρὸς φθόνον ἀδοξεῖν αὐτὸς λογιζόμενος ἐν οἷς παρευδοκίμεται παρὰ τοῦ πέλας; Τίς τὴν ἀλλοῦ ἐφ' οἷς ἂν τύχῃ τιμῆν, οὐ κρίνει κατάλυσιν τῆς ἰδίας τιμῆς; Τίς ἐν τῷ προκριθέντι ἐν ὁτιδήποτε τῶν εὐδοκίμων οὐ κατέπεσεν ἀθυμία, τὸ δευτερεύειν ἐν ἀτιμίας μέρει τιθέμενος; Τίς τοῖς ἰκαίνοις τοῦ συμμετιόντος τὸ ἔργον οὐ δάκνεται, ὡς ἐπὶ ψόγοις οἰκείοις; Τίς σφάλματι τινος ἐπεστύγασεν ὡς ἂν ἐφ' ἑαυτῷ σφαλάντι τοῦτο ἡγούμενος; Τίς ἀστοχῆσαντι ὡς ἑαυτῷ συνεπάθησε; Τίς ἀδοξίᾳ τοῦ τυχόντος οὐκ ἐπεγέλασε; Τίς πτώματι οὐκ ἐπεχάρη ἑτέρου, καὶ οὐκ ἐπήρθη ἐπὶ τῷ ὑποσκελισματι τούτου, μέγα ὡς ἐστὼς ἐπὶ τῷ πεσόντι φρονησας; Τίς ἐλέγχῳ πλημμελήματος ἐρυθριῶν τε

ctat, a quo circumcirca resecetur; virtus autem prælongam quamdam habet prolixitatem, et forsân interminatam, quæ nempe sectantis eam vires reddit inanes, longæque abest, quin comprehendatur; proritat desiderium ejus, qui propinquus esse videtur, et approximantes ita subterfugit, ut animi alacritatem vacuum reddat, utpote quæ jam prope erat; laboremque progredientis suffuretur latenter, sensim sine sensu evadendo. Atque idipsum est, ut videtur, quod de patriarcha Abraham præclare fuit dictum, quod venit in locum, quem dixit ipsi Deus et elevatis oculis suis Abraham vidit locum longe²³, appulitque ad ipsum (ut videbatur) ad aliquo solatio laboris tædium mitigandum, et ex quo interim; ne animi alacritas concideret, quasi propositum estudium, sperando se non multo post ad id per-

B

CAPUT LVIII.

Ista namque virtutis figurant methodum, quæ (scilicet virtus) familiarem suam edocet sapientiam ad suscipiendum progressum, neque valde procul apparet, ne segnitiam videatur inducere ob longinquum intervallum, **306** nec prope permanet, donec a persequente comprehendatur, ne ante mortem cessare faciat animi propositum, totum vero per vitæ tempus studium per omnia vigens protendat, quippe quæ finem habet, quem assequi non possumus, cumque frequentissime appareat præteriens prope, incitat vires ad ipsum finem, qui pertingi potest, provocans ad progressum, quem natura impertitur, ac tandem post multos labores valde admodum abest quin comprehendatur. Quis enim ipsam ita bene est assecutus, ut nihil ei defuerit ad perfectionem? Quis vero, omni quoque studio usus, non procul ab illius terminis fuit derelictus? Utque id manifeste demonstraret, connectaneum est verissimæ dilectionis dicere proprietates; quandoquidem ipsa esse complementum legis, justæque sic dicitur a divina Scriptura; utpote quæ omnes complectitur partes legislationis bonorum, edocet bene facere contribuli, et non permittit quod ei inferatur injuria, nec aliquid in ipsum fiat contrarium, vult autem ut malum condonetur. Quis igitur proximum adeo dilexit, ut alium seipsum in omnibus illum existimavit? Quis de progressibus fratris in bono, uti de propriis delectatur, neque irrationabiliter hisce vellicatur, et invidiose, putans se inglorium in his esse, in quibus fama præcellit ut a proximo? Quis alterius honorem in quibusvis non judicat eversioem honoris proprii? Quis, dum alter anteponitur sibi in aliqua (quæcunque illa fuerit) celebritate, non dejecto concidit animo, secundum tenere locum, dedecoris aliquid esse arbitratus? Quis non mordetur laudibus, quibus **307** afficitur ille, qui ad idem opus assequendum collaborat, ac si propria essent vituperia? Quis ob errorem alicujus contristatus

²³ Gen. xlii, 4.

fuit, existimans hoc tanquam a seipso perpetratum? **A** συνηρυθρίασεν, οὐχὶ δὲ τὴν ἐκεῖνου διατροπὴν παρ-
 ῥήσιαν αὐτοῦ ἠγάσαστο, ἐπὶ μείζον τὴν οικείαν δόξαν
 ἐπαίρεσθαι δοκῶν ἐν οἷς ἐλαττωσθαι τὴν ἑτέρων
 συμβάλει: Καὶ τίς, κατὰ τὸν Παῦλον, συντόμως
 εἰπεῖν, χαίρει μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίει μετὰ
 κλαιόντων, συνδιατιθέμενος οὕτως ἑκάστῳ ὡς αὐτὸς
 διάκειται, ἐν φαιδροῖς ἢ σκυθρωποῖς ἐξεταζόμενος
 πράγμασι;

Quis aberranti a scopo uti sibi ipsi compassus est? Quis
 de alterius casu non est gavisus, neque elatus est
 ob ejus ex supplantatione lapsum, alte de se sa-
 piens, quod ipse steterit, eo cadente? Quis cum
 erubescente, dum arguitur delicti, simul crubuit,
 et non e contra, illius confusionem censuit sui
 confidentiam, ratus, proprium decus ad majus fore
 attollendum, dum contingit, aliorum illud imminui?
 Et quis (ut breviter perstringam), secundum Paulum ⁶⁴, gaudet cum gaudentibus, flet cum fletibus,
 ita sese accommodans unicuique, prout ipse sese
 examinans in rebus hilaribus vel tetricis est
 dispositus?

CAPUT LIX.

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ.

Ista est quippe charitatis prærogativa eximia
 efficere, ut nempe status, seu dispositio omnium
 sit veluti una, unoquoque gaudente cum altero,
 vel similiter dolente instar membrorum unius cor-
 poris colligatorum, et commissura, seu compage
 invicem sibi compatienter communicantium, ac
 mutuas suscipientium passiones. Itaque si nec
 omne tempus sufficit ad virtutis studium accura-
 tum, et opus est multa vigilantia decertantibus
 adversus dæmonas impugnantes, quomodo, vel
 poterimus perficere viam, quæ multa est, cum si-
 mus oscitantes ac distracti; vel adversariorum
 cavere insidias, qui multi sunt, et invisibiles, no-
 strisque passionibus, et sensibus ut armis contra
 nos utuntur, et ipsis nos feriunt, quibus ut pro-
 pulsantibus **308** auxiliis natura nos armavit ad-
 versus illos; oculus ipsis inservit ad concupiscen-
 tiam earum rerum quæ sæpius videntur, desiderium
 pariens quorumvis materialium splendidorum; au-
 ditus ob nuntia tristitia dolorem consuevit inferre,
 et ob ea quæ sunt veluti animo grata voluptatem
 commovere; iracundia e prætextu occurrente suc-
 cenditur effervescens, et tumultuose concutiens
 corpus universum, perturbansque ratiocinationem,
 et ejus puritatem inquinans, sicut pellucidam fontis
 aquam, ita ut non videat perspicue vestigia eorum,
 quæ animo obversantur; vana gloria opus in pu-
 blicum efferre compellit, magis placere volens
 hominibus quam Deo, et labores inutiles reddens;
 nec enim id, quod perperam factum est, merces
 ulla consequitur, quando non ad placendum ei,
 qui potest præmia rependere, verum ad spectatorum
 laudem scopus omnino respiciebat; superbia ad
 tumidum fastum attollit sensa, omnemque homi-
 nem contempnere docet, et simul despere tanquam
 viles quoscunque ejusdem generis, in sublime at-
 tollit mentem ad amentiam, et persuadet ut imagi-
 nemur æqualitatem cum Deo; providentiam et gu-
 bernationem melioris, seu Numinis non novit;
 quando gratis perfruitur, reputat sese recipere
 quod operibus debetur; Dei cooperationem in his
 quæ facit, et recte gerit, non vult agnoscere, suffi-
 cientem se ad omne bonum censet e semetipsa

Τοῦτο γὰρ τῆς ἀγάπης ἐξαιρετικὸν πλεονέκτημα, τὸ
 τὴν διάθεσιν τῶν ἀπάντων ἐργάζεσθαι μίαν, ἑκάστου
 χαίροντος μετὰ τοῦ ἑτέρου, καὶ λυπούμενου ὁμοίως,
 μελῶν ἐνδὸς σώματος δίκην συνδεδεμένων, καὶ τῇ
 ἁρμονίᾳ συμπαθῶς μεταδιδόντων ἀλλήλοις, καὶ δε-
 χομένων παρ' ἀλλήλων τὰ πάθη. Εἰ τοίνυν οὕτε πᾶς
 ὁ χρόνος ἀρκεῖ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, καὶ
 πολλῆς τοῖς ἀγωνιζομένοις διὰ τοὺς ἀνταγωνισμένους
 δαίμονας χρεῖα τῆς νήψεως, πῶς κεχηρότας καὶ
 μετεωριζομένους, ἢ τὴν ὁδὸν δύσβατον οὔσαν καὶ
 πολλὴν ἔστιν ἀνῦσαι, ἢ τῶν ἀντιπάλων φυλάξασθαι
 τὰς ἐπιβουλὰς πολλῶν ὄντων, καὶ ἀοράτων, καὶ πά-
 θεσιν ἡμετέροις καὶ αἰσθήσεσιν ὄπλοις καθ' ἡμῶν
 κεχηρμένων, καὶ τούτοις βαλλόντων ἡμᾶς, οἷς κατ'
 αὐτῶν ἀμυντηρίους ἢ φύσις ἡμᾶς ὤπλισεν; Ὁφθαλ-
 μὸς αὐτοῖς ὑπηρετεῖ πρὸς ἐπιθυμίαν τῶν ὀρωμένων
 πολλᾶκις, πάσης λαμπρᾶς ὕλης ἐργαζόμενον πόθον,
 ἀκοῆ λύπην ἐπὶ ταῖς σκυθρωπαῖς ἀγγελίαις. Καὶ ἐπὶ
 τοῖς ὡς καταθυμίαις κινεῖν πέφυκεν ἡδονήν· θυμὸς
 ἐκ τῆς τυχούσης ἀνάπτεται προφάσεως, βράσσων,
 καὶ κλονῶν ὄλον τὸ σῶμα, καὶ τὸν λογισμὸν ταράτ-
 των, καὶ θολῶν τὸ καθαρὸν τοῦτου, καθάπερ πηγῆς
 διαυγῆς ὕδωρ, πρὸς τὸ μὴ τρανῶς ὀρᾶσθαι τῶν ἐνθυ-
 μίων τοὺς τύπους· κενοδοξία δημοσιεύει τὸ ἔργον
 βιάζεται, μᾶλλον ἀνθρώποις ἀρέσκειν θέλουσα, ἢ τῷ
 θεῷ, καὶ τοὺς πόνοις ἀχρειοῦσα (οὐ γὰρ ἀκόλουθεῖ
 τῷ πλημμελῶς γινομένῳ ὁ μισθός, ἐπεὶ μὴ πρὸς
 ἀρέσκειαν τοῦ ἀμείβεσθαι δυναμένου, πρὸς ἔπαινον
 δὲ τῶν ὀρώντων ὁ σκοπὸς ἐβλεπεν ὅλως)· ὑπερηφανία
 πρὸς ὄγκον ἐπαίρει τὸ φρόνημα, καταφρονεῖν παντὸς
 ἀνθρώπου διδάσκει, καὶ διαπτύειν ὡς εὐτελὲς ἅπαν
 ἡμοῦ τὸ ὁμόφυλον, μετεωρίζει τὸν λογισμὸν πρὸς
 ἀπόνειαν, ἰσοθεῖαν πείθει φαντάζεσθαι, πρόνοιαν
 καὶ κηδεμονίαν τοῦ Κρείττου οὐκ ἐπίσταται, ὀφει-
 λὴν ἔργων ἀπολαμβάνειν λογίζεται ὡς ἀπολαύει χα-
 ρίτων, συνεργίαν Θεοῦ ἐν οἷς πράττει καὶ κατορθοῖ
 εἰδέναι οὐ βούλεται, αὐτάρκτης ἑαυτῇ πρὸς πᾶν ἀγα-
 θὸν εἶναι νομίζει, πάντα τῇ οἰήσει ἰσχύειν δοκεῖ,
 οὐδὲν ἰσχύουσα ὅλως, πομφόλυξ ἔστι ὑπερωγκωμένη
 ὑπολήψει ματαίᾳ, ἧς διαπνευσθείσης, οὐδὲν οὔσα
 ἐλέγχεται. Πνεύματα πονηρὰ τὰ μὲν ἐχόμενα τρί-
 βου, τίθησι σκάνδαλα τοῖς δοκοῦσιν εὐλόγοις, τῆς
 ἀληθείας ἀπάγοντα, ἕτερα καθάπερ πετηνοί; ἐν τῷ

⁶⁴ Rom. xii, 15.

ἀέρι διαπετάννουσιν δίκτυα, τοὺς ὀλίγων τῶν γῆινων **A** esse; sibi videtur omnia posse, nimia existimatione ὑψωθέντας βρόχων τοῖς ὑπερέχουσιν εἰς ἀλαζονείαν sui, cum nihil omnino valeat; hulla est nimia mole ἀγρεύσειν πειρώμενα. turgida sua ex opinione stulta, quæ exsufflata,

309 nihil esse arguitur. Mali quidem spiritus illi in semita commorantes ponunt offendicula his, qui sibi videntur rationabiles, ut eos a veritate abducant, alii sicuti volucribus, in aere retia expandunt, tentantes paulo a terrenis exaltatis laqueis supereminentibus ad jactantiam aucupari.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

CAPUT LX.

Ἄλλα τοὺς ἐπουρανίους καταλαβόντα τόπους, ὡς φησὶν ὁ Παῦλος, τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, τοὺς τὸ πολτεῦμα ἔχοντας ἐν οὐρανῷ, ἐκεῖ τῶν τῆς ὑπερηφανίας ἐντὸς ἀρχύων πειρῶνται λαβεῖν· ἢ πάθει τὸν πρῶτον ἀπονοσηθέντα διάβολον κατέβαλον εἰς τὴν γῆν, τοῦτω τοὺς ἀναβαίνοντας τῷ βίῳ ἐκ τῆς ἀκρας περιωπῆς καταστρέψαι πραγματευόμενα. Ὅσα δὲ πολεμεῖ, καὶ πυκτεύει, καὶ μάχεται, παγκρατίζει τε, καὶ παλαίει, καὶ συντρέχει τοῖς τρέχουσιν, οὐχ ἵνα μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ βραβεῖον φθάσῃ τῆς κλίσεως, ἀλλ' ὅπως ὑποσκελίσαντα ἐμποδίσῃ τῷ δρόμῳ, πολλὰ ὄντα, ὡς καὶ ὁ Παῦλός φησι, καὶ ποιῆσαι τῷ λόγῳ μῆκος δυνάμενα, χαλεπὸν ἀπαριθμήσασθαι καὶ οὐ ρῆδιον, οὖς οἱ μαχόμενοι καιρὸν οὐδαμῶς ἴσχουσιν ἀσχολεῖν πρὸς ἕτερα τὴν διάνοιαν τῆς τυχούσης ἀπαγωγῆς. τοῦτοις μὲν ἤττης, τοῖς δὲ ἐχθροῖς νίκης γινομένης αἰτίας. Τούτοις οὖν προσέχειν ἀναγκαῖον, καὶ μὴ περισπᾶσθαι πρὸς τὰ συνεργούντα καθ' ἡμῶν τοῖς ἀντιπάλοις. Ὁ γὰρ ἂν τις λογιῆται τῶν μὴ συντελούντων πρὸς τὴν γυμνασίαν τῆς ἡμετέρας ἀθλήσεως, τοῦτο λαβὴ τοῖς ἐναντίοις ἐστὶ, μετολαθοῦντων ἡμῶς, καὶ ἔξω βαλλόντων τοῦ σκάμματος, ὅπερ καὶ αὐτὸ, εἰ καὶ μὴ πτώμα, ἀλλ' ὅμοιος ἦ· τὰ ἐστὶ, παρασταλευθῆναι τῆς βεβαιότητος, καὶ ἀφ' ὧν ἔδει φροντίζειν ἐξουθῆναι· ἐπὶ τὰ μηδ' αὐτῶς μεριμνᾶσθαι ὀφείλοντα· ἐπειδὴ, δικαιοσύνης ἀληθείας, ὡς ἐν ὕλαις ἢ ἐν ἐργείαις, οὕτως ἐν βουλαῖς ὁ μὴ καθήκων λογισμὸς ἦττα καὶ πτώμα ἐστὶ. Διὰ τοῦτο, λογισμὸς δικαίων κρίματα· κυβερνήσει δὲ καὶ ἀσεβεῖς ὁδοὺς· οἱ μὲν βεβηκότες ἐν τῷ ἀγαθῷ κεκριμένως, οἱ δὲ πρὸς τὸ κακὸν εὐκόπως οἰακίζόμενοι παρὰ τοῦ πρὸς τὸ προκειμένον ποικίλαις μεθόδοις κυβερνῶντος τὸν ὄλον, πῆ μὲν ὧδε, πῆ δὲ ἐκεῖσε, συνεχῶς τρέποντος τὰ βουλευματα καθάπερ ἰστίου μεταβολαῖς ἰθύνοντος τοῦ πλοίου τὸν δρόμον πρὸς οὓς ἐξορμῶν προέθετο λιμένας. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν φησὶ· «Καρδία ἀνδρὸς λογιζέσθω δίκαια, ἵνα ὑπὸ Θεοῦ διορθωθῇ τὰ διαδήματα αὐτοῦ»· ὁ δὲ, «Εἰ τις ἀρετῆ, καὶ εἰ τις ἔπαινος ταῦτα λογίξασθε.»

instar veli dirigentis cursum navigii pro mutationibus ad eos, quos solvens e statione sibi proporsuerit, portus; ideo dicit, primus quidem: «Cor hominis justa cogitet, ut a Deo gressus ejus dirigantur»·; alter vero: «Si qua virtus, et si qua laus disciplinae, ista cogitate».

ΚΕΦΑΛ. ΣΑ΄.

CAPUT LXI.

Οἷς δὴ λογισμοῖς κεκῆσθαι διδάσκοντες τοὺς εὐτακτον ἔχειν βουλομένους τῶν ἐνθυμίων τὸν δρόμον· οὕτως ὁ Δαβὶδ ποτὲ μὲν ἔλεγεν, «Ἦ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσις·» ποτὲ δὲ, «Μελετήσω ἐν τοῖς δικαίωμασί σου διὰ παντός·» καὶ πάλιν, «Μελετήσω ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασί

Alii (scilicet spiritus) caelestia loca invadendo (cum sint, ut ait Paulus, spiritualia nequitiae in caelestibus⁸⁵), eos qui conversationem habent in caelis⁸⁶, ibi intra superbiae reticula capere conantur; qua passione dementatum primum diabolum praecipitem dejecerunt in terram, haec eos, qui ascendunt illuc vitae istius genere, e summa specula ut deorsum eversos projiciant, contendunt. Quot vero belligerant, et pugnant, et decertant, et exercent se omni certamine, et luctantur, et concurrunt cum currentibus, non ut cum ipsis praemium obtineant vocationis, sed ut eos supplantando impediant a cursu; cum multi existant (uti et Paulus ait⁸⁷) et prolixum sermonem exigere possint, molestum est, nec illos facile dinumerare, cum quibus pugnantes nequaquam valent occupare mentem in aliis rebus, quas talis requireret abductio; quæ his quidem causa foret cladis, inimicis autem victoriae. Ad hæc igitur attendere necessum est, neque distrahi ad ea, quæ contra nos adversariis cooperantur; quod enim censet aliquis esse ex iis, quæ nihil conferunt ad exercitationem nostri certaminis, hoc ad prehensionem hostibus est aptum, quo nos in medio cursu intercipient, et extra fossam seu gradum dejiciant; quod equidem **310** quamvis non sit lapsus, attamen inferiores sunt partes, aliquantum scilicet concuti a prima firmitate, et ab iis, quæ curare debuissimus extrudi, et dejici ad ea, de quibus nobis nulla debet esse sollicitudo; quandoquidem, si controversiam veritas disceptet, sicut in materiis operatio, ita in voluntatibus inconveniens cogitatio est diminutio et casus. Ideo cogitationes justorum judicium dirigunt; gubernant vero et impii dolos⁸⁸. Primi quidem ubi processerint adhibito iudicio in bono; secundi vero ad malum facile, quasi gubernaculo admoto, directi ab eo, qui secundum subjecti materiam variis modis dolum struens apparat, et aliquatenus quidem huc, aliquatenus alio, assidue autem consilia vertit, ad

His itaque cogitationibus docent uti debere illos, qui cursum intellectionum bene ordinatum tenere volunt; sic David nonnunquam equidem dicebat: «Meditatio cordis mei prudentia»·; interdum vero: «Meditabor in justificationibus tuis semper»·; atque rursus: «Meditabor in omnibus

⁸⁵ Ephes. vi, 12. ⁸⁶ Philipp. iii, 20. ⁸⁷ II Tim. ii, 16, 17. ⁸⁸ Prov. ii, 5-15. ⁸⁹ Prov. iii, 6; xvi, 9. ⁹⁰ Philipp. iv, 8. ⁹¹ Psal. xlviii, 4; Psal. lxxiii, 15. ⁹² Psal. cxviii, 16.

operibus tuis, et in tuis studiis, seu factis manuum tuarum assidue contemplantor²². » Hanc sibi ipsi attribuens contemplationem, ut ne tempus haberet mentis assiduus **311** motus divagandi ad ea, quæ minime conveniunt, insideat vero firmiter hisce, quorum contemplatio parit oblectationem plurimamque utilitatem, quæ et visu quidem sensum, speculatione vero animam delectant. Quale nempe est vere, meditatione operum Dei per universum diversari, et aliquando ad cœlum quidem protendere oculum, soli per diem, et noctu stellis attendendo : nonnunquam vero et illum deijcere in terram germina respiciendo, fructuum omnigenarum, et animalium quamplurimas diversantia. Cum rursus in acre marique spectemus diversantia mille volucrum, et piscium genera, priusquam cognoscamus quænam utilitas ex unoquoque istorum proveniat, interea sapientiam Conditoris admirari, et laudare Deum in varietate creaturarum edocæmur, et quando accesserit his, quæ videntur, hoc etiam, quod cum virtute adjicitur, tunc mens in omnimoda constituitur lætitia, utpote quæ naturali cognitione e terra genitarum rerum oblectatur : nihil enim est eorum, quæ existunt, quod morale, et theologicam aliquam speculationem nos omnibus non erudiat modis : et quoniam voluptatibus nobis ipsis rationis suppressimus vires, et ab ipsa in nostram non revocantur memoriam, quæ conferunt facienda, necessum est quod exterioribus propriis operationibus commoveamus memoriam ad modum, quo deceat vitam degere, ut simus accepti Creatori.

CAPUT LXII.

Idcirco interdum quidem formicam, quandoque vero apem gubernatrix gratia doctores adhibuit, qui muta voce ad imitationem opere hortantur; et **312** ait : « Vade ad formicam, o piger, et æmulare vias ejus, quæ in messe reponens alimenta pro hinc²³, » suggerit ut pro futuro sæculo utiliter colligamus viatica; aut : « Progredere, inquit, ad apem, et discæ quam operaria sit, » quippe quæ flores decerpendo herbarum, et favos mellis conficiendo sapienter edocet istam agnitionem, qua colligendo quivis honorum hominum prærogativas, sibi ipsi dulcedines hujusmodi thesaurizet ad suavem habendum victum futuræ vitæ, quam sperat. Alias inobedientibus jubet ut urtorem et hirundinem imitentur, dicens : « Turtur et hirundo passerculi agrestes observarunt temporæ suorum adventuum, populus autem meus non agnovit judicia Domini²⁴. » Et infert : « Quomodo dicitis : Sapientes sumus, aut et lex Dei nobiscum est²⁵? » Sic improperans rationabilibus tum naturam scientia præditam, tum etiam legem morum magistram, quod irrationabilibus in cognoscenda Conditoris voluntate sunt insensibiliores. Rursus iis, qui in potentatibus non moderatos se præbent, sed inepte insolescunt in proximos ejusdem generis, mare profundis inversim circumdatum profert in exemplum

σου ἀδολεσχήσω. » Ταύτην τὴν ἀδολεσχίαν διδοὺς ἑαυτῷ, ἵνα μὴ ἔχη καιρὸν τὸ τοῦ νοῦ ἀεικίνητον βεβαταίμω ἐπὶ τὰ μὴ καθήκοντα, προσεδραυῆ δὲ τούτοις, ὧν ἡ ἀδολεσχία τέρψιν ἔχει, καὶ ὠφέλειαν πολλήν, τῇ μὲν βύζει τὴν αἰσθησιν, τὴν δὲ ψυχὴν τῇ θεωρίᾳ εὐφραίνοντα. Οἶον γὰρ ἐστὶν ἀληθῶς τῇ μελέτῃ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ ἐνδιατρίβειν διόλου, καὶ ποτὲ μὲν πρὸς οὐρανὸν ἀνατείνειν τὸ ὄμμα ἡλίω μεθ' ἡμέραν, καὶ νύκτωρ ἄστροις προσέχοντας. ποτὲ δὲ τοῦτο κατάγειν εἰς γῆν, βλάστην ἔρωντος παντοίων καρπῶν, καὶ ζῶων παμπληθεῖς διαφορὰς· ἄερι δὲ πάλιν θεωρούμενος, καὶ θαλάττῃ κυρίων πτηνῶν, καὶ ἰχθύων ἐνδιατιττώμενα γένη, πρὶν γινῶναι τίς ἐξ ἐκείνου τούτων ὠφέλεια τίως θαυμάζειν τὴν τοῦ Διαιουργοῦ σοφίαν, καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ ποιικίῳ τῆς κτίσεως διδασκομένους, ὅταν δὲ καὶ τὸ μετ' ἐπιστήμης τοῖς ὀρωμένοις ἐπιθαίνειν προσγένηται, τότε παντελῆ; εὐφροσύνη κατέχει τὸν νοῦν εὐωχοῦμενον τῇ φυσικῇ γνώσει τῶν γηγενῶν. Οὐδὲν γὰρ τῶν ὅντων ἐστὶν, ὃ μὴ παιδεύει πάντως ἡμᾶς, ἡθικῶν, καὶ θεολογικῶν τινα θεωρίαν· ἐπειδὴ δὲ τὴν ἑαυτοῖς τοῦ λόγου ταῖς ἡδουπαθείαις ἀπεσθίσαμεν δύναμιν, οὐκ ἔτι παρ' αὐτῆς τὰ συμφέροντα τῶν πρακτικῶν ὑπομνησκόμενοι, ἔξωθεν ταῖς οἰκείαις ἐνεργείαις τὴν μνήμην κινουμένον πρὸς τὸ πᾶς χρῆζῆν καὶ βιοῦν, ὅπως εὐάρεστοι ὦμεν τῷ Ποιῆσαντι.

C

ΚΕΦΑΛ. ΞΒ.

Διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν τὸν μύρμηκα, ποτὲ δὲ τὴν μέλιτταν, ἡ κηδεμονικὴ χάρις διδασκάλους ἐφίστησιν ἀφθόγγῳ φωνῇ τῷ ἔργῳ παρανοῦντας τὴν μέμνησιν. Καὶ φησιν : « Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὄκηνηρ, καὶ ζήλωσον τὰς ἑδοὺς αὐτοῦ, ὅς ἐν ἀμείψῃ τὴν ἐν χειμῶνι ἀποθέμενος τροφήν, » χρησίμω; τὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ὑποτίθεται συνάγειν ἐφόδια· ἢ, « Πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε ὡς ἐργάτις ἐστίν, » ἄνηθ βοτανῶν δρεπομένη καὶ κηρία μέλιτος ἐργαζομένη, σοφῶς καὶ τοῦτο, τὸν γνωρισμὸν παιδεύουσα τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀπανθίζόμενον τὰ πλεονεκτήματα, γλυκάσματα θησαυρίζει ἑαυτῷ πρὸς ἡδὺν βίον τῆς ἐλπιζομένης ζωῆς. Ἄλλοτε τρυγόντα, καὶ χελιδόνα, τοὺς ἀπισθεῖς παρακλεῖσται ζηλοῦν, λέγων : « Τρυγῶν, καὶ χελιδῶν ἀγροῦ στρουθία ἐφύλαξαν καιροὺς εἰσόδων αὐτῷ, ὃ δὲ λαὸς μου οὐκ ἔγνω τὰ κρήματα Κυρίου. » Καὶ ἐπιφέρει : « Πῶς ἔρεϊτε· Σοφοὶ ἐσμεν; ἢ καὶ, Νόμος Θεοῦ μεθ' ἡμῶν ἐστίν, » καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιστημονικὸν, καὶ τὸν παθολογικὸν τῶν ἡθῶν μόμον ὀνειδίξων τοῖς λογικοῖς, ὅτι τῶν ἀλόγων εἰς τὸ γινῶναι τὸ βούλημα τοῦ Κτίσαντος εἰσὶν ἀναισθητότεροι. Πάλιν τοῖς ἐν ταῖς δυναστείαις μὴ μετρούζουσι, ἀλλ' ὑβρίζουσι ἀπειροκάλως εἰς τὸ ὁμόφυλον, κυκλουμένην βυθοστρωφίᾳ τὴν θάλασσαν παράδειγμα προστίθει πρὸς τὸ καταστῆλαι αὐτῶν (ἐν οἷς φησι) φλεγμαῖνον τὸ φρύαγμα·

²² Psal. cxlii, 5. ²³ Prov. vi, 6. ²⁴ Jerem. viii, 7. ²⁵ ibid. 8.

« Μὴ ἐμὲ οὖν φοβηθήσεσθε, λέγει Κύριος, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου οὐκ εὐλαβηθήσεσθε, τὸν τάξαντα ἄμμον ὄριον τῇ θαλάσῃ πρόσταγμα αἰώνιον, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται αὐτό; τῷ δὲ λαῷ τοῦτῳ ἐγενήθη καρδία ἀνύψους, καὶ ἀπειθήσῃ· τῷ περὶ τὸ πρόσταγμα φόβῳ τοῦ ἀψύχου στοιχείου εὐλαβεῖς ποιῶν αὐτούς περὶ τὴν φυλακὴν τῶν ἐντολῶν, ἵνα ὡς τὸ πόντιον κῦμα ἐκ πελάγους ὠθοῦμενον τῇ βίᾳ τοῦ πνεύματος, καὶ κατὰ μικρὸν ἀνιστάμενον πρὸς τὸ μέγεθος ὁρέων ἐφάμιλλον ἄμα τῷ πλησιάζει τῇ αἰγιαλείᾳ ψάμμῳ, εἰς τοῦπίσω πάλιν ἀνακλώμενον ὑποστρέφει τὸν ὄρον αἰδοῦμενον τοῦ πεδῆσαντος, οὕτω πᾶσαν ἐπέχουσιν ἄδικον ὁρμὴν οἱ λογικοὶ, καὶ λόγῳ προσεταγμένοι πᾶσαν κολάζειν ἐνθύμησιν παράνομον, καὶ μάλιστα τύφον πεπαίνειν ἀλόγως σηκούμενον, μιμήσει γοῦν τῶν ἀναισθητῶν τοῦτο πράττοντες, ὅπερ καὶ νομοθεσίας ἐκ τῆς ὠρεῖλον (αὐτὸ λογιζόμενοι τὸ δίκαιον) πράττειν αὐθαιρέτῳ κρίσει, ὅπερ ἦν ἐλευθέρου δείγμα φρονήματος, αὐτοκελεύστω γνώμη κινήθentos πρὸς ὅπερ ἔμελλεν ἄγειν ἀνάγκη τοῦ νόμου.

ΚΕΦΑΛ. ΕΓ΄.

Καὶ τῶν φωστῆρων δὲ διδάσκει τί χρησίμους ὀρωμένοις ἕκαστος· ἥλιος· μὲν τῷ ἀπαυγάσματος συναΐδιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὑποτιθέμενος νοεῖν, καὶ τοῦτου μάρτυρα τὸν Παῦλον καλῶ λέγοντα, « Ὁς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ » οὗτος γὰρ ὅπερ εἶδεν ἐνόησεν, ὡς ἡ φύσις τοῦ ὀρωμένου ἐδίδαξε, τοῦτον τῇ κατασκευῇ τὸν λόγον ἐναποκεῖμενον ὀξυδορκεῖ τῆς ψυχῆς διαθρῆσαι τῷ ἔμῃματι, ἐν συμβολικῶς ἐναπέθετο ὁ Δημιουργὸς ἐκ τῆς ἐνυπαρχούσης· τῷ ἄστρω θεωρίας ἐπὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν τοῦ Υἱοῦ συνάναρχον σχέσιν τῶν ὀρώντων ὀδηγῶν τὴν διάνοιαν. Σελήνη δὲ αὐξομένη, καὶ λήγουσα, τὸ εὐμετάβλητον τῶν ἡμετέρων πραγμάτων δηλοῖ, καὶ τοῦτο ταῖς ἀγχιτρόφοις τῶν σχημάτων μεταλλαγαῖς παραινεῖ, ὡς οὔτε εὐήμερία δεῖ χαίρειν ὡς παραμόνῳ, οὔτε δυσημέριαν ἡγεῖσθαι λυπηρὰν ὡς ἐσομένην χρονίαν· ὕξέως γὰρ αὐταὶ ἐπαμείβονται ἀλλήλαις ὡς μὴ ποιεῖν αἰσθῆσιν τῆς παρουσίας τῷ τάχει τῆς ὑποχωρήσεως, ἀλλῆς ἐφεδρεύουσας ἀλλῆ, καὶ τὴν ἡγουμένην διαδοχομένης τῆς προσεχῶς ἐπομένης κατὰ τοὺς τῆς σελήνης συνεχεῖς μετασχηματισμούς, οἳ τοσοῦτον παραχωροῦσιν ἀλλήλοις, ὅσον καὶ τὴν συνθήειαν γενέσθαι τῆς βιώσεως, καὶ ἐπιδόσεως τροπῆν τοῦ φωτός, καὶ τὴν παραλλαγὴν τούτων εἶναι δυσπαρατήρητον, κατ' ὀλίγον προσθήκης καὶ ὑπαίρεσεως λανθανούσης εἰκότως τὴν αἰσθησιν. Ἐπεὶ καὶ πολλὰ τῶν οὕτω αὐξομένων, ἢ μειουμένων, ἀζήλων ἔχει τὴν καθημερινὴν, ἐφ' ᾧ περὶ ἀν τύχῃ παραλλαγῆν, οὐδενὸς γίνουσι δυναμένου βῆδως ὅσον καθ' ἕκαστην ἢ τῶν αὐξομένων ἡλικία προστιθῆσι προκόπτουσα διόλου, καὶ τῆς προκοπῆς τὸ μέ-

A ad reprimendum eorum intumescens fastum, dum asserit : « Me igitur non timebitis (inquit Dominus) aut faciem meam non reverebimini, qui ordinavi arenam terminum maris præceptum sempiternum, et non supergrediens illum? Populo autem isti factum est cor inobediens et incredulum »; » sic metu inanimati ex præcepto elementi reddens eos cautos circa observationem mandatorum, ut quemadmodum fluctus marinus e pelago impulsus violentia spiritus, et paulatim erectus ad magnitudinem montium amulatricem, **313** simul ac appropinquat arenæ littoreæ repercussus convertitur de novo retro reveritus ejus metam, a quo quasi cum compedibus fuit astrictus : ita omnem injustum repriment impetum qui ratione utuntur, et illi, qui a ratione imperantur, pravam omnem cogitationem castigare, maxime fastum premere irrationabiliter elatum, insubillium saltem imitatione id agentes, quod etiam præter legislationem debuissent (justum fore ratione dijudicantes), spontaneo judicio facere, quippe quod indicium esset libertate fruentis intellectus ex sui sibi jubente consilio moliri ad hoc ad quod eum deductura erat legis necessitas.

CAPUT LXIII.

Quin et unumquodque luminarium visum docet quid utile sit; sol quidem relucentia Filium Patris coæternum demonstrat intelligendum, et hujusce rei testem Paulum advoco dicentem : « Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus »; » ille namque, quod vidit intellexit (ut natura visi docuit) et perspicaci animæ oculo in officio repositum dispiciendum hoc verbum, quod symbolice deposuit Opifex, dirigens intellectum insipientium ex insita stellæ spectatione ad coæternam Filii naturalem convenientiam cum seipso. Luna vero crescens et deficiens rerum nostrarum facilem ostendit mutabilitatem, quod scilicet neque felicitate, **314** propterea oporteat gaudere, quasi permansura, nec infelicitatem ducere molestam, periunde ac si futura esset diuturna : oculus enim istæ sibi invicem succedunt, ita ut non afficiant sensum sua præsentia, præ celebritate discessus, cum altera insideat alteri, et præeunti succedat, quæ continuo subsequitur secundum continuas lunæ transfigurationes, quæ ita sibi invicem cedunt, ut vitæ consuetudo peragatur, et mutatio fiat luminis incrementum, harumque differentia sit difficilis observatu, cum additio vel ablatio exigua sensum merito lateant : quandoquidem et multa eorum quæ sic augentur et minuuntur, incognitam in quovis casu habent differentiam, quotidianam, cum nemo facile dignoscere queat quantum eorum quæ augentur statura, quotidie progrediens per totum, et progressus modum non manifestans adiciat, donec id edoccat tempus,

quod continua visio ejus, quod fiebat non consuevit A τρον οὐ πιουσα φανερόν, ἕως ἂν χρόνος τοῦτο διδάξῃ, ἢ μὴ διδάσκῃν ἢ συνεχῆς πέφυκεν ὄψις τοῦ γινομένου.

CAPUT LXIV.

ΚΕΦΑΛ. ΕΔ'.

Nullus etenim cognovit unquam secundum singulas partes incrementum plantarum, et herbarum, animaliumve, ac puerorum, sed cum per aliquod tempus non viderit quæ perficiuntur. Postmodum, cum rursus conspexerit, agnoscit additamentum, quod interim paulatim accessit, sicque ediscit postquam fuerit perfectum, quod, dum fieret, ignorabat; similiter etiam, dum aliquis saxum excavatum inspicit ex indelicenter instillata gutta, plene persuadetur a profunditate longo temporis interjecto spatio confecta, quod unaquæque **315** stilla partem quamdam effossionis perfecit, sed quantitatem singillatim ignorat, cum visio crassiora quidem sensibilia aliquantulum dignoscat (fallitur enim et in his sæpius), ad tenuiora vero collimanda nequeat felici tendere cursu, et inertior quodammodo sit, et infirma ad hujusmodi corporum perceptionem. **Stellas** vero si quis obscuriores, et splendidiore æmulabitur, dum obscurus sit et ignobilis, non inuidebit iis, qui dignitate ac divitiis supereminent, nec ex adverso, si sit excellens in illis, contra viles, et (veluti purgamenta) abjectos grandi tumescet supercilio, conspicatus, quod illæ contentæ sunt propria sede ac loco, et amant permanere in his, in quibus quasi sorte fuerunt electæ, ut Deus voluit, qui mensuræ luminis ipsis adaptavit. **Quin, cum prudentes uti serpentes, et simplices uti columbas** ⁹⁹ nos esse velit Dominus, etiam omnium orbis partium nos constituit discipulos, qui non servare in hoc debemus nobilitatem conditionis, sed merito instrui ad bonum ordinem ex insipientia ab iis qui servi quondam exstiterunt, ut ab illis doctrinam accipientes sub oculis, in nobis ipsa scientiam, ad quam nati sumus, excitemus; cum scilicet possimus inculcate vivere e nobismetipsis deligendo bona, nec veluti mendicantes, faciendo, ut id in nos exteri conferant. **Verum, o beatissimi, præter alia omnia bona, et concordiam inter vos, et experientiam eorum, quæ pertinent ad unumquemque rerum statum, dignum est ut omnes admiratione vestrum etiam prosequantur modum, quo, ad instar bene aptati Psalterii diversis vocibus unum pietatis concinitis canticum, **316** quorum alius aliam hujus speciem sectatur, et nullus ab ullo discrepat in cantu ob mutuam obedientiam, quippe quæ disjunctos utcunque corporibus conjungere unanimiter voluntatibus assolet ad unam operis metam, musici more, cujusque chordæ tonum acutum aut gravem permiscens ad modulationem apte componendam; illud etenim, quo unaquæque chorda videtur dissonare, dum inæqualiter tendatur, hoc maxime concentum efficit sonorum, cum ex diversitate pulsationum utilitas redundet ad cantici concinnitatem, et partes condat ad jucunditatem, commutatis sonituum susurrationibus.**

Οὐδαί: οὖν πώποτε φῦτων, καὶ πῶν, ζῴων τε, καὶ παίδων ἔγνω τὴν κατὰ μέρος πρὸς μῆκος ἐπίδοσιν· χρόνῳ δὲ τινι μὴ θεασάμενος τὰ ὑψούμενα. Εἶτα αὐθις ἰδὼν τὴν ἐν τῷ μεταξύ κατὰ μικρὸν γινομένην ἔγνω προσθήκην, ὅπερ ἠγνόησεν ἐν τῷ γίνεσθαι, τοῦτο ἐν τῷ γεγενησθαι μαθὼν. Οὕτω τις, καὶ πέτραν κοιλανθεῖσαν ἀδιαλείπτως ἐπιταξούση θεασάμενος βάνιδι τῷ χρονίῳ βάθει, πληροφορεῖται μὲν ὡς ἐκάστη σαγῶν, μέρος: τι τοῦ ὀρύγματος ἔγνωσε. τὸ δὲ ὅσον οὐκ οἶδε, τῆς ὄψεως τὰ μὲν παχύτερα τῶν αἰσθητῶν γνωρίζουσης ποσῶς (σφάλλεται γὰρ καὶ ἐν τοῦτοις πολλάκις), τοῖς δὲ λεπτοτέροις οὐδὲ ἐπιβαλεῖν δυναμένης, ἀργότερας πῶς οὖσης, καὶ ἀσθενεῖς πρὸς τὴν τῶν τοιοῦτων σωμάτων ἀνίληψιν. Ἀστέρων δὲ τοὺς ἀμυδροτέρους, καὶ φαειροτέρους, εἴ τις ζηλώσειεν, οὔτε ἀφανῆς ὦν καὶ ἀσημῶς, βατκανεῖ τοῖς ὑπερέχουσιν ἀξίᾳ καὶ πλούτῳ, οὔτε πάλιν εὐδοκίμων ἐν τοῦτοις κατὰ τῶν εὐτελεῶν ὡς καθαριμάτων ὀφρωθήσεται, στέργοντας ἐκείνους τὴν οἰκίαν τάξιν ὄρων, καὶ ἀγαπῶντας μένειν ἐν οἷς ἐκλήρωθησαν, ὡς ἠβουλήθη ὁ τὰ μέτρα τοῦ φωτὸς αὐτοῖς τάξας Θεός. Καὶ φρονίμους ἡμᾶς κατὰ τὸν ὄριν, καὶ ἀκεραλοῦς κατὰ τὴν περιστερᾶν εἶναι θέλων ὁ Κύριος, πάντων ἡμᾶς τῶν μερῶν τῆς κτίσεως καθίστησι μαθητάς, οὐ φυλάξαντας τῆς κτίσεως τὴν εὐγένειαν, καὶ παρὰ τῶν ποτε δούλων εἰκότως παιδαγωγουμένων πρὸς τὸ εὐτακτον τῆς ἀφροσύνης, ὅπως τὴν παρ' αὐτοῖς μαθητεῖαν λαβόντες ὑπόπια τὴν ἐν ἑαυτοῖς κινήσωμεν ἐπιστήμην καθ' ἣν γεγόναμεν· βιοῦν ἀμέμπτως δυνάμενοι ἐξ ἑαυτῶν αἰρούμενοι τὰ καλὰ, καὶ οὐκ ἔξωθεν κατὰ τοὺς μεταιτοῦντας ἐρανιζόμενοι τοῦτο. Ἄλλ' ὑμᾶς, ὦ μακαριώτατοι, μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων καλῶν, καὶ τῆς συμφωνίας, καὶ τῆς περὶ τὰ ἐπιβάλλοντα ἐκάστη καταστάσει ἐμπειρίας θαυμάζειν ὄξιον πῶς ψαλτηρίου μὲν εὐαρμόστου δίκην ἐν διαφόροις φθόγγοις ἐν τῆς εὐσεβείας συνηχέετε μέλος, ἄλλος ἄλλο τι ταύτης μετερχόμενοι εἶδος, καὶ οὐδεὶς ἀπέδων οὐδενὸς διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑπακοήν, ἥτις τοὺς διηρημένους τοῖς σώμασι συναπτέιν ὁμοψύχως ταῖς γνώμασι πέφυκε πρὸς ἕνα τὸν τοῦ ἔργου σκοπὸν, μουσικοῦ δίκην, τὸν ἐκάστης χορδῆς ἰδίον ὄξυν, ἢ βαρὺν τόνον κινῶντος πρὸς ἑναρμόνιον μελωδίαν. Τὸ γὰρ ἀπηχεῖν ἐκάστης δοκοῦν ἐν τῷ ἀνωμάλῳ τετάσθαι, τοῦτο μάλιστα τὴν συμφωνίαν ἐργάζεται, τοῖς διαφόροις περιετισμοῖς πρὸς τὸν ρυθμὸν χρησιμεύειν τοῦ ἄσματος, καὶ τὸ μέρος ἀρτύον πρὸς τὸ λιγυρὸν τοῖς ἐνηλλαγμένοις τῶν ἤχων ψιθυρισμοῖς.

apte componendam; illud etenim, quo unaquæque chorda videtur dissonare, dum inæqualiter tendatur, hoc maxime concentum efficit sonorum, cum ex diversitate pulsationum utilitas redundet ad cantici concinnitatem, et partes condat ad jucunditatem,

⁹⁹ Matth. x, 16.

ΚΕΦΑΛ. ΞΕ.

Α

CAPUT LXV.

Πῶς δὲ πάλιν νεοσύντακτοι καὶ προκόπτοντες ἔτι, καὶ τοῖς λιμέσιν ἐνορμιζόμενοι, τῆς τελειότητος τρεῖν τὴν ἑαυτῶν παρ' ὑμῖν οἶδασι τάξιν, οἱ μὲν γαστριμαργίαν, οἱ δὲ κενοδοξίαν, ὑπερφηφάνιαν δὲ οἱ ὑπερέχοντες (ἐκτριπεθόμενοι εἰς ὀλέθρια πάθη), ἐγκράτειαν δὲ, καὶ τὸ μὴ πρὸς ὄξιν τῶν ἀνθρώπων ὄρῳν, καὶ τὸ ἄτυφον ἀσκεῖν σπουδαίως; Ὅτι πλησμονὴ γαστρὸς, ἀρδεῖαν εἰσάγει τῶν ὑπογαστρίων, πικροῖς ὡσπερ ὄχετοῖς τοῖς ἐκ τοῦ κόρου φερομένοις ποτιζομένων πλημμυροῦσι βέθροισι, κνισμοῦς ἐκ τούτων ποιούντων τραχεῖς, καὶ τὸν τῆς σωφροσύνης ἀγῶνα, τοῖς γαργαλισμοῖς παρεχόντων ἐπίπνον· κενοδοξίαν δὲ πάλιν εἰδότες φαντασίαν ἀνόνητον, εἰκότως φεύγουσι ταύτην πονεῖν ὑπὲρ ἀρετῆς πείθουσιν καὶ ἀχρειοῦσαν τοὺς πόνοους, ἐπεὶ μὴ Θεῷ δεικνύναι τούτους βούλεται τῶ τῶν κρυπτῶν ἔργων ἐμφανῶς ὀρέγοντι τὴν ἀντίδοσιν, ἀνθρώποις δὲ δημοσεύειν τὰ γινόμενα θέλουσαν, τοῖς ἐπαίνους παρέχειν, εἰς μισθοῦ λόγον, ἱκανοῖς οὖσι πλέον οὐδὲν, καὶ τῆς αἰωνίου καὶ πολλῆς ἀποστεροῦσι τιμῆς. Ὁ γὰρ πρὸς τὸ θαυμασθῆναι παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀναδεξάμενος ὄντινα οὖν κάματον, οὐδὲν τῶν ἐπὶ σκηνῆς παραδοξοποιῶν διαφέρει, μισθῷ τῷ παρὰ τῶν κερπομένων ἀρκούμενος, καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἄλλον αἰτεῖν οὐκέτι εὐλόγος ὢν· ὅτι μὴ τὸν παρὰ τούτου λαβεῖν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ τὸν παρ' ἐκείνων προΐετο. Ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὑπερφηφάνιας ἄλογον πάθος δικαίως βδελύττονται· τίνα γὰρ τις ἔχει κατὰ τινος πρὸς ἀπόνοιαν πρόφασιν εὐλογον, ὅτι κατὰ τοῦ πλησίον ἐπαίρεται, καὶ κατὰ τούτου μέγα φρονεῖ; Κατάρθωται τι πλέον αὐτῷ τῶν ἄλλων, καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τοῖς καλοῖς περιουσίαν ἄγειν πολλὴν αὐτὸς πάντως ἐσπούδασε; καὶ τῆς σπουδῆς λήψεται αὐτὸς τοὺς μισθοῦς; Ἄμελεῖ τις ἕτερος, καὶ περὶ τὴν ἀρετὴν βῆθμος διάκειται; αὐτὸς ζημιούται, καὶ οὐκ ἐλαττοῖ τοὺς ἐκείνου μισθοῦς.

se sentiat? Patravine ipse feliciter aliquid plus bonorum copiam omni contendit studio? nanciscetur quispiam alter, et circa virtutem segnitier se habet? ipse damno afficitur, nec illius mercedes imminuit.

ΚΕΦΑΛ. ΞΖ.

CAPUT LXVI.

Τί οὖν ὁ σοβαρὸς φυσᾶται, καὶ βρενθύεται, ὡς ὑπὲρ ἄλλων ἀθλῶν, κοινὸς ὡσπερ σωτῆρ τοῦ γένους διακείμενος; Οὐκ εἰδὼς ἔλαττον βλάπτειν ἀμέλειαν ἤπερ βλάπτειν πέφυκεν ὀησις, καὶ πρὸς τὸ λειπόμενον τῆς προκοπῆς ἐμποδίζουσα τῇ προθυμίᾳ ὡς ἠνυσμένου τοῦ προκειμένου, καὶ ἐκ τοῦ διαπτύειν τοὺς ἀναπεπτωκότας, μεγάλην ἑαυτῷ προξενούσα τὴν κόλασιν. Τὸ δὲ ταπεινὸν ἐν ἡμῖν οὐκ ἔδωκε χώραν, οὐ φθόνῳ, οὐ τύφῳ ποτὲ τῶν μελῶν κοινοπραγίαν μιμουμένοις καλῶς, καὶ τὴν ἐκάστου δόξαν οἰκειομένοις ὡς ἐνὸς σώματος· οὕτε γὰρ ὁ τέλειος κατὰ τοῦ ἔτι προσκόπτοντος ὡς ὑπερέχων ἐπαίρεται, καὶ αὐτὸς γεγενῆσθαι τοιοῦτος εἰδὼς ἤνικα προέκοπτε, καὶ αὐτὸν ἤξειν μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὸ αὐτὸ μέτρον τῆς τελειότητος πεπεισμένοι, οὐδὲ τῷ τελειῷ βασκαίνει, ὁ τέως κατὰ τὴν τῆς ἀρετῆς ἀξίαν τοῦτου ἀπολειπόμενον

Sed e contrario, qui de novo in eodem annuerati sunt ordine, et etiamnum ulterius provehuntur, quive ad perfectionis portus appellere contendunt, quomodo apud vos suum ipsorum ordinem servare norunt, et hi quidem gulam, illi autem vanam gloriam, superbiam vero alii, qui superiores sunt reprimere (cum ad perniciosas quandoque convertantur passiones) seseque studiose exercere, tum in servanda temperantia, tum in animi simplicitate, humilitateque sectanda, nec ad gloriam hominum animum habere intentum? Ventris etenim repletio irrigationem inlucit eorum, quæ sub ventre sunt, quæ ab exundantibus fluminis c satietate impetu deportatis, veluti ex amaris canalibus quodammodo irrigatur, quæque pruriginis venereas ex his efficiunt asperrimas, et continentiar certamen laboriosum titillationibus exhibent: sed et vanam gloriam scientes esse ostentationem inutilem, merito ipsam **317** fugiunt, quæ suadet quidem laborandum pro virtute, at labores reddit inuitiles, quia non vult illos Deo manifestare, qui operum occultorum palam remunerationem præbet, hominibus vero cupit publicare quæ sunt, qui non sunt apti ad majores reddendas laudes, in ratione mercedis, quinimo æterno plurimoque privatur honore; ille namque, qui, ut admirationi sit hominibus, suscipit quemvis laborem, nihil penitus differt ab his, qui in scena multa faciunt admiranda, cum sit contentus mercede, quæ sibi provenit ex iis, qui talibus oblectantur, et a Deo nequaquam aliam postulare rationabiliter valeat, quod ab initio non eam, quæ ex ipso provenit, sed quæ ex illis tribuitur, sibi se assecuturum proposuerit. Verum et passionem irrationalem superbix jure exsecrantur: quoniam enim habet aliquis adversus quempiam rationi consentaneum prætextum ad amentiam, ut adversus proximum extollatur, et supra ipsum magnifice de quam alii, et ad augendam multam cæterorum etiam ipse studiosi operis mercedes: negligit

Quid ergo, qui fastuosus est, inflatur ac superbit, ac si plus quam alii decertaret, sese ostentans, D quasi communiis esset generis salvator? An ignorat quod minus nocet negligentia, quam nocere solet arrogans de se existimatio? quippe quæ impedimento est animi alacritati **318** ad reliquum progressum, putans, se jam attingisse objectum, magnasque sibi pœnas conciliat, eo quod illos qui conciderunt, animo contemnat ac despuat. Humilitas autem in vobis non concedit unquam locum invidiæ, nec tumori, qui membrorum conspirationem egregie imitamiui, ac vobis ipsis cujusque decus vindicatis, quasi unius corporis: nec etenim perfectus adversus aliquem adhuc progredientem, ac si superemineret, extollitur, dum et ipse sese talem existisse sciat, quando progrediebatur, sibi que persuasum habeat, quod etiam iste ad eandem perfectionis mensuram

post non multum temporis erit perventurus; neque perfecto invidet, aut, quod talis ipse evaserit, maligno percussitur animo ille, qui interea in virtutis dignitate eo inferior est, dum et ipse æmulationis ducatur studio illi sese in eodem vivendi instituto æquiparandi: et sic alius alio multis mensuris humilior prorsus erit, si progredi vitæ instituto voluerit, et non elati animi jactantia; et si quis rerum status expenderet, multo pollentes studio vos reperiret, quorum alter altero in moribus modestior esse contendit, uti facile videre est in aliis, quorum alter altero vult præstantior videri ob gloriæ, quæ in sæculo versatur, cupiditatem. Vos autem uti Christum didicistis, sic in ipso conversemini, mutuam ab illo inter vos obedientiam edocti, qui obediens fuit Patri usque ad mortem, mortem autem crucis¹, lege præstituens mensuram obedientiæ usque ad tale periculum; quin et alias cum omni affectu virtutes sectemini, quandoquidem, **319** cum has ipse fecisset, et edocuisset, omnibus hominibus præceptor fide dignus evasit, quive possibilitatem eorum, quæ præcipiebat, ostendit ediscentibus, ea primum ipsemet faciendo; multum igitur habeatis animi affectum ad invicem, quippe qui non ignoratis, quod ille apostolis sit contestatus, hoc scilicet suorum discipulorum esse signaculum, dum ait: « In hoc noscent omnes, quod mei estis discipuli, si charitatem habeatis ad invicem²; pacem veram servate cum omnibus³; pacem meam relinquo vobis⁴; diligite eos qui oderunt vos, et orate pro his, qui vos persequuntur, et injuriis afficiunt⁵. »

CAPUT LXVII.

Ipse etenim hoc dicens mandavit, vosque exercens in tribulationibus uti athletas ad constantiam. Auscultatis ipsum dicentem; « Discite a me, quia mitis sum et humilis corde⁶, » et opere imitationem exhibuistis; alapa cæsi in dextera maxilla, obvertitis aliam, ac etiam spoliati tunica conceditis et pallium⁶, injuriam et jacturam potius tolerantes, quam confestim cum impetu irruentes ad vindictam. Sed feliciori successu vobis, quam aliis evenit hoc, quod scilicet non possideatis quidquam eorum, quæ inhibuit Dominus, qui tale vitæ institutum militibus, et athleticis conveniens, aptatumque fore sciebat. Vos itaque nulla beatitudo Dominica prætercurrit, quæ operi non fuerit demandata; omnes enim in manibus vestris sunt semper, cum retributionibus connexis; pauperes evasistis spiritu, et mites, pacifici, et misericordes, et mundi corde, sed vestrum est regnum cælorum⁷⁻⁹, **320** quod et nos ut digni efficiamur exorate, vestrorum imitatores operum facti, quorum præmium est omnibus vobiscum condignis promissa fruitio regni in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in sæcula. Amen.

ζηλῶν ἐξισωθῆναι κατὰ τὸν βίον αὐτῶ, καὶ οὐ ζηλοτυπεῖ ὅτι τοιοῦτος γεγένηται· καὶ ἄλλος ἀπλῶς ἄλλου πολλῶ τῶ μέτρῳ ἐστὶ ταπεινότερος· προκόπτειν τῇ πολιτείᾳ, καὶ οὐ τῷ κόμπῳ βουλόμενος; τοῦ φρονήματος, καὶ πολλὴν τάχα ἂν τις ὀρῶν πρὸς τὰ πράγματα σπουδὴν ἔχοντας ὑμᾶς εὐροί, τίς μᾶλλον ἔσται, κατὰ τὸ ἦθος, τινὸς μετριώτερος, ὡς ἔστιν εὐρεῖν ἐν ἄλλοις, ἕκαστον ἕκαστου θέλοντα φαίνεσθαι προτιμότερον, διὰ τὴν ἐμπολιτευομένην τῷ βίῳ φιλοδοξίαν. Ὑμεῖς δὲ ὡς ἐμάθετε τὸν Χριστὸν, οὕτως ἐν αὐτῷ πολιτεύεσθε, τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑπακοὴν ἐξ ἐκείνου μαθόντες, ὅς ἐ ὑπήκοος μέγρι θανάτου ὑπακοῆς τῷ Πατρὶ, θανάτου δὲ σταυροῦ, » τὸ μέτρον τῆς ὑπακοῆς ἕως τοῦδε τοῦ κινδύνου νομοθετῶν, καὶ τὰς ἄλλας μετὰ πάσης σπουδῆς μετέρχεσθε ἀρετὰς, ἐπειδὴ ταῦτα αὐτὸς ποιῶν, καὶ διδάσκων, ἀξιόπιστος; διδάσκαλος πᾶσιν ἀνθρώποις γεγένηται, τὸ δυνατὸν ὧν ἐπέταττεν ἔργῳ τῷ πρώτῳ αὐτὰ ποιεῖν δεικνύς τοῖς μανθάνουσι. Πολλὴν γοῦν ἔχετε, καὶ υπερβάλλουσιν τὴν ἐν ἀλλήλοις διάθεσιν, μαθόντες εἰρηκέναι τοῖς ἀποστόλοις αὐτὸ τὸ σύμβολον τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ἐν ὧς φησὶν: « Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες; ὅτι ἔμοι μαθηταὶ ἐστε ἐὰν ἀγάπηνη ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. Εἰρηνεύετε γνησίως πρὸς ἅπαντας. Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφῆμι ὑμῖν. Ἀγαπάτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς; καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς καὶ ἐπηρεαζόντων. »

C

ΚΕΦΑΛ. ΕΖ'.

Αὐτὸς γὰρ ἐνετείλατο λέγων τοῦτο, γυμνάζων ἐν ταῖς θλίψεσιν ὑμᾶς ὡς ἀθλητὰς πρὸς καρτερίαν. Ἠκούσατε εἰπόντος αὐτοῦ, « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, » καὶ ἔργῳ τὴν μίμησιν ἐπεδείξατε, βαπτιζόμενοι τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέφετε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὸν χιτῶνα ἀφαιρούμενοι, παραχωρεῖτε καὶ τὸ ἱμάτιον, ὕβριν, καὶ ζημίαν φέροντες; μᾶλλον ἢ προχειρῶς ὀρμῶντες πρὸς ἀμύναν. Κατώρθωται δὲ πλέον τῶν ἄλλων ὑμῖν τὴ μὴ κτήσασθαι τι ὧν ὁ Κύριος ἀπέειπε, στρατιώταις καὶ ἀθληταῖς τὴν ἀγωγὴν τοῦ βίου ταύτην πρέπειν εἰδῶς. Ἀργὸς ὑμᾶς οὐδεὶς τῶν Κυριακῶν παρέδραμε μακαρισμὸς, ἐν χερσὶ δὲ πάντες ἀεὶ ταῖς ὑμετέρας γεγόνασι μετὰ τῶν συνεζευγμένων ἀμοιβῶν, πτωχοὶ γεγένησθε τῷ πνεύματι, καὶ πραεῖς, καὶ εἰρηνοποιοὶ, καὶ ἐλεήμονες, καὶ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ἀλλ' ὁμῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς καὶ ἡμᾶς; ἀξιωθῆναι προσεύχεσθε, ζηλωτὰς τῶν ὑμετέρων ἔργων γεγεννημένους· ὧν ἐστὶ γέρας ἡ πᾶσι μεθ' ὁμῶν τοῖς ἀξίοις ἐπηγγελμένη τῆς βασιλείας ἀπόλαυσις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Sequebantur apud Suaesium; 1° Tractatus moralis; 2° Epicteti Enchiridion seu Manuale; 3° Narratio monachi Pachon; quæ omnia, ut sublestæ omnino fidei, ad calcem operum amandavimus.

¹ Philipp. ii, 8. ² Joan. xiii, 35. ³ Joan. xiv, 27. ⁴ Matth. v, 44. ⁵ Matth. xi, 29. ⁶ Matth. v, 59. ⁷⁻⁹ Matth. v, 3-9; Luc. vi, 20.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΟΤΙ

Διαφέρουσι τῶν ἐν πόλεσιν ὀκισμένων οἱ ἐν ἐρήμοις ἡσυχάζοντες, καθ' ἁλλοῖς τῶν ἀπειρῶν τὸ ἐναντίον δοκῆ.

—

EJUSDEM

DE MONACHORUM PRÆSTANTIA

SEU

Quod iis qui habitant in urbibus præstantiores sint quiescentes ac silentes in eremis, etsi multis inexpertis contrarium videatur.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Τέχνης μὲν ἀπάσης τὰ τεχνητὰ κρίνοντες ἀπειρα, σφόδρα σφάλλονται περὶ τὴν κρίσιν εἰκότως· λόγοις δὲ δικάζοντες, οἱ τοῦτων ἀμύητοι, πλημμελῆ κατ' αὐτῶν τὴν κρίσιν ἐκφέρουσιν, οὐκ εἰδότες ἐκάστου τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν· ὅτι μὴ ταῖς κατὰ μέρος αὐτοῖς γυμνασίαις εἰς ξὺν ἢ ἐπιστήμη προέκοψεν. Οὐ τοίνυν θαυμάζειν ἄξιον, εἰ τῶν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἡσυχάζοντων μοναχῶν καταγινώσκουσιν οἱ πῶς ἀρετῆ κατορθοῦται μὴ μαθόντες τῆ πείρα, τοὺς ἐν μέσῳ στρεφομένους ἀνθρώπων, καὶ διάγοντας ἐν πόλεσι λέγοντες, τῶν ἀνακεχωρημένων μᾶλλον εἶναι δοκιμωτέρους, καὶ τοσοῦτον πλεόν, ὅσῳ καὶ τῶν σκιαμαζούντων ἀθλητῶν, οἱ κατὰ χεῖρα τοῖς ἀντιπάλοις συμπλεκόμενοι εἰσὶ γενναίτεροι· οὐκ ἐπιστάμενοι γὰρ τὰς εἰς πτώμα λαβὰς, οὐδ' ὅσα τῶν ἀμμάτων ἦτταν ποιεῖ, τὰς κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίας μόνας, πτώματα κρίνουσι· τὰς κατ' ἐννοίαν ἦττας καὶ νίκας οὐ λογιζόμενοι. Ἐπεὶ μὴδ' ὄψις αὐτὰς πέφυκεν ὄραν, ἀπορρήτους οὖσας, καὶ μόνῳ τῷ ἀγνωστέῳ Θεῷ καὶ τῇ συνειδήσει τοῦ ἀγωνιζομένου γινωσκομένας· οἷς καὶ χρησίμη μάλιστα ἡ γνῶσις ἐστὶ, τῷ μὲν ὡς ἀθλοῦντι βραβεῖων καὶ στεφάνων ἕνεκεν· τῷ δὲ ὡς ἀθλοῦντι καὶ διανέμειν μέλλοντι τὰς ἀμοιβὰς τῶν πόνων ἀξίας. Ἐμοὶ δοκοῦσιν οἱ τοιοῦτοι κριταὶ ψυχῆν μὲν τοῖς λανθάνουσι καλλωπιζομένην καλοῖς ἐπαινεῖν ἥκιστα· σῶμα δὲ θαυμάζειν λάμπον τῇ ὥρᾳ τῆς ὀψευς· καὶ ποικίλην εὐφημεῖν ἐσθῆτα, πρὸ τῆς εὐξίας τοῦ ταύτην περιχειμένου· ὅτι τοῖς ὀρωμένοις ἀπατῶνται τὴν αἰσθησιν, τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἐπιστῆσαι τὸν νοῦν οὐ βουλόμενοι.

A

321-377 CAPUT I.

Inexpertis qui iudicant artis cujuscunque artificia, merito falluntur valde circa iudicium; rationibus vero disceptantes, qui ipsis initiati non sunt, absonum super his ferunt iudicium, cujusque rei diligentem observationem ignorantes, eo quod ipsorum scientia singulis exercitiis ad habitum progressum non fecerit. Haud igitur est admiratione dignum, si monachos vitam degentes in montibus et speluncis condemnant ii qui experientia non edidicere quomodo comparetur virtus, testantes, anachoretis eos longe probatiores esse, qui versantur in urbibus, eoque magis, quo athletis inaniter, et in umbra pugnantibus hi, qui manum conserunt cum adversariis sunt generosiores; etenim ignorantēs prehensiones, quæ trahunt ad lapsum, nec quot illaqueamenta inferant cladem, sola peccata actualia arbitrantur esse lapsus, minime supputantes, quæ ex mente contingunt, clades ac victorias; quandoquidem visus ipsas dispicere non consuevit, cum sint occultæ, et soli præmiorum distributori Deo, atque certantis conscientie cognitæ, quibus etiam maxime utilis est cognitio, uni quidem uti decertanti, **378** præmiorum et coronarum gratia, alteri vero tanquam certaminis præsidi, ac laborum condignas distributuro mercedes. Mihi videntur hujuscemodi iudices, animant quidem latentibus bonis exornatam minime dilaudare, corpus autem demirari effulgens aspectabili forma, et variegatam vestem celebrare præ bona corporis habitudine viri, qui est ipsa indutus; decipiunt enim sensum visibilibus, naturæ rerum animum adhibere nolentes.

B

C

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Ὡς γὰρ τὸ ἐσω τοῦ ποτηρίου πρὸς τέρψιν τοῦ πίοντος δεῖ πάντως καθαρὸν εἶναι, οὕτω τὴν καρδίαν

CAPUT II.

Sicut etenim, quod intra poculum est ad voluptatem bibentis, oportet omnino purum esse, ita cor

præ corpore habere nullo modo inquinatum decet, ad placendum Deo, qui tale vult ipsum videre, quia nempe hanc ejus puritatem sequitur et puritas corporis; neutiquam vero necessario eodem modo componitur animæ dispositio ac corporis tentorium. Accidit quippe (ut ait Dominus Jesus) aliquem sepulcrum esse dealbatum, plenum ossibus demortuis*, et omni immunditia, non habentem veritatem interiorum consonantem ei, quod apparet; sed ad comparationem non hunc vocat ratio eorum, quæ dicta sunt, accersit autem eum, qui secundum practicam vitam par est ipsis, quique sese in virtutibus moralibus exercuit perinde ac illi ipsi; etenim hujuscemodi virum comperiemus multo spatio ipsis inferiorem, distantemque ab instituto scientifico tantum, quantum a medicina rectæ methodi differt ea, quæ solum ad manum operatur, quæ nec causas morborum scit, neque 379 passionum, quomodo, aut unde nascantur, differentias curiose perscrutat, tantummodo vero stat in morbo, et illum curat, quem novit celeriter iterum rediturum, cum non sublata fuerit causa, e qua sumpsit initium; sicut namque distensiones, et inflammationes præcordiorum, et intemperies humorum pariunt mille nominibus, et dispositionibus diversas febres; has uno die intermittentes, alias septem diebus, et bis septem, capitales, vel diuturnas, hecticasque, et diurnas, has quidem e flava, illas autem e nigra bile, alias e pituita putrida, et alias e sanguinis abundantia conflatas; has quidem tacite, et imperceptibiliter advenientes, istas vero multo antea inclamantes adventum, languore atque siccitate ac somno continuo interrupto ægritudinem significantes.

CAPUT III.

Ita sensus impulsio inordinata consuevit generare cogitationem passioni obnoxiam, concupiscentiam turpem, ipsa delectationem, et rursus consensum, cujus sequax est actuale peccatum, quod, quando desumit initium, oportet ex illo principio reprimere, avertendo sensum visus serie quadam commoventem, quæ dicta sunt, priusquam illud accedat, ac difficulter inde retrocedere possit; quod enim non imprimitur per visionem, forsitan minime infert difficultatem intellectui, nec nullam ei porrigit meditationem. Quod autem non fuit meditatatum, non procedit ad opus, nec locum habet, ut foras expellatur aliquo indicio: non profert convicium lingua, quando ira consopita sit intus; non videt 380 oculus meretricius, si ratio illum refrenet ac moderetur, et non decentem aspectum inhibeat; non suscipit auditus sermonem turpem, dum mens hujuscemodi sensum custodiat: nullum membrum prave operatur, interius vigilante gubernatore, qui regat interiores cogitationes, quique fortiter retineat initium loci, e quo procedunt

πρὸ τοῦ σώματος ἔχειν ἀμόλυντον χρῆ πρὸς τὸ ἀρέσκον τῷ τοιαύτην ὄραν αὐτὴν βουλομένῳ θεῷ. Ὅτι τῇ ταύτης ἀκολουθεῖ καθαρότητι καὶ ἡ τοῦ σώματος καθαρότης, οὐκέτι δὲ καὶ τῇ σκηπῇ τοῦ σώματος ἀναγκαίως συνδιάκειται τῆς ψυχῆς ἡ διάθεσις. Ἔστι γὰρ, ὡς φησὶν ὁ Κύριος Ἰησοῦς, καὶ τάφον εἶναι τινα κεκοιανμένον μεστὸν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας, τῷ φαινομένῳ συνάδουσαν οὐκ ἔχοντα τὴν ἔνδον ἀλφειαν, ἀλλ' οὐ τοῦτον εἰς σύγκρισιν ὁ λόγος τῶν εἰρημένων καλεῖ· τὸν δὲ κατὰ τὴν πρακτικὴν ἴσον ἐκείνοις, καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἡσυχρμένον ὁμοίως αὐτοῖς· καὶ τοῦτον γὰρ εὐρήσομεν ἀπολιμπανόμενον αὐτῷ πολλῷ διαστήματι, καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀφαστώτα ἀγωγῆς τοσοῦτον, ὅσον τῆς εὐμεθέδου ἱατρικῆς ἡ κατὰ χεῖρα μόνον ἐνεργουμένη διέστηκεν, οὔτε νοσημάτων αἰτίας ἐπισταμένη, οὔτε παθῶν, ὅπως ἢ ὕθεν τίκονται, διαφορὰς περιεργαζομένη, μόνον δὲ πρὸς τὸ κάμνον ἱσταμένη, καὶ τοῦτο θεραπεύουσα, ὃ πάλιν ὑποστρέφειν οἶδεν ὀξέως, τῆς ὕθεν ἤρξατο αἰτίας οὐκ ἀνηρημένῃς· ὡς γὰρ διατάσεις, καὶ φλεγμοναὶ σπλάγγων, καὶ δυσχρασίαι χυμῶν, τοὺς μυρῖους, καὶ τοὺς ὀνόμασι, καὶ ταῖς διαθέσεις ἀποτίκτουσι πυρετοὺς, ἐφημερινοὺς, ἐδόματικoὺς καὶ δισεβδόμους, ἐπικάρβους, ἢ χρονίους, ἐκτικoὺς, καὶ ἐφημέρους, τοὺς μὲν ἐπὶ ξανθῇ, τοὺς δὲ ἐπὶ μελαίνῃ χολῇ, ἄλλους ἐπὶ φλέγματι σεσηπότι, καὶ ἄλλους ἐφ' αἵματος πλεονασμῷ συνισταμένους, τοὺς μὲν ἡσυχῇ καὶ ἀμηνυτὶ προσιόντας, τοὺς δὲ πρὸ πολλοῦ κεκραγότας τὴν παρουσίαν μαλακισμῶ, καὶ ξηρότητι, καὶ ὑπνῷ συνεχῶς διακοπτομένῳ τὴν νόσον σημαίνοντας.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Οὕτως αἰσθήσεως ἀτακτος ὁρμὴ ποιεῖν ἐβωθε λογισμὸν ἐμπαθῆ, ἐπιθυμίαν αἰσχροῦ, αὕτη τέρψιν, καὶ πάλιν συναίνεσιν, ἧς ὀπαδὸς ἡ κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτία ἐστίν, ἣν προοιμιαζομένην ἐκ πρώτης δεῖ παύειν αἰτίας, τὴν ὕψιν ἀποστρεφομένους, τὴν κινούσαν εἰρμῶ τὰ εἰρημένα, πρὶν αὐτὴν παραγενέσθαι, καὶ ποιῆσαι δυσχερῆ τὴν ἀνάδυσιν, τὸ γὰρ μὴ τυπωθὲν διὰ τῆς ὀράσεως, ἴσως οὐ δίδωσιν ἔργον, καὶ μελέτην τῇ διανοίᾳ κακῇ, τὸ δὲ μὴ μελετηθὲν, εἰς ἔργον οὐ πρόβεισιν, οὐδὲ ἔχει χώραν ἐξωθῆναι τσικηρίῳ τινί· οὐ προφέρεται λιοθορίας γλῶσσαι, ἔνδον κατευνασθέντος θυμοῦ· οὐχ ὄρα πορνικὸς ὀφθαλμὸς, λογισμοῦ τοῦτον ἠνιοχοῦντος, καὶ τῆς μὴ καθηκούσης ἐργοντος θεάς· οὐ δέχεται λόγον αἰσχροῦ ἀκοῆ, τοῦ νοῦ ταύτην φρουροῦντος τὴν αἰσθησιν, οὐδὲν τῶν μελῶν πλημμελῶς ἐνεργεῖ, νήφοντος ἔσω τῷ κυβερνῶντος τὰ ἐνθύμια, καὶ τὴν βαλβίδα κατέχοντος αὐτὴν τοῦ ὀρμητηρίου τῶν παθῶν ἰσχυρῶς· νῆφει δὲ καὶ καὶ ἐργήγορον οὕτος ἀποταξάμενος τοῖς ἐκτός, καὶ βλέπων ὡς ἐν αἰθρία, οὐδενὸς ἐπιπροσθοῦντος, καθαρὰ τὰ βουλεύματα.

* Matth. xxiii, 27.

passiones ad inferendum bellum : talis autem sobrius est, ac vigil, quippe qui renuntiatis exterioribus intuetur velut in aere sudo, nemine superadjiciente quidquam, pura consilia.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

A

CAPUT IV.

Πῶς οὖν ὁ κατὰ πράξιν μὴ πταιων τοῦ κατ' ἐννοιαν μὴ σφαλλομένου ἐστὶ προτιμότερος ; Ἐπειδὴ, φησὶν, αὐτὸς ἐρεθιζόμενος οὐ κάμπτεται τοῖς πράγμασι, καὶ δοκιμωτέρος ἐστὶ τοῦ μὴ τοῖς ὀρωμένοις τὸ ἐπιθυμητικὸν κινιζόμενου πρὸς ἔφρασιν· εἰ μὲν μὴδὲν οὗτος ἔγνω τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, οὐκ ἔχει πρὸς αὐτὰ μάχην· εἰ δὲ τῇ θύει τούτων ἐν γνώσει γεγένηται, ἔχει τὴν μνημὴν κινούσαν τὰς ὕλας, ὡς κινεῖ τὰ ὀρωμένα, καὶ ἡ πάλῃ συνέστηκεν αὐτῷ αὐτοστατος, τῶν πλοῦτων ἄδεια ἐχόντων ἐν τῇ ἡσυχίᾳ πλέον ὕφους ὀφλεῖν τῷ περὶ μηδὲν τῶν ἐξω περισπωμένῳ τὴν ἔννοιαν. Ὁ μὲν γὰρ ἐν συντυχίαις ὧν καὶ συνδιαίτησται· καὶ τὴν θῦν ἀργότεραν ἔχει πρὸς τὰ σκανδαλίζοντα, πολλοῖς ἐπιμεριζόμενῃν προσώποις, καὶ τὸν λογισμὸν μόλις φθάνοντα νύκτωρ τὰς μεθήμερινὰς διεξιέρχεται συντυχίας· ὁ δὲ μὲν μάχεται διόλου μορφή εἶτε ὕφους ἀρεσάσης ποτὲ, εἶτε λυπησαντος εἰδώλου, τῆς μὲν ἐπιγαργαλιζούσης τὴν ἐπιθυμίαν, τοῦ δὲ τὸν θυμὸν ἀναφλέγοντος καὶ πᾶσαν ἔχει σπουδὴν τοῦ διανοηλοῦτος ἐξῶσαι τὴν ἔννοιαν, καὶ τὴν ὑπόμνησιν ἀφανίσαι τῶν κινούντων τὰ πάθη. Περιέσται δὲ πάντως τῷ χρόνῳ οὗτος καθ' ἐκάστην ἐλαττῶν τοῦ μαχομένου τὴν δύναμιν, καὶ τὴν οἰκείαν αὐξάν τῇ γυμνασίᾳ προκόπτουσαν ἐπὶ τὸ ἀκμαιότερον ὁσπόμεραι, καὶ ἐθιζόμενῃ τῶν ἀντιπάλων κρατεῖν· οὕτω καὶ ἡ συνήθεια εἰς ἕξιν μετέρχεται, καὶ ἡ ἕξις μεταβαίνει εἰς φύσιν, καὶ τὸ κτήμα τῷ κτησαμένῳ τηρεῖ ἀμετάπτωτον. Ἀλλὰ τοῖς ἀπειροῖς τῆς τέχνης δυνατὴ φαίνεται τὰ λίαν ἀδύνατα· ὡς γὰρ οὐκ ἐστὶ βέλθρου τρέχοντος τὴν κάτω κειμένην ψάμμον ἰδεῖν, ἀναστρέλλοντος δὲ τοῦ ἐπιβρέοντος, ἀνάγκη γυμνὴν ταύτην θεάσασθαι· οὕτω τῆς ὕφους ἐπικλυζούσης ἄλλαις μορφαῖς τὴν διάνοιαν, οὔτε μάχην ἐστὶ πρὸς ὠρσιζόμενον ἀνιδέξασθαι πρόσωπον, ἡ πάθος, οὔτε τὸν λογισμὸν καθαρῶνα ποτε, τῶν θύραθεν ἐπιεισερχομένων ἀφανιζόντων τοὺς προλαθόντας χαρακτῆρας, καὶ τοὺς οἰκείους πρὸς ὀλίγον ἐνσημαινομένων τύπους. Καὶ τούτους γὰρ ἐπιλαβένους ἐπεισιόντες ἕτεροι, καὶ τῇ ἐφεδρεῖᾳ ταύτῃ θόρυβος αἰδῖος κατέχει τὰ ἔνδον, οὔτε γνωσθῆναι τὰ ὄχλουσα συγχωρῶν τῇ ἐπαλληλίᾳ τῶν ἀμειδομένων φαντασιῶν. Ἄρτι γὰρ τὰ πρὸ μικροῦ ἐμπροσθέντα κατέχει τὸν λογισμὸν, καὶ μετ' ὀλίγον τὰ νῦν καὶ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ παραχωρεῖ τὰ φθάνοντα τούτου σχολάζοντα, ἔκταν μὲν, καὶ ἐκ τῶν ματαίων ἐνθυμίων ὑπομένοντα βλάβην· ἴνα καὶ δοκῇ μηδὲν πάσχειν αὐτὸν, ὧν διατίθησιν ἑκάστα, ἐμπαθεῖς τὰς φαντασίας τῶν πραγμάτων ποιούμενα, καὶ τῶν ἀναγκασιτέρων, καὶ ὠφελίμων ἀποκλείοντα, λογισμῶν.

quæ ipsum occupant otiantem, qui et damnatum satis multum sustinet a vanis cogitationibus ; ita ut videatur nihil ipsum pati eorum quæ illa (scilicet occurrentia) 382 disponunt, reddentia imaginationes rerum affectibus percitas, et cogitationum magis necessariorum ac utilium species occultentia.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

CAPUT V.

Εἰ δὲ τις ἴδῃ, καὶ τὰς ἐξωθεν ἐπηρείας, ὀφθαλ-

Si quis vero, et damna intelligeret, quæ ab ex-

terioribus proveniunt, tum oculorum insipientium ea quæ minime fas est, tum auditus turpibus undequaque circumtusl vocibus, tum iræ adhæc perturbatæ, tum concupiscentiæ illecebris captæ; tum voluptatis proritatæ, tum gloriæ quasi flabello eventilatæ, tum tristitiæ supervenientis; reperiret omnino seipsum velut ex pugilatu pugnâ contusum ac plagis oneratum, tuncque beatos prædicantem eos, qui nihil horum vident aut patiuntur, dum in quiete persistunt. Quænam etenim utilitas ipsa rerum experientia excitare passiones ad pugnam, et hæc exercitatione ipsis præbere licentiam, ut in re difficiliore atterantur: dum ad statum imperturbabilem illas deducere quodammodo consuevit quies, et cuiusque vim paulatim diminueri solet bonum otium, ut (e diverso) exercitatio ad robustiorem statum ipsam excitat? etenim iracundia silens mitior evadit, concupiscentia quiescens assuecit paulatim mansuetum prorumpere, et omnis passio simpliciter ad moderationem procedit quotidie, minime commota, ac demum evadit quieta penitus, præ temporis spatio propria oblivione capta operationis, ac deinceps nudæ remanent memoriæ, cum secesserit affectio perturbatione commota.

383 CAPUT VI.

Et quemadmodum valde suavium obsoniorum et potuum, nec visus, nec recordatio movet appetitum ejus qui nulla tenetur cupiditate; ita nihil sensibillum, nec quod videtur, nec quod auditur, nec quod in cogitationem ingreditur illecebris capit, ad succumbendum passioni, illum qui assuevit facere, ut quiescat pars animi passionibus obnoxia, habitu nequitiam permittente commoveri eum qui, per multam quietem, deditic commotionem. Quo igitur pacto aggredientem inexperte ac periculose exercitationem (scilicet monasticam) eo probatiorem licet dicere, qui eandem artificiosa via, et secure init? quis bellum rectius gerit, et hostes facilius superat, is qui furiose adversus oppositus prodit, et obversa facie in aciem irruit inimicorum, vel qui majori peritia exercitum ducendi eos invadit, et insidiis et obsidionibus ipsos debellat, prudentique animo tropæum erigit, qui multo cum labore ac sanguine iis, qui cominus certant stataria pugna resistit? Quis temperantiam æstimat, ac in mente vere temperatus est; ille, qui in ferarum iracundias, et caninum inflammatum, et mare furibundum irrepit, vel qui noxam istorum cavet, ac extra pericula est?

CAPUT VII.

Sicut enim corpus, quod in his versatur perpetitur, quæ necessario idem corpus tangunt; ita sensus, qui sensibilibus inambulat, materiæ adversus animam præbet passionibus, ut ipsi noceant. **384** non minus quam ea quæ diximus. Natura sat est ad certamen nihil e foris ipsi inducamus ad opitulationem pugnæ, quæ contra nosmetipsos sit; habet quippe proprium ignem concupiscentia, ne

μῶν, ἃ μὴ θέμις ὀρώντων, ἀκοῆς αἰσχροῖς πίντοθεν περικυττουμένης φωναῖς, θυμοῦ πρὸς τοῦτοις τερασσομένου, ἐπιθυμίας δελεαζομένης, ἡδονῆς ἐρεθιζομένης, δόξης ἐπιζομένης, λύπης ἐπισυμβαίνουσας, εὖροι πάντως αὐτὸν ὡς ἐκ πυγμῆς κατακεκοδουλισμένον, καὶ τραυμάτων καταγέμοντα καὶ τότε μακαρίζοντα τοὺς μηδὲν τούτων ἐν τῷ ἡσυχάζειν ὀρώντας, ἢ πάσχοντας. Τί γὰρ ὄφελος αὐτῆ, τῇ πείρᾳ τῶν πραγμάτων κινεῖν πρὸς μάχην τὰ πάθη, τῇ γυμνασίᾳ ταύτῃ παρέχειν ἄδειαν αὐτοῖς ἐπιτριβεσθαι ἐπὶ τὸ χαλεπώτερον, ἐξ ὧν ἡσυχία πρὸς κατάστασιν ἀτάραχον ἀγειν αὐτὰ ἐπειδήπως πέφυκεν, καὶ ἐκάστου τὴν δύναμιν ἐλαττοῦν κατὰ μικρὸν ἢ ἀργία, ὡς ἡ γυμνασία ταύτην ἐγείρει ἐπὶ τὸ βωμκαλιότερον; Καὶ θυμὸς γὰρ ἡρεμῶν ἐπεικίστερος γίνεται, καὶ ἐπιθυμία ἡσυχάζουσα πρᾶότερον ὀρμῶν κατ' ἄλλοι ἐθίζεται, καὶ πᾶν πάθος ἀπλῶς ἐπὶ τὸ μετριώτερον ὀσημέραι μὴ κινούμενον πρὸς αὐτὰ, καὶ παύεται παντελῶς ὑστερον τῆς οἰκείας ἐνεργείας τῷ χρόνῳ λήθην ποιούμενον, καὶ μένουσιν αἱ μνημαὶ λοιπὸν τῶν πραγμάτων ψιλὰ τῆς ἐμπαθοῦς ὑποχωρησάσης διαθέσεως.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Καὶ ὡσπερ καὶ τῶν ἀγαν ἡδέων ὄψων, καὶ ποτῶν, οὔτε ἡ ἔψις οὔτε ἡ μνήμη κινεῖ τοῦ μὴ ἐπιεμένου τὴν βρεξίν. Οὕτως οὔδεν τῶν αἰσθητῶν, οὔτε ὀρμμένων, οὔτε ἀκουόμενον, οὔτε τὴν ἐνθύμησιν ἐπεισερχόμενον τῷ ἡρεμεῖν τὸ παθητικὸν ἐθίσαντι δελεάζει πρὸς πάθος τῆς ἕξεως οὐκ ἐτι κινεῖσθαι συγχωρούσης τὸν ἀπομαθόντα τῇ πολλῇ ἡσυχίᾳ τὴν κίνησιν πῶς οὖν τὸν ἀπειρώς, καὶ ἐπικινδύνως τὴν ἀσκήσιν μετερχόμενον, τοῦ ἐμμεθόδως, καὶ ἀσφαλῶς τὴν ἀσκήσιν μετιόντος δοκιμώτερόν ἐστιν εἰπεῖν; Τίς μᾶλλον πόλεμον κατορθῶ εἰ, καὶ πολεμίους εὐκλόως χειροῦται, ὁ μανικῶς κατὰ τῶν ἀντιτεταγμένων χωρῶν, καὶ ἀντιπρόσωπος τῇ φάλαγγι τῶν ἐχθρῶν προσπίπτων, ἢ στρατηγικώτερον ὁ τοῦτοις ἐπιτιθέμενος, καὶ λόχοις, καὶ ἐνέδραις αὐτοὺς εὐχερῶς καταβάλλων, καὶ φρονήσει τρόπαιον ἐγείρων, ἢ ὁ μετὰ πολλοῦ πόνου καὶ φόνου τοῖς συστάδην μαχομένοις ἀνθιστάμενος; Τίς σωφροσύνην δοκεῖ, καὶ σωφρονεῖ κατὰ τὸν νοῦν ἀληθῶς, ὁ θηρίων θυμοῖς, καὶ φλεγόμενῃ καμίνῳ καὶ μαινομένῃ θαλάσῃ ἐπεισερχόμενος, ἢ ὁ τὴν βλάβην αὐτῶν φυλασσόμενος, καὶ ἐξῶ τῶν κινδύνων ἐστῶς;

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ὡς γὰρ σῶμα γενόμενον ἐν τοῦτοις πάσχει τὰ τοῦ σώματος ἀναγκαίως. οὕτως αἰσθησις ἐπιμεθομένη τοῖς αἰσθητοῖς ὕλας κατὰ τῆς ψυχῆς τοῖς πάθεσι δίδουσι πρὸς τὸ βλάψαι ταύτην τῶν ἐιρημένων οὐκ ἐλαττων. Ἀρκεῖ πρὸς μάχην ἡ φύσις, μηδὲν ἐξωθεν αὐτῇ πρὸς τὴν καθ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπεισαγάγωμεν συμμαχίαν. ἔχει γὰρ ἑῶν ἢ ἐπιθυμία πῦρ, μὴ ἐχέτω φρύγανα, καὶ οὐκ αὔξει τὴν φλόγα. Τάχα

τοῦτο δι' αἰνίγματος· τὸ νομικὸν ὑπαίνετ' αὐτὸ λόγιον· Ἄ
 « Ἐν ἐξελθόν, φησὶ, πῦρ εὐρη ἀκάνθας καὶ προσ-
 εμπρήση ἄλωνα· ἀποτίσει δὲ τὸ πῦρ ἐκκαύσας, »
 ἄλωνα λέγων τὰ πάθη, πῦρ τὰς τῆς φύσεως ὀρμὰς,
 ἀκάνθας τὰ αἰσθητὰ, μὴ μειοτευτέωσαν αὐταί, καὶ
 τῆς ἄλωνος ἄψασθαι πῦρ χῶραν οὐκ ἔχει μὴ εὐρίσκον
 ὕλην, δι' ἧς ἐπ' αὐτὴν ὀδεύσει φλεγόμενον· πάντως
 γὰρ ἢ σβεσθήσεται παντελῶς ἀπορίῃ τροφῆς, καὶ
 τελευτήσει εἰς τέφραν τὴν σημαίνουσαν τῆς ποτὲ
 τυραννίδος, καὶ πάθους· ἐσχάτην ἀσθένειαν, ἢ συμ-
 χόμενον ἐν σπινθῆρι διαμενεῖ, μηδὲν βλάπτον, τῇ δὲ
 ὄψει διδάσκον, ὡς δύναται βλάψαι ποτὲ λάμψαν εἰς
 φλόγα. ἐν ὕλης εὐπορήσῃ πρὸς τὴν παρούσαν δύ-
 ναμιν ἐπιτηθείας· οὐ γὰρ εὐθύς ξύλων περιδράττε-
 ται σπινθῆρ οὐδὲ σχίδακας παρατεθείσας ἀνάπτει,
 ἀχῶρων δὲ χρῆζει, καὶ καλάμης, καὶ χόρτου πρὸς
 τὸ καὶ τῆς ἀδρότερας ὕλης περιγενέσθαι. Ἴνα ἡμεῖς
 μάθωμεν ἀκριβῶς, ὅτι τὰ μικρὰ, καὶ εὐτελῆ τῶν
 ἀμαρτημάτων ἡμᾶς προσάγει τοῖς μεγέτεσι, καὶ ἢ ἐν
 κρείνοις ἀδιαφορία ὁδὸς ἐπὶ τὰ χαλεπώτερα γίνεται.
 rem quoque vincat materiam; ut nos plene ediscamus, quod parva et exilia peccata nos ad ma-
 jora perducunt et indifferentia, quæ in illi est, ad molestiora.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

CAPUT VIII.

Καὶ δεῖ μὴ ἔθους αὐτοῖς παρέχειν ἀγωγὴν, μηδὲ
 ἐπιτρέπειν παρακύπτειν ἀναιδῶς, ἐπιτιμᾶν δὲ προσι-
 μιαζομένοις μέλλουσαν παρῶρησιαν μὲν τὴν κεφα-
 λὴν ἔτι σαίνουσαν, πρὶν τῆς πτέρνης ἐπιλάβηται,
 θλίβειν τοῦ ἔρωτος, καὶ σπέρμα ὀλοθρεύειν ἐκ Βαβυ-
 λῶνος, καὶ τὰ νήπια ταύτης ἐδαφίζειν πρὸς τὴν πέ-
 τραν, ἣν ἡ τοῦ ἀρθρου προσθήκη, μίαν οὖσαν ση-
 μαίνει· καὶ γὰρ τῇ κεφαλῇ παραδουεῖση ἅπας ὁ ὀλ-
 κὸς συνεισέρχεται, καὶ τὸ σπέρμα τῶν ζιζανίων ρι-
 ζωθὲν ἐμποδίζει τῇ βλάστῃ τῶν ἡμέρων πέφυκα φυ-
 τῶν, καὶ ἀδρονθέντα τὰ νήπια οὐκ ἀνεκτὴν, ἀμφ-
 ἤριστον δὲ, καὶ ἐναγώνιον εἴωθε τὴν μάχην ποιεῖν·
 καὶ σημνίζεται διὰ τούτων τὰ πάθη ὡς ἐν ἀρχῇ μὲν
 ἔστιν εὐάλωτα, ἔθει δὲ κρατυθέντα εἰς ἀκμήν πρό-
 ρησι, καὶ δυσκαταγώνιστα γίνεται, μετὰ τὸ κάματος
 παρέχειν ἐν τῇ πάλῃ γένου. Ἔτι δὲ καὶ εὐχέριαν
 ἡμῶν καὶ ἀνοίαν κατηγοροῦντα δεῖν ἡν, καθ' ἑαυτῶν
 πολεμίους ἠὲ ἡσάμεν, οὐς καθελεῖν ἀσθενεῖς ὄντας
 ἦν ἐν ἡμῖν εὐπετῶς. Οὕτως γὰρ καιρὸν εἶχεν ἂν ἡ
 διάνοια μετὰ τὴν τῶν ἀντιπάλων φθορὰν εἰρήνην
 ἀγούσα πρὸς θεωρίαν τραπῆναι, καὶ τὰς οἰκείας
 γεωργῆσαι δυνάμεις. Τοῦτο γὰρ ὁ μὲν τις τῶν προ-
 φητῶν φησὶ· « Συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς
 ἄροτρα, καὶ τὰς ζιζύνας εἰς δρέπανα, παρελθοῦσαν
 τὰ πολεμικά, καὶ τοῖς τῆς εἰρήνης εὐκαιροῦσαν ἐρ-
 γοῖς σημαίνων κατὰστασιν.

Hoc enim unus quidem prophetarum dicit: « Concident gladios suos in vomeres, et hastas in falces¹³, » significans statim prætermittentem res bellicas, et in pacis operibus otium suum impendentem.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

CAPUT IX.

Ὁ δὲ, « Οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὄφονται τοὺς πλανώντάς
 σε, καὶ τὰ ὠτὰ σου ἀκούσονται τῶν ὀπίσω σε πλανη-
 σάντων. » Μετὰ τὸ πύσασθαι τὴν τῆς μάχης σύγ-

A habeat cremia, seu virgulta arida, et non adau-
 gebit flammam. Forsitan hoc subobscurè per æni-
 gma designat legis oraculum. « Si egressus ignis,
 inquit, invenerit spinas, et incendierit aream; per-
 solvet, qui succenderit ignem¹⁰; » aream sive fru-
 gum acervum dicens passiones, ignem vero, natu-
 ræ motiones, spinas autem sensibilia, ne ipsa
 interponantur, et ignis non poterit aream attingere,
 quippe qui non inveniet materiam, per quam ad
 ipsam aream sibi faciat iter inflammatus: omnino
 enim aut exstinguetur totus præ pabuli penuria, et
 in cinerem desinet, designantem tyrannidis atque
 passionis, quæ quondam viguit extremam debili-
 tatem; aut consumptus in scintilla permanebit,
 nihil interea nocens, imo visus edocens, quod po-
 test aliquando nocere exardescens in flammam, si
 abundaverit materia ad potentiam, quam habet,
 idonea; nec enim statim ligna apprehendit scin-
 tilla, nec assulas appositae accendit, paleis autem
 opus habet et stipula, et feno, ad hoc ut crassio-
 rem quoque vincat materiam; ut nos plene ediscamus, quod parva et exilia peccata nos ad ma-
 jora perducunt et indifferentia, quæ in illi est, ad molestiora.

Quapropter non oportet viam ipsis præbere con-
 suetudinis, neque permittere, ut nedum per trans-
 enniam **385** aspiciant impudentem, verum futuram
 audaciam iis, dum primo exordiuntur, increpare,
 et serpentis caput statim ac movetur, conterere,
 priusquam calcaneum apprehendat¹¹, atque semen
 a Babylone penitus abolere, ipsiusque infantes alli-
 dere ad petram¹², quam articuli additio significat
 unam existere; etenim capite subintrante totus
 tractus simul ingreditur; et semen loliorum, seu
 zizaniorum radicitus defixum, plantarum sativa-
 rum germina impedire consuevit; et infantes ad
 « aurtitatem proveci intolerabilem, et utrinque
 controversam athleticamque pugnam ciere asso-
 lent; perque hæc omnia designantur passiones,
 quod nimirum in principio quidem facile expu-
 gnantur, consuetudine vero assumentes robar pro-
 cedunt ad vigorem, fiuntque expugnati difficiles,
 postquam plurimum præbuerint laborem in certa-
 mine; quæ præterea levitatem nostram, et grave-
 accusant demeritiam, eo quod contra nosmetipsos
 accumulaverimus hostes, quos, cum essent debiles,
 nostra erat in potestate interimere perfacile: sic
 quippe occasionem haberet intellectus post strage-
 gem adversariorum pace fruens ad contemplationem
 sese convertendi, atque proprias excolendi fa-
 cultates. Alter vero (scilicet prophetarum) inquit: « Ocu-
 li tui videbunt eos qui te deceperunt, et aures
 tuæ audient eos qui te retro deceperunt¹³; » di-

¹⁰ Exod. xxii, 6. ¹¹ Gen. iii, 15. ¹² Psal. cxxxvi, 9. ¹³ Mich. iv, 3. ¹⁴ Isa. xxx, 20, 21.

cens, considerandos, **386** ac luculenter dignoscendos dolos, et studia inimicorum, postquam desierit pugnae confusio: quin et magnus Moyses, quæ in deserto evenerant Israelitis ¹⁵ in exitu ex Ægypto studiosè commemorat in secundo libro, adhortans eos, ut præteritas pugnas ac manuum conserciones exerceret memoria, admirabilesque victorias facerent materiam maximæ gratiarum actionis. Non ista novit, nec otium habet unquam qui in bellis versatur, quive videtur nosse, et aliorum gerefe præfecturam; enimvero præclarum quidem, et multis perutile subit opus, at vix secundum tenet locum post eum, qui proprium curat statum, ac interiora emendat; quippe qui corporeum præbet indigentibus auxilium, animam vero suam dimittit semper neglectam. Ego novi, quod tum agricolæ omni tempore vacant proprio arvo, tum nautæ propriam semper instaurant navim, tum viatores, et mercatores, et artifices, et mercenarii id studiosè factitant, quod sibi ipsis ad utilitatem conducere arbitrantur, nec ullus ea, quæ sunt alterius, pluris vel æque facienda atque sua judicare sustinet; sed et nauticus vir navigans in mari dirigit ad suam navigationem navigium, et qui terram excolit suis horis curam impendit congruam arvo proprio, et qui artem consecratur eam, quæcunque sit, exercet, quæ facit ad proprium luctum, et prorsus unusquisque futile atque vanum existimans sollicitum esse de his quæ spectant ad illos qui ejusdem sunt artis, curam plurimam gerit ac sollicitudinem, quo pacto res proprias disponat.

387 CAPUT X.

Et quomodo aliqui eum, qui in virtute sibi ipsis utilis est, probatiorem, seu majori commendatione dignum habent? Isti mihi videntur omnino dilaudare, et illum qui, domo sua succensa, et substantia, quæ intus erat, tota inflammata, hortantibus amicis, ut conveniat ad sponsalia, seu ad legationem, persuaderi se patitur, quia potiorum amicorum indigentiam duxit, quam cessare facere sui domus incendium; hoc ipsum honore afficientes quem debuissent, rectum ferentes judicium, uti mente captum atque insanum criminari; incendio autem unicuique pejora sunt, quæ circa mentem versantur, nisi quis remota sensuum progressus, qui materias altrices inferunt igni ardenti, et ipsas uti sicca virgulta coacervant, quæ flammæ naturæ succenduntur, dum memoria meditatione, veluti flabello ipsam (scilicet flammam) eventilet, ac voraciorum efficiat rei ejus igne, quæ vastatur incendii, et difficilem, quæ possit extinguere: hocque de quibusdam videtur Deus prophetæ indignatus proclamare, de quibus conquerens ait: « Non vides quæ ipsi faciunt in civitatibus Juda, et extra Jerusalem? filii eorum colligunt ligna, et patres ipsorum ignem accendunt, et uxores ipsorum conspergunt adipem, ut faciant placentas militiae cæli ¹⁶; » dicens quod visus

A χυσιν ὄρθοθαι λέγων, καὶ γινώσκεισθαι σαφῶς τοῖς τῶν ἐχθρῶν δόλους, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα. Καὶ Μωϋσῆς δὲ ὁ μέγας τὰ συμβάντα κατὰ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐξόδον τοῖς Ἰσραηλῖταις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν δευτέρῳ βίβλῳ σπουδαίως ὑπομνήσκει, τὰς παρελθούσας μάχας, καὶ συμπλοκάς, γυμνάζειν τῇ μνήμῃ παραινῶν καὶ τὰς παραδόξους νίκας ποιεῖσθαι μεγάλης εὐχαριστίας ὑπόθεσιν. Οὐκ οἶδε ταῦτα οὐδὲ σχολὴν ἔχει ποτὲ καὶ γίνωμαι ὁ ἐν πολέμοις διατρίτων. καὶ ὁ προστασίαν ἄλλοις νέμειν δοκῶν καλὴν μὲν γάρ, καὶ πολλοῖς χρίσιμον μέτεσιν ἔργον, τοῦ ἐκ τῆς οἰκείας ἐπιμελουμένου, καὶ διορθουμένου τὰ ἔνδοξον, ὅλλις τὰ δευτερεῖα φέρει, σωματικὴν παρέχων τοῖς θεομένοις βοήθειαν, καὶ ψυχὴν ἑὼν τὴν ἑαυτοῦ διὰ παντὸς ἀτημέλητον. Οἶδα καὶ γεωργοὺς ἐγὼ παντὶ καιρῷ τῷ ἰδίῳ γεωργίῳ σχολάζοντας, καὶ πλωτῆρας βεῖ τὴν οἰκείαν ἐπισκευάζοντας ναῦν, καὶ ἰδίτας, καὶ ἐμπόρους, καὶ τεχνίτας, καὶ μισθωτοὺς τοῦτο σπουδάζοντας, ὁ συντελεῖν αὐτοῖς, εἰς ὠφέλειαν νομίζουσι, καὶ οὐδεὶς τὰ ἐτέρου προτιμότερα, ἢ καὶ ἰσότημα τῶν ἑαυτοῦ κρίνειν ἀνέχεται. Ἄλλὰ καὶ ὁ ναυτικὸς θαλασσεύων, πρὸς τὸν ἰδίον πλοῦν ἰθύνει τὸ σκάφος, καὶ ὁ γηπόνος τὴν κατάλληλον ταῖς ὥραις ἐπιμέλειαν τῷ οἰκείῳ γεωργίῳ προσάγει, καὶ τεχνὴν ὁ μετερχόμενος, ἤντινα οὖν τοῦ ἰδίου γίνεται κέρδους, καὶ ἕκαστος ἀπλῶς εἰκαῖον, καὶ μάταιον μεριμνᾷ τὰ τῶν ὁμοτέχων ἡγούμενος, φροντίδα πολλὴν ἔχει καὶ μερίμναν, ὅπως εὖ τὰ οἰκεία διάθῃται.

C

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Καὶ πῶς τὸν ἑαυτοῖς ἐν τῇ ἀρετῇ χρησιμεύοντα ἀποδοχῆς οὗτοι μᾶλλον τινες κρίνουσιν ἄξιον; Μοὶ δοκοῦσι ἐπαινεῖν πάντως, καὶ τὸν ἐμπειραμένης αὐτῷ τῆς οἰκίας, καὶ τῆς ἔνδοξ ὑπάρξεως φλεγόμενης ἀπάσης, φιλίαις ἐπὶ μνηστέραι, ἢ πρεσβείαν συνελθεῖν προτροπομένοις πειθόμενον, ὅτι τοῦ παῦσαι τοῦ οἴκου τὸν ἐμπρησμὸν, τὴν τῶν φίλων χρεῖαν προτιμότεραν ἠγγήσατο τούτῳ σεμνύνοντες αὐτὸν, ὃν κρίνοντες ἀρθῶς ὡς φρενοβλαβῆ, καὶ παραπλήγα διαβάλλειν ὠφελίον ἐμπρησμοῦ δὲ χειρὸν τὰ τῆς διανοίας, ἕκαστῳ δικάζεται τῶν αἰσθησεων, εἰ μὴ τις τὰς προόδους παραιτοῖτο τροφίμους ὕλας εἰσπερούσας τῷ καιομένῳ πυρὶ, καὶ ταύτας ἐπισωρευούσας ὡς φρύγανα τῇ τῆς φύσεως ἀναπτομένας φλογί τῆς μνήμης ὡς περ φωστῆρι τῇ μελέτῃ βιτιζούσας αὐτήν, καὶ ποιούσας λαβροτέρων τοῦ περιλουμένου καὶ ὀυσεστον. Καὶ τοῦτο εἶκοι περὶ τινῶν ὁ θεὸς τῷ προφήτῃ δυσχεραίνων προσφωνεῖν, ἐν οἷς ἀγανακτῶν φησιν: « Οὐχ ὄραξ ἂ αὐτοὶ ποιούσιν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα, καὶ ἐξωθεν Ἰερουσαλήμ; Οἱ υἱοὶ αὐτῶν συλλέγουσι ἔξυλα, καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν καιοῦσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καιοῦσι τοῦ ποιῆσαι χυνίονας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ » τὴν μὲν ὄρασι δίκην φρυγάνων τὰς ἐρεθιστικὰς λέγων συνάγειν μορφὰς, τὴν δὲ ἐπιθυμίαν ἐν ταύταις σφοδρῶν ἀνάπτειν πῦρ

¹⁵ Num. xxv, 27; Deut. iii, 21; iv, 3. ¹⁶ Jerem. vii, 18.

καὶ τὴν μνήμην τρίθειν, καὶ μαλάττειν ταῦτα δι-
ηλεκῶς· οὕτω γὰρ ἡ ὕψις διὰ τῶν μέσων ὁδεύσασα
πρόειπεν εἰς τὴν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίαν κοινοπρα-
γίαν τῶν εἰρημέων τελειομένη μορίων· καὶ τὸ συν-
όρειν δὲ καλὰ μὴν εἰς ἀχυρα, τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πλι-
θείας τῶν βεβρομένων, καὶ οὐ τῶν ἡσυχάζοντων
ἐστίν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Συνάγει γὰρ καὶ ἄκιον ὁ πλήθει συμφορῶμενος
διακρόως, τὰς ποιητικὰς ὕλας τῆς ἀμαρτίας, καὶ
τὸν ἀρχὴν τοῦ πάθους εἰς κύβον σχηματίζει πηλόν,
ἄμορφον οὕτω καθ' ἐκυτόν, καὶ τραυὸν τύπον τῆ
μελέτη τῶν δι' αἰσθήσεως εἰδωλογραφουμένων δεχό-
μενον. Τὸ μὲν γὰρ πάθος τὴν φυσικὴν ὁρμὴν κινεῖν
οἶδε μόνον, καὶ ταύτην ἀσθενέστερον μὴ συνεργουμέ-
νην ταῖς ἐξωθεν ὕλαις· ὅταν δὲ μορφὰς λήγους, καὶ
ἀπατηλὰς προσλάβῃ ὠρισμένοις τῶν αἰσθητῶν χαρα-
κτηρσι κατέχει τὸν λογισμὸν πεπεδημένον, ὡς
θυμὸς, καὶ ἐπιθυμία, ἡδονὴ τε καὶ λύπη. δυνάμεις
εἰσὶν ἡρεμοῦσαι, καὶ εἶδος οὐκ ἔχουσαι πρὶν εὐπορή-
σουσιν ὕλας διεγειρούσης πρὸς τὴν ἐπιβάλλουσαν
ἐνέργειαν· ἐὰν δὲ λυπήσαντος μὲν τῷ θυμῷ, τέρψαν-
τος δὲ τῆ ἐπιθυμίᾳ, καὶ τῶν ἄλλων ἐκάστη ἢ αἰσθη-
σις τὴν κατάλληλον εἰσενέγκῃ μορφήν ἔργον εἰδω-
λον αὐταῖς, καὶ μελέτην ἀτῆον, ὁρώσας τύπους τῶν
ἐρεθιζόντων καὶ τὴν ὑπόμνησιν ἐμπαθῆ ποιούντων,
καὶ λίαν ἀρχαλέον. Διὰ τοῦτο καλὸν ἡ ἡσυχία, ὅτι τὸ
βλάπτον οὐχ ὁράται, τὸ δὲ οὐκ ὁραθὲν οὐ δέχεται
διάνοια· τὸ δὲ μὴ γενόμενον ἐν ταύτῃ, οὐ κινεῖ τῆ
φαντασίᾳ τὴν μνήμην, τὸ δὲ μὴ κινεῖν τὴν μνήμην
οὐκ ἐρεθίζει τὸ πάθος· πάθους οὐ κινουμένου, γαλή-
νην ἔχει βαθεῖαν, καὶ εἰρήνην τὰ ἔνδον. Διὰ τοῦτο
Μωϋσῆς ὁ πάνσοφος, καίτοι φροντιστὰ τοῦ λαοῦ τῶν
Ἰουδαίων, καὶ ἐπιμέλειαν, ἔχων, ἐξωθεν τῆς παρεμ-
βολῆς, καὶ ἀποθεὶν τὰ πολλὰ τὴν ἑαυτοῦ σκηπὴν
ἐπήνυτο, φεύγων ὡς οἶόν τε ἦν τὴν οὐ καθήκουσαν
ἀγλήσιν καὶ διδοῦς ἡρεμίαν τῷ λογισμῷ πρὸς τὸ σκέ-
ψασθαι, καὶ γινῶναι τῶν τῆ ψυχῆ χρησίμων.

nam generet, extra castrametationem, et se junctim
quoad poterat tumultuationem indebitam, et præbens
quæ erant animæ utilia.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Διὰ τοῦτο Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ οὐκ ἐξεπορεύετο
ἐξω τῆς σκηνῆς, τὰς ἀκαίρους τῆς ὕψεως ἐκτραπέ-
μενος ἐπηρείας. Διὰ τοῦτο Ἠλίας μὲν, καὶ Ἐλισαῖος
καταλιπόντες τὴν Ἰουδαίαν, ἔρχονται τὸν Κάρμηλον.
Ἰωάννης δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα φεύγων ἐνδιητᾶτο τῆ
ἐρήμῳ Ἰορδάνου. Ἰερემίας δὲ κατεχόμενος ἀνάγκη
τῆς προφητείας, καὶ τὴν μετὰ τοῦ παρανόμου πλῆ-
θους οὐ φέρων διαγωγὴν ἔλεγεν ὀδυρόμενος· « Τίς
δοῦσε μοι σταθμὸν ἔσχατον ἐν τῆ ἐρήμῳ, καὶ κατα-
λείψω τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ ἀπελεύσομαι ἀπ' αὐτῶν; »
Θεοί τοι συνοικεῖν τοῖς οὐκ ἀδικούσι ψυχὴν αἰρούμε-
νος μᾶλλον, ἢ τὴν ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἔρπουσαν ἀναμάτ-

quidem velut cremia irritatorias congregat species,
concupiscentia vero in ipsis vehementem ignem suc-
cendit, et quod memoria trit, ac pertractat ista conti-
nue; sic namque visus per media sibi viam sternens
progreditur ad actuale peccatum, dictarum partium
conspiratione ad finem perductus: **388** quin et
congregare stipulam ad paleas, spectat ad fictionem
laterum eorum, qui in Ægypto vagabantur, et non
adquiescentes in silentio.

CAPUT XI.

Nam congregat etiam invitus, qui multitudini-
bus indifferenter commiscetur, materias operantes
peccatum, et otiosum passionis lutum in cubum ef-
format, quod secundum se ipsum est informe, quod-
que meditatione suscipit impressionem perspicua-
corum, quæ in simulacra fuerunt per sensum efficta.
Passio quippe solum novit movere naturalem impetum
et eo debilius, quo minus ipsi cooperantur exteriores
materie; quando vero libidinosas et deceptrices
formas susceperit, determinatis impressionibus sen-
sibilium detinet cogitationem devinctam: ejusmodi
sunt ira, et cupiditas, voluptas, ac mœstitia, quæ
sunt facultates quiescentes, et speciem non haben-
tes, antequam ipsis suppetat materie copia exci-
tantis ad pertinentem effectum; sin autem quilibet
sensus, sive ejus qui dolet animo, sive ejus qui
concupiscentia delectatur, et aliorum hujuscemodi
congruam intulerit formam, hæc opus facessit ipsis
sensibus, et assiduam præbet meditationem, dum
aspiciunt impressiones rerum quæ irritant, quæ-
que reminiscuntur passioni obnoxiam ac valde
molestam efficiunt. Eam ob rem præclarum quid-
dam est quies, ac silentium, quia non inspicitur
quod lædit, quod non vero est visum, intellectus non
excipit; quod autem non fit in ipso, non commo-
vet imaginatione memoriam, et quod non commovet
memoriam, non irritat passionem, **389** passione
minime commota, interiora tranquillitate profunda
ac pace fruuntur. Ideo Moyses omni sapientia præ-
ditus, licet populi Judæorum curam, et sollicitudi-
tabernaculum suum sæpenumero defigebat, fugiens
cogitationi quietem, ad perpendenda et dignoscenda

CAPUT XII.

Idcirco Jesus, qui Nave cognominatus est, non
progrediebatur extra tentorium, declinans impor-
tunos insultus visionis; ideo Elias ac Elisæus Ju-
dæam derelinquentes Carmelum inhabitabant; Joan-
nes vero Hierosolyma effugiens degebat in Jordanis
solitudine. Jeremias autem necessitate detentus
prophetiæ, nec tolerans illud vitæ genus cum im-
pia multitudine, dicebat lugens: « Quis dabit mihi
diversorium viatorum ultimum in solitudine? et
derelinquam populum istum, et recedam ab eis? »
eligens potius col habitare feris, quæ nullam inferunt
animæ injuriam, quam eam attingere noxam, quæ

a cognatis proserpit. Verum quod majus est pre omnibus, ea de causa Dominus Jesus, qui omnino superior est, secedens a multitudine, si quanto temporis opportuni vacationem captaret, diversabatur in solitudinibus, his, qui dijudicare valebant, opere demonstrans utilitatem quietis; ut manifestum, et extra controversiam undique fieret, quod his, qui vivendi modum triviale et promiscuum consecantur, licet gravitate præstent, tamen hi, qui vitam amplectuntur **390** monasticam et recessu remotam, sunt anteferendi, quippe qui sopiunt quiete passiones, quas illi aspectu affrigunt assidua ad asperius, et nullo modo tale nocumentum persentiunt, cum tempus paulatim illud assuetum ipsis reddiderit, veluti febrem hecticam, sive habituales, quæ nunquam desinit, sed robur latenter absumit. Sic etiam delicatus aliquis, nudus primum super terram incedens non fert obvientem asperitatem absque dolore; cum autem callosus evaserit, dolorem non sentit ullum, quamvis spinæ, surculi et clavi præacuti intersint, nullo ad vivam usque carnem perveniente, quia caro quæ indurata est, sensibilitatem deposuit, non minus quam

CAPUT XIII.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Quare ergo putant non lædi eos, qui prælonga læsionem patiendi consuetudine non amplius lædentium nocumentum persentiunt? Quale namque tempus habet intellectus dignoscendi, quod noxam affert, visione totaliter distrahente a ea quæ videntur, quippe qui eget vacatione ad id supputandum? Modo suscipit hasce formas, et paulo post alias, et subsequenter alteras, ac deinceps quasque occurrentes, et omnibus aut pluribus oblectata, cujusnam delectationem ducet læsionem esse, et quandonam vacabit ipsius detergere iniquationem cum nec unquam videre, quod inquinatus est, possit? Nonne et in conversationibus per diem mœroris obliviscitur, qui mœret, et languoris, qui ægrotat, et doloris, qui convulsus **391** est illo; cum vero noctu solus unusquisque remanserit, propriam sentit passionem? quiete nimirum otium ipsis præbente, quo commoveantur, et efficiente ut id, quod tunc non perturbabat, molestat: et sicut appetitus, cum sit satur et expletus, assiduo motu ad appetendum, saturitatem non habet in bellione semper edente, sic otiosæ quodammodo esse videntur passiones præ sensuum ad sensibilia occupatione, dum proprio arceantur impulsu: habeant vero ab externa perturbatione vacationem, utque post satietatem penuria famem parit, ita passiones sensibus remissis, insurgunt in quiescentem valde vigentes, multumque ipsi movent tumultum ex his, quæ jam ex consuetudine insunt illas ad prælium formas in ipsum armando, quas aspectu percurrere se putabat absque ulla noxa, cum non suppeteret ei tempus reminiscendi detrimenti, quod illæ infligunt, qui tunc id persentit, quando vacat cognoscere, et animadvertere po-

τασθαι βλάβην. Καὶ τὸ δὴ μείζον ἀπάντων, διὰ τοῦτο ὁ κύριος Ἰησοῦς, ὁ βλάβης πάσης ἀνώτερος, τοῦ πλῆθους ὑποχωρῶν, εἶποτε καιροῦ ἀδείας ἐπιβάδειτο, ταῖς ἐρήμοις ἐνδιέτριβε, τὸ χρήσιμον τῆς ἡσυχίας τοῖς ὄραν δυναμένοις ἔργῳ παραδηλῶν, ὅπως δῆλον, καὶ ἀναντιρρήτην γένηται πάντοθεν, ὅτι τῶν τὸν ἀγγελαίων καὶ μιγάδα ἐπανηρημένων βίον, καὶ ὡς σημανότητι διαφέροντες, οἱ τὸν μοναστικὸν καὶ ἀναχωρητικὸν ἐπανηρημένοι βίον εἰσι προτιμότεροι, καταναλώνοντες ἡσυχίᾳ τὰ πάθη, ἅπερ τῇ διημέρει ἐπιτρέψουσιν ἐκείνοι πρὸς τὸ χαλεπώτερον, ὡς ἔτι τῆς βλάβης ἀισθανόμενοι, ἐπειδὴ χρόνος αὐτὴν ἐθίμων αὐτοῖς κατ' ὀλίγον ἐποίησε, καθάπερ ἐκτικτὸν πυρετὸν οὐκ ἀνιόντα λοιπὸν, καὶ τὴν δύναμιν λεληθότως ὑπαναλισχοντα. Οὕτω καὶ τις ἀπαλῶς πρῶτον γυμνὸς ἐπιβαλῶν τῆς γῆς οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν ἀλύπως φέροι τραχύτητα· τυλωθεὶς δὲ οὐκ οἶδεν ὀδύνην, καὶ ἀκατασταθί, καὶ ἀκόλοπες, καὶ ἤλοι ἐμπαρῶσιν ὄζει, οὐδενὸς ἕως τῆς ζώσης φθάνοντος σαρκὸς, ὅτι τῆς νεκρᾶς οὐκ ἔλαττον, ἢ σκληρυνθεῖσα τὴν αἰσθησιν ἀπέθετο.

Τί οὖν οὐκ ἀδικεῖσθαι νομίζουσι τοὺς τῇ πολλῇ τοῦ ἀδικεῖσθαι συνηθείᾳ οὐκέτι τῆς τῶν ἀδικούντων βλάβης αἰσθανομένους; Ποῦ γὰρ καιρὸν ἔχει ἡ διάνοια τῆς ὕψους διόλου περισπώσης αὐτὴν περὶ τὰ ὀρώμενα, γινῶναι τὸ λυποῦν, ἀδείας χρήζουσα πολλῆς πρὸς τὸ λογισασθαι τοῦτο; Ἄρτι ταῦτα δέχεται τὰς μορφάς, καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλας, καὶ αὐθις ἑτέρας καὶ ἐξῆς τὰς παρατυχοῦσας, καὶ πάσαις ἢ ταῖς πλείοσι τερπομένη ποίεας τὴν τέρψιν βλάβην ἠγῆσται, καὶ σχολάζει ταύτης ἀποτρέψασθαι τὸν μολυσμὸν, οὐδ' ὅτι μεμόλυται ἰδεῖν δυναμένη ποτέ; Ἡ οὐχί καὶ τῆς λύπης, ὁ λυπούμενος, καὶ ὁ νεσῶν τῆς ἀνίας καὶ τῆς ὀδύνης ὁ σπῶμενος ἐν ταῖς συντυχίαις δι' ἡμέρας ἐπιλανθάνεται, μονωθεὶς δὲ νύκτωρ ἕκαστος ἐν αἰσθήσει τοῦ οικείου γίνεται πάθους; τῆς ἡσυχίας σχολὴν παρεχούσης αὐτοῖς κινεῖσθαι, καὶ τὸ τότε μὴ ὀχλοῦν παρασκευαζούσης ὀχλεῖν, καὶ ὡς τῷ ἀδδῆφάγῳ διόλου ἐσθίοντι οὐκ ἔχει κόρον ἡ βρεξίς ἀεὶ κινεῖσθαι πρὸς ἔφεσιν διακορῆς οὔσα, καὶ πλήσιμος, οὕτως ἀργά πως τὰ πάθη εἶναι δοκεῖ, τῇ τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀσχολίᾳ, τῆς οικείας ὀρυμῆς καλυπόμενα. Ἐχέτω δὲ τῆς ἔξωθεν ὀχλήσεως ἀδειαν, καὶ ὡς πείναν, ἔνδεια μετὰ κόρον ποιεῖ· οὕτω τὰ πάθη ἀνεθεσῶν τῶν αἰσθήσεων ἐπανίστανται τῷ ἡρησαντι λίαν ἀκμάζοντα, καὶ πολὺν αὐτῷ κινούοντα τῶν ἐνθεῖ γενομένων τὸν θόρυθον, ἐκείνας εἰς μάχην αὐτῷ τὰς μορφὰς ἐφοπλίζοντα, τῇ θεᾷ παρατρέχειν ἐνόμιζεν ἀδλαθῶς οὐκ ἔχων καιρὸν ὑπομνησθῆναι τῆς βλάβης αὐτῶν καὶ τότε ταύτης αἰσθανόμενος ὅτι σχολὴν ἔχει γινῶναι, καὶ ἰδεῖν τὴν δυναστείαν αὐτῆς ἀιχμαλωτιζόμενος πρὸς ἐνθυμητικὰς ἀτόπους, καὶ λογίζεσθαι βιαζόμενος λογισμοὺς ἀισχύνης πεπληρωμένους· καὶ τότε πλάνην ὁμολογῶν ἀναφανδὸν, τὴν παρελθούσαν ζῶην, καὶ μακαρίζων τοὺς μὴ γινόντας τῇ

ὄψει, ὡσπερ ἔγνω αὐτὸς, καὶ οἰκτιζόμενος εἰκότως ἄ
 ἑαυτὸν, ὅτι καθ' ἑαυτοῦ τοῖς ἔχθοροις αὐτὸς δέδωκεν
 ὄπλα, καὶ πολεμεῖται δικαίως, ἀνοίξῃ πολλῇ παρασχὼν
 ἰσχύον τοῖς πολεμοῖσι.
 testatem ipsius, utpote captivus abductus ad re-
 cordationes absurdas, coactusque cogitationes per-
 volvere turpitudine plenas; quique tunc manifeste
 fatetur, præteritam vitam fuisse fallaciam, et bea-
 tos prædicat eos, qui non cognoverunt visu, sicut ipse novit, et merito miseratur sui ipsius, eo quod
 inimicis suis ipse adversus se præbuerit arma, et juste oppugnatur, quod multa cum dementia vires
 hostibus subministrarit.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Τότε γὰρ τὰ διὰ τῆς ὀράσεως, τὰ διὰ τῆς ἀκοῆς,
 τὰ διὰ τῶν ἄλλων αισθήσεων ἐμπροσθέντα σπερματι-
 κῶς, ἀκανθῶν δίκην ὑποβλαστάνειν ἄρχεται, καὶ
 κατὰ μικρὸν ἀδρυνόμενα κεντὰ ἐπιπόνως τοῖς νύγ-
 μασι, μᾶλλον δὲ τῆς μυθευομένης παρὰ τοῖς ραψ-
 υφοδοῖς ὕδρας ἐν ἴσῳ ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὑπανίσχει κεφα-
 λῆς, μυριοῖς δῆγμασι ὀδυῶντα τὸν ἄθλιον. Καὶ γὰρ
 ἡ ὄψις ἡ ὀραθεῖσα φαίδρᾳ παρίσταται, καὶ κόσμος
 πολυτελής, καὶ γέλως κεχυμένος, καὶ σχῆμα πε-
 πλασμένον, καὶ βλακεία, καὶ θρύψις ἐπιτετηθευμένα
 πρὸς ἄλωσιν, καὶ νεῦμα πλαζόμενον, καὶ βλέμμα κα-
 κώθηδες, καὶ κίνημα σεσοθημένον, καὶ φωνῆς ἐμμέ-
 λεια, καὶ φθέγμα θηλύτερον, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ
 ἦθος ἀπλαστον, καὶ σεμνότης ἀπλῶς, καὶ ἀφέλεια,
 καὶ ῥῆμα ἐλεεινόν, καὶ οἰμωγὴ συμπαθῆς, καὶ δά-
 κρυον ὀδυνομένης ψυχῆς, τελευταῖον κινουῶσιν ἀγῶνα
 πολλόν, καὶ αὐτῆς ἴσως τῆς οἰκτεριρηθείσης, καὶ ἀπολαυ-
 σάσης κηδεμονίας, ἡ μνήμη προξενεῖ κίνδυνον, ἐκεί-
 νος ἐν ἀνάγκῃ γενομένης, καὶ πολεμουσῆς ὑστερον
 εἰκτον κινήσεως ἐν τῇ χρεῖα, καὶ ἔλεον, καὶ ποιού-
 σης οἰστρους ἔρωτικούς. Τί οὖν βέλτιον, ἑαυτὸν
 ἐλεεῖν, καὶ περιίστασθαι τὰ σκάνδαλα, ἢ τὸ δῆθεν
 ἄλλους ἐλεεῖν, βρόχοις δυσεκλύτοις ἐμπλέκεσθαι
 τῷ βοηθεῖν ἐθέλειν ἑτέροις, καλὸν τῷ κρημνι-
 ζομένῳ χεῖρα δίδοναι, εἰ ἔστι μὴ συναπολέσθαι
 αὐτῷ κινδυνεύοντι. Εἰ δὲ τῷ δοκεῖν συμπάσχειν,
 τὸ πάσχειν ἀκολουθεῖ, τὸ οἰκεῖον συμφέρον σπου-
 δαστέον, ὅτι μὴ οὕτως ἄλλος ἄλλῳ πληγίον ὡς ἕκα-
 στος ἑαυτῷ.

sin autem operi, quod videtur compassionis, subsequatur pati, propriæ studendum est utilitati, quia
 non ita propinquus est alter alteri, ut quisque sibi ipsi.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Διὰ τοῦτο, τῷ κεραυνεῖ πυρὶ τῆς Πενταπόλεως
 φλεγομένης, ὁ ἄγγελος ἔλεγε τῷ δικαίῳ, καὶ φιλοξε-
 νίας ἐπιμελουμένῳ Ἄωτ'· « Σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ
 ψυχὴν, εἰς τὸ ὅρος σώζου μήποτε συμπαραληφθῆς,
 πρὸ τῶν ἀπολλυμένων τῆς ἑαυτοῦ φρόντιζε σωτη-
 ρίας. » Τὸ γὰρ, « Μὴ περιδλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, » μη-
 δὲνα λόγον τῶν ἀπολλυμένων ἐδίδασκεν ἔχειν, ἐπεὶ
 μὴ πάντως δεῖον ἦν συναπολέσθαι θελήσαι τοῖς ἀπολ-
 λυμένοις, μηδὲ ἐν ἴσῳ θέσθαι θελήσαι τῶν ἄλλων καὶ
 τὴν ἑαυτοῦ κηδεμονίαν, ἐν οἷς τὸ συμπάθος, οὐδὲν
 ὠφελούν τοὺς τιμωρουμένους, ἀδίκαι τοὺς συμπάσχον-
 τας τὰ μέγιστα· εἰς αὐτὴν βλάπτων τὴν πλῆσιν ἀν-
 θρώποις ὁμοῦ ποθομένην σωτηρίαν· τὸ μὲν γὰρ
 φιλόανθρωπον, καὶ θεῶν φίλον, καὶ πρέπον ἡμῖν,
 καὶ δεῖ τὰ χρηστὰ, καὶ συμβουλευεῖν, καὶ σπου-
 δάζειν, καὶ ἐπεύχεσθαι ἕκαστον ἐκάστῳ· ἐπαι-

CAPUT XIV.

Tunc enim quæ per visum, quæ per auditum,
 quæ per alios sensus quasi seminali modo incide-
 runt, instar spinarum subgerminare incipiunt, et
 pedetentim **392** adolescentia acuminibus labo-
 riosè pungunt, quinimo æque ac hydra (de qua
 fabulati sunt carminum contextores) alia super
 alia sustollunt capita, mille morsibus infelicem
 excruciantia: etenim astat quæ visa est hilaris spe-
 cies, et ornatus magnificus, et risus diffusus, et
 habitus fictus, et deliciæ, ac mollietis studiose af-
 fectatæ ad captandum, et nutus vagabundus, et
 obtutus pravi ingenii, et motus concitatus, et vo-
 cis concinna modulatio, et sonus effeminatior; non
 solum vero hæc; verum et mores non fucati, et
 simpliciter gravitas, atque integritas, et verbum ad
 miserationem excitans, et ploratus ad compati-
 endum commovens, et lacryma afflicta animæ plu-
 rimum in fine movent certamen, et ipsius forte
 curæ miserabilis, quæque damnum percepit, me-
 moria coniecit periculum, utpote, quæ evaserit, in
 necessitate posita, supplex, et postremo decertans
 miserationem ac misericordiam in egestate com-
 moveat, et amatorios excitet stimulos. Quid ergo
 melius, misereri sui ipsius, et evadere scandala,
 seu offendicula, aut aliorum scilicet miserendo, im-
 plicari laqueis indissolubilibus, ac volendo alios
 adjuvare in mala incidere inevitabilia? Bonum est
 illi manum porrigere, qui se præcipitem agit, si
 possibile sit non simul cum ipso periclitante perire;

CAPUT XV.

Eam ob rem, cum fulmineo igne Pentapolis in-
 flammaretur, angelus dixit justo et hospitalitatis
393 studioso Lot: « Salvans salva tuam ipsius
 animam, in montem salvare, ne forte simul com-
 prehendaris, potius tuam, quam eorum, qui per-
 eunt, salutem cura ¹⁸; » quod enim ipsi dictum
 est, ut non respiceret retro, nullam rationem ha-
 bere pereuntium edocebat; quia certe justum non
 erat velle simul perire cum pereuntibus, nec æque
 ac aliorum sui ipsius habere curam; dum com-
 passio in illis maximum damnum affert compati-
 entibus, in quibus nihil valet adjuvare punitos, quippe
 quæ læsionem infert ipsi saluti, quæ simul ab om-
 nibus hominibus peroptatur: hæc namque argu-
 mentum est erga homines benevolentie, Deoque
 grata, ac nobis conveniens, et oportet, quemquam

¹⁸ Gen. xiv, 19.

cuique bona qualibet, tum consulere, tum studiose quaerere, tum exoptare; huiusmodi quippe animi affectio vere laudabilis est: at in necessariis minus studere sibi ipsi quam aliis non solum admittendum non est, verum etiam plurima dignum est condemnatione. Quo pacto ergo qui sui status multam gerit curam, et mores suos moderatur ac frenat ad modestiam, disciplinamque servandam, quique in vacatione multoties cum Deo colloquitur, non est magis, magisque idoneus ut sit gratus Deo (utpote qui vitam degit majori cum vigilantia eo, qui nunquam tempus habet propriis cogitationibus, vel delitescantibus passionibus propter acclamandi?)

CAPUT XVI.

Λουον· dicemus Mariam esse Martha meliorem? quam ob talem sine ulla distractione **394** quietem, praeferebat Dominus illi, quæ circa ministerium corporeum distracta erat, et curam gerebat famulatus, qui ad carnis requiem est, dicit, non ipsi, sed ei, quæ arbitrabatur, se magnum aliquid actitare, et idcirco admonitione indigebat, corrigens deceptam intelligentiam, ac inquitens: « Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurimâ, porro unum est necessarium: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea ¹⁹. » Etsi tumultus ejus esset studio plenus inserviendi ipsi Domino, non tamen laudata fuit ob illam animi propensionem; conquestus est autem quod, cum **C** dereliquisset assidere (ut faciebat Maria) verbo, et animæ utilitati, intenta erat, quo pacto nihil necessarium deesset ad magnificum convivii apparatus, et quomodo consuetæ ac sumptuosæ hospitalitatis mensa splendida proponeretur: geminasse enim nominis vocationem volentem criminari tale studium, quasi minime congruum, et dixisse: Martha, Martha, lamentantis forsitan, caputque concitentis signum erat; quippe qui sciebat, quod deceptio a tumultu, velut esset quid necessarium, utilius foret ad pietatem assequendam id, quod negligebatur, eo, quod sedulo agebatur.

CAPUT XVII.

Sic et Levitæ cuncto præpositi fuere populo, utpote qui erant liberi ab omni occupatione vitæ **D** sæcularis negotiis addicta, et pura mente absque ulla distractione divinam colebant majestatem, quique magnam precem secundum legem fundebant, ut seipsos attentione, ac **395** puritate Deo expiarent; et externas perturbationes aversantes, intra septa templi tunc sancti exercebantur in his quæ ad castitatis studium pertinebant, persuasi, quod quies progigneret ipsis minime laboriosam castimoniam ²⁰. Et testes externi detrimenti sunt Abel filius primo creati hominis ²¹, et Dina Jacob patriarchæ filia ²²; ille quidem in campo dolo interceptus a Cain; illa vero ab Emor corrupta, cum

νετὸν γὰρ ὄντως ἢ τοιαύτη διάθεσις· Ἐλαττον δὲ τῶν ἄλλων ἐν τοῖς ἀναγκαιοῖς σπουδάζειν αὐτῷ, οὐ μόνον οὐκ ἀπέδεκτον, ἀλλὰ καὶ πλείστης καταγνώσεως ἄξιον. Πῶς οὖν ὁ πολλὴν ἐπιμέλειαν ποιούμενος τῆς αὐτοῦ καταστάσεως, καὶ τὸ ἦθος ἐν ἡσυχίᾳ παιδαγωγῶν πρὸς τὸ εὐτακτον, καὶ ἐπ' ἀδείας τὰ πολλὰ προσομιλῶν τῷ Θεῷ, τοῦ μηδέποτε καιρῶν ἔχοντος, τοῖς ἰδίοις ἐπισημῆνασθαι λογισμοῖς, ἢ τοῖς ἐμφωλεύουσι, καὶ διὰ τὴν ἐξωθεν ἀσχολίαν οὐ γινωσκόμενοις πάθεσιν, οὐκ ἔστι μᾶλλον (ὡς νηφαλιώτερον διάγναι) πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότητιν ἐπιτηδαιότερος;

externas occupationes non agnitis, pro male gestis

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Ἡ καὶ τὴν Μαρίαν οὐκ ἐροῦμεν τῆς Μάρθα; ἀμείνονα; ἦν προτιμῶν διὰ τὸ ἀπερίσπαστον τῆς περὶ τὴν σωματικὴν λειτουργίαν περισπωμένης, καὶ φροντισούσης διακονίας, σαρκῶς ἐχούσης ἀνάπαυσιν, φησὶν ὁ Κύριος, οὐκ αὐτῇ, ἀλλὰ τῇ νομιζούσῃ μέγα τι ποιεῖν, καὶ διὰ τοῦτο χρηζούσῃ παραίνεσεως, διορθούμενος τὴν ἐσφαλμένην ὑπόνοιαν λέγων· « Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλὰ, ἐνὸς δὲ ἐστὶ χρεῖα· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. » Καίτοι ὁ θόρυβος αὐτῆς εἶχε σπουδῆν, τῆς θεραπείας αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐπηνέθη τῆς προθυμίας ἐκείνης· ἐμέμφθη δὲ, ὅτι, καταλιπούσα τὸ προσεδρεύειν, καθάπερ ἡ Μαρία, τῷ λόγῳ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς ὠφελείᾳ μεριμνᾷ, πῶς μηδὲν μὲν τῆς χρείας λέξις πρὸς τὸ τῆς ἐστιάσεως φιλότιμον, λαμπρὰ δὲ τῆς συνήθους, καὶ πολυτελοῦς παρατεθῆ τῆς φιλοξενίας ἢ τράπεζα· τὸ γὰρ διπλασιασαίαι τὴν τοῦ ὀνόματος κλήσιν μέλλοντα τὴν σπουδῆν διαβάλλειν ὡς οὐ καθήκουσαν, καὶ εἰπεῖν, Μάρθα, Μάρθα, σχετικίζοντος ἦν τάχα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπισείοντος τῷ πεπλανημένῳ ὡς ἀναγκαίῳ θορυβῷ χρησιμώτερον εἰδῶς εἰς κατόρθωσιν εὐσεβείας, τοῦ σπουδαζομένου τὸ ἀμελούμενον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Οὕτω καὶ Λευῖται παντὸς τοῦ λαοῦ προσκρίθησαν, ἐλεύθεροι πάσης ὄντες βιωτικῆς ἀσχορίας, καὶ καθαρῶ τῷ λογισμῷ τὸ Θεῖον διὰ τὸ ἀπερίσπαστον θεραπεύοντες, καὶ οἱ τὴν μεγάλην εὐχὴν κατὰ νόμον εὐξάμενοι· ὥστε ἀραγνίσαι προσοχῇ, καὶ καθαρῶ τῆς αὐτοῦ τῷ Θεῷ τὰς ἐξωθεν ὀκλήσεις παρατησάμενοι, περιθάλων ἐντὸς τοῦ τότε ἁγίου ναοῦ, τὰ τῆς σπουδαζομένης ἀγνείας ἴσχυοντο τὴν ἡσυχίαν, πεπεισμένοι ποιεῖν αὐτοῖς τὴν ἀγνείαν ἀκάματον. Καὶ μάρτυρες τῆς ἐξω βλάβης, Ἄβελ ὁ τοῦ πρωτοπλάστου υἱός, καὶ Δίνα ἡ τοῦ πατριάρχου θυγάτηρ Ἰακώβ, ὁ μὲν εἰς τὸ πεδίον δολοφονηθεὶς παρὰ τοῦ Καὶν, ἡ δὲ φθαρῆσα παρὰ τοῦ Ἐμὼρ ἀκαίρως ἐπὶ θεωρίαν ἐξελθοῦσα τῶν ἐγγυωρίων γυναικῶν, οὐκ αὖ

¹⁹ Luc. x, 41. ²⁰ Num. i, 53. ²¹ Gen. iv, 8. ²² Gen. xxxiv, 1, 2.

νῦτο παθόντες ἦσαν εἰ κατέμενον ἡρεμοῦντες οἴκοι Α τὴν πᾶσιν ἀκινδύον, καὶ τελείους, ἀτελείαι δὲ μά-
 λιστα ἡσυχίαν ἐλόμενοι, ὅτι τοῖς μὲν φυλάττει τὴν
 ἡσυχίαν ἐξὶν ἀσάλευτον, τοὺς δὲ τῆ ἀσκήσει ταύτη
 προσάγει προκρύπτουτας. Καὶ ὁ Ἱερραμίας δὲ παρεγ-
 γρῶσιν μὴ ἐκπορεύεσθαι εἰς ἀγρὸν ὅτι βρομφαία τῶν
 ἐχθρῶν παροικεῖ κυκλόθεν, καὶ ὁ Πέτρος βοῶν· « Ὁ
 ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος περιέρχεται καὶ ἐμπεριπα-
 τεῖ, » τὴν σύμπασαν τὴν ἐξω βλάβην μαρτύρουνται·
 ὁ δὲ τὸν ὑπερβουτὴν ἀποκρύπτουσαι παραινῶν, καὶ
 ὁ λέγων· « Ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου, ἀποκρύβηθι
 μικρὸν ὅσον ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὄργη Κυρίου, » καὶ
 ὁ οἰκῶν οἰκίαν Ἰακώβ, καὶ ὁ προστάσσων τὸν υἱὸν
 τοῦ φονευτοῦ παραγινόμενον ἀποθλιθεῖν εἰς τὴν
 θύραν, τὴν ἐνδον κηρύττουσιν ἀσφάλειαν, δεικνύντες
 διαβρόβητον, ὅτι τοῖς μὲν εὐεπηρέαστος ὁμολογουμέ- Β
 νως, τοῖς δὲ ἀναμφιβόλως ἀκινδυνὸς ἐστὶν ἡ δια-
 γωγῆ.

les, quod iis quidem ille vitæ modus ex confesso
 late sit extra omne periculum.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

Καὶ οὕτω, καὶ οὐκ ἄλλως ἔχειν φιλεῖ ἡ ἀλήθεια·
 οἱ μὲν γὰρ τὸν ἀνακεχωρημένον βιοῦντες βίον, καὶ
 μονομαχοῦσι καὶ ἀνόπλιον συμπλέκονται τῷ πολεμικῷ
 ὄπλα γὰρ παθῶν ἐστὶ τὰ πράγματα, οἱ δὲ πλήθεισιν
 ἐν πόλει συναναμιγνύμενοι, καὶ πολλοὺς ἔχουσι πω-
 λαχόθεν τοὺς ἐπιτιθεμένους διόλου, καὶ πάντας πε-
 ραγμένους παντευχίᾳ πολεμικῆ, καὶ καίριας, ὅταν
 ἐρῶσαι δυνηθῶσιν, ἐπιφέροντας τὰς πληγὰς. Καὶ
 ἔστιν ἀνῆρτον κομιδῆ περιδεῖ, καὶ ἐναγώνιον κατα-
 σκευάζειν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν, ἐξουσίας παρούσης, ἀδεῖ
 ταύτην ἔχειν, καὶ ἀφοβον, καὶ ποιεῖν τὴν ἐνδεχομέ-
 νην ἀσφάλειαν τὴν ἀναγκαίαν. Τίς γὰρ ἀποστάς ἐπι-
 θούλων καὶ χωρίσας ἑαυτὸν μακρὰν τῆς τούτων ἐπι-
 μιξίας οὐ θαρβέει λοιπὸν, καὶ ἔστιν ἀμέριμος, οὐδὲ C
 μίαν οὐδαμῶθεν ὑφορώμενος βλάβην ἐτι; Τίς δὲ
 τούτοις συνδαιτώμενος οὐκ ἔστιν ἐν διηγεκεί φόβῳ
 πάντοτε προσδοκῶν πάντοθεν ἐπιβουλήν τῷ πάντας
 ταύτην διὰ σπουδῆς ἔχειν ἀεὶ, ὡς κατὰ δυσμενοῦς
 δουρανεῖς; Πῶς οὖν τῆς εἰρηνικῆς καὶ ἀταράχου
 διαγωγῆς ἡ μετὰ τῶν ἀδικούντων ἐστὶν ἀμείνων;
 Καὶ πῶς ἡ ληστὰς ἔχουσα καὶ βαρβάρους ὁδὸς τῆς
 ἀδεῶς ὀδευομένης ἔδοξεν, ἡ δοκεῖ τισὶν αἰρετώτερος;
 Ἡ μὲν καὶ μαιφόνους ἔχει, καὶ λωποδύτας, καὶ πάν-
 τως ἔστιν ἡ φονευθῆναι, ἡ καὶ περιδουθῆναι τὸ ἰμά-
 τιον ἡ δὲ πάσης ὑπονοίας ἀπηλλαγμένη τοιαύτης
 ἀζημίον τοῖς ὀδῆταις, καὶ ἄλυπον τὴν ὀδοπορίαν
 ποιεῖ, καὶ τὴν κτήσιν διασώζουσιν ἀσύλητον, καὶ
 φαιδρῶς τὴν ὁδὸν καὶ γεγηθῶτας διανύουσιν.

exspoliatores, et in ea omnino oportet aut interfici, aut veste despoliari : ista vero ab omni hu-
 jusmodi suspicione aliena, viatoribus præbet peregrinandi facultatem sine ullo damno et dolore,
 qui conservant quod possident nullatenus eripiendum

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ΄

Ἄλλοι τὰς τραχίσιας, καὶ δυσβάτους ἐκκλίνοντες
 ἀτραπούς, καὶ ὡσιν ἐπίτομοι, τὰς ὁμαλὰς καὶ λεω-
 φόρους μεταδιώκουσι· πλεῖον ἐχούσας τὸ ἄρκος καὶ

intempestive ad spectandum mulieres indigenas
 regionis foret egressa; non equidem id illi passi
 fuissent, si domi permansissent quieti, eligentes
 potius silentium solitudinis, quod minime periculo-
 sum est omnibus, et perfectis, et imperfectis; pri-
 mis enim habitum exercitatum inconcussum con-
 servat, alteros vero exercitatiōni admovet progred-
 ientes. Quin et Jeremias adhortans non procedere
 in agrum, quia gladius inimicorum in circuitu ha-
 bitat²², et Petrus clamans : « Adversarius noster dia-
 bolus circumquaque ambulat²³, » omnem attestan-
 tur noxam externam; ille vero, qui admonet, ut
 exterminator delitescat, et qui dicit : « Claude ja-
 nuam tuam, et abscondere modicum ad momen-
 tum, donec pertranseat indignatio Domini²⁴; » et
 qui habitat in Domo Jacob, et præcipit ut filium
 homicidæ accedentem allidamus ad januam²⁵, præ-
 dicant internam securitatem, clare demonstran-
 damnis obnoxius est, aliis vero absque ambigui-
 tate

CAPUT XVIII.

Sic itaque, nec aliter se habere assolet veritas :
 qui etenim vitam degunt a communi 396 via re-
 motam, tum singulari pugnant certamine, tum
 inermi cum adversario manus conserunt; arma
 namque passionum sunt negotia; qui vero multitu-
 dinibus in urbe commiscentur, tum multis ex par-
 tibus multos habent omnimode insidiantes, tum
 omnes hos armatos omnibus instrumentis bellicis,
 et quando potuerint vulnerare, lethales plagas in-
 ferentes; unde stultum est avidam vitam et cer-
 tantini obnoxiam studiose sibi ipsi moliri, cum adsit
 facultas eandem periculo carentem et metus
 expertem transigere, inque necessaria, quæ con-
 cessa est, collocari securitate. Quis enim, dum se-
 cesserit ab insidiatoribus, et procul seipsum ab
 eorum commistione separavit, deinceps non securo
 est animo, ac sine sollicitudine existit, nulla am-
 plius ex parte ullam reformidans noxam? Quis au-
 tem cum istis cohabitans non est in metu conti-
 nuo, omni ex parte omnique tempore expectans
 insidias, cum omnes moliantur ipsas assidue, uti
 solent malevoli in malevolos? Quo pacto igitur vitæ
 instituto pacifico, minimeque perturbato melius est
 id, quod cum injuriam inferentibus habetur? Et
 quomodo via, quæ latronibus et barbaris est infe-
 sta, visa fuit, aut videtur aliquibus potius eligenda,
 quam ea, quæ absque ullo metu pervia est? Illa
 quidem et jugulatores habet cruentos, et vestium
 et hilariter lætoque animo peragunt viam.

397 CAPUT XIX

Alii, tramites asperos et transitu difficiles, de-
 clinantes, quamvis sint concisi, ac breviores, in-
 quirunt semitas planas ac publicas, quæ longiores

²² Jerem. vi, 25. ²³ I Petr. v, 8. ²⁴ Isa. xxvi, 20. ²⁵ IV Reg. vi, 52.

multo sunt, indigentque diuturniori tempore, ut A
 conficiantur. Et qua ratione via, quæ ardua est et
 vix pertransiri potest, quæ longa et periculosa,
 quæ ferarum ictibus subjecta, ac prædonum est
 altrix, et laqueos habet, et scandala, et insultus,
 et insidias, et detrimenta multa, judicatur præ-
 stantior ea quæ tolerabilis est, atque concisa et
 plana? Ibi mulieris aspectus proritat, divitiæ, et
 potentatus, et gloria commovent æmulationem; alia
 iracundiam vellicant; alia concupiscentiam suc-
 cendunt; alia diffusionem cordis præ lætitia, alia
 vero animi demissionem inferunt; alia vultum dem-
 issum, seu pudorem cum mœrore et confusio-
 nem; alia gaudium, hilaritatemque efficiunt; alia
 oblectationem, et alia tædium; sicque quotidie
 his quæ videntur et audiuntur inflammata et
 eventilatæ passiones, quomodo in splendidam flam-
 mam tandem aliquando non exurgunt, et continua
 exercitatione non pertingunt ad habitum dissolvi
 difficilem, ac transmutationem, aut laboriosam, aut
 fortassis impossibilem non efficiunt? Etenim con-
 suetudo non minus quam vinculum detinens, non
 permittit recessum, quippe quæ paululum cedit
 impulsui moventi, at rursus trahit ad se ipsam
 eum, qui conatur abscedere. Verum, qui ab hu-
 jusce vitæ negotiis separatus est, et sensus avertit
 a rebus sensibilibus, atque apud seipsum quiete
 agit, si memorias habeat passionibus percitas, ce-
 lerius delebit eas, tempore, 398 quod omnia per-
 antiquat, horum quoque paulatim oblivionem in-
 ducente; sin vero nullam susceperit effugiem eo-
 rum quæ pugnam cient, luctam habet adversus
 expugnata, et abduci nullo negotio queunt, mente
 transerente facillime ipsas, et aversante sine la-
 bore, quando inimicus nulla possit exteriorum cupediarum allicere.

CAPUT XX.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Hisce quippe consuevit (hostis) passiones illi-
 nere, ac efficere luctationes operosas et laboriosas
 decertantibus: nec enim tantum potest concupi-
 scentia sine materia, quantum valet, cum ei adja-
 cent proposita concupiscibilia, nec rursus domina-
 tur ira, cum non adsit qui concitet illam. Volu-
 ptas vero tunc excitatur, quando id quod placet,
 aspectu proritat appetitum. Sunt autem horum mo-
 tus infirmi, ac remissi, non obturbante imagina-
 tione, quæ considerationem velut e somno excitat,
 quasi obdormiret, et cogitationem in se ipsa reti-
 net vigilam, ac permanentem. Exempli gratia; vi-
 sus, qui, blandum aliquid amicum reddens, cohibet
 inconniventem intuitum oculi nimium corporis sui
 studiosi, et nullatenus eum circumagere permittens,
 nec sinens, ut ad aliquid aliud transferat volunta-
 tem (etsi quis velit constringere), vincit delecta-
 tione pertinax, magnumque studium contententis
 oculum avertere. Verum non sic contingit ei, qui a
 solis recordationibus perturbatur, cui liberatio faci-
 lis est, sique valde prompta migratio: meditatione
 namque, ac exercitio sermonum spiritualium, et
 intensa oratione mens abscedit 399 ab his, quæ

δεομένας πρὸς τὸ ἀνυσθῆναι πλείονος χρόνου. Καί
 πῶς ἢ προσάντης, καὶ δυσπόμετος, ἢ μακρὰ καὶ
 ἐπικίνδυνος, ἢ θηροβολουμένη, καὶ ληστοτρόφος, καὶ
 βρόχους ἔχουσα, καὶ σκάνδαλα, καὶ ἐνέδρας, καὶ ἐπι-
 ρεΐας πολλὰς τῆς ἀνεκτῆς, καὶ συντόμου καὶ πεδιῆς,
 κρίνεται προτιμότερα; Ὅψις ἐκεῖ γυναικὸς ἐρεθίζει,
 πλοῦτος, καὶ δυναστεία, καὶ δόξα κινεῖ τὸ ζηλότυπον,
 ἄλλα τὴν θυμὸν ἐπικινεῖ. Ἄλλα τὴν ἐπιθυμίαν ἀν-
 ἄπτει, καὶ ἕτερα διάχυσιν, καὶ ἕτερα ποιεῖ ταπεινώ-
 τητα, ἄλλα κατῆφειαν, καὶ σύγχυσιν, ἄλλα χαρὰν καὶ
 εὐπάθειαν ἐργάζεται. Ἄλλα τέρψιν, καὶ ἕτερα δυσ-
 ἀρέστησιν, καὶ καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς ὀρωμένοις καὶ
 ἀκουόμενις οὕτω τυφόμενα, καὶ ῥιπιζόμενα τὰ
 πάθη, πῶς εἰς λαμπρὰν οὐκ ἀναστήσεται ὀτεδῆποτε
 φλόγα, καὶ τῇ συνεχεῖ γυμνασίᾳ φθάσει πρὸς δυσ-
 κατάλυτον ἔξιν, καὶ τὴν μεταβολὴν, ἢ ἐπίπνον, ἢ
 τάχα ποιήσει καὶ ἀδύνατον; Δεσμοῦ γὰρ οὐκ ἔλατ-
 τον κατέχουσα ἢ συνήθεια, τὴν ἀναχώρησιν οὐκ
 ἐφίησιν, ὀλίγον ἐνδοῦσα τῇ ὀργῇ, καὶ αὐθις ἔλκουσα
 πρὸς ἑαυτὴν τὸν ἀποφοιτῆσαι πειρούμενον. Ὁ δὲ
 τῶν βιωτικῶν κεχωρισμένος πραγμάτων, καὶ τὰς
 αἰσθήσεις ἀποστήσας τῶν αἰσθητῶν, καὶ καθ' ἑαυ-
 τὸν ἡρεμῶν, ἀν μὲν ἔχη μνήμας ἐμπαθεῖς, ταχέως
 ἀφανίζει ταύτας. τοῦ πάντα παλαιούτου χρόνου,
 λήθην καὶ τούτων κατὰ μικρὸν ἐργαζομένου. ἐν δὲ
 μὴδὲν ἐδέξατο τῶν ποιούντων μάχην εἰδώλων, πρὸς
 τὰς φυσικὰς ὑπομνήσεις ψιλὰς ἔχει τὴν πάλιν εὐ-
 καταγωνίστους ὕσας εὐπαράγωγους, τῆς διανοίας
 εὐκόλως μετατιθέμενης αὐτῆς, καὶ ἀποστρεφομένης
 εὐχερῶς. ὅταν μὴδὲν τῶν ἔξωθεν λίγων δελεάζειν
 δύνῃται ὁ ἔχθρος

C δύνῃται ὁ ἔχθρος
 simplices reminiscencias naturales, quæ faciles sunt
 aversante sine la-
 bore, quando inimicus nulla possit exteriorum cupediarum allicere.

Τούτοις γὰρ ἀλείφειν πέφυκε τὰ πάθη, καὶ ποιεῖν
 τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐργώδη, καὶ ἐπίπνοια τὰ πα-
 λαίσματα. οὐχ οὕτω γὰρ ἰσχύει ἀνευ ὕλης ἐπιθυμία,
 ὡς ἰσχύει τῶν ἐπιθυμητῶν παρακειμένων, οὐτε πάλιν
 δυναστεύει θυμὸς, μὴ παρόντος τοῦ παροξύνον-
 τος. Ἡδονὴ τε τότε διανίσταται, ὅτε τὸ ἦδος ἐρεθίζει
 τῇ ὕψει τὴν ἔφεσιν. Ἀσθενεῖς δὲ τούτων αἱ κινή-
 σεις, καὶ ἄτονοι μὴ παρενοχλοῦσης φαντασίας τῆς
 διυπνιζούσης ὥσπερ καθεῖδουσαν τὴν ἐνθύμησιν,
 καὶ τὸν λογισμὸν πρὸς ἑαυτὴν κατεχούσης ἐγρηγο-
 ρῶτα καὶ παρακείμεντα. Ὡς ὅταν ὀφθαλμοῦ φιλο-
 σωμάτου κατέχει ὄψις ἀρέσκουσα τῷ ἐπαγωγῷ τὸ
 ἀτενὲς, οὐδαμοῦ περιάγειν ἐπιτρέπουσα, οὐδὲ πρὸς
 ἕτερον τι μετενεγκεῖν τὴν βουλὴν συγχωροῦσα, κἂν
 ἀγγεῖν τις ἐθέλοι, νικῶσα τῇ τέρψει τοῦ ἀποστήσαι
 τὸ ὄμμα βιαζομένου τὸ φιλόνηικον. Ἄλλ' ἔστι τῷ
 μὲν ταῖς μνήμαις ἐνοχλουμένῳ εὐκόλος ἢ ἀπαλλαγῆ,
 καὶ λίαν εὐμαρῆς ἀπανάστασις. μελέτη γὰρ καὶ
 γυμνασίᾳ λόγων πνευματικῶν, καὶ προσευχῇ συντε-
 ταμένη ἀφίσταται τῶν μὴ ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ ὁ
 νοῦς, καὶ μεθίσταται πρὸς τὰ σπουδαζόμενα κατὰ
 Θεὸν, τούτοις ἐνευχαϊρῶν, κακειῶν λήθην ποιούμε-
 νος. Καμμῦσαι δὲ πρὸς τὰ ὀρώμενα τὸν ὀφθαλμὸν

διόλου ἀδύνατον, οὐδὲ πρὸς τὰς φωνὰς βῦσαι τὴν ἀκοήν, οὐδὲ τὴν βλάβην αὐτῶν ἐκκλίνει διὰ παντὸς νήφοντι τῷ λογισμῷ· πολλὰ γὰρ πάντοθεν ἐπήρεια, καὶ δυσφύλακτοι, καὶ οὐκ ἔστι τὸν εἰς πηλὸν διαβαίνοντα μὴ μολῦναι τὸ γνος, καὶ διάγοντα ἐν λοιμικῷ καταστήματι, μὴ παθεῖν, ὃ διατίθῃσι τὸ περιέχον· οὕτως ἀδύνατον μὴ ἀναμίζασθαι τι τῶν βιωτικῶν κηλίδων τὸν τούτοις ἐνδιατρίβοντα, καὶ μὴ αἰσθάνεται τῆς βλάβης, λοιπὸν ἐνεθισθεὶς τῷ χρόνῳ τοῖς βλάπτουσιν.

qui diversatur in pestilenti situ, non patiat̄ur morbum, quem circumambiens aer diffundit: sic impossibile haud inmisceri sordibus rerum hujusce sentiat damnum, cum, temporis spatio, assuefactus

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ΄.

Ἐπειδὴ καὶ δηλητηρίου τινὲς ἀπογευόμενοι βραχέως, πρῶτον μὲν οὐκ ἀδικοῦνται τῷ μὴ τὴν ποσότητα τῆ ποιότητι ἀναλογεῖν πρὸς τὴν ἀναίρεσιν, τῆ κατ' ἕλιγον δὲ προσθήκῃ προσεπιζομένης τῆς κρᾶσεως, ὑστερον καὶ τροφὴν ποιοῦνται τὴν φθοροποιὸν τοῦ ἐδέσματος δύναμιν, τῆς φύσεως κατ' ἕλιγον οικειοῦσθαι τὸ βλάπτειν μανθανούσης τῷ χρόνῳ. Τίς τοῦ μακαρίου Δαβὶδ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς οὐκ ἔμαθε τὴν ἐν πᾶσιν ἀκριβείαν; Τίς οὐκ οἶδεν ἐκ τῆς ἀκοῆς τὰ τούτου κατορθώματα; Πῶς, ἐγκαλλωπιζόμενος, οὐ διὰ τὸ φιλόκομφον, διὰ δὲ τὸ φιλάλληλον, ὅπως καὶ ἄλλοι διδασχθῶσι ποιεῖν ἄπερ αὐτὸς πεποίηκε, τὰ οἰκεία διηγέεται καλὰ; ποτὲ μὲν λέγων· « Ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην » ποτὲ δὲ· « Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδοῦσί μοι κακά » ποτὲ δὲ· « Ἄνευ ἀνομιᾶς ἔδραμον, καὶ κατεύθυνα » ἄλλοτε· « Οὐκ ἔστι ὄσλος ἐν γλώσσῃ μου » ἄλλοτε· « Εὐηρέστησα ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου » καὶ τούτων πλείονα διέξεισιν ὁ ἅγιος, καὶ τέλος φησὶ· « Κύριε, οὐχ ὀψύθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμετρωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. » Οὕτως ἐθάρρει τῇ ἔξει τῶν ἡσυχμένων ἀρετῶν. Ἄλλοτε μικρὸν ἡμέλησε τῆς προσευχῆς, ἀφετον ἄρδην ἐάσας ἐκνέμεσθαι τὸν ὀφθαλμόν. Τούτῳ μὲν εἰλικύσθη πρὸς κάλλος γυναικὸς ἄλλοτρίας, τῆ δὲ καρδίᾳ βέλος ἐδέξατο τὴν ὄψιν πεπυρωμένον, καὶ τοῦτον πρὸς τὴν μοιχείαν οἰστρηλατούμενον ἤγαγεν· ἡ δὲ μοιχεία φόνον τολμήσασιν, καὶ ἀνδροκτασίαν ἀδικον ἐδίασασιν, καὶ ἀπὸ θέας ἀρξάμενον τὸ κακὸν, διὰ τοσοῦτων ὠδευσε κακῶν, καὶ τέλος εἰς τοσοῦτον συνήλασεν δλεθρον. Οὕτως ἐκ μικρᾶς αἰτίας ἡ ἀμαρτία προκόπτουσα, εἰς αὐτὸν οἶδε τὸν ἔσχατον ὄρον καταφέρειν τῆς ἀπωλείας. Εἰ γὰρ, κατὰ τὸν σοφὸν Παροιμιστήν, « Οὐδεὶ ἔτατρον εἶναι ἀνδρὶ θυμῶδε, ἵνα μὴ πάντως κοινωνήσῃ διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ πάθους, ἀπὸ τῶν κεκρατημένων ἐπὶ τοὺς συνδιατρίβοντας ἀνεπαισθητῶς ἔρπειν εἰωθότος, πῶς οὐχὶ μᾶλλον φεύγειν τοὺς τὰ μεῖζω, καὶ χαλεπώτερα νοσοῦντας, ἀναγκαῖον, καὶ χρήσιμον τοῖς φυλάττεσθαι βουλομένοις τὴν μίμησιν;

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ΄.

Ποιεῖ γὰρ ταύτην, καὶ ὡς οὐκ οἶδε τίς ἡ μετὰ τῶν

¹⁷ Psal. xxv, 11. ¹⁸ Psal. vii, 5. ¹⁹ Psal. lviii, 5. ²⁰ Psal. xiv, 3. ²¹ Psal. xxv, 3. ²² Psal. cxxx, 1.

Deo minime placent, et ad ea transfertur, quæ secundum Dei placitum studiose peraguntur, in hisce quidem otium suum insumens, illa vero tradens oblivioni. At oculum connivere ad ea, quæ videntur, omnino possibile non est, nec auditum ad vocis obstruere, impossibile quoque est intellectui semper vigilantī noxam, quam insigunt, declinare: multæ namque sunt undique molestiæ, et quæ difficile caveantur, nec fieri potest, quod qui per lulum progreditur non inquinat plantam, et quod is, quem circumambiens aer diffundit: sic imvitæ eum qui versatur et degit in illis, etsi non tandem fuerit in his, quæ lædunt.

B

CAPUT XXI.

Quandoquidem et aliqui pauculum degustantes venenum, primum quidem nullam perpetiuntur molestiam, cum quantitas proportione non respondeat qualitati ad necem, dum autem additamento paulatim facto temperamentum corporis assuefiat, tandem cibi mortiferam quoque vim sibi in pabulum adaptant, natura cum tempore accomodare sibi quod noxium est addiscite. Quis beati David e sacra Scriptura non edoctus est in omnibus accuratam diligentiam? Quis non novit, ex auditu, ejus præclare gesta facinora? quo modo, exornatus, non propter studium elegantiæ, sed propter mutuan charitatem, ut et alii quoque erudirentur facere, quæ ipse fecit, propria enarrat bona. Nonnunquam equidem: 400 « In innocentia mea ingressus sum »¹⁷; aliquando vero: « Si reddidi retribuentibus mihi mala »¹⁸, et interdum: « Sine iniquitate cucurri, et direxi »¹⁹. Alias: « Non est dolus in lingua mea »²⁰. Alias: « Beneplacui in veritate tua »²¹. Et hujusmodi plura emisit sanctus, et denique ait: « Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei »²². Sic confidebat in habitu virtutum, quas exercuerat. Alias parum neglexit orationem, dimissum agiliter sinens oculum, ut depasceret. Et ex hoc quidem fuit attractus ad pulchritudinem mulieris alienæ, corde vero excepit jaculum aspectu ignitum, ipsumque ad adulterium œstro agitatū deduxit; adulterium vero coegit, ut cædem atque injustum homicidium audacter patraret; cumque malum ab intuitu sumpsisset initium, per tanta mala sibi iter fecit, ac demum ad tantam compulsi perniciem. Ita peccatum parva ex causa progrediens novit ad ipsum terminum extremum exitii ac perditionis adducere. Si enim: secundum sapientem Proverbiorum scriptorem, « non oportet socium esse viro iracundo, neque cohabitare amico furioso »²³, ne ullo modo particeps sit mali, qui socius est, propter communicationem passionis, quæ ab his, qui ea tenentur, proserpere solet sensim

CAPUT XXII.

Et enim hanc etiam (scilicet imitationem) causat

²³ Prov. xxii, 24.

modis, quos nesciret quis, conversatio quæ cum hujuscemodi hominibus habetur, similes reddens malis **401** eos etiam, qui hacenus esse nolunt, isti quippe paulatim id evadunt, quod ne fiant studiose affectant. Et Holophernen bellicosum virum, qui et Judæam depopulabatur, calceus circumcinctis mulieris inescavit ad insanum amorem, detinebatque captivum. Hoc etenim narrat historia, quod sandalia Judith rapuerunt oculos Holophernis ²¹, oculorumque raptus in mortem desiit; apprehendens quippe ipsum tali passione subactum (ea mulier) diversis fictionibus ac ludificationibus admodum afflixit nuptialem repositentem congressum, donec tempus advenit miseri caput detruccandi, qui nec ea, cujus tenebatur, cupidine, potitus est, dum insuper miserabili luctuosaque nece fuit in tempus. Verum et ii (de quibus supra) licet nesciant, tamen pleraque talia perpetiuntur: etenim tum oblectatio copiose succrescens sæpe sæpius ipsos delectat, tum illustris divitiarum materies similiter eos disponit, tum honor inflat, et dedecus mœrore afficit, tum vapor suavem spirans olorem oblectat olfactum, tum obsoniorum exquisita condimenta, etsi forte qualitas non sentiatur, gustum excitant ad appetitum. Ubinam ergo dementibus hujuscemodi pugna utilis? Qui audacter prodire sustinent adversus pericula, et passionem, quæ possent quiescere, proritant, ita ut nunquam fruantur quiete, ipsisque vacationem nunquam præbeant, ad intellectum in eo, quod conducit, exercendum.

CAPUT XXIII.

Mens nempe cum sit suapte natura semper mobilis, quando a sollicitudine rerum futillum otium egerit, curam vertit ad utilia, tum supputans ea, **402** conveniunt, tum proprio totam se dedens studio, tum Deo colloquens per orationem, tum divinis perfruens sermonibus in lectione, tum cogitans ea quæ creata sunt, et in varietate talis opificii dilaudans Creatorem, tum passiones videns depressas, tum mores inspiciens cohibitos, tum applaudens quotidiano in melius progressui, tum denique totum statum suum æque libratum, et imperturbatum considerans, ac de his semper gratias agens ei, qui hoc donum impertitus est, vitamque letitia, et animi jucunditate referant donavit. Quapropter non est æque æstimandus ille, qui neque scit statum suum, nec tempus dispectionis præbet rationi ad dignoscendum quomodo moveantur passiones; an heri potius, vel hodie melius, aut pejus se habeant. quippe quæ multo indigent otio ad intelligentiam varii motus ipsarum, et differentiarum, quæ quotidie fit; quomodo imminutæ sigillatim, vel rursus adauctæ proserpant; studio, ac pigritia, tali vel tali modo dispositæ, intensæ, ac remissæ, quiescentes, ac exurgentes, senum æque atque hoies comedentes, aut carnes avidè appetentes: hoc enim, ipsas mansueferi, illud autem ferarum instar sævire ac ferocire, designat.

²¹ Judith xvi, 11.

Α τοιούτων διαγωγή ἐξομοιούσα τοῖς κακοῖς, καὶ τοὺς οὐ θέλοντας τῶς εἶναι, τοιούτους κατ' ὀλίγον τοῦτο γινόμενους, ὅπερ μὴ γενέσθαι σπουδάζουσι. Καὶ τὸν Ὀλοφέρνην πολεμικὸν ἄνδρα, καὶ πορθοῦντα τὴν Ἰουδαίαν σανδάλιον περιβήρουστος ἠγκιστρῆσατο γυναικὸς πρὸς ἔρωτα μανικὸν, καὶ κατεῖχεν αἰχμάλωτον. Τοῦτο γὰρ ἡ ἱστορία φησὶν, ὅτι τὸ σανδάλιον τῆς Ἰουδῆς ἤρπασε τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Ὀλοφέρνου, καὶ ἡ συναρπαγὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰς θάνατον ἐτελεύτησεν· λαθούσα γὰρ αὐτὸν κειραμένον τῷ πάθει, διαφόροις ἐπὶ πολὺ διέπληξεν ἀπατώσα μεθόδοις, ἀπαιτοῦντα τὴν γαμήλιον ὀμίλιαν ἕως καιρὸν ἐπιτρέπειον εὖρε καταρομησαί τὸν ἄθλιον, οὕτε τῆς ἐπιθυμουμένης ἐπιτευξάμενον, προσαπολόμενον ἐλεεῖν, καὶ οἰκτίσαι θανάτῳ. Πάσχουσι γὰρ καὶ οὗται. κἄν μὴ ἴσασι, τοιαῦτα πολλά· καὶ τέρψις γὰρ αὐτοῖς εὐφυῆς τέρπει πολλάκις, καὶ ὕλη πλοῦτου λαμπρὰ διατίθησιν ὁμοίως, καὶ τιμὴ κουφίζει, καὶ ἀδοξία λυπεῖ, καὶ ἀμὲν εὐδότης ἔδει τὴν δυσφρησιν, καὶ ὕψων καρυκεῖται, τῆς ποιότητος ἴσως ἐπιλαθομένης, τὴν γεῦσιν πρὸς ἔρῃσιν διεγέρουσι. Καὶ τοῦ τοῖς ἀνοήτοις ἡ τοιαύτη μάχη χρήσιμος, χωρεῖν ὁμῶς τοῖς κινδύνοις ἀνεχομένους προπετῶς, καὶ ἡσυχάζειν δυνάμενα κινῶνται τὰ πάθη, πρὸς τὸ μήποτε ἡρμεῖν, καὶ παρασχεῖν ἄδειαν αὐτοῖς πρὸς ὠφέλειαν γυμνάσαι τὴν διάνοιαν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Ἀεικίνητος γὰρ ὢν τὴν φύσιν ὁ νοῦς, ὅταν τῆς τῶν ματαίων σχολάζῃ φροντίδος, περὶ τὰ λυσitelῆ πρέπει τὴν μέριμναν, τὰ καθήκοντα λογιζόμενος, καὶ τῆς οἰκίας ἐπιμελείας ὅλως γινόμενος, Θεῷ προσομιλῶν διὰ τῆς προσευχῆς, λόγους ἐνευφραίνόμενος κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν θεοῖς, τὰ τῆς κτίσεως ἐννοῶν, καὶ δοξάζων ἐπὶ τῷ ποικίλῳ τῆς δημιουργίας τὸν κτίσαντα, τὰ πάθη συνεσταλμένα ὄρων, τὰ ἥθη βλέπων κατεσταλμένα, τῇ καθημερινῇ ἐπὶ τὸ βέλτιον προκοπῇ ἐπισημαινόμενος, καὶ ὅλην εὐσταθουμένην, καὶ ἀτάραχον τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν θεωρῶν, καὶ ἐπὶ τοῦτοις εὐχαριστῶν διὰ παντὸς τῷ παρασχόντι ταύτην τὴν χάριν, καὶ ζωὴν εὐφροσύνης γέμουσαν, καὶ θυμηδίας. Καὶ οὐκ ἔστιν ἰσότητος τοῦτο, ὁ μὲν εἰδὼς τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν, ἥτις ἐστὶ· μὲν δὲ καιρὸν ἐπισκεψέως διδοῦς τῷ λογισμῷ πρὸς τὸ γινῶναι· πῶς κινεῖται τὰ πάθη· εἰ ἤθελ μάλλον, ἢ σήμερον ἀμεινον διακίεται, ἢ χειρὸν πολλῆς δεόμενα σχολῆς εἰς κατανόσιν τῆς ποικίλης τούτων κινήσεως, καὶ τῆς ἕστημέραι γινομένης διαφορᾶς, πῶς προσέρπουσιν ἐλαττούμενα, κατὰ μέτρος, ἢ πάλιν αὐξοῦμενα, σπουδῇ καὶ βελθυμῆ, οὕτως, ἢ οὕτως διατιθέμενα· ἐπιτείνόμενα, καὶ ἀνέμενα· ἡρμῶνται, καὶ διανιστάμενα. Χόρτον ἴσασιν ἐσθίοντα, σαρκῶν ὀρεγόμενα· τὸ μὲν γὰρ ἡμῶσθα· αὐτὰ, τὸ δὲ τῆσθαι, καὶ ἀγριαίνειν ἐπιτημαίνει.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ΄.

A

CAPUT XXIV.

Ἐπειδὴ καθάπερ τῶν ἐρπετῶν τὰ λοβόλα τὰς χειμερινὰς ὥρας ἵρμευοῦντα μένει ἀκίνητα, καὶ τὴν βλάβην οὐκ ἐπιδεικνύμενα διὰ τὸ πεπαχῶσθαι τῷ κρυμῷ, οὕτω τοὶ περισπασμοὶ ἀργούντα πάθη, οὐ πέπυται μὲν, ἵρμευι δὲ τῶς, τότε διακινούμενα ὅτε ἀδειαν εὐρη, καὶ σχολὴν ἐν τοῖς ἐνθυμοῖς δεῖξαι πρὸς ἃ πεποιήται, ὡς ἐκ χηραμῶν ἡλιακῆ θέρμη ἐκφωλεύοντα, καὶ προερχόμενα θηρία. Διὰ τοῦτο λέγεται τινὰ τῶν παρακολουθούντων τοῖς λογισμοῖς πολλὸν ἐν ἐρήμῳ ἡσυχάσαντα χρόνον, καὶ πείρα βουλόμενον τὴν καθημερινὴν μαθεῖν προκοπὴν, ψήφους τῆς ἐρημίας ἀναλεξάμενον ψάμμου, ταύτας ἔχειν ἐγκολπίους, καὶ πρὸς μὲν ἀστεῖον ἐνδύμιον κινήθέντος τοῦ λογισμοῦ, τῷ δεξιῷ μέρει παρατιθέ-
 ναι μίαν τοῦ χύματος, πρὸς ἀλαγρὸν δὲ τῷ ἀριστερῷ,
 καὶ τοῦτο ἔωθεν μέχρις δεξιῆς ποιεῖν κατὰ μίαν
 προστιθέντα ψήφον ἐνθεν καὶ ἐνθεν, ὡς τὰ βουλεύ-
 ματα θεῖναι παρεσκευάζεν· εἶτα τῆς ἐσπέρας κατα-
 λαβούσης, ἀριθμῆν ταύτας κἀκείνας, καὶ τούτῳ
 μανθάνειν τῷ τρώπῳ πόση, εἴτις αὐτῷ πρὸς τὸ
 ἀγαθὸν καὶ ἐκάστην ἐγίνετο ἢ ἐπίδοσις, καὶ τούτῳ
 μὲν ἡ εὐκαιρία πρὸς τὸ ποιεῖν τοῦτο παρεῖχε σχολ-
 λήν. Τῷ δὲ μὴ ἐπαρκούντι ταῖς καθημεριναῖς ἐχλή-
 σεσι, τῷ πλείονας εἶναι ταύτας τοῦ ἡμερουσίου δια-
 στήματος, καὶ νικῆν τῷ πληθει: τὸν χρόνον, ποῦ
 ποτε γνωσθήσεται τι τῶν οὕτω σπουδαζομένων; τῆς
 διανοίας οὐ θελούσης ἔχειν ἄλλην φροντίδα, ὅταν τι
 τῶν ἀναγκαίων εἰς σκέψιν προκείμεται, οὕτε πεφυ-
 κιάς, κἄν βούληται παρενθυμῆσθαι ἕτερον παρὰ τὸ
 μεριμνῶμενον, ὀφθαλμοῦ δίκην πρὸς ἐν ὄρωντος,
 καὶ πλείοσι ἐπιμερίζειν τὴν ὁρατικὴν δύναμιν οὐκ
 ἔχοντος φύσεως.

positum sit dispiciendum, neque assueta sit, quantumvis velit, aliud intellectu perspicere, præter illud, quod curat, instar oculi, qui dum ad unum quoddam respicit, nequit visivam naturæ vim pluribus dispertiri.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ΄

404 CAPUT XXV

Ὡς οὖν ἀμείνων, κἄν ὁ αὐτὸς ὁ διάγων ἐπισφα-
 λῶς τῷ ἀκινδύνῳ διάγονται; κἄν γὰρ τὴν αὐτὴν
 τῆς ἀρετῆς δοκῶσιν οὐδεὶν ἔδδν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως
 ἀνύουσι ταύτην. Ὁ μὲν γὰρ ὡς ἐν ἡμέρᾳ τῇ ἡσυχίᾳ
 μετὰ τοῦ περιθρῆν ἅπαντα, καὶ εἰδέναι τὰ κατ'
 αὐτὴν δυσχερῆ, καὶ εὐκόλα, ἀπροσκόπως αὐτὴν δια-
 βαίνει, σκοπέλους ἐκκλίνων, καὶ κρημνοὺς ἐκτροπέ-
 μενος· ὁ δὲ καθάπερ ἐν νυκτὶ τῷ ζόφῳ τῶν περι-
 σπασμῶν εἰς βόθρου ἐμπίπτει, καὶ περιθραύεται
 πέτραις, καὶ παντὶ προσπαταῖε τυφλοῦ δίκην τῷ
 ἐμποδίῳ· καὶ ἔπαινον γὰρ τῶν ὄρωντων αὐτοῦ τὸ
 ἔργον, ἐκλύει αὐτὸν, καὶ δόξα τῶν κατωρθωμένων
 φουσῆ πρὸς ἀπόνοιαν, καὶ τῶν μὴ θετηπύτων τὴν
 ἀρετὴν ὡς ἀναισθησία λυπεῖ ἢ καταφρόνησις, καὶ
 τὸ δοκεῖν τῶν ἄλλων ἐν τῷ καλῷ τι πλεον ἔχειν, ἐπ-
 αῖρει πρὸς ἀλαζονείαν. Καὶ ἀνάγκη, ποτὲ μὲν αὐτὸν
 διαχεῖσθαι χυνοῦμενον, ποτὲ δὲ κατῆφειν ἀθυμοῦν-
 τα καὶ συστελλόμενον. Ὁ δὲ ἀνακεχωρημένος, ταύ-
 τας οὐκ ἀμείβει τὰς διαθέσεις, οὐδὲ τὸς ἐπεινοῦν-
 τας, ἢ λέγοντας οἷδε, μῖνος; μετὰ Θεοῦ μόνου ἐστὶ
 τοῦ στεφαν ἵντος τὸν πόνον, ἐπιστάμενος; τὸ εἶδεν

Quandoquidem sicut reptilia venenata per tempe-
 statem hibernam plarida sunt, manentque immota .
 neque noxam, quam inferunt, exhibent, quia præ fri-
 gore constricta sunt : ita passiones otiantes a distra-
 ctionibus, non desierunt quidem, sed **403** interca
 conquiescunt, quæ tunc commoventur, quando fue-
 rint nactæ facultatem, et otium ostendendi in cogi-
 tationibus ad quænam factæ sint, velut bestię, so-
 lari irradiante calore, e latibulis exsurgentes ac
 prodeuntes. Ideo fertur quod quidam eorum, qui
 animalversione et intelligentia cogitationes asse-
 elantur, cum multo tempore in deserta solitudine
 quietam egisset vitam, et vellet experientia quoti-
 dianam ediscere progressum, calculos ex arena
 deserti colligens, eos suo in sinu habebat, cumque
 ad honestam cogitationem motus esset intellectus,
 dextera in parte deponbat unum calculum e mul-
 tis, in sinistra vero, cum ad turpem cogitationem
 incitaretur : hocque a matutinis horis usque ad po-
 meridianas circa vesperam faciebat, hinc et inde
 singulos addens calculos, ac si studeret delibera-
 tiones seu vota deponere, deinde ubi vespera ad-
 venerat, tum hosce calculos dinumerabat, tum illos,
 et hocce modo ediscebat, an aliquem quotidie pro-
 gressum faceret. Et huic quidem ad hoc faciendum
 hujuscemodi otium præbuit opportunitas; qui vero
 sufficiens non est perturbationibus quotidianis, eo
 quod plures istæ sint quam spatium diurnum, et
 ob multiplicatam superent tempus, ubinam agno-
 scet unquam aliquis eorum, quæ tali peraguntur
 sedulitate? cum mens nolit aliam habere curam,
 quando quid eorum, quæ necessaria sunt, ipsi pro-

quandoque vero animo concidentem, et contractum

pavore demittere vultum. Ille vero, qui vitam ab hac via remotam traducit, istas non mutat affectiones, neque dilaudantes, aut vituperantes novit. Solus est cum Deo solo coronante laborem, sciens opus proprium, et seipsum etiam multoties latere studens; contingit enim aliquando ipsum sui ipsius elevatum, sicut ut in eo detrimentum patiatur admirarentur.

405 CAPUT XXVI.

Qui vos beatos prædicant, decipiunt vos²⁵, his qui in aliquorum conspectu bonum operantur præclare dictum fuit a divina Scriptura. Quis autem beatificabit eum qui non videtur, et beatificatione hac decipiet illum ad arrogantem sui existimationem, qui de industria eos evitavit, ne, aliquorum dilaudationibus, quam a Deo exspectat mercedem, immineret? quique abscondit sinistræ manus (secundum Domini admonitionem²⁶) omnem dexteræ actionem, ut opus quidem videat quodcumque factum fuerit, ostentationem vero ignoret, ipse seipsum latens in ea dimidia parte, in qua vana grandiloquentia una subsistit; sic enim sinistra dexteræ opus novit, cum distributio sit ambitiosa, et ad gloriæ aucupium contendat id in publicum promulgare, quod a dextera contegitur: ideo, qui vetera imposuerunt nomina, columbas apposite denominarunt eos, qui exercent se monastice in urbibus; turtures autem illos, qui in solitudinibus et inaccessis in locis vitam degunt: quia primi quidem sub spectatoribus virtutem consecretantur, eamque, ob studium placendi hominibus voluntarii, vel inviti coinquinant, quippe qui aut a multorum laudibus defraudantur, aut multoties in animo sibi ex industria proponunt, se celebrandos, occasione videlicet spectatores juvandi; quod, etsi non sit studium placendi hominibus, tamen omnino ipsam inquinat virtutem, et secundum proportionem evacuat laboris mercedem, vere ut columba, quæ parit, et hominibus pullos exhibet ad cædem; secundi vero, omne **406** quod faciunt, illæsum, et integrum Deo transmittunt, nullum, imitatione turturum, damnum percipientes, quæ viventes fetus e nido dimittunt in aerem: tale quid etenim, quod ad Dei placitum clanculum fiat, vivit, ac sanum valet, ac defatigati acquisita possessio non dilabitur; hæc vero, dum testem habere vanæ gloriæ generat tineam, et ab ipsa corrumpitur

CAPUT XXVII.

Quamvis autem, qui homines omni prosequitur amore, quin et cum hisce conversatur, nihil patiat eorum quæ perpeti est necessum, nec ullam proferat noxam ab his quæ lædere solent, ut dictum est (detur enim sermoni, quod veritas non concedit), tamen videt ea, quæ injuste ab eminentioribus dignitate in tenuiores patrantur, ea inferentium injuriam, et perferentium ipsam, ea tyrannidem exercentium, et patientium vim; ea fraudan-

²⁵ Isa. iii, 12. ²⁶ Matth. vi, 3.

A Ἔργον, καὶ ἑαυτὸν δὲ τὰ πολλὰ σπουδάζων λαθεῖν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸν ἔστι τινὰ ἐπαινήτην ἑαυτοῦ γενέσθαι ποτὲ, κουφισθέντα νηπιώδει φρονήματι, καὶ εἰκαίω, καὶ τοῦτο βλαθῆναι παρ' ἑαυτοῦ, ὃ βλάπτεισθαι παρ' ἐτέρων θαυμαζόμενος ἐμελλεν.

ieri dilaudatorem, puerili inanique animi elatione a seipso, in quo lædendus esset ab aliis, dum ipsum

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, πλανῶσιν ὑμᾶς, οἱ τοῖς ἐν ὄψει τινῶν τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενοι, εἰρηται καλῶς παρὰ τῆς θείας Γραφῆς. Τίς δὲ τὸν οὐχ ὀρώμενον μακαρίσει, καὶ τῷ μακαρισμῷ ἀπατήσει πρὸς ὄψιν, γνώμη φυγόντα τούτους ἵνα μὴ τινων ἐπαίνους τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐλαττώσῃ μισθόν; καὶ κρύπτοντα τὴν ἀριστερὰν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου παραίνεσιν πᾶσαν πρᾶξιν τῆς δεξιᾶς, ὅπως τὸ μὲν ἔργον ἴδῃ ὅτι γέγονε, τὸ δὲ ἐπιδεικτικὸν ἀγνοῇ αὐτὸς ἑαυτὸν τῷ ἡμίσει μέρει λαυθάνων ὧ τὸ κομπάζειν παρυφίσταται. Οὕτω γὰρ ἡ ἀριστερὰ τὸ ἔργον γινώσκει τῆς δεξιᾶς διὰδοσις οὕσα φιλόδοξος, καὶ τὸ παρὰ τῆς δεξιᾶς ἐπικαλυπτόμενον δημοσιεύειν πρὸς δόξης θῆραν σπουδάζουσα· διὰ τοῦτο τῶν παλαιῶν οἱ θετικῶν τῶν ὀνομάτων εὐθυσθόλους περιστράμει τὸν ἐν πόλει ἀσκούντας ὠνόμασαν, τρυγόνας δὲ τοὺς ἐν ἐρημίαις, καὶ ἀβάτοις ἐμβιωτέοντα; ὅτι οἱ μὲν ὑπὸ θεαταῖς τὴν ἀρετὴν μετέρχονται, καὶ μολύνουσι ταύτην ἐκόντες, ἢ ἀκόντες ἀνθρωπαρσεκεῖ, ἢ κλεπτόμενοι τοῖς τῶν πολλῶν ἐπαίνοις, ἢ καὶ γνώμῃ τὸ δοξαστήναι πολλάκι; προτιθέμενοι πρὸς τὸ δῆθεν ὠφελῆσαι τοὺς θεωμένους, ὅπερ κἄν μὴ ἔστιν ἀνθρωπαρσεκεῖα, ἀλλὰ πάντως μεμολυται ταύτην, καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν κενοὶ τοῦ πόνου τὸ ἐμμίθον, καθάπερ δυτικῶς περιστράμει κύουσα καὶ τοὺς νεοτούς εἰς σφαγὴν τοῖς ἀνθρώποις παρχουσα· οἱ δὲ πᾶν τὸ γινόμενον ἀσινῆς, καὶ ὀλόκληρον τῷ Θεῷ παραπέμπουσι, οὐδὲν ζημιούμενοι κατὰ τὰς τρυγόνας, ζῶντα τῆς καλιᾶς, ἀπολουούσας πρὸς ἀέρα τὰ ἔγγονα. Τοιοῦτον γὰρ τὸ πρὸς ἀρέσκειαν Θεοῦ λαυθανόντως γινόμενον, ζῆ καὶ ἔβρωται, καὶ κτῆμα τοῦ πονήσαντός ἐστιν ἀδιάπτωτον, καὶ τοῦτο τὸ τὴν ὄψιν τῶν ἀνθρώπων ἔχειν μάρτυρα θέλον ἱματίου δίχην, καὶ τίκτον τὸν τῆς κενοδοξίας σῆτα, καὶ ὑπ' αὐτοῦ διαφθειρόμενον.

hominum conspectum velit, instar vestimenti, et

D

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Ἴνα δὲ καὶ μηδὲν, διόλου τοὺς ἀνθρώπους στέργων, μᾶλλον δὲ συναναστρεφόμενος αὐτοῖς πάθη ὧν πάσχειν ἀνάγκη, μηδὲ βλάβην ὑπομείνῃ τινὰ παρὰ τῶν βλάπτειν ἐιωθότων, ὡς εἰρηται (δεδοσθῶ γὰρ τῷ λόγῳ ὃ μὴ ἰδῶσιν ἢ ἀλήθεια), τὰ παρανόμως ὑπὸ ὑπερεχόντων εἰς τοὺς εὐτελεστέρους γινόμενα ἀδικούντων καὶ ἀδικουμένων, τυραννούντων καὶ τυραννουμένων, ἀποστερούντων καὶ ἀποστερουμένων, πάντως καὶ ὄρᾳ, καὶ συμπάσχει τοῖς πάσχουσι τῇ

διαθέσει πρὸς τοὺτους, κάκεινους μεριζόμενος, ἀγανακτῶν πρὸς τοὺς καταπονοῦντας καὶ τοὺς καταπονομένους οἰκτιζόμενος, θυμοῦ πληρούμενος καὶ πρὸς ἔλαον καμπτόμενος, παροξυνόμενος καὶ σπλάγχχνα τιτρωσκόμενος, καὶ τῷ ἐφρησυχάζοντι τούτοις Θεῷ τῆς μακροθυμίας ἔσθ' ὅτε μεμφόμενος. Τοῦτο γὰρ ὁ προφήτης ποτὲ παθῶν Ἄδακοῦμ, δείκνυσαι, καὶ τοῖς; πάσχουσιν ὅπερ ἔπαθεν, « Ἴνα τί μοι, λέγων, ἔδειξας κόπους καὶ πόνους; ὅτι ὁ ἀπεθῆς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐποίησας ὡς ἰχθύας τῆς θαλάσσης καταπινομένους αὐτοῦς, » τὴν ἀνοχὴν ταύτην, καὶ συγχώρησιν, ὡς ἀναρχίαν ζήλω μὲν πετυρωμένω, ἀλλὰ θρασεῶς ἐγκαλῶν τῷ Θεῷ. Καὶ τίς ἀνάγκη βιάζεται παρεῖναι τοῖς ἄλλων κακοῖς μηδὲν δυνάμενον, καὶ προσαμαρτάνοντα; Κἂν μηδὲν μέγα τὸ γοῦν ἐφ' οἷς ἄλλοι πράττουσι κακῶς ταράττεσθαι, εἰρηνεύειν τῆς διανοίας ὀφειλούσης, οὕτω πλημμελοῦσιν ἐν τῷ πλήθει μὴ πλημμελοῦντες εἰ κεχωρισμένοι τοῦ πλήθους, καὶ ζημιοῦνται οἱ ἐν τῷ πλήθει μισθοῦς πόνων, δόξης ἕνεκεν ἀνθρωπίνης. Κἂν γὰρ μυριάκις αἱ πλέον τούτους τῶν ἡσυχάζόντων θαυμάζοντες λέγωσιν ἐκ τοῦ συνεῖναι τῷ πλήθει, δῆλοι διαβρήδην εἶσι τούτῳ τῷ δεσμῷ κατεχόμενοι, αὐτῷ τῷ αἰρεῖσθαι τοὺς ζημιοῦντας τόπους οἰκεῖν τούτοις καθ' ἑαυτῶν, καὶ ἄνευ κατηγοροῦ διαικροσῶν κεκραγότες φωνῆ ὡς αὐτὸ πάλιν οἱ κεχωρισμένοι τῶν ἐπαινούμενων, τῷ ἔργῳ σαφῶς μαρτυροῦσι καὶ αὐτοῖ, ὅτι τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς θαυμάζομένην δόξαν ἐπάτησαν οὐ νηστεία τούτοις διαπίπτει, οὐκ ἀγρυπνία ἀπόλλυται, οὐ προσευχὴ ναυαγεῖ, οὐ συλᾶται καρτερία, οὐχ ἡ ἄλλη πᾶσα ληστεύεται ἀρετῆ· οὐ γὰρ πάρεστιν εὐφημία λωποδυτῆσαι δυναμένη τοὺς πόνους. Θεὸς ὁρᾷ μόνος, ὁ τούτοις παρῶν, καὶ τὴν προθυμίαν ἀλείφων πρὸς μείζονας ἀθλοῦς, καὶ μισθοῦς, καὶ νῦν παρέχων τὴν συνεργίαν, καὶ μετὰ τὴν ἀποδίωσιν ζωὴν τὴν αἰώνιον διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

assistit ipsis, atque ad majora certamina, et præmia incitat, acuitque animi alacritatem, tum cooperationem modo, tum post decessum vitam præbens æternam, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui gloria et dominatio in sæcula sæculorum. Amen.

²⁷ Habac. i, 15, 16.

tium, et fraudatorum, videt, inquam, omnino, et patientibus compatitur, affectione in hos et illos divisus, indignans adversus opprimentes, et misertus oppressorum, plenus animo iracundo, et ad misericordiam inflexus, concitatus, et visceribus sauciatus, ac de silente Deo ob longanimitatem quandoque conquerens. Istud namque interdum patiens Habacum propheta patientibus quoque demonstrat, quod ipse patiebatur. « Utquid mihi (dicens) ostendisti labores, et ærumnas? quia impius justo dominatur superbe, et homines fecisti quasi pisces maris, qui seipsos absorbent ²⁷; » de hujusmodi tolerantia, ac permissione, quasi de carentia Dominatoris, zelo quidem **407** ardente, sed audacius, Deo litem intendens. Et quænam necessitas compellit adesse alienis malis eum

qui nullam opem ferre valet, sed et insuper peccat? Quamvis hoc certe nihil magnū sit, nimium ob ea, quæ alii male operantur, turbari, cum deberet mens pacate agere: sic illi delinquant inter multitudinem, cum (e diverso) non delinquant, qui separati sunt a multitudine, ac etiam qui inter turbas degunt mercedum ob labores detrimento, propter humanam gloriam afficiuntur: etsi enim millies istos præ his, qui vitam quietam agunt, admirantes, dicant hanc nimirum admirationem ipsis deberi, ex eo quod cum turba conversentur, sicut tamen dilucide manifesti, quod eodem detinentur vinculo, hocce nempe, quod elegerint locis inhabitare damnū inferentibus, quæ hisce contra seipsa clara voce, et absque accusatore inclamant, sicut, ex alia parte, qui procul a dilaudantibus separati sunt, opere luculentum testantur, quod gloriam, quæ multis admirationi est, concularunt: non ipsis excidit jejuniū, vigilia non deperit, oratio non facit jacturam, non spoliatur perseverantia, nec ulla alia virtus furto subtrahitur; non enim adest applausus concelebrantium, qui valeat expilare labores; Deus solus videt, qui

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΣ ΕΥΛΟΓΙΟΝ ΜΟΝΑΧΟΝ.

EJUSDEM

TRACTATUS AD EULOGIUM MONACHUM

ΚΕΦΑΛ. Α'.

408 CAPUT I.

Οἱ τὸν οὐράνιον χῶρον νεμόμενοι τοῖς πόνοις, οὐ τῇ γαστρὶ, οὐδὲ τῇ μερίμνῃ τῶν φθορῶν ἀτενί-

Qui cœlesti diversantur in loco, laboribus, non ventri, neque sollicitudini rerum corruptibilium

quasi defixis oculis intendunt, velut si, qui lucri gratia orationes fundunt, arbitantes pietatem esse proventum; sed intellectuali visione participes sunt rerum sublimium, quas pietas nutrit, ut intermerati convivantium cœtus fulgore undique illustrati. Itaque tu ipse quoque (o sacris virtutibus initiate Eulogi) e fulgore supremarum rerum in sacra enutritus essentia, cogitationum collectionibus tumuam carnis exuisti sarcinam, probe sciens quod sordes carnis alimentum sunt cogitationum: (tu inquam), ac si laborum stimulo fraudulentas circumventiones comprehendisses, me deligas ad inserviendum vice oris contra ipsa opera tua; et nisi temerarium foret, charitatis mandatum disrumpere, recusarem utique talem navigationis quasi per pontum decursum; cum vero magis deceat obedire unanimibus, nec opponere se: mihi sis assistens in his, quæ ad Deum pertinent, ut mihi concedatur sermo in aperitione oris mei, et ut detur tibi insitivos metere fructus.

409 CAPUT II.

Primum illustrium certaminum est peregrinatio, et maxime quando ad cam peregre solus e tua gente abieris, patriam, genus, opes, athleticè firmèque exuens, et ante præclara te sistens certamina: si sic inceperis secundum Deum in principio vitæ, tolerans ignea, seu fervente fide, ac divino Spiritu, et patientiæ sine ipsam (scilicet peregrinationem) salvam reservans, anima pennis erit virtutis deaurata, a propriis locis elongans sese, et ad ipsum cœlum, ut pervolet properato gradu festinans⁸⁶. Verum hujuscemodi instituti pennas auctor malitiæ præscindere molitur, tanquam in speculo repræsentans terræ genus, e qua fuerit quis egressus, maxime in aggressionibus malis invaletudinis, quæ superaccidunt; et quoad permanendum, paulatim retroagit, seu dissuadet in ferventissima peregrinatione, donec pernoscatur, quod anima nauseat in ærumnis, tuncque noctem cogitationum Inferens nocturnus corvus obtenebrat animam radium meliorum rerum offuscans; si vero et seorsim in lucta deserti oppugnarit, et contigerit corpus ab infirmitate vulnerari, eo magis graviolem demonstrat animæ peregrinationem, suggerens, quod ad virtutem spectantia non in loco, sed ex modo prospere perficiuntur, et quod consolationem habens domi a cognatis, ibi præmia, quæ renuntiationem (mundo factam) consequuntur, posset sine labore conservare; ubi et jucundus morbi famulatus est, et non uti nunc mala tractatio, et dolore plenum animi deliquium; eo potissimum quod etiam hospitalitatis studium **410** a fraternitate debitum valde sit rarum, et hanc maxime ob rem: Abi (inquit) gaudium cognationi tuæ, gloriamque teipsum deportans, quibus et luctum intolerandum sine ulla commiseratione dereliquisti, quia plerique etiam,

Α ζουσι· καθ' ἑαυτοὺς οἱ κέρδους ἕνεκα τὰς εὐχὰς ποιούμενοι νομίζοντες· πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέθειαν, ἀλλὰ νοεῖν ὁράσει τῆς τροφίμου τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς μεταλαμβάνουσιν ἀκήρατοι θίασοι ἐκ τῆς δόξης τὸ φῶς περιλαμβάνουσι. Καὶ αὐτοὶ (ὡ μύστα τῶν ἀρετῶν Εὐλόγιε) τῇ τῶν ὑπερτάτων λαμπρότητι τὴν ἱερὰν οὐσίαν ἐκτρεφόμενος ταῖς συναγωγαῖς τῶν λογισμῶν τὸν ὄγκον τῆς σαρκὸς ἐπαποδύη, εἰδὼς ὅτι ὕλη σαρκὸς, τροφὴ λογισμῶν καθίσταται, ὥσπερ τὰς μεθ' ὁδοῦ τῶ κέντρω τῶν πόνων κατελιγφῶς, ἐμὲ προχειρίζη στόμα τῶν ἔργων κατ' αὐτῶν γενέσθαι, καὶ εἰ μὴ τολμηρὸν ἀγάπη· ἐπίταγμα διαβόησαι, παρητησάμην· ἂν τὴν τοιαύτην τοῦ πλοῦς ποντοπορίαν· ἐπειδὴ δὲ πείθεσθαι δεῖ μᾶλλον τοῖς ὁμοψύχοις, οὐκ ἀντιτάσσεσθαι· ἔσο μοι· σὺ τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, καὶ γὰρ σοι ἔσομαι τὰ τῆς ὑπακοῆς, ἵνα δοθῇ σοι τοῦ σπέρου τοὺς καρποὺς ἀμήσασθαι.

B ego tibi ad ea, quæ obedientia exigit, promptus ero,

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Πρώτη τῶν λαμπρῶν ἀγωνισμάτων ἐστὶ ξενιτεία, μάλιστα ὅταν πρὸς ταύτην, καὶ μόνος ἐκδημοῖης, πατρίδα, γένος, ὑπαρξίν ἀθλητικῶς ἀποδιδόμενος ἐμπροσθεν τῶν λαμπρῶν ἐστηκῶς ἀγῶνων· ἂν οὕτως ἀρξῇ κατὰ Θεὸν εἰς ἀρχῆς ἰδὼν βαδίζων πιστεῖ διαπύρω, καὶ Πνεύματι θεϊκῷ, καὶ τῷ τέλει τῆς ὑπομονῆς σίαν ταύτην ἀποσώζων, πτέρυξιν ἀρετῆς ἔσται περιεχρυσωμένη ψυχὴ τῶν οἰκείων τόπων ἀφισταμένη, καὶ πρὸς αὐτὸν πτῆναι τὸν οὐρανὸν ἐπειγομένη. Ἄλλὰ τῆσδε τὰ πτερὰ τῆς πολιτείας ἐτῆς κακίας γεννητῆς μηχανᾶται περικύβη, γῆς, ἀφ' ἧς ἐξεληλύθε τὸ γένος ἐσοπριζῶν, ἐν ταῖς κατ' ἀβύσσου μάλιστα ἐπισυμβαινούσαις εἰσβολαῖς· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐνδημίᾳ τῆς θερμότητος ἐκδημίας ὑπαναχαίριζει πρὸς ὀλίγον ἕως τὴν ψυχὴν περὶ τὰς θλίψεις καταμάθοι ναυτιῶσαν καὶ τότε τὴν τῶν λογισμῶν νύκτα ἐπιπερόμενος ὁ νυκτικὸραξ ἐπισκοπεῖ τῇ ψυχῇ τῆς τῶν κρειττόνων ἀκτίνας. Εἰ δὲ κατὰ μόναν παρατάτοιο ἐν τῇ τῆς ἐρημίας παλαιστρα, καὶ τύχη τὸ σῶμα ὑπὸ ἀβύσσου τρωθῆναι τοσοῦτῳ μᾶλλον χαλεπῆν ἐπιδείκνυσαι τῇ ψυχῇ τὴν ξενιτείαν, οὐκ ἐν τόπῳ, ἀλλ' ἐν τρόπῳ κατορθοῦσθαι τὰ τῶν ἀρετῶν ὑποβάλλων, καὶ ὅτι παράκλησιν ἔχων οἴκει τὴν ἀπὸ γένους, ἐκείσε τὰ τῆς ἀποτάξεως ἄλλα ἀκόπως εἶχε διασώζειν· ἔνοθα καὶ τῆς ἀσθενείας προστηνῆς ὑπηρεσία, καὶ οὐχ ὡς νῦν κακουχία, καὶ ἐπ' ὠδονος λειποθυμία ἐν τῷ καὶ μάλιστα ἐκ τῆς ἀδελεφότητος σπανίσει τὴν τῆς φιλοξενίας σπουδὴν· διὸ καὶ μάλιστα, Ἄπιθι, φησὶ, χαρὰν τῷ σῷ γένει, καὶ δόξαν σαυτὸν ἀποκομίζων, οἷς καὶ τὸ πένθος ἀφόρητον καταλείπει· ἀσυμπαθῶς· οἱ πολλοὶ γὰρ, καὶ πατρίδα μὴ φυγόντες, ἐκ μέσου τοῦ γένους εἴλοντο τὴν ἀρετὴν. Ἄλλ' ὁ τὴν πορφύραν τῶν θλίψεων ἐν τῇ πρατάζει τῆς ξενιτείας περιβεβλημένος, καὶ τῶν κόπων τὰς ἐλπίδας περιεστεμμένος πιστεῖ, ὑπομονῆ

⁸⁶ Psal. LXXII, 14.

τῆς εὐχαριστίας τῶνδε τῶν λογισμῶν τὰς νιφάδας ἅ
ἐκ τῶν ἐκτὸς ἐκτινάσσει, καὶ ὁσπερ ὑποστρέφειν
τὴν καρδίαν διορῶντοσσι, τοσοῦτον ἐστὶ μᾶλλον κατα-
φάλλωμεν αὐτῶν· « Ἴδου ἐμάκρυνα φυγαδῶν, καὶ
ἠύλισθη ἐν τῇ ἐρήμῳ » καὶ γὰρ ὀνειδίζοντες θλι-
θουσι, καὶ τραπῆναι κολακείουσιν, ἵνα τῆς προθέ-
σεως κενώσαντες, καὶ τῆς ἐν τῇ ὑπομονῇ εὐχαριστίας
διακόψωσιν, καὶ οὕτω λοιπὸν τὰς πάγας μετὰ πολλῆς
ἀδείας, καὶ ἐκ τῶν προσχόντων ἐθρύνωσι.

gavi fugiens, et mansi in solitudine ⁸⁸ : » etenim
exprobrantes affligunt, et adulantur ad gresum
converendum, ut, exinanientes animi propositum, discedant etiam
e gratiarum, quæ patienter sit, actione, et sic desinere laqueos
cum multa dilatent

ΚΕΦΑΛ. Γ.

B

CAPUT III.

Διὰ τοῦτο ὁ ἀρχόμενος ἀρετῆς ἐφάπτεσθαι, ψηφι-
ζέτω καὶ τὸν κατ' αὐτῆς ἐπίοντα πόλεμον, ἵνα μὴ
ἀγύμναστος ὄρθει τὸς ἀνέτοιμος κατασπασθῆ.
Ἐπαινετὴ μὲν γὰρ ἡ ἀρετῆς ἡ ἀνδρεία ἀτασπασθῆ.
Ἐπαινετὴ μὲν γὰρ ἡ ἀρετῆς ἡ ἀνδρεία ἀτασπασθῆ,
καὶ πολέμου ἐπιστάντος· τοῦτο γὰρ ἡ ἀρετὴ, οὐδὲ ὧν
ἐργάζεται μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν πολεμεῖται δεινῶν,
ἀπαθῆς ὁ διὰ πλείστον πολέμων τὸ πάσχειν νικήσας,
ἐμπαθῆς δὲ ὁ ἀρετὴν λέγων ἀπολέμητον κεκτῆσθαι·
κατὰ τὴν παράταξιν γὰρ τῆς ἐναρέτου τῶν πόνων
στρατηγίας, ἀντιπαράτατται καὶ ἡ τῶν ἐναντίων
κακία· ἀφήρηται τὸ εἶναι ἐν ἀρετῇ καρδία πόλεμον
οὐκ ἔχουσα. Ἀρετὴ γὰρ ἐκ τῶν ἀριστείων πρακτικῶν
νομα κέκληται. Ἀρετὴ τὰς παρ' ἀνθρώπων εὐφη-
μίας οὐ ζητεῖ, οὐ γὰρ τέρπεται τιμῇ, τῇ μητρὶ τῶν
κακῶν. Ἀρχὴ γοῦν τιμῆς ἀνθρωπαρέσκεια, τὸ δὲ
τέλος ταύτης, ὑπερφηανία. Ὁ γὰρ τιμὰς ἀπαιτῶν, ὑφ' οὗ
ἑαυτὸν, καὶ ἐξουδένωσιν φέρειν ὁ τοιοῦτος οὐκ οἶδε·
τιμῆς βρεξίς φαντασία, ὁ γὰρ αὐτῆς ἐρῶν καὶ κλη-
ρον φαντάζεται. Ἔστω σοι τιμὴ ὁ πόνος τῶν ἀρετῶν,
καὶ ἀτιμία ὁ κατὰ θέλησιν ἔπαινος, δόξαν ἀπὸ σαρκῆς
μὴ ζητεῖ ὁ τὰ σαρκῆς πάθη καταλύων, τὸ δὲ χρεῖστον
ἐπιζητεῖ, καὶ ἔσται σοι θύρα, ὁ τιμᾶσθαι θέλων τῷ
καρποδοκιμῶντι φθονεῖ. Καὶ τοῦτω τὸ μῖσος τῷ
ζητῶν σαρεῖσι ὁ ταῖς ἄγαν τιμαῖς ἠτηθεις, ἑαυτοῦ
προτιμᾶσθαι οὐδένα θέλει, ἀρτᾶζει δὲ τὰ πρωτεία,
μήπως ἦττων φανῆ, οὐ βαστάζει ἀπόντα τὸν εὐδοκι-
μῶντα τιμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ πόνοις κομ-
ψθεῖ τὴν χαμαίζηλον δόξαν, ἢ ὕβρις τῷ φιλοδύει
δξυτάτη σφαγῇ, καὶ μῆνιν ἐκ ταύτης οὐ πάντως ἐκ-
φεύγει.

invidet, quique immodicis inservit honoribus, ac odium accumulat accumulatione; in honore sibi ipsi
præferri neminem vult, rapit vero primas partes, ne forte videatur inferior; non tolerat præcellentem,
qui absit, honore prosequi, sed et in ejus laboribus humilem gloriam subsannat ac taxat: copioso glo-
riæ contumelia acerbissima est cædes, nec ob eam prorsus effugit iracundiam.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

CAPUT IV.

Ὁ τοιοῦτος, βαρβάρῳ δεσποινῇ δουλεύει καὶ πολ-
λοῖς δεσπόταις μετεπερᾶθη, ἐπάσσει, καὶ φθόνῳ, καὶ
ζηλῶν καὶ ταῖς προβόρθεσις τῶν πνευμάτων λογά-
σιν, ὁ δὲ τῆς τιμῆς τὸ πνεῦμα ταπεινώσει ῥάσων,
τὸν λεγεῖν τῶν δαιμόνων ὄλον καθαιρήσει, ὁ τῇ
ταπεινώσει δούλον ἑαυτὸν πᾶσι παρέχων, ἀφωμοιω-
μένος ἔσται τῷ ταπεινώσαντι ἑαυτὸν, καὶ μορφήν

Eam ob rem, qui virtutem aggreditur assequi,
supputet etiam quodnam hostiliter contra ipsam
irruat bellum, ne inexcitatus apparens, velut im-
paratus detrahatur. Laudabilis quippe virtutis est
fortitudo, dum etiam pax vigeat, admodum vero
ejusdem est commendanda strenuitas, si etiam
bellum instet: in hoc enim virtus enitet, non per
ea solum, quæ operatur, sed et per gravia, quibus
oppugnatur. Is non obnoxius animi passionibus
est, qui per plurima bella victor exstitit passionis;
est autem affectu percitus, qui absque bello se
comparasse dicit virtutem: etenim, ut laborum est
acies instructa virtute **411** præditæ peritiæ bel-
licæ, sic ex adversa acie collocat inimicorum
malitia, et cordi, quod bello non vacat, ademptum
est virtutis exercitium: hæc quippe vox ἀρετῆς,
scilicet *virtus*, sortita est nomen practicum, seu ad
agendum aptum ex illa voce ἀρ:στειλ, quæ signi-
ficat *fortitudinis præmia*. Virtus non exquirat ap-
plausus, qui ex hominibus proveniunt, nec enim
oblectatur honore, qui mater est malorum; siqui-
dem honoris principium hominum complacentia est,
hujus autem finis superbia: nam qui honores ex-
igit seipsum attollit, et hic non novit ferre contem-
ptum: honoris cupiditas ostentatio est; qui enim
honoris aviditate declinetur, sortem etiam mento
pervolvit. Virtutum labor tibi est honor, et volun-
tariam laudem habes pro dedecore, ne quæras
gloriam a carne, qui carnis passiones evertis, ac
quod est melius inquire, eritque tibi gloria: qui

vult honore affici, fama celebritateque præstantiori

invidet, quique immodicis inservit honoribus, ac odium accumulat accumulatione; in honore sibi ipsi
præferri neminem vult, rapit vero primas partes, ne forte videatur inferior; non tolerat præcellentem,
qui absit, honore prosequi, sed et in ejus laboribus humilem gloriam subsannat ac taxat: copioso glo-
riæ contumelia acerbissima est cædes, nec ob eam prorsus effugit iracundiam.

Qui talis est, dominæ famulatur barbaræ, ac vi-
cissim pluribus dividitur heris, elationi, et invidi-
æ, et æmulationi, ac præfatis malis selectis spiri-
tibus; at qui malum honoris spiritum humilitate
tundit, dæmonum universam pessumdabit legio-
nem; qui humili animo **412** seipsum præbet omni-
bus servum, assimilabitur ei, qui humiliavit

⁸⁸ Psal. LIV, 8.

semetipsum, et formam servi suscepit ⁴⁰: si te ipsum A
 minima dimetiariis mensura, non te remetieris cum
 socio; et qui animæ infirmitatem lamentationibus
 delegit, non sciet magnificæ de his, in quibus
 ipse laborem impenderit: dæmones his, qui hu-
 milia sapient vitiatem et contumeliam inferunt,
 ut, non perferentes contemptum, sensum humilem
 devitent; qui vero per humilitatem generose dede-
 cora sustinet, per illa eadem potius ad philoso-
 phicæ subvehitur celsitudinem. David affectus con-
 tumeliis non contradicebat, sed et ultionem Abesam
 reprimebat ⁴¹⁻⁴². Tu quoque læsus injuriis ne contu-
 melias rependas, quin, ut par est, mitiga te ulci-
 scentem; sustine injuriam, quæ tuus est progressus,
 labilisque concludæ iracundiæ ostium, nec omnino
 comminantis respondens, ut silentio conspicias B
 fumantia labia; comminantes et conviciantes, tunc
 dolore afficies, quando frena tuis impones maxillia.
 Et enim tu tacens minime corroderis, at is multo
 magis a tua taciturnitate commordetur, quando
 contumeliosi ac protervi magnanime demeritatem
 pertuleris: hominum laudem e tuis repellas inte-
 rioribus, ita ut ante illius adventum cogitationem
 sese libenter ostentantem excusitas. Veram diligenti
 quoque animadversione observa cavens a studio
 tibi ipsi placendi, maxime in solitario silentio, ne
 forte illud te extollens anper audacter locutum, ac
 ferocientem, nihil ipsum reputes. Quidam fratrum
 læsus fuit conviciis a reverendo, injustamque tole-
 rans injuriam abiit, in gaudium disperitit et do-
 lorem; hoc quidem, quia injuste fuit affectus con-
 tumelia, **413** nec e converso turbatus fuit; illud
 deceptisset, gavisus est. Intellige vero, et deceptorem
 ea duo passum fuisse, nimirum, eo quod
 barbarit, prorsus esse gavisum, et, eo quod non sit
 e contra perturbatus, majore fuisse moerore af-
 fectum

CAPUT V.

Quando nos inspererint dæmones in ipso contu-
 meliarum ramento minime inflammatos, tunc quie-
 tis tempore ex insidiis adventantes, quasi vecte
 animi principatum submovent, ut, quibus præsen-
 tibus frui pace sumus, iisdem jam elapsis fero-
 ciamus. Quando igitur contradictionem aut con-
 tumeliam contra fratrem pataveris, te ipsum puta
 deceptum, ne, dum quiescas, pugnam cogitatio-
 num in tuo corde comperias, hac quidem expro-
 brante modum contumeliarum, altera vero e con-
 tra impropria dictante, quasi ea quidem forent
 gravia, tu vero injurias non rependiasses. Quando
 irritatio exacerbarit fratres, qui vivunt communi-
 ter, tunc irruunt cogitationes dictantes, beatum præ-
 dicare solitarium, ut nos longanimitate evacuentes,
 separent etiam a charitate: at qui longanimitate
 iracundiam, et charitate mollitiam everterit, duas
 malas bestias infenso præliantes animo, duplici
 prosternit strenuitate: qui exorat, et quasi supplex
 genu succiduo ad genua procumbit ejus, qui concu-
 tavit ad iram, ab ipso utrasque abigit; spiritum

⁴⁰ Philipp. II, 7, 8. ⁴¹⁻⁴² II Reg. XVI, 1 seqq.

δοῦλου λαβόντι. Ἐὰν μετρήσῃ τῷ ἐλαχίστῳ μέτρῳ
 σεαυτὸν, οὐκ ἀντιμετρήσῃς σεαυτὸν ἐταίρῳ, καὶ ὁ τῆς
 ψυχῆς τὴν ἀσθένειαν θρήνοις ἐκκαλύπτων, οὐ μέγα
 ἐπὶ τοῖς ἐφ' αὐτοῦ πονουμένοις φρονήσαι. Δαίμονες
 εὐτέλειαν, καὶ ὄβριον τοῖς ταπεινοφρονοῦσιν ἐπέχου-
 σιν, ἵνα τὴν ἐξουθενώσιν οὐ φέροντες, τὴν ταπεινο-
 φροσύνην φύγῳσιν, ὁ δὲ διὰ ταπεινώσεως τὰς ἀτι-
 μίας γυναικῶς φέρων εἰς φιλοσοφίας ὕψος δι' ἐπι-
 των μάλλον ἀνωθεύεται. Ὁ Δαβὶδ ὄβριζόμενος οὐκ
 ἀντίλεγεν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἄβισσά ἐκδικίαν κατέ-
 ἔστειλε. Καὶ σὺ ὄβριζόμενος μὴ ἀνούθευζε, ἀλλὰ καὶ
 τὸν ἐκδικουντά σε ὀρθῶς καταπράυνε· ὄβριον φέρε,
 τὴν σὴν προκοπὴν, καὶ χεῖλαι σὺγκλαίε τοῦ θυμοῦ
 τὴν θύραν· ἀποκριθῆσθαι τοῖς ἀπειλοῦσιν οὐδ' ὄλαις,
 ἵνα τῇ σιγῇ κοιμήσῃς τὰ καπνίζοντα χεῖλαι, ἀπει-
 λούντας τότε καὶ ὄβριστὰς ὀδυνήσεις ὅταν χαλκούς
 σαῖς σιαγᾶσι ἐπιθήσῃς. Σὺ μὲν γὰρ σιγῶν, οὐ βρω-
 θῆσθαι τῇ ὄβρει, ὁ δὲ πολὺ μάλλον δάκνεται ὑπὸ τῆς
 σῆς σιωπῆς, ἐπὶν ὄβριστοῦ θάρσος μακροθύμως
 ἀπενέγκῃς· τὸν τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον ἐκ τῶν ἐντός
 ἀποστείου, ἵνα τὸν φιλενδείκτην λογιζόμεν πρὸ αὐτοῦ
 ἐκτινάξῃς. Ἐπιτήρει δὲ καὶ τὸ αὐτάρεσκον μάλιστα
 καθ' ἡσυχίαν, μὴ ποτε σε μεγαλύναν ὑπὲρ τὸν θρα-
 συθέντα ἐξουθενώσης ἐκείνον. Τίς τῶν ἀδελφῶν
 ὄβρισταὶ παρὰ εὐλαβοῦς, καὶ ἀδικίαν ὑπομείνας
 ἀπῆι χαρᾶ τε μεριζόμενος, καὶ λύπη, τὸ μὲν δεῖ
 ἀδικούμενος ὄβρισθαι καὶ οὐκ ἀντεταράχθαι, τὸ δὲ δεῖ
 ὁ εὐλαθῆς ἠπατήθαι καὶ ἀπατήσας ἐχάρη. Νόει δὲ
 μοι καὶ τὸν ἀπατεῶνα τὰ δύο πεπονημένοι ἐφ' ᾧ μὲν
 ἐτάραξε πάντως χαρέντα, ἐφ' ᾧ οὐκ ἀντεταράχθη,
 μάλλον λυπηθέντα.

αἰετω, quia religiosus ille deceptus fuit, cumque
 eam duo passum fuisse, nimirum, eo quod
 barbarit, prorsus esse gavisum, et, eo quod non sit
 e contra perturbatus, majore fuisse moerore af-
 fectum

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Ὅταν ἴδωσιν ἡμεῖς οἱ δαίμονες εἰς τὸ αὐτὸ ξέσμα
 τῶν ὄβριων μὴ ἐξαφθέντας, τότε καθ' ἡσυχίαν ἐπι-
 στάντες, ἀναμοχλεύουσι τὴν ἡγεμονικὴν, ἵνα οἷς παρ-
 οῦσιν εἰρηνεύσαμεν, τοῦτοις ἀπιούσι διαθρασυνώ-
 μεθα. Ἐπὶν οὖν ἀντιλογίαν, ἢ ὄβριον πρὸς τὸν ἀδελ-
 φὸν ἐκτελέσῃς, σεαυτὸν λογιζοῦ σφαλέντα, ἵνα μὴ
 ἡσυχάζων μάχην λογισμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου εὔρῃς,
 τοῦ μὲν ἐπονειδίζοντος τῶν ὄβριων τὸν τρόπον, τοῦ
 δὲ ἀντσειδίζοντος ὡς τὰ θεινά καὶ σοῦ μὴ ἀθ-
 υβρίσαντος. Ὅπταν παροξυσμὸς ἐκπικράτη τοὺς ἐν
 κοινοβίῳ ἀδελφούς, τότε εἰς λογισμὸν τὴν μόνον ἐκ-
 κριζέιν ἐισθᾶλλουσιν, ἵνα τῆς μακροθυμίας κενώ-
 σαντες, καὶ τῆς ἀγάπης ἀφορίσωσιν. Ὁ δὲ μακρο-
 θυμὸς τὴν ὀργὴν, καὶ ἀγάπην τὴν λύπην ἀνατρέπων,
 πονηροῦς δύο θῆρας διτταῖς ἀνδραγαθίαις ἀνατρέπει
 θυμομαχοῦντας· ὁ παρακαλῶν, καὶ γονυπετῶν, ἵνα
 τῆν ὀργὴν ἀπελάσῃ, τὸν παροξύναντα, τοὺς ἀμφοτέ-
 ρους ἐξ αὐτοῦ ἀπελαύνει, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ὀργῆς
 ἐκπολεμεῖ ὁ τοὺς ὀργιζομένους εἰρηνεύων· μηνιάσει
 δὲ τοῦτῃ ὀργὴν ὁμογενῶν ἐπ' αὐτῷ ἐκθρασύνων, ὅτε
 τὴν τῶν πλησίων εἰς ἑαυτὴν ἐδέξατο τὴν μάχην, ὁ

ἐὼν ἄρασιμὸν βασιλέων ἐνεκεν εἰρήνης, οὗτος ἄ
ἐκδίδεται γενέσθαι τῆς εἰρήνης υἱός· ἀλλ' οὐκ ἐπ'
ἀνθρώπων μόνον ζητητέος ὁ τῆς εἰρήνης σύνδεσμος,
ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σώματι σου, καὶ ἐν τῷ πνεύματι σου,
καὶ ἐν τῇ ψυχῇ.

non apud homines tantum querendum pacis vinculum, sed et in corpore tuo, et in tuo spiritu, et in anima,

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ὅταν γὰρ τῆς σῆς ταύτης τριάδος τὸν σύνδεσμον
ἐνώσης τῇ εἰρήνῃ, τότε ὡς τῆς θείας Τριάδος ἐντολῇ
ἐνωθεὶς ἀκούεις: « Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ
υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. » Καὶ γὰρ ἂν τὴν ἀντεπιθι-
μον τοῦ πνεύματος σάρκα εἰρηνεύσης τοῖς πόνοις,
κλέος ἔστι τῶν μακαρισμῶν ἐπέκεινα αἰώνων, νικη-
σας πόλεμον τὸν ἐν τῷ σώματι σου τὸν ἀντιστρα-
τεύμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς σου, καὶ αἰχμαλωτι-
ζοντά σε τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῶ ἐν τοῖς μέλεσι
σου. Μίγας ὁ τῆς εἰρήνης σύνδεσμος· ἐν ᾧ περ ἦνται
καὶ ἡ χαρὰ φωτίζουσα τὸ ὄμμα τῆς διανοίας εἰς τὴν
τῶν κρείττωνων θεωρίαν, ἐπερ οὖν ἐπικτησώμεθα
τὴν εἰρηνικὴν ἐν τοῖς πόνοις χαρὰν, τὰ ἐκόντα χα-
λέπῃ εὐχαριστῶσι· δι' αὐτῆς ἀποκρουσώμεθα, καὶ τὸν
τῆς λύπης δαίμονα μικρῶμενον οὐκ εἰσεξώμεθα,
ὅστις, ἀκρωτηριάζων ἐν ταῖς θλίψεσι μάλιστα, τῇ
ψυχῇ ἐβάλλεται, καὶ τῷ πνεύματι τῆς ἀκηδίας χώραν
ἐτοιμάζεται ὅπως τὴν ψυχὴν σκοπίσῃ, καὶ ἅμα
τοῦς πότους ἀναλέξῃσιν. Ἔστω τὸν νοῦν νόμος ἡμῶν
τῆς καρδίας ἔγγραφος ἡ τῆς εἰρήνης χαρὰ, καὶ τὴν
λύπην καταποντίζουσα καὶ τὸ μίσος ἀπεκλύουσα,
καὶ τὴν μῆνιν ἀφανίζουσα, καὶ τὴν ἀκηδίαν κατα-
λύουσα, καὶ τὴν λύπην ἀμείδουσα. Ἐν γὰρ τῇ εἰ-
ρηνικῇ μακροθυμίᾳ ἐμφωλεύουσα, καὶ τῇ εὐχαρι-
στίᾳ, καὶ τῇ ὑπομονῇ ἐλλιμνάζουσα, πύλαγός ἐστιν
ἀρετῶν τὴν ἀντιπαράταξιν τοῦ διαβόλου τῷ σταυρῷ
καταποντίζουσα. Νόει δέ μοι τὴν ἐναντίαν χαρὰν τε-
ταραγμένην ἐφίστασθαι, μὴ πως ἄλλῃ ἀντ' ἄλλης
σχισθεὶς ἀπατηθῆς κατέχει. Συσχηματίζονται γὰρ
καὶ τοῖς πνευματικοῖς χαρισμασιν οἱ δαίμονες ἵνα τῷ
παρασκιάσματι τὸν νοῦν ἀποπλανήσαντας, τῶν φρε-
νῶν ἀποστήσῃσιν· ἐφίσταται γὰρ χαρὰ πνευματικῇ
καρδίᾳ οὐδενός προκειμένου, ὅτι τὸν ἡγεμόνα τῆς
κατὰ Θεὸν λύπης μετέωρον εὐρίσκει, ἔπειτα δὲ, καὶ
τῷ Πνεύματι τῆς λύπης τὴν ψυχὴν παραδίδωσιν,
ὅτι τῆς πνευματικῆς αὐτὴν χαρᾶς αἰχμάλωτον
ἐποιεῖσε.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Φημί δὲ καὶ τοῦτο, ὡς ὑπήγρουσέ τινας τῶν ἀδελ-
φῶν ἡ πείρα τῶν ζητουμένων, ὅτι ἀντὶ μὲν τοῦ χαί-
ρειν ἐν Κυρίῳ, χαρὰν οἰκίαν ὁ ἄλδιστος ἀντιστάγει.
Ἄντὶ δὲ τῆς κατὰ Θεὸν λύπης, τὴν ἐναντίαν τῷ νό-
μῳ παραπειράζει, ἵνα ταῖς ἀντιστροφῶσι μεταβολαῖς τῆς
τῶν κρείττωνων ἀκτίνος μερίμνας τὴν ψυχὴν ἀμαυ-
ρώσῃ. Διτταὶ τῆς κακίας αἱ λύπαι τυγχάνουσιν ἐν
ἐκάστη ἐργασίᾳ ἐπιζευγμέναι, καὶ ἡ μὲν ἐφίσταται
καρδίᾳ λυπηρᾶς αἰτίας οὐ βλεπομένης, ἡ δὲ τίττε-
ται ἐς ἀλλοκότων αἰτιῶν ὄψουμένη, ἡ κατὰ Θεὸν

namque debellat iracundiæ ille qui pacat iratos;
irascetur autem isti, cognatorum iracundiam in
illum auidicem reddens, quia 414 proximorum pu-
guam in seipsum suscepit: qui sustinet virum auda-
ci præditum corde, enititur esse filius pacis; verum

CAPUT VI.

Quando namque huiusce ternionis tui vinculum
pace coadunaris, tunc, utpote præcepto divinæ Tri-
nitatis unitus, audies: « Beati pacifici, quoniam ipsi
filii Dei vocabuntur 414. » Etenim si carnem contra
spiritum concupiscentem laboribus ad pacem reuo-
geris, gloriam beatitudinum ultra sæculum as-
queris, eo quod viceris bellum in tuo corpore mo-
tum, legique mentis tuæ repugnans, ac te captivum
subiciens legi peccati, quæ est in membris tuis 415.
Magnum est pacis vinculum, in quo simul etiam
onitur gaudium illuminans oculum intellectus ad
rerum meliorum contemplationem: si igitur acqui-
ramus pacificum gaudium in laboribus, insulstantia
quæque molesta, gratias agendo per ipsam propul-
sabiles, et mœstitiæ dæmonem magientem non in-
tromitemus, qui minuens vim, maxime in afflicto-
nibus, in animam irruit, et spiritui pigritiæ locum
preparat, ut (scilicetambo spiritus mœstitiæ, et
pigritiæ) animam obscurent, laboresque simul ex-
cerptant. Sit igitur lex in nostrum corde inscripta,
pacis gaudium, quod tum externat mœstitiæ
et iracundiam in mare demergit, tum odium repe-
lit, tum indignationem abolet, tum pigritiam de-
struit, tum denique mœrorem demutat: ipsam
namque in pacifica delitescens longanimitate, et
415 gratiarum actione, atque patientiæ restagnans;
mare virtutum est, contra se instructam aciem dia-
boli, cruce submergens. Intellige vero, quod con-
trarium gaudium supervenit turbatum, ne forte in-
umbratus decipiaris, ita ut teneas aliud pro alio:
configurantur enim spiritualibus gratiis dæmones,
ut, cum inumbrata caligine mentem festulerint,
eam a prudenti abducant iudicio: supervenit nam-
que cordi spirituale gaudium nulla re proposita,
quia ducent tristitiæ, quæ secundum Deum est, ero-
cium, seu suspensum animo invenit, ac deinde
spiritui quoque mœstitiæ (quæ pariter secundum
Deum est) animam tradit, quia captivam effecit
ipsam spiritualis lætitiæ.

CAPUT VII.

Dico autem et hoc, ut cuidam fratri quesitarum
rerum experientia dictavit, quod nimirum, loco
gaudendi in Domino, dæmon infestus, qui mala non
obliviscenda perpetrat, econtra propriam inducit
lætitiam; pro tristitia vero, quæ secundum Deum
est, mentem ad contrariam tentat, sollicitando ut,
oppositis mutationibus, animam per sollicitudines
obcurando, rerum orbem radio meliorum. Duplices
improbitalis sunt mœstitiæ in qualibet conjuncta
operatione; una quidem supervenit cordi, molesta

414 Matth. v. 9. 415 Rom. vii. 23.

causa invisā; alia vero, quæ irruit, et quasi sese intrudit, gignitur inausitatis e causis, quæ secundum Deum est mœstitia, lacrymis animam revocat, non admittens lætitiā ac tristitiā ex adverso existentes, imminuentem autem mortem ac iudicium anxie meditatur, et inhiat, paulatim **416** hoc exspectans. Cupiditates, si quāpiam frustratæ fuerint re, mœrores gignunt ac procreant; preces autem et gratiarum actiones hasce flaccidas reddunt; inter irascentes mediocris agitur mœstitia. Qui ergo primus evigilarit, si e passione resurgat, et alteri manum excusatione porrigat, amarorem repellit mœstitiā. Tristitia sit animæ morbus et carnis, et eam quidem capit captivā, hanc vero illico languere facit. Ex adversariis mœstitia generatur, et mœstitia vero indignatio, ex istis autem parturitur mente delirans convicium: si velis mœstitiā et indignationem conculcare, charitatis amplectere longanimitatem, et simplicitatis circumducere lætitiā: tuum gaudium ne sit alteri mœror: qui super injustitiā gaudet, lugebit in benevolentia; et qui, injuste patiens, suffert dolores, exultans letabitur splendide; nam quæ futura sunt, præseutibus existunt contraria.

CAPUT VIII.

In tribulationibus age gratias, eo maxime quia per ipsas opitulationis (divinæ) gratiam luculentius persentis. Sic enim dum ingruentes ærumnās agendo gratias excuties, non obscurabis splendidissimam pulchritudinem constantiæ: si quando tibi adversus carnem dæmon flagellum inflixerit, maximæ mercedis tibi conciliator comperietur, si, ut materiem gratiarum actionis, plagam susceperis. Namque ipsum a te dæmonem fugabis; ut autem merces tua per patientiam majori irrigetur imbre, universorum virilium laborum ipsa tua te ducem præbeat patientia, quia et pigritia per omnem nequitiam tibi **417** bellum infert, omnesque tuos considerans labores, probat, et quem non invenerit patientiæ firmiter hærentem, hunc deprimit, et inclinat ad seipsam; si vero pigritiæ dæmon ad tolerantiam laborum deficiat, rursus bene gestum facilius bestia emordet recordiæ; si prudenti ipsum abigat securitate, spiritum quoque vanæ gloriæ in ipso repelles in tempore congregationis (scilicet sacræ). Quando tibi negligentia superincidat spiritus, quasi onerosam ac tædiosam psalmodiarum decantationem animæ comprobatur, et pigritiam tanquam studio adversariam obijcit, ut celeritate perveniens, carnem expandat memoriæ, ut scilicet fatigatam ex aliqua causa. Quando igitur vigiles nocte simus, ne in pigritia discumbere faciamus congregationem sacram, ne dæmones adventantes cogitationum congerant zizaniam, simulque cordi superseminent; nam quando hymnorum cænantorum societatem omittimus, tunc in nobis cogitationum congregamus collectionem: ante congregationem sacram e somno excitati lucis ratiocinationes prius in corde exerceamus, ut intellectu pervigili bene præparati possimus concentui psalmodiarum astare.

λύπη τοῖς δάκρυσι τὴν ψυχὴν ἀνακαλιῖται, τὴν ἐναντίας χαρὰν τε καὶ λύπην μὴ παρατεχομένη, τὸν δὲ ἐπόντα θάνατον μεριμνᾷ, καὶ χροῖσιν· καὶ τοῦτο κατ' ὀλίγον κέχηνη προστεχομένη. Ἐπιθυμίας ἀπετυχοῦσαι φευτεύουσι λύπας· εὐχαὶ δὲ, καὶ εὐχαριστίαι μαραινουσι ταύτας· μεταξὺ ὀργιζομένων μέση λύπη δονεῖται. Ὁ οὖν πρῶτος ἐκνήψας, ἐν τοῦ πάθους ἀναστῆ, καὶ τῷ ἑτέρῳ δώσῃ χεῖρα, ἀπολογίῃ τὴν πικρὰν λύπην ἀπελαύνει. Λύπη, ψυχῆς νόσος καὶ σαρκὸς τυγχάνει, καὶ τὴν μὲν αἰχμαλώτιδα αἶρει, τὴν δὲ ἐπὶ τόπῳ μαραινεί. Ἐξ ἐναντιῶν λύπη γεννᾶται, ἐκ δὲ λύπης μῆνις, τίκεται δὲ ἐκ τούτων φρενίτις, λουδορία· λύπην καὶ μῆνιν εἰ θέλεις συμπάτησαι, τὴν μακροθυμίαν τῆς ἀγάπης ἐναγκαλιῖζου, καὶ τὴν χαρὰν τῆς ἀκακίας περιβάλλου, ἢ σὴ χαρὴ ἑτέρῳ λύπη μὴ ἔστω· ἐπ' ἀδικίᾳ ὁ χαίρων ἐν εὐδοκίᾳ θρηνησεί, καὶ ὁ ὑπερέρων λύπας πάσχων ἀδικῶς, λαμπρῶς ἀγαλλιάσεται· τὰ γὰρ μέλλοντα τοῖς παροῦσιν ἐναντία.

ΚΕΦΑΛ. Η΄.

Ἐν ταῖς θλίψεσιν εὐχάριστος ἔσο μάλιστα, ὅτι δὲ αὐτῶν τῆς ἀντίληψως τὴν χάριν σαφέστερον αἰσθάνη. Οὕτω γὰρ τὰς ἐπιούσας θλίψεις εὐχαριστικῶς ἐκινάσων οὐκ ἀμαυρώσεις τῆς καρτερίας τὸ λαμπρότατον κάλλος, ἐπὶ σοὶ μάλιστα κατὰ σαρκὸς δαίμων καταρῥάξη, μεγίστου σοὶ μισθοῦ πρόξενος εὐρέθη, ἐὰν ὑπόθεσιν εὐχαριστίας τὴν πληγὴν καταδέξη. Οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸν ἐκ σοῦ φυγαδεύσεις. Ἴνα δὲ πλεῖον ὁ μισθός σου δὴ τῆς ὑπομονῆς ἐπομδρήσῃ, διόλων τῶν ἀνδρείων πόνων ἢ ὑπομονῆ σου στρατηγεῖτω, ὅτι διὰ πάσης κακίας, καὶ ἡ ἀκηδία ἀνιστρατηγεῖ σοι, καὶ κατασκοποῦσά σου τοὺς πόνους ἀπαντας πειράζει, ὅν δὲ μὴ εἶρη τῇ ὑπομονῇ ἐνηλωμένον, τοῦτον καταδαρύνει ὄφ' ἑαυτήν, καὶ κατακάμπτει, ἐὰν δὲ δαίμων τῆς ἀκηδίας πρὸς τὴν ὑπομονὴν τῶν πόνων ἀτονήσῃ, ἀπονοίας πάλιν ὁ θῆρ τὸ κατόρθωμα θάκνει· εἰ οὖν συνείσει τῆς ἀσφαλείας τοῦτο ἐλάσει, καὶ κενόδοξον πνεῦμα ἐν αὐτῷ ἐλάσει· ἐν καιρῷ συνάξωσι. Ἐπὶ σοὶ τὸ τῆς ἀκηδίας ἐκπέση πνεῦμα, ὡς φορτικὴν ἐπιψηφίζει τῇ ψυχῇ τὴν ψαλμωδίαν, τὸν δκνον, ὡς ἀντίπαλον τῇ σπουδῇ παραδάλλει, ἵνα ψαύσας τῷ τάχει τὴν σάρκα ἀνακλήνῃ τῇ μνήμῃ, ὡς κοπιωθείσαν δῆθεν ἐκ τινος αἰτίας. Ἐπὶ οὖν ἐγρηγορότες ὤμεν νυκτὸς μὴ τὴν σύναξιν τῇ ἀκηδίᾳ ἀνακλίνωμεν, ἵνα μὴ οἱ δαίμονες ἐπιστάντες τὰ ζιζάνια τῶν λογισμῶν συνάξωσι, καὶ ἅμα τῇ καρδίᾳ κατασπείρωσιν· ὅταν γὰρ τὴν σύνοδον τῶν ὕμνων ἀπολέσωμεν, τότε τὸν σύλλογον τῶν λογισμῶν ἐπισυνάγομεν· πρὸ συνάξεως διυπνισθέντες, λογισμοῦς φωτὸς ἐν τῇ καρδίᾳ προοιμνάζωμεν, ἵνα εὐτρεπισθέντες ἔχωμεν, γρηγοροῦσθ διανοίᾳ, τῇ ψαλμωδίᾳ παρίστασθαι.

ΚΕΦΑΛ. Θ.

Α

CAPUT IX.

Πῆ μὲν βολίψ τὸν ψαλμὸν ἐν τῇ νήψει λεκτέον, πῆ δὲ ἀδολεσχεῖν ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ δοκιμαστέον· κατὰ γὰρ τὴν ἐνεδραν τοῦ ἐναντίου ἀνάγκη καὶ ἡμᾶς μεταμορφοῦσθαι, διότι ποτὲ μὲν ἐλαύνειν τὴν γλώτταν ὑποθάνται, τῆς ἀκηδίας τὴν ψυχὴν περιεχοῦσης, ποτὲ μελωδεῖσθαι τὰς λέξεις ἐρεθίζουσι, τοῦ νοεροῦ δμματος καθάπερ ἰσχὺν τὴν τροφήν ἐκ τοῦ φωτὸς λαμβάνοντος. Ὁ γὰρ τῇ ὀπτασίᾳ τῶν ὑψηλῶν ἐπεκτεινόμενος; ὄψυδερκέστερον δμμα λήψεται, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα Ἐλισσαίῃ. Ὅταν λογισμὸς σου ἐπιστῇ καρδίᾳ πολέμιος, μὴ ἄλλα ἀντ' ἄλλων δι' εὐχῆς ἐπιζητεῖ, κατὰ δὲ τοῦ πολεμίου τὸ ζῆφος τῶν δακρῶν ἀκόνα· οὕτω γὰρ σφοδρωτάτως ἀντ' τῆς μάχης προσήξωμεν, θάπτον αὐτὸν ἀφ' ἡμῶν ἀποστῆναι ποιήσομεν. Φιλοκλίει σὺν τῷ ἔργῳ τῶν χειρῶν, καὶ μάλα τῆς εὐχῆς τὴν μνήμην· τὸ μὲν γὰρ οὐ πάντοτε, τὸ δὲ ἀδιείπτον ἔχει τῆς ἐργασίας τὸν πόρον. Μὴ ἀναβάλλου δοῦναι τῆς εὐχῆς τὸ χρέος, λογισμοῦ ἀκούων δὲ ἀπρόσβασιν ἔργων, καὶ μὴ θορυβοῦ ἐν τῷ ἔργῳ ταρατῶν τὸ σῶμα, ἵνα μὴ συνταρτέξῃ καὶ εὐχῆς τὴν καρδίαν. Ὅσπερ ὁ ἐκτὸς ἡμῶν ἀνθρώπος χερσὶν ἐργάζεται· πρὸς τὸ μὴ ἐπιδαρῆσαι τινα, οὕτως ὁ ἐν ταῖς φρεσὶν ἐργαζέσθω, πρὸς τὸ μὴ ἐπιδαρηθῆναι τὸν νοῦν. Τότε γὰρ οἱ λογισμοὶ τὴν οἰκείαν ἐργασίαν τῇ ψυχῇ προσφέρουσιν, ὅταν αὐτὴν ταῖς κατὰ Θεὸν ἐννοιαῖς ἀργῆν καταλάβωσιν. Ἀροτρία, τὰ μὲν ἔργα τῶν χειρῶν εἰς τὸ φιλόσσοπον, τὴν δὲ φρένα τοῦ λογιστικοῦ εἰς τὸ φιλόσοπον, ἵνα τὸ μὲν ἤ ξένων ξενία, καὶ ὀκνηρίας ἐμπρησμός, τὸ δὲ, θεωρίας στρατηγός, καὶ λογισμῶν ἀποδρασμός; τῶν λογισμῶν ταῖς ἡδοναῖς μετὰ θάρρους ἐπιπλήξωμεν, ἅπασαν εἰς αὐτοὺς τὴν ἔργῳ περιτρέποντες, ἵνα μὴ, ἡδονῇ τὰ παρ' αὐτῶν δεχόμενοι, πρῶτοι πρὸς αὐτοὺς ἀντιστρόφως γενώμεθα.

in eas iracundiam convertentes, ne voluptate, ea quæ ab ipsis proveniunt, excipientes, mites erga ipsas contrario modo evadamus.

ΚΕΦΑΛ. Ι΄.

Ἐτοίμαζε σεαυτὸν πρῶτον εἶναι, καὶ μαχητὴν, τὸ μὲν τῷ ὁμοφύλῳ, τὸ δὲ τῷ πολέμιῳ· ἐν τούτῳ γὰρ ἡ χρῆσις τοῦ θυμοῦ, ἐν τῷ κατὰ τὴν ἔχθραν ἀντιμάχεσθαι τῷ ὄφει· ἐν δὲ τούτῳ καὶ τοῦ πρᾶου τὸ ἐπιεικὲς, ἐν τῷ κατὰ τὴν ἀγάπην μακροθυμεῖν τῷ ἀδελφῷ, καὶ πολεμεῖν τῷ λογισμῷ. Ὁ πρῶτος οὖν ἔστω μαχητῆς διαίρουμένος τῆς πραότητος ἐκ τῶν δολοφρόνων λογισμῶν, καθάπερ καὶ τῆς μάχης ἐκ τῶν τῆς φύσεως ὁμογενῶν· μὴ ἀντιστρέψῃς τοῦ θυμοῦ τὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὥστε θυμοῦσθαι μὲν τῷ ἀδελφῷ, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφους, φιλοῦσθαι δὲ τῷ ὄφει κατὰ τὴν συγκατάθεσιν τῶν λογισμῶν. Ὁ πρᾶτος, κὰν πάσῃ τὰ δεινὰ, τῆς ἀγάπης οὐκ ἐξίσταται· εἵνεκεν γὰρ ταύτης μακροθυμεῖ καὶ στέγει, χρηστεύεται καὶ ὑπομένει. Εἰ γὰρ τῆς ἀγάπης τὸ μακροθυμεῖν, οὐ τῆς ἀγάπης τὸ θυμομαχεῖν· θυμὸς γὰρ λύπην διεγείρει, καὶ μῆδιν, ἀγάπη δὲ τὰ τρία μεσῶ. Εἰ παύσαν ἔχεις ἐν τῇ ἀγάπῃ τὴν βίασιν, μᾶλλον πρότερον ταύτη, ἢ περ τῷ πταίνεῖ σε· φέδω, καὶ ἀγάπη δούλους τῷ Θεῷ τὸ μὲν ὡς δεσπότῃ καὶ κοι-

Alicubi quidem stridore psalmus in vigilia dicendus; alicubi vero utile censendum, assidue Psalmorum orare concentu; etenim secundum adversarii insidias, necessum est, et nos mutare formas; quia nonnunquam linguam impellere suggerunt (ii scilicet psalmi) pigritia circumdante animam, interdum proritant ad 418 suaviter concinendas dictiones, oculo intellectuali veluti robur, et e lumine alimentum accipiente. Nam qui visione rerum excel-sarum protenditur, oculum acutius prospicientem, ad Elisæi exemplum, assequetur. Quando cogitatio hostilis tuum aggrediatur cor, ne alia pro aliis in oratione inquiras, at contra bellatorem, lacrymarum gladium exacuas; si enim ita validissime ad pugnam erumpamus, faciemus ut ipse celerius a nobis absistat. Honestatem cole, sed cum opere manuum maxime orationis memoriam; illud enim non semper, istud autem habet inefficiens operationis emolumentum. Ne differas orationis debitum solvere, intellectui obtemperans per operum accessum, et ne perturbes in opere corpus conturbans, ne simul cor deturbes orationis. Quemadmodum noster exterior homo manibus operatur, ut minime prægravat aliquem, ita mentis interior operetur, ut intellectum non aggravat; tunc enim cogitationes propriam operationem animæ offerunt, quando ipsam intellectionibus, quæ secundum Deum sunt, otiosam comprehenderint. Ara opera quidem manualia ad humanitatis studium, mentem vero rationalis facultatis desiderium: ut primum quidem peregrinorum sit hospitium, ignaviaque seu pigritiæ exustio, istud vero contemplationis dux, et ebullitio cogitationum; considerationum voluptates audacter increpemus, omnem in

419 CAPUT X.

Para teipsum, ut mansuetus sis, simulque pugnator: hinc quidem contribuli; inde vero hosti: in hoc enim usus animi est concitati, nimirum in oppugnando serpentem hostilitate; in eo vero lenitas et modestia mansueti consistit, nempe in longanimitate tolerando fratrem charitative, et in debellanda cogitatione. Mansuetus ergo sis pugnator, mansuetudine divisa e cogitationibus dolosa mente pervolventibus, ut etiam divisa pugna ab his, qui natura sunt conjuncti: ne obvertas usum iracundiæ ad eum qui præter naturam est; ita ut irascaris quidem adversus fratrem secundum assimilationem serpentis, in eas vero cum serpente amicitiam juxta cogitationum assensum. Mansuetus, etsi gravia patitur, a charitate non excedit, illius enim causa longanimitate tolerat, et sustinet, et clementer se gerit, et suffert: si namque charitatis est proprium esse longanimum, non est charitatis animo commoto pugnare: ira quippe suscitatur mororem et odium; charitas autem hæc tria minuit. Si firmum habes

in charitate gressum, magis illi attende, quam te offendenti : timore et charitate famulare Deo ; primum quidem, uti Domino et iudici, alterum vero uti benigno erga homines, et altori : qui charitatis virtutes acquisivit, pravas in captivitate redigit passiones ; et qui a sancta Trinitate tria ista obtinet, fidem, spem et charitatem, erit urbs triplici circumdata muro, et virtutibus, uti terribus munita. Non solum in eo, quod non accipias ab altero, charitate præditus demonstraberis, verum et in dando profuse renuntiator mandî dignosceris : dum materiam præbeas, contente pura projicere semina, ne tibi pro frumento exsurgat urtica. In his quæ præbes, memor esto Dei, qui dator est, et acceptor, ut tibi renuntiationis mundi mercedes imputet cum laudibus.

CAPUT XI.

Qui nihil possidet, cura vacuum vitæ percipit voluptatem ; at qui possessiones adamat, sollicitudinem habet cruciatum divitiarum assiduum : tunc cœtum cogitationum captivum abiges, quando curis mundanarum sordium minime præbueris cor ; tuncque crucem sine ulla portabis distractione, quando possidendi recusaris cupiditatem ; quinimo mundanarum sordium cogitatio senectutem tibi vacillinat, ac morbos, ita ut tuam in Deum spem cum opibus partiat. Qui mundi renuntiationem exercere sibi proposuit, fide tanquam muro circumvalletur, et charitate corroboretur, et spe confirmetur : est namque fides, non relictio, sed meliorum rerum subsistentia in spe patientiæ, et vitæ charitate. Quando omnibus externis renuntiaris sordibus, attende a cogitationibus tenebrosis, paupertatem exprobrantibus tibi, et egestatem, et vilitatem, et dedecus tibi profereantibus, ut virtutis hujus illustris in te pœnitentiam dolosa homicidæ mente operentur : si ergo prudentiæ attendas certaminis, illud potius comperies, nimirum, quod per ea corona plectitur tibi, per quæ te ipsi vituperant ; renuntians enim, propter ea renuntias certamina, propter quæ afficeris opprobriis. Ne igitur luctæ interiorum cogitationum cedas, quia non in principio renuntiationis commendatur finis, at in fine patientiæ principia coronantur, nec in corpore solum exercitio plausibus dilaudantur certamina, sed in luctæ cogitationum, quod ad coronam pertinet, requiritur.

CAPUT XII.

Judica cogitationes in tribunali cordis, ut, latronibus interfectis, latronum princeps pertimescat ; etenim qui accuratus est cogitationum examinatus, præceptorum etiam est verus amator : quando igitur cogitatio inventu difficilis cor tuum invaserit, tunc magis magisq̄ super ipsam vehementes succende labores ; aut enim calidum, uti contrarium miuime ferens, aufugiet, aut ipsum tolerabis, velut ea quæ talis est recte vitæ familiaris. Quin et quandoque accidit ut demones, bonam videlicet cogitationem tuo suggerentes corli, statimque transfigurati, ipsi simulent cogitationi adversari, ut ex contrarietate putes, eos etiam scire, quas corde

τῆς. τὸ δὲ ὡς φιλανθρώπων, καὶ τροφεὶ· ὁ τῆς ἀγάπης ἀρετὰς κτησάμενος, τὰ πάθη τῶν φαύλων αἰχμαλωτίζει, καὶ ὁ παρὰ τῆς ἀγίας Τριάδος ἔχων ταῦτα τὰ τρία, πύστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, τρίτειχος ἔσται πόλις ταῖς ἀρεταῖς πυργωθεῖσα. Οὐκ ἐν τῷ μὴ λαμβάνειν μόνον παρ' ἑτέρου ἀγαπητικὸς ἀναδειχθήσῃ, ἀλλ' ἐν τῷ δίδουαι ἀφειδῶς ἀποτακτικὸς ἐπιγνωσθήσῃ, ἐν τῷ δίδουαι σε τὴν ὕλην ἀγωνίζου τὰ σπέρματα καθαρὰ βάλλειν, ἵνα μὴ ἀντὶ πυροῦ, ἐξέλθῃ σοι κνίδη. Θεοῦ ἐν οἷς παρέχεις μνημόνευε, καὶ ὄστου, καὶ λήπτορος, ὅπως σοι μετ' ἔγκωμιων λογιῆται τοὺς τῆς ἀποτάξεως μισθοὺς.

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Ὁ ἀκτῆμων ἀμέριμον ἔχει τοῦ βίου τὴν ἡδονὴν, ὁ δὲ φιλοκτῆμων μέριμον ἔχει τὴν δ'ύνην τοῦ πλοῦτου διὰ παντός· τότε δῆμον λογισμῶν αἰχμάλων ἰλάσεις, ὅταν ταῖς φροντίαι τῶν ὀλῶν τὴν καρδίαν μὴ ὄψ· τότε καὶ τὸν σταυρὸν ἀπερισπάστως βασιτάσεις, ὅταν τοῦ κτῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν ἀρνήσῃ· ἀλλ' ὁ τῆς ὕλης λογισμὸς γῆρας σοι μεταύεται· καὶ νόσους, ἵνα σοὺ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα τοῖς χρήμασι μέρῃ. Ὁ τὴν ἀποταγὴν ἀσκεῖν προηρημένος, πιστεῖ τεχιζέσθω, καὶ ἀγάπῃ κραταιούσθω, καὶ ἐλπίδι βεβαιούσθω. Ἔστι γὰρ ἡ πίστις, οὐκ ἐγκατάλειψις, ἀλλὰ τῶν κρειττόνων ὑπόστασις ἐν ἐλπίδι τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆ ἀγάπῃ τῆς ζωῆς. Ὅταν ἀποτάξῃ ταῖς ἔξωθεν ὕλαις ἀπάσαις, πρόσσεγε τοὺς ῥοφεροὺς λογισμοὺς τὴν πέναν ἱπονειδίζοντάς σοι, καὶ ἐνδειαν, καὶ εὐτέλειαν, καὶ ἀδοξίαν σοι προσφέροντας, ἵνα τῆς τοιαύτης λαμπρῆς ἀρετῆς μεταγνώσῃν οἱ φόνιοι δροσφορῶς ἐργάζωνται. Ἐὰν οὖν τῇ συνέσει τῆς ἀθλήσεως πρόσσης, μάλλον ἐκείνη εὐρήσεις, ὅτι δι' ὧν σε ὀνειδίζουσι, δι' αὐτῶν ὁ στεφανός σοι πλέκεται· καὶ γὰρ ἀποτασσόμενος, δι' ἐκείνους ἀποτάσῃ δι' ὧν ἀλλων ὀνειδίζῃ. Μὴ οὖν τῇ πάλῃ τῶν ἐντὸς λογισμῶν ἐνδῶσῃ, ὅτι οὐκ ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποταγῆς τὸ τέλος εὐφημεῖται, ἀλλ' ἐν τῷ τέλει τῆς ὑπομονῆς αἱ ἀρχαὶ στεφανοῦνται, οὐδὲ ἐν τῇ σωματικῇ γυμνασίᾳ μόνον οἱ ἀγῶνες συγχροτοῦνται, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν λογισμῶν πάλῃ τὸ περὶ στεφάνου ζητεῖται.

D

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Δίκαζε τοὺς λογισμοὺς ἐν τῷ βήματι τῆς καρδίας, ἵνα τῶν ληστῶν ἀναρουμένων, ὁ ἀρχιληστής φθῇ· καὶ γὰρ ὁ ὧν ἀκριθῆς τῶν λογισμῶν ἐξεταστής, ἔστι· καὶ ἀληθῆς τῶν ἐντολῶν ἐραστής. Ἐκὰν οὖν λογισμὸς ἀπιστῆ σου τῇ καρδίᾳ δυσεύρετος, τότε ἐπὶ πλεῖον συντόνους πόνους ἐπ' αὐτὸν ἐκπύρωσον· ἡ γὰρ τὴν θέρμην ὡς ἐναντίαν οὐ φέρων ἀποδρά, ἡ ταύτην ὑπομένει ὡς οικίος ὧν τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Ἔστι δ' ὅταν οἱ δαίμονες λογισμῶν δῆθεν καλὸν ὑποβάλλοντες τῇ καρδίᾳ, καὶ παρῆθ' μεταμορφούμενοι ἐναντιοῦσθαι τοῦτ' προσποιῶνται, ἵνα ἐκ τῆς ἐναντώσεως, νομίσῃς αὐτοὺς καὶ τὰς ἐνθυμήσεις τῆς καρδίας σου εἶδεναι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλ' ἵνα διακάζωνται

την συνειδησίν σου κρίνειν, ὡς τῇ ἐναντιώσει τοῦ κακοῦ ἡττηθέντος τῷ καλῷ· ἔστι δὲ πάλιν ὅτε τὴν οἰκείαν σκευωρίαν ὑπεμφαίνουσί σοι ἵνα παρὰ σεαυτῷ δόξης φρόνιμος εἶναι. Ὅταν λογισμοὶ μεταστῆσασί σε εἰς ἐν ὑπέδαλον ἐρῶν ἡμᾶς τόπον, τότε μεταμελείσθαι πάλιν ποιούσιν ἵνα ἀστάτους ἡμᾶς ποιήσωσι πανταχόθεν, καὶ ἀκάρπους. Διὸ μὴ πετάζωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, ἀλλὰ καμπτώμεθα μᾶλλον εἰς ἡσυχίαν, καὶ κόπους, ὅτι ἐκ τῆς ἡμετέρας ῥαθυμίας λαμβάνουσιν καθ' ἡμῶν οἱ λογισμοὶ τὴν δύναμιν. Ὁ δὲ εἰδὼς λογισμοῦ πείραν ἐν ᾧ τόπῳ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ, ὁ δὲ μὴ εἰδὼς, ἐν ἀγῶνι ἔτι βαδίζει. Ἡ τῶν τόπων μεταθέσεις, ἦτω εἰς τὰ πνευματικώτερα, καὶ μὴ εἰς τὰ ἀναπαυστικώτερα· ὑπομονὴ γάρ, καὶ μακροθυμία, καὶ ἀγάπη, ἐν ταῖς θλίψεσιν εὐχαριστοῦ· ἀκηδία δὲ, καὶ ἔλαφρία, καὶ φιλαυτία, ἐν ταῖς ἀναπαύσεσι χαίρει. Ἀνήσυχος διὰ τῶν περὶ τὰς ὕψεις αἰσθήσεων τὴν ψυχὴν πολεμεῖται, ὁ δὲ φιλήσυχος, τὰς αἰσθήσεις φυλάσσων, τοὺς λογισμοὺς πολεμεῖ.

et levitas, et nimius sui ipsius amor gaudet in recreationibus. Qui non modeste quiescit, per sensuum visiones oppugnatur in anima; at qui modestam adamat quietem, sensus custodiens, ipse pugnat adversus cogitationes.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'

Τῷ οὖν διατάγματι τοῦ νόμου τῶν αἰσθήσεων τὴν τάξιν ὁ ἡγεμῶν σου συναγαγέτω, ἵνα μὴ βλέμματι, καὶ ἀκοῇ, μάλιστα κακῶν τῇ ψυχῇ σου ταραξῆς· ἐν δυσὶν οὐσίαις ὑπάρχων, ἐκάστη διανέμειν τὴν τάξιν φυλάττου, ἵνα ἡ μὲν ἀριστεύῃ, ἡ δὲ μὴ ἀντερῆ, καὶ τῷ τυράνῳ τὰ ἐπιτάγματα μὴ δίδου, ὅτι τῷ πυρὶ τούτου δοθέντος, καὶ τὸν ἔσχατον κοδράτην ἀποδώσεις. Ὅταν τὰ αἴτια τῶν παθῶν ἀντιπρὸς τῶν τροπῶσαι, μὴ σε λογισμὸς μεγαλυνέτω πονηρὸς, μὴ πως πνεύματι πλάνης πιστεύσας, καὶ τῶν φρενῶν ἐκπλαγῆς· ἐπιζήτει δὲ λογιστεύειν τὰς ἐφ' οἷς ποιεῖς ὑπερβολὰς, ὅπως τὰ τέλη τῶν κατορθωμάτων διὰ τῶν ἐνδον μὴ κλαπῆς. Τινὲς ἐπὶ κατορθώμασιν εὐφημισθέντες, τῷ χρόνῳ τοὺς πόνους ἡκηθίασαν, καὶ ἡ μὲν εὐφημία διώδευεν, οἱ δὲ πόνου ἐλύθησαν. Τινὲς δὲ ὄγκον καλῶν σκληρουχοῦμενοι, μεγάλοι ἐνομισθησαν καὶ τῆς μὲν ψυχῆς τὸ συνειδὸς ἠλκοῦτο, τῆς δὲ εὐφημίας ἡ νόσος ἐνευρύνετο, οἱ δὲ λογισμοὶ τῶν τραυμάτων τὴν ψυχὴν ἀποπλανῶντες ἐν ταῖς εὐφημίαις τοὺς πόνους ἀπέφερον. Ὅσπιννα ταῖς παρὰ ἀνθρώπων τιμαῖς οἱ ποικιλωτάτοι πλουτήσουσι, τὸ τῆνικαῦτα καὶ τὰς ἀτιμίας οἱ δαίμονες σκευάσαντες ἐπάγουσιν, ἵνα, ἀπὸ τῶν τιμῶν ὄντες, τὰς ἀτιμίας μὴ φέρωσι, καὶ τὰς ὕβρεις μὴ βαστάσωσιν. Ὅταν ἐφ' ἀμαρτίαις μεγάλῃν μετάνοιαν διδῆς, τότε οἱ λογισμοὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν πόνων μαγαλύνοντες ἀμαρτίας συμικρύνουσιν, καὶ πολλάκις τῇ λήθῃ καλύπτουσιν, ἢ καὶ συγκεχωρησθαι ταύτας σημαίνουσιν, ἵνα ὑπευδούς τοῖς πόνους, μὴ ἀναλογίζῃ τῶν πταισμάτων τοὺς θρήνους τοὺς κατ' αὐτῶν ὠρῦεσθαι πλειόνως.

aut etiam ista fuisse dimissa significant, ut, paulatim cedens laboribus non æstimes, quod lanent; debeant amplius in ejulatu erumpere adversus ipsa delicta.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'

Ὁ δὲ τὰ προσπεσόντα πάθη πυκνῶν ἐκκόψαι,

pervolvit cogitationes; neque vero id solum, sed ut litigent, ad effectum tuam judicandi conscientiam, quasi malo devicto ex contrarietate facta bono: rursusque contingit, quod nonnunquam propria tibi tuam solertem ob oculos ponant observationem, ut apud te ipsum videaris prudens esse. Quando te cogitationes transferunt eum in locum, quem nos amare suggessere, tunc denuo poenitere faciunt, ut undique nos instabiles reddant ac infructuosos. Ideo non extendamus nosmetipsos de locis in loca, sed potius ad quietem taciturnam vergamus et ad labores, quia e nostra ipsa pigritia adversus nos nosmetipsos nos robur assumunt cogitationes. At ille, qui bene novit cogitationis experientiam, in quo vocatus fuit loco, in ipso apud Deum permanet; qui vero nescit, adhuc in certamine progreditur. Locorum translatio sit ad ea, quæ magis habentur spiritalia, et non ad ea, quæ ad quietem sunt aptiora: patientia namque, et longanimitas, et charitas in ærumis gratias agit; pigritia vero in recreationibus. Qui non modeste quiescit, per sensuum visiones oppugnatur in anima; at qui modestam adamat quietem, sensus custodiens, ipse pugnat adversus cogitationes.

CAPUT XIII.

Igitur, juxta legis sanctionem, dux tui sensuum colligat ordinem, ut nec obtutu, nec auditu, animam tuam vitiorum obturbes flagellis: cum in duabus essentialibus subsistas, observa ut unicuique suum distribuas ordinem, ita ut una quidem fortissime dimittet, altera vero non contradicat, et ne iniquo principi mandata concedas, quia, eo igni tradito, ultimum etiam reddes quadrantem. Quando adversus passionum causas belligerans, eas in fugam veritas ac vincas, ne te maligna ad magnitudinem evehat cogitatio, ne forte, spiritui erroris fidem adhibens, mente quoque obstupescas; conare autem, eas rerum, in quibus laboras, exsuperantias computare, ne, per interiora, facinorum recte gestorum sine defrauderis. Quidam ob res bene patratas laudibus concelebrati, procedente tempore, labores neglexerunt; et applausus quidem laudum cum sonitu abiit, labores vero dissoluti perierunt. Aliqui ob tumorem vitiorum obdurati, magni fuerunt existimati, et animæ quidem exulcerata erat conscientia, morbus vero faustæ acclamationis dilatabatur; quin et cogitationes animam e vulneribus aberrare facientes in faustis omnibus diripuerunt labores. Ubi, qui laboriosissimi sunt, honoribus ab hominibus provenientibus ditati fuerint, tunc et dæmones apparentes inferant opprobria, ut, honoribus defecti, dedecora non sufferant, et contumelias non comportent. Quando propter peccata magnam agis poenitentiam, tunc cogitationes magni facientes certamina laborum, peccata extenuant, ac sæpius oblivione obteguant.

CAPUT XIV.

Qui vero, ut passiones incurstantes excindat, ve-

huc acer pugil decertat, plures armatos, quam sint passionem, ad pugnam velut dux exercitus provehit. Ne obliviscaris quod peccaveris, licet poenitentiam egeris, sed luctum peccati tui habes pro memoria ad tui humiliationem, ut humiliatus superbiam necessario excindas. Si quis eorum, qui patrantur injusta, vitam volnerit ad optimam convertere frugem, ex adverso suorum se sistat actuum cum meliorum mutatione; etenim qui actum e contra unicuique opponit malitiae, virtutum provida pharetra sagittis configit draconem; bestiae vero istius acutissima armatura est vana gloria, quae labores **424** transfigit jaculis, quam qui oculis operum quasi militum imperatoris artibus praecurpat, appropinquavit, ut deficiat omne caput diaboli; tuorum laborum aromata obsigna silentio, ne per linguam soluta a gloria diripiantur; linguam tuam occultis modo exercitationis practiceo, seu in agendo posito; silens etenim testes sortieris labores vitae sine fide dignos convictores. Qui non habet quibus a presentibus laboribus testimonium unquam de se feratur, ne testimonium sibi ipsi lingua perhibeat: quidam enim cum duritia laborum seipsos exuerint, veluti tegumentum desidiae praebentes instabiliter non presentibus operibus manifestos testes, praetitorum temporum objiciunt actiones. Quemadmodum ab hominibus tua occultas peccata, ita et ab ipsis labores tuos absconde: quidquid enim æmulum est secretorum cordis, et supplantationes, quae clam fiunt, lactaeque certaminum reparationes, adversus eas ipsas econtra te fulciant; si vero delicta cum securitate abscondimus, et labores, qui adversus ea fiunt, econverso detegimus, parum luto utrisque contraria operamur. At verecundaris turpium gestorum publicationem, ne fonte facias, ut sint dedecori et contemptui, quae sunt animae tuae utilia. Timeto etiam ostentationem laborum, ne forte crimen, quod sit hominibus complacendo, afferat animae exitium: si vero et soli Deo manifestas turpitudinis tuae peccata, ne hominibus patefacias, quae tur esse jam victoriae coronamenta.

425 CAPUT XV.

Qui vim ad labores a gratia suscipiunt, ne velut e proprio robore, illam habere sese opinentur; auctor enim honorum omnium nobis est sermo mandatorum, sicut et malorum, qui fraudulentus est decemtor; eorum igitur, quae bene perfecteris, Deo auctori bonorum gratiarum actionem offer; qui vero mala tibi perturbationem afferunt, in eum projicias, qui causa facti principalis. In fine cujusque studii ei, qui te melior est, offer gratiarum actionem, ut oblatione tua legitime prolata, malitia pudore suffundatur: nam qui operationi gratiarum actionem conjunxerit, thesaurum cordis habebit, qui diripi nequaquam poterit, utpote qui duplicem mirum adversus malitiam in turris altitudinem amplificavit. Laudabilis is vir, qui activae vitae cognoscitivam connectit, ut ex ambobus fontibus animae praedium

πλείονα; πειθῶν ὀπίσται; ἐπιστρατηγήσει τῇ μάχῃ. Μὴ ἀμνησθῆναι παλαίμας, καὶ μετανοήσῃς, ἀλλὰ μνήμην ἔχε τῆς σῆς ἀμαρτίας τὸ πένθος πρὸς ταπεινώσιν σου. ὅπως, ταπεινωθεὶς, τὴν ὑπερηφανίαν ἀνάγκῃ ἐκκόψῃς. Εἰ τις τῶν ἄδωσα δραστήντων βούλοιο μεταβῶται ἀρίστως, κατ' ἀντικρυς τῶν πράξεων στήθε ἐναλλαγῆ τῶν κρείττωνων· καὶ γὰρ ὁ τὴν ἀντικρυς πρᾶξιν τῇ ἐκάστη πονηρίᾳ ἀνθιστῶν, τῇ συνετή τῶν ἀρετῶν βελοθήκη τοξεύει τὸν δράκοντα, τοῦ ἐκ θηρὸς δέξεται ὄπλον ἐστὶν ἡ κενοδοξία, τοὺς πόρους κατατοξεύουσα, ἥνπερ ὁ ταῖς κρυπταῖς τῶν ἔργων στρατηγίαις προκαταλαβὼν, ἤγγισεν ἀπεισῆν τὴν τοῦ διαβόλου κατενέγκαι κεφαλὴν. Τὰ ἀρώματά σου τῶν πόνων σφράγισον τῇ σιγῇ, ἵνα μὴ γλώττῃ λυθέντα ὑπὸ δόξης κλαπῶσι· κρύπτει σου τὴν γλώτταν ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς ἀσκήσεως τρόπῳ· καὶ γὰρ σιγῶν, μάρτυρας σχολῆς τοῦ βίου τοὺς ἀξιοπίστους συμβιώντας σου πόνους. Ὁ μαρτυρεῖσθαι ἀπὸ τῶν παρόντων πόνων οὐκ ἔχων τίσι ποτε, ἑαυτῷ μὴ γλώττῃ μαρτυρεῖται· τινὲς γὰρ τῶν πόνων τῆς σκληρουχίας ἑαυτοὺς ἐκδύσαντες ὡς προκάλυμμα τῆς βθυμίας τῶν ἀπελθόντων χρόνων τὰς πράξεις παραβάλλουσι μάρτυρας ἐκδόλου ἔργου οὐ παροῦσιν ἀθεδαίως παρῆγοντες. Ὅσπερ ἐκ τῶν ἀνθρώπων κρύπτεις σου τὰς ἀμαρτίας, οὕτω καὶ τοὺς πόνους ἐξ αὐτῶν ἀποκρύπτει· καὶ γὰρ τὸ ἀντίτεχνον τῶν κρυφίων τῆς καρδίας, σκελισμάτων τὰ κρυφῆ, καὶ τὰ ἀναπαλαίματα, κατ' αὐτῶν ἀντιστηρίζουσιν· εἰ δὲ τὰ μὲν πλημμελήματα μετὰ ἀσφαλείας ἀποκρύπτομεν, τὰ δὲ κατ' αὐτῶν πονήματα σφαλερῶς ἀνακαλύπτομεν, καὶ τοὶ ἀμφοτέρους τὰ ἐναντία ἀνακαλύπτομεθα. Ἄλλ' ἐπισισχύνῃ τῶν αἰσχρῶν τὴν δημοσίευσιν, μήπως θνητός, καὶ ἐξουδένωσιν ποιῆσῃ τὰ τῆς ψυχῆς σου σύμφορα. Φοβοῦ καὶ τῶν πόνων τὴν ἐπίδειξιν, μὴ πως ἔγκλημα ἀνθρωπάρεσκον κομίσῃ τὸν τῆς ψυχῆς; ἄθετον· εἰ δὲ καὶ μόνῃ Θεῷ ἐκφαίνεις τὰ τῆς αἰσχύνης παραπτώματα, μὴ ἀνθρώποις ἐκφαίνε τὰ κατ' αὐτῶν ἀνταγωνίσματα ἵνα μὴ νομισθῶσι, νίκης εἶναι στεφανώματα.

adversus ea suscipiam certamina, ut non censcam-

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ.

Οἱ τὴν δύναμιν τῶν πόνων ἀπὸ τῆς χάριτος λαμβάνοντες μὴ ὡς ἐξ οἰκίας ἰσχύος ἔχειν ταύτην νομιζέτωσαν· αἴτιος γὰρ ἀπάντων τῶν καλῶν ἡμῖν ἐστὶν ὁ τῶν ἐντολῶν λόγος, ὡς περὶ καὶ τῶν κακῶν ὁ ἀποβόλων ἀπατηλός. Ἄπερ οὖν διαπράττει καλὰ, τὴν εὐχαριστίαν τῷ αἰτίῳ τῶν καλῶν πρόσφερε· ἃ δὲ διοχλεῖ σοι κακά, τῷ ἀρχηγέτῃ τούτων πρόσριπτε. Ἡσάτης πραγματείας τὸ τέλος πρόσνεμε εὐχαριστίαν τῷ κρείττονι, ἵνα τῆς προσφορᾶς σου νομικῶς προσενεχθείσῃ; ἡ κακία κατασιχνῆται. Ὁ γὰρ τῇ πράξει τὴν εὐχαριστίαν συνάψας, ἀπόρθητον ἔχει τὸν θησαυρὸν τῆς καρδίας, διπλοῦν κατὰ τῆς κακίας πυργώσας τὸ τεῖχος. Ἐπαινετὸς οὗτος ἀνὴρ, ὁ τῇ πρακτικῇ τὴν γνωστικὴν συζεύξας, ἵνα ἐξ ἀμφοτέρων πηγῶν τὸ τῆς χυτῆς χωρὶον ἀρδεύοιτο πρὸς ἀρετὴν· ἡ γὰρ γνωστικὴ πτεροῖ τὴν ὡσρᾶν οὐσίαν

τῆ τῶν κρειττόνων θεωρεῖ, ἡ δὲ πρακτικὴ νεκροὶ τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν πάθος, κακίαν, ἐπιθυμίαν κακῆν· οἱ οὖν διὰ τῶν ἀμφοτέρων τούτων τῆ πανοπλίᾳ περιπεφραγμένοι, εὐκάλως καταπιθήσονται λοιπὸν τῆς τῶν δαιμόνων πονηρίας. Οἱ δαίμονες διὰ τῶν λογισμῶν τῆ ψυχῆ πολέμοισι, κακένοι χαλεπωτέρως διὰ τῆς ὑπομονῆς ἀντιπολεμοῦνται, καὶ δειλιῶντες προσίσι λοιπὸν τῆ μάχῃ κραταίων τὸν στρατηγὸν τῆς πυγμῆς ὑφορῶντες. Εἰ βούλει στρατηγήσαι κατὰ τῆς φάλαγγος τῶν δαιμόνων, ἡσυχίᾳ φράττε τὰς τῆς ψυχῆς σου πύλας, θίγε δὲ καὶ τὸ οὖς σου τοῖς τῆς πατροσύνης λόγοις, ἵνα τότε μᾶλλον λογισμῶν ἀκάνθας μαθὼν ἐμπρήσῃς, ἐπὶ τῆς πατρικῆς βουθεσίας ἀκροῖσαι. Μὴ τῶν ἔργων ἔσο δικαστῆς, ἀλλὰ τῶν ῥήσεων ἐξεταστής.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Ἔθος γὰρ τοῖς τοιοῦτοις λογισμοῖς εἰς τὸ πρακτικὸν τοῦ βουθετοῦντός σε ἀπάγειν, ἵνα θεινὸν σε τοῦτου καταστήσαντες κριτὴν, τῆς ἐπωφελοῦς βουθεσίας ἀποστήσῃσι. Μὴ ἀπανάλου βουθετούμενος, κἂν γνωστικὸς ὑπάρχη· ἐάν γὰρ τὸ πρακτικὸν τῆς γνωστικῆς ἀποκευθῆ, χρεῖα τοῦ ζευγνύοντος τὴν ὀποτέρων τῶν ἀρετῶν ἀρμονίαν τῆ φρικτῆ τῆς κρίσεως δίχνη. Ὁ τὴν πατρῴαν ἐντολὴν ἐκ τοῦ ὠτός ἐκτινάσσων, καὶ νομικῆς ἐντολῆς παρήκουος ἔσται, μὴ μόνον κατορθώματα Πατέρων τερόπόμενος λάλει, ἀλλὰ καὶ σεαυτὸν ἐργάτην τούτων πονικώτατον ἀπαίτει. Ὁ πονικώτερον ἐπιζητῶν οἷός τε οἶψ πόνω λογισμῶς ἀντίκειται, τεχνίτης ἐν πάλῃ κατὰ τῆς πλάνης εὐρίσκειται, ἐν ὄλοις δὲ τοῖς νεοροῖς σου πόνους, οἷς ἐάν ἐλλίψῃ, ὁ τοῦτον συλήσας ἀντ' αὐτοῦ παραιοῦει. Μνημόνευε τῆ συνέσει τῶν πόνων συντηρεῖν τὴν καρδίαν, μήπως ἡ λήθη τῆς τῶν κρειττόνων μερίμνης ταύτην συλήσασα τῆ τῶν λογισμῶν αἰχμαλωσίᾳ παραδῶ· ἡ γὰρ λήθη τῆς αἰχμαλωσίας προσπηδᾷ τῆ κακίᾳ, ἵνα θπ' ἐκείνης τοῦ νοῦ κλαπέντος, ἐτοιμῶς αὕτη παραιοῦεῖται, νοῦς κλεπτόμενος ἀπὸ Θεοῦ, καὶ μνήμης μακρονόμενος, καὶ διὰ τῶν ἐκτὸς αἰσθήσεων ἀδιαφόρου ἀμαρτάνει· ἀκοῆν γὰρ καὶ γλῶτταν ὁ τοιοῦτος ἀδυνατεῖ παιδαγωγῆσαι, ὅτι τὸ φίλτρον τῶν πόνων ἐκ τῶν ἐκτὸς ἐξατῆκεν. Ὁ φίλων ἐξακουεῖν τοῦ ψέγοντος τὸν δεῖνα, δυσὶ συνεργοῖς πνεύμασι συνεργοῦσιν οἱ δύο· ἡ γὰρ κακηκοῖα τῆς κατηγορίας συνεργὸς τυγχάνει, καὶ ἐρῶσιν ἀλλήλων εἰς λύμην κατὰ δίας.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Ἐκ τῶν καταλαλιῶν τὰ ὠτά σου φράξον, ἵνα μὴ διττῶς σὺν αὐτοῖς ἀνομήσῃς, σεαυτὸν μὲν θεινῶ πάθει ἐθίζων, γλωσσασαγεῖν δὲ ἐκείνους οὐκ ἀνακόπτων. Ψυχὴν τῶν κρειττόνων ὁ φιλοσκόπητος ληστεύει, σαθρὸν ἀκοῆν διαβολαῖς διορῶντων· ὁ δὲ διαδρῶν τῆν τοῦ πέλας λοιδοροῦν γλῶσσαν, καὶ τὴν οἰκτεῖαν λοιδορίαν φυγαδεύει· ἡδεῖς ἀκοῶς ὁ τῷ λοιδορῷ παρέχων, ἴην ἤρως τοῖς ὠσιν ἀμέλει. Μὴ γεύεσθαι τὸ οὖς σου τῆς

A irrigatur ad virtutem; cognoscitiva nempe alis probebit intellectualem essentiam ad meliorum rerum contemplationem; activa vero mortificat membra, quæ sunt super terram, scortationem, impuritatem, passionem, malam concupiscentiam; qui ergo omni harum ambarum circumsepti sunt armatura, facile deinceps adversus dæmonum pravitatem consurgent: dæmones animæ bellum inferunt per cogitationes, et illi molestius econtra per patientiam oppugnantur; unde timido procedunt animo ad prælium, pugnx ducem suspicantes potentem. Si volueris adversus dæmonum turmam bellum gerere, quiete modesta sopito portas animæ tuæ, auremque tuam sermonibus tange paternitatis, ut nimirum **426** tunc magis addiscens cogitationum spinas succendas, quando paternas audieris admonitiones: non operum sis iudex, sed verborum examiner.

CAPUT XVI.

Solent nempe hujusmodi cogitationes te ad apertitudinem gestuum admonentis abducere, ut hujus te peritum constituentes iudicem a perutili avertant admonitione. Non recuses admonitus, quamvis fueris cognoscendi facultate præditus; si etenim quæ practica est facultas a cognoscitiva disjungatur, opus est eo, qui conjungat ambarum virtutum concordiam tremenda iudicii justitia. Qui paternum mandatum excultit ex aure, præcepto quoque legali erit inobediens: non solum eloquere cum delectatione fratrum res bene gestas, sed et teipsum factorum earum laboriosissimum repositæ: qui laboriosius inquirat qualis quali labori cogitatio ex adverso opponatur, solers artifex in lucta contra deceptionem reperitur: inter universos autem tuos intellectuales labores, pro eo, in quo defeceris, subingreditur, qui ipsum rapuerit. Cor memento conservare laborum prudentia, ne forte meliorum rerum oblivio eam rapiens, in cogitationum tradat captivitatem; oblivio namque captivitatis assilit malitiæ, ut ab illa furto quasi subtracta mente, ipsa prompto subiatret; mens cum a Deo sublata fuerit, et a memoria procul submota, per exteriores sensus peccat etiam indifferenter: hujusmodi nempe vir auditum atque linguam minime potest regere, quia laborum **427** voluptatem ab exterioribus quasi instigatus dimisit: qui amat audire eum, qui unum talem vituperat, ambo cooperantibus duobus spiritibus cooperantur; nam auditio mali cooperatrix est maledicentiæ, et ad cordis perniciem amore se invicem prosequuntur.

CAPUT XVII.

Ex oblocutionibus tuas obsepi aures, ne bifariam cum ipsis perpetres iniquitatem, teipsum quidem passioni assuefaciens, illos vero, ne lingua promant venenum, minime reprimens. Qui gaudet dicteris, et scommatis, deprædatur animam eorum, qui meliores sunt, calumniis marcidum effodiens auditum; qui autem effugit linguam proximi conviaticem, propriam etiam fugat convicium: qui con-

viciatori suaves et faciles præbet auditus, auribus emulget feræ venenum. Non gustet auris tua medicamentum istud amarum, ne forte tale tu quoque alteri propineris; ne fascines oblocutionibus aurem tuam, ut, passioni dividendis, multimodis non inservias passionibus; una quippe e multis passio, cum in te locum invenerit, in idem stabulum alias quoque subintroducitur: tunc multitudine vitiorum mens gubernatrix in servitutem redigitur, quando passioni adnexa labores disjunxerit. Qui aliorum derisiones conatur examinare, sui ipsius actiones re ipsa non perscrutatur. Ne derideas vita functum ut qui negligenter vixerit, ne, quasi ex consuetudine acerbus esses, et amarus viventium iudex, fias quoque demortui. Ne peccantibus jactatorio attendas animo, te veluti iudicem extollendo, sed tibi ipsi attende **428** vigilantem, actuusque tuorum probatrice consideratione; dum peccaveris, anxius gemis, et cum rem bene gesseris, ne infleris; nec te magnifice jactes, quod nullatenus sis contemnendus, ut, velut ornamentum, non induas vitium. Aliqui et enim, cum ob devotam religiositatem dignosci non possent, festinarunt ut saltem ob vitium sic dignoscerentur; alii, proventi ex invidia, prætextus e summo jaculantur, et eos qui virtutibus stabiliti sunt pro nihilo ducunt. Quidam ob mala rumore circumstantis vulgi celebrati, gravem honestamque circuminduunt vitam, non ut prava luceant peccata laboribus, sed ut vituperiorum obumbrent rumores. Verum tu ne te decipienti placere gloriabundus enitaris, nec, quod decipiaris, gestas lætitia; nam, si propter nudum nomen studiosa quæque consecraris, non pro Deo, sed pro hominibus operaris: ne absque labore viventi confidentiam præbeas, licet ea de re magnum ostendet nomen; is nempe amicus ad personæ gratiam est, sitque tempus ejus accusator.

CAPUT XVIII.

Timentem amicum irrisorem habeas, ut tuorum invenias delictorum tutamen. Quando amicus tuus a fausto tuorum laborum omine superatus ad invidiam se vertit, ita ut coram circumstantibus vanæ gloriæ verbis tuos ejaculetur labores, quo tuam decurrentem gloriâ dicteris de te jactis obumbret: tunc ne, illius invidiæ attendens, mordearis, ut amarum venenum animæ tuæ non elicias; hoc enim opus est Satanæ, ut illum quidem inflammet invidia, te vero amaritudine consumat. At potius humillemur, et honore tales istos præventamus, perque mensam æmulatione efferatum **429** animi sensum mansuefaciamus: ne, tanquam ex alia persona, invidia vituperes amicum, ut quasi ex alio videlicet ore ipsum reprehendens, te ipsum velut innocentem facias, et velut irreprensibilem exales. Hæc est enim transfiguratio Satanæ, qui ex persona serpentis Altissimum vituperabat, ut, quasi ex alio videlicet ore suipsius Deo attribuens invidiam, ipse tanquam invidiæ expertus existimaretur: ne, quasi velles subjectum habere fratrem, tentes ejus peccatum deprehendere, ut non inveniaris Satanæ cooperatore. Qui peccavit, non observet, quod et alii dicunt vel peccant, ac si non solus foret, qui

πικρῶς ταύτης ἀντιδότου, μή πως τοιαύτην καὶ σὺ συγκεράσης ἐτέρῳ, μὴ γοητεύου καταλαλιᾶς τὸ σὺς σου, ἵνα μὴ πάθει πραθεὶς, πολυπαθεῖα δουλεύσης· ἐν γὰρ τῶν πολλῶν πάθος τόπον ἐν σοὶ εὐρῶν, εἰς τὸν αὐτὸν σηκὸν καὶ ἄλλα συνεισφέρει· τότε πλήθει κακῶν ὁ ἡγεμὼν δουλοῦται, ὅταν πάθει ζευχθεὶς τοὺς πόρους ἀποζεύξῃ. Ὁ τὰς ἐτέρων σκέψεις πειρώμενος ἐρευνᾷν, τὰς ἑαυτοῦ πράξεις ἐργῶ σὺκ ἐρευνᾷ, μὴ ὡς ἀμελῶς ζήσαντα, τὸν ἀποδιώσαντα σκώπτει, ἵνα μὴ ὡς ἐκ συνθηεῖας τῶν ζώντων, καὶ τοῦ νεκροῦ γένῃ πικρὸς δικαστῆς· μὴ τοὺς πταίουσιν ἐπεχε λογισμῶ ἀλαζόνι ἐπαίροντι σε ὡς δικαστὴν, ἀλλὰ σαυτῷ πρόσεχε λογισμῶ νήφοντι, καὶ τῶν σῶν πράξεων δοκιμαστῆ. Στένε πταίων, καὶ μὴ φυσῶ κατορθῶν ἀκαταφρόνητος εἶναι μὴ μεγαλαύχει, ὅπως μὴ ὡς κῆρυκος τὸ κακὸν ἐνδύσῃ. Τινὲς γὰρ ἀπὸ εὐλαβείας μὴ δυνάμενοι γνωσθῆναι· ἕτεροι δὲ αὐξηθέντες τῷ φθόνῳ, προφάσεις ἀκροβολοῦσι, τοὺς εὐσταθοῦντας ταῖς ἀρεταῖς ἐξουθενοῦσι. Τοῖς περίξ τινὲς εἰς φαῦλα θρυλλοῦμενοι, βίον σεμνὸν ἀμφιέννυνται, οὐχ ἵνα τὰ φαῦλα πταίσματα τοῖς πόνοις θρηνησωσιν, ἀλλ' ἵνα τῶν ψόγων τὰς φήμας σκιασωσιν. Ἄλλὰ μὴ τῷ ἀπατῶντι σε καλλωπίζου, μηδὲ τῷ ἀπατᾶσθαι ἐναγᾶλλου· ἐὰν γὰρ δι' ἔνομα ψιλοῦν τῶν σπουδαίων ἐφάπτη, οὐ Θεῶν, ἀλλὰ ἀνθρώπων ἐργάζῃ, μὴ παρῆρησιαν εἶχε τῷ ἀπόνως βιοῦντι, κἂν δομοῖα τοῦτῳ μέγα πομπεύῃ· ἔστι φίλος πρὸς προσώπου χάριν, καὶ χρόνος κατῆγορος τοῦτου γίνεται.

C

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΗ'.

Δεικνύμενος φίλον σκώπτῃ κτήσαι, ἵνα σκέπῃν εὐρηγῆ τῶν σῶν πταισμάτων, τὸ δὲ φθονοῦμενον ἐν σοὶ κρύπτει μᾶλλον τοῦ φθονοῦντος. Ὅταν ὁ σὺς φίλος ταῖς σοὶς τῶν πόρων εὐφημαῖς ἐλαττούμενος εἰς φθόνον ἐκτραπῇ, ὡς καὶ τοῖς πέριξ ῥήματα κενοδοξίας ἀκοντίζειν σου τοῖς πόνοις, ὅπως τὴν διατρέχουσαν περὶ σοῦ δόξαν συσκιᾶσῃ τοῖς σοὶς σκώμμασι, τότε μὴ τῇ ἐκείνου βασκανίᾳ προσέχων δηχθῆς. ἵνα μὴ ἴδῃ πικρὸν τῇ ψυχῇ σου σιφωνίσσης. Τοῦτο γὰρ ἔργον τοῦ Σατανᾶ, ἵνα ἐκείνον μὲν τῷ φθόνῳ ἐκπυρώσῃ, σὲ δὲ πικρὴν ἀναλώσῃ. Ταπεινώμεθα δὲ μᾶλλον, καὶ τῇ τιμῇ τοὺς τοιοῦτους προηγώμεθα ἐξημεροῦντες αὐτῶν, καὶ διὰ τραπέζης τὸ ἀγριωδὲν τῷ ζῆλῳ φρόνημα. Μὴ ὡς ἐξ ἐτέρου προσώπου ψέγε ζῆλῳ τὸν φίλον, ἵνα ὡς ἐξ ἄλλου δῆθεν στόματος ψέγων ἐκείνον, σαυτὸν ὡς ἀθῶον ποιήσῃς, καὶ ὡς ἀφύγον ὑψώσῃς. Τοῦτο γὰρ μετασημασίωμα τοῦ Σατανᾶ, τοῦ ἐκ προσώπου ὁρατοῦ τὸν Ἰψιστον ψέγοντος, ἵνα ὡς ἐξ ἐτέρου δῆθεν στόματος τὸν ἑαυτοῦ φθόνον τῷ Θεῷ προσάψας, αὐτὸς ὡς ἀφθονος νομίζῃται. Μὴ ὡς ὑπόδουλον θέλων ἔχειν τὸν ἀδελφόν, πειρῶ τοῦτου πταίσμα καταλαβεῖ, ἵνα μὴ συνεργὸς εὐρεθῆς τοῦ Σατανᾶ. Ὁ πταίσας, καὶ ἐτέρου λέγειν, ἢ πταίνει μὴ ἐπιτηρεῖτω, ἵνα ὡς μὴ μόνος ἢ συμπεσῶν

τῷ κακῷ, ὅπερ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ διαβόλου πρῶτον ἂ καὶ τοῦτο ἔργον ἐστίν. Ἔστω δὲ μεταμελούμενος ἐφ' οἷς ἀτόποις ἔπραξεν ἔργους· τὸν τῆς λύπης θρῆνον κατ' αὐτῶν ἐπιγινώσκων, ἐπισπάσεται δὲ καὶ τὴν πρωτοστάτιν τῶν πόνων ἡσυχίαν, φαίνουσαν αὐτῷ τὴν πολυδύμματον τῶν ἀρετῶν θεωρίαν. Ὁ ἡσυχάζων τῇ γλώττει, κατὰ τῶν λογισμῶν ἀνδριζέσθω· ἡ γὰρ τῆς ψυχῆς ἀνδρεία οὐκ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ δεικνύεται μόνον τοῦ στόματος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν λογισμῶν ἀνδραγαθίᾳ, καὶ τῇ τῶν ὑβρεων, καὶ ἀδικιῶν εὐσταθείᾳ· ἐντεῦθεν γὰρ αἱ δεινὰ μάλιστα τοῦ διαβόλου περιτνάσσονται ἐν ταῖς συντυχίαις.

ΚΕΦΑΛ. 18'.

Μὴ στόμα μόνον, ἀλλὰ καὶ καρδία τηρεῖσθω, τοτὲ γὰρ ἀμαρουῦται τῆς ψυχῆς τὸ δῆμα τῷ τῆς ἀρεσκείας ὀφθαλμῷ, τοῦ νοῦ παυσσομένου. Ἔστω σου πηρὸς ὁ νοῦς περὶ τὰ ἀσχιότα, Κύριος γὰρ σοφοὶ τοὺς τοιοῦτους τυφλοὺς, διαρακτικὸς δὲ περὶ τὰ κάλλιστα, ἵνα ἐκτυφλώτῃ περὶ τὰ κείκιστα. Νόει δὲ μοι, πορνείας εἶναι δύο ἐν διαίρεισι ἐξυγωμένας, τὴν τοῦ σώματος, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος· ὅταν λογισμὸς πορνείας τῷ πνεύματι σου μίγνυται, τότε ἐκτυπώματι πλάνης ἡ ψυχὴ σου συγγίνεται. Προσώπῳ θηλείας σχηματίζεται δαίμων, ἵνα φαρμάξῃ τὴν ψυχὴν μετ' αὐτοῦ συμμιγῆναι· μορφῆς γλύμμα φορεῖ σαρκὸς δαίμων ἵνα λογισμῷ ἀκολάστῳ τὴν ψυχὴν ἐκπορνεύσῃ. Μὴ οὖν τυχαλῶς τοῦ εἰδωλείου ἀνυπέκτω, ἵνα μὴ καὶ τῇ C σαρκὶ τὸ ὅμοιον δράσῃς, πνεύματι πορνείας ἐπλανήθησαν οἱ τοιοῦτοι οἱ τὰς ἔνδο μοιχείας τῶν πνευμάτων τῶν σταυρῶν μὴ σοδοῦντες. Δίκαιζε τοὺς λογισμοὺς ἀστίᾳ βρωμάτων, ἵνα μὴ πορνεία, ἀλλὰ κείνη λαλώτων ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ στήσῃ δάκρυον, ἵνα βοήθειαν λάθῃς τοι παρόντος· πολέμου. Ἐν καιρῷ τοῦ τῆς πορνείας πολέμου τὰς κλήσεις τῶν ἐστατέρων παρφέιτῃσαι, καὶ τὸν μὲν ξένον ἐπιστάντα ὑπηρετῶν ἀναπαύσεις, σεαυτὸν δὲ περιεκαλυμμένως, ἀστίᾳ περιφράξεις. Διπλοῦς ἔστω σοι τῶν ἀμφοτέρων ἔργων ὁ μισθὸς ἐν ἐκάστῳ τῷ πρακτικῷ δι' ἀρετὴν ἀπονεμόντι· μὴ ἔνεκεν γαστρὸς συνέσθῃ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ' ἔνεκεν Χριστοῦ συναλλίξου τῇ ἀγάπῃ. Κόρος σιτίων λογισμοὺς σιτίζει, καὶ μέθυσος ὕπνον φαντασίας ποτίζει. Τέθνηκε μετὰ τὸν φάραγγα τῆς τρυφῆς ἡδονὴ D καὶ πνεῖ ἐν τῷ τάφῳ τὰ τῆς γαστρὸς λαγνεύματα. Οἱ πόνοι τῆς κληρουχίας τελευτῶσιν εἰς ἀνάπαυσιν, οἱ δὲ τρόποι τῆς τρυφῆς τελευτῶσιν εἰς κατάκαυσιν. Ὁ τῆς σαρκὸς τὸ ἀνθος τῇ ἀσκήσει μαραίνων καθ' ἡμέραν ἐν τῇ σαρκὶ μελετᾷ τὴν ἑαυτοῦ τελευτὴν. Καρδίας λογιστεία τὸ σῶμα συμμετρεῖτω, ἵνα μὴ τοῦτου πληγέντος, καὶ αὕτη κοπίασῃ· ἀρκεῖσθω σαρεὶ τὰ φυσικὰ περικόπτειν· ἡ σωματικὴ σου γυμνασία ἐν τοῖς ἡθεσιν οἰκονομείσθω, ἵνα μάθῃς καρδίᾳ πονεῖν, καὶ ψυχῇ συμπονεῖν.

quas fert natura, recidere : corporale tuum exercitium in moribus gubernetur, ut discas corde laborare, et animam collaborare.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Οἱ τοῦ προσώπου τὴν ὠχρείαν ἐν τῇ ἀσκήσει λάμποντες τὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον καὶ πρὶν

in malum inciderit ; quod idem etiam opus est primum diaboli casus ; sit vero pœnitens in his quæ commisit, inconvenientibus operibus, doloris luctum adversus ea recognoscit, consecetur autem, et laborum præsidem quietem, exhibentem ipsi virtutum contemplationem multipliciter oculatam. Qui linguam silentio moderatur, virilem adversus cogitationes induat animum ; animæ quippe fortitudo non solum ostenditur in oris tranquillo silentio, sed et in cogitationum strenuitate, et contumeliarum atque injuriarum patientia ; inde namque horribilia flagella diaboli circumquatiuntur in conversationibus.

B

CAPUT XIX.

Non os solummodo, verum etiam cor custodiatur ; tunc enim oculus animæ obfuscat ab oculo leporis, seu facietæ in sermone, cum mens acquieverit ac cessarit : mens tua **430** capta sit oculis ad res turpissimas (tales enim carcos Dominus reddit sapientes), perspicax vero ad res honestissimas, ita ut sis ad pessimas excecatus. Intellige vero duas esse scortationes cum distinctione conjunctas, unam corporis, et alteram spiritus : quando cogitatio scortationis tuo admiscetur spiritui, tunc anima tua cum effigie deceptionis coalescit. Dæmon figuratur in persona femine, ut quasi veneficio animam tuam illiciat ut secum commisceatur : dæmon, qui carnem non habet, sculpturam induit formæ, ut impudica cogitatione scortari faciat animam. Ne igitur a simulacro, quod subsistentiam non habet, contegaris, ne carne etiam quid simile perpetres : a spiritu scortationis decepti fuere ii, qui cruce non repulerunt spirituum adulteriam. Crucia cogitationes ciborum penuria, ut non scortationis, sed esurie loquantur ; vigilia orationis lacrymam concrescere, ac stillare facito, ut instantis belli accipias auxilium. In tempore meretricii belli convivantium invitationes recusa ; et hospiti quidem astanti administrans, ipsum requiescere facias, te vero clam circumvallabis jejuniis. Utriusque operis duplex merces sit tibi tribuenti unicuique virtutis causa, quod ad actum pertinet : non ventris gratia cibum sumas cum fratre, sed propter Christum charitate ipsi cohabita, et conversare. Satietas escarum pascit cogitationes, et ebrius somnum perpotat imaginationis. Decessit post guttur luxur voluptas, et in sepulcro expirant ventris salacitates. Labores austeritatis desinuat in quietem ; modi vero deliciarum finiunt in incendium, qui exercitatione **431** florem carnis reddit flaccidum, in carne quotidie suam meditatur mortem. Pars cordis, in qua est ratio, atque consilium, corpus commensuret, ne isto vulnerato, et ipsum cor laboret : contenta sit caro, res,

CAPUT XX.

Qui faciei pallore in exercitatione resurgens, laudem, quæ procedit ab hominibus, priusquam

cedat, proficiant, cum eam cogitatio etiam ante A conversationem intromittat. Quando diutius tempore duraveris abstinens vino, et oleo, atque superfluis quibuslibet, tunc annos ac tempora cum laudibus computant cogitationes, ut corporis causa tu cedas iis, qui te exercent, laboribus. Jure igitur ex adverso improbis vociferabis supputatoribus quacunque ad eorum ineptiae subversionem sunt opposita. Quidam fratrum labores contra daemones ab interioribus approbatus psallebat: « Avertantur statim confusi, qui dicunt mihi: Euge! euge! » Ne sufferas cogitationem, quae sit ex eis, quae tibi multorum annorum circulum in vita monastica mansisse suggerunt, ne ex annis pendere faciant labores tuos; nec in solitudinis patientia, jaecantia captaris, sed in tolerantia tenuitatis tuae, inutilem nimirum esse servum memineris. Quemdam senem solitarium e constantibus ob senectutem profundam ex eremo tollere conabatur aliquis; ipse vero ad ipsum: Desine, inquit, a violentia; nondum enim ab exilio malefactor ego revocatus sum. **432** Mihi vero inquirenti hunc doctrinae sermonem ediscere, ait: Quae primum laboriose timorem insitum, tuncque intus usu peritum invenies sermonem, qui docet hominem scientiam. Adhuc autem ille idem interrogatus de timore, sic respondit: Qui sollicite mortis recordatur, ducitur etiam quasi recta via ad timorem judicii. Timore quotidie familiaris divinarum Scripturarum evade; eorum quippe consortio cogitationum exportabis consuetudines. Qui meditatione sacras Scripturas in corde vult thesaurum recondit, ejicit ex illo facile cogitationes. Nocturna lectione in vigiliis divinas audientes Scripturas, ne somno mortificemus quae adivimus, neque cogitationum captivitati animam tradamus, sed cor sacrarum Scripturarum aculeo compungamus, ut compunctione diligentiae contrariam dissecemus negligentiam.

CAPUT XXI.

Aliqui propter famam, et non propter diligentem animae curam fiunt religiosi amici, ut sibi ipsi decus comparent absque labore; qui vero per memoriam rerum caelestium charitate inflammatus est, intellectum expurgat a terrenorum complacencia. Conscientiam tuam tibi testem, ne cogitationi dedas despicienti, ac dulcibus tractanti verbis peccatum; ne converseris cum eo qui amat contendere, ut passione passionem bello invadens, non decidat a virtute; ne superba cum cogitatione extollaris ad afflatum, qui ventum e regione excitat, ex alia parte vicissim afflante. Nulla laus est lingua, quae rotae instar verba **433** cursim devolvit, sed gloria manet labiis constanter, tutoque commotis: cum audieris sermones, interroga mentem tuam, tumque dijudicans sententiam pronuntiabis: ne, falsa argumentatione utens, tuam decipias mentem

ἐλθεῖν βίπτεισθαι, τοῦτον τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῆς συντυχίας ἐξόν ἐμβάλλοντος. Ὅταν χρονίως ἀπαχόμενος οἴνου, καὶ ἑλαίου, καὶ τῶν περιττῶν, τότε οἱ λογισμοὶ τοὺς χρόνους σοὶ μετ' ἐγκωμίων ψηφίζουσιν ὑπερδοῦναί σε τοῖς πόνοις διὰ τὸ σῶμα γυμνάζουσι. Εἰκότως οὖν τοῖς κακογνώμοσιν ἀντιφθέγγη διαψήφισαίς, ὅσα πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ἐκείνων σκαιωρίας ἀντίκεινται. Τίς τῶν ἀδελφῶν τοὺς πόρους κατὰ δαιμόνων, ὑπὸ τῶν ἐξόν ἐκαινούμενος ἐψάλλον. « Ἀποστραφῆτωσαν παραυτίκα ἀισχυρόμνοι οἱ λέγοντές μοι· Εὐγε! εὐγε! » Μὴ τὸν λογισμὸν ἀνάσχη κολυτῆ σοὶ κύκλον ἐν τῷ μονήρει βίῳ φερόντων, ἵνα μὴ σου τοὺς πόρους τοῖς χρόνοις κρεμάσωσι, μηδὲ ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς ἐρημίας καυχῆσαι ζωορηθῆς· ἀλλ' ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς εὐτελείας τοῦ δούλου ἀχρεῖος εἶναι μνήσθητι. Διὰ γῆρας βαθύ τινα τῶν καρτερικῶν μονηρημίτην πρεσβύτην ἐκ τῆς ἐρημίας αἰρεῖν ἐδιέκτετό τις. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· Παῦσαι, φησὶ, βίας. οὕτω γὰρ τῆς ἐξορίας ὁ κακοῦργος ἀνακέκληται. Ζητοῦντος δὲ μου τοῦτον τῆς διδασκαλίας λόγον μαθεῖν, ἔφη· Ζήτει, πρῶτον ἐμπόνως τὸν ἐμφυτον φόβον, καὶ τότε ἐξόν εὐρήσεις τὸν ἐμπειρον λόγον, τὸν διδάσκοντα ἀνθρώπων γνώσει. Ὁ δ' αὐτὸς ἐπερωθεὶς καὶ περὶ φόβου, οὕτως ἀπεκρίνατο· Ὁ μέριμναν ἔχων τοῦ θανάτου τὴν μνήμην, ὀδηγείται καὶ εἰς τὸν τῆς κρίσεως φόβον. Φόβος τῶν θεῶν Γραφῶν καθ' ἐκάστην συνόμιλος γίνου· τῇ γὰρ τούτων συνουσίᾳ λογισμῶν ἐξοίσεις ὁμιλίαις. Ὁ μελέτη τὰς θείας Γραφὰς θεσπαυρίζων ἐν τῇ καρδίᾳ, τοὺς λογισμοὺς ἐκ ταύτης βράβειος ἐκβάλλει. Ἀναγνώσει νυκτερινῇ ἐν ταῖς ἀγρυπνίαις τῶν θεῶν ἀκροώμενος, μὴ τὰς ἀκοὰς τῷ ὑπνῷ νεκρώσωμεν, μηδὲ τῇ τῶν λογισμῶν αἰμαλωσίᾳ τὴν ψυχὴν προδώσωμεν, ἀλλὰ τῷ κέντρῳ τῶν Γραφῶν τὴν καρδίαν κατανύξωμεν, ὅπως τῇ τῆς ἐπιμελείας κατανύξει τὴν ἀντίζυγον ἀμέλειαν θεχοτήσωμεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Τινὲς διὰ φήμην, καὶ οὐκ ἐπιμελείαν ψυχῆς, τοῖς εὐλαβέσι φιλιούνται, ἵνα ἑαυτοῖς κόσμον περιποιήσωσιν ἀπόνως· ὁ δὲ διὰ μνήμην τῶν ἐπουρανίων, δι' ἀγάπην πυρούμενος, τὴν ἀρέσκειαν τῶν ἐπιγείων ἐκ τῆς ἐννοίας ἐκκαθαίρεται. Τὸ διαμαρτυροῦν σοὶ συνειδὸς μὴ παραπέμπου λογισμῶ καταφρονοῦντι, καὶ γλυκολογοῦντι τὸ πταίσμα, τῷ φιλονεικοῦντι μὴ συνδιατίθου, ἵνα μὴ πάθει πάθος στρατεύσας τῆς ἀρετῆς ἡττηθῆς, τῷ ὑπερηφάνῳ μὴ συνεπαίρου λογισμῶ ἀντιφυσῶντι εἰς ἀντάνεμον πνεῦμα. Οὐκ αἶνος γλώσση τροχαλιῶς φθειρομένη, ἀλλὰ χεῖλεσι δόξα εὐσταθῶς κινουμένοις· ἀκροώμενος λόγων, ἐρωτά τὸν νοῦν σου καὶ τότε διακρίνας τὸ ψήφισμα δώσεις· μὴ παραλογίζου τὸν νοῦν σου ἀβουλίᾳ ῥημάτων, ἵνα μὴ παραλογίσῃς ἢ χανανίτις σου γλώσσα. Μὴ σε πνεῦμα πολυῤῥημον πλανήσῃ, ἐν αὐτῷ γὰρ φωλεύει τὸ δόλιον ψεῦδος. Ὁ ταῖς παρ' ἐτέρων λοιδορίας

¹⁰ Psal. LXXIX, 4.

δακνόμενος, καὶ μὴ ταύτας τῷ διαβόλῳ προσπίπτων, ἅ τὸν τῶν λογισμῶν αὐτοῦ δῆμον ἐαυτῷ ἐπεγεῖρει, καὶ εἰς ἐαυτὸν βέλη σκευάζειν εἰ μᾶλλον ἐρεθίζει, ἐν τῷ τῆν ψυχὴν διὰ τῶν τοιούτων τιτρωσχομένην συμπίπτειν. Ἐνεκεν διακονίας ἐπ' ἄλλοδαπῆς ἐὰν βαδίσῃ, μὴ φιλοξενεῖσθαι παρὰ πάντων εὐτρεπίζον, ἀνάξιον σεαυτὸν τῆς δόξης καταλέγων ἵνα οὕτω τὸν τῆς λοιδορίας λογισμὸν φυγαδεύσῃ, καὶ λέγῃ τάληθῆ. Νομίζω, ὡς, οὐκ οὕτως ἀγάπης, λοιδορούμενος τὰ μέγιστα, ἢ ἀδικούμενος, οὐ μνησικαχῆσεις, ἀλλ' εὐλογῆσεις. Ὁ γὰρ δαίμοσι μνησικαχῶν, ἀνθρώποις οὐ μνησικαχῆ· εἰρηγεύει δὲ μετὰ δαιμόνων, ὁ τῷ ἀδελφῷ μνησικαχῶν. Ἐμπρησμός καρδίας μῆνις ἀντιλογίας, ψυχὰ δὲ ἀμνησικαχῶν δροσίζονται πνευματικῶς· ἀνθρακὲς πυρὸς σπινθηροῦς ἐρεθίζονται, οὕτω καὶ μνησικαχοὶ ψυχὰ λογισμοῦς πονηροῦς· ὥσπερ

πληγὴ σχορπίου δριμύτατον ἔχει τὸν πόνον, οὕτω καὶ μνησικαχὸς ψυχὴ πικρότατον ἔχει τὸν λόν. **B** demonibus, qui fratrem odio habet. Incendium eorum, qui injuriarum non recordantur, spirituali rore perfunduntur : carbones ignis scintillas eructant, ita et animæ injuriarum memores malas eructant cogitationes : quemadmodum a scorpione illata plaga molestiam parit acerrimam, ita et anima injuriarum memor venenum gerit amarissimum.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Πνεύμασι πορνείας μνησικαχῆ καὶ κενοδοξίας, οὗτοι πικροὶ δαίμοσιν ἐναντίοι ἀλλήλων· ὁ μὲν γὰρ πρόσωπα φεύγει, ὁ δὲ προσώποις χαίρει. Καὶ ὁ μὲν τῆς ἀσελείας δαίμων τῷ τῆς ἀσκήσεως ἀγωνιστῇ τὰς ρυπαρίας ἀφνω ἀκοντίσας ἐφάλλεται ὀξέως, τῆς διαπύρου τῶν πόνων δαδουχίας τὴν θέρμην μὴ φέρων, τῷ δὲ τῆς ἐγκρατείας χραυνοθέντι κολακείᾳ ἡδονῶν τὸ κατ' ἄλλογον ἐπιθετεύει συνομιλεῖν τῇ καρδίᾳ, ἵνα ἐξαφθεῖσα ταῖς κακίαις διαλεχθῇ καὶ αἰχμαλωτισθῇ, καὶ τὸ τῆς ἀμαρτίας μῖσος εἰς πέρας ἀγάγῃ. Ὁ δὲ τῆς κενοδοξίας πλάνος, δημοχαρὲς τυγχάνων παρσηκισμένως ἐφίσταται τῇ ψυχῇ τῶν ἐθαλοπόνων τῆν δι' ὧν πόνων ἐργάζονται δόξαν ἐν αὐτοῖς θηρώμενος. Εἴ τις οὖν βούλοιοτο σὺν Θεῷ τούτων περιγενέσθαι, λεπυνέτω τὴν σάρκα κατὰ τῆς πορνείας, ταπεινούτω δὲ τὴν ψυχὴν κατὰ τῆς κενοδοξίας. Οὕτω γὰρ βεβῶς, τοῦ μὲν τὴν ματαίαν δόξαν ἐξώσομεν, καὶ Θεῷ εὐαρεστήσομεν, τοῦ δὲ τὰς ἀκαθάρτους φαντασίας φύσῃσομεν, καὶ καθαρὰν ἡδονῶν τὴν καρδίαν ποιήσομεν. Χαλεπώτατον ἐστὶ συναθεῖν ἡδονῶν συνδάπτεσθαι τὴν καρδίαν, καὶ πολλῶν χρεῖα κόπων τὴν νομὴν κακῶν εἰς ἄκρον ἐκκόψαι. Μὴ οὖν ταῖς ἡδοναῖς τὸν λογισμὸν συνομιλεῖν ἐθίσῃς· ἐν γὰρ συλλόγῳ κακῶν ἐκκαίεται πῦρ οὕτω γὰρ ἐκθερμαίνοντάς σε, λογίζεσθαι ποιούσι κόπον εἶναι τὴν πυρὰν τῆς φύσεως κρατῆσαι, καὶ ὅτι πολλὸς ὁ τῆς ἐγκρατείας βίος, ἀναφέρουσι δὲ σοὶ καὶ μνήμας ὧν σε ὡκύτερ φαντάζουσι αἰτῶν, μωρφαζόντες σοὶ πυρωτικά τῆς πλάνης εἰδωλα, εἶτα καὶ σφοδρότερον ἐν τῇ σαρκὶ ἐξάψαντες τὸν πυρετὸν τῷ ὡμῷ τῆς ἀμαρτίας γνωμοδοτοῦσί σοι ἔνδον, ὅτι οὐκ ἰσχυρεῖς κατασχεῖν τὴν τῆς φύσεως βίαν, καὶ σῆμαρον ἀμαρτήσης δι' ἀνάγκην, ἀλλ' αὐριον μετανόησεις διὰ τὴν ἐντολήν. Φιλάνθρωπος γὰρ ὁ νόμος, καὶ συγχωρῶν ἀμαρτίαν τοῖς μετανοοῦσι. Καὶ φέρουσι τινὰς τῶν μετ'

A verborum imprudentia, ut Chananitis tua lingua præceps non agatur. Ne te spiritus multiplicium verborum inducat in errorem, in ipso quippe delitescit dolosum mendacium. Qui a contumeliis ab aliis illatus mordetur, easque non factarit in diabolum, suarum cogitationum sibi ipsi exsuscitat multitudinem, et magis adhuc proritat (scilicet diabolum), ut in se ipsum jacula præparet, dum videlicet per eas corrosa concidat anima. Si, administrationis causa, in alienam iter facias regionem, ne præparatus sis hospitio ab omnibus excipi; indignum teipsum tali æstimans gloria, ut sic contumeliæ cogitationem repellas, licet etiam vera dictet. Puto quod, si charitas non adfuerit, maximis affectus conviciis, aut injuste oppressus, non eris memor injuriæ, sed benedices; nam qui contra dæmones, non obliviscens injuriarum, malevolo est animo, hominum obliviscetur injuriæ: pacem autem inibit cum cordis iracundia est contradictionis; animæ vero rore perfunduntur: carbones ignis scintillas eructant cogitationes: quemadmodum a scorpione

434 CAPUT XXII.

Offenso, injuriarumque memori sis animo adversus spiritus scortationis et vanæ gloriæ, duos nimirum amarus dæmones sibi invicem contrarios: unus quidem facies fugit; alter vero faciebus gaudet. Et dæmon quidem ille protervæ libidinis, sordes ex improviso jaculans, in monasticæ exercitationis certatorem celeriter irrumpit, non ferens laborum ex ignita faciem gestatione calorem: illum vero, qui relaxatus est a continentia per voluptatum assentationem, paulatim occupat et invadit, ad cordi colloquendum, ut vitis idem cor exardescens alloquatur, captivumque redigatur, et ad finem tandem perducatur obscenam peccati libidinem. Falax vero ac fraudulentus vanæ gloriæ spiritus populorum cœtu gaudens, quadam umbra animam invadit, in iis (scilicet populis) libenti laborantium animo, per eosdem quos operantur labores, gloriam atcupendo. Si quis igitur, cum Deo, seu Deo dante, velit hosce spiritus vincere ac superare, carnem adversus impudicitiam attemuet; animam vero contra vanam gloriam humiliet. Sic enim unius quidem futilem expellemus facile gloriam, Deoque placebimus; alterius vero impuras exsufflabimus imaginationes, et cor a voluptatibus purum efficiemus. Perniciosa res est cor voluptatum consuetudine consēpeli, multisque opus est laboribus, ut vitiorum pabulum ad summum reseccemus: ne igitur cogitationem assuefacias, ut cum voluptatibus coheresctur, in vitiorum quippe collectione ignis exardescit; sic namque te excalescentes inducunt ad putandum, quod labor est magnus iogum continere **435** naturæ, et quod multum est tolerantia tempus, gravisque ac molesta est continentia vita: quin etiam tibi proferunt memorias earum rerum turpium quas noctu tue repræsentant

imaginationi, ignita tibi fallaciæ simulacra effor-
mantes; postmodum, cum et vehementiorem æstum
in carne succenderint, interius peccati lege consi-
lium perhibent tibi, quod nimirum naturæ vim
contiuere minime possis; sique ob necessitatem,
peccaris hodie, cras tamen pœnitentiam ages, ob
præceptum; lex enim abundat erga homines bene-
volentia, peccataque condonat pœnitentibus. Unde
lapsi sunt, rursusque pœnitentiam egerunt, ut ex
istis pœnitentia obversim respondente restaurantes, ac
sarcientes temperantiæ templum lupanar
efficiant et prostibulum. In mobili cordis officina

A ἔγκρατειας πταισάντων, καὶ πάλιν μετανοησάντων·
ἵνα ἐκ τούτων πιθανοποιήσωσι τῆς ἑαυτῶν ἀπάτης
τὴν συμβουλὴν· ὅπως τῇ ἀντιστρόφῳ μεταβολῇ ψυ-
χὴν ἀνακαλέσαντες, τὸν ναβὸν τῆς σωφροσύνης παρ-
νειὸν ποιήσωσιν. Οὕτως ὑποσυρίζουσιν οἱ διγλωττοὶ
τὸν λογισμὸν ὄφεις ἐν τῷ κινουμένῳ τῆς καρδίας
ἐργαστηρίῳ.

afferunt tibi quosdam eorum, qui cum continentis
istis deceptionis suæ consilium persuadeant, quo,
aferunt tibi quosdam eorum, qui cum continentis
istis deceptionis suæ consilium persuadeant, quo,
aferunt tibi quosdam eorum, qui cum continentis
istis deceptionis suæ consilium persuadeant, quo,

CAPUT XXIII.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ΄.

Tu vero, o continentis homo, ne prætextu pœ-
nitentiæ incertis denuo decipiaris apibus; multi enim
lapsi, confestim subrepti sunt; alii autem
resurgere nequaquam valuerunt, voluptatum con-
suetudine, quasi sub lege devincti. Quid namque
scis, homo, si vives, ut pœnitentiam agas, cum vitæ
annos tibi subscribas? Et hic peccans carni tuæ in-
dulges; magis oporteret tibi ipsi mortis elargiri
memoriam, ut in corde tuo timendam etiam iudicii
depingat iustitiam, si forte æstantem carnis sen-
sum posses restinguere; nec enim aliter passiones
extingues, antequam tuæ admisceas carni labo-
res earum destructionis passionum; neque vero
436 partes, quæ animalis sunt hominis, extingues,
priusquam cordi charitatis fructus veluti
pluvias effundas. Corporales quidem passiones ex
his, quæ carnis sunt naturalia, sumunt initium,
adversus quas et temperantia militat; quæ autem
animalis sunt hominis, ex illis, quæ ad animalis
qualitatem pertinent, conceptum habent, adversus
quas militat etiam charitas. Charitas impassibilitatis
est connexio, passionum vero deletio, quæ tum
longanimitatem profert, tum effervescentem refrige-
rat animum, tum humilitatem producit, tum
etiam demittit superbiam. Charitas nihil proprium
habet præter Deum, ipsa etenim est Deus. Qui
splendidum monachorum in senatum recenter
coagmentatus est, bona illi a cognatione proferen-
tes omnia cogitationes deponat, ne laudem, quæ
ab hominibus provenit, sed eam, quæ a mandatis
procedit, beatitudinem inquirat; verum audacter
se gerat adversus insilientium dæmonum pavores;
nec enim denuo spiritum timiditatis ad timorem
accepistis, ideo ne timiditatis spiritu seipsum per-
cellat, neque tremat dæmonum fragores, strepi-
tusque nocturnos, quandoquidem nec contra por-
cos potestatem habent· vespertinis igitur horis,
cella egrediens, ne perturbetur, neque fugiens re-
tro insiliat, perinde ac dæmones scilicet insecta-
rentur, sed flectens genua eo in loco, in quo pa-
vescit, precem effundat; nec enim in te incident,
quamvis ita te perturbarint, postquam vero sur-
rexeris, cor audax facito, Psalmorumque cantu ora
dicau: « Non timebis a timore nocturno, a sagitta
437 volante in die, a negotio in tenebris

B Σὺ δὲ, ὦ τῆς ἐγκρατείας ἄνθρωπε, μὴ προφάσει
πάλιν μετανοίας δελεάζου ἑλλίσιον ἀδήλοισι, πολλοὶ
γὰρ πεσόντες εὐθύς ἀνηράγησαν, ἕτεροι δὲ ἀνα-
στῆναι οὐκ ἴσχυσαν τῇ τῶν ἡδονῶν συνηθείᾳ ὡς ὑπὸ
νόμον δεθέντες. Τί γὰρ οἶδας, ἄνθρωπε, εἰ ζήσεις,
ἵνα καὶ μετανοήσης, ὅτι χρόνους ζωῆς ἑαυτῷ ὑπο-
γράφεις; Κάνταῦθα πταίων, τῇ σαρκὶ σου χαρίζῃ,
δέον μᾶλλον χάρισσασθαι σεαυτῷ θανάτου τὴν μνη-
μὴν καὶ ἵνα ζωγραφῇ σου τῇ καρδίᾳ τὴν φοβεράν
τῆς κρίσεως δίχην, εἰ πως θνηθείης τὸ πυρεταῖνον
τῆς σαρκὸς φρόνημα κατασέσαι· οὐ γὰρ ἄλλως κρ-
τασέσεις τὰ πάθη, πρὶν ἢ τῇ σαρκὶ σου συγκερέ-
σης τοὺς τῆς ἀνασκευῆς αὐτῶν πόνους. Οὐτε μὴν
ψυχικὰ, πρὶν ἢ τῇ καρδίᾳ ἐξομώρησις τοὺς καρ-
ποὺς τῆς ἀγάπης. Τὰ μὲν σωματικὰ πάθη ἐκ τῶν
φυσικῶν τῆς σαρκὸς τὴν ἀρχὴν λαμβάνει, καθ' ὧν
καὶ ἡ ἐγκράτεια, τὰ δὲ ψυχικὰ ἐκ τῶν ψυχικῶν τὴν
κύησιν ἔχει, καθ' ὧν καὶ ἡ ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη ἀπα-
θείας ἐστὶ συνάφεια, παθῶν δὲ ἀπαλοιφή, τὴν μα-
κροθυμίαν προφέρουσα, καὶ τὸν ζέοντα θυμὸν κα-
ταψύχουσα, τὴν ταπεινώσιν προβάλλουσα, καὶ τὴν
ὑπερηφανίαν καταφέρουσα. Ἀγάπη ἔχει μὲν ἕνα
οὐδὲν πλὴν τοῦ Θεοῦ· αὐτὴ γὰρ ἐστὶν ὁ Θεός. Ὁ εἰς
τὴν φαιδρᾶν τῶν μοναχῶν σύγκλητον νεοπαγῆς τυ-
χάνων, ἀπωθείσθω τοὺς λογισμοὺς τοῦς προσείδοντας
αὐτῷ εὐφημίας ἀπὸ τῆς συγγενείας, ἵνα μὴ τὸν ἐξ
ἀνθρώπων ἔκαινον, ἀλλὰ τὸν ἐκ τῶν ἐνεστώτων μα-
καρισμῶν ἐπιζητοῖ. Τῶν δὲ τὰς δειλιάς εἰσβαλλόν-
των δαιμόνων καταθαρσείτω· οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα
δειλιάς πάλιν εἰς φόβον· πνεύματι δειλιάς ἑαυτὸν
μὴ καταπησέτω, μήτε τοὺς νυκτερινούς κτύπου·
τῶν δαιμόνων τρεμέτω, ὅποτεν οὐτε κατὰ χόρῳν
ἔχουσιν ἐξουσίαν. Ἐν ταῖς ὕψιναῖς οὖν ἐξεληθὸν τῆς
κέλλης, μὴ θροείσθω, καὶ φεύγων ἀνόπιν εἰσπηδέ-
τω, ὡς τῶν δαιμόνων δῆθεν κατατρεχόντων, ἀλλὰ
κλίνας τὰ γόνατα ἐν ᾧ τόπω δειλιῖ εὐξάσθω, οὐ γὰρ
σοι ἐπιπεσοῦνται κὰν αὕτω σε θροήσωσιν· ἐπειδὴ δὲ
ἀναστής θάρρυνε τὴν καρδίαν, παρακάλει τῇ ψαλμ-
ψδίᾳ, « Οὐ φοβηθήσῃ (λέγων) ἀπὸ φόβου νυκτε-
ρινοῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πρήγ-
ματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος,
καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ. » Οὕτω γὰρ ἀπὸ καὶ
πολλοστὸν ποιήσας, τὸν δαίμονα τῆς δειλιάς θάπτων
ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπαλάσει. Ἀδυνατοῦντες γὰρ ἐργῶ βλά-
πτειν, ταῖς φαντασίαις τὴν ψυχὴν δειλοκοποῦσιν, ἵνα οἱ

ἄνθρωποι τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ ἀδυνάτους, ἰσχυροὺς A perambulante, ab incursu, et dæmonio meridiano ⁴⁷,
καὶ δυνατοὺς εἶναι νομίσωσι. sic enim semel, et multifariam si feceris, celerius
maioris dæmonem procul a teipso expelles; cum enim opere minime nocere possint; imagiastomatibus
animam perterrefacientes affligunt, ut homines opinentur quod validi sunt ac potentes ii qui
vere infirmi sunt, ac impotentes.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΑ'.

Καλλίστοις ἱματίοις μὴ σεαυτὸν περιστολίσης, ἵνα
μὴ τὸν τῆς κενοδοξίας δαίμονα προφανέστερον ἐν
δύση· οὐ γὰρ ἐν κάλλει ἱματίων αἱ ἀρεταὶ φοροῦν-
ται, ἀλλ' ἐν κάλλει ψυχῆς οἱ πόνοι χρυσοφοροῦνται·
τὸν δὲ τοῦ Θεοῦ φόβον ἐπενδύου τῶν τῆς κρίσεως κο-
λαστηρίων, ὅπως φόβῳ πυρὸς ἀκατάδεστον τὴν θέρ-
μην ἐπενδύση, καὶ κατὰ τῆς κακοτεχνίας θάττον τῶν
λογισμῶν σοφισθήσῃ, ἀρχὴ γὰρ ἐστὶν ὁ φόβος τῆς
σοφίας. Ὁ τῶν λογισμῶν τὴν πλάνην διὰ πείρας
ἐξαγγέλλων, οὐ πᾶσιν εὐγνωστός ἐσται πλὴν τῶν ἐν
πειρᾷ, ὁδὸς γὰρ τῆς ἐν τούτῳ τῷ μέρει γνωστικῆς ἢ
πειρα καθέστηκεν· αἰτία γὰρ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ
πρακτικὴ, ἔνπερ ποικιλιώτερον κατέχοντες, ἐαυτοὺς
ἐπιγνωσόμεθα καὶ λογισμῶν καταγνωσόμεθα, καὶ
θεῶν ἐπιγνωσόμεθα. Ὁ ἐκ πρακτικῆς ἐκδημίας, καὶ
γνωστικῆς ἐνδημίας τῶν λογισμῶν τῆ τέχνη τοὺς ἀφε-
λεῖς ἀλείφων, βλέπω μὴ εἰς ἐνδοξίαν δόξης τὴν γνω-
στικὴν κομπάζῃ· εἰ δὲ λογισμὸς τούτων μεγαλύνων
ληστεύει, εἰς βοήθειαν λαβέτω τὸν Ἑλληνα Ἰσθδρ,
Μωϋσῆ τῷ μεγάλῳ προφήτῃ τὴν ἀπὸ τῆς χάριτος
σοφῆν συμβουλίαν διὰ κρίσιν ἐκδόντα. Ἦτω σου τῶν
λογισμῶν ἡ δύναμις τὰ ἔργα, τὰ γὰρ πρακτεῖα τῶν
λεκτέων ἐστί φιλοσοφώτερα, καθάπερ, καὶ ἐπιπονώ-
τερα· πράξεις παρούσης ὡσπερ οἱ λόγοι ἐξαστρέ-
πουσιν, ἔργων δὲ μὴ παρόντων, οἱ λόγοι τῶν ἔργων
δύναμιν οὐκ ἀστράπτουσι. Πολιῶν ἔγκλημα, λόγος
νεώτερος, καὶ χεῖρ πέρτερα τινασσόμενα γέλωτι, ὁ
δὲ ταράττων καὶ ταραττόμενος εἰχὴ, γαλήνης ἐκτός
ἐσται, καὶ κλύδωνος οὐκ ὄντος, χειματίζεται.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΒ'.

Μὴ τὴν δίκαιον γλῶσσαν λεξιθήρσει, ἵνα μὴ τὸ
αὐτὸ ὑφ' ὧν οὐ θέλεις ὑπομείνης. Φεῦγε περνεῖσαι
τοῦ πλησίον τὴν γλῶτταν, ἵνα καὶ σὺ τοῦ διαβόλου
τὴν περνεῖσμον διαφύγῃς· φεῦγε ἐνεῖδισαι ἀδελφοῦ
σου τὸ πταίσμα, ἵνα μὴ τῆς συμπαθείας ὡς ἀλλό-
φυλος ἐκπέσης. Ὁ τὴν χρηστότητα, καὶ τὴν ἀγά-
πην εἰς τὸν ἀδελφὸν μὴ ἔχων, πῶς τῆς χριστοφόρου
ἀγάπης μέλος ἂν εἴη; Ἐπὶ τῇ συντόμῳ σου νηστεία
ἀδελφὸς παραβάλλῃ, μὴ τῶν λογισμῶν τὴν ἀτίαν πα-
ραδέξῃ ὑποτιθεμένων σοι ὀχλησῖν τῇ ἡσυχίᾳ, ἐγκο-
πήν δὲ τῇ νηστείᾳ, ποιῶσι δὲ τούτο ἵνα ἰδῶν τὸν
ἀδελφόν σου μὴ ὡς θεὸν αὐτὸν ἴδῃς. Τὰς συνεχεῖς
τῶν ἀδελφῶν ἐπιστάσις ὀχλήσεις εἶναι μὴ φάσκω-
μεν, συμμαχίαν δὲ μᾶλλον πέλειν· κατὰ τῆς φά-
λαγγος τοῦ ἀντιπάλου τὴν αὐτῶν χοροστάσιαν ἐμ-
πιστεύοιμεν. Οὕτω γὰρ τῷ φίλτρῳ τῆς ἀγάπης
ἐνωθέντες, τὴν κακίαν ἐξωθήσομεν, καὶ τὰ ἔργα τῶν
χειρῶν εἰς τὸν τῆς φιλοξενίας θησαυρὸν μετακομί-

CAPUT XXIV.

Pulcherrimis ne teipsum circumamicias vesti-
mentis, ut vanæ gloriæ dæmonem manifestius non
induas, nec enim virtutes in vestium deferuntur
pulchritudine, verum in animæ decore labores ve-
lut aurata gestantur vestimenta : quinimo punitio-
num iudicii Dei superindue timorem ut metu ignis
inextinguibilem supervestias calorem, sicque ad-
versus cogitationum maleficia celerius edoceberis
sapientiam : initium quippe sapientiæ timor est ⁴⁸.
Qui cogitationum deceptionem per experientiam
enuntiat, non omnibus probe notus erit, præter-
quam his, qui experti sunt, cum via in hac parte
cognoscitivæ vitæ experientia sit; etenim utriusque
causa practica est vita, quam laboriosius obtinen-
tes nos ipsos agnoscemus, et cogitationes condem-
nabimus, et Deum cognoscemus. Qui peregrina-
tione practica, et cognoscitiva præsentia simplices
illinit arte cogitationes, caveat, ne ad ostentatio-
nem gloriæ scientiam jactitet; si autem horum cogi-
tatio elata, latronis instar deprædetur, in auxi-
lium assumat ille gentilem Jetro, qui Moysi magno
prophetæ consultationem pro iudicio, et benevolen-
tia est dilargitus ⁴⁹. Vis tuarum sint cogitationum
438 opera; nam facienda dicendis longe sunt sa-
pientiora, ut etiam laboriosa; cum actio adsit,
quasi fulgurant sermones, cum vero non adsint
opera, vim operum verba non fulgurant. Canescen-
tium crimen sermo junior, et labia loquacia risu
concussa; qui vero turbat, et turbatur inausiter,
extra tranquillitatem erit, cumque non adsit Sa-
ctus, tempestate vexatur.

CAPUT XXV.

Ne verbis intempestivam aucuperis linguam, ut
id ipsum ab his, a quibus non vis, ipse non susti-
neas. Cave ne supplantas proximi linguam, ut et
tu diaboli supplantationes effugias: cave ne tui
fratris exprobes peccatum; ut, quasi diversæ esse
naturæ, non excidas a compassione. Qui benignita-
tem atque charitatem non habet erga fratrem, quo
pacto membrum erit charitatis Christum gestantis?
quando continuo, ac non interrupto tuo frater ap-
propinquet jejunio, ne cogitationum insuave fasti-
dium suscipias turbulentiam tuæ suggerentium
quieti et jejunio impedimentum; sed hoc facient,
ut videns fratrem tuum, non ut Deum ipsum aspi-
cias. Assiduas fratrum inspectiones, ne perturbatio-
nes esse dicamus, commilitium vero potius esse;
contra adversarii aciem collocemus ipsorum con-
sistentem chorum. Sic enim charitatis amoris unktî,
malignitatem expellemus, et opera manuum ad

⁴⁷ Psal. xc, 5, 6. ⁴⁸ Eccl. i, 16. ⁴⁹ Exod. xxviii, 9.

thesaurum hospitalitatis transferemus. Non, veluti gratias exhibentes fratribus, ipsos excipiamus; sed, ac si generationi debitores essemus, eos cum supplicatione, ut ostendit Lot, excipiamus hospitio. Quidam, quasi **439** ob peregrinam dignitatem, peregrine quoque efferuntur, et equidem, quando botum vocant hospitem, nullatenus ipsum exorant, sed et vocationis verbum insolentia fastus dilatant, et de recusante, ut contumeliam inferente, conqueruntur: ideo magna inde reascenditur inflatio; cogitationes quippe oculum animæ compungentes excæcant, ita ut honestissimis mandatis pessime utamur.

CAPUT XXVI.

Quando te cogitatio præpedierit, ut non valde cogas fratrem ad mensam; tunc per Idipsum, quod nimirum ad violentum amoris impetum linguam habere non debeas summa vi contendente, te subsannat: tibi namque forsitan suggerit fratrem unum esse ex circulatoribus, seu trivialibus, et quod panibus contentus abeat; Illi vero immitit, hospitalitatem apud te prorsus non invenisse: actualis namque ejus mutationis aspectum ipsa cogitatio portans, unum alteri intra corda immitit ut hujus quidem succidat hospitalitatem, alterius autem contumelliam faciat germinare; Abraham sedens ante tabernaculum, sicubi quem prætereuntium vidisset, opere excipiebat: viventibus in impletate mensam expandebat, dumque barbaros exciperet, angelis non fuit frustratus. Norunt dulcedinem hospitalitatis quicumque peregrinitati, hospitio sub ea fuerunt excepti, quandoquidem, et mensam cordi dulcem condit sermo suavis. Magno igitur cum studio hospitalitatem utiliter exerceamus, ut non angelos solummodo, sed et Deum ipsam suscipiamus: « Quantum **440** enim (inquit) fecistis uni fratrum istorum meorum minimorum, mihi fecistis ». Quidam eorum, qui virtutem majori cum cognitione consecutiantur, ita respondit: Insonantes dæmonum in corde imaginationes consuevit penitus abolere studium hospitalitatis, copiosumque libenter exhibitum ministerium, si modo mundanis sordibus fuerit quis utcumque liberatus: hæc vero facta cum humilitate, cordisque contritione, celerius liberant ab imaginationibus fatigatum: valde denique dæmones pertimescunt humilitatem, scientes eam Dominicum esse præceptum. Quidam probatissimorum movens sermonem de humilitate, et istud significavit, inquit, nimirum, quod Pater eorum, qui valde erant probati ab homine, quem dæmon corripuerat, quique graviter insaniebat, in maxilla percussus, et clamaus, confestim a creatura illa desiliit.

CAPUT XXVII.

Quin et sancti Epiſthanii episcopi est etiam hoc sequens dictum: Ait, quod fuit quidam viduæ fidelis

• ¹⁰ Matth. xiv, 40.

A τομεν. Μη, ὡς χάριν παρέχοντες ταῖς ἀδελφεαῖς. τοὺς δεξιωσώμεθα, ἀλλ' ὡς ὑπόχρεοι ὄντες τῷ θαυνοῦμαι μεθ' ἰκεσίας ἐκινῶμεν, καθὼς ὑπέδειξε ἡσὺ. Τινὲς ἐπὶ ξένῳ ἀξιώματι καὶ ξένως ἐκρίνονται, καὶ ὅταν μὲν ξένον καλῶσιν οὐδόλω; παρακαλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς κλήσεως λόγον τῷ τυφῷ πλατύνουσι, τὸν δὲ παραιτούμενον ὡς ἐφ' ὑβρικότα μέφονται· διὰ τοῦτο μέγα φύσημα ἐντεῦθεν ἀνακαίεται. Οἱ γὰρ λογισμοὶ τὸ δῆμα τῆς ψυχῆς παρκεντοῦντες τυφλώττουσιν, ἵνα ταῖς καλλίσταις τῶν ἐντολῶν κακίως χρῆσώμεθα.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

B "Όταν λογισμὸς ἐγκόψῃ σε, μὴ ἄγαν βιάσασθαι τῇ τραπίῃ τῶν ἀδελφῶν, τότε δι' αὐτοῦ κωμῶδει σε, μὴ βεδισμένην ἔχειν γλῶτταν εἰς τὴν βίαν τῆς ἀγάπης· σοὶ μὲν γὰρ ἴσως ὑποβάλλει τῶν κυκλευτῶν ἕνα τὸν ἀδελφὸν ὑπάρχειν, καὶ ὅτι ἄρτοις ἀρκεσθεὶς ἀφικέσθαι, ἐκείνῳ δὲ ἐμβάλλει φιλοξενίαν παρὰ σοὶ τὸ παράπαν μὴ εὐρησθῆναι· τῆς γὰρ πρακτικῆς αὐτοῦ μεταβολῆς τὸ δῆμα βαστάζων, ἕνα τῷ ἐνὶ ἐν ταῖς καρδίαις ἐμβάλλει, ἵνα τοῦ μὲν τὴν φιλοξενίαν ὑπεκκόψῃ, τοῦ δὲ λοιθορίαν ἐκπλαστήσῃ. Ἀβραὰμ καὶ ἤμενος πρὸ τῆς σκηπῆς, εἰ που τινὰ τῶν παριόντων ἕώρα, ἐργῶ προσεδέγαστο· ζῶσιν ἐν ἀσεβείᾳ ἐξήπιου τὴν τράπεζαν, βαρδάρους δεχόμενος, ἀγγέλους οὐκ ἀπέτυχεν. Ἰσασὶ τὴν τῆς φιλοξενίας γλυκύτητα δοσε ξενιτεύσαντες ὑπὸ ταύτην ἐξενίσθησαν, ὅτε καὶ λόγος· προσηνης, γλυκείαν ἀρτίει· τὴν τράπεζαν τῇ καρδίᾳ. Μετὰ πολλῆς οὖν σπουδῆς τὴν φιλοξενίαν χρηστοποιήμεθα, ἵνα μὴ μόνον ἀγγέλους, ἀλλὰ καὶ Θεὸν ἐποδεξώμεθα. « Ἐφ' ὅσον γὰρ, φησὶν, ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. » Τίς τῶν γνωστικώτερον τὴν ἀρετὴν μετιόντων οὕτως ἀπεκρίνατο· Τὰς ἐνηχοῦσας τῶν δαιμόνων ἐν τῇ καρδίᾳ φαντασίας εἴωθεν ἐξαφανίζειν ἢ τῆς φιλοξενίας σπουδῆ, καὶ θαυμάσιος ὑπηρεσία προθύμως γινόμενη, εἴπερ τὴν τῶν ὕλων ὀπωσθηποτοῦν ἀπήλλακται· ταῦτα δὲ γινόμενα μετὰ ταπεινώσεως, καὶ συντριβῆς καρδίας θάττον ἀκαλλάττειν τῶν φαντασιῶν τὸν κάμνοντα. Σφόδρα γὰρ δεδοίκασι τὴν ταπεινώσιν οἱ θαίμονες, εἰδότες ταύτην δεσποτικὴν γενῆσθαι ἐντολήν. Τίς τῶν δοκιμωτάτων περὶ ταπεινώσεως λόγον κινῶν, καὶ τοῦτο κατεμήνυσε, ὅτι Πατῆρ, φησὶ, τῶν πάντων δοκιμῶν ὑπὸ δαιμονῶντος, καὶ δεινῶς ἀφραίνοντος τὴν σιαγόνα κρουσθεὶς, εὐθύς ἐναλλάξας, καὶ τὴν ἄλλην ἐτοίμην παρέθηκεν, ὃ δὲ ὡς ὑπὸ ἀστραπῆς τῆς ταπεινώσεως ἀντικρουσθεὶς, καὶ κρουγῆσας, ἀθρόως τοῦ πλάσματος ἀφῆλατο.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Ἐπιφανίου τοῦ ἀγίου ἐπισκόπου καὶ οὗτος ὁ λόγος. Ἐγένετο ὅτι, φησὶ, χήρας πιστῆς υἱὸς ἔχων

δαίμονα Πύθωνος, ἐν τῇ πληρῇ χρονίᾳς θεραπείᾳ οὐκ ὑφίστατο. Τῆς δὲ τούτου μητρὸς ἐπιταπεινωθείσης τῷ πένθει, εὐχαριστία τὸ πάθος κατέψυξεν, ἥπερ ἐκ σταυροῦ τὴν ψυχὴν κρεμάσασα, τὸν δαίμονα τοῦ παιδὸς ταῖς εὐχαῖς ἀπέβρῆξε· τοῦ γὰρ νέου ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς πέριξ πλανωμένου καὶ τῆς μητρὸς οἴκει εὐχομένης, τὸ ταύτης ὄνομα βοῶν ὁ δαίμων βασιάνοις ἠλαύνετο· ἡ δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀκούουσα, οὐκ ἐπέδραμε τῷ πράγματι τὴν μάχην τῆς φύσεως τῇ ταπεινώσει θεσμεύουσα, ἰλκομένη δὲ παρ' ἄλλων ἀβουλήτως ἀπήγαστο, ἐπέκεινα δὲ καὶ ὁ δαίμων χρῆσθαι τῇ φυγῇ ἐμαίνετο. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστάσα, καὶ τοῖς δάκρυσι τὸν παῖδα περιπτυσσάμενη, τὴν εὐχαριστίαν, καὶ ταπεινώσειν κατὰ τοῦ δαίμονος προὔδαλλετο, πικρῶς δὲ κλαυσάσης, καὶ Χριστὸν ἰκετεύσασθαι, καὶ τὸν σταυρὸν τυπωσάσης, πρὶν μαστίγων πολλῶν, θάπτον τοῦ παιδὸς ὁ δαίμων ἀπέδρα. Ζηλοῦσιν οἱ δαίμονες τοὺς ἐν ὑποταγῇ Πατρὸς ἀστράπτοντας, καὶ τρίζουσι κατ' αὐτῶν τοὺς ὁδόντας, ὅτι ἐν τῇ ὑποταγῇ τὴν ἀποταγὴν ἀμεριμνῶντες ἐξύψωσαν, καθ' ὧν καὶ προφάσεις ἀκριβολογούντες παροξυσμοὺς ἀρτύουσι, καὶ τῇ συμβαινύσῃ ὀργῇ, τὴν μῆνιν ἐγγλύφουσι, ἔπειτα δὲ καὶ μίσος πρὸς τὸν Πατέρα κατ' ὀλίγον ἐψοῦσιν, ὡς ἄτε δῆθεν ἀδίκως ἐπιπλήττοντα, καὶ κατὰ πρόσωπον προσέχοντα· ἵνα ἐκ διαφόρων τρόπων τὴν ψυχὴν περιτινάξαντες, τῶν ἀγκαλιῶν σκορπίσωσι τῶν πατρικῶν. Ὁ οὖν ἐν ὑποταγῇ Πατρὸς ὑπάρχων, ὕβρεσιν ἠττάσθω, καὶ ταπεινώσει νικάτω, καὶ μακροθυμίᾳ ρυθμιζέσθω, καὶ μὴ τῶν λογισμῶν ὑπογογγυζύτων ἀνεγέσθω πρὸς αὐστηρότητα, καὶ ἀδελφῶν θρασυτητα.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Καὶ ὅτι μοχθηρὰς δουλείας ἢ ἐλευθερία ἰσόζυγος οὐ τυγχάνει, εἰσβάλλουσι γὰρ μάλιστα, καὶ περαιτέρω τούτων, ἵνα αὐθάδη τὸν ὑπεξούσιον ποιήσαντες, εὐχερῶς εἰς τὰς ὕλας περιπέρωσι· τοὺς μὲν γὰρ καὶ διὰ τούτων τῆς πατροσύνης χωρίσαι σπουδαίοντες, τοὺς δὲ καὶ δι' ἐτέρων. Ἐργασαι, καὶ κτῆσαι, καὶ ξένισαι, ἐνθὸς ἐπάγοντες, ὅπως ὄνομα καλὸν σεαυτῷ περιποιήσῃ· ἀπὸ γὰρ τῶν δῆθεν καλῶν τὰ ζιζάνια τῆς πονηρίας τὸ κατὰ μέρος ἐνσπείρουσι, καὶ παρὰ μὲν τὰς ἀρχὰς ἀφιδῶν αὐτὸν τῇ κενοδοξίᾳ ἐγγλυκαίνεσθαι, καὶ νῆφειν τῇ συνεχεῖ νηστείᾳ, καὶ προθύμως ἀνίστασθαι ἐν ταῖς προσευχαῖς, καὶ ἐν ταῖς συνάξεσιν, ὡς ἵνα λογίζηται, ὅτι Ὑπεξούσιος ὢν τοιοῦτος οὐκ ἐτύγχανον· ἐκεῖ γὰρ καὶ ὕβρεις, καὶ λύπαι, καὶ παραχαί, ἐναυθα δὲ εἰρήνη, καὶ γαλήνη, καὶ χαρὰ, ἐκεῖ Πατρὸς αὐστηρία, καὶ φόβος, καὶ ἐπιπληξία, ἐναυθα δὲ ἀμεριμνία, καὶ ἀφοβία, καὶ ἀπληξία. Καὶ οὕτω ἐν τοῖς τοιοῦτοις κλέψαντες αὐτοῦ τὸν νοῦν ὑφαρπάζουσιν· ἀφνω δὲ ἐπιστάντες ὑπὼ ὑπερορῶ τὴν ψυχὴν φόβῳ βαντίζουσι, καὶ τὰς συνάξεις ἀμελεῖα καὶ ἀκηδέα ὑπεκκόπτουσι, καὶ τὴν ξενοδοξίαν δηλησιν εἶναι ὑπομνηματίζουσι, καὶ πάντα μάγγανα τῆς κακίας ἐπάγουσιν, ἵνα τὴν ἀκηδέαν αὐτῷ προσρῖψαντες, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βίον μίσος ἐργάζωνται, καὶ οὕτω γυμνῶν αὐτὸν τῶν

filii, habens dæmonem Pythonis, et, diutius in illa plaga permanens, minime suscipiebat curationem, Ejus autem matre luclu humiliata, gratiarum actio refrigeravit passionem, quæ animam e cruce suspendens, dæmonem a puero abjecit orationibus; cum enim in partibus, quæ circumquaque sunt, adolescens vagabundus erraret, domique mater oraret, ejusdem nomen vociferans dæmon cruciatibus agitabatur; ipsa vero id audiens non accurret ad rem visendam, pugnam naturæ humilitate devinciens, tracta vero ab aliis invito abducebatur; at illic dæmon furibundo impetu agebatur, ut fugam arriperet. Illa igitur insistens, lacrymisque filium circumfundens, gratiarum actionem, et humiliationem adversus dæmonem objiciebat, Cum autem amare ejulasset, et Christum supplex exorasset, crucemque efformasset, ante multa flagella, celerius a puero dæmon aufugit. Valde invident dæmones iis, qui in Patris subjectione coruscant, et adversus eos stridentes dentibus fremunt, quia in subjectione sine cura, mundi renuntiationem conjunxerunt, contra quos accurate disquirentes prætextus, irritationes apparant, et, contingente animi succensione, iram insculpunt, postea vero et odium in Patrem paulatim coquunt, perinde ac injuste videlicet assigentem, et ob os animadvertentem, ut, diversis modis animam circumcutientes, ex ulnis paternis dispergant. Qui ergo in subjectione Patris est, contumeliis cedat, et humiliatione vincat, et longanimitate temperetur, nec submurmurantes cogitationes sustineat ad austeritatem, et audaciam in fratres.

CAPUT XXVIII.

Etiam quod servituti ærumnosæ (scilicet dæmones dictant) libertas non est æqualis, imo potius multo his plura immittunt, ut, cum audacem potestati subditum effecerint, facile quoque mundanis sordibus infigant; etenim hos quidem per hæc separare student a paternitate, alteros autem per alia. Operare, et peregre advenientes hospitio recipe, intus hortantes dæmones instant, quo nomen tibi præclarum compares; nam ex his videlicet bonis lolia malitiæ sigillatim inseminant: Et apud principatus quidem dimittunt illum vana gloria edulcari, assiduoque sobrie agere jejunio, ac prompto animo in orationibus, et congregationibus sacris persistere, ita ut sic ratiocinetur: Sub potestate cum essem, talis non eram. Ibi enim et convicia, et dolores, et turbationes; hic autem pax, et tranquillitas, et gaudium: ibi Patris austeritas, et metus, atque percussio; hic vero nulla sollicitudo: timor nullus, nulla percussio: et sic in hisce talibus mentem ipsius furantes subripiunt; ex improviso itidem insilientes somno tempus excedente legitimam, animam irrorant metu, et congregationes sacras negligentia pigritiaque subexcindunt, ac hospitem susceptionem perturbationem esse commentantur, omniaque malitiæ producunt præ-

stigiosa machinamenta, ut in eum desidiā injicientes, vitam quoque ipsam efficiant odiosam, sique, sistentes eum virtutibus nudum, ipsis angelis traducant. Interdum quidem dæmones per cogitationes exaltant labores, quandoque vero eos extenuant, quasi nihil perficiant, ut aliquando quidem vesanam animi elationem indant, quandoque vero inserant desperationem; his enim qui non flectuntur ad magnifice de se sentiendum, labores effertur, ut vesanam quamdam animi elationem indant: illis autem, qui non persuadentur, ut tali sed solum inculcant quo labores perficiant, ut eos

443 CAPUT XXIX.

Quando igitur cogitationes magnos prædicent labores, respicendo illas, animam extenuemus; quando autem e diverso labores imminuant, quasi nihil perficientes, nos, quoad vires ferent, misericordias Christi extollamus; quanto enim amplius corpus tuum duriter tractaveris, eo magis tuam persecutaris conscientiam. Teipsum dignosce, cogitationum in occulto deprædationes persentiens, ne forte ipsensibiliter agitati circa clandestina carum latrocinia, inumbremur, putantes, quod sola victus asperitate virtutes percipimus: sic enim quidam imaginantes excussi sunt mente, veluti locustæ, dæmonibus imaginationes exscindentibus, ac visiones detorquentibus, et depravantibus, et quâlibet metu quoque animam diripientibus. Cuiusdam fratrum noctu experrecto imaginationes tetricas impresserunt dæmones, et non solum ejus exteriori aspectui, verum et interiori obtutui, ita ut cura subsequentis instantisque noctis mens, timore vexata, periclitaretur intellectus rapina, et plurimas per noctes bellum animæ quasi volando inferebatur: ille autem, qui periclitabatur, mentis ducem intus retinere nitēbatur, largitori orationis animam appendens, delictorumque actiones adversus seipsum proferens, sese inspicere contendebat; postmodum distrahens animam rogo judicii exterrefaciebat, ut, metu metum collidens, timiditatem repelleret, sicut equidem et factum fuit, uti retulit, qui bellum est passus; dæmonibus enim multimode animam 444 perterrefacientibus, qui gravabatur Deum oratione inquirebat: illis vero per imaginationes, huc et illic animam distrahentibus: iste transactum delictorum acervum animo versans, ac reminiscens, omnium rerum inspectori Deo ostendebat; iis autem denuo obtutum orationis detrahentibus, ille judicii metum ex adverso opponens, delevit imaginum observantium, oculosque deludentium timiditatem; altera quippe pars, cum plusquam alia redundasset, deceptionem, Deo duce, superavit; peccatorum etenim reminiscētia anima humiliata, timoreque judicii, velut e somno exuscitata, terribilamenta dæmonum ex suis exsufflavit interioribus: totum hoc vero supremæ fuit gratiæ virtus, nimirum, dæmonum quidem abegisse terrores, animam vero suffulsisse lapsantem: Suffulcit quippe Dominus omnes, qui corruunt, et erigit omnes elisos⁸¹.

ἀρετῶν στήσαντες τοὺς ἀγγέλοις δειγματίσωσι. Ποτὲ μὲν οἱ δαίμονες διὰ τῶν λογισμῶν τοὺς πόνους μαγαλύνουσι, ποτὲ δὲ τούτους εὐτελεῖζουσιν ὡς μηδὲν ἀνύοντας, ἵνα ὅπου μὲν ἀπόνοιαν ἐνθῆσωσιν, ὅπου δὲ ἀπόγνωσιν ἐνσπειρώσιν. Τοῖς γὰρ μὴ καμπτομένοις χαυνῶσαι, τοὺς πόνους μαγαλύνουσιν, ἵνα ἀπόνοιαν ἐνθῆσωσι, τοῖς δὲ ἀπονοίᾳ κάμπτεσθαι μὴ πειθομένοις, οὐδὲν πλεόν, ἀλλ' ἢ τοὺς πόνους ἐπάφουσιν ἀνύειν, ἵνα χαυνώσαντες, ἀπόγνωσιν ἐνσπειρώσιν.

amenti flectantur insipientia, nihil amplius faciunt laxantes et lassantes inserant desperationem.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ.

Ὅταν οὖν οἱ λογισμοὶ τοὺς πόνους μαγαλύνωσι, τοὺτους ἀποπτύοντες, τὴν ψυχὴν εὐτελεῖζωμεν, ὅταν δὲ πάλιν τοὺς πόνους σμικρύνουσιν ὡς μηδὲν ἀνύοντας, ἡμεῖς, ὅση δύναμις, τὰ ἐλέη Χριστοῦ μαγαλύνωμεν· ὅσον γὰρ ἐπὶ πλείον σκληραγωγεῖς σου τὸ σῶμα, τοσοῦτον διερευνεῖς σου τὸ συνειδός. Ἐπίγνωθι σαυτὸν, ἐπαισθανόμενον τῶν ἐν κρυφῇ τῶν λογισμῶν διαπραγῶν, μήπως ἀναίσθητος φερόμενοι περὶ τὰς κρυπτὰς αὐτῶν ληστείας σκιασθῶμεν, μόνῃ τῇ σκληρουχίᾳ τρυφᾶν τὰς ἀρετὰς. Οὕτω γὰρ τινες φαντασθέντες, τῶν φρενῶν ἐξετινάχθησαν ὡσεὶ ἀκρίδες, τῶν δαιμόνων φαντασιοκοπούωντων, καὶ τὰς δράσεις παραφερόντων, ἐσθ' ὅτε δὲ, καὶ δειλίᾳ τὴν ψυχὴν διαπραχόντων. Τινὲ τῶν ἀδελφῶν ἐγρηγοροῦσι νύκτωρ φοβερὰς φαντασίας ἐξετύπουσι οἱ δαίμονες, οὐ μόνον τῷ ἔσωθεν ὄμματι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔσωθεν βλέμματι, ὥστε μερίμνη τῆς ἐπιούσης νυκτὸς τὴν νοῦν αγωνιώντα κινδυνεύειν τὴν τῶν φρενῶν διαπραγῆν, καὶ ἐπὶ πλείους νύκτας ὁ πόλεμος; τῇ ψυχῇ ἀφιπτατο, ὁ δὲ κινδυνεύων ἔκθον κατέχειν τὸν ἡγεμόνα τῶν φρενῶν ἐδιάζετο, τῷ τῆς εὐχῆς δοτηρι τὴν ψυχὴν ἀποκρεμῶν, καὶ τὰς πράξεις τῶν πταισμάτων καθ' ἑαυτοῦ προφέρων εἰσιδεῖν ἑαυτὸς ἡγωνίζετο· ἔπειτα καὶ τῇ πυρᾷ τῆς κρίσεως τὴν ψυχὴν περισπῶν ἐξεφόβει, ἵνα φόβῳ φόβον συγκρούσας τὴν δειλίαν ἀποκρούσῃται, ὡσπερ οὖν καὶ γέγονεν, ὡς ἔφησεν ὁ πεπονήως τὸν πόλεμον. Τῶν γὰρ δαιμόνων πολυτρόπως τὴν ψυχὴν ἐκφοβοῦντων, ὁ κάμων τῇ εὐχῇ τὸν Θεὸν ἐπεζήτηει, ἐκείνων δὲ ταῖς φαντασίαι; τὴν ψυχὴν περισπῶντων, οὗτος τῶν πταισμάτων τὴν δῆλον ἀναλέγων, τῷ παντεπόπτῃ Θεῷ ἐπεδείκνυεν· τῶν δὲ πάλιν τῆς εὐχῆς τὸ ὄμμα κατασπῶντων, ἐκείνος τὸν φόβον τῆς κρίσεως ἀνταμείψας, τὸν φόβον τῶν φαντασμάτων ἐξηφάνισεν· τὸ γὰρ ἔτερον μέρος τοῦ φόβου πλεονάσαν τοῦ ἄλλου, τῆς πλάνης σὺν Θεῷ περιεγένετο· τῇ γὰρ μνημῆ τῶν ἁμαρτημάτων ἡ ψυχὴ ταπεινωθεῖσα καὶ τῷ φόβῳ τῆς κρίσεως δι-υπνισθεῖσα, τὰ φόβητρα τῶν δαιμόνων ἐκ τῶν ἐντὸς ἀπεφύργισεν· τὸ δὲ πᾶν τῆς ἀνωθεν χάριτος γέγονεν, τῶν μὲν δαιμόνων ἀπελάσαι τὰ φόβητρα, τὴν δὲ ψυχὴν καταπίπτουσαν ὑποστηρίξαι. Ὑποστηρίζει γὰρ Κύριος πάντα τοὺς καταπίπτοντας, καὶ ἀνορθοῖ πάντας τοὺς κατεβραχμένους. »

⁸¹ Psal. cXLV. 8.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

A

CAPUT XXX.

"Ἔστιν ὅτε βιαζόμεθα καθαρὰν τὴν εὐχὴν ποιῆσαι, καὶ ἴσως οὐ δυνάμεθα. Ἔστι δὲ καὶ πάλιν ὅτε, οὐ βιαζομένων ἡμῶν, καθαρὰ τῇ προσευχῇ ἢ ψυχῇ ἐγγίνεται, ὅτι τὸ μὲν τῆς ἡμῶν ἀσθενείας, τὸ δὲ τῆς ἀνωθεν χάριτος ἐκκαλομένης ἡμᾶς ἐπανελθεῖν εἰς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, ἅμα δὲ καὶ δι' ἀμφοτέρων παιδευούσης ἡμᾶς μὴ ἑαυτοῖς ἀποδιδόναι ἐν τῷ προσεύχεσθαι, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν τὸν δωρούμενον. Τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθ' ὃ δαί, οὐκ οἶδαμεν. Ὅταν οὖν καθαρῆναι τὴν εὐχὴν βιαζώμεθα, καὶ οὐ δυνάμεθα, ἀλλ' ἐσκοτισμέθα, τότε δάκρυσιν τὰς παρειὰς καταβρέξαντες, Θεὸν ἱκετεύομεν ἐπὶ τῷ διαλυθῆναι τοῦ πολέμου τὴν νύκτα, καὶ ἔλλαμφοθῆναι τῆς ψυχῆς τὸ φέγγος. Ἐνεκεν διακονίας ἔπὲν ὁ συμδιώτης ἀδελφὸς ἐκδημοίῃ, κατὰ τὸ ἔθος τῶν εὐχῶν, ἀνακαίνιζε τοῦτον τὴν μνήμην· πέρα δὲ τοῦ μέτρου τοῦτον μὴ φαντάζου, μήπως τὴν ἀρχὴν τῆς μερίμνης ἀπὸ σοῦ λαθόντες οἱ δαίμονες, ταύτην ἀκονῶντες ἐπὶ πλεῖον ἐποξύνωσι, σκιαζόντες τὸ τοῦτον ἐν τῇ τῶν ψαλμῶν ὑμνῳδία, καὶ ὑστεροῦντες ἐν Θεῷ τῆς κατὰ Θεὸν μερίμνης, ἵνα μερίμνη μέριμναν ἀντικρούσαντες αἰχμαλώτους ἡμᾶς τῶν κρειττόνων ἀπαγάγωσιν, εἰς τὸ μὴ λογίζεσθαι τὸ, « Ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μερίμναν σου. » Ἰσασί γάρ μιν ἐκ τῆς περιετῆς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ φροντίδας, ὅτι καὶ λύπας ἐντορνεύουσιν ὑποπαράττοντες τὸ ἡγεμονικόν. Ἔτι δὲ καὶ μέμψει· βραδύτητος ὑφάπτουσι, ὡς ὑπαμελήσαντος τοῦ ἀδελφοῦ περὶ τῆς διακονίας σπουδῆν, ὅπως ὁ πολυμέριμος πόθος ἴσως καὶ εἰς μῖσος ἐκτραπῇ. Ἔθος δὲ ἐν ταῖς περὶ τὸν ἀπόδημον μερίμναις καὶ τοῦτο ποιεῖν τοῖς δαίμοσιν, ἐν ᾗ ἴκωσιν αὐτὸν παραγενόμενον ἡμέρᾳ κατόναρ τοῦτον ἐσοπτερίζειν, ἵνα ὡς ἐκ τοῦ ἀποδάνας ἐνυπνίου ποιήσωσιν ἡμᾶς ἐν καιρῷ τῶν ἀποδήμων τοῦς προφήτας τῶν ἐνυπνίων καὶ πάλιν προσδέχεσθαι, οὐς ἀποστρέφεται δεῖ μᾶλλον καὶ σφόδρα ἐκτρέπεσθαι, μήπως ἐκ τούτω καὶ εἰς ἕτερα τὴν ψυχὴν ἀποπλανήσωσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΔΑ'.

CAPUT XXXI.

Προΐασι γὰρ οὗτοι μὲν οὐδὲν, ἀ δὲ βλέπουσι γινόμενα, ταῦτα μηνύουσι, καὶ φαντάζουσι· πολλάκις γοῦν καθ' ἡσυχίαν ἐν τῶν ἡμῶν, θεασάμενοι πρὸς ἡμᾶς ἀδελφὸν ἐρχόμενον, διὰ τῶν λογισμῶν προσήμαναν, οἷς οὐ χρὴ πιστεύειν, κἂν λέγειν τ' ἀληθῆ νομίζωσι· διὰ γὰρ τῆς δῆθεν ἀληθείας τὸ ψεῦθος παρεισφέρουσιν, ἵνα ἐκ τοῦ κατὰ μέρος ταῖς ἐμπροσθεν ὁδοῖς τοῦς βρόχους ὑπογράφωσιν. Ὅσπερ ἀνέργαστος χρυσὸς, ἐν χωνευτηρίῳ βαλλόμενος, καθαρῶτερος γίνεται, οὕτω καὶ νέηλος μοναχὸς, ἐν κοινοδίῳ τὰ ἥθη ἀναχωνευόμενος, φαειρὸς ταῖς καρτερταῖς ἀποκαθίσταται· διὰ γὰρ τῆς ἐπιταγῆς τῶν ἀδελφῶν τὴν ὑπακοὴν μακρόθεν κατεργάζεται· διὰ ἡ τοῦ ἐπιπλάττοντος ἐτοιμάζεται τὴν ψῆσιν μακρο-

Accidit aliquando, ut enitatur puram effundere orationem, et forte nequimus; et e diverso contingit nonnunquam, ut, nobis non enitentibus, anima puræ incumbat orationi: quia primum quidem nostræ est infirmitatis, istud autem supernæ gratiæ advocantis nos, ut ad animæ puritatem redeamus, simul vero, et per utrumque nos edocentis, non nobismetipsis attribuere, quod puri oremus, verum agnoscere donatorem; quod enim aliquid preeremur, ut oportet, nescimus⁵¹. Quando igitur orationem conamur purificare, et non possumus, sed tenebris offusi sumus, tunc, lacrymis genas irrigantes, Deum supplices rogemus, ut tenebrosa belli **445** nox dissolvatur, animæque fulgor illustretur. Quando, causa ministerii, frater convictor peregre discesserit, iuxta votorum consuetudinem, ejus renova memoriam, at præter modum ne ipsum imagineris, ne forte initium sollicitudinis dæmones a te sumentes, illud acuendo multo reddant acutius, eum tibi adumbrantes in psalmoreum decantatione, inque divinis ipsis officiis cura orbantes, quæ secundum Deum est: ut, cura curam repellentes, nos a rebus melioribus abducant captivos, et non cogitemus de illo dicto: « Jacta super Dominum curam tuam⁵². » Norunt quippe, ex cura etiam circa fratrem superflua, ducem rationis mentem subvertendo, afflictiones inculpere; præterea vero, et querelas tarditatis subaccendunt, quasi fratre subnegligenter agente circa ministerii studium, ut desiderium valde sollicitum forsitan in odium quoque convertatur. In sollicitudinibus autem, quæ circa peregre agentem habentur, mos est dæmonibus, et illud facere: in die qua sciunt ipsum adfuturum, per somnium velut in speculo eum exhibere solent, ut ex insomnio quod successit, faciant quod tempore peregre proficiscentium rursus expectemus prophetas, seu interpretes somniorum, quos potius aversari oportet, multumque ab iis averti, ne forte ex istis in aliis quoque decipiant animam.

Verum ipsi quidem fratres nihil præsciunt, quæ autem vident fieri, ipsa annuntiant, et imaginantur: sæpius igitur, cum **446** nos in placida quiete resideamus, conspicati fratrem ad nos venientem per cogitata prænuntiaverunt, quibus non oportet credere, quamvis dicere vera putent, quia per eam videlicet veritatem mendacium subinfecerunt, ut ex particulari quopiam viis, quæ sunt ante nos, laqueos quasi delineent. Quemadmodum aurum in vase parvulo argillaceo, in quo metalla funduntur et liquefunt, projectum, evadit purior; ita et novellus monachus in cænobio quasi metallum, positus ad expurgandos mores, tolerantibus præfulgidus redditur; per mandatam enim fratrum

⁵¹ Rom. viii, 26. ⁵² Psal. lrv, 25.

disciplinam obedientiæ perficit, per assigentem autem suam præparat naturam ad longanimitatem habendam; quando ergo gaudîo suscipiat contumelias, tenuitateque demissionem animi amplectetur, superior oppositis effectus passionibus, tunc virtutibus conrascare contendit, gratia ipsi amplius vires concedente, et copiosius. Sicut qui in radices terræ descendunt aurum refodiunt: ita, qui in aureolam humilitatem descendunt, virtutes reportant. Tunc intellectus præsentit requiem, quando passionum recidens causas circa contemplationem sit occupatus, ante vero illarum incisionem, contrariorum pugnæ infirme accedens, laborem perentit, ac ærumnas.

CAPUT XXXII.

Senes libenter amplectantur solitarium gradatim comparatum recessum; si modo quis, cum in cœnobio virtutes perfecit, eo usque pervenit; et quidem seipsum probet an possit in recessu proficere, sin vero, haud **447** valens, virtute frustretur, reflectat iter ad cœnobium, ne forsitan, cum cogitationum machinationibus occurrere non possit, excidat mente. Quemadmodum viduæ lugentis solatium sunt filii, sic et animæ, quæ deliquerit, consolatio, labores sunt, qui desperationem cogitationum dissipant, et poenitentiaæ fiduciam superseminant, et misericordias Christi publicant, ac divulgant, patrataque peccata proscribunt. Non solum ergo debemus quasi ex consuetudine laboribus incumbere operando, verum et prudenti gratiarum actionis animo, ne hocce sapientiæ studio anima nuda comperiat; si namque in unaquaque actione bene novimus eum, qui laborum fines elargitur, gratiarum actione obsignemus. Sicut panem ab infante caululus eripere insidiatur, ita prudentiam a corde cogitatio mala: ne igitur juvenilliter sapiamus, contrariorum operum utentes malitia, ut iis in direptionem animam non prodamus. Quemadmodum stellarum chorea facem gestans, splendidum reddit cœlum, ita sermonum veritas quasi lampadem teneus nitidum efficit hominem. Unum igitur veritatis in lingua portemus modum, quia Dominus inhabitare facit unius moris in domo⁸¹. Quemadmodum vehementia assilientia fulgura tonitru præsignant, sic et plena justaque accedentia dicta, fidem prænuntiant. Fideles igitur veritati esse studeamus, ut ad virtutum metropolim charitatem progrediamur. Sicut sol auri in modum splendidibus radiis toti arridet terrarum orbi, ita rutilantibus actionibus veritas omni animæ perlætatur et congratulatur; quam si obtinuerimus, passionibus **448** exalinximus, et ad cœlos usque illuximus. Omnem subilibi laborem, donec sanctam compares charitatem; quia, absente ista, nihil præsentium prodest: etenim ira ferocit, et asperantur mores,

A Θυμίαν ἔχειν. Ὅταν οὖν χαρᾶ τὰς ὑβρεῖς καταδέχεται, καὶ εὐτελεῖ τὴν ταπεινώσιν ἀσπάσθηται, ἀνότερος τῶν ἀντικρυς παθῶν γενόμενος, ἐπέκεινα στίλβειν ταῖς ἀρεταῖς ἐπαγωνίζεται, τῆς χάριτος αὐτῷ ἐπὶ πλεῖον τὴν δύναμιν δωρουμένης. Ὡσπερ οἱ τὰς ῥίζας τῆς γῆς κατιόντες τὸν χρυσὸν ἀνορύττουσιν, οὕτως οἱ εἰς τὴν χρυσίτιν ταπεινώσιν καταβαίνοντες ἀρετὰς ἀναφέρουσι. Τότε ὁ νοῦς ἀναπαύσεως αἰσθάνεται, ὅποτε τὰς τῶν παθῶν αἰτίας ἀποτεμῶν, περὶ θεωρίαν ἡσχόληται, πρὶν δὲ τῆς τούτων κοπῆς, κόπου, καὶ ταλαιπωρίας ἐπαισθάνεται; τῇ τῶν ἐναντίων μάχῃ ἀσθενῶς προσερχόμενος.

B

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ΄.

Bαθμῷ τὴν ἀναχώρησιν γινομένην οἱ γέροντες ἄγαν ἀποδέχονται, εἴπερ τις τὰς ἐν κοινοδίῳ τελείας ἀρετὰς εἰς τοῦτο παρελήλυθε· καὶ εἰ μὲν δύναιτο ἐν τῇ ἀναχωρῆσει προκοπτεῖν, ἑαυτὸν δοκιμαζέτω. Εἰ δὲ ἀδυνάτως ἔχων τῆς ἀρετῆς ἐλαττοῦται, εἰς τὸ κοινοδῖον ἀνακαμπτέτω, μήπως ταῖς μηχαναῖς τῶν λογισμῶν μὴ δυνηθεὶς ἀπαντήσῃ, τῶν φρενῶν ἀποπέση. Ὡσπερ χήρας πενθούσης παραμύθιον οἱ υἱοί, οὕτω καὶ ψυχῆς πταισάσης παρηγορία πόνοι, οἵτινες τὴν ἀπόγνωσιν τῶν λογισμῶν σκορπίζουσι, καὶ τὴν πίστιν τῆς μεταβολῆς κατασπείρουσι; καὶ τὰ ἐλέη Χριστοῦ ἀνακηρύττουσι, καὶ τὰπραχθέντα ἀμαρτήματα ἀποκηρύττουσιν. Οὐκ ὀφείλομεν οὖν ὡς ἐκ συνηθείας μόνον τοὺς πόνους ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν συνέσει εὐχαριστίας, ἵνα μὴ γυμνῇ τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας ἡ ψυχὴ εὐρίσκειτο· ἐάν γάρ ἐφ' ἐκάστη πράξει σύνισμεν τὸν διδόντα τὰ τέλη τῶν πόνων, εὐχαριστία σφραγίζωμεν Ὡσπερ ἄρτον ἀπὸ βρέφους ἐνεδρεῦει σκυλαξὶ ἐξαρπάσαι, οὕτω σύνεσιν ἀπὸ καρδίας λογισμὸς πονηρός. Μὴ οὖν ἐνεαίζωμεν τῶν ἐναντίων ἔργων τῇ κακίᾳ χρώμενοι, ἵνα μὴ εἰς διαρπαγὴν τοῦτοις τὴν ψυχὴν προεκδώσωμεν. Ὡσπερ ἡ τῶν ἀστέρων χορεία δαδουχοῦσα φαιδρύνει τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἡ τῶν βημάτων ἀλήθεια λαμπαδουχοῦσα φαιδρύνει τὸν ἀνθρώπον. Ἐνα οὖν τῆς ἀληθείας τρέπον ἐπὶ γλώττης βαστάζωμεν, ὅτι Κύριος κατοικεῖει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ. Ὡσπερ ἀστραπαὶ σφοδραὶ προσπηδῶσαι, προμηνύουσι βροντῆν, οὕτω καὶ ῥήσεις ἀκριβεῖς προσιοῦσαι, προσημαίνουσι πίστιν. Πιστοὶ οὖν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ σπουδάσωμεν, ἵνα καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν ἀρετῶν τὴν ἀγάπην προκόψωμεν. Ὡς ἥλιος ταῖς χρυσαυγίσιν ἀκτίσιν ἀπάση προσμειδίᾳ τῇ γῆ, οὕτως ἀγάπῃ ταῖς φωταυγείαις πράξειςιν ἀπάση προσχαίρει ψυχῇ· ἥνεπερ ἐάν κατάσχωμεν, τὰ πάθη ἐσθέσαμεν, καὶ εἰς οὐρανὸς ἐλάμψαμεν. Ἄπαντα πόνον ποιήσεις ἐως τῆς ὁσίας ἀγάπης ἐπιτελέσῃ, ὅτι, ταύτης ἀπούσης, ὄφελος τῶν παρόντων οὐδέν. Καὶ γὰρ ὄργῃ ἀγριαίνεται, καὶ ἐθῷ χαλεπαίνεται, πόνοι ἀπονοοῦμενοι τῇ δόξῃ συμμύγνυνται. Διὰ ψυχῆς ταπεινώσιν Δαβὶδ μετὰ πένθους

⁸¹ Psal. LXXII, 7.

ἐνίσταυσε, καὶ ἡμεῖς διὰ νηστείας τὴν ψυχὴν Α
ταπεινώσαμεν.

et admiscetur gloriæ labores vesana quædam elati insolentia. Propter animæ demissionem David cum luctu jejunabat; nos quoque per jejunium animam humiliemus.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ.

Ὁ τοῖς σωματικοῖς πόνους τραχυτέρως ἀσκούμενος, μηδὲ ἐπαίνῳ ἐργαζέσθω, μήτε δόξῃ ἐπαίρεσθω· εἰ γὰρ ἐν τούτοις οἱ δαίμονες ὀφρωώσουσι τὴν ψυχὴν καὶ τὴν τραχύτητα, καὶ τὴν ἀσκησιν τοῦ σώματος ἐισχύσουσι τῇ δόξῃ, καὶ μισζόνων ἐπάπτεισθαι πόνων ἐφελκώσουσιν, ὡς ἵνα καὶ μισζόνως ἐπαίρηται· συλλαλοῦσι γὰρ ἔσωθεν διὰ τῶν λογισμῶν εἰσβάλλοντες ταῦτα, ὅτι Καθὼς ὁ δεῖνα ἀποσκλήρωσ ἀσκήσας, καὶ ὁ δεῖνα μεγάλως ὠνομάσθη, καὶ θανὼν ἔτι λαλεῖται, οὕτω καὶ αὐτὸς εἰς ἀκρότατον ἐπασκίσεως ἀνάβηθι ἕψος, ἵνα δόξαν σαυτῷ περιποιήσῃ, καὶ μέγα σου τὸ ὄνομα ἐξέλθῃ, ἐπὶ τῷ καὶ μετὰ θάνατον ὑπερβαλλόντως λαλεῖσθαι. Διὰ δὲ τῶν οὕτως ἀπατηθέντων, οὐ μόνον τοῖς σωματικοῖς σου πολεμοῦσι πόνους, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον εἰς συμμαχίαν καλοῦσιν, ὅτι οἱ αὐτῶν ἐν τοῖς χαλεπωτέροις ψαύουσι τὴν ψυχὴν, καὶ γὰρ ἐνθρονίζουσιν αὐτὸν, καὶ εἰς τὸν διδασκαλικὸν ἐξυψοῦσι λόγον, ἵνα ὡς ἐκ τούτου τὰ πρῶτα τῶν μεγαλοπόνων τε καὶ γνωστικῶν ἔχειν εὐφημισθῇ. Ζηλοῦν δὲ καὶ φθονεῖν εἰσβάλλουσι τοῖς ἐπὶ κατορθώμασιν εὐφημουμένοις, καὶ ὦν θαυμαστὴ μᾶλλον ἢ πρᾶξις, καὶ γνῶσις γειννᾷ. Ἐστὶ ὅτε δὲ καὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ τὴν πύρρην ἀποκοιμίζουσι θολερῶς τοὺς ἀκαθάρτους λογισμοὺς ἐκ τῶν ἐντὸς ἐκτοπιζόντες, ὡς ἵνα νομισθῇ τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας τῇ κληρουχίᾳ νενικηκέναι, καὶ κατὰ τὴν λαμπρότητα τῶν ἁγίων τὴν καρδίαν ἡγνικέναι, καὶ εἰς τὴν τῆς ἀγιωσύνης ἀψίδα ἀναβεθεκέναι. Περὶ δὲ ὧν τε, καὶ ὦν ἀπέσχετο βρωμάτων, καὶ συναπτῶν αἰσιτιῶν ἐπιψηφίζουσιν αὐτῷ τοὺς χρόνους ἐν οἷς ὀφείλει ὡς ἀριστεύς ἐγκαυχᾶσθαι, καὶ τῆς ἀδελφότητος ὡς εὐτελοῦς κατεπαίρεσθαι· οὕτω δὲ ἐκδιηγείσθαι ποιοῦσιν αὐτὸν τοὺς ἀγῶνας ὡς ἐκ μόνης τῆς αὐτοῦ ἰσχῆος κατορθωθέντας, ὅτι Ἐποίησα τάδε, καὶ ἤραξα τοιῶσδε, καὶ ἔκακουχῆθην, ἀποστομοῦντες ἐπὶ τοῦτο λέγειν, Οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἢ ἐν μοι βοήθεια. Θεὸν γὰρ βοηθὸν ἐφ' οἷς μεγαλαυχεῖν αὐτὸν ποιοῦσιν ὁμολογεῖν οὐκ εἰσὶν, ἵνα ὡς ἐξ οικείας δῆθεν ἰσχύος τὸ πᾶν τῶν ἀγῶνων τελέσας, τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀθλῶν ὀλοκλήρως ἀπαιτοῖ, ὅπως καὶ εἰς τὸν τῆς βλασφημίας βυθὸν ποντωθείη, αὐτοδύθειον ἑαυτὸν ἀνεπαισθήτως παρεμφαίνων.

CAPUT XXXIII.

Qui corporalibus laboribus asperius exercetur, nec propter laudem operatur, nec ob gloriam effertur. Si enim in his dæmones animam grandi tumere faciant supercilio, tum asperitatem, tum corporis exercitationem gloria corroborabunt; imo ad majores suscipiendos attrahent labores, ut majorem etiam in modum superbiat; colloquuntur namque interius per cogitationes talia immittentes; quod nimirum, sicut talis ac talis, qui duriter sese exercuit, magnifice decantatus est, et mortuus etiam celebratur, sic et tu ipse ad summam exercitationem ascende, ut tibi met gloriam acquiras, magnumque de te nomen divulgetur, dum etiam post mortem supra modum celebraberis. Per has equidem deceptas cogitationes, non solum tuos oppugnant labores, verum etiam in adiutorium advocant, quia per ipsos in molestioribus animam tangunt: ipsum enim in throno collocant, adque magistralem extollunt sermonem, ut bene ominetur, velut ille, qui ob hoc primas obtinet partes eorum, qui summopere laboriosi, cognoscendique sunt præditi facultate. Quin eidem immittunt æmulari, 449 suadentes, ac invidere iis qui propter facinora recte patrata faustis votis et acclamationibus excipiuntur, iisque quorum actio mirabilior est et vicina, ac similis sapientia. Quandoque etiam contingit ut carnis ardorem fraudulentè consopiant, ex interioribus impuras submovent cogitationes, ut putet quis corporis asperæ tractatione se jam spiritum scortationis devicisse, juxtaque sanctorum fulgorem cor expiatum reddidisse, et usque ad sanctitatis fastigium accendisse. De cibis autem, quibus abstinuit, assiduisque jejunii suo condirant annos suffragio, de quibus debet, velut is qui præstantissime sese gessit, gloriari, et adversus fraternitatem uti vilem efferrî; taliter autem ipsum enarrare faciunt certamina, ac si ex sola sui prospere perfecta essent virtute: nimirum talia ego patravi, talique exercitatione sum usus, ac tali modo meipsum male tractavi; os etiam occultentes, ne hoc dicat, videlicet non ego solum, sed auxilium, quod in me erat; non enim ei permittunt, in his Deum auxiliatorem fateri, in quibus faciunt ipsum grandia jactitare, perinde ac si tota certamina ex propria complexset virtute, præmiorum laudes totas inde reposcat, utque ad fundum blasphemie submergatur, sese sibi ex seipso auxiliatorem stolidè ostentans.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ.

Ὁὔτω τοιγάρου τῆς καρδίας διὰ τῆς τῶν λογισμῶν δόξης ἐνηγουμένης, καὶ μὴ ἀντιταττομένης, οὐκ ἐκτὸς ἔσται τῆς ἐν ἀποκρήφῳ των φρενῶν παρακλιξίας, τοῦ ἡγεμόνος φρενῶν ἐκτιναχθῆναι· κινδυνεύοντος, ᾧ δὲ ὀνειράτων πιστουμένων, ἢ ἐν ἀγρυπνίαις μεταμορφουμένου, ἢ ἐν μετασχηματισμῷ

CAPUT XXXIV.

Quapropter, corde tali modo per gloriæ cogitationes edocto et non repugnante, non extra occultantem erit vesaniam, intellectus duce excuti periclitante, aut per fidem facientia somnia, aut in vigiliis transformata, aut in transfiguratione 450 lucis conspecta. Ipse namque Satanas in angelum lucis

transfiguratur ad nostram deceptionem⁶⁶, forte se gratias daturum demonstrans, ut iam cadens adores, aut tibi, te, ut alterum Eliam a se assumendum annuntians, aut sanctificare promittens: quorum quidam fidem suscipientes, circa veritatem aberrarunt et dementes evaserunt. Tu igitur, o sanctæ Trinitatis precator, sciens ista, quæ studiose elucubras, omni custodia tuum cor observa, ne forte laboribus tantum externis attendens, internis dolose illaqueeris. Itaque, o filii, mei ad te dicti sunt sermones; tu vero mea verba in tuo corde servato; memento Christi te custodientis, nec obliviscaris adorandæ et consubstantialis Trinitatis, cui gloria in sæcula. Amen.

Α φωτὸς ὀπτανομένων. Αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτὸς πρὸς ἀπάτην ἡμετέραν, ἵσως χάρισματά δώσειν ἐνδεικνύμενος, ὡς ἵνα πεσὼν προσκυνήσης, ἢ ἀναλαμβάνειν ὡς ἄλλον Ἥλιον εὐαγγελιζόμενος, ἢ ἀγιάζειν ὑπισχνούμενος, ὧν τινες τὴν πίστιν δεξάμενοι περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, καὶ φρενοβλαβεῖς ἐγενήθησαν. Σὺ οὖν, ὦ τῆς ἁγίας Τριάδος ἱκέτα, εἰδὼς ταῦτα ἐν οἷς φιλοπονεῖς, πάση φυλακῇ τήρει τὴν καρδίαν, μήπως τοῖς ἐξωθεν μόνον πόνους προσέχων, τοῖς ἐσωθεν δολερῶς βροχισθῆς. Οἱ ἐμοὶ οὖν λόγοι, ὦ τέκνον, εἰρηναῖοι πρὸς σέ, τὰ δὲ ῥήματά μου τηρέτω σὴ καρδία· μέμνησο Χριστοῦ τοῦ φυλάττοντός σε, καὶ μὴ ἐπιλάβῃ τῆς προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσιου Τριάδος, ἣ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

⁶⁶ II Cor. xi, 14.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΑΣ ΑΝΤΙΖΥΓΟΥΣ ΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ ΚΑΚΙΑΣ.

EJUSDEM AD EUMDEM

TRACTATUS

DE VITIIS QUÆ OPPOSITA SUNT VIRTUTIBUS.

451 CAPUT I.

B

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Necessarium arbitror vitia quoque virtutibus opposita breviter tuæ subjicere industriæ, et quidem cum hucusque excoluissementem, spinas cogitationum ex insititia terra rejecimus: non ex operibus autem, quæ fecimus nos ad istud pervenimus⁶⁷, verum formam habentes sanorum verborum, quæ a Patribus audivimus, quorumdam etiam actionum conscii facti sumus. Totum autem gratia desursum, quæ adhuc peccatoribus submonstrat insidias eorum qui mentes decipiunt, quæque securos efficit ac dicit. « Quid habes quod non accepisti⁶⁸? » ut mediante acceptione, datori gratias agamus, quia non nobis ipsimet attribuimus ullam gloriæ jactantiam, donationem inflicientes; ideoque dicitur: « Si vero accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? » Jam (inquit⁶⁹) divites evasistis, qui operibus pauperes estis, jam, qui doceri incepistis, saturati estis; quorum deceptio nuper ad me transit, tum per discursum, quem sænori accepi, operum obtinendo paupertatem, tum etiam per consilium, quo admonui⁷⁰, disciplinæ doctrinam

Ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι καὶ τὰς ἀντιζύγους τῶν ἀρετῶν κακίας δι' ἐπιτόμου ὑποτάξει τῇ σῇ φιλοπονίᾳ· ἕως μὲν ὧδε τὴν διάνοιαν ἀροτριάσαντες, τὰς τῶν λογισμῶν ἀκάνθας ἐκ τῆς σπορίμου χύτρας ἀνεβάλομεν· οὐκ ἐξ ἔργων δὲ, ἀ ἐπιτήσαμεν ἡμεῖς εἰς τοῦτο παρεφθάσαμεν, ἀλλ' ὑποτύπωσιν ἔχοντες ὑγιαίνοντων λόγων, ὧν ἠκούσαμεν, παρὰ τῶν Πατέρων, καὶ τινῶν τῶν πράξεων συνίστορες γεγενήμεθα. Τὸ δὲ πᾶν ἡ χάρις ἄνωθεν, ἣ καὶ τοῖς ἀμαρτωλοῖς ὑποδεικνύουσα τὰς τῶν φρεναπατῶν ἐπιβουλὰς, ἣ καὶ ἀσφαλιζομένη, καὶ λέγουσα· « Τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; » ἵνα διὰ τοῦ λαβεῖν εὐχαριστῶμεν τῷ δεδωκότι, ὅτι μὴ ἑαυτοῖς ἀποδιδάμεν καύχημά τι δόξης, τὴν δόξιν ἀρνούμενοι. διόπερ φησὶν, « Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶ, ὡς μὴ λαβὼν; » — « Ἦδη, φησὶν, ἐπλουτήσατε » οἱ τοῖς ἔργοις πενόμενοι, ἤδη οὖν τοῦ διδάσκεισθαι ἀρξάμενοι, ἐκορέσθητε, ὧνπερ ἀρτίως ἡ πλάνη μεταβέβηκεν εἰς ἐμέ· δι' ἧς μὲν δανείσμαι λογιστείας, τὴν τῶν ἔργων πενίαν παρακαλύπτων, δι' ἧς δὲ παρήνεσα γνώμης τὴν τοῦ διδάσκεισθαι μαθητεῖαν ἀντιπεριτρέπων. Ἄλλ' ὁμοῦ

⁶⁷ Tit. iii, 5; II Tim. i, 9. ⁶⁸ I Cor. iv, 7. ⁶⁹ ibid. ⁷⁰ ibid. 8. ⁷¹ I Tim. vi, 18.

εἰ τις κεκράτῃται παρ' ὑμῶν συγγνώμη, καὶ μοι ταύτην ἀπονεύματα, ἵνα καὶ τὰς ἀντιζύγους τῶν ἀρετῶν κακίας δι' ἐπιτόμου ὑποτάξωμεν σημαίνοντας· τί μὲν ἐστὶ γαστριμαργία, καθ' ἧς ἐγκράτεια· τί δὲ πορνεία, καὶ σωφροσύνη· φυλαργυρία δὲ τί, καὶ ἀκτιμοσύνη· λύπη, καθ' ἧς ἡ χαρὰ· ὄργη δὲ τί, καὶ μακροθυμία· καὶ ἀκηδία, καὶ ὑπομονή· τί δὲ κενοδοξία, καὶ ἀκενοδοξία, φθόνος, καὶ ἀφθονία, ὑπερηφανία, καὶ ταπεινώσις· ταῦτα ἀντίζυγα, καὶ ἀντίπαλα, καὶ ἀντίθετα ἀλλήλων ὄντα, δι' ἐπιτόμου οὕτως ὑπετάξαμεν.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ἔστιν οὖν γαστριμαργία, πορνείας μήτηρ, τροφὴ λογισμῶν, νηστείας ἀτομία, ἀσκήσεως φίμωτρον, στοχαζομένη φθόγητρον, ἐξεικονισμὸς βρωμάτων, σκιαγράφος ἀρτυμάτων, ἀνειμένος πῶλος, ἀχαλίωτος μανία, δοχεῖον νόσου, ὑγείας φθόνος, φραγμὸς αὐριγῶν, στεναγμὸς ἐντέρων, ὕδρευον πέρας, πορνείας σύμμιτος, διανοίας ῥύπος, σώματος ἀσθένεια, φορτικὸς ὕπνος, ἀμειδῆς θάνατος. Ἐγκράτεια, γαστρὸς χαλινός, ἀπληστείας δὲ μάστιξ, συμμετρίας δὲ σταθμὸς, ἀδηφαγίας δὲ κηλὸς, ἀναπαύσεως ἀποταγή, σκληρουχίας συνταγή, λογισμῶν δαμαστήριον ἀγρυπνίας ὄμμα, πυρώσεως ῥύσις, σώματος παιδαγωγός, πόνων πύργος, καὶ τρώπων τεῖχος, ἡθῶν καταστολή, καὶ παθῶν ἀναστολή, νέκρωσις μελῶν, ἀναβίωσις ψυχῶν, ἀναστάσεως μίμημα, ἀγασμοῦ πολλαίμα. Πορνεία, λαιμαργίας κύημα, προμαλακτὴρ καρδίας, πυρώσεως κάμιμος, νυμφαγωγὸς εἰδῶλων, ἀσυγγενῆς πρᾶξις, σκιαζομένη μορφή, φανταζομένη συμπλοκή, ἐνυπνίων κλίνη, ἀναίσθητος συνουσία, ὀφθαλμῶν ὄλος, βλέμματος ἀναίδεια, εὐχῆς ἐντροπή, καρδίας αἰσχύνη, ἀγνοσίας ἄτηγός. Σωφροσύνη, ἀληθείας στολή, ἀσελείας πέλυξ, ὀφθαλμῶν ἡνίοχος, ἐπίσκοπος λογισμῶν, ἐννοίας περιτομή, ἀκολασίας δὲ ἔκτομη, φύσεως ἀντίρροτος, καὶ πυρώσεως ἀντίθετος, ἔργων ἐπεργός, καὶ ἐγκρατείας συνεργός, καρδίας λαμπτήρ, εὐχῆς γνώμων.

inspectrix, cogitationum circumcisio, luxuriæ rescetio, contra naturam plantata, inflammationi opposita, effectorum operum expolitrix, continentiae cooperatrix, luminosa facula cordis, orationis stylus horas indicans.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Φυλαργυρία εἰδῶλων φειδωλεῖον, δήμου προφητεία, σφιγγίας ψήφος, ἐναποθέτων λογιστεία, αἰχμαλωσίας πλοῦτος, ἀδικίας γένος, νοσημάτων πύργος, πολυτείας μάντις, φιλεργίας ἐπιφθός, ἀγρυπνίας σύμβουλος, γαστρὸς πενία, βρωμάτων εὐτέλεια, ἀκόρεστος μανία, πολυμέριμος κακία. Ἀκτιμοσύνη, φυλαργυρίας ἐκρίζωμα, ἀφυλαργυρίας δὲ ῥίζωμα, καρπὸς ἀγάπης, καὶ σταυρὸς ζωῆς, ἀνώδυνος βίος, ἀνεπίφθονος θησαυρός, ἀμέριμνος οὐρανός, ἀπερίσπατος ἥλιος, ἀμέτρητος ὕλη, ἀκατάληπτος πλοῦτος, μερίμνης θρᾶπανον. Εὐαγγελίων πρᾶξις, ἄλυτος κόσμος, ἐξυδρομος ἀγωνιστής. Λύπη, ζημίας ἐνοικος, ἀποτυχίας συνόμιλος, ξενιτείας πρόσδρομος, συγγενείας μνήμη, στενωπέσεως πάρεδρος, ἀκτιδίας σύμφοτος, παροξυσμοῦ ἐγκλημα, ὕβρεως ὑπόμνημα, καὶ ψυχῆς σκότισμα, ἡθῶν κατήρετα, φρονήσεως μέθη, ὕπνω-

A obvertendo. Attamen si quæ apud vos venia obtinuit, illam quoque 452 impertiamini mihi, ut opposita virtutibus vitia significantes breviter subjiciamus. Quid nimirum sit gulæ ingluvies, adversus quam insurgit sobrietas; quid vero impudicitia, seu scortatio, et quid continentia; avaritia quid, et quid inopia; quid tristitia, adversum quam est gaudium; iracundia quid, et quid longanimitas; quid accidia, seu pigritia, et quid tolerantia laborum; vana gloria quid, et quid non vana gloria; quid invidia, et non invidia; superbia tandem quid, quidque humilitas; cumque ista sibiipsis contraria, et opposita sint, ita subjiciemus per compendium.

CAPUT II.

Est igitur cupiditas explendi ventris, seu gula, fornicationis mater, nutrix cogitationum, jejuniæ remissio, exercitationis monasticae frenum, petitionis scopi terriculamentum, eduliorum effictio, inanis condimentorum imaginatrix, pullus dissolutus, effrenis insaniam, receptaculum morbi, sanitatis invidia, fistularum gutturis obstructio, viscerum suspirium, contumeliarum scopus, impudicitiae conciliatrix, intellectus sordes, corporis imbecillitas, somnus aggravans, mors tristifica. Sobrietas est frenum ventris, inexplebilitatis flagellum, proportionis siatera, voracitatis canis, recreationis renouatiatio, durioris vitæ ordinatio, cogitationum subtractio, oculorum vigilæ, veneræ inflammationis liberatio, corporis pædagogus, laborum turris, ingenii murus, morum repressio, passionum cohibitio, membrorum mortificatio, animarum ad vitam revocatio, imitatio resurrectionis, sanctificationis institutum. Impudicitia 453 est voracitatis fetus, præmolitrix cordis, inflammationis caminus, idolorum pronuba, actio non agnata, obumbrata forma, complexus imaginarius, insomniorum lectus, stolidæ consuetudo veneræ: oculorum dolus, aspectus impudentia, orationis pudefactio, cordis opprobrium, ignorantia ductrix. Temperantia est veritatis stola, lascivie securis, oculorum auriga, intellectus

CAPUT III.

Avaritia est idolorum parva parcimonia, populæ vaticinatio, strictiore manu sumptuum faciendorum calculus, reponendorum computatio, captivitatibus divitiarum, genus injustitiarum, morborum pinguedo, multorum annorum divinatricis, sedulitatis incantatrix, vigilie consultrix, ventris paupertas, ciborum vilitas, insatiabilis vesania, iniquitas plurimis insecuta curis. Paupertas est avaritiarum extirpatio, radix aversionis a pecunia, charitatis fructus, crux vitæ, vita sine molestia, thesaurus minime invidendus, cælum absque sollicitudine, sol, qui non potest circumvelli, immensa materies, divitiarum incomprehensibiles, curæ salix, Evangeliorum operatio, oratus indissolubilis, certator velociter currens. Tristitia est incola detrimenti, infelicitatis conversatrix, peregrinationis præcursor, cognationis me-

moriam, angustiae assecla, pigritiae socia, irritationis vitium, injuriae monumentum, animae, 454 tenebrarum offusio, affectuum mœstus pudor, prudentiae ebrietas, antidotum, seu medicamentum soporiferum, formæ nebula, vermīs carnis, cogitationum dolor, vinculum captivitatis. Gaudium est exitum tristitiae, gratiarum actio ob calamitates, orationum visio, lætitia ob labores, hilaritas beneficentiae, renuntiationis mundo quasi insitus surculus, hospitalitatis receptaculum, spei confugium, exercentium sese nutrimentum, lugentium exhortatio, lacrymarum consolatio, afflictionis auxilium, charitatis suffragatrix, consors longanimitatis. Ira est direptio prudentiae, status destructio, naturæ confusio, forma efferata, caminiis cordis, cruciata flamma, excandescentis animi lex, injuriarum odium, ferarum mater, silens pugna, orationis impedimentum. Longanimitas est armatura prudentiae, tribunal iracundiae, cordis medicina; communitio animos tollentium, ac ferocientium, serenitas turbatorum, portus carens procellis, mœrore afficientibus beneficentia, benignitas erga omnes, scissa exsultat, solatium existentium in angustiis,

CAPUT IV.

Desidia, sive acedia, est amor ærcus, gressuum circumductrix, odium sedulitatis, pugna quietis, psalmodiarum decantationis procella, fundendæ orationis piger motus, exercitationis relaxatio, dormitatio intempestiva, somnus sese circumvertens, vesaniæ gravamen, odium cellæ, adversaria laborum, opposita tolerantiae, meditationis frenum, Scripturarum insectia, tristitiæ particeps, 455 horologium famis. Tolerantia laborum est acediæ recisio, cogitationum detruncatio, mortis sollicitudo, meditatio crucis, melus, velut clavis affixus, aurum percussium, ob pressuras legis repositorium, liber gratiarum actionis, lorica quietis, armatura laborum, honesta elaboratio fervida, virtutum subscriptio, et approbatio. Vana gloria est conversationis imaginatio, sedulitatis fastus, veritatis contraria, hæresum princeps, præsentiae appetentia, ultima in salutatione, laudum servitus, spiritus in multas conversas figuras, bellua mille armata dentibus, medium vanæ gloriæ superbia, et invidia nequitur, quæ ad invicem sunt, et mutuum bellum gerunt, catena triplici vitiorum adnexa funiculo, passionum propinatio triplici constans veneno, triplex hæreticorum lingua. Non vana gloria, humilitatis est operatio, complacentiæ defectio, laudum despicientia, cognitionis contemplatio, mundo contraria, vigor, et integritas animæ sensuum, vilitatis placitum, laborum occultatrix, hostis celebritatis, delitescens thesaurus in corpore corruptibili. Invidia est indumentum superbiæ, humilitatis depositio, loquacitatis radix, tranquillitatis animi lipitudo, amicitiae simulatio, confidentiæ fraus, charitatis hostis, celebratorum æmulatio, turbatio eorum, qui stabiles ac firmi sunt, bene ominantium cavillus, altercatio reprehendat seipsum pro transgressione divinitatis Christus sit ille, per quem facile iter pateat ad sæcula. Amen.

τικὸν ἀντίδοτον, μορφῆς νέφος, σαρκὸς σκώληξ, λογισμῶν λύπη, αἰχμαλωσίας δῆμος. Χαρὴ, λύπης δλεθρος, καὶ συμφορῶν εὐχαριστία, εὐχῶν ὀπτασία, καὶ πόνων εὐφρασία, εὐποιῆς ἰαροδότης, ἀποταγῆς ἔνθεμα, φιλοξενίας δοχεῖον, ἐλπίζων καταφυγή, ἀσκούτων τροφή, πενθούτων παραίσεις, δακρύων παρηγορία, θλίψεως ἀντίληψις, ἀγάπης ἐμψύχος, καὶ μακροθυμίας σύμψυχος. Ὁργή, φρονήσεως διαρπαγή, καταστάσεως ἀνασκευή, φύσεως σύγχυσις, ἠγριωμένη μορφή, κάμινος καρδίας, ἐρευγομένη φλόξ, θυμοῦ νόμος, ὕβρεων μῆνις, μῆτηρ θηρίων, σιωπῶσα μάχη, εὐχῆς σκῶλον. Μακροθυμία, φρονήσεως ὄπλον, ὀργῆς δικαστήριον καρδίας, ἱατροῖον, θρασυνομένων νοουθεσία, ταρασσομένων γαλήνη, ἀχέμαστος λιμὴν, λυποῦσιν εὐποιῶτα, πρὸς πάντας ἠπιότης, βλασφημουμένη εὐλογία, ὑβρίζουμένη ἀγάλλεται, στενοουμένων παραμύθιον, ἐλπίζουμένων ἐσώπτηρον, κακουχοῦμένων βραβεῖον.

serenitas turbatorum, portus carens procellis, mœrore afficientibus beneficentia, benignitas erga omnes, sperantium speculum, præmium malis affectorum. ΚΕΦΑΛΑ. Δ'.

Ἀκηδία, φιλία ἀερική, βημάτων περιαγωγὴς, φιλεργίας μίσος, ἡσχίας μάχη. ψαλμοδίας ζάλτη, εὐχῆς ἔκνος, ἀσκήσεως γαύνωσις, ἄωρος νυσταγμὸς, περιστρεφόμενος ὕπνος, κνήλας βάρος, κέλλης μίσος, πόνων ἀντίπαλος, καρτερίας ἀντίζυγος, μελέτης κημωτρον, Γραφῶν ἀμαθία, λύπης μέτοχος, ὀρωλόγιον πεινήτης. Ὑπομονή, ἀκηδίας διακοπή, λογισμῶν κατακοπή, θανάτου μέριμνα, σταυροῦ μελέτη, καθηλωμένος φόβος, τυπτόμενος χρυσὸς, θλίψεων νομοθήκη, βίβλος εὐχαριστίας, θώραξ ἡσχίας, πόνων ὄπλον, ἀναξέουσα καλλιπνοία, ἀρετῶν ὑπογραφή. Κενοδοξία, συντυχίας φαντασία, σχηματίσμα φιλοπονίας, ἀληθείας ἐναντία, αἰρέσεων ἀρχηγέτης, ἡριεῖς προεδρίας, ἐσχάτη προσηγορία, ἐπαίνων δουλεία, πολυσχημάτιστον πνεῦμα, μυριόδοντον θηρίον, κενοδοξίας μέση ὑπερηφανία πέλεκται καὶ φθόνου, ἐν ἀλλήλοις θύτα, καὶ δι' ἀλλήλων πολεμοῦνται, ἡ τρισυρος ἄλλοις τῶν κακῶν, τὸ τριφάρμακον κέρασμα τῶν παθῶν, ἡ τριττὴ γλώττα τῶν αἰρετικῶν. Ἀκενοδοξία, ταπεινοφροσύνης ἐργασία, ἀρσεκεία; ἀποστασία, ἐπαίνων ἀδελφία, γνώσεως θεωρία, κόσμου ἐναντία, ψυχῆς εὐαισθησία, εὐτελείας δόγμα, πόνων κρυπτηρία, εὐφημία; πολεμία, ἐν φθαρτῶ σώματι ἀπόκρυφος θησαυρός. Φθόνος, ὑπερηφανίας ἐνδύμα, ταπεινοφροσύνης ἀπόδυμα, καταλαλιὰς βίβλα, εὐθυμίας ὀφθαλμία, φιλίας ὑπόκρισις, παρρησίας ὄλλος, ἀγάπης ἐχθρα, εὐδοκιομένην ζῆλος, εὐσταθοῦντων τύρβη, εὐφημομένων σκῶμμα, ὀφθαλμῶν ἀλλοίωμα. Τίς ἐστὶν ὁ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ὁ μὴ λαμβανόμενος ἑαυτοῦ ἐπὶ ἐντολῆς Θεοῦ ἕθετήται, ἡ ἐλλείψει, ἡ ἐν ἀμελείᾳ; Χριστὸς δὲ ἡμῶν ἔστω παντὶ ἔργῳ θελήματος αὐτοῦ εὐδοξος. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

oculorum. Quis est adeo purus corde, qui non præcepti, aut defectu, aut negligentia? Noster a omnino bonum opus voluntatis suæ. Ipsi gloria in

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

DEI

ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΝΗΡΙΑΣ.

EJUSDEM

TRACTATUS DE OCTO SPIRITIBUS MALITIÆ.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Περὶ γαστριμαργίας.

Ἄρχῃ καρποφορίας, ἄνθος, καὶ ἀρχῇ πρακτικῆς, ἐγκράτεια· ὁ κρατῶν γαστρῶς, ἐλαττοί πάθος, ἡττώμενος δὲ βρώμασιν αἰεὶ τὰς ἡδονάς. Ἀρχῇ ἰθῶν Ἄμαλῃκ, καὶ ἀρχῇ παθῶν γαστριμαργία. Ὑψηλὴ πυρρὸς εὐλα, ὕλη δὲ γαστρῶς βρώματα. Εὐλα πολλὰ μεγάλην ἐγείρει φλόγα, πλήθος δὲ βρωμάτων τρέφει ἐπιθυμίαν. Φλόξ ἀμαυροῦται ἐπιλειπούσης ὕλης, καὶ βρωμάτων ἔνδεια μαραινέει ἐπιθυμίαν. Ὁ κρατήσας σιαγόνος, ἀνελεῖν ἀλλοφύλους, καὶ δεσμὰ χειρῶν αὐτοῦ διέσπασεν εὐχερῶς. Ἀναίρεσις σιαγόνος πηγὴν ἐγέννησεν ὕδατος, καὶ γαστριμαργία καταργηθεῖσα, θεωρίαν ἔτεκε πρακτικὴν. Πάσσαλος σκηνῆς παρελθὼν, σιαγὼνα ἀνέλε πολέμιον, καὶ λόγος ἐγκρατείας ἐνέκρωσε πάθος. Ἐπιθυμία βρώσεως ἔτεκε παρακοήν, καὶ γεῦσις ἡδέια ἐξέβαλε παραδείσου. Πολυτέλεια βρωμάτων τέρπει λαίμωδον, τρέφει δὲ σκώληκα ἀκολασίας ἀκοίμητον. Ἐνδὲς γαστήρ ἐν προσευχῇ ἀγρυπνεῖν παρασκευάζει, ἡ δὲ πεπληρωμένη ὑπὸν ἐπάγει πολύν. Νηφάλιον φρόνημα ἐν ξηροτάτῃ διαίτῃ, ὕγρὸς δὲ βίος βαπτίζει νοῦν εἰς βυθόν. Νηστεύοντος προσευχῇ, νεοσσοῦς αἰετοῦ ἀνιπτάμενος, ἡ δὲ τοῦ κραιπαλοῦντος βαρυνομένη τῷ κέρῳ, καθέλκεται· νηστεύοντος νοῦς, ἀστὴρ ἐν αἰθέρι λαμπρὸς, ὁ δὲ τοῦ κραιπαλοῦντος ἐν σκοτομήνῃ καλύπτεται· ὁμίχλη καλύπτει ἡλιακὰς ἀκτίνας, καὶ νοῦν σκοτίζει παχέια βρωμάτων ἀνάδοσις. Jejunantis mens, stella est in noctis serenitate tantis ad crapulam, in tenebrosa, ac illuc nocte escarum ministratio menti caliginem offundit.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ἐποπτερον βυπολὸν οὐ διαρθρῶν τὴν προσπεσοῦσαν μορφήν, καὶ διανοητικὸν ἀμβλυθὲν κέρῳ, οὐ δέχεται γνῶσιν Θεοῦ. Χερσωθεῖσα γῆ ἀκάνθας τίεται, καὶ νοῦς γαστριμαργῶ βλαστάνει λογισμοὺς αἰσχρούς. Οὐκ ἔστιν ἐν βορβόρῳ εὐρεῖν ἀρώματα, οὐδὲ ἐν γαστριμαργῷ θεωρίας εὐωδίας. Ὀφθαλμὸς γαστριμαργῶ περιεργάζεται συμπτώσια· ὀφθαλμὸς δὲ ἐγκρατοῦς συνέδρια σοφῶν. Μνήμας μαρτύρων ἀριθμῆ ψυχῇ γαστριμαργῶ, ἡ δὲ τοῦ ἐγκρατοῦς μεταίεται βίους αὐτῶν. Δειλὸς στρατιώτης φρίττει σάλπιγγα σημαίνουσαν πόλεμον, καὶ γαστριμαργῶς κτηροσσομένην ἐγκράτειαν. Γαστριμαργῶς μοναχὸς, κοιλίας ὑπόφορος, καὶ μαστιζόμενος ἀπατεῖται δα-

A

456 CAPUT I.

De gula, sive inglutivie.

Principium fructus afferendi est flos, et principium activæ vitæ est temperantia : qui ventri dominatur, passiones minuit, qui autem ab otulii vincitur, auget voluptates. Principatus gentium, Amalec, et passionum principatus gula. Materies ignis, ligna; materies autem ventris, cibi. Ligna multa magnam excitant flammam, et multitudo escarum nutrit cupiditatem. Flamma exstinguitur deficiente materia, et ciborum penuria emarcescere facit cupiditatem. Qui maxillam obtinuit, alienigenas interfecit, facileque manuum suarum disruptit vincula. Intersectio maxillæ fontem aquæ produxit⁶⁰, et gulæ inglutivie interempta practicum peperit contemplationem. Clavus tabernaculi invadens maxillam, hostem peremit, et continentia sermo passionem reddidit emortuam. Edulii cupiditas inobedientiam peperit, et suavis degustatio expulit e paradiso. Ciborum sumptuositas delectat guttur, et insomnem nutrit intemperantiæ vermem. Venter indigens præparat ad vigilandum in oratione. Porro hic repletus plurimum inducit somnum. Sensus sobrius ac vigil in siccissimo consistit⁴⁵⁷ victu; at laxa mollisque vita in profundum demergit mentem. Jejunantis oratio, pullus est aquilæ sursum volans, at quæ sit ab illo, qui crapulatus est, graviter depressa præ satietate, deorsum trahitur. splendescens, sed mens cibo, vinoque se ingurgit occultatur. Nebula solares obteggit radios, et crassa

C

CAPUT II.

Speculum sordibus obsitum non exprimit distincte objectam formam, et intellectus, saturitate obtusus, ac hebetatus, non suscipit Dei cognitionem. Terra inculta parturit spinas, et mens gulæ dediti turpes germinat cogitationes. Non est possibile in cæno odoramenta invenire, nec in guloso contemplationis bene olentem odorem. Oculus ventri addicti curiose disquirunt convivium, at oculus temperantis, consessus sapientum inquirunt. Memoria martyrum enumerat anima gulosi, verum temperantis anima vitas imitatur ipsorum. Timidus miles horrescit ad tubam, quæ prælium annuntiat, et gulosus temperantiam prænuntiatam pertimescit.

⁶⁰ Judic. xv, 14-19.

Gulosus monachus tributo ventris est obnoxius, A atque idem afflictus quotidianum exigit, vectigal. Velox viator celeriter ad civitatem attinget, et monachus temperans, ad statum pacificum. Tardus viator in solitudine sub dio stabulabitur, et monachus, gulæ subserviens, ad domum vacuitatis passionum non perveniet. Vapor sufflanti aerem suavi replet odore, et temperantis 458 oratio divinum permulcet olfactum. Si teipsum cupiditati eduliorum tradideris, nihil sufficit ad explendam voluptatem: est quippe ignis escarum cupiditas, semper accipiens, et semper inflammata. Mensura sufficiens implevit vas; venter autem disruptus non dicit, sufficit. Manuum extensio vertit Amalec in carnis subigunt passiones 61.

CAPUT III.

Extermina a te quodcumque vitia spirat, et carnis tuæ membra valide mortifica. Quemadmodum enim bellator interfectus, tibi non incutiet metum, ita corpus mortificatum, tuam non perturbabit animam. Mortuum corpus ignis non novit dolorem, nec temperans voluptatem persentit cupiditatis evortua. Si percusseris Ægyptium, in arena ipsum abscondito 62, et ne in devicta cupiditate pinguefacias corpus: sicut enim absconditum in terra, opima germinat, ita in corpore impinguato repululat passio. Flamma extincta relucet, si arida susceperit cremia; et voluptas sopita, iterum accenditur in saturitate ciborum: ne miserearis corporis conquerentis ob debilitatem, nec illud impingues apparatu multorum ciborum. Nam, si convalescit, impetum in te faciet, movebitque adversum te bellum inexpiabile, usquequo animam tuam in servitutem redigat, servumque te tradat impudicitia passioni. Equus bene frenatus est corpus egens alimento, neque deficiet inquam ascensorem; ille quippe cedit freno constrictus, et aurigæ manui paret, corpus autem 459 fame domatur, et vigilia et non resilit ab inscendente cogitatione, nec adhinc commotum ab impetu passionibus implicito.

CAPUT IV.

De luxuria.

Continentia temperandam parit, ingluvies autem gulae mater est intemperantiæ. Oleum nutrit lucerne lampadem, et conversatio mulierum faculam voluptatis accendit. Fluctuum violentia non subburratam agitat navim, et cogitatio luxuriæ, mentem incontinentem. Impudicitia satietatem assumet in adiutorium, dimittet enim ipsam, et stabit cum adversariis, et ad extremum una cum hostibus bellum sociabit. Invulneratus permanet ab inimici jaculis, qui diligit quietem, at, qui simul cum plebe miscetur, continua excipit vulnera. Obtutus feminæ telum est veneno imbutum, sauciavit animam, et virus infudit, et quo diutius perdurat, eo majo-

σμών ημερούσιον. Ὁδοπόρος δὲ εὖ ταχέως καταλεί-
φεται πόλιν, καὶ μοναχὸς ἐγκρατῆς εἰρηνικὴν κατά-
στασιν ὁδοπόρος βραδύς ἐν ἐρημίᾳ αὐλισθῆσεται
ὑπαιθρος, καὶ μοναχὸς γαστρίμαργος οὐ φθάσει εἰς
οἶον ἀπαθείας. Ἄτμις θυμιάματος εὐωδιάζει ἀέρα,
καὶ προσευχὴ ἐγκρατοῦς δσφρησιν θεοῦ. Ἐὰν δὲ
σεαυτὸν ἐπιθυμίᾳ βρωμάτων, οὐδὲν ἀρκέσει πρὸς τὴν
πληρῶσαι τὴν ἡδονήν· πῦρ γὰρ ἐστὶν ἐπιθυμία βρω-
μάτων, ἀεὶ δεχομένη, καὶ ἀεὶ φλεγόμενη. Μέτρον
αὐταρκῆς ἐπλήρωσεν ἀγγεῖον, γαστήρ δὲ βηγγυμένη.
οὐ λέγει, Ἄρκει. Χειρῶν ἕκαστις ἐτροπώσατο τὸν
Ἄμαλκ, καὶ πράξεις ἐπηρμέναι χειροῦνται πάθη
σαρκός.

fugam 61, et actiones elevate (nempe ad Deum)

B

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Ἐξολόθρευσον ἐκ σοῦ πᾶν ἐμπνεον κακίας, καὶ
μέλη σαρκός σου νέκρωσον ἰσχυρῶς. Ὅν τρόπον γὰρ
ἀνηρημένος πολέμιος, οὐ παρέξει σοι φόβον, οὕτω
νεκρωθὲν σῶμα οὐ ταράζει του τὴν ψυχὴν. Οὐκ οἶδα
πυρὸς ἰδύνην σῶμα νεκρὸν, οὐδὲ ἐγκρατῆς ἡδονὴν
ἐπιθυμίας νεκρῆς. Ἐὰν πατάξῃς Ἀιγύπτιον, ἐν ἄμμω
κρύψον αὐτὸν, καὶ μὴ πιάνης σῶμα ἐπὶ ἡττωμένω
πάθει· ὡς γὰρ ἐν λιπώσῃ γῆ φύει τὸ κρυφθὲν, οὕ-
τως ἐν σῶματι πιμελώδεις ἀναθάλλει τὸ πάθος. Μα-
ρανθεῖσα φλόξ ἀναλάμπει ἐπιλαβομένη φρυγάνων,
καὶ ἡδονὴ σεσθεῖσα ἀναζωπυροῦται ἐν κόρῳ βρω-
μάτων. Μὴ ἐλεήσης σῶμα ἀτόνιον ἀποδεδυρόμενον,
μηδὲ πιάνης αὐτὸ πολυτελείᾳ βρωμάτων· ἐὰν γὰρ
C ἰσχύσῃ, ἐπαναστήσεται σοι, καὶ πόλεμον ἀσπυρόν
κινήσει κατὰ σοῦ, ἕως ἀν αἰχμαλωτεύσῃ σὴν ψυχὴν,
καὶ δοῦλον παραδώσει σε τῷ τῆς πορνείας πάθει. Ἴπ-
πος εὐήνιος, ἐνδεὲς σῶμα, καὶ οὐ μὴ καταβλεῖ τὴν
ἀναβάτην ποτὲ, ὁ μὲν γὰρ εἶχει ἀγχόμενος χαλινῶ,
καὶ τῇ χειρὶ πεῖθεται τοῦ ἡνιόχου, σῶμα δὲ δαμάζε-
ται ἐν λιμῶ, καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ οὐκ ἀποακίρτῃ τοῦ
ἐπιβατοῦντος λογισμοῦ, οὐδὲ χριμετίσει· κινούμενον
ὑπὸ ὀρμῆς ἐμπαθοῦς.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ πορνείας.

Σωφροσύνην τίθει ἐγκράτεια, γαστρίμαργία δὲ,
D μήτηρ ἀκολασίας· ἔλαιον τρέφει λαμπάδα λύχνου,
καὶ πυρὸν ἡδονῆς ἐξάπτει συντυχία γυναικῶν. Κυ-
μάτων βλα χειμάζει πλοῖον ἀνερμάτιστον, καὶ λογι-
σμοῦ πορνείας, νοῦν ἀκρατῆ. Πορνεία συμπαραλή-
φεται κόρον εἰς συμμαχίαν, ἀφήσει γὰρ αὐτὸν, καὶ
μετὰ τῶν ἐναντιῶν στήσεται, καὶ ἐπ' ἐσχάτων συμ-
πολεμήσει τοῖς ἐχθροῖς. Ἄτρωτος διαμένει ἀπὸ τῶν
βελῶν τοῦ ἐχθροῦ ὁ ἀγαπῶν ἡσυχίαν, συνναμιγνύ-
μενος δὲ πλήθει συνεχεῖς δέχεται πληγὰς. Ὅψις
γυναικὸς βέλος ἐστὶ πεφαρμακευμένον, ἐτρωσα τὴν
ψυχὴν, καὶ τὸν ἰὸν ἐναντίθετο, καὶ ὅσον χρονίζει,
πλεῖονα τὴν σῆψιν ἐργάζεται. Ὁ φλαστόμενος

61 Exod. xvii, 12. 62 Prov. xxx, 15. 63 Exod ii, 11, 12.

ταῦτα τὰ βέλη, οὐ παραβάλλει πανηγύρεσι πανδήμοις, οὐδὲ ἐν ταῖς ἑορταῖς περιάξει κεχρηνῶς· βέλτιον γὰρ οἴκοι μένοντα σχολάζειν προσευχαίς, ἢ τιμᾶν νομίζοντα τὰς ἑορτάς, γίνεσθαι πάρεργον ἐχθρῶν. Φεῦγε συντυχίαν γυναικῶν, ἐὰν θέλῃς σωφρονεῖν, καὶ μὴ δῶς παρδῶσιαν αὐταῖς θαρρήσαι σοὶ ποτε. Εὐλάθειαν γὰρ ἐν ἀρχαῖς ἢ ἔχουσιν ἢ ὑποκρίνονται· ὕστερον δὲ πάντα τολμῶσιν ἀναιδῶς· πρώτη συντυχίᾳ τὸ βλέμμα ἔχουσι κάτω, λαλοῦσι πράως, καὶ δακρύουσι συμπαθῶς, σχηματίζονται σεμνῶς, καὶ στενάζουσι πικρὰ, ἐρωτῶσι περὶ ἀγνείας, καὶ ἀκούουσι σπουδαίως· δεύτερον εἶδες, καὶ μικρὸν ἀνένευσαν ἄνω· τρίτον, καὶ προσέχουσιν ἀναιδῶς, ἐμειδιάσας, κάκειναι κεχμημένως ἐγέλασαν· κοσμοῦνται λοιπὸν, καὶ ἐνδείκνυνται σοὶ σαφῶς, βλέμμα μορφοῦσιν εὐαγγελιζόμεναι τὸ πάθος, ὀφρῦς ἀνατείνουσι, καὶ περιστρέφουσι βλέφαρα, γυμνοῦσι τὸν τράχηλον, καὶ ὄλον τῷ σώματι θρύπτουσαι, λόγους λαλοῦσι μαλάσσοντας τὸ πάθος, καὶ φθέγμα ἐπιτηδεύουσι θέληστρον ἀκοῆς, ἕως ἂν διὰ πάντων πολιορκήσῃ τὴν ψυχὴν. Ταῦτα γίνεται σοὶ ἀγκίστρα δελεάζοντα εἰς θάνατον, καὶ θήρατρα πολὺπλοκα ἔλκοντα εἰς ἀπώλειαν, μὴ σε πλανήσῃσι λόγοις ἐπιεικῶς κεχρημέναι· ἐγκέκρυπται γὰρ αὐταῖς ἰδὸς πονηρὸς θηρίων.

tibi hami evadunt, decipientes ad mortem, pedicæque multiplices ad interitum trahentes; ne te in errorem ducant alloquiis benigne utentes, in his enim malignum belluarum est occultatum venenum.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Μᾶλλον προσέγγισον πυρὶ καιομένῳ, ἢ γυναικὶ νέᾳ, νέος ὢν καὶ αὐτός· πυρὶ μὲν γὰρ προσελθὼν, καὶ ὀδυνηθεὶς, ταχέως ἀποπηδήσεις, γυναικαίοις δὲ ῥήμασι χανυνοθεὶς, οὐκ εὐχερῶς ἀναχωρήσεις. Θάλλει βρετάνη ἐστῶσα παρ' ὕδατι, καὶ πάθος ἀκολασίας ἐν συντυχίᾳ γυναικῶν. Ὁ πληρῶν γαστέρα, καὶ ἐπαγγελλόμενος σωφρονεῖν, ὁμοίως ἐστὶ τῷ λέγοντι, χαλινοῦν πυρὸς ἐνέροειν ἐν καλᾷμῃ. Ὅσον τρόπον γὰρ πυρὸς ῥοπήν ἐν καλᾷμῃ τρέχουσαν ἀδύνατον ἐπισχεῖν, οὕτως ὁρμὴν ἀκόλαστον φλεγομένην ἐν κόρῳ παῦσαι ἀδύνατον. Στύλος ἐπαρῆδεται βᾶσει, καὶ πορνεῖας πάθος ἐπαναπαύεται κόρῳ. Εἰς λιμένα ἐπιείγεται χειμαζομένη ναῦς, καὶ ψυχὴ σώφρωνος· ἐπιζητεῖ ἐρημίαν· φεύγει ἢ μὲν κύματα θαλάσσης ἀπειλοῦντα κίνδυνον, ἢ δὲ μορφὰς γυναικῶν ὀδυνοῦσας ὀλεθρον. Μορφὴ κεκαλλωπισμένη κύματος χεῖρον βυθίζει· τοῦ μὲν γὰρ ἔστι καὶ θιανήξασθαι, πόθῳ ζωῆς, μορφὴ δὲ γυναικὸς ἀπατήσασα, καταφρονεῖν πέθει καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Βάτος ἐρημικὴ διαφεύγει φλόγα πυρὸς ἀβλαβῶς, καὶ σώφρων κεχωρισμένος γυναικῶν οὐκ ἐφλογίσθη ἀκολασίας πάθει· ὡσπερ γὰρ μνήμη πυρὸς οὐ καίει δίκαιοιαν, οὕτω οὐδὲ πάθος ἰσχύει, μὴ παρσύσης ὕλης.

paratus, non inflammatus est intemperantiæ passione; quemadmodum enim memoria ignis intellectum non exurit, sic neque valet passio, cum materia non adsit.

ΚΕΦΑΛ. ΣΤ΄.

Ἐὰν ἐλεήσης πολέμιον, ἔσται σοὶ ἐχθρὸς, καὶ ἐὰν φείσῃ πάθος, ἐπαναστήσεται σοὶ· Ἀκόλαστον ἐρεθίζει πρὸς ἔθνην ἕως γυναικῶν, τὸν δὲ σώφρονα κινεῖ

A rem causat putrefactionem. Qui se custodit ab hostelis, non ad frequentes populi conventus progreditur, nec in diebus festis circumibit inhians· melius est enim commorantem domi orationi vacare, quam, dum honorare se quis putat festas solemnitates, ad susceptum opus inimicorum accedere. Feminarum conversationem fuge, si continens esse velis, neque des ipsis fiduciam sese tibi confidentes unquam demonstrandi. In principio namque reverentiam, aut habent, aut simulant; at deinde audent omnia impudenter. Etenim in prima conversatione vultum etiam demittunt, mansuete loquuntur; **460** et cum compassione lacrymantur, graviter honesteque componunt habitum, et amare suspirant, interrogant de castitate, ac studiosè

B audiunt: secundo vidisti, et jam paululum caput sursum reflectunt: tertio, inverecunde etiam attendunt: leniter subrisisti tu; illæ hiantes effuderident; dein exornantur, et tibi sese eleganter ostentant, obtutum efformant, annuntiantes affectum supercilia erigunt, et circumagunt palpebras, denudant collum, totoque corpore joculari quadam simulatione utuntur, sermones eloquuntur emollientes affectum, et concinnant voces, ad auditum mulcendum, donec animam omnino expugnent. Hæc

CAPUT V.

C Appropinqua potius igni ardenti, quam juniori femiæ, cum et ipse sis adolescens; nam ad ignem quidem accedens, doloremque sentiens, celeriter resiliens, muliebribus autem verbis delinitus, haud ita facile recedes. Floret herba prope aquam sita, et passio intemperantiæ in consortio femiæ; qui ventrem implet, simulque temperantem se gerere proficitur, persimilis est asserenti, se frenare ignis effectum in stipula; nam sicut ignis divergentiam in stipula cursitantem haud sistere possumus, sic impetum intemperantem in satietate inflammatum retinere est impossibile. Columna basi innititur, et luxuriæ passio in securitate conquiescit. Navis tempestate afflicta, ad portum festino gradu contendit, et anima **461** pudici requirit solitudinem: fugit illa quidem maris undas, periculum comminantes; ista vero feminarum formas exitium cum dolore parientes. Forma exornata, decoreque exulta: prius quovis fluctu in profundum demergit gurgitem; et hunc quidem contingit ut quis, præ desiderio vitæ, natando pertranseat; species autem mulieris decipiendo, ipsam quoque vitam contemnere persuadet. Solitarius rubus flammam ignis sine noxa effugit, et pudicus a feminis se-

CAPUT VI.

Si miscerearis bellatoris, erit tibi hostis, siqne passioni pepercis, adversum te insurget. Intemperantem ad voluptatem irritat aspectus femi-

næ, pudicum vero excitat ad Deum glorificandum; A si passio in conversationibus mulierum conquiescat, ne credas ipsi affectuum vacuitatem promittenti. Canis namque caudam movet adblandiens, eo quod populi multitudine sit inferior, foras vero procedens propriam demonstrat malitiam. Quando feminæ recordatio passionibus percita non erit, tunc puta, te ad pudicitia terminos pervenisse. Quando vero ipsius effigies te ad spectationem excitet, ejusque jacula tuam comprehendant animam tunc censeas, te esse extra virtutem. Verum neque sic hujuscemodi cogitationibus immoreris, nec diutius cum forma mulieris mente colloquaris; est enim reverti solita passio, et prope habet periculum. Quemadmodum namque moderata conflatura 462 ignis argentum expurgat, quæ vero diutino tempore manserit, facile quoque disperdit, ita pudicum habitum corrumpit insidens diutino tempore imaginatio mulieris: nec diutius cum apparenti vultu converseris, ne in te flammam accendat libidinis, animæque iuxta comburat arcam; quia sicut scintilla immorans in paleis flammam suscitât, sic mulieris permanens recordatio incendit cupiditatem.

CAPUT VII.

De avaritia.

Avaritia, malorum omnium radix est, nutritque tanquam malignos ramos reliquas passiones, neque exsiccare sinat, quæ floruerunt ex ipsa. Qui vult passiones excindere, radicem excindat; nam permanente avaritia si ramos amputet, nihil juvat, quamvis enim abscindantur, statim reflorescent. Monachus, qui multa possidet, navigium est multis gravatum oneribus, et in undarum tempestate facile submergitur; sicut enim navis, cujus exundat sentina, a quolibet pertuitur fluctu, sic qui multa possidet, sollicitudinibus submergitur. Monachus absque possessione, viator est expeditus, inque omni loco diversorium invenit. Monachus, qui nihil possidet, est aquila ad sublimia pervolans, qui tunc sese volatu ad alimentum demittit, quando necessitas coegerit. Illic talis omni est excelsior tentatione, deridet præsentia, et sublimis attollitur, recedit a terrenis, et cum supernis, seu cœlestibus conversatur, levem quippe gestat alam 463 curisque minime prægravatam; tribulatio supervenit, cessit ipse loco absque mœnore: mors adventavit; et æquo secedit animo, quia nulli terreno vinculo animam alligavit. Qui vero multa possidet, sollicitudinibus, quasi compedibus astrictus est, et velut canis devincitur catena, sique emigrare cogatur, possessionum memorias, grave onus inutilemque circumfert tristitiam; dolore pungitur inque mente vehementer angitur: opes dimisit, et flagellatur mœnore. Sique mors supervenerit, miserabiliter dimittit præsentia, reddit animam, et oculum non avertit a negotiis; invitatus trahitur, ut fugitivum mancipium, dividitur a corpore, et a rebus non separatur; magis cum detinente passione, quam delinere soleant, qui attrahunt.

πρὸς δοξολογίαν Θεοῦ· ἐν ἡρεμίᾳ τὸ πάθος ἐν συντυχίαις γυναικῶν, μὴ πιστεύσης αὐτῷ ἀπάθειαν ἐπαγγελλομένῳ. Καὶ γὰρ κύων σάινει μὲν ἀπολείφθεις ὄγλῳ, ἔξω δὲ προσελθὼν, τὴν οἰκίαν ἐπιδείκνυται πονηρίαν. Ὅταν γυναικὸς μνήμη γένηται ἀπαθῶς, τότε νόμιζε τῶν ὄρων ἐπιβεβηκέναι τῆς σωφροσύνης. Ὅτε δὲ σε τὸ εἰδῶλον αὐτῆς ἐπὶ θεωρίᾳ διενεγείρει, καὶ τὰ βέλη αὐτῆς τὴν ψυχὴν σου περιλαμβάνουσι, τότε νόμιζε ἔσω εἶναι τῆς ἀρετῆς. Ἀλλὰ μὴδὲ οὕτως ἐγγρονίσσης τοῖς τοιοῦτοις λογισμοῖς, μὴδὲ ἐπὶ πολὺ κατὰ διάνοιαν προσομιλήσης μορφῇ γυναικὸς, ἔστι γὰρ φιλυπὸστερον τὸ πάθος, καὶ τὸν κίνδυνον ἔχει ἐγγύς. Ὡσπερ γὰρ ἡ σύμμετρος χωνεῖα καθαίρει τὸν ἀργυρον, ἡ δὲ ἐπὶ πολὺ καὶ ἀπὸλλυσιν εὐχερῶς, οὕτως ἔξιν σωφρονικῆν διαφορίζει ἐγγρονίζουσα φαντασία γυναικὸς· μὴδὲ ἐπὶ πολὺ προσομιλήσης τῷ φανέντι προσώπῳ, ἵνα μὴ ἀνάβῃ ἐν σοὶ ἡδονῆς φλόγα, καὶ ἐμπρήση ἄλωνα σῆς ψυχῆς· ὡσπερ γὰρ σπινθὴρ ἐν ἀχύροις χρονίσας ἐγεῖρει φλόγα, οὕτω μνήμη γυναικὸς παραμένουσα ἐξάπτει ἐπιθυμίαν.

ΚΕΦΑΛΑ. Ζ΄.

Περὶ φιλαργυρίας.

Φιλαργυρία πάντων ἐστὶ βίβια τῶν κακῶν, καὶ τρέφει ὡς κλάδους πονηροῦς τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ οὐκ ἀφήσει ξηρανθῆναι τὰ ἐξ αὐτῆς ἀνθίσαντα. Ὁ βουλόμενος κόπτεν πᾶθῃ, τὴν βίβιν ἐκκοπτέτω· μενούσης γὰρ φιλαργυρίας ἐπιτέμνων τοὺς κλάδους οὐδὲν ὠφελεῖ, κἄν γὰρ ἐκκοπῶσιν, εὐθὺς ἐπανθίσουσι. C Πολυκτῆμων μοναχὸς, πεφορτισμένον πλοῖον, καὶ ἐν ζάλῃ κυμάτων εὐχερῶς καταδυόμενον· ὡσπερ γὰρ ὑπέραντλος ναὺς ὑφ' ἐκάστου κύματος βασιανίζεται, οὕτω πολυκτῆμων ταῖς φροντίσι ὑποβρύχιος γίνεται. Ἀκτῆμων μοναχὸς, ὀδοιπόρος εὐσταλῆς, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ εὐρίσκων κατάλυμα. Ἀκτῆμων μοναχὸς ἀετὸς ὑψηλῆς, τότε καθιπτάμενος ἐπὶ τροφῆν, ὅταν ἡ χρεῖα βιάσῃ. Παντὸς πειρασμοῦ ὁ τοιοῦτός ἐστίν ὑψηλότερος, καταγεῖα τῶν παρόντων, καὶ μετέωρος ἐξαιρεται, ἀναχωρεῖ τῶν γῆινων, καὶ συμπεριπολεῖ τοῖς ἄνω· πτερὸν γὰρ ἔχει κοῦρον, φροντίσι μὴ βαρυνόμενον· θλίψις ἐπῆλθε, καὶ ἀλύπως τὸν τύπον ἀπέλιπε· θάνατος ἐπέστη, καὶ εὐθύμως ἀπέρχεται· οὐδὲν γὰρ γῆινω δεσμῷ προσέδησε τὴν ψυχὴν. D Ὁ ἐπὶ πολυκτῆμων πεπίδηται μερίμναις, καὶ καθάπερ κύων ἄλύσει προσδέδεται, κἄν μεταναστῆναι βιασθῇ, τὰς μνήμας τῶν κτημάτων περιφέρει βαρὺ φορτίον, καὶ ἀχθῆδὸνα ἀνωφελεῖ, κενεῖται λύπη, καὶ πρὸς τὴν ἔνοικον ὀδυνᾷται σφοδρῶς, ἀφῆκε τὰ κτήματα, καὶ τῇ λύπῃ μαστιγίζεται. Κἄν θάνατος ἐπέλθοι, ἐλεεινῶς ἀφίρει τὰ παρόντα, ἀποδίδωσι τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ἀφίστησι τῶν πραγμάτων· ἄκων ἔλκεται καθάπερ ἀνδράποδον δραπέτευον, μερίζεται τοῦ σώματος, καὶ οὐ μερίζεται τῶν πραγμάτων· μάλλον τῶν ἐλκόντων αὐτὸν τοῦ πάθους κατεχρότος.

ΚΕΦΑΛ. II.

A

CAPUT VIII.

Θάλασσα οὐκ ἐμπίπλεται, ποταμῶν δεχομένη πληθους, καὶ ἐπιθυμία φιλαργύρου οὐ πληροῦται χρημάτων, ἐδιπλασίασε τὰ χρήματα, καὶ ταῦτα διπλά ποιῆσαι ἐπιθυμῆι, καὶ τοῦ διπλασιάζειν οὐδέποτε πύεται, ἕως ἂν θάνατος τὴν ἀνήνυτον ταύτην πύσῃ σπουδῆν. Συνεπὶς μοναχὸς τῆ χρεῖα προσέξει τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἔνδειαν τῆς γαστρὸς ἄσπῃ πληρώσει, καὶ ὕδατι, οὐ κολακεύσει πλουτοῦντας δι' ἡδονὴν γαστρὸς, οὐδὲ δουλώσει νοῦν ἐλεύθερον δεσπότηαι πολλοῖς· ἱκαναὶ γὰρ αἱ χεῖρες ὑπηρετῆσαι τῷ σώματι, καὶ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην πληρῶσαι διὰ παντός. Ἀκτῆμων μοναχὸς, ἀθλητῆς ἀμεσολάβητος, καὶ δρομεὺς κοῦφος, ταχέως φθάνων ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως. Πολυκτῆμων μοναχὸς χεῖρει προσέδοις πολλαῖς, ὁ δὲ ἀκτῆμων στεφανίους κατορθωμάτων. Φιλάργυρος μοναχὸς ἐργάζεται σφοδρῶς, ὁ δὲ ἀκτῆμων προσευχαῖς σχολάζει, καὶ ἀναγνώσασι. Φιλάργυρος μοναχὸς πληροὶ ταμεῖα χρυσοῦ, ὁ δὲ ἀκτῆμων θησαυρίζει ἐν οὐρανῷ. « Ἐπικατάρτος ὁ ποιῶν εἰδωλον, καὶ τίθει ἐν ἀποκρύφῳ. » ὡσαύτως καὶ ὁ ἔχων φιλαργυρίας πάθος· ὁ μὲν γὰρ προσκυνεῖ κίβδηλον ἀνωφελεῖς, ὁ δὲ ἀγαματοφορεῖ φαντασίαν πλοῦτου.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Περὶ ὀργῆς.

Ὄργη πάθος ἐστὶ μανιώδες, καὶ τοὺς ἔχοντας γυνῶσαν ἐξίστησιν εὐχερῶς, θηριοὶ τὴν ψυχὴν, καὶ πᾶσαν συντυχίαν ἐκκλίνειν ποιεῖ. Ἄνεμος σφοδρὸς οὐ κινήσει πύργον, καὶ ψυχὴν ἀόργητον οὐ συναρπάξει· θυμὸς. Ὑδωρ κινεῖται ὑπὸ βίας ἀνέμων, καὶ θυμῶδες ταράσσεται ὑπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων. Μοναχὸς ὀργίλος εἶδὲ τινα, καὶ τοὺς δόνοντας παρέθηξεν. Ὀμίγλης ἀνάδοις παχύνει ἄβρα, καὶ θυμοῦ κινήσεις διάνοιαν ὀργίλου. Ἐσκήτισεν ἦλιον ὑποδραμῶν νέφος, καὶ νοῦν λογισμὸς μνησικακίας. Λέων ἐν ζωγραφίῳ ἦν κινεῖ τοὺς στρόφιγγας συνεχῶς, καὶ θυμῶδες ἐν κέλλῃ λογισμοῦ ὀργῆς. Τερπνὴ θεωρία, γαληνώσα θάλασσα, ἀλλ' οὐκ ἐστὶ τερπνοτέρα εἰρηνικῆς καταστάσεως· γαληνώση γὰρ θαλάσση ἐγκολυμῶσι δελφίνες, εἰρηνικῆ δὲ καταστάσει ἐνήχεται νοήματα θεοπροπῆ. Μακρόθυμος μοναχὸς, ἡσυχάζουσα πηγὴ, καὶ πᾶσι παρέχουσα πρῶτῆς ποτῶν, διάνοια δὲ ὀργίλου διὰ παντός τετάραται καὶ οὐκ ἐπιδύσει τῷ δειψῶντι ὕδωρ, κἂν ἐπιδώσῃ, θεθολωμένον, καὶ ἀχρηστον, καὶ ὀφθαλμοὶ θυμῶδους, τεταραγμένοι, καὶ ὕφαιμοι· καὶ τῆς ταρασσομένης καρδίας ἀγγελιοὶ. Πρῶσπων δὲ μακροθύμου ὀρθὸν κατεσταλμένον, καὶ ὀφθαλμοὶ προσηνεῖς κάτω βλέποντες.

ΚΕΦΑΛ. I.

Πρῶτῆς ἀνδρὸς μνημονεύεται παρὰ Θεῶν, καὶ ἀόργητος ψυχὴ ναὸς γίνεται τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

⁶¹ Act. xx, 34. ⁶² Deut. xxvii, 15. ⁶³ Psal. cxxvi, 1.

Mare nequaquam impletur, fluminum suscipiens multitudinem, et avari cupiditas pecunias non expletur. Duplicavit divitias, easque reduplicare de novo concupiscit, nec a tali unquam cessat reduplicacione, donec mors inane ac vanum hoc desinere faciat studium. Prudens monachus corporis necessitati attendet, et indigentiam ventris pane explebit et aqua, non adulabitur locupletibus ob ventris voluptatem; neque multis dominiis mentem liberam alliget servam; sufficientes enim sunt manus ad ministrandum corpori, et naturalem necessitatem continuo adimplendam⁶¹. Monachus, qui nihil possidet, pugil est, qui per medium apprehendi **464** nequit, levisque est cursor celerior ad bravium supernæ vocationis perveniens. Monachus, qui multa possidet, multis gaudet proventibus; qui vero nihil possidet, corouis bene gestorum facinorum perlatatur. Avarus monachus valde laborat, sed qui pauper est, orationibus vacat, et lectionibus. Monachus pecuniæ avidus, auro replet penetralia: at pauper thesaurizat in caelo. « Maledictus qui facit idolum, et ponit in abscondito⁶², » similiter et qui avaritiæ passione tenetur; ille quidem adorat non bene expurgatum inutileque metallum, iste vero divitiarum imaginationem, quasi simulacrum, circumfert.

CAPUT IX.

De iracundia.

Iracundia passio est furibunda, eosque, qui polent scientia, facile mente alienat, efferat animam, omnemque congressum declinare facit. Ventus vehemens non commovebit turrim, et ira non corripit animam mansuetam. Aqua movetur a ventorum violentia, et iracundus turbatur a cogitationibus imprudentibus. Monachus iracundus, asper est silvestris et solitarius; vidit aliquem, tunc dentes exacuit. Nebulæ diffusio crassiorem aerem reddit, et motus iræ mentem iracundi. Solem obscuravit subiens nebula, et mentem cogitatio injuriarum memor. Leo, qui est in vivario continuo movet cardines ostiorum, et iracundus in cella, iræ cogitationes. Visio est delectabilis, mare tranquillatum, sed non est delectabilior pacifico animi statu: Delphines etenim **465** sereno enatant in mari, et in animi pacato statu cogitationes innatant Deo gratæ. Longanimus monachus, fons est quietus, et suavem omnibus præbens potum; intellectus autem iracundi assidue perturbatus est neque porriget sitiienti aquam, sive dabit, illitum cœno, et inutilem proferet. Oculi iracundi turbidi sunt, et subteruenti, cordisque perturbati nuntii; facies vero longanimi composita est; oculique benigni recta intuentes.

CAPUT X.

Mansuetulo viri apud Deum est in memoria⁶³, et anima ira carens templum fit Spiritus sancti.

Christus reclinat caput in longanimitate spiritu; et intellectus pacatus sanctæ Trinitatis est mansio. Vulpes habitant in anima ultrice, et bestię delitescunt in corde turbato. Vir honestus turpe diversorium effugit, et Deus cor injurię reminiscens. Lapis illapsus aquam turbavit, et cor hominis malus sermo. Cogitationes iracundię ab anima tua expelle, nec ira tuo stabuletur in corde, et in tempore orationis minime turbaberis; sicut namque fumus pallearum offendit perturbans oculos, ita in orationis tempore mentem injuriarum memoria. Cogitationes iracundi vipere genimina sunt, corque, quod ea parurit, exedunt. Furibundi oratio, suffimentum est detestandum; et psalmodum decantatio viri succensi animo, sonus est insuavis. Donum injuriarum memoris, hostia est verrucis infestata. et non appropinquabit altaribus, ubi lustralis aqua circumaspergitur, **466** iracundus somnia videt perturbata, et incursus imaginatur bestiarum. Vir longanimis congressus sanctorum angelorum aspicit in visione: et vir injuriarum immemor spirituales exercet sermones, et noctu mysteriorum capit solutiones.

CAPUT XI.

De tristitia.

Monachus tristitię deditus non novit spirituales voluptatem. Tristitia vero est animę remissio, et consistat e cogitationibus iracundię. Est quippe ira, vindictę cupiditas, frustratio vero vindictę sumendę, tristitiam generat; porro tristitia est os leonis, facileque devorat contristatum; tristitia ost vermis cordis, et parientem matrem exedit. Mater, quę parit filium, dolorem habet; si peperit, a dolore liberatur. Tristitia vero, dum generatur, multum excitat dolorem, postque cruciatus permanens non parvo torquet dolore. Monachus tristitię addictus lætitię non novit spirituales, ei prorsus modo, quo nec mellis gustum, qui vehementi laborat febrī, persentit. Monachus tristatus non movebit mentem ad contemplationem, nec orationem effundit puram. Tristitia quippe obstaculum est omnis boni. Vinculum pedum, cursus est impedimentum, et tristitia, meditationis obstaculum. Captivus, a barbaris ligatur ferreis catenis, et tristitia captiva a passionibus abducta vincitur. Tristitia nullam vim habet, cum alię non **467** adsint passiones, sicut neque vinculum, cum absint qui vinciant. Qui ligatus est a tristitia, superatus est a passionibus, taleque circumfert vinculum, suę cladis argumentum. Tristitia namque constituitur, ex eo quod carnali quis frustratus fuerit cupiditate, cupiditas autem omni conjuncta est passioni. Qui vincit cupiditatem, passiones devicit, qui autem passiones evicit, non superabitur a tristitia. Temperans non contristabitur super defectu escarum, neque con-

Κλίνει κεφαλήν Χριστός ἐν μακροθύμῳ πνεύματι, καὶ μονή γίνεται τῆς ἀγίας Τριάδος εἰρηνευομένη διάνοια. Ἀλώπεκες κατοικοῦσιν ἐν μνησικάκῳ ψυχῇ. καὶ θηρία ἐμφωλεῖουσιν ἐν τετραγεμνῇ καρδίᾳ. Φεύγει ἀνήρ σεμνὸς αἰσχρὸν καταγώγιον, καὶ θεὸς μνησικάκον καρδίαν. Ὑδὼρ ἐτάραξεν ἐμπεισῶν λίθος, καὶ καρδίαν ἀνδρὸς λόγος κακός. Ἀπόσθησον λογισμοὺς ὀργῆς ἀπὸ σῆς ψυχῆς, καὶ θυμὸς μὴ αὐλιζέσθω ἐν σῇ καρδίᾳ, καὶ οὐ μὴ παραθῆ; ἐν καιρῷ προσευχῆς· ὅν τρόπον γὰρ ἀχύρων καπνὸς ταρασσει ὀφθαλμοὺς, οὕτω μνησικάκια νοῦν, ἐν καιρῷ προσευχῆς. Λογισμοὶ θυμῶν ἐχθρῶν γεννήματα, καὶ κατεσθίουσιν τὴν τεκοῦσαν καρδίαν. Θυμῶδους προσευχὴ ἐδδελυγμένη θυμίαμα· καὶ ψαλμῶδια ὀργίλου ἦχος ἀηδῆς. Δῶρον μνησικάκου μυρμηκίωσα θυσία, καὶ οὐ μὴ προσεγγίσῃ περιβραντηρίου βωμοῦ. Ἐν ὕπνια τετραγεμνὰ ὄρα θυμῶδης, καὶ θηρίων ἐπιδρομὰς φαντάζεται ὀργίλο;. Μπαρβάρως ἀνήρ ὀπτασίας ὄρα, συντυχίας ἀγίων ἀγγέλων, καὶ ἀμνησικάκος γυμνάζει λόγους πνευματικῶν, καὶ ἐν νυκτὶ δέχεται μυστηρίων λύσεις.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ λύπης.

Οὐκ οἶδε πνευματικὴν ἡδονὴν λυπούμενος μοναχός· λύπη δέ ἐστι κατῆφρα ψυχῆς, καὶ συνίσταται ἀπὸ λογισμῶν ὀργῆς. Ἀμύνης γὰρ βρεξίς ἐστὶν ὁ θυμὸς, ἀποτυχία δὲ ἀμύνης ἐγέννησε λύπην· λύπη στόμα ἐστὶ λέοντος, καὶ τὸν λυπούμενον καταπίνει εὐχερῶς. Σκώληξ ἐστὶ καρδίας λύπη, καὶ κατεσθίει τὴν τεκοῦσαν μητέρα. Ὀδυνάται μήτηρ τίκτουσα παιδίον, ἐὰν τέξη, τῆς ὀδύνης ἀπήλλακται, λύπη δὲ γεννωμένη, πολὺν κινεῖ τὸν πόνον, καὶ μετὰ τὰς ὀδύνας παραμένουσα, οὐ μικρῶς ὀδυνάται. Οὐκ οἶδε χαρὰν πνευματικὴν λυπούμενος μοναχός, ὡς οὐδὲ μέλιτος γεῦσιν ὁ πυρίσων σφοδρῶς. Λυπούμενος μοναχός οὐ κινήσει τὸν νοῦν εἰς θεωρίαν, οὐδὲ προσευχὴν καθάραν ἀναπέμπει· παντὸς γὰρ καλοῦ ἐμπόδιόν ἐστι λύπη. Δεσμὸς ποδῶν ἐμπόδιόν ἐστι δρόμου, καὶ λύπη ἐμπόδιον θεωρίας. Αἰχμάλωτος ἀπὸ βαρβάρων δέδεται σιδήρων, καὶ αἰχμάλωτος ἀπὸ παθῶν δέδεται λύπη. Οὐκ ἰσχύει λύπη μὴ παρόντων τῶν ἄλλων παθῶν, ὡς οὔτε δεσμὸς, μὴ παρόντων τῶν δεσμούντων. Ὁ δεδεμένος λύπη νενίκηται ὑπὸ παθῶν, καὶ τὸν δεσμὸν ἐπιφέρεται τῆς ἡττης τὸν ἐλεγχον. Λύπη γὰρ συνίσταται ἐπὶ ἀποτυχίᾳ ὀρέξεως σαρκικῆς· ὀρεξίς δὲ παντὶ πάθει συνέζευκται. Ὁ νικῆσας βρεξιν, ἐνίκησε πάθη, ὁ δὲ νικῆσας πάθη, οὐ κρατηθήσεται ὑπὸ λύπης. Ἐγκρατής οὐ λυτεῖται ἐπὶ ἀποτυχίᾳ βρωμάτων, οὔτε ἀώφρων διαμαρτῶν ἀφροσύνης ἀκολάστου, οὐδὲ ἀόργητος, ἀποπεισῶν ἀμύνης, οὐδὲ ταπεινῶφρων, στερηθεὶς ἀνθρωπίνης τιμῆς, οὐδὲ ἀφιλάργυρος, ζημίᾳ περιπεσὼν, ἐξέκλιναν γὰρ τὴν τοῦτων βρεξιν δυνατῶς· ὡσπερ γὰρ ὁ θεωρῶ

κ. τρῆνος οὐ δέχεται βέλους, οὕτως ὁ ἀπαθής οὐ τετρώ-
σκαται ἀπὸ λύπης.

crit, neque humilis, quod humano fuerit orbatus honore, neque qui longe ab aviditate est pecuniæ, si in detrimentum aliquod incidere, multum enim evitarunt harum rerum cupiditatem, quia sicut thorace indutus nequaquam jaculum admittit, sic qui passionum est expers, non vulneratur a tristitia.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Θυρεὸς στρατιώτη, καὶ πόλει τεῖχος ἐστὶν ἀσφάλεια· ἀπάθεια δὲ μοναχῶ ἀσφαλῆστέρη ἀμφοτέρων· θυρεὸν μὲν γὰρ διέδου βέλους ζοίζῳ φερόμενον πολλάκις, καὶ τεῖχος κατέσκαψε πλῆθος πολεμιστῶν, ἀπαθίας δὲ οὐ κατισχύσει λύπη. Ὁ κρατῶν παθῶν, ἐκράτησε λύπης, ἠττώμενος δὲ ἡθονῆς, οὐκ ἐκφεύ-
ζεται τοῦ ταύτης δεσμοῦς. Ὁ λυπούμενος συνεχῶς, καὶ προσποιούμενος ἀπάθειαν, δημοῖς ἐστὶ νοσεῦντι, καὶ ὑγείαν ὑποκρινομένην· ὡς γὰρ ὁ νοσῶν δηλοῦται ἀπὸ τοῦ χρώματος, οὕτως ὁ ἐμπόθης ἐλέγχεται ἀπὸ λύπης. Ὁ ἀγαπῶν τὸν κόσμον, λυπηθήσεται πολλά, καταφρονῶν δὲ τῶν ἐν αὐτῷ, εὐφρανήσεται διὰ παντός. Φιλᾶργυρος ζημιωθείς λυπηθήσεται πικρῶς, ὁ δὲ καταφρονῶν χρημάτων, ἄλυπος ἔσται. Φιλόδοξο· λυπηθήσεται, ἐπελθούσης ἀτιμίας, ὁ δὲ ταπεινόφρων ταύτην ὡς σὺντροφον δέξεται. Χωνευτήριον ἐκάθῃρην ἀργύριον ἀδόκιμον, καὶ λύπη κατὰ θεὸν καρδίαν ἐν ἀμαρτίαις· χώνευσις συνεχῆς μειοὶ μάλιστα, καὶ λύπη κοσμικῆ ἐλαττοὶ διάνοιαν. Ὑφθαλλμῶν ἐνέργειαν ἀμαυροὶ γνόφος, καὶ νοῦν θεωρητικὸν ἀμβλύνει λύπη· βυθὸν ὕδατος οὐ διαβαίνει ἤλιακὸν φέγγος, καὶ καρδίαν κατάλυπον οὐ καταυγάζει θεωρία φωτός· ἡδὺ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνατολὴ ἡλίου, δυσαρρεστὴται δὲ καὶ τούτῳ λυπουμένη ψυχῆ. Αἰσθησιν γεύσεως ἀφαιρεῖται ἱκτερος, καὶ ψυχῆς αἰσθησιν ἀφαιρεῖται λύπη. Ὁ δὲ καταφρονῶν τῶν ἡθονῶν τοῦ κόσμου οὐκ ὀχληθήσεται ὑπὸ λογισμῶν λύπης.

qui quoque sibi displicet. Morbus arquatus sensum aufert gustus, et tristitia tollit animæ sensum. At qui mundi voluptates contemnit, a cogitationibus tristitiæ non turbabitur.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Περὶ ἀκηδίας.

Ἀκηδία ἐστὶν ἀτονία ψυχῆς, ἀτονία δὲ ψυχῆς οὐκ ἔχουσα τὸ κατὰ φύσιν, οὐδὲ πρὸς πειρασμούς ἰσταται γενναίως. Ὅπερ γὰρ ἐστὶ τροφή εὐεκτοῦντι σώματι, τοῦτό ἐστὶ πειρασμὸς γενναίῃ ψυχῇ. Βορέας ἀνεμὸς τρέφει γεννήματα, καὶ πειρασμοὶ βεβαιοῦσι καρτερίαν ψυχῆς. Νεφέλη ἀνυδρὸς διώκεται ὑπὸ ἀνέμου, καὶ νοῦς ὑπομονὴν μὴ ἔχων, ὑπὸ πνεύματος ἀκηδίας. Δρόσος ἐαρινὴ αὖξει καρπὸν ἀγροῦ, καὶ λόγος πνευματικὸς ὥφελ κατάστασιν ψυχῆς. Ρεῦμα ὀκνηδίας ἐξελαύνει μοναχὸν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ὁ δὲ ἔχων ὑπομονὴν ἡσυχάζει διαπαντός. Ἀσθενούντων ἐπισκέψαις προβάλλεται ὁ ἀκηδιστής, πληροφορεῖ δὲ τὸν ἴδιον σκοπόν. Ἀκηδιστῆς μοναχός, πρὸς διακονίαν ὄξυς, καὶ ἐντολὴν λογιζέται τὴν ἐαυτοῦ πληροφοροῦσαν· φυτὸν ἀδρανὲς ἐκλινεν αὔρα λεπτή, καὶ φαντασίᾳ ἀποδημίας εὐλαυσεν ἀκηδιστήν. Δένδρον καλῶς πετηγὸς οὐκ ἔστεισε βία πνευμάτων, καὶ ἀκη-

tionem, neque mansuetus, quod ab illione excitationem, neque aviditate est pecuniæ, si in detrimentum aliquod incidere, multum enim evitarunt harum rerum cupiditatem, quia sicut thorace indutus nequaquam jaculum admittit, sic qui passionum est expers, non vulneratur a tristitia.

CAPUT XII.

Militi securitas est clypeus, et urbi murus : monacho vero passionum vacuitas, ambobus est securior ; et enim sæpe quidem sagitta valido vibrata brachio permeat clypeum, et bellatorum multitudo murum effodit, tristitia vero non prævalebit vacuitati passionum. Qui dominatur passionibus, dominatus est tristitiæ, devictus autem a voluptate, illius non effugiet vincula : qui tristatur assidue, æque liberum a passionibus fictione profitetur, similis est ægrotanti, qui simulat sanitatem ; sicut enim qui morbo laborat, a colore manifestatur, ita qui passionibus subest, arguitur e tristitia. Qui diligit mundum valde tristis mœrebit, sed qui despicit ea, quæ in ipso sunt, semper gaudebit. Avarus, si damno fuerit affectus, amare contristabitur, at qui contemnit pecunias, absque tristitia **468** vivet. Qui avidus est gloriæ, superveniente infamia, incidet in tristitiæ ; verum qui humiliter sapit, eam, veluti sodalem excipiet. Fornax conflatoria non probatum expurgat argentum, et tristitia secundum Deum, cor, quod est in peccatis : continua conflatura plumbum imminuit, et mundi tristitia diminuit intellectum. Aciem oculorum perspicacem caligo obfuscat, et mentem addictam contemplationi hebetat tristitia. Aquæ profunditatem non pervadit solis fulgor, et cor affectum tristitia contemplationis non illustrat : solis ortus, dulce quid hominibus est ; at anima, quæ tristitia affligitur, in

CAPUT XIII.

De acedia, seu desidia.

Acedia est animæ languor, animæ vero infirmas, cum non habeat, quod est secundum naturam, nec adversus tentationes generose persistit. Quod enim in corpore bene valenti operatur alimentum, hoc idem tentatio in anima efficit generosa. Boreas ventus nutrit germina, et tentationes, animæ constantiam firmant. Nubes aqua carens a vento dispellitur, et mens, patientiam non habens, a spiritu desidiæ. Ros vernus auget fructum agri, et sermo spiritualis statum animæ in sublime extollit. Fluctus desidiæ monachum expellit e domo sua, qui vero tolerat habetque patientiam, quietam semper transigit vitam. Infirmorum visitationes prætextit **469** negligens, proprio vero genio, et scopo satisfacit. Monachus piger ad ministerium est velox, puiatque præceptum esse sui ipsius satisfactionem. Aura tenuis infirmam quassat, inflectitque

plantam, et peregrinationis imaginatio trahit desiderem. Bene atque defixam arborem ventorum non concutit violentia, et desidia firmiter hærentem animam non inflectit. Circuitor monachus aridum virgultum est solitudinis; paululum conquiescit, rursusque fertur invitus. Planta translata fructum non affert, et monachus circumforaneus fructum non dabit virtutis. Infirmo ac debili non unum satisfacit alimentum, et pro desidioso monacho non licet femina, et monacho desidi non satis erit una cella.

CAPUT XIV.

Oculus segnīs assidue fenestris intente aspicit, ejusdemque intellectus visitantes imaginatur: janua stridorem edidit, exsiliit ille, vocem audiit, jamque per fenestram inclinatus respexit, nec inde discedit, usquequo sedens, obstupescat. Deses, legendo sæpe oscitat, et ad somnum facile devolvitur, co. fricat vultum, distenditque manus, et avertens oculos a libro, in pariete ipsos defligit: iterum reversus parumper legit, replicansque verborum fines, laborat inaniter, folia enumerat, et quaterniones calculatur, scripturam et ornatum vituperat, ac demum complicans supponit capiti librum, edormitque somnum non valde profundum, fames enim deinceps ipsius excitat animam, ac **470** proprias gerit curas. Segnis monachus, piger est ad orationem, et verba orationis non eloquetur unquam: quemadmodum enim, qui ægrotat, grave non portat onus, ita et desidiosus, opus Dei nequaquam faciet accurate: nam, destituitur quidem ille viribus corporis, iste vero animæ nervis ac laboribus est dissolutus. Desidiam sanat patientia; omniaque cum multa et assidua facere attentione, et Dei timore. In omni opere modum ordina tibi ipsi, neve prius desistas, quam illud perfeceris, ac simul intelligenter, omnibusque viribus ora, tuncque a te spiritus aufugiet pigritiæ.

CAPUT XV.

De vana gloria.

Vana gloria est passio irrationalis, facileque omni virtutis operi implicatur. Linea in aqua **D** eformata confunditur, et in anima vanæ gloriæ cupida labor virtutis. Manus sit candida in sinu abscondita, et actio occultata luce clarius effulget. Arborem hedera circumplectitur, et quando sursum pervenerit radicem exsiccet, et vana gloria virtutibus adnascitur, easque non deserit, donec vires exciderit. Botrus in humum attractus facile putrescit, et virtus deperit vanæ gloriæ in hærens. Monachus, qui vana gloria percellitur, operarius est absque mercede, laborem subiit, et nullam accepit mercedem. Crumena perforata non conservat, quod immittitur, et vana gloria virtutum mercedes **471** disperdit. Continentia vanæ gloriæ cupidi, fumus est camini, inque acrem utraque dis-

εία οὐκ ἔκαμψεν ἐρηρσισμένην ψυχὴν. Κυκλευτῆς μοναχὸς, φρύγανον ἐρημίας, ὀλίγον ἡτύχασε, καὶ πάλιν φέρεται μὴ βουλόμενος. Φυτόν μεταφερόμενον οὐ καρποφορεῖ, καὶ μοναχὸς κυκλευτῆς οὐ ποιήσει καρπὸν ἀρετῆς. Ὁ ἀσθενῶν οὐκ ἀρκεῖται τροφῇ μιᾷ, καὶ ἀκηδιαστῆς μοναχὸς ἐν ἔργῳ ἐνὶ Φιληθόνῳ οὐκ ἀρκεῖσει μία γυνή, καὶ ἀκηδιαστῆ μοναχῷ οὐκ ἀρκεῖσει μία κέλλα.

sal est unum opus. Voluptatis cupido una non suf-

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ὁφθαλμὸς ἀκηδιαστοῦ ταῖς θυρίσιν ἐνατενίζει συχῶς, καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ τοὺς ἐπισκεπτομένους **B** φαντάζεται· Ἐτρισεν ἡ θύρα, κάκεινος ἐξήλατο. φωνῆς ἤκουσε, καὶ διὰ τῆς θυρίδος παρέκυψε, καὶ οὐκ ἀφίσταται ἐκεῖθεν, ἕως οὗ ναρκῆσαι καθήμενος. Ἀναγινώσκων ἀκηδιαστῆς χασμάται πολλὰ, καὶ πρὸς ὕπνον καταφέρεται εὐχερῶς, τριβεί τὰς ὄψεις, καὶ διατείνει τὰς χεῖρας, καὶ τοῦ βιβλίου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποστήσας, ἐνατενίζει τῷ τοίχῳ, πάλιν ἐπιστρέψας ἀνέγνω μικρὸν, καὶ ἀναπτύσσων τὰ τέλη τῶν λόγων περιεργάζεται, ἀριθμῆι τὰ φύλλα, καὶ τὰ τετραδάς ἐπιψηφίζει, ψέγει τὸ γράμμα καὶ τὴν κόττησιν, ὕστερον δὲ πτύσας ὑπέθηκε τῇ κεφαλῇ τὸ βιβλίον, καὶ καθυδοῖε ὕπνον οὐ πᾶν βαθύν, ἡ γὰρ πείνα λοιπὸν διεγείρει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς ἐσωτῆς φροντίσεις ποιεῖ. Ἀκηδιαστῆς μοναχὸς, ὀκνηρὸς εἰς προσευχὴν, καὶ οὐ μὴ λαλήσει ποτὲ ῥήματα προσευχῆς· ὡς περ γὰρ ὁ νοσῶν οὐ βαστάζει φορτίον βαρὺ, οὕτω καὶ ἀκηδιαστῆς οὐ μὴ ποιήσει ἔργον Θεοῦ ἐπιμελῶς· καθήροται μὲν γὰρ ὁ μὲν τὴν δύναμιν τοῦ σώματος, ὁ δὲ τοὺς τόνους ἐκλέλυται τῆς ψυχῆς. Ἀκηδῖαν θεραπεύει καρτερία, καὶ τὸ πάντα ποιεῖν μετὰ πολλῆς προσεδρείας καὶ φόβου Θεοῦ. Τάξον μέτρον σεαυτῷ ἐν παντὶ ἔργῳ, καὶ μὴ πρότερον ἀποστής, πρὶν τελέσης αὐτὸ, καὶ προσεύχου συνετῶς καὶ εὐθύνως, καὶ πνεῦμα ἀκηδῖας φεύξεται ἀπὸ σοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Περὶ κενοδοξίας.

Κενοδοξία πάθος ἐστὶν ἄλογον, καὶ παντὶ ἔργῳ ἀρετῆς εὐκόλως συμπλέκεται. Συγκέχυται γραμμῇ **D** χαραχθεῖσα καθ' ὕδατος, καὶ ἀρετῆς πόνος ἐν κενόδοξῳ ψυχῇ. Λευκὴ γέγονε χεῖρ καλυπτομένη κόλπῳ, καὶ κρυπτομένη πρᾶξις φωτὸς ἐκλάμπει φαιδρότερον. Σμίλαξ περιπλέκεται δένδρῳ, καὶ ὅταν φθάσῃ ἄνω ξηραίνει τὴν βίζαν, κενοδοξία δὲ ταῖς ἀρεταῖς παραφύεται, καὶ οὐκ ἀφίσταται, ἕως ἂν ἐκκόψῃ τὴν δύναμιν. Βότρυς ἐπισυρόμενος τῇ γῇ σήπεται εὐχερῶς, καὶ ἀρετὴ ἀπόλλυται κενοδοξίᾳ ἐπερειδομένη. Μοναχὸς κενόδοξος, ἐργάτης ἁμισθοῦ· τὸν πόνον ὑπέστη, καὶ τὸν μισθὸν οὐκ ἔλαβε. Βαλάντιον τετρημένον οὐ φυλάττει τὸ βλήθην, καὶ κενοδοξία ἀπόλλυσι μισθοὺς ἀρετῶν. Κενόδοξοι ἐγκράτεια, καπνὸς καμίνου, καὶ εἰς ἀέρα διαλυθήσεται· ἀμφοτέρω. Ἄνεμος ἀφανίζει ἶχνος ἀνδρός, καὶ ἐλεημοσύνην κενόδοξος. Λίθου βολῆ

οὐ φθάνει εἰς οὐρανόν, καὶ προσευχὴ ἀνθρωπαρέσκου ἅ
οὐκ ἀναβήσεται πρὸς Θεόν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Κενοδοξία πέτρα ἐστὶν ὑφάλος· ἐὰν προσρήξῃς, τὸν
φάρτον ἀπώλεσας. Κρύπτει θησαυρὸν ἀνὴρ φρόνιμος,
καὶ ἀρετῆς πόνους μοναχὸς συνετός. Ἐν πλατείαις
προσεύχεσθαι συμβουλεύει κενοδοξία, ὃ δὲ πολεμῶν
ταύτῃ προσεύχεται εἰς ταμεῖον αὐτοῦ. Δημοσιεύει
πλοῦτον αὐτοῦ ἀνὴρ ἀφρων, κινεῖ δὲ πολλοὺς εἰς ἐπι-
βουλήν καθ' ἑαυτοῦ. Σὺ δὲ κρύπτει τὰ σὰ, ἐν ὁδῷ
γὰρ τυγχάνεις ληστῶν, ἕως ἡξεις εἰς πόλιν εἰρήνης,
καὶ ἀσφαλῶς χρῆσθαι τοῖς σοῖς. Ἀρετὴ κενοδόξου
συντετριμμένον ἱερῖον, καὶ οὐ μὴ ἀνενεχθῆ εἰς θυ-
σιαστήριον Θεοῦ. Ἀκηθία ἐκλείει τὸνον ψυχῆς, κε-
νοδοξία δὲ νευροὶ νοῦν ἀποπεπτωκότα Θεοῦ, τὴν ἀσθε-
νοῦντα ἐποίησεν ἐβρώμενον, καὶ τὸν γέροντα τοῦ
νέου δυνατώτερον, μόνον ἐὰν παρῶσι μάρτυρες τῶν
γινομένων πολλοί· κούφη νηστεία τότε, καὶ ἀγρυ-
πνία, καὶ προσευχὴ, ὃ γὰρ ἔπαινος τῶν πολλῶν δι-
εγείρει τὴν προθυμίαν. Μὴ πωλήσῃς τοὺς πόνους
δόξαις ἀνθρωπίναις, μηδὲ τὴν μέλλουσαν δόξαν
προδοῦς δι' εὐφημίαν. Δόξα γὰρ ἀνθρωπίνῃ εἰς χροῦν
κατασκηνοῖ, καὶ κλέος αὐτῆς σθέννυται ἐπὶ γῆς,
ἀρετῆς δὲ δόξα μένει εἰς τὸν αἰῶνα

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ΄.

Περὶ ὑπερηφανίας.

Ἵπερηφανία ἐστὶν οἰδημα ψυχῆς ἰχώρος πεπληρω-
μένον· ἐὰν πεπανθῆ, βραγῆσεται, καὶ ποιήσῃ ἀθίαν
πολίτην. Ἀστραπῆς ἔκλαμψις, ἤχον προμηνύει βρον-
τῆς, καὶ ὑπερηφανίαν εὐαγγελίζεται πορρουσία κενο-
δοξίας. Εἰς ὕψος μέγα ἀναβαίνει ὑπερηφάνου ψυχῆ,
καθεῖθεν αὐτὸν εἰς βυθὸν καταβάλλει. Ἵπερηφανα-
νίαν νοσεῖ ὃ ἀποστῆσας ἑαυτὸν Θεοῦ, καὶ ἰδίᾳ δυνά-
μει ἐπιγράφων τὰ κατορθώματα. Ὅσπερ δὲ ὃ ἐπι-
θὰς ἀράχην διαπεσῶν κατηνέχθη κάτω, οὕτω πί-
πτει ὃ θαβρῶν τῇ ἰδίᾳ δυνάμει. Καρπὸς πολλὸς κατα-
κάμπτει κλώνας δένδρου, καὶ ἀρετῆς πλῆθος ταπει-
νοῖ φρόνημα ἀνδρός. Καρπὸς σεσηπὼς ἀχρηστος
γεωργῷ, καὶ ἀρετὴ ὑπερηφάνου οὐ χρησιμεύει Θεῷ.
Χάραξ βαστάζει κλώνα κατάκαρπον, καὶ φόβος Θεοῦ
ἐνάρετον ψυχῆν. Ὅσπερ βάρος καρποῦ καταράσσει
κλώνα, οὕτω ὑπερηφανία ἐνάρετον καταβάλλει ψυ-
χῆν. Μὴ δῶς ὑπερηφανίᾳ σὴν ψυχῆν, καὶ οὐ μὴ ἰδῆς
φαντασίας φρικτάς. Ψυχὴ γὰρ ὑπερηφάνου ἐγκατα-
λιμπάνεται ὑπὸ Θεοῦ, καὶ γίνεται δαιμόνων ἐπι-
χρῆμα. Νύκτωρ φαντάζεται θηρίων ἐπερχομένων
πλῆθος, καὶ μεθ' ἡμέρας ταρασσεται ὑπὸ λογισμῶν
δειλίας· καθεύδων ἐξάλλεται συνεχῶς, καὶ ἐγρηγό-
ρως καταπτήσσει σκίαν ὄρνεου. Φωνὴ φύλλου, ἐπτό-
ησεν ὑπερηφάνον, καὶ ὕδατος ἤχος κατέκλασεν αὐ-
τοῦ τὴν ψυχῆν. Ὁ γὰρ πρὸ μικροῦ ἑαυτὸν ἀντιτάσ-
σων Θεῷ, καὶ τὴν ἐκείνου βοήθειαν ἀρνούμενος,
ἕστρερος ἐκδειματοῦται, ὑπὸ φαντασμάτων εὐτε-
λῶν.

A solvantur. Ventus delet vestigium viri, et vana
gloria percitus, elemosynam. Jactus lapidis non
pertingit cælum, et oratio ejus, qui hominibus
placere studet, non ascendet ad Deum.

CAPUT XVI.

Vana gloria scopulus est sub aqua latens; si al-
liseris, onus perdidisti. Vir prudens abscondit the-
saurum, et monachus sapiens, labores virtutis. In
plateis orare vana gloria consulit; at qui eam op-
pugnat, orat in suo penetrali. Vir insipiens suas
publicat divitias, multosque provocat, ut adversus
se ipsum parent insidias. Tu vero tua occulta; in
itinere namque latronum es, donec in urbem pa-
cis perveneris, tuncque tuis rebus secure uteris.
Virtus ejus, qui vana laborat gloria, obtritum est
sacrificium, neque ad Dei offerretur altare. Desidia,
vires, ac robur animæ exsolvit, et vana gloria men-
tem, quæ a Deo excidit, eademque ægrotantem
reddit sanum, et senem juvene robustiorem, modo
adsint multi testes earum, quæ sunt, rerum; tunc
autem vanum erit jejunium, et vigilia, et oratio;
laus quippe multorum promptam animi excitat ala-
critatem. Ne humanis celebritatibus divendas la-
bores, neque futuram prodas gloriam, propter vim
laudis acclamationem: etenim humana gloria
humi quiescit, ipsiusque laus in terra exstinguitur,
virtutis autem gloria manet in sæculum.

472 CAPUT XVII.

De superbia.

C Superbia tumor est animæ sanie plenus; si ma-
turuerit, erumpet, multumque redolebit fetorem.
Fulguris splendor sonum prænuntiat tonitrus, et
præsentia vanæ gloriæ annuntiat superbiam. Su-
perbi anima ad magnam ascendit altitudinem, in-
deque ipsum dejicit in profundum. Superbia labo-
rat, qui seipsum a Deo dissociat, propriisque viri-
bus facinora recte patrata ascribit. Quomadmodum
autem, qui super araneam inscendit, decidens,
fertur deorsum, ita concidit, qui propriæ confidit
virtuti. Copiosus fructus arboris inflectit ramos, et
virtutum copia sensum humiliat viri. Fructus pu-
tridus inutilis est agricolæ, et virtus superbi Deo
non est accepta. Palus, seu pedamentum, ramum
sustentat onustum fructibus, et timor Dei animam
virtutē præditi. Sicuti fructus pondus ramum
disrumpit, ita superbia virtute conspicuam demit-
tit animam. Ne superbiæ tuum dedas animum,
quia sic tetricis carebis imaginationibus: superbi
etenim anima derelinquitur a Deo, sitque dæmoni-
bus materia gaudii. Nocte, bestiarum invadentium
imaginatur multitudinem, dieque a cogitationibus
timoris turbatur. Si dormit, exsilit assidue, et si vi-
gilet, ad umbram avis perterrestit. Folii rumor su-
perbum exterruit, et aquæ sonus ejus diffregit ani-
mam. Etenim qui paulo ante se ipsum Deo oppo-
nit, illiusque denegat auxilium, postremo a villi-
bus spectris perterretur.

473 CAPUT XVIII.

A

Superbia e cœlis projecit archangelum, fecitque, ut ille quasi fulgur ad terram decideret ⁶⁷. At humilitas hominem extollit ad cœlum, efficitque ut cum angelis tripudiet! O homo, quid in sublime tolleris, cum natura sis lutum et putredo? Ecquid et supra nubes attolleris? tuam inspice naturam, quod sis pulvis, et cinis, postque parum temporis in pulverem resolveris. Modo fastuosus, et post parum temporis vermis; quid cervicem attollis, quæ paulo post emarcescet? Homo, qui a Deo auxilium assequitur, est magnum quid; derelictus est, imbecillitatemque agnovit naturæ; nihil habes, quod a Deo non accepisti, quid igitur in alieno, tanquam in tuo hebetaris? quid gratia Dei, veluti propria re gloriaris? Agnosce largitorem, neve multum esse varis; creatura es Dei, ne Creatorem asperneris; a Deo adjuvaris, ne renuas benefactorem; ad sublimitatem instituti ascendisti, sed ille te deduxit; recta virtutis opera patrasti, verum ille operatus est; ipsum confitere, qui te exaltavit, ut firmus in altitudine permanes; agnosce contumeliam, quia ejusdem est naturæ, ne per jactantiam recuses cognationem.

CAPUT XIX.

Humilis est ille, atque modice temperatus; at idem conditor utrumque creavit. Ne humilem contemnas, te namque securior est: incedit ille super humum, et non cadit celeriter; qui autem excelsus est, si ceciderit, conteretur. Superbus monachus **474** arbor est absque radice, nec venti perferet impetum. Mens absque tumore, civitas est mœnibus cincta, et qui eam incolit, inviolabilis erit. Aura venti siccam extollit festucam, et superbum insultus effert dementiae. Bulla fracta evanescet, et memoria superbi peribit. Humilis sermo ad emolliendam est animam, at superbi verbum est arrogantia refertum. Oratio viri humilis Deum inflectit, Deum vero exasperat superbi supplicatio. Corona domus est humilitas, tuteque custodit introeuntem. Cum ad apicem virtutum ascenderis, tunc multa opus est tibi tutela; nam, qui cadit e pavimento oculi surgit, qui autem ab alto concidit, ad mortem perclitatur. Lapidem pretiosum muniri auro decet, et viri humilitas multis resplendet virtutibus.

⁶⁷ Isa. xiv, 12.

ΚΕΦΑΛ. ΙΙ΄.

B

Ἐπεριφανία ἀπ' οὐρανοῦ κατέβηεν ἀρχάγγελον, καὶ ὡς ἀστραπὴν ἐποίησε πεσεῖν ἐπὶ γῆς. Ταπεινοφροσύνη δὲ, ἀνθρώπον ἀνάγει εἰς οὐρανὸν, καὶ μετὰ ἀγγέλων χορεύειν παρασκευάζει. Τί μετεωρίζῃ, ἀνθρώπε, πηλὸς ὢν, καὶ σαπρία τῇ φύσει, καὶ ὑπὲρ τῆς νεφέλας ἐπαίρη; ἐπισκέψαι σου τὴν φύσιν ὅτι γῆ εἶ, καὶ σποδὸς, καὶ μετ' ὀλίγον εἰς κόνιν ἀναλύῃ, ἄρτι σθαβρὸς, καὶ μετ' ὀλίγον σκώληξ. Τί τὸν αὐχένα ἐπαίρεις τὸν μετ' ὀλίγον σηπόμενον; Μέγα ἀνθρώπου βοηθούμενος παρὰ Θεοῦ ἐγκατελείφθη, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἐπέγνω τῆς φύσεως. Οὐδὲν ἔχεις, ὃ μὴ παρὰ Θεοῦ ἔλαβες· τί οὖν τῷ ἄλλοτρίῳ ἐναμβλῶνῃ ὡς σῶ; τί τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὡς ἰδίῳ κτήματι ἐγκαλλωπιζῃ; Ἐπίγνωθι τὸν δωδωκότα, καὶ μὴ ἐπαίρου πολὺ κτίσμα Θεοῦ εἶ, μὴ ἀθέτει τὸν Κτίσαντα· βοηθῆ παρὰ Θεοῦ, μὴ ἄρνού τὸν ευεργέτην. Εἰς ὕψος ἀνέβης πολιτείας, ἀλλ' ἐκεῖνος ὠδήγησε· κατώρθωσας ἀρετῆν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνήργησεν. Ὁμολόγει τὸν ὑψώσαντα, ἵνα μείνης ἐν τῷ ὕψει βέβαιος· ἐπίγνω· τὸν ὁμόφυλον, ὅτι τῆς αὐτῆς ἐστὶν οὐσίας. Μὴ δι' ἀλαζονείας ἄρνού τὴν συγγένειαν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ΄.

C

Ταπεινὸς ἐκεῖνος, καὶ σύμμετρος· ἀλλ' ὁ αὐτὸς δημιουργὸς ἐπλασε τοὺς ἀμφοτέρους. Μὴ καταφρονήσης ταπεινοῦ· ἔστηκε γὰρ σου ἀσφαλέστερος· ἐπὶ γῆς βαδίζει, καὶ οὐ πίπτει ταχέως· ὁ δὲ ὑψηλὸς, ἐὰν πέση, συγκριθῆσεται. Ἐπερήφανος μοναχὸς δένδρον ἄρριζον, καὶ οὐ μὴ ἐνέγκῃ προσβολῇ ἀνέμου. Πόλις τετειχισμένη, ἄτυφον φρόνημα, καὶ ὁ ἐνοικῶν αὐτῇ ἄσυλος ἐστὶ. Μετεωρίζει κάρφος αὖρα ἀνέμου, καὶ ὑπερήφανον ἐπαίρει ἀπονοίας προσβολῇ· πομφόλυξ βαγεῖσα ἀφανισθῆσεται, καὶ μνήμη ὑπερηφάνου ἔλλυται. Λόγος ταπεινοῦ μάλαγμα ψυχῆς, ὃ δὲ τοῦ ὑπερηφάνου ἀλαζονείας πεπλήρωται. Προσευχὴ ταπεινοῦ ἐπιχάμπτει Θεόν, παροξύνει δὲ τὸν Θεόν· δέησις ὑπερηφάνου. Στέφανος δώματός ἐστιν ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ τὸν ἀνελθόντα τηρεῖ ἀσφαλῶς. Ὅταν ἀνέλθῃς εἰς τὸ τῶν ἀρετῶν ὕψος, τότε πολλή σοι χρεῖα τῆς ἀσφαλείας. Ὁ γὰρ ἡεσῶν ἀπ' ἐδάφους, ταχέως ἐγείρεται, ὃ δὲ πεσὼν ἀφ' ὑψηλοῦ, εἰς θάνατον κινδυνεύει. Λίθος τίμιος ἐμπρέπει σιαλώματι χρυσοῦ, καὶ πολλαὶς ἀρεταῖς φαῖδρύνεται ταπεινώσει ἀνδρός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΠΝΙ' ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΕΙΛΗΜΜΕΝΟΣ.

EJUSDEM DE ORATIONE TRACTATUS

In centum quinquaginta tria capitula distinctus.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἡρέττοντά με τῷ φλογμῷ τῶν ἀκαθάρτιων παθῶν, συνήθως ἀνεκτῆσω, τῇ τῶν θεοφιλῶν σου γραμμάτων ἐπαφῇ, τὸν κάμνοντά μου νοῦν ἐν τοῖς ἐσχάτοις παρμυθησάμενος, καὶ τὸν μέγαν μιμησάμενος καθηγητήν, καὶ διδάσκαλον μακαρίως· καὶ οὐ θαυμαστόν σῃ γὰρ αἰετὸς μερὶς γέγονε τὰ ἐπίσημα, ὡς καὶ τοῦ εὐλόγημένου Ἰακώβ· καλῶς γὰρ δουλεύσας τῆς Ῥαχὴλ χάριν, καὶ λαθῶν τὴν Λεῖαν, ζητεῖς καὶ τὴν ποθουμένην, ὡς καὶ ταύτης δῆπου πληρώσας τὰ ἔθδομα. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀρνηθεῖην, ὡς ὄλην τὴν νύκτα κοπιάσας, πεπίακα οὐδὲν, πλην ἀλλ' ἐπὶ τῷ σῷ λόγῳ χαλάσας τὸ εἶκτυον, ἤγρευσα ἰχθύων πληθύν, οὐκ οἶμαι μὲν μεγάλων, ἕκατὸν δὲ ὅμως καὶ πεντήκοντα τριῶν, καὶ τούτους ἀπέστειλα ἐν τῇ σπυρίδι τῆς ἀγάπης διὰ τῶν ἰσαριθμῶν κεφαλαίων, τὴν πρόσταξίν σου πεπληρωκῶς· θαυμάζω δὲ σε, καὶ λίαν ζηλῶ τῆς ἀρίστης προθέσεως τῶν περὶ προσευχῆς ἐρώντα κεφαλαίων. Οὐ γὰρ ἀπλῶς τούτων ἐρῆς τῶν ὑπὸ χειρῶν, καὶ ἐν χάριτι διὰ μέλανος τὸ εἶναι ἐχόντων, ἀλλὰ τῶν ἐν νῷ ἰδρυμένων δι' ἀγάπης, καὶ ἀμνησικακίας. Ἄλλ' ἐπεὶ πάντα διστά, ἐν κατ' ἐναντι τοῦ ἐνός, κατὰ τὸν σοφὸν Ἰησοῦν, δέχου πρὸς τῷ γράμματι καὶ τῷ πνεύματι· καὶ σύνες, ὡς πάντως τοῦ γράμματος νοῦς προγγεῖται· οὐκ ὄντος γὰρ τούτου, οὐδὲ γράμμα ἔσται. Οὐκοῦν καὶ προσευχῆς διττὸς ὁ τρόπος, ὁ μὲν τις πρακτικὸς, ὁ δὲ θεωρητικὸς, οὕτω καὶ ἀριθμοῦ, τὸ μὲν πρὸς χεῖρὸς ἔστι ποσότης, τὸ δὲ σημαζόμενον ποιότης· εἰς ἕκατὸν οὖν πεντήκοντα τριῶν τὸν περὶ προσευχῆς λόγον διειληψότες, εὐαγγελικῶν ὁψώνιον σοι πεπόμφαμεν, ἵνα εὐρῆς συμβολικοῦ ἀριθμοῦ τερπνότητα καὶ σχῆμα τρίγωνον, καὶ ἐξάγωνον, ἐμοῦ μὲν εὐσεβῆ γνώσιν Τριάδος, ἑμοῦ δὲ καὶ τῆσδε τῆς διακοσμῆσεως τὴν περιγραφὴν ὑποφαίνον. Ἄλλ' ὁ ἕκατὸν ἀριθμὸς καθ' ἑαυτὸν τετραγώνος ἔστιν, ὁ δὲ πεντήκοντα τρις, τρίγωνος, καὶ σφαιρικός· ὁ γὰρ εἰκοστὸς ὀχθὸς μὲν τρίγωνος· Σφαιρικός δὲ ὁ εἰκοστὸς πέμπτος· πεντάκις γὰρ πέντε κεφάλαια. Οὐκοῦν ἔχεις τὸ τετραγώνον σχῆμα, οὐ μόνον δὲ τῆς τετρακτύος τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦδε τοῦ αἰῶνος τὴν ἐυσοφον γνώσιν τῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἑοικῶσαν, διὰ τὸ

A

475 PRÆFATIO.

Fabricitatem me passionum impurarum æstu refocillasti pro more, tuarum Deo amabilium litterarum attractatione meam consolando mentem ad extremum fatigatam, magnumque imitando præceptorem, ac magistrum beate; neque mirum, tuæ nempe partes fuere semper insignia quæque, sicut et benedicti Jacob⁶⁴: cum enim præclare servieris propter Rachel, et Liam acceperis, quæris etiam desideratam, utpote qui et hujusce septem annos adimplesti. Ego vero non denegarem, quod, cum per totam noctem laborassem, nihil comprehendi; verumtamen, eum in tuo verbo rete laxassem, expiscatus sum piscium multitudinem, non equidem (ut existimo) magnorum, centum vero simul et quinquaginta trium, illosque per capitula numero æqualia in corbe tibi misi charitatis, tuum adimplendo mandatum; te vero admirror, felicemque optimo proposito arbitror, quod capitula de oratione percupias; nec enim simpliciter eorum detineris amore, quæ manibus conscribuntur, inque charta per atramentum subsistunt; verum, eorum quæ in mente per charitatem, injuriarumque oblivionem, stabiliuntur. Sed quoniam duplicia sunt omnia, et unum e regione alterius **476** positum, secundum sapientem Jesum⁶⁵, accipe juxta litteram, et spiritum, et intellige, quod mens omnino litteræ præcedit, nam si ista non adsit, nec erit littera: igitur orationis quoque duplex est modus, unus practicus, seu in agendo positus; alter speculativus, talesque pariter numeri sunt partes, una quidem est quantitas prompta, altera vero, quæ significatur, est qualitas. In centum igitur quinquaginta tria capitula tractatum de oratione distinguentes, evangelicum tibi obsonium misimus, ut allegorici invenias numeri jucunditatem, figuramque triangularem, et sexangularem, submonstrantem, tum piam Trinitatis cognitionem, tum etiam hujusce ordinationis, ac distributionis descriptionem. Et numerus quidem centenarius secundum seipsum quadrangularis est, sed quinquagenarius tertius, triangularis est.

⁶⁴ Gen. xxix, 27. ⁶⁵ Eccli. xlii, 25.

et rotundus; nam vicesimus octavus, triangularis quidem est, rotundus vero vicesimus quintus, quinquies nempe quinque continet capitula, habes igitur figuram quadrangularem, non solum per virtutum quaternionem, sed et hujus sæculi scientiam sapientem, vicesimo quinto assimilata numero, propter annorum revolutionem, hebdomada quippe super hebdomadam, et mensis super mensem movetur, et ex anno in annum volvitur tempus et momentum super momentum, ut in solis et lunæ motu, veris, ac æstatis, videmus. Triangulum autem tibi forte significabit scientiam sanctæ Trinitatis: alias vero si per numerorum multipliciter centesimum seras quinquagesimum tertium, qui triangularis est, intelligere **477** convenit practica (scilicet scientiam) naturalem et theologiam, aut etiam fidei, spei et charitatis; aurum, argentum, lapides pretiosos. Verum hæc de numero: capitulorum autem tenuitatem non contemnes, velut ille, qui scis et saturari, et indigere⁷⁰, imo qui ejus memor es, qui viduæ duo minuta non pit; cum igitur benevolentiam recte noveris fructum, custodias tuis germanis fratribus imponendo, ut orent pro infirmo, et ægrotante, ad hoc ut sanetur, suumque grabatum tollens, et deinceps obambulet gratia Christi veri Dei nostri, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

478 CAPUT I.

Si quis suaveolens efficere suffimentum velit, thus pellucidum, et cassiam, et ungulem, seu fruticem sic dictum, liquoremque illum, qui e myrris, et cinnamomo inciso distillat⁷¹, æquo commisceat pondere secundum legem. Hæc autem sunt virtutum quaternio; nam si eæ plenissimæ sint, et æquales, non prodetur intellectus.

CAPUT II.

Anima expurgata per virtutum plenitudinem, intellectus sedem efficit inconcussam, ipsumque reddit habilem ad suscipiendum statum qui quaeritur.

CAPUT III.

Oratio est colloquium intellectus cum Deo; quali igitur statu indiget intellectus, ut quiete agendo, sese immutabiliter mutet, ac transeat ad proprium Dominum, nulloque intermedio cum ipso colloquatur? (*subintellige*) talem quaerat statum.

479 CAPUT IV.

Si Moyses, cum ad rubrum ardentem super terram appropinquare tentavit, prohibetur, donec exsolvisset pedum calceamentum⁷², quomodo tu ipse, volens eum videre, qui omnem intellectualem et sensum superat, eique fieri collocutor, non solvis a te omnem cogitationem passioni obnoxiam?

CAPUT V.

Ora in prinis, quo accipias donum lacrymarum, ut per luctum emollias agrestem duritiem, quæ in anima tua est, et confessus adversum te injustitiam tuam Domino⁷³, veniam ab ipso consequaris.

σφαιρικὴν τῶν χρόνων. Ἑβδομάς γὰρ ἐπὶ ἑβδομάδα, καὶ μὴν ἐπὶ μῆνα κινεῖται, καὶ ἐξ ἑνιαυτοῦ εἰς ἑνιαυτὸν ὁ χρόνος κυλινδρεῖται: καὶ καιρὸς ἐπὶ καιρὸν, ὡς ἐπὶ κινήσεως ἡλίου, καὶ σελήνης, ἕαρος, καὶ τῶν ἐξῆς ἑρῶμεν. Τὸ δὲ τρίγωνον, σημαίνει ἄν σοι τὴν τῆς ἀγίας Τριάδος γνῶσιν. Ἄλλως· εἰ δὲ διὰ τῆς πληθούς τῶν ἀριθμῶν κομίζῃ τὸν ἑκατοστὸν τρίτον τρίγωνον ὄντα, νοεῖν προσήκει πρακτικὴν, φυσικὴν, θεολογικὴν, ἢ καὶ πίστειως, ἐλπιδος, καὶ ἀγάπης, χρυσὸν, ἀργυρον, λίθους τιμίους. Ἄλλ' ὁ μὲν ἀριθμὸς τοιοῦτος, τῶν δὲ κεφαλαίων τὸ ταπεινὸν οὐ περιυβρίσειας, ὡς εἰδῶς καὶ χορτάζεσθαι, καὶ ὑστερεῖσθαι, ναὶ μὴν καὶ ὡς μνησθέντος τοῦ τὰ δύο τῆς χήρας λεπτά μὴ ἀποθεβληκός, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πλοῦτον πολλῶν ἐτέρων ἀποδεξαμένου· οὐκοῦν εὐνοίας, καὶ ἀγάπης καρπὸν εἰδῶς, φυλάξεις σοῖς γνησίους ἀδελφοῖς ἐπιτρέπων προσεύχεσθαι ὑπὲρ τοῦ ἀβρωστοῦντος, ὅπως ὑγιαίνῃ, καὶ ἑαυτοῦ τὸν κράθβατον ἄρας, λοιπὸν πατήσῃ, χάριτι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

respuit, sed ea præ multorum aliorum divitiis recipit, sed ea præ multorum aliorum divitiis recipit, sed ea præ multorum aliorum divitiis recipit.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Εἰ τις βούλοιο εὐῶδες θυμίαμα σκευάσαι, τὸν διαφανῆ λίθον, καὶ τὴν κασσίαν καὶ τὸν ὄνυχα, καὶ τὴν στάκτην ἐξίσου συνθήσει κατὰ τὸν νόμον. Ταῦτα δὲ ἐστὶν ἡ τετράς τῶν ἀρετῶν· ἐὰν γὰρ πληρέσταται, καὶ ἴσαι τυγχάνωσιν, οὐ προδοθήσεται ὁ νοῦς.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Καθαρθεῖσα ψυχὴ διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν πληρότητος ἀκλόνητον τὴν τάξιν τοῦ νοῦ κατασκευάζει, δεκτικὸν αὐτὸν ποιοῦσα τῆς ζητουμένης καταστάσεως.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ἡ προσευχὴ, ἡμίλια ἐστὶ νοῦ πρὸς Θεόν· ποίας οὖν δεῖται καταστάσεως ὁ νοῦς, ἵνα ἡσυχάσῃ ἀμεταστροφήως· ἐκσταθῆναι πρὸς τὸν οἰκτεῖον Δεσπότην, καὶ συνομιλεῖν αὐτῷ μηδενὸς μεσιτεύοντος;

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Εἰ τῇ ἐπὶ γῆς βία φλεγόμενη προσεγγίσει πειράσας Μωϋσῆς κωλύεται, ἄχρις οὗ λύσει τὸ ὄποδῆμα τῶν ποδῶν, πῶς αὐτὸς τὸν ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιαν καὶ αἴσθησιν ἰδεῖν βουλόμενος, καὶ συνόμιλος αὐτῷ γενέσθαι, οὐ λύεις ἐκ σοῦ πᾶν νόημα ἐμπαθές;

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Πρότερον περὶ λήψεως δακρύων προσεύχου, ἵνα διὰ τοῦ πένθους μαλάξῃ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀγριότητα, καὶ ἐξαγορεύσας κατὰ σοῦ τὴν ἀνομίαν σου τῷ Κυρίῳ, παρ' αὐτοῦ ἀφέσεως τεύξῃ.

⁷⁰ 1 hiltpp. iv, 12. ⁷¹ Eccli. xxiv, 20. ⁷² Exod. iii, 2-5. ⁷³ Psal. xxxi, 5.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

A

CAPUT VI.

Κέχρησο τοῖς δάκρυσι πρὸς παντὸς αἰτήματος κατόρθωσιν· λίαν γὰρ χαίρει σου ὁ Δεσπότης ἐν δάκρυσι προσευχὴν δεχόμενος.

Utere lacrymis ad omnem petitionem feliciter suscipiendam ac perficiendam : plurimum enim gaudet Dominus tuus, in lacrymis orationem excipiens.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ἐὰν πηγὰς δακρῶν ἐκχέῃς ἐν τῇ προσευχῇ σου, μηδαμῶς ἐπαίρου ἐν σεαυτῷ, ὡς ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ὧν βοήθειαν γὰρ προσεδίηφεν ἡ προσευχὴ σου, ἵνα δυνηθῆς προθύμως ἐξαγορεύειν σου τὰς ἀμαρτίας, καὶ ἐξευμενίσασθαι τὸν Δεσπότην διὰ τῶν δακρῶν.

CAPUT VII.

Quamvis in tua oratione fontes lacrymarum effundas, nequaquam tamen extollaris in teipso, quasi multis præcellas; auxilium enim tua recepit oratio, ut possis animo prompto confiteri peccata tua, Dominumque lacrymis placare.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Μὴ οὖν εἰς πάθος τρέψῃ τὸ τῶν παθῶν ἀλέχημα, ἵνα μὴ πλέον παροργίσης τὸν δεδωκότα τὴν χάριν· πολλοὶ δακρῶντες ὑπὲρ ἀμαρτιῶν, ἐπιλαθόμενοι τῷ τῶν δακρῶν σκοποῦ, μανέντες ἐξεπλάγησαν.

480 CAPUT VIII.

Ne igitur in passionem convertas, quod ad delendas arcendasque passiones fuit datum, ne magis ad iram concites eum, qui tibi gratiam dedit : multi flentes pro peccatis, oblitii lacrymarum scopi, insanientes, aberrarunt.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Στῆθι ἐμπόνως, καὶ προσεύχου εὐτόνως, καὶ ἀποστρέφου τὰς τῶν φροντίδων καὶ διαλογισμῶν ἐπιτεύξεις· ταραττοῦσι γὰρ καὶ θορυβοῦσὶ σε, ἵνα ἐκλύσῃς τοῦ τόνου.

CAPUT IX.

Sit magno cum studio, intenteque ora, et aversare curarum, cogitationumque obventiones; te namque turbant illa, ac tumultuantur, ut animi tui inflexibilem dissolvant constantiam.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Ὅταν ἴδωσιν οἱ δαίμονες προθυμούμενόν σε ἀληθῶς προσεύξασθαι, τότε ὑποτίθενται νοήματά τινων πραγμάτων δῆθεν ἀναγκαίων, καὶ μετὰ βραχὺ ἐπαίρουσι τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην, κινούμεντες τὸν νοῦν πρὸς ζήτησιν αὐτῶν, καὶ ὡς μὴ εὐρίσκων σφύρα λυπεῖται, καὶ ἀθυμεῖ· ἤνικα δὲ στῆ εἰς προσευχὴν, ὑπομιμνήσκουσιν αὐτὸν τῶν ζητηθέντων, καὶ μνημονευθέντων, ἵνα χαυνωθείς ὁ νοῦς πρὸς γνώσιν αὐτῶν ἀπολέσῃ τὴν εὐκαρπον προσευχὴν.

CAPUT X.

Cum te dæmones viderint vere promptum orare, tunc suggerunt cogitationes quarumdam rerum veluti necessariorum, et paulo post incitant memoriam, de ipsis moventes intellectum, ut eas inquirent, dumque minime reperiat, ille dolet, animoque despondet; quando vero s'iat ad orationem, in ipsius revocant memoriam quæsitam, et memorata, ut intellectus ad cognitionem earum rerum lassatus, ac laxatus, fructuosam perdat orationem.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Ἀγωνίζου στήσαι τὸν νοῦν σου, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς κωφόν, καὶ ἄλαλον, καὶ δυνήσῃ προσεύξασθαι.

CAPUT XI.

Conare ut, in tempore orationis, surdum ac mutum tuum sisas intellectum, sicque poteris orare.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Ἦνίκα ἀπαντήσῃ σοι πειρασμός, ἢ ἀντιλογία, ἢ ἐρεθισμὸς, ἢ πρὸς τὴν δι' ἐναντίας ἀμυναν κινήσῃ θυμὸν, ἢ ῥήξῃ φωνὴν τινα, μνήσθητι τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν κρίματος· καὶ εὐθέως ἢ ἐν σοὶ ἀτακτος κίνησις ἡρεμήσει.

481 CAPUT XII.

Quando tibi occurrerit tentatio, aut contradictio, aut fueris irritatus, aut, ob contrariam causam, ad ultionem commovere animum contigerit, aut ad aliquam erumpere vocem, memento orationis et iudicii, quod de ipsa sit, et statim, quæ in te fuerit incomposita commotio, sedabitur.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Ὅσα ἂν ποιήσῃς πρὸς ἀμυναν ἀδελφοῦ ἡδικοχότος σε, ἅπαντα εἰς σκάνδαλόν σοι γενήσεται ἐν καιρῷ προσευχῆς.

CAPUT XIII.

Quotquot feceris ad vindictam fratris, qui te offenderit, in tempore orationis, scandalum tibi gignet, et offendiculum.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Προσευχὴ ἐστὶ πραότητος καὶ ἀοργησίας βλάστημα.

CAPUT XIV.

Oratio germen est mansuetudinis et lenitudinis.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Προσευχὴ ἐστὶ χαρᾶς καὶ εὐχαριστίας πρὸς θεῶν.

CAPUT XV.

Oratio est gaudii gratiarumque actionis productio.

CAPUT XVI.

Oratio est adversus tristitiam animique dejectionem amuletum.

CAPUT XVII.

Abiens vende substantiam tuam, et da pauperibus ¹⁴, accipiensque crucem, abnega temetipsum ¹⁵, ut possis absque ulla distractione orare.

482 CAPUT XVIII.

Si velis laudabiliter orare, quaque hora abnega temetipsum, ac philosophorum more, stude, sisque occupatus in permultis pro oratione perpetuendis.

CAPUT XIX.

Si philophorum more dabis operam cuiquam rei duræ tolerandæ, ejus fructum tempore orationis invenies.

CAPUT XX.

Si orare cupias ut decet, ne tristitia animam affligas, alioquin in vanum curris.

CAPUT XXI.

Dimitte (inquit) munus tuum ante altare, et abiens, prius reconciliare fratri tuo, et tunc veniens, absque perturbatione orabis ¹⁶; nam injuriarum memoria offuscat orantis ductricem rationem, ejusque orationibus tenebras offundit.

CAPUT XXII.

Qui tristitias ac vindictas ex injuriarum recordatione sibi ipsis coacervant, et videntur orare, similes sunt his, qui hauriunt aquas, inque dolium pertusum projiciunt.

CAPUT XXXIII.

Si patiens fueris, cum gaudio semper orabis.

483 CAPUT XXIV.

Oranti tibi, ut decet, hujusmodi res occurrent; quod nimirum videntur tibi, justum esse omnino iracundia uti, verumtamen adversus proximum non justa est penitus iracundia, nam, si perquiras diligenter, invenies quod possibile est et sine ira negotium bene componi: utere itaque omni adhibito studio, ne prorumpas in iram.

CAPUT XXV.

Cave ne, dum putas alterum curare, ipse insanabilis maneat, tuæque orationi præbeas impedimentum.

CAPUT XXVI.

Si abstinens ab ira, modum parcendi invenies, teque ipsum prudentem demonstrabis ad id, quod spectat ad tui existimationem, riteque eris inter orantes.

CAPUT XXVII.

Si adversus iram sis armatus, nunquam sustinebis concupiscentiam; ipsa enim est, quæ materiam

A

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Προσευχή ἐστὶ λύπης καὶ ἀθυμίας ἀλέξιμα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Ἄπελθὼν πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δώτω τοῖς πτωχοῖς, καὶ λαβὼν τὸν σταυρὸν, ἀπάρησαι ἑαυτὸν, ἵνα δυνηθῆς ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Εἰ βούλει ἐπαινετῶς προσεύχεσθαι, ἀρνησαι ἑαυτὸν καθ' ὄραν, καὶ πάμπολα δεῖνὰ πάμπολα ὑπὲρ προσευχῆς φιλοσόφει.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Ὅπερ ἂν χαλεπὸν ὑπομένων φιλοσοφήσῃς, τοῦτου τὸν καρπὸν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς εὐρήσεις.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Ἐπιθυμῶν προσεῦξασθαι ὡς δεῖ, μὴ λυπήσῃς ψυχὴν, εἰ δὲ μήγε, εἰς μάτην τρέχεις.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Ἄφες σου τὸ δῶρον, φησὶν, ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπελθὼν πρότερον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε προσεῦξῃ ἀταράχως· ἡ γὰρ μνησικακία ἀμαυροῖ τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ προσευχομένου, καὶ σκοτίζει τοῦτου τὰς προσευχάς.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Οἱ λύπας καὶ μνησικακίας ἑαυτοῖς σωρεῦοντες, καὶ προσεύχεσθαι δοκοῦντες, ὅμοιοι εἰσι τοῖς ὕδωρ ἀντλοῦσι, καὶ εἰς τετρημένον πῖθον βάλλουσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Ἐὰν ὑπομονητικὸς ᾖς, ἀεὶ μετὰ χαρᾶς προσεύξῃ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Προσευχομένου σου δεόντως, τοιαῦτά σοι ἀπαντήσῃ πράγματα, ἵνα δόξης δίκαιον εἶναι πάντως τῷ θυμῷ χρήσασθαι· οὐκ ἔστι δὲ δίκαιος θυμὸς κατὰ τοῦ πῆλας τὸ σύνολον· ἐὰν γὰρ ζητήσῃς, εὐρήσεις, ὅτι δυνατόν, καὶ οἷχα θυμοῦ καλῶς διατεθῆναι τὸ πρᾶγμα· πάσῃ οὖν μηχανῇ χρῆσαι πρὸς τὸ μὴ βῆξαι θυμόν.

D

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Ὅρα μὴ δοκῶν ἕτερον ἰδῆσθαι, αὐτὸς ἀνίκατος ἔσῃ, καὶ δῶς ἐκκοπήν τῇ προσευχῇ σου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Φειδόμενος θυμοῦ, φειδῶ εὐρήσεις, καὶ φρόνιμον ἑαυτὸν ἀναδείξεις πρὸς τὸ εἰς οἴησιν, καὶ ἐν τοῖς προσευχομένοις ἔσῃ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Κατὰ θυμοῦ ὀπιζόμενος, ἐπιθυμίας οὐκ ἀνέξῃ ποτέ· αὕτη γὰρ ὕλας διδωσι τῷ θυμῷ, καὶ οὗτος

¹⁴ Matth. xix, 21; Marc. x, 21. ¹⁵ Matth. xvi, 24; Luc. ix, 23. ¹⁶ Matth. v, 23.

ταράττει τὸν νοερόν ὀφθαλμόν, λυμαινόμενος τὴν A
κατάστασιν τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Μὴ ἐν μόνοις τοῖς ἐκτὸς σχήμασι προσεύχου, ἀλλὰ
τρέπε τὸν νοῦν σου εἰς συναίσθησιν πνευματικῆς
προσευχῆς μετὰ πολλοῦ φόβου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Ποτὲ μὲν ἀθρόως στάς εἰς προσευχὴν οὐ προσεύξῃ,
ποτὲ δὲ λίαν πονήσας, οὐκ ἐπιτεύξῃ τοῦ σκοποῦ, ἵνα
ἔτι μάλλον ζητήσας, καὶ λαθῶν, ἔξεις ἄσυχον τὸ
κατόρθωμα.

ΚΕΦΑΛ. Λ'.

Ἐπιστάντος ἀγγέλου ἀθρόον ἅπαντες ἀφίστανται
οἱ ἐνοχλοῦντες ἡμῖν, καὶ εὐρίσκειται ὁ νοῦς ἐν πολλῇ
ἀνέσει, ὑγιῶς προσευχόμενος· ποτὲ δὲ τοῦ συνήθους
πολέμου ἡμῖν ἐπιχειμένου, προκτεῖται ὁ νοῦς, καὶ οὐ
συγχωρεῖται ἀνανεῦσαι, πικεποῖεται γὰρ τοῖς ποι-
κίλοις πάθεσιν, ὅμως ἐπὶ πλεόν ζητῶν εὐρήσει, καὶ
κρούονται αὐτῷ εὐτόμως, ἀνοιγέσεται.

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.

Μὴ προσεύχου τὰ σὰ θελήματα γενέσθαι· οὐδὲ γὰρ
πάντως συμφωνοῦσι τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ
μάλλον καθὼς ἐδιδάχθης, προσεύχου λέγων· Γενη-
θήτω τὸ θελήμα σου ἐν ἐμοί· καὶ ἐπὶ παντὶ δὲ
πράγματι οὕτως αὐτὸν αἶττει τὸ ἀγαθόν, καὶ συμ- C
φέρων τῇ ψυχῇ, σὺ δὲ οὐ πάντως τοῦτο ζητεῖς.

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ'.

Πολλάκις προσευχόμενος ἤτησάμην γενέσθαι μοι ὁ
ἔδοξα καλὸν εἶναι μοι, καὶ ἐπέμενον τῷ αἰτήματι,
ἀλόγως βιαζόμενος τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ
ἀποδιδούς αὐτῷ, ἵνα ὁ οἶδε συμφέρον αὐτὸς μάλλον
οἰκονομήσῃ, καὶ μέντοι λαθῶν, ὑστερον ἠχθέσθη
λίαν, διότι μάλλον τὸ βούλημα ἑαυτοῦ ἤτησάμην
γενέσθαι· οὐ γὰρ τοιοῦτόν μοι ἀπήνησε τὸ πρᾶγμα,
οἶον ἐνόμιζον.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Τί ἄλλο ἀγαθόν, ἀλλ' ἢ Θεός; Οὐκοῦν αὐτῷ ἀπο-
δῶμεν πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ εὖ ἡμῖν ἔσται· D
γὰρ ἀγαθὸς πάντως, καὶ ἀγαθῶν ἔστι παροχεὺς
δωρέων.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'.

Μὴ ὡς ἐν δυνάμει κοιμιζόμενος, εὐθίως τὸ αἶτημα
ζητεῖ· βούλεται γὰρ σε ἐπὶ πλεόν εὐεργετήσαι
προσκαρτεροῦντα αὐτῷ ἐν τῇ προσευχῇ· τί γὰρ
ἀνώτερον τοῦ τῷ Θεῷ προσομιλεῖν, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν
συνουσίᾳ περισπᾶσθαι;

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'.

Προσευχὴ ἔστιν ἀνάβασις νοῦ πρὸς Θεόν.

subministrat iræ, et illa oculum perturbat intel-
lectualem corrupendo statum orationis.

CAPUT XXVIII.

Ne solis externis gestibus ores, sed mentem tuam
verte ut sit conscia spiritualis orationis cum multo
timore.

484 CAPUT XXIX.

Interdum quidem confestim orationi insistens,
bene precaberis; quandoque vero, cum diu mul-
tumque laboraveris, scopum non assequeris, ut ad-
huc cum magis requiras, cumque fueris adeptus,
habeas rectum opus a prædæ periculo immune ac
tutum.

CAPUT XXX.

Ad tante angelo discedunt confestim omnes, qui
nobis afferunt impedimentum, mensque reperitur
in multa requie sane orans; interdum vero, super-
veniente nobis consueto bello, mens pugilis instar
pugnat, nec permittitur sursum caput reflectere,
vanis quippe afficitur passionibus; attamen, si
etiam atque etiam quærat, inveniet, intenteque ipsi
pulsanti aperietur ⁷⁷.

CAPUT XXXI.

Ne ores, tuas perfici voluntates, nec enim Dei
voluntati sunt omnino consonæ, sed potius ora, ut
didicisti, dicens: Fiat voluntas tua in me ⁷⁸; sicque
in omni re ab ipso pete, ut fiat ipsius voluntas;
vult enim quod bonum est, quodque animæ confert.
Tu vero non hoc omnino exquiris.

CAPUT XXXII.

Sæpe, dum orarem, petii, mihi fieri, quod arbi-
tratus sum bonum mihi fore, inque petitione irra-
tionabiliter perseverabam **485**. Dei cogens volun-
tatem, nec ipsi concedens, ut quod ille futurum utile
noverit, dispensaret; et quidem cum recepissem,
postremo nimis graviter tuli, eo quod meam potius
voluntatem fieri petissem; nec enim res mihi talis
evenit, qualem existimabam.

CAPUT XXXIII.

Quid aliud bonum, nisi Deus? igitur ei remitta-
mus, quæ ad nos pertinent omnia, et bene nobis erit;
ipse enim omnino bonus est, bonorumque largitor
donorum.

CAPUT XXXIV.

Ne tanquam in potestate procedens petitionem con-
festim exquiras; vult enim tibi plurimum conferre
beneficium perseveranti in oratione; quid enim sub-
limius, quam Deum alloqui, et ipsius circumtrahi
consuetudine?

CAPUT XXXV.

Oratio est ascensus mentis ad Deum.

⁷⁷ Matth. vii, 7; Luc. xi, 9. ⁷⁸ Matth. vi, 10.

CAPUT XXXVI.

Si orare cupias, omnibus renuntia, ut omnia tibi cedant in hæreditatem.

CAPUT XXXVII.

Ora primo ut purgeris a passionibus, et secundo ut eruaris ab ignorantia, et tertio, ut ab omni tentatione atque derelictione libereris.

486 CAPUT XXXVIII.

In oratione tua solam require justitiam, et regnum, id est virtutem, et cognitionem, et cætera omnia tibi adjicientur.

CAPUT XXXIX.

Justum est non solum pro propria emundatione orare, sed et pro omni contribule, ut modum imiteris angelicum.

CAPUT XL.

Vide, an vere Deo tua in oratione adhæseris, vel an hominum vincaris laude, illamque contendas aucupari, orationis utens representatione, veluti tegmine,

CAPUT XLI.

Sive cum fratribus ores, sive solus, conare, non consuetudine, sed sensu orare.

CAPUT XLII.

Proprium orationis est interna cogitatio cum devota pietate et compunctione, animæque dolore, peccata cum mutis suspiriis confitendo.

CAPUT XLIII.

Si tua mens ætatis florem in tempore orationis affectet, nondum ut monachus orat, sed etiamnum mundana est, exterius tabernaculum exornans.

487 CAPUT XLIV.

Dum oras, tuam, pro viribus, custodi memoriam, ut sua propria non tibi proponat, sed te moveat ad cognitionem extensionis ad Deum; memoria namque assolet multum deprædari mentem circa tempus orationis.

CAPUT XLV.

Aut veteres rerum imaginationes tibi oranti producit memoria, aut novas curas, aut personam ejus qui te dolore affecit.

CAPUT XLVI.

Valde invidet dæmon homini oranti, omnemque machinam adhibet, ut ejus intentionem inquinet; non cessat igitur per memoriam cogitationes harum rerum commovere, omnesque passiones per carnem tanquam vectibus subexcitare, ut impedire possit optimum ipsius cursum, et accessum ad Deum.

CAPUT XLVII.

Quando improbissimus dæmon plurima molitus, studiosi orationem impedire non potuerit, parum-

A

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Εἰ προσεύξασθαι ποθεῖς, ἀπόταξαι τοῖς σύμπταισι, ἵνα τὸ πᾶν κληρονομήσῃς.

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'.

Προσεύχου πρότερον περὶ τοῦ καθαρθῆναι τῶν παθῶν, καὶ δεύτερον περὶ τοῦ βυσθῆναι ἀπὸ τῆς ἀγνωσίας, καὶ τρίτον ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ καὶ ἐγκαταλείψεως.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'.

Μόνην ζήτηε ἐν τῇ προσευχῇ σου τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν βασιλείαν, τοῦτέστι τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν νῦσιν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προστεθήσεται σοι.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

Δίκαιον, μὴ μόνον περὶ οἰκείας καθάρσεως προσεύχεσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς ὁμοφύλου, ἵνα ἀγγελικὸν μιμήσῃ τρόπον.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Ὅρα, ἐὰν ἀληθῶς Θεῷ πρέστηκας ἐν τῇ προσευχῇ σου, ἢ ἐπαίνῳ ἀνθρώπων ἠττάσαι, καὶ τούτων θηρᾶν ἐπέειγῃ. ὡσπερ ἐπικαλύμματι κεχρημένος τῇ παραστάσει τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Εἴτε μετὰ ἀδελφῶν προσεύχῃ, εἴτε κατὰ μόνους, ἀγωνίσαι, μὴ ἴθεις, ἀλλὰ αἰσθήσει προσεύχεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Ἦθος ἐστὶ προσευχῆς σύννοια μετ' εὐλαθείας, καὶ κατανύξεως, καὶ ὁδύνης ψυχῆς ἐν ἐξαγορεύσει πταισμάτων μετὰ στεναγμῶν ἀφώνων.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

Ἐὰν περιδλέπηται ὁ νοῦς σου ἀκμῆν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, οὐδέπω ὡς μοναχὸς προσεύχεται, ἀλλ' ἔτι κοσμικὸς ἐστὶ, τὴν ἐξῴθεν σκητὴν καλλωπίζων.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'.

Προσευχόμενος, τὴν μνήμην σου δυνάμει φύλαττε, ἵνα μὴ τὰ οἰκεία παρήτηται σοι, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς παραστάσεώς σε κινήῃ· λίαν γὰρ πέφυκε συλᾶσθαι ὁ νοῦς ὑπὸ τῆς μνήμης κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'.

Ἡ παλαιῶν πραγμάτων ἀγεί σοι φαντασία; ἡ μνήμη προσευχομένων, ἢ νέας φροντίδας, ἢ πρόσωπον λευπηκότος.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Λίαν βασκαίνει ὁ δαίμων ἀνθρώπῳ προσευχομένῳ, καὶ πάσῃ χρεῖται μηχανῇ, λυμῆνασθαι τὸν τούτου σκοπόν· οὐ παύεται οὐδ' ἐν τῇ νύκτι κινῶν τῶν πραγμάτων διὰ τῆς μνήμης, καὶ ὅλα τὰ πάθη ἀναμολχλεύων διὰ τῆς σαρκός, ἵνα ἐμποδίσαι δυναθῇ τῷ ἀμίσητῳ αὐτοῦ δρόμῳ, καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἐκδημίᾳ.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Ὅταν πολλὰ ποιήσας ὁ πονηρότατος δαίμων, μὴ δυναθῇ ἐμποδίσαι τὴν τοῦ σπουδαίου προσευχῆν, μι-

κρὸν ὑποχαλᾶ, καὶ μετέπειτα ἀμύνεται αὐτὸν προσευξάμενον· ἢ γὰρ εἰς ὄργην ἐξάψας ἀφανίζει τὴν ἐκ τῆς εὐχῆς συγκροτούμενην ἀρίστην κατάστασιν ἐν ἑαυτῷ, ἢ πρὸς ἡδονὴν τινα ἄλογον ἐρεθίσας ὑβρίζει τὸν νοῦν.

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'.

Προσευξάμενος ὡς δεῖ, προσδόκα & μὴ δεῖ, καὶ στήθι ἀνδρείως φυλάττων τὸν καρπὸν σου· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐτάχθης, ἐργάζεσθαι, καὶ φυλάττειν· μὴ οὖν ἐργασάμενος ἐάσης ἀφύλακτον τὸ πονηθὲν· εἰ δὲ μήγε, οὐδὲν ὠφέλιγος προσευχόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'.

Πᾶς ὁ συγκροτούμενος πόλεμος μεταξὺ ἡμῶν τε, καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, οὐ περὶ ἐτέρου γίνεται, ἢ περὶ πνευματικῆς προσευχῆς· λίαν γὰρ πολέμιος αὐτοῖς ἐστί, καὶ ἐπαχθεστάτη, ἡμῖν δὲ αὐτήριος, καὶ προσηνεστάτη.

ΚΕΦΑΛ. Ν'.

Τὶ βούλεται τοῖς δαίμοσι ἐνεργεῖν ἐν ἡμῖν γαστριμαργίαν, πορνείαν, φιλαργυρίαν, ὄργην τε καὶ μνησικαλίαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάθη; ἵνα παχυνθεῖς ὁ νοῦς ἐξ αὐτῶν, μὴ δυνηθῆ ὡς δεῖ προσεύξασθαι· τὰ γὰρ τοῦ ἀλόγου μέρους πάθη ἀρξάντα οὐκ ἔῃ αὐτὸν λογικῶς κινεῖσθαι καὶ τὸν Θεοῦ Λόγον ἐπιζητεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Τὰς ἀρετὰς μετερχόμεθα διὰ τοὺς λόγους τῶν γενόντων, καὶ τούτους διὰ τὸν οὐσιώσαντα Κύριον, οὗτος δὲ ἐν τῇ καταστάσει τῆς προσευχῆς ἀναφαίνεσθαι ἐβωθε.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'.

Κατάστασις ἐστί προσευχῆς ἕξις ἀπαθῆς, ἔρωτι ἀκροτάτῃ εἰς ὕψος νοητὸν ἀρπάζουσα τὸν φιλόσοφον, καὶ πνευματικὸν νοῦν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

Ὁ μόνον θυμοῦ, καὶ ἐπιθυμίας δεῖ ἀρχειν τὸν ἀληθῶς προσεύξασθαι ἐπιγόμενον, ἄλλα καὶ ἐκτὸς ἐμπαθοῦς νοήματος· γενέσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ'.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, τοῦτω ὡς Πατρὶ ἀεὶ συνομιλεῖ, ἀποστρεφόμενος πᾶν νόημα ἐμπαθές.

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ'.

Ὁὐκ ὁ ἀπαθείας τετυχηκώς, ἤδη καὶ προσεύχεται ἐληθῶς· δύναται γὰρ ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι εἶναι καὶ ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτῶν περισπᾶσθαι, καὶ μακρὰν ἀπέχειν ἀπὸ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ'.

Ὁὐκ ἂν ὅτε μὴ ἐγγρονίζῃ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι τῶν πραγμάτων, ἤδη καὶ προσευχῆς κατέληψε τόπον· δύναται γὰρ ἐν τῇ θεωρίᾳ εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ ἐν ταῖς λόγοις αὐτῶν ἀδολεχεῖν,

per remittit, et postmodum ipsius qui oraverit, submit vindictam; aut enim ad iracundiam incendens, optimum exterminat statum, in ipso ex oratione instructum; aut ad aliquam proritans irrationalem voluptatem, menti petulanter infert injuriam.

488 CAPUT XLVIII.

Si oraveris uti decet, exspecta quæ non decent, et sta viriliter, fructum tuum custodiens; ad hoc enim a principio fuisti constitutus, ut opereris, et custodires: ne itaque operans, quod elaboratum est sinas incustoditum; id autem nisi faxis, nihil orando proficies.

CAPUT XLIX.

Omne quod instruitur bellum inter nos impurosque spiritus, non ob aliud fit, quam ob spiritualem orationem; valde namque ipsis hostilis est, ac maxime inimica, nobis autem salutaris, ac jucundissima.

CAPUT L.

Cur volunt dæmones in nobis operari gulam, fornicationem, avaritiam, iracundiam, et injuriarum recordationem, ac reliquas passiones? ut ex ipsis mens incrassata non possit, sicut decet orare; nam passiones, quæ ab irrationali parte sumunt initium, non sinunt eam rationaliter moveri, Deique Verbum inquirere.

CAPUT LI.

Virtutes consecramur ob rationes, seu causas rerum creatarum, et istas propter Dominum, qui earum essentias condidit: ipse autem in statu orationis manifestari consuevit.

489 CAPUT LII.

Status orationis est habitus absque passione, amore summo ad celsitudinem intelligibilem rapicis mentem sapientem, et spiritualem.

CAPUT LIII.

Is qui festino gradu contendit vere orare, oportet ut non solum iracundiæ, atque cupiditati dominetur, verum etiam alienus sit a cogitatione, quæ imbuta sit passione.

CAPUT LIV.

Qui amat Deum, cum ipso, tanquam Patre semper colloquitur, et conversatur, omnem aversatus cogitationem passione inquinatam.

CAPUT LV.

Non qui vacuitatem passionum est adeptus, jam vere quoque orat, potest quippe in nudis versari cogitationibus, inque studium ipsas cognoscendi, seu lustrandi distrahi, et longe abesse a Deo.

CAPUT LVI.

Nec vero, quando mens in nudis rerum cogitationibus non diu immoretur, jam simul orationis locum est assecuta; potest enim in rerum contemplatione versari, inque ipsarum discursibus assidua

meditari, quæ, licet nuda sint verba; attamen, **490** utpote quæ rerum contemplationes existunt, quasi signum quoddam insculpunt in mente, abducuntque procul a Deo.

CAPUT LVII.

Quamvis mens citra contemplationem corporeæ naturæ versetur, nondum tamen perfectum Dei locum est contemplata: potest quippe in cognitione rerum intellectualium versari, et ad eam varie distingui.

CAPUT LVIII.

Si orare velis, Deo est opus, qui dat oranti orationem; igitur ipsum invoca, dicens: « Sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum¹⁹, » hoc est Spiritus sanctus, et Unigenitus Filius tuus; sic enim docuit, dicendo, in Spiritu, et veritate adorari²⁰ Deum, scilicet Patrem, quandoquidem hæc tria Deus.

CAPUT LIX.

Qui orat in Spiritu, et veritate, non propter creaturas Conditorum honorifice laudet, sed propter ipsum, nimirum ejus amorem, eundem hymnis exultat.

CAPUT LX.

Si theologus es, vere orabis, sique vere oraveris, es theologus.

491 CAPUT LXI.

Quando mens tua, multo accensa erga Deum desiderio, tantillum quasi recedet a carne, omnesque cogitationes a cupiditate, aut a memoria, aut a corporis temperamento procedentes, aversatur, devotione simul et gaudio repleta, tunc arbitrare te operationis terminis appropinquasse.

CAPUT LXII.

Spiritus sanctus infirmitati nostræ compatiens, nobis, quamvis impuri simus, advenit; sique mentem nostram invenerit cum amore veritatis ad eum orantem, super ipsam ascendit, turmamque omnem cogitationum, aut notionum, quæ ipsam ambit, delet, convertens eam ad opera spiritualis orationis.

CAPUT LXIII.

Cæteri quidem per corporis immutationem menti immittunt cogitationes, seu notionem, et speculationes: Deus autem contrarium efficit, mentem inscendit ipsam; immittens ei cogitationem, prout vult, simulque per mentem, corporis intemperantiam consopiens.

CAPUT LXIV.

Nemo, veræ orationis amans, si irascitur, aut injuriarum sit memor, expers erit insaniam; persimilis namque est volenti acute cernere, oculosque proprios obturbanti.

¹⁹ Matth. vi, 9; Luc. xi, 2. ²⁰ Joan. iv, 25.

ἄπειρ, καὶ εἰ ψιλὰ ῥήματά εἰσιν, ἀλλ' ὡς πραγμάτων ὄντα θεωρήματα, τυποῦσι τὸν νοῦν, καὶ μακρὰν ἀπάγουσιν ἀπὸ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ'.

Κἄν ὑπὲρ τὴν θεωρίαν τῆς σωματικῆς φύσεως ὁ νοῦς γένηται, ὅπου τέλειον τὸν τοῦ Θεοῦ τόπον ἐθεάσατο· δύναται γὰρ ἐν τῇ τῶν νοητῶν εἶναι γνώσει, καὶ ποικιλλεσθαι πρὸς αὐτὴν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'.

Εἰ προσεύξασθαι βούλει, Θεοῦ χρεία τοῦ διδόντος εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ οὐκοῦν ἐπικαλοῦ αὐτὸν λέγων, « Ἁγιασθῆτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. » τούτέστι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ὁ μονογενῆς σου Υἱός· οὕτω γὰρ ἐδίδαξε, λέγων, ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνεῖσθαι τὸν Θεόν, τούτέστι τὸν Πατέρα, ἐπεὶ καὶ τὰ τρία Θεός.

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ'.

Ὁ ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσευχόμενος οὐκέτι ἐκ τῶν κτισμάτων τὸν Δημιουργὸν γεραίρει, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ αὐτὸν ἀνυμνεῖ.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Εἰ θεολόγος εἶ, προσεύξῃ ἀληθῶς, καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύξῃ, θεολόγος εἶ.

ΚΕΦΑΛ. ΕΑ'.

Ὅταν ὁ νοῦς σου τῷ πολλῷ πρὸς τὸν Θεὸν πόθῳ κατὰ μικρὸν οἶον ὑπαναχωρεῖ τῆς σαρκός, καὶ πάντα τὰ ἐξ ἐνθυμησεως, ἢ κράσεως νοήματα ἀποστρέφῃται, εὐλαθείας ὁμοῦ, καὶ χαρᾶς ἐμπλεως γινόμενος, τότε νόμιζε ἤγγικέναι ὁροῖς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΕΒ'.

Τὸ ἅγιον Πνεῦμα συμπάσχον τῇ ἡμετέρᾳ ἀσθενείᾳ, καὶ ἀκαθάρτοις ὄσιν ἐπιφοιτᾷ ἡμῖν, καὶ εἰ εὖροι τὸν νοῦν ἡμῶν φιλαλήθως αὐτῷ προσευχόμενον, ἐπιβαίνει αὐτῷ, καὶ ἀπασαν τὴν κυκλοῦσαν αὐτὸν τῶν λογισμῶν, ἢ τῶν νοημάτων φάλαγγα, ἐξαφανίζει, προτροπόμενον αὐτὸν εἰς ἔργα πνευματικῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΕΓ'.

Οἱ μὲν λοιποὶ διὰ τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ σώματος ἐμποιοῦσι τῷ νῷ λογισμοὺς, ἢ νοήματα, καὶ θεωρήματα. Ὁ δὲ γὰρ Θεὸς τὸναντίον ὁρᾷ, αὐτῷ τῷ νῷ ἐπιβαίνει, καὶ ἐντιθεὶς αὐτῷ γινώσκειν, ὡς βούλεται, καὶ διὰ τοῦ νοῦ τὴν τοῦ σώματος ἀκρασίαν κατευνάζων.

ΚΕΦΑΛ. ΕΔ'.

Οὐδεὶς ἐρῶν ἀληθοῦς προσευχῆς, καὶ ὀργιζόμενος, ἢ μνησικακῶν ἐκτός ἐστι παραπληξίας· ὁμοίος γὰρ ἐστὶ τῷ ὄξυπενν θέλοντι, καὶ τοὺς οἰκείους ὀφθαλμοὺς ἐκταράσσοντι.

ΚΕΦΑΛ. ΕΞ΄.

Εἰ προσεύξασθαι ποθεῖς, μηδὲν τῶν ἐναντιουμένων τῇ προσευχῇ πράττει, ἵνα ὁ Θεὸς ἐγγίσας συμπορεύσῃται σοι.

ΚΕΦΑΛ. ΕΞΓ΄.

Μὴ σχηματίζης τὸ Θεῖον ἐν ἑαυτῷ προσευχόμενος, μηδὲ πρὸς μορφήν τινα συγχωρήσης τυπωθῆναι σου τὸν νοῦν· ἀλλ' αὐλος τῷ ἄλλω πρόσθι, καὶ συνίσεις.

ΚΕΦΑΛ. ΕΞΔ΄.

Φυλάττου τὰς παγίδας τῶν ἐναντίων. Γίνεται γὰρ ἐν τῷ προσεύεσθαι σε καθαρῶς, καὶ ἀταράχως, ἀθρόως ἐπιστῆναι σοι μορφήν ξένην, καὶ ἀλλόφυλον, πρὸς τὸ εἰς εἴτην ἀπαγαγεῖν σε τοπάζοντα τὸ Θεῖον ἐκεῖ, ἵνα τὸ ἀθρόως ἐκκαλυφθῆναι σοι, ποσὸν τὸ Θεῖον εἶναι πείσῃ· ἄποσον δὲ τὸ Θεῖον, καὶ ἀσχημάτιστον.

ΚΕΦΑΛ. ΕΞΕ΄.

Ὅταν μὴ δυναθῇ τὴν μνήμην κινήσαι ἐν τῇ προσευχῇ ὁ φθονερός δαίμων, τότε τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος ἐκβιάζεται εἰς τὸ ποιῆσαι ξένην τινὰ φαντασίαν τῷ νῷ, καὶ μορφῶσαι αὐτόν· ὁ δὲ ἔχων ἔθος ἐν νοήμασιν, εὐχερῶς κάμπτεται, καὶ πρὸς αὐλον, καὶ ἀνείδεον γυνῶσιν ἐπειγόμενος ἀπατᾶται, καπνὸν ἀντὶ φωτὸς κατέχων.

ΚΕΦΑΛ. ΕΞϚ΄.

Στήθι ἐπὶ τῆς φυλακῆς σου φυλαττων τὸν νοῦν σου ἀπὸ νοημάτων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, στήναι ἐπὶ τῇ οικείᾳ ἡρεμίᾳ, ἵνα ὁ συμπάσχων τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ σοὶ ἐπιφοιτήτῃ, καὶ τότε λήψῃ δῶρον προσευχῆς εὐκλεέστατον

ΚΕΦΑΛ. Ο΄.

Ὅδὸς δυνήσῃ προσεύεσθαι καθαρῶς, πράγμασι συμπλεκόμενος ὑλικοῖς, καὶ φροντίσι συνεχέσι δονόμενος· προσευχὴ γὰρ ἐστὶν ἀπόθεσις νοημάτων.

ΚΕΦΑΛ. ΟΑ΄.

Ὅδὸς δύναται δεδωμένος δραμεῖν, οὐδὲ νοῦς πάθει δουλεύων προσευχῆς πνευματικῆς τόπον ἰδεῖν· ἔλκεται γὰρ, καὶ περιφέρεται ἐκ τοῦ ἐμπαθοῦς νοήματος, καὶ οὐχ ἴσταται· ἀκλόνητος.

ΚΕΦΑΛ. ΟΒ΄.

Ἐπὶ καθαρῶς λοιπόν, ἀπλανῶς καὶ ἀληθῶς προσεύχεται ὁ νοῦς τὸ τηνικαῦτα, οὐκ ἔτι ἐκ τῶν ἀριστερῶν ὑπέρχονται οἱ δαίμονες, ἀλλ' ἐκ τῶν δεξιῶν· ὑποτίθενται γὰρ αὐτῷ δόξαν Θεοῦ, καὶ σχηματισμὸν τινα τῶν τῇ αἰσθήσει φίλων, ὡς δοκεῖν τελείως τετελεῖσθαι αὐτὸν τοῦ περὶ προσευχῆς σκοποῦ. Τοῦτο δὲ, ἔπραξε θαυμαστὸς καὶ γνωστὸς ἀνήρ, ὑπὸ τοῦ τῆς κενοδοξίας πάθους γίνεσθαι, καὶ ὑπὸ τοῦ δαίμονος τοῦ ἀπτομένου, τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον τόπου, καὶ φλεψὶ πάλλοντος.

Α

492 CAPUT LXV.

Si orare desideras, nihil eorum facias, quæ orationi contraria sunt, ut Deus appropinquans tibi, tecum obambulet.

CAPUT LXVI.

Ne, quod divinum est, tibi ipsi assimilēs, cum oras, nec juxta aliquam formam permittas tuam efformari mentem, sed immateriali, tu velut immaterialis accede, cumque ipso in unum convenies.

CAPUT LXVII.

Laqueos adversariorum evita; fieri namque solet ut oranti tibi pure ac sine perturbatione consistim astet forma peregrina et alienigena, ut te in tui arrogantem existimationem inducat, dum conjicias, ibi, reperiri quod divinum est, ut ex improvise revelatum tibi persuadeat, divinum esse quantum: verum divinum numen sine quantitate est, caretque figura.

CAPUT LXVIII.

Quando invidus dæmon non potest in oratione memoriam commovere, tunc corporis temperamento vim infert ad causandam in intellectu aliquam peregrinam imaginationem, ipsumque aliqua forma componendum; iste vero cui mos est in cogitationibus versari et hæcere, facile flectitur, et ad immaterialem expertem figuræ cognitionem impulsus, decipitur, fumum pro lumine suscipiens.

493 CAPUT LXIX.

Sta in tui custodia mentem tuam servans in tempore orationis a cogitationibus, seu notionibus, quo in propria quiete permanes, ut, qui compatitur ignorantibus, ventitet etiam ad te, tuncque celeberrimum orationis præmium assequeris.

CAPUT LXX.

Pure orare non poteris, si materialibus negotiis fueris implicatus, assiduisque curis agitatus; oratio quippe est depositio seu abjectio cogitationum.

CAPUT LXXI.

Devinctus nequaquam currere potest; nec mens passionibus inserviens valebit spiritualis orationis locum videre; attrahitur quippe, et circumfertur a cogitatione percita passionibus, neque stat inconcussa.

CAPUT LXXII.

Igitur quando pure, stabiliter, seu non vagabunde, vereque mens oret, non amplius e sinistris adventant dæmones, sed a dextris: suggerunt namque ipsi Dei gloriam, et quamdam figurationem sensui amabilem, ita ut videatur ipse perfecte jam orationis scopum attigisse; hoc autem dixit quidam mirabilis et doctus vir a passione vanæ gloriæ procedere, et a dæmone tangente cerebri locum, et venas commovente.

494 CAPUT LXXIII.

Existimo quod dæmon, ubi locum, quem dixi, tetigerit, mentis lucem obvertat, perinde ac vult, sicque moveri passionem vanæ gloriæ, dum idem format mentem in cogitationem leviter sentientem, ita ut formam habeat divinæ ac substantialis cognitionis. Hic talis vero minime vexatus a carnalibus atque impuris passionibus, sed pure astans, videtur, sibi non amplius contrariam aliquam in seipso fieri operationem; unde suspicatur divinam esse apparitionem, quæ facta est ipsi a dæmone vehementi uso vafricitie, et per cerebrum lucem conjunctam alterante, ac ipsum, prout diximus, formante.

CAPUT LXXIV.

Dei angelus astans solo verbo cunctam operationem oppositam a nobis cessare facit, movetque lumen mentis ad operandum sine ullo errore.

CAPUT LXXV.

Quod dicatur in Apocalypsi ⁸¹ angelum ferro thuribulum suffimenti, ut daret ad orationes sanctorum, arbitror quod sit hæc gratia, quæ per angelum efficitur: indit enim cognitionem veræ orationis, ita ut mens deinceps stet extra omnem agitationem, pigritiam ac negligentiam.

495 CAPUT LXXVI.

Phialæ odoramentorum ⁸² dicuntur orationes esse sanctorum, quas seniores viginti quatuor ferunt.

CAPUT LXXVII.

Existimandum autem est, phialam amorem esse erga Deum, sive perfectam et spiritualem charitatem, in qua perficitur oratio in Spiritu et veritate.

CAPUT LXXVIII.

Cum opinatus fueris te non egere lacrymis in oratione tua propter peccata, dispice quantum abfueris a Deo, cum deberes omni tempore in eo esse, et calidius lacrymaberis.

CAPUT LXXIX.

Profecto mensuras tuas agnoscens, suaviter lugebis, miserum ærumnosumque teipsum vocitans secundum Isaïam ⁸³, quod cum pollutus sis, et polluta labia habeas, et in medio populi talis exsistas, tu e contrario audes Domino exercituum astare.

CAPUT LXXX.

Si vere oraveris, plenissimam comperies fidem, seu certificationem, et ad te angeli convenient, et rationes eorum, quæ fiunt, in lucem profert.

⁸¹ Apoc. viii, 5. ⁸² Apoc. v, 8. ⁸³ Isa. vi, 5.

A

ΚΕΦΑΛ. ΟΓ'.

Οἶμαι τὸν δαίμονα ἐφαπτόμενον τοῦ εἰρημένου τόπου τὸ περὶ τὸν νοῦν φῶς τρέπειν καθὼς βούλεται, καὶ οὕτω κινεῖσθαι: τὸ τῆς κενεδοξίας πάθος, εἰς λογισμὸν μορφοῦντα τὸν νοῦν κοῦφον γνωμόνως πρὸς τὸν ἀναπλασμὸν τῆς θείας καὶ οὐσιώδους γνώσεως, μὴ ὀχλούμενος δὲ ὁ τοιοῦτος ὑπὸ σαρκικῶν, καὶ ἀκαθάρτων παθῶν, ἀλλὰ καθαρῶς δῆθεν παρεστηκώς, δοκεῖ μηκέτι ἐνέργειάν τινα ἐναντίαν γίνεσθαι ἐν ἑαυτῷ, ὅθεν ὑποπτέυει θεῖαν εἶναι ἐπιφάνειαν τῆν γενομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ δαίμονος, καὶ μορφοῦντος αὐτὸν, καθὼς πρόεφαμεν.

B

ΚΕΦΑΛ. ΟΔ'.

Ὁ τοῦ Θεοῦ ἄγγελος ἐπιστὰς λόγῳ μόνῳ ἔπασσεν τὴν ἀντικειμένην ἐνέργειαν παύσει ἐξ ἡμῶν, καὶ κινεῖ τὸ φῶς τοῦ νοῦ ἀπλανῶς ἐνεργεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΟΕ'.

Τὸ λέγειν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει κομιζέσθαι τὸν ἄγγελον θυμίαμα ἵνα δῶ εἰς τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων, οἶμαι τὴν χάριν εἶναι ταύτην διὰ τοῦ ἀγγέλου ἐνεργουμένην· γινώσκει γὰρ ἐμποιεῖ τῆς ἀληθοῦς προσευχῆς, ὥστε ἐστάναι λοιπὸν ἐκτὸς παντὸς κλόνου, ἀκηδίας τε, καὶ ὀλιγωρίας τὸν νοῦν.

ΚΕΦΑΛ. ΟΣ'.

Αἱ φιάλαι τῶν θυμιαμάτων αἱ προσευχαὶ εἶναι λέγονται τῶν ἁγίων, ἕξ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐπιφέρονται.

ΚΕΦΑΛ. ΟΖ'.

Φιάλην δὲ ὑποληπτέον τὴν πρὸς Θεὸν φιλίαν, ἣτοι τὴν τελείαν καὶ πνευματικὴν ἀγάπην, ἐν ἣ ἡ προσευχὴ ἐνεργεῖται ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ.

ΚΕΦΑΛ. ΟΗ'.

Ὅταν δόξης μὴ δεῖσθαι δακρύων ἐν τῇ προσευχῇ σου δι' ἁμαρτίας, σκόπει πόσον ἀφέστηκας Θεοῦ, ὀφείλων εἶναι ἐν αὐτῷ διὰ παντὸς, καὶ θερμότερον δακρύσεις.

D

ΚΕΦΑΛ. ΟΘ'.

Ναὶ μὴν ἐπιγινώσκων τὰ μέτρα σου, ἠδέως πενθήσεις, ταλανίζων ἑαυτὸν κατὰ τὸν Ἡσαϊαν, ὡς ἀκάθαρτος ὢν, καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ τοιοῦτου ὑπάρχων, τούναντίον τοῦ μαρτυροῦ Κυρίου Σαβαώθ παρεστάναι.

ΚΕΦΑΛ. Π'.

Ἐὰν ἀληθῶς προσεύχη, πολλὴν πληροφορίαν εὐρήσεις, καὶ ἄγγελοι συνελεύσονται σοὶ καὶ τοὺς λόγους τῶν γινόμενων φωτισοῦσι.

ΚΕΦΑΛ. ΠΑ'.

A

496 CAPUT LXXXI.

Γίνωσκε, ὅτι περ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι προτρέπονται ἡμᾶς εἰς προσευχὴν, καὶ συμπαρίστανται ἡμῖν χαίροντες ἅμα, καὶ προσευχόμενοι ὑπὲρ ἡμῶν ἕαν οὖν ἀμελήσωμεν, καὶ δεξώμεθα λογισμοὺς ἐναντίους λίαν παροξύνουσαν αὐτοὺς, ὅτι περ ὑπὲρ ἡμῶν ἀγωνίζονται τοσοῦτον, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν βουλόμεθα ἐκτεῦσαι τὸν Θεόν· ἀλλὰ καταφρονούντες τῆς αὐτῶν λειτουργίας, καὶ τὸν τούτων Θεόν, καὶ Δεσπότην καταλιμπάνοντες δαίμοσιν ἀκαθάρτοις ἐντ. γχάνομεν.

Nosce, quod sancti angeli nos excitant ad orationem, et una nobiscum astant, gaudentes simul et orantes pro nobis; si igitur neglexerimus, et contrarias susceperimus cogitationes, valde irritabimus ipsos, quod ii pro nobis tautopere decertent, nos vero nec pro nobis ipsis volumus supplicare Deo, sed eorum contemnentes ministerium, ipsorumque Deum ac Dominum derelinquentes, impuris cum dæmonibus conversamur.

ΚΕΦΑΛ. ΠΒ'.

Προσεύχου ἐπιεικῶς, καὶ ἀταράχως, καὶ ψάλλε συνετώς καὶ εὐρύθμως, καὶ ἔση ὡς νεοσοῦς ἀετοῦ ἐν ὕψει αἰρόμενος.

CAPUT LXXXII.

Æquo bonoque animo, et absque perturbatione ora, et prudenter atque concinne psalle, erisque uti pullus aquilæ in altum elevatus.

ΚΕΦΑΛ. ΠΓ'.

Ἡ μὲν ψαλμωδία τὰ πάθη κατευνάζει, καὶ τὴν ἰσχυρίαν τοῦ σώματος ἡρεμεῖν ἀπεργάζεται. Ἡ δὲ προσευχὴ ἐνεργεῖν παρασκευάζει τὸν νοῦν τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν.

CAPUT LXXXIII.

Psalmorum cantus passiones sedat, et consopit, corporisque intemperantiam quiescere facit. Oratio autem mentem præparat, ut operationem propriam exerceat.

ΚΕΦΑΛ. ΠΔ'.

Προσευχὴ ἐστὶ πρέπουσα ἐνέργεια, τῇ ἀξίᾳ τοῦ νοῦ ἦτοι κρείττων, καὶ εἰλικρινῆς κρίσις αὐτοῦ.

CAPUT LXXXIV.

Oratio est operatio, quæ decet dignitatem mentis, seu est iudicium ipsius melius, et sincerum.

ΚΕΦΑΛ. ΠΕ'.

Ἡ μὲν ψαλμωδία τύπος τῆς ποικίλης σοφίας ἐστίν, ἡ δὲ προσευχὴ, προοίμιόν ἐστι τῆς ἀθλῶν, καὶ ποιήσεως γνῶσεως.

CAPUT LXXXV.

Psalmorum cantus est imago variegatæ sapientiæ; oratio **497** vero, proœmium est immaterialis et variæ cognitionis.

ΚΕΦΑΛ. ΠΣ'.

Ἡ γνῶσις, καλλίστη ὑπάρχει, συνεργὸς γάρ ἐστὶ τῆς προσευχῆς, τὴν νοερὰν δύναμιν τοῦ νοῦ διυπνίζουσα πρὸς θεωρίαν τῆς θείας γνῶσεως.

C

CAPUT LXXXVI.

Cognitio pulcherrima est, quippe quæ orationis est cooperatrix, vim mentis intelligibilem expergisci faciens ad notitiæ divinæ contemplationem.

ΚΕΦΑΛ. ΠΖ'.

Εἰ οὐδέπω ἔλαβες χάρισμα προσευχῆς, ἡ ψαλμωδίας, ἐφέδρευσον, καὶ λήψη.

CAPUT LXXXVII.

Si necdum accepisti gratiam orationis, aut psalmodiæ, insiste sedulus, et accipies.

ΚΕΦΑΛ. ΠΗ'.

Ἐλεγε δὲ αὐτοῖς καὶ παραβολὴν πρὸς τὸ δεῖν αὐτοὺς πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν· οὐκοῦν μὴ ἐκκάκει τέως, μηδὲ ἀθύμει ὡς μὴ λαθῶν· λήψη γάρ ὕστερον· καὶ ἐπήγαγε τῇ παραβολῇ, τό· « Εἰ γὰρ καὶ Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἀνθρώπον οὐκ ἐντρέπομαι, ἀλλὰ γε διὰ τὸ κόπους παρέχειν μοι τὴν γυναῖκα, ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς· » οὕτως οὖν καὶ ὁ Θεὸς ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βωόντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τάχει. Εὐθύμει τοιγαροῦν προσκαρτερῶν ἐμπόνως τῇ ἀγίᾳ προσευχῇ.

D

CAPUT LXXXVIII.

Dicebat autem ipsis et parabolam, quod oporteat ipsos semper orare, neque deficere: non igitur deficias hactenus, neque despondeas animo, quia non acceperis; accipies etenim postea: et subjecit deinde parabolæ illud dictum: « Si namque Deum minime timeo, et hominem non vereor; tamen propterea quod mulier mihi præbet molestias, ipse ultionem faciam »; sic ergo et Deus faciet vindictam clamantium ad ipsum noctu diuque. Esto itaque bono animo perseverans laboriose in sancta oratione.

ΚΕΦΑΛ. ΠΘ'.

*

Μὴ θελήσης ὡς σοι δοκεῖ, ἀλλ' ὡς Θεῷ ἀρέσκει: τὰ κατὰ σὲ γενέσθαι, καὶ ἔση ἀτάραχος, καὶ εὐχάριστος ἐν προσευχῇ σου.

CAPUT LXXXIX.

Ne, ut tibi videtur, velis fieri, quæ ad te spectant, sed ut Deo placet, erisque imperturbatus, et gratias agens in tua oratione.

498 CAPUT XC.

Licet cum Deo videaris esse, cave a luxuriæ dæmone, valde namque fallax est, et maxime invidus, et ocior esse vult motione ac vigilantia mentis tuæ, ita ut eam avellat a Deo, cui assistebat cum devotione ac timore.

CAPUT XCI.

Si tibi cura est orationis, præpara te ad hostiles dæmonum invasiones, et constanter verbera quæ infligunt, sustine; nam tanquam feroces bestię insilient in te, tuumque corpus totum vexabunt et affligent.

CAPUT XCII.

Paratus sis, uti peritus certator, ut, quamvis ex inopinato videris spectrum, non concutiaris, et licet dispexeris gladium districtum adversum te, aut lampadem, quæ tuum comprehendat visum, non turberis, et quamvis speciem aliquam deformem, et cruentam spectaveris, nullo modo concidas anima, verum sta tuam confitendo præclaram confessionem, et facilius tuos inspicies inimicos.

CAPUT XCIII.

Qui molesta suffert, assequetur etiam quæ gaudium pariunt, et qui constans tolerat insuavia, non carebit suavis.

499 CAPUT XCIV.

Cave ne te decipiant per aliquam visionem maligni dæmones; verum esto prudens, te convertens ad orationem, Dumque precare, ut si ex ipso quidem est cogitatum, ipse te illuminet, at si non est celeriter a te deceptorem depellat, et confide, quod non stabunt canes, te ardente cum animo Deo colloquente: confestim nempe invisibiliter, atque occulte Dei potentia flagellati, procul expellentur.

CAPUT XCV.

Justum est quod neque fallaciam istam ignores; nimirum quod ad tempus sese dividunt dæmones, sique auxilium quærendum censueris, intrans reliqui angelicis in formis, expellendo primos, quo tu decipiaris ab ipsis, iudicando quod videlicet forent angeli sancti.

CAPUT XCVI.

Multæ humilitati ac generositati stude, et insultus dæmonum animam tuam non continget, neque flagellum appropinquabit tabernaculo tuo, quia angelis suis mandavit de te, ut custodiant te⁶⁶, et invisibiliter abigant a te omnem oppositam operationem.

CAPUT XCVII.

Qui orationi dat operam audiet quidem strepitus et fragores, et voces, atque 500 verberum pulsationes, sed non concidet, neque prodet ratiocina-

A

ΚΕΦΑΛ. Ι΄.

Κὲν μετὰ Θεοῦ δοχῆς εἶναι, φυλάττου τῆς πορνείας δαίμονα. Αἶαν γάρ ἐστιν ἀπατεῶν, καὶ φθονερώτατος, καὶ βούλεται ὑψύτερος εἶναι τῆς κινήσεως καὶ νήψεως τοῦ νοῦς σου, καὶ ἀπὸ Θεοῦ ἀποσπᾶν αὐτὸν παρεστῶτα αὐτῷ μετ' εὐλαβείας, καὶ φόβου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Ἐὰν προσευχῆς ἐπιμελῆ, ἐτοιμάζου πρὸς ἐπαγωγὰς δαιμόνων, καὶ καρτερῶς τὰς παρ' αὐτῶν μάστιγας ὑπόμεινε· ὡς γὰρ θῆρες ἄγριοι ἐπελεύουσάν σοι, καὶ πᾶν σου κακώσουσι τὸ σῶμα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Παρασκευάζου ὡς ἔμπειρος ἀγωνιστῆς, κὲν ἀθρόως ἴδῃς φαντασίαν, μὴ κλονεῖσθαι, κὲν ῥομφαίαν κατὰ σοῦ ἐσπασμένην, ἢ λαμπάδα κατέχουσάν σου τὴν ὄψιν μὴ ταράττεσθαι, κὲν μορφὴν τινα ἀηδῆ, καὶ αἱματώδη, μηδὲλως καταπίπτειν σου τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ στηθὶ ὁμολογῶν τὴν καλὴν σου ὁμολογίαν, καὶ ῥᾶον ἐπόψῃ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Ὁ τὰ λυπηρὰ ὑποφέρων, καὶ τῶν περιχαρῶν τεύξεται, καὶ ὁ ἐν τοῖς ἀγδέσει καρτερῶν, τῶν ἡδέων οὐκ ἀμοιρήσει.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ΄.

Ὅρα μὴ σε ἀπατήσῃσι διὰ τινος ὀπτασίας οἱ πονηροὶ δαίμονες· ἀλλὰ γίνου σύννους τρεπόμενος εἰς εὐχὴν, καὶ παρακάλει τὸν Θεόν, ἵνα, εἰ μὲν ἐξ αὐτοῦ ἐστὶ τὸ νόημα, αὐτὸς σε φωτίσῃ, εἰ δὲ μήγε, τὸ τάχος τὸν πλάνον ἀπελάσῃ ἀπὸ σοῦ, καὶ θάρσει, ὡς οὐ στήσονται οἱ κύνες, σοῦ ἐμπύρωσ τῇ πρὸς Θεὸν ἐντεύξει κεχρημένου· εὐθέως γὰρ ἀοράτως, καὶ ἀφανῶς Θεοῦ δυνάμει μαστιζόμενοι, μακρὰν ἐλασθήσονται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ΄.

Δίκαιόν ἐστὶ μηδὲ τὸν δόλον τοῦτόν σε ἀγνοεῖν, ὅτι ἐν καιρῷ μερίζονται ἑαυτοὺς οἱ δαίμονες, καὶ εἰ δόξης βοηθίαν ἐπιζητεῖν, εἰσάσιν οἱ λοιποὶ ἐν σχήμασιν ἀγγελικοῖς τοὺς πρώτους ἐξελαύνοντες, πρὸς τὸ σε ἐξαπατάσθαι ὑπ' αὐτῶν, τῇ γνώμῃ, ὡς δῆθεν ὀπίσθινον ἔντων ἀγγέλων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ΄.

Ταπεινοφροσύνης πολλῆς ἐπιμέλῃσαι, καὶ οὐ μὴ σου δαιμόνων ἐπήρεια καθάψῃται τῆς ψυχῆς, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγίει τῷ σκηνώματί σου, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε, καὶ ἀφανῶς ἀπασαν τὴν ἀντικειμένην ἐνέργειαν ἐκδιώξουσιν ἀπὸ σοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ΄.

Ψόφους μὲν καὶ κτύπους καὶ φωνὰς καὶ αἰκισμοὺς ἐκ δαιμόνων ἀκούσεται ὁ καθαρᾶς ἐπιμελούμενος προσευχῆς, ἀλλὰ οὐ συμπετεῖται, οὐδὲ προδῶσται τὸν

⁶⁶ Psal. xc, 11.

λογισμὸν λέγων πρὸς τὸν Θεόν· Οὐ φοβηθήσμαι ἅ

tionem, dicens ad Deum: Non timebo mala, quoniam tu mecum es; et similia.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'.

Ἐν καιρῷ τῶν τοιούτων πειρασμῶν, βραχεία καὶ ἐπιτεταμένη προσευχὴ κέρησο.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'

Ἐάν ἀπειλήσωσί σοι οἱ δαίμονες, ἀθρόως ἐκ τοῦ αἵρου προφαίνεσθαι, καὶ ἐκπλήττειν σε, καὶ διαρπάξειν τὸν νοῦν σου, ἢ ὡς θῆρες ἀδικεῖν τὴν σάρκα σου, μὴ πτοηθῆς αὐτούς, μηδὲ ὅλως φροντίσης τῆς τούτων ἀπειλῆς· ἐκφοβοῦσί γὰρ σε πειράζοντες, εἰ ὅλως προσέχεις αὐτοῖς, εἰ τέλειον αὐτῶν κατεφρόνησας, εἰ Θεῷ παντοκράτορι, καὶ δημιουργῷ, καὶ προνοητῇ τοῦ παντός παρίστασαι ἐν τῇ προσευχῇ.

ΚΕΦΑΛ. Ρ'.

Τί οὕτως ἀλόγως αὐτῷ παρεστήκας, ὡς παρελθόντα τὸν ἀνυπέροβλητον αὐτοῦ φόβον, καὶ κώνωπας, καὶ κανθάρους δεδίττεσθαι; ἢ οὐκ ἤκουσας τοῦ λέγοντος· «Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήσῃ;» καὶ πάλιν· «Ὅν φρίττει καὶ τρέμει πάντα ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεως αὐτοῦ;» καὶ τὰ ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑ'.

Ὅσπερ ὁ ἄρτος τροφή ἐστὶ τῷ σώματι, καὶ ἀρετὴ τῇ ψυχῇ, οὕτω καὶ τοῦ νοῦ ἡ πνευματικὴ προσευχὴ τροφή ὑπάρχει.

ΚΕΦΑΛ. ΡΒ'.

Μὴ φαρισαϊκῶς, ἀλλὰ τελωνικῶς προσεύχου ἐν τῷ ἱερῷ τόπῳ τῆς προσευχῆς, ἵνα καὶ σὺ δικαιωθῆς ὑπὸ Κυρίου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΓ'.

Ἀγωνίζου μὴ κατεύξασθαι τινος ἐν τῇ προσευχῇ σου, ἵνα μὴ ἂ οἰκοδομεῖς καταλύσης βδελυκτὴν ποιῶν τὴν προσευχὴν σου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΔ'.

Ὁ χρεωφειλέτης τῶν μυριῶν τάλάντων παιδευέτω σε, ὡς, εἰ μὴ ἀφῆσης τῷ ὀφειλέτῃ, οὐδὲ αὐτὸς τεύξῃ τῆς ἀφέσεως· παρέδωκε γὰρ, φησὶν, αὐτὸν τοῖς βασιανισταῖς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΕ'.

Παραπέμψου τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, ἐν τῇ παραστάσει τῆς προσευχῆς, ἵνα μὴ νυττόμενος ὑπὸ φύλλης, ἢ φθειρῶς, ἢ κώνωπος, ἢ μυίας, ζημιωθῆς τὸ μέγιστον κέρδος τῆς προσευχῆς σου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΣ'.

Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινι τῶν ἁγίων προσευχομένῳ, τοσοῦτον ἀνθίστατο ὁ πονηρὸς, ὡς ἅμα τῷ ἐκτείνειν τὰς χεῖρας, ἐκείνον εἰς λέοντα μετασχηματίζεσθαι, καὶ ἀνεγείρειν εἰς ὄρθον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, καὶ τοὺς οἰκείους δυνυχας ἐκατέρωθεν ταῖς δυσὶ ψύραις ἐμπεῖρειν τοῦ ἀγωνιστοῦ, καὶ μὴ ἀφίστασθαι πρὶν τὰς χεῖρας κατὰξαι. Τὸν δὲ μηδὲ πώποτε ὑποχαλάσαι ταύτας ἄχρις οὗ τὰς συνήθειας εὐχὰς ἐπλήρωσε.

CAPUT XCVIII.

In tempore hujuscemodi tentationum utere brevi et intensa oratione.

CAPUT XCIX.

Si dæmones comminentur tibi sese ex improvviso apparituros ex aere, teque perterrefacturos, tuamque mentem rapturos, aut, tanquam atroces bestię tuam carnem violenter dilaniaturos, ne ipsos paveas, neve ullatenus illorum comminationem cures; injiciunt quippe metum tentantes te, an omnino ipsis attendas, an eos totaliter despexeris, an omnipotenti Deo, et Creatori, omniumque rerum provisorio, in oratione asiteris.

CAPUT C.

Quid enim Deo ita inconsiderate astas, ut ejus insuperabilem omittens timorem, et culices et scarabæos pertimescas? Annon audisti dicentem: «Dominum Deum tuum timebis?», et rursus: «Quem metuunt, et tremunt a facie potentię ejus?» et reliqua.

501 CAPUT CI.

Sicut panis est alimentum corpori, et virtus animę, ita et intellectui spiritualis oratio nutrimentum est.

CAPUT CII.

Ne pharisaice, sed more publicani ores in sacro orationis loco, ut etiam tu a Domino justificeris.

CAPUT CIII.

Contende, non orare adversus aliquem in tua oratione, ne destruas quę ædificas, orationem tuam execrandam reddendo.

CAPUT CIV.

Doceat te qui debitor erat decem mille talentorum, quod nisi dimittas debitori, nec ipse dimissionem consequeris; tradidit enim, inquit, ipsum tortoribus.

CAPUT CV.

Prætermitte corporis necessitates, dum orationi assistis, ne fodicatus a pulice, aut a pediculo, vel culice seu musca, maximi lucri tuę orationis detrimentum patiaris.

CAPUT CVI.

Pervenit ad nos, seu ad aures nostras, quod cui-dam sanctorum oranti adeo 502 malignus obstabat, ut, simul ac manus extendebat, ille in leonem transfiguraretur, et recta sursum erigens anteriores pedes, propriosque ungues utrinque duabus malis certatoris insingeret, neque desisteret, priusquam manus ille diduceret; ipse vero nunquam relaxavit eas, donec preces consuetas explevit.

⁸⁷ Deut. x, 20. ⁸⁸ Joel ii, 10; Nahum i, 5. ⁸⁹ Matth. xviii, 51.

CAPUT CVII.

Hujusmodi fuisse novimus cum, qui in fovea solitaria quiete silebat, Joannem Parvum, sive potius præmagnum monachum, qui ex Dei consortio mansit immotus, dæmone in specie draconis circumvoluto, ejusque carnes mandente, et in faciem ejus eructante.

CAPUT CVIII.

Legisti omnino et vitas monachorum Tabennesiotarum, ubi dicitur, quod abbate Theodoro sermonem ad fratres habente, venerunt duæ viperæ sub ejus pedes; ille vero imperturbate eas uti fornicem faciens, suscepit interius, donec sermonem locutus perfecit, tuncque ipsas fratribus ostendit, rem exponens.

CAPUT CIX.

Rursus de altero Patre spirituali, seu religioso legitimus, quod orante ipso vipera accedens ejus attigit pedes, ille vero non prius deposuit manus, quousque consuetam perfecit orationem, **503** nihilque passus est noxæ qui dilexit Deum pliusquam seipsum.

CAPUT CX.

In oratione tua nec elatum, nec distractum habes visum, et abnegando tuam carnem et animam, vive mentaliter.

CAPUT CXI.

Altert cuidam sancto in deserta solitudine degenti tranquille, dum oraret, dæmones astantes per duas hebdomadas ipso tanquam pila ludebant et in aera jactando vibrabant, cum in storea suscipientes, nullatenus tamen mentem ejus a fervente oratione deducere potuerunt.

CAPUT CXII.

Rursus alteri Deum amanti et orationis curam gerenti, cum per desertam solitudinem graderetur, astiterunt angeli duo, simulque cum ipso iter facientes, eum in medio collocarunt. Ille vero nullatenus iis adhæsit, ne, quod melius erat, detrimentum acciperet. Meminerat quippe apostolici effati dicentis: « Nec angeli, neque principatus, neque potestates poterunt nos separare a charitate Christi ⁹⁹. »

CAPUT CXIII.

Angelis æqualis sit monachus per veram orationem.

504 CAPUT CXIV.

Cupiens videre faciem Patris, qui in cælis est, nullo modo studeas aliquam excipere formam tempore orationis.

CAPUT CXV.

Ne desideres Angelos, aut Potestates, aut Christum sensibiliter videre, ne prorsus amens evadas,

A

ΚΕΦΑΛ. ΡΖ'.

Τοιοῦτον ἔγνωμεν γεγονέναι, καὶ τὸν ἐν λάσπῃ ἡσυχάσαντα Ἰωάννην τὸν Μικρὸν, ἦτοι ὑπερμεγέθη μοναχὸν, ὃς ἀκίνητος ἔμεινεν ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ συνουσίας, τοῦ δαίμονος ἐν εἰδει δράκοντος περιειλιχθέντος, καὶ μασσομένου αὐτοῦ τὰς σάρκας, καὶ τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐπερευγομένου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΓ'.

Ἀνέγνως πάντως καὶ τοὺς βίους τῶν Ταβεννησιωτῶν μοναχῶν, καθά φησιν, ὅτι λαλοῦντος τοῦ ἱερέως λόγον τοῖς ἀδελφοῖς, ἦλθον δύο ἐχίδναι ὑπὲρ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ὃ δὲ ἀταράχως ποιήσας αὐτὰς ὡσεὶ καμάραν, ὑπέλαθεν αὐτὰς ἐνδοθεν, ἕως ἐπαύσατο λαλῶν τὸν λόγον, καὶ τότε αὐτὰς ὑπαδείκνυ τῶν ἀδελφοῖς, ἐξηγούμενος τὸ πρᾶγμα.

ΚΕΦΑΛ. ΡΘ'.

Περὶ ἐτέρου πάλιν ἀνέγνωμεν πνευματικοῦ, ὅτι προσευχομένου αὐτοῦ, ἐχίδνα ἐλθοῦσα, καθήψατο τῷ ποδὶ αὐτοῦ· ὃ δὲ οὐ πρότερον καθήκε τὰς χεῖρας, ἀχρις οὗ τὴν συνήθη ἐξετέλεσεν εὐχὴν, καὶ οὐδὲν ἐβλάθη ὃ ἀγαπήσας τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἑαυτὸν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙ'.

Ἀμετεώριστον ὄμμα ἔχε ἐν τῇ προσευχῇ σου καὶ ἀρνησάμενός σου τὴν σάρκα, καὶ τὴν ψυχὴν, κατὰ νοῦν ζῆθι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΑ'.

Ἐτέρῳ τινὶ εὐτόνως εὐχομένῳ ἀγίῳ ἐν ἐρήμῳ ἡσυχάζοντι, δαίμονες ἐπιστάντες ἐπὶ δύο ἐβδομάδας, τοῦτον ἐσφαίριζον, καὶ ἐτίνασσαν εἰς τὸν ἄερα, δεχόμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ψαθίῳ, καὶ οὐδὲν ἔσχυσαν κατάγειν τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐμπύρου προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΒ'.

Ἄλλῳ πάλιν φιλοθέῳ καὶ προσευχῆς πρόνοιαν ποιουμένῳ, ἐν ἐρήμῳ βαδίζοντι, ἄγγελοι ἐπέστησαν δύο, καὶ ἐμέσαζον αὐτὸν συνοδοιποροῦντες αὐτῷ· ὃ δὲ οὐδὲν τούτοις προσείχεν, ἵνα μὴ τὸ κρεῖττον ζημιωθῇ. Ἐμνημόνευσε γὰρ τοῦ ἀποστολικοῦ βητοῦ τοῦ φάσκοντος· « Οὐτε ἄγγελοι, οὐτε ἀρχαὶ, οὐτε δυνάμεις δυνήσονται ἡμᾶς χωρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. »

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΓ'.

Ἰσαγγελος γίνεται μοναχὸς διὰ τῆς ἀληθοῦς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΔ'.

Ἐπιποθῶν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς, μὴ ζῆτει παντελῶς μορφήν, ἢ σχῆμα δέχεσθαι ἐν τῷ τῆς προσευχῆς καιρῷ·

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΕ'.

Μὴ πόθει ἀγγέλους ἰδεῖν, ἢ δυνάμεις, ἢ Χριστὸν αἰσθητικῶς, ἵνα μὴ τέλεον φρενιτικὸς γένη, λύκον ἀντι

⁹⁹ Rom. viii, 38, 39.

ποιμένος δεχόμενος καὶ προσκυνῶν τοῖς ἐχθροῖς δαί-
μοσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΓ'.

Ἀρχὴ πλάνης, νοῦ κενοδοξία, ἐξ ἧς κινούμενος ὁ
νοῦς, ἐν σχήματι καὶ μορφαῖς περιγράφειν πειράται
τὸ Θεῖον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΖ'.

Ἐγὼ τὸ ἐμὸν, τοῦτο ἐρῶ ὃ καὶ νεωτέροις εἰρηκα·
Μακάριος ὁ νοῦς, ὃς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς
τελείαν ἀμορφίαν ἐκτίσαστο.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΗ'.

Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὃς ἀπερισπάστως εὐχό-
μενος, πλείονα πόθον ἀεὶ πρὸς Θεὸν προσλαμβάνει.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΘ'.

Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὁ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς
προσευχῆς ἄυλος καὶ ἀκτήμων γίνεται.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚ'.

Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὁ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς
προσευχῆς τελείαν ἀναισθησίαν κτησάμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΑ'.

Μακάριός ἐστι μοναχός, ὁ πάντων περίφημα ἐαυ-
τὸν λογιζόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΒ'.

Μακάριός ἐστι μοναχός, ὁ πάντων τὴν σωτηρίαν,
καὶ προκοπὴν, ὡς οἰκίαν κατὰ πάσης χαρᾶς ὀρῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΓ'.

Μακάριός ἐστι μοναχός, ὁ πάντας ἀνθρώπους ὡς
Θεὸν μετὰ Θεὸν λογιζόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΔ'.

Μοναχός ἐστιν, ὁ πάντων χωρισθεὶς, καὶ πᾶσι
συνηρησμένος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΕ'.

Μοναχός ἐστιν, ὁ ἐαυτὸν μετὰ πάντων ἠγούμενος
διὰ τὸ ἐν ἐκάστῳ ἐαυτὸν ἀπαραιέτως δοκεῖν
ἔρῃν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚϚ'.

Οὗτος προσευχὴν ἐπιτελεῖ, ὁ ἀεὶ τὴν πρωτόνοιαν
ἐαυτοῦ πᾶσαν καρποφορῶν τῷ Θεῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΖ'.

Πᾶν ψεῦδος, καὶ πάντα ὄρκον περίστασο ὡς μο-
ναχός, καὶ προσεύξασθαι ποθῶν, εἰ δὲ μήγε, εἰς μά-
την σχηματίζεις τὸ ἀνοικεῖον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΗ'.

Εἰ πνεύματι προσέχεσθαι βούλει, μηδὲν ἀνιμῆση
ἀπὸ σαρκός καὶ οὐχ ἕξεις νέφος ἀντικοτοῦν σοὶ ἐν
τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΘ'.

Ἐμπίστευσον τῷ Θεῷ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος,
καὶ ὄηλος ἔσῃ καὶ τὴν τοῦ πνεύματος πιστεύων
αὐτῷ.

A lupum vice pastoris excipiens, et hostes daemones
adores.

CAPUT CXVI.

Principium erroris mentis est vana gloria, a qua
eadem mens commota, circumscribere tentat divi-
nitatem in specie atque formis.

CAPUT CXVII.

Ego meum hoc dicam, quod et junioribus dixi:
Beata mens, quæ orationis tempore perfectam for-
marum possedit vacuitatem.

CAPUT CXVIII.

Beata mens, quæ sine ulla orans distractione
semper plus desiderii percipit erga Deum.

B

CAPUT CXIX.

Beata mens, quæ circa tempus orationis immat-
erialis et inops evadit.

505 CAPUT CXX.

Beata mens, quæ orationis tempore perfectam
possidet insensibilitatem.

CAPUT CXXI.

Beatus monachus, qui seipsum omnium peripsectum
reputat.

CAPUT CXXII.

Beatus monachus, qui salutem et progressum
omnium cum omni gaudio, seu libentissime videt.

CAPUT CXXIII.

Beatus monachus, qui post Deum omnes homines
tanquam Deum reputat.

CAPUT CXXIV.

Monachus est, qui ab omnibus separatus est, om-
nibusque apte accommodatus.

CAPUT CXXV.

Monachus est, qui seipsum cum omnibus esse
existimat, eo quod in unoquoque sibi se jugiter
videre videatur.

CAPUT CXXVI.

Is orationem perficit, qui semper mentis suæ
primitias instar fructus offert Deo.

D

506 CAPUT CXXVII.

Omne mendacium, et omne jusjurandum evita
sicuti monachus, quique orare peroptas; alioquin
frustra alienum effingis.

CAPUT CXXVIII.

Si spiritu velis orare, nihil haurias a carne, sicque
non habebis nebulam tibi tempore orationis adver-
santem.

CAPUT CXXIX.

Committe fidens Deo corporis egestatem, sicque
manifestus eris, quod et illam spiritus ipsi concre-
dis.

CAPUT CXXX.

Si promissiones consecutus fueris, regnabis; ad eas igitur respiciens, suaviter præsentem portas paupertatem.

CAPUT CXXXI.

Ne recuses paupertatem, et tribulationem, quæ sunt materiæ minime gravis orationis.

CAPUT CXXXII.

Corporeæ virtutes sint tibi comites ad eas, quæ sunt animæ, eæque animæ ad spirituales, et ipsæ ad immaterialem atque essentialem cognitionem.

507 CAPUT CXXXIII.

Si, orando, facile cogitationes interquiescant, dispice unde id fiat, ne latenter patiaris insidias, et errans teipsum dividendas.

CAPUT CXXXIV.

Nonnunquam dæmones tibi suggerunt cogitationes, rursusque te provocant, ut videlicet ores adversus eos, aut ipsis contradicas, atque libenter secedunt, ut, deceptus, existimes de teipso, quod incepisti cogitationes devincere, ac dæmones perterrefacere.

CAPUT CXXXV.

Si ores adversus passionem, aut dæmonem, qui te perturbat ac vexat, memento dicentis: « Persequar inimicos meos, et comprehendam eos, et non convertiar donec deficiant, et conteram ipsos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos²¹; » et reliqua. Ista tempestive dices, te humilitate armando contra adversarios.

CAPUT CXXXVI.

Ne putes fuisse comparatam virtutem, nisi prius usque ad sanguinem pro ipsa velut in acie certaveris: oportet enim usque ad mortem adversus peccatum pugnaciter consistere; et irreprehensibiliter, secundum divinum Apostolum²².

508 CAPUT CXXXVII.

Si aliquem adjuvabis, læderis ab altero, ut accepta injuria cedas, aut aliquid facias absurdum, maleque dissipas quæ bene congregasti; hic enim malignorum scopus est dæmonum. Ideo attendendum considerate.

CAPUT CXXXVIII.

Ingruentes dæmonum impetus exspecta, curam adhibens quomodo ab ipsorum servitute recedas.

CAPUT CXXXIX.

Noctu quidem turbare per se ipsos expetunt dæmones spiritualem magistrum, interdum vero per homines periculis et calumniis, ac seditionibus illum circumdant.

²¹ Psal. xvii, 33, 39. ²² I Tim. vi, 12.

A

ΚΕΦΑΛ. ΡΑ'.

Ἐάν ἐπιτεύξη τῶν ἐπαγγελιῶν, βασιλεύσεις, οὐκοῦν πρὸς ταῦτα ἀποβλέπων, ἡδέως οἴσεις τὴν παρούσαν πένταν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΑ'.

Μὴ παραιτοῦ πένταν καὶ ὀλεῖν, τὰς ὕλας τῆς ἀβαροῦς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΒ'.

Ὅμηρευέτωσάν σοι αἱ σωματικαὶ ἀρεταὶ πρὸς τὰς ψυχικὰς, καὶ αἱ ψυχικαὶ πρὸς τὰς πνευματικὰς. Καὶ αὗται πρὸς τὴν δούλον γινώσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΓ'.

Σκόπε: κατευχόμενος λογισμῶν, εἰ βρῶδῶς λιωφῆσειεν, ὅθεν τοῦτο γέγονε, μὴ ἔγκρυμμα πάθης καὶ πλανηθεὶς ἀποδοῦς σεαυτόν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΔ'.

Ἔστιν ὅτι οἱ δαίμονες ὑποβάλλουσί σοι λογισμοὺς, καὶ ἄλλιν ἐρεθίζουσι σε ὅθεν προσεῦξασθαι κατ' αὐτῶν, ἢ ἀντιλέξαι αὐτοῖς καὶ ἐκουσίως ὀπωχωροῦσιν, ἵνα ἀπατηθεὶς, οἰηθῆς περὶ σεαυτοῦ, ὅτι ἤρξω νικᾶν τοὺς λογισμοὺς, καὶ φοβεῖν τοὺς δαίμονας.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΕ'.

Προσευχὴ κατὰ πάθους, ἢ δαίμονος παρενοχλοῦντός σοι, μέμνησο τοῦ λέγοντος: « Καταδιώξω τοὺς ἐχθροὺς μου καὶ καταλήψομαι αὐτούς, καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι ἕως ἂν ἐκλείψωσιν, ἐκθλίψω αὐτούς, καὶ οὐ μὴ δύωνται σπῆναι, πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου, » καὶ τὰ ἐξῆς. Ταῦτα δὲ εὐκαίρως λέξεις ταπεινοφροσύνη ἑαυτὸν ὀπλίζων κατὰ τῶν ἀντιπάλων.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΣ'.

Μὴ νόμιζε κεκτῆσθαι ἀρετὴν, μὴ πρότερον ἕως αἵματος ὑπὲρ αὐτῆς παραταξάμενος, δεῖ γὰρ μέχρι θανάτου ἀντικαθίστασθαι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἀγωνιστικῶς, καὶ ἀνεγκλήτως κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΖ'.

Ἐάν ὠφελῆσης τινὰ, βλαβῆσῃ ὑφ' ἑτέρου, ἵνα ἀδικούμενος εἴκης, ἢ δράσης τι ἀτοπον, καὶ σκοπίσης κακῶς, ἢ καλῶς συνήγαγες. Σκοπὸς γὰρ τοῦτο τῶν πονηρῶν δαιμόνων: διδὸν προσεκτέον νοουεχῶς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΗ'.

Ὅρμάς δαιμόνων ἐπαχθεύσας ἐκδέχου φροντίζων πῶς ἀποστῆς τῆς δουλείας αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΘ'.

Νύκτωρ μὲν ταράττειν δι' ἑαυτῶν ἐξαιτοῦνται τὸν πνευματικὸν διδάσκαλον οἱ δαίμονες. Καὶ μεθ' ἡμέραν δι' ἀνθρώπων περιστάσεις, καὶ συκοφανταίαι, καὶ κινδύνους τοῦτον περιβάλλουσι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΨ.

A

Μὴ παραιτοῦ τοὺς κναφεῖς· εἰ γὰρ καὶ τύπτουσι πατοῦντες, καὶ τείνοντες βραχίονα, ἀλλὰ γε διὰ τούτων λαμπρὰ ἢ αἰσθησίς σου γίνεται.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΑ΄.

Ἐφ' ὅσον οὐκ ἀπετάξω τοῖς πάθεσιν, ἀλλ' ὁ νοῦς σου ἐναντιοῦται τῇ ἀρετῇ, καὶ τῇ ἀληθείᾳ, οὐχ εὐρήσεις εὐώδεις θυμίαμα ἐν τῷ κάλπῳ σου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΒ΄.

Προσεύξασθαι ποθεῖς; μεταστάς τῶν ἐνθένης, τὸ πολίτευμα, ἔχε ἐν οὐρανοῖς διὰ παντός, οὐ λόγῳ ἀπλῶς ψιλῷ, ἀλλὰ πράξει ἀγγελικῇ καὶ γνώσει θειοτέρᾳ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΓ΄.

Εἰ μόνον δυσπραγῶν μνημονεύεις τοῦ Κριτοῦ, ὡς φοβερός, καὶ ἀδέκαστος ὑπάρχει, οὐδέπω μεμάθηκας δουλεῖν Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιάσθαι αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Ἴσθι γάρ, ὅτι κἀν ταῖς πνευματικαῖς ἀνάεσσι, καὶ εὐωχίαις μᾶλλον μετ' εὐλαθείας καὶ αἰδοῦς δεῖ λατρεῖν αὐτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΔ΄.

Ἐπιγνώμων ἀνὴρ, ὁ μὴ πρὸς τῆς τελείας μετανοίας ἀνασχόμενος τῆς ἐλλύπου μείας τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων, καὶ τῆς ἐν πυρὶ αἰωνίῳ δίχης, τῆς τούτων εἰσπράξεως.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΕ΄.

Ὁ ἐν ἀμαρτίαις ἐνεχόμενος, καὶ παροργισμοῖς, καὶ τολμῶν ἀναιδῶς ἐκτείνεσθαι πρὸς γνώσιν θειοτέρων πραγμάτων, ἢ καὶ ἄλλου καταπεμβαίνων προσευχῆς, οὗτος δεχέσθω τὸ ἀποστολικὸν ἐπιτίμιον, ὡς οὐκ ἔστιν ἀκίνδυνον αὐτῷ, τὸ γυμνῆ, καὶ ἀκαλύπτῳ κεφαλῇ προσεύχεσθαι. «Ὁφείλει γάρ, φησὶν, ἡ τοιαύτη κατὰ κεφαλῆς ἐξουσίαν ἔχειν, διὰ τοῦς ἐφεστῶτας ἀγγέλους,» αἰδῶ, καὶ ταπεινοφροσύνην προσήκουσαν περιβαλλομένην.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜϚ΄.

Ὅσπερ ὀφθαλμῶντα οὐκ ὄησει ἡ ἐν σταθῆρᾳ μεσημβρία, καὶ σφοδρότατῃ φρυκτωρὶς ἀκατάληπτος, καὶ ἐπιτεταμένη τοῦ ἡλίου θεία, οὕτως οὐδὲ τὸν ἐμπαθῆ, καὶ ἀκάθαρτον νοῦν, ἡ τῆς ἐν πνεύματι, καὶ ἀληθείᾳ φοβερός, καὶ ὑπερφύως προσευχῆς ἀνατύπωσις παντελῶς ὄησειεν, ἀλλὰ καὶ τούναντιον πρὸς ἀγανάκτησιν καθ' ἑαυτοῦ ἐγείρει τὸ θεῖον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΖ΄.

Εἰ τὸν μετὰ δώρου προσελθόντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἐδέξατο, ὁ ἀνευθεῖς, καὶ ἀδέκαστος ἕως τοῦ διαλλαγῆναι τῷ πλησίον λυκουμένῳ πρὸς αὐτὸν, σκόπει πόσης φυλακῆς καὶ διακρίσεως χρῆσα, ἵνα εὐπρόσδεκτον δώμεν τῷ θεῷ θυμίαμα ἐν τῷ νοτῷ θυσιαστηρίῳ.

CAPUT CXL.

Ne respuas sufflones; etenim si conculcantes pulsent, et contententes carminent; attamen per ista sensus tuus splendidus evadit.

CAPUT CXLI.

Quandiu non renuntiaveris passionibus, sed tua mens virtuti adversetur, et veritati; nequaquam invenies beneolens in sinu tuo suffluentum.

509 CAPUT CXLII.

Cupis orare? transferendo te hinc, conversationem jugiter in caelis habe, non nudo verbo simpliciter, sed actu angelico, et diviniore cognitione.

B

CAPUT CXLIII.

Si tantum adversis in rebus recorderis Judicis, quam terribilis, et domis incorruptus existat, non adhuc didicisti servire Domino in timore, etque exsultare in tremore⁹². Scito igitur, quod in spiritualibus recreationibus, ac epulis majori cum devotione et reverentia oportet ipsam colere et adorare.

CAPUT CXLIV.

Sapiens vir est et consideratus, qui antè perfectam poenitentiam non desistit a memoria dolore affecta suorum peccatorum, et damnationis in aeterno igne pro illorum perpetracione.

CAPUT CXLV.

Qui peccatis detinetur et concitationibus ad iram, audentque impudenter ad rerum diviniorem cognitionem sese extendere, aut etiam ad immaterialem ascendere orationem, suscipiat ille apostolicam censuram, quod nimirum res non sine periculo est, nudo, nec operto capite orare: «Debet enim, inquit, ista potestatem habere super caput propter angelos⁹³ astantes, pudorem atque humilitatem circumstantia convenientem.

510 CAPUT CXLVI.

Quemadmodum tippientem, sive oculis laborantem minime juvabit aspectus solis, qui percipi non potest, et intentus est, cum in fervida meridie, et vehementissima illuminatione resplendet, ita neque passioibus inquinatam, impuramque mentem figuratio tremendæ ac excellentis orationis in spiritu et veritate ullatenus juvabit, sed et e contra in seipsam potius divinum excitat numen.

CAPUT CXLVII.

Si eum qui cum dono processit ad altare non suscepit is qui nulla eget re, donisque est incorruptus, donec reconciliatus fuerit fratri suo adversus ipsum dolenti⁹⁴, dispice, quanta opus est observantia et discretionem, ut in intellectu. li altari suffluentum Deo bene acceptabile offeramus.

⁹² Psal. II, 11. ⁹³ I Cor. XI, 10. ⁹⁴ Matth. V, 23, 24.

CAPUT CXLVHI.

Ne sis garrulitate gaudens, neve gloriæ studio exsultes; alioquin non tantum in dorso tuo, sed et in vultu tuo fabricabunt peccatores⁶⁶, erisque ipsis tempore orationis ludibrium, attractus, et deceptus ab ipsis in cogitationibus alienis.

CAPUT CXLIX.

Studium, seu attentio orationem quærens, orationem inveniet; oratio quippe, vel quid aliud simile subsequitur attentionem, cui danda opera.

511 CAPUT CL.

Quæmadmodum sensibus omnibus melior est visus, ita et omnibus virtutibus divinius est oratio.

CAPUT CLI.

Orationis laus est non simpliciter quantitas, sed qualitas, et hoc demonstrant qui ascenderunt in templum⁶⁷; et illud: « Vos, dum oratis, nolite multum loqui⁶⁸. »

CAPUT CLII.

Quandiu proportionem corporis attendis, mensuræ tuæ quæ sunt tabernaculo delectabilia fovet, locum orationis nondum vidisti, sed etiam procul a te distat illius vita beata.

CAPUT CLIII.

Quando orationi assistens supra omne aliud gaudium ascenderis, tunc orationem vere invenisti.

⁶⁶-Psal. cxxviii, 5. ⁶⁷-Luc. xviii, 10 seqq. ⁶⁸-Matth. vi, 7.

A

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΗ΄.

Μὴ ἔσο λογοχαρὴς, μὲδὲ δοξοχαρὴς, εἰ δὲ μήγε, οὐκ ἔτι ἐν τῷ νῶτῳ σου, ἀλλ' ἐν τῷ προσώπῳ σου τεκταίνουσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἔση ἐπίγραμμα αὐτοῖς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, ἐξελακόμενος. καὶ δελεαζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐν λογισμοῖς ἀλλοκότοις.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΘ΄.

Προσοχὴ προσευχὴν ζητοῦσα, προσευχὴν εὐρήσει· προσευχὴ γὰρ προσοχῆ εἰ καὶ ἄλλο ἔσται, ἐφ' ἣν σπουδαστέον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝ΄.

Ὅσπερ πασῶν τῶν αἰσθήσεων κρείττων ἡ ὄρασις, οὕτω καὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν, προσευχὴ θειοτέρα.

B

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΑ΄.

Προσευχῆς ἑπαινος, οὐκ ἀπλῶς ἢ ποσότης, ἀλλ' ἡ ποιότης, καὶ τοῦτο δηλοῦσιν οἱ ἀναβάντες εἰς τὸ ἔθρονον, καὶ τὸ, « Ὑμεῖς προσευχόμενοι, μὴ βαττολογῆσητε. » καὶ τὰ ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΒ΄.

Ἐφ' ὅσον τῇ ἀναλογίᾳ προσέχεις τοῦ σώματος, καὶ ὁ νοῦς σου τὰ τῆς σκητῆς περιέπει τερπνά, οὐδέπω τῆς προσευχῆς εἴρακα· τόπον· ἀλλὰ μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἡ μακαρία ταύτης ὁδὸς τυγχάνει.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΓ΄.

Ὅταν παριστάμενος εἰς προσευχὴν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην χαρὰν γίνῃ, τότε ἀληθῶς εὐρηκας προσευχὴν.

C

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΖ΄

ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΟΝΗΡΩΝ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

EJUSDEM

CAPITA XXVII

DE DIVERSIS MALIGNIS COGITATIONIBUS.

512 CAPUT I.

D

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Dæmonibus activæ vitæ oppositis primi ad bellum incurgunt, qui gulæ voluptatibus, sive cupiditatibus præsumunt, quique nobis avaritiam suggerunt, et qui nos ad humanam gloriam provocant. At cæteri omnes retrocedentes post istos, quos illi vulnerant, excipiunt. Nec enim fieri potest, ut is incidat

Τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων τῇ πρακτικῇ, πρῶτον κατὰ τὸν πόλεμον συνίστανται οἱ τὰς τῆς γαστριμαργίας ἡδονὰς, ἦθουν ὀρέξεις πεπιστευμένοι, καὶ οἱ τὴν φιλαργυρίαν ἡμῖν ὑποβάλλοντες, καὶ οἱ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἡμᾶς ἐκκαλοῦμενοι. Οἱ δ' ἄλλοι πάντες κατόπισιν τούτων βαδίζοντες, τοὺς ὑπὸ τούτων

τιρωσκομένους διαδέχονται. Οὐκ ἔστι γὰρ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας, μὴ ὑπὸ τῆς γαστριμαργίας καταπεσόντα· καὶ οὐκ ἔστι ταραξάει θυμὸν, μὴ ὑπὲρ βρωμάτων ἢ χρημάτων, ἢ δόξης ἀλόγων ἐπιθυμιῶν μαχόμενον· καὶ οὐκ ἔστι τὸν τῆς λύπης δαίμονα διαφυγεῖν, τούτων πάντων στερηθέντα, ἢ μὴ δυνηθέντα τυχεῖν· οὐδὲ ἀποφεύξεται τὴν ὑπερφηανίαν τις, τὸ πρῶτον γέννημα τοῦ διαβόλου, μὴ τὴν τῶν κακῶν πάντων ρίζαν ἐξορίσας φιλαργυρίαν, εἴπερ καὶ πενία ἄνδρα ταπεινοί, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα· καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπον περιπεσεῖν δαίμονι, μὴ πρότερον ὑπ' ἐκείνων τῶν πρωτοστατῶν κατατρωθέντα, διὰ καὶ τοὺς τρεῖς τούτους λογισμοὺς ὁ διάβολος πότε τῷ Σωτῆρι προτήγαγε. Πρῶταν μὲν τοὺς λέθους, ἄρτους γενέσθαι παρακαλῶν, ἔπειτα δὲ τὸν κόσμον ὅλον ἐπαγγελλόμενος εἰ πεσὼν προσκυνήσει· καὶ τρίτον εἰ ἀκούσοι δεξασθῆσεσθαι λέγων, μηδὲν ἐκ τοῦ τηλικούτου πτώματος πεπονθότα, ὧν ὁ Κύριος ἡμῶν κρείττων φανεῖς, εἰς τοῦπίσω τῷ διαβόλῳ χωρεῖν προσέτατε, διὰ τούτων καὶ ἡμᾶς διδάσκων, ὡς οὐκ ἔστιν ἀπίσασθαι τὸν διάβολον, μὴ τῶν τριῶν τούτων καταφρονήσαντας λογισμῶν.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Πάντες οἱ δαιμονιώδεις λογισμοὶ, νοήματα εἰς τὴν ψυχὴν αἰσθητῶν πραγμάτων εἰσφέρουσιν, ἐν οἷς τυπούμενος ὁ νοῦς τὰς μορφὰς τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐν ἑαυτῷ περιφέρει, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος λοιπὸν ἐπιγινώσκει τὸν προσεγγίσαντα δαίμονα· οἷον, εἰ τοῦ ζημιώσαντός με, καὶ ἀτιμάσαντός με ἐν τῇ διανοίᾳ μου τὸ πρόσωπον γένοιτο, ἐλέγχεται ὁ τῆς μνησικαχίας παραβαλὼν λογισμὸς. Εἰ πάλιν χρημάτων, ἢ δόξης ἀνάμνησις γένοιτο, ἐκ τοῦ πράγματος δῆλον ἐστὶ ὅτι ὀλιθίων ἡμᾶς ἐπιγνωσθήσεται· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ λογισμῶν ὡσαύτως, ἀπὸ τοῦ πράγματος εὐρήσεις τὸν παρεστῶτα, καὶ ὑποβάλλοντα τὰς φαντασίας δαίμονα. Οὐ πάσας δὲ τὰς μνήμας τῶν τοιούτων πραγμάτων ἐκ δαιμόνων λέγω συμβαίνειν· ἐπειδὴ πέφυκε καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς κινούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου τῶν γεγονότων ἀναφέρειν τὰς φαντασίας, ἀλλ' ὅσαι τῶν μνημῶν θυμὸν, ἢ ἐπιθυμίαν παρὰ φύσιν συνεπισπῶνται. Διὰ γὰρ τὴν ταραχὴν τῶν δύο δυνάμεων τούτων, ὁ νοῦς κατὰ διάνοιαν μοιχεύει, καὶ μάχεται, τοῦ νομοθετήσαντος αὐτὸν τὴν φαντασίαν ἀναδέξασθαι μὴ δυνάμενος. Εἴπερ ἡ λαμπρότης ἐκείνη κατὰ στέρησιν πάντων τῶν ἐν τοῖς πράγμασι νοημάτων ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς τῷ ἡγεμονικῷ παραφαίνεται. Οὐκ ἂν ἀπόθιτο τὰς ἐμπαθεῖς μνήμας ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἐπιθυμίας, καὶ θυμοῦ ἐπιμέλειαν ποιησάμενος, τὴν μὲν νηστείας, ἀγρυπνίας, καὶ χαμυνεῖαις καταναλώσας, τὸν δὲ μακροθυμίας, καὶ ἀμνησικαχίας, καὶ ἐλεημοσύνας καθημερώσας· ἐκ γὰρ τῶν δύο τούτων παθῶν πάντες σχεδὸν οἱ δαιμονιώδεις συνίστανται λογισμοὶ οἱ τὸν νοῦν ἐμβάλλοντες εἰς ἔλεθρον, καὶ ἀπώλειαν.

'' Matth. iv, 5 seqq.

A in manus spiritus fornicationis, qui non ceciderit a spiritu gulae devictus; nec possibile est, ut iram commoveat, qui non contendit et rixatur pro edulis, aut pecuniis, aut gloria: irrationalibus cupiditatibus; nec etiam fieri potest, ut dæmonem effugiat tristicitiae, qui omnibus hisce fuerit privatus, aut illa assequi nequiverit; nec quis evadet superbiam, quæ primum fuit germen diaboli, nisi malorum omnium radicem exterminaverit, avaritiam. Siquidem et paupertas virum humiliat, secundum sapientem Salomonem; utque summam dicam, nullatenus homo potest in diaboli prolabi potestatem, nisi prius ab illis primipilaribus fuerit sauciatus; et ideo has tres cogitationes diabolus tunc Salvatori induxit''. Primum quidem exhortans, ut B lapides efficeret 513 panes; postmodum spondens mundum universum, si cadens adoraret; tertio dicens ipsum celebrandum fore ac glorificandum, si obaudisset, dum ex illo tali casu nihil fuerit passus: quibus Dominus noster superior apprensus, ut retrocederet diabolo mandavit, nosque per ista edocuit, quod impossibile est diabolus repellere, nisi tres istas despexerimus cogitationes.

CAPUT II.

Omnes dæmoniales cogitationes inferunt animæ rerum sensibilibus notiones, quibus mens informata, formas illarum rerum in seipsa circumfort, sicque dæmonem, qui appropinquarit, e re ipsa dignoscit; exempli gratia, si accesserit intellectui C meo persona, quæ me detrimento, aut ignominia affecit, arguitur, quod iniuriarum recordationis appropinquavit cogitatio. Si iterum pecuniarum aut gloriae recordatio fiat, manifestum ex re est, quod is, qui nos tribulat, dignoscatur. Quin et in aliis cogitationibus similiter e re invenies dæmonem astantem, et imaginationes suggerentem. Non omnes autem recordationes hujuscemodi rerum a dæmonibus contingere dico; quandoquidem et mens ipsa ab homine commota, imaginationes rerum, quæ evenerint, proferre, seu emittere consuevit; sed quotquot recordationes iram, vel cupiditatem præter naturam alliciunt, (subintellige) eas dico a dæmonibus procedere; nam ob turbationem duarum istarum potentialium (scilicet iræ, et cupiditatis) D mens intellectualiter adulterat, et pugnat, 514 cum Dei, qui legem ipsi imposuit. Non valet imaginationem suscipere; siquidem claritas illa, posita privatione omnium notionum de rebus, animi principatui opportune orationis tempore quasi prætereundo apparet. Homo non deponet unquam memoriae passionibus percitas, si concupiscentiæ et iracundiæ curam non gesserit; illam quidem jejuniis et vigiliis, et humi cubando consumens, hanc vero longanimitatis actibus, et oblivionis injuriæ, ac elemosynis mansuefaciens: ex his quippe duabus passionibus omnes fere dæmoniales constant cogitationes, quæ mentem in exitium ac perditionem inducunt.

CAPUT III.

A

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Fieri autem non potest, ut quis hujusmodi passionibus superior evadat, nisi omnino escas, et pecunias, et gloriam despiciat, adhuc etiam, et proprium corpus, propter eos, qui conantur ipsum velut colaphis percutere: necessum igitur plane, imitari periclitantes in mari, qui, propter violentiam ventorum, undarumque insurgentium, vasorum etiam utuntur ejectione. Verum hic diligenter attendendum, ne forte, dum vasorum utimur ejectione, id faciamus, ut ab hominibus videamur, quandoquidem nostram reportamus mercedem, aliudque nos consequetur naufragium, primo longe molestius, cum nempe dæmon e contra nobis vanam gloriam insufflarit. Idcirco Dominus noster in Evangeliiis moderatorem instruens mentem, ait: « Attendite, ne faciatis eleemosynam vestram coram hominibus, ut ab ipsis conspiciamini, alioquin mercedem **515** non habebitis a Patre vestro, qui est in caelis ¹; » et rursus: « Quando oratis (inquit), non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus; amen dico vobis, quod receperunt mercedem suam ². » Et iterum dicit: « Quando jejunatis, ne sitis sicut hypocritæ tristes; exterminant enim facies suas, ut videantur hominibus jejunantes; amen dico vobis, receperunt mercedem suam ³. » Verum hic attendendum medico animarum, quomodo per eleemosynam curat iracundiam, per orationem autem expurgat mentem; et denuo per jejunium tabescere facit concupiscentiam, e quibus constat novus homo, renovatus ad imaginem ejus, qui ipsum creavit, in quo, ob sanctam passionum vacuitatem, non est mas, et femina, et, propter unam fidem, et charitatem, non est gentilis, et Judæus, circumcisio, et præputium, Barbarus, Scythæ, servus et liber, sed omnia in omnibus Christus ⁴.

CAPUT IV.

Inquirendum vero, quomodo in imaginationibus, quæ per somnum contingunt, dæmones nostri animi principatum imprimendo efforment; videtur enim hoc tale quid menti accidere, aut per oculos intuenti, aut per aures audienti, aut rursus per sensum certa quadam qualitate præditum, aut ex memoria, quæ imprimat animi principatui, non per corpus, verumtamen, quæ per corpus habuit, illa commovet; igitur mihi videntur dæmones, memoriam movendo, imprimere animi principatui; instrumentum quippe sensus **516** a somno detinetur otiosum. Rursus ergo, quo pacto memoriam commoveant, inquirendum. An fortassis per passiones? et hoc manifestum inde, quia, qui puri sunt, minimeque obnoxii passionibus, nequiquam aliquid hujusmodi patiuntur. Est autem et motus quidam memoriæ simplex, qui a nobis fit, aut a sanctis potestatibus, per quem conversamur cum

Ἀδύνατον δὲ τίνα τῶν παθῶν τούτων περιγενέσθαι, μὴ παντελῶς βρωμάτων, καὶ χρημάτων, καὶ δόξης ὑπεριδόντα, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἰδίου σώματος διὰ τοὺς βαπίζειν αὐτὸ πολλὰκις ἐπιχειροῦντας· πᾶσα οὖν ἀνάγκη μιμῆσθαι τοὺς κινδυνεύοντας, ἐν θαλάττῃ, καὶ τῶν σκευῶν ἐκβολὴν ποιουμένους διὰ τὴν βίαν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἐπιανισταμένων κυμάτων. Ἄλλ' ἐνταῦθα προσεκτέον ἀκριβῶς, μήπως ἐκβολὴν ποιούμενοι τῶν σκευῶν, πρὸς τὸ θεασθῆναι τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωμεν· ἐπεὶ ἀπέχομεν τὸν μισθὸν ἡμῶν, καὶ ἄλλο τοῦ προτέρου χαλεπώτερον διαδέχεται ἡμᾶς ναυάγιον, τοῦ τῆς κενοδοξίας ἡμῶν ἀντιπνεύσαντος δαίμονος. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, τὸν κυβερνήτην τοῦν παιδεύων, ἢ Προσέχετε, φησὶν, τὴν ἐλεημοσύνην ἡμῶν μὴ ποιεῖν Ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεασθῆναι αὐτοῖς, εἰ δὲ μήγε μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ Πατρὶ ὁμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Καὶ πάλιν· « Ὅταν προσεύχησθε, φησὶν, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί, οἱ φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. » Καὶ πάλιν λέγει· « Ὅταν νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. » Ἄλλὰ προσεκτέον ἐνταῦθα τῷ ἱατρῷ τῶν ψυχῶν, πῶς διὰ μὲν τῆς ἐλεημοσύνης τὸν θυμὸν θεραπεύει, διὰ δὲ τῆς προσευχῆς τὸν νοῦν καθαρίζει, καὶ πάλιν διὰ τῆς νηστείας τὴν ἐπιθυμίαν καταμαρμαίνει, ἐξ ὧν συνίσταται ὁ νέος ἄνθρωπος, ὁ ἀνακαινούμενος κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν, ἐν ᾧ οὐκ ἔστι διὰ τὴν ἁγίαν ἀπάθειαν ἄρσεν, καὶ θῆλυ, οὐδὲ διὰ τὴν μίαν πίστιν, καὶ ἀγάπην, Ἑλλήν, καὶ Ἰουδαῖος, περιτομή, καὶ ἀκροβυστία, Βάρβαρος, Σκύθης, δούλος, καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐν πᾶσι Χριστός.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ζητητέον δὲ πῶς ἐν ταῖς καθ' ὑπνον φαντασίαις τυποῦσιν ἡμῶν τὸ ἡγεμονικὸν καὶ σχηματίζουσιν οἱ δαίμονες· τὸ γὰρ τοιοῦτον εἶκοι συμβαίνειν τῷ νῷ, ἢ δι' ὀφθαλμῶν ὁρῶντι, ἢ δι' ἀκοῆς ἀκούοντι, ἢ πάλιν δι' αἰσθήσεως ποιεῖς, ἢ ἀπὸ τῆς μνήμης ἥτις τυποῖ μὲν τὸ ἡγεμονικόν, οὐ διὰ τοῦ σώματος, πλὴν ἄπερ διὰ τοῦ σώματος ἔσχε, ταῦτα κινεῖ. Οἱ οὖν δαίμονες εἰκοσὶ μοι τὴν μνήμην κινεῖν, τυποῦν τὸ ἡγεμονικόν· τὸ γὰρ ὄργανον ὑπὸ τοῦ ὕπνου κατέχεται ἀνεύρητον. Πῶς οὖν πάλιν τὴν μνήμην κινεῖσι ζητητέον, ἢ τάχα διὰ τῶν παθῶν; καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ μηκέτι τοὺς καθαρούς, καὶ ἀπαθεῖς πάσχειν τι τοιοῦτον. Ἔστι δὲ καὶ κίνησις τις ἀπλῆ ὑφ' ἡμῶν γινομένη, ἢ ὑπὸ ἁγίων δυνάμεων, καὶ ὁμολοῦμεν, καὶ συνεσιτώμεθα, Πλὴν προσεκτέον, ὅτι ἄπερ μετὰ τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ εἰσδέχεται εἰδωλα,

¹ Matth. vi, 1. ² ibid. 5. ³ ibid. 16. ⁴ Galat. iii, 28.

ταῦτα ἄνευ τοῦ σώματος ἢ μνήμη κινεῖ καὶ τοῦτο
 παρὲς ἐκ τοῦ πολλάκις, καὶ ἐν τοῖς ὕπνοις πάσχειν
 ἡμῖς τοῦτο ἡρεμοῦντος τοῦ σώματος. Ὡσπερ ἐστὶ
 γὰρ μνημονεῦσαι ὕδατος, καὶ μετὰ διψῆς, καὶ ἄνευ
 διψῆς· οὕτως ἐστὶ μνημονεῦσαι χρυσοῦ μετὰ πλεον-
 εξίας, καὶ ἄνευ πλεονεξίας, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 πραγμάτων ὡσαύτως. Τὸ δὲ τοιαύδε ἢ τοιαύδε εὐ-
 ρίσκειν φαντασιῶν διαφορὰς τὸν νοῦν. τῆς ἐκείνων
 κακοτεχνίας ἐστὶ γινώρισμα. Ἄμα δὲ καὶ τοῦτο
 ἰστέον, ὅτι καὶ τοῖς ἐξωθεν πράγμασι χέρηνται πρὸς
 τὰς φαντασίας οἱ δαίμονες, ὡς ἐπὶ τῶν πλεόντων τῷ
 ἡχμῷ τῶν κυμάτων. Σφόδρα τῷ σκοπῷ τῶν δαιμόνων
 ὁ θυμὸς ἡμῶν συμβάλλεται παρὰ φύσιν κινούμενος,
 καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτῶν κακομηχανίαν γίνεται χρῆ-
 σιμώτατος, ὅθεν νύκτωρ, καὶ μετ' ἡμέραν ταρασσεῖν
 τοῦτον οὐδὲς αὐτῶν παραιτεῖται, ἀλλ' ὅταν ἴδωσιν
 αὐτὸν θεθέντα πραῖτητι, τὸ τηρικαῦτα ἐπὶ δικαίαις
 προφάσεσιν εὐθύς αὐτὸν ἀπολύουσιν, ἵνα ὀξύτερος
 γεγενῶς, καὶ πρὸς τοὺς θηριώδεις λογισμοὺς αὐτῶν
 χρησιμεύη, διόπερ ἀνάγκη, μήτε δικαίους, μήτε ἐπ'
 ἀδίκαις πράγμασιν αὐτὸ ἐρεθίζειν, μήτε κακὸν ξίφος
 δίδόναι τοῖς ὑποβάλλουσιν. Ὅπερ πολλάκις πολλοὺς
 ποιῶντας ἐπίσταται, καὶ πᾶσιν ἢ χρῆ, ἐπὶ μικραῖς
 ἀναπτομένους προφάσεσιν.

sanctis in somnis, et colloquimur, et convalescimus.
 Verumtamen attendendum, quod, quæ cum corpore
 anima suscipit simulacra, ea absque corpore movet
 memoria; et hoc dilucide patet ex eo quod sæpius
 in somnis etiam nos istud patimur, corpore quie-
 scente. Quemadmodum enim possibile est aquæ
 meminisse, et cum siti, et absque siti, sic possumus
 recordari auri cum cupiditate habendi illud, et sine
 cupiditate; atque similiter aliis de rebus. Verum
 quod mens tales aut tales inveniat imaginationum
 differentias, illarum indicium est maleficii, seu artis,
 quæ ad nostram convertitur perniciem. Simul vero,
 et hoc sciendum, quod dæmones externis etiam
 rebus utuntur ad imaginationes excitandas, ut, in
 navigantibus, sonitu fluctuum. Vehementer autem
 dæmonum intentum juvat ira nostra præter naturam
 commota, et ad omnem ipsorum malam fraudu-
 lentiam evadit aptissima, unde noctu, et interdum
 ipsam turbare nullus eorum recusat, sed quando
 viderint eam mansuetudine illigatam, tunc justos
 ob prætextus confestim illam exsolvunt, ut effecta
 magis acuta, ad ferinas etiam ipsorum cogitationes
 accommodetur; **517** ideo necessum est, nec justis
 nec iniustus de rebus eam irritare, neque noxium
 ense præbere suggerentibus; quod persæpe multos fecisse novi, et plus quam oporteret, parvos ob
 prætextus, succensos.

ΚΕΦΑΛΑ. Ε΄.

Ἵπὲρ τίνος γὰρ, εἰπέ μοι, καὶ προσίπτεις ταχέως
 εἰς μάχην, εἴπερ βρωμάτων, καὶ δόξης, καὶ χρημά-
 των καταπεφρόνηκας; τί δὲ τρέφεις τὸν κύνα, μη-
 δὲν ἔχειν ἐπαγγελλόμενος; Εἰ δὲ οὗτος ὕλακτεῖ, καὶ
 τοῖς ἀνθρώποις ἐπέρχεται, πρόδριλος εἰ ἔνδον κεκτη-
 μένος τινά, καὶ ταῦτα φυλάσσειν βουλόμενος. Ἄλλ'
 ἐγὼ τὸν τοιοῦτον μακρὰν καθαρὰς προσευχῆς πει-
 θομαι εἶναι λυμεῖνα τὸν θυμὸν τῆς τοιαύτης ἐπι-
 στάμενος. Πρὸς δὲ τούτους θαυμάζω, ὡς καὶ τῶν
 ἀγίων ἐπιελησμένων, τοῦ μὲν Δαβὶδ βδώντος, « Παιῦ-
 σα: ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἔγκατάλιπε θυμὸν » τοῦ δὲ Ἐκ-
 κλησιαστοῦ παραγγέλλοντος, « Ἀπόστησον θυμὸν
 ἀπὸ καρδίας σου, καὶ πάραγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός
 σου » τοῦ δὲ Ἀποστόλου προστάσαντος, « Χωρὶς
 ὀργῆς, καὶ διαλογισμῶν ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίρειν
 ὀσίας χεῖρας πρὸς Κύριον. » Τί δὲ οὐ μανθάνομεν ἀπὸ
 τῆς τῶν ἀνθρώπων μυστικῆς, καὶ παλαιᾶς συνθηλας
 δικούσης; ἐκ τῶν οἰκων τοὺς κύνας ἐν τῷ καιρῷ τῆς
 προσευχῆς, καὶ τοῦτο αἰνιττομένης, ὡς οὐ δεῖ συμ-
 παρῆναι τοῖς προσευχομένοις θυμὸν; Καὶ πάλιν·
 « Θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν. » Ὀφνου δὲ οἱ
 Ναζιραῖοι ἀπέριχον. Χολὴν δὲ καὶ ὀσφύν ἄδρωτα
 τοῖς θεοῖς τις τῶν ἐξωθεν σοφῶν ἀπερνήματο εἶναι,
 οὐκ εἰδώς, οἶμαι, ὃ ἔλεγεν, ὡν τὸ μὲν ὀργῆς, τὸ δὲ
 ἀλόγου ἐπιθυμίας ἔγωγε σύμβολον εἶναι νομίζω.
 Περὶ δὲ τοῦ μὴ δεῖν μεριμνᾶν ἐνδυμάτων ἔνεκεν, ἢ
 βρωμάτων, περιττὸν οἶμαι τὸ γράφειν, αὐτοῦ τοῦ
 Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἀπαγορεύσαντος,
 « Μὴ μεριμνήσητε γὰρ, φησὶ, τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φά-
 γητε, ἢ τί πίητε ἢ τί περιβαλεῖσθε. » Ἐθνικῶν γὰρ

CAPUT V.
 Etenim dic etiam mihi, quare celeriter procidis
 in pugna, siquidem escas, et gloriam, et pecunias
 despexisti? ecquid autem nutris canem, cum nihil
 possidere profitearis? Si vero is allatret, et in ho-
 mines insiliat, manifestum est, quod intus possides
 aliqua, eaque velis custodire. Ego vero hunc talium
 procul a pura oratione abesse mihi persuadeo,
 cum probe sciam, quod iracundia orationis hujus-
 comodi sit lues. Insuper admiror, quod et sancti
 oblivioni fuerint mandati, tum David, qui clamet:
 « Desine ab ira, et derelinque furorem »; tum Eccle-
 siastes qui præcipit: « Aufer iram a corde tuo, et
 amove malitiam a carne tua »; tum Apostolus,
 qui mandat: « Absque iracundia, et disceptatio-
 nibus in omni loco extollere sanctas manus ad Do-
 minum ». Ecquid vero non ediscimus ab hominum
 mystica, et vetusta consuetudine depellendi canes
 ex ædibus tempore orationis; quæ consuetudo illud
 subobscurè indicabat, quod nimirum non oporteat,
 simul adesse orantibus iracundiam; et rursus: « Ira
 draconum vinum eorum ». Vino autem abstine-
 bant Nazaræi: sed et quidam ex profanis, seu ethni-
 cis sapientibus affirmavit, fel, atque illa diis non
 esse comestibilia, nesciens **518**, puto quod dice-
 bat; quorum illud quidem iracundie, ista autem
 belluinæ cupiditatis notas esse arbitror. Quod autem
 non oporteat sollicitum esse de indumentis, aut
 edulitiis, supervacaneum opinor scribere; cum ipse
 Salvator noster in Evangeliiis prohibuisset; inquit
 enim: « Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid

^a Psal. xxxvi, 8. ^c Eccle. xi, 10. ^d I Tim. ii, 8. ^e Deut. xxxii, 33.

manducetis, aut bibatis, aut induamini; hoc enim palam est gentium, ac infidelium, qui abrogant, et contemnunt Providentiam mundique Conditorem inficiantur; at istud a Christianis omnino est alienum, qui semel crediderant, quod et duo passer-culi, qui vaneant dipondio, sunt sub administratione sanctorum angelorum. Verumtamen est et hæc dæmonum consuetudo, ut nimirum post impuras cogitationes, suggerant etiam eas, quæ sunt sollicitudinis, ut Jesus, præsentem cogitationum turba in loco intellectuali, capite declinato effugiat, sicque infructuosus evadat sermo a spinis sollicitudinis suffocatus.

CAPUT VI.

Igitur cogitationes etiam, quæ e sollicitudine procedunt, deponentes, nostram in Dominum sollicitudinem jactemus, præsentibus contenti, et paupere vita, ac veste utentes, effectores, et auctores vanæ gloriæ post diem exuamus. Si vero quis putat ia veste pauperula, incompositam ac deformem speciem exhibere, respiciat sanctum Paulum, qui in frigore ac nuditate coronam justitiæ exarcebat⁹. Sed quoniam theatrum, et stadium Apostolus istum nominavit mundum, videamus, an possibile sit, quod, qui cogitationibus sollicitudinis indutus est, currat ad bravium supernæ **519** vocationis¹⁰, aut luctetur adversus principatus, et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum hujus sæculi¹¹. Ego quidem nescio, cum ab ipsa quoque sensibili historia erudiar; quia videlicet **C** iste, qui certat, impediatur a tunica, facileque circumtrahetur, quemadmodum et mens a cogitationibus sollicitudinis; si verax quidem sit sermo, qui dicit, mentem proprio thesauro assiduam incumbere; « Ubi namque thesaurus tuus est, ibi erit et cor tuum¹². »

CAPUT VII.

E cogitationibus, hæc quidem secant, aliæ autem secantur; et secant quidem malæ bonas, e contra vero malæ secantur a bonis; nam Spiritus sanctus attendit cogitationi in primis positæ, et secundum illam judicat nos, aut recipit. Quod autem dico, hujuscemodi est. Habeo quamdam cogitationem hospitalitatis, eamque habeo propter Dominum, sed ista scinditur adventante alia tentante, et suggerente, ut gloriæ causa hospitio excipiam. E contra: habeo cogitationem hospitalitatis, ut ab hominibus videar, sed et ista dissecatur, subeunte meliore cogitatione, quæ ad Dominum potius virtutem nostram dirigit, nosque urget, ut non propter homines ista faciamus. Si ergo per opera tandem in primis maneamus, etsi fuerimus a secundis tentati, tamen pro solis primis positus cogitationibus mercedes habebimus: quandoquidem cum homines simus, cumque dæmonibus luctemur, minime valemus, rectam cogitationem incorruptam

A ἀντικρυς τοῦτο, καὶ ἀπίστων ἀθεοῦντων τὴν πρῶ-
νοιαν τοῦ Δεσπότου, καὶ τὸν Δημιουργὸν ἀρνούμε-
νων· Χριστιανῶν δὲ τὸ τοιοῦτον παντελῶς ἀλλότριον,
ἀπαξ πεπιστευκότων, ὅτι καὶ τὰ πρασσόμενα δύο
στρουθία τοῦ ἄσραβου ὑπὸ τὴν οἰκονομίαν τῶν ἁγίων
ἀγγέλων ἐστί. Πλὴν ἐστὶ καὶ αὕτη συνήθεια τῶν
δαίμωνων, μετὰ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμοὺς ἐμβάλ-
λειν καὶ τοὺς τῆς μερίμνης, ἵνα ἐκνεύσῃ ὁ Ἰησοῦς
ἐκ τοῦ ὄντος νοημάτων ἐν τῷ κατὰ διάνοιαν τόπῳ, καὶ
ἄκαρπος γένηται ὁ λόγος ὑπὸ τῆς μερίμνης πνιγ-
μένος τῶν ἀκαθῶν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ὅσοῦν τοὺς ἐκ μερίμνης ἀποθέμενοι λογισμοὺς, ἐπιβρέψωμεν ἐπὶ Κύριον τὴν μερίμναν ἡμῶν τοὺς παρούσιν ἀρκούμενοι, καὶ πεινερᾶ ζωῆ χρησάμενοι, καὶ στολῆ τοὺς πατέρας τῆς κενοδοξίας μεθ' ἡμέραν ἀποδυσώμεθα. Εἰ δὲ τις ἀσχημοναῖν ἐπὶ πεινερᾶ νομίζει στολῆ, βλέπω τὸν ἅγιον Παῦλον ἐν ψύχει, καὶ γυμνότητι, τὸν τῆς δικαιοσύνης προσδοκῆσαντα στέφανον. Ἄλλ' ἐπειδὴ θάλαττον, καὶ στάδιον ὁ Ἀπόστολος τὸν κόσμον τοῦτον ὠνόμασεν, ἴδωμεν, εἴ ἐστὶ δυνατόν, μερίμνης ἐνδυσάμενον λογισμοὺς, δραμεῖν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, ἢ παλαίσαι πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, καὶ πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τοῦτου· ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς αἰσθητῆς παιδεύμενος ἱστορίας. Ἐμποδισθήσεται γὰρ ἐκείνος ὁ ἀθλῶν ὑπὸ τοῦ χιτῶνος δηλονότι, καὶ εὐκόλως περιελκυσθήσεται, καθάπερ καὶ ὁ νοῦς ὑπὸ τῶν λογισμῶν τῆς μερίμνης, εἴπερ ἀληθινὸς ὁ λέγων τῷ ἰδίῳ τὸν νοῦν προσκαρτερεῖν θησαυρῷ, « Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς σου, φησὶν, ἐκεῖ ἐστὶν, καὶ ἡ καρδία σου. »

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Τῶν λογισμῶν οἱ μὲν τέμνουσιν, οἱ δὲ τέμνονται· καὶ τέμνουσι μὲν οἱ πονηροὶ τοὺς ἀγαθοὺς, τέμνονται δὲ πάλιν ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν οἱ πονηροὶ τὸ τοῖνον Πνεῦμα τὸ ἅγιον πρῶτως τεθέντι προσέχει λογισμῶν, καὶ πρὸς ἐκεῖνον κρίνει ἡμᾶς, ἢ ἀποδέχεται. Ὁ δὲ λέγων τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐχω τινὰ φιλοξενίας λογισμὸν, καὶ τοῦτον ἔχω διὰ τὸν Κύριον, ἀλλ' οὗτος ἐπιθρόντος τοῦ πειραζόντος τέμνεται καὶ δόξης χάριν φιλοξενεῖν ὑποβάλλοντος. Πάλιν· ἔχω φιλοξενίας λογισμὸν πρὸς τὸ τοῖς ἀνθρώποις φανῆναι, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐπιθρόντος κρείττονος λογισμοῦ διατέμνεται, τοῦ πρὸς τὸν Κύριον μάλλον ἡμῶν τὴν ἀρετὴν ἀπευθύνοντος, καὶ μὴ δι' ἀνθρώπων ταῦτα πράττειν ἡμᾶς ἀναγκάζοντος. Ἄν οὖν διὰ τῶν ἔργων λοιπὸν τοῖς προτέροις ἐμμελῶμεν ὑπὸ τῶν δευτέρων πειραζόμενοι, μόνων τῶν προτέρων τεθέντων λογισμῶν ἔξομεν τοὺς μισθοὺς, διότι ἀνθρώποι ὄντες, καὶ παλαιότες δαίμοσιν, αἱ κατέχειν τὸν ὀρθὸν λογισμὸν ἀφθαρτον οὐκ ἰσχύομεν, οὐδὲ πάλιν τὸν πονηρὸν λογισμὸν εἶχειν ἀπειραστον,

⁹ Matth. vi, 25. ¹⁰ II Cor. xi, 27. ¹¹ Philipp. iii, 13, 14. ¹² Ephes. vi, 12. ¹³ Matth. vi, 21.

ἀρετῶν σπέρματα κεκτημένοι. Πλὴν ἐάν τις χρόνισθαι ἀσπέρματα καὶ ἐκείνην λογισμῶν ἐν τῇ χώρῃ τοῦ παρὰζομένου καθίσταται, καὶ κατ' ἐκείνην λοιπὸν τὸν λογισμὸν ὁ ἀσπέρματος; κινούμενος ἐνεργῆσει. Τῶν ἀγγελικῶν λογισμῶν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν ἐκ δαιμόνων ταύτην τὴν διαφορὰν μετὰ πολλῆς τῆς παρατηρήσεως ἐγνώκαμεν εἶναι, ὅτι πρῶτον μὲν οἱ ἀγγελικαὶ τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων περιεργάζονται, καὶ τοὺς πνευματικὸς αὐτῶν ἐξιχνιάζουσι λογισμοὺς. Οἷον, τίνος χάριν γαίνονται ὁ χρυσοῦς, καὶ διὰ τί ψαμμύδης, καὶ κάτω που τοῖς μορίοις τῆς γῆς ἐγκατέσπαρται, καὶ μετὰ πολλοῦ καμάτου, καὶ πόνου εὐρίσκεται; ὅπως τε εὐραβελίς ὕδατι πλύνεται, καὶ πυρὶ παραδίδοται, καὶ οὕτως; εἰς τεχνιτῶν ἐμβάλλεται χεῖρας, τῶν ποιούντων τῆς σκηπῆς τὴν λυχνίαν, καὶ τὸ θυμιατήριον, καὶ τὰς θυσκάς, καὶ τὰς φιάλας, ἐν αἷς οὐκέτι νῦν πίνει διὰ τὴν χάριν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ὁ Βαβυλώνιος βασιλεὺς, Κλεόπτα δὲ φέρει καρδίαν καιομένην ὑπὸ τούτων μυστηρίων. Ὁ δὲ δαιμονιώδης λογισμὸς, ταῦτα μὲν οὕτε οἶδεν, οὕτε ἐπίσταται· μόνον δὲ τὴν κτῆσιν τοῦ αἰσθητοῦ χρυσοῦ ὑποβάλλει, καὶ τὴν ἐκ τούτου τρυφήν τε καὶ δόξαν ἐσομένην προλέγει· ὁ δὲ ἀνθρώπινος λογισμὸς, οὐδὲ τὴν κτῆσιν ἐπιζητεῖ, οὕτε τίνος περιεργάζεται σύμβολον ὁ χρυσοῦς, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ χρυσοῦ τὴν μορφὴν εἰσφέρει ψιλὴν, πάθους πλεονεξίας κεραισμένην· ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων ῥηθῆσεται, κατὰ τὸν κακὸν αὐτῶν μυστικῶς γυμναζόμενος.

formam separatam ab avaritiæ passione: itaque idem sermo, et de cæteris aliis dicendus, secundum hanc regulam mystice exercitatus.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ἔστι δαίμων, πλάνος λεγόμενος, καὶ ὑπὸ τὴν ἐν μάλιστα τοῖς ἀδελφοῖς παρίσταται, ὅστις περιάγει τοῦ ἀναχωρητοῦ τὸν νοῦν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, καὶ ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, καὶ ἀπὸ κώμης εἰς κώμην, φιλάς δῆθεν πρῶτον τὰς συντυχίας ποιούμενος, καὶ γωρμῶσις τισὶ τυγχάνοντα, καὶ λαλοῦντα μακρότερα, καὶ τὴν οἰκίαν πρὸς τοὺς ἀπαντῶντας κατάστασιν διαφθείροντα, καὶ μακρὰν γινόμενος, κατ' ἄλλογον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος λήθην λαμβάνοντα. Δεῖ οὖν τὸν ἀναχωροῦντα, τοῦτον τηρεῖν, πόθεν τε ἀρχεται, καὶ ποῦ καταλήγει· οὐ γὰρ εἰκῆ, οὐδὲ ὧς ἔτυχε μακρὸν ἐκείνον κύκλον ἐργάζεται, ἀλλὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀναχωρητοῦ διαφθεῖρειν βουλόμενος, ταῦτα ποιεῖ, ἵνα ἐκκαυθεῖς ἐκ τούτων ὁ νοῦς, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν συντυχῶν μεθυσθεὶς εὐθέως τῷ τῆς πορνείας, ἢ τῆς ὀργῆς, ἢ τῷ τῆς λύπης δαίμονι περιπέσῃ, οἵτινες μάλιστα λυμναίνονται τῆς καταστάσεως αὐτοῦ τὴν λαμπρότητα. Ἄλλ' ἡμεῖς, εἴπερ ἐχομεν σκοπὸν τοῦ γνῶναι σαφῶς τὴν τούτου πανουργίαν, μὴ ταχέως φθεγγόμεθα πρὸς αὐτὸν, μηδὲ δαικνύωμεν τὰ γινόμενα, πῶς κατὰ τὴν διάνοιαν τὰς συντυχίας ἐργάζεται, καὶ τίνα τρέπον κατ' ἄλλογον συναυνοῦν τὸν νοῦν πρὸς τὸν θάνατον, ἐπεὶ φεύζεται ἀφ' ἡμῶν.

C

521 CAPUT VIII.

Reperitur dæmon, qui dicitur deceptor, et præsertim sub auroram fratribus astat, qui secedentis anachoretæ mentem circumagat e civitate in civitatem, et e domo in domum, et e vicis in vicum, in primis videlicet simplicia habentem colloquia, et cum quibusdam cognitis conversantem, atque prolixius colloquentem, propriumque statum ad obvios non servantem, et paulatim sese procul a Dei cognitione elongantem, virtutemque ac professionem oblivioni mandantem. Oportet itaque, quod secedens anachoreta caute observet dæmonem istum, unde incipiat, et quo desinat; etenim non temere, neque casu longum illum circulum operose ducit; verum ista facit, eo quod velit anachoretæ statum disperdere, ac corrumpere, ut mens ex istis inflammata, et e multis colloquiis inebriata, confestim incidat in dæmonem fornicationis, vel iracundiæ, vel tristiæ, qui maxime vitiant ac lædunt status ejus claritatem. Nos vero, si intentionem habemus luculenter dignoscendi hujus versutiam, ne cito quid ipsi proferamus, neve patefaciamus, quæ sunt, quomodo nimirum intellectualia fabricetur colloquia, quoque pacto paulatim mentem compellat ad mortem, qui fugiet a nobis, nec enim

sustinet videri, dum hæc facit; ac postremo nihil sciemus eorum, quæ dicere studuimus, verum adhuc unam diem, sive et aliam concedamus ipsi, ut actum perficiat, quo, diligenter ipsius ineptum stupidumque ingenium dignoscentes, posthæc sermone ipsum arguendo vertimus in fugam.

522 CAPUT IX.

Sed quoniam contingit, quod, tentationis tempore, mens, cum sit infuscata, ac veluti excitato feculento cæno inquinata, non perspicit diligenter ea quæ sunt, post secessum dæmonis istud fiat: considerans apud teipsum memento rerum, quæ tibi evenerant undenam caperis, et quo processeris, quove in loco comprehensus fueris a spiritu fornicationis, vel iracundiæ, vel tristitiæ, et quomodo facta fuerint omnia, quæ acta sunt, ac luculenter ista edisce, et manda memoris, ut ipsum adventantem valeas arguere, locumque ab ipso absconsum indica, neve deinceps eum secteris. Si vero interdum velis in furorem quoque ipsi provocare, cum astantem subito argue, primumque, in quem prodit, locum manifesta, et secundum, et tertium; valde namque fert ægre, minime tolerans opprobrium; demonstratio vero, quod tempestive ad eum fueris locutus, erit, quia fugiet a te cogitatio: non est quippe possibile, quod deinceps astet, dum manifeste redarguitur. Huic vero dæmoni erroris superato succedit, seu subsequitur gravissimus somnus, et mortificatio cum multo palpebrarum frigore, ac infinitæ oscitationes, gravatique humeri, ac torpentes; quæ intensa oratione dissolvit Spiritus sanctus.

CAPUT X.

Odiam, quod adversus dæmones habemus, nobis ad salutem confert, et ad virtutis operationem est valde accommodum et aptum. Sed hoc in nobis ipsis, velut quoddam bonum 523 germen enutrire non valemus, cum spiritus voluptatum amantes id corrumpant, adque amicitiam, et consuetudinem rursus animam evocent; verum hanc amicitiam, seu potius gangrænam curatu difficilium medicus animarum sanat per derelictionem; permittit enim, nos aliquid terribile pati ab ipsis noctu, seu per diem, tuncque denuo anima ad odium primigenium recurrit, edocta dicere ad Dominum, secundum David: « Perfecto ipsos oderam odio, in inimicos facti sunt mihi ¹⁴. » Is quippe perfecto inimicos odio habet, qui nec actualiter, nec intellectualiter peccat; quod quidem primæ, maximæque passionum vacuitatis est argumentum.

CAPUT XI.

De dæmone autem, qui efficit, ut anima stultideque sese gerat, quid oportet dicere? ego enim timeo de ipso quid scribere; quo pacto anima proprio labat, et alienatur e statu. Tempore namque adventus ejus (scilicet dæmonis) tum Dei

¹⁴ Psal. cxxiviii, 22.

Δ ὀρθοθαί γάρ ταῦτα πράττων οὐ καταδέχεται· καὶ οὐδὲν λοιπὸν εἰσόμεθα ὧν μαθεῖν ἐσπουδάκαμεν. Ἄλλὰ καὶ ἄλλην μίαν ἡμέραν, ἢ καὶ δευτέραν συγχωρήσωμεν αὐτῷ τελειῶσαι τὸ δρᾶγμα, ἵνα ἀκριβοῦς μαθόντες αὐτοῦ τὸ σκαιώρημα, λόγῳ μετὰ ταῦτα ἐλέξαντες αὐτὸν φυγαδεύσωμεν.

ΚΕΦΑΛ. Θ.

Ἄλλ' ἐπειθὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πειρασμοῦ συμβαίνει, τεθολωμένον ὄντα τὸν νοῦν μὴ ἀκριβοῦς ἰδεῖν τὰ γινόμενα, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ δαιμονοῦ τοῦτο γινέσθω καθέσθεις καθ' ἑαυτὸν, μνημόνευσον τῶν συμβεβηκότων σοι πραγμάτων, πόθεν τε ἤρξω καὶ τοῦ ἐπορεύθης, καὶ ἐν ποίῳ τόπῳ συνελήφθης ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς πόρνειας, ἢ τῆς ὀργῆς, ἢ τῆς λύπης, καὶ πῶς πάντα γέγονε τὰ γινόμενα, καὶ σαφῶς ταῦτα κατέμαθε, καὶ παράδοξο ἢ μνήμη ἵνα ἐξηγῆς ἐλέγχειν αὐτὸν προϊόντα, καὶ τὸν κρυπτόμενον ὑπ' αὐτοῦ τόπον καταμήνυς, καὶ οὐκ ἀκολουθήσεις αὐτῷ λοιπὸν. Εἰ δὲ βούλει ποτὲ καὶ εἰς μανίαν προκαλέσασθαι, ἐλεξον αὐτὸν εὐθύς ἐπιστάντα, καὶ τὸν πρῶτον τόπον εἰς ὃν εἰσῆλθε φανέρωσον, καὶ τὸν δεύτερον, καὶ τὸν τρίτον, πάνυ γὰρ χαλεπαίνει μὴ φέρων τὴν αἰσχύνην· ἀπόδειξις δὲ ἔσται τῷ καιρίως σε φθέξασθαι πρὸς αὐτὸν, τὸ πεφευγῆναι τὸν λογισμὸν ἀπὸ σοῦ· ἀδύνατον γὰρ λοιπὸν στήναι αὐτὸν φανερώς ἐλεγχόμενον. Τοῦτον δὲ ἠττηθέντα τὸν τῆς κλάνης δαίμονα διαδέχεται ἕπνος βαρύτατος, καὶ νέκρωσις μετὰ ψυχρότητος πολλῆς τῶν βλεφάρων, καὶ χασμοὶ ἀπειροί, καὶ ὡμοὶ βροῦμενοι, καὶ νερκῶντες, ἅπερ τῇ συντόνῳ προσευχῇ διαλύσει τὰ Πνεῦμα τὸ ὅγιον.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Πάνυ τὸ μῖσος τὸ κατὰ τῶν δαιμόνων ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν συμβάλλεται, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἔστιν ἐπιτήθειον· ἀλλὰ τοῦτο ἐκτρέφειν ἐν ἑαυτοῖς, ὡς περ τι γέννημα ἀγαθὸν οὐκ ἰσχύομεν, τῶν φιληθῶνων πνευμάτων διαφθειρόντων αὐτὸ, καὶ πρὸς φιλίαν, καὶ συνήθειαν πάλιν τὴν ψυχὴν ἐκκαλούμενων· ἀλλὰ ταύτην τὴν φιλίαν, μᾶλλον δὲ τὴν θυσιατον γάγραιναν ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν δι' ἐγκαταλειψίως θεραπεύει· συγχωρεῖ γὰρ τι φοβερὸν παθεῖν ἡμᾶς ὑπ' αὐτῶν νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν, καὶ πάλιν ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον μῖσος ἐπανατρέχει διδασκομένη πρὸς τὸν Κύριον λέγειν, κατὰ τὸν Δαβὶδ, τὸ, « Τέλειον μῖσος ἐμίσησιν αὐτοῦς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι. » Οὗτος γὰρ τέλειον μῖσος μισεῖ τοὺς ἐχθροὺς, ὁ μῆτε κατ' ἐνέργειαν, μῆτε κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνων· ὅπερ τῆς πρώτης, καὶ τῆς μεγίστης ἔστιν ἀπαθείας τεκμήριον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ δὲ τοῦ δαιμονοῦ, τοῦ τὴν ψυχὴν ἀναισθητεῖν ποιούντος, τί δεῖ λέγειν; Ἐγὼ γὰρ δέδοικα καὶ γράφειν περὶ αὐτοῦ, πῶς ἡ ψυχὴ τῆς οικείας ἐξίσταται καταστάσεως· παρὰ γὰρ τὸν καιρὸν τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ, καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν εὐλάβειαν

ἀποδίδεται, καὶ τὴν ἀμαρτίαν, οὐχ ἀμαρτίαν εἶναι λογίζεται, καὶ τὴν παρανομίαν οὐ νομίζει παρανομίαν, κολάσεως δὲ καὶ κρίσεως αἰωνίου, ὡς ζιλοῦ βήματος μέμνηται, καταγελάδδ δὲ θντος σεισμοῦ πυρφόρου, καὶ Θεοῦ μὲν δῆθεν ὁμολογεῖ, τὶ δὲ προσέταξεν οὐχ ἐπίσταται· τύπτεις εἰς τὰ στήθη, κινουμένης αὐτῆς πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, καὶ αὐτὴ οὐκ αἰσθάνεται. Ἀπὸ Γραφῶν διαλέγη, καὶ ἄλη πεπώρωται, καὶ οὐκ ἀκούει· δυναίδεις αὐτῇ τὸ παρὰ τῶν ἀνθρώπων προσφέρεις, καὶ οὐ λογίζεται τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις αἰσχύνῃν, καὶ αὐτὴ ὕλως οὐ συνίησι, δικὴν γοῖρου καμμύσαντος ὀφθαλμοῖς, καὶ τὸν φραγμὸν διακόπτοντος· τοῦτον δὲ τὸν δαίμονα κενοδοξίας χρονίσαντες ἐπάγουσι λογισμοί, οἳ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ. Καὶ γὰρ τῶν σπανίως παραλλέντων τοῖς ἀδελφοῖς, ἐστὶ καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος· ἐπὶ συμφοραῖς γὰρ ἐτέρων ἢ ἐν νόσοις πιεζομένων, ἢ ἐν φυλακαῖς δυστυχούντων, ἢ αἰφνιδίως περιπιπτόντων θανάτοις, φυγαδεύεται οὗτος, τῆς ψυχῆς κατὰ μικρὸν κατανυσομένης, καὶ εἰ συμπαθεῖαν ἐργουμένης, καὶ διαλυομένου τοῦ δαιμονίου πικρώματος, ὧν ἡμεῖς ἀποροῦμεν διὰ τὴν ἔρημον, καὶ τὴν σπάνιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀσθενούντων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Τοῦτον τὸν δαίμονα μάλιστα φυγαδεύων ὁ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις προσέταξεν ἀσθενούντας ἄρᾶν, καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκέπτεσθαι· Ἐσθονῆς γὰρ ἔμην, φησὶ, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, καὶ ἐν φυλακῇ καὶ ἔλθετε πρὸς με. Ἐπὶ τούτου ἰστέον, εἰ τις τῶν ἀναχωρητῶν, περιπεσῶν τούτῳ τῷ δαίμονι, λογισμοὺς οὐκ ἔλαβε πορνικούς, ἢ τὸν οἶκον ἀκηδίας οὐ κατέλιπεν, οὗτος σωφροσύνην, καὶ ὑπομονὴν ἀπ' οὐρανῶν ἐδέξατο κατελθούσας, καὶ μακάριός ἐστι τῆς τοιαύτης καταξιωθεὶς ἀπαθείας. Ὅσοι δὲ τῶν ἐπαγγελωμένων θεοσέβειαν, καὶ κοσμικοῖς συναυλίζεσθαι προαιροῦνται, φυλαττέσθωσαν τούτου τοῦ δαιμονος. Ἐγὼ γὰρ περὶ αὐτοῦ πλέον τι λέγειν, ἢ γράφειν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους αἰσχύνομαι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Πάντες οἱ δαίμονες φιλήδονον διδάσκουσι τὴν ψυχὴν· μόνος δὲ ὁ τῆς λύπης δαίμων, τοῦτο πράττειν οὐ καταδέχεται, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰσελθόντων τοὺς λογισμοὺς διαφθείρει, πᾶσαν ἡδονὴν περικόπτων καὶ ξηραίνων αὐτὴν διὰ τῆς λύπης. Ἐπερ ἄνδρὸς λυπηρῶς ξηραίνεται ὁσπᾶ, καὶ μετριῶς μὲν πολεμῶν δόκιμον τὸν ἀναχωρητὴν ἀπεργάζεται· πείθει γὰρ αὐτὸν μηδὲν τῶν κόσμου τούτου προσίεσθαι, καὶ πᾶσαν ἡδονὴν περιίστασθαι, πλέον δὲ προσκαρτερῶν, γεννᾶ λογισμοὺς ὑπεξάγειν ἑαυτὸν τῇ ψυχῇ συμβουλεύοντα, ἢ φεύγειν τῶν τόπων μα-

meta, ac devotione exiit, tum peccatum putat non esse peccatum, tum iniquitatem non opinatur esse iniquitatem, tum punitionem æternam, ac iudicium tanquam simplex effatum commemorat, tum deridet motus concussiones vere igniferas, tum Deum videlicet constat, at, quid mandarit, ignorat; percutis in pectora, quando ea (scilicet anima) movetur ad peccatum, et ipsa non sentit. Ex Scripturis sermonem habes, illaque tota exæcata manet, nec audit; adducis ipsi quod ab hominibus 524 infertur dedecus, et non computat opprobrium, quod est apud homines; ipsaque penitus non intelligit, ad instar porci claudentis oculos, sepenique discindentis: cogitationes autem vanæ gloriæ diutius immanentes hunc inducunt dæmonem, cuius nisi abbreviati fuissent dies, non salva foret omnis caro¹⁴. Etenim quod eæ cogitationes raro accedant ad fratres, causa manifesta est. Dum nempe alii aut calamitatibus, aut morbis opprimantur, aut misere degant alii in carceribus, aut in mortes incidant repentinas, iste dæmon effugatur, cum anima paulatim compungatur, et ad compassionem veniat, sicque exæcatio, quæ a dæmone fuerat compacta, dissolvatur: quibus (scilicet mediis) nos destituti sumus propter solitudinem, et ægrotantium penuriam apud nos.

CAPUT XII.

Istiusmodi dæmonem maxime in fugam convertens Dominus in Evangeliiis præcepit, visitare infirmos, et invisere eos, qui sunt in carcere. Ἐνfirmus enim sui (inquit), et visitastis me; et in carcere fui, et venistis ad me¹⁵. Verumtamen hoc sciendum quod, siquis anachoretarum, cum in hunc dæmonem incidit, cogitationes non habuit meretricias, aut domum, sive cellulam non dereliquit præ desidia, iste temperantiam, atque patientiam e cælis descendentes est assuetus, ac beatus existit, qui tali passionis vacuitate dignus est habitus. Quotquot autem divinum profitentur cultum, et mundanis, seu sæcularibus eligunt cohabitare, caveant 525 ab isto dæmone: ego enim de ipso amplius aliquid dicere aut scribere etiam ipsos homines verecundor.

CAPUT XIII.

Omnes dæmones edocent animam, ut amans sit voluptatum; solus autem dæmon tristitiæ id facere recusat, sed introeuntium cogitationes disperdit, voluptatem omnem animæ imminuens, ac infringens, ipsamque arefaciens per dolorem. Siquidem hominis præ tristitia dolentis exsiccantur ossa¹⁶; et mediocriter quidem belligerans probatum efficit anachoretam; persuadet quippe ipsi ab omnibus huiusce mundi rebus abhorre, omnemque voluptatem evitare; plus vero perseverans generat cogitationes consulentes animæ sese subducere,

¹⁴ Matth. xxiv, 22; Marc. xiii, 20. ¹⁵ Matth. xxv, 36. ¹⁶ Prov. xvii, 22.

aut cogentes procul a locis anfigere : quod cogitavit quondam, et passus est quoque sanctus Job, dum ab isto dæmone perturbaretur, ac vexaretur ; ait enim : « Utinam possem meipsum edomare, aut precari alterum, et faciet mihi hoc ¹⁸. » Hujus dæmonis figura est vipera, bestia illa cujus natura, si benevole et humaniter detur, aliarum ferarum venena labefaciat, ac disperdit, intemperanter vero suscepta, ipsum etiam animal corrumpit. Huic dæmoni tradidit Paulus eum, qui patrarat flagitium Corinthi, idcirco denuo studiosè scribit Corinthiis, dicens : « Confirmate in illum charitatem, ne forte ex abundantiori tristitia absorbeat ista talis ¹⁹. » Verum hic spiritus homines afflictans novit ipsis conciliator etiam fieri bonæ poenitentiae ; unde et sanctus Joannes Baptista ens, qui ab isto dæmone pungebantur, et **526** ad Deum confugiebant, admonens inquit : « Gemina viperarum, quis vobis ostendit fugere ab ira ventura ? Facite igitur fructum dignum poenitentiae ; et ne putetis dicere intra vosmetipsos : Patrem habemus Abraham ; dico enim vobis, quod potest Deus ex lapidibus istis suscitare filios Abrahæ ²⁰. Verumtamen quicumque, Abraham imitatus, e terra exiit sua, et e cognatione, ipse isto etiam dæmone fortior evasit.

CAPUT XIV.

Si quis iracundiae dominatus est, ipse dæmones evicit ; si vero quis ab ista passione fuerit subjugatus, is a vita monastica omnino est alienus, ac veluti peregrinus longe distat a viis Salvatoris nostri. Siquidem ipse Dominus noster dicitur docere mites vias suas ²¹, idcirco anachoretarum mens difficilis est captu, cum in mansuetudinis confugiat campum, quia nullam fere virtutem adeo metuunt dæmones, ut mansuetudinem. Hanc etenim possidebat et Moyses ille, mitis supra omnes homines vocatus ²². Quin et sanctus David istam memoria Dei dignam esse acclamavit, aiens : « Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus ²³. » Sed et ipse Salvator imitatores nos esse jussit suæ mansuetudinis, dicens : « Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris ²⁴. » Quod si quis escis quidem atque potibus abstinerit, iracundiam vero malignis provocet cogitationibus, hic similis est navi per mare vaganti, quæque dæmonem habet **527** gubernatorem : ideo attendendum, quoad fieri potest, cani nostro, idemque docendus est, ut solos disperdat lupos, et non comedat oves, omnem erga omnes homines exhibens mansuetudinem ²⁵.

CAPUT XV.

E cogitationibus sola illa vanæ gloriæ multiplici abundat materie, quæ tum universum fere terrarum orbem comprehendit, tum omnibus dæmonibus

κράν αναγκάζοντας · ὅπερ λελογίσταί ποτε, καὶ πίπονθε καὶ ὁ ἄγιος Ἰωδὺ ὑπὸ τούτου παρενοχλούμενος τοῦ δαίμονος · « Εἶθε γὰρ δυναίμην, φησὶν, ἐμαυτὸν χειρώσασθαι, ἢ δεηθεὶς γε ἐτέρου, καὶ ποιήσῃ μοι τοῦτο. » Τούτου τοῦ δαίμονος σύμβολόν ἐστιν ἡ ἐχιδνα, τὸ θηρίον, ἧς ἡ φύσις φιλανθρώπως διδομένη, τοὺς τῶν ἄλλων θηρίων τοὺς διαφθείρει, ἀκρατῶς δὲ λαμβανομένη καὶ αὐτὸ διαφθείρει τὸ ζῶον. Τούτῳ τῷ δαίμονι παρέδωκεν ὁ Παῦλος τὸν ἐν Κορίνθῳ παρανομήσαντα, διὸ καὶ γράφει πάλιν σπουδαίως · « Κυρώσατε, λέγων τοῖς Κορινθίοις, εἰς αὐτὸν ἀγάπην, ἵνα μὴ ποτε τῇ περισσοτέρῃ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. » Ἄλλ' οἶδε τοῦτο θλίβον τοὺς ἀνθρώπους τὸ πνεῦμα καὶ μετανοίας αὐτοῖς ἀγαθῆς πρόξενον γίνεσθαι · ὅθεν καὶ ὁ ἄγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, τοὺς ὑπὸ τούτου κεντουμένους τοῦ δαίμονος, καὶ προσφεύγοντας τῷ Θεῷ · « Γεννήματα ἐχιδνῶν, φησὶ, τίς ὑμῖν ὑπέδειξε φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς ; ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, καὶ μὴ δόζητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. » Πλὴν πᾶς ὁ τὸν Ἀβραάμ μιμησάμενος, καὶ ἐξελθὼν ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας, αὐτὸς καὶ τούτου τοῦ δαίμονος γέγονεν ἰσχυρότερος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Εἰ τις θυμῷ κεκράτηκεν, οὗτος δαιμόνων κεκράτηκεν, εἰ δὲ τις τούτῳ τῷ πάθει δεδούλωται, οὗτος μοναδικοῦ βίου ἐστὶ παντελῶς ἀλλότριος, καὶ ξένος τῶν ἰδῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν · εἴπερ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν λέγεται διδάσκειν τοὺς πρᾶξεις τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ · διὸ καὶ δυσθήρατος γίνεται τῶν ἀναχωρούντων ὁ νοῦς, εἰς τὸ τῆς πραότητος φεύγων πεδίον· οὐδεμίαν γὰρ τῶν ἀρετῶν σχεδὸν οὕτω δεδοίκασιν οἱ δαίμονες, ὡς πραύτητα· ταύτην γὰρ καὶ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ἐκέκτητο, πρᾶξις παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους κληθεὶς. Καὶ ὁ ἄγιος δὲ Δαβὶδ ἄξιαν ταύτην τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης ἀπεφθέγγετο εἶναι · « Μνήσθητι Κύριε, λέγων, τοῦ Δαβὶδ, καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ. » Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ μιμητὰς ἡμᾶς ἐκέλευσε γενέσθαι τῆς ἐκεῖνου πραότητος · « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, λέγων, ὅτι, πρὸς ἐμεῖ, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσατε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. » Εἰ δὲ τις βρωμάτων μὲν, καὶ πομάτων, ἀπέχοιτο, θυμὸν δὲ λογισμοῖς πονηροῖς ἐρεθίζει, οὗτος ἔοικε ποντοπορούσῃ νηϊ, καὶ ἐχούσῃ δαίμονα κυδερνήτην, διὸ προσεκτέον, ὅση δύναμις, τῷ ἡμετέρῳ κυνί, καὶ διδασκτέον αὐτὸν, τοὺς ἰσχυροὺς μόνους διαφθείρειν, καὶ μὴ τὰ πρόβατα κατεσθίειν, πᾶσαν ἐνδεικνύμενον πραύτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Μόνος τῶν λογισμῶν ὁ τῆς κενοδοξίας ἐστὶ πολυύλος, καὶ ὄλην σχεδὸν περιλαμβάνων τὴν οἰκουμένην, καὶ πᾶσι τοῖς δαίμοσιν ὑπανοίγων τὰς θύρας, ὥσπερ

¹⁸ Job xvi, 4. ¹⁹ II Cor. II, 7. ²⁰ Matth. III, 7-9 ; Luc. III, 7, 8. ²¹ Psal. cxiv, 9. ²² Num. xii, 3. ²³ Psal. cxxxi, 1. ²⁴ Matth. xi, 29. ²⁵ II Tim. II, 24.

τις προδότης πονηρὸς ἀγαθῆς γενόμενος πόλεως. Διὰ καὶ πάνυ ταπεινοὶ τοῦ ἀναχωροῦντος τὸν νοῦν, πολλῶν λόγων αὐτὸν καὶ πραγμάτων πληρῶν, καὶ τὰς προσευχὰς αὐτοῦ λυμναίνοντες δι' ὧν πάντα τὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τραύματα θεραπεύειν σπουδάζει. Τοῦτον τὸν λογισμὸν συναύξουσι πάντες ἡτηθέντες οἱ δαίμονες, καὶ πάλιν δι' αὐτοῦ πάντες εἰς τὰς ψυχὰς λαμβάνουσιν εἰσοδὸν, ποιῶντες ὅπως τὰ ἴσχατα, χεῖρονα τῶν πρώτων. Ἐκ τούτου δὲ γεννᾶται τοῦ λογισμοῦ, καὶ ὁ τῆς ὑπερηφανίας ἐκείνος, ὁ τὸ ἀποσφράγισμα τῆς ὁμοιώσεως, καὶ τὸν στέφανον τοῦ κάλλους ἀπ' οὐρανῶν εἰς γῆν κατασεύσας. Ἄλλ' ἀπηθῆσον τούτου, καὶ μὴ χρονίσῃς, ἵνα μὴ προδῶμεν ἄλλοις τὴν ζωὴν ἡμῶν, καὶ τὸν ἡμέτερον βίον ἀνελεῖμοσι. Τούτον δὲ τὸν δαίμονα φυγαδεύει ἐκτενὴς προσευχή, καὶ τὸ μηδὲν ἐκόντα ποιεῖν, τῶν συντελούντων πρὸς τὴν ἐπάρατον δόξαν. Ὅταν ὀλίγη ἀπαθεία τῶν ἀναχωρούντων ὁ νοῦς ἐπιλάβηται, τότε κενοδοξίας ἵππον κτησάμενος, εὐθὺς ἐλαύνει κατὰ τὰς πόλεις, ἄκρατον ἐκ τῆς δόξης ἐμπορούμενος ἔπαινον, ψ, κατ' οἰκονομίαν, τὸ πνεῦμα τῆς πόρνεας ἀπαντήσαν, καὶ εἰς ἕνα τῶν συμφεῶν ἀποκλίσαν τούτον, παιδεύει αὐτὸν μηκέτι πρὸ τῆς τελείας ὑγείας καταλιμπάνειν τὴν κλίτην, μηδὲ τοὺς ἀτάκτους τῶν ἀβώστων μιμεῖσθαι, οἵτινες, ἐτι λείψανα τῆς ἀσθενείας ἐν ἑαυτοῖς περιφέροντες, ὁδοὺς ἑαυτοῦς, καὶ λουτροὺς ἀκαίροις ἐπιιδύουσι, καὶ τοῖς ἐξ ὑποστρωφῆς νοσήμασι περιπίπτουσι. Διότι καθεζόμενοι μᾶλλον προσέχωμεν ἑαυτοῖς, ὡς, προκόπτοντες μὲν ἐν ἀρετῇ, δυσκίνητοι πρὸς κακίαν γινόμεθα, ἀνακαινούμενοι δὲ ἐν τῇ γνώσει, ποικίλων προσλαμβάνομεν πλήθος θεωρημάτων, ὑψούμενοι δὲ πάλιν κατὰ τὴν προσευχὴν φανερώτερον τὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐποικτεῦσμεν φῶς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Πάσας μὲν τὰς κακουργίας τῶν δαιμόνων γράφειν οὐ δύναμαι, καὶ τὰς κακοτεχνίας αὐτῶν καταλέγειν αἰσχύνομαι, δεδοικώς τῶν ἐντευχομένων τοὺς ἀπλοστέρους. Πλὴν δὲ τοῦ πνεύματος τῆς πόρνεας, ἄκουε πανουργίαν. Ὅταν τις τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους κτήσῃται ἀπάθειαν, καὶ οἱ αἰσχροὶ λογισμοὶ λοιπὸν ὑπόψυχοι γέωνται, τὸ τηλικαῦτα εἰσάγει ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας καίζοντας μετ' ἀλλήλων, καὶ αἰσchrῶν πραγμάτων, καὶ σχημάτων τὸν ἀναχωρητὴν καθίστησι θεατὴν. Ἄλλ' οὗτος ὁ πειρασμὸς οὐκ ἔστι τῶν χρονιζόντων· προσευχὴ γὰρ σύντονος, καὶ διαίτα στενωτάτη μετὰ ἀγρυπνίας, καὶ γυμνασίας θεωρημάτων πνευματικῶν ὡς περ νέφος αὐτὸν ἄνυδρον ἐπελαύνει. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῶν σαρκῶν ἐφάπτεται, πρὸς τὴν ἀλογον πύρωσιν αὐτὰς ἐκμοχλεύων, καὶ ἄλλα δὲ τινα μυρία προσμηχανᾶται ὁ παμπόνηρος οὗτος, ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον δημοσιεῦσαι, καὶ γραφῆ παραδοῦναι. Συμβάλλεται δὲ σφόδρα πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ ζήσις θυμοῦ κατὰ τοῦ δαίμονος κινήθησα, ὅπερ θυμὸν μάλιστα δέδοικεν ἐπὶ τοῖς λογισμοῖς ταρασσόμενον, καὶ διαφθειρόντα, αὐτοῦ τὰ

A clanculum aperit portas, estque velut quidam malus proditor bonæ urbis; ideo anachoretæ, seu in recessu degentis valde mentem humiliat, multis eum replens intellectus conceptibus, atque negotiis, inficiensque lue ipsis orationes, per quas animæ suæ vulnera studet ipse curare. Omnes demones, qui devicti sunt, hanc cogitationem simul augent; et rursus cuncti per eam in animas aditum assumunt, reddentes vere novissima pejora prioribus²². Ex hac autem cogitatione gignitur et illa superbiz, quæ signaculum similitudinis, ac pulchritudinis coronam e caelis in terram decussit, ac prolabi fecit: verum ab ista rescili, nec diu commoreris, nec aliis vitam nostram, nostrasque facultates, ac bona immisericordibus prodamus: istum vero dæmonem assidua fugat oratio, nihilquæ libenter facere, aut dicere illorum, quæ ad elatam gloriam conducunt. Quando aliquantam passionum vacuitatem mens anachoretarum nacta fuerit, tunc equum vanæ gloriæ possidens, ocius equitat ad urbes, intemperata laude e gloria ingurgitata, ac repleta, cui, juxta providentiam, spiritus fornicationis 528 occurrens, atque in una porcorum bara ipsam recludens, edocet eam neutiquam derelinquere lectum ante perfectam valetudinem, nec immoderatos infirmos imitari, qui, dum etiam in seipsis reliquias circumferunt infirmitatis, sese dedunt intempestivis itineribus, et balneis, inque morbos incidunt recidive. Quamobrem secedendo potius nobis ipsis attendamus, quod nimirum, dum progredimur quidem in virtute, ægre movemur ad malitiam, et dum in cognitione renovamur, variarum accipimus multitudinem speculationum; rursusque, dum ad orationem elevamur, lumen Salvatoris nostri clarius inspiciemus.

CAPUT XVI.

Omnia quidem dæmonum maleficia scribere non possum, ipsorumque malignas artes pudet dinumerare, veritus ne offendantur simpliciores, qui legerint. At, præter fornicationis spiritum, audi vafritiem. Quando aliquis passionum acquisierit vacuitatem in parte concupiscibil, cæterumque turpes cogitationes subfrigidæ evaserint, tunc introducit viros, atque mulieres mutuo ludentes, turpiumque rerum, ac gestuum anachoretam constituit spectatorem. Sed hæc tentatio non est ex his, quæ longo tempore durent; intensa namque oratio, aretissimusque victus cum vigilia, et spiritualium contemplationum exercitio, ipsam procul repellit, veluti nubem aqua carentem. Interdum vero accidit, ut et carnes tangat, ad irrationalem ipsas promovens inflammationem; aliaque millia excogitat talis tentatio, 529 omni abundans malitia, quæ in publicum proferre, scriptisque tradere non est necessarium. Verum ad hujusmodi cogitationes plurimum etiam confert fervor iracundiæ contra dæmonem commotus, quam equidem

²² Matth. xii, 45; Luc. xi, 26.

iracundiam maxime timet, dum in cogitationibus turbatur, ipsiusque disperdit consilia; et hoc est illud: « Irascimini, et nolite peccare ¹⁷. » Utile remedium est hoc in huiusmodi tentationibus animæ applicatum. Sed et iræ demon istum fornicationis dæmonem imitatur. Etenim ipse quoque fingit quosdam parentum, aut amicorum, aut cognatorum, aut domesticorum contumeliis affectos, et casos ab indignis hominibus, sicque iram commovet anachoretarum, ita ut, aut proferant, aut faciant quid mali adversus eos, qui intellectualiter apparent, quibus attendere non est necessum, sed celeriter abripere mentem ab istiusmodi simulacris, ne immorans ea in istis, tempore orationis evadat veluti torris fumans. In has certe tentationes dilabuntur iracundi, lique potissimum, qui facile ad indignationes succensentur, qui tales procul absunt a pura oratione, et a cognitione Salvatoris nostri Jesu Christi.

CAPUT XVII.

Cogitata, seu consilia hujus sæculi Dominus, ut oves quasdam, bono pastori tradidit homini; etenim (ait) sæculum dedit in corde ipsius: connectens ei iracundiam, et cupiditatem ad auxilium, ut per iram quidem luporum fugaret consilia, per cupiditatem **530** autem adamaret oves, etsi ab imbribus, atque ventis sæpius fuerit jactatus. Insuper ovem dedit ipsi et pascuum, ut pasceret oves et locum herbæ virentis, et aquam requirit, et psalterium, et eitharam, et virgam, et baculum, ut ex hoc grege nutrireitur, atque vestiretur, montanamque herbam colligeret. Quis enim (inquit) pascit gregem, et non comedit e gregis lacte ¹⁸? Oportet igitur, anachoretam noctu, diuque custodire gregem istum, ne cogitatum aliquid fiat bestiarum præda, neve in latrones incidat; si vero aliquid huiusmodi contingeret in valle nemorosa, confusum eripere ex ore leonis, aut ursi ¹⁹. Fit autem belluæ præda cogitatum, quod de fratre habetur, si, quod in nostra mente versatur consilium, cum odio pascatur; sitque fera præda cogitatum de muliere, si cum turpi concupiscentia versetur apud nos; sic etiam se habet cogitatum de argento, et auro, si cum aviditate plus habendi stabuletur in nobis. Quin et cogitationes, quæ de sanctis donis habentur, idem perpetiuntur detrimentum, si cum vana gloria pascantur in intellectu: ac similiter in aliis cogitatis continget, quæ a passionibus furtim spoliantur ac defraudantur.

CAPUT XVIII.

Verum non solum interdiu hæc oportet observare, sed etiam noctu vigilando ea cavere, ac vitare. Contingit enim, quod dum quis turpiter, ac maligne contempletur, perdat quod proprium est: et hoc existit, quod a sancto Jacob dicitur: « Non tuli tibi pecudem captam a fera; a nemetipso

A νοήματα· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ, « Ὁργίζεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε. » Χρήσιμον τοῦτο φάρμακον ἐν τοῖς τοιούτοις πειρασμοῖς τῆ ψυχῆ προσαγόμενον. Μιμνῆται δὲ καὶ ὁ τῆς ὀργῆς τοῦτον τὸν δαίμονα, καὶ πλάττει, καὶ αὐτὰς τινὰς τῶν γεγεννηκότων, ἢ φίλων, ἢ συγγενῶν, ἢ οικειῶν ὑβρίζομένους, καὶ τυπτομένους ὑπὸ ἀναξίων, καὶ τῶν ἀναχωρούντων ἀναικνεί τὸν θυμὸν, ὥστε φθίγγεσθαι τι πονηρὸν, ἢ ποιῆσαι πρὸς τοὺς φαινομένους κατὰ διάνοιαν, οἷς ὡς προσέχειν ἀναγκαῖον, καὶ ταχέως ἐξαρπάξαι ἐκ αὐτῶν τοιούτων εἰδώλων τὸν νοῦν, ἵνα μὴ χρονίσουσ ἐν αὐτοῖς, γένηται κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσοχῆς, ὥσπερ δολὸς καπιζόμενος. Τοῦτοι δὲ τοῖς πειρασμοῖς οἱ θυμῶδεις περιπίπτουσι, καὶ μάστιγα ἐκ βραχίω· πρὸς τὰς ὀργὰς ἐξαπτόμενοι, οἷτινες μακρὰν εἰσι καθαρὰς προσοχῆς, καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ΄.

Τὰ νοήματα τοῦ αἵῶνος· τοῦτου ὁ Κύριος καθάπερ πρόβατὰ τινὰ τῷ ἀγαθῷ ποιμένι τῷ ἀνθρώπῳ παρέδωκε· καὶ γὰρ, φησὶν, τὸν αἵῶνα δέδωκεν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· συζεύξας αὐτῷ θυμὸν, καὶ ἐπιθυμίαν πρὸς βοήθειαν, ἵνα, διὰ μὲν τοῦ θυμοῦ, φυγαδεύῃ τὰ τῶν λύκων νοήματα, διὰ δὲ τῆς ἐπιθυμίας στέργῃ τὰ πρόβατα, καὶ ὑπὸ τῶν δευῶν, καὶ ἀνέμων πολλὰκις βαλλόμενος. Ἄδωκε δὲ αὐτῷ πρὸς τοῦτοις καὶ νομὸν, ὅπως ποιμαίνῃ τὰ πρόβατα, καὶ τόπον χλόης, καὶ ὕδωρ ἀναπαύσεως, καὶ ψαλτήριον, καὶ κιθάραν, καὶ βάρβδον, καὶ βακτηρίαν, ἵνα ἐκ ταύτης τῆς ποιμνῆς, καὶ τραφῇ, καὶ ἐνδύσῃται, καὶ χόρτον ὀρεινῶν συναγάγῃ. « Τίς γὰρ, φησὶ, ποιμαίνει ποιμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποιμνῆς οὐκ ἐσθίει; » Δεῖ οὖν τὸν ἀναχωροῦντα φυλάττειν νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν τοῦτο τὸ ποιμνιον, μήτι τῶν νοημάτων γένηται θηριάλωτον, ἢ λησταῖς περιπέση, εἰ δὲ ἄρα τι τοιοῦτο συμβαῖη κατὰ τὴν νύκτην, εὐθέως ἐξαρπάξαι ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος ἢ τῆς ἀρκτου. Γίνεται οὖν τὸ νόημα τὸ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ θηριάλωτον, εἰ μετὰ μίσους νέμοι τὸ ἐν ἡμῖν, καὶ τὸ περὶ τῆς γυναικὸς, εἰ μετ' αἰσχροῦς ἐπιθυμίας στρέφοιτο παρ' ἡμῖν, καὶ τὸ τοῦ ἀργυρίου, καὶ τοῦ χρυσοῦ, εἰ μετὰ πλεονεξίας, αὐλλίζοιτο. Καὶ τὰ νοήματα τῶν ἁγίων χαρισμάτων, εἰ μετὰ κενοδοξίας κατὰ διάνοιαν βόσκονται· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ νοημάτων ὡσαύτως, συμβήσεται, κλεπτομένων τοῖς πάθεσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

Ὁδὸ μόνον δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ δεῖ ταῦτα τηρεῖν, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἀγρυπνοῦντας φυλάττειν. Συμβαίνει γὰρ καὶ φανταζόμενον αἰσχροῦς, καὶ πονηρῶς, ἀπολέσαι τὸ ἔθλον· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ ἁγίου λεγόμενον Ἰακώβ· « Οὐκ ἐνθροχὰ σοι πρόβατον θηριάλωτον, ἀπ' ἐμαυτοῦ ἀπετίνυσον κλέμματα ἡμέρας, καὶ κλέμ-

¹⁷ Psal. iv, 5. ¹⁸ I Cor. ix, 7. ¹⁹ I Reg. xvii, 57.

ματα νυκτός, και ἐγενόμην συγκαίόμενος τῷ αὐ-
 σωνι τῆς ἡμέρας, και τῷ παγετῷ τῆς νυκτός, και
 ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ; » **Εἰ δέ**
 τις ἐκ τοῦ καμάτου και ἀκηδία ἡμῶν προσγένηται,
 μικρὸν ἀναδραμόντες ἐπὶ τῆν τῆς γνώσεως πέτραν
 τῷ ψαλτηρίῳ προσομιλήσωμεν, πλήσσοντες διὰ τῶν
 ἀρετῶν τῆς γνώσεως τὰς χορδὰς, βοσκῆσωμεν δὲ
 πάλιν ὑπὸ τὸ Σιναιὸν ἄρσεν τὰ πρόβατα, ἕνα ὁ Θεὸς
 τῶν πατέρων ἡμῶν, και ἡμᾶς ἐκ τῆς βλάστη, και
 τοὺς λόγους τῶν σημείων, και τῶν τεράτων και
 ἡμῶν χαρίσθηται. Φύσιν μὲν λογικὴν ὑπὸ κακίας
 θανατωθεῖσαν ἐγείρει Χριστὸς διὰ τῆς θεωρίας πάν-
 των τῶν αἰώνων · ὁ δὲ τούτου πατήρ τὴν ἀποθανού-
 σαν ταύτης ψυχὴν, τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, ἐγείρει
 διὰ γνώσεως τῆς αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ
 Παύλου λεγόμενον, τὸ, « **Εἰ συναπαθάνομεν τῷ Χρι-**
στῷ, πιστεύομεν, ὅτι και συζήσομεν αὐτῷ. » Ὅταν ὁ
 νοῦς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδυσάμενος τὸν ἐκ
 χάριτος ἐνδύσθηται, τότε και τὴν αὐτοῦ κατάστασιν
 βλάσται κατὰ καιρὸν τῆς προσευχῆς, σαπνέτω ἢ οὐρα-
 νίῳ χρώματι παρεμπερῆ, ἦντινα και τόπον Θεοῦ
 Γραφῆ ὀνομάζει ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ὀφθέντα ὑπὸ
 τοῦ ὄρους Σινᾶ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Ὅταν τῶν ἐχθρῶν τρώσῃ σὲ τις παραβαλὼν, και
 βούλει τὴν βομφαλίαν αὐτοῦ στρέψαι, κατὰ τὸ γεγραμ-
 μένον, ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ποίησον οὕτως, ὡς λέ-
 γομεν. Δίελε κατὰ σαυτὸν τὸν ὄπ' αὐτοῦ βληθέντα
 λογισμὸν, ὅστις ποτὲ ἐστὶ, και ἐκ πόσων πραγμάτων
 συνέστηκε, και ποῖον τοῦτο ἐστὶ μάλιστα τὸ θλίβον
 τὸν νοῦν. Ὅ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν Ἔστω πεμ-
 φθεις ὁ τῆς φιλαργυρίας ὄπ' αὐτοῦ λογισμὸς, τούτον
 δίελε εἰς τε τὸν ὑποδεξάμενον αὐτὸν νοῦν, και εἰς τὸ
 νόημα τοῦ χρυσοῦ, και εἰς αὐτὸν τὸν χρυσὸν, και εἰς
 τὸ φιλάργυρον πάθος · και λοιπὸν ἐρωτα τί τούτων
 ἐστὶν ἁμαρτία, πότερον ὁ νοῦς ; και πῶς ; ἐστὶν
 εἰκὼν Θεοῦ. Ἄλλὰ τὸ νόημα τοῦ χρυσοῦ ; και τοῦτο
 τίς ἂν εἴποι νοῦν ἔχων ποτὲ ; ἀλλ' αὐτὸς ὁ χρυσὸς
 ἐστὶν ἁμαρτία ; και τίνας χάριν γένηται ; ἔπεται
 τοῖνον, ὅπερ οὐκ ἐστὶ μὲν πρᾶγμα ὀφεισῶς κατ'
 οὐσίαν, οὐδὲ νόημα πράγματος, οὐδὲ νοῦς πάλιν
 ἀσώματος, ἀλλ' ἡθονή τις μισάνθρωπος, ἐκ τοῦ
 αὐταξουσίου τικτομένη, και κακῶς κεχρησθαι, τοῖς
 τοῦ Θεοῦ κτίσμασι τὸν νοῦν ἀναγκάζουσα, ἣν και
 περιτέμνει ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος πεπίστευται. Καὶ
 ταῦτά σου διερευνημένου, φθαρῆσεται μὲν ὁ логи-
 σμὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἀναλυόμενος θεωρίαν, φεύξεται δὲ
 ἀπὸ σοῦ τὸ δαιμόνιον, τῆς διανοίας σου ὑπὸ ταύτης
 τῆς γνώσεως εἰς ὑψὸς ἀρθείσῃ.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Εἰ δὲ βούλει χρήσασθαι μὲν τῇ ἐκείνου βομφαλίᾳ,
 ἐπιποθεῖς δὲ πρῶτον διὰ τῆς σῆς σφενδόνης τούτον
 χειρῶσασθαι. Ἐκβάλλε και σὺ λίθον ἐκ τοῦ ποιμενι-
 κοῦ σου κωδίου, και τούτου ζῆτει τὴν θεωρίαν. Πῶς
 ἄγγελοι μὲν, και δαίμονες τῷ ἡμετέρῳ παραβάλ-

A redididi quidquid furto peribat, seu furta dici, et
 furta **531** noctis, et exurebar aestu dici, et gela
 noctis, recedebatque somnus ab oculis meis ²⁴. » Si
 autem aliqua ex labore pigritia nobis accesserit,
 paululum recurrentes ad cognitionis petram, Psal-
 terio nos admoveamus, per virtutes cognitionis
 chordas pulsantes, rursusque sub Sinæo monte pe-
 cudes depascamus, ut Deum patrum nostrorum nos
 etiam evocet e rubo, atque rationes seu causas si-
 gnorum ac prodigiorum nobis donet ac largiatur. Na-
 turam quidem rationalem e vitio morte affectam
 suscitavit Christus per contemplationem omnium sæ-
 culorum ; hujus autem Pater mortuam ejusdem na-
 turæ rationalis animam, que mors est Christi, per
 sui ipsius excitavit cognitionem : hocque est, quod a
 B Paulo dicitur : « Si commorimur Christo, credimus,
 quod et ipsi convivificabimur. ²⁵ » Quando mens,
 eum veterem exuerit hominem, induerit eum, qui
 ex gratia est, tunc et statum suum videbit tempore
 orationis sapphiro, aut caelesti colori similem, quem
 et locum Dei Scriptura nominat, visum a seniori-
 bus sub monte Sina.

CAPUT XIX.

Quando quispiam hostium appropinquans, se vul-
 neravit, velisque gladium ejus convertere (secundum,
 quod scriptum est ²⁶) in cor ejus, ita facis, ut di-
 cimus. Divide apud teipsum cogitationem ab illo
 immisam, nimirum qualis unquam ea sit, quotque
 C e rebus constet, et maxime quale sit istud, quod
 mentem afficiat. Quod autem dico, **532** hujusce-
 modi est : sit immissa ab ipso cogitatio avaritiæ,
 istam divide tum in mentem, quæ ipsam suscipit,
 tum in auri notionem, tum in ipsum aurum, tum
 etiam in passionem avaram ; ac dein interroga quid-
 nam horum sit peccatum : utrum mens ? et quo-
 modo ? est imago Dei ; sed notio auri ? et istud quis
 unquam diceret mentem habens ? verum ipsum au-
 rum est peccatum ? et cujus gratia factum fuit ? Se-
 quitur itaque, peccati causam esse quartum (nempè
 passionem avaram) quæ quidem non est res subsi-
 stens per essentialiam, neque rei notio, nec rursus
 mens incorporea, sed voluptas quædam homini in-
 fensa, e libero arbitrio progenita, mentemque com-
 pellens, ut male creaturis Dei utatur, quam etiam
 circumcidere credita est divina lex. Te itaque hæc
 perscrutante, cogitatio quidem evanescet in pro-
 priam resoluta contemplationem, fugietque a te dæ-
 monium, dum intellectus tuus ab ista cognitione
 fuerit elevatus.

CAPUT XX.

Si autem velis uti quidem illius gladio, desideras
 vero in primis per fundam tuam ipsum subigere :
 eijce tu quoque lapidem e pastoralii tua pera, hujus-
 que exquire contemplationem ; nimirum, quomodo
 angeli quidem, atque dæmones nostro accedant

²⁴ Gen. xxxi, 39. ²⁵ II Tim. ii, 11. ²⁶ Psal. xxxvi, 14.

munido, at nos ipsorum non accedamus mundis, nec enim possumus angelos magis adungere Deo, nec dæmones efficere magis impuros in animum inducimus : quoque pacto Lucifer, qui mane oriebatur, in terram præceps 533 dejectus sit 22, et mare quidem existimat uti vas unguentarium, Tartarum autem abyssi perinde atque captivum, sed et ipsam abyssum veluti ærumentum fervescit, omnes sua perturbans malitia, omnibusque volens imperare. Harum quippe rerum contemplatio valde sauciat dæmonem, omnemque ejus fugat castrametationem; sed hæc quidem contingunt solis quiete placideque purgatis, et aliquantulum dispicientibus rationes eorum, quæ facta sunt. At impuri nesciunt istarum rerum dispectionem, nec audiunt, ab aliis elocti, si illi demulceant, et incantent; cum belli mulus excitatus pulvis, multusve tumultus sit propter passiones conflatus. Oportet enim omnino, castrametationem alienigenarum paululum quiescere, ut solus Goliath obvius eat nostro David 24. Similiter in omnibus impuris cogitationibus hacce divisione, istaque belli specie utamur.

CAPUT XXI.

Et quidem aliqui impurorum dæmonum hominem pertentant, ut hominem; aliqui vero hominem, ut animal irrationale perturbant; et primi quidem accedentes, aut vanæ gloriæ, aut superbix, aut invidiæ, aut criminationis nobis injiciunt cogitata, quæ nullum irrationabilium tangunt; secundi autem approximantes movent iram, aut concupiscentiam præter naturam. Hæc quippe passiones communes nominis et irrationalibus animantibus existunt, sub rationali natura latentes, 534, ideo Spiritus sanctus ad incidentes quidem in humanas cogitationes dicit: « Ego dixi: Dii estis, et filii Altissimi omnes; vos autem sicut homines moriemini, et sicut unus de principibus cadetis 25. » Ad eos autem, qui irrationabiliter moventur, quid ait? « Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. In campo, et freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te 26. » Anima vero, quæ peccaverit, ipsa morietur. Manifestum est, quod homines sicut homines morientes, ab hominibus sepelientur, at qui, ut irrationales morte afficiuntur, sive cadunt, a vulturibus et corvis devorabuntur, e quorum pulvis, hi quidem invocant Dominum, alii vero scædantur in sanguinibus. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAPUT XXII.

Quando impuræ quædam cogitationes ocus fuerint effugatæ, inquiramus causam, unde id contigerit: utrum propter rei penuriam, eo quod materies ægre sit parabilis; aut propter eam, quæ nobis inest, passionum vacuitatem, non prævaluerunt adversus nos inimici? Exempli causa: Si quis anachoretarum, suggestu dæmonis, recordatus fuerit,

Α λουσι κόσμῳ, ἡμεῖς δὲ τοῖς αὐτῶν κόσμοις οὐ παραβάλλομεν· οὔτε γὰρ ἀγγέλους Θεῶ συνάπτειν πλὴν δυνάμεθα, οὔτε δαίμονας ἀκαθάρτους μᾶλλον ποιεῖν προαιρούμεθα. Καὶ πῶ; ὁ Ἐωσφόρος ὁ πρῶτῳ ἀνατέλλων εἰς τὴν γῆν κατεβρίφη, καὶ ἤγηται μὲν τὴν θάλασσαν ὡς ἐξέλιπτρον, τὸν δὲ Τάρταρον τῆς ἀβύσσου ὡσπερ αἰχμάλωτον, ἀναστῆ δὲ τὴν ἀβυσσον ὡσπερ χαλκίον, πάντας ἐκταράσσω διὰ τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ πάντων ἀρχεῖν βουλόμενος; Τοῦτων γὰρ τῶν πραγμάτων ἡ θεωρία πάνυ τιτρώσκει τὸν δαίμονα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν παρεμβολὴν φυγαδεύει. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν τῶν ἡρέμα κεκαθαρμένων μόνων συμβαίνει, καὶ βλεπόντων. πῶς τούς λόγους τῶν γεγονότων. Οἱ δὲ ἀκάθαρτοι τὴν θεωρίαν τούτων οὐκ ἴσασιν, οὔδὲ εἰ μαθόντες παρ' ἐτέρων κατεπέφθον ἀκουσθήσονται, πολλοῦ κνηροῦτοῦ, καὶ θυροῦ διὰ τὰ πάθη συνισταμένου κατὰ τὸν πόλεμον. Δεῖ γὰρ πάντως τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων μικρὸν ἡρεμῆσαι, ἵνα μόνον ὁ Γολιάθ ἀπαντήσῃ τῷ ἡμετέρῳ Δαβὶδ. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ διαίρεσει, καὶ τῷ εἶδει τούτῳ τοῦ πολέμου χρῆσώμεθα καὶ ἐπὶ πάντων ἀκαθάρτων λογισμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, οἱ μὲν τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἄνθρωπον ἐκπειράζουσιν, οἱ δὲ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ζῶον ἄλογον ἐκταράσσουσι, καὶ οἱ μὲν πρῶτοι παραβάλλοντες, κενοδοξίας, ἢ ὑπερηφανίας, ἢ φθόνου, ἢ κατηγορίας; ἢ μὲν ἐμβάλλουσι νοήματα, ἅπερ οὐδενὸς ἀπτεται τῶν ἀλόγων· οἱ δὲ δεῦτεροι, προσεγγίζοντες, θυμὸν, ἢ ἐπιθυμίαν παρὰ φύσιν κινεῖσι. Ταῦτα γὰρ τὰ πάθη κοινὰ ἡμῶν, καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων τυγχάνουσιν, ὑπὸ τῆς λογικῆς καλυπτόμενα φύσεως. Διδὸ λέγει καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, πρὸς μὲν τοῖς ἀνθρωπίναις περιπίπτοντας λογισμοῖς, « Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες· ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκατε, καὶ ὡς εἰς τῶν ἀρχόντων πίπτετε. » Πρὸς δὲ τοὺς κινουμένους ἀλόγως, εἰ φησι; « Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος, καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις, ἐν κημῶ καὶ χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαι, τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ. » Ἡ δὲ ψυχὴ ἡ ἀμαρτανουσα, αὕτη ἀποθάνεται. Πρόδηλον, ὅτι οἱ μὲν ἄνθρωποι ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκοντες, ὑπὸ ἀνθρώπων ταφῆσονται, οἱ δὲ ὡς ἄλογοι θανατούμενοι, ἤτοι πίπτοντες, ὑπὸ γυπῶν, ἢ κοράκων βρωθήσονται, ὧν οἱ νεοσοῖ, οἱ μὲν ἐπικαλοῦνται τὸν Κύριον, οἱ δὲ φύρονται ἐν αἵμασιν. Ὁ ἴχων ὧτα ἀκούειν, ἀκούετω.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Ὅταν τινὲς τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν ταχέως φυγαδευθῶσιν, ζητήσωμεν τὴν αἰτίαν πόθεν τοῦτο συμβέβηκε· ὅτερον διὰ τὴν σπάνιν τοῦ πράγματος, τοῦ δυσπρόριστον εἶναι τὴν ὕλην, ἢ διὰ τὴν προσοῦσαν ἡμῖν ἀπάθειαν οὐκ ἴσχυσαν καθ' ἡμῶν οἱ ἐχθροί; Ὅσον, εἰ τις τῶν ἀναχωρούντων ἐνουμηθεῖ ὑπὸ δαίμονος, τῆς πρώτης πόλεως πνευματικὴν κυβέρνησιν

22 Isa. xiv, 12. 23 1 Reg. xvii, 48. 24 Psal. lxxxi, 6, 7. 25 Psal. xxxi, 9.

πιστευθῆναι, οὗτος δὴλον, ὅτι οὐ χρονίσει τὸν λογι- A
σμὸν τοῦτον φανταζόμενος, καὶ ἡ αἰτία ἐκ τῶν λεγο-
μένων γίνεται γνώριμος· εἰ δὲ τις πόλεως, καὶ τῆς
τουχούσης γίνεται, καὶ ὁμοίως λογίζεται, οὗτος μα-
κάριος τῆς ἀπαθείας ἐστίν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων λογισμῶν εὐρεθῆσεται ὁ τοιοῦτος τρόπος ἐξ-
εταζόμενος. Ταῦτα δὲ ἀναγκαῖον εἶδέναι πρὸς τὴν
ἡμετέραν προθυμίαν, καὶ δύναμιν, ἵνα εἰδῶμεν,
πότερον ἢ τὸν Ἰορδάνην παρήλθομεν, καὶ ἐγγὺς ἐσμεν
τῆς πόλεως τῶν Φοινίκων, ἢ ἔτι ἐν τῇ ἐρήμῳ δι-
άγομεν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων τυπτόμεθα. Πάνυ
γὰρ ποικίλοι μοι φαίνεται τῆς φιλαργυρίας ὁ δαίμων,
καὶ πρὸς ἀπάτην εὐμήχανος, ὅς πολλακίς στενωθεὶς
ὑπὸ τῆς ἀκρας ἀποταγῆς, τὸν οἰκονόμον εὐθύς, καὶ
φιλόπτωχον ὑποκρίνεται, καὶ τοὺς μηδέπω παρόντας
ὑπέδειχται ξένους γεννηώτερον, καὶ ἄλλοις λειπομέ- B
νοις ἀποστέλλει διακονίαν, καὶ δεσμοτήρια πόλεως
ἐπισκέπτεται, καὶ τοὺς πιπρασκομένους δῆθεν ἐξ-
αγοράζει, γυναιξί τε κολλᾷται πλουσίαις, καὶ τοὺς εὖ
παθεῖν ὀφείλοντας ὑποδεικνύσει, καὶ ἄλλους πάλιν
ἀποτάξασθαι νοουστῆ βαλάντιον ἀδρὸν κεκτημένους,
καὶ οὕτως ἐξαπατήσας κατὰ μικρὸν τὴν ψυχὴν, τῆς
φιλαργυρίας αὐτῆν λογισμοῖς ὑποβάλλει, καὶ τῷ τῆς
κενοδοξίας παραδίῳσι δαίμονι

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Ὡς πλῆθος εἰσάγει τῶν δοξαζόντων ἐπὶ ταῖς οἰ-
κονομίαις ταύταις τὸν Κύριον, καὶ τινὰς κατ' ὀλίγον
περὶ ἱερουσῶνης συλλαλοῦντας προβάλλων λοιπὸν C
προμανεύεται ταχὴν θάνατον τοῦ ὄντος ἱερέως,
καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐκφύγη μυρία ποιήσας προστίθησι,
καὶ οὕτως ὁ ταλαίπωρος νοῦς ἐνδεθεὶς τούτοις τοῖς
λογισμοῖς, τοῖς μὲν μὴ καταδεξαμένοις τῶν ἀνθρώ-
πων διαμάχεται, τοῖς δὲ τοῦτο καταδεξαμένοις,
ἐτοιμῶς δῶρα χαρίζεται, καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης αὐ-
τοῦς ἀποδέχεται· τινὰς δὲ διαστασιάζοντας, τοῖς δικα-
σταῖς παραδίῳσι, καὶ τῆς πόλεως ἐξορίζεσθαι
παραγγέλλει· τούτων δὲ λοιπὸν ἔνδον δυναι, καὶ
στρεφομένων τῶν λογισμῶν, εὐθύς καὶ ὁ τῆς ὑπερ-
φανίας ἐφίσταται δαίμων, ἀστραπᾶς συνεχεῖς κατὰ
τὸν ἀέρα τῆς κέλλης τυπῶν, καὶ δράκοντας περωτοῦς
ἐπιπέμπων, καὶ τὸ τελευταῖον κελὴν, στέρησιν
φρενῶν ἐργαζόμενον, ἀλλ' ἡμεῖς τούτοις τοῖς λο-
γισμοῖς ἀπώλειαν ἐπευξάμενοι, μετ' εὐχαριστίας τῇ D
πενίᾳ συζησωμεν, «Ὅθεν γὰρ εἰσπνέγαμεν εἰς τὸν
κῆρυον, οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δῆλον ὅτι δυνάμεθα· ἔχον-
τες δὲ τροφὰς, καὶ σκεπάσματα, τούτους ἀρκεσθη-
σόμεθα,» μεμνημένοι καὶ Παύλου, ῥίξαν πάντων τῶν
κλῆρων τὴν φιλαργυρίαν εἰπόντος. Πάντες οἱ ἀκά-
θαρτοι λογισμοὶ διὰ τὰ πάθη χρονίζοντες ἐν ἡμῖν,
κατάγουσι τὸν νοῦν εἰς θάλασσαν, καὶ ἀπώλειαν·
ὡσπερ γὰρ τὸ νόημα τοῦ ἄρτου χρονίζει ἐν τῷ πει-
νῶντι διὰ τὴν πείναν, καὶ τὸ νόημα τοῦ ὕδατος ἐν
τῷ διψῶντι διὰ τὴν δίψαν, οὕτω καὶ τὰ νοήματα
τῶν κτημάτων, καὶ τῶν χρημάτων, χρονίζει διὰ τὴν
πλεονεξίαν, καὶ τὰ νοήματα τῶν βρωμάτων, καὶ τῶν

quod primæ urbis sibi concedita fuerit spiritualis gu-
bernatio, manifestum est, quod is non immorabitur
istam cogitationem contemplans, et causa ex his, quæ
dicuntur, cognita fuit : Si quis autem quod sit urbis
et qualiscunque, ac similiter cogitet, is beatus est
ob passionum carentiam : sic etiam pariter in aliis
cogitationibus hujuscemodi modus, si examinetur,
comperietur. Hæc autem necessarium est scire ad
nostram **535** animi alacritatem ; ac robur, ut
noscamus, utrum, aut Jordanem pertransivimus,
simusque prope Phœnicum urbem, aut adhuc in
solitudine degamus, et cædamur ab alienigenis.
Valde quippe versutus et callidus mihi videtur avari-
tiæ dæmon, adque decipiendum industrius ac sol-
lers, qui sæpius arcte pressus a summa renuntia-
tione mundi, confestim providum administratorem,
amantemque pauperum simulat, et eos, qui nondum
adsunt, hospes generosius excipit, et aliis absentibus
mittit ministerium, et visitat carceres urbis, et
divenditos videlicet redimit, et divitibus adhæ-
rescit mulieribus, et eos, qui beneficio affici debent,
subinducat, et e diverso alios, qui marsupium possi-
dent opulentum, admonet, ut mundo renuntient :
sicque, cum paulatim animam deciperit, ipsam avari-
tiæ subjicit cogitationibus, tradique dæmoni vanæ
gloriæ.

CAPUT XXIII.

Tali pacto (avaritiæ dæmon) multitudinem indu-
cit celebrantium Dominum ob hæc providas admi-
nistrationes, paulatimque proferendo aliquos de
sacerdotio ad invicem colloquentes, celere deinde
mortem sacerdotis exsistentis vaticinatur, utque
non effugiat, millia effingens adjicit, sicque mens
infelix hisce illigata cogitationibus, pugnat quidem
acriter adversus homines recusantes, id vero an-
plexantibus dona prompte largitur, ipsorumque bo-
nam mentem, seu virtutem, quæ beneficium fidem-
que bonam agnoscit, approbat, et commendat : sed
et **536** si quidam litigent, tradit eos iudicibus,
mandatque ut ex urbe multentur exsilio : cæterum
hisce cogitationibus interius exsistentibus, ac ver-
santibus, statim superbix quoque dæmon, quasi ex
insidiis repente prodit, fulgura continua in cellæ
aere imprimens, alatosque dracones insuper mit-
tens, quodque extremum est malum, mentis cau-
sans privationem. Nos vero, utpote qui cogitatio-
nibus istis luem exoptamus et interitum, cum gra-
tiarum actione paupertati convivimus. « Nihil enim
in hunc mundum inutilimus, et manifestum est
quod nec aliquid deferre poterimus. Habentes vero
alimenta et vestimenta, his contenti simus³⁷ ; memo-
res et Pauli, qui radicem vitiorum omnium avari-
tiam nuncupavit³⁸. Omnes impuræ cogitationes
diutino tempore in nobis, ob passiones, manentes,
deducunt mentem in perditionem et exitium :
quemadmodum enim cogitatio panis diu manet in
esuriente propter famem, et cogitatio aquæ in si-

³⁷ 1 Tim. vi, 7, 8. ³⁸ ibid. 10.

tiente propter sitim : ita et cogitata passionum et pecuniarum perdurant propter cupiditatem habendi; et notiones escarum, et earum, quæ ex escis pariuntur, turpium cogitationum, immorantur diu propter passiones. Verum et in cogitationibus vanæ gloriæ, atque in aliis cogitatis similiter ista clarescent. Fieri autem non potest, quod mens ab istis rebus suffocata, Deo astet, justitiæque corona se redimiat. Et ex his nempe cogitationibus deorsum tracta miserrima illa mens in Evangeliiis ³⁹, Christi cognitionis prandium recusavit : rursusque ille, qui devinctus fuit manus et pedes, atque in tenebras exteriores projectus, **537** ex istis cogitationibus subtectum habebat indumentum, quem, qui vocaverat, minime dignum hujusmodi nuptiis esse respondit : ideo nuptialis est vestis vacuitas passionum animæ rationalis, mundanas repudiantis concupiscentias. Quæ vero causa sit, quod cogitata sensibilibium, diutius immorantia disperdant, ac perimant cognitionem seu iudicium in capitulis de oratione dictum fuit rerum.

CAPUT XXIV.

Oppositorum activæ vitæ dæmonum tres sunt principes in prima velut in acie stantes, quos subsequitur omnis alienigenarum castrametatio, quive in bello primi stant, et animas per impuras cogitationes provocant, et pelliciunt ad malitiam nimium ii qui gulæ cupiditatibus præsumunt (ut diximus capite primo), et ii qui nobis avaritiam suggerunt, et ii qui ad humanam gloriam nos excitant. Desiderans igitur puram fundere orationem, cave ab iracundia, et diligens temperantiam contine ventrem, non des panem alvo tuæ, et in aqua ipsum attere, et afflige, vigila in oratione, ac ultionem sive memoriam injuriarum procul a te repelle, verba Spiritus sancti non deficiant a te, foresque Scripturarum pulsa manibus virtutum, tunc oriatur tibi cordis affectuum vacuitas, mentemque similem astris in oratione perspicies. E notionibus quædam sunt, quæ nostri animi principatum imprimunt ac formant, et figurant, quædam vero cognitionem solummodo præbent, menti signum non imprimentes. Etenim, « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum ⁴⁰, » deponit quidem in corde notionem, non tamen **538** ipsum figurat, neque signat impressione. Sic « accipiens panem ⁴¹, » figurat mentem, et « fregisse ⁴², » imprimit menti signum. Verum, « Vidi Dominum sedentem super thronum excelsum et elevatum ⁴³, » imprimit menti signum sine « vidi Dominum, » et dictum quidem videtur **D** imprimere aliquid signum menti, quod autem significat, non imprimit; vidit quippe oculo prophætico naturam rationalem elevatam, quæ practice, seu actualiter suscepit in se ipsa cognitionem Dei; ibi namque dicitur sedere Deus, ubi dignoscitur; ideo pura mens dicitur Dei thronus. Dicitur autem et mulier, thronus dedecoris, loco dicendi, quod sit anima justas res odio habens; dedecus vero animæ,

Α τικτομένων αίσχρών λογισμών ἐκ τῶν βρωμάτων, χρονίζει διὰ τὰ πάθη. Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς κενοδοξίας λογισμῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων λογισμῶν ὁμοίως φανερωθήσεται. Οὐκ ἔστι δὲ νοῦν πνιγόμενον ὑπὸ τοιοῦτων παραστήναι θεῶν, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀναδέξασθαι στέφανον. Ἐκ τούτων γὰρ τῶν λογισμῶν κατασπώμενος καὶ ἐκεῖνος ὅ ἐν τοῖς Εὐαγγελοῖς τρισάβλιος νοῦς, τὸ τῆς Χριστοῦ γνώσεως ἀριστον παρητήσατο· καὶ πάλιν ὁ δεσμούμενος χεῖρας, καὶ πόδας, καὶ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος βαλλόμενος ἐκ τούτων τῶν λογισμῶν καθυφασμένον εἶχε τὸ ἔνδυμα, ὄνπερ οὐκ ἄξιον τῶν τοιούτων γάμων ὁ καλέσας ἀπεφήνατο εἶναι· τὸ ἔνδυμα ἔστι γαμικὸν, ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς κοσμικῆς ἀρνησαμένης ἐπιθυμίας. Τίς δὲ ἡ αἰτία τοῦ τὰ νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, χρονίζοντα διαφθεῖρειν τὴν γνῶσιν εἴρηται ἐν τοῖς περὶ προσευχῆς κεφαλαίοις.

B sensibilibium, diutius immorantia disperdant, ac perimant cognitionem seu iudicium in capitulis de oratione dictum fuit rerum.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων τῇ πρακτικῇ, τρεῖς εἰσιν ἄρχοντες πρωτοστάται, οἷς ἔπεται πᾶσα ἡ παρεμβολὴ τῶν ἀλλοφύλων, οἷτινες πρῶτοι κατὰ τὸν πόλεμον ἴστανται, καὶ τὰς ψυχὰς διὰ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν ἐκκαλοῦνται πρὸς τὴν κακίαν· οἱ τὰς τῆς γαστριμαργίας ὀρέξεις πεπιστευμένοι, οἱ τὴν φιλαργυρίαν ἡμῖν ὑποβάλλοντες, καὶ οἱ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἡμῶς ἐκκαλοῦμενοι. Ἐπιθυμῶν οὖν καθαρὰς προσευχῆς, διατήρησον θυμὸν, καὶ ἀγαπῶν σωφροσύνην, κράτει γαστρός, μὴ ὄψιν ἄρτον σὴ κοιλά, καὶ ἐν ὕδατι ἐκθλίβε αὐτήν, ἀγρύπνει ἐν προσευχῇ, καὶ μνησικακίαν μακρὰν ποιήσον ἀπὸ σοῦ, λόγοι Πνεύματος ἁγίου μὴ ἐκλείπτωσάν σε, καὶ θύρας κροῦε χερσίν ἀρετῶν. Τότε ἀνατελεῖ σοι καρδίας ἀπάθεια, καὶ νοῦν ἀστεροειδῆ ὄψει ἐν προσευχῇ. Τῶν νοημάτων, τὰ μὲν τυποὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν, καὶ σχηματίζει, τὰ δὲ γνῶσιν μόνον παρέχει μὴ τυποῦντα τὸν νοῦν, μὴδὲ σχηματίζοντα. Τὸ γὰρ, « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, » ἐναποτίθεται μὲν τὸ νόημα τῇ καρδίᾳ, οὐ μὴν σχηματίζει αὐτήν, οὐδὲ τυποῖ. Τὸ μὲν, « Λαβὼν ἄρτον, » σχηματίζει τὸν νοῦν, τὸ δὲ, « κλάσαι, » πάλιν τυποῖ τὸν νοῦν. Τὸ δὲ, « Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ ἐπηρμένου, » τυποῖ τὸν νοῦν χωρὶς τοῦ, « Εἶδον τὸν Κύριον, » καὶ τὸ μὲν ῥητὸν δοκεῖ τυποῦν τὸν νοῦν, τὸ δὲ σημαῖνον, οὐ τυποῖ. Ἐώρακε γὰρ προφητικῶ ὄφθαλμῷ τὴν φύσιν τὴν λογικὴν ὑψωθείσαν διὰ πρακτικῆς δεξιμένην ἐν ἐαυτῇ τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ γὰρ λέγεται καθέζεσθαι Θεός, ἐνθα γινώσκεται, διότι καὶ θρόνος λέγεται Θεοῦ νοῦς καθαρός. Λέγεται δὲ καὶ θρόνος, ἀτιμία; γυνή, ἀντὶ τοῦ, ψυχὴ μισοῦσα δίκαια, ἀτιμία δὲ ψυχῆς κακία, καὶ ἀγνωσία. Τὸ τοίνυν νόημα τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐν τοῖς τυποῦσι τὸν νοῦν, ἀλλὰ τοῖς νοήμασι τοῖς μὴ τυποῦσι τὸν νοῦν. Διότι τὸν προσευχόμενον δεῖ παντὰ-

³⁹ Matth. xxii, 2-14. ⁴⁰ Joan. i, 1. ⁴¹ Matth. xxvi, 26. ⁴² ibid. ⁴³ Isa. vi, 1.

πασι χωρίζεσθαι τῶν τυπούντων τὸν νοῦν. Καὶ ζήτησεις, εἴπερ, ὡς ἔχει· ἐπὶ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν λογισμῶν αὐτῶν, οὕτως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων, καὶ τῶν λόγων αὐτῶν, καὶ ἄλλως μὲν ὁ νοῦς τυπωθήσεται ὁρῶν νοῦν, καὶ ἄλλως διατεθήσεται ὁρῶν τὸν λόγον αὐτοῦ; Ἐντεῦθεν δὲ γινώσκουμεν, πῶς ἡ γνώσις ἡ πνευματικὴ ἀφίστησι τὸν νοῦν τῶν νοημάτων τῶν τυπούντων αὐτῶν, ἀτύπωτον δὲ αὐτὸν παρίστησι τῷ Θεῷ, διότι τὸ τοῦ Θεοῦ νόημα οὐκ ἐν τοῖς τυποῦσιν ἐστίν· οὐ γὰρ ἐστι σῶμα ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν ταῖς μὴ τυποῦσι μᾶλλον. Πάλιν τῶν θεωρημάτων τῶν μὴ τυπούντων τὸν νοῦν, τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνει ἀσωμάτων, τὰ δὲ τοῦ λόγου, αὐτῶν· καὶ οὐχ ὡς ἐπὶ τῶν σωμάτων συμβαίνει, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐτύπου τὸν νοῦν, τὰ δὲ οὐκ ἐτύπου· ἐνταῦθα δὲ οὐδέτερον νόημα τὸν νοῦν τυποῖ.

non imprimunt. Rursus e contemplationibus, quæ menti non imprimunt signum, aliqua quidem **539** essentialiam significant incorporeorum, aliqua vero rationes ipsorum; neque sicuti contingit in corporibus, ita et in incorporeis sit: in corporibus etenim alia quidem menti signum imprimebant (ut diximus), alia vero non imprimebant; hic autem neutra uotio signum imprimit menti.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ΄.

CAPUT XXV.

Ὅταν ὁ τῆς γαστριμαργίας πολλὰ καὶ πολλὰκις ἀγωνιάμενος δαίμων μὴ ἰσχύσῃ διαφθεῖραι τὴν τυπωμένην ἐγκράτειαν, τότε εἰς ἐπιθυμίαν ἀσκήσεως ἀκροτάτης ἐμβάλλει τὸν νοῦν, ἐξ ὧν καὶ τὰ περὶ τὸν Δανιὴλ εἰς μέσον φέρει, τὴν πενιχρὰν ἐκείνην ζωὴν, καὶ τὰ σπέρματα, καὶ τινῶν ἄλλων ἀναχωρητῶν μνημονεύει βεδιωκῶτων διὰ παντὸς οὕτως, ἣ ἀρξζιμένους, καὶ τούτων μιμητὴν γενέσθαι καταναγκάζει· ἵνα τὴν ἄμετρον διώκων ἐγκράτειαν, ἀποτύχῃ καὶ τῆς συμμετρίας τοῦ σώματος μὴ ἐπαρξέσωντος διὰ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, οὕτως εὐλογῶν τῷ σώματι, καὶ καταρῶμενος τῇ καρδίᾳ· ᾧ μὴ πείθεσθαι δίκαιον τούτους νομίζω, μηδὲ ἀπέχεσθαι ἄρτου, καὶ ἐλαίου, καὶ ὕδατος. Ταύτην γὰρ τὴν διαίταν πάνυ καλλίστην οἱ ἀδελφοὶ πεπειράκασι, καὶ τοῦτο οὐ πρὸς κόρον, καὶ ἅπαξ εἰς τὴν ἡμέραν. Θαυμάζω γὰρ εἴ τις, ἄρτου καὶ ὕδατος κορεννύμενος, δυνήσεται τὸν τῆς ἀπαθείας ὑποδέξασθαι στέφανον. Ἀπάθειαν δὲ λέγω, οὐ τὴν καταλύσει τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίας, αὕτη γὰρ ἐγκράτεια λέγεται, ἀλλὰ τὴν κατὰ δianoian τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς περικόπτουσαν, ἣντινα καὶ πνευματικὴν περιτομὴν τοῦ κρυπτῷ Ἰουδαίου ὁ ἅγιος Παῦλος ὠνόμασεν. Εἰ δὲ ἀθυμεῖ τις ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσι, μνημονευσάτω τοῦ σκευούς τῆς ἐκλογῆς, Ἀποστόλου, ἐν λιμῷ καὶ δίψει τὸν δρόμον τελέσαντος. Μιμῆται δὲ καὶ ὁ τῆς ἀληθείας ἀντίπαλος ὁ τῆς ἀκηδίας δαίμων τούτων τὸν δαίμονα, ἀκροτάτην ἀναχώρησιν τῷ καρτερικῷ ὑποβάλλων, εἰς ζῆλον προσκαλούμενος Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, καὶ τῆς ἀπαρχῆς τῶν ἀναχωρητῶν Ἀντωνίου, ἵνα, μὴ βαστάσας τὴν χρονίαν, καὶ ἀπάνθρωπον ἀναχώρησιν, φύγῃ μετ' αἰσχύνης, τὸν τόπον καταλιπὼν, καὶ αὐτὸς λοιπὸν καυχώμενος εἴπῃ, Ἐἶσχυσα πρὸς αὐτόν.

A malitia est, et ignorantia. Notio igitur Dei non inueniatur inter notiones, quæ menti signum imprimunt, verum inter notiones, quæ non imprimunt aliquod signum menti. Oportet enim quod is qui orat sese totaliter a notionibus separet, quæ imprimunt signum menti. Et inquires an, ut se res habet in corporibus, ipsorumque cogitationibus, sic se habeat etiam in incorporeis, ipsorumque cogitatis, seu conceptibus, et alias quidem mens videns mentem informetur, seu imprimatur, et alias disponatur videns ipsius conceptum? Exinde vero cognoscimus, quomodo cognitio spiritualis mentem separet a notionibus, quæ ipsi signum imprimunt, eamque sistat Deo omni impressione carentem; quia nimirum notio de Deo non est inter notiones imprimentes aliquod signum menti, nec

B enim Deus est corpus, sed magis inter eas, quæ non imprimunt. Rursus e contemplationibus, quæ menti non imprimunt signum, aliqua quidem **539** essentialiam significant incorporeorum, aliqua vero rationes ipsorum; neque sicuti contingit in corporibus, ita et in incorporeis sit: in corporibus etenim alia quidem menti signum imprimebant (ut diximus), alia vero non imprimebant; hic autem neutra uotio signum imprimit menti.

Quando gulae dæmonium, cum per multa, multotiesque decertarit, non valuerit impressam destruere continentiam, tunc ad summæ exercitationis desiderium mentem impellit; quamobrem tum ea de Daniele in medium profert, nimirum pauperem illam vitam, et semina: tum quosdam alios anachoretas commemorat, qui semper sic vixerunt, aut inceperunt, horumque urget fieri æmulum ac imitatore ut, dum immodicam consecatur continentiam, frustretur etiam moderato corporis statu, non iis contenti propter propriam infirmitatem; vere corpori benedicendo (dæmon ille) et cordi maledicendo: cui ipsos non obedire iustum censeo, neque abstinere pane, et oleo, et aqua; hanc enim vivendi formam summe optimam fratres experti sunt; hocque non ad satietatem, et semel tantum in diem. Admiror quippe quod quis, si pane et aqua satiatius fuerit, possit coronam assequi carentiæ passionum. Vacuitatem passionum voco, non eversionem actualis peccati, hæc nempe dicitur continentia, sed eam, quæ intellectualiter passionibus affectas cogitationes circumsecat, quam et spiritualem circumcisionem occulti Judæi sanctus Paulus nominavit⁴⁴; si vero quis animum despondeat super his quæ dicta sunt, recordetur vasis electionis Apostoli, qui in fame ac siti cursum **540** consummavit. Quin et veritatis adversarius dæmon ille desidæ, istum imitatur dæmonem, summam secessionem tolerantiam prædito suggerens ad æmulationem provocando Joannis Baptistæ, atque primitiarum anachoretarum Antonii, ut, non portans diuturnum et inhumanum secessum, fugiat cum pudore, locum derelinquens, et ipse postea gloriabundus dicat: « Prævalui adversus eum⁴⁵. »

⁴⁴ Rom. II, 29. ⁴⁵ Psal. XII, 5.

CAPUT XXVI.

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ΄.

Impuræ cogitationes multas materias ad incrementum excipiunt, atque multis coextenduntur rebus; etenim intellectualiter magna trajiciunt maria et longinqua conficere non recusant itinera ob plurimum passionis fervorem; quæ autem sunt utcunq̄ purificatæ, existunt, plusquam illæ, arctiores, cum multis sese rebus non valeant coextendere, propter passionis imbecillitatem, unde et potius præter naturam moventur; et secundum sapientem Salomonem ⁴⁶, tempore aliquo extra vagando spatiantur, stipulamque congregant ad injustam laterum fabricationem, ut salventur quemadmodum caprea e laqueis, et veluti avicula e retibus. Facilius enim est impuram purgare animam, quam purgatam, denuoque sauciatam, ad sanitatem rursus revocare, cum mœstitiæ dæmon nequaquam permittat, sed pupillis oculorum semper insiliat, et orationis tempore peccati præferat simulacrum.

541 CAPUT XXVII.

Non norunt corda nostra dæmones, sicuti quidam hominum censent, etenim solus est cognitor cordium, qui mentem hominum noscit ⁴⁷, qui que solus corda ipsorum creavit; e sermone autem, qui profertur, et e talibuscunq̄ corpore motibus multas motiones, quæ in corde fiunt, dignoscunt; quas quidem ego nunc voluissem luculenter ostendere, sed me retinuit sacerdos sanctus, indignum effatus talia publicare, et ad profanorum aures i-jicere; siquidem, ait, quod et ille, qui cum insidiatore conversatur, secundum legem, crimini obnoxius est; verumtamen, quod ex istiusmodi signis agnoscant, quæ latent in corde, et ex his occasiones contra nos assumant; sæpius certe aliquos male locutos arguimus, nos erga eos non cum charitate gerentes; idcirco in dæmonem vindictæ incidimus, statimque malignas adversus ipsos cœpimus cogitationes, quas prius novimus nobis superaccidisse. Quamobrem præclare nos Spiritus sanctus accusat: « Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuæ ponchas scandalum ⁴⁸, » et cogitationum ultionis aperiebas portam, mentemque tempore orationis perturbabas, inimici tui faciem semper ob animum obversando, et istam Dei loco habendo; quod enim mens omnino intuetur, dum oral, dignum est fateri, hoc esse Deum. Verum fugiamus (dilecti) maledicentiæ morbum, nullamque unquam maligne commemoremus, neque detorqueamus, seu obscuremus obtutus, dum proximi memoriam agimus; omnes quippe nostros gestus **542** maligni dæmones curiose inquirunt, et nihil eorum, quæ ad nos pertinent inexaminatum derelinquunt, non recubitum, non sedem, non stationem, non sermonem, non progressum, non intuitum, cuncta diligenter scru-

Οἱ μὲν ἀκάθαρτοι λογισμοὶ εἰς ἀβυσσὸν ὕλας εἰσδέχονται, καὶ πολλοὶ συμπαρεκτείνονται πράγμασι· καὶ γὰρ πελάγη κατὰ διάνοιαν περῶσι μεγάλα, καὶ μακρὰς ὁδοὺς ἰδεύειν οὐ παραιτοῦνται διὰ πολλῆς τοῦ πάθους θερμότητος· οἱ δὲ ἰπποσούν κεκαθαρμένοι, στενωτέρου τοῦτων μάλλον εἰσι, συμπαρεκτείνεσθαι πράγμασι μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν τοῦ πάθους ἀσθένειαν, ὅθεν καὶ πρὸς φύσιν μάλλον κινουῦνται, καὶ, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, χρόνον τινὰ ἐξωβέμβοντες, καὶ καλὰ μὴν συνάγουσιν εἰς τὴν παράνομον πλινθουργίαν, ἵνα σώζωνται ὡς περ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὡς περ ὄρνεις ἐκ παγίδος. Ἔβον γὰρ ἀκάθαρτον καθάρα· ψυχὴν, ἣ καθαροῦσαν, καὶ πάλιν θραυματισθεῖσαν εἰς ὑγιάν ἀσθίς ἀνακαλέσασθαι, τοῦ δαίμονος τῆς λύπης μὴ συγχωροῦντος, ἀλλ' ἀεὶ ταῖς κόραις κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς τὸ τῆς ἀμαρτίας προσφέροντος εἰδῶλον.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ΄.

Οὐκ ἐπίστανται τὰς καρδίας ἡμῶν οἱ δαίμονες, ὡς τινες τῶν ἀνθρώπων νομίζουσι· καὶ γὰρ μόνος ἐστὶ καρδιογνώστης, ὁ ἐπιστάμενος τὴν νοῦν τῶν ἀνθρώπων, καὶ πλάσας κατὰ νόμους τὰς καρδίας αὐτῶν· ἐκ δὲ τοῦ προφορικοῦ λόγου, καὶ τῶν τοιῶνδε κινήματων τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ κινήματων γινώσκουσιν. Ἄπερ ἐγὼ νῦν ἐδουλόμην δηλώσαι σαφῶς, ἐπέτρεξε δὲ με ὁ ἅγιος ἱερεὺς, ἀνάξιον φήσας τὰ τοιαῦτα δημοσιεύεσθαι, καὶ εἰς ἀκοὰς βεβήλων ἐμβάλλεσθαι· εἴπερ, φησὶ, καὶ ὁ τῷ ἐφέδρῳ συγγινόμενος, κατὰ τὸν νόμον, ὑπεύθυνος γίνεται. Πλὴν ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων συμβόλων ἐπιγινώσκουσι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ κρυπτόμενα, καὶ τὰς ἀφορμὰς ἐκ τούτων λαμβάνουσι καθ' ἡμῶν, πολλὰ γοῦν τινὰς κακολογήσαντας ἠλέγξαμεν, οὐκ ἀγαπητικῶς ἔχοντες πρὸς αὐτοὺς, διὸ καὶ τῷ τῆς μνησικακίας περιπεπτώκαμεν δαίμονι, καὶ λογισμοὺς πονηροῦς εὐθύς εἰληψαμεν κατ' αὐτῶν, οὓς τε πρότερον ἐγκωμεν ἡμῖν ἐπισυμβάντας. Διόπερ καλῶς ἡμῖν ἐγκαλεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· « Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου καταλάλεις, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου ἐτίθεις σκάνδαλον, » καὶ τῶν τῆς μνησικακίας λογισμῶν ἤνοιγες θύραν, καὶ τὸν νοῦν κατὰ καιρὸν τῆς προσευχῆς ἐξετάρασσες, τοῦ ἐχθροῦ σου τὸ πρόσωπον ἀεὶ φανταζόμενος, καὶ τοῦτον θεοποιῶν· ὃ γὰρ βλέπει πάντως ὁ νοῦς προσευχόμενος, τοῦτο καὶ θεὸν ἄξιον ὁμολογεῖν. Ἀλλὰ φύγωμεν, ἀγαπητεῖ, τῆς κατηγορίας τὴν νόσον, μηδενὸς ποτε κακῶς μνημονεύσωμεν, μηδὲ τὰς ὕψεις διαστρέφωμεν ἐπὶ μνήμῃ τοῦ πλησίον. Πάντα γὰρ τὰ σχήματα οἱ πονηροὶ περιεργάζονται δαίμονες, καὶ οὐδὲν τῶν καθ' ἡμῶν καταλιμπάνουσιν ἀνεξέταστον, οὐκ ἀνάκλιτον, οὐ καθέδραν, οὐ στάσιον, οὐ λόγον, οὐ πάροδον, οὐ βλέμμα, πάντα περιεργάζονται, πάντα κινουσί, ὅλην τὴν ἡμέραν καθ' ἡμῶν δολι-

⁴⁶ Eccli. xi, 52; xxvii, 22. ⁴⁷ I Reg. xvi, 7; Psal. vii, 10; Sap. i, 6. ⁴⁸ Psal. xlix, 20.

τητα μελετῶσιν, ἵνα τὸν ταπεινὸν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς συκοφαντήσῃσι νοῦν, καὶ τὸ μακάριον αὐτοῦ κατασβέσῃσι φῶς. Ὁρᾶς καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος τί φησι τῷ Τίτῳ; « Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀφθορον λόγον, ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ, μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν ψαῦλον. » ὁ δὲ μακάριος Δαβὶδ καὶ προσεύχεται λέγων « Ῥῦσαι με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων, ἀνθρώπους καὶ τοὺς δαίμονας ὀνομάζων διὰ τὸ τῆς φύσεως λογικόν· ἀλλὰ καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν τοῖς Εὐαγγέλοις, ἐχθρὸν ἀνθρώπων εἶπε τὸν σπείραντα ἡμῖν τὰ τῆς κακίας ζιζάνια. Οὗ καὶ ρυθθείημεν χάριτι τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ πρέπει τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

A tantur, cuncta commovent, totam per diem adversus nos dolos meditantur, ut orationis tempore, mentem humilem calumniantur, et ipsius beatum lumen exstinguant. Vides quid et sanctus Paulus dicat Tito : « In doctrina, verbum incorruptum, sanum irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, pudore suffundatur nihil habens de nobis quid malum dicat ». Et beatus David orat etiam, dicens : « Libera me a calumnia hominum », Dæmones ipsos homines vocans, propter naturæ rationale; sed et Salvator in Evangeliiis inimicum hominem nuncupat eum, qui malitiæ nobis seminavit zizania : a quo liberemur gratia Christi, et Dei nostri, quem decet honor et gloria in sæcula. Amen.

⁴⁹ Tit. II, 8. ⁵⁰ Psal. cxviii, 134. ⁵¹ Matth. xiii, 25.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΛΓ' ΚΑΤ' ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΝ.

CAPITULA XXXIII

Per gradus quosdam disposita consequentiæ.

Sunt Evagrii Pontici et leguntur inter ejus opera hujusce Patrologiæ tom. XL, col. 1263. Incip. Ἰκτερόεστιν. Des. πεπιστευμένοι.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

SPIRITUALES SENTENTIÆ PER ALPHABETUM DISPOSITÆ,

Evagrius etiam restituendus. Vide ubi supra, col. 1267. Incip. Ἀποπόν ἐστι. Des. τῆς πάντα μισούση.

ALIÆ SENTENTIÆ

Inter Evagrii opera dudum relatæ. Ad totum citatum, col. 1269. Inc. Ἀρχὴ ἀγάπης. Des. κατὰ Θεὸν πάντα ποιεῖ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

ΠΑΡΑΙΝΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ.

EJUSDEM SANCTI PATRIS NOSTRI

NILI

INSTITUTIO AD MONACHOS.

Intemperantiam eduliorum præcidit jejunium, A et fornicationis lasciviam amputat continentia cum oratione.

Avaritiam idololatriæ matrem cohibet paupertas, corpoream vero sollicitudinem præscindit spes, quæ in Deum jactatur.

Mentem errantem coerces lectio divinorum oratorum, et vigilia cum oratione.

At iræ invasionem nūtigat longanimitas, et psalmodum decantatio.

Pigrityam comprimit constantia, et lacrymæ; tristitiam autem mundanam sedat, ac silere facit odium adversus voluptates.

Humilitas et aversio ab amore principatus et eminentiæ comparant hospitalitatem: superbiam vero (vetus malum, in conspectu Domini abominandum, cui resistit etiam Deus) cessare facit immensa humilitas, quæ dicit: « Ego sum terra et cinis ⁵⁴; » et rursus: « Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboravit, qui ædificat eam ⁵⁵, » et qui conatur custodire.

Sicut aqua facie inquinata depurari **543-554** non potest nisi manserit immota, ita neque status monachi agnoscere valet sine quiete.

Sicut impossibile est certatorem coronari, nisi luctum exercuerit, ita nec potest esse quis Christianus absque certaminibus.

Quemadmodum non est æqualis libra, una præponderante parte, sic fieri non potest ut mandatum Dei prospere perficiatur, carneo sensu prædominante.

Sicut non potest addiscere artem, qui diligenter ei non dederit operam, ita non potest orationem acquirere, qui Deo recto non adhæserit corde.

Quisquis puram non comparavit orationem, non habet armaturam ad bellum.

Qui ornatus est, et velut scopis mundatus, everis Dei virtutibus, dæmonum erit habitaculum.

Ἀκρασίαν βρωμάτων περικόπτει νηστεία, ἀκολασίαν δὲ πορνείας περιαιρεῖ ἐγκράτεια μετὰ προσευχῆς.

Φιλαργυρίαν τὴν τῆς εἰδωλολατρίας μητέρα συστέλλει ἀκτημοσύνη, μέριμναν δὲ σωματικὴν περικόπτει ἐλπίς ἢ εἰς Θεόν.

Πλανώμενον νοῦν συστέλλει ἀνάγνωσις λογίων Θεοῦ, καὶ ἀγρυπνία μετὰ προσευχῆς.

Θυμοῦ δὲ καταδρομὴν, καταπραῖνει μακροθυμία, καὶ ψαλμωδία.

Ἀκηδίαν καταστέλλει ὑπομονή, καὶ δάκρυα, λύπην δὲ κοσμικὴν κατασιγάξει τὸ πρὸς τὰς ἡδονὰς μῖσος.

Φιλοξενίαν κτᾶται ταπεινοφροσύνη, καὶ φιλαρχία, καὶ ὑπεροχῆς ἀποστραφὴ, ὑπερηφανίαν δὲ, τὸ ἀρχαῖον κακόν, τὸ βδελυκτὸν ἐνώπιον Κυρίου, ἢ ἀνθίσταται καὶ ὁ Θεός, καταπαύει ταπεινοφροσύνη ἀμέτρητος, ἢ λέγουσα: « Ἐγὼ εἰμὶ γῆ καὶ σποδός. » Καὶ πάλιν: « Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μᾶτην ἐκοπίασεν ὁ οἰκοδομῶν, καὶ φυλάττειν πειρώμενος.

Ἄς οὐκ ἔστι τεθλωμένον ὕδωρ καθαρεῦσαι μὴ μέιναν ἀτάλευτον, οὕτως οὐκ ἔστι μοναχοῦ κατάστασις ἐπιγνώναι, ἀνευ ἡσυχίας.

Ἄς ἀδύνατόν ἐστιν ἀθλητὴν στεφανωθῆναι μὴ παλαίσαντα, οὕτως οὐκ ἔστι γενέσθαι Χριστιανὸν ἀνευ ἀγώνων.

Ἄς οὐκ ἔστιν ἴσος ὁ ζυγός, βαροῦντος τοῦ ἐνὸς μέρους, οὕτως οὐκ ἔστι κατορθῶσαι ἐντολὴν Θεοῦ, κατακρατοῦντος τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος.

Ἄς περ οὐκ ἔστι μαθεῖν τέχνην, μὴ σχολάσαντα ἐπιμαλῶς, οὕτως οὐκ ἔστι κτήσασθαι προσευχὴν μὴ προσκαρτερήσαντα τῷ Θεῷ ἐν εὐθείᾳ καρδίᾳ.

Ἄς μὴ κ-κτημένος προσευχὴν καθαρὰν, οὐκ ἔχει ὄπλον εἰς πόλεμον.

Ἄς κεκοσμημένος, καὶ σεσαρωμένος ἀπὸ ἀρετῶν Θεοῦ, κατοικητήριον ἔσται δαιμόνιον.

⁵⁴ Gen. xviii, 27. ⁵⁵ Psal. cxlvi, 1.

Ὡς οὐκ ἔστι κατοικῆσαι βασιλέα ἐν οἴκῳ πένητος, ἂ οὕτως οὐ κατοικῆσει Χριστὸς ἐν ψυχῇ βερυπωμένῃ ἀπὸ ἀμαρτίας.

Ὡσπερ ἀνήμερος τόπος ἡμεροῦται δι' ἐπιμελοῦς φιλεργίας, οὕτως ψυχὴ ἀγριωθεῖσα ταῖς ἀμαρτίαις ἡμεροῦται, εἰ νόμῳ Θεοῦ πολιτεύεται.

Ὡσπερ πέτρα οὖσα ἐν θαλάσσῃ ἔδραϊα μένει, καὶ ἀσάλευτο· κατακρουομένη ὑπὸ κυμάτων, οὕτω καὶ ὁ τῆς ἀρετᾶς κατορθώσας, καὶ ταύταις ὅλως ἀνακραθεῖς, οὐ μὴ σαλευθῆ ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

Ὡσπερ ἱατρὸς πρὸς τὴν τοῦ πάθους θεορῶσαν ἐπινοεῖ τὸ φάρμακον, οὕτως καὶ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ συντηρουμένη διδάσκει τὸν μετέχοντα αὐτῆς, ὅπως ἂν διαφυλαχθῆ, καὶ ἐπὶ μείζονα προέλθοι.

Ὡσπερ χαράδρα ἑαυτῆς ἐμποεῖται τὴν διόδον **B** οὕτω καὶ ἀμαρτία παραδεχθεῖσα κατεργάζεται τοῦ κεκτημένου αὐτῆς τὴν ἀπώλειαν.

Ὡς οὐκ ἔστιν εἰς λίνα ἐμπεσόντα ἔλαφον εὐχερῶς ἐκφυγεῖν, οὕτως οὐ μὴ φύγη ἀμαρτίαν ὁ τῆς ἐπιθυμίας ἐκτελών, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀναστρεφόμενος· ἐπιθυμῖαι γὰρ πονηραὶ, καὶ ἤδοναι, σειραὶ δούλοιοι.

Ὡσπερ ἄμπελος, μὴ ποιοῦσα καρποὺς καλοῦς, ἐκκόπτεται ἵνα μὴ τὸν τόπον καταργῆ, οὕτως καὶ ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἐκριζωθῆσεται πᾶς ὁ μὴ ποιῶν καρποὺς Πνεύματος ἁγίου.

Ὡς ἀμήχανον, μὴ βλαθῆναι ἀνθρωπῶν κρουσθέντα ὑπὸ βέλου, οὕτως ἀδύνατόν ἐστι, μοναχὸν καταδεξάμενον λογισμῶν πονηρῶν μὴ τρωθῆναι.

Ὡσπερ ὁ ἐξεληθὼν ἔδοῦ εὐθείας, πλανᾶται ἐν ἀλλοδαπῇ χώρᾳ, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ πορεύεται, οὕτω καὶ ἀνθρωπος πλανᾶται μὴ πιστεύων εἰς ὁμοούσιον **C** Τριάδα.

Ὡσπερ τις εἰς πολλὰ διαιρούμενος ἔν ἐστι τῆ φύσει, οὕτως καὶ ἡ ἅγια Τριάς, εἰ καὶ τοῖς ὀνόμασι καὶ ταῖς ὑποστάσεσι διήρηται, τῆ φύσει μία ἐστὶ. Θεοῦ φύσιν οὐ καταλάβοις, οὐδ' εἰ περὶ τοῖς πετόμενος, ὁ Θεὸς ἀκατάληπτός ἐστι, διὸ καὶ κτίστης ἡμῶν ἐστίν.

Ὡσπερ τὸ κατασκευαζόμενον σκεῦος ἀγνοεῖ τοῦ κατασκευάσαντος τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν φύσιν, οὕτω καὶ ἀνθρωπος οὐ δυνήσεται ἐξευρεῖν Θεοῦ φύσιν ἢ ἀρχὴν.

Τριάδα μὴ περιεργάζου, ἀλλὰ μόνον πίστευε, καὶ **D** προσκύνει· ὁ γὰρ περιεργαζόμενος οὐ πιστεύει.

Κτήσασθε σοφίαν καὶ μὴ ἀργύριον, ποιήσατε φωτεινὸν ἔνδυμα Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὑπὲρ πάσαν στολὴν χρυσοῖν, ὅτι οὐκ ὠφελῆσει ὑπάρχοντα ἐν ἡμέρᾳ θανάτου.

Ὡσπερ πῦρ καταναλίσκει δρυμὸν, οὕτω καταλωθῆσεται πᾶς ἀμαρτωλὸς ὑπὸ τοῦ αἰωνίου πυρός, καὶ οὐ δύναται τελευτῆσαι· ἀθάνατα γὰρ βατανισθῆσεται.

Οὐδὲν μέγα, εἰ γινόμεθα δίκαιοι, ὃ γὰρ ἐκτίσθημεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρῶτον, καλοὶ λίαν, τοῦτο γενησόμεθα

Uti non licet regem in domo pauperis habitare, ita neque Christus habitabit in anima, quae inquinata est a peccato.

Sicuti locus incultus per accuratam elaborationem excolitur, sic anima ob peccata silvescens, mitigatur, si lege Dei gubernetur.

Quemadmodum scopulus in mari positus firmus inconcussusque permanet ab undis collisus; ita et qui prospere virtutes compararit, ipsisque sit omnino attemperatus, nunquam a diabolo concutitur.

Sicuti medicus remedium excogitat ad morbi curationem, ita Dei cognitio custodita docet eum qui particeps illius est, quomodo sese servet, adque **555** maiora perveniat.

Quemadmodum torrens e præcipiti **555** loco decurrens viam sibi sternit, ita peccatum admissum procreat exitium illius, qui ipsum possedit.

Uti cervus, qui incidit in retia, effugere non potest, ita non effugit peccatum qui suas perficit cupiditates, inque hoc mundo conversatur; cupiditates quippe perversæ, et voluptates, catenæ sunt, quæ difficulter solvi possunt.

Sicut vitis non ferens fructus bonos excinditur, ne locum frustra occupet, ita et a Domino extirpabitur omnis qui Spiritus sancti fructus non feret.

Ut impossibile est quod homo a jaculo conflixus non lædatur, sic non est possibile monachum, qui malam admittit cogitationem, non vulnerari.

Quemadmodum qui a recta exit via vagatur errans in aliena regione, nesciens quo progrediatur, ita et homo aberrat, qui non credit in Trinitatem consubstantiali.

Sicut aliquis, in plura divisus, est unum natura, sic et sancta Trinitas, etsi distinguatur nominibus et subsistentiis, una est natura. Dei naturam minime comprehendes, neque si cum alis volites. Deus incomprehensibilis est, ideoque noster est conditor.

Ut vas effictum ignorat principium, atque naturam figuli, sic et homo, Dei naturam, et principium nequaquam poterit adinvenire.

Trinitatem ne curiosius exquiras, sed tantum crede, atque adora, nam curiose perscrutans, nox credit.

Acquirete sapientiam, et non argentum, facite lucidum indumentum Christi Domini nostri **556** plusquam omnem vestem byssinam, quia opes in die mortis nullius erunt juvamenti.

Quemadmodum ignis consumit senticetum, ita omnis peccator ab æterno consumetur igne, nec potest mori, nam immortaliter torquebitur.

Nihil magnum, si justi fuerimus, quod enim a Deo primum conditi sumus, nimirum, boni **valde** id evademus.

Qui præter naturam vivit, Dei mandata non A servat. Ὁ παρὰ φύσιν βιών, οὐ τηρεῖ ἐντολάς Θεοῦ.

Omnis sapientia est timere Dominum : omnis vero disciplina, quæ legem Domini non docet, stultitia est et insipientia.

Fides et baptismus non eruent ab æterno igne absque operibus justitiæ. Si enim ejusdem es ordinis et classis cum Christo, mandata ejus observa, et si credis futura, æternam conare assequi gloriam, flammeumque gladium time ; si vero non recte custodis præcepta Dei, ne teipsum fidelem dicas.

Omnis creatura obedit Dei præcepto. Homo solus non obtemperat ei, per quem facta sunt omnia.

Nihil præbebimus Deo, si nosmetipsos castos custodiamus, sed nobismetipsis conciliabimus vitam æternorumque bonorum ineffabilem fruitionem.

Ne dicas, quod non possum custodire divinum mandatum, aut propter patrem, aut propter matrem, aut propter uxorem, aut propter filios, aut propter alium quempiam, nec enim te liberabunt illi ab imminente ira, et a nunquam moriente verme. Omnis autem, qui tibi adversatur ne virtutes Deumque acquiras, sit tibi execrandus et odiosus ; et cum isto nequidem comedere bonum est.

Πᾶσα σοφία φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, πᾶσα δὲ παιδεία ἢ μὴ διδάσκουσα νόμον Κυρίου, μωρία ἐστὶ καὶ ἀφροσύνη.

Ὁὐ δύσεται πίστις καὶ βάπτισμα τοῦ αἰωνίου πυρός, χωρὶς ἔργων δικαιοσύνης. Εἰ γὰρ συνετάξω τῷ Χριστῷ, τηρεῖ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, καὶ εἰ πιστεύεις τὰ μέλλοντα, ἀντιποιεῖ τῆς δόξης τῆς αἰωνίου, καὶ φοβῆθῃ τὴν φλογίνην βρομαίαν· εἰ δὲ οὐ κατορθοῖς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ, μὴ λέγῃ πιστὸν σεαυτὸν.

Πᾶσα ἡ κτίσις τῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ πειθαρχεῖ, ὁ δὲ ἄνθρωπος μόνος ἀπειθεῖ, δι' ὃν γέγονε τὰ πάντα.

Ὁὐδὲν παρέξομεν Θεῷ εἰ τηρήσομεν ἑαυτοὺς ἀγνοῦς, ἀλλ' ἑαυτοῖς ζωὴν προξενήσομεν, καὶ ἀπόλαυσιν ἀνεκλάλητον τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν.

Μὴ εἴπῃς, ὅτι οὐ δύναμαι τηρεῖν ἢ διὰ πατέρα, ἢ διὰ μητέρα, ἢ διὰ γυναῖκα, ἢ διὰ τέκνα, ἢ δι' ἕτερόν τινα, τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν, οὐ γὰρ ἐκεῖνοί σε ρύσονται τῆς ἐπιχειμένης ὀργῆς, καὶ τοῦ ἀτελευτήτου σκώληκος. Ἔστω δέ σοι πᾶς ὁ ἐναντιούμενος πρὸς κατορθωσιν Θεοῦ, καὶ ἀρετῶν, βδελυκτὸς καὶ μισητὸς, τῷ τοιοῦτῳ μὴδὲ συνεσθίειν καλόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΑΟΥ

Γινώμαι ἀπάγουσαι τῶν φθαρτῶν καὶ κολλῶσαι τοῖς ἀφθάρτοις τὸν ἄνθρωπον.

EJUSDEM SANCTI PATRIS NOSTRI

NILI

Sententiæ abducentes hominem a corruptibilibus, et incorruptibilibus unientes.

557 1. Via ad virtutem bona et brevis, est C sæculi fuga.

2. Oportet, ut qui concupiscit incorruptibilia, pro nihilo ducat corruptibilia.

3. Si veram desideras vitam, humanam mortem semper exspecta.

4. Præsentem vitam odio habeas, vides quippe ip-sius totam absque ordine convolvi.

5. Ne desideres bona, quorum usus præterit, et possessio deperit.

6. Rideto eos quibus res prospere succedunt, et infeliciter degentibus compatere ; hoc enim mercedem, illud vero sapientiam comparat.

α'. Ὁδὸς εἰς ἀρετὴν, ἢ τοῦ βίου φυγὴ, ἀγαθὴ τε καὶ σύντομος.

β'. Χρὴ τὸν ἐπιθυμοῦντα τῶν ἀφθάρτων, ἀντ' οὐδενὸς ἡγεῖσθαι τὰ φθειρόμενα.

γ'. Εἰ τὴν ζωὴν τὴν ὄντως ποθεῖς, δεῖ προσδέχου τὸν ἀνθρώπινον θάνατον.

δ'. Μίσει τὸν παρόντα βίον, ὅρῃς γὰρ αὐτοῦ τὸν τροχὸν ἀτάκτως κινούμενον.

ε'. Μὴ ποθήσῃς ἀγαθὰ, ὧν ἡ χρῆσις παρέρχεται, καὶ ἡ κτῆσις ἀπόλλυται.

ς'. Γέλα τοὺς εὐπραγοῦντας, τοῖς δυσπραγοῦσι σύμπασχε· τοῦτο μὲν γὰρ μισθοῦ, ἐκείνο δὲ φύλοσος πρόξενον.

Ζ. Τὴν ὑπόμονὴν ἀσχοῦ, οἷαν αὐτὴν ἔγνωμεν ἁγυμασθῆναι τοὺς μάρτυρας, ἐπειδὴ τὸ τῆς συνειδήσεως μαρτύριον καὶ ἡμεῖς ἀπατιούμεθα.

η'. Πάντων προτίμα τὴν ψυχὴν, καὶ τῆς ἀρετῆς ὁ δρόμος ἀκαμάτως ἀνύεται· πάντα γὰρ φθαρτὰ, ἡ δὲ ψυχὴ ἀθάνατος· προτιμᾶσθαι τοίνυν τῶν φθαρτῶν, τὴν ἀθάνατον προσήκει.

θ'. Ἐτοιμάζου πρὸς τὰ λυπηρὰ, καὶ κερδοῦναι τὰ πλεονα.

ι'. Μὴ ζῆτει παρὰ Θεοῦ τὰ ἡδέα, μόνα δὲ τὰ συμφέροντα, ἐκεῖνα γὰρ αἰτηθεῖς, οὐ δίδωσιν, εἰ δὲ καὶ λάβῃς, φθειρόνται.

ια'. Μὴ μέμφου τὴν πονίαν, ἀπερίσπαστον γὰρ τῷ νόμῳ τὸν ἀθλητὴν ἐργάζεται.

ιβ'. Μὴ εὐφραίνου πλοῦτιν, αἱ περὶ γὰρ αὐτοῦ φροντίδες χωρίζουσιν ὡς τὰ πολλὰ, καὶ παρὰ γνώμην τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

ιγ'. Ἐγγὺς τὸ τέλος, ὁ βόθρου μὲν ἐτοιμαζέσθω πρὸς μάστιγας.

ιδ'. Οὐ μακρὰν τὸ θέρος, ἀκανθῶν τοίνυν τὸν ἀγρὸν τῆς ψυχῆς ἀπαλλάξομεν.

ιε'. Οὐδὲν λανθάνει τὸν Θεόν, ὥστε μάρτην λανθάνειν ἀμαρτάνοντες σπεύδομεν.

ις'. Πρὸ τῶν ἀνθρώπων, αἰσχύνου τοὺς ἀγγέλους· πολλοὶ γὰρ ἡμῖν πάρεσι, καὶ πάσης αἰσχρᾶς ἀποχωρίζου πράξεως.

ιζ'. Μερίμνα τοῦ Κριτοῦ τὸν ζυγόν, καὶ πᾶν εἶτι σοι κίβδηλον τῆς πείρας τῆς βιωτικῆς ἐκβάλλεται.

ιη'. Ζημίαν εἶναι τὴν σχολὴν, καὶ ἀνεσιν νόμιζε, καὶ σπευδέε τι πράττειν, ὧν ἀπαιτεῖσθαι μέλλομεν.

ιθ'. Ἄετ' τοῦ βίου λογίζου τὸ ἀβέβαιον, καὶ οὐδὲν σε τῶν ἐν αὐτῷ περισπάται δυνήσεται.

κ'. Τὰ φαιδρὰ σε τῆς γῆς μὴ τερπέτω, τὰ πρόσκαιρα, ἀγκιστρα γὰρ ἐστὶ τὴν ψυχὴν ὡς ἰχθὺν δελεάζοντα, καὶ σαργνεύοντα.

κα'. Ἀπέχου τοὺς πειρασμούς, εἰς δὲ τὴν ἀνδρίαν ἐπιδιέξου.

κβ'. Μηδέποτε πτωχὸν παρίδη· διακρύβοντα, ἵνα μὴ παροφθῇ τῆς σῆς προσευχῆς τὰ δάκρυα.

κγ'. Ἡ φιλοσοφία κτήμα τοῖς ἀνθρώποις ἐξαιρέτων, οὕτω δὲ τοῖς ἀνθρώποις μόνῃ, μόνῃ συνεῖναι τῷ κερκτιμένῳ βούλεται.

κδ'. Χιτῶν ἡ ἀρετὴ τοῦ Θεοῦ· ταύτην ὑφαίνε, καὶ γίνῃ στολιστῆς τοῦ τῆς κτίειν ἐνδύοντος.

κε'. Ὅσα ἐπὶ γῆς, κλέπεται, τὰ κατ' οὐρανὸν ἐργάζου, ταῦτα γὰρ τοῖς τῶν σολόντων δακτύλοις οὐκ εἰσέρχεται.

κς'. Παραιτεῖσθαι δεῖ τὸ τρυφᾶν, ἔλκει γὰρ εἰς πράξεις, ἀπ' ὧν στεναγμοὶ μετὰ τὴν νύκτιν γίνονται.

κζ'. Τοὺς λογισμοὺς ἔμεινον τοῖς φιλοτάκτοις βδελύττεσθαι· φθειρόνται γὰρ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν μολύνουσιν.

κη'. Οὐδὲ τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ χιρᾶς ὅπως ἀνύε-

7. Exerce patientiam, eam, quam novimus exercuisse martyres, quandoquidem a nobis etiam conscientie testimonium repositur.

8. Præ omnibus animam aestima, sicque virtutis cursus sine labore perficitur: omnia namque corruptibilia sunt, anima vero immortalis; convenit igitur eam, quæ mortis est expers, pluris facere quam corruptibilia.

9. Præpara te ad ea quæ molesta sunt, et plura lucraberis.

10. Ne quæras a Deo suavia, sed ea sola quæ sunt utilia; illa enim requisitus Deus, non dat; si autem et acceperis, corrumpuntur.

11. Ne conqueraris de paupertate, **558** hæc quippe certatorem efficit a lege indistractum.

12. Ne oblecteris divitiis; nam curæ quæ de ipsis habentur, ut plurimum et contra animi sententiam, separant hominem a Deo.

13. Prope est finis; qui pigritat, ad flagra præparetur.

14. Non procul est æstas; agrum igitur animæ e spinis liberemus.

15. Nihil Deum latet, ita ut, dum peccamus, frustra Deum latere festinemus.

16. Præ hominibus verecundare angelos, multi nempe nobis astant; ideoque ab omni sejungere turpi actione.

17. Sollicitus esto de lance Judicis, et si quid tibi sordidum est tentationis secularis, ejicietur.

18. Puta, otium, et requiem esse damnum, et festina facere quidpiam eorum quæ a nobis sunt repetenda.

19. Semper cogita inconstantiam vitæ, nihilque illorum quæ in ea sunt, te poterit distrahere.

20. Splendida bona terræ nequaquam te delectent, quia temporaria sunt, hami namque existunt, animam veluti piscem decipientes, et retibus includentes.

21. Abstine a tentationibus, teque promptum exhibe ad fortitudinem.

22. Nunquam pauperem despicias lacrymantem, ne tuæ orationis lacrymæ despiciantur.

23. Sapientia, possessio est hominibus eximia, cumque sola sit hominibus, soli possidenti vult conjungi.

24. Virtus, tunica Dei est, ipsam tæxe, et ejus evades vestiarius, **559** qui terrarum induit orbem.

25. Quæcunque sunt super terram furto substrahuntur; operare tu cælestia, ista quippe digitos rapientium non subeunt.

26. Recusare oportet delicias, trahunt enim ad actus a quibus, post sobrietatem, gemitus procreantur.

27. Melius est abominari cogitationes amicas carnis, corrumpunt enim corpus, et animam inquietant.

28. Neque bona terrena quis comparabit alisque

laboribus, cur igitur caelestia propter laborem declinamus?

29. Vis absque labore operari virtutem? cogita, quod labor temporarius est, et merces aeterna.

30. Quicumque ad inhonestas voluptates tabefacti, seu consumpti sunt, brevitatem fruitionis et prolixitatem supplicii computent.

31. Quam sordida, bestialis, ac stolidi haec vita sit, jure merito, tum anima, tum rationalis mens, tum ii qui a semetipsis detrimentum perpessi sunt, lugere debent.

32. Omnia existima corruptibilia, virtutem vero esse incorruptibilem.

33. Neglige alia, quaecumque pecudis instar evadere faciunt hominem; ea vero perage quae te caelestem habere originem ostendere possunt.

34. Curam habeto virtutis, ipsa quippe Adamum exhibet Deum per sapientiam.

35. Contines ventrem? contine et linguam, ne per hunc flas servus, per illam vero liber evadas inutilis.

36. Dilige Deum, supra ipsum autem, ne sis addictus, seu affectione adhæreas domesticis; ne forte **560** secundum ejus vocem, eo, uti non vis, indignus comperiaris.

37. Constante perfer tribulationes ac ærumnas; in ipsis quippe certantibus plectitur corona.

38. Beata res est male pati, at male facere miserimum est; qui namque patitur, sit Christi hæres; qui vero male facit, diaboli evadit cohæres.

39. Bonus est jejunii panis; quandoquidem liber est a voluptatum fermento.

40. Sancta est ara orationis, quia trahit ad nos Sanctum sanctorum.

41. Ne censeas justitiam esse virtutis appendicem; nam absque illa omnis actio est impura.

42. Si dissemines pauperibus, tua dissemina, aliena quippe sunt zizaniis amariora.

43. Misericors cæcus est, nisi fuerit justus, dum agrum excolit, quem metere minime potest.

44. Semper quidem exspecta mortem, at ne timeas; utrumque enim vera est nota philosophiæ.

45. Virtutis figuram indue, non ut decipias, sed ut adjuves aspirantes.

46. Dicere oportet honesta eum etiam, qui eadem non facit honesta, ut incipiat opera, reveritus sermones.

47. Si cælum desideras, nihil tibi, et terræ, nec enim ista sinit ad illud evolare.

48. Ne ditescere velis causa mendicis charitative opitulandi; Deus enim lege sancivit, quod Justus e propriis [al. e juste partis] misereatur.

49. Si poculum aquæ frigidæ justificat misericordem, quanta succedet retributio ei qui mendicis omnia dispergit?

50. **561** Patres virtutum sunt castitas, et com-

ται, ἀνότου τὰ οὐράνια, διὰ τὸν μόχθον, ἐκκλίνομεν;

κθ'. Βούλει τὴν ἀρετὴν κόπου χωρὶς ἐργάζεσθαι. λογιζοῦ τὸν κόπον, ὅτι πρόσκαιρος, καὶ τὸν μισθὸν ὡς αἰώνιον.

λ'. Ὅσοι πρὸς τὰς ἡδονὰς τὰς ἀτόπους τετήκασι, τῆς ἀπολαύσεως τὸ βραχὺ, καὶ τῆς τιμωρίας τὸ μακρὸν λογιζέσθωσαν.

λα'. Ὅσον ὁ βίος βυπαρδὸς, κτηνώδης, εἰκότως ἡ ψυχὴ, καὶ παθεῖν, ὡς τὸ λογικόν, καὶ ὑφ' ἑαυτῶν ζημιωθέντες ὀφείλουσι.

λβ'. Πάντα νόμιζε φθαρτὰ, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀφθαρτον.

λγ'. Ἀμέλει τῶν ἄλλων ὅσα κτηνώδη κατασκευάζει τῶν ἀνθρώπων· ἐργάζου δὲ ταῦτα ὅσα σε οὐράνιον ἀναδείξει δυνήσονται.

λδ'. Ἐπιμελοῦ τῆς ἀρετῆς, αὕτη γὰρ Θεὸν διὰ φιλοσοφίας, τὸν Ἀδὰμ ἀποδείκνυσι.

λε'. Κρατεῖς γαστρός; κρατεῖ καὶ γλώττης. Ἐνα μὴ τῷ μὲν ὑπάρχεις δούλος, τῷ δὲ τυγχάνῃ; ἀνόνητος ἐλεύθερος.

λς'. Ἀγάπα τὸν Θεόν, ὑπὲρ αὐτὸν δὲ τοῖς οἰκείοις μὴ πρόσπαχε, μήπως αὐτοῦ, κατὰ τὴν αὐτοῦ φωνὴν εὐρεθῆς, ὡς οὐ θέλεις, ἀνάξιος.

λζ'. Καρτερεῖ τὰς ὀλίψεις· ἐν αὐταῖς γὰρ τοῖς ἀθλοῦσιν ὁ στέφανος.

λη'. Μακάριον πάσχειν κακῶς, τὸ ποιεῖν δὲ τρισάθλιον, τοῦ Χριστοῦ γὰρ κληρόνομος ὁ πάσχων, ποιῶν δὲ τοῦ διαβόλου συγκληρόνομος.

λθ'. Καλὸς ὁ τῆς νηστείας ἄρτος, ἐπειδὴ τῆς ζύμης ἐστὶ τῶν ἡδονῶν ἐλεύθερος.

μ'. Ἄγιος ὁ τῆς προσευχῆς βωμὸς; ἔλκει γὰρ πρὸς ἡμᾶς τὸν τῶν ἁγίων Ἄγιον.

μα'. Μὴ δόκει τὴν δικαιοσύνην ἀρετῆς εἶναι πάρεργον, αὐτῆς γὰρ χωρὶς, πᾶσα προξίς ἀκάθαρτος.

μβ'. Εἰ σπεῖρεις πτωχοῖς, τὰ σαυτοῦ σπεῖρον, τῆ γὰρ ἀλλότρια, ζιζανίων πικρότερα.

μγ'. Τυφλὸς ἐλεήμων, εἰ μὴ ὑπάρχει δίκαιος, γεωργῶν ἀγρόν, ὃν θερίζειν οὐ δύναται.

μδ'. Προσδόκα μὲν αἰεὶ τὸν θάνατον, μὴ φοβοῦ δὲ, ἀληθῆς γὰρ χαρακτήρ φιλοσοφίας ἐκίτερον.

μς'. Σχηματίζου τὴν ἀρετὴν, οὐχ ὅπως ἀπατῆς, ἀλλ' ὅπως ὠφελῆς τοὺς βλέποντας.

μς'. Λέγειν χρὴ καλὰ καὶ τὸν μὴ καλὰ πράττοντα, ὅπως ἄρξῃται τῶν ἔργων, τοὺς λόγους αἰσχυρόμενος.

μζ'. Εἰ τὸν οὐρανὸν ποθεῖς, μηδὲν σοι καὶ τῆ γῆ· οὐκ ἔξ γὰρ ἐκεῖνη πρὸς ἐκείνον ἀνίπτασθαι.

μη'. Μὴ βούλου πλουτεῖν, φιλοπτωχίας ἕνεκα, ἀπὸ γὰρ τῶν ὄντων, ἐλεεῖν ὁ Θεὸς νομοθετεῖ τὸν δίκαιον.

μθ'. Εἰ ποτήριον ψυχροῦν δικαιοῖ τὸν οἰκτίρομον, πόση τις ἀμοιβὴ τὸν πάντα σκορπίζοντα τοῖς πτωχοῖς ἀαλέχεται;

ν'. Πατέρεις τῶν ἀρετῶν ἀγνοεῖα, καὶ συμπαθήσια,

οὐ τίνων ἐν τῷ Χριστῷ διχα ταύτης ἡ ἐκείνης στρα-
τεύεσθαι.

να'. Μὴ ἀμέλει τῆς συμπαθείας, τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς
ὄργανον, τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα τοῖς ἀνθρώποις
παρέστησεν (1).

νβ'. Μὴ εἴπῃς· Τίσομαι τὴν ἐχθρὸν, κριτὴν γὰρ
δικαίον ἐν οὐρανῷ κεκτῆμεθα.

νγ'. Μὴ βούλου [al. add. τρυφᾶν, μὴ] πλουτεῖν, μὴ
δοξάζεσθαι, φθορὰ γὰρ ταῦτα τοῦ βίου, ἡμεῖς δὲ οὐκ
ἐσμὲν ὡς οἱ φθειρόμενοι.

νδ'. Ἐπὶ νεκρῷ μὴ θρήνηι, κοιὴ γὰρ ἡ ὁδὸς, ὁ δὲ
φθάνων μακάριος.

νε'. Τὸν ἀμαρτάνοντα πένθησον, οὐχὶ δὲ τὸν πτω-
χεύοντα, στεφανούται γὰρ αὐτὸς, ἐκείνος δὲ κολάζεται.

νς'. Γέλα μὲν τοῦ βίου τὸν τροχὸν ἀτάκτως κυλιό-
μενον, φυλάττου δὲ τὸν τροχὸν εἰς ὃν κυλεῖ, τοὺς ἐν
αὐτῷ νυστάζοντας.

νζ'. Λάλει τῷ Θεῷ πολλά, καὶ τοῖς ἀνθρώποις
ἐλάχιστα, τῇ μελέτῃ δὲ τοῦ νόμου κατορθώσεις ἐκά-
τέρα.

νη'. Λουτὴρ ἀγαθὸς τῇ ψυχῇ τὸ τῆς προσευχῆς δά-
κρυον, ἀλλὰ μετὰ τὴν προσευχὴν μέμνησο τίνος χά-
ριν ἐδάκρυσας.

νθ'. Τοὺς δυνατοὺς τοῦ βίου μὴ μακάριζε, δυνατοὶ
γὰρ δυνατῶς ἐτασθήσονται, ὅθεν αὐτοὶ τὸν κριτὴν
αὐστηρότερον ἐξουσιν.

ξ'. Δεῖ πονεῖν τὸν Ἀδᾶμ, ἡμεῖς δὲ πονοῦντες ἐν
τῷ νόμῳ, τὴν ἀμοιβὴν κερδαίνομεν.

ξα'. Ἀνάγκη τῆς Εὐδίας τοὺς κληρονόμους θλί-
θεσθαι, ἀλλ' ὅταν εὐχαρίστως τὰς θλίψεις ὑπο-
μένωμεν, εἰς εὐλογίαν ἡμῶν ἡ κατάρτα μετέρχεται.

ξβ'. Λύχνῳ πρὸς τὰς πράξεις τῷ συνειδότι κέ-
χρησο· τοῦτο γὰρ σοι ἐν βίῳ ποίας ἀγαθὰς δει-
κνυσιν.

ξγ'. Ἐαυτοὺς κρίνωμεν, καὶ ὁ Κριτὴς κατήλλα-
ξται· χαίρει γὰρ ὡς ἀγαθὸς, τὸν ἀμαρτῶν θεω-
ροῦν, τὸ φορτίον σκορπίζοντα.

ξδ'. Εἴ τι ῥυπαρὸν πέπρακται, τῇ μετανοίᾳ πλύνω-
μεν, μέλλομεν γὰρ τὴν εἰκόνα καθαρὰν μεθοδεύε-
σθαι.

ξε'. Πρὶν γυμνωθῆναι, ἔλκη τῆς ψυχῆς θεραπεύω-
μεν, ἵνα κερδάνωμεν τοὺς φαρμάκους τὰς μάστιγας.

ξς'. Ὡσπερ δυσχερῶς οἱ δεσμῶται βαδίζουσιν, οὕ-
τως τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς οἱ συμπλακέντες τῷ βίῳ
καθαρὸν οὐκ ἀνύουσιν.

ξς'. Χρὴ τὴν ἀμαρτίαν μισεῖν, οὕτως γὰρ ἐκ τῆς
αὐτῆς παγίδος θάπτον, κἂν ὀλιγθήσῃ τις πρὸς αὐ-
τήν, ἐξελεύσεται.

ξη'. Ὅς οὐ μισεῖ τὴν ἀμαρτίαν, ἐν ἀμαρτω-
λοῖς, εἰ καὶ μὴ πράττει τὴν ἀμαρτίαν, κρίνεται.

(1) Apud Duxam hic numerus duplicem efficit
sententiam : 187. Μὴ ἀμέλει τῆς συμπαθείας· αὐ-
τὴ γὰρ τὸν ἀγαθὸν δεσπότην ἐξ οὐρανοῦ κατήγα-
γεν. *Ne negligas compassionem; ipsa enim bonum
Dominum e caelo detraxit.* — 188. Μὴ καταφρόνει

A passio; igitur sine hac, vel illa non licet sub
Christo militare.

51. Ne compassionem negligas, opus enim, quod
ex ipsa processit, exhibuit hominibus eum, qui
propter nos carnem suscepit.

52. Ne dicas; Ultionem sumam de inimico; judi-
cem enim justum obtinimus in caelo.

53. Ne velis locupletari, neve gloriae causa aesti-
mari; sunt quippe ista saeculi corruptio, nos au-
tem non sumus ut corruptibiles.

54. Super demortuo ne lugeas, communis nam-
que est via, et qui pervenit, est beatus.

55. Peccantem desse, non autem mendicantem;
iste quippe coronatur, ille vero punitur.

56. Ride quidem vitae rotam inordinate volutam;
at eam cave rotam, in quam devolvuntur ii qui
dormitant in ipsa.

57. Multa cum Deo loquere, et paucissima cum
hominibus; legis autem meditatione utraque pro-
spere patrabis

58. Lacryma orationis lavacrum bonum est
animæ, sed post orationem memento cujus gratia
lacrymatus es.

59. Potentes saeculi ne praedices beatos; poten-
tes namque potenter tormenta patientur²⁴; unde
ipsi iudicem habebunt austeriorem.

60. Oportet Adamum laborare; nos vero in lege
laborantes lucrabimur retributionem.

61. Necessè est ut haeredes Evæ afflicentur; at
quando afflictiones cum gratiarum actione toleramus
in benedictionem nobis commutatur maledictio.

62. **562** Conscientia utere veluti lucerna ad
actiones tuas; demonstrat enim ista quales in
vita bonæ sunt.

63. Nos ipsos iudicemus, et Judex reconciliatus
est; gaudet enim ut bonus, dum videt peccatorem
onus dispergentem.

64. Si quid sordidum factum fuerit poenitentia
perluamus; debemus namque puram imaginem
architectari.

65. Antequam denudemur, animæ ulcera cure-
mus, ut flagella, seu divinam ultionem vitando
lucremur.

66. Quemadmodum vineti difficulter gradiuntur,
ita saeculo impliciti, purum virtutis curriculum non
perficiunt.

67. Oportet odisse peccatum, sic enim ex ipsius
reti celerius quis exiit, etsi in illud fuerit de-
lapsus.

68. Qui non odit peccatum, etsi minime faciat
peccatum, inter peccatores judicatur.

τῆς ἀγνείας· τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς ὄργανον τὸν δι' ἡμᾶς
σαρκωθέντα τοῖς ἀνθρώποις παρέστησε. *Ne con-
temnas castitatem; nam illius organum propter nos
incarnatum Christum exhibuit.*

69. Super proximo peccante gemes, ut et super A teipso gemas, omnes enim sumus peccatis obnoxii.

70. Commemora Judicis amicum, qui lapsus est, tuumque illius vulnus; remedium quippe consilii commune est.

71. Cum dicturus aut facturus es aliquid, curam gere defensionis paulo post adhibendæ sicque a timore correctus, eris temperans.

72. Time peccati supplicium, et dedecus non sustineas; molestia namque utriusque immensa.

73. Futurorum honorum, et pulchritudo, et multitudo infinita; ista vero sunt umbra, et fumus, et bullæ.

74. Ne semines male, quia prope imminet æstas, et spinarum **563** agricolam ignis exspectat.

75. Hypocritæ, seu simulators, avidi plus habendi, voluptatibus dediti, rosæ sunt sæculi; sed tantillum exspecta, inspiciesque conculcatam herbam.

76. Omnis actio mala diabolum obarmat, obarmatus autem molestiis afficit eos qui ipsum armantur.

77. Vis ut inimicus debilitetur? peccatum præcedit, sicque aliis denudatus ille, veluti passerculus, deludjitur.

78. Væ impio, quia, quando illuminantur omnes, tunc ille obtenebratur.

79. Væ blasphemo, alligatur nempe ipsi lingua, et ullo modo se defendere apud Judicem non potest.

80. Væ injusto, ad Judicem quippe austeram, justumque abit legislatorem.

81. Væ alienorum avido, divitiæ ipsum fugiunt, et ignis suscipit.

82. Væ pigro, quæret tempus, quod male insumpsit.

83. Væ superbo, quando sepulcrum ingressus fuerit, quisnam existat, edocetur.

84. Væ meretricum amatori, inquinanti vestem nuptialem, jam quoque e regis nuptiis ejicitur cum dedecore.

85. Væ contumelioso, et cum ipso simul ebrioso, quia cum homicidis collocantur, et cum adulteris puniuntur.

86. Væ luxurianti parvo tempore, is, quasi vitulus ad occisionem destinatus, impinguatur.

87. Væ hypocritæ, seu simulatori, pastor ipsum abnegat, et lupum **564** iudex demonstrat.

88. Beatus, qui per angustam viam iter facit, coronam quippe gestans cælum ingreditur.

89. Beatus, qui voluptates conculcat, tremunt enim dæmones coram ipso.

90. Beatus, qui purus est virtute caretque simulatione in anima, quia iudicaturus est mundum, non vero a mundo iudicandus.

91. Beatus, qui sublimem agit vitam, sensum

ξθ'. Ἐπὶ τῶ πλησίον ἀμαρτάνονται στενάξει, ἢ καὶ σεαυτὸν στενάξει, πάντες γὰρ ἐσμὲν ἀμαρτῆαι ὑπεύθυνοι.

σ'. Ἀναμνήσθηκε τοῦ Κριτοῦ τὸν φίλον διλιθίσαντα, καὶ τὸ σὸν ἐμπλάττεις τραῦμα, κοινὸν γὰρ τῆς συμβουλῆς τὸ φάρμακον.

σα'. Λέγειν τί μέλλον, ἢ πράττειν, τῆς μετὰ μικρὸν ἀπολογίας φρόντιζε, καὶ σωφρονεῖς τῷ φίλῳ διορθούμενος.

σβ'. Τῆς ἀμαρτίας τὴν τιμωρίαν φοβοῦ, τὴν αἰσχύνην δὲ νάρκα, τὸ χαλεπὸν γὰρ ἐκατέρωθεν ἀμετρον.

σγ'. Τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ τὸ κάλλος, καὶ πλῆθος ἀπειρον· ταῦτα δὲ σκιά, καὶ καπνός, καὶ πομπόλυγες (1).

σδ'. Μὴ σπεῖρε πονηρά, τὸ γὰρ θέρος ἐγγύς, καὶ τὸ πῦρ τὸν γεωργὸν τῶν ἀκανθῶν ἐκδέχεται.

σε'. Ἦρα τοῦ βίου ὑποκριταί, πλεονέκται, φιλήθονοι, ἀλλὰ μικρὸν καρτερεῖς, καὶ τὸν χόρτον θεωρεῖς πατούμενον.

ςζ'. Πᾶσα πονηρὰ πράξις, ἐπλήζει τὸν διάβολον, ἐπλισθεὶς δὲ χαλεπῶς τοῖς ὀπλισασὶ κέχηρται.

ςθ'. Βούλει τὸν ἐχθρὸν ἀσθενεῖν, τὴν ἀμαρτίαν περιχοπτε, καὶ γυμνωθεὶς τῶν πτερῶν, ὡς στρουθίον, ἐμπαίζεται.

ση'. Οὐαὶ τῷ ἀσεθεῖ, ὅτι, ὅταν πάντες φωτίζονται, τότε ἐκεῖνος σκοτιζεται.

σθ'. Οὐαὶ τῷ βλασφημῷ, δεσμεῖται γὰρ τὴν γλῶτταν, καὶ πῶς ἀπολογεῖσθαι πρὸς τὸν Κριτὴν οὐ δύναται.

π'. Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ, πρὸς Κριτὴν γὰρ αὐστηρὸν τε καὶ δίκαιον τὸν νομοθέτην ἀπέρχεται.

πα'. Οὐαὶ τῷ πλεονέκτῃ, ὁ πλοῦτος αὐτὸν φεύγει, καὶ τὸ πῦρ ὑποδέχεται.

πβ'. Οὐαὶ τῷ βράθυμῳ, ζητήσῃ τὸν καιρὸν, ὃν κακῶς ἐδαπάνησεν.

πγ'. Οὐαὶ τῷ ἀλαζόνι, ὅταν εἰσέλθῃ τὸν τάφον, τίς ὑπάρχει διδάσκαται.

πδ'. Οὐαὶ τῷ φιλοπόρνῳ, βυμποῦντι στολὴν νυμφικὴν, καὶ τοῦ βασιλικοῦ γάμου μετ' αἰσχύνῃς ἐκβάλλεται.

πε'. Οὐαὶ τῷ λοιδῶρῳ, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ μεθύσῳ, ὅτι μετὰ φρονετῶν τάττονται, καὶ μετὰ μοιχῶν κολάζονται.

πς'. Οὐαὶ τῷ τρυφῶντι χρόνον ὀλίγον, ὡς μόσχος εἰς σφαγὴν ἐτοιμασθεὶς, σιτεύεται.

πζ'. Οὐαὶ τῷ ὑποκριτῇ, ὁ ποιμὴν αὐτὸν ἀρνεῖται, καὶ λύκον ὁ Κριτὴς ἀποφαίνεται.

πη'. Μακάριος ὁ στενὴν ὁδεύων ὄδον, στεφανηφόρων γὰρ τὸν οὐρανὸν εἰσέρχεται.

πθ'. Μακάριος ὁ τὰς ἡδονὰς πατῶν, τρέμουσι γὰρ πρὸς αὐτὸν οἱ δαίμονες.

ι'. Μακάριος ὁ τὴν ἀρετὴν καθαρὸς καὶ τὴν ψυχὴν ἀνυπόκριτος· κρίνειν γὰρ μέλλει τὸν κόσμον, οὐχὶ δὲ μετὰ τοῦ κόσμου κρίνεσθαι.

ια'. Μακάριος ὁ τὸν βίον ἔχων ὑψηλόν, ταπεινὸν

(1) Apud Ducæum numerus 75 in duas sententias partitur.

δὲ φρόνημα, Χριστὸν γὰρ μιμῆται, καὶ αὐτῷ συγκα-
0έξεται.

139. Μακάριος, οὗ τῆς γλώττης ὁ νόμος οὐκ ἀφ-
ίσταται, τοῦτου γὰρ τῆς σκηνῆς ὁ Θεὸς οὐ χωρί-
ζεται.

140. Μακάριος ὁ πολλοὺς εὖ ποιῶν, πολλοὺς γὰρ
εὐρήσει συνηγόρους κρινόμενος.

141. Μακάριος ὁ μὴ νοθεύων τὴν ἀρετὴν, τοῦ Κρι-
τοῦ γὰρ τὸ πτύον οὐκ ἐμπαίξεται.

142. Μακάριος ὁ τὰς ἑαυτοῦ πράξεις κοσμῶν,
πρὶν ἐφθῆναι τὸ πῦρ, ᾧ πάντα δοκιμάζεται.

143. Μακάριος ὁ σπεύδων πρὸς τὴν ζωὴν τὴν μέλ-
λουσαν, τὰ παρόντα γὰρ ὄζει φθορᾶς, καὶ πρὸς θάνα-
τον ἔλκεται.

144. Μακάριος ὁ τὰ φαῦλα σκορπίζων, ἃ συν-
ήγαγε, καὶ καθαρὸς τῷ καθαρῷ Κριτῇ περιστάμενος.

145. Κεφάλαιον μὲν τοῦ λόγου ψυχὴ μὴ ἀμέλει,
μέλλεις γὰρ τὸν ζυγὸν μετὰ μικρὸν μετέρχεσθαι
τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

146. Ὡς γὰρ οἱ ἐλεῖμονες, κ. τ. λ.

*Sequentia usque ad num. 121 ad verbum exscripta sunt ex Nili opusculo De voluntaria paupertate, supra
pag. 235; reliqua, num. 122-135, verbatim etiam leguntur in ejusdem libro De monachorum præstantia,
supra, p. 377. Duplex hoc assummentum resecamus. EDIT.*

ΝΕΙΛΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ Η ΠΑΡΑΙΝΗΣΙΣ.

S. NILI MONACHI CAPITA PARÆNETICA.

(Ex Frontonis Ducæi Auctario Bibl. vet. Patr., tom. II, p. 1168.)

Ἀρχὴ σωτηρίας ἡ ἑαυτοῦ κατάνοσις.
Βέλτιον εἰκὴ ἐμβάλλειν λίθον, ἢ λόγον.
Γίνου τοῖς πᾶσιν, ὡς σοὶ θέλεις πάντας.

Δικαιοσύνην μάλλον ἔργῳ ἢ λόγῳ ἄσκει.
Εὐσεβῆς οὐχ ὁ πολλοὺς ἐλεῶν, ἀλλ' ὁ μηδένα
ἰδικῶν.

Ζῆν ἀμεινον ἐπὶ σιθάρδος, καὶ θαρραλεῖν, ἢ χρυσὴν
ἔχοντα κλίνην.

Ἠδὺς ἐκείνος ὁ φίλος, ὁ τὴν ψυχὴν διατρέφων.
Θεὸν μὲν λόγοις ὕμνει, ἔργοις δὲ σέβου, ἐννοίᾳ
δὲ τίμα.

Ἱερέα φρόνησις, καὶ βίος, καὶ εὐγένεια ποιεῖ.

Κάκιστόν ἐστι πᾶσι δουλεῦειν αἰσχροῖς.

Λόγῳ μὲν τὴν ἀρετὴν διδάσκει, ἔργῳ δὲ αὐτὴν κή-
ρυττε.

Μὴ, τὸ ἔχειν ἀρετὴν, καλὸν νόμιζε, ἀλλὰ τὸ ὡς
δῆ.

A vero humilem; Christum etenim imitatur, cumque
ipso considet.

92. Beatus, cujus a lingua lex minime deficit,
ab ejus namque tabernaculo Deus nequaquam se-
paratur.

93. Beatus, qui plurimis benefacit, multos enim,
dum judicatur, inveniet advocatos.

94. Beatus, qui non adulterat virtutem; quia
judicis non illuditur ventilabrum.

95. Beatus, qui actiones suas adornat, antequam
appareat ignis quo probantur omnia.

96. Beatus, qui ad futuram vitam festinat; res
namque præsentis redolent corruptionem, et ad
mortem trahuntur.

B 97. Beatus, qui dispergit improba, quæ congre-
gavit, et purus puro Judici astat.

98. Præcipuum autem, summumque sermonis
est. Anima ne sis negligens; nam paulo post
subibis lancem tremendi judicii Christi Dei nostri.

99. Sicut namque misericordes. etc.

C 1. Initium salutis est, suiipsius accusatio.
2. Satius est temere mittere lapidem, quam verbum.
3. Fac omnibus, quemadmodum tu vis omnes fa-
cere tibi.

4. Justitiam magis opere quam verbo exerce.
5. Pius est, non qui multorum miseretur, sed
qui neminem injuria afficit.

6. Satius est humi cubantem vivere, et bono esse
animo, quam perturbatum in aureo lecto.

7. Dulcis ille amicus est, qui animam pascit.
8. Deum verbis quidem lauda, operibus cole, et
cogitatione honora.

9. Sacerdotem facit intelligentia, et vita, et mo-
rum integritas.

D 10. Pessima res est, omnibus serviro turpitudi-
nibus.

11. Verbo virtutem doceto, opere autem eandem
declara.

12. Non, habere virtutem, præclarum putato, sed
quemadmodum decet, ea uti.

13. Legem honorans, juxta legem vives.
 14. Hospes ille est, cui sordent mundana.
 15. Invidus seipsum multat; cui enim adversus alterum loquitur, seipsum inscius malis afficit.
 16. Diviti neque adulare, neque eundem irrita.
 17. Vinum roborat corpus, animam autem verbum Dei.
 18. Cibis utere non dulcibus, sed salutaribus.
 19. Si conaris placere vulgo, vulgo similis fias.
 20. Super omnia autem mortifica corpus tuum.
 21. Ille laboriosus est, cui non tempus superat.
 22. Ne recipito Christiani hominis formam tantum, sed animæ potius prudentiam.
 23. Culpam transferre in Deum non culpandum, peccatum est.
 24. Aurium et linguæ magnum est periculum.
 25. Timorem et desiderium Dei habeto, et puro conscientiæ testimonio erga omnes utere.
 26. Deum ipsum semper præsentem adesse existima, in omnibus quæ agis.
 27. Fugito laudem, et caveto vituperium.
 28. Gaude quando virtutem exerces: verum ne effararis, nequando in portu naufragium facias.
 29. Quanto magis in lege prolicis, tanto magis te abesse a perfectione intelliges.
 30. Uniuscujusque rei finem ante initium considera.
 31. Diu noctuque ad ultimam horam respice.
 32. Ne converseris isti, quem a bonis vides culpári.
 33. Studeas nemini damnum dare, his quæ seu facis, seu dicis, seu cogitas.
 34. Ne læteris floridis vitæ: flos enim gramineus, cum atrectaveris, flaccescit.
 35. In tristibus gratias age, et jugum afflictionum leve erit.
 36. In tentationibus sis fortis: multos enim etiam majorum arguerunt.
 37. Ne incusa Dei longanimitatem: commune enim est pharmacum.
 38. Inæqualitatem vitæ odio prosequere, propter eam vero Deum ne criminator.
 39. Attendamus nobis ipsis, et alios non reprehendemus.
 40. Multa enim in nobis sunt, propter quæ alios taxamus.
 41. Psalmus precatiónis sit tibi in ore tuo: Deus enim nominatus fugat dæmones.
 42. Oratio cum sobrietate fiat, ne a Deo petamus quæ ipsi non grata sunt.
 43. Semper recordare Dei, et cælum sit cogitatio tua.
 44. Cohibe oculum: cum enim non attenderis, circumvolvitur.

- A Νόμον τιμῶν, κατὰ νόμον ζήσεις.
 Ξένος ἐκεῖνος, ᾧ ξένα τὰ τοῦ κόσμου.
 Ὁ φθονῶν ἑαυτὸν ζημιοῖ· ὁ γὰρ κατ' ἄλλου φθειγόμενος, φθάνει πάσχων ὑφ' ἑαυτοῦ κακῶς.
 Πλούσιον μῆτε κολάκευε, μῆτε παρόξυνε.
 Ῥώννουσι μὲν οἶνος τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν λόγος Θεοῦ.
 Σιτίοις χρῶ, οὐ τοῖς ἡδέειν, ἀλλὰ τοῖς ὠφελίμοις.
 τοῖς ὄχλοις πετριώμενος ἀρέσκειν, τῶν ὄχλων ὁμοίος ἔσο.
 Ὑπὲρ πάντα καταχρῶ τῷ σώματί σου.
 Φιλόπρονος ἐκεῖνος, ᾧ χρόνος οὐ περισσεύει.
 Χριστιανοῦ ἀνδρὸς μὴ τὸ σχῆμα ἀποδέχου, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα.
 B Ψέγειν ἀνεπίληπτον εἰς Θεὸν ἁμαρτία.
 Ὡτων καὶ γλώσσης, μέγας ὁ κίνδυνος.
 Φόβον ἔχε Θεοῦ, καὶ πόνον, καὶ καθαρὸν πρὸς πάντας τῷ μαρτυρίῳ τοῦ συνειδότης κέχησος.
 Αὐτὸν ἔρεσθάναι τὸν Θεὸν πίστευε, ἐν οἷς πράττεις ἐκάστοτε.
 Φεῦγε τοὺς ἐπαίνους, αἰσχύνου δὲ τοὺς ψόγους.
 Χαίρου, τὴν ἀρετὴν ἡνίκα πράττεις· ἀλλὰ ἡτὶ ἐπαίρου, μήποτε τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται.
 Ὅσον ἐν τῷ νόμῳ προκόπτεις, ἀπολείπσθαι τῆς τελειότητος γίνωσκε.
 Πάσης πράξεως τὸ τέλος πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐξετάζει.
 C Νύκτωρ καὶ μεθήμεραν πρὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἐσθάτην ἀπόβλεπε.
 Μὴ ἀνμείγνυστο τούτῳ, ὃν παρὰ τῶν ἀγαθῶν θεωρεῖς λοιδοροῦμενον
 Σπεῦδε μὴδενὶ βλάβην, ἐν οἷς πράττεις, ἢ λέγεις, ἢ φιλοσοφεῖς, γενέσθαι.
 Μὴ εὐφραίνου τοῖς ἀνθηροῖς τοῦ βίου· τὸ γὰρ χόρτινον ἄνθος, ὡς ψηλαφᾶς, μαφαίνεται.
 Ἐν τοῖς λυπηροῖς εὐχαρίσται, καὶ ὁ ζυγὸς τῶν ἁμαρτιῶν κουφίζεται.
 Ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἀσφαλίξου· πολλοὺς γὰρ καὶ μερίζων ἤλεγξαν.
 Μὴ μέμφου τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν· κοινὸν γὰρ ἔστι φάρμακον.
 D Μίσει τὸ ἀνώμαλον τοῦ βίου, ἐπ' αὐτὸ δὲ τὸν Θεὸν μὴ διάβαλλε.
 Προσέχωμεν ἑαυτοῖς, καὶ ἄλλους οὐ σκώψομεν.
 Πολλὰ γὰρ ἐν ἡμῖν, ἀφ' ὧν τοὺς ἄλλους σκώπτομεν.
 Ὑαλμὸς ἔστω σοι εὐχῆς ἐν τῷ στόματί σου· Θεὸς γὰρ ὀνομαζόμενος φυγαδεύει τοὺς δαίμονας.
 Προσευχὴ μετὰ νήψεως γενέσθω, ἵνα μὴ τὸν Θεὸν αἰτούμεν, οἷς αὐτὸς οὐκ ἀρέσκειται.
 Ἄει μνημόνευε τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐρανὸς ἡ δεινὸς σου γίνηται.
 Χαλίνου τὸν ὀφθαλμὸν· ὡς γὰρ οὐκ οἶδας, βέμβεται.

Φείδου τῆς γλιώτης· πολλάκις γὰρ προφέρει, ἅπερ ἄμεινον κρύπτεσθαι.

Γεώργει τῆ μελέτῃ τοῦ νόμου, τὴν διάνοιαν· ἐκτὼλει γὰρ τῶν λογισμῶν τοὺς πονηροὺς, συνεχῶς μελετώμενος.

Τὰς ἀρετὰς κρύπτει· μάρτυρας δὲ τοῦ βίου πολλοὺς κέκτηται.

Μίσει τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς· βυππάρην γὰρ μετὰ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν ἐργάζονται.

Μόνα δίδου τῇ σαρκὶ ὅσα χρῆζει λαβεῖν, οὐχ ὅσα βούλεται.

Μὴ ἀγάπα τὸ τρυφᾶν· φιλιαν γὰρ πρὸς τὸν βίον ἐμποιεῖ, ἔχθρα δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκατέρου τίκτεται.

Ἀποστρέφου τὴν ἐν τῷ βίῳ χαρὰν· αὕτη γὰρ δλισθαίνει καὶ σκελίζει τοὺς τρέχοντας.

Πλοῦτον εἰ μὲν ἔχεις, σκόρπιζε. Εἰ δ' οὐκ ἔχεις, μὴ σύναγε.

Ὅπλον ἡγοῦ τὴν νηστείαν, καὶ τὴν προσευχὴν τεῖχος, καὶ λουτήρα τὰ δάκρυα.

Ὅσα ἐξήμαρτες, πάντα μετὰ στεναγμῶν μέμνησο· γίνεται γὰρ ἐντεῦθεν τῇ ψυχῇ διηνεκῆς κατάνυξις.

Περιποιῦ τοὺς πτωχοὺς· οὗτοι γὰρ ἡμῖν τὸν Κριτὴν καταλλάσσουν.

Ταῖς χρεῖαις τῶν ἀγίων κοινώνει· δι' αὐτῶν γὰρ σοι κοινωνία πρὸς τὸν Θεὸν γίνεται.

Τὴν ἐκκλησίαν ὡς οὐρανὸν πάτει· καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ μηδὲ λέγει, μηδὲ λογίζου γῆτιν.

Ἀναγκαίαν νόμιζε τὴν αὐτάρχειαν, παραχώρει δὲ τῷ Θεῷ τὴν ὑπὲρ ταύτης μέριμναν.

Κύλλα τὴν σάρκα ἀγαθοῖς πόνοις, παντελῶς δὲ αὐτὴν μὴ καταπεσεῖν φρόντιζε.

Πίνε τὸν οἶνον ἐλάχιστον· ὅσον γὰρ κολοβοῦται, εὐεργατεῖ τοὺς πίνοντας.

Κόλαζε τὴν θυμὸν· μανίας γὰρ ἐστὶ πατήρ, τὸ μέτρον ἐξερχόμενος.

Ἐν ταῖς νόσοις, τῇ προσευχῇ πρὸ τῶν ἰατρῶν καὶ φαρμάκων κέρησο.

Τοὺς ἱερεῖς πάντας μὲν τίμα, τοῖς ἀγαθοῖς δὲ πρόστρεχε.

Ἀγάπα τοῦ Θεοῦ τοὺς οἴκους, οἶκον δὲ Θεοῦ καὶ σαυτὸν κατασκευάσον.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν σύχναζε· θορόδων γὰρ ἡμᾶς καὶ ζάλης ἀπαλλάττει τῶν ἐξωθεν.

Ὅσα ἐν τῇ γῇ, πρόσκαιρα· μὴ σε νῦν λύπει τὸ χωριζόμενον.

Ὅταν σοι λογισμὸς ἡδονῆς ἐγγένηται, ἀντίστησον αὐτῷ τὴν τῶν ἀνθρώπων αἰσχύνην, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσκρουσιν.

Ἀσφαλίζου τὴν ἀκοὴν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς· δι' αὐτῶν γὰρ πάντα τὰ βέλη τῆς κακίας εἰσέρχονται.

Ἦνίκα προσεύχῃ, τὸν λογισμὸν πρὸς Θεὸν ἀνάγαγε, καὶ περισπασθεὶς κατέλθη, πάλιν αὐτὸν ἀνάγαγε.

45. Parce utere lingua : sarpe enim proferuntur, quæ melius fuisset cælari.

46. Meditatione legis mentem colito : exstirpat enim malas cogitationes, continue frequentata.

47. Virtutes tuas cælato : testes vero vitæ tuæ multos acquirere stude.

48. Odio prosequere carnis voluptates : sordidam enim animam cum corpore efficiunt.

49. Corpori solum quantum indiget, impende, non quantum cupit.

50. Delicate vivere ne eligas : amorem enim hujus vitæ conciliat : inimicitia autem adversus Deum ex utroque nascitur.

51. Adversare in vita gaudium : ipsum enim lubricum est, et præcipitat exsultantes.

52. Divitias si habes, distribue : si vero non habes, ne collige.

53. Armaturam enim jejunium, orationem murum, et balneum lacrymas esse putato.

54. Quæcunque inique fecisti, omnia cum gemitibus recordare ; oritur enim hinc animæ continua compunctio.

55. Pauperes foveto : ipsi enim judicem nobis conciliant.

56. Inopiæ sanctorum subveni : per eos enim tibi cum Deo contigit societas.

57. Ecclesiam non secus ac cælum frequenta : nihilque in ipsa seu loquere, seu cogita terrenum.

58. Necessarium existima, suis rebus contentum esse : permitte autem Deo ejus rei curam.

59. Carnem tuam debilitato bonis laboribus ; penitus vero eam non domari posse existima.

60. Vinum bibe valde modicum, quantum enim offendit, tantum etiam corroborat bibentes.

61. Iram compesce : insauiam enim parit, modum excedens.

62. In morbis, oratione priusquam medicis et pharmacis utere.

63. Sacerdotes omnes honora, bonis vero tantum conversare.

64. Venerare Dei domus, domum vero Dei etiam teipsum effice.

65. In ecclesia frequenter venias : a perturbationibus enim et fluctuationibus exterioribus liberare nos solet.

66. Quæcunque in terra sunt, temporanea existunt : ne te ergo perturbet, quod tibi auferatur.

67. Quando te voluptatis affectus invaserit, opone ipsi metum hominum, et Dei offensam.

68. Munito auditum, et oculos : per illa enim omnia tela malitiæ ingrediuntur.

69. Cum oraveris, mentem ad Deum attolle : et etiamsi inde abstracta descenderit, iterum tamen ipsam recollige.

70. Mens humana non unquam cessat generare cogitationes : tu vero malas quidem expelle, bonas vero colendo exerce.

71. Humilitate gaude : altitudo enim ejus firma est, nec ruere potest.

72. Ita exerce corpus, ut compescas carnis molus : et si æger fueris, corpus cura, ut sanitatem adipiscatur, non ut deliciis enervetur.

73. Pravas cogitationes aliis cogitationibus melioribus abige.

74. Considera cælestium bonorum decorem, et nullum te capiet desiderium terræ, nec aliud ex ea dulcitur.

75. Quando tibi aliqua de Deo subit cogitatio, non Deum, sed teipsum cogita. Nihil enim tutum est quod modum excedit, quem servare convenit.

76. Pravas cogitationes semen esse diaboli existima ; sic enim ipsæ desinunt ; ipseque seminator confunditur.

77. Excessum risus fugito : enervat enim animam. Anima vero enervata, facile a freno legis exiit.

78. In labores et orationes oportet animam paritari : sic enim non multos in nobis introitus inveniet diabolus.

79. Laborem esse non mediocrem putato legis meditationem : quando mens simul et lingua cognoscere quid volens, in libris cum labore versatur.

80. Cum ad labores manum moveris, lingua psallat et mens oret. Exigit enim Deus ut ejus semper memores simus.

81. Omne quod agis, oratione obsecrato : id vero maxime de quo mentem vides dubitantem.

82. Si vis manuum tuarum labores divinos et non terrenos fieri, quædam ex iis communicabis cum egentibus.

83. Gaude sanctorum colloquio : per eos enim Deus tibi manifestatur.

84. Vere sanctos ab operibus dignosce. Unaqueque namque arbor e fructu dignoscitur.

85. Semper lucrari aliquid stude ex sanctorum contemplatione. Observa vero ipsorum aspectum et habitum : utrumque enim perutile est.

86. Exerce puritatem in corde, et castitatem in corpore. Ea enim utraque templum Dei te efficiunt.

87. Sic itaque templum custodi, ut Dei qui exstruxerit, et judicare volentis, et imaginem tuam (quæ est ipsius imago) puram ad regulam existentis.

88. Sæcularium conversationes mentem a Deo segregant : quapropter ipsos nec alloquere, sed alloquentes declina.

Οὐ παύεται ἡ διάνοια τίκτουσα · σὺ δὲ τοὺς μὲν φαύλους ἐκτείλει, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς γεώργησον.

Χαῖρε τῇ ταπεινώσει · τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς ὕψος πολὺ, καὶ πεσεῖν μὴ δυνάμενον.

Ἄσκει τοσοῦτον, ὅσον χαλάσαι τῆς σαρκὸς τὰ κινήματα · κἂν ἀσθενήσῃ, πρὸς ὑγίαν τὸ σῶμα, μὴ πρὸς τρυφήν θεράπευσον.

Τοὺς πονηροὺς τῶν λογισμῶν, λογισμοῖς ἐτέροις ἀναμόχλευε.

Λογίζου τῶν οὐρανῶν ἀγαθῶν τὴν εὐπρέπειαν · καὶ πάθος οὐδὲν σοι τῆς γῆς, ἢ τῶν ἐκ ταύτης τερπνῶν ἐπιεστέργεται.

Ἦνίκα τι περὶ Θεοῦ ἐπέρχεται σοι νοεῖν, μὴ τὸν Θεὸν, ἀλλὰ σαυτὸν · οὐδὲν γὰρ ἀφραδέϊ, ὑπὲρ τὸ μέτρον, ὅπερ χωροῦμεν, ἐπέρχεται.

Τὰς φαύλους ἐνουμήσει; σπόρον εἶναι τοῦ διαβόλου πίστευε · οὕτω γὰρ αὐταὶ παύονται ὃ δὲ σωρεῖς αἰσχύνεται.

Φείδου τὰ πολλὰ γέλωτος · χαινοὶ γὰρ τὴν ψυχὴν. Χαινωθεῖσα δὲ τῇ τοῦ νόμου χαλινῷ εὐχερῶς ἀποδύεται.

Εἰς ἔργα δεῖ τὴν ψυχὴν καὶ προσευχὰς μερίζεσθαι · οὕτω γὰρ οὐ πολλὰς εὐρίσκει πρὸς ἡμᾶς τὰς εἰσόδους ὁ διάβολος.

Ἔργον εἶναι τοῦ νόμου τὴν ἀνάγνωσιν νόμιζε, ὅταν μετὰ τῆς γλώττης ὁ νοῦς τρυγῆσαι τι θέλω, ἐν ταῖς βίβλοις ἐργάζηται.

Ἐάν εἰς ἔργα τὴν χεῖρα κινήσῃ, ἡ γλῶττα ψαλλέτω, καὶ ὁ νοῦς προσευχέσθω · ἀπαιτεῖ γὰρ αἱ παρ' ἡμῶν ὁ Θεὸς μνημονεύεσθαι.

Πᾶσαν μὲν πρᾶξιν διὰ προσευχῆς σφραγίζε · ταύτην δὲ μάλιστα, ἐφ' ἣν τὸν λογισμὸν θεωρεῖς ἀμφιβόλλοντα.

Εἰ βούλει τὰ τῶν χειρῶν ἔργα, θεῖά σοι καὶ μὴ χοικὰ γίνεσθαι, κοινὰ σοι τὰ ἐξ αὐτῶν γένησθω πρὸς τοὺς χρήζοντας.

Χαῖρε τῇ τῶν ἁγίων ἐντεύξει · δι' αὐτῶν γὰρ ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται.

Τοὺς ἀληθῶς ἁγίους ἀπὸ τῶν ἔργων διάκρινε. Ἐκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ γνωρίζεται.

Ἀεὶ τι κερδαίνειν ἐκ τῆς θεωρίας τῆς τῶν ἁγίων σπουδάζε · ἐπιτήρει δὲ αὐτῶν βλέμμα, καὶ σχῆμα · ἐπωφελὲς γὰρ ἐκίτερον.

Ἀκακίαν ἄσκει τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀγνεῖαν τῷ σώματι · ταῦτα γὰρ ἄμφω σε Θεοῦ ναὸν ἀπεργάζεται.

Οὕτως οὖν φύλαττε τὸν ναὸν, ὡς τοῦ Κτιστῆτος καὶ κρῖναι μέλλοντος, καὶ τὴν εἰκόνα σε (τὴν ἑαυτοῦ) καθαρὰν μεθοδεύοντος.

Αἱ τῶν βιωτικῶν ὁμιλίαι τὸν λογισμὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρίζουσι · διόπερ αὐταῖς μὴδὲ συλλάλει, καὶ τοὺς λαλοῦντας ἐκκλινε.

Ὅταν λοιδορηθῆς, σκόπει μὴ τί σοι τῆς λοιδορίας ἀπέπρακται ἔξῃον· εἰ δὲ οὐ πέπρακται, καπνὸν εἶναι φεύγοντα τὴν λοιδορίαν νόμιζε.

Ἐν οἷς ἀδικῆ, τῇ ὑπομονῇ πρόσφρυγε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδικούντας ἢ βλάβῃ μεθίσταται.

Ἦνίκα πλούτου ἢ δόξαν ὀρέξῃ, ἢ βιωτικὴν δύνασταιαν, λογίζου τὸ ἐν αὐτοῖς φθάρτον, καὶ διαφύγεις τὸ δέλεαρ.

Καρτέρει τὰς θλίψεις· ἐν αὐταῖς γὰρ αἱ ἀρεταί, καθάπερ ἐν ἀκάνθασι, ῥόδα φύονται τε καὶ τρέφονται.

Μηδὲν εἶναι τῆς ἀρετῆς ἴσον εἰς ἀξίωμα νόμιζε. Ὅψις γὰρ ἐστὶ Θεοῦ· διόπερ ἐστὶ, καθὰ καὶ αὐτὸς, ἀτρεπτός.

Θρήνηι τὸν ἀμαρτωλὸν εὐθηνούντα· τὸ ξίφος γὰρ αὐτῷ τῆς δίκης ἐπιτείνεται.

Μητέρα κακῶν τὴν ῥθουμίαν νόμιζε. Ἄγαθὰ γὰρ ἂ μὲν ἔχει, σὺ δὲ ἂ οὐκ ἔχεις, οὐκ ἐξ προσκτήσασθαι.

Ὅταν φαῦλα πράττων, ἐπ' αὐτοῖς μὴ αἰσχύνηται, βαρεῖται τὸ τραῦμα, καὶ τὸ πῦμα εἰς ἀπόγνωσιν ἔρχεται.

Ὅσακις ἀθυμεῖς, λογίζου πόσα τοῖς πιστοῖς παρεσχεύαται, καὶ ὁ καρπὸς σοι τοῦ πνεύματος εὐχερῶς παραγίνεται (1).

Χρῆ τὸν πιστὸν ταπεινωθῆαι πρὸς πάντας· τὸ γὰρ πρὸς ἐνίους ταπεινωθῆαι, πεπλανημένην τὴν ταπεινώσιν κέκτηται.

Τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης μηδὲν προσημῆσης, πλὴν ὅσα ἐξ αὐτῆς ἢ ἀγάπῃ πρὸς τὸν Θεὸν παραδίεπται.

Μηδὲν παρὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ πρόσκειτο, μηδὲ πρόσπαχε· Θεὸν γὰρ ἀνάξιον ποιεῖται, αὐτοῦ τινὰ προσημῶν.

Μὴ συνηγῶρει τοῖς κακοῖς· αὐτοὺς μὲν γὰρ εἰς κακίαν ἀλείφεις, σὺ δὲ μολύνῃ τῇ κοινωνίᾳ τοῦ πράγματος.

Νουθετεῖ τὸν ἀμαρτάνοντα, μὴ κατηγορεῖ τὸν πταίοντα· λοιδοροῦ μὲν γὰρ τὸ δεύτερον, τὸ δὲ πρότερον διορθούτος.

Ἀκούειν ἀεὶ καὶ λαλεῖν τὰ τῶν ἁγίων σπουδαζε· εἰς ζῆλον γὰρ ἀγαθὸν τὴν ψυχὴν ἐρεθίζουσι.

(1) Sequentia hic inserenda monet Suresius p. 625, quæ ex codice Barberino descripsit: Et γὰρ μὴ πρότερον ἐν πολλῇ γυμνασίᾳ γίνηται καὶ εἰς πόνου, καὶ εἰς πολέμους εὐδοκίμησθ, πείρα ἐπιδειχάμενος τὴν νίκην, καὶ τροφῆα κατὰ τῶν ἐναντίων φέμων. Ἰκόνω μᾶλλον ἐπὶ τῷ ἐπουρανίῳ καὶ ἀληθινῷ βασιλεῖ· τὰς δὲ δωρεὰς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπουρανίους οὐδεὶς καταξιοῦται λαβεῖν εἰ μὴ πρότερον γυμνασθεῖν ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ἁγίων ἐντολῶν, καὶ οὕτω λαμβάνων ὄπλον ἐπουρανίον αὐτῆν τὴν χάριν, ἀγωνίζετ· κατὰ τῶν πνευματικῶν τῆς πονηρίας· ὅσον γὰρ τις προσκόπτει εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα, ἀκμήν λαμβάνει τῶν τῶν πνεύματος μυστηρίων καὶ τῶν τῆς σοφίας θησαυρῶν, καὶ ὅσον ἐν τῇ χάριτι αἰξάνει, τοσοῦτον προκόπτει εἰς τὸ γινώσκαι τὰ τῆς κακίας γόηματα, τοῦ δεσπότου Χριστοῦ βοηθούτος αὐτῷ, ἢ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.

PATROL. GR. LXXIX

89. Quando convicii peteris, considera an aliquid a te factum sit convicio dignum. Si vero nihil a te admissum fuerit, fumum fugientem conviciam esse existimato.

90. In omnibus, in quibus injuria afficeris, ad patientiam confugito: et super injuriantes nocumentum devolvetur.

91. Cum vides divitias, aut gloriam, aut mundanam potentiam, considera labilitatem ipsorum, et effugies illecebram.

92. Tolera tribulationes: inter ipsas enim virtutes, quemadmodum inter spinas rosæ nascuntur et germinant.

93. Nihil cum virtute, dignitate conferendum esse existima: imago enim Dei est. Ideoque, quemadmodum ipse, immutabilis est.

94. Luge peccatorem felicem: gladius enim justitiæ ipsi imminet.

95. Matrem vitiorum ignaviam existima. Dona enim quæ jam tenes, depræbatur: quæ vero nondum possides, non sinit acquirere.

96. Quando iniqua agens quis, propterea tamen nullo pudore afficitur, vulnus magis exasperat, et error ipsius tendit ad desperationem.

97. Quotiescunque tristaris, reputa quanta bona fidelibus præparata sint: et fructus spiritus facile tibi aderit.

98. Decet fidelem humiliter se gerere erga omnes: coram quibusdam enim tantum humiliari, sictam quamdam humilitatem arguit.

99. Nihil amori proximi præferas, præterquam ea, propter quæ charitas Deum non recte intuetur.

100. Nemini contra legem Dei adhaereto, neque auxiliator. Indignum enim facit Deum, qui ipsi præfert alium.

101. Ne patrocineris malis: ipsos enim ad mala provocas, tu vero contaminaris peccati communiōne.

102. Admoneto peccantem, ne vero accusa errantem: alterum enim conviciatoris est proprium; alterum vero castigantis.

103. Semper audire et loqui stude quæ sancta sunt: ad bonum enim zelum animam exstimulant.

Ἄμην. Nam si miles a duce suo gratiam inire non potest, nisi prius illi se in exercitatione multa, multisque laboribus, atque bellis probaverit, experientia clarum ostentavit, victorium, et tropæa referens contra hostes; quanto magis apud cælestem imperatorem, et verum, dona cælestia sancti Spiritus percipere nemo dignus erit, nisi prius in sanctorum mandatorum meditatione exercuerit sese, susceptisque armis cælestibus, nempe ipsa gratia, decertaverit adversus nequitias spirituum; nam quo magis quis in spiritali certamine progreditur, eo majus augmentum accipit spiritualium mysteriorum, et thesaurorum sapientiæ; quoque magis augetur gratia, eo magis propiusque ad cognoscendas malignitatis cogitationes accedit, opem illi ferente ac adjuvante Domino Christo, cui sit gloria, et dominatio in sæcula. Amen.

104. Quandoquidem domi nostræ, Ecclesiam, A mentem quisque suam, habemus : peragere etiam debemus in ipsa Ecclesiæ sacrificia.

105. Si peragitur congregatio in Ecclesia, et tu adesto : si vero non peragitur, tu psallens apostolicum Evangelium, abito.

106. Virtutis gloriam sanctorum aspicio : ipsorum enim gloria immortalis est, etiam post obitum.

107. Tunc malitiam maxime oderis, quando cogitabis quod dæmonium sit fulgurans contra nos gladius.

108. Si peccantem admones, misce compassionis verba : et aures emollientur, cor vero illuminabitur.

109. Cum inter sanctos loqueris, quæ spiritus B sunt loquere : si vero talibus non loquaris, de iis ne quidquam.

110. Semper bonas actiones urge, nequando relictis illis semiperfectus abeas.

111. Sic curre ut assequaris seopum : hoc est, indolenter. Oportet enim juxta virtutem vivere, donec vitæ stadium exsuperemus.

112. Ne sis in studio mandatorum Dei negligens : talibus enim labor inanis, laborem super laborem aggerit.

113. Patientiam etiam antequam necesse est, exerce, ut ipsius armaturam paratam invenias, etiam in necessitate.

114. Improbis resiste cogitationibus, et responde ipsis quæ in lege dicuntur

115. Diligentia multa oculos a vita hac abstrahit : fumus enim perniciosus ex ipsa veniens, turbidam reddit animam.

116. Si consuetudine aliqua mala detentus fueris, paulatim eam rescinde : et sine ullo negotio ab anima spinam eradicabis.

117. Deum purum existentem, pure quoque dilige : et præ eo, in omnibus omnia secundo loco habenda esse existimato.

118. Si vis esse templum Dei, sacrificium assiduitatis (assiduam scilicet orationem) assidue ipsi offeras.

119. Negligenter et præve viventem ne accersas consultorem ; malis enim gaudens, bona simul D odisse, et consulere eadem non potest.

120. Ab omni corruptione abstine, et mysticæ cœnæ omni die particeps fias : sic enim Christi corpus nostrum fieri incipit.

121. In omnibus quando a Deo corripieris, ne murmura, castigat enim ut pater ; ideoque ut benefactor dignus est ut gratiarum actione celebretur.

122. Si ignominia affectus fueris, gaude : siquidem enim injuste, merces tua copiosa erit : si vero juste, et si respueris, jam liberatus es a flagello.

123. Umbrae et rotæ, et tristia et læta hujus vitæ compara : nam quemadmodum umbra non maneat, et ut rota vertuntur.

124. Semper proficere in Deo conare : modicum

ΕΙ Ἐκκλησίαν κατ' οἶκον ἕκαστος τὴν διακονίαν ἔχομεν, καὶ τελεῖν ἐν αὐτῇ τοὺς θεσμοὺς τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλομεν.

Εἰ τελεῖται σύναξις ἐν Ἐκκλησίᾳ, παρίσταται δὲ μὴ τελεῖται, σὺ ψάλλον ἀποστολικὸν Εὐαγγέλιον, ἀπέλθε.

Τὴν τῶν ἀρετῶν δόξαν ἐκ τῶν ἁγίων κατοπνεύσας ἀθύνατοι γὰρ αὐτῶν αἱ δόξαι, καὶ μετὰ θάνατον γίνονται.

Τὴν κακίαν τότε μισήσεις, ὅταν λογίσῃ, δαιμόνιον ὅτι ἐστὶ καθ' ἡμῶν στυλιδουμένη μάχαιρα.

Εἰ νοθετεῖς τὸν παιδασταν, κρᾶσον συμπαιδείας τὰ ῥήματα : καὶ τὰ μὲν ὠτα μαλάσσονται, ἡ δὲ καρδία φωτίζεται.

Ὅταν ἐν ἁγίοις λαλεῖς, ἐρώτα τὰ τοῦ πνεύματος : ὅταν δὲ μὴ τοιούτοις λαλεῖς, οὐ ταῦτα λάλει.

Τὰς πράξεις αἰετὰς ἀγαθὰς ἐπίσπευδε, μὴ ποτε καταλιπὼν αὐτάς, ἡμιτελῆς ἀπελεύσῃ.

Ὅστω τρέχε, ἵνα καταλάβῃς, τουτέστιν ἀπαύσῃς. Δεῖ γὰρ τὴν ἀρετὴν τρέχειν, μέχρις ἂν ἐξέλθωμεν τοῦ βίου τοῦ στάδιον.

Μὴ γίνου περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν ἀίγυρος : τοῖς γὰρ τοιούτοις ὁ κόπος ἀκερῆς, ἐπὶ κόπον προστίθεται.

Τὴν ὑπομονὴν καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης δοκίμασον, ὅπως αὐτῆς εὐρησῇ καὶ ἐν τῇ ἀνάγκῃ τὴν πανοπλίαν ἔτοιμον.

Μάχου τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς, καὶ λέγε πρὸς αὐτοὺς ὅσα τῶ νόμῳ λαλεῖται.

Σπουδὴ πολλὴ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκ τοῦ βίου μεταστήσῃ : καπνὸς γὰρ ἐξ αὐτοῦ πονηρὸς, θολὴν τὴν ψυχὴν ἀναδίδεται.

Εἰ φαύλη τινα συνήθειά κεκράτησαι, μετὰ μικρῆς ἀπόπεμνε : καὶ κόπου πολλοῦ χωρὶς, τῆς ψυχῆς ἀποβαλεῖς τὴν ἀκανθάν.

Καθαρὸν ὄντα τὸν Θεόν, καθαρῶς ἀγάπα : καὶ τοῦ ἐπὶ πάντων, πάντα δεύτερα νόμιζε.

Εἰ θέλεις εἶναι ναὸς Θεοῦ, θυσίαν ἐνδελεχισμοῦ τὴν προσευχὴν αὐτῷ τὴν διηνεκὴν πρόσφερε.

Τὸν ἀμελῶς βιοῦντα, μὴ προσλάβῃς σύμβουλον : ὁ γὰρ τοῖς κακοῖς χαίρων, ἀγαθὰ καὶ μισεῖν καὶ συμβουλεύειν οὐκ ἀνέχεται.

Πάσης ἀπέχου φθορᾶς, καὶ τοῦ μυστικοῦ θείπου πᾶσαν ἡμέραν μέτεχε. Ὅστω γὰρ Χριστοῦ τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον γίνεταί.

Ἐν οἷς παιδεύῃ παρὰ Θεοῦ, μὴ γόγγυζε : παιδεύει μὲν γὰρ ὡς πατήρ : εὐχαριστεῖσθαι δὲ ὡς εὐεργέτης ἐστὶν ἄξιός.

Ὅταν ἀτιμασθῇς, χαῖρε : εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶς, ὁ μισθὸς πολὺς : εἰ δὲ δικαίως, ἐὰν σωφρονῆς ἐκουφίσθης τῆς μάστιγος.

Σκιὰ καὶ τροχὸς τὰ λυπηρὰ τοῦ βίου καὶ τὰ φαιδρὰ παράβαλλε : ὡς γὰρ σκιά οὐ μένει, καὶ ὡς τροχὸς κυλίεται.

Ἄει προκόπτειν κατὰ Θεὸν σπούδαζε. Ὁ γὰρ μ-

κρῦ ἐπὶ μικρὸν προστιθεὶς πλοῦτον κληὸν καταβραχῦ ἅ
συλλέγε·, παρὰ πάντων ζητούμενον.

Εἰ βούλει τῆς κολάσεως ἐκφυγεῖν τὸ ἐπίπονον,
μηδένα ποτὲ λοιδορήσης· ἐκ τούτου γὰρ τὸ θεῖον παρ-
οξύνεται.

Εἰ θέλεις ἐκ τοῦ οἴκου σου ἀποδιώξει πᾶσαν μά-
στιγα, μὴ κακολογήσεις ὀμόφυλον ἄνθρωπον· ὁ γὰρ
ποιήσας αὐτὸν, εἰκότως παροξύνεται.

Εἰ θέλεις πάσης ἀμαρτίας ἀνώτερος εἶναι, πράξεις
ἀλλοτρίας μὴ καταμάνθανε· πολλὰ γὰρ εἰσὶν ἐν σοί,
ἀφ' ὧν ἕτερον ὑπολαμβάνεις.

Φεῦγε τὴν ὑπερηφανίαν, ὦ ἄνθρωπε, κἄν πλού-
σιος ἦ, μήποτε τὸν θεὸν ἀντιτασσόμενον ἔξεις.

Φίλιε τὴν ταπεινοφροσύνην, κἄν μέγας ὑπάρχεις,
ἵνα ὑψωθῆς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Μὴ σκώψης ἄνθρωπον, καὶ μῶμον οὐχ ἔξεις ἐν
πάσῃ ζωῇ σου.

Ὅταν ἐν Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχεις, μὴ μεταωρίζου·
ἐνώπιον γὰρ βασιλείως οἱ ἐστῶτες, οὔτε γελῶσιν,
οὔτε μεταωρίζονται.

Μὴ καταφρόνει τῆς ζωῆς σου, καὶ ἀδιαφύρωσ
πρᾶττε παρὰ τὸν νόμον, ἵνα μὴ παρὰ νόμον τὴν
ἀπώλειαν ἔξεις.

Μετὰ πάσης ἀσφαλείας μνημόνευε τῶν εἰρημέων,
ἵνα σε λαμπρὸν τῷ βίῳ ἀναδείξωσιν.

Ζήλωσον βίον σεμνόν, ἵνα ἔχῃς κηρύξιν ἐπι-
στρέφειν τοὺς ἀμαρτάνοντας.

Ἀσφαλιζοῦ τὴν αὐθάδειαν, μὴ ἐπικληθῆς τιπὶ,
ἵνα μὴ κατακριθῆς ὡς ὑψηλοφρονήσας.

Μὴ γελᾶσης ἐπὶ πτώματι ἐτέρου, ἵνα μὴ γελασθῆς
ὑφ' ὧν οὐ θέλεις.

Φύλασσε τὰς καρινέσεις ταύτας, ἵνα στέφανον δι-
ξῆς προξενήσῃσι σοί.

Γενοὺ ἐγκρατῆς τῶν ἐντολῶν τούτων, ἵνα πρὸς-
άμοσι σε ἐμφανῆ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ εὐάρεστον τῷ
θεῷ· οὗτω γὰρ ἤδετα τὸ θεῖον καὶ τοιοῦτοις κατορ-
θώμασι θεραπεύεται ὁ θεός.

Ἄεὶ προκόπτειν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις σκούδαζε·
ὁδὸς γὰρ εἰς ἀρετὴν ἢ τοῦ βίου φυγή.

Sequentes octo sententias edidit Suarezius in Dissert. de opp. Nifi, p. 625.

Μακάριος ὁ τὸν βίον ὑψηλὸν ἔχων, ταπεινὸν δὲ
φρόνημα. Χριστὸν γὰρ μιμεῖται, καὶ αὐτῷ συγκαθ-
ίσταται.

Μακάριος οὗ τῆς γλώττης ὁ νόμος οὐκ ἀφίσταται·
τούτου γὰρ τῆς σκητῆς ὁ θεὸς οὐ χωρίζεται.

Μακάριος ὁ πολλοὺς εὐποιῶν· πολλοὺς γὰρ εὐρίσκει
συντηγόρους κρινόμενος.

Μακάριος ὁ μὴ νοθεύων ἀρετὴν τοῦ χριτοῦ γὰρ
τὸ πῦρον οὐκ ἐμπαίζεται.

Μακάριος ὁ τὰς ἑαυτοῦ πράξεις κατακαρσῶν·
μέλλει γὰρ πῦρ ἀναφθῆναι, ὃ τὰ πάντα δοκιμά-
ζεται.

Μακάριος ὁ στεύδων πρὸς τὴν ζωὴν τὴν μέλλου-
σαν· τὰ παρόντα γὰρ ὄξει φθορᾶς, καὶ πρὸς θάνατον
ἔλκει.

*A enim modico addeas, brevi colliget divitias ab om-
nibus expetitas.*

125. Si vis supplicii effugere molestiam, neminem iniquam conviciis afficies : eo enim Deus exasperatur.

126. Si vis e domo tua expellere omne flagel-
lum, ne maledictis incessas contribulem hominem : qui enim ipsum creavit Deus, merito ad iram provocatur.

127. Si omni peccato vis esse superior, res alienas ne curiose inquirito : multa enim in te sunt, de quibus alium suspectum habes.

128. Superbiam fugito, o homo, etiamsi dives sis : ne forte Deum adversum tibi habeas.

129. Dilige humilitatem, etiamsi magnus sis : ut exalteris in die iudicii.

130. Ne cavillis petas hominem, et reprehensionem non incurres in omni vita tua.

131. Cum existis in ecclesia, ne elev ris : coram rege enim stantes neque rident, neque superbiunt.

132. Ne negligenter habeas vitam tuam, nec temere contra legem facito : ne contra legem faciens, perniciem incurras.

133. Memor sis horum præceptorum cum omni studio, ut te clarum in vita reddant.

134. Puram æmulator vitam, ut habeas liberam potestatem increpandi peccantes.

135. Abige a te contumaciam, neque inerepra quomquam temere, ne contemneris ut arrogantia inflatus.

136. In alterius infortunio ne rideas, ne ridearis a quibus non velis.

137. Observa admonitiones istas, ut coronam tibi gloriae concilies.

138. Sis observans horum præceptorum, ut te clarum efficiant hominibus, et acceptum Deo : sic enim gaudio afficitur Deus, et huiusmodi operibus colitur Deus.

139. Semper proficere in bonis operibus studeo : sæculi enim fuga, via est ad virtutem, etc., ut supra col. 1239 C usque ad num. 98.

Beatus, qui vitam habet sublimem, humilem vero animi aensum. Christum enim imitatur, et cum ipso consistebit.

Beatus, cuius a lingua lex non deficit, ab ejus enim tabernaculo Deus non separatur.

Beatus, qui multis beneficium se præstat, multos quippe invenit advocatos, dum judicatur.

Beatus, qui non corrumpit virtutem, iudicis enim vestibulum non illuditur.

Beatus, qui suos actus adornat, accendetur enim ignis, quo probantur omnia.

Beatus qui festinat ad vitam futuram, redolent quippe præsentia corruptionem, et ad mortem trahunt.

Beatus, qui mala dissipat, quæ congregavit puro judici puro astans.

Capitulum super præfatis. Anima, ne negliges, debes enim trutinam paulo post subire terribilis iudicii Christi Dei nostri, quia minime nosti, nec quando mors venit.

Μακάριος ὁ τὰ φαῦλα σκορπίζων ἃ συνήγαγε καρδὸς καθαρῶ τῷ κριτῇ παραστάμενος.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις. Ψυχὴ μὴ ἀμέλει· μέλλεις γὰρ τὸν ζυγὸν μετὰ μικρὸν ὑπέρχεσθαι τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὡς οὐκ εἶδας γὰρ ὁ θάνατος ἔρχεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

Λόγος Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἐὐαγγελίου τὸ φάσκον, ἢ Νῦν ὁ ἔχωρ βαλάντιον, ἀράτω ὁμοίως καὶ πῆψαν, καὶ ὁ μὴ ἔχωρ πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

EJUSDEM BEATI NILI

Sermo in effatum illud Evangelii, quod dicit; ἢ Nunc, qui habet sacculum, tollat, similiter, et peram, et qui non habet, vendat pallium suum, et emat gladium.

CAPUT I.

Propositum effatum secundum historiam quidem multam habere videtur contrarietatem, et pugnat **565-576** cum reliquis Domini adhortationibus; at juxta sublimitatem reconditionis sensus, tum ediscentium in medio profert utilitatem, tum edocentis studium indicat accuratum; quomodo nimirum (præceptor ille divinus) sermones hortatorios statibus accommodatos instituat pro ætatibus secundum animam consideratis, dum progrediuntur ad perfectionem juxta incrementi proportionem. Quo enim pacto nunc jubet iis, ut assumant gladium, quos jam instituerat præbere maxillam insipientibus alapam? et quomodo ut vestimentum dividendum emanque gladium iis jubet, qui secundam ab ipso habitam traditionem non habendi duas tunicas, unum tantum possidebant, quod gestabant, vestimentum? Nisi nudos circumire vellet apostolos, sed ex confesso istud inhonestum erat, neque Domini traditioni consonum: nec enim qui curam gessit ipsorum libertatis, quoad animam, conservando ipsis immunitatem a curis, ex eo quod nihil possiderent, potuit unquam negligere conveniens, nudum corpus circumferre mandans. Sicut enim alienum est a sapientia studio ultra indigentiam progredi, et animam superfluis inanibusque induere sollicitudinibus, ita repudiare necessarium corporis ministerium, insana res est et a statu temperantiae extranea; oportet itaque utrisque præceptis adaptatam inquirere solutionem, et demonstrare rationabile, et conveniens, quod ex utrisque procedit; quia nimirum recenter introductos docebat primum **577** mandatam, perfectos vero, secundum. Etenim etsi inhonestum sit, juxta litteram verbalem, denudatum corpus circumferre; attamen, speculative, non solum id optime decet, sed etiam perutile est. Licet itaque, quod, qui defendit histo-

B

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Τὸ προκείμενον ρητὸν, κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν, πολλὴν ἔχει δοκίαν τὴν ἐναντιότητα, καὶ μάχεται ταῖς λοιπαῖς τοῦ Κυρίου παραινήσεις· κατὰ δὲ τὴν ἀναγωγὴν, καὶ τὸ τῶν διδασκομένων παρίστην ὠφέλιμον, καὶ τὸ τοῦ διδάσκοντος κηδεμονικόν, ἔπως ταῖς κατὰ ψυχὴν ἡλικίαις ἐν τῷ προκόπτειν ἐπὶ τὴν τελειότητα, κατὰ τὴν τῆς ἀξήσεως ἀναλογίαν, ἀρμολογούμεναις καταστάσεσι ποιεῖται τὰς παραινήσεις. Πῶς γὰρ νῦν μάχαιραν λαβεῖν κελεύει, τοὺς ἔδη παιδευθέντας παρατιθέναι τὴν σιαγόνα τοῖς βαπτίζουσιν; πῶς δὲ καὶ πωλεῖν τὸ ἱμάτιον, καὶ ἀγοράζειν μάχαιραν, τοῖς διὰ τὸ παρελιθῆναι μὴ ἔχειν δύο χιτῶνας, μόνον κεκτῆμένους ὁ ἐφόρου ἱμάτιον; εἰ μήτις γε γυμνοὺς περιιέναι ἐβούλετο τοὺς ἀποστόλους, ἀλλ' ὁμολογουμένως ἀσεμνον τοῦτο γὰρ, καὶ οὐ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου παράδοξον· οὐ γὰρ ἂν ὁ φροντίσας τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐλευθερίας ἐκ τοῦ μηδὲν κεκτῆσθαι περιποιῶν αὐτοῖς τὸ ἀμέριμον, πάλιν τοῦ πρέποντος ἡμέλησε, γυμνὸν περιφέρειν κελεύων τὸ σῶμα. Ὡς γὰρ τὸ περαιτέρω προελθεῖν τῆς χριστίας, καὶ τὴν ψυχὴν ἐνδῆσαι περιτταῖς καὶ ματαλαῖς φροντίσιν ἀφιλόσοφον, οὕτως τὸ παρατιθῆσθαι λειτουργίαν, μανιώδεις, καὶ σωφροσύνης ἀλότριον καταστάσεως· δεῖ τοίνυν ζητῆσαι ἀμφότεροις ἐφαρμοζόμεναις τοῖς προστάγμασι λύσιν, καὶ δεῖξαι τὸ ἐξ ἑκατέρων εὐλογον, ὅτι εἰσαγομένοις μὲν ἔπρεπεν ἡ πρώτη ἐντολὴ, τελειωθεῖσι δὲ ἡ δευτέρα. Εἰ γὰρ καὶ ἀσεμνον κατὰ τὴν λέξιν τὸ γεγυμνωσθαι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ γοῦν κατὰ τὴν θεωρίαν, οὐ μόνον εὐπρεπές, ἀλλὰ καὶ χρησιμον ἴσταν. Ἔστι μὲν οὖν τῇ ἱστορίᾳ συνηγοροῦντα παραμυθησασθαι τὴν τοῦ ρητοῦ δυσχέρειαν, οὕτως, ὅτι ἀρχομένοις μὲν τῆς θεοσεβείας τοῖς ἀποστόλοις ὁ Κύριος ἀκτῆμοσύνην ἐπέτασεν, πρὸς μόνην αὐτοῦ ἀσχολῆσθαι τὴν μελέτην τῶν θείων μαθημάτων βουλόμενος, καὶ εἰδὼς τοῖς ἀτελεστέροις ἐπικίνδυνον τὴν τῶν χρημῶ-

των κτήσιν, προκίβασι δὲ, καὶ τὴν τούτων λοιπὸν οὐκ ἐπιδεχομένους βλάβην, ἐπιτρέπει τούτοις ἀδεῶς αὐθις κεκρήσθαι, οὐκ ἔτι κατὰ τοὺς πολλοὺς τῷ ἀργυρίῳ προσπάζοντας, οὐδὲ νικωμένων φιλαργυρίας ἀπάτη, φησὶν καὶ· « Ὅταν ἀπέστειλα ὑμᾶς χωρὶς βλαντίου καὶ πήρας, μὴ τινος ὑστερήσατε; νῦν δὲ λέγω ὑμῖν· Ὁ ἔχων βλαντίον, λαβέτω, καὶ πήραν ὁμοίως. » Ἐδεῖ γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀρχῇ μηδὲν ἐπιφερομένους, πείραν λαβεῖν τῆς τοῦ διδασκάλου δυνάμεως, σχεδιαζούσης αὐτοῖς καθεκάστην ἀμεριμνῶς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸ μικροῦ εἰρημένον, ἵνα ἐγγυμνασθέντες τῇ ἀκτημοσύνῃ, ἔξιν ταύτης λάθωσι δυσμετακίνητον, τὸ ἀπροσπαθὲς ἑαυτοῖς; κατ' ὄλιγον κατορθώσαντες, διὰ τὴν πολλοὺς ἀπολέσασαν φιλαργυρίαν. Αὕτη γὰρ, καὶ τὸν Ἰουδαῖον εἰς τὸ τῆς προδοσίας κατέβαλε βάρβαρον, ἐνεθίσαντα τοῖς χρέμασιν ἐκ τοῦ πιστευθῆαι τὸ τῆς διακονίας τῶν πιστῶν γλωσσόχομον.

ante dictum fuit, ut nimirum paupertatis exercitio unitari posset, sibi metipsis paulatim perfricientes passio-

A riam, talibus emulceat verbiis effati difficultatem; quod scilicet apostollis incipientibus quidem pietatis cultusque divini studium Dominus paupertatem mandavit, volens ut soli vacarent divinarum disciplinarum meditationi, sciensque imperfectioribus periculosam esse pecuniarum possessionem; at jam progressum facientibus, noxamque ex illis de cætero nullam admittentibus, permittit, ut ipsis licenter impuneque iterum utantur, utpote qui non amplius (ut multi assolent) argento adhærescebant cum passione, neque ab avaritiæ deceptione vincebantur; et ait: « Quando misi vos sine sacculo et pera, nunquid aliquid deficit vobis? nunc autem dico vobis, qui habet sacculum accipiat et peram similiter ». Oportebat quippe ipsos initio nihil circumferendo, experientiam facere Magistri potentiae, quæ ipsis quæcunque erant quotidie ad corporis indigentiam necessaria, subministrabat ex tempore. Verum non solum hoc, sed et quod paulo

probat, hujus habitum compararent, qui difficulter unitari posset, sibi metipsis paulatim perfricientes passionum carentiam, propter avaritiam, quæ plurimos perdidit; ipsa namque et Judam in foveam prodicionis egit præcipitem, pecuniis assuefactum, ex eo quod ipsi marsupium ministerii Helium fuisset concredulitum.

ΚΕΦΑΛΑ. Β΄.

CAPUT II.

Οὐκ οἶδα δὲ λοιπὸν, περὶ τοῦ, « Ὁ ἔχων μάχαιραν λαβέτω, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν, » πῶς ἀπολογησεται ὁ τῆς ἱστορίας προϊστάρταμος εἰρηνικοὺς εἶναι τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπιεικέως πανταχοῦ βουλομένου τοὺς μαθητάς. Φέρε δὴ οὖν ἰδῶμεν, πῶς τὸ αὐτὸ πρόσταγμα, σωματικῶς μὲν, καὶ πρὸς λέξιν ἔστιν ἀδύνατον, πνευματικῶς δὲ καὶ δυνατόν, καὶ ὠφέλιμον. Ἐγγύς τοῦ πάθους γνόμενος ὁ Κύριος, καὶ μέλλων τῷ σταυρῷ προσέρχεται, ἐπιβουλή μὲν τῶν Ἰουδαίων, γνώμη δὲ οἰκείῃ διὰ τὴν σωτήριον οἰκονομίαν, ταῦτα φησὶν, παρασκευάζων πρὸς μάχην τοὺς μαθητάς, τῶν ἀντιπαρατασσομένων τῇ ἀληθείᾳ, μάχην οὐκ ἐρέσχελον, διάθεσιν στρατηγουμένην θυμῷ, ἀλλ' ἀγῶνος ἀμιλλαν ἐνθέου, καὶ ζῆλον θεοσεβείας ἔχουσαν πεπυρωμένον· ἑώρα γὰρ ἤδη τοὺς ἀναιδεῖς κύνας Ἰουδαίους λυσσῶντας κατὰ τῆς θείας διδασκαλίας, καὶ καταλύειν σπεύδοντας τὸ σωτήριον κήρυγμα, διὸ πρὸς τὸν κατ' ἐκείνων αὐτοὺς διαίρων ἀγῶνα, ἀφείναι μὲν κελύει τὴν προτέρην ἐπιεικειαν, χωρεῖν δὲ πρὸς ἕλεγχον τῶν ἀνατρέπειν περιωμμένων τὴν ἀλήθειαν μαχιμωτέρῳ λόγῳ. Χρεῖα μὲν γὰρ τῷ Χριστιανῷ πρό γε ἀπάντων, ἀναγκαίου ἐνδύματος, τῆς προσηκούσης τῷ ὀνόματι καταστάσεως. Κοσμεῖ γὰρ ἐνδύματος οὐκ ἑλαττον σεμνὴ καταστολή, καὶ ἦθος ἐπιεικὲς τὸν Χριστιανὸν, χρεῖα δὲ καὶ λόγων ἀμυντηρίων ἐν καιρῷ τῆς πρὸς τοὺς ἐναντιούμενους μάχης, Ἐν μὲν οὖν τῷ καιρῷ, φησὶν, ᾧ ἀπέστειλα ὑμᾶς ἐν τῷ Ἰσραὴλ διδασκάλους καλῶς εἰρηνικῆν ἐπεδεικνυσθε κατάστασιν, πρὸς ὑπακοήν τοὺς ἀπειθεῖς; διὰ τῆς τοιαύτης ἔλκοντες πολιτείας, καὶ ὑπαγόμενοι πρὸς τὸ εὐπειθεῖς αὐτοὺς τῇ ἡμερῶ-

C æterum circa hoc, « Qui habet gladium, assumat, et qui non habet, vendat vestimentum suum, et emat gladium, » nescio quamnam defensivam responsionem dabit, qui litteram tutatur historicam; cum Dominus velit, pacificos et benignos esse 578 discipulos ubicunque. Age igitur videamus, quod præceptum hoc corporaliter, et ad verbum sit impossibile, spiritualiter autem, et possibile, et utile. Dominus cum suæ propinquitus esset passioni, et ad crucem accessurus Judæorum quidem insidiis, at ex proprii animi sententia propter humani generis salutare mysterium, hæc dicit, præparans ad prælium discipulos adversus eos qui contra veritatem instructa consistebant acie; prælium (inquam) non rixosum, quod est affectus ab ira, tanquam duce, directus, sed prælium habens contentionis divinæ studium quoddam virtuosum, zelumque cultus divini studio inflammatum: videbat quippe impudentes canes Judæis jam actos rabie adversus divinam doctrinam præconiumque salutare evertere festinantes; ideo ad illud contra eos certamen suos erigens, dimittere quidem jubet primam mansuetudinem, et prodire ad arguendos eos, qui pugnaciori sermone conabantur destruere veritatem. Etenim ante omnia opus est Christiano indumento necessario, quod nomini conditionis conveniat; ornat quippe Christianum, non minus vestitu, honesta in habitu modestia, moresque benevoli ac mansueti: sed et prælii tempore contra oppositos propulsatoris sermonibus opus est. Etenim tempore (inquit **) quo misi vos in Israel doctores, bene pacificum demonstra-

** Luc. xii, 55. ** Matth. x, 6.

stis statum, ad obedientiam inobedientes per hujusmodi trahendo institutum, ipsosque mansuetudine inducentes ad obtemperandum **579** (vita namque recta ad persuadendum est efficacior vi verborum, ac ipsam agnito cuique proferens exorationem fide dignam): sed quoniam post meam ascensionem veritatis hostes hanc invadent, quilibet, qui moralis status curam gerit, exeat e tali studio, et ad certamen præparetur. Neque enim absurdum est, propter præcipua prætermittere minora ad tempus, et mansuetudinem transponendo evadere bellatorem.

CAPUT III.

Hoc enim admonet etiam propheta dicens: Mitis sit pugnator; et sicut propheticum illud effatum ait: «Concidit gladios suos in aratra, et lanceas in falces⁷⁷, » dum, bello desinente adversus passiones, vires animæ sunt agriculturæ instrumenta; sic e contrario bonum est, convenientem ornatum dimittere, et, si bellum advocans adsit, præparari ad pugnam, gladiumque pro Dominicis præceptis apprehendere, vestem moralium exuendo virtutum, etsi oporteat, nudum bellare; quia fortassis securus iste, quam qui vestitus est, belligerabit: hoc namque propheta ille significat (aiens): «Peribit fuga a veloce, et fortis non retinebit robur suum, et pugnator minime salvabit animam suam, et velox pedibus suis nequaquam salvabitur⁷⁸. » Et subdit: «Nudus in illa die persequetur⁷⁹; » talem nudum etiam esse vult vendentem vestimentum, et ementem gladium, nec recusantem id, quod ad litteram indecens videtur, propter veritatem rei significatæ. Volens namque, ut homines semper accommodentur his, quæ contingunt, sæpius etiam contraria consulit; **580** et nonnunquam quidem, (ut jam diximus) cædi colaphis, et nequaquam indignari docet, interdum vero gladium gestare, bellicum habitum ac professionem exhibendo, et solo aspectu ante conatum hostes percellendo. Quin etiam præcipienti paulo ante prophetæ, arma bellica vertere in aratoria instrumenta, contrarium alter propheta jubet, ut nimirum agriculturæ instrumenta faciamus bellica. Ille quidem ait: «Excindite gladios vestros in vomeres, et lanceas in falces⁸⁰, » iste vero: «Concidite aratra vestra in gladios, et falces vestras in jacula⁸¹; » qui contraria quidem consulunt, secundum dictionem, sed nequaquam contraria, juxta intelligentiam: hic enim incipientibus bellum adversus passiones, ille vero his, qui verterunt hostes in fugam, suggerit quid sit faciendum. Ad tempus igitur, et indutum esse bonum est, et e diverso, exui, quando gladium oporteat pro veste comparare; nec enim tantum confert vestis, quantum gladius in ratione securitatis; vestis enim est quidem ornamentum, sed non securitas; gladius vero plurimam præbet pugnanti custodiam. Et quod ad tempus utilis sit hujusmodi

Α τητι (ἀνυσιμώτερος γὰρ τῆς τῶν λόγων δεινότητος πρὸς τὸ πείσαι βίος ὀρθῆς, ἀξιοπίστον δυσώπμα ἐαυτὸν τῷ γνωρίμῳ προσφέρων), ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἐμὴν ἀνάληψιν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἐπιθήσονται ταύτῃ, ἕκαστος τῶν ἐπιμελουμένων τῆς ἠθικῆς καταστάσεως ἐκβαίνετω τῆς σπουδῆς ταύτης, καὶ πρὸς ἀμίλλαν παρασκευαζέσθω. Οὐδὲν γὰρ ἀτοπον τῶν προηγουμένων ἕνεκεν ἀπολιπεῖν πρὸς καιρὸν τὰ ἥτινα, καὶ τὴν πραῦτητα μεταθέμενον, γενέσθαι πολέμιστον.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Τούτο γὰρ καὶ ὁ προφήτης παραινῶ λέγων· Ὁ πρὸς ἔσω μαχητῆς, καὶ ὡσπερ τὸ προφητικὸν τὸ λέγων· « Συγκόψουσι τὰς μάχαιρας αὐτῶν εἰς ἀροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας εἰς δρέπανα, » ἐν τῷ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ποιεῖν σκευὴ γεωργικὰ, παυσσαμένου τοῦ πρὸς τὰ πάθη πολέμου, οὕτως πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου καλὸν ἀφεῖναι τὸν προσήκοντα κόσμον, καὶ πρὸς μάχην ἐτοιμάζεσθαι, ὅταν πόλεμος ὁ καλῶν ᾖ, καὶ μάχαιραν μεταχειρίζεσθαι ὑπὲρ τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν, ἀποδύμενον τὸ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν ἱμάτιον, κἂν γυμνὸν δέη πολεμεῖν. Τάχα δὲ μᾶλλον ἀσφαλέςτερον οὗτος τοῦ ἐνδεδυμένου πολεμήσει. Τοῦτο γὰρ ὁ προφήτης δηλοῖ· « Ἀπολείται φυγὴ ἐκ δρομαίου, καὶ ὁ κραταῖος οὐ μὴ κρατήσῃ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ ὁ μαχητῆς οὐ μὴ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὁ δέξῃ τοὺς ποσὶν οὐ μὴ διασωθῇ. Καὶ ἐπιφέρει· Ὁ γυμνὸς διώξεταί ἐν κείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. » Τοιοῦτον γυμνὸν εἶναι βούλεται, καὶ τὸν πωλοῦντα τὸ ἱμάτιον, καὶ ἀγοράζοντα μάχαιραν, μὴ παραιτούμενον τὸ κατὰ τὴν λέξιν δοκοῦν ἀπρεπές, διὰ τὴν τοῦ σημαιομένου ἀλήθειαν. Τοὺς γὰρ συμβαίνουσιν ἀεὶ τοὺς ἀναθρώπους ἀρμόζεσθαι θέλων, πολλὰκις, καὶ τὰ ἐναντία συμβουλεύει· καὶ ποτὲ μὲν, ὡς ἤδη φθάσαντες εἴπαμεν, βραβίζεσθαι, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν διδάσκει, ποτὲ δὲ μάχαιραν φορεῖν, πολεμικὸν ἐπιδεικνυμένου σχῆμα καὶ ἐπάγγελμα, τῇ ὕψει πρὸς τῆς πείρας καταπλήττοντας τοὺς πολεμίους. Καὶ τῷ ἐπιτάσσοντι δὲ πρὸ ὄλιγου προφήτῃ, τὰ πολεμικὰ ὅπλα ποιεῖν σκευὴ γεωργικὰ, τὸ ἐναντίον ἕτερος προφήτης παρεγγυᾷ, τὰ γεωργικὰ ποιῆσαι πολεμικὰ. Ὁ μὲν γὰρ φησὶ· « Συγκόψατε τὰς μάχαιρας ὑμῶν εἰς ἀροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας εἰς δρέπανα. » Ὁ δὲ, « Συγκόψατε τὰ ἀροτρα ὑμῶν εἰς βρομφαίας, καὶ τὰ δρέπανα εἰς σειρομάστας. » ἐναντία μὲν συμβουλεύοντας κατὰ τὴν λέξιν, ἀλλ' οὐκ ἐναντία κατὰ τὴν διάνοιαν. Ὁ μὲν γὰρ ἀρχομένοις τοῦ πρὸς τὰ πάθη πολέμου, ὁ δὲ τροποσασμένοις τοὺς πολεμίους τὸ πρακτικὸν ὑποτίθεται. Ἔως καιροῦ τοίνυν, καὶ ἐνδεδυμένον, εἶναι καλὸν, καὶ πάλιν ἀποδέσθαι, ὅταν μάχαιραν ἀντὶ ἱματίου κτήσασθαι δεῖοι. Οὐτε γὰρ τοιοῦτον ἱμάτιον δεσὸν μάχαιρα εἰς ἀσφαλείας λόγον· ἱμάτιον γὰρ, κόσμος μὲν, οὐ μὴν καὶ ἀσφάλεια, μάχαιρα δὲ πολλὴν τῷ μαχομένῳ παρέχει τὴν φυλακὴν. Καὶ ὅτι ἕως καιροῦ χρῆσιμον τὸ τοιοῦτον

⁷⁷ Isa. II, 4. ⁷⁸ Amos II, 14, 15. ⁷⁹ ibid. 16

⁸⁰ Isa. II, 4. ⁸¹ Joel III, 10.

ἱμάτιον, καὶ φθάσας ἐπὶ τὴν τελειότητα, καὶ ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς θεωρίας ἀναλθῶν ἐπιστρέφειν κελύεται. Σαφῶς γὰρ διδάσκει λέγων ὁ Κύριος, « Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. »

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἔστι δὲ καὶ οἰήσεως δώματα, ἐφ' ὧν τοὺς ἀναλθῶντας μέμφεται εἰπὼν ὁ προφητικὸς λόγος, φάσκων· « Τί ἐγένετο, ὅτι πάντες ἀνέβητε εἰς δώματα μάταια; » Οὐ γὰρ ἀρετῆς ἦν ὕψος τὸ δῶμα καλῶς θαθεμελιωμένης, ἀλλὰ κἀνοῦ φουσηματος οἰδημα, σφαλερὰν τὴν ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου ποιῶντος ὕψους διαγωγὴν· τὸ δὲ τῆς ἀληθείας δῶμα βέβηκεν ἐδραίως, παγίαν ἔχον τὴν μετὰ μετρίου φρονήματος οἰκοδομηθεῖσαν ἀρετὴν, ἀφ' ἧς περὶ οὐκ ἔστιν· στεφάνη γὰρ αὕτη ἀσφαλῆς τοῦ δώματος ἐστὶ, γυμνὸν καὶ ἀκακὸν ἄνω τὸν ἀνελθόντα ὡς ἐν τῷ παραδείσῳ φυλάσσοισα. Εἰ δὲ καὶ μὴ ἀποδύσαιτό τις τὸ τοιοῦτον ἱμάτιον, λωφῆσαντος τοῦ πρὸς τὰ πάθη πολέμου, καὶ τὸν ἐν ταῖς ἡθικαῖς ἀρεταῖς πόνον μὴ μεταβίη ἐπὶ τὸ κτήσασθαι τὴν τοῦ λόγου δύναμιν, μηδὲ βούληται λοιπὸν ἀκαίρου πόνου ἀπολύειν τὸ σῶμα μετὰ τὸ παρελθεῖν τὸν εἰς τοῦτο διὰ τῶν ἡδονῶν ἐξυβρίζοντα, ἐπιπλήττεται ὡς οὐ θεόντως, ἔτι, τὴν τε τοῦ ἱματίου πρᾶξιν, καὶ τὴν τῆς μαχαίρας ἀγορασίαν ἀναβαλλόμενος, ὡς ἔστιν ἀκούσαι τοῦ Παροιμιαστοῦ λέγοντος· « Ἀφελῶ τὸ ἱμάτιον σουτοῦ· παρήλαθε γὰρ ὕδριστής. » Οὐκ ἔλατον γὰρ τῆς ἐν τῇ πρακτικῇ σκληραγωγίας ἢ περὶ τὴν ἀσκήσιν τῶν θείων λογίων σπουδῇ καταπονεῖ τὸ σῶμα, παρέχει δὲ εἰ καὶ πλεόν τῷ πονουτέῳ πρὸς καθαρότητα, μὴ ἐχούσης καιρὸν τῆς διανοίας ἐπιστρέφουσαι, καὶ σχολάζειν τοῖς παρενοχλεῖν ἐθέλουσι πάθεσι, διὰ τὴν περὶ τὰ κρείττονα τοῦ λογισμοῦ προσεδρίαν. Ὁ μὲν γὰρ τῆς σκληραγωγίας πόνος, κεκοπωμένου τοῦ σώματος, καιρὸν δίδωσιν ἴσως τοῖς πάθεσι, κινήσει πρὸς τὰς ἰδίαις ὕλας σχολάζουσαν τὴν ἐνθύμησιν· ἢ δὲ θεωρία ὄλον πρὸς ἑαυτὴν κατέχουσα τὸν νοῦν περισπώμενον, οὐ παραχωρεῖ, οὐ λέγω πάθει, ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ πρὸς ἀναγκαίαν ἔσως καλοῦντι χρεῖαν. Νικᾷ γὰρ οὐ μόνον ἡδονὴν ἐμπαθῆ, ἀλλὰ καὶ φυσικὴν ἀνάγκην ἢ τῆς θεωρίας ἡδονῆ, τὸ τερπνὸν τῷ ὠφελίμῳ συγκεκραμένον ἔχουσα. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἰδῶς φησιν· « Ἡ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἢ δὲ εὐσέθεια εἰς πάντα ὠφέλιμός ἐστι, κἀκεῖνη τὸ ἐν καιρῷ χρῆσιμον μαρτυρῶν, καὶ ταῦτη διδοῦς τὸ διηνεκὲς τῆς ὠφελείας καὶ μόνιμον, ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πέπτουται καὶ ἀτκήσιν σωματικῇ, γυνῶσις δὲ προσθήκην δέχεται τελειότητος, ἀπὸ τοῦ διεσπέρου, καὶ ἐν αἰνίγματι προκόπτουσα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ὄραν πρὸς πρόσωπον τὰ ἐλπίζόμενα.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Ἀποδυτέον οὖν ὡς ἱμάτιον τὴν σωματικὴν γυ-

⁶¹ Matth. xxiv, 17. ⁶² Isa. xlii, 1. ⁶³ Prov. xi, 16; xlvii, 13. ⁶⁴ I Tim. iv, 8.

vestis (inde patet) quod is, qui pertigerit ad perfectionem, et usque ad contemplationis tectum ascenderit, vetatur retrocedere. Luculenter enim hoc docet Dominus, alens : « Qui est in tecto, non descendat tollere vestem suam ⁶¹. »

CAPUT IV.

Verum sunt etiam tecta arrogantis existimationis sui, super quæ ascendentes accusat **581** prophecticus sermo, dicens : « Quid factum fuit, quod omnes ascendistis in tecta vana ⁶² ? » Nec enim illud tectum erat altitudo bene fundatæ virtutis, sed tumor quidam vanæ inflationis, seu animi elationis, efficiens vitæ institutum super tali altitudine periculosum, et lapsans; at veritatis tectum, est firmiter fundatum, ac fixum, habens virtutem stabilens cum moderata animi elatione ædificatam, a qua prolabi quis non potest; hæc quippe securum est tecti cacumen conservans nudum et innocentem velut in paradiso eum, qui sursum ascenderit. Quod si quis, interquiescente bello adversus passionem, hujuscemodi vestem non exuerit, laboremque in moralibus virtutibus non transtulerit ad comparandam vim sermonis, nec de cætero ab intempestivo labore voluerit corpus liberare, postquam præterierit is qui adversus illud per voluptates insolentius sese extulit; ille talis, inquam, increpatur, eo quod, tum vestis venditione, tum gladii emptione nondum decenter sit indutus; uti licet audire Proverbiorum scriptorem dicens : « Tolle vestimentum tuum, transiit enim, qui insert injuriam ⁶³. » Quandoquidem studium, quod sit in exercitio divinorum sermonum, non minori labore conficit ac defatigat corpus, quam studiosum institutum quod in activa vita austeritatis habetur. Quin etiam præbet aliquid plus laboranti ad vitæ puritatem; cum intellectus non habeat tempus pedem referendi ac vacandi passionibus volentibus perturbare, propter perseverantiam et assiduitatem cogitationis circa meliora; nam labor austeræ vitæ, **582** dum corpus affligitur, tempus forsani dat passionibus, ut moveant ad propria mundanas sordes intellectum, contemplatio autem ad seipsam detinens totam mentem, nequaquam permittit ut distrahatur, non illico a passione, sed nec ab humana cogitatione, evocante forsani ad necessariam indigentiam. Voluptas namque contemplationis pellax quia placidumque cum utili attemperatum habens, superat, non solum voluptatem passione imbutam, sed etiam naturalem necessitatem. Istud cum et Paulus bene nosset, ait : « Corporale exercitium ad parum est utile, sed pietas ad omnia utilis est ⁶⁴; » et illi quidem testatur utilitatem in tempore, et huic perpetuum concedens ac stabile, et duraturum jumentum; quandoquidem et in futuro sæculo corporale quidem exercitium cessat; cognitio vero recipit perfectionis additamentum, progrediens a visione per speculum et in ænigmate, ad videndum facie ad faciem quæ sperantur.

CAPUT V.

Exuenda igitur, tanquam vestis, corporalis exerci-

tatio, ejusque labores, ut pretium rei dividendæ comparandus est pietatis gladius, qui utilis erit ad facultatum bonorumque custodiam et securitatem; hic gladius fit etiam gloriatio, gloriatio, inquam, non superbientis stoliditatis exitialis fastus, sed affectio quædam gratias agnoscens auxilii Dei; uti dictum fuit ad quemdam: « Propugnabit adjutor tuus, et gladius gloriatio tua, fallentque te inimici tui, et tu super colla eorum ascendes ⁶⁶. » Sic dividitur vestimentum, sicutque emitur gladius, quod vestimentum tum præbet ejus rei possessionem, quæ **583** prius non habebatur, tum res ipsa perdurat per habitum, licet provide vacet operationi. Habitus quippe, licet agat otium ab operatione aliquo tendente, attamen, cum vires habeat corroboratas, quando vult operari, a natura comparatam obtinuit impelimenti carentiam, artificis instar, in materiis ostendentis scientiæ suæ industriam, cujus scientia quiescens minime aboletur, si ipse propter earum penuriam otietur. Etenim illa, quæ tale exiti vestimentum, eodemque denno cogitur uti propter condescendentiam ad imperfectiores, quomodo ait: « Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar ea ⁶⁷? » Nisi talis vestis, etiam deposita permaneret, vacans operationi, ac per habitum potentiam subsistens. Itaque qui vestem dividit, omnino gladium emit, tum illam minime amittens, tum istum acquirere. Verum qualem gladium emit? An illum, de quo Christus ait: « Non veni mittere pacem, sed gladium ⁶⁸? » gladium vocans prædicationis sermonem. Ut enim gladius dividit ea quæ mutuo sunt a natura connexa, et corpus continuum dissecat in partes; ita sermo prædicationis in unamquamque domum accedens, tunc eos, qui male erant uniti per infidelitatem, ab invicem discindit, filium a patre, filiam a matre, et sponsam a socru dirimendo ac dissociando, ipsamque naturam dissecando demonstrabat finem prædicationis Dominicæ, quod valde utiliter et ad hominum commodum jusserat, ut apostoli gladium acciperent.

CAPUT VI.

Statim igitur Petrus respondit, duos dicens habere gladios, quos et sufficientes esse ad **584** certamen, quod instabat, dixit Dominus ⁶⁹. Ipsi vero sunt, ut ait Apostolus, nimirum redargutio oppositorum, et exhortatio fidelium; sic enim Tito scribens, hos in manus tradit doctoribus, dum ait: « Ut potens sit et in doctrina exhortari, et contradicentes arguere ⁷⁰; » sermonem in species duas distinguens; alia est enim species doctrinæ erga fideles, et alia contra veritatis inimicos; hæc enim est redargutio falsitatis, illa vero confirmatio veritatis. Quod autem sermonem vocet gladium, manifestum est omnibus, cum ea dictio trita existat, eo quod sit ad manum sita, quæ dicit: « Vivens quippe sermo Dei, et efficax, et penetrabilior super omnem gladium accipitem ⁷¹. » Illic namque hi-

μνασίαν, καὶ τοῖς ἐκείνης πόνους, ὡς τιμῆ; κὶ πικραμένου, τὴν τῆς εὐσθένειας κτητέον μάχημα, χρησίμην ἐσμένην πρὸς φυλακὴν τῶν ὑπερχύων καὶ ἀσφάλειαν. Αὕτη καὶ καύχημα γίνεται ἐμὴ χαιρα, καύχημα οὐκ ἀλαζονικῆς ἀπονοίας ὀλέθρου φρύαγμα, βοήθειαι; δὲ Θεοῦ εὐχάριστος διάκτι; ὡς εἴρηται πρὸς τινα· « Ὑπερασπιστὴ ὁ βοήθῆ; κὶ καὶ ἡ μάχαιρα καύχημά σου, καὶ φεύσονται πὶ ἐχθροὶ σου, καὶ σὺ ἐπὶ τοὺς τραχήλους αὐτῶν ἰσθήσῃ. » Οὕτως πωλεῖται τὸ ἱμάτιον, καὶ οὕτως ἐρράζεται ἡ μάχαιρα καὶ τοῦτου τὴν κτητὴν κτήρη οὐχ ὑπάρχουσαν πρότερον, καὶ αὐτὸ παραμένον καὶ ἔξιν, κἂν οικονομικῶς σχολάζῃ τῇ ἐνεργείᾳ. Ἐπιγὰρ κἂν ἀργίαν ἀγοί τῆς ἐπιβαλλούσης ἐργασίας ἀλλοῦνγε τὴν δύναμιν ἔχουσα ἐβρωμένην, ὅτι βωβῆται ἐνεργεῖν ἀνεμπόδιστος πέφυκεν, τεχνίτου ἔστι ἐν ταῖς ὁδαῖς ἐπιδεικνυμένου τὴν τῆς ἐπιστήμης ἀκρίθειαν, ἀπορίξ δὲ τούτων ἀργουόντος, ἡσυχάζουτος, οὐκ ἀφανίζομένης τῆς ἐπιστήμης. Πῶς γὰρ ἐπὶ τοιοῦτον ἀποδυσασμένη ἱμάτιον, καὶ πάλιν ἐπὶ κεχρησθῆαι διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀτελεστέρους συντάξασιν ἀναγκαζομένην, φησὶν· « Ἐξεδυσάμην τὴν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσασμαι αὐτόν· » εἰ μὴ καὶ παρέμενε τὸ τοιοῦτον ἱμάτιον, σχολάζον τῇ ἐνεργείᾳ καὶ ὑπάρχον δυνάμει τῆς ἔξω; « Ὁ οὖν πολλήσας τὸ ἱμάτιον ὠνεῖται πάντως τὴν μάχαιραν, κακίῳ μὴ ἐκποίησας, καὶ τοῦτο κτησάμενος. Μάχαιραν ἢ ἡγόρασε, κτεῖν, ἢ περὶ ἧς ὁ Χριστὸς φησὶν· « Οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; » μάχαιραν καλῶν τὸν τοῦ κηρύγματος λόγον· ὡς γὰρ ἡ μάχαιρα διαιρεῖ τὰ συμπεφυκῆτα, καὶ τὸ συνεχὲς σῶμα διτέμνει εἰς μέρη, οὕτως ὁ τοῦ κηρύγματος λόγος εἰς ἐκάστην χωρήσας οἰκίαν, τότε τοὺς κακῶς ἐν τῇ ἀπιστίᾳ ἠνωμένους ἀπ' ἀλλήλων διέτεμεν, υἱὸν ἀπὸ πατρὸς, θυγατέρα ἀπὸ μητρὸς, καὶ νόμφην ἀπὸ πανθερά; ἀποδιαιρῶν, αὐτὴν κατατέμνων τὴν φύσιν ἰδεῖσκνε τὸ πέρας τῆς τοῦ Κυρίου παραγγελίας, ὅτι σφόδρα χρησίμω; καὶ ἐπὶ συμφέροντι τῶν ἀνθρώπων μάχαιραν λαβεῖν τοὺς ἀποστόλους ἐκέλευσεν.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Εὐθὺς οὖν ὁ Πέτρος ἀποκρίνεται δύο λέγων ἔχειν μάχαιρας. ὡς καὶ ἱκανὸς πρὸς τὸν προκείμενον ἐπισησιν ἀγῶνα ὁ Κύριος εἶναι. Αὗται δὲ εἰσιν, ὡς φησὶν **D** ὁ Ἀπόστολος, ἔλεγχος τῶν ἀντιδιαθεμένων, καὶ παράκλησις τῶν πιστῶν· οὕτως γὰρ τῷ Τίτῳ γράψας, ταῦτα; ἐγχειρίζει τοῖς διδασκάλοις, λέγων· « Ἴνα δυνατὸς ἦ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν, » τὸν λόγον εἰς εἰδὴ δύο διαιρῶν· ἄλλο γὰρ εἶδος τὸ τῆς πρὸς τοὺς πιστοὺς διδασκαλίας, καὶ ἄλλο πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας. Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἔλεγχος ψεύδους, τὸ δὲ τῆς ἀληθείας βεβαίωσις. « Ὅτι δὲ μάχαιραν τὸν λόγον καλεῖ, πᾶσι δηλον, τετριμμένης διὰ τὸ πρόχειρον τῆς Γραφικῆς λέξεως τῆς λεγούσης· « Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πάσαν μάχαιραν διστομον. » Ἐνταῦθα γὰρ τὸ

⁶⁶ Deut. xxxiii, 29. ⁶⁷ Cant. v, 3. ⁶⁸ Matth. x, 34. ⁶⁹ Luc. xii, 38. ⁷⁰ Tit. i, 9. ⁷¹ Hebr. iv, 12.

ἀμφηκεις, ὡς εἶρηται διὰ τοῦ λόγου. Δύνεται δὲ τις **A** **capis, seu scindens** utrinque, ut dictum est, demonstratur per esse aures sermonis. Possent autem aliquis duos gladios dicere, explanationem ac veritatem. Illæ nempe, quando sermoni sunt connexæ, sufficienter domant oppositos; idcirco princeps sacerdotum in rationali circa pectora mystice impositas habuit significationem et veritatem: significationem ad declarationem eorum quæ dicuntur, et veritatem ad refutationem mendacii. Vi lectur itaque Petrus etiam usus perspicue gladio, quando auriculam servi principis sacerdotum abscidit ⁷², mystice simul ac symbolice hoc perficiens. Apostoli namque in principio prædicationis, tum legale faciebant, adducentes ad ostium, nimirum ad eum, qui dixit: « Ego sum ostium ⁷³, » eos, qui affirmabant, sese legis dominatum dilexisse; tum disciplinæ sibilum **585** accipientes, tentabant auditum servilem ad libertatis obedientiam perforare: quando vero Judæi indignos sese æterna vita judicaverunt, ac de cætero necessum erat converti ad gentes, tunc verbo Spiritus totaliter eorum abscindunt auditum, utpote qui non amplius essent digni libertatis sermone. Etenim quod dictum iis fuerit: « Vobis necessarium erat primum loqui Dei sermonem ⁷⁴; » erat hic quidam perforandi modus servilem auditum ad libertatem; quod autem fuerit eis denuo responsum: « Quia indignos judicastis vos ipsos æterna vita, convertimur ad gentes ⁷⁵, » erat hic quidam totaliter abscidendi modus ipsorum auditum.

ΚΕΦΑΛ. Ζ.

Καὶ ὁ Παῦλος τὸ αὐτὸ φησιν αὐτοῖς λέγων· « Οἱ τινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε τῆς χάριτος ἐξεπίσατε. » Ἐν γὰρ ἐκπεσεῖν τῆς χάριτος τοῦτο ἦν, τὸ ἀποκοπήναι τοῦ τῆς ἐλευθερίας λόγου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριός φησιν· « Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. » μετὰ τὴν ἀποκοπήν τοῦ ἐκείνων ὠτίου, τὸ τῶν ἔθνων πρὸς ὑπακοήν ἀνοίγων ὠτίον. Τοῦτο καὶ ἡ Παλαιὰ Γραφή πρὸ πολλοῦ καὶ ἀνωθεν μαρτυρεῖται, ἀμφοτέρω διαβρόχῳ προφητεύουσα, ὅτι κακέκων ἀποκοπήσεται τὸ ὠτίον, καὶ οὕτως προστεθήσεται τούτο τὸ ἔθνος. Πρὸς μὲν γὰρ τὴν Συναγωγὴν ὁ Ἰεζεκιήλ φησι· « Πινὰς σου καὶ ὠτὰ σου ἀποκόψουσιν. » οὕτε γὰρ τῆς εὐωδίας τῶν μύρων ἀντελάβοντο Χριστοῦ, ὡς ἡ λέγουσα, « Εἰς ὄσμήν μύρων σου δραμούμεθα. » οὕδὲ ὡς πρόβατα φωνῆς τοῦ Ποιμένου ἀκούσαι· ἠθέλησαν ἠκρωτηριασμένοι καὶ λελωδημένοι τὰ κάρια τῶν αἰσθήσεων. Ὁ δὲ Ἡσαίας αὐτὴν εἰσάγει· τὴν ἐξ ἔθνων λέγουσαν, « Προσέθηκέ μοι ὠτίον ἀκούειν, καὶ ἡ παιδεία Κυρίου ἀνοίγει μοι τὰ ὠτὰ. » οὖν γὰρ ταύτη προσέθηκε ὠτίον, τοιοῦτον ἐκείνης ἀπέκοψεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν κεντρακῶτων τὸ ἱμάτιον, καὶ λαθόντων μάχαιραν ἀρκούντως εἶρηται. Εἶδωμεν δὲ εἰ πάντες ἐν τῷ φορεῖν τὸ τοιοῦτον ἱμάτιον φοροῦμεν ὀρθῶς, ἐπειδὴ περὶ τινων γέγραπται, ὅτι πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλιμ, καὶ ἱμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίθουσιν, καὶ περὶ ἄλλων, ὅτι

CAPUT VII.

Quin et Paulus idipsum ait, eis dicens: « Qui in lege justificamini excidistis ex gratia ⁷⁶. » Excidere namque ex gratia idem erat, ac abscindi a libertatis sermone. Idcirco Dominus etiam dicit: « Euntes docete omnes gentes ⁷⁷; » post illorum auriculæ detractionem, gentium auriculam aperiens ad obedientiam. Hoc et antiqua Scriptura jamdudum alius repetendo testatur, utraque aperte prædicens, quod et illorum abscinderetur auricula, et quod hæc applicabitur gentibus: ait enim Ezechiel ad Synagoga: « Nares tuas et aures tuas abscident ⁷⁸; » nec enim bonum odorem unguentorum Christi perciperunt ut ea (sponsa), quæ dicebat: « In odorem unguentorum tuorum curremus ⁷⁹; » nec, ut oves, vocem Pastoris audire voluerunt ⁸⁰, mutilati in extremis, ac præcipuis sensuum partibus detruncati. Isaias autem ipsam inducit, quæ e gentibus electa est, sponsam dicentem: « Applicuit mihi aurem ad audiendum, et disciplina Domini aperit mihi aures ⁸¹; » qualem namque isti applicuit **586** auriculam, talem ab illa abscidit. Et hæc quidem de his qui venudederunt vestem, gladiumque acceperunt dicta sint satis. Videamus jam, an omnes in tali veste ferenda, illam recte gestemus: quandoquidem scriptum est de quibusdam ⁸², quod omnem vestem immistam dolo ac vestimen-

⁷² Matth. xxvi, 51. ⁷³ Joan. x, 9. ⁷⁴ Act. xiii, 46. ⁷⁵ ibid. ⁷⁶ Galat. v, 4. ⁷⁷ Matth. xxviii, 19. ⁷⁸ Ezech. xlii, 25. ⁷⁹ Cant. i, 3. ⁸⁰ Joan. x, 5. ⁸¹ Isa. l, 5. ⁸² Amos ii, 16.

tum cum permutatione reddent; et de aliis, quod vestes suas vincientes funibus, faciebant vela adumbrantia, pendentia ab altari. Nonne igitur stolam commistam habent dolo, qui in hæresibus, ad insidiandum simplicioribus moralium virtutum vestimentis sese circumamiciunt, et opinionis potius speculatu quam veritate, ut aliena, ista in medium proferant, et speciem mansuetam ac benignam efformant, per quæ decipiant quos ad perditionem velut hamo inescant?

CAPUT VIII.

Isti vero in futuro sæculo vestes istas cum permutatione reddent; nec enim laborum repromissiones recipient, sed supplicium, et punitionem deceptionis pendent, Deo iudicante ultionem adversus eos, qui alienas induunt vestes, uti dicit apud illum prophetam; etenim quodcumque non propter ipsum bonum, sed gratia alicujus alterius rei sit, non solum absque mercede erit, verum est obnoxium reddendæ rationi, maxime quando fit ad insidias videntium, cum sit deceptio simplicioribus. Nam vana gloria laborem virtutis inutilem efficit, et effatigatum æternis privat mercedibus; ipsa magnorum **587** laborum merces vilis pretii facta, ac temporalis est laboriosorum certaminum celebritas, honosque velociter transiens, aut equam effloruerit marcida, et priusquam convenienter vixerit rube consenscens exuta. Pietatis autem religiosæ forma cum deceptione artificiose ficta, non solum habet laborem futilem, verum etiam periculosum, dum non ad mercedum solum detrimentum, sed etiam ad punitionem prolixam, ac valde ærumnosam adjudicetur. Ita quibusdam effatigatis, tantamque laborem amplexantibus dicebat Apostolus: « Tanta passi estis sine causa », seu futiliter, « si tamen sine causa. » Primum illud sine causa posnit propter detrimentum mercedum; secundum vero sine causa, in lamentationem punitionis expectandæ. Quin etiam pendentia vela ab altari colligantes funibus vestimenta faulant forsitan aliqui ex ecclesiasticis, illos simulatione imitantes, qui sub obtendente velo intra sancta, pure sacra administrabant. Aliud est nemp: velum obtogens, et aliud velum obumbrans, et si nominum similitudo occultet discrimen, quod est in rebus: et velum adumbrans, ob necessitatem, ut sors tulerit, ex tempore apparatus, ne sub dio publicentur quæ occultatione indigent, obliquis utrinque vinculis quibusdam appensum e dextera, et sinistra parte nihil supereminente quoad altitudinem: at velum obtogens a supereminentibus vinculis deorsum fertur, nominis ipsius (scilicet velum) origine designante lintei volatum a superiori parte. Et forte, quando virtutibus laborem amplexamur propter videntem in occulto Dominam, oculosque solus videt, quod sit, expandimus.

588 CAPUT IX.

Quandoquidem et ea mensa propositionis dicta

⁹⁹ Galat. iii, 4.

τὰ ἱμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες σχοινοῖς παραπετάσματα ἐποιοῦν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου. Μὴ ποτε οὖν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλω ἔχουσιν, οἱ ἐν ταῖς αἱρέσεσιν ἐπ' ἐνέδρᾳ τῶν ἀπλουστέρων, τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν ἀμπεχόμενοι ἱμάτια, δοκησιοσκοτίᾳ μᾶλλον ἢ ἀληθείᾳ ὡς ἀλλότρια ταῦτα περιτιθέμενοι. καὶ σχῆμα πρῶτον καὶ ἐπιεικὲς ἐπιμορφαζόμενοι, δι' ὧν δελεάζουσι τοὺς ἐπὶ τὴν ἀπίστωσιν ἀγκιστρειομένους;

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Οὗτοι δὲ μετὰ καταλλαγῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, τὰ τοιαῦτα ἀποτίσουσιν ἱμάτια· οὐ γὰρ ἀμοιβῆς πόνων ἀπολήψονται, ἀλλὰ τιμωρίαν καὶ κόλασιν τῆς ἀπάτης ἐκτίσουσιν, ἐκδικούντος ἐκδίκησιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς ἐνδεδυμένους ἐνδύματα ἀλλότρια, ὡς ἐν τῷ προφήτῃ φησὶν· πᾶν γὰρ ὃ μὴ αὐτοῦ ἔνεκεν τοῦ καλοῦ, ἄλλου δὲ τινος γίνεταί χρίν, οὐ μόνον ἀμισθον, ἀλλὰ καὶ ὑπεύθυνον μάλιστα ὅταν ἐπ' ἐνέδρᾳ πράττεται τῶν ὀρώντων, δέλεαρ ἀπωλείας τοῖς ἀπλουστέροις γινόμενον. Κενοδοξία μὲν γὰρ ἀνόνητον ποιεῖ τὸν πόνον τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν αἰωνίων μισθῶν ἀποστρεφεί τὸν κάμνοντα, αὕτη μεγάλων πόνων εὐωνος γινομένη μισθός, καὶ πρόσκαιρος ἐπιπόνων θθλιῶν εὐφημία, καὶ τιμὴ ὑπόμορος, πρὶν ἀνθῆσαι ματαιομένη, καὶ παρηθῶσα πρὶν ἀκμῆσαι δεόντως. Εὐσεβεία; δὲ μόρφωσις ἐπὶ ἀπάτῃ τετραζομένη, οὐκ εἰκαθὸν ἔχει μόνον τὸν κάματον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον, οὐ ζῆμειαν μισθῶν, κόλασιν δὲ μακρὰν καταδικαζομένη, καὶ ἴλιαν ἐπιόδυνον. Οὕτως μοχθήσασθε τισι, καὶ τοιοῦτον ἀναδεξαμένοι; πόνον, ὃ Ἀπόστολος ἔλεγε· « Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ, εἶγε καὶ εἰκῆ· » τὸ μὲν, εἰκῆ, τάχα ἐπὶ τῆς τῶν μισθῶν ζημίας, τὸ δὲ, εἶγε καὶ εἰκῆ, ἐπὶ σχετλιασμῷ προσδοκωμένης κολίσσεως. Ἐχόμενα δὲ τοῦ θυσιαστηρίου ποιοῦσι παραπετάσματα δεσμεύοντες σχοινοῖς τὰ ἱμάτια, τάχα τινὲς καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μιμούμενοι τῇ ὑποκρίσει τοὺς ἐντὸς τῶν ἁγίων ὑπὸ τῷ καταπετάσματι λειτουργοῦντας ἀγνώως. Ἄλλο γὰρ ἐστὶ καταπέτασμα, καὶ ἄλλο παραπέτασμα, εἰ καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν ὀνομάτων τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀποκρύπτει διαφορὰν. Τὸ μὲν γὰρ παραπέτασμα ὡς ἔτυχε σχεδιάζεται δι' ἀνάγκην τοῦ μὴ αἰθρῶς δημοσιεύεσθαι τὰ συγκαλύψαι; δεόμενα, πλαγίως τισὶν ἐκατέρωθεν προσηρητημένα δεσμοῖς δεξιῶν μέρει καὶ ἀριστερῶν, καὶ οὐδὲν ὑπερέχοντι κατὰ τὸ ὕψος· τὸ δὲ καταπέτασμα ἐξ ὑπεραχόντων δεσμῶν κατεϊώρηται, τὴν ἀνωθεν κατάπτησιν τῆς ὀβόνης ἐτυμολογοῦντος τοῦ ὀνόματος. Καὶ τάχα ὅταν μὲν τὸν ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς πόνον ἀναδεχόμεθα, διὰ τὴν ἐν τῷ κρυπτῷ βλάποντα λεοσότην, καὶ τοὺς τῶν ἀνθρώπων κάτω λαμβάνοντες ὀφθαλμοὺς, τῷ ἀνωθεν ὀρώντι μόνῃ φανεροῦμεν τὸ γινόμενον.

ΚΕΦΑΛ. Θ'

Ἐπειδὴ καὶ ἡ πρόθεσις ἀνωθεν ἔχει τὴν αἰτίαν τῆς

hominum infra existentes latemus, ei qui desuper

πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως ἐξημμένη, καὶ τὸ καταπί-
 τασμα ὁμοίως ἀνωθεν ἤρτηται χαλασθὲν· ὑπὸ τῷ
 καταπετάσματι λειτουργοῦμεν ἱερατικῶς, τὸ καλὸν
 ἐπιτελοῦντες· ὅταν δὲ σωφροσύνης, ἢ ἀκτημοσύνης
 σχῆμα προβαλλόμενοι τὰ ἐναντία πράττομεν ἐν
 κρυπτῷ καὶ παραπετάσματι τοῖς τῶν ἀμαρτημάτων
 σχοινίοις διατείναντες, ἄλλα μὲν πράττομεν ἐν παρ-
 υφῇ, ἄλλα δὲ ἐπιμορφαζόμεθα πεπλασμένῳ σχήματι
 σεμνοποιῶντες τὴν λανθάνουσαν αἰσχύνην, καὶ
 ἀπάτη τῆς τῶν ἀνθρώπων δελεάζοντες ὄψεις πρὸς
 δόξαν εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετον, τότε ὑπὸ παραπετάσμα-
 κρύπτομεν ψεκτῶς τὰ καταγνώσεως εἰ φωραθείη
 ἄξια. Ὡς γὰρ ἡ ἀρετὴ κεκρυμμένως γινομένη Θεὸν
 ἔχει· τὸν ἐπαινετὴν καὶ φανερούμενη λαμπρῶς
 ἀνιχνεύεται, οὕτως ἡ κακία, λανθάνουσα μὲν
 τιμωρίαν ἐπιτημένην ἔχει καὶ κόλασιν, ἐλ[ηλ]εγμένην
 δὲ φέρει εἰς ἐσχάτην κατάγνωσιν. Ἄλλὰ κἂν ἐν ταῦθα
 λάθωσιν οἱ τοιοῦτοι, διεφθαρμένον ἐπιτήδευμα σε-
 μνῷ δῆθεν συγκαλύφαντες σχήματι, ἔχει γυμνωθή-
 σονται πάντως, τῆς μὲν δοκῆσεως περιαιρουμένης,
 φανερούμενης δὲ καὶ ὑπολαμπούσης αὐτομάτως τῆς
 ἀληθείας· περὶ τούτων γὰρ ὁ Ἡσαίας τάχα φησὶν·
 « Ἀποκαλύψει Κύριος τὸ σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ. » Ἄλλ' οὐ πάντες οἱ τὸ καλὸν μετερχόμενοι
 τοιοῦτοι, κἂν τινες θῆρα δόξης ἀνθρωπίνης τὸ τῆς
 θεοσεβείας ἐπιτήδευμα μετῆτιν οὐχ ἄγνως· οὐ γὰρ
 διὰ τοὺς ἀπατεῶνας ἐπηρεαστέον καὶ τοὺς σπου-
 δαίους. Εἰσὶ γὰρ οἱ κατ' ἀλήθειαν τὴν ἀρετὴν με-
 ερχόμενοι, καὶ οὐ ψευδόμενοι τοῖς ἔργοις τὸ ἐπάγ-
 γελμα, ἀλλὰ τῷ ὁρωμένῳ τὸ κρυπτόμενον ἐξομοιοῦν-
 τες, καὶ τὸ σχῆμα ἔχοντες ἐρμηνείαν τοῦ πράγματος,
 οὐ φαινόμενοι μόνον δ' ἐπαγγέλλονται, ἀλλὰ καὶ ὄντες,
 ὁμοιάζονται, ἢ καὶ τοῦ νομίζεσθαι μᾶλλον εἶναι
 σπουδάζοντες, διὰ τὸν πάντα καὶ τὰ ἐν μυχοῖς τῆς
 καρδίας ἐρευνῶντα Θεὸν, καὶ ἀποδιδόντα ἐκάστῳ
 κατὰ τὸ ἴδιον ἔργον, οὐ κατὰ τὴν ὑπόληψιν. Ἄλλως
 δὲ πᾶν τινὲς ἐν τούτοις τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ διαμαρ-
 τάνουσιν, ἐπαιρόμενοι, καὶ νομίζοντες ἰδίᾳ δυνάμει
 τὸν κόσμον περιπεποιῆσθαι τῆς ἀρετῆς.

opinionem. At alias e diverso aliqui in hac a vero scopo aberrant, animi elatione elevati, et arbitran-
 tes propriis viribus sibi seipso virtutis ornamentum comparare.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Σπάνιον γὰρ καὶ λίαν δύσκολον, ἐνεγκεῖν μέγεθος
 ἀρετῆς μὴ ἐπαρθένα τῷ φρονήματι, μηδὲ φουση-
 θένα τοῖς κατορθώμασι, μέγαντα δὲ ταπεινὸν, καὶ
 ὡς ἂν εἶποι τις ἄξυμον· οὕτε γὰρ ἄξυμον φυσᾶται
 πυρὶ προσομιλοῦν, μένει δὲ ἐν ταπεινῷ τῷ σχήματι,
 οὔτε μετριόφρων ἐπαίρεται μετερχόμενος ἀρετὴν,
 εὐλαβεῖα καταστέλλων τὸ τῆς ἀλαζονείας οἶδημα.
 Τούτοις ὁ νομοθέτης τὸν φόβον πρὸ ἀφθαλμῶν ἔχειν
 τοῦ Θεοῦ συμβουλεύει, πάντοτε τῆς ἀλόγου τούτου
 ἐπάρεσως παιδιγῶν ἐπιστῶν, καὶ σωφρονιστὴν
 ὄσιον. Τὸ γὰρ προστάσσειν ἐπὶ τῶν περυγίων τοῦ
 ἱματίου ποιεῖν κράσπεδα ἐκ κλώσματος ὑακινθίνου,
 καὶ ταῦτα διὰ παντὸς ὄρωντας τῶν θείων ἐντελῶν
 ἔχειν ὑπόμνημα, τοῦτό μοι δοκεῖ διὰ συμβόλου
 σημαίνειν. Ὡς γὰρ τὸ κράσπεδον ἀρχὴ ἱματίου,

¹¹ Isa. xii. 8.

A desuper habet causam, quippe quæ a complacentia
 Dei dependet : et similiter velum obtegens suspendi-
 tur desuper laxatum, et sub hoc velo obtendente
 sacrosancta administramus, dum bonum quoddam
 perficimus : quando vero, temperantiæ aut pæ-
 pertatis speciem præferentes, contraria facimus in
 occulto, velaque adumbrantia peccatorum fœnibus
 distendentes, alia quidem velut in atexto operamur,
 alia vero efformamus, specie efficta latentem turpi-
 tudinem gravi obtegentes honestate, atque fraude
 hominum visus decipientes ad piam gloriam, virtu-
 teque præditam assoquendam, tunc sub velo adum-
 brante reprehensibiliter occultamus quæ digna sunt
 condemnatione, si pervestigentur. Sicut enim virtus
 clam exercita Deum habet laudatorem, ac declarata
 dilucide prædicatur, ita et malitia latitans habet
 quidem suspensum supplicium et punitionem, re-
 darguta vero ac deprehensa fert ad extremam con-
 demnationem. Quamvis autem isti tales lateant hic
 non animadversi, habitu scilicet gravi et honesto
 corruptum obtendentes studium, illic omnino deuo-
 dabuntur; opinione quidem quæ de ipsis habebatur
 sublata, patefacta vero, et ex seipsa sublucente
 veritate : de his quippe forsitan Isaias dicit : « Re-
 velabit Dominus figuram ipsorum in illa die ¹¹. »
 Sed non omnes, qui bonum consecantur, tales
 sunt, et si quidam existant, qui humanæ gloriæ
 venatione pietatis cultum **589** erga Deum non
 pure aggreddiantur, nec enim propter deceptores
 molestiæ subeundæ sunt etiam studiosis. Sunt enim
 qui vere virtutem consecantur, nec eminentur
 operibus professionem, sed hanc assimilant ei quod
 videtur, et speciem habent, quæ interpretatio sit
 rei, quive non apparent solummodo in eo, quod
 proficiunt, sed et nominantur sic, dum re tales
 existant, aut etiam student esse plus eo, quod no-
 minantur propter Deum scrutantem omnia, quæ in
 recessibus cordis observantur, ac unicuique retri-
 buentem secundum proprium opus, non secundum

CAPUT X.

D Rarum enim est, ac perdifficile, quod, qui vir-
 tutis fert magnitudinem, non offeratur animi sensu,
 nec ob facinora beue patrata inflatur, sed perman-
 neat humilis; et quasi quis diceret, non fermenta-
 tum : nec enim inflatur non fermentatum, si igni
 approximetur, sed in humili manet specie; neque
 extollitur mediocriter de se sapiens, dum religiosam
 affectet pietatem, quippe qui jactantiæ reprimit tu-
 morem. Istus legislator ille (Moyses) timorem Dei præ
 oculis habere consulit, semper ipsum irrationabilis
 elationis pædagogum constituens, ac sanctum emen-
 datorem : quod enim mandavit, ut in partibus ves-
 tis circa fimbrias laciniarum institas e filo hyacin-
 thino faceret, et istas semper videndo divinatorum
580 præceptorum recordationem haberent, hoc

nihil videtur per symbolum significare; nimirum, A οὕτως ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου, τοῦτον οὖν συν-
quod, sicut sinitia est initium vestis, ita « initium φαίνειν δεῖ, παντὶ ἄκρῳ τῆς ἀρετῆς, ἐπειδὴ σφαλε-
sapientiae, timor Domini ⁸⁸; » hunc igitur subtexere ραί πως αἱ ἀκρότητες πρὸς ἀπόνοιαν ἐκτρέπουσαι
oportet omni virtutis summitate (quandoquidem τοὺς ὀλιγόφρονας, ἵνα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς
summitates quodammodo sunt fallaces ad amen- ἀδαιλείπτως σαλευόμενος καταστέλλῃ τὸ ἐπὶ τοῖς
tiam detorquentes eos qui parum sapiunt), ut ob κατορθώμασιν ἄλογον οἶδημα, καὶ διδάσκη τὸν ἐν-
oculos animae timor iste indesinenter agitated, ἀρετον ὅτι κἂν αὐτὸς ἐαυτῷ ἐξύψηγε τὸ ἱμάτιον, ἀλλ'
edocentque virtute praeditum, quod licet ipse sibi ὁ Θεὸς ἐστὶ ὁ δεδωκὼς τὴν σοφίαν τοῦ τοιούτου ὑφ-
subtexuerit vestem, Deus attamen est, qui dedit ἀμπικτος, καὶ πρέπει τῷ αἰτίῳ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ
hujuscemodi texturæ sapientiam, et ob id auctori μὴ τῷ ἐργάτῃ τὸ πᾶν ἀνατιθέναι τῆς δυνάμεως. Οὕτως
scientiae, et non operario totam oportet attribuire γὰρ καὶ ἡ ἀρετὴ λαμπροτέρα ἐστὶ ἐργον ὁμολογου-
virtutem; sic enim virtus tum erit illustrior, si μένη Θεοῦ, καὶ ἡ κτήσις αὐτῆς ἀσφαλῆς τῷ κεκτη-
eum opus esse Dei fateamur; tum ejus acquisitio μένει μένει φόβῳ Θεοῦ, καὶ διὰ παντὸς φυλασσομένη
secura manet acquirenti, praeter Dei timore, tum de- εὐλαβεία πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ
num religiosa perpetuo custoditur pictate erga ipsum κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.
Deum nostrum, cui gloria, et potestas in
saecula. Amen.

⁸⁸ Eccli. i, 16.

SPURIA.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ

ΕΝ ᾧ ΝΟΥΘΕΣΙΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ.

S. P. N. NILI

TRACTATUS MORALIS ET MULTIFARIUS

In quo spirituales sunt admonitiones.

CAPUT I.

B

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Multiforme ac multiplex fidelibus proponitur certamen pugnae in praesenti vita, iis scilicet, qui perspicaciter in judicando prudentia res discernere valent, et praesentia quidem convenienter distinguere, futura vero perpendere utiliter. Haec autem institutio plurima indiget attentione et cura, ut intellectus ad utraque protensus, possit haec intelligere, neque huc et illuc vacillet, necessarii experimenti, debitaeque praemeditationis aut oblivione

Πολυμερῆς καὶ πολύτεροπος πρόκειται τοῖς πιστοῖς ὁ ἀγὼν τῆς ἀθλήσεως ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τοῖς διορατικῶς ἐν συνέσει διακρίνειν δυναμένοις, καὶ τὰ παρόντα χαρακτηρίζειν δεόντως, καὶ τὰ μέλλοντα θεωρεῖν συμφερόντως. Πολλῆς δὲ δεῖται ἡ αὐτῆ ἀγωγῆ, ὥστε δυναθῆναι νοῦν, προσοχῆς, καὶ φροντίδος, τὸν νοῦν πρὸς ἐκάτερα ἐκτεινόμενον, ὥδε κακείσε τῆς θεούσης δοκιμασίας, καὶ τῆς ὀφειλομένης θεωρίας μὴ σφαλῆναι, ἢ λήθῃ ἐμποδιζόμε-

cedat. Tu vero, qui fidelis es, ne dignitatem ignores tuam, nec multorum vanitate attraharis, sed umbrosæ vitæ oppone umbram, et sic ipsam pertransi vitam, quasi sit umbra præteriens; fac, ut innotescens civis futuri sæculi, nunc ejus amplectens amicitiam, ut quando illuc pervenies, non velut hospes sis ignotus, sed excipiaris tanquam amicus, utque civis honore afficiaris, quia hujus quidem vitæ status præterit ob volubilitatem, sed postea dextera erunt dextera, sinistra vero, separata hiatu interminato; et tunc fides justorum effulgebit, et charitas exaltabitur, et constantia collaudabitur et coronabitur, eritque admirationis sortitudo, quippe quæ adornavit coronis victores, qui laboriosis virtutibus et exercitationi vacantes egregie decertarunt, atque cursum perfectum compleverunt.

CAPUT III.

Hæc est enim legitima pugna, et evangelica ordinatio, cum dicat Dominus: « Qui amat patrem, aut matrem, aut filium, aut sororem plusquam me, non est me dignus »; ideoque rursus aiebat Dominus omnibus, qui sua observarunt mandata: Venite, benedicti Patris mei; esurivi enim justitiam, et apud vos ipsam inveni; et sitiivi charitatem, ipsaque abundastis; vos circumvestire volui, et dignos exhibuistis vosmetipsos; in carcere delitescens eram, et inquirentes reperire me potuistis; infirmitate ac humiliatione apparui, et vos dominatum agnovistis. Venite, benedicti Patris mei, accessistis e terra longinqua, qui per multos transiistis prædones, et ab insidiis incolumes evasistis, quia frequentioribus virtutum jaculis usi estis, quibus tandem obtinuistis victoriam. Venite, benedicti Patris mei, quia vigiles fulstis, liberumque arbitrium adjecistis ad obedientiam angelicæ legislationi præstandam, hanc libero arbitrio præferentes subjectionem. Venite, benedicti Patris mei, quia conspicabar vos uti rosas inter spinas, qui præ meditationis fervore videbamiui rogas, ac veluti lilia intuebar conscientie puritate præfulgidos. Venite, benedicti Patris mei, quia similes fuistis lapidi adamantino, qui nec in igne comburitur, nec in aqua tingitur humore, factique estis velut amianthus, qui ignem quidem suscipit, sed non exuritur flamma, imo repræsentat substantiam splendidiorum et illibatam; sic et vos, cum per tela maligni transiissetis, minime inflammationi fuistis, imo abundantis justitiis, ac bene redolentes virtutes copiosiores accumulastis, mundum etiam non dilexistis, sed cupiditate potius regni cælorum flagrastis. Venite, inebriemini ex ubertate domus mææ, jucundæ oblectemini in torrente deliciosæ voluptatis.

CAPUT IV.

Venite, benedicti Patris mei, quia domum vestram edificastis super petram, cumque flumina,

A τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τῷ σκιάσει βίῃ ἀντίθεος σκιάων, καὶ οὕτως αὐτὸν πάρελθε ὡς καὶ παρὰ τῆς γενουῦ τῆν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος γνωστικὸς πολίτης γενουῦ τῆν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἡδὴ ἀσπαζόμενος, ἵνα ὅταν φθάσῃς ἐκεῖ, μὴ ὡς ξένος ἀγνοηθῆς, ἀλλ' ὡς φίλος προσδεχθῆς, καὶ τιμηθῆς ὡς πολίτης. Ἡ γὰρ σύστασις ταύτης παρέρχεται διὰ τὴν τρεπτότητα, ἀλλ' ἔσται: τὰ δεξιὰ, δεξιὰ, τὰ δὲ ἀριστερὰ, χάσματι ἀπεράντῳ διαιρούμενα, καὶ τότε τῶν δικαίων ἐκλάμψει ἡ πίστις, καὶ ὑψωθήσεται ἡ ἀγάπη καὶ ἐπαινεθήσεται ἡ ὑπομονή, καὶ στεφανωθήσεται ἡ ἀνδρεία, καὶ θαυμάσθησεται ἡ τοὺς νικητὰς στεφανώσασα, τοὺς καλῶς ἀγωνισαμένους τὰς ἀσκητικαῖς καὶ ἐπιπόνους, καὶ τὸν δρόμον τὸν καλὸν τελέσαντας.

ΚΕΦΑΛΑ Γ'.

Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἔννομος ἀθλήσις, καὶ εὐαγγελικὴ διάταξις ἐν τῷ λέγειν τὸν Κύριον: « Ὁ φιλῶν πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ υἱὸν, ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος. » Καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ὁ Κύριος ἔλεγε τοῖς τηρήσασιν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ: Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου· ἐπίνασα γὰρ τὴν δικαιοσύνην, καὶ εὐρον αὐτὴν παρ' ὑμῖν, καὶ ἐβλήθησα τὴν ἀγάπην, καὶ ταύτην ἐπλεονάσατε· περιθάλεσθαι ἠθέλησα ὑμᾶς, καὶ ἀξίους ἑαυτοὺς ἀπεδείξατε· ἐν φυλακῇ ἡμῶν κρυπτόμενος, καὶ ἐρευνῶντες, εὐφρῆναι μὴ ἠδυνήθητε· ἐν ἀδυναμίᾳ καὶ ταπεινότητι ὠφθην, καὶ ὑμεῖς τὴν θεοποισίαν ἐπέγνητε. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ἐκ γῆς μακρόθεν ἦκατε πολλοὺς ληστὰς διελθόντες, καὶ ἀνεπιθύλευτοι διαφυλαχθέντες, ἐπειδὴ τὰ βέλγη τῶν ἀρετῶν ἐπλεονάσατε, δι' ὧν ἐνίκησατε. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ὅτι γρήγοροι γεγόνατε, καὶ τὴν αὐτεξουσίτητα εἰς ὑποταγὴν τῆς ἀγγελικῆς νομοθεσίας προσεβλήτε, τὴν ὑποταγὴν προτιμήσαντες τῆς αὐτεξουσίτητος. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ὅτι θεώρουν ὑμᾶς ὡς ῥόδα ἐν ἀκάνθαις πυρκαϊάζοντας τὴν θερμότητα τῆς μελέτης, καὶ λαμπροὺς ὡς τὰ κρίνα τῆ καθαρότητι τῆς συνειδήσεως. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ὅτι ὠμοιώθητε τῷ λίθῳ τῷ ἀδαμαντίνῳ, τῷ μῆτε ἐν πυρὶ φλεγόμενῳ, μῆτε ἐν ὕδατι βαπτιζόμενῳ, καὶ γεγόνατε ὡς τὸ ἀμίαντον τὸ δεχόμενον τὸ πῦρ, καὶ μὴ φλογιζόμενον, καὶ λαμπροτέρα, καὶ ἀθιγῆ τὴν ὑπόστασιν ἐπιδεικνύμενον, καὶ ὑμεῖς παρελθόντες τὰ βέλγη τοῦ πονηροῦ, οὐκ ἐφλέχθητε, ἀλλὰ τὴν δικαιοσύνην ἐπερισσεύσατε, καὶ τὰς εὐωδιαζούσας ἀρετὰς ἐπλεονάσατε. Καὶ τὸν κόσμον οὐκ ἠγαπήσατε, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μᾶλλον ἐπότησατε. Δεῦτε, μεθύσθητε ἀπὸ πίστεως τοῦ οἴκου μου, καὶ εὐφράνηθητε ἐν χειμάρρῳ τῆς εὐφροῆς.

ΚΕΦΑΛΑ Δ'.

Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ὅτι ὠκοδομήσατε τὴν οἰκίαν ὑμῶν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ

⁸⁷ Matth. x, 37. ⁸⁸ Matth. xxv, 35, 36. ⁸⁹ Psal. xxxv, 9.

ἐπελθόντων τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν ἀνέμων, καὶ τῶν ὑετῶν ἀσάλευτοι διεμείνατε, καὶ τοὺς πόδας ὑμῶν οὐκ ἐδώκατε εἰς σάλον, ἀλλ' ἐπὶ τῆς πέτρας ἐστήσατε αὐτοὺς, καὶ γεγόνατε δόκιμοι ἐν τῇ πίστει. « Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, » ἀλλ' οὐχ ὑμεῖς ὤρπισθητε κληρονόμοι τῆς βασιλείας· ἐπεὶ οὐτε ὑμεῖς ἐπαινετοί, οὐτε ἡ κλήσις τοῦ καλοῦντος δικαία, ἀλλ' αἱ ἀθλήσεις προωρίσθησαν, καὶ ἀρεταὶ τῶν διὰ τῶν ἀθλῶν προερχομένων προεθεωρήθησαν, καὶ πάντες διεθεῖν ἐκλήθησαν, ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν, ὑμεῖς δὲ οἱ ὑπακούσαντες, καὶ τῆς παρακοῆς τὸ ἔγκλημα ἀπεκδύσασθε, καὶ τῆς ὑπακοῆς τὸν ἐπαινον ἐκομίσασθε τὰς ἀρετὰς ἐπιδειξάμενοι, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιοι γενόμενοι. Μακάριοι οἱ ταύτης καταξιούμενοι τῆς μαρτυρίας, ἐνώπιον ἀγγέλων, καὶ πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴ γὰρ τὸν Θεὸν σφόδρα ἐφοβήθησαν, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τελείως ἐφύλαξαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπλεόνασαν, ὥς μέτρω ἐμέτρησαν ἀντεμετρήθη αὐτοῖς παρὰ Κυρίου ὁμοίως. Μέχρις οὖν τούτου τὸν λόγον ἐπιστήσωμεν, εὐχαριστοῦντες, καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον ἐπὶ πάνσι τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ χαρίσμασιν, οἷς ἡμῖν δωρεῖται τοῖς ἀναξίοις ἡ αὐτοῦ φιλανθρωπία, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

A venti et imbres supervenissent, noncussis permansistis⁹⁰; quique pedes vestros non dedistis in commotionem⁹¹, sed ipsos super petram stabilivistis⁹², et in fide probati evasistis. « Venite, benedicti Patris mei, hæreditate possidete præparatum vobis regnum a constitutione mundi; » sed non determinati fuistis vos, ut regni essetis hæredes, alioquin, nec ipsi laudabiles exsisteretis, nec vocantis justa foret vocatio, sed certamina fuerunt prædeterminata, et virtutes eorum, qui per certamina progredierentur, fuere spectatæ antea, et sic omnes vocati sunt ut per certamina transirent, sed non omnes obedierunt. Vos autem, qui obedistis, et inobedientiæ crimen excussistis, laudem quoque reportastis obedientiæ, et eas exhibendo virtutes, condigni fuistis habiti tali regno. Beati, qui hoc testimonio in conspectu angelorum omniumque hominum digni judicabuntur; dum etenim ii valde timuerant Deum, et ejus mandata perfecte custodierunt, amplioremque sibi compararunt justitiam, qua mensura mensi sunt, ea similiter emensa est ipsis a Domino. Hucusque ergo sermoni sinem imponamus, gratias agentes, et benedicientes Domino in omnibus bonis ipsius donis, quibus nos indignos muneratur ejus misericordia. Ipsi gloria, et honor in sæcula. Amen.

⁹⁰ Luc. vi, 48. ⁹¹ Psal. cxx, 5. ⁹² Psal. xxxix, 5.

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

EPICETI ENCHIRIDION

SEU MANUELE

A S. P. N. Nilo concisum et interpolatum ejusque opusculis insertum.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔστι, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Ἐφ' ἡμῖν μὲν ὑπόληψις, ὄρμη, βρεξις, ἐκκλισις, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅσα ἡμέτερα ἔργα.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Καὶ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔστι, φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαρὰ πόδιστα. Τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Μέμνησο οὖν ὅτι ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα

C

CAPUT I.

Existentium rerum quædam sunt in nobis, quædam non sunt. In nobis quidem sunt existimatio, impulsus, desiderium, aversatio, et uno verbo cætera, quæ nostræ sunt operationes.

CAPUT II.

Ac ea, quæ in nobis sunt, naturaliter libera existunt prohiberi, et impediri minime possunt; at quæ non sunt in nobis, infirma, serva, impedita, et aliena existunt.

CAPUT III.

Memento igitur, quod, si quæ naturaliter serva

sunt, putaveris libera, et quæ aliena, propria; impelleris, lugebis, perturbaberis, de Deo deque hominibus conquereris; si vero tuum opinatus fueris solummodo esse tuum, alienum autem, ut est, alienum, nullus te vexabit unquam, nullus te impediet, neque adversus ullum querelam propones, licet ulli non intendes, nihil invitus facies, neminem habebis inimicum, nullus te lædet, neque noxam afferet aliquam.

CAPUT IV.

Talia igitur tantaque appetens, memento rursus, quod dum moveris mediocriter, non oportet ea capessere, sed ad aliqua quidem omnimodo deferri motu, alia vero pro præsentī differre: quod si et hæc velis, cupiasque ditescere simul et imperare, forsitan nec ea ipsa assequeris, eo quod prima simul concupiscas, verum omnibus illis frustraberis, per quæ solum felicitas et libertas comparatur.

CAPUT V.

Statim igitur a-peræ cuique imaginationi, curæ tibi sit addere dicendo, quod quædam apparentia sit, nullo vero modo existat, ut in conspectum venit ac cernitur; eam deinde examina, et proha regulis, quas habes; hac vero prima et potissimum, utrum sit ex eis quæ in nobis sunt, aut ex eis quæ in nobis non sunt, sique sit quid eorum quæ non in nobis, in promptu habes, quod nihil ad te spectat.

CAPUT VI.

Recordare, quod appetitionis promissio sit assuetio ejus quod appetitur; aversionis pollicitatio, non incidere in illud, quod quis aversatur. Is porro, qui in desiderando frustratur, impos est voti; qui vero in aversando incidit, infelix: itaque si aversaris illa sola, quæ sunt præter naturam, ex eis, quæ in te sunt, nullam in rem incidis earum, quas aversaris, sin vero morbum, aut paupertatem, vel mortem averseris, calamitosus eris.

CAPUT VII.

Tolle igitur aversionem ab omnibus, quæ sunt præter naturam ex iis quæ in nobis sunt; cupiditatem vero pro præsentī omnino auferas; si enim appetas aliquid eorum quæ non sunt in nobis, frustrari necessum est; verum quam bonum sit appetere ea quæ in nobis sunt, adhuc tibi non est manifestum, sed solum motu quo ad aliquid converteris, vel ex aliquo te proripis, utere leviter, sine dilatione, et cum exceptione, atque remisce.

CAPUT VIII.

Unicuique illorum, quæ animum alliciunt, aut utilitatem præbent, vel diliguntur, memento adiacere dicendo (cujusmodi est) exorsus a minimis, si diligas ollam, quod ollam diligis; nam ea confRACTA non perturbaberis; si filiolum tuum perames, aut uxorem, quod dominum peramas, cum namque decesserit, non turbaberis.

Α οὐθῆς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθῆσθαι, πενθήσεις, παραθῆσθαι, μέμψῃ καὶ θεὸν καὶ ἀνθρώπους· εἰάν δὲ τὸ σὸν μόνον οὐθῆς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὡς ἔστιν, ἀλλότριον, οὐδεὶς σε ἀναγκάσει, οὐδεὶς σε καλύψει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐδὲ ἐγκαλέσει; οὐδενὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἐν· ἔχθρον οὐδένα ἔξεις, οὐδεὶς σε βλάψει, οὐδὲ βλαβερόν τι ποιήσει.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Τηλικούτων οὖν ἐπιμένοντες, μέμνησο ὅτι σὺ δὲ μετρώς κεινημένος ἄπτεσθαι αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν κεινημένος παντελῶς, τὰ δὲ ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρὸν, εἰάν δὲ καὶ ταῦτα θέλεις, καὶ πλουτεῖν, καὶ ἀρχειν, τυχὸν μὲν οὐδὲ αὐτῶν τούτων τεύξῃ διὰ τὴν καὶ τῶν προτέρων ἐπιεσθαι, πάντων γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ δι' ὧν μόνον ἐλευθερία καὶ εὐδαιμονία περιγίνεται.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Εὐθὺς οὖν πάση φαντασίᾳ τραχέει μελέτα ἐπιλέγειν, ὅτι φαντασία ἢ, καὶ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον, ἐπιτα ἐξέταξε αὐτήν, καὶ δοκίμαζε τοῖς κινήσειν, οἷς ἔχεις, πρῶτῳ δὲ καὶ τούτῳ, καὶ μάλιστα πότερον περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν ἔστιν ἢ περὶ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, κἀνπερ ἢ τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν πρόχειρον ἔστω τὸ ὅτι οὐδὲν πρὸς σέ.

C

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'.

Μέμνησο ὅτι ὀρέξεις ἐπαγγελία ἐπιτυχία οὗ ὀρέγεται, ἐκκλίσεως ἐπαγγελία τὸ μὴ περιπίπτειν ἐκείνῳ, ὃ ἐκκλίνεται. Ὁ μὲν ἐν ὀρέξει ἀποτυγχάνων, ἀτυχῆς· ὃ δὲ ἐν ἐκκλίσει περιπίπτων δυστυχῆς· εἰάν οὖν μόνᾳ ἐκκλίνῃς τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπι σοί, οὐδενὶ ὧν ἐκκλίνεις περιπέση· νόσον δὲ ἂν ἐκκλίνῃς; ἢ πένταν, ἢ θάνατον, δυστυχῆσεις.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Ἄρον οὖν τὴν ἐκκλίσειν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθε; ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν. τὴν ἡρεξίν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνελε. Ἄν τε γὰρ ὀρέγῃ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τινος, ἀτυχεῖν ἀνάγκη. τῶν δὲ ἐφ' ἡμῖν ὅσον ἄρξασθαι καλὸν οὕτω σοι πάρεστι· μόνῳ δὲ τῷ ὀρμῶν, ἢ ἀφορμῶν χροῦ, κούφως, ἀνυπερθέτως, καὶ μεθ' ὑπεξαρέσεως καὶ ἀνεμῆκως.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ἐφ' ἐκάστου τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείας παρεχόντων, ἢ σταγρομένων μέμνησο ἐπιλέγειν (ὁποῖός ἐστιν ἀπὸ τῶν μικροτάτων ἀρξάμενος, ἂν χύτραν στέργῃς), ὅτι χύτραν στέργεις· καταγαίσεις γὰρ οὐ παραθῆσθαι, ἂν παιδίον σεαυτοῦ καταφιλή, ἢ γυναῖκα, ὅτι ἀνθρώπων καταφιλεῖς· ἀποθιάνοντος γὰρ σὺ παραθῆσθαι.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

"Όταν ἄπτεσθαί τινος ἔργου μέλλης, ὑπομίμησθε σεαυτὸν, ὁποῖόν τί ἐστι τὸ ἔργον· ἐὰν λουσόμενος ἀπίης, πρίδωλε σεαυτῷ τὰ γενόμενα ἐν βαλανείῳ· τοὺς ἀπορβαίνοντας, τοὺς ἐνσειομένους, τοὺς λοιδοροῦντας, τοὺς κλέπτοντας, καὶ οὕτως ἀσφαλέστερον ἄψη τοῦ ἔργου, ἂν ἐπιλέγης εὐθύς, ὅτι Λούσασθαι θέλω, καὶ τὴν ἑμαυτοῦ προαίρεσιν, κατὰ φύσιν ἔχουσαν τηρῆσαι, οὐ τηρήσω δέ, ἐὰν ἀγανακτῶ πρὸς τὰ γινόμενα.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα· οἷον ὁ θάνατος οὐ δεινόν, ἐπεὶ καὶ Σωκράτει ἂν ἐφαίνετο, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τοῦ θανάτου διότι δεινόν· ἐκεῖ τὸ δεινόν ἐστίν. "Όταν οὖν ἐμποδίζομεθα, ἢ ταραττώμεθα, ἢ λυπώμεθα, μηδέποτε ἄλλον μηδένα αἰτιώμεθα, ἀλλ' ἑαυτοῦς τοῦτ' ἐστι τὰ ἑαυτῶν δόγματα, ἀπαιδέυτου ἔργον τὸ ἄλλῃ ἐγκαλεῖν ἐφ' οἷς αὐτὸς πράττει κακῶς ἠγγμένον παιδεύεσθαι τὸ ἑαυτῷ, πεπαιδευμένου τὸ μήτε ἄλλῃ μήτε ἑαυτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Μηδὲν ἐπαρθῆς ἄλλοτρίῳ προτερήματι. Εἰ ὁ ἵππος ἐπαρόμενος, ἔλεγεν, ὅτι Καλὸς εἰμι, οἰστὸν ἂν ἦν. Σὺ δὲ ὅταν λέγεις ἐπαρόμενος, ὅτι "Ἴππον καλὸν ἔχω, ἴσθι ὅτι ἐπὶ ἵππῳ ἀγαθῷ ἐπαίρη. Τί οὖν ἐστι σόν; Χρήσις φαντασιῶν. "Όταν οὖν ἐν χρήσει φαντασιῶν κατὰ φύσιν ἔχης, τηνικαῦτα εὐλόγως ἐπαρθῆσθαι· τότε γὰρ ἐπὶ σῶ τινι ἀγαθῷ ἐπαρθῆσθαι· nationum naturaliter te gesseris, tum extolleris rationabiliter; tunc nempe de aliquo tuo bono efferis.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Καθάπερ ἐν πλῆθι τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, εἰ ἐξέλθοις ὑδρεύσασθαι, ὀδοῦ πάρεργον, καὶ κοχλιδίων ἀναλίσξαι, καὶ βολθάριον, τετάσθαι δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι, μήτι ὁ κυβερνήτης καλεῖ, κἂν καλέσῃ πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῆς ὡς τὰ πρόβατα, οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ ἐὰν διδῶται ἀντὶ κοχλιδίου, καὶ βολθάρου, γυναικάρου, καὶ παιδίου, οὐδὲν κωλύσει. "Ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφελὲς ἐκεῖνα, μηδὲ ἐπιστρέφόμενος· ἐὰν δὲ γέρων ἦς, μηδὲ ἀπαλλαγῆς ποτε τοῦ πλοίου μακρὰν, μήποτε καλούμενος ἐλλίπης.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Μη ζήτηε τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλὰ ὅτε τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς γίνεται, καὶ εὐδαιμονήσεις· νόσος σώματος ἐστίν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὐ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλει· χόλωσις σκέλους ἐστίν ἐμπόδιον, σὸν δὲ οὐ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

"Ἐφ' ἐκάστου τῶν προσπιπτόντων μέμνησο ἐπιστρέφον ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις

PATROL. GR. LXXIX.

A

CAPUT IX.

Quando aggressurus es aliquid opus, in tuam revoca mentem, quale sit tale opus: si lavandus abieris, tibi ipsi propone, quæ fiunt in balneo; hos nimirum aspergentes, illos infligentes, hos convicia jacentes, illos furantes, et sic opus aggredieris securius, si statim addideris dicendo, quod Lavari **330** quidem volo, et servare quoque meum, quod naturæ congruit, propositum; non observabo vero, si ad ea quæ fiunt, indignabundus irascar.

CAPUT X.

Turbant homines non res ipsæ, at de rebus ipsis opinioniones: mors videlicet non est aliquid grave, alioquin et Socrati visum esset, sed opinio, quæ de morte concipitur, quod ea grave quid est; tunc etenim existit quid grave. Quando igitur impedi-mur, aut perturbamur, vel dolemus, nullatenus accusemus alium quemquam, sed nosipsos, hoc est, nostras ipsas opinioniones: hominis quippe in locuti est actio, alterum criminari in his, quæ ipse improbe patrat: incipientis, castigare id, de quo reprehenditur; eruditi, neque alterum, neque seipsum improbare.

CAPUT XI.

Nullam ob commoditatem potiozem, quæ in alio fit, efferaris. Si etenim equus, dum superbit, dicere, quod Pulcher sum, serendum quidem esset. Tu autem cum elatus jactantia, dicis, quod Equum pulchrum habeo, scias, quod ob equum bonum gloriabundus extolleris: quid igitur tuum est? Usus nimirum imaginationum. Cum ergo in usu inaginationabiliter; tunc nempe de aliquo tuo bono efferis.

331 CAPUT XII.

Quemadmodum in navigatione subducto in stationem navigio, si excas aequatum, et ad bulbulum, cochleolasque colligendas, quod est præter susceptum viæ opus, mens oportet ut sit intensa ad navigium, et crebro converti, num gubernator vocet, et si vocaverit, omnia illa dimittere, ne vinculus dejiciaris instar pecorum; sic etiam in vita, si dentur vice cochleolæ, et bulbuli, uxorcula, et puerulus, nihil impedient; si vero gubernator vocaverit, curre ad navigium, dimittens omnia, neque convertaris; quod si fueris senex, ne unquam discesseris a navigio, ne forte desis, dum vocaris.

CAPUT XIII.

Ne quæras, ut ea, quæ accidunt, eveniant uti vis, sed contentus sis, ut quæ contingunt fiant, ut eveniunt, sicque vives beate: morbus, corporis est impedimentum, propositi vero nequaquam, nisi velit ipsum: claudicatio, cruris est impedimentum, non vero tui.

CAPUT XIV.

In unoquoque occurrentium, conversus ad teipsum, memento quærere quam virtutem habeas ad

num ipsius ; si formosum videas, aut formosam, A comperies virtutem contra ista temperantiam ; si inferatur labor, invenies constantiam, et si convicium, reperies tolerantiam : cumque 332 sic assueflas, rerum visiones animo repræsentatæ non te corripient.

CAPUT XV.

Nunquam dicas de ulla re, quod eam amiseris, sed quod reddideris ; puerulus obiit, redditus fuit ; uxor decessit, restituta est ; prædium fuit ereptum, etiam vero restitutum fuit : at improbus est qui abstulit ; et quid tibi curæ, cum qui dedit repetat ? Verum usquequo conceduntur, horum, ut alienorum curam gere, eo modo, quo hospitii curam habent prætereuntes peregrini.

CAPUT XVI.

Si velis proficere, dimitte hujuscemodi ratiocinationes, nimirum : Si negligam mea, non habebō unde nutrir ; si non puniero puerum, malus erit : melius est enim fame mori, et expertem timoris, atque molestiæ esse, quam perturbatum vivere in rerum copia, puerumque malum existere, quam te miserum.

CAPUT XVII.

Incipe igitur a parvis : effunditur paucillum olei, surripitur furto asellus ; adde dicendo : Tanti venditur status hominis omni carentis passione, tantique tranquillitas animi imperturbati ; nil etenim gratis comparatur. Quando accersieris puerum, C cogita quod non potest quid facere eorum, quæ vis, nisi obedierit, sed neque ita ipsi bene est ; ita ut in ipso sit, quod tu non turberis.

333 CAPUT XVIII.

Si cupis profectum facere, sustine, quod homines, propter ea, quæ exterius videntur, in aliqua sint existimatione : aut, si tu vecors fueris, non cures aliquid scire : sin vero quibusdam aliquis esse videaris, ne tibi ipsi fidem præstes. Scito enim, quod non facile est, tui ipsius propositum naturæ congruens, simulque res exteriores observare. Sed necessum omnino, ut, dum unius satagis, alterum negligas.

CAPUT XIX.

Si velis, ut omnibus modis tui filii, et uxor, et amici vivant, stultus es ; ea etenim, quæ in te non sunt, vis ut sint, et quæ sunt aliena, tua existant : pari modo, si velis, quod puer minime peccet, fatuus es ; vis nempe, vitium non esse vitium, sed aliquid aliud ; sin vero velis eo quod appetis non frustrari, hoc quidem potes, exerce te igitur in eo quod potes.

CAPUT XX.

Unusquisque, qui a seipso optatorum potestatem habet, dominus est, ut nimirum eadem assequatur, vel adimat ex animo proprio. Quisquis igitur

πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ· ἂν καλὴν ἴδῃς ἢ καλὴν, εὐρῆσεις δύναμιν, πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν· ἂν πόνος προσφέρηται, εὐρῆσεις καρτερίαν, ἂν δὲ λοιδορία, εὐρῆσεις ἀνεξικακίαν, καὶ οὕτως ἐπιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσί σε αἱ φαντασίαι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ.

Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσας αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκας· τὸ παιδᾶριον ἀπέθανεν, ἀπεδόθη· ἢ γυνὴ ἀπέθανεν, ἀπεδόθη, τὸ χωρίον ἀφῆρέθη, οὐκοῦν ἀπεδόθη, ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. Τί δέ σοι μέλει, διότι ἀπήτησεν ὁ δοῦς ; Μέχρι δ' ἂν διδῶται, ὡς ἀλλοτρῶν αὐτῶν ἐπιμελοῦ, ὡς τοῦ πανδοχείου οἱ παριόντες.

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Εἰ προκόψαι θέλεις, ἄφες τοὺς τοιοῦτους ἐπιλογισμούς· Ἄν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἔξω διατροφῆν, ἂν μὴ κολάσω τὸν παῖδα, πονηρὸς ἔσται. Κρεῖττον γάρ ἐστι λιμῶ ἀποθανεῖν ἀροθον, καὶ ἀλυπον γενόμενον, ἢ ἕξῃ ἐν ἀφρόνοις ταρασσόμενον, χρεῖστον καὶ τὸν παῖδα κακὸν εἶναι, ἢ σὲ κακοδαίμονα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Ἄρξαι τοιγαροῦν· ἀπὸ τῶν μικρῶν ἐκχεῖται τὸ ἐλάδιον, κλέπεται τὸ ὄναριον, ἐπίλεγε· τοσοῦτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσοῦτου ἀταραξία, προΐκα δὲ οὐδὲν περιγίνεται. Ὅταν καλῆς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι οὐ δύναται ἢ ὑπακούσας μὲδὲ ποιῆσαι, ὧν θέλεις, ἀλλ' οὐχ οὕτω ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐν ἐκείνῳ ἢ τὸ σὲ μὴ ταραθῆναι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ.

Εἰ προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἀνθρώπου δόξαι· ἢ ἡλίθιος εἶ, μηδὲν βούλου ἐπίστασθαι, κἂν δόξῃ ; τις εἶναι τισιν, ἀπίσται σεαυτῷ· ἴσθι γάρ ὅτι οὐ ῥάβδιον, καὶ τὴν σεαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι καὶ τὰ ἐκτὸς, ἀλλὰ τοῦ ἐτέρου ἐπιμελούμενον τοῦ ἐτέρου ἀμελήσαι πᾶσα ἀνάγκη.

D

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Ἄν θέλῃς τὰ τέκνα σου, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς φίλους πάντως ζῆν, ἡλίθιος εἶ· τὰ γὰρ μὴ ἐπὶ σοί, θέλεις ἐπὶ σοὶ εἶναι, καὶ τὰ ἀλλότρια σὰ εἶναι, οὕτω καὶ τὸν παῖδα, ἂν θέλῃς μὴ ἀμαρτάνειν μωρὸς εἶ· θέλεις γὰρ τὴν κακίαν, μὴ εἶναι κακίαν, ἀλλ' ἄλλο τι· ἂν δὲ θέλῃς ὀρεγόμενος μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο δύνασαι, τοῦτο οὖν ἄσκει, δ δύνασαι.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Κύριος ἕκαστός τις ἐστίν, ὁ τῶν ὑπ' ἐκείνου θελομένων ἔχων ἐξουσίαν, εἰς τὸ περιποιῆσαι, ἢ ἀφελῆσαι. Ὅστις οὖν ἐλεύθερος εἶναι βούλεται μήτε

Θελέτω, μήτε φευγέτω τι τῶν ἐπ' ἄλλοις, εἰ δὲ μή, ἅ

liber esse vult, neque cupiat, nec aversetur quidquam eorum quæ in aliis sunt, alioquin servire necessum est.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Μέμνησο, ὅτι ὡς ἐν συμποσίῳ σε δεῖ ἀναστρέφασθαι περιφερόμενον· τί γέγονε κατὰ σέ; ἐκτείνεις τὴν χεῖρα κοσμῶς μετάλαβε· παρέρχεται, μὴ κάττει· οὕτω ἤκει, μὴ ἐπίβαλε πόρρω τὴν δρεξίν, ἀλλὰ περίμενε μέχρις ἂν γένηται κατὰ σέ· οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, πρὸς ἀρχάς, πρὸς πλούτον, καὶ ἔση ἀξίος ποτε τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν δὲ καὶ προσενεχθέντων σοι, μὴ λάβῃς, ἀλλὰ περιβῆς, τότε οὐ μόνον ἀνθρώπος· ἔση Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄγγελος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ ἀπολελωκότα τὰ ἑαυτοῦ, πρόσσεχε μὴ σε ἢ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ τοῖς ἐκτός, ἀλλ' εὐθύς ἔστω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον θλίβει, οὐ τὸ συμβεβηκός (ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει), ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων, μέχρι μέντοι λόγου μὴ ὅκνει περιφέρεισθαι αὐτῷ, κἄν οὕτω τύχη, συνεπιστενάξαι, προσέχων μὲντοι καὶ ἑσῶθεν στενάξῃς. verba, ne te pigeat circa ipsum manere, sique ita interius etiam congemiscas.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Μέμνησο ὅτι ὑποκριτὴς εἰ δράματος οἷου δ' ἂν θέλῃ ἢ διδάσκαλος, ἂν βραχὺ βραχέος, ἂν μακρὸν μακροῦ· ἐάν σε πτωχὸν ὑποκρίναι θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφρῶς ὑποκρίνῃ, ἂν χωλὸν, ἂν ἀρχοντα, ἂν ἰδιώτην· σὸν γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ δοθὲν πρόσωπον ὑποκρίνασθαι καλῶς ἐκλέξασθαι δὲ αὐτὸ ἄλλω.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Κόραξ ὅταν μὴ αἰσιον κεκράγῃ, μὴ συναρπαζέτω σε ἢ φαντασία τοῦ δαίμονος, ἀλλ' εὐθύς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγε· Τούτων ἔμοι οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ' ἢ τῷ σώματί μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, καὶ τῷ δοξαρίῳ μου, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί, ἔμοι δὲ πάντα αἰσια σημαίνεται, ἐάν ἐγὼ θέλω· ὅ τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίῃ, ἐπ' ἔμοι ἐστὶν αὐτὸ καλῶς θείσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Ἄνικητος εἶναι δύνασαι, ἐάν εἰς μηδένα ἀγῶνα καταβαίῃς, ὃν οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοὶ νικῆσαι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Ὅρα μήποτε ἰδῶν τινα προσιμώμενον, ἢ μεγαλυρόμενον, ἢ ἄλλως εὐδοκιοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπασθεῖς. Ἄν γὰρ ἐν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἢ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ἢ, οὔτε φθόνος, οὔτε ζηλοτυπία χώραν ἔχει· οὐδὲ γὰρ στρατηγός ἢ πρύτανις, ἢ ὑπατος εἶναι θέλει, ἀλλ' ἐλεύθερος. Μία δὲ ὁδὸς πρὸς τοῦτο, κατασφρόνησις τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

CAPUT XXI.

Memento, quod oportet, ut te circumferens, sicut in convivio converseris : 334 pervenit e aliquad ad te? extendens manum modeste accipe : præterit, ne declines : nondum venit, ne longe protendas appetitum, sed exspecta, donec accesserit ad te : sic te geras erga filios, sic erga conjugem, erga magistratus, erga divitias ; erisque tandem dignus Dei homo : quando vero oblata tibi non acceperis, tunc non solum eris homo Dei, sed etiam velut angelus.

CAPUT XXII.

Cum aliquem in luctu ejulantem conspexeris, aut quod filius peregre profectus fuerit, aut quod res suas amisit, attende, ne te corripiat visio animo repræsentata, perinde ac si ille versaretur in malis exterioribus, sed statim tibi præsto sit, quod nimirum, non quod accidit illum afflicta (alium enim minimè affligit), sed opinio, quam habet de illis : verum quoad id, quod exigunt contingat, congemiscere simul ; caveas tamen, ne

CAPUT XXIII.

Recordare quod actor personatus es fabulæ, qualem voluerit inagister ; brevis, si brevem ; longæ, si longam : si velit mendici ut agas personam, eam etiam ingenue repræsentas ; si claudi, si principis, si privati ; tuum enim hoc est assignatam personam bene referre, ipsam vero deligere ad alium pertinet.

335 CAPUT XXIV.

Quando corvus inauspicatum crocitarerit, ne te imaginatio corripiat dæmonis ; verum statim distingue apud teipsum, et dicito : Nihil mihi portenditur, nisi forte meo corpori, aut meo prædiolo, et gloriolæ meæ, aut filiis, aut uxori, mihi vero fausta omnia significantur, si ego voluero, quidquid enim istorum evenerit, in me est hoc bene ducere.

CAPUT XXV.

Invictus esse potes, si nullum descendas in certamen, in quo vincere non in te est.

CAPUT XXVI.

Caveas, ne quando videris aliquem honore prælatum, aut magnificatum, aut alias celebratum sermone hominum, prædices beatum, ex imaginatione correptus ; nam si boni essentia consisteret in his quæ in nobis non sunt, nec invidia locum haberet, nec ægritudo ex eo quod alter iisdem potiat. Nec enim dux militiæ aut rector, aut consul esse vis, sed liber ; ad eam autem rem unica via est, nempto contemptus earum rerum, quæ in nobis non sunt.

CAPUT XXVII.

Memento, quod non is, qui probris insectatur, aut qui verberat, injuriam inferat, sed opinio, **336** quæ de his habetur, velut injuriam inferentibus; cum igitur aliquis te irritarit in aliquo, scito, quod opinio tua te irritavit: quapropter in primis enitere, ne corripiaris a re animo repræsentata; si namque semel tempore uteris, ac mora, facile teipsum superabis.

CAPUT XXVIII.

Mors, et fuga, et alia omnia, quæ videntur gravia, ante oculos sicut tibi quotidie, maxime vero præ omnibus mors; et nihil unquam cogitabis abjectum, nec rei cuiuspiam nimia teneberis concupiscentia.

CAPUT XXIX.

Si philosophiam concupiscis, præparatus inde esto, expectans te deridendum, multosque te subsannaturos, et dicturos, quod Repente nobis philosophus supervenit; et unde nobis supercilium istud? Tu vero supercilium quidem ne habeas; ea vero, quæ optima tibi visa fuerint sic tene, perinde ac si a Deo in eo constitutus esses loco: ac memento, quod si in eodem perseveres statu, qui prius te irridebant, iidem te postea admirabuntur; si vero ab ipsis fueris superatus, duplicem referes irrisionem.

CAPUT XXX.

Si quando tibi contigerit verti foras, ut velis alicui placere, scias, quod aberrasti ab instituto; contentus ergo sis in omni re philosophus esse; si vero **337** cupias, quod hoc tuum esse in aliqua sit existimatione, tibi ipsi appareas, et hoc sufficit.

CAPUT XXXI.

Ne te affligant cogitationes hujusmodi, nimirum: Inhonoratus ego vitam transigam, nec ullibi ullus habebor: si etenim ignominia malum est, uti est, non potes per alium versari potius in malo, quam in dedecore. Nunquid igitur tua est opera assequi primatum, aut cedere in convivio? nequaquam. Quomodo igitur in istis ignominia est? quo pacto vero nec ullus eris ullibi, quippe qui alicujus existimationis oportet ut sis, solummodo in iis, quæ in te sunt, in quibus etiam, ut digno tibi licet plurimi fieri? Verum amici tui nulla ope juvari poterunt: quid ais sine auxilio erunt? non a te minutum æs, vel argentum habebunt, ipsosque non inter cives Romanos ascribes? Equis igitur tibi dixit, quod hæc in nobis sunt et non opera aliena? Quis vero dare potest alteri, quæ non habet ipse? Acquirito ergo (aiunt) ut et nos habeamus. Si acquirere possum, conservans me ipsum verecundum, et fidelem, ac magnanimum, ostendite mihi viam, et comparabo; si vero a me hoc rogatis, meorum scilicet perditionem bonorum, ut vos quæ minime bona sunt lucri faciatis, videte vos ipsi quam injusti, ac ignavi sitis. Quid vero mavultis, arguen-

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Μέμνησο ὅτι οὐχ ὁ λοιδορῶν, ἢ ὁ τύπτων ὑβρίζει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων ὡς ὑβρίζοντων ἔταν οὖν ἐρεθίσῃ σέ τις, ἴσθ' ὅτι ἢ σὴ σε ὑπόληψις ἠρέθεισε· τοιγαροῦν ἐν πρώτοις παιρῶ ὑπὸ τῆς φαντασίας· μὴ συναρπασθῆναι· ἐὰν γὰρ ἅπασα χρόνου, καὶ διατριβῆς τύχης, βῆρον κρατήσεις σεαυτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Θάνατος καὶ φυγὴ καὶ πάντα ἄλλα τὰ δεινὰ φαινόμενα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν, καὶ πάντων δὲ μάλιστα ὁ θάνατος, καὶ οὐδὲν οὐδέποτε, οὔτε ταπεινὸν ἐνθυμήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις **B** τινός.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Εἰ φιλοσοφίας ἐπιθυμῆς, παρασκευάζου αὐτόθεν, ὡς καταγελασθόσμενος, ὡς καταμωκησόμενος πολλῶν, καὶ ἐρούντων, ὅτι Ἄφρων φιλόσοφος· ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἢ ὄφρῦς; Σὺ δὲ ὄφρῦν μὲν μὴ ἔχε, τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων οὕτως ἔχου, ὡς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν χώραν· μέμνησο δὲ ὅτι ἐὰν μὲν ἐμμένῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελοῦντές σου πρότερον οὗτοι σε ὑστερον θαυμάσονται. Ἐὰν δὲ ἡτηθῆς αὐτῶν, διπλοῦν προσλήψῃ καταγέλωτα.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

C Ἐάν ποτε γένηται ἔξω στραφῆναι πρὸς τὸ βούλεσθαι ἀρέσαι τι, ἴσθι ὅτι ἀπόλεσας τὴν ἔνστασιν ἀρχοῦ οὖν ἐν παντὶ τὸ εἶναι φιλόσοφος, εἰ δὲ δοκίῃν βούλει τὸ εἶναι, σαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκανὸν ἔστιν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΑ'.

Οὗτοι γὰρ οἱ διαλογισμοὶ μὴ σε θλιβέτωσαν· Ἄτιμος ἐγὼ διαβιώσωμαι, καὶ οὐδαὶς οὐδαμοῦ. Εἰ γὰρ ἡ ἀτιμία ἐστὶ κακὸν, ὥσπερ ἐστὶν, οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχυρῷ. μὴ τι οὖν σὺν ἐστὶν ἔργον τὸ ἀρχῆς τυχεῖν ἢ παραλεῖσθαι εἰς ἐστίασιν; Οὐδαμῶς. Πῶς οὖν ἐν τοῦτοις ἐστὶν ἀτιμία; πῶς δὲ καὶ οὐδαὶς οὐδαμοῦ ἔσθι, ὅν ἐν μόνοις εἶναι τινα δεῖ τοῖς ἐπὶ σοὶ ἐν οἷς ἔξῃσθι σοὶ εἶναι **D** πλείστου ἀξίῳ; Ἄλλὰ σοὶ οἱ φίλοι ἀδοθήητοι ἔσονται· τί λέγεις τὸ ἀδοθήητοι; οὐχ ἔξουσι παρὰ σοῦ κερμάτιον ἢ ἀργύριον. Οὐδὲ πολίτας Ῥωμαίων αὐτοὺς ποιήσεις. Τίς οὖν σοὶ εἶπεν, ὅτι ταῦτα τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν, οὐχὶ δὲ ἀλλότρια ἔργα; Τίς δὲ δοῦναι δύναται ἐτέρῳ, ἢ μὴ ἔχει αὐτός; Κτῆσαι οὖν, φατῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἔχωμεν, ἢ δύναμαι κτήσασθαι τηρῶν ἐαυτῶν αἰδήμονα, καὶ πιστὸν, καὶ μεγαλόφρονα, δεικνύετε τὴν ἴδην καὶ κτήσομαι, εἰ δὲ με ἀξιοῦτε τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐμαυτοῦ ἀπολέσαι, ἵνα ὑμεῖς τὰ μὴ ἀγαθὰ περιποιήσῃσθε, ὁράτε ὑμεῖς πῶς ἀδικοὶ ἐστε, καὶ ἀγνώμονες. Τί δὲ καὶ βούλεσθε μᾶλλον, ἀργύριον, ἢ φίλον πιστὸν, καὶ αἰδήμονα; εἰς τοῦτο οὖν μοι μᾶλλον συλλαμβάνετε, καὶ μὴ δι' ὧν ἀπὸ βαλῶν αὐτὰ ταῦτα, ἐκείνά με πράσσειν ἀξιοῦτε. Ἄλλὰ ἡ πατρις, φησὶν, ὅσον ἐπ' ἐμοῦ

ἀβοήθητος ἔσται. Πάλιν ποίαν καὶ ταύτην βοήθειαν; Αὐτὸς οὐχ ἔξει διὰ σέ, οὐδὲ βαλανεῖα; Καὶ τί τοῦτο; Οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα, οὐδὲ ὄπλα διὰ τὸν χαλκέα. Ἰκανὸν δὲ ἂν ἕκαστος ἐκπληρώσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. Εἰ δὲ ἄλλον τινὰ αὐτῆ κατασκευάζεις πολίτην πιστὸν, καὶ αἰδήμονα, οὐδὲν αὐτῆ ὠφέλεις· ναί, οὐκοῦν οὐδεὶς αὐτὸν ἂν ὠφέλησεν, ἢ αὐτῆ. Τίνα οὖν, φησὶν, ἔξω χώραν ἐν τῇ πόλει; ἢ ἐνδύνη φυλάττων ἅμα σὲ αὐτὸν πιστὸν καὶ αἰδήμονα. Εἰ δὲ ἐκείνην ὠφελεῖν βουλόμενος ἀποβάλλεις ταῦτα, τί τὸ φελοῦς ἂν αὐτῇ γένοιο, ἀναιδῆς, καὶ ἄπιστος ἀποτελεσθεὶς.

illa eadem. Quemnam itaque (ait) obtinebo locum in civitate? Quemcunque potueris, custodiens te ipsum fidelem, et verecundum. Si vero volens utilis esse illi, rejicias ista, quodnam ipsi juvamentum præstabis, eum ipse evaseris impudens, ac infidelis?

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ΄.

B

Προετιμήθη τίς σου ἐν ἐστιάσει ἢ ἐν προσαγορεύσει, ἢ ἐν τῷ παραληφθῆναι εἰς συμβούλιον; Εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτά ἐστιν, χαίρειν σε δεῖ, ὅτι ἔτυχεν αὐτῶν ἐκεῖνος, εἰ δὲ κακὰ μὴ ἀχθού, ὅτι σὺ μὴ ἔτυχες· μέμνησο δὲ, δίδοι σὺ οὐ δύνασαι μὴ τὰ αὐτὰ ποιῶν πρὸς τὸ τυγχάνειν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τῶν ἰσῶν ἀξιοῦσθαι. Πῶς γὰρ ἰσὸν δύναται ἔχειν ὁ μὴ φοιτῶν ἐπὶ οὐράς τινός τῶ φοιτῶντι; Ὁ μὴ παραπέμπων τῷ παραπέμποντι; Ὁ μὴ ἐπαινῶν τῷ ἐπαινοῦντι; Ἄδικος οὖν ἔση καὶ ἀπληστος, εἰ μὴ προέμενος ταῦτα ἀνθ' ὧν ἐκεῖνα πιπράσκειται προῖκα αὐτὰ βουλήσῃ λαμβάνειν. Ἀλλὰ πόσου πιπράσκονται θρίδακες; ὄβολοῦ ἂν οὕτω τύχη, ἂν οὖν τις προέμενος τὸν ὄβολον λάβῃ θρίδακας, σὺ δὲ μὴ προέμενος μὴ λάβῃς, μὴ οἴου, ἑλαττον ἔχειν τοῦ λαθόντος· ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἔχει θρίδακας, οὕτω σὺ τὸν ὄβολον, ὃν οὐκ ἔδωκας. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, οὐ παρεκλήθης ἐφ' ἐστίασιν τίνος· οὐ γὰρ ἔδωκας τῷ καλοῦντι ὅσου πωλεῖται τὸ δεῖπνον, ἐπαίνοιο δὲ αὐτοῦ πωλεῖ, θεραπείας πωλεῖ, ὁδὸς τὸ διάφορον (εἰ σοι λυσιτελεῖς) ὅσου πωλεῖται, εἰ δὲ κάκεῖνα θέλεις μὴ προῖεσθαι, καὶ ταῦτα λαμβάνειν, ἄπληστος εἶ καὶ ἀβέλτερος. Οὐδὲν οὖν ἔχεις ἀντὶ τοῦ δεῖπνου; Ἐχεις τὸ μὴ ἐπαινεῖσαι τοῦτον, ὃν οὐκ ἤθελες· τὸ μὴ ἀνασχέσθαι αὐτοῦ τῶν ἐπὶ τῆς εἰσόδου.

atque vecors : nihil igitur habes vice prandii? Habes hoc quod nempe non dilaudasti eum, quem noluisti; eumdemque non tolerasti ob ea, quæ quasi pro tributo requirebat.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ΄.

D

Τὸ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἔστιν, ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Οἶον ὅταν ἄλλο παιδάριον κατέβη τὸ ποτήριον πρόχειρον εὐθύς, ὅτι τῶν γινόμενων. Ἰσθι εἶναι ὅτι καὶ τὸ σὸν κατεαγῆ τοιοῦτον εἶναι σε δεῖ, ὅποῖον ὅτε καὶ τοῦ ἄλλου κατεαγῆ. Οὕτω μετατίθει, καὶ ἐπὶ τὰ μείζονα. Τέκνον ἄλλου τέθνηκεν, ἢ γυνή, οὐδεὶς ἐστὶν ὅστις οὐκ ἂν εἴποι, δίδοι ἀνθρώπινον, ἀλλ' ὅταν τὸ αὐτοῦ τίνος ἀποθάγη, εὐθύς, Οἴμοι! καὶ, Τάλας ἐγώ. Ἐχρῆν δὲ μεμνησθαι τί πάτχομεν περὶ ἄλλων ὡς αὐτὸ ἀκούσαντες.

CAPUT XXXII.

Prælatu fuitne tibi quis in convivio, aut in consi-
cione, aut in eo, quod assumptus fuerit ad consi-
hium? Si bona quidem hæc sunt, gaudere te oportet,
quod hæc ille fuerit assecutus; sin autem mala, ne
graviter feras quod impos fueris voti: memento
vero, quod non potes æqualibus (scilicet honori-
ribus) dignus fieri, si eadem non feceris, quæ fecit
ille ad assequenda similia in nobis non existentia;
qua enim æqualitate conveniet, qui ad fores ventitat
alicujus cum non adeunte? Qui non associat cum
associante? Qui non dilaudat cum laudante? Inju-
stus igitur eris ac inexplebilis, si non erogans ea,
pro quibus illa divenduntur, gratis ipsa consequi
volueris. At quanti vaneunt lactucæ? obolo, si
sic contigat; si quis ergo obolum erogans acceperit
lactucas, tu vero non erogans, non acceperis, ne
opinieris te minus habere illo qui accepit. Sicut enim
habet ille lactucas, ita tu retines 339 obolum,
quem non dedisti: res etiam sic se habet in nostro
proposito; vocatus non es ad alicujus convivium
quia non dedisti vocanti quanti venditur prandium;
vendit autem pro sui ipsius laudatione, pro famu-
latu, ac obsequio vendit; tantam præbe expensam
(si tibi expedit) quanti divenditur; si vero et illa
erogare nolis, et accipere ista, inexplebilis es,
quem non dilaudasti eum, quem
quasi pro tributo requirebat.

CAPUT XXXIII.

Naturæ voluntas est pernoscenda ex his in qui-
bus inter nos minime differimus. Exempli gratia:
quando alius puerulus effregerit poculum, statim
est in promptu; quod est ex his, quæ solent acci-
dere, scias ergo quod si tuum etiam frangatur, ta-
lem esse te oportet, qualis, dum alterius illud fra-
ctum fuerat, existebas. Similiter transfer hoc ad
majora. Filius alterius obiit, aut uxor; nemo est
qui non dicat, quod nempe humanum est; sed
quando alicujus proprius decesserit filius, con-
festim: Hei mihi, et miser ego; at meminisse
oportebat, qua passione afficimur de aliis, quando id
ipsum audierimus.

CAPUT XXXIV.

Sicut meta non ponitur ad aberrandum, ita neque mali natura in mundo existit. Si corpus tuum quis committeret obviam venienti, utique indignare-
ris, quod autem tui ipsius animum **340** uniuersum tu committas, ita ut si convicia tibi dixerit, turbetur ille, non verecundaris? Eam ob rem cuiusque operis considera antecedentia, ejusdemque consequentia, sicque ad illud accede, alioquin primum alacriter suscipies iter, quippe qui nihil subsequenti-
um in mentem revocasti, sed postea, cum dedecora quaedam apparere cœperint, absistes.

CAPUT XXXV.

Vis olympico in certamine vincere? Ita per Deum ego volo, præclarum etenim est; at considera antecedentia et consequentia et deinde accinge te operi. Oportet ordinem servare; necessariis vesci; abstinere a quocunque cibo, qui coquitur; exerceri secundum necessitatem hora præstituta, sive in æstu sit, sive in frigore; non frigidam bibere, vinum, non quodcunque simpliciter; teipsum tradere superiori, veluti medico; deinde ad certamen prodire. Accidit quandoque ut manus jaciatur, talus vertatur, multumque pulveris sorbeatur; quandoque vero vapulare necesse est; cumque his omnibus superari. Hæc ubi perpenderit, si adhuc velis, progredere ad certandum; alioquin puerulorum instar conversaberis, qui nunc quidem luctatores agunt jocantes, nunc vero gladiatores, nunc tuba canunt, postea tragice decantant; sic tu quoque, modo quidem athleta, modo gladiator, deinde rhetor, postea philosophus, toto autem animo nihil. Sed veluti simia omne spectaculorum genus, si videris, imitaris et aliud ex alio tibi placet, nec enim considerate accessisti ad quidpiam, aut id perfrustrasti, sed temere, **341** ac frigida cupiditate; pari modo cum quidam philosophum conspicati fuerint, et bene quis philosophorum effatur (et quidem quis philosophandi voluntate.

CAPUT XXXVI.

Homo, in primis perpende rem qualis sit, et postea tui ipsius naturam pernosce, an possis portare. Vis certare in quinquertio? vis in palaestra lactari? Vide tua brachia, crura, ilia proba; alius quippe ad aliud natus est. Putasne, quod ista faciens æque poteris comedere, æque bibere, æque indignari, et æque morosum te præhere? Vigilare oportet, laborare, e domesticis abscedere, a puerulo contemni, ab omnibus illudi, in omnibus inferiorem esse, in honore, in primatu, in judicio, et in qualibet minima re. Ista perpende, si velis pro hisce omnibus commutare impassibilitatem, libertatem, imperturbabilitatem; sin minus, ne accedas; ne uti pueruli, nunc philosophus, deinde publicanus, postea rhetor, deinde Cæsaris procurator. Ista genera non consonant. Cum unus sis homo, oportet, ut sis bonus, aut malus: tu debes aut principatum animi perficere suis ipsius viribus, aut exteriora;

A

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'.

Ὡς περ σκοπὸς πρὸς τὸ ἀποτυγχάνειν οὐ τίθεται οὕτως οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται, εἰ μὲν τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, ἡγανάκτει; ἂν; Ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τῆν σαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορηθῆται σοὶ παραχθῆ ἑκείνη, καὶ συγχυθῆ οὐκ αἰσχύνῃ; Τοῦτου ἕνεκα ἐκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό· εἰ δὲ μὴ, τὴν μὲν πρῶτην προθύμως ἤξεις, ἅτε μηδὲ τῶν ἐξῆς ἐντεθυμημένος, ὕστερον δὲ ἀναφανέντων τινῶν αἰσχυρῶν ἀποστήσῃ.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'.

Θέλεις Ὀλύμπιον νικῆσαι; Κἀγὼ νῆ τὸν Θεόν, κομψὸν γάρ ἐστιν· ἀλλὰ σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα, καὶ οὕτως ἄπρου τοῦ ἔργου. Δεῖ εὐτακτεῖν ἀναγκοτροφεῖν, ἀπέχεσθαι πεμμάτων, γυμνάζεται πρὸς ἀνάγκην ἐν ὥρῃ τεταγμένη, ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον ὡς ἔτυχε ἀπλῶς· ὡς ἱατρῶ παραδεδικέναι σαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ, εἶτα ἐν τῷ ἀγῶνι παρέρχεσθαι. Ἔσται δὲ ὅσα χεῖρα βαλεῖν, σφυρὸν τρέψαι, πολλὴν ἀφῆν καταπιεῖν, ἔσθ' ὅτε μαστιγωθῆναι καὶ μετὰ τούτων πάντων νικηθῆναι. Ταῦτα ἐπισκεψάμενος ἂν ἐπιθέλης ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν, εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παῖδια ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ μονομάχους, νῦν δὲ σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· οὕτω καὶ σὺ νῦν μὲν ἀθλητῆς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλη δὲ τῇ ψυχῇ οὐδὲν, ἀλλ' ὡς πειθηκός, πᾶσαν θῆαν ἐάν ἴδῃς μιμῆς, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοὶ ἀρῆσαι· οὐ γὰρ μετὰ σκεψέως ἤλθες ἐπὶ τι, οὐδὲ περιώδευσας, ἀλλ' εἰκῆ, καὶ κατὰ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν. Οὕτως θεασάμενοί τινες φιλόσοφον, καὶ ἀκούσαντες οὕτω τινὸς λέγοντος ὡς εὐ τις τῶν φιλοσόφων λέγει (καίτοι τις οὕτω δύναται εἰπεῖν ὡς ἐκεῖνος); θέλουσι, καὶ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν.

audierint aliquem eo prorsus modo loquentem, quo ita potest ut ille effari?), tum et ipsi tenentur

ΚΕΦΑΛ. ΛϚ'.

Ἄνθρωπε πρῶτον ἐπίσκεψαι ὅποιόν ἐστι τὸ πρῆγμα, εἶτα καὶ τὴν σαυτοῦ φύσιν κατάμαθε εἰ δύνασαι βαστάσαι. Πένταθλος εἶναι βούλει, ἢ παλαιστής; Ἴδὲ σαυτοῦ τοὺς βραχίονας, τοὺς μηρούς, τὴν ὀσφύν κατάμαθε, ἄλλος γὰρ πρὸς ἄλλο πέφυκε. Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν ὡσαύτως δύνασαι ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὡσαύτως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσαρρεστῆς; Ἄγρουπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀπελθεῖν, ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ὑπὸ τῶν ἀπάντων καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἥττον ἔχειν ἐν τιμῇ, ἐν ἀρχῇ, ἐν δίκῃ, πραγματικῶ παντί. Ταῦτα ἐπίσκεψαι, εἰ θέλεις ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν. Εἰ δὲ μὴ, μὴ πρόσσασγε, μὴ ὡς τὰ παῖδια· νῦν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα ἐπίτροπος Καίσαρος. Γένηταῦτα οὐ συμφωνεῖ. Ἔνα σε δεῖ ἀνθρώπων ὄντα, ἀγαθὸν, ἢ κακὸν εἶναι, ἢ τὸ ἡγεμονικὸν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τοῖς αὐτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός, ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοσοφῆσαι.

γενῆν, ἢ περὶ τὰ ἔξω, τουτέστιν, ἢ φιλοσόφου τάξιν ἢ ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου.

ΚΕΦΑΛ. ΑΖ'.

Τὰ καθήκοντα ὡς ἐπίπαν τὰς σχέσεις παραμετρεῖται. Πατήρ ἐστιν, ὑπαγορεύεται ἐπιμελεῖσθαι, παραχωρεῖν ἀπάντων, ἀνέχεσθαι λοιδοροῦντος, παῖοντος. Ἄλλὰ κακὸς ὁ πατήρ ἐστι· μὴ τι οὖν πρὸς ἀγαθὸν πατέρα φύσει ὠκειώθης; ἀλλὰ πρὸς πατέρα. Ὁ ἀδελφὸς ἀδικεῖ· τήρει τοιγαροῦν τὴν τάξιν τὴν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· μὴδὲ σκόπει τὸ τί ἐκεῖνος ποιεῖ, ἀλλὰ τί σοι ποιήσαντι κατὰ φύσιν ἔξει ἢ σὴ προαίρεσις. Σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει εἰ μὴ θέλεις· τότε δὲ ἔρη βεβλαμμένος, ἔταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι· οὕτως οὖν ἀπὸ τοῦ πολίτου, ἀπὸ τοῦ γείτονος, ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ τὸ καθήκον ἐξουρησεις, ἂν τὰς σχέσεις ἐοίχῃ θεωρεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΔΗ'.

Τῆς περὶ Θεὸν εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκείνῳ ἐστιν ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτοῦ ἔχειν ὡς αὐτοῦ, καὶ διοικοῦντος ὅλα καλῶς καὶ δικαίως, καὶ αὐτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτῷ, καὶ ἔπεσθαι καὶ εἶκναι πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἐκόντα ὡς ἐπὶ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις· οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ τὸν Θεὸν ποτε, οὔτε ἐγκαλέσεις ὡς ἀμελούμενος· ἄλλως δὲ τοῦτο οὐχ οἶόν τε ἂν μὴ ἀποστής τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνις θῆς τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κακόν· ὡσάν [ὡτάν] γέ τι ἐκείνων ὑπολαθῶν ἀγαθόν, ἢ κακόν πᾶσα ἀνάγκη, ἔταν ἀποτυγχάνεις, ὧν θέλεις καὶ περιπέπεις ὅς οὐκ ἐθέλεις μέμψεσθαι σε, καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους. Πέφυκε γὰρ πρὸς πᾶν ζῶον τὰ μὲν βλαβερά φαινόμενα, καὶ αἴτια αὐτῷ φεύγειν, καὶ ἐκτρέπεσθαι, τὰ δὲ ὠφέλιμα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῷ μετιέναι, καὶ θαυμακέναι. Ἀμύχανον οὖν βλάπτεσθαι τινα οἰόμενον χαίρειν τῷ δοκοῦντι βλάπτειν, ὡσπερ καὶ τὸ αὐτῇ τῇ βλάβῃ χαίρειν ἀδύνατον. Ἐνθεν καὶ πατήρ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ λοιδορεῖται, ἔταν τῶν δοκούντων ἀγαθῶν εἶναι τῷ παιδί μὴ μεταδιδῶ· καὶ τισι τῶν ἀφρόνων τοῦτο ἐποίησε τὸ ἀγαθὸν οἴεσθαι τὴν τυραννίδα. Διὰ τοῦτο καὶ γεωργὸς λοιδορεῖ τὸν Θεόν· διὰ τοῦτο ὁ ναύτης, διὰ τοῦτο ὁ ἔμπορος, ἐπὶ τούτῳ οἱ τὰς γυναῖκας ἀπολύοντες, καὶ τὰ τέκνα. Ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές, ὥστε ὅστις τοῦ ὀρέγεσθαι ἐπιμελεῖται ὧν δεῖ καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τούτῳ καὶ εὐσεβείας ἐπιμελεῖται. Προσῆκει κατὰ ἀλήθειαν ἄπτεσθαι ἔργου, καθαρῶς, καὶ μὴ ἐπιτεσυρμένως, μὴδὲ ἀμελῶς, μὴδὲ γε ἀσχυροκροδῶς, μὴδὲ ὑπὲρ δύναμιν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

Τάξιν τινὰ εἰδούς χαρακτήρα αὐτῷ, καὶ τύπον, ἐν φυλάξεις ἐπὶ τε αὐτοῦ ὧν, καὶ ἀνθρώποις ἐν τῷ γάμων.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Σιωπῇ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλεῖσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ

vel interiorum, vel exteriorum studio vacare; vel tandem philosophi locum tenere, vel idiotæ.

342 CAPUT XXXVII.

Officia commensurantur ut plurimum habita ratione naturalium congruitatum. Pater est; suadet, ut ejus geratur cura, ut ipsi cedatur in omnibus, utque toleretur, si objurgarit ac verberarit. Sed pater malus est: nunquid igitur bono patri adjunctus es a natura? non, sed patri. Frater injuriam infert: tu itaque observa tuum erga ipsum modum ratione temperatum, neque attendas id, quod ille agit, sed quid pro te tuum requirit propositum, dum ea, quæ naturæ congruunt effeceris. Te namque alius minime lædet, nisi volueris; tunc enim læsus eris, quando existimaveris te lædi: sic igitur adinvenies, quod debetur officium a cive, a vicino, a duce militari, si naturales congruitates assueflas perpendere.

CAPUT XXXVIII.

Circa pietatem erga Deum, scias, quod maxime præcipuum illud est, recte enim de ipso sentire, ut ipse est, utque bene, ac juste universa gubernat; seque ipsum in eo subdicere, nempe in obediendo illi, cumque sequendo, ac omnibus quæ contingunt cedendo, et libenter sectando, ac si optima cum deliberatione persciantur: sic enim neque de Deo conquereris unquam, nec eum incusabis, uti ab eodem neglectus: aliter vero hoc possibile non est, nisi abstineas iis quæ non in nobis sunt, constituasque bonum et malum in hisce solum quæ sunt in nobis: quod si quid illorum putaveris bonum, aut malum, necessum penitus erit, quando excideris ab his quæ volueris, aut in ea quæ nolueris, incideris, ut de iis conqueraris, qui auctores fuere, eosque odio habeas. Innatum est quippe omni animanti, ut ea, quæ nocitura videntur eorumque causas evitet, ac aversetur, utilia vero, eorumque causas assequi contendat, et admiretur. Est igitur impossibile, quod aliquis lædatur a re, quæ videtur, quod lædit, si ipse putat, quod lætificat; sicut etiam fieri non potest, ut lætificetur ab eo, quod lædit. Nunc etiam pater a filio contumelia afficitur, quando ea quæ bona videntur filio, non ipsi impertiat: similiter quibusdam imprudentibus id in causa fuit, ut quod bona esset tyrannis existimarent. Ideo agricola quoque Deum convitio carpit; ideo nauta; ideo mercator; ideo et qui uxores dimittunt, ac filios. Ita ut is, cui appetere curæ sit et declinare illa quæ decet, in hoc etiam satagat curans pietatem. Opus igitur aggredi

CAPUT XXXIX.

Constitue tibi ipsi quamdam modi formam et exemplar, quod observes, tum quando tecum eris, tum quando cum hominibus loqueris.

CAPUT XL.

Silentium ut plurimum sit; vel necessaria disse-

rantur, et paucis verbis, si quando vero tempestiva occasio advocarit, raro ad **344** effandum procedamus, verum non de ulla re vulgari, non de gladiatorum ludis, non de equorum decursionibus, non de athleticis, non de cibis, aut potibus, vel de quibuscunque rebus ubilibet passim enarratis; potissimum vero non de homine reprehendente, vel dilaudante, vel comparante.

CAPUT XLI.

Si ergo potueris transfer tuos sermones, et eorum qui tecum sunt, ad id quod decet; si vero apud extraneæ gentis homines fueris interceptus, tace.

CAPUT XLII.

Risus ne multus sit, neque dissolutus, neque ob multa.

CAPUT XLIII.

Jusjurandum recusa, si potes quidem, ad omnia; sin secus, quantum fieri potest.

CAPUT XLIV.

Epulas externas, et populares rejice, sed, si tempus aliquando tulerit, a te adhibeatur attentio ne forte subterlabaris in vulgarem consuetudinem: scias enim, quod si sodalis sit pollutus, necessum est eum qui cum illo conversatur simul pollui, quamvis ipse purus exstiterit.

345 CAPUT XLV.

Quæ corporis sunt sume ad exilem tantum usum, velut alimenta, potionem, amicum, domicilium, famulitium; quæ vero ad voluptatem, aut gloriam, aut luxuriam sunt, omnia dele.

CAPUT XLVI.

Si quis tibi renuntiaverit, quod quispiam de te male dicit, ne excuses ea, quæ de te dicta sunt, sed responde, quod Ignorat alia, quæ tibi insunt mala; alioquin non sola hæc diceret.

CAPUT XLVII.

Non est honestum in theatrum prodire, neque ad aliquos audiendos temere, aut facile devenias; sin autem accesseris, custodi gravitatem, et constantiam, simulque cave, ne alicui sis onerosus.

CAPUT XLVIII.

Cum futurum sit ut occurras alicui eorum, maxime qui ob eminentiam sunt aliqua existimatione, propone tibi ipsi quidnam fecerit aliquis ex viris virtute præditis, sicque non indigebis modo, quo decenter te geras in re occurrente.

CAPUT XLIX.

Quando ad aliquem ventitas ex iis qui magna præstant potestate, tibi ipsi **346** propone, quod eum non invenies intus, quod excluderis, quod tibi fores executientur, quod is de te non curabit; sique ipsos convenire fuerit consentaneum, accedens tolera, quæ fiunt, et nusquam dicas ipse ad teipsum: Ego non tanti æstimor; id enim plebeium est, ac tritum jam, et vulgatum quoad exteriora.

Α δὲ ὀλίγων, σπανίως δέ ποτε καιροῦ παρακαλοῦντος ἐπὶ τὸ λέγειν ἤξωμεν· ἀλλὰ περὶ μηδενὸς τῶν τυγχόντων, μὴ περὶ μονομαχιῶν, μὴ περὶ ἵπποδρομιῶν, μὴ περὶ ἀθλητῶν, μὴ βρωμάτων, ἢ πομάτων, ἢ τῶν ἐκασταχοῦ λεγομένων, μάλιστα δὲ μὴ περὶ ἀνθρωπων ψέγοντα, ἢ ἐπαινοῦντα, ἢ συγκρίνοντα.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Ἐάν μὲν οὖν οἷός τε ἦ μετὰ γε τοὺς σοὺς λόγους, καὶ τοὺς τῶν συνόντων ἐπὶ τὸ προσήκον. Εἰ δὲ ἐν ἀλλοφύλοις ἀποληφθεὶς τύχοις, σιώπα.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Γέλως μὴ πολὺς ἔστω, μηδὲ ἀνεμιμένος, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

Ἄρκον παραίτησαι, εἰ μὲν οἶόν τε εἰς ἅπαν, εἰ δὲ μὴ, ἐκ τῶν ἐνόντων.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'.

Ἐστίασεις τὰς ἔξω καὶ ἰδιωτικὰς διακροῦσο. Ἐάν δέ ποτε γένηται καιρὸς, ἐντετάσθω σοι ἡ προσοχὴ μὴ ποτε ἄρα ὑποβρύχῃ εἰς ἰδιωτισμόν· ἴσθι γὰρ ὅτι ἐάν ὁ ἐταῖρος ἦ μεμολυσμένος, καὶ τὴν συνανατριβόμενον αὐτῷ συμμολύνεσθαι ἀνάγκη, καὶ αὐτὸς ὦν τύχη καθαρός.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'.

Τὰ περὶ τὸ σῶμα μέχρι τῆς χρείας ψιλῆς παραλάβανε, οἶον τροφάς, πόμα, ἀμπεχόνην, οἰκετιαν· τὰ δὲ πρὸς ἥδονην, ἢ δόξαν, ἢ τρυφήν, ἅπαντα περιγράφε.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

Ἐάν τις σοι ἀπαγγέλλῃ ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει, μὴ ἀπολογοῦ πρὸς τὰ λεχθέντα, ἀλλ' ἀποκρίνου, διότι ἡγνοῖ τὰ ἄλλα τὰ προσόντα μοι κακά· ἐπεὶ οὐ καὶ ταῦτα μόνα ἔλεγεν.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Οὐ καλὸν τὸ παριέναι εἰς θέατρον, εἰς ἀκρόασιον τινῶν, μὴ εἰκῆ, μήτε βῆδῶς πάριθι· παριῶν δὲ τὸ σεμνόν, καὶ τὸ εὐσταθές, καὶ ἄμα ἀνεπαχθές φύλασσε.

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'.

Ἄν τι μὲλλῃ συμβάλλειν, μάλιστα τῶν ἐν ὑπεροχῇ δοκούντων, πρόβαλε σεαυτῷ τί ἂν ἐποίησέ τις τῶν ἀναρέτων, καὶ οὐκ ἀπορήσεις τοῦ χρῆσασθαι προσηκόντως τῷ ἐμπεδόντι.

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'.

Ἄν φοιτῆς πρὸς τινα τῶν μέγα δυναμένων, πρόβαλε σεαυτῷ, ὅτι οὐκ εὐρήσεις αὐτὸν ἐνδόν, ὅτι ἀποκλεισθήσῃ, ὅτι ἐντιναχθήσονται σοι αἱ θύραι, ὅτι οὐ φροντιεὶ σου, καὶ σὺν αὐτοῖς ἔλθειν καθήκη. ἔλθῶν φέρε τὰ γενόμενα, καὶ μηδέποτε εἴπης αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, ὅτι οὐκ ἦν τοσοῦτου ἰδιωτικὸν γὰρ, καὶ διαβεβλημένον πρὸς τὰ ἐκτός.

ΚΕΦΑΛ. Ν'.

Α

CAPUT L.

Ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἀπέστω τὸ τῶν αὐτοῦ τινα ἔργων, καὶ κινδύνων ἐπὶ πολὺ, καὶ ἀμέτρως μεμνησθαι· οὐ γὰρ ὡς σοὶ ἡδὺ ἐστὶ τῶν σῶν κινδύνων μεμνησθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδὺ ἐστὶ τῶν σοὶ συμβεβηκότων πυκνῶς ἀκούειν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Ἀπέστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν, ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιωτικόν, καὶ μάλα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς σὲ τῶν πλησίων ἀνεῖναι.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'.

Ἐπισφαλές δὲ καὶ τὸ εἰς αἰσχρολογίαν ἐμπεσεῖν· ὅταν οὖν συμβῆ τι τοιοῦτον ἐὰν μὲν εὐκαιρον ᾖ, καὶ ἐπιπλήξῃ τῷ προσελθόντι· εἰ δὲ μὴ, τῷ σὲ ἀποσιωπῆσαι, καὶ ἐρυθριάσαι, καὶ ἀσυθρωπάσαι, ὄηλος γίνου δυσχεραίνων τῷ λόγῳ.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

Ὅταν ἡδονῆς τινοῦ φαντασίαν λάβῃς καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, φύλασσε σεαυτὸν μὴ συναρπασθῆς ὑπ' αὐτῆς, ἀλλὰ ἐκδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα καὶ ἀναβολὴν τινα, παρὰ σεαυτῷ λάβε, ἔπειτα μνήσθητι ἀμφοτέρων τῶν χρόνων, καθ' ὃν τε ἀπῆλαυσας τῆς ἡδονῆς, καὶ καθ' ὃν ἀπολαύσας ὕστερον ματανοεῖς, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ λοιδῶρει, καὶ τούτοις ἀντίθετος, ὅπως ἀποσχόμενος χαιρήσεις καὶ ἐπαίνεσεις αὐτὸς σεαυτὸν, ἐὰν δὲ εὐκαιρον φανῆ ἀψασθαι τοῦ ἔργου, πρόσθε μὴ ἡτήσῃ σε τὸ προσηγὲς αὐτοῦ, καὶ ἡδὺ, καὶ ἐπαγωγόν, ἀλλ' ἀντιτίθει πόσον ἀμεινον τὸ συνειδέναί σεαυτῷ ταύτην τὴν νίκην νενικηκῶσι.

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ'.

Ὅταν διαγνοῦς, ὅ τι ποιητέον σοὶ ἐστὶ ποιῆς, μὴδὲ πώποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσων αὐτὸ, κἂν ἄλλοῖόν τι οἱ πολλοὶ περὶ αὐτοῦ μέλλωσιν ὑπολαμβάνειν. Εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς αὐτὸ τὸ ἔργον, φεῦγε, εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῆ τούς ἐπιπλήζοντας οὐκ ὀρθῶς;

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ'.

Πρὸς μὲν τὸ διεξευγμένον μεγάλην ἔχε ἀξίαν, πρὸς τὸ συμπεπλεγμένον δὲ ἀπαξίαν, οὕτω καὶ τὴν μεῖζω μερίδα ἐκλέξασθαι πρὸς μὲν τὸ σῶμα ἔχέτω ἀξίαν, πρὸς δὲ κοινωνίαν ἐν ἐστίασει οἷον δεῖ φυλάξαι ἀπαξίαν ἔχει. Ὅταν οὖν συνεσθῆς ἐταίρω, μὴ μόνον τὴν πρὸς τὸ σῶμα ἀξίαν τῶν παρακειμένων θρα, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἐστιάτορα, οἷον δεῖ φυλαχθῆναι.

visitorum, sed eam considera dignitatem, quam habere debet convivator, quid nimirum oportet ut servetur.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ'.

Ἐὰν ὑπὲρ δύνωμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἡσχημόνησας καὶ ὁ ἡδύνασο ἐκπληρῶσαι, τοῦτο κατέλιπες.

In colloquiis familiaribus absit, ut plerumque, ac immodice aliqua e tuis operibus, ac periculis commemorares; nec enim aliis est dulce, quæ tibi contigerunt audire frequenter, ut suave est tibi tuorum periculorum meminisse.

CAPUT LI.

Sed etiam absit, ut risum commoveas: Ille quippe modus in vulgarem consuetudinem proclivis est; et valde idoneus ad proximorum reverentiam tibi debitam diminuendam.

CAPUT LII.

Periculosum est etiam in turpiloquium prolabi: quando itaque aliquid huiusmodi contigerit, si aderit opportunitas, increpa appropinquantem; sin autem, conticendo, ac erubescendo, vultumque tetricum gerendo ostende quod graviter fers talem sermonem.

CAPUT LIII.

Quando cujuspiam voluptatis imaginatio tibi supervenerit, custodi te ipsum, ut in aliis, ne ab ea corripiaris, sed res te exspectet, et apud te ipsum quadam utere dilatione; memento deinde utriusque temporis, tum ejus, quo voluptatem jam percepisti, tum illius, quo, postquam voluptatem perceperis, demum te pœnitebit, atque ipse tibi exprobra, et istis oppone hoc, scilicet quantopere, si abstinueris, gaudebis, et ipse laudabis te ipsum; at si opportunum videatur opus aggredi, ne, quod in eo jucundum est, et dulcedo, atque illecebra, te vincat, sed oppone hoc, quanto nimirum erit melius tibi ipsi conscium esse, quod talem reportasti victoriam.

CAPUT LIV.

Quando facies aliquid, cum statueris, quod tibi faciendum sit, ne unquam fugias videri, dum illud facis, etsi multi de ipso existimaturi sint diversum quidpiam; si enim tale opus minime recte facis, fuge; si vero recte, ecquid times eos qui te non recte culpabunt?

CAPUT LV.

Valde dignum habes id quod a te disjunctum est; tibi vero conjunctum in nullo pretio teneas. Sic electio majoris portionis respectu corporis habeat quidem meritum condignum, sed respectu communionis in convivio, quid scilicet oportet servare, minus habet meritum, seu dignitatem. Quando igitur cum sodali convivaris, non solum respicias dignitatem, quæ ad corpus attinet, appropinquantem, quid nimirum oportet ut

348 CAPUT LVI.

Si aliquam supra vires susceperis personam, et in hac indecore te gessisti, tum dereliquisti id etiam, quod complere potuisses.

CAPUT LVII.

Quemadmodum inter ambulandum attendis, ne insilias clavo, aut ne tuum pedem distorqueas, ita attende, ne tui animi principatum lædas; atque hoc si unoquoque in opere observabimus, securius unumquodque opus aggrediemur.

CAPUT LVIII.

Mensura possessionis est corpus uniuscujusque, sicuti pes calceamenti; si igitur in hoc steteris, mensuram servabis; sin pertransieris, jam veluti per præcepis ferri necessum est, ut etiam in calceamento sit si pedem illud superexcesserit, sive deauratus sit calceus, sive purpureus, sive inter punctus: ejus enim, quod semel supra mensuram est, terminus nullus est.

CAPUT LIX.

Feminae statim inde ab annis quatuordecim vancantur a viris dominæ; videntes igitur quod nihil aliud ipsis superest, quam solummodo cubare simul cum viris, incipiunt formam excolere, et in hoc spes omnes habere. Dignum est itaque; ut sciant, quod non alia ulla de **349** causa honore afficiuntur, quam eo quod apparent ornatae, ac verecundæ in temperantia.

CAPUT LX.

Hebetis ingenii signum est in his, quæ ad corpus pertinent penitus versari, velut exerceri ut plurimum, aut multum comedere, aut plus bibere, aut ventrem frequentius exonerare, sed ea quidem peragenda sunt obiter, omnis vero cura sit circa mentem.

CAPUT LXI.

Quando quispiam male fecerit, aut male dixerit tibi, memento, quod facit, aut dicit, putans sibi conveniens esse; fieri vero non potest, ut ipse sequatur quidquid tibi videtur, sed quod sibi; itaque si male ipsi videatur, ille læsus est, utpote qui fuit deceptus. Si quis etenim veritatem connexam fuerit opinatus esse mendacium, non læsum est connexum (scilicet veritatis), sed is, qui fuit deceptus. Tu ergo incitatus ab his, mansueto eris animo erga convitiantem; unde in re qualibet quidquid ipsi fuerit visum responde.

CAPUT LXII.

Quæcunque res duas habet ansas, hanc quidem, quæ gestari potest, alteram vero, quæ portatilis non est; si ergo frater tibi inferat injuriam, illinc neprehendas hoc, quod nimirum fecit injuriam; hæc enim ansa ejus est, quæ gestari non potest; verum inde potius, quod frater, quod sodalis, et hoc apprehendes, utpote quod est portatile.

350. CAPUT LXIII.

Hujuscemodi sermones sunt inordinati: Ego te locupletior sum, igitur ego te melior. Illi vero magis ordinati: Ego te locupletior; ergo mea pos-

A

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ.

Ἐν τῷ περιπατεῖν καθάπερ προσέχεις μὴ ἐπιβῆς ἤλω, ἢ στρέψῃς τὸν πόδα σου, οὕτω πρόσεχε μὴ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν βλάβῃς τὸ σεαυτοῦ, καὶ τοῦτο ἐάν ἐφ' ἐκάστου ἔργου παραφυλάξωμεν, ἀσφαλέστερον ἀψό- μεθα ἐκάστου ἔργου.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'.

Μέτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἐκάστου ὡς ὁ ποὺς ὑπο- δῆματος. Ἐάν ἐπὶ τούτου στῆς, φυλάξεις τὸ μέτρον, ἐάν δὲ ὑπερβῆς ὡς κατὰ χρημοῦ λοιπὸν ἀνάγκη φέ- ρεσθαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, ἐάν ὑπερ- βῇ τὸν πόδα, γίνεται, εἴτε κατάρχυσον ὑπόδημα, εἴτε πορφυροῦν, εἴτε κεντητόν· τοῦ γὰρ ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ὄρος οὐδεὶς ἐστίν.

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ'.

Αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τέσσαρες καὶ δέκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν χύρται καλοῦνται· τοιγαροῦν ὁρῶσαι ὅτι ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς πρόσεστι, μόνον δὲ συγχοι- μᾶσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀρχονται καλλωπιζέσθαι, καὶ τούτῳ πάσας ἔχειν τὰς ἐλπίδας. Προσέχειν οὖν δεξιὸν ἵνα αἰσθῶνται, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ ἄλλῳ τιμῶνται, ἢ τῷ κόσμῳ φαίνεσθαι, καὶ αἰδήμονες ἐν σωφρο- σύνη.

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Ἄφαιτα σημεῖον τὸ ἐνδιατρίθειν τοῖς περὶ τὸ σῶμα· οἶον ἐπὶ πολὺ γυμνάζεσθαι, ἢ ἐπὶ πολὺ ἐσθίειν, ἢ ἐπὶ πολὺ πίνειν, ἢ ἐπὶ πολὺ ἀποπατεῖν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ ποιητέον, περὶ δὲ τὴν γνώμην ἔστω ἢ πᾶσα ἐπιστροφή.

C

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'.

Ὅταν τις κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέ- μνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ, ἢ λέγει· οὐχ οἶόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ, ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται ἐκεί- νος βέβλαπται, ὅστις ὡσπερ καὶ ἐξηπάτηται· καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον ἐάν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθεὶς. Ἀπὸ τούτων ὁρμώμενος πρῶως ἔξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα· ἐπιφθέγγου γὰρ ἐφ' ἐκάστου, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'.

Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβὰς, τὴν μὲν ἀφορητὸν, τὴν δὲ φορητὴν· ἐάν οὖν ἀδελφός σε ἀδικῇ, ἐντεῦθεν αὐτὸ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ· αὐτῇ γὰρ ἡ λαβὴ ἐστίν αὐτοῦ οὐ φορητῇ· ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον ὅτι ἀδελφός, ὅτι σύντροφος, καὶ λήψῃ αὐτὸ καθὼς φορητόν ἐστιν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύντακτοι, Ἐγὼ σου πλουσιώτερος, ἐγὼ ἄρα σου κρείττων. Ἐγὼ σου λογιώτερος, ἐγὼ σου ἄρα κρείττων· ἐκείνοι δὲ μᾶλλον συντακτικοί,

Ἐγὼ σου πλουσιώτερος. Ἡ ἐμὴ δὲρα κτήσις κρείττων ἢ σου πλουσιώτερος, ἡ ἐμὴ δὲρα λέξις σου κρείττων, οὐ δὲ γε οὕτε κτήσις εἴ οὕτε λέξις.

ΚΕΦΑΛ. ΕΔ'.

Λούεται τις ταχέως, μὴ εἴπῃς ὅτι κακῶς, ἀλλὰ ὅτι ταχέως· πίνει τις πολὺν οἶνον, μὴ εἴπῃς ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι πολὺν, πρὶν ἢ γὰρ τοῦ γινῶναι τὸ πρᾶγμα, πόθεν οἴσθαι κακῶς; Οὕτως οὐ συμβήσεται σοι ἄλλων μὲν φαντασίας καταληπτικὰς λαμβάνειν, ἄλλοις δὲ συγκατατίθεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΕΕ'.

Μηδαιμοῦ σεαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον, μὴ δὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων· οἶον ἐν συμποσίῳ, μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλ' ἐσθίε ὡς δεῖ· μέμνησο γὰρ ὅτι οὕτως ἀφηρήκεισαν οἱ φιλόσοφοι πανταχόθεν τὸ ἐπιδεικτικὸν ὥστε ἤρχοντο πρὸς αὐτοὺς βουλόμενοι ὑπ' αὐτῶν φιλόσοφοι συσταθῆναι, κάκεινοι ἀπήγαγον αὐτούς. Οὕτως ἠνείχοντο παρορώμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΕΖ'.

Ὅστε κἂν περὶ θεωρημάτων τινος ἐμπέσῃ λόγος ἐν ἰδιώταις, σιώπα τὸ πολὺ. Μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος εὐθύς ἐμέσαι ἂ οὐκ ἐπεψας, καὶ ὅταν εἴπῃ σοι τις ὅτι οὐδὲν οἴσθαι, καὶ σὺ μὴ δευθῆς· τότε ἴσθαι ὅτι ἀρχὴ τοῦ ἔργου· ἐπεὶ καὶ τὰ πρῶτα οὐ χόρτον φέροντα τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει πόσον ἐφαγεν, ἀλλὰ τὴν νομὴν ἐσω πέψαντα, ἐρίψῃ ἐξω φέρει, καὶ γάλακτι. Καὶ σὺ τοίνυν μὴ τὰ θεωρήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδεικνυς, ἀλλὰ τὰ ἀπ' αὐτῶν πεφθέντα ἔργα.

ΚΕΦΑΛ. ΕΖ'.

Ὅταν εὐτελὲς εἴ ἡρμοσμένος τὰ κατὰ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ. Μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις, κἂν ἀσκήσῃαι ποτε πρὸς πόνον θελήσῃς σεαυτῷ καὶ μὴ τοῖς ἔξω. Μὴ τοὺς ἀνδριάντας περιλάμβανε, ἀλλὰ διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἐκπτυσσον, καὶ μηδὲν εἴπῃς.

ΚΕΦΑΛ. ΕΗ'.

Ἰδιώτου στάσις, καὶ χαρακτήρ, οὐδεμίαν ποτὲ ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν, ἢ βλάβην, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔξω. Φιλοσόφου στάσις, καὶ χαρακτήρ πᾶσαν ὠφέλειαν, καὶ βλάβην, ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ.

ΚΕΦΑΛ. ΕΘ'.

Σημεῖον προκόπτοντος οὐδένα φέγει προχείρως, οὐδένα μέμφεται, οὐδὲν ἐγκαλεῖ, κἂν τις αὐτὸν ἐπαινῇ, καταγελᾷ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ, κἂν φέγγῃ οὐκ ἀπολογεῖται. Περιεῖσι δὲ καθάπερ οἱ ἀρρώστοι εὐλαβοῦμενοί τι κινήσαι τῶν καθισταμένων πρὶν πῆξιν λαβεῖν.

CAPUT LXIV.

Lavatur quis cito, ne dixeris, quod male, sed quod celeriter; bibit aliquis multum vini, ne dixeris, quod male, verum quod multum; priusquam enim rem dignoveris, unde scis si male? Sic non continget tibi assequi aliorum imaginationes comprehensioni subjectas, aut in eandem aliorum sententiam descendere.

CAPUT LXV.

Nullibi philosophum teipsum dixeris, nec apud imperitos plebeios multum garras de speculationibus; velut, in convivio ne dicas quomodo comedere oportet, sed comede ut decet: memor enim esto, quod ita sustulerunt undecunque ostentationem philosophi, ut cum ad ipsos accederent qui philosophi ab iis institui volebant, illi depellerent, isti autem ita perferrent neglecti.

CAPUT LXVI.

Itaque quamvis apud plebeios sermo inciderit de aliqua speculatione, **351** sile ut plurimum; magnum nempe periculum est statim evomere quæ non concoxisti; et quando tibi dicet quispiam, quod nihil scis, et tu non ostenderis, scito tunc, quod principium operis est; quandoquidem oves non ostendunt pastoribus quantum comederint, herbam proferentes, sed lana, ac lacte producent foris pabulum, cum intus concoxerint. Itaque tu quoque ne cito imperitis speculationes exhibeas, sed opera ab iis (scilicet speculationibus) concocta.

CAPUT LXVII.

Quando tenuiter aptaveris ea, quæ ad corpus pertinent, ne gloriaris super hoc; et si ex quavis occasione aquam bibas, ne dicas, quod æquam bibis; cumque ad labores exerceri volueris, tibi ipsi, et non his, qui sunt exterius id notum fac; ne amplectaris statuas, sed quandoque vehementer sitiens, hauri frigidam aquam, et expue, nemini que dixeris.

CAPUT LXVIII.

Plebeii, sive imperiti status, et nota: nullam unquam ex seipso expectat utilitatem, aut noxam, sed ab his, quæ sunt extra. Philosophi conditio, et indicium omnem utilitatem, et noxam a seipso expectat.

CAPUT LXIX.

Signum proficientis: neminem reprehendit confestim, neminem laudat, de nemine conqueritur, accusat neminem; et si quis ipsum dilaudet, deridet **352** apud seipsum dilaudatorem, et si quis reprehendat, non se defendit; circumit vero quem admodum infirmi, qui cavent ne quid stabilium commoveant, antequam resument soliditatem.

CAPUT LXX.

Quod si quis de te quid dixerit, ne advertas; id enim nondum est tuum.

CAPUT LXXI.

Quousque tandem procrea tinas optimis quibusque dignum teipsum exhibere, ac nullatenus sermonem prætergredi explanantem? Accepisti speculationes, quomodo nimirum oporteret eas intellectu assequi, eas assecutus es: qualem adhuc doctorem expectas, ut in illo tui ipsius correctionem reponas? Non etiamnum adolescentulus es, sed vir jam ætate perfecta; itaque si neglexeris, et piger sis, et semper facias propositum ex proposito, atque alios dies super alios præfinieris, post quos tibi ipsi attendas, latebis teipsum, nullo a te progressu facto, sed unus e plebe vivens, atque moriens existes; nunc igitur assuefacito teipsum ita vitam degere, ut perfectus, ut proficiens, et quidquid optimum esse videtur sit tibi lex inviolabilis, et si laboriosum sit; si quid suave, si quid gloriosum, aut ignominiosum tibi proponatur, memento, quod nunc certamen est, et quod nunc instant Olympia, necque ullatenus differre licet, et quod per unam cladem, et remissionem, et perit progressus, et salvatur. Paulus quoque **353** sic peregit, in omnibus seipsum incitans, ut nulli alii rei attendat, quam verbo. Tur vero, etsi nondum sis Paulus, debes ita vivere, ac si volueris esse Paulus.

CAPUT LXXII.

Potesi quidem quis me occidere, lælere autem minime.

CAPUT LXXIII.

Præcepit enim Dominus, ut eos, qui non possunt lædere, non timeamus, dicens: « Ne timeatis ab his, qui occidunt corpus, animam vero non possunt occidere; timete vero magis eum, qui potest et animam, et corpus perdere in gehenna ». ipsi gloria in sæcula. Amen.

A

ΚΕΦΑΛ. Ο΄.

Ὅτι δ' ἂν ἐρῆ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου, τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτι σὸν ἐστίν.

ΚΕΦΑΛ. ΟΑ΄.

Εἰς ποῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν ἑαυτὸν καὶ ἐν οὐδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιρουῦντα λόγον; Παρείληφας τὰ θειωρήματα, οἷς ἔδει συμβάλλειν, συμβέβληκας, ποῖον διδάτκαλον προσδοκᾷς, ἵνα εἰς ἐκεῖνον ὑπερβῆς τὴν ἐπανόρθωσιν τῆν σεαυτοῦ; Οὐκ ἔτι εἰ μειράκιον, ἀλλὰ ἀνὴρ ἤδη τέλειος. Ἐὰν οὖν ἀμελήσῃς, καὶ βραθυμήσῃς, καὶ ἀεὶ προθέσεις ἐν προθέσει ποιῆς καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὀρίζεις μεθ' ἧς προσέχῃς σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν οὐ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις, καὶ ζῶν, καὶ ἀποθνήσκων. Ἥδη οὖν σεαυτὸν ἐκθιοῦν ἔλιξ ὡς τέλειον, ὡς προκόπτοντα, καὶ πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος, καὶ ἐπίπονόν τι ἦ, εἴ τι ἡδὺ ἢ ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον προσάγῃται σε. Μήμνησο ὅτι νῦν ὁ ἀγὼν, καὶ ὅτι ἤδη πάρεστι τὰ Ὀλύμπια, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναβάλλεσθαι οὐκ ἔτι, καὶ ὅτι παρὰ μίαν ἤτταν καὶ ἔνδοσιν, καὶ ἀπόλλυται προκοπή, καὶ σώζεται. Καὶ Παῦλος οὕτω διετέλεσεν ἐπὶ πάντων προάγων ἑαυτὸν μηδενὶ ἄλλῃ προσέχειν ἢ τῷ λόγῳ· οὐδὲ καὶ εἰ μήπω Παῦλος εἶ, ὡς Παῦλος εἶναι βουλόμενος ὀφείλεις βιοῦν.

C

ΚΕΦΑΛ. ΟΒ΄.

Ἀποκτεῖναι μὲν τίς με δύναται, βλάψαι δὲ οὐ.

ΚΕΦΑΛ. ΟΓ΄.

Παρήγγειλε γὰρ ὁ Κύριος μὴ δυναμένους βλάψαι μὴ φοβεῖσθαι λέγων, « Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι, φοβηθῆτε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη. » Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

Περὶ Πάχων πόλεμον πορνικὸν πάσχοντος καὶ νικῶντος. Ἐτεροι δὲ λέγουσιν, εἶναι τοῦ Ἐυαγγελίου (1) ὁμοίως καὶ ἔμετ' αὐτὴν δογματικὸς λόγος.

NARRATIO S. P. N. NILI

335 De Pachon patiente bellum meretricium, et vincente. Alii vero dicunt Evagrii esse, ut etiam eum, qui subsequitur, sermonem dogmaticum.

CAPUT I.

Contigit aliquando, ut feminæ concupiscentia molestata mihi esset, ac tum in cogitationibus, tum in no-

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Συνέβη ποτὲ ὀκληθῆναι με ἐπιθυμίᾳ γυναικῆς, καὶ δυσφορεῖν, καὶ πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ πρὸς

(1) Erat in manuscrip. codice titulus : τοῦ ἁγίου Evagrii ascriptus, quem delevi. Vide *Notas*.

τὰς φαντασίας τὰς νυκτερινὰς, καὶ ἐγγύς γενόμενος τοῦ ἐξελεθεῖν τῆς ἐρήμου ἐλαύνοντός με τοῦ πάθους· τοῖς μὲν γένοιτο ἐμοῖς οὐκ ἀνεθέμην τὸ πρᾶγμα οὔτε τῷ διδασκάλῳ Εὐλογίῳ, λελθόντως δὲ παραβαλὼν εἰς τὴν πανέρημον, συνευύχχανον ἐπὶ ἡμέρας δεκαπέντε ταῖς κατὰ τὴν Σκήτιν γηράσας Πατράτιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν οἷς ἦν καὶ τις Πάχων ὄνοματι, ἐδόμηχοστὸν ἔτος ἐλάσας καθήμενος ἐν τῇ Σκίττει. Εὐρὼν οὖν αὐτὸν ἀσκητικώτερον, καὶ ἀκεραιότερον, ἐθάβρησα ἀναθέσθαι μοι τὰ τῆς διανοίας. Καὶ λέγει μοι οὗτος· Μὴ ξενίσῃ σε τὸ πρᾶγμα· οὐ πάσχεις αὐτὸ ἀπὸ βραθυμίας, μαρτυρεῖ γὰρ σοι καὶ ὁ τόπος, καὶ οἷα τὴν σπᾶνιν τῶν χρεῖων, καὶ οἷα τὸ μὴ εἶναι συντυχίαν τῶν θηλειῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ σπουδῆς. Τριπλοῦς γάρ ἐστιν ὁ πόλεμος ὁ πορνικός· ποτὲ μὲν ἡ σὰρξ ἡμῖν ἐπιτίθεται εὐρωστοῦσα, ποτὲ δὲ τὰ πάθη διὰ τῶν λογισμῶν, ποτὲ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ δαίμων τῆ βασκανίᾳ, ἐγὼ γὰρ παρατηρήσας εὐρηκα τοῦτο. Ἰδοὺ ὡς ὀρᾷς με γέροντα ἀνθρώπων, τεσσαράκοντα ἔτος ἔχων ἐν ταύτῃ τῇ κέλλῃ φρονιζῶν τῆς ἑμαυτοῦ σωτηρίας, καὶ ταύτην ἔχων τὴν ἡλικίαν μέχρι τούτου πειράζομαι, καὶ διώμνυτο οὐ· ἐπὶ δώδεκα ἔτη μετὰ τὸ πενηχοστὸν ἔτος, οὐδὲ νύκτα μοι συνεχώρησαν, οὐχ ἡμέραν ἐπιτιθέμενοι. Ἐπινοήσας οὖν, ὅτι ἀπέστη μοι ὁ θεός, διὸ καὶ καταδυναστεύομαι, ἤρετισάμην ἀποθανεῖν ἀλόγως, ἢ πάθει σώματος ἐνασχημονῆσαι, καὶ ἐξελεθῶν, καὶ περιελθῶν τὴν ἔρημον, εὐρον σπήλαιον ὑάλης, εἰς δὲ σπήλαιον εἴηκα ἑμαυτὸν ἐν ἡμέρᾳ γυμνὸν, ἵνα ἐξελεθόντα φάγη με τὰ θηρία· ὡς οὖν ἐγένετο ἑσπέρα κατὰ τὸ γεγραμμένον· « Ἐθού σκοτός, καὶ ἐγένετο νύξ, ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, » ἐξελεθόντες οἱ θῆρες ὁ τε ἄρσην, καὶ ἡ θῆλεια ὡσφράνθησάν μου ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν περιλείξαντες, καὶ ὡς προσεδόκων βρωθῆναι, ἀνεχώρησαν ἀπ' ἐμοῦ πεσῶν οὖν διὰ πάσης νυκτὸς οὐκ ἐβρώθην. Λογισάμενος οὖν ὅτι ἐφείσατό μοι ὁ θεός, αὐθι· ὑποστρέψω εἰς τὴν κέλλαν· καρτερήσας οὖν ὁ δαίμων ἡμέρας ὀλίγας ἐπέθετό μοι σφοδρότερον τοῦ πρώτου ὡς παρὰ μικρὸν βλασφημῆσαι. Μετασηματισθεὶς οὖν εἰς Αἰθιοπίσσαν κόρην (ἦν ἐώρακά ποτε ἐν νεότητι εἰς τὸ θέρο· καλαμωμένην), ἐπεκάθητό μοι τοὶς γόνασι, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον με ἐκίνησεν, ὡς νομίσει με συγγενέσθαι. Ἀπὸ μανίας οὖν ἔδωκα αὐτῇ κόσσον, καὶ γέγονεν ἄφαντος. Ἐπὶ διετίαν οὖν τῆς δυσωδίας τῆς χειρὸς μου ἀνέχεσθαι οὐκ ἠδυνάμην· μικροφυχῆσας οὖν, καὶ ἀπευδοκῆσας, ἐξῆλθον εἰς τὴν πανέρημον ἐλώμενος, καὶ εὐρὼν ἀσπίδα μικράν, καὶ λαβῶν αὐτὴν προσφέρω τοῖς γεννητικαῖς μου μορλοῖς ἵνα κἄν οὕτω δηχθεὶς ἀποθάνω, καὶ προστρέψας τοῦ θηρίου τὴν κεφαλὴν τοῖς μορλοῖς τοῦ σώματος, ἀετρία μοι τοῦ πειρασμοῦ, οὐκ ἐδῆχθην. Ἦκουσα οὖν φωνῆς ἐλθούσης ἐν τῇ διανοίᾳ μου, Ἐπελθε, Πάχων, ἀγωνίζου, διὰ γὰρ τοῦτο ἀφήκά σε, καταδυναστευθῆναι, ἵνα μὴ μέγα φρονίσης ὡς δυνάμενος, ἀλλ' ἐπιγνοῦς σου τὴν ἀσθενείαν μὴ θαρσήσης τῇ πολιτείᾳ σου, ἀλλὰ προσδράμῃς τῇ τοῦ θεοῦ δυναστείᾳ.

clunius visionibus difficulter eam tolerarem; cumque compellente me passione, prope forem, ut e solitudine abscederem, vicinis meis neatiquam narraui rem, neque magistro Eulogio, clam vero pertransiens ad locum omnino desertum conveni per quindecim dies eos, qui circa Scetim consueverant in solitudine Patres, quos inter, et quidam erat Pachon nomine qui ad annum pervenerat septuagesimum, residebatque in Scete; nactus igitur ipsum exercitiosem, atque sinceriosem, confidenter ausus sum meæ mentis arcana exponere, ac narrare. Tunc hic mihi dicit — : Ne te perturbet negotium hujuscemodi quasi novum; nec enim id pateris e pigritia, attestatur quippe hoc tibi locus ipse, tum propter inopiam rerum necessaria-rum, tum etiam quia feminarum non est hic conversatio, sed potius a studio; triplex est etenim bellum meretricium, nam interdum caro robuste valens nobis insidiatur, nonnunquam vero passiones per cogitationes, aliquando et dæmon ipse ex invidia, ex eo enim observando hoc adinveni. Ecce ut me vides senem hominem, cum 356 degam annum quadragessimum in hac cella, sollicitus de eis quæ ad meam spectant salutem, et licet ad istam pertigerim ætatem, hactenus tentor; — affirmavitque mihi jurejurando dicens, quod — Per duodecim annos post quinquaginta, neque noctu, nec interdium mihi pepercunt insidiatores; cum ergo cogitassem, quod, quia a me Deus abesset, potentia opprimebar tyrannica, elegi potius absurde mori, quam ob corporis passionem turpiter agere; quapropter egressus, circumiensque solitudinem inveni speluncam hyenæ, in qua spelunca posui me nudum, ut exeuntes feræ me devorarent; itaque vespere facto (secundum quod scriptum est: « Posuisti tenebras, et facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestię agri »), exeuntes feræ, tamque mas quam femina olfecerunt me a capite usque ad pedes, et circumcirca linxerunt, cumque me devorandum exspectarem, secesserunt a me, sicque per totam noctem prostratus, tamen devoratus non fui. Arbitrans itaque, quod pepercerau mihi Deus, rursus ad cellam meam revertor, cumque per paucos dies dæmon tolerasset, invasit me vehementius, quam prius, ut parum abfuerit, quin blasphemarem. Transformatus igitur in puellam Æthiopiissam (quam vidi quondam in adolescentia per ætatem, dum meteret) insedit meis genibus, et adeo me commovit, ut me cum ipsa coivisse putarem; præ furore igitur alapam ipsi dedi, et invisibilis effecta evanuit; per biennium vero fetorem manus meæ sustinere non poteram. Abjecto ergo animo, et inhonoratus exivi in locum omnino desertum vagabundus, cumque parvam aspidem invenissem, ipsamque accepissem, genitalibus meis membris 357 admovi, ut saltem ita demorsus emorerer; cum vero bestię obvertissem caput ad corporis membra utpote quæ causa mihi tentationis erant, commorsus non fui, atqui vocem

* Psal. ciii, 20.

menti meæ supervenientem audivi : Abeas, Pachon, Ἄ Οὕτω πληροφορηθεὶς ἀνέκαμψα. Καὶ μετὰ θάρσους καθίσας, καὶ μηκέτι φροντίσας τοῦ πολέμου, εἰρή-
 mi te permisi, ne quid magnum sapias, ac si quid νεύσα τὰς ἐπιλοίπους ἡμέρας, ὁ δὲ γνούς μου τὴν
 posses, verum tuam dignoscens imbecillitatem, non καταφρόνησιν, οὐκέτι ἤγγισεν.
 confidas audaciter in tuo vitæ instituto, quin potius ad Dei potestatem recurras. Sic plena fide persua-
 sus, reversus sum. Sicque animo fiducia pleno residens, ac neutiquam de bello sollicitus, reliquos
 dies pace fruens exegi ; ex alia vero parte ille (scilicet dæmon) eum mei dignovisset contemptum, non
 amplius appropinquavit.

*Admiranda quidem, sed non imitanda Pachoni
 Facta; meas, Lector, consule, caute, notas.*

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

*Ἡρίκα ἦν ἐν Κωνσταντινου πόλει μετὰ τοῦ μακαρίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ ἐπιστολὴ
 δογματικὴ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, πρὸς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι μονάζοντας.*

EJUSDEM

*Epistola dogmatica de sancta Trinitate ad eos, qui monasticam vitam degunt in patria, dum esset
 Constantinopoli cum beato Gregorio Nazianzi episcopo.*

Est sancti Basilii epistola 8, Opp. ejus nostræ editionis t. IV, col. 245.

JOS. MARIE SUARESII

DISSERTATIO

DE OPERIBUS S. NILI QUÆ E GRÆCO LATINA FECIT ET PRIMUS EDIDIT.

591 1. *Tractatus de monastica exercitatione, seu Liber asceticus, comprehendit capita LXXV, a pag. 1 usque ad 85. Incipit, Philosophiam; desinit, Domini nostri Jesu Christi.*

2. *Peristeria, seu Tractatus ad Agathium monasticam vitam agentem, de virtutibus excolendis et vitiis fugiendis, distinguitur in sectiones 12, quæ subdividuntur in capita, a pag. 85 ad 233. Incipit, Cum mihi mors; desinit, perfectus est.*

3. *Tractatus ad Magnum, diaconissam Ancyrae, de voluntaria paupertate, seu de nihil possidendo, capita continet 67, a pag. 235 ad 321. Incipit, Nuper quidem; desinit, fruitio regni in Christo.*

4. *Tractatus moralis multifarius, in quo spirituales sunt admonitiones, capita complectitur quatuor, a p. 321 ad 327. Incipit, multiforme; desinit, misericordiae. (Nunc inter spuria.)*

5. *Epicteti Enchiridion seu Manuale, a S. Nilo concisum, et interpolatum, capita 75 habet, a pag. 327 ad 355. Incipit, Exsistentium; desinit, in gehenna. (Item cum spuris.)*

6. *Narratio de Pachon. cap. unicum habet, a pag. 355 ad 358. An Evagrii? Incipit, Contigit; desinit, appropinquavit. (Inter spuria.)*

7. *Ejusdem Sermo, sive Dogmatica epistola de sanctissima Trinitate, divisa in capita 15 a pag. 355 ad 377. Incipit, Sape sapius; desinit, mensura. (Memoratur tantum: est Basilii Magni epist. 8.)*

8. *Ejusdem De monachorum præstantia in urbibus, aut in solitudinibus, in capit. 27, a pag. 377 ad 408. Incipit, Inexpertis; desinit, æternam.*

9. *Tractatus ad Eulogium monachum, in quo capitula sermonesque diversi, capitibus 34, a pag. 408 ad 451. Incipit, Qui cœlestem; desinit, tu vero mea observato verba.*

10. *Tractatus ad eundem de vitiis quæ sunt opposita virtutibus, capita quatuor continet, a pag. 451 ad 456. Incipit, Necessarium arbitror; desinit, bonæ voluntatis suæ.*

11. *Tractatus de octo spiritibus malitiæ, in cap. 19, a p. 456 ad 475. Incipit, De gula. Principium fructus afferendi est flos; desinit, multis resplendet virtutibus.*

12. *De oratione capita 153 cum 592 præfatione. Incipit hæc: Fabricantem me; illa vero, Si quis evaveolens velit efficere sufficientum. Desinunt autem, orationem vere invenisti, a pag. 475 ad 512.*

13. *De diversis malignis cogitationibus, capita 27, a p. 512 ad 543. Incipiunt, Et demonibus activæ vitæ oppositis; desinunt, quo liberemur gratia Christi, et Dei.*

14. *Ejusdem Nili Capita 33, per gradus quosdam disposita consequentiæ, a pag. 543 ad 548. Incipiunt, Morbus; desinunt, impuros. (Sunt Evagrii.)*

15. *Spirituales sententiæ 25 per alphabetum dispositæ, a pag. 548 ad p. 552. Incipiunt, Absurdum; desinunt, odio habente. (Evagrii)*

16. *Aliæ sententiæ 26, a p. 552 ad 555. Incipiunt, Principium charitatis, desinunt, secundum Deum. (Evagrii.)*

17. *Ejusdem Institutio ad monachos, a pag. 555 ad 557. Incipit, Intemperantiam; desinit, comedere bonum est.*

18. *Sententiæ 135 abducentes hominem a corruptibilibus, etc., a p. 557 ad 575. Incipiunt, Via ad virtutem; desinunt, ratio haberi debet.*

19. *Sermo in effatum Evangelii: « Nunc qui habet sacculum tollat, » a pag. 575 ad 590, cap. 10 habet. Incipit, Propositum effatum; desinit, pietate erga ipsum Deum nostrum.*

Opera ista XIX necdum in nativo sermone Græco lucem aspexerant, sed eximia Francisci Barberini S. R. E. cardinalium decani, et vicecancellarii sanctæ sedis apostolicæ eminentissimi virtutibus, et scientiis in omnibus munificentia non potuit pati ea latitare tandiu inedita; e bibliotheca igitur sua liberaliter prompta suis etiam typis commendari et publicari jussit, mihique tam versionem e Græco in Latinum, quam editionis Græcæ Latinæque, curam imperavit. Agnoscebam quidem me oneri tanto impari, verum, inquebam, ut caneat ille,

Cur me posse negem posse quod ille putat;

utrumque ideo aggressus alacri animo, quoad potui, præstare conatus sum, ut erit æqui benignique lectoris judicium.

Sciebam quidem Horatianum illud,

*Nec verbum verbo curabit reddere fidus
Interpres,*

quod et Cicero lib. III *De finib.*, c. 15, admonet;

noram Græcorum venustatem et elegantiam a nullo Latine satis exprimi apte germaneque posse, Nili præsertim istius, cujus in aula Constantinopolitanorum imperatorum tum florentissima innutriti ac eruditi concinnitas et nitore mirifice præcelsabant. Itaque magnum ducem sequi, et sanctum Augustinum imitari libuit, qui sancti Basilii verbum e verbo maluit transferre propter fidem diligentiamque veri, etsi repererat interpretatum (lib. I *Oper. imperfect.* p. 281). Libetque interdum minus eleganter scribere, quam quæsito verborum lenocinio auctoris ipsa lumina lectoribus tegere, quod in primis Perotto accidisse observatum est, sic Polybium **593** reddenti, ut nescias an ipse auctor, an interpret existat. Ego profecto in hac translatione non studium eloquentiæ, sed laborem posui, uti Celsus scribebat l. v, c. 25, *De re medica*, qui nihilo secius medicorum Cicero nuncupatur, cum probe mihi notum foret ex Quintiliano: non debere quemquam, ubi maxima rerum momenta vertuntur, de

verbis esse sollicitum. Cavi tamen, quoad potui diligenter, quod sanctus Gregorius Magnus ad Narsen scribens lib. vi, epist. 27, conqueritur, suo tempore in civitate Constantinopolitana, qui de Græco in Latinum, et de Latino in Græcum dictata bene transferant, viros non fuisse; cavi (inquam) ne sicut illi, dum verba custodirem, et sensus minime attenderem, nec verba intelligi facerem, et sensus frangerem; utque scribit sanctus Hilarius in lib. *De synodis*, ex Græco in Latinum ad verbum expressa translatio affert plerumque obscuritatem, dum custodia verborum collatio eamdem absolutionem non potest ad intelligentiæ simplicitatem conservare.

Versionum equidem quinque sunt genera. Ea, quæ vocatur κατὰ λέξιν, a jurisconsultis κατὰ πόδας, interpretatio ad verbum, ad dictionem, ad litteram, quam ut securiorem Justinianus Augustus sanxit tantum usurpandam. Sanctus autem Athanasius Epist. ad Marcellin. *De Psalm. interpretat.* ex c. iii Epist. sancti Pauli ad Timoth. accepisse a senè φιλοπόνοϋ, id est laboris amatore, qui Psalterium tenebat, istud documentum affirmat: Πᾶσα γὰρ (ὡ τέκνον) ἡ καθ' ἡμᾶς Γραφή Παλαιὰ καὶ Καινὴ θεόπνευστός ἐστι, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, ὡς γέγραπται, Id est: *Omnis enim (o fili) Scriptura sive nova, sive vetus Numinis afflatu instincta prodiit, et idonea est ad erudiendum sub ea forma speciezque verborum, qua concepta, et conscripta est:* unde litteralem versionem fore in sacris Bibliis potiorē liquet, ideoque vulgatam, et veterem Latinam reliquis præferendam.

Est et Ecphrasis, elocutio scilicet, quæ narrat perspicue, ita ut pictum graphice videatur, quod effertur, exprimiturque ob oculos positum, sed illa non est utendum, ubi brevitatis dilucida.

Periphrasis, addendæ lucis, aut necessitatis gratia, circumlocutio, et circuitus.

Paraphrasis, latior expositio, quæ admittit lumina exornandæ orationis, schemata seu figuras, tropos, atque metaphoras.

Metaphrasis est interpretatio quæ paraphrasi est strictior, sicut est liberior et diffusior quam sit litteralis.

Hæc autem fere genera variarum versionum enumerat Godefridus Tilmannus Carthusianus in Epistola nuncupatoria, quam ad Pandecten Antiochi Laurensis præfixit, et ea colliguntur ex Quintiliano, l. viii, c. 6; et l. x, c. 5 *Institut. orator.*

Interpres (ut censeo) adhibere hæc omnia genera debet, prout fert occasio, mensque auctoris, et linguæ proprietates exigunt. Itaque interdum paraphrastica, nonnunquam metaphrastica Nili dictiones, et phrases, atque periodos verti, raro periphrastice, rarius ecphrastice, semper vero ad litteram, **594** ne a sensu aberrarem, potissimum curavi, rudi licet verborum stylo, candido tamen et expolito, sinceritate atque veritate versionem istam sum prosecutus; pertæsi alii meam rusticitatem, fontis

hujus Nilotici, hactenus abditi, fluentorumque aquas argenteo melius vase propinandas sitientibus existimabant: calicis enim idoneitas, ut loquitur Petrus abbas Cellensis, lib. ii, epist. 4, seu congruentia auget plerumque bibentis voluptatem, et vini bonitas accrescit ex ea: sed, cui uni placuisse laboro sancta Romana Ecclesia, reliquarum princeps, et magistra, cuique assiduum famulatum tam libenter impendo, quæ Verbum incarnatum pannis involutum, non laciniis, ac pretiosis indumentis summa simplicitate divinitus datum excepit, atque colit; ipsa pura, integra, incorrupta, omni ex parte suo fulgente candore, radiis ejusmet illustrata, veritate gaudet sine fuce, in eaque acquiescit, nec improbat, ut opinor, meæ versionis consilium; ipsius nempe calculus mihi satis superque fuerit, quantumvis hodie sit periculosioris alex suas in lucem proferre lucubrationes, et ingrattissimus passim jactetur labor interpretum Canebat ævo suo Lucretius (lib. i *De rer. natur.*, vers. 157 sqq.):

*Nec me animi fallit Græcorum obscura reperta
Difficile illustrare Latinis versibus esse,
Multa novis verbis præsertim cum sit agendum,
Propter egestatem linguæ et rerum novitatem.*

Et erat ævum illud canum licebatque proferre pomœrium linguæ Latinæ, et verba Græca donare civitate Romana. Præcipue difficillimum est, quod ex antiquo quopiam et disertio doctore jam olim editum sit ex parte, in alienam linguam transfundere; quando quidquid sancte quantumlibet, ac vere dixeris, rapi potest in pessimam partem; habet etenim quælibet lingua idiomatica sua, natives lepores, et proprios χαρακτήρας, atque, ut ita dicam, peculiare quosdam genios, quos vix, ac ne vix quidem in alia possis exprimere, apteque repræsentare, quin extraneum oleant, sapiantque peregrinum.

Quæ ideo præfari libuit, et præponere instar clypei septemplicis ad retundendum Zoilorum, et Aristarchorum sarcasmos. Plura in Adnotationum libris, qui subsequuntur, bono cum Deo, innox at-texanæ; nunc ad ordinem, seriemque Opusculorum transeo.

Tractatum certe de monastica exercitatione præmisi, quia prior occurrerat in codice manuscripto bibliothecæ Barberinæ; in ejus indice, qui calamo etiam erat exaratus Græce titulus conceptus fuit: Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νείλου Λόγος ἀσκητικὸς περὶ τῆς εἰς Χριστὸν Φιλοσοφίας, utque in ipsius Tractatus calce ascribitur: Καὶ οἶον; εἶναι δεῖ τού; ταύτῃ προσερχομένους, καὶ ὅτι πρὸ τῆς τελείας ἐν τῇ ἀρετῇ ἔξω; ἐπικίνδυνον τὸ ἐτέρων ἀναδέχεσθαι προστάσεις. Id est: *Sancti Patris nostri Nili Tractatus de monastica exercitatione, sive De philosophia ea, quæ ad Christum pertinet, et cuiusmodi deceat illos esse, qui ad ipsam accedunt, quamque ante perfectæ virtutis habitum periculosum sit aliorum suscipere præfecturam.* Petrus Franciscus Zinus canonicus **595** Veronensis verterat e Græco Tra-

ctatum istum, et inscripserat *Sermonem asceticum*. At ego λόγον interpretatus sum *tractatum*, hoc est, *dissertationem, descriptionem, enarrationem, concionem*, ut fuse probat Scholiast. ad l. II C. Theodos. *De his, qui super relig. contend.* l. XVI; a *tractando*, ut accipiunt Cicero l. I *Academic. quæst.* et l. II *De legib.* in præcæm. l. VIII; Quintilian. l. V; Plin. c. 4, l. XIV; et c. 22, l. XII; præsertim vero hanc vocem *tractatus* acceperunt eo sensu sanctus Ambrosius, et sanctus Augustinus, aliique Christiani doctores, et sacrarum Litterarum interpretes dicti fuere *tractatores*, ut observat Sirmondus in Notis ad Epist. Sidonii, et sanctus Augustinus, l. II *Contra Julian.* divinorum eloquiorum pertractatores nominat, et l. IV divini eloquii tractatores. Harum vocum origo ducitur a verbo *traho*, quia varia undequaque trahuntur ad eam, quæ agit, rem spectantia, hinc deducitur *tracto* verbum frequentativum; sicut a verbo *sero* derivatur *sermo*, quia diversa seruntur, et conferuntur, hinc progignitur *dissero*, et *disserto*, unde dissertatio. Ascetici vocabulum Græcum in duas voces Latinas resolvi periphrastice, idque de monastica exercitatione exposui, nec enim unico potest explicari; nam vox *ascetici* Græca est, non autem Latina, sed in Lexicographo Adnotationum, inque voce Ἀσκησις plura congressi. Rosweyduus quidem vir pereruditus, et in Belgio quondam mihi peramicus, in Notis ad *Paradisum* Heraclidis laudat *Onomasticon* in vocibus *Tractatus*, et *Tractator*; tu consule, si reperire possis reapse, meque felicior habeas Mercurium dexteriores.

Consequitur: Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νελλοῦ πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα. Ἡ ἀρχὴ ἔθος ἔχοντί μοι, quæ ita converti. *Sancti Patris nostri Nili ad Agathium monasticam vitam agentem Peristeria, sive Tractatus de virtutibus excolendis et vitiis fugiendis: exemplo Peristeriæ clarissimæ sæculo eo femina.* Incipit, *Cum meo more, etc.* Quia vero tractatus erat prolixior, in 12 τμήματα, sive sectiones eum divisi, quas in capita subdivisi, quemadmodum et tractatum *De monastica exercitatione* in capita itidem distinxeram; ne uno spiritu liber totus perlectus nimis fatigaret lectorem, neve, spatio nullo dato, colligere ille se ac interquiescere non posset, verum tantillum allevaretur: nam sicut Rutilius Numatianus, lib. II *Itinerarii* cecinit,

Intervalla viæ fessis præstare videtur,

Qui notat inscriptus millia multa lupis.

Præfatur sanctus Hieronymus Isaiaë visionem expositorus, lib. IV, c. 11, se per partes eam explanare velle, ne simul proposita atque disserta lectoris confundat memoriam; idem adnotat ad c. III Joel. in Nilo flumine, sive in rivis ejus solitos Ægyptios funibus naves trahere certa habentes spatia, quæ appellant funiculos, ut labori defessorum recentia trahentium colla succedant; trahentes helciarios vocat curvos Sidonius. Inde funiculus, sive σχοινίον, vel σχοίνος juxta Ægyptios est mensura itineris,

A 596 ex Herodoto etiam lib. II, qui sexaginta illi tribuit stadia, Callimachus et ejus meminuit. Hebræi diutius in Ægypto versati, et divexati, mensuras inde funes nuncuparunt; psalmo XV Rex Propheta concinit: *Funes ceciderunt mihi in præclaris*, et c. XXXII Deuteronomii Moses, et l. II Reg. c. VIII, nec mirum si unaquæque gens certa terrarum spatia suis appellationibus vocet, Rastæ Germani, Latini Milliaria et Jugera, Galli Leucas, Persæ Parasangas, Græci σταθμούς, sive stationes; tum vergente Romano imperio mansiones, de quibus Herodianus, l. II et Bergerius lib. *De imp. Rom. vii.* erant termini militarium expeditionum. Hominum est consuetudo facilius ea discere, quæ divisa solent evidentius elucescere, ut loquitur B Cassiodorus c. 2 *De Anima*. E distinctione quippe lux effulget; teste Paulo Juriscons. l. I *D. De doll mali except.* ubi *Gloss. et Institut.* § *sed non, usque de legat.* Quamobrem etiam Jurisperiti de more habent aperire legem, quam publice interpretantur, in partes, et Codex Justiniani in II tomos, Pandecta vero in tria volumina, tomi autem in libros, libri præterea in titulos, seu rubricas, et hæc in capitula, sive leges distribuuntur, capitula rursus in paragraphos. Biblia quoque sacra in capitula sunt dispertita. Peristeriam addidi, et periphrastice quidquid in tractatu continebatur, ut materiam indicarem, et causam, quam præbuit clarissima femina plurimum commendata, et juxta suum nomen Columba pacem nuntians terris, nec ambigo illam ipsam fuisse, de qua Ischyron diaconus Ecclesiæ Alexandrinæ, ad Leonem papam et Patres concilii Chalcedonensis in libello inserto actioni tertie, pag. 232 Edit. Rom. ita scripsit: Τὸ γὰρ καὶ τὴν τῆς λαμπρᾶς μελας Περιστερίαν πρᾶγμα οὐδαὶς ἠγνόησε, καὶ μάλιστα τῶν ἐνοικοῦντων ταύτην τὴν βασιλῆα νέαν Ῥώμην, ἐκεῖνης ὑπὲρ τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐν τῷ διατίθεσθαι παρακλειυσσαμένης πλείστην ποσότητα χρυσοῦ παρασχεθῆναι τοῖς μοναστηρίοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ξενεῶσι καὶ πτωχοῖσι, καὶ ἑτέροις πένησι τῆς Αἰγυπτιακῆς χώρας; Ἀχθεσθεὶς δ' εὐλαβέστατος ἀνὴρ (Δίωσκορος) Ἀλεξανδρεὺς ἐπίσκοπος ἡ πατριάρχης, ἐφ' οἷς οὐκ εἰς πρόσωπον αὐτῷ κατέλειψεν παρασκευάζει ἐκεῖνα τὰ χρήματα αὐτῷ παρασχεθῆναι, καὶ ἀντὶ ἐλεημοσύνης θυμέλαις καὶ θεατρικοῖς ἑτέροις προσώποις, ὥστε μὴδὲν τὴν εὐδωρίαν τὴν ἀπὸ τῆς θυσίας τῆς λαμπρᾶς τὴν μνήμην Περιστερίας ἀνενεχθῆναι πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ φανερὰ ἡ πρόθεσις ἐκεῖνης ἀπεδείχθη. Id est: *Cæterum clarissimæ memoriæ Peristeriæ negotium nullus ignoravit, eorūn maxime qui habitare noscuntur in hac regia urbe Nova Roma; illa namque pro animæ suæ salute testamentum condens jussit multam quantitatem pecuniæ præstari monasteriis, necnon etiam xenodochiis (sive hospitium) et parochiis (potius mendicorum receptaculis) et aliis pauperibus Ægyptiacæ provinciæ, quod moleste srens idem reverendissimus vir (Dioscorus) Alexandrinus episcopus, sive patriarcha, ob id*

quod in persona ejus hæc minime sunt dimissa, fecit easdem pecunias pro eleemosyna scortis, seu saltatricibus, et aliis theatricis dispartiri personis; ut **597** nequæ odoris fragrantia fusa ex oblatione illius clarissimæ memoriæ Peristeriæ (quantum ad eum pertinuit) fuerit oblata Deo; sed illius quidem manifestum propositum demonstratum est. Quem locum meam in memoriam revocavit doctissimus et reverendissimus Pater Hyacinthus Libellus ordinis sancti Dominici, magister sacri palatii, merito ingeniorum omnium censor, qui ἐγκυκλοπαιδείαν, id est scientiarum orbem, tanta cum laude confecit, nec pietatis minus ergo, quam doctrinæ passim celebratur. Jure autem Peristeriæ titulum censui attribuendum isti tractatui; etenim cum Nilus egressus urbe Constantinopolitana pro more, ut aditus importunos vitaret, officia scilicet, sicut ego arbitrator, et salutationes, atque domestica negotia (cujus instar Bœthius secesserat in Aureliæ montes, atque Apennini villas deinde, ut ipse præfatur in Porphyrii Dialogos a Victorino translatos), deambulaturus ante civitatem in nemore remotiori, et Agathius, quem vocat μονάζοντα, hoc est, agentem vitam monasticam. Degebat quippe Agathius seorsim solitarius, et adhuc sive philosophiæ Christianæ, sive monachatus tirocinium ponebat, sed quasi μέλλων monachus, propiorique gradu, et proxime cingendus. Erant enim monachorum uti pœnitentium diversi gradus, de quibus egi fusius in Exagio meo de frequente communione, atque ubi disserui de pœnitentia publica, cap. 4, et quidam πρόσκλαυσιν, seu ploratum et fletum edebant; alii usurpabant ἀκρόασιν, sive audientiam deputati cum catechumenis audientibus verbum Domini; nonnulli ὑπόπτειυσιν, contemplantes dispiciebant humum cum competentibus meditabundi, non velut ἐπόπται, id est inspicientes in profanis lisdem sacris, sed exemplo Publicani non audebant attollere oculos, obstipio capite, et figentes lumina terræ, cernui, imo potius ὑπόπτωσιν, quia flectebant genua subinde, quod in sacris diaconus adhuc inclamat, succidebant in genua, et de geniculis adorabant, uti loquitur Tertullianus, inclinantes se γονυκλίσεις. Ita orabat sanctus Paulus c. III ad Ephesios, v. 14; et sanctus Petrus, c. IX Actuum, v. 40; quin prostrati μετάνοιαν βάλλοντες, projiciebant sese ad pœnitentiam. Aliqui σύστασιν id est stationem, consistentes cum fidelibus, dnm sacrificium celebraretur, postea μέστωσιν, id est complementum adhibebant, quando nempe pœnitentiam expleverant, et réconciliationis tempus exspectabant. Haud dissimili modo erant et gradus, sive ordines monachorum, qui vocitabantur non tantum populus sanctus Dei, ut in collecta, quæ recitatur hebdomadis sanctæ feria sexta, eo vocabulo comprehensi, et a reliquis laicis necdum distincti, pro quibus orabatur; verum et lugentes, atque plangentes, et in monasterio, claustraque velut in pœnitentiæ domicilia, ergastula, carceres-

A que vel se recipiebant, vel retrudebantur publici peccatores, ut e Joanne Climace, atque collatore Cassiano liquet; monachorum (inquam) cœnobitarum sive synoditarum, qui simul victitabant, et in commune sua omnia referebant. Nam præterea eremitæ fuere, qui desertis **598** in locis degebant; et anachoretæ, qui recesserant in vasta, et in via, remotioraque secreta. Σιθιανῷ κοινοβιώτῃ scribit Nilus, epist. 307, lib. I. E cœnobitis eremitæ prohibebant, atque anachoretæ, uti prodit Cassianus, Collatione 18, c. 1 et 2, e S. Paulo, cap. XI ad Hebr., quin et σολῆται, in quibus agmen ducit Simeon, et de quibus Rosweyd. in Not. ad Vitas Patrum. Sunt et epistolæ Nili Nicandro σολῆται inscriptæ 114 et 115, qui et κινῶται, Latine columnarii, dicti sunt; ἔγκλειστοι, seu reclusi, de quibus Miræus mihi quoque peramicus in Belgio agit in *Fastis Belgicis*. Hospitium memorat Gregorius Turonen. *Histor. Francor.* lib. VI, c. 6; et *De gloria confessorum*, c. 97, aliosque plures, quos recenset Petrus Jofredus in *Nicæa illustrata*, p. 105; incluserat se is sponte in turri; de Probo incluso in monasterio S. Greg. M. epist. 99, l. 9. Columnarii stabant supra columnas; inclusi agebant in conclavibus seu domunculis. Philumenus ἔγκλειστον, ad quem scribit Nilus, epist. 96, lib. II, male vertit interpres Latinus ἔγκλειστον, enclitum, uti patet e verbis epistolæ: κατὰ τὸν ἔγκλειστον, et τῷ οἰκίῳ κατακλεισθεῖς. Erat enim profecto reclusus; lapsum viri τοῦ πάνου observavit et emendavit doctissimus Possinus in Glossario ad Andronicum Georg. Pachymeris, et hujuscemodi conclusos in cubiculis, et οἰκίσκοις dictos κουβουκλειστούς adnotat etiam e scriptore Vitæ sanctæ Mariæ junioris anonymo, codice Vaticano 800, pag. 492. Opponebantur et κοινοβιώται hi qui appellabantur ἡσυχασταί, anachoretarum specie, solitarii; amantes quietis, tranquillæ vitæ studiosos exponit nunquam satis laudatus Possinus in epistola 192 Nili ad Rufinum ἡσυχαστήν, dubito an sit is, ad quem idem scripsit 188, nullo addito epitheto, sed utrobique agit de perturbationibus, sive passionibus. Hanc ultimam Allatius inscribit Charitoni l. III, epist. 264; at Rufino perbreve 263. Primam autem Rufino illi ipsi hesychastæ l. IV, epist. 54, quin et aliam Rufino Scholastico 76, lib. I, ad quem etiam spectare arbitror 77 et 78, quæ consequuntur; fortassis erat idem Rufinus, qui e foro prodiens, legibusque publicis, quas profitebatur, exquirebat sacre Scripturæ ut Nilus loca sibi explicaret, eam delibans, et ni fallor, posset esse celeberrime ille Origenista, nec enim ævum discrepat. Γαζελῆ Μοναχοῦ, καὶ ἡσυχαστοῦ τοῦ ἕρους Λάτρου σφάλων legitur in Scala Joannis Climacis, p. 365. Hi nomen sortiuntur ἀπὸ τῆς ἡσυχίας, id est a quiete ac silentio. De hac virtute fuse superscriptus Joannes gradu 27, pag. 405. Istos non probat Cassianus coll. 18, c. 8, de quarto genere monachorum, quasi tepidos, quia sedent (scribit), a nemine la-

cessiti, et patientes, atque mansueti, ac humiles a
 æstimari desiderant, nec ad perfectionem unquam
 perveniunt, et hi forsitan appellari possunt *vacan-*
tiri voce Synesiana, quasi *vacantes*. Sed *ἡσυχασταί*
 veri ac probi residebant mansueti cum silentio et
 quiete animi, nec minus se piis operibus ad dice-
 bant, et *ἀσκησιν* quoque in amando, colendoque
 Deum, et diligendo, adjuvandoque proximum se-
 ctabantur, *θεοφιλεῖς* erant Christiani, **599** id est,
 amatores Dei (ait ipse Climax gradu 1); ornatur
 enim titulis hisce *Χριστιανὸς θεοφιλεῖς, ἔγκρατης,*
μοναχός. Sanctus Lucas apostolorum Actus dirigit
 ad Theophilum, et intelligere mihi videtur eo no-
 mine *Christianum*. Existere quidam *ἐγκρατεῖς*,
 seu continentis, qui et *ἐγκρατευόμενοι* a solatiis
 conviviæ erant hi sejuncti, *ἀπαρττόμενοι*, vitam **B**
 cœlestem affectabant. Concilium Carthaginense ter-
 tium c. 58, anno Christi 597, in Africano codice
 illorum meminit, et Cresconius in Breviar. c. 255,
 et l. xx Cod. Theodos. *De episc. et cler. qui con-*
tinentium se volunt nomine nuncupari, ubi fuse
 Scholiastes. Dicebantur etiam *temperantes*, Hesy-
 chius *ἐγκράτειαν* interpretatur *ἀσκησιν*; contende-
 bant quippe *continentes*, ex Palladio in Lausiaca
τὸν τῆς ἐγκρατείας, καὶ ἀγνεύας ἀναδήσασθαι
στέφανον, id est, redimiri corona continentiar, atque
 castitatis, vivente adhuc aliqui conjuge, vel e me-
 dio sublata, et alii nulla ducta intra privatas aedes
 aliqui. Sanctus Augustinus fuse in epistola 199 ad
 Ecdiciam agit, quam religiosissimam vocat filiam,
 cuique tribuit reverentiam, vovisseque cum marito, **C**
 e quo filium susceperat, continentiam Deo, narrat,
 annuitque ut gestet vestitum matronalem, sed in-
 vivo viro ne viduale gestare pergat prohibet pruden-
 ter. Sanctus Hieronymus in epistolis 28 et 29
 ad Theodoram, insinuat satis eam cum marito Lu-
 cino Bœtico castam duxisse vitam, cui doctor ille
 ponit epitaphium, et mariti eam uti sororem no-
 minat; in sanctæ Agnetis Romæ exstat epitaphium
 Theodoræ, quæ vixit annis 21, mensibus 7, diebus
 24 in pace. Est bisomum, id est, duo corpora,
 nempe ipsius et mariti Evagrii continens sepul-
 crum cum hisce versibus, et nota consulum:

*Amplificam sequitur vitam dum casta Aphrodite,
 Fecit ad astra viam, Christi modo gaudet in aula; D*
*Restitit hæc mundo semper cœlestia quærens,
 Optima servatrix legis, fideique magistra,
 Inter eximios Paradisi regnat odores
 Tempore continuo vernant ubi gramina rivis.
 Dedit egregiam sanctis per sæcula mentem,
 Exspectatque Deum superas quo surgat ad auras,
 Hoc posuit corpus tumulo mortalia linquens
 Fundavitque locum conjunx Evagrius orans.*

DEP. DIE.....

ANTONIO Ψ. SYAGRIO cons. sive anno C. N.
 333 (E Pavvino).

Hanc etiam servasse continentiam in conjugio illa
 verba, casta Aphrodite, satis indicant; et Evagrium
 maritum Orantem fuisse, sive *ὀράτην*, quo

nomine monachus, seu monasticam vitam degens,
 aut ad eam adspirans significabatur, sicut et
θεραπευτοῦ, id est servientis Deo, seu servi, et
 famuli Dei epitheto, ex Philone, Dionysio Areopa-
 gita colligit et ex ipso Nilo nostro, cardinalis Bel-
 larminus, l. ii, c. 1. De *monachis* fuse. Consule
 præterea Matthæi Galeni, Westcapelli *Origines*
monasticas editas Dilingæ 1563 in quarto; Hugo-
 nem Menardum in Regulam **600** sancti Benedicti,
 c. iii, ubi de *λαυρήταις*, e c. 5 *Prati Spiritual.*, *ἀπὸ*
τῶν λαυρῶν, a cellis nempe, in quibus turba ipso-
 rum in unum collecta more religiosarum apum
 erat. E præfatione Regulæ sancti Ferreoli, diceban-
 tur et *nonni*, et *religiosi*, et *philosophi*, at plura de
 gyrovagis, et circellionibus ibidem. Accinit de mo-
 nacho Numatianus cum conjugem reliquisse in-
 nuens, et nota est Therasia Paulini e conjuge facta
 soror; consule Justinianum imperatorem Novella
 122. Leonem Aug 35, l. i Cod. Theodos. *De mo-*
nachis; et l. xx Cod. eodem, *De episc. et cleric*:
 l. xvi, ibidem *De panis*, ubi notæ præclaræ at-
 textuntur; et hunc primum monachorum gradum,
 sive ordinem, sive potius Deo sese dicantium, et
 ad monachatum tendentium limen fuisse arbitror.

Secundus erat ascetarum, non generalim et late
 sumptorum, verum particulatim, et proprie, qui
 ad nutum abbatum, seu præfectorum exercebant
 sese jejuniis, meditationibus, orationibus, psal-
 modiis, et aliis pietatis et pœnitentiæ vacabant
 officiis, jam Continentes, de quibus Petrus Damian.
 tractat in Sermone de sancto Nicolao, instar Sa-
 rabaitarum, aut Sarabaritarum, forsitan a Saraba-
 ra veste, de qua in dissertatione mea de Fanone
 disserui, qui et suis in domiciliis, aut cellulis a
 se constructis morantes consistunt arbitrio suo,
 et quos damnat Cassianus, vocem Ægyptiacam
 censens significantem renuitas, sive abbatem refu-
 tantes, collat. 8, c. 3, uti sanctus Benedictus, c. 5
 Regulæ, ut est optimi pessima corruptio, quia non
 servabant actemosynen, sive nuditatem rerum ôni-
 nium, paupertatemque arctam, seu (uti canit
 Horatius) angustam pauperiem, nec abdicaverant
 sese possessionibus, nec obedientiam observabant,
 necdum perfecti monachi, si non ultra propera-
 rent. Exstant Nili ad varios ascetas epistolæ; nem-
 pe l. ii, ad Vincentium 51, quæ numeratur apud
 Possinum 281; ad Zosam eodem lib. ii, est 75;
 denique ad Thaumasiarum, seu Thaumaram, 33, lib.
 iii, quæ prima Possino, nuncupatur hic Thaumasius
 in Indice monachus ab Allatio. Sed ad (benigne
 lector) librum mearum adnotationum Lexicogra-
 phum in voce Ἄσκησις, uti præmonui.

Tertius gradus, ut mea quidem nunc fert sen-
 tentia, fuit *μοναζόντων*, qui vitam sanctiorem,
 atque monasticam ducebant, aspirantes propius ad
 monachatum, et ejus veluti candidati: sic apud
 Vestales profanas Romanas *μελλίτεροι* sunt nuncu-
 patæ (uti Plutarchus asserit) quæ fuerunt conse-
 crationi proximæ. In Epistolis profecto Nili nec

otiose, ac sine delectu quidam μοναχοί, μονάζοντες; alii sunt inscripti, ita Δαδουρίω, sive Ἀρδαβουρίω. Ardaburius quidam fuit consul anno Christi 429 in Oriente, at in Occidente Hierius sub Theodosio Juniore et Valentiniano III Augustis; comperi et Ἀρδαβούριον υἱὸν Ἀσπαρος sub Leone Aug. Apud Suidam, hic Aspar ad patrem, cum Leonis Aug. jussu ambo occiderentur, Nonne dicebam tibi (aicbat), Φάγωμεν Λέοντα πρὸν ἡμᾶς ἀριστῆσαι, Comedamus Leonem, priusquam de nobis sumat prandium, Billius refert in *Observat. sacr.* e Nicephoro; Galli dicunt: *Le lyon enfin mange son maistre.* Μονάζοντι Nili epistola Possiniana 13, dirigitur, quæ apud Allatium est 35, lib. III, est et 246 alia: tam Possinus, quam Allatius ibi μονάζοντα reddunt *Monachum*, at inscripta Ευθαλίω μονάζοντι ab Allatio numerata 40, lib. III, ubi monachum exponit μονάζοντα, eadem est, quæ 21 Possini, qui μοναχὸν enuntiat, et interpretatur *monachum*. Δαμιανῶ μονάζοντι ep. 110, Possin. in ea vertit μονάζοντα *solitarium*, at *monachum* Allatius lib. III, epist. 154, ipsam locans: Μαρτιανῶ μονάζοντι epist. 216: Possino itidem *solitarium* explicanti, est 41, lib. IV: Allatio *monachum* vertenti: eidem Allatiana 7, lib. IV, directa est, sed *monacho* uti Possiniana 34, 35, 227 et 228. Et forsitan ad monasticum progressus gradum Marianus fuerat ex ordine μονάζοντος. Μονάζοντα Θεόδωρον Allatius et *monachum* appellat in Epistolis Nili lib. III, 157, 158, 159, 160. At Possinus Epistolis 113, 114, 115, 116, μοναχόν, et Latine *monachum*; epistola certe 160 penes Allatium brevior est, quam apud Possinum 116. Eundem Theodorum μοναχόν nuncupat, et vertit Allatius lib. II, epistolis 65, 76, sed et 25, lib. IV, quæ adempta est 116 Possini; cui rursus adjungenda est, quin potius esset delenda ipsa 160 Allatii tanquam pars repetita hujus 116; et Allatiana 25, lib. IV. Εὐγενίω μονάζοντι, epistola 102 Possini est inscripta; *solitarium* is reddidit, Allatius *monachum* lib. XIII, epist. 147. Monachum profecto vocavit in titulo epistoliarum 175, 176 et 182, inque illa ipsa 175 nondum illum emensum fuisse annos quindecim, μονήρει βίω ἐνοικούμενον, id est, insistentem vitæ monasticæ tradit; unde colligotam in ἐγκρατεῖ, seu continentia, quam ἰν ἀσκήσει, aut exercitatione fuisse de more, spatium temporis impendere, sicut annos probationis, vel novitatus, imo et in βίω μονάζοντι, sive in Monazonio (qua voce uti puto Alciam in versione Græci Epigrammatis). Addenda est Theodosia μονάζουσα, cui Nilus scribit lib. II, epist. 116, apud Allatium, qui *monialem* vertit; hortabatur eam Nilus, ne præcepta viris in ecclesia tradere auderet, eosque desineret docere. E suprascriptis igitur liquido patet μονάζοντα; fuisse, qui proxime accedebant ad monachatus professionem, cum autem ad illam admittebantur, induebantur schemate, seu veste novitii, quæ diversa erat, ac distincta ab ea, qua vestiebantur, cum monachi perfecti evadebant, uti

Rosweidus, in *Onomastico ad Vitas sanctorum Patrum*, lib. X, p. 105, observat, ita tamen, ut μοναχοί, νεώτεροι vocitarentur initio, et interim dum validam professionem emitterent: ad νεωτέρους istos epistola 303 lib. III Allatii, et, quæ deinceps subsequuntur ἀνεπίγραφοι usque ad 333. Mirorque in Indice Allatiano conceptam illam 303 lib. III epistolam πρὸς μονάζοντας, nisi quod confudit eos interpretes. Denique sacrabantur monachi, et nomina submutabant. Erat enim esancto Dionysio in *Ecclesiastica Hierarchia*, apex perfectionis monachatus, καὶ ἡ τετελούμενον ὑψηλότερα τάξις, et Suidas refert; de monachis, qui etiam singulares nuncupabantur, agit fuse Scholiastes 602 in Notis ad I. LXIII C. Theodos. *De decurionib.* quæ 26 est in Justiniano Cod. data Beryti a Valentiniano et Valente Augustis I. XXXVI C. Theodos. *De episcop.*, data Mediolani ab Arcadio et Honorio, AA. Severus Sulpic. dialog. I, c. 1, apud Gratianum in Decreto 16, q. 1. Describuntur monachi a Rutilio Numatiano bis in Itinerar, sed ironice carpuntur a sancto Joanne Chrysostomo homil. 8 in Matthæum; ab Eunapio, *De vit. philosophor. in Aedesio*, a Salviano Massilien. lib. *De Providentia*; in Vitis Patrum a sancto Hieronymo, et aliis, quos collegit ediditque simul R. P. Rosweyduus jam a me laudatus, illustravitque adnotationibus. De laudibus cremi exstat Epistola Eucherii episcopi Lugdunensis ad Hilarium monachum Lirinen. in qua imitabantur (ait) solitarii eos de quibus Apostolus scribit in Epist. ad Hebræos superius allato c. II, *errantes in montibus, et speluncis cavernisque terræ abditos, quibus dignus non erit mundus.* Vide Tristanum, tom. II *Histor. Rom. ex Numismatis*, p. 135, de monachis eorumque cellulis; et feminarum monastriæ, moniales, sanctimoniales, ancillæ Dei, et Deo devotæ virgines vocabantur, passim apud sanctum Gregorium, qui I. IV, epist. 13 de insula Capraria, de insula Gorgonia, deque monachis insulæ Montis Christi, lib. I *Dialog.* c. 49. Sanctus Gregorius Nazianzenus in Pontum profectus, dum fugit episcopatum, philosophatus est cum Basilio, uterque leges tulit vitæ monasticæ, uti recenset Billius in ejus Vita; hic sanctus Gregorius, orat. 20 in laudem sancti Basillii, commendat vitam monasticam, p. 567; et in 21 oratione in laudem sancti Athanasii, p. 589, in oratione prima, p. 44, et in Carmin. p. 1370; in definitione orat. 42, p. 459; Carm. ad fletos monach. p. 1302 et 1313, ad monachos in cœnobiis degentes, ad Hellenium. Sanctus Augustinus monachos nominat *servos Dei*, epist. 70 et passim; et monachismum simul cum baptismo suscepit, ut probat Rivius, lib. I, cap. 1, § 32 *Vit. sancti Augustini*, et amicitiam cum Eudoxio abbate Cellulanorum Caprariæ insulæ coluit epist. 81, et instituit ipse monachos, deque opere illorum librum conscripsit. Rivius de ipso, § 2, c. 1, lib. III, *sanctas formicas*, et *sanctas apes* monachos compellat idem sanctus doctor. Verba quidem Græca cum paragoge, seu

productione, αζω, uti κωμάζω, εορτάζω, χειμάζω, Α σπουδάζω, σχολάζω, λωδάζω, περιράζω emphasis habere, atque indicare videntur affectum quemdam, et protensionem, sic ἀπὸ τοῦ μονάζειν οἱ μονάζοντες erant qui jamdiu appetebant ingenti cum affectu monachatum, et veluti pertingebant quasi proxime cingendi, et *melloproximi* voce Græco-Latina Jurisconsultorum, pro cinctis censebantur, sumebanturque promiscue pro monachis, uti tirones multis stipendiis expletis, aut προλυτα pluribus annis studio jurisprudentiæ impensis, continentiae nempe, seu castitatis specimen dederant temperantes, seu ἐγκρατεῖς, at paupertatis, et obedientiæ, dum ascetas egerant, aut exercitatores: denique trium harum virtutum, dum μονάζοντες forent, **603** quasi maturitatem assequerantur.

In ecclesiastica historia monachorum species variae percensentur: ego vero animadverti perscrutando diligentius hosce præcipue tres gradus parum ab aliis observatos, imo plerumque confusos, et μονάζοντα exposui agentem monasticam vitam. Agathius igitur iste monasticam vitam agens Nilum meditantibus tanquam ex insidiis adortus est, et aggressus improvisum, et suadere cœpit ut Ethicam quampiam, seu Moralem lucubrationem conscriberet. At Nilus in Expositione Psalmorum occupatus, cujus fragmenta nonnulla reperiuntur in codice Barberino manuscripto, et apud Bessonum in Catenam Procopii super Canticis canticorum, tergiversabatur, causatus sæculi nequitiam, quam corrigi, ac emendari desperabat, cum non esset, qui faceret bonum usque ad unum ¹, et vanitatis dæmon terras indagine cingeret, expansisque retibus cunctos mortales illaqueasset, ita ut hi expedire se non possent, uti monachorum antesignanus alter sanctus Antonius quondam viderat, c. 21 *Legendæ Claud. de Rota*. Agathius ergo Peristeriam commendavit, et hanc unam opposuit vitii late crescentibus exemplumque dedit; atque adeo dilaudavit, ut tantæ virtutis admiratione percussus Nilus acrius tractatum istum sit exorsus, atque perfecit; unde a Peristeria, quæ huic tractatui causam præbuisse videtur, titulum sum mutuatus. Et sectio quidem, quam statuo decimam, sapit epilogum operis, sive conclusionem; convertit enim sese scriptor ad amicum, Agathium scilicet. Verum cum in Vaticano codice reperissem inscriptum titulum *De beatorum conversatione, deque diaboli malignitate*, illam nonam sectionem posui, et, ut in capite 2 ab ipso Nilo innui, Peristeriam eandem adnotavi quam variis afflictam ærumnis, et exercitam tentationibus affirmat. Ad hunc Agathium suspicor scriptam a Nilo epistolam 152 Possinianam, ibique nuncupat Allatius Agathium diaconum, illam epistolam in duas dividens lib. III. epist. 215 et 216, quæ perperam in Græco Indice numeratur pro 216, cum sit trajecta 162. Ibi que de

tentationibus eum admonens, quæ ipsis obsistat; et forsitan ad diaconatum promoveri meruerat. Exstant et Isidori Pelusiotæ qui, eodem tempore vixisse videtur, et eundem magistrum habuit sanctum Joannem Chrysostomum, ad Agathum presbyterum l. I. epist. 270, et l. III. epist. 18, 27, 160, 296, 305, sive Agathodæmona. Eo nimirum tempore sæpius e monachis diaconi deligebantur, immo presbyteri et episcopi, auctore card. Baronio ad ann. 398 C. N., et liquet e l. XXXI. C. Theodos. *De episc. et cleric.* Tanta erat monachorum multitudo, tot examina servorum Dei: hæc enim vox (ut jam movi) monachos significat. Sanctus Gregorius M. lib. X. epist. 51, et lib. II. epist. 24 et 91, lib. VIII et XXXIX. lib. XXI. c. 12. Sanctus Hieronymus B psalm. 133. *θεραπευτα*, Sanctus Dionysius *Eccles. Hierarch.*; Philo lib. *De vit. contempl.*; Sanctus Augustinus epist. 56; Ennodius l. III. epist. 29; quin et homines **604** Dei, viri Dei; ita sanctus Alexius vocitatus, et Porphyrius in Vita sancti Agapii, et in Martyrol. Rom. 20 Augusti. Anno 1658 effossa fuit sub statione Cohertis Helvetiorum prætoriae in Arca Vaticana hujuscemodi vetus inscriptio, quam ad annum Christi 403, coss. Theodosio juniore primum et Rumoridio, eruditissimus Holstenius retulit: *Quintilianus homo Dei confirmans Trinitatem, amans castitatem, respuens mundum requiescet una cum.....qui vixit ann. P. M. X.....Theodosio Aug. et R.* ubi vides castitatis amorem, et mundi despicientiam, sive ἀσκησιν, et ἐγκρατειαν. Isti homines seu servi Dei definiuntur, qui ad faciem ministrant Domino. Homo Græcis recentioribus ἀνθρωπος idem, qui servus. Constantin. *De administr. imper.* La Cerda c. 146. n. 12. *Adversar. sacr.* passim in libris feudorum. Homo est vassallus, et hominum inde, quod aliis homagium ab ὠμῶ ἀγῶ, id est sancto jurejurando trahitur.

Suprascriptæ decimæ sectioni adtexui undecimam, cui titulus erat, Περὶ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ τῆς Σωσάννας δεῖ μετῶν ὁ τοῦ Ἰωσήφ ἀγῶν τῆς κατὰ τὴν μακαρίαν Σωσάνναν. *De Josepho, atque Susanna, certamenque fuisse majus Josephi eo quod adversus beatam Susannam susceptum fuit.* Præterea duodecimam sectionem appinxī: Περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀμπέλωνος, καὶ τῶν μισθωθέντων ἐργατῶν, κατὰ διαφόρους ὥρας, *De parabola vineæ, et mercede conductis operariis ad horas diversas;* subsequebantur quippe istæ duæ lucubrationes tractatum Peristeriæ, et appendices videbantur. Tractatum totum insignivi hoc titulo Græce: Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νελλίου πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα, Sed illum latius expandi Latine: *Sancti Patris nostri Nili ad Agathium monasticam vitam agentem Peristeria, seu Tractatus de virtutibus excolendis, et vitiiis fugiendis exemplo Peristeriæ clarissimæ eo sæculo femine.* In sectiones, sive τμήματα XII divisi. Prima continet capita sex seu

¹ Psal. XIII, 5; Psal. LII, 2.

Præfationem, secunda de temperantia sive abstinentia, cap. quinque; tertia de vana gloria, capita tria; quarta de lectione, et oratione, cap. septemdecim; quinta, quod animæ amantium divitias vitæ cupidæ ægre hinc divelluntur in hora mortis, cap. tria; sexta, quod merito puniuntur, qui facultates promiscue quibuscunque refingunt, cap. duo; septima de his, qui in tempore mortis nullam suæ salutis curam habent, sed et testamenta scribentes jubere se dicunt de his quorum potestatem non habent, cap. undecim; octava de hæredibus, cap. unum; nona, suggillatio eorum, qui testamenta scribunt, cap. decem; decima de beatorum conversati ne, cap. septem; undecima cap. viginti tria; quorum aliquibus tituli sunt impositi; duodecima, cap. tredecim.

Opusculum Nili locavi subinde, quod inscribitur: Πρὸς τὴν σεμνοπρεπεστάτην Μάγναν τὴν διάκονον Ἀγχύρας. Λόγος περὶ ἀκτημοσύνης. Ad reneratione dignissimam Magnam diaconissam Ancyrae, tractatus de voluntaria paupertate, sive nihil possidendo. Principium πρώτῃ μὲν. | Nuper quidem. Magnam vocavi non Magnesiam, secutus Vaticanos codices 653 et 1434, et Heraclidem 605 in *Paradiso* c. 55, seu Palladium in *Histor. Lausiaca* c. 131, qui Magnam vocant; et Palladius quidem lib. viii *De vit. Patrum*, relatus p. 776, sic habet: « In civitate Ancyra (est ea metropolis Galatiæ in Asia Minore celeberrima synodo inibi habita anno C. N. 314, sive ut Rosweyduus ibi adnotat e ms., Cæsarea Cappadociæ p. 792) sunt multæ quidem aliæ virginēs, nempe ad decem millia (duo millia Heraclidē et amplius) quæ exercentur, et in omni virtutis institutione militant, omnesque temperantiæ legibus claræ et insignes feminae, et divinum certamen studio magno exsequentes, inter quas principatum obtinet in pietate Magna honestissima femina et probissima, quam nescio quid sim nominaturus, virginem, an viduam? a matre quippe per vim viro conjuncta, eum tamen fecellit variis inescans dilationibus, et corporis morbos prætexens, a corruptionis vitio integra et intacta permansit, ut dicunt ejus necessarii; cumque paulo post decessisset ejus maritus, omnium simul facta est hæres unica, et temporalibus commutans aeterna, Deo totam seipsam obtulit, summe curam gerens vitæ quæ semper manet, suis famulis honestissime imperans, degens laboriosissime, et agens plenam temperantiam monachorum, in congressu tam severa, ut ipsum ejus aspectum revererentur etiam excellentissimi episcopi propter insignem pietatem, ac religionem. Atque ipsa quidem supervacaneam et nimiam opum materiam paupertatis igne consumpsit; quæ autem supererant ea constituit ad submirationem monasteriis, ecclesiis, pauperibus transcuntibus, episcopis, orphanis, viduis, et om-

nibus egentibus suppeditans auxilium, non cessabat hilariter dispartiri, et operari pietatem latenter, et per se, et per servos fidelissimos: ab ecclesia non recedens, noctu maxime, in omnibus exercens se propter spem ejus, quæ vere est, vitæ. Et eadem Heraclides verbis paululum immutatis, non sensu: Magnæ nomen Romanis notum, et usurpatum fuit, et Magna Urbica Maxentii Aug. uxor, apud Spanhemium in Nummis; et in inscriptione Romana, in villa Feliciæ Pallavicinæ: D. M. Magnia Tyche fecit sibi et karis suis T. Magnio Anycelo et T. Magnio Eutychio, et Q. Tiltio Figuliano benemerentibus, et Libertis, Libertabusque, posterisque eorum L. M. D. M. A. (id est: Huic monumento dolus malus abesto.) Item T. Claudio Honorato, et Claudiæ Marcellæ amicis fidelissimis vasa obrendaria dua, item olicaria tria introentibus parte dextera... orofecit, et donavit. Obrendaria corbes, quibus vindemia defertur, apud Lombardos dici solent, et dolia vinaria, seu cupæ. Nominantur in Gruterianis Inscriptionibus Magna Ironia, Magnæta jucunda, Magnesia, Magnia T. L. Mehe, Magnioliola, Statis, et S. Magnilus bis terque commemoratur in Martyrologio Lucano ab eloquentissimo et doctissimo Florentinio. A Magna vocari potuit Magnia, et Magnisia et Magnisilla, seu Magnesia et Magnesilla ὑποκοριστικῶς. Οἱ γὰρ ἐρώντες εἰώθασιν 606 τοὺς ἐρωμένους ἐρωτικῶς δι' ὑποκορισμῶν καλεῖν, e Suida in εὐριπίδιον: ita Romulus et Augustulus deliciarum causa et blanditiarum, in quibus diminutivis Romani majestas imperii fuit diminuta ('). De diaconissis fuse in lib. Lexicographo, deque σεμνοπρεπεστάτης epitheto. Tractatus iste numeratur secundus in codice Vaticano 1434, unde subsequi cum decuisset tractatum De monastica exercitatione; ut prima verba indicant etiam. At in codice Barberino ms. compereram post illum, tractatum de virtutibus et vitiis directum ad Agathium, seu Peristeriam, ideoque inserui, religio namque mihi fuit ordinem scriptionis in editione non servare. Ἀκτημοσύνην potuissem vertere cum Cassiano nuditatem rerum, vel enuntiare Latino vocabulo Actemosynem, sed expressisse concinnius arbitratus sum voluntariam paupertatem, seu nihil possidere.

Excipit tractatum hunc de paupertate Ἠθικὰς λόγος, καὶ πολυμερὴς, ἐν ᾧ νοθεύεται πνευματικὰ, id est *Tractatus moralis, et multifarius, in quo spirituales sunt admonitiones*; et capitibus quatuor absolvitur. Principium est πολυμερὴς, καὶ πολύτροπος πρόκειται. Hoc opusculum est quasi concio et admonitio.

Erunt qui putent me actum egisse, quia Ἐπιπέτου ἐγγεγραμμένον, seu Manualem librum Epicteti, quasi eramben recoctam intexui Nili opusculis, nec ignoro adjudicari Nilo istam lucubrationem; sed qui præcipitanter tulere sententiam istam, ne qui-

(') Vide l. 5 C. Theod. *De fil. et jur. hast. et* 17 Epist. Symmach. lib. v, *De Magnillo Vicario Africae.*

dem ex breviculo recitatam, si dispexissent attentius illud opus a Nilo concisum, et interpolatum tam accurate, sicuti præscripsi, Nilo utique jure vindicassent. Nam cum Epicteti liber fusus esset, et copiosus uberiorque, uti compertum habent quicumque illustrissimi doctissimique Stephani Gradii codicem exaratum calamo, et perantiquum, optimæ (si quis alius est) notæ, et auram contra æstimandum pervolverunt, et cum editis libris compararunt: illum Epicteti Commentariis suis illustravit fetum Arrianus Adriani Augusti qui ævo florens παράπλους conscripsit, et Alexandri Magni Vitam; neque vero libellulum illum, qui passim manibus omnium teritur, quasi veræ Stoicæ philosophiæ succus expressus, utque alchimici loquuntur, Elixir, cujusque principium, τῶν ὄντων τὰ μὲν ἔστιν ἐφ' ἡμῖν, id est *existentium rerum quædam sunt in nobis*, Epictetus ita contextuit, ille (inquam) Epictetus, qui ortus Hierapoli Phrygiæ Epaphrodito Neronis Augusti Liberto serviit Romæ et Domitiani Augusti dominatu offensus, vel ob S. Consultum, quo pulsus fuerunt in patriam philosophi, in eam reversus, in Nicopoli oppido Epiri Novæ habitavit, et permanens ad M. Antonini tempora pervenit, ut affirmant Suidas et Angelus Politianus in epistola prælixa ex A. Gellio et aliis. Epaphroditus autem Neronis Libertus, et a Libellis, et τῶν σοματοφυλάκων, id est corporis custodibus, qui Neronem in consciscenda sibi morte adjuvit, e Suetonio in Nerone, ac Domitiano, et Tacito, lib. xv, *Anal.* condemnatus fuit ideo a Domitiano. Sunt **607** de isto aliisque cognominibus Epaphroditis plurimæ Inscriptiones apud Gruterum. Sanctus Paulus in epist. ad Philippenses, c. 11, v. 25, meminit Epaphroditifratris, et cooperatoris, et commilitonis sui, ipsorum autem apostoli, id est, ut arbitror, episcopi, quem necessarium existimavit mittere ad eosdem, et rursus c. 14, v. 22, accepisse se fatetur ab ipso, quæ illi miserant; et salutat eos nomine maxime illorum, qui de Cæsaris domo sunt, sanctorum; hanc ad Philippenses Epistolam scriptam fuisse Romæ per Epaphroditum, Theodoretus auctor est. Cardinalis Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. die 22 Martii, Epaphroditum episcopum Terræcinæ censet; at Petrus de Natalibus lib. vi, c. 100 Hadriæ, sive Andriacæ Ecclesiæ præfatum auumat e Dorotheo abbate in synopsi de 72 discipulis Domini. Ad eum non pertinere crediderim inscriptionem, seu epitaphium, quod in arca marmorea sepulchrali incisum legi, Θ. Κ. ΑΥΡΗΑΙΩ Ἐπαφροδίτη Συμβίτη ΑΝΤΩΝΙΑ Βαλέρια ἔθηκε. Erat illud in archiepiscopio Lugdunensi, et inspiciebat inculpta Ceres in curru, quem trahebant angues, perquirens filiam Proserpinam a Plutone raptam. Sed e semita in viam. Contraxit Epicteti opus vastum Simplicius philosophus hostis Christianorum, sicut amicus olim, multiplicis vir lectionis Theophilus Raynaudus in lib. *De bono regimine* adnotat, ita ut Enchiridion solum esset ad manum, seu Pycta-

cium, aut Pugio ex his, quæ reliquerat Epictetus, et ampliora ea fuisse convincuntur tum e codice suprascripto, tum e Commentariis Arriani, et liquet ex A. Gellio, et Joanne Stobæo; nec exstat in Enchiridio celeberrimum effatum illud, quo tota ejus philosophia continetur, ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Verum hactenus desideratur. Nilus autem Ethnicismi nævos et maculas sustulit, pleraque rescando, atque mutando, plane aptans opusculum Christiano, quin et monacho accommodavit; quæ turpia, quæ superstitiosa, vel idololatriam sapiebant delevit, imo et Socratis nomen sustulit; Paulique supposuit Apostoli, atque omnino suum effecit. Itaque sicut illud inter opuscula Nili adinveniam, sic dereliqui, rationemque reddam copiosius in Adnotationibus, ubi de amante Platonis veritatem Theosebio philosopho, qui Antoninianæ lucubrationis de se ipso, seu de Vita sua interpolator, sive excerptor videtur in Ἐγγχειρίδιω δευτέρῳ Ἐπικτήτου, quod conscripsit multa e scholis Epicteti delibans, seu e scholio, agam. Theosebium ab Apamia civitate Asiæ translatum ad Eudoxiopolim, quæ dudum Salembria vocatur, memorat Auxilius, lib. 1 *De ordinationibus a Formoso papa factis*, c. 11; et lib. 11, c. 22, episcopum; et Eudoxiæpolis nuncupabatur Selymbria civitas Thraciæ provinciæ, act. 1 Concilii Chalcedonen. pag. 401. Concilio Constantinopolitano sub Damaso papa anno C. N. 381, subscripsit inter alios Theosebium episcopus Philomeliensis provinciæ Pisiidiæ per Bassum presbyterum Lyciæ, p. 240, num. 119 in calce Crabbianæ Editionis; an hic translatus inde sit Eudoxiæpolim **608** non arbitror indagandum; nam diserte translatus ab Apamia enuntiatur, nec an sit Antoniniani opusculi sector, quod principem decet, non minus quam Epicteti Manuale civem. Nilus abbas scribit Theosebio, epist. 15, lib. 11 *De duabus olivis aureis apud Zachariam* c. 14, quas explicat Christianos ex Hebræis et gentibus. Jamdudum equidem animus est meas eo de opusculo notas evulgare: Suidas meminit illius in Ἐπικτήτος, et Mericus Casaubonus narrat in notis ad Antonini libros.

Subjeci Narrationem monachi Pachon, quæ Latine quidem versa fuit a Gentiano Herveto e Græco sermone, referturque in c. 29 *Historiæ Lausiacæ* Palladii a R. P. Rosweydo, lib. viii *De Vit. Patrum*, qui Evagrio ipsam tribuit, cujus et alias tentationes refert e c. 86 Palladii, et in notis, num. 70 et 153, sed et Græce ibidem legitur, c. nempe 83 Lausiacæ. Quamvis luxuriæ crimen adeo contemnere videatur dæmonum princeps Lucifer, sicut ei aliqui alii diaboli, quia memores antiquæ suæ nobilitatis illud dedignantur, imo nec dæmonum princeps dignatus sit de illo Christum Dominum tentare in deserto, quemadmodum ex magistris retulit sanctus Thomas Aquinas, Theologiæ scholasticæ præstantissimus architectus, lib. v, c. 21 *De eruditione principum*; consicii tamen perduellio-

nis cæteri maligni spiritus ipsos monachos, et anachoretas, imo quoscumque pie vivendi modum capessere norunt, non alia magis illecebra, quam impudicitia, seu fornicationis decipere, atque ab instituto avertere canantur, meretricium illis bellum intentantes, nec eos solummodo, qui ætatis in flore corporis vigent robore, verum et senio confectos identidem aggrediuntur. Narrat sanctus Augustinus de homine agente octoginta quatuor annos qui religiose cum conjuge religiosa vixerat annos 24, eum emisse ad libidinem sibi Lyristriam, lib. III *Adversus Julianum*, n. 361. Adeo nulla est ætas immunis ab infestis dæmonum circa luxuriam insidiis, quas illi tanto struunt molimine viris undique præcipue religiosis. De divina Providentia, quæ cedere videtur in lucta contra Venerem, et permittit hominem spirituales ea fœdari, ut agnoscat vilitatem suam, Diadochus episcopus Photices in Epiro veteræ Illyrici cap. 99 Sermonum fusius exponens. Quamobrem et istam narrationem monachi Pachon denuo inserere non dubitavi, e qua plane liquet alapa fugari dæmonem, ut apud sanctum Gregorium Magnum in *Dialog.* l. II, c. 30, traditur de sancto Benedicto; et inde, cum sacramentum confirmationis administratur, solet episcopus alapam obsignatis infligere, quasi dæmonem infirmitatis in fide atque pusillanimitatis expellens. Cavendumque semper est a tentatione impudicitia quantumcunque affecta simus ætate, tardusque sanguis hebescat, et frigeant vires effeto in corpore. Ursinus presbyter in Ecclesia Nursiæ ordinatus, cum longam vitæ implesset ætatem, jamque moribundus jaceret, conjux ejus Presbytera, quam ut sororem diligebat procul a se remotam, quæque nunquam ad eum accesserat **609** exinde, venit; et resolutos artus aspiciens, ipsoque conclamato, apposuit aurem ad nares, exploratura vitale spiramen an adhuc inesset; tum ille colligens vocem, fugientemque veluti revocans animam exclamavit: Recede a me, mulier, etiamnum vivit igniculus. Refert hæc ipsemet sanctus Greg. lib. IV *Dialogorum* cap. undecimo. Agnoscebat capularis senex veteris flammæ vestigia in semimortua et funerata carne. Episcopi autem colaphum impingunt confirmatis tum superscripta de causa, tum etiam ut assuescant, qui sacramentum istud suscipiunt, alapis, et tormentis, quæ tyranni consueverant Christum contentibus inferre, neve ignominia, qua notabantur ab Ethnicis, erubescerent, uti refert episcopus Mimaten. Guillelmus Durandus, lib. VI *Rationalis divinar. officior. f.* 206, col. I. Card. Bellarm. tom. II *contra. I, II, c. 3*, ait quartam cæremoniam in confirmationis sacramento esse, ut confirmatum episcopus manu leviter cædat, quo intelligat se contra ignominiam et verbera pro Christo ferenda præcipue armatum patientia. Adicit Durandus, memoriæ id causa fieri, ut obsignatus recordetur, neve oblivio subreperet; quod Vicecomes, lib. II, c. 12 *De Antiq. Confirmationis Ri-*

tibus a notat; et ad manus impositionem, apostolorum more revocandam, sicut in novis militibus, Durandus fieri solitum ut percutiantur prodit, et in servis qui manumittuntur. Hinc *pulsata fronte recedit*. Et: *In civem rubuere genæ*, canit Claudianus De consulatu quarto Honorii; nam videbantur asserti, qui confirmabantur, in libertatem. Vicecomes ibidem laudat sanctum Basilium *Exhortat. ad Baptism.* « quin alapam quoque plagam extremam servorum pro liberatione omnis in futurum infamiae, ac probri libenter sustines? » certe Christus Dominus alapis cæsus fuit; et sanctus Paulus scribit II *Cor.* c. II, v. 20: *Sustinetis, si quis in faciem vos cædit*; de servis manumissis, qui percussi alapis, Isidor. Hispalen. l. IX *Etymol.*, c. *De civibus*. **B** *Boetius in Topic.* Valerius Prob. *De notis.* Donat. in *Adelph.* et Hermogenianus. Rhapsimata Justinianus appellat colaphos, quibus liberi cædi, cum emanciparentur, consueverunt, l. ult. c. *de emancipationibus*, et novella 82. Opinor, quod abdicatio genus quoddam esse videbatur. Cornutus in Persium, servos tradit, quando manumitterentur, cædi percutique solitos alapa, et circumagi, atque confirmabantur ita liberi. Hotomanus in *Commentar. de verb. signific.* Balduinus, in *Justiniano* putat *πατισματα* ista fuisse ictus vindictæ seu virgulæ prætoricæ; nam *πατιζειν* significat et *παδίζειν*. Cujac. lib. V *Observat. Jur.* c. 13. Gothofredus, ad d. Novellam, quæ *Authentic.* collat. 6, tit. 9, inscribitur, *Constitutio, quæ dignitatibus, et episcopatu liberat a patriâ potestate* in v. *alapis*, ubi Glossographus consuetudinem istam alaparum in desponsatione mulierum servari Bononiæ affirmat. Tertullianus, *De spectaculis*, alaparum contumelias dixit, quibus utebantur in manumissione, unde Claudianus felices *injurias* appellat, Vossius in colapho *Etymol. Glossar.* Inscripti **610** narrationem istam monachi Pachon: *Διηγῆσις τοῦ ἁγίου Νεῖλου περὶ Πάχων πόλεμον πορνικὸν πάσχοντος καὶ νικῶντος.* "Ἐτεροι δὲ λέγουσιν εἶναι τοῦ Εὐαγρίου, ὁμοίως δὲ ὁ μετ' αὐτῆν δογματικὸς λόγος. *Narratio sancti Nili de Pachon patiente bellum meretricium, et vincente.* Alii vero dicunt *Evagrii esse, ut pariter et qui post eam requiritur sermo Dogmaticus*: erat in ms. Codice titulus τοῦ ἁγίου Evagrii adscriptus, quem delevi, notasque consulendas admonui: incipit *συνέβη*, Tomo II *Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ*, p. 1010. Habentur hæc etiam omnia Græce cap. itidem 86, ubi *Evagrii Origenistæ*, istius scilicet, opera, seu Librum exstare adnotatur lib. v, et laudantur *Socrates* lib. IV *Hist.* c. 18, *Sozomen.* lib. VI, c. 30, et *Nicephorus Callisti* lib. XI, c. 42. Incipit etiam *Πάχων τις ὀνόματι περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ἑλάσας ἔτη ἑκαθέζετο ἐν Σχῆτι*, et desinit οὐκ ἔτι ἤγγισεν. Hæc autem *Historia Lausiaca* a *Palladio Galata Helenopolitano* (civitas esse Bithyniæ dicitur) episcopo ad Lausum præpositum scripta est, qui *Palladius* consuetudine superscripti *Evagrii*, quem adierat in eremo, *Origenis* infectus erroribus, *Nitriæ* tricennium

egit, inde Palæstinam profectus Paulam illismet A
 corrumpere frustra conatus, obnitente sancto Hie-
 ronymo, Bithyniam adiit, seque insinuavit sancto
 Joanni Chrysostomo, a quo anno Christi 400, de-
 destinatus ad synodum Constantinopolitanam 22 epi-
 scoporum, et inde Romam ad Innocentium primum
 papam, quo videtur pro Pelagio rediisse anno 417;
 in Siciliam dicitur antea venisse cum Melania se-
 niore, atque illius comitibus, anno 408, quæ anno
 372 Ægyptum adierat cum Rufino Monachum
 professo: Hierosolymis deinde cum eodem in Didymo
 cæco errores hauserat Origenis, quos anno 397
 Romam tendens, spargere tentavit; unde Palladium
 vocat mulierosum Isidorus Pelusiota *epist.* 284
 l. b. II. Iste autem Palladius passim audit apud SS.
 Hieronymum, et Epiphanium, Origenista, et ad
 quem exstant sancti Nili epistolæ duæ ad Mona-
 chum, nempe 133, lib. II, Allat. in qua eum com-
 parat Jonathæ degustanti mel spirituale, et τελειως
 κεκαθάρμενον, id est, perfecte purgatum ait. In alia,
 scilicet 134, affirmat eum ἀναζητεῖν ὑψηλὰς θεω-
 ρίας, requirere altas contemplationes, forte cum in
 monte Nitriæ, atque solitudinis moraretur: legitur
 et lib. III. *epist.* 259, ad Palladium Presbyterum, an
 eundem? de Deo, qui exoratus disperdit impias
 cogitationes, Palladius (inquam) in ea Lausiaca mi-
 rificis offert laudibus Evagrium Ponticum e civitate
 Herorum, quæ circa Euxinum sita est in Ponto
 Amasiæ, vel Helenoponti, non in Polemoniaco, nam-
 tum: hinc sanctus Hieronymus Hyperboritam ap-
 pellat, Presbyteri Illium, lectorem ordinatum a
 sancto Basilio episcopo Cæsariæ ad Argaum, tum
 diaconum promotum a sancto Gregorio Nazianz.
 qui ad concilium Constantinopolitanum accedens
 anno 381 habitum a 130 episcopis, in eoque confir-
 matus Constantinop. episcopus, Maximo Cynico
 deposito, et Spiritus sancti decreta divinitate,
 juxta volumen Patrum occidentalium, de quo in
 Canone quinto 611 agitur, reliquit Evagrium, com-
 mendavitque successori suo Nectario. Hic autem Eva-
 grius discipulus sancti Greg. Nazianz. censetur,
 lapsus tamen in Origenis sectam ab an. 379, Di-
 dymo docente; sed cum Constantinopoli diaconi
 fungeretur munere, ibi perterritus ab uxore cujus-
 dam e præfectis, et visu territus cogitur excedere
 divino impulsu. Melaniam itaque seniore[m] in-
 visit Hierosolymis versantem, et adhæsit ei; cumque in
 morbum incidisset, Melania induit eum habitum (ut
 Palladius asserit) monastico, et dimisit ad montem
 Nitriæ, ubi per biennium commoratus est; tum
 abiit in solitudinem, ibique annos quatuordecim in
 Celliis vixit, insistens jeuniis et orationibus, lon-
 gamque complevit ætatem: composuit plurimos li-
 bros. Οὗτος ἔγραψε διάφορα, καὶ ὑπόμνημα εἰς τὰς
 Παροιμίας τοῦ Σολομῶντος. Iste scripsit diversa, et
 Commentarium in Proverbia Salomonis (inquit
 Suidas) ad virgines Deo sacratas, libellum compe-
 tentem sexui et religioni, a Rufino presbytero Aqui-
 leisiensi versum in Latinum, sicut et librum Senten-

tiarum, centum in capitula digestum anachoretis
 iuscriptum; erat enim et ipse Rufinus perinde ac
 Evagrius monachus (uti superius innuit), item pau-
 cas Sententias valde obscuras monachorum cordi-
 bus solis cognoscibiles, quas forsitan Commenta-
 rium Gnosticum vocat Socrates, *Histor. Eccles.* l. IV
 c. 18, Palladius, Climacusque memorant; is ad mo-
 nachos erat directus, dubito ne sint Κεφάλαια γνω-
 στικά Εὐαγρίου μοναχοῦ, quæ numerantur 61,
 quæque verti e Græco etiam ipse in Latinum, in-
 cipiuntque, ὁ Χριστός, ἢ μὲν ἐστὶ Χριστός, ἔχει
 τὴν γνῶσιν τὴν οὐσιώδη, etc. *Christus, quo pacto
 quidem Christus est, habet cognitionem essentialem.*
 Evagrius certe tribuuntur in Codice Barberino, et in
 Vaticano 633 desinunt. Τὰ δὲ τρία καθαρὰ, ἀνεπίδεα
 δὲ εἰκοσι ὀκτώ. Id est, *Tres vero notitiæ puræ; in-
 formes vero, seu invisibiles viginti octo.* Sententiæ
 autem forsitan erant illæ centum, quas mox subji-
 cio numero 13, 14 et 15, præferuntque titulum κε-
 φαλαίων γ' κατὰ ἀκολουθίαν: id est, *capitulum 33,
 per gradus quosdam instar consequentiæ dispositorum,*
tum νοουθεσιῶν πνευματικῶν κατ' ἀλφάβητον ἕτερον,
Spiritualium admonitionum secundum alphabetum,
alterum; computanturque illæ 25. Demum subse-
 quuntur aliæ nempe Sententiæ, aut Admonitiones,
 ἑτέροι γνώμαι ἢ νοουθεσίαι, numeranturque 26. Prin-
 cipium Capitulorum est: Ἐκτερός ἐστὶν ἕξις χειρίστη,
 id est, *Morbis arquatus est habitus pessimus:* ini-
 tium alterius Alphabeti admonitionum spiritualium
 sic est conceptum, ἀτοπὸν ἐστὶ, id est *absurdum est:*
 denique incipiunt aliæ sententiæ ἀρχὴ ἀγάπης, id
 est, *principium charitatis,* continentque Abecedari-
 um amplius, et collectus numerus capitulum 33 et
 25 et 26 exsurgit ad 84; quibus si adjeceris 25 νο-
 θεσίας, sive γνώμας δογματικὰς κατ' ἀλφάβητον,
 quæ ab Holsteinio vindicantur omnes Evagrius, et
 inchoantur: Ἀρχὴ σοφίας, vel σωτηρίας, adnotavit
 enim vir doctus istas γνώμας sententias, aut si
 malis νοουθεσίας, καὶ κεφάλαια, id est *Admoniti-
 ones et Capitula Evagrii Opera esse, seu παραπνε-
 σεις, id est 612 Adhortationes,* ex inscriptione an-
 tiquissimi codicis B. B. BB. Et quia ejusdem Eva-
 grii nomine passim citantur in Melissa sancti Ma-
 ximi, et Antonii, etsi Nilo inscribantur in Biblio-
 theca Veterum Patrum Græco-Latina Parisiis edita
 anno 1624, nempe viginti tres postremæ simul cum
 aliis 206, quas ipse omisi, quia vertit eas Zinus
 suprascriptus Latine, Venetiisque promulgavit anno
 1574, et incipiunt, Φόβον ἔχει Θεοῦ, id est, *timorem
 habe Dei;* et in Parisiensi editione Græce ac Lati-
 ne simul exstant; Latinitate autem donavi 33 Ca-
 pitula, Abecedarias alteras admonitiones 25 et 26
 sententias, quæ una cum viginti tribus exsurgunt
 ad 107; possuntque Sententiæ illæ centum esse
 Evagrii, quas Rufinus Latine vertit, sicut aliæ mo-
 nachorum cordibus cognoscibiles videntur esse κε-
 φάλαια Γνωστικά Evagrii, quantumvis ad oram
 manuscripti codicis Barberini, e quo exscripta sunt,
 appertum sit ea in codice Vaticano 1431 ἀνεπίγραφα

existere, et esse Nili, ab ipsomet, neque fallor, A Holsteinio, qui tamen hæc omnia demum Evagrii esse vult. Utut sit, lucubrationes hæc duas Evagrii, quæ ad anachoretas, et monachos pertinent, Rufinus interpretatus est, uti Libellum ad Virgines Deo devotas, quin et Doctrinam aptam vitæ communis cœnobitiis, et Synoditis ad Virginem Melaniam ab eodem Evagrío scriptæ, sicut sanctus Hieronymus testatur; insuper librum *De vitis Patrum*, si qua fides Gennadio, et octo libros, quos opposuit Evagrius adversus octo principalium vitiorum suggestiones, quos Gennadius jussus Latine reddidit: præterea Librum, seu Sententiam περὶ τῆς ἀπαθείας, de impassibilitate, sive imperturbabilitate, qui Pelagianis ansam præbuit, quorum operum septem interpres Latinus fuit Rufinus, ad quem ἡσυχαστὴν scripsit Nilus, uti superius adnotavi, qui Origenis quoque libros Latio dedit, sed infelicitè; nam tanti viri, quo, ubi bene sensit, nemo melius, ubi male, nemo pejus, errores imbibit, et eos tutari dum conatur, lapsus est turpiter. ac gloriæ, quam e versione *Historiæ ecclesiasticæ* Eusebii Cæsariensis, cui duos libros attexuit, totque Voluminum SS. Basilii, Gregorii Nazianzeni, et aliorum sibi construxerat, cumulum diruit hoc lapsu, demortuus in Sicilia; sancto Hieronymo indice, qui eum Scorpionem, et Grunnum vocat, et scribit Trimeriæ humo premi inter Enceladum et Porphyrum, in primum Commentarium ad Ezech. in Præfat. ad Eustochium tom. IV, pag. 350. id est, ad Æthiam. Cardinalis Baronius verisimile putat eo Rufinum cum Melania confugisse, capta Roma ad ann. C. 410. Laudat eum sanctus Paulinus, epist. 9 ad Severum, scribitque ad eundem epist. 47 et 48. Origenistarum antesignanus fuit habitus, in quem sanctus Hieronymus olim socius et amicus, stylum adeo acerbe stringere coactus est. Dolendum profecto de Didymi, Melaniæ, Palladii, Evagrii, Rufinique casibus, et stellis hæc caducas Ecclesiæ deslere deberemus amarius, nisi suspicaremur ab his non tam proterve, tamque pertinaciter pravas Origenis opiniones fuisse defensas, 613 quamvis ut scenæ servirent, ira transversum acti, certandique studio, et calore fuerint, et nomine Pamphili martyris pro eo Apologiam ediderit Eusebius, et Rufinus, qui duas in sanctum Hieronymum invectivas etiam effudit, Sulpit. Sever. dialog. 1, c. 5, et licet absurdæ et insanæ fuerint Origenianæ illæ nanantes et philosophia Platonis sententiæ, non tamen omnino damnatæ fuerunt ante Vigilium papam, uti Cassiodorus asserit, et ante quintam synodum in calce can. II, tam discrete, ut Origenes hæreticus censeretur penitus, cum præsertim ejus opera falsata fuisse dicerentur; qua de re Joannes Picus, et Gilbertus Genebrardus consulendi sunt, et recentiores Binctus, Halloixius, et Petrus Daniel Huetius, qui ante triennium Rotomagi duobus tomis quæcunque reperiri potuerunt Origenis scriptiones, Græce Latineque publicavit, et adornavit notis.

Evagrii quidem, et Nili opuscula ita sunt permista, et inserta, ne dicam confusa in antiquis codicibus calamo exaratis, ut ægre discerni possint, arduumque sit dijudicare ad quem ex his ea spectent librariorum errore titulos perperam inscribitum: stylus ipse compressus, et in arctum coactus in capitulis, sententiis, atque brevibus admonitionibus non est satis certus ac tutus index, characterque dictionis nonnunquam etiam fusius exordantis minime arguit, clareque patefacit auctorem, eadem de materia, eadem ætate, in eadem professione disserentem. Ille ipse Socrates, qui vitæ quo Nilus et Evagrius florere sæculo, tribuit Evagrío librum *De ascetica vita*, sive asceticum, cum tamen nullus inficietur Nilum ejus auctorem esse. B Evagrío quoque ascribuntur 150 sententiæ, et capitula octo adversus octo vitiositates, quæ Latine vertit omnia Gennadius, an Rufinus? non autem liber de Vitis Patrum, in quibus tantum laudatur Evagrius, ut vult Rosweydeus in Lausiacam Palladii, et in prolegomenis ad Vitas Patrum. In confesso autem est omnibus harum 150 sententiarum, sicut et libris adversus octo vitiositates auctorem esse Nilum. Vix cardinalem Baronium in not. ad Martyrologium Romanum, Possevinum illum cum Antiocheno nascentem. Quidquid sit, sive alter ab altero sit mutuatus, damnat Evagrium Joannes Climacus, et insipientissimum appellat, et τὸν Θεηλάττην, id est, a malo *Dei spiritu agitatum* grad. 14, p. 205. Sed mox copiosius hæc de mistura tractabo, deque capitibus adversus octo vitia.

C Occurrit enim ἐπιστολὴ δογματικὴ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος πρὸς τοὺς ἐν πατρίδι μονάζοντας ἡγίασι ἑνὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ μακαρίου Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ ἢ ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ, sive δογματικὸς λόγος, ut legitur in Narrationis Pachon Epigraphæ, incipit, πολλάκις ἐθαύμασα, τί ὄφρατε πρὸς ὑμᾶς. *Sæpe sapius admiratus fui, cur tandem a vos.* Titulus autem editus est et in Latinum versus trajectis aliquantisper verbis, et cum tractatus nuncupari debuisset, dictus est *Sermo, sive dogmatica Epistola de sancta Trinitate ad eos, qui 614 monasticam vitam degunt in patria, dum esset Constantinopoli cum beato Gregorio episcopo Nazianzi, seu Nazianzeno*: potuisset dici *dogmaticus, seu dogmaticus*, sed retinui lectionem *dogmatici*. Quatuor genera docendi, sive interpretandi sacram Scripturam recensentur: primum est dogmaticum, quasi decretorium, alterum *προσταχτικόν*, sive imperativum, tertium *ὁριστικόν*, definiendo nempe, ac determinando; quartum propheticum, denuntiando, atque prædicendo. *Διεξοδικόν* est etiam docendi, seu scribendi genus id, quo res narrantur perpetuo cursu orationis. Dogma definitur a Psello in oratione 42 sancti Gregorii Nazianzeni p. 939, rei dubie, et controversæ post accuratam inquisitionem pronuntiatæ sententiæ. Vocantur *dogmata placita sectarum* a sancto Augustino, l. 1, c. 10, *Quæst. Evangelicæ*; sic *Dogmata Medicorum* a sancto Hieronymo ad

Paulinum, *Aphorismi, et Opiniones, sive Sententiæ*; A sic *Dogmata philosophorum* a Cicerone, et aliis; sic *Regulæ juris, et juris consultorum*. Est et Erotematicum scribendi genus, interrogando scilicet, atque respondendo, quod et Cicero probat in libris *De oratore* ad Q. Fratrem, et in *Partitionibus*, seu Dialogicum, unde Dialogis: a dictus Antoninus A. a Cassio, ut Vulcatius Gallicanus affirmat; sic Definitiones orthodoxæ Fidei, seu Canones, Regulæque, Ecclesiastica Dogmata, de quibus inscriptus est liber Gennadii Massiliensis, ascriptus falso sancto Augustino, et Confessiones fidei, seu 'Εκθέσεις, id est, Expositiones, cujusmodi est illa Justiniani A. quæ inserta fuit *l. Inter claras 4, C. De summ. Trinit.* et in conciliis œcumenicis, vel particularibus quæcumque symbola, jam usque a Nicæo existant, B memini me olim legisse in Cod. Vat. 1455, p. σλγ, seu 233 manusc. hæc est: 'Εκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ιστορίας Θεοδώρου Ἀναγνώστου Κωνσταντινουπόλεως. Πόσαι αἱ τῆς πίστεως ἐκθέσεις· αὐταὶ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε ἀνεγνώθησαν, ἡμεῖς δὲ τὸν λαβύρινθον τῶν ἐκθέσεων ὁψέ ποτε διανύσαντες τὸν ἀπαριθμισθὲν αὐτῶν συνηγάγομεν· μετὰ γὰρ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, ὕστερον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῖς ἔγκαινοῖς δις δις ἐκθέσεις ὑπεγράψασαν, τρίτη δὲ ἐστὶν ἡ ἐπιδοθεῖσα ὑπὸ τῶν περὶ Νάρκισσον ἐν ταῖς Γαλλίαις τῷ βασιλεῖ Κωνσταντεῖ. Ἄρτι [τετάρτῃ] δὲ ἡ δι' Εὐδοξίου τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ πεμφθεῖσα. Ἐν δὲ Σιρμίου τρεῖς ὑπεγράψθησαν ὧν μία ἐν Ἀριμίῳ μετὰ τῆς ὑπατείας. C (Εὐσεβίου καὶ Ὑπατίου), legerem e Gothofredo in Chronol. Cod. Theodos. ad annum Christi N. 359. Ἀνεγνώσθη. Ὁ γδὲ δὲ ἐστὶν ἡ ἐν Σελευκείᾳ. ἦν οἱ περὶ Ἀκάκιον ἀνεγνώκεισαν, τελευταία δὲ ἦτις ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῆς προσθήκης ἐκδόθηται. Προσέειπετο γὰρ αὐτῇ μήτε οὐσίαν, μήτε ὑπόστασιν ἐπὶ Θεοῦ λέγειν. Ταύτη καὶ Οὐλφίλας τῶν Γότθων ἐπίσκοπος τότε πρῶτον συνέθετο· τῶν γὰρ ἐμπροσθεν χρόνων, τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἀσπάξετο ἐπόμενος Θεοφίλῳ ὡς τῶν Γότθων ἐπίσκοπος ὧν τῇ ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ παρὼν καθυπέγραψε. Τσαυτὰ μὲν περὶ ταῦτα εἰρήσθω. Quæ Latine ita reddidi: «*Ex Ecclesiastica Historia* Theodori Lectoris Constantinopolis. Quantæ sint Fidei Expositiones. Istæ quidem Constantinopoli tunc lectæ fuerunt, nos vero Labyrinthum Expositionum tandem aliquando cum perfecissemus, 615 numerum illarum collegimus. Etenim post fidem Nicææ editam, dein Antiochiæ in Encæniis, sive renovata Ecclesia, aut potius excitato Dominico, ex Hieronymo, Sorvate, Σοζομένο et Athanas. duplices Expositiones suggererunt. Tertia vero est, quæ tradita fuit ab his, qui cum Narcisso erant in Galliis, et oblata imperatori fuit Constanti. Quarta autem ab Eudoxio missa nuper his, qui erant in Italia; Sirmiï vero tres enuntiatae sunt, quarum una Avimini post consulatum Eusebii, et Hypatii lecta fuit; Octava est, quæ fuit condita Seleuciæ, quam qui cum Acacio erant legerunt. Ultima denique, quæ Constantinopoli cum additiene

edita fuit, nam appositum ei fuit, nec essentiam, neque subsistentiam in Deo dicere. Isti Ulphilas Gotthorum episcopus tunc primum consensus, anteriori namque tempore eam, quæ Nicææ fuit stabilita, fidem amplexus est subsecutus Theophilum, qui Gotthorum episcopus Nicææ synodo interfuit, subscripsitque. Hæc quidem de ista re dicta sint. Quæ quandoquidem in Collectaneis ipsius Theodori prolatis in editione Parisiensi 1544 in fol. non reperiuntur, hic libuit intexere. Ea profecto lucem accipient clarissimam ex his, quæ affert Severus Sulpitius in lib. ii *Sacræ Historiæ*, et narrat sanctus Athanasius de Synodis Arimini, et Seleuciæ, ac passim et Historiographi ecclesiastici. Exstant ipsius sancti Athanasii symbolum, quod in ecclesiastico recitatur Officio, et Expositio fidei; diu antea a beato Joanne evangelista sanctus Gregorius Neocæsariensis, a miraculorum copia dictus Thaumaturgus, didicerat interveniente sanctissima Virgine Dei Genitrice brevem fidei confessionem, in qua asscritur, εἰς Θεοῦ Πατῆρ, εἰς Θεοῦ ἐκ Θεοῦ σοφία, ἐν Πνεῦμα ἅγιον, p. 11 Operum. Promulgavit is insuper Expositionem fidei adversus Æliantem. Consueverant ad discrimen hæreticorum catholici episcopi recens electi mittere Chirographum, seu fidei Formulam ad alios episcopos; postea enim pullularunt hæreses tanquam zizania in Evangelii agro cum semine bona lætius germinante: in electionis primordiis episcopi transmittebant sibi mutuo Epistolas, et ad Rom. pontificem, et ad Rom. Ecclesiam, quæ quasi ad centrum lineæ omnium episcoporum circumferentia totius Orbis terrarum referebantur, vocabant Encyclicas, communicatoriæ s. August. epist. 163, et formatas ex Optat., quarum societate concordabant: professionem ille continebant, seu formulam fidei, uti tesseram pro ecclesiastica unanimitate, atque communione: hujusmodi est epistola Damasi papæ primi ad Paulinum episcopum Antiochenum in tom. Concill. p. 228. edit. Crabb. Theodoret. *Hist. Eccles.* lib. v, c. 10. Vide Honorem Honorii a me vindicatum; nam et ante consecrationem edebant fidei formulam; et ipse Romanus pontifex reliquorum princeps istum consensum præstabat, seu professionem fidei, quæ legitur in concilio Constantien. sess. 59 editionis Crabbianæ, et in Basileen. sess. 23 et 38. Direxit Francorum regi Childeberto Pelagius papa c. *Satagendum*, 616 25, q. 1, Philippo itidem Francorum quoque Regi (e Bzovio, et Rubeo) Bonifacius octavus eam, quam tunc ipse recitaverat, dum iniret pontificatum, exstatque ms. in Codice Vaticano 4905. Refert et hanc professionem cardinalis Baronius tomo X Annalium ecclesiasticorum ad ann. 869, e Codice calamo exarato Antonii Augustini, qui am exscripserat e diurno codice Vaticano 5302. Eam inde laudat, et e Panormia Ivonis Carnotensis, cardinalis Cusanus, seu de Cusa, lib. ii *De concordantia catholica*, p. 745. De illa Crespel. in *V. Papæ professio*. Professionem fidei Adrianus etiam papa

exhibuerat; abbates quoque atque laici Professiones ediderunt, et transmiserunt papæ, ut Gregorius Panzanus episcopus Miletens. in ms. Dissertatione de obedientia pontifici Maximo exhiberi solita a regibus: recenset ita Flaccus Albinus, sive Alcuinus eam, quam promulgavit R. P. Franciscus Chiffletius, Divione 1656 in 4. Ita Heraclius imperator circa Monothelismum, seu voluntatem unicam Christi; jure damnavit illam Johannes papa in synodo, et in epistola, quam scripsit ad Constantinum A. e Theophane, et Cedreno. Et imperator ausus arcæ Dei manum admove, instar Ozias, et thuribulo super altare thymiamatis, velut Ozias, misere cruciatus, et percussus interiit, sicut Saul offerre holocaustum et pacifica (R. g. lib. I c. XIII, et lib. II, cap. vi; et *Paralipom.* lib. II, cap. xxvi; S. Augustinus, lib. XVII *De civitate Dei*, cap. 4, et ibi Coquæus), præsumens, et prophetæ munus, atque sacerdotis usurpans, abjectus fuit a Deo. At multo felicius exposuit suam Fidem catholicam Justinianus, ut superius observavi. Mittebant pontifices Max. Fidei formulam ad alios episcopos, et ad AA. ut ipsi eam amplecterentur, et sequerentur; at episcopi alii, et AA. ad pontifices Maximos, ut illi eam comprobarent, si sana esset; vel corrigerent si perversa, fuisse Ferrarius in lib. *De Antiq. epistolar. Eccles. gener.*, præsertim lib. II, c. 6. Verum ut revertar ad dogmaticam istam epistolam, vel sermonem, sive tractatum, ἐπιστολὴ namque dicitur, atque λόγος, crediderim illius auctorem Evagrium, qui ad diaconatum proventus fuit a sancto Gregorio Nazianzeno, ut prædicaret (quod erat munus diaconorum, idque in ordinatione ipsorum hodie quoque illis committitur); neque vero licebat his prædicare nisi fidem, quam profitebantur, tenerent, ut eam populis annuntiarent, quin Episcopum custodiebant concionantem, ne quid ipsi excideret nisi orthodoxum et Fidei regulis consonum; unde Clemens in *Constitutionib. Apostol.* lib. II, c. 61, Episcopum gubernatori confert, Diaconos nautis. S. Dionysius diaconos purgantes, episcopos perficientes vocat, erantque custodes Levitæ tabernaculi, ut Elias in orationem 1 sancti Gregorii Nazianzeni notat p. 137; quasi oculi episcoporum, Isidor. Pelusiota, epist. 29, lib. I. Non mirum igitur si ejusdem Expositionem, seu Professionem protulerit Evagrius Diaconus, cum præsertim eo tempore synodus haberetur Constantinopoli, consue-

617 verintque diaconi assistere, ac ministrare suis episcopis: ita sanctus Athanasius diaconus Alexandrinæ Ecclesiæ Alexandro episcopo aderat apud Nicænam synodum; teste Severo Sulpitio lib. II *Sacr. Histor.* Et hinc ἀπιστολογετὰ infandi hæresiarchæ deprehenditur, et confutatur, qui sanctum Athanasium Nicænzæ Synodo præfuisse somniat. Legitur tomo I Operum sancti Gregorii Nazianzeni Oratio 45, ad Evagrium monachum, istum forte, dum adhuc diaconatus non fuisset initiatus, interrogantem *De Divinitate*, p. 988. Ad ipsum Evagrium

A opinor scriptam Epistolam 251 lib. I Isidori Pelusiotæ *De Veste Ludibrii*, ubi Diaconum eum nominat; et forsitan ad ejus patrem, est ipsius sancti Gregorii Nazianzeni epist. 153. Est et inter Opera Nazianzeni de fide Nicæna tractatus, seu Confessio fidei in oratione 50, Rufino Presbytero Latino interprete, p. 1006. Et sunt duæ orationes, nempe 51 et 52, ad Cledonium presbyterum de Capitibus fidei, quæ conferri possunt cum isto tractatu, seu epistola Evagrii; sicut et oratio 49 de fide, cujus interpres fuit idem Rufinus, p. 997. Amabat autem suos diaconos sanctus Gregorius Nazianzenus, et condiaconos, ut appellat et Eugenium, atque commendat Euthalium epist. 158 et 159. Synodos autem Constantinopoli duas tunc habitas fuisse ad annum a C. N. 381 sagaciter Binius in Notis ad Concilia subodoratus est. Primam, in qua Maximo Cynico intruso depulso e sede Constantinopolitana, Gregorius Nazianzenus, qui administrarat illam, quam regebat jamdudum ab an. 379 (uti testatur ipse Gregorius in *Iambis de Vita sua*, p. 15) delectus fuit: illo (inquam) Maximo, qui in habitu idoli iucebat, id est palliatus, ut erudite Holstenius adnotat, p. 259 in *Collect. Romana* (quæ beneficio splendidissimo eminentiss. cardinalis Barberini bono Ecclesiæ nati feliciter lucem aspexit) e Cælestino papa, et Tertullian. et *Act. SS. Perpet. et Felicit.* quibus addam sanctum Augustinum, tract. 7, cap. I in Evangelii Joannis Expositione p. 21, ubi novisse se scribit aliquo tempore illius palliati (sic enim legendum est pro pileato utrobique) sacerdotem solere dicere: Et ipse palliatus Christianus est; id est Serapis, cujus idolum pallio amiciebatur: et hoc est, quod in epistola Adriani A. apud Vopiscum enuntiatur, Serapis Christianus.

Fuit synodus secunda, in qua sese abdicante sancto Gregorio Nazianzeno, et episcopis junioribus, qui pertraxerunt ad se alios seniores, subrogatus ei fuit Nectarius, ad quem et ipse sanctus Gregorius dirigit orationem 46, in qua deplorat Ecclesiæ statum ipsumque hortatur, ut hæreses compescat, et hæreticos. Eo sane consilio usus Nectarius cum episcopis 150 (tot enim convenerant, et diversabantur Constantinopoli) Eucherio et Syagrio coss., sive anno a C. N. 381, a mense Maio ad 7 Idus Julius synodum habuit œcumenicam, quoad Orientem (Chronic. Historic. Cod. Theodosian.) et Macedonianos potissimum damnans, Spiritus sancti divinitatem inficientes, sarcire conatus est dissidia Ecclesiæ, **618** pacemque conciliare. In Holsteinii quidem Diagrammate chronotactico pontificatus Damasi, quod inter ejus schedas repertum insertum fuit Romanæ Collectioni, p. 301, ad annum 458, locatum concilium œcumenicum Constantinopolitanum habitum mense Maio, Maximi temeritas damnatur. Gregorius episcopatum deponit propter discordiam episcoporum, Meletius Constantinopoli motitur, successus Flavianus episcopatum

ejus suscipit vivente Paulino, Gregorii loco Nectarius A
 eligitur; quæ omnia congeruntur, uti simul facta, et
 tamen multum temporis intercessit, dum sanctus Gre-
 gorius clavum Ecclesiæ tenuit, tentavitque Orientem
 Occidenti rursus jungere, ac collisas regiones Eoas
 schismatibus ac hæresibus ad arcem Religionis Ro-
 manam Ecclesiam, polaremque stellam reducere; ne-
 quidquam tamen: et ideo distinguere duas synodos
 par est: quamvis in notis p. 260, ad Damasi Episto-
 lam observet, istud concilium Constantinopoli colle-
 ctum ad substituendum Constantinopoli episcopum
 Maximi vice, qui fuerat exclusus, fuisse particulare.
 Quod autem appingit Ecclesiam Romanam nunquam
 id habuisse pro generali, de primo concederem, sed
 non de secundo; quod pro generali nominari videat-
 ur ibi, et in professione fidei Romanor. pontificum. B
 At manum de tabula: satis hucusque. Interim Evagrio
 Professionem istam tribui, a quo sanctus Nilus eam
 excepit, suamque fecisse videtur, dum comproba-
 vit, et monachis suis observandam misit, ut opinor,
 ideoque Nilo vindicatur. A sancto Gregorio Nazian-
 zeno hausta fuerat, et derivata, ex colloquiis cum
 eo habitis, uti legitur in Præfatione ad monachos,
 qui erant in solitudine, quam patriam nominat:
 nam cremus est patria vera, solumque natale mona-
 chorum, ubi mortui mundo, Christoque nati nomen
 dederunt, et vivunt. Ili vero monachi revocabant
 ipsum auctorem, qui causam moræ præterdedit Gre-
 gorii Nazianzeni consuetudinem, ac Doctrinam, C
 monetque illos, ut caveant a Philistæis, Macedonia-
 nis nempe, qui Spiritui sancto abjudicabant divini-
 tatem; Hæretici quippe monachos simplices, et
 plerumque idiotas inficere suis erroribus conaban-
 tur. Hinc, licet diu post, queritur sanctus Fulgen-
 tius terras Thebaidæ regionis in Ægypto a commu-
 nione beati Petri ob perfidam dissensionem separa-
 tas, uti certior factus fuerat ab Eulalio episcopo
 Syracusano, cum migrare ac pergere concupisceret
 ad extremam illius eremum: affirmat hoc Cartha-
 ginensis Ecclesiæ diaconus Ferrandus in *Vita sancti Fulgentii*, c. 12, p. 222, ad num. 6 anni 436
 Cardin. Baron. p. 650, eas scilicet in solitudines
 deportati hæresiarchæ decipiebant anachoretas, et
 illudebant monachis vicinis. Nestorius damnatus,
 et in exilium missus in Oasi habitare dignoscitur D
 (inquit Liberatus in Breviario Nestorianorum p. 53,
 tom. II *Concill.* et Socrates apud Cassiodorum,
 l. XII *Hist. Tripart.* c. 5), sicut dæmonium ab an-
 gelo Raphaelæ religatum fuerat in deserto superiori
 Ægypti, *Tolix* cap. 8, v. 4. Monachos Scythas in
 619 Septemtrione, ubi etiamnum Nestoriani degunt,
 sed Eutychianos cardinalis idem Baronius
 memorat tumultuosos etiam adversus paternum an-
 tistitem Tomitanum, et turbas etiam excitasse Romæ,
 ad annum 519, p. 38 et 46. Idem fuse agit de Oa-
 sibus tam majore, quam minore, in Notis ad Mar-
 tyrologium Romanum die 12 Junii. Insuper et eru-
 ditissimus Nicolaus Antonius, lib. *De exilio* 1, c.
 14, u. 14 et sequentibus, ubi et de Gypso. De Scy-
 thi eremo passim agitur in *Vitis Patrum*, ubi pi-
 guescebant speciosa deserti, et letabantur deserta,
 et invia, et exsultabat solitudo, juxta vaticinium
 Isaïæ c. xxxv, v. 1, eam incolentibus undique mo-
 nachorum examinibus, et anachoretarum turmis.
 Scythiaca regio, postea Scetis, vel Scitis appellata,
 ibi mons est Scetis, ubi philosophatus est Arse-
 nius S. R. E. card. (?) de quo 19 Julii in Martyrol.
 suprascripto, et quem accolæ Nitriam vocant, quia
 vicus quidam ei vicinus est, in quo Nitrum colligitur:
 ibidem monasteria contigua non pauciora
 quam 50, quorum monachi simul, vel seorsim habitant,
 et Nicephor. Callisti c. 38, lib. II *Hist. Eccles.*
 Anno salutis publicæ septingentesimo quin-
 quagesimo ex responso Zachariæ pontificis Maximi
 Childericus, aut Hildericus rex Francorum e Me-
 rowei stirpe ultimus depositus est, regnoque Fran-
 corum abire jussus, et attonsus monastico more
 retrusus fuit in monasterium sancti Bertini, sive
 sancti Audomari; et per diversa latibula monaste-
 riorum diveratus, tandem obiit in Sithiensi, an.
 754. Jo. Jac. Chifflet. in Anastas. Childerici, in
 Sithia, seu Sithii; hoc datum fuerat nomen illi
 cœnobio, in quo versabantur monachi persimiles
 Sithicis Ægyptiis quoad institutum. Apud Godefridum
 Henschenium Societatis Jesu. Deportabantur
 quondam Oasim confessores Christiani sub Juliano
 impio apostata, num. 362, p. 42. Baron. Ibi Calen-
 dion catholicus episcopus Antiochen. fuerat relegatus,
 majestatis accusatus anno 482, Baron. p. 355;
 at deinde impii, et hæretici, Severiani, Acephali,
 et alii jam enumerati: sic monachorum cellæ in
 speluncas et spelæa latronum versæ sunt. Agamus
 quod instat, si monuero Evagrium diaconum ordi-
 natum a sancto Gregorio Theologo Nazianzeno, cu-
 jus erat discipulus, post ejus discessum a Constans-
 tinopolitana urbe, relictum inibi remansisse, ut
 Nectario successori in sede illius Ecclesiæ ad dog-
 mata disquirenda esset adjumento; sic ad annum
 381, cardinalis Baronius observat, p. 448 *Annal.*;
 nec enim satis illorum peritus erat Nectarius. Desi-
 nit iste tractatus in verbis, καὶ ἡ παροιμία φησί,
 et Proverbium testatur.
 Succedit Nili δτι διαφέρουσιν τῶν ἐν πόλεσιν
 οἰκουμένων οἱ ἐν ἐρήμοις ἡσυχάζοντες; Quod ex-
 cellunt, qui vitam agunt tranquillam desertis in soli-
 tudinibus, præ his qui habitant in urbibus; quem
 titulum ita contraxi: *De præstantia monachorum*,
 seu, quod iis, qui habitant in urbibus præstantiores
 sint quiescentes, et silentes in eremis, etsi multis
 inexpertis contrarium videatur. Incipit iste tractatus:
 Τέχνης μὲν ἀπάσης τὰ τεχνητά, id est, *Artis*
 quidem 620 *cujusque artis*: desinit, αἰώνιον,
 id est æternum. Certe Theodosius Magnus A. ut,
 quicumque sub professione monachi reperiuntur,
 deserta loca, et vastas solitudines sequi, atque ha-
 bitare illos jusserat, lege data 3 Non. Septemb.
 Veronæ Valentiniano A. IV et Neoterio coss., id est

anno C. N. 590, ex card. Baronio, n. 47, 48. Exstat
ca in Cod. Theodos. sub nomine imp. Valentiniani
Theodos. et Arcadii AA. ad Tatianum præfectum
prætorio Orientis. Sed idem Theodosius eam viginti
post mensibus revocavit, et antiquata priore, mona-
chis liberos in Oppida largitur ingressus, lege data
15 Kal. Maii Constantinopoli, Arcad. A. XI et Ruf-
fino coss. sive ann. C. N. 592 ex Baronio, cum quo
iniquius digladiatur Scholiastes Cod. Theodos. In-
crepat autem et monasterias εἰς πάλιν φορτώσας
συνά Isidorus Pelusiotes, lib. 1, epist. 567. Unde
Clausuræ initia deprehendere facillimum est: imo
neque cœnobite poterant evagari, c. *quidam* 16,
q. 1, e can. 23 Concilii Chalcedonen. can. 16
Concilii Turonen. secundi; in Synopsi Basilicon,
lib. iv, c. 16, tit. 1; *Concil. Meldensis*, can. 49;
Agathensis, can. 38, aut e monasterio exire, extra
quod monachus est sicut piscis extra aquam, et
vita caret, teste Papa Eugen. can. *Placuit* 16, q. 1.
Adde can. 6 *Concil. Toletani*, edictum Luitprandi
regis Longobardorum, tit. 22 et 75; atque Theo-
phili Constantinopolitani imperatoris, in lib. *Jur.*
Oriental.; *constit. 2 De monachorum expulsion.*
Sanctus Benedictus, c. 5 *Regulæ* damnat mona-
chos Gyrovagos, quos Petrus Damiani miscet cum
Sarabaitis; et Synesius epist. 67, *Ad Theophilum*
nuncupat Vacantivos, de quibus superius egimus:
quibusque possunt adjungi Gallodromi, et Spano-
dromi, quorum mentio in Vitis Patrum, Circum-
celliones, Circelliones, et Agonastici apud Donati-
stas, de quibus S. Augustin. in psalm. cxxxiv,
p. 556. Uti de Stylitis, seu Cionitis, et Columnariis,
deque Reclusis, e Gregorio Turonen. lib. vi *Histor.*
Franc. c. 6 et 8; *Deque gloria confessorum*, c. 105,
ubi non solum Hospitium, sed et Eparchium Julia-
numque recenset, uti Palladius c. 141 Lausiace,
Eustathium; et Nicphorus Callisti, lib. xiv, c. 51
Eccl. Histor. Simeonem, atque Daniele: ac Gly-
cas *Annal.* tom. IV: sed et sanctus Gregorius Ma-
gnus Serundinum inclusum; quorum vice nunc flo-
rent Camaldulenses sub Regula sancti Romualdi,
et Carthusienses ex Instituto sancti Brunonis, de
quibus Lucas in Romualdina lib. v, c. 6, et Petrus
Cluniacen. epist. 12, lib. vi, S. Antonin. part. II
Chronic. tit. 15, c. 22, p. 82. Alanus de Rupe in
Ordinis Carthusiani Prærogativis, Justinianus A.
noveil. 225 *De div. Eccl. Capitul.*, relata collat. 9,
tit. *De sanctis episcop.*, mandat sanctissimos epi-
scopos locorum providere, ut neque monachi, neque
monachæ circumeant civitates; idemque statuit in
I. *Generaliter* 40, c. *De episc. et cleric.* quam sub
Leonis nomine Augusti refert Gratianus c. *Genera-*
liter 16, q. 1.

Quod si veteres poetæ Veneri ascripserunt testu-
dinem, ut indicarent mulieres domo pedem efferre
non debere, sed sicut animal **621** illud,
οἰκοφύλακας esse, custodes domorum: id vero mona-
chas, Deique puellas, uti vocant Patres Toletanæ
synodi primæ, c. 6, jam laudato, quæ se Deo devo-

verunt, in primis docet, juxta Christi Domini verba
c. xix Mathæi, et secute consilium apostoli Pauli,
c. vii *primæ ad Corinth.* cum sexus sit fragilis, et
ne passim vagantes lædant opinionem Ecclesie,
can. 55 *Concilii tertii Carthaginensis*. Sanctus Hie-
ronymus ita Eustochium affatur: « Semper te cuti-
culi tui secreta custodiant, semper Sponsus tecum
claudatur intrinsecus, etc. Nolo te Sponsum que-
rere per plateas, foris vagantur stultæ virgines, »
lib. II, epist. 17; et inter munera offerri solita
velandis virginibus sellam numerat, ut virgo foras
pedes non moveat, lib. I, epist. 41 ad Marcellam.
Erant etiam nonnullæ reclusæ, ut Alexandra in
monumento, Palladio teste, Maria, Thais, et Pela-
gia in Cellulis. Photius, lib. I *Nomocan.* c. 4, ubi
Balsamon, tit. 90, c. 1 et can. ult. *Concilii Mogun-*
tinen. Patres ævo Arnulphi imperatoris nullam
monacham, sen Ascetiam a monasterio abstrahi
patiuntur, imo claustris regulariter constringi
mandant, et permittitur ingressus pro missis tan-
tum viris probatæ vitæ, ac ætatis provecæ ad
monasteria, can. 38 *Concil. Epavnen.* Ita sancta
Cæsaria usque ad diem transitus non egressa fuit,
nec ejus sorores, Vitæ sancti Cæsarii Arelatens.
scriptore narrante. Innocentius IV Pontifex Max.
epist. 159, anno pontificatus vi, scribit, sanctimo-
niales quasi vivas in monasterio sepultas, mundo
mortuas vivere Christo, illisque perpetuam clausu-
ram indixit Bonifacius VIII, cap. *Perculosæ ext. De*
stat. regul. lib. vi, ubi licet Joannes Andree notet
istud capitulum in regno Franciæ non fuisse re-
ceptum, reges tamen Francorum episcopos admo-
nent, ut diligenter caveant clausuram sanctimo-
nialium servari, Codice Henriciano, lib. I, tit. 11
De religio. art. 8 et 9, Brouchel. in *Basilic. Jur.*
Francie. et in *Conferent.* Imperatores etiam Germa-
nici in Comitibus Augustan., § *Monialibus.* tit. *De*
monaster. et Patres sacri concil. Trident. sess. 25,
c. 5 *De reformat.* et pontifices Pius V Gregorique
XIII et XV, parte secunda Bullarii, bulla 8, anno
1566, et bulla 8, ann. 1572, et bulla 18, ann. 1622.
Sanctus Carolus Borromæus S. R. E. cardinalis, et
archiepiscopus Mediolanens. in concil. provincialib.
lib. vi, tit. *De clausura montal.* n. 59; Canegianus
archiepiscopus Aquens. in provinciali synodo, ano
1585, tit. *De monialibus*; cardinalis Taurusias,
archiepiscopus Avenionens. in provinciali quoque
synodo anno 157, tit. *De sanctimonialib.* de quarum
variis institutis Petrus Damiani card. Ostiens. c. 9,
opusc. 50. Verum fel. mem. vigilantissimus et
integerrimus antistes card. Antonius Barberinus,
Cippicorum decus, Senogalliensi in synodo con-
stitutiones pro monialibus sanxit accuratissimas,
quæ typis exstant editæ.

Subsequitur τοῦ αὐτοῦ (Νεῖλου) Λόγος πρὸς
Εὐλόγιον μόναχον, *Ejusdem Nili Tractatus ad Eulo-*
gium monachum, in quo Capitula, seu Sermones
diversi a me per capita 56 divisi. **622** Incipit,
Οἱ τὸν οὐράνιον χῆρον νεμέμενοι. *Qui caelesti di-*

versantur in loco; et desirunt, τὰ δὲ βήματα μου A
τηρήσας σὴ καρδίᾳ. Tu vero nea observato verba in
corde tuo, etc. Eulogium autem illum monachum
crediderim fuisse, ad quem scribit Isidorus Pelu-
siotes, lib. 1, epist. 257 *De luce matutina*; 289 *De*
Cruce; 312 *De lege*, ubi lector inscribitur, lib. 11,
epist. 77 et 85, Presbyter nuncupatur, et 202, de-
nique lib. 11, epist. 184 et 256. Hunc autem, ad
quem Nilus dirigit istum librum censerem eundem
esse, qui Joannis archiepiscopi, seu sancti Chry-
sostomi Constantiopolitani patriarche discipulus
et presbyter fuit, abstinens, atque jejunans; dici-
turque adisse abbatem Joseph in loco, qui vocatur
Panepho, ab incerto auctore, lib. v, *De vit. Patrum*,
cujus Latinus interpres est Pelagius, in lib. viii. Atque
fortassis idem, qui communicantium mentes diguo-
scebat, et de quo Rufinus, l. 11, c. 14, Sozomenus,
l. vi, c. 28; Cassiodor. *Histor. Tripart. l. viii*,
c. 1; Niephor. l. xi, c. 34. Nec enim ratio tem-
poris patitur, ut sit ille monachus Alexandrinus, e
Scholastico, qui ad sanctum Antonium perrexit,
de quo Palladius, c. 26 Lausiace, et Incertus au-
ctor, lib. vii *De vit. Patrum*, cujus interpres fuit
Paschasius. Itaque colligitur ex ista inscriptione,
Nilum ævo, quo Isidorus, Eulogius, Agathius, Eva-
grius, et alii vixerunt, floruisse. Ornata certe Eulo-
gium istum insigni Elogio beatus Nilus, dum
μύστην τῶν ἀρετῶν nuncupat, qui fuit impul-
sor, et ἐργοδιώκτης, ut opus istud conscriberet,
auctor nimirum, exuta tumida carnis sarcina
celebrandus, unde ipsius se commendat suffragiis. C

Subjicitur τοῦ αὐτοῦ (Νελλου nempe) λόγος πρὸς
τὸν αὐτὸν Εὐλόγιον περὶ τὰς ἀντιζύγους τῶν ἀρετῶν
κακίας. Ejusdem (Nili scilicet) ad eundem Eulo-
gium circa vitia virtutibus opposita, aut uti legitur
in Græco Indice περὶ τῶν ἀντιζύγων τῶν ἀρετῶν
κακιῶν, *De vitiis, quæ sunt opposita virtutibus*:
incipit, ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι καὶ τὰς ἀντιζύγους,
Necessarium arbitror oppositu quoque, desinit in his
verbis θελήματος αὐτοῦ εὐδοῦς, *voluntatis suæ iter*
facile: quatuor capitibus absolvitur, et enume-
rantur vitia novem, totidemque virtutes, deest quid
sit ἀφροσύνη, id est, non invidentia, quid ὑπερηφάνεια,
quid ταπεινότης, seu superbia, et humilitas; sed
hæc suppleri videntur quoad vitia in tractatu se-
quenti, cui titulus est, Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ὀκτώ
πνευμάτων τῆς πονηρίας, *Ejusdem* (Nili nimirum)
De octo spiritibus malitiæ; et incipit, περὶ τῆς
γαστριμαργίας, id est, de gula, sive ingluvie,
ἀρχῆ, καρποφορίας ἄλλοθς, id est, principium fru-
ctus afferendi flos; desinit, καὶ πολλὰς ἀρετὰς
φαιδύεται ταπεινότης ἀνδρὸς, et viri humilitas
multis resplendet virtutibus, in capita 19 dissecatur.
Exstant quidem orationes octo Latine sancti
Nili adversus vitia, tomo V, parte II *Bibliothecæ*
Patrum in editione Coloniensi anno 1618. Incip.
Hoc est proficiendi, de gula, etc. p. 969, col. 1,
in fol. Eosdem vertit in Latinum Petrus Franci-
scus Zinus in editione Veneta in 8, anno 1574.

Item superiorem tractatum *De octo vitiosis cogita-*
tionibus, cujus 623 initium est, *de gula*, p. 975,
reperies in eod. quinto tomo; quem alium esse ab
octo libris, quos opposuit Evagrius adversus octo
principalium vitiorum suggestiones, existimo, et
de quo superius egi. Certe bestia, de qua sanctus
Joannes scribit c. 17 *Apocalypsis*, septem habuit
cornua, et diabolus septem suggerit vitia, quæ
criminalia, ut peccata capitalia nominantur, et vel-
ut hydra septiceps, his assurgit adversus Deum:
principalia etiam vocat Petrus Lombardus, lib. 11
Sententiarum, distinction. 44, et enumerat e sancto
Gregorio Magno in Exodo, aut potius Ezechiele,
imo ex XIII *Moralium*; et ait e Chrysostomo signi-
ficata fuisse in septem populis, qui terram promissionis,
quam Deus Israeli pollicitus fuerat, detine-
bant: ex his quasi septem fontibus cunctæ anima-
rum mortiferæ corruptelæ dimanant. Dicuntur ca-
pitalia, quia ex his omnia mala oriuntur; et nullum
est malum, quod non trahat originem ab aliquo
ipsorum. Cupiditas quidem est radix omnium ma-
lorum in executione, sicuti superbia initium omnis
peccati quoad intentionem; sunt tamen illa septem:
inanis gloria, ira, invidia, acedia vel tristitia, ava-
ritia, gastrimargia, seu gula, et luxuria. Fuse pit-
simus et doctiss. Carolus Thomassius clericus regu-
laris, quem veneror ob istas dotes, in *Arbore*
Doctrinæ sancti Thomæ. De acedia Diadochus, epi-
scopus Photices in Epiro veteris Illyrici, qui floruit
anno C. N. 590, c. 58. Ipsam dividunt morales theo-
logi in eam, quæ torpor est et tædium bonorum
operum, et in illam, quæ pondere quodam aggravat
tristitiæ humanum animum, inducens pusillanimitatem
et desperationem. Fuse de vitiis monachorum
Petrus cardinalis Damiani, opusc. 2 *De sæculi*
contemptu, qui gualam omittit inter capitalia peccata
lib. *De horis canonicis*; tamen floratus, ethnicus
et Epicureus septem connumerat hisce versibus,
lib. 1, epist. 1, ad Mæcenatem:

Fervet avaritia, miseraque cupidine pectus,
deinde:

Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator.

At plura Gratianus in Decreto ad c. *Unum ora-*
rium 25 dist., recenset e sancto Augustino homi-
lia de igne purgatorio, seu transitorio, sive sermo-
ne 41 de sanctis, et 4 de animabus fidelium defun-
ctarum. Græci modo numerant octo, modo novem,
ut in hisce tractatibus perspicitur; unde libenter
exclamarem cum rege Psalte, *Delicta quæ intelligit?*
(Psal. xviii, 12.) In editione Coloniensi tractatus
iste *De octo vitiosis cogitationibus* exstat Latino
cum Præfatione, cujus exordium: *De octo vitiosis*
cogitationibus, seu affectionibus scribere instituen-
tes, etc. tum incipit: *Ut frugum principium flos*, etc.
valde diversæ sunt periodi; sed scriptor octo vitia
exsequitur persimili ordine: præfixum est distichum:

Arva rigat Nilus fluvius, sed pectora sermo
Ex monachi Nili qui fuit ore, rigat.

Qui volet versionem illam consulat, quæ longe abest

a textu Græco **624** codicis Barberini. Forte is, qui vertit, alium codicem diversum nactus erat, vel indulgere amavit ac velificari eloquio suo. Ego quippe cum fide summa transtuli, sicut ejusdem Nili tractatum *De oratione*, seu τοῦ αὐτοῦ λόγον Περὶ τῆς προσευχῆς εἰς ὀγὼν κεφάλαια διεληγμένον, in capitula 153 distinctum. Conversus fuerat in Latinum iste tractatus a Francisco Turriano, et editus Antwerpiae in lucem apud Plantinum in 12, tum a Margarino Bignæo, et Zino Venetiis 1574; quin et in *Bibliotheca Patrum* Coloniae p. 950. Verum desideratur textus Græcus, et Latine Græcæque proœmium, quod hic apposui, quodque incipit Πυρέττοντά με, id est, *Fabricantem me*. Initium autem tractatus, seu capitum est, Εἰ τις βούλοιοτο, *Si quis voluerit*; clauditur et hoc fine: Εὐρηκας προσευχῆν. *Invenisti orationem*; et in versione mea forte lector agnoscet πιστοτέρας; si non σωφτερας; φροντιδας δευτερας; id est, *Fideliores, et sapientiores secundas curas*.

Omissis aliquot opusculis, de quibus mox disseram, subjeci tunc αὐτοῦ (Νεῖλου) κεφάλαια κζ Περὶ διαφόρων ποιητῶν λογισμῶν, *Ejusdem (Nili nempe) capitula 27 De diversis malignis cogitationibus*: et hic tractatus connecti debuit aliis duobus superius collocatis, et ex his forsitan collegit suam versionem quasi centonem consuens, vel cinnum contexens auctor, aut interpres tractatus *De octo vitiosis cogitationibus* insertus Coloniensi editioni. Certe hi tres tractatus circa eadem versantur, quamvis in manuscripto Barberino interpositus sit tractatus de oratione, mihi religio fuit ordinem Codicis exarati calamo intervertere. Initium est: Τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων τῇ πρακτικῇ id est, *E demonibus oppositis activæ vitæ*; et desinit, Οὐ καὶ βουθεῖται χάριτι τοῦ Χριστοῦ, etc.: *A quo liberemur gratia Christi*, etc.

Addidi τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια λγ' κατ' ἀκολουθίαν, id est, *Ejusdem capitula 55, per gradus quosdam disposita consequentiæ*. Incipiunt ea: Ἐκτερός ἐστιν, id est, *Morbus arquatatus, seu regius est*, terminantur, καταβάλλειν πεπιστευμένοι, *quæ præsumunt ad repellendos*. Ista consecutanea sunt persimilia sancti Eucherii Expositionibus brevissimis sacræ Scripturæ, quæ leguntur in *Lirinensi Chronologia* relatæ a Vincentio Barrali; allegorice quippe, atque audacter, et tropologice res explicat sacras, et morlis corporis ægritudines animorum assimilans explanat eas uti spiritualis medicus Nilus, illis adhibens e *Libris sacris deprompta medicamenta*. Prætermissi τοῦ αὐτοῦ νοουθεσια; πνευματικῆς κατὰ ἀφάθειον, quorum exordium, ἀρχὴ σοφίας, καὶ σωτηρίας ἡ σεαυτοῦ κατὰγνωσης; id est, *Ejusdem Admonitiones spirituales ordine alphabetico*, quorum initium est, *Principium sapientiæ et salutis est sui accusatio ipsius*; at finis est, Ὠτων καὶ γλώσσης μέγας ὁ κίνδυνος. *Aurium, et linguæ magnum est periculum*; quia editæ sunt Græce atque Latine in *Bibliotheca Græco-Latina sanctorum Patrum* tomo secundo editionis Parisiens. 1624, fol. 1168, et succe-

dunt aliæ inchoatæ Φόβον ἔχει Θεοῦ, ad 229, computatis istis, quæ numerantur 26 sub titulo Νεῖλου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος κεφάλαια, **625** ἢ παραλήψεις, id est, *Nili episcopi et martyris capitula, seu exhortatio*. Abundant in codice Barberino istæ beatitudines (vide supra col. 1261, D).

Arbitror et adjungenda capitulis illis editis in tomo II Bibl. Græco-Latinæ Parisiensi id quod ibi desideratur post cap. 97 et Græce in cod. Barberino reperi. (*Hoc fragmentum posuimus supra col. 1257, ubi locum opportuniorē obtinet.*)

Τοῦ **626** αὐτοῦ ἐνάγιος Πατρὸς ἡμῶν Νεῖλου Παράνοις πρὸς Μοναχοῦς supponitur, cujus initium, Ἀκραστῶν, id est, *intemperantium*; siuis μὲν ἐσθθῆν καλὸν, id est, *neque cum eo comedere bonum est*. Tractatus hujus, sive *Institutionis ad monachos* ejusdem sancti Patris nostri Nili principium in *Vitis Patrum Heriberti Rosweydi* p. 598, nomine laudatur Evagrii; in editione Zini et in *Bibliotheca sanctorum Patrum excusa* Coloniae sancti Nili abbatibus cum titulo reperitur p. 968. Eam Evagrio vindicat Holsteinius e manuscripto BB. BB. qui melius deesse capitula observavit supplenda ex ipso Evagrio, quæ in alio codice Bibliothecæ BB. sub Evagrii nomine comperit. Ego vero non dubitavi quin sancto Nilo inscriberem, a quo Evagrium mutuatam fuisse crediderim facile, uti φιλων τὰ πάντα κοινά, sic λόγον δογματικὸν ab Evagrio, imo a S. Gregorio Nazianzeno sumpsit S. Nilus, sed fusius in *Vitz ipsa* S. Nili demonstrabo Nilum in capitula, vitæ spiritualis documenta contraxisse peritissimæ, ut qui κφαλαιώτου epitheton inde meruerit, et in eremo diutius versatum cum monachis ea diuturno usu calluisse, qui nempe specimen prudentiæ suæ politice in præfectura urbis Constantinopolitanæ patriæ suæ cum imperatori, tum popularibus suis præbuerat, etiam in solitudine tam cœnobitis, quam anachoretis consilia saluberrima subministravit.

Adtexui Τοῦ αὐτοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νεῖλου γνώμας ἀπο γούσας τῶν φαρτῶν, καὶ κολλώσας τοῖς ἀφάρτοις τὸν ἄνθρωπον. *Ejusdem sancti Patris nostri Nili sententias abstrahentes a corruptibilibus, et hominem incorruptibilibus agglutinantes*. Hunc quidem titulum Sententiis illis, quas prætermissi, quia jam prostabant editæ Græce ac Latine in *Bibliotheca sanctorum Patrum Parisiens* anno 1624, tomo II edit. in fol. pag. 1168, ex *Orthodoxographis* in Germania, præfixum ferunt et istæ Sententiæ, sed valde differunt; incipiunt enim, Ὅδὸς ἐκ ἀρετῆν ἀγαθῆ, καὶ σύντομος ἡ τοῦ βίου φυγή, id est, *Via virtutis bona et concisa est sæcularis vitæ fuga*; desinunt vero ἀπολυμένων, id est, *perennantium*; istæ numerantur 134, illæ vero 229, plus minus; et istæ collatæ fuerunt cum codicibus Vaticanis 653 et 1434: atque illæ præferebant etiam titulum Παράνεσεων, ἢ Κεφαλαίων διαφόρων, id est, *Admonitionum, seu Capitulum 627 diversorum*: sæpiusque lucem aspexerunt recusa, Franckeræ Græce itidem ac Latine in 12, anno 1608. Stephanus Schoning et

se traduxisse glorians, et testimoniis tum sacris, A tum profanis illustrasse, potius ipsa multum Calviniani furfuris inspergens inquinavit.

Coronidem hisce lucubrations Niliacis imposui sermonem beati Nili in effatum illud Evangelii quod dicit : *Nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram, et qui non habet, vendat pallium suum, et emat gladium.* Sic autem se habet Græce : Λόγος τοῦ μακαρίου Νεῖλου εἰς τὸ βῆτόν τοῦ Εὐαγγελίου τὸ φάσκον. Νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω ὁμοίως καὶ πῆραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. Fuit hic sermo exscriptus e codice Cassinensi manuscripto num. 278, in eodice Gregorii Nazianzeni in quarto prope finem. Incipit, Τὸ προκείμενον βῆτόν, id est, *Propositum effatum*; terminatur his verbis, Διὰ παντὸς φυλασσομένη εὐλάβεια, id est, *Custodiente pietate perpetuo.*

Sunt et alii sermones Nili, scilicet, duo contracti, seu potius eorum epitomæ in festum Paschatis diem, et tres in Ascensionem Domini, apud Photium in Μυροβίβλῳ, seu Βιβλιοθήκῃ codice 206, pagina 855, quos Latine vertit Andreas Schottus Societatis Jesu, mihi etiam in Belgio notus, et conjunctissimus, non humanitate minus, quam humaniorum litterarum peritia commendandus : illæ quando editæ sunt Græce ab Hoeschelio an. 1601 Augustæ Vindelicorum in folio, et Græce, Latineque ab illomet Schotto, schollisque auctiores prodierunt anno 1653 Rothomagi quoque in folio; ibi sunt et lecta, seu excerpta e capitibus 153 Tractatus de oratione, de quo superius egi pagina 624, sed numero 201 Photiani Myriobibli tantum titulum, numerumque capitum comperi, licet Photius judicium ferat postea confers eum cum Diadochi episcopi Photices definitionibus, et capitibus, cumque Marci monachi Asceticis; at num. 276. Proœmia Orationum, seu Sermonum in Paschate; tam primæ, quam tertix homilix de Christi Ascensione, et aliarum Compendia : neque me cohibere possum quin hic Nicolai Antonii viri nunquam satis laudati lib. *De exilio*, observationem in hanc tertiam homiliam ascribam. Sanctus Nilus, agens de Enoch et Elia, scribit : Κατέχει γὰρ τοῦτους ὁ Πλάστης ἐν σώματι ψυχαγωγῶν τὴν ἐξόριστον φύσιν, ὅς καὶ μετὰ τὴν ὑπερόριον φυγὴν πάλιν εἰς, sive τῆς ἀθανασίας, sive τὴν ἀθάνατον, ἐπανάγων πολιτείας. Id est, *Tenet hos Creator in corpore, naturam exsulantem consolans, qui etiam post exilium illam iterum restitutus sit immortalitati, seu post fugam extra fines, immortalitatis statui restitutus sit*; præfertque versionem Schotti, versioni Desiderii Heraldi lib. *Adversariorum*, qui ψυχαγωγῶν vocem reddiderat *evocans*, cujus sententiæ, Nicolai nempe, ultro sub-

Hactenus indicavi Opera S. Nili, quæ in hoc volumen congressi, nunc ea, quæ prætermisi, recensere operæ pretium duxi.

In primis Νεῖλου μονάζοντος 628 ἐρημίτου Διηγῆ-

ματα εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Σονῆ καὶ Παρθοῦ ἁγίων Πατέρων εἰς Θεόδουλον τὸν υἱὸν αὐτοῦ · Nili monachi *eremitæ Narrationes, quibus cades monachorum monitis Sinæ, et Rhaitæ, et captivitas Theoduli filii describitur*; nam titulum Latinum ita concipit ex Græco, quem aliter inscribit R. Pater Possinus mihi semper laudandus, et in septem distinxit Narrationes. Tum τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νεῖλου τοῦ πρεσβυτέρου εἰς Ἀλβιανὸν λόγος. Sancti Patris nostri Nili presbyteri, in *Albianum Oratio*, Vitam viri sanctissimi describendo et commendando : quæ quidem Opera Græce Latineque conversa cum Parisiis prodierint an. 1659, in 4, attingere piaculum censeo. Notis quippe vir idem magnus ea illustravit, et quamvis aliquid adjungi posset, lucubrationem tamen, ut Veneris Coæ ab Apelle nondum perfectæ tabulam, ipsi perficiendam absolvendamque suis omnibus numeris relinquo, Plin. lib. xxv, c. 10 et 11, Cicer. et Etruscæ facundiæ pharus Carolus Datus in Vita Apellis p. 97, et in Adnotationibus, p. 145, qui vir illustrissimus omnigena plenus est eruditione. Incipit his verbis : Ἀλώμενος ἐγὼ μετὰ τὴν ἐφοδὸν τῶν Βαρβάρων · id est, *Errabundus ego post Barbarorum infestum adventum.* Desinit in hæc, ἤ ἀπολαῦσαι, καὶ νῦν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι · id est, *qua perfruaris et nunc, et in futuro sæculo.* De ista incursione Barbarica, et quo tempore contigerit illa, fuse in ipsius Nili Vita.

Epistolas etiam Nili non inserui; ipse quippe Possinus eas Græce Latineque publicarat Parisiis 1657, in quarto, cum Notis, imo et Leo Allatius, qui Græciæ filius naturalis, verna, et genuinus, ac ipsius ocellus a me jamdiu nuncupatus, externisque præferendus videbatur, Romæ typis Barberinis Epistolas anno 1688, in folio promulgavit easdem, sed adauctas et libris tribus distinctas ad 1064; cum variis lectionibus in narrationem cædis monachorum, et Diatriba de Niliis, eorumque scriptis, et sua versione Latina, et unica notula, Indiceque duplici, nominum scilicet eorum ad quos diriguntur Epistolæ, ac intiorum. Inter istas Epistolas Allatianas sunt 55 variis inscriptæ, quæ in codice Barberino sub una continentur, pag. 165, cum hoc titulo, Τοῦ ἁγίου Νεῖλου ἐπιστολὴ ἔχουσα κσφ. νγ', Sancti Nili *Epistola habens capita 55.* Incipit : Ἐν μηδὲς σε διώκῃ τύραννο; Ἑλλῆν, *Esi nullus te persequatur tyrannus Gentilis*; quam concisam comperio, et inter Possinianas num. 41, pag. 69, directam ad Pharismanium usque ad στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Apud Allatium lib. III, epistola 71, numeratur; Pharismanimo Decembrio, seu Decomprimio, uti corrigo, est inscripta. Contulerat hanc Epistolam capita 55 complectentem Holstenius cum codice Vaticano 653; et continuerat cum aliis, e quibus, quod consequitur caput Epistola est, quæ apud Allat. lib. III, locata fuit num. 295. Incipit, Μὴ κροκοῦμεν, id est, *Nè vernemus negligenter*, inscribitur Didymo lectori, sicut penes Possinum, n. 4. Desinit, ἐξ ὧν ὁ νοδῶ

καταλάμπεται εἴθε, id est, *e quibus mens solet illuminari*; quæ verba desunt in manuscripto Barberino 629 (ad hunc Didymum est ejusdem Nili Epistola quinta Possini, et 244 lib. III Allatii, sed nihil ad rhombum). Succedit caput tertium; inchoatur οὐδεις ταπεινότερος, id est, *nemo demissior*: apud Allatum dirigitur ad Nilum presbyterum, lib. III, epist. 256; et comprehendit εὐχὴν, id est, *orationem*, sicut penes Possinum, epist. 168. Ejus principium βοηθός, quæque quartum constituit. At quintum initium habet ἀδύνατον, id est, *impossibile est*; epist. est 280, lib. III Allat. et Possin. 234. Sextum orditur Nilus ita: Et ὅπως ἡμᾶς ἐκλέξασθαι, id est, *Si nos universim deligere*. Allat. epistolam habet I. III, num. 246, Δαβουρῶν μονάζοντι, in ms. legitur ἐκδέξασθαι, id est, *suscipere*. Septimo capite: Ὅσοι μὴ βούλονται, id est, *quicumque nolunt*; apud Allatum est epist. 304, sine titulo I. III. Octavum caput, cujus exordium Εἰ βούλει, id est, *si velis*, est epist. 60, I. III ad Maurianum monachum, Allatio. Caput nonum, quod incipit Ἐάν ἡσυχάζωμεν, id est *si quiescerimus*, ad eundem Allatii lib. III, epist. 58. Possinus Marianum inscribit, et epist. 34 et 35: e quibus duabus Allatius consarcinat quatuor, nimirum 58, 59, 60, 61, lib. III. Sunt et Nili aliæ epistolæ ad hunc Maurianum, vel Marianum, vel Marinum apud Possinum 216, 227, 228, 267, et apud Allatum lib. I, num. 185; ubi subdiaconus dicitur, et passim monachus, quin et presbyter. Confundit autem hæc nomina uterque Mauriani, Mariani, et Marini. Capiti decimo respondet Allatii epist. sine titulo lib. III, num. 365, incipit: Τὸ πρῶτος. Caput undecimum: Ὅταν δικαιοπραγῶν ἀρθῆς κατὰ τοῦ ἀμαρτήσαντος, ἐκεῖνος εὐθύς ὑπὲρ σὲ δαδικαίωται, id est, *Quando juste operante elatus fueris super eum, qui peccavit, ille confestim super te justificatus fuit*. Quod caput typis editum apud neminem inveni. Duodecimum caput incipit: Ἀγωνισώμεθα, id est, *certemus*; estque 297 epistola, lib. III, inscripta Lesbio diacono inter Allatianas, et inter Possinianas 286. Principium capitis decimi tertii: Οἱ ζῆν εὐσεβῶς, id est, *qui pie vivere*: ex eo epistola constat 67, lib. III Allatii, ad Paulum archimandritam, et pars Possiniana 38, Allatii 68. Ibidem Epistola continet caput decimum quartum, incipiens, ἐν τῇ ὑπαμονῇ, nisi quod in calce manuscripti mei exaratum est pro ψυχῇ τῇ ἐκζητούσῃ αὐτόν, in edito ψυχῇ ἢ ζητῆσαι αὐτόν. Caput decimum quintum inchoatur: Ὅθεν ὁ ἡμέτερος, νοστὶ πῶστερ, sicuti epist. 306, lib. III Allatii sine titulo. At decimum sextum, Κἂν μὴ ταχέως, id est, *licet non celeriter*, est epistola 307, etiam sine inscriptione lib. III Allatii. Caput decimum septimum, Ἡμεῖς αἴτιοι, id est, *nos causa*, est Possini 238, Theoctisto Diacono, Allatii lib. III, sine titulo 308 uti 409, incipiens: Ἐάν μὴ τις ὀπλίσσεται, id est, *nisi quis armetur*; at Possini 237 Marciano. Capite 18, comprehenditur, estque Possini epist. 249, Niconi presbytero; at 19, 310, Allat. lib. III, et βουλόμεθα, id est,

A si volumus; 20, 311, οὐκ ἐπιλανθάνεται, non obliviscitur. Capiti 21 incipienti, Νωθρός τις, id est, *segnis quidam*, cum epistola 60, lib. IV Allatii convenit, quæ Paulo monacho est directa, et in qua sancti Antonii effata recensentur legentis in natura, et in libello semper operum Domini rationes, et ubi saburræ vox 630 Græca e Latina enuntiatur, ἀβουρῶν, quasi sabulum vilius, quo naves onerari solent, ut sint stabiliores; e Liv. lib. VII *De bello Punico* quod ab echinis et gruidibus homines didicerunt; Plinio, Solino, et aliis testibus. Apes ipse vento vehementiori flante volaturæ, φέρουσιν λίθον ἐφ' ἑαυτάς, ἔρμυ πρὸς τὸ πνεῦμα, *ferunt lapidem in seipsis, stabilimentum, seu saburræm adversus flatum acriorem*, ex Aristotele *De apibus*; nec illud præterit Virgilius, lib. IV *Georgic*.

et sæpe lapillos
Ut cymbæ instabiles fluctu jactante saburræm
Tollant :

22 caput incipiens, Γνωσκε δει, id est, *nosce quod*, ad epistolam Allatii 281 libri III, Alexandro directam referendum: 23, cui est in fronte appictum, φασαίς θλίβεσθαι, id est, *dicis te affictari*, ad epist. 312, sine titulo lib. III Allatii; at Julio diacono dirigitur apud Possinum epist. 241 caput 24 inchoatur, Μὴ πτήξῃς πάθος, id est, *ne horreas perturbationem*, ad epist. 282, lib. III, Julio inscriptam diacono apud Allatum, et apud Possinum epist. 282, relegendam, uti 25, Εἰ θαυμάζεις, id est, *si admireris*, ad epistolam Allatii 313, lib. III, sine titulo: 26, cui est exordium Γνωθὶ σεαυτόν, id est, *nosce te ipsum*, ibidem ad epistolam 314, Possin. 243, ad Evagrium: 27, incipiens, Κατὰ πάντα χρόνον, id est, *in omni tempore*, ad epist. 283, Euthymio inscriptam episcopo, lib. III Allatii, et apud Possinum 244: 28 incipit, Κατήγοροι αὐτοί, id est, *Accusatores ipsi* ad epistolam Possini 245 et Allatii 284, lib. III, refert Eleutherio episcopo inscriptam: 29 inchoatur Κυρίως σοφός, id est, *proprie sapiens*: respondet autem epistolæ 315 Allatii lib. III, sine titulo: 30 initium præfert: Οἱ πονηροί, id est, *pravæ cogitationes*, ad epist. 259, Palladio presbytero inscriptam, lib. III Allatii, et 282 Possini. Deest in ms. τὸ ἀγαθὸν Θεῷ, id est, *bono Deo*; at abundat post εἰρημένον. Τὸ παρὰ τοῦ ψαλμοῦ πρὸς τὸν Θεὸν βηθέν, quod a Psalmo dictum ad Deum: 31, quod exorsum est, Τοὺς ἐπιγνώμονας, id est, *qui norunt optime*, ad epist. 316, lib. III, Allat. absque titulo refert: 32, cui principium, Ὡσπερ ὁ καπνός, id est, *uti fumus*, ad epistolam Allatii 264, lib. III, directam Charitoni. Tricesimum tertium inceptum, Τὸ μυρμηκολέων, id est, *myrmeco-leo, seu formica leonina, vel formicarius leo*; refer ad epistolam Allatii 265, lib. III, inscriptam Junæ monacho, Possini 189. Hoc animal Bustamantius Complutensis in volumine de animalibus sacre Scripturæ vult esse genus scarabæi, e Plinio, apud quem non reperi myrmeco-leonem: idcirco Samuel Bochartus lib. VI parte secunda, cap. IV Hierozoici operis falsi arguit,

qui arbitratur ex Agatharchide, cap. 16, leonis esse speciem, et nihil ab aliis differre putat, nisi quod habeat aversa genitalis, nititurque id probare vel ex Vulgata versione in cap. iv Job, v. 11, ubi rugitas leonis pro myrmeco-leone, ac tigris etiam legitur: tum e Strabone, lib. xvi, leones avertis genitalibus esse in Troglodytica Arabiae, qui μύρμηκες vocantur; at formicæ simpliciter Æliano, lib. xvii, cap. 42, avertis genitalibus in Babylonia, uti lib. vii, cap. 47, ubi Casaubono non assentitur, cui vox formicarum suspecta. Apud Arabas est leonum species, qui dicuntur **631** hirmis, unde factum μύρμηξ. Sunt et formicæ Indicæ aurum effodientes canum instar seu leporum, apud Herodotum, lib. iii, e Nearcho, Dalmacho, et Megasthene, non pedibus leoninis, uti visum Solino, cap. 30, in Æthiopia. Videndi Strabo lib. ii et xv; Arrian. in *Indic.* Plin. l. xi, cap. 30; Ælian. lib. iii *Histor.* cap. 4; et Heliodor. lib. x *Histor. Æthiopic.* Istæ quidem Indicæ sunt statura canina, sed præferunt speciem formicarum: Thuanus, lib. xxiv *Annal.* ad annum 1559. Inter munera regis Persarum ad Solymanum unam fuisse narrat Busbequius epist. 4 *De legatione Turcic.* Forsan a populis Æthiopiæ Marmacibus leones fuerunt nominati, quorum populorum meminit Stephanus Περὶ πόλεων ex Hecataeo: sicut Ιππομύρμηξ apud Lucianum; sed censetur animal stectum, ut hircocervus, tragolaphus, vel chimæra, sphinx, lamia. Septuaginta interpretes in cap. iv Job laudato, vertunt, *Periit leo formicarius, quod non haberet escam.* Sanctus Gregorius ibi lib. v, cap. 15, parvum esse animal myrmeco-leonem censet, formicis infestum, quod se sub pulvere abscondit, easque frumenta gestantes interficit, et interfectas consumit quasi leo devorans, et quasi formica devoratur ab aliis minutis animantibus. Isidoro lib. xii *Origin.* cap. 13, Formicaleo, et Vincentio Bellovacens. lib. xvi *Doctrinal.*, cap. 117, et in Petaviana bibliotheca poetæ Barbaro, num. 1344; alii dictum ita opinantur, quia nascitur e formica et leone, animalculo nempe, cui est species conina. Eustath. in *Hexameron* bis memoratur, sancto Hieronymo, sive auctori (si quis alius est) epistolæ ad Præsidium de cereo Paschal. De myrmecoleone Damir Arabs de formicar. speciebus: *Ante (ait) leo, formica retro.* Ursi formicarii quod edant formicas apud Indos Occidentales, et apud nos nuncupantur, Scaliger in *Carduum* exercitat. 216; Ælian. lib. vi, cap. 3. Ad notitiam myrmecoleonum hucusque tam ex Aldrovando, quam e Bocharto excerpta ista satis sunt. Ex hoc tamen addam, Olympiodorum in Job arbitrari non esse id animal (proptereaque Bochartus inter fabulosa recensuit animalia) juxta historiam, sed e compositione vocum effingi; et Eulogius Alexandrinus, lib. xv in *Novatian.* apud Photium in *Bibliotheca*, diabolum exponit allegorice, qui rugit adveniens uti leo, pudore suffusus discedit quasi formica, peritque, in hominibus non inveniens escam. Sanctus Augustinus in

Job libro unico: « Quia rapit, et occulte prosequitur frumenta, quæ sublato oculo facit non germinare; » ubi sanctus doctor oculum accipit pro eo, quod est in arborum surculis, unde ipsæ germinant: sic sumitur apud Catonem, *De re rustica.* Oculus, unde inoculare, in Columella, lib. xi, cap. 2, est oculum unius arboris alteri adhibere, sive aperire, ut in Plinio. Beda in *Jobum*: Leo, quando agit prædam de rebus majoribus in sanctis, formica quando de minimis; piis formicatus, impiis leuenum asserit Olympiodorus; at Nilus in *Catena*, ut Theophylactus, in *Lucam*, quia impellit in graviora nos **632** a parvis initiis, quod patet in superscripta epistola 265, lib. iii Allatii, quæ directa est Jonæ monacho, et numeratur 189. penes Possinum, videturque deponpta e c. 49 Tractatus de Monastica exercitatione, pag. 36. Edidit Patricius Junius Catenam Græcorum Patrum in Jobum collectam a Niceta, eamque reddidit Latine; Londini sæcem asperit illa; ibi p. 144, e Nilo hæc proferuntur: Τάχα δὲ καὶ ὁ μέγας Ἰωβ καθ' αὐτὸν φιλοσοφῶν τοιοῦτόν τινα αἰνίττεται: *Forstian* vero et magnus *Job ad seipsum philosophans hujusmodi aliquem obscure designat*, etc. Adjunguntur et ista, quæ desunt in manuscripto Barberino Codice, atque in editione mea, p. 57, post ἀπλῆσομαι κατὰ τῆς ψυχῆς, sed illic abundantia ταῦτα δὲ οὐχ ὡς τοῦ Ἑλῆφαξ οὕτω νοήσαντος (Ἰσ. νοήσαντες) ἐθεωρήσαμεν, ἀλλ' ὡς δυναμένων τῶν ῥημάτων καὶ πρὸς ἀλληγορίαν τρέπεσθαι, ὅταν ἡ χρῆσις καλέσῃ· καὶ γὰρ οἱ παλαιότεροι τῆ θεωρίᾳ ἐχρήσαντο, καὶ μυρμηκώδοντα τὸν διάβολον ἐνόησαν, ἐπειδὴ μικρὰ τινα προσσημασκουάδων ἀμαρτάνειν, καὶ λαθραίως ὑπεισιῶν, εἰς μέγαν τελευτῆ ἐθίλων καταρροεῖν, quæ ita Latina veste amicare contendit. *Ista vero non ut Eliphaz intellexit* (aut secundum aliam lectionem, *intelligentes*) *dispezimus, verum secundum quam posunt verba in allegoricum sensum converti, quandoque usus excegerit; etenim antiquiores usi sunt speculatione, ac myrmeco-leonem diabolum intellexerunt; siquidem postquam disposuerit ad peccandum in exiguis quibusdam, elum mox subintrans in magna devolvit assuefaciens ad contemnendum.* Juxta Proverb. cap. xviii, v. 3, *Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.* Itaque ista subnectere visum est: tu catenam illam consule, si Polychronii, qui nomine myrmeco-leonis Jobum ipsam putat indicari, expositionem adhuc requiris. At ne quid nimis. Ad cap. 34, cuius initium est. Ἱστορικῆς θεητείας, id est *sapiens orans*; refertur epistola 266, lib. iii Allatii, quæ dirigitur Adriano. Ad cap. 35, inchoatum, Καθεύδεις, id est, *dormis*, epistola 317, lib. iii Allat. absque inscriptione. Ad cap. 36, quod incipit, Οὐ μόνον γαστριμαργεῖν, id est, *non solum gula indulgere*, epist. 46, lib. iii Allat. directa Gelasio monacho. Possin. 26. Ad cap. 37, Ὁ ἡνίοχος νοῦς, id est, *mens auriga*, epist. Allat. 268. l. iii. Ad cap. 38, Οὐκ ἔστιν ἀμαρτία, id est, *non est peccatum*, epist. 99, l. ii Allat. Chacianō

monacho inscripta. Possin. 246. Ad cap. 39, Ἰσως ἄγνωεῖς; *Anne ignoras?* epist. Allat. 318, lib. III, absque titulo. Ad 40 cap. Ἐὐν γλῆχη, id est, *si taceat*, epist. Allat. 286, lib. III, carens epigraphæ. Ad cap. 41, Μεγάλην ἢ προσευχή, id est, *magnam oratio*, epist. 519, lib. III Allat. Ad cap. 42, Οὐχ ἁπλῶς, id est, *non simpliciter*, epist. 320, lib. III ejusdem Allat. Ad cap. 43, Μέχρις ἂν σὺ, id est, *donec tu*, epist. 272, lib. ejusmet Allat. directa Paulino domestico, Possin. 204. Ad cap. 44, Μὴ ἀποναί- νου, id est, *ne subterfuge*, epist. sine titulo 321, lib. III Allat. Ad cap. 49, Ὅσπερ οἱ εἰσπορευόμενοι, id est, *sicut ingredientes*, epist. 322, lib. III Allat. Ad cap. 46, Οὐκ ἔστιν εὐλογον, id est, *non est rationi consentaneum*, epist. Allat. 320, lib. III. Ad cap. 47, Καμάτου χροῖσεις, *prævertit te morbus*, epist. Allat. 324, **633** ibidem. Ad cap. 48, Εἰ οἱ ἐχθροί, id est, *si hostes*, epist. quæ Aquilino inscribitur 273, lib. III Allat. at Possin. 209. Ad cap. 49, Πρὶν ἔκεινο τὸ φρικῶδες, id est, *antequam tremendum* epist. 325. Allatiana inibi. Ad cap. 50, Μηδὲν τῶν φαινομένων ἐν τῷ παρόντι, id est, *nihil apparentium in præsentia*, epist. 326, absque inscriptione, lib. III Allat. quæ legitur ἐν τῷ φαινομένῳ. Ad cap. 51, Οὐδέποτε δεῖ ἀργεῖν, id est, *nunquam oportet otiosi*. epist. 164, lib. III Allat. directa Petro monacho, Possin. 118. Ad cap. 52, Τόλμησον, id est, *aude*, Allat. sine titulo epist. 327, lib. III. Ad extremum, quæ in codice Barberino locatur quarto loco, Εὐχὴ, id est, *oratio*, et constituit caput 53. Ejus exordium est, Βῆρυθός, id est, *adjutor*, Allatius eam comprehendit in epistola 256, quæ Nilo presbytero dirigitur, lib. III. Simulque consarcinat duo capita illa, sicut et Possinus epist. ad eundem Nilum presbyterum 168, quæ incipit, Οὐδὲς ταπεινότερος, quem admodum et Allatiana, uti prænotabam. Non deerunt emunctæ naris homines, et quibus usus est rhinocerotis, qui damnent meam περιεργίαν, et improbum laborem ut inutilem aversentur in conferendis istis Epistolis; et hujus Epistolæ continuæ quinquaginta tribus capitibus, codicem nactus fuerat Possinus in bibliotheca Medicæ, Epistolaram, quas emisit in lucem anno 1657, Paris. Alium ampliorem Leo Allatius, cum vagas dispersasque, collatis, utut potuit, Romanis voluminibus, fascem in unum coegisset, Romæ Barberinis typis publicavit anno 1668. Sed cum in epist. 60, lib. II, Allatiana, quæ inscribitur Hadriano monacho, reperissem multa desumpta e capite 17 Tractatus de monastica exercitatione, præsertim e periodo incipiente, Εἰ γὰρ ἄθροωποι βάρβαροι, etc., id est, *Si enim homines Barbari* (sunt enim hæc prima verba capituli ejusdem 17) usque ad hæc, τίς ἐπεισε, *quis persuasit?* postea cum incidissem in epist. 65 lib. II Allatianam quoque directam Theodoro monacho et apud Possinum 285, inscriptam Theodosio monacho, agnovi eam constare totam ex parte capituli 42 Tractatus illiusmet de monastica exercitatione, ubi hæc effa-

A tum est: Ἄλλως γὰρ ὁ τεχνίτης, καὶ ἄλλως ὁ ἐπιστήμων, seu ἀτεχνος, κρίνει τὰ τῆς τέχνης. *Alii quippe artifex, et aliter vero artis nescius dijudicat ea, quæ ad artem spectant.* Denique occurrit mihi Allatiana 246 epistola, lib. II, cujus initium, Πολλὰ τῶν ἐν θαλάσῃ χειμαζομένων, etc., id est, *Multi eorum, qui tempestate agitantur in pelago*: quæque ad Zenobium legatum dirigitur: ea vero videtur exscripta e capite 64 Tractatus laudati, ubi pag. 72 hæc fuere scripta, Εἰ γὰρ ἐν θαλάσῃ πλεόντες χειμαζόμενοι, id est, *Si namque in mari navigantes procella jactati*, etc. Certe aut aliquis ex istis schædis, vel Epistolis, quæ Nilo nostro pro variis occasionibus subito effusæ, impetu atque calore fluxerunt, et exciderunt ad varios, nulla temporum, sive dignitatum habita ratione, dum vir sanctus zelo abriperetur, ut in Epistolis ad Arcadium imperatorem datis tam penes Allatium 265, lib. II, et lib. III, epist. 279, quam apud Possinum epist. 232 et 253; quin Romano **634** episcopo, Allat. epist. 135, l. II, in qua Novatum a se non recipi nuntiat (nisi fuerit id nomen ejus proprium), aliquis (inquam) e Nili studiosis ex istis Epistolis continuam illam in capita 153 distinctam compegit, nomina eorum, ad quos fuerant exarata, prætermittens: aut quispiam exercitamenti gratia dissectam epistolam illam in diversas ad diversos distribuit. Volui ergo specimen aliquod hujus mixturæ, seu dissectionis dare, gustumque præbere meæ cogitationis lectori, qui pro acrimonia ingenii sui discerneret solertius ista.

C Isidorus Pelusiota Theodosio imperatori scribit epist. 35, lib. I, *de dispergendis opibus, deque abstinentia, et mansuetudine*; epist. præterea 311, *de concilio Ephesino*, insuper Cyrillo patriarchæ Alexandrino, seu episcopo, lib. I, epist. 323, 324, 370, 497: et lib. II, epist. 127; et lib. III, epist. 306. Nec Isidorus titulos, aut præfationes honorificas illis exhibet. Ea erat illo sæculo piorum monachorum simplicitas, ea pontificum, et imperatorum moderatio, et nomina nuda epistolis præponebantur more majorum ex Symmacho lib. II, epist. 35, ubi Juretus. Equidem, dum Romana respublica plena integraque libertate fruens efflorescebat, ignoti penitus erant tituli, qui nunc passim usurpantur in sermonibus, atque litteris, adeo ut sæpe illorum controversia maximi momenti negotiorum cursum præpediat; ignotus mos appellandi unum plurali numero: quin illud eruditius quæri consueverat, an in singulis quoque verbis posset fieri solæcismus, ut si unum quis ad se vocans diceret. *Venite*, ut observat Quintilianus, lib. II *Institut. orator.* At nunc adulandi lenocinium eo usque processit, ut voces, quibus mentimur dominis, dum singularitatem honore multitudinis decoramus, omittere piculum ducatur, et crimini vertatur, daturque actio ea de re; uti Joannes Sarisberiensis conqueritur in *Polycratice*, lib. III, cap. 10, seu *De nugis curial.*, et pœna infligitur his, qui magistratus non prosequuntur debitis titulis; quod et observavit R. P. Cæ-

sar Becillus, Oratorii sodalis, amicus meus, et eruditus, in *Notis ad Vitam sancti Cæii papæ*.

Mirari subit, cur ex epistola ad Telemachum, quæ una est, numeraturque 159 apud Possinum, Allatius tres statuatur, nempe 235, 236, 237, lib. III, ex una Possiniana ad Julianum monachum 261, duas Allatianas comperimus lib. III, 229, 230, certe 231 Allatii est integra 262 Possini; sicut 232 Allat. est pura, puta Possiniana 263. Verum 264 Possini in duas Allatii 233 et 234 divisa est et 235 Allatii explet 165 Possini? Cur ea, quæ *De Naas Ammonita Israelitis comminante se ipsorum dextrum oculum effossurum*, cap. 15 Tractatus de monastica exercitatione retulit, in epist. 198, lib. II, ad Numenium Nilus repetit apud Allatium, et apud Possinum 304? Quin alia plura ex opusculis Nili transfusa in Epistolas inveniuntur; aut vice versa ex Epistolis redacta in capitula, et tractatibus inserta? Harum divisionum, et repetitionum, atque ταυτολογίας causas rimari poterit æquus lector.

635 Interim Anastasio episcopo directa epistola de sancto Joanne Chrysostomo, edita Latine in *Bibliotheca Patrum* Coloniae, et apud Zinum, a me fuit prætermissa, quia exstat Græce et Latine penes Allatium, lib. III, epist. 294, et apud Possinum, epist. 254, qui presbyterum tantum nominat Anastasium illum; epistolam etiam non exprimendam typis curavi, Πρὸς νεωτέρους μοναχούς, ad juniores monachos, sive ad juniorem monachum, de qua superius egi; seu institutionem, α διδασκαλίαν, quia Græce, sicut et Latine fuit excusa penes Allatium, lib. III, epistola 303; at Latine Coloniae in suprascripta *Bibliotheca Patrum* tomo V, part. II, pag. 972; quin et apud Zinum Venetiis 1574, in Collectione Operum Nili, lib. IV, Allatii 61 Olympodoro eparcho, et 62 Heliodoro Silentiario directe in secunda Nicæna synodo, actione 4, quas indicaveram præfato Allatio, cum mihi libros Epistolarum, quos prelo commiserat, ostentasset, jamque ad calcem perduxerat: unde postremo loco illas posuit, nec tamen ullum mihi persolvit μῆνυτρον. In *Bibliotheca* tandem Patrum Coloniae legitur fragmentum Nili, de nimis diuturna præfectura. En illud: « Tradunt rerum naturalium observatores gruem triginta dies avium agmen ducere, deinde alteri grui munus idem tradere: qui nunc gregi tuo præst ambitiosus, imperandique cupidus, ut au.lio, expleto de more jam anno ministerii sui, non permittit, ut alius regendi munus, curamque suscipiat. Et quid dicemus ad hoc? » Exstat et apud Zinum, pag. 140; sed hoc fragmentum de præfecturæ vicibus, seu canouarchæ munere annuo, epistola est Possini ad Aphthonium diaconum 355 et 241 lib. III Allatii, qui cum inscripsisset illam Aphthonio καθηγουμένω, seu abbati, male vertit catechumenum Latine: sicut utrobique fragmentum e quodam tractatu parænetico (uti est verisimile) hisce verbis: « Nunquid Angelos, vel Potestates, vel Christum sensibilibiter videre potes,

lupum pro pastore suscipiens, et dæmonas inimicos adorans? Vana gloria est mentis erroris initium, qua mens incitata, id quod divinum est, formis et figuris circumscribere conatur. Tu autem ne hanc quidem fraudem ignorare oportet, quod dæmones seipsos in tempore impertiunt, et si visus fueris auxilium petere, sunt deinceps in figuris angelicis innoxii primos expellentes, ut ab ipsis decipiaris, tanquam ipsi sint sancti angelis, dæmones nonnunquam cogitationes suggerunt, et te rursus incitant ad eis male precandum vel eis contradicendum, et sua sponte cedunt, ut fallaris existimans te cœpisse cogitationes vincere, ac terrere dæmonas. Non oportet sacerdotes juste, vel injuste judicare, vel eos examinare, sed et si quis in eis labitur, a Deo judicabitur, et arguetur in hoc, et in futuro sæculo, vel a majori sacerdote. Sacerdos non est, qui pro sacerdotii dignitate non vivit: non oportet offendi propter sacra, quæ celebrantur ab improbo sacerdote; eadem autem est oblatio, etsi habeat vitam impuram is qui offert. **636** Audiendi sunt sacerdotes, et doctores, dum docent, ex divinis scilicet Scripturis, ut Deo placet, et non secundum proprias cupiditates, uti scriptum est; et non judicare ipsos, etsi malam vitam habeant: et in fide si quidem labantur, tunc non oportet credere, sed eos etiam fugere, ac judicare. Deus quidem non omnes ordinat, sed per omnes operatur, ut salvetur populus. Dum assuescunt sacerdotes contemnere, Deum quoque contemniunt, et quemadmodum in periculo versatur, cui secundum mundum nec exercitus, nec dignitas regia commissa est, si ea agat quæ ad regiam dignitatem pertinent; ita et qui, quæ sunt munera sacerdotii aggreditur, etiamsi videatur his longe sapientior. » Ita Pelagius ad annum a Christo nato 555 interpretatus est Græcum auctorem incertum, quem inseruit Rosweyduus libro quinto *Vit. Patrum*. Is libello 2, § 11, hæc ait: « Dixit abbas Nilus: *Imperforabilis manet a sagittis inimici, qui amat quietem; qui autem miscetur multitudini, crebra suscipit vulnera.* » Quæ sancti Nili fragmenta istis sparsa in opusculis, expressa tamen aliis verbis, et vel forsitan ex aliis, quæ aut temporum injuria interciderunt, sive latitant adhuc, luctanturque cum tineis, et blattis; et emergent aliquando tanquam e naufragio reliquæ tabulæ bono cum Deo, si quis scrutari velit, ac investigare, non ambigo quin comperiat, aut saltem sensum. In capite profecto 33, ad Eulogium, de fraudibus insidiantium subdole maligneque dæmonum aliqui persimilia occurrent. Balthazar Corderius societatis Jesu, catenam 65 Patrum Græcorum in Evangelium sancti Lucæ contextam, et latinitate donatam emisit in lucem: hos inter Nili sunt fragmenta cap. 4, num. 25, *De Achab et Elisæo*, pag. 152; cap. 5, num. 18 *De vana gloria, et lepra*, pag. 160; cap. 7, num. 10, *De voce in Rama, deque filio viduæ*, pag. 209; cap. 9, num. 56, *De vi consuetudinis, deque ingressu templi, et regressu*, pag. 256; cap. 18.

cundam expositionem in Cantica, quæ incipit, **A** prolata, Nicetæ scilicet Heracleensis. Michael Gisle-
Salomon a Deo inspiratus, cum fuisset aggressus, riuus clericus regularis tomos tres in Jeremiam con-
 absolvere non potuit, morte pium interrumpente gessit, excusos quoque Lugduni 1623. In his Catena.
 conatum præventus, exspiravitque in illis verbis, Græcorum Patrum ex Vaticana Bibliotheca eruta,
 quæ leguntur in capite septimo, v. 11 : *Veni, electe* et ab Allatio atque Caryophilo Latine reddita,
mi, egrediamur in agrum, sive hortum; ut auctor quam antea emiserat in lucem A. Agellius Romæ
 est Sixtus Senensis, lib. iv *Biblioth. sanctæ*. Græco-Latine, fuit intexta illa cum aliis duabus
 Eminentissimus cardinalis Franciscus Barberlinus Catenis. Balthazar Corderius expositionem viginti-
 abbas, tantique Patris cultor, cum ubique suæ quatuor Patrum Græcorum in Psalmos publicavit
 pietatis insignia exserat monumenta, licet ea pre- Antuerpiæ anno 1643, tomis tribus digerens eam
 mat, et occulat anxie, magnificam erexit aram in Catenam paraphrasim, et Commentarium; ab-
 cum statua marmorea egregie sculpta, et cubiculo eodem Symbolæ collatæ, tomis duobus visuntur,
 adornato addidit inscriptionem, quam e R. P. Fri- e quibus primus in Mathæum Catenam auream
 gerio presbytero congregationis Oratorii promptam exhibet Græcorum Patrum unius et viginti, quos
 in sero in Vita sancti Thomæ, lib. iv, cap. 2 : R. P. Possinus Latio donavit, Tolosæque commisit
Sanctus Thomas ut cantando moreretur, et mori **B** prelo in ambabus linguis anno 1646. Alter tomus,
riendo cantaret, rogatu monachorum Fossæ-Novæ in quo Catena triginta Patrum, quos inter est Ni-
Cantica canticorum exponens, majori amoris vi, lus, cujus $\chi\rho\eta\iota\varsigma$, sive auctoritas refertur cap. 9,
quam morbi, in cælum rapitur. Plures autem con- pag. 349; *De potestate apostolorum ambulantium*
 scriptæ fuerunt variis ab Ecclesiæ doctoribus *super serpentes et scorpiones* : interpretem nacta illa
 Canticorum explanationes **639** Latinæ. Prima est ipsum **640** Corderium, qui fatetur collectorem
 tribuit Cassiodoro, a quo, et a Beda transumptam fuisse Nicetam episcopum Serrarium : testimonia
 alii putant, et vindicant Haymoni episcopo Halber- Patrum non citantur ad verbum, sed collector utitur
 statensi, qui Alcuini discipulus anno 850 vixit. paraphrase, ut observat pro sua solertia P. Possi-
 Ea, cujus exordium est, *Sonet vox tua*, dicitur nus. Catenam attamen, uti torquem pretiosum
 Ægidii Romani de Columna, doctoris Fundamentalis æstimo aurum contra, e viginti novem Patribus
 appellati, opus esse, quamvis a quibusdam, et ab conflata, ac potissimum e sancto Joanne Chry-
 ipso Sixto Senensi ascribitur sancto Thomæ, ideo- sostomo, in codice qui calamo exaratus est in
 que superscriptam aliam Expositionem nuncupet membrana, promptusque fuit e Bibliotheca Barbe-
 secundam. Mystici et anagogici Patres quamplures **C** rina, Græce nitidis satis characteribus, a reverendis-
 in hanc arenam descendentes, in ista Cantica de- simo abbate Carolo Morono, qui litterarias nicas
 sudarunt, præcipue sanctus Bernardus mellifluus, vigilias ope sua strenua benevole suffulsit, cuique
 qui Sermones in ea dictavit, et habuit. Sanctus debere multum me ingenue profiteor, exhibitus
 Gregorius M. in Cantica scripsit : Aponius, Angelo- perhumaniter ille mihi fuit, quemadmodum et alia
 mus, Ambrosius, Ausbertus, Honorius Augustodu- plurima mihi ab ipso liberaliter agnosco fuisse com-
 nensis, Anselmus Laudunensis, Rupertus Tuitlen- municata. Titulum codex hunc præfert in fronte
 sis, et Robertus Holkot, atque alii quos enumerare inferiore : *Ἑρμηνείαι τῶν πράξεων τῶν ἁγίων*
 longum esset, recentiores interpretes sacrorum *Ἀποστόλων, καὶ τῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν Ἰακώ-*
 Bibliorum, plerasque in ea contexerunt Notas, et *βου α', Πέτρου α' καὶ β', Ἰωάννου α', β' καὶ γ', Ἰούδα, ἰδὲ*
 Commentarios, uti profani auctores in poetas, *est, Interpretationes Actuum sanctorum apostolorum,*
 philosophos, oratores, medicos, legisperitos, Scho- *et Catholicarum Epistolarum Jacobi I, Petri I et II,*
 lia, Commentationes ingentes, Glossas, Explica- *Joannis I, II et III, Judæ.* Inibi referuntur aucto-
 tiones amplas et fusas. Qui successerunt, ex illis ritates sancti Maximi, qui anno 650 floruit, lau-
 excerpserunt Notulas, quas Catenas nuncupabant danturque illius *Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις, necnon*
 Græci, at Latini Postillas, et Glossas in Biblia, e **D** *Joannis Damasceni, qui anno 731 floruit, liber Περὶ*
 quibus Strabus Fuldensis, qui anno 840 continuavit *τῆς ἐνδόσεως τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης* ;
 Ordinariam; Anselmus Laudunensis anno 1077, *id est, De traditione Veteris et Novi Testamenti* ;
 Interlinearem; tum Nicolaus Lyranus, et alii. San- ideoque non miror, si sæpius υ pro β usurpetur in
 ctus etiam Thomas Auream Catenam connexuit in scriptura, neotericorum Græcorum pro more. Sed
 Evangelia quatuor; Auream vere, quæ fuit anno qui factum est, ut dum Indicem operum sancti
 1637 excusa : Œcumenius, et Olympiodorus, qui Nilii conficere tento, aliorum opera commentarios-
 post millesimum annum vixisse a quibusdam que tam prolixè percenseam? et pene Gesneri,
 existimantur, ab aliis ad 900 et 800 retrahuntur, Simleri, Draudii, seu potius Possevini, aliorumque
 Catenarum auctores perhibentur. Catenam in Job bibliographorum evadam æmulus. Excusabit ver-
 e viginti quatuor Græcis doctoribus Paulus Comitulus bosum senem candidus lector, quem Catenarum
 soc. Jesu e Græco conversam in Latinum sermo- nexus illigabant, quemque detinuit *Ἄσμα τῶν*
 nem Lugduni promulgavit anno 1586; at eos inter *ἡσμάτων*, Canticum nempe canticorum; flagrat et-
 doctores Nilum nominat, et hæc est, quam Patrieids enim ac languescit iste desiderio illud cum tibi
 Junius Londini utraque lingue edidit, a me superius

sanctis Patribus, tandem aliquando, miserante et dante Christo Domino, cui uni Deo cum Patre ac Spiritu sancto sit honor et gloria semper, concinendi.

Subsequuntur libri tres Adnotationum in Opera sancti Nili abbatis.

(1) Ex tribus libris hic memoratis unus tantum desunt. EDIT. PATR.

Primus chronologicus, in quo patria, et res gestæ, ac obitus sancti Nili.

Secundus, lexicographus vocum variarum.

Tertius exegeticus, et criticus in pleraque loca insigniora, et variarum lectionum (1).

LIBER CHRONOLOGICUS

DE VITA SANCTI NILI ABBATIS

szu

PATRIA, RES GESTÆ, OBITUS.

641 E ruinis Byzantii, quod a Byzante rege Spartanorum nominatum et conditum, vel a Pausania constructum, a Severo Augusto, quia Nigro adhæserat, dirutum, a Constantino Augusto instauratum decoratumque nomine Constantinopolis, melioribus Deo propitio auspiciis, quam Roma vetus, ut auctor est Justinianus l. 1 *C. de vet. jur. enucleand.*, § *Novimus*, authent. *de Nupt.*, Christo scilicet, atque beatissimæ Virgini ejus Matri consecrata (e Zonar. tom. III *Χρονικ.*), surrexit in Thracia illa regia urbs, et orbis dominatrix, atque nova Roma; c. *Constantinopolitanæ* 22, dist. urbs sacratissima, et augustissima; l. *cum Navarchum*, Cod. *de Navicular.*, lib II, exornata ædificiis amplissimis, et monumentis; in amphitheatro, portu, muris, basilicis, bibliothecis, horreis, et ecclesiis, aquæductibus, porticibus, thermis, balneis, aliisque operibus publicis atque privatis fuit tam a conditore Constantino, quam ab aliis ejus successoribus, plurimis insuper donata et ditata privilegiis. Nam imperii sedem transtulit in eam Constantinus, et cives ex antiqua Roma, illustravitque ipsam senatu, et senatoribus inde illum consecutis sedes excitavit, sibi vero palatium, e Libanio, Sozomeno, et auctore Chronicæ Alexandrinæ, ac Zosimo, lib. II, et ad frequentandum senatum vicinis e diocesis senatoribus compulsi, et illexit, uti deinde Valentianus, Theodosius, et Arcadius, e Macedonica, l. III, C. Theodos. *De senatorib.* Episcopum Constantinopolitanum prærogativis auctum nemo ignorat l. XLV, C. eod. *De episcop.*, sicut urbi frequentandæ, civibus, qui domos haberent immunitates, annonæque concessæ sunt. Denique præfectum urbi anno C. N. 359 (nam urbs Constantinopolis constructi cœpit die 26 Novembris anno 328. Cedrenusque id asserit, et Julianus ipse Aug. at die 14

Maii seu v Idus Maias dedicata fuit anno 330; isque dies censetur ejus natalitius, et feriatu. l. II C. illomet *De feriis*. Constantius A. Constantini filius instituit, studueruntque certatim, qui residabant illic imperatores, eam Romæ veteri exæquare. Nilus illic natus est (uti Nicephorus, lib. XIV, cap. 14 *Ecclesiasticæ historiæ* prodit) nobili genere; nam propter egregiam nobilitatem generis ad præfecturam evectus fuit urbis Constantinopolitanæ patriæ suæ; potentia quoque ac opibus affluebat, et fortassis ejus parentes oriundi erant ex Ægypto, indeque migrarant Constantinopolim, et senatoriam adepti dignitatem, ibi prolem istam genuerant quæ Nili nomine ideo fuit insignita. Nilus certe noster, uti sanctus Athanasius in *Ἐρολογίῳ* Græcorum, *Νεῖλω χρυσορρόφῳ* comparari potest: fuit quidem Nilus fluviorum orbis terrarum maximus, si credimus A. Gellio, l. X *Noct. Attic.* c. 7, et celeberrimus, quem Græci dictum putant ἀπὸ τῆς νέας ἰλίου, id est, a novo limo; nam effuse stagnans, ac inundans quotannis irrigat Ægyptum, ejusque super sata novum inducit limum; utque canit Virgilius; 4 *Georgic.*

Et viridem Ægyptum nigra secundat arena.

Certe ΝΕΙΛΟΣ sex litteris constat; N significat numerum quinquagenarium; E, quintum; I, decimum; A, tricesimum; O, septuagesimum; Σ, ducentessimum; consiciuntque illa elementa numerum 365, quot nimirum lucas habet annus absolutus, c. II Genesis, v. 13, et Ecclesiastici, c. XXIV, v. 35 et 37. Nilum Geon nuncupatum censent, seu Gehon sancti Epiphanius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Theodoretus, Eucherius, Isidorus, Iomones Damascenus, Rabanus, Rupertus, et alii, quos citant, et sequuntur Conimbricenses, tract. 9 in *Meteora*, c. 10; Ribera in *Amos*, c. VI, num. 44; cardinalis

Bellarmin. *De gratia primi hominis*, cap. 12. profecto Septuaginta in c. 11, v. 18, Jeremiæ vertunt Geon Nilum, ubi vulgata versio, *flumen*. Etenim Gehon secundum ex quatuor fluminibus e paradiso terrestri promanantibus Hebraice scribitur גִּיחוֹן quod Pagninus ex characterum Hebraicorum vi exprimit Latine *Ghichon*, Genesis loco laudato: deducitur autem ab Hebraica radice גַּחַךְ *gavach*, quod est erumpere, et cum impetu emanare. Alii deducunt גַּחַךְ *Guchan*, quod significat actum reptilium gradientium super pectus, ac ventrem, seque trahentium in similitudinem fluvii. Quare nonnulli interpretantur Gehon *pectus*, seu ventrem; Græci scriptores γέων, non quod alludant ad γῆν, seu γὰν, scilicet terram, quod Græci poterant opinari, propter limum, et ad vocem Hebraicam exprimentam, sicut etiam facit Latinus interpres, qui non legit גִּיחוֹן cum vocali *i* longa, scilicet *chirie gadol* in prima littera, sed גִּיחוֹן cum vocali *tsere*, seu *e* longa, in quo tam Græci, quam Latini distinguunt flumen hoc magnum ab alio flumine parvo juxta Jerusalem, quod ita scribitur a modernis Rabbinis גִּיחוֹן *Ghichon*. Fit mentio illius l. III Regum, c. 1, v. 33, ubi Latinus interpres appellat illud *Gihon*, et Græci similiter Γεῶν, qui fluvius alio nomine vocatur Siloe; unde Chaldæus interpres habet ܫܝܠܘܗ *Sciloha*; cujus exstat mentio apud Joannem, c. 1x, v. 7, ubi etiam interpretatur *missus*. Flumina enim sæpe habent plura nomina, veluti mare Rubrum, quod Hebraice dicitur יָם סוּף *Jam Saph*, id est mare Caricis a multitudine caricum, et Græce Ἐρυθραῖον, *Erythræum*, vel a rege Erythra, vel ab arenis rubris. Et hoc ipsum Gehon, de quo loquimur, flumen paradisi a multis, gravissimisque auctoribus etiam Nilus appellatur, vel a rege Nilo, vel quod assidue secum trahat 643 νέαν ἰλὺν, id est, *novum limum*, uti præfatus sum: sed de hoc modo non disputat R. P. Ludovicus Maraccius Lucensis e congregatione clericorum regularium Matris Dei, a quo hæc hausi, vir complurium linguarum peritissimus, et vere pius ac religiosus. Et de Nilo satis superque Leo Allatius in sua *Diatriba*, rege nempe, a quo Nilum fluvium traxisse vult nomen, quem Oceanum, Aquilam, Melam, Ægyptum, Tritonem, tandemque Nilum e Plutarcho in libro *De fluminibus* tradit, appellatum; et ex Eustathii Scholii in Dionysii Afri Περὶ γῆσιν, sed quod eum Garmathones Ægypti reginæ virum, sive filium aiunt, asserentem illum fuisse Thermutidis filii Pharaonis regis Ægypti virum; sic etenim vocant filiam regis Josephus in *Antiquitatibus Judaicis*. et S. Epiphanius hæres. 78. apud Salianum in *Annalibus*. ab orbe condito ad annum mundi 2464, n. 14; quam alii, nempe Eusebius lib. 1x *De præparat. evangelica*, cap. 4, *Merrin*, et auctor chronici Alexandrini *Merrhin* appellavit; erat autem sterilis, sicut legitur ibidem. (Sualet hanc meam assertionem

A Garmathones et Thermutidis synonymia). Quod vero quidam scribant *Gehon*, aliqui *Gihon*, alii *Ghichon*, nonnulli aliter; inde provenit, quod characteres Hebraicos non omnes iisdem characteribus Latinis expriment, et etiam quod non omnes cum iisdem punctis legant, id quod in plerisque aliis Hebraicis nominibus, quæ Latinis characteribus expressa sunt, videmus contingere. Nec ullo modo dici potest *Gehon* Hebraice *Nilum* Græce reddendum, cum sunt hæc duo nomina diversæ omnino significationis, licet applicentur eidem flumini, ut jam dictum est; et hoc accidit in Albula, et Tiberi, in Eridano, et Pado, et cæteris. Ita etiam homines sæpe nuncupantur, duobus nominibus, ut Israel et Jacob, Simon et Petrus, et reliqui, et tamen nonnisi inepte diceremus unum nomen interpretari alterum, sicut Joseph est *Crescens*, Judas *Confessio*, Jacob *Supplantator*; quorum alterum nomen est interpretatio alterius. Abyssini quidem vocant Nilum hodie Gujion, teste Francisco Alvarez *Hist. Æthiopicæ*, cap. 122; apud Cornelium a Lapide in c. 11 Genes. laudatum, ubi respondet plures fluvios Geon nominari lib. III Reg. c. 1, v. 35. et Paralipom., xxxii, v. 30: et concludit, Tigrim et Euphratem coire, ac rursus dividere, et in duos ita divisos nomina submutare, Phasimidque vocitari, seu Phasitigrim, unum circumeundo terram Hevialath, et hunc esse Phison; alterum, nominatum Geon, Arabiam desertam, circa quam et Æthiopia est, circumfluere, ambosque in sinum Persicum delabi, atque ad illum confluentem, sive insulam Teredon fuisse terrestrem paradysum e Pererio, Oleastro, Eugubino, Vatablo, et Jansenio in c. 145 *Concordiæ evangelicæ*, Gerardo Mercatore, ac Abrahamo Ortelio *De Nili fontibus, et causis inundationis*; Seneca, lib. 1v *Natur. quæst.* 1 et 2; Plin., lib. v, cap. 9 *Natur. hist.* et librum Gallicè conscripsit archiater eruditissimus D. de la Chambre. Nomen Nili forte fuit impositum Nilo abbati, vel omissis causa 644, quia eloquio suo inundaturus erat aulam imperatoriam, suisque monitis et præceptis, posteaquam ab ea recessit, et ad castra cælestis Regis regum transivit, ipsius servos, et monachos, fidelesque omnes, et speciosa deserti fecundaturus, et impinguaturus. Omnia in hoc orbe terrarum sublunari volubilia sunt atque mutabilia, sicut et luna variat, atque mutatur, nomina præsertim regionum, et fluminum, sicut et ipsi situs, atque cursus induunt novas facies: quibusdam fluminibus nomina indita fuerunt ab hominibus demersis, aut ab alio casu, ut indicatum fuit: homines ipsi quoque a fluminibus ea mutuati sunt, Potamius, Euphrates, Tygrius, Rhodanius, et Nilus. Ego vero in eam facile sententiam adducor, ut eum a parentibus Christianis progenitum credam, qui nomen Nili, quando sacris ablutus fuit aquis, filio suo dederunt, ut Pansophii martyris Alexandrini sub Augustali præside passi, martyriique laurea coronati (cum Decius imperator in

Pelides Achilles, Atridæ Merelaus et Agamemnon, Tydides Diomedes, et alia id genus nomina patronymica. Romani prænominibus adjunxerunt nomina gentium, seu familiarum, tum etiam variis e casibus et causis cognomina, uti narrat Plutarchus, tom. I *Vir. illustr.* in *Coriolano*, deinde agnomina: verum postea nomina in cognomina transierunt, et vicissim prænominia. Stante republica præmittēbatur et præferebatur prænomen, seu personæ, ac individui nomen, quo ab aliis ejusdem familiæ, sive gentis quis distinguebatur, et discernēbatur, seu proprium nomen, aliis, qui non erant e gente, sive familia etiam commune; tum nomen gentilitium, aut familiare atque exebatur, quod contribulibus et gentilibus communicabatur, et non reliquis, qui e familia non erant: deinde cognomina, et agnomina sunt adnexa, quia in una gente divisa in stirpes, plurimi eodem cum prænominē atque nomine comperiebantur, quin et cum eodem cognomine. Videndus Victorinus in libris Rhetoricorum Ciceronis. Republica eversa, et sub imperatoribus, subiciebatur nomen proprium, seu verum individui prænomen appellativum, dictumque absolute nomen (cum alia promiscue nomina, cognomina, vel agnomina vocitarentur petita indiscriminatim a parentibus, vel pro arbitrio aliunde) illis nominibus, cognominibus, et agnominibus, etiam geminatis, ut observat Sirmundus (in Notis ad Epistolas Sidonii, contra Angelum Politianum e Suctonio, Plutarcho in *C. Mario* Posidonium arguente, fastis, inscriptionibus lapidum, et librorum, ex Isidoro lib. xvii *Origin.* et e Præfatione Avien.) ubi vult C. Sollium Sidonium Apollinarem vocari Apollinarem, Macrobiū Aureliū Theodosiū potius Theodosiū, Sextū Ruffū Avienū potius Avienū, Magnum Aureliū Augustinū potius Augustinū, Aniciū Maniliū Severinū Boethiū potius Boethiū, Petrum Felicem Marcellinū Liberium potius Liberium, qui V. C. præfectus prætorio Galliarum, et patricius a librario perperam dividitur in quatuor, **647** in subscriptionibus concilii secundi Arausicani ad annum 529, ut liquet e Vita sancti Cæsarii Arelatensis archiepiscopi, p. 21 *Chronolog. Lirinensis*, ubi et uxor ejus Agræcia enuntiatur, Flavius Valila, seu Vallia Quintus Theodosius in Donat. Tiburtin. Charta, quam protull, jam inde ab anno 471 exarata: nec enim stata, et certa, ut olim, generis, ac familiæ vocabula tunc in usu fuere, quæ fratribus etiam communia forent, et ad posteros transirent, adeo ut nullum tandem familiæ, nullum gentis fixum nomen fuerit. In aliquot Romanis pontificibus duo nomina reperio: Cælius dictus Symmachus, Cælius Hormisdas, ejusque filius Cælius Silverius, quin et Cælius Laurentius antipapa, Calpurnius Pontianus, Domitius Callistus, Concordius Soter, Joannes II cognomento Mercurius, Joannes III Calcellinus, Bonosus Benedictus I, Rusticus Agapitus I, Julius Stephanus I, Fabius Fabianus, Abundius Zephy-

rinus, Abundius Eleutherius. Binominis etiam fuit an trinominis, Tascius Cyprianus episcopus Carthaginensis, et martyr, aut Titus Ascius Cyprianus, uti Zoticus Getulius martyr Tiburtinus; non nulla tamen nomina tanquam familiæ usitata crebrius iterabantur, ut e Variis Cassiodori patet ad annum C. N. DC. cum se superfudissent imperio Romano Barbararum gentium examina, et susdeque omnia permiscuissent, et confudissent, nulla sunt relicta nominalium hujuscemodi vestigia. Potuit igitur sub alio aliquo nomine Nilus in hoc Indiculo præfectorum urbis Constantinopolitanæ occultari. Præfecti profecto munere tam egregie functus est, ut expectationi Augusti fecerit satis, nec aliud mihi persuadent quicunque de illo scribunt: exitus certe acta probavit; nam cum uxorem duxisset, haud dubie comparem virtute, ac pietate, atque honestissimam, ut fert Menologium Græcum die 12 Novembris, duos ex ea suscepit liberos, marem, et feminam, et ipse Nilus narrat flebiliter in *Διηγήματα εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν τῷ βραβείῳ μοναχῶν καὶ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν Θεοδοῦλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ*, id est, *Narrationibus, quibus cædem monachorum montis Sina, et captivitatem filii sui describit.* Ejus non possum satis laudare constantiam in Relatione, quam dedit Nilus (præfectus enim urbi videtur eo tempore, ad annum scilicet C. N. 403, post Clearchum, qui magistratum illum gesserat triennio, annis nempe 399, 401, 402, fuisse, quamvis semestris tantum esset urbis præfectura propter amplitudinem potestatis, et præstantiam dignitatis, quæ propius accedebat ad verticem imperii, et illi videbatur imminere, atque suspecta esse, si diuturnior foret), Nilus inquam, qui successorem anno 404 habuit Studium, cum pro munere suum senatum consuluisse, et, quia pius erat, imperator Arcadius illius se precibus ad Deum commendasset. Rescribit epistola 233 Possini lib. II, epist. 265 Allatii, quomodo imperator Constantinopolim creberrimis terræmotibus, et immissione frequenti **648** æthereorum ignium liberatam cuperet cernere, cum innumerabilia inibi flagitia commissa essent, et licentiam ibidem multam iniquitas cum horrida libertate dominans exerceret, et depulsa in exilium columna Ecclesiæ, lumine veritatis extincto et tuba inhibita Christi, Joanne beatissimo episcopo; quid me hortaris uti digner preces fundere, titubante urbe præ divina iracundia, et quotidie opperiente tempestates, me jam propter metum fulgurito, cogitationeque mea fluctuante, atque concussa propter excessum facinorum quæ temporibus hisce apud Byzantium injuste patrata fuere? Dubitabam aliquando ne ista epistola fuisset exarata, postquam Nilus abiens præfectura monasticam amplexus est vitam, propter ea verba, «Quid me hortaris uti digner preces fundere;» sed cum venisset in mentem, munus esse præfecti urbis consulere senatum, et nisi fuis Deo precibus ipsum aggredi quidquam haud solitum, tam de more orthodoxi

senatus illius, quam quia religiosus erat ipse, audiebatque vere pius, eam a Nilo conscriptam adhuc urbi præfecto existimavi. Persuasit id mihi Rutilius Claudius Numatianus Gallus, lib. 1 *Itinerarii*, qui præfectus urbi Romæ, antiquæ nimirum, fuit anno ab Urbe condita 1169, istis versibus:

*Si non displicui regerem cum jura Quirini,
Si colui sanctos, consuluique Patres,
Nam quæd nulla meum strinxerunt crimina*
[ferrum,
Non sit præfecti gloria, sed populi.

Omnino vero confirmavit cura reliquorum motuum qui subsequuti sunt in causa sancti Joannis Chrysostomi anno 404, demandata Studio præfecto urbi Constantinopolitanæ, in l. 37 C. *De episc. et cler.* et legib. iv, v, vi, *De his, qui super religione* **B** *contendunt.* Studius certe iste, ad quem exstat sancti Joannis Chrysost. Epistola inter Savilianas 57, tom. VII, p. 197, inter Frontonianas 127, pag. 921, inscripta *Σπουδῆσιν ἐπάρχῳ τῆς πόλεως*, qua eum consulari de morte fratris, is est, de quo Theodorus Romanus apud Palladium in Dialog. Suidas in v. *Σπουδῆος*, hæc habet Græce, quæ Latine exhibeo: « Studius fuit vir potens, et exstruxit celebre monasterium Studitarum, quod in primis catholice fuit Ecclesiæ, demum vero transit in monasterium *νοῦθῳ*, id est, *prædam*. Ille ipse templum ædificavit Ducis angelorum Nacoliæ, in quo feruntur hi versus heroici, quos ita verti:

Quam cito splendentem construxit Studius
[ædem,
Consulis accepit virgam mercede repta.

Hactenus Suidas. Consulem invenio Studium cum Aetio ad annum C. N. 456, etsi alii legant *Asterium*: ex hoc monasterio prodiit diu post Theodorus Studites anno 820, qui confessor egregius catholiceque fidei pugil invictus exstitit, eodemque die natalis ejus celebratur, quo Nili abbatis, duodecima scilicet Novembris in Martyrologio Romano; at in Menologio, 11 Theodori Studitæ, 12, Nili solemnnes designantur dies. Theophilus Alexandrinus **649** archiepiscopus infensus sancto Joanni Chrysostomo accitus in urbem venerat post obitum Nectarii archiepiscopi Constantinopolitani anno C. N. 597, seu Cæsario, et Attico cons., quinto Kal. Octobris, ad comitia, et ad eligendum successorem, habitoque concilio, visum est accersere Joannem Antiochenum, uti Nectario subrogaretur. Hic Joannes piissimus, ac eloquentissimus, et ab Antiocheno populo prædilectus, anno 598, porta Romana vastæ illius civitatis egressus, tanquam iret ad martyria cum comite Orientis Antiochiæ residentis Asterio (scholiastes Codicis Theodosiani narrat ad l. xxxv *De operibus. public.* e Sozomeno, lib. viii, c. 2, *Hist. eccles.* Palladio, et Georgio in Vit. S. Joan. Chrys.), repente imperatoris Arcadii jussu ab eo dirigitur Constantinopolim, et ibi 26 Februarii, quamvis invito Theophilo Alexandrino, archiepiscopus Constantinopolitanus rite ordinatur. Ve-

rum rebus permultis sancte, ac pro dignitate gestis, incidit in odium Eudoxiæ Augustæ, dum Theognosti viduam tutatus, ingressu Ecclesiæ prohibuisset Augustam, et mox tutelam Alexandrinæ viduæ suscipiens adversus eandem Augustam, Theodoritoque patricio, cujus illa opibus inhiabat, consulens ut sua omnia pauperibus elargiretur; quæ Leo imperator fusius in Vita S. Joannis prosequitur apud cardinalem Baronium; cum Severiano quoque Gabalensi, cumque ipso sancto Epiphano Cyprio præsulibus dissidens, conspirantibus pluribus magnatibus, quos concitarent viduæ quædam lascivientes, quarum delineasse licentiam videtur Apostolus in l. *Epist. ad Timoth.* c. ii, quasque *κατατροπήωντας* id est, *luxuriantes*, ipse Joannes zelo accensus arguerat, nimirum Martia Promoti (fratria, sive fratruissa Eudoxiæ Augustæ, quæ filia erat Promoti senioris, ut reor), Castitia Saturnini (an ejus qui consul fuit cum Merobaudæ, anno, 383, et ad quem exstant Epistolæ sancti Gregorii Nazianzeni, quibus ipsi tribuit *ἀρχῆς ὕψος*, magistratus celsitudinem, sive præfecturam, sancti Basilii 315, qui comitem vocat Orientis, et Libanii qua Latine, qua Græce in Vaticanis Regisque codicibus), et Egraphia, cujus in ædibus diversabatur Theophilus, vindictam antelantibus Asianis episcopis, quos coercuerat in Asiana synodo. Rediit igitur Theophilus, ab eoque cogitur conciliabulum ad Quercum (suburbium id est Chalcedonis trans mare, cognomenque sortitur a Rufino) dies dicitur sancto Joanni, qui noluit interesse, suspectos sibi, et inimicos recusans episcopos, et injustissime damnatur absens, atque inauditus. Relatione data Arcadio imperatori, cum impelleret Augusta Eudoxia, jussu Arcadii antistes innocen- **D** *tissimus e sede sua deturbatur, et Constantinopoli depellitur anno 403, sed ob terræmotum, quo concussa urbs illa confestim tremuit, terrore aula, plebsque commota fuit, isque revocatur e Præno (est hoc quidem emporium etiam trans mare situm e regione Nicomedie), legerem tamen Præneo, quod est Bithyniæ oppidum episcopale, thermisque percelebre, de quo egi lib. 1 Prænest., c. 3; et lib. ii, c. 9. 650* Nec diu post anno 404, cum in concione sanctus præsul invecus fuisset publice adversus Eudoxiam ob statuam argenteam ipsi positam, erectamque super columna porphyretica prope ipsam ecclesiam cum ludis, histrionumque spectaculis, et cultura hominum dignitatem excedente ab anno 403, teste Marcellino in Chronico, et Sozocrate, lib. vi, c. 16, et Sozomeno, lib. viii, c. 20, et l. unic. C. Theodos. *De imaginibus imperat.* ac l. iv *De his qui super relig. contend.* l. xli et xlii *De operibus. public.* ubi scholiastes, et in Chronologia p. 147. Erat autem propensissimo in Eudoxiam studio Arcadius, quam et anno 400 proclamari mandarat Augustam e Chronico Alexandrino, et a qua Selymbriam nuncupari permiserat Eudoxiæ-

polim, in eam porro sanctus archiepiscopus, qui A
Circenses ludos adeo insectabatur, et histrionum
spectacula, quæ nutriebant spurcitiis libidinum,
et idololatriæ reliquias conservabant, penitus delere
satagebat. Certe malo, atque detrimento Reipublicæ,
damnoque ac periculo regnantium principum, ja-
cturaque honestatis, et morum corruptela diu deinceps
perstitere, factionesque Prasinorum, et Venetorum
fuere semina seditionum, ut ex Annalibus li-
quet, atque perduellium prætextus ex illis coloribus
desumpti sunt; unde vincitur mendacium illius,
qui jactabat expedire Augusto ut populus illis
distineretur. In eam (inquam) vigilantissimus pastor
divinusque præco detonuit; itaque notum quid
possit furens et imperans femina: conciliabulo alio
ab Acacio episcopo Berrhœæ in Macedonia, Antiocho
Ptolemaidis, Severiano Gabalorum, et Cyrino Chalcedonis,
et multitudine aliorum episcoporum, collecto, in quo licet
absens Theophilus, nihilominus dominabatur, iterum
Joannes condemnatur. Inter accusationis vero capita
Origenis errores fovisse insimulabatur, quam calumniam
satis diluunt auctores sacri; nec enim monachos qui
erant Origenistæ, alia de causa perhumaniter excepit,
quam ut ad Ecclesiam catholicam pellectos ea clementia,
lenitosque, ac mansuefactos reduceret. Sic sanctus
Cyrillus Origenis assecla falso dicitur. Sic sanctus
Hieronymus a Palladio vocatur Origenista, quia
liberos Περὶ ἀρχῶν Origenis transtulit, etsi purgaverit,
ut Rosweyodus, pag. 446 *Vit. Patrum*, observat; cum
tamen ab Origenis pravis opinionibus procul abesset,
et ideo Rufino Aquilegiensi foret infensus, ut
superius demonstravi. Origenistæ profecto viri
plerique sancti censebantur, quod evenisse
putat ipse Rosweyodus, prolegom. 15, ex odio
Anthropomorphitarum, fateturque nonnullos
abreptos astu, lapsos, sed respuisse postea,
meruisseque sanctimonia vitæ, religionisque
puritate, ut in Fastos sacros, seu Diptycha
referrentur. Rursus sanctus Joannes ab Arcadio
Augusto, qui Eudoxiæ suæ semper magis erat
obnoxius, ac nimis uxorius, cogitur exulare,
Cucusumque oppidum Armeniæ perducitur,
ut fuscè prodit scholiastes Cod. Theodos. ad l. xxvii
De episcop. et l. iv et v, ac vi, *De his qui super relig. contend.*
Mox intrusus illi sufficitur in archiepiscopatu,
Arsacius, quem λήρον nuncupat, et 651
adulterum sanctus Joannes Chrysostomus ipse,
atque collocatum in throno scribit a Βασίλειον
p. 870 *Epistol.*, quantumvis sanctus Joannes
provocasset iterum ad Innocentium Romanum
pontificem, a quo restitutus et deinde fuit in
Diptycha, percussis anathemate his, qui eum
extorrem fecerant, suaque sede spoliarent;
profectus est fortis athleta in exsilium, cumque
interim Constantinopolitana conflagra-
set ecclesia, varie discruciatu cum amicis suis,
quorum plerique Joannitæ cognominati
expirarunt in carcere, ubi Comanam Ponti
oppidum pervenisset, mortuus anno 407,
die 14 Novembris, e Socrate

c. 49, lib. vi: seu Septembris, ut aiunt alii,
nempe card. Baronius in *Annalibus*, migravit
in cælum gloriosæ confessionis suæ præmium
recepturus, et die 27 Januar. relatus in
Kalendarium. Festus Translationis
Constantinopolim dies celebratur, cum
sacrum ejus corpus redditum fuit suæ
cathedræ; unde Romam deportatum in
Basilica Sancti-Petri quiescit ab anno
860, e Chronolog. Cod. Theodos. p. 151.

Primam itaque Nili epistolam exaratam
censeo in illa prima sancti Joannis
Chrysostomi relegatione, atque ad
Arcadium Aug. fuisse missam, eumque
illa tactum et persuasum eo facilius
revocasse innocentissimum virum.
Nam cum sæviret in dies acerbis
in sanctum Joannem ab ejus adversariis
inflammata Eudoxia, nec efficacior
est ulla pica, quam pulvinaris, ut
Joannes Sarisberiensis edocet lib. *De
nugis curial.*, totque flagitia passim
patrentur; Nilus, qui abierat e
magistratu, aut, ut loquar verius,
abdicaerat se ultro præfectura,
cernens huic scelerum torrenti
minime iri obviam posse, veritus
ne sicut alter Lot involveretur
diro ignis, iræque cœlestis diluvio,
jam inferior gradu quo in aula
promicabat, ex ea se plane dimovit,
valeque dicens pompis sæculi,
monasticam amplexus est vitam,
Theodulumque filium secum attraxit.

Ex quo sanctus Joannes Chrysostomus
Constantinopolim appulit, quo tanquam
fluvius exundans eloquentiæ,
doctrinæque suæ fluentis uberrimis
ore illo suo aureo profusus,
celebrem illam Ecclesiam, cujus
clavo fuerat admotus, irrigaret,
proventumque copiosum
secundatæ suæ sponsæ
numerose prole virtutum,
messemque pietatis
latissimam procuraret,
omnibus charitatis operibus
indefessus incubuit,
non tantum Scythiis
Nomadibus, qui e Bolga
fluvio progressi, mox
parti Thraciæ
Macedoniæque, ac Illyrico
superfusi Bulgarorum
nomen usurpatum sub
sancto Gregorio papa
regionibus illis indiderunt,
Christiana fide imbuendis;
sed et Gotthis ad
Ecclesiæ catholicæ
gremium revocandis
operam impendit;
præsertim vero vitis
bellum indicens, ea
sua ex ovili depellere
ac fugare studuit;
ideoque probis civibus,
ac proceribus orthodoxis
gratus et acceptus in
primis evasit: ut autem
Theodorum patricium
omittam, cujus superius
memini, Nilus etiam,
et Pelusiotæ Isidorus,
ac Eulogius, de quo etiam
egi, Cassianus ejus
diaconus, atque Palladius,
et alii, quorum nomina
si percenserem, prolixior
forem, sectati sunt
ejus monita, eique
firmiter 652 adhæserunt;
ut præteream diaconissas,
et matronas clarissimas,
Olympiada scilicet,
Pentadiam, Sabinianam,
Amproclam, seu domnam
Proclam, Probam,
Julianam, Theodoram,
Silvianam, sicut Italicam,
Euthaliam, Asyncritam,
Severam, Chalcidiam,
Carteriam, Bassianam,
Severinam, Acoliam,
et reliquas summo loco
natas, atque lectissimas
feminas, ad quarum
plerasque ipsius exstant
Epistolæ.

Nilus (inquam) divino excitatus instinctu ad sanctum Joannem se contulit, ad eumque sæpius ventitavit, certoque possum conjicere conversionem ipsius e congressibus, atque colloquiis admirandi præsulis, atque homillia, seu λόγους, qui penes Nilum erant perscripti, ut ex epistola ad Zenodorum decanum 293, lib. 11, liquet, ortum habuisse, inque proposito deserendi sæculum Nili animum obfirmatum fuisse. Amabat etenim non minus quam suscipiebat monachos religiosissimos antistes, et adversus eorum obtrectatores emisit in lucem tres libros; cumque primum in foro versatus esset, magna cum laude monasticam et ipse deinde vitam exercuit, atque ab eremo ad clerum vocatus presbyter Antiochenus ordinatus fuit. Nili mutatio fuit Excelsi dexteræ opus obstetricante Joanne; vir præfactorius sponte spes suas omnes in Deo collocans exiit sese fortunæ bonis omnibus, terrenarum rerum affectibus remisit nuntium, sequæ totum divinarum contemplationi addicens, promulsidem in terris delibare ac prægustare cœpit cœlestis beatitatis: adeo quidem castigati, et emendati fuerant illius mores, dum ageret adhuc in mundo, quin, ut arbitror, et conjugis, nam juxta Jesum Sirach Eccli. xxvi, 3, pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro bono pro factis bonis.

Cautum fuerat imperatorum Constitutionibus, ne quis in sua patria magistratu fungeretur, Synesio teste, ac Petavio in Notis p. 79, l. ult. C. Justiniano, *De crim. sacrileg.* quæ inscribitur A A A. Gratiano, Valentiniano, et Theodosio, ex l. xv *De off. rect. provinc.*, quæ tribuitur Anastasio Aug., id confirmatur, nisi titulus potius ipse sit. Ea tamen fuit modestia, ea probitas, atque prudentia, ea continentia, et mansuetudo Nili, ea juris scientia, et constans, ac perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi, ut ei Themis sive Justitia tanquam Jovi πάρεδρος; assidere videretur, tam fortis, ac integer vitæ ipse Nilus, tam sceleris purus, tam placidis, et compositis moribus perspectus omnibus erat, tam adversus ab omni corruptione sordium, ac ab omni seductione, atque illecebra blanditiarum, ab omni seminarum terrore adeo securus et inexpugnabilis, ut solutus fuerit illis legibus, quarum habenda nulla est ratio principibus, quoties justa subest causa; nec enim verendum erat ne suis indulgeret, faveretque, nec ne acerbior, sæviorque adversus suos invidios inimicosque grassando in eos expleret odium suum, atque vindictam exerceret, velut alter Moyses hominum mitissimus, et moderatissimus exstitit.

Is utramque prolem, quam ex uxore susceperat, masculum 653 scilicet atque feminam, educarat innocenter, et sanctimoniam edocuerat, ita ut illa suæ una cum lacte rudimenta virtutum Christianarum, et adoleverit indole præcelsa succrescens ad cœlestia præmia capessenda. Conjugi quippe suæ Nilus pudicissimæ atque pietissimæ similem

monasticæ vitæ amorem inspiravit. Ea vero secuta saluberrimum mariti consilium et exemplum, quantumvis amore conjugali percita reniteretur, ut ipse Nilus narrat, pag. 15, amplexa filiam secum facile pertraxit, partitque geminam sobolem vir et uxor disceperunt Constantinopoli, et generosa matrona, tenera cum virguncula, commigrans e laribus in Ægypti monasteria se abdidit, cum Nilo Theoduloque vale dixisset abeuntibus ad Sinaiticam regionem, uti tandem comperi apud Menologium Græcorum, 12 Novembris, neque difficile fuit matri filiam secum abducere, inque parthenonem, seu collegium sacratarum Deo virginum recludere, ingenerata nempe ipsi fuerat castimonix disciplina vel ab incunabulis, insitumque desiderium, ut illibatam ad Christum virginitatem sincera perferret. Erant tunc virginei cœtus inter Ægypti balsameta, ut idololatriæ, dæmoniorumque viperas contererent, et eorum odorabatur Deus suaveolentiam; in cunabulis nascentis Ecclesiæ sexus ille infirmior præcipuam firmitatem profitebatur, Vestales vero, quæ perpetuum servabant et inextinctum pudoris ignem Christiano ritu dicatæ divino cultui, ut scribit Ammianus, pag. 160, velut Amazones sacre vocitabant Ascetrix et Monastrix, harumque jam supra meminimus. O quam gratam, quam jucundum, quam acceptum Deo, cœlitibusque fuit spectaculum tam illustre, tam mirandum, tamque memorandum, piis, atque probis Christi cultoribus in terra qui tum debebant orthodoxi, intueri Nilum exeuntem de cognatione sua fide Abrahamitica, non offerentem tantum filium Theodulum cum gaudio allubentem, et præpotenti Numini miro utriusque consensu consecratam unicam illam victimam; verum et animæ suæ, ut ita dicam, dididum, conjugem scilicet dilectissimam, et ex ea susceptam filiam, non velut Agamemnon Iphigeniam, sed, ut ait Nilus ipse, pag. 121, in Ἀρχηπαρι, instar alterius Jephthe immolantem Christo Quodnam istæ monasterium adierint, nullibi comperi. Erant in Ægypto quamplurima seminarum Deo quoque devotarum monasteria, miratusque sum sæpius altum Nili de uxore, quæ soror illi facta est, uti dicta Sara fuit ab eodem Abrahamo, deque filia communi silentium in illa regionum intercapedine. An fortasse prudens, quod innuit sol. 17, Ἀρχηπαρι. 6, Dei servus verebatur; juxta illud infelicia poetæ,

*Omnis amor magnus, sed aperto in conjugæ major;
Hanc Venus ut vivat, ventilat ipsa facem.*

Et nuperi, qui et infelicio fuit,

*Ah quantum placido mitique in pectore regnat
Illa Venus, quam finxit Hymen, seu Conditor orbis,
Atque homines sancte genituri fœderis auctor!*

*654. Hunc, quo disposuit volentem sidera mundum,
Quoque elementu ligat, thalamis inspirat amorem,
Seu nosci fugiens penitus vis insita rebus;
Qualis quæ chalybi cognata potentia gemmam
Conciliat Getici spectantem verticis ignes.*

Et supra de Pachone plura congressi. An quia forte matura utraque cœlo illuc properata morte laureo-

las centesimi tricesimique fructus perceptura, hæc A pro virginitate, pro viduitate seu coelibatu illa ociosus evolavit? In Thebaide maxima erat in opinione, famaque percelebre monasterium centum quatuor sanctimonialium, in quod sancta Euphrasia secesserat; Panopoli aliud quadringentarum, quæ sancti Pachonii regulam observantes seorsim vivebant Nili fluminis circumdatæ rivis, ut auctores sunt Vitæ sanctæ Euphrasie scriptor, et Palladius in *Lausiaca*. In Antinoo civitate Talidæ nomine insigne monasterium recenset idem Palladius, c. 157 et 158, cujus monasterii aulae ne clavis quidem erat, sicut in aliis undecim monasteriis, sed ipsæ ab ejus amore detinebantur, adeo ipsam diligebant. Fuerunt et Alexandrinæ monachæ Sandalariæ, ad quas scribit de mulierum victoria Isidorus Pelusiotes, lib. 1 epist., p. 87. Alexandriæ, quæ barathrum vocabatur mundi, uti refert Eustathius in Dionysii *De situ orbis Περίηγησις*, ut erat emporium celeberrimum Africæ; erant vici varii, qui labra nuncupabantur, illis præerant presbyteri, subditi omnes uni archiepiscopo, cujusmodi fuit vicus Baucali, in quo erat ecclesia, cui Arius fuit præfectus, sancto Epiphonio auctore in hæres. Ἀποστομανιτῶν 69, p. 311, et alii. In aliquo eorum monasterium Sandalariarum istarum exstitisse non ambigo, sive Sandaliarium, quæ a sandaliis, seu soleis eo nomine sunt appellatæ, quod earum pedes hoc calceamenti genere induti forent, sanctus Augustinus in Regula monacharum, epist. 108, jussærat: « Vestimenta vero et calceamenta, quando fuerint indigenti necessaria, non differant, sub quarum custodia sunt, quæ poscuntur; » et sanctus Athanasius in Regulis de virginitate servanda, ad virginem inter alia præscribit: « Cum steteris in oratione, pedes calceamenti obductos habeto; » p. 401, sive in εὐχῆ. Bivarius de monachatu scribens pro Nitriotis sanctimonialibus Regulas illas conditas a sancto Athanasio, asserit, et explicat, ut in stationibus dum communicant, ex oblectis pedibus sint propter reverentiam. Vel Sandalariæ istæ nominatæ ab aliquo vico Alexandriæ, ubi sandalia prostabant venalia, cujusmodi erat Romæ vicus Sandalarius: c. Nardino in *Roma antiqua*, p. 140 et 141, ex inscriptione, ac Gellio. Aut fuerunt illæ, ad quas epistola sancti Gregorii Nazianzeni dirigebatur, inscripta, Εὐλαβεστάτη καὶ διὰ πάντων κεκοσμημένη ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι τῇ κατὰ Σανναβαδίαν τοῦ μακαρίου Λευκαδίου ἐν μονάζουσι καὶ παρθένους ἡγιασμένους. (Latinus interpret Billius pietate ac doctrina insignis Sannabadaar effert). Ut sit, vellem ut ad hypotyposim pathicam exsequendam, exprimendamque, ac subjiciendos oculis affectuum 655 in illo discessu multiplices effectus, Nili mihi vel Joannis Chrysostomi faundia suspenderet, ac eloquentia, eum divellerentur quidem maritus et conjux carne atque corpore, conjungerentur tamen arctius animo et charitate. Satius est, quando illis destitutus sum dotibus, imitari

Timanthis artem veloque silentii tegete, quemadmodum pictor ille, cujus in tabulis plus intelligebatur quam pingebatur, cum exhibuisset Iphigeniam oratorum laudibus celebratam stantem ad aras perituram, et mæstos pinxisset omnes, præcipue patrum, et tristitiæ omnem imaginem consumpsisset, patris ipsius vultum velavit, quem digne non poterat ostendere: quæ sunt verba Plinii lib. xxv, c. 10.

Nilus ipse motus illos animorum, et certamina tanta, cum a se ipso discerpi videretur, ab sua se conjuge separans, in quam coaluerat vinculo nuptiarum, sanctoque fœdere, ac individua vitæ consuetudine connexus, non adumbrat modo, verum in narratione secunda ad vivum exprimit a pag. 15 ad 17. Auget suspicionem mortis, quam obiisse tam uxorem, quam filiam conjicio, quod in illis prolixis narrationibus de Theoduli filii variis casibus, et captivitate, tandemque redemptione, nequaquam matris filiaque meministi, nec ad eas deinceps ullam dederit epistolam, cum ad Theodosiam μονάζουσαν (de qua superius egi, p. 601, eam reprehensam referens a sancto viro, quod contra mandatum sancti apostoli Pauli viros doceret in Ecclesia, c. xiv, vers. 34, epist. I ad Cor.) scripserit: Κἀν μυριάκις λέγῃς (ait Nilus) τῆς θηλυδριώδους ἕξεως μακρὰν ἀπέχειν, καὶ τῶν ἀνδρῶν ὑπάρχειν σεαυτὴν σπερροτέραν κατὰ τὸν τοῦ παρθενικοῦ φρονήματος ἕδρασμόν. *Quamvis millies dixeris te longe abesse a femineo habitu, et teipsam hominibus stabiliolem, juxta virginis sensus firmitatem*, lib. 11 Epist. Allatiana 116. Unde virginem eam fuisse constat. Innocentius quidem tertius, lib. 1, epist. 187, Burgensi et Palentino episcopis et abbati de Morimundo Cisterciensis ordinis rescribit, ne abbatissæ benedicant moniales, neque confessiones audiant, ne prædicent Evangelium; nam licet beatissima Virgo dignior et excellentior fuerat apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves regni celorum commisit: fuscæ sanctus Epiphanius lib. 11, κατ' Αἴρεσ. 6, *Adversus Collyridianos*, hæres. 59, seu 79. Robertus quidem de Arbrissellis, Theologus Parisiensis, auctor fuit insignis monasterii Fontis Ebraldi, cui præfecit abbatissam, quæ in omnes tum viros, tum feminas summum jus obtineret, beatissimæ Virginis Dei Genitricis exemplo secundum verbum Christi, *Ecce Filius tuus, ecce Mater tua*, ad annum C. N. 1117, uti referunt cardinalis Baronius, ex eoque Spondanus, in diœcesi Pictaviæ. De illa Petrus Cluniacensis, lib. 11, epist. 27, et Petrus Cellemsis, lib. 11, epist. 10, *ad Mathildem venerabilem abbatissam*, deque illo epist. 11, 12, et lib. 11, epist. 111. Sancta quoque Theresia Patrum nostrorum ætate severiorem veterum Carmelitarum Regulam, Deo affante, et Pio IV approbante, primum mulieribus, 656 deinde viris observandam proposuit.

Exstant et epistolæ Nili ad Anastasiam virginem, 333 Possini, lib. 11, epist. 118 Allatii, in qua eam

commendat ob vigiliis, etc. Item ad Julianam virginem, lib. 1, epist. 163 et 164, dilaudans ipsam ob jejunium; insuper ad Photinam, et Dor. sive (ut opinor) ad Dorotheam, lib. 11, epist. 31, ubi ἀληθῶς; γὰρ (inquit) σκηνώματα τε καὶ θυσιαστήρια καὶ ναὸς, καὶ κειμήλια Θεοῦ διὰ τῆς καρθηνίας παύματα · id est, *vere namque tabernacula, et altaria, et templum, et pretiosa munera Dei per virginitatem apparuistis.* Helenæ illustri epist. 170, lib. 11 Al-latii, est inscripta, qua solatur eam, vetatque lugere more gentilium filium unicum, et optimum, qui obdormierat, Nicaretum; an filium Nicareti scriniari, ad quem exararat epist. 131 lib. 111? Nec enim ad Nicaretum spectare censeo, quem admonet epist. 284, lib. 11. Præterea Nilus Juliam comitissam convenit per epist. 213, lib. 11, objurgans eam quod nimium studeret corporis venustati curandæ; an illam Gazensem, de qua cardinalis Baronius ad annum C. N. 403, fol. 179? ad Stephanidem comitissam, l. 11, epist. 218, cujus fide servandum maritum affirmat; viduam demum Dioscoriam, cui Deum subventurum præ sagit lib. 11, epist. 266. Nomina vero tam uxoris Nili, quam filię celata oblivione in terris, in cœlestibus tabulis fuisse oblipta crediderim. Tanta fuit Nili modestia, tantaque humilitas, alienus penitus erat a famæ aucupio, empyream ambiabat immortalitatem, ipse cum uxore, liberisque, et religiosa familia probe norat eos qui vanam spernunt gloriam, adepturos veram, omnia monumenta mortalium sublunari excitata in regione tam celeriter absumi, ac perire, mortem saxis evenire, nominibusque: fortassis etiam epistolas ad eas dedit, sed interciderunt illæ, ut sunt varii rerum casus. Deposita igitur jam dignitate, successorum accepto, et bonis fortunæ, quibus affuebat, in alimoniam usumque pauperum large distributis, juxta consilium evangelicum; peregit pium felixque cum thori consorte divortium Nilus, et quatuor illi beatitudinis candidati, egressi sunt e domo, et cognatione, unanimiter conspirantes. Sub annum 405, pulso nempe in exilium Chrysostomo Joanne pastore, istæ oves voluntarium subierunt exilium. Arripuit iter Nilus ad montem Sinai cum Theodulo, ambo monachicum statum sublimem, atque angelicum ad præcata expurganda, virtutesque augendas aptissimum, et ad iracundiam Dei placandam, veniamque promerendam assectantes, dum parte alia conjux, et filia sanctimoniales professoræ proficiscuntur ad Nili fluentia et Ægypti monasteria; neque potuit amicorum pietate illustrium, fidelisque populi turba stupentis ad spectaculum tam gloriosæ conversionis se continere, quin voces lætitiæ testes et doloris effunderet ore pleno, quibus tam digna paria prosequerentur, ita ut omnia Constantinopolis compita encomiis, ac querelis, imo et viæ regiæ perserent. In primis gloriationis immoderate vitium semper exosus, tuñc potissimum id **657** fugiebat Nilus, nec ex illis erat qui sub animi

A demissionis specie tumentes superbiunt, captantque inanem adorationem novo genere ambitus ex niseria, ex illuvie, fictaque animi despicientia te-gentes cinere monasticæ vestis, et vili schemate illud cenodoxiæ incendium quo exardescunt lutes, neque periclitabatur in applausibus ejus sanctitas, nec erat timendum ne laudes quæ ipsi ascriberentur, corrumpere, ac decoquerent virtutum, quibus ornatus erat, flores et fructus, quasi gemmæ erumpentes, mentemque voluptate abhlandiente perfusam plusquam par esset, ut lapsu graviore rueret, extollerent; eo citatori gradu. se oculis eorum subtrahebat, et aures obstruebat Nilus, neque cognatorum, aut charorum, vel servorum lacrymis tantillum permovebatur, siccis ipse oculis ad vexillum crucis convolabat, tanto solitudinis amore flagrabat aulæ pertæsus lubricum; insonuerat illi apophthegma illud tritum: *Exeat aula qui rolet esse pius; utque alter succinuit: Quicumque ad astra tendit et sequi cupit virtutis decus aureum, relinquat aulam et æstuantem purpuram.*

B Mons Sinai, seu Sina est in Arabia, sancto Paulo apostolo auctore c. 1v, 25, ad Galatas, nempe Petræ, ubi μέλανα ὄρη locantur a Ptolemæo, lib. v, c. 17, *Geograph.* e sancto Hieronymo. Sinæum vocat Justinus e Trogo. Insignis est Dei alloquiis cum Moysæ, et lege tradita populo Israelitico, locisque sacris, quæ circum florebant, e Bellonio, lib. 11 *Observat.*, c. 62. Duobus assurgit cacuminibus solido saxo, et variorum colorum, granulisque diversas figuras referentibus distincto; excelsior pars Sinai nomen, depressior Oreb appellationem sortitur. In Oreb Moysis, qui legem ibi a Deo accepit εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, id est, ad *dispositiones angelorum, sive disponentibus angelis*, Act. vii, 53, impressa effigies adamussim adhuc marmoris exstat. In Sinai corpus sanctæ Catharinæ, quam Æcatharinam, quasi ἀγίαν Καθαρίαν dictam arbitror, fuit ab angelis deportatum, quod postea monachi transtulerunt in imam radicem Oreb, ut ab hostibus tutum conservarent, arce constructa, e Procopio de Justiniani A. *Ædificiis*, Combess. p. 54 Demonstrationis Constantinopolis ab incerto; typum utriusque montis pollicitus fuerat Leo Allatius in D Notis ad Eustathii Antiocheni patriarchæ, qui sub Constantio A. vixit, et synodo Nicænæ interfuit (teste Socrate, lib. 1, c. 13 *Hist. Eccles.*). Hexameron, p. 512; sed non stetit promissis, neque posse typum illum a pictoribus delineari Petrus a Valle in *Itiner. Turcic.* p. 230, editionis secundæ fatetur, ubi se lustrasse montem utrumque narrat, et diligenter describit; Eustathius autem eos, qui ævo suo proficiscuntur ad illa loca χάριν ἱστορίας, id est, *discendi, vel sciendi gratia*, formas tentoriarum infinitæ multitudinis a seipsis conspectas asseverare tradit p. 90. Sedente sancto Gregorio Magno Rusticana patricia perrexit ad montem Sina, lib. 11, c. 44 *Registr.* Hinc prodiit, et cognomen traxit Anastasius Sinaita, qui archiepiscopus Antio-

chenus, scripsit Ὁδῆγόν adversus Acephalos, et ad an. 534 **658** vixit. Joannes Climacus 30 gradus, quibus ascensum docet ad perfectionem, ibi composuit ad annum 540, e Radero, seu e Baronio, et Bellarmino cardinalibus; eum montem incolere tum permulti monachi, et supra, et subter. Theonam comperio Dei miseratione presbyterum et ambascatorem sancti montis Sinai, et eremi Raithæ, seu Raithu, et sanctæ ecclesiæ Pharan, qui faciens sermouem, et pro omnibus monachis existentibus in prædictis solitariis locis, supplicavit, et subscripsit libello monachorum Secundæ Syriæ, quem oblatum Justiniano imperatori legitimus insertum actioni primæ synodi quintæ, p. 14; et alteri libello ad Mennam Constantinopolis patriarcham, porrecto ibidem, pag. 16. E summis pontificibus Innocentius Sextus episcopum, nunc archiepiscopum, et fratres Montis Sinai sub protectione beati Petri ex sanctæ sedis apostolicæ recepit anno pontificatus octavo, quarto quarto de Indultis. Sancti Gregorii Magni charitas erga pauperes, et inexhausta liberalitas, vel hinc effulsit, quod munificens pontifex pro Gerontocomio, id est, Senum domicilio montis Sinamisi Joanni abbatis lænas xvi, racanas xxx, lectos xv, pretium quoque de emendis culcitrīs, vel naula dedit, epist. 16, lib. xii Regest.; et Palladio presbytero, de monte Sinai cucullam, et tunicam de benedictione sancti Petri lib. viii, epist. 45, Indic. 13. Narrat Joannes diaconus de ipsius Vita lib. ii, c. 52, eum tam Hierosolymis, quam in monte Sinai famulis Dei quotidiani victus, et vestimenti copiam annaliter mittendam procurasse; sed de lænis et racanis fusius egi jamdudum in Dissertatione mea de aurea rosa.

Expediti ergo lacinosæ vitæ impedimentis, ut loquitur Tertullianus lib. iv *Adversus Marcionem*, id est undosæ, sinuosæ et præruptæ, cujusmodi erat illa, quæ in aula Græca tunc agebatur, Nilus et Theodulus perrexerunt ad montem Sinai, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem (ita scribit Apostolus Paulus, c. iv ad Galatas) Græce, *ασσοιχει, τούτῃστι γεινιάζει, ἄπτεται*, propinquus est et annexus: sic explicat sanctus Joannes Chrysostomus, vel conterminus, consinis, deserto nempe, in quo est mons ille, propinqua est Jerusalem, interjacet namque Idumæa, quæ tota montosa est, et continua fere montium serie Sinai conjungitur Jerusalem, e Borchardo, Adrichomio et Zieglero, per montana quoque Judææ usque ad montes, qui sunt in circuitu Jerusalem, juxta vatem regium, psal. cxxiv; vel recta continuatione itineris Israelitarum per Sinai, quod antea per varios anfractus viarum, et mansionum habuerunt; quæ sententia est sancti Thomæ Aquinatis; aut similitudine, sive cognatione, quem admodum exponit e Theophylacto et Vatablo Cornelius a Lapide. Cumque ibi pervenisent in illo præcelso culmine constituti, vestigils inhaerentes sancti Pauli, et eum imitati,

A qui abiit in Arabiam c. i ad Galatas, ut doceret quod a Deo revelatum ipsi fuerat, e sancto Hieronymo, utque Barbaros Arabas excoleret ad religionem Christianam suscipiendam **659** e sancto Joanne Chrysostomo, qui notat ibi sancti Pauli modestiam et fervorem; pater hic filiusque suæ quoque conversionis exemplo, monachos illos, quorum institutum sunt amplexi excitarent magis ac magis ad pietatem, inque vera et Christiana philosophia, ut in Opusc. primo, Nilus ipse probat, inque Narrat. p. 2, in lege Domini sese cum filio exercebat, quam Deus in monte Sinai dedit Moysi. Inibi etiam sanctæ Catharinæ corpus ab angelis delatum mirabiliter conquiescit, quæ cœlestis sapientia ditata, philosophos Ægyptios vicit, et convicit, et de immmanissimis etiam tormentis triumphavit. Oraverat Deum virgo, cum miles decollandi artifex πάναγνον κεφαλῆν amputaturus esset; ne corpus ejus spectaretur post mortem, seu nudaretur, et exponeretur ludibrio gentilium, et simul ac miles, quod jussum fuerat, exsecutus est, non solum purissimis venis pro sanguine læc effluxit, sed corpus ejus ἐξ αὐτῆς τῆς ὥρας ἕως νῦν διαμεινεν ἀθάτατον ἄπασιν. Ἄγγελοι γὰρ ἀποτμηθείσης αὐτῆς νεύσει κατάπαντα θεοῦ ὡς πρὸς τὸ ὄρος τὸ Σιναι τοῦτο μετακομίζοντες ὤφθησαν, ut legitur in codice ms. bibliothecæ Vallicellanæ, pag. 76, num. 34, id est, *Exinde ad hoc usque temporis permansit invisibile omnibus, angeli namque, ubi capite multata fuit, nutu omnino Dei ad montem Sinai transportantes, visi sunt.* Nec ambigo fuisse custodes illius probos anachoretas, qui domicilium ibi fixerant; ex quo enim Christiana religio cœpit, pii fideles quidam fuerunt, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὄπασι τῆς γῆς, ut scribit sanctus Paulus ad Hebr. cap. xi, 38, id est, *In solitudinibus errantes, et montibus, et speluncis, et cavernis terræ,* ut adnotavi superius. Certe imperante Diocletiano, et Petro Alexandrinam Ecclesiam regente, ἀνηρέθησαν ἡσυχάζοντες ἐν τῷ ὄρει Σινῆ (E Menæo Græcorum 14 Januarii) cæsi sunt solitarii vitam agentes tranquillam in monte Sinai a Barbaris. Cumque Nilus et Theodulus montem illum venerandum ascenderent, arbitròr monachos ipsis obvius excepisse benevole ambos, et in consortium sacrum libenter ascivisse. O qui complexus! O quanta gaudia fuerunt! In Opusculorum Indice, observabam varios ordines, seu gradus monachorum, primum: Ἐγχερατέων, id est, qui continentiam servantes, vel Ἐγχερατευομένων, id est, temperantes erant. Variis autem nominibus appellabantur, secundum varia exercitia. Quidam cœnobitæ, seu synoditæ, alii anachoretæ, eremitæ, stylitæ, id est, columnarii, κιονῖται, Ἐγκλειστοι, reclusi, κουβουκλήσιοι, solitarii, vacantivi, Θεοφιλεῖς, quo nomine Christiani primum universim vocabantur, tum monachi speciatim, Ἰκέται orantes, θεραπευταί, id est, famuli, atque servi Dei, Λαυρῖται, id est, cellarum incolæ, nonni, religiosi, philosophantes, præter gyrovagos et circellocos.

qui potius erronei erant; secundus ordo erat ascetarum non generatim sumptorum, sed proprie, ac pressim, qui ad nutum ablatum et ἡγουμένων jejuniis, orationibus et meditationibus vacantes exercebantur, et Sarabaitæ etiam denominabantur; tertius μοναζόντων, qui propius 660 accedebant ad monachatum, et vestem induebant religiosam; quartus monachorum, qui monastico amiciebantur habitu, et attondebantur, neque continentiam tantum, sed paupertatem, et obedientiam custodiebant adamussim. In singulis autem istis gradibus certa temporum præstituta erant intervalla, ut animadverti, p. 601. Ea vero contrahebantur interdum; nam Joannem Climacum ab opere dictum Scalarem, et a munere scholasticum, in monachum fuisse receptum, et attonsum, amictuque monastico donatum comperi ejus in Vita, quam Daniel Raithuni cœnobii monachus conscripsit, quatuor annos cum posuisset in tirocinio, et Isidorum Alexandrinum cum septem exegisset in Raithuno cœnobio. Nilum ego et Theodulum non observasse graduum istorum discrimina suspicor, continentem quippe fuisse, cum ageret adhuc Constantinopoli ex consensu conjugis Nilum, sicut et Theodulum continentis innutritum adolevisse arbitrator, asceticamque vitam utrumque professum, μονάζοντα igitur istos montem ad Sinai, velut ad portum quietis appulisse mihi persuasum est, eo ipso anno 403 C. N., e sollicitudinibus terrenis in solitudines, et e sellis præfactoriis in cellas eremiticas migrando: cum alii Byzantii sese in oceano deliciarum et voluptatum volutant, illi cœlestibus meditationibus elati volitant ad paradisum; dum alios molles lecti lascivientes obvolvunt, illos sacrorum librorum lectio detinebat, nec ad episcopales thronos inde se rapi patiebantur, sed rastris et sarculis in excolendis hortulis terram arenosam effodientes, et rostra despicientes victricis linguæ opulentis perconantia dictionibus, astraque aspicientes, Conditoreum eorum dilaudabant psalmodiis, hymnis et orationibus, de quibus tam utilem tractatum composuit Nilus. Nec enim villitatem, et asperitatem, ac illuviem vestium, nuditatem pedum, qua æmulabantur Anypoditas, id est, Excalceatos Constantinopoli degentes in monasterio Sancti Thalassii, cujus archimandrites presbyter Diogenes subscripsit libello ad Joannem patriarcham, act. i concil. v, p. 20, oblatæ; vigiliis, quibus Acœmetenses Constantinopoli quoque diversantes exsuperabant, eloquar, luctus, lachrymas, suspiria, planctus, et flagella, quibus ὑπωπιάζεται σῶμα καὶ δουλαγωγείται, uti Paulus I Cor. ix, 27, id est, *lividum fit corpus et in servitutem redigitur*, chamæœunia, id est, decubitus humi, genuflexiones; γονυλάσεις, μετανοίας, seu prostrationes, ac denique silentia, et jejunia, xerophagias, sive aridas escas atque siccatas. Quando ipse Nilus tacuit, ego quoque præteribo. Ἀνεμῶν ἄνεμος est qui vento aperitur, apud Dioscoridem; symbolum esse varitatis Lucianus cum florem affirmat:

A laudes quidem florentia excitant iugenia, et virtus laudata crescit, gloriaque habet immensum calcar, ut ille cecinit, nec ulla est tanta humilitas, quæ non tangatur gloriæ dulcedine, juxta Valerium Max. lib. viii, cap. 14. Themistoclis auribus nullum acroama libentius excipiebatur, quam illud, quo illius celebrabantur egregia facinora. Joannes ipse XXII papa fassus est se blanditiis, 661 quas aversabatur, nihilominus demulceri, et interdum capi; sæpius illæ repulsæ tandem ex Seneca sole:nt admitti. Ἐξανεμοῦσθαι tamen dicuntur segetes, ventilari scilicet, ac exsuffari, dæmone inflante: nimio etenim ventorum flatu evacuantur, et exinaniantur, præcipue dum maturescunt, apud Theophrastum; ita nimia præconia clariores animos nudant, et spoliant virtutum aristæ ad humum, ita qui virtute sunt insignes, humiliores evadunt; hirudo quippe Joanni Climaco est yana gloria, et a Græcis inter capitula vitia recensetur, ut jam præfatus sum, et ipse sanctus Nilus, p. 36, narrat. 3, ab ea corrumpi recte facta, veramque gloriam fuso tradit. Proprio præsertim sordescit laus in ore; unde sanctus Cyprianus ad Donatum scribit odiosam esse in proprias laudes jactationem; et Plinius junior, lib. ii, epist. 9, quod magnificum referente alio foret, ipso qui gessit referente, vancescere; recteque Salomon, c. xxii, v. 2 Proverbiorum admonet, Ἐγκωμιαζέτω εὐεὶ ὁ πλάς, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ εὐαγγελία, id est, *Laudet te alienus, et non os tuum, extraneus, et non labia tua*. Sanctus vero Clemens Romanus Epist. ad Corinth., p. 39, 49 et 50, Ταπεινῶσθων μὴ ἑαυτῷ μαρτυρεῖτω, ἀλλ' ἑαυτῷ ὑφ' ἑτέρου μαρτυρεῖσθω: id est, *Qui mente præditus est humili, non de seipso testimonium ferat, sed abs alio sibi velit ipsi testimonium præberi*. Nilus itaque, quæ pie macerando carnem, et exercendo se una cum Theodulo in montis Sinai monasteriis, inque Patrum synaxibus (colligebantur enim Dominicus dæbus unum in cœtum, pariterque congregati monachi, ac μονάζοντες, communicabant sacris mysteriis, uti narrat διηγῆσαι tertia Nilus, p. 38; neque diffinetur dolirus ille Apostata Spalatin. tom. i, p. 378 *De repub. ecclesiast.*) peregerat, Deo soli nota esse cupiens, taciturnitate premit. Cum vero maritus et uxor sint duo in carne una, et pater ac filii una, eademque persona censeatur ex artificio, ac signamento juris etiam civilis, quin et commente naturæ prehensantis immortalitatem procreatione similis, l. final. C. *De impuber. et al. substitut.*, §. *Ei vero institut. de inutil. stipulat.*, §. *Sed sui ibidem, de hered. qualis, patrisque vox*, sit vox filii, qui paternorum viscerum portio est, ex Aristotele, lib. v *Ethic.*, et in quo parentes reviviscunt, et quemadmodum magis oblectantur, ita plus torquentur in ipso; filiorum certe dignitas, laus, atque gloria communis est patri. Ut Justinianus refert *Authenticis, Constitut. quæ dignitatib.*, §. *Generaliter, ubi gloss.*

et ad l. *Sed Julianus*, § *Quod dicitur D. ad S. C. Macedonian*. Hinc arguo Nilum nec de rebus a se, lilioque Theodulo inibi sancte gestis, neque de conjugis, filiarum præclaris et religiosis actibus quidquam litterarum monumentis consignasse, adeo modeste de se, sulaque sentiebat, adeo exacte humilitatem colebat; mirari satis non possum, quod ipse totum illud tempus, quo in monte Sinai diversatus est, ante Barbarorum incursionem, quæ, ut computo, accidit a C. N. 419, sicque quinquennium, quod peregit in Narratione secunda, **662** pag. 17, verbis istis describit: *Αὕτη μὴ τῆς ἡσυχίας ταύτης ἐποίησεν ἑραστήν, καὶ πρὸς τὴν ποθοῦμένην ὠδήγησεν ἐρημίαν, καὶ μέχρι πολλοῦ παρεσκεύασεν διαίτησθαι ἡδέως γαλήνης ἀπολαύοντα πολλῆς, καὶ οὐρῶν πνεύματι πρὸς τὸν σκοπὸν εὐθυνομένον ἕως, etc. Talis* **B** *(potioris nempe boni cupiditas) me quietis istius fecit amatorem, et ad desideratam deduxit solitudinem, multumque per tempus effecit inhabitare libenter, nulla fruente tranquillitate; secundoque spiritum directum ad scopum, donec: ubi multum per tempus intelligo integram Olympiadem quo implet præscriptum μονάζουσι, seu νεωτέροις monachis intervallum. Interea vero sanctus Joannes Chrysostomus in exsilio Comana decessorat anno C. N. 407, sicut admo. Obierat et Constantinopoli Kalend. Maiis, quamvis ascribant i Kalend. Septembris, qui Theophanem sequuntur, anno subsequenti 408, Arcadius Augustus viduus, e Codice Theodosiano, et successerat Theodosius in Eoi administratione **C** imperii. Eudoxia vero Augustæ putabatur anno 404 demortua, sed ad 409, biennio post sancti Joannis obitum, e vita migrasse Spondanus evincit ad illum annum 404, num. 16, et ad annum 407, num. 7. Opinor autem tam a Nilo, quam a Theodulo fuisse servatum jejunium apprime. Certe illud delineat, p. 33, c. 14 et pag. 16 tractat. *De monast. exercitat.*, posteaquam insectatus est catillones delicatos exquistorum ciborum, et condimentorum assecias, gulæ ac gastrimargiæ penitus addictos, tam graphice, quod custodiebant monachi per cellulas ibidem, ut sub oculos ponat. Jejuniu profecto revocatur homo ad paradisum, ex quo propter intemperantiam fuit ejectus. Jejuniu est vitæ celestis atrium. Eo (ut est testis sanctus Basilius) propulsantur tentationes diaboli, Christi milites armantur ad pietatem, opifex est illud temperantiæ et continentię. Certe sanctus hic doctor adeo abstinentia excelluit, ut spiritu tantum vivens, præter ossa et pellem, nulla præterea corporis parte constare videretur. Præteritio quæ congerit eloquentissimus ille antistes in ejus commendationem, ἐν λόγοις περὶ τῆς νηστείας, id est, in sermonibus de jejuniu, qui conferendus est cum Tertulliano, pag. 190, *Ad martyres*; sanoto Hieronymo in Epistolis, in primis cum sancto Ambrosio, qui eum imitatur, lib. *De Elia et jejuniu*. Inter exercitationes monachorum principem illud obtinet locum, mentemque luminibus spiritualibus illustrat ac præparat ad excipienda **D** A Spiritus sancti dona, vanitatibus attritis, ac velut erasis, et sordibus emundatam. Quod si omnis qui contendit in agone ab omnibus se abstinet, ut corruptibilem accipiat coronam, et currit in stadio; Apostolus ita scribit I Cor. ix, 25, quanto magis debent monachi operam dare abstinentiæ, jejuniuque corpus affigere, domare atque inacerare, ut donentur incorrupto et immarcescibili diademate. Inter spiritus octo malitiæ, sive peccata capitalia primas ducit gula jejuniu adversa, ut ipse Nilus collocat in tractatu de illis suo, et quemadmodum est ea ostium aliorum criminum, **663** ita jejuniu janua est aliarum virtutum; Elias, Moyses, et Christus Dominus jejuniu se præmunierunt: primus, cum ad Deum confugit in montem Dei, sive Oreb, meminit Joannes Climacus gradu 7, p. 158: Siddin loci anachoretarum ardui et inaccessi, qui distabat septuaginta milliaribus a castro, in quem locum secesserat Stephanus a cella sua migrans ad radicem montis, ad quem Elias propheta Deum viderat, tum ad cellam suam reversus est, de Elia, et spelunca, in qua ille delusit fugiendo Jesabel, III Rég. xvi, 9. Petrus a Valle, tom. I, fol. 80. Secundus progressus ad Sinai cacumen, Exod. xxxiv, 2, saxeam volumen, rupices paginas Decalogi, ut loquitur Salvianus lib. *De gubernatione Dei*, p. 42, accepit a Deo. Christus autem vindex et assertor generis humani jejunans in deserta solitudine cum Satana congressus ipsum devicit, et exarmans debellavit, edixitque discipulis suis dæmoniorum genus mutum, et allidens non ejici nisi in jejuniu et oratione, Marc. ix, 28. Joannes patriarcha Constantinopolitanus popularem auram captans anno 553, et jejunatoris, sive νηστευτοῦ sibi cognomen asciscens, usque ad 597 annum id gestare perhonorificum existimavit, et illo se suis plebibus plus æquo venditavit. Sed de jejuniu qui coluit id tam eximie, ac ei deditus ita fuit, ut quoties cibum sumendus esset, toties tormentum subire videretur, sanctus Bernardus fusius agit in eo nimirum exercitatissimus. Sunt enim eloquentes potissimum homines in eo quod sciunt, sermone 30 ad Cantica canturum. Jejuniu itaque sunt usi Nilus et Theodulus pro ætatis cujusque ratione ac modo, æmulati sanctum etiam Petrum, cui non satis fuit amare flere, potumque suum lacrynis admiscere, verum et amaris lupinis quoque se pascere voluit, ut canit Gregorius Nazianzenus *Jambic. carm.* 18. Quid Petrum cujus cibum erant lupini unico asse, hoc est decem minis, sive unciis empti ex Billii versione, p. 1380, qui putat eum ex apocrypho quodam hausisse libro, p. 1387. Sed Gregorius refert in oratione quoque *De amore paupertatis*, tom. I, pag. 457. Sanctus etiam Matthæus semina et summa olerum fastigia comedebat, uti sanctus Joannes Baptista, seu arborum vertices efflorescentes, aut locustas et mel agreste manducabat, auctore Clemente Alexandrino, lib. ii *Pædagog.*, p. 81. Ca-*

phæz; et mulieris sapientis Thecutidis inde appellatæ, quæ placavit Davidem iratum filio Absaloni, qui fratrem suum Ammon occiderat, II. Reg. xiv, ubi Cornelius a Lapide, Ruffino Tapha, Josepho, lib. viii *Antiq. Θέκος* in Vita sua Θέκος, olim Thecuah Pererio.

Eo in deserto commorabantur monachi, qui a Saracenis trucidati fuerunt; quemadmodum narrat Cassianus, lib. iv *De vita Patrum*, relatum e collatione sexta de nece Patrum seu sanctorum, ex Theodoro abbate, deque pia concertatione super sanctorum reliquiis ibi agit. Et hunc librum esse suspicor Theodori episcopi Massiliæ de certaminibus martyrum, quem exstare in vetustissimis Ecclesiæ Bergomatis monumentis testatur Galesinius in adnotationibus ad Martyrolog. iv Non. Januarii; Theodorum quidem episcopum Massiliæ a quinto ad sextum usque sæculum a Rufo historiographo eruditissimo in *Historia Massilien.* pag. 321, invenio; sed et meminuit episcopi Massiliensis Theodori sæpius Gregorius Turonensis 666 eodem tempore, lib. vi, c. 2 *Hist. Franc.*, et passim, unde antiquiorem istum Theodorum opinor episcopum Massiliensem, et ex abbate censere ad episcopatum fuisse pro-
 vectum, sive raptum, uti tunc moris erat, etiam invitum, ideoque magis dignum, cum forsitan ad illud emporium Galliarum Græcis habitatum colonis et legibus gubernatum appulisset, ex Ægypto cum Cassiano sancti Joannis Chrysostomi diacono, qui consulverat istum Theodorum, et nominat vi-
 rum singularem in conversatione actuali, affirmans eundem habitasse in Cellis, qui locus inter Nitriam et Scythiam situs a monasterio Nitriæ quinque millibus distans, octoginta millium solitudine dirimitur ab eremo Scythiæ, in qua Cassianus agebat; et apud Henricum Canisium lib. v *Antiq. lection. in Hist. Peregrinus* commemoratur, de qua superius actum est, pag. 615, ubi de Nitria, deque Oase, de qua et Theodorus Lector in Collectaneis hæc habet: *Ἀνηπαδόνι τὸν σῶμα διέφθειρε Νεστόριος, καὶ ἀνακληθεὶς ἀπὸ Ὁάσεως* (male legitur *Ἐασέως*), ἐφ' ᾧ μεταστῆναι εἰς ἕτερον τόπον, τῷ θαλάτῳ πρόλαβε τὴν ἀνάκλησιν. Id est: Nestorius putredine infectus periit in corpore, et revocatus ab Oase, cum transferretur alium in locum, antevertit morte regressum, seu revocationem. Ista sunt verba Cassiani, quibus declinat Thecuticam eremum: «Thecue desertum in Palæstinæ partibus juxta Thecue vicum (an muratam civitatem, quam extruxit Roboam rex, II Paral. xi, 6, Anos prophætæ patriam) solitudo vastissima est usque ad Arabiam et mare Mortuum, quo ingressa desciunt fluenta Jordanis et alvei siti faciunt finem, et cineres Sodomorum, amplissima extensione perfecta. Hujus solitudinis mentio fit II Paral. xx, 20, et II Machab. ix, 55. In hac summæ vitæ ac sanctitatis viri monachi diutissimo commorantes repente sunt a discurrentibus Saracenorū latrunculis intercepti, » etc. Sed inferius de his agam pluribus.

A Nilus quidem anno Christi 410, quo incurio Saracenorū sub Theodosio Juniore contigit, cum in Sina degeret, jam senex erat, ut ipse narrat. 6, pag. 92, apud Possinum fatetur ex aliorum sententia, ubi scribit: *Ἦν δὲ κατὰ βῆδην ἐπόμνος τοὺς προστείχουσιν, ὡς μὲν Ἰσως φῆσειεν ἄλλος ἀδυναμίτ, τοὺς μᾶλλον ἰσχύοντα; οὐ φθάκων ἀσθενεία τοῦ γῆρω; id est, Ego vero sequebar pedetentim præcurrentes, ut quidem fortasse diceret alius, præ impotentia non valens assequi eos, qui majoribus erant præditi viribus, ob senectutis imbecillitatem: quemadmodum et subducto calculo mox comprobabo illum affecta tum ætate fuisse. Nam cum ad præfecturæ munus evectus fuit, ut astrueham supra, sub anno C. N. 403, etsi leges annales, sive annariæ, quibus præscripta erat ætas, qua præterentur honores, uti cavit ille tam Julia, quam Pompeia, et aliæ, de quibus in l. *Cum lege D. de arbit.* et l. *Quidam consulebat, 57 D. de re judicat.*, ubi Darenus, non observantur adamussim, illisque solvebant imperatores, ut erant nonnunquam dissoluti, candidatos, vel etiam probi et justī, cum virtus non 667 exspectabat annos, sed anteibat (de legibus illis satis egi fuse in Diatribæ S. R. E. cardinalium ætate), attamen eas cum Rosino, lib. vii, cap. 9 *Antiquit. Roman.* pag. 697, arbitror annum saltem 42 exegisse in præfectura urbis, sicut et in senatoria dignitate; sed liquet ex epitaphio Pantagathi, qui concilio Arausicano secundo subscripserat, anno C. N. 529; exstat illud incisum marmorī Vastoni; ultimique duo isti leguntur versus:*

*Abstulit hunc rebus decimo mors invida lustro,
 Namque senatoris posuit post cingula vitam.*

Nempe cum a senibus nomen mite senatus hæbeat, inter quadragesimum et quinquagesimum annum senecta videtur incipere. Plato novem posuit ætates hominis; quarto anno infantiam, ablactato post triennium,

*Mater alit puerum trimum trimoque minorem,
 Majorem vero pascere patris erit.*

l. II *Machab. gloss. in c. ex litteris* 2. Gregorii IX, extra *De convers. infid.* ascribit decenni pueritiam, decem et octo annos nato, adolescentuli ævum, adolescentiam agenti 25 annos, florenti 36, crudo seni 55, seni sexaginta quinque; decrepito quod superest vitæ, et ista refert Elias Cretensis in oratione decima nona Gregorii Nazianzeni, p. 139, qui addit: «Quoniam igitur quadragesimo quarto anno perficimur, et postea descere incipimus merito igitur tempus istud humanæ naturæ vitam esse definit.» Sanctus Augustinus, epist. 110, hæc se locutum esse refert, sex ætates hominis enumerando. «Verumtamen in infantia speratur pueritia, et in pueritia speratur adolescentia, et in adolescentia speratur juvenus, et in juvenute speratur gravitas, et in gravitate speratur senectus, etc. Senectus autem aliam ætatem, quam speret, non habet, » etc. Ubi gravitatis nomine senectam intelligit et sen-

cipitis vocabulo, senium; nam qui gravis Latinis, Græcis πρεσβύτης vocatur; qui vero senex, seu semine, γηραιός, ut docet idem sanctus in Enarratione psalmi septuagesimi, p. 276, sive quasi γῆν ὀρῶν, vel εἰς γῆν βέων, *terram aspiciens*, atque cernens, aut *in terram fluens*.

Itaque plusquam quadragenarium Nilum præfecturæ munere functum arbitror, sive quadraginta duos annos attigisse, cum ad vicesimum quintum usque annum operam dedisset liberalibus disciplinis, et juris scientiæ, adolescentes nimirum ætate excusabantur ab honoribus, usque ad illum ætatis annum, l. 1, C. *Qui ætate se excusant*. lib. x. C. Justinianæi ἐγκύκλια vocabantur circulares disciplinæ, grammatica, rhetorica, dialectica, tum mathematicæ. Ipse Nilus, epist. 43, l. ix. Allatii ad Dominum juniorem, ubi male μετὰ [τῆν] τῶν ἐγκυκλίων παιδεύειν, καὶ τῆν τῶν φιλοσοφουμένων ἐκμάθησιν, id est, *Post emensa studia circularium disciplinarum, et rerum philosophicarum doctrinam*, vertitur *encycliorum*. In Vita sancti Joannis Climaci disciplina encyclica memoratur et dicitur quis orbem disciplinarum perficere, ac ἐγκυκλοπαιδεύειν postea trivium et quadrivium appellabantur. Nilum dein uxorem duxisse censeo anno ætatis 50, colligens scilicet plus minus ipsum 668 Nilum in lucem prodiisse an. C. N. 560. Suscepit autem filium in primis e conjuge sua, gravissima et honestissima matrona, tum filiam. Honor præfecturæ maturam ætatem requirebat, nec præmatura veneri juventutem enervari reipublicæ intererat. Effluxerant autem, cum ingruit illa procella incursionis Arabicæ sub Theodosio minori Augusto, anni a Christo nato 440; nam quando Nilus una cum filio Theodulo, quiescens appetens, Si-næum montem adiit, annus a Christo nato elaborabatur 403, quinquennium nempe usque ad annum 410 transiit; numerabat vero tunc Nilus ætatis suæ annos quinquaginta plus minus. Theodulus autem primigenius non solum annis erat non facile minor quindecim, ut putat R. P. Possinus in Notis ad Narrationes, pag. 167, quo tempore fuit a Barbaris captus, verum adultam agebat ætatem exactis adolescentiæ annis 48, et quod excurrit, nempe ad illius exitum properabat, quemadmodum Nilus inchoarat quinquagesimum. Horatius profecto dulcissimus poeta pangebatur, integrum se laudare formam muliebrem, cave inquires suspicari

*Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum;*

anno quippe quadragesimo constantem ætatem, sive gravem decurrere, juventutæque robur vergere significans. Ad oppidum Sucasam quidem cum pervenissent Barbari, qui captum Theodulum venum exponebant, isque redemptus foret a quodam misero ipsius mactandi, et lacrymantis, rursusque diveuditus, in manus iterum eminentis episcopi Elusæ transiisset. Illic antistes, captus, præclara ejus indole, ac pietate expertus, adhibuit eum Ecclesiæ ministrum,

A namque ut Agaso narravit Nilo haud procul ab Elusa, Ὁ παῖς εἰρηται μὲν τελειὸν ἐν τῷ ἱερατικῷ τάγματι τὰς πρώτας τῶς [ὕπηρετας] τῶν νεωκόρων (lego νεωκόρων πεπιστευμένος, id est nempe *Theodulus tuus filius dicitur quidem ministrare in ordine sacro, cum ipsi credita sint prima munia custodiæ templi*. Neωκόροι apud ethnicos æditui, aut æditimi, qui ædium sacrarum curam gerebant, verrendo illas, expurgando, et emundando ac exornando; nam κοπεῖν non tantum significat verrere, ac mundare scopis, apud Suidam, Matthæi xii, Lucæ xv, sed et καλλύειν, id est *exornare*; hoc nomine vocabantur a profanis hi, quibus commissæ erant ædes etiam sacræ ab his habitæ, custodiendæ; auctor est scholiastes Aristophanis. Theocritus νεωκορίαν nominat manus ipsum æditui, aut æditimi, de quo Servius in *Virgil. l. 748*, illi κωλοποι, et νεωφύλακες, id est *ostiarum, templorum custodes*; ita testatur A. Gellius lib. xii *Noct. Atticar. c. 14*; et θυρωροί, id est janitores ad aperiendas et claudendas januas, portarii appellantur, IV Reg. vii, et i Paral. ix, xvi 42; dicti fuerunt, et πρόκυλοι, deorum cultores, qui lucebantur ædes sacras, Turnebo c. 24, lib. 1, *Adversar.*, Sophocli, et Aristophani in *Νεφέλαις*, et in Πλάτῳ, ac Herodoto, servi, famuli templa custodientes, imo ancillæ, quæ præcedunt hieras; nummus exstat Gordiani A. S, ubi legitur *Σαρδιατων νεωκόρων* apud Seguinum p. 23, *Select. numis.*, id est *adjutorum*, ut ille vult, et penes Oeconem. Illustratissimus 669 Falcoerius in Notis ad inscriptiones Athleticas, p. 47, arguit Ægium, quod νέων προστασίαν veterit templorum præfecturam, seu præsulatum, pro νέων, id est, juvenum principatu, quod recte liquet e nummo Severi A. quem mox profert, ubi legitur Παργαμηῶν νεωκόρων ἐπιστάτης p. 48 et p. 57, p. 105 et p. 111, ubi laudat Alberti Rubenii Diatribam de Urb. Neocoris, Julium Firmicum *De errore profanæ relig.* et Actorum apostol. c. xix, ubique Theophylactum, qui νεωκόρον interpretatur ἐπόδουλον. Adi et Spanhemium cursim eos commemorantem, p. 507, *De numism.*

Est in Ecclesia ostiariatus ordo apud Latinos, cujus in formula p. 16 Pontificaliæ Romanæ, munus designatur, aperiendi materialibus clavibus ecclesiam et ostiario traduntur claves, quas indit seris portarum, easque mox obserat et reserat; sanctus Laurentius levita, seu diaconus gratias agebat Deo, quia januas ejus ingredi meruerat; apud Græcos etiam exclamat diaconus θύρας, θύρας, id est, *portas portas*, obserans illas, ne quis infidelis introeat; R. P. Gqar. ord. sancti Dominici in Eucholog. variis lectionibus adnotat, p. 248, arbitraturque Græcam Ecclesiam habuisse ut officia, ostiariatum, exorcistatum, et acolythatum, indicarique a sancto Dionysio Areopagita, c. 3 *Hierarch. eccles.*, sancto Iggasio in Epistola ad Antiochen. et sancto Epiphasio ἐν συντόμῳ ἀληθείας λόγῳ p. 485, ubi vocat θυρωροίς et Patres concilii Laodiceni, c. 14, sess. 15, cantores, seu κανονικούς ψάλτας, ac ab Euschio etiam lib. vi

Hist. eccles. cap. 3, p. 237. Simeon Thessalonicensis officia tantum nuncupat exigens χειροθεσίαν, et non χειροτονίαν, ubi εὐχή λεγομένη ἐν τῇ εἰσόδῳ πρὸ τῆς συνήθους ἐπὶ ἀνοίξει ναοῦ ἐν ᾧ συνέβη manuum positionem, et non extensionem. Oratio dicenda in ingressu ante consuetam, dum aperitur janua templi, statim ac fuerit congressus. Putat Goar in lectoris ordine illos includi, et hos ordines unica benedictione conferri, quamvis et formulam deputati atque ceterosarii ordinandi, deinde inserat diversam ab ἀναγνώστου sive lectoris seu cautoris formula; eamque opinionem Arcudius, lib. x, fusius explanat, diaconulum lectorem appellatum addens; Billius in oratione decima sancti Gregorii Nazianzeni gradum lectoris recenset p. 375; Οὐρωρὸς ostiarius dicitur in Catalogo Ecclesiae Officiali, et διαβάτης seu διαβάτης id est transiens, seu circuitor, lectorque minor. Adjungitur a Goare, pag. 140, formula benedicendi œconomum, id est ecclesiae custodem, seu secundum diaconum, p. 140. Exorcistatus ordo seu officium apud Græcos episcopos committitur presbyteris; œconomi officia, sacrorumque vasorum ac ecclesiae custodis, diaconuli, seu diaconi secundi, ac minoris, et ostiarius (ad quem pertinet illa inscriptio Gruteri p. 106, num. 6: *Hic quiescit Ursatius ustuarius pro ostiario*, nisi legendum sit *bustuarius*. Cyrillus in Lexico. Visitur ea inscriptio Treviris ad sanctum Paulum); continentur eminenter, ac implicite in ordine lectoris, sive ἀναγνώστου. Goar in Eucholog. agit et de κανδηλάπτῃ, seu **670** accensore cereorum, et **Εκκλησιάρχῃ**, qui σημαντηρίῳ, id est signo convocat populum ad ecclesiam e Justino in *Dialogo cum Tryphone*, Tertulliano *De corona militis*, et ad *Scapulam*.

Lector in pulpito legit ea, quæ prædicat, seu lectiones sacras, verbumque Dei, et lectiones easdem cantat, et benedicit panem, et omnes fructus novos e Pontificali Romano; quondam legebat Evangelium in Africa ex epist. 33 et 34 sancti Cypriani, ut notat Magri, qui Notitia sua ecclesiastica falso citat concilium Toletanum primum; in eo namque contrarium can. 1 et 2 comperi, λέγον παπᾶν e Balsamone appellatum affirmat; ostiarii munus tradit Isidorus Hispalensis in epistola ad Lanfredum. Cardinalis Baronius fuse de ostiariis, et lectoribus ad annum Christi 44, p. 77, n. 13 et 34, ubi de officiis cantorum et laborantium ex epistola sancti Ignatii ad Polycarpum, et sancto Epiphonio, qui copiatæ et fossarii, deque notariis et defensoribus, ac psalmistis, uti Hallier, p. 369 et 374. Sanctus Hieronymus, sive quis alius inter ejus opera Epistolæ ad Rusticum Narbonensem auctor, de septem gradibus, primum ecclesiae clericorum ordinem statuit fossariorum, secundum ostiariorum; non sunt tamen ullo insignes ordine fossores κοπάται sancto Ignatio in epistola ad Antiochecos, quam rejicit Vossius, at Mestraus appro-

bat vertens laborantes, seu sandopilarios. Κοπάτας scribit in Compendio sanctus Epiphanius οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων, qui corpora efferunt mortuorum curantes cadavera, terraque mandantes e Justiniano Novell. 45 et 59; Cujac. ad. c. 1 et 2, *De vit. et honest. clericorum*, et ad c. 1 *Qui cler. vel vovent*. Spondanus in Epitome ad ann. Christi 44, et *De cæmet. sacr.* lib. v, cap. 9, part. 4; sanctus Hieronymus de muliere septies ieta epistola 49 ad Innocent. in Act. apost. c. 1x, imitatione Tobiae; in *Roma subterranea* Maius et Calligonus fossores enuntiantur, ex epitaphio, pag. 437 et p. 529. Troimus fossor cum bipalio, seu ligone depictus est, et ascribitur fossor per ὑπερδασμὸν trajectis litteris, ubi Severanus illum cum Trophimo Christi discipulo ex Acis apostolorum perperam miscet in Notis Purgationis Cæciliani. Gesta post Oplatum p. 266, fossores memorant; et p. 271 Saturninum fossorem. In *Roma quoque subterranea*, p. 408, Celerinus foss. et 409 Anastasius et Antiochus foss., et p. 495 et 439 psaltæ, psalmicines, Sidonio, unde psalmistatus officium; nam qui Christianos inhumabant, de traditione psalmos concinebant; sanctus Hieronymus in Vita sancti Antonii κοπιῶντας; sanctus Epiphanius, Bellarmin., tom. V, lib. 1, c. 4, controvers. 85.

Ad ostiarios redeundum, quibus claves traduntur, qui pulsant cymbalum et campanam, et aperiunt librum ei qui prædicat. E Pontificali, mos erat ecclesiasticus circulo claves appendi sancto Petro, ex ejus imaginibus, quas exhibet Alemannus, in *Dissertatione de pariet. Lateranen.*, aut e baltheo summi pontificis, ut in Vita Paschalis II, codice Vaticano **3622**, **671** Romæ celebris scriptor Vitæ aliquot pontificum Pandulphus ostiarius qui erat sæculo xii. Fuerunt olim circum arcam et templum ostiarii, I Paral. xvi, dicti janitores a januis, portarii a portis, ostiarii ab ostiis I Paral. ix, 22; I Esdr. iii, 24, *Ad limina fidi Custodes* Virgil. l. xxvi § 1. *D. de ann. legatis* et § *Est autem institut. de actionib. c. Clericos*, 21 dist.; ex Isidoro Hispalen. *c. Ostiarius* 23 dist. *c. Perlectis*, 25 dist. ubi de basilicariis, basilicarum ostiariis, et de matriculariis, vulgo *marguilliers* a matricula sive albo, in quo describebantur, licet alii deducant a marculo, quod eos, qui marculo fores pulsabant, observarent. Lucius, in *Placit. Curia*, lib. 1, tit. 5 et 6; Colvius in *Notis ad Sidon.*

Erant ostiarii profani, et ostiariæ II Reg. iv, et in sancti Joannis Evangelio c. x et xviii, apud Gallos *Huissiers*; de illis Rocheflavyn. l. ii *Institut. Parliament.* cap. 16, num. 22. De ædituis autem Varro lib. vi *De ling. Lat.* et lib. vii, cum Josephi Scalligeri Conjectaneis, Fest. in V. *Ædituis et Æditimus*. Anagnostæ, seu lectores continebant officia penes Græcos, horum omnium, ut sæpius repetii, officiorum, seu potius ordinum minorum ostiarius, et exorcistatus, quo expellendi dæmones, immundosque spiritus a corporibus obsessis dabatur

potestas his qui eo initabantur. Exorcistæ quidem a Latinis *adjurantes* vocati sunt, quia super catechumenos, qui baptizati erant, vel super energumenos, qui vexabantur a dæmonibus, invocabant nomen Domini Jesu, ut ab his egredierentur. Isidorus, c. 12, lib. vii *Etymolog.* c. *Clericos*, 21 dist. Formula solemnissima qua exorcistæ ordinabantur exstat in c. *Exorcista*, ibidem; Salomon quemdam modum exorcizandi adinvenit, conjurabatque dæmonas illo utens; Zonar. tom. I, fol. 21, *Χρονικ.*, ubi de annulo Eleazari e Josepho, *Antiq. Judaic.* lib. viii, cap. 2, qui de ipso exorcizante coram Vespasiano, ejusque filii. At cap. xix Actor. mentio fit circumventium Jndæorum exorcistarum, qui erant septem filii Scevæ principis sacerdotum, et invocarunt super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, tentantes adjurare, sed irrito conatu, v. 23 et sequentibus. In baptismo autem exorcismus fiebat, cum magno jurejurando, jurabant in nomen Christi catechumeni, et exsufflabatur dæmon, imponebaturque manus a presbytero, ut 4 dist. gloss. in c. *Pervenit*, 30, q. 1. Polydor. Virgilius c. 4 et 5, lib. iv *De inventor. rerum*; Cujac. ad c. 5 *De cognat. spiritual.* Hodie vero catechismi, et exorcismi solemnissimi sunt baptismi conjuncti, et statim ac editi sumus in lucem, aut post triduum saltem, adhibetur utrumque, dum sacris tingimur lymphis; Franc. Connan. lib. viii *Commentar. Jur.* c. 5 n. 2. At exorcismi energumenum formula exstat in Rituali Romano ad calcem. Eminentissimus quoque cardinalis Bona, sapientissime, ac prudentissime disserit, de indicis atque signis energumenum, de discretionem spirituum lib. Aureo, cap. 11, num. 14; Ulpian. in l. 1, *D. de var. et extraordin. cognit.*: « Si incantavit, si imprecatus est, si, ut vulgari 672 impositorum (ita nuncupabat Christianos) verbo utar *exorcizavit*; » erat Ulpianus infensus Christianis, unde collegit septimo libro *De officio procons.* rescripta principum de pœnis Christianorum; e Lactantio, Cujac. cap. 34 lib. x *Observat. de exorcismis et energumenis*; Alciat. lib. viii *Parerg.* cap. 23. Adde Hippocratem lib. Περὶ πρῶτων. Romano concilio sub Silvestro papa interfuere acolythi 44, exorcistæ 22, lectores Urbis 90, notarii 14; sub Cornelio papa in Ecclesia Romana erant acolythi 22, exorcistæ et lectores cum ostiariis 52; fusc cap. 10, lib. ii *Prænest. antiq.*; concilio Arelaten. sub eodem Silvestro papa subscripsit cum Damasco, seu Dafno episcopo ex provincia Viennense civitate Vasione, Victor exorcista, et alii ad annum C. N., 526. Acolythatus, vel ceroferrarii munus, cui ab episcopo porrigitur et traditur candelabrum cum candela extincta, et urceolus vacuus ad suggerendum vinum et aquam in Eucharistiam sanguinis Christi, de quo satis egi superque c. 5 Corollarii secundi *De Agnis Dei*, et cardinalis Baronius ad annum 58; cum deputato, et *ζανθλάπτη*, ac *λαουσνάχτη* et *ἐκκλησάτρη* miscent *Græci*. Per Onesimum acolythum, Paulus misit

epistolas suas ad Colossenses, et ad Thessalonicenses duas, nominans eum in Epistola ad Philemonem; fuit hic Onesimus episcopus Ephesi, martyrque Romæ, e Martyrologio Romano 15 Februarii; per Epiphanium lectorem ad Philippenses, eorumque sit mentio in argumentis. Erat id munus litteras perferendi episcoporum ad Ecclesias injunctum lectoribus, acolythis, ac subdiaconis, ut ostendit sanctus Cyprianus epist. 16, in qua de Celerino acolytho ad diaconatum postea profecto: de quo Euseb. et Martyrolog. Rom. 3 Februarii, ubi cardinalis Baronius, qui et ad annum 49 in Annal. (an ille qui superius fos. Celerinus) 24 et 25: quamvis de cursore illam ad rem eligendo scripserit sanctus Ignatius, epistola ad Polycarpum B 21; tabellarios episcoporum, seu legatos, litterarumque latores comperio acolythos apud sanctum Augustinum, epistola 104 ad Sixtum, cui rescriptum suum misit per Albinum acolythum. Clemens tertius papa in antiq. Collectione 2, apud Ant. August. lib. vii *Decretalium*, tit. 7 *De concess. Præben. ad Remensem archiepiscopum*, c. 4: « Insinavit nobis (seribit) dilectus filius noster C. nepos et acolythus noster. »

Minorum istorum ordinum meminere sanctus Marcus in Liturgia, Clemens Romanus in constitutionibus, *στρηχέτωσαν δὲ οἱ μὲν πύλωροι εἰς τὰς εἰσόδους τῶν ἀνδρῶν. Assistant autem ostiarii ad ingressus virorum*, et Canones apostolorum jam laudati; fusc de his doctissimus Hallier episcopus Cabbalicensis, p. 364, in altera parte *De sacris electionibus, et ordinationib. sect. 1, c. 1, artic. 1.* Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 48, narrat sanctum Cyprianum Magnum, antequam pastor fieret, *πρωτόπρον* fuisse delectum, id est, ædituum, uti Billius in Notis exponit. Ministrum, nimirum, cui templi expurgandi et verrendi munus incumberebat, uno verbo ostiarius; 673 huic Adhelmus, c. 13 *De laudib. virginitalis*, et Hallier p. 366 assensuatur, sed acta præconem et expositorem sacrorum, id est lectorem perhibent. Deinde vero diaconum, neutiquam pastorem, seu pontificem, Martyrolog. Rom. die 26 Septembris; ubi cardinalis Baronius adnotat Græcos Patres Antiochenum Cyprianum Magum Justinæ procum confundere solitos cum Carthaginensi præsule, sicut idem Billius, qui sanctum Gregorium Nazianzenum, quoad potuit, excusare nisus est. De gradu æditui sanctus Paulinus Nolanus, epist. 6 ad Severum. Græci recentiores, lectores tantum agnoscunt, at veteres ostiarium præterea, et exorcistam, atque acolythum, teste Hallier, pag. 585 *De gradibus presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum et lectorum.* Elias Cretensis in decimam orationem sancti Gregorii Nazianzeni, pag. 373. Sanctus Dionysius Areopagita, cap. 3 *Eccles. hierarch.* parte II, vocat *ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν*, id est, *selectos ministros*, id est, presbyteros, vel diaconos, aliosque adjungit, minores scilicet, qui sanctuarii foribus astant, et aliis ministrant,

secundum *οὐρανὸν τάξι*, id est, *proprium ordinem*, A sicuti subdiaconos qui minores reliquos comprehendebant, e Pachymere, atque Maximo in scholiis.

Quorsum iste cinnus, atque farrago de ostiariis, lectoribus, exorcistis, et aliis? nisi ut œconomiam Romanæque providam dispensationem Ecclesiæ magis ac magis admirer, atque suspiciam, quæ Spiritus sancti afflatu instincta inferiores gradus fossoriorum, seu fossorum, et psalmistarum (de quorum muniis vide c. ultim. Pontificalis Romani, etc.) officii deputavit, at superiores accensuit inter ordines, fixe stabiliens, minoresque nuncupavit, aliis tribus sacris majorum nomen imponens. Caius etenim pontifex Maximus, Dalmata, ex genere Diocletiani Augusti, ad annum C. 283, in cryptis habitando, seu catacumbis, ut vocant, sed, ut ego arbitror, B catatumbis; id est, ad tumbas, seu tumulos (tumba enim vox est sancti Gregorii, quæ tumulum significat: et ita sensit cardinalis Baronius in Notis ad 3 Januarii Martyrol. Roman., quamvis Latinus *κατατύμβον* dictum velit, veluti concavum, apud Magri in Notitia), cum fugeret persecutionem, constituit ut ordines omnes in Ecclesia sic ascenderent. Si quis episcopus esse mereretur, esset ostiarius, lector, exorcista; sequens, id est, acolythus, subdiaconus; diaconus, presbyter, et episcopus exinde ordinaretur. Ex Anastasio, sive auctore Vitæ pont. Rom. pag. 15. Silvester postea in concilio Romano c. 7, et Patres Carthaginensis synodi quartæ totidem numeraverunt. Cardinalis Baronius refert ad annum C. N. 44, n. 34. Pie ac ingeniose Landulphus Carthusianus parte 1 Vitæ Christi, c. 65, e sancto Ambrosio, lectoris munus præstitisse testatur Christum Dominum, quando legit in synagoga ipse versiculum primum capitis sexagesimi primi Isaïæ, ut narrat sanctus Lucas, ix, 18 Evangelii; ostiarium etiam, quando eiecit vendentes, et ementes de templo: exorcistam, expellendo dæmonas e corporibus 674 hominum; acolythum, seu ceterarium, se lucem veram ostentando; et ita quatuor munia minorum ordinum exercuisse. Erat in eo quippe potestas excellentiæ, id est, ministerii principalis secundum quod erat homo; nam in quantum Deus habebat potestatem auctoritatis; sic loquuntur scholastici, ut explicat P. Philippus a Sanctissima D Trinitate part. iii *De sacramentis in genere*, quæst. 64, art. 3. Implevit etiam munera Christus subdiaconi, quando præcinxit se linteo, et pedes discipulorum lavit; diaconi, quando in cœna corpus et sanguinem suum discipulis ministravit; presbyteri denique cum panem et vinum in corpus et sanguinem suum mutavit, et episcopi animarum nostrarum, cum uti pontifex in ara crucis se obtulit Patri, sacerdotio etenim fungebatur vero; cardinalis Oreggius tractat. 5, part. iii, cap. 15, quæst. 1.

In cœlo quidem novem sunt angelorum chori, et Ecclesiæ triumphantis tres hierarchie, ita in millitante novem esse ordines videmus, secundum canonistas, quamvis ad septem eos contrahant theo-

logi. Præpositus, in c. 15. dist. 13, tradit octo fuisse gradus, quibus ascendebatur ad portam templi ex Ezechiele c. xl, et totidem fore dignitates, quibus proceditur ad papatum, sive summum pontificatum, nempe parochiam, decanatum, archidiaconatum, seu præposituram, abbatiam, episcopatum, archiepiscopatum, primatum et patriarchatum. Leo Allatius contendit, et probat lib. *De ætat. et interst. Græcorum*, lectorem non ordinandum seu *Ἀναγνώστην* eum, qui 18 annos ætatis, vel 20 non explesset, e Nomocanone Photii, Notisque Balsamonis, e Basilicis, eque Novella præsertim 257 Justiniani apud Græcos, p. 36 et 59. Unde, sicuti jam asserui, Theodulus Nili filius ad *εὐαχόρων* proventus, in ordine sacro, munus, impositum sibi a sacerdote divinorum mysteriorum Christi, cum impigre illud obiret, et *ὑπηρέσις πρῶτα*, ministeria prima sive ostiarii, et æditui, atque lectoris, quæ mutuo sese complectebantur, exercebat studiose, magnamque concitaret spem profectus, cum brevi tempore multa virtutum præbuisset specimina, et id omnibus foret, propter bonos, probosque mores; consequitur certius eum exegisse decem et octo annos, imo et viginti.

Hactenus primam paginam Vitæ sancti Nili abbatiss pervolvi, nunc ad alteram pergo. Si prius observaverim recentiores Græcos, qui Romanæ malunt Ecclesiæ reliquarum matri adhærere, nec ab ea revelli discindique gaudent, lectoratum cum prima ionsura conferre, ut in Euchologio, ubi *τάξις χειροτονίας τοῦ ἀναγνώστου* in primis *χειρεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ ο.ο. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος*, id est, *Tondetur servus Dei N. N. in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*; lectoris et cantoris est eadem formula, huic datur liber Psalmorum, seu Psalterium, illi Epistolarum, seu Epistolarium cum oratione: *Κύριε, ὅς αὐτῷ μετὰ πάσης σοφίας καὶ συνέσεως τῶν θεῶν σου λόγων τὴν μελέτην καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ποιεῖσθαι*; id est: *Domine, da isti cum omni sapientia, et 675 prudentia divinorum tuorum mysteriorum meditationem, et lectionem executioni mandare*. Includi sunt in subdiaconatu comprehensique alii duo minores ordines, ostiarius ac acolythatus, et utitur ordinans hisce verbis; *Κύριε, ὅς αὐτῷ ἀγάπην καὶ εὐπρέπειαν οἴκου σου, παριστάναι ταῖς θύραις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου σου, ἀνάπτειν λύχνον σκηνώματος ὁδῆς σου*; id est: *Domine, da isti charitatem, et decorem domus tuæ, ut assistat januis templi sancti tui, et accendat lucernam tabernaculi gloriæ tuæ*. Exorcistarum autem presbyteratui conjungunt tam super catechumenos, quam et super energumenos. Atque hoc modo sensim appropinquant, et accedunt ad Romanam Ecclesiam parentem benignissimam, ut accepi ab illustrissimo domino Onuphrio Constantino archiepiscopo Deberitano; et revocant, atque renovant, quoad possunt, veterem illam hierarchiam similem Romanæ, quæ vigeat, et efflorescebat in primævis illis Ecclesiæ Græcæ nascantis exordiis, cujusque penes SS. *Διονύσιου*

Ignatium, et Clementem, aliosque Græcos Patres existant vestigia et argumenta, cum Ecclesiæ Occidentalis et Orientalis unanimes et contesseratæ, atque fœderatæ vinculo charitatis, et glutine veræ concordiæ consociarentur, tanquam duæ oliuæ, de quibus Zacharias, et Nilus ipse in Epistola superius prolata, seu duo candelabra lucentia etiam in terris ante Dominum Dominatorem, *Apocalyp. xi, 4*, quæ ut resarciatur divina miseratione tandem aliquando, quemadmodum toto affectu, intimoque precor ex animo, sic et omisor perlubenter.

De tentatione S. Nili abbatis, et reliqua vita, et morte, atque sepulcro.

Uno spiritu non potuit vita Nili transcurri ac exsuperari: clivus est altior et excelsior; levavit quippe vir eximius oculos ad montes erigens, suosque gressus direxit ad rupes, et saxa præalta, et sublimia cum Theodulo filio, vere Dei servo. Tantisper igitur conquiescendum fuit una cum illis in Sinaiticis jugis, in montibus Dei, in quibus illi solitaria vitæ prægustabant suavissimam dulcedinem. Itaque Nili patria, nomine, studiis, dignitate, conjuge, prole, virtutibus, conversione, rebusque, quoad assequi potui, gestis, hucusque transactis, colligendum est fructus tirocinii monastici, in eoque percipiendo, et excerpando, et quidquid vitæ superfluit recensendo, juvat operam navare strenuam, donec ad metam perveniam, ultimamque lineam ducam, et sepulcra componam.

Intentator est malorum Deus, uti scribit sanctus Jacobus apostolus in epist. v, 13. Tentavit tamen Abraham Gen. xxii, 1 seqq. super Isaac filio suo unigenito, quem diligebat unice, ut pia ejus obedientia 676 probaretur sæculis in notitiam proferranda; idque observant sanctus Augustinus, lib. xvi *De civitate Dei*, c. 32, et sanctus Joannes Chrysostomus, hom. 4 in *Genes.*, non autem ipsi Deo, cui nota erat ejus fides singularis. Tentari quoque permisit Deus servum suum Job (toto libro Job), sed fidelis Altissimus, neque patitur quemquam tentari supra id quod potest, facit etiam cum tentatione proventum, sic enim probat velut explorans justorum fidem, e sancto Paulo II Cor. x, 13; et e sancto Augustino, serm. II *De verbis Domini in Matthæum* x, ut eos coronet. Sancto Ambrosio teste, lib. IV *De Abrah.*, c. 8, nec sustinet, sintque in tentationem eos induci, vel *σίστηναι*, ut sanctus Augustinus exponit c. 9, lib. II *De serm. Domini in monte*, nec omnino immittit, seu relinquit virgam peccatorum super sortem justorum, e psal. cxxiv, 3, ut explicat eloquentissimus sanctus Gregorius Nazianzenus, orat. I, p. 388.

Tentavit etiam Nilus Deus super filio suo Theodulo, ut ambo pretiosiores invenirentur auro, quod per ignem probatur, e sancto Petro (I Petr. I, 7). Cecinerat profanus, et relegatus ille poeta:

*Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.*

flancque tempestatem procellosam consecuta est mirabilis tranquillitas, illæsi que fuerunt ambo in aquis validis, II Eadr. ix, 11. Duæ sunt potissimum in universo terrarum orbe regiones, quæ variis in sæculis tres notissimas. et coherentes invicem il-

lius partes, Europam, Asiam et Africam inundant superfusus examiniibus populorum exinde perfectorum; Cimbrica nempe Chersonesus a septentrione; ab austro autem Arabia, quæ, saltem Felix, Peninsula videtur, hinc sinu Arabico, sive mari Erythraeo, illinc sinu Persico, tum ab oceano Indico abluta et circumseptæ; cum Petraea et Deserta; nam in has tres tota dividitur Arabia, perque istas duas adhæret Palæstina, ac Syria, a qua dirimitur Euphrate fluvio interfluente; Chersonesum Cimbricam a Cimbris dictam populis, quo nomine Germani vocant τὸς ληστὰς, id est, latrones, si quæ fides Plutareho in *Mario*, arbitrator esse ollam incensam, quam præviderat Jeremias a facie aquilonis c. I, v. 13. Certe Scandia, sive Scandinavia (ita enim nuncupatur hæc peninsula inter mare Balticum, seu Codanum sinum, et oceanum septentrionalem extensa Plinio et Solino) cognominatur vagina gentium, et officina nationum, quia sicut innuit Jornandes (an Gordianus diaconus, qui scripsit de rebus Geticis?), ex ea nimirum innumerabilis hominum multitudo diversis temporibus prosilit, et per totum, quam late patet, telluris habitabilis spatium inde commigravit, neve repetam effusus exinde Cimbros, Ambrosas, et Teutonas, a Catala variis præliis attritos, et a C. Mario ad internecionem usque deletos in provincia Narboensæ, dum Gallias pervagati, et Germaniam, invaderent Italiam sub ænno ab Urbe condita 650, et ante Christum natum 402, testantibus 677 Plutareho. in *Mario*, p. 140; Velleio, lib. II, pag. 149; Justino, lib. XVIII, pag. 224; Annæo Floro, lib. III. c. 3; Plinio, lib. IV, c. 14; Paulo Orosio, lib. V, c. 16; Eutropio in Epitome Liviana; Berthauda in *Flor. Gall.* lib. II, c. 4. Cum Decius Trajanus imperaret, Gotbi ex eadem peninsula orti, deductique in Scythiam, tum Getis immisti, Gothique appellati, quasi γότθαι, id est magi, sive incantatores, eum devicerunt. Mox a Claudio, Proboque domiti, et crediti Gog et Magog, quos prænuntiavit Ezechiel c. xxxviii et xxxix, et de quibus agit sanctus Joannes, *Apocalyp. xx, 7*; sanctus Augustinus lib. xx *De civit. Dei*, c. 11; Orosius, lib. VII, c. 39, fortunaque cum Romanis orbi dominantibus nunc prospera, quandoque adversa pugnantes Valentem fuderunt, dein Constantinopolim obsederunt, inde Romam ceperunt, et obtinuerunt sub regibus, donec a Narsete subacti, et exterminati fuerunt in Italia. Quæ autem eorum portio in Narboensæ provincia subsederat, quæ ab his Langothia nomen fuit sortita, postea in

Hispaniam transgressa cum Alanis et Vandalis, gentilibus suis, et Gothalanæ, seu Catalanæ nomen dedit, et Vandalusæ imposuit, et in Tarracoenensi, ac Toletana regnum Gothorum constituit, quod ad Austriacos pervenit: Vandali etiam inde trajicientes in Africam, ea potiti, Romam diriperunt, et Africam occuparunt, quousque Belisarius, jussu Justiniani Augusti eos abolerit. Ne recenseam Gallias, in quibus adhuc rerum potiuntur Franci et Scandinavia, seu Cimbrica Chersoneso progressi etiam, propagatique, uti Turnebus affirmat cap. 57, lib. xxiv *Adversar.* postquam ipse Germaniam diffusis, commorati fuissent ibidem, et Franconia nomen indidissent, Belgicam aggressi, Celticam quoque, ac Aquitanicam, Narbonensemque ceperunt, et florentissimum regnum fundaverunt; nec enim Anglos, qui Britannias, nec Longobardos, qui occuparunt Italiam postmodum commemorabo; regni-que ibi conditis eandem originem agnoscent; quæ tam præterea Herulos, Burgundos, Normannos, Hunnos, Bulgaros, et alios populos, qui ex eo fonte manarunt, nominæque sua posuerunt in terris.

Ad Arabiam me convertito, quæ quasi Ereps, id est, occidua et tenebrosa, ut Scaliger vult in Festum, in quam Pompeius penetrans, Agarensis vicerat, Saracenos dein appellatos non ab Agar ancilla, vel Sara uxore Abrahami, a qua se gloriabantur progenitos (e Sazomeno), verum a voce Arabica Sarak, quasi furaces, et ἡστροεικός, e Scaligero in *Euseb.* *Xρονix.*, quin et Scenitas a tentoriis, sub quibus degunt, nuncupatos ἀπὸ τῶν σκητῶν. Augustus eos tentavit, canente Virgilio:

Omniis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi.

Æneid. lib. ix.

... *Inferre parant lacrymabile bellum,
Hircaniæve Arabiæve.*

Æneid. vii.

At Propertius in *Eleg. ad Musam* lib. ii,
Et domus intactæ te tremat Arabiæ.

Trajanus Arabiam domitam redegit in provinciam obtritis Agarensis, 678 et magna ejus regionis parte occupata; testatur id Sertius Rufus, et antiquum numisma, in quo legitur, Arabia acquisita. Noxam deinde provinciam fecit Severus Augustus, qui sibi titulum Arabici assumpsit, ut in Apparatu historico arcus triumphalis erecti ad ipsius honorem adnotavi. Vagabantur quidem Arabes, seu Saraceni semper, et in vicinia præcurrebant oppida, viasque; rapto viventes, prædæque convectorum, quæ victoribus insidiantes. Nomadesque sicut Scyths denominati sunt, ut arguit P. Combelli ad Nicetam in Vita sancti Hyacinthi Amustriæ., p. 15; Romanumque inaccesserunt imperium, excusso jugo, magnæque cum copiis irruentes, Ismaelitarum sacro nomine ab Ismaele, post Mahometis, qui per ascensorem cubi videtur designari Isaiæ xxi, 8, non solum Hegiram, seu fugam, verum etiam mortem Cynicam, et fabulis ioumbratam, an. C. N. plus minus 651; nam Syriam et Ægyptum Saracenorum

calipharum, mox Sultanorum ductu sibi subdiderunt anno 651, et Persidem anno 659, imo totam obtinuerunt Africam, et depulsis Romanis, Mauritanias, et Numidiam, mistique Vandalis ibi superstitionibus, communicatis nominibus, uti superstitionibus, Christi Domini divinitatem abnegantes, in Hispanias trajecerunt, et in Gallias, donec eos Carolus Martialis an Tudes? tam celebri contudit, extinxitque prælio. Imo Siciliam, et Romam ipsam diriperunt, ac vastarunt, magnamque Græciam detinuerunt. Ideo Vaginam Vandalorum, id est, Saracenorum, seu Maurorum sub Carolo Magno fuisse P. Guesnai in Maria Magdalena Massiliense advena, p. 562, dictam fuisse Africam affirmat, et ego fuse probo in *Dissertatione de patrimonio pont. Rom. in provinc. Narbonense.* Antea præluserant variis excursionibus vexantes Syriam, et Palestinam, habitantes in tentoriis, Isaiæ xiii, 20. Latrones Arabum, qui castra lavaserant, omnes majores nato filios Ioram regis Juda interfecerunt, Arabum scilicet, qui confines sunt Æthiopicibus; nam duplex est Æthiopia: post Ægyptum altera, in finibus Palestinæ, seu Terræ Sanctæ et Sinai; alia, sive Madian, a qua Sephora uxor Moysis, Æthiopissa dicta e. ii Exod. et c. xii Numeror. De hac in psal. lxxvii: Æthiopia præveniet manus ejus Deo, ubi Genebrardus, vide Allatium in *Hexaemerum Eustath.* pag. 328; quatuor Arabum genera describit La Valle part. iii, epist. 11, p. 482, qui hodieque grassantur. Sed ad cœvos Nili regrediamur, quos inter Vopiscus nominat Blemmies gentes Barbaras in Aureliano, et Pliinius, lib. v, c. 8, Blemyes vocat populos Æthiopiæ versus austrum a Blemny uno e ducibus Dionysii nomen mutatos, e Strabone, l. xxii, et Stephan. *De urbib.* captivibus carentes. Claudianus feros vocitat, et locat inter Meroen ac Syenen, in *Carmine de Nilo.* Blemyas subegit Probus, eorumque captivos Romam transmisit, qui mirabilem sui visum stupenti populo Romano præbuerunt; de his ista Martinius dixit in *Genethiaco Maximiliani.* Non ista modo, aliæque gentes viribus, armisque terribiles, 679 fiducia instructæ ad perniciem humanitatis utuntur, sed etiam Blemii (ut audio) levibus modo assueti sagittis adversus Æthiopes, quæruunt, quæ non habent arma, et pene nudis odiis prælia internecina committunt. De his Sulpitius Severus dial. 1, c. 15. Præmonui dudum p. 659, sub imperio Diocletiani, et Petro episcopo Alexandrinam Ecclesiam regente martyre, qui occubuit anno C. N. 310, monachos summæ virtutis ac sanctitatis in solitudine Thecæ interemptos a discurrētibus Saracenorum latronculis e collatione 8 Cassiani e. 1 et 2. Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium, diebus 14 Januarii, 19 Februarii, et 16 et 28 Maii, refert incursiones varias Saracenorum, e quibus prima est ista sub Diocletiano ad annum C. N. 305, de qua Cassianus agit, in Thecæ, ejusque Græci meminerunt in Menologio, die 14 Januarii hisce verbis: *Πρὸς δὲ χρόνων πολλῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας Διοκλη-*

monacho profugo, et ἀπόπη, id est, qui propriis oculis viderat, Ammonius in Ægypto ad tugurium suum reversus est, et Ægyptio conscripsit idiomate, ejusque λόγος de ista cæde versus Græcæ, ut indicavi a P. Combefis Græcæ Latineque Parisiis editus fuit anno 1660 in octavo, et a P. Le Sueur Gallice ibidem, eodemque anno e codicibus manuscriptis Regio, Mazzarino, et Segueriano post Acta sanctorum Eustachii, seu Placidi, et Theopistes, sive Tatiæ næ conjugis, et Laudationem Nicetæ Paphlagonis insertam. Incipit λόγος Ammonii, Ἐγένετό μοι, desinitque, τῷ ἀμαρτωλῷ. Martyrologium Romanum die 14 Januarii hæc habet: « In monte Sina sanctorum triginta octo monachorum a Saracenis ob Christi fidem intersectorum. In Ægypto in Raithi regione sanctorum XLIII monachorum, qui pro Christiana religione a Blemmiis occisi sunt; » ibi tam in monte Sina, quam in Raithi reponendus est numerus quadraginta monachorum, ut constat e narratione suprascripta, et sic ad octuaginta numerantur. Meminit Petrus La Valle monasterii cum ecclesia sub titulo Quadraginta martyrum in Sina, tom. I, epist. 41, p. 287, primorum scilicet, quoad mihi conjectura licet assequi. Confirmatur hæc excursio sub Diocletiano verbis hisce Nili, describentis eam, quæ sub Theodosio, id est ævo suo evenit, ἀνηρέθησαν δὲ ἄλλοι πρὸς πλεῖσθον ἐτῶν, id est, *interfecti vero alii* (monachi nimirum) *ante plures annos*, quorum memoria eadem die (nempe septima post Epiphaniam, seu decimaquarta Januarii) celebratur, ne tanta ex intercapedine crebrioribus conventibus multitudo piorum confluentis fatigaretur; sed de Cassiano, et Thecuc, ac Raythuni superius actum est iterum iterumque apposite ad primam istam excursionem, sub anno autem C. N. 303. Miraberis autem, quod in Martyrologio Romano ad 28 Maii locata sit secunda incursio ista Saracenorum ita concepta: « Thecuc in Palæstina sanctorum monachorum martyrum, qui tempore Theodosii Junioris a Saracenis occisi sunt, quorum sacras reliquias accolæ colligentes, summa veneratione illas habuerunt, » cum in Menologio Græco referantur ista die decima quarta Januarii: *Ὅσοι τὸν ἀσκητικὸν βίον ποθοῦντες, πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου χαιρῶν εἰπόντες, κατόικουν τὴν ἔρημον. Μεθ' ὧν ἦν ὁ μακάριος Νεῖλος ἑπάρχος γενεῶς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ καὶ δυναμί λόγου, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος χάριτι, κάλλιστα συγγράμματα ἐκθεῖς πρὸς 682 ἀσκησιν ἐκαλεῖσθοντα καὶ τὴν διαγωγὴν, καὶ ἀχμαλωσίαν, καὶ ἀναρῆσιν τῶν ὁσίων Πατέρων τούτων διαγράψας. Ὅσοι γὰρ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ὄντων λεγομένων Βλεμμῶν, ἀπὸ Ἀραβίας ἕως Αἰγύπτου καὶ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς κατὰ τὴν ἔρημον παραταταμένων Ἰσθι desiderantes vitam exercitationis monasticæ, sanctis mundi rebus valedicentes, habitant in solitudine, cum quibus erat beatus Nilus, qui et vi copiaque dicendi, et sancti Spiritus gratia prædi us, pul-*

cherrimos Commentarios composuit, qui ad exercitationem præparant et conversationem; et captivitatem et cædem sanctorum Patrum descripsit. Nihil quippe monachi necati fuerunt a Barbaris, nuncupatis Blemmiis ab Arabia usque ad Ægyptum et mare Rubrum, juxta solitudinem excurrentibus. Et cum Nilus ipse circumstantias omnes cædium, quæ acciderunt, quia tunc aderat in Sina monte, ac commiserans, eas spectabat, nominatimque monachos interfectos aliquot enumerans, tempus quoque adjiciat decimam quartam diem Januarii, ut retuli, adjungatque, *πᾶντως γὰρ τοῖς εὐλαβέσιν ἢ μάθησις καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ὀνομάτων σπουδαίεται, κοινωρεῖν ταῖς μετρίαις τῶν ἀγίων ἐθέλουσιν* id est, *omnino namque a devolis studiosè quaeritur scientia temporis nominumque, volentibus (scilicet) memoriarum sanctorum fieri participes;* tres tantum nominat casus, Theodulum presbyterum, Paulum, et Joannem, postea nominat septem p. 87, quibus a P. Le Sueur octavus adnectitur Isaac. Id vero arbitror evenisse, quia qui Martyrol. Roman. contulerunt diem sepulturnæ adnotatum diligenter observarunt, isque confusus fuit cum eo, quo sub Diocletiano, ut mox memorabimus, a Barbaris occisi fuerunt alii monachi, et una, eademque celebritate concursus fiebat ad loca martyrum istorum sanguine perfusa, vel tumultis nobilitata; ne pii viatores propter longinqua itinerum spatia sæpius lassarentur, sicut e Nilo retuli, et e Menæia C liquet, adnotatque cardinalis Baronius. Dies autem sepulturnæ universorum non statim post cædem fuit; erant quippe sparsi varia per tuguria singui, et tres tantum ad Sina fuere trucidati, alii procul in suis tuguriis, nec inverisimile videtur a die 14 Januarii, ad diem 28 Maii, remotiorum funera fuisse protracta, in perquirendis enim corporibus, et comportandis, diuturnum consumptum est tempus, nec tutum erat eo munere defunctos prosequi, et multitudinem ciere fidelium ad cohonestandas exsequias, donec quies esset a Barbaris impetrata, ipsorumque dux adeundus, et orandus erat, ut ex Epitome, quam mox subjiciam, narrationis a Nilo ipso concinnatæ patebit. Dies autem istos Romani Martyrologii collectores cum rescivissent, anxie religioseque conservarunt, tam cum de hac incursione sub Theodosio agunt, de qua sanctus Augustinus, epist. 122 ad Victorianum; Nicephor. Callisti, lib. xiv, cap. 54; et cardinalis Baronius, in *Annal.* ad an. 410; ac sanctus Hieronym. in *Vit. Patrum*, quam cum de aliis Saracenorum incursibus, deque subsecutis monachorum cædibus tractant; nam die decima nona Februarii legitur in Martyrologio 683 eodem, commemoratio sanctorum monachorum, et aliorum martyrum, qui a Saracenis sub duce Alemundaro sævissime cæsi sunt ob fidem Christi. Ejus meminerunt Nicephorus Callisti, lib. xvi, c. 35; auctor *Historiæ Miscellæ* lib. xv, p. 921, et Theophane, et statuunt annum decimum nonum Anastasii, C. N. 508; Cedrenus annum decimum

Armenis, 501 C. N. ac Indictionem sequentem; illi A
Armenis mactentem, C. N. 502. Utroque est, car-
dinalis Barcolus, et Sibus Cabilus, quatuor
hæreticos, tamen exactis temporum suppositor,
anno C. N. 508 ferasse, quo Almodenus, sive
Almodenus inæ Zetico, an Secedanus regibus,
an papharchas cum Zarra rege Persarum in Phi-
siviam et Syriam curavit, Isidorus impetum in
Fulvianis fuit, et strages in terra monachorum
facti tunc edita, quod factum curio Valerianus frater
Agari demerit servos servasse. Almodenus
anteo Christi fidem accepisse est, ad an. C. N. 512,
et cardinalis Barcolus a Neophoro, lib. xvi, c. 32,
et antea Marita Miroth, lib. superscripto xv,
probat de conversione Saraceni, qui nepos erat
Amorami in castro Anqui Syria, cum villam
speciem intulit in Eucharistia. Relatio Gregorii
Decapituli profuit typis Romæ a Patre Indico a
Sancto-Josepho Carmelita Exultante Græco Latine
quod publicata. Patre quoque Theopistos Rayzidas,
aliam conversionem patercipia Patris a Patre de
Monte tunc episcopo Bivithico versus Latium in
germanæ ex Græco Epiphani, Bozopas anno
C. N. 515 exorisse, et arguit ex Epiphaniæ ad
Matthæum Gibertum Datarium, tunc episcopum
Verulanæ, dignitatum, non tamen, et vocat P.
idem Theopistos, cardinalem, recessi curavit in
Gallia. De Indico per subsciptum sancti Eucharistia
ad fidem Christianam converso Innocentius Ter-
tius lib. ix, epist. 84. Anno primo Justiniani Augu-
sti, C. N. 527, idem Neophorus et antea Mi-
rothia tradunt sub Almodeno rege Zetico (an
regule Bonharum?) in Palæstina, an Syriam
primam, curavit Saraceni, usque depredate
fulas, usque ad finem Antiochia, nihil tamen de
monachis.

Fuit et monachorum quadraginta quinque cœdes
in laura sancti Salæ in Palæstina occisorum a
Saracenis, a Barcolis cardinalis ad dies 16 Maii in
Nois ad Romam. Martyrol. et in Anst. ad an-
num C. N. 619, sex 620, Heracleo imperator, de
qua Moxon in Frate apriani, c. 4, n. 21 et 29,
ubi Bozwyphas laudat ipsam cardinalis Bar-
colis; sed cum propeque apud apud ad 19 Fe-
briarii, de qua et Antiochia in Epistola, sex
fragmento ad Antiochia, quod profuit est Pæ-
dente intente tot. II Bivithico Patrum. Sed et
tunc Heronolysis papharchas in Persidem a Choro
alibi in martyrol. II est ferasse, Nihil tamen;
impetibus Heronolysis, qui Chorocon vicit. De mira-
cula, que contigerunt cum illis monachorum
intraverunt Saraceni pater Neophorus, Cyrillus mo-
nachus in Actis sancti Salæ, die 5 Decembris; Eu-
dymus albus die 20 Januarii ritibus graeco-
rum 524 Saracenicam sub Anastasio, de qua et in
veteri gestis sancti Joannis Siliestrii apud Meta-
phrastum die 13 Maii. In Martyrolis quidem
Romano hæc habentur, die 18 Maii : « Monachorum
de laura sancti Salæ a Saracenis interfectorum

in Palæstina, de qua mox die 16 Maii Græco
Martyrol. » Tunc Barcolis apud sunt loca
sancta, et eodem modo in his locis angelici
mactentem vici; Barcolis opera quilibet terre
Dei pertulere curatus est, et sicam istam p-
curiosa turbantibus scilicet; unde comas
Justiniana Augustus in Sinæ dactylum exadit
ut illos valides protulerit. Turris cœdem a
tantum erat, sed in eorum translationem conse-
tente Procopio, lib. v De edif. Justiniani, p.
quin et apud Thacopolis, sive Antiochia an
Sancti Marcolis prope Daphnem renovavit, p.
Est autem monasterium Sancti Marcolis prius
renovatum secunda Syria, cœdem antiam
diocesis Pales in Constantinopolitana v. con-
silio consilio, antea prima, subscriptis II
monachorum. Fuit et Alexander archidiaconus
ad epist. 22 Hieronimi de Marcolis ad
C. N. 529; Procopius Lxxv. In Anst. ex Ri-
de; sed et cardinalis Barcolis in Nois ad Mart
legem Romanam die 21 Octobris, et in A-
volunt. ad annum 529. Tunc profecto antiam
parparatus ille pugli Ecclesie, nec insula
diocesis cœdem tunc anno, ad legibus,
scribit ad 14 Januarii, et 19 Februarii (ubi pag.
in Nois ad Nil & Syria, P. Ponsant) et expat
hæc verba : « Castig. quosdam gratissimæ p-
catis, etc. » et quosdam pro illis voluerit in-
gere, et antea suspensata. « Una (inquat) cœdem
parcolis Saracenicam, sive a Saracenis com-
et Indico superscriptis sanctis monachos div-
in locis positos vocat, diversitate diebus ore
(que diversis temporibus), et non mirari ad a
agrar in Romano Martyrolis inferior de mo-
chis cœdem a Saracenis. In parcolis Diocesi.
vel aliorum tyrannorum in Christianos debet
tunc dicitur tunc, quatuor diebus diebus, sex
diebusque facti cœdem et eorum. » E-
tunc cardinalis Barcolis verba, quam facti
nitent in Operibus suis claris cœdem regis
romæ antiam.

Duo Nilas pro more suo ad sanctas, qui era
Babo, et Græco-Hæty, quem Neophorus vicit antea
et Incubentem, Exad vi, 5, ubi antea
sancti Helæ Augustus fuit extractum, et
aliam compositis typis typis, et prope quem I
nitent imperator magnum mactentem cœdem
lauræ antea, et Procopio Indico loca describ-
strator Patris a Valle tom. I Pezzer. p. 1
ad sanctas (inquat), Id est perfectiores mona-
pale ante de anno Sinæ Decembris, an lai
cum ipis spaxat, et cœdem, aliamque
tunc cœdem, cœdem, cœdem cœdem distinguit
in dyptolus, sive dyptolus, Id est, Indico
parcolis, sed parcolis, Id est, parcolis
cœdem, Indico, cœdem magna, qui vilam a
typis diebus, et apud Hieronolysis
epistis antiam, et Grand-Cris, Goxr. p. 473,
et 573 in Eccles.; ad curio an illi hæc monachos

discrimen recentius. Evenit, uti jam prænotavi, excursio illa memorabilis Saracenorum ad annum C. N. 410, qui canum instar exagitarum rabie inconditum edentes clamorem in Dei viros insiluerunt: ipsorum belluinos, ferinosque mores jam graphice delineavit Nilus in sua Complotatione (sic), quemadmodum et Ammonius, non violentius lupi agnis insultant, ululantes, in primis corraserunt, et compilarunt quascunque congesserant illæ sanctæ formicæ præparantes ad hibernum victum summitates arborum, baccasque silvestres, quæ ad hunc usum sedulo collectæ, et custoditæ siccari, sive durari, servarique poterant, mox compulere monachos ut eas ad sese deportarent; alios vero monachos, qui erant intra ecclesiam abstrahunt, nudantque suis centonibus, provectorum ætate disponunt ordine ad cædem, tum circumstantes truculenti carnifices eduxere gladios irati, et torve igneum, rutilantemque subvolventes obtutum erga strictam illam aciem, paratamque neci pro Christo, cui famulabantur subeundæ fortiter ac generose. Lego nempe *πρωτόν*, et *πρόβωπτόν* (ut in textu, notisque, p. 160, doctiss. Possinius). Mandant sacerdoti loci sacri, ut protendat cervicem, inferuntque non simul ambo (duo etenim ipsum circumstabant), sed unus post alium enses utrinque infligendo, ut crudelius degustata morte occideretur, plagas ad interscapillum et mamillam, e quibus ille sacerdos victima Deo sacra concidit, sicut et ejus concellulanus grandævus, et fractus non annis tantum, sed et monasticis laboribus, denique puer illis ministrans jussus relegere baccas, uti jam narraui. Satiati mactatis hisce tribus Barbari reliquis monachis indicarunt ut fugam capesserent, et abirent, οὐκ οἶδα τί παθόντες, manus indicio suadentes, cum adhuc tenerent sanguine infectos enses, *nescio quomodo placati* (Nilus inquit, p. 50) per tesqua præcipitia gradientes oculus monachi nisi sunt ad montem evadere, nec enim via trita erat, hæsitantiam, tarditatemque suam Nilus hic pingit, tum ob ætatem, uti jam insinuavi, tum quod abduci videret Theodulum unicum suum filium, et professionis socium a Barbaris, illeque patrem vicissim respectaret, pertrahentibus immanibus eum tortoribus subinde, donec innuit filius, ut ipsi sibi consuleret pater, fugaque salutem quæreret; hærebat tamen Nilus, donec nimium intervallum ejus oculos frustratum est, deficiente nihilominus sensu visus, secuta est voluntas et amor filium comitabatur, Nilus tandem dolore confectus discessit. Simul atque Saraceni procul recesserunt, multis aliis per solitudinem trucidatis, et discusso nimbo, serenitas effulsit aliqua, rursus cum aliis monachis descendit e monte Nilus, ut tribus illis officia debita exhiberentur, humarenturque beata corpora. Senem adhuc ipsi spirantem compererunt, qui collectum spiritum, ut eos adhortaretur ad serviendum **686** Deo constanter, demum emisit: vocabatur hic presbyter Theodulus, et coronam migrans ad cælum obtinuit;

A alii nomine Paulus et, Joannes jam exhalarent animam, præciverantque metatores presbytero ad cælestem gloriam velut anteambulones. Sepelierunt itaque defunctos die septima post Epiphaniam, seu decima quarta Januarii, uti jam toties præfatus sum, monachi superstites cum Nilo.

B Omnis in Theodulo stabat chari parentis cura. Nilus igitur vale dicto sacris commilitonibus, et missione petita temporaria, se Itineri accingit, ut eum perquireret, commendans se orationibus sancti costus, et in Deo defigens omnem spem suam, utque pastor deperditam, raptamque oviculam recuperaturus, animatus quidem hac fiducia, errabundus tamen, ac lugens Pharan venit (est ea urbs Arabiæ Petrææ, et mons ad sinum Arabicum in Ægypti confinio. Ptolemæus meminit populorum Pharanitarum. Ibi habitavit Ismael filius Abrahami, et Agar, Gen. c. xxi, v. 22, fuitque 13 mansio populi Israel ex auctore *Mar. histor.* estque solitudo) Ibique habitos a se recenset ultro citroque sermones cum quibusdam accedentibus, vitam solitariam, sive eremiticam dilaudantibus, atque circumsedentibus et causam gemitus ac fletus exquirentibus; in lacrymas enim gemens colliquescebat, ac sedens ejulabat miserabiliter, respondet suis ærumnas paratus exponere, deploratque calamitatem suam, filiique captivitatem, vel cædem quam præsumebat, interdum meticuloze, totiusque vitæ suæ curriculum pene orsus breviter contextit, iuterrogatusque de strage sanctorum, divinæ providentiæ specimini, et documenta quamplura depromens sacris e Libris, tum Barbarorum victum, latrocinia, sævitiam, et camelorum carnibus, quos præsertim nuncupant dromadas, seu dromedarios a cursu, alimentum; stellæ, sive astri Luciferi cultum, sacrificium puerorum ætatis flore ac egregia forma excellentium, vel albæ et macula carentis camelæ diluculo; e converso monachorum vitam angelicam, pietatem, atque conversationem austeram ob oculos ponit, ut convenient ad sacra mysteria communicantes; de inani, quam fugiunt, gloria, utque vere philosophantur (Persæ profecto adhuc immolant feminam camelum, teste La Valle, parte 1, p. 153 et 48, et Niceta in *Vita S. Eliæ novi martyris*, p. 202, quem protulit Combefis. Florebat Elias iste anno C. N. 768, mundi 6268); de Arabibus nomadibus, qui stellæ Veneris matutino ac Lucifero astro (gemini prævium temporis vocavit Seneca tragicus; est enim vesper etiam, quæ lucescit bis, quasi educens cogensque stellarum allarum gregem) p. 217. Ibi Combefis Nilum dilaudat de isto Saracénico errore in libro *De cæde sanctorum Patrum in monte Sina*, et fusius agit.

C Astitit Nilo cum rétulisset incursum Saracenorum, et cædem monachorum, cujus hypotyposim jam reposui, profugus e captivis, quos Barbari comprehenderant elapsus ex eorum castris, servus nempe Magadonis senatoris, et nuntiat **687** adhuc anhelaus se abs illis aucturitate de-

triduoque pervenit Nilus in castra reguli barbarorum Ammanis, qui comiter ac perhumaniter eos excepit. Diligenter ibi Nilus perscrutatur de filio, rumusculos omnes aucupans, tandemque a pluribus, etiam iurejurando præstito affirmantibus, agnoscit eum vivere, divenditumque cuidam apud Elusam urbem; cumque illi hortarentur, ut eo se conferret, haud dubie quippe ibi eum inventum iri; cum duobus viæ peritis Elusam proficiscitur; in via offendit Nilus quem viderat virum alias Elusa reversum, agasonem nimirum sequentem jumenta onusta, qui agnitum familiariter Nilum appellans, eductas e pharetra litteras reddidit, bonoque animo esse ipsum jussit, ὅτι γὰρ ὁ πρῶτα μνος ὑλόν σου (aiens) ἐστὶ κατὰ Χριστὸν θελῶν μυστηρίων λερεύς, quoniam qui filium tuum emit, est secundum Christum divinatorum sacerdos mysteriorum; et filius dicitur obire munia in ordine sacrato usque ad prima ostiariorum ministeria fidenter proventus, magnam vero studiose spem, nemo ut majorem ostentarit, exhibere progressus, ac brevi tempore multam virtutis experientiam præbere, et ab omnibus faventem ferre calculum, quod illis sit persuasum ob morum prohibitum idoneum, ut ad hunc gradum extolleretur. (Urbs est Elusa olim Arabiæ; sed postea imperante Justiniano Palæstinæ tertiæ fuit ascripta, ejusque sanctus Hieronymus in Vita sancti Hilarionis meminit.) Iniit ergo tandem Elusam Nilus exhilaratus, atque lætitia diffuens, adiit Ecclesiam, τὰ τέμνα τοῦ Θεοῦ, gratias referens O. M. Deo non sine lacrymis, quas gaudium ciebat, deducitur domum, ubi filius erat, a multis collætantibus; at filius obvius patri procedit, patrem vix agnoscit propter comam, quam forte promiserat, et vestes sordidas, collacrymantur ambo, postquam pater defixis in filium oculis, eoque confestim agnito, tantum gaudium concipere animo non valens, concidit resolutis artubus, et exanimis creditus, a filio amplexante recreatus, et erectus, diu vocem non invenit, et pro verbis lacrymas loquebatur, tandem filium vicissim amplexu arctissimo constringens, exquirat narrationem liberationis suæ, rogatque ipsum, ut eam percenseat.

Paruit Nilo Theodulus, casuumque seriem orditur ab his, in quibus Magadonis servus fuga lapsus desiderat, quæque retulisse præsumit, nolens repetere tot discrimina, quæ molestiam facerent, neque dolorem renovare, tædiumque afferre denuo. Parata (inquit) erant omnia, ut diluculo perageretur sacrificium astro matutino, et tuus Theodulus immolandus in promptu Deum invocans, ut eum redderet parenti seni, πατρὶ προσβύτῃ (hiuc senecta Nili magis ac magis comprobatur, p. 113), et confidens jacebat pronus humi, abjectaque facie, sed animo sursum elato. Constructa fuerat ab illis popis ferilibus ara, gladius nudatus, libamen, phiala, thus, adhibenda instrumenta non deerant ad cærimoniam tam funestam, cum servus ille communicavit mihi suum de fuga consilium, et solus eam arripuit

PATROL. GR. LXXIX.

tempestive, ita ut eum persequi barbari nequiverint propter spatium temporis, ex quo abierat, et incertum viæ, quam delegerat. Ego vero (ait), cum plurima mortis imago menti meæ obversaretur, geminabam ad Altissimum preces meas, et open ejus implorabam spei plenus, ne cruor meus invocatus et innoxius dæmonibus impuris libaretur, et astro, seu maligno spiritui obscenitatis ac libidinis administro, virginæ meæ carnis nidor esset oblectationi vehementer efflagitans. Ecce prodit Lucifer super horizonta fausta luce, me supplicio tam execrando eximens, quasi Deo præcipiente, propterans illa stella, ut ego nescirem occasum, surgunt et orto jam sole barbari, ejus splendore ac jubare perturbati, quia legitimum præscriptumque sacrificii tempus effluxerat, meque assidentem peccinatum consertis digitis, etc., meaque amplexum genua, et manantibus ubertim lacrymis sinus implentem, interrogarunt de servo illo, quem frustra requisierant; sed cum me ipsis adhæsisse respondissem, nec quo perrexisset scire ullo modo noverunt, parentes corpori, vitamque indulgentes hanc fluxam et caducam, animam conati sunt occidere, ac æternam rapere immortalitatem. Jusserunt itaque me μαροφαγεῖν, id est, contaminatis cibis vesci, et mulieribus colludere; sed Dei fultus auxilio contradixi, nec obedi. Perventum denique ad cultam regionem, ex illa solitudine tam sterili, et ad Sucam vicum statuerunt me nudum prope portam, venalem incolis proposuerunt, a quibus cum duo tantum aurei offerre ntur pro pretio, indignabundi, strictam gladium identidem jugulo meo admoventes, caputque amputaturi, nisi quis me pluris mercaretur; ipse flens orabam mercatores, e quibus aliquis misertus, vix me addicens redemit, ab eoque mox isthic, Elusæ nempe, in alia mundi natione distractus fui. Hæc audiens pater dolore dissecabatur; idcirco ne gaudium ejus corrumperet, obturbaretque rursus paternum animum, Theodulus finem dicendi fecit, patremque commonuit ut gloriam Deo gratiasque offerret pro tam insigni beneficio.

Regessit Nilus vovisse Omnipotenti se illo ipso, quo Theodulus periclitabatur tempore, tantisque conflictabatur ærumnis, si viventem ipsum comperisset unquam, δουλείαν ἰγκρατείας, καὶ τῆς ἄλλης κακοπαθείας σκληράν, id est, servitutem temperantiæ, seu jejuniorem, ac abstinentiæ, et alterius afflictionis austeriorem; inter dormiendum autem exaudisse vocem, qua spondebatur acceptum fuisse votum illud, desideriiique compotem sese fore; id exsequi se velle, ac expeditum esse.

Theodulus ad voti partem explendam exhibet se, ut patrem sublevet; concludit pater, ut ambo promissis starent, et quæ polliciti voverant, exsolvent.

Deum precatus Nilus, et adorata Numinis providentia subjunxit, episcopum Elusæ, cum diu fovisset et detinuisset ipsos apud se (nam θεοφιλῆς erat,

Id est, amans Dei et proximi, atque hospitalia) invitasse ut secum permanerent officiose, promittendo tranquillitatem omnem, blandaque tyrannide ipsis impetrasse, τὸν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τὸν ἱερατικὸν μὴ βουλομένοις, ut sacrum jugum, quanguam detrectantibus imponeret; denique ambos, remisso prius Theoduli pretio, et donato liberaliter, omnique **691** viatico idoneo instructos dimisisse. Ista R. P. Possinus, e ms. illustrissimi Monchallii archiepiscopi Tolosani, Græce Latineque Parisiis edidit; verum e Regio, et Mazzarino mss. Latine quoque reddiderat reverendus Pater Franciscus Combes., sed et Gallicum in sermonem transtulit R. P. Le Sueur, quamvis D. Erouval illi versionem alteram typis mandatam anno 1649, cujus auctor R. P. Possinum sequebatur, ostentasset. Lipomanus Latinam versionem publicaverat, quam a Surio insertam suis martyrum Historiis arbitror; nihilominus Narrationem istam Nili redigere libuit hic in Epitomen, et tria considerare attentius vocabula nempe τὰς κόμαις τῆς κεφαλῆς, et, μισροφαγεῖν, denique: καὶ γυναιξὶ προσπαλεῖν, id est, *cæsarie, comisque capitis; comedere, quæ sunt illicita, et exsecranda; cum mulieribus ludere*. E primo arguo solitos monachos attonderi, uti jam innui. Salvianus lib. viii *De gubernatione Dei* describit monachum palliatum, et pallidum, et recisis comarum fluentium júbis usque ad cutem tonsum, pag. 190; Sirmondus, in epist. 25, lib. iii Sidonii, Yopez, in *Chron. sancti Benedicti*, cap. 4. Nilum autem aluisse comam in luctu, et promississe ideo capillos, ut faciem obtegerent, nec a filio statim agnosceretur. Lugentesenim et rei solebant olim barbam capillumque submittere; testatur id de Eumene Justinus, lib. xxxvi, deque Augusto Sueton. c. 23; Cujac. lib. vi *Observat. Jur.* c. 4, ad lib. xv *D. De injur.*; § *Generaliter in verb. vel capillos submittat*. Ovidius quidem relegatus ad Euxinum Pontum egressus est Urbe,

Squalidus immissis hirta per ora comis-

Consulendus cardinalis Baronius in *Annalibus Eccles.* ad annum 58, num. 55, apud Spondanum.

Quod attinet ad μισροφαγεῖν, non tantum opinor Theodulum intelligere idolothyta paganorum, vel azyxia Judæorum, quæ canone 70 Apostol. ii Synodi Gangren., xxxviii Laodicen., ii Trullanæ, prohibita quoque sunt; sed et cibos vetitos, quibus abstinent orthodoxi feria sexta qualibet, et singulis Sabbatis, ac in Quadragesima, plerique vero monachi præstitutis diebus ex instituto monasteriorum; notum illud proverbium: Τυρὸς καὶ ἀπτος καὶ οἶνος, βλος μοναχοῦ καθήμερινός. Ut nullus episcoporum monachis volatilia comedere concedat, sancitur c. 9 Additionum ad Capitula Caroli M. in Bibliotheca Cluniacensi, ubi Quercetan. multa notat, p. 27. De xerophagiis, id est, aridorum et siccorum ciborum esu, etc. Tertullianus, lib. v, cap. 4, *Adversus Marcion.*; Philo, lib. 1, *De vit. contemplat.*; Fest. in verb. *Panem*; Cardinalis Baronius ad annum 34.

Jam egi satis de jejunio; sed hic perstringo ista breviter de abstinentia carnis, qua reprimitur κοιλιοδαίμων, qui παραπλήσιος est ἔγγαστριμύθῳ, id est, *dæmon ventris*, qui vicinus est ventriloquo; de Carthusianis saucti Brunonis, qui anachoreticam vitam in Occidente renovavit, alumnis, quique perpetuo abstinent ab esu carniū, Ostiensis card. Henricus de Segusione obiter in c. *Consilium ext. de observ. Jejuniar.* et Joannes Andrææ, qui stat a Carthusianis ex libro Arnaldi **692** de Villanova pro ipsis conscripto, uti Antonius Butrius in margine Panormitani, et Joannes Charlerius de Gersono oppido Remensis diocæsis, atque Fogerolius, in libro Porphyrii *De abstinentia*. Quoad lusum cum mulieribus, pudicus ille castimonie custos et purissimus adolescens velat hoc verbo turpiudinem, ad quam impuri et impii prædones obsceni Mahumetis præcursores eum adigebant; nam si sædis ipsum escis expressent, et inquinassent, haud dubie ad incontinentiam protraxissent. Ἐκάθειαν ὁ λαὸς φαγεῖν, καὶ πσιῖν, καὶ ἀνέστῃσαν παλεῖν. Exodi c. xxxii, v. 6; id est, *sedit populus manducare et bibere*; quæ verba inserit Apostolus I ad Corinth. c. x, v. 7, καὶ γυναιξὶ προσπαλεῖν ait Theodulus, id est, mulieribus alludere. Monachi profecto cælibes erant, et vovebant servabantque castitatem, unde vocabantur Azyges: synod. vii, act. 3, p. 266. Τὸ σῶμα εἰς τὴν σήμερον ἀγνόν, ad hodiernum usque diem castum professus est Theodulus, pag. 117, in Narratione, suum corpus hactenus virgineum; et de Malcho monacho fuse sanctus Hieronymus in ejus Vita, et Martyrologium Romanum die 21 Octobris, quæ Marti barbari captivum coegerunt feminam captivam secum retinere, quamvis cum illa casta vivebat castior ipse: deque alio monacho adolescente vincto, et a meretrice, paganorum insidiantium ejus castitati arte, immissa plecto, exsectamque dentibus suis linguam propriam adversus eam conspuente. Vide Vitas Patrum. Ex ista porro Epitome liquet quam agitato et concussus fuerit animus Nili, ætate jam vergente ac ingravescente, atque devoratis tot molestiis et arumnis, turbatus et afflictus (occupant enim clariores animos interdum humanarum caliginum passionum), quasi mole calamitatum non solum curvatus et inclinatus, verum etiam obrutus, atque oppressus sub onere tanto fatiscens magis ac magis insenuerit. Etenim si (uti computabam) Nilus anno C. N. 360, Constantinopoli (quæ δέξα ἔτρετο, id est, decem annis condita, dedicata fuerat anno C. N. 330, e Juliano Apostata Cæsare, orat. 1, p. 236) natus erat; anno C. N. 405, præfectus itidem Urbis delectus ætatis 42, seu 43, studuerat quippe liberalibus disciplinis, in urbe CP. ad annum C. N. 385, ætatis 25; duxerat uxorem anno 390, ætatis 30; reliquerat patriam et aulam, proficiscens ad montem Sina anno 405. Præterea incursu facto Arabes filium suum Theodulum abduxerunt, quem diu perquisitum anno 410, seu 411, dum ætatis suæ

Nilus quinquagesimum, seu quinquagesimum primum ageret, tandem invenit, si vixit usque ad Marcianum Aug. (sic enim lego in Menæo, $\xi\omega$; Μαρξίανου , usque ad Marcianum, non sub Mauritio), et Marcianus cœperit imperare anno C. N. 451, migravit e vita Nilus anno ætatis 91. Profectus fuerat eodem anno 410, seu 411, ad presbyteratum ipse jam quinquagenarius, ab Elusano episcopo, uti filius ejus Theodulus anno 591 editus in lucem, et lector, sive ostiarius (ita quippe sonat vox $\nu\epsilon\omega\chi\acute{o}\rho\omicron\upsilon$) assumptus ab eodem, nec enim tam exacte discernuntur minores ordines apud Græcos, sicuti 693 penes Latinos, quemadmodum jam ostendi, sive in acolythum, et exorcistam, vel denique subdiaconum, ordinatus annos ætatis suæ 20 seu 21 numerans.

Utque Nilus pater inter monachos Missas peragere potuit, ita ipse sacra iunonia obire ad minores ordines, aut subdiaconatum spectantia per 40 annos, et ad majores profectus, quibus frequentem et assiduum utrumque fuisse tam in synaxibus, quam in monasticis exercitationibus non ambigendum est. Nilum præcipue varias epistolas exarasse ad eos, qui velut oraculum undique ipsum consulebant; quæ simul collectæ ab illustrissimo Allatio, iterum editæ fuerunt auctiores, dicatæque serenissimo principi Raynaldo Estensi, anno salutis 1668, Romæ in fol. Illas antea pauciores excudi curarat R. P. Possinus Societatis Jesu Parisiis 1657, et nuncuparat eminentissimo sanctæ R. E. cardinali Barberino, et uterque in Latino sermonem transulerat; possent illæ in duas classes dividi, scilicet in eas, quæ ante incursum Saracenorum scriptæ fuerunt, cujusmodi est illa, quam secundo dedit ad Arcadium, cum jam valedixisset aulæ, seque recepisset in montem Sinæum, cuique retractus in exsilium sanctus Joannes Chrysostomus tam indigne multaretur. Exstat apud Allatium, lib. III, n. 279, hisce verbis: $\text{Ἰωάννην μέγιστον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης τὸν Βυζαντιδὸς πρόεδρον}$, etc., et apud Possinum, n. 232, p. 227. Ecce illam: « Joannem maximum orbis universi luminare Byzantiæ præsulum urbis amandasti non recte in exsilium, ex multa levitate persuasus ab episcopis malignis mente: privans itaque catholicam Ecclesiam inculpta sinceraque doctrina, minime absque dolore vitam transiges, sive non impune fores. » Hanc tamen præposuit illi, quam primum datam ad eundem censeo a Nilo, cum adhuc is esset prefectus, Possinus ambas conjungens, sed Allatius disjuxit primam, lib. II, n. 265, præferens isti jure, uti superius monui, p. 653, 647 et 651, et liquet e contextu. Hac quoque Nilus consummata jam Joannis exsilii sententia Arcadium imperatorem hortabatur ad pœnitentiam, quam ipse in solitudinem progressus amplectebatur cum uxore ac filiis, deplorans atque lugens iteratum sancti Joannis exsilium, et minatus divinum vindictam, quæ Arcadio dolores infligeret acriores: amisit enim dilectam ninis Augustam, et mox

ipsam subsecutus est moriens; — et in illas, quas misit post incursum epistolas. Si quis autem vellet omnes ordine, vel per materias, vel per nomina eorum ad quos diriguntur, juxta seriem alphabeti eam per tempora, vix, ac ne vix quidem fieri posset, cum sint sine die, atque consule, et sine indictione, aliisque notis, næ ille bene mereretur de Nilo; tamen illis sæculis non describebantur, neque dabantur accurate atque anxie, ut nunc fieri solet, epistolæ, nec adhibebantur loca, dies, menses, anni constulum, vel imperatorum, atque pontificum, neque subscribebatur nomen scribentis, sed vel e stylo, vel ex aliqua phrasi solita usurpari, arguebatur, et illa signum vocabatur.

Imperiosissima est religio (auctore Plinio) in adversis præsertim 694 casibus, unde canit Silius,

*Tanta adeo, cum res trepidæ, reverentia divum
Nascitur, et raræ fumant felicibus aræ.*

Clamat et alius:

Primus in orbe deos fecit timor.

Unde Græci Deum $\alpha\pi\omicron\delta\ \tau\omicron\upsilon\ \theta\epsilon\alpha\sigma\theta\alpha\iota$, id est, a metuendo deducunt, licet vocent $\theta\epsilon\omega\delta\ \alpha\pi\omicron\delta\ \tau\omicron\upsilon\ \theta\epsilon\delta\omega\sigma\theta\alpha\iota$, sive a videndo, quem, quia videt omnia solus, verum possis dicere solem; ideo finxit poesis prisca $\lambda\iota\tau\acute{\alpha}\varsigma$, id est, preces claudas, quia calamitatum et infortuniorum passibus inhærent, et vestigia persequuntur tardius, et quasi claudicantes.

Si Romana unquam perpessa fuit graves ærummas respública, illas pertulit profecto, quibus Arcadius imperator e medio sublatus fuit, temporibus, cum Theodosius minor ac vere $\mu\epsilon\chi\rho\delta\varsigma$, imperii habenas Eoi suscepit irruentibus in Romanas provincias Barbaris, qui reipublicæ clavo fuerant admoti, ac invicem digladiantibus, et velut de corio ludentibus alieno. Ad viros igitur angelicam professos vitam fiebat concursus; hos inter eminens Nilus præfectorius tot periculis defunctus, adibat velut alter Salomon et asylum virtutis, atque sapientiæ cortina; Nili pietas, jugis meditatio rerum divinarum, assidue preces ad Deum, et exercitia severiora monastica, cunctos ad ipsum pertrahebant, illius opem adversus vitia ingruentia, et serpentes, ac irrepentes abusus, non solum viri religiosi, sed collegæ monachi, ac hegumeni, ipsæ etiam diaconissæ, et omnis sexus, quarumcunque artium, omnis ætatis homines velut cujusdam Avernici, et Alexicaci consueverant implorare, quin salutarem illam experiebantur.

Conscripsit igitur opuscula complura, quorum Indicem antea contexui, et si liceret chronologiam eorum utcunque attexerem; opinor quippe compositos in primis fusiores atque ampliores tractatus; deinde sententias, atque Ἰνώμας , et Capitula velut olim Ἐπη Pythagoræ, sive Phocylidis, e Sibyllinis desumpta carminibus. Suidæ. Olim apud Latinos dictum fuit Capitulare Theodulphi ex abbate Floriacensi episcopi Aurelianensis epistola, quæ capitulatum concepta, et distincta in 46 capi-

tula disciplinam ecclesiasticam continet. Floruit ille anno Christi N. 835. Ita Capitulare Caroli M. collectum ab Ansegiso abbate Laubiensis monasterii Cameracensem intra diocesim, in quo statuta variarum synodorum et conventuum, et constitutiones tam Caroli Magni quam Ludovici Pii, et Lotharii concise, paucisque verbis exprimuntur, congestum est in quatuor libros; ad annum 775, collocatur hic Ansegisus. Apud Græcos *Κεφάλαια* vocata fuerunt hortatoria Carpathii, non ejus, cui prænomen fuit Philo, in insula maris Carpathii versus Ægyptum, inter Cretam, Rhodumque ordinati episcopi a sancto Basilio ad ann. C. 574; sed Joannis Carpathii cujus legerat Nilus ad monachos Indiæ præcepta, e Photio, e Sexto Senensi; S. Maximi confessoris ad an. 650; Marci eremitæ anno 966, et monachi, ^B cujus ms. liber inscribitur *Multum desiderato filio Nico*, suntque viginti capita eodem in argumento e 695 Photio; Diadochi episcopi Photices in Epirote vire intra Illyricum *Κεφάλαια* centum, quæ in Bibliotheca Patrum exstant, illeque floruit ad annum 590; Basilii Magni Ascetica, quæ tamen tribuuntur Eustachio Sebasteno Quæstiones, nempe compendio explicate: sunt enim in his expurganda nonnulla, quæ notat cardinalis Bellarminus lib. *De Script. ecclesiast.* ad annum 370; Paræneticâ Dorothei archimandrite, qui circa 560 annum vixit; Theodori episcopi Sabaitæ ad annum 552; Theodori episcopi Edessæ Practica; Isaïæ abbatis, Agapeti ad Justinianum imperatorem, Patris Ammonæ, Cap. 17; Macarii, seu magni seniorisque ad annum 340; in super *Κεφάλαια πρακτικά* Hesyhii presbyteri, ac postea episcopi Hierosolymitani, ad annum 601; Philothei monachi monasterii *ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν Σινῶ τοῦ βᾶτου Κεφάλαια* 58; Isaaci Syri. Item e Capitulis Joannis ascetæ fructus, qui auctores in codicibus BB. BB. et 250, comperiuntur, vel in Bibliotheca Patrum Græce, Latineque, qua exarati calamo, qua typis editi, et Capitula ista forsitan ab aliis excerpta fuerunt ex amplioribus tractatibus, homiliis, et sententiis, responsisque ad ἐρωτήσεις Patrum illorum, uti Capitula diversa diversorum Patrum simul consarcinata et coærcvata, quorum exordium est: *Beatus Epiphanius dixit*; et in Vitis Patrum similia inveniuntur, et plurimorum Synopsim ^D vertit e Græco in Latinum in Vita Basilii monachi, et præfecti lauræ Malcini, asceticaque Descriptione Jacobus Pontanus Societatis Jesu. Vide Sirmundum in Notis ad Theodulphum, pag. 274. Versarat diurna nocturnaque manu Nilus, et diurna lectione triverat libros sacros, adeo ut illos imbibisse videatur, locos eorum scite atque apposite applicabat, et exponere concinne, sequè in his exercitatissimum, et germanum sancti Joannis Chrysostomi discipulum exhibebat; sed quamvis sumat pro tempore vel materia Nilus diversos eloquentiæ vultus, tamen ipsius pressior est quam sancti Joannis stylus. Doctor etenim ille sanctus Antiochiæ natus Asiatica

cionibus, et accusationibus, invehebatur exultans potissimum. At Nilus stylo utebatur aulico, ideoque dictio Nili castigatior est. Nihilominus sanctum Joannem imitatur in Peristeria et in vitiorum insectatione, eruditus ipsius λόγος, id est, sermonibus, quos penes se præscriptos habebat, ut liquet ex epist. 295, lib. II, *Ad Zenodorum decanum*, et ex epist. 13, lib. III, *ad Hierium presbyterum*; in prima de Christi Domini baptismo, deque Spiritu sancto; in secunda de Jobo, ex illis promens, agit. Arctissima consuetudine, charitate ardentissima devincti erant sancti Joannes et Nilus; unde Nilus egregie tuetur ipsum, et Joannem episcopum Constantinopolitanum *θεοφόρον ἄνδρα*, quem Sosthenes Commentariensis culpabat ὡς ὀργίλον, etc., ut iracundum, epist. 309, lib. I, ad eundem Sosthenem, comparat Joanni Baptistæ atque Christo; ut lib. II, epist. 183, eum dilaudat, et carbunculum Ecclesiæ ob splendorem pietatis ad Valerium Cubicularium, 696 etc., recitat; et lib. III, epist. 199, eundem vocat *Ενθεμ*, et eos qui Augustum εὐλαβέστατον καὶ ἀπλοῦστατον, benignissimum, et simplicissimum, ut extorrem faceret impulerunt, a Deo punitos ex eorum confessione invidentes episcopos narrat Severo exconsuli. Certe sanctum Joannem Nilo suas etiam visiones atque revelationes communicasse liquet ex epist. subseq. 294. lib. II, in qua ipsum magnæ Byzantinæ illuminatorem Ecclesiæ admirabilem, imo totius orbis nominat, scribens ad Anastasium episcopum, scilicet tempore sacrosancti sacrificii ab eodem sancto Joanne visos angelos altare cum veneratione circumeuntes in domo Domini, cum inciperet oblationem, usque ad mysterii consummationem, de qua epistola supra mihi sermo fuit, pag. 635, et ubi operarum mendo 394, numeratur; ibi διορατικὸς ὑπάρχων, non exponendus erat, cum acie oculorum valeret; sed potius cum in visu foret, sive horamate, de quo Actor. cap. XIV, v. 4, et c. XVI, v. 9, eruditissimus Holstenius in Notis ad passionem SS. Perpetuæ et Felicitatis ex Alcuino et Adhelmo, p. 132, *δραμα, θέαμα, δρασσις, δρασις, εἶδος φαντασίας, θέα*. Hesyh. *διορατικός, perspicax*, Damasceno, et Alexandro Aphrodisæo, inscriptiones Romano, ex viso et visu. Nilus quidem in præceptis exundantem coercebat eloquentiam, eaque contrahebat in Capitula, unde nomen sortitus est, *Κεφαλαιώτου*, stylum usurpans brevem, ac imperativum, Epictetum etiam adhibens, quem et Christianæ aptavit philosophiæ, austeritatemque Stoicorum duriores emollivit. In *Διηγήματι* autem laxavit frena elocutioni, serviens affectui suo, ab coque *ῥάπτus*, utque legimus in Menæo prid. Idus Novemb.: *Ἐθρήνησεν υἱὸν αὐτοῦ αἰχμάλωτον πλέθον τοῦ καθήκοντος, καθὼς ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ συντεθέντι γράμματι ἐμφέρεται*. id est, *Luxit filium suum captivum, plusquam decuerat, quemadmodum e libro, quem de illo composuit, effertur, et floribus rhetoricis purpuravit phrases suas*. Ita in Jobi justî verbis multi ea non intelligunt, et quædam ibi sic accipiunt,

quasi aliquid durum dixerit Job in Deum, quos A refutat sanctus Augustinus in *Enarratione Psalmi ciii*, p. 439: eloquentiæ quoque vim expandit in Panegyrico Albiani Galatæ, nutritique Ancyrae, formosi, et casti: cum ad sacra ministeria vocaretur ille, in eremum ad montem confugit; sub Leontio presbytero, tum episcopo, lustravit sacra loca Hierosolymis, jejunio vacavit, et prædicationi, numnum Cæsaris non norat et in Nitriæ solitudine obdormivit in Domino. Hanc in genere demonstrativo laudationem numeris Nilus omnibus absolvit elegantissime, quam R. P. Possinus Latine vertit et edidit. Sanctus Gregorius Nazianzenus characterem Polemonis sophistæ visus est usurpasse, uti sanctus Hieronymus, et Sophronius, lib. *De vir. illust.* animadvertunt, licet isti stylum Isocratis ac ῥῥύτῃτα Erasmus ille suspectus criticus affligat, Basilium exprimit Demosthenem, sive Thucydidem, et alii Patres imitati sunt alios priores oratores, vel historicos. Flaccus Albinus vel Alcuinus abbas, Caroli M. deliciosus, id est dilectus, et, ut volunt aliqui, auricularius, id est, ab 697 arcanis confessionibus, reliquit inter opera sua Caroli Magni responsum, in quo sensa ille sua patefacit sermone comatico, sive χωματικῶ, id est, figurato, sive κοσμητικῶ, id est, adornato, post lib. *De divin. Offic.* p. 84. In Concionibus ejusmodi est ea de gladiis duobus, quam Græce Latineque præbui, et illæ duæ de Paschate, vel Resurrectione Christi, quarum Epitome, vel fragmenta inseruit suo Μυριοβιβλῶ Photius, *cod.* 276, a selectas eas referens; purpuras eloquii sui explicuit resolutis turgens νιφάδεςσι, efferbuitque, uti Pindarus apud Horatium, profundo immensus ore. Dicuntur et esse tres de Ascensu Domini hactenus ineditæ, a sancto Joanne Damasceno in Eclogis, seu Parallelis indicatæ apud Sixtum Senensem, et a Photio ibidem relatæ compendiose; est et Ἀόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τῆς ἁγίας ἀλύσεως τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, seu ὑπόμνημα. Incipit: "Ὅσοι τῶ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων θείῳ ἔρωτι γενόμενοι κάτοχοι MS. in BB. BR. p. 151 e Cod. Vatic., 1790 e Lolliana, etiam post Nili de cæde monachorum instar Lectionum, seu sermonum. Inscriptum est enim, Δέσποτα, εὐλόγησον, seu Εὐλόγησον, Κύριε, ad 16 Januar. Cardinalis Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum Kalendis Augusti meminit homiliæ habitæ in celebritate catenarum et gladii sancti Petri, quæ sancto Joanni Chrysostomo tribuebatur, sed potius asserenda est sancto Proclo, vel sancto Germano, nondum enim catenarum miraculum contigerat: eam in Latinum versam e Græco retulit Lipromanus, sed Nilo eam non adrogarem tam facile. Est et Commentarius in sanctum apostolum Petrum in Lolliana. In exegeticis brevem illum crediderim; nec enim vidi, quæ in Cantica scripsit, nisi ea quæ cum aliorum Patrum Commentariis, tom. II *Bibliothecæ Patrum* Græco-Lat. Parisiis sunt edita, de quibus supra fol. 637. Con-

mista vero sunt, et paraphrasim solam sapiunt; quæ vero meditabatur in Psalterium nescio an perfecit, et eorum aliquid supersit in mss. jam laudatis BB. BR. præcipue 72 codice, ubi Νεῖλ. est adnotatum vocabulum; in Job etiam Ingenii quidem vena non semper ad votum respondet, neque frustra quidam prædicant, claro die nitere; pluvio, ac substillo illud flaccescere. Habitum corporis confert ad lucubrations, sicut et animi: ægrotans corpus, æger animus nihil sanum pariunt; proveniunt fetus mentis pulchriores, qui deducuntur et promuntur ex illa serena, imo quærentur ad eos parturiendos otia et secessus. Hor.:

Bæotum in crasso jurares aere natum.

B Cœlum mitissimum, ejusque clementia, et temperies plurimum valet ad ornatum styli, et quasi, ut ita loquar, ad dictionis ἡδύχρονον, id est, hedychrom, est illud unguentum, quod illitum faciei solet inducere suavitate odoris, et lævitatibus, Cicero teste, lib. III *Tusculan.* c. 46. Itaque varius est ille in ejus Epistolis pro locorum, valetudinis, casuum, et temporum differentia, et forte nonnunquam, uti Roscius, crudior fuit. Cic. lib. *De orat.* cap. 124. Liberatus igitur agitatione mentis, et animi motibus, atque passionum æstibus, et fluctibus undosis 698 expeditus Nilus, tempestate, qua jactatus fuerat, sedata, recuperato cum filio Theodulo, se recepit in portum quietis, in alcedonia sua, ubi adeptus εὐθυμίαν, seu tranquillitatem, e C Seneca c. 2, ad Severum, *De vitæ tranquillitate*, nec enim, scribit moralis ille philosophus, imitari et transferre verba ad eorum formam necessum est, quod appellationis Græce vim habere debet, sicut alii, qui tranquillum animi verterunt, nec etiam apathiam Socraticam, de qua Lipsius post Ciceronem, lib. IV *Academic. Quæst.*, c. 130; Plinium, lib. VII, *Nat. Histor.* c. 18; Senecam, lib. I, epist. 104; et S. Augustin. lib. XIV *De civit. Dei*, cap. 9, quæque impatentia, sive impassibilitas dicitur, et de qua sanctus Hieronymus etiam ad Ctesiphontem agit: non inquam Nilus sectabatur eam, sed eam, quam epist. 172, lib. II, ad Valerium Cubicularium ὑψηλοτάτην ἀπάθειαν, id est excelsissimam indolentiam ex Allatiana versione vocitat, aut uti apud ipsum vertebam ἀτάραχον, *imperturbabilem*, in Opusculis, cum se præstiterit deinceps Nilus. Homini certe nihil est magis optabile, quam prosper, æquabilis, perpetuusque vitæ tenor sine ulla offensione, secundo curso, cum tranquilla sunt omnia et placata, e Cicero, orat. 27 *Post reditum ad Quirites*, lib. II. Contigit iste tam Nilo, quam Theodulo, post incursum Saracenum, et Nilum quidem expleto quadraginta curriculo annorum rursus in eremo, ad gloriam cœlestem arbitror evectum, cum nonaginta plus minus percurreret annos.

Longæviozem migrasse contendebat Leo Allatius, vir Græcæ linguæ peritissimus et historiæ; sed illi assentiri nequeo. Nam quod arguit in *Diatriba de*

Nilla, p. 13, in vivis adhuc egisse anno Christi quingentesimo ex Epist. 70, lib. 1 *Ad Zosarium tribunum*, in qua, Ἰδοὺ, scribit, λοιπὸν πεντακοσιοστὸν ἔτος, etc. Ecce deinceps quingentesimus annus, nempe a nece Christi Domini pro nobis in cruce tam crudeliter affixi et occisi; non quod effluxisset annus quingentesimus, sed quod quadringentesimus elapsus esset, et ad quingentesimum decurreretur sæculum, idque a particula λοιπὸν satis designatur, quæ significat deinceps. Itaque deinceps (ait) ad annus quingentesimum vergimus. Certe si Justino juniore imperante an. 567 C. N. reliquæ sanctorum istius scilicet Nili, Theoduli, et aliorum anachoretarum Constantinopolim translatae sunt, antequam Mauritius Augustus inivit imperium, obierat Nilus, et Theodulus adhuc ejus filius, ut e Menæo probatur; unde recte pro Mauritio Marcianum in eo reposuit R. P. Possinus in Notis ad Διήγημα, seu Narrationem cædis monachorum. Ego vero præterea emendavi pro ἐπὶ Μαρξιανοῦ, et legendum censeo, ἕως Μαρξιανοῦ, usque ad Marcianum ex ejusdem R. P. Possini consensu: moris etenim mihi est quod sum daturus in manus hominum, ante amicorum judicio examinare, ut verbis utar Plinii Junioris in *Epistola ad Maximum*, lib. VIII, et in primis viri tam eruditi, et in lectione versioneque Græcorum historicorum adeo versati. Quamobrem miror, Leonem Allatium ex hac epistola, quam rursus ingerit **699** integram, colligere Nilum supervixisse annum 500 C. N.; dilucide patet nempe in ea Nilum, cum inveleretur in Judæos, assereretque illos sæpe propter varia scelera captivos fuisse abductos, verum Deo annuente, μετ' ὀλίγα ἔτη, id est post paucos annos in terram promissionis revocatos esse; at propter manus sacrilegas in Dei Filium injectas illatamque mortem acerbissimam, damnatos παντελεῖ πορθῶσι, omnino ultimæ devastationi, sive (ut propheta Jeremias luget Lamentat. seu Thren. I, v. 14) datus in manum, de qua non poterunt surgere. Nilus exclamat: Ἰδοὺ λοιπὸν πεντακοσιοστὸν ἔτος: id est *En deinceps, vel reliquus est, aut superest annus quingentesimus*, non quod expletus esset, sed quod properaret a quadringentesimo ad quingentesimum, sive quartum sæculum absolutum decurreret ad quintum, quod instabat; nam vixit, ut sæpius dixi, et ex epochis præfecturæ ac incursionis constat, ἕως Μαρξιανοῦ, usque ad Marcianum, qui auspiciatus est principatum anno Christi 451. Ipse profecto Allatius, p. 14, ibidem agnoscit Nilum usurpasse numerum integram et completum pro incompleto atque truncato, ut adjunctione simili conciliaret incrementum contra Judæos suæ demonstrationi, cujus exempla in sacris quoque Literis frequentia sunt; nec vacat inhærere diutius in istis, vel refellere, quod Allatius putat annos triginta sub magistro Chrysostomo mores ad molliorem exuisse, etc., cum sederit Constantinopolim Nilum profectum fuisse ad eum invi-

endum nullibi compertum sit. Moneo tamen lectorem me non ad unguem vivumque resecare, nec ad obrussam veri adfricare, id est examinare ad lancem et ad trutinam, atque momenta scrupulose annos computantulo, sed *καχυμερίστερον*, ut loquuntur jurisconsulti; sufficit epochas præfecturæ, incursionis Arabum, quam intra C. N. 450 et 500 statuit Possinus sub Theodosio Juniore, p. 127 et 167, ad Notas in Narrationem, et exordium imperii Marciani figere, per annos denique quadraginta Nilus excoctus, et probatus in illa incursione, atque auctus sacerdotio ab episcopo Elusano, seu presbyteratu etiam, quantumvis illustrissimus archiepiscopus Iconiensis Caryophilus, uegel eum fuisse sacerdotem, seu presbyterum p. 11 *Diatrib. Allat.*, qui oscitanter sæpe scribit, ut eum reprehendit Allatius passim, mentis pabulum, id est meditationem non deseruit, quin cibo illo solido pascerebat animum, et promelsida degustabat æternæ beatitudinis voluptateque perfundebatur ætherea, contemplationi cælesti sæpissime addictus, in qua exardescere igneus, et quamvis in terris degeret, evolabat crebrius ad cælum, unde prævisas res tam in epistolis, quam in tractatibus verba non invita sequebantur; visitabat frequens loca Christi Domini vestigiis calcata, et sacro cruore respersa: vicinia nempe, mosque priscus eum alliciebat; inoleverat quippe consuetudo invisendi Hierosolymam, e sancto Gregorio Nysseno, et Magno, qui hucusque perdurat. Vide Grets. *De peregrinat.* Initiatusque presbyteratus, **700** sacris litare, divina pangere præconia, monachos, et omnes populos, magnatesque ad Christi amorem excitare, laudes ejus decantare non cessabat per annos 40. Est in honore hic numerus quadragenarius, quem Christus jejuniis quadraginta dierum decoravit: id observavit Moyses, postquam divina lex ingressa est in orbem terrarum; Elias eo dierum numero Deum querens, ejus visionem consecutus est, ut orabant sancti quadraginta martyres in stagno rigido die 9 Martii sub Licinio imperatore. Ita post annorum quadraginta spatium sanctus Nilus coronam accepit confessionis suæ, totque facinorum egregiorum, et virtutum, quas jam percensui, præsertim tolerantæ; neque debito quin, quæ voverat jejunia, et *δουλείαν ἐγκρατίας καὶ τῆς ἀλλης κακοπαθείας σκληρῶν*, id est *servitum temperantiæ, et alterius afflictionis austeriorum* peregerit. Multa illius genera supra pag. 660 notavi, et crediderim fuisse ista verborum, sive flagellorum, quæ invaluerat apud Ægyptios etiam, incursionem. Palladius ejus meminit episcopus Helenopolitanus, lib. VIII *Viti Patr.* pag. 713, ubi Rosweid. Grets. et Rader. Joannes Climacus cap. 5 *De penitentia* eos, qui ἀπορούντες erant δακρύων (scribit) ἑαυτοὺς κατέκοπτον, qui non poterant lacrymari, semetipsos discindebant flagellis, ut Elias Cretensis exponit, ἑαυτοὺς πληκτικῶς βιάλλοντες, καὶ πληκτοντας, seipsons feriendo percutientes, atque adeo ferientes, quod cum Nilo per ætatem foret durius atque aspo-

rius, partim voluit junior et validior Theodulus subire ac exsequi; nec enim tantum *Περί τῆς κατανύξεως ψυχῆς*, id est, *De compunctione animæ*, Nilus scripsit, ut jam indicavi pag. 637 superioris Indicis librorum; sed et de corporis maceratione Nilus tractat copiose in epistola, quam dedit ad Thaumasi-um monachum, quæ lib. 3 numeratur 33, tum in alia, quæ inscribitur Charidi presbytero eodem lib. IV, n. 243, ubi *Περί τῶν καταρτυγµένων* concludit; et demum in lib. IV epistolæ de *κατανύξει* discipulo directis 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Ex illis epistolis pellucide colligitur, Nilum ab episcopis consultum et ab omnis artis professoribus, præclare pieque respondisse, nec dubium est, ipsum divinis in laudibus assiduum fuisse, tandemque in monte Sina grandævum vivere desiisse: diu enim vixit, qui bene vixit; sicut Job omnia duplicia bona post tentationem accepit, ita duplicem Nilus gratiam adeptus cum foret, atque vitam sanctam transeisset, cum aliis, filio scilicet, et monachis exercens sese simul, in æterna gloria victurus, ad an. Christi 450 sive 451, atque ubi tria sæcula perfecisset, sivetres ætates (nam quælibet γενεά, seu ætas triginta continet annos), transit ad cœlica gaudia Nilus. relicto Theodulo, qui parentem imitatus, jamque τέλειος καλόγηρος, perfectus senex, ac monachus plenus dierum ac meritorum, patris regulas observans et monita, jejuniis, orationibus, ac divinis alloquiis, et exercitiis intentus, denique requievit etiam in pace.

Ambo in monte Sina expirarunt. Deposita et tumulata fuerunt, **701** ac inde Constantinopolim sub juniore, seu posteriore Justino imperatore ad annum 567 P. M. deportata corpora ipsorum, et aliorum sanctorum monachorum ascetarum, ut testantur Græci scriptores Menologii, et Nicephorus, lib. *Eccles. Histor.* XIV, c. 14. Libet nunc adnectere, quæ leguntur in Romano Martyrologio pridie Idus Novembris, seu die duodecimo: « Constantinopoli sancti Nili abbatis, qui ex præfecto urbis factus monachus sub Theodosio Jnniore, doctrina et sanctitate claruit; » ubi cardinalis Baronius; Michael Neander Soraviensis, suspectus licet auctor, in menologio. Basiliano B. Nilum memorat in urbe Constantinopolitana quondam eparchum, id est **D** præfectum. Sirletus in *Menologio*, Possevinus in *Apparatu sacro*, Sixtus Senen. in *Bibliotheca sancta*, cardinalis Bellarminus *De scriptoribus ecclesiasticis*, pag. 123, Simlerus in *Epitome Bibliothecæ Gesneri*, suspecti etiam; P. Combefis de Cyriacorum immunitate, p. 127; Gretser. *De cruce* lib. I, cap. 35, Vossius lib. II, *De histor. Græc.*: Bail in *Bibliotheca concionat.* p. 196. Habeliesu, metropolita Sohem, Latinitate donatus ab Abrahamo Echellensi, mihi olim peramico, in Catalogo librorum Chaldæorum, qui prostat Romæ anno 1653 excusus in duodecimo, p. 41, indicat Evagrium monachum duos tomos composuisse, at Nilum monachum duos admirabiles, et crenum illorum fuisse Lucinam. An com-

paeta fuerunt in eos omnia Nili Opera? an duo tantum erant libri, qui tomorum titulo designantur? R. P. Labbe Societatis Jesu, Tom. III, p. 123 *Dissert. theolog.* in hanc sententiam scribit: « Omnia Nili opuscula nondum quisquam in unum corpus redegit; quod fuerat optandum in VV. PP. edit. Colonien. et Parisien. Biblioth. Pleraque jam exstant, alia reperientur in Bavarica, Vaticana, » etc. Alphabetum abbatis Nili, quo erudiebat monachos suos ad symbolicas locutiones lingua Coptica, indicavit mihi R. P. Kircher amicissimus, et linguarum peritissimus, ex eoque idiomate conversum in Græcum fuit.

In *Horologio Græco* edito Venetiis 1565, in decimo sexto, ad diem 12 Novembris: *Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νεῖλου κατὰ λυσιν ὄντου καὶ ἐλάου. Κοιτάκιον τοῦ ὁσίου, ἡχος πλ. δ. Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰς φρυγανώδεϊς τῶν παθῶν τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἐπαναστάσεις, τμητικῶς, Νεῖλε μακάριε, ἐν ἀγρύπνη σου συνέκοψας ἰεσοῖα· ἀλλ' ὡς ἔχωρ ἀπὸ ἁρῆσιν πρὸς τὸν Κύριον ἐκ παντοῦ με κενδύων ἐλευθέρωσον, ἵνα κρῆξω σοι· Χαίροις, Πάτερ παγκόσμιε*, id est, ut interpretor, *Nile beate in vigili tua supplicatione concidisti cæsim cremis similes passiones, quæ consurgunt e corpore; verum uti pollens auctoritate apud Dominum, ex omnigenis libera me periculis, ut ad te proclamem, salve, Pater omnino adornate.* Quantopere jucunda esset natalis sancti Nili solemnitas vel hinc conjice, quod vinum in ea oleumque distribueretur monachis a paracellariis, et Contacium, tanquam præna canerent, sonitumque plausus ederent, quasi supremo pugnatore et exercitus duci psallentes. En etiam e Menæo Biblioth. Barberinæ M. S. cod. 201 p. 233.

702 *Μηνὶ Νοεμβρίῳ, 1ῃ ἡμέρᾳ, μνήμη τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου* id est (sicut in edito): *Mensis Novembris undecima die memoria sancti Patris Theodori Studiiæ*; et p. 236: *Μηνὶ Νοεμβρίῳ, 12ῃ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἡμῶν Νεῖλου τοῦ Ἀσκητοῦ* id est: *Mensis Novembris die duodecima memoria sancti Patris nostri Nili exercitatoris.*

Αἴγυπτον ἄρδει Νεῖλος· ἀλλὰ καὶ κλισίῳ λόγοις κατάρδει καὶ θανῶν Νεῖλος μέγας. Perluit exundans Ægyptium Nilus, at omnem Mortuus hic Nilus sermonibus irrigat orbem.

Οὗτος πολὺς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις, ζωὸς τῆς βασιλείας. Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐπαρχος Κωνσταντινουπόλεως γρωρίζομενος· σεμνῇ δὲ γυναικὶ συζευχθεὶς, καὶ δύο τέκνα, ἄρβρον καὶ θῆλυ ἀποτεκῶν, τὴν ἑαυτοῦ πεπολιθὴν σύζυγον τὴν Κωνσταντινουπόλιν καταλιπεῖν, καὶ ἐν τοῖς Αἰγύπτου μοναστηρίοις κατασηκῶσαι, μερίσασθαι τε τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἐκγόρους, υἱὸν καὶ τὸν μὲν παραλαβεῖν τὸν υἱὸν Θεόδουλον, τὴν δὲ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα· καὶ οὕτως ποιήσαντες διδισχησαν ἀπ' ἀλλήλων. Ἐπεὶ οὖν ὁ μακάριος Νεῖλος τὸ ἔργον κατέληθε τοῦ Σινῆ καὶ ἐγγὴν τοῖς Πατράσι,

*Βάρβαροι τινες ἐξαίφνης ἐλθόντες ὡς θῆρες, τὸν υἱὸν Θεόδουλον ἔλαβον σὺν ἄλλοις πλείστοις αἰχμαλώτοις, ὃν ὡς αἰχμάλωτον ἐθρήνησε πλέον τοῦ καθήκοντος, καθὼς ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ συντεθέντι γράμματι ἐμφέρεται. Τῆς θείας οὖν καταξιώσεως ἱερωσύνης, καὶ λόγους ἀσκητικῆς πάσης σοφίας, καὶ συνέσεως, καὶ ὠφελείας ἐκθείς, δυνάμει λόγου καὶ ἄγλου Πνεύματος χάριτι πρὸς ἀσκησιν ἐπαλείφοντας, ἐπιστολάς τε καὶ κεφάλαια πλείστα συνθεῖς, καὶ πολλοὺς τῷ θεῷ ἔρωτι τῷ Χριστῷ δι' αὐτῶν προσοικειώσας, ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. Καίτοι δέ, ὡς φασιν, αὐτὸς, καὶ ὁ Θεόδουλος υἱὸς αὐτοῦ, μεθ' ἑτέρων ἀσκητῶν ἐν τῷ σεβασμῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῷ Ὀρφανοτροφίῳ ὑποκάτω θυσιαστηρίου ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως κατατέθεντες. Et si Possinus ex Menologio Græcorum istud eiderit. Elogium Sancti hujus Nili, prompsi tamen ego ex alio, quod exaratum calamo in charta papyracea visitur in BB. BB. cui rubrica inscriptum est, Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, nempe ipsa eadem die 1β', μνήμη τοῦ ὄσιου ἡμῶν Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ, qua die celebratur, μνήμη τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῦ Ἐλεημόνος· scriptor illius erat Blasius monachus, et ad marginem varias lectiones adnotavi, sicque in Latinum converti: *Hic (Nilus nempe) multus fuit in sermonibus, et in operibus usque ad imperium imperatoris Marciani, præfectus Constantinopolis innotuit (nam ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι, id est, magistratus virum indicat). Honestæ vero mulieri matrimonio conjunctus, duosque liberos, masculum et feminam, suscipiens, effecit, ut ipsius conjux desereret Constantinopolim, et in Ægypti monasteria secederet; partiretur et liberos; et ipse quidem suscepit filium Theodulum, illa vero filiam suam; hisque peractis, invicem separati sunt. Postquam igitur beatus Nilus montem ad Sina perrexit, et conversatus est cum Patribus inibi, barbari quidam derepente supervenientes, uti seræ belluæ, cum pluribus aliis captivis, filium ejus Theodulum ceperunt, quem uti captivum in servitutem redactum, 703 luxit plusquam decuerat, quemadmodum in libro super ea re composito præfertur. Divino igitur dignus habitus presbyteratu ipse Nilus Sermones de monastica exercitatione, omni sapientia, prudentia, et utilitate ad exercitationem idoneos exposuit, qui vi rationis, et Spiritus sancti gratia perungunt, Epistolas, et Capitula composuit; plerosque divino etiam amore per ipsa Christo cum admovisset, in pace obdormivit. Jacet vero (ut aiunt) ipse, ac illius filius Theodulus cum aliis ascetis, id est, exercitatoribus in venerando sanctorum Apostolorum templo inferius sub altari deportati et translati. Verum Allatius quoque profert eadem ferme, quæ scilicet exscripsit e Menologio Græco, sed truncata; nihil enim de sepulcro, p. 9 Diatrib. de Nilis. Nicephorus vero, lib. xiv, c. 54, Nilum vita defunctum a Justino posteriore, inde (sive a monte Sina) translatum in fundamento sacratoris mensæ, in eo quod**

ab ipso Petro et Paulo apostolorum principibus, ad orphanotrophium est constructum, templo repositum fuisse affirmat. Apostolorum ecclesiam Constantinus M. anno imperii vicesimo construxit, Euseb. lib. iv *De vit. Constantini*, cap. 58 et 59; ex eoque Baronius cardinalis, et e Socrate ad annum Christi nati 330 P. M.; instauravit Constantius anno 358; dicebatur Apostolæum. Orphanotrophium autem primus condidit Constantinopoli, et hujusmodi pietatis adinvenit officium: Zoticus, e l. *Omnia* 34, C. *De episcopis, et clericis*; tum Nicon. de quibus Cujac. lib. i, cap. 12 *Observat. jur.*; Justinianus Augustus ad Demosthenem P. P. in l. *sacimus*, C. *De sacrosanct. eccles.* Anna Comnena, lib. 15 *Alexiadis* circa ecclesiam Sancti Pauli Orphanotrophium a patre suo conditum tradit instar urbis amplum istud ἐν τοῖς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν μέγεσσι, ἐνθα καὶ τὸ στόμα τοῦ Πόντου ἀνοίγεται, ut me no- nuit reverendus Pater Possinus, qui vertit in Latinum p. 482 ad 485. Fuit et Romæ Orphanotrophium conditum a Gregorio M. in *Notit. Voc. Eccles.* ubi nunc Sancti Stephani ecclesia est, et Hospitium Æthiopia sive Indorum, Alexandri III munere haud procul a Basilica Sancti Petri, et Sancti Stephani ecclesiam Cata-Barbaræ, et Cata-Gallæ vocat, e Grimaldo, et Martinello. Ad illustrandam narrationem, et vitam Nili elucidandam, haud erit abs re quæ leguntur in Menologio imp. Basilli ante annos 727, MS. quod Paulus V Bibl. Vatic. intulit, euique in margine C. 7, τοῦ βλα id est, codice 7 templi Blachernen. Constantinopoli, et quæ contuli cum codice 74, item ms. BB. BB. p. 45, appingere: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ 1δ' Ἰανουαρίου μνήμη τοῦ ὄσιου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδούλου. Οὗτος ὑπῆρχεν υἱὸς Νείλου τοῦ σοφοῦ τοῦ γεγονότος μὲν ἐπάρχειν Κωνσταντινουπόλεως, καταλιπόντος δὲ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, καὶ ἀπελθόντος, καὶ μονάσαντος ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῶν δύο δὲ ὑπαρχόντων ἔπειτα, καὶ τὴν ἀσκητικὴν πολιτείαν διαγόντων ἐξαίφνης ἐπισπεύσαντων Βαρβάρων, καὶ ἀρξαμένων κατασφάζειν τοὺς ἀγίους Πατέρας, ὁ μὲν Νείλος ὡς ἠδυνήθη ἐφυγεν, εἰ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδουλος ἐκρατήθη αἰχμάλωτος μετὰ κτήρου ἐπὶς υἱοῦ, καὶ δεθέντες ἀπήγορτο εὐδύντων 704 δὲ τῶν Βαρβάρων τόπον χλοερὸν, κατέπαυσαν, καὶ ἐδούλορτο σφάζει τοὺς νέους, καὶ θύσαι τῷ πρὸ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντι ἀστρω, καὶ βουλομένων τοῦ πρώτου σφάζει τοὺς νέους, καὶ προσάγειν θυσίαν τῷ ἀστρω πρώτῳ. καὶ ὁ μὲν εἰς ἐφυγεν, οἱ δὲ Βάρβαροι κοιμηθέντες, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος καὶ τοῦ ἀστρου κρυθέντος, οὐκ ἔσφαξαν τὸν Θεόδουλον· βουλομένοι δὲ πωλῆσαι, δύο μόνους χρυσίνους ἐλάβανον, καὶ τυμνῶσας ὁ εἰς τὸ εἶδος ἤθελε σφάζει· τότε ἠγόρασαν αὐτὸν Ἐπίσκοπος, καὶ ἀπέλυσε, καὶ καλῶς βιώσας ἐκοιμήθη. Quæ, me interprete, ita sonant Latine: *Eadem die decima quarta Januarii memoria sancti Patris nostri Theoduli. Fuit iste filius Nili sapientis, qui exstiti. præfectus Constantinopolis, qui-*

que dereliquit gloriam mundi, et abiit in montem Si-
na, ibique cum filio monachatum professus est, cum-
que ibi ambo existerent, et vitam exercitatoriam duce-
rent, ex improvise incurrentibus barbaris et aggressis,
jugulari sanetos Patres. Nilus quidem potuit aufu-
gere, ejus autem filius in potestatem eorum venit
captivus cum uno alio adolescente, et ligati, tracti, et
abducti fuerunt. At barbari cum invenissent locum
virentem, requieverunt, volebantque jugulare adole-
scentes, et sacrificare Stellæ orienti ante solem, cum-
que statuerent mane jugulare adolescentes, et offerre
sacrificium Stellæ matutinæ, unus quidem effugit;
barbari porro indormiscentes, exorto sole, et stella
jam recondita, minime Theodulum jugularunt; cum
autem dividere vellent, duos tantum aureos compe-
riebant, et unus denudans ense, volebat mactare;
lum episcopus eum redemit, et liberavit; at ille ri-
vens præclare obdormiit. Adnotat egregie R. P. Pos-
sinus semper laudatissimus, p. 181 Nott. bis di-
venditum, ac legitur in altero codice ms.: *Αὐτὸ
τῶν θεοποιούντων οἱ μάταιοι, ἠδυνήθη φυγεῖν εἰς
συνέβη τε καὶ ὑπὸ πρῶτῳ κατασχυσθῆναι, ἔρ-
τε παρελθεῖν τὸν ἀστέρα, ἢ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον,
καὶ καταλιπεῖν τοῦ σφάξαι τὸν θεοδούλον, ὅθεν
ἐβήθησαν αὐτὸν εἰς πράσιν. Εἰς πόλιν τινα ἐλθόν-
τες μηδὲν ἕτερον φέροντες τοῦ θεοδούλου εἰ μὴ
δύο χρυσίνοὺς ἐρύμνωσαν τὸ ξίφος, καὶ ἔθεσαν
ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἀπελούντες σφάξαι,
αὐτοῦ δὲ λικτεύοντος ἠγοράσθη παρὰ τοῦ
ἐπισκόπου· ἕστερον δὲ ὁ πατήρ αὐτοῦ ἀ-
έλαβον αὐτὸν, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς κα-
λῶς βιώσας ἐν εἰρήνῃ ἐτελειώθη.* Id est: *Illam
enim stellam sicuti Deum esse fingunt, potuit aufuge-
re unus, contigit et somno matutino distineri barba-
ros, et interim Astrum, seu Stellam præterire, Solem
vero exoriri, destiteruntque illi ab incepto, neque
Theodulum jugularunt, unde illum ad venundandum
sospitem reliquerunt; venientes autem ad urbem
quamdam, nihil aliud, nisi duos aureos pro Theodulo
proferentibus his, qui nesebant, distrinxerunt ense,
et super ipsius collum posuerunt, minitantes sese illum
mactaturos. Ipse vero supplex, et exorans coemptus
fuit ab episcopo, dein ejus pater ipsum recepit, et
postmodum Theodulus vitam reliquam sancte tradu-
xit, ac in pace consummatus est. Plurima quoque
lux Historiæ Niliacæ affulgebit ex his, quæ in Menolo-*

et quæ inserui supra pag. 679 et 668, per ἕστερον
πρῶτερον, 705 et ἄνωχάτω, id est, *sus deque integra;*
nam Photii, Nicephori, et aliorum scriptorum loca
laudibus sancti Nili personantia congerere longum
nimis et putidum foret: ea præterea tam R. P.
Possinus, quam Allatius fuse præmiserunt. Unum
observabo, martyres olim antequam publica illis vene-
ratio decerneretur, illique in Canonem Missæ, seu
Liturgiæ sacre Diptycha referrentur, solitos vindicari
abs episcopis, qui diligenter inquirebant cum plebi-
bus, ex Optato Milevitano, lib. I *Contra Parmenian.*,
et e sancto Augustino in *Brevic. post collation.*, sup-
plicii atque necis causam, quæ facit martyrem;
neque vero pro martyre Deus orabatur, ne huic
injuria fieret; sed is rogabatur, ut pro nobis exo-
raret Deum, tum super ejus monumentum ex-
struendo altare Deo, in album et numerum sancto-
rum eum asciscerent, ut asseruit etiam Nicolaus
Alemanus, *Dissert. de Lateranen. Pariet.* p. 54;
ex sancto Augustino serm. 113 *De divers.* et c. vi
Apocalyp. Verum iste ritus adhibitus fuit et con-
fessoribus ex Petro Damiano in *Vit. S. Romualdi*,
c. 72, et epistola 29 ad Heuricum archiepiscopum
Ravennat., atque cardinale Baronio, cap. 5 in
Martyrologio Romano. Unde canonizatos hos, Ni-
lum scilicet atque Theodulum, fuisse liquet, quando
sub altari fuerunt eorum reconditæ reliquæ; de-
clarabantur enim hoc ritu illos vixisse, ac rebus
gestis meruisse celestem beatitatem, et facultatem
pro nobis eos invocantibus apud Deum interve-
niendi. Sunt quippe phialæ aureæ plenæ odoramen-
torum orationes sanctorum c. v, v. 8 *Apocalyp.*; et
multum valet deprecatio justis assidua, e sancti Ja-
cobi Epistola c. v, v. 16. Torrente namque voluptatis
potantur in paradiso sancti, et in lumine beati-
fico vident lucem inaccessibilem, et lumen indefi-
ciens, ac deliciis gaudiisque arcanis Dei, quæ non
licet homini loqui, hoc est inenarrabilibus sine fine
perfruuntur. *Gloria hæc est omnibus sanctis ejus*, canit
David, Psal. cxlxi, v. 9, ad quam benignifica gratia
miserentis Altissimi nos ut evelat, redemptos sacro
sanguine Filii sui Domini nostri Jesu Christi, Ni-
lum et Theodulum, beatosque omnes spiritus votis
continuis obnixè deprecor, ut per eos, et Nilum
præcipue, cujus hic vitam in terris delineavi, vivam
æternum in cælo, et inter eos mihi e peccatis meis
emergenti locus sursum inveniat.

Sequitur apud Suaresium errorum series quæ per paginas 17, in-folio, ut aiunt, exsultatur; præmittuntur versus quibus Lectoris indulgentiam Editor sollicitat:

Humanum est errare, manus quoque lubrica fallit
Sunt fragiles calami difficilesque typi.
Ingenii est eadem non semper vena; remittit
Arcus tensus; hebet ancipites gladii.
Corrige sic ergo errores per opuscula Nili,
Sancta tot illius qui documenta legis.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΗΛΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΗΣ ΚΑΚΙΑΣ ΛΟΓΙΣΜΩΝ.

SANCTI NILI
DE OCTO VITIOSIS COGITATIONIBUS.

(COTLEBUS, *Monumenta Ecclesie Græcæ*, t. III.)

MONITUM.

Ex duobus tractatibus, quos super eodem argumento, de octo vitiis, composuit B. Nilus, alterum ediderunt ac Latinitate donaverunt duo viri docti, Franciscus Combesius in Auctario suo postremo, et Josephus Maria Suaresius in Collectione opusculorum Nili: eumdemque rursus prælo commisit, cum antiqua versione nondum visa, non sine laude memorandus Emericus Bigotius; exstat autem in duobus scriptis codicibus Regiæ gazæ, 348, et 1386, seu 2425, quorum in hoc volupe mihi fuit cernere præclaram illam lectionem, quam tomo superiori ex antiquo interprete collegeram, ταπεινὸς ἰκείνος, καὶ οὐ μετώρας. Alter vero tractatus, hic nempe, Latine prodiit in operibus Joannis Damasceni ab accurato scriptore Jacobo Billio translatus; nunc Græce profertur ad fidem duorum exemplarium Regiorum, num. 1770-1662. Atque horum primo præfigitur distichum,

Νηίλου μὲν ποταμοῦ ῥόδος, χθόνα οἶδε ποτίζειν·
Νηίλου δ' αὖ μοναχοῦ λόγος φρένας οἶδεν ταλπειν.

Hoc est, Billio interprete;

*Arva rigat Nilus fluxius : sed pectora sermo,
Ex monachi Nili qui fuit ore, rigat.*

De gula.

De octo vitiosis cogitationibus seu affectionibus scribere aggressi, gulæ, inquam, fornicationis, avaritiæ, iræ, irasitiæ, acedix, inanis gloriæ, et superbix, prius de ventris continentia, a qua gulam quoque, ut adversariam, internoscere proclive est, verba faciemus. Patres itaque non unam jejunii regulam, neque unam et eandem percipiendi cibi formam mensuramque tradiderunt; quod vel ob ætatem, vel ob imbecillitatem, vel ob quemdam corporis habitum, non omnes eodem robore præditi sint. At vero unum omnibus scopum proposuerunt, ingluviem fugere et saturitatem aversari. Unius porro diei jejunium utilius esse censuerunt, quam illud quod aut duos aut tres aut quatuor dies, aut etiam usque ad hebdomadam *sine cibo* protrahitur. Aiunt enim cum qui in ediam ultra mouum protendit, ultra modum etiam frequenter cibus uti; hincque fieri, ut interdum quidem fraude seu excessu in edix, corpus fatiscat, atque ad spiritalia munia obeunda pigrescat; interdum rursus alimenti copia depressum, animam ad acediam languidamque mollitiem ducat. Ac deinde

Περὶ γαστριμαργίας.

Περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς κακίας λογισμῶν ἦτοι καθὼς ἐπιχειρήσαντες γράψαι, γαστριμαργίας λέγω καὶ πορνείας καὶ φιλαργυρίας καὶ ἠρηγῆς καὶ λύπης καὶ ἀκηδίας καὶ κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας, προσηγουμένως περὶ ἐγκρατείας γαστροῦ ἐροῦμεν, ἀφ' ἧς ῥάδιον διγνώσθαι¹ καὶ τὴν γαστριμαργίαν, ὡς ἀντικειμένην. Οἱ Πατέρες τοίνυν οὐχ ἓνα κανόνα νηστείας, οἷα τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς τῶν βρωμάτων μεταλήψεως, οὐδὲ τὸ αὐτὸ μέτρον παραδεδώκασι· διὰ τὸ μὴ πάντας τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχειν ἢ δι' ἡλικίαν, ἢ δι' ἀσθένειαν, ἢ δι' ἕξιν τινὰ σώματος· ἓνα δὲ πᾶσι σκοπὸν ὑπέθεντο, φεύγειν τὴν πλησμονὴν καὶ ἀποστρέφασθαι τὸν πόρον. Τὴν δὲ καθημερινὴν νηστείαν ἐδοκίμασαν ὡρεωμωτέραν εἶναι· τῆς ἐν δυσιν ἢ τρισιν ἢ τέσσαρσιν ἡμέραις καὶ μέγρις ἐβδομάδος παρελκομένης. Φασὶ γὰρ τὴν ἀμέτρως τῇ νηστείᾳ παρεκτεινόμενον ὑπὲρ μέτρον πολλάκις κεχρησθαι τῇ τροφῇ, κἀντεῦθεν ποτὲ μὴ τῇ ὑποβολῇ² τῆς αἰτίας ἀτονεῖν τὸ σῶμα, καὶ πρὸς τὰς πνευματικὰς λειτουργίας ἀκηρότερον γίνεσθαι· ποτὲ δὲ τῷ πλήθει τῶν τροφῶν καταδαρυνόμενον, ἀγειν τὴν ψυχὴν εἰς ἀκηδίαν καὶ χαλῶσιν. Καὶ τῶν οὐ πᾶσιν ἀρμόδιον εἶπον εἶναι τὴν τῶν λαχάνων

VARIE LECTIONES.

¹ Αἰ. διαγνώσθαι. ² Int. ὑπερβολῇ.

μετάληψιν, οὐδὲ πᾶσι τὴν τῶν ὀσπρίων, οὐδὲ τὴν Ἀ
 τοῦ ξηροῦ ἄρτου τροφήν. Καὶ ἄλλον μὲν εἰρήκασιν
 ἐσθίοντα δύο λίτρας ἄρτου, πεινᾶν, ἄλλον δὲ, δι' ἡμι-
 σείας μιᾶς χορτάζεσθαι. Πᾶσι μέντοι παρηγγεῖλαν,
 μὴ ἀπατάσθαι χορτασίᾳ κοιλίας, μηδὲ ἐξέλεισθαι τῆ
 τοῦ φάρυγγος ἡδονῆ. Καὶ γὰρ οὐ μόνον ἡ ποσότης
 τῶν βρωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότης τὰ πετυρωμένα
 βέλῃ τῆς πορνείας ἐκτείνουσιν. Οἰασθήποτε γὰρ τρο-
 φῆς γαστήρ πληρουμένη, φλόγα παθῶν εἴωθεν ἀνά-
 πτειν. Καὶ αὖθις, οὐ μόνον ἡ κραϊπάλη τοῦ οἴνου με-
 θύσκει τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἡ πλησμονὴ τοῦ ὕδα-
 τος· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πάσης βρώσεως καὶ πόσεως
 ἀμετρία νυσταγμὸν καὶ κᾶρον ἀποτελεῖ. Ἡ γοῦν
 τῶν βρωμάτων χρῆσις πρὸς τὸ ζῆν παραλαμβάνεται
 μίνον, οὐ πρὸς τὸ δουλεύειν ταῖς ἀρμαῖς τῆς ἐπιθυ-
 μίας. Ὅθεν ὁ τῷ σώματι παρέχων ἄπερ ἢ χρεῖα μᾶλ-
 λον ἀπαιτεῖ, καὶ οὐχ ἄπερ ἢ ἡδονὴ βούλεται, βλάβην
 οὐδεμίαν ἔχει πρὸς ἐγκράτειαν. Ὅρος δὲ ἐγκρατείας
 καὶ κανὼν, ὑπὸ τῶν Πατέρων ἀνωθεν παραδεδομένοι,
 τὸν μεταλαμβάνοντα τροφῆς, ἐτι τῆς ὀρέξεως ἐγκρι-
 μῆνης, ἀπέχσθαι ταύτης, καὶ μὴ ἀναμένειν τὸν κό-
 ρον. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ εἰπὼν, τῆς σαρκὸς πρό-
 νοιαν μὴ ποιεῖσθαι³ εἰς ἐπιθυμίας, οὐ τὴν ἀναγκαίαν
 κυβέρνησιν τῆς ζωῆς ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τὴν φιλήδονον
 ἀπηγόρευσεν ἐπιθυμίαν. Πρὸς μέντοι καθαρότητα
 τελείας⁴ ψυχῆς, ἢ ἀποχὴ μόνῃ τῶν βρωμάτων οὐκ
 ἰσχύει, μὴ συντρεχουσῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν·
 τὴν δὲ διὰ σωτροσύνην μερικὴν καθαρότητα μᾶλλον
 ἐγκράτεια κατορθοῖ, σύμμαχον προσλαμβάνουσα καὶ
 τὴν ταπεινῶσιν. Ὁ γὰρ ἐξ ἐγκρατείας μόνῃς ἐπιχει-
 ρῶν κατορθοῦν αὐτὴν, ἔοικε τῷ μιᾶ χειρὶ νηχομένῳ.
 Τινὲς δὲ τῶν ἐγκρατεουσμένων, μετρήσαντες τὸ αὐτ-
 αρκες τοῖς σώματιν αὐτῶν, ἡμερησίον βρῶμα, τὸ
 ἕκτον περιεῖλον (1)· ὅτε δὲ τοῦτο κατιώρθωσαν,
 αὐτὸς ἀναλόγως ἠκρωτηρίασαν τὸ λειπόμενον· καὶ
 οὕτως ὀδῶν προβαλόντες, ἔφθασαν εἰς τὸ μέτρον τὸ
 συνεκτικὸν μόνον τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ταῦτα περὶ ἐγκρα-
 τείας. Χρῆ δὲ καὶ περὶ γαστριμαργίας προστιθέναι
 τινά. Γαστριμαργίαν μὲν ἐκάλεσαν οἱ παλαιοὶ τὸ
 ὀξέως ἐσθίειν, καὶ πολλὰ, καὶ ἀδιαφόρως, καὶ πρὸ
 τοῦ καιροῦ· λαιμαργίαν δὲ, τὸ ἐνηδύνεσθαι βρώμασι·
 καὶ εἶναι διαφορὰν, τῆς μὲν τὸ ποσόν, τῆς δὲ τὸ
 ποιόν. Ἐπεὶ γὰρ μαργαίνειν (2) ἐστὶ τὸ μαίνεσθαι,
 γαστρὸς μὲν μανία περὶ τὸ ποσὸν καταγίνεται· λαι-

³ Rom. xiii, 14.

VARIÆ LECTIONES.

³ *Int.* ποιεῖσθε. ⁴ *Int.* τελείαν.

NOTÆ.

(1) *Τὸ ἕκτον περιεῖλον.* Hunc locum cum non intelligeret, seu potius, ut de tanto viro benigne sentiamus, indiligenter legeret Billius, τὸ ἕκτων in versione sua expressit, *sibi circumciderunt*; tolerabili quidem sensu, sed intolerando errore. Labitur etiam magnus interpret i. quibusdam aliis locis et vocibus; ut in βούσειων, p. 194, b. τρέβει, 206, c. διακονίαν, ibidem, τῷ σώματι συντηρεῖ τὴν ἰσὴν ἐγκράτειαν, 207, b. παρρημιόν, 210, a. ἀρρῶσις 216, a. μηδ' εἰ; αὐτὰ τὰ πρόσωπα 216, c. δυνατὸν ἐστιν, etc., 218.

(2) *Μαργαίνειν.* Grammaticis adjungendi Patres, Clemens Alexandrinus *Pædagog.* lib. ii, cap. 4, Isidorus Pelusiota lib. i, Epist. 384, Dorotheus *Doctrina* 15 et Maximus, *Quæstionum et dubiorum* cap. 59. In Philone, libro de temulentia sub finem. Ἀλλὰ καὶ τότε ὁμοῦς ἢ ἀπληστος ἐν αὐτοῖς ὄρεξις, ὡσπερ ἐτι λιμώττουσα, μαρμάζει. *Et tamen sic quoque insatiabilis appetitus; tanquam famelicus furere non desinit.* An errato typographico pro μαργαίνει? Scio Hesychium μαρμαρίζειν, sicut et μαργαίνειν exponere ἐνθουσιᾶν· Μαρμαρίζει, inquit, λάμπει, ἐνθουσιᾶ,

delectari; cum hac differentia, ut ad illam quantitas, ad hanc qualitas pertineat. Quia enim παραγενναι insanire significat, ventris quidem insaniam seu gula in quantitate versatur, gutturis autem sive ingluvies, in qualitate, quamquam nonnulli utramque uno nomine gulam vocaverunt. Hinc machum, hepar, splemem, denique imbecillitatem causatur, eosque qui priore in graves inciderunt.

Frugum principium flos est, ac virtutis activæ continentia, et affectuum vitiosorum gula ^b.

Ignis materia lignum est; libidinis autem, ventris satiety; et illud quidem suscitatur flammam, hæc vero pravam cupiditatem.

Venter egens, perturbationes animi consopit, quas plenus excitat.

Arida victus ratio, sobrium parit sensum: victus autem humidus et mollis, mentem demergit.

Solis quidem radios obscurat nebula; mentem vero, crassus vapor e cibis exhalans.

Ut terra inculta spinas producit, sic venter cibis onustus obscenas cogitationes.

Neque in cæno unguentum, neque in gulosis fragrans virtutis odor inveniri potest.

Helluonis oculus convivia curiose exquirat; continentis autem, spiritualium sapientumque virorum cæcus.

Sanctorum memorias numerat comedonis animus; continentis autem, eorum vitam imitatur.

Ne exquisitis nimisque cibis corpus sagines, illico enim insurget adversum te. Quin potius per continentiam ipsum coerce, sicque obtemperans reddes, ita ut nec inordinatis motibus prorumpat, nec præ petulanti impetu, equi in morem hinniatur. Nam neque hostis obruncatus terrorem incutit, neque corpus per continentiam defectum perturbat animam; et quemadmodum cadaver flammam ignis minime sentit; sic neque cæcem.

Continentia castitatem parit; gula contra libidinis mater est.

Qui ventrem implens, pudicitia cultum proficitur, homini similis est, qui pollicetur se ignis vim stipula compressurum, aut flammam oleo extingenturum.

Qui pane et aqua saturatur, continens non est. Cuiusvis enim saturitas, aliena est a continentia.

Cum gulæ dæmon præscriptam ciborum abstinentiam labefactare non valet, tum ascetam in summæ continentia cupiditatem maligne conjicit; ut dum ob corporis imbecillitatem non potest ad continentiam quæ modum excedit pertingere, excidat quoque ab ea quæ intra modum est. Quod etiam ipsum in aliis virtutum monasticis exercitationibus hostes faciunt.

^b Vita S. Sabæ, n. 5. Ephr. II, 446 De humilit., c. 4.

NOTE.

sed in hac significatione non respicitur ad ἐνθουσιασμοῦ furorem, ad ipsius Ἑλλαμψίν, respicitur, auctore eodem Hesychio voce ἐνθουσιασμός, ac

μου, περι τὸ ποῖον· τινὲς δὲ καὶ ἀμφὼ γαστρι-
ωνόμασαν. Αὕτη προφασίζεται στόμαχον, καὶ
καὶ σπλῆνα, καὶ ἀπλῶς ἀσθένειαν, καὶ τοὺς δι-
χαλεποὺς περιπεπωκότας νόσοις.

Ἀρχὴ καρποφορίας, ἀνθος, καὶ πρακτικῆς
τείας, καὶ παθῶν, γαστριμαργία.

Ἵλη πυρὸς, ξύλα· ἀκολασίας δὲ, πληρο-
στρὸς· καὶ τὰ μὲν ἐξέπτει φλόγα, ἡ δὲ φάω-
θυμίαν.

Γαστήρ ἐνδεὴς κοιμίζει πάθη· διαγαίρει
πεπληρωμένην.

Δίαιτα ξηρὰ νηφάλιον τίττει φρόνημα·
ὑγρὸς νοῦν καταδαπτίζει.

Ἡλίου μὲν ἀκτίνας ὁμίχλη σκοτίζει· νοῦ-
χὺς ἀμυδρὸς, βρωμάτων ἀναδιδόμενος.

Γῆ μὲν χειρωθεῖσα, βλαστάνει ἀκάνθας
δὲ βαρθηθεῖσα, λογισμοὺς αἰσχροῦς.

Ὅστε ἐν βορβόρῳ δυνατὴν εὐρεῖν μύρον
γαστριμάργου· εὐωδία ἀρετῆς.

Ὄφθαλμὸς γαστριμάργου περιεργάζεται
τοῦ δὲ ἐγκρατοῦς, ἀνδρῶν πνευματικῶν κ
συνέδρια.

Μνήμας ἀγίων ἀριθμεῖ ψυχὴ γαστριμάργου
τοῦ ἐγκρατοῦς μιμεῖται βίους αὐτῶν.

Μὴ πιάνης τὸ σῶμα πολυτελεῖ καὶ κό-
ρην γὰρ καταναστήσεται σου. Δάμαζε δὲ τοῦτο ἐ-
τείας, καὶ καταστήσεις εὐήμιον, μήτε κ
ἄτακτα, μήτε χρεμετίζον ὑπὸ ὀρμῆς ἐμπαθο-

γὰρ πολέμιος ἀνηρημένος; παρέχει φόβον· οὐ-
δὲ ἐγκρατείας ταπεινωθὲν ταραττεῖ ψυχ-
ὡσπερ οὐκ οἶδε νεκρὸς φλόγα πυρὸς, οὐ-
ἐγκρατῆς κάμινον ἐμπαθείας.

is qui continentia præditus est, libidini

Ἐγκρατεία τίττει σωφροσύνην· γαστήρ
δὲ μήτηρ ἀκολασίας.

Ὁ πληρῶν γαστέρα, καὶ σωφρονεῖν ἐπ
μενος, ὁμοῖός ἐστι τῷ ἐπαγγελλομένῳ χαλ-
καλάμη πυρὸς ὀρμήν, ἡ ἐλαίῳ φλόγα σθεν-

Ὁ κορεννύμενος ἀρτου καὶ ὕδατος, ἐγκρ
ἐστι. Παντὸς γὰρ κόρος, ἐγκρατείας ἀλλότ

Ὅταν ὁ τῆς γαστριμαργίας δαιμόνων ἀπο-
φθεῖραι τὴν ὀρμισμένην τῶν βρωμάτων ἐγκ
τότε κακοήθως, εἰς ἐπιθυμίαν ἀκροτάτης
τείας ἐμβάλλει τὴν ἀσκητὴν· ἵνα τῆς ἀμ-
δυνηθεὶς ἐπικέσθαι δι' ἀσθένειαν σώματος
καὶ τῆς συμμέτρου. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆ
ἀσκήσεως οἱ ἐχθροὶ ποιοῦσιν.

post eum Suida, et Varino; qui postre-
prios videtur corrigendus. Potest etiam in-
emendari, μαυμάζει, idque magis placet.

Παραβάλλοντες εἰς οἴκους κοσμητικῶν, τότε μάλισ- A
στα τῆς ἐγκρατείας ἀνθεξόμεθα· μήποτε διὰ
γαστριμαργίας παχυνθεὶς ὁ νοῦς, ἀμελήσῃ τῆς
συνηθείας, καὶ τοῖς ἐχθροῖς εὐάλωτος γένηται.

Χρὴ τοὺς μὲν γέροντας θυμοῦ κρατεῖν, γαστρὸς
δὲ τοὺς νέους· τοῖς μὲν γὰρ οἱ ψυχικοὶ, τοῖς δὲ,
μᾶλλον οἱ σωματικοὶ δαίμονες ἐπιτίθενται.

Γαστρὸς ἐγκράτεια ταπεινοὶ τὰ πάθη· θρασύνει
δὲ ταῦτα γαστριμαργία.

Ἐν πλησμονῇ γαστρὸς, μὴδὲν ἐρεῦνα θεϊότερον.
Νέφος μὲν, καλυπτήριον σελήνης· Θεοῦ δὲ σοφίας,
γαστριμαργία.

Τρυφή καὶ μάλιστα νέφος³ (3), παθῶν θησαυρὸς,
ψυχῆς θάνατος ἀθάλατος.

Νεάζοντι σῶματι τρυφή καὶ μέθη τὸ τῶν ἡδο- B
νῶν ἀνάπτουσι πῦρ.

Παρεῖα γαστήρ, τῇ συνεχεῖ τῶν βολερῶν ἀνα-
θυμιάσεων, φυγαδεύειν οἶδε διανοίας λεπτότητα.

Ἐρωσ θεῖος, οὐ μετεωριζόμενος τῷ περῶ τῆς
ἐγκρατείας, θάπτον πρὸς τὴν ὕλην καταπίπτει,
βαρυνόμενος ταῖς πέδαις τῆς ἀκρασίας.

Πλησμονὴ συνεχῆς γαστρὸς ἀπροδοσιῶν ἐρεθίζει
σκιρτήματα.

Γαστήρ, φύλαξ παρακαταθήκης ἀπιστος, τὸ
ἐμβαλλόμενον ἀποβάλλουσα.

Γαστριμαργὸς πίων, χοῖρος ἔτοιμος εἰς σφαγὴν.
Αἵματος εἰσροὴ πνεύματος ἐκροὴν ἐργάζε- C
ται.

Ὁ μὲν ἄρχων γαστρὸς, ἐν παντὶ τόπῳ δύναται
μετιεῖναι τὴν ἀρετὴν· ὁ δὲ ὑπὸ ταύτης ἀρχόμενος,
ἐν οὐδενὶ πάντως.

Δύο σκοποὶ τῆς ἐγκρατείας· ὁ μὲν, ἵνα τῶν ἡδέων
τῆς παρούσης ζωῆς στερηθῆντες, τῶν ἡδέων τῆς
μελλούσης τύχωμεν· ὁ δὲ, ἵνα ταπεινωθῆντι τῷ
σώματι καὶ ἡ ψυχὴ συνταπεινωθῇ, καὶ εὐκατάνου-
κτος οὕτω γένηται. Λοιπὸν οὖν πᾶς κρεῶν μὲν ἀπ-
εχόμενος, ἐτέρων δὲ βρωμάτων ἐμπιπλάμενος,
γαστριμαργὸς ἐστίν, ἐκπεσὼν τῶν εἰρημένων τῆς
ἐγκρατείας σκοπῶν.

Ἡ γαστριμαργία πολλάκις, καὶ διὰ θυρίδος ἀγά-
πησ, εἰσπηδᾶν εἴωθεν.

Ἡ γαστριμαργία ξηραίνει μὲν τὴν πηγὴν τῶν
ἐπαινετῶν δακρῶν, κινεῖ δὲ τὴν πηγὴν τῶν αἰσχί-
στων βρῦσεων.

Λέοντα μὲν κολακεύσας (4), πολλάκις ἡμερώσεις·

VARIÆ LECTIONES.

³ Al. νέοις.

(3) Τρυφή καὶ μάλιστα νέφος. Quam difficile
sit, ex uno codice ms. omnibus numeris absolutam
mendicis carentem accurare editionem, vel hic
unus locus abunde ostendit. Quis enim, amabo, su-
spicaretur, illud νέφος ex superiori linea sumptum,
scilicet vocabuli νέοις occupare? Doctissimus vero
Billius, qui vertit: *Luxus, mentis nubes est*, nisi
aliter legit, potuit simplicius reddere, *Luxus, et*

Quando ad eorum qui in mundo vivunt domos
accedimus, tum vel maxime continentiam com-
plecti studeamus; ne mens ubi per gulam saginata
fuerit, consueti negligat, atque ab inimicis facile
capiatur.

Oportet ut senes iræ imperent, juvenes ventri:
siquidem illis animales dæmones, his corporei po-
tius insidias moliantur.

Ventris continentia turbidos animorum motus
deprimit; gula vero eosdem feroces reddit.

Ventre saturo nihil divinum investiga.

Ut nubes obtegumentum lunæ est; ita Dei sa-
pientiæ, gula.

Luxus, præcipue juvenibus, perturbationum the-
saurus est, animæ ultro accessita mors.

Juvenili corpori, luxus et ebrietas voluptatum
ignem accendunt.

Crassus venter, turbulentorum vaporum assi-
duitate, mentis subtilitatem in fugam agere con-
suevit.

Divinus amor, nisi continentię penna sublevetur.
sine ulla cunctatione ad res ex materia concretas
delabitur, utpote intemperantiæ compedibus de-
pressus.

Assidua ventris saturitas venereos insultus exsti-
mulat.

Venter, infidus depositi custos est, et quod in-
jicitur abjicit.

Obesus helluo porcus est ad cædem paratus.

Sanguinis influxio, spiritus effluxionem parit. C

Qui ventri dominatur, quovis loco virtutem colere
potest; qui autem sub ipsius imperio est, nusquam
omnino.

Duo sunt continentię proposita: alterum, ut per
abdicas hujusce vitæ voluptates, futuræ volupta-
tibus fruamur; alterum, ut depresso corpore, ani-
ma simul per humilitatem deprimatur, atque hoc
modo ad compunctionem propensa sit. De reliquo
igitur quisquis a carnibus quidem abstinet, aliiis
tamen cibus sese ingurgitat, helluo dicendus est,
ut qui a commemoratis continentię institutis desciverit.

Gula sæpenumero etiam per charitatis fenestram
insillire solet. D

Gula fontem laudabilium lacrymarum siccatur;
contra turpissimarum fluxionum fontem commo-
vet.

Leonem si demulceas, eum haud raro cicurabis;

NOTÆ.

maxime nubes est.

(4) *Κολακεύσας*. Elegantem sententiam Platonis
Judæi libro *De legatione*, ad Caium, p. 997, 998,
ubi de uxore Macronis loquitur, δεινὸν γυνὴ γνώ-
μην ἀνδρὸς παραλύσαι καὶ παραγαγεῖν, καὶ μάλιστα
μαχλὰς, ἔνεκα γὰρ τοῦ συνεδότης κολακικωτέρα γί-
νεται, prave emendatam aspicias
Melissæ lib. II, serm. 54.

at si ventri blandiaris, triculentorem eum red-
ies.

Gulosus ipsa quoque insomnia, cibi sunt.

Ventri impera, ne tibi ille imperet.

Oppresso ventre animus humilitate sese dejicit;
molliter autem habito, in altum assurgit.

Dæmonum princeps est Satanas; vitiorum autem,
gula.

Posteaquam malus seu diabolus belluonum
manus ac pedes somno colligavit, ita demum
arbitratu suo omnia agit, atque turpibus spectris
impurisque excretionibus animum et corpus in-
ficit.

Apud mundanos radix omnium malorum ava-
ritia est; apud monachos autem gula potius.

Copiosum stercus ingentem vermium numerum
gignit; et ciborum copia magnum libidinosarum
cogitationum numerum procreat.

De fornicatione.

Fornicationis spiritus, per carnis cupiditatem,
inde etiam a prima ætate, nobis negotium facessit.
Atque atrox ejus bellum est, ac duplex, in animo
nempe et in corpore consideratum. Porro adversus
eum continentia strenue pugnât, animi humilitate,
sine qua nec fornicationem quisquam, nec alia vitia
superare poterit, auxilium ipsi afferente. Oportet
ergo, juxta Proverbium ^c, omni custodia servare
cor ab obscenis cogitationibus, nec ullam earum
ad nos accedentem admittere; ne alioqui animum
subiens, illum trahat seu enervet, atque ad volupta-
tem illiciat. Operæ pretium est enim secundum Do-
mini doctrinam ^d, mundare prius quod intus est
calicis, ut fiat etiam id quod deforis est, mun-
dum. Quandoquidem jejuniis quoque non idcirco
tantum colimus, ut corpus afflictemus, verum etiam
ut prudentiam mentis adipiscamur; ne per immo-
dicam ciborum copiam obscurata, custodiendis co-
gitationibus impar sit. Quin illud quoque manda-
tum, quod primus homo a Deo datum accepit, ser-
pentis caput observare jubet ^e; hoc est perniciosæ

^c Prov. iv, 23. ^d Matth. xxiii, 26. ^e Gen. iii, 15.

VARIÆ LECTIONES.

^a Al. περιγίνεσθαι. ^γ Al. ἐλκύση. ^δ Abst. ab al.

A γαστέρα δὲ θεραπεύσας, ἀγριωτέραν παρασκευά-
σις.

Τοῖς γαστριμάργοις καὶ τὰ ἐνούπνια (5) βρά-
ματα.

Κράτει γαστρὸς, ἵνα μὴ αὐτῆ κρατῆσῃ σου.

Γαστρὸς θλιδομένης, ταπεινοῦται καρδία· θερι-
πυομένης δὲ, πρὸς ὕψος ἐπαίρεται.

Ἄρχων μὲν δαιμόνων, ὁ Σατανᾶς· ἄρχων δὲ π-
θῶν, ἡ γαστριμαργία.

Τῶν γαστριμάργων χεῖρας ὁμοῦ καὶ πόδας ὕψι
ἔσεμήσας ὁ πονηρὸς, πάντα ὅσα ἤθελῃ σεν ἐποίησε
ἀσχηραῖς φαντασίαις καὶ μιαινοῖς ἐκκρίσειςι π-
ψυχῆν καὶ σῶμα καταρπύσας.

Παρά μὲν κοσμικοῖς ῥίζα πάντων τῶν κακῶν
ἢ φιλαργγύρια, παρὰ δὲ μοναχοῖς μᾶλλον ἡ γαστρι-
μαργία.

Πλήθος κόπρου πλήθος σκολιῶν γεννᾷ· καὶ
πλήθος βρωμάτων, πλήθος ἐμπαθῶν λογισμῶν.

Περὶ πορνείας (6).

Τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῆς
σαρκὸς, ἀπὸ πρώτης ἡλικίας ἡμῶν ἐνοχλεῖ. Καὶ ἡ
λεπὴς ὁ τούτου πόλεμος, καὶ διπλοῦς, ἐν τῇ ψυχῇ καὶ
σώματι θεωρούμενος. Ἀντιστρατεύεται δὲ τῷ
γενναίως ἡ ἐγκράτεια, συναιρουμένης αὐτῇ καὶ τῆς
ταπεινώσεως τῆς ψυχῆς, ἧς ἐκτεδὸς οὔτε πορνεία
οὔτε ἄλλων καθῶν δυνύσεται τις περιγενέσθαι.
Χρὴ τοίνυν κατὰ τὴν Παροιμίαν (7), πάση φιλίᾳ
τηρεῖν τὴν καρδίαν ἀπὸ ῥυπαρῶν λογισμῶν, ἵνα
μὴ δένα τούτων προσβάλλοντα παραδέχεσθαι· μή τι
παρεσθῆς ἐκλύσῃ τὴν καὶ ὑπαγάγηται ἐκ
φιληδονίαν. Προσέχει γὰρ καθαρίζειν πρότερον
κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν, τὸ ἐνδόν· ἵνα
ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἔξω καθαρὸν. Ἐπει-
ὸς τὴν νηστείαν ἀσχοῦμεν, οὐ πρὸς κακουργίαν τοῦ
σώματος ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς νῆψιν τοῦ νοῦς, ἵνα
μὴ τῇ ἀμετρίᾳ τῶν βρωμάτων σκοτισθῆις, ἀλλὰ
τήσῃ πρὸς τὴν τῶν λογισμῶν φυλακὴν. Καὶ ἡ
τοῦ Θεοῦ δὲ ἡ δοθεῖσα πρὸς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον
ἐντολή, κελεύει τὴν κεφαλὴν ὑφ᾽ ἧς τηρεῖν· τὴν
ἐστὶν τὴν ἀρχὴν τοῦ βλαβεροῦ λογισμοῦ, δι' ἧς ἐρ-
π-

NOTÆ.

(5) Ἐνούπνια. Lectio deridicula, circa Antoninum
mæum, occupat caput 90 Synodici adversus Trago-
elliam Irenæi: corrigetur autem per caput 59 ejus-
dem operis, somnium.

(6) Πορνεία. Indubie turpiterque corrupti sunt
Alexius Aristinus et Symeon Magister et Logotheta,
in Synopsi ac Epitome Canonum, tomo II Biblio-
thecæ juris canonici veteris, p. 705 et 738, κατὰ τὸν
τοῦ Κυρίου λόγον, ἴσως καταδικάζεται καὶ ἄνθρωπος, καὶ
γυνή, διὰ πορνείαν vel πορνείας ἀποξευγνύμε-

νοι. Lique enim ex ipso Canone, qui est Basilii
nus, scribi oportere, διὰ πορνείας, nec probatio
est opus. Juxta Domini sermonem, vir et mul-
ier fornicationis causam separati, pariter conde-
nantur.

(7) Κατὰ τὴν Παροιμίαν. Ludibrium revera est
quod Patricius Junius, dum nescit, hæc verba
Ἀφελου τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, παρῆλθε γάρ, esse Sal-
omonis Proverb. xxvii, 15, παροιμιαστῆν in προ-
μιαστῆν pervertit, p. 53 Catenæ in Job.

εις την ημετέραν επιχειρεί ψυχὴν· μήποτε τῆ παραβολῇ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα συνεισρουθῆ, καὶ κατακυλισθῶμεν εἰς τὴν ἀθέμιτον πρᾶξιν. Καλὸν οὖν τὰ νήπια Βαβυλώνας· φημί δὲ τοὺς ἐν ἀρχῇ προσβάλλοντας αἰσχροὺς λογισμοὺς· ἐδαφίζειν καὶ συντρέθειν πρὸς τὴν πέτραν, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστός. Ἀδρυνθέντες γὰρ παρέξουσιν ἡμῖν ὀχλήσεις πολλὰς καὶ πράγματα. Μὴ θαρβήσωμεν δὲ καταβαλεῖν διὰ μόνης ἀσκήσεως, τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα τῆς πορνείας, εἰ μὴ καὶ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ συνεφέψηται βοήθεια. Οὐ παύσεται γὰρ ὁ ἄνθρωπος πολεμουόμενος ὑπ' αὐτοῦ, μέχρις ἂν ἐν ἀληθείᾳ πιστεῖσῃ, ὅτι οὐκ ἴδια σπουδῇ καὶ καμάτῳ, τῇ δὲ τοῦ Θεοῦ σκέπῃ καὶ ἀντιλήψει, τῆς χαλεπῆς ταύτης ἀπαλλαγῆσεται μάστιγος. Ὑπερφυῆς γάρ ἐστι τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ τοὺς ἐρεθισμοὺς τῆς σαρκὸς καὶ τὰς ἡδονὰς ταύτης καταπατῶν, τρόπον τινὰ, τοῦ σώματος ἔξω γίνεται. Διὸ καὶ ἀδύνατον ἀνθρώπῳ τοῖς ἰδιοῖς περὶ αἰσθησῆσαι ὡς πρὸς τὴν ὑψηλὴν ἀγνείαν, εἰ μὴ καὶ χάρις Θεοῦ, τοῦτον ἀπὸ βύθρου τῶν παθῶν ἀνάγοι. Δείγμα δὲ τοῦ, τὴν ἀρετὴν ταύτην κτήσασθαι τινα τελείως, τὸ μηδεμίαν αἰσχροὺν φαντασίαν ἐν τοῖς ὕπνοις ἐπιπηδᾶν τῇ ψυχῇ· αὐταὶ γὰρ τοῦ νοσῆν τὴν ψυχὴν τεκμήριον, καὶ μὴ πῶ τοῦ πάθους ἀπρῆλθαι. Διὸ καὶ ταῦτα· ἔλεγχον εἶναι τῆς προλαβούσης λέγομεν βραθυμίας, καὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἀσθενείας, οἷα τῆς καλυπτομένης ἐν τοῖς ἀποκρύφοις τῆς ψυχῆς μέρεσι νόσου, φανερουμένης διὰ τῆς ἐν τοῖς ὕπνοις βρώσεως. Μέγα οὖν, ἀδελφοί, τὸ κατόρθωμα τῆς ἀγνείας καὶ σωφροσύνης· καὶ διὰ τοῦτο μεγάλας καὶ ποικίλας ἐπιβουλαῖς πολεμεῖται παρὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλ' ἡμεῖς εἰδότες, ὅτι χωρὶς ἀγασμοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οὐδεὶς δύσεται τὸν κῆριον, μὴ ἀποκάμωμεν, φυλάττοντες ἐπιμελῶς τὴν καρδίαν, καὶ ἐγκρατεούμενοι, καὶ πυκνῶς προσευχόμενοι μετὰ στεναγμοῦ, καὶ ἄλλα ποιοῦντες, ὅπως τὴν κάμινον τῆς ἡμετέρας σαρκὸς, ἣν ὁ Βαβυλώνιος βασιλεὺς ἀνάπτει τοῖς τῆς ἐπιθυμίας ἐρεθισμοῖς, ἀποσβέσωμεν τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σωφροσύνη μὲν ἐγκρατείας τέκνον· πορνεία δὲ θυγάτηρ γαστριμαργίας.

Κυμάτων βία χειμάζει πλοῖον· καὶ νοῦν ἀκρατῆ, λογισμὸς πορνείας.

Ἦψις εὐανθῆς, βέλος πεφαρμακωμένον· ἔτρωσε ψυχὴν, καὶ τὸν ἰὸν ἐναπέθετο, καὶ ὅσον χρονίζει, πλείονα σῆψιν ἐργάζεταιται.

Βέλτιον οἴκοι μένοντα χυλάζειν, ἢ τιμᾶν δοκούντα τὰς ἐορτὰς, πάρεργον τοῦ δαίμονος γίνεσθαι.

Ἐλαιον τρέφει λύχνον, καὶ πυρὸς ἡδονῆς ὀμίλια γυναικός.

Φεῦγε συντυχίας γυναικῶν, καὶ μὴ δῶς αὐταῖς·

† 1 Cor. x, 4. ‡ Psal. cxxvii, 9. § Hebr. xii, 14.

A cogitationis initium, per quod ad animam nostram serpere conatur; ne forte, admisso capite, reliquum etiam corpus una illabatur, et in nefariam decidamus actionem. Bene itaque erit, si parvulos Babylonis, turpes, inquam, cogitationes, quæ nos primum adoriuntur, ad petram, quæ est Christus [†], allidamus atque obteramus [‡]. Adultæ etenim, plurimum nobis turharum ac molestiarum exhibebant. Nec vero nos impurum fornicationis spiritum per solam religiosam exercitationem dejecturos esse confidamus, nisi Dei subsidium accesserit. Neque enim homo est ante oppugnari desinet, quam vere crediderit, quod non suo studio et labore, sed Dei protectione atque præsidio ab hoc aspero flagro liberandus sit. Siquidem res est eximia ac supra naturam; et qui carnis irritamenta et voluptates proterit, a corpore quodammodo excedit. Proinde fieri nequit, ut homo suismet penis ad castitatem, excelsam rem, convolet, nisi Dei quoque gratia eum a perturbationum animi fovea in altum edu-xerit. Cæterum indicium, quod quispiam hanc virtutem plene sit consecutus, istud est, si nulla sæda imaginatio per somnum in animam insiliat. Eæ namque argumento sunt animam ægotare, nec ab hujusmodi affectu adhuc esse liberam. Unde et easdem dicimus antecedentis socordix, abditæque in nobis imbecillitatis esse indices, non secus ac morbi cujusdam in animi penetralibus delitescentis, ac sese patefacientis per fluxionem quæ in somnis contingit. Magna itaque, fratres, castitatis et pudicitix virtus est; ob idque magnis variisque insidiis ab hostibus oppugnatur. Verum nos, gnari quod sine sanctimonia, ut ait Apostolus [§], nemo videbit Dominum, ne fatiscamus, dum diligenter cor nostrum conservamus, continentiam colimus, crebras preces cum gemita fundimus, cæteraque facimus, quo carnis nostræ fornacem, quam Babylonius rex per cupiditatis illecebras accendit, Spiritus sancti interventu exstinguamus. Ipsi gloria in sæcula.

Pudicitia continentix filia est; fornicatio autem, gulæ soboles.

Fluctuum impetus navem jactat; mentem intemperantem, fornicationis cogitatio.

D Florida facies, telum venenatum est: animum sauciat, et in ipso venenum infligit; quoque diutius immoratur, eo majorem saniem efficit.

Præstat domi quietum manere, quam putando festa colere, dæmonis prædam et accessionem fieri.

Oleum lucernam alit, itemque voluptatis flammam, mulieris consuetudo.

Mulierum consortia fuge, nec libertatem ipsis con-

* Al. ἀναπηνησι.

Βαρύς δὲ τῆς πορνείας· δαίμων, καὶ σφοδρῶς ἐπιτίθεται τοῖς κατὰ τοῦ πάθους ἀγωνιζομένοις, καὶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀμελείᾳ τῆς διαίτης, καὶ τῇ ὀμιλίᾳ τῶν βλαβερῶν προσώπων. Τῇ λειότητι γὰρ τῆς ἡδονῆς ὑποκλίπτων τὸν νοῦν, μετέπειτα διὰ τῆς μνήμης ἀποβαίνει¹⁹, πυρπολῶν τὸ σῶμα, καὶ ποικίλας μορφὰς αἰσχροῶν φαντασιῶν ὑποδεικνύων.

Σῶμα σῶφρον, θυσίας πολυτελοῦς Θεῷ τιμιώτερον.

Τὸ πάθος τῆς αἰσχρότητος ἐκρίζοι κόπος ψυχικός καὶ πόνος σωματικός· τῆς ψυχῆς μὲν αἰεὶ τοῦ Θεοῦ δεομένης, τοῦ δὲ σώματος ἐγκρατευομένου.

Ἐν τοῖς πολέμοις τῆς σαρκός, χρὴ καταπονεῖν τὸ σῶμα. Συμφέρει γὰρ τοῦτο μᾶλλον εἰς ἀρρωστίαν ἐμπεσεῖν, ἢ τὴν ψυχὴν.

Ἡ ἀκολασία, τὴν ψυχὴν μὲν ἐκθληνύει καὶ μολύνει, καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς μεθίστησιν εἰς ἐπονείδιστον δουλείαν· τοῦ σώματος δὲ προσδιαφοίρουσα τὸν τόνον, πρὸς τὰς νόσους ἐπιβρεπέστερον αὐτὸ καταεργάζεται.

Περὶ φιλαργυρίας.

Ξένος ὁ πόλεμος τῆς φιλαργυρίας, καὶ ἔξω τῆς ἡμῶν φύσεως, ἐξ ἀπιστίας τοῖς μοναχοῖς ἐγγινόμενος. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων παθῶν, θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας, οἱ ἐραθισμοὶ τὰς ἀφορμὰς δοκοῦσιν εἶχειν ἀπὸ τοῦ σώματος· ὅθεν καὶ ὡς ἐμφυτα τρόπον τινὰ, διὰ μακροῦ χρόνου, δυσχερῶς καταπολεμοῦνται. Τοῦτο δὲ τὸ πάθος ἔξωθεν ἐπισυνιστάμενον, εἰ μὲν ἐπιμελείας τύχοι καὶ προσοχῆς, ἐκκόπτεται βῆδον· ἀμεληθέν δὲ, τῶν ἄλλων ὀλεθριώτερον γίνεται, καὶ ῥίσα πάντων τῶν κακῶν, καὶ εἰδωλολατρεία, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς νηπίοις, καὶ θυμὸς διαφαίνεται καὶ ἐπιθυμία· διότι πρὸς βοήθειαν ἐξ ἀρχῆς ὁ Δημιουργὸς τῇ φύσει ταῦτα συγκατεβάλετο· θυμοῦσθαι μὲν, κατὰ τοῦ διαβόλου· καθά φησι καὶ ὁ ἐν θεολογίᾳ μέγας Γρηγόριος (8)· Ὁ θυμὸς ἔστω σοι κατὰ μόνον τοῦ δρεως, δι' ὃν ἀπόλλυται· ἐπιθυμεῖν δὲ, πρὸς τεκνογονίαν, εἰ καὶ παρὰ φύσιν τοῦτοις κεχρήμεθα· ἢ δὲ νόσος τῆς φιλαργυρίας, οὐκ ἐκ φυσικῆς κινήσεως εἶχει τὴν ἀφορμὴν· ἀλλ' ὡς εἰρήκαμεν, ἐξ ἀπιστίας, τοῦ μὴ προνοεῖσθαι παρὰ Θεοῦ. Λαβομένη γὰρ ψυχὴς χλιαρὰς, εὐλογα δοκεῖ ὑποτίθεσθαι· γῆρας μακρὸν, ἀσθένειαν σώματος, ἐγ-

¹⁹ 1 Tim. vi, 10; Coloss. iii, 5. = Orat. 43.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁹ Αἰ. ἐπεμβαίνει.

NOTÆ.

(8) Ὁ ἐν θεολογίᾳ μέγας Γρηγόριος. Theologus per excellentiam dictus, ut nemo nescit. Unde theologικῶς εἰπεῖν, in Vita Ignatii CP. *Mens theologica*, apud Gregorium Nyssenum in Testimoniis cap. penult. et similia sæpe. Aristenus ad Canonem Carthaginensem 44: Οὐ δεῖ ἡμᾶς, κατὰ τὴν θεολόγον φωνὴν, τοῖς ὑπὲρ ἡμᾶς ὑποδείγμασιν ἐπισθαι. Ex interprete, *Non oportet nos, juxta divinam vocem exempla quæ sunt supra nos sequi*; male. Respicitur enim ad dictum Gregorii Nazianzeni Orat. 40, p. 659, *Σοὶ δὲ τίς ἀνάγκη τοῖς ὑπὲρ σὲ ὑποδείγμασιν ἐπομένῳ, κακῶς βουλευέσθαι; Tibi*

Gravis est fornicationis dæmon, ac vehementer iis imminet, qui adversus hujusmodi affectum dimicant; idque magis inter victus negligentiam, et noxiarum personarum consuetudinem. Siquidem per voluptatis molliem animum surripiens, deinde per recordationem ingreditur, et corpus inflammat, atque multiplices turpium imaginum formas subjicit.

Corpus pudicum sacrificio magnifico exquisitumque apud Deum est charius.

Affectum turpitudinis eradicat animi exercitio, et corporis labor: animo quidem Deum assidue precante, corpore autem continentiam colente.

Inter carnis bella, corpus laboribus fatigandum est. Præstat enim corpus in morbum incidere, quam animam.

Libido tum animam emollit ac inficit, ipsiusque principatum in turpem servitutem transfert, tum corporis vigorem labefactat, atque ad morbos propensum reddit.

De avaritia.

Externum est avaritiæ bellum, atque a natura nostra alienum, ex infidelitate monachis adhærens. Et enim aliorum affectuum, iræ ac libidinis, stimuli ansam a corpore arripere videntur; unde, utpote quasi a natura insiti, non nisi longo temporis spatio atque ægre superantur. At hic affectus, cum extrinsecus conflatur, siquidem diligentia et attentio accedat, facilius excinditur; sin autem negligatur, exitiosior aliis efficitur, radixque omnium malorum, et idolorum servitus, juxta Apostolum 1. Quippe in pueris et ira et cupiditas cernitur; quandoquidem Creator ab initio ejusmodi affectus adjumenti causa insevit naturæ nostræ: irasci quidem contra diabolum (quemadmodum ait ille magnus in theologia vir Gregorius = *Ira tibi sit contra solam serpentem, ob quem periisti*), concupiscere autem, procreandorum liberorum causa, etsi præter naturæ scopum iis utimur. At verò morbus avaritiæ non ex naturali motu occasionem accipit, verum, ut jam diximus, ex infidelitate, quod non credamus Dei providentia nos regi. Nam ubi mollem animam nacta est, rationi consentanea proponere vi-

autem quid necesse est, ut dum exempla, quæ te sublimiora sunt, sequeris, malum consilium capias? Vide canonem Trullanum primum: atque huc refer non satis intellectum a viris doctrinæ præstantibus commentarium Balsamonis ad canonem 60 apostolorum; quo loci inter Pseudepigrapha recenset hæreticas nugas, quas, cum essent Chrysomalli, Pamphilus theologικὰ ἐπη χρυσῶν nuncupaverat. Nam Theodori verba bono sensu cassa erunt, nisi placuerit Pamphilo Chrysomallicas φληναρείας nomine Gregorii Theologi venditare.

συγκαχυμένα. Ἐταράχθη γὰρ, φησὶν, ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμὸς μου. Καὶ αὖθις· Θυμὸς ἐν κόλπῳ ἀφρόνων ἀβλίζεται. Καὶ μισεὶ τὸ δίκαιον. Ὁργὴ γὰρ, φησὶν, ἀνδρός, δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ καταργάζεται ¹. Καὶ ἀτρημονεῖ. Ἄρῃρ γὰρ, φησὶ, θυμώδης, οὐκ εὐσχήμων. Καὶ τοσοῦτοις κακοῖς ὑποβάλλουσα τὴν ἐαλωκότα, ἐλεεινῶς ἀποθηριῶ. Χρὴ τοίνυν πραότητα μεταδιώκειν, καὶ ἀταράχους ἑαυτοὺς διατηρεῖν, ἐν τῷ διορθοῦσθαι τὴν πλημμελήσαντα· μήποτε διὰ θεραπείας, νόσον ἐπισπώμεθα. Ὁργίζεσθε γὰρ, φησὶ, καὶ μὴ ἀμνηστάνετε. Πῶς δ' ἂν τις ὀργιζόμενος, οὐκ ἁμαρτήσει; Εἰ κατὰ τῶν ἰδίων ὀργίζεται πάντοτε παθῶν, καὶ τῇ ἑαυτοῦ ῥαθυμίᾳ τὰς αἰτίας τῆς ὀργῆς ἐπιγράφεται. Εἰ δὲ κατὰ τοῦ πλῆθους ἐκκινήθωμεν, ἀλλὰ ταχέως διαλλαγώμεν. Γέγραπται γὰρ· Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. Καὶ κάλιν· Μὴ μυστήσης τὸν ἀδελφόν σου ἐν τῇ καρδίᾳ σου.

Ὁμίχλης ἀνάδοσις ἀέρα παχύνει, καὶ θυμοῦ κίψεις, ὀργίλου διάνοιαν.

Ὁργίλου νοῦς, πηγὴ τεταραγμένη, νῆμα κεκτημένη τεθλωμένον καὶ ἄχρηστον.

Ἄνῃρ σεμνὸς αἰσχρὸν ἀποστρέφεται καταγώγιον, καὶ ὁ Θεὸς, ὀργίλου καρδίαν.

Καπνὸς ὀφθαλμοὺς ταράσσει, καὶ ὀργὴ προσευχομένου ψυχὴν.

Ὁργίλου λογισμοὶ, ἐχίδνης γεννήματα, καὶ κατεσθίουσι τὴν γεννήσασαν αὐτοὺς καρδίαν.

Τῶν ὀργίλων τεταραγμένα καὶ μεστὰ δείματος τὰ ἐνύπνια.

Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω, φησὶν, ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· ἵνα μὴ νύκτωρ ἐπιστάντες οἱ δαίμονες ἐκταράξωσι τὴν ψυχὴν διὰ φοβερῶν φαντασμάτων· ἐκ τοῦ θυμοῦ γὰρ ταῦτα γίνονται· καὶ οὕτω δειλοτέραν πρὸς τὸν πόλεμον ἐργάσονται ταύτην.

Πλειόνων δεῖται φαρμάκων ὁ θυμὸς παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν. Βιαιότερος γὰρ ἐστὶ καὶ δυσκαθεκτότερος.

Χειμάρρος πλημμυρήσας, παρασύρει τὸ προστυχόν· καὶ θυμὸς ἀναζέσας, κατασύρει διάνοιαν.

Οἱ θυμοὶ, καθάπερ οἱ κύνες, τυφλὰ τίκτουσι τὰ νοήματα (9).

Ὁργὴ, μήτηρ μανίας, ὑπερζέσασα γίνεται.

Περὶ λύπης.

Ὅταν τὸ πονηρὸν πνεῦμα τῆς λύπης περιδράζηται τῆς ψυχῆς, ὅλην τὴν εὐτονίαν αὐτῆς καὶ καρτερίαν παραλύει, καὶ σκοτίζει, καὶ καταφέρει καὶ καταβα-

batus est enim, inquit, ab ira oculus meus ¹. Et iterum: *Ira in sinu stultorum manet* ². Atque id quod justum est odio habet. *Ira enim, inquit, iri justitiam Dei non operatur* ³, et indecore se gerit. *Vir enim, inquit, iracundus, decorus non est* ⁴. Cumque in tot ac tanta mala eum quem semel invasit conjiciat, miserandum in modum ipsum efferat. Oportet ergo mansuetudinem consecrari, nosque ab omni perturbatione puros conservare, quoties aliquem qui deliquit corrigimus; ne forte per medicinam morbum contrahamus. *Irascimini enim, inquit, et nolite peccare* ⁵. At qui fieri potest, ut quis succedendo non peccet? Nimirum si adversus vitia sua semper irascatur, atque iracundiæ causas ascribat suæ ipsius socordix. Quod si adversus proximum commoveri nos contigerit, at certe in gratiam cum illo confestim redeamus. Scriptum est enim: *Sol non occidat super iracundiam vestram* ⁶. Et rursus: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo* ⁷.

Nebulæ exortus aerem condensat, et iracundiæ excitatio, iracundi mentem.

Iracundi mens fons est turbidus, qui obijnet laticem cœnosum et inutilem.

Vir honestus et gravis obscenum diversorium aversatur: item Deus, cor iracundi.

Ut fumus oculos turbat, sic ira, precantis animum.

Iracundi cogitationes, vipere genimina, et cor quod eas peperit erodunt.

Iracundorum perturbata et cum terrore conjuncta sunt somnia.

Sol, inquit, non occidat super iracundiam vestram: ne noctu irruentes dæmones, animam per horrenda spectra conturbent: etenim ex iracundia hæc existunt: atque eo modo ignaviorem eam ad bellum reddant.

Pluribus medicamentis ira opus habet, quam cupiditas. Est enim violentior, et ad coercendum difficilius.

Torrents exundans, obvia quæque secum trahit; et iracundia infervescens mentem abducit.

Iracundia, in morem canum, cæcas cogitationes parit.

Ira, vesaniæ mater, cum efferbuerit, efficitur.

De tristitia.

Cum improbus tristitiæ spiritus animam arripuerit, omnes ipsius nervos ac robur frangit, eamque obscurat, deprimit, prorsusque demergit; at-

¹ Psal. xxx, 10. ² Eccle. vii, 10. ³ Jac. i, 20. ⁴ Prov. xxvi, 24. ⁵ Psal. iv, 5. ⁶ Ephes. iv, 26. ⁷ Levit. xix, 17.

VARIE LECTIONES.

¹⁸ Al. οὐκ ἐργάζεται.

NOTÆ.

(9) τὰ νοήματα. Ex Melissa, οἱ θυμοὶ καθάπερ αἱ κύνες, τυφλὰ τίκτουσιν ἐγκλήματα, aut quod non vereor rescribere, ἐγκυήματα.

que ut linea vestem, ac vermibus lignum, depascitur et præfocatur, nec ullam omnino sinit consolationem admittit. Nam ubi eam omni amaritudine repleverit, id efficit, ut omne aversetur solatium, curam abiciat, elanguescat, et de omnibus desperet. Atque ita deinceps acedix dæmon eam assumit. At nobis quamprimum adversus tristitiam decertandum est, nempe per orationem, spem in Deum, divinam Scripturarum lectionem, consuetudinemque et colloquium cum piis viris. Quin etiam in ea tristitia exercere nos oportet, quæ secundum Deum est ^b, atque ob ea in quibus peccamus, segniter agimus, Deumque ad iracundiam provocamus. Ilæc enim e contrario ad virtutum cultum excitat, et studiosos diligentesque reddit.

Tristitiam quæ secundum Deum non est, prava cupiditas frustrata constituit.

Qui feбри correptus est, mellis gustum nescit; nec spiritualem lætitiā monachus qui tristitiæ morbo laborat.

Tristitia vermis cordis est, quæ ad sese mentem trahat et divellat.

Qui in mœrore est, is mentem ad contemplationem minime movebit; nec puram orationem ad Deum emittit: mœror enim virtuti omni officit.

Nullas vires habet tristitia, cum affectus absunt. Est enim mœror affectuum certissimus index. Qui ergo affectibus dominatur, tristitiæ pariter impravit.

Ut aurigo sensum corporis adimit; sic animi sensum tristitia.

Quem mundi voluptas non vicerit, hunc nec mœror vincet. Nam qui illam fugerit, huic minime cedet.

Viperæ medicamentum, si parce adhibeatur, aliorum serpentum venena corrumpit; sin autem ultra modum lauriatur, hibentem quoque insuper necat. Consimiliter tristitiæ dæmon, si mediocriter incurrat, voluptatum amores, qui ab aliis dæmonibus immittuntur, extinguit; sin vero vehementius irrumpat, miseram animam demergit.

Aurum improbum fornax purgat; et tristitia quæ secundum Deum est, cor contaminatum.

Nimia lignorum congeries flammam suffocat; et tristitia immodica lacrymas siccat, fumantem videlicet ac tenebrosam animam reddens.

De acedia.

Spiritus acedix tristitiæ spiritum comitatur: acor autem atque in primis gravis est hic dæmon, semperque monachis infestus: qui præsertim ad sextam horam adoritur; unde meridianus appellatur ^c. Horrorem et languorem affert, oliumque tum

^b I. Cor. vii, 10. ^c Psal. xc, 6.

Α πτίζει τέλειον, καὶ καθάπερ σὴς ἰμάτιον, καὶ ξύλον σκώληξ, διαμασσάται ταύτην καὶ ἀποπνίγει, καὶ οὐ συγχωρεῖ τὴν οἰανοῦν παράκλησιν δέξασθαι. Πάσης γὰρ πικρίας πληρῶσαν αὐτὴν, παρασκευάζει πᾶσαν ψυχαγωγίαν ἀποστρέφουσαν, καὶ ἀμελεῖν, καὶ ἐκλείουσαι, καὶ πάντων ἀπογινώσκειν· καὶ λοιπὸν ὁ δαίμων αὐτὴν παραλαμβάνει τῆς ἀκηδίας. Ἄλλ' ἡμῖν εὐθὺς κατὰ τῆς λύπης ἀγωνιστέον, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν, καὶ τῆς μετὰ εὐλαβῶν ἀνθρώπων ἀναστροφῆς, καὶ κοινολογίας. Τὴν μέντοι κατὰ Θεὸν λύπην, καὶ μᾶλλον ἀσκητέον, τὴν ἐφ' οἷς ἀμαρτάνομεν, καὶ βραβυμοῦμεν, καὶ τὸν Θεὸν παροργίζομεν. Αὕτη γὰρ θούραντιον διεγείρει πρὸς ἐργασίαν ἀρετῶν, καὶ σπουδαίους ἀποτελεῖ.

Β Τὴν οὐ κατὰ Θεὸν λύπην, φαύλης ὀρέξεως ἀποτυχία συνίστην.

Οὐκ οἶδε μέλιτος γεῦσιν ὁ πυρέσσων, οὐδὲ πνευματικὴν ἡδονὴν ὁ λυπούμενος μοναχός.

Λύπη, σκώληξ καρδίας, εἰς ἑαυτὴν ἔλκουσα καὶ περισπῶσα τὸν νοῦν.

Ὁ λυπούμενος οὐ κινήσει τὸν νοῦν εἰς θεωρίαν, οὐδὲ προσευχὴν ἀναπέμπει καθάραν. Ἡ λύπη γὰρ ἐμπόδιον παντὸς κατορθώματος.

Οὐκ ἰσχύει λύπη, μὴ παρόντων παθῶν. Λύπη γὰρ παθῶν ἐλεγχος ἀψευδής. Ὁ κρατῶν οὖν παθῶν, ἐκράτησε λύπης.

Γ Αἰσθησιν μὲν σώματος ἀφαιρεῖται ἔκτερος· αἰσθησιν δὲ ψυχῆς ἀφαιρεῖται λύπη.

Ὅν οὐχ ἤτησεν ἡδονὴ κοσμικὴ, τοῦτον οὐδὲ λύπη. Φεύγων γὰρ ἐκείνην οὐ " ταύτης οὐ κρατηθήσεται.

Τὸ φάρμακον τῆς ἐχίδνης, μετρίως μὲν προσφερόμενον, διαφθείρει τοὺς ἰοὺς τῶν ἄλλων θηρίων, ἀμέτρως δὲ πινόμενον, καὶ τὸν πίνοντα προσδιαφθείρει· καὶ ὁ τῆς λύπης δαίμων, μετρίως μὲν ἐμπέπτων, ἀναιρεῖ τὰς ἀπὸ τῶν ἄλλων δαιμόνων ἐνεεμένους φιληθόντας, σφοδρότερον δὲ προσθαλῶν, καταποντίζει τὴν ἀθλίαν ψυχὴν.

Ἄδοκιμον χρυσοῦν, ἐκάθηρε χωνευτήριον, καὶ λύπη κατὰ Θεὸν, καρδίαν μεμολυσμένην.

Δ Πλήθος ξύλων, συμπνίγει φλόγα, καὶ λύπης ἀμετρία, ξηραίνει δάκρυον, καπνώδη καὶ σκοτεινὴν τὴν ψυχὴν ἀπεργαζομένην.

Περὶ ἀκηδίας.

Τὸ πνεῦμα τῆς ἀκηδίας, τῷ πνεύματι τῆς λύπης ἀκολουθεῖ· δεῖνός δὲ καὶ βαρύτερος οὗτος ὁ δαίμων, καὶ τοῖς μοναχοῖς αἰεὶ πολεμῶν· ὃς ἔκτιν ὦραν ἐπιτίθεται μάλιστα· διδ καὶ μεσημβρινὸς καλεῖται· φρικτὴν ἐμποῶν καὶ ἀτονίαν, καὶ μίσος πρὸς αὐτὸν τε

τὸν τόπον, καὶ τοὺς συνδιατρίβοντας ἀδελφούς, καὶ ἄρθουσαν εἰς εὐχὴν καὶ ἀνάγνωσιν· ὑποβάλλει δὲ λογισμοὺς μεταβάσεως, καὶ τόπων ἄλλων καὶ διαίτης ἄλλης ἐνίστην ἔρωτα, καὶ βίον ἕτερον ὑπογράφει σωτηριωδέστερον, καὶ πείθει γινώσκειν ὡς ἀπολείται μὴ μεταβάς. Καὶ πρὸς ταῦτοις πείναν ἐντίθησιν ἀσυνήθη καὶ διεγείρει τὴν βρεξιν. Ἐπειτα καὶ λογισμοὺς εἰσάγει, παραβάλλει ἀδελφοῖς, χάριν ὠφελείας δῆθεν, ἢ ἐπισκέψεως· καὶ πείρας, ἄστατον ἀποδεικνύει καὶ φιληθόνον, καὶ βεμβόν· καὶ κατ' ὀλίγον, κοσμικαῖς ἐνδεσμεῖ φρονεῖται καὶ ἀσχολαῖς. Εἰ δὲ μὴ νικήσῃ, βαρὺν ὕπνον ἐροπλίζει, καὶ καταβαπτίζων, ἐντεῦθεν πειράται περιγενέσθαι. Προσηκει δὲ διὰ προσευχῆς αὐτὸν ἀνατρέπειν, καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ὑπομονῆς, καὶ καρτερίας, καὶ ἀποχῆς ἀργολογίας, καὶ διὰ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν.

B per orationem, et lectionem, et patientiam, ac tolerantiam, atque abstinentiam ab inani sermone, ac denique per manuum opus et laborem eum evertere ac profligare.

Ἀκηδία ἐστὶν ἀτονία ψυχῆς οὐκ ἐχούσης καρτερίαν· ἢ ὀλιγωρία ψυχῆς νοσοῦσης φιληθονίαν.

Νεφέλην ἀνυδρον ἄνεμος ἐλαύνει, καὶ νοῦν οὐκ ἔχοντα καρτερίαν, ἀκηδίας πνεῦμα.

Δένδρον καλῶς πεπηγός, οὐ κατέσεισε βία πνεύματος, καὶ ψυχὴν ἐρηρσιμμένην οὐ κατέκαμψεν ἐπιθεσις ἀκηδίας.

Ὅτε φυτὸν πολλάκις μεταφυτευόμενον δύναται καρποφορεῖν, οὔτε μοναχὸς κυκλεύων.

Μοναχὸς ἀκηδιστῆς· ἐρημίας φρύγανον· ὀλίγον ἡρέμησε, καὶ πάλιν μεταίεται.

Οὐκ ἀρκεῖ φιληθόνῳ γυνὴ μία, οὐδὲ ἀκηδιῶντι κατὰ γάγιον ἕν.

Ὅτος φαντάζεται τοὺς ἐπισκεψομένους· ἔτρισεν ἢ θύρα, καὶ ταχέως ἐξήλατο· φωνὴν ἤκουσε, καὶ διὰ τῆς θυρίδος παρέκλυσε. Εἰς ἀνάγνωσιν καθίσας, ἤρσατο χασμάσθαι, καὶ πρὸς ὕπνον καταφέρεσθαι· τρίβει τὰς ἡφεις, διατείνει τὰς χεῖρας· τοῦ βιβλίου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποστήσας, ἐνατενίζει τῷ τοίχῳ. Πάλιν ἐπιστρέψας ἀναγινώσκει μικρὸν, ἀνέπτυξε τὰ φύλλα, περιειργάσατο τὰ τέλη τῶν λόγων· εἶτα πτύξας τὸ βιβλίον, ὑπέθηκεν αὐτὸ τῇ κεφαλῇ προσκεφάλαιον.

Ἀκηδιστῆς μοναχὸς, δεῦξ· μὲν εἰς διακονίαν, ἀκνηρὸς δὲ εἰς προσευχὴν.

Ἐν παντὶ ἔργῳ, τάξον σεαυτῷ μέτρον, καὶ μὴ πρότερον ἀποστήσῃ πρὶν ἂν τελείῃσῃ αὐτό.

Περιπίπτων ἀκηδία, παρακάλεσον τὴν ψυχὴν μετὰ δακρῶν, οὕτως αὐτῆς κατεπέδων· *Ἰνατὶ περίλυπος εἶ, καὶ ἰνατὶ συνταράττεις με; Ἐλπίσον δὲ ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς ποιήσῃ.*

Δεῖ παρασκευάζεσθαι τὸν μοναχόν, ὡς αὔριον τεθηξόμενον, καὶ μὴ ὡς οὕτω πάλιν τὸ σῶμα θεραπεύειν, ὡς πολλὰ ζητούμενον. Τὸ μὲν γὰρ, τοὺς λογισμοὺς τῆς ἀκηδίας περικόπτει· τὸ δὲ, τῷ σώματι συντηρεῖ τὴν ἰσὴν ἐγκράτειαν.

Ἡρώτησέ τις τὸν γέροντα, λέγων· Ἀκηδιῶ, Πάτερ. Ὁ δὲ φησιν· Ὁπω, τέκνον, ἔγνωσ οὕτε τὴν πε-

d Psal. xli, 12; Psal. xxxvi, 5.

loci ipsius, tum una commorantium fratrum, nec non socordiam in precibus ac lectione. Ad hæc suggerit cogitationes migrationis, et aliorum locorum alteriusque instituti immittit cupiditatem; item aliam vitam ut saluti aptiorem describit, monetque ut sciat quod nisi locum mutaverit periturus sit. Præterea esuriam injicit inconsuetam, et excitat cibi appetentiam. Dein etiam cogitationes inducit, pergendi ad fratres, scilicet utilitatis ergo ac visitationis. Quod cum illi persuaserit, levem et inconstantem, voluptatum studiosum, vagabundumque reddit, ac sensim mundi curis et occupationibus alligat. Sin autem victoriam obtinere nequiverit, gravem somnum adversus eum armat, et immergens, inde superare nititur. Oportet autem

Acedia est languor animæ tolerantia carentis; aut desidia animæ voluptatum amore laborantis.

Nubem aqua vacuum ventus propellit; et mentem tolerantia expertem, acedia spiritus.

Sicut arborem, quæ alte radices egit, vis venti concutere nequit; ita nec animam fixam et stabilem acedia impetus flectere.

Neque planta, quæ crebro sedem mutat, fructus proferre potest, neque monachus vagus.

Monachus acedia obnoxius, solitudinis cremium est; paulum conquievit, et rursus alio migrat.

Non sufficit libidini dedito una mulier; nec acedia laboranti, unum domicilium.

Hic visitaturos imaginatur: stridit janua, statim exsilit; vocem audivit, per fenestram prospicit. Si lectionis causa con sederit, oscitare et in somnum ruere incipit; oculos fricat, manus protendit; a libro oculos aversos in pariete desigit: rursus conversus paululum legit, folia volvit, fines sermonum curiose inquit: demum librum claudit, cumque capiti cervicalis loco submittit.

Monachus acedia morbo correptus, ad ministrarium promptus est, ad precationem vero segnis.

In omni opere modum tibi ipsi præscribe, nec prius abscede, quin illud perfeceris.

Cum in acediam seu tædium prolaberis, animam cum lacrymis cohortare, hoc modo eam velut excantans: *Quare tristis es, et quare conturbas me? Spera in Deo, et ipse faciet.*

Monachus ita comparatus esse debet; tanquam crastino die moriturus, ac ita rursus corpus curare tanquam diu victurus. Illud enim acedia seu pigritia cogitationes amputat; hoc autem corpori conservat æquabilem continentiam.

Quidam ad senem ita locutus est: Pater, acedia teneor. Ille autem respondit: Nondum, filii,

agnoscis, nec oblectationem quæ diligentes homines manet, nec ignavorum supplicium. Nam alioqui, etiamsi cellula tua vermibus scateret, tolerares tamen, nec ullo modo acedia langueres.

Acedia omnes animæ facultates arripiens, cunctos propemodum simul affectus saepenumero movet. Quod quidem perspectum habens Dominus, dixit: *In patientia vestra possidebitis animas vestras* *.

Medicus quidem ad ægrotantes mane se confert; acedia autem meridiano tempore ad monachos.

Acediæ affectus iis potissimum qui in solitudine quietam vitam ducunt, bellum infert.

Acediæ effectus est, pedes inter precandum huc atque illuc movere. Efficit etiam, ut quis nunc parietes, nunc laquearia, nunc aliquid quod iustus sit perspexit; et modo quidem trans fenestram cernat, modo aurem arrigat, quasi sono quodam eam feriente.

De inani gloria.

Inanis gloriæ affectus multiformis est, subtilis, ac difficulter comprehensibilis. Aliorum quippe affectuum impetus perspicui sunt; hic autem affectus tanto difficilior vinci potest, quanto difficilior deprehenditur. Etenim in omni instituto suboritur, in forma, habitu, incessu, voce, sermone, silentio, vestimento, nuditate, atque, ut semel dicam, in omni re. Athletam namque per omnia configere conatur; et quem per honorem efferre non potuit, hunc per contemptus tolerantiam deicere molitur. Utrique enim ac per contraria obsidet, atque eum qui victus est, in extremum stuporem præcipitem agit. Porro inter inanem gloriam et superbiam est discrimen. Nam inanis gloria tum existit, cum humanæ gloriæ studio aliquid rectum agimus; superbia vero, cum magnos et excelsos nos esse censemus, aliosque condemnamus. Atque illa quidem ob actionem oritur, hæc autem ob existimationem; illa elationis principium est, hæc, superbia videlicet, finis. Quapropter omnibus certaminum modis contendendum est, ut multiplicem hanc belluam effugiamus. Debemus gloriam humanam aspernari, atque in omni præclaro facinore id recte efficere, ut absit theatralis fastus et ambitionis aucupium. Operæ pretium est enim, ut qui boni quidpiam peregerint, apostolicum illud sibi accinant: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum* †; atque etiam illud Domini: *Sine me nihil potestis facere* ‡; ac illud Davidis: *Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt qui aedificant eam* §; et rursus illud Apostoli: *Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti; quid gloriaris quasi non acceperis* ¶?

Αριμένευσαν τοὺς σπουδαίους ἀπόλαυσιν, οὕτως τὴν κέλασιν τῶν βραθύμων. Ἐπεὶ σωλήκων εἰ πάντως ἐπίπλητό σου τὸ κελλίον, ἐκαρτέρεις ἄν, μηδὲως ἀκηδιῶν.

Ἡ ἀκηδία πασῶν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐπιδραττομένη, πάντα σχεδὸν ὁμοῦ πολλακίς κινεῖ τὰ πάθη. Τοῦτο δὲ γινώσκων ὁ Κύριος εἶρηκεν Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Ἰατρος μὲν ἔωθεν ἐπισκέπτεται νοσοῦντας, ἀκηδία δὲ, μεσοῦσης τῆς ἡμέρας, ἀσκητάς.

Τοῖς ἐν ἡσυχίᾳ, μάλιστα πολεμεῖ τὸ πάθος τῆς ἀκηδίας.

Ἔργον ἀκηδίας, μετακινεῖν τοὺς πόδας ἐν προσευχῇ, καὶ ποιεῖν ὄρα, ποτὲ μὲν τοὺς τοίχους, ποτὲ δὲ τὸν δροφον, ποτὲ δὲ τι τῶν ἐνότων· καὶ νῦν μὲν προκύπτειν καὶ διὰ τῆς θυρίδος, νῦν δὲ, τὸ οὐκ ἔχειν, ὡς ἦχον τινὸς προσβάλλοντος.

Περὶ κενοδοξίας.

Τὸ τῆς κενοδοξίας πάθος, πολύμορφόν ἐστι καὶ λεπτὸν, καὶ δυσκατάληπτον. Τῶν μὲν ἄλλων παθῶν, αἱ προσβολαὶ φανεραὶ· τοῦτο δὲ τοσοῦτόν ἐστι δυσκαταγνώριστον, ὅσον καὶ δυσφωρότατον. Παντὶ γὰρ ἐπιτηδεύματι παρυφίσταται, καὶ μορφῇ, καὶ σχήματι, καὶ βαδίσματι, καὶ φωνῇ, καὶ λόγῳ, καὶ σιωπῇ, καὶ περιδλήματι, καὶ γυμνότητι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, παντὶ πράγματι. Διὰ πάντων γὰρ ἐπιχειρεῖ κατατοξεύειν τὸν ἀθλητὴν· καὶ ὃν οὐκ ἠδυνήθη διὰ τιμῆς ἐπῆραι, τοῦτον μηχανᾶται καταβαλεῖν διὰ τοῦ φέρειν τὴν ἀτιμίαν. Ἐκατέρωθεν γὰρ πολιορκεῖ, καὶ διὰ τῶν ἐναιτίων, καὶ εἰς ἐσχάτην ἀντισθησίαν κατακρημνίζει τὸν νενηχημένον. Διαφέρει δὲ κενοδοξία ὑπερηφανίας. Κενοδοξία μὲν γὰρ γίνεται, ὅταν τι κατορθώμενον δόξης ἀνθρωπίνης ἔνεκεν· ὑπερηφανία δὲ, ὅταν μεγαλόου καὶ ὑψηλοῦς ἑαυτοὺς κρίνωμεν, καὶ ἄλλους κατακρίνομεν; †· καὶ ἡ μὲν ἐπὶ πράξει φύεται, αὐτῇ δὲ ἐπὶ ὑπολήψει· καὶ ἡ μὲν, ἀρχὴ ἐστὶν οὐκείσεως, ἡ δὲ ὑπερηφανία, τέλος. Ἀγωνιστέον τοίνυν πᾶσι τρόποις, ἀποφυγεῖν τὸ ποικιλόμορφον τοῦτο θηρίον, καὶ ὑπεροπτεῖν δόξης ἀνθρωπίνης, καὶ κατορθωτέον ἐπιπαντὸς κατορθώματος, τὸ ἀθεάτριστον καὶ ἀκόμπαστον. Χρὴ γὰρ ἀγαθὸν τι διαπραξαμένους, ἐπιλέξαι ἑαυτοῖς τὸ ἀποστολικόν, τὸ· *Οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί*· καὶ τὸ Δεσποτικόν, ὅτι· *Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν*· καὶ τὸ Δαυτιτικόν· *Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μᾶτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες*· καὶ αὐθις τὸ ἀποστολικόν· *Τί γὰρ ἔχετε ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσθε ὡς μὴ λαβῶν;*

* Luc. xvi, 49. † I Cor. xv, 10. ‡ Joan. xv, 5. § Psal. cxxxvi, 1. ¶ I Cor. iv, 7.

† Αἱ κατακρίνωμεν.

Γῆ μὲν σῆπει βότρυν ἐπισυρόμενον· ἀρετὴν δὲ Ἀ φθίρει κενοδοξία.

Μοναχὸς κενοδόξος, ἀμισθος ἐργάτης· ὑπέστη τὸν κόπον, καὶ τὸν ἐπὶ τούτῳ μισθὸν ἀπώλεσε.

Βαλάντιον τετρημένον οὐ φυλάσσει χρυσὸν, οὐδὲ κενοδοξία θησαυρὸν ἀρετῆς.

Ἴχνος ἀνεμὸς ἀφανίζει, καὶ ἀρετὴν πνεῦμα κενοδοξίας.

Ἵφαλος πέτρα, κενοδοξία· ταύτη προσηύξας, ἀπώλεσα· τὸν φόρτον τῆς ἀρετῆς.

Ἀνὴρ ἀφρων δημοσιεύει πλοῦτον αὐτοῦ, καὶ μοναχὸς κενοδόξος, ἀρετὰς αὐτοῦ.

Ἀρετὴ κενοδόξου, μωμητὴν ἱερεῖον, καὶ οὐκ ἀνεχθήσεται εἰς θυσιαστήριον.

Ἀκηδία μὲν ἐκλύει τόνον ψυχῆς· κενοδοξία δὲ νευροῖ καὶ τὸν παρειμένον.

Ἔστιν ὅτε τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐπιχειρήσας ὁ κενοδόξος, αἰσχύνῃν ἑαυτῷ μάλιστα προξένησεν.

Χαλεπὸς ὁ τῆς κενοδοξίας δαίμων. Ὁ γὰρ ποιεῖς πρὸς καθαίρειν αὐτοῦ, τοῦτο πάλιν αὐτὸς ἀρχὴν κενοδοξίας ποιεῖται κατὰ σοῦ. Διὸ χρῆ προσίχειν τοῖς ἀντισοφίσμασι.

Ὁ τῆς κενοδοξίας δαίμων ἀντίκειται τοῖς δαίμοσι τῆς ἀκαθαρσίας· καὶ τούτους ἅμα προσβάλλειν τινὶ, τῶν οὐκ ἐνδεχομένων ἐστίν. Ὁ μὲν γὰρ τιμῆς, οἱ δὲ ἀτιμίας πρόξενοι. Νικῶντων μὲν οὖν, φεύγει, νεκωμένων δὲ, ἐπανέρχεται.

Ὅστις ἐποχεῖται κουφότῃ κενῆς δόξης, οὐδέποτε περοφυήσει πρὸς τὸν τῆς ἀληθοῦς δόξης ἔρωτα.

Τρίβλος· ὄντως ἡ κενοδοξία. Πίπτουσα γὰρ καθ' οἰοδηποτε μέρος, ὄρθον ἴσθησι τὸ κέντρον αἰέ.

Περὶ ὑπερηφανίας.

Χαλεπώτατόν ἐστι τὸ πάθος τῆς ὑπερηφανίας, καὶ πάντων ἀγριώτερον, καὶ τοῖς τελείοις μάλιστα πολεμῶν, καὶ τοῖς εἰς τὸ ὕψος ἐπαναθεδικτότας τῶν ἀρετῶν, καταστρέφειν ἀπυθαδίζόμενον· καὶ καθάπερ ὄσως λοιμικὴ, κατὰ πινυτὸς ἔρπει τοῦ σώματος, οὕτως καὶ αὕτη κατὰ πάσης τῆς ψυχῆς. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων παθῶν ἕκαστον, εἰ καὶ ταρασσει τὸν νοῦν, ἀλλὰ μίαν τὴν ἀντικειμένην ἀρετὴν ἐπιχειρεῖ διαφθεῖρειν· ἢ γαστριμαργία, τὴν ἐγκράτειαν· ἢ πορνεία, τὴν σωφροσύνην· ἢ φιλαργυρία, τὴν ἀκτεμοσύνην· ἢ ὀργή, τὴν πραότητα· καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας εἶδη, τὰς ἐναντίας αὐτοῖς ἀρετὰς. Ἡ δὲ ὑπερηφανία κυριεύουσα τῆς ψυχῆς, ὅλην καταστρέφει, καθάπερ μέγαν πῶλον χαλεπώτατος τύραννος. Αὕτη γὰρ καὶ τὸν διάβολον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατεκρήμισεν (10). Ὅταν

Terra racemum curvum putrefacit; virtutem autem corrumpit inanis gloria.

Monachus inani gloria laborans, operarius est mercedis expers: laborem subiit, et laboris mercedem perdidit.

Pertusa crumena aurum non servat; nec inanis gloria thesaurum virtutis.

Ut ventus pedis vestigium delet; sic virtutem inanis gloriae spiritus.

Scopulus sub aquis latens est inanis gloria; lute tu allisis, virtutis merces amisisti.

Vir stolidus opes suas evulgat; et monachus inanis gloriae studio captus, virtutes suas.

Virtus hominis vanae gloriae studiosi vitiosa est victima, neque in altare inferetur.

Acedia vigorem animae frangit; inanis gloria etiam contracto nervos dat.

Qui inani gloria afficitur, ea interdum quae vires superant aggressus, maximam sibi ipsi ignominiam concipiat.

Gravis est cenodoxiae daemon. Nam quod facis, ut eum evertas, hoc ipse rursus inanis gloriae principium adversum te facit. Quocirca attendendum est contrariis artificii.

Inanis gloriae daemon impuritatis demonibus adversatur; neque fieri potest ut quemquam ii simul adoriantur. Ille enim honorem, isti dedecus conciliant. Itaque vincentibus istis, fugit ille, victis autem, redit.

Quisquis inanis gloriae levitate vectatur, nunquam ad verae gloriae amorem pennas proferet.

Tribulus vere est inanis gloria. Nam in quamcunque partem ceciderit, rectum semper statuit stimulum.

De superbia.

Gravissimus atque omnium truculentissimus est superbiae affectus; perfectos potissimum oppugnat eosque qui ad virtutum fastigium evecti sunt, evertere contumaciter nititur: et ut contagiosus morbus in totum corpus, sic ipsa quoque in totam animam serpit. Quinetiam aliorum quidem affectuum unusquisque, etsi mentem perturbat, tamen unam virtutem sibi oppositam labefactare conatur; gula continentiam, fornicatio pudicitiam, avaritia voluntariam paupertatem, ira lenitatem, caetera denique vitii genera contrarias ipsis virtutes. At superbia cum animae dominium obtinuerit, eam prorsus evertit, non secus atque ingentem civitatem acerbissimus tyrannus. Nam et diabolium ipsa e caelo praecipitem eiecit. Quocirca simul

NOTE.

(10) Τὸν διάβολον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατεκρήμισεν. Diu male fuit animo meo propter verba Philonomi lib. 1. Expositionis de mundi creatione cap. 12, e quibus expedire se nequivit: ei συνυπέστησαν, inquit, οἱ ἄγγελοι τῷ οὐρανῷ καὶ τῇ γῆ, θαυμαστὴν εἶπέν τε μόνας ἡμέρας ἐν τῷ ἰδίῳ μεμέ-

νηκεν ὁ διάβολος τάγματι, εἶπερ ἄρα καὶ ταῦτας, καὶ εἰς τὴν τσσαύτην εὐθύς ἅμα τῷ γενέσθαι κακίαν, καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου φθόνον ἀπώλισθεν· εἶπερ φθόνῳ διαβόλου θάνατος εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον. Conjeci deum exiisse a manu Grammatici Philosphi, θαυμαστὸν εἶπειν, εἰ μόνας ἡμέρας εἰς., hoc

atque illam seuserimus, nos ipsos statim, ut omni bono vacuos, et inutiles atque abjectos, Deumque ad iracundiam semper provocantes, denique fratribus velut in offendiculum positos nihili ducamus. Inanis siquidem gloriæ medicina est contemptio gloriæ; superbix vero, beata humilitas.

Superbia est, animæ tumq[ue] sanie plenus.

Superbus, aut sibi ipsi, et non Deo, quæ recta gerit, ascribit; aut eos qui bona opera non faciunt, aspernatur, Duplex enim superbix malitia est.

Climaci.

Monachus proprie agnoscitur in animæ oculo minime distracto ac suspensio, et corporis sensu immoto.

Monachus est qui hostes instar ferarum ad pugnam provocat, et cum ab eo fugiunt irritat.

Monachus est, perpetuus mentis excessus, ac vitæ mœror.

Monachus est qui virtutum qualitatibus imbutus est, ut alius voluptatibus.

Superbix nuntius est, inanis gloriæ presentia.

Fugienda est superbia, non secus ac profundum quoddam præcipitium, quod omnem salutis viam præcidit.

Altercatio, superbix argumentum est; superbia vero, sterilitatis ac paupertatis animæ indicium.

Superbus monachus, remoto etiam dæmone, ad exitium sibi ipsi sufficit.

Imbecillis et putris scala eum qui ascendit, deijcit, at superbix scala, eum qui illam scandit.

Superbia arbor est sublimis, putrida tamen, ramos habens admodum fragiles, qui que facile deijciant ascendentem.

Cætera vitia ignavis et desidia tangentibus hominibus insidiantur; superbia vero studiosis potius atque industriis. Eoque nomine Christus etiam dicebat: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis dicite: Servi inutiles sumus* I. Ac si diceret: *Cum bellua hæc in animos vestros subire parat, tum per hujusmodi verba fores illi occludite.*

Reliqui affectus circa humanam naturam verantur; at superbia angelicam potentiam superavit.

! Luc. xvii, 10,

sensu: *Si angeli simul cum cælo et terra creati sunt, mirum dictu, sex solis diebus diabolus in suo ordine permansit, siquidem vel intis etiam, atque ad tantam statim ac factus fuit malitiam et erga hominem invidiam prolapsus est; quandoquidem invidia diaboli mors intravit in mundum.* Sap. ii, 24.

(11) Κλίμαχος. Hæc Monachi descriptiones, quia Joannis Climaci Scalæ λόγῳ 25, absuntque a

Α ὄν αἰσθώμεθα ταύτης, ἐξολερώσωμεν ἐκ τοῦς, ἀ ἐρήμους παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἀχρήστους καὶ ἀποβλι τοῦς, καὶ θεὸν ἀεὶ παροργίζοντας, καὶ πρόσκομ κειμένους τοῖς ἀδελφοῖς. Ἰαμα γὰρ, κενοδοξίας με καταφρόνητις δόξης ὑπερηφανίας δὲ, ἡ μακαρ ταπεινώσις.

Ἵπερηφανία ἐστίν, οὐσημα ψυχῆς. ἰχώρος π κληρωμένον.

Ἵ ὑπερήφανος, ἡ ἐαυτῶ, καὶ οὐ τῶ θεῶ ἐπιγυρά τὰ κατορθώματα, ἡ τοῦς μὴ κατορθοῦντας ἐξοβ νεῖ. Διπλῆ γὰρ ἡ κακία τῆς ὑπερηφανίας.

Κλίμαχος (11).

Μοναχὸς κυρίως ἐστίν, ἀμετώριστον ὄμμα ψ χῆς, καὶ ἀκίνητος σώματος αἰσθησις.

Μοναχὸς ἐστίν, ὁ τοῦς πολεμίους δίκην θηρ προσκαλούμενος, καὶ ἐρεθίζων ἐν τῶ φεύγειν ἀ αὐτοῦ.

Μοναχὸς ἐστίν ἀδίξτατος ἐκστασις, καὶ λύ ζωῆς.

Μοναχὸς ἐστίν ὁ ποιηθεὶς ταῖς ἀρεταῖς, ὡς ἄλλ ταῖς ἡδοναῖς.

Ἵπερηφανίας ἀγγελοῦ, παρουσία κενοδοξίας.

Φευκτέον τὴν ὑπερηφανίαν, ὡς κρημνὸν βαθ περιηρημένον σωτηρίας ἀπάτης ἀνοδοῦ.

Ἄντιλογία μὲν, ἀπόδειξις ὑπερηφανίας ὑπε ρηφανία δὲ, τεκμήριον ἀκαρπίας καὶ πενίας ψυχῆς.

Μοναχὸς ὑπερήφανος (12), αὐτάρκης ἐαυτῶ κ διχα δαίμονος εἰς ἀπώλειαν.

Σαθρὰ κλίμαξ καταβάλλει τὸν ἐπιβαίνοντα, κα ὑπερηφανίας κλίμαξ, τὸν ἐποχοῦμενον.

Ἵπερηφανία, δένδρον ὑψηλὸν σεσηπὸς, εὐθλάστου ἔχον κλάδους, ῥαδίω; τὸν ἐπιβαίνοντα καταβῶ λροντας.

Τὰ μὲν ἄλλα κακὰ, ῥαθυμοῦσιν ἐπιτίθενται το ἀνθρώποις ἡ δ' ὑπερηφανία, μᾶλλον σπουδάσου Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν Ὅταν κοιήση πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι Ἄχρη δοῦλοι ἐσμεν ἰσονουχὶ λέγων, Ὅτε ἐπιστείν μελλῆ τὸ θηρίον, τότε διὰ τῶν ῥημάτων τούτ ἀποκλείετς τὰς θύρας αὐτῶ.

Τὰ μὲν ἄλλα πάθη περὶ τὴν ἀνθρωπίνην σρέφ ται φύσιν ἡ δ' ὑπερηφανία δύναμιν ἀγγελετήν κα ἐπάλασεν,

NOTÆ.

ms. Regio 1662, utpote auctoris Nilo recentiori ad marginem, primamque sedem amandari de bent.

(12) Μοναχὸς ὑπερήφανος, etc. Ibidem Climaci, eum aliquanta varietate, μοναχὸς ὑπερήφανοῦ δεηθήσεται δαίμονος αὐτῆς; γὰρ λοιπὸν ἐαυτ δαίμων καὶ πολεμὸς γέγονεν.

Ἡ ὑπερηφανία, φαντασίας ἐπάγει τῆ ψυχῆ φο A Superbia horrenda spectra inducit animæ.
θεράξ.

Ἐνεδρεύει τὴν ὑπερηφανίαν ἡ πτώσις, καὶ γίνεται.
χαλινῶς αὐτῆς.

Πρὸ δὲ τῆς πτώσεως, πάση ἰσχύϊ φυλάσσου τὰς
τῆς ὑπερηφανίας ἄρκυς διαφυγεῖν.

Ὁ μὲν ταπεινόφρων, τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς (13)
ἔστιν, εἰρηκότος· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, δεῖ πρώτος
εἶμι, καὶ ταπεινὸς τῆ καρδίᾳ. Ὁ δὲ ὑπερήφανος,
τοῦ διαβόλου μιμητῆς ἔστι, δι' ὑπερηφανίαν κατα
βληθέντος.

Σάρκα μὲν λέπτυνε κατὰ τῆς πορνείας· ψυχὴν δὲ
ταπεινὸν κατὰ τῆς ὑπερηφανίας.

Μοναχὸς ἔστιν (14), ἀληκτον φῶς ἐν ὀφθαλμῷ
καρδίας.

Μοναχὸς ἔστιν, ἀβυσσος ταπεινώσεως, ἐν αὐτῇ
πάν πνεῦμα κρημνίσας καὶ ἀποπνίξας.

Ἄναιρεῖ, κενοδοξίαν μὲν, ἢ κρύπτῃ ἐργασία,
ὑπερηφανίαν δὲ, τὸ τῷ Θεῷ ἐπιγράφεῖν τὰ κατορ
θώματα, ἑαυτὸν δὲ ἐξουθενεῖν.

Μέμνησο τοῦ προτέρου σου βίου, καὶ τῶν ἀρχαίων
παραπτωμάτων, καὶ λογίζου πῶς ἠνέσχετό σε
τοιοῦτον θνητὰ ζῆν ὁ Θεός· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἔτρεφε, καὶ ἐφύλαττε· καὶ πάντως ταπεινο
φρονήσεις, εἰ μὴ τις εἴης δυσαισθητός καὶ πεπωρω
μένος.

Λέγε πρὸς τὴν ἐνοχλοῦσαν οἰσιν· Ἀπόστηθι ἀπ'
ἐμοῦ. Τίς γὰρ ἐγώ; τί γὰρ μοι κεκατώρθωται μέγα;
Καὶ γὰρ τῶν ἀγίων, οἱ μὲν ἐλιθάσθησαν, οἱ δὲ ἐπρί
σθησαν, οἱ δὲ μυριοὶ εἴδеси θανάτου διὰ Χριστοῦ
ἀνηρέθησαν.

Ἀδύνατον διαπερᾶσαι πέλαγος, δίχα πλοίου, καὶ
σωθῆναι χωρὶς ταπεινοφροσύνης.

Ζεῦξον δικαιοσύνην καὶ ὑπερηφανίαν, καὶ αὖθις
ἐτέρωθεν ἀμαρτίαν καὶ ταπεινώσιν, καὶ ἔψει τὸ
ζεύγος τῆς ἀμαρτίας, πρὸ τοῦ ζεύγους τῆς δικαιο
σύνης ἐλαῦνον καὶ νικῶν, οὐ δι' οἰκείαν δύναμιν,
ἀλλὰ διὰ τὴν ἰσχύν τῆς συζύγου ταπεινοφροσύνης·
κἀκεῖνο πάλιν ἐλαττούμενον, οὐ δι' ἀσθένειαν τῆς
δικαιοσύνης, ἀλλὰ διὰ τὸ βάρος τῆς ὑπερηφανίας.

Ἔχεις παραδείγματα τὸν Φαρισαῖον καὶ τὸν Τελώ
νην. Καίτοι ταπεινοφροσύνη κυρίως, οὐ τὸ, θνητὰ
ἀμαρτωλὸν, ἔχειν ἑαυτὸν ἀμαρτωλόν· εὐγνωμοσύνη
γὰρ τοῦτο, καὶ τῆς ἰδίας ἀσθενείας ἐπιγνώσις· ἀλλὰ
τὸ, θνητὰ δίκαιον, ἔχειν ἑαυτὸν ἀμαρτωλόν, καὶ μτ
δὲν τι μέγα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζεσθαι.

Ἄμαρτωλὸς ἐνίκησε δίκαιον, ὁ Τελώνης τὸν Φα

ῖ Matth. xi, 29. ἰ Hebr. xi, 37.

Lapsus insidias struit superbiz, ipsiusque fre
num efficitur.

Sed ante lapsum omnibus viribus excuba, ut
superbiz retia effugias.

Qui humiliter de se sentit, Christi discipulus est,
cujus hæc verba fuerunt: *Discite a me, quia mitis
sum. et humilis corde* k. Superbiam autem diaboli
qui ob superbiam dejectus est, imitatorem se
præbet.

Carnem quidem adversus fornicationem extenua;
animam vero adversus superbiam per humilitatem
dejice.

Monachus est perpetuum lumen in cordis oculo.

Monachus est abyssus humilitatis, in ea omnem
spiritum malum præcipitans et suffocans.

Inanem gloriam pessumdat occulta operatio; su
perbiam vero, Deo ascribere bona opera et se
ipsum nihilli putare.

Recordare prioris tuæ vitæ, ac veterum delictor
um, illudque tecum reputa, quo pacto te, cum
talis esses, vivere Deus sustinuerit; neque id so
lum; sed etiam aluerit et conservavit: ac tum
procul dubio humilitatem concipies, nisi sensus fere
omnis expers atque obdurator sis.

Elationem tibi negotium exhibentem his verbis
alloquere: *Facesse a me*. Quis enim ego sum?
quid enim a me præclari gestum est? Etenim sancti
viri partim lapidati, partim secti sunt, partim æ
nique sexcentis mortis generibus Christi causa de
medio sunt sublati l.

Impossibile est, sine navi mare trafricere, et sa
ludem consequi absque humilitate.

Junge justitiam cum superbia, atque alia rursus
ex parte peccatum cum humilitate; ac peccati,
quam justitiæ, jugum celerius currere atque viu
cere conspicias, non quidem ob potestatem suam,
sed ob conjunctæ humilitatis vires; atque alterum
rursus superari, non propter justitiæ imbecillita
tem, sed propter superbiz grave pondus. Exempla
tibi præsto sunt in Pharisæo ac Publicano. Quan
quam humilitas proprie in eo non consistit, ut
qui peccator est, peccatorem se putet (judicii enim
æquitas hoc est, ac propriæ infirmitatis agnitio);
verum in hoc, ut qui justitia præditus est, pecca
torem sese ducat, nihilque magni de seipso mente
concipiat.

Peccator justum vicit, publicanus Pharisæo

NOTE.

(13) Τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς ἔστιν, etc. Hinc a
Joanne Cantacuzeno lib. iii, cap. 56, p. 469 Apocau
chus per ironiam vocatur διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης
καὶ μαθητῆς τοῦ πρώτου καὶ φιλανθρώπου, magister
orbis et discipulus mitis illius ac hominum amantis:
hec est, Jcsu Christi, non autem Josephi Rhacen

dytæ, juxta suavem admodum viri docti hariolatio
nem, lib. vi, de Biblioth. Vindobon., p. 412.

(14) Μοναχὸς ἔστιν. Pariter istæ duæ monachi
delineationes Climacum agnoscunt auctorem eodem
in loco, pariterque non comparent in ms. memorato,
sicut nec præcedens sententiæ, τὰρτα μὲν, etc.

Ille qui lem justitiæ opera ostendit, dicens : *Jejuno bis in Sabbato*, et quæ deinceps sequuntur ; hic vero dictum duntaxat protulit humilitatis : *Deus, propitius esto mihi peccatori* ; et sermo opera superbiae exsufflavit, perque ipsius linguam, quasi per fenestram reconcilitas opes exportavit ; contra paupertas ob humilitatem in divitias mutata est.

Justo potius metuenda est superbia. Nam peccatorem conscientia deprimit, quæ semper eum accusat, nec caput attollere permittit : at justum, nisi attendat, præclara facinora attollunt. Et quemadmodum piratæ navem mercibus onustam potissimum adoriuntur ; sic etiam diabolus peccatores non admodum impugnat, vehementissime vero eos qui justi sunt.

Scopus monachi, cor suum ab omni pravo affectu purum servare : quod si non assequitur, aberrat.

Omnis virtutis fons, et radix, et caput, atque vinculum est discretio ; quam hac ratione quispiam sibi comparabit, si cum iis qui virtutis iter jam obierunt, quidquid instituit, communicet. Sic enim nunquam imprudenter in malum, tanquam in bonum, prolabetur.

Solitudinis hostis est, quisquis voluptatis amore flagrat.

Quando inimicus quosdam ad turpem animis affectum connectere vult, tunc et hunc et illum explorat, ut eorum uterque, aut certe alter, aptus inveniat.

Faciles et humani ut plurimum atque misericordes sunt, qui libidini student.

Egestionem quæ in somnis fluit, variis de causis oriuntur. Aut enim a natura existere solent, aut a renum imbecillitate, aut a relaxatione, aut ab indumentorum et straguli mollitie, aut ex ingluvie, aut ex crapula, aut ex affectu, aut ex inflatione ob effluxionem a longo tempore non factam, aut a proximi condemnatione, aut a dæmonum invidia. Ac prima quidem et secunda omni reprehensione carent, quandoquidem et simulacro : reliquæ autem, præter postremam, vitio vertuntur : quæ postrema non modo nullam reprehensionem habet, sed etiam fiduciam conciliat. Huic enim invidetur qui inclarescit.

Obscenæ noctis species interdum mente volvere non oportet. Id enim sibi proponunt dæmones, ut eorum recordatione vigilantes etiam inficiant.

Maximæ libidinis ille est, qui spurcitiem suam persæpe non sine voluptatis sensu confitetur.

Hæc quoque dæmonum versutia est, ut eos qui

¹⁰ Luc. xviii, 12, 15.

ῥισαίων. Ὁ μὲν ἔργα δικαιοσύνης ἔδειξεν, εἰπὼν ὅτι *Ἰησοῦς δις τοῦ Σαββάτου*, καὶ τὰ ἐξῆς· ὁ δὲ ῥῆμα μόνον εἶπε ταπεινοφροσύνης· Ὁ Θεός, ἰσθητέ μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· καὶ ὁ λόγος ἐπεπεριγένετο. Καὶ τὸν μὲν τοσοῦτον θησαυρὸν ἐξήσθησε τὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανίας, καὶ διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καθάπερ διὰ θυρίδος, ἐξεφόρησε ἐναποκαίμενον πλοῦτον· ἡ δὲ πενία, μετέβαλεν πλοῦτον, διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην.

Μᾶλλον δίκαιος ὀφείλει φοβεῖσθαι τὴν ὑπερηφανίαν· τὸν μὲν γὰρ ἁμαρτωλὸν κάμπτει τὸ σωφρονιστικὸν κατηγοροῦν, καὶ μὴ συγχωροῦν ἀνανεύειν· ὁ δὲ δίκαιον, ἐπαίρει τὸ κατόρθωμα, μὴ προσέχον· Καὶ καθάπερ οἱ πειραταὶ τῷ πεφορτισμένῳ μάλιστ' ἐπιπλοῦν προσβάλλουσιν, οὕτω καὶ ὁ διάβολος οὐκ ἐπιτί τολομεῖ τοῖς ἁμαρτωλοῖς, ἀλλὰ σφοδρότατα δικάσις.

Σκοπὸς τοῦ μοναχοῦ, καθαρὰν παντὸς πύλον τρεῖν τὴν καρδίαν· οὐτινος ἀποτυχῶν πλανᾶται.

Πηγὴ καὶ ρίζα καὶ κεφαλὴ καὶ σύνδεσμος πειρασμῶν ἀρετῆς ἐστὶν ἡ διάκρισις, ἣν κτήσεται τις, προωδευκῶς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, πάντα σκεπτικῶς ἀνακρινόμενος. Οὕτω γὰρ ἂν ¹⁷ ποτε λυτῶ φαῦλῳ περιπίπτων ὡς ἀγαθῷ.

Ἐχθρὸς ἡσυχίας, ἅπας φιλήδονος.

Ὅταν συνῶσται τις εἰς αἰσχροὺς διαθέσεις, ἡσυχίᾳ ὁ ἐχθρὸς βουληθῆ, δοκιμάζει καὶ τοῦτον κινεῖ, ἵνα τούτων ἐκάτερος, ἢ πάντως ὁ ἕτερος, κτηθείη εὐθεῖα.

Συμπαθεῖς ὡς ἐπίπαν καὶ ἐλεήμονες, οἱ ἡσυχῶν.

Αἱ κατὰ τοὺς ὕπνου ἐκκρίσεις, διαφέρουσι τὰς αἰτίας. Ἡ γὰρ ἐκ φύσεως γίνεσθαι πικρὰ καὶ καυστικὰ, ἢ ἐξ ἀσθενείας νεφρῶν, ἢ ἐξ ἀνάταως, ἢ ἐκ μαλακότητος περιβλημάτων καὶ στρωμνῆς, ἢ ἀδηφαγίας, ἢ ἐκ πολυποσίας, ἢ ἐκ συμπαθείας, ἢ ἐκ φυσιώσεως ἐπὶ χρονίᾳ ἀρρώσεια ¹⁸, ἢ ἐκ κίσεως τοῦ πλησίον, ἢ ἐκ φθόνου δαιμόνων. Ἡ πρώτη καὶ δευτέρα, ἀνεπιτέμητοι, ἐπιτέμνεται· αἱ δὲ λοιπαὶ, πλὴν τῆς τελευταίας, κινεῖσθαι· ἢ δὲ τελευταία, οὐ μόνον ἀνεπιτέμνεται, ἀλλὰ καὶ ὀφθαλμοῦ αἰτία. Φθονεῖται γὰρ ὁ δαιμόνιος.

Τὰς αἰσχροὺς φαντασίας οὐ χρὴ μεθ' ἡμέραν λογίζεσθαι. Σκοπὸς γὰρ τοῖς δαίμοσι, καὶ νήφου μολύβδου τῆς μνήμης τούτων.

Ἐμπαθέστατος ὁ καὶ αὐτὴν πολλὰκις τὴν ἁμαρτωλοῦ ἐξομολόγησιν μετὰ ἡδονῆς ¹⁹ πειρασμῶν.

Καὶ τοῦτο πανουργία δαιμόνων, τὸ βλαβεροῦς π

VARIAE LECTIONES.

¹⁶ Al. inser. πονηροῦ.

¹⁷ Al. καὶ ἰ. οὐκ ἔν.

¹⁸ Al. ἐξ ἐμπαθείας.

¹⁹ Al. ἀρεσίᾳ. Int. ἀρρώσει.

Al. ἐμπαθείας.

ώποις ὀμιλοῦντας, μὴ παραυτίκα βλάπτειν πολλὰ κίς, ἀλλὰ μετὰ καὶ ῥόν, μὴδ' εἰς αὐτὰ τὰ πρόσωπα· ἵνα δοκοῦντες ἐτέρωθεν βλασῆναι, τῶς ταῦτα μὴ φυλαττώμεθα.

Τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα, διαφόρως ἐν διαφόροις κρίνεσθαι εἶωθεν· ἐξ ἡλικίας, ἐκ τόπου, ἐκ τρόπου, καὶ ἐξ ἐτέρων.

Εἰ μὴ προνοητικῶς τὴν τοῦ θήλεος ὀρμὴν αἰδῶ· Ἡ κύριος ἐχάλινωσεν, ἤτομόλει δὲ τοῦτο πρὸς τὸ ἀρῶσεν, ὄντως οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ.

Τινὲς εὐλαβεῖς θεάμενοι προσώπου κάλλος, ὑπέθεσιν τοῦτο ποιοῦνται τῆς εἰς Θεὸν δοξολογίας, ὅπως ἐξ οὕτω φαυλοτάτης ὕλης τοιαύτην ὠραιότητα διαμήρῳστω· καὶ διακρύουσι, τοῦτο μὲν ὑφ' ἡδονῆς, τοῦτο δὲ καὶ ὅτι τοιαύτη φαιδρότης ὑπὸ φαύλης ἡδονῆς καταμαίνεται. Καὶ ὄντως θαυμαστὸν, πῶς ὁ ἐτέρων βόηρος, ἐτέροις ἀφορμῇ στεφάνων καθίσταται. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ περὶ τὰς μελωδίας ποιοῦσιν, εἰς ἐκπληξιν κινούμενοι τῆς μεγαλοουργίας τοῦ Θεοῦ, καὶ θερμὴν ἀγάπην.

Πολεμοῦσι (15) τοῖς ἡσυχασταῖς οἱ διείρονες τῆς κτηνείας· ἵν' ὡς μάτην ἡσυχάζοντας, καταγάγωσιν εἰς τὰς πόλεις.

Οὐκ ἐνοχλοῦσι πολλάκις τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι μοναχοῖς· ἵν' ὡς μὴ πολεμούμενοι, μένωσιν ἐν ταῦταις.

Ἐνθα πολεμοῦνται, πάντως ἐκεῖ καὶ πολεμοῦσι. Μὴ πολεμούμενοι γὰρ, οὐδὲ πολεμοῦσιν.

Πολλοὺς τῶν μοναχῶν, ἡνίκα γυναῖξί διαλέγονται, διακρύβειν ποιεῖ καὶ στένειν ὁ πονηρὸς, καὶ θαυμασιῶς παραινεῖν, περὶ τῆς μνήμης θανάτου, καὶ σωφροσύνης· ἵνα τοῦτοις δελεασθεῖσαι αἱ ἄλλοιαι, προσδράμωσιν ὡς ποιμένι τῆς λύκῳ, καὶ συνηθείας καὶ παρῶρησίας γενομένης, εἰς τὸν βόθρον ἐμπέσωσιν.

Φύγωμεν καρπὸν, οὐ μὴ ἐσθίειν ἐπηγγελάμεθα· μὴ ποτε βλέποντες αὐτὸν, πρὸς ἐπιθυμίαν ἔλωμεν. Ἐκ τοῦ ὄρῳν (16) γὰρ, τὸ ἐρῳν, ὡς λέγουσιν οἱ τὰ τοιαῦτα σοφοί.

Δυνατὸν ἔστιν, ἐκ λαγνείας εἰς ἀγνείαν ἐλθεῖν, εἰ καὶ τινὲς φασὶν ἀδύνατον γενέσθαι μετὰ τὴν γαῦσιν τῆς ἀμαρτίας ἀγνόν. Ἄγνοι γὰρ πάντες ἀπλῶς οἱ ἄγιοι.

ᾠ Math. xxiv, 22.

A cum perniciosis personis consuetudinem habent, sæpe non protinus detrimento afficiant, sed aliquanto post intervallo, neque erga easdem personas; quo nimirum, aliunde nobis detrimentum inferri existimantes, has interim minime caveamus.

Unum idemque peccatum varie in variis hominibus judicari consuevit; nempe ex ætate, ex loco, ex modo, aliisque rebus.

Nisi Dominus, pro sua providentia, femine impetui pudoris freno compressisset, verum ipsa ad masculum ultro profisceretur, certe non fieret salva omnis caro.

Quidam pii viri, cum elegantem formam conspexerint, hinc Deum celebrandi occasionem arripiunt, quod ex materia usque adeo vili tantam pulchritudinem effluerit: atque etiam illacrymant, partim lætitia, partim quod tantus splendor turpi voluptate contaminetur. Et sane mirum est, quo pacto quod aliis fovea est, aliis coronarum occasio fiat. Idem quoque in modulatis cantibus faciunt; hinc quippe in admirationem divinæ magnificentiæ, inque ardentem Dei amorem impelluntur.

Dæmones fornicationis solitariis bellum inferunt, quo videlicet eos, tanquam incassum solitudinem colentes, in urbes detrahant.

Monachis iis qui in urbibus commorantur, sæpe molestiam non exhibent; ut veluti minime bello vexati, in iis maneant.

Ubi bello lacessuntur, illic quoque omnino bellum gerunt. Cum enim non oppugnantur, nec impugnant.

In plerisque monachis, quoties feminas alloquuntur, malus ille id efficit ut lacrymas emitant et ingemiscant, ac de mortis memoria et castitatis cultu mirificas exhortationes habeant; quo scilicet his rebus miseræ illæ inescant, ad lupum accurrant tanquam ad pastorem, orta que familiaritate et fiducia, in foveam incidunt.

Fugiamus cum fructum, a cuius esu abstenturos nos professi sumus; ne forte cernentes eum, in cupiditatem veniamus. Etenim ex aspectu affectus seu amor oritur, ut aiant qui in huiusmodi rebus sciti atque eruditil sunt.

Possibile est, ex salacitate ad castitatem se referre; etsi quidam affirmant impossibile esse, post gustum peccati efficit castum: casti enim omnes plane sunt qui sunt sancti.

NOTÆ.

(15) Πολεμοῦσι τοῖς ἡσυχασταῖς. In Ms. 1770, initio Opusculi, istud scholion cernitur, ὅτι ὡς εἰσι τῆς κακίας λογισμοί· τοῖς μὲν ἡσυχάζουσιν, ὁ ἀκηθίας, ὁ κενοδοξίας, ὁ ὑπερηφανίας, ὁ φιλαργυρίας, καὶ ὁ λύπης· τοῖς δὲ ἐν ὑποταγῇ, ὁ γαστριμαργίας, καὶ ὁ ὀργῆς, καὶ πορνείας. Capite de acedia superius, τοῖς ἐν ἡσυχίᾳ, μάλιστα ποιεμεὶ τὸ πάθος τῆς ἀκηθίας.

(16) Ἐκ τοῦ ὄρῳν τὸ ἐρῳν. Post Platonem apud Theodoritum Seriu, ult. in Græcos, Clemens Alexandrinus *Pædagogici* lib. iii, cap. 5. Isidorus Pelusiota lib. iii, epist. 234, lib. v, epist. 173. et Nilus noster lib. ii, epist. 318. quibus adhuc Hesychium in ὀμμάττωτος πόθος, et Etymologicum magnum cum proverbiorum collectoribus.

Varius est libidinis dæmon. Etenim iis qui in- A
 perti sunt, suggerit ut semel experientiam capiant,
 ad solam voluptatis notionem; eos vero qui experti
 sunt, per recordationem ad novum experimentum
 pertrahit.

Multi, tum ex iis qui experientia edocti non sunt,
 ob voluptatis ignorationem, ab omni bello liberi,
 tum rursus ex iis qui experientia didicerunt, ob
 satietatem, ab omni molestia et obturbatione im-
 munes permanserunt.

Qui corpus vicit, idem naturam superavit; qui
 autem naturam superavit, is naturam excessit;
 ac deinceps minoratus est paulo minus ab au-
 gelia: mirumque est, quo modo qui materia con-
 stat adversarium materia carentem prostraverit.

Cum omnes dæmones, tum is potissimum qui
 libidini præest, primum id student, ut menti, hoc
 est principi animæ parti, tenebras obfundant.

Impuras et obscenas cogitationes, quæ in pectore
 insident, immittit quidem libidinis spiritus; eijcit
 autem continentia, et humilitas, sui que contemptus.

Lucuria stuporis mater est; hujus autem filia,
 indolentia.

Varias causas somnus habet. Nam a natura con-
 trahitur, a cibis, a jejuniis, ab afflictione.

Magnum quidem et præclarum est, contumeliam
 ferre; majus vero, laudem sine detrimento præ-
 terire.

Qui supernam gloriam minime degustavit, terre-
 nam non facile contempturus est.

Ποικίλος ὁ τῆς λαγνείας δαίμων· τοὺς μὲν ἀπαίρας
 ὑποτίθει, πείραν ἀπαξ λαβεῖν, πρὸς μόνην ἡδονῆν
 διαγκωσιν· τοὺς ἐν πείρᾳ δὲ, διὰ τῆς μνήμης ἐπὶ τῆ
 πείραν ἐφέλλεται.

Πολλοὶ, καὶ τῶν μὴ λαβόντων πείραν, ἀπολέμνηται
 διὰ τὴν ἀγνοίαν τῆς ἡδονῆς μεμενήκασι, καὶ τῶν
 ἐν πείρᾳ γεγενημένων, ἀνεπὶχλητοὶ διὰ τὴν κόπον.

Ὁ τὸ σῶμα νικήσας, ἐνίκησε τὴν φύσιν· ὁ δὲ
 νικήσας τὴν φύσιν, ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐγένετο· καὶ
 λοιπὸν, ἠλάττωται βραχὺ τι παρ' ἀγγέλου· καὶ
 θαῦμα, πῶς ὁ βυλος τὸν αἴλλον ἀντίπαλον κατακί-
 λαισεν.

Καὶ πάντες μὲν οἱ δαίμονες, πρῶτον σκοπιζῶν
 σκουδάζουσι τὸν ἡγεμόνα τοῦν· ὁ δὲ τῆς κορνείας
 μάλιστα.

Τοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ βυπεροὺς καὶ ἀκαθάρτους λο-
 γισμοὺς, ὑποβάλλει μὲν τὸ πνεῦμα τῆς κορνείας,
 ἐκβάλλει δὲ ἐγκράτεια καὶ ταπεινωσις, καὶ περιφρή-
 νησις αὐτῶν.

Ἄμελεια μὲν μήτηρ ἀναισθησίας· ταύτης δὲ θυ-
 γάτη ἀναλγησία.

Διαφόρους τὰς αἰτίας ἔχει ὁ ὕκνος. Γίνεται γὰρ
 ἐκ φύσεως, ἐκ βρωμάτων, ἐκ νηστείας, ἐκ θλίψεως.

Μέγα μὲν, ὑπενηκαῖν ὕδριν· μείζον δὲ, παραθεῖν
 ἀβλαβῶς ἐπιπνον.

Ὁ μὴ τῆς ἀνω δόξης γευσάμενος, οὐκ ἂν τῆς
 κάτω βλάβως καταφρονήται.

• Heb. 11, 7.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΥΠΕΡΕΧΙΟΥ
 ΠΑΡΑΙΝΗΣΙΣ ΑΣΚΗΤΩΝ
 —
 BEATI HYPERECHII
 ADHORTATIO AD MONACHOS.

MONITUM.

(Fr. Combefis., Auct. nov., I.)

Auctorem antiquum et opus, argumento est, quod in tertio illo Apophthegmatum libro, Pelagio S. R. E. interprete, tres ejus exstant sententiæ; quæ totidem verbis hic habentur: nec plures illo, vel aliis ejusmodi libris exstant: ut non aliud agnovisse antiqui videantur beatissimi hujus abbatis Hyperechii, sive (ut Pall. vocal) Hyperichii, quam istud quod ex repositis mihi schedis, ad absolutam religiosa palæstra exercentium normam, Arsenii Nili que opusculis sive illis prior exercuerit Hyperechius, sive eadem ipse ætate, aut parum illis par; aliis ejus ignotis; subjungo; quod unum eam in rem luce clarius sit.

Ἀρχὴ ἀποταγῆς μοναχοῦ, φοβεῖσθαι τὸν Θεόν· Ἄφοδος δὲ μοναχός, ἔξω τῶν πυλῶν τῆς βασιλείας ἀλειθίζεται.

Ἀρχὴ ζωῆς μοναχοῦ, ἀγαθὴ γνῶσις· ἀγνωσία δὲ Θεοῦ, σκοτίζει τὴν ψυχὴν μοναχοῦ.

Ἀγαθὴ κληρονομία μοναχοῦ σωφροσύνη καὶ ἀγαθὸς ἄποκλιρονόμος δὲ πατέρων γίνεται, ὃ ἐκτὸς τούτων μοναχός.

Ἀσκησις μοναχοῦ, μελέτη Γραφῶν, καὶ ποιήσις ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· ἀνάσκητος δὲ ἐστίν, ὃ μὴ ἐν τούτοις ἀναστρεφόμενος μοναχός.

Βρῶσις μοναχοῦ, τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· πόσις δὲ αὐτοῦ ἐστίν, τὸ κατορθοῦν τὰ ἐντάλματα τοῦ Χριστοῦ· βρῶμα γὰρ αἰσθητὸν, οὐ παραστήσει μοναχὸν τῷ Θεῷ, ἀλλ' εἰς κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται.

Βῆμα μοναχοῦ σεμνῶς κινουμένου, ἐκτριβέτω βαθμούς ἐκκλησιαστικούς· Βῆμα μοναχοῦ σεμνὸν, μὴ ἐκπορεύετω ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Βίος μοναχοῦ ἀκηλίδωτος ἔστω, μὴ χλευαζόμενος ὑπὸ γυναικῶν σεσωρευμένων ἁμαρτίαις· Βέλος γὰρ πειρατηρίου ἐστίν ἡ γυνή, ἐν οἰκίαις ἐταιριζομένη.

Βουλή μοναχοῦ μετὰ συνετοῦ γινέσθω· βουλή δὲ ἀσύνετος, μὴ κατοικεῖτω ἐν καρδίᾳ μοναχοῦ.

Γρηγορῶν μοναχός ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἀποδιώκει φαντάσματα νυκτερινὰ· γαυριῶν δὲ μοναχός ἐν κατορθώμασι καὶ καθέδω, ἰστοῦ ἀράχνης ὑφαίνει.

Γενναῖος μοναχός, τῷ σημεῖω τοῦ σταυροῦ τοὺς βρόχους ἐκφεύγει τοῦ διαβόλου· γήινος μοναχός καὶ εἰς γῆν νενοκῶς, περιπεύρεται παγίσαι σατανικαῖς.

Γνώμη μοναχοῦ διαπαντός ἔστω πρακτικὴ ἔργων ἀγαθῶν· γνώμην δὲ μοναχοῦ ἀπρακτον, οὐκ ἐμπιπταται ἀγαθὰ.

Γυμνάσιον μοναχοῦ, λογισμοὶ ἐπάλληλοι· γρηγορήσις δὲ μοναχοῦ, πρᾶναι λογισμοὺς ρυπαροῦς.

Γεώργιον μοναχοῦ, ψυχὴ ἀγαθὴ καρποφοροῦσα εὐαγγελικῶς· γεώργιον δὲ αὐτῆς μοναχός φάγεται, τὸν καρπὸν αὐτῆς· γλυκὺς γὰρ καρπὸς ἐν στόματι μοναχοῦ, τῶν ἰδίων πόνων ὁ μισθός.

Δύναμις μοναχοῦ, ἀκτημοσύνη βαστάζουσα τὸν Σωτῆρα· Δεινὸν γὰρ παρὰ μοναχοῖς φιλαργυρία, ἀποκλείουσα βασιλείαν οὐρανῶν.

Δὸς καρδίαν σου, μοναχὲ, εἰς σῶμά σου, ἵνα καὶ τὸν νοητὸν, καὶ τὸν πρακτικὸν ἀποδιώξῃς ἀπὸ σοῦ τὸν ἀντιδικόν, διάβολον.

Δῶρον ἀγαθὸν μοναχοῦ παρθενία, ἀρματλάτην ποιοῦσα εἰς οὐρανοῦς σὺν τῷ ἁγίῳ Ἡλίᾳ· δι' ὃ μο-

1. Prima monachi abrenuntiatio, timere Deum : porro monachus non timens Deum, extra regni fores commorabitur.

2. Prima vita monachi, bona cognitio ac scientia ; Dei autem ignorantio monachi mentem obtenebrat.

3. Bona monachi possessio, castitas et sanctimonia ; qui autem extra hæc monachus est, alienus a patrum hæreditate efficitur.

4. Monachi exercitatio est Scripturarum meditatio Deique mandatorum opere exercita functio ; at exercitatione caret qui in his non versatur.

5. Monachi cibus, ut faciat Dei voluntatem : ejus autem potus, ut Christi mandata impleat. Cibus enim in sensum cadens eique subjectus non commendat monachum Deo¹ ; sed in ventrem vadit et in secessum emittitur².

6. Gressus monachi, gravi molestoque incessu, ecclesiastica terat limina ac subsellia. Gressus monachi gravis et modestus non exeat de domo in domum.

7. Vita monachi labis pura sit, nihil muliercularum sanis obnoxia onustarum peccatis³ : arcis enim piratarum mulier telum est, quæ in donibus meretricatur.

8. Consilium monachi cum viro prudente sit ; quod autem sine prudentia consilium est, in corde monachi non moretur.

9. Pervigil monachus in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus visa nocturna fugat : qui vero monachus recte factorum atque virtutis gloria superbit dormitatque, telas aranearum texit.

10. Fortis monachus signo crucis diaboli laqueos evadit : terrenus autem et in terram pronus Satanæ se laqueis innectit.

11. Monachi animus jugiter bonorum operum functione solers sit ; cujus autem monachi iners animus, bonis non impletur.

12. Exercentis ludus monachi, aliæ aliis supervenientes cogitationes ; solers autem ac pervigil monachus sordidas cogitationes sicurat ac lenit.

13. Arvum monachi, bonus animus fructum ferens ex evangelicis rationibus ; ejus fructum, animi fructum comedit monachus. Dulcis enim fructus in ore monachi, laborum suorum merces.

14. Monachi robur, quæ Christum portet, inopia atque paupertas. Grande enim inter monachos malum, bonorum cupiditas, quæ claudat regnum cælorum.

15. Da, monache, cor tuum in corpus tuum (ei scilicet invigila), ut a te et mentis spiritu, et actione iufensum adversarium expellas, id est diabolum.

16. Donum bonum monachi, virginitas, quæ in cælos cum sancto Elia sublimem aurigam fe-

¹ I Cor. viii, 8. ² Matth. xv, 17. ³ II Tim. iii, 6.

rat¹. Quamobrem ejus tu ambre incensus, mona-
che, igneum currum, duplici lacrymarum rivo
oculis fluentium levi rore conspersus, conscendito.

Α ναχὸς ταύτης ἐρατῆς γενόμενος, ἐπίθε τῷ κυρίῳ
ἀρματι, δροσιζόμενος δυσὶν ὄχετοῖς δακρῶν ἐκ ὧν
ὄφθαλμῶν προχοομένων.

17. Arbor vitæ in altum assurgens, humilitas.

Ἄνδρον ζωῆς εἰς ὕψος ἐγειρόμενον, ταπεινω-
σις.

18. Monachus nactus virtutem, bonos decerpit
fructus.

Δύναμιν κεκτημένος μοναχὸς, τρυφᾷ τοὺς ἀγα-
θοὺς καρπούς.

19. Virginitatis virtus, abstinentia ab esca : qui
autem monachus crapulae deditus est, vita erit
abominabilis, audietque ex Christi ore, *Habes mer-
cedem tuam*²; nempe cavens dicere, accepturum
cum mercedem suam a Christo, qui novit abscon-
dita.

Δύναμις παρθενίας, ἀποχῆ βριουμάτων · ὁ δὲ κρι-
παλῶν μοναχὸς, βίον αὐτοῦ βδελυχθήσεται, καὶ ἀκού-
σεται ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, Ἄπέχεις τὸν μισθόν σοι·
δυσωπούμενος δὲ εἰπεῖν, λήψεται τὸν μισθὸν αὐτοῦ
παρὰ τοῦ τὰ κρυφία γινώσκοντος Χριστοῦ.

20. Monachus, quæ sunt Dei, Deo tribuens, ne
extollatur; sed oratione ad Deum dicat : *Tua ex
tuis tibi offero; unam a te uno animæ redemptionem
querito*.

Β Διδούς μοναχὸς τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, μὴ ἐπαρι-
σθῶ· δέόμενος δὲ τοῦ Θεοῦ, λεγέτω, *Τὰ σὰ ἐκ τῶν
σῶν σοι προσφέρω· μόνον ἁρὰ σοῦ μόνου λύ-
τρωσιν ψυχῆς ζητῶ.*

21. Orantem monachum mundo animo in noctur-
nis precibus exaudiet Dominus : In die vero Domi-
nus illum illustrabit, ac velut clarum diem esse
prestatbit.

Εὐχομένου μοναχοῦ καθαρῶς ἐν νυκτεριναῖς εὐ-
χαῖς, εἰσακούεται Κύριος· ἐν ἡμέρᾳ δὲ, τοῦ
λαμπρύνει Κύριος, καὶ ὡς ἡμέραν καθαρῶν ἀνα-
δείξει.

22. Misericors monachus sit fratrum amans, ter-
ramque bonam possidebit³.

Ἐλεθμων μοναχὸς φιλάδελφος ἔστω, καὶ κληρο-
μήσει τὴν ἀγαθὴν γῆν.

23. In superbia monachi non requiescet Deus⁴;
in ejus vero humilitate ac sensus modestia requie-
scent Spiritus sanctus. Hujus præsidio virtutis, re-
gnum cælorum assequetur, ac brevi ejus possessione
donabitur.

Ἐν ὑπερηφανίᾳ μοναχοῦ οὐκ ἀναπαύσεται Κύ-
ριος· ἐν ταπεινοφροσύνῃ δὲ αὐτοῦ ἀναπαύσεται τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἐν ταπεινοφροσύνῃ δὲ αὐτοῦ
ἔσται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐν τάχει κλη-
ρονομήσει αὐτὴν.

24. In omni tempore sit a sorde munda monachi
tunica; non quæ lana, quæve lino contexta sit, sed
spiritalis. Qui enim ejusmodi est, in media nocte
cum Christo sponso ingreditur. Oleum inferat mo-
nachus in occursum sponsi⁵.

Γ Ἐν παντὶ καιρῷ ἔστω ὁ χιτὼν τοῦ μοναχοῦ ἄσπι-
λος· οὐχ ὁ ὕφαντος, ἀλλ' ὁ πνευματικὸς. Ἐν μέτῃ
γάρ νυκτὶ ἐ τοιοῦτος συνεισελεύεται τῷ νυμφῷ
Χριστῷ εἰς τὴν παστάδα. Ἐλαιὸν ἐπικομιζέτω ὁ
μοναχὸς, εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.

25. Monachi vita angeli in morem sit, peccatum
incendio consumens : vita enim monachi pœnitentia
holocausti oblatio est.

Ζωὴ μοναχοῦ κατὰ μίμησιν ἀγγέλου γινέσθω
καταφλέγουσα ἁμαρτίαν. Ζωὴ γὰρ μοναχοῦ ἔστιν, ἡ
τῶν μετανοούντων ὀλοκάρπωσις.

26. Vita monachi membra ejus insigniat cupi-
ditati libidinique emortua; quippe cui beati Joan-
nis vita ac disciplina exemplum exstiterit.

Ζωὴ μοναχοῦ, χαρακτηριζέσθω τὰ μέλη αὐτοῦ
νενεκρωμένα πρὸς ἐπιθυμίαν ὑπάρχοντα. Ζωὴ γὰρ
τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ βίος ὑπογραμμὸς σοι γί-
γονεν.

27. Dæmonium æstus ac turbatio a monacho
fugiat; angelica vero tranquillitas in eis choros
ducat.

Ζάλη δαιμόνων ἀπὸ μοναχοῦ φευγέτω· γαλήνη δὲ
ἀγγέλων παρὰ μοναχοῖς χορευέτω.

28. Dæmoniæ æstus excita procella, monachus
iram teneat : vita enim monachi in lenitate inno-
scat et patientia.

Δ Ζάλης δαιμονικῆς ἐπγειρομένης, κρατεῖτω μονα-
χὸς θυμοῦ· ζωὴ γὰρ μοναχοῦ ἐν πραότητι καὶ ὑπο-
μονῇ γνωριζέσθω.

29. Fervens spiritu monachus diabolum fugat;
at qui monachus injuste fratrem æmulatur, diabol-
um ad se attrahit. Foris enim manebit cum quin-
que fatuis virginibus⁶, qui lampadem suam oleo
splendidam lætamque non reddiderit.

Ζίων τῷ πνεύματι μοναχὸς ἀποδιώκει τὸν διάβο-
λον· ζηλῶν δὲ μοναχὸς ἀδίκως τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
ἐπισπάται τὸν διάβολον· ἔξω γὰρ μενεῖ μετὰ τῶν
πέντε μωρῶν παρθένων, ὁ μὴ ελαίῳ φαιδρύνων τὴν
ἑαυτοῦ λαμπάδα.

30. Fermentum malitia nec nominetur inter
monachos.

Ζύμη κακίας μὴ ὀνομαζέσθω παρὰ μοναχοῖς.

31. Sol non occidat super iracundiam⁷ mo-
nachi.

Ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ μο-
ναχοῦ.

¹ IV Reg. II, 41. ² Matth. VI, 2. ³ Matth. V, 4. ⁴ Isa. LXVI, 2. ⁵ Matth. XXV, 10. ⁶ Matth. XXV.

12. ⁷ Eph. IV, 26.

Ἦσυχος μοναχὸς, οὐ ταρασσεί ἀδελφούς· κραυγὴ ἂ
δὲ μοναχοῦ, ταρασσεί μονήν.

Ἦχον ψαλμῶδίας μὴ ἀνανεύου, μοναχέ· αὐτὴ γάρ
ἦ τῶν ἀγγέλων ὕμνολογία.

Ἦχον θεάτρων διαβολικῶν φευγέτω μοναχός· αὐτὴ
γάρ ἦ τῶν δαμόνων ἀπάτη.

Ἦτω ἐπὶ τοῦ μετώπου σου ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ
διαπαντός, μοναχέ· ἦτω καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὁ φό-
βος τοῦ Θεοῦ, ἀσκητά.

Ἦσυχία μοναχοῦ μετὰ καθαρᾶς καρδίας, δυσωπαί
τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ἦθος χρηστὸν μοναχοῦ, φιλαδελφίαν ἐργάζεται, Β
καὶ μάχην ἀποδιώκει.

Ἦρμωσμένος μοναχὸς τῷ Κυρίῳ, μὴ ἐκδιδότω
ἑαυτὸν τῷ διαβόλῳ, ἵνα μὴ καταισχυνηθῇ ἐπὶ τοῦ νυμ-
φῶνος.

Θυρεὸς μοναχοῦ ἀκαταμάχητος, ὕμνος ἀγγέλων ἐν
στόματι αὐτοῦ· θάνατος δὲ μοναχοῦ, ὕμνος ὑπὲρ
μέτρον ἀγαπώμενος.

Θησαυρὸς μοναχοῦ ἀκτημοσύνη ἢ ἐκούσιος· θειό-
τατος ἔσται, ὁ ταύτην ἐπανηρημένος μοναχός.

Θησαύρισον, μοναχέ, ἐν οὐρανῷ· ἀπέραντοι γὰρ
τῆς ἀναπαύσεώς σοι αἰῶνες.

Θεωρία μοναχοῦ, ἐν Γραφαῖς ἀγίαις γινέσθω, καὶ
ἢ εὐδοκία αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον.

Θύρα μοναχοῦ μὴ μοχλοῖς σιδηροῖς κλειέσθω.

Θάρσος μοναχοῦ, μὴ ἐν εὐσαρκίᾳ φαίνεσθω.

Θαυμαστὸν πρόσωπον μοναχοῦ, ὑπὸ ἐγκρατείας
λαμπρυνόμενον.

Ἰάσεις ψυχῆς μοναχῶν, διὰ προσευχῶν γίνονται,
καὶ δι' ἔλεημοσυνῶν γνωρίζονται.

Ἰλαρὸς τῇ ὄψει μοναχός, ἀσκητοῦ ἀνάπαυσις, καὶ
λογισμῶν πονηρῶν καθαιρέσις.

Ἰωάννης ὑπογραμμὸς σοι γινέσθω, μοναχέ, τρι- D
χῆς καμήλου περιβεβλημένος, ἵνα Ἠλίας τῇ μηλώτῃ
σκεπάσας, εἰς οὐρανοὺς ἀναγάγῃ.

Ἰάκωθος χερσὶ προτροπέσθω, ἐπὶ ταῖς προσπι-
πούσαις συμφοραῖς ὑπομονὴν σε διδάσκων.

Ἰωάννης σε πρὸς τὸν ἀναρχον Λόγον καθωδήγη-
σεν.

Ἰκμάς ἱλαρότητος ἐπὶ μετώπῳ γινομένη μοναχοῦ,
εὐφραίνει πλῆθος ἀδελφῶν· Ἰταμὸς δὲ μοναχός,
σκορπίζει σύλλογον ἀδελφῶν.

Ἰσότης ἀδελφῶν ὑπερφηφάναν σκορπίζει, καὶ τα-
πεινοφροσύνην βίζει.

32. Secum quietos monachus non turbat fra-
tres : clamor vero monachi monasterium tur-
bat.

33. Psalmorum in divinas laudes decantandas
sonitus ne displiceat, monache ; hic enim angelo-
rum laudatio est.

34. Sonitum diabolo auctore conflatorum specta-
culorum fugiat monachus ; hic enim dæmonum se-
ductio est.

35. Sit tibi in fronte omni tempore Christi crux ;
sit et in corde tuo Dei timor, qui exerces virtutis
palæstra.

36. Silentium monachi cum puro corde, Spiritum
sanctum ut sui copiam faciat veniatque majore
quasi vi inflectit.

37. Lenior monachi animus atque indoles frater-
num præstat amorem, rixamque fugat.

38. Aptatus Domino monachus ne se ipse dia-
bolo dedat, ne in thalamum inducendus, confusus
erubescat.

39. Scutum monachi inexpugnabile, angelicum
melos in ore ejus ; mors vero monachi, modum ex-
cedens carmina modulandi amor.

40. Thesaurus monachi inopia ac paupertas vol-
untaria ; divinius erit qui ejus institutum ar-
ripuerit, eamque delegerit, monachus.

41. Thesaurum tibi, monache, reponere in cælo ;
nullo enim exitu finiendæ quietis sæcula te ma-
nent.

42. Monachi contemplatio in sacris Scripturis
C versetur ; sitque ejus propensa voluntas in Domi-
num.

43. Monachi ostium ferreis vectibus ne clau-
datur.

44. Fiducia monachi non eo eluceat, quod carno-
sus ventreque distentus est.

45. Dignus qui admirationem moveat monachi
vultus, jejunii abstinentiæque luce splendescens ac
exhilaratus.

46. Monachorum animi sanitates precibus præ-
stantur, atque elemosynis in apertum produun-
tur.

47. Hilaris vultu monachus, ejus qui virtutis pa-
læstra exercet, refectio, pravæ cogitationum
extinctio.

48. Joannes exemplo tibi sit, monache, pilis cam-
melo : um ac cilicio indutus ¹¹, ut Elias ¹² melote
opertum in caelos cælo volatu ducat.

49. Jacobus manibus te incitet, qui in adversis
quæ accidunt patientiam te doceat ¹³.

50. Joannes in Verbum quod principio caret ¹⁴,
tibi ductor exstitit.

51. Hilaris stilla animi, fronti monachi affusa,
fratrum cœtum recreat ; qui autem monachus pe-
tulantior est et præcax, fratrum conventum dissi-
pat.

52. Æqualitas fratrum superbiam dissipat, firma-
que radice humilitatem locat.

¹¹ Matth. III, 4 ; Marc. I, 6. ¹² IV Reg. II, 13. ¹³ Jac. I, 3. ¹⁴ Joan. I, 1.

53. Compar angelis erit monachus, qui ventrem A contemnat, nec crapulam diligit.

54. Immensa pulchritudo in anima monachi, virginitas carens macula : pessima autem facies virginitas sordibus aspersa.

55. Pessimus puellae virgini contubernalis monachus, velut ignis in stipulam.

56. Qui mundum illusit monachus, Christo pene sodalis eique necessarius; mundi vero negotiis implicatus monachus¹⁵, non placet Christo, qui in numeros retulit.

57. Maximae praeco fidei ad regnum caelorum, monachus nullis laborans avaritiae sordibus; malus autem male peribit, qui ea labe laboret.

58. Junioris monachi ornatus pudicitia, nullis obnoxiam tenebris lucem virginitatis habens.

59. Pretiosum monachi pignus, virginitas; qui eam naclus sit monachus ac possideat, exaudietur.

60. Malitia atque pravitas in corde monachi ne versetur.

61. Bonorum sermones eructet monachus, oreque s o Altissimi verba loquatur.

62. Spontaneam famem assumat monachus, ut terrenum corpus humiliet, caelique civem animum exaltet.

63. Verbum veritatis loquatur monachus et mendacium exterminetur ex ore ejus.

64. Audito monachus duriore sermone, ne tollat animos ac ferociat, sed submissius agat, ut irae furorē avertat. Pacis enim mercedem accipiet, et Altissimi filius vocabitur¹⁶, qui filius pacis exstiterit.

65. Lugubri voce, modesto animi sensu et humilitate loquens monachus, vel ex saxeo pectore lacrymas excutiet.

66. Leo onagris formidabilis¹⁷; sic firmi pectoris monachus libidinis cogitationibus.

67. Monachus non in tempore solvens jejunium, velut qui a fundamentis effodit domum.

68. Venti turbo excitans pulverem in campo; sic superbus monachus iram suscitans in monasterio.

69. Tranquilla tutaque navigiis statio, portus: sic monachus in monasterio.

70. Aemula angelorum vita, monachus in terra tranquillī animi ac imperturbati, qui libidinis jaculo haud sauciatus sit.

71. Ne festinaveris, monache, in superbia, ne fuenesto casu ruinam feceris.

72. Aemulare, monache, Pauli humilitatem, ut pari cum sanctis sorte haeres efficiaris.

73. Imitare Publicanum, monache, ne cum Pharisaeo damneris¹⁸.

74. Mosis lenitatem assume, monache, ut cor durum rupem convertas in stagna aquarum¹⁹. Postea enim facto rei periculo, habebis quantum bo-

Υσαγγελος Ισται μοναχός κούλιας καταφρονών, και κραιπάλην ούκ αγαπών.

Κάλλος ἀμήχανον ἐν ψυχῇ μοναχοῦ. παρθενία ἀσκιλος· κάκιστον δὲ πρόσωπον μοναχοῦ, παρθενία ἐσπιλωμένη.

Κάκιστον μοναχός συνείσακτος, ὡς πῦρ εἰς καίμηγν.

Κόσμον ἀπατήσας μοναχός, Χριστοῦ συνόμιος γίνεται· κόσμου δὲ πράγματι ἐμπλεκόμενος μοναχός, οὐκ ἀρέσκει τῷ στρατολογῆσαντι Χριστῷ.

Κήρυξ πιστότατος εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, μοναχός ἀφιάργυρος· κακός δὲ κακῶς ἀπολείται φιλιάργυρος ὢν.

Κόσμος νεανίσκου μοναχοῦ σωφροσύνη, ἀνεπισκίτητον ἔχουσα παρθενία.

Κεϊμήλιον μοναχοῦ, ὑπακοή· ὁ κεκτημένος μοναχός αὐτήν, εἰσακουσθήσεται.

Κακία μὲν αὐλιζέτω ἐν καρδίᾳ μοναχοῦ.

Λόγους ἀγαθῶν ἐρρυγέσθω μοναχός, και λαλεῖτω ἐν στόματι αὐτοῦ λόγους Ὑψίστου.

Λιμὸν ἐκούσιον ἀναλαβέτω μοναχός, τοῦ ταπεινώσαι γήϊνον σῶμα, και ὑψῶσαι οὐρανοπολίτην ψυχὴν.

Λόγον ἀληθείας φθειγγέσθω μοναχός, και ψεῦδος ἐξοριζέτω ἐκ στόματος αὐτοῦ.

Λόγον ὄταν ἀκούση μοναχός σκληρόν, μὴ θρασυ νέσθω· ἀλλ' ὑποπιπέτω, ἵνα ὑποστρέψῃ θυμὸν ἑργής· λήψεται γὰρ τὸν τῆς εἰρήνης μισθόν, και υἱός Ὑψίστου κληθήσεται, τῆς εἰρήνης γενόμενος υἱός.

Λιγυρῶς φθειγγόμενος μοναχός ἐν ταπεινοφροσύνη, και ἐκ λιθίνης καρδίας προσκαλεῖται δάκρυα.

Λέων φοβερός δνάγροις· οὕτως μοναχός ἑβραῖος λογισμοῖς ἐπιθυμίας.

Λύων μοναχός ἀκαίρως νηστεία, ὡς ὁ κατασκάπτων οἶκον ἐκ θεμαλλίων.

Λαλαῖα ἀνέμου ἐγέρων κονιορτὸν ἐν πεδίῳ· οὕτως μοναχός ὑπερήφανος, ἀνεγέρων ὄργην ἐν μοναστηρίῳ.

Λιμὴν ἀχείμαστος πλοῖος, οὕτως μοναχός ἐν μοναστηρίῳ [μοναστήριον μοναχῶ].

Μίμημα ἀγγέλων, μοναχός ἐπὶ τῆς γῆς ἀπαθής, δς οὐκ ἐτρώθη τοξέυματι ἕδονης.

Μη σπεύσης, μοναχέ, ἐν ὑπερηφανίᾳ, ἵνα μὴ πέτῃς πτώμα ἐξαισίον.

Μιμητῆς γενοῦ, μοναχέ, τῆς ταπεινοφροσύνης Παύλου, ἵνα συγκληρονόμος γένη τῶν ἁγίων.

Μίμησαι τὸν τελώνην, μοναχέ, ἵνα μὴ τῷ Φαρισαίῳ συγκατακριθῇς.

Μωυσαῖως τὸ πρόβον ἐπιλεξαι, μοναχέ, ἵνα τὴν καρδίαν ἀκόστομον οὖσαν εἰς λίμνας ὑδάτων μεταβάλλῃς· μετὰ ταῦτα γὰρ ἔξεις [λέξεις] πείραν ἁδῶν

¹⁵ II Tim. 1, 4. ¹⁶ Matth. v, 9. ¹⁷ Eccli. xiii, 25. ¹⁸ Luc. xviii, 10. ¹⁹ Psal. cxiii, 8

ὡς καλὴν ἢ πραύτην · Ἐπὶ ὕδατος ἀνακαύσεως Ἀ
ἐξέθρεψέ με.

Μὴ σκληρὸς ἀναφανῆς, μοναχέ · μνήσθητι ὅτι οὐ-
δαίς σκληρὸς ὑπέμεινε.

Μὴ τὸν Ἄβελ καταλιπὼν, τῷ ὑπερφάνῳ Κάϊν
προσθεῆς, καὶ τῶν ἐκείνου μερίδων συμμέτοχος
γένῃ.

Μάθε ὡς καλὴν ἢ ταπεινοφροσύνην, καὶ ταύτην
ἐκλεξαι · ἀνάγει γὰρ εἰς οὐρανόν.

Μισθὸς ἀγαθὸς σοι πρόκειται, μοναχέ, τῆς ταπει-
νοφροσύνης, ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία · μὴ ταύτης
ἀμοιρήσης.

Νέος μοναχὸς στηριζέσθω σωφροσύνη, κενοδοξίαν
παροῶν · νεόφυτον γὰρ παρὰ Θεοῦ ἡγαπημένον,
μοναχὸς σωφροσύνη ἀρδεύόμενος.

Νηστεία χαλινὸς μοναχοῦ · ὁ βίπτων αὐτήν, ἵππος
θλυμανῆς εὐρίσκαται · νέος δὲ ἀχαλινῶτος ἀφειδῶς
ἀμαρτάνει.

Νίπτων μοναχὸς πόδας ὁσίων, λαμπρύνει καρδίαν
αὐτοῦ, καὶ ἔξει θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.

Νίπτων μοναχὸς πόδας ἀμαρτωλῶν ἀδιακρίτως,
εὐλογίαν ἀπολλυμένων ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπᾶται.

Νόμος πηγὴ ζωῆς, μοναχοῦ ἐν χειρὶ πρακτικοῦ.

Νύκτα ἡμέραν ἀπεργάζεται μοναχὸς ἐγρηγορῶς,
ἐν εὐχαίς παρεδρεύων.

Νύσσων μοναχὸς καρδίαν ἑαυτοῦ, προχέει δάκρυα,
καὶ οὐρανόνθεν ἔλεον προσκαλεῖται.

Νῆμα θεῖον ἐν στόματι μοναχοῦ, ψαλμὸς ἐξομολο-
γήσεως.

Εὐλοὺν ζωηρὸν, μοναχὸς ἀπαθῆς, ἐπὶ γῆς. Εὐλοὺν
ζωῆς ἐν οὐρανοῖς, μοναχὸς ἐπὶ γῆς ἀγγελικὸν ἐπαν-
ηρημένος βίον.

Εἰφος οὐξάτατον κατὰ τοῦ διαβόλου, ψαλμῶδία ἐν
στόματι μοναχοῦ.

Εὐλοὺν ξηρὸν ἐπὶ Ἐλισσαίου σίδηρον ἐκ βυθοῦ
ἀνήγαγε · ξηρὸν σῶμα ὑπὸ νηστείας γινόμενον ἐπὶ
μοναχοῦ, ψυχὴν ἐκ βυθοῦ ἀνιμάται.

Ἐηραίνει ὀχετοὺς ἡδονικῶς νηστεία μοναχοῦ.

Εἰφος κατὰ τῶν παθῶν ἐγρήγορσις μοναχοῦ, ὑπὸ
προσευχῆς ἀκονουμένη.

Ἐνισμὸς λαχάνων ἐν ἀγάπῃ ὑπὸ μοναχοῦ γινόμε-
νος, ἀγαθὸν ὑπὲρ στίβου ὀλοκαρπώσεως.

Ἐξένια καὶ δῶρα ἀπατᾷ σοφοῦς · ὁ δεχόμενος αὐτὰ
ἐπὶ ἀδικίᾳ ἐτέρων, οὐκ ἔστιν ἀσκητῆς.

Ἔρον νηστείας μοναχοῦ, ἀποβίωσις · πρὸ τελευταίης
μὴ ἀπόσχη αὐτῆς.

Ἔρος εὐχῆς μοναχοῦ ἀόριστος · ἐν παντὶ γὰρ
καιρῷ εὐλογεῖν τὸν Θεὸν καλόν ἐστιν.

Ἐνειδίξων μοναχοὺς ἀσκητῆς, παρὰ Θεῷ ἄτιμος,
καὶ παρὰ ἀνθρώποις βδελυκτός.

num sit lenitas : *Super aquam quietis educavit
me* ²⁰.

75. Cave durus videaris, monache; memento nul-
lum qui sit durus patientiam tenuisse.

76. Ne relicto Abele, superbo Caino adjungere ²¹,
ejusque partium socius efficiare.

77. Discito quantum bonum sit sensus modestia,
id est humilitas, eamque deligito; quippe quæ su-
blimem in cælum ferat.

78. Bona tibi humilitatis merces, monache, pro-
posita est regnum cœlorum; cave ne ejus exper-
tem contingat fore.

79. Junior monachus castitate fulciatur, spreta
inani gloria: dilecta enim apud Deum novella plan-
tatio, monachus castitate irriguus.

80. Jejunium, monachi frenum: qui projecerit,
equus cæstro libidinis furens inveniatur ²². Juvenis
enim freno carens, licenter nulloque modo indul-
get peccatis.

81. Monachus sanctorum pedes lavans ²³, cordi
suo nitorem addit, ac thesaurum in cœlis habebit.

82. Monachus nullo discretionis judicio peccato-
rum lavans pedes, benedictionem pereuntium in se
ipse trahit.

83. Lex fons vitæ, in manu monachi qui actionem
colit.

84. Noctem diem facit pervigil monachus, qui
scilicet precibus assiduus sit.

85. Monachus cor suum pungens, lacrymas pro-
fundit, cœlitusque misericordiam asciscit.

86. Divinus latex in ore monachi, psalmus con-
fessionis.

87. Arbor virens, monachus in terra affectibus li-
ber. Arbor vitæ in cœlis, monachus angelicam vi-
tæ rationem in terra amplexus.

88. Acutissimus adversus diabolum gladius, as-
sumpta Psalmorum modulatio in ore monachi.

89. Lignum aridum, agente Elisæo, imo ex gur-
gite ferrum extulit ²⁴; corpus jejunio arefactum,
agente monacho, animum e profundo extrahit.

90. Jejunium monachi libidinum rivos arefacit.

91. Gladius adversus libidines atque vitia, pervi-
gil monachi animus, precandi diligentia exacutus.

92. Olerum hospitalis cœna in charitate, pia
monachi sedulitate, melior est quam adeps holo-
causti.

93. *Xenia et dona seducunt sapientes* ²⁵: qui hæc
accipit ut aliis injuriam faciat, virtutis palæstra
non exercet, aut monachus existit.

94. Finis jejunii monachi, ipse vitæ exitus: cave
igitur ante mortem illo abstinueris.

95. Finis orationis monachi, nullum finem agno-
scit: bonum enim est omni tempore laudare Deum.

96. Exercitator (et qui solitudinis cultu privatus
agat) monachis exprobens, tum Deo spretus nul-
liusque illi frugis, tum hominibus execrabilis est.

²⁰ Psal. xlii, 2. ²¹ Gen. iv. ²² Jer. v, 8. ²³ I Tim. v, 10. ²⁴ IV Reg. vi, 7. ²⁵ Eccle. xx, 31.

97. Qui monachus in ira minime compos linguæ A
est, hic talis nec libidinum ac vitiorum compos fu-
turnus est.

98. Indulgens iræ monachus, animam occidit,
propeque astantes acutissimis gravius convulnerat
jaculis.

99. Væ monacho qui justificat seipsum in con-
spectu hominum! hic enim talis execrabilis apud
Deum.

100. Segnis monachus sermones vanos meditati-
bitur; fallaxque ejus fabulatio ac colloquium.

101. Ira præceps monachus, in tentationes inci-
det: qui autem lenis est, sedabit iram.

102. Qui confidit in corporis robore, ruinam
dabit; qui autem confidit in Domino, salvus erit.

103. Qui proximum spernit ut peccatorem, de-
ploratæ sortis monachus est: qui autem eum plu-
ris se facit, exaltabitur.

104. Lenis monachus exaltabitur, et in conspe-
ctu magnatum laudabitur.

105. Ante tentationem, te ipse, monache, armis
instrue, (eveniet enim) ut in tentatione probatus
appareas.

106. Ne amplas opes obesamque carnem parave-
ris, monache; quæ enim arcta sit et angusta via ²⁶,
ambo hæc respuit.

107. Qui Pauli discipulus existas, dicito cum
illo: *Omnia arbitratus sum ut stercora, ut Christum
lucrifacerem* ²⁷.

108. Ignis ardens in præcordiis monachi, libido
quæ in crapula accensa sit.

109. Jugis fons Christus: inde hauriens, olentis
fœtoris incendium exstingue.

110. Quas in manibus opes teneas, quamque cra-
pula obesam carnem reddas, non admittentur intra
cæli januas. Noli ergo, monache, fiduciam habere
in divitiis obesæque carnis luxurie, ut liceat dicere:
*Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris* ²⁸.

111. Segnis monachus a cogitationibus suffocabi-
tur, haud secus ac triticum a spinis suffocatur ²⁹.

112. Verbum pravum ne proferat monachus: non
enim vitis profert spinas.

113. Dulcibus verbis proximo loquatur monachus:
non enim mel amaritudinem habet.

114. Caveat monachus ne sit piger præstando
justitiæ opera; apis enim semper operi sedula in-
cumbit.

115. Jordanis fluentum expiandis peccatis, la-
crymæ. Ait enim Christus: *Beati qui lugent, quoniam
consolabuntur* ³⁰.

116. Perfatur monachus cogitationum turbine;
ipse vero angelicis verbis seipsum firmiter sta-
tuat.

117. Libera, monache, quanta facultas absque
probro proximum a peccato: Deus enim non repel-
lit eos qui convertuntur.

Ὁ μὴ κρατῶν γλώττης αὐτοῦ μοναχὸς ἐν κ
δργγῆς, οὐδὲ παθῶν κρατῆσει ὁ τοιοῦτος.

Ὁ ὀργιζόμενος μοναχὸς ἀναιρεῖ ψυχὴν, καὶ
τιτρώσκει βέλεσιν ὀξυτάτοις τοὺς ἔγγιστα αὐτοῦ

Οὐαὶ μοναχῷ δικαιοῦντι ἑαυτὸν ἐνώπιον τῶ
θρώπων· βδελυκτὸς ὁ τοιοῦτος παρὰ Θεῶ.

Ὁ κνηρὸς μοναχὸς μελετήσῃ λόγους ματαίους
ἢ ὀμιλία αὐτοῦ ἀπατηλῆ.

Ὁξὺς μοναχὸς ἐμπεισθεῖται εἰς πειρασμοὺς
πραῦς καταπαύσει ὄργην.

Ὁ πεποιθὼς ἐπὶ δυνάμει σώματος, πεσειται
πεποιθὼς ἐπὶ Κυρίου, σωθήσεται.

Ὁ ἐξουδενῶν τὸν πλησίον ὡς ἁμαρτωλὸν,
πυρὸς μοναχὸς· ὁ δὲ προσιμῶν τὸν πλησίον, ὠ
σειται.

Πραῦς μοναχὸς ὑψωθήσεται, καὶ ἐν ὄψεσι δυν
ἐπαινεθήσεται.

Πρὸ πειρασμοῦ καθόπλιζε σεαυτὸν, μοναχέ
θήσεται γὰρ, ἵνα ἐν τῷ πειρασμῷ δόκιμος
φανῆς.

Πλοῦτον καὶ πολυσαρκίαν μὴ κτήσῃ, μονα
γὰρ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς τὰ συναμ
ἀπωθεῖται.

Παύλου γενόμενος μαθητῆς, λέγε σὺν α
Ἡγημαὶ πάντα σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν
δῆσω.

Πῦρ καιόμενον ἐν τοῖς ἐγκάτοις τοῦ μο
ῆδον ἢ ἐν κραίπαλῃ ἐναπτομένη.

Πηγὴ ἀέναντος ὁ Χριστός· ἐκ ταύτης ἀρρύ
τὴν δυσώδη πυρκαϊὴν ἀπόσβεσον.

Πλοῦτος ἐν χερσὶ κατεχόμενος, καὶ πολυσαρκ
κραιπάλη συνισταμένη, οὐκ εἰσδεχθήσεται εἰς π
οὐρανῶν. Πεποιθὼς οὖν ἔστω, μοναχέ, μὴ ἐν πλ
καὶ πολυσαρκίᾳ, ἵνα δυνατὸς ᾖς τοῦ λέγειν,
ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφ
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Ῥάθυμος μοναχὸς πληγήσεται ὑπὸ λογισμῶ
ὑπὸ ἀκανθῶν σίτος.

Ῥῆμα πονηρὸν μὴ προφερέτω μοναχός· ἀμ
γὰρ ἀκανθόφορος οὐ γίνεται.

Ῥῆμασι γλυκυτάτοις λαλεῖτω μοναχὸς τῷ
σίον· μέλι γὰρ πικρίαν οὐκ ἔχει.

Ῥάθυμος μοναχὸς μὴ γινέσθω πρὸς τὰ
δικαιοσύνης ἔργα· ἡ γὰρ μέλισσα διὰ παντὸς
ζεται.

Ῥεῖθρον Ἰορδάνου καθάρσιον ἁμαρτημάτων
χρυσά. Χριστὸς γὰρ εἶπε· Μακάριοι οἱ κλαίον
ὅτι γελάσονται.

Ῥιπίζεται μοναχὸς ὑπὸ λαλιᾶτος λογισμῶ
μασι δὲ ἀγγελικοῖς στηριζέτω ἑαυτὸν κραταιώ

Ῥῦσαι, μοναχέ, τὸν πλησίον ἀπὸ ἁμαρτίας
ὀνειδισμοῦ, ὅση σοι δύναμις· θεὸς γὰρ τοῦς ἐπι
φοντας οὐκ ἀπωθεῖται.

²⁶ Matth. vii, 14. ²⁷ Philipp. iii, 8. ²⁸ Matth. vi, 12. ²⁹ Marc. iv, 7. ³⁰ Matth. v, 5.

Ῥῆμα κακίας καὶ πονηρίας μὴ ἀποκλείσῃς ἐν Ἀ καρδίᾳ σου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, μοναχὲ, ἵνα δυνατὸς ᾖς τοῦ λέγειν· Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα, καὶ τὰ ἐξῆς.

Στέφανος μοναχοῦ, εἰρήνην καὶ ἀγιασμόν· ὁ κεκτημένος αὐτὰ, θύεται τὸν Κύριον.

Σωφροσύνη μοναχοῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ καλῶν δοξασθήσεται.

Σώφρων μοναχὸς ἐν ἐκκλησίαις τιμηθήσεται.

Σοφία μοναχοῦ μὴ ἐν κομπολογίᾳ γνωρίζεσθω, ἀλλ' ἐν εὐσεβείᾳ καὶ πραύτητι γινέσθω. Σοφὸς ἔσται ὁ τοιοῦτος, καὶ οἰκονόμος πλήθους ἀδελφῶν. Σοφὸς γὰρ ἀληθῶς ἔστιν, οὐχ ὁ τῷ λόγῳ διδάσκων, ἀλλ' ὁ τῷ ἔργῳ παιδεύων.

Συνετὸς μοναχὸς φάλαγγας δαιμόνων πυκτεύσας, ἄτρωτος διαμένει τῶν ἐκείθεν βολῶν.

Στηριζόμενος μοναχὸς τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, τὴν κεφαλὴν συντρίψει τοῦ δράκοντος.

Στόμα μοναχοῦ ἀνοιγέσθω λόγῳ Θεοῦ· καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ διαπαντὸς μελετάτω λόγια Θεοῦ ἀμετρωρίστως.

Τίμιον κτῆμα μοναχοῦ παρθενία φωτὶ ἐλεημοσύνης καταλάμπουσα· τοῦτο φυλάξας μοναχὸς, εἰσελεύσεται εἰς τὸν νυμφῶνα.

Τήρησον ἐντολὰς Ὑψίστου, μοναχὲ, καὶ Πατέρων παραγγελίας φυλάξαι σπουδάσον, ἀσκητὰ· ταῦτα γὰρ ποιῶν, κληρονόμος βασιλείας οὐρανῶν ἀναδειχθήσῃ.

Τολμηρὸς μοναχὸς ἐμπεσεῖται εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου· τὸν δὲ πρᾶν καταλήψεται εἰρήνη, καὶ στέφανος ἀγαλλιάσεως.

Τρυφήτης μοναχὸς ἐν ἀπάταις ἔσται καὶ ἐν φαντασίαις νυκτεριναῖς· τοῦ δὲ νηστεύοντος, ἄσπιλος ἡ κοίτη καὶ ἀφάνταστος ὕπνος.

Τῷ φοβουμένῳ τὸν Κύριον μοναχῷ οὐ συναντήσεται πρᾶγμα πονηρὸν· τὸν γὰρ τοιοῦτον φυλάξει ὁ Κύριος· καὶ ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς ἔξει ὁ τοιοῦτος ἰλασμόν.

Ὑποταγὴ μοναχοῦ οὐκ ἐν τῷ μείζονι γνωρίζεται, ἀλλ' ἐν τῷ ἐλαχίστῳ δοξάζεται.

Ὑπομονὴ μοναχοῦ οὐκ ἐν ἀσθενείᾳ μόνον γνωρίζεται, ἀλλ' ἐν τοῖς πειρασμοῖς δοκιμάζεται.

Ὑπομονὴ μοναχοῦ ἔργον τέλειον ἔχουσα, τὸ καλὸν τῆς ψυχῆς διασώζει κτῆμα.

Ὑπομονὴ ἐν ταῖς θλίψεσι παρὰ μοναχοῦ πιστῶς τελουμένη, ἐλπίδα ποιεῖται μὴ κατασχέουσαν.

Ὑπομονὴ μοναχοῦ ἕως ἐσχάτου αὐτοῦ διασώζει αὐτόν· Ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Ὑμνολογία μοναχοῦ ἀκατάπαυστος ἔστω· τὰ γὰρ Σαραφίμ ἀκατάπαυστως δοξολογεῖ.

118. Verbum malitiæ et nequitiae ne cluseris in corde tuo adversus fratrem tuum, o monache, ut liceat dicere: *Dimitte nobis debita nostra*, etc.

119. Corona monachi, pax et sanctimonia; quæ qui nactus fuerit, videbit Dominum ²¹.

120. Castitas monachi sublime tollet caput ejus, et in medio bonorum clarificabitur.

121. Castus monachus in conventibus honorabitur.

122. Sapientia monachi non in pompa verborum innolescat, sed in pietate ac lenitate existat. Hic talis sapiens erit, et qui fratrum cœtui ædificationem præstet. Sapiens enim est, non qui sermone docet, sed qui opere erudit ac officii admonet.

123. Prudens monachus ac intelligens, cum turbis dæmonum colluctatus, eorum illæsus jaculis perseverat.

124. Monachus qui nitatur Christi cruce, caput conteret draconis.

125. Os monachi aperiatur sermoni Dei; ejusque semper animus nihil vaga mente meditetur Dei eloquia.

126. Pretiosa possessio monachi virginitas elemosynæ luce collustrata: hac monachus servata in nuptialem thalamum ingreditur.

127. Serva Altissimi mandata, monache; ac qui virtutis palæstra exeres, cura ut serves Patrum documenta. Hæc enim si feceris, hæres regni cœlorum efficieris.

128. Audax monachus ac ferox incidet in tentationem et in laqueum diaboli; mansuetum autem excipient pax et corona exultationis.

129. Deliciis vivens monachus in illusionibus erit et in visis nocturnis; ejus vero qui jejunium colat, a sorde mundum cubile, somnusque nulla visa habens.

130. Monaco qui timeat Dominum, non occurret malum aliquod; hunc enim talem Dominus custodit, et in die mortis habebit propitiationem.

131. Monachi subjectio non in re magni noscitur, sed in minimo laudatur.

132. Patientia monachi non solum in infirmitate ostenditur, verum etiam in tentationibus probatur.

133. Patientia monachi opus perfectum habens ²², præclaram animi dotem incolumem servat.

134. Patientia in adversitatibus a monacho fideliter observata, spem illi tribuit quæ non confundetur.

135. Patientia monachi, in ejus usque finem, cum servat: *Qui enim patienter in finem usque sustinerit, hic salvus erit* ²³.

136. Monachi laudatio incessabilis sit; nam et Seraphim incessabiliter laudant

²¹ Hebr. xii, 14. ²² Jac. i, 4. ²³ Matth. x, 22.

137. Canticum spiritale in ore tuo versetur, monache, ut eo ingruentium onus tentationum leves. Hujus exemplum clarum habes, dum viator gravi pressus onere, cantillando itineris laborem ac tædium fallit.

138. Patienter sustine, monache; brevis enim est patientiæ labor, quietis autem nullum unquam finem habitura sæcula.

139. Obediens monachus magna fiducia Crucifixi astabit; quippe cum Dominus in cruce ad mortem usque obediens fuerit ²⁵.

140. Vox monachi ne elevetur adversus proximum in amaritudine animæ ejus: exercentium vero ad pietatem vox in mansuetudine sincere immotis labiis ad Deum dirigatur.

141. Verum in terra accensum sidus, qui non lapsus est lingua sua.

142. Timor Domini conservans monachum ut turris inexpugnabilis: qui autem ejus expers timoris monachus existit, facile vincetur ab adversariis.

143. Jubar clarum in terra, monachus tranquillitatis arce arrepta, apud quem non sit inventa cupiditas: *Omnium enim malorum radix est cupiditas* ²⁶ (avaritia scilicet) a qua nihil unquam frugi originem habuit.

144. Præstat manducare carnes et bibere vinum, quam ut detrahendo comedas carnes frutum.

145. Vescere, monache, pane tuo cum melle, ab amaritudine te abstinens, et bibe vinum ²⁷ cum lacte tuo, infantem agens spiritu tuo. Mel enim amaritudinem non habet, et lac non novit malitiam.

146. Aurum probatur in fornace ignis ²⁸, et monachus in multitudine monachorum cognoscetur: cæterum qui sincerus fuerit, salvus erit.

147. Manus monachi sancte semper in Deum sint extentæ ²⁹: Moses enim crucis figuram manuum extensione delineans expugnavit Amalec ³⁰.

148. Bona gratia crucifixi monacho, qui quotidie moriatur. Gaudet enim super eo angeli, qui suscipiant in regnum cælorum.

149. Libidinum frenum, jejunium; earum vero extinctio, eleemosyna et oratio.

150. Nive candidior invenietur monachus, qui carnalibus desideriis existat superior; qui nempe Christum pro auro amet, ipsum videbit in die bona, qui coronam impartiat.

151. Susurro monachus fratrum turbam disturbat, ac amicos dissipat.

152. Cate psallens monachus, spiritalem amicitiam confilabit.

153. Susurrans serpens, Evam e paradiso extorem fecit ³¹; susurro monachus ejus similis est; proximi enim perdit animam, nec suam salvam facit.

Ἕγμος πνευματικὸς ἦτω ἐν τῷ στόματι σου μοναχέ, ἐπικουφίζων σου τὸ βάρος τῶν ἐπερχομένων πειρασμῶν· ὑπόδειγμα δὲ τοῦτο σαρξ, εἰδοὶ τὸ βραυαχθῆσας, ἄσματι κλέπτων τῆς ὁδοιπορίας κόπον.

Ἰπόμεινον, μοναχέ· βραχύς γὰρ τῆς ὑπομονῆς κόπος, ἀπέραντοι δὲ τῆς ἀναπαύσεως οἱ αἰῶνες.

Ἰπήκοος μοναχὸς εὐπαρήσιόστως τῷ σταυρῷ θένει παραστήσεται· ὁ γὰρ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ Κύριος ὑπήκοος γέγονεν μέχρι θανάτου.

Φωνὴ μοναχοῦ μὴ ἀνυφούσθω πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ· φωνὴ δὲ ἀσκητῶν πραύτητι ψυχῆς εὐκρινῶς ἀναπαμπέσθω πρὸς τὸ θεῖον ἀκινήτοις χεῖλεσι.

Φωστὴρ ἀληθινὸς ἐπὶ γῆς, ὃς οὐκ ὠλισθησεν γλώσση αὐτοῦ.

Φόβος Κυρίου συνέχων μοναχόν, ὡς πύργος ἀκαμάχτητος· φόβον δὲ Θεοῦ ὁ μὴ κεκτημένος μοναχὸς εὐάλωτος ἔσται τοῖς ὑπεναντίοις.

Φῶς καθαρὸν ἐπὶ γῆς, μοναχὸς ἀπαθῆς, παρὸν οὐχ εὐρέθῃ φιλαργυρία· *Φιλαργυρία γὰρ πάντων κακῶν ῥίζη*, ἣ οὐ τίκτει καρπὸν ἀγαθόν ποτε.

Καλὸν φαγεῖν κρέα καὶ πιεῖν οἶνον, καὶ μὴ φαγεῖν ἐν καταλαλιᾷ σάρκατος ἀδελφῶν.

Φάγε, μοναχέ, τὸν ἄρτον σου μετὰ μέλιτος, καὶ κριὰς ἀπεχόμενος· καὶ πῖε οἶνον μετὰ γάλακτος σινηπιᾶζων τῷ πνεύματι σου. Μέλι γὰρ πικρίαν οὐκ ἔχει, καὶ γάλα κακίαν οὐκ οἶδεν.

Χρυσὸς δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ πυρὸς, καὶ μοναχὸς ἐν πληθει μοναχῶν γνωσθήσεται· ἀλλ' ὁ ἀκίβδηλος σωθήσεται.

Χεῖρες μοναχοῦ ἔστωσαν διαπαντὸς ὁσίως ἀνατεταμέναι πρὸς τὸν Θεόν· χερεὶ γὰρ προτυπώσας ἐν σταυρῷ Μωϋσῆς, κατηγωνίσαστο τὸν Ἀμαλῆχ.

Χάρις ἀγαθὴ ἔστι μοναχῷ ἑσταυρωμένῳ, καὶ ἡμέραν ἀποθήσκοντι· χαίρουσι γὰρ ἐπ' αὐτῷ ἄγγελοι, εἰσδεχόμενοι αὐτὸν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν.

Χαλινὸς παθῶν νηστεία· ἀναίρεσις δὲ αὐτῶν, ἐλεημοσύνη καὶ προσευχὴ.

Χιόνος λαμπρότερος εὐρέθησεται μοναχὸς, ἀντιπρὸς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ὑπάρχων· Χριστὸς ἀντὶ χρυσοῦ ποθῶν, ὕψεται αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθῆς σύνης στεφανοῦντα αὐτόν.

Ψιθυρὸς μοναχὸς διασκορπίζει πληθὸς μοναχῶν καὶ διασκεδάζει φίλους.

Ψάλλων μοναχὸς συνετῶς, συγχροτήσεται φίλοις πνευματικῶν.

Ψιθυρίζων ὁ ὄφις, τὴν Ἐβαν τοῦ παραδείσου ἐξώρισεν· ψιθυρίζων μοναχὸς ἐκείνου ὁμοίως ἐξώρισεν τὴν γὰρ ψυχὴν τοῦ πλησίον ἀπόλλει, καὶ τὴν ἑαυτοῦ διασώζει.

²⁵ Philipp. II, 8. ²⁶ I Tim. VI, 10. ²⁷ Cant. V, 1.

²⁸ Prov. XVII, 5. ²⁹ I Tim. II, 8. ³⁰ Exod. XVII, 10.

Ψάλλον συνετώς μοναχός, ἐπισυνάγει πλῆθος, **A**
καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ ἐπαινεθήσεται· ψάλλον μοναχός
καθαρώς ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, εἰσακουσθήσεται ὑπὸ
Θεοῦ.

Ψυχὴ μοναχοῦ ἀποταξαμένη τῷ κόσμῳ, καὶ
νυμφευσαμένη τῷ Χριστῷ, τῶν ἐπιγείων κατα-
φρονεῖ.

Ψελοτύπησ ἐπὶ βίβᾳ τοῦ δράκοντος, μοναχός
ἔργοις ἀγαθοῖς περιβεβλημένος· ψυχὴ γὰρ μοναχοῦ
καθαρὰ εὐωδιάζουσα πνευματικῶς, σφραγίζει τὴν
ὄσφρησιν τοῦ δράκοντος, ὅπως μὴ ὀσφρανθῆ ἐν αὐτῷ
μολυσμὸς ἡδονῆς.

Ὡς καλὸν ἀδελφοί κρατεῖν ἡδονῶν, ἀνωτέρων
γε ὄντων σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν· ᾧ γὰρ πάρεστι φόβος
Θεοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦτου μολυσμὸς ψυχῆς οὐχ
ἄπτεται. **B**

Ὁρατός αἶνος ἐν στόματι μοναχοῦ, ἐκ καρδίας
ἀναπεμπόμενος τῷ Θεῷ· ὡς θυμίαμα εὐωδίας τὴν
τοῦτου δέησιν προσδέξεται Κύριος.

Ὡ ποταπὴ λύπη ἐν ἀγγέλοις, μοναχοῦ δι' ἀπρο-
εξίαν ἐξω βαλλομένου τῆς βασιλείας! ὦ ποταπὴ
ὀδύνη ἐν ἁγίοις, ἀσκητοῦ δι' ὑπερηφανίαν μὴ συν-
ερχομένου τῷ νυμφίῳ εἰς τὴν παστάδα! Ὡ πόση χαρὰ
ἐν ἀγγέλοις, ἀμαρτωλοῦ διὰ μετανοίας· εἰσερχομένου
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν! ὦ πόση εὐφροσύνη
ἢ ἐν ἁγίοις, ἀμαρτωλοῦ ἐπιστρέφοντος· ἐκ πλάνης
ὁδοῦ· ὧν μιμούμενοι τὴν πίστιν, ζηλώσατε τὴν μετὰ
ταῦτα εὐφροσύνην.

Ὁ μάκαρες Θεοῦ παῖδες μοναχοί, ὧν οὐ κατηγονώ-
σασθε σαρκὸς ἐπιθυμία. Ἰμάς οὐ γῆ καλύψῃ, ἀλλ' **C**
οὐρανὸς σὺν ἀγγέλοις ἀποδέξεται.

⁶¹ Job xl. 21. ⁶² Luc. xv, 7.

154. Sapienter psallens monachus multitudine
congregat, et in Ecclesiis laudabitur. Monachus
pure psallens in corde suo, a Deo exaudietur.

155. Anima monachi, quæ mundo nuntium re-
misit, ac Christo desponsa est, quæ terrena sunt
contemnit.

156. Armilla perforans nares draconis ⁶¹, mona-
chus bonis operibus amictus. Munda enim mona-
chi anima, suavem spiritualiter spirans odorem, dra-
conis olfactum obsignat, ut non olfiant in ipso sor-
des voluptatis.

157. Quam bonum fratribus ut dominantur vo-
luptatibus, sintque superiores carnalibus desideriis.
In cujus enim corde præsens est Dei timor, ejus
animum sordes non afficiunt.

158. Speciosa laus in ore monachi, quam ex puro
corde Deo depangit; ut incensum suavissimi odoris
ejus Deus orationem admittit.

159. O quantus angelorum mæror, cum mona-
chum præ segnitie ejici a regno contigerit! O
quantus sanctorum dolor, asceta præ superbia non
una cum Sponso admissa in thalamum! O quan-
tum gaudium angelorum, peccatore per poeniten-
tiam introeunte in regnum cælorum ⁶²! O quanta
sanctorum lætitia, dum peccator ab errore viæ suæ
convertitur! quorum æmulati fidem, æmulamini
quæ postmodum futura est, lætitiā.

160. O beati Dei filii monachi, quos certamine
non vicit carnis cupiditas! non vos terra operiet,
sed cælum cum angelis suscipiat.

SANCTI NILI

ORATIONUM ET HOMILIARUM FRAGMENTA EX PHOTIO.

(Biblioth. cod. 276, p. 1527 ed. Hæschelii.)

Τοῦ μακαρίου Νελλου εἰς τὸ Πάσχα λόγος
πρώτος.

Ἀναστάσεως λόγος, τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμέραν **A**
τιμῆσωμεν. Ψυχὴ [ψυχῆς lego] τίς ἐστι δευτέρα
τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἀνάστασις, πρὸς τὰς τῆς ἀρετῆς
διεγείρουσα πράξεις. Κἀν ταύτην τῶν ἀνθρώπων
ἀνέληξ, νεκρὸν πρὸς πράξεις ἀρετῆς ἀπειργάσω τὸ
σῶμα. Ὡς οὖν ὑπὲρ βλάβης κοινῆς πρὸς τὸν ὑπὲρ
τῆς ἀναστάσεως ὀπλισώμεθα πόλεμον, ὄλην λαθόντες
ἡμῖν συνοπλιζομένην τὴν κτίσιν. Ἐπιστρατεύει γὰρ
οὐρανὸς μεθ' ἡμῶν τοῖς ἀπίστοις. Ὅν γὰρ ἐξ ἀναστά-
σεως Δεσπότην εἰδέξατο, τῇ τῆς ἀναστάσεως βλε-

Sancti Nili Oratio prima in Pascha.

Resurrectionis verbis resurrectionis diem hono-
rabimus. Anima est quædam, altera hominum re-
surrectio, ad virtutem excitans, et si illam ab ho-
minibus sustuleris, mortuum ad actiones virtutum
corpus reddideris. Igitur quasi pro communi cala-
mitate ad bellum pro resurrectione accingamur,
omnem creaturam nobis armatam adjungentes.
Pugnat enim nobiscum cælum contra incredulos.
Quem enim e resurrectione Dominum suscepit, vi-
det resurrectionis gloria privari. Terra quoque ad

bellum nobiscum parata. Vidit enim resurrectionem blasphemari, per quam sæpius ipsi mortui sunt prærepti. Ideo et Paulus creaturæ amorem tribuit resurrectionis : *Nam exspectatio*, inquit, *creaturæ, revelationem filiorum Dei exspectat* ¹. Quemadmodum enim civitas regii adventus recipiens præcursores, ad ejus præsentiam tota se præparat : sic resurrectione tanquam regina aliqua, creaturæ prænuntiata, tota ad illius præsentiam se comparavit. Et ne mireris creaturas ipsam resurrectionem desiderare. Est enim hominibus instar nutricis, quæ festinat promissum regnum videre, et futurorum tarditas non dissolvit spem nutricis. Habet enim in se semper semina resurrectionis, quorum grana ostendit viventes, mortuorum resurrectionis in parvis spem nobis confirmantia. Sepeliuntur in illa, ut videmus seminum grana, cum sulci sint satis pro sepulcris. Ipsa vero, seminibus acceptis, imitatur monumenta, et putrefacit granum, ut ipsum sepulcrum corpus, et accipiens vivum, mortuum reddit, et medium grani plane putrefaciens corculum, etiam ipsis formicis inutiles ad comedendum facit. Corruptionem autem tanquam conceptionem quamdam possidens, mortuam seminum feturam putrefactione gestat, et fit mater vitæ, grani corruptio, et mors partus pater designatur. Nova illa doloris terræ parturientis lex est, nisi fiat mortuus fetus, non fingitur : si vixerit, non formatur. Hinc igitur et formicæ dissecta grana in terram defodiunt, sectione germen e corruptione impediens. Oportuit enim et formicarum naturam testificari, terram post corruptionem producere semina : et vide pariendi tali modo miram naturam. Accipiens solum granum, corrumpit, corruptum vero multipliciter pullulare facit, granum in varias partes formans. Calamum spicis dat pro ossibus, et tenuem pro pelle exteriori adaptat tuniculam, radicem inferius vinculis quibusdam tanquam nervis, et venis cingit, pro unguibus grani addit aristas spicarum, quæ contra volucres certent. Quomodo hæc omnia ex uno grano corrupto oriuntur ? Hoc vero est multo mirabilius resurrectione. Nam tunc quidem mortuos quos natura accepit, reddit : nunc vero multa pro uno mortuo ad regenerationem grana profert. O dementiæ gentium incurabilem ! Vident terram tradentem agricolæ, quæ non accepit : Creatori vero reddituram, quos illi prius mortuos credidit, sperare nolunt. Ideo et Paulus seminum exemplo utitur ². Quanquam clarius habeat exemplum de infantibus e vulva matris prodeuntibus. Formatur enim tanquam in sepulcro, in utero nondum existens infans, naturæ fasciis involutus, et similis est mortuo, fasciis sepulcralibus circumstricto. Nam mortuorum quidem vultus arctius conclusus est, os in utero mutum, manus et pedes in ventre tanquam in tumulto extenduntur. Matris egregium

πει συναθετούμενον δόξη. Κοινωνήσει προθύμῃν τοῦ πολέμου καὶ ἡ γῆ. Συκοφαντούμενην τὴν ἀνάστασιν οἶδεν, ἀπ' ὧν πολλάκις νεκροὺς ῥέθη ὑπ' αὐτῆς [ὑπ' αὐτῆς ἀφηρέθη *H. Si.* τοῦτο καὶ Παῦλος τὸν τῆς ἀναστάσεως τῆς περιτίθησιν ἔρωτα. Ἡ γὰρ ἀποκαρδοκία κτίσεως, φησὶ, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν Θεοῦ ἀπεκδέχεται. Καθάπερ γὰρ πόλις βασιλείας ἐπιδημίας δεξαμένη προδρόμους, πρὸς τὴν ἐκδηλοῦσιν ἐπιτρέπεται· οὕτω καὶ τῆς ἀναστάσεως ὡσπερ τινοῦ βασιλέως τῆς κτίσει προκηρυσσῆς, δὴ πρὸς τὴν ἐκείνης παρουσίαν συντέτακται. Καὶ μὴ θαυμάσης τὸν τῆς ἀναστάσεως ἐγκείμενον τῆς κτίσει διδασκόμενον πόθον. Τροφὸς γὰρ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχουσα, σπεύδει τὴν ἐπαγγελθεῖσαν ἐκλύει τῇ τροφῇ τὰς ἐλπίδας. Ἔχει γὰρ αἰεὶ συναιετῆ τὰ τῆς ἀναστάσεως σπέρματα, ὧν τοὺς κοκκοὺς ἀναδείκνυσι ζῶντας, τῆς τῶν νεκρῶν σωμῆτος ἐγέρσεως ἐν μικροῖς ἡμῖν βεβαιούμεντας τὰς ἐλπίδας. Ἐκείνοι μὲν γὰρ ἐν αὐτῇ, ὡς ὁρῶμεν, τῶν σπέρματων οἱ κόκκοι, τῶν αὐλάκων ἀντὶ τάφων γινώσκων τοῖς σπαραξίνοι· ἡ δὲ λαβοῦσα τὰ σπέρματα μιμεῖται τὰ μνήματα· καὶ σῆπει τὸν κόκκον τάφος τὸ σῶμα· καὶ δεξαμένη ζῶντα, καταθετο νεκρότητι· μέση τε σαφῶς τὴν τοῦ κόκκου διαφοράσα καρδίαν, ἀχρηστον καὶ μύμηξιν εἰς τὴν ἀπεργάζεται. Ὅσπερ δὲ τινα σὺλληψιν τὴν φθορησάμενη, κυφορεῖ νεκρωθέντα τῇ σῆσει· σπερμάτων τὰ ἐμβρυα· καὶ γίνεται μήτηρ ζωῆς κόκκοις ἢ νέκρωσις, καὶ θάνατος τόκου πατήρ δεικνύται. Καινὸς οὗτος τῇ γῆ τῶν ὀδίνων ὁ νόμος, ἀν μὴ γένηται νεκρὸν τὸ βρέφος, οὐ πλάττεται ζῆ, οὐ μορφοῦται. Ταύτην ἄρα καὶ μύμηξιν τμημένους τοὺς κόκκους εἰς γῆν ἀποτίθενται, τομῇ τὴν ἀπὸ τῆς νεκρώσεως βλάστησιν κωλύοντες. Ἐδεῖ γὰρ καὶ μύμηξιν φύσιν μαρτυρῆσαι τῇ μετὰ φθορᾶν γεννώσῃ τὰ σπέρματα. Καὶ σκόπει τῆς ὀδίνου τὸ θαῦμα. Λαβοῦσα μόνον τὸν κόκκον φθορᾶ παραδίδωσι, φθοράντα δὲ πολλοστὸν ἀναλαί πρὸς ποικίλα τὸν κόκκον σχηματίζουσα μὴ τὴν καλὰμην τοῖς στάχυσιν ἀντ' ὀστέων ἐντίθησιν καὶ λεπτὸν ἐξωθεν οἶον ἀντὶ δέρματος καθυφαίχωντα· δεσμοῖς κάτω τὴν ῥίζαν ὡς νεύροις τισὶ φλεψὶ περισφιγγεῖ, ἀντ' ὀστέων τοῖς κόκκοις ἐμπεφυῖσα τὰς μαχομένας τοῖς πτηνοῖς τῶν ἀσταγῶν ἀκίδας. Πῶς ἅπασιν τούτοις ἐξ ἑνὸς κόκκου φθορᾶς ἢ γέννησις; Τοῦτο τῆς ἀναστάσεως θαυμαστόν ἐστιν. Τότε μὲν γὰρ οὐς ἔλαβεν ἡ κτίσις νεκρῶν ἀναδίδωσι· νῦν δὲ πολλοὺς ἀνθ' ἑνὸς νεκρωθέντος εἰς ἀναγέννησιν κόκκους προβάλλεται [αἰ. περιλαμβάνεται]. Ὡς τῆς Ἑλλήνων ἀνιάτου φρενοβλαβείας βλέπουσι τὴν γῆν γεωργῶν διδοῦσιν ἢ μὴ παρέλασσαν τῷ κτίστῃ δὲ ταύτην ἀποδώσειν οὐς αὐτῇ παρακίθησιν, οὐκ ἐλπίζουσι. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος τῶν σπερμάτων παραδείγματι χρῆται, καίτοιγε λαμπροτέρων ἔχων παράδειγμα, τὴν ἐκ μήτρας τῶν ἀνθρώπων

¹ Rom. viii, 19. ² I Cor. xv, 36.

πων πρόδοον. Πλάττεται μὲν γὰρ ὡς ἐν τάφῳ τῇ μητέρα οὐχ ὑπάρχον τὸ βρέφος· τοῖς παρὰ τὸν φύσας δὲ ἐνεληγμένον σπαργάνοις, προσέοικε νεκρῷ δεδεμένῳ χειρίαις. Κέκλεισται μὲν γὰρ τὸ βλέμμα νεκρῶν ἀκριθέστερον, ἀπρακτον ἐν τῇ νηδύϊ τὸ στόμα, χεῖρες καὶ πόδες, ὡς σορῶ τῇ γαστρὶ συνεκίτανται· τάφος ἀκριθῆς τοῖς ἐμβρυοῖς ἡ μήτρα, τάφος οὐδὲ τῆς τῶν μνημάτων δυσωδίας ἐλευθερός. Τηλικούτῳ δὲ τὸ βρέφος ἐμμορφούμενον μνήματι, τῷ τοῦ μορφοῦντος ἔπεται καλούμενον νέματι. Τί δὴ τοσοῦτον ὁ μακάριος Παῦλος κεκτημένος παράδειγμα, σιγᾶ μὲν τὴν ἐν τῷ τάφῳ τῆς μητέρας εἰς ζωὴν πλαστοουργίαν, σπερμάτων δὲ τύποις βεβαίως τὴν ἀνάστησιν; Ἦδει ζῶσαν τῇ νηδύϊ τὴν τὰ βρέφη πορῶν διαπλάττουσαν, ἐξήτει δὲ νεκρῶν τινῶν ὁρατῶς ἀναζώντων εἰκόνα· καὶ διὰ τοῦτο ἀπέβλεψε πρὸς τὰ σπέρματα. Οἱ γὰρ κόκοι μετὰ τὴν ἐκ σήψεως νέκρωσιν καὶ φθορὰν ἀναζῶσι, καὶ γίνονται τῆς τῶν νεκρῶν ἀναβιώσεως ἐναργέστατον σύμβολον.

Ἄδικεῖς τὴν ψυχὴν συνηγορίας προσήματι, καὶ τῇ πρὸς τὸ σῶμα μάχῃ κατ' ἐκείνης ὀπλίξῃ. Τὰς γὰρ τῶν πραττομένων ἀμοιβὰς μὴ μερίζων τῇ ψυχῇ, καὶ τὴν τῆς σαρκὸς ὡς μόνῃ πλημμελοῦση τιμωρίαν εἰσάγεις [αἰ. συνεισάγεις]. Εἰ γὰρ ψυχῆς μόνης αἱ τῶν πόνων καὶ ἀνδραγαθημάτων ἀμοιβαί, δῆλον ὅτι καὶ ὧν ἤμαρτεν ὁ ἀνθρώπος αἱ τιμωρίαι. Ἄλλ' ὄρα, μὴ σῶματι καὶ ψυχῇ καθίξῃς κατ' ἀλλήλων κριτήριον. Σῶμα μὲν γὰρ εἰκότως καταδοθήσεται [αἰ. διαδοθήσεται] ψυχῆς, τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ τὰς τιμὰς ἀρπαζούσης· ψυχῆ δ' αὖ σώματος, τὰς ὀφειλομένας πληγὰς ἐκείνῳ μόνῃ εἰσπραττομένην. Μᾶλλον δ' ἐκάτερον αὐτῶν παροξύνεις κατὰ τοῦ κριτοῦ· τὸ μὲν, οἷς δέον ἔχειν ἀμοιβὰς ὧν ἐστέρηται· τὴν δὲ, ὧν οὐχ ὑπάτιος, δέον μὴδ' εὐθυνέσθαι οἷς εἰσπράττεται. Σῶματι με συνήψας, ὡ Δεσπότη, τὴν ἀσώματον, καὶ μόνῃ τὰς ἐπὶ τῆς γῆς οὐκ ἐπίστευσας πράξεις, καὶ παρὰ μόνης ἀπατεῖς τὰς εὐθύνας· καὶ δίδωμι δίκας ὧν αἱ πράξεις τοῦ σώματος, μέθης, πορνείας, γαστριμαργίας. Ποῦ γὰρ ταῦτα ψυχῆς, ὡσπερ φθόνος, τυχόν, ἢ δόξης ἀσέβεια. Ὡσπερ γὰρ οὐ σώματος; ταῦτα, οὕτως οὐδ' ἐκείνα ψυχῆς· εἰ καὶ χωρὶς θατέρου θάτερον ἀργὸν πρὸς ἐκάτερα. Τὸ σῶμα δ' ἂν ἄλλα τε φαίη δίκαια, καὶ ὧ; Ἐγὼ τὴν ὑπὲρ σοῦ τελευτήν, ἀλλ' οὐχ ἡ ψυχὴ δέχεται. Οὐδὲ γὰρ πέφυκεν ἐμὸν, τὸ πονεῖν διὰ τοὺς σοὺς νόμους νηστείας, ἀγρυπνίας· διὰ τῶν ἐμῶν μελῶν ἡ παρθενία. Πῶς οὖν οὐκ ἄδικον, ἐμῶν τῶν θύλων θντων, τὴν ψυχὴν χωρὶς ἐμοῦ λαμβάνειν τὰ ἐπαθία; Τίς λύσις αὐτῶν τῆς δίκης; Κοινὸς ὁ μισθός, κοιναὶ αἱ ποιναί, ὅτι κοιναὶ αὐτῶν αἱ πράξεις. Κἂν ἐπ' ἐνίων τὸ ἕτερον τοῦ συγχρήματος πλεονεκτεῖ τοῦ ἑτέρου, καὶ τὴν συζευχθεῖσαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς κοινούς πόρους δυάδα δεῖ ὁμολογεῖν, καὶ εἰδέναι, κοινῶν καὶ τῶν στεφάνων ἀπολαύειν ἐφ' οἷς νενίκηκε, καὶ εἰς κοινὰς ἀπάγεσθαι τιμωρίας ὧν ἐπλημμέλησεν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὸ Πάσχα δευτέρου λόγου.

Ἀνάστασις, τῆς τοῦ Κυρίου προνοίας τὸ κεφάλαιον· τοῦ κεφαλαίου δὲ ψυχὴ μνημονεύουσα, καὶ τῇ περὶ τὸν εὐεργέτην εὐχαριστίᾳ συζῶσα, ταῖς τοῦ

A fetibus sepulcrum est, et sepulcrum quidem fetoribus non carens. Tali fetus formatus in sepulcro, formantis nutum vocatus sequitur. Quid igitur tali B. Paulus exemplo uti cum potuisset, tacet formationem ad vitam in sepulcro vulvæ, seminum vero similitudine resurrectionem confirmat? Scivit vivum in utero semen formare fetum, quæsitivum vero mortuorum quorundam reviviscentium aspectabilem similitudinem, et ideo ad semina respexit. Grana enim post mortem et corruptionem ex putrefactione reviviscunt, et aperte mortuorum resurrectionem declarant.

Injuriam facis animæ prætextu patrocini, et in pugna adversus corpus contra ipsam animam armaris. Factorum enim remunerationes cum anima non communicans, et carni debitam pœnam animæ tanquam sola peccasset, irrogas. Si enim anima sola remunerationem bonorum operum laborumque habeat, patet etiam eorum quibus homo peccavit, pœnam solam esse daturam. Sed vide ne corpus et animam adversus sese invicem in iudicium voces. Merito enim corpus cum anima expostularit, si honores recte factorum sibi adimeret, animaque vicissim cum corpore, si debitas illi pœnas se solum videret sustinere oportere. Quin potius utrumque contra judicem incitas: corpus quidem, quia retributione, quam meretur, privatur; animam vero, quod eorum quorum non est conscia, pœnæ ab ea exigantur. Copulasti me, o Domine, corpori incorpoream, et soli mihi res terrenas non commisisti, et a me sola pœnam exigis, et do pœnas eorum quibus corpus peccavit, ebrietatis, fornicationis, gulæ. Ubi enim sunt hæc animæ propria, ut invidia forte, vel hæresis? Quemadmodum enim hæc non sunt corporis, sic neque illa animæ, etsi alterum sine altero ad utraque ineptum. Corpus vero cum alia pro se dicat justum, ego pro te mortem appetii, non anima. Non enim meum est laborare ob leges tuas jejuniis et vigiliis. Per membra mea virginitas. Quomodo igitur non iniquum, cum mea sint certamina, animam sine me coronam accipere? Quæ est sententia eorum iudicii: *Communis merces, et communis pœna, quia etiam utrisque communia opera fuerunt?* Quanquam in aliquibus contentione unum superat alterum: et sibi invicem conjuncta fuisse ab initio ad communes labores obeundos, contitendum, et sciendum, et fore ut communes coronas parta victoria accipiant, et in quibus peccarunt, communes pœnas luant.

Ejusdem altera oratio in Pascha.

Resurrectio est caput providentiæ Domini: capitibus vero anima memor, et gratias agens benefactori, inimici laqueis capi non potest. Ascende

ad antiquorum historias, et videbis resurrectionis adumbrationem. Brutorum enim natura animata creata est, anima cum corpore simul condita. Adam autem sine anima e luto fictili formatus est¹, deinde anima inspiratione formata est, quin, ut verius loquar, superinducta est. Et mortuorum resurrectionis Creator primordium statim fecit. Non enim e solida protoplastum fecit materia, sed terræ pulverem in formam adduxit, tollens ab initio hominum infidelitatem, quia, etsi pulvis sit mortuus et immobilis, facile anima resurgere facit, et nullum ferens vestigium vivificationis, nec accipiens, participem reddit vitalis conjunctionis. Non enim corruptibile corpus fecit, sed tempore quodam solutioni tradit, vitiositatem vasis ex peccato purgans ac sanans, et putrefactum peccati mortalitate inveniens, mortis fornace dissolvit, et ubi solvit, vas putrefactum de novo format, ne admireris, quasi altioiorem captu mortuorum reformationem. Tanta enim ars est fictoris in fingendo, ut etiam aquæ naturam in simulacra in ventre formet, hoc nihil magis mirandum videtur, quam ipsa resurrectio; ibi enim e pulvere mortuus formatur, et sigulus vas e terra format, nostris artibus similia representans: hic vero nulla quædam gutta factum est lutum, et e gutta fit animal ratione præditum. O artem ex aqua simulacra formantem! Et non hoc solum mirum est, aquam sculpi in animarum simulacrum, sed intus formari fluctuans semen. Sanguis enim undique bulliens, semen huc atque illuc nutans et ægre stabile facit, et illis decumanis agitatam fluctibus, animata tamen statua perficitur. O pictorem in fluctuanti linteo secure pingentem! Sanguis enim tanquam linteum subiacet formato fetui. Hoc Salomon etiam cum stupore admirans, *In ventre, inquit, matris figuratus sum cum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine*². Femina enim tanquam pictoris officina proposita est, colorum vero materiam vir addit. Est vero quis pictor in utero, ex uno colore e multis compositam pingens imaginem. Sed quomodo e seculento semine oculis addidit eleganter pupillam? quomodo e substantia fluxa ossa condidit? quomodo ex soluto semine nervos compegit? quomodo sanguinis canales venas desculpfit? quomodo cerebri in capite custodiam ossibus æptavit? quomodo fetus in obscura depictus officina, aptum membrorum situm accepit? Sed tanquam radio uterum illustrante, cuique parti proprium membrorum locum pictor distribuit: *Amictus enim lumine sicut vestimento*³, est occultus fetuum pictor. Quem David celebrat dicendo: *Non abscondisti os meum a te, quod fecisti in occulto*⁴. Hanc e gutta cogitans fictilem artem, respectu figmenti e terra non ambigo. Quoties enim video artificem ex aqua dentem statuum, melius illum statuas e terendo facere. Quemadmodum enim si quis in

ἐχθροῦ δυσάλωτος γίνεται πάγαις. Ἀνάθηται π τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀρχαιολογίαν, καὶ τὴν τῆς ἀστάσεως σκιαγραφίαν εὐρήσεις. Ἡ μὲν γὰρ ἀλόγων φύσις ἐμφυχος δεδημιουργηται, τῷ σώματι τῆς ψυχῆς συγκατασκευασθείσης. Ἄψυχος δὲ Ἄδὰμ πηλοῦ διαπλασθέντος μεμόρφωται· εἶτα ψυχὴ τῷ ἐμφυσήματι μεμόρφωται, μᾶλλον δὲ ἀπὸ ὡς ἐπιτείν, ἐπεισάγεται. Καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν εὐθεοῦ Πλάστης προοιμιάζεται ἔγερσιν. Οὐδ' ἐκ στερεοτὸν πρωτόπλαστον συντίθεισιν ὕλης, ἀλλὰ τῆς γῆς χνοῦδες χαλκεύει πρὸς μόρφωσιν, πείθων ἐκ πρῶτων τὸν ἀπιστον, ὅτι, κὰν χοῦς ἦ νεκρὸς καὶ ἀνητος, ῥῆον ἢ ψυχὴ πρὸς ἀνάστασιν ἄγει· καὶ μὴδ' ἔχνη μῆτε λαθὼν μῆτε φέρον ζωώσεως, κοινὸν ποιεῖται ζωηφόρου συμβιώσεως. Οὐ γὰρ φθορὰ τὸ σῶμα διέπλασε παρανάλωμα, ἀλλὰ χρόνῳ τὸ λύσει παραδίδοσι, τὴν ἐκ τῆς ἀμαρτίας τοῦ σκεύους καθαίρων τε καὶ ἐξιώμενος κάκωσιν, καὶ τῇ παύσει τῆς ἀμαρτίας εὐρῶν σεσθρωμένον θνητότητι, τοῦ θανάτου διαλύει προσωτηρίῳ, καὶ λύσει, πρὸς πρῶτοπλαστον σκεύους τὸ σαρωθὲν ἀναπλάττει. Καὶ θαυμάσης, ὡς λογισμῶν ἀνωτέρων, τὴν τῶν νεκρῶν ἀναχάλευσιν. Τοσαύτη γὰρ πρὸς ἀγαματοποιεῖ ἡ τέχνη τοῦ πλάστου, ὡς καὶ φύσιν ὕδατος εἰς ἀδριάντας ἐν γαστρὶ διαπλάττειν. Τοῦτό μοι παραδοξότερον τοῦ περὶ τὴν ἀνάστασιν θαύματος. Ἐξ μὲν γὰρ ἐκ χοῦς νεκρὸς πηλοουργεῖται, καὶ τὸ σκεῦός ὁ κεραμεὺς ἐκ τῆς γῆς ἀναπλάττει, σύμφωνά περὶ ταῖς παρ' ἡμῖν ἐνδείκνυμένο; τέχναις· ἐνταῦθα γυμνὴ τις σταγὼν τῶν πλαττομένων γίνεται πηλὴ καὶ λογικὸν ἐκ σταγόνης συντίθεται ζῶδιον. Ὡς τὸ ἐκ τῆς ἕξ ὕδατος γλυφοῦσης ἀγάλματα· καὶ οὐ τοῦ μόνον παρέχεται τὸ παράδοξον, ὅτι γλύφει τὸ ὕδωρ εἰς ἐμφύχον ἔξωρον· ἀλλ' ὅτι καὶ κυματομένην τὴν γονὴν ἐνδον τεκτονεύει. Αἱμάτων γὰρ πάντοθεν περιδράσσοντας χεῖμαρροι, περιβρῆπετες ποιοῦσι τὸ σπαρὲν καὶ δυστήρικτον· καὶ [τῆ] τοσαύτη ναυαγομενον τρικυμῆ καὶ ζάλη, πρὸς ἐμφύχον ὁμῶς ἀπατίζεται ἀνδριάντα. Ὡς γὰρ φέως ἐπὶ σκευομένη σινδῶνος ἀσφαλῶς ζωγραφουῦτος. Τὸ γὰρ αἶμα, οἷον σινδῶν τις ὑπόκειται τῇ μορφουμένη γονῇ. Τοῦτο καὶ Σολομῶν ἐκπληττόμενος, ἔλεγεν· Ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐβλύθη σὰρξ, δεκαμηνησίῳ χρόνῳ περιγίγεται ἐν αἵματι. Πρόκειται μὲν ὡσπερ ζωγραφεῖται τι τὸ θῆλυ· τῶν χρωμάτων δὲ τὴν ὕλην, τὸ ἀδρῆ ἐπιβάλλει. Ἦνθηται [κάθηται] δὲ τις ἐν τῇ μήτρῳ ζωγράφος, ἐξ ἐνὸς χρώματος πολυσύνθετον καταποικίλλων εἰκόνα. Πῶς ἐξ ἰλυώδους γονῆς ὀφθαλμοὺς ἐνηγάϊτε κόρη; Πῶς ἐκ βοϊώδους οὐσίας ὄσσει συνεπήξατο φύσιν; πῶς ἐκ λευκῆς σποράς, νεφρῶν ἑστερέωσε τόνον; πῶς αἱμάτων σωλῆνας διέγλυψε τὰς φλέβας; πῶς τὰς τῶν ὀστέων ἐγκεφάλου περιήρμωσε θήκας; πῶς ἐν ἀφεγγεῖ τὸ βρέφος γροθὶ φέρονον ζωγραφεῖται ἀσυγγύτους τὰς τῶν μελῶν ἀπελήψε τοποθεσίας. Ἄλλ' ὡσπερ ἀκτινὸς τῆς τοῦ νεφροῦ ἐναυαζούσης, τὴν οἰκίαν ἐκάστη τῶν μελῶν ὁ γράφεις ἀποδίδοσι χώραν· Ὁ γὰρ ἀναθεῖται ἐκ

11, 7. ¹ Sap. vii, 1. ² Psal. ciii, 2. ³ Psal. cxxviii, 15.

τες σῶς ὡς ἰμάτιον, κρυφαῖος γίνεται τῶν ἐμδρῶν A
ζωγράφος. "Ὁν καὶ Δαυτὸ δημοσιεύων, ἐθά· Ὁδὴ
ἐκρύθη τὸ ὄστυν μου ἀπὸ σοῦ, ὃ ἐποίησας ἐν
κρυφῇ [αἰ. μορφῇ]. Ταύτην τὴν ἐκ σταγόνος λογι-
ζόμενος πλαστικὴν πρὸς τὴν ἐκ γῆς ἀγαματοποιῶσαν
οὐ διαφέρωμι. Ὅταν γὰρ ἴδω τεχνίτην ἐξ ὕδατος
πιγνύμενον ἔθνα, ἐξύτερον αὐτὸν τοὺς ἐκ γῆς
ἀναπλάττειν ἀνδριάντας πιστεύω. "Ὅσπερ γὰρ εἰ
τις ἐπ' ὕδατος γράφει γράμματα, καὶ γραμμὰς ἐγκο-
λάπτει· οὕτως τὰς εἰς κηρὸν ἐυχερέστερον ἐγκα-
ταίρει· οὕτως ὁ τῆ βλάβης γούνη καταγράφων καὶ
διαγλύφων τὰ μέλη, βῆον εἰς χοῦν τοὺς τῶν μελῶν
ἐγκαταγράφει τε καὶ διαμορφώσει χαρακτῆρας· καὶ
ὁ πρὸ τῆς ἀρετῆς οὕτω τοῦ σώματος φροντίσας ἐν
νηδύϊ, μετὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς πῶς ἂν εἰς
γῆν διαβρῦν ἄτιμον καταλείψῃ [καταλείπει H. St.]; B
"Ἄνελε τὸ σῶμα, καὶ τὴν κτίσιν ἐνέκρυσας· οὐκ ἔσται
πλοῖον, χειρῶν οὐκ ὄντων [οὐδ' ὄντων]· οὐ πλωτὸν πέλαγος,
σώματος οἰχομένου. Τὰ μυρία γένη τῶν ζῶων μά-
την, οὔτε τροφῆς ἐξ αὐτῶν οὔτε ὀραπειῆς ἄλλης τῆ
σώματι χορηγοῦμένης. Τέχνηαι δὲ ποῦ, σώματος οὐκ
ὄντος; "Ὅραι δὲ καὶ καιρῶν εὐστακτοῦ μεταβολαί,
καὶ οὐρανίας κινήσεως ἀβήτοιο σοφία, τίνα ἂν πα-
ράσχοι χρεῖαι, τῆς σωματικῆς φύσεως οὐ παρού-
σης; Καὶ πόσι ἂν τις ἕτερα θεωρήσοι; Πόθεν οὖν
εὐρω τὸ σῶμα τῶν μελλόντων δωρεῶν ἀνάξιον, ἢ
τοσαύτην ὀρῶ διὰ πάντων δεδωρημένην τιμῆν;
"Ἄλλ' ἄρα ὑμεῖς ἰχθυόδρωτον ὑποπτεῦτε σῶμα τὸν
Θεὸν ζητοῦντα μὴ εὐρήσειν; καὶ πῶς ὁ μυρίους ἐν
φυχῇ λογισμοὺς στρεφομένους τῆ τῆς γνώσεως ἔχων C
ἀμιγεῖς καὶ ἀσυγγύτους ταμειῶ, τὴν τῶν σωματῶν
μυγείσαν οὐκ ἀναλήφεται διακρίνας φύσιν; "Ἀσθε-
νέστερον τὸ θεῖον τῆς παρ' ἡμῖν ἀναπλάττειτε τέχ-
νης. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἐκ γεώδους ψάμμου καὶ ὕλων
καὶ χρυσῶν (εἰ τύχοι) καὶ χαλκῶν καὶ ἀργυρον
πυρὶ δόντες, τὰ λιθίδια διακρίνομεν τε καὶ ἀποθλι-
θωμεν, μηδὲν αὐτῶν καθορώμενον ἐν τῇ τοῦ λίθου
φύσει· καὶ οἶνον ὕδατι κραθέντα πάλιν διακρίνοντες
εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν, ἀποκαθιζόμενοι ἐκάτερον. "Ἄλλὰ γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία ἀνεπινοήτοις
μέτροις τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τέχνης καὶ συνέσεως ὑπερέχουσα, καὶ τὴν τῶν ὄλων οὐσίαν ἐν ἑαυτῇ συλ-
λαβοῦσα καὶ περιέχουσα, καὶ τὴν πολύτροπον τῶν σωματῶν σύγκρασιν καὶ μίξιν ἐν τοῖς τῆς φύσεως
εὐκρινῇ συντηρεῖ ταμειοῖς. Οὐ γὰρ ἐξω τῆς ἐν τῇ κτίσει φύσεως ἡ τοῦ σώματος φύσις, κἂν διὰ μυ-
ρίων ῥέη λυομένη θανάτων. Διὸ πρὸς τὴν οἰκείαν εὐκόλως ἐπανάγεται μορφήν, καὶ κοινωνεῖ τῶν τι-
μῶν, ὧν αὐτῇ [αἰ. αὐτὸ καὶ αὐτῆ] μετασχεῖν ἔδει συνδιεγεγκούση καὶ τοὺς ἀθλοῦς.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὴν ἀνδ.ληφ.πρ. πρώτου D
λόγου.

Τὸ προοίμιον.

Εἰς οὐρανὸν μὲν καὶ γῆν ἡ τῆς κτίσεως διαμεμ-
ρῶσται φύσις· οὐκ ἐξ ἑδὲ με τὴν διαίρεσιν βλέπειν
ἢ συνάψασα σήμερον τὴν κτίσιν χάρις. Τίς γὰρ ἂν
εἴποι λοιπὸν, οὐρανὸν καὶ γῆν διηρηθῆσαι, καὶ κάτω
τῆς φύσεως τῆς ἐμῆς, καὶ ἄνω τῆς ἐμῆς βασι-
λευσύσης; "Ἄλλὰ κάτω μὲν, ἐτι τῇ φθορᾷ τυραννοῦ-
μεθα· ὅταν δὲ εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψωμεν, τὴν φθο-
ρὰν ἡ φύσις ἀποτίθεται [ὑποτίθεται]. Βλέπει γὰρ
ἄνω τὴν τῶν κάτω νεκρῶν ἀναστάσιμον βίβαν. "Ὁ
κέρδους ζημίας προελθόντες. Κατενεχθέντες, ἤρθη-
μεν εἰς ὕψος· ὡσθέντες, εἰς οὐρανὸν [αἰ. οὐρανοῦς]
ἀνηνέχθημεν. Ἔστω τοῦ παραδείσου πληγέντες, ἐξῆ

aqua pingit litteras, et lineas ducit, idem melius
in cera eas efformabit, sic fluxo semine pingens et
sculpens membra, facilius in terram membrorum
figuras pinget, et formabit; et qui ante ullum vir-
tutis meritum sic corporis in utero curam gessit,
post opus virtutis quomodo terram dissolutam sine
honore relinquet? Interime corpus, et creaturam
occideris: non erit navis sine manibus, neque na-
vigabile erit mare, corpore mortuo. Mille anima-
lim genera frustra erunt, neque nutrimentum ex
illis esset, neque aliud alimenti ministerium. Artes
vero ubi erunt, corpore non existente? Horæ ve-
ro et temporum ordinatæ mutationes, et ineffabilis
cœlestis motus sapientia, quam utilitatem præbe-
rent, si corpora non essent? Et quot alia quis
considerarit? Unde igitur inveniam corpus futuris
dovis indignum, cui tantum ab omnibus conces-
sum honorem video? Utrum existimatis Deum cor-
pus quod pisces comederunt invenire non posse?
et quomodo qui infinitas cogitationes animi agitas,
immistas et incontusas, habet cognitatas, naturam
corporum mistam non poterit discernere? Facilis
nimium divinitatem inferiorem nostris artibus.
Nos enim e terræ arena vitrum, aurum (exempli
gratia), æs, argentum, igni dantes, scrupulos sepa-
ramus, et deterimus, tametsi nihil horum in lapidis
natura apparuerit, et vinum aquæ immistum ite-
rum in propriam naturam discernentes, utrumque
restituimus. Sed Dei potestas et sapientia infinitis
modis humanam artem et intellectum excedens, et
universorum naturam in se comprehendens et con-
tinens, et variam corporis compositionem, et mis-
tionem in naturæ promptuario puram conservat.
Non enim extra naturam in creatura, corporis na-
tura est, etsi per mille mortes fluat soluta. Ideo in
propriam facile formam revertitur, et de honore
participat, cujus illam participem fieri oportuit,
cum etiam una certaverit.

Ejusdem homilia prima de Christi ascensione.

Proœmium.

In cœlum et terram creaturæ natura divisa est:
non permittit me divisionem videre gratia, quæ ho-
die creaturam connectit. Quisnam deinceps dixe-
rit cœlum et terram divisa esse, cum supra et in-
fra natura mea regnet? Sed infra quidem corru-
ptione adhuc premimur. Quando vero in cœlum
oculos convertimus, corruptionem natura deponit.
Videt enim supra eorum qui infra mortui rursus
rectionis radicem (Christum). O lucrum et damno
proveniens! Deorsum missi tollimur in altum, ex-
pulsus in cœlum reducimur. Intra paradisum vulne-
rati, extra illum remedium invenimus. Ubi tibi, pi-

rata, maleficium est? Crux quam gubernatori fixisti, vertitur naturæ naufragæ in clavum navis, et ad cœlestem nos portum fluctuantes ducit, ac sistit. Quemadmodum apostolorum oculi e terra ad cœlum sublati erant, carne paulatim sursum translata, sic et cœlestes spiritus incorporei de cœlo in cœlos aspiciabant ore hiante, corporis natura supra ipsos ascendente, donec in sinum Patris suscepta est. O securâ hominum spes, in cœli regem ejusdem naturæ possidens, qui iterum eadem cum carne omnibus apparebit!

τοῦ γένους ἐλπίδες, ἐν οὐρανῷ βασιλεία συγγενῆ κεκτημένα, ὅς καὶ πάλιν μετὰ τῆς αὐτῆς σαρρ πᾶσιν ὀφθῆσεται.

Ejusdem homilia secunda de eodem festo.

O religionem omnibus regibus magis regiam! Quæ enim armis reges acquisiverunt, illa sine armis ostendit se evertere. Quæ mactantes vetabant, hæc mactata applausu excepit, et cædibus contra mactantes tropæa statuit. Ecclesiæ palmites succisi erant, et fructus fidei magis progressus est, et florem immarcescibilem proferebat. E radice enim palmites enati sunt, quæ vere dixit: *Ego vici mundum*¹; *ego sum vitis, vos vero palmites*². Stephanus tanquam ramus ab Ecclesia excisus est, et alius palme martyrum pullulavit. Jacobus et Petrus amputati sunt: alius rursus martyr enascitur: quo exciso, alium rursus uberem palmitem radix protulit. Vindemia decerpitus est Paulus, et alius racemus martyrio maturescens Thomas apparuit, et undique radix vindemiata fructum tulit uberiolem, et germen durabilius, quam qui vindemiarunt. Etenim qui excindebant paulatim arescentes extincti sunt. Ecclesia vero fructibus omni tempore onusta, fines terræ suis plantis comprehendit.

ἔφρανίσθησαν μαρτυρούμενοι· ἡ δὲ τῷ καρπῷ διὰ τοῖς βλαστήμασιν.

Ejusdem homilia tertia in idem festum.

Proœmium.

Divinæ bonitatis imber incipiens hominibus effundi, hodie supra modum auctus est, et magna olim [exhibita] beneficia majoribus hodie obscuravit. Nam erant quidem ante hoc beneficium illustria, et summi amoris signa: Adam e virgineo sanguine novus factus, corporum morbi fugati, et ex animabus dæmonia ejecta. Latrones principem latronum vincunt, et de eo triumphant: resurrectio morti succedit. Sed hactenus hæc plena sunt honoris et splendoris, sed donum quod nunc celebramus, non admittit comparationem. Et amor Creatoris erga nos vincit seipsum, et una cum victoria ornatur: et quæ illam vicit, nihilominus quam si horum singula victoriæ coronam reportarent. Terrigena natura terram relinquens, quin potius ferens, in cœlum transfertur. Et hoc quod di-

τὴν θεραπείαν εὐρήκαμεν. Ποῦ σοι, καταποντιστὸ κακούργημα; Ὁν ἐπηξες τῷ κυβερνήτῃ σαβῶν, γέγονε τῇ ναυαγοῦσῃ φύσει πηδάλιον· καὶ τὸ οὐρανίους οἰακίζει λιμένας κυμαινομένους [κυβητομένους *H. St.*] ἡμᾶς καὶ ἀποκαθίστησιν. Ἰερὰ αἱ τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς γῆς πρὸς οὐρανὸν ἀνέθισαν ὄψεις, τῆς σαρκὸς κατὰ μικρὸν ὑψουμένη οὕτω καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀσωμάτων ὁ δῆμος ἐξ ἁρανοῦ πρὸς οὐρανὸν ἐκεχθῆναι, τῆς τοῦ σώματος σωσεῖς ἐπέκεινα καὶ αὐτῶν ἀνιούσης, ἕως ἐν κόλπῳ [*al.* κόλπῳ] τοῦ Πατρὸς ὑπεδέχθη. Ἀσφαλεῖς

B Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτήν δευτέρου λόγου.

Ἡ βασιλείων πάντων βασιλικωτέρας ὀρθοκείσθαι. Ἡ γὰρ ὄπλοις βασιλεῖς συνεκρότου, αὐτὴ χωρὶς ὄπλων ἐδείκνυτο καταλύουσα. Ἡ σφάττοντες διεκλύου, αὐτὴ σφαττομένη συνεκρότει· καὶ ταῖς σφαιραῖς κατὰ τῶν σφαττόντων ἀνίστη τὰ τρόπαια. τῆς Ἐκκλησίας κατεκόπτετο κλήματα, καὶ ὁ τῆς σφαιρῆς μᾶλλον ἀπέδιδου [ἐπέδιδου μᾶλλον *H.*] καρπὸς, καὶ τὸ ἄνθος ἀμάρτανον ἔφερε. Πῶς [*al.* ρίζα] γὰρ ἐκπαύεται τὰ κλήματα, τῆς ἀψευδοῦστος; Ἐγὼ τὸν κόσμον νενίκηκα· ἐγὼ μὲν εἰ ἀμπελος, ὅμις τὰ κλήματα. Στέφανος ἐκ δούρετο, καὶ ἄλλο κλήμα μαρτύρων ἐβλάτταντο. Ἰσχυρὸς ἀπετέμενο, καὶ Πέτρος· ἄλλος πᾶσι μάρτυς ἀνεφύετο. Οὗτος ἐξεκόπτετο, καὶ Παῦλος [*al.* πάλιν] ἄλλο κλήμα πολυκαρπον εἰς ρίζα πρὸς βίλλετο. Ἐτετρώγητο Παῦλος· καὶ βότρυς ἐκ μαρτυρίου περκαζῶν, ὁ Θωμᾶς, ἀνεφαίνετο. Πανταχθὲν ἡ ρίζα τρυγωμένη τῶν τρυγῶν ἔφερε τὴν φορὰν ἀπληστοτέραν καὶ μονιμωτέραν τὴν βλάστησιν. Καὶ οἱ μὲν κόπτοντες, κατὰ μικρὸν πάντες βρῆουσα, τὰ πέματα τῆς γῆς περιέλα-

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτήν δευτέρου λόγου.

Tὸ προοίμιον.

Ὁ θεὸς τῆς ἀγαθότητος ὑμῶν ἀρξάμενος· ἀνθρώποις ἐχρῆσθαι, πρὸς ἀμήχανον σήμερον ῥεῶν ὑπερήρητη πλημμύραν, καὶ τὰ μεγάλα καὶ κρυφὰ μελῆσιν. Ἦν μὲν γὰρ καὶ τὰ πρὸ τῆς παροῦσης εὐεργεσίας λαμπρὰ, καὶ τῆς ἀκρας φιλοτιμίας ἀπόδειξις· Ἀδὲμ ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων καινογενόμενος, σωμάτων αἱ νόσοι φυγαδεύμενοι, ψυχῶν ἐλαυνόμενα τὰ δαιμόνια· ληστὰς τὸν ἀρπυγῆν νικῶντες, καὶ θριαμβεύοντες· ὀθανάτος ληστῶν διάδοχον τὴν ἀνάστασιν. Ἀλλ' ἕως μὲν ταῦτα γέμει καὶ φιλοτιμίας, καὶ λαμπρότητος· τὸ νῦν ἑορταζόμενον δῶρον οὐκ ἀνέχεται συγκρίσθαι ἐξέτασιν ἐπιδέξασθαι. Καὶ νικᾷ μὲν ἑαυτὴν ἡ πᾶσι τῆς τοῦ Πλάστου φιλοτιμία, συγκαλλωπιζέται τῇ νίκῃ· καὶ ἅ τὴν πρὸς ἐκείνην ἤσαν φανεραὶ οὐδὲν ἐλάττων, ἢ εἰς τὸν τοῖσιν ἕκαστον τὸν τῆς

¹ Joan. xvi, 33. ² Joan. xv, 5.

κης ἀνεδήσατο στέφανον. Ἡ γηγενῆς φύσις τὴν γῆν ἀφείσα, μᾶλλον δὲ φέρουσα, εἰς οὐρανοὺς μετοιχίζεται. Καὶ τό, *Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέρας· καὶ καθ' ὁμοίωσιν*, τῆς ἀναπλάσεως ἄλλον ἔργον, ἢ τῆς πλάσεως ἐπιδείκνυται. Ἄρχετον τῆς ἀθανασίας ἢ σήμερον ἀναληφθεῖσα μορφή· σκιαγραφία δὲ καὶ προτύπωσις τούτου, ἢ πρὸς τὴν θεῖαν εἰκόνα τῆς ἐμῆς δημιουργίας καταβολή. Ἐμελλεν ὄνος λαλεῖν· ἵνα μηδεὶς ἀπιστῆ, προσελάλησεν ὄφις. Παρθένος· τίκτει· ἵνα μὴ σοι ξένον δευχθῆ, τίκτει προφθάσασα στεῖρα. Ἐμελλεν Ἀδὰμ θανάτου τίκτεσθαι κρείττων· ἵνα μὴ κάμῃς ἐπιζητῶν πιστεῦσαι, ὁ πρῶτος Ἀδὰμ τὰς ἐπ' ἀθανασίᾳ δέχεται ψήφους· καὶ τὸν Ἐνῶχ ἔχεις, ναὶ δὴ καὶ τὸν Ἥλιον, τὸ τῆς ἀθανασίας σκιαγραφοῦντας μυστήριον. Κατέχει γὰρ τούτους ὁ Πλάστης ἐν σώματι, ψυχαγωγῶν τὴν ἐξόριστον φύσιν ὡς καὶ μετὰ τὴν ὑπερρόριον φυγὴν πάλιν εἰς τὴν ἀθάνατον ἐπαναγάγοι πολιτείαν. Ἡ διαπαισάνουσα πατὴρ ἐπισειληθοῦσα θνητότης, ἀναμαρτήτου παιδὸς εἰς διάλυσιν ἐδείξο τῆς τιμωρίας, ὃν ἀνιμένειν ἢ φύσις διὰ τε Ἐνῶχ καὶ Ἥλιου διδασκομένη προσιθίζεται. Ὅτι σοῦ βουληθέντος, οὐκ ἀποθνήσκει θνητός, Ἐνῶχ μὲ καὶ Ἥλιος διδάσκουσι· καὶ γένοιτ' ἂν δι' αὐτῶν ἀθανασίας ἐλπίς, τοῖς οὐπω θανάτῳ προσμιλήσασιν. Νεκροὶ δὲ τίνα ἂν παράσχοιεν οἱ μήπω θανόντες προσδοκίαν ἀναβιώσεως; Ἄλλ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶς ἐν οὐρανῷ βασιλεύῃ, οὗτος τῷ ἐμῷ παντὶ γένοιε τὸ τῆς ἀθανασίας ἀναμφίβολον δῶρον παρέχεται. Διὰ τοῦτο πλάττει τῇ φύσει θεὸς ἀθανασίας ἐκ τῆς φύσεως πρόσωπον, καὶ δείκνυσιν ὑπὲρ φύσιν ἐκ τῆς φύσεως προστάτην τῆς φύσεως. Ὁ θανάτου γευσάμενος ἐν οὐρανοῖς ἐκ νεκρῶν ἐνθρονίζεται· ὡς ἂν κάτωθεν ἢ φύσις πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς ἀτενίζουσα, μηδὲν ἐπιδιστάξῃ [ἐπιδιστάξῃ, M. M.] τῇ ἀθανασίᾳ, τὸν ἐξ αὐτῆς αἰδώς ἐν οὐρανοῖς βλέπουσα βασιλεύοντα. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας Κυρίου; Συμβασιλεύει Θεότῃ φύσις, ἢ πρὶν ἐν παραδείσῳ μηδὲ τῆς θείας φωνῆς τὴν ἀκοὴν στέγουσα, ἀλλὰ τῷ φόβῳ δραπετεύουσα καὶ κρυπτομένη. Ὡς τῆς περὶ ἐμὲ χρηστότητος. Οὐ μνημονεύει τῆς παραβάσεως, οὐ μνησικακεῖ τοῦ πρὸς τὸν ἕριν συνθήματος, τοῦ γένους τὴν ἀγνωμοσύνην οὐ λογίζεται, τὴν πῶσιν οὐκ ἐπησχύνθη τῆς φύσεως· ἀλλ' ἐν αὐτοῖς; τοῖς τοῦ θανάτου κειμένοις; βράβηροις, ἐν αὐτοῖς τοῖς τῆς ἀσεβείας ἀδύτοις περιδράττεται ταύτης ἀββήτην φιλανθρωπίας πλούτῳ, καὶ τῶν μυκῶν ταύτην ἀνασπᾶσας τοῦ ἔδου, συνανυψώσας αὐτοῦ τῇ θεότητι ὁ Πλαστοργὸς τὸ πλαστούργημα, οἷς πατριχοὶς κόλλοις ἐνίδρουσε. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἐβόη· *Συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις*.

Actum est: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram* ⁹, magis reformationis quam formationis esse videtur. Exemplar immortalitatis est forma hodie assumpta, adumbratio hujus et typus est initium creationis nostræ ad imaginem Dei. *Loqui debet asinus, ne quis sit incredulus* ¹⁰, ante locutus est serpens ¹¹, Virgo parit ¹². Ne tibi novum videatur, parit quæ antea sterilis fuit, parientus erat Adamus morte superior, ne quærendo ut creas defatigeris. Primus Adam accipit sententiam de immortalitate; et Enoch habes ¹³ et Eliam qui immortalitatis mysterium adumbrant ¹⁴. Creator enim hos adhuc tenet in corpore, naturam exsulantem consolans, qui etiam post exsilium iterum immortalitati sit illam restitutus. Lapsi parentis quæ irrepsit mortalitas, non peccantis filii in solutionem indiget supplicio, quem expectare natura per Enoch et Eliam antea consuevit. Te volente non moritur mortalis, ut Enoch et Elias me docent, et per illos resurrectionem speramus, quia nondum mortui sunt. Mortui vero, quam, quæso, præbeant expectationem resurrectionis ii qui nondum mortui sunt? Sed si quis a mortuis excitatus in cælo regnat, ille omnibus hominibus certum immortalitatis beneficium dat. Ideo naturæ format Deus immortalitatis e natura faciem, et ostendit supra naturam e natura naturæ ducem. Qui mortem gustavit, in cælo a mortuis collocatur, ut e terris natura ad eum qui in cælis est respiciens, nihil de immortalitate addubitet, videns regem in æternum in cælis e se natum regnare. Quis potentias Domini enarrabit? Regnat cum divinitate natura, quæ prius in paradiso nec divinam vocem audire sustinuit, sed præ timore fugit, et sese occultavit. O Dei erga me bonitatem! Non meminit transgressionis, non recordatur pacti quod cum serpente malum pepigimus, ingratitude hominum non reputat, lapsum naturæ non crubescit, sed in barathro mortis jacentem, in ipsis impietatis adytis complectitur inenarrabilibus amoris divitiis, et illam ex inferorum penetralibus retrahens, una cum divinitate sua Creator creaturam elevans, paterno sinui imposuit. Ideo Paulus clamat: *Conresuscitavit, et consedere nos fecit in cælestibus* ¹⁵.

⁹ Gen. i, 26. ¹⁰ Num. xxii, 28. ¹¹ Gen. iii, 1. ¹² Luc. i, 30. ¹³ Gen. v, 24. ¹⁴ IV Reg. ii, 11. ¹⁵ Ephes. ii, 6.

Assyriorum adversus Sodomitas bellum quid nos edoceat, 783, a. b. c.

Athenienses a Deo petebant ne genuini amici ad magistratus ascenderent, 371, b.

Atomus quid, 87, c.

Auguri nociva et vitanda, 270, 271.

Aures duas cur habemus, at linguam unam, 183, c. Aurium et linguæ magnum est periculum, 1231, b.

Aurum omnium malorum causa, 698, b. c.

Avaritia est non solum eripere aliis sua, sed et velle habere pura quam quæ sufficiunt, 710, b. Avaritiæ detestabilis, 267, c. d. Gravior omnia commiscitur, et calamitatum intolerabilius causa est, 882, b. c. Immisericordiam generat, 806, d. Avaritia est idolorum parva parsimonia et vesania insatiabilis, 1142, d. Malorum est omnium radix, 1151, b. c. Avaritiæ, iracundiæ et dolorum progenies et germina, 787, c. Avaritiæ effectus, 879 et seqq. Avaritiæ dæmon versutus et callidus, 1226, b. c. Avaritiæ spiritui difficile oblectatur, qui circum-obruitur pecuniis, 798, d. Avari divitiarum ut plurimum ad improbos deveniunt, 271, d. Avaro quæ majores sunt divitiarum, eo majora erunt æterna supplicia, *ibid.* Avarorum animæ, dum separantur a corpore, pierumque torquentur, 850 et seqq.

Aviditas propria speciosis prætextibus non pallianda, 114, c.

Azylum et fermentatum quid designent, 939, d.

B

Baptismus dæmones amputat, 207, a. Hominem ex servo facit liberum, 162, a. Baptismus et fides absque operibus justitiæ, non erunt ad ignem æterno, 1239, a. Baptismus ingeminare non licet, 91, a. Ante baptismum imperfecta cognitio, 106, b. Per baptismum in nobis principium et arrhabo divinitatis, 346, c. In baptismo Christus Spiritum sanctum excipit ut homo, non ut Deus, 316, c.

Beatitudo inenarrabilis in cælis resultat ex virtutum dispositione, 151, b.

Beatus quem Deus erudit, 203, b. c. Beatorum conversatio quæ, 886, 887.

Bellum adversus passiones certamine gymnico multo difficilius, 770, c. d. Bellum meretricium, 1314, b. Bellum qui non vidit, nunquam statuit tropæum, 602, a. b. Bellum qui timet fugiat, 183, c.

Beneficia majora non facile concedenda, 103, c. Beneficiis Dei anima efferata mansuescit, 251, d. Beneficiorum immemorare Deus rejicit, 90, c.

Blasphemiam spiritus piis operibus impetendus, 271, c. Bona et mala ex voluntate, 159, d. 278, b. c. 286, a. 331, b. 362, a. Bona opera, butyrum et mel; tristia fel et acetum, 173, b. Bona æterna qui præstolatur, is fidelis est, 318, c. Bonorum abjectio ad vitam perfectam necessaria, 774, a. Bonorum possessio ad virtutem impedimentum, 802, c. Bonorum amissio non est amissio, sed potius restitutio, 1231, a. Bonum omnes continentur bonum absque ulla contradictione, 815, b.

Brachia et annulos deponere suadet Pionio, 387, a. Brachialia Rebecca quid indicent, 1145, c.

Brachium laboris et operis signum, 790, a.

C

Cæci evangelici duplex lumen acquisierunt, 323, c. d. Istis cur Christum David filium acclamantibus irata turba increparet, *ibid.* Cæci isti Jesu Nave potentiores, 323, b. Cæci se videre putant, 210, a.

Cæcitate nihil imbecillius, et quare, 834, a.

Cain præ invidia fratrem suum occidit, 607, d.

Calamitatibus est propinquior qui moratur in regnis, 331, c. d.

Calumniæ non subsistunt, 147, a.

Calvariae locus unde dicitur, 83, a. b. In Calvaria mors hominis per Adam, vita per Christum, *ibid.*

Canes medendi facultatem ab ipsa natura sortiti sunt, 847, b. Canes tempore orationis ex ædibus depellere quid significet, 1206, c. d. Cani æquiparatur amor, 191, b. c.

Cantionibus sordidis non stercoranda anima, quæ templum est Spiritus sancti, 342, d.

Captivi duo a S. Platone martyre miraculose liberati, 579, 582.

Carminum immoderatum studium salutis obnoxium, 222, c.

Carnalis homo terrenis gaudet, justus autem Deo, 215, a. b. Carnales e regno ejicientur, 150, d. Carnales inferorum penas imminentes timeant, 279, a.

Caro cibis saginata tyrannidem exerceat, jejuniu vero domita se submittit, 819, b. Caro indurata sensibilitatem

deponit, 1075, b. Caro ni reprimatur menti recalcitrat, 147, c. Caro serva, mens domina, *ibid.* Caro ulpote præfacienda, non impinguanda, 151, a. Carnis petulantia jejuniu frenanda, 150, b. 283, a. b. 327, c. Carnis sordes alimenta sunt cogitationum, 1093, a. Carni superior ne nimis gaudeat, ne deprædetur a diatolo, 367, d.

Carpio hæreticus aquas ortas ex lacrymis Achamoth aiebat, 137, d; sed refellitur, *ibid.*

Carpus episcopus ob rigorem in duos juvenes recentes in fide, acerrime a Christo reprehenditur, 299, a.

Castitas castissime custodienda, 407, 410, 547, 530. Castitatis labor, cum non adest misericordia, inutilis, 867, a. Castitatis laus, 602, a. b.

Caudas caudis colligare quid, 767 et seqq.

Cercopes qui, 110, c.

Chanaan irrisor, Judæorum figura, 119, c.

Charitas ex humilitate, odium ex superbia oriuntur, 143, a. Charitas impassibilitatis connectio, passionum delictio, 1123, c. Nihil proprium habet præter Deum, ipsa enim est Deus, *ibid.* Charitatis eximia prærogativa esse efficere ut dispositio omnium sit veluti una, 1047, b. Charitatis est proprium esse longanimum, 1106, d. Charitatis virtutes qui acquisivit, pravas in captivitate redigit passiones, 1107, a.

Chebron et Chaleb quid denotent, 114, c.

Christianus non potest esse absque certaminibus, 1233, b. Christianus secus ac infidelis dijudicat, 166, d. Christiani circumcisio quæ, 87, b. Christiani pertinaces cum Juda proditores reputantur, 246, a. Christianorum priorum mores et vita, 974 et seqq. Inter Christianos æqualitas perfecta, 723, b. c. Christianam virtutem Barbari venerantur, 227, a. b. Hoc fecerunt Babylonii erga Joremiam, *ibid.*

Christus bonis operibus hominum nutritur, 173, a. 370, a. b. 363, a. Christus cum carne sibi affectiones acciscit, 163, a. Cur cum peccatoribus conversetur, 102, c. 427, d. Christus Deus et homo, 150, c. d. 214, 215, 270, c. Christus Ecclesie caput, 113, d. Factus est pro nobis omnia præter peccatum, contra Manichæos, 130, c. Christus gaudet nobiscum manere, 403, c. Gaudet oppressos ad se venire, 478, a. Christus in baptismo Spiritum sanctum excepit ut homo, non ut Deus, 346, c. Christus in cælis sine matre, in terris sine patre, 135, b. c. In cruce clamabat ad Patrem ex persona hominum, 343, c. Christus in divinitate æqualis Patri, 338, c. d. In passione passibilis, post resurrectionem impassibilis, 143, d. In terris sepelitur ad tollendas spinas, 303, b. Christus licet in horto quæreretur, mortem non timebat, 343, a. b. Nascendo claustra virginialia non fregit, 182, b. Christus non habitat in anima peccato inquinata, 1238, a. Christus non ideo quia dicitur propheta non est Deus, 138, a. b. Non solum diabolicas, sed etiam innatas motiones dissipat, 331, b. Non solum mortuus est, sed etiam resurrexit, 319, c. Christus pro nobis se subjicit, 347, a. Pro peccatoribus mortuus est, 194, b. Christus quo pacto virgineo sub utero comprehensus et egressus, 918, 919, 930. Retinuit divinitatem in passione, contra Arium et Eunomium, 126, c. d. Christus sol justitiæ, 102, c. Solum peccatorum, 246, d. Christus solus opere et sermone veram demonstravit philosophiam, 722, c. Christus spinis coronatus, id est peccatis, 303, b. Totus sapientia, 187, b. c. Christus unus, 427, d. Christus ut homo dicitur factus, 350, a. Christus ut nobis parceret, non sibi pepercit, 202, b. Christus velut Noe, in arca Ecclesie servat, 119, c. Venit omnes homines salvare, 195, d. Christus voluntarie passus est, 126, c. d. 270, c. Christi actiones alicuius erant humanæ, alicuius divinæ, 346, b. Christi adventus gentilibus oculos aperuit, Hebræos obcecavit, 339, b. c. Christi adventu novo ovili pascuntur ovis et lupus, 379, d. 382, a. Christi caro post resurrectionem propter incorruptionem facta fuerat subtilior, 439, a. Christi conceptio in utero virginis intaminata, 190, c. Christi corpus cibus est, 266, c. d. Improbos hoc cibo vesci absurdum est, *ibid.* Particula licet minima, animam explet, *ibid.* Christi habere intellectum quid sit, 87, d. Christi militiæ juvenes, senes, pueri et mulieres apti sunt, 331, c. d. Christi in nativitate Apollinis tripus linguacissimus obmutuit, 215, c. Christi jugum torques aureus, 153, d. Christi nece puniuntur Hebræi, 107, c. d. Christi resurrectio vera, 439, a. Christo credentes vivunt, secus non credentes, 122, b. Ex Christo nobis futuram salutem David agnoverat, 187, c. d. Christum creaturam esse docent Ariani, 159, b. Per Christum diabolus victus, et nos in libertatem vindicatus, 322, c. Christum in cælis carnem assumpsisse sensit Apollinariu, 178, c. 182, d. Christum indouisse formam servi quomodo intelligatur, 123, 127. Christum interpellare pro nobis quid significet, 131, d. 151, a. Christum iterum crucifigunt hæretici,

C

D

- 159, a. Per Christum omnia possumus, ex nobis vero nihil, 187, d. Christum omnia potuisse negant gentiles et hæretici, 323, b. c. d.
- Cibus nimius animæ nocet et corpori, 186, c. Crapulantibus somnium impedit, 467, b. Ciborum condimenta et compositiones, machinæ virtutis expugnatrices, 791, b. c. Ciborum sumptuositas delectat guttur, et insomnem nutrit intemperantiæ vermem, 1146, b. Ciborum voluptatis terminus est guttur, 727, d.
- Cicatrices animæ assimilantur lepræ, 127, c.
- Circumcisio in Christiano quæ, 87, b. Non circumcisio, sed præceptorum custodia animæ prodest, 211, a. b.
- Civitas Dei, anima, 203, a.
- Cœli porta arcta; pauci intrant per eam, 147, b. In cœlis diversa est hominum dispositio, 250, a. In cœlis neque erit mutatio, neque lapsus, neque perturbatio, 327, c.
- Cœlestia amanti lædet vivere, 466, c. Ad cœlestia animus intendendus, 139, b. 309, d. Cœlestia negligere et terrena sectari indignum est philosopho Christiano, 223, c. Cœlestia negligentibus ne immisceamur, 331, d. Qui cœlestia non considerat, sed terrena, nil boni videt, 139, c. Ad cœlestia redeundum post quotidianum victum, 226, c.
- Cœnæ mysticæ omni die participandum; sic enim Christi corpus nostrum fieri incipit, 1239, d.
- Cœlesti majori bonorum major gratia impertitur, 103, c.
- Cogitatio turpis in mente formata, est sculptille occultum, 767, a. Cogitationes impuræ diaboli filia, 266, a. Cogitationes malæ secant bonas, et e converso a bonis secantur, 1207, c. d. Cogitationes malignæ quæ, 1199 et seqq. Cogitationes pravæ a Deo nos sejungunt; iis semotis, illi appropinquamus, 514, c. Cogitationes pravæ idola sunt animæ, 419, b. c., 563, d. Iudicii memoria compescuntur, 231, b. Sequuntur delicias lectus, 98, c. Serpentes sunt in corde, 122, c. Sordida sunt vestimenta, 202, d. Cogitationes pravæ Deus a nobis disperdit, 238, c., 387, c. 470, b. Cogitationes rectæ executioni mandandæ, 146, d. Cogitationibus bonis cum immoranur, paradium tenemus; cum declinamus ad pravas, ab eo eijcitur, 303, d. 306, a. Cogitationibus pravæ negandus est aditus, ne nos denuo perturbent, 318, a.
- Cognitio inflat, 226, b. Cognitione sui nihil difficilius, 535, c. Qui cognoscit magis, magis punietur, 239, d.
- Conceptio Christi in utero Virginis intaminata, 266, c. d.
- Concupiscentia proprium ignem habet, 1067, d. Concupiscentia quiescens assuevit paulatim mansuetius promptere, 1067, b.
- Condonet aliis qui Deum sibi vult conlonare, 419, a.
- Conon, licet ignavus et inutilis, attamen laudatus ab inaptis tumet, 142, c.
- Conscientia propria, iudex incorruptus, 723, b. Conscientia stimulata memoria pravæ actionis nihil infirmius, 954, d. Conscientiæ morsus ipsa morte sunt sæviores, 434, b.
- Conservatione universi nobis Deus innotescit, 90, a.
- Consortia improborum fugienda, 103, b., 310, b. Consortia nimia sæpe sunt causa iræ, 453, d.
- Constantinopolis fulminibus ac terræ motibus subdita ob necem Joannis Chrysostomi, 333, a. b.
- Consuetudo consuetudine variatur, 538, b. Consuetudo diutina difficile solvitur, 1019, a. b. 1031, d. Consuetudo in habitum transit, et habitus transgreditur in naturam, 1066, c. Consuetudo, viiculum retinens, non permittit recessum, 1083, b.
- Continentia secundum Deum bona, mala secundum Manichæos, 206, b. Continentia temperantiam parit, 1147, d. Continentibus diabo us invidet, 238, d. 391, b.
- Conversatio bonorum quærenda, utpote utilissima, 331, b. c.
- Conversio volentibus facilis, etsi adsit labor, 746, c.
- Coquorum princeps gulæ passio, 791, b.
- Cor animæ ærarium, 419, b. Cor hominis terra, 290, a.
- Cor humanum terræ simile, 154, b. Cor inquinatum placere Deo non potest, 1063, a. Cor mundum potest Deus in nobis facere, 339, b. Cordis secreta amicis recentibus non pandenda, 483, a.
- Corux in multos annos vitam protrahit, et liberorum est amans, 198, b. In veterati peccatoris figura, *ibid.*
- Corona cœlestis multiplex, 153, d. Qui non laborat non coronabitur, 479, a., 526, a.
- Corpus fractum labore retinet ad se intellectum, 1032, d. Corpus non impingandum, 242, b. Qui corpus impinguat iudicem formidet, 246, b. Corpus pulvere formatur, ex cinere reviviscit, 150, b. c. Corpus uniuscujusque est possessionis mensura ut pes calcæamini, 1307, a. Corporis afflictiones animæ gaudia non impediunt, 171, b. Corporis commoditati virtus anteponenda, 743, c. Corporis et animæ invaletudo quæ, 782, b.
- Correctio modesta placat insultantes, 302, c.
- Corybantes insani, 151, d.
- Crapulantibus cibus nimius somnium impedit, 467, c.
- Crapulare tempore carnalis tentationis est illam augere, 431, c. d. 503, c. 573, b. c.
- Creatura etiam irrationales erudiunt nos quomodo vitam degere deceat, ut simus Creatori accepti, 1051 et seqq.
- Crura recta habere quid significet, 738, b. c.
- Cruis Christi odium in charitatem vertit, 127, d. Christi primos facit secundos, 122, d. Et qui sine peccati secundi, 123, a. b. Crucis in modum manibus patris orandum, 119, d. 122, a. Crucis signo nos signati in ipso domus egressu, 523, d. Crucis signum diaboli fugat tentationes, 330, c. 322, c. Crucis virtute diaboli prostratus, 202, a. b.
- Cupiditas circa cibos insatiabilis, nullo tempore sionem permittit quiescere, 806, a. Cupiditates versæ, catenæ quæ difficile solvuntur, 1238, b.
- Cura animarum, omnium artium difficilissima, 747, c.
- Cura sui ipsius omnibus anteferenda, 1078, c. 1079, c.
- Curis qui oneratur, facile a diabolo stertitur, secus qui non oneratur, 231, c.

D

- Dæmon affligens nos ad Deum confugere cogit, 1182, b. Dæmon homini oranti nullum invidet, 1175, d. 1182, b. Dæmon tristitiæ quælibet operetur in anima, 1182, d. Dæmon unicus plura suggerit, 190, c. Dæmones bismus amputat, 207, a. Dæmones contra legitime certes sunt imbecilliores, 473, a. Dæmones impuri modo hominem pertentant, 1223, b. c. Dæmones Scripturis variis appellationibus innuuntur, 235, d. surgunt gravius contra vincentes, 431, a. b. In tentatione sibi invicem opem ferunt, 407, c. Nobis insidiantur frustra, 86, a. Passionibus et sensibus nostris ut a contra nos utuntur, ut nos feriant, 1047, c. d. Dæmones qui adversum nos primi insurgunt ad bellum, 1199 et seqq. Quibus insidius nos laescunt, et quomodo debellandi, 1130, 1131 et seqq. Variis tentationibus nostrum ocludere nituntur, 139, d. Dæmonibus mformiter tentare nos conceditur, 91, b. 235, c.
- Daniel qua ratione leonum feritatem evasit, 918, b.
- David ex Christo nobis futuram salutem agnovimus, 167, c. d. Non amore voluptatis sed proliis, decem adjunxit uxores, 286, b. Non lapide tantum, sed et Dei munimine famosum Goliath deiecit, 933, a. b. modo Saulem persequentem effugit, 911 et seqq.
- Desiderium irritatur quando præstio non adest, a quod quocumque est quod amant, 634, a. b. Desideria si trahunt ad se sensus animi, quanto magis superant, 311, c. Desideriis suis potius imperandum quam se, 214, c.
- Desidia, sive acedia, amor æreus, laborum adversaria, horologium famis, 1143, b. c. Desidia animæ laetitia et infirmitas, 1158, d. 1159. Desidia nostra non sanantur, 193, d. Desidia nutrit passionem, præbetque occasionem cupiditatibus licenter sese promovendi ad quæ natæ sunt, 999, c. In desides ferocius diabolus bacchatur, 486, c. Ne desides simus ad surgendum incidimus in peccata, 335, a.
- Desperationem post patratum scelus suggerit diabolus, 287, b.
- Detractio, iræ filia, detestanda, 218, b. Ob detractum Maria, Moysis soror, lepra percussa, 279, b. Detrahit anima statim lepra obducitur, *ibid.*
- Deus animæ cicatrices obducit, 127, c. Deus conversatione universi nobis innotescit, 90, a. Cuique potest benigne annuit, 835, d. Deus gaudet his qui assonantur gloriam eandem quam ipse habet, 1021, b. Impius castigat ut corrigat, 378, c. 463, b. 511. Improbus sculos obsecrat, intellectuales aperit, b. c. Deus incomprehensibilis, contra Eunomium, 814, b. 162, d. Deus indesinenter laudandus, 171, d. In gubernando non respicit personas, 198, d. Militi et fortis, 367, b. Deus omnia in omnibus, 103, c. nominatus fugat dæmones, 1251, d. Non importunus sollicitandus, sed ejus beneplacitum expectandum, d. 451, a. b., 533, c. d. Nos intus et foris custodit, b. c. Deus peculiarem curam gerit sibi inservienti, 246, d. 258, a. 418, c. Potest ex pejore in melius mutare, 263, b. 399, c. 475, c. Potest mutare naturam, 32, d. Deus prudens medicus, 99, b., 342, b., 434, 489, c. d. 479, a. 523, a. Quos sanat in anima firmos, 127, c. Deus semper infirmis subvenit, 746, c. humana cooperatione bona exhibet perfecta, 734, c. Solus proprie est sapiens, 533, c. Statim si non exardiffert in melius, 363, c. d. 387, b. c. 427, a. b.

- a. b. 470. c. 478, b. c. 534, c. Deus super omnia diligendus, 212, c. Suscipit ad se confugiens, 259, b. 259, d. 595, d. 463, a. b. c. 522, a. 539, c. Deus tristia in amœna, convertit et e converso, 133, c. 302, a. Tum in prosperis, tum in adversis laudandus, 383, c. 390, a. b. c. Imo magis in tristibus, 383, c. 463, d. Deus unum tantum hominem creavit, 151, c. d. Deus unus, 155, b. 174, c. 478, a. Dei amor consanguineis præferendus, 250, c. Dei amicitia qui gaudet, is felix est, 371, d. 574, a. Dei memoria a mente nunquam excidat, 531, a. Dei memoria animæ utilis, 170, d. Dei memoria tempore angustia solatur, 563, c. Dei operum contemplatio magnam oblectationem plurimamque utilitatem parit, 1051, a. b. Deo nos voleamus, 202, c. Deo placere studendum, 238, a. Deo serviendum ex amore, non ex timore, 111, c. et illi soli, 516, h. c. Deum flagellantem ne unquam renuamus, 203, b. Deum qui habet custodem non timeat, 358, c. Deum qui sibi vult misericordem, sit aliis misericors, 327, d. Deum qui vult ad se venire, custodiat fores, nempe sensus, 535, a. A Deo nisi adjuvemur, licet liberi, nihil nobis possumus facere, 558, b. c. Omnia sunt a Deo, 166, b. et nobis utilia, 170, b. 312, b. Qui nos a Deo vult seducere, odio habeatur, 471, c. 542, a, 545.
- Diabolus apostolica pedum lotione calcatus, 118, c. d. Diabolus apparentibus causis incautos expiscatur, 227, d. Diabolus honestatis osor, præsertim sanctos odio prosequitur, 887, 890. Diabolus latro et nostris peccatis in nos armatur, 322, c. Juxta inclinationem et vires tentat, 183, b. Si post opera bona vehementius insurgit, signum est illum doluisse, 407, a. b. Diabolus virtute crucis prostratus, 202, a. b. Diaboli fraude Adam deceptus, 890, 891. Diaboli malignitas, *ibid.* Diabolo qui multum inservit, Deo tandem suo inservit, 479, d. Diabolo qui obediunt, divinis locutionibus aureas aperiat, 522, a. Diabolum qui timet solus, fidum sibi asperat socium, 255, a. Diabolum vincere non Deus semper permittit, 255, b. 571, c. Deprædatur a diabolo, qui de se nimium fidit, 415, d. 418, a. Irridentur a diabolo qui adhuc imperfecti alios erudiant, 246, c. 458, d. Cum diabolo contendendum, 191, c.
- Dilatio sæpè causa fuit mutandi consilii, 774, a.
- Dilectio complementum legis, 390, b. Diligentibus Deum semper cor gaudet, 506, a.
- Diligentia humana divino non fulta auxilio, exitum sortitur infelicem, 751, c.
- Dina Jacobi filia, 231, a.
- Disciplina quæ legem Dei non docet, stultitia est et insipientia, 1239, a.
- Discipulorum negligentia periculum affert magistro, 755, a.
- Dispensatio Dei sine humana cooperatione bona exhibit perfecta, 734, d.
- Divinitatem retinuit Christus in passione, contra Arium et Eunomium, 126, c. d.
- Divitiæ avari ut plurimum ad improbos deveniunt, 271, d. Divitiæ impiorum pulvis instar dispergentur, 854, a. Divitiæ non sunt eas possidentes dormire, 875, c. Divitiæ quo majores sunt avaro, eo majora erunt æterna supplicia, 271, d. Divitiæ veræ non in abundantia rerum, sed in satietate nihil desiderantis animi, 710, a. b. Divitiarum amantes ægre ab illis in hora mortis divelluntur, 850 et *seqq.* Divitiarum cupiditas inopia possessionum curanda, 806, b. Divitiarum instabilitas, 855, b. c. Divites qui projicere non vult, cum divitiis perdetur, 327, b. c. Divites qui congregat, illas aliis congregat, sibi vero pœnas æternas, 267, c. 290, d. Divitiis qui caret ad eleemosynam, cor expurgat a vitiiis, 471, c. Divitiis vir insatibilis, inhumanus, 191, b. Divites de bonorum administratione rigorose examinantur, 210, b.
- Doctrina quæ in operibus consistit, efficacior illa quæ in sermonibus est, 751, d. 754, a.
- Doctum qui præest aliis esse oportet, 758, a.
- Dominanti cavendum ne ab aliis dominetur, 119, a. Dominantium vita, infelix, 371, b.
- Dominum qui expectant ab ipso coronabuntur, 531, a. Domino a nobis recedente, nostra innotescit infirmitas, 338, c. Domino res nostras operante, omnia in tuto sunt, *ibid.*
- Dona non rei pretio oblatæ, sed magnificentia affectus æstimanda, 615, c. Dona spiritualia cum affectionibus sunt conjuncta, 198, a.
- Dormire nimium belluinum est, 91, d.
- Notes animi corporeis ornatibus pulchriores, 190, a.
- E.
- Ecclesia Dei paulatim supra solem illuxit, 386, a. b. Ecclesia Jerusalem, 178, d. Ecclesia non secus ac cœlum frequentanda; nihil terrenum in ipsa loquendum sen cogitandum, 1251, b. Ecclesiæ figura, luna, 479, a; Rahab,
- 106, d. In Ecclesia Dei simus olivæ fructiferæ, 583, d. Ecclesiæ non vanis ex gypso ornamentis decorandæ, sed solo crucis signo, 578, c. d. In ecclesiis flendum, non ridendum, 562, c.
- Eduili cupiditas inobedientiam parit, 1146, b.
- Eleemosyna, 350, a. Eleemosyna commendatur, 874, 875. Eleemosyna his qui eam fecerunt, maximam præbebit gloriam, 963 et *seqq.* Eleemosynæ, bonis operibus et orationi vacandum, 887, a. b. c. Eleemosynam qui credit dari Deo in pauperem, non expectat ut petatur, 239, c. Eleemosynæ in tribunali summi Judicis confidentiam præbent, 855, d. Ad eleemosynarios sæpe deveniunt hæreditates, 538, d. 570, a. b.
- Elias sub planta cibum invenit, 123, d. Miraculose nutritus, 927, c. d. Eliæ cælibatus angelicus, 151, c. Eliæ pallium quid significet, 326, a.
- Elisæus quomodo latuit hostes eum perquirentes, 915, b.
- Encænna quid, 171, b.
- Ensis diaboli multiplex, 426, b.
- Episcopatus dignitas cur hominibus detur, et non angelis, 354, b.
- Episcopus sordido quæstui ne inhiat, 312, c. Episcopi non statim anathematizent, sed prius mulceant, 299, b. Episcopi, intemperantia et scurrilitas coercenda, 575, c. d. Episcoporum vita prava, subditorum exitium, 290, d. Ex episcopo etiam multi damnabuntur, 542, a.
- Epulæ externæ et populares rejiciendæ, 1303, b.
- Errores non ideo sequendi quia paterni, 211, d.
- Escarum satietas pascit cogitationes, et ebrius somnum perpotat imaginationis, 1118, d.
- Eucharistia chartæ assimilatur, 103, a. Eucharistiæ effectus bonis vitales, indignis mortiferi, 126, a. b. Ab Eucharistiæ sumptione pinguedo spiritualium, *ibid.* et 406, c. Eucharistia reficiendum, 126, a. Homo non salvabitur nisi amore et timore corpus Christi communicet, 522, d.
- Eunomius mente captus, Dei naturam comprehendere asseverabat, 87, d.
- Eva Mariæ figura, 179, d. Eva nos vestibus, Maria vero incorruptibilitate vestivit, 179, d. 182, a.
- Evangelium Christi mystice Deuteronomium, 110, d. Cum Evangelio confluent prophetiæ, verba Moysis et res mysticæ, 106, c.
- Excessus et defectus pariter vitandi, 415, a.
- Exemplum non verbum imitandum ad imitationem, 751, d.
- C Exempla mala bonis potiora, 1014, 1015. Exemplorum bonorum memoriæ persimiles imprimunt imagines animabus non valde duris et asperis, 765, d.
- Exitus rerum incertus, 178, c. Exitus rerum secundum Dei voluntatem optimus, non secundum nostram, 562, d. Exitus vitæ præ oculis semper habendus, 167, d.
- Experientia aliena fiat aliorum doctrina, 751, b.
- Exploratores Palestinæ angelorum figuræ, 110, a.
- Exteriora non consideranda, 251, c.
- Ezechias quo pacto Assyriorum fugavit exercitum 914, 915.
- F.
- Facies motum et statum mentis celare nequaquam sustinet, 674, b.
- Facultates qui relinquunt promiscue quibuscunque merito puniuntur, 853, 858.
- Fames et illius effectus, 926, 927. Famis horologium, desidia, 1145, b. c.
- Fatum est quid fictitium, 185, d.
- Felicitas humana instabilis, 151, d. Felicitas humana miseriis conjuncta, 351, c.
- Femina obtutus, telum veneno imbutum, 1147, d. Feminarum conversatio fugienda, 1130, a. b. c.
- Feræ ipsæ virtutem admirantur et colunt, 794, c.
- Fermentum et azymum quid designent, 959, d.
- Fides divino eget impulsu, et impulsus eget nostra electione et arbitrio, 318, d. Fides est necessaria ad intelligentiam Scripturarum, 153, b. Fides et baptismus absque operibus justitiæ non erunt ab igne æterno, 1259, a. Fides et illius effectus, 362, b. Fides in Christum justificatio; cum ore confiteri, salus absoluta, 86, c. Fidei acibus incredulitas rejicienda, 514, d. Fidei professæ vis, 86, c. Fidem, spem et charitatem studet diabolus abolere, 262, a. Qui ad fidem Christi convertitur, antiquis erroribus ne faveat, 370, c. d. Per fidem cognitio innumera bona confert, 86, d. Per fidem et spem Deo appropinquamus, 207, b. Fide deficiente nos opprimit diabolus, 259, b. Fide sternitur diabolus, 391, b. In fide Deus firmat quos sanat in anima, 127, c. In fide per miracula Deus firmat instabiles et incredulos, 579, b. Qui fidit nimium de seipso, a Deo derelinquetur et irridebitur, 558, a. b.
- Filius consubstantialis Patri, 118, a. b. Filii generatio a Patre inexplicabilis, 135, b. — Filii splendidis paren-

tum opibus succedentes, sæpe in extremam paupertatem A redacti sunt, 853, b.

Finis iusti et impii incertus, 486, d. 487, a.

Flagella Dei non reauenda pro felicitate æterna, 203, b. 538, d.

Folia tegumento et ornamento sunt plantæ, fructibus custodia, 827, d.

Fornicationis finis est dolor, 770, b.

Fortis, licet vulneribus obsitus, consequetur victoriam, 146, b.

Fur et adulter omnes esse adulteros et fures existimant, 98, d.

G

Gaudium est exitium tristitiæ et lacrymarum consolatio, 1143, a. Gaudium immoderatum tristitia vultus comprimendum, 130, b. Gaudium qui vult, terrena negligat, 439, c. Gaudia spiritualia præcedunt tentationibus, 406, c. d.

Gedeon Medianitis quomodo delevit, 914, b. c.

Gena nutritionis cum sit instrumentum, decoratur temperantia, 822, c.

Generatio corporalis una est, spiritualis multiplex, B 158, c.

Genitiles, qui Verbo crediderunt, nutriuntur; Hebræi ob incredulitatem fame pereunt, 294, b.

Gladius plurimum præbet pugnanti custodiam, 1267, d. Gladius prædicationis sermo, 1271, c. Gladium gestare in femore quid, et quid in gladio significet, 754, a. b.

Gloria humana parva et vilis, 191, b. Gloria vana aut inanis quid, 822, d. Illius effectus, 823, 826. Gloria vana, aper ex silva, 850, a. Hæreseon mater, bellua mille dentibus armata, 1143, c. d. Gloria vana opus in publicum efferre compellit, magis placere volens hominibus quam Deo, et labores reddit inutiles, 1047, d. Gloria vana passio irrationalis, 1159, d. Principium erroris mentis, 1191, a. Sacculum disruptum, 978, a. A sacerdotibus summe vitanda, 551, c. Gloria vana appetit mercedem bonorum operum extorquet, et laborem efficit inutilem, 619, b. 623, c. 1038, b. c. Illius cupidi facile prædantur a diabolo, 491, c. d. Gloriam qui ambit, similis est meretrici, 423, b.

Gratia reficiens aduolat, cum anima tristibus fere succumbit, 406, c. d. Gratiam Deus imperitior assiduis sudoribus illam quærentibus, 519, a. 538, d. Gratia Dei destitit, diaboli ludibrium, 239, b. c. 593, c. Gratia legali et evangelica homines a Christo donati, 334, c. Gratia recedente ab Hebræis, omnia bona ab eis auolarunt, 294, c. Gratia Deo agenda in fine anni, 506, a. Gratias Dei qui aliis non communicat, talentum suffodit, et in iudicio puniuntur, 211, c. Gratias Deo agere in angustiis utilissimum, 438, b. 439, b. c.

Gula sive cupiditas explendi ventris, passionum mater et gubernatrix, rerum vero honestarum expultrix, 791, a. Fornicationis mater et malarum cogitationum nutrix, 1142, b. Rationem gravat et irritat libidines, 615, a. b. Gulæ ratio finem habet fornicationis, 770, b. Gulæ voluptati addictus, facile a libidine vincitur, 622, c. Gulæ progenies et germina avaritia, iracundia et dolor, 787, c. Guttur omnis voluptatis ciborum terminus, 727, d.

H

Habitus a consuetudine contrahitur, ab habitu vero natura, 786, c.

Hæretici ignominiosos appellant hæresis abjuratores, 193, d. Hæretici iterum cruciungunt, 159, a. Scripturæ verba sibi accommodant, 174, c.

Hebræi licet peccassent, oppositum contendebant, 390, d. Puniuntur ob Christi necem, 107, c. d. Hebræorum principes vocantur Sodomitæ, 111, c. Hebræis iratus est Deus quia non crederent nec speraverunt, 207, b. Ab illis cum gratia bona omnia auolarunt, 294, c.

Homicidium et adulterium, delicta gravia, hominum etiam opinione, 83, c.

Homo solus ex terra creatus, 154, c. Homo solus imago Dei, 153, a. Homo vetus, de quo loquitur Apostolus, quis sit, 142, b. Homines aii aliis sicut corporis membra inservire debent, 838, 839. Homines animarum lues qui, 310, a. Homines cum mulieribus abluu exsecrabile, 311, a. Homines in Scriptura aqua appellantur, 194, a.

Honor malorum mater, 1098, c. Honoris affectus, natus simul cum homine, non ad honorantis contumeliam, verum ad reverentiam concessus, 891, a. Honoris principium, hominum complacencia. finis vero superbia, 1098, c.

Hospitalitas magno cum studio exercenda, 1127, b. c. Hostes diligendi, 347, b. 359, d. 331, a. 354, b. 371, b. Hostes nostri innumeri, 527, b. Qui in hostes humanita-

tem exercet, in iudicio salvabitur, 333, c. Quidam hostem jecit lapidem, at lapis filium jacentis obcæcit, 514, a.

Humilitas aliarum virtutum murus est, quæ cus inviolatos animæ thesauros, 962, d. Nunquam convidia locum, 1058, d. Malum honoris spiritum tuum, 1098, d. Humilitas charitatem parit, odium tuum, 143, a. Humilitas diligenda, etiamsi magnus fuerit exalteris in die iudicii, 1262, b. Humilitas hominem tollit ad cælum, 1163, a. Hospitalitatem comparat superbiæ cessare facit, 1233, a. b. Humilitas superna necessaria, 306, d. 307, a. Humilitas vera cuius proposito obedit, 99, a. Humilitatis amantes ipsi a se, 199, c. Humilitati subditi nil nocet præpositi ignorantia, 99, a. Humilitatem dæmones valde pertimescunt, 111. Humilitate, non jactantia in cælum ascenditur, 2. Humilitate sternitur diabolus, 194, b. c. Humilitatem miseretur, non potentem, 147, c. Humiliaudum et asperitibus ne intumescat, 222, d.

Hypocritis quæ, et illius effectus, 207, b. c.

Hypocrita vestibus alienis indutus, 186, c.

I

Idola animæ cogitationes malæ, 419, b. c. 563, c. Idolum in occulto ponere quid denotet, 767, a.

Idololatria extra corporalia mentem non erigit, Ob idololatriam tristitia eveniebat, 115, a. b.

Ignavia vitiorum mater, 1238, b.

Ignem Babylonicæ fornacis non nocuisse mirabilium quam si fuisset a Deo repente extinctus, 375, d.

Ilhberalitas parit austeritatem morum, 191, c.

Illuminationes Dei assimilantur rori, 98, a. Illuminationibus divinis anima dilatanda, 233, c. d.

Imago divina Deo famulantibus reverentiam concipit, eosque verendos reddit, 894, 895.

Imbecillitas propria Deo fatenda, 219, a. Imbecillitas nostra in docendo sese Deus accommodavit, 166, b.

Imitatorum perditio fit penæ magistro, 731, b. c. Immanitas ab episcopis detestanda, 298, d. 299, 312, c. In penam istius, incidunt in tentationes irrationabiles, 299, a. b. c.

Inmemores beneficiorum Deus rejicit, indignos recipit, 90, c.

Inmisericordiam generat avaritia, 806, d.

Immutabilitas Dei et mutabilitas nostra, 214, a. Immutatio manuum Jacob primum fecit securum, 122, d.

Imperitia magistri pessumdat discipulos; discipuli negligentia periculum affert magistro, 755, a.

Impietas gravis aegritudo, 151, d. Impietas sæpe reprobos quos non reddit strenuitas, 139, b.

Impius extollitur ut præceptis agatur, 114, d. Impium amat et odit justum, 293, d. Impi affectus, monum anime, 151, c. Impios castigat Deus ut corripiat, 378, c. 463, b. 510, c.

Improbitas iniquitatem parit, 107, b. Improbitas liata a sapientibus facile dignoscitur, 125, c. 274, d. Improbitas sibi soli nocet, 162, d. 314, d. 315, a. Improbitate rejecta agnoscitur Deus, 534, c.

Improbis cito, probus nunquam iudicat proximum, 107, b. Improbi opera diaboli laudantur, 142, d. Improbiorum consortio non immutentur, duplici penam nientur, 379, c. Improbiorum maledictiones et irænes non curandæ, 210, a. Improbis omnia sunt in via ad peccandum, probis autem ad laudandum Deus, 251, d.

Impudicitia voracitatis fetus, orationis pudefacit, cordis opprobrium, 1142, c.

Inæqualitas nunc occupat vitam mortalium, 878.

Incarnatio lucerna est, 178, d.

Inclinationes humanæ in contraria rapiuntur, 515, d. Incontinentia ubi est, ibi fames, 298, a. Incontinentia species omnes a Salomone vocantur hiems, 312, d.

Indigentia moderata affligit eum qui aliorum luxuriosior, 862, a.

Indolentiam exerceat monachus, 295, a.

Indomitos non ex odio, sed ex amore Deus frangit, 139, a.

Ineptia omnes a seclariis vocantur mysteria, 134, d.

Infirmities corporis animæ proficiunt, 171, d.

Ingenitil betebis signum est, versari penitus in his ad corpus pertinent, 1307, c.

Iniquitas est necessarii privar indigentes, sicut tyrannide opprimere, 886, c. c. Iniquitatis opera lenta et mortua, 151, b. In iniquitatibus qui consenscat tandem seipsum, 215, b.

Injuria sanctis illata, in Deum refunditur, 291, b.

Inopi in Deo sperandum, 99, d. 555, c.
 Insolentia in prosperis compescenda, 151, d.
 Intellectus animæ oculus, 159, b. Intellectus minime decentia cogitans, sepulcro fetoso similis, 1038, d.
 Invidendi non sunt proximi honores, 563, a.
 Invidia est indumentum superbæ et hostis charitatis, 1143, d. Invidia exitiosa, 143, a. Invidia magnis successibus adversatur, 178, c. Invidia sibi ipsi nocet; illius effectus, 939, c. d. Invidia quorundam coepiscoporum Joan. Chrysostomus in exilium pellitur, 475, b. 522, d. Illi ipsi coepiscopi a Deo puniti scelus confessi sunt, 475, c.
 Ira, direptio prudentiæ, ferarum mater, et orationis impedimentum, 1143, a. b. Ira suscitatur mororem et odium, 1106, d. Iræ illia detractio, 218, b.
 Iracundia obnubilat mentem, 561, c. Iracundia, passio furibunda effert animam, 1134, c. Iracundia sileus mitior evadit, 1067, b. Ad iracundiam nihil potest concitare imitatores Christi, 350, c.
 Irascendum interdum nobissem, 319, b. 527, b. Irascendum proximo nullatenus est, 330, c.
 Israelitæ Egyptios persequentes quomodo effugerunt, et hostes suos debellarunt in deserto, 915, 918.

J

Jacob cum angelo luctatur, 923, d.
 Jactantia frenanda, 130, b.
 Jebuthæ historia quid nos edoceat, 738, 739.
 Jejunantis oratio, pulvis aquilæ sursum volans, 1146, b.
 Jejunantis mens, stellam noctis serenitate splendens, ib.
 Jejunium a vitis, 211, b. Jejunium intemperantiam præcidit, et continentia fornicationis lasciviam, 1235, a. Jejunium sine bonis operibus crapula est, 206, b. Jejunium virginis speculum optimum, 147, d. Jejunii panis bonus, quandoquidem liber est a voluptatum fermento, 1243, c. Jejunio frenanda est carnis petulantia, 130, b. 283, a. 527, c.
 Jephthæ volum et laus, 907, d.
 Jeremiæ virtus etiam a Barbaris veneratione habita, 227, a.
 Jessæi philosophi, illorum mores, 722, a. b.
 Jesus Nave figura Christi Jesu, 106, c.
 Jesus ubi tangit, omnia immutatur in melius, 523, d.
 Joannes Christi præcursor in eremo degebat, 102, c.
 Urbes omnes illum adibant, 746, d. Vitæ monasticæ fuit exordium, 995, d.
 Joannes Chrysostomus laudatur, 295, c. Propter invidiam in exilium pellitur, 475, b. 522, d. Ob ipsius necem Constantinopolis fulminibus ac terræ motibus subdita, 535, a. b.
 Job non tam celebris charitate in pauperes quam tolerantia in adversis, 375, a. b. c. Lilium tanquam pulcherrimum inter spinas, 813, d. Jobi in calamitatibus magnitudo, 907, a. b. c. Patientia, certamen et victoria, 893, 898 et seqq. Illi omnia bona dedit Deus propter tolerantiam, 171, c. Tres illius filii, *Ibid.*
 Jonæ oratio e profundo maris ad cælum evadit, 850, d. Jonam quomodo balæne venter incorruptum servavit, 918, c.
 Jonathas summitate sceptri mel gustavit, et vidit, 235, c.
 Jordanes sermonem penitentiarum denotat, 758, d. Jordanes medio lapides extracti quid significant, 751, b.
 Joseph Mariam non cognovit carnaliter, 182, c.
 Josephi cum uxore Putipharis luctatio; Susannæ comparatur, 902, 903.
 Judæam habitavit Adam e paradiso ejectus, 85, a.
 Judæi cur tot et tanta mala sint perpassi, 107, c. Judæorum principes cur principes Sodomorum nuncupati, 111, c.
 Judicis facies præoccupanda laboribus, 559, c.
 Judicium impunitates perdit, misericordia penitentes salvat, 99, b. Judicii dies, 107, a. 214, b. 466, d. 467, a. Judicii die etiam de otiosa auditione puniemur, 446, a. Impunitatem querelæ innumeræ erunt, sed inutiles, 474, a. 553, d. 558, a. b. Judicii die ob fidem Christo servatam justus lætabitur, 525, d. Omnia ad confusionem patebunt, 191, d. Tum bona tum mala examinabuntur, 378, d. Judicii memoria cogitationes pravæ compescit, 211, b. Judicii memoriam studet diabolus expungere ut perdat, Christus inculcat ut salvet, 278, c. d. Judicia Dei incomprehensibilia, 90, d.
 Jugum Christi torques aureus, 153, d.
 Junioibus libertas confidentia non dedenda, 474, a. Cum junioribus sicut cum filiabus facies non exhilaranda, *ibid.*
 Jusjurandum licet non tam grave quam homicidium,

A semper tamen fugiendum, 85, c. 511, b. Jusjurandum, si fieri potest, ad omnia recusandum, 1303, b.
 Justitia est æqui distributio, 590, b. c. Justitia est virtutis appendix, nam absque illa omnis actio est impura, 1245, c. Nos facit esse Deo proximos, intrepidos et imperturbabiles, 938, d. Justitia vere conveniens, non omnibus partes æquales, sed pro dignitate unicuique præbere, 1019, d. Justitiæ divinæ speculatio difficilis est, 559, c. 590, c.
 Justus cum angelis virtute contendit, 259, d. Justus qui sibi videtur, ne super peccatorem insolescat, 539, d. Quomodo regeneretur, 158, c. Si in errorem labitur, Deum habebit propugnatores, 570, b. Justus sub multo numero, peccator sub uno vel nullo in Scriptura nuncupatur, 158, c. Justus ubique Deo gratus est, 146, c. In morte illuminabitur, *ibid.* In anima justus Deus inscribitur quod exigit, 130, b. Qui benedicit justo benedicetur, qui maledicit maledicetur a Deo, 310, b. c. Justus saepe deseruntur ut patientiam discant, et superbiam vident, 247, b. c. 598, b. Sapientius opprobriis et laboribus conflictantur, 99, c. Qui justus non apparent potius salvantur quam qui apparent, 254, b. Justorum animæ Dei a dextris astant ornate, 182, a. Justorum scutum corona est, 165, b. Justorum securitas et potentia, 994, 993. Justis Deus tristitia permittit ut probentur, 574, c. Justis omnes cupiunt servire in infirmitatibus, 227, a. Justos Deus affligit ut impii terreantur, 379, a. Illos non deserit, 226, c. d. Justus in desperationem agere diabolus multipliciter conatur, 474, d.
 Juvenes corrupti vitandi, 103, b. Juvenes ætate, moribus vero senex quis, 142, a.
 Juventulis mores in senectute durabunt, 366, b. In juventute bene operandum, 142, c. In juventute boni habitus acquirendi, 331, d.

L

Labor amore sit oblectamentum, et ejus molestia jucunditas, 826, a. Labor humanus inutilis, nisi Dei donis obsignatus, 746, b. Labor, mentis ancora, 1002, c. Labor vanus et inutilis qui minime pervenit ad illud, ad quod a principio colliminavit, 1035, b. Labore multo acquisita pertinaciter detinentur et amantur, 103, c. d.
 Lacryma orationis lacrum bonum est animæ, 1246, b. Lacrymæ amicum afflicti dolore recreant, 594, a. Lacrymæ secus ac in terris, seperti Judicis sententiam delent, 362, c. Lacrymas qui nequit effundere, alterat cor, 511, d. 514, a. b.
 Lapides e medio Jordane extracti quid denotent, 751, b.
 Latio in cruce statim exauditus, 158, a.
 Laus qua proximus laudatur etiam in laudante refunditur, 863, a. Laudes humane non querendæ, 250, b. 243, c. Laudes qui querit mercedem recipit, 327, a. b.
 Lazari et divitiis mali historia, 842 et seqq. 870 et seqq.
 Lectio Novi Testamenti a monachis est omnibus aliis præferenda, 516, a. Lectionis sacræ privatio mens obcæcatur, 303, c. Lectionis utilitas et commoda, 826 et seqq. Lectioni spirituali oratio et manuum operatio jungenda, 578, a. b. Lectione Scripturæ mens etrans coercetur, 1235, a. Lectione utilior est oratio, 494, d. In lectione librorum apibus simus similes, 510, c.
 Leontius presbyter, factus episcopus, vir utriusque vitæ, activæ et contemplativæ, laude in-ustris, 703, a.
 Lepra quadruplex, 166, a. Lepre assimilantur animæ cicatrices, 128, c. Leprosus ut immundus extra tentorium eieceretur, donec expurgaretur, 474, d.
 Lex Christi, lex libertatis, 359, a. Lex custodia custodit, 147, a. Lex Dei non causat sed impedit peccatum contra nonnullos, 210, c. d. Lex naturæ filios parentibus proximos esse voluit, nihilominus salutis desiderium sui quemque potissimum habere eorum docet, 862, b. c. Legis complementum est dilectio, 590, b. Legis meditatio, labor non mediocris, 1235, c. Legi divinæ contrariis renuntiat, qui multa a Deo accepit, 454, c. A lege quæ prohibentur infidelibus tangi ut impura, fidelibus sunt pura per Christum, 514, a.
 Liber qui vult esse, neque cupiat, nec aversetur quæquam eorum quæ in aliis sunt, alioquin servare necessum est, 1294, a.
 Lilius significat animam sollicitudine carentem 799, d. Linguam unam cur habeamus et duas aures, 183, c. Lingua septuaginta quidam asserunt esse in mundo, 458, b.
 Locutiones inutiles et pravæ cogitationes perniciosæ, 122, c.
 Longanimitas est armatura prudentiæ, et cordis medicus, 143, b.

- Historia** exemplis repetitis, 670 *et seqq.* Consternatus atroci nuntio de periculo Theoduli, sui filii, erigitur exemplo generosissimæ matronæ, quæ nuntiatam sui filii eadem constantissime tulit, 633 *et seqq.* Cum sociis sanctorum corpora sepevit, 663 *et seqq.* Mox allato a rege Barbarorum benigno nuntio, ad perquirendum filium proficiscitur, 666 *et seqq.* Capitur a Barbaris, liberatur paulo post, 667 *et seqq.* Certum de salute filii nuntium accipit, illusamque ad ipsum pervenit, 671 *et seqq.* Ab antisite Elyano presbyter ordinatur, 691. Invitatus frustra a mendicando, cum filio ad monasterium revertit, 691 *et seqq.*
- Nocere qui vult alteri, Dei iudicio sibi nocet, 314, a. b. Noe justus figura Christi, 119, b. c. Noe sepulcrum Adæ non ignoravit, 83, b.
- Notæ quibus anima agnoscitur esse Dei cognata, quæ, 1026, a. b. 1027, d.
- Novatiani penitentiam negant, 498, b. c.
- Novatores licet impuri se puros iudicant, 274, a. b.
- Nudus certare quid sit, 798, 799.
- Nummarie usus inter monachos locum non habet, 618, b. c.
- Nuptiæ non ad fructum libidinis, sed ad incrementum generis institutæ, 602, a.
- O**
- Obedientia ad imitationem Christi colenda, 1099, a. b. Obedientia ducit ad vitam, inobedientia ad mortem, 171, a. Obedientia magis quam jejunium dæmones flagellat, 191, b. c.
- Objurgationes patris spiritualis non ab odio, sed ab amore proveniunt, 363, b.
- Oculus lucerna corporis, 139, b. c. Oculum quando armatura iniquitatis et quando justitiæ armatura sit, 1034, a. Oculum effodere dextrum quid, 754, b. c. Oculos improbos Deus obsecat, intellectuales aperit, 162, b. c. Oculos impuros Deus potest mutare in puros, 326, b. Oculorum mortificatio carnales tentationes amputat, 355, a, 450, b, 503, c.
- Odiū ex superbia, charitas ex humilitate oriuntur, 115, a. Odiū quod adversus dæmones habemus, nobis ad salutem confert, 1211, c.
- Olivæ Zachariæ Christianos denotant, 206, d.
- Opera bona, atria Dei, 471, d. Opera bona, butyrum et mel; tristia tel et acetum, 175, b. Opera magica non digna sapore, 270, a. Opera, non verba inducunt ad imitationem, 751, d. Opera prava infructuosa, 146, a. Opera verbis jungenda, 139, c. 222, c. 279, a. Opera supra vires non suscipienda, 231, b. Juxta opera vel puniemur vel præmiabimur, 367, a. b. c. Post opera bona si diabolus vehementer insurgit, signum est illum doluisse, 407, a. b. Operibus bonis Deus oblectandus, non pravis contrahendus, 251, d. Operibus bonis non fidendum, nec propter errata desperandum, 167, a. In operibus bonis nunquam cessandum, 266, c. 439, d. 371, c.
- Operari bona non solum remuneratur, sed etiam laudare boni operantes, 334, b. In operando bona nos non terreat adversa, 366, c. In operando bona nil a sit dorum differentia, 454, a. Operari virtutem qui maxima intendit, 515, b.
- Operatio recta Deo magis placet quam alta cognitio, 119, b.
- Opes qui coligit, duplici præna damnatur, 814, b.
- Orandum et vigilandum in carnalibus tentationibus, 93, b. 98, c. Orandum ne imponentes moriamur, 202, c. Orandum potius liberari a vitis quam a corpore, 202, a. Orandum positus manibus in modum crucis, 122, a. Orandum singulis diebus ante omne opus, 110, a. Orandum ut ab impiis affectibus liberemur, 151, c. 225, a. 285, a. 366, b. c. 510, d. 515, c. Orandum ut liberemur a peccati servitute, 554, c. Cum oramus, a terrenis nos abstrahamus, 438, c. Cur oremus stans diebus Dominicis, feriatis vero flexis genibus, 140, d. Oranti et crederi nihil arduum, 412, c.
- Oratio ascensus mentis ad Deum, 1174, d. Colloquium intellectus cum Deo, 1167, d. Oratio contra mentis inquietudinem summæ proficua, 311, c. Oratio depositio est seu ab actio cogitationum, 1182, c. Oratio germen mansuetudinis et lenitatis, 1170, d. Oratio fiat cum sobrietate, ne a Deo petamus quæ ipsi non grata sunt, 1251, d. Oratio humanis affectibus denudanda, 150, a. Oratio humilis Deum inflectit, superbi vero exasperat filium deprecatur, 1167, c. Oratio hævancæ animæ, 91, a. Oratio mentis Deo acceptior, 442, a. b. Oratio mentem ab omni sensibili cogitatione abstrahit, 850, a. Oratio non negligenda, 850, c. Nunquam intermitienda, 382, b. Oratio nutrimentum intellectui, sicut panis corpori et
- vi-tus animæ, 1190, b. Oratio omnipotens, 405, c. d. 510, a. Omnium virtutum mater, 427, c. Oratio perfectorum summa, est mentis raptus ad Deum, 1005, a. Oratio pro persequentibus exauditur, non autem ad ultionem, 83, d. Oratio propter tentationes non interrompanda, 98, c. 482, c. Oratio pura laudabilis et proficua, impura delectabilis, 278, a. b. Oratio sibi addictos illuminat, 427, c. Oratio ut colloquiamur cum Deo non sistit, et longa consuetudine Dei amicitiam nobis conciliat, 827, a. Oratio utilior lectione, 494, c. d. Oratio utilissima, 459, h. 558, c. Oratio vigil dæmones frenat et compedit, 91, b. c. d. Orationis aræ sancta, quia trahit ad nos Sanctum sanctorum, 1243, c. Orationis duplex modus, unus practicus, alter speculativus, 1166, c. Orationis effectus, 851 *et seqq.* Orationis imperurbabilitas non nisi multo certamine acquiritur, 451, d. 451, a. Orationis necessitas, 835, 838. Orationis status est habitus absque passione, 1178, c. Orationis tempore omni aliæ cogitationi negandus est auditus, 523, c. Orationi omnis locus est idoneus, 850, b. Orationi redeundum post extirpatas diaboli perturbationes, non vero ante, 242, a. b. Orationi semper inharendum, 86, d. Orationem diabolus studet impedire, 159, d. 405, d. 458, c. 523, a. b. Orationem qui negligit, a Deo separatur, 515, a. Per orationem veram angelis æqualis fit monachus, 1191, d. Oratione anima præmittit a tentationibus expertus, 515, a. Oratione mens obtenebrata illustratur, 366, a. Oratione non membrorum mutilatione, carnales appetitus reprimuntur, 199, a. Oratione opus habuit ipse Christus, 855, a. b. Oratione potius quam lapide David stravi Goliath, 351, a. Oratione sternitur diabolus, 119, d. 482, d. 519, a. b. Ab oratione non desistendum donec impetretur, 102, b. 290, c. 506, b. c. In oratione facies animæ splendet, 231, a. In oratione perseverare et mentem exerceat ad colloquium Dei pulchrum, 998, b. Orationes non mittenda indignis, 102, d.
- Oratores cœlestes cur pingantur alati, 359, a.
- Organum anima justa, 171, a.
- Ornatu quem unicuique natura dedit, innovatione fit derisionis argumentum, 1006, d.
- Otium fugiendum, 195, b. In deserto Hebræis causa fuit idolatriæ, *ibid.*
- P**
- Pachon monachus bellum meretricium patitur, ac victoriam refert, 1514 *et seqq.*
- Palatus æger dulcia reputat amara, 155, c.
- Palæstina Adamum e paradiso ejectum excepit, ut hic sceleris punas persolveret, 83, a. Palæstina propter quæ scelera spoliata fuit et desolata, 107, c. d.
- Panis paratu facilis his qui manus habent, 739, d.
- Panthera versicolorem varietatem non mutat, neque pellem Æthiops, 191, d.
- Paralyticus a Christo sanatus, 494, a. b.
- Parentes summe honorandi et obediendi, 510, a. b. 450, b. Parentum opibus splendidis succedentes filii, sæpius in extremam redacti sunt paupertatem, 855, b.
- Passiones assiduis congressibus prohibita, sunt robustiores, 779, b. c. Passiones bobus persimiles, 766, c. Passiones in principio facile expugnantur, consuetudine vero assumentes robur, sunt expugnata difficiles, 1070, c. d. Passiones otiantes, sicut reptilia frigore constricta, irradiante soe, e latebris exurgunt, 1090, a. Passiones plurima perniciēs subsequitur, 806, a. b. Passionum pabulum imagines, 782, a. Passionum principatus gula, 1146, a.
- Patientia, 215, d. Patientia donum Dei, 419, d. Patientia etiam antequam necesse sit, exercenda, 1259, h. Patientia in adversis utilissima, 403, a. b. Patientia necessaria, 514, d. Patientia virtutum regina, 403, b. Patientiam ut discant et superbiam vitent justi sæpe deseruntur, 217, b. c. 398, h.
- Patriarcharum nomina interpretantur, 122, c. d.
- Patris et filii una divinitas, 155, a.
- Paulus obsecatur, ut videret, 162, b. Paulus sapientibus Græciæ longe sapientior, 267, a. Universum mundum prædicationibus emensus, 267, a.
- Paululum non est contemnendum, tum in bono, tum in malo, 312, d. 543, a.
- Pauper nutritus nutritori magnam præstabit gloriam, 965, b. Pauperem despicientes non impuniti, 159, d. Pauperem non despicias lacrymantem, ne tuæ deprecationes despiciantur, 1212, d. Pauperes sibi ipsi honore pares conlletur Deus, 874, c. d. Pauperum negotia pertractare sacerdotibus non repugnat, 570, a. b. Pauperibus qui sua erogant, speret sibi nunquam destituras retributiones, 319, a. 317, c.
- Paupertas a iudicio liberat, 210, h. Paupertas avari-

R

- Raguellis filia piscis odore demone liberata, 531, b.
 Rahab meretrix quid denotet, 106, d.
 Rapere lupi est, non hominis, 138, d.
 Refectio per obedientiam jejuniu potentior, 194, c.
 Res humanæ in duplicem vitam partitæ sunt, in præsentem et futuram, 530, b.
 Resurrectio Christi vera, 439, a. Post resurrectionem Christus impassibilis, 143, d. Resurrectio corporum Deo facilissima, 306, b. Resurrectionis corporum vestigium ex corpore Moysis glorioso, 131, b. c. Resurrectionem corporum non credentis rationes; refelluntur, 130, 131; 150, d. 155, a. b. In resurrectione corpora nunc vilia glorificabuntur, 253, a. b. 258, b. c.
 Retributio justo parata inenarrabilis, 539, d.
 Risus indiculum irrisionis, 866, a. b. Risus nec multus sit, nec dissolutus, neque ob multa, 1503, b. Risus excessus fugiendus, enervat enim animam, 1253, b.
 Ruben, Gad et Manasse quid representent, 106, b.

S

- Sabbatum Christum neglexisse Hebræo inique asserenti respondetur, 133, c. d. 138, a.
 Sacerdotem facit intelligentia, et vita, et morum integritas, 1250, c. Sacerdotes et episcopi a laicis non iudicandi, 534, a. b. Sacerdotes omnes honorandi, cum bonis vero tantum conversandum, 1251, c. Sacerdotibus non repugnat negotia pauperum pertractare, 570, a. b.
 Sacerdotium caute suscipiendum, 530, d. 551, a.
 Sæculares peccata celant, opera vero bona divulgant, 537, a.
 Sæculum futurum est terra viventium, 234, c. Sæculum præsens, mare, 338, b. In hoc mari negotiandum pro vita æterna, *ibid.*, c.
 Salus nostra ex nobis et e contra, 162, a. 191, d. 534, d. Salus nostra filii et propinquis præferenda, 862, c. d. Salutis eorum qui in perditam conditionem se deiecerunt, spes omnis abolita est, 571, d. Salutis initium, si ipsius accusatio, 1250, c. Saluti providendum nostris opibus dum vitam habemus, 859, 862. De salute semper timendum, 195, c.
 Salutationes aliorum præveniendæ, 351, a. Salutationum neglectus multorum malorum fuit causa, *ibid.*
 Salvati omnes quidam sensit, 179, a.
 Samaria fama inimiti afflicta, 86, b. A Deo repente liberata, *ibid.*
 Samson et ejus victoria, 914, d.
 Sancti animæ soli vivebant et Deo qui hanc fecit, nullam corporis habentes rationem, 1006, a. Sancti comparative ad perfectionem Christi, pueri sunt, 179, c. Sancti non quia objurgant sunt iracundi, 194, d. 198, a. Sanctorum animæ pugillari vel libro assimilantur, 130, b. Sanctorum colloquio gaudendum, per eos enim Deus nobis manifestatur, 1253, c. Sanctorum gloria immortalis, etiam post obitum, 1253, c. Sanctorum solemne Deo gratias reddere, 151, b. c. Sanctorum Vitas litteris demandavit Spiritus sanctus, ut unusquisque a similibus exemplis perducatur ad veritatem, 771, d.
 Sapientes etiam in scelera præabuntur, 238, d.
 Sapientia humana humilis, imo stulta, 219, b. c. In sapientia spirituali adultis, non pueris, prope est regnum Dei, 426, c. d.
 Sara e Barbari lecto et manibus siue probro liberata, 911, b. c. d.
 Salaritas amoris voluptatis mater, ipsa enim gignit libidinem, 787, c.
 Scandalum pati pusillanimitas est, 138, b. Scandali auctores maxime punientur, 1013 *et seqq.* Scandalo nil dignum majori pena, 290, c. d.
 Scortationes duæ, una corporis, altera spiritus, utraque pariter vitanda, 1118, b. c. d.
 Scripturæ aqua viva, 153, b. Scripturæ manifesta non cavilianda, 111, d. 114, a. b. Scripturæ sacra Jordanis aquæ similis, 265, d. Scripturæ sæpe inauimata personificat, 111, d. Scripturæ divinæ studium necessarium, 214, c. Scripturæ eloquiis consoletur qui tentatur, 431, c. Scripturæ historias, quia nobis nunc accommodamus, non ideo negamus illas tunc et taliter accidisse, 515, c. Scripturæ lectio dulcis cibis, 179, b. Scripturæ simplex littera favus, sensus vero mel, *ibid.*, c. Scripturarum verba qui insipienti confert, sermonem perdit ac si surdo loqueretur, 351, a. Scripturæ verba sibi accommodant haereticæ, 171, b. c. Scripturarum lectioni cætera jungenda, 255, d. Scripturarum obscuritatis indicium fuit velamen faciei Moysis, 155, a. Ad Scripturarum intelligentiam fides necessaria, 153, b. Ut Scripturarum lectioem diabolus impediat, illam suggerit inutilem, 503, c. Scripturis

- qui præfert temporariæ sapientiæ studium, similis est Naaman, 263, c.
 Sculptile occultum, cogitatio turpis in mente formata, 767, a.
 Scurrarum præstis, 206, d.
 Sem et Japheth figura Josephi ab Arimathia et Nicodemus, 119, c.
 Senes alioqui prudentes carminibus incumbere absurdum, 219, b. c. d. Senescere nemo tutus, 142, a. Ad sectam qui bona opera differt, leproso similis, *ibid.*
 Senium non sufficit in tentationibus, 178, c.
 Sensuum adversus sensibilia bellum, 783, b. c.
 Sepulcrum Adæ in Palæstina; illud Noe non ignoravit, 83, a. b.
 Sermones divini oculos animæ adaperiunt, 253, c. Melle sunt suaviores, *ibid.* Sermones licet redarguentes chari sint, 212, a. Sermones secreto concredit non divulgandi, sed custodiendi, 275, a. Sermones sint puri, 351, b.
 Servi qui servitium Domini sui adimplent, a Deo præmiabuntur, secus vero qui negligunt, 527, d.
 Silentium ab idolis addiscendum, 215, c. Silentium necessarium, 183, c. 1302, d. Silentium solitudinis minime periculosum omnibus, perfectis et imperfectis, 1182, a.
 Simulatio, 186, c. d. Simulatio nequit veritatis imagines exprimere diligenter, 866, c.
 Sobrietas est frenum ventris, et durioris vitæ ordinatio, 1142, b. c.
 Socordia quid, 318, b.
 Sodalis si pollutus sit, necessum est eum qui cum illo conversatur, simul pollui, 1363, b.
 Sol reluctance Filium Patri cœternum demonstrat intelligendum, 1051, b.
 Solatium non ex theatris, sed ex ecclesiis et monasteriis sumitur, 545, d.
 Solitariorum vita et mores, 619, 622.
 Solitudo mater philosophiæ, 775, b. Solitudinis comoda, 590, 591, 746, 747. Solitudinis, quietis et silentii necessitas et effectus, 1074, 1075. Solitudinem qui adit, omnibus renuntiat, 559, a.
 Sollicitudo nimia nimis incommoda, 86, d.
 Solus horribilibus trahit Deus quos non possunt atrahere hortationes. Sc inquit, etc., 535, d.
 Somnus Adami quid innuerebat, 91, c.
 Spectatores rerum viliosarum potius quam honestarum impressas formas recipiunt, 1015, D.
 Speculum virginis jejunium, 117, d.
 Spes omnia obtinet, 102, a. Speique sint exercitationes, 99, d. Spem auget in futuro consecutio gratiæ, 104, b. Spe totali in Deum studet diabolus nos exuere in infirmitatibus, 491, b. c. Sperandum est inopi in Deo, 99, d. 335, c. Spera in Deum nunquam defraudatur, 467, c. d.
 Spiritus amorem mutuam desiderat, 143, a. Spiritus in auditione rerum ridiculosarum vilescit, 543, a. Nobis est inditus non ad comprehensionem Dei, sed ad intelligentiam operum ejus, 87, d. Spiritus immundi fraudes in tentando aperiuntur, 407, d. *et seqq.* — Spiritus sanctus ejusdem est naturæ cum Patre et Filio, 310, d. 311, a. Spiritus sanctus infirmitati nostræ compatiens, nobis, quamvis impuri simus, adventit, 1179, c. Spiritus sanctus licet unus, multarum virtutum est auctor, 307, a. b. Pravas cogitationes expellit, 351, b. Spiritus sancti gratia unctus non timeat, 242, c. Spiritus sancti mirabiles mutationes, 151, a. b. Spiritum sanctum in baptismo Christus suscepit, ut homo, non ut Deus, 346, c. Spiritum sanctum qui habet in se, neminem fornicet, 507, b. c. Spiritu nudatur qui Dei spernit præcepta, 447, b. — Spirituum strepitus et apparitiones non sunt timendæ, 430, c. d.
 Steilæ quid nos edocent, 1055, b.
 Studium elegantis faciendi a pietate se junctum, inutile, 413, d.
 Subditi præceptis non onerandi, 186, a. Subditi propter peccata in desperationem non agendi, 498, a. Subditi qui juste imperant, beati; secus qui injuste, 350, c. d. Suggillatio eorum qui testamenta scribunt, 862, 863 *et seqq.*
 Sulcus consuetudo, 775, c.
 Superbia ad tumidum fastum atollit sensa, 1047, d. Bula est nimia mole turgida, 1047, a. Detestabilis et omium vitiorum iniquissima, 199, d. Superbia fugienda etiam a divitibus, 1262, a. Jure excusatur, 1058, c. Nisi evacuetur nunquam cessabit, 226, b. Superbia parit odium, charitatem humilitas, 143, a. Piis operibus evacuatur, 551, b. c. Piorum operum exercitio fugatur, 446, a. b. Superbia tumor est animæ sicut plenus; si maturaverit, erumpet, multumque redolentem fetorem,

Virga Aaronis qua ratione floruit, 918, c.
 Virginitas altare et templum Dei est, 211, d. Virginitate anima dotata angelica est, 231, a. b. Virginitatem qui vult servare, omnia vitia evitet, 551, a.
 Virgo is vere est, qui corpus et animam integram servat, 551, a. Virginitatem precibus pretiosæ, 231, b.
 Virtus nomen unde sortita est, 1099, c. Enitet non per ea tantum quæ operatur, sed et per gravia quibus oppugnatur, *ibid.* b. Virtus natura præstantior, 755, a. Præ divitiis æstimabilis, 747, a. Non opinione sed opere acquiritur, 206, a. Virtus sola digna laude, 142, d. Omnibus juvat, 162, d. A Barbaris licet non sectetur, saltem venerationi habetur, 227, a. Virtus, cum ipsa lux sit, propriis splendoribus effulget, 822, d. Tunica Dei est, ipsam texere debemus, 1242, d. Virtus si impugnatur, facilem siue sollicitudine, Deo auxiliante, victoriam obtinet, 919 *et seqq.* Virtus ubi est ma or, ibi major tentatio, 574, b. Virtus vera est et dicitur, 415, a. Neque virtus neque malitia semper constans, 234, b. Virtus eius qui vana laborat gloria, obtritum est sacrificium, 1162, a. Virtutis effectus, 742, 745. Virtutis habitus si negligatur, in contraria vertitur, 518, b. Virtutis labor semen fructus indeficientis, 975, b. Virtutis nomen multi vix scientes, se putant perfectos, 455, b. Virtutis proprium est decantatum fore, ac famam diffundere undique nuntium suorum bonorum, 747, b. Virtutis sectatores licet a iquantio tentationibus frangantur, tamen resurgunt, 203, a. 533, a. Virtuti impedimentum, rerum mundanarum affectus, 754, b. c. d. Virtutem feræ ipsæ admiratæ sunt et colunt, 794, c. Virtutes in dies multiplicandæ, 526, d. Virtutes non in vestium puritudo deferuntur, sed in animæ decore, 1126, a. Virtutes quatuor, quatuor vitii oppugnantur a diabolo, 165, d. 166, a. Virtutum copia sensum humiliat vix, sicut copiosus fructus arboris inflectit ramos, 1162, c. d. Virtutum principium et fundamentum abstinentia, 818, b. Virtutum ex dispositione oritur beatitudo inenarrabilis in cælis, 151, b.
 Vita ab omni molestia vacua Christiani non est, 419, c. Vita apostolica necessario malis exposita, 585, b. c. Vita dominantium infelix, 571, b. Vita humana brevis,

559, a. Dies unus, 199, b.; plena lacrymis, 215, d.; similis scenæ, 267, b. Vita ista nox et somnium, 710, c. Vita præsens, umbra præteriens, 1285, a. Vita quieta divitiis clarior, 747, a. Vita recta ad persuadendum vi verborum efficacior, 1267, a. Vita remissa desiderabilior ampla, 186, a. Vita ut salvetur projicit merces in mare qui tempestate jactatur, 327, b. Vitæ solitariæ laus et comoda, 530, 591. Vitæ activæ oppositi præcipue tres demones, 1227, b. c. Vitam qui modico usu transigit, benedictus, 435, a. Pro vita æterna quid sit nobis æquandum insistendum est, non in vanis questionibus, 582, b. Vitæ sanctorum investigandæ, 698, a. 771, d.
 Vitia virtutibus opposita quæ sint, 1159 *et seqq.* Vitiarum in collectione ignis exardescit, 1122, d.
 Vitas mos dicendi bibentibus post diluvium traxit originem, 551, d.
 Vivere etiam non edentem possibile, quando volucrit Deus, 735, a. b. Vivendi ratio secundum naturam quæ, 805, c. d.
 Voluntatem divinam eludere nequit homo, 851, c. Ex voluntate bona et mala fiunt, 159, d. 278, c. 286, a. 351, b. 362, a.
 Voluptas excitatur quando id quod placet aspectu proritat appetitum, 1083, c. Voluptas hamus diaboli, 562, a. Voluptas non admittit laborem, nec lætitia dolorem, nec delectatio mœrorem, 810, a. b. Voluptas sopita accenditur in saturitate ciborum, 1147, b. c. Voluptas usque ad extrema seipsam porrigit, 805, b. c. Voluptatis amantes super oïlas sedent, 787, c. Voluptatis mater saturitas, 787, c. Voluptates et curæ inutilis spinæ, 205, c. Voluptatum amantes voluptatibus privati irascuntur, 787, d.
 Voluptusos incidit in manus diaboli, sicut Samsen propter intemperatam voluptatem incidit in manus Alloghylorum, 259, b. c., 595, b. c. Voluptuosus eloquia Dei non concedenda, 203, c.
 Vultus est interiorum sensuum fidelissimus interpres, 674, a. b. Vultum animæ speculum finxit natura, 866, b. Vultuum nate et alia corporis argumenta similitudine docent quis cujusque filius sit aut pater, 1022, b.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

S. NILUS.

Notitia.	9
Notitia altera.	26
EPISTOLARUM LIBRI QUATOR.	
Leonis Allatii Epistolæ nuncupatoria.	58
Nomina eorum ad quos scripsit S. Nilus.	59
Epistolarum initia.	67
LIBER PRIMUS, epistolæ 353 continens.	82
LIBER II, continens epistolæ 353.	203
LIBER III, 553 epistolæ complectens.	563
LIBER IV, continens 62 epistolæ.	545
NARRATIONES.	
Epistola Possini nuncupatoria.	585
Monitum.	587
Narratio I. — S. Nilus, amisso recens filio Theodulo, consolationem amicorum respiciens, calamitatem suam coram ipsis lamentatur.	590
Narratio II. — S. Nilus conversionem suam a principio narrat. Tum commemorata recenti cæde sanctorum, de Providentia disputat, multis ex sacra Historia exemplis repetitis.	599
Narratio III. — Barbarorum Arabum mores et religiones describuntur. Sanctorum item monachorum, qui circa montem Sina solitariam vitam agebant, studia virtutesque declarantur.	611
Narratio IV. — Subitam incursionem Barbarorum in sanctos monachos, cædes quorundam, capti vitatem Theoduli, solitudinem et querelas S. Nili, ejusdemque consolationem continet.	626
Narratio V. — Adolescens conservus Theoduli fuga perlatas ad Nilum cum amicis colloquentem, multorum cædes crudelissimas et certamina sanctorum fuisse narrat; Theodulumque nuntiis postridie mactandum solemniter sa-	

crificio Barbarorum.

Narratio VI. — S. Nilus incredibiliter consternatus atroci nuntio de periculo Theoduli, erigitur exemplo generosissime matronæ, quæ nuntiatam filii sui cædem constantissime tulit. Pharanitæ legatos ad Barbarorum regem expostulatores de recenti grassationis injuria destinant. Nilus cum sociis sanctorum corpora sepelit. Mox allato a rege Barbarorum benigno nuntio, ad perquirendum filium proficiscitur. Capitur a Barbaris, liberatur paulo post. Certum de salute filii nuntium accipit, Elusæque ad ipsum pervenit.	655
Narratio VII. — Theodulus Elusæ repertus casus suos patri narrat, et quomodo periculum sacrificii evaserit. Elusanus antistes sanctum Nilum ordinat presbyterum, invitatumque frustra ad manendum apud se, viatico prosequitur in monasterium cum filio revertentem.	679
ORATIO IN ALBIANUM.	695

OPUSCULA.

Epistola Suaresii nuncupatoria.	714
Præfatio ejusdem.	715
LIBER DE MONASTICA EXERCITATIONE.	719
PERISTERIA, SEU TRACTATUS DE VIRTUTIBUS EXCOLENDIS ET VITIIS FUGIENDIS.	811
Sectio I. — Præfatio.	811
Sectio II. — De temperantia seu abstinentia.	818
Sectio III. — De vana gloria.	822
Sectio IV. — De lectione et oratione.	826
Sectio V. — Quod animæ amantium divitiis vitæ cupidæ ægre hinc divellantur in hora mortis.	850
Sectio VI. — Quod merito puniuntur qui facultates promiscue quibuscumque reliquant.	855
Sectio VII. — De his qui in tempore mortis nullam suæ salutis curam habent, sed et testamenta scribentes	

Jobur et ceteris de his quorum peccata non habent. 104

Secula VIII. — Quod hi qui ad eam deveniunt moribus, et omnia longius deorsum compatiuntur, in eam vitam precorandam curam habere quod ad salutem spectat, benevolens eis non benivolens salignus. 105

Secula IX. — Sapphira uxorem qui testamento scripsit. 107

Secula X. — De leuorum conversatione et dicitur malignitas. 108

Secula XI. — De Joseph et Beniamin, et quod magis licet certamen desuper de quod adversus bestiam Sathan non scriptum fuit. 109

Secula XII. — De parabola vitæ, et operarum mercedis existimatione ad horum decessum. 110

TRACTATUS DE PAUPERATE VOLUNTARIA. 111

DE MONACHIBUS PRESTANTIA. 112

TRACTATUS AD EULOGIUM MONACHUM. 114

DE VITIIS QUE OPPOSITA SUNT VITIIS

DE OCTO SPIRITIBUS MALITIE.

DE CRISTIONE.

DE MALICIOSIS COGITATIONIBUS.

INSTRUTIO AD BONA SEM

SENTENTIA.

Capitula premissa.

PRIMA in illis Evangelii : Quæ, qui dicitur a

libris similiter et pariter, etc.

TRACTATUS MORALIS.

OPUSCULI MAXILLE.

SILVANI DISSERTATIO DE OPERIBUS :

LIBER CHRONOLOGICUS DE VITA S. NIL

DE OCTO VITIIS COGITATIONIBUS.

ADHORTATIO HYPERENCHI AD MONACHUM

S. NILI SERMO ET HOMILIA DE

CRESTA.

Index analytica.

FINE TOMI SEPTUAGESIMI NONI.

3 2044 073 502 056

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY.

